

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www.

www.

www.

www.

Ghaemiyeh

.com

.org

.net

.ir

پرسیمان با موضوع حجاب

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حجاب شناسی (پرسمان حجاب)

نویسنده:

حسین مهدی زاده

ناشر چاپی:

حوزه علمیه قم - مرکز مدیریت

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۲۷	حجاب شناسی (پرسمان حجاب)
۲۷	مشخصات کتاب
۲۷	ترویج و تبلیغ فرهنگ عفاف و حجاب
۲۷	سوال ۱
۳۴	سوال ۲
۳۶	سوال ۳
۴۰	سوال ۴
۴۸	سوال ۵
۵۰	سوال ۶
۵۳	سوال ۷
۵۷	سوال ۸
۶۲	سوال ۹
۶۹	سوال ۱۰
۷۹	سوال ۱۱
۸۹	سوال ۱۲
۹۲	سوال ۱۳
۹۵	سوال ۱۴
۱۰۴	سوال ۱۵
۱۰۷	سوال ۱۶
۱۰۸	سوال ۱۷
۱۱۵	سوال ۱۸
۱۱۹	سوال ۱۹
۱۲۱	سوال ۲۰

١٢٢	سوال ٢١
١٢٤	سوال ٢٢
١٢٥	سوال ٢٣
١٢٦	سوال ٢٤
١٣٢	سوال ٢٥
١٣٣	سوال ٢٦
١٣٤	سوال ٢٧
١٣٧	سوال ٢٨
١٤٠	سوال ٢٩
١٤٢	سوال ٣٠
١٤٢	سوال ٣١
١٤٣	سوال ٣٢
١٤٤	سوال ٣٣
١٤٦	سوال ٣٤
١٤٦	سوال ٣٥
١٤٨	سوال ٣٦
١٤٨	سوال ٣٧
١٥٠	سوال ٣٨
١٥١	سوال ٣٩
١٥٢	سوال ٤٠
١٥٤	سوال ٤١
١٥٤	سوال ٤٢
١٥٥	سوال ٤٣
١٥٧	آثار اجتماعی حجاب
١٥٧	سوال ١
١٦٥	سوال ٢

١٨٧	سوال ٣
١٩٠	سوال ٤
١٩١	سوال ٥
١٩٤	سوال ٦
٢٠٣	سوال ٧
٢٠٦	سوال ٨
٢١٢	سوال ٩
٢١٥	سوال ١٠
٢١٧	آسيب شناسی حجاب
٢١٧	سوال ١
٢٢٦	سوال ٢
٢٢٩	سوال ٣
٢٤٠	سوال ٤
٢٤١	سوال ٥
٢٤٩	سوال ٦
٢٥٠	سوال ٧
٢٥٣	سوال ٨
٢٥٧	سوال ٩
٢٥٨	سوال ١٠
٢٥٩	سوال ١١
٢٦٢	سوال ١٢
٢٦٣	سوال ١٣
٢٦٣	سوال ١٤
٢٦٥	سوال ١٥
٢٦٧	سوال ١٦
٢٦٨	احكام حجاب

٢٤٨	سوال ١
٢٨٧	سوال ٢
٢٨٨	سوال ٣
٢٨٩	سوال ٤
٢٩٠	سوال ٥
٢٩٤	سوال ٦
٢٩٤	سوال ٧
٢٩٤	سوال ٨
٢٩٥	سوال ٩
٢٩٥	سوال ١٠
٢٩٨	سوال ١١
٣٢٠	سوال ١٢
٣٢٤	سوال ١٣
٣٣٠	سوال ١٤
٣٣٤	سوال ١٥
٣٣٧	سوال ١٦
٣٣٧	سوال ١٧
٣٣٧	سوال ١٨
٣٣٧	سوال ١٩
٣٣٧	سوال ٢٠
٣٣٩	سوال ٢١
٣٣٩	سوال ٢٢
٣٣٩	سوال ٢٣
٣٣٩	سوال ٢٤
٣٤٠	سوال ٢٥
٣٤٥	سوال ٢٦

٣٤٤	سوال ٢٧
٣٤٧	سوال ٢٨
٣٤٧	سوال ٢٩
٣٤٨	سوال ٣٠
٣٤٨	سوال ٣١
٣٥٠	سوال ٣٢
٣٥١	سوال ٣٣
٣٥٣	سوال ٣٤
٣٥٥	سوال ٣٥
٣٥٥	سوال ٣٦
٣٥٦	سوال ٣٧
٣٥٦	سوال ٣٨
٣٥٦	سوال ٣٩
٣٥٧	سوال ٤٠
٣٥٩	سوال ٤١
٣٦١	سوال ٤٢
٣٦٣	سوال ٤٣
٣٦٤	سوال ٤٤
٣٦٤	سوال ٤٥
٣٦٤	سوال ٤٦
٣٦٤	سوال ٤٧
٣٦٩	سوال ٤٨
٣٨٦	سوال ٤٩
٣٨٧	سوال ٥٠
٣٨٨	سوال ٥١
٣٨٨	سوال ٥٢

٣٨٩	سوال ٥٣
٣٨٩	سوال ٥٤
٣٩٠	سوال ٥٥
٣٩٠	سوال ٥٦
٣٩٢	سوال ٥٧
٣٩٢	سوال ٥٨
٣٩٢	سوال ٥٩
٣٩٢	سوال ٦٠
٣٩٢	سوال ٦١
٣٩٣	سوال ٦٢
٣٩٣	سوال ٦٣
٣٩٣	سوال ٦٤
٣٩٣	سوال ٦٥
٣٩٤	سوال ٦٦
٣٩٤	سوال ٦٧
٣٩٤	سوال ٦٨
٣٩٥	سوال ٦٩
٣٩٥	سوال ٧٠
٣٩٦	سوال ٧١
٣٩٨	سوال ٧٢
٤٠٠	سوال ٧٣
٤٠١	سوال ٧٤
٤٠١	سوال ٧٥
٤٠١	سوال ٧٦
٤٠٣	سوال ٧٧
٤٠٣	سوال ٧٨

٤٠٣	سوال ٧٩
٤٠٣	سوال ٨٠
٤٠٣	سوال ٨١
٤٠٤	سوال ٨٢
٤٠٤	سوال ٨٣
٤٠٤	سوال ٨٤
٤٠٤	سوال ٨٥
٤٠٤	سوال ٨٦
٤٠٥	سوال ٨٧
٤٠٥	سوال ٨٨
٤٠٥	سوال ٨٩
٤٠٥	سوال ٩٠
٤٠٥	سوال ٩١
٤٠٧	سوال ٩٢
٤٠٧	سوال ٩٣
٤٠٧	سوال ٩٤
٤٠٧	سوال ٩٥
٤٠٨	سوال ٩٦
٤٠٩	سوال ٩٧
٤٠٩	سوال ٩٨
٤٠٩	سوال ٩٩
٤٠٩	سوال ١٠٠
٤١١	سوال ١٠١
٤١١	سوال ١٠٢
٤١١	سوال ١٠٣
٤١٢	سوال ١٠٤

۴۱۳	سوال ۱۰۵
۴۱۳	سوال ۱۰۶
۴۱۳	سوال ۱۰۷
۴۱۳	سوال ۱۰۸
۴۱۴	سوال ۱۰۹
۴۱۵	سوال ۱۱۰
۴۱۵	سوال ۱۱۱
۴۱۶	سوال ۱۱۲
۴۱۶	سوال ۱۱۳
۴۱۷	سوال ۱۱۴
۴۱۷	سوال ۱۱۵
۴۱۸	سوال ۱۱۶
۴۱۹	سوال ۱۱۷
۴۱۹	سوال ۱۱۸
۴۲۰	سوال ۱۱۹
۴۲۴	سوال ۱۲۰
۴۲۵	سوال ۱۲۱
۴۲۵	سوال ۱۲۲
۴۲۶	سوال ۱۲۳
۴۲۷	سوال ۱۲۴
۴۲۷	اعتقاد و پایبندی به حجاب
۴۲۷	سوال ۱
۴۳۳	سوال ۲
۴۵۸	سوال ۳
۴۷۴	سوال ۴
۴۸۱	سوال ۵

٤٨٤	سوال ٦
٤٨٥	سوال ٧
٤٨٩	سوال ٨
٥٠٦	سوال ٩
٥١٢	سوال ١٠
٥١٥	سوال ١١
٥١٧	سوال ١٢
٥٢٦	سوال ١٣
٥٢٧	سوال ١٤
٥٣٠	سوال ١٥
٥٣٤	سوال ١٦
٥٣٤	سوال ١٧
٥٣٤	سوال ١٨
٥٣٧	سوال ١٩
٥٣٨	سوال ٢٠
٥٥٧	سوال ٢١
٥٥٩	سوال ٢٢
٥٦٠	سوال ٢٣
٥٦٠	سوال ٢٤
٥٦٢	سوال ٢٥
٥٦٣	سوال ٢٦
٥٦٥	سوال ٢٧
٥٦٦	سوال ٢٨
٥٦٨	سوال ٢٩
٥٦٩	سوال ٣٠
٥٧٤	سوال ٣١

۵۷۵	سوال ۳۲
۵۷۶	سوال ۳۳
۵۷۷	تاریخچه حجاب و پوشش
۵۷۷	سوال ۱
۵۹۵	سوال ۲
۶۰۳	سوال ۳
۶۰۴	سوال ۴
۶۰۶	سوال ۵
۶۰۷	سوال ۶
۶۰۸	سوال ۷
۶۱۰	سوال ۸
۶۱۱	سوال ۹
۶۱۲	سوال ۱۰
۶۱۳	سوال ۱۱
۶۳۳	سوال ۱۲
۶۴۱	سوال ۱۳
۶۴۶	سوال ۱۴
۶۵۱	سوال ۱۵
۶۵۶	سوال ۱۶
۶۵۶	سوال ۱۷
۶۵۸	سوال ۱۸
۶۵۹	سوال ۱۹
۶۶۰	سوال ۲۰
۶۶۳	سوال ۲۱
۶۶۳	حجاب در ادیان و ملل
۶۶۳	سوال ۱

۶۶۶	سوال ۲
۶۷۷	سوال ۳
۶۸۷	سوال ۴
۷۰۴	سوال ۵
۷۰۴	سوال ۶
۷۲۶	سوال ۷
۷۳۳	سوال ۸
۷۳۳	سوال ۹
۷۳۶	سوال ۱۰
۷۳۷	سوال ۱۱
۷۳۷	سوال ۱۲
۷۳۸	سوال ۱۳
۷۴۱	سوال ۱۴
۷۴۲	حجاب در قرآن و روایات
۷۴۲	سوال ۱
۷۵۲	سوال ۲
۷۶۵	سوال ۳
۷۶۸	سوال ۴
۷۹۱	سوال ۵
۸۰۶	سوال ۶
۸۰۹	سوال ۷
۸۰۹	سوال ۸
۸۱۰	سوال ۹
۸۱۷	سوال ۱۰
۸۱۹	سوال ۱۱
۸۲۰	سوال ۱۲

٨٢٧	سوال ١٣
٨٣٣	سوال ١٤
٨٣٤	سوال ١٥
٨٣٥	سوال ١٦
٨٣٧	سوال ١٧
٨٣٨	سوال ١٨
٨٣٩	سوال ١٩
٨٣٩	سوال ٢٠
٨٤٠	سوال ٢١
٨٤١	سوال ٢٢
٨٤٢	سوال ٢٣
٨٤٥	سوال ٢٤
٨٤٦	سوال ٢٥
٨٤٧	سوال ٢٦
٨٤٨	سوال ٢٧
٨٤٨	سوال ٢٨
٨٥١	سوال ٢٩
٨٥٤	سوال ٣٠
٨٥٦	سوال ٣١
٨٥٨	سوال ٣٢
٨٦١	سوال ٣٣
٨٦٢	سوال ٣٤
٨٦٢	سوال ٣٥
٨٦٥	سوال ٣٦
٨٦٦	سوال ٣٧
٨٦٦	سوال ٣٨

۸۷۵	سوال ۳۹
۸۷۶	حجاب و ازدواج
۸۷۶	سوال ۱
۸۸۲	سوال ۲
۸۹۲	سوال ۳
۸۹۸	سوال ۴
۹۰۰	سوال ۵
۹۰۴	سوال ۶
۹۰۸	سوال ۷
۹۲۰	سوال ۸
۹۴۳	سوال ۹
۹۵۷	سوال ۱۰
۹۵۷	سوال ۱۱
۹۶۱	سوال ۱۲
۹۶۲	سوال ۱۳
۹۶۳	سوال ۱۴
۹۷۴	سوال ۱۵
۹۸۵	سوال ۱۶
۹۸۶	سوال ۱۷
۹۸۷	سوال ۱۸
۹۸۹	سوال ۱۹
۹۹۰	سوال ۲۰
۹۹۱	سوال ۲۱
۹۹۵	سوال ۲۲
۹۹۷	سوال ۲۳
۱۰۰۱	حجاب و رابطه آن با کرامت زن

سوال ۱	۱۰۰۱
سوال ۲	۱۰۰۸
سوال ۳	۱۰۰۸
سوال ۴	۱۰۱۴
حیا و رابطه آن با حجاب	۱۰۱۵
سوال ۱	۱۰۱۵
سوال ۲	۱۰۱۷
سوال ۳	۱۰۲۶
سوال ۴	۱۰۲۸
سوال ۵	۱۰۲۸
سوال ۶	۱۰۳۱
سوال ۷	۱۰۳۳
خودنمائی و جلباب	۱۰۳۷
سوال ۱	۱۰۳۷
سوال ۲	۱۰۵۸
سوال ۳	۱۰۶۴
سوال ۴	۱۰۶۷
سوال ۵	۱۰۷۱
سوال ۶	۱۰۷۷
سوال ۷	۱۰۷۸
رابطه دختر و پسر	۱۰۸۱
سوال ۱	۱۰۸۱
سوال ۲	۱۰۸۴
سوال ۳	۱۰۹۹
سوال ۴	۱۱۰۴
سوال ۵	۱۱۰۸

۱۱۲۱	سوال ۶
۱۱۲۵	سوال ۷
۱۱۲۸	سوال ۸
۱۱۲۹	سوال ۹
۱۱۳۴	سوال ۱۰
۱۱۳۶	سوال ۱۱
۱۱۳۹	سوال ۱۲
۱۱۴۲	سوال ۱۳
۱۱۴۲	سوال ۱۴
۱۱۴۲	سوال ۱۵
۱۱۵۱	سوال ۱۶
۱۱۶۲	سوال ۱۷
۱۱۸۶	سوال ۱۸
۱۱۸۸	سوال ۱۹
۱۱۹۲	سوال ۲۰
۱۱۹۴	سوال ۲۱
۱۱۹۷	سوال ۲۲
۱۱۹۷	سوال ۲۳
۱۲۰۰	سوال ۲۴
۱۲۰۱	سوال ۲۵
۱۲۰۲	سوال ۲۶
۱۲۰۲	سوال ۲۷
۱۲۰۳	سوال ۲۸
۱۲۰۴	ضرورت و فلسفه حجاب
۱۲۰۴	سوال ۱
۱۲۰۶	سوال ۲

١٢١٢	سوال ٣
١٢١٩	سوال ٤
١٢٤٠	سوال ٥
١٢٤٤	سوال ٦
١٢٧٠	سوال ٧
١٢٩٥	سوال ٨
١٢٩٩	سوال ٩
١٣٠٣	سوال ١٠
١٣٢٤	سوال ١١
١٣٢٧	سوال ١٢
١٣٣٧	سوال ١٣
١٣٥٢	سوال ١٤
١٣٥٧	سوال ١٥
١٣٤٣	سوال ١٦
١٣٨٠	سوال ١٧
١٣٩٨	سوال ١٨
١٤١٩	سوال ١٩
١٤٢٥	سوال ٢٠
١٤٢٧	سوال ٢١
١٤٢٨	سوال ٢٢
١٤٣٥	سوال ٢٣
١٤٣٨	سوال ٢٤
١٤٤٩	سوال ٢٥
١٤٥٤	سوال ٢٦
١٤٥٥	سوال ٢٧
١٤٥٨	سوال ٢٨

١٤٥٩	سوال ٢٩
١٤٦٠	سوال ٣٠
١٤٦١	سوال ٣١
١٤٨٣	سوال ٣٢
١٤٨٦	سوال ٣٣
١٤٨٨	سوال ٣٤
١٤٩٤	سوال ٣٥
١٥٠٠	سوال ٣٦
١٥٠٢	سوال ٣٧
١٥٥٠	سوال ٣٨
١٥٥٨	سوال ٣٩
١٥٦٠	سوال ٤٠
١٥٦١	سوال ٤١
١٥٦٤	سوال ٤٢
١٥٦٤	سوال ٤٣
١٥٦٥	سوال ٤٤
١٥٨١	سوال ٤٥
١٥٨٤	سوال ٤٦
١٦٠٧	سوال ٤٧
١٦٠٩	سوال ٤٨
١٦١٤	سوال ٤٩
١٦١٦	سوال ٥٠
١٦١٧	سوال ٥١
١٦٢٥	سوال ٥٢
١٦٢٦	سوال ٥٣
١٦٣١	سوال ٥٤

١٦٣٩	سوال ٥٥
١٦٤١	سوال ٥٦
١٦٤٤	سوال ٥٧
١٦٥٧	سوال ٥٨
١٦٥٨	سوال ٥٩
١٦٦٠	سوال ٦٠
١٦٦٤	سوال ٦١
١٦٦٦	سوال ٦٢
١٦٦٧	سوال ٦٣
١٦٧٠	سوال ٦٤
١٦٧٦	سوال ٦٥
١٦٨١	سوال ٦٦
١٦٨١	سوال ٦٧
١٦٨٢	سوال ٦٨
١٦٨٥	سوال ٦٩
١٦٨٦	سوال ٧٠
١٦٨٦	سوال ٧١
١٦٨٨	سوال ٧٢
١٦٨٩	سوال ٧٣
١٦٩١	سوال ٧٤
١٦٩٢	سوال ٧٥
١٦٩٢	سوال ٧٦
١٦٩٣	سوال ٧٧
١٦٩٣	سوال ٧٨
١٦٩٦	سوال ٧٩
١٦٩٦	سوال ٨٠

۱۶۹۷	سوال ۸۱
۱۶۹۷	سوال ۸۲
۱۷۱۱	کیفیت پوشش
۱۷۱۱	سوال ۱
۱۷۱۴	سوال ۲
۱۷۱۵	سوال ۳
۱۷۲۲	سوال ۴
۱۷۲۲	سوال ۵
۱۷۲۲	سوال ۶
۱۷۴۷	سوال ۷
۱۷۵۰	سوال ۸
۱۷۶۶	سوال ۹
۱۷۶۶	سوال ۱۰
۱۷۶۸	سوال ۱۱
۱۷۹۱	سوال ۱۲
۱۷۹۴	سوال ۱۳
۱۷۹۷	سوال ۱۴
۱۸۰۵	سوال ۱۵
۱۸۰۷	سوال ۱۶
۱۸۰۹	سوال ۱۷
۱۸۱۰	سوال ۱۸
۱۸۱۲	سوال ۱۹
۱۸۱۳	سوال ۲۰
۱۸۲۹	سوال ۲۱
۱۸۳۲	سوال ۲۲
۱۸۳۴	سوال ۲۳

١٨٣٥	سوال ٢٤
١٨٣٧	سوال ٢٥
١٨٣٧	سوال ٢٦
١٨٣٩	سوال ٢٧
١٨٤٠	سوال ٢٨
١٨٤٠	سوال ٢٩
١٨٥٠	سوال ٣٠
١٨٥١	سوال ٣١
١٨٥٢	سوال ٣٢
١٨٥٤	سوال ٣٣
١٨٥٥	سوال ٣٤
١٨٥٥	سوال ٣٥
١٨٦٠	سوال ٣٦
١٨٦١	سوال ٣٧
١٨٦٣	سوال ٣٨
١٨٦٥	سوال ٣٩
١٨٦٩	سوال ٤٠
١٨٧٠	سوال ٤١
١٨٧٠	سوال ٤٢
١٨٧١	نگاه و احكام آن
١٨٧١	سوال ١
١٨٩٠	سوال ٢
١٨٩٠	سوال ٣
١٨٩١	سوال ٤
١٨٩١	سوال ٥
١٨٩١	سوال ٦

١٨٩١	سوال ٧
١٨٩٦	سوال ٨
١٨٩٧	سوال ٩
١٨٩٧	سوال ١٠
١٨٩٧	سوال ١١
١٨٩٩	سوال ١٢
١٨٩٩	سوال ١٣
١٩٠٠	سوال ١٤
١٩٠٢	سوال ١٥
١٩٠٤	سوال ١٦
١٩٠٤	سوال ١٧
١٩٠٦	سوال ١٨
١٩٠٧	سوال ١٩
١٩٠٧	سوال ٢٠
١٩٠٧	سوال ٢١
١٩٠٨	سوال ٢٢
١٩٠٨	سوال ٢٣
١٩٠٩	سوال ٢٤
١٩٠٩	سوال ٢٥
١٩١٤	سوال ٢٦
١٩١٧	سوال ٢٧
١٩١٨	سوال ٢٨
١٩٢١	سوال ٢٩
١٩٢٢	سوال ٣٠
١٩٢٣	سوال ٣١
١٩٢٣	سوال ٣٢

۱۹۲۳	سوال ۳۳
۱۹۲۵	سوال ۳۴
۱۹۲۵	سوال ۳۵
۱۹۴۰	سوال ۳۶
۱۹۵۶	سوال ۳۷
۱۹۷۱	سوال ۳۸
۱۹۷۲	سوال ۳۹
۱۹۷۳	سوال ۴۰
۱۹۷۵	سوال ۴۱
۱۹۷۵	سوال ۴۲
۱۹۷۵	سوال ۴۳
۱۹۷۵	سوال ۴۴
۱۹۷۷	سوال ۴۵
۱۹۷۷	سوال ۴۶
۱۹۷۸	سوال ۴۷
۱۹۷۹	سوال ۴۸
۱۹۷۹	سوال ۴۹
۱۹۸۲	سوال ۵۰
۱۹۸۴	درباره مرکز

سرشناسه: مهدی زاده حسین عنوان و نام پدیدآور: حجاب شناسی چالش ها و کاوش های جدید/ مولف حسین مهدی زاده تهیه کننده مرکز مطالعات و پژوهش های فرهنگی حوزه علمیه ویراستاران محمدجواد شریفی حمید انصاری مشخصات نشر: قم حوزه علمیه قم مرکز مدیریت ۱۳۸۱. مشخصات ظاهری: نه ۱۸۷ ص نمونه فروست: (پرسمان دینی شابک: ۹۶۴-۶۹۱۸-۳۷-۹ ۹ ۸۰۰۰۰ ریال؛ ۹۶۴-۶۹۱۸-۳۷-۹ ۹ ۸۰۰۰۰ ریال؛ ۹۶۴-۶۹۱۸-۳۷-۹ ۹ ۸۰۰۰۰ ریال وضعیت فهرست نویسی: فهرست نویسی قبلی یادداشت: پشت جلد به انگلیسی Hegabshenasi. یادداشت: چاپ دوم ۱۳۸۲؛ ۸۰۰۰ ریال یادداشت: عنوان روی جلد: پرسش و پاسخ هایی در زمینه حجاب شناسی چالش ها و کاوش های جدید. یادداشت: کتابنامه ص [۱۷۷] - ۱۸۷؛ همچنین به صورت زیرنویس عنوان روی جلد: پرسش و پاسخ هایی در زمینه حجاب شناسی چالش ها و کاوش های جدید. عنوان دیگر: پرسش ها و پاسخ هایی در زمینه حجاب شناسی چالش ها و کاوش های جدید موضوع: حجاب شناسه افزوده: حوزه علمیه قم مرکز مطالعات و پژوهش های فرهنگی شناسه افزوده: حوزه علمیه قم مرکز مدیریت رده بندی کنگره: BP۲۳۰/۱۷/م ۸۷۳ح ۳ رده بندی دیویی: ۲۹۷/۶۳۶ شماره کتابشناسی ملی: م ۸۱-۳۹۰۹۷

ترویج و تبلیغ فرهنگ عفاف و حجاب

سوال ۱

سوال:

لطفا راهکارهای عملی سازی و نهادینه کردن فلسفه حجاب در دانشگاه را به صورت مفصل و کامل برایم ارسال نمایید.

جواب:

ضمن آرزوی موفقیت برای شما دوست گرامی، برای فرهنگ سازی پیرامون حجاب در محیط علمی دانشگاه ابتدا باید فرهنگ حجاب را به صورت کامل شناخت و نسبت به مبانی اعتقادی و علمی و کارکردهای فردی و اجتماعی و

فلسفه وجودی آن و تاثیرات ارزشمندی که در رشد و توسعه مادی و معنوی فرد و جامعه دارد، آگاهی کسب کرد و این آگاهی را با بهترین و زیبا ترین روشها به دیگران انتقال داد. راهکارهای تحقق و دستیابی به اهداف فرهنگی خود را می توانید با مطالعه و تفکر و جلسات مشورتی و بحث و تبادل نظر با سایر دانشجویان، مسئولین، نهادها و مجموعه های متعهد و دلسوز دانشگاه مشخص کنید. بدیهی است کار گروهی و سازمان یافته در این زمینه از اثربخشی بهتر و بیشتری برخوردار می باشد. و در زمینه راهکارهای عملی برای اجرا و ترویج فرهنگ حجاب می توان از روش های متعددی بهره جست از قبیل؛

- تشویق و ترغیب افراد به مطالعه و در اختیار گذاشتن منابع صحیح، علمی، زیبا و مورد پسند.

- برگزاری جلسات سخنرانی به مناسبت های مختلف با موضوع فلسفه و کارکردهای حجاب.

- برگزاری جلسات پرسش و پاسخ با حضور افراد متبحر.

- تشکیل گروه های مطالعاتی و جلسات بحث و بررسی چند نفره.

- مسابقه کتاب خوانی و مقاله نویسی در موضوعات ریز معرفی شده.

- استفاده از شیوه های هنری، نظیر شعر، نقاشی، نمایش، تئاتر... - همچنین استفاده از تابلوهای موجود در دانشگاه و خوابگاهها که در محل دید و اجتماع دانشجویان قرار دارد می تواند جایگاه خوبی برای انتقال و ترویج فرهنگ حجاب باشد.

افزون بر راهکارها و روشهای فوق باید به ریشه یابی دقیق معضل بدحجابی پرداخت و با شناخت صحیحی از آن اقدام به مقابله اصولی با آن پرداخت.

در این زمینه به صورت مختصر مطالبی ارائه می شود:

در مورد مشکل بدحجابی باید گفت که این معضل در ایران ریشه در عوامل متعددی دارد که باید آن عوامل را در جامعه مورد شناسایی قرار داد و با توجه به آنها اقدامات اساسی و حسابشده انجام داد. بر این اساس عوامل بدحجابی در جامعه به دو دسته تقسیم می شود:

الف) عوامل درونی: منظور از عوامل درونی، مجموعه مؤلفه هایی است که به وجود آوردن این پدیده دخالت داشته و ناشی از عملکرد افراد یک جامعه و سیستم سیاسی، اجتماعی و فرهنگی حاکم بر آن است. مهم ترین آنها عبارت است از:

۱. از نظر انسان شناختی و روان شناختی انسان موجودی است که دارای قدرت اختیار می باشد، یعنی، هم توانایی انتخاب راه درست و طی کردن مراتب کمال انسانی را دارد و هم توانایی پیروی از امیال و هواهای نفسانی و طی کردن مدارج انحطاط و سقوط را. قرآن می فرماید: «A» {A، V} «انا هدیناه السبیل اما شاکرا و اما کفورا» {A، V} (انسان، آیه ۳) {V}.

بر این اساس در جامعه ای مانند جامعه اسلامی ما _ که بسیاری از احکام، ارزش ها و معارف اسلامی برای اداره جامعه تبیین شده و جای هیچگونه عذر و بهانه ای نیست _ بعضی از احکام الهی (مانند حجاب) از سوی برخی افراد نادیده گرفته می شود، به این اصل و عنصر روان شناختی باز می گردد. به عبارت دیگر یکی از مهم ترین عوامل بدحجابی در جامعه، پیروی از هواهای نفسانی است که خود ناشی از ضعف ایمان و تقوا، تزلزل شخصیت است و... می باشد و در مظاهری از قبیل تجمل گرایی، خودنمایی در مقابل بیگانگان و... نمود پیدا می کند.

در بسیاری از موارد خودباختگی و تزلزل شخصیت و عدم

اعتماد به نفس موجب تقلید و تظاهر به رفتارهای ناصحیح دیگران می‌گردد. بر اثر خودباختگی ملاک در کرامت و شایستگی اجتماعی را محبوب بودن و مطرح بودن در چشم دیگران می‌دانند. البته اگر انسان با تقوا و پاکدامن و مقید به رعایت ارزش‌های الهی باشد هم محبوب خواهد بود و هم در چشم و دل و زبان اولیاء مطرح خواهد بود، لیکن این مسأله نیاز به خودباوری و ایمان قوی و انگیزه‌های عالی و معرفت صحیح از حیات طیبه دارد. چنین انسانی برای خود رسالتی عظیم را قایل است که به رفتارهای او جهت می‌دهد.

یکی از راه‌های اصلاح جامعه از این معضل، مقابله با عوامل روان‌شناختی آن و تقویت ایمان و تقوای افراد جامعه و تقویت انگیزه، عزم و اراده آنان در اجرای احکام الهی و موازین و مقررات اسلامی در سطح جامعه می‌باشد. قرآن کریم می‌فرماید: **A** «ان الله لا یغیر ما بقوم حتی یغیروا ما بأنفسهم...» **A**؛ خداوند سرنوشت هیچ قومی را تغییر نمی‌دهد، مگر آن که آنان آنچه را در خودشان است تغییر دهند، **V** (رعد، آیه ۱۱) **V**.

این عامل درونی اختصاص به جامعه‌ای خاص یا پیروان دین مخصوصی ندارد اما در هر جامعه‌ای عوامل تشدیدکننده یا کنترل‌کننده وجود دارد که باید پیشینه تاریخی و وضعیت فرهنگی را بررسی کرد. در خصوص جامعه ایرانی به ریشه‌های تاریخی آن اشاره می‌کنیم.

۲. ریشه‌های تاریخی این مسأله که به اقدامات رژیم پهلوی برای گسترش فرهنگ برهنگی، بی‌بند و باری و کشف حجاب بر می‌گردد، که توانست بخشی از جامعه ما را دچار این انحراف کند و بی‌حجابی را در خانواده‌ها

به صورت یک هنجار و ارزش درآورد. روند گسترش این معضل، هر چند با وقوع انقلاب اسلامی و فضای ناشی از دوران دفاع مقدس، تا حد زیادی کنترل شد؛ ولی به دلایل متعددی، رگه ها و ریشه های خود را همچنان حفظ نمود و بعد از تغییر محیط ارزشی جامعه و فاصله گرفتن از فضای معنوی حاصل از انقلاب و دفاع مقدس، دوباره مجال ظهور و بروز پیدا کرد.

۳. کوتاهی و بی توجهی برخی از مسؤولان فرهنگی کشور در تثبیت ارزش ها و احکام اسلامی و تعمیق بخشیدن به آن، از وسایل دیگر گسترش بدحجابی است.

گفتنی است که به علت وجود مشکلات ناشی از تثبیت انقلاب اسلامی، جنگ تحمیلی، فشارهای خارجی محاصره های گوناگون اقتصادی، سیاسی و... باعث شد که بیشترین وقت و انرژی مسؤولان و دستگاه های دولتی به این امور صرف شود و توجه چندانی به مسائل فرهنگی جامعه و اجرای راه کارها و برنامه هایی در جهت تثبیت و تعمیق ارزش ها و احکام اسلامی مبذول نگردد.

۴. بعضی از اقدامات انجام گرفته بعد از سال ۱۳۶۸ (از قبیل سیاست های پولی و ارزی و...) که به منظور تسریع در روند توسعه و رشد اقتصادی، صنعت و... انجام گرفت، ناخواسته موجب تغییر ارزش های جامعه، به سوی هنجارهای مادی، مدرک گرایی، تجمل پرستی و... گردید.

۵. عملکرد منفی و نامطلوب برخی از دستگاه های فرهنگی (از جمله وزارت ارشاد و مطبوعات وابسته در سال های اخیر) و میدان دادن به افراد و عناصری که هیچ اعتقادی به نظام اسلامی ندارند و با استفاد از تسهیلات مادی و معنوی وزارت ارشاد و فضای باز و بدون نظارت جامعه، موجبات نشر و ترویج فرهنگ فاسد منحط دوران پهلوی و ارزشهای حاکم بر

جوامع غرب را فراهم و اوضاع فرهنگی کشور را به شدت مسموم و آلوده نمودند به گونه ای که مقام معظم رهبری هشدارهای شدید به مسئولین فرهنگی داده، نارضایتی خود را از عملکرد وزارت ارشاد اعلام نمودند که در نهایت منجر به استعفای وزیر ارشاد گردید.

۶. برخی از افراط و تفریطهایی که در سالهای اولیه انقلاب و بعد از آن در مبارزه با بی حجابی و بد حجابی شد از قبیل استفاده روشهای خشونت آمیز و فیزیکی و... باعث بوجود آمدن تنفر و انزجار و بدبینی به این حکم الهی گردید.

۷. اجرا نشدن فریضه مهم امر به معروف و نهی از منکر یا نظارت ملی به صورت فراگیر و گسترده و نظام مند از طرف آحاد جامعه، که در روایات متعدد ضامن حفظ و سلامت جامعه از فساد، ناامنی و... شمرده شده است.

ب) عوامل بیرونی: مهمترین عامل بیرونی تهاجم فرهنگی گسترده و همه جانبه غرب به ارزش های اسلامی و ملی ما، برای بی هویت نمودن نسل جوان، تضعیف باورهای عقیدتی در مردم و در نهایت شکست نظام اسلامی در ایران با استفاده از پیشرفته ترین وسایل تکنولوژی _ اعم از نرم افزاری و سخت افزاری، عناصر وابسته داخل در عرصه های فرهنگی و اقتصادی و... در جهت حاکم نمودن فرهنگ و ارزش ها و مظاهر تمدن غرب.

مجموعه عوامل فوق سبب گردیده که متأسفانه علیرغم گذشت بیش از دو دهه از انقلاب اسلامی، معضل بد حجابی در جامعه اسلامی ما وجود داشته باشد. اما در مورد راه های برخورد و مقابله با این پدیده زشت دو راهکار قابل پیش بینی می باشد:

۱. راهکارهای فیزیکی و برخورد از موضع قدرت با متخلفین البته این برخورد باید حساب شده

۲. کار بنیادی فرهنگی. مسلماً برخورد با این پدیده به صورت فیزیکی و از طریق دستگاههای دولتی، بسیار دشوار و تا حدی ناممکن است. زیرا اگر ما در مسئله لباس و پوشش اسلامی صرفاً بخواهیم از طریق زور وارد شویم، استدلال و منطق نداشته باشیم و نتوانیم حقانیت و لزوم پوشش اسلامی، آثار مثبت و فواید و برکات اجرای این فریضه الهی در ابعاد مختلف زندگی شخصی و اجتماعی افراد و فلسفه حجاب و... را با کار فرهنگی مستمر عمیق و ریشه ای با استفاده از دستگاههای فرهنگی و رسانه های جمعی و مطبوعات و... به زیباترین و بهترین صورت، ارائه دلیل و برهان، ثابت کنیم، متأسفانه باید منتظر رواج و گسترش بدحجابی و رواج ارزشهای غربی به صورت گسترده در جامعه اسلامیمان باشیم. عامل مهم دیگری که می تواند ما را در مقابله با این معضل اجتماعی یاری نماید اهتمام جدی جامعه و دانشجویان به انجام فریضه امر به معروف و نهی از منکر است. بدیهی است اگر جامعه در این زمینه به صورت جدی وارد عمل شود و این فریضه الهی را منطبق با شرایط و مراتبی که در شرع مقدس معین گردیده، عملی سازد دستگاه های فرهنگی و مراکز موجود در دانشگاه ها نیز بهتر می توانند در حل این معضل اجتماعی اقدام نمایند و ضمن تشویق و ترغیب دانشجویان به انجام شئون اسلامی، راه کارها و اقدامات بنیادی فرهنگی را در جهت گسترش ارزش های اسلامی در بین دانشجویان فراهم سازند. به امید روزی که با همکاری مسؤولین و دانشجویان شاهد محیطی سرشار از پاکبوی صفا و اهتمام جدی به رعایت ارزش های اسلامی در دانشگاه ها باشیم، ان شاء الله.

نماند بسیاری از ناهنجارهای اجتماعی از جمله بدحجابی به بی سامانی اقتصادی نیز گره خورده است، معضل بیکاری، تورم و... مولد بسیاری از مفاسد اجتماعی هستند که ظهور و بروزهای آن در شکل های مختلف صورت می پذیرد. از این رو نظام اسلامی و همه علاقه مندان به این نظام مقدس باید در جهت کارآمدی نظام و حل معضلات اقتصادی و اجتماعی تلاش جدی انجام دهند. فرمایشات و رهنمودهای مقام معظم رهبری در زمینه مبارزه با مفاسد اقتصادی و اجتماعی به شکل قاطع و نیز نهضت خدمت رسانی به مردم و تلاش برای کارآمدی هرچه بیشتر نظام اسلامی، در این راستا ارزیابی می شود.

برای آگاهی بیشتر ر.ک:

۱. نامه ای به خواهرم، مهدی عدالتیان، مشهد: موسسه فرهنگی موعود، ۱۳۸۲. (کتاب جذاب، مختصر و مفید است.)

۲. شهید مطهری، مسأله حجاب، تهران: صدرا، ۱۳۷۹.

۳. حداد عادل، فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی

۴. فرامرز رفیع پور، توسعه و تضاد

۵. علی ذوعلم، انقلاب و ارزشها

۶. علی، محمدی، حجاب در ادیان الهی، قم: اشراق، ۱۳۷۲.

۷. حسین مهدی زاده، حجاب شناسی چالش ها و کاوشهای جدید، قم: حوزه علمیه مرکز مدیری، ۱۳۸۱.

۸. حسین مهدی زاده، «دفاع غیر منطقی از بدحجابی» قسمت اول، نشریه رسالت مورخه ۳/۴/۱۳۸۳.

۹. تاریخچه حجاب در اسلام، اسدالله جمشیدی خبرگزاری فارس.

۱۰. نگاه و پوشش، سید مجتبی حسینی، پرسش و پاسخ دانشجویی، قم: معارف، ۱۳۸۵.

سوال ۲

سوال:

در پاسخ به کسانی که می گویند «چادر خیلی دست و پا گیر است با وجود پوشیدن چادر نمی توانم

اشیا را به خوبی در دست بگیریم دوست دارم چادر بیوشم ولی نمی توانم آن را به خوبی در دست بگیرم طوری که فقط مورد تمسخر دیگران قرار می گیرم چادر در فصل گرما باعث بیشتر گرم شدن بدن می شود و خیلی حرف های دیگر از این قبیل. باید چه پاسخی داد تا بتوان آنها را قانع کرد؟

جواب :

خواهر محترم، همان طور که می دانید حجاب منحصر در چادر و حتی مانتو نیست، بلکه هر لباسی که غیر از وجه و کفین (دست ها تا مچ) را بپوشاند و موجب تحریک و جلب توجه نامحرم نگردد کافی است ولی باید توجه داشت که همان طور که بقیه واجبات دارای مراتب مختلفی می باشند حجاب نیز دارای مراتب خوب، متوسط و خوب تر است و چادر حجاب برتر بانوان محسوب می گردد. بنابراین چادر هر چند ممکن است کمی دست و پا گیر به نظر آید یا در فصل گرما باعث گرمی بدن شود و از این بابت، زن را کمی به زحمت بیندازد با این حال، زنی که می خواهد بدن خود را کاملاً از نامحرم بیوشاند و جلوی نگاه هوسبازان را به خود بگیرد این سختی ها را به دلیل منافع بزرگ تر آن، با آغوش باز تحمل می کند چرا که می داند چادر، بهترین نحو حجاب است. از این گذشته، به زنان محجبه نگاه کنید که چگونه همیشه چادر پوشیده اند اما در زندگی اجتماعی خود هیچ مشکلی ندارند. در همه فعالیت های اجتماعی شرکت می کنند و ذره ای احساس این که چادر برایشان دست و پا گیر است ندارند. بنابراین چادر هیچ مانعی در مقابل

فعالیت های اجتماعی زنان به حساب نمی آید.

پس اگر واقعا به پوشیدن چادر اعتقاد دارید به ایرادهای دیگران اعتنا نکنید و به پوشیدن چادر ادامه دهید. مطمئن باشید اگر مدتی به این کار تداوم بخشید اولاً کم کم به پوشیدن آن عادت می کنید و یاد می گیرید بدون آنکه به سختی بیفتید آن را بپوشید و به راحتی آن را به دست بگیرید. همچنین کم کم یاد می گیرید با این که چادر پوشیده اید بدون آنکه اذیت شوید اشیاء را در دست بگیرید.

ثانیاً، به تدریج که پوشیدن چادر را یاد بگیرید از تمسخرهای دیگران کاسته می شود. و آنان نه تنها دست از این کار برمی دارند بلکه کم کم جذب آن می شوند. به خصوص هنگامی که منافع و فواید آن را ببینند و زیبایی آن را در تن یک خانم مشاهده کنند خود نیز به سوی پوشیدن آن کشیده می شوند. توجه داشته باشید که کار با ارزش و موثر هم سخت است و هم موجب ریشخند دیگران می شود و این نشانه ی استقلال فکری و رشد اجتماعی شماست که مستقل فکر و عمل می کنید موفق باشید.

سوال ۳

سوال :

بعضی از جوانان وقتی به آنها می گیم حجاب رو رعایت کن در جواب ما می گویند که چون اکثراً در جامعه اینطورند ما هم اینجوریم آیا این مطلب درست است؟

جواب :

چنین استدلالی درست نیست برخی به اکثریت اعتماد می کنند و کمیت را ملاک تشخیص حق و باطل قرار می دهند؛ یعنی وقتی بیش تر مردم یا همه آنان چیزی را گفتند، به آن اعتماد می کنند. اگر اعتماد

به مردم یا اکثریت، در مسائل عادی زندگی باشد و در سعادت، شقاوت و سر نوشت انسان نقشی نداشته باشد، شاید اشکال چندان مهمی نداشته باشد؛ ولی در مسائل سر نوشت ساز، که با حیات ابدی و سعادت یا شقاوت جاودانه انسان ارتباط دارند، هیچ گاه نمی توان سخن مردم را را ملاک و معیار تشخیص حق و باطل قرار داد، به ویژه اگر راهی برای تحقیق وجود داشته باشد و ادله و براهین، ما را بر خلاف گفتار اکثریت رهنمون کنند. اکثریت، صرفاً از این جهت که اکثریت است، نمی تواند مفید و کارساز باشد.

خداوند سبحان در قرآن کریم استناد به نظر اکثریت در امور دینی را موجب گمراهی انسان می داند و می فرماید؟ **وَإِنْ تَطَّغِ أَكْثَرُ مَنْ فِي الْأَرْضِ بَغْيَهُ لِمُؤَكَّذٍ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَ إِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ** ؟ انعام/۱۱۶ «هرگاه اکثریت مردم روی زمین را پیروی کنی، تو را از راه خدا گمراه می کنند که جز از گمان خود پیروی نکنند و جز حدس و تخمین (فکر درست و دقت و تحقیقی) ندارند» یعنی ملاک حق و باطل نباید اکثریت باشد هرچند در یک زمانی ممکن است اکثریت با یک استدلال درستی راه صحیح را انتخاب کنند ولی با این حال ملاک و شاخص اکثریت نیست بلکه همان استدلال درست است. بنابراین، اگر امکان تحقیق عقلی و نقلی وجود داشته باشد، اعتماد کردن به دیگران، حتی به اکثریت و یا حتی به همه مردم، کار درستی نیست. خداوند در جای دیگر از قرآن به پیامبر خطاب می کند که اکثریت به تو ایمان نمی آورند؟ **وَ**

حال در مورد احکام و مسائل شرعی یعنی آنجایی که جزء مباحات نیست که خداوند درباره آنها چیزی نخواست به باشد و مسئولیتی بر گردن نباشد بلکه از جمله اوامر و نواهی شرع و خواست خداوند است باید به منابع دینی رجوع کرد نه خواست مردم و حجاب نیز از این مسائل است چرا که در این باره خداوند به زنها می فرماید؟ **وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُؤُوهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَائِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولَى الْأَرْبَابِ مِنَ الرِّجَالِ أَوْ الطُّفُلِ الَّذِينَ لَمْ يَنْظُرُوا عَلَىٰ عَوْرَاتِ النِّسَاءِ ...** نور/۳۱ «و بگو به زنان مؤمنه فروپوشند دیدگان خود را و نگه دارند فرجهای خود را و آشکار نسازند زیور خود را مگر آنچه نمایان است و باید بیفکنند مقنعه های خود را بر گریبانهای خود و پدیدار نکنند زیور خویش را مگر برای شوهران خود یا پدران خود یا پدران شوهران خود یا فرزندان خود یا فرزندان شوهران خود یا برادران خود یا برادرزادگان خود یا خواهرزادگان خود یا زنان خود یا آنچه مالک است دستهای ایشان یا پیرانی که ندارندگان نیازند از مردان یا کودکانی که چیره نشده اند بر عورتهای زنان»

حال که حجاب و حفظ زینت زنان به جز برای محارم اینقدر در قرآن کریم با صراحت تبیین شده است و ما نیز مومن

به خداوند و عذاب گنهکاران و خلود در بهشت برای مومنین و صالحین هستیم آیا سزاوار است که حرف مردم را بر فرموده خداوند ترجیح بدهیم و عذاب سخت را به اندک هوس دنیا و لذت دیگران بفروشیم؟ مگر کسانی که زینت و موی سر خود را به عرضه نگاه عموم گک داشته اند آویختگان به موی سر در حشر اکبر نیستند!!؟

آیا همین اکثریت قبول کننده مسئولیت و پیامد تخلف ما هستند؟ هر چند در این دنیا گاهی اوقات از زبان عوامان می شنویم که می گویند «گناهش با من» ولی چنین چیزی در واقع و قیامت هرگز ممکن نیست چون اصلی که بر قیامت حاکم است؟ «وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ؟ انعام/۱۶۴ است یعنی «هیچ باربرداری بار (گناه) دیگری را بر نمی دارد» علاوه بر این خداوند در کتاب مبین در جایی می فرماید که برخی در روز قیامت ادعا می کنند که فلان گروه باعث گمراهی ما شدند آنها را بیشتر عذاب کن؟ قَالَتْ أُخْرَاهُمْ لِأَوْلَاهُمْ رَبَّنَا هَؤُلَاءِ أَضَلُّونَا فَآتِهِمْ عَذَابًا ضِعْفًا مِنَ النَّارِ؟ خداوند در جواب می فرماید؟ قَالَ لِكُلِّ ضِعْفٌ وَلَكِنْ لَا تَعْلَمُونَ؟ اعراف/۳۸ در جای دیگر می فرماید ضعفا به مستکبران می گویند ما دنباله روی شماها بودیم مقداری از عذاب مارا بردارید؟ وَبَرَزُوا لِلَّهِ جَمِيعًا فَقَالَ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنْتُمْ مُعْتَدُونَ عَنَا مِنْ عَذَابِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ؟ «و همگی در برابر خدا ظاهر می شوند. پس ناتوانان به گردنکشان می گویند: «ما پیروان شما بودیم. آیا چیزی از عذاب خدا را از ما دور می کنید؟» آنها در جواب می گویند؟ قَالُوا لَوْ هَدَانَا اللَّهُ

لَهْدِينَاكُمْ سِوَاءَ عَلَيْنَا أَمْ جَزَعْنَا مَا لَنَا مِنْ مَحِيصٍ؟ ابراهیم/۲۱ می گویند: «اگر خدا ما را هدایت کرده بود، قطعاً شما را هدایت می کردیم. چه بی تابی کنیم، چه صبر نماییم برای ما یکسان است. ما را راه گریزی نیست»

وقتی که خداوند رسولی از باطن به عنوان عقل و رسولی ظاهری به عنوان پیامبران برای هدایت انسانها فرستاده هیچ توجیهی قبول نیست حتی شیطان که خود قسم خورده برای گمراهی انسانها وقتی برخی از تبهکاران او را بهانه قرار می دهند و می گویند او بود که ما را گمراه کرد خودشیطان جواب می دهد که؟ وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعَدَ الْحَقُّ وَعَدْتُكُمْ فَأَخْلَفْتُكُمْ وَمَا كَانَ لِي عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي فَلَا تَلُمُونِي وَلَا لَوْلَا أَنْفُسُكُمْ مَا آتَاكُمْ بِمُضِرِّكُمْ وَمَا أَنْتُمْ بِمُضِرِّحِي إِيَّايَ كَفَرْتُمْ بِمَا أَشْرَكْتُمُونِ مِنْ قَبْلُ إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ؟ ابراهیم/۲۲ «و چون کار از کار گذشت (و داوری صورت گرفت) شیطان می گوید: «در حقیقت، خدا به شما وعده داد وعده راست، و من به شما وعده دادم و با شما خلاف کردم، و مرا بر شما هیچ تسلطی نبود، جز اینکه شما را دعوت کردم و اجابت نمودید. پس مرا ملامت نکنید و خود را ملامت کنید. من فریادرس شما نیستم و شما هم فریادرس من نیستید. من به آنچه پیش از این مرا (در کار خدا) شریک می دانستید کافر. آری! ستمکاران عذاب پرورد خواهند داشت».

سوال ۴

سوال :

شما چه راهکارهایی را برای طرح حجاب در سطح دانشگاه ها پیشنهاد می کنید؟ لطفاً نظر خود را برای این طرح

پیشنهاد کنید.

جواب :

ضمن آرزوی موفقیت برای شما دوست گرامی ، برای فرهنگ سازی پیرامون حجاب در محیط علمی دانشگاه ابتدا باید فرهنگ حجاب را به صورت کامل شناخت و نسبت به مبانی اعتقادی و علمی و کارکردهای فردی و اجتماعی و فلسفه وجودی آن و تاثیرات ارزشمندی که در رشد و توسعه مادی و معنوی فرد و جامعه دارد ، آگاهی کسب کرد و این آگاهی را با بهترین و زیبا ترین روشها به دیگران انتقال داد . راهکارهای تحقق و دست یابی به اهداف فرهنگی خود را می توانید با مطالعه و تفکر و جلسات مشورتی و بحث و تبادل نظر با سایر دانشجویان ، مسئولین ، نهادها و مجموعه های متعهد و دلسوز دانشگاه مشخص کنید. بدیهی است کار گروهی و سازمان یافته در این زمینه از اثربخشی بهتر و بیشتری برخوردار می باشد. و در زمینه راهکارهای عملی برای اجرا و ترویج فرهنگ حجاب می توان از روش های متعددی بهره جست از قبیل ؛

- تشویق و ترغیب افراد به مطالعه و در اختیار گذاشتن منابع صحیح ، علمی ، زیبا و موردپسند.

- برگزاری جلسات سخنرانی به مناسبت های مختلف با موضوع فلسفه و کارکردهای حجاب.

- برگزاری جلسات پرسش و پاسخ با حضور افراد متبحر.

- تشکیل گروه های مطالعاتی و جلسات بحث و بررسی چند نفره .

- مسابقه کتاب خوانی و مقاله نویسی در موضوعات ریز معرفی شده .

- استفاده از شیوه های هنری ، نظیر شعر ، نقاشی ، نمایش ، تئاتر ... - همچنین استفاده از تابلوهای موجود در دانشگاه و خوابگاهها که در محل دید و اجتماع

دانشجویان قرار دارد می تواند جایگاه خوبی برای انتقال و ترویج فرهنگ حجاب باشد .

افزون بر راهکارها و روشهای فوق باید به ریشه یابی دقیق معضل بدحجابی پرداخت و با شناخت صحیحی از آن اقدام به مقابله اصولی با آن پرداخت. در این زمینه به صورت مختصر مطالبی ارائه می شود:

در مورد مشکل بدحجابی باید گفت که این معضل در ایران ریشه در عوامل متعددی دارد که باید آن عوامل را در جامعه مورد شناسایی قرار داد و با توجه به آنها اقدامات اساسی و حسابشده انجام داد. بر این اساس عوامل بدحجابی در جامعه به دو دسته تقسیم می شود:

الف) عوامل درونی: منظور از عوامل درونی، مجموعه مؤلفه هایی است که به وجود آوردن این پدیده دخالت داشته و ناشی از عملکرد افراد یک جامعه و سیستم سیاسی، اجتماعی و فرهنگی حاکم بر آن است. مهم ترین آنها عبارت است از:

۱. از نظر انسان شناختی و روان شناختی انسان موجودی است که دارای قدرت اختیار می باشد، یعنی، هم توانایی انتخاب راه درست و طی کردن مراتب کمال انسانی را دارد و هم توانایی پیروی از امیال و هواهای نفسانی و طی کردن مدارج انحطاط و سقوط را. قرآن می فرماید: «A»؛ «انا هدیناه السبیل اما شاکرا و اما کفورا» {A، V}؛ (انسان، آیه ۳) {V}.

بر این اساس در جامعه ای مانند جامعه اسلامی ما _ که بسیاری از احکام، ارزش ها و معارف اسلامی برای اداره جامعه تبیین شده و جای هیچگونه عذر و بهانه ای نیست _ بعضی از احکام الهی (مانند حجاب) از سوی برخی افراد نادیده گرفته می شود، به این اصل و عنصر روان شناختی باز می گردد. به عبارت دیگر یکی از مهم ترین عوامل بدحجابی در

جامعه، پیروی از هواهای نفسانی است که خود ناشی از ضعف ایمان و تقوا، تزلزل شخصیت است و... می باشد و در مظاهری از قبیل تجمل گرایی، خودنمایی در مقابل بیگانگان و... نمود پیدا می کند.

در بسیاری از موارد خودباختگی و تزلزل شخصیت و عدم اعتماد به نفس موجب تقلید و تظاهر به رفتارهای ناصحیح دیگران می گردد. بر اثر خودباختگی ملاک در کرامت و شایستگی اجتماعی را محبوب بودن و مطرح بودن در چشم دیگران می دانند. البته اگر انسان با تقوا و پاکدامن و مقید به رعایت ارزش های الهی باشد هم محبوب خواهد بود و هم در چشم و دل و زبان اولیاء مطرح خواهد بود، لیکن این مسأله نیاز به خودباوری و ایمان قوی و انگیزه های عالی و معرفت صحیح از حیات طیبه دارد. چنین انسانی برای خود رسالتی عظیم را قایل است که به رفتارهای او جهت می دهد.

یکی از راه های اصلاح جامعه از این معضل، مقابله با عوامل روان شناختی آن و تقویت ایمان و تقوای افراد جامعه و تقویت انگیزه، عزم و اراده آنان در اجرا احکام الهی و موازین و مقررات اسلامی در سطح جامعه می باشد. قرآن کریم می فرماید: **A** «ان الله لا یغیر ما بقوم حتی یغیروا ما بأنفسهم...» **A**؛ خداوند سرنوشت هیچ قومی را تغییر نمی دهد، مگر آن که آنان آنچه را در خودشان است تغییر دهند، **V** {رعد، آیه ۱۱} **V**.

این عامل درونی اختصاص به جامعه ای خاص یا پیروان دین مخصوصی ندارد اما در هر جامعه ای عوامل تشدید کننده یا کنترل کننده وجود دارد که باید پیشینه تاریخی و وضعیت فرهنگی را بررسی کرد. در خصوص جامعه ایرانی به ریشه های تاریخی

آن اشاره می‌کنیم.

۲. ریشه‌های تاریخی این مسأله که به اقدامات رژیم پهلوی برای گسترش فرهنگ برهنگی، بی‌بند و باری و کشف حجاب بر می‌گردد، که توانست بخشی از جامعه ما را دچار این انحراف کند و بی‌حجابی را در خانواده‌ها به صورت یک هنجار و ارزش درآورد. روند گسترش این معضل، هر چند با وقوع انقلاب اسلامی و فضای ناشی از دوران دفاع مقدس، تا حد زیادی کنترل شد؛ ولی به دلایل متعددی، رگه‌ها و ریشه‌های خود را همچنان حفظ نمود و بعد از تغییر محیط ارزشی جامعه و فاصله گرفتن از فضای معنوی حاصل از انقلاب و دفاع مقدس، دوباره مجال ظهور و بروز پیدا کرد.

۳. کوتاهی و بی‌توجهی برخی از مسؤولان فرهنگی کشور در تثبیت ارزش‌ها و احکام اسلامی و تعمیق بخشیدن به آن، از وسایل دیگر گسترش بدحجابی است.

گفتنی است که به علت وجود مشکلات ناشی از تثبیت انقلاب اسلامی، جنگ تحمیلی، فشارهای خارجی محاصره‌های گوناگون اقتصادی، سیاسی و... باعث شد که بیشترین وقت و انرژی مسؤولان و دستگاه‌های دولتی به این امور صرف شود و توجه چندانی به مسائل فرهنگی جامعه و اجرای راه کارها و برنامه‌هایی در جهت تثبیت و تعمیق ارزش‌ها و احکام اسلامی مبذول نگردد.

۴. بعضی از اقدامات انجام گرفته بعد از سال ۱۳۶۸ (از قبیل سیاست‌های پولی و ارزی و...) که به منظور تسریع در روند توسعه و رشد اقتصادی، صنعت و... انجام گرفت، ناخواسته موجب تغییر ارزش‌های جامعه، به سوی هنجارهای مادی، مدرک‌گرایی، تجمل‌پرستی و... گردید.

۵. عملکرد منفی و نامطلوب برخی از دستگاه‌های فرهنگی (از جمله وزارت ارشاد و مطبوعات وابسته در سال‌های اخیر) و میدان دادن

به افراد و عناصری که هیچ اعتقادی به نظام اسلامی ندارند و با استفاد از تسهیلات مادی و معنوی وزارت ارشاد و فضای باز و بدون نظارت جامعه، موجبات نشر و ترویج فرهنگ فاسد منحط دوران پهلوی و ارزشهای حاکم بر جوامع غرب را فراهم و اوضاع فرهنگی کشور را به شدت مسموم و آلوده نمودند به گونه ای که مقام معظم رهبری هشدارهای شدید به مسئولین فرهنگی داده، نارضایتی خود را از عملکرد وزارت ارشاد اعلام نمودند که در نهایت منجر به استعفای وزیر ارشاد گردید.

۶. برخی از افراط و تفریطهایی که در سالهای اولیه انقلاب و بعد از آن در مبارزه با بی حجابی و بد حجابی شد از قبیل استفاده روشهای خشونت آمیز و فیزیکی و... باعث بوجود آمدن تنفر و انزجار و بدبینی به این حکم الهی گردید.

۷. اجرا نشدن فریضه مهم امر به معروف و نهی از منکر یا نظارت ملی به صورت فراگیر و گسترده و نظام مند از طرف آحاد جامعه، که در روایات متعدد ضامن حفظ و سلامت جامعه از فساد، ناامنی و... شمرده شده است.

ب) عوامل بیرونی: مهمترین عامل بیرونی تهاجم فرهنگی گسترده و همه جانبه غرب به ارزش های اسلامی و ملی ما، برای بی هویت نمودن نسل جوان، تضعیف باورهای عقیدتی در مردم و در نهایت شکست نظام اسلامی در ایران با استفاده از پیشرفته ترین وسایل تکنولوژی - اعم از نرم افزاری و سخت افزاری، عناصر وابسته داخل در عرصه های فرهنگی و اقتصادی و... در جهت حاکم نمودن فرهنگ و ارزش ها و مظاهر تمدن غرب.

مجموعه عوامل فوق سبب گردیده که متأسفانه علیرغم گذشت بیش از دو دهه از انقلاب اسلامی،

معضل بد حجابی در جامعه اسلامی ما وجود داشته باشد. اما در مورد راه های برخورد و مقابله با این پدیده زشت دو راهکار قابل پیش بینی می باشد:

۱. راهکارهای فیزیکی و برخورد از موضع قدرت با متخلفین البته این برخورد باید حساب شده و هنجارمند باشد.

۲. کار بنیادی فرهنگی. مسلماً برخورد با این پدیده به صورت فیزیکی و از طریق دستگاههای دولتی، بسیار دشوار و تا حدی ناممکن است. زیرا اگر ما در مسئله لباس و پوشش اسلامی صرفاً بخواهیم از طریق زور وارد شویم، استدلال و منطق نداشته باشیم و نتوانیم حقانیت و لزوم پوشش اسلامی، آثار مثبت و فواید و برکات اجرای این فریضه الهی در ابعاد مختلف زندگی شخصی و اجتماعی افراد و فلسفه حجاب و... را با کار فرهنگی مستمر عمیق و ریشه ای با استفاده از دستگاههای فرهنگی و رسانه های جمعی و مطبوعات و... به زیباترین و بهترین صورت، ارائه دلیل و برهان، ثابت کنیم، متأسفانه باید منتظر رواج و گسترش بدحجابی و رواج ارزشهای غربی به صورت گسترده در جامعه اسلامیمان باشیم. عامل مهم دیگری که می تواند ما را در مقابله با این معضل اجتماعی یاری نماید اهتمام جدی جامعه و دانشجویان به انجام فریضه امر به معروف و نهی از منکر است. بدیهی است اگر جامعه در این زمینه به صورت جدی وارد عمل شود و این فریضه الهی را منطبق با شرایط و مراتبی که در شرع مقدس معین گردیده، عملی سازد دستگاه های فرهنگی و مراکز موجود در دانشگاه ها نیز بهتر می توانند در حل این معضل اجتماعی اقدام نمایند و ضمن تشویق و ترغیب دانشجویان به انجام شؤونات اسلامی، راه کارها

و اقدامات بنیادی فرهنگی را در جهت گسترش ارزش های اسلامی در بین دانشجویان فراهم سازند. به امید روزی که با همکاری مسئولین و دانشجویان شاهد محیطی سرشار از پاکبوی صفا و اهتمام جدی به رعایت ارزش های اسلامی در دانشگاه ها باشیم، ان شاءالله.

ناگفته نماند بسیاری از ناهنجاریهای اجتماعی از جمله بدحجابی به بی سامانی اقتصادی نیز گره خورده است، معضل بیکاری، تورم و... مولد بسیاری از مفاسد اجتماعی هستند که ظهور و بروزهای آن در شکل های مختلف صورت می پذیرد. از این رو نظام اسلامی و همه علاقه مندان به این نظام مقدس باید در جهت کارآمدی نظام و حل معضلات اقتصادی و اجتماعی تلاش جدی انجام دهند. فرمایشات و رهنمودهای مقام معظم رهبری در زمینه مبارزه با مفاسد اقتصادی و اجتماعی به شکل قاطع و نیز نهضت خدمت رسانی به مردم و تلاش برای کارآمدی هر چه بیشتر نظام اسلامی، در این راستا ارزیابی می شود.

برای آگاهی بیشتر ر.ک:

۱. نامه ای به خواهرم، مهدی عدالتیان، مشهد: موسسه فرهنگی موعود، ۱۳۸۲. (کتاب جذاب، مختصر و مفید است.)

۲. شهید مطهری، مسأله حجاب، تهران: صدرا، ۱۳۷۹.

۳. حداد عادل، فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی

۴. فرامرزی رفیع پور، توسعه و تضاد

۵. علی ذوعلم، انقلاب و ارزشها

۶. علی، محمدی، حجاب در ادیان الهی، قم: اشراق، ۱۳۷۲.

۷. حسین مهدی زاده، حجاب شناسی چالش ها و کاوشهای جدید، قم: حوزه علمیه مرکز مدیری، ۱۳۸۱.

۸. حسین مهدی زاده، «دفاع غیر منطقی از بدحجابی» قسمت اول، نشریه رسالت مورخه ۳/۴/۱۳۸۳.

۹. تاریخچه حجاب در اسلام، اسدالله جمشیدی خبرگزاری فارس

سوال ۵

سوال:

من تعایل ندارم فرزندم با مانتو شلوار بیرون برود. او ۱۳ سالش است و وقتی به او می گویم چادر سرت کن ناراحت می شود به چه طریق می توانم او را راهنمایی و ارشاد کنم و اونم می دونم که او تحت تأثیر همکلاسیهایش قرار گرفته است.

جواب:

فرزندتان به دوره نوجوانی وارد شده است. در این دوره والدین باید روش برخورد و تعاملشان را با فرزند خود تغییر دهند و بر اساس فرمایش رسول اکرم(ص) که می فرماید: « هفت سال سوم زندگی یعنی از ۱۴ تا ۲۱ مرحله وزارت و مشورت کردن با اوست»، نوع گفتگو و برخورد خود را شکل دهند. پیامبر اکرم(ص) در روایتی می فرمایند: « الولد سید سبع سنین، عبد سبع سنین و وزیر سبع سنین یعنی فرزند در ۷ سال اول سید و آقا است و امر او(تا آنجا که به ضرر او یا دیگران نیست) اطاعت می شود، در ۷ سال دوم(از ۷ سالگی تا ۱۴ سالگی) روحیه اطاعت و پذیرش در او شکل می گیرد، اما در هفت سال سوم یعنی ۱۴ تا ۲۱ سالگی شأنیت وزارت و مشاوره و گفتگو در سطح معاون والدین پیدا می کند. بر این اساس چه زیباست از امر و نهی کردن نوجوان اجتناب کرد و به جای آن از باب گفتگو و احترام به سخنان او و پس از شنیدن اندیشه ها و سخنان او، رهنمودهایی را به او ارائه کرد. طبیعی است ویژگی دیگران نوجوانان آن است که سخنان

و

اندیشه های والدین را از باب پند و اندرز و نصیحت نمی تواند بشنود. پس والدین نباید در قالب نصیحت او را از عملی برحذر دارد. بلکه در قالب مشورت و ارائه نقطه نظر خود با او به گفتگو بنشینید. ویژگی سوم نوجوان آن است که او در این مرحله می تواند مفاهیم نظری و انتزاعی را بفهمد و برای هر سخن و ادعایی به دنبال دلیل و منطق آن است. از باب سخن بزرگ ترها و لزوم احترام به آنها نمی تواند سخنی و ایده ای را بپذیرد بلکه باید مستدل، منطقی و قانع کننده باشد و بتواند در چارچوب منطقی و استدلالهای عقلی خود آن را بفهمد و بپذیرد پس با رشد شناختی نوجوان، او به دنبال، استدلال، منطق و دلیل قانع کننده است و هرگز نمی تواند سخن دیگری هر چند پدر او یا رهبران مذهبی باشد به صورت تحمیل شده از طرف آنها بپذیرد. ویژگی چهارم نوجوان، اعتماد به نفس بالاست و می خواهد مستقلاً با تکیه بر اندیشه ها و فکرهای خود مطالب را بپذیرد. اگر تا کنون به یک نوع اطاعت و پذیرش دوران کودکی عادت داشت. اکنون در این سن از نظر روانی می خواهد مستقلاً و با تکیه بر فکر خود مطالب را حلای کند و بپذیرد و از تحمیل سخن و ایده دیگران گریزان است. (هر چند سخن والدین یا ... باشد که قبلاً هم به آنها اعتماد داشت) ویژگی پنجم نوجوانی تعلق به گروه هم سن و سالان است، الگوگیری از هم سالان در نوجوانی به اوج می رسد، زیرا همسالان به او بها می دهند و او

را می پذیرند و بدین وسیله احساس فردیت و هویت می کند و لذا می خواهد رفتار خود را بر اساس رفتار و اندیشه های همسالان خود شکل دهد. بر اساس آنچه بیان شد، توصیه می شود: ۱. هرگز سعی نکنید سخن خود را بر او تحمیل کنید. ۳. در کارهایی منزل و مدرسه و بیرون با او مشورت کنید تا احساس ارزش و اهمیت کند. ۳. با استدلال و منطق موضوع حجاب و کیفیت آن را و انواع حجاب و ارزش هر یک را با یکدیگر به بحث و تبادل نظر گذاشته و مزایا و معایب هر یک را با یکدیگر گفتگو کنید. ۴. صریحا با رفتارهای او و از جمله چگونگی پوشش او مخالفت نکنید. ۵. او را سرزنش نکنید. ۶. الگوهای جدید به او معرفی کنید یعنی دوستان صمیمی و ارزش مدار و چادری را به تدریج در گردونه دوستان او قرار دهید. (تدبیر در این زمینه بسیار مهم است و دقیق)

سوال ۶

سوال :

خواهری دارم که ۱۹ سال دارد و علیرغم اصرار فراوان خانواده چادر سر نمی کند. در موارد دیگر اعتقادی مشکل ندارد ولی تحت تأثیر همسالانش چادر را دست و پا گیر می داند. با او بسیار صحبت کرده ایم ولی بی فایده بوده است. لطفا ما را راهنمایی فرمایید که به عنوان خانواده با او چه برخوردی داشته باشیم؟

جواب :

برای موفق شدن در این خواسته توصیه می کنیم:

۱. سعی کنید رابطه صمیمی تری با او داشته باشید و با محبت و مهربانی به او نزدیک تر شوید. انسان ها تشنه محبت اند اگر برخورد شما با او تند و آمرانه باشد، فاصله او از شما بیشتر و

در عوض به کسانی که او را تأیید می کنند نزدیکتر می شود پس کاری کنید که اعتماد او را به خود جلب کنید به طوری که مجذوب شما شود و رازهایش را با شما در میان بگذارد و چیزی از شما مخفی نکند.

۲. از زبان، انتظار معجزه نداشته باشید به ویژه آنکه دنیای روانی او با شما تفاوت های زیادی دارد بنابراین سعی کنید از روش های غیرمستقیم بیشتر استفاده کنید مثلا رمان های خوبی در این باره تدوین شده که می توانید آنها را در اختیار او قرار دهید و مطمئن باشید که تأثیر آنها بسیار بیشتر از توصیه های صریح شما خواهد بود.

۳. نوجوانان به شدت تحت تأثیر گروه همسال خود است اگر شما به او می گوئید که با فلان دوستانش ارتباط نداشته باشد حتما باید شخصی با معیارهای جذابتر و در عین حال مؤمن و متعهد را به او معرفی کنید و سعی کنید که بین آن دو ارتباط دوستانه ایجاد شود. در این ارتباط می توانید از دیگران نیز کمک بگیرید.

۴. وقتی با او صحبت می کنید همه استدلالهایش را رد نکنید بلکه آن قسمت که قابل پذیرش است را بپذیرید و در آن قسمت هایی که با او هم عقیده نیستید، با زبان ملایم، تشکیک ایجاد کنید.

۵. هر گونه رشد و کار مثبتی را با تشویق مورد تأیید قرار دهید.

۶. بدانید که نوجوانی دوران ویژه ای است که در آن شخص نه کودک است و نه بزرگ بنابراین ظاهری بزرگ ولی عقلی در حال رشد دارد. در این دوران نوجوان تلاش می کند که استقلال خود را

به اثبات برساند. او می خواهد به خانواده ثابت کند که بزرگ شده بنابراین اثبات، گاهی با هنجار شکنی اعلام می شود مثلا نوجوان پسر با تقلید از بزرگترها به کشیدن سیگار رو می آورد و دختران با پرداختن افراطی به ظاهر و مد لباس خود و مخالفت با نظر خانواده در صدد اثبات استقلال خود برمی آیند با این حال میل به معنویت در آنها به شدت قوی می شود و شما با حفظ احترام نسبت به استقلال خواهی او، می توانید با تشویق ایشان به شرکت در جلسات مذهبی سیر زندگی او را به سمت معنویات هموار کنید. متأسفانه شاهدیم که خانواده ها برای کلاس زبان و کامپیوتر و ... کلاس هایی که فعلا به هیچ وجه جزء نیازهای روز فرزندانمان محسوب نمی شود، هزینه های کلان می کنند ولی نسبت به دین و باورهای مذهبی او کمترین هزینه را در نظر نمی گیرند. بنده شاهد بوده ام که در یک اردوی مذهبی به شهری مانند قم یا مشهد برخی از دانشجویان و دانش آموزانی که تمایل به چادر نداشتند، با انقلابی که در روح و روان آنها شکل گرفت، چادر را به عنوان حجاب برتر انتخاب کرده اند.

۷. توجه داشته باشید که کارهای تربیتی و فرهنگی دیر بازده است بنابراین در این موضوع به هیچ وجه عجله به خرج ندهید چرا که ممکن است نتیجه عکس بگیرد.

۸. حتما در دعایان از خداوند بخواهید که بر توفیقات معنوی بر ایشان بیفزاید و در این دوران حساس نوجوانی که سرزمین انتخاب است حتما ایشان را یاری بفرمایید.

۹. ابتدا خوب است برای ایشان یک چادر

از انواع جدید آن که به چادر دانشجویی و مانند آن مشهور است توصیه کنید و چادر زیبایی برای ایشان تهیه و هدیه کنید تا کم کم نسبت به آن علاقه مند شوند و چادرهای معمولی هم برایشان قابل پذیرش باشد.

سوال ۷

سوال :

تکلیف ما در قبال برخی دوستان که در امر حجاب و نماز سهل انگاری می کنند چیست؟ لطفا چند راهکار ارائه دهید.

جواب :

این که فرمودید رابطه شما با افرادی که رعایت حجاب را نمی کنند چگونه باید باشد؟ این بستگی دارد به این که رابطه شما با دختران بی حجاب چه پیامدی برای شما دارد.

به عبارت دیگر اگر احساس می کنید که با ایجاد ارتباط با اینگونه افراد می توانید روی آنها تأثیر بگذارید و محبت شما با آنها باعث می شود که در رفتارشان تجدید نظر کنند و از سوی دیگر شما تحت تأثیر رفتار غلط آنها قرار نمی گیرید در این صورت رابطه خود را نه تنها با آنها قطع نکنید بلکه سعی کنید با افراد بیشتری رابطه دوستی برقرار کنید و در پرتو این روابط دوستانه زمینه هدایت و اصلاح رفتار آنها را فراهم کنید.

اما در صورتی که رابطه شما با آنها نه تنها تأثیر ندارد بلکه باعث می شود که شما از آنها اثر بپذیرید و خدای ناکرده در باورهای خود سست شوید و کم کم در رعایت شؤونات شرعی از جمله حجاب، وضعیت نامطلوبی پیدا کنید در این صورت واجب است روابط خود را با این گونه افراد قطع کنید و فقط با کسانی که رعایت حجاب را می کنند و مقید به رعایت شؤونات اسلامی هستند رابطه

برقرار کنید، بنابراین با توجه به شناختی که از خودتان دارید لحظاتی را با خود خلوت کنید و ببینید آیا بیشتر تأثیر گذار هستید یا تأثیر پذیر و سپس تصمیم بگیرید. البته توصیه ما به شما این است که هر چه می توانید رابطه خود را با افراد صالح بیشتر کنید و در ایجاد ارتباط با افراد ناصالح با احتیاط برخورد کنید چه این که تجربه نشان داده افراد زیادی بوده اند که در ابتدا بسیار محبوب، با حیا و مقید به رعایت شؤونات اسلامی بوده اند ولی در اثر معاشرت با این گونه افراد تغییر پیدا کردند و همرنگ آنها شدند.

مهمترین و اثر بخش ترین منابع آگاهی بخش و بیدار کننده، قرآن کریم و روایات اسلامی و مواعظ و حکمت های صادر شده از معصومین(ع) است.

آگاهی های بیدار کننده عبارتند از، شناخت خداوند و مبدا هستی، شناخت معاد و رستخیز و سرانجام انسان در عالم آخرت، شناخت فلسفه دین و کارکرد آن، آشنایی با فلسفه عبادات و اعمال دینی و اثر آن در ساخت شخصیت انسان و همچنین هدف بعثت انبیا و امامت امامان و رهبران الهی، شناخت جهان و زندگی و هدف آن، شناخت انسان، خود انسانی و جایگاه انسان در هستی، توان و استعداد خاص انسان در احراز مقام خلافت الهی و سایر ارزش های وجود آدمی، و همچنین آشنایی با زندگی و سیره اخلاقی و عملی معصومین(ع) و عالمان راستین و مومنان حقیقی.

اگر مطمئن شدید که ایشان نماز نمی خوانند و یا سهل انگار است، برای ایشان در این زمینه هایی که گفته شده صحبت کنید و به گونه ای که

صلاح می دانید، با اهدای کتاب های مفید و در ضمن گفتن داستان، روایت و آیه ای از قرآن کریم، یاد مرگ و قیامت را در ایشان زنده نمایید و گاهی با تذکر یاد مرگ و رستاخیز و عاقبت کسانی که اهل دیانت نیستند، سعی نمایید حتی المقدور به گونه ای که ایشان احساس نکند دارید نصیحت می کنید، به صورت غیر مستقیم مطالبی را انتقال دهید که آگاهی بخش باشد و ایشان را از غفلت خارج نماید.

عملکرد شما خود بهترین ارشاد برای ایشان است شما می توانید با عمل خودتان ایشان را راهنمایی کنید و روح تعهد دینی را به ایشان تزریق نمایید.

به راحتی می توانید ایشان را به همراه خود به مجالس مذهبی ببرید و در شرایطی قرار دهید که ایشان به طور ناخواسته در معرض اطلاعات و جاذبه های دین قرار بگیرد و از مراسم دینی و روح معنوی حاکم بر این مجالس لذت ببرد.

از این طریق شما می توانید ایمان را در وجود ایشان تقویت نمایید و راه سعادت و نجات رهنمون باشید.

البته مسأله تأثیرپذیری یا تأثیرگذاری در حدود کیفیت آن بستگی به توان ها و قابلیت های انسان در ابعاد مختلف دارد. مهم ترین اموری که در تأثیرگذاری دخالت دارند ویژگی های روحی از قبیل اراده استواراخلاق نیکو حسن معاشرت و آگاهی ها و توانهای علمی بالا است. تأثیرپذیری مثبت نیز تا حدودی به این امور و نیز به میزان انعطاف پذیری و حقیقت طلبی شخص ارتباط دارد و تأثیرپذیری های منفی برخاسته از ضعف آگاهی و اراده می باشد. بنابراین هر اندازه در تقویت اراده خود گسترش صفات حسنه و خلق و خوی پسندیده و افزون سازی

آگاهی ها و دانش های خود به ویژه در زمینه مسایل دینی فرهنگی و اجتماعی تلاش کنید تدریجا توان تاثیر گذاری بیشتری خواهید یافت.

بنابراین تأثیر گذاری یک مهارتی است که به تدریج حاصل می شود و تأثیر گذار و تأثیر گیرنده و فضای روانی از آمادگی لازم و شرایط کافی برخوردار باشد که با تمرین و ممارست به این مهارت دسترسی پیدا می شود. با رعایت اصول و نکات زیر فرد می تواند میزان تأثیر گذاری خویش را افزایش دهد.

۱. کار خود را با تحسین و قدردانی صمیمانه از طرف مقابل شروع کنید.

۲. با اندکی تفحص و جستجو برنامه خود را با برجسته کردن یک یا چند نکته مثبت و ارزشمند در طرف مقابل و تحسین صادقانه از وی به خاطر وجود آن امر مثبت ارتباط خود را با وی پی گیری نمایید.

۳. در صورتی که اشتباه و لغزشی در وی مشاهده کردید مستقیما از او گلایه نکنید و وی را مورد انتقاد مستقیم و سرزنش خود قرار ندهید.

۴. قبل از انتقاد از دیگران درباره اشتباهات خود حرف بزنید.

۵. سعی کنید شنونده خوبی باشید و دیگران را تشویق کنید درباره خود برای شما حرف بزنند.

۶. صمیمانه دیگران را دوست داشته باشید و به آنها این محبت باطنی خود را اعلام کنید.

۷. به دیگران اعتبار بدهید و کاری کنید که احساس کنند مهم هستند.

۸. در طرف مقابل نسبت به کاری که می خواهی انجام دهد میل شدیدی ایجاد کنید و به عبارت دیگر فضای روانی لازم را برای انجام آن عمل فراهم نمایید.

۹. هر رفتاری را که از دیگران نسبت به خود انتظار دارید همان را با ایشان در پیش گیرید.

۱۰. سعی کنید نقطه نظرات و دیدگاههای خویش را

بر دیگران تحمیل نکنید زیرا مردم سخن کسی را که بخواهد عقیده اش را بر آنان تحمیل کند نمی پذیرند و با کسی که همچون یک سرپرست با ایشان رفتار کند دوستی نمی ورزند و به او اعتماد نمی کنند.

در پایان، توجه به این نکته لازم است، که برادر شما یک جوان است و بهترین راه برای تأثیر گذاری ایجاد رابطه عاطفی است و برای ایجاد ارتباط عاطفی سعی کنید با او همدردی کنید و در حل مشکلات او همراه او باشید. او را درک کنید و به نیازهای روحی او توجه داشته باشید، از سرزنش کردن او خودداری کنید به او احترام بگذارید و او را بدون شرط بپذیرید؛ یعنی پذیرش شما نسبت به او مشروط نباشد و به گونه ای رفتار کنید که او احساس کند شما دلسوز او هستید رعایت نکات فوق باعث می شود بین او و شما یک ارتباط صمیمی و عاطفی برقرار شود آنگاه می توانید در قالب صمیمیت و دوستی مشکلات او را گوشزد کنید و در حل آنها به او کمک کنید. اگر برخوردی غیر از این با او داشته باشید و بخواهید از طریق تهدید و امر و نهی با او برخورد کنید قطعاً نمی پذیرد و در تکرار اشتباهات اصرار می ورزد و حتی طغیان می کند.

ویژگی دوست خوب:

ایمان و تدین یکی از شرایط دوست خوب است. برای اطمینان از تدین و نمازخوان بودن ایشان شما می توانید با یک مسافرت مختصر اطلاع حاصل نمایید.

سوال ۸

سوال :

دلایلی برایم بیاورید تا بتوانم کسی را که حجاب را زیاد رعایت نمی کند قانع کنم تا حجاب کند. مهم ترین دفاع او

از خود این است که چرا ما دخترها حجاب کنیم خوب شما پسرها نگاه نکنید به ما. خیلی خیلی خوب و منطقی لطفا پاسخ بدهید.

جواب:

تردید نیست که حجاب و پوشش زن یکی از احکام ضروری اسلام به شمار می رود. قرآن مجید درباره این امر مهم می فرماید: **A** «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأُزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُوراً رَحِيماً» **A**؛ **V** احزاب (۳۳)، آیه ۵۹. **V** «ای پیامبر! به همسران و دختران و زنان مؤمنان بگو: جلباب‌ها (روسری‌های بلند) خود را بر خویش فرو افکنند. این کار برای اینکه شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند، بهتر است و خداوند همواره غفور و رحیم است».

پوشش سابقه ای به اندازه حیات بشریت دارد و غیر از پیروان یکی از مکاتب که بر لزوم برهنه زیستی پای می فشارد همه جامعه بشریت به نوعی رعایت می کنند. **V** ر.ک: مصطفوی، انسانیت از دیدگاه اسلامی، ص ۱۲۹. **V** درباره اهمیت و فلسفه «حجاب»، اشاره به چند نکته بسیار حائز اهمیت است: **T**

۱، کاهش خطا و خطر؛ **T** مصونیت زن در برابر طمع و رزی هوس بازان از ثمرات آشکار رعایت حجاب است.

T۲. حفظ احترام؛ **T** اگر چه رعایت حجاب، از یک سو به مردان کمک می کند که به طور ناخواسته، و خارج از چارچوب‌ها، عواطف و احساسات خود را هزینه نکنند. اما بیش از آن به خانم‌ها کمک می کند که به طور ناخواسته و خارج از چارچوب‌ها، وسیله لذت‌انگاری قرار نگیرند و شخصیت و احترام آنان خدشه دار نگردد.

T۳. نشاط و رغبت؛ **T** احکام الهی بیش از آنکه به محدودیت لذت‌ها بیانجامد به ماندگاری لذت‌ها و پایداری

نشاط و خوشی ها می انجامد از این رو اگر چه حجاب از یک سو برای خانم ها محدودیت است و موجب خستگی و زحمت می باشد اما از سوی دیگر اوج احساسات را سالم نگه می دارد و عاطفه ها و محبت ها را در کانون گرم خانواده متمرکز می سازد و زن و مرد را از بی تفاوتی نسبت به همدیگر در نظام خانواده نجات می دهد و این بحرانی است که هم اکنون دامنگیر جوامع غربی شده است، به طوری که در هنگامه برپایی کانون خانواده که بر اساس عشق و محبت باید تحکیم شود و مهم ترین ابزار آن میل جنسی نسبت به یکدیگر است این میل رو به افول گذاشته و بنیان خانواده ها را متزلزل ساخته است، بلکه عشق و عاطفه آن دو، در سال های قبل از ازدواج و بعد از ازدواج در میان افراد متعدد پخش شده است و تمرکز خود را از دست داده است. از این رو «حجاب و پوشش زن»، دارای مشخصه ها و ویژگی هایی است که بعضی از آنها اشاره می شود: {T}

یک. حدود و میزان پوشش: {T} هر اندازه بدن زن پوشیده تر باشد، نقش نیرومندتری در دورسازی دیدگان نظاره گر ایفا می کند. اگر نگاه های آلوده را «تیرهای زهر آلود شیطان» همچنانکه در روایات آمده است {V} قال النبی صلی الله علیه وآله: النَّظْرُ سَهْمٌ مَشْمُومٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيسَ فَمَنْ تَرَكَهَا خَوْفًا مِنَ اللَّهِ أَعْطَاهُ اللَّهُ إِيْمَانًا يَجِدُ خَلَائِقَهُ فِي قَلْبِهِ. بحار، ج ۱۰۱، ص ۳۸. {V} بدانیم پوشش زن همانند قوسی است که تیرها را کمانه می کند و از اصابت آنها به هدف باز می دارد. هر اندازه حجاب کمتر رعایت شود، تیرهای شیطانی بیشتر متوجه او می گردد و از آن آسیب می بیند.

با توجه به این امر، چادر حجاب برتر است؛ زیرا با وجود شرایط دیگر، بیشترین پوشش و مطمئن ترین مصونیت را به همراه دارد. {T}

دو. کیفیت پوشش: {T} پوشندگی لباس و کیفیت دوخت، بخش مهمی از حجاب را تشکیل می دهد. لباس های نازک و تنگ و بدن نما، آماج پیکان مسموم شیطان و موجب خیره شدن چشم های هرزه و آلوده است!! در مقابل لباس های مناسب و کاملاً پوشیده، مانع این نگاه های هوس آلود است. {T}

سه. رنگ ها: {T} برخی از رنگ ها دیدگان را خیره می سازد و باعث جلب توجه می شود. و علمای دین هر چند نسبت به اصل رنگ لباس ها، تأکید چندانی ندارند؛ ولی بر این مسأله پای می فشارند که لباس نباید موجب جلب توجه شود و عواقب سوئی داشته باشد. از این رو در طول تاریخ، زنان مسلمان به میل خود، لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و بدین وسیله احساس امنیت و مصونیت بیشتری می کردند. این سنت حسنه، مورد نظر و پذیرش پیامبر(ص) و امامان(ع) نیز قرار گرفت. گفتنی است که عبا و چادر مشکی جزء لباس های مکروه به شمار نمی رود و از آن مستثنا شده است. {T}

چهار. شیوه گفت و گو و حرکت: {T} حفظ وقار و متانت، همان نقشی را دارد که پوشش زن ایفا می کند و عدم رعایت آن، عواقب شومی در پی دارد. قرآن مجید یکی از صفات خوب زنان مؤمن را - که در رفتار دختران شعیب جلوه گر است - حیا و وقار می داند. {V} قصص (۲۸)، آیه ۲۵. {V} باید دانست که پیدایش فحشا و فرزندان نامشروع، افزایش طلاق و از هم گسیختگی زندگی زناشویی و نا آرامی درونی و هیجان جنسی مستمر برخاسته از برهنگی و

عشوه گری زنان، همه آثار شوم بی حجایی و بی بندوباری است و این حجاب است که می تواند به خوبی مصونیت بخش باشد. برخی به نادرستی ادعا می کنند: حجاب به معنای مقابله با برهنگی را قبول داریم؛ ولی در هیچ جای قرآن از پوشش مو سخن به میان نیامده است!! در پاسخ گفتنی است که زنان حتی قبل از نزول آیه حجاب موهای خود را می پوشاندند و مشکل تنها آشکار بودن گردن، گوش، زیر گلو و گردن آنان بود. همان طور که مفسران بزرگ (مانند شیخ طوسی و طبرسی) فرموده اند، در گذشته دو نوع روسری برای زنان معمول بود: روسری های کوچک که آنها را «خمار» یا «مقنعه» می نامیدند و معمولاً در خانه از آن استفاده می کردند و روسری های بزرگ که مخصوص بیرون خانه به شمار می آمد. زنان با این روسری بزرگ - که جلباب خوانده می شد و از «مقنعه» بزرگ تر و از «ردا» کوچک تر است و به چادر امروزی شباهت داشت - مو و تمام بدن خود را می پوشاندند. V در باره جلباب گفته اند: آن روسری خاصی که بانوان هنگامی که برای کاری به خارج از منزل می روند، سر و روی خود را با آن می پوشند؛ «الجلباب خمار المرأة الذی یغطی رأسها و وجهها اذا خرجت لحاجه» (التبیان فی تفسیر القرآن، ج ۸، ص ۳۶۱؛ مجمع البیان، ج ۸ - ۷، ص ۵۷۸). V نزدیک ساختن جلباب A «أُذُنَيْنِ عَلَيْنِ مِنْ جَلَابِيهِنَّ» A؛ کنایه از پوشیدن سر و روی خود با آن است؛ V مجمع البیان، ص ۵۸۰؛ المیزان، ج ۱۶، ص ۳۶۱. V یعنی، چنان نباشد که چادر یا روپوش های بزرگ (مانتو) تنها جنبه تشریفاتی و رسمی داشته باشد و همه پیکرشان را نپوشاند و از مصادیق

«کاسیات عاریات»^۷ زانی که ظاهراً پوشیده هستند، ولی در واقع برهنه اند، از رسول خداصلی الله علیه وآله روایت شده است: «صنفان من اهل النار لم أرهما قوم معهم سیاط كأذناب البقر يضربون بها الناس و نساء کاسیات عاریات، ممیلات مائلات، رؤسهنَّ كأسنمة البخت المائلة ...». میزان الحکمه، ج ۲، ص ۲۵۹. {شمرده شوند! قرآن فرمان می دهد: بانوان با مراقبت، جامه را بر خود گیرند و آن را رها نکنند، تا نشان دهند اهل عفاف و وقار به شمار می آیند. از پایان آیه بر می آید که پوشش مطلوب آن است که خود به خود دورباش ایجاد می کند و هوس بازان را ناامید می سازد. بنابراین، وظیفه پوشش اسلامی بانوان به معنای حبس و زندانی کردن و قرار دادن آنان پشت پرده و در نتیجه عدم مشارکت این گروه، در فعالیت های اجتماعی نیست. این وظیفه بدان معنا است که زن در معاشرت با مردان، بدنش را بیوشاند و به جلوه گری و خودنمایی نپردازد و مشارکتش در فعالیت ها، بر اصول انسانی و اسلامی استوار باشد.

سوال ۹

سوال :

بنده مسئول کانون فرهنگی و اجتماعی دانشگاه هستم که زیر نظر نهاد مقام معظم رهبری مشغول به فعالیت هستیم و قصد داشتیم در مورد مسأله حجاب در دانشگاه کار کنیم و از شما می خواستم در مورد چگونه کار کردن در این مورد و این که چه کارهایی باید انجام دهیم تا نتیجه ای مطلوب برسیم بنده را راهنمایی فرمایید.

جواب :

ضمن آرزوی موفقیت برای شما دوست گرامی ، برای فرهنگ سازی پیرامون حجاب در محیط علمی دانشگاه ابتدا باید فرهنگ حجاب را به صورت کامل شناخت و نسبت به مبانی اعتقادی و علمی

و کارکردهای فردی و اجتماعی و فلسفه وجودی آن و تاثیرات ارزشمندی که در رشد و توسعه مادی و معنوی فرد و جامعه دارد، آگاهی کسب کرد و این آگاهی را با بهترین و زیبا ترین روشها به دیگران انتقال داد. راهکارهای تحقق و دست یابی به اهداف فرهنگی خود را می توانید با مطالعه و تفکر و جلسات مشورتی و بحث و تبادل نظر با سایر دانشجویان، مسئولین، نهادها و مجموعه های متعدد و دلسوز دانشگاه مشخص کنید. بدیهی است کار گروهی و سازمان یافته در این زمینه از اثربخشی بهتر و بیشتری برخوردار می باشد. و در زمینه راهکارهای عملی برای اجرا و ترویج فرهنگ حجاب می توان از روش های متعددی بهره جست از قبیل؛

- تشویق و ترغیب افراد به مطالعه و در اختیار گذاشتن منابع صحیح، علمی، زیبا و مورد پسند.

- برگزاری جلسات سخنرانی به مناسبت های مختلف با موضوع فلسفه و کارکردهای حجاب.

- برگزاری جلسات پرسش و پاسخ با حضور افراد متبحر.

- تشکیل گروه های مطالعاتی و جلسات بحث و بررسی چند نفره .

- مسابقه کتاب خوانی و مقاله نویسی در موضوعات ریز معرفی شده .

- استفاده از شیوه های هنری، نظیر شعر، نقاشی، نمایش، تئاتر ... - همچنین استفاده از تابلوهای موجود در دانشگاه و خوابگاهها که در محل دید و اجتماع دانشجویان قرار دارد می تواند جایگاه خوبی برای انتقال و ترویج فرهنگ حجاب باشد .

افزون بر راهکارها و روشهای فوق باید به ریشه یابی دقیق معضل بدحجابی پرداخت و با شناخت صحیحی از آن اقدام

به مقابله اصولی با آن پرداخت. در این زمینه به صورت مختصر مطالبی ارائه می شود:

در مورد مشکل بدحجابی باید گفت که این معضل در ایران ریشه در عوامل متعددی دارد که باید آن عوامل را در جامعه مورد شناسایی قرار داد و با توجه به آنها اقدامات اساسی و حسابشده انجام داد. بر این اساس عوامل بدحجابی در جامعه به دو دسته تقسیم می شود:

الف) عوامل درونی: منظور از عوامل درونی، مجموعه مؤلفه هایی است که به وجود آوردن این پدیده دخالت داشته و ناشی از عملکرد افراد یک جامعه و سیستم سیاسی، اجتماعی و فرهنگی حاکم بر آن است. مهم ترین آنها عبارت است از:

۱. از نظر انسان شناختی و روان شناختی انسان موجودی است که دارای قدرت اختیار می باشد، یعنی، هم توانایی انتخاب راه درست و طی کردن مراتب کمال انسانی را دارد و هم توانایی پیروی از امیال و هواهای نفسانی و طی کردن مدارج انحطاط و سقوط را. قرآن می فرماید: **A** «انا هدیناه السبیل اما شاکرا و اما کفورا» **{A، V}** (انسان، آیه ۳) **V}**.

بر این اساس در جامعه ای مانند جامعه اسلامی ما _ که بسیاری از احکام، ارزش ها و معارف اسلامی برای اداره جامعه تبیین شده و جای هیچگونه عذر و بهانه ای نیست _ بعضی از احکام الهی (مانند حجاب) از سوی برخی افراد نادیده گرفته می شود، به این اصل و عنصر روان شناختی باز می گردد. به عبارت دیگر یکی از مهم ترین عوامل بدحجابی در جامعه، پیروی از هواهای نفسانی است که خود ناشی از ضعف ایمان و تقوا، تزلزل شخصیت است و... می باشد و در مظاهری از قبیل تجمل گرایی، خودنمایی در مقابل بیگانگان و... نمود پیدا می کند.

در بسیاری از موارد

خودباختگی و تزلزل شخصیت و عدم اعتماد به نفس موجب تقلید و تظاهر به رفتارهای ناصحیح دیگران می‌گردد. بر اثر خودباختگی ملاک در کرامت و شایستگی اجتماعی را محبوب بودن و مطرح بودن در چشم دیگران می‌دانند. البته اگر انسان با تقوا و پاکدامن و مقید به رعایت ارزش‌های الهی باشد هم محبوب خواهد بود و هم در چشم و دل و زبان اولیاء مطرح خواهد بود، لیکن این مسأله نیاز به خودباوری و ایمان قوی و انگیزه‌های عالی و معرفت صحیح از حیات طیبه دارد. چنین انسانی برای خود رسالتی عظیم را قایل است که به رفتارهای او جهت می‌دهد.

یکی از راه‌های اصلاح جامعه از این معضل، مقابله با عوامل روان‌شناختی آن و تقویت ایمان و تقوای افراد جامعه و تقویت انگیزه، عزم و اراده آنان در اجرای احکام الهی و موازین و مقررات اسلامی در سطح جامعه می‌باشد. قرآن کریم می‌فرماید: **A** «ان الله لا یغیر ما بقوم حتی یغیروا ما بأنفسهم...» **A**؛ خداوند سرنوشت هیچ قومی را تغییر نمی‌دهد، مگر آن که آنان آنچه را در خودشان است تغییر دهند، **V** (رعد، آیه ۱۱) **V**.

این عامل درونی اختصاص به جامعه‌ای خاص یا پیروان دین مخصوصی ندارد اما در هر جامعه‌ای عوامل تشدیدکننده یا کنترل‌کننده وجود دارد که باید پیشینه تاریخی و وضعیت فرهنگی را بررسی کرد. در خصوص جامعه ایرانی به ریشه‌های تاریخی آن اشاره می‌کنیم.

۲. ریشه‌های تاریخی این مسأله که به اقدامات رژیم پهلوی برای گسترش فرهنگ برهنگی، بی‌بند و باری و کشف حجاب بر می‌گردد، که توانست بخشی از جامعه ما را دچار این انحراف

کند و بی حجابی را در خانواده ها به صورت یک هنجار و ارزش در آورد. روند گسترش این معضل، هر چند با وقوع انقلاب اسلامی و فضای ناشی از دوران دفاع مقدس، تا حد زیادی کنترل شد؛ ولی به دلایل متعددی، رگه ها و ریشه های خود را همچنان حفظ نمود و بعد از تغییر محیط ارزشی جامعه و فاصله گرفتن از فضای معنوی حاصل از انقلاب و دفاع مقدس، دوباره مجال ظهور و بروز پیدا کرد.

۳. کوتاهی و بی توجهی برخی از مسؤولان فرهنگی کشور در تثبیت ارزش ها و احکام اسلامی و تعمیق بخشیدن به آن، از وسایل دیگر گسترش بدحجابی است.

گفتنی است که به علت وجود مشکلات ناشی از تثبیت انقلاب اسلامی، جنگ تحمیلی، فشارهای خارجی محاصره های گوناگون اقتصادی، سیاسی و... باعث شد که بیشترین وقت و انرژی مسؤولان و دستگاه های دولتی به این امور صرف شود و توجه چندانی به مسائل فرهنگی جامعه و اجرای راه کارها و برنامه هایی در جهت تثبیت و تعمیق ارزش ها و احکام اسلامی مبذول نگردد.

۴. بعضی از اقدامات انجام گرفته بعد از سال ۱۳۶۸ (از قبیل سیاست های پولی و ارزی و...) که به منظور تسریع در روند توسعه و رشد اقتصادی، صنعت و... انجام گرفت، ناخواسته موجب تغییر ارزش های جامعه، به سوی هنجارهای مادی، مدرک گرایی، تجمل پرستی و... گردید.

۵. عملکرد منفی و نامطلوب برخی از دستگاه های فرهنگی (از جمله وزارت ارشاد و مطبوعات وابسته در سال های اخیر) و میدان دادن به افراد و عناصری که هیچ اعتقادی به نظام اسلامی ندارند و با استفاد از تسهیلات مادی و معنوی وزارت ارشاد و فضای باز و بدون نظارت جامعه، موجبات نشر و ترویج فرهنگ فاسد منحط

دوران پهلوی و ارزشهای حاکم بر جوامع غرب را فراهم و اوضاع فرهنگی کشور را به شدت مسموم و آلوده نمودند به گونه ای که مقام معظم رهبری هشدارهای شدید به مسئولین فرهنگی داده، نارضایتی خود را از عملکرد وزارت ارشاد اعلام نمودند که در نهایت منجر به استعفای وزیر ارشاد گردید.

۶. برخی از افراط و تفریطهایی که در سالهای اولیه انقلاب و بعد از آن در مبارزه با بی حجابی و بد حجابی شد از قبیل استفاده روشهای خشونت آمیز و فیزیکی و... باعث بوجود آمدن تنفر و انزجار و بدبینی به این حکم الهی گردید.

۷. اجرا نشدن فریضه مهم امر به معروف و نهی از منکر یا نظارت ملی به صورت فراگیر و گسترده و نظام مند از طرف آحاد جامعه، که در روایات متعدد ضامن حفظ و سلامت جامعه از فساد، نا امنی و... شمرده شده است.

ب) عوامل بیرونی: مهمترین عامل بیرونی تهاجم فرهنگی گسترده و همه جانبه غرب به ارزش های اسلامی و ملی ما، برای بی هویت نمودن نسل جوان، تضعیف باورهای عقیدتی در مردم و در نهایت شکست نظام اسلامی در ایران با استفاده از پیشرفته ترین وسایل تکنولوژی _ اعم از نرم افزاری و سخت افزاری، عناصر وابسته داخل در عرصه های فرهنگی و اقتصادی و... در جهت حاکم نمودن فرهنگ و ارزش ها و مظاهر تمدن غرب.

مجموعه عوامل فوق سبب گردیده که متأسفانه علیرغم گذشت بیش از دو دهه از انقلاب اسلامی، معضل بد حجابی در جامعه اسلامی ما وجود داشته باشد. اما در مورد راه های برخورد و مقابله با این پدیده زشت دو راهکار قابل پیش بینی می باشد:

۱. راهکارهای فیزیکی و برخورد از موضع قدرت با متخلفین

البته این برخورد باید حساب شده و هنجارمند باشد.

۲. کار بنیادی فرهنگی. مسلماً برخورد با این پدیده به صورت فیزیکی و از طریق دستگاههای دولتی، بسیار دشوار و تا حدی ناممکن است. زیرا اگر ما در مسئله لباس و پوشش اسلامی صرفاً بخواهیم از طریق زور وارد شویم، استدلال و منطق نداشته باشیم و نتوانیم حقانیت و لزوم پوشش اسلامی، آثار مثبت و فواید و برکات اجرای این فریضه الهی در ابعاد مختلف زندگی شخصی و اجتماعی افراد و فلسفه حجاب و... را با کار فرهنگی مستمر عمیق و ریشه ای با استفاده از دستگاههای فرهنگی و رسانه های جمعی و مطبوعات و... به زیباترین و بهترین صورت، ارائه دلیل و برهان، ثابت کنیم، متأسفانه باید منتظر رواج و گسترش بدحجابی و رواج ارزشهای غربی به صورت گسترده در جامعه اسلامیمان باشیم. عامل مهم دیگری که می تواند ما را در مقابله با این معضل اجتماعی یاری نماید اهتمام جدی جامعه و دانشجویان به انجام فریضه امر به معروف و نهی از منکر است. بدیهی است اگر جامعه در این زمینه به صورت جدی وارد عمل شود و این فریضه الهی را منطبق با شرایط و مراتبی که در شرع مقدس معین گردیده، عملی سازد دستگاه های فرهنگی و مراکز موجود در دانشگاه ها نیز بهتر می توانند در حل این معضل اجتماعی اقدام نمایند و ضمن تشویق و ترغیب دانشجویان به انجام شؤنات اسلامی، راه کارها و اقدامات بنیادی فرهنگی را در جهت گسترش ارزش های اسلامی در بین دانشجویان فراهم سازند. به امید روزی که با همکاری مسؤولین و دانشجویان شاهد محیطی سرشار از پاکبوی صفا و اهتمام جدی به رعایت

ارزش های اسلامی در دانشگاه ها باشیم، ان شاءالله.

ناگفته نماند بسیاری از ناهنجارهای اجتماعی از جمله بدحجابی به بی سامانی اقتصادی نیز گره خورده است، معضل بیکاری، تورم و... مولد بسیاری از مفاسد اجتماعی هستند که ظهور و بروزهای آن در شکل های مختلف صورت می پذیرد. از این رو نظام اسلامی و همه علاقه مندان به این نظام مقدس باید در جهت کارآمدی نظام و حل معضلات اقتصادی و اجتماعی تلاش جدی انجام دهند. فرمایشات و رهنمودهای مقام معظم رهبری در زمینه مبارزه با مفاسد اقتصادی و اجتماعی به شکل قاطع و نیز نهضت خدمت رسانی به مردم و تلاش برای کارآمدی هرچه بیشتر نظام اسلامی، در این راستا ارزیابی می شود.

برای آگاهی بیشتر ر.ک:

۱. نامه ای به خواهرم، مهدی عدالتیان، مشهد: موسسه فرهنگی موعود، ۱۳۸۲. (کتاب جذاب، مختصر و مفید است.)

۲. شهید مطهری، مسأله حجاب، تهران: صدرا، ۱۳۷۹.

۳. حداد عادل، فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی

۴. فرامرز رفیع پور، توسعه و تضاد

۵. علی ذوعلم، انقلاب و ارزشها

۶. علی، محمدی، حجاب در ادیان الهی، قم: اشراق، ۱۳۷۲.

۷. حسین مهدی زاده، حجاب شناسی چالش ها و کاوشهای جدید، قم: حوزه علمیه مرکز مدیری، ۱۳۸۱.

۸. حسین مهدی زاده، «دفاع غیر منطقی از بدحجابی» قسمت اول، نشریه رسالت مورخه ۳/۴/۱۳۸۳.

۹. تاریخچه حجاب در اسلام، اسدالله جمشیدی خبرگزاری فارس.

۱۰. نگاه و پوشش، سید مجتبی حسینی، پرسش و پاسخ دانشجویی، قم: معارف، ۱۳۸۵.

سوال ۱۰

سوال:

از اقدام دولت برای حجاب بانوان چه نتیجه گرفته شد؟

جواب:

ارائه ارزیابی صحیح و

واقعینانه در این زمینه نیازمند توجه به موضوعات ذیل است :

یکم . حجاب یکی از احکام ضروری اسلام است که آیات و روایات متعددی به صراحت بر لزوم اجرای این حکم الهی دلالت و تاکید دارد. رعایت این حکم الهی از آنجا که با مصالح فردی و اجتماعی گوناگونی همراه و نقشی مهم در حفظ سلامت و ایجاد بستر مساعد برای رشد و تکامل مادی و معنوی جامعه دارد ، همواره از سوی شرع مقدس اسلام مورد اهتمام می باشد . بر این اساس یکی از کارویژه های دولت اسلامی ترویج و گسترش فرهنگ حجاب و جلوگیری از تعرض به این حکم الهی بر اساس ضمانت های اجرایی متعددی است که از سوی شارع مقدس برای آن در نظر گرفته شده است چنانکه درباره متخلفین از این حکم ، مجازات هایی در منابع اصیل اسلامی وجود دارد. مطابق ماده ۶۳۸ قانون مجازات اسلامی، مصوب ۲/۳/۱۳۷۵ «زنانی که بدون حجاب شرعی در معابر و انظار عمومی ظاهر شوند به حبس از ده روز تا دو ماه و یا از پنجاه هزار تا پانصد هزار ریال جزای نقدی محکوم خواهند شد.»

دوم . پوشش و رعایت حجاب اسلامی یکی از زیر شاخه های اساسی امنیت اجتماعی است و اجرای آن در جامعه و با توجه به شرایط موجود امری ضروری است و مورد انتظار و خواست اکثریت جامعه مسلمان کشورمان می باشد ؛ بر اساس نتایج نظرسنجی مرکز افکار سنجی دانشجویان ایران (ایسپا)، ۶۹ درصد پاسخگویان در پاسخ به سئوالی مبنی بر رواج بدحجابی در جامعه ، میزان آن را زیاد و بسیار زیاد عنوان کرده اند و ۲۱ درصد میزان

بدحجابی را متوسط و ۹ درصد کم و خیلی کم دانسته اند. بر اساس این گزارش، نتایج نظرسنجی ایسا نشان می دهد، ۶۶ درصد شهروندان تهرانی نه تنها پوشش رایج در جامعه را نامناسب می دانند بلکه خواهان جلوگیری از رواج این نوع پوشش در جامعه هستند.

سوم. طرح ایجاد امنیت اخلاقی و اجتماعی براساس مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی و هماهنگی و اتفاق نظر قوای سه گانه کشور در حال اجراست طرحی فرهنگی است. و البته در کنار آن به برخورد با کسانی که در قانون شکنی تعمد دارند توصیه شده است و بر این اساس نیروی انتظامی که ضابط دستگاه قضایی است، موظف است با کسانی که حجاب اسلامی را رعایت نکنند، مثل تمام جرایم، وظیفه انتظامی خود را انجام دهد. تلاش برای ایجاد احساس به داشتن جامعه ای امن و عاری از تهدیدات اخلاقی حفظ دستاورد های انقلاب اسلامی و حرمت خون شهدا افزایش امنیت اخلاقی جامعه و ایجاد امنیت خاطر در مردم و مسئولین و جلب اعتماد آنان، تطهیر سیمای جامعه از یک پدیده ناپهناجاری جلوگیری از خدشه دار شدن اقتدار نظام مقدس اسلامی و مقابله با مسئله تهاجم فرهنگی، از بین بردن زمینه ها و بسترهای تهاجم و استحاله های فرهنگی کنترل و کاهش فعالیت های مجرمانه باندها و شبکه های فساد، افزایش رضایت و خرسندی شهروندان از اجرای درخواست آن ها از مهمترین اهداف پی گیری شده توسط نیروی انتظامی در اجرای این طرح است.

چهارم. علی رغم گذشت مدت کوتاهی از اجرای این طرح گسترده که البته محدوده های آن بسیار

فرا تر از بدحجابی است ، داده های یک بررسی جامع نشان داده است که در مدت اجرای طرح امنیت اخلاقی و اجتماعی احساس امنیت روانی و اجتماعی مردم در حال افزایش است و ۸۷ درصد شهروندان نیز از شروع طرح ابراز رضایت کرده اند و خواستار ادامه آن شده اند، که این موضوع تصمیم پلیس برای مبارزه به عوامل مخل امنیت اخلاقی و منزلت اجتماعی را تقویت کرده است. بر طبق بررسی های صورت گرفته اجرای این طرح باعث ارتقاء امنیت در جامعه شده ، به طوری که با کمتر شدن افرادی که با ماشین های شخصی خود اقدام به ایجاد مزاحمت به نوامیس مردم می کردند ، اجرای این طرح در کاهش ترافیک نیز موثر بوده است و چون احساس رضایت مندی مردم از اجرای این طرح در حد بسیار بالایی است بنابراین تا قطع ریشه فساد ادامه خواهد داشت . البته در اجرای این طرح ممکن است اشکالاتی وجود داشته باشد که نیروی انتظامی در صدد اصلاح آن می باشد .

پنجم . علی رغم دستاوردهای فوق لازم است به این نکته مهم توجه شود که مساله مبارزه با بد حجابی امری فرهنگی است برخورد فیزیکی صرف برای ریشه کن کردن بی حجابی کافی نیست بلکه این مسئله باید از منظر فرهنگی، اجتماعی و اعتقادی مورد توجه قرار گیرد تا باور حجاب به صورت همگانی در جامعه شکل گیرد. اشاعه فرهنگ حجاب و عفاف در جامعه یکی از وظایف اصلی نهادهای فرهنگی چون؛ وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ، صدا و سیما ، آموزش و پرورش می باشد که متأسفانه این قبیل نهادها در این زمینه کوتاهی کرده اند و

امروز ما شاهد این مسئله هستیم که تمام بار بردوش نیروی انتظامی افتاده است. و حال آنکه برخورد پلیسی و همراه با خشونت، همیشه راه حل مناسب و جامعی برای اصلاح ناهنجاری ها و ارتقاء امنیت اجتماعی نیست.

ششم . از منظر تیپ شناسی (Typology) اجتماعی، می توان افراد جامعه را در ارتباط با تعهد و وفاداری به اجرای ارزش های دینی دو گروه تقسیم می شود:

۱. اقلیت موافق یا مخالف (بسیار فعال و تأثیرگذار)؛

۲. اکثریت منفعل و تأثیرپذیر.

جهت گیری مثبت یا منفی اکثریت جامعه درباره ی اجرای ارزش ها و شعائر دینی، تابعی از تفوق هر کدام از این دو گروه اقلیت بر دیگری است. اگر در مقطعی گروه مخالف ارزش های دینی به حکومت برسد و با مکانیسم های مختلف، شروع به ترویج هنجارها و ارزش هایی مخالف ارزشها و هنجارهای دینی کنند؛ اکثریت جامعه به مرور زمان در سطوح متفاوتی، دست از ارزش های دینی برداشته، ناهنجارهای جدید را به جای هنجارهای پیشین می پذیرد. درست عین همان وضعیتی که در بسیاری از کشورهای اسلامی (مانند ترکیه و یا ایران زمان پهلوی) رخ داد و بسیاری از افراد سست ایمان، بر اثر ضعف دینی یا تحت تأثیر تبلیغات غرزدگان، به سمت بی حجابی کشیده شدند و زشت ترین صورت آن را در سطح جامعه ی اسلامی، به نمایش گذاشتند؛ تا آن جا که، بسیاری از ارزش های اسلامی (مانند حجاب) در سطح جامعه، به صورت نوعی امل گری و ضد ارزشی در زندگی نوین، تلقی می شد. اگر در آن زمان عده ای افراد متدین، به ارزش های اسلامی (مانند حجاب و...) پایبند بودند، تنها به علت کوشش سخت و فعالانه دستگاه های مذهبی بود _ که به رغم تمام محدودیت ها و خفقان

ناشی از دین ستیزی نظام پهلوی – بازهم چراغ هدایت دین را روشن نگه داشتند و در این راه، درد و رنج شکنجه، زندان و شهادت را به جان خریدند. اگر در مقطعی گروه اقلیت فعال و تأثیرگذار موافق ارزش های دینی، بتواند اداره ی امور جامعه را در دست گیرند و زمینه های تحقق و احیای معارف و ارزش های الهی را در جامعه مهیا سازند، اکثریت جامعه نیز از این روند تأثیر پذیرفته، پذیرای ارزش های دینی می شوند؛ مانند همان اتفاقی که در بعد از انقلاب اسلامی در سطح جامعه ی ایران افتاد و چهره ی جامعه ی را متحول کرد.

بنابراین همانگونه که مشاهده می نمایید؛ گسترش ارزش های الهی در جامعه ای با دو عامل مهم در ارتباط است یکی تشکیل حکومت دینی توسط نیروهای ارزشی و متدین و دیگری عزم و اراده این نیروها در تعمیق و بسط ارزش های الهی و اگر در زمانی، یکی از این دو عامل نباشد، ارزش های الهی در جامعه کم رنگ می شود و به سوی جایگزینی و تغییر در ارزش ها پیش می رود.

اکنون با توجه به مقدمه فوق، درباره سؤال باید گفت که یکی از مهمترین وظایف و اهداف حکومت اسلامی اجرا و گسترش احکام و ارزش های الهی در جامعه است و اصولاً نمی شود حکومتی را اسلامی و دینی نامید بدون آن که آن حکومت هیچگونه دغدغه ای نسبت به اجرای احکام و ارزش های دینی نداشته باشد. از این رو حکومت اسلامی باید قوانین و مقررات الهی را به صورت کاملاً رسمی و با استفاده از مکانیزم های قانونی خود به اجرا گذارد و بر اجرای دقیق

آنها نظارت کند و همانگونه که در سایر پاسخ های این نامه مشخص شد حجاب یکی از قوانین الهی است و قانون حجاب در جمهوری اسلامی، چیز جدیدی در اسلام نیست و اگر مجازاتی در قانون تعیین شده همان مجازاتی است که در متون و منابع اسلامی برای متخلفین مشخص شده است. اما این که آیا این قانون کاملاً موفق بوده یا نه؟ بر عملکرد سایر دستگاه های اجرایی و فرهنگی جامعه و مسئولین آنها باز می گردد که در این زمینه نسبت به قبل از انقلاب اسلامی و شرایط جهانی که در آن قرار داریم و با شدیدترین تهاجم فرهنگی مواجهیم، در مجموع با موفقیت نسبی قابل توجهی روبرو هستیم هر چند کاستی ها و ناکامی هایی نیز وجود دارد که ناشی از عوامل ذیل است:

الف) عوامل درونی: منظور از عوامل درونی، مجموعه مؤلفه هایی است که به وجود آوردن این پدیده دخالت داشته و ناشی از عملکرد افراد یک جامعه و سیستم سیاسی، اجتماعی و فرهنگی حاکم بر آن است. مهم ترین آنها عبارت است از: ۱. از منظر انسان شناختی انسان موجودی است که دارای قدرت اختیار می باشد، یعنی، هم توانایی انتخاب راه درست و طی کردن مراتب کمال انسانی را دارد و هم توانایی پیروی از امیال و هواهای نفسانی و طی کردن مدارج انحطاط و سقوط را. قرآن می فرماید: «انا هدیناه السبیل اما شاکرا و اما کفورا»، (انسان، آیه ۳).

بر این اساس در جامعه ای مانند جامعه اسلامی ما _ که بسیاری از احکام، ارزش ها و معارف اسلامی برای اداره جامعه تبیین شده و جای هیچ گونه عذر و بهانه ای نیست _ بعضی از

احکام الهی (مانند حجاب) از سوی برخی افراد نادیده گرفته می شود، به این اصل و عنصر روان شناختی باز می گردد. به عبارت دیگر یکی از مهم ترین عوامل بدحجابی در جامعه، پیروی از هواهای نفسانی است که خود ناشی از ضعف ایمان و تقوا، تزلزل شخصیت است و... می باشد و در مظاهری از قبیل تجمل گرایی، خودنمایی در مقابل بیگانگان و... نمود پیدا می کند. یکی از راه های اصلاح جامعه از این معضل، مقابله با عوامل روان شناختی آن و تقویت ایمان و تقوای افراد جامعه و تقویت انگیزه، عزم و اراده آنان در اجرای احکام الهی و موازین و مقررات اسلامی در سطح جامعه می باشد. قرآن کریم می فرماید: «اِنَّ اللهَ لَا یَغۡتَیۡرُ مَا بِقَومٍ حَتّٰی یَغۡتَیۡرُوۡا مَا بِاَنۡفُسِهِمۡ...؛ خداوند سرنوشت هیچ قومی را تغییر نمی دهد، مگر آن که آنان آنچه را در خودشان است تغییر دهند»، (رعد، آیه ۱۱).

۲. ریشه های تاریخی این مسأله که به اقدامات رژیم پهلوی برای گسترش فرهنگ برهنگی، بی بند و باری و کشف حجاب بر می گردد، روند گسترش این معضل، هر چند با وقوع انقلاب اسلامی و فضای ناشی از دوران دفاع مقدس، تا حد زیادی کنترل شد؛ ولی به دلایل متعددی، رگه ها و ریشه های خود را همچنان حفظ نمود و بعد از تغییر محیط ارزشی جامعه و فاصله گرفتن از فضای معنوی حاصل از انقلاب و دفاع مقدس، دوباره مجال ظهور و بروز پیدا کرد.

۳. کوتاهی و بی توجهی برخی از مسؤولان فرهنگی کشور در تثبیت ارزش ها و احکام اسلامی و تعمیق بخشیدن به آن، از وسایل دیگر گسترش بدحجابی است. گفتنی است که به علت وجود مشکلات ناشی از تثبیت انقلاب اسلامی، جنگ تحمیلی،

فشارهای خارجی محاصره های گوناگون اقتصادی، سیاسی و... باعث شد که بیشترین وقت و انرژی مسئولان و دستگاه های دولتی به این امور صرف شود و توجه چندانی به مسائل فرهنگی جامعه و اجرای راه کارها و برنامه هایی در جهت تثبیت و تعمیق ارزش ها و احکام اسلامی مبذول نگردد.

۴. بعضی از اقدامات انجام گرفته بعد از سال ۱۳۶۸ (از قبیل سیاست های پولی و ارزی و...) که به منظور تسریع در روند توسعه و رشد اقتصادی، صنعت و... انجام گرفت، ناخواسته موجب تغییر ارزش های جامعه، به سوی هنجارهای مادی، مدرک گرایی، تجمل پرستی و... گردید.

۵. عملکرد منفی و نامطلوب برخی از دستگاه های فرهنگی (از جمله وزارت ارشاد و مطبوعات وابسته در دولت گذشته) و میدان دادن به افراد و عناصری که هیچ اعتقادی به نظام اسلامی ندارند و با استفاده از تسهیلات مادی و معنوی وزارت ارشاد و فضای باز و بدون نظارت جامعه، موجبات نشر و ترویج فرهنگ و ارزش های حاکم بر جوامع غرب را فراهم و اوضاع فرهنگی کشور را به شدت مسموم و آلوده نمودند.

۶. برخی از افراط و تفریطهایی که در سالهای اولیه انقلاب و بعد از آن در مبارزه با بی حجابی و بدحجابی شد از قبیل استفاده روش های خشونت آمیز و فیزیکی و... باعث به وجود آمدن تنفر و انزجار و بدبینی به این حکم الهی گردید.

۷. اجرا نشدن فریضه مهم امر به معروف و نهی از منکر یا نظارت ملی به صورت فراگیر و گسترده و نظام مند از طرف احاد جامعه، که در روایات متعدد ضامن حفظ و سلامت جامعه از فساد، نا امنی و... شمرده شده است.

ب) عوامل بیرونی: مهمترین عامل بیرونی

تهاجم فرهنگی گسترده و همه جانبه غرب به ارزش های اسلامی و ملی ما، برای بیهویت نمودن نسل جوان، تضعیف باورهای عقیدتی در مردم و در نهایت شکست نظام اسلامی در ایران با استفاده از پیشرفته ترین وسایل تکنولوژی _ اعم از نرم افزاری و سخت افزاری، عناصر وابسته داخل در عرصه های فرهنگی و اقتصادی و... در جهت حاکم نمودن فرهنگ و ارزش ها و مظاهر تمدن غرب. مجموعه عوامل فوق سبب گردیده که متأسفانه علیرغم گذشت بیش از دو دهه از انقلاب اسلامی، معضل بدحجابی در جامعه اسلامی ما وجود داشته باشد. اما در مورد راه های برخورد و مقابله با این پدیده زشت دو راهکار قابل پیش بینی می باشد: ۱. راهکارهای فیزیکی و برخورد از موضع قدرت با متخلفین البته این برخورد باید حساب شده و هنجارمند باشد و با استفاده از مکانیزم های مناسب از گرایش جامعه به سمت بی حجابی جلوگیری نمود. ۲. کار بنیادی فرهنگی. مسلماً برخورد با این پدیده به صورت فیزیکی و از طریق دستگاه های دولتی، بسیار دشوار و تا حدی ناممکن است. زیرا اگر ما در مسئله لباس و پوشش اسلامی صرفاً بخواهیم از طریق زور وارد شویم، استدلال و منطق نداشته باشیم و نتوانیم حقانیت و لزوم پوشش اسلامی، آثار مثبت و فواید و برکات اجرای این فریضه الهی در ابعاد مختلف زندگی شخصی و اجتماعی افراد و فلسفه حجاب و... را با کار فرهنگی مستمر عمیق و ریشه ای با استفاده از دستگاههای فرهنگی و رسانه های جمعی و مطبوعات و... به زیباترین و بهترین صورت، ارائه دلیل و برهان، ثابت کنیم، متأسفانه باید منتظر رواج و گسترش بدحجابی و رواج ارزشهای غربی به صورت

گسترده در جامعه اسلامیمان باشیم. البته این موضوع به معنای اختیاری گذاشتن حجاب نیز نمی باشد. عامل مهم دیگری که می تواند ما را در مقابله با این معضل اجتماعی یاری نماید اهتمام جدی جامعه به انجام فریضه امر به معروف و نهی از منکر است. بدیهی است اگر جامعه در این زمینه به صورت جدی وارد عمل شود و این فریضه الهی را منطبق با شرایط و مراتبی که در شرع مقدس معین گردیده، عملی سازد دستگاههای فرهنگی و انتظامی نیز بهتر می توانند در حل این معضل اجتماعی اقدام نمایند.

برای آگاهی بیشتر ر.ک:

۱- حداد عادل، فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی

۲. فرامرز رفیع پور، توسعه و تضاد

۳. علی ذوعلم، انقلاب و ارزشها

۴. شهید مطهری، مسأله حجاب.

سوال ۱۱

سوال :

با توجه به وجوب مبانی آزادی در متون قرآن و اسلام و تأکید مکرر پیامبر اسلام بر آزادی انسان و ارزشمند بودن مقام انسان تا آنجا که ایشان یکی از اهداف متعالی خود را آزادی انسان ذکر کرده اند در جامعه اسلامی ایران که به حکومت اسلامی نیز مزین گشته حدود اولیه آزادی مانند حجاب و انتخاب نوع پوشش آزاد نیست و مردم اجازه انتقاد ندارند ایران در زمینه اعدام رتبه دوم و اعتیاد رتبه اول نرخ تورم دوم بعد از زیمباوه را دارد و در شاخص توسعه انسانی رتبه ۱۳۹ را دارد مبانی اخلاقی در حال سقوط است و همه فقط به علت عدم وجود یکی از ارکان دین اسلام که آزادی می باشد است. چرا در ایران حدود آزادی رعایت نمی شود؟ آیا این روند شایسته حکومتی است که نام اسلامی را با خود یدک می کشد؟

جواب :

پاسخ:

با تشکر از شما دانشجوی گرامی که این مرکز را به عنوان محلی برای طرح مسائل فکری و اندیشه ای خود انتخاب کرده اید. قبل از بررسی مسئله مورد نظر شما باید متذکر شوم، لازمه یک بحث دقیق و منطقی این است که مقدمات مسئله با نتایجی که می خواهیم داشته باشیم تناسب و مطابقت منطقی و علمی داشته باشد. به نظر می آید این امر در گزاره شما مورد غفلت واقع شده است، چراکه این نتایج را می توان به هر عاملی نسبت داد مثلاً می توان گفت که عدم توجه به زیرساخت های اقتصادی کشور باعث این مسائل شده است یا بی توجهی به مسائل اجتماعی مسبب این امور است و یا حتی بالاتر از این ها، بگوییم وجود آزادی در جامعه باعث به وجود آمدن این مسائل گشته است.

در متن سؤال شما دانشجوی گرامی به موضوعاتی از قبیل وجود تورم و رتبه توسعه انسانی اشاره شده است که باید در جای خود به طور جداگانه مورد بررسی قرار گیرد و دلایل اقتصادی و اجتماعی آن مطرح شود و شاید بتوان برای آنها دلایلی ذکر کرد که چندان ارتباطی با موضوع اصلی سؤال یعنی بحث آزادی نداشته باشد. که بحث از آن دلایل مجالی جداگانه را می طلبد.

اما قبل از پرداختن به موضوع آزادی باید به این نکته توجه داشت که نباید بین عملکرد افراد و آرمان های برخاسته از انقلاب اسلامی که آزادی نیز یکی از آن ها بوده است، خلط مبحث نمود. بی شک با وقوع انقلاب اسلامی یکی از مسائل مهمی که در جامعه ما اتفاق افتاد آزاد شدن مردم از مسائلی بود که در رژیم گذشته به شدت ترویج می شد. فساد و

فحشاء قانونی در سطح گسترده که نمونه‌ی آن بیشتر بودن تعداد مشروب‌فروشی‌ها از تعداد کتابفروشی‌ها در کشور بود، نمونه‌ای از این امر است. وقوع انقلاب اسلامی باعث شد که جوانان و روشنفکران کشور اجازه پیدا کنند تا در مسائل مختلف اظهار نظر نموده و عمده‌ترین مسائل را که پیش از آن حتی اجازه صحبت درباره آن‌ها داده نمی‌شد، مورد کنکاش و بررسی قرار دهند و اساساً توجه جوانان این کشور را از مسائلی چون سکس و لذت‌جویی به سوی مسائل فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و پیشرفت‌های علمی کشور و... گردانید، این امور از نشانه‌های همین آزادی می‌باشد. بی‌شک موضوع اخلاق و مبانی اخلاقی یک جامعه نیز زمانی مورد پرسش قرار خواهد گرفت که یک نحوه آزادی بیان در جامعه وجود داشته باشد تا بتوان در پرتو آن به نقد و انتقاد اجتماعی پرداخت. پس به تعبیری می‌توان پرسشگری را از نمودهای آزادی برشمرد.

در نظام اسلامی و قانون اساسی برآمده از آن، آزادی تا آن‌جا که مخل به ضوابط و ارزش‌های دینی و مصالح اجتماعی و حقوق دیگران نباشد مورد حمایت است. از این رو آزادی‌های اساسی در گسترده‌ترین شکل آن در نظام جمهوری اسلامی ایران به رسمیت شناخته شده است: در اصل ۲۴ قانون اساسی آمده است: «نشریات و مطبوعات در بیان مطالب آزادند مگر آن‌که مخل به مبانی اسلام یا حقوق عمومی باشد...». در اصل ۲۶ آمده است: «احزاب، جمعیت‌ها، انجمن‌های سیاسی و صنفی و انجمن‌های اسلامی یا اقلیت‌های دینی شناخته شده آزادند، مشروط به این که اصول استقلال، آزادی، وحدت ملی، موازین اسلامی و اساس جمهوری اسلامی را نقض نکنند». هیچ‌کس را نمی‌توان از شرکت در

آن‌ها منع کرد یا به شرکت در یکی از آن‌ها مجبور ساخت.

در تمامی نظام‌های مدعی آزادی و دموکراسی، برای آزادی حد و مرزی وجود دارد؛ مثلاً توهین به مقدسات و یا نشر اکاذیب و توطئه برای براندازی، ممنوع و خلاف قانون است. ترویج فساد نیز از جمله موارد ممنوع در قوانین است؛ ولی هر نظامی با توجه به مبانی فکری و اجتماعی خود، تعریفی از فساد دارد. در بینش اسلام، «فساد» تعریف شده است و مبانی آن نیز از وحی سرچشمه می‌گیرد. بر این اساس هیچ‌کس مجاز به ترویج فساد نیست. از همین رو اسلام، راه‌های گسترش فساد را بسته و اجازه ترویج آنان را به کسی نمی‌دهد. البته موضوع بیان و طرح مناسب عقاید و افکار، موضوع دیگری است که در این مورد اسلام منعی برای آن قرار نداده است. در زمان پیامبر اسلام (ص) نیز طرح افکار منعی نداشته است؛ بلکه خود قرآن مجید نیز سخنان مخالفان را نقل و به بررسی و ابطال آن‌ها پرداخته است. در زمان ائمه (ع) نیز، افراد بسیاری شبهات خود را نزد آنان مطرح می‌کردند و پاسخ‌های لازم را دریافت می‌نمودند. بنابراین، طرح افکار در جای خود اشکالی ندارد؛ ولی نباید اجازه داد که از طرح اندیشه‌ها سوءاستفاده شود و اذهان مردم، دست‌خوش آسیب‌های مختلف گردد. آزادی بیان در جمهوری اسلامی ایران در حد متناسبی وجود دارد به گونه‌ای که در تاریخ این کشور بی‌سابقه است و حتی در بسیاری از مناطق جهان نیز هم‌اکنون تا این اندازه وجود ندارد.

یکی از آرمان‌های بلند نظام مقدس جمهوری اسلامی آن است که فضایی سالم برای عرضه اندیشه‌های مختلف به

وجود آید. البته به شرط آن که در این فضا عقیده ها و افکار به میدان آیند نه عقده ها و انگیزه های سوء. لیکن متأسفانه برخی مواقع از این فضای آزادی که در پناه جمهوری اسلامی به دست آورده اند بر علیه آن استفاده شده شعار خفقان و استبداد توسط بنگاه های خبرپراکنی به جامعه ایران نسبت داده می شود. این امر را می توان یکی از شیوه های تبلیغاتی که متأسفانه از غرب به داخل ایران سرایت کرده است، دانست. این که اخبار مشتمل بر اکاذیب و تحریفات چنان گسترده و با تب و تاب نقل شود که اگر همه آن هم جا نمی افتد، لاقلاً بخشی از آن ها مورد قبول واقع شود و یا افراد را در تردید افکند. این وضعیت در حال حاضر در کشور ما در جریان است و رویارویی با این موج کار ساده ای نیست. به نظر می رسد در این شرایط تکیه اساسی را باید بر کاوش و تحقیق در ریشه ها و مسائل پشت پرده این جنجال ها معطوف داشت.

به هیچ وجه ادعا نمی کنیم که جامعه و نظام سیاسی ایران، از همه نظر از جمله وجود انواع آزادی ها، جامعه ای ایده آل و کاملاً مطلوب است، اما نگاهی منصفانه به وضعیت موجود و مقایسه با دوران قبل از انقلاب و نیز وضعیت سایر کشورهای جهان حتی کشورهای مدعی لیبرالیسم و آزادی، به خوبی بیانگر این واقعیت است که بسیاری از وجوه آزادی در حد نسبتاً مطلوبی در کشور ما وجود دارد. هر چند تحقق کامل آن ها منوط به فرهنگ سازی عمیق و ریشه ای در کل جامعه و سیستم سیاسی است که در آن بایستی نسبت به استفاده صحیح از آزادی ها و

نحوه به کارگیری آن از یک سو و بالا رفتن سطح تحمل و انتقادپذیری از سوی دیگر در تمامی بخش های جامعه و نظام توجه جدی صورت گیرد، که به برکت وجود انقلاب اسلامی گام های مؤثری در این زمینه برداشته شده و به پیش می رود.

در کشورهای غربی و مدعی لیبرالیسم علی رقم شعارهای گوش پرکن آزادی، نمی توان آزادی را در حد اعلای آن یافت، بلکه به کمترین حد آن و آن هم آزادی فردی، نه آزادی بیان، قناعت شده است. در بسیاری از این کشورها امکانی برای اعتراضات منطقی و بیان آزادانه عقاید و نظرات کمتر وجود دارد. کافی است حوادث مربوط به اشغال عراق و بازتاب آن را در جامعه آمریکا بررسی نمایید، آیا مطبوعات که نماد آزادی در یک جامعه هستند، توانایی انتشار واقعیات را در این زمینه دارند؟ آیا به این همه تظاهرات مخالف جنگ و اشغال عراق، اعتنایی شد؟ و یا در حوادث دیگر چه قدر از سیاست مداران یا اندیشمندان و متفکران به دلیل تلاش برای کشف حقایق، جان خود را از دست دادند و یا در محدودیت های زیادی قرار گرفتند؟ آیا جرم روژه گارودی دانشمند فرانسوی، غیر از پرده برداشتن از واقعیات تاریخی بود؟ و... بی جهت نیست که براساس آمار، مردم کشورهای غربی از بی خبرترین کشورهای جهان نسبت به واقعیات جهان و عملکردهای نظام سیاسی خود می باشند. آیا تا به حال در مورد قضیه فرقه دیویدیه در آمریکا سخنی شنیده اید، که چگونه به خاطر مخالفت سیاسی، زن و مرد و بچه و همه زنده زنده در آتش سوزانده شدند.

بالاخره باید این واقعیت را نیز در نظر داشت

که جامعه ما تا قبل از پیروزی انقلاب جامعه ای کاملا بسته بوده که به هیچ وجه سابقه کار مردم سالاری و آزادی و... را نداشته و بعد از پیروزی انقلاب اسلامی گام های بسیار مهمی برداشته شده است و البته طبیعی است که نهادینه شدن و قانون مند شدن چنین موضوعاتی نیازمند تمرین مستمر و البته گذشت زمان می باشد تا به صورت یک فرهنگ در آمده و مخالفین داخلی و خارجی نتوانند از وجود چنین حقوقی، سوءاستفاده کرده و هرگونه اعتراض صنفی یا موردی را به کل نظام و سیستم مرتبط نمایند.

نکته ای که در ادامه بررسی مسئله شما لازم به تبیین است این که؛ بین تعریف آزادی در اسلام و آزادی در کشورهای غربی تفاوت های بسیاری وجود دارد که می توان با مطالعه کتب مربوطه به آن پی برد. بر اساس تحقیق و مطالعه در منابع اسلامی و توجه به تمامی زوایای فلسفه سیاسی اسلام و احکام شرع، آزادی در اسلام را می توان این گونه تبیین نمود، اما قبل از آن لازم است مقدمه ای کوتاه در این زمینه مطرح شود. در تبیین و تفسیر هر موضوعی، ابتدا باید نوع رویکرد به آن را مشخص ساخت؛ چرا که هر رهیافتی، مبانی، پیش فرض ها و روش های خاص خود را می طلبد. بنابراین، اگر آزادی از منظر اسلام بررسی و تشریح می شود، باید با پیش فرض های خود مبانی اسلامی پی گیری شود. با عنایت به این نکته، به توضیح دیدگاه اسلام نسبت به مقوله «آزادی»، می پردازیم؛

«آزادی» به معنای باز بودن راه انجام و ترک یک عمل است؛ خواه در حوزه تفکر باشد یا در حوزه های دیگر. انسان بر حسب آفرینش ویژه اش، موجودی صاحب عقل و اراده

است؛ به صورتی که در هر کاری می تواند جانب انجام يك عمل يا ترك آن را برگزیند. این نوع آزادی انسان را «آزادی تکوینی» می نامند.

تعریف آزادی، ارتباط تنگاتنگی با تعریف انسان دارد. از این رو هر تعریفی از انسان، در برداشت از آزادی و تعیین محدوده های آن دخیل خواهد بود به این معنی که بدون ارائه تعریفی از انسان، تعریف آزادی ممکن نخواهد بود. انسان در نگرش اسلامی، کارگزار یا خلیفه خداوند بر روی زمین و در مقام عبودیت، مطیع خواست و اراده او است. انسان در مقام کارگزاری بر روی زمین باید فعال باشد. بقره/۳۰. از سوی دیگر اسلام می خواهد انسان اراده اش را تابع مشیت خداوند قرار دهد؛ زیرا تنها در این صورت است که آدمی به زندگی توأم با سعادت و رستگاری در دنیا و آخرت، دست خواهد یافت احزاب/۲۹؛ اسراء/۱۹. انسان قدرت دارد که بر همه مخلوقات دیگر سلطه یابد؛ اما مسئولیت نیز دارد که از همه این مخلوقات، مراقبت نماید. انسان، نقطه صفری است که قابلیت تا بی نهایت صعود یا سقوط را دارد انسان/۳. راز تعبیرات دوگانه و متضاد برخی آیات قرآن کریم از انسان، در همین خصوصیت نهفته است.

حاصل آن که در يك برآیند کلی، اسلام آدمی را محدود در همین که هست و تاکنون خود را نشان داده، نمی بیند؛ بلکه برای او آرمانی فراتر از بینش طبیعی و مادی در نظر دارد. اسلام می خواهد انسان آرمانی (ایده آل) بسازد، نه انسان صرفاً معمولی (نرمال) که تنها با جامعه بسازد و با دیگران هماهنگ باشد؛ برخلاف نگرش لیبرالیزم درباره انسان که طبیعت گرا است و آدمی را همین می بیند که هست و تاکنون

خود را نشان داده است!

آزادی و مفهوم «انسان» با توجه به همین دوگانگی وجودی انسان در نگرش اسلام است که خداوند هم «آزادی تکوینی» به بشر اعطا فرموده و هم بر «آزادی تشریحی» اوصحه گذاشته است تا در پرتو آن، آدمی بر ترمیم کاستی‌ها و ایجاد مصونیت از آسیب‌های ناشی از کزی‌های طبیعت و نفسانیات خود توانا گردد و با شناخت و پرداخت آزادانه به فطرت خویش، مرتبه خلافت الهی و کارگزاری خداوند را به دست آورد. به عبارت دیگر، اسلام انسان را واجد قابلیت‌ها و صلاحیت‌هایی می‌داند که سبب شایستگی و بایستگی بهره‌مندی او از موهبت «آزادی» است. از همین رو، قرآن هدف نهایی بعث پیامبر گرامی (ص) را تحقق آزادی تکوینی و تشریحی تلقی کرده است: «وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ»؛ «و از آنان قید و بندهایی را که بر ایشان بوده است، برمی‌دارد». اعراف/۱۵۷. گویا با نبود آزادی، دعوت به دین و دین‌داری، لغو و عبث است.

با توجه به مطالب پیش گفته، روشن می‌شود که تعریف آزادی در نگرش اسلام چیست؟ آزادی در اسلام همان آزادی‌ای است که حضرت علی (ع) در وصیت خود به فرزندش امام حسن (ع) سفارش کرد: «نفس را از هر پستی آزاد گردان؛ هر چند دنائت، تو را به خواهش‌هایت برساند؛ چرا که هرگز در برابر نفس ت که می‌بخشی، چیز ارزنده‌ای به دست نخواهی آورد. بنده دگری مباش! زیرا خدایت آزاد آفریده است». نهج البلاغه/نامه ۳۱. براساس روح توحیدی _ که در نگرش اسلامی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است _ انسان تنها باید بنده خداوند باشد، نه غیر خدا و چنان که گفته شد، اراده

خود را تابع مشیت و اراده خداوند قرار دهد و آزادی خود را محدود و مقید به خواست خداوند گرداند؛ در این صورت، به زندگی با سعادت در دنیا و آخرت بار خواهد یافت. از سوی دیگر همین انسان، در نگرش اسلامی حق ندارد بهره‌وری از آزادی خود را محدود به خواسته‌ها و اراده‌های انسان‌های دیگر کند و خود را بنده دیگران سازد و عملاً خویش را از حق آزادی محروم سازد. خلاصه آنکه: بندگی خداوند موجب آزادی و بندگی غیر خداوند، فقدان آزادی است.

از آن‌جا که انسان موجودی اجتماعی است، اراده او در عرصه اجتماع، با اراده دیگران شریک می‌شود. از این رو باید در برابر قانونی که حدودی برای اراده‌ها و آزادی‌های مردم معین نموده و آن‌ها را تعدیل کرده است، خضوع کنند. پس همان طبیعتی که به انسان، آزادی اراده و عمل داده است، در عرصه اجتماع، اراده و عمل را محدود و مقید می‌سازد. در نگرش اسلامی – از آن جهت که قانون را براساس توحید و سپس بر پایه اخلاق فاضله گذاشته و متعرض همه اعمال فردی و اجتماعی، تحت عنوان ضوابط شرع شده است – آزادی در این چهارچوب مرزبندی می‌شود. با توجه به این مطلب مهم، آزادی از دیدگاه اسلام به این معنا می‌شود که انسان آزاد و مختار است که از تمامی حقوقی که قوانین شرع برای او مشخص کرده‌اند، بهره‌مند شود. برای مثال یکی از قوانین شرع آن است که انسان می‌تواند تا هر جا که بخواهد، در عرصه علم اندوزی پیش برود و در این ساحت، آزاد است و حتی نظام اسلامی موظف است امکاناتی برای

او فراهم کند تا از این حق بهره مند شود. ولی در نگاهی دیگر همین قانون شرع محدودیت هایی را برای زندگی سالم اجتماعی مطرح کرده که از نمونه های آن نوع پوششی است که در نگرش اسلامی مطرح شده و برای تضمین سلامت جامعه محدودیت هایی را برای آمد و شد در جامعه در نظر گرفته است.

آزادی بیان و نوشتار، آزادی اجتماعی، آزادی بینش و آزادی اندیشه (در ساحت های اقتصادی، فرهنگی و سیاسی) همه در چهارچوب مقوله پیش گفته معنا می یابد و تحلیل می شود. فرجام سخن این که، بر اساس قوانین شرع و برای فراهم کردن زمینه رشد و تعالی انسان ها محدودیتی برای آزادی وجود دارد که در همان چهارچوبی است که لازمه زندگی اجتماعی بشر است؛ با این تفاوت که چگونگی این حدود، برخاسته از دستورهای خداوند است و نه صرفاً به اقتضای ضرورت اجتماعی یا خواست مردم.

منابع:

۱. سید محمد علی ایازی، آزادی در قرآن کریم؛

۲. ابراهیمی ورکیانی، آزادی در اسلام؛

۳. دکتر سید حسین نصر، جوان مسلمان و دنیای متجدد، صص ۶۳-۶۶؛

۴. علامه طباطبایی، المیزان، ج ۱۰، صص ۳۷۱-۳۷۲ و ج ۴، ص ۱۱۶؛

۵. مصباح یزدی، حقوق و سیاست در قرآن.

سوال ۱۲

سوال:

چرا به حجاب در دانشگاه آزاد توجه نمی شه؟

جواب:

متأسفانه بی حجابی و رعایت نکردن برخی از ظواهر اسلامی در بخشهایی از جامعه ی ما کم و بیش وجود دارد. و این فاجعه ی بزرگی است که همه ی کسانی که آن را درک می کنند باید به نوبه خود به فکر چاره ای باشند. و بی تردید برای برطرف کردن این بیماری فرهنگی و دینی باید علتهای آن را شناسایی کرد.

اولین علت بی حجابی عدم شناخت

کافی در این باره است البته بسیاری از آنها که حجاب درستی ندارند می دانند حجاب لازم و واجب است. اما مشکل در درک و فهم این الزام است. اینکه کسی شنیده باشد باید حجاب را رعایت کند کافی نیست، بلکه باید بداند که ثمرات حجاب داشتن و یا بی حجابی چیست؟ یا اینکه با راهنمایی های یک مربی تاثیر گذار یا پدر و مادری که اهل مراعات ظواهر شرعی هستند، به خوبی وجوب حجاب در ذهن و دلش جای گرفته باشد.

اگر از این مرحله بگذریم، یعنی کسی به خوبی وجوب حجاب و اهمیت آن را درک کرده ممکن است بی حجابی او علت دیگری داشته باشد و آن تمایل به جلوه گری و دلربایی است که معمولاً در خانمها به ویژه پس از سن بلوغ شدت پیدا می کند. در این حال باید فضای مناسب برای رعایت حجاب و ازدواج به موقع و زمینه های دیگر را به طوری سامان داد که زن مسلمان بتواند حجابش را رعایت کند. اما به هر حال تقوا و کوشش معنوی و مبارزه با هوسهای نفسانی از همه این زمینه ها مهمتر است. چه بسا کسانی هستند که در شرایط بسیار بد، خود را به خوبی حفظ می کنند. و چه بسیارند هوس بازانی که در شرایط خوب هم خود را به فریب شیطان سپرده و به گناه می آلاینند و عذاب دردناک آخرت را برای خود فراهم می آورند.

اما اگر بخواهیم در خصوص دانشگاه آزاد آسیب شناسی در این باره داشته باشیم در صورتی که این نظر درست باشد یعنی بی حجابی در آنجا واقعا

از سایر دانشگاهها بیشتر باشد دو علت می توان برای آن حدس زد که هر دو به مسائل اقتصادی برمی گردد. نخست اینکه بعضی از کسانی که به دانشگاه آزاد می آیند، دارایی خوبی دارند و معمولاً انسان در اثر ثروت به سرکشی و طغیان در برابر خدا می پردازد. *كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُفٍ إِنَّ زَاةَ أَسْتِغْنَىٰ حَقًّا كَمَا أَنَّ الْإِنْسَانَ لَكَنُفٍ* (علق، ۷۶) {V} مگر انسانهایی که در کنار داشتن تمکن مالی و ثروت های مشروع، توانسته باشند، ایمان و ارزشهای الهی را در اعتقاد و عمل خویش نهادینه نمایند.

از سوی دیگر عده ای که به دانشگاه آزاد می آیند و ممکن است وضعیت مناسب اقتصادی نداشته باشند، در فشار مالی زیادی قرار می گیرند که این فقر و فشار هم انسان را از مسیر تعادل و صراط مستقیم خارج کرده و ممکن است برای این فشارها روی آوری به فساد و بی حجابی پدید آید. یعنی دختری که با مشکلات شدید اقتصادی در محیط خانواده مواجه است ممکن است برای جبران این کمبود به بی حجابی و خودنمایی بپردازد تا به این طریق خود را تخلیه کرده و آن فشار را جبران نماید.

گذشته از همه این زمینه ها و عوامل باز هم تأکید می نمایم که تربیت و تقوای شخصی مهمترین عامل در با حجابی یا بی حجابی است. و در کنار این عامل سایر عوامل نظیر راهکارهای فرهنگی و ارتقای سطح فکری و بینش دینی اساتید و دانشجویان نسبت به فلسفه و کارکردهای بسیار سازنده ارزشهای الهی و همچنین راهکارهای گزینشی و نظارتی و برخورد با

عواملی که هتاکانه و با تعمد به دنبال تخریب ارزشهای اسلامی و انحراف فضای علمی و آموزشی دانشگاهها می باشند و... از اهمیت به سزائی برخوردار می باشد.

برای مطالعه بیشتر:

حجاب در اندیشه و عمل، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی

سوال ۱۳

سوال:

این گفتار آیت الله طالقانی را چگونه باید پاسخ گفت:

جواب:

« حتی برای زنهای مسلمان هم در حجاب اجباری نیست چه برسد به اقلیت های مذهبی ... ما نمی گوییم زنها به ادارات نروند و هیچ کس هم نمی گوید ... زنان عضو فعال اجتماع ما هستند ... اسلام و قرآن و مراجع دین می خواهند شخصیت زن حفظ شود ... هیچ اجباری هم در کار نیست. مگر در دهات ما از صدر اسلام تا کنون زنان ما چگونه زندگی می کردند؟ مگر چادر می پوشیدند؟ ... کی در این راهپیمایی ها زنان ما را مجبور کرده که با حجاب یا بی حجاب بیایند؟ اینها خودشان احساس مسئولیت کردند. اما حالا اینکه روسری سر کنند یا نکنند باز هم هیچکس در آن اجباری نکرده است. کیهان ?? اسفند ???» با سلام به شما دانشجوی پرسش گر، از این که نسبت به مسائل فکری دینی جامعه خود حساس هستید بسیار خوشحالیم.

قبل از بررسی موضوع اصلی مطرح شده، لازم است مباحثی مقدماتی صورت گیرد. اصولاً دین بیک امر اجباری نیست به این معنی که نمی توان با اجبار یکی را متدین به دیانت نمود. اما اگر کسی این افتخار را کسب کرد که متدین به دین باشد لازم است که به لوازم آن نیز متعهد باشد. چرا که عدم توجه به اجزاء یک مکتب به معنی تمسخر

آن خواهد بود. حجاب و رعایت حریم و حرمت ها چه برای زنان و چه مردان یکی از مؤلفه های دین اسلام است که التزام به آن به معنی قبول و التزام به مسائل و احکام آن نیز هست.

تا آن جا که مطالعات نگارنده، نشان می دهد در دین اسلام که به عنوان دین مدارا مطرح است، هیچ گاه فرد در انجام اعمال دینی مورد اجبار قرار نمی گیرد. زیرا بر این اساس که اعمال به واسطه نیت مورد پذیرش واقع می شوند، انجام اوامر و تکالیف الهی لازم است با نیتی خالص و برای خدا صورت گیرد در این مفهوم، هیچ جایی برای اجبار باقی نمی ماند. نمی توان فرض کرد که عملی برای رضای خدا و خالصانه باشد همراه با این که فرد در انجام آن اجبار بیرونی داشته باشد.

نکته دیگری که در این باره لازم به ذکر است؛ احکام اسلامی دو گونه اند: احکام اجتماعی و احکام فردی و شخصی. در بخش احکام فردی هیچ کس را نمی توان به انجام آن مجبور کرد. اما در بخش احکام اجتماعی همانند احکام اجتماعی دیگر مکاتب و اندیشه ها لازم است ضمانت اجرایی وجود داشته باشد. یعنی انجام عمل برای رسیدن به اهداف اجتماعی یک اندیشه لازم و ضروری است و از تک تک شهروندان یک نظام سیاسی خواسته می شود نسبت به انجام آن ها احساس تکلیف کنند و در برابر سرپیچی از آن ها مجازات هایی نیز در نظر گرفته می شود.

حکم حجاب در اسلام دارای دو بعد فردی و اجتماعی است. در بعد فردی هیچ گاه افراد را مجبور به انجام عمل نمی شوند، یک زن در محیط شخصی و خصوصی خود توسط جامعه یا نظام سیاسی، مجبور به رعایت پوشش نیست و تنها

احساس تکلیف دینی خود وی باعث این رعایت است. اما در هنگام حضور در فعالیت های اجتماعی، به منظور تضمین سلامت جامعه و توجه به نقش والای زنان در اسلام، حریمی برای در امان بودن شخصیت جنسی زنان و سلامت معنوی جامعه، در نظر گرفته می شود یعنی حضور زنان در جامعه لازم است همراه با پوشش اسلامی باشد و این امر تنها اختصاص به زنان نیز ندارد. این امر علاوه بر این که یک حکم اسلامی در نظر گرفته می شود یک قانون نیز هست که لازم است برای رعایت نظم در جامعه، توسط شهروندان جامعه رعایت شود. یعنی همان گونه که نظام سیاسی نسبت به اجرای سایر قوانین ضمانت اجرایی در نظر می گیرد در این باره نیز به همین منوال عمل می کند.

پس از این مقدمه نسبتاً طولانی لازم است به مسئله مدنظر شما پردازیم. آن چه شما از نگاه مرحوم طالقانی ذکر کردید، نظری است که ایشان در اوائل انقلاب و در دورانی که جامعه شاهد جدال دو نگرش افراطی و تفریطی در مسائل سیاسی - اجتماعی و حتی دینی بود، ارائه شد. نظر مرحوم آیت الله طالقانی به نظر می آید پاسخی به هر دو این نگرش ها باشد. ایشان از سویی نگرش های افراطی را در مسئله حجاب مورد انتقاد قرار می دهند و از سوی دیگر رویکردهای تفریطی را. مضمون سخن ایشان این است که در مسئله حجاب نه بایستی به ورطه افراط افتاد، عملی که محدود افرادی در اوائل انقلاب به دنبال آن بودند، و نه از سوی دیگر در جنبه ای تفریطی قرار گرفت که مخالف اصل حجاب و طرفدار اجبار به بی حجایی در ایران بودند. این که ایشان می گویند ما نمی گوییم

زنان به ادارات نروند کاملاً در همین زمینه قابل فهم است که ایشان هم زمان، مبارزه ای فکری را با جریان های افراطی و غربی در اول انقلاب دنبال می کنند. این نکته را نیز لازم است مدنظر قرارداد که، ایشان این سخن را زمانی می گویند که هنوز قوانین کشور تدوین و تصویب نشده است.

نکته ای که در انتهای این گفتگو می توان به آن اشاره کرد، این که نظرات شخصیت های مهم و تأثیرگذار، نبایستی ما را از پویایی اندیشه بازدارد. سخن افراد غیر معصوم هیچ گاه به معنای سخن آخر نیست که نتوان خلاف آن را در نظر آورد. پویایی یک نگرش زمانی صورت می گیرد که ما سخن بزرگان خود را فهمیده ولی در آن متوقف نشویم. البته نه به این معنی که بدون هیچ مبنای علمی به نقد و انتقاد از دیگران پردازیم، بلکه با داشتن صلاحیت های علمی مناسب به نقد و ارزیابی اندیشه ها پردازیم.

به این نکته هم باید توجه نمود که بعد از پذیرش اسلام، التزام به مقررات آن لازم است، و این صرفاً با الزام بیرونی محقق نمی شود بلکه اعتقاد درونی و الزام بیرونی در مواردی لازم است. و باید بین افراد نا آگاه و هنجار شکن فرق گذاشت، با هنجار شکنان برخورد نمود و نا آگاهان را آگاه کرد.

سوال ۱۴

سوال :

وظیفه من در مورد افراد بد حجاب چیست؟

جواب :

مسأله امر به معروف و نهی از منکر، از وظایف مهم دینی هر مسلمان است . البته برخی از مراتب امر به معروف از وظایف نظام اسلامی است و از همین رو رهبر معظم انقلاب مراتب دوم و سوم را که نوعاً منجر به برخورد عملی می شود به عهده نیروهای انتظامی و قضایی نهاده

اند، لیکن مرتبه اول آن - که جنبه ارشادی و راهنمایی دارد - به دوش همگان است . درعین حال در این رابطه باید چند نکته را در نظر داشت : ۱- جوانان عزیز باید به دقت احکام شرعی مربوط به امر به معروف و نهی از منکر، موارد معروف و منکر یا شرایط وجوب مراتب آن و کیفیت اجرای نیکوی آن را دقیقاً فراگیرند. ۲- امر به معروف و ناهی از منکر، خود را به زیور اخلاق والتزام عملی بیاراید و حتی الامکان از شیوه های رفتاری آموزنده و خلاق استفاده کند. ۳- بهتراست امر به معروف و نهی از منکر، به طور متشکل و گروهی همراه با آموزش های لازم انجام گیرد. ۴- عدم تأثیر آبی و فوری، نباید ما را از انجام وظایف خود بازدارد. ۵- حتی الامکان باید کوشید تا فرهنگ و پذیرش عمومی نسبت به امر به معروف و نهی از منکر را بالا برد. انسان ها در برخورد با حق، چند گونه اند: گونه اول- انسان های حق گرا. چنین افرادی در صورتی که اشتباه خود را دریابند، نه تنها ناراحت نمی شوند، بلکه بسیار خرسند و شادمان می شوند. گونه دوم- انسان های بی تفاوت در مقابل حقیقت . چنین افرادی از اینکه کسی روی اشتباهاتشان انگشت بگذارد، استقبال نمی کنند. گونه سوم - انسان های حق ستیز. این گونه افراد مسلماً" در برابر حرف حق، واکنش منفی نشان می دهند. البته این گروه اندکند و غالب افراد جزو گروه اول و دوم هستند. در اینجا یک نکته اساسی وجود دارد و آن نحوه امر به معروف و

نهی از منکر است . مسلماً " اگر آمر به معروف، با درک درستی از طرف مقابل و ویژگی های روحی ، اخلاقی و تربیتی او، شیوه ای کارساز و جذاب در امر به معروف برگزیند، عکس العمل مثبت طرف مقابل ، بسیار بالا خواهد بود. در امر و نهی شرایط ویژه ای حاکم است که باید رعایت گردد و چقدر به جا است که در این زمینه به تحریرالوسیله یا ترجمه آن از حضرت امام (ره) مراجعه فرمایید ولی در عین حال به برخی از شرایط اشاره می کنیم : ۱- نسبت به حرمت موضوعی که در نظر دارید یقین داشته باشید. ۲- تذکر و یادآوری شما باید به تدریج و با مقدمات باشد. ۳- حتی الامکان از صراحت اجتناب نموده و با کنایه و اشاره گوشزد کنید. ۴- گاهی مطلب را به صورت سؤال درآورده و در لباس شاگردی به تنبه ایشان پردازید. ۵- خودتان در پیرامون موضوع مایه مطالعاتی داشته باشید که به مناسبت بتوانید از بازده شوم آن گناه سخن بگویید. ۶- از تندی و خشونت به شدت پرهیز کنید و با حفظ احترام در این رهگذر ملایمت را شعار خود سازید. ۷- اگر زمینه ی مساعدی می بینید پیشنهاد کنید موضوع را به صورت سؤال درآورده و در همین نامه ها از فتوای مرجع و عواقب سوء چنین حرامی بپرسید و پاسخ را به ایشان ارائه دهید. ۸- اگر اهل مطالعه هستند کتابی مربوط به حرمت آن موضوع و آثار شوم گناه را در دسترس ایشان قرار دهید. ۹- مطمئن باشید که یادآوری و تذکر بی تأثیر نخواهد بود. «فذكر

الذکری تنفع المؤمنین» (ذاریات، آیه ۵۵). از این رو تا آنجا که احتمال تأثیر می دهید از وظیفه خود دست نکشید و مایوس نباشید. ۱۰- و در نهایت اگر به فرض نتیجه نگرفتید، شما وظیفه خویش را به انجام رسانده اید که «و ما علی الرسول الا البلاغ المبین؛ پیامبر وظیفه ای جز ابلاغ آشکار ندارد» (نور، آیه ۵۴). شرایط شرعی امر به معروف و نهی از منکر به طور خلاصه این است: الف. کسی که امر یا نهی می کند خودش عالم به معروف و منکر باشد یعنی بداند چیزی که طرف مقابل ترک کرده شرعا واجب است انجام دهد مانند نماز و همین طور چیزی که فرضا انجام می دهد شرعا حرام است مانند قمار. ب. شخص گناهکار اصرار بر گناه خود داشته باشد یا احتمال بدهد که قصد دارد کار خود را تکرار کند. ج. احتمال تأثیر بدهد. د. ضرر مهم جانی یا مالی برای امر کننده یا نهی کننده در کار نباشد. مطالعه کنید: حکایت های امر به معروف و نهی از منکر «مؤسسه فرهنگی قدر ولایت». در مورد مشکل بدحجابی باید گفت که این معضل در ایران ریشه در عوامل متعددی دارد که باید آن عوامل را در جامعه مورد شناسایی قرار داد و با توجه به آنها اقدامات اساسی و حساب شده انجام داد. بر این اساس عوامل بدحجابی در جامعه به دو دسته تقسیم می شود: الف) عوامل درونی: منظور از عوامل درونی، مجموعه مؤلفه هایی است که به وجود آوردن این پدیده دخالت داشته و ناشی از عملکرد افراد یک جامعه و سیستم سیاسی، اجتماعی و فرهنگی حاکم بر

آن است. مهم ترین آنها عبارت است از: ۱. از نظر انسان شناختی و روان شناختی انسان موجودی است که دارای قدرت اختیار می باشد، یعنی، هم توانایی انتخاب راه درست و طی کردن مراتب کمال انسانی را دارد و هم توانایی پیروی از امیال و هواهای نفسانی و طی کردن مدارج انحطاط و سقوط را. قرآن می فرماید: «A: انا هدیناه السبیل اما شاکرا و اما کفورا» {A، V} (انسان، آیه ۳) {V}. بر این اساس در جامعه ای مانند جامعه اسلامی ما _ که بسیاری از احکام، ارزش ها و معارف اسلامی برای اداره جامعه تبیین شده و جای هیچگونه عذر و بهانه ای نیست _ بعضی از احکام الهی (مانند حجاب) از سوی برخی افراد نادیده گرفته می شود، به این اصل و عنصر روان شناختی باز می گردد. به عبارت دیگر یکی از مهم ترین عوامل بدحجابی در جامعه، پیروی از هواهای نفسانی است که خود ناشی از ضعف ایمان و تقوا، تزلزل شخصیت است و... می باشد و در مظاهری از قبیل تجمل گرایی، خودنمایی در مقابل بیگانگان و... نمود پیدا می کند. در بسیاری از موارد خودباختگی و تزلزل شخصیت و عدم اعتماد به نفس موجب تقلید و تظاهر به رفتارهای ناصحیح دیگران می گردد. بر اثر خودباختگی ملاک در کرامت و شایستگی اجتماعی را محبوب بودن و مطرح بودن در چشم دیگران می دانند. البته اگر انسان با تقوا و پاکدامن و مقید به رعایت ارزش های الهی باشد هم محبوب خواهد بود و هم در چشم و دل و زبان اولیاء مطرح خواهد بود، لیکن این مسأله نیاز به خودباوری و ایمان قوی و انگیزه های عالی و معرفت صحیح از حیات طبیعه دارد. چنین انسانی برای خود

رسالتی عظیم را قایل است که به رفتارهای او جهت می دهد. یکی از راه های اصلاح جامعه از این معضل، مقابله با عوامل روان شناختی آن و تقویت ایمان و تقوای افراد جامعه و تقویت انگیزه، عزم و اراده آنان در اجرا احکام الهی و موازین و مقررات اسلامی در سطح جامعه می باشد. قرآن کریم می فرماید: **A** «ان الله لا یغیر ما بقوم حتی ینقضوا ما بأنفسهم...» **A**؛ خداوند سرنوشت هیچ قومی را تغییر نمی دهد، مگر آن که آنان آنچه را در خودشان است تغییر دهند، **V** (رعد، آیه ۱۱) **V**. این عامل درونی اختصاص به جامعه ای خاص یا پیروان دین مخصوصی ندارد اما در هر جامعه ای عوامل تشدید کننده یا کنترل کننده وجود دارد که باید پیشینه تاریخی و وضعیت فرهنگی را بررسی کرد. در خصوص جامعه ایرانی به ریشه های تاریخی آن اشاره می کنیم. ۲. ریشه های تاریخی این مسأله که به اقدامات رژیم پهلوی برای گسترش فرهنگ برهنگی، بی بند و باری و کشف حجاب بر می گردد، که توانست بخشی از جامعه ما را دچار این انحراف کند و بی حجابی را در خانواده ها به صورت یک هنجار و ارزش درآورد. روند گسترش این معضل، هر چند با وقوع انقلاب اسلامی و فضای ناشی از دوران دفاع مقدس، تا حد زیادی کنترل شد؛ ولی به دلایل متعددی، رگه ها و ریشه های خود را همچنان حفظ نمود و بعد از تغییر محیط ارزشی جامعه و فاصله گرفتن از فضای معنوی حاصل از انقلاب و دفاع مقدس، دوباره مجال ظهور و بروز پیدا کرد. ۳. کوتاهی و بی توجهی برخی از مسؤولان فرهنگی کشور در تثبیت ارزش ها و احکام اسلامی و تعمیق بخشیدن به آن،

از وسایل دیگر گسترش بدحجابی است. گفتنی است که به علت وجود مشکلات ناشی از تثبیت انقلاب اسلامی، جنگ تحمیلی، فشارهای خارجی محاصره های گوناگون اقتصادی، سیاسی و... باعث شد که بیشترین وقت و انرژی مسئولان و دستگاه های دولتی به این امور صرف شود و توجه چندانی به مسائل فرهنگی جامعه و اجرای راه کارها و برنامه هایی در جهت تثبیت و تعمیق ارزش ها و احکام اسلامی مبذول نگردد. ۴. بعضی از اقدامات انجام گرفته بعد از سال ۱۳۶۸ (از قبیل سیاست های پولی و ارزی و...) که به منظور تسریع در روند توسعه و رشد اقتصادی، صنعت و... انجام گرفت، ناخواسته موجب تغییر ارزش های جامعه، به سوی هنجارهای مادی، مدرک گرایی، تجمل پرستی و... گردید. ۵. عملکرد منفی و نامطلوب برخی از دستگاه های فرهنگی (از جمله وزارت ارشاد و مطبوعات وابسته در سال های اخیر) و میدان دادن به افراد و عناصری که هیچ اعتقادی به نظام اسلامی ندارند و با استفاد از تسهیلات مادی و معنوی وزارت ارشاد و فضای باز و بدون نظارت جامعه، موجبات نشر و ترویج فرهنگ فاسد منحط دوران پهلوی و ارزشهای حاکم بر جوامع غرب را فراهم و اوضاع فرهنگی کشور را به شدت مسموم و آلوده نمودند به گونه ای که مقام معظم رهبری هشدارهای شدید به مسئولین فرهنگی داده، نارضایتی خود را از عملکرد وزارت ارشاد اعلام نمودند که در نهایت منجر به استعفای وزیر ارشاد گردید. ۶. برخی از افراط و تفریطهایی که در سالهای اولیه انقلاب و بعد از آن در مبارزه با بی حجابی و بدحجابی شد از قبیل استفاده روشهای خشونت آمیز و فیزیکی و... باعث بوجود آمدن تنفر و

انزجار و بدبینی به این حکم الهی گردید. ۷. اجرا نشدن فریضه مهم امر به معروف و نهی از منکر یا نظارت ملی به صورت فراگیر و گسترده و نظام مند از طرف آحاد جامعه، که در روایات متعدد ضامن حفظ و سلامت جامعه از فساد، نا امنی و... شمرده شده است. ب) عوامل بیرونی: مهمترین عامل بیرونی تهاجم فرهنگی گسترده و همه جانبه غرب به ارزش های اسلامی و ملی ما، برای بی هویت نمودن نسل جوان، تضعیف باورهای عقیدتی در مردم و در نهایت شکست نظام اسلامی در ایران با استفاده از پیشرفته ترین وسایل تکنولوژی _ اعم از نرم افزاری و سخت افزاری، عناصر وابسته داخل در عرصه های فرهنگی و اقتصادی و... در جهت حاکم نمودن فرهنگ و ارزش ها و مظاهر تمدن غرب. مجموعه عوامل فوق سبب گردیده که متأسفانه علیرغم گذشت بیش از دو دهه از انقلاب اسلامی، معضل بد حجابی در جامعه اسلامی ما وجود داشته باشد. اما در مورد راه های برخورد و مقابله با این پدیده زشت دو راهکار قابل پیش بینی می باشد: ۱. راهکارهای فیزیکی و برخورد از موضع قدرت با متخلفین البته این برخورد باید حساب شده و هنجارمند باشد. ۲. کار بنیادی فرهنگی. مسلماً برخورد با این پدیده به صورت فیزیکی و از طریق دستگاههای دولتی، بسیار دشوار و تا حدی ناممکن است. زیرا اگر ما در مسئله لباس و پوشش اسلامی صرفاً بخواهیم از طریق زور وارد شویم، استدلال و منطق نداشته باشیم و نتوانیم حقانیت و لزوم پوشش اسلامی، آثار مثبت و فواید و برکات اجرای این فریضه الهی در ابعاد مختلف زندگی شخصی و اجتماعی افراد و فلسفه حجاب و...

را با کار فرهنگی مستمر عمیق و ریشه ای با استفاده از دستگاههای فرهنگی و رسانه های جمعی و مطبوعات و... به زیباترین و بهترین صورت، ارائه دلیل و برهان، ثابت کنیم، متأسفانه باید منتظر رواج و گسترش بدحجابی و رواج ارزشهای غربی به صورت گسترده در جامعه اسلامیمان باشیم. عامل مهم دیگری که می تواند ما را در مقابله با این معضل اجتماعی یاری نماید اهتمام جدی جامعه و دانشجویان به انجام فریضه امر به معروف و نهی از منکر است. بدیهی است اگر جامعه در این زمینه به صورت جدی وارد عمل شود و این فریضه الهی را منطبق با شرایط و مرائی که در شرع مقدس معین گردیده، عملی سازد دستگاه های فرهنگی و مراکز موجود در دانشگاه ها نیز بهتر می توانند در حل این معضل اجتماعی اقدام نمایند و ضمن تشویق و ترغیب دانشجویان به انجام شؤونات اسلامی، راه کارها و اقدامات بنیادی فرهنگی را در جهت گسترش ارزش های اسلامی در بین دانشجویان فراهم سازند. به امید روزی که با همکاری مسئولین و دانشجویان شاهد محیطی سرشار از پاکبوی صفا و اهتمام جدی به رعایت ارزش های اسلامی در دانشگاه ها باشیم، ان شاءالله. ناگفته نماند بسیاری از ناهنجاریهای اجتماعی از جمله بدحجابی به بی سامانی اقتصادی نیز گره خورده است، معضل بیکاری، تورم و... مولد بسیاری از مفاسد اجتماعی هستند که ظهور و بروزهای آن در شکل های مختلف صورت می پذیرد. از این رو نظام اسلامی و همه علاقه مندان به این نظام مقدس باید در جهت کارآمدی نظام و حل معضلات اقتصادی و اجتماعی تلاش جدی انجام دهند. فرمایشات و رهنمودهای مقام معظم رهبری در زمینه مبارزه

با مفاسد اقتصادی و اجتماعی به شکل قاطع و نیز نهضت خدمت رسانی به مردم، در این راستا ارزیابی می شود. برای آگاهی بیشتر ر.ک: ۱_ حداد عادل، فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی ۲. فرامرز رفیع پور، توسعه و تضاد ۳. علی ذوعلم، انقلاب و ارزشها ۴. شهید مطهری، مسأله حجاب

سوال ۱۵

سوال :

به نظر من بسیاری از ما ها در امر به معروف کردن در مورد بدحجابی کوتاهی می کنیم. لطفا پیشنهادات خود را بدهید که چه کار های فرهنگی می توان کرد؟

جواب :

پاسخ را در چند قسمت بررسی می کنیم.

اهمیت امر به معروف و نهی از منکر: یکی از آموزه های مؤثر و کارآمد در دین رهایی بخش الام و از جمله احکام و هنجارهای واجب آن، فریضه امر به معروف و نهی از منکر بوده که بر هر زن و مرد مسلمان با وجود شرایط آن واجب است. به هر حال، امر به معروف و نهی از منکر از مهم ترین ابزارهای نظارتی در بعد فردی و اجتماعی است و هدف از آن، احیای معروف و میراندن منکر در جامعه اسلامی می باشد. تعبیر «امر به معروف و نهی از منکر»، از تعبیرات کلیدی در قرآن کریم و سخنان حکیمانه پیشوایان راستین اسلام بوده و از جایگاه و اهمیت بسیار بالایی در چارچوب آموزه ها و مقررات فردی و اجتماعی در اسلام برخوردار می باشد. امام باقر(ع) در این باره چنین می فرماید: «امر به معروف و نهی از منکر، واجب بسیار بزرگی است که در پرتو آن دیگر واجبات اقامه (به پا داشته) می شود...» (ترجمه میزان الحکمه، محمدی ری شهری، ج ۸

راهکارها در رابطه با امر به معروف و نهی از منکر

اول: آنکه فرهنگ تذکر لسانی در سطح جامعه تبیین و ترویج و نهادینه شود.

دوم: آنکه بنیه دین باوری، خداشناسی، معاد شناسی و .. مردم باید هرچه بیشتر، با تشویق و ترغیب افراد به مطالعه، تقویت شود، تا احساس مسئولیت و احساس تکلیف در آنها پدید آید.

سوم: آموزش هرچه بیشتر این فریضه (امر به معروف و نهی از منکر)، و شرط و شروط و راهکارهای آن از دبستانها تا سطح دانشگاهها و نیز تربیت افراد ماهر و زیر دست در این زمینه می تواند از اقدامات مهم باشند.

پیشنها دات در جهت مقابله با بدحجابی و توسعه حجاب:

۱. فرهنگ سازی حجاب: فرهنگ حجاب باید فضای جامع، مخصوصا در محیط علمی دانشگاهها، هرچه بیشتر و بهتر به صورت کامل به مردم و خصوصا جوانان شناسانده شود. تا با کارکردهای فردی و اجتماعی و فلسفه وجودی آن و تاثیرات ارزشمندی که در رشد و توسعه مادی و معنوی فرد و جامعه دارد، آگاهی پیدا کنند. چه بسا افرادی که اصلا فلسفه آن را نمی دانند، از این رو آن را یک رفتار تحمیلی گمان می کنند. در فرهنگ اسلام، محور اصلاحات، فرهنگ سازی است. لذا با فعالیت های آموزشی، فرهنگی و تبلیغی باید فضای اجتماعی جامعه را به سمتی هدایت کرد که افراد به صورت طبیعی و خودجوش به رعایت عفاف و حجاب رغبت نمایند.

۲. تقویت و اصلاح باورهای عمومی؛ یکی از معضلات فکری و فرهنگی جامعه، عدم شناخت و آگاهی زنان نسبت به هویت واقعی خود می باشند. از این رو باید تلاش کنیم که آموزه های دینی، در جامعه پیاده شود، و دستورالعمل های آن در رفتار آحاد افراد عینی و مصداقی شود. به گونه باشد که زنان مسلمان، به حجاب به عنوان یک

ارزش دینی و مذهبی بنگرد و به آن باور محکم و قوی داشته باشد. و بداند که شخصیت و عظمت او در گرو روح بلند، اندیشه والا و جان پیراسته از آلودگی است که او را با داشتن حجاب از این ویژگی برخوردار خواهد بود.

حضرت علی (ع) که می فرماید: «المرء بایماناه؛ آدمی در گرو باورهای خویش است.» (الحیاه با ترجمه احمد آرام ج ۱ ص ۳۸۸) نشان گر آن است که باورهای درست و ایمان های راسخ، عالی ترین نقش را در کیفیت زندگانی انسان ایفا می کنند.

۳. اصلاح نظام الگوسازی: ، یکی از تأسّف های جدی عصر حاضر این است که زن مسلمان آن چنان که شایسته و بایسته است با چهره های بلند تاریخ اسلام آشنا نیست. زندگانی حضرت زهرا (س) و فرزند برومندش، پیام آور عاشورا، حضرت زینب (س) و دیگر چهره های والای تاریخ گذشته و معاصر باید برای زن مؤمن نشان داده شود تا بنگرد چه سان با حفظ هویت و شخصیت و وقار و متانت می تواند در جامعه حضور پیدا کرده و ایفای نقش نماید. باید زنان مسلمان را با الگوهای قرآنی و اسلامی آشنا کنیم. تا به اشتباه از هنرمندهای بی حجاب و بدحجاب آنچنانی الگو نگیرد. چه انسان فطرتاً الگو گزین و الگوپذیر است. پیوسته در این اندیشه است ارزش هایی را که باور دارد در چهره ای مجسم بنگرد و خود را همانند آن الگو بسازد.

۴. تقویت و اصلاح شوه های تربیتی خانواده ها: از آنجا که شیوه تربیتی خانواده ها بر روی افراد خیلی موثر است، لذا باید فرهنگ و باور حجاب از اوایل به طور بنیادی صورت گیرد.

در مجموع این شیوه ها و شیوه های دیگر به نظر در مقابله با بی حجابی می

سوال ۱۶

سوال :

خواستم بدونم نهاد در مقابل بی بند و باریها و وضع بسیار بد حجاب بسیاری از دانشجویان چه اقدامی کرده؟ آیا نقشی در مبارزه با فساد در دانشگاه دارد؟

جواب :

از لحاظ قانونی، مقابله با بی بند و باریها و وضعیت حجاب، عملاً وظیفه نهاد رهبری نیست. و نهاد در این مورد نمی تواند اقدام کند، و اقدام عملی در این رابطه به معنای دخالت در حیطه وظایف دیگران خواهد بود. به فرموده مقام معظم رهبری، «یک روند قانونی دارد. راه قانونی... وجود دارد که باید طی شود... مسؤولیت اجرایی به عهده مسؤولان اجرایی است و هر کس مسؤولیتی دارد، باید طبق مسؤولیت خود عمل کند. هم بر خلاف قانون است، هم بر خلاف حق و مصلحت. مملکت باید طبق روال قانونی و با مسؤولیتهای مشخص شده حرکت کند...» (بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در جلسه پرسش و پاسخ دانشجویان دانشگاه شهید بهشتی ۲۲/۰۲/۱۳۸۲)

هدف و نقش اصلی نهاد در بیانات رهبری؛ پرورش دینی و وجود یک مرکز مطمئن برای مراجعه دینی دانشجویان می باشد. آنجا که می فرمایند:

«در مورد اصل لزوم این دفتر نمایندگی، آن وقتی که ما به این کار اقدام کردیم، همه معتقد بودند که لازم است و درخواست زیادی بود؛ همین حالایش هم همین طور است... اگر در محیط دانشگاهها، آن هدف اصلی از ایجاد این دفاتر - یعنی پرورش دینی و وجود یک مرکز مطمئن برای مراجعه دینی - وجود می داشت، من این اقدام را نمی کردم و کار لازم نبود؛ لیکن چون نیست، وجود این برادران لازم است. این برادران در دانشگاهها می توانند منشأ برکات بسیاری باشند. جوانان، سؤالات و نیازهای

دینی دارند. چنانچه روحانی فاضل و جوانی مثل خودشان در کنار دستشان باشد، چیز خیلی باارزشی است. من این طور تصوّر می‌کنم. (بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در جلسه پرسش و پاسخ دانشگاه تربیت مدرس ۱۳۷۷/۰۶/۱۲)

خلاصه آنکه نهاد رهبری درمقابل بی بند و باریها و وضعیت حجاب هیچ مسئولیت قانونی ندارد، نهاد فقط می‌تواند نقش رهبری و توصیه ای، از طریق بسیج دانشجویی و از طریق اساتید معارف داشته باشد. و عملاً هیچ کاری نمی‌تواند در این مورد انجام دهد. البته نهاد می‌تواند یک نقش عمده فرهنگی داشته باشد مانند آنکه در این مورد کارگاه‌هایی در مورد حجاب داشته باشد، جلسات پرسش و پاسخی بگذارد، مسابقه از منابع مطالعاتی حجاب داشته باشد، بروشورهایی چاپ کند، نمایشگاه‌هایی را برپا کند و به طور غیر مستقیم آنان را به سمت وسوی حجاب سوق دهد. شاید هم این موارد در بعضی دانشگاه هم اکنون اجرا می‌شود.

سوال ۱۷

سوال :

چطوری می‌تونم به یکی از اقوام در مورد حجاب و ظاهرش تذکر بدم بدون اینکه ناراحت بشه؟

جواب :

راهنمایی و ارشاد و تربیت انسان‌ها یکی از توفیقات بزرگ الهی است که معمولاً افراد به آن کمتر توجه می‌کنند. همه ما مسلمانان به این وظیفه مهم عمل کنیم، البته تربیت زمانی مؤثر است که بتوان شخصیت افراد را تحت تأثیر قرار داد.

برای اینکه بتوانیم روی شخصیت افراد تأثیر بگذاریم و عادات و رفتارهای آنها را اصلاح کنیم به چند نکته باید توجه داشته باشیم:

۱. طبق بعضی آیات قرآن، هدایت شدن افراد یا هدایت نشدن شان بستگی به لطف و اراده خدا دارد (قصص، آیه ۵۶). ما فقط وظیفه داریم راه درست را به آنها

نشان دهیم و قلب و روح آنها را متوجه حقیقت کنیم.

از این مطلب می توان نتیجه گرفت که اولاً اگر کسی به دست ما هدایت پیدا کرد، این لطف خدا بوده است که می خواسته هدایت بندگانش به دست ما باشد و ما هم بهره ای از این کار ببریم. و ثانیاً ما هر کسی را نمی توانیم هدایت کنیم و در او تأثیر گذار باشیم. تنها کسانی که به دلایلی مورد لطف خدا واقع شوند، مشمول هدایت و اصلاح قرار می گیرند، چنانچه در آیه دوم سوره بقره می فرماید این کتاب تنها کسانی را هدایت می کند که با تقوی باشند.

۲. رعایت اصل تدریج و اصل استمرار: همانطور که می دانید هدایت شدن و تأثیرپذیری نیازمند تدریج و استمرار است. نه یک مرتبه می توان به درجات بالای هدایت رسید و نه با یک بار ارشاد کردن می تون در افراد تأثیر گذاشت. افراد به فراخور استعداد و هوش خود و نیز محیطی که در آن زندگی می کنند، می توانند از راهنمایی و ارشاد دیگران استفاده کنند. بنابراین همانطور که باید در اصلاح خود قدم به قدم پیش رویم و نیز حرکت به سوی کمال را در تمام طول عمر خود استمرار دهیم، در اصلاح دیگران نیز باید این دو اصل را رعایت کنیم.

۳. استفاده از شیوه های کارآمد و مؤثر برای تأثیر گذاشتن روی افراد بسیار مهم است. برای اینکار لازم است هم از شیوه های نفوذ در افراد استفاده کنیم و هم از ویژگی های شخصیتی افراد و نیازهای روانی که در سنین مختلف دارند آگاهی پیدا کنیم.

۴. مؤثرترین و کارآمدترین

روش برای تأثیر گذاشتن روی افراد، برقرار کردن رابطه اثربخش با آنهاست. کسی که بتواند رابطه خوبی با افراد پیدا کند به آسانی می تواند روی شخصیت و اخلاق آنها تأثیر گذار باشد.

T} ویژگی های ارتباط خوب {T

محققان و نظریه پردازان علوم رفتاری معتقدند سه ویژگی کلیدی وجود دارد که موجب بهتر شدن ارتباط بین افراد می شود:

۱. صداقت: یعنی اینکه فرد بدون هیچ کم و کاستی همان گونه که هست، باشد و در ابراز احساسات، نیازها و عقاید خود تا جایی که ممکن است راستگو باشد. به عبارت دیگر ظاهر و باطنش یکی باشد. اگر افراد بفهمند که ما در راهنمایی و ارشاد آنها کاملاً صداقت داریم و جز کمک به آنها نیت و قصد دیگری نداریم، زود تر جذب ما می شوند. لازمه این کار این است که ما باید ابتدا باطن و درون خود را اصلاح کنیم و خود به آنچه می گوییم عمل کنیم و اگر هم اشتباهی مرتکب شدیم به آسانی بپذیریم. در روایت است که امام علی (ع) گاهی از اصحابش می خواست که او را موعظه کنند. وقتی اصحاب از این درخواست امام شگفت زده می شدند، می فرمود: همه ما احتیاج به موعظه و نصیحت داریم. این گونه برخورد کردن امام (ع) نشانه صداقت اوست. یا اینکه رسول خدا می فرمود: من هم روزی ۷۰ بار استغفار می کنم تا گرد و غبار مادیات روی قلبم ننشیند.

۲. عشق و ورزیدن بدون انحصار طلبی: که به معنای علاقه به خیر و خوشی افراد دیگر داشتن است. این عشق، صرفاً یک نوع احساس نیست. چه بسا انسان به خاطر بعضی از کارهای بد افراد هیچ علاقه قلبی

هم به آنها نداشته باشد، ولی اگر بخواهد آنها را راهنمایی کند باید به آنها عشق بورزد. در روایات آمده است: در ابراز علاقه به دیگران مانند خدا باشید زیرا H «ان الله يحب العبد و بیغض عمله» H خداوند بندگانش را دوست دارد، ولی اعمال آنها را (اگر بد باشد) دوست ندارد.

بنابراین یکی دیگر از کلیدهای ارتباط مؤثر با افراد ابراز علاقه، احترام، پذیرش و توجه مثبت به آنهاست. اگر ما کسی را واقعا دوست بداریم و در دوستی مان صداقت داشته باشیم به آسانی می توانیم در او نفوذ کنیم زیرا همه افراد به احترام و توجه و خصوصا پذیرش بی قید و شرط نیازمندند و اگر ببینند ما سعی می کنیم آنها را همانطور که هستند بپذیریم و اجازه می دهیم آزادانه افکار، احساسات و رفتارهای خود را بروز دهند خیلی زود مجذوب ما می شوند و وقتی وابستگی آنها به ما شدید شد، به آسانی می توانیم تغییرات لازم را در رفتار آنها ایجاد کنیم.

نکته ای که در اینجا باید توجه داشت این است که عشق ورزیدن و محبت کردن باید همراه با احترام باشد یعنی حریم خصوصی فرد باید دائما حفظ شود و ما به خود اجازه ندهیم در حریم خصوصی افراد به زور وارد شویم، مگر اینکه خودشان ما را از آن آگاه سازد.

۳. همدلی: همدلی یعنی درک یک فرد و خواسته های او از دیدگاه خودش و به همان صورتی که او خودش را درک می کند. به عبارت دیگر خود را جای او گذاشتن و با چشم او نگاه کردن. همدلی غیر از همدردی است زیرا در همدردی فرد

احساسات طرف مقابل را پیدا می کند و مانند او احساساتی می شود. آنچه در ایجاد رابطه مؤثر لازم است همدلی است نه همدردی. در همدلی انسان احساسات فرد اعم از شادی و غم و درد و ناراحتی او را حس می کند ولی خود احساساتی نمی شود. اگر افراد بفهمند که ما آنها را کاملاً درک می کنیم و ناراحتی ها و مشکلات آنها برایشان مهم است به آسانی به ما گرایش پیدا می کنند و جذب ما می شوند. در ادامه گفتنی است: از اینکه در مورد حجاب خویشان و نزدیکان نگرانید و تلاش می کنید که به وظیفه خود که همان امر به معروف و نهی از منکر عمل کنید، خوشحالییم موضوعی که مطرح کرده اید متأسفانه چالش فکری بسیاری از خانواده های مذهبی است. برای موفق شدن در این خواسته توصیه می کنیم:

۱. سعی کنید چنانچه از محارم شما هست، رابطه صمیمی تری با او داشته باشید و با محبت و مهربانی به او نزدیک تر شوید. انسان ها تشنه محبت اند اگر برخورد شما با او تند و آمرانه باشد، فاصله او از شما بیشتر و در عوض به کسانی که او را تأیید می کنند نزدیکتر می شود پس کاری کنید که اعتماد او را به خود جلب کنید به طوری که مجذوب شما شود و رازهایش را با شما در میان بگذارد و چیزی از شما مخفی نکند.

۲. از زبان، انتظار معجزه نداشته باشید به ویژه آنکه دنیای روانی او با شما تفاوت های زیادی دارد بنابراین سعی کنید از روش های غیرمستقیم بیشتر استفاده کنید مثلاً رمان

های خوبی در این باره تدوین شده که می توانید آنها را در اختیار او قرار دهید و مطمئن باشید که تأثیر آنها بسیار بیشتر از توصیه های صریح شما خواهد بود.

۳. نوجوانان به شدت تحت تأثیر گروه همسال خود است اگر شما به او می گوئید که با فلان دوستانش ارتباط نداشته باشد حتما باید شخصی با معیارهای جذابتر و در عین حال مؤمن و متعهد را به او معرفی کنید و سعی کنید که بین آن دو ارتباط دوستانه ایجاد شود. در این ارتباط می توانید از دیگران نیز کمک بگیرید.

۴. وقتی با او صحبت می کنید همه استدلالهایش را رد نکنید بلکه آن قسمت که قابل پذیرش است را بپذیرید و در آن قسمت هایی که با او هم عقیده نیستید، با زبان ملایم، تشکیک ایجاد کنید.

۵. هر گونه رشد و کار مثبتی را با تشویق مورد تأیید قرار دهید.

۶. چنانچه این فرد نوجوان هست بدانید که نوجوانی دوران ویژه ای است که در آن شخص نه کودک است و نه بزرگ بنابراین ظاهری بزرگ ولی عقلی در حال رشد دارد. در این دوران نوجوان تلاش می کند که استقلال خود را به اثبات برساند. او می خواهد به خانواده ثابت کند که بزرگ شده بنابراین اثبات، گاهی با هنجار شکنی اعلام می شود مثلا نوجوان پسر با تقلید از بزرگترها به کشیدن سیگار رو می آورد و دختران با پرداختن افراطی به ظاهر و مد لباس خود و مخالفت با نظر خانواده در صدد اثبات استقلال خود برمی آیند با این حال میل به معنویت در آنها به شدت قوی

می شود و شما با حفظ احترام نسبت به استقلال خواهی او، می توانید با تشویق ایشان به شرکت در جلسات مذهبی سیر زندگی او را به سمت معنویات هموار کنید. متأسفانه شاهدیم که خانواده ها برای کلاس زبان و کامپیوتر و ... کلاس هایی که فعلا به هیچ وجه جزء نیازهای روز فرزندانمان محسوب نمی شود، هزینه های کلان می کنند ولی نسبت به دین و باورهای مذهبی او کمترین هزینه را در نظر نمی گیرند. بنده شاهد بوده ام که در یک اردوی مذهبی به شهری مانند قم یا مشهد برخی از دانشجویان و دانش آموزانی که تمایل به چادر نداشتند، با انقلابی که در روح و روان آنها شکل گرفت، چادر را به عنوان حجاب برتر انتخاب کرده اند.

۷. توجه داشته باشید که کارهای تربیتی و فرهنگی دیر بازده است بنابراین در این موضوع به هیچ وجه عجله به خرج ندهید چرا که ممکن است نتیجه عکس بگیرد.

۸. حتما در دعایان از خداوند بخواهید که بر توفیقات معنوی بر ایشان بیفزاید و در این دوران حساس نوجوانی که سرزمین انتخاب است حتما ایشان را یاری بفرماید.

۹. ابتدا خوب است برای ایشان یک چادر از انواع جدید آن که به چادر دانشجویی و مانند آن مشهور است توصیه کنید و چادر زیبایی برای ایشان تهیه و هدیه کنید تا کم کم نسبت به آن علاقه مند شوند و چادرهای معمولی هم برایشان قابل پذیرش باشد.

در پایان مطالعه کتاب های زیر را مفید می دانیم:

۱. روان شناسی روابط انسانی، ترجمه حمیدرضا سهرابی

۲. صمیمیت و تأثیرگذاری و نفوذ در ده دقیقه، تألیف م. حورایی

۳. ارتباطات

سوال ۱۸

سوال :

وظیفه ما جوانها در برابر خانمهایی که دارای حجاب بد هستند، چیست؟ آیا ما در اینجا حق داریم نهی از منکر کنیم یا فقط سکوت و صبر اختیار کنیم؟

جواب :

همه مراجع: وظیفه هر فردی امر به معروف و نهی از منکر است؛ ولی باید به شرایط و مراتب آن توجه داشته باشد. {۷} مکارم، استفتاءات، ج ۱، س ۱۱۵۴؛ خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۱۰۸۶ و ۱۲۷۷؛ امام، استفتاءات، ج ۱، امر به معروف، س ۱۸؛ تبریزی، استفتاءات، س ۹۷۳ و ۹۷۹؛ فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۹۴۶؛ صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۴۶۲؛ دفتر: وحید، سیستمی، نوری و بهجت. {۷} دوست عزیز در برخورد با منکرات بهتر است به مسئله زیر توجه کنید:

مسأله امر به معروف و نهی از منکر، از وظایف مهم دینی هر مسلمان است. البته برخی از مراتب امر به معروف از وظایف نظام اسلامی است و از همین رو رهبر معظم انقلاب مراتب دوم و سوم را که نوعاً منجر به برخورد عملی می شود به عهده نیروهای انتظامی و قضایی نهاده اند، لیکن مرتبه اول آن - که جنبه ارشادی و راهنمایی دارد - به دوش همگان است. درعین حال در این رابطه باید چند نکته را در نظر داشت: ۱- جوانان عزیز باید به دقت احکام شرعی مربوط به امر به معروف و نهی از منکر، موارد معروف و منکر یا شرایط و وجوب مراتب آن و کیفیت اجرای نیکوی آن را دقیقاً فراگیرند. ۲- امر به معروف و

ناهی از منکر، خود را به زیور اخلاق والتزام عملی بیاراید و حتی الامکان از شیوه های رفتاری آموزنده و خلاق استفاده کند. ۳- بهتر است امر به معروف و نهی از منکر، به طور متشکل و گروهی همراه با آموزش های لازم انجام گیرد. ۴- عدم تأثیر آنی و فوری، نباید ما را از انجام وظایف خود بازدارد. ۵- حتی الامکان باید کوشید تا فرهنگ و پذیرش عمومی نسبت به امر به معروف و نهی از منکر را بالا برد. انسان ها در برخورد با حق، چند گونه اند: گونه اول: انسان های حق گرا. چنین افرادی در صورتی که اشتباه خود را دریابند، نه تنها ناراحت نمی شوند، بلکه بسیار خرسند و شادمان می شوند. گونه دوم: انسان های بی تفاوت در مقابل حقیقت. چنین افرادی از این که کسی روی اشتباهاتشان انگشت بگذارد، استقبال نمی کنند. گونه سوم: انسان های حق ستیز. این گونه افراد مسلما در برابر حرف حق، واکنش منفی نشان می دهند. البته این گروه اندکند و غالب افراد جزو گروه اول و دوم هستند. در اینجا یک نکته اساسی وجود دارد و آن نحوه امر به معروف و نهی از منکر است. مسلما اگر امر به معروف، با درک درستی از طرف مقابل و ویژگی های روحی، اخلاقی و تربیتی او، شیوه ای کارساز و جذاب در امر به معروف برگزیند، عکس العمل مثبت طرف مقابل، بسیار بالا خواهد بود. در امر و نهی شرایط ویژه ای حاکم است که باید رعایت گردد و چقدر به جا است که در این زمینه به

تحریر الوسیله یا ترجمه آن از حضرت امام (ره) مراجعه فرمایید ولی در عین حال به برخی از شرایط اشاره می‌کنیم: ۱- نسبت به حرمت موضوعی که در نظر دارید یقین داشته باشید. ۲- تذکر و یادآوری شما باید به تدریج و با مقدمات باشد. ۳- حتی الامکان از صراحت اجتناب نموده و با کنایه و اشاره گوشزد کنید. ۴- گاهی مطلب را به صورت سؤال درآورده و در لباس شاگردی به تنبه ایشان بپردازید. ۵- خودتان در پیرامون موضوع مایه مطالعاتی داشته باشید که به مناسبت بتوانید از بازده شوم آن گناه سخن بگویید. ۶- از تند و خشونت به شدت پرهیز کنید و با حفظ احترام در این رهگذر ملایمت را شعار خود سازید. ۷- اگر زمینه‌ی مساعدی می‌بینید پیشنهاد کنید موضوع را به صورت سؤال درآورده و در همین نامه‌ها از فتوای مرجع و عواقب سوء چنین حرامی بپرسید و پاسخ را به ایشان ارائه دهید. ۸- اگر اهل مطالعه هستند کتابی مربوط به حرمت آن موضوع و آثار شوم گناه را در دسترس ایشان قرار دهید. ۹- مطمئن باشید که یادآوری و تذکر بی‌تأثیر نخواهد بود. «فذكر فان الذکری تنفع المؤمنین» (ذاریات، آیه ۵۵). از این رو تا آنجا که احتمال تأثیر می‌دهید از وظیفه خود دست نکشید و مأیوس نباشید. ۱۰- و در نهایت اگر به فرض نتیجه نگرفتید، شما وظیفه خویش را به انجام رسانده اید که «و ما علی الرسول الا البلاغ المبین» پیامبر وظیفه‌ای جز ابلاغ آشکار ندارد» (نور، آیه ۵۴). شرایط شرعی امر به معروف و نهی از

منکر به طور خلاصه این است: الف) کسی که امر یا نهی می کند خودش عالم به معروف و منکر باشد یعنی بداند چیزی که طرف مقابل ترک کرده شرعا واجب است انجام دهد مانند نماز و همین طور چیزی که فرضا انجام می دهد شرعا حرام است مانند قمار. ب) شخص گناهکار اصرار بر ادامه کار خود داشته باشد. ج) احتمال تأثیر بدهد. د) ضرر مهم جانی یا مالی برای امر کننده یا نهی کننده در کار نباشد. بعد از شرایط شرعی این فرضیه به نکته ای اخلاقی می رسیم. شخصی که قصد دارد امر به معروف و نهی از منکر کند شایسته است برای ارتقاء قدرت تأثیر علاوه بر نیت پاک عامل به گفتار خود باشد. به تعبیر دیگر پند دهنده باید اول نفس خود را پند دهد. اگر پند پذیر شد، پند وی در دیگران موثر واقع خواهد شد و در غیر این صورت باید در همان مورد، اصلاح را از درون خود شروع کند. این خطاب پر عتاب باید آویزه گوش هر پند دهنده ای باشد که: «ای ایمان آورندگان! چرا چیزی می گوئید که به آن عمل نمی کنید؟ خدا سخت به خشم می آید که چیزی بگوئید و بدان عمل نکنید» (یا ایها الذین آمنوا لم تقولون ما لا تفعلون، کبر مقتا عند الله ان تقولوا ما لا تفعلون) {V} (صف، آیات ۲ و ۳) {VP} دانشت هست، کار بستن کو؟ {E} خنجرت هست، صف شکستن کو؟ {P} (حکیم سنائی) این سفارش ها و تاکیدها از آن جهت است که تأثیر گفتار و رفتار فرد نیک اندیش و درستکار، بس مؤثر تر است. با این وجود،

در صورتی که شخص کاملاً عامل نیست، اگر در محیط و اطراف وی گناهی صورت گیرد، با تحقق شرایط باز هم باید این فریضه را انجام دهد یعنی باید از ارتکاب گناه به نحو احسن جلوگیری کند. راهکار نهائی در این شرایط عبارت از این است که تصمیم جدی بگیریم در زمینه هائی که رفتارمان منطبق با گفتارمان (درست) است این فریضه را انجام دهیم مثلاً اگر دروغگو نیستیم دیگران را از دروغ باز داریم، و در زمینه هائی که مطابقتی بین گفتار و کردار ما هست حداقل تصمیم به اصلاح رفتار خود بگیریم (توبه کنیم) و آنگاه دیگران را پند دهیم و کلاً در نظر داشته باشیم که با تحقق شرایط چهارده گانه امر به معروف و نهی از منکر همه افراد جامعه موظف به اجرای آن هستند، چه نیکوکار و چه غیر نیکوکار. مطالعه کنید: حکایت های امر به معروف و نهی از منکر، ناشر: موسسه فرهنگی قدر ولایت، تابستان ۱۳۷۵

سوال ۱۹

سوال :

قضیه باب شدن انواع چادر ملی چیست؟

جواب :

همچنانکه می دانید لباس و نوع پوشش هر اجتماعی نشانگر فرهنگ و آداب و ارزشها و عقاید آن کشور و نمادی از فرهنگ عمومی و ملی آن سرزمین است .

رهبر معظم انقلاب نیز در چند سخنرانی به لباس ملی اشاره کردند به عنوان نمونه بیانات در دیدار با اعضای « گروه اجتماعی » صدای جمهوری اسلامی ایران در تاریخ ۲۹/۱۱/۱۳۷۰ فرمودند : «لباس ملی را در برنامه ی خودتان مطرح کنید.لباس ملی را در برنامه ی خودتان مطرح کنید. آیا این لباسی که الان تن شماست، لباس ملی ماست؟ هندیها که لباس ملی خودشان را دارند، ضرری کرده

اند؟ آفریقاییها که لباس ملی خودشان را دارند، ضرری کرده اند؟ لباس ملی ما چیست؟ می فرمایند کت و شلوار! آیا لباس ملی ما این است؟ لباس ملی شما این نیست؛ اشتباه می کنید. کت و شلوار، لباسی است که آوردند تن ما کردند! البته من تعصبی روی کت و شلوار ندارم؛ من خودم گاهی که لازم باشد، کت و شلوار هم می پوشم؛ در جبهه هم لباس فرم می پوشیدم؛ ممکن است کاپشن هم بپوشم؛ اما یک ملت باید در این مسأله تعصب داشته باشد؛ یعنی یک روح ملی در این جا وجود داشته باشد. چند سال قبل در زمان ریاست جمهوری، من این قضیه را به دستگاهی محول کردم، اما نتوانستند؛ خیلی خوب، شما این را بیاورید در ذهن مردم مطرح کنید. مردم، مثل همین برادری که گفتند کت و شلوار لباس ملی ماست - که اشتباه هم کردند - خیال می کنند که واقعاً کت و شلوار لباس ملی ماست؛ این لباس ملی ما نیست؛

البته ایشان چادر در شکل سنتی و معروف خود را نیز لباس ملی می دانند

«زنان ما می خواهند حجاب خودشان را حفظ کنند. چادر را هم دوست دارند. چادر، لباس ملی ماست. چادر، پیش از آن که یک حجاب اسلامی باشد، یک حجاب ایرانی است. مال مردم ما و لباس ملی ماست». سخنرانی در جمع خواهران پرستار ۲۰/۰۷/۱۳۷۳

در فرهنگ ما ایرانیان نیز چادر به عنوان بهترین پوشش زنان شناخته شده است در سالهای اخیر طراحان لباس در صدد برآمدند چادری را با توجه به علاقه زنان ایران به چادر و محفوظ بودن بدن از انظار چادری را طراحی

کنند که علاوه بر کارایی چادر در طرح و پوششی که دارد آزادی عمل بیشتری و راحتی بیشتری برای زنان داشته باشد مثلاً دارای آستین و کش بوده که نگهداشتن آن ساده تر و دستها آزادتر باشد.

به هر حال طراحان لباس نیز در صدد برآمدن برای چادر در شکل معروف آن نیز مدل هایی ایجاد کنند و این طرح مورد پسند برخی بانوان قرار گرفت و در ابتدا مورد توجه واقع شد بسیاری از سوالات دوستانی مانند شما نیز از این مرکز درباره نظر مراجع درباره این نوع پوشش بوده و هست ولی برخی بانوان نیز به طرح آن اشکالاتی وارد کردند از قبیل نمایان ساختن برجستگی های بدن و نیز گفتند که این نوعی مانتو است نه چادر به هر حال از نظر مراجع عظام این پوشش مشکلی ندارد و می تواند مورد استفاده قرار گیرد. و این بستگی به علایق و سلیقه های مردم دارد.

سوال ۲۰

سوال :

کتابی معرفی کنید که درباره ی خداشناسی و به زبان ساده و قابل فهم و در مورد حجاب باشد من زمانی که می خواهم کارهای دینی انجام دهم برخی افراد را می بینم که مسخره می کنند و اون افراد ارتباط نزدیکی با خدا ندارند و آدمای موفقتر از من هستند و من دچار شک و تردید و ضعف در دینم می شوم می گویند افرادی که ارتباط نزدیک تری با خدا ندارند موفق نیستند ولی من در اطرافم می بینم که خیلی موفق هستند منو در این مورد راهنمایی کنید. با تشکر

جواب :

پاسخ : با سلام و احترام

خواهر گرامی

کتاب نظام اسلامی و مسأله حجاب (مجموعه مقالات و گفتگوها)

کتاب خدا را چگونه بشناسیم" نوشته ایت الله العظمی مکارم شیرازی این دو کتاب خوبی است.

و در رابطه با سوال و شبهه شما باید گفت که افرادی که به تدین شما اشکال وارد می کنند و شما را مسخره می کنند آنها در نقش شیطان هستند و نقص خود را با این کارها می خواهند بیوشانند و لذا شما در عقایدتان مستحکم باشید و هیچ توجهی به آنها نکنید و موفقیت آنها در زندگی ظاهری است و در واقع انسانی موفق است که خدای متعال از آن راضی باشد و لذا شما بیشتر دنبال رضایت خدا باشید و نه دنبال رضایت بنده ی خدا ان شاءالله موفق باشید و در صورت نیاز دوباره با تبیان مکاتبه کنید.

سوال ۲۱

سوال :

با سلام /در فامیلیمان چندجوان پسر ودختر هستند که اصلا نماز نمیخوانند مگر اینکه روز عاشورا به خاطر امام حسین /ع/ بیایند ودر نماز شرکت کنندحتی پدر ومادر واقوام بهشون گفتند که کسی که نماز نخواند چه عواقبی وسرنوشتی دارند ودخترها هم از نظر حجاب خوب نیستند//درخواستی که از شما دارم این است که چطوری میتوان این جوانان را عاشق نماز وحجاب کنم//اجرتان با امام حسین //ع//

جواب :

پاسخ : با عرض سلام و تحیت

یکی از راههای توجه به نماز گوش زد کردن آثار دنیوی و اخروی و برعکس آن عاقبت ترک یا سستی در ادای نماز است حال که اقوام شما نماز می خوانند هرچند فقط در روز عاشورا در عین اینکه آنها را به توصیه های دینی سفارش می کنید از مهمترین علل نهضت امام حسین علیه اسلام

که برپای نماز است را یاد آوری کنید و البته اخلاص و ظرافت در این کار را حتما فراموش نکید و همچنین سعی کنید لذت نماز خواندن را به نحوی به آنها بچشانید و یا مثلا فیلم اقامه نماز حضرت آیه الله بهجت را به او نشان بدهید که با چه عشقی در حال راز و نیاز با خدای متعال است و برای راهنمای بیشتر کتاب اسرااصلاه آقای شیخ میرزا جواد آقای ملکی تبریزی را برای فهم بیشتر از نماز را معرفی و یا حتی هدیه دهید تا آنها به اهمیت نماز وقوف بیشتری پیدا کنند .

یک روایتی برای فهم بهتر این مطلب برایتان ذکر می کنم :

در دعای ابوحمزه ثمالی، امام سجاده (ع) به بررسی عوامل بی رغبتی نسبت به نماز و مناجات پرداخته و به خداوند تبارک و تعالی عرض می کند: "خدا یا چه شده است که هرگاه با خود می گویم که آماده نماز شوم و مناجاتی با تو داشته باشم، کسالت را در هنگام نماز بر من مسلط می نمایی؟ و لذت مناجات را از من سلب می کنی... شاید مرا بی اعتنا به ربوبیت خود یافتی و از خود دور نموده ای... شاید به جرم و گناه مرا مجازات نموده ای؟ شاید مرا مأنوس با اهل بطلت می دانی و انس با نماز را از من سلب کردی؟" آری بدینسان امام علیه السلام، گناه و آلودگی را از عوامل مهم بی رغبتی به نماز معرفی می فرماید.

عدم شناخت و بی مهری به خداوند

شخصیتی که ناشناخته و توصیف نشده باشد، جاذبه و حریم نخواهد داشت. در سوره مبارکه حمد خداوند سبحان، نخست خود را برای جهانیان توصیف می

کند که رابطه اش با آنان رابطه مالک و مری است و او نسبت به مملوکین و مربوبین خویش، سراپا محبت و لطف است و این ارتباط با ختم پرونده انسانها در نشا اولی و دار دنیا قطع نمی گردد و درجهان آخرت، مرکز همه توجهات و قدرتها اوست و لاغیر. پس از آنکه انسان خدای خویش را شناخت و در پرتو این شناخت احساس محبت و عشق پیدا کرد، آنگاه از قول انسان می فرماید: "ایاک نعبد و ایاک نستعین". آن کس که در برابر دریای بیکران رحمت و لطف الهی سر تعظیم فرو نمی آورد و نسبت به او احساس محبتی ندارد.

در صورت نیاز به منابع دیگر و حل مشکل دوباره به سایت تبیان مراجعه کنید .

با تشکر

و من الله توفیق

سوال ۲۲

سوال :

بنده دو سوال در مورد حجاب داشتم :

جواب :

۱- من به امید خدا تصمیم گرفته ام در دانشگاه به کسانی که خیلی بد حجاب اند برگه ای را که در مورد فلسفه حجاب و ... به صورت کاملاً جذاب است به آنها بدهم ، آیا این کار صحیح است من انجام دهم ؟

۲- در مورد حجاب دنبال تمام آیات و روایات پیامبر و امام اول و حضرت فاطمه سلام علیهم که مستند و عالی باشد و جوان را تحت تاثیر قرار دهد و منابعی مه غیر روایی بوده و از حکمت های ازدواج بگوید از نظر عقلی و نظر غربی ها که موافق حجاب اند و خلاصه هر حدیث و منبعی که مرا کمک کند ممنون

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

یکی از شرایط امر به معروف و

نهی از منکر، اثر گذار بودن آن است. بنابراین اگر می بینید که کار شما اثر گذار خواهد بود این کار را انجام دهید.

در مورد حجاب به این منابع مراجعه نمایید:

۱. "چند آیه و چهل حدیث پیرامون حجاب"، محمد حسین رحیمیان، تهران: شاهد

۲. "چهل حدیث حجاب"، عبد العلی براتی، قم: اسحار

۳. "مسأله حجاب"، استاد شهید مطهری

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

سوال ۲۳

سوال:

سلام دختری دارم ۷ساله میخواستم بدانم چطور و چه وقت دخترم را برای حجاب و نماز آماده کنم لازم به ذکر است که خودش زیاد تمایلی به روسری و چادر نشان نمی دهد با اینکه من انواع چادرها را برایش دوختم فقط دو سه روز اول استقبال میکند بعد برایش تکراری میشود

جواب:

پاسخ: با سلام و عرض تحیت.

دوست محترم!

باید شما قبل از این که او به سن تکلیف برسد، او را تمرین و عادت بدهید، و توصیه ما این است که کم کم این کار را شروع کنید.

با این حال چند نکته را عرض می کنیم:

۱. اطرافیان نقش عمده ای در شکل گیری و تربیت فرزندان دارند. اگر دوستان دختر شما و یا مدرسه ای که او به آنجا می رود و یا اقوام نزدیک او، چندان پایبند حجاب و رعایت مسائل شرعی نباشند نباید توقع داشت که او با آغوش باز این مسائل را بپذیرد. تلاش کنید محیط دوستان و اقوام او را به گونه ای کنید که اهل تدین و رعایت احکام باشند. در این صورت به طور طبیعی، رفتار آنها برایش قابل قبول می شود.

در این ارتباط تلاش کنید رفت و آمد خود را با متدینان خوش اخلاق

بیشتر و بیشتر کنید.

۲. فهم درست احکام مذهبی به دور از افراط و تفریط، نقش کاملی در این مسئله دارد که بدانیم احکام مذهبی چندان سخت و دست و پا گیر نیست. اعتدال عامل موثری در اشتیاق کودکان به مسائل شرعی است. این وظیفه پدر و مادر است که مسائل دینی را آن گونه که هست بدون خشکی و تعصب بی جا به فرزندانشان بیاموزند.

۳. تشویق فرزندان، البته نه آن گونه که آنها بدعادت شوند، یکی از راههای جذب آنها به سوی مسائل دینی است.

با آرزوی توفیق.

سوال ۲۴

سوال :

۱- امر به معروف خانمهای بی حجاب و بد حجاب این خیابانهای با وضعیت اسفناک که با شوهرانشان با کمال افتخار قدم بر می دارند و انجنان وضع اسف باری دارند در این مملکت شیعی که دولت عملا می گوید به من مربوط نیست چه گونه است آیا اگر بگویم مفسده دارد پس چه کسی باید جلو این خانمهایی که شوهرانشان بی قید هستند و ان را روشنفکری می دانند بگیرد؟ از طرفی به شوهرانشان چیزی بگی ابروتو می برن روحانیت هم عملا ساکت شده تواین مملکت چه خبره؟

جواب :

پاسخ : با عرض سلام

در مورد مشکل بدحجابی باید گفت که این معضل در ایران ریشه در عوامل متعددی دارد که باید آن عوامل را در جامعه مورد شناسایی قرار داد و با توجه به آنها اقدامات اساسی و حسابشده انجام داد. بر این اساس عوامل بدحجابی در جامعه به دو دسته تقسیم می شود:

الف) عوامل درونی: منظور از عوامل درونی، مجموعه مؤلفه هایی است که به وجود آوردن این پدیده دخالت داشته و ناشی از عملکرد افراد یک جامعه

و سیستم سیاسی، اجتماعی و فرهنگی حاکم بر آن است. مهم ترین آنها عبارت است از:

۱. از نظر انسان شناختی و روان شناختی انسان موجودی است که دارای قدرت اختیار می باشد، یعنی، هم توانایی انتخاب راه درست و طی کردن مراتب کمال انسانی را دارد و هم توانایی پیروی از امیال و هواهای نفسانی و طی کردن مدارج انحطاط و سقوط را. قرآن می فرماید: «انا هدیناه السبیل اما شاکرا و اما کفورا» (۱).

بر این اساس در جامعه ای مانند جامعه اسلامی ما که بسیاری از احکام، ارزش ها و معارف اسلامی برای اداره جامعه تبیین شده و جای هیچگونه عذر و بهانه ای نیست بعضی از احکام الهی (مانند حجاب) از سوی برخی افراد نادیده گرفته می شود، به این اصل و عنصر روان شناختی باز می گردد. به عبارت دیگر یکی از مهم ترین عوامل بدحجابی در جامعه، پیروی از هواهای نفسانی است که خود ناشی از ضعف ایمان و تقوا، تزلزل شخصیت است و می باشد و در مظاهری از قبیل تجمل گرایی، خودنمایی در مقابل بیگانگان و نمود پیدا می کند.

در بسیاری از موارد خودباختگی و تزلزل شخصیت و عدم اعتماد به نفس موجب تقلید و تظاهر به رفتارهای ناصحیح دیگران می گردد. بر اثر خودباختگی ملاک در کرامت و شایستگی اجتماعی را محبوب بودن و مطرح بودن در چشم دیگران می دانند. البته اگر انسان با تقوا و پاکدامن و مقید به رعایت ارزش های الهی باشد هم محبوب خواهد بود و هم در چشم و دل و زبان اولیاء مطرح خواهد بود، لیکن این مسأله نیاز به خودباوری و ایمان قوی و انگیزه های عالی و معرفت صحیح از حیات طیبه

دارد. چنین انسانی برای خود رسالتی عظیم را قایل است که به رفتارهای او جهت می دهد.

یکی از راه های اصلاح جامعه از این معضل، مقابله با عوامل روان شناختی آن و تقویت ایمان و تقوای افراد جامعه و تقویت انگیزه، عزم و اراده آنان در اجرا احکام الهی و موازین و مقررات اسلامی در سطح جامعه می باشد. قرآن کریم می فرماید: «ان الله لا یغیر ما بقوم حتی یغیروا ما بأنفسهم» خداوند سرنوشت هیچ قومی را تغییر نمی دهد، مگر آن که آنان آنچه را در خودشان است تغییر دهند،(۲).

این عامل درونی اختصاص به جامعه ای خاص یا پیروان دین مخصوصی ندارد اما در هر جامعه ای عوامل تشدید کننده یا کنترل کننده وجود دارد که باید پیشینه تاریخی و وضعیت فرهنگی را بررسی کرد. در خصوص جامعه ایرانی به ریشه های تاریخی آن اشاره می کنیم.

۲. ریشه های تاریخی این مسأله که به اقدامات رژیم پهلوی برای گسترش فرهنگ برهنگی، بی بند و باری و کشف حجاب بر می گردد، که توانست بخشی از جامعه ما را دچار این انحراف کند و بی حجابی را در خانواده ها به صورت یک هنجار و ارزش درآورد. روند گسترش این معضل، هر چند با وقوع انقلاب اسلامی و فضای ناشی از دوران دفاع مقدس، تا حد زیادی کنترل شد ولی به دلایل متعددی، رگه ها و ریشه های خود را همچنان حفظ نمود و بعد از تغییر محیط ارزشی جامعه و فاصله گرفتن از فضای معنوی حاصل از انقلاب و دفاع مقدس، دوباره مجال ظهور و بروز پیدا کرد.

۳. کوتاهی و بی توجهی برخی از مسئولان فرهنگی کشور در تثبیت ارزش ها و احکام اسلامی و تعمیق

بخشیدن به آن، از وسایل دیگر گسترش بدحجابی است.

گفتنی است که به علت وجود مشکلات ناشی از تثبیت انقلاب اسلامی، جنگ تحمیلی، فشارهای خارجی محاصره های گوناگون اقتصادی، سیاسی و باعث شد که بیشترین وقت و انرژی مسؤولان و دستگاه های دولتی به این امور صرف شود و توجه چندانی به مسائل فرهنگی جامعه و اجرای راه کارها و برنامه هایی در جهت تثبیت و تعمیق ارزش ها و احکام اسلامی میدول نگردد.

۴. بعضی از اقدامات انجام گرفته بعد از سال ۱۳۶۸ (از قبیل سیاست های پولی و ارزی و) که به منظور تسریع در روند توسعه و رشد اقتصادی، صنعت و انجام گرفت، ناخواسته موجب تغییر ارزش های جامعه، به سوی هنجارهای مادی، مدرک گرایی، تجمل پرستی و گردید.

۵. عملکرد منفی و نامطلوب برخی

از دستگاه های فرهنگی (از جمله وزارت ارشاد و مطبوعات وابسته در سال های اخیر) و میدان دادن به افراد و عناصری که هیچ اعتقادی به نظام اسلامی ندارند و با استفاد از تسهیلات مادی و معنوی وزارت ارشاد و فضای باز و بدون نظارت جامعه، موجبات نشر و ترویج فرهنگ فاسد منحط دوران پهلوی و ارزشهای حاکم بر جوامع غرب را فراهم و اوضاع فرهنگی کشور را به شدت مسموم و آلوده نمودند به گونه ای که مقام معظم رهبری هشدارهای شدید به مسئولین فرهنگی داده، نارضایتی خود را از عملکرد وزارت ارشاد اعلام نمودند که در نهایت منجر به استعفای وزیر ارشاد گردید.

۶. برخی از افراط و تفریط هایی که در سالهای اولیه انقلاب و بعد از آن در مبارزه با بی حجابی و بدحجابی شد از قبیل استفاده روشهای خشونت آمیز و فیزیکی و

باعث بوجود آمدن تنفر و انزجار و بدبینی به این حکم الهی گردید.

۷. اجرا نشدن فریضه مهم امر به معروف و نهی از منکر یا نظارت ملی به صورت فراگیر و گسترده و نظام مند از طرف آحاد جامعه، که در روایات متعدد ضامن حفظ و سلامت جامعه از فساد، ناامنی و شمرده شده است.

ب) عوامل بیرونی: مهمترین عامل بیرونی تهاجم فرهنگی گسترده و همه جانبه غرب به ارزش های اسلامی و ملی ما، برای بی هویت نمودن نسل جوان، تضعیف باورهای عقیدتی در مردم و در نهایت شکست نظام اسلامی در ایران با استفاده از پیشرفته ترین وسایل تکنولوژی اعم از نرم افزاری و سخت افزاری، عناصر وابسته داخل در عرصه های فرهنگی و اقتصادی و در جهت حاکم نمودن فرهنگ و ارزش ها و مظاهر تمدن غرب.

مجموعه عوامل فوق سبب گردیده که متأسفانه علیرغم گذشت بیش از دو دهه از انقلاب اسلامی، معضل بد حجابی در جامعه اسلامی ما وجود داشته باشد. اما در مورد راه های برخورد و مقابله با این پدیده زشت دو راهکار قابل پیش بینی می باشد:

۱. راهکارهای فیزیکی و برخورد از موضع قدرت با متخلفین البته این برخورد باید حساب شده و هنجارمند باشد.

۲. کار بنیادی فرهنگی. مسلماً برخورد با این پدیده به صورت فیزیکی و از طریق دستگاههای دولتی، بسیار دشوار و تا حدی ناممکن است. زیرا اگر ما در مسئله لباس و پوشش اسلامی صرفاً بخواهیم از طریق زور وارد شویم، استدلال و منطق نداشته باشیم و نتوانیم حقانیت ولزوم پوشش اسلامی، آثار مثبت و فواید و برکات اجرای این فریضه الهی در ابعاد مختلف زندگی شخصی و اجتماعی افراد

و فلسفه حجاب و را با کار فرهنگی مستمر عمیق و ریشه ای با استفاده از دستگاههای فرهنگی و رسانه های جمعی و مطبوعات و به زیباترین و بهترین صورت، ارائه دلیل و برهان، ثابت کنیم، متأسفانه باید منتظر رواج و گسترش بدحجابی و رواج ارزشهای غربی به صورت گسترده در جامعه اسلامیمان باشیم. عامل مهم دیگری که می تواند ما را در مقابله با این معضل اجتماعی یاری نماید اهتمام جدی جامعه و دانشجویان به انجام فریضه امر به معروف و نهی از منکر است. بدیهی است اگر جامعه در این زمینه به صورت جدی وارد عمل شود و این فریضه الهی را منطبق با شرایط و مراتبی که در شرع مقدس معین گردیده، عملی سازد دستگاه های فرهنگی و مراکز موجود در دانشگاه ها نیز بهتر می توانند در حل این معضل اجتماعی اقدام نمایند و ضمن تشویق و ترغیب دانشجویان به انجام شؤونات اسلامی، راه کارها و اقدامات بنیادی فرهنگی را در جهت گسترش ارزش های اسلامی در بین دانشجویان فراهم سازند. به امید روزی که با همکاری مسؤولین و دانشجویان شاهد محیطی سرشار از پاکبوی صفا و اهتمام جدی به رعایت ارزش های اسلامی در دانشگاه ها باشیم، ان شاءالله.

ناگفته نماند بسیاری از ناهنجاریهای اجتماعی از جمله بدحجابی به بی سامانی اقتصادی نیز گره خورده است، معضل بیکاری، تورم و مولد بسیاری از مفاسد اجتماعی هستند که ظهور و بروز آن در شکل های مختلف صورت می پذیرد. از این رو نظام اسلامی و همه علاقه مندان به این نظام مقدس باید در جهت کارآمدی نظام و حل معضلات اقتصادی و اجتماعی تلاش جدی انجام دهند. فرمایشات و رهنمودهای مقام معظم

رهبری در زمینه مبارزه با مفسد اقتصادی و اجتماعی به شکل قاطع و نیز نهضت خدمت رسانی به مردم، در این راستا ارزیابی می شود.

برای آگاهی بیشتر ر. ک:

۱. حداد عادل، فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی

۲. فرامرز رفیع پور، توسعه و تضاد

۳. علی ذوعلم، انقلاب و ارزشها

۴. شهید مطهری، مسأله حجاب

پی نوشت (۱) انسان، آیه ۳)

((۲)) رعد، آیه ۱۱) موفق باشید

سوال ۲۵

سوال :

۱- چند داستان در مورد حجاب و اخلاق حسنه و امامت بیان کنید.

جواب :

با تشکر

پاسخ : با عرض سلام و تحیت و تبریک متقابل.

دوست محترم!

یک داستان در باره عفو و گذشت پیامبر و تأثیر آن می آوریم.

ابوسفیان بن حرث پسر عموی پیامبر(ص) و برادر رضاعی و هم سن ایشان بود. (ابوسفیان بن حرث غیر از ابوسفیان بن حرب، پدر معاویه است).

او قبل از نبوت پیامبر(ص)، بسیار به پیامبر(ص) علاقمند بود، و انس و الفت خاصی با آن حضرت داشت، ولی بعد از آن که پیامبر(ص) به نبوت مبعوث شد، و اظهار پیامبری کرد، ابوسفیان از دشمنان آن حضرت گردید، و هر گونه آزار را نسبت به آن حضرت روا می داشت.

تا این که در جریان فتح مکه، ابوسفیان همراه عبدالله بن امیه، خود را به سرزمین نبق(بر وزن تیغ) که در نزدیک مکه بود و سپاه اسلام در آنجا استقرار داشت، رساند، و اجازه طلبید تا به حضرت پیامبر(ص) برسند.

پیامبر(ص) نخست اجازه ندادند. ام سلمه(یکی از همسران پیامبر) واسطه شد، و از پیامبر(ص) خواست، اجازه بدهد و عرض کرد: ای رسول خدا! پسر عموی تو(ابوسفیان) و پسر عمه تو(عبدالله) که برادر همسر تو نیز هست، اجازه می خواهند

به محضر شما بیایند. لطفا اجازه بدهید.

پیامبر(ص) به این مضمون فرمود: من نیازی به آنها ندارم، چرا که آنها(در آغاز اسلام) سرسختانه در مقابل دعوت خداوند، کارشکنی کردند.

ام سلمه این مطلب را به آن دو نفر گفت، و آنها دریافتند که پیامبر(ص) اجازه نمی دهد. ابوسفیان که پسر کوچکش نیز همراهش بود، بسیار ناراحت شد و در حال شدت ناراحتی گفت: سوگند به خدا، یا باید اجازه داده شود، و یا این که این پسر مرا(از شدت خشم) آن چنان به زمین بکوبم تا تشنه و گرسنه بمیرد.

وقتی این خبر به رسول خدا(ص) رسید، مهر و محبتش به جوش آمد، و نسبت به آنها که سال ها در راه دعوت آن حضرت کارشکنی نموده بودند، لطف کرد، و به آنها اجازه ورود داد. آنها به حضور پیامبر(ص) رسیده و قبول اسلام کردند.

ابوسفیان بن حرث، از آن پس، یک مسلمان مخلص گردید، و نسبت به گناهان سابقش پشیمان بود، به نحوی که هر وقت پیامبر(ص) را می دید از شدت شرمندگی سرش را پایین می انداخت. او که قبلا اشعاری در سرزنش رسول خدا(ص) گفته بود، اینک با سرودن اشعاری در مدح دین جبران نمود.

او آن چنان در مکتب اسلام ساخته شد، که سه روز قبل از مرگش، قبر خود را با دست خود کند، و آماده ساخت. ("سفینه البحار"، ج ۱، ص ۶۳۳)

دوست گرامی!

شما می توانید با تهیه کتاب "داستان راستان"، نوشته شهید مطهری، و "داستان دوستان"، تألیف آقای محمد محمدی اشتهاردی مجموعه ای از داستان های این گونه را مطالعه کنید.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۲۶

سوال :

میخواستم بدونم آیا گفتن جمله(خدا لعنتت کنه)در زمانی که با

فرد گناهکار برخورد میکنیم مثلاً به خانم بد حجاب آیا اشکال داره؟

جواب :

البته این جمله رو تو دلم میگم و به گفتنش عادت کردم

با تشکر

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

همچنان که بعضی از مراجع تقلید نیز گفته اند لعن مؤمن و دشنام به او یا نفرین کردن او جایز نیست، هر چند فاسق باشد. وظیفه شما این است که او را امر به معروف و نهی از منکر کنید. ("صراط النجاه"، مرحوم آیت الله تبریزی، ج ۳، ص ۲۹۸)

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۲۷

سوال :

ما به مناسبت ولادت حضرت رضا علیه السلام مسابه ای را تهیه دیدیم از دختران مدرسه ی امجدی که متن سوال چنین است: «به نظر شما چرا متا سفانه بعضی اسرار بی حجایی دارند؟»

جواب :

جوابهای گرفتیم من برای شما جواب بعضی ها را می دهم و شما لطف کنید و جواب و پاسخ دندان شکن دین مبین اسلام را در مورد بیان کنید:

۱. زیرا جاب را یک نوع محدودیت می دانند

۲. برای آزادی و راحتی بیشتر

۳. برای جلب توجه دیگران و خودنمایی

۴. فلسفه ی حجاب را نمیدانند

لطفاً به طور کامل به سوال پاسخ دهید

لطفاً نگویید فقط به یک سوال پاسخ می دهم چون کل اینها یک سوال است.

دست شما درد نکند - اجرتان با اباعبدالله علیه السلام/والسلام پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

به چند نکته توجه کنید:

۱. بسیاری از زنانی که در کوچه و خیابان با وضع زننده و لباس نامناسب ظاهر می شوند یا در بین اقوام و مهمانها رعایت احکام شرع را نمی کنند در اثر نداشتن آگاهی است که اگر واقعاً اطلاع پیدا کنند رعایت می کنند. لذا انتظار نداشته باشید جواب این سؤالا همگی مطابق حق و

حقیقت و دین و آیین باشد.

۲- عده ای بخاطر عقده های روانی و کمبودهای روحی است که در وجودشان احساس می کنند، و جلوه گیری می کنند تا کمبودهای روانی خود را جبران کنند. این همان عقده نیاز به توجه دیگران است.

۳- علت بدحجابی بعضی از اشخاص به خاطر داشتن دوستان ناباب است. اینها می خواهند هم رنگ جماعت شوند، و شاید خود هم از وضع خود راضی نباشند.

حضرت علی(ع) فرموده اند: "لائق بالصدیق قبل الخیره" یعنی پیش از آزمایش و شناخت، به دوست اعتماد مکن.

و نیز فرموده اند: "من أحبک نهایک" یعنی دوست تو کسی است که تو را از گناهان و خطاها باز دارد.

۴- تهاجم فرهنگی بیگانه و خودباختگی علت دیگری برای ترویج بدحجابی و بی بندوباری در جامعه است که از سوی جراید، رادیوها، ماهواره ها، نوار و فیلم های مبتذل از طرف کشورهای بیگانه و دشمنان اسلام، مانند سیل به طرف کشورهای اسلامی در حرکت است، و بعضی از زنان و جوانان ما را تحت تاثیر قرار می دهد؛ به گونه ای که با دیدن یکی از این برنامه های فاسد آثارش در شکل و قیافه آنها مشاهده می شود.

۵- نداشتن ایمان درست و نبودن ارتباط واقعی با خداوند سبحان، علت تمام گناهان از جمله بدحجابیها است.

اگر کسی نمازی خواند که او را به یاد خداوند بزرگ و مرگ و صحنه های هولناک عالم قبر و روز قیامت انداخت دیگر گناه نمی کند؛ دیگر به اعضای بدنش که امانتهای حضرت حق تعالی است خیانت نمی کند؛ دیگر خود را ملعبه و بازیچه از خدا بیخبران و اراذل قرار نمی دهد؛ چون خود را در محضر پرودگار عالم می بیند و برای

هوی و هوس این و آن، اسیر دام شیطان در این چند سال زندگی نمی شود، و آخرت خود را که جای همیشگی است از دست بدهد هیچ انسان عاقلی چنین کاری نمی کند.

اینها را گفتیم تا بدانیم در مقابل خطای دیگران، تنها به دنبال جواب دادن و نباشیم، که قسمت بزرگی از مشکلات جامعه ما به این برنمی گردد که آنها مسئله را نمی دانند، بلکه نمی خواهند یا شرایط اجازه نمی دهد عمل کنند.

اما اگر بخواهیم به گفته این دانش آموزان پاسخ دینی بدهیم، عرض می کنیم:

۱) حجاب محدودیت است، همانطور که ایستادن در پشت چراغ قرمز محدودیت است. این محدودیتی است که خداوند آن را برای زندگی بهتر انسانها لازم دیده است، و ما اگر ایمان به خداوند و اعتماد به او داشته باشیم، به نصیحت و خیرخواهی او گوش فرامی دهیم و به آن عمل می کنیم.

۲) مگر انسان عاقل به خاطر راحتی بیشتر، می تواند به خود اجازه دهد سر کار نرود و همیشه بخوابد و کارتون تماشا کند؟! همانطور که همه ما می دانیم باید گاهی راحتی را فدا کرد تا به رشد و کمال رسید، انسان باید از آزادی و راحتی خود در مسیر راستی و حقیقت و معنویت چشم پوشد.

۳) این جواب ندارد. این دانش آموز صادقانه از وجود یک عقده روانی در خود خیر داده است. البته انکار نمی کنیم همه دوست دارند مورد محبت دیگران باشند، و این بد هم نیست، ولی انسانی جسم خود را در معرض قرار می دهد که کمالی برای عرضه ندارد. این همان عقده ای است که از آن یاد کردیم.

به این

جوان باید گفت تلاش کن کمالات دیگران را متوجه تو کند. مراد از کمالات، همان دانش، اخلاق نیک و معنویت است.

۴) فلسفه حجاب، از سویی به حیای فطری انسان _ و به خصوص خانمها _ بازمی گردد. در روایت است که اگر مرد یک حیا دارد، زن ده حیا دارد.

از سوی دیگر، حجاب مانع از این می شود که شهوت در جامعه _ (منظور بیرون از حریم زناشویی است) _ حضور داشته باشد. اسلام از این که شهوت در جامعه وجود داشته باشد، پرهیز دارد و این را برای درون انسانها _ چه مرد و چه زن _ خطرناک می داند.

این که نظام خانواده، در غرب در حال بحرانی شدن است، به خاطر سابقه چند ده ساله بدحجابی و بی حجابی در آن جا است. در غرب صد سال پیش هرگز بی حجابی و اختلاط زن و مرد این چنین که امروز هست، وجود نداشته است. اگر ما هم دنباله رو اینها باشیم، به همان سرنوشت دچار می شویم؛ یعنی نظام خانواده ما دچار اختلال می شود.

در باره فلسفه حجاب خیلی می توان سخن گفت که شاید همین دو نکته برای مطرح شدن در سطح دانش آموزان کافی باشد.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۲۸

سوال :

: در جواب کسی که می گوید آیه ی حجاب را شما تفسیر می کنید، و خود قرآن تفسیر شما را نمی گوید چه باید بگوییم؟ و اصلا چرا آیات قرآن نیازمند تفسیر است و صریح و واضح نیست؟

جواب :

(مثل آیات متشابه)

پاسخ : با سلام و عرض تحیت.

دوست محترم!

بعضی آیات قرآن روشن و آشکارند، و بعضی آیات قرآن

دو پهلو هستند و فهم یک مطلب از آنها نیازمند قرار دادن چند آیه در کنار هم و گاهی هم کمک گرفتن از تفاسیر اهل بیت(ع) است. از این رو، قرآن در بسیاری موارد نیازمند تفسیر است.

بر این مطلب در خود قرآن تصریح شده است. «هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ.» (آل عمران/7)

در ماجرای نهروان می بینیم که وقتی امیرالمؤمنین(ع) ابن عباس را به پیش خوارج می فرستند به او می گویند با قرآن با آنها احتجاج مکن؛ و دلیل این سفارش را چند پهلو بودن بعضی از آیات قرآن بیان می کنند. البته علماء و مفسران دین شناس بر اساس مبانی علمی و دقیق، قرآن را تفسیر می کنند، نه این که هر چه به آن مایل بودن را به عنوان تفسیر بیان کنند؛ و لذا تفسیر جایگاه بلندی دارد که به این آسانی کسی نمی تواند ادعای مفسریت قرآن داشته باشد.

بنا بر این، کلیت این سخن درست است که همه چیز در قرآن صریح نیست، و به همین خاطر در کنار قرآن ما به سنت پیامبر دعوت شده ایم؛ کما این که در حدیث ثقلین، پیامبر اکرم(ص) علاوه بر قرآن ما را به عترت خود نیز دعوت کرده اند؛ و فرموده اند: «إني تارك فيكم الثقلين، كتاب الله وعترتي اهل بيتي.»

بعد از این مقدمه عرض می کنیم که خصوص آیات حجاب، در بخش عمده

مضمون خود واضح و روشن است و چنین نیست که تفسیر آن چندان نیازمند مراجعه به سنت داشته باشد.

بیاید با هم این آیات را بخوانیم:

۱. «یا ایها النبی قل لأزواجک وبناتک و نساء المؤمنین یدنین علیهن من جلابیهن ذلك أدنی أن یعرفن فلا یؤذین وکان الله عفورا رحیما» یعنی ای پیامبر! به همسران و دختران و زنان مؤمنان بگو روستی های بلند که تا سینه را فرامی گیرد خود را بر روی خویش فروافکنند تا به پاکدامنی شناخته شوند و مورد آزار و اذیت قرار نگیرند، و اگر تا کنون کوتاهی ای شده خداوند بخشنده مهربان است. (الأحزاب/ ۵۹)

اگر کسی در دلالت این آیه تردید کند، نقل زیر به کمک او می آید تا آن را بفهمد.

ام سلمه یکی از همسران پیامبر (ص) می گوید: هنگامی که آیه حجاب (منظور همین آیه است) نازل شد، زنان انصار از منزل بیرون آمدند در حالی که عبا (یا همان چادر) مشکی بر سر داشتند. (الدر المنثور، سیوطی شافعی، ج ۵، ص ۲۰۴)

۲. «وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ یَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَیَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا یُبْدِیْنَ زینتهنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلیَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَی جُجُوبِهِنَّ وَلَا یُبْدِیْنَ زینتهنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِی إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِیْنَ غَیْرِ أُولِی الْإِرْبَابِ مِنَ الرِّجَالِ أَوْ الطِّفْلِ الذِّیْنَ لَمْ یُظْهَرُوا عَلَی عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا یَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِعَلْمَ مَا یُخْفِیْنَ مِنْ زینتهنَّ وَتَوَبُّوا إِلَى اللَّهِ جَمِیعًا أَتَّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» یعنی ای رسول! به زنان مؤمنان بگو تا چشمها را از نگاه ناروا بیوشانند و فروج و اندامشان را از عمل

زشت بازدارند و زینت و آرایش خود را، جز آن چه آشکار است، بر بیگانه آشکار نسازند و باید سینه و دوش خود را به مقنعه بیوشانند و زینت و جمال خود را آشکار نسازند، مگر برای شوهران خود و پدران شوهر و پسران شوهر و برادران خود و پسران برادر و خواهران خود و زنان خود و کنیزان ملکی خویش و اتباع خانواده که رغبتی به زنان ندارند از مردان و یا طفلی که هنوز بر عورت و محارم زنان آگاه نیستند. و آن طور پای به زمین نکوبند که خلخال و زیور پنهان پاهایشان معلوم شود. وای اهل ایمان به درگاه خداوند توبه کنید تا رستگار شوید. (نور/۳۱)

مراد از جلباب به تصریح لغویون همان مقنعه است که سر و گردن و سینه را کاملاً می پوشاند.

بله، تعیین دقیق این که تا کجای بدن زن از نامحرم باید پوشیده شود توسط سنت پیامبر انجام شده است. در روایات گفته اند به جز وجه و کفین _ یعنی گردی صورت و دو دست تا میچ _ همه بدن زن باید در حجاب پوشیده باشد.

به عبارت دیگر، سر و گردن و سینه ها در این دو آیه به تصریح بود، ولی "ما ظاهر منها" یعنی زینت آشکار توسط سنتی که بیان شد، تعیین شده است.

برای شما آرزوی موفقیت و بهروزی داریم.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۲۹

سوال :

خواهشمند است مستند فقهی در خصوص برخورد با بد حجایی بانوان (با استناد از آیات قرآن کریم و روایات ائمه اطهار) و همچنین نظر علمای اهل تشیع و تسنن را بصورت تفکیک اعلام فرمائید

جواب :

پاسخ : با عرض سلام

و تحیت.

دوست محترم!

مسئله حجاب از مسلمات عقاید اسلامی است که مورد قبول تمام فرق اسلامی است و از محکّمات آیات و روایات است، و در مواردی در قرآن کریم به آن تصریح شده است. بنابراین بدحجابی گناه و فسق محسوب می شود.

در مورد هر گناهی که در جامعه واقع می شود، مؤمنان دو وظیفه دارند. یکی در مقابل کسانی که حجت بر آنها تمام است و دانسته اند که حکم خدا و عقل این است و با این وجود به آن گردن نمی نهند؛ و دیگری در مقابل کسانی که این حکم را نمی دانند و به واسطه شبهه ای در انتساب آن به خدا تردید دارند.

در مقابل گروه اول، وظیفه مؤمنان و جامعه اسلامی امر به معروف و نهی از منکر است. امر و نهی برای هدایت مقصران است.

در مقابل گروه دوم، وظیفه مؤمنان و جامعه اسلامی ارشاد و هدایت است. ارشاد و هدایت در مورد کسانی اعمال می شود که قصور دارند ولی تقصیر ندارند.

طبیعی است که روش امر و نهی برای کسی که دانسته و از روی لجاج و هوس خطا می کند، با روش هدایت کسی که مطلبی را نمی داند متفاوت است.

ابتدال و خودنمایی و کوچه گردی فریبنده امری نیست که هیچ جامعه ای سالمی _ و به خصوص جامعه ما _ نسبت به آن آگاهی نداشته و قبح آن را دریافته باشد، ولو از آگاهی های مذهبی زیادی هم برخوردار نباشد. پس اگر کسی این چنین در جامعه ظاهر شود، مستحق امر و نهی است.

ولی در جامعه ما کسانی هستند که مبتدل نیستند، ولو حدود شرعی را به

طور کامل رعایت نکنند. بسیاری از اینها، به درستی حقیقت تکلیف الهی را دریافته اند، و یا گاهی دچار جو حاکم شده، یا شبهه ای ذهنشان را مشوش و آشفته کرده است. در مورد اینها نباید از روش تند و عتاب آلود استفاده کرد، بلکه باید با اصلاح اوضاع کلی فرهنگی جامعه عمل کرد و به تدریج انتظار اصلاح جامعه را داشت.

اگر آن چه امروزه واقع می شود، در مقابل کسانی است که مبتدل هستند، کار صحیح و قابل دفاعی است.

در این جهات اختلاف نظر عمده ای وجود ندارد، و اگر اختلاف نظری هم هست، در تشخیص موضوعی مسئله، و أحياناً انتخاب روشها است.

کامروا باشید.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۳۰

سوال :

من تحقیقی در ارتباط با حجاب و عفاف داشتم به همین دلیل اطلاعاتی کامل راجع به حجاب و عفاف با ذکر منبع می خواهم. با تشکر

جواب :

پاسخ : با سلام دوست عزیز

برای کسب اطلاعات در این موضوع می توانید به کتابهای ذیل مراجعه نمایید:

- حجاب میوه ی شناخت تألیف پور سید آقایی مؤسسه انتشارات حضور

- پژوهشی در فرهنگ حیا تألیف عباس پسندیده مؤسسه علمی فرهنگی دارالحدیث

- مسأله حجاب تألیف استاد شهید مطهری انتشارات صدرا موفق باشید.

سوال ۳۱

سوال :

: با سلام میخواستم بدانم در مورد حجاب بانوان مسافر عمره چه مرجعی یا مقامی مسئول است؟

جواب :

چرا و چگونه اجازه داده میشود با آبروی شیعه اینگونه بازی شود؟ آنطور که امام جماعت مکه در دعایش بگوید خدایا جوانان ما را از شر زنان ایرانی حفظ کن. چرا حداقل برای این سفر کوتاه ۱۵ روزه چادر را اجباری نمیکنند؟ یا چرا بر نحوه پوشش این عده قلیل نظارتی وجود ندارد؟ چرا باید زنان ایرانی در میان وهایی ها انگشت نما شوند؟

با تبلیغاتی که توسط دانشگاه ام القری علیه نحوه عبادت شیعه در میان مسلمین صورت میگیرد چرا با عدم توجه به نحوه پوشش بعضی از بانوان بی توجه به مسائل دین که براحتی می توان جلوی آن را گرفت باعث دادن آتوی جدید و بدی به دست آنان میشویم . واقعا مسئول کیست ؟ لطفا راهنمایی بفرمایید.

با تشکر محسن پاسخ : با سلام دوست عزیز

رفتارهای ناشایست بعضی از حجاج در ایام عمره و حج تمتع نشانگر عدم معرفت واقعی نسبت به اعتقادات و اعمال دینی است، همچنین نا آشنا بودن با عقاید وهابیت گاه منجر به دامن زدن به

اینگونه رفتارها می شود شما می توانید در این زمینه با روابط عمومی سازمان حج تماس بگیرید و پیشنهادات خود را مطرح کنید، به امید روزی که همه ی زائران بیت الله با ره توشه های معرفتی اقدام به چنین سفری کنند.

سوال ۳۲

سوال :

سلام و خسته نباشید اصل مطلب اینه که الان هر جا که میری کوچه خیابون دانشگاه حتی بین اطرافیان خودت کسایی رو می بینی که بد حجاب یا بیحجاب اند ایا وظیفه ی ما اینه که به همه تذکر بدیم و آگه این کارو نکنیم گناهی مرتکب شدیم(متاسفانه من هنوز این جرات رو پیدا نکردم البته به جز بعضی موارد من جمله خواهر خودم که به توهین و بگو مگو ختم شد)لطفا راهنمایی کنید که باید چی کار کنم؟

جواب :

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

آنچه شما نوشته اید یکی از مصادیق امر به معروف و نهی از منکر است؛ و وظیفه همه ما انجام این فریضه الهی است. ولی باید توجه داشت که اولاً، گاهی نوبت به امر به معروف و نهی از منکر نمی رسد، بلکه شرائط، شرائط ارشاد و هدایت مطرح است. بسیاری از کسانی که در اثر شبهات رائج امروز به اهمیت و لزوم و توجیه حجاب آگاه نیستند. در قبال چنین افرادی می بایست طریق هدایت را در پیش گرفت. طبیعی است که امر و نهی با هدایت و تربیت تفاوت می کند.

ثانیا، در امر به معروف و نهی از منکر، می بایست به شرائط و احکام آن توجه کرد. مثلاً این که بدانید این امر و نهی تأثیر دارد، یا لاقلاً احتمال تأثیر دارد، و یا بدانید

که با این امر و نهی مشکل بزرگ تری _ مثل تنش خانوادگی _ ایجاد نمی شود، و یا به شأن طرف مقابل توجه شود و نحوه این امر و نهی به حسب شأن طرف مقابل تنظیم شود.

دوست گرامی!

برای اطلاع از شرایط امر به معروف و نهی از منکر به رساله های توضیح المسائل مراجعه کنید.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۳۳

سوال :

اینجانب فردی مذهبی و صاحب دو دختر میباشم، آنها حجابشان خوب است اما من بسیار

جواب :

دوست دارم ایشان چادری باشند ولی تاکنون موفق نشده ام. البته مایل هم نیستم آنها

به اجبار این کار را انجام دهند ولی هر چه می کنم نمی توانم چادری نبودن آنها را تحمل

کنم چرا که این مسئله برای من بسیار حیاتی است و به همین خاطر هم نمی توانم با

آنها زیاد گرم بگیرم. لطفا بفرمائید چه باید بکنم.

با تشکر و ملتمس دعا

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

تذکر چند نکته شاید در پاسخ به سؤال شما مناسب باشد.

۱. آن چه بیش از اصل حجاب اهمیت دارد، و حجاب برای تأمین آن وضع شده است، حیا است. بنا بر این هم ما باید تلاش کنیم حیای اسلامی را در زنان و دختران خود جامعه مان افزایش دهیم.

وقتی حیا تأمین شد، اولاً خود دختران و زنان جامعه به سوی حجاب، و بلکه به سوی حجاب هر چه بهتر جلب می شوند.

و ثانیاً، اگر حیا وجود داشته باشد، شکل حجاب در مرتبه دوم اهمیت قرار دارد. آنچه در شریعت اسلام مهم است حفظ حجاب است، و مهم نیست این حجاب، چادر باشد یا مانتو.

اگر می بینید دخترانتان از حیای

مناسب یک بانوی مسلمان برخوردارند، حساسیت بیش از حد در باره حجاب شاید مناسب نباشد. در چنین حالی، اگر هم اصراری هست، باید به طور غیر مستقیم باشد.

البته قبول داریم که حجاب برتر چادر است، خصوصاً در مناطقی که مانتو پوشیدن باعث جلب توجه بشود، بهتر است از چادر استفاده شود.

۲. با توجه به محیط زندگی، سطح دانش و تفکر فرزندان، و سن و سال آنها، با آنها سخن بگویید. درست است که گاه این ارشاد لازم است با اخم هم همراه شود، ولی گاه اخم نه تنها مفید نیست، بلکه نتیجه به عکس می دهد.

اگر دخترانتان دبیرستانی و یا دانشجویانند و تا این مدت چادر پوشیده اند، تغییر وضع پوشش آنها به یک باره برای آنها کار مشکلی است.

اگر محیط شما و فرزندان و نیز دوستان آنها، از چادر استفاده نمی کنند، یقیناً دختران شما نیز از محیط اثر خواهند پذیرفت؛ اگر ممکن است محیط را عوض کنید، و یا لاقلاً با محیط جدیدی آشنایشان کنید. شرکت جدی در محافل مذهبی که مناسب شخصیت و انتظارات جوانان باشد، در تکوین شخصیت آنها مؤثر است. همین که مسجد بروند، خود بخود آنها را علاقمند به هماهنگی با اهل مسجد می کند.

۳. توصیه آخر ما به شما این است به صرف این که دخترانتان از پوشیدن چادر سرباز می زنند از آنها کناره نگیرید؛ که این امر نه تنها باعث چادری شدن آنها نمی شود بلکه اثرات منفی دیگری هم در پی خواهد داشت. گاهی چاره ای نیست و باید به اقتضایات دنیای جدید تن داد، و در کنار این، در حفظ اخلاق

دینی _ مثل حیا در اینجا _ و مقدار واجب حجاب اکتفا کرد.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۳۴

سوال :

، برای طراحی پوسترهایی درباره ی حجاب به چند جمله ی زیبا و تاثیر گذار نیازمندم . با تشکر

جواب :

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

در کتاب های زیر احادیث و سخنان زیبایی در باره حجاب به چشم می خورد که بر اساس مقتضای حال، خودتان حدیثی را انتخاب کنید:

۱. "چهل حدیث حجاب"، عبدالعلی براتی، قم: اسحار.

۲. "حجاب بیانگر شخصیت زن"، محمد محمدی اشتهااردی، قم: ناصر.

۳. "حجاب میوه شناخت"، مسعود پورسید آقایی، قم: عصر حضور.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۳۵

سوال :

دختر ۱۴ساله ای دارم که از حجاب ورعایت آن گریزان است و این باعث مشکل بین من و پدرش با او شده است. خواهشمندم هرگونه که صلاح میدانید اعم از معرفی کتاب و غیره راهنمایی بفرمایید ضمناً خودم پوشش مانووشلوار دارم ولی حجاب شرعی رارعایت میکنم

جواب :

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

در چنین مسائلی نمی توان یک مطلب را به عنوان پاسخ و راه حل قطعی ارائه کرد، و انتظار داشت با عملی کردن آن حتما مشکل حل می شود، بلکه باید به صورت آزمایش و خطا و از طرفی علمی و کارشناسی شده پیش رفت. قدر مسلم این است که این مسائل معمولاً راه حل دارند، و با صبر و حوصله می توان موفق شد.

درست است که در جامعه مظاهر زیادی برای ترویج بی حجابی وجود دارد، ولی دختران ما اگر از سرمایه علمی و معرفتی برخوردار باشند خیلی بهتر می توانند در این زمینه به تصمیم صحیح برسند.

بر این اساس سعی کنید دنیای دختر خود را دنیای وسیع تری از آن چه هست بکنید. دنیایی که در ظواهر خلاصه شود، خیلی زود خود

را به مظاهر مادی می بازد.

علاوه بر اینها به چند جنبه توجه داشته باشید.

۱. سطح آگاهی ایشان از حجاب و فوائد رعایت آن را بالا ببرید. جوان امروزی به دنبال چرایی و فلسفه کارها می گردد. لذا از نظر فکری و بعد نظری باید نسبت به این مسأله آگاهی لازم را کسب نماید. به ایشان کتابهای خوب معرفی نمایید و البته بهتر است شما اول خود تان آن کتابها را مطالعه نموده و در شرایط مناسب و با رعایت جوانب دیگر به ایشان انتقال دهید.

۲. خانواده، فامیل، دوستان، جو و فضای فکری و فرهنگی که ایشان در آن قرار دارند خیلی اهمیت دارد. لذا توجه خاصی نسبت به دوستان و محیطی که ایشان در آن قرار می گیرد داشته باشید.

۳. رعایت فضای معنوی در خانواده و حضور در مجالسی مذهبی و رابطه به خانواده های آگاه و مذهبی در رعایت آداب اسلامی بسیار مفید است.

۴. به اجبار نخواهید به ایشان چیزی را تحمیل کنید تا منجر به لجبازی و ... شود. در هر شرایطی سعی کنید مسائل را با گفتگو به ایشان تفهیم کنید.

۵. هر چه زودتر و در سنین پایین تر مسائل برای جوانان تفهیم شود و آداب اسلامی با شیوه های عملی و مناسب به ایشان تعلیم و آموزش داده شود، خیلی بهتر از این است که سنین بزرگتر و وقتی پیروی و تبعیت کمتری در او دیده می شود بخواهیم به او آموزش دهیم.

در پرسش ها و پاسخ های عمومی مطالبی وجود دارد که مطالعه آنها در این زمینه مفید است.

در فواید حجاب، کد ۱۰۱۶۷؛ و در فلسفه حجاب، کد ۴۵۲۸۴؛ و

در تفاوت حجاب مردان و زنان، کد ۹۰۰۵؛ و در منابع مطالعاتی، کد ۲۶۰۸۴۵ از مشاوره مذهبی مطالعه کنید.

پیروز باشید.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۳۶

سوال :

فرزندم ۸ سال دارد از من پرسیده چرا ما باید از سرعمو چادر بزنیم اما ازدایی نباید چادر بزنیم.؟

جواب :

-

پاسخ : با سلام

دوست محترم

برای جواب به کودک ۸ ساله؛ در حد خود او باید صحبت کرد: خدایی که احکام را در راستای بهتر زندگی کردن برای ما فرستاده وقتی که بررسی می کنیم می بینیم تمام آن ها روی صلاح و مصلحت بوده اند، حال این صلاح و مصلحت را گاهی می فهمیم و گاهی نه ولی چیزی که هست می دانیم تمام این احکام از روی حکمت بوده اند همانطور که سازنده یک ماشین می گوید با این ماشین اینطور برخورد کنید بدون اینکه چیزی بدانیم چون می دانیم سازنده ماشین از ما به ماشین آگاهتر است هر چه بگوید گوش می دهیم و انجام می دهیم، خدایی که ما را خلق کرده و این چنین احکامی را از روی حکمت برای ما وضع کرده خودش آگاهتر است که چرا این عمل با این کیفیت باید انجام شود و ما به خاطر اطمینانی که به این خالق داریم هر چه بگوید گوش می دهیم.

برای اطلاع بیشتر به فلسفه حجاب شهید مطهری مراجعه شود.

سر بلند باشید.

سوال ۳۷

سوال :

لطفاً بفرمایید از چه سنی می توان دختر را به رعایت حجاب واداشت و چه توصیه هایی برای ترغیب کودک به رعایت حجاب دارید؟ در زمینه حجاب چقدر سختگیری لازم است؟

جواب :

-

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

بطور کلی در سنین ۷ سالگی به بعد باید کودکان را برای انجام فرائض دینی شان تمرین داد. لکن این تمرین دادن نباید سخت گیرانه و غیر قابل انعطاف باشد، بلکه همراه ملاحظت

و تشویق و با زمینه سازی و تمهید باشد.

برای مثال بچه ای که تا نیمه شب بیدار است را نمی توان به آسانی برای نماز صبح تمرین داد، بلکه باید زمینه زود خوابیدن او را اول مهیا کرد.

همچنین بچه ای که مادر، خاله، عمه یا نزدیکان او اهل حجاب نیستند، و احیاناً و به طور طبیعی در چشم او محویند، کمتر می تواند مهبای پذیریش حجاب باشد. حتی تعارض های اجتماعی در رسانه و فیلم ها و فضاهای عمومی نیز رهن دینداری و رعایت احکام دینی است، که توجیه درست والدین با بسترسازی مناسب آنها را می خواهد. باید زمینه ارتباط با انسانهای با تقوا را ایجاد کرد، و محبت اهل تقوا را در دل کودک کاشت، تا زمینه آموزش دین برای او فراهم شود.

علاوه بر این باید گفت این که می گوئیم از ۷ سالگی به فرزندمان یاد دهیم حجاب را رعایت کند، منظور این نیست که تا آن زمان رعایت هیچ حجابی لازم نیست بشود. نمی شود دختر بچه ای تا این سن نیمه عریان لباس بپوشد و به یک باره انتظار داشته باشیم رعایت حجاب شرعی کند. از قبل از این سن باید حس حیا را در او ایجاد کرد، به گونه ای که در سن ۷ سالگی آماده رعایت حجاب کامل باشد.

متأسفانه والدین از این مسأله مهم غفلت دارند که حیا و حجاب به لحاظ روانی و اجتماعی منشأ و خاستگاه واحد دارند.

درست است بچه تکلیف ندارد، ولی اگر از کودکی حیا در کودک ارزش نباشد، و میل به خودنمایی و تنوع طلبی در آرایش مو و پوشیدن لباس

نیمه عریان در او دامن زده شد - کاری که والدین به علل متفاوتی در مهمانی‌ها و عروسی‌ها بر آن تعمد دارند - خاستگاه درونی برهنگی در او رشد می‌نماید و به لحاظ اجتماعی با این شکل و این تیپ از شخصیت انس می‌گیرد. در این صورت هنگام تکلیف به حجاب، آن را خلاف میل خود می‌یابد، و این تکلیف بر او سخت جلوه می‌کند.

اگر کودک از همان کودکی متناسب با حیاء لباس بپوشد، و در مجامع اهل حجاب حاضر شود، چنین کودکی به آسانی در ۷ یا ۸ سالگی تمرین حجاب را پذیرفته و در ۹ سالگی به طور کامل محجب خواهد بود.

با التماس دعا.

موسسه ذکر - قم.

باستانی.

سوال ۳۸

سوال :

در دانشگاه کانون مطالعاتی داریم که روی بحث‌های گوناگون مطالعه می‌کنند

جواب :

از شما خواستاریم راجع به حجاب هر تعداد کتاب که می‌توانید معرفی کنید ضمناً اگر امکان دارد ما را از کانون‌ها یا موسساتی که در این زمینه مطالعه می‌کنند مطلع سازید

- ۲۲ ساله - لیسانس

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

در این باره می‌توانید به کتاب‌های زیر مراجعه کنید.

۱. "حجاب"، تألیف استاد شهید مرتضی مطهری، تهران: صدرا.

۲. "فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی"، تألیف غلامعلی حداد عادل، تهران: سروش.

۳. "الگوی زن اصیل و آزاد"، تألیف محمد تقی حشمت‌الواعظین، قم: مدرسه ایروانی.

۴. "شهید مطهری و حقوق زن"، تألیف حسین شرفی، مجله پژوهش‌های قرآنی، شماره ۱۸ و ۱۷.

۵. "حجاب و عفاف" تألیف ناهید طیبی، مجله پیام زن، شماره ۹۵ و ۹۶.

۱. "در و صدف"، تألیف محمد شجاعی، تهران: محیی.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر

– قم.

باستانی.

سوال ۳۹

سوال :

بنده دبیر قرآن و دینی دبیرستان هستم لطفاً مرا راهنمایی کنید چگونه میتوانم دانش آموزان را به رعایت حجاب کامل تشویق کنم؟ (تذکر زیاد داده ام)

جواب :

– لیسانس

پاسخ : با سلام

دوست محترم

در مورد حجاب خود قرآن دستور اکید به آن داده و از بدحجابی منع کرده است، از جمله در سوره احزاب آیه ۵۹ خداوند می فرماید «یا ایها النبی قل لازواجکم و بناتکم و نساء المؤمنین یدنین علیهن من جلابیهن...»؛ ای پیامبر! همسران و دختران و زنان مؤمنین را بگو که خویشان را با (چادر یا مقنعه های بلند) فرو پوشند...

شما برای تشویق دانش آموزان به حجاب باید از فلسفه و آثار حجاب سخن بگویید:

اما فلسفه حجاب:

اولاً: چون ما در عقاید خویش برای وحی جایگاهی ویژه قائل هستیم آنچه را که از این طریق به ما برسد با منت می پذیریم؛ زیرا می دانیم که خداوند جز به مصلحت بندگان خویش فرمان نمی راند.

ثانیاً: بسیاری از حکمت ها و فلسفه های حجاب امروزه روشن شده است:

الف) پوشش امری غریزی و فطری برای بشر است کاوش های باستان شناسی نشان می دهد که از دیر زمان بشر در حد امکان نسبت به مساله پوشش اهتمام ورزیده است و همه صاحبان ادیان نیز آن را سرلوحه عمل قرار داده اند.

ب) مستور بودن زیباییها و جذبه های جنسی زن و مرد آنها را از معرض دید و طمع ورزی شهوت پرستان هرزه محافظت می کند و امنیت و بهداشت روانی جسمی آنان را تامین می نماید.

ج) برهنگی راهبر به سوی بی بند و باری و لجام گسیختگی جنسی است که عواقب شوم و زیانباری دارد؛ از جمله:

۱- گسترش فساد و ناهنجاری های اجتماعی.

۲- شیوع بیماری هایی چون

سفلیس سوزاک ایدز و...

۳- سست شدن پیمان مقدس خانواده گسترش آمار طلاق و بالا گرفتن عقده های روحی در کودکان.

۴- زیاد شدن فرزندان نامشروع.

اینها و ده ها مشکل اجتماعی دیگر عواقب شومی است که جهان غرب را سخت برآشفته و ستاره تمدنش را به افول می کشاند تا آن جا که حتی فریاد متفکرین ماتریالیستی چون راسل را برآورده و جهان را سخت بر آنان تنگ کرده است. ولی مکتب گراندقدر اسلام در پرتو هدایت های نورانی اش همچون حجاب از اساس با این جریان ویرانگر به مبارزه برخاسته و حجاب را دژی استوار برای صیانت فرد و جامعه از آسیب های بیشمار قرار داده است. از همین روست که استعمارگران برای تخدیر جوانان در بند کشیدن آنان و گسترش اهداف ظالمانه خویش از بی حجابی و برهنگی به عنوان ابزاری قوی سود می جویند.

و اما در رابطه با آثار حجاب به طور خلاصه عرض میشود: رعایت حجاب و پوشش، آثار زیر را به دنبال دارد:

۱- آرامش روانی،

۲- استحکام پیوند خانوادگی،

۳- استواری و فعال بودن بیشتر اجتماع،

۴- حفظ ارزش و احترام زن.

چون زن هر اندازه متین تر و باوقارتر باشد و خود را در معرض نمایش برای مرد نگذارد، بر احترامش افزوده می گردد و باید به این واقعیت عمیق اشاره کرد که: آلوده ترین پسران در هنگام ازدواج به دنبال پاک ترین دختران می گردند.

برای آگاهی بیشتر ر.ک: "فلسفه حجاب"، شهید مرتضی مطهری

سوال ۴۰

سوال :

فکر میکنم در قرآن بیش از دو آیه در مورد حجاب نیامده ولی در باره حق الناس بیش از ۳۰۰ آیه آمده است پس چرا اهمیتی که به مسئله حق الناس داده میشود در ست برعکس است و در

جامعه بیشتر روی این مسئله بحث و تاکید می شود؟

جواب :

با تشکر

- ۴۰ ساله - لیسانس

پاسخ : با سلام .اولا چندین آیه از سوره نور و احزاب و دیگر سوره در مورد حجاب آمده که مطالب بسیار مهمی را در بر دارد . ثانيا: هر دو مسأله ای که ذکر کرده اید مهم است و مهم بودن رعایت حق الناس از اهمیت مسأله ی حجاب نمی کاهد به عنوان مثال وقتی در روایات آمده غیبت از زنا بسیار بدتر است به این معنا نیست که زنا امری کم اهمیت است . لذا حتی اگر تنها یک آیه هم در باره ی حجاب آمده بود مجوز برای زیر پا گذاشتن آن آیه نبود .ثالثا: حجاب نیز حق الناس است. لذا اینکه فرمودید بیشتر توجه می شود ، که انشاء الله چنین باشد ، به خاطر این است که بی حجابی و بد حجابی ریشه ی بسیاری از فسادها و گناه های دیگر است . بی حجاب ، نه تنها خود را بلکه تمام جامعه را به فساد و تباهی می کشاند .بنابر این بی حجابی تنها جنبه ی گناه فردی ندارد بلکه حق الناس هم محسوب می شود . شاید بی حجاب بتواند بگوید که من میخواهم با شرمساری و کوله باری از گناه و تاریکی به استقبال عذابی بروم که کوهها هم طاقت تحمل آن را ندارند ، اما نمی توان اجازه داد که زندگی دنیا و آخرت دیگر افراد اجتماع را تهدید کند . ضمنا وقتی گناهی علنی شد باید همه ی مؤمنان به وظیفه ی امر به معروف و نهی از منکر خود

عمل کنند تا با آن گناه و عذاب آن شریک نباشند. نکته دیگر این که باید دید در یک اجتماع چه خلافی رواج دارد و جلوی آن را گرفت که برای آن جامعه مسأله ی مهم همان است. موفق باشید.

سوال ۴۱

سوال :

اگه ممکنه در مورد مسئله حجاب در جامعه و نحوه برخورد با آن راهنمایی بفرمایید

جواب :

- لیسانس

پاسخ : سلام علیکم

حجاب از مسلمات دین اسلام است و صریح قرآن و روایات و سیره ی مسلمین است. اما برای پیاده کردن این حکم الهی در جامعه باید به کار طولانی مدت فرهنگی پرداخت. یعنی باید تمامی عوامل بدحجابی شناسایی شود و در رفع آنها اقدام گردد تا انشاءالله این پدیده از جامعه رخت بریندد.

سوال ۴۲

سوال :

در احادیث آمده که فرزندانان را تا هفت سالگی آزاد بگذارید .. سوالم اینست که منظور از آزادی چه میزان و چه حد آزادی است یعنی اینکه به فرزند زیر هفت سال نباید کم کم مسائل دین و اسلام را با در نظر گرفتن ظرفیتش آموخت و یادش داد؟ اگر دختری را تا هفت سالگی آزاد بگذاریم و بی حجاب تا هفت سالگی رشد کند آیا میتوان به او حجاب را آموخت در صورتی که او تا این سن با این اوضاع و خلیقیات بار آمده آیا سخت نخواهد بود؟ و آیا این حدیث صحت دارد؟

جواب :

ممنونم خدا نگهدار (به امید دیدار)

- ۱۹ ساله - دیلم

پاسخ : با سلام

فرزند تا ۷ سالگی آزاد است که بازی کند تا هفت سال بگذارید که بازی کند و بعد از آن تا هفت سال دیگر سعی کنید در تربیت او...

ولی این بدین معنا نیست که او آزاد مطلق است و نباید هیچ مراقبتی از او به عمل آید بلکه باید رفتارهایی که او می کند و یا صحبت هایی که از او صادر می شود و اعمال و رفتار او کنترل شود تا باعث سوء

رفتار در کودک نگردد.

در حدیثی از امام صادق علیه السلام داریم که می فرماید: چون پسر ۳ ساله شود به او می گویند که هفت مرتبه بگو لا اله الا الله و چون ۳ سال و هفت ماه و بیست روز از عمرش بگذرد به او می گویند که هفت مرتبه بگوید محمد رسول الله پس چون ۶ سالش تمام شود نماز یادش می دهند و به نمازش می دارند و چون هفت سالش تمام شود وضو را به او یاد می دهند و امر به نماز می کنند او را.

و روایت دارد که دختری که ۶ساله شود مرد نامحرم او را نبوسد.

مطلب دیگر اینکه برادر عزیز نحوه رفتار و کردار و گفتار پدر و مادر و اطرافیان در کودکان تاثیر می گذارد و در شکل گرفتن شخصیت اخلاقی آنان نقش به سزایی دارد.

یکی از موثرترین راه های تربیت کودک، بردن کودک به مراسم مذهبی خوب است. ولی سعی شود که کودک خسته نشود، و بردن او به مجالس همراه با تشویق و ایجاد انگیزه و جذابیت باشد. و همواره از افراط و تفریط که موجب سوء تربیت یا آزار روحی کودک می شود خود داری شود.

برای آگاهی بیشتر رجوع کنید به کتابهایی تربیت کودک، ابراهیم امینی — ازدواج مکتب انسان سازی؛ جلد ۳، دکتر پاک نژاد و...

خدا نگهدار.

سوال ۴۳

سوال :

بعضی از روستاییان هستند که مثلا نمیدانند حد حجاب در مقابل نا محرم چقدر است و گاهی هم در خانه ای زندگی میکنند که آنجا نا محرم هم هست و هر روز هم دیگر رو میبینند سوالم اینه که چطور میشه با اینگونه اشخاص برخورد کرد

اگر بگیم حجابتون رو رعایت کنید و بهشون یاد بدیم ممکن است که ناراحت بشن و اگر نگیم باید هر روز گناه کنیم و اگر هم بخوایم به آنها نگاه نکنیم باز هم ممکنه ناراحت بشن. لطفا راهنمایی بفرمایید که در این مواقع باید چکاری انجام داد؟

جواب :

ممنون خدانگهدار

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

قضیه وضو گرفتن امام حسن(ع) و امام حسین(ع) برای آن پیرمردی که وضوی غلط می گرفت، الگویی مناسب برای این گونه موارد است.

لازم نیست به این افراد صریحا بگوییم حجابشان را رعایت کنند، بلکه به اشاره و با رعایت وظیفه حجاب از سوی خود و خویشان نزدیکترمان آنها متوجه قصور خود می شوند. مثلا به خواهر و مادران تذکر بدهید که آنها به خوبی حجاب خود را رعایت کنند و توجه خود را به این مسئله نشان دیگر خویشاوندان بدهند. خود شما هم در نگاه کردن به آنها نشان دهید که در این میان وظیفه ای فراموش شده است. گمان نمی کنیم کسی از این رفتار شما ناراحت شود، وقتی که فلسفه آن را درک کنند. البته باید این نکته را دریابند که این رفتار شما تنها به این معنا است که حکم شرعی را می خواهید رعایت کنید. این تفاوت رفتار کم کم آنها را آگاه می کند.

البته تفهیم این نوع معانی، به خصوص به کسانی که روزگاری به خلاف آن عادت داشته اند، کار آسان و زوددستیایی نیست، ولی با کمی صبر و حوصله می توان به نتیجه رسید.

چه خوب است که به طور کلی ضرورت خواندن رساله عملیه و رعایت احکام آن

را به آنها گوشزد کنید.

با آرزوی توفیق.

آثار اجتماعی حجاب

سوال ۱

سوال:

حجاب و حیات فعال اجتماعی

جواب:

حجاب زنان و مسائل اقماری آن، از چالش های عمده جهان اسلام در سده معاصر است. در این قرن، ۳ گفتمان در میان مسلمانان وجود داشته و دارد. گفتمان اول: نفی حجاب

این دیدگاه در میان ملیت ها و مذاهب گوناگون مسلمان، مطرح است. هر چند پاره ای از حجاب ستیزان یا حجاب گریزان، از دعوی مسلمانان روی گردانیده اند اما در میان آنان باورمندان نیز اندک نیستند. (برای تفصیل بیشتر: ر.ک. نظریه ها و راهبردها در حجاب زنان)

گفتمان دوم: حجاب حداکثری

این دیدگاه، سابقه ای دیرین در حیات اجتماعی- فکری مسلمانان داشته و یک طیف متنوع را تشکیل می دهد و مولفه های آن محورهایی است چون: ترجیح یا لزوم خانه نشینی زن، حجاب کامل بدن حتی دست و صورت، حرمت مطلق نگاه زن و مرد، نفی اشتغال بیرونی زن، تفسیر حداکثری حرمت، اختلاط زن و مرد، حرمت صدای زن و... (برای تفصیل بیشتر ر.ک. گفتمان حجاب حداکثری، مؤلفه ها و دیدگاه ها)

گفتمان سوم: ترکیب حجاب و حیات فعال اجتماعی

این گفتمان، ضمن تأکید بر دو اصل مهم شرعی و عقلانی «حجاب و عفت زن و نیز نقش مهم زن در نهاد خانواده» مولفه های زیر را نیز باور دارد:

۱- محدوده پوشش

عدم وجوب حجاب صورت و دستان، سابقه ای دیرین در میان فقیهان مسلمان و شیعه دارد و اکنون تقریباً فتوای اکثر مراجع معاصر است. اما رویه عرفی و دینی در میان جوامع متدین شهری (و یا شبه شهری) موجب بود که در سده قبل و اوائل قرن اخیر، عرف دینی بر حجاب صورت و دست باشد. به گونه ای که پاره ای از کتاب ها

و مقالات که در زمینه عدم وجوب حجاب صورت و دست نگاشته شد و نشر یافت، با مخالفت ها و نقدهای تند مواجه گردید. در این زمینه، تنها به دو مورد اشاره می شود:

مورد نخست: رساله «حقیقت حجاب در اسلام» از نویسنده نامور محمد خالصی زاده، ضمن تاکید بر اصل حجاب و پاسخ شبهه آفرینان، به استدلال های عقلی و نقلی در مورد عدم وجوب حجاب صورت و دست می پردازد. این ادعا، با مخالفت های تند و جنجال آفرین مواجه می شود.

مورد دوم: کتاب «مسأله حجاب» اثر شهید مطهری است. ایشان، در این کتاب، بحث مبسوطی را در این زمینه دارند و اشارت به این نکته می کنند که این موضوع، تأثیر مهمی در فعالیت های اجتماعی زنان چنان: رانندگی، فروشنده گی، کار اداری، تعلیم و تعلم و ... دارد. ظاهراً این آثار مهم، موجب آن بود که استاد شهید، تقریباً بخش گسترده ای از کتاب را (از ص ۱۲۴ تا پایان کتاب) به بررسی این مسأله فقهی اختصاص دهند.

نگاشته استاد شهید در این محور، با نقدهای گوناگون مواجه شد. حداقل ۳ نقد مکتوب از پایگاه گفتمان دوم، بر آن نشر یافت: رساله آیه جلاب از محمدتقی صدیقین، الحجاب فی الاسلام از ابوالقاسم اشتهاردی و نقدی از آقای ضیاء آبادی از علمای تهران (رسائل حجاییه، ۲/ ۱۱۱۲)

اما در این میان، صریح ترین نقد از یکی از شاگردان استاد بود. استاد کتاب مسأله حجاب را به یکی از شاگردان خود دادند؛ او نقدهایی را نگاشت و استاد آن را ملاحظه کردند و پاسخی هایی به آن دادند که اینک با عنوان پاسخ های استاد به نقدهایی بر مسأله حجاب؛ نشر یافته است.

نقدهای یاد شده بر کتاب مسأله حجاب شهید مطهری، چون برای نشر

نگاشته نشده اند؛ به نظر می رسد به گونه ای صریح تر تفاوت گفتمان دوم را با گفتمان سوم مکشوف می کند:

غلطت دیدگاه های ناقد را بر استاد شهید در عبارات زیر می توان جست و جو کرد:

- مؤلف (استاد مطهری) تحت تأثیر تبلیغات سوء مخالفان حجاب است. (۴۹)

- طرح این بحث ها برای عوام بی فایده بلکه مضر است زیرا آنان را گستاخ می کند. (۴۲)

- مخالفین حجاب پیروی از نظام جدید را لازم می دانند و مؤلف هم تجویز می کند ... و کوشش مؤلف اثرش این است که مردمی را که در پرتگاه سقوطند؛ یک باره ساقط می کند. (۷۲)

تعبیرات فوق، نمونه ای از تعابیرند و تهاجماتی از این گونه بر استاد شهید مطهری، پس از نشر آن اثر فراوان بودند. ۲- نوع پوشش

در گفتمان سوم، تأکید بر «اصل حجاب» است و نه فرم حجاب. در گفتمان دوم، تأکید بر قالب های سنتی حجاب می کند که به نظر آنان، از سابقه و دیرینه ای در عرف متدینان برخوردارند و کارآمدی خود را در حجاب نشان داده اند. اما گفتمان سوم، چندان به «فرم» و قالب موجود، بها نمی دهد و یا حداکثر آن را یک اولویت می شمرد. امام خمینی در مورخه ۷/۱۰/۵۷ به صراحت فرموده اند: در اسلام زن باید حجاب داشته باشد ولی لازم نیست که چادر داشته باشد بلکه زن می تواند هر لباسی که حجابش را به وجود آورد؛ اختیار کند.

این موضوع، با این که ادبیات فقهی آشکاری دارد و طبعاً هیچ فقیهی نمی تواند با ادله فقهی، پوشش خاصی چونان چادر را الزامی کند؛ اما در رویه های عرفی- دینی چونان مسیری را نمی پیماید. تنها به یک نمونه اشارت می کنم: شهید بهشتی پس از مراجعت از آلمان، مجالس استیضاح گونه ای را پیش روی خود

دید. یک بار در حسینیه ارشاد، و بار دیگر در میان روحانیان اصفهان و شاید نوبتی دیگر در مشهد. سؤالات مقدّسان و متدینان از ایشان، در ۲ محور متمرکز بود: ۱- روابط ایشان با اهل سنت. ۲- مواجهه با مسأله حجاب: در محور اخیر، تنها به یک گزارش از جلسه حسینیه ارشاد بسنده می‌کنم:

«محور سخنرانی دوم شهید بهشتی در مورد حجاب و چادر بود که ایشان تأکید داشتند که در اسلام حجاب به معنای چادر نیست. در همان جلسه عده‌ای از ایشان سؤال کردند شنیده ایم همسر شما در آلمان چادر به سر نمی‌کردند و با مانتوی اسلامی رفت و آمد می‌کردند؛ پاسخ ایشان این بود: بله، حجاب کامل اسلامی که مورد تأیید است می‌تواند چیزی غیر از چادر هم باشد» (سیره شهید بهشتی، به کوشش غلامعلی رجایی، ۵۸۷)

تنها به این نکته بسنده می‌کنم و می‌گذرم که جو علیه شهید بهشتی، چونان بود که عرصه را بر ایشان تنگ ساخت. به گونه‌ای که خطیب شهیر ایران مرحوم حجه الاسلام و المسلمین فلسفی با نظر به چونان فضای منفی، ناصحانه توصیه می‌کرد که بهتر است آقای بهشتی تا ده سال دیگر منبر نرود (همان منبع، ۵۳۰) و ظاهراً با همان توصیه و یا عوامل دیگر، ایشان تا مقطع انقلاب، منبر و سخنرانی‌های علنی (پس از بازگشت از مرکز اسلامی هانبورگ) نداشت. ۳- نفی تفسیر حداکثری از اختلاط

یادآور شدیم که گفتمان دوم، اختلاط زن و مرد را، با تفسیری حداکثری تعریف می‌کند و حداقل مرادده و ارتباط را تکلیف الزامی و یا شبه الزامی می‌داند؛ با همین نگرش، رویکرد تفکیک جنسیتی را در همه موضوعات و مصادیق، تعقیب می‌کند.

اما گفتمان سوم،

چونان باوری ندارد. اختلاط را با «صبغه جنسی» نفی می کند؛ اما روابط علمی و همکاری های شغلی که چونان شائبه ای را نداشته باشند؛ نفی نمی کند. مقام معظم رهبری در تبیین و تفسیر اختلاط، تعابیر ذیل را دارند: «این به معنای عدم ورود یکی از دو جنس در محل حضور در جنس دیگر نیست؛ به معنای عدم تماس این ها با هم نیست؛ به معنای عدم همکاری این ها با هم نیست. بلکه به معنای خاصی است ... هر چیزی که فتنه جنسی ایجاد کند» (در دیدار با گروه انطباق پزشکی، ۱۶/۸/۷۴ به نقل از آئینه زن، ۲۳۷) ۴- گستره علم آموزی زنان

گفتمان سوم، دانش ورزی زنان را مورد تأکید قرار می دهد. مقام معظم رهبری هشدار می دهند که مبادا پدر و یا مادری از روی تعصب خیال کند که جلوی دختر را بگیرد که تحصیلات عالیہ نکند. (دیدار با مردم آذربایجان شرقی، ۲۷/۶/۷۵ به نقل از آئینه زن، ۱۵۲) تأکیدات مداوم عالمان روشن اندیش در گفتمان سوم، بویژه نقش بارز حضرت امام خمینی و مقام معظم رهبری موجب شد که زنان مسلمان ایرانی در روند علمی کشور، سهم چشمگیری بیابند.

این گفتمان، بر خلاف گفتمان سابق، دایره علوم ممدوح را برای زنان، محدود به علوم خانگی و خانه داری و احکام شخصیه شرعیه و مشابه آن نمی کند؛ بلکه در مداری وسیع چونان گستره دانش ورزی مردان، برای علم آموزی زنان حرمت و ارج قائل است. رهبر انقلاب، در این زمینه فرموده اند: «من طرفدار این هستم که زنان در جامعه در هر رشته ای دانشمند شوند» (در دیدار ۴/۱۰/۷۰ با شورای اجتماعی - فرهنگي زنان) ۵- مخالفت با خانه نشینی زنان

در گفتمان سوم، حجاب حد و مرزی در پوشش

است و نه به معنای لزوم یا حتی ارجحیت خانه نشینی زن.

شهید مطهری، به صراحت اظهار می کند: «این که زن فقط و فقط باید در کنج خانه محبوس بماند و حتی با حفظ حریم و عفاف هم از علم و هم از هر کمال الزاماً باید محفوظ بماند و کاری جز اطفاء شهوت مرد و خدمتکاری او ندارد... علاوه بر این که با اسلام جور در نمی آید بر ضد عواطف انسانی است.» (پاسخ های استاد... ۶۶)

امام خمینی نیز در موضع گیری صریحی فرموده اند:

این تبلیغات که اگر اسلام پیدا شد دیگر زن ها باید بروند توی خانه بنشینند و قفلی هم بزنند که بیرون نیایند؛ این چه حرف غلطی است که به اسلام نسبت می دهند (۲۰/۹/۵۷) به نقل از جایگاه زن در اندیشه امام خمینی، ۲۰۶) ۶- مشارکت سیاسی زنان

گفتمان سوم، مشارکت سیاسی زنان را هم حق هم تکلیف شرعی ایشان می داند.

می دانیم که در جواز شرعی حق رأی زنان (رأی دادن و انتخاب شدن) بحث های پر دامنه ای بود. جریان های متنفذ فقهی - دینی از عدم جواز دفاع می کردند؛ پس از انقلاب اسلامی این جریان کوشید تا دیدگاه خود را در قانون اساسی تنفیذ کند. با عدم توانایی در آن مرحله، بار دیگر اقدام جدیدی را همت گماردند. به روایت حجه الاسلام سیدحمیدروحانی برخی از نخبگان مجلس برای حذف زنان از روند انتخابات، امام خمینی قاطعانه عدم مشارکت زنان در انتخابات را در سخنرانی رد کردند. بار دیگر شورای نگهبان نماینده ای خدمت امام فرستاد و امام فرمودند: این کار را نکنید. زن ها باید به مجلس بروند و از نظر شرع هم اشکالی ندارد. وقتی نماینده شورا خواست از اتاق بیرون برود امام او

را صدا زدند و فرمودند: به شورای نگهبان از قول من بگویید که مبادا زنان را از دخالت در مسایل انتخابات منع کنند؛ اگر این کار را کردند من موضع می گیرم و برخورد می کنم. (مجله شاهد بانوان، تیر ۶۹ به نقل از زن از دیدگاه اما خمینی، ۹۷-۹۸)

امام در موضع گیری دیگر علنی نیز ابراز داشته بودند: زنان حق رأی دارند ... حق انتخاب دارند؛ حق انتخاب شدن دارند (۹/۱/۵۸ به نقل از جایگاه زن ... ۶۹/ ۷- مشاغل اجتماعی

گفتمان سوم، ضمن تأکید بر اصولی چونان: رعایت حجاب، اصل عفت در روابط و اهتمام به نهاد خانواده، تقریباً خط قرمزی را در مشاغل اجتماعی برای زنان نمی شناسد. جالب این که امام خمینی به صراحت می گویند: زنان همانطور که قبلاً گفتم می توانند در ارتش باشند. (۷/۱۰/۵۷ به نقل از جایگاه زن ... / ۲۰۴)

و نیز این خاطره از خانم مرضیه دباغ جالب می نماید که در ملاقات با ایشان در نجف از ایشان خواستم که به لبنان بروم و در کنار برادران و خواهران لبنانی با اسرائیل بجنگم؛ ایشان فرمودند: این یک تکلیف است. و نیز پس از پیروزی انقلاب اسلامی، که نیز برای تشکیل سپاه پاسداران غرب به همدان رفته بودند؛ به تکلیف آیت الله شهید مدنی، فرماندهی سپاه همدان را بر عهده گرفتند و از سال ۵۸ تا ۶۰، در منصب فرماندهی سپاه همدان بودند (مجموعه مقالات کنگره تأملی بر جایگاه زن، ج ۱، ۱۳۲) * * * در پایان این جستار، نکات چندی را یادآور می شوم:

۱- سه گفتمان موجود مسأله حجاب، واقعیتی انکار ناپذیر است. چه در سطح جهان اسلام و چه در جامعه ایران، باورمندان و هوادارانی

دارد. ایجاد فضاهای مناسب در گفت و گو و نقد، می تواند به شفاف سازی و اقناع بینجامد.

۲- به نظر می رسد در شرایط حاکمیت، موافقان «حجاب»، گاه در یک خلط گفتمانی فرو می غلتند و از موضع دیدگاه دوم، به خطابه و مقاله و ... رو می آورند. نویسندگان این نوشتار، برای گفتمان دوم حق ابراز رأی فکری و عرضه دیدگاه فقهی قائل است و چنین می اندیشد که اجازه ندادن طرح آراء به این دیدگاه، به فرقه ای شدن آن می انجامد؛ اما بدون تردید، اظهار رأی های حاکمیتی غیر از ابراز دیدگاه های شخصی است. مسؤولان قوا، خطیبان جمعه، نمایندگان مجلس، و ... در ارائه افکار، صرفاً بیانگر دیدگاه خود نیستند؛ بلکه به گونه ای رأی و مزاج حاکمیت را نیز تبیین و یا اشارت می کنند.

۳- گفتمان های سه گانه، با چالش های خاص مواجهند:

گفتمان نخست، با فهم متوافق، روشمند و تاریخی از قرآن و سنت ناسازگار است. تأویل آیات و روایات حجاب، با تأویلات باطنیان در توجیه احکام دین شباهت می یابد و راه دشواری را می پیماید.

گفتمان دوم، علاوه بر درستی یا نادرستی ادله درون دینی، در چالش با اقتضائات زندگی جدید است. علاوه آن که تکنولوژی جدید و ابزارهایی چونان ماهواره، اینترنت و ... مرزهای «خانه» و «بیرون خانه» را برداشته اند. مگر نه آن که زنان عربستانی که محدودیت هایی در بیرون دارند؛ در زمره کاربران فعال عرصه اینترنت اند!

و گفتمان سوم هنوز نتوانسته است مدل سازواری میان اصول بنیادین دیدگاه خویش ارائه کند. این که چگونه می توان میان باورها و ارزش هایی جمع کرد از قبیل: اشتغال بیرونی با مسؤولیت های خانوادگی، هم کاری با مردان بدون شائبه های جنسی، تحصیل علمی و مشاغل اجتماعی بدون حذف جایگاه شرعی - سنتی مردان

به نظر می‌رسد که پاره‌ای از تهاجمات، در آن است که کاستی‌ها و پیامدهای اجرایی را به اصل و مولفه‌های این گفت‌وگو بازگشت می‌دهند. گفت‌وگو سوم، باید با تأمل‌های افزون‌تر، به رفع این نقایص بپردازد و مدل «زن مسلمان در جامعه مدرن» را طراحی و ارتقا بخشد.

سوال ۲

سوال :

من دخترم و اعتقادات مذهبی هم دارم اما برام حجاب داشتن خیلی کار سختی هست چون من باید مدام روسری و مانتو داشته باشم مخصوصاً در گرمای وحشتناک تابستون تا آقایان گمراه نشوند اما آقایان راحت و آزاد یا بک بلوز نازک خوش باشند یعنی من به عنوان یک زن باید سختی و رنج بکشم تا آقایان دچار مشکل نشوند و این خیلی بی‌عدالتی هست! البته من از زنان و دخترانی که آرایش می‌کنند و یا لباس‌های چسبان و لختی می‌پوشند بیزارم چون این کاراشون نشانه عدم اعتماد به نفس و توهین به جنس زن است اما از داشتن حجاب هم اصلاً احساس خوبی ندارم. ای کاش می‌شد زنان هم مثل مردان ساده و بدون آرایش و سنگین اما بدون حجاب بیرون بروند و مردان جامعه هم آن قدر رشد کنند که به همه زنان مثل یک انسان نگاه کنند و نه زن یا مرد؟

جواب :

لباس پوشیدن سابقه‌ای به اندازه حیات انسان دارد و جز بیروان یکی از مکاتب فکری که بر لزوم برهنه زیستی پای می‌فشارند، {V} مصطفوی، انسانیت از دیدگاه اسلامی، ص ۱۲۹. {V} همه افراد به نوعی آن را تجربه می‌کنند. این پدیده، به رغم ارتباطش با خصوصیات مختلف فردی و اجتماعی انسان، دست کم به سه

نیاز وی پاسخ می دهد: ۱. حفاظت در سرما و گرما و برف و باران {V} نحل (۱۶)، آیه ۸۰. {V} حفظ عفت و شرم {V} نور (۲۴)، آیات ۳۱ و ۳۰ و ۵۹؛ احزاب (۳۳)، آیه ۵۹ و ۶۰. {V} آراستگی، زیبایی و وقار {V} اعراف (۷)، آیه ۲۶. {V} این نوشتار به بررسی معنای حجاب اسلامی و دلیل های ضرورت آن می پردازد. «حدود پوشش در اسلام» و نیز نوع پوشش هایی که پیشوایان دین سفارش یا نکوهش کرده اند، در شماره های آینده بررسی خواهد شد. {T} رابطه حجاب و پوشش اسلامی «حجاب» به معنای پرده، حجب، پوشیدن و پنهان کردن و منع از وصول است. {V} ر. ک: راغب اصفهانی المفردات فی غرائب القرآن و قرشی، سیدعلی اکبر، قاموس قرآن. {V} این واژه تنها به معنای پوشش ظاهری یا پوشاندن زن نیست و در اصل به مفهوم پنهان کردن زن از دید مرد بیگانه است. بدین سبب، هر پوششی حجاب نیست. حجاب پوششی است که از طریق پشت پرده واقع شدن تحقق یابد؛ ولی بر خلاف تصور عموم و نیز آنچه مشهور است، آیه حجاب {V} در اصطلاح تاریخ و حدیث اسلامی، هر جا نام «آیه حجاب آمده است مقصود این است نه آیات سوره نور که در خصوص پوشش اسلامی است. {V} در قرآن «وَ إِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسَلِّتُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ...» {V} احزاب (۳۳)، آیه ۵۳. {V} چون از زنان پیغمبر (ص) متاعی خواستید، از پس پرده بخواهید». درباره زنان آن حضرت و بیش تر به منظور مسائل سیاسی و اجتماعی فرود آمده است {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۷۴. {V} نه پوشش زن در مقابل نامحرم. به کارگیری کلمه «حجاب» {V} واژه حجاب هفت بار در قرآن کریم

کار رفته است؛ ولی هرگز به معنای حجابِ اسلامی مصطلح نیست. {V} در خصوص پوشش زن اصطلاحی نسبتاً جدید است و همین سبب گردیده بسیاری گمان کنند اسلام خواسته است زن همیشه پشت پرده و در خانه محبوس باشد و بیرون نرود؛ {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۷۳. {V} یا مثل «ویل دورانت» بگویند: «این امر خود مبنای پرده پوشی در میان مسلمانان به شمار می رود»؛ {V} ویل دورانت، تاریخ تمدن، ج ۱، ص ۴۳۳ و ۴۳۴. {V} و یا مدعی شوند حجاب به وسیله ایرانیان به مسلمانان و اعراب سرایت کرده است؛ در حالی که آیات مربوط به حجاب (پوشش اسلامی زنان در مقابل نامحرمان) قبل از مسلمان شدن ایرانیان نازل شده است. در عهد جاهلیت نیز - همان طور که ویل دورانت می گوید {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۲۲. {V} و کتب تفسیر شیعه و سنی تأیید می کند {V} ر.ک: تفاسیر مجمع البیان (طبرسی) و کشاف (زمخشری)، ذیل آیات ۳۳ احزاب و ۶۰ نور. {V} - اعراب چنین پوششی نداشتند و عادتشان تبرج و خودنمایی بود که اسلام آن را ممنوع ساخت: {A} «وَلَا تَبْرُجْنَ تَبْرُجُ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى» {V:A} احزاب (۳۳)، آیه ۳۳. {V} آنچه از قدیم به ویژه نزد فقها در بحث نماز (کتاب الصلوه) و ازدواج (کتاب النکاح) رواج داشته، واژه «ستر» و «ساتر» به معنای پوشش و وسیله پوشش زن در مقابل نامحرمان بوده است. بنابراین، وظیفه پوشش اسلامی بانوان به معنای حیس و زندانی کردن و قرار دادن آنان پشت پرده و در نتیجه عدم مشارکت این گروه عظیم در فعالیت های اجتماعی نیست. این وظیفه بدان معنا است که زن در معاشرت با مردان بدنش را بپوشاند

و به جلوه گری و خودنمایی نپردازد و مشارکتش در فعالیت ها بر اصول انسانی و اسلامی استوار باشد. {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۷۳. نیز ر. ک: تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۴۰۱ - ۴۰۳. {VT} ضرورت پوشش اسلامی در قرآن T پوشش اسلامی از احکام ضروری اسلام {V} اصل قانون حجاب اسلامی، صرفاً از ضروریات فقه نیست؛ بلکه از ضروریات دین مبین است؛ چه اینکه نص صریح قرآن بر آن گواهی می دهد و تنها ظهور آیات قرآن دلیل بر آن نیست تا جای اختلاف برداشت و محل تردید باشد. {V} است و هیچ مسلمانی نمی تواند در آن تردید کند؛ زیرا هم قرآن مجید به آن تصریح کرده است و هم روایات بسیار بر وجوب آن گواهی می دهند. به همین جهت، فقیهان شیعه و سنی به اتفاق به آن فتوا داده اند. همان طور که نماز و روزه به دورانی خاص اختصاص ندارد، دستور پوشش نیز چنین است و ادعای عصری بودن آن بی دلیل و غیر کارشناسانه می نماید. خداوند متعال در آیه ۳۰ سوره نور نخست به مردان مسلمان و سپس در آیه بعد به زنان مسلمان فرمان می دهد از چشم چرانی اجتناب کنند و در رعایت پوشش بدن از نامحرمان کوشا باشند: {A} «قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ» {A} « به مردان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه نامحرمان ببوشانند. این کار برای پاکی و پاکیزگی شان بهتر است و خداوند بدانچه می کنند، آگاه است. «غَضَّ» در لغت عرب - چنان که مرحوم طبرسی در مجمع البیان {V} مجمع البیان فی تفسیر

القرآن، ج ۷ - ۸، ص ۲۱۶. {V} و راغب اصفهانی در مفردات {المفردات فی غریب القرآن، ص ۳۶۱. {V} گفته اند - به معنای «کاستن» است و «غَضَّ بصر» یعنی کاهش دادن نگاه نه بستن چشم. البتّه متعلق این فعل و اینکه از چه چیز چشمان خود را فرو بندند، ذکر نشده است؛ امّا با توجه به سیاق آیات، به ویژه آیه بعد، روشن می گردد مقصود آن است که خیره خیره زنان نامحرم را تماشا نکنند و از چشم چرانی {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۱۲۵ - ۱۲۸. {V} بهره‌زنند. از سوی دیگر، ممکن است مقصود از «حفظ فرج» در این آیه پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به زنا و فحشا باشد؛ ولی عقیده مفسران اولیه اسلام و نیز مفاد روایات از جمله سخن امام صادق (ع) {V} تفسیر مجمع البیان، ص ۲۱۶ و ۲۱۷. {V} این است که مراد از «حفظ فرج» در همه آیات قرآن کریم پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به فحشا است؛ جز در این دو آیه که به معنای حفظ از نظر و وجوب پوشش در مقابل نامحرم است. آنگاه خداوند متعال فلسفه این آموزه را نظافت و پاکی روح می داند و بر خلاف اهل جاهلیت قدیم و جدید - مانند «برتراند راسل» که این ممنوعیت را یک نوع محرومیت و اخلاق بی منطق و به اصطلاح «تابو» (تحریم های ترس آور رایج در میان ملل وحشی) می داند - می گوید: این پوشش به منظور طهارت روح بشر از اینکه پیوسته درباره مسائل مربوط به اسافل اعضا بیندیشد، {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۱۲۹. {V} واجب شده است. سپس در آیه بعد می فرماید: A {«وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ»

أَبْصَارَهُنَّ وَ يَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَ لَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَ لِيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَ لَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولَى الْبِرِّهِ مِنَ الرِّجَالِ أَوْ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَ لَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَ تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعاً أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» {A} « به زنان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه بیگانگان بپوشانند و زیور خویش را جز برای شوهران و سایر محارم آشکار نکنند، مگر آنچه پیدا است؛ و روسری های خویش را به گریبان ها اندازند تا سر و گردن و سینه و گوش ها پوشیده باشد و پاهایشان را به زمین نكوبند تا آنچه از زینت پنهان می کنند، معلوم شود. ای بندگان مؤمن، همه به سوی خدا توبه کنید تا رستگار شوید. در این آیه خداوند تعالی، در خصوص پوشش بانوان، آنچه را بر مردان مؤمن لازم است، به دو شکل گسترش می دهد: ۱. پوشیدگی سر و گردن؛ ۲. پوشاندن زینت ها. «خُمُر» جمع «خمار» و به معنای روسری و سرپوش {V} المفردات فی غرائب القرآن، ص ۱۵۹؛ مجمع البیان، ص ۲۱۷. {V} است. «جیب» از واژه «جیب» به معنای قلب و سینه و گریبان است. {V} مجمع البیان، ص ۲۱۷. {V} در تفسیر مجمع البیان چنین می خوانیم: زنان مدینه اطراف روسری های خود را به پشت سر می انداختند و سینه و گردن و گوش های آنان آشکار می شد. بر اساس این آیه، موظف شدند

اطراف روسری خود را به گریبان‌ها بیندازند تا این مواضع نیز مستور باشد. {V} همان {V} فخر رازی یاد آور می‌شود: خداوند متعال با به کارگرفتن واژه‌های «صُرب» و «عَلی که مبالغه در القا را می‌رساند، در پی بیان لزوم پوشش کامل این نواحی است. {V} التفسیر الکبیر، ج ۲۳، ص ۱۷۹. {V} ابن عباس در تفسیر این جمله می‌گوید: «یعنی زن مو و سینه و دور گردن و زیر گلوی خود را بپوشاند.» {V} مجمع البیان، ص ۲۱۷. (قال ابن عباس: تَفَطَّى شعرها و صدرها و ترائبها و سوافها). {V} برخی ادعا می‌کنند، حجاب به معنای مقابله با برهنگی را قبول داریم؛ ولی در هیچ جای قرآن از پوشش مو سخن به میان نیامده است؛ نا درستی این سخن آشکار می‌نماید؛ زیرا، با چشم پوشی از گفتار ابن عباس و نیز شأن نزول آیه، این واقعیت که زنان مسلمان حتی قبل از نزول این آیه موهای خود را می‌پوشاندند و آشکار بودن گردن و گوش و زیر گلو و گردنشان تنها مشکل به شمار می‌آمد، تردیدناپذیر است. در آیه از رو سری سخن به میان آمده است، باید پرسید: آیا روسری جز آنچه بر سر می‌افکنند و موها را می‌پوشانند، معنایی دارد. افزون بر این، حکم میزان پوشش در روایات متعدد وارد شده است. {V} ر. ک: فیض کاشانی، تفسیر الصافی، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱. {V} اگر قرار باشد مانند برخی از صحابه یا گروهی روشنفکر مآبان جدید فقط به قرآن اکتفا کنیم، در کشف جزئیات ضروری‌ترین احکام مانند رکعات نماز نیز ناکام می‌مانیم. در خصوص «زینت» پرسشی مهم مطرح است. آیا مفهوم آن واژه «زیور» فارسی (زینت‌های جدا از

بدن مانند جواهرات) را نیز در بر می گیرد یا تنها آرایش های متصل به بدن، مانند سرمه و خضاب، را شامل می شود. {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۱۳۱. {V} در پاسخ باید گفت: حکم کلی آن است که خودآرایی جایز و خودنمایی در مقابل نامحرم ممنوع است. آرایش امری فطری و طبیعی است {V} علامه طباطبائی (ره) در تفسیر آیه ۳۲ سوره اعراف می فرماید: خدای متعال در این آیه زینت هایی را معرفی می کند که برای بندگان ایجاد و آنان را فطرتاً به وجود آن زینت ها و استعمال و استفاده از آنها ملهم کرده است؛ و روشن است که فطرت جز به چیزهایی که وجود و بقای انسان نیازمند آن است، الهام نمی کند. (ر. ک: المیزان، ج ۸، ص ۷۹) {V} و حسن زیبایی دوستی سرچشمه پیدایش انواع هنرها در زندگی بشر شمرده می شود. این گرایش طبیعی، افزون بر آنکه آثار مثبت روانی در دیگران پدید می آورد، به تحقق آثار گرانب های روانی در شخص آراسته نیز می انجامد. آراستن خود و پرهیز از آشفتگی و پریشانی در نظام فکری و ذوق سلیم انسان ریشه دارد. پرهیز از خودآرایی نه دلیل وارستگی از قید نفس است و نه علامت بی اعتنائی به دنیا. وضع ژولیده و آشفته و عدم مراعات تمیزی و نظافت ظاهری، خود به خود شخصیت افراد را در نگاه دیگران خوار می سازد و زبان طعن و توهین دشمن را می گشاید. {V} صبور اردوبادی، احمد، آیین بهزیستی در اسلام، ج ۱ (جنس پوشاک)، ص ۵۷. {V} بر این اساس، پوشیدن جامه زیبا، بهره گیری از مسواک و شانه، روغن زدن به مو و گیسوان، معطر بودن، انگشتر فاخر به دست کردن و سرانجام آراستن خویش

هنگام عبادت و معاشرت با مردم از مستحبات مؤکد و برنامه های روزانه مسلمانان است. {V} مجلسی، محمدباقر، حلیه المتقین، ص ۳ - ۵ و ۱۰ - ۱۲ و ۹۱ - ۱۰۷. {V} حضرت امام حسن مجتبی (ع) بهترین جامه های خود را در نماز می پوشید و در پاسخ کسانی که سبب این کار را می پرسیدند، می فرمود: {H} «إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ وَ يُحِبُّ الْجَمَالَ فَاتَّجَمَلُ لِرَبِّي {H}؛ خداوند زیبا است و زیبایی را دوست دارد. پس خود را برای پروردگارم زیبا می سازم.» {V} مجمع البیان، ج ۴ - ۳، ص ۶۷۳. {V} بنا بر این، خداوند زینت و خودآرایی را نهی نمی کند؛ آنچه در شرع مقدس ممنوع شده است، تبرج و خودنمایی و تحریک و تهییج به وسیله آشکار ساختن زینت در محافل اجتماعی است؛ چنان که می فرماید: {A} «وَلَا تَبْرَجْنَ لِلْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى {V؛ A} احزاب (۳۳)، آیه ۳۳. {V} و نیز می فرماید: {A} «وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ» {V؛ A} نور (۲۴)، آیه ۳۱. {V} این آیه زنان عرب را که معمولاً خلخال به پا می کردند و برای اینکه بفهمانند خلخال گرانها دارند، پای خود را محکم به زمین می کوفتند، از این کار نهی می کند. فقیه بزرگوار علامه مطهری می گوید: «از این دستور می توان فهمید هر چیزی که موجب جلب توجه مردان می گردد، مانند استعمال عطرهای تند و همچنین آرایش های جالب نظر در چهره، ممنوع است. به طور کلی زن در معاشرت، نباید کاری بکند که موجب تحریک و تهییج و جلب توجه مردان نامحرم گردد.» {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۱۴۶ - ۱۴۷. {V} در آیه ۳۱ سوره «نور» می فرماید: {A} «وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا» {A} زینت های زن دو گونه است: یک نوع

زینتی که مانند لباس و سرمه و انگشتر و دست بند آشکار است و پوشانیدن آن واجب نیست؛ و نوع دیگر زینتی که پنهان است مگر آنکه عمداً بخواهد آن را آشکار سازد؛ مانند گوشوار و گردن بند. پوشانیدن این نوع زینت واجب است. البته استثناهایی دارد که بعداً بیان خواهد شد. {V. ر.ک: تفسیر الصافی، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱. {V قرآن کریم، با همین معیار، در خصوص پوشش بانوان سالمند و از کار افتاده که امید زناشویی ندارند، سهل گیری کرده، به آنها اجازه داده است روی سرها را بگیرند؛ {V وسایل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۴۰. {V ولی در عین حال آنها نیز اجازه خودنمایی و تهییج ندارند: {A «و الْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّائِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحاً فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ نِيَابَهُنَّ عُزْرَتَهُنَّ مَتَرَاتٍ بَرِيئَةً» {A. V. نور (۲۴)، آیه ۶۰. {V آیات دیگری که با صراحت کامل دستور پوشش اسلامی و فلسفه آن را بیان می کنند، چنین است: {A «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجَكُمْ وَ بَنَاتِكُمْ وَ نِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَ كَانَ اللَّهُ غَفُوراً رَحِيماً» {A؛ «ای پیامبر! به زنان و دخترانت و به زنان مؤمنان بگو: پوشش های (روسری و چادر) خود را بر خود فروتر گیرند. این برای آنکه شناخته گردند و اذیت نشوند، نزدیک تر است؛ و خدا آمرزنده و مهربان است». {V احزاب (۳۳)، آیه ۵۹. {V با این حال، ممکن است گروهی از ارازل و اوباش به هتک حیثیت زنان مؤمن ادامه دهند. در این صورت، حاکم اسلامی وظیفه دارد با شدت تمام با این افراد بیمار دل برخورد کند. بنابراین، مسأله حفظ پوشش و عدم مزاحمت برای بانوان تنها یک

توصیه اخلاقی نیست و حکمی اسلامی و حکومتی به شمار می آید: A {لَنْ لَمْ يَنْتَه الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِبَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا * مَلْعُونِينَ أَيْمًا تُقْفُوا أَخَذُوا وَقُتِلُوا تَقْتِيلًا}؛ A {اگر منافقان و بیماردلان و کسانی که در شهر نگرانی به وجود می آورند، از کارهای خود دست بردارند، ما تو را علیه آن ها بر خواهیم انگیخت و تو را سخت بر آنان مسلط می کنیم تا جز مدتی اندک در همسایگی تو زندگی نکنند؛ از رحمت خدا دور گردیدند و هر کجا یافت شوند دستگیر و به سختی گشته خواهند شد.} V {همان، ۶۰ و ۶۱. V} در این آیات، سه مطلب مهم قابل توجه می نماید: ۱. «جلیاب» چیست و نزدیک کردن آن یعنی چه؟ ۲. «فلسفه» پوشش اسلامی ۳. «مجازات» افراد مزاحم V {مجازات این گونه افراد از نظر اسلام بسیار شدید است و بعد از ارشاد و امر به معروف و نهی از منکر، چنانچه این بیماردلان از عمل زشت خویش دست بردارند، باید از جامعه اسلامی تبعید شوند؛ (مسأله حجاب، ص ۱۶۴) و در صورت استمرار، در ردیف مجاربان با حکومت اسلامی جای می گیرند و به حکم قرآن اعدام می گردند. (المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۸، ص ۳۶۱ و ۳۶۲) V {T} چه نوع پوششی توصیه شده است؟ T {در مفهوم جلیاب اختلاف نظر وجود دارد. آنچه، با توجه به کتب لغت V} ر. ک: مسأله حجاب، ص ۱۵۸ و ۱۵۹؛ قاموس قرآن، ج ۲، ص ۴۱ و ۴۲. (این کتاب ها کلمات اهل لغت را ذکر کرده اند؛ مانند تعبیر به «الجلیاب: القمیص أو الثوب الواسع» یا «الجلیاب ثوب واسع من الخمار دون

الرداء تُغَطِّي به المرأة رأسها و صدرها) {V} و گفتار مفسران شیعه مانند علامه طباطبایی {V} الميزان في تفسير القرآن، ج ۱۶، ص ۳۶۱. (هو ثوب تشتمل به المرأة فيغطي جميع بدنها) {V} و فيض كاشاني {V} تفسير الصافي، ج ۴، ص ۲۰۳. {V} و اهل سنت مانند قرطبي {V} الجامع لأحكام القرآن، ج ۱۴، ص ۱۵۶. {V} صحيح تر به نظر می رسد، آن است که «جلباب» ملحفه و پوششی چادر مانند است نه روسری و خمار. از ابن عباس و ابن مسعود روایت شده که منظور عبا است. پس جلباب لباس گشاد و پارچه ای است که همه بدن را می پوشاند. ضمناً همان طور که مفسران بزرگ مانند شیخ طوسی و طبرسی فرموده اند، در گذشته دو نوع روسری برای زنان معمول بود: روسری های کوچک که آنها را «خمار» یا «مقنعه» می نامیدند و معمولاً در خانه از آن استفاده می کردند؛ و روسری های بزرگ که مخصوص بیرون خانه به شمار می آمد. زنان با این روسری بزرگ که جلباب خوانده می شد و از «مقنعه» بزرگ تر و از «رداء» کوچک تر است و به چادر امروزی شباهت دارد، مو و تمام بدن خود را می پوشاندند. {V} درباره جلباب گفته اند: آن روسری خاصی که بانوان هنگامی که برای کاری به خارج از منزل می روند، سر و روی خود را با آن می پوشند؛ «الجلباب خمار المرأة الذي يغطي رأسها و وجهها اذا خرجت لحاجة» (التبيان في تفسير القرآن، ج ۸، ص ۳۶۱؛ مجمع البيان، ج ۸ - ۷، ص ۵۷۸) {V} نزدیک ساختن جلباب {H} «يدنين عليهن من جلابيهن» {H} - کنایه از پوشیدن چهره و سر و گردن با آن است. {V} مجمع البيان، ص ۵۸۰؛ الميزان، ج ۱۶، ص ۳۶۱. {V} یعنی چنان نباشد که

چادر یا رو پوش های بزرگ (مانتو) تنها جنبه تشریفاتی و رسمی داشته باشد و همه بیکرشان را نپوشانند. زنان حق ندارند چنان چادر بپوشند که نشان دهد اهل پرهیز از معاشرت با مردان بیگانه نیستند؛ از نگاه چشم های نامحرم نمی پرهیزند و از مصادیق «کاسیات عاریات» V؛ زنانی که ظاهراً پوشیده هستند ولی در واقع برهنه اند، روی عن رسول الله (ص): «صنغان من اهل النار لم أرها قوم معهم سیاط كأذناب البقر يضربون بها الناس و نساء کاسیات عاریات، ممیلات مائلات، رؤسهن کأسنمه البخت المائله ...» (میزان الحکمه، ج ۲، ص ۲۵۹) V شمرده می شوند. قرآن فرمان می دهد: بانوان با مراقبت جامه شان را بر خود گیرند و آن را رها نکنند تا نشان دهد اهل عفاف و حفظ به شمار می آیند. تعلیل پایانی آیه نیز بیانگر همین امر است؛ یعنی آن پوششی مطلوب است که خود به خود دورباش ایجاد می کند و ناپاکدلان را نومید می سازد. V مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۱۶۰ و ۱۶۱. T؛ چرا پوشش ضرورت دارد؟ T خداوند متعال درباره علت ضرورت پوشش اسلامی می فرماید: A «ذَلِكْ أَذْنَىٰ أَنْ يُعْرَفَ فَلَا يُؤْذَنُ» A. برخی این آیه را چنین معنا کرده اند: «بدین وسیله شناخته می شوند آزادند نه کنیز؛ پس با آزار و تعقیب جوانان رو به رو نمی شوند. بنابراین، در عصر حاضر که مسأله بردگی از میان گرفته، این حکم نیز منتفی می شود؛ ولی باید گفت: V؛ آسیب شناسی حجاب، ص ۱۹. V ایجاد مزاحمت و آزار کنیزان نیز روا نیست. حقیقت آن است که وقتی زن پوشیده و با وقار از خانه بیرون رود و جانب عفاف و پاک دامنی را رعایت کند، فاسدان و مزاحمان جرأت هتک حیثیت او را در

خود نمی یابند. بیمار دلانی که در پی شکار می گردند، فرد دارای حریم را شکاری مناسب نمی بینند. در روایات آمده است: {H} «المرأه ریحانه» {V؛ H} و سائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۲۰. {V} «زن همچون ریحانه یا شاخه گلی ظریف است.» بی تردید اگر باغبان او را پاس ندارد، از دید و دست گلچین مصون نمی ماند. قرآن کریم، زنان ایده آل را که در بهشت جای دارند، به مروارید محجوب و پوشیده در صدف تشبیه می کند: {A} «كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ» {V؛ A} واقعه (۵۶)، آیه ۲۳. {V} افزون بر این، گاه آنها را به جواهرات اصیلی چون یاقوت و مرجان که جواهر فروشان در پوششی ویژه قرار می دهند تا همچون جواهرات بیدلی به آسانی در دسترس این و آن قرار نگیرند و ارزش و قدرشان کاستی نپذیرد، تشبیه می کند. {V} عامری، حمیده، گستره عفاف به گستردگی زندگی، کتاب زنان، شورای فرهنگی اجتماعی زنان، ش ۱۲، ص ۱۱۷. {V} بر این اساس، مرحوم علامه طباطبایی {V} المیزان، ج ۸، ص ۳۶۱. {V} همین تفسیر را بر می گزیند. استاد شهید مطهری در این باره می فرماید: «حرکات و سکانات انسان گاهی زبان دار است. گاهی وضع لباس، راه رفتن، سخن گفتن زن معنا دار است و به زبان بی زبانی می گوید: دلت را به من بده، در آرزوی من باش، مرا تعقیب کن؛ گاهی بر عکس، با زبان بی زبانی می گوید: دست تعرض از این حریم کوتاه است.» {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۱۶۳. {V} البته باید اعتراف کرد تاکنون بیشتر نوشته های مربوط به پوشش، نقطه نظر را بر حجاب زن معطوف کرده و کمتر به پوشش مرد توجه نموده اند که البته این یک امر عادی و طبیعی است چرا که زن مظهر جمال و زیبایی

و مرد مظهر شیفتگی است. ولی پوشش مردان نیز در ابعاد مختلف فرهنگی، اجتماعی حائز اهمیت است. از این رو اسلام برای ثبات و پایداری جامعه درباره پوشش زن و مرد توجه بسیار نموده خداوند متعال می فرماید: **A**؛ «یا بنی آدم! لباسا یوارى سوءاتکم و ریشا» **A**؛ «ای فرزندان آدم! لباسی برای شما فرستادیم که اندام (عورت) شما را می پوشاند و مایه زینت شما است» **V** اعراف (۷)، آیه ۲۶. **V** خداوند متعال در حق مردان می فرماید: **A**؛ «قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم و یحفظوا فروجهم» **V**؛ **A**؛ «نور (۲۴)، آیه ۳۰. **V**؛ **A**؛ «به مؤمنان بگو چشم های خود را (از نگاه به نامحرمان) فرو گیرند و عفاف (عورت) خود را حفظ کنند». و در حق زنان نیز می فرماید: **A**؛ «و قل للمؤمنات یغضن من ابصارهن و یحفظن فروجهن» **A**؛ «و به زنان با ایمان بگو چشم های خود را (از نگاه هوس آلود) فرو گیرند و دامان (عورت) خویش را حفظ کنند» **V**؛ همان، آیه ۳۱. **V**؛ در این راستا ذکر چند نکته ضروری می نماید: ۱. فقها فرموده اند زن نباید به بدن مرد نامحرم (به جز سر و صورت و گردن) نگاه کند و این حکم دلیل قطعی دارد که در جای خود بیان شده است. ۲. ممکن است نگاه زن به بدن مرد نامحرم حرام باشد ولی پوشش آن از سوی مرد واجب نباشد همان گونه که نگاه مرد به صورت و دست های زن از روی شهوت حرام است ولی پوشش آن از سوی زن واجب نیست. ۳. مردان می توانند با لباس آستین کوتاه در مجامع عمومی نمایان گردند. اکنون این پرسش پیش می آید که اگر مردی با این وضعیت بیرون آید و بداند زنان از

روی تعمد و لذت به بدنش نگاه می کنند، آیا از نظر شرعی مرتکب گناه شده؟ دو نظر در اینجا مطرح است. برخی فتوا به حرمت داده و عده ای از جواز سخن گفته اند. اصلی ترین مستند و مبنای این حکم قاعده فقهی «اعانه بر اثم» است که در فقه کاربرد فراوانی دارد. معنای قاعده این است که هر کس زمینه تحقق و پیاده شدن گناه را برای دیگری فراهم سازد. خود نیز مانند انجام دهنده ی آن گناهکار است. در مقابل برخی مراجع اظهار می دارند که آنچه حرام است «تعاون بر اثم» بوده نه «اعانه بر اثم» این دو با یکدیگر متفاوت است. «تعاون بر اثم» یعنی همکاری و شرکت چند نفر در انجام گناه به گونه ای که همگی به طور مستقیم آن را انجام دهند. به همین جهت برخی مراجع گفته اند اگر مردان با لباس آستین کوتاه بیرون آیند به قصد اینکه زنان به او نگاه کنند، شریک گناه گردیده و قاعده فقهی در حقیقت پیاده می شود. اما اگر به این انگیزه نباشد، اشکالی ندارد. و از آنجا که تشخیص انگیزه افراد مشکل است به جوانانی که در خیابان و پارک ها به بازی فوتبال مشغول بوده و یا در جاده ها به دوچرخه سواری مشغول هستند. وجوب امر به معروف محرز نمی شود. بر اساس آن چه گفته شد فتوای مراجع درباره پوشش لباس آستین کوتاه مردان متفاوت است و هر کس باید به نظر مرجع تقلید خود عمل کند. ولی مسئولان دانشگاه ها و مدیران مدارس و... حق دارند مقرراتی را طبق مصالحی که در نظر دارند برای محدوده ی خود وضع نمایند. و شرایطی برای نوع لباس دانشجویان مقرر

نمایند. و این کار به آن معنا نیست که حلالی را حرام کرده و بر خلاف نظر شرع عمل نموده اند؛ بلکه این حق برای مدیریت هر مجموعه محفوظ است. البته باید از افراط و تفریط و اعمال سلیقه های شخصی اجتناب شود. و مصالح کل مجموعه در نظر گرفته شود، و تنها به منظور ایجاد فضای سالم و آرامش روانی مجموعه حدود و مقررات تعیین گردد. در پایان توجه شما را به استفتائات برخی مراجع جلب می کنیم: امام خمینی، آیت الله فاضل و آیت الله نوری همدانی: پوشش بدن بر مرد واجب نیست هر چند بدانند زنان از روی تعمد و لذت به او نگاه می کنند. {V} العروه الوثقی، حاشیه، احکام النکاح، مسئله ۵۱. {V} آیت الله خویی، آیت الله گلپایگانی، آیت الله اراکی و آیت الله وحید خراسانی: پوشش بدن بر مرد واجب نیست ولی اگر بدانند زنان از روی تعمد و لذت به او نگاه می کنند پوشش آن به جز صورت، دستها، گردن و پا واجب است. {V} العروه الوثقی، حاشیه، احکام النکاح، مسئله ۵۱ و هدایه العباد، ج ۲، مسأله ۱۰۶۸ و استفتاء از محضر آیت الله وحید خراسانی. {V} آیت الله بهجت: احتیاط واجب است که مرد بدن خود را (به جز مواردی که به طور غالب باز است مانند سر و صورت) در برابر نامحرم بیوشاند هر چند کمک بر حرام نباشد (یعنی هر چند ندانند به او نگاه می کنند). {V} توضیح المسائل، مسأله ۱۹۳۳ و ۱۹۳۷. {V} مقام معظم رهبری، آیت الله مکارم: استفاده از لباس آستین کوتاه برای مردان اشکالی ندارد مگر در مواردی که بدانیم مفاسد خاصی بر آن مترتب می شود. {V} استفتاءات، ج ۱، س ۸۳۴، آیت الله مکارم و دفتر استفتاءات مقام معظم

رهبری. {V} آیت الله تبریزی: سزاوار نیست برای مؤمن که با لباس آستین کوتاه در مجامع عمومی ظاهر شود. {V} دفتر استفتاءات آیت الله تبریزی. {V} آیت الله صافی: احتیاط واجب است که مرد لباس آستین دار بر تن کند در جایی که معرض نگاه زنان نامحرم است. {V} جامع الاحکام، ج ۲، ص ۱۷۲۲. {V} البته باید دانست اختلاف نظر مراجع پیرامون پوشش مرد در جای است که هیچ گونه مفسده ای به همراه نداشته باشد و گرنه همه اتفاق دارند چنانچه جوانان با لباس آستین کوتاه در مجامع عمومی ظاهر شوند و مفسده ای در فضای جامعه ایجاد نمایند، پوشیدن این نوع لباس ها حرام می باشد.

حجاب منحصر در چادر و حتی مانتو نیست، بلکه هر لباسی که غیر از وجه و کفین (دست ها تا مچ) را بپوشاند و موجب تحریک و جلب توجه نامحرم نگردد کافی است ولی باید توجه داشت که همان طور که بقیه واجبات دارای مراتب مختلفی می باشند حجاب نیز دارای مراتب خوب، متوسط و خوب تر است و چادر حجاب برتر بانوان محسوب می گردد. در این جا چند نکته وجود دارد که برای روشن شدن آنها باید دید اساساً فلسفه حجاب چیست؟ حجاب دو فلسفه اساسی دارد که با یکدیگر ارتباط تام دارند: (۱) مصونیت زن در برابر طمع ورزی های هوس بازان. (۲) پیشگیری از تحریکات شهوانی خارج از ضوابط و هنجارهای الهی و تأمین سلامت و بهداشت معنوی جامعه. حجاب با چنین نقش و کارکرد مهم و اساسی پیامی قاطع و کوبنده با خود دارد، و آن این است که در برابر همه مردان اجنبی نوعی هشدار و اعلام «دور باش!» می دهد، اکنون باید دید چه عواملی در رساندن این پیام و اثرگذاری

آن مؤثر است: {T۱} حدود و میزان پوشش: T} بدون شك هر اندازه بدن زن پوشیده تر باشد نقش نیرومندتری در دورسازی دیدگان نظاره گرایفا می کند. اگر نگاه های آلوده را همچنان که در روایات آمده است «تیره های زهر آلود شیطان» بدانیم، پوشش زن همانند قوسی است که تیر از آن کمانه می کند و منحرف می شود و از اصابت و نفوذ در هدف باز می ماند. بر عکس هر اندازه بدن زن برهنه تر باشد تیره های شیطانی را بیشتر متوجه خود ساخته و از آن آسیب خواهد دید. از همین روست که چادر را حجاب برتر شناخته اند، زیرا با وجود شرایط دیگر، بیشترین پوشش و مطمئن ترین مصونیت را فراچنگ می آورد. {T۲} کیفیت پوشش: T} میزان ضخامت و حتی کیفیت دوخت لباس خود بخش مهمی از حجاب را تشکیل می دهد بدون شك لباس های نازک و تنگ و بدن نما فرودگاه پیکان مسموم شیطان و موجب خیره شدن چشم های هرزه و آلوده و به فساد کشاننده جامعه است. در مقابل لباس های غیربدن نما، دیده ها را از خود دور می سازد، و سلامت معنوی نفوس را تأمین می کند. {T۳} رنگ ها: T} تردیدی نیست که برخی از رنگ ها دیده ها را خیره می سازد، و پاره ای دیگر نگاه ها را از خود می راند و دور می سازد. اکنون سؤال می شود کدامیک از این دو برای تأمین حجاب واقعی و مصونیت معنوی جامعه و خیره نکردن چشم ها و بر نیفروختن آتش شهوت مفیدتر است؟ مگر ما در جامعه ای زندگی نمی کنیم که میلیونها جوان در اوج غریزه جنسی به سر می برند و در سخت ترین شرایط جوانی از امکان ازدواج محرومند و کافی است با اندک جرقه ای شعله های غریزه در وجودشان برافروخته شود و به انواع گناهان

و ناراحتی‌ها مبتلا- گردند؟ پس چرا به هر وسیله ممکن - حتی با گزینش رنگ مناسب لباس در جامعه - به سلامت دینی و روحی و روانی آنان کمک نکنیم و موجب جلب توجه آنان و قرارگرفتن شان در دام مفاسد نشویم؟ در عین حال علمای دین نسبت به خصوص رنگ‌ها تأکید چندانی نکرده، ولی بر این مسأله پای می‌فشارند که لباس نباید موجب جلب توجه و عواقب سوء ناشی از آن باشد. از این رو است که در طول تاریخ زنان مسلمان به میل خود لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و این سنت حسنه مورد تقریر و پذیرش پیامبر(ص) و امامان(ع) قرار گرفت، زیرا آنان به این وسیله احساس امنیت و مصونیت بیشتری می‌کردند، {V.ر.ک: حجاب در ادیان الهی، محمدی‌آشنائی} T۴. {V} شیوه‌های رفتاری: T؛ طرز صحبت و چگونگی راه رفتن و ... نیز بخشی از حجاب به معنای وسیع کلمه است. حفظ وقار و متانت هم همان نقشی را دارد که پوشش زن دارد و عدم رعایت آن نیز برآیندی چون برهنگی در پی دارد. از این رو قرآن مجید یکی از صفات خوب زنان مؤمن را که در رفتار دختران شعیب بیان می‌کند همان «حیا» و وقار است. T؛ نظام اسلامی و بدحجابی {T} از آنجا که انسان موجود اجتماعی است، جامعه بزرگی که در آن زندگی می‌کند، از یک نظر همچون خانه او است و حریم آن همچون حریم خانه او محسوب می‌شود. پاکی جامعه به پاکی او کمک می‌کند و آلودگی آن، به آلودگی اش می‌افزاید! روی همین اصل در اسلام با هر کاری که جو جامعه را مسموم یا آلوده کند به شدت مبارزه شده است؛

چرا که گناه، همانند آتش است. هنگامی که در نقطه ای از جامعه این آتش روشن شود، بکوشیم آن را خاموش یا محاصره کنیم. اما اگر به آتش دامن زنیم و آن را از نقطه ای به نقطه دیگر ببریم و یا آن را به حال خود واگذاریم، حریق همه جا را فرا خواهد گرفت و کسی قادر بر کنترل آن نخواهد بود! از این گذشته عظمت گناه در نظر مردم و حفظ ظاهر جامعه از آلودگی های خود سد بزرگی در برابر فساد است. اشاعه فحشا و نشر گناه و تجاهر به فسق و تسامح در این موضوع، این سد را می شکند و گناه را در اذهان کوچک و آلودگی به آن را ساده می نماید. بر همین مبنا حکومت اسلامی، موظف است جلوی منکرات را بگیرد. این به معنای تحمیل به حجاب نیست؛ بلکه نوعی واکنش در مقابل بیماری های روانی و معنوی است. در جامعه اسلامی همه وظیفه دارند به بهداشت روانی و سلامت روحانی توجه کنند. این همان امر به معروف و نهی از منکر و نظارت ملی است. حاکمان اسلامی موظف اند موانع رشد فضایل انسانی را از بین ببرند و این در حقیقت بستر سازی برای سلامت روانی جامعه است و در زمان پیامبر و امام علی(ع) نیز هر چند زنان بدحجاب وجود داشته؛ اما قرآن با این پدیده برخورد کرده است، به دنبال آن دیگر آنها نمی توانستند هر طور دلشان خواست در اجتماع ظاهر شوند؛ حتی اقلیت های مذهبی نیز موظف به رعایت مقررات اسلامی در جامعه اسلامی بوده اند. در آیات ۳۱ سوره «نور» و ۳۴ و ۵۹ سوره «احزاب» کیفیت رفتار اجتماعی زن

مورد توجه قرار گرفته است. نیز از آیات امر به معروف و نهی از منکر می توان استفاده کرد که جلوی هر گونه منکر و زشت، باید ایستاد و اجازه ظهور و بروز به آن نداد. در هر صورت هنجارهای دینی در جامعه را باید به اجرا گذاشت و نمی توان تنها به عقیده و میل مردم اکتفا کرد. فکر کنید چقدر از مردم حاضرند با میل و رغبت و از روی اعتقاد، از رشوه گرفتن و اختلاس اجتناب کنند؟ چقدر حاضرند از شراب و زنا با میل و رغبت احتراز نمایند تا آنها را آزاد گذاشت که در عمل هم با میل و رغبت وظایف خویش را اجرا کنند؟! این موضوع منحصر به کشور ما نیست. در هر کشوری یک سلسله دستوراتی است که به اجبار آنها را به اجرا می گذارند. در کشوری مثل فرانسه _ که آن را مهد آزادی می شمارند _ چگونه به اجبار دختران را وادار به بی حجابی می کنند تا به مدرسه یا دانشگاه راه یابند! تفاوت در جامعه اسلامی و غیراسلامی در نوع هنجارها است؛ نه چگونگی برخورد با آنها. بسیاری از حکمت ها و فلسفه های حجاب امروزه روشن شده است؛ از جمله: ۱. پوشش امری غریزی و فطری برای بشر است. کاوش های باستان شناسی نشان می دهد که از دیر زمان بشر در حد امکان نسبت به مسئله پوشش اهتمام ورزیده است و همه صاحبان ادیان نیز آن را سرلوحه عمل قرار داده اند. ۲. مستور بودن زیبایی ها و جاذبه های جنسی زن و مرد، آنها را از معرض دید و طمع ورزی شهوت پرستان هرزه محافظت می کند و امنیت و بهداشت روانی جسمی آنان را

تأمین می کند. ۳. برهنگی راهبر به سوی بی بند و باری و لجام گسیختگی جنسی است که عواقب شوم و زیانباری دارد: ۱-۳. گسترش فساد و ناهنجاری های اجتماعی، ۲-۳. شیوع بیماری هایی چون سفلیس سوزاک ایدز و...، ۳-۳. سست شدن پیمان مقدس خانواده، گسترش آمار طلاق و فزونی عقده های روحی در کودکان، ۴-۳. زیاد شدن فرزندان نامشروع. اینها و ده ها مشکل اجتماعی دیگر، عواقب شومی است که جهان غرب را سخت برآشفته است و ستاره تمدنش را به افول می کشاند تا آنجا که حتی فریاد متفکران ماتریالیستی چون راسل را برآورده و جهان را سخت بر آنان تنگ کرده است. اما مکتب گران قدر اسلام در پرتو هدایت های نورانی اش (همچون حجاب) از اساس با این جریان ویرانگر به مبارزه برخاسته و حجاب را دژی استوار برای صیانت فرد و جامعه از آسیب های بی شمار قرار داده است. از همین رو است که استعمارگران برای تخریب جوانان و در بند کشیدن آنان و گسترش اهداف ظالمانه خویش، از بی حجابی و برهنگی به عنوان ابزاری قوی سود می جویند. در هر صورت، موضوعاتی نظیر حفظ نظام اجتماعی، بقای نسل و خانواده، تأمین سلامت فکری و روحی _ روانی افراد جامعه و فراهم کردن بستری مناسب و محیطی سالم برای پرورش و تکامل مادی و معنوی انسان و بالآخره پرهیز از عواقب شومی که جوامع دیگر به دلیل رعایت نکردن این قیبل محدودیت ها گرفتار آن شده و یادار آن دست و پا می زنند و... نظام اسلامی را ملزم به اجرای این حکم ارزشمند الهی کرده است. ۷} برای آگاهی بیشتر ر.ک: مرتضی مطهری، فلسفه حجاب؛ غلامعلی حداد عادل، فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی } ۷

سوال ۳

سوال :

این درسته که زنان

باید حجاب خود را رعایت کنند اما چرا باید در جامعه ما قانون حجاب اجباری باشد؟ پس آزادی چه می شود؟ اگر ممکن است شمه ای از چگونگی تصویب قانون اجباری شدن حجاب و باز خوردهای آن در جامعه و نظر امام(ره) و دیگر مسئولین و متفکران آن زمان را بیان کنید.

جواب :

۱- از آن جا که انسان یک موجود اجتماعی است جامعه بزرگی که در آن زندگی می کند از یک نظر همچون خانه او است و حریم آن همچون حریم خانه او محسوب می شود پاکی جامعه به پاکی او کمک می کند و آلودگی آن به آلودگیش روی همین اصل در اسلام با هر کاریکه جو جامعه را مسموم یا آلوده کند شدیداً مبارزه شده است ؛ چرا که گناه همانند آتش است هنگامی که در نقطه ای از جامعه این آتش روشن شود باید سعی و تلاش کرد که آتش خاموش یا حداقل محاصره گردد اما اگر به آتش دامن زنیم و آن را از نقطه ای به نقطه دیگر ببریم حریق همه جا را فرا خواهد گرفت و کسی قادر بر کنترل آن نخواهد بود و از این گذشته عظمت گناه در نظر عامه مردم و حفظ ظاهر جامعه از آلودگیها خود سد بزرگی در برابر فساد است اشاعه فحشا و نشر گناه و تجاهر به فسق و تسامح در این موضوع این سد را می شکند گناه را کوچکی کند و آلودگی به آن را ساده می نماید. ۲- حکومت اسلامی موظف است جلو منکرات را بگیرد و این به معنای اجبار به حجاب نیست بلکه نوعی واکنش در جامعه در مقابل بیماریهای روانی است و در جامعه اسلامی

احاد محروم وظیفه دارند به بهداشت روانی و سلامت روحانی توجه کنند و این همان امر بهمعروف و نهی از منکر و نظارت ملی است. و حاکمان اسلامی موظفند عوامل مزاحم رشد فضائل انسانی را از بین ببرند و این در حقیقت بستر سازی برای سلامت روانی جامعه است. ۳- اینکه گفته اید در زمان پیامبر و امام علی(ع) زنان بد و بی حجاب وجود داشته است درست است اما این بدین معنا نیست که آنها می توانستند هر جور که دلشان می خواست در اجتماع ظاهر شوند اثبات این مدعا مشکل است چونکه کسانی که در قلمرو حکومت اسلامیزندگی می کردند قوانین اسلامی را به ظاهر رعایت می کردند حتی اقلیت های مذهبی نیز موظف به رعایت مقررات اسلامی در جامعه اسلامی بوده اند و این مطلب در کتب فقهی آمده است آنچه که در زمان پیامبر اسلام(ص) معمول بوده حجاب نداشتن کنیزگان بوده است آن هم در حدسرو گردن لذا به زنان آزاد مسلمان دستور داده شده که حجاب اسلامی را کاملاً رعایت کنند تا از کنیزگان شناخته شوند؛ ۴- بنابراین در آیات ۳۱ سوره نور و ۳۴ و ۵۹ سوره احزاب کیفیت حرکات در روابط اجتماعی زن مورد توجه قرار گرفته است و بالاتر از این ها از آیات امر به معروف و نهی از منکر می توان استفاده کرد که جلو هر گونه منکر و زشت باید ایستاد و اجازه ظهور و بروز به آننداد. و در حکومت پیامبر(ص) و امام علی(ع) نیز چنین بوده است و روایات که حدود و تعزیرات بیان می کند به نوعی این مطلب را اثبات می کند که در آن زمان (هرزه) آزاد نبودند به دلخواه

عمل کنند. }]

سوال ۴

سوال :

شهید مطهری در کتاب «مسأله حجاب» چگونه به دو ایرادی که بر حجاب گرفته می شود در رابطه با رکود فعالیتها و سلب آزادی، جواب می دهد؟

جواب :

پاسخ شهید مطهری به اشکال حجاب و سلب آزادی :

فرق است بین زندانی شدن زن در خانه و پوشیده بودن او. در اسلام بحثی درباره محبوس ساختن زن وجود ندارد. حجاب وظیفه خاصی برای زن در چگونگی معاشرت است که نه منافی کرامت اوست و نه از جانب

مرد بر او تحمیل گشته است. رعایت قوانین اجتماعی، مخصوص به اسلام و حجاب نیست، بلکه در همه کشورهای متمدن هم وجود دارد و مسلماً رعایت هر قانونی موجب مقید ساختن افراد در معاشرتهای اجتماعی

می شود. هدف اسلام کرامت بخشیدن به زن است که با وقار و متین باشد و به گونه ای رفتار کند که مورد توجه نگاههای شهوت آلود مردان قرار نگیرد. حال قانونی به نام حجاب با چنین هدفی، از چه کسی سلب آزادی می کند؟ مرد، زن، اجتماع، یا هیچ یک؟

اسلام خروج زن از خانه، خرید کردن و دیگر فعالیتهای اجتماعی او را منع نکرده، بلکه تنها برای تامین

آزادی همه اقشار جامعه، حدودی برای رفتار اجتماعی زن در نظر گرفته که عبارت است از پوشیده بودن

و پرهیز از خود نمایی و همچنین اجازه خواستن از شوهر در اموری که به مصالح و قوام رابطه خانوادگی

مربوط می شود.

پاسخ شهید مطهری به اشکال حجاب و رکود فعالیتها:

این اشکال بر حجاب نوع هندی یا یهودی یا ایران باستان وارد است، در حالی که حجاب اسلامی هیچ گاه حکم به حبس زن در خانه نمی دهد تا جامعه راز وجود و استعدادهای او محروم نماید، بلکه حدودی را تعیین می کند که زن با عمل به آن حدود، از چشم

چرانی و فساد اخلاق مردان در امان باشد و خود نیز با وقار در عرصه

اجتماع ظاهر شود.

نکته عجیب آنکه مخالفین به بهانه این که حجاب نیمی از افراد اجتماعی را فلج کرده است با ترویج بی حجابی

و بی بندوباری نیروی تمام افراد جامعه رافلج می کنند.

نتیجه این می شود که در جوامع مسلمان متجدد مآب، فقط در روستاها و خانواده های بسیار متدین، زنان با

لباس ساده در اجتماع ظاهر می شوند و به فعالیت اقتصادی مفید می پردازند و گر نه سایر زنان برای

خود آرایبی و آرایش، جز استهلاک ثروت و وقت، و فاسد کردن اخلاق اجتماع و خانواده، کار دیگری نمی کنند و

عده ای جاهل، نام این را فعالیت و آزادی زن می گذارند. منبع: مساله حجاب/استاد مطهری/صص ۹۷-۱۲۲/بحث پاسخ به ایرادها و اشکالهای وارد بر مساله حجاب

۲-خلاصه آثار استاد/دفتر ۴/مقام زن/ص ۱۱۱-۱۰۹/

سوال ۵

سوال :

آیا یک مرد جوان می تواند به یک زن جوان که حجاب مناسبی دارد مرتباً تذکر دهد که شما باید از چادر که حجاب برتر است استفاده کنید؟

جواب :

در قرآن کریم آمده است : و لا یبدین زینتهن الا ما ظهر منها ولیضربن بخرهن علی جویبهن (۱) و زینت و آرایش خود جز آنچه قهراً ظاهر می شود بر بیگانه آشکار ن سازند و باید سینه و بردوش خود را بمقنعه پوشانند .

در این آیه به زنها دستور داده شده است که زینتهای خویش را ، بغیر از آنچه که به طور طبیعی آشکار است از نا محرم پوشانند و مقنعه ای تا روی سینه ، سر کنند .

در آیه ای دیگر حضرت حق می فرماید : یا ایها النبی قل لاوزاجک و بناتک و نساء المؤمنین یدنین علیهن من جلا

بیهن ذلک ادنی ان یعرفن فلا یؤذین (۲) ای پیامبر با زنان و دختران خود و زنان مؤمنان بگو که خویشتن را بچادر فرو پوشند که این کار برای اینکه آنها (بعفت و حریت) شناخته شوند تا از تعرض و جسارت (هوس رانان) آزار نکشند برای آنها بهتر است .

مراجع تقلید با استناد به آیات و روایات ، معتقدند که زن باید به هر وسیله ای اندام خود را از دید نا محرم محفوظ کرده ، حجم بدنش را بپوشاند .

لذا حجاب ، منحصر در چادر و حتی مانتو نمی باشد ؛ بلکه هر لباسی که غیر از وجه و کفین (دستها تا مچ و صورت) را بپوشاند و موجب تحریک و جلب توجه نا محرم نگردد کافی است ؛ ولی باید توجه داشت که همان طور که بقیه ی واجبات ، دارای مراتبی مختلف می باشد ، حجاب نیز دارای مراتب متوسط ، خوب و خوبتر است و چادر ، حجاب برتر بانوان محسوب می شود .

بنابراین بهتر است اطرافیان را نه بصورت آمرانه بلکه با لفظی توأم با مهر و محبت به سمت حجاب برتر ، یعنی چادر تشویق کنیم و پس از ذکر محاسن و مزیت های چادر آنها را در انتخاب آزاد بگذاریم .

مقام معظم رهبری در تأیید اینکه حجاب برتر چادر است می فرمایند :

من می گویم چادر ، هم بهترین نوع حجاب است و هم یک نشانه ی ملی است که هیچ منافاتی با هیچ نوع تحرکی از زن ندارد ، البته می توان محجبه بود ولی چادر نداشت منتها همین جا

هم

باید آن مرز را پیدا کرد ، عده ای از چادر فرار می کنند به خاطر اینکه هجوم تبلیغاتی غرب ، دامن گیرشان نشود تصور نکنید اگر ما فرضاً چادر را کنار گذاشتیم آن مقنعه ی کذایی را درست کردیم دست از سر ما بر می دارند . آنها به این چیزها قانع نیستند بلکه می خواهند همان فرهنگ منحوس خودشان را در اینجا مثل زمان شاه که زن اصلاً حجاب و پوشش نداشت عمل شود . (۴)

وظیفه ی ما روشنگری و آگاهی دادن به قشر زنان ، در خصوص داشتن حجابی مناسب است ؛ تصور می کنم تذکر دادن مکرر به داشتن حجاب برتر ، آنهم به کسی که حجاب مناسبی دارد ، نه تنها تأثیر مثبت نمی گذارد بلکه چه بسا موجبات دلزدگی و ترک حجاب مناسب را نیز فراهم کند .

البته اگر این آقای جوان از محارم او نباشد ، به هیچ وجه حق چنین تذکری را ندارد ؛ چرا که اینگونه تذکرات و ارتباطاتی که دلیلی بر آن وجود ندارد ، خود می تواند زمینه ای برای ایجاد مفسده باشد !

در صورتی که فرد مذکور از کسانی باشد که مسئول حفظ جامعه از فساد هستند (مانند ستاد امر به معروف و نهی از منکر و ...) باز هم چنین حقی ندارد ؛ چون انتخاب نوع حجاب ، امری اختیاری است و ما حق نداریم افراد را ملزم به انتخاب نوعی خاص ، از حجاب کنیم ؛ حتی اگر آن حجاب ، حجاب برتر باشد . مهم اینست که حجاب اسلامی رعایت شود نوع آن و رعایت

سوال ۶

سوال :

در مورد «حجاب و سلامت روانی» توضیح دهید.

جواب :

T {حجاب و سلامت فرد و خانواده T}

بی تردید زندگی اجتماعی _ خواه بر استدلال عقلی و خواه برخواسته فطری و خواه بر بنیان قراردادهای اجتماعی و... بنا شده باشد _ از تأثیر و تأثر متقابل افراد و عملکرد آنها تهی نیست. خوبی ها و زیبایی ها برای فرد و خانواده و جامعه مفید است و زشتی ها و بدی ها نیز به همه زیان می رساند و تأثیر خود را بر تمام اعضا و ارکان جامعه، به جای می گذارد.

مدبر آفرینش _ که خواهان تداوم نسل بشر است _ خود، به قلم تدبیر و تکوین، جاذبه های عقلی، اجتماعی، فطری و زیستی _ جنسی را در آدمیان و حتی حیوانات و گیاهان به ودیعت نهاده است تا در پرتو جذب و انجذاب درونی همیشگی، شعله وجودشان را بر افروخته نگه دارند. خالق هستی برای بقای دیگر موجودات، تنها همین جذب و انجذاب را کافی دانسته؛ ولی برای بقای نسل بشر مسئولیت سپاری را نیز از نظر دور نداشته است؛ زیرا بشر همچون جانوران و گیاهان نیست که نسل وی تنها با جاذبه های زیستی _ جنسی و عشق ورزی آزاد پایدار بماند. نوزاد انسان پس از تولد به تغذیه، نگه داری و پرورش درست نیازمند است و بدون مراقبت های بهداشتی، زیستی و... فرصت حیات نمی یابد. بر این اساس، معمار هستی _ که نهاد آدمی را آن گونه سرشت

و برگنبد تشریح این گونه نوشته است که ازدواج محبوب ترین بنیادها برای بنا نهادن کانون تولد و مهد پرورش و رشد نوع انسان است {V} محمدحسین طباطبائی، المیزان، ج ۳ {V} تا هم جذب و انجذاب به محیط خانواده محدود گردد و هم نسلی سالم و متعادل پرورش یابد. جذب و انجذاب لجام گسیخته هرگز به بقای نسل تن نمی دهد و آن را مزاحم عشق ورزی خود می بیند؛ همان گونه که نسل ناسالم، پدر و مادری نمی شناسد تا آن نژاد را استمرار بخشد. {V} غلامعلی حداد عادل، فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی {V} به این منظور، انتظار می رود معمار نظام تکوین و تشریح در راه نیل به خواست خود، به تدبیر و تشریح لازم دست یازد و اسباب رسیدن به آن هدف را تشریح فرماید. «حجاب» در شمار این اسباب جای دارد. اینک در این نوشتار، با پرداختن به برخی آثار تربیتی و روان شناختی این دو پدیده، سودمندی و ضرر آفرینی هر یک بیان می شود تا هر کس خود آگاهانه تصمیم گیرد.

{T} حجاب و رشد شخصیت {T} «شخصیت» مجموعه افکار، عواطف، عادت ها و اخلاقیات یک انسان است که به تمایز وی از دیگران می انجامد؛ {V} مجموعه مقالات کنفرانس زن، مقاله حجاب و آزادی {V} به عبارت دیگر، مجموعه صفات و ویژگی های جسمی، روانی و رفتاری _ که هر انسان را از انسان های دیگر متمایز می سازد _ شخصیت نام دارد. {V} یوسف کریمی، روان شناسی شخصیت {V} بر این اساس، هر کس شخصیتی دارد که خود را با آن معرفی می کند و دیگران نیز او را با همان ویژگی ها می شناسند. در «روان شناسی کمال»، فرد رشد یافته _ که انسان خواستار تحقق خود (actualizing)

The Self _ person) معرفی می گردد _ این گونه توصیف شده است: انسانی که نیازهای سطوح پایین (نیازهای جسمانی، ایمنی، تعلق، محبت و احترام) را پشت سر نهاده، در صدد استفاده از توانایی ها و قابلیت های خود است و به دنبال به فعلیت رساندن خویشتن و تحقق آن است. {V} دوان شولتس، روان شناسی کمال، گیتی خوشدل {V} اریک فروم، انسان رشد یافته را انسان بارور (Productive person) معرفی می کند و در تعریف او می گوید: وی انسانی است که نیازهای روانی اش را از راه های بارور و خلاق ارضا می کند. {V} سعید شاملو، مکتب ها و نظریه های روان شناسی {V} به عقیده وی مؤثرترین عامل در رشد شخصیت انسان، برآوردن معقول نیازهای روانی است که حیوانات پست، این نوع نیازها را ندارند. انسان سالم نیازهای روانی خود _ نه نیازهای جسمانی مانند گرسنگی، تشنگی، جنسی و.. _ را از راه های خلاق ارضا می کند و اشخاص ناسالم از راه های نامعقول {V} روان شناسی کمال {V} اکنون باید دید فرصت رشد، شخصیت با رعایت حجاب بیشتر فراهم می گردد یا با عدم رعایت آن؟ انسانی که پیوسته نگران زیبایی خود است و بیشتر در جهت معرفی پیکر خود می کوشد، بهتر می تواند قابلیت های خود را بشناسد و به فعلیت برساند یا آنکه سر در باغ اندیشه دارد؟ آیا توجه به نیازهای جسمانی و سطحی، به انسان امکان رشد می دهد یا توجه به نیازهای عالی و مخصوص انسان ها؟ آیا غرق شدن در خود نمایی و جلب توجه دیگران مسیر منتهی به یافتن خویشتن است؟ انسانی که زندگی اش تحت فرمان و اراده اش نیست، در حس هویت یابی خود (of Identity A Sense) دچار شکست شده است {V} علی محمدی، فلسفه حجاب {V} تا چه رسد به

آن که هویتش را به کمال رساند؛ زیرا سلیقه و خواست دیگران، در زندگی اش تأثیر می گذارد و چنان زندگی می کند که دیگران می پسندند، نه آن گونه که خود می پسندد. بی حجاب در اندیشه نمایش خود و زیبایی خویش است. این امر که عقده حقارت (inferiority complex) انسان را می نمایاند، زمینه رشد و تعالی وی را نابود می سازد؛ در حالی که زن مانند مرد یک انسان است و باید از نظر انسانی رشد و تکامل یابد. کسی که با نمایش زیبایی خود و گزینش پوششی ویژه، در اندیشه جلب نظر دیگران به سر می برد، در حقیقت می خواهد با تکیه بر جذابیت های ظاهری خویش _ و نه اصالت ها و ارزش های متعالی خود _ جایی در جامعه بیابد. در واقع او از این طریق اعلام می دارد، آنچه برایش اصل است و اهمیت دارد، «زن بودن» او است، نه انسانیت، اندیشه، لیاقت و کارآیی اش. چنین فردی قبل از همه، اسیر خویش است و به مغازه داری شبیه است که پیوسته در اندیشه تزئین ظاهر و تغییر دکور خود به سر می برد و فرصت پرداختن به آرزوهای بزرگتر را نمی یابد. V} ناتانیل براندل، روان شناسی حرمت خود، هاشمی جمال V}

T} حجاب و حرمت خود (احساس ارزشمندی) T}

از نظر روان شناسی، قطعی ترین عامل رشد انسان، «میزان ارزشی» است که هر فرد برای خود قائل است ۱۹۶. V} The Antecedents of self esteem by sunfran cisco. Esteem} به عبارت بهتر، نافذترین عامل رشد روانی و شخصیتی انسان، سطح حرمت خود (Self _ esteem) او است. درجه ارزیابی فرد از خود، حرمت خود خوانده می شود و در واقع باز خوردی از مورد قبول بودن و مورد قبول نبودن به شمار می آید. این قضاوت

در قالب رفتارهای کلامی و غیر کلامی بروز می کند و گستره ای است که فرد خود را در آن پهنه توانا، مهم، موفق و با ارزش و یا ناموفق و بی ارزش می داند. {V} سید حسن سلیمی، بررسی حرمت خود در نوجوانان...، مجله روان شناسی، شماره ۲ {V}

چنان که گذشت، «سطح حرمت خود» در سازش یافتگی هیجانی، اجتماعی و عاطفی تأثیر بسیار دارد و از عوامل تعیین کننده اساسی در شکل دهی الگوهای رفتاری و عاطفی است؛ به گونه ای که تردید افراد در ارزشمندی شان، به ناتوانی در رسیدن به زندگی عاطفی موزون می انجامد. این افراد همواره از آشکار شدن ناتوانیشان هراسناک اند و صحنه را ترک می کنند. از طرفی خلاقیت با «سطح حرمت خود» رابطه کاملاً مستقیم دارد. {V} مرتضی مطهری، مسأله حجاب، صدرا {V}

به راستی آیا برهنه شدن و کشاندن رفتارهای جنسی به کوچه و خیابان، به آدمی ارزش می دهد و انسان را از احساس ارزش مندی بهره مند می سازد؟ البته شاید احساس رضایت آنی و زود گذر پدید آورد؛ ولی کمتر کسی است که بر خورداری از این حالت و رفتار را ارزش تلقی کند و شخص برخوردار از این روحیه را ارزشمند بداند! افزون بر این، تأمین هر خواسته ای همیشه با احساس رضایت همراه نیست. در جامعه ای که برهنگی تمام شریان های آن را پر کرده و زن و مرد همواره در حال مقایسه داشته ها و نداشته های خویش هستند، انسان ها در تشویش مستمر و دلهره همیشگی فرو می روند؛ زیرا رقابت و مقایسه در میدانی رخ می نماید که ظرفیت رقابت ندارد و بدین سبب، آدمی به تنوع طلبی حریصانه کشیده می شود. بی تردید تا وقتی این اندیشه فضای ذهن آدمی را آکنده

است، فرصتی برای بروز خلاقیت و ابتکار باقی نمی ماند. ذهن مشغول به تصاحب دل دیگران و جلب نظر مردان و پسندیده شدن، هرگز اندیشه علمی را بر نمی تابد و نمی تواند یافته ای تازه عرضه کند. او در پی آن است که در وضعیت موجود پسندیده شود؛ نه آنکه وضعیت را تغییر دهد و با ابتکار و خلاقیت، طرحی نو در اندازد. از سوی دیگر، از آنجا که احساس بی ارزش بودن تمام وجود این افراد را پر کرده است، در پی جبران این کمبود بر می آیند و چون آسان ترین راه رسیدن به این احساس، مقبول دیگران واقع شدن است، از طریق سکس و عرضه پیکر خود، در این مسیر گام بر می دارند تا به شکلی، احساس ارزشمندی از کف رفته خود را جبران کنند. در حالی که شخص برخوردار از حجاب، هرگز چنین نیازی را احساس نمی کند. در نگاه او بهترین راه جبران احساس ارزش مندی، آن است که خود را از دسترس بیگانگان دور نگه دارد و مقام و موقعیت خود را پایین نیاورد. {V} مرتضی مطهری، نظام حقوق زن در اسلام، صدرا {V} گویا از همین رو است که ویل دورانت می گوید: زنان دریافتند که دست و دل بازی مایه طعن و تحقیر است.

بنابراین، چنین افرادی هم ارزش مندی را از کف داده اند و هم در جبران آن به بیراهه رفته اند. راه رسیدن به احساس ارزش مندی پایدار، رفتن در پی کسب صفات ارزشمند و پایدار است.

انسان برخوردار از حجاب، با دور نگه داشتن خود از دسترس دیگران، سطح ارزش مندی خود را ارتقا می بخشد تا آن جا که مرد، نیازمندان به آستان وی روی می آورد. بی تردید اگر

زنان این مفهوم را به طور کامل درک کنند، به پوشیده داشتن و مخفی ساختن بیکر خویش بیشتر گرایش نشان می دهند {V} مرتضی مطهری، مسأله حجاب، صدرا {V} و پی خواهند برد که راه احساس ارزش مندی، در دسترس و مقبول بودن لحظه به لحظه نیست. راسل می گوید: از لحاظ هنری، مایه تأسف است که بتوان به آسانی به زنان دست یافت. ویل دورانت نیز می گوید: آنچه می جوییم و نیاییم، عزیز و گران بها می گردد. {V} مرتضی مطهری، نظام حقوق زن در اسلام، صدرا {V}

ویلیام جیمز به صراحت توصیه می کند: زنان عزّت و احترامشان به این است که به دنبال مردان نروند، خود را مبتذل نکنند و خود را از دسترس مردان، دور نگه دارند. پس حجاب احساس ارزش مندی است که موقعیتی بلند مرتبه برای زنان پدید می آورد و مردان را در محدودیت فرو می برد. اگر چه در بیان به زنان گفته می شود که پوشیده بیرون آید؛ ولی واقعیت آن است که به مرد گفته می شود: بهره برداری جنسی در همه جا ممنوع است؛ چون راه چشم را _ که نافذترین کانال حسی مردان است _ نمی توان سد کرد.

T} حجاب و استحکام خانواده

خانواده با اهمیت ترین نهاد اجتماعی است. «خانواده» کانون عشق و امید و تحقّق آرزوهای آدمی و مرکز تولّد و پرورش نسل بشر است؛ به گونه ای که هیچ جامعه ای نمی تواند بدون خانواده پایدار بماند. در معارف الهی خانواده، مهم ترین جایگاه پرورش انسان است. قرآن کریم همسران را «لباس» یکدیگر می داند و بدین ترتیب نقش هر یک را معین می کند. زن و شوهر نزدیک ترین افراد به یکدیگرند و همچون لباسی، یکدیگر را از آفات و آسیب های عفت

سوز و ایمان برانداز حفظ می کنند. {V} محمدحسین طباطبائی، المیزان، ج ۳ {V} افزون بر این، آنان مانند لباس، مایه وقار و آراستگی یکدیگرند. بی تردید این نقش در پرتو تفاوت زن و شوهر شکل می گیرد. چنانچه زن و شوهر از تعهدات خانوادگی رها باشند، نمی توانند برای یکدیگر چون لباس به شمار آیند و عفت و وقار و شخصیت هم را پاس دارند. حجاب از لوازم سامان یافتن چنین بنیادی است و بی حجابی با آن تعارض آشکار دارد؛ زیرا بی بند و باری در پوشش، بی بند و باری در تحریک و احساس نیاز را در پی دارد و تأمین نیازهای شعله ور، بنیاد خانواده را نشانه می رود. {V} غلامعلی حداد عادل، فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی {V}

غریزه جنسی یکی از علل مهم ازدواج و به وجود آمدن خانواده است؛ اما برای پایداری اش کافی نیست. بعد از ازدواج به تدریج با گذر زمان، اهداف جدیدی شکل می گیرد؛ خواسته های زیستی و جنسی اندک اندک جای خود را به نیازهای روانی و امنیتی و عاطفی و شناختی می دهد و دیگر سرمایه عشق و ورزی به تنهایی برای تأمین اهداف خانواده و خواسته ها کافی نیست. نخستین شرط دستیابی بدین اهداف و تأمین خواست های جدید، آن است که زن و شوهر از هویت و خواست های فردی دست شویند و به سوی بی ریزی هویتی جمعی، گام بردارند. چنانچه هر کس فقط خواهش خویش را پی گیرد؛ یعنی، زن در جهت تجمل و خودنمایی و مورد پسند واقع شدن در اجتماع و جلب توجه مردان گام بردارد؛ در دغدغه مقبولیت خویش فرو رود و نقش مادری را به فراموشی سپارد و از آن سوی مرد در اندیشه رسیدن

به تمکین های نوتر و پر رونق تر به سر برد و نقش پدری را فراموش کند، بنیان خانواده بر باد می رود!! بی تردید کانون خانواده با اموری چون توجه به لباس و بدن و روی و موی و انگشت نما شدن و مشخص تر معرفی کردن خود، پیوند تنگاتنگ دارد و پرداختن بدین امور و فراموش کردن اهداف خانواده و نیازهای برتر، پایه های خانواده را متزلزل می سازد.

T} حجاب و مسئولیت پذیری

هر کس در برابر خود و دیگران مسئول است. انجام موفقیت آمیز مسئولیت به استعداد و برخورداری از توانمندی های متناسب و ظرفیت های روان شناختی و جسمی نیاز دارد. توفیق در پاره ای از مسئولیت ها و حتی سپردن برخی از مسئولیت ها، به حجاب تکیه دارد و افرادی که بی حجابی پیشه می کنند، توان انجام آن را ندارند. این گروه ناگزیر باید به خویش پردازند و _ چنان که امروزه مشاهده می کنیم _ چاره ای ندارند جز آنکه انجام آن مسئولیت ها را به دیگران و حتی مردان بسپارند. V} مجموعه مقالات کنفرانس زن، مقاله حجاب و آزادی V} زنانی که در پی دلربایی و جلب نظر دیگرانند و جز عرضه پیکر خود به چیزی نمی اندیشند، هرگز نمی توانند غمخوار همنوع خود باشند؛ در برابر خانواده و اجتماع احساس مسئولیت کنند و به معنویت خود و اعضای خانواده و جامعه بیندیشند! این افراد، افزون بر آنکه خود به دلیل ناتوانی یا شانه خالی کردن از انجام دادن مسئولیت های فردی باز می مانند، با روحیه و وضعیت بدنی خاص خویش، محیط را آلوده و موقعیت را برای فعالیت مسئولیت پذیرانه نامساعد می سازند. بر این اساس، بازدهی فعالیت های خانوادگی و اجتماعی را کاهش می دهند و حتی دقت عمل را دچار

اختلال می کنند؛ به عبارت دیگر، این افراد خود ناتوان می مانند و دیگران را نیز از انجام دادن تعهدات و مسئولیت هایشان باز می دارند. تحقیقات گسترده و به ویژه پژوهش های میدانی، حاکی از افت تولید و کاهش سطح کیفیت در مراکز آلوده به افراد بی حجاب، بر درستی این سخن گواهی می دهد.

اسلام که عاطل و باطل ماندن نیروهای عظیم انسانی و غیر انسانی را نمی پسندد، برای رسیدن به موفقیت در انجام تعهدات و مسئولیت های فردی و اجتماعی، استعداد و شرایطی را لازم می داند که رعایت پوشش خاص یکی از آنها به شمار می آید. فرد بی حجاب با رعایت نکردن این شرط، در واقع از قبول مسئولیت خودداری ورزیده، در پی خواسته های خود می رود و حتی دیگران را از انجام دادن تعهدهای پذیرفته شده باز می دارد. بنابراین، حجاب هرگز به معنای محدود کردن حوزه مسئولیت زن نیست. حجاب شرط موفقیت در انجام دادن مسئولیت ها و سپردن برخی مسئولیت ها است. انسان، با انتخاب «بی حجابی» از قبول مسئولیت های حساس و سنگین شانه خالی می کند؛ آزاد از هر تعهدی سر بار دیگران می شود و مسئولیت ها را به دیگران وا می گذارد.

سوال ۷

سوال :

امروزه در مجامع عمومی مشاهده می شود که خانم ها حجاب اسلامی را رعایت نمی کنند. مثلاً فروشندگان برخی مغازه ها، برخی کارمندان دولتی و غیردولتی، معلمان و ... با توجه به اینکه برای رفع نیازهای مادی - معنوی نیاز به حضور در اجتماع و ارتباط با این گونه افراد داریم به نظر شما راه حل مناسب چیست؟ آیا حضور خود در اجتماع را کمتر کنیم؟ آیا اکثریت جامعه را امر به معروف کنیم (که دشوار و در بعضی موارد غیرممکن است) به

هر حال لطفا موضوع را برایم روشن کنید.

جواب :

پاسخ:

حضور انسان به جهت نیازهای متعدد او، در جامعه ضروری است، و در این حضور، خواه نا خواه و به عبارتی خواسته یا ناخواسته منکرات و انحرافات را مشاهده خواهد کرد. حال کاهش این حضور در اجتماع و به اصطلاح گوشه نشینی و خلوت گزینی و مواجه نشدن با انواع ناهنجاری ها و بدحجابی ها و بی حجابی ها و یا انجام فریضه امر به معروف و نهی از منکر، دو گزینه و دو انتخاب پیش روی شماست؛ که گزینش هر یک از آنها دارای مزایا و پیامدهایی است که ارزیابی و سنجش و انتخاب آنها بستگی به نظر خود شما دارد...

غزالی می گوید: هر که با مردمان مخالفت (معاشرت) کند از مشاهده منکرات خالی نباشد. پس اگر هیچ نگوید معصیت بود، و اگر انکار کند متعرض انواع ضرر باشد. و بسیار باشد که برای خلاص از آن، معصیتها ارتکاب باید کرد که بزرگتر از آن باشد که در ابتدا از آن باز داشته شده است، و در عزلت از آن خلاص است، و فرو گذاشتن آن سخت است و قیام نمودن بدان دشوار... لازم می آید که در مواضع منکر حاضر نشود، و عزلت گزیند تا منکر نبیند، و جز به حاجتی مهم یا واجب بیرون نیاید. (خوارزمی محمد؛ ترجمه احیاء علوم الدین جلد ۲ ص ۶۹۱)

از جمله گناه و مفسده ای که از حضور در چنین اجتماعاتی، عاید انسان می شود، ترک کردن و خودداری کردن از امر به معروف و نهی از منکر- در صورت فراهم بودن شرایط آن- می باشد. به وسیله عزلت و کاهش حضور خود در چنین اماکن و مواضع می توان از گناهایی که اغلب در آن دامن انسان را می گیرد، نجات یافت بنا بر این اگر در معاشرت با

مردم با آنان موافق باشی، گناه کرده ای و خود را در معرض خشم خدا قرار داده ای و اگر ساکت بمانی شریک جرم آنهایی. از پیامبر صلی الله علیه و آله نقل شده است که فرمود: «هر گاه مردم خلافی را ببینند و اعتراض نکنند عاید شما می شود و آنچه از راه معاشرت و تهذیب دیگران فراهم می آید، مقایسه کنید، و تا قرار دادن یکی در برابر دیگری، بهترین را برگزینید این گزینش با کوشش شایسته حاصل می آید و با احوال و اشخاص فرق می کند. پس نمی شود به طور مطلق به نفی یا اثبات یکی (حضور در جامعه و یا خلوت نشینی و عدم حضور در جامعه) حکم کرد. (خوارزمی محمد؛ ترجمه احیاء علوم الدین جلد ۲ ص ۶۹۱)) در نتیجه باید با توجه به موقعیت خود و انگیزه حضور و منافی که در اثر حضور به دست می آورید و آنچه از دست می دهید مقایسه کنید، تا حقیقت مطلب برایتان روشن و واضح گردد.

لذا توصیه بزرگان آن است که حضور در اجتماع به قدر حاجت و ضرورت باشد. «کسی که عزلت برگزیند امر به معروف و نهی از منکر بر او واجب نمی شود که اگر سکوت کرد مؤاخذ و مسئول باشد. اگر .. دارای نفس قدسی و قوه ای ملکوتی باشد و در راه خدا خشن و بی گذشت و قادر به امر به معروف و نهی از منکر باشد. و ارشاد گمراهان و ... امثال آن در توانش باشد. و در دعوت به سوی خدا به سرزنش سرزنش کنندگان توجه نکند، برای او سزاوار است که حضور در اجتماع و معاشرت با مردم را ترجیح دهد و گر نه همان به که از جامعه کناره گیرد پس انسان باید حال خود

را ملاحظه کند و آن حدی را که صلاح اوست و برای او شایسته است برگزیند (جباران محمدرضا؛ ترجمه اخلاق ص ۲۰۸)

خلاصه آنکه اگر چنانچه دارای شرایط آمراین فریضه امر به معروف و نهی از منکر می باشید و این توانایی را در خود می بینید، می توانید بی دغدغه در اجتماع حاضر شوید و گرنه باید حضور خود را به قدر ضرورت و حاجت کاهش دهید.

منابع:

۱. خوارزمی محمد؛ ترجمه احیاء علوم الدین غزالی
۲. عارف؟ سید محمد صادق؛ راه روشن ترجمه المحجه البيضاء (ملا محسن فیض کاشانی مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی چاپ اول ۱۳۷۲
۳. جباران محمدرضا (مترجم)، الأخلاق (سید عبد الله شبر)، انتشارات هجرت، چاپ چهارم، ۱۳۷۸

سوال ۸

سوال:

نظر اسلام راجع به سرکار رفتن خانم ها چیست؟ (مرجع تقلید آیت الله مظاهری)

جواب:

بحمدالله از بعد از وقوع انقلاب اسلامی تا کنون، زنان کشورمان به صورت گسترده و چشمگیری در فعالیت های سیاسی و اجتماعی حضور دارند به نحوی که به هیچ وجه قابل مقایسه با زمان قبل انقلاب و سایر کشورهای منطقه نیست، اما در عین حال نگاهی به اهداف والای نظام و انقلاب اسلامی و مقایسه آن با واقعیات موجود بیانگر ایناست که زنان به مراتب می توانند نقش و کارکردهای مهم تر و فعال تری در جامعه ایفا نمایند. جهت دستیابی به چنین هدفی راهکارهای متعددی وجود دارد که برخی از آنها در حال حاضر موجود و نیازمند تقویت و یا اصلاح است و برخی نیازمند ایجاد و نوآوری است.

برخی از مهم ترین این راهکارها عبارتند از:

۱. تحصیلات و ارتقای کمی و کیفی آن در تمامی مقاطع موجود.

۲. ترویج فرهنگ سیاسی اسلام، به صورت صحیح

جهت ایجاد انگیزه و احساس مسئولیت زنان در قبال مسائل سیاسی و نحوه صحیح مشارکت در فرآیندهای مختلف آن.

۳. استفاده از کارآمدترین روش ها و ابزارهای تبلیغی و هنری در این زمینه و ...

در ادامه برخی مطالب مفید که با موضوع سؤال مرتبط است آورده می شود:

T} زنان و مسئولیت های سیاسی T}

در اسلام هیچ گونه تبعیضی بین مرد و زن وجود ندارد؛ بلکه در جنبه های مختلفی از تساوی برخوردارند: در آفرینش؛ در جنبه های روانی و معنوی، در شئون همسری، در همدوشی با مردان در زمینه های مختلفی از سیر و سلوک گرفته تا استقلال اقتصادی و ... V} همان، ص ۲۳۱ V}

اما هرگز نباید بین «تساوی» یا «تشابه» اشتباه کرد؛ در اینکه زن و مرد دارای تساوی در حقوق و انسانیت اند، جای بحث نیست؛ ولی این سخن به معنای تشابه در حقوق نیست: اصل این است که مرد و زن به کمال مقدر خود برسند؛ ولی هر کدام در نظام خاص زیستی، عاطفی و روانی خود. V} مرتضی مطهری، نظام حقوق زن در اسلام، انتشارات صدرا، ۱۳۷۴ V}

مهم ترین مطلب در اینجا _ که اسلام به آن توجه خاص شده _ مسئله تفاوت های روحی و جسمی زنان و مردان و تفاوت وظایف آنان است. حقیقت غیر قابل انکار این است که مرد و زن از نظر جسمی و شرایط فیزیولوژیک، با یکدیگر متفاوت اند و هر یک برای انجام دادن وظایف ویژه ای آفریده شده اند. اینکه برخی اصرار دارند این دو جنس را مساوی در همه چیز قلمداد کنند، اصراری به دور از واقعیت است و مطالعات مختلف علمی آن را انکار می کند، V} مرتضی مطهری، نظام حقوق

زن در اسلام، بخش هفتم، صص ۱۹۰ _ ۱۶۷، انتشارات حکمت {V} آیا با وجود این تفاوت آشکار می توان گفت: زن و مرد باید در تمام شئون همراه یکدیگر گام برداشته و در تمام کارها مثل هم باشند؟ حتی در جوامعی که شعار آنها مساوات و برابری بین زن و مرد در تمام جهات است، در عمل غیر آن دیده می شود. برای مثال مدیریت سیاسی و نظامی بیشتر آنها، در دست مردان است.

واقعیت این است که جنس زن برای انجام دادن وظایف متفاوتی با مرد آفریده شده و به همین دلیل احساسات متفاوتی دارد. قانون آفرینش، گرمی کانون خانواده و پرورش نسل ها را بر عهده او گذاشته و به همین دلیل سهم بیشتری از عواطف و احساسات به او داده است. در حالی که وظایف خشن و سنگین اجتماعی، بر عهده جنس مرد گذاشته شده و سهم بیشتری از دوراندیشی به او اختصاص یافته است. بنابراین اگر بخواهیم عدالت را اجرا کنیم، باید پاره ای از وظایف اجتماعی _ که نیاز بیشتری به اندیشه و مقاومت و تحمل شدايد دارد _ بر عهده مردان گذاشته شود و وظایفی که عواطف و احساسات بیشتری را می طلبد، بر عهده زنان. {V} مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، جلد ۲، ص ۱۶۴ ذیل آیه ۲۲۸ سوره بقره، چاپ اول، ۱۳۷۴، چاپخانه مروی، دار الکتب الاسلامیه {V}

قرآن کریم با تصریح به واقعیت حقوقی زنان، عدالت در وضع قوانین را نیز گوشزد کرده است، با اشاره به این حقیقت که لازمه این عدالت عدم برابری بین زنان و مردان در برخی حقوق است، {V} تفسیر نمونه، جلد ۲، ص ۱۵۷ و ۱۵۶ ذیل آیه ۲۲۸ سوره

بقره {V} آنجا که می فرماید: «A} وَ لَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلِيهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَ لِلرِّجَالِ عَلِيهِنَّ دَرَجَةٌ وَ اللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ {A}؛ «و برای زنان همانند وظایفی که بر دوش آنها است، حقوق شایسته ای قرار داده شده و مردان بر آنان برتری دارند و خداوند توانا و حکیم است.» {V} بقره (۲)، آیه ۲۲۸ {V}

در تفسیر مجمع البیان آمده است: {V} فضل بن حسن طبرسی، تفسیر مجمع البیان، جلد ۳، ص ۷۳، مؤسسه الاعلمی بیروت، ۱۴۱۵ قمری؛ نگاه کنید: تفسیر نمونه، جلد ۳، ص ۳۶۲، ذیل آیه ۳۲، سوره نساء {V} ام سلمه _ یکی از همسران پیامبر _ روزی به پیامبر اکرم (ص) عرض کرد: چرا مردان به جهاد می روند و زنان جهاد نمی کنند؟! چرا برای ما نصف میراث آنها مقرر شده است؟! ای کاش ما هم مرد بودیم و همانند آنها به جهاد می رفتیم و موقعیت اجتماعی آنها را داشتیم! همانند این پرسش ها را دیگر زنان نیز از پیامبر (ص) مطرح کرده بودند که این آیه نازل شد: «برتری هایی که خداوند نسبت به برخی از شما بر بعضی دیگر قرار داده، آرزو نکنید مردان و زنان هر کدام بهره ای از کوشش ها، تلاش ها و موقعیت خود دارند و از فضل خدا درخواست کنید و خداوند به هر چیز دانا است.» {V} نساء (۴)، آیه ۳۲ {V}

همان طور که در شأن نزول این آیه آمده است، تفاوت سهم ارث مردان و زنان و دیگر تفاوت ها برای جمعی به صورت یک سؤال در آمده بود. آنها گویا توجه نداشتند که این تفاوت به جهت آن است که هزینه زندگی عموماً بر دوش مردان است و دیگر تفاوت ها نیز به جهت تفاوت از نظر آفرینش

و جنسیت و صفات جسمی و روحی است که همه آنها، بر طبق عدالت و قانون الهی است و اگر غیر آن مصلحت بود، برای شما قرار داده می شد! بنابراین آرزوی تغییر آنها، یک نوع مخالفت با مشیت پروردگار است که عین حق و عدالت است.

اما در عین حال این آیه گوش زد می کند که نباید این تفاوت جنسیت، سبب شود یکی از این دو جنس، حقوق دیگری را پایمال کند از این رو می فرماید: «مردان و زنان هر کدام بهره ای از کوشش ها و تلاش ها و موقعیت خود دارند».

نکته مهم دیگری که باید به آن توجه داشت، اهمیت و اهتمام اسلام به حفظ حرمت زن و پاسداشت کرامت وی و تأکید بر حفظ عفت و پاکدامنی او است. شاید یکی از فلسفه های قوانینی که این گونه محدودیت ها را برای بانوان قرار داده، در صدد توجه دادن آنان به جایگاه بلند و مرتبه والای آنان در آیین الهی است و توجه دادن به کرامتی است که خداوند به آنان بخشیده و فراهم آوردن ضمانت ها و تعهدات کافی برای حفظ پاکی و پاکدامنی آنان می باشد. V {مقاله: محمدی گیلانی، شایستگی زنان برای عهده داری قضاوت، فصل نامه فقه اهل بیت، تابستان ۱۳۷۶، شماره ۱۰، ص ۱۱۴} V

T {محدوده فعالیت های اجتماعی و سیاسی زنان} T

به غیر از مشاغل خاصی نظیر مرجعیت، قضاوت، امامت ظاهری و رهبری و ریاست جمهوری _ که به دلیل ویژگی های خاص این مشاغل از یک سو و خصوصیات روحی و عاطفی زنان از سوی دیگر _ در سایر فعالیت های اجتماعی و سیاسی، هیچ گونه محدودیتی برای زنان، از صدر اسلام تاکنون وجود نداشته است. براساس آموزه های

اسلامی، زنان نیز مانند مردان حق دارند تا انتخاب گر باشند و مخالفت یا موافقت خویش را با نظام حاکم بیان کنند. {V} سراج، مرکز پژوهش‌های صدا و سیما، ۱۳۸۰، ص ۲۱۸ {V}

البته دو شرط اصلی وجود دارد: ۱. رعایت عفت، حجاب و شئون اسلامی، ۲. حفظ حقوق شوهر و فرزندان و نهاد خانواده. اگر این نکات در مشارکت سیاسی، اجتماعی زنان رعایت نشود، همان آثار منفی را در پی خواهد داشت که در کشورهای غربی شاهد آن هستیم. آنها نیز هم اکنون در حال بیداری و بازگشت از این مسیر انحرافی می‌باشند: چنان که براساس آمار، دو سوم زنان انگلیسی، خانه‌دار بودن را به اندازه شغل بیرون از منزل مهم و مفید می‌دانند و معتقدند: مسئولیت آنان در داخل خانه است و کسب درآمد و روزی، وظیفه مردان. همچنین در آمریکا بسیاری از زنانی که فرزند کوچک دارند، مشاغل خود را رها کرده و به مادران تمام وقت تبدیل شده‌اند. {V} مجله صبح، ش ۷۵، ص ۶۸ {V}

خانم «ویجدیس فیئو گادوتیو» _ نخستین زنی که رئیس جمهور ایسلند شد _ پس از پایان دوره ریاست جمهوری خود، اعلام کرد: حاضر نیست در دوره بعدی در انتخابات شرکت کند؛ چون به نظر او «کار در خانه به مراتب آسان تر و لذت بخش تر است و در قبال مردم مسئولیت داشتن کمر شکن است، مردم نمی‌دانند که داشتن یک مقام عمومی، چه قدر دردسر و خودخوری دارد. نه تنها باید از منافع کشور دفاع کند؛ بلکه باید مراقب تاریخ هم باشد تا بعد او را مورد انتقاد قرار ندهند و مسئول خرابی‌های آینده ندانند». {V} مجله صبح، ش ۷۵،

این درست همان فرمایش امام علی(ع) در ۱۴۰۰ سال پیش است که درباره مشاغل سیاسی و اجتماعی زنان فرمود: «H}المراه ریحانه و لیست بقهرمانه {H}؛ «زن گلی خوشبو است و قهرمانی زورمند نیست». V} نهج البلاغه، نامه ۳۱، ص ۱۲۹ V}

T} حجاب و فعالیت های اجتماعی زنان: T}

تجربه انقلاب اسلامی اثبات کرد که به هیچ وجه، حجاب محدودیت نیست و نه تنها هیچ منافاتی با پیشرفت زنان در عرصه های مختلف ندارد؛ بلکه عاملی مثبت در مصونیت و حفظ کرامت و شخصیت زنان است. حضور زنان بعد از پیروزی انقلاب اسلامی در همه صحنه های اجتماعی، اقتصادی، حماسی، سیاسی، علمی، هنری، حقوقی، قانون گذاری و بسیاری صحنه های دیگر با پوشش دینی، نشان داد که حجاب، کمترین رکودی در فعالیت های اجتماعی زن پدید نمی آورد؛ بلکه خودنمایی و بی حجایی است که زن را به حواس پرتی و رکود می کشاند و فرصت گران بهای او را برای تزئین و خودآرایی هدر می دهد و پس از خروج از منزل نیز او را به نمایش تن و حفظ آرایش وا می دارد و به نمایاندن جاذبه های زنانگی خود، فعالیت های مردان را با رکود رو به رو می سازد!! به علاوه آثار بسیار مخربی بر فرهنگ، نهاد خانواده و آینده جامعه انسانی به دنبال دارد. بنابراین این حجاب نیست که باعث رکود می شود؛ بلکه برعکس بی حجایی است که سبب رکود فعالیت های هر دو قشر زن و مرد خواهد شد. V} نگاهی گذرا به شبهات حقوقی پیرامون مسائل زنان، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما، ۱۳۸۰، ص ۲۵۰ V}

علاوه بر اینکه حجاب یکی از احکام و ضرورت های دین مبین اسلام است. ۱.

سوال ۹

سوال :

به نام خدا با عرض سلام همسرم هنگامی

که با خانمها به خصوص دختران بی حجاب یا کم حجاب اقوام مواجه میشود سلام نمیدهد یا اگر سلام دهد احوال پرسى نمیکند به یکی از دختر عموهایش حتی هنگامی که به منزل ما در عید آمده بودند سلام نداد که به نظر من این حرکت او کاملاً دور از ادب و حتی شئون اسلامی است بخصوص که اقوام او را به عنوان فردی مومن می شناسند و هر گاه من به او تذکر میدهم میگوید حضرت علی(ع) به زنان جوان سلام نمیداد تا مبدا صدای آنها موجب به گناه افتادش نشود از شما خواهش مندم با احادیث و گفته های مستند اسلامی او را راهنمایی نمایید زیرا به راحتی حرف دیگران را قبول نمیکند

جواب :

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

به همسر محترمتان که خوشبختانه دغدغه دینداری و رفتار دینی دارد _ (امری که متأسفانه خیلی ها ندارند) _ مؤمن و وظائف متعددی به مقتضای عقل و وحی دارد که باید به همه آنها عمل کند، و در تحلیل رفتار امامان معصوم(ع) هم به همه این جهات توجه کند و با توجه به آن الگوبرداری کند. به او بگویید همه وظائف دینی در این خلاصه نمی شود که انسان در ارتباط با نامحرم احتیاط کند. احتیاط در جایی است که وظیفه دیگری در خطر قرار نگیرد؛ والا اگر با احتیاط انسان مؤمن، وظیفه دیگری از او فوت شود، عمل او احتیاط معقول و مشروع نبوده است.

کار شما مثل این می ماند که فاطمه زهرا سلام الله علیها در جنگ شرکت نکند، مبدا با نامحرم مواجه شود. این در حالی است که همو می فرماید بهترین زنان کسی

است که نه نامحرمی او را ببیند و نه او نامحرمی را ببیند.

از ایشان سؤال می‌کنیم که چرا حضرت فاطمه گاهی در جنگ مشارکت می‌فرمود و به کار درمان رزمندگان می‌پرداخت؟ و باز چرا ایشان در دفاع از ولایت امیر المؤمنین (ع) به مسجد می‌رود و با صدای بلند سخنرانی می‌کند؟

نکته این رفتار آن است که ایشان در روبروی خود وظائف دیگری هم می‌دیدند که بنا بر قاعده اهم و مهم آن را انجام می‌دادند.

یکی از وظائف ما نسبت به خویشاوندان صله رحم است؛ همانطور که حرمت همه مؤمنان و رعایت ادب در ارتباط با آنها بر همه واجب است.

هم صله رحم و هم ادب اجتماعی و حفظ حرمت به حسب جوامع مختلف متفاوت می‌باشد. مثلاً این که انسان به دختر خاله اش سلام نکند و یا جواب سلام را به گونه متعارف ندهد و یا به طور کلی رفتاری غیر عادی با آنها داشته باشد، این ترک صله رحم و بی‌احترامی به آنها محسوب می‌شود، بدون آن که وظیفه‌ای مهمی موجب این رفتار شده باشد. غایتش بتوان گفت احتیاطی باعث ترک رحم شده است! آیا ما مجازیم به خاطر احتیاطی مستحب ترک واجب کنیم؟!

در جامعه ما چنین رفتارهایی به نوعی موجب فرار دیگران از قشر متدین جامعه می‌شود. متدینین ما باید صمیمی تر و خوش برخوردتر هم ظاهر شوند، چه رسد به این که رفتار غیر عادی داشته باشند. در چنین شرایطی باید آن احتیاط را ترک کرد و به این وظیفه مهم عمل کرد. بله، احتیاط خود را در

ارتباط با نامحرم باید در جهات دیگر مراعات کرد.

در خصوص رفتار امیر المؤمنین(ع) هم عرض می کنیم ایشان در ارتباط با خویشاوندان چنین رفتاری نداشته اند، و تنها با غریبه هایی که انتظاری از سلام ایشان نداشته اند، چنین احتیاطی داشته اند.

سلام گفتن مردان بر زنان مانعی ندارد، تا جایی که شبهه برانگیز نباشد، اما این گونه نیست که حتماً باید مردها بر زن ها سلام بگویند. در چنین مواردی از رفتار امام(ع) می فهمیم که برای جوانان، احتیاط در رابطه با غریبه ها خوب است؛ ولی در ارتباط با خویشاوندانی که وظیفه صله رحم داریم و یا جایی که ادب اجتماعی اقتضای آن را دارد، نباید چنین کرد.

بله، ادب اجتماعی هم _ و حتی صله رحم _ تنها تا جایی اعتبار دارد که با احکام مهم تر دینی ناسازگار نباشد.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۱۰

سوال :

با سلام وخسته نباشید یک اخلاق رذیله در من وجود دارد که مرا بسیار اذیت می کند و آن اینکه با سن وسالی که دارم و دارای همسر وفرزند هستم گاهی اوقات بعضی از خامهای کم حجاب یا بی حجاب که در بیرون می بینم نظرم را جلب می کنند یعنی احساس می کنم از نگاه کردن به آنها لذت می برم البته در همان حال تمام تنم می لرزد و در خیلی از موارد جلوی خودم را می گیرم ودوری می کنم وبلافاصله به یاد خدا ترس از او وتوبه می افتم ولی با توجه به وضعیت اسف بار اجتماعی در جامعه این مشکل بعضی موارد برایم پیش می آید . لازم به ذکر است که منظورم در خیابان

و کوجه است نه اینکه راه بیافتم برای پیدا کردن این شرایط . نمازم را می خوانم سعی می کنم روزه مستحبی بگیرم به مسائل اعتقادی بسیار اهمیت می دهم خانواده خوبی دارم و راضی ام بنظم می آید تنها مشکل اخلاقی من همین باشد و احساس می کنم اگر این را بتوانم حل کنم عاقبت به خیر خواهم شد . لطفاً مرا راهنمایی بفرمایید چگونه می توانم رهایی یابم .

جواب :

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

کلام خدا و رسول و اهل بیتش بهترین کلام است، و انسان را به تأمل وامی دارد.

خداوند متعال در سوره نور آیه ۳۰ به پیامبرش می فرماید: «به مؤمنین بگو چشم های خود را از نگاه به نامحرم فروگیرند و دامن خود را از ناپاکی حفظ کنند، که این برای آنها پاکیزه تر است، و خداوند از آنچه انجام می دهید آگاه است.»

رسول گرامی اسلام(ص) می فرماید: "لکل عضو حظ من زنا فالعين زناه النظر، واللسان و زناه الكلام، والأذنان وزناهما السمع، واليدان زناهما البطش، والرجلان زناهما المشى" یعنی برای هر عضو بهره ای از زنا است. زناى چشم نگاه آلوده(چشم چرانی)، زناى زبان سخن نابجا و شهوانی با نامحرم است. زناى گوش شنیدن چیزهای حرام(مانند موسیقی و سخنان شهوانی و ...) است و زناى دست دراز کردن آن به سوى نامحرم، و زناى پا رفتن به مجلس گناه و ... می باشد. ("وسائل الشيعه"، ج ۱۴، ص ۱۳۸ و "سنن الی داود"، ج ۲، ص ۲۴۷)

امام صادق(ع) فرمود: "ما يأمن الذین ينظرون فى أدبار النساء أن ينظر بذكرک فى نساءهم" یعنی کسانی که به پشت سر زنان نظر می افکنند هیچ ایمن نیستند از این

که دیگران به پشت سر زنان آنها نظر افکنند. ("کافی"، ج ۵، ص ۵۵۳)

ابوبصیر از امام صادق(ع) پرسید: زنی از کنار مردی عبور می کند و آن مرد به پشت آن زن نگاه می کند؛ این عمل چگونه است؟ حضرت فرمود: آیا شما خشنود می شوید کسی اندام خانواده و فامیل شما را از پشت سر نگاه کند؟! عرض کردم: نه. امام(ع) فرمودند: پس برای مردم همان را بیسند که برای خود می پسندی! ("مستدرک الوسائل"، ج ۱۴، ص ۲۷۳)

امام صادق(ع) می فرماید: خداوند سبحان به حضرت موسی وحی فرمود: ای موسی! به مردم بگو زنا نکنند که باعث می شود زنان خودشان چنین کنند.

و فرمود: کسی که با زن مسلمان از راه نامشروع همبستر می شود، در مقابل، دیگری با همسر او همبستر خواهد شد. ("مستدرک الوسائل"، ج ۱۴، ص ۳۳۵ _ ۳۲۷)

منظور این حدیث تأثیرات سوء اجتماعی است که در نهایت، گناه دارد.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

آسیب شناسی حجاب

سوال ۱

سوال :

چرا با وجود حیای بیشتر زن بسیاری از دختران حجاب را رعایت نمیکنند.

جواب :

T { دلایل افزایش بی حجابی }

از منظر تیپ شناسی اجتماعی، افراد جامعه در ارتباط با تعهد و وفاداری به اجرای ارزش های دینی، به دو گروه تقسیم می شود:

۱. اقلیت موافق یا مخالف (بسیار فعال و تأثیرگذار)؛ ۲. اکثریت منفعل و تأثیرپذیر. جهت گیری مثبت یا منفی اکثریت جامعه، درباره اجرای ارزش ها و شعائر دینی، تابعی از تفوق هر کدام از این دو گروه اقلیت بر دیگری است. اگر در مقطعی گروه مخالف ارزش های دینی، به حکومت برسد و با مکانیسم های مختلف، شروع به ترویج هنجارها و ارزش هایی مخالف ارزش ها و هنجارهای دینی کند؛ اکثریت جامعه به مرور زمان در سطوح متفاوتی، دست

از ارزش های دینی برداشته، ناهنجارهای جدید را به جای هنجارهای پیشین می پذیرد. درست عین همان وضعیتی که در بسیاری از کشورهای اسلامی (مانند ترکیه و یا ایران زمان پهلوی) رخ داد و بسیاری از افراد سست ایمان، بر اثر ضعف دینی یا تحت تأثیر تبلیغات غربزدگان، به سمت بی حجابی کشیده شدند و زشت ترین صورت آن را در سطح جامعه اسلامی، به نمایش گذاشتند؛ تا آنجا که، بسیاری از ارزش های اسلامی (مانند حجاب) در سطح جامعه، به صورت نوعی امل گری و ضدارزشی در زندگی نوین، تلقی شد!! اگر در آن زمان عده ای افراد متدین، به ارزش های اسلامی (مانند حجاب و...) پایبند بودند، تنها به علت کوشش سخت و فعالانه دستگاه های مذهبی بود _ که به رغم تمام محدودیت ها و خفقان ناشی از دین ستیزی نظام پهلوی _ باز هم چراغ هدایت دین را روشن نگه داشتند و در این راه، درد و رنج شکنجه، زندان و شهادت را به جان خریدند. اگر در مقطعی گروه اقلیت فعال و تأثیرگذار موافق ارزش های دینی، بتوانند اداره امور جامعه را در دست گیرند و زمینه های تحقّق و احیای معارف و ارزش های الهی را در جامعه مهیا سازند، اکثریت جامعه نیز از این روند تأثیر پذیرفته، پذیرای ارزش های دینی می شوند؛ مانند همان اتفاقی که در بعد از انقلاب اسلامی در سطح جامعه ایران افتاد و چهره جامعه را متحول ساخت. بنابراین گسترش ارزش های الهی در جامعه ای، با دو عامل مهم در ارتباط است: یکی تشکیل حکومت دینی به وسیله نیروهای ارزشی و متدین و دیگری عزم و اراده این نیروها در تعمیق و بسط ارزش های الهی است و اگر در زمانی،

یکی از این دو عامل نباشد، ارزش های الهی در جامعه کم رنگ می شود و به سوی جایگزینی و تغییر در ارزش ها پیش می رود. اکنون با توجه به مقدمه فوق، درباره سؤال باید گفت: یکی از مهم ترین وظایف و اهداف حکومت اسلامی، اجرا و گسترش احکام و ارزش های الهی در جامعه است و اصولاً نمی توان حکومتی را اسلامی و دینی نامید، بدون آنکه آن حکومت دغدغه ای نسبت به اجرای احکام و ارزش های دینی نداشته باشد. از این رو حکومت اسلامی، باید قوانین و مقررات الهی را به صورت رسمی و با استفاده از مکانیسم های قانونی خود به اجرا گذاشته و بر اجرای دقیق آنها نظارت کند. حجاب یکی از قوانین الهی است و قانون حجاب در جمهوری اسلامی، چیز جدیدی در اسلام نیست و اگر مجازاتی در قانون تعیین شده، همان مجازاتی است که در متون و منابع اسلامی برای متخلفان مشخص شده است. اما اینکه آیا این قانون موفق بوده یا نه؟ بر عملکرد سایر دستگاه های اجرایی و فرهنگی جامعه و مسئولان آنها باز می گردد.

در زمینه راهکارهای عملی برای اجرا و ترویج فرهنگ حجاب می توان از روش های متعددی بهره جست از قبیل؛

- تشویق و ترغیب افراد به مطالعه و در اختیار گذاشتن منابع صحیح، علمی، زیبا و موردپسند.

- برگزاری جلسات سخنرانی به مناسبت های مختلف با موضوع فلسفه و کارکردهای حجاب.

- برگزاری جلسات پرسش و پاسخ با حضور افراد متبحر.

- تشکیل گروه های مطالعاتی و جلسات بحث و بررسی چند نفره .

- مسابقه کتاب خوانی و مقاله نویسی در موضوعات ریز معرفی شده .

- استفاده از

شیوه های هنری، نظیر شعر، نقاشی، نمایش، تئاتر... - همچنین استفاده از تابلوهای موجود در دانشگاه و خوابگاهها که در محل دید و اجتماع دانشجویان قرار دارد می تواند جایگاه خوبی برای انتقال و ترویج فرهنگ حجاب باشد.

افزون بر راهکارها و روشهای فوق باید به ریشه یابی دقیق معضل بدحجابی پرداخت و با شناخت صحیحی از آن اقدام به مقابله اصولی با آن پرداخت. در این زمینه به صورت مختصر مطالبی ارائه می شود:

در مورد مشکل بدحجابی باید گفت که این معضل در ایران ریشه در عوامل متعددی دارد که باید آن عوامل را در جامعه مورد شناسایی قرار داد و با توجه به آنها اقدامات اساسی و حساب شده انجام داد. بر این اساس عوامل بدحجابی در جامعه به دو دسته تقسیم می شود:

الف) عوامل درونی: منظور از عوامل درونی، مجموعه مؤلفه هایی است که به وجود آوردن این پدیده دخالت داشته و ناشی از عملکرد افراد یک جامعه و سیستم سیاسی، اجتماعی و فرهنگی حاکم بر آن است. مهم ترین آنها عبارت است از:

۱. از نظر انسان شناختی و روان شناختی انسان موجودی است که دارای قدرت اختیاری می باشد، یعنی، هم توانایی انتخاب راه درست و طی کردن مراتب کمال انسانی را دارد و هم توانایی پیروی از امیال و هواهای نفسانی و طی کردن مدارج انحطاط و سقوط را. قرآن می فرماید: $\{A\}$ «انا هدیناه السبیل اما شاکرا و اما کفورا» $\{A, V\}$ (انسان، آیه ۳) $\{V\}$.

بر این اساس در جامعه ای مانند جامعه اسلامی ما _ که بسیاری از احکام، ارزش ها و معارف اسلامی برای اداره جامعه تبیین شده و جای هیچگونه عذر و بهانه ای نیست _ بعضی از

احکام الهی (مانند حجاب) از سوی برخی افراد نادیده گرفته می شود، به این اصل و عنصر روان شناختی باز می گردد. به عبارت دیگر یکی از مهم ترین عوامل بدحجابی در جامعه، پیروی از هواهای نفسانی است که خود ناشی از ضعف ایمان و تقوا، تزلزل شخصیت است و... می باشد و در مظاهری از قبیل تجمل گرایی، خودنمایی در مقابل بیگانگان و... نمود پیدا می کند.

در بسیاری از موارد خودباختگی و تزلزل شخصیت و عدم اعتماد به نفس موجب تقلید و تظاهر به رفتارهای ناصحیح دیگران می گردد. بر اثر خودباختگی ملاک در کرامت و شایستگی اجتماعی را محبوب بودن و مطرح بودن در چشم دیگران می دانند. البته اگر انسان با تقوا و پاکدامن و مقید به رعایت ارزش های الهی باشد هم محبوب خواهد بود و هم در چشم و دل و زبان اولیاء مطرح خواهد بود، لیکن این مسأله نیاز به خودباوری و ایمان قوی و انگیزه های عالی و معرفت صحیح از حیات طیبه دارد. چنین انسانی برای خود رسالتی عظیم را قایل است که به رفتارهای او جهت می دهد.

یکی از راه های اصلاح جامعه از این معضل، مقابله با عوامل روان شناختی آن و تقویت ایمان و تقوای افراد جامعه و تقویت انگیزه، عزم و اراده آنان در اجرا احکام الهی و موازین و مقررات اسلامی در سطح جامعه می باشد. قرآن کریم می فرماید: **A** «ان الله لا یغیر ما بقوم حتی یغیروا ما بأنفسهم...» **A**؛ خداوند سرنوشت هیچ قومی را تغییر نمی دهد، مگر آن که آنان آنچه را در خودشان است تغییر دهند، **V** {رعد، آیه ۱۱} **V**.

این عامل درونی اختصاص به جامعه ای خاص یا پیروان دین مخصوصی ندارد اما در هر

جامعه ای عوامل تشدید کننده یا کنترل کننده وجود دارد که باید پیشینه تاریخی و وضعیت فرهنگی را بررسی کرد. در خصوص جامعه ایرانی به ریشه های تاریخی آن اشاره می کنیم.

۲. ریشه های تاریخی این مسأله که به اقدامات رژیم پهلوی برای گسترش فرهنگ برهنگی، بی بند و باری و کشف حجاب بر می گردد، که توانست بخشی از جامعه ما را دچار این انحراف کند و بی حجابی را در خانواده ها به صورت یک هنجار و ارزش در آورد. روند گسترش این معضل، هر چند با وقوع انقلاب اسلامی و فضای ناشی از دوران دفاع مقدس، تا حد زیادی کنترل شد؛ ولی به دلایل متعددی، رگه ها و ریشه های خود را همچنان حفظ نمود و بعد از تغییر محیط ارزشی جامعه و فاصله گرفتن از فضای معنوی حاصل از انقلاب و دفاع مقدس، دوباره مجال ظهور و بروز پیدا کرد.

۳. کوتاهی و بی توجهی برخی از مسؤولان فرهنگی کشور در تثبیت ارزش ها و احکام اسلامی و تعمیق بخشیدن به آن، از وسایل دیگر گسترش بدحجابی است.

گفتنی است که به علت وجود مشکلات ناشی از تثبیت انقلاب اسلامی، جنگ تحمیلی، فشارهای خارجی محاصره های گوناگون اقتصادی، سیاسی و... باعث شد که بیشترین وقت و انرژی مسؤولان و دستگاه های دولتی به این امور صرف شود و توجه چندانی به مسائل فرهنگی جامعه و اجرای راه کارها و برنامه هایی در جهت تثبیت و تعمیق ارزش ها و احکام اسلامی مبذول نگردد.

۴. بعضی از اقدامات انجام گرفته بعد از سال ۱۳۶۸ (از قبیل سیاست های پولی و ارزی و...) که به منظور تسریع در روند توسعه و رشد اقتصادی، صنعت و... انجام گرفت، ناخواسته موجب تغییر ارزش های جامعه، به

سوی هنجارهای مادی، مدرک گرایی، تجمل پرستی و... گردید.

۵. عملکرد منفی و نامطلوب برخی از دستگاه های فرهنگی (از جمله وزارت ارشاد و مطبوعات وابسته در سال های اخیر) و میدان دادن به افراد و عناصری که هیچ اعتقادی به نظام اسلامی ندارند و با استفاد از تسهیلات مادی و معنوی وزارت ارشاد و فضای باز و بدون نظارت جامعه، موجبات نشر و ترویج فرهنگ فاسد منحط دوران پهلوی و ارزشهای حاکم بر جوامع غرب را فراهم و اوضاع فرهنگی کشور را به شدت مسموم و آلوده نمودند به گونه ای که مقام معظم رهبری هشدارهای شدید به مسئولین فرهنگی داده، نارضایتی خود را از عملکرد وزارت ارشاد اعلام نمودند که در نهایت منجر به استعفای وزیر ارشاد گردید.

۶. برخی از افراط و تفریطهایی که در سالهای اولیه انقلاب و بعد از آن در مبارزه با بی حجابی و بد حجابی شد از قبیل استفاده روشهای خشونت آمیز و فیزیکی و... باعث بوجود آمدن تنفر و انزجار و بدبینی به این حکم الهی گردید.

۷. اجرا نشدن فریضه مهم امر به معروف و نهی از منکر یا نظارت ملی به صورت فراگیر و گسترده و نظام مند از طرف آحاد جامعه، که در روایات متعدد ضامن حفظ و سلامت جامعه از فساد، نا امنی و... شمرده شده است.

ب) عوامل بیرونی: مهمترین عامل بیرونی تهاجم فرهنگی گسترده و همه جانبه غرب به ارزش های اسلامی و ملی ما، برای بی هویت نمودن نسل جوان، تضعیف باورهای عقیدتی در مردم و در نهایت شکست نظام اسلامی در ایران با استفاده از پیشرفته ترین وسایل تکنولوژی اعم از نرم افزاری و سخت افزاری، عناصر وابسته داخل در عرصه های فرهنگی و

اقتصادی و... در جهت حاکم نمودن فرهنگ و ارزش ها و مظاهر تمدن غرب.

مجموعه عوامل فوق سبب گردیده که متأسفانه علیرغم گذشت بیش از دو دهه از انقلاب اسلامی، معضل بدحجابی در جامعه اسلامی ما وجود داشته باشد. اما در مورد راه های برخورد و مقابله با این پدیده زشت دو راهکار قابل پیش بینی می باشد:

۱. راهکارهای فیزیکی و برخورد از موضع قدرت با متخلفین البته این برخورد باید حساب شده و هنجارمند باشد.

۲. کار بنیادی فرهنگی. مسلماً برخورد با این پدیده به صورت فیزیکی و از طریق دستگاههای دولتی، بسیار دشوار و تا حدی ناممکن است. زیرا اگر ما در مسئله لباس و پوشش اسلامی صرفاً بخواهیم از طریق زور وارد شویم، استدلال و منطق نداشته باشیم و نتوانیم حقانیت و لزوم پوشش اسلامی، آثار مثبت و فواید و برکات اجرای این فریضه الهی در ابعاد مختلف زندگی شخصی و اجتماعی افراد و فلسفه حجاب و... را با کار فرهنگی مستمر عمیق و ریشه ای با استفاده از دستگاههای فرهنگی و رسانه های جمعی و مطبوعات و... به زیباترین و بهترین صورت، ارائه دلیل و برهان، ثابت کنیم، متأسفانه باید منتظر رواج و گسترش بدحجابی و رواج ارزشهای غربی به صورت گسترده در جامعه اسلامیمان باشیم. عامل مهم دیگری که می تواند ما را در مقابله با این معضل اجتماعی یاری نماید اهتمام جدی جامعه و دانشجویان به انجام فریضه امر به معروف و نهی از منکر است. بدیهی است اگر جامعه در این زمینه به صورت جدی وارد عمل شود و این فریضه الهی را منطبق با شرایط و مراتبی که در شرع مقدس معین گردیده، عملی سازد

دستگاه های فرهنگی و مراکز موجود در دانشگاه ها نیز بهتر می توانند در حل این معضل اجتماعی اقدام نمایند و ضمن تشویق و ترغیب دانشجویان به انجام شئون اسلامی، راه کارها و اقدامات بنیادی فرهنگی را در جهت گسترش ارزش های اسلامی در بین دانشجویان فراهم سازند. به امید روزی که با همکاری مسئولین و دانشجویان شاهد محیطی سرشار از پاکو صفا و اهتمام جدی به رعایت ارزش های اسلامی در دانشگاه ها باشیم، ان شاءالله.

ناگفته نماند بسیاری از ناهنجارهای اجتماعی از جمله بدحجابی به بی سامانی اقتصادی نیز گره خورده است، معضل بیکاری، تورم و... مولد بسیاری از مفاسد اجتماعی هستند که ظهور و بروزهای آن در شکل های مختلف صورت می پذیرد. از این رو نظام اسلامی و همه علاقه مندان به این نظام مقدس باید در جهت کارآمدی نظام و حل معضلات اقتصادی و اجتماعی تلاش جدی انجام دهند. فرمایشات و رهنمودهای مقام معظم رهبری در زمینه مبارزه با مفاسد اقتصادی و اجتماعی به شکل قاطع و نیز نهضت خدمت رسانی به مردم و تلاش برای کارآمدی هرچه بیشتر نظام اسلامی، در این راستا ارزیابی می شود.

برای آگاهی بیشتر ر.ک:

۱. نامه ای به خواهرم، مهدی عدالتیان، مشهد: موسسه فرهنگی موعود، ۱۳۸۲. (کتاب جذاب، مختصر و مفید است.)

۲. شهید مطهری، مسأله حجاب، تهران: صدرا، ۱۳۷۹.

۳. حداد عادل، فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی

۴. فرامرز رفیع پور، توسعه و تضاد

۵. علی ذوعلم، انقلاب و ارزشها

۶. علی، محمدی، حجاب در ادیان الهی، قم: اشراق، ۱۳۷۲.

۷. حسین مهدی زاده، حجاب شناسی چالش ها و کاوشهای جدید، قم: حوزه علمیه مرکز مدیری

۸. حسین مهدی زاده، «دفاع غیر منطقی از بدحجابی» قسمت اول، نشریه رسالت مورخه ۳/۴/۱۳۸۳.

۹. تاریخچه حجاب در اسلام، اسدالله جمشیدی خبرگزاری فارس .

۱۰. نگاه و پوشش، سید مجتبی حسینی، پرسش و پاسخ دانشجویی، قم: معارف، ۱۳۸۵.

سوال ۲

سوال :

بعضی آدم ها هستند که شاید بد حجاب باشند ولی دل پاکی دارند حتی از بعضی ها که به نظر می رسد مؤمن تر هستند اعتقادشون بیشتر، به نظر شما این درسته، می تونه همچین چیزی وجود داشته باشه؟

جواب :

ما هم قبول داریم که همه چیز به نماز و روزه نیست و ملاک خوبی افراد فقط نماز و روزه تنها نیست اما این نباید بهانه شود برای ترک نماز و روزه و یا ارتکاب گناهان دیگر بلکه انسان مؤمن اعم از زن و مرد باید تمام اوامر الهی را گردن نهد و از محرمات و گناهان پرهیز نماید.

به چنین انسانی باید گفت هم آن آدم که فقط نماز و روزه را اهمیت می دهد ولی کارهای دیگرش مطابق شرع نیست در اشتباه است و هم شما که موهای خودتان را در معرض دید نامحرم قرار می دهید و یا حجاب خود را رعایت نمی کنید و باعث آلوده شدن جوانان به گناه می شوید

بدیهی است که اگر یک فردی اهل نماز و روزه و عبادت خدا نباشد و با یاد خدا دلش را محکم نکند هرگز نمی تواند در مقابل نفس اماره و شیطان مقاومت کند زیرا عبادت و ارتباط با خداست که انسان را در مقابل گناه بیمه می کند و محال است کسی اهل نماز و بندگی نباشد و بگوید

من دین نداریم اما پاک هستم این حرف ها خیالات واهی و از وسوسه های شیطانی است زیرا شیطان هر کسی را بنحوی و از راهی اغوا و گمراه می کند و این هم یکی از دام های شیطان است بهرحال از خداوند می خواهیم که ما و شما و همه مسلمانان را از وسوسه شیطان و نفس اماره حفظ نماید.

مسلمان و مومن متعادل و مقبول آن است که به ظاهر و باطن دین و به اصطلاح به شریعت و حقیقت اهمیت دهد و به هر دو توجه داشته باشد. عده ای در این راه دچار افراط و تفریط شده اند؛ برخی همه تلاش و کوشش خود را صرف عمل به ظاهر دین و عبادات و اعمال دینی کرده به کلی از روح و باطن و حقیقت آن غافل شده اند و گروهی بر عکس، ظواهر دین و شریعت را به کلی کنار گذاشته اند و به قول خودشان به دنبال روح و باطن دین و عبادات هستند.

شریعت در لغت به معنای راهی در کنار رودخانه است که دستیابی به آب را آسان می سازد. مجموعه قوانین مربوط به اعمال ظاهری که علم فقه متکفل بحث در باره آن است و یا به عقیده بعضی در دایره ای وسیع تر جنبه ظاهری همه اموری که بر رسول خدا ص- وحی شده است شریعت نام دارد. بر این اساس همه جنبه های ظاهری و قشری و پوستی احکام، اخلاق و عقاید، در حوزه شریعت جای می گیرد و باطن آنها طریقت و حقیقت است. (الفتوحات المکیه، ج ۴، ص ۷۳۱-۷۳۴)

عارفان راستین معتقدند احکام

شریعت بر یک سلسله مصالح حقیقی مبتنی است و عمل به آنها با شرایط آن، انسان را به کمال و سعادت می‌رساند. بنا بر این راه رسیدن به کمالات و حقایق، عبادت و عمل به شریعت است و از آنجا که این کمالات لازمه عمل به احکام است، عمل به شریعت در آغاز راه یا در طول مسیر، شرط رسیدن به کمالات است. مرحوم علامه طباطبایی در کتاب ارزشمند الوالیه، ص ۴۶ می‌فرماید: واجب و محرّمات شریعت احکام عمومی برای همه طبقات است. افراد هر چه به خداوند تقرب بیشتری داشته باشند تکلیفشان سنگین‌تر است.

به چند دلیل عارفان راستین و حقیقی، شریعت را امری ضروری و لازم می‌دانند:

۱- ریاضت؛ اساس عرفان بر سلوک استوار است و سلوک چیزی جز ریاضت نمی‌باشد و ریاضت هم جز با اعمال و رفتار تحقق نمی‌یابد و اعمال چیزی جز شریعت نیست.

۲- شوق بندگی: مشاهده نتیجه اعمال و عبادت، ذوق و شوق بندگی و عمل به شریعت را در سالک شدت می‌بخشد و او را روز به روز به عبادت و بندگی راغب‌تر می‌سازد.

۳- شریعت تجلی باطن معرفت در ابعاد جسمانی انسان است. امام خمینی -ره- به نقل از ایت الله شاه‌آبادی -ره- می‌گوید: عبادات سریان دادن ثنای حق به جنبه و مقام جسمانی و مادی انسان است. همان گونه که بطن‌ها و مراتب دیگر وجود انسان همانند عقل و صدر حظ و

بهره خود را از معرفت و ثنای رب خود دارند مرتبه جسمانی انسان و ملک بدن او نیز باید حظ و بهره خود را از معرفت و ثنای حق داشته باشد و همین مناسک و اعمال حظ بدن است . (سر الصلوه، مقدمه ، فصل دوم). از این رو برای هماهنگی میان باطن و ظاهر ، شریعت امری لازم و بایسته است .

از طرف دیگر توجه صرف به ظاهر و جسم اعمال و عبادات و غفلت و بیگانه بودن با روح و و حقیقت آن ، عمل را از درون و محتوا تهی می سازد و آن را هم چون پیکری بی روح قرار می دهد .

علت اصلی عمل چنین افرادی نا آگاهی از نقش روح و حقیقت اعمال و عبادات در تاثیر آنها است . هر چند تمام مراتب عمل دارای اثر است و هیچ مرتبه ای از آن بدون تاثیر نمی باشد ولی تاثیر کامل و مطلوب و تمام عیاری که عبادت به خاطر آن تشریح و جعل شده است متعلق به عبادت و عملی است که میان ظاهر و باطن و جسم و روح آن توافق و هماهنگی باشد .

انسان ها از طرفی می خواهند متدین و اهل عمل به شریعت باشند و از طرف دیگر به دلیل گرایش بیش از حد نیاز به مادیات و امور دنیایی و اطلاع نداشتن از آثار توجه به حقیقت و روح و باطن عمل و عبادت ، به آن اهمیتی نمی دهند و از کنار آن به سادگی می گذرند .

سوال ۳

سوال :

در خصوص راهکارهای عملی حفظ عفاف در دوران قبل

از ازدواج در شرایط پر خطر توضیح دهید.

جواب :

پاسخ: دانشجوی گرامی شما در موقعیت سنی خاصی هستید که گزینه جنسی در آن به اوج شکوفایی می رسد و در حال حاضر این گزینه به خصوص با تحریکاتی که در زندگی و محیط امروزی وجود دارد، شما را در فشار و مزیغه قرار داده است. به منظور خلاصی از این فشار و حفظ خود از گناه، دو راهکار واقعی وجود دارد ۱- راهکار ازدواج ۲- راهکار کنترل گزینه و تقویت معنویت. توضیح بیشتر: یگانه راه کنترل واقعی شهوت و تامین عفاف و نجات از تحریکاتی که در اثر روابط در محیط های آلوده و نامناسب عارض انسان می شود، ازدواج است، باید تمام همت خود را در این جهت به کار گیرید ولی اگر به هر دلیل نمی توانید ازدواج کنید، چاره ای جز استفاده از روشهای کنترلی و تقویت معنویت نیست. با این روشها آشنا هستید، ولی در عین حال در ادامه پاسخ مطلبی برایتان ارسال نموده ایم که تقریبا به صورت جامع بحث کنترل گزینه و تامین عفاف را پی دارد. هر انسانی باید با عزم و همتی سترگ به مبارزه با گناه برخیزد و همواره کوشش کند که برای اولین بار که میل به گناه آمد با جدیت تمام در برابر آن مقاومت کند آن گاه به تدریج مبارزه آسان خواهد شد. گاهی اوقات ممکن است برای بعضی از افراد واقعا امکان ازدواج به هیچ وجه فراهم نشود، در این صورت، قرآن کریم دستور به پاکدامنی و عفاف می دهد و می فرماید: «ولیستعفف الذین لایجدون نکاحا حتی یغنهم الله من فضله» ، خداوند در

این آیه، صریحاً دستور به عفاف و خودنگهداری می دهد و این بهترین شیوه و روشی است که با به کار بستن آن روح ایمان و تقوا در انسان پرورش می یابد و سبب تقویت اراده و تسلط بر نفس می شود و روحیه عفت در انسان زنده می گردد. موثرترین راهکار: ازدواج گاهی بر انسان واجب می شود، در این صورت اقدام به ازدواج به صورت یک وظیفه شرعی در می آید که تخطی از آن گناه محسوب می شود. در مورد ازدواج تمامی مراجع عظام تأکید می کنند که اگر چه اصل ازدواج در اسلام واجب نیست و از مستحباتی است که به آن بسیار سفارش شده است؛ ولی اگر کسی به واسطه نداشتن همسر، به حرام و گناه بیفتد، ازدواج بر او واجب می گردد و حق ندارد مجرد بماند. ممکن است بگویید: به لحاظ اقتصادی و شرایط تحصیلی و یا خانوادگی فعلاً امکان این کار نیست، این ممکن است ناشی از نوعی ترس از فقر منفی باشد. توجه داشته باشید که مؤمن؛ یعنی کسی که به خدا و توانایی او اعتماد دارد و در مشکلات زندگی به او توکل می کند، هرگز نسبت به انجام وظایف شرعی خود به خاطر ترس از فقر و اینکه شاید شغلی گیرم نیاید و یا هزینه آن را چگونه تهیه کنم، کوتاهی نمی کند. شما به وظیفه خود به خاطر خدا اقدام می کنید، خدای متعال هم وظیفه خود را که روزی رسانی به بندگان است می داند و هرگز بنده مؤمن خود را رها نمی کند. کسانی که ازدواج می کنند اکثراً امکانات کاملی برای زندگی نداشته اند، ولی

به تجربه دریافته اند که مشکلات حل می شود و حتی به صورتی که شاید قابل محاسبه و پیش بینی هم نبوده، امکانات ازدواج و ادامه زندگی برایشان فراهم شده است. قرآن کریم در سوره نور پس از اینکه به مؤمنان دستور ازدواج می دهد، می فرماید: اگر فقیر باشند خدای متعال از فضل و کرم خویش ایشان را بی نیاز می کند و خداوند وسعت دهنده و بسیار دانا است. «ان یكونوا فقراء یغنهم الله من فضله و الله واسع علیم» چند نکته و دستور مهم در این آیه شریفه وجود دارد: ۱. زنان و مردان مجرد باید ازدواج کنند. ۲. در راه ازدواج از فقر نترسند؛ زیرا خداوند آنها را از فضل خودش غنی و بی نیاز خواهد ساخت. بدون شك کسی که برای حفظ ایمان و پاکی نفس خود اقدام به ازدواج نماید امدادهای الهی به کمک او می آیند و خداوند گره از مشکلات او خواهد گشود «من یتق الله یجعل له مخرجاً». و باز تجربه نشان داده تا زمانی که شخص مجرد است احساس مسؤولیت نمی کند و ابتکار و نیروی خود را به اندازه کافی برای کسب درآمد مشروع به کار نمی گیرد و همچنین اگر درآمدی پیدا کرد در راه حفظ و بارور ساختن آن و مصرف صحیح نمی کوشد اما بعد از ازدواج شخصیت انسان تبدیل به یک شخصیت اجتماعی می شود و خود را شدیداً مسؤول حفظ همسر و آبروی خانواده و تأمین وسایل زندگی می بیند و بدین سبب است که پیامبر اکرم (ص) فرمودند: «رزق همراه زنان است زن بگیری تا روزی شما فراوان گردد.» و ازدواج بر خلاف تصوراتی که

در ذهن وجود دارد کارچندان مشکلی نیست مشروط به اینکه از آداب و رسوم دست و پاگیر و هزینه های تشریفاتی پرهیز شود و برای این منظور می توان همسر خود را از خانواده های مؤمن و عفیف و متوسط اجتماع و کم توقع انتخاب کرد و به طور قطع انتخاب همسر شایسته و با ایمان و عفیف هیچ گاه پشیمانی به دنبال نخواهد داشت پشیمانی وقتی پیش می آید که ازدواج از روی هوا و هوس و با معیارهای غیرمنطقی انجام گیرد. و چنان چه ازدواج الآن و در شرایط کنونی مقدور نباشد می توان با اجرای عقد امر عروسی و ازدواج را تا فراهم شدن شرایط مساعد به تأخیر انداخت و از مزایای دوران شیرین نامزدی بهره مند شد و راه حل دوم در آیه شریفه این است که اگر به هر دلیلی قدرت بر ازدواج فراهم نشد باید عفاف را پیشه خود ساخت و خود را از آلوده شدن به گناه حفظ کرد تا خداوند گشایشی در کارها حاصل نماید. راه حل مشکلات: ما همه می دانیم که جوان برای ازدواج با مشکلات عدیده ای مانند شغل، مسکن، تحصیل، آداب و رسوم و مهریه های سنگین روبرو است. بدون تردید برای حل اساسی مشکلات ازدواج جوانان، باید موانع ازدواج که به برخی از آنها اشاره شد از سر راه جوانان برداشته شود و انجام چنین کاری نیاز به یک عزم ملی و برنامه ریزی صحیح از ناحیه همه مسئولین نظام اسلامی بویژه قوه مجریه دارد. البته این بدان معنا نیست که خود جوانان، خانواده ها و سایر نهادهای فرهنگی-مذهبی مسئولیتی نسبت به ازدواج جوانان

ندارند بلکه خود جوانان مهمترین نقش را می توانند در حل این بحران داشته باشند در این جا به برخی از راه کارها اشاره می شود: ۱. پرهیز از تشریفات غیر ضروری و کنار گذاشتن برخی از رسم و رسومات دست و پاگیر. ۲. کاهش سطح توقعات و انتظارات. ۳. تقویت فرهنگ ازدواج های ساده و کم خرج. ۴. تقویت ایمان و اعتقاد جوانان به آموزه های دینی درباره ازدواج. به عنوان مثال: خداوند در قرآن کریم می فرماید: «کسانی که تنگ دست اند دلهره فقر و مشکلات مادی نداشته باشند زیرا خداوند وعده داده است که از فضل و رحمتش جوانان نیازمند را در امر ازدواج کمک کند.» ۵. کاهش مهریه ها. ۶. تشکیل صندوق های قرض الحسنه فامیلی برای کمک به ازدواج جوانان. ۷. تقویت باورهای دینی، روحیه امید و توکل در جوانان. راهکار ازدواج موقت: در صورت امکان بهترین راه برای ارضا صحیح و مشروع غریزه جنسی، ازدواج دائم است. راهکار تقویت اراده برای کنترل غرایز: ۱. هر کاری که می خواهید انجام دهید با دقت آن را ارزیابی کنید و سپس برای انجام آن تصمیم بگیرید. ۲. از تقلید و پیروی کورکورانه از دیگران در هر کاری جداً اجتناب کنید. ۳. از بیان جمله «نمی توانم» خودداری و بجای آن به خود تلقین کنید که «من به خوبی از عهده این کار بر می آیم». ۴. برای شروع کار و تقویت اراده خود از کارهای کوچک شروع کنید مثلاً تصمیم بگیرید صبح ها در یک ساعت معینی از خواب بیدار شوید. ۵. بعد از بیدار شدن از خواب و خواندن نماز

صبح تصمیم بگیرید ۱۰ دقیقه قرآن بخوانید. ۶. اگر در انجام کارها موفق شدید حتما به خودتان جایزه بدهید و آن را در دفتر کارهای روزانه خود به عنوان یک موفقیت ثبت کنید. ۷. بعد از هر موفقیتی خدا را شکر کنید و با خود عهد ببندید که به شکرانه موفقیتی که نصیب شما شده آن کار را ادامه دهید. ۸. بعد از موفقیت در کارهای فوق تصمیم جدیدی اتخاذ کنید مثلا با خود شرط کنید که هر روز ۲۰ دقیقه باید ورزش کنم. ۹. در صورت موفقیت در تصمیم جدید یک علامت مثبت دیگر در کارنامه خود ثبت کنید. ۱۰. اگر در تصمیم جدید ناکام شدید علل آن را بررسی کنید در صورت تنبلی و کاهلی خود را جریمه کنید مثلا یک روز روزه بگیرید. ۱۱. به همین ترتیب هر روز چند کار ارادی برای خود در نظر بگیرید و انجام دهید البته مراقب باشید انتخاب کارها از روی واقع بینی باشد و از تصمیم گیری های بلند پروازانه خودداری کنید و سعی نمائید درجه مشکلی کارها را بتدریج افزایش دهید تا با تحمل نفس شما همخوانی داشته باشد. ۱۲. بعد از این که خود را در انجام برخی از کارهای ایجابی مثل صبح زود بیدار شدن، نماز سر وقت، تلاوت قرآن و ورزش صبحگاهی، موفق شدید برای انجام کارهای سلبی تصمیم بگیرید یعنی تصمیم بگیرید کارهایی که نباید انجام دهید را بتدریج ترک کنید مثلا به عنوان نمونه می خواهید غرایز جنسی خود را مهار کنید. در اینجا باید رفتارهایی که باعث شعله ور شدن شهوات می شود را ترک کنید. ا ابتدا

نگاه خود را کنترل کنید و تصمیم بگیرید در برخورد با جنس مخالف نگاه خود را فرو بیندازید. ب از گفتگو با جنس مخالف مگر در مواقع ضروری و در حد ضرورت اجتناب کنید. ت از پوشیدن لباس های تنگ که موجب تحریک شهوت جنسی می شود خودداری کنید. ث از دست ورزی با خود پرهیز کنید. ج از پرخوری بویژه غذاهای مهیج شهوت مثل سیر، پیاز، فلفل، تخم مرغ و ... اجتناب کنید. ح افکار خود را بتدریج کنترل کنید زیرا افکار منشاء رفتارند. خ هر شب، اعمال خود را محاسبه کنید. رفتارهای ارادی که باید انجام می دادید را در صورت انجام یادداشت کنید و رفتارهایی که باید ترک می کردید را نیز در صورت موفقیت یادداشت کنید. د در انجام همه مراحل تقویت اراده جهت کنترل شهوات از خداوند استعانت جویید زیرا همه نیروهای ما از خداست. پس باید در برابر موانع از خداوند کمک بگیرید. نیروی اراده ما نیز از خداست سعی کنید اراده خود را در جهت اراده الهی قرار دهید یعنی چیزی را اراده کنید که مورد رضایت حق تعالی است. ذ با کسانی همنشینی و معاشرت کنید که دارای اراده قوی و نظم در انجام مسئولیت ها و تکالیف خود هستند و از معاشرت با افراد سست اراده و ضعیف الایمان که اهل معصیت اند جدا خودداری کنید. ر روزه نقش عجیبی در کنترل شهوات و تقویت اراده دارد سعی کنید هر هفته حداقل یک روز روزه بگیرید. ز معرفت و ایمان به خدا و مبدأ و معاد، نقش مهمی در شکل گیری شخصیت، هویت یابی و تقویت

اراده دارد. با تفکر در آثار و آیات الهی ایمان خود را تقویت کنید. س مواظب نگاه خود باشید و از تماشای مناظر شهوت برانگیز مثل فیلم های مبتذل و قرار گرفتن در محیط هایی که آلوده به گناه است اجتناب کنید. بسیاری از گناهان از یک نگاه ساده آغاز می شود. ش همواره برای خود کرامت قائل شوید و پیروی از غرایز شهوانی را در غیر موارد حلال اهانت به خود و سقوط از مقام و منزلت انسانی تلقی کنید. ص زشتی گناه را همواره مانند آبی آلوده و کثیف فرض کنید همانطور که حاضر نیستید آب آلوده را بنوشید به خود تلقین کنید که من نفس و جان خود را با گناه آلوده نمی کنم. ض هرگاه در کنترل شهوات با شکست مواجه شدید اولاً خود را جریمه کنید سپس بدون یأس و ناامیدی از درگاه خداوند توبه نمایندید و آنگاه تصمیم بر جبران آن بگیرید. ط همواره با یک مشاوره اخلاقی در ارتباط باشید و در انجام مراحل فوق با او مشورت کنید. ظ مراقب باشید در تقویت اراده برای کنترل غرایز موازین شرعی را رعایت کنید و از هر گونه افراط و تفریط و انجام کارهایی که دین آن را تجویز نکرده است خودداری کنید. راهکار تقویت معنویت در کنترل غرایز: در منابع دینی، راه های نجات انسان از بند هوا پرستی و شهوت و رسیدن به معنویت و تحول درونی و روحی و معنوی به خوبی و روشنی برای ما ترسیم شده است. هر کدام از احکام دینی و دستورات شرعی و اخلاقیات و معارف اسلام، راهی برای نیل به

معنویت و صفای روح است. اگر در آموزه های دینی برای نیل به معنویت هیچ سفارش و دستوری جز نماز وجود نداشت، همین کافی بود که انسان با قرار گرفتن بر سکوی پرش نماز که معراج مؤمن و نزدیک کننده هر فرد متقی به خداوند است به اوج قله کمال و معنویت برسد. نماز معجون عجیب و نیروبخشی است که بال پرواز به آسمان معنا و حقیقت را به انسان هدیه می کند و راه وصول به اوج کمال و معنویت را برای او هموار می سازد. وضو گرفتن، غسل کردن، لباس نظیف پوشیدن و عطر زدن در وقت نماز همگی زمینه ساز این پرواز و صعود معنوی می باشند. مشکل ما نبودن راهکار نیست، بلکه مشکل ما عدم استقامت و استواری در عمل به دستورات روح بخش اسلام و تداوم نیخشیدن به این اعمال است. هر عملی اگر شرعا مطلوب و مورد رضایت و خشنودی حق باشد و از آفات و امراض در امان باشد و به طور مستمر و مداوم بجا آورده شود دارای نورانیت و معنویتی است که گاهی به طور محسوس و گاهی به صورت غیر محسوس در روح و جان انسان تأثیر می گذارد و حال و وضع انسان را دگرگون می سازند. شرکت در مراسم مذهبی مانند دعا، نماز جماعت، مجالس سخنرانی و موعظه و یا ذکر زندگی، سیره، مدح و مصائب اهل بیت(ع)، زیارت اهل بیت(ع) و قرائت قرآن به صورت مداوم در هر روز و مانند آن نورانیتی را در انسان پدید می آورد، که باعث می شود آدمی از تاریکی گناه بگریزد و به آسانی به سمت

آن نرود. همه دستورات و احکام الهی دارای این خاصیت و ویژگی می باشند و اخلاقیات و احکام و معارف و مجموعه معارف دین، همگی همین هدف یعنی رسیدن انسان به اوج بندگی و کمال و معنویت و صفا و تلطیف روح و جان را دنبال می کنند. ولی البته اراده قوی و همت عالی و استقامت در راه هدف و نه‌راسیدن از مشکلات و پافشاری و ادامه عمل خیر و عبادت و توجه به خداوند و احساس حضور او شرط بهره بردن از این دستورات نورانی و رسیدن به نتایج خوب و شیرین خود سازی و نجات از فشار غریزه و گمراهی است زیرا معنویت برخاسته از معارف دین نورانی را در دل انسان پدید می آورد که موجب می شود انسان زشتی گناه و پیروی از غرایز حیوانی را ببیند و دنبال گناه و ارضا غرایز از طریق غیر مشروع نرود. چند توصیه ۱. هیچ گناهی را کوچک نشمارید. ۲. در ابتدای روز با خدای متعال شرط کنید که گناه نکنید. ۳. در طول روز مراقب اعمال و رفتار خود باشید. ۴. در پایان روز از خویش حساب بکشید. اگر از عملکرد خویش راضی بودید، خدای را شکر گوید و در صورتی که راضی نبودید، بر خویش سخت بگیرید. ۵. خود را همواره در محضر خدای بزرگ ببینید، او بر شما اشراف دارد و از ظاهر و باطن شما آگاه است. ۶. با دعا و نیایش از خداوند متعال استعانت و استمداد بجوید، زیرا که خود فرمود: اگر فضل و رحمت خدا بر شما نبود هیچ کدام به فضیلت و تزکیه

روی نمی آوردید. ۷. اعمال و عادات نیکو را جایگزین رفتار ناپسند نمایند مانند شرکت دائمی در نماز جماعت، نماز شب، زیارت اهل قبور و دعا. قرآن کریم می فرماید: خوبی ها سرانجام میدان را بر بدی ها تنگ خواهد کرد و آنها را از بین خواهد برد. ۸. مطالعه پیرامون زندگی پارسایان و زاهدان و مطالعه کتب اخلاقی را فراموش نکنید.

سوال ۴

سوال :

طبق ۲ سوره مبارکه قرآن (نور - ۳۱ و احزاب - ۵۹) اینطور که حق تعالی اشاره و تاکید موكدش بعد از زنان و دختران پیامبر اکرم زنان مومنه است ایا نمیتوان اثبات کرد که زنان مسلمان اجبار به حجاب نیستند؟ و اگر به نظر شیعیان اینطور نیست و حجاب را کلاً اجباری میدانند، آیا در کشورهای چون عربستان که با وجود حکومت اسلامی باز حجاب برای توریستها اجباری نیست، اثبات ایشان چطور است؟ با تشکر و عرض خسته نباشید مجدد

جواب :

پاسخ : با سلام و احترام

دوست گرامی

آیاتی که دستوری را به اهل بیت می دهد و یا اشاره می کند فقط برای آنها نبوده هر چند به ظاهر خطاب اصلی اهل بیت آنها است ولی این یک دستور الهی برای تمام مسلمانان است مثل آیه ۵۹ سوره احزاب که در ظاهر مرتب به اهل بیت پیامبر ص است ولی این آیه یک دستور الهی برای همه مسلمانان است و در پاسخ سوال دوم شما باید گفت که همانطور که قبول دین اسلام اختیاری است ولذا مقدار و نوع پوشش هر کس نیز اختیاری است ولی باید حداقل حجاب رعایت شود و کشورهای چون عربستان که حجاب را

اجباری نمی دانند باید گفت که در ایران نیز خیلی سخت نمی گیرند همانطور که به خود مردم و زنان ایرانی خیلی سخت گرفته نمی شود ولی در کل باید در مورد عربستان و حاکمان آن گفت که آنها فقط به ظاهر مسلمان هستند و به دلایل مختلف واقعا بوی از اسلام را نبورده اند. و برای راهنمایی بیشتر چند کتاب و آدرس برای شما در رابطه با حجاب معرفی می گردد که می تواند مفید واقع شود : کتابهای فراوانی در زمینه حجاب نوشته شده که از باب نمونه به چند مورد اشاره می شود:

مسأله حجاب استاد شهید مطهری

نظام اسلامی و مسأله حجاب به کوشش سید جعفر حق شناس ناشر: دفتر مطالعات و تحقیقات زنان

جوادی آملی ، عبدالله ، آئینه جمال و جلال ، نشر اسراء ، نوبت چاپ ۱۹ .

حجاب و آزادی ، مجموعه مقالات کنگره اسلام و زن ، نشر سازمان تبلیغات اسلامی ، تهران ، چاپ اول ، ۱۳۶۷.

محسن عزیزی، حجاب آثار دنیوی و اخروی مجله آفتاب یزد

محمد رضا اکبری ، کتاب حجاب در عصر ما

سید حمید میر خندان ، حجاب در فرهنگ اسلامی

کتاب با موضوع حجاب از آقای شفیعی سروسناری

و چند آدرس اینترنتی نیز معرفی می کنم که می تواند مفید باشد و من الله توفیق

سوال ۵

سوال :

من حجاب را خیلی دوست دارم ولی حجاب بهم نمیداد وقتی حجاب میکنم طوری میشم که همه بهم میگویند منگنل شدی من چکار کنم آخه راستم میگویند بعضیا حجاب بهشون میاد ولی من به خدامنگل میشم

جواب :

کمکم کنید

پاسخ : با سلام و احترام

خواهر گرامی حجاب مصونیت است و نه محدودیت و

آن افرادی که به خاطر حجاب شما به شما توهین می کنند مطمئن باشید که دوست نیستند و البته دستشاندهای شیطان هستند چون اگر حجاب خوب نبود حتما اسلام نیز به آن توصیه نمی کرد برای درک بهتر این مطلب باید شما اطلاعات بیشتری نسبت به فلسفه حجاب داشته باشید تا با اشتیاق به طرف آن بروید.

در صورت نیاز دوباره با تبیان مکاتبه کنید. لزوم پوشیدگی زن در مقابل مرد، یکی از مسایل مهم اسلامی است که قرآن کریم نیز به آن اشاره کرده است. البته حجاب، قبل از اسلام در میان اقوام دیگر چون یهود، هندو، ایرانی و ... وجود داشته و اختصاص به اسلام ندارد. این دین مبین، تنها برای آن مرز معین کرده است. اقوام گوناگون از گذشته های دور نظرات مختلفی پیرامون مساله حجاب داشته اند. گروهی زن را به شدت محصور کرده و بعضی نیز، حجاب را مایه اسارتش دانسته اند. کتاب تاریخ تمدن در این باره می گوید: «اگر زنی با هر گروه از مردان سخن می گفت و درددل می کرد؛ یا صدایش آن قدر بلند بود که چون در خانه سخن می گفت همسایگان می شنیدند؛ شوهرش حق داشت بدون پرداخت مهریه او را طلاق دهد». در ایران باستان، زنان نسبت به پدر و برادر خود نامحرم بودند. شاید در اینجا این سؤال مطرح شود که پوشش و حجاب از کجا آمده؟ آیا مردان آن را بر زنان تحمیل کرده اند یا اینکه زنان با میل خودشان انتخاب کرده اند؟ نظر دوم منطقی تر است. زیرا زنان با وجود اینکه خود را در مقابل مردان ضعیف می

دیدند؛ اما جمال و زنانگی، قوت و قدرت دیگری به آنها بخشید. لذا فهمیدند اگر بدون حجاب باشند طعمه اقویا خواهند شد و تنها با حجاب است که می توانند از چنگال ایشان رهایی یابند و تنها آنها را عاشق خود نموده اما نگذارند به راحتی به عشق خود برسند؛ مگر با رسوم خاص و این خود باعث عزت بیشتر زن و محدود نگه داشتن قدرت مرد بود. پس با حجاب خود را از مهلکه شهوترانی مردان دور نگه داشتند. اما چرا اسلام بر مساله حجاب مهر تایید زد؟ در پاسخ باید به چند علت اشاره کرد: ۱- آرامش روانی: وقتی بین زن و مرد حریم نباشد؛ میل و غریزه ای که در طرفین است افزایش می یابد. غریزه جنسی به گونه ای است که هر چه بیشتر از آن استفاده شود؛ سرکش تر می شود و هر چه بر روی آن مهر زده شود مهار می گردد؛ به همین علت مردانی که زنان متعدد می گیرند نه تنها آتش هوس آنها خاموش نمی شود؛ بلکه شعله ورت تر شده و آماده ازدواجهای مجدد می شوند. اگر به تاریخ نظری بیفکنیم؛ پادشاهانی را خواهیم دید که با وجود داشتن هزاران زن در حرمسراهایشان، باز هم در آرزوی به دست آوردن زنان جدید بودند. ۲- پایداری خانواده: اگر حجاب با کیفیت خاص خود در خانواده برقرار باشد و زن به جز مرد خود به کسی نگاه نکند و تمام توجهش به مردش باشد؛ عشق و محبت خود را در او خلاصه خواهد کرد و مرد هم اگر این طور باشد؛ زندگیشان بسیار شیرین و با

صفا خواهد شد. ۳- استواری جامعه: اگر زن و مرد هر یک به آنچه وظیفه اسلامی آنان است عمل کنند. یعنی زنان با حجاب کامل وارد اجتماع شوند، چشم طماع مردان هوسباز را از خود دور نگه داشته و بدون دغدغه کار خود را به نحو احسن انجام می دهند. مردان هم به کارها و فعالیتهای اجتماعی خود ادامه می دهند. اما بر عکس اگر زنان با لباسهای نامناسب و آرایش بیرون روند، نیروی مردان کم شده و به جای کار و فعالیت، نیروی شهوانی در وجود ایشان فعال می شود. زنان هم به جای کار در اجتماع مشغول خودنمایی و هوسبازی می شوند. در این جاست که می بینیم کار اجتماعی پیشرفت نکرده و رو به تنزل می گذارد. به عنوان مثال منشی یک پزشک را در نظر می گیریم. اگر وی زنی پاکدامن و دارای حجاب اسلامی باشد، مراجعان بدون چشم چرانی و به چشم یک خواهر محجبه به او نگاه می کنند. اما اگر بدون پوشش کامل اسلامی و دارای ادا و اطوارهای زنانه باشد، مردانی که در اتاق انتظار مطب حضور دارند، زیر چشمی هیکل او را برانداز کرده و سعی می کنند سر صحبت را با وی باز کنند. ۴- حفظ ارزش و مقام زن: چون مردان خود را نسبت به زنان نیازمند می بینند، اگر زن خود را از نظرهای شهوانی آنان دور نگه دارد موجب ارزش او می شود. زیرا مردان با مشاهده مرز میان خواهش و رسیدن به زن، وی را به چشم مروارید گرانبهایی می بینند که به علت قرار گرفتن در صدف حجاب، به

آسانی نمی توان به آن دست یافت. از نظر اسلام نیز زن هر اندازه عقیف تر باشد، ارزش و احترامش بهتر محفوظ می ماند. به مساله حجاب و پوشش زنان اشکالاتی گرفته شده است. یکی از این اشکالات، مغایرت حجاب با آزادی زن است. مغرضانی که این اشکال را طرح کرده اند عقیده دارند، آزادی حقی است که هر انسانی باید از آن بهره مند شود و حجاب مخالف اصل آزادی زن است. در پاسخ ایشان باید گفت: بر مردان واجب نیست اعضای بدن خود را غیر از عورتین پوشانند. اما مردان از جهت اخلاقی تمام بدن خود را در معابر می پوشانند. آیا آنها به خاطر رعایت این حکم اخلاقی، در خانه و اجتماعی آزادی خود را از دست داده اند؟ باید از رسانه های تبلیغاتی و جنجالی غرب سؤال کرد: چرا اگر در کشورهای شما، مردان با لباسهای زیر از خانه بیرون بیایند مجازات می شوند ولی حضور زنان برهنه در معابر عمومی منعی ندارد؟ این جاست که باید بگوییم آنها برای رسیدن به مقاصد شوم خود، چنین سخنان دلفریبی را مطرح می کنند و قصد دارند از آب گل آلود ماهی بگیرند. آیا اسلام زنان را در خانه ها زندانی کرده یا از ایشان خواسته وقتی بیرون می روند لباس مناسب پوشند، درست راه بروند و هنگام مواجه شدن با مردان، برای حفظ موقعیت خود و اجتماع برخوردی مناسب داشته باشند؟ چنین زنانی از میان گروه زیادی از مردان هم عبور کنند، کسی به آنها توجه نمی کند. آیا این اسارت است یا عین آزادی؟ و آیا زنی که با رعایت حجاب، موجب

بر هم زدن آرامش خود و اجتماع نشودم آزادیش را از دست داده است؟ باید از این منادیان به اصطلاح آزادی سؤال کرد چگونه است که شما زن مسلمان محجبه را زندانی و زن بی حجاب را آزاد می دانید؟ آیا غیر از این است که می خواهید زنان را بازیچه دست مردان هوسباز قرار داده و در لجنزار فساد و تباهی غرق کنید؟ زن محجبه خیلی بهتر از یک زن بی حجاب می تواند در اجتماع کار کند چون برخلاف او که تمام فکرش معطوف جلب توجه مردان است؛ با هدفی والاقدم در صحنه اجتماعی می گذارد و بدون توجه به هوسبازیهای مردان، به آمل و اهداف بلند خود اندیشیده و فعالیت خود را ادامه می دهد. ممکن است گفته شود خیلی از زنان آرایش کرده نیز، در اجتماع مشغول کار هستند. بله ما منکر این مساله نیستیم. اما کار زمانی خوب انجام می شود که با آرامش فکری همراه باشد. آنها که می گویند حجاب نوعی محروم ماندن زنان از فعالیتهای اجتماعی است؛ سخنشان لغو و بیهوده است. زنان با حجاب نه تنها محروم نماندند بلکه با پشتکار بیشتر، در اجتماع مشغول شده و بازدهی کارشان را نیز بالا بردند. گروهی از منتقدان، حجاب را موجب التهابات روحی دانسته و معتقدند اگر زنان خود را پوشانند؛ موجب حرص بیشتر مردان می شوند. برتراند راسل یکی از مادی گرایان در این زمینه می گوید: «اگر عکسهای منافی عفت در سطح جامعه پخش شود؛ مردم پس از مدتی نگاه کردن به این عکسها از آنها زده می شوند. زنان نیز اگر مدتی در معرض دید

باشند؛ رغبت مردان به مرور زمان نسبت به آنها کم خواهد شد.» در پاسخ باید گفت: غریزه شهوانی به گونه ای است که هر چه انسان آن را سرکوب کند، ضعیف تر می شود. بر عکس اگر رها و آزاد شود شعله ورت می شود. بر خلاف نظر راسل اگر به یک عکس بی توجه شود؛ دوباره به عکس دیگری علاقه مند می شود. اگر از معاشقه کردن با زنی زده شود با زن دیگری ارتباط برقرار می کند. به همین علت است که می بینیم بی بند و باری در غرب ادامه پیدا می کند و زنان و دختران، به صورتی زشت و زننده در کوچه و خیابان ظاهر می شوند. در اینجا به تشریح دیدگاه قرآن می پردازیم. خداوند در قرآن کریم می فرماید: «قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم و...» منظور از غض بصر در این آیات این است که نگاه خیره نکنند. نگاه دو گونه است: ۱- آلی ۲- استقلال. نگاه آلی آن نگاهی است که چون ما با یک زن در حال صحبت کردن هستیم؛ به او نگاه می کنیم. اما نگاه استقلال یعنی مو، لباس و طرز آرایش او مدنظرمان باشد. منظور قرآن از نگاه نکردن، نوع استقلال آن است. «و یحفظوا فروجهم» منظور وجوب ستر عورت و خودداری از زنا است. چون در عصر جاهلیت، ستر عورت در میان اعراب معمول نبود. همچنان که بعضی دانشمندان غرب نیز، این عقیده را در کتابهای خود مطرح کرده اند. «ذلک ازکی لهم» این حفظ برای ایشان پاکیزه تر است از اینکه خود را مکشوف العوره کنند. «ان الله

خبیر

... خدا به آنچه می کنند آگاه است». خداوند در ادامه می فرماید: «و قل للمؤمنات يغضضن من ابصارهن و...» در این آیه می بینیم فرقی بین زن و مرد از جهت ترک نظر و حفظ فرج نیست. پوشش فقط برای زن است چون مظهر جمال است. گرچه نحوه پوشش زن بر مردان واجب نیست؛ در عمل می بینیم مردان پوششی کاملتر از بعضی زنان دارند. «و لا یبدین زینتهن الا ما ظهر منها»، باید زیور خود را اعم از آرایش و زیورات آشکار نسازند مگر زینتهایی که آشکار است. زینت دو نوع است: ۱- زینت آشکار ۲- زینت مخفی (در تفسیر مجمع البیان سه قول آمده) زینت آشکار مثل جامه های رو و زینت مخفی مثل گوشواره و دست بند. قول دوم زینت آشکار مثل سرمه، انگشتر و خضاب دست. قول سوم چهره و دو دست تا مچ. و لیضربن بخمرهن علی جیوبهن، باید مقنعه هایشان را بر سینه هایشان بیندازید تا گردن، گوش، سینه و زیرگلو معلوم نشود. و لا یبدین زینتهن الا لبعولتهن او... او ما ملکت ایمانهن، زینت خود را آشکار نکنند مگر برای شوهران یا پدران یا پدرشوهران یا پسران یا پسر شوهران یا برادران یا پسر برادران یا خواهران یا زنان یا مملوکان. البته منظور از زنان در اینجا، زنان مسلمان است و زنان غیر مسلمان نامحرم هستند. چون زنان غیر مسلمان هیچ تعهدی ندارند که محاسن و زیبایی زن مسلمان را برای شوهرانشان توصیف نکنند. لذا زنان مسلمان نیز از توصیف خواهران خود برای مردان خودداری کنند. «او التابعین غیر اولی الاربه»، طفیلیانی که

کاری با زن ندارند. او الطفل الذین... کودکانی که از امور جنسی بی‌خبرند یا توانایی زناشویی ندارند. او ما ملکت... دو احتمال است: ۱ - مخصوص کنیزان است ۲ - مطلق مملوک منظور است. التابعین... شامل دیوانگان و افراد ابلهی است که دارای شهوت نیستند. و لایضربن بارجلهن... یعنی زنان به منظور آشکار ساختن زینتهای پنهان خود، پای بر زمین نکوبند. (چون زنان عرب خلخال به پا می‌کردند). توبو الی الله... ای مردم توبه کنید به سوی پروردگار. رسول خدا فرمود: «من روزی صد بار توبه می‌کنم.» و منظور از توبه انقطاع به سوی پروردگار است.

و من الله توفیق

سوال ۶

سوال :

چند روزی است که عزیزترین عمه ام را از دست داده‌ام. کار نیک زیاد انجام میداد و ادم خیلی خوبی بود. فقط نماز نمیخواند و حجاب کاملی در مقابل فامیل از نظر مو نداشت در مدتی که به علت مرگ مغزی در بیمارستان بود و همه منتظر معجزه بودیم خیلی دعا برایشون خوندم اما...

جواب :

سوال های من از شما:

آیا دعاهای خوانده شده برای سلامتی ایشان سبب آمرزش الان میشود؟

وقتی برای ایشان دعا میخوانم احساس میکنم مانعی وجود دارد و دعا به ایشان نمیرسد این مانع چیست؟ چگونه بر طرف میشود؟ آیا واقعا دعاهای ما به روحشان میرسد؟ سبب آمرزش میشود؟ پاسخ های شما سبب آرامش من میشود؟

خسته نباشید و ممنون

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

دعا و انجام کار نیک از طرف مردگان، هم برای آنها ثواب دارد و هم برای کسی که این کار را انجام می‌دهد. ("بحارالانوار"، ج ۸۱، ص ۶۲)

شما هم کار نیکی که می‌توانید برای عمه تان انجام دهید،

و بدانید برای ایشان محسوب می شود و باعث شادی روح ایشان می گردد.

این حسی که می گوئید نسبت به دعا برای عمه تان دارید به نظر نمی رسد چیز قابل اعتنایی باشد. به این حسها، که بیشتر به وسوسه شیطانی می ماند اعتنا نکنید و از دعا دست بردارید.

البته اگر بتوانید به همراه فامیل نمازهای ایشان را قضا کنید، به طور قطع بهتر از هر کار دیگری در حق ایشان است. احتمال این هست که ترک نماز ایشان حساب ایشان را سخت کرده باشد. امیدواریم چنین نباشد و رحمت خدا این نقص را بیوشاند، ولی نماز مسئله مهمی است که اگر جبران شود خوب است.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۷

سوال :

من بچه مسلمان هستم و اغلب ما هم همینطور هستیم و اکثرا نماز مان و دیگر فرایض دینی را از روی عادت انجام می دهیم و به همین دلیل بعضی از ما این کار را انجام نمی دهیم چون کاری را که از روی عادت انجام بدهیم هیچ فایده و ثمری ندارد لطفا بگوئید چرا ما باید بخاطر اینکه پدر مادر ما نماز می خوانند نماز بخوانیم و بعضی های مان نیز که پدر و مادرمان نیز مثل خودمان نماز نمی خوانند و محرمیت خانوادگی داریم و چشم و دل پاک هستیم چرا باید از روی عادت نماز بخوانیم و یا از اعضا فامیلمان که نظر و چشم بدی نیز به آنها نداریم رو گرفته و بین خودمان حجاب عادت و سنتی قرار دهیم نمی دونم که تونستم منظورم را برسانم یا نه؟

جواب :

لطفا ما را راهنمایی کنید که چرا به خاطر اینکه بچه مسلمان هستیم باید بعضی کارها

را از روی عادت انجام دهیم یا ممکن ما در محیطی بزرگ شده باشیم که به خاطر همین عاداتها والدینمان زیاد مقید نیستند و فرایضشان را انجام نمی دهند و در فامیلی زندگی می کنیم که زیاد محرم نامحرمی در خانواده ما رعایت نمی شود چون به یکدیگر به چشم بد نگاه نمی کنیم و ما نیز نمی توانیم همدیگر را متحم به سوء نیت و بد دلی کنیم و به هم اعتماد داریم.

این ما و من که گفتم جنبه کلی داشت و منظورم شخص من یا شخص خاصی نیست فقط می خواهم جوابی بگیرم که امثال ما را راغب به انجام فرایض دینی نماید مخصوصا وقتی می بینم بیشتر مردم از روی عادت نماز می خوانند و حتی معضی ریا و نفاق می کنند که اینها بیشتر باعث می شود ما فرایضمان را بخاطر بعضی افراد که داعیه دینداری سر دادند و بعدا تو زرد از آب در آمدند انجام ندهیم.

پاسخ: با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

توجه شما را به سه مطلب جلب می کنیم:

۱. نماز خواندن هر روزه، در پنج وقت، عادت و تکرار بی دلیل یک سری اعمال نیس، بلکه تلقین دائمی این است که ما بنده خدا هستیم.

توصیح آن که ما حتی وقتی در نماز بی توجه هم باشیم، چنین نیست که نماز برای ما هیچ معنایی نداشته باشد. انسان بی توجه هم گاه گاهی بالاخره هنگامی که با خود می گوید چرا این نماز را با این حرکاتی که نمی دانم چه معنا و مفهومی دارد انجام می دهم؟ همین سؤال او را متوجه این می کند که او چون بنده خدا است و خدا گفته، چنی می کند.

این که در اعمال عبادی افعال و گاهی اذکاری هست که نامفهوم جلوه می کند، برای همین است که به ما بگوید تو چون بنده ای باید فرمان خدا را بی چون و چرا اجرا کنی. ماهیت عبادت اطاعت محض از خدا است.

۲. ما برای پدر و مادرمان نماز نمیخوانیم. بله، گاهی به سبب اعتمادی که به پدر و مادرمان داریم، تشخیص آنها در اعمال خوب و بد را می پذیریم و به آن چه آنها ایمان دارند ایمان می آوریم. این به این معنا نیست که ما به خاطر آنها نماز می خوانیم، بلکه به اعتماد آنها برای خدا نماز می خوانیم.

بله، انسان مؤمن باید هر چه زودتر در معتقدات ایمانی خود به تأمل و تفکر بنشیند و تلاش کند اعتقاداتش را با معیارهای عقلانی بسنجد و در حقیقت ایمان خود را صرفاً بر اعتماد بر این و آن استوار نکند.

در حقیقت این طبیعی است که کودک و جوانی به اعتماد پدر و مادرش اعتقاد و ایمان را آغاز کند، ولی هر چه زودتر باید آرام آرام به تأمل در آن پردازد، و اعتقاداتش را بر عقل و فطرت انسانی خود عرضه بدارد.

۳. در مورد رعایت حجاب و رعایت آن در برابر نامحرم، ولو از خویشان هم باشد، نظر ما درست عکس آن مطلبی است که شما آورده اید.

توضیح این که بالا-خره در اطراف ما _ چه در میان فامیل و چه غیر آن _ کسانی هستند که برای ارتباط با آنها حجاب لازم است، چرا که به تعبیر قرآن هستند کسانی که "فی قلوبهم مرض". اینها اشخاصی هستند که زود تحریک می

شوند و تحریک می کنند. خلاصه کلام این که نسبت به همه نمی توان و نباید اعتماد کرد. هیچ عقلی چنین قضاوتی ندارد.

بانوان ما اگر قرار بود حجاب را تنها در برابر چنین اشخاصی که در دور و برمان به تحریک پذیری می شناسیم حجاب را رعایت کنند، همین تبعیض نسبت به افراد باعث می شد این اشخاص احساس شرم کنند و آن برخورد را توهینی به خود احساس کنند، در حالی که اگر رعایت حجاب به عنان ادب دینی در برابر همه باشد، نه آن مفسد احتمالی، و نه این احساس توهین وجود نخواهد داشت. به این فکر کرده اید که اگر دختر خانمی در برابر مثلاً پسر عمویش حجاب را رعایت نکند، چرا که او را فرد متدین و چشم پاکی می بیند، ولی در برابر مثلاً پسر خاله اش حجاب بگیرد، چه اتفاقی می افتاد؟! در حالی که هم اکنون این دختر خانم به واسطه حکم شرع نسبت به همه حجاب را رعایت می کند، و رعایت حجاب به پای بد بینی و سوء ظن گذاشته نمی شود.

علاوه بر این تشخیص افراد چشم ناپاک از غیر آنها چندان معیار مطمئنی وجود ندارد و نمی توان تشخیصش را به افراد سپرد و مطمئن بود که به درستی عمل می شود.

برای شما آرزوی موفقیت و بهروزی داریم.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۸

سوال :

در سوابقی که در باب فلسفه حجاب و پاسخ به آن دیده میشود گفته اید (و گفته اند و هنوز هم میگویند!) فلسفه حجاب برای حفظ زن از آزار دیگران و مصونیت اوست. و اینکه نبود حجاب و بی بند و باری و برهنگی موجب

هرج و مرج اخلاقی در یک جامعه میشود. مطهری هم میگوید برهنگی و بی حجابی نیروی کار و فعالیت را از جامعه میگیرد در حالی که حجاب این نیرو را به جامعه تزریق میکند (نقل به مضمون. جمله دقیقش خاطریم نیست). حال اجازه بدهید از توهم بیرون بیاییم و با چشمان باز به دنیا نگاه کنیم. در بسیاری از کشورهای جهان حجاب وجود ندارد و برهنگی (البته آنچه منظور شماست) رواج دارد اما نه هرج و مرج اخلاقی به راه افتاده نه نیروی اجتماع هرز رفته. کشورهایی مثل فنلاند، سوئد، نروژ، دانمارک، ایسلند و... که کمترین آمار تجاوز و بزهکاریهای جنسی و بالاترین سطح رفاه اقتصادی و بازده کاری را دارا هستند. اما در ایران عزیز اسلامی ما که در آن حجاب اجباری (و نه مثل بقیه کشورهای اسلامی متداول) است چطور؟ مطمئنم واقع بین هستید. آمار بالای تجاوز به نوامیس مردم و جنایت‌های جنسی، سطح پایین بازده کاری و

جواب :

دقیقا بر خلاف تئوری کاملاً غیر علمی امثال مطهری. (من برای مطهری احترام زیادی قایلیم اما معتقدم او هرچقدر در فلسفه تبحر داشته در روانشناسی و جامعه شناسی و ... فرد نا آشنایی بوده و متأسفانه خطاهای بسیاری کرده) آیا وقت آن نرسیده بپذیریم حجاب یک قاعده دست چندی برای جامعه عقب مانده عرب حجاز ۱۴۰۰ سال پیش بوده و اجبار آن در دنیا متمدن امروز امری کاملاً اشتباه است؟

پاسخ : با سلام و عرض تحیت.

دوست محترم!

به چند نکته توجه کنید:

۱. نوشته شما سؤال است یا یک بیانیه اعتقادی؟! اگر مسئله برای شما روشن است و مثل مرحوم مطهری فردی نا آشنا و پراشتباه است، و مسئله حجاب هم دیگر جای بحث ندارد، و دنیای غرب امن و امان

است و ما در توهم بسر می بریم و بالاخره قرآن و متون دینی هم کهنه شده اند و باید بپذیریم تعالیم دینی قواعد دست چندی برای جامعه عقب افتاده حجاز ۱۴۰۰ سال پیش است، دیگر سؤال از چه دارید؟!

اگر هم معتقدید که این مسائل هنوز هم جای کنکاش دارد و باید باز هم در باره آن گفت و شنید، ادبیات مناسبی برای نوشته تان انتخاب نکرده اید.

۲. اشتباه بسیاری این است که وقتی می خواهند تمدن غربی را ارزیابی کنند، آن را با جامعه خودمان قیاس می کنند و مثلاً می گویند ما که وضعمان بدتر است!

اولاً، به فرض که وضع ما بدتر باشد، این دلیل بر خوب بودن وضع غربیان نیست.

ثانیاً، اصلاً این مبنای باطلی است که گمان کنیم جوامع ما _ و به طور کلی کشورهای اسلامی _ آئینه تعالیم دینی هستند. واقع امر این است که امروزه تفوق تمدن غرب در زمینه های متعدد اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و تبلیغاتی در تار و پود همه جوامع شرقی، از جمله جوامع اسلامی نفوذ کرده است. جوامع ما _ و به طور کلی کشورهای جهان سوم _ نه با سنتهای شرق زندگی می کنند و نه با دستاوردهای غرب؛ بلکه در بحران هویتی بسر می برند که کنش و واکنششان را به سختی تحت تأثیر خود قرار داده است. بدترین خطر برای یک جامعه آن است که احساس خود کم بینی کند، و به خود اعتماد نداشته باشد. این حالی است که بر جامعه ما می گذرد.

بنا بر این آن چه در جوامع شرق می بینیم نتیجه تفکر شرقی نیست، بلکه ناشی

از بی هویتی فرهنگی است. از این روحیه امیدی نمی توان داشت، مگر تغییر کند.

۳. این سخن مرحوم مطهری و مثل او نیست که غرب دچار مشکل اخلاقی است، بلکه سخن خود آنها است.

بگذارید نگارنده خاطره را برای شما نقل کند. نمی دانم شما دکتر احسان نراقی را می شناسید یا نه؟ او جامعه شناس برجسته ایرانی است که بعد از انقلاب در یونسکو مشغول شده و رئیس یکی از بخشهای آن است. در سفری که به ایران داشت، یکی از دوستان نگارنده از او پرسید چه چیز در شرق و جوامع اسلامی برای غربیان جذاب است. او به طور خاص گفت استحکام خانواده در کشورهای شرقی و اسلامی برای غربیان بسیار جذاب و مورد توجه است. آنها بسیار نگرانند که خانواده هایشان شکل سنتی خود را از دست داده، و به تبع آن اخلاق عمومی دستخوش تغییر و انحطاط شده است.

این سخن کسی که انگیزه ای برای دفاع از جامعه اسلامی ما ندارد. این وضعیت ناشی از همین اختلاط ها و همین عریانی ها است.

دوست خوب!

جامعه غرب را وقتی می شود به درستی شناخت که برای مدت طولانی در میانش زندگی کرد، والا جامعه ای که از نظر اقتصادی و سیاسی به سامان است، آن قدر اقتدار دارد که بتواند از بروز بحران در جامعه خود جلوگیری کند، و با به کار گیری مدیریت علمی بروز فاجعه را به تأخیر بیندازد؛ ولی هرگز نمی تواند واقعیتی را که مردم آن در زندگی رزومره شان به تدریج احساس خواهند کرد، از بین ببرد؛ ولی این دریافت زندگی در متن زندگی آنها را می

طلبد.

استواری و استحکام سیاسی و اقتصادی در آن جوامع هرگز قابل قیاس با شرایط جوامعی مثل ما نیست. در این جا هر تلاطمی می تواند بحران ساز باشد؛ و اگر ثبات نسبی در جامعه خودمان می بینید نه به اقتدار حاکمیت بازمی گردد _ که حاکمیت ملی در ایران، به معنای واقعی کلمه، جوان است _ بلکه آنچه از اعتقادات مذهبی و ملی خود مردم باقی است، از بروز خیلی مشکلات جلوگیری می کند.

آن چه عرض کردیم، به معنای انکار همه دستاوردهای غرب نیست، که همان اقتدار اقتصادی و سیاسی ناشی از حاکمیت عقل جمعی در میان آنها است، و این کم چیزی نیست؛ ولی نباید بر اساس آن در باره تمامیت فرهنگ غرب قضاوت کرد.

۴. البته این که چرا حجاب _ به معنای خاص آن _ تا این حد مورد عنایت ادیان، و از جمله اسلام است، بحث مفصلی است که ترکیبی از بحثهای روانشناختی و فلسفه اخلاق را می طلبد. گمان نمی کنیم شما منظورتان از این سؤال ورود به این مباحث بوده باشد.

برای شما آرزوی موفقیت و بهروزی داریم.

مؤسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۹

سوال :

واقعا آینده حجاب در سینمای ما چگونه هست؟

جواب :

اگر سینما باید واقعیات جامعه را نشان دهد و از آن تبعیت کند باید بگوییم با این پیشرفتی که بدحجابی در جامعه ما دارد مثلا تا ?? سال دیگر باید فاتحه حجاب را خواند؟

آیا بازیگرانی مثل گلزار و افشار به نمادهای ترویج بدحجابی در این هنر تبدیل نشده اند که به عنوان سینمای تجاری نامیده میشوند و با بهانه هایی مثل <سینما =بازتاب جامعه و> سعی در پنهان کردن

گناهان خود هستند؟

من خودم دخترانی را دیده ام که به طور وحشتناکی دنبال نازهای گلزارها! و پسرانی دنبال عشوه های اینگونه افشارها به سینما ها کشانده میشوند؟

و بهانه ی >رونق پیدا کردن سینما< را می آورند!!!

آیا نمی توان از سینما برای ترویج حجاب در جامعه سود برد؟

پاسخ: با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

سینما و همه ابزارهای تبلیغی می تواند در پیش برد اهداف متعالی نیز به کار گرفته شوند؛ ولی به شرطی که انسانها مؤمن و با تقوا و در عین حال هنرمند و با ذوق و دانشمند آن را به دست گیرند.

سینمای امروز بیش از آن که نشان گر وضع جامعه باشد، اثرگذار بر وضع جامعه و اجتماع است، و این یک شوخی بزرگ است که اینها تعهد بر نشان دادن واقعیات دارند.

با وجود فیلمهای خوبی که گاه و بیگاه ساخته می شود، متأسفانه وجهه غالب سینمای ایران، نه از روی تعهد و ارزشها، بلکه از دید سرگرمی و گیشه به آن نگریسته می شود.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۱۰

سوال:

. همانطور که می دانید هدف رعایت حجاب برای جلوگیری از تجاوز و ... است (این نظر شخصی من است). حال کسی که به کشورهای دیگر سفر می کند می تواند بدون مشکل و کاملاً معمولی بدون رعایت حجاب مدت اقامت خود را بگذراند. (البته تنها در مورد روسری یا چادر و لباس معمولی) آیا در این مسئله اجباری برای رعایت حجاب وجود دارد؟

جواب:

پاسخ: با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

درست است که حجاب این فایده را نیز دارد که حفاظتی در برابر نگاه نامحرم و

موجب عم تحریک او می باشد؛ ولی این تنها فایده این حکم نیست. اگر چنین بود، رعایت حجاب برای زنانی که زشت اند و یا ناقص الخلقه اند، واجب نمی شد. شاید بتوان گفت حجاب نوعی هویت زن مسلمان هم هست. زن مسلمان باید برای همه زنان پیامی داشته باشد که این را با حفظ هویت اسلامیش به آنها می رساند. البته از مقدار واجب حجاب _ که در شرع به طور دقیق مشخص شده _ که بگذریم، شکل حجاب می تواند به حسب همان که شما فرمودید تغییر کند.

چادر شاید در جامعه غربی موجب انگشت نما شدن باشد. در این صورت اجتناب از آن شاید بهتر باشد.

در جایی هم ممکن است مانتو چنین حالتی داشته باشد؛ در این جا هم بهتر است زن حجاب چادر یا مثل آن را انتخاب کند.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۱۱

سوال :

می خواستم بیرسم که چرا در مورد حجاب اجبار می کنید. از بعضی ها می پرسم جواب میدن که اجبار برای اینکه مردا تحریک و وسوسه نشن. یه مثال: مگه روزه موقعی درست نیست که آدم تو خونش غذا باشه و آدم نخوره و از اونایی که از روی فقری می گیرند بیشتر مورد قبول خداست. آدم موقعی پا که همه ی چیزارو ببینه و وسوسه نشه البته نه مثل بی بند و باری غرب. این درسته که همه چیز از جلوی ما برداشته بشه بد ما بگیم یا کیم. والله با عقل من جور در نمیاد. این قدر عقده ای شدن جوان ها که من داشتم با یکی از پسر های صحبت می کردم (مذهبی بود) بعد

گفت من دیشب داشتم سریال "پرستاران" رو می دیدم که تحریک شدم بعد کانال رو عوض کردم. ای درسته؟؟ این بهتر نیست که در مورد همه چیز اطلاعات بدین بجای زندونی کردن مغز از چیزای بد. آگه اطلاعات بدین آدم خوب و بد رو بهتر تشخیص میده و آگاهانه از چیزهای فاحشه دوری می کنه. الان از بس عقده ای شدن همهی خلاف ها بیشتر شده و در خونه ها انجام میشن. ممنون میشم توضیح بدین در مورد این مسائل.

جواب :

- ۱۶ ساله - دبیرستان

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

ما نیز با ممنوعیت های من درآوردی مخالفیم. با زندانی کردن چشم و گوش و مغز هم مخالفیم، که به قول شما انسان را عقده ای می کند، و این عقده ها ممکن است از جای دیگری سر باز کند. ما با نظر شما در این معنا موافقیم؛ ولی یک مطلب را به شما تذکر می دهیم.

این نکته که محدودیت می تواند آثار سوئی در روحیه و اخلاق داشته باشد، همانطور که گذشت، صحیح است، ولی این حد و مرزهایی هم دارد. مثلاً نمی توان به این واسطه که فقر روح انسان را مقاوم و مصمم و جدی می کند، برای جامعه و حتی افراد انسان، تجویز فقر کرد؛ که "من لامعاش له لامعاد له".

محدودیت هایی آثار سوء دارد که عقلانیت انسان را هم محدود می کند، والا اموری که تنها به احساسات و عواطف مربوط است، گاهی خوب است که تا حد متعارف محدود شود.

مواردی که شرع اصرار بر محدودیت آن دارد از این مقوله است.

پشت نمودن به محدودیت های که

شرع مقدس در مسائل محرک جنسی قرار داده به این بهانه که جوانان عقده ای می شوند، امری است که فریود نیز سالیان پیش مطرح نموده، و آنچه امروزه در اروپا و امریکا تحت عنوان بی بند و باری و فحشا می بینید همه تحت تأثیر همین فرضیه فریود بوده است.

اگر امروز می بینید که امور جنسی در جوانان ما افسار گسیخته تر از قبل شده شاید به دو علت است.

۱. بالا رفتن سن ازدواج.

۲. پوشش ها و برخوردهای نامناسب و مهیج.

روابط زن و مرد از نظر اسلام مهم و حساس است و می تواند کمین گاه خوبی برای شیطان باشد تا غریزه جنسی را تحریک کند. از این رو در اسلام در مورد روابط اجتماعی زن سه دسته دستور بیان کرده است.

۱. اجتناب کردن زنان از خودنمایی در برابر نامحرم.

«وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا يَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَائِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولَى الْبِرَارِ مِنَ الرِّجَالِ أَوْ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعاً أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» (نور/۳۱)

۲. اجتناب از معاشرت غیر ضروری و خلوت با مردان نامحرم: در روایت آمده: "هیچ مردی با زن نامحرم خلوت نمی کند، مگر آن که سومی آن دو، شیطان است" (بحارالانوار، ج ۱۳،

ص ۳۵۰)

این دو دستور فقهی دین است و انجام آن

واجب. ولی یک توصیه اخلاقی هم دارد، که در ذیل می آید.

۳. اجتناب زنان از حضور غیر مفید و غیر ضروری در صحنه های علنی اجتماع در میان مردان نامحرم؛ به گونه ای که از حضرت زهرا(س) نقل شده که هیچ چیز برای زن بهتر از این نیست که نه او مردی را ببیند و نه مردی او را.

البته همانطور که گفتیم این محدودیت توصیه شده برای زنان _ و البته نه واجب _ حدش فائده و مصلحت و یا ضرورت های اجتماعی است؛ والا خود حضرت زهرا برای دفاع از دین به مسجد می آید و سخنرانی می کند.

چنین رفتاری عقده نمی آورد، و نه تنها به اعتماد تأکيدات شرع و اولیاء آن، بلکه با مراجعه به وجدان خود می توان صحت آن را دانست.

با آرزوی توفیق.

سوال ۱۲

سوال :

چگونه است که میگوییم برداشتن حجاب حرام و مضر به حال اجتماع است ولی در کشور های خارجی این قضیه عادی شده است و مشکلی هم ندارند؟

جواب :

- ۲۳ ساله - فوق لیسانس

پاسخ : با سلام و عرض تحیت.

دوست محترم!

نمی دانیم منظور شما از این که "مشکلی هم ندارد"، چیست؟ آیا منظور آن همه تجاوزات جنسی است، و یا تولد فرزندان نامشروع و یا سقط جنین ها؟!

اگر به آمار جرم و جنایت در کشورهای غربی نظر بیندازید، درمی یابید که بیشترین جرم و جنایت ها به مسائل جنسی بازمی گردد، و یا لاقط ریشه ای در آن دارد.

دوست گرامی!

رها کردن افسار شهوت بزرگترین بلایی است که ممکن است هر جامعه ای گرفتار آن شود، و یقین داشته باشید که هیچ گاه این مسأله عادی نمی گردد.

آغاز این افسار گسیختگی در عادت اجتماع به رفتارهای تحریک آمیز جنسی است، که از کشف حجاب سرچشمه می گیرد.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۱۳

سوال :

حکم اسلام در مورد حجاب زنان پوشیدگی کامل آنها به جز گردی صورت و مچ به پایین است البته لباسی که برجستگی های بدن معلوم نباشد . آیا این حکم در زمان رسول ا... به طور کامل انجام می شد . یعنی تمام زنان با هر دینی مجبور بودند در زمان حکومت اسلامی در مدینه با این پوشش بگردند .

جواب :

۲- در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران چه حکمی آمده است ؟ این که همه ادیانی که در ایران زندگی می کنند مجبور هستند که با توجه به قانون ایران ، با حجاب کامل باشند ؟

- دیپلم

پاسخ : با سلام و عرض تحیت.

دوست محترم!

حکم حجاب در زمان رسول خدا جعل و به مسلمانان ابلاغ شده است. ولی در همان زمان هم بوده اند مسلمانانی که پایبندی کمتری به احکام اسلامی _ از جمله حجاب _ داشته اند.

این حکم خاص مسلمانان است، و اهل کتاب موظف به رعایت حدود دقیق آن نبوده و نیستند. البته هیچ کس حق ندارد با لباسی در جامعه حاضر شود که احساسات عمومی را جریحه دار کند و احیانا موجب فساد جوانان و تحریک آنها گردد. در این حکم فرقی بین مسلمان و غیر مسلمان وجود ندارد.

قانون کشور ایران هم چنین اجباری برای اقلیتهای دینی اعمال نکرده و نمی کند.

برای شما آرزوی موفقیت و بهروزی داریم.

مؤسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۱۴

سوال :

چرا وضع حجاب در جامعه فعلی ایران اینگونه است . اگر بگوییم که همه اقلیت مذهبی هستند و می خواهند راحت باشند پس با این همه بد حجاب ، دیگر < اقلیت > مذهبی به حساب نمی آیند

. کما این که عده ای هستند که خود را مسلمان می دانند و نماز هم می خوانند ولی حجابشان لطفا توضیح کاملی بدهید که چرا وضع یک جامعه اسلامی این گونه است .

جواب :

- دیپلم

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

درست است که نمی توان اکثریت را اقلیت انگاشت، ولی مبنای عمل این دسته به گمان شما اکثریت، بی توجهی به احکام اسلامی است.

دستورات اسلامی یقیناً وظیفه مسلمانان را در مورد مسلمانی همانند حجاب بیان کرده است، ولی همانطور که در زمان رسول خدا(ص) و اهل بیت مکرمشان(ع) بی تقوایی و عدم رعایت احکام اسلامی بوده است، امروزه هم بی تقوایی _ و به خصوص در زمینه حجاب _ وجود دارد.

در این میان نباید دسیسه فرهنگی دشمنان را نیز نادیده گرفت. امروزه متأسفانه شیفتگی نسبت به غرب و مظاهر آن در جوامع اسلامی وجود یافته است، و این با تبلیغات غربی در رسانه های جمعی که اکثراً در دست غرب و غرب زدگان است تشدید می شود. تا حس تقلید از غرب در جوانان ما وجود دارد، و هویت ملی و اسلامی آنها به طور کامل احیا نشود، این وضع بسامان نمی شود.

یک مسلمان باید به مسلمانی خود افتخار کند، و به تاریخ و فرهنگ خود ببالد. آن وقت است که با بازگشت به خویشتن عاقلانه می اندیشد. عقل ما را به همان جا رهنمایی می کند که شرع می خواند.

زمانی رضاخان به زور نتوانست حجاب را از زنان مسلمان بگیرد، به گونه ای که حتی برخی برای حفظ حجاب خود چندین سال پا از خانه بیرون ننهاده اند، تا بالاخره

از موضع خود دست کشید. این ناشی از حس افتخار ملی و دینی ای بود که در آن زمان وجود داشته است؛ حسی که در زمانهای بعد به تدریج کم رنگ شد.

البته ناگفته نماند که انقلاب اسلامی ایران می رود که جامعه ما را دوباره به خویشتن اسلامی خود بیش از پیش متوجه سازد، و از حق نباید گذشت که با توجه به شرائط ناهماهنگ جهانی توفیقاتی هم داشته است؛ امری که باید ده ها سال دیگر، به شکلی پر توان ادامه یابد تا به بار بنشیند.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۱۵

سوال :

در این چند سال اخیر در کشورهای فرانسه و ترکیه محدودیتهایی برای حجاب زنان بوجود آمده (فقط در جاهایی مانند مدارس) و البته سیاستمداران ما نیز به مخالفت با این موضوع پرداختند ولی در کشور ما هم این قضیه وجود دارد (برعکس آنها و بطور کامل در سرتاسر کشور) و همه مردم و اقلیتهای دینی ما و توریست ها و حتی سیاستمداران زن خارجی را مجبور به رعایت نمودن حجاب کرده اند. آیا این جلوگیری از آزادی فردی نیست؟ آیا در دین اسلام حجاب را برای غیر مسلمانانی که در جامعه اسلامی زندگی میکنند اجباری نموده است؟

جواب :

این اجبار در جامعه ما بطور روشن و واضحی دیده میشود. کافی است به یکی از خیابانهای اصلی شهرتان بروید و با چشم خود ببینید. حداقل نیمی از دختران ما با روسریهای کوتاه و لباسهای چسبان در انتظار ظاهر میشوند. وقتی کسی را به کاری مجبور میکنید او آن کار را میکند ولی بسیار سعی میکند که آن کار به خوبی انجام ندهد.

موفق و پیروز باشید.

ساله - فوق دیپلم

پاسخ: با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

قانون فرانسه بر اساس اعلامیه حقوق بشری تنظیم شده است که ظاهراً مورد رضایت عموم مردم آن کشور بوده و در قالب قانون تجلی کرده است. در این قوانین آمده است که هر کس در پوشش شخصی آزاد است، و به عبارتی جلوگیری از حجاب خلاف اصول پذیرفته شده آنهاست.

با این توضیح معلوم می شود که منع حجاب در آن کشور حرکتی سیاسی است برای محدود کردن غیر منطقی مسلمانان و توهین به آنها. این قابلیت اعتراض ندارد؟!

اما در کشور ایران حقوق اساسی، بر اساس قوانین اسلامی تنظیم شده است که این مینا باز مورد پذیرش عموم مردم ایران قرار گرفته است. هم اصل پذیرش نظام جمهوری اسلامی از سوی مردم، و هم پذیرش قانون اساسی از سوی آنها اقتضای آن دارد که مسلمات شرع مقدس اسلام در جامعه اعمال شود. علاوه بر این به سبب نگاه دینی مردم ایران، بی حجابی را نوعی مخالفت با عفت عمومی و اخلاق اجتماعی می داند که خود عنوان قانونی دیگری برای لزوم حجاب در جامعه ایران است. این عنوان در همه قوانین دنیا مورد پذیرش است.

بر این اساس الزام به رعایت حجاب در ایران یک رفتار سیاسی در جهت سرکوب، محدود کردن و تحقیر به دین و اعتقاد نیست، بلکه مبنایی کاملاً حقوقی دارد.

با این وجود، در ایران در سالهای اخیر، از آنجا که حساسیت مردم به حجاب کمتر شده، آزادی های بیشتری در این زمینه اعمال داشته است. کافی است که به خیابانهای اصلی شهرتان مراجعه کنید تا این مسئله را به وضوح ببینید که

محدودیتها کم شده است. این نوعی احترام به افکار عمومی است.

البته نگارنده این وظیفه را بر عهده مسئولان فرهنگی و نهادهای رسمی و غیر رسمی دینی می داند که با تلاش دینی و فرهنگی از این که جامعه نسبت به رعایت احکام دینی _ مثل حجاب _ و ارزشهای اسلامی _ مثل حیا _ بی اعتنا شوند جلوگیری کنند؛ ولی این صرفاً کاری فرهنگی و نه سیاسی، و حتی نه حقوقی است، که احیاناً با اجبار همراه باشد.

غرب امروز تلاش کرده تا رعایت احکام دینی را نوعی حرکت سیاسی براندازنده جلوه دهد، و با آن مبارزه کند، که این هم تفسیری بسیار جانبدارانه است و هم مبنای حقوقی لازم و رضایت جمعی مردم آنجا را به همراه ندارد.

سفیر فرانسه به صراحت گفته بود ما برای سکولاریزم شهید داده ایم و به هیچ قیمتی از آن دست برنمی داریم. این در حالی است که اولاً سکولاریسم تا کنون چنین تفسیری نداشته که انسانها از اعتقادات دینی دست بردارند، و ثانیاً این تفسیر هرگز در معرض رأی مردم نبوده است.

برای شما آرزوی موفقیت و بهروزی داریم.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۱۶

سوال :

بر چه اساسی باید چنین قانونی در جامعه ی اسلامی همگانی شود "خانم ها باید حجاب داشته باشند

جواب :

پاسخ : برادر عزیز

اگر حجاب چیز خوبی است و از واجبات اسلامی است. روشن است که باید در جامعه اجرا شود. همانند سایر قوانینی که به نفع انسانها است و باید در جامعه اجرا شود. بنابراین دیگر نمی توان توقع داشت که بخشی از خانمها با حجاب باشند و بخشی دیگر بی حجاب. اگر اینطور شد بخشی از خاصیت حجاب

از میان می رود.

احکام حجاب

سوال ۱

سوال :

توضیحاتی در مورد احکام حجاب می خواستم.

جواب :

حجاب یکی از احکام ضروری اسلام است که آیات و روایات متعددی به صراحت بر لزوم اجرای این حکم الهی دلالت و تاکید دارد چنانکه خداوند در قرآن در سوره نور می فرماید : «... قل للمؤمنات یغضضن من ابصارهن - و یحفظن فروجهن و لا یتدین زینتهن - الا ما ظهر منها و لیضربن بخمرهن - علی جیوبهن و لا یتدین زینتهن - الا لبعولتهن...» ؛ به بانوان با ایمان بگو: چشم های خود را از نگاه به اجنبی فرو پوشند و دامن خویش را (از آلودگی) پاک نگه دارند و زینت و جمال خود را جز آنچه که به طور طبیعی نمایان است، از نامحرمان پوشانند. و مقنعه و روسری خویش را بر روی سینه ها افکنند و زینت و مواضع زیبایی ها را جز برای شوهران خود نمایان نسازند و...» (ر.ک : مرتضی مطهری، آشنایی با قرآن، ج ۴، ص ۸۲_ ۸۴) و همچنین آیه مبارکه ۵۹ سوره احزاب ، « یا ایها النبی قل لزوجک و بناتک و نساء المؤمنین یدنین علیهن - من جلابیبهن ، ذلک ادنی ان یعرفن فلا یؤذین ای پیامبر! به همسران و دختران و زن های مؤمنان بگو که چادر خویش را بر خود فرو پوشند. این کمترین چیزی است تا به عفت شناخته شوند و از تعرض و آزار افراد هوسران محفوظ بمانند. » رعایت این حکم الهی از آنجا که با مصالح فردی و اجتماعی متعددی همراه می باشد همواره از سوی شرع مقدس اسلام مورد اهتمام است و ضمانت های اجرایی

متعددی از سوی شارع مقدس برای آن در نظر گرفته شده است چنانکه درباره متخلفین از این حکم ، مجازات هایی در منابع اصیل اسلامی وجود دارد. بر این اساس در نظر گرفتن اموری نظیر ؛ ادله و جویی این موضوع و همچنین کارکردهای بسیار مثبتی که در حوزه فردی و اجتماعی برای زنان به دنبال دارد و بالآخره لزوم اجرای این حکم در جامعه توسط حکومت اسلامی و ضرورت برخورد با متخلفان و...، به خوبی مبین اهمیت حجاب و پرداختن بخشهای فرهنگی و انتظامی بدان می باشد . T { فلسفه وجوب حجاب: } T از آن جا که انسان یک موجود اجتماعی است جامعه بزرگی که در آن زندگی می کند از یک نظر همچون خانه او است و حریم آن همچون حریم خانه او محسوب می شود پاکی جامعه به پاکی او کمک می کند و آلودگی آن به آلودگی روی همین اصل در اسلام با هر کاری که جو جامعه را مسموم یا آلوده کند شدیداً مبارزه شده است ؛ چرا که گناه همانند آتش است هنگامی که در نقطه ای از جامعه این آتش روشن شود باید سعی و تلاش کرد که آتش خاموش یا حداقل محاصره گردد اما اگر به آتش دامن زنیم و آن را از نقطه ای به نقطه دیگر ببریم و یا آن را به حال خود واگذاریم حریق همه جا را فرا خواهد گرفت و کسی قادر بر کنترل آن نخواهد بود، از این گذشته عظمت گناه در نظر مردم و حفظ ظاهر جامعه از آلودگی ها خود سد بزرگی در برابر فساد است. اشاعه فحشا و نشر گناه و تجاهر به فسق و تسامح

در این موضوع این سد را می شکند گناه را در اذهان کوچک و آلودگی به آن را ساده می نماید. بر همین مبنا حکومت اسلامی موظف است جلو منکرات را بگیرد. این به معنای تحمیل به حجاب نیست، بلکه نوعی واکسینه کردن جامعه در مقابل بیماری های روانی و معنوی است. در جامعه اسلامی همه وظیفه دارند به بهداشت روانی و سلامت روحانی توجه کنند. این همان امر به معروف و نهی از منکر و نظارت ملی است. حاکمان اسلامی موظفند موانع رشد فضائل انسانی را از بین ببرند و این در حقیقت بستر سازی برای سلامت روانی جامعه است و در زمان پیامبر و امام علی(ع) نیز هرچند زنان بدحجاب وجود داشته است، اما قرآن با این پدیده برخورد کرده، به دنبال آن دیگر آنها نمی توانستند هرطور دلشان خواست در اجتماع ظاهر شوند، حتی اقلیت های مذهبی نیز موظف به رعایت مقررات اسلامی در جامعه اسلامی بوده اند. در آیات ۳۱ سوره نور و ۳۴ و ۵۹ سوره احزاب کیفیت حرکات در روابط اجتماعی زن مورد توجه قرار گرفته است. نیز از آیات امر به معروف و نهی از منکر می توان استفاده کرد که جلو هر گونه منکر و زشت باید ایستاد و اجازه ظهور و بروز به آن نداد. در هر صورت هنجارهای دینی در جامعه را باید به اجرا گذاشت و نمی توان تنها به عقیده و میل مردم اکتفا کرد. فکر کنید چقدر از مردم حاضرند با میل و رغبت و از روی اعتقاد از رشوه گرفتن و اختلاس اجتناب کنند؟ چقدر حاضرند از شراب و زنا با میل و رغبت احتراز نمایند تا سپس آنها را

آزاد گذاشت تا در عمل هم با میل و رغبت وظایف خویش را اجرا کنند. این موضوع منحصر به کشور ما نیست. در هر کشوری یک سلسله دستوراتی است که به اجبار آنها را به اجرا می گذارند. در کشوری مثل فرانسه - که آن را مهد آزادی می شمارند - چگونه به اجبار دختران را وادار به بی حجابی می کنند تا به مدرسه یا دانشگاه راه یابند! تفاوت در جامعه اسلامی و غیراسلامی در نوع هنجارهاست، نه چگونگی برخورد با آنها. بسیاری از حکمت ها و فلسفه های حجاب امروزه روشن شده است: الف) پوشش امری غریزی و فطری برای بشر است کاوش های باستان شناسی نشان می دهد که از دیر زمان بشر در حد امکان نسبت به مساله پوشش اهتمام ورزیده است و همه صاحبان ادیان نیز آن را سرلوحه عمل قرار داده اند. ب) مستور بودن زیباییها و جذبه های جنسی زن و مرد آنها را از معرض دید و طمع ورزی شهوت پرستان هرزه محافظت می کند و امنیت و بهداشت روانی جسمی آنان را تأمین می نماید. ج) برهنگی راهبر به سوی بی بند و باری و لجام گسیختگی جنسی است که عواقب شوم و زیانباری دارد؛ از جمله: ۱- گسترش فساد و ناهنجاری های اجتماعی. ۲- شیوع بیماری هایی چون سفلیس سوزاک ایدز و... ۳- سست شدن پیمان مقدس خانواده گسترش آمار طلاق و بالا گرفتن عقده های روحی در کودکان. ۴- زیاد شدن فرزندان نامشروع. اینها و ده ها مشکل اجتماعی دیگر عواقب شومی است که جهان غرب را سخت برآشفته و ستاره تمدنش را به افول می کشاند تا آن جا که حتی فریاد متفکرین ماتریالیستی چون راسل

را برآورده و جهان را سخت بر آنان تنگ کرده است. ولی مکتب گرانقدر اسلام در پرتو هدایت های نورانی اش همچون حجاب از اساس با این جریان ویرانگر به مبارزه برخاسته و حجاب را دژی استوار برای صیانت فرد و جامعه از آسیب های بیشمار قرار داده است. از همین روست که استعمارگران برای تخدیر جوانان و در بند کشیدن آنان و گسترش اهداف ظالمانه خویش از بی حجابی و برهنگی به عنوان ابزاری قوی سود می جویند. در هر صورت موضوعاتی نظیر: حفظ نظام اجتماعی، بقای نسل و خانواده، تامین سلامت فکری، روحی - روانی افراد جامعه و فراهم نمودن بستری مناسب و محیطی سالم برای پرورش و تکامل مادی و معنوی انسان، و بالاخره پرهیز از عواقب شومی که جوامع دیگر به دلیل رعایت نمودن این قبیل محدوددها گرفتار آن شده و یاد آن دست و پا میزنند؛ نظام اسلامی را ملزم به اجرای این حکم ارزشمند الهی می دارد. برای آگاهی بیشتر ر.ک: ۱- فلسفه حجاب، شهید مرتضی مطهری ۲- فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی، غلامعلی حداد عادل {T} توضیح برخی از تأثیرات حجاب: {T} حجاب و سلامت فرد و خانواده بی تردید زندگی اجتماعی - خواه بر استدلال عقلی و خواه بر خواسته فطری و خواه بر بنیان قراردادهای اجتماعی و... بنا شده باشد - از تأثیر و تأثر متقابل افراد و عملکرد آن ها تهی نیست. خوبی ها و زیبایی ها برای فرد و خانواده و جامعه مفیدند و زشتی ها و بدی ها نیز به همه زیان می رسانند. و تأثیر خود را بر تمام اعضا و ارکان جامعه به جا خواهند گذاشت. همنوایی آهنگ تکوین و تشریح مدبر آفرینش که خواهان تداوم نسل بشر است، خود، به قلم

تدبیر و تکوین، جاذبه های عقلی، اجتماعی، فطری و زیستی - جنسی را در آدمیان و حَتّی حیوانات و گیاهان به ودیعت نهاده تا در پرتو جذب و انجذاب درونی همیشگی شعله وجودشان را بر افروخته نگهدارند. خالق هستی برای بقای دیگر موجودات تنها همین جذب و انجذاب را کافی دانسته، ولی برای بقای نسل بشر مسؤولیت سپاری را نیز از نظر دور نداشته است؛ زیرا بشر چون جانوران و گیاهان نیست که نسل وی تنها با جاذبه های زیستی - جنسی و عشق ورزی آزاد پایدار ماند. نوزاد انسان پس از تولّد به تغذیه، نگهداری و پرورش درست نیازمند است و بدون مراقبت های بهداشتی، زیستی و... فرصت حیات نمی یابد. بر این اساس، معمار هستی که نهاد آدمی را آن گونه سرشت، برگنبد تشریح این گونه نوشت که ازدواج محبوب ترین بنیادها برای بنا نهادن کانون تولّد و مهد پرورش و رشد نوع انسان است ۱، تا هم جذب و انجذاب به محیط خانواده محدود گردد و هم نسلی سالم و متعادل پرورش یابد. چون جذب و انجذاب لجام گسیخته هرگز به بقای نسل تن نمی دهد و آن را مزاحم عشق ورزی خود می بیند؛ همان گونه که نسل ناسالم، پدر و مادری نمی شناسد تا آن نژاد را استمرار بخشند ۲. به این منظور، انتظار می رود معمار نظام تکوین و تشریح در راه نیل به خواست خود، به تدبیر و تشریح لازم دست یازد و اسباب رسیدن به آن هدف را تشریح فرماید. «حجاب» در شمار این اسباب جای دارد. اینک در این نوشتار، با پرداختن به برخی آثار تربیتی و روان شناختی این دو پدیده، سودمندی و ضرر آفرینی هر یک را

هویدا می‌سازیم تا هر کس خود آگاهانه تصمیم گیرد. حجاب و رشد شخصیت شخصیت؛ مجموعه افکار، عواطف، عادت‌ها و اخلاقیات یک انسان است که به تمایز وی از دیگران می‌انجامد؛^۳ به عبارت دیگر، مجموعه صفات و ویژگی‌های جسمی، روانی و رفتاری که هر انسان را از انسان‌های دیگر متمایز می‌سازد، شخصیت نام دارد.^۴ بر این اساس، هر کس شخصیتی دارد که خود را با آن معرفی می‌کند. و دیگران نیز او را به همان ویژگی‌ها می‌شناسند. در «روان‌شناسی کمال» انسان رشد یافته که انسان خواستار تحقق خود (- actualizing person) (The Self) معرفی می‌گردد، این گونه توصیف شده است: انسانی که نیازهای سطوح پایین (نیازهای جسمانی، ایمنی، تعلق، محبت و احترام) را پشت سر نهاده، در صدد استفاده از توانایی‌ها و قابلیت‌های خود است و به دنبال به فعلیت رساندن خویشتن و تحقق خویش است.^۵ اریک فروم انسان رشد یافته را انسان بارور (Productive person) معرفی می‌کند و در تعریف او می‌گوید: وی انسانی است که نیازهای روانی‌اش را از راه‌های بارور و زایا و خلاق ارضا می‌کند.^۶ به عقیده اریک فروم مؤثرترین عامل در رشد شخصیت انسان برآوردن معقول نیازهای روانی است که حیوانات پست این نوع نیازها را ندارند. انسان سالم نیازهای روانی - نه نیازهای جسمانی مانند گرسنگی، تشنگی، جنسی و...- خود را از راه‌های خلاق ارضا می‌کند و اشخاص ناسالم از راه‌های نامعقول^۷ اکنون باید دید فرصت رشد شخصیت با رعایت حجاب بیش تر فراهم می‌گردد یا با عدم رعایت آن؟ انسانی که پیوسته نگران زیبایی خود است و بیش تر در جهت معرفی پیکر خود می‌کوشد، بهتر می‌تواند قابلیت‌های خود را بشناسد.

و به فعلیت برساند یا آن که سر در باغ اندیشه دارد؟ آیا توجه به نیازهای جسمانی و سطحی به انسان امکان رشد می دهد یا توجه به نیازهای عالی و مخصوص انسان ها؟ آیا غرق شدن در خود نمایی و جلب توجه دیگران مسیر منتهی به یافتن خویشتن است؟ انسانی که زندگی اش تحت فرمان و اراده اش نیست، در حس هویت یابی خود (of Identity A Sense) دچار شکست شده است ۸ تا چه رسد به آن که هویتش را به کمال رساند. زیرا سلیقه و خواست دیگران در زندگی اش تأثیر می گذارد و چنان زندگی می کند که دیگران می پسندند، نه آنگونه که خود می پسندد. بی حجاب در اندیشه نمایش خود و زیبایی خویش است. این امر که عقده حقارت (inferority complex) انسان را می نمایاند، زمینه رشد و تعالی وی را نابود می سازد؛ در حالی که زن مانند مرد یک انسان است و باید از نظر انسانی رشد و تکامل یابد. کسی که با نمایش زیبایی خود و گرینش پوششی ویژه در اندیشه جلب نظر دیگران به سر می برد، در حقیقت می خواهد با تکیه بر جذابیت های ظاهری خویش و نه اصالت ها و ارزش های متعالی خود، جایی در جامعه بیابد. در واقع او از این طریق اعلام می دارد، آنچه برایش اصل است و اهمیت دارد، «زن بودن» او است نه انسانیت و اندیشه و لیاقت و کارآیی اش. چنین فردی قبل از همه اسیر خویش است و به مغازه داری شبیه است که پیوسته در اندیشه تزئین ظاهر و تغییر دکور خود به سر می برد و فرصت پرداختن به آرزوهای بزرگ تر را نمی یابد. ۹. حجاب و حرمت خود (احساس ارزشمندی) از نظر روان شناسی، قطعی ترین

عامل رشد انسان «میزان ارزشی» است که هر فرد برای خود قائل است ۱۰؛ به عبارت بهتر، نافذترین عامل رشد روانی و شخصیتی انسان، سطح حرمت خود (Self-esteem) او است. درجه ارزیابی فرد از خود، حرمت خود خوانده می شود و در واقع باز خوردی از مورد قبول بودن و مورد قبول نبودن به شمار می آید. این قضاوت در قالب رفتارهای کلامی و غیر کلامی بروز می کند و گستره ای است که فرد خود را در آن پهنه توانا، مهم، موفق و با ارزش و یا ناموفق و بی ارزش می داند ۱۱. چنان که گذشت، «سطح حرمت خود» در سازش یافتگی هیجانی، اجتماعی و عاطفی تأثیر بسیار دارد و از عوامل تعیین کننده اساسی در شکل دهی الگوهای رفتاری و عاطفی است؛ به گونه ای که تردید افراد در ارزشمندی شان به ناتوانی در رسیدن به زندگی عاطفی موزون می انجامد. این افراد همواره از آشکار شدن ناتوانی هاشان هراسناکند و صحنه را ترک می کنند. از طرفی خلاقیت با «سطح حرمت خود» رابطه کاملاً مستقیم دارد ۱۲. به راستی آیا برهنه شدن و کشاندن رفتارهای جنسی به کوچه و خیابان به آدمی ارزش می دهد و انسان را از احساس ارزشمندی بهره مند می سازد؟ البته شاید احساس رضایت آنی و زود گذر پدید آورد، ولی کم تر کسی است که بر خورداری از این حالت و رفتار را ارزش تلقی کند و شخص برخوردار از این روحیه را ارزشمند بداند. افزون بر این، تأمین هر خواسته ای همیشه با احساس رضایت همراه نیست. در جامعه ای که برهنگی تمام شریان های آن را پر کرده و زن و مرد همواره در حال مقایسه داشته ها و نداشته های خویشند، انسان ها در تشویش

مستمر و دلهره‌همیشگی فرو می‌روند؛ زیرا رقابت و مقایسه در میدانی رخ می‌نماید که ظرفیت رقابت ندارد و بدین سبب، آدمی به تنوع طلبی حریصانه کشیده می‌شود. بی‌تردید تا وقتی این اندیشه فضای ذهن آدمی را آکنده است، فرصتی برای بروز خلاقیت و ابتکار باقی نمی‌ماند. ذهن مشغول به تصاحب دل دیگران و جلب نظر مردان و پسندیده شدن، هرگز اندیشه علمی را بر نمی‌تابد و نمی‌تواند یافته‌ای تازه عرضه کند. او در پی آن است که در وضعیت موجود پسندیده شود نه آن که وضعیت را تغییر دهد و با ابتکار و خلاقیت، طرحی نو در اندازد. از سوی دیگر، از آن جا که احساس بی‌ارزش بودن تمام وجود این افراد را پر کرده است، در پی جبران این کمبود بر می‌آیند و چون آسان‌ترین راه رسیدن به این احساس، مقبول دیگران واقع شدن است، از طریق سکس و عرضه پیکر خود در این مسیر گام بر می‌دارند تا به شکلی، احساس ارزشمندی از کف رفته خود را؛ جبران کنند. در حالی که شخص بر خوردار از حجاب هرگز چنین نیازی را احساس نمی‌کند. در نگاه او بهترین راه جبران احساس ارزشمندی آن است که خود را از دسترس بیگانگان دور نگهدارد و مقام و موقعیت خود را پایین نیاورد^{۱۳}. گویا از همین رو است که ویل دورانت می‌گوید: زنان دریافته‌اند که دست و دل بازی مایه طعن و تحقیر است. بنابراین، چنین افرادی هم ارزشمندی را از کف داده‌اند و هم در جبران آن به بیراهه رفته‌اند. راه رسیدن به احساس ارزشمندی پایدار، رفتن در پی کسب صفات ارزشمند و پایدار است.

انسان بر خوردار از حجاب، با دور نگهداشتن خود از دسترس دیگران، سطح ارزشمندی خود را ارتقا می بخشد تا آن جا که مرد، نیازمندانه به آستان وی روی می آورد. بی تردید اگر زنان این مفهوم را به طور کامل درک کنند، به پوشیده داشتن و مخفی ساختن پیکر خویش بیش تر گرایش نشان می دهند ۱۴ و پی خواهند برد که راه احساس ارزشمندی در دسترس و مقبول بودن لحظه به لحظه نیست. راسل می گوید: از لحاظ هنری، مایه تأسف است که بتوان به آسانی به زنان دست یافت. ویل دورانت نیز می گوید: آنچه می جوییم و نیایم عزیز و گرانبها می گردد ۱۵. ویلیام جیمز به صراحت توصیه می کند: زنان عزت و احترامشان به این است که به دنبال مردان نروند، خود را مبتذل نکنند و خود را از دسترس مردان، دور نگهدارند. پس حجاب احساس ارزشمندی است؛ که موقعیتی بلند مرتبه برای زنان پدید می آورد و مردان را در محدودیت فرو می برد. اگر چه در بیان به زنان گفته می شود که پوشیده بیرون آید؛ ولی واقعیت آن است که به مرد گفته می شود، بهره برداری جنسی در همه جا ممنوع. چون راه چشم را که نافذترین کانال حسی مردان است، نمی توان سد کرد. حجاب و استحکام خانواده خانواده با اهمیت ترین نهاد اجتماعی است. خانواده کانون عشق و امید و تحقق آرزوهای آدمی و مرکز تولد و پرورش نسل بشر است؛ به گونه ای که هیچ جامعه ای نمی تواند بدون خانواده پایدار بماند. در معارف الاهی خانواده مهم ترین جایگاه پرورش انسان است. قرآن کریم همسران را «لباس» یکدیگر می داند و بدین ترتیب نقش هر یک را معین می کند. زن و شوهر نزدیک ترین افراد به

یکدیگرند و چون لباس، یکدیگر را از آفات و آسیب‌های عفت سوز و ایمان برانداز حفظ می‌کنند ۱۶. افزون بر این، آن‌ها مانند لباس، مایه وقار و آراستگی یکدیگرند. بی‌تردید این نقش در پرتو تفاوت زن و شوهر شکل می‌گیرد. چنانچه زن و شوهر از تعهدات خانوادگی رها باشند، نمی‌توانند برای یکدیگر چون لباس به شمار آیند و عفت و وقار و شخصیت هم را پاس دارند. حجاب از لوازم سامان یافتن چنین بنیادی است و بی‌حجابی با آن تعارض آشکار دارد؛ زیرا بی‌بند و باری در پوشش، بی‌بند و باری در تحریک و احساس نیاز را در پی دارد و تأمین نیازهای شعله‌ور بنیاد خانواده را نشانه می‌رود ۱۷. گزینه جنسی یکی از علل مهم ازدواج و به وجود آمدن خانواده است؛ اما برای پایداری اش کافی نیست. بعد از ازدواج به تدریج با گذر زمان اهداف جدید شکل می‌گیرد؛ خواسته‌های زیستی و جنسی اندک‌اندک جای خود را به نیازهای روانی و امنیتی و عاطفی و شناختی می‌دهد و دیگر سرمایه عشق ورزی به تنهایی برای تأمین اهداف خانواده و خواسته‌ها کافی نیست. نخستین شرط دستیابی بدین اهداف و تأمین خواست‌های جدید، آن است که زن و شوهر از هویت و خواست‌های فردی دست‌شویند و به سوی پی‌ریزی هویتی جمعی گام بردارند. چنانچه هر کس فقط خواهش خویش را پی‌گیرد؛ زن در جهت تجمل و خودنمایی و مورد پسند واقع شدن در اجتماع و جلب توجه مردان گام بردارد؛ در دغدغه مقبولیت خویش فرو رود و نقش مادری را به فراموشی سپارد؛ و از آن سوی مرد در اندیشه رسیدن به تمکین‌های نوتر

و پر رونق تر به سر برد و نقش پدری را فراموش کند، بنیان خانواده بر باد می رود. بی تردید کانون خانواده با اموری چون توجه به لباس و بدن و روی و موی و انگشت نما شدن و مشخص تر معرفی کردن خود، پیوند تنگاتنگ دارد و پرداختن بدین امور و فراموش کردن اهداف خانواده و نیازهای برتر، پایه های خانواده را متزلزل می سازد. حجاب و مسؤولیت پذیری هر کس در برابر خود و دیگران مسؤول است. انجام موفقیت آمیز مسؤولیت به استعداد و برخورداری از توانمندی های متناسب و ظرفیت های روان شناختی و جسمی نیاز دارد. توفیق در پاره ای از مسؤولیت ها و حتی سپردن برخی از مسؤولیت ها به حجاب تکیه دارد و افرادی که بی حجابی پیشه می کنند، توان انجام آن را ندارند. این گروه ناگزیر باید به خویش پردازند و - چنان که امروزه مشاهده می کنیم - چاره ای ندارند جز آن که انجام آن مسؤولیت ها را به دیگران و حتی مردان بسپارند^{۱۸}. زنانی که در پی دلربایی و جلب نظر دیگرانند و جز عرضه پیکر خود به چیزی نمی اندیشند، هرگز نمی توانند غمخوار همنوع خود باشند؛ در برابر خانواده و اجتماع احساس مسؤولیت کنند و به معنویت خود و اعضای خانواده و جامعه بیندیشند. این افراد، افزون بر آن که خود به دلیل ناتوانی یا شانه خالی کردن از انجام دادن مسؤولیت های فردی باز می مانند، با روحیه و وضعیت بدنی خاص خویش محیط را آلوده و موقعیت را برای فعالیت مسؤولیت پذیرانه نامساعد می سازند. بر این اساس، بازدهی فعالیت های خانوادگی و اجتماعی را کاهش می دهند و حتی دقت عمل را دچار اختلال می کنند؛ به عبارت دیگر، این افراد خود ناتوان

می مانند و دیگران را نیز از انجام دادن تعهدات و مسئولیت هاشان باز می دارند. تحقیقات گسترده و به ویژه پژوهش های میدانی، حاکی از افت تولید و کاهش سطح کیفیت در مراکز آلوده به افراد بی حجاب، بر درستی این سخن گواهی می دهد. اسلام که عاطل و باطل ماندن نیروهای عظیم انسانی و غیر انسانی را نمی پسندد، برای رسیدن به موفقیت در انجام تعهدات و مسئولیت های فردی و اجتماعی، استعداد و شرایطی را لازم می داند که رعایت پوشش خاص یکی از آن ها به شمار می آید. فرد بی حجاب با رعایت نکردن این شرط در واقع از قبول مسئولیت خودداری ورزیده، در پی خواسته های خود می رود و حتی دیگران را از انجام تعهدهای پذیرفته شده باز می دارد. بنابراین، حجاب هرگز به معنای محدود کردن حوزه مسئولیت زن نیست. حجاب شرط موفقیت در انجام دادن مسئولیت ها و سپردن برخی مسئولیت ها است. انسان، با انتخاب بی حجابی از قبول مسئولیت های حساس و سنگین شانه خالی می کند؛ آزاد از هر تعهدی سر بار دیگران می شود و مسئولیت ها را به دیگران وا می گذارد. ۱. المیزان، محمدحسین طباطبائی، ج ۳. ۲. فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی، غلامعلی حداد عادل. ۳. مجموعه مقالات کنفرانس زن، مقاله حجاب و آزادی. ۴. روان شناسی شخصیت، یوسف کریمی، ۵. روان شناسی کمال، دوان شولتس، گیتی خوشدل. ۶. مکتب ها و نظریه های روان شناسی، سعید شاملو. ۷. روان شناسی کمال. ۸. فلسفه حجاب، علی محمدی. ۹. روان شناسی حرمت خود، ناتانیل براندل، هاشمی جمال. The - Esteem. ۱۹۶. freeman sunfran cisco. ۱۰. ۱۱. Antecedents of self. بررسی حرمت خود در نوجوانان...، سید حسن سلیمی، مجله روان شناسی، شماره ۲. ۱۲. مسأله حجاب، مرتضی مطهری، صدرا. ۱۳. نظام حقوق زن

در اسلام، مرتضی مطهری، صدرا. ۱۴. مسأله حجاب، مرتضی مطهری، صدرا. ۱۵. نظام حقوق زن در اسلام، مرتضی مطهری، صدرا. ۱۶. المیزان، محمدحسین طباطبائی، ج ۳. ۱۷. فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی، غلامعلی حداد عادل. ۱۸. مجموعه مقالات کنفرانس زن، مقاله حجاب و آزادی. T {حجاب و امنیت اجتماعی} کارکردهای فردی و اجتماعی حجاب برای حجاب کارکردهایی در دو حوزه فردی و اجتماعی، قابل تصور است: الف. کارکردهای فردی: همچون پاسخگویی به نیاز فطری «خوداستتاری» و تأمین امنیت در برابر گرما و سرما... ب. کارکردهای اجتماعی: هویت بخشی و ایجاد امنیت اجتماعی از جمله این کارکردهاست؛ زن با عنصر حجاب اسلامی، نه تنها به تهذیب، تزکیه نفس و ملکات نفسانی پرداخته و قرب الهی را فراهم می سازد، بلکه باعث گسترش روزافزون امنیت اجتماعی و ایجاد زمینه ای جهت رشد معنوی مردان می گردد؛ همچنان که خداوند سبحان، خطاب به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می فرماید: «به مردان مؤمن بگو تا چشمان خود را از نگاه ناروا بپوشانند و فروج و اندامشان را محفوظ دارند، که این بر پاکیزگی جسم و جان ایشان، بهتر است (۱)». همچنین می فرماید: «به زنان و دختران خود و به زنان مؤمن بگو که خویشتن را با چادرهای خود بپوشانند که این کار برای آن است که آنها به عفت شناخته شوند تا از تعرض و جسارت، آزار نکشند (در امنیت کامل باشند)؛ خداوند در حق خلق، آمرزنده و مهربان است(۲)». همان گونه که ذکر گردید، حجاب و پوشش اسلامی برای مردان و زنان، تنها از کارکرد فردی برخوردار نیست و فقط برای سامان دهی خلقیات و ملکات نفسانی آدمیان، مؤثر نمی باشد، بلکه از کارکرد اجتماعی

نیز برخوردار است؛ غرایز، التهاب‌های جسمی و معاشرت‌های بی‌بند و بار را کنترل نموده، بر تحکیم نظام خانواده می‌افزاید. همچنین از انحلال کانون مستحکم و پایدار زناشویی جلوگیری نموده و امتیّت اجتماعی را فراهم می‌سازد. حال اگر کسانی با نگرش دینی، اسلامی یا با رویکرد جامعه‌شناختی و روان‌شناسی به چنین کارکردها و تأثیرات مطلوب، به ویژه تأمین امتیّت اجتماعی پی‌ببرند، نه تنها هدفمندانه، زندگی می‌کنند، بلکه برای رفتارها و اندیشه‌هایشان دست به‌گزینش می‌زنند تا به اهداف متعالی الهی و انسانی دست یازند. از این رو به مسأله حجاب نیز به‌عنوان راهبردی کارساز جهت تأیید و ترویج ارزش‌های اجتماعی، تأمین‌کننده سعادت آدمی و منشأ قرب الهی می‌نگرند. بنابراین، پوشش اسلامی به منزله یک حفاظ‌ظاهری و باطنی در برابر افراد نامحرم، قلمداد می‌شود که مصونیت اخلاقی، خانوادگی و پیوند عمیق میان حجاب‌ظاهری و بازدارنده باطنی و از همه مهم‌تر امتیّت اجتماعی را فراهم می‌سازد و پیشینه آن به اندازه تاریخ آفرینش انسان است؛ چراکه پوشش و لباس هر بشری، پرچم کشور وجود اوست. پرچمی که وی بر خانه وجودش نصب کرده است و با آن اعلام می‌دارد که از کدام فرهنگ تبعیت می‌کند (۳). در ادامه به بیان هدف و فلسفه این مصداق مهم اسلامی و رابطه فراگیر و تنگاتنگ آن با امتیّت اجتماعی از جنبه‌های مختلف می‌پردازیم: امتیّت اجتماعی، هدف اساسی و خوب حجاب با توجه به آیات قرآن مجید، به خوبی مشخص و معین می‌گردد که هدف از تشریح و خوب حکم حجاب اسلامی دست‌یابی به تزکیه نفس، طهارت، عفت و پاکدامنی جهت استحکام و گسترش امتیّت اجتماعی است. «وَ إِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسْئَلُوهُنَّ

مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ (۴)». چون نگاه نامحرم توسط مردان، باعث تحریک و تهییج جنسی آنان و در نتیجه منجر به فساد و ریشه کن نمودن امتیت اجتماعی می شود، خداوند در کنار دستور حجاب و پوشش بدن به بانوان، مردان را نیز امر به حجاب و پوشش چشم داده و نگاه به نامحرم را بر ایشان، حرام کرده است. چنانکه در این باره از امام رضا علیه السلام نقل شده است: «حَرَّمَ النَّظْرَ إِلَى شُعُورِ النِّسَاءِ الْمَخْجُوبَاتِ بِالْأَزْوَاجِ وَغَيْرِهِنَّ مِنَ النِّسَاءِ لِمَا فِيهِ مِنْ تَهْيِيجِ الرِّجَالِ وَ مَا يَدْعُوا التَّهْيِيجَ إِلَى الْفَسَادِ وَ الدُّخُولِ فِي مَا لَا يَحِلُّ وَ لَا يَجْمَلُ (۵)؛ نگاه به موهای زنان یا حجاب ازدواج کرده و بانوان دیگر، از آن جهت حرام شده است که نگاه، مردان را برمی انگیزد و آنان را به فساد فرامی خواند در آنچه که ورود در آن نه حلال است و نه شایسته». از مجموع گفتار فوق روشن می گردد که هدف از وجوب حجاب اسلامی علاوه بر موارد مذکور، ایجاد صلاح و پیشگیری از فساد، جهت تأمین و گسترش امتیت اجتماعی است. امتیت اجتماعی، فلسفه حقیقی وجوب حجاب یکی از فلسفه های حقیقی وجوب حجاب، حفظ آرامش زن، مصونیت جامعه از فساد و عمق و معنا بخشیدن به امتیت اجتماعی با توسعه آن می باشد. زیرا نفس آدمی، دریایی موج از تمایلات و خواسته های اوست که مهم ترین آنها به خوراکی ها، امور جنسی و مال و جاه و مقام، مربوط می شود و بدون شک بالاترین خواسته های مردان، تمایل به جنس زن است. در سخنان عرفا آمده است: «أَعْظَمُ الشَّهْوَةِ، شَهْوَةُ النِّسَاءِ (۶)؛ بزرگ ترین خواسته های مرد، رغبت به زنان است». ارائه زیبایی ها و مواضع

بدن زن، به شهوت و طمع مردان، دامن می زند و آنها را به یک کانون جدی خطر، مبدل می سازد که به سلب آرامش زن و امتیّت اجتماعی منتهی می گردد. آنچه می تواند از این ناامنی پیشگیری کند، پوشش زن از چشمان گرسنه نامحرمان است که با حجاب کامل اسلامی، عملی خواهد شد. پوشش دینی، پیام عفت، شخصیت و خداترسی زن مسلمان است و مردان جامعه نه تنها به چنین بانویی چشم طمع نخواهند داشت که او را نیرویی بالفعل در هرچه وسعت بخشیدن امتیّت اجتماعی دانسته و نجابتش را می ستایند. در این صورت است که زن نه تنها در سنگر حجاب خود، از تیر نگاه های زهرآلود، سخنان آزاردهنده و برخوردهای اراذل جامعه در امان خواهد بود، بلکه امتیّت و آرامش درونی خود و اجتماع خویش را برقرار خواهد کرد. نکته معنوی و عرفانی قابل ذکر در این باب، پیام الهی آفریدگار هستی، خطاب به زنان است: «ای زن! آگاه باش، دنیا خراب آبادی است که هر نقطه آن به مین های شیطان و نگاه های آلوده، ناامن گشته است. اما فرشته های حجاب در محفل انس و یاد خدا در امتیّتی بی نظیر به سر می برند که دیگران از طعم آن بی خبرند(۷)». شب تاریک و بیم موج و گردابی چنین حایل کجا دانند حال ما سبکیاران ساحل ها پایه های تحقق امتیّت اجتماعی در سایه های حجاب بانوان پوششی که اسلام آن را به عنوان یک حکم شرعی اعلام کرده است، یک عمل ظاهری و گسسته از عوامل و پایه ها نیست، بلکه حجاب، خیمه عفاف بانوانی است که آن را بر پایه های خود استوار نموده و باعث ترویج ارزش امتیّت اجتماعی می گردند و به

تحقق آن در جامعه اسلامی، کمک می نمایند. اکنون شایان ذکر است که این پایه های اساسی بیان گردد: ۱. ایمان به خدا و جهان آخرت؛ از مهم ترین عواملی که بانوان توسط آن به آرامش روحی و روانی دست یافته و امتیث اجتماعی جامعه را فراهم می نمایند، این است که وقتی زن به خدای تعالی و علم و حکمت او ایمان آورد و معتقد گردد احکامی که برای بشریت تشریح کرده، بودن نقص و دارای آثار مطلوبی است، از حکم الهی حجاب استقبال نموده، امتیث اجتماعی جامعه را تضمین می کند. ۲. تقوا؛ پرهیزکاری بانوان، ضامن تأمین امتیث اجتماعی است و تا این پایه محکم معنوی در قلب بانوان شکل نگیرد، حجاب را نوعی محدودیت برای خود قلمداد نموده و امتیث اجتماعی انسان ها را تهدید می نماید. خانمی که بداند تقوای الهی پادزهر بیماری دل هاست که حجاب های تاریک جان را غرق می کند و لانه های هوس را برمی اندازد، آن را به کام جان خود می ریزد تا عالم جاننش، گلستان گل های سلم، طاعت و تسلیم گردد و خیمه حجابش را برمی افروزد تا حافظ بوستان ارزش های خویشتن و آرامش درونی اجتماع خود شود. ۳. آگاهی؛ شناخت سیمای زن، حقیقت حجاب، فلسفه و آثار آن از جمله پایه های مستحکم پوشش دینی و تبلور امتیث اجتماعی است. وقتی خانمی به پاسخ درونی خود که چرا باید پوشیده باشم نایل شود، پایه های حجاب دینی در او شکل گرفته و با آگاهی کامل به امتیث اجتماعی ارزش می بخشد و دوام آن را تضمین خواهد کرد. به طور کلی، آگاهی زن نسبت به آثار مطلوب حجاب و مهم تر از آنها مسأله امتیث اجتماعی باعث می شود که نه

تنها احساس سنگینی از پدیده حجاب ننماید، بلکه از آن به خوبی استقبال نموده، وسوسه های شیطانی را هیچ انگاشته و آرامش برونی و درونی اجتماع را وسعت می بخشد. همچنین این پیام اصیل و عرفانی را همیشه آویزه گوش های خود می گردانند: «خواهرم! سرزمین جانت را با خورشید آگاهی روشن کن تا بر زوایای وجودت بتابد و آن چنان که هستی خود را بشناسی، آنگاه دریابی که حجاب باله های شنا به سوی سرچشمه هستی امتیث فردی و اجتماعی کامل است و پوشش های مهیج وزنه های سنگینی است که زن را غریق ژرفای مهیب دنیا نموده، امتیث خود و جامعه خویش را برهم می زند» (۸) ۱. نور، ۳۰. ۲. احزاب، ۵۹. ۳. فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی، غلامعلی حداد عادل، ص ۴۰. ۴. احزاب، ۵۳. ۵. بحارالانوار، علامه مجلسی، ج ۱۰۴، ص ۳۴. ۶. محجه البیضاء، ج ۵، ص ۱۷۷. ۷. تحلیلی نو و عملی از حجاب در عصر حاضر، محمدرضا اکبری، ص ۱۴ - ۱۶ - ۸. ر.ک: «مقاله حجاب و امتیث اجتماعی، مهدی سلطانی رنانی» برچسب ها: احکام حجاب ارزش حجاب اهمیت حجاب

سوال ۲

سوال :

با توجه به اینکه حدود حجاب در اسلام مشخص شده آیا به کار بردن واژه بدحجابی درست است؟ آیا زنی که صورتی پر از آرایش دارد یا لباس های تنگ و بدن نما می پوشد، یا نصف موهایش بیرون است و احیاناً جورابی هم نمی پوشد بدحجاب است یا بی حجاب؟

جواب :

توجه داشته باشید که این دو اصطلاح اصطلاحی شرعی که از طرف شرع اسلام وضع شده باشد نیست بلکه برای جدا کردن دو طیف از زنان و احیاناً در خطابات استفاده می شود. واژه بی

حجاب برای کسی که حداقل حجاب را رعایت نکرده است اطلاق می شود. و با حجاب کسی است که پوشش شرعی را رعایت کرده است. به عبارت دیگر برای کسانی که بصورت ناقص دارای پوشش شرعی هستند و نمی توان گفت که آنها بدون حجاب هستند و از آنجا که حجاب استفاده می شود. البته ممکن است بدحجابی باشد که بخاطر آرایش خاص از یک بی حجاب آرایش نکرده بدتر باشد. زیرا او فقط حجاب را کنار گذاشته ولی این به اصطلاح بد حجاب علاوه بر کنار گذاشتن حجاب آرایش نیز کرده که نظر دیگران را بیشتر جلب کند. به این گروه بد حجاب گفته می شود که اگر کسانی که حجابی نیمه دارند به عنوان بی حجاب خطاب نشوند تا سبب شود که آنان کلاً از حجاب زده شده و نیمه حجاب خود را نیز کنار بگذارند.

سوال ۳

سوال :

یکی از اقوام نزدیک ما در کشور فرانسه زندگی می کند. او توانایی مالی ندارد که دختران خود را به مدرسه ایرانی که سالی ۱۵۰۰ یورو برای هر یک از دخترانش دریافت می کند بگذارد و لذا مجبور است آن ها را به مدرسه فرانسوی بفرستد اما در آن جا حجاب ممنوع است. تکلیف او چیست؟ آن ها حتی از استفاده حداقل حجاب نیز منع می شوند؟ از سویی نمی تواند بچه های خود را به مدرسه نیز نفرستد و در خانه با آن ها کار کند زیرا از طرف دولت فرانسه چنین کاری نیز ممنوع است و بچه ها حتماً باید قانوناً به مدرسه بروند. لطفاً جوابی بدهید که تکلیف او را روشن کند؟ گفتنی است ایشان و بچه هایش

مقلد مقام معظم رهبری آقای خامنه ای می باشند نیاز به حکم صریح دارند تا تکلیفشان روشن شود. آیا اگر مرجع دیگری فتوای آسان تری داشته باشند می توانند در این مورد به ایشان رجوع کنند؟

جواب :

در مورد سوال می تواند از کلاه گیس برای پوشش موهای خود استفاده کند واز شال برای پوشش گردن .

سوال ۴

سوال :

در آیه حجاب چرا لفظ زنان و مردان مؤمن آمده و خطاب آیه نسبت به کل مسلمانان نیست؟ آیا از این خطاب بر نمی آید که حکم حجاب فقط مخصوص زنان و مردان مؤمن است؟

جواب :

در جای خود ثابت است که همه انسانها چه مؤمن و چه غیرمؤمن و چه مسلمان و چه کافر در احکام الهی مشترک هستند و همگی نسبت به ان مکلف هستند. یعنی کافران و کسانی که دین الهی و احکام خداوند را نپذیرفته اند در قیامت به دلیل تک تک احکامی که بر آن واجب بوده و آن را ترک کرده اند و یا بر آنها حرام بوده و مرتکب شده اند، مجازات و کیفر خواهند شد. اما چرا در این آیه شریفه مخاطب مؤمنان و مؤمنات هستند، پاسخ این است که نمونه هایی از این قبیل در قرآن کریم فراوان است. مثلا سوره مبارکه بقره چنین آغاز می شود: « بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ × الم × ذَلِكِ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ » در این آیه این پرسش مطرح است که مگر قرآن کتاب هدایت جهانی برای همه مردم نیست، پس چرا در این آیه تنها به عنوان هدایتگر اهل تقوا و پرهیزگاران شمرده شده است؟ پاسخ این

است که تا مرحله ای از تقوا در وجود انسان نباشد (مرحله تسلیم در مقابل حق و پذیرش آن چه هماهنگ با عقل و فطرت است) محال است انسان از هدایت کتاب های آسمانی و دعوت انبیاء بهره بگیرد. سرزمین وجود انسان تا از لجاجت و عناد و تعصب و کفر پاک نگردد، بذر هدایت را نمی پذیرد زمین شوره زار هرگز سنبل بر نیاورد، اگر چه هزاران مرتبه باران بر آن ببارد، بلکه باید زمین آماده باشد تا از قطرات زنده کننده باران بهره گیرد. به تعبیر دیگر: علاوه بر «فاعلیت فاعل»، «قابلیت قابل» نیز شرط است، هم در هدایت تکوینی و هم در هدایت تشریحی و به همین دلیل خداوند می فرماید: «قرآن هادی، و راهنمای متقیان است. در آیه مورد بحث نیز پاسخ همین است یعنی این اهل ایمان هستند که خطابات و دستوره های الهی را با گوش جان می شنوند و با دل و روح خود به آن عمل می کنند و تسلیم اوامر و فرامین الهی هستند. پس معنای خطاب به اهل ایمان در این گونه آیات، اختصاص داشتن دستور حکم الهی به این خطاب قرار گرفته اند و گرنه رعایت حجاب بر همه زنان لازم و واجب است و اگر زنی کافر و غیر مؤمن باشد و به این حکم الهی وقعی ننهد و عمل نکند بدون شک مشمول مجازات و کیفر الهی قرار خواهد گرفت.

سوال ۵

سوال :

چرا می گویند زن مسلمان باید پوشیده باشد زن غیرمسلمان نه؟! نگویید گناه. که اگر گناه است پس چطور دیدن زنی غیر مسلمان گناه ندارد برای مرد مسلمان؟! نگویید که این خطا تنها

در مورد زن مسلمان اتفاق میفتند! در واقع منظورم چنین است که چطور مرد مسلمان اگر زنی غیر مسلمان را با سر باز ببیند اشکالی ندارد ولی در مورد زن مسلمان اینطور نیست؟! نگوید احکام چنین است دلیل اصلی را می خواهم حتما دلیل خاص دارد؟!

جواب :

در پاسخ به این سوال توجه به مطالب زیر ضروری است الف) - مخاطبین حجاب : در جای خود ثابت است که همه انسانها چه مؤمن و چه غیرمؤمن و چه مسلمان و چه کافر در احکام الهی مشترک هستند و همگی نسبت به آن مکلف هستند. یعنی کافران و کسانی که دین الهی و احکام خداوند را نپذیرفته اند در قیامت به دلیل تک تک احکامی که بر آن واجب بوده و آن را ترک کرده اند و یا بر آنها حرام بوده و مرتکب شده اند مجازات و کیفر خواهند شد. اما چرا در آیات شریفه مخاطب مؤمنان و مؤمنات هستند، پاسخ این است که نمونه هایی از این قبیل در قرآن کریم فراوان است. مثلاً سوره مبارکه بقره چنین آغاز می شود: « بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ * الم * ذٰلِكَ الْكِتٰبُ لَا رَيْبَ فِيْهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِیْنَ » در این آیه این پرسش مطرح است که مگر قرآن کتاب هدایت جهانی برای همه مردم نیست، پس چرا در این آیه تنها به عنوان هدایتگر اهل تقوا و پرهیزگاران شمرده شده است؟

پاسخ این است که تا مرحله ای از تقوا در وجود انسان نباشد (مرحله تسلیم در مقابل حق و پذیرش آن چه هماهنگ با عقل و فطرت است) محال است انسان از هدایت کتاب های آسمانی و دعوت انبیاء بهره بگیرد. سرزمین

وجود انسان تا از لجاجت و عناد و تعصب و کفر پاک نگردد، بذر هدایت را نمی پذیرد زمین شوره زار هرگز سنبل بر نیاورد، اگر چه هزاران مرتبه باران بر آن بیارد، بلکه باید زمین آماده باشد تا از قطرات زنده کننده باران بهره گیرد. به تعبیر دیگر: علاوه بر «فاعلیت فاعل»، «قابلیت قابل» نیز شرط است، هم در هدایت تکوینی و هم در هدایت تشریحی و به همین دلیل خداوند می فرماید: «قرآن هادی، و راهنمای متقیان است. در آیه مورد بحث نیز پاسخ همین است یعنی این اهل ایمان هستند که خطابات و دستورهای الهی را با گوش جان می شنوند و با دل و روح خود به آن عمل می کنند و تسلیم اوامر و فرامین الهی هستند. پس معنای خطاب به اهل ایمان در این گونه آیات، اختصاص داشتن دستور حکم الهی به این خطاب قرار گرفته اند و گرنه رعایت حجاب بر همه زنان لازم و واجب است و اگر زنی کافر و غیر مؤمن باشد و به این حکم الهی وقعی ننهد و عمل نکند بدون شک مشمول مجازات و کیفر الهی قرار خواهد گرفت.

پایان کد انتخابی)

ب)- حکم نگاه به زن غیر مسلمان:

۱. آنچه در حکم فقهی در مورد مواضعی که معمولاً زنان اهل کتاب نمی پوشانند آمده است، مقصود موهای جلو سر و قسمتی از گردن و یا بالای مچ دست آن هاست، نه آن که جایز باشد به بدن نیمه عریان آنها نگاه کرد.

۲. نگاه شهوت آلود یا حتی نگاهی که احتمال بدهیم باعث طغیان شهوت و مفسده جنسی باشد به هر زن یا مرد،

مسلمان یا غیر مسلمان، کودک یا بزرگ، محرم یا نامحرم، باپوشش یا بدون پوشش مطلقاً حرام است.

۳. نگاه بدون ریبه و شهوت جنسی به بدن عریان و یا نیمه عریان زن نامحرم چه مسلمان و چه غیر مسلمان حرام است.

و حکمت آن هم بر میگردد به همان مفسده جنسی که غالباً با نگاه به بدن عریان و نیمه عریان زن ایجاد می شود. پس از این جهت فرقی بین زن مسلمان و غیر مسلمان وجود ندارد.

۴. نگاه بدون ریبه و شهوت جنسی به موضعی از بدن زنان غیر مسلمان که غالباً نمی پوشانند در صورتی که مستلزم مفسده جنسی نباشد اشکالی ندارد

آنچه در حکم فقهی در مورد موضعی که معمولاً زنان غیر مسلمان نمی پوشانند آمده است، مقصود موهای جلو سر و قسمتی از گردن و یا بالای میج دست آنهاست، نه آن که جایز باشد به بدن نیمه عریان آنها نگاه کرد.

۵. نگاه به زن نامحرم مسلمان یک محدودیت بیشتری نسبت به زن غیر مسلمان دارد و غیر از صورت و دو دست تا میج اجازه نگاه برای مرد نامحرم وجود ندارد. و حکمت آن بر می گردد به حرمت و احترامی که شخصیت زن مسلمان نزد خداوند و در جامعه اسلامی دارد.

و بایستی گوهر وجود او از نگاه نامحرم که ممکن است زمینه طغیان شهوت یا تجاوز به شخص یا شخصیت او باشد حفظ گردد. توضیح آن که همانطور که ما مسلمانان به ناموس خود حساس هستیم و غیرت اسلامی و فطری ما باعث می شود هر مانعی را که احتمال می دهیم سبب تعرض به نوامیس ما باشد برطرف کنیم؛ خداوند که خالق ماست نسبت به مخلوقین و خصوصاً

مسلمانان و زنان ایشان غیرت بیشتری دارد (ان الله غيور على العباد) لذا برای حفظ حرمت و شخصیت زن از یک سو و از بین بردن زمینه های سوءاستفاده و گناه از سوی دیگر نگاه به غیر وجه و کفین زن مسلمان نامحرم را حرام نموده است.

ج) فلسفه و حکمت دیگری که می توان برای این حکم با استفاده از روایات ذکر نمود این است که چون زنان غیرمسلمان نسبت به حجاب و پوشش اهمیت نداده و بی مبالا اند، اگر مرد مسلمان در نگاه کردن به این ها همان تکلیف رامی داشت که نسبت به زنان مسلمان دارند، بدون شک در مشقت شدیدی گرفتار می شدند و لذا شارع مقدس به خاطر سهولت در امر معاشرت و سهولت گیری در روابط اجتماعی چنین تفاوت را قایل شده است.

ه) در آخر حکم نگاه به عکس زن نامحرم:

* نگاه کردن به عکس زن نامحرم چه مسلمان و چه غیر مسلمان با ریبه یا تلذذ مطلقاً حرام است.

* نگاه کردن به عکس زن مسلمان بدون حجاب و بدون ریبه و قصد تلذذ در صورتی که او را نمی شناسد اشکال ندارد.

* نگاه کردن به عکس زن غیر مسلمان بی حجاب و بدون قصد تلذذ اشکالی ندارد (حتی در صورتی که او را می شناسد)

* نگاه کردن به عکس عریان زن نامحرم، مسلمان یا غیر مسلمان، با قصد تلذذ یا بدون قصد تلذذ حرام است. برای توضیح بیشتر رک: آیت الله فاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج ۱، ص ۴۸۵

سوال ۶

سوال:

آیا حفظ حجاب در سفر به کشورهای غیرمسلمان، واجب است؟

جواب:

T} همه مراجع: {T آری، حفظ حجاب کامل (شرعی)، بر زن در برابر مرد نامحرم واجب است؛ خواه مسلمان باشد یا کافر؛ در کشور اسلامی باشد یا غیراسلامی. V} العروه الوثقی، ج ۱، الستر. V}

سوال ۷

سوال:

دست دادن با زنان غیرمسلمان، چه حکمی دارد؟

جواب:

همه مراجع: دست دادن با زنان غیرمسلمان جایز نیست؛ خواه کافر حربی باشد یا کتابی (مانند یهود و نصارا). V} خامنه ای، استفتاء، س ۴۸۸؛ تبریزی، استفتاءات، س ۱۶۰۶؛ مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۰۲۴؛ سیستانی، Sistani.org، (دست دادن)، س ۴؛ صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۶۰؛ بهجت، توضیح المسائل، م ۱۹۳۴؛ فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۱۷؛ امام و نوری، تعلیقات علی العروه، النکاح، م ۴۰؛ دفتر: وحید. V}

سوال ۸

سوال:

چرا خانم ها در خانه و با وجود محارم در هنگام نماز باید حجاب داشته باشند؟

جواب:

- حجاب و پوشش بانوان در نماز، علل و فلسفه های متعددی دارد؛ که به برخی از آن ها اشاره می گردد:

الف) این خود نوعی تمرین مستمر و همه روزه برای حفظ حجاب می باشد و یکی از عواملی است که در پاس داشت دائمی پوشش اسلامی زن و جلوگیری از آسیب پذیری آن، نقش مهمی ایفا می کند.

ب) وجود پوششی یک پارچه برای تمام بدن و داشتن پوششی مخصوص برای نماز، توجه و حضور قلب انسان را بیشتر می کند و از تلفات ذهن به تجملات و چیزهای رنگارنگ می کاهد و ارزش نماز را صد چندان می کند.

ج) داشتن پوشش کامل در پیشگاه خداوند، نوعی ادب و احترام به ساحت قدس ربوبی است. از این رو برای مرد نیز در برداشتن عبا و پوشاندن سر در نماز، مستحب است. افزون بر آن، حکم پوشش در نماز، با حفظ حجاب در برابر نامحرم تفاوت هایی دارد و با آن قابل مقایسه نیست؛ مثلاً پوشاندن روی پا در برابر نامحرم واجب است؛ ولی در نماز - بدون حضور نامحرم

- واجب نیست.

د) در عین حال باید بدانیم که اصل این احکام تبعیدی است و چنان نیست که دقیقاً فلسفه آنها برای ما روشن باشد، بلکه چه بسا ده ها حکمت خفی داشته باشد ولی اساس آن تبعید در پیشگاه حق تعالی است.

سوال ۹

سوال :

من قصد ادامه تحصیل دانشگاهی در یکی از کشورهای خارج از ایران را دارم آیا می توانم بدون حجاب سر به تحصیلم در آن کشور ادامه دهم؟

جواب :

T} همه مراجع: {T حفظ حجاب کامل (شرعی)، بر زن در برابر مرد نامحرم واجب است؛ خواه مسلمان باشد یا کافر؛ در کشور اسلامی باشد یا غیراسلامی. V} العروه الوثقی، ج ۱، الستر. V}

سوال ۱۰

سوال :

نظر مقام معظم رهبری در مورد اجباری بودن حجاب خانم ها چیست؟

جواب :

پوشش یکی از احکام ضروری اسلام است و از نظر شرعی تمامی مراجع شیعه و سنی رعایت آن را واجب می دانند.

T} فلسفه وجوب حجاب: {T

از آن جا که انسان یک موجود اجتماعی است جامعه بزرگی که در آن زندگی می کند از یک نظر همچون خانه او است و حریم آن همچون حریم خانه او محسوب می شود پاکی جامعه به پاکی او کمک می کند و آلودگی آن به آلودگیش روی همین اصل در اسلام با هر کاری که جو جامعه را مسموم یا آلوده کند شدیداً مبارزه شده است؛ چرا که گناه همانند آتش است هنگامی که در نقطه ای از جامعه این آتش روشن شود باید سعی و تلاش کرد که آتش خاموش یا حداقل محاصره گردد اما اگر به آتش دامن زنیم و آن را از نقطه ای به نقطه دیگر ببریم و یا آن را به حال خود واگذاریم حریق همه جا را فرا خواهد گرفت و کسی قادر بر کنترل آن نخواهد بود، از این گذشته عظمت گناه در نظر مردم و حفظ ظاهر جامعه از آلودگی ها خود سد بزرگی در برابر فساد است. اشاعه فحشا و نشر گناه و تجاهر به فسق و

تسامح در این موضوع این سد را می شکند گناه را در اذهان کوچک و آلودگی به آن را ساده می نماید. بر همین مبنا حکومت اسلامی موظف است جلو منکرات را بگیرد. این به معنای تحمیل به حجاب نیست، بلکه نوعی واکسینه کردن جامعه در مقابل بیماری های روانی و معنوی است. در جامعه اسلامی همه وظیفه دارند به بهداشت روانی و سلامت روحانی توجه کنند. این همان امر به معروف و نهی از منکر و نظارت ملی است. حاکمان اسلامی موظفند موانع رشد فضائل انسانی را از بین ببرند و این در حقیقت بستر سازی برای سلامت روانی جامعه است و در زمان پیامبر و امام علی(ع) نیز هر چند زنان بدحجاب وجود داشته

است، اما قرآن با این پدیده برخورد کرده، به دنبال آن دیگر آنها نمی توانستند هر طور دلشان خواست در اجتماع ظاهر شوند، حتی اقلیت های مذهبی نیز موظف به رعایت مقررات اسلامی در جامعه اسلامی بوده اند.

در آیات ۳۱ سوره نور و ۳۴ و ۵۹ سوره احزاب کیفیت حرکات در روابط اجتماعی زن مورد توجه قرار گرفته است. نیز از آیات امر به معروف و نهی از منکر می توان استفاده کرد که جلو هر گونه منکر و زشت باید ایستاد و اجازه ظهور و بروز به آن نداد.

در هر صورت هنجارهای دینی در جامعه را باید به اجرا گذاشت و نمی توان تنها به عقیده و میل مردم اکتفا کرد. فکر کنید چقدر از مردم حاضرند با میل و رغبت و از روی اعتقاد از رشوه گرفتن و اختلاس اجتناب کنند؟ چقدر حاضرند از شراب و زنا با میل و رغبت احتراز نمایند تا سپس آنها را

آزاد گذاشت تا در عمل هم با میل و رغبت وظایف خویش را اجرا کنند. این موضوع منحصر به کشور ما نیست. در هر کشوری یک سلسله دستوراتی است که به اجبار آنها را به اجرا می گذارند. در کشوری مثل فرانسه - که آن را مهد آزادی می شمارند - چگونه به اجبار دختران را وادار به بی حجابی می کنند تا به مدرسه یا دانشگاه راه یابند! تفاوت در جامعه اسلامی و غیراسلامی در نوع هنجارهاست، نه چگونگی برخورد با آنها.

بسیاری از حکمت ها و فلسفه های حجاب امروزه روشن شده است:

الف) پوشش امری غریزی و فطری برای بشر است کاوش های باستان شناسی نشان می دهد که از دیر زمان بشر در حد امکان نسبت به مساله پوشش اهتمام ورزیده است و همه صاحبان ادیان نیز آن را سرلوحه عمل قرار داده اند.

ب) مستور بودن زیباییها و جذبۀ های جنسی زن و مرد آنها را از معرض دید و طمع ورزی شهوت پرستان هرزه محافظت می کند و امنیت و بهداشت روانی جسمی آنان را تأمین می نماید.

ج) برهنگی راهبر به سوی بی بند و باری و لجام گسیختگی جنسی است که عواقب شوم و زیانباری دارد؛ از جمله:

۱- گسترش فساد و ناهنجاری های اجتماعی.

۲- شیوع بیماری هایی چون سفلیس سوزاک ایدز و ...

۳- سست شدن پیمان مقدس خانواده گسترش آمار طلاق و بالا گرفتن عقده های روحی در کودکان.

۴- زیاد شدن فرزندان نامشروع.

اینها و ده ها مشکل اجتماعی دیگر عواقب شومی است که جهان غرب را سخت برآشفته و ستاره تمدنش را به افول می کشاند تا آن جا که حتی فریاد متفکرین ماتریالیستی چون راسل را برآورده و جهان را

سخت بر آنان تنگ کرده است. ولی مکتب گرانقدر اسلام در پرتو هدایت های نورانی اش همچون حجاب از اساس با این جریان ویرانگر به مبارزه برخاسته و حجاب را دژی استوار برای صیانت فرد و جامعه از آسیب های بیشمار قرار داده است. از همین روست که استعمارگران برای تخدیر جوانان و در بند کشیدن آنان و گسترش اهداف ظالمانه خویش از بی حجابی و برهنگی به عنوان ابزاری قوی سود می جویند.

در هر صورت موضوعاتی نظیر: حفظ نظام اجتماعی، بقای نسل و خانواده، تامین سلامت فکری، روحی - روانی افراد جامعه و فراهم نمودن بستری مناسب و محیطی سالم برای پرورش و تکامل مادی و معنوی انسان، و بالاخره پرهیز از عواقب شومی که جوامع دیگر به دلیل رعایت نمودن این قییل محدوددهها گرفتار آن شده و یاد آن دست و پا میزنند؛ نظام اسلامی را ملزم به اجرای این حکم ارزشمند الهی می دارد.

برای آگاهی بیشتر ر.ک:

۱- فلسفه حجاب، شهید مرتضی مطهری

۲- فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی، غلامعلی حداد عادل

سوال ۱۱

سوال:

۱. آیا برای حجاب و پوشاندن موی خانم ها، آیه ای در قرآن وجود دارد؟

جواب:

۲. فلسفه حجاب خانم ها چیست؟

۳. می گویند دستور حجاب برای زمانی بود که زنان مسلمان با کنیزان اشتباه گرفته نشوند و امروزه، این فلسفه وجود ندارد؛ آیا این ادعا درست است؟

۴. پوشش کامل برای زن چه پوششی است؟

۵. آرایش تا چه حدی برای خانم ها جایز است؟

۶. چرا حجاب بر مرد واجب نشده است؟

۷. چرا بانوان در نماز باید حجاب داشته باشند؛ مگر خداوند نامحرم است؟

۸. آیا جلوگیری از بی حجابی، واجب و وظیفه حکومت اسلامی

است یا صرفاً یک مسئله اخلاقی و شخصی است؟ {A} «وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ...» {V:A} نور (۲۴)، آیه ۳۱. {V}؛ «و باید روسری خود را بر گردن خویش (-فرو-) اندازند و زیورهایشان را جز برای شوهرانشان یا پدرانشان یا پدران شوهرانشان یا پسرانشان یا برادرانشان یا برادرانشان یا پسران خواهرانشان یا زنان (-همکیش-) خود یا کنیزانشان یا خدمت کاران مرد که (-از زن-) بی نیازند یا کودکانی که بر عورت های زنان وقوف حاصل نکرده اند، آشکار نکنند...».

اصل قانون حجاب اسلامی، از ضروریات فقه، بلکه از ضروریات دین مبین اسلام است و هیچ مسلمانی نمی تواند در آن تردید کند؛ زیرا هم قرآن مجید به آن تصریح کرده است و هم روایات بسیاری بر وجوب آن گواهی می دهند. به همین جهت، فقیهان شیعه و سنی به اتفاق، به آن فتوا داده اند.

البته مراد ما از حجاب، مطلق پوشش خاص مورد نظر دین است؛ نه معنای اصطلاحی آن که به معنای پرده، حاجب، پوشیدن و پنهان کردن و منع از وصول باشد. {V} ر.ک: راغب اصفهانی، المفردات فی غراب القرآن. {V}

حجاب اسلامی برای خانم ها، دارای دو آیه صریح می باشد؛ یکی در سوره نور که مورد بحث ماست و از واژه «خُمُر» استفاده شده است؛ {A} «وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ» {A} و دیگری در سوره احزاب، آیه ۵۹ که واژه «جلباب» در آن استعمال شده است؛ {A} «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا» {A}؛ در آیه اول، «خُمُر» جمع

«خمار» و به معنای روسری و سرپوش است {V} همان، ص ۱۵۹؛ مجمع البیان، ص ۲۱۷. {V}.

«جوب» نیز از واژه «جیب» به معنای قلب و سینه و گریبان است. {V} مجمع البیان، ص ۲۱۷. {V} خداوند در این آیه، پوشش بانوان را به دو شکل گسترش می دهد؛ یکی پوشیدگی سر و گردن و دیگری پوشاندن زینت ها.

در تفسیر مجمع البیان چنین می خوانیم: «زنان مدینه اطراف روسری های خود را به پشت سر می انداختند و سینه و گردن و گوش های آنان آشکار می شد. بر اساس این آیه، آنان موظف شدند اطراف روسری خود را به گریبان ها بیندازند؛ تا این مواضع نیز مستور باشد.» {V} همان. {V}

فخر رازی چنین می نویسد: «خداوند متعال با به کارگرفتن واژه های «ضرب» و «علی» که مبالغه در القا را می رسانند، در پی بیان لزوم پوشش کامل این نواحی است.» {V} فخر رازی، التفسیر الکبیر، ج ۲۳، ص ۱۷۹. {V}

ابن عباس در تفسیر این جمله می گوید: {H} «تَغَطَّى شعرا و صدرها و ترائبها و سوافه» {V;H} مجمع البیان، ص ۲۱۷. {V} «زن، مو و سینه و دور گردن و زیر گلو خود را بپوشاند.»

برخی ادعا می کنند که حجاب به معنای مقابله با برهنگی را قبول داریم؛ ولی در هیچ جای قرآن از پوشش مو سخن به میان نیامده است. نادرستی این سخن آشکار است؛ زیرا با چشم پوشی از گفتار ابن عباس و نیز شأن نزول آیه، این واقعیت که زنان مسلمان، حتی قبل از نزول این آیه، موهای خود را می پوشاندند و آشکار بودن گردن و گوش و زیر گلو و گردنشان تنها مشکل به شمار می آمد، تردیدناپذیر است.

در این آیه، از روسری سخن به میان آمده است و باید پرسید: آیا روسری جز آن چه بر سر می افکنند و موها را می پوشانند، معنایی دارد؟ افزون بر این، حکم میزان پوشش، در روایات متعدد وارد شده است. {V} ر.ک: فیض کاشانی، تفسیر الصافی، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱. {V}

در آیه دوم از واژه «جلباب» استفاده شده است. در معنای جلباب چنین آمده است: {H} «الجلباب: القمیص او الثوب الواسع؛ جلباب، پیراهن یا هر لباسی است که بزرگ و بلند باشد».

همچنین آمده است: {H} «الجلباب ثوب اوسع من الخمار دون الرداء تُغَطِّي به المرأه رأسها و صدرها؛ جلباب، لباسی است بزرگ تر از روسری و مقنعه و کوچک تر و کوتاه تر از عبا است که زن سر و سینه خود را با آن می پوشاند» {V} ر.ک: شهید مطهری، مسئله حجاب، ص ۱۵۸ - ۱۵۹؛ قرشی، قاموس قرآن، ج ۲، ص ۴۱ و ۴۲؛ علامه طباطبایی، المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۱۶، ص ۳۶۱. {V}

در مجمع البیان و تفسیر تبیان چنین آمده است: «جلباب، آن روسری خاصی است که بانوان هنگامی که برای کاری به خارج از منزل می روند، سر و روی خود را با آن می پوشانند. {V} شیخ طوسی، التبیان فی تفسیر القرآن، ج ۸، ص ۳۶۱؛ مجمع البیان، ج ۷ - ۸، ص ۵۷۸. {V}

نزدیک ساختن جلباب؛ {A} «یدنین علیهنّ من جلابیهنّ» {V:A} مجمع البیان، ص ۵۸۰؛ المیزان، ج ۱۶، ص ۳۶۱. {V}

، کنایه از پوشیدن چهره و سر و گردن با آن است؛ یعنی چنان نباشد که چادر یا روپوش های بزرگ (مانتو)، تنها جنبه تشریفاتی و رسمی داشته باشند و همه پیکرشان را نپوشانند.

سزاوار است خانم‌ها چنان چادر نپوشند که نشان دهد اهل پرهیز از معاشرت با مردان بیگانه نیستند؛ از نگاه چشم‌های نامحرم نمی‌پرهیزند که از مصادیق «کاسیات عاریات»، یعنی زنانی که ظاهراً پوشیده هستند؛ ولی در واقع، برهنه‌اند شمرده شوند. V} «روی عن رسول الله صلى الله عليه وآله: «صنفان من اهل النار لم أرهما قوم معهم سياط كأذناب البقر يضربون بها الناس و نساء كاسيات عاریات، ممیلات مائلات، رؤسهن كأسنمة البخت المائلة...» (میزان الحکمه، ج ۲، ص ۲۵۹). V}

قرآن، چنین فرمان می‌دهد: بانوان با مراقبت، جامه‌شان را بر خود گیرند و آن‌ها را نزنند؛ تا نشان دهد که اهل عفاف و حفظ به‌شمار می‌آیند. تعلیل پایانی آیه نیز بیان‌گر همین امر است؛ یعنی آن پوششی مطلوب است که خود به‌خود دورباش ایجاد می‌کند و ناپاک‌دلان را نومید می‌سازد. V} مسئله حجاب، ص ۱۶۰ و ۱۶۱. V}

پس جلیباب، لباس گشاد و پارچه‌ای است که همه بدن را می‌پوشاند. همچنین همان‌طور که مفسران بزرگ، مانند شیخ طوسی و طبرسی فرموده‌اند، در گذشته، دو نوع روسری برای زنان معمول بود؛ روسری‌های کوچک که آنها را «خمار» یا «مقنعه» می‌نامیدند و معمولاً در خانه از آنها استفاده می‌کردند و روسری‌های بزرگ که مخصوص بیرون‌خانه بودند. زنان با این روسری بزرگ که جلیباب خوانده می‌شد و از «مقنعه» بزرگ‌تر و از «ردا» (عبا) کوچک‌تر بود و به‌چادر امروزی شباهت داشت، مو و تمام بدن خود را می‌پوشاندند.

فلسفه حجاب خانم‌ها چیست؟

این سؤال در واقع، پرسش از

دلیل عقلی و عقلایی مسئله است و سؤال اول، پرسش از دلیل شرعی مسئله بود.

در این باره باید گفت که علت و فلسفه لزوم پوشش برای خانم ها، متعدد است و برخی از آنها عبارتند از:

۱. حفظ تعادل جامعه از نظر امنیت و آرامش روانی؛

یکی از غرایز خدادادی در ساختمان وجودی انسان، غریزه جنسی است که نیرومندترین و ریشه دارترین غریزه آدمی است و در صورت کنترل آن، می تواند علاوه بر تداوم و استمرار نسل بشر، امنیت روانی انسان ها را فراهم کند. در قوانین اسلام، برای استفاده درست از این غریزه حیاتی، مکانیسم های گوناگونی مطرح شده است که «حجاب» و وجود حریم بین زن و مرد، یکی از راهکارهای مهم آن است.

بدون شک، نبودن حریم بین زن و مرد و آزادی معاشرت های تعریف نشده و بی بندوبار (با آرایش های گوناگون)، هیجان ها و التهاب های جنسی را فزونی می بخشد و تقاضای فرهنگی و سکس را به صورت یک عطش روحی و یک خواست سیری ناپذیر، درمی آورد. اسلام به قدرت شگرف این غریزه آتشین، توجه کامل داشته و تدابیر زیادی برای تعدیل و رام کردن این غریزه، اندیشیده است و در این زمینه هم برای زنان و هم برای مردان، تکالیف خاصی معین کرده است. وظیفه مشترک زن و مرد این است که چشم خویش را از نگاه به نامحرم، بپوشانند و از نگاه شهوت آمیز، بپرهیزند؛ اما زنان - به خاطر جاذبه های بیشتر - وظیفه خاصی دارند و آن این که بدن خود را از مردان بیگانه بپوشانند و در اجتماع، با آرایش های تحریک آمیز، ظاهر

نشوند و به جلوه گری و دل ربایی نپردازند؛ تا زمینه انحراف مردان و به ویژه جوانان فراهم نشود.

لباس افراد جامعه و مخصوصاً لباس زنان، نمی تواند به هر شکل و اندازه ای باشد و باید حد و ضابطه ای داشته باشد. بی بندباری در پوشش و لباس، موجب بی بندباری در تحریک غریزه جنسی است.

تحقیقات علمی در فیزیولوژی و روان شناسی، در باب تفاوت های جسمی و روحی زن و مرد، ثابت کرده است که مردان نسبت به محرک های چشمی شهوت انگیز، حساس تر از زنانند و برعکس، زنان در مقابل محرک های لمسی، حساسیت بیشتری دارند. این مزیت های جنسی، آموخته یا اکتسابی نیست؛ بلکه از زمان کودکی، آشکار است... اصطلاح «چشم چرانی» که برای این ویژگی مردان به کار می رود، زاییده حساسیت مردان نسبت به محرک های بینایی شهوانی است؛ چون دامنه و برد حس بینایی، زیاد است و از این گذشته، وسعت زیادی از محیط، در یک لحظه دیده می شود.

از سوی دیگر، چون حس لامسه، دامنه و برد زیادی ندارد و فعالیتش محدود به تماس از نزدیک است و هورمون های جنسی زن به صورت دوره ای ترشح می شوند و به طور متناوب، عمل می کنند، تأثیر محرک های شهوانی بر زن، صورتی بسیار محدود دارد و از این نظر، فعالیت زنان، بسیار کم است؛ برخلاف مردان که ترشح اندروژن ها در آنان، صورتی یک نواخت دارد و هیچ عامل طبیعی آن را قطع نمی کند. مردان به صورتی گسترده تر، تحت تأثیر محرک های شهوانی قرار می گیرند و از این نظر، فعال ترند. V ر.ک: دکتر

۲. حفظ و تحکیم بنیان خانواده؛

بی تردید نهاد خانواده، یکی از مقدس ترین نهادهای اجتماعی است که بشر تا به حال به خود دیده است. نقش خانواده در ایجاد جامعه سالم، یک نقش بی بدیل است و در این میان، نقش حجاب و پوشش اسلامی در سلامت و استمرار پیوند خانوادگی، غیر قابل انکار است و در مقابل، برهنگی، سمّ کشنده نظم و پیوند موجود در نهاد خانواده است. آمارهای مستند نشان می دهند که با افزایش برهنگی در جهان، طلاق و از هم گسیختگی زندگی زناشویی نیز در دنیا همواره بالا رفته است؛ زیرا «هر چه دیده ببیند، دل کند باد» و هر چه دل در مقوله هوس های سرکش بخواهد، به هر قیمتی باشد، به دنبال آن می رود و به این ترتیب، هر روز دل به دلبری جدید می بندد و با قبلی، وداع می کند؛ اما در محیطی که «حجاب» حاکم است و دیگر شرایط اسلامی رعایت می شوند، دو همسر، تعلق به یکدیگر دارند و احساسات و عشق و عواطفشان، مخصوص یکدیگر است. در بازار آزاد برهنگی، قداست پیمان زناشویی، مفهومی ندارد؛ خانواده ها به سادگی متلاشی می شوند و کودکان، بی سرپرست می مانند.

۳. پیش گیری از فحشا و فروپاشی نظم جامعه؛

گسترش دامنه فحشا و افزایش فرزندان نامشروع، یکی از دردناک ترین پیامدهای بی حجابی و آزادی های بی حد و حصر جنسی است که در جوامع غربی و سایر جوامع مشابه، کاملاً مشهود است.

عامل اصلی فحشا و ازدیاد

فرزندان نامشروع، منحصر به فرهنگ برهنگی و بی حجابی نیست؛ بلکه یکی از عوامل اصلی و مؤثر در گسترش دامنه فحشا و جریان روبه رشد تولد فرزندان نامشروع، مسئله برهنگی و بی حجابی است. امروزه یکی از مشکلات جوامع غربی، تولد روبه رشد فرزندان نامشروع و بدون شناسنامه است؛ فرزندان که دارای پدر و مادر نامشخصی هستند و از نظر حقوقی، مشکلات فراوانی را به همراه آورده، نظم اجتماعی جوامع غربی را تهدید می کنند.

۴. جلوگیری از نگاه ابزاری به زن و ابتدال وی؛

یکی از مسائل مطرح پیرامون حقوق زنان و بی توجهی به آنان، نگاه ابزاری به زنان است. هنگامی که جامعه، زن را با اندام برهنه بخواهد، طبیعی است که روزه روز، تقاضای آرایش بیشتر و خودنمایی افزون تر از او دارد و هنگامی که زن را از طریق جاذبه جنسی اش وسیله تبلیغ کالاها و عاملی برای جلب جهان گردان و مانند اینها قرار دهد، در چنین جامعه ای، شخصیت زن تا حد یک عروسک یا یک کالای بی ارزش، سقوط می کند و ارزش های والای انسانی او به کلی به دست فراموشی سپرده می شوند و به این ترتیب، زن، وسیله ای برای اشباع هوس های سرکش برخی مردان آلوده و فریب کار می شود.

عنصر حجاب و پوشش اسلامی، نه تنها زن را از صحنه اجتماع و فعالیت های اجتماعی دور نمی کند، بلکه زمینه های حضور مستمر و فعال زنان را در عرصه اجتماع - به همراه حقوق اجتماعی عادلانه - تضمین می کند و شخصیت خدادادی زن را از دستبرد نگاه ابزاری دیگران، مصونیت می بخشد.

در روایات آمده

است: H} «المراه ریحانه V} و سائل الشیعہ، ج ۱۴، ص ۱۲۰. V}؛ زن همچون ریحانه و شاخه گلی ظریف است». بی تردید، اگر باغبان او را پاس ندارد، از دید و دست گلچین، مصون نمی ماند.

قرآن کریم، زنان ایده آل را که در بهشت جای دارند، به مروارید محبوب و پوشیده در صدف، تشبیه می کند؛ A} «كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ» V;A} واقعه (۵۶)، آیه ۲۳. V} و گاه آنها را به جواهرات اصلی، چون یاقوت و مرجان که جواهر فروشان در پوششی ویژه قرار می دهند، تا همچون جواهرات بیدلی به آسانی در دسترس این و آن قرار نگیرند و ارزش و قدرشان کاستی نپذیرد، تشبیه می کند.

باید توجه داشت که حیا، عفاف و حجاب زن، می تواند در نقش عاطفی او و تأثیرگذاری اش بر مرد، مؤثر باشد. لباس زن، سبب تقویت تخیل و عشق در مرد است و حریم نگه داشتن، یکی از وسایل مرموز برای حفظ مقام و موقعیت زن، در برابر مرد است. در واقع، حجاب موجب محدودیت مردان هرزه ای می شود که در صدد کام جویی های آزاد و بی حد و حصر هستند و نیز موجب مصونیت زنان از دست این گروه از مردان است.

علاوه بر مطالب فوق، استاد مطهری در بیان این که چرا حجاب به زنان اختصاص یافته، می گوید: «اما علت این که در اسلام دستور پوشش، اختصاص به زنان یافته، این است که میل به خودنمایی و خودآرایی، مخصوص زنان است. از نظر تصاحب قلب ها و دل ها، مرد، شکار است و زن، شکارچی؛ همچنان که از نظر تصاحب جسم و تن، زن، شکار است و مرد، شکارچی. میل

زن به خودآرایی، از حس شکارچی گری او ناشی می شود. در هیچ جای دنیا سابقه ندارد که مردان لباس های بدن نما و آرایش های تحریک کننده به کار برند؛ بلکه این زن است که به حکم طبیعت خاص خود، می خواهد دلبری کند و مرد را دل باخته و در دام علاقه خود اسیر سازد. بنابراین، انحراف تبرج و برهنگی، از انحراف های مخصوص زنان است و دستور پوشش هم برای آنان مقرر گردیده است»^{۷} مسئله حجاب. {۷}.

به عبارت دیگر، جاذبه و کشش جنسی و زیبایی خاص زنانه و تحریک پذیری جنسی مردانه، یکی از علت های این حکم است.

توصیه و دستور الهی به پوشش و حجاب برای زنان، به منظور ایجاد محدودیت و محرومیت و چیزهایی از این قبیل که تنها فریب شیطانی اند نمی باشد، بلکه در واقع، برای آگاهی دادن به گوهری ارزشمند در وجود زنان است که باید از آن مراقبت و آن را حفظ کنند؛ تا به تاراج نرود. این، کاملاً معقول است که هر چیزی ارزشمندتر باشد، مراقبت و محافظت بیشتری را می طلبد؛ تا از دست راهزنان، در امان باشد و به شکل یک ابزار، برای مطامع سودپرستان در نیاید.

به یاد داشته باشیم که غریزه جنسی، نیرومند و عمیق است و هر چه بیشتر اطاعت شود، سرکش تر می گردد؛ همچون آتش که هر چه هیزم بیشتری بر آن بریزند، شعله ورت تر می شود و شهوت خود را به صورت یک عطش روحی و خواست اشباع نشدنی، در می آورد. {۷} شهید مطهری، مجموعه آثار، ج ۱۹، ص ۴۳۴. {۷} وضعیت جهان معاصر و کشانده شدن عده ای به

همجنس بازی، نشانه آشکاری از این حالت است. بنابراین، رعایت نکردن پوشش اسلامی توسط زنان، نه تنها از بین رفتن حساسیت مردان را به دنبال ندارد، بلکه موجب طغیان غریزه جنسی آنان نیز می شود و پس از مدتی، باعث دل زدگی و بی معنایی آن خواهد شد.

آیا درست است که دستور حجاب، برای زمانی بوده که زنان مسلمان با کنیزان اشتباه گرفته نشوند و امروزه، کنیز وجود ندارد؛ بنابراین، این حکم نیز منتفی می گردد؟

این برداشت را برخی از آیه ۵۹ سوره احزاب کرده اند؛ زیرا بعد از آن که خداوند خانم ها را امر به استفاده از جلباب نموده، فرمود: **A** «ذَلِكَ أَذُنِي أُنْ يُعْرِفَنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ» **A**؛ «این، نزدیک ترین راهی است که شناخته شوند آزادند؛ نه کنیز؛ تا مورد آزار و اذیت قرار نگیرند».

حقیقت این است که اگر کسی به متون روایی و تاریخ اسلام رجوع کند، به راحتی خواهد فهمید که همان طور که نماز و روزه به دورانی خاص اختصاص ندارند، دستور پوشش نیز چنین است و ادعای عصری بودن آن، بی دلیل و غیرکارشناسانه است؛ زیرا در این آیه، یکی از علت های وجوب حجاب این گونه بیان شده که زن بی حجاب (مانند کنیزان در آن زمان)، در معرض مزاحمت و هتک حیثیت قرار دارد و در مقابل، زن وقتی با پوشش مناسب و با وقار از خانه بیرون می رود، فاسدان، مزاحمان و بیماردلان، جرأت هتک آبروی چنین فردی را که دارای حریم است، پیدا نمی کنند و در واقع، وی را طعمه ای مناسب، برای شکار خود نمی بینند. پس در این آیه، علت حکم، بیان شده

است و آن علت، امروز نیز وجود دارد.

پوشش کامل و مناسب برای زن، چه پوششی است؟

در میان فلسفه های حجاب که ذکر نمودیم، دو فلسفه، نقش اساسی تری دارند که با یکدیگر دارای ارتباط تام هستند و آنها عبارتند از:

۱. مصونیت زن در برابر طمع و ورزی های هوس بازان.

۲. پیش گیری از تحریکات شهوانی خارج از ضوابط و هنجارهای الهی و تأمین سلامت و بهداشت معنوی جامعه.

حجاب با چنین نقش و کارکرد اساسی و مهمی، پیامی قاطع با خود دارد و آن، این است که در برابر همه مردان اجنبی، نوعی هشدار و اعلام «دور باش!» می دهد و در نتیجه، عواملی در رساندن این پیام و اثر گذاری آن مؤثرند که عبارتند از:

۱. حدود و میزان پوشش؛

بدون شک هر اندازه بدن زن پوشیده تر باشد، نقش نیرومندتری در دورسازی دیدگان نظاره گر ایفا می کند. اگر نگاه های آلوده را همچنان که در روایات آمده است، «تیرهای زهر آلود شیطان» بدانیم، پوشش زن، همانند قوسی است که تیر از آن کمانه می کند و منحرف می شود و از اصابت و نفوذ در هدف، باز می ماند و بر عکس، هر اندازه بدن زن برهنه تر باشد، تیرهای شیطانی را بیشتر متوجه خود ساخته، از آن، آسیب خواهد دید و از این روست که چادر را حجاب برتر شناخته اند؛ زیرا با وجود شرایط دیگر، بیشترین پوشش و مطمئن ترین مصونیت را ایجاد می نماید.

۲. کیفیت پوشش؛

میزان ضخامت و حتی کیفیت دوخت لباس، خود بخش مهمی از حجاب را تشکیل می دهد. بدون شک، لباس نازک، تنگ و بدن نما، فرودگاه پیکان مسموم شیطان و موجب

خیره شدن چشم های هرزه و آلوده و به فساد کشاننده جامعه است و در مقابل، لباس غیربدن نما، دیده ها را از خود دور ساخته، سلامت معنوی نفوس را تأمین می کند.

۳. رنگ ها؛

برخی از رنگ ها، دیده ها را خیره می سازند و پاره ای دیگر، نگاه ها را از خود می رانند و دور می سازند و در عین حال، عالمان دین نسبت به خصوص رنگ ها، تأکید چندانی نکرده، ولی بر این مسئله پای می فشارند که لباس، نباید موجب جلب توجه و عواقب سوء ناشی از آن باشد و از این روست که در طول تاریخ، زنان مسلمان به میل خود، در خارج از خانه و درون جامعه عمومی، لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و این سنت حسنه، مورد تأیید و پذیرش پیامبر صلی الله علیه و آله و امامان علیهم السلام قرار گرفت؛ زیرا زنان به این وسیله، احساس امنیت و مصونیت بیشتری می کردند. گاهی می گویند: لباس مشکی، از نظر اسلام، مکروه است؛ حال آن که هیچ فقیهی به کراهت چادر و عبای مشکی، فتوا نداده است؛ بلکه در روایات، چادر و کفش مشکی، استثناء شده اند. گاهی از جهات دیگر وارد شده که بوکی استخوان می آورد و آرامش روانی را بر هم می زند. اگر چنین بود، خانم هایی که ۸۰ سال از چادر مشکی استفاده کرده اند، باید از پای درآمد باشند؛ در حالی که هیچ آمار علمی که گواه بر گفته های آنان باشد، در دست نیست.

به نظر می رسد که پوشش کامل، آن نوع پوششی است که هیچ چشم بیگانه ای را متوجه

خود نکند؛ یعنی لباسی که برجستگی های اندام زن را اصلاً نشان ندهد و اسباب تحریک شهوت مردان را فراهم نکند و خود زن هم با آرایش، در جامعه ظاهر نشود.

آرایش در مقابل نامحرم، تا چه حدی برای خانم ها جایز است؟

در خصوص «آرایش» و «زینت»، پرسش مهمی مطرح است که آیا مفهوم آن، واژه «زیور» (زینت های جدا از بدن مانند جواهرات) را نیز در بر می گیرد یا تنها آرایش های متصل به بدن، مانند سرمه و خضاب را شامل می شود؟

در پاسخ باید گفت: حکم کلی، آن است که خودآرایی، جایز و خودنمایی در مقابل نامحرم، ممنوع است. آرایش، امری فطری و طبیعی است. بنابراین، خداوند، زینت و خودآرایی را نهی نمی کند؛ آن چه در شرع مقدس ممنوع شده، تَبَرُّج و خودنمایی و تحریک و تهییج به وسیله آشکار ساختن زینت، در محافل اجتماعی است؛ چنان که قرآن می فرماید: **A** «وَلَا تَبَرُّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى» **A:V** احزاب (۳۳)، آیه ۳۳. **V** و نیز می فرماید: **A** «وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ» **A:V** نور (۲۴)، آیه ۳۱. **V** این آیه، زنان عرب را که معمولاً خلخال به پا می کردند و برای این که بفهمانند خلخال گرانبها دارند، پای خود را محکم به زمین می کوفتند، از این کار، نهی می کند.

فقیه بزرگوار، علامه مطهری می گوید: «از این دستور، می توان فهمید هر چیزی که موجب جلب توجه مردان می گردد، مانند استعمال عطرهای تند و همچنین آرایش های جالب نظر در چهره، ممنوع است. به طور کلی، زن در معاشرت، نباید کاری بکند که موجب تحریک و تهییج و جلب

توجه مردان نامحرم گردد.

خداوند در آیه ۳۱ سوره نور می فرماید: {A} «وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا» {A}؛ «زنان مؤمن، زینت های خود را در مقابل نامحرم، آشکار نمی سازند؛ مگر زینت هایی که به خودی خود، آشکار هستند».

پس زینت های زن، دو گونه است؛ یک نوع زینتی که مانند لباس و سرمه و انگشتر و دست بند، آشکار است و پوشانیدن آن، واجب نیست و نوع دیگر، زینتی که پنهان است؛ مگر آن که عمداً بخواهد آن را آشکار سازد؛ مانند گوشواره و گردن بند. پوشانیدن این نوع زینت و زیور، واجب است. {V} ر.ک: مسئله حجاب، ص ۱۴۶ - ۱۴۷. البته در این مسئله انسان باید به فتوای مرجع تقلید خویش رجوع کند. {V}

تا به این جا مسئله آرایش و زیور در مقابل نامحرم را بیان نمودیم؛ ولی باید دانست که در مقابل افراد محرم، مانند شوهر و فرزند و پدر و برادر و سایر محرمان، این محدودیت، وجود ندارد.

علامه طباطبائی در تفسیر آیه ۳۲ سوره اعراف می فرماید: خدای متعال در این آیه، {V} «يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ. قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَ الطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَذَلِكَ نَفْصَلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ»؛ «ای فرزندان آدم! زینت خود را به هنگام رفتن به مسجد، با خود بردارید و بخورید و بیاشامید و زیاده روی نکنید که او، اسرافکاران را دوست نمی دارد. (-ای پیامبر!) (- بگو: زیورهایی را که خدا برای بندگانش پدید آورده و (-نیز) - (روزی های

پاکیزه را چه کسی حرام گردانیده؟ بگو: این (-نعمت ها-) در زندگی دنیا، برای کسانی است که ایمان آورده اند و روز قیامت (-نیز-) خاص آنان می باشد. این گونه، آیات (-خود-) را برای گروهی که می دانند، به روشنی بیان می کنیم. {V زینت هایی را معرفی می کند که برای بندگان، ایجاد و آنان را فطرتاً به وجود آن زینت ها و استعمال و استفاده از آنها، ملهم کرده است و روشن است که فطرت، جز به چیزهایی که وجود و بقای انسان نیازمند آن است، الهام نمی کند} V. ر.ك: المیزان، ج ۸، ص ۷۹. {V و حس زیبایی دوستی، سرچشمه پیدایش انواع هنرها در زندگی بشر شمرده می شود. این گرایش طبیعی، افزون بر آن که آثار مثبت روانی در دیگران پدید می آورد، به تحقق آثار گران بهای روانی در شخص آراسته نیز می انجامد. آراستن خود و پرهیز از آشفتگی و پریشانی، در نظام فکری و ذوق سلیم انسان ریشه دارد. پرهیز از خودآرایی، نه دلیل وارستگی از قید نفس است و نه علامت بی اعتنایی به دنیا. وضع ژولیده و آشفته و عدم مراعات تمیزی و نظافت ظاهری، خود به خود، شخصیت افراد را در نگاه دیگران، خوار می سازد و زبان طعن و توهین دشمن را می گشاید. بر این اساس، پوشیدن جامه زیبا، بهره گیری از مسواک و شانه، روغن زدن به مو و گیسوان، معطر بودن، انگشتر به دست کردن و سرانجام، آراستن خویش هنگام عبادت و معاشرت با محرمان، از مستحبات مؤکد و برنامه های روزانه مسلمانان است.

امام حسن مجتبی علیه السلام بهترین جامه های خود را

در نماز می پوشید و در پاسخ کسانی که سبب این کار را می پرسیدند، می فرمود: {H} «إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ وَ يُحِبُّ الْجَمَالَ فَاتَّجَمَلُ لِرَبِّي {V} مجمع البیان، ج ۳ - ۴، ص ۶۷۳. {V} خداوند، زیباست و زیبایی را دوست دارد؛ پس خود را برای پروردگارم زیبا می سازم».

در کتاب های روایی ما نیز ابواب مفصلی درباره استحباب این مسئله وجود دارد که برای اطلاع بیشتر، می توانید به حلیه‌المتقین، نوشته علامه مجلسی، مراجعه کنید.

چرا حجاب بر مرد واجب نشده است؟

در مورد مردان نیز این گونه نیست که بتوانند با هر نوع لباسی، از خانه بیرون آیند و نوع پوشش آنها به هر صورتی باشد؛ بلکه مردان نیز در این جهت، با محدودیت های خاصی نسبت به پوشش، مواجه هستند؛ اما محدوده پوشش آنان، به جهت حضور بیشتر در اجتماع و کارهای سخت و به علت این که زن، مظهر جمال و زیبایی و مرد، مظهر موتور محرکه اقتصاد در جامعه است، با زنان متفاوت است.

علاوه بر این، همان طور که شهید مطهری فرمود، میل به خودنمایی و خودآرایی، مخصوص زنان است و از نظر تصاحب قلب ها و دل ها، مرد، شکار است و زن، شکارچی؛ همچنان که از نظر تصاحب جسم و تن، زن، شکار است و مرد، شکارچی و این زن است که به حکم طبیعت خاص خود، می خواهد دلبری کند و مرد را دل باخته و در دام علاقه خود اسیر سازد؛ ولی در عین حال، اسلام برای مردان نیز پوششی در حد معقول قرار داده و مردان نیز آزادی بی حد و حصری در پوشش ندارند و از طرف

دیگر، اسلام آنها را بر حفظ نگاه از نامحرم و کنترل شهوت در نگاه، تکلیف کرده است و کنترل نگاه برای مردان، نسبت به زنان، سخت تر است.

برای توضیح بیشتر ذکر چند نکته زیر ضروری است:

۱. بسیاری از فقها فرموده اند: زن، نباید به بدن لخت مرد نامحرم (به جز سر و صورت و گردن)، نگاه کند و این حکم، دلیل قطعی دارد که در جای خود بیان شده است.

۲. ممکن است نگاه زن به بدن مرد نامحرم، حرام باشد؛ ولی پوشش آن از سوی مرد، واجب نباشد؛ همان گونه که نگاه مرد به صورت و دست های زن از روی شهوت، حرام است؛ ولی پوشش آن از سوی زن، واجب نیست.

اکنون این پرسش پیش می آید که اگر مردی با این وضعیت بیرون آید و بداند زنان از روی عمد و لذت، به بدنش نگاه می کنند، آیا از نظر شرعی مرتکب گناه شده؟ برخی فتوا به حرمت داده اند.

اصلی ترین مستند و مبنای این حکم، قاعده فقهی «اعانه بر اثم» است که در فقه، کاربرد فراوانی دارد. معنای این قاعده، این است که هر کس زمینه تحقق و پیاده شدن گناه را برای دیگری فراهم سازد، خود نیز مانند انجام دهنده آن، گناهکار است و فقهای که قائل هستند که دلیل و قاعده فقهی، «تعاون بر اثم» است و نه «اعانه بر اثم»، می فرمایند: اگر مردان با لباس آستین کوتاه بیرون آیند، به قصد این که زنان به آنها نگاه کنند، شریک گناه شده، قاعده فقهی در حق آنها پیاده می شود؛ اما اگر به این انگیزه نباشد، اشکالی ندارد.

در هر صورت،

برای مرد مؤمن، سزاوار نیست که با لباس نامناسب، در جمع حاضر شود و در مواردی که مفسد خاصی بر آن مترتب شود، به فتوای فقها، حرام می باشد؛ البته توصیه می شود که در جزئیات مسئله، اشخاص به رساله مرجع تقلید خود مراجعه کنند.

چرا بانوان در نماز باید حجاب داشته باشند؟

پاسخ، این است: از آن جا که در این پرسش، مسئله نماز مطرح است و اساس بسیاری از احکام نماز و سایر عبادت ها، فراخوان بشر به تعبد و اظهار بندگی در مقابل پروردگار است، ما فقط در حد فهم خود، می توانیم پاسخ گوئیم و دست یابی به علت احکام عبادات، بسیار مشکل است و گرچه هر یک از آنها دارای حکمت و علت خاصی هستند، ولی پی بردن به همه آن اسرار، برای ما میسر نیست. به هر حال، حجاب و پوشش بانوان در نماز، علت ها و فلسفه های متعددی می تواند داشته باشد که برخی عبارتند از:

الف) این خود نوعی تمرین مستمر و روزانه، برای حفظ حجاب می باشد و یکی از عواملی است که در پاسداشت دائمی پوشش اسلامی زن و جلوگیری از آسیب پذیری او، نقش مهمی ایفا می کند. همان گونه که هر عبادتی، تعلیم و تمرین است برای انسان که در همه حال، به یاد خداوند سبحان و بازگشت به سوی او و تزکیه و تربیت خود برای یک زندگی ابدی باشد، حجاب زن در نماز نیز آموزش، تمرین و تذکر پوشش عقیفانه اوست که در غیر نماز هم باید همان پوشش در برابر نامحرم، رعایت شود؛ زیرا نماز، آموزشگاه مهم ترین معارف و نیازهای حیاتی

انسان و پرورشگاه ایمان و تقوا و اخلاق انسانی و الهی، مثل عفاف و حجاب است، و به همین علت، نماز، مظهر حقیقت و سیمای ملکوتی دین اسلام می باشد. نماز، آیین دین الهی است. خداوند حکیم، تمام معارف و قوانین مهم و ریشه ای و مسائلی که حیات معنوی و اخلاقی و سعادت دنیوی و اخروی انسان و جامعه را تأمین می کنند، به طور خلاصه و کلی در نماز بیان فرموده است.

ب) داشتن پوشش کامل در پیشگاه خداوند، نوعی ادب و احترام به ساحت قدس ربوبی است. از این رو، برای مرد نیز ستر عورت واجب و در بر داشتن عبا و پوشاندن سر در نماز، مستحب است و همین ادب حضور در پیشگاه الهی، زمینه ساز حضور معنوی و بار یافتن به محضر حق می شود. رعایت این ادب برای زنان، اهمیت بیشتری دارد؛ زیرا به طور معمول، زنان آن گاه که در برابر بزرگی قرار می گیرند، اولین حرکتی که انجام می دهند، حفظ وقار و حجاب خود است؛ البته حکم پوشش در نماز، با حفظ حجاب در برابر نامحرم، تفاوت هایی دارد؛ مثلاً پوشاندن روی پا در برابر نامحرم واجب است؛ ولی در نماز - بدون حضور نامحرم - واجب نیست.

ج) زن، مظهر حیا و عفاف است و حیا هم جلوه گاه حریم است و بالاتر از حریم خدا، حریمی وجود ندارد و در آن جا، باید در برابر عظمت کبریایی اش با حیا و پوشش باشد؛ تا حد بندگی خود را نشان دهد. این پوشش و حیا، هر چند برای مردان هم رعایتش لازم است، برای زنان، ضرورت محوری

اصولاً خانم‌ها مظهر زیبایی و لطافت و ظرافت در خلقت هستند و دُرّها و مرواریدهایی گران بها و زیبایی که خداوند برای هنرنمایی خود، خلق نموده است و هیچ گاه نمی‌خواهد از ارزش آنها کاسته شود. این مخلوق، هر چه پرده نشین و دارای ناز و کناره گیر از بازارهای عمومی باشد، بر قدر و منزلتش افزوده می‌شود. به همین جهت، خدای سبحان، پوشیدن تمام بدن او را واجب دانسته و در هر حال، احترامش را واجب شمرده است و حتی وقتی خداوند می‌خواهد از خصوصیات و اهمیت و ارزش حوری‌های بهشتی بگوید و از آنها تعریف کند، می‌فرماید: **A** «حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْبُحَايِمِ» {V: A} الرحمن (۵۵)، آیه ۷۲. {V} «حورانی پرده نشین در (-) (-) دل)» - خیمه‌ها؛ یعنی ارزش آنها به این است که اختصاصی و پرده نشین هستند و در دسترس عموم نمی‌باشند.

حال با توجه به این خصوصیات حیرت آور و منحصر به فرد، مسلماً این احترام و متانت و وقار در نماز و مقابل خداوند، سزاوارتر است و فقط مسئله محرم و نامحرم مطرح نیست.

آیا جلوگیری از بی بند و باری، ولنگاری و بی حجابی، واجب و وظیفه حکومت اسلامی است یا صرفاً یک مسئله اخلاقی و شخصی است؟

مسئله حفظ پوشش و عدم مزاحمت برای بانوان، تنها یک توصیه اخلاقی نیست و حکمی اسلامی و حکومتی به شمار می‌آید و خداوند در ادامه آیه حجاب در سوره احزاب، می‌فرماید: **A** «الَّذِينَ لَمْ يَنْتَهُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِبَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا» {A} «اگر منافقان و بیماردلان و کسانی که

در شهر نگرانی به وجود می آورند، از کارهای خود دست بردارند، ما تو را بر ضد آنان بر خواهیم انگیزت و تو را سخت بر آنان مسلط می کنیم؛ تا جز مدتی اندک، در همسایگی تو زندگی نکنند.

در نتیجه، همان گونه که امر به همه معروف ها و نهی از همه منکرها، بر مؤمنین و بر حکومت اسلامی واجب است، نسبت به مسئله حجاب نیز این قاعده کلی شرعی، جاری است و بر هیچ کس جایز نیست که در مقابل آن، بی تفاوت باشد یا آن را کوچک و بی اهمیت شمارد.

خانم ها توجه داشته باشند که خداوند در مقابل احکام خویش، غیرت دارد و هیچ گاه راضی به ترک دستورات خود نیست و اصلاً موضوع این نیست که بیرون گذاشتن چند تار مو که مسئله کوچکی است، چه اهمیتی برای خداوند دارد؛ بلکه مهم این است که چه خدای بزرگی نافرمانی می شود.

در پایان لازم است یادآور شوم که این جانب در این بحث از کتاب مسئله حجاب علامه شهید مرتضی مطهری استفاده فراوانی کرده ام. این کتاب، ظاهری دارد و باطنی؛ ظاهر آن برای عموم مطالعه کنندگان قابل فهم است؛ ولی باطن آن فقط برای کسانی که عمری را در فقاهت و اجتهاد سپری نموده اند، قابل نیل می باشد، کتابی است کاملاً فقهاتی و تحقیقی و بهتر از آن در این موضوع، به نظر بنده، تا به حال نگاشته نشده است.

سوال ۱۲

سوال :

اگر پوشیدن بلوز و شلوار برای زنان در اجتماعات از نظر اسلام موردی ندارد چرا پس نیروی انتظامی با آنها مقابله می کند؟

جواب :

با سلام، خواهر گرامی آنچه که

از حجاب بانوان، در اسلام مورد توجه می باشد، پوشش کامل بدن و موی سر و برجستگیهای بدن می باشد پس هر نوع پوششی که دارای این ویژگیها باشد مناسب می باشد و نوع خاص از پوشش رد و یا تایید نشده است از اینرو بلوز و شلوار به دلیل نمایان کردن برجستگیهای بدن به تنهایی برای حجاب بانوان کافی نمی باشد و این نوع پوشش در ردیف بدحجابی قرار می گیرد که وظیفه نیروی انتظامی مقابله و برخورد با این نوع پوشش می باشد. در ادامه جهت آگاهی بیشتر، توجه شما را به نکات ذیل مفید می دانیم: پوشش کامل و مناسب برای زن، چه پوششی است؟

در میان فلسفه های حجاب، دو فلسفه، نقش اساسی تری دارند که با یکدیگر دارای ارتباط تام هستند و آنها عبارتند از:

۱. مصونیت زن در برابر طمع ورزی های هوس بازان.

۲. پیش گیری از تحریکات شهوانی خارج از ضوابط و هنجارهای الهی و تأمین سلامت و بهداشت معنوی جامعه.

حجاب با چنین نقش و کارکرد اساسی و مهمی، پیامی قاطع با خود دارد و آن، این است که در برابر همه مردان اجنبی، نوعی هشدار و اعلام «دور باش!» می دهد و در نتیجه، عواملی در رساندن این پیام و اثرگذاری آن مؤثرند که عبارتند از:

۱. حدود و میزان پوشش؛

بدون شک هر اندازه بدن زن پوشیده تر باشد، نقش نیرومندتری در دورسازی دیدگان نظاره گر ایفا می کند. اگر نگاه های آلوده را همچنان که در روایات آمده است، «تیرهای زهرآلود شیطان» بدانیم، پوشش زن، همانند قوسی است که تیر از آن کمانه می کند و منحرف می شود

و از اصابت و نفوذ در هدف، باز می ماند و بر عکس، هر اندازه بدن زن برهنه تر باشد، تیرهای شیطانی را بیشتر متوجه خود ساخته، از آن، آسیب خواهد دید و از این روست که چادر را حجاب برتر شناخته اند؛ زیرا با وجود شرایط دیگر، بیشترین پوشش و مطمئن ترین مصونیت را ایجاد می نماید.

۲. کیفیت پوشش؛

میزان ضخامت و حتی کیفیت دوخت لباس، خود بخش مهمی از حجاب را تشکیل می دهد. بدون شک، لباس نازک، تنگ و بدن نما، فرودگاه پیکان مسموم شیطان و موجب خیره شدن چشم های هرزه و آلوده و به فساد کشاننده جامعه است و در مقابل، لباس غیربدن نما، دیده ها را از خود دور ساخته، سلامت معنوی نفوس را تأمین می کند.

۳. رنگ ها؛

برخی از رنگ ها، دیده ها را خیره می سازند و پاره ای دیگر، نگاه ها را از خود می رانند و دور می سازند و در عین حال، عالمان دین نسبت به خصوص رنگ ها، تأکید چندانی نکرده، ولی بر این مسئله پای می فشارند که لباس، نباید موجب جلب توجه و عواقب سوء ناشی از آن باشد و از این روست که در طول تاریخ، زنان مسلمان به میل خود، در خارج از خانه و درون جامعه عمومی، لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و این سنت حسنه، مورد تأیید و پذیرش پیامبر صلی الله علیه و آله و امامان علیهم السلام قرار گرفت؛ زیرا زنان به این وسیله، احساس امنیت و مصونیت بیشتری می کردند. گاهی می گویند: لباس مشکی، از نظر اسلام، مکروه است؛ حال آن که هیچ فقیهی به

کراحت چادر و عبای مشکی، فتوا نداده است؛ بلکه در روایات، چادر و کفش مشکی، استثناء شده اند. گاهی از جهات دیگر وارد شده که پوکی استخوان می آورد و آرامش روانی را بر هم می زند. اگر چنین بود، خانم هایی که ۸۰ سال از چادر مشکی استفاده کرده اند، باید از پای درآمده باشند؛ در حالی که هیچ آمار علمی که گواه بر گفته های آنان باشد، در دست نیست.

به نظر می رسد که پوشش کامل، آن نوع پوششی است که هیچ چشم بیگانه ای را متوجه خود نکند؛ یعنی لباسی که برجستگی های اندام زن را اصلاً نشان ندهد و اسباب تحریک شهوت مردان را فراهم نکند و خود زن هم با آرایش، در جامعه ظاهر نشود.

اصولاً خانم ها مظهر زیبایی و لطافت و ظرافت در خلقت هستند و دُرّها و مرواریدهایی گران بها و زیبایی که خداوند برای هنرنمایی خود، خلق نموده است و هیچ گاه نمی خواهد از ارزش آنها کاسته شود. این مخلوق، هر چه پرده نشین و دارای ناز و کناره گیر از بازارهای عمومی باشد، بر قدر و منزلتش افزوده می شود. به همین جهت، خدای سبحان، پوشیدن تمام بدن او را واجب دانسته و در هر حال، احترامش را واجب شمرده است و حتی وقتی خداوند می خواهد از خصوصیات و اهمیت و ارزش حوری های بهشتی بگوید و از آنها تعریف کند، می فرماید: **{A}** «حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْبُيُوتِ» **{V:A}** الرحمن (۵۵)، آیه ۷۲. **{V}**؛ «حورانی پرده نشین در (-دل-) خیمه ها»؛ یعنی ارزش آنها به این است که اختصاصی و پرده نشین هستند و در دسترس عموم

نمی باشند.

سوال ۱۳

سوال :

آیا حجاب چادر و روسری یک استراتژی سیاسی است یا اینکه به لحاظ شرعی و دینی واجب و لازم و رعایت نکردن آن گناه (کبیره یا صغیره) است؟

جواب :

اهتمام شما دانشجوی گرامی به رعایت ارزشها و احکام مترقی اسلام و تلاش برای جلب رضایت خداوند متعال ستودنی و موجب تقدیر است و برایتان آرزوی موفقیت و پیشرفت علمی و معنوی می نمایم . در ادامه به صورت مختصر مطالبی پیرامون حجاب و برترین نوع پوشش اسلامی ارائه می شود:

در سوره نور، آیه ۳۱ در مورد حجاب خداوند می فرماید: «و قل للمؤمنات یغضضن من ابصارهن و یحفظن فروجهن و لا یبدین زینتهن الا ماظهر منها ولیضربن بخمرهن علی جیوبهن...» و به زنان با ایمان بگو دیدگان خود را فرو بندند و پاکدامنی ورزند و زیورهای خود را آشکار نگردانند مگر آنچه که از آن پیداست و باید روسری خود را بر گردن خویش درباره احکام حفظ و رعایت حجاب شرعی در مقابل نامحرم است. واژه «ابداء» که در آیه شریفه آمده است به معنای اظهار و آشکار نمودن است و مراد از «زینت» در آیه شریفه مواضع و جایگاه های زینت است؛ مانند: محل زینت های گوناگون از بدن که ابداء و آشکار نمودن آنها جایز نیست مگر مواردی که استثناء شده است؛ مانند: محل انگشتری (که انگشتان دست و خود دست است) و محل سرمه کشیدن (که چشمان است). واژه «خُمر» که در آیه شریفه وارد شده است لباس و جامه ای است که بانوان با آن سر خود را می پوشانند و بر سینه خود آویزان می نمایند و معنای این قسمت از آیه چنین است

که با اطراف خمر و مقنعه خود سرها و موها و شانه و سینه خود را بپوشانند. (برای آگاهی بیشتر ر.ک: المیزان، ج ۱۵، ص ۱۱۱ و ۱۱۲). دانشمندان و فقیهان نیز در بحث از آیه شریفه، روایات وارده را متذکر شده و مورد بحث قرار داده اند؛ از جمله مرحوم آیت الله حکیم در ج ۱۴ کتاب فقهی مشهور «مستمسک العروه الوثقی»، ص ۲۷ می گوید: در روایت صحیحه فضیل از امام صادق(ع) می گوید: «از حضرت درباره نگاه به ساق دست زنان پرسیدم که آیا از جمله زینتی است که خدای سبحان در قرآن می فرماید: «ولا یبدین زینتهن الا لبعولتهن»؟ حضرت فرمود: «آری آنچه به زیر خمار و مقنعه است زینت است و آنچه زیر دستبند است زینت است». (به نقل از وسائل الشیعه، کتاب نکاح، ابواب مقدمات نکاح، باب ۱۰۹، ح ۱) مقصود این است که صورت و دو کف جزء زینتی که باید پوشیده شود نیست و سر و گردن و ساق جزو زینتی است که باید پوشیده شود (خلاصه فرمایش آقای حکیم) در روایت موثقه زراره از امام صادق(ع) در آیه شریفه که فرمود: «الا ما ظهر منها» می فرماید: «زینت ظاهر و آشکار سرمه و انگشتری است» (به نقل از همان منبع حدیث ۳) و این دو در صورت و در کف می باشند (و هم چنین به حدیث ۴ و ۵ باب نیز که مضمون مشابه دارند استدلال نموده است) نتیجه: بیشتر فقها از این بخش آیه استفاده کرده اند که پوشش برای زن به جز صورت و کفین در صورتی که باز بودن منشأ فساد و انحراف نشود در مقابل نامحرم واجب است. ۳- A؛ ولا یبدین زینتهن الا

لبعولتهن... {A} حکم مواردی را که زنان می توانند در آنجا حجاب خود را بگیرند و زینت پنهان خود را آشکار سازند بیان کرده است. ۴-A} ولایضربن بارجلهن... {A} برای حفظ عفت عمومی و دور نگه داشتن افراد جامعه از عوامل شهوت زاء، به زنان دستور داده شده است حتی از رساندن صدای خلخال را که در پای دارند به گوش مردان بیگانه خودداری کنند. می دانید که تصریح به خلخال پا، تخصیص را نمی رساند بلکه هر چیزی را که سبب شعله ور شدن آتش شهوت است شامل می شود. پس آنچه در قرآن و روایات به آن پرداخته شده اصل پوشش است و تصریحی به چادر یا مانتو نشده. هر پوششی که موجب جلب نظر نامحرم و مفسده نباشد از نظر اسلام پذیرفته است و معلوم است که پوشش های جائز همه در یک سطح نیستند و بعضی بهتر می باشند و آنها که چادر را معرفی می کنند از جهت بهتر بودن آن نسبت به بقیه پوشش ها است. (برای آگاهی بیشتر ر.ک: ۱-المیزان، ج ۱۶، ص ۲۳۳۹- تفسیر نمونه، ج ۱۴، ص ۴۳۴ - ۳۴۵۴- مسأله حجاب، شهید مطهری)

کیفیت پوشش و اهمیت چادر

برای جلباب دو معنا ذکر شده است: ۱- پوششی که سر و گردن و بالاتنه را می پوشاند (مقنعه). ۲- چیزی که تمام بدن را بپوشاند (چادر). بنابراین نمی توان گفت که جلباب منحصرأ بر چادر دلالت دارد. ولی اگر کسی بتواند به شکل صحیح از چادر استفاده کند، مسلماً چادر برتر است زیرا حکمت های حجاب در چادر بیشتر یافت می شود، گرچه پوشیدن چادر واجب نیست. حجاب منحصر در چادر و حتی مانتو نیست، بلکه هر

لباسی که غیر از وجه و کفین (دست ها تا مچ) را بپوشاند و موجب تحریک و جلب توجه نامحرم نگردد کافی است ولی باید توجه داشت که همان طور که بقیه واجبات دارای مراتب مختلفی می باشند حجاب نیز دارای مراتب خوب، متوسط و خوب تر است و چادر حجاب برتر بانوان محسوب می گردد. در این جا چند نکته وجود دارد که برای روشن شدن آنها باید دید اساساً فلسفه حجاب چیست؟ حجاب دو فلسفه اساسی دارد که با یکدیگر ارتباط تام دارند: ۱) مصونیت زن در برابر طمع و ورزی های هوس بازان. ۲) پیشگیری از تحریکات شهوانی خارج از ضوابط و هنجارهای الهی و تأمین سلامت و بهداشت معنوی جامعه. حجاب با چنین نقش و کارکرد مهم و اساسی پیامی قاطع و کوبنده با خود دارد، و آن این است که در برابر همه مردان اجنبی نوعی هشدار و اعلام «دور باش!» می دهد، اکنون باید دید چه عواملی در رساندن این پیام و اثرگذاری آن مؤثر است: {T1} حدود و میزان پوشش: T بدون شک هر اندازه بدن زن پوشیده تر باشد نقش نیرومندتری در دورسازی دیدگان نظاره گر ایفا می کند. اگر نگاه های آلوده را همچنان که در روایات آمده است «تیرهای زهر آلود شیطان» بدانیم، پوشش زن همانند قوسی است که تیر از آن کمانه می کند و منحرف می شود و از اصابت و نفوذ در هدف باز می ماند. بر عکس هر اندازه بدن زن برهنه تر باشد تیرهای شیطانی را بیشتر متوجه خود ساخته و از آن آسیب خواهد دید. از همین روست که چادر را حجاب برتر شناخته اند، زیرا با وجود شرایط دیگر، بیشترین پوشش و مطمئن ترین مصونیت را فراچنگ می آورد. {T2}

کیفیت پوشش: T؛ میزان ضخامت و حتی کیفیت دوخت لباس خود بخش مهمی از حجاب را تشکیل می دهد بدون شک لباس های نازک و تنگ و بدن نما فرودگاه پیکان مسموم شیطان و موجب خیره شدن چشم های هرزه و آلوده و به فساد کشاننده جامعه است. در مقابل لباس های غیربدن نما، دیده ها را از خود دور می سازد، و سلامت معنوی نفوس را تأمین می کند. {T۳} رنگ ها: T؛ تردیدی نیست که برخی از رنگ ها دیده ها را خیره می سازد، و پاره ای دیگر نگاه ها را از خود می راند و دور می سازد. اکنون سؤال می شود کدامیک از این دو برای تأمین حجاب واقعی و مصونیت معنوی جامعه و خیره نکردن چشم ها و بر نیفروختن آتش شهوت مفیدتر است؟ مگر ما در جامعه ای زندگی نمی کنیم که میلیونها جوان در اوج غریزه جنسی به سر می برند و در سخت ترین شرایط جوانی از امکان ازدواج محرومند و کافی است با اندک جرقه ای شعله های غریزه در وجودشان برافروخته شود و به انواع گناهان و ناراحتی ها مبتلا گردند؟ پس چرا به هر وسیله ممکن - حتی با گزینش رنگ مناسب لباس در جامعه - به سلامت دینی و روحی و روانی آنان کمک نکنیم و موجب جلب توجه آنان و قرار گرفتن شان در دام مفاسد نشویم؟ در عین حال علمای دین نسبت به خصوص رنگ ها تأکید چندانی نکرده، ولی بر این مسأله پای می فشارند که لباس نباید موجب جلب توجه و عواقب سوء ناشی از آن باشد. از این رو است که در طول تاریخ زنان مسلمان به میل خود لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و این سنت حسنه مورد تکرار و پذیرش پیامبر(ص) و امامان(ع) قرار گرفت، زیرا آنان به

این وسیله احساس امنیت و مصونیت بیشتری می کردند، (ر.ک: حجاب در ادیان الهی، محمدی آشنائی). {T۴} شیوه های رفتاری: {T} طرز صحبت و چگونگی راه رفتن و ... نیز بخشی از حجاب به معنای وسیع کلمه است. حفظ وقار و متانت هم همان نقشی را دارد که پوشش زن دارد و عدم رعایت آن نیز برآیندی چون برهنگی در پی دارد. از این رو قرآن مجید یکی از صفات خوب زنان مؤمن را که در رفتار دختران شعیب بیان می کند همان «حیا» و وقار است.

{T} دیدگاه مراجع: {T}

از دیدگاه همه مراجع برای زن کافی است که حجاب کامل را با هر لباس مناسبی، در برابر مرد نامحرم رعایت کند، ولی بی شک چادر به عنوان حجاب برتر از ارزش والایی برخوردار است. {V} آیت الله خامنه ای، استفتاء، س ۵۸۰؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۰۱؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۰۲۲؛ آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۱، س ۴۸۵؛ آیت الله سیستانی، sistani.org، (حجاب)، س ۷؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۶۹؛ امام خمینی، استفتاءات، ج ۳، (احکام حجاب)، س ۷؛ دفتر آیات عظام وحید، بهجت و تبریزی. {V}

خلاصه اینکه :

یکم . شکی نیست که رعایت حجاب ضروری بوده و علاوه بر وجوب شرعی ، کارکردهای بسیار مثبتی برای سلامت و تکامل مادی و معنوی فرد و جامعه بشری دارد .

دوم. از سوی دیگر با پوشیدن چادر، به بهترین وجه می توان حجاب را حفظ کرد و به فلسفه و نتایج مفید حجاب دست یافت .

سوم . برای آرامش خاطر از حرفهای اطرافیان و.. دیدگاه های زیر را در خود تقویت کنید، تا به آسانی و با آرامش خاطر از چادر استفاده کنید : - پوشیدن چادر،

پیروی از فرهنگ قرآن (سوره احزاب، آیه ۵۹) و اقتدا به بهترین زن عالم حضرت فاطمه زهرا(س) است و به همین دلیل نشانه تمدن، آگاهی و رشد فرهنگی است. - چادر لباس حیا و تقوا است و به همین جهت ممکن است عده قلیلی از آن برای مخفی کردن باطن پلید خود سود بجویند. - چادر شعار مسلمانی و نشانه ای برای اعلام به مردان هرزه است که صاحب آن فردی با عفت و حیاست و امکان سوء استفاده از وی منتفی است. - شاید عده ای به جهت افکار اشتباهی که دارند از چادر خوششان نیاید ولی چه کسی گفته، همه باید از من خوششان بیاید؛ علاوه بر این که اگر چادری هم نباشم عده ای خوششان نمی آید. - به علاوه من باید کاری کنم از چشم خدا و پیغمبر و انسان های فهیم و با تقوا نیغتم نه از چشم افراد ضعیف الایمان و جاهل به احکام اسلام.

چهارم . و بالآخره اینکه برای حفظ چادر و همچنین داشتن سرعت عمل و شتاب در فعالیت های اجماعی خویش در دانشگاه و... می توانید از چادر ملی استفاده نمایید.

سوال ۱۴

سوال :

شما برترین حجاب رو چادر می دونین پس چرا همه چادری ها با آرایش میان بیرون؟

جواب :

نظر دین این است که پوشش و حجابی داشته باشند که اعضا و برجستگیهای بدن را بپوشاد و نمایان نکند و نوع آن از موضوعات و بسته به مقلدین است.

آنچه اسلام از زن می خواهد و زن مکلف به انجام آن می باشد رعایت حجاب است یعنی پوشاندن همه بدن بجز صورت و دست ها تا میج می

باشد. «وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا؟» نور/۳۱ «و به زنان با ایمان بگو: دیدگان خود را فرو بندند و دامان خویش را حفظ کنند و زینت خود را جز آنچه نمایان است آشکار ن سازند».

از ائمه معصومین ع نیز روایت وارد شده است که در تفسیر این آیه فرموده اند «عَنْ مَسْعَدَةَ بِنِ زَيْدٍ قَالَ سَمِعْتُ جَعْفَرًا وَ سُئِلَ عَمَّا تُظْهِرُ الْمَرْأَةُ مِنْ زِينَتِهَا قَالَ الْوَجْهَ وَ الْكَفَّيْنِ» از امام صادق روایت شده است که چه مقدار از بدن زن می تواند در ظاهر و رویت باشد فرمود گردی صورت و دستها. وسائل جلد ۲۰ ص ۲۰۳

این حد شرعی حجاب است اما اینکه شکل این پوشش چگونه باشد، رنگ لباس چگونه باشد در اصل حجاب دخالتی ندارد بلکه مربوط به فرهنگ و عرف جامعه است. در فرهنگ ما ایرانیان پوشش زنان با چادر حجاب کاملتری است و اگر زنان جامعه ما حجاب خودشان را متناسب با فرهنگ و عرف قابل قبول جامعه ایرانی هماهنگ کنند و چادر بپوشند عمل پسندیده تری است و بهتر است. چرا که واضح است که مصونیت زن در برابر طمع ورزی های هوس بازان و پیشگیری از تحریکات شهوانی خارج از ضوابط و هنجارهای الهی و تأمین سلامت و بهداشت معنوی جامعه با چادر بهتر تأمین می شود. حجاب با چنین نقش و کارکرد مهم و اساسی پیامی قاطع و کوبنده با خود دارد، و آن این است که در برابر همه مردان اجنبی نوعی هشدار و اعلام «دور باش!» می دهد. میزان ضخامت و حتی کیفیت دوخت لباس خود بخش مهمی از

حجاب را تشکیل می دهد بدون شك لباس های نازك و تنگ و بدن نما فرودگاه پيكان مسموم شيطان و موجب خيره شدن چشم های هرزه و آلوده و به فساد كشاننده جامعه است. در مقابل لباس های غيربدن نما، دیده ها را از خود دور می سازد، و سلامت معنوی نفوس را تأمین می کند. بدون شك هر اندازه بدن زن پوشیده تر باشد نقش نیرومندتری در دورسازی دیگران نظاره گر این می کند بنابراین حجاب منحصر به چادر نیست و مانتوی كامل نیز می تواند حجاب زن را تأمین کند، لیکن چادر حجاب برتر است. به این دلیل که ما درباره مانتو به صورت کلی صحبت می کنیم که می تواند رنگها و طرحهای مختلف داشته باشد اما چادر معمولاً طرحی محدود دارد که بطور کلی پوشاننده بدن و طوری نیست که جلب کننده نظرهای دیگران باشد ولی مانتو اینگونه نیست اغلب مانتوهایی که در بین مردم رواج دارد برجستگیهای بدن را نمایان می کند و غالباً کوتاه و چسبیده به بدن هستند و در جامعه ما که بسیاری از افراد آن را جوانان تشکیل می دهند و متأسفانه بخاطر برخی کاستی ها اکثر آنان در سنین بالا قادر به ازدواج نیستند یا ازدواج نمی کنند و همین افراد موجب انحراف جوانان کم استقامت و ابزاری برای آزار روحی جوانان پاک می شوند واقعیت این است که این گونه ظاهر شدن در منظر مردم بستر مناسبی برای وسوسه شيطان و نگاه به نامحرم را فراهم می آورد و زمینه های گناه و آلودگی دیگران مهیا شود. از حضرت رسول نقل شده است که «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مَنْ تَأَمَّلَ خَلْقَ امْرَأَةٍ حَتَّى يَبَيِّنَ لَهُ حُجْمَ عِظَامِهَا مِنْ وَرَاءِ ثِيَابِهَا وَ هُوَ صَائِمٌ فَقَدْ أَفْطَرَ» هر

روزه داری که پشت سر زنی نظر کند تا حدی که حجم استخوان بندی زن (و برجستگیهای بدن) از پشت لباس برای او آشکار شود روزه اش را افطار کرده است. وسائل الشیعه جلد ۱۰ صفحه

از این روایت می توان استفاده کرد که همانطور که وظیفه مرد نگاه نکردن به بدن و تصور آن است وظیفه زن نیز طبق آیه و این روایت حفظ آن از دید مردم است و اگر بسیار واضح است که چادر حتی بهتر از مانتوهای بلند و گشاد و بلند بدن زن را می پوشاند چه رسد که برخی مانتوها که اصلاً قیاس آنها با چادر ممکن نیست بنابراین اگر بخواهیم بطور کلی درباره چادر و مانتو قضاوت کنیم برای هر ناظری روشن است که چادر با فلسفه اصلی حجاب یعنی پوشش بدن از دید نامحرم سازگارتر است و مانتو اگر چسبیده به بدن و تنگ و کوتاه نباشد حداقل شرایط حجاب را دارا می باشد و می توان از این نوع مانتو بعنوان حجاب استفاده کرد.

=== آثار حجاب در جامعه اسلامی

۱. حفظ تعادل جامعه از نظر امنیت و آرامش روانی.

یکی از غرایز خدادادی در ساختمان وجودی انسان، غریزه جنسی است که نیرومندترین و ریشه دارترین غریزه آدمی است و در صورت کنترل آن، می تواند علاوه بر تداوم و استمرار نسل بشر، موجبات و امنیت روانی انسان ها را فراهم کند.

در قوانین اسلام، برای استفاده درست از این غریزه حیاتی، مکانیسم های گوناگونی مطرح شده است که «حجاب» و وجود حریم بین زن و مرد، یکی از راهکارهای مهم آن است.

بدون شک، نبودن حریم بین زن و مرد و آزادی معاشرت های تعریف

نشده و بی بندوبار (با آرایش های گوناگون)، هیجان ها و التهاب های جنسی را فزونی می بخشد و تقاضای برهنگی و سکس را به صورت یک عطش روحی و یک خواست سیری ناپذیر درمی آورد.

اسلام به قدرت شگرف این غریزه آتشین توجه کامل داشته و تدابیر زیادی برای تعدیل و رام کردن این غریزه اندیشیده است و در این زمینه هم برای زنان و هم برای مردان، تکالیف خاصی معین کرده است. وظیفه مشترک زن و مرد این است که چشم خویش را از نگاه به نامحرم بپوشانند و از نگاه شهوت آمیز بپرهیزند؛ اما زنان - به خاطر جاذبه های بیش تر - وظیفه خاصی دارند و آن این که بدن خود را از مردان بیگانه بپوشانند و در اجتماع با آرایش های تحریک آمیز، ظاهر نشوند و به جلوه گری و دلربایی نپردازند تا زمینه انحراف مردان و به ویژه جوانان فراهم نشود.

۲. حفظ و تحکیم بنیان خانواده

بی تردید نهاد خانواده، یکی از مقدس ترین نهادهای اجتماعی است که بشر تا به حال خود دیده است. نقش خانواده در پروسه ایجاد جامعه سالم، یک نقش بی بدیل است و در این میان نقش حجاب و پوشش اسلامی در سلامت و استمرار پیوند خانوادگی، غیر قابل انکار است. در مقابل، برهنگی، سَم کشنده نظم و پیوند موجود در نهاد خانواده است.

آمارهای مستند نشان می دهد که با افزایش برهنگی در جهان، طلاق و از هم گسیختگی زندگی زناشویی در دنیا همواره بالا رفته است؛ زیرا «هر چه دیده بیند، دل کند یاد» و هر چه دل در مقوله هوس های سرکش بخواهد، به هر قیمتی باشد، به دنبال آن می رود و به این ترتیب، هر روز دل

به دلبری جدید می بندد و با قبلی وداع می کند؛ اما در محیطی که «حجاب» حاکم است و شرایط دیگر اسلامی رعایت می شود، دو همسر تعلق به یکدیگر دارند و احساساتشان و عشق و عواطفشان، مخصوص یکدیگر است. در بازار آزاد برهنگی، قداست پیمان زناشویی مفهومی ندارد. خانواده ها به سادگی متلاشی می شوند و کودکان بی سرپرست می مانند.

۳. پیش گیری از فحشا و فروپاشی نظم جامعه.

گسترش دامنه فحشا و افزایش فرزندان نامشروع، از دردناک ترین پیامدهای بی حجابی و آزادی های بی حد و حصر جنسی است که در جوامع غربی و سایر جوامع مشابه، کاملاً مشهود است. عامل اصلی فحشا و ازدیاد فرزندان نامشروع، منحصر به فرهنگ برهنگی و بی حجابی نیست؛ بلکه یکی از عوامل اصلی و مؤثر در گسترش دامنه فحشا و جریان روبه رشد تولد فرزندان نامشروع، مسأله برهنگی و بی حجابی است. امروزه یکی از مشکلات جوامع غربی، تولد روبه رشد فرزندان نامشروع و بدون شناسنامه است. فرزندان که دارای پدر و مادر نامشخصی هستند و از نظر حقوقی، مشکلات فراوانی را به همراه آورده، نظم اجتماعی جوامع غربی را تهدید می کنند.

۴. جلوگیری از نگاه ابزاری به زن و ابتدال وی

یکی از مسائل مطرح پیرامون حقوق زنان و بی توجهی به آنان، نگاه ابزاری به زنان است. هنگامی که جامعه، زن را با اندام برهنه بخواهد، طبیعی است روزه روز تقاضای آرایش بیشتر و خودنمایی افزونتر از او دارد و هنگامی که زن را از طریق جاذبه جنسی اش وسیله تبلیغ کالاها و عاملی برای جلب جهان گردان و مانند این ها قرار دهد، در چنین جامعه ای شخصیت زن تا حد یک عروسک یا یک کالای بی ارزش سقوط می کند و ارزش های

والای انسانی او به کلی به دست فراموشی سپرده می شود و به این ترتیب، زن، وسیله ای برای اشباع هوس های سرکش برخی مردان آلوده و فریبکار می شود.

عنصر حجاب و پوشش اسلامی، نه تنها زن را از صحنه اجتماع و فعالیت های اجتماعی دور نمی کند، بلکه زمینه های حضور مستمر و فعال زنان را در عرصه اجتماع - به همراه حقوق اجتماعی برابر - تضمین می کند و شخصیت خدادادی زن را از دستبرد نگاه ابرازی دیگران، مصونیت می بخشد.

= اما درباره آرایش کردن زنان چادری باید گفت :

حکم کردن درباره یک گروه و قشری از جامعه با دیدن چند نفر و حکم کلی دادن درست نیست باید بررسی آماری شود تا بتوان حکم کرد. البته بعید به نظر می رسد که زنانی که چادر را به عنوان حجاب انتخاب کرده اند بیشتر از دیگر بانوان جامعه آرایش کنند و هرگز اینچنین نیست که همه زنان چادری آرایش کنند و چه بسا زنان غیر چادری دلیل بهتری برای آرایش کردن دارند کسی که چادر را به عنوان حجاب انتخاب کرده و چه بسا می توانسته برای خودنمایی لباسی غیر از چادر داشته باشد دلیلی برای آرایش ندارد گرچه ممکن است در برخی از افراد به خاطر جو جامعه این امر صورت پذیرد اما معمولاً چنین نیست و افراد غیر چادری آرایش غلیظ تری دارند.

جهت مطالعه درباره حجاب به منابع زیر رجوع کنید:

مسأله حجاب، مرتضی مطهری، صدرا.

نظام حقوق زن در اسلام، مرتضی مطهری، صدرا.

فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی، غلامعلی حداد عادل.

مجموعه مقالات کنفرانس زن، مقاله حجاب و آزادی.

سوال ۱۵

سوال :

می خواستم بپرسم در نامزدی با صیغه محرمیت می شود بدون روسری بود؟

جواب

بله در صورتی که محرم هستید می توانید مانند یک همسر شرعی از مزایای حریمت برخوردار شوید.

سوال ۱۶

سوال :

زدن کرم روشن کننده اشکالی دارد؟ (نظر مراجع معظم مکارم شیرازی و بهجت)

جواب :

اگر آرایش و زینت حساب شود باید از نامحرم پوشانده شود و کم و زیادش در حکم تأثیری ندارد (V)

سوال ۱۷

سوال :

در خصوص چگونگی حجاب در خوابگاه های دختران و پسران توضیح دهید. آیا نیازی به حفظ حجاب است یا همه در داخل خوابگاه به هم محرم هستند؟

جواب :

J} در خوابگاه باز بودن سر و صورت و دیگر اعضایی که به طور معمول آشکار است اشکال ندارد؛ ولی بیش از این حد اگر موجب تحریک شهوانی دیگران شود جایز نیست. البته این حکم برای دختران در مقابل خانم ها و پسران در مقابل پسران است، اما در مقابل نامحرم باید رعایت حجاب کامل بشود و ضمناً فرقی بین خوابگاه و غیر آن نیست.

سوال ۱۸

سوال :

آیا بر زن لازم است خود را در مقابل بچه نابالغ بیوشاند؟

جواب :

T} همه مراجع (به جز آیات عظام بهجت، تبریزی و مکارم): T} اگر خوب و بد را می فهمد و احتمال می دهد که نگاهش به بدن زن، موجب تحریک شهوتش شود؛ بنا بر احتیاط واجب، باید بدن و موی خود را از او بیوشاند. V} توضیح المسائل مراجع، م ۲۴۳۵، آیت الله وحید، توضیح المسائل، م ۲۴۴۴؛ آیت الله نوری، توضیح المسائل، م ۲۴۳۱. V T} آیت الله بهجت: T} اگر خوب و بد را می فهمد، بنا بر احتیاط واجب باید بدن و موی خود را از او بیوشاند. V} آیت الله بهجت، توضیح المسائل، م ۱۹۳۷. V T} آیات عظام تبریزی و مکارم: T} خیر، لازم نیست؛ ولی بهتر است، بدن و موی خود را از پسری هم که خوب و بد را می فهمد، بیوشاند. V} توضیح المسائل مراجع، م ۲۴۳۵. V}

سوال ۱۹

سوال :

آیا پوشاندن زیر چانه و کف و روی پا، در مقابل نامحرم واجب است؟

جواب :

T} همه مراجع (به جز آیات عظام تبریزی و مکارم): T} آری، باید آنها را از نامحرم بیوشاند. V} آیت الله سیستانی، Sistani.org، (حجاب)، س ۳؛ آیت الله تبریزی، صراط النجاه، ج ۱، س ۸۷۸؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۰۶؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۹۶؛ آیت الله خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۴۳۸؛ دفتر آیت الله نوری، آیت الله وحید، آیت الله بهجت و امام. V T} آیت الله مکارم: T} پوشاندن زیر چانه واجب است؛ ولی پوشاندن کف و روی پا تا میج، واجب نیست. V} دفتر آیت الله مکارم. V T} آیت الله تبریزی: T} پوشاندن زیر چانه واجب است؛ ولی پوشاندن کف و روی پا تا میج بنا بر احتیاط، واجب است. V} آیت الله تبریزی، صراط النجاه، ج ۵، س ۱۲۷۵ و استفتاءات، س ۱۶۱۴. V}

سوال ۲۰

سوال :

زیورآلات زن، اگر در معرض دید نامحرم باشد، چه حکمی دارد؟

جواب :

T} آیات عظام امام، بهجت، صافی، خامنه ای، فاضل و وحید: T} باید از دید مرد نامحرم پوشانده شود. V} امام، تعلیقات علی العروه، (الستر)، م ۱ و استفتاءات، ج ۳، (احکام حجاب)، س ۳۶؛ آیت الله خامنه ای، استفتاء، س ۵۴۳؛ آیت الله فاضل، توضیح المسائل، م ۷۹۶ و جامع المسائل، ج ۱، ۱۷۰۷؛ دفتر آیت الله صافی، آیت الله بهجت و آیت الله وحید. VT} آیات عظام مکارم و نوری: T} پوشاندن زیورآلات پنهانی (مانند دستبند، انگو و گردن بند) از دید نامحرم واجب است؛ ولی پوشاندن حلقه ازدواج و انگشتر، واجب نیست. V} آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۱، س ۸۰۱ و توضیح المسائل، م ۷۲۹؛ آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۲، س ۶۶۹ و ج ۱، س ۵۴۲. VT} آیت الله سیستانی: T} پوشاندن گردن بند از دید نامحرم واجب است؛ ولی پوشاندن انگو، دستبند، حلقه ازدواج و انگشتر واجب نیست. V} آیت الله سیستانی، تعلیقات علی العروه، (الستر)، م ۱. VT} آیت الله تبریزی: T} پوشاندن زیورآلات پنهانی (مانند دستبند، انگو و گردن بند)، از دید نامحرم واجب است؛ ولی

پوشاندن انگشتری که پیش زنان بزرگ سال و یا کمی پایین تر متعارف است، واجب نیست. {V} آیت الله تبریزی، صراطالنجاه، ج ۱، س ۸۸۲ و ۸۸۳ و ۸۸۴. {V}

سوال ۲۱

سوال :

پوشیدن مانتوهایی که برجستگی های بدن (مانند سینه و پشت) را نمایان می سازد، چگونه است؟

جواب :

T} همه مراجع: {T} اگر باعث تهییج شهوت باشد، جایز نیست. {V} امام، استفتاءات، ج ۳، (احکام حجاب)، س ۲۷؛ آیت الله سیستانی، Sistani.org، (حجاب)، س ۵؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۰۸؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۵۳ و ۱۰۲۳؛ آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۲، س ۶۷۹؛ آیت الله تبریزی، صراطالنجاه، ج ۱، س ۹۰۷؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۹۴ و ۱۷۲۹؛ آیت الله خامنه ای، استفتاء، س ۶۱۸ و ۵۵۹؛ دفتر آیت الله وحید و آیت الله بهجت. {V}

سوال ۲۲

سوال :

اگر خانمی در بین نماز متوجه شود که موهای او از چادر بیرون آمده، تکلیفش چیست؟ اگر بعد از نماز بفهمد، آیا درست است؟

جواب :

T} همه مراجع (به جز آیات عظام بهجت، تبریزی و وحید): {T} اگر در بین نماز بفهمد، باید آن را بلافاصله بپوشاند و نمازش صحیح است؛ به شرط آنکه پوشاندن زیاد طول نکشد. اگر بعد از نماز بفهمد، نمازش صحیح است. {V} توضیح المسائل مراجع، م ۷۹۲؛ آیت الله خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۴۳۲ و آیت الله نوری، توضیح المسائل، م ۷۹۳. {V} آیت الله تبریزی: {T} اگر در بین نماز بفهمد، نمازش باطل است و اگر بعد از نماز بفهمد، نمازش صحیح است. {V} توضیح المسائل مراجع، م ۷۹۲. {V} آیات عظام بهجت و وحید: {T} اگر در بین نماز بفهمد، باید آن را بلافاصله بپوشاند و بنا بر احتیاط واجب نماز را تمام کند و دوباره بخواند. و اگر بعد از نماز بفهمد، نمازش صحیح است. {V} توضیح المسائل، م ۷۹۸ و آیت الله بهجت، توضیح المسائل، م ۶۶۵. {V}

سوال ۲۳

سوال :

حکم زنی مسلمان که به یک کشور خارجی مانند آمریکا سفر می کند در رابطه با حجاب چیست؟ آنها که دینی ندارند، آیا باید باز حجاب داشته باشد؟ چادر داشته باشد؟ اگر آری حجابش چگونه باشد؟

جواب :

{T} همه مراجع: {T} آری، حفظ حجاب کامل بر زن در برابر مرد نامحرم، واجب است؛ خواه مسلمان باشد یا کافر و یا در کشور اسلامی باشد یا غیر اسلامی. {V} العروه الوثقی، ج ۱، (الستر). {V}

توجه: چادر خصوصیتی ندارد می تواند با مانتو بدن را خود را بپوشاند و حجاب خود را رعایت کند.

سوال ۲۴

سوال :

یک زن پای بند به اصول اسلامی است و حجابش (چادر) در حد نسبتاً زیاد است، تا چه حدی از نظر شرعی اجازه دارد در محیط دانشگاه حضور بیاید؟ کار کردن در آزمایشگاه های تحقیقاتی که مستلزم پوشیدن روپوش سفید (بدون چادر) است را چه طور باید به نحو صحیح انجام داد؟

جواب :

T} همه مراجع: {T} برای زن کافی است که حجاب کامل را با هر لباس مناسبی، در برابر مرد نامحرم رعایت کند، ولی بی شک چادر به عنوان حجاب برتر از ارزش والایی برخوردار است. {V} آیت الله خامنه ای، استفتاء، س ۵۸۰؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۰۱؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۰۲۲؛ آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۱، س ۴۸۵؛ آیت الله سیستانی، Sistani.org، (حجاب)، س ۷؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۶۹؛ امام خمینی، استفتاءات، ج ۳، (احکام حجاب)، س ۷؛ دفتر آیات عظام وحید، بهجت و تبریزی. {V}

کار کردن در بیمارستان یا مراکز دیگر برای خانم ها اشکال ندارد، لکن باید در برخورد با نامحرم رعایت حجاب کامل را بنمایند و در نگاه کردن و صحبت کردن با آنها به مقدار لازم و

ضرورت اکتفا نمایند و هر لحظه توجه به خدا داشته باشند و از وساوس شیطان به او پناه ببرند تا به ایمان آنها ضربه وارد نشود، (پزشکی در آئینه اجتهاد، ص ۵۸ به بعد) در صورتی که کار شما مورد نیاز باشد با رعایت حجاب و شؤون اسلامی بهتر است پرستاران و پرسنل متعهد در کار خود باقی بمانند مگر این که ادامه خدمت موجب گرایش به بی دینی و سستی ایمان بشود.

اخلاق یک زن پرستار در بیمارستان می تواند آسیب های احتمالی متوجه او را محدود کند و یا گسترش دهد. محیط بیمارستان به جهت جنبه های خاص شغلی که در آن وجود دارد به شدت برای زنان کارمند می تواند آفت زا باشد، بدین جهت نحوه اخلاق و رفتار یک زن مسلمان در چنین محیطی باید به گونه ای باشد که او را از هر آسیبی محفوظ بدارد. پرهیز از ایجاد روابط عاطفی و دوستانه با کارمندان مرد حتی در کمترین حد خود واجازه ندادن به دیگران برای ایجاد چنین روابطی و حفظ سنگینی و وقار و متانت و حجاب کامل اسلامی و قرار نگرفتن در محیطی که مردان هستند مگر در حد ضرورت شغلی از عواملی هستند که رعایت دقیق آنها می تواند آسیب پذیری را به حداقل ممکن برساند.

سوال ۲۵

سوال :

با توجه به شرایط زمان پوشش زنان و دختران باید به چه صورت باشد چه رنگ هایی برای پوشش در مکان های عمومی مانند کوچه و خیابان مناسب نیست و چرا؟ برخی پیشانی را نیز می پوشانند؟

جواب :

تردید نیست که حجاب و پوشش زن یکی از احکام ضروری اسلام به شمار می رود.

قرآن مجید درباره این امر مهم می فرماید:

A ﴿يَا أَيُّهَا

النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَذْنِي أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُوراً رَحِيماً» {A؛ V احزاب (۳۳)، آیه ۵۹. V}

«ای پیامبر! به همسران و دخترانت و زنان مؤمنان بگو: جلباب‌ها (روسری‌های بلند) خود را بر خویش فرو افکنند. این کار برای اینکه شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند، بهتر است و خداوند همواره غفور و رحیم است.»

پوشش سابقه‌ای به اندازه حیات بشریت دارد و غیر از پیروان یکی از مکاتب که بر لزوم برهنه زیستی پای می‌فشارد همه جامعه بشریت به نوعی رعایت می‌کنند. V. ر. ک: مصطفوی، انسانیت از دیدگاه اسلامی، ص ۱۲۹. V}

درباره اهمیت و فلسفه «حجاب»، اشاره به چند نکته بسیار حائز اهمیت است:

۱. T. کاهش خطا و خطر؛ T مصونیت زن در برابر طمع و رزی هوس بازان از ثمرات آشکار رعایت حجاب است.

۲. T. حفظ احترام؛ T اگر چه رعایت حجاب، از یک سو به مردان کمک می‌کند که به طور ناخواسته، و خارج از چارچوب‌ها، عواطف و احساسات خود را هزینه نکنند. اما بیش از آن به خانم‌ها کمک می‌کند که به طور ناخواسته و خارج از چارچوب‌ها، وسیله لذت‌انگاری قرار نگیرند و شخصیت و احترام آنان خدشه دار نگردد.

۳. T. نشاط و رغبت؛ T احکام الهی بیش از آنکه به محدودیت لذت‌ها بیانجامد به ماندگاری لذت‌ها و پایداری نشاط و خوشی‌ها می‌انجامد از این رو اگر چه حجاب از یک سو برای خانم‌ها محدودیت است و موجب خستگی و زحمت می‌باشد اما از سوی دیگر اوج احساسات را سالم نگه می‌دارد و عاطفه‌ها و محبت‌ها را در کانون گرم خانواده متمرکز می‌سازد و زن و مرد را از بی‌تفاوتی نسبت

به همدیگر در نظام خانواده نجات می دهد و این بحرانی است که هم اکنون دامنگیر جوامع غربی شده است، به طوری که در هنگامه برپایی کانون خانواده که بر اساس عشق و محبت باید تحکیم شود و مهم ترین ابزار آن میل جنسی نسبت به یکدیگر است این میل رو به افول گذاشته و بنیان خانواده ها را متزلزل ساخته است، بلکه عشق و عاطفه آن دو، در سال های قبل از ازدواج و بعد از ازدواج در میان افراد متعدد پخش شده است و تمرکز خود را از دست داده است.

از این رو «حجاب و پوشش زن»، دارای مشخصه ها و ویژگی هایی است که بعضی از آنها اشاره می شود:

T} یک. حدود و میزان پوشش: T} هر اندازه بدن زن پوشیده تر باشد، نقش نیرومندتری در دورسازی دیدگان نظاره گر ایفا می کند. اگر نگاه های آلوده را «تیرهای زهرآلود شیطان» همچنانکه در روایات آمده است V} قال النبی صلی الله علیه و آله: النَّظَرُ سَرِيحُهُمْ مَشْمُومٌ مِنْ سِتِّهِمْ اِبْلِيسَ فَمَنْ تَرَكَهَا خَوْفًا مِنَ اللّٰهِ اَعْطَاهُ اللّٰهُ اِيْمَانًا يَجِدُ خَلَاوَتَهُ فِي قَلْبِهِ. بحار، ج ۱۰۱، ص ۳۸. V} بدانیم پوشش زن همانند قوسی است که تیرها را کمانه می کند و از اصابت آنها به هدف باز می دارد. هر اندازه حجاب کمتر رعایت شود، تیرهای شیطانی بیشتر متوجه او می گردد و از آن آسیب می بیند. با توجه به این امر، چادر حجاب برتر است؛ زیرا با وجود شرایط دیگر، بیشترین پوشش و مطمئن ترین مصونیت را به همراه دارد.

T} دو. کیفیت پوشش: T} پوشندگی لباس و کیفیت دوخت، بخش مهمی از حجاب را تشکیل می دهد. لباس های نازک و تنگ و بدن نما، آماج پیکان مسموم شیطان و موجب خیره شدن چشم های هرزه

و آلوده است!! در مقابل لباس های مناسب و کاملاً پوشیده، مانع این نگاه های هوس آلود است.

T} سه. رنگ ها: T} برخی از رنگ ها دیدگان را خیره می سازد و باعث جلب توجه می شود. و علمای دین هر چند نسبت به اصل رنگ لباس ها، تأکید چندانی ندارند؛ ولی بر این مسأله پای می فشارند که لباس نباید موجب جلب توجه شود و عواقب سوئی داشته باشد. از این رو در طول تاریخ، زنان مسلمان به میل خود، لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و بدین وسیله احساس امنیت و مصونیت بیشتری می کردند. این سنت حسنه، مورد نظر و پذیرش پیامبر(ص) و امامان(ع) نیز قرار گرفت. گفتنی است که عبا و چادر مشکی جزء لباس های مکروه به شمار نمی رود و از آن مستثنا شده است.

T} چهار. شیوه گفت و گو و حرکت: T} حفظ وقار و متانت، همان نقشی را دارد که پوشش زن ایفا می کند و عدم رعایت آن، عواقب شومی در پی دارد. قرآن مجید یکی از صفات خوب زنان مؤمن را - که در رفتار دختران شعیب جلوه گر است - حیا و وقار می داند. V} قصص (۲۸)، آیه ۲۵. V}

باید دانست که پیدایش فحشا و فرزندان نامشروع، افزایش طلاق و از هم گسیختگی زندگی زناشویی و نا آرامی درونی و هیجان جنسی مستمر برخاسته از برهنگی و عشوهِ گری زنان، همه آثار شوم بی حجابی و بی بندوباری است و این حجاب است که می تواند به خوبی مصونیت بخش باشد.

برخی به نادرستی ادعا می کنند: حجاب به معنای مقابله با برهنگی را قبول داریم؛ ولی در هیچ جای قرآن از پوشش مو سخن به میان نیامده است!! در پاسخ گفتنی است که زنان حتی قبل از نزول آیه حجاب موهای

خود را می پوشاندند و مشکل تنها آشکار بودن گردن، گوش، زیر گلو و گردن آنان بود.

همان طور که مفسران بزرگ (مانند شیخ طوسی و طبرسی) فرموده اند، در گذشته دو نوع روسری برای زنان معمول بود: روسری های کوچک که آنها را «خمار» یا «مقنعه» می نامیدند و معمولاً در خانه از آن استفاده می کردند و روسری های بزرگ که مخصوص بیرون خانه به شمار می آمد. زنان با این روسری بزرگ - که جلباب خوانده می شد و از «مقنعه» بزرگ تر و از «ردا» کوچک تر است و به چادر امروزی شباهت داشت - مو و تمام بدن خود را می پوشاندند. V دربارہ جلباب گفته اند: آن روسری خاصی که بانوان هنگامی که برای کاری به خارج از منزل می روند، سر و روی خود را با آن می پوشند؛ «الجلباب خمارالمراه الذی یغطی رأسها و وجهها اذا خرجت لحاجه» (التبیان فی تفسیر القرآن، ج ۸، ص ۳۶۱؛ مجمع البیان، ج ۸-۷، ص ۵۷۸). V}

نزدیک ساختن جلباب A «يُدْنِينَ عَلَيْنَهُنَّ مِنْ جَلَابِيهِنَّ» A؛ کنایه از پوشیدن سر و روی خود با آن است؛ V مجمع البیان، ص ۵۸۰؛ المیزان، ج ۱۶، ص ۳۶۱. V یعنی، چنان نباشد که چادر یا رو پوش های بزرگ (مانتو) تنها جنبه تشریفاتی و رسمی داشته باشد و همه پیکرشان را نپوشاند و از مصادیق «کاسیات عاریات» V؛ زنانی که ظاهراً پوشیده هستند، ولی در واقع برهنه اند، از رسول خداصلی الله علیه وآله روایت شده است: «صنفان من اهل النار لم أرهما قوم معهم سیاط كأذناب البقر یضربون بها الناس و نساء کاسیات عاریات، ممیلات مائلات، رؤسهن کأسنمه البیخت المائله ...». میزان الحکمه، ج ۲، ص ۲۵۹. V شمرده شوند! قرآن فرمان می دهد: بانوان با مراقبت، جامه را بر

خود گیرند و آن را رها نکنند، تا نشان دهند اهل عفاف و وقار به شمار می آیند. از پایان آیه بر می آید که پوشش مطلوب آن است که خود به خود دورباش ایجاد می کند و هوس بازان را ناامید می سازد.

بنابراین، وظیفه پوشش اسلامی بانوان به معنای حبس و زندانی کردن و قرار دادن آنان پشت پرده و در نتیجه عدم مشارکت این گروه، در فعالیت های اجتماعی نیست. این وظیفه بدان معنا است که زن در معاشرت با مردان، بدنش را بپوشاند و به جلوه گیری و خودنمایی نپردازد و مشارکتش در فعالیت ها، بر اصول انسانی و اسلامی استوار باشد.

حد واجب پوشش زن عبارت است: پوشاندن تمام بدن جز گردی صورت و دست ها تا مچ.

سوال ۲۶

سوال:

می خواهم بدانم نظر مراجع در مورد چادر ملی اگر گشاد باشد و سر و گردن کاملاً توسط مقنعه پوشیده شده باشد چیست؟ اگر مجاز است پس چرا مدارس علمیه خواهران آن را برای طلبه های خواهر ممنوع کرده اند؟ برای کسی که علاقه مند به حضور در این مدارس است این گونه سختگیری های بی مورد سبب دلزدگی و عدم حضور می شود. چرا این مدارس برای خواهران به حجاب واجب اکتفا نمی کنند و بخشی از حجاب را که جزء مستحبات است اجبار می کنند؟ به کدام دلیل مستحب خدا را واجب می کنند؟ شاید فکر کنید که حجاب خودم مشکل داشته باشد اما از اقوام محرم که روحانی هم هستند سؤال کرده ام. حجاب مرا تأیید کرده اند.

جواب:

استفاده از چادر ملی به عنوان حجاب مشکلی ندارد اما لازم دانستن نوع خاصی از حجاب در مدارس

یا سازمان خاصی به معنی واجب کردن یک امر مستحب نیست زیرا هر اداره و مرکزی می تواند برای نظم یا هر دلیل دیگری نوع مخصوصی از لباس را به عنوان لباس رسمی خود به عنوان قانون داخلی تصویب کند واجب کردن مستحب در جایی صدق می کند که کاری را که واجب نیست به زبان خداوند زده و بگویند که خدا واجب کرده است در حالی که حتی مراجع درباره موضوعی مانند چادر نظر خودشان را می گویند نه نظر دین را و گرنه نظر دین این است که پوشش و حجابی داشته باشند که اعضا و برجستگیهای بدن را بپوشاد و نمایان نکند و نوع آن از موضوعات و بسته به مقلدین است. اگر اینگونه قوانین واجب کردن مستحب بود لباسهایی که در ارگانهای مختلف استفاده می شوند نیز از این نوع بود در حالی که جزء قوانین داخلی مراکز به حساب می آید.

به هر حال گرچه می دانیم که چادر بهترین نوع حجاب است اما ما از دلایل حوزه علمیه خواهران برای انتخاب نوع خاصی از آن اطلاعی نداریم. شاید دلیل آنها این باشد که گرچه حجاب شما و بسیاری دیگر از خواهران با چادر ملی مشکلی ندارد این به این معنی نیست که این نوع پوشش بتواند حجاب مناسبی برای همه افراد با تناسب اندامی مختلف، پوششی مطلوب آن هم در حدی بالاتر از پوشش عادی که برای حوزه علمیه شرط است به حساب آید.

سوال ۲۷

سوال :

آیا خانم ها برای قرآن خواندن باید حجاب یا روسری داشته باشند؟ چرا؟

جواب :

۱۰۰۱۰۱۲۸۴ / خانم ها باید موقع خواندن قرآن با حجاب باشند من زمانی که به رختخواب می روم

یکسری از سوره ها را که حفظ می خوانم آیا ایراد دارد؟ برای تلاوت قرآن و خواندن ادعیه و زیارات چنانچه نامحرمی در آن مکان نباشد حجاب برای زنان لازم نیست

سوال ۲۸

سوال :

حکم حجاب یک زن مسلمان که در یک کشور خارجی غیرمسلمان مثل آمریکا است چیست؟ یعنی حجاب او باید چگونه باشد که اسلامی باشد؟ با توجه با اینکه مردم آنجا مسلمان نیستند؟

جواب :

{همه مراجع: T آری، حفظ حجاب کامل بر زن در برابر مرد نامحرم، واجب است؛ خواه مسلمان باشد یا کافر و یا در کشور اسلامی باشد یا غیر اسلامی گفتنی است زن باید تمام بدن و سر و موهای خود را (هر چند با مانتو و مانند آن) از نا محرم بپوشاند و تنها گردی صورت به اندازه ای که در وضو شسته می شود و دست ها تا مچ اگر خالی از زینت باشد و قصد نشان دادن به نا محرم هم در کار نباشد از این حکم مستثنی می باشد. V العروه الوثقی، ج ۱، (الستر). V}

سوال ۲۹

سوال :

رعایت حجاب برای دختران کوچک از چند سالگی وارد می باشد؟

جواب :

به فتوای همه مراجع زمانی که یکی از نشانه های بلوغ در دختر آشکار شود، رعایت حجاب بر او واجب می گردد. V {آیت الله تبریزی، صراط النجاه، ج ۶، س ۱۶۱۰؛ آیت الله نوری، توضیح المسائل، م ۲۲۴۶؛ آیت الله وحید، توضیح المسائل، م ۲۲۶۰؛ توضیح المسائل مراجع، م ۲۲۵۲ و دفتر آیت الله خامنه ای. V}

T {تبصره. T نشانه بلوغ در دختر سه چیز است: ۱. رویدن موی درشت و خشن زیر شکم (بالای آلت تناسلی)، ۲. بیرون آمدن منی، ۳. تمام شدن نه سال قمری. البته به نظر آیه الله سیستانی، نشانه بلوغ در دختر تنها به تمام شدن نه سال قمری است.

تبصره. البته بهتر است پیش از بلوغ دختر را به پوشش بدن و حجاب عادت بدهیم تا هنگام بلوغ

رعایت حجاب برای او دشوار و سخت نباشد.

سوال ۳۰

سوال :

ذکرهای موقع خواب یا ذکرهایی که در روز می خوانم حتما باید با حجاب کامل باشد؟

جواب :

برای ذکر گفتن حجاب کامل لازم نیست، حجاب تنها در نماز و در حضور نامحرم واجب است.

سوال ۳۱

سوال :

فرق میان احکام اولیه و احکام ثانویه در اسلام چیست؟ حکم حجاب جزء احکام اولیه است یا ثانویه؟

جواب :

احکام از جهات گوناگون به اقسام متعددی تقسیم می شوند. از جمله حکم تکلیفی و وضعی، حکم واقعی و ظاهری، حکم حقیقی (موضوعی) و طریقی، حکم اولیه و ثانوی، حکم ثابت و متغیر و ...

عدم تفکیک و تشخیص هر یک و خلط آنها باعث برداشت های نادرست از قبیل آنچه که شما از آن یاد کرده اید می شود. آنچه که از این اقسام مناسب پرسش است چهار قسم اخیر (ثانوی، اولیه، ثابت و متغیر) می باشد.

حکم اولی بر اساس تعریف مشهور فقها، حکمی است که در موضوع آن عروض حالتی خاص مانند اکراه، اضطراب، تقيه، ضرر، عسر و حرج و ... اخذ نشده باشد. و حکم ثانوی آن است که در موضوع آن عروض این قبیل حالت ها دخیل باشد.

به عنوان مثال وقتی گفته می شود «روزه بر هر مکلفی واجب است» و «حکم اولی است که به طبیعت روزه تعلق گرفته و در موضوع تکلیف (شخص مکلف) هیچ یک از عناوین ثانوی اخذ نشده است. ولی اگر روزه موجب ضرر باشد، یعنی عنوان ضرر بر متعلق حکم شرعی عارض شود، حکم اولی و «حکم ثانوی تحریم مبدل می شود؛ چنان که حرمت اولی خوردن مردار بر شخص مختار، به وجود ثانوی خوردن مردار، بر شخص مضطر تبدیل می

از تعریف حکم اولی و ثانوی معلوم می شود که تبدیل حکم اولی به ثانوی، تنها در مدت زمان، عسر، حرج، ضرر آن هم به مقدار ضرورت نه بیشتر است. و پس از برطرف شدن این عوارض، حکم اولی حاکم خواهد شد.

{T} احکام ثابت و متغیر {T}

یکی از امتیازهای اسلام و به ویژه مذهب شیعه، پویایی اجتهاد، بر اساس زمان و مکان است. احکام اسلام هر چند در ماهیت خود ثابت می باشند و هیچ گونه تغییری در طول زمان پیدا نمی کنند؛ «حرام خداوند همیشه حرام و حلال او نیز برای همیشه حلال است». منتها احکام دارای موضوعات و ملاک های خاصی می باشند که تنها به ملاحظه آن ها از طرف شارع مقدس تفریر و تشریح شده اند. و تا مادامی که در بستر زمان تغییر بیرونی و یا درونی برای موضوعات و ملاک ها حاصل نشود احکام ثابت و تغییرناپذیر می مانند؛ اما چنانچه موضوع ها تغییر کرد حکم نیز اجرا نخواهد شد.

{T} انواع تغییر موضوع {T}

تغییر موضوع احکام به دو صورت ممکن است:

۱. درونی، مانند این که سگی در نمک زار نمک شود، یا اب نجس تبدیل به بخار و یا خون بدن انسان جزء بدن پشه شود یا شراب سرکه گردد که در این صورت حکم نیز تغییر می کند و جای بحث ندارد.

۲. بیرونی، مانند آن جا که روابط اجتماعی و یا اقتصادی نسبت به موضوعی تغییر کرده باشد، به گونه ای که روابط اقتصادی و اجتماعی پیشین نسبت به موضوع حاکم نباشد. در این صورت نیز حکم پیشین برداشته شده و

حکم جدیدی بر آن ها بار می شود. این حکم تغییرات و اجازه برداشت حکم جدید، مطابق موازین و معیارهایی است که خود اسلام معین کرده است؛ منتها باید دقت کرد که تعیین موضوع و ملاک احکام به ویژه در تغییرات بیرونی بسیار سخت است. از این رو نباید به صرف تغییر ظاهری شرایط و روابط اجتماعی حکم به تغییر داد چه بسا که این تنها ملاک حکم نباشد و ملاک های دیگری نیز وجود داشته باشد که ما از آن بی خبریم.

اقسام چهارگانه یاد شده در یکدیگر تداخل دارند، به این معنا که گاهی حکم های اولی و ثانوی ثابت و تغییر ناپذیرند، برای مثال وجوب حجاب و وجوب نماز، وجوب تیمم موقع عسر و حرج، از احکام ثابت و تغییر ناپذیرند و گاهی هر دو، از احکام متغییر خواهند بود، اگر موضوع آن ها یا علت آن ها تغییر کند.

بنابراین گفتنی است که حجاب از احکام اولیه و ثابت اسلام است و تغییر در موضوع یا ملاک آن، بر اساس قوانین اسلام، تا کنون پیدا نشده است.

سوال ۳۲

سوال :

آیا پوشاندن مو بر همه خانم های جوان واجب است؟ چون به نظر من موی ساده و بی آرایش و سیاه رنگ جاذبه خاصی ندارد؟

جواب :

بر همه خانم اعم از جوان و غیره واجب است تمام بدن و سر و موهای خود را از نامحرم بپوشانند و فقط گردی صورت و دستها تا مچ اگر خالی از زینت و آرایش باشد و قصد نشان دادن به نامحرم هم نداشته باشد از این حکم مستثنی شده است و فرقی بین اینکه جاذبه داشته باشد یا نه نیست بلی

زندهای فرتوت که سنی از آنها گذشته در بعضی موارد استثنا شده اند.

سوال ۳۳

سوال :

آیا خانم ها می توانند در محیطی که نامحرم نیست (یا اصلا کسی نیست) با بلوز و شلوار با رعایت پوشش ذکر شده در رساله ها نماز بخوانند؟ لطفا در مورد حد حجاب در نماز توضیح دهید.

جواب :

به طور کلی در نماز پوشش جمیع بدن به جز صورت یعنی همان جایی که در وضو شستن آن واجب است و دو دست و پا تا مچ واجب است پوشیده شود و واجب است مقدار کمی از صورت و دست و پا به عنوان مقدمه علمیه پوشیده شود. ولی برای پوشش چادر خصوصیت ندارد آنچه مهم است پوشش است در مورد حجاب و پوشش هنگام نماز، گفتنی است که خداوند متعال علیم و حکیم است، پس یکایک احکام حکمت خاصی دارد ولکن پی بردن به آن همه اسرار برای ما میسر نیست چه اینکه با علم محدود ما از نیازها، استعدادها و نیز راه رفع نیازهای واقعی و شکوفا کردن استعدادها به نحو صحیح و بدون مخاطرات جسمی و روحی، مادی و معنوی، چگونه می توان چنین ادعایی نمود.

علاوه بر اینکه اساس در این احکام فراخوان بشر به تعبد و اظهار بندگی در مقابل حضرت پروردگار است. البته چه بسا ممکن است آگاهی به این اسرار و حکمت ها حداقل در بعضی افراد موجب تقویت انگیزه آنها در پیروی از آن دستورات شود به همین جهت در صدد کنکاش از اسرار و حکمت های احکام می کنند.

به هر صورت حجاب و پوشش بانوان در نماز، علل و فلسفه های متعددی دارد؛ از جمله:

الف) این خود نوعی تمرین

مستمر و روزانه برای حفظ حجاب می باشد و یکی از عواملی است که در پاس داشت دائمی پوشش اسلامی زن و جلوگیری از آسیب پذیری آن، نقش مهمی ایفا می کند.

ب) داشتن پوشش کامل در پیشگاه خداوند، نوعی ادب و احترام به ساحت قدس ربوبی است. از این رو برای مرد نیز در بر داشتن عبا و پوشاندن سر در نماز، مستحب است و همین ادب حضور در پیشگاه الهی زمینه ساز حضور معنوی و بار یافتن به محضر حق می شود. رعایت این ادب برای زنان اهمیت بیشتری دارد زیرا به طور معمول زنان آنگاه که در برابر بزرگی قرار می گیرند اولین حرکتی که انجام می دهند حفظ وقار و حجاب خود است.

گفتنی است؛ حکم پوشش در نماز، با حفظ حجاب در برابر نامحرم تفاوت هایی دارد؛ مثلاً پوشاندن روی پا در برابر نامحرم واجب است؛ ولی در نماز - بدون حضور نامحرم - واجب نیست. هم چنین آنچه در نماز واجب است پوشش است هر چند با مانتو و روسری باشد اما از آنجا که پوشش چادر رعایت ادب و حفظ قداست را بیشتر نمایان می سازد. خانم ها از چادر استفاده می کنند و حتی گاهی چادر نماز آنها از دیگر چادرهای آنان جدا می باشد و این خود نشانه ای که حس زیبایی دوستی و تنوع خواهی بیشتر زنان است.

نکته آخری که می توان در اهمیت پوشش زنان حتی در خلوت و در حال نماز گفت این است که زن مظهر حیا و عفاف است و حیا هم جلوه گاه حریم است و بالاتر از حریم خدا، حریمی وجود ندارد؛ جایی که باید در برابر عظمت کبریا پیش

با حیا و حجب بود تا حد بندگی خود را بنمایانیم؛ این حجب و حیا هر چند برای مردان هم رعایتش لازم است، برای زنان ضرورت محوری دارد.

برای مطالعه بیشتر ر.ک:

- مسأله حجاب، شهید مطهری

- تفسیر نمونه، ج ۱۴، ص ۴۳۵ تا ۴۵۰

سوال ۳۴

سوال :

در زمان صدر اسلام در زمانی که مسایل برده و کنیز رایج بود:

جواب :

۱. آیا کنیزان در هنگام نماز باید حجاب رعایت می کردند؟ من در جایی خواندم که واجب بود که سرشان را نپوشانند.

۲. آیا کنیزان در مجامع عمومی باید حجاب می داشتند؟ من در جایی معتبر خواندم که نباید سرشان را می پوشانند تا از مؤمنان شناخته شوند و در قرآن به آن اشاره شده است.

در پاسخ این سوال توجه به چند نکته لازم است :

۱. مخاطب قوانین و آموزه های الهی، همه انسان ها اعم از جاهل، عالم، زن، مرد، فقیر، غنی، آزاد و برده است. اما این تکالیف و احکام بر یکسری شرایط، توانایها و موقعیت ها یاستوار است، به گونه ای که اگر آن شرایط و توانمندی ها محقق نگردد احکام الهی در حق آنان تنجز و فعلیت پیدا نمی کند. مساله حجاب کنیزان نیز از این قاعده مستثنی نمی باشد این که اسلام پوشش را برای کنیزان اختیاری قرار داده است با توجه به شرایط و موقعیت آن ها در جامعه آن روز بوده و در واقع یک نوع تسهیل و تخفیف برای آنان به حساب می آید، زیرا با توجه به وضعیت اسف بار که آنان داشتند حتی ابتدائی ترین حق آن ها رعایت نمی شد از آزادی چندان برای رعایت حجاب و سایر دستورات اسلام بهره نداشتند از همین رو، می بینیم که اسلام در سایر موارد از جمله حدود و تعزیرات نیز تخفیف

وسهولت برای برده و کنیز در نظر گرفته است.

خداوند متعال درباره علت ضرورت پوشش اسلامی می فرماید: «ذَلِكَ أَذْنَىٰ أَنْ يُعْرِفَنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ». برخی این آیه را چنین معنا کرده اند: «بدین وسیله شناخته می شوند آزادند نه کنیز؛ پس با آزار و تعقیب جوانان رو به رو نمی شوند. بنابراین، در عصر حاضر که مسأله بردگی از میان گرفته، این حکم نیز منتفی می شود؛ ولی باید گفت: (۵۰) ایجاد مزاحمت و آزار کنیزان نیز روا نیست. حقیقت آن است که وقتی زن پوشیده و با وقار از خانه بیرون رود و جانب عفاف و پاک دامن را رعایت کند، فاسدان و مزاحمان جرأت هتک حیثیت او را در خود نمی یابند. بیمار دلانی که در پی شکار می گردند، فرد دارای حریم را شکاری مناسب نمی بینند. در روایات آمده است: «المرأه ریحانه» (۵۱) زن همچون ریحانه یا شاخه گلی ظریف است. بی تردید اگر باغبان او را یاس ندارد، از دید و دست گلچین مصون نمی ماند. قرآن کریم، زنان ایده آل را که در بهشت جای دارند، به مروارید محجوب و پوشیده در صدف تشبیه می کند: «كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ» (۵۲) افزون بر این، گاه آن ها را به جواهرات اصیلی چون یاقوت و مرجان که جواهر فروشان در پوششی ویژه قرار می دهند تا همچون جواهرات بدلی به آسانی در دسترس این و آن قرار نگیرند و ارزش و قدرشان کاستی نپذیرد، تشبیه می کند. (۵۳) بر این اساس، مرحوم علامه طباطبایی (۵۴) همین تفسیر را بر می گیرند. استاد شهید مطهری در این باره می فرماید: «حرکات و سکنت انسان گاهی زبان دار است. گاهی وضع لباس، راه رفتن، سخن گفتن زن معنا دار است و به زبان بی زبانی می گوید: دلت را به

من بده، در آرزوی من باش، مرا تعقیب کن؛ گاهی بر عکس، با زبان بی زبانی می گوید: دست تعرض از این حریم کوتاه است.» (۵۵) رعایت نکردن پوشش در نماز برای کنیزان در حضور سید و آقای آنها جایز است ولی در حضور اجانب آنها هم باید مانند زنان دیگر خود را بپوشانند (عنه الوثقی ج یک صفحه ۳۹۲)

سوال ۳۵

سوال :

زیورات زن، اگر در معرض دید نامحرم باشد، چه حکمی دارد؟

جواب :

آیات عظام امام، بهجت، صافی، خامنه ای، فاضل و وحید: باید از دید مرد نامحرم پوشانده شود. {V} امام، تعلیقات علی العروه، (الستر)، م ۱ و استفتاءات، ج ۳، (احکام حجاب)، س ۳۶؛ خامنه ای، استفتاء، س ۵۴۳؛ فاضل، توضیح المسائل، م ۷۹۶ و جامع المسائل، ج ۱، ۱۷۰۷؛ دفتر: صافی، بهجت و وحید. {V}

آیهالله تبریزی: پوشاندن زیورات پنهانی (مانند دستبند، انگو و گردن بند)، از دید نامحرم واجب است؛ ولی پوشاندن انگشتری که پیش زنان بزرگ سال و یا کمی پایین تر متعارف است، واجب نیست. {V} تبریزی، صراطالنجاه، ج ۱، س ۸۸۲ و ۸۸۳ و ۸۸۴. {V}

آیهالله سیستانی: پوشاندن گردن بند از دید نامحرم واجب است؛ ولی پوشاندن انگو، دستبند، حلقه ازدواج و انگشتر واجب نیست. {V} سیستانی، تعلیقات علی العروه، (الستر)، م ۱. {V}

آیات عظام مکارم و نوری: پوشاندن زیورات پنهانی (مانند دستبند، انگو و گردن بند) از دید نامحرم واجب است؛ ولی پوشاندن حلقه ازدواج و انگشتر، واجب نیست. {V} مکارم، استفتاءات، ج ۱، س ۸۰۱ و توضیح المسائل، م ۷۲۹؛ نوری، استفتاءات، ج ۲، س ۶۶۹ و ج ۱، س ۵۴۲. {V}

سوال ۳۶

سوال :

کارتن های که در رسانه پخش می شود و در آن زنان کارتنی بی حجاب هستند نگاه کردن به آنان چه حکمی دارد؟

جواب :

T {همه مراجع: T} اگر بدون قصد لذت و ترس افتادن به گناه باشد و مفسده ای در بین نباشد، اشکال ندارد. {V} امام خمینی، استفتاءات، ج ۳، (نظر)، س ۲۵؛ آیت الله خامنه ای، اجوبه، س ۱۱۸۲؛ آیت الله وحید، توضیح المسائل، م ۲۴۴۸؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۳۲؛ آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۱، س ۴۵۸؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۷۱۹ و توضیح المسائل مراجع، م ۲۴۳۹؛ آیت الله تبریزی، استفتاءات، س ۱۵۸۸؛ آیت الله

مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۰۴۴؛ آیت الله سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۲، (النکاح)، م ۲۷؛ آیت الله بهجت، توضیح المسائل، (متفرقه) م ۲. {V T} تبصره. {T} هر چند تعبیر «بدون قصد لذت و ترس افتادن به گناه» در برخی منابع ذکر نشده؛ ولی این مسأله مورد اتفاق تمامی فقیهان است.

سوال ۳۷

سوال :

سؤال من در مورد تلاوت قرآن است آیا هنگام تلاوت قرآن رعایت حجاب واجب است؟

جواب :

برای تلاوت قرآن و خواندن ادعیه و زیارات چنانچه نامحرمی در آن مکان نباشد رعایت حجاب و پوشش برای زنان لازم نیست.

سوال ۳۸

سوال :

اگر خانمی در بین نماز متوجه شود که موهای او از چادر بیرون آمده، تکلیفش چیست؟ اگر بعد از نماز بفهمد، آیا درست است؟

جواب :

همه مراجع (به جز بهجت، تبریزی و وحید): اگر در بین نماز بفهمد، باید آن را بلافاصله بپوشاند و نمازش صحیح است؛ به شرط آنکه پوشاندن زیاد طول نکشد. اگر بعد از نماز بفهمد، نمازش صحیح است. {V} توضیح المسائل مراجع، م ۷۹۲؛ خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۴۳۲ و نوری، توضیح المسائل، م ۷۹۳. {V}

آیات عظام بهجت و وحید: اگر در بین نماز بفهمد، باید آن را بلافاصله بپوشاند و بنا بر احتیاط واجب نماز را تمام کند و دوباره بخواند. و اگر بعد از نماز بفهمد، نمازش صحیح است. {V} توضیح المسائل، م ۷۹۸ و بهجت، توضیح المسائل، م ۶۶۵. {V}

آیه الله تبریزی: اگر در بین نماز بفهمد، نمازش باطل است و اگر بعد از نماز بفهمد، نمازش صحیح است. {V} توضیح المسائل مراجع، م ۷۹۲. {V}

سوال ۳۹

سوال :

استفاده از روسری رنگی زیر چادر، چه حکمی دارد؟

جواب :

پوشش خانم ها الزاماً رنگ خاصی ندارد، یعنی واجب نیست حتماً از رنگ بخصوصی استفاده شود و الان هم در میان مسلمان هایی که مقید به حجاب هستند در کشورها و حتی فرهنگ های مختلف یک کشور، رنگ های مختلفی معمول شده است؛ ولی نکته ای که باید به آن توجه شود این است که پوشش زن باید طوری باشد که رنگ آن مایه تحریک دیگران نشود. برخی از رنگ ها چشم ها را خیره می سازد و باعث جلب توجه نامحرم می شود که در این صورت پوشیدن چنین رنگ هایی جایز نیست.

مراجع تقلید هر چند نسبت به اصل رنگ لباس ها، تأکید چندانی ندارند؛ ولی

بر این مسأله پای می فشارند که لباس نباید موجب جلب توجه شود. از این رو در طول تاریخ، زنان مسلمان به میل خود، لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و بدین وسیله احساس امنیت و مصونیت بیشتری می کردند. گفتنی است که عبا و چادر مشکی جزء لباس های مکروه به شمار نمی رود و از آن مستثنا شده است.

بنابراین آنچه برای خانم ها واجب است رعایت حجاب کامل است و رنگ لباس اگر مهیج (تحریک کننده) نباشد و موجب جلب نظر نامحرم نشود اشکالی ندارد تشخیص آن هم به عهده شخص و عرف جامعه است.

نظر همه مراجع: لباس با رنگ روشن، اگر باعث جلب توجه نامحرم و مفسده نشود، اشکال ندارد. (آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۱، س ۴۸۵/امام خمینی، استفتاءات، ج ۳، (احکام حجاب)، س ۲۷/ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۵۲/ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۲، س ۱۳۲۹/ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۷۲۹ و ۱۷۳۰/ آیت الله خامنه ای اجوبه الاستفتاءات، س ۱۳۶۳ و ۱۳۶۶/ آیت الله تبریزی، استفتاءات، س ۱۵۹۰/ آیت الله سیستانی، sistani.org، (حجاب)، س ۵/ دفتر: آیت الله وحید و آیت الله بهجت).

تبصره: معیار جلب توجه عرفی است، یعنی اگر رنگ و نوع لباس به گونه ای باشد که نامحرم را به سمت خود جلب کند؛ پوشیدن آن جایز نیست و تشخیص آن به عهده عرف جامعه است.

در مورد حجاب می توانید به کتاب های زیر مراجعه کنید:

۱- پاسداران حجاب، محمد مهدی تاج لنگرودی.

۲- فلسفه حجاب، شهید مطهری.

۳- حجاب از دیدگاه قرآن و سنت، فتحیه فتاحی زاده.

۴- حجاب میوه شناخت، سید مسعود آقایی.

۵- نامه ای به خواهرم، مهدی عدالتیان.

سوال ۴۰

سوال :

در بعضی مناطق زنان صورت خود را می پوشانند(زدن نقاب)

آیا آیه ای از قرآن و یا حدیثی مبنی بر واجب بودن این عمل وجود دارد؟ آیا حضرت فاطمه(س) و سایر زنان معصوم، از نقاب برای پوشاندن صورت خود استفاده می کردند؟

جواب :

آنچه بر زن مسلمان واجب است حفظ حجاب کامل می باشد و به نظر اکثر مراجع پوشاندن گردی صورت به قدری که در وضو شسته می شود و دست ها تا مچ اگر زینت نداشته باشد و هدف نشان دادن به نامحرم و قصد لذت نباشد لازم نیست. زدن پوشه هم واجب نیست و هیچ مرجعی تا آنجا که ما می دانیم آن را واجب ندانسته است فقط برخی از مراجع مانند آیت الله صافی احتیاط واجب می کنند که زن همه صورت خود را باز نگذارد بلکه بنحو محدودتر رو بگیرد که زیبایی های صورت معین نشود. بلی صورت آرایش کرده باید از نامحرم پوشانده شود.

حضرت زهرا(ع) در امر حجاب بسیار مواظبت می نمودند، تا آنجا که در مقابل افراد نابینا هم بی مبالائی نداشتند، مرد نابینایی وارد منزل ایشان شد. حضرت برخاستند و به اتاق دیگر رفتند. پیامبر(ص) فرمودند: دخترم! این مرد نابیناست. حضرت زهرا (سلام الله علیها) فرمودند: پدر اگر چه او مرا نمی بیند، ولی من که او را می بینم و او بوی من را استشمام می کند....

همچنین تا آنجایی که ضرورت نداشت، حضرت از خانه خارج نمی شدند. حتی زمانی هم که حضرت برای ایراد خطبه وارد مسجد شدند و برای احقاق حق و ابطال باطل سخنرانی کردند در عین حفظ حریم و عفت بودند. حضرت امام حسن علیه السلام در کیفیت این حضور حضرت در جمع می فرمایند:

مادرم روسری بر سر

نمود و چارقد بلند خود را پوشید ... در حال راه رفتن بگونه ای بود که لباسش به پا گیر می کرد (کنایه از این که پوشش کامل رعایت شده بود). ... او در میان زنان انصار از خانه خارج شد... همچون حضرت رسول(ص) با وقار و متانت حرکت می نمود حضرت فاطمه ی زهرا(س) بهترین الگوی تربیتی زن مسلمان، در بیرون منزل و در مواجهه با نامحرم، از پوشش های خاصی، مثل جلباب (چادر) و برقع (روپوش صورت) استفاده می کردند،

سوال ۴۱

سوال :

آیا استفاده از روسری یا چادرها و حتی لباس زنگی و شاد و استفاده از هدبند زیر روسری در برابر نامحرم اشکال دارد و جزء زینت حساب می شود؟

جواب :

در این جا چند نکته وجود دارد که برای روشن شدن آنها باید دید اساسا فلسفه حجاب چیست؟ حجاب دو فلسفه اساسی دارد که با یکدیگر ارتباط تام دارند:

۱) مصونیت زن در برابر طمع ورزی های هوس بازان.

۲) پیشگیری از تحریکات شهوانی خارج از ضوابط و هنجارهای الهی و تأمین سلامت و بهداشت معنوی جامعه.

حجاب با چنین نقش و کارکرد مهم و اساسی پیامی قاطع و کوبنده با خود دارد، و آن این است که در برابر همه مردان اجنبی نوعی هشدار و اعلام «دور باش!» می دهد، اکنون باید دید چه عواملی در رساندن این پیام و اثرگذاری آن مؤثر است:

۱) {T} حدود و میزان پوشش: {T} بدون شک هر اندازه بدن زن پوشیده تر باشد نقش نیرومندتری در دورسازی دیدگان نظاره گر ایفا می کند. اگر نگاه های آلوده را همچنان که در روایات آمده است «تیرهای زهرآلود شیطان» بدانیم، پوشش زنهمانند قوسی است که تیر از آن کمانه می کند و منحرف می شود و

از اصابت و نفوذ در هدف باز می ماند. بر عکس هر اندازه بدن زن برهنه تر باشد تیرهای شیطانی را بیشتر متوجه خود ساخته و از آن آسیب خواهد دید. از همین روست که چادر را حجاب برتر شناخته اند، زیرا با وجود شرایط دیگر، بیشترین پوشش و مطمئن ترین مصونیت را فراچنگ می آورد.

۲} کیفیت پوشش: T میزان ضخامت و حتی کیفیت دوخت لباس خود بخش مهمی از حجاب را تشکیل می دهد بدون شک لباس های نازک و تنگ و بدن نما فرودگاه پیکان مسموم شیطان و موجب خیره شدن چشم های هرزه و آلوده و به فسادکشاننده جامعه است. در مقابل لباس های غیربدن نما، دیده ها را از خود دور می سازد، و سلامت معنوی نفوس را تأمین می کند.

۳} رنگ ها: T تردیدی نیست که برخی از رنگ ها دیده ها را خیره می سازد، و پاره ای دیگر نگاه ها را از خود می راند و دور می سازد. اکنون سؤال می شود کدامیک از این دو برای تأمین حجاب واقعی و مصونیت معنوی جامعه و خیره نکردن چشم ها و برنیفروختن آتش شهوت مفیدتر است؟ مگر ما در جامعه ای زندگی نمی کنیم که میلیونها جوان در اوج غریزه جنسی به سر می برند و در سخت ترین شرایط جوانی از امکان ازدواج محرومند و کافی است با اندک جرقه ای شعله های غریزه در وجودشان برافروخته شود و به انواع گناهان و ناراحتی ها مبتلا گردند؟ پس چرا به هر وسیله ممکن _ حتی با گزینش رنگ مناسب لباس در جامعه _ به سلامت دینی و روحی و روانی آنان کمک نکنیم و موجب جلب توجه آنان و قرار گرفتن شان در دام مفاسد نشویم؟ در عین حال علمای دین نسبت به خصوص رنگ ها تأکیدچندانی نکرده، ولی بر این مسأله پای می فشارند که

لباس نباید موجب جلب توجه و عواقب سوء ناشی از آن باشد. از این رو است که در طول تاریخ زنان مسلمان به میل خود لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و این سنت حسنه مورد تقریر و پذیرش پیامبر(ص) و امامان(ع) قرار گرفت، زیرا آنان به این وسیله احساس امنیت و مصونیت بیشتری می کردند، {V} (ر.ک: حجاب در ادیان الهی، محمدی آشنانی) {V}.

{T}۴ شیوه های رفتاری: {T} طرز صحبت و چگونگی راه رفتن و ... نیز بخشی از حجاب به معنای وسیع کلمه است. حفظ وقار و متانت هم همان نقشی را دارد که پوشش زن دارد و عدم رعایت آن نیز برآیندی چون برهنگی در پی دارد. از این رو قرآن مجید یکی از صفات خوب زنان مؤمن را که در رفتار دختران شعیب بیان می کند همان «حیا» و وقار است.

* ضمناً مراجعه به مقاله «پوشش بانوان و چرایی آن، در پیش شماره پنجم مجله پرسمان، دی ماه ۱۳۸۰» سودمند است.

T {همه مراجع: T آری، اگر لباس به گونه ای باشد که عرفاً زینت محسوب شود، پوشاندن آن واجب است. {V} آیت الله تبریزی، صراطالنجاه، ج ۱، س ۹۰۷ و ۱۴۸۴؛ آیت الله سیستانی، sistani.org، (حجاب)، س ۵؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۱، س ۱۱۵ و ۱۳۷ و ج ۲، س ۱۵۶؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۰۸ و ۱۷۰۷؛ دفتر آیات عظام صافی، بهجت، وحید، نوری، امام خمینی، خامنه ای. {V}

سوال ۴۲

سوال :

تفاوت بد حجاب و بی حجاب چیست و کدام (در جامعه ما) بدتر هستند؟ آیا کسی که از روی غفلت کمی در مورد حجاب بی تفاوت باشد با کسی که عمداً با پوشش نامناسب در انظار ظاهر می شود برابر هستند؟ و تکلیف ما در برخورد با این دو قشر چیست؟

جواب :

بی حجایی به

این معنی است که فردی حجاب لازم و واجب از نظر شرع مقدس را نداشته باشد که مصادیق آن مانند بدون روسری بودن یا برهنه بودن اعضای دیگر بدن او می باشد که خوشبختانه این نوع در جامعه با بسیار به ندرت ممکن است اتفاق بیفتد و بر اساس قوانین جمهوری اسلامی حتی افراد بیگانه نیز ملزم به رعایت حداقل حجاب هستند.

و بد حجایی یعنی اینکه کسی حجاب دارد ولی بصورت ناقص و به نحوی است که همین حجاب ظاهری را نیز برای تزیین خود بکار برده و روشن است که غالباً بی حجایی بدتر از بد حجایی است.

در پاسخ به قسمت دوم سؤال باید گفت البته این درست است که اکثر افرادی که به ظاهر در جامعه با حجایی نامناسب حضور پیدا می کنند قصد و غرضی ندارند و غالباً فشار جامعه و دیگران احساس اینکه گونه ای از لباس پوشیدن مد شده و تبعیت از دیگران باعث می شود که اینگونه رفتار کنند و بنا به نظر کارشناسان ۸۰٪ افرادی که بد حجاب شناخته می شوند این چنین طرز تلقی دارند و افرادی که با عناد و عمد بد حجاب ظاهر بشوند افراد بسیار کمی هستند.

در برخورد با این افراد باید گفت که اصل امر به معروف و نهی از منکر بر همه واجب بوده و یکی از فروع دین مقدس اسلام است و در ردیف نماز و روزه و سایر واجبات قرار می گیرد ولی باید توجه داشت که امر به معروف و نهی از منکر برای کسی است که عالماً و عامداً دست به یک گناهی می زند یعنی هم می داند که فلان امر گناه است و

هم متوجه و با قصد انجام می دهد بنابراین اگر کسی نداند یا متذکر نباشد درباره او تذکر یا تعلیم صادق است نه امر به معروف به هر حال وظیفه ای که بر عهده آحاد مسلمان است این است که ابتدا با زبان نرم و لین و لین؟ فَقَوْلًا لَهُ قَوْلًا لَيْنًا لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَحْشَى (طه/۴۴) به آنها متذکر شد چرا که انسان خواسته یا ناخواسته در پی ارضا کردن جامعه و برآوردن خواست آن است و تشویقها و تنبیه های دیگران ولو در حد یک نگاه خوشایند یا ناخوشایند به افراد جهت می دهد که چگونه رفتار کنند. پس با متذکر شدن آیاتی نظیر (وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَ يَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ (نور/۳۱) و بگو به زنان مؤمنه فروپوشند دیدگان خود را و نگه دارند فرجهای خود را و آشکار نسازند زیور خود را) و انذار به عذاب الهی و تبشیر به بهشت و نعمتها و خوشی های آن آنها را از بی توجهی به این مسائل آگاه کرد و گفت که حجاب محدودیت نیست بلکه مصونیت و حفظ زینتهای ارزشمند بانوان و تأمین امنیت فردی و اجتماعی و تکریم انسانیت و شخصیت آنان است. بخاطر نیازمندی جامعه به نظم اجتماعی و تقسیم کارهای اجرایی کشور برخورد فیزیکی و بیشتر از لسان که در روایات امر به معروف آمده است بر عهده نیروی محترم انتظامی است که طبق قوانین برخورد کنند و افراد عادی سعی کنند این امور را به این نیروها بسپارند و از درگیریهای فیزیکی برحذر باشند.

سوال ۴۳

سوال :

آیا پوشیدن لباس محلی در عروسی که حجاب کامل ندارد، اشکال دارد؟

جواب

:

در صورتی که در معرض دید نامحرم نیست اشکالی ندارد. اما اگر ممکن است نامحرم او را ببیند

T} همه مراجع: T} پوشیدن این نوع لباس ها

سوال ۴۴

سوال :

آیا حفظ حجاب در سفر به کشورهای غیرمسلمان، واجب است؟

جواب :

همه مراجع: آری، حفظ حجاب کامل (شرعی)، بر زن در برابر مرد نامحرم واجب است؛ خواه مسلمان باشد یا کافر؛ در کشور اسلامی باشد یا غیراسلامی. V} العروه الوثقی، ج ۱، الستر. V}

سوال ۴۵

سوال :

موتورسواری با حجاب کامل، برای دختر چه حکمی دارد؟

جواب :

بر خلاف شتون زن مسلمان است و آثار فرهنگی ناپسندی دارد از آن اجتناب گردد.

سوال ۴۶

سوال :

پوشیدن چادر برای زنان چه حکمی دارد؟

جواب :

T} همه مراجع: T} برای زن کافی است که حجاب کامل را با هر لباس مناسبی، در برابر مرد نامحرم رعایت کند، ولی بی شک چادر به عنوان حجاب برتر از ارزش والایی برخوردار است. V} آیت الله خامنه ای، استفتاء، س ۵۸۰؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۰۱؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۰۲۲؛ آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۱، س ۴۸۵؛ آیت الله سیستانی، sistani.org، (حجاب)، س ۷؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۶۹؛ امام خمینی، استفتاءات، ج ۳، (احکام حجاب)، س ۷؛ دفتر آیات عظام وحید، بهجت و تبریزی. V}

سوال ۴۷

سوال :

می خواستم بپرسم، آیا در اسلام مانع کوتاه و دوخت لباسهایی مثل (تاپ. ماکسی، چادر ملی و ...) اشکال دارد، آیا پول درآوردن از این راه حرام است؟

جواب :

در فرض سوال اشکالی ندارد

تردید نیست که حجاب و پوشش زن یکی از احکام ضروری اسلام به شمار می رود.

قرآن مجید درباره این امر مهم می فرماید:

A} «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأُزَوِّجَكُ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا» {A: V} احزاب(۳۳)، آیه ۵۹. V}

«ای پیامبر! به همسران و دخترانت و زنان مؤمنان بگو: جلباب ها (روسری های بلند) خود را بر خویش فرو افکنند. این کار برای اینکه شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند، بهتر است و خداوند همواره غفور و رحیم است.»

پوشش سابقه ای به اندازه حیات بشریت دارد و غیر از پیروان یکی از مکاتب که بر لزوم برهنه زیستی پای می فشارد همه جامعه بشریت به نوعی رعایت می کنند. V} ر.ک: مصطفوی، انسانیت

از دیدگاه اسلامی، ص ۱۲۹. V}

درباره اهمیت و فلسفه «حجاب»، اشاره به چند نکته بسیار حائز اهمیت است:

۱. T}. کاهش

خطا و خطر؛ T} مصونیت زن در برابر طمع ورزی هوس بازان از ثمرات آشکار رعایت حجاب است.

۲} T. حفظ احترام؛ T} اگر چه رعایت حجاب، از یک سو به مردان کمک می کند که به طور ناخواسته، و خارج از چارچوب ها، عواطف و احساسات خود را هزینه نکنند. اما بیش از آن به خانم ها کمک می کند که به طور ناخواسته و خارج از چارچوب ها، وسیله لذت انگاری قرار نگیرند و شخصیت و احترام آنان خدشه دار نگردد.

۳} T. نشاط و رغبت؛ T} احکام الهی بیش از آنکه به محدودیت لذت ها بیانجامد به ماندگاری لذت ها و پایداری نشاط و خوشی ها می انجامد از این رو اگر چه حجاب از یک سو برای خانم ها محدودیت است و موجب خستگی و زحمت می باشد اما از سوی دیگر اوج احساسات را سالم نگه می دارد و عاطفه ها و محبت ها را در کانون گرم خانواده متمرکز می سازد و زن و مرد را از بی تفاوتی نسبت به همدیگر در نظام خانواده نجات می دهد و این بحرانی است که هم اکنون دامنگیر جوامع غربی شده است، به طوری که در هنگامه برپایی کانون خانواده که بر اساس عشق و محبت باید تحکیم شود و مهم ترین ابزار آن میل جنسی نسبت به یکدیگر است این میل رو به افول گذاشته و بنیان خانواده ها را متزلزل ساخته است، بلکه عشق و عاطفه آن دو، در سال های قبل از ازدواج و بعد از ازدواج در میان افراد متعدد پخش شده است و تمرکز خود را از دست داده است.

از این رو «حجاب و پوشش زن»، دارای مشخصه ها و ویژگی هایی است که بعضی از آنها اشاره می شود:

T} یک. حدود و میزان پوشش: T} هر

اندازه بدن زن پوشیده تر باشد، نقش نیرومندتری در دورسازی دیدگان نظاره گر ایفا می کند. اگر نگاه های آلوده را «تیره های زهر آلود شیطان» همچنانکه در روایات آمده است {V} قال النبی صلی الله علیه وآله: النَّظَرُ سَيْهٌ مِّنْ سِهَامِ إِبْلِيسَ فَمَنْ تَرَكَهَا خَوْفًا مِّنَ اللَّهِ أَعْطَاهُ اللَّهُ إِيْمَانًا يَجِدُ حِلَاوَتَهُ فِي قَلْبِهِ. بحار، ج ۱۰۱، ص ۳۸. {V} بدانیم پوشش زن همانند قوسی است که تیرها را کمانه می کند و از اصابت آنها به هدف باز می دارد. هر اندازه حجاب کمتر رعایت شود، تیره های شیطانی بیشتر متوجه او می گردد و از آن آسیب می بیند. با توجه به این امر، چادر حجاب برتر است؛ زیرا با وجود شرایط دیگر، بیشترین پوشش و مطمئن ترین مصونیت را به همراه دارد.

T} دو. کیفیت پوشش: T پوشندگی لباس و کیفیت دوخت، بخش مهمی از حجاب را تشکیل می دهد. لباس های نازک و تنگ و بدن نما، آماج پیکان مسموم شیطان و موجب خیره شدن چشم های هرزه و آلوده است!! در مقابل لباس های مناسب و کاملاً پوشیده، مانع این نگاه های هوس آلود است.

T} سه. رنگ ها: T برخی از رنگ ها دیدگان را خیره می سازد و باعث جلب توجه می شود. و علمای دین هر چند نسبت به اصل رنگ لباس ها، تأکید چندانی ندارند؛ ولی بر این مسأله پای می فشارند که لباس نباید موجب جلب توجه شود و عواقب سوئی داشته باشد. از این رو در طول تاریخ، زنان مسلمان به میل خود، لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و بدین وسیله احساس امنیت و مصونیت بیشتری می کردند. این سنت حسنه، مورد نظر و پذیرش پیامبر (ص) و امامان (ع) نیز قرار گرفت. گفتنی است که عبا و چادر مشکی جزء لباس های مکروه به شمار

نمی رود و از آن مستثنا شده است.

T} چهار. شیوه گفت و گو و حرکت: {T حفظ وقار و متانت، همان نقشی را دارد که پوشش زن ایفا می کند و عدم رعایت آن، عواقب شومی در پی دارد. قرآن مجید یکی از صفات خوب زنان مؤمن را - که در رفتار دختران شعیب جلوه گراست - حیا و وقار می داند. V} قصص (۲۸)، آیه ۲۵. V}

باید دانست که پیدایش فحشا و فرزندان نامشروع، افزایش طلاق و از هم گسیختگی زندگی زناشویی و نا آرامی درونی و هیجان جنسی مستمر برخاسته از برهنگی و عشوہ گری زنان، همه آثار شوم بی حجابی و بی بندوباری است و این حجاب است که می تواند به خوبی مصونیت بخش باشد.

برخی به نادرستی ادعا می کنند: حجاب به معنای مقابله با برهنگی را قبول داریم؛ ولی در هیچ جای قرآن از پوشش مو سخن به میان نیامده است!! در پاسخ گفتنی است که زنان حتی قبل از نزول آیه حجاب موهای خود را می پوشاندند و مشکل تنها آشکار بودن گردن، گوش، زیر گلو و گردن آنان بود.

همان طور که مفسران بزرگ (مانند شیخ طوسی و طبرسی) فرموده اند، در گذشته دو نوع روسری برای زنان معمول بود: روسری های کوچک که آنها را «خمار» یا «مقنعه» می نامیدند و معمولاً در خانه از آن استفاده می کردند و روسری های بزرگ که مخصوص بیرون خانه به شمار می آمد. زنان با این روسری بزرگ - که جلباب خوانده می شد و از «مقنعه» بزرگ تر و از «ردا» کوچک تر است و به چادر امروزی شباهت داشت - مو و تمام بدن خود را می پوشاندند. V} درباره جلباب گفته اند: آن روسری خاصی که بانوان هنگامی که برای کاری به خارج از منزل می روند،

سر و روی خود را با آن می پوشند؛ «الجلباب خمارالمراه الذی یغطّی رأسها و وجهها اذا خرجت لحاجه» (التبیان فی تفسیر القرآن، ج ۸، ص ۳۶۱؛ مجمع البیان، ج ۸-۷، ص ۵۷۸). {V}

نزدیک ساختن جلباب {A} «يُدْنِيْنَ عَلِيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيْبِهِنَّ» {A} کنایه از پوشیدن سر و روی خود با آن است؛ {V} مجمع البیان، ص ۵۸۰؛ المیزان، ج ۱۶، ص ۳۶۱. {V} یعنی، چنان نباشد که چادر یا رو پوش های بزرگ (مانتو) تنها جنبه تشریفاتی و رسمی داشته باشد و همه پیکرشان را نپوشاند و از مصدق «کاسیات عاریات» {V} زنانی که ظاهراً پوشیده هستند، ولی در واقع برهنه اند، از رسول خداصلی الله علیه و آله روایت شده است: «صنفان من اهل النار لم أرهما قوم معهم سیاط كأذنان البقر یضربون بها الناس و نساء کاسیات عاریات، ممیلات مائلات، رؤسهن کأسنمه البخت المائله ...»: میزان الحکمه، ج ۲، ص ۲۵۹. {V} شمرده شوند! قرآن فرمان می دهد: بانوان با مراقبت، جامه را بر خود گیرند و آن را رها نکنند، تا نشان دهند اهل عفاف و وقار به شمار می آیند. از پایان آیه بر می آید که پوشش مطلوب آن است که خود به خود دورباش ایجاد می کند و هوس بازان را ناامید می سازد.

بنابراین، وظیفه پوشش اسلامی بانوان به معنای حبس و زندانی کردن و قرار دادن آنان پشت پرده و در نتیجه عدم مشارکت این گروه، در فعالیت های اجتماعی نیست. این وظیفه بدان معنا است که زن در معاشرت با مردان، بدنش را بپوشاند و به جلوه گری و خودنمایی نپردازد و مشارکتش در فعالیت ها، بر اصول انسانی و اسلامی استوار باشد.

سوال ۴۸

سوال :

ملاک مراجع معظم تقلید در مورد نحوه پوشش زنان چیست؟

جواب :

لباس پوشیدن

سابقه ای به اندازه حیات انسان دارد و جز پیروان یکی از مکاتب فکری که بر لزوم برهنه زیستی پای می فشارند، {V} مصطفوی، انسانیت از دیدگاه اسلامی، ص ۱۲۹. {V} همه افراد به نوعی آن را تجربه می کنند. این پدیده، به رغم ارتباطش با خصوصیات مختلف فردی و اجتماعی انسان، دست کم به سه نیاز وی پاسخ می دهد: ۱. حفاظت در سرما و گرما و برف و باران {V} نحل (۱۶)، آیه ۸۰. {V} حفظ عفت و شرم {V} نور (۲۴)، آیات ۳۱ و ۳۰ و ۵۹؛ احزاب (۳۳)، آیه ۵۹ و ۶۰. {V} آراستگی، زیبایی و وقار {V} اعراف (۷)، آیه ۲۶. {V} این نوشتار به بررسی معنای حجاب اسلامی و دلیل های ضرورت آن می پردازد. «حدود پوشش در اسلام» و نیز نوع پوشش هایی که پیشوایان دین سفارش یا نکوهش کرده اند، در شماره های آینده بررسی خواهد شد. {T} رابطه حجاب و پوشش اسلامی «حجاب» به معنای پرده، حاجب، پوشیدن و پنهان کردن و منع از وصول است. {V} ر. ک: راغب اصفهانی المفردات فی غرائب القرآن و قرشی، سیدعلی اکبر، قاموس قرآن. {V} این واژه تنها به معنای پوشش ظاهری یا پوشاندن زن نیست و در اصل به مفهوم پنهان کردن زن از دید مرد بیگانه است. بدین سبب، هر پوششی حجاب نیست. حجاب پوششی است که از طریق پشت پرده واقع شدن تحقق یابد؛ ولی بر خلاف تصور عموم و نیز آنچه مشهور است، آیه حجاب {V} در اصطلاح تاریخ و حدیث اسلامی، هر جا نام «آیه حجاب» آمده است مقصود این است نه آیات سوره نور که در خصوص پوشش اسلامی است. {V} در قرآن {A} «وَ إِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسَأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ...» {A}؛ {V} احزاب (۳۳)،

آیه ۵۳. {V} چون از زنان پیغمبر (ص) متاعی خواستید، از پس پرده بخواهید». درباره زنان آن حضرت و بیش تر به منظور مسائل سیاسی و اجتماعی فرود آمده است {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۷۴. {V} نه پوشش زن در مقابل نامحرم. به کارگیری کلمه «حجاب» {V} واژه حجاب هفت بار در قرآن کریم به کار رفته است؛ ولی هرگز به معنای حجاب اسلامی مصطلح نیست. {V} در خصوص پوشش زن اصطلاحی نسبتاً جدید است و همین سبب گردیده بسیاری گمان کنند اسلام خواسته است زن همیشه پشت پرده و در خانه محبوس باشد و بیرون نرود؛ {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۷۳. {V} یا مثل «ویل دوران» بگویند: «این امر خود مبنای پرده پوشی در میان مسلمانان به شمار می رود»؛ {V} ویل دوران، تاریخ تمدن، ج ۱، ص ۴۳۳ و ۴۳۴. {V} و یا مدعی شوند حجاب به وسیله ایرانیان به مسلمانان و اعراب سرایت کرده است؛ در حالی که آیات مربوط به حجاب (پوشش اسلامی زنان در مقابل نامحرمان) قبل از مسلمان شدن ایرانیان نازل شده است. در عهد جاهلیت نیز - همان طور که ویل دوران می گوید {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۲۲. {V} و کتب تفسیر شیعه و سنی تأیید می کند {V} ر.ک: تفاسیر مجمع البیان (طبرسی) و کشاف (زمخشری)، ذیل آیات ۳۳ احزاب و ۶۰ نور. {V} - اعراب چنین پوششی نداشتند و عادتشان تبرج و خودنمایی بود که اسلام آن را ممنوع ساخت: A {V} «وَلَا تَبْرُجْنَ تَبْرُجُ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى» {V; A} احزاب (۳۳)، آیه ۳۳. {V} آنچه از قدیم به ویژه نزد فقها در بحث نماز (کتاب الصلوه) و ازدواج (کتاب النکاح) رواج داشته، واژه «ستر» و «ساتر» به معنای پوشش و

وسيله پوشش زن در مقابل نامحرمان بوده است. بنابراین، وظیفه پوشش اسلامی بانوان به معنای حبس و زندانی کردن و قرار دادن آنان پشت پرده و در نتیجه عدم مشارکت این گروه عظیم در فعالیت های اجتماعی نیست. این وظیفه بدان معنا است که زن در معاشرت با مردان بدنش را بپوشاند و به جلوه گری و خودنمایی نپردازد و مشارکتش در فعالیت ها بر اصول انسانی و اسلامی استوار باشد. {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۷۳. نیز ر. ک: تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۴۰۱ - ۴۰۳ {VT} ضرورت پوشش اسلامی در قرآن T پوشش اسلامی از احکام ضروری اسلام {V} اصل قانون حجاب اسلامی، صرفاً از ضروریات فقه نیست؛ بلکه از ضروریات دین مبین است؛ چه اینکه نص صریح قرآن بر آن گواهی می دهد و تنها ظهور آیات قرآن دلیل بر آن نیست تا جای اختلاف برداشت و محل تردید باشد. {V} است و هیچ مسلمانی نمی تواند در آن تردید کند؛ زیرا هم قرآن مجید به آن تصریح کرده است و هم روایات بسیار بر وجوب آن گواهی می دهند. به همین جهت، فقیهان شیعه و سنی به اتفاق به آن فتوا داده اند. همان طور که نماز و روزه به دورانی خاص اختصاص ندارد، دستور پوشش نیز چنین است و ادعای عصری بودن آن بی دلیل و غیر کارشناسانه می نماید. خداوند متعال در آیه ۳۰ سوره نور نخست به مردان مسلمان و سپس در آیه بعد به زنان مسلمان فرمان می دهد از چشم چرانی اجتناب کنند و در رعایت پوشش بدن از نامحرمان کوشا باشند: A: «أَقْلُ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا

يَصْنَعُونَ» {A} «به مردان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه نامحرمان پوشانند. این کار برای پاکی و پاکیزگی شان بهتر است و خداوند بدانچه می کنند، آگاه است». «غَضَّ» در لغت عرب - چنان که مرحوم طبرسی در مجمع البیان {V} مجمع البیان فی تفسیر القرآن، ج ۷ - ۸، ص ۲۱۶. {V} و راغب اصفهانی در مفردات {V} المفردات فی غریب القرآن، ص ۳۶۱. {V} گفته اند - به معنای «کاستن» است و «غَضَّ بصر» یعنی کاهش دادن نگاه نه بستن چشم. البته متعلق این فعل و اینکه از چه چیز چشمان خود را فرو بندند، ذکر نشده است؛ اما با توجه به سیاق آیات، به ویژه آیه بعد، روشن می گردد مقصود آن است که خیره خیره زنان نامحرم را تماشا نکنند و از چشم چرانی {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۱۲۵ - ۱۲۸. {V} بپرهیزند. از سوی دیگر، ممکن است مقصود از «حفظ فرج» در این آیه پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به زنا و فحشا باشد؛ ولی عقیده مفسران اولیه اسلام و نیز مفاد روایات از جمله سخن امام صادق (ع) {V} تفسیر مجمع البیان، ص ۲۱۶ و ۲۱۷. {V} این است که مراد از «حفظ فرج» در همه آیات قرآن کریم پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به فحشا است؛ جز در این دو آیه که به معنای حفظ از نظر و وجوب پوشش در مقابل نامحرم است. آنگاه خداوند متعال فلسفه این آموزه را نظافت و پاکی روح می داند و بر خلاف اهل جاهلیت قدیم و جدید - مانند «برتراند راسل» که این ممنوعیت را یک نوع محرومیت و اخلاق بی منطق

و به اصطلاح «تابو» (تحریم های ترس آور رایج در میان ملل وحشی) می داند - می گوید: این پوشش به منظور طهارت روح بشر از اینکه پیوسته درباره مسائل مربوط به اسافل اعضا بیندیشد، {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۱۲۹. {V} واجب شده است. سپس در آیه بعد می فرماید: {A} «و قُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا يَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولَى الْإِرْبِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعاً أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» {A} «به زنان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه بیگانگان بپوشانند و زیور خویش را جز برای شوهران و سایر محارم آشکار نکنند، مگر آنچه پیدا است؛ و روسری های خویش را به گریبان ها اندازند تا سر و گردن و سینه و گوش ها پوشیده باشد و پاهایشان را به زمین نزنند تا آنچه از زینت پنهان می کنند، معلوم شود. ای بندگان مؤمن، همه به سوی خدا توبه کنید تا رستگار شوید». در این آیه خداوند تعالی، در خصوص پوشش بانوان، آنچه را بر مردان مؤمن لازم است، به دو شکل گسترش می دهد: ۱. پوشیدگی سر و گردن؛ ۲. پوشاندن زینت ها. «خُمُر» جمع «خِمَار» و به معنای روسری و سرپوش {V} المفردات فی غرائب القرآن، ص ۱۵۹؛ مجمع

البیان، ص ۲۱۷. {V} است. «جیوب» از واژه «جیب» به معنای قلب و سینه و گریبان است. {V} مجمع البیان، ص ۲۱۷. {V} در تفسیر مجمع البیان چنین می خوانیم: زنان مدینه اطراف روسری های خود را به پشت سر می انداختند و سینه و گردن و گوش های آنان آشکار می شد. بر اساس این آیه، موظف شدند اطراف روسری خود را به گریبان ها بیندازند تا این مواضع نیز مستور باشد. {V} همان. {V} فخر رازی یاد آور می شود: خداوند متعال با به کار گرفتن واژه های «ضرب» و «علی که مبالغه در القا را می رساند، در پی بیان لزوم پوشش کامل این نواحی است. {V} التفسیر الکبیر، ج ۲۳، ص ۱۷۹. {V} ابن عباس در تفسیر این جمله می گوید: «یعنی زن مو و سینه و دور گردن و زیر گلوی خود را پوشاند». {V} مجمع البیان، ص ۲۱۷. (قال ابن عباس: تفتی شعرها و صدرها و ترائیها و سالفها). {V} برخی ادعا می کنند، حجاب به معنای مقابله با برهنگی را قبول داریم؛ ولی در هیچ جای قرآن از پوشش مو سخن به میان نیامده است؛ نا درستی این سخن آشکار می نماید؛ زیرا، با چشم پوشی از گفتار ابن عباس و نیز شأن نزول آیه، این واقعیت که زنان مسلمان حتی قبل از نزول این آیه موهای خود را می پوشاندند و آشکار بودن گردن و گوش و زیر گلو و گردنشان تنها مشکل به شمار می آمد، تردیدناپذیر است. در آیه از رو سری سخن به میان آمده است، باید پرسید: آیا روسری جز آنچه بر سر می افکنند و موها را می پوشاند، معنایی دارد. افزون بر این، حکم میزان پوشش در روایات متعدد وارد شده است. {V} ر. ک: فیض کاشانی، تفسیر

الصافی، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱. {V} اگر قرار باشد مانند برخی از صحابه یا گروهی روشنفکر مآبان جدید فقط به قرآن اکتفا کنیم، در کشف جزئیات ضروری ترین احکام مانند رکعات نماز نیز ناکام می مانیم. در خصوص «زینت» پرسشی مهم مطرح است. آیا مفهوم آن واژه «زیور» فارسی (زینت های جدا از بدن مانند جواهرات) را نیز در بر می گیرد یا تنها آرایش های متصل به بدن، مانند سرمه و خضاب، را شامل می شود. {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۱۳۱. {V} در پاسخ باید گفت: حکم کلی آن است که خودآرایی جایز و خودنمایی در مقابل نامحرم ممنوع است. آرایش امری فطری و طبیعی است {V} علامه طباطبائی (ره) در تفسیر آیه ۳۲ سوره اعراف می فرماید: خدای متعال در این آیه زینت هایی را معرفی می کند که برای بندگان ایجاد و آنان را فطرتاً به وجود آن زینت ها و استعمال و استفاده از آنها ملهم کرده است؛ و روشن است که فطرت جز به چیزهایی که وجود و بقای انسان نیازمند آن است، الهام نمی کند. (ر. ک: المیزان، ج ۸، ص ۷۹) {V} و حسن زیبایی دوستی سرچشمه پیدایش انواع هنرها در زندگی بشر شمرده می شود. این گرایش طبیعی، افزون بر آنکه آثار مثبت روانی در دیگران پدید می آورد، به تحقق آثار گرانب های روانی در شخص آراسته نیز می انجامد. آراستن خود و پرهیز از آشفتگی و پریشانی در نظام فکری و ذوق سلیم انسان ریشه دارد. پرهیز از خودآرایی نه دلیل وارستگی از قید نفس است و نه علامت بی اعتنایی به دنیا. وضع ژولیده و آشفته و عدم مراعات تمیزی و نظافت ظاهری، خود به خود شخصت افراد را در نگاه دیگران

خوار می سازد و زبان طعن و توهین دشمن را می گشاید. {V} صبور اردوبادی، احمد، آیین بهزیستی در اسلام، ج ۱ (جنس پوشاک)، ص ۵۷. {V} بر این اساس، پوشیدن جامه زیبا، بهره گیری از مسواک و شانه، روغن زدن به مو و گیسوان، معطر بودن، انگشتر فاخر به دست کردن و سرانجام آراستن خویش هنگام عبادت و معاشرت با مردم از مستحبات مؤکد و برنامه های روزانه مسلمانان است. {V} مجلسی، محمدباقر، حلیه المتقین، ص ۳-۵ و ۱۰-۱۲ و ۹۱-۱۰۷. {V} حضرت امام حسن مجتبی (ع) بهترین جامه های خود را در نماز می پوشید و در پاسخ کسانی که سبب این کار را می پرسیدند، می فرمود: {H} «إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ وَ يُحِبُّ الْجَمَالَ فَاتَجَمَّلُ لِرَبِّي {H}» خداوند زیبا است و زیبایی را دوست دارد. پس خود را برای پروردگام زیبا می سازم. {V} مجمع البیان، ج ۴-۳، ص ۶۷۳. {V} بنا بر این، خداوند زینت و خودآرایی را نهی نمی کند؛ آنچه در شرع مقدس ممنوع شده است، تبرج و خودنمایی و تحریک و تهیج به وسیله آشکار ساختن زینت در محافل اجتماعی است؛ چنان که می فرماید: {A} «وَلَا تَبْرُحْنَ تَبْرُحِ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى {V؛ A} احزاب (۳۳)، آیه ۳۳. {V} و نیز می فرماید: {A} «وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ» {V؛ A} نور (۲۴)، آیه ۳۱. {V} این آیه زنان عرب را که معمولاً خلخال به پا می کردند و برای اینکه بفهمانند خلخال گرانها دارند، پای خود را محکم به زمین می کوفتند، از این کار نهی می کند. فقیه بزرگوار علامه مطهری می گوید: «از این دستور می توان فهمید هر چیزی که موجب جلب توجه مردان می گردد، مانند استعمال عطرهای تند و همچنین آرایش های جالب نظر در چهره،

ممنوع است. به طور کلی زن در معاشرت، نباید کاری بکند که موجب تحریک و تهییج و جلب توجه مردان نامحرم گردد. {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۱۴۶ - ۱۴۷. {V} در آیه ۳۱ سوره «نور» می فرماید: {A} «وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا» {A}. زینت های زن دو گونه است: یک نوع زینتی که مانند لباس و سرمه و انگشتر و دست بند آشکار است و پوشانیدن آن واجب نیست؛ و نوع دیگر زینتی که پنهان است مگر آنکه عمداً بخواهد آن را آشکار سازد؛ مانند گوشوار و گردن بند. پوشانیدن این نوع زینت واجب است. البته استثناهایی دارد که بعداً بیان خواهد شد. {V} ر.ک: تفسیر الصافی، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱. {V} قرآن کریم، با همین معیار، در خصوص پوشش بانوان سالمند و از کار افتاده که امید زناشویی ندارند، سهل گیری کرده، به آنها اجازه داده است روی سرها را برگیرند؛ {V} وسایل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۴۰. {V} ولی در عین حال آنها نیز اجازه خودنمایی و تهییج ندارند: {A} «وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحاً فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ» {A. V} نور (۲۴)، آیه ۶۰. {V} آیات دیگری که با صراحت کامل دستور پوشش اسلامی و فلسفه آن را بیان می کنند، چنین است: {A} «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجَكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُوراً رَحِيماً» {A}؛ «ای پیامبر! به زنان و دخترانت و به زنان مؤمنان بگو: پوشش های (روسری و چادر) خود را بر خود فروتر گیرند. این برای آنکه شناخته گردند و اذیت نشوند، نزدیک تر است؛ و خدا آمرزنده و

مهربان است. {V احزاب (۳۳)، آیه ۵۹.} با این حال، ممکن است گروهی از ارازل و اوباش به هتک حیثیت زنان مؤمن ادامه دهند. در این صورت، حاکم اسلامی وظیفه دارد با شدت تمام با این افراد بیمار دل برخورد کند. بنابراین، مسأله حفظ پوشش و عدم مزاحمت برای بانوان تنها یک توصیه اخلاقی نیست و حکمی اسلامی و حکومتی به شمار می آید: {A} «لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَ الْمُرَجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لِكُفْرِنِكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِزُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا» «مَلْعُونِينَ أَيْنَمَا ثَقِفُوا أُحْذُوا وَ قَتَلُوا تَقْتِيلًا» {A} «اگر منافقان و بیماردلان و کسانی که در شهر نگرانی به وجود می آورند، از کارهای خود دست بردارند، ما تو را علیه آن ها بر خواهیم انگیخت و تو را سخت بر آنان مسلط می کنیم تا جز مدتی اندک در همسایگی تو زندگی نکنند؛ از رحمت خدا دور گردیدند و هر کجا یافت شوند دستگیر و به سختی گشته خواهند شد.» {V همان، ۶۰ و ۶۱.} در این آیات، سه مطلب مهم قابل توجه می نماید: ۱. «جلباب» چیست و نزدیک کردن آن یعنی چه؟ ۲. «فلسفه» پوشش اسلامی ۳. «مجازات» افراد مزاحم {V مجازات این گونه افراد از نظر اسلام بسیار شدید است و بعد از ارشاد و امر به معروف و نهی از منکر، چنانچه این بیماردلان از عمل زشت خویش دست بردارند، باید از جامعه اسلامی تبعید شوند؛ (مسأله حجاب، ص ۱۶۴) و در صورت استمرار، در ردیف محاربان با حکومت اسلامی جای می گیرند و به حکم قرآن اعدام می گردند. (المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۸، ص ۳۶۱ و ۳۶۲) {VT} چه نوع پوششی توصیه شده است؟ {T}

در مفهوم جلباب اختلاف نظر وجود دارد. آنچه، با توجه به کتب لغت **۷** ر. ک: مسأله حجاب، ص ۱۵۸ و ۱۵۹؛ قاموس قرآن، ج ۲، ص ۴۱ و ۴۲. (این کتاب ها کلمات اهل لغت را ذکر کرده اند؛ مانند تعبیر به «الجلباب: القميص أو الثوب الواسع» یا «الجلباب ثوب اوسع من الخمار دون الرداء تُغَطِّي به المرأة رأسها و صدرها») **۷** و گفتار مفسران شیعه مانند علامه طباطبایی **۷** المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۱۶، ص ۳۶۱. (هو ثوب تشتمل به المرأة فيغطي جميع بدنها) **۷** و فیض کاشانی **۷** تفسیر الصافی، ج ۴، ص ۲۰۳. **۷** و اهل سنت مانند قرطبی **۷** الجامع لأحكام القرآن، ج ۱۴، ص ۱۵۶. **۷** صحیح تر به نظر می رسد، آن است که «جلباب» ملحفه و پوششی چادر مانند است نه روسری و خمار. از ابن عباس و ابن مسعود روایت شده که منظور عبا است. پس جلباب لباس گشاد و پارچه ای است که همه بدن را می پوشاند. ضمناً همان طور که مفسران بزرگ مانند شیخ طوسی و طبرسی فرموده اند، در گذشته دو نوع روسری برای زنان معمول بود: روسری های کوچک که آنها را «خمار» یا «مقنعه» می نامیدند و معمولاً در خانه از آن استفاده می کردند؛ و روسری های بزرگ که مخصوص بیرون خانه به شمار می آمد. زنان با این روسری بزرگ که جلباب خوانده می شد و از «مقنعه» بزرگ تر و از «رداء» کوچک تر است و به چادر امروزی شباهت دارد، مو و تمام بدن خود را می پوشاندند. **۷** درباره جلباب گفته اند: آن روسری خاصی که بانوان هنگامی که برای کاری به خارج از منزل می روند، سر و روی خود را با آن می پوشند؛ «الجلباب خمار المرأة الذي يغطي رأسها و وجهها

اذا خرجت لحاجه» (التبيان في تفسير القرآن، ج ۸، ص ۳۶۱؛ مجمع البيان، ج ۸ - ۷، ص ۵۷۸) {V} نزدیک ساختن جلباب {H} «يدنين عليهن من جلابيبهن» {H} - کنایه از پوشیدن چهره و سر و گردن با آن است. {V} مجمع البيان، ص ۵۸۰؛ الميزان، ج ۱۶، ص ۳۶۱. {V} یعنی چنان نباشد که چادر یا رو پوش های بزرگ (مانتو) تنها جنبه تشریفاتی و رسمی داشته باشد و همه پیکرشان را نپوشاند. زنان حق ندارند چنان چادر بپوشند که نشان دهد اهل پرهیز از معاشرت با مردان بیگانه نیستند؛ از نگاه چشم های نامحرم نمی پرهیزند و از مصادیق «کاسیات عاریات» {V} زنانی که ظاهراً پوشیده هستند ولی در واقع برهنه اند، روی عن رسول الله (ص): «صنفان من اهل النار لم أرهما قوم معهم سياط كأذناب البقر يضربون بها الناس و نساء کاسیات عاریات، ممیلات مائلات، رؤسهن كأسنمة البخت المائلة ...» (میزان الحکمه، ج ۲، ص ۲۵۹) {V} شمرده می شوند. قرآن فرمان می دهد: بانوان با مراقبت جامه شان را بر خود گیرند و آن را رها نکنند تا نشان دهد اهل عفاف و حفظ به شمار می آیند. تعلیل پایانی آیه نیز بیانگر همین امر است؛ یعنی آن پوششی مطلوب است که خود به خود دورباش ایجاد می کند و ناپاکدلان را نومید می سازد. {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۱۶۰ و ۱۶۱. {V T} چرا پوشش ضرورت دارد؟ {T} خداوند متعال درباره علت ضرورت پوشش اسلامی می فرماید: {A} «ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفَ فَلَا يُؤْذَنَ» {A}. برخی این آیه را چنین معنا کرده اند: «بدین وسیله شناخته می شوند آزادند نه کنیز؛ پس با آزار و تعقیب جوانان رو به رو نمی شوند. بنابراین، در عصر حاضر که مسأله بردگی از میان گرفته، این

حکم نیز منتفی می شود؛ ولی باید گفت: {V} آسیب شناسی حجاب، ص ۱۹. {V} ایجاد مزاحمت و آزار کنیزان نیز روا نیست. حقیقت آن است که وقتی زن پوشیده و با وقار از خانه بیرون رود و جانب عفاف و پاک دامنی را رعایت کند، فاسدان و مزاحمان جرأت هتک حیثیت او را در خود نمی یابند. بیمار دلانی که در پی شکار می گردند، فرد دارای حریم را شکاری مناسب نمی بینند. در روایات آمده است: {H} «المراه ریحانه» {V؛ H} و سائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۲۰. {V} «زن همچون ریحانه یا شاخه گلی ظریف است.» بی تردید اگر باغبان او را پاس ندارد، از دید و دست گلچین مصون نمی ماند. قرآن کریم، زنان ایده آل را که در بهشت جای دارند، به مروارید محبوب و پوشیده در صدف تشبیه می کند: {A} «كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ» {V؛ A} واقعه (۵۶)، آیه ۲۳. {V} افزون بر این، گاه آنها را به جواهرات اصیلی چون یاقوت و مرجان که جواهر فروشان در پوششی ویژه قرار می دهند تا همچون جواهرات بدلی به آسانی در دسترس این و آن قرار نگیرند و ارزش و قدرشان کاستی نپذیرد، تشبیه می کند. {V} عامری، حمیده، گستره عفاف به گسترده زندگی، کتاب زنان، شورای فرهنگی اجتماعی زنان، ش ۱۲، ص ۱۱۷. {V} بر این اساس، مرحوم علامه طباطبایی {V} المیزان، ج ۸، ص ۳۶۱. {V} همین تفسیر را بر می گیرند. استاد شهید مطهری در این باره می فرماید: «حرکات و سکنات انسان گاهی زبان دار است. گاهی وضع لباس، راه رفتن، سخن گفتن زن معنا دار است و به زبان بی زبانی می گوید: دلت را به من بده، در آرزوی من باش، مرا تعقیب کن؛ گاهی بر عکس، با زبان بی زبانی می گوید: دست تعرض از

این حریم کوتاه است. {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۱۶۳. {V} البته باید اعتراف کرد تاکنون بیشتر نوشته‌های مربوط به پوشش، نقطه نظر را بر حجاب زن معطوف کرده و کمتر به پوشش مرد توجه نموده‌اند که البته این یک امر عادی و طبیعی است چرا که زن مظهر جمال و زیبایی و مرد مظهر شیفتگی است. ولی پوشش مردان نیز در ابعاد مختلف فرهنگی، اجتماعی حائز اهمیت است. از این رو اسلام برای ثبات و پایداری جامعه درباره پوشش زن و مرد توجه بسیار نموده خداوند متعال می‌فرماید: {A} «یا بنی آدم قد انزلنا علیکم لباسا یوارى سوءاتکم و ریشا» {A} «ای فرزندان آدم! لباسی برای شما فرستادیم که اندام (عورت) شما را می‌پوشاند و مایه زینت شما است» {V} اعراف (۷)، آیه ۲۶. {V} خداوند متعال در حق مردان می‌فرماید: {A} «قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم و یحفظوا فروجهم» {V; A} نور (۲۴)، آیه ۳۰. {A; V} «به مؤمنان بگو چشم‌های خود را (از نگاه به نامحرمان) فرو گیرند و عفاف (عورت) خود را حفظ کنند». و در حق زنان نیز می‌فرماید: {A} «و قل للمؤمنات یغضضن من ابصارهنّ و یحفظن فروجهنّ» {A} «و به زنان با ایمان بگو چشم‌های خود را (از نگاه هوس‌آلود) فرو گیرند و دامان (عورت) خویش را حفظ کنند» {V} همان، آیه ۳۱. {V} در این راستا ذکر چند نکته ضروری می‌نماید: ۱. فقها فرموده‌اند زن نباید به بدن مرد نامحرم (به جز سر و صورت و گردن) نگاه کند و این حکم دلیل قطعی دارد که در جای خود بیان شده است. ۲. ممکن است نگاه زن به بدن مرد نامحرم حرام باشد ولی پوشش آن از سوی مرد واجب نباشد همان

گونه که نگاه مرد به صورت و دست های زن از روی شهوت حرام است ولی پوشش آن از سوی زن واجب نیست. ۳. مردان می توانند با لباس آستین کوتاه در مجامع عمومی نمایان گردند. اکنون این پرسش پیش می آید که اگر مردی با این وضعیت بیرون آید و بداند زنان از روی تعمد و لذت به بدنش نگاه می کنند، آیا از نظر شرعی مرتکب گناه شده؟ دو نظر در اینجا مطرح است. برخی فتوا به حرمت داده و عده ای از جواز سخن گفته اند. اصلی ترین مستند و مبنای این حکم قاعده فقهی «اعانه بر اثم» است که در فقه کاربرد فراوانی دارد. معنای قاعده این است که هر کس زمینه تحقق و پیاده شدن گناه را برای دیگری فراهم سازد. خود نیز مانند انجام دهنده ی آن گناهکار است. در مقابل برخی مراجع اظهار می دارند که آنچه حرام است «تعاون بر اثم» بوده نه «اعانه بر اثم» این دو با یکدیگر متفاوت است. «تعاون بر اثم» یعنی همکاری و شرکت چند نفر در انجام گناه به گونه ای که همگی به طور مستقیم آن را انجام دهند. به همین جهت برخی مراجع گفته اند اگر مردان با لباس آستین کوتاه بیرون آیند به قصد اینکه زنان به او نگاه کنند، شریک گناه گردیده و قاعده فقهی در حقیقت پیاده می شود. اما اگر به این انگیزه نباشد، اشکالی ندارد. و از آنجا که تشخیص انگیزه افراد مشکل است به جوانانی که در خیابان و پارک ها به بازی فوتبال مشغول بوده و یا در جاده ها به دوچرخه سواری مشغول هستند. وجوب امر به معروف محرز نمی شود. بر اساس آن چه گفته

شد فتوای مراجع درباره پوشش لباس آستین کوتاه مردان متفاوت است و هر کس باید به نظر مرجع تقلید خود عمل کند. ولی مسئولان دانشگاه ها و مدیران مدارس و... حق دارند مقرراتی را طبق مصالحی که در نظر دارند برای محدوده ی خود وضع نمایند. و شرایطی برای نوع لباس دانشجویان مقرر نمایند. و این کار به آن معنا نیست که حلالی را حرام کرده و بر خلاف نظر شرع عمل نموده اند؛ بلکه این حق برای مدیریت هر مجموعه محفوظ است. البته باید از افراط و تفریط و اعمال سلیقه های شخصی اجتناب شود. و مصالح کل مجموعه در نظر گرفته شود، و تنها به منظور ایجاد فضای سالم و آرامش روانی مجموعه حدود و مقررات تعیین گردد. در پایان توجه شما را به استفتائات برخی مراجع جلب می کنیم: امام خمینی، آیت الله فاضل و آیت الله نوری همدانی: پوشش بدن بر مرد واجب نیست هر چند بداند زنان از روی تعبد و لذت به او نگاه می کنند. {V} العروه الوثقی، حاشیه، احکام النکاح، مسئله ۵۱. {V} آیت الله خویی، آیت الله گلپایگانی، آیت الله اراکی و آیت الله وحید خراسانی: پوشش بدن بر مرد واجب نیست ولی اگر بداند زنان از روی تعبد و لذت به او نگاه می کنند پوشش آن به جز صورت، دستها، گردن و پا واجب است. {V} العروه الوثقی، حاشیه، احکام النکاح، مسئله ۵۱ و هدایه العباد، ج ۲، مسأله ۱۰۶۸ و استفتاء از محضر آیت الله وحید خراسانی. {V} آیت الله بهجت: احتیاط واجب است که مرد بدن خود را (به جز مواردی که به طور غالب باز است مانند سر و صورت) در برابر نامحرم بیوشاند هر چند کمک بر حرام نباشد.

(یعنی هر چند ندانند به او نگاه می کنند). {۷} توضیح المسائل، مسأله ۱۹۳۳ و ۱۹۳۷. {۷} مقام معظم رهبری، آیت الله مکارم: استفاده از لباس آستین کوتاه برای مردان اشکالی ندارد مگر در مواردی که بدانیم مفاسد خاصی بر آن مترتب می شود. {۷} استفتاءات، ج ۱، س ۸۳۴، آیت الله مکارم و دفتر استفتاءات مقام معظم رهبری. {۷} آیت الله تبریزی: سزاوار نیست برای مؤمن که با لباس آستین کوتاه در مجامع عمومی ظاهر شود. {۷} دفتر استفتاءات آیت الله تبریزی. {۷} آیت الله صافی: احتیاط واجب است که مرد لباس آستین دار بر تن کند در جایی که معرض نگاه زنان نامحرم است. {۷} جامع الاحکام، ج ۲، ص ۱۷۲۲. {۷} البته باید دانست اختلاف نظر مراجع پیرامون پوشش مرد در جای است که هیچ گونه مفسده ای به همراه نداشته باشد و گرنه همه اتفاق دارند چنانچه جوانان با لباس آستین کوتاه در مجامع عمومی ظاهر شوند و مفسده ای در فضای جامعه ایجاد نمایند، پوشیدن این نوع لباس ها حرام می باشد.

سوال ۴۹

سوال :

آیا ورزش سوارکاری برای بانوان از نظر شرعی منعی دارد؟

جواب :

حکم اولیه اسب سواری و یا دوچرخه و موتورسواری بانوان جواز است، ولی در صورتی که این کار زمینه ساز مفاسد اخلاقی و اجتماعی باشد، فقها آن را جایز نمی دانند و اشکال می کنند.

الف. مقام معظم رهبری می فرمایند اگر مفسده نداشته باشد و با حفظ حجاب اسلامی باشد اشکال ندارد، (استفتاء از دفتر مقام معظم رهبری).

ب. آیت الله فاضل: رانندگی، اسب سواری و دوچرخه سواری و هر کاری که باعث جلب توجه نامحرم بشود برای زن اشکال دارد _ و رانندگی اگر در عرف عادی شود و جلب توجه نامحرم نکند با حفظ حجاب کامل اسلامی اشکال ندارد، (استفتاء)

از دفتر آیت الله فاضل).

ج. آیت الله مکارم: رانندگی اگر با حفظ حجاب اسلامی باشد اشکال ندارد و دوچرخه سواری و اسب سواری اگر بین خود زنها و دور از چشم نامحرمان باشد اشکال ندارد، (استفتاء از دفتر آیت الله مکارم).

د. آیت الله تبریزی: رانندگی با حفظ حجاب اسلامی اشکال ندارد اما دوچرخه سواری و اسب سواری هم اگر دور از چشم نامحرمان و در بین خود زنها باشد اشکال ندارد.

ه. آیت الله بهجت: رانندگی اگر برای نامحرم نباشد و یا حفظ حجاب کامل اسلامی باشد اشکال ندارد اما دوچرخه سواری و اسب سواری اگر در بین خود زنها و دور از چشم نامحرمان باشد و مفسده ای هم نداشته باشد اشکال ندارد. بلکه کراهت دارد.

از فتاوی مراجع عظام تقلید روشن می گردد که نفس سوار شدن دوچرخه برای خانم ها اشکال ندارد و آنچه مورد بحث و اشکال است جلب نظر نامحرم و ایجاد مفسده است و این ملاک مختص دوچرخه سواری نیست بلکه هر کاری که موجب مفسده و تحریک دیگران باشد برای خانم ها حرام است.

سوال ۵۰

سوال :

استاد ما بد حجاب است و حجاب شرعی را رعایت نمی کند و در هنگام نوشتن مطالب روی تخته سیاه، دست و موهای سر او، بیش از اندازه ظاهر می شود ؛ تکلیف ما چیست؟

جواب :

آیات عظام امام، خامنه ای، صافی، فاضل و نوری: نگاه به او - هر چند بدون قصد لذت اشکال دارد. {V} امام، فاضل و نوری، تعلیقات علی العروه الوثقی، النکاح، م ۲۷ ؛ صافی، هدایه العباد، ج ۲، النکاح م ۲۷ و خامنه ای، استفتاء، س ۵۰۹، ۵۸۲ و ۱۳۹۹. {V}

آیهالله بهجت: نگاه به او - هر چند بدون قصد لذت جایز نیست. {V} دفتر: بهجت. {V}

آیات عظام تبریزی، سیستانی،

مکارم و وحید: در صورتی که از زنان بی باکی است که اگر او را امر به حجاب کنند، اعتنا نمی کند؛ نگاه به او - بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام اشکالی ندارد. {V} سیستانی، توضیح المسائل مراجع، م ۲۴۳۴؛ تبریزی، التعلیقہ علی منہاج الصالحین، النکاح م ۱۲۳۲؛ مکارم، استفتاءات ج ۲، س ۱۰۲۹، ۱۰۳۹ و تعلیقات علی العروہ الوثقی، النکاح، م ۲۷؛ وحید، توضیح المسائل م ۲۴۴۳. {V}

سوال ۵۱

سوال:

آیا خانم‌ها موقع نماز خواندن باید چادر داشته باشند یا اینکه با مانتو و با حجاب بدون چادر هم می‌شود نماز خواند؟ برای قرآن خواندن و دعا خواندن چطور؟ آیا بدون حجاب هم می‌شود قرآن و یا دعا خواند؟

جواب:

در این مورد توجه شما را به پرسش و پاسخی در این زمینه جلب می‌کنیم

۱۶/۵۰۰۱۶ نماز خواندن با مانتو و روسری چه حکمی دارد؟ {T} همه مراجع: {T} اگر مقدار واجب پوشش و شرایط لباس نماز گزار در آن رعایت شود، اشکال ندارد؛ هر چند نماز با چادر برای رعایت پوشش در نماز، آسان تر و بهتر است. {V} توضیح المسائل مراجع، م ۸۹۷. {V T} تبصره. {T} مقدار واجب پوشش برای زن در حال نماز، پوشاندن تمام بدن حتی موی سر به جز صورت (به مقداری که در وضو شسته می‌شود) و دست‌ها تا مچ و پاها تا مچ است. اما برای آنکه یقین کند مقدار واجب را پوشانده است، باید {V} آیت الله مکارم احتیاط واجب دارند. {V} مقداری از اطراف صورت و قدری پایین تر از مچ را هم بپوشاند.

و برای تلاوت قرآن و خواندن ادعیه و زیارات چنانچه نامحرمی در آن مکان نباشد حجاب و پوشیدن چیزی برای زنان لازم نیست.

سوال ۵۲

سوال:

اگر خواهر خانم‌های مردی زیاد رعایت حجاب را نکنند و این کار باعث تحریک فرد هم نشود، چه حکمی دارد؟

جواب:

شوهر خواهر مانند سایر نامحرمان است و زن باید در مقابل او رعایت حجاب کامل را بنمایند هر چند با عدم رعایت حجاب باعث تحریک شوهر خواهر هم نشود رعایت پوشش و حجاب کامل اسلامی واجب است.

در ارتباط با برخورد با نامحرم توجّهتان را به نکات زیر جلب می‌کنیم:

۱. اگر

ضرورتی ایجاب نمی کند حتی الامکان با نامحرم ارتباطی برقرار نشود.

۲. در صورت ضرورت و ناچارى مثل وقتى كه افراد نامحرمى مثل خواهر زن به منزل شما مى آیند يا شما به منزل آنها مى رويد گفتگو در حد متعارف و سلام و احوال پرسى اشكال ندارد. در عين حال در برخورد با نامحرم هنجارهاى شرعى زير مراعات شود.

- از گفتگوهاى تحريك كننده پرهيز شود. شوخى و خنده با نامحرم جايز نيست و اگر موجب فساد و فتنه شود قطعاً حرام است.

- از نگاه آلوده و شهوانى خوددارى شود.

- در صحبت با نامحرم به او نگاه نكنيد و به هيچ قسمتى از بدن او خيره نشويد.

- در همه احوال، خدا را ناظر بر اعمال و رفتار خود بدانيد و عفت و حيا را فراموش نكنيد.

سوال ۵۳

سوال :

حكم رعايت پوشش و حجاب اسلامى در هنگام تلاوت آيات قرآن كريم (در منزل و در مورد خانمها) چيست؟ آيا با هر پوششى مى توان آيات قرآن كريم را تلاوت كرد؟

جواب :

وبراى تلاوت قرآن و خواندن ادعیه و زیارات چنانچه نامحرمی در آن مکان نباشد حجاب و پوشیدن چیزی برای زنان لازم نیست.

سوال ۵۴

سوال :

این که می گویند زنان بد حجاب را اگر غیبت کنیم مشکلی ندارد آیا درست است؟ و آیا افرادی هستند که غیبت کردن آنها مشکلی نداشته باشد؟

جواب :

۷۰۱۷ / ۴ غیبت چیست و در چه مواردی جایز است؟ غیبت که عبارت است از بدگویی و پرده دری نسبت به حیثیت و آبروی افراد، به گونه ای که وقتی به گوششان برسد ناراحت شوند؛ در موارد خاصی جایز شمرده شده است از جمله: الف) در مقام مشورت نظیر ازدواج، ب) طرف متجاهر به فسق باشد؛ یعنی، هیچ گونه پروایی نداشته باشد که علناً به گناه و معصیتی دست بزنند، که در خصوص گناه علنی او غیبت جایز است. ج) ممکن است فردی را برای سمتی نظیر نمایندگی یا ریاست قسمتی خاص، نامزد نموده و مورد بحث قرار دهند. در اینجا انسان می تواند اگر نقطه ضعفی را اطلاع دارد که خدای ناخواسته با پیدا کردن آن سمت، به اسلام و انقلاب ضربه می زند، به مسؤولین گوشزد کند، (د) فرض بفرمایید بیماری است که نمی خواهد بعضی از اسرارش نزد طبیب فاش شود و از طرفی چاره ای نیست و طبیب برای معالجه باید بداند. در اینجا نیز می توان علی رغم خواست بیمار، پزشک معالج او را در جریان امر قرار داد. غیبت نسبت به گناهان پنهانی جایز نیست

و در نتیجه اگر شخص مبتلا به ارتکاب گناهی است که دیگران از آن خبر ندارند، ذکر آن گناه حرام است. بلی اگر در مورد خاصی احتمال منحرف شدن شخصی در اثر هم نشینی و عدم اطلاع از مفاسد وی وجود دارد، می توانیم شخص مورد نظر را از معاشرت با آن گنه کار منع کنیم. در این راستا باید کمال احتیاط را رعایت نمود؛ یعنی، در مرحله اول تنها می توانیم بگوییم که «این معاشرت به صلاح شما نیست» و حق بازگو کردن معایب و گناهان آن شخص را نداریم، پس باید این کار را مرحله به مرحله و به صورت تدریجی انجام دهیم. همچنین باید گفت غیبت در مواردی صادق است که شخص آنها را مخفی می کند و آشکار شدن آن برایش خوش آیند نیست. در صورتی که خود شخص موردی را مخفی نکرده و علنی نموده است، تنها در همان موارد یاد شده غیبت صادق نیست، ولی بهتر است کلاً از تعرض این موارد و صحبت در مورد افراد خود داری شود، زیرا که امکان لغزش وجود دارد و ممکن است کم کم به مواردی کشیده شود که غیبت محسوب می شود.

سوال ۵۵

سوال :

خانم ها باید موقع خواندن قرآن با حجاب باشند من زمانی که به رختخواب می روم یکسری از سوره ها را که حفظ می خوانم آیا ایراد دارد؟

جواب :

برای تلاوت قرآن و خواندن ادعیه و زیارات چنانچه نامحرمی در آن مکان نباشد حجاب برای زنان لازم نیست.

سوال ۵۶

سوال :

خارج شدن خانمها برای کار و تحصیل چه حکمی دارد؟ در صورتی که مجاز است تا چه حدی باید حجاب نمود؟

جواب :

در ابتدا لازم است به این نکته توجه کنیم که در اسلام پیرامون اشتغال زن دو گونه حکم وجود دارد: الف) احکام الزامی (فقهی حقوقی): این دسته از احکام مسایلی هستند که برای پاسداشت حریم عفاف و سلامت جامعه قیود خاصی را وضع می کنند و مقرر می دارند که اختلاط زن و مرد در جامعه باید با حفظ کامل موازینی چون حجاب، خودداری از انگیزه های شهوانی و امثال آن باشد. ب) احکام اخلاقی: این دسته از احکام مقرر می دارند که فعالیت زن در جامعه باید متناسب با شخصیت و کرامت واقعی زن و متناسب با حفظ رسالت مادری و در کل به گونه ای باشد که برای جامعه مفید باشد. اما اینکه در چه موقع اشتغال زن ضرورت پیدا می کند؟ مساله ای نیست که دقیقاً موارد آن را اسلام مشخص سازد بلکه ضرورت و عدم آن چیزی است که در جامعه به وجود می آید و این عرف و عقلای جامعه اند که آن را تشخیص می دهند آن گاه حکم شرعی اش را اسلام مقرر می دارد مثلاً وجود پزشک زن برای بیماری های مخصوص زنان -

که نوعاً با لمس و نگاه به نقاط مختلف بدن همراه است - برای جامعه اسلامی یک ضرورت اجتماعی در همه دوران هاست . نیز دارا بودن آموزگار زن برای دختران یک ضرورت است و ضرورت آن روشن است ولی در بسیاری از مشاغل دیگر چنین ضرورتی وجود ندارد . در ضمن این نکته نیز نباید فراموش شود که اسلام کار زن در جامعه را مقید به ضرورت نساخته است بلکه قیود آن در همان دو جنبه فوق الذکر می باشد. {T} حجاب و فعالیت های اجتماعی زنان: {T}

تجربه انقلاب اسلامی اثبات کرد که به هیچ وجه، حجاب محدودیت نیست و نه تنها هیچ منافاتی با پیشرفت زنان در عرصه های مختلف ندارد؛ بلکه عاملی مثبت در مصونیت و حفظ کرامت و شخصیت زنان است. حضور زنان بعد از پیروزی انقلاب اسلامی در همه صحنه های اجتماعی، اقتصادی، حماسی، سیاسی، علمی، هنری، حقوقی، قانون گذاری و بسیاری صحنه های دیگر با پوشش دینی، نشان داد که حجاب، کمترین رکودی در فعالیت های اجتماعی زن پدید نمی آورد؛ بلکه خودنمایی و بی حجابی است که زن را به حواس پرتی و رکود می کشاند و فرصت گران بهای او را برای ترین و خودآرایی هدر می دهد و پس از خروج از منزل نیز او را به نمایش تن و حفظ آرایش وا می دارد و به نمایاندن جاذبه های زنانگی خود، فعالیت های مردان را با رکود رو به رو می سازد!! به علاوه آثار بسیار مخربی بر فرهنگ، نهاد خانواده و آینده جامعه انسانی به دنبال دارد. بنابراین این حجاب نیست که باعث رکود می شود؛ بلکه برعکس بی حجابی است که سبب رکود فعالیت های هر دو قشر زن و

مرد خواهد شد. {V}نگاهی گذرا به شبهات حقوقی پیرامون مسائل زنان، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما، ۱۳۸۰، ص ۲۵۰ {V}

علاوه بر اینکه حجاب یکی از احکام و ضرورت های دین مبین اسلام است. ۱.

سوال ۵۷

سوال :

در حالی که می دانیم مردان فامیل و آشنا، فیلم ما را مشاهده می کنند؛ آیا بر ما (زنان) جایز است بدون حجاب در مقابل فیلم بردار ظاهر شویم؟

جواب :

همه مراجع: خیر، باید حجاب خود را رعایت کنید. {V} مکارم، استفتاءات، ج ۱ س ۷۹۸ و ۸۳۸؛ امام، استفتاءات، ج ۳، (احکام حجاب)، س ۱۵؛ فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۳۲ و ۱۷۳۰؛ دفتر: بهجت، وحید، خامنه ای، صافی، سیستانی، تبریزی و نوری. {V}

سوال ۵۸

سوال :

حجاب دختری که مادرش ازدواج کرده و با ناپدری زندگی می کند چگونه است؟ اگر از همان اول ازدواجشان بدون روسری بوده برای جبران چه باید بکند؟

جواب :

اگر (شخصی) زنی را عقد و با نزدیکی نماید، دختر و نوه دختری و پسری آن زن هر چه پایین روند، چه در وقت عقد باشند یا بعدا به دنیا بیایند، به آن مرد محرم می شوند، لذا حجاب بر آن دختر که در اصطلاح ربیبه گفته می شود نیست. (توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۴۶۴، مسأله ۲۳۸۶)

سوال ۵۹

سوال :

دختری هستم که به تازگی نامزد (صیغه محرمیت) کردم می خوام بدونم حدودها (حجاب) باید چقدر باشه؟ من به باباش محرمم؟ نامزدم به مامانم محرمه؟

جواب :

اگر منظور شما از نامزدی ازدواج است (یعنی صیغه عقد موقت یا دائم خوانده شده است)، بلی پدر همسر شما به شما و مادر شما به همسر شما محرم است

از بستگان شوهر، پدر و پدر بزرگ های او محرمند و سایر بستگان او (برادر و برادرزاده شوهر، عمو و دایی شوهر و...) نامحرم هستند و از بستگان زن، مادر زن و مادر بزرگ های او به شوهر او محرمند.

از نظر شرعی صیغه موقت مانند عقد دائم است. اما از جهت عرفی و اجتماعی خوب است، روابط خاص زناشویی به بعد از عروسی موقوف شود.

سوال ۶۰

سوال :

آیا پوشیدن لباس و کفش روشن پای خانم ها زیر چادر اشکالی دارد؟

جواب :

T} همه مراجع: {T} اگر باعث جلب توجه نامحرم و مفسده نشود، اشکال ندارد. {V} آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۱، س ۴۸۵؛ امام خمینی، استفتاءات، ج ۳، (احکام حجاب)، س ۲۷؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۵۲؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۲، س ۱۳۲۹؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۷۲۹ و ۱۷۳۰؛ آیت الله خامنه ای اجوبه الاستفتاءات، س ۱۳۶۳ و ۱۳۶۶؛ آیت الله تبریزی، استفتاءات، س ۱۵۹۰؛ آیت الله سیستانی، sistani.org، (حجاب)، س ۵؛ دفتر: آیت الله وحید و آیت الله بهجت، {V T} تبصره. {T} اگر لباس به گونه ای باشد که زینت محسوب شود، پوشاندن آن واجب است.

سوال ۶۱

سوال :

آیا پوشیدن لباس هایی با رنگ روشن - نه به قصد جذب نگاه مرد نامحرم - حرام است؟

جواب :

T} همه مراجع: {T اگر باعث جلب توجه نامحرم و مفسده نشود، اشکال ندارد. V} آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۱، س ۴۸۵؛ امام خمینی، استفتاءات، ج ۳، (احکام حجاب)، س ۲۷؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۵۲؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۲، س ۱۳۲۹؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۷۲۹ و ۱۷۳۰؛ آیت الله خامنه ای اجوبه الاستفتاءات، س ۱۳۶۳ و ۱۳۶۶؛ آیت الله تبریزی، استفتاءات، س ۱۵۹۰؛ آیت الله سیستانی، sistani.org، (حجاب)، س ۵؛ دفتر: آیت الله وحید و آیت الله بهجت. {V T} تبصره. {T اگر لباس به گونه ای باشد که زینت محسوب شود، پوشاندن آن واجب است.

سوال ۶۲

سوال :

پوشیدن لباس های تنگ و تحریک کننده - که برجستگی های بدن زن در آن پیدا است - چه حکمی دارد؟

جواب :

T} همه مراجع: {T پوشیدن این نوع لباس ها (در فرض مذکور) جایز نیست و باید آنان را با چادر یا مانتوی مناسب و گشاد بپوشاند. V} آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۵۳ و ۱۵۶؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۷۲۹؛ آیت الله سیستانی، sistani.org، (حجاب)، س ۵؛ امام خمینی، استفتاءات، ج ۳، (احکام حجاب)، س ۲۷؛ آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۱، س ۴۸۵؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۰۸؛ آیت الله خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۱۳۶۴ و ۱۳۶۷؛ آیت الله تبریزی، استفتاءات، س ۱۵۹۰؛ دفتر: آیت الله وحید و آیت الله بهجت. {V}

سوال ۶۳

سوال :

من با خانواده شوهرم مشترک زندگی می کنم و دارای دو برادر شوهر هستم که بزرگ می باشند آیا می توانم با آنها صیغه محرمیت بخوانم و جلوی آنها بلوز و شلوار می کردم ولی لباس هایم گشاده می باشد آیا باید حتما دامن بیوشم یا اشکالی ندارد لطفا توضیح دهید؟

جواب :

شما که شوهر دارید ازدواج چه دائم و چه موقت با برادر شوهر حرام است مطلقا و شما باید در برابر آنان حجاب شرعی خود را رعایت کنید حجاب می تواند مانتو نیز باشد ولی باید از لباس های زینتی اجتناب کنید

سوال ۶۴

سوال :

لطفا بفرمایید وظیفه ما درباره شرکت در جلسات و مراسم های خانوادگی مثل مهمانی و عروسی که در آن خانم ها مقابل نامحرم حجاب خود را رعایت نمی کنند و به سایر شؤونات اسلامی بی توجه اند چیست؟ (مخصوصا اگر خانواده شوهر باشند و امر به معروف را حمل بر مسائل دیگر و دخالت بدانند).

جواب :

اگر خود شما در این مجالس مرتکب معصیت نمی شوید و می توانید حجاب خود را رعایت کنید رفتن مانعی ندارد و با وجود شرایط با بیان متین و آرام نهی از منکر هم بنماید و اگر شرایط امر به معروف فراهم نبود حضور شما با حجاب کامل در آنها تأثیر خواهد گذاشت. انشاءالله. اما اگر خود شما هم دچار گناه می شوید و صدق شرکت در مجلس معصیت کند، رفتن جایز نیست.

سوال ۶۵

سوال :

تدریس در کلاس هایی که خانم های بدحجاب حضور دارند چه حکمی دارد؟

جواب :

در فرض مسئله یا باید از تدریس به خانم هایی که رعایت حجاب کامل را نمی کنند خودداری کنید و یا باید از آنها بخواهید که حجاب اسلامی را رعایت نمایند و الا دچار مفسده و گناه خواهید شد و اگر با متانت و ملایمت تذکر دهید رعایت خواهند کرد. همچنین از نگاه به غیر از گردی صورت و دست ها تا مچ اجتناب نمائید البته نگاه کردن به صورت و دست ها نیز در صورتی جایز است که بدون قصد لذت و شهوت باشد و صحبت نیز باید پیرامون مسائل درسی باشد.

در نگاه استاد و دانشجوی نامحرم و یا دانشجویان دختر و پسر همان امور کلی در نگاه دو نامحرم باید

رعایت شود. یعنی دیدن قرص صورت و دست ها تا میج بدون قصد ریبه و تلذذ اشکال ندارد. همچنین گفتگوهای معمولی و متعارف تا آنجا که به شکستن حریم احکام الهی منجر نشود اشکالی ندارد. روشن است که هر فرد خود بهتر می تواند تشخیص دهد که کجا از مرز فراتر رفته است. «بل الانسان علی نفسه بصیره؛ آدمی بر نفس خود آگاه و بیناست»، (قیامت، آیه ۱۴).

در برخورد و گفت و گو هنجارهای شرعی زیر رعایت شود:

۱- قصد تلذذ و ریبه در کار نباشد.

۲- از گفت و گوهای تحریک کننده اخلاقی پرهیز شود.

۳- از نگاه های آلوده خودداری شود.

۴- حجاب شرعی رعایت گردد.

۵- دو نفر نامحرم در محیط بسته تنها نمانند.

سوال ۶۶

سوال :

اگر یک بازیگر زن نقش زنی بدحجاب را در یک فیلم داشته باشد آیا می تواند در آن نقش بازی کند یا اینکه نباید آن نقش را قبول کند؟

جواب :

در مورد سوال که ایفای نقش موجب عدم رعایت حجاب کامل در مقابل نامحرم می باشد ، بازی کردن جایز نیست

سوال ۶۷

سوال :

من دختری ۱۳ ساله هستم و علاقه شدیدی به پوشیه زدن دارم. مادرم زیاد راضی نیست. با توجه به اینکه پوشیه مستحب است اگر من اصرار به پوشیه زدن کنم گناه دارد؟

جواب :

آنچه بر زن مسلمان واجب است حفظ حجاب کامل می باشد و به نظر اکثر مراجع پوشاندن گردی صورت به قدری که در وضو شسته می شود و دست ها تا میج اگر زینت نداشته باشد و هدف نشان دادن به نامحرم و قصد لذت نباشد لازم نیست. گفتنی است زدن پوشه واجب نیست و هیچ مرجعی تا آنجا که ما می دانیم آن را واجب ندانسته است فقط همانطوری که گفته شد آنچه بر زن واجب است حفظ کامل حجاب و اجتناب از نامحرم است. گفتنی است اطاعت از پدر و مادر درجایی که با حق خدا مواجه باشد (یعنی در واجبات و محرمات) لازم نیست اما در مستحبات اگر موجب اذیت آنها شود باید ترک شود

سوال ۶۸

سوال :

آیا ائمه به ما نامحرم هستند؟ مثلاً امام زمان (عج) که همه جا حاضر هستند و از دسته بندگان و آدمیان میباشند ما را میبینند؟ اگر حجاب نداشته باشیم... در خانه، حمام یا هر جای دیگه...

جواب :

امامان معصوم (ع) در احکام دینی (قوانین و مقررات شرعی)، با همه انسان ها برابر هستند و هیچ فرقی با دیگران در آنها ندارند و حلال و حرام ها، متوجه آنها نیز هست؛ پس در حکم محرم و نامحرم تفاوتی با پیروان خود ندارند و همانند آنها عمل می کنند. امارعایت حجاب برای خانم ها در حضور نامحرم واجب است ولی در جائی که در ظاهر کسی را نمی

بینند لازم نیست البته در حال نماز اگر چه در اطاق تنها هم باشند باید تمام بدن و سر و موهای خود را بپوشانند.

سوال ۶۹

سوال :

می خواستم بدانم حکم زدن پوشیه در حال حاضر چیست؟ ما در این زمینه چه وظیفه ای داریم؟ آیا دستوری در این رابطه از سوی اولیای دین به ما رسیده است؟ با توجه به این که حضرت زهرا(س) و دختران ایشان از معجز استفاده می کردند حالا ما چگونه باید حجاب خود را رعایت کنیم؟ از اینکه به سوالات ما جوانها بها می دهید و از روی هم جمع شدن آنها جلوگیری می کنید کمال تشکر را دارم.

جواب :

آنچه بر زن مسلمان واجب است حفظ حجاب کامل می باشد و به نظر اکثر مراجع پوشاندن گردی صورت به قدری که در وضو شسته می شود و دست ها تا مچ اگر زینت نداشته باشد و هدف نشان دادن به نامحرم و قصد لذت نباشد لازم نیست. زدن پوشه هم واجب نیست و هیچ مرجعی تا آنجا که ما می دانیم آن را واجب ندانسته است فقط برخی از مراجع مانند آیت الله صافی احتیاط واجب می کنند که زن همه صورت خود را باز نگذارد بلکه بنحو محدودتر رو بگیرد که زیبایی های صورت معین نشود. بلی صورت آرایش کرده باید از نا محرم پوشانده شود.

سوال ۷۰

سوال :

من ۶ ساله بودم و دختر عمویم ۴ ساله که زن عمویم با اجازه پدر بزرگ پدریمان ما را به عقد هم در آورد (ازدواج موقت) الان که بزرگ شده ام زن عمویم جلوی من حجاب را رعایت نمی کند آیا اشکالی ندارد؟ الان می توانم بدون اذن عمویم با دختر عمویم صیغه موقت بخوانم یا نه؟

جواب :

مرد با مادر زن سابق خود هم محرم است.

از آنجایی که دختر عموی شما هنوز باکره هست

باز هم نیاز به اجازه پدر دارد

آیا در ازدواج با دختر باکره، اجازه پدر یا جد پدری واجب است و اگر بدون اجازه عقد بخوانند، عقدشان باطل است.؟

T {آیات عظام امام خمینی و آیت الله سیستانی و آیت الله نوری و آیت الله تبریزی: } T آری، باید با اجازه پدر یا جد پدری دختر باشد و بدون اجازه او عقد باطل است. V {آیت الله سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۲، النکاح، م ۷۰؛ امام، استفتاءات، ج ۳، اولیاء العقد، س ۴ و ۲۷؛ دفتر: آیت الله نوری. آیت الله تبریزی، استفتانات ص ۱۵۴۷ و ۱۵۱۲ و ۱۵۵۶. V}

T {آیات عظام خامنه ای، صافی، مکارم و وحید: } T بنا بر احتیاط واجب، باید با اجازه او باشد و اگر بدون اجازه عقد بخوانند بنا بر احتیاط واجب عقد باطل است. V {آیت الله خامنه ای، استفتاء، س ۷۹۸؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۴۳۸؛ آیت الله مکارم، تعلیقات علی العروه، اولیاء العقد، م ۲، آیت الله وحید، منهاج الصالحین، ج ۳، م ۱۲۳۷؛ دفتر آیت الله صافی. V}

T {آیات عظام بهجت و فاضل لنکرانی: از نظر تکلیفی احتیاط واجب آن است که با اجازه پدر یا جد پدری باشد، ولی اگر بدون اجازه عقد بخوانند، عقد باطل نیست. آیت الله بهجت، توضیح المسائل، م ۱۸۹۱؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۴۳۸؛ آیت الله مکارم، تعلیقات علی العروه، اولیاء العقد، م

سوال ۷۱

سوال :

امروزه شاهد هستیم که حتی در میان خانواده های مذهبی تقاضای کشف حجاب از سوی خانواده پسر و قبول این تقاضا از سوی دختر در مراسم خواستگاری امری شایع و رایج شده است، لطفا حدود این اجازه را تشریح بفرمایید آیا یک دختر می تواند برای هر پسری که به خواستگاری اش می آید مو و

بدن خود را به نمایش بگذارد؟

جواب :

T {امام خمینی و آیت الله خامنه ای: T} با رعایت شرایط خاص خواستگاری، می تواند به تمام بدن دختر نگاه کند، هر چند احتیاط مستحب است که تنها به دست و صورت و پاها، مو و مقداری از بدن (مانند گردن و بالای سینه) اکتفا کند. در صورت نگاه به تمام بدن، احتیاط مستحب

است که از پشت لباس نازک ببیند. V {امام خمینی، تحریر الوسیله، ج ۲، النکاح، م ۲۸ و آیت الله خامنه ای، استفتاء، س ۵۲۵. V}

T {آیت الله نوری: T} می تواند به دست و صورت، پاها، مو و مقداری از بدن (مانند گردن و بالای سینه) دختر نگاه کند و اگر نتواند از خصوصیات سایر بدن از روی لباس آگاهی پیدا کند، نگاه به تمام بدن جایز است. V {آیت الله نوری، تعلیقات علی العروه، النکاح، م ۲۶. V}

T {آیات عظام بهجت، تبریزی، سیستانی و مکارم: T} تنها می تواند به دست و صورت، پاها، مو و مقداری از بدن (مانند گردن و بالای سینه) دختر نگاه کند. V {آیت الله مکارم، تعلیقات علی العروه، النکاح، م ۲۶؛ آیت الله سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۲، النکاح، م ۲۸؛ آیت الله تبریزی، استفتاءات، س ۱۵۸۰؛ آیت الله بهجت، توضیح المسائل، م ۱۹۴۴. V}

T {آیت الله فاضل: T} می تواند به تمام بدن دختر نگاه کند؛ هر چند احتیاط مستحب است که تنها به دست و صورت پاها، مو و مقداری از بدن (مانند گردن و بالای سینه) اکتفا کند. V {آیت الله فاضل، تعلیقات علی العروه، ج ۲، النکاح، م ۲۶. V}

T {آیت الله صافی: T} با رعایت شرایط یاد شده، بنابر احتیاط واجب تنها به صورت و دست ها تا مچ اکتفا کند. V {آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۷۰۹. V} شرایطی که مرد می تواند

به سرگردن و... خواستگار خود- که در بالا به آنها اشاره شد- نگاه کند:

۱. به قصد لذت و ریه نباشد (هر چند بدانند با نگاه لذت قهری پیدا شود)؛ ۲. برای آگاهی از وضع جسمانی دختر باشد (پس اگر از حال او آگاه است، نگاه به او جایز نیست)؛ ۳. مانعی از ازدواج در میان نباشد (مثلاً دختر شوهر نداشته باشد)؛ ۴. احتمال بدهد دختر او را رد نمی کند. ۷} آیت الله خامنه ای، استفتاء، س ۵۲۵؛ آیت الله سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۲، النکاح، م ۲۸؛ امام خمینی، آیت الله فاضل، آیت الله نوری، آیت الله مکارم، تعلیقات علی العروه، النکاح، م ۲۶؛ آیت الله بهجت، توضیح المسائل، م ۱۹۴۴؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۷۰۹ و دفتر آیت الله تبریزی. ۷}

سوال ۲۲

سوال :

پوشش کف و روی پا و نیز کف و پشت دست برای زنان در برابر مردان غریبه چیست؟ پوشش کف و روی پا و نیز کف و پشت دست برای زنان در نماز چیست؟

جواب :

فتاوی مراجع تقلید در زمینه پوشش بانوان در حال نماز و غیر نماز به شرح ذیل است و مقلد باید طبق فتاوی مراجع تقلید خود عمل کند. پرسش: آیا پوشاندن پشت و روی پا در مقابل نامحرم واجب است؟ پاسخ: T} همه مراجع (به جز آیت الله تبریزی و آیت الله مکارم): T} آری، باید آن را از نامحرم بپوشاند. ۷} آیت الله سیستانی، sistani.org، (حجاب)، س ۳؛ آیت الله تبریزی، صراط النجاه، ج ۱، س ۸۷۸؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۰۶؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۹۶؛ آیت الله خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۴۳۸؛ دفتر آیات عظام نوری، وحید، بهجت و امام خمینی. ۷T} آیت الله مکارم: T}

خیر، واجب نیست؛ ولی بهتر آن است که بیوشاند. {V} دفتر آیت الله مکارم {VT} آیت الله تبریزی: {T} پوشاندن زیر چانه واجب است؛ ولی پوشاندن روی پا تا میج بنا بر احتیاط واجب است. {V} آیت الله تبریزی، صراط‌النجاه، ج ۵، س ۱۲۷۵ و استفتاءات، س ۱۶۱۴. {VT} تبصره. {T} لازم نیست پشت و روی پا به وسیله جوراب پوشانده شود؛ بلکه اگر به وسیله چادر و مانند آن نیز پوشانده شود، کافی است. پرسش: اگر در اتاق، مرد نامحرم باشد؛ آیا پوشاندن روی پا هنگام نماز واجب است؟ پاسخ: {T} همه مراجع (به جز آیت الله تبریزی و آیت الله مکارم): {T} آری، باید آن را از نامحرم بیوشاند. {V} آیت الله سیستانی، sistani.org، (حجاب)، س ۳؛ آیت الله تبریزی، صراط‌النجاه، ج ۱، س ۸۷۸؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۰۶؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۹۶؛ آیت الله خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۴۳۸؛ دفتر آیات عظام نوری، وحید، بهجت و امام خمینی. {VT} آیت الله مکارم: {T} خیر، واجب نیست؛ ولی بهتر آن است که بیوشاند. {V} دفتر مکارم {VT} آیت الله تبریزی: {T} پوشاندن زیر چانه واجب است؛ ولی پوشاندن روی پا تا میج بنا بر احتیاط واجب است. {V} آیت الله تبریزی، صراط‌النجاه، ج ۵، س ۱۲۷۵ و استفتاءات، س ۱۶۱۴. {VT} تبصره. {T} لازم نیست پشت و روی پا به وسیله جوراب پوشانده شود؛ بلکه اگر به وسیله چادر و مانند آن نیز پوشانده شود، کافی است. تبصره. در حکم یاد شده تفاوتی بین چند روز متوالی و غیر آن نیست و نیز تفاوتی ندارد که مفسده ای در بین باشد یا نه. اگر در اتاق، مرد نامحرم نباشد؛ آیا پوشاندن روی پا هنگام نماز واجب است؟ در این صورت پوشاندن رو و کف پا در نماز واجب نیست.

پوشاندن گردی صورت و دست ها تا مچ برای زن در برابر نامحرم واجب نیست ولی به غیر از آن باید تمام بدن خود را بپوشاند.

سوال ۷۳

سوال :

آیا پوشیدن کف پا و روی پا برای زنان واجب است؟

جواب :

فتاوی مراجع تقلید در زمیة پوشش بانوان در حال نماز و غیر نماز به شرح ذیل است و مقلد باید طبق فتاوی مراجع تقلید خود عمل کند. پرسش: آیا پوشاندن پشت و روی پا در مقابل نامحرم واجب است؟ پاسخ: T {همه مراجع (به جز آیت الله تبریزی و آیت الله مکارم): T آری، باید آن را از نامحرم بپوشاند. V {آیت الله سیستانی، sistani.org، (حجاب)، س ۳؛ آیت الله تبریزی، صراطالنجاه، ج ۱، س ۸۷۸؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۰۶؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۹۶؛ آیت الله خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۴۳۸؛ دفتر آیات عظام نوری، وحید، بهجت و امام خمینی. {VT} آیت الله مکارم: T خیر، واجب نیست؛ ولی بهتر آن است که بپوشاند. V {دفتر آیت الله مکارم VT} آیت الله تبریزی: T پوشاندن زیر چانه واجب است؛ ولی پوشاندن روی پا تا مچ بنا بر احتیاط واجب است. V {آیت الله تبریزی، صراطالنجاه، ج ۵، س ۱۲۷۵ و استفتاءات، س ۱۶۱۴. {VT} تبصره. T لازم نیست پشت و روی پا به وسیله جوراب پوشانده شود؛ بلکه اگر به وسیله چادر و مانند آن نیز پوشانده شود، کافی است. پرسش: اگر در اتاق، مرد نامحرم باشد؛ آیا پوشاندن روی پا هنگام نماز واجب است؟ پاسخ: T {همه مراجع (به جز آیت الله تبریزی و آیت الله مکارم): T آری، باید آن را از نامحرم بپوشاند. V {آیت الله سیستانی، sistani.org، (حجاب)، س ۳؛ آیت الله تبریزی، صراطالنجاه، ج ۱، س ۸۷۸؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۰۶؛ آیت الله

صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۹۶؛ آیت الله خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۴۳۸؛ دفتر آیات عظام نوری، وحید، بهجت و امام خمینی. {VT} آیت الله مکارم: {T} خیر، واجب نیست؛ ولی بهتر آن است که بپوشاند. {V} دفتر مکارم {VT} آیت الله تبریزی: {T} پوشاندن زیر چانه واجب است؛ ولی پوشاندن روی پا تا مچ بنابر احتیاط واجب است. {V} آیت الله تبریزی، صراط‌النجاه، ج ۵، س ۱۲۷۵ و استفتاءات، س ۱۶۱۴. {VT} تبصره. {T} لازم نیست پشت و روی پا به وسیله جوراب پوشانده شود؛ بلکه اگر به وسیله چادر و مانند آن نیز پوشانده شود، کافی است. تبصره. در حکم یاد شده تفاوتی بین چند روز متوالی و غیر آن نیست و نیز تفاوتی ندارد که مفسده ای در بین باشد یا نه. اگر در اتاق، مرد نامحرم نباشد؛ آیا پوشاندن روی پا هنگام نماز واجب است؟ در این صورت پوشاندن رو و کف پا در نماز واجب نیست.

پوشاندن گردی صورت و دست ها تا مچ برای زن در برابر نامحرم واجب نیست ولی به غیر از آن باید تمام بدن خود را بپوشاند.

سوال ۷۴

سوال:

اگر مرد مسلمان شد ارتباط زن با فامیل همسر که زرتشت هستند چه حکمی دارد؟

جواب:

زردتشتیان اهل کتاب هستند و نجاست ذاتی آنها معلوم نیست و به نظر ما آنها محکوم به طهارت ذاتی هستند و معاشرت با آنها با رعایت ضوابط و اخلاق اسلامی اشکال ندارد البته سعی کنید با معاشرت تحت تأثیر اعتقادات و فرهنگ آنها قرار نگیرید ضمناً زن بطور کلی در ارتباط با نا محرم اعم از اینکه مسلمان باشند یا غیر مسلمان باید رعایت حجاب کامل اسلامی را بنمایند {V} (ترجمه اجوبه الاستفتاءات، ج ۱، س ۳۳۲ و ۳۴۰).

سوال ۷۵

سوال:

آیا سر یک سفره نشستن محرم و نامحرم حرام است؟ در این مورد افرادی مثل خواهر زن، برادر شوهر، شوهر خاله و ... با دیگر افراد فرقی ندارند؟

جواب:

نشستن سر سفره ای که نامحرم هست با رعایت پوشش و حجاب کامل و پرهیز از شوخی و خنده و حرکات محرک، اشکالی ندارد، هرچند بهتر است تا جایی که محذوریت در کار نیست، از همسفره شدن با نامحرم پرهیز کرد. لازم به ذکر است که خواهر زن، برادر شوهر، شوهر خاله، شوهر عمه و مانند سایر نامحرمان هستند و باید در ارتباط با آنها موازین شرعی رعایت شود.

سوال ۷۶

سوال:

حدود پوشش در نماز چه اندازه است (پوشیدن جوراب واجب است) استفاده از زیورآلات در نماز چگونه؟

جواب:

فتاوی مراجع تقلید در زمینه پوشش بانوان در حال نماز و غیر نماز به شرح ذیل است و مقلد باید طبق فتاوی مراجع تقلید خود عمل کند. پرسش: آیا پوشاندن پشت و روی پا در مقابل نامحرم واجب است؟ پاسخ: {T} همه مراجع (به جز آیت الله تبریزی و آیت الله مکارم): {T} آری، باید آن را از نامحرم بپوشاند. {V} آیت الله سیستانی، sistani.org، (حجاب)، س ۳؛ آیت الله تبریزی، صراط‌النجاه، ج ۱، س ۸۷۸؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۰۶؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۹۶؛ آیت الله خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۴۳۸؛ دفتر آیات عظام نوری، وحید، بهجت و امام خمینی. {VT} آیت الله مکارم: {T} خیر، واجب نیست؛ ولی بهتر آن است که بپوشاند. {V} دفتر آیت الله مکارم {VT} آیت الله تبریزی: {T} پوشاندن زیر چانه واجب است؛ ولی پوشاندن روی پا تا مچ بنابر احتیاط واجب است. {V} آیت الله تبریزی، صراط‌النجاه، ج ۵، س ۱۲۷۵ و استفتاءات، س ۱۶۱۴. {V}

T} تبصره. {T لازم نیست پشت و روی پا به وسیله جوراب پوشانده شود؛ بلکه اگر به وسیله چادر و مانند آن نیز پوشانده شود، کافی است. پرسش: اگر در اتاق، مرد نامحرم باشد؛ آیا پوشاندن روی پا هنگام نماز واجب است؟ پاسخ: T} همه مراجع (به جز آیت الله تبریزی و آیت الله مکارم): {T آری، باید آن را از نامحرم بپوشاند. V} آیت الله سیستانی، sistani.org، (حجاب)، س ۳؛ آیت الله تبریزی، صراطالنجاه، ج ۱، س ۸۷۸؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۰۶؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۹۶؛ آیت الله خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۴۳۸؛ دفتر آیات عظام نوری، وحید، بهجت و امام خمینی. {VT} آیت الله مکارم: {T خیر، واجب نیست؛ ولی بهتر آن است که بپوشاند. V} دفتر مکارم {VT} آیت الله تبریزی: {T پوشاندن زیر چانه واجب است؛ ولی پوشاندن روی پا تا میج بنا بر احتیاط واجب است. V} آیت الله تبریزی، صراطالنجاه، ج ۵، س ۱۲۷۵ و استفتاءات، س ۱۶۱۴. {VT} تبصره. {T لازم نیست پشت و روی پا به وسیله جوراب پوشانده شود؛ بلکه اگر به وسیله چادر و مانند آن نیز پوشانده شود، کافی است. تبصره. در حکم یاد شده تفاوتی بین چند روز متوالی و غیر آن نیست و نیز تفاوتی ندارد که مفسده ای در بین باشد یا نه. اگر در اتاق، مرد نامحرم نباشد؛ آیا پوشاندن روی پا هنگام نماز واجب است؟ در این صورت پوشاندن رو و کف پا در نماز واجب نیست.

آیا زن باید در هنگام نماز زیور آلات خود را بپوشاند؟ T} همه مراجع: {T خیر، پوشاندن آن هنگام نماز واجب نیست؛ ولی پوشاندن بدن واجب است. V} العروه الوثقی، ج ۱، فی الستر و الساتر، م ۴. V}

T} همه مراجع: {T اگر مرد نامحرم او را نمی بیند،

پوشاندن چهره آرایش کرده و زیور آلات در نماز واجب نیست. {V} العروه الوثقی، ج ۱، فی الستر و الساتر، م ۵. {V}

سوال ۷۷

سوال :

برای زنان بهتر است در نماز جماعت شرکت بکنند یا خیر؟

جواب :

شرکت دختران و زنان در نماز جماعت واجب نیست؛ بلکه در روایات آمده است که زن اگر نمازش را در خانه بخواند بهتر است ولی اگر با حفظ حجاب کامل و شئون اسلامی در نماز جماعت حضور پیدا کرد اشکال ندارد و نمازش صحیح است.

سوال ۷۸

سوال :

حکم نماز جماعت برای خانمها چیست؟ آیا حضرت زهرا(س) نماز را به جماعت می خواندند؟

جواب :

در روایات آمده که زن اگر نمازش را در خانه بخواند بهتر است ولی اگر با حفظ حجاب کامل و شئون اسلامی در نماز جماعت و جمعه حضور پیدا کرد اشکال ندارد و نمازش صحیح است. ولی مدرکی دال بر این که حضرت زهرا (ع) در مسجد برای جماعت حضور پیدا می کرده بنظر ما نرسیده (

سوال ۷۹

سوال :

پوشیدن جوراب نازک چه حکمی دارد؟

جواب :

T} همه مراجع: {T} اگر ظاهر پا در آن پیدا باشد، پوشیدن آن جایز نیست. {V} امام خمینی، استفتاءات، ج ۱، (لباس نمازگزار)، س ۳۴؛ آیت الله تبریزی، صراطالنجاه، ج ۵، س ۱۲۴۸؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۵۴؛ آیت الله سیستانی، sistani.org، (حجاب)، س ۲؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۱۲؛ همه مراجع، العروه الوثقی، ج ۱، (الستر)، الثانی و ۱۶؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۹۲؛ آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۲، س ۶۸۲. {V}

سوال ۸۰

سوال :

آیا در ادله موجود جهت استنباط احکام پوشش زن در برابر نامحرم به رنگ پوشش تصریح یا اشاره شده است؟ اگر هست، خواهشمندیم جهت آشنایی خواهران بیان فرمایید؟

جواب :

پاسخ از :: آیت الله مکارم شیرازی پوشش زن رنگ خاصی ندارد و الان هم در میان مسلمان هایی که مقید به حجاب هستند در بلاد مختلف، رنگ های مختلفی معمول شده است؛ ولی شک نیست پوشش زن باید طوری باشد که رنگ آن مایه تحریک دیگران نشود و همان طور که مردان غالباً در لباس ها و پوشش خود رنگ های سنگین انتخاب و از رنگ های جلف پرهیز می کنند و آن را به بچه ها واگذار می کنند، زنان هم در صحنه اجتماع که ظاهر می شوند، باید مثل مردان از رنگ های سنگین استفاده کنند که منشأ مفاسد نشود.

سوال ۸۱

سوال :

آیا اشکال دارد که زن بدون چادر نماز بخواند؟ (آیت الله سیستانی)

جواب :

به طور کلی در نماز پوشش جمیع بدن به جز صورت یعنی همان جایی که در وضو شستن آن واجب است و دو دست و پا تا مچ واجب است پوشیده شود و واجب است مقدار کمی از صورت و دست و پا به عنوان مقدمه علمیه پوشیده شود. ولی برای پوشش چادر خصوصیت ندارد آنچه مهم است پوشش است

سوال ۸۲

سوال :

آیا به سر کردن چادرهای بدن نما، در مقابل نامحرم اشکال دارد؟

جواب :

T} همه مراجع: T} آری، چون این گونه چادرها، نمی تواند بدن و مو را بپوشاند. V} امام خمینی، آیت الله نوری و آیت الله سیستانی، التعليقات على العروه، (الستر)، م ۱؛ العروه الوثقی، ج ۱، الستر، م ۱۶؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۹۲؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۱۲؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۵۴؛ دفتر: آیات عظام وحید، بهجت و تبریزی. V}

سوال ۸۳

سوال :

اگر خانمی در جایی تنها باشد و در دید هیچ نامحرمی نباشد می تواند برای نماز خواندن از چادر نازک استفاده کند؟ طوری که بدنش از زیر چادر مشخص است، آیا بلا مانع است؟

جواب :

اگر چادر نازک و بدن نما باشد، نماز با آن باطل است؛ هر چند نامحرمی در آن مکان نباشد، مگر آنکه زیر چادر پوشش کامل داشته باشد. V} العروه الوثقی، ج ۱، فی الستر و الساتر، الثاني. V}

سوال ۸۴

سوال :

اینجانب در موقع نماز خواندن، چادرم را جلوی صورتم می کشم و مهر نماز را نمی بینم، (در طول نماز) آیا اشکال دارد یا نه؟

جواب :

انداختن چادر روی صورت در وقت نماز اشکال ندارد ولی در سجده نماز لازم است پیشانی با مهر تماس مستقیم داشته باشد تا سجده بر مهر صدق نماید؛ بنابر این در صورتی که چادر مانع شود، اشکال دارد.

سوال ۸۵

سوال :

پوشیدن چادر نازک در نماز به طوری که نامحرم در محل نماز نباشد چه حکمی دارد؟ (مرجع تقلید: آیت الله العظمی مکارم شیرازی حفظه الله تعالی)

جواب :

اگر چادر نازک و بدن نما باشد، نماز با آن باطل است؛ هر چند نامحرمی در آن مکان نباشد، مگر آنکه زیر چادر پوشش کامل داشته باشد. V} العروه الوثقی، ج ۱، فی الستر و الساتر، الثاني. V}

سوال ۸۶

سوال :

به فتوای آیت الله اراکی پیدا بودن پا تا مچ یعنی محل وضو اشکال دارد؟

جواب :

پوشاندن پاشنه و روی پا در نماز اگر نامحرم نباشد واجب نیست و با وجود نامحرم بنابر نظر اکثر مراجع بزرگوار باید آن را بپوشاند.

در ادامه توجه شما را به فتوای مراجع درباره پوشش روی پا در برابر نامحرم جلب می کنیم:

آیا پوشاندن پشت و روی پا در مقابل نامحرم واجب است؟

T} همه مراجع (به جز آیت الله تبریزی و آیت الله مکارم): T} آری، باید آن را از نامحرم بپوشاند. V} آیت الله سیستانی، sistani.org، (حجاب)، س ۳؛ آیت الله تبریزی، صراطالنجاه، ج ۱، س ۸۷۸؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۰۶؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۹۶؛ آیت الله خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۴۳۸؛ دفتر آیات عظام نوری، وحید،

T {آیت اللہ مکارم: T خیر، واجب نیست؛ ولی بہتر آن است کہ پوشاند. V} دفتر آیت اللہ مکارم V

T {آیت اللہ تیریزی: T پوشاندن زیر چاہہ واجب است؛ ولی پوشاندن روی پا تا میج بناہر احتیاط واجب است. V} آیت اللہ تیریزی، صراط‌النجاہ، ج ۵، س ۱۲۷۵ و استفتاءات، س ۱۶۱۴. {V}

T {تبصرہ. T لازم نیست پشت و روی پا بہ وسیلہ جوراب پوشاندہ شود؛ بلکہ اگر بہ وسیلہ چادر و مانند آن نیز پوشاندہ شود، کافی است.

سوال ۸۷

سوال :

اگر هنگام خواندن نماز، مثلاً قسمتی از بالای میج دست برای لحظہ ای دیدہ شود، حکم آن نماز چیست؟ (برای زن کہ باید هنگام نماز بدنش پوشیدہ باشد).

جواب :

ہمان لحظہ پوشاند و نماز خود را ادامہ دہد و صحیح است و اگر بعد از نماز متوجہ شود کہ در بین نماز پوشش نداشتہ باز نمازش صحیح است.

سوال ۸۸

سوال :

آیا دختران می توانند با لباس آستین حلقہ ای، در برابر پدر و یا برادرشان ظاہر شوند؟

جواب :

T {ہمہ مراجع: T اگر باعث مفسدہ نشود، اشکال ندارد. V} العروہ الوثقی، پ ج ۱، (الستر). {VT} تبصرہ. {T} پدر یا برادر در حکم خصوصیتی ندارند؛ بلکہ بہ طور کلی زن می تواند در برابر تمامی محارم خود، با لباس آستین حلقہ ای ظاہر شود؛ مشروط بر آنکہ مفسدہ ای در بین نباشد.

سوال ۸۹

سوال :

آیا مشخص بودن کف پا هنگام نماز و یا خروج از منزل اشکال دارد؟

جواب :

پوشاندن پا در برابر نامحرم چہ در نماز و چہ در غیر نماز بہ طور کامل واجب است، حتی میج و روی پا ولی در نماز در صورتی کہ نامحرم در آنجا نباشد، پوشاندن روی پا تا میج و کف پا واجب نیست V} {ترجمہ اجوبہ الاستفتاءات، س ۴۳۷ و ۴۳۸}. {V}

سوال ۹۰

سوال :

بندہ حدیثی در کتاب نہج الفصاحہ خواندہ ام کہ پیامبر اکرم (ص) فرمودہ اند: «ان جزء عورت است»، آیا طبق حدیث نمی توان در استخر با مایو یا در ورزش های دیگر شرکت کرد لطفا راهنمایی کنید.

جواب :

برای مردان غیر از عورتین در مقابل ہم جنس اگر ریہہ و قصد لذت در کار نباشد پوشاندن لازم نیست ولی در مقابل زن نامحرم احتیاط واجب آن است کہ علاوہ بر عورت آن ، مقداری کہ عرفاً پوشاندہ می شود را پوشانند، (مسائل جدید از دیدگاہ مراجع تقلید، ص ۶۲).

سوال ۹۱

سوال :

دیدن کف پای زن در حین نماز خواندن (در حالت سجده)، آیا نماز را دچار اشکال می کند؟

جواب :

پوشاندن پاشنه و روی پا در نماز اگر نامحرم نباشد واجب نیست و با وجود نامحرم بنا بر نظر اکثر مراجع بزرگوار باید آن را بپوشاند.

در ادامه توجه شما را به فتوای مراجع درباره پوشش روی پا در برابر نامحرم جلب می کنیم:

آیا پوشاندن پشت و روی پا در مقابل نامحرم واجب است؟

T {همه مراجع (به جز آیت الله تبریزی و آیت الله مکارم): T آری، باید آن را از نامحرم بپوشاند. V آیت الله سیستانی، sistani.org، (حجاب)، س ۳؛ آیت الله تبریزی، صراط‌النجاه، ج ۱، س ۸۷۸؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۰۶؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۹۶؛ آیت الله خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۴۳۸؛ دفتر آیات عظام نوری، وحید، بهجت و امام خمینی. V}

T {آیت الله مکارم: T خیر، واجب نیست؛ ولی بهتر آن است که بپوشاند. V} دفتر آیت الله مکارم V

T {آیت الله تبریزی: T پوشاندن زیر چانه واجب است؛ ولی پوشاندن روی پا تا مچ بنا بر احتیاط واجب است. V} آیت الله تبریزی، صراط‌النجاه، ج ۵، س ۱۲۷۵ و استفتاءات، س ۱۶۱۴. V}

T {تبصره. T لازم

نیست پشت و روی پا به وسیله جوراب پوشانده شود؛ بلکه اگر به وسیله چادر و مانند آن نیز پوشانده شود، کافی است.

سوال ۹۲

سوال :

اگر زنی روی سرش گلابه گیس بگذارد به طوری که موهای واقعی خودش رو کامل بپوشونه آیا باز هم باید روسری سرش کنه؟

جواب :

T} آیات عظام امام خمینی، خامنه ای و فاضل: T} بنابر احتیاط واجب، باید کلاه گیس را از نامحرم پوشانند. V} آیت الله فاضل و امام خمینی، تعلیقات علی العروه، (الستر)، م ۱ و دفتر آیت الله خامنه ای. V} آیات عظام سیستانی، صافی، مکارم و نوری: T} کلاه گیس خود یک نوع زینت است و باید از نامحرم پوشانده شود. T} آیت الله وحید و آیت الله بهجت: T} اگر باعث مفسده نشود، اشکال ندارد. آیت الله تبریزی: T} اگر زینت محسوب شود، پوشاندن آن واجب است. V} دفتر آیت الله تبریزی. V}

سوال ۹۳

سوال :

آیا پوشاندن کف پا هنگام سجده کردن واجب است؟

جواب :

همه مراجع: خیر، پوشاندن روی پا و کف آن واجب نیست. V} امام، نوری، مکارم و فاضل، تعلیقات علی العروه، ج ۲، فصل فی الستر والساتر؛ وحید، سیستانی و تبریزی، منهاج الصالحین، م ۵۱۸؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، م ۶۶۱؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، م ۶۲۵؛ دفتر: خامنه ای. V}

سوال ۹۴

سوال :

آیا خانم ها موقع نماز خواندن باید چادر داشته باشند یا اینکه با مانتو و با حجاب بدون چادر هم می شود نماز خوانند؟ برای قرآن خواندن و دعا خواندن چگونه؟ آیا بدون حجاب هم می شود قرآن و یا دعا خواند؟

جواب :

در این مورد توجه شما را به پرسش و پاسخی در این زمینه جلب می کنیم

۱۰۷ / ۵۰۰۱۶ نماز خواندن با مانتو و روسری چه حکمی دارد؟ T} همه مراجع: T} اگر مقدار واجب پوشش و شرایط لباس نمازگزار در آن رعایت شود، اشکال ندارد؛ هر چند نماز با چادر برای رعایت پوشش در نماز، آسان تر و بهتر است. V} توضیح المسائل مراجع، م ۸۹۷. V} تبصره. T} مقدار واجب پوشش برای زن در حال نماز، پوشاندن تمام بدن حتی موی سر به جز صورت (به مقداری که در وضو شسته می شود) و دست ها تا مچ و پاها تا مچ است. اما برای آنکه یقین کند مقدار واجب را پوشانده است، باید V} آیت الله مکارم احتیاط واجب دارند. V} مقداری از اطراف صورت و قدری پایین تر از مچ را هم بپوشاند.

و برای تلاوت قرآن و خواندن ادعیه و زیارات چنانچه نامحرمی در آن مکان نباشد حجاب و پوشیدن چیزی برای زنان لازم نیست.

سوال ۹۵

سوال :

آیا باید ابرو را بپوشانیم؟

جواب :

اگر برداشتن ابروها زینت به حساب آید، باید آن را پوشانند؟

T} آیات عظام امام خمینی، سیستانی، مکارم و نوری: T} به این مقدار اشکال ندارد و پوشاندن آن از نامحرم واجب نیست. V} آیت الله سیستانی، sistani.org، (زینت)، س ۱۷؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۰۳۴ و ۱۵۱؛ آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۱، س ۴۹۱ و ۵۴۲ و ۵۰۰؛ امام خمینی، استفتاءات، ج ۳، (احکام حجاب)، س ۳۴؛ دفتر آیت الله وحید. V} آیات عظام

صافی و آیات عظام بهجت: {T} زینت محسوب می شود و باید آن را از نامحرم بپوشاند. {V} آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۸۳ و دفتر آیت الله بهجت. {VT} آیات عظام خامنه ای، فاضل و وحید: {T} اگر زینت محسوب می شود، باید آن را از نامحرم بپوشاند. {V} آیت الله خامنه ای، سایت، نگاه؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۰۷ و دفتر آیت الله وحید. {V} {T} آیت الله تبریزی: {T} اگر به گونه ای است که نزد زنان کهنسال و یا نزدیک به آنان متعارف است، پوشاندن آن واجب نیست. {V} آیت الله تبریزی، صراطالنجاه، ج ۵، س ۱۲۳۸. {V} {T} تبصره. {T} اگر اصلاح ابرو و صورت توجه مرد نامحرم را جلب می کند و باعث مفسده می شود، پوشاندن آن واجب است.

سوال ۹۶

سوال :

با توجه به این مسأله که خانم ها فقط می توانند به سر و گردن و دست ها تا حد متعارفی که آقایان آستین را بالا می زنند نگاه کنند و با توجه به شرایط امروزی که تقریباً لباس آستین کوتاه حد متعارف شده و هوا رو به گرمی است، خانم ها در محیط کار و دانشگاه مشکل دارند. آیا حکم مسأله تغییری خواهد کرد؟ اگر ممکن است نظر چند مرجع تقلید را نیز بفرمائید.

جواب :

پوشیدن لباس آستین کوتاه برای مردان فی نفسه حرام نیست. البته در صورتی که برای خود انسان یا دیگران زمینه گناه را فراهم کند اشکال دارد. مثلاً در کلاسی که تعدادی از دانشجویان دختر نیز هستند اگر احساس کنید این گونه لباس پوشیدن مفسده ای دارد باید از پوشیدن آن خود داری کنید ولی در شرایط عادی اشکالی ندارد

فتاوی مراجع تقلید به شرح ذیل است: {T} آیات عظام امام، تبریزی، خامنه ای، سیستانی، فاضل و مکارم: {T} اشکال ندارد. {V} آیت الله مکارم، استفتاءات،

ج ۱، س ۸۳۴ و تعلیقات علی العروه، النکاح، م ۵۱؛ امام، استفتاءات، ج ۳، (احکام حجاب)، س ۱۴؛ آیت الله فاضل، تعلیقات علی العروه، ج ۲، النکاح، م ۵۱؛ آیت الله تبریزی، استفتاءات، س ۱۵۹۱ و صراط‌النجاه، ج ۱، س ۱۴۸۷؛ آیت الله خامنه ای، استفتاء، س ۵۵۱ و دفتر آیت الله سیستانی. {V T} آیت الله نوری: {T} اگر مخالف عفت عمومی نباشد و در نظر افراد متشرع، منکر محسوب نشود، اشکال ندارد. {V} آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۱، س ۴۸۳. {V T} آیت الله وحید: {T} اگر بداند زنان از روی تعمد و لذت به او نگاه می کنند، واجب است مرد لباس آستین دار بر تن کند و در غیر این صورت اشکال ندارد. {V} دفتر آیت الله وحید. {V T} آیات عظام بهجت و صافی: {T} بنا بر احتیاط واجب، باید لباس آستین دار بر تن کند. {V} آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۷۲۲؛ آیت الله بهجت، توضیح المسائل، م ۱۹۳۳ و ۱۹۳۷. {V T} تبصره. {T} اگر در جایی پوشیدن لباس آستین کوتاه، باعث مفسده خاص گردد، اجتناب از آن واجب است.

سوال ۹۷

سوال:

اگر نامحرم زینت هایی مثل انگشتر و النگو را ببیند اشکالی دارد؟

جواب:

از نظر عرفی هر چیزی زینت محسوب شود در مقابل نامحرم اشکال دارد و باید پوشانده شود اما در مقابل شوهر و دیگر محارم اشکال ندارد. مراد از زینت اشکار گردی صورت به اندازه ای که در وضو شسته می شود و دستها تا مچ می باشد در صورتی که فاقد ارایش باشد و آیت ال... مکارم می فرمایند سر مه کشیدن یا ابرو چیدن انگشتر عقیق و ساعت عینک طبی ظاهرا جزء زینت ممنوع نیست (استفتاءات جدید مکارم س ۸۰۲)

سوال ۹۸

سوال:

پسران تا چه اندازه می توانند جلوی نامحرم برهنه شود؟

جواب:

برای مردان غیر از عورتین در مقابل هم جنس اگر ریه و قصد لذت در کار نباشد پوشاندن لازم نیست ولی در مقابل زن نامحرم احتیاط واجب آن است که علاوه بر عورت آن ، مقداری که عرفا پوشانده می شود را بپوشانند (مسائل جدید از دیدگاه مراجع تقلید، ص ۶۲).

سوال ۹۹

سوال:

آیا پوشیدن جوراب های رنگ پا برای زنان ایراد دارد؟

جواب:

اگر پا را بپوشاند و جلب توجه نامحرم نکند، اشکال ندارد.

سوال ۱۰۰

سوال:

آیا درست است که پوشاندن بدن مرد واجب نیست بلکه زن نباید با لذت به بدن مرد نگاه کند؟ مانند اینکه پوشاندن قرص صورت و دست ها تا مچ برای زن واجب نیست بلکه مرد نباید با لذت ببیند. (خواهش می کنم مختصر توضیح ندهید. بلکه واضح و شفاف توضیح دهید).

جواب:

امام خمینی _ آیت الله فاضل _ آیت الله نوری همدانی:

پوشش بدن بر مرد واجب نیست هر چند بداند زنان از روی تعمد و لذت به او نگاه می کنند، (العروه الوثقی، حاشیه، احکام النکاح، مسئله ۵۱).

آیت الله خویی، آیت الله گلپایگانی، آیت الله اراکی و آیت الله وحید خراسانی:

پوشش بدن بر مرد واجب نیست ولی اگر بداند زنان از روی تعمد و لذت به او نگاه می کنند پوشش آن به جز صورت، دستها، گردن و پا واجب است، (العروه الوثقی، حاشیه، احکام النکاح، مسئله ۵۱ و هدایه العباد، ج ۲، مسأله ۱۰۶۸ و استفتاء از محضر آیت الله وحید خراسانی).

آیت الله بهجت: احتیاط واجب است که مرد بدن خود را (به جز مواردی که به طور غالب باز است مانند سر و صورت) در برابر نامحرم بیوشاند هر چند کمکمک بر حرام نباشد (یعنی هر چند نداند به او نگاه می کنند)، (توضیح المسائل، مسأله ۱۹۳۳ و ۱۹۳۷).

مقام معظم رهبری، آیت الله مکارم: استفاده از لباس آستین کوتاه برای مردان اشکالی ندارد مگر در مواردی که بدانیم مفاصل خاصی بر آن مترتب می شود، (استفتاءات، ج ۱، س ۸۳۴، آیت الله مکارم و دفتر استفتاءات مقام معظم رهبری).

آیت الله تبریزی: سزاوار نیست برای مؤمن

که با لباس آستین کوتاه در مجامع عمومی ظاهر شود، (دفتر استفتاءات آیت الله تبریزی).

آیت الله صافی: احتیاط واجب است که مرد لباس آستین دار بر تن کند در جایی که معرض نگاه زنان نامحرم است، (جامع الاحکام، ج ۲، ص ۱۷۲۲).

البته باید دانست اختلاف نظر مراجع پیرامون پوشش مرد در جای است که هیچ گونه مفسده ای به همراه نداشته باشد و گرنه همه اتفاق دارند چنانچه جوانان با لباس آستین کوتاه در مجامع عمومی ظاهر شوند و مفسده ای در فضای جامعه ایجاد نمایند، پوشیدن این نوع لباس ها حرام می باشد. توجه: هر چند پوشاندن بدن برای مرد فی نفسه واجب نیست ولی زن نمی تواند به بدن او نگاه کند حتی بدون قصد لذت و شهوت. بلکه تنها می تواند به سر و صورت و مقداری از دست و پاها که مردان به طور معمول نمی پوشانند نگاه کند آن هم بدون قصد لذت.

سوال ۱۰۱

سوال:

آیا پوشاندن فرم شانه (کتف) خانم ها از روی ماتنوتو، توسط مقنعه الزامی است؟ (مرجع تقلید: آیت الله سیستانی)

جواب:

خیر پوشاندن آن لازم نیست مگر آنکه طوری باشد که جلب توجه نامحرم نکند در این صورت باید پوشاند

سوال ۱۰۲

سوال:

اگر یک بازیگر زن نقش زنی بدحجاب را در یک فیلم داشته باشد آیا می تواند در آن نقش بازی کند یا اینکه نباید آن نقش را قبول کند؟

جواب:

در مورد سوال که ایفای نقش موجب عدم رعایت حجاب کامل در مقابل نامحرم می باشد، بازی کردن جایز نیست

سوال ۱۰۳

سوال:

اندازه مجاز بازبودن بدن مرد تا کجاست؟ دیدن بدن مرد در تلویزیون تا کجا ایراد ندارد (برای مرد و زن)؟ آیا دیدن شنای مردان مسلمان یا غیرمسلمان در تلویزیون برای زنان جایز است؟ آیا رفتن مردان به استخر به علت دیده شدن بدن آنان توسط دیگر مردان ایراد ندارد؟ (آیت الله بهجت)

جواب:

برای مردان غیر از عورتین در مقابل هم جنس اگر ریه و قصد لذت در کار نباشد پوشاندن لازم نیست ولی در مقابل زن نامحرم احتیاط واجب آن است که علاوه بر عورت آن، مقداری که عرفاً پوشانده می شود را پوشانند، (مسائل جدید از دیدگاه مراجع تقلید، ص ۶۲). حکم تماشای کشتی گیران و سایر ورزشکاران با بدن نیمه برهنه، از تلویزیون برای بانوان چگونه است؟

آیات عظام امام، فاضل، سیستانی، نوری و وحید: اگر بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام باشد و باعث مفسده هم نشود، اشکال ندارد. {V} نوری، استفتاءات، ج ۱، ص ۴۵۸؛ امام، استفتاءات، ج ۳، (نظر)، ص ۱۲ و دفتر: سیستانی، وحید. {V}

آیات عظام بهجت، صافی و مکارم: با توجه به اینکه نگاه به این نوع برنامه ها، باعث فساد و تهییج شهوت می شود، جایز نیست. {V} صافی، جامع الاحکام، ج ۲، ص ۱۶۰۷ و ۱۶۲۲؛ بهجت، توضیح المسائل، متفرقه، م ۲ و دفتر: مکارم. {V}

آیهالله تبریزی: اگر به طور غیر زنده پخش شود

و قصد لذت و ترس افتادن به حرام نباشد، اشکال ندارد. اما اگر به طور زنده پخش شود، در هر حال جایز نیست. {V} صراط‌النجاه، ج ۲، س ۸۹۷ و ج ۱، س ۱۴۸۷. {V}

آیهالله خامنه ای: اگر به طور غیر زنده پخش شود و قصد لذت و ترس افتادن به حرام نباشد، اشکال ندارد. و اگر به طور زنده پخش شود، در هر حال بنا بر احتیاط واجب جایز نیست. {V} اجوبه الاستفتاءات، س ۱۱۸۹. {V}

تبصره. فرض مسأله، جایی است که مردان ورزشکار و کشتی گیر ناشناس باشند (یعنی او را از غیر طریق فیلم به طور شخصی نشناسد) و گرنه به فتوای همه مراجع تقلید، تماشای آن حرام است.

سوال ۱۰۴

سوال :

ما در خانه پدرشوهرم زندگی می کنیم و برادر شوهرهایمان هم هستند و در مورد جوراب پوشیدن واجب است در حالی که گفته اند اگر با دید بد نگاه کنند حرام است و درست است که می گویند اگر در کوچه و محله نامحرم پشت پای زن را ببینند حکم زنا را دارد در این مسأله شرح دهید؟

جواب :

آیا پوشاندن پشت و روی پا در مقابل نامحرم واجب است؟

T {همه مراجع (به جز آیت الله تبریزی و آیت الله مکارم): T آری، باید آن را از نامحرم بپوشاند. V} آیت الله سیستانی، sistani.org، (حجاب)، س ۳؛ آیت الله تبریزی، صراط‌النجاه، ج ۱، س ۸۷۸؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۰۶؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۹۶؛ آیت الله خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۴۳۸؛ دفتر: آیات عظام نوری، وحید، بهجت و امام خمینی. {V}

T {آیت الله مکارم: T خیر، واجب نیست؛ ولی بهتر آن است که بپوشاند. V} دفتر: آیت الله مکارم. {V}

T {آیت الله تبریزی: T پوشاندن زیر چانه واجب است؛ ولی پوشاندن روی پا تا میج بنا بر احتیاط واجب است. V} آیت الله

{T} تبصره. {T} لازم نیست پشت و روی پا به وسیله جوراب پوشانده شود؛ بلکه اگر به وسیله چادر و مانند آن نیز پوشانده شود، کافی است.

سوال ۱۰۵

سوال:

آیا در حضور نامحرم می توان بدون جوراب بود؟ یا توجه به این که در روستا نپوشیدن جوراب امری عادی است و جوراب پوشیدن بیشتر جلب توجه می کند.

جواب:

در این مورد باید بدانید که صرف نگاه مردم به این قضیه باعث نمی شود که احکام الهی را کنار گذاشت. فتاوی مراجع تقلید در زمینه پوشش بانوان در حال نماز و غیر نماز به شرح ذیل است و مقلد باید طبق فتاوی مراجع تقلید خود عمل کند.

پرسش: آیا پوشاندن پشت و روی پا در مقابل نامحرم واجب است؟ پاسخ: {T} همه مراجع (به جز آیت الله تبریزی و آیت الله مکارم): {T} آری، باید آن را از نامحرم بپوشاند. {V} آیت الله سیستانی، sistani.org، (حجاب)، س ۳؛ آیت الله تبریزی، صراط‌النجاه، ج ۱، س ۸۷۸؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۰۶؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۹۶؛ آیت الله خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۴۳۸؛ دفتر آیات عظام نوری، وحید، بهجت و امام خمینی. {VT} آیت الله مکارم: {T} خیر، واجب نیست؛ ولی بهتر آن است که بپوشاند. {V}

سوال ۱۰۶

سوال:

خواندن نماز بدون جوراب در جائی که نامحرم وجود ندارد چه حکمی دارد؟ (مرجع تقلیدم آقای خامنه ای می باشد.)

جواب:

پوشاندن پا در برابر نامحرم چه در نماز و چه در غیر نماز به طور کامل واجب است، حتی میج و روی پا ولی در نماز در صورتی که نامحرم در آنجا نباشد، پوشاندن روی پا تا میج واجب نیست {V} (توضیح المسائل آیت الله بهجت، م ۶۶۲ - ترجمه اجوبه الاستفتاءات، س ۴۳۷). {V}

سوال ۱۰۷

سوال:

آیا گذاشتن مقداری از مو بیرون، به طوری که تحریک کننده نباشد، اشکال دارد؟

جواب:

در حرمت نگاه به موی زن نامحرم فرقی بین تمام یا قسمتی از آن ندارد

و بر خانم های مؤمنه و مسلمان واجب است تمام موهای سر را از نامحرم بپوشانند حتی موهای جلوی سر را و مواظب باشند تقلید از زنان غیرمسلمان و بی بند و بار نکنند.

سوال ۱۰۸

سوال:

آیا بعد از ازدواج لازم است ابرو ها را نیز بپوشانیم چرا؟

جواب:

اگر برداشتن ابروها زینت به حساب آید، باید آن را پوشاند؟

{T} آیات عظام امام خمینی، سیستانی، مکارم و نوری: {T} به این مقدار اشکال ندارد و پوشاندن آن از نامحرم واجب نیست. {V} آیت الله سیستانی، sistani.org، (زینت)، س ۱۷؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۰۳۴ و ۱۵۱؛ آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۱، س ۴۹۱ و ۵۴۲ و ۵۰۰؛ امام خمینی، استفتاءات، ج ۳، (احکام حجاب)، س ۳۴؛ دفتر آیت الله وحید. {VT} آیات عظام صافی و آیات عظام بهجت: {T} زینت محسوب می شود و باید آن را از نامحرم بپوشاند. {V} آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۸۳ و دفتر آیت الله بهجت. {VT} آیات عظام خامنه ای، فاضل و وحید: {T} اگر زینت محسوب می شود، باید آن را از نامحرم بپوشاند. {V} آیت الله خامنه ای، سایت، نگاه؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۰۷ و دفتر آیت الله وحید. {VT} آیت الله تبریزی: {T} اگر به گونه ای است که نزد زنان کهنسال و یا نزدیک به آنان متعارف است، پوشاندن آن واجب نیست. {V} آیت الله تبریزی، صراط‌النجاه، ج ۵، س ۱۲۳۸. {VT} تبصره. {T} اگر اصلاح ابرو و صورت توجه مرد نامحرم را جلب می کند و باعث مفسده می شود، پوشاندن آن واجب است.

سوال :

زنی که می داند به جهت چهره زیبایی که دارد، مردان نامحرم به او نگاه می کنند، چه وظیفه ای دارد؟ آیا پوشاندن آن واجب است؟

جواب :

آیات عظام امام، سیستانی، فاضل، مکارم و نوری: اگر باعث مفسده نشود، پوشاندن چهره بر او واجب نیست ؛ ولی مردان وظیفه دارند به او نگاه نکنند. {۷} مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۰۱۹ ؛ امام، تعلیقات علی العروه، النکاح، م ۵۱ و استفتاءات، ج ۳، (احکام حجاب)، س ۳۰ و ۲۹ ؛ فاضل و

نوری، تعلیقات علی العروه، النکاح، م ۵۱؛ سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۳، النکاح، م ۱۸. V}

آیات عظام بهجت، تبریزی و وحید: اگر باعث جلب توجه مرد نامحرم شود، بنابر احتیاط واجب باید چهره خود را بپوشاند. V} تبریزی، صراط‌النجاه، ج ۵، س ۱۲۶۲؛ وحید، توضیح المسائل، م ۲۴۴۴؛ دفتر: بهجت. V}

آیه‌الله صافی: باید چهره خود را در برابر نامحرم بپوشاند. V} دفتر: صافی. V}

سوال ۱۱۰

سوال:

پوشیدن پیراهن آستین کوتاه در مقابل زن نامحرم، چه حکمی دارد؟

جواب:

آیات عظام امام، تبریزی، خامنه‌ای، سیستانی، فاضل و مکارم: اشکال ندارد. V} مکارم، استفتاءات، ج ۱، س ۸۳۴ و تعلیقات علی العروه، النکاح، م ۵۱؛ امام، استفتاءات، ج ۳، (احکام حجاب)، س ۱۴؛ فاضل، تعلیقات علی العروه، ج ۲، النکاح، م ۵۱؛ تبریزی، استفتاءات، س ۱۵۹۱ و صراط‌النجاه، ج ۱، س ۱۴۸۷؛ خامنه‌ای، استفتاء، س ۵۵۱ و دفتر: سیستانی. V}

آیه‌الله نوری: اگر مخالف عفت عمومی نباشد و در نظر افراد متشروع، منکر محسوب نشود، اشکال ندارد. V} نوری، استفتاءات، ج ۱، س ۴۸۳. V}

آیه‌الله وحید: اگر بداند زنان از روی تعمد و لذت به او نگاه می‌کنند، واجب است مرد لباس آستین دار بر تن کند و در غیر این صورت اشکال ندارد. V} دفتر: وحید. V}

آیات عظام بهجت و صافی: بنابر احتیاط واجب، باید لباس آستین دار بر تن کند. V} صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۷۲۲؛ بهجت، توضیح المسائل، م ۱۹۳۳ و ۱۹۳۷. V}

تبصره. اگر در جایی پوشیدن لباس آستین کوتاه، باعث مفسده خاص گردد، اجتناب از آن واجب است.

سوال ۱۱۱

سوال:

اگر طوری آرایش کنیم که جلب توجه نکند و قصدمان خودنمایی نباشد حرام است یا خیر؟ لطفاً توضیح دهید.

جواب:

اصلاح صورت و ابرو و برداشتن موهای زاید آن برای خانمها جایز است اما در مقابل نامحرم باید پوشانده شود V} (توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۴۴۸ و ۴۴۹). V}

آرایش کردن زن به هر صورت برای شوهر خودش اشکال ندارد اما نشان دادن به نامحرمان حرام است فرقی بین ملایم و غیر ملایم نیست بلکه همین اندازه که عرفاً بگویند آرایش کرده اگر در معرض دید نامحرمان قرار دهد حرام است و همچنین هر کاری که موجب جلب توجه نامحرم شود بر زن

جایز نیست. {V} (استفتا از دفتر آیت الله بهجت) {V}

سوال ۱۱۲

سوال :

حکم پوشیدن انگشتر و یا حلقه ازدواج برای بانوان چیست؟

جواب :

T {آیات عظام امام خمینی، بهجت، صافی و فاضل: T} باید از نامحرم پوشانده شود. {V} امام خمینی، استفتاءات، ج ۳، (احکام حجاب)، س ۳۶؛ دفتر: آیات عظام بهجت، فاضل و صافی. {V} T {آیات عظام سیستانی، مکارم و نوری: T} پوشاندن آن لازم نیست. {V} آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۲، س ۶۶۹؛ آیت الله سیستانی، تعلیقات علی العروه، (الستر)، م ۱؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۱، س ۸۰۱ {VT} آیت الله تبریزی: T پوشاندن انگشتری که پیش زنان بزرگ سال و یا کمی پایین تر متعارف است، واجب نیست. {V} آیت الله تبریزی، صراطالنجاه، ج ۱، س ۸۸۲ و ۸۸۳ {VT} آیت الله وحید: T بنا بر احتیاط واجب، باید از نامحرم پوشانده شود. {V} دفتر: آیت الله وحید. {V}

سوال ۱۱۳

سوال :

آیا انگشتر عقیق و سایر انگشتر ها زینت به حساب می آیند و نباید از آنها در خارج از منزل استفاده کرد؟

جواب :

آیات عظام امام خمینی، بهجت، صافی و فاضل: T} باید از نامحرم پوشانده شود. {V} امام خمینی، استفتاءات، ج ۳، (احکام حجاب)، س ۳۶؛ دفتر: آیات عظام بهجت، فاضل و صافی) {V} T {آیات عظام سیستانی، مکارم و نوری: T} پوشاندن آن لازم نیست. {V} (آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۲، س ۶۶۹؛ آیت الله سیستانی، تعلیقات علی العروه، (الستر)، م ۱؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۱، س ۸۰۱) {V}

T {آیت الله تبریزی: T} پوشاندن انگشتری که پیش زنان بزرگ سال و یا کمی پایین تر متعارف است، واجب نیست. {V} (آیت الله تبریزی، صراطالنجاه، ج ۱، س ۸۸۲ و ۸۸۳) {V}

T {آیت الله وحید: T} بنا بر احتیاط واجب، باید از نامحرم پوشانده شود. {V} (دفتر: آیت الله وحید) {V}

هر یک از امور یاد شده، اگر عرفاً زینت محسوب شود جایز نیست که در معرض دید نامحرمان قرار گیرد. در این مورد مقام معظم رهبری تعیین موضوع فرموده اند و تشخیص موضوع زینت را به نظر عرف موکول کرده اند. {V} (استفتا

سوال ۱۱۴

سوال :

آیا استفاده کردن از انگشتر زینتی برای زنان و دختران در صورتی که نامحرم دست آنها را می بیند اشکال دارد؟

جواب :

آیات عظام امام خمینی، بهجت، صافی و فاضل: {T باید از نامحرم پوشانده شود. V} (امام خمینی، استفتاءات، ج ۳، احکام حجاب)، س ۳۶؛ دفتر: آیات عظام بهجت، فاضل و صافی) {V}

T { آیات عظام سیستانی، مکارم و نوری: {T پوشاندن آن لازم نیست. V} (آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۲، س ۶۶۹؛ آیت الله سیستانی، تعلیقات علی العروه، (الستر)، م ۱؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۱، س ۸۰۱) {V}

T { آیت الله تبریزی: {T پوشاندن انگشتری که پیش زنان بزرگ سال و یا کمی پایین تر متعارف است، واجب نیست. V} (آیت الله تبریزی، صراط‌النجاه، ج ۱، س ۸۸۲ و ۸۸۳) {V}

T { آیت الله وحید: {T بنا بر احتیاط واجب، باید از نامحرم پوشانده شود. V} (دفتر: آیت الله وحید) {V}

هر یک از امور یاد شده، اگر عرفاً زینت محسوب شود جایز نیست که در معرض دید نامحرمان قرار گیرد. در این مورد مقام معظم رهبری تعیین موضوع نفرموده اند و تشخیص موضوع زینت را به نظر عرف موکول کرده اند. V} (استفتا از دفتر مقام معظم رهبری) {V}

سوال ۱۱۵

سوال :

اگر دکمه های پیراهن مرد طوری باشد که موی سینه او از بین دو یغه پیراهن تا کمی دیده شود حکم شرعی آن چیست؟ آیا باید دکمه زیر گلو هم بسته شود یا خیر؟

جواب :

امام خمینی _ آیت الله فاضل _ آیت الله نوری همدانی:

پوشش بدن بر مرد واجب نیست هر چند بداند زنان از روی تعمد و لذت به او نگاه می کنند، (العروه الوثقی، حاشیه، احکام النکاح، مسئله ۵۱).

آیت الله خویی، آیت الله گلپایگانی، آیت الله اراکی و آیت الله وحید خراسانی:

پوشش بدن بر مرد واجب نیست ولی اگر بداند زنان از روی تعمد و لذت به او نگاه می کنند پوشش آن

به جز صورت، دستها، گردن و پا واجب است، (العروه الوثقی، حاشیه، احکام النکاح، مسئله ۵۱ و هدایه العباد، ج ۲، مسأله ۱۰۶۸ و استفتاء از محضر آیت الله وحید خراسانی).

آیت الله بهجت: احتیاط واجب است که مرد بدن خود را (به جز مواردی که به طور غالب باز است مانند سر و صورت) در برابر نامحرم بیوشاند هر چند کمک بر حرام نباشد (یعنی هر چند نداند به او نگاه می کنند)، (توضیح المسائل، مسأله ۱۹۳۳ و ۱۹۳۷).

مقام معظم رهبری، آیت الله مکارم: استفاده از لباس آستین کوتاه برای مردان اشکالی ندارد مگر در مواردی که بدانیم مفاسد خاصی بر آن مترتب می شود، (استفتاءات، ج ۱، س ۸۳۴، آیت الله مکارم و دفتر استفتاءات مقام معظم رهبری).

آیت الله تبریزی: سزاوار نیست برای مؤمن که با لباس آستین کوتاه در مجامع عمومی ظاهر شود، (دفتر استفتاءات آیت الله تبریزی).

آیت الله صافی: احتیاط واجب است که مرد لباس آستین دار بر تن کند در جایی که معرض نگاه زنان نامحرم است، (جامع الاحکام، ج ۲، ص ۱۷۲۲).

البته باید دانست اختلاف نظر مراجع پیرامون پوشش مرد در جای است که هیچ گونه مفسده ای به همراه نداشته باشد و گرنه همه اتفاق دارند چنانچه جوانان با لباس آستین کوتاه در مجامع عمومی ظاهر شوند و مفسده ای در فضای جامعه ایجاد نمایند، پوشیدن این نوع لباس ها حرام می باشد.

سوال ۱۱۶

سوال :

به من می گن آدم مؤمن آستین کوتاه نمی پوشه نظر شما چیه؟ من نباید آستین کوتاه بپوشم؟

جواب :

پوشیدن پیراهن آستین کوتاه در مقابل زن نامحرم، چه حکمی دارد؟ {T آیات عظام امام، تبریزی، خامنه ای، سیستانی، فاضل و مکارم: {T اشکال ندارد. V آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۱، س ۸۳۴ و تعلیقات علی العروه، النکاح، م ۵۱؛ امام،

استفتاءات، ج ۳، (احکام حجاب)، س ۱۴؛ آیت الله فاضل، تعلیقات علی العروه، ج ۲، النکاح، م ۵۱؛ آیت الله تبریزی، استفتاءات، س ۱۵۹۱ و صراط‌النجاه، ج ۱، س ۱۴۸۷؛ آیت الله خامنه ای، استفتاء، س ۵۵۱ و دفتر آیت الله سیستانی. {VT} آیت الله نوری: {T} اگر مخالف عفت عمومی نباشد و در نظر افراد متشعر، منکر محسوب نشود، اشکال ندارد. {V} آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۱، س ۴۸۳. {VT} آیت الله وحید: {T} اگر بداند زنان از روی تعمد و لذت به او نگاه می کنند، واجب است مرد لباس آستین دار بر تن کند و در غیر این صورت اشکال ندارد. {V} دفتر آیت الله وحید. {VT} آیات عظام بهجت و صافی: {T} بنابر احتیاط واجب، باید لباس آستین دار بر تن کند. {V} آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۷۲۲؛ آیت الله بهجت، توضیح المسائل، م ۱۹۳۳ و {VT} ۱۹۳۷. {T} اگر در جایی پوشیدن لباس آستین کوتاه، باعث مفسده خاص گردد، اجتناب از آن واجب است.

سوال ۱۱۷

سوال:

وضعیت لباس پسر باید چگونه باشد؟

جواب:

باید طوری باشد که با شان یک انسان مومن مطابقت داشته باشد یعنی از نظر دوخت و رنگ مانند بعضی از لباسهای غربی نباشد و موجب تهیج شهوت نشود

سوال ۱۱۸

سوال:

با سلام می خواستم بدونم بر اساس روایات بهترین حالت برای خواندن قران برای یک زن در عدم حضور نامحرم با حجاب است یا خیر یک نفر روایتی را بیان کرد که بهترین حالت ایستاده رو به قبله و با موهای شانه کرده آیا این روایت صحیح است

جواب:

پاسخ: با عرص سلام و تحیت.

دوست محترم!

قرائت قرآن، آدابی دارد که به برخی از آنها اشاره می شود:

الف) مسواک زدن که پیامبر(ص) بر آن دستور داده است. ("کافی"، ج ۲، ص ۵۷۴)

ب) وضو و طهارت داشتن هنگام تلاوت قرآن. ("بحارالأنوار"، ج ۸۹، ص ۲۱۳)

ج) پناه بردن به خداوند از شیطان _ یعنی گفتن "اعوذ بالله من الشیطان الرجیم" _ پیش از قرائت قرآن: قرآن کریم می فرماید: «وقتی قرآن می خوانی، از (شرّ) شیطان رانده شده به خداوند پناه ببر.» (نحل/۹۸)

د) قرائت از روی قرآن که پیامبر(ص) فرمود: "قرائت قرآن از روی مصحف بهترین اعمال امت من است." _ ("بحارالأنوار"، ج ۸۹، ص ۲۱۰) _ یعنی ولو آیه و سوره ای را حفظ هستی قرآن را باز کن و از رو بخوان.

ه) قرائت قرآن با صدای خوش که خاتم پیامبران(ص) فرمود: "هر چیزی زینتی دارد و زینت قرآن، صوت نیکو است.

و) قرائت قرآن همراه با خشوع: قرآن می فرماید: «آیا وقت آن نرسیده است که دلهای مؤمنان در برابر ذکر خدا و آنچه از حق نازل شده، خاشع گردد؟!» (حدید/۱۶)

شاید از مصادیق خشوع باشد که فرموده اند قرائت همراه با حزن

و با حالت اندوه باشد.

پیامبر خدا(ص) فرمود: "براستی قرآن همراه با حزن نازل شده است. بنابراین، هنگامی که قرآن می‌خوانید گریه کنید و اگر گریه نکردید، حالت گریه به خود بگیرید." ("بحار الأنوار"، ج ۸۹، ص ۲۰۲)

ز) تلاوت قرآن همراه با ترتیل: قرآن می‌فرماید: «ورتل القرآن ترتیلاً» یعنی قرآن را با دقت و تأتی بخوان. (مزمّل/۴)

ح) تدبر در قرآن: یعنی قاری قرآن تنها به خواندن الفاظ، بدون توجه به معانی آن، اکتفا نکند؛ بلکه همراه با قرائت آن در معانی قرآن اندیشه کند، و از آیاتش پند گیرد. چنان که امیرمؤمنان علی(ع) در وصف پرهیزکاران می‌فرماید: "آنان در شب به پاخاسته و قرآن را شمرده و با تدبّر تلاوت می‌کنند. جان خویش را با آن محزون می‌سازند و دوی درد خود را از آن می‌گیرند. هر گاه به آیه ای برسند که در آن تشویق باشد، با علاقه و امید به آن روی می‌آورند و روح و جانشان با شوق بسیار در آن خیره می‌شود و آن را همواره "نصب العین" خود می‌سازند، و هر گاه به آیه ای برخورد کنند که در آن بیم باشد، گوش های دل خود را برای شنیدن آن باز می‌کنند و صداهای ناله و برخورد زبانه های آتش در گوششان طنین انداز است." ("نهج البلاغه"، خطبه ۱۹۳)

ولی مطلبی در مورد موی شانه کرده و ایستاده قرآن خواندن نیافتیم. چرا تمیزی و مرتب بودن در مواجهه با کلام باری و در محضر حضرت حق خوب است.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۱۱۹

سوال :

حدود ۴ ماه است که محجبه شده ام. اطرافیان و همسر مخالفند. آیا مسئولیت حجاب

زن با شوهرش است و باید تابع او باشم؟ خیلی اوقات خودم هم دچار شک و تردید میشوم و جوابی به این سوال خودم و اطرافیانم ندارم که "واقعا حد لازم برای حجاب چیست؟" و "در کجای قرآن صراحتاً حدود حجاب مشخص شده؟" و "حجاب مال هزار سال پیش و جامعه عرب بوده نه جامعه مدرن امروزی" و اینکه "اساساً فلسفه و دلیل حجاب چیست؟" لطفاً مرا راهنمایی و متقاعد بفرمایید. چون دوست ندارم از تصمیمم برگردم و یا بدون اعتقاد کاری را انجام دهم که دلیلش را نمیدانم. متشکرم

جواب:

پاسخ: با سلام دوست محترم

تردید نیست که حجاب و پوشش زن یکی از احکام ضروری اسلام به شمار می رود.

قرآن مجید درباره این امر مهم می فرماید:

«يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأُزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا» (۱)

«ای پیامبر به همسران و دخترانت و زنان مؤمنان بگو: جلبابها (روسری های بلند) خود را بر خویش فرو افکنند. این کار برای اینکه (از کنیزان و آلودگان شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند، بهتر است و خداوند همواره غفور و رحیم است.»

پوشش سابقه ای به اندازه حیات بشریت دارد و غیر از پیروان یکی از مکاتب که بر لزوم برهنه زیستی پای می فشارد همه جامعه بشریت به نوعی رعایت می کنند. (۲)

درباره اهمیت و فلسفه «حجاب»، اشاره به چند نکته بسیار حائز اهمیت است:

۱. کاهش خطا و خطر مصونیت زن در برابر طمع ورزی هوس بازان از ثمرات آشکار رعایت حجاب است.

۲. حفظ احترام اگر چه رعایت حجاب، از یک سو به مردان کمک می کند که به طور ناخواسته،

و خارج از چارچوب ها، عواطف و احساسات خود را هزینه نکنند. اما بیش از آن به خانم ها کمک می کند که به طور ناخواسته و خارج از چارچوب ها، وسیله لذت انگاری قرار نگیرند و شخصیت و احترام آنان خدشه دار نگردد.

۳. نشاط و رغبت احکام الهی بیش از آنکه به محدودیت لذت ها بیانجامد به ماندگاری لذت ها و پایداری نشاط و خوشی ها می انجامد عاطفه ها و محبت ها را در کانون گرم خانواده متمرکز می سازد و زن و مرد را از بی تفاوتی نسبت به همدیگر در نظام خانواده نجات می دهد و این بحرانی است که هم اکنون دامنگیر جوامع غربی شده است، به طوری که در هنگامه برپایی کانون خانواده که بر اساس عشق و محبت باید تحکیم شود و مهم ترین ابزار آن میل جنسی نسبت به یکدیگر است این میل رو به افول گذاشته و بنیان خانواده ها را متزلزل ساخته است، بلکه عشق و عاطفه آن دو، در سال های قبل از ازدواج و بعد از ازدواج در میان افراد متعدد پخش شده است و تمرکز خود را از دست داده است.

از این رو «حجاب و پوشش زن»، دارای مشخصه ها و ویژگی هایی است که بعضی از آنها اشاره می شود:

یک. حدود و میزان پوشش: هر اندازه بدن زن پوشیده تر باشد، نقش نیرومندتری در دورسازی دیدگان نظاره گر ایفا می کند. اگر نگاه های آلوده را «تیرهای زهرآلود شیطان» همچنانکه در روایات آمده است قال النبی صلی الله علیه وآله: *الظُرُّ سَهْمٌ مَسْمُومٌ مِنْ سَهَامِ ابْلِيسَ فَمَنْ تَرَكَهَا خَوْفًا مِنَ اللَّهِ اعْطَاهُ اللَّهُ اِيْمَانًا يَجِدُ حِلَاوَتَهُ فِي قَلْبِهِ.* (۳) بدانیم پوشش زن همانند قوسی است که تیرها را کمانه می کند و

از اصابت آنها به هدف باز می‌دارد. هر اندازه حجاب کمتر رعایت شود، تیرهای شیطانی بیشتر متوجه او می‌گردد و از آن آسیب می‌بیند. با توجه به این امر، چادر حجاب برتر است زیرا با وجود شرایط دیگر، بیشترین پوشش و مطمئن‌ترین مصونیت را به همراه دارد.

دو. کیفیت پوشش: پوشندگی لباس و کیفیت دوخت، بخش مهمی از حجاب را تشکیل می‌دهد. لباس‌های نازک و تنگ و بدن‌نما، آماج پیکان مسموم شیطان و موجب خیره شدن چشم‌های هرزه و آلوده است در مقابل لباس‌های مناسب و کاملاً پوشیده، مانع این نگاه‌های هوس‌آلود است.

سه. رنگ‌ها: برخی از رنگ‌ها دیدگان را خیره می‌سازد و باعث جلب توجه می‌شود. و علمای دین هر چند نسبت به اصل رنگ لباس‌ها، تأکید چندانی ندارند ولی بر این مسأله پای می‌فشارند که لباس نباید موجب جلب توجه شود و عواقب سوئی داشته باشد.

اگر بخواهیم به اراده و خواست دیگران زندگی کنیم، از مقام و ارزش انسانی خود فرو می‌افتیم. ارزش و کرامت آدمی در آن است که خود با اراده و شناخت، تصمیم بگیرد و عمل بکند. در هر کاری افراد مخالفی وجود دارند رفتار شما را نمی‌پسندند و عملکرد شما را زیر سؤال می‌برند تازه این اول کار است، اگر بخواهید با اندک نیروی مخالفی صحنه را ترک کنید و رفتار خود را تغییر دهید، دیگر شخصیت و استقلال برای شما باقی نمی‌ماند. وقتی خوبی رفتاری برای شما اثبات شد، نباید به حرف دیگران توجه کنید. لازم نیست در برابر مخالفان جبهه‌گیری کنید. اگر آنها از حرف شما متأثر می‌شوند، شما نیز به آنها پند و اندرز

دهید ولی اگر حرف شما بی اثر است، یا حتی اگر احتمال می دهید رفتار آنها بر عملکرد شما تأثیر بگذارد، هرگز به سخنان آنها گوش ندهید و حتی اجازه ندهید نگاه تمسخرآمیز آنها در نگاه شما بیفتد. البته به آنها بی احترامی نکنید و حرف زشت و سخن ناروا بر زبان نیاورید. خواهر عزیز، بی تردید بدانید که حجاب شما برای آنها سنگین تر است تا برای شما و آنها دچار خودسرزندی شده بودند و لذا برای فرار از عذاب وجدان دیگران را همرنگ خود ساخته اند از این رو گمان مبرید که به شما سخت گذشته است و شخصیت شما خورد شده است نه بلکه کاملاً برعکس است. البته نباید حجاب، باعث جبهه گیری، تعارض و بگومگو شود. در حالی که حجاب خود را رعایت می کنید، با آنها معاشرت نیکو داشته باشید و به آنها احترام بگذارید، حتی با آنها صمیمی تر از گذشته رفتار کنید و در کارهای شخصی نیز به آنها کمک برسانید. سعی کنید خوبی های حجاب و اخلاق اسلامی را برای خود تکرار کنید تا تأثیر القانات دیگران خنثی شود. در این باره مطالعه ی کتاب حجاب میوه ی شناخت تألیف سید پورآقایی مؤسسه انتشارات حضور خالی از لطف نیست. موفق باشید.

مؤسسه فرهنگی احیاء ثقلین - تهران

سوال ۱۲۰

سوال :

لطفاً "در مورد مقررات (احکام شرعی) حجاب زنان در جامعه (در مواجهه با افراد غیر محرم) توضیح بفرمایید؟"

جواب :

آیا این مقررات دقیقاً همان مواردیست که آنان میبایست به هنگام نماز خواندن رعایت کنند؟

با تشکر و آرزوی بهروزی. پاسخ: با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

تفاوتهایی بین این دو مورد هست، یعنی بین حجاب در مقابل نامحرم و بین حجاب

در نماز، در صورتی که نامحرم نباشد.

مثلا در مورد حجاب به معنای پوشش، اختلاف این است که در نماز، پوشاندن روی پا واجب نیست، ولی در برخورد با نامحرم بنا بر قول مشهور پوشاندن این قسمت واجب است. تفاوت دیگر در این است که رنگ حجاب زن در مقابل نامحرم نباید محرک و جذاب باشد، ولی این در هنگام نماز اشکالی ندارد، بلکه روشن بودن چادر و زیبایی آن نیکو است. علاوه بر این، وظیفه زن برخورد با نامحرم حفظ عفت است. از این رو مثلا نباید خود را خوش بو کند، در حالی که مستحب است در نماز خود را معطر کند.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۱۲۱

سوال :

برای به دست آوردن احکام و نظرات اهل تسنن در مورد حجاب باید چگونه جستجو کرد

جواب :

-

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

در کتب فقهی اهل سنت در مبحث نماز، در شرائط مصلی، مسأله حجاب از منظر فقهی بررسی شده است.

از جمله این کتاب ها که بیان کننده نظرات چهار مذهب اهل تسنن است، کتاب "الفقه علی المذاهب الاربعه"، تألیف عبدالرحمن جزیری مشهور می باشد؛ ولی متأسفانه به فارسی ترجمه نشده است.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۱۲۲

سوال :

برادرم و همسرش تقریباً با ما زندگی میکنند و همسر برادر بنده حدود ۱۳ سال یا کمتر و یا بیشتر و کلا در همین حدوده سنی از من بزرگتر است و همان طور که میدانید ما با هم نامحرم هستیم ولی این زن اسم کوچک من را صدا میزند سوالم اینست که آیا اسم کوچک صدا زدن این زن درست است و آیا اسلام دستوری راجع به این موضوع داده است؟ و کلا این گونه روابط خودمانی و نزدیک باعث کم شدن و یا از بین رفتن حجب و حیای دو طرف نمیشود؟ آیا من به این زن به صورت غیر مستقیم تذکر بدهم که کارش غلط است و یا به طور مستقیم بگویم که این رفتار اشتباه است و یا اینکه بی تفاوت باشم و اهمیتی ندهم؟ لطفا راهنماییم بفرمایید...

جواب :

ممنون خدانگهدار - دیپلم

پاسخ : با سلام و عرض تحیت.

دوست محترم!

حد واجب مسئله همان است که در رساله ها گفته اند. نگاه بدون _ معاذالله _ لذت یا ریه _ یعنی ترس به گناه افتادن _ آنهم فقط به قرص صورت و دستان تا

مچ، که بیشتر از آن نمی تواند بی حجاب باشد، جاتر است.

تکلم به غیر مقدار ضرورت با نامحرم هم مکروه است.

اسم کوچک را به کار بردن خلاف شرع نیست. بله، و بستگی به عرف جامعه دارد، که آیا آن را نوعی سبکی و صمیمیت بیش از حد بدانند یا نه؟ که به نظر نمی رسد چنین باشد.

اما با این وجود از نظر اخلاقی گاه توصیه هایی از سوی اولیای دین به ما شده است.

مثلا در احادیث است که اگر بتوانی به لباس نامحرم هم نگاه نکن. بهتر است حجب و حیاء هر چه بیشتر باشد.

دوست عزیز!

اگر رفتار او را هم کمی نامناسب می بینید، شما سعی کنید رفتار صحیح را در پیش بگیرید؛ اسم کوچک او را به کار نبرید، مستقیم به او نگاه نکنید، و با او زیاد هم کلام نشوید، الا به مقدار لازمی که موجب ناراحتی هم نشود و حساسیت ایجاد نکند؛ آن مقدار هم که می شوید مؤدب و متین باشید. اگر چنین کنید، به طور قطع، به تدریج او نیز رفتار خود را اصلاح خواهد کرد. در این صورت نیاز به امر به معروف و نهی از منکر زبانی نیست.

با التماس دعا.

مؤسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۱۲۳

سوال :

مقدار پوشش در برابر محرم چه مقدار لازم است

جواب :

و دلیل صدور این حکم (عمو و عمه و.....محرمند) چیست

لطفا با ذکر حدیث یا آیه

ممنون

۲۰ ساله

دیپلم

پاسخ : با سلام خدمت شما دوست عزیز

همان گونه که می دانید و عنوان شما دلیل بر علم شماست جاهایی از بدن به عنوان خط قرمز تعیین شده که فقط زن و شوهر حق

دارند به طرف مقابل نگاه کنند ولی برای دیگر محارم در صورتیکه زن باشد باید حجاب متعارف را رعایت نماید.

در این مورد اگر سر و صورت و دست و پا باز باشد مانعی ندارد ولی باید برجستگیهای بدن و آنچه که متعارف زنان می پوشانند از دید محارم دیگر (غیر شوهر) پوشیده باشد.

برای مطالعه بیشتر در مورد این موضوع به کتاب تفسیر المیزان ذیل آیه شریفه ۲۳ از سوره نساء مراجعه فرمایید که می گوید چه کسانی محارم هستند، اما این که چرا محرمند باید به کتاب علل الشرایع، شیخ صدوق مراجعه فرمایید. به هر حال همه این موارد حکم خدایند و ما دلیل آن را بدانیم یا ندانیم برای ما لازم الاتباع هستند البته باز هم عرض می کنم هستند کسانی که علل احکام را نیز (باستناد سنت نبوی و ائمه اطهار (ع) جرح و تعدیل و علل وضع برخی احکام را بیان می کنند.

در صورت نیاز منتظر تماس بعدی شما خواهیم بود.

توفیق یارتان باد.

سوال ۱۲۴

سوال :

حجاب کامل یک زن پوشاندن تمام بدن از نامحرم است، به جز گردی صورت و دستها تا مچ.

جواب :

سوال بنده در این قسمت است که: آیا پاها را باید تماماً پوشاند یا اینکه فقط تا مچ؟

با تشکر فراوان

۱۵ ساله

اول دبیرستان

پاسخ : با سلام ، خانمها باید پاها را تماماً از نامحرم بپوشانند. بله فقط هنگام نماز آن هم در صورتی که نامحرم حضور نداشته باشد پوشاندن روی پاها تا مچ به فتوای همه مراجع (و کف پاها به فتوای برخی) لازم نیست. موفق باشید.

اعتقاد و پایبندی به حجاب

سوال ۱

سوال :

چطور باید خودم رو متقاعد کنم که با حجاب باشم و به این عقیدم پایبند باشم حتی در شرایطی که مسخره ام کنند؟

جواب :

با تشکر از شما پرسشگر گرامی ، که مسئله خود را با ما در میان گذاشتید ، امیدوارم که بتوانم پاسخی راهگشا و مفید خدمت شما ارائه نمایم .

در رابطه با سوال شما ، توجه شما را به چند نکته جلب می نمایم :

۱. اینکه انسان مورد تمسخر دیگران ، قرار بگیرد ، معیار مناسبی برای ترک یک عمل و یا یک اعتقاد نیست . چراکه در اینصورت ، شخصیت ، فکر ، انگیزه ، رفتار ما و ... فقط به خاطر دیگران می شود و آنگونه می شود که دیگران می خواهند ، پس جایگاه فکر و عقل و اندیشه خودمان در کجاست ؟ در اینصورت به خودمان چقدر بها داده ایم ؟ آیا به دلیل ترس از تمسخر ، از عقاید مان عقب نشینی کنیم ، باعث رضایت و آرامش ما می شود ؟ یقین نمایید ، در صورتیکه ما فقط به این دلیل از عقاید و ارزش هایمان عقب نشینی کنیم ، یا نشان از

عقاید ضعیف ما و درک درست نداشتن از ارزشهای اسلامی است و یا اینکه انسانی هستیم وابسته به غیر و بدون اعتماد به نفس، انسانی که هیچ استقلالی از خود ندارد و جایگاه ارزش در ذهن او، فقط آن چیزی است که محیط پیرامون او تعیین می نماید، نه ارزش و باور حقیقی و واقعی.

۲. آیا تا بحال، به این موضوع فکر کرده اید، چه کسانی حجاب و یا دیگر اعتقادات اسلامی را مسخره می کنند؟ شما به شیوه تفکر و اندیشه آنها چقدر بها می دهید؟ تا چه میزانی افکار و اندیشه های آنها را قبول دارید؟ هر کار و فکری که می کنند، درست است یا خیر؟

۳. به این موضوع توجه داشته اید که چه کسانی به حجاب اهمیت می دهند و چه کسانی نه؟ جدای از افرادی که ناآگاه هستند نسبت به این موضوع، فقط افرادی که سست و کاهل هستند و فقط ارزشهای وجودی را خلاصه در چهره ظاهری و اندام می کنند، حجاب را مورد تمسخر قرار می دهند. کسانی که عقلشان بیشتر نشات گرفته از چشمشان است و بس.

۴. شاید در مواردی مسخره شدن بوده است ولی تا به حال شده است که قضاوت کنید، بین افرادی را که بخاطر حجاب به شما احترام می گذارند و افرادی که نمی گذارند؟ این دو گروه چگونه افرادی هستند؟ کدام گروه به دنبال ارزش های واقعی هستند و کدام گروه به دنبال ارزش های سطحی؟ آیا همیشه مورد تمسخر قرار گرفته

اید و یا نه، در مواردی حجاب باعث شده است که بیشتر مورد احترام و تکریم قرار بگیرد؟

۵. هر چند که من اعتقاد ندارم، که تعداد افرادی که مسخره حجاب و یا دیگر مسائل دینی می کنند، زیاد هستند، ولی اگر هم اکثریت جامعه را تشکیل می دادند، دلیل بر حق بودن آنها نبود و هم چنین به این نکته توجه داشته باشید که انسانهای بزرگ کسانی هستند که همیشه تحت هر شرایطی بر اعتقاد و باور حق خود پابرجا مانده اند و از آن دفاع کرده اند و حتی سعی نموده اند دیگران را نیز به حقیقت و راستی این باور رهنمون سازند (حتی در زمانی که مورد تمسخر قرار گرفته اند و یا اکثریت افراد با نظر آنان مخالف بوده اند). قرآن کریم جوّ غالب بدون دلیل و منطق را به شدت سرکوب کرده و تبعیت از رسوم جاهلی را ناشی از جهل می داند، پس اگر فرهنگی منطق داشت قابل پذیرش است و گر نه خیر. زیرا اکثریت ملاک حقایق نیست.

۶. بنده نیز تا حدودی با شما موافقم که در مواردی افراد با حجاب مورد تمسخر قرار می گیرند. اما اگر این مسئله را ریشه یابی نمایم، به چگونگی تبلیغ و فرهنگ سازی اشتباه متولیان امر، خصوصاً صدا و سیما و کسانی که در ساخت فیلم های سینمایی نقش دارند، بر می گردد. زمانیکه در فیلم ها و تبلیغات، افراد بی سواد و به لحاظ فرهنگی پایین را با چادر و حجاب نشان می دهند و در

مقابل افراد تحصیلکرده و به لحاظ اجتماعی و فرهنگی در سطح بالا را، بی حجاب نشان می دهند، به مرور حجاب و چادر، تداعی کننده بی سواد و عقب افتادگی و بی فرهنگی می شود و این می شود که عده ای کوتاه بین و سطحی نگر، این چنین باور و اعتقاد ارزشمندی را مورد تمسخر قرار می دهند. حال با عقب نشینی کردن و تسلیم این باور غلط شدن، آیا غیر از کمک به این تفکر آلوده و ضعیف و تضعیف باورهای درست و اصیل، کار دیگری را صورت داده شده است؟ خواهر گرامی بیایید، با بالا بردن شخصیت خودتان در همه ابعاد، علمی، فرهنگی، اجتماعی و مهمتر از همه اخلاقی، نشان دهید که حجاب باعث عقب افتادگی نیست، حجاب مستحق تمسخر نیست، بلکه آن چیزی که مستحق تمسخر و از بین رفتن است، تفکرات سطحی و ظاهری، عده ای افراد ساده لوح و ضعیف النفس می باشد. یقیناً در اینصورت تاثیر گذاری شما بسیار زیاد خواهد بود و حتی افرادی که نسبت به حجاب دید مثبتی ندارند، متمایل به حجاب می شوند.

۷. سوالی دیگری که از شما دارم، این است که آیا تا به حال به تحقیقات جدیدی که پیرامون مسئله حجاب و پوشش در غرب صورت گرفته و نتایج آنها، دسترسی داشته اید؟ در بسیاری از تحقیقات مشخص شده است، که ریشه بسیاری از گرفتاری های اجتماعی و خانوادگی ناشی از عدم پوشش مناسب زنان و دختران در بیرون از

خانه می باشد و مهمتر از آن علت بسیاری از مشکلات زناشویی ناشی از این امر می باشد، چراکه با عدم پوشش مناسب زنان و دختران در جامعه و به حراج گذاشتن ارزشها و زیبایی های خود، ارزش آنها نزد مردان کم شده و دیگر آن لذت بخشی و تحریک پذیری، قبل را ندارند، لذا، رفتارهای غیر طبیعی و نابهنجاری های جنسی در بین آنها بسیار رواج یافته است، که خود سرمنشا بسیاری از بیماری های روانی و مشکلات روحی شده است. (متأسفانه بسیاری از افراد تحصیلکرده ما، از این نتایج غفلت دارند و خیلی دیر به آنها می رسند)

۸. فهرستی از فواید دنیوی (آرامش، عدم مزاحمت های خیابانی و ...) و اخروی (پاداش الهی که دراز مدت و جاوید است و ...) پوشش کامل را تهیه کنید و هر گاه با مطالعه، مطلب دیگری دانستید به آن اضافه کنید و آن را روزانه و قبل از خواب مرور کنید. توجه به این مطالب در ضمیر ناخودآگاه شما تبدیل به نظام باور می گردد و نظام باورهای شما یاری گر شما خواهند بود. (۱)

۹. سعی نمایید با افراد و دوستانی ارتباط داشته باشید، که نسبت به حجاب و مسائل اعتقادی اهمیت می دهند. در این رابطه پیامبر اکرم (ص) می فرمایند: « الْمَرْءُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ، فَلْيَنْظُرْ أَحَدُكُمْ مَنْ يُخَالِلُ » ؛ آدمی بر آیین دوست خود است پس هر یک از شما مواظب باشد با چه کسی دوستی می کند. دوستان انسان در شخصیت و رفتار او نقش تاثیر گذاری دارند، بنابراین لازم

است که انسان از ارتباط و هم نشینی با افراد ناصالح و ناسالم پرهیز نماید و در مقابل با افرادی دوست و هم نشین شود که به او در مسیر کمال، انگیزه و نیرو بدهد، نه اینکه با افکار و رفتار ناسالم او را از مسیر درست منحرف نماید.

هم چنین در روایتی نقل شده است که: « وَ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ لِعِيسَى (علیه السلام) مَنْ نُجَالِسُ؟ فَقَالَ مَنْ يُدَاكِرُكُمْ اللَّهُ رُؤَيْتُهُ وَ يَزِيدُ فِي عِلْمِكُمْ مُنْطَفَئُهُ وَ يَرْغَبُكُمْ فِي الْآخِرَةِ عَمَلُهُ »؛ حواریون از حضرت عیسی (علیه السلام) سؤال کردند، با که معاشرت کنیم؟ آن حضرت فرمود: با کسانی که نگاه کردن به آنها شما را به یاد خدا بیندازد و سخن گفتن آنها دانش شما را بیفزاید و کردار آنها رغبت شما را به آخرت زیادتر کند.

نکته: به این امر توجه داشته باشید که اصل حجاب از ضروریات دین است و هیچ اختلافی در آن نیست. یقیناً آن کسی که دستور به حجاب داده، به همه جوانب انسان آگاهی داشته و در موارد زیادی ما نمی توانیم با عقل محدود خودمان بسیاری از حکمت های امور را ببینیم.

برای آگاهی بیشتر لطفا منابع زیر را مطالعه نمایید:

۱. حجاب شناسی، حسین مهدی زاده، مرکز مطالعات و پژوهش های فرهنگی حوزه.

۲. جوان و نیروی چهارم زندگی، دکتر محمد رضا شرفی، نشر سروش تهران.

۳. مسئله حجاب؛ استاد مرتضی مطهری، انتشارات صدرا، قم.

امیدوارم که زندگی پر شور و نشاطی را تجربه نمایید و هر لحظه گامی بلند در جهت رشد و شکوفایی و تقرب الهی بردارید

در انتها نوشته خود را مزین به حدیثی نورانی از امام علی (ع) می نمایم :

امیرمؤمنان(ع) می فرماید : «و تعلموا القرآن فانه ربيع القلوب واستشفوا بنوره فانه شفاء الصدور و احسنوا تلاوته فانه انفع القصص»؛ قرآن را فرا بگیرید زیرا قرآن بهار دلهاست و از نور آن بر مرض ها و دردهای خود مرهم بگذارید زیرا آن داروی شفابخش سینه هاست و آن را نیکو تلاوت کنید که به یقین سودمندترین قصه هاست . (۲)

پی نوشت :

۱. جان بزرگی، مسعود، شیوه های درمانگری و اضطراب و تنیدگی، نشر سمت، چاپ اول، ۱۳۸۲، ص ۲۲۹، (اقتباس).

۲. وسائل الشیعه، ج ۴، ص ۸۲۵

سوال ۲

سوال :

من دختری ۲۰ ساله ام و چادر سر می کنم ولی خانواده ام راضی به این کار نیستن، اونها رضایت دادن که توی دانشگاه یا محیط های کاری چادرم رو سرم کنم، اما جاهای دیگه ای که همراه خانواده می ریم سرم نکنم. من بهتره چه کار کنم؟ اگه به اون چیزی که می گن عمل کنم، آیا این عمل من ریاست؟ و برای حفظ چادر به عنوان حجاب، چقدر باید جلوی خانواده ایستاد؟ تا چه حد مقابل مخالفت ها ایستاد؟

جواب :

خواهر گرامی در اوامر و نواهی الهی (یعنی آنچه شرعا بر زن واجب یا حرام است مثل نماز یا ترک گناه و امثال آن) امر و نهی و رضایت و عدم رضایت و اذن و عدم اذن پدر و مادر و دیگران هیچ اثری ندارد بلکه بر بانوان واجب است مطیع شرع باشد اما در مورد خروج از منزل و پوشیدن لباس و انجام مستحبات باید مطیع والدین باشد، مگر این که پدر

و مادر در پوشیدن لباس از او بخواهد که بدون رعایت حجاب و یا با لباس مهیج بیرون رود که در این صورت اطاعت لازم نیست.

حجاب منحصر در چادر و حتی مانتو نیست، بلکه هر لباسی که غیر از وجه و کفین (دست ها تا مچ) را پوشاند و موجب تحریک و جلب توجه نامحرم نگردد کافی است ولی باید توجه داشت که همان طور که بقیه واجبات دارای مراتب مختلفی می باشند حجاب نیز دارای مراتب خوب، متوسط و خوب تر است و چادر حجاب برتر بانوان محسوب می گردد.

در این جا چند نکته وجود دارد که برای روشن شدن آنها باید دید اساساً فلسفه حجاب چیست؟ حجاب دو فلسفه اساسی دارد که با یکدیگر ارتباط تام دارند:

۱) مصونیت زن در برابر طمع و ورزی های هوس بازان.

۲) پیشگیری از تحریکات شهوانی خارج از ضوابط و هنجارهای الهی و تأمین سلامت و بهداشت معنوی جامعه.

حجاب با چنین نقش و کارکرد مهم و اساسی پیامی قاطع و کوبنده با خود دارد، و آن این است که در برابر همه مردان اجنبی نوعی هشدار و اعلام «دور باش!» می دهد، اکنون باید دید چه عواملی در رساندن این پیام و اثرگذاری آن مؤثر است:

۱) {T} حدود و میزان پوشش: {T} بدون شک هر اندازه بدن زن پوشیده تر باشد نقش نیرومندتری در دورسازی دیدگان نظاره گر ایفا می کند. اگر نگاه های آلوده را همچنان که در روایات آمده است «تیرهای زهر آلود شیطان» بدانیم، پوشش زن همانند قوسی است که تیر از آن کمانه می کند و منحرف می شود و از اصابت و نفوذ در هدف باز می ماند. برعکس هر اندازه بدن زن برهنه تر باشد تیرهای شیطانی را بیشتر متوجه خود ساخته و

از آن آسیب خواهد دید. از همین روست که چادر را حجاب برتر شناخته اند، زیرا با وجود شرایط دیگر، بیشترین پوشش و مطمئن ترین مصونیت را فراچنگ می آورد.

۲} کیفیت پوشش: میزان ضخامت و حتی کیفیت دوخت لباس خود بخش مهمی از حجاب را تشکیل می دهد بدون شک لباس های نازک و تنگ و بدن نما فرودگاه پیکان مسموم شیطان و موجب خیره شدن چشم های هرزه و آلوده به فساد کشاننده جامعه است. در مقابل لباس های غیربدن نما، دیده ها را از خود دور می سازد، و سلامت معنوی نفوس را تأمین می کند.

۳} رنگ ها: تردیدی نیست که برخی از رنگ ها دیده ها را خیره می سازد، و پاره ای دیگر نگاه ها را از خود می راند و دور می سازد. اکنون سؤال می شود کدامیک از این دو برای تأمین حجاب واقعی و مصونیت معنوی جامعه و خیره نکردن چشم ها و بر نیفروختن آتش شهوت مفیدتر است؟ مگر ما در جامعه ای زندگی نمی کنیم که میلیونها جوان در اوج غریزه جنسی به سر می برند و در سخت ترین شرایط جوانی از امکان ازدواج محرومند و کافی است با اندک جرقه ای شعله های غریزه در وجودشان برافروخته شود و به انواع گناهان و ناراحتی ها مبتلا گردند؟ پس چرا به هروسيله ممکن _ حتی با گزینش رنگ مناسب لباس در جامعه _ به سلامت دینی و روحی و روانی آنان کمک نکنیم و موجب جلب توجه آنان و قرارگرفتن شان در دام مفاسد نشویم؟ در عین حال علمای دین نسبت به خصوص رنگ ها تأکید چندانی نکرده، ولی بر این مسأله پای می فشارند که لباس نباید موجب جلب توجه و عواقب سوء ناشی از آن باشد. از این رو است که در طول تاریخ زنان مسلمان به میل خود لباس مشکی را برای حجاب

برگزیدند و این سنت حسنه مورد تقریر و پذیرش پیامبر(ص) و امامان(ع) قرار گرفت، زیرا آنان به این وسیله احساس امنیت و مصونیت بیشتری می کردند،^{V}(ر.ک: حجاب در ادیان الهی، محمدی آشنائی){V}.

{T}۴ شویه های رفتاری: {T} طرز صحبت و چگونگی راه رفتن و ... نیز بخشی از حجاب به معنای وسیع کلمه است. حفظ وقار و متانت هم همان نقشی را دارد که پوشش زن دارد و عدم رعایت آن نیز برآیندی چون برهنگی در پی دارد. از این رو قرآن مجید یکی از صفات خوب زنان مؤمن را که در رفتار دختران شعیب بیان می کند همان «حیا» و وقار است.

در رابطه با فلسفه و آثار حجاب در جامعه گفتنی است از آن جا که انسان یک موجود اجتماعی است جامعه بزرگی که در آن زندگی می کند از یک نظر همچون خانه او است و حریم آن همچون حریم خانه او محسوب می شود پاکی جامعه به پاکی او کمک می کند و آلودگی آن به آلودگیش روی همین اصل در اسلام با هر کاری که جو جامعه را مسموم یا آلوده کند شدیداً مبارزه شده است؛ چرا که گناه همانند آتش است هنگامی که در نقطه ای از جامعه این آتش روشن شود باید سعی و تلاش کرد که آتش خاموش یا حداقل محاصره گردد اما اگر به آتش دامن زنیم و آن را از نقطه ای به نقطه دیگر ببریم و یا آن را به حال خود واگذاریم حریق همه جا را فرا خواهد گرفت و کسی قادر بر کنترل آن نخواهد بود، از این گذشته عظمت گناه در نظر مردم و حفظ ظاهر جامعه از آلودگی ها خود سد بزرگی در برابر فساد

است. اشاعه فحشا و نشر گناه و تجاهر به فسق و تسامح در این موضوع این سد را می شکند گناه را در اذهان کوچک و آلودگی به آن را ساده می نماید. بر همین مبنا حکومت اسلامی موظف است جلو منکرات را بگیرد. این به معنای تحمیل به حجاب نیست، بلکه نوعی واکسینه کردن جامعه در مقابل بیماری های روانی و معنوی است. در جامعه اسلامی همه وظیفه دارند به بهداشت روانی و سلامت روحانی توجه کنند. این همان امر به معروف و نهی از منکر و نظارت ملی است. حاکمان اسلامی موظفند موانع رشد فضائل انسانی را از بین ببرند و این در حقیقت بستر سازی برای سلامت روانی جامعه است و بر این اساس قرآن با این پدیده برخورد کرده، به دنبال آن دیگر زنان بدحجاب نمی توانستند هرطور دلشان خواست در اجتماع ظاهر شوند، حتی اقلیت های مذهبی نیز موظف به رعایت مقررات اسلامی در جامعه اسلامی بوده اند.

در آیات ۳۱ سوره نور و ۳۴ و ۵۹ سوره احزاب کیفیت حرکات در روابط اجتماعی زن مورد توجه قرار گرفته است. نیز از آیات امر به معروف و نهی از منکر می توان استفاده کرد که جلو هر گونه منکر و زشت باید ایستاد و اجازه ظهور و بروز به آن نداد.

در هر صورت هنجارهای دینی در جامعه را باید به اجرا گذاشت و نمی توان تنها به عقیده و میل مردم اکتفا کرد. فکر کنید چقدر از مردم حاضرند با میل و رغبت و از روی اعتقاد از رشوه گرفتن و اختلاس اجتناب کنند؟ چقدر حاضرند از شراب و زنا با میل و رغبت احتراز نمایند تا سپس

آنها را آزاد گذاشت تا در عمل هم با میل و رغبت وظایف خویش را اجرا کنند. این موضوع منحصر به کشور ما نیست. در هر کشوری یک سلسله دستوراتی است که به اجبار آنها را به اجرا می گذارند. در کشوری مثل فرانسه - که آن را مهد آزادی می شمارند - چگونه به اجبار دختران را وادار به بی حجابی می کنند تا به مدرسه یا دانشگاه راه یابند! تفاوت در جامعه اسلامی و غیراسلامی در نوع هنجارهاست، نه چگونگی برخورد با آنها.

بسیاری از حکمت ها و فلسفه های حجاب امروزه روشن شده است:

الف) پوشش امری غریزی و فطری برای بشر است کاوش های باستان شناسی نشان می دهد که از دیر زمان بشر در حد امکان نسبت به مساله پوشش اهتمام ورزیده است و همه صاحبان ادیان نیز آن را سرلوحه عمل قرار داده اند.

ب) مستور بودن زیباییها و جذبه های جنسی زن و مرد آنها را از معرض دید و طمع ورزی شهوت پرستان هرزه محافظت می کند و امنیت و بهداشت روانی جسمی آنان را تأمین می نماید.

ج) برهنگی راهبر به سوی بی بند و باری و لجام گسیختگی جنسی است که عواقب شوم و زیانباری دارد؛ از جمله:

۱- گسترش فساد و ناهنجاری های اجتماعی.

۲- شیوع بیماری هایی چون سفلیس سوزاک ایدز و ...

۳- سست شدن پیمان مقدس خانواده گسترش آمار طلاق و بالا گرفتن عقده های روحی در کودکان.

۴- زیاد شدن فرزندان نامشروع.

اینها و ده ها مشکل اجتماعی دیگر عواقب شومی است که جهان غرب را سخت برآشفته و ستاره تمدنش را به افول می کشاند تا آن جا که حتی فریاد متفکرین ماتریالیستی چون راسل را برآورده و

جهان را سخت بر آنان تنگ کرده است. ولی مکتب گرانقدر اسلام در پرتو هدایت های نورانی اش همچون حجاب از اساس با این جریان ویرانگر به مبارزه برخاسته و حجاب را دژی استوار برای صیانت فرد و جامعه از آسیب های بیشمار قرار داده است. از همین روست که استعمارگران برای تخدیر جوانان و در بند کشیدن آنان و گسترش اهداف ظالمانه خویش از بی حجابی و برهنگی به عنوان ابزاری قوی سود می جویند.

در هر صورت موضوعاتی نظیر: حفظ نظام اجتماعی، بقای نسل و خانواده، تامین سلامت فکری، روحی - روانی افراد جامعه و فراهم نمودن بستری مناسب و محیطی سالم برای پرورش و تکامل مادی و معنوی انسان، و بالاخره پرهیز از عواقب شومی که جوامع دیگر به دلیل رعایت نمودن این قییل محدوددها گرفتار آن شده و یاد آن دست و پا میزنند؛ نظام اسلامی را ملزم به اجرای این حکم ارزشمند الهی می دارد.

توضیحات بیشتر:

به صورت خلاصه فلسفه حجاب (پوشش) می تواند ناشی از امور زیر باشد:

۱. حفظ تعادل جامعه از نظر امنیت و آرامش روانی.

یکی از غرایز خدادادی در ساختمان وجودی انسان، غریزه جنسی است که نیرومندترین و ریشه دارترین غریزه آدمی است و در صورت کنترل آن، می تواند علاوه بر تداوم و استمرار نسل بشر، موجبات و امنیت روانی انسان ها را فراهم کند.

در قوانین اسلام، برای استفاده درست از این غریزه حیاتی، مکانیسم های گوناگونی مطرح شده است که «حجاب» و وجود حریم بین زن و مرد، یکی از راهکارهای مهم آن است.

بدون شک، نبودن حریم بین زن و مرد و آزادی معاشرت های تعریف نشده و بی بندوبار (با آرایش های گوناگون)، هیجان ها و التهاب های جنسی را فزونی

می بخشد و تقاضای برهنگی و سکس را به صورت یک عطش روحی و یک خواست سیری ناپذیر درمی آورد.

اسلام به قدرت شگرف این غریزه آتشین توجه کامل داشته و تدابیر زیادی برای تعدیل و رام کردن این غریزه اندیشیده است و در این زمینه هم برای زنان و هم برای مردان، تکالیف خاصی معین کرده است. وظیفه مشترک زن و مرد این است که چشم خویش را از نگاه به نامحرم ببوشانند و از نگاه شهوت آمیز بپرهیزند؛ اما زنان - به خاطر جاذبه های بیش تر - وظیفه خاصی دارند و آن این که بدن خود را از مردان بیگانه ببوشانند و در اجتماع با آرایش های تحریک آمیز، ظاهر نشوند و به جلوه گری و دلربایی نپردازند تا زمینه انحراف مردان و به ویژه جوانان فراهم نشود.

لباس افراد جامعه و مخصوصاً لباس زنان نمی تواند به هر شکل و اندازه ای باشد و باید حد و ضابطه ای داشته باشد. بی بندباری در پوشش و لباس، موجب بی بندباری در تحریک غریزه جنسی است. تحقیقات علمی در فیزیولوژی و روانشناسی در باب تفاوت های جسمی و روحی زن و مرد ثابت کرده است که مردان نسبت به محرک های چشمی شهوت انگیز، حساس تر از زنانند و برعکس زنان در مقابل محرک های لمسی حساسیت بیش تری دارند.

آستانه حس لمس و درد در زنان از همان زمان تولد پایین تر از مردان است...؛ در عوض مردان بینایی بهتری دارند. این مزیت های جنسی در استعداد حسی، آموخته یا اکتسابی نیست؛ بلکه از زمان کودکی آشکار است... مردان بالغ به محرک های بینایی شهوانی حساسیت بیش تر می داند. اصطلاح «چشم چرانی» که برای این ویژگی مردان به کار می رود، زاینده حساسیت مردان

نسبت به محرک های بینایی شهوانی است؛ چون دامنه و برد حس بینایی زیاد است؛ یعنی چشم می تواند از فاصله نسبتاً دور، تحت تأثیر محرکها قرار گیرد و از این گذشته وسعت زیادی از محیط در آن واحد دیده می شود. از سوی دیگر، چون حس لامسه دامنه و برد زیاد ندارد و فعالیتش محدود به تماس از نزدیک است و هورمون های جنسی زن به صورتی دوره ای ترشح می شوند و به طور متناوب عمل می کند، تأثیر محرک های شهوانی بر زن، صورتی بسیار محدود دارد و از این نظر فعالیت زنان بسیار کم است؛ به خلاف مردان که ترشح اندروژن ها در آن ها صورتی یکنواخت دارد و هیچ عامل طبیعی آن را قطع نمی کند. مردان به صورتی گسترده تر تحت تأثیر محرکهای شهوانی قرار می گیرند و از این نظر فعال ترند. ۱.

۲. حفظ و تحکیم بنیان خانواده

بی تردید نهاد خانواده، یکی از مقدس ترین نهادهای اجتماعی است که بشر تا به حال خود دیده است. نقش خانواده در پروسه ایجاد جامعه سالم، یک نقش بی بدیل است و در این میان نقش حجاب و پوشش اسلامی در سلامت و استمرار پیوند خانوادگی، غیر قابل انکار است. در مقابل، برهنگی، سَم کشنده نظم و پیوند موجود در نهاد خانواده است.

آمارهای مستند نشان می دهد که با افزایش برهنگی در جهان، طلاق و از هم گسیختگی زندگی زناشویی در دنیا همواره بالا رفته است؛ زیرا «هر چه دیده بیند، دل کند یاد» و هر چه دل در مقوله هوس های سرکش بخواهد، به هر قیمتی باشد، به دنبال آن می رود و به این ترتیب، هر روز دل به دلبری جدید می بندد و با قبلی وداع می کند؛

اما در محیطی که «حجاب» حاکم است و شرایط دیگر اسلامی رعایت می شود، دو همسر تعلق به یکدیگر دارند و احساساتشان و عشق و عواطفشان، مخصوص یکدیگر است. در بازار آزاد برهنگی، قداست پیمان زناشویی مفهومی ندارد. خانواده ها به سادگی متلاشی می شوند و کودکان بی سرپرست می مانند.

۳. پیش گیری از فحشا و فروپاشی نظم جامعه.

گسترش دامنه فحشا و افزایش فرزندان نامشروع، از دردناک ترین پیامدهای بی حجابی و آزادی های بی حد و حصر جنسی است که در جوامع غربی و سایر جوامع مشابه، کاملاً مشهود است. عامل اصلی فحشا و ازدیاد فرزندان نامشروع، منحصر به فرهنگ برهنگی و بی حجابی نیست؛ بلکه یکی از عوامل اصلی و مؤثر در گسترش دامنه فحشا و جریان روبه رشد تولد فرزندان نامشروع، مسأله برهنگی و بی حجابی است. امروزه یکی از مشکلات جوامع غربی، تولد روبه رشد فرزندان نامشروع و بدون شناسنامه است. فرزندان که دارای پدر و مادر نامشخصی هستند و از نظر حقوقی، مشکلات فراوانی را به همراه آورده، نظم اجتماعی جوامع غربی را تهدید می کنند.

۴. جلوگیری از نگاه ابزاری به زن و ابتذال وی

یکی از مسائل مطرح پیرامون حقوق زنان و بی توجهی به آنان، نگاه ابزاری به زنان است. هنگامی که جامعه، زن را با اندام برهنه بخواند، طبیعی است روزه روز تقاضای آرایش بیشتر و خودنمایی افزونتر از او دارد و هنگامی که زن را از طریق جاذبه جنسی اش وسیله تبلیغ کالاها و عاملی برای جلب جهان گردان و مانند این ها قرار دهد، در چنین جامعه ای شخصیت زن تا حد یک عروسک یا یک کالای بی ارزش سقوط می کند و ارزش های والای انسانی او به کلی به دست فراموشی سپرده

می شود و به این ترتیب، زن، وسیله ای برای اشباع هوس های سرکش برخی مردان آلوده و فریبکار می شود.

عنصر حجاب و پوشش اسلامی، نه تنها زن را از صحنه اجتماع و فعالیت های اجتماعی دور نمی کند، بلکه زمینه های حضور مستمر و فعال زنان را در عرصه اجتماع - به همراه حقوق اجتماعی برابر - تضمین می کند و شخصیت خدادادی زن را از دستبرد نگاه ابراری دیگران، مصونیت می بخشد.

توضیح برخی از تأثیرات حجاب:

حجاب و سلامت فرد و خانواده

بی تردید زندگی اجتماعی - خواه بر استدلال عقلی و خواه برخواسته فطری و خواه بر بنیان قراردادهای اجتماعی و... بنا شده باشد - از تأثیر و تأثر متقابل افراد و عملکرد آن ها تهی نیست. خوبی ها و زیبایی ها برای فرد و خانواده و جامعه مفیدند و زشتی ها و بدی ها نیز به همه زیان می رسانند. و تأثیر خود را بر تمام اعضا و ارکان جامعه به جا خواهند گذاشت.

همنوایی آهنگ تکوین و تشریح

مدیر آفرینش که خواهان تداوم نسل بشر است، خود، به قلم تدبیر و تکوین، جاذبه های عقلی، اجتماعی، فطری و زیستی - جنسی را در آدمیان و حتی حیوانات و گیاهان به ودیعت نهاده تا در پرتو جذب و انجذاب درونی همیشگی شعله وجودشان را بر افروخته نگهدارند. خالق هستی برای بقای دیگر موجودات تنها همین جذب و انجذاب را کافی دانسته، ولی برای بقای نسل بشر مسؤلیت سپاری را نیز از نظر دور نداشته است؛ زیرا بشر چون جانوران و گیاهان نیست که نسل وی تنها با جاذبه های زیستی - جنسی و عشق ورزی آزاد پایدار ماند. نوزاد انسان پس از تولد به تغذیه، نگهداری و پرورش درست نیازمند است

و بدون مراقبت های بهداشتی، زیستی و... فرصت حیات نمی یابد. بر این اساس، معمار هستی که نهاد آدمی را آن گونه سرشت، برگنبد تشریح این گونه نوشت که ازدواج محبوب ترین بنیادها برای بنا نهادن کانون تولد و مهد پرورش و رشد نوع انسان است ۱، تا هم جذب و انجذاب به محیط خانواده محدود گردد و هم نسلی سالم و متعادل پرورش یابد. چون جذب و انجذاب لجام گسیخته هرگز به بقای نسل تن نمی دهد و آن را مزاحم عشق ورزی خود می بیند؛ همان گونه که نسل ناسالم، پدر و مادری نمی شناسد تا آن نژاد را استمرار بخشد ۲. به این منظور، انتظار می رود معمار نظام تکوین و تشریح در راه نیل به خواست خود، به تدبیر و تشریح لازم دست یازد و اسباب رسیدن به آن هدف را تشریح فرماید. «حجاب» در شمار این اسباب جای دارد. اینک در این نوشتار، با پرداختن به برخی آثار تربیتی و روان شناختی این دو پدیده، سودمندی و ضرر آفرینی هر یک را هویدا می سازیم تا هر کس خود آگاهانه تصمیم گیرد.

حجاب و رشد شخصیت

شخصیت؛ مجموعه افکار، عواطف، عادت ها و اخلاقیات یک انسان است که به تمایز وی از دیگران می انجامد ۳؛ به عبارت دیگر، مجموعه صفات و ویژگی های جسمی، روانی و رفتاری که هر انسان را از انسان های دیگر متمایز می سازد، شخصیت نام دارد ۴. بر این اساس، هر کس شخصیتی دارد که خود را با آن معرفی می کند. و دیگران نیز او را به همان ویژگی ها می شناسند. در، «روان شناسی کمال» انسان رشد یافته که انسان خواستار تحقق خود (actualizing person - The Self) معرفی می گردد، این گونه توصیف شده است:

انسانی که نیازهای سطوح پایین (نیازهای جسمانی، ایمنی، تعلق، محبت و احترام) را پشت سر نهاده، در صدد استفاده از توانایی‌ها و قابلیت‌های خود است و به دنبال به فعلیت رساندن خویشتن و تحقق خویش است. ۵. اریک فروم انسان رشد یافته را انسان بارور (Productive person) معرفی می‌کند و در تعریف او می‌گوید: وی انسانی است که نیازهای روانی‌اش را از راه‌های بارور و زیبا و خلاق ارضا می‌کند. ۶. به عقیده اریک فروم مؤثرترین عامل در رشد شخصیت انسان برآوردن معقول نیازهای روانی است که حیوانات پست این نوع نیازها را ندارند. انسان سالم نیازهای روانی - نه نیازهای جسمانی مانند گرسنگی، تشنگی، جنسی و...- خود را از راه‌های خلاق ارضا می‌کند و اشخاص ناسالم از راه‌های نامعقول ۷. اکنون باید دید فرصت رشد شخصیت با رعایت حجاب بیش تر فراهم می‌گردد یا با عدم رعایت آن؟ انسانی که پیوسته نگران زیبایی خود است و بیش تر در جهت معرفی پیکر خود می‌کوشد، بهتر می‌تواند قابلیت‌های خود را بشناسد و به فعلیت برساند یا آن که سر در باغ اندیشه دارد؟ آیا توجه به نیازهای جسمانی و سطحی به انسان امکان رشد می‌دهد یا توجه به نیازهای عالی و مخصوص انسان‌ها؟ آیا غرق شدن در خود نمایی و جلب توجه دیگران مسیر منتهی به یافتن خویشتن است؟ انسانی که زندگی‌اش تحت فرمان و اراده‌اش نیست، در حس هویت یابی خود (of Identity A Sense) دچار شکست شده است ۸ تا چه رسد به آن که هویتش را به کمال رساند. زیرا سلیقه و خواست دیگران در زندگی‌اش تأثیر می‌گذارد و چنان زندگی می‌کند که دیگران می‌پسندند، نه آنگونه که

خود می پسندد.

بی حجاب در اندیشه نمایش خود و زیبایی خویش است. این امر که عقده حقارت (inferority complex) انسان را می نمایاند، زمینه رشد و تعالی وی را نابود می سازد؛ در حالی که زن مانند مرد یک انسان است و باید از نظر انسانی رشد و تکامل یابد. کسی که با نمایش زیبایی خود و گزینش پوششی ویژه در اندیشه جلب نظر دیگران به سر می برد، در حقیقت می خواهد با تکیه بر جذابیت های ظاهری خویش و نه اصالت ها و ارزش های متعالی خود، جایی در جامعه بیابد. در واقع او از این طریق اعلام می دارد، آنچه برایش اصل است و اهمیت دارد، «زن بودن» او است نه انسانیت و اندیشه و لیاقت و کارآیی اش. چنین فردی قبل از همه اسیر خویش است و به مغازه داری شبیه است که پیوسته در اندیشه تزئین ظاهر و تغییر دکور خود به سر می برد و فرصت پرداختن به آرزوهای بزرگ تر را نمی یابد.۹.

حجاب و حرمت خود (احساس ارزشمندی)

از نظر روان شناسی، قطعی ترین عامل رشد انسان «میزان ارزشی» است که هر فرد برای خود قائل است ۱۰؛ به عبارت بهتر، نافذترین عامل رشد روانی و شخصیتی انسان، سطح حرمت خود (esteem - Self) او است. درجه ارزیابی فرد از خود، حرمت خود خوانده می شود و در واقع باز خوردی از مورد قبول بودن و مورد قبول نبودن به شمار می آید. این قضاوت در قالب رفتارهای کلامی و غیر کلامی بروز می کند و گستره ای است که فرد خود را در آن پهنه توانا، مهم، موفق و با ارزش و یا ناموفق و بی ارزش می داند ۱۱.

چنان که گذشت، «سطح حرمت خود» در سازش یافتگی هیجانی،

اجتماعی و عاطفی تأثیر بسیار دارد و از عوامل تعیین کننده اساسی در شکل دهی الگوهای رفتاری و عاطفی است؛ به گونه ای که تردید افراد در ارزشمندی شان به ناتوانی در رسیدن به زندگی عاطفی موزون می انجامد. این افراد همواره از آشکار شدن ناتوانی هاشان هراسناکند و صحنه را ترک می کنند. از طرفی خلاقیت با «سطح حرمت خود» رابطه کاملاً مستقیم دارد ۱۲.

به راستی آیا برهنه شدن و کشاندن رفتارهای جنسی به کوچه و خیابان به آدمی ارزش می دهد و انسان را از احساس ارزشمندی بهره مند می سازد؟ البته شاید احساس رضایت آنی و زود گذر پدید آورد، ولی کم تر کسی است که بر خورداری از این حالت و رفتار را ارزش تلقی کند و شخص برخوردار از این روحیه را ارزشمند بداند. افزون بر این، تأمین هر خواسته ای همیشه با احساس رضایت همراه نیست. در جامعه ای که برهنگی تمام شریان های آن را پر کرده و زن و مرد همواره در حال مقایسه داشته ها و نداشته های خویشند، انسان ها در تشویش مستمر و دلهره همیشگی فرو می روند؛ زیرا رقابت و مقایسه در میدانی رخ می نماید که ظرفیت رقابت ندارد و بدین سبب، آدمی به تنوع طلبی حریصانه کشیده می شود. بی تردید تا وقتی این اندیشه فضای ذهن آدمی را آکنده است، فرصتی برای بروز خلاقیت و ابتکار باقی نمی ماند. ذهن مشغول به تصاحب دل دیگران و جلب نظر مردان و پسندیده شدن، هرگز اندیشه علمی را بر نمی تابد و نمی تواند یافته ای تازه عرضه کند. او در پی آن است که در وضعیت موجود پسندیده شود نه آن که وضعیت را تغییر دهد و با ابتکار و خلاقیت، طرحی نو در اندازد.

از سوی دیگر، از آن جا که احساس بی ارزش بودن تمام وجود این افراد را پر کرده است، در پی جبران این کمبود بر می آیند و چون آسان ترین راه رسیدن به این احساس، مقبول دیگران واقع شدن است، از طریق سکس و عرضه پیکر خود در این مسیر گام بر می دارند تا به شکلی، احساس ارزشمندی از کف رفته خود را؛ جبران کنند. در حالی که شخص بر خوردار از حجاب هرگز چنین نیازی را احساس نمی کند. در نگاه او بهترین راه جبران احساس ارزشمندی آن است که خود را از دسترس بیگانگان دور نگهدارد و مقام و موقعیت خود را پایین نیاورد. ۱۳. گویا از همین رو است که ویل دورانت می گوید: زنان دریافته اند که دست و دل بازی مایه طعن و تحقیر است.

بنابراین، چنین افرادی هم ارزشمندی را از کف داده اند و هم در جبران آن به بیراهه رفته اند. راه رسیدن به احساس ارزشمندی پایدار، رفتن در پی کسب صفات ارزشمند و پایدار است.

انسان بر خوردار از حجاب، با دور نگهداشتن خود از دسترس دیگران، سطح ارزشمندی خود را ارتقا می بخشد تا آن جا که مرد، نیازمندان به آستان وی روی می آورد. بی تردید اگر زنان این مفهوم را به طور کامل درک کنند، به پوشیده داشتن و مخفی ساختن پیکر خویش بیش تر گرایش نشان می دهند ۱۴ و پی خواهند برد که راه احساس ارزشمندی در دسترس و مقبول بودن لحظه به لحظه نیست. راسل می گوید: از لحاظ هنری، مایه تأسف است که بتوان به آسانی به زنان دست یافت. ویل دورانت نیز می گوید: آنچه می جوییم و نیاییم عزیز و گرانبها می گردد ۱۵.

ویلیام جیمز به

صراحت توصیه می کند: زنان عزت و احترامشان به این است که به دنبال مردان نروند، خود را مبتذل نکنند و خود را از دسترس مردان، دور نگاهدارند.

پس حجاب احساس ارزشمندی است؛ که موقعیتی بلند مرتبه برای زنان پدید می آورد و مردان را در محدودیت فرو می برد. اگر چه در بیان به زنان گفته می شود که پوشیده بیرون آید؛ ولی واقعیت آن است که به مرد گفته می شود، بهره برداری جنسی در همه جا ممنوع. چون راه چشم را که نافذترین کانال حسی مردان است، نمی توان سد کرد.

حجاب و استحکام خانواده

با زهم تاکید می کنیم خانواده با اهمیت ترین نهاد اجتماعی است. خانواده کانون عشق و امید و تحقق آرزوهای آدمی و مرکز تولد و پرورش نسل بشر است؛ به گونه ای که هیچ جامعه ای نمی تواند بدون خانواده پایدار بماند. در معارف الهی خانواده مهم ترین جایگاه پرورش انسان است. قرآن کریم همسران را «لباس» یکدیگر می داند و بدین ترتیب نقش هر یک را معین می کند. زن و شوهر نزدیک ترین افراد به یکدیگرند و چون لباس، یکدیگر را از آفات و آسیب های عفت سوز و ایمان برانداز حفظ می کنند^{۱۶}. افزون بر این، آن ها مانند لباس، مایه وقار و آراستگی یکدیگرند. بی تردید این نقش در پرتو تفاوت زن و شوهر شکل می گیرد. چنانچه زن و شوهر از تعهدات خانوادگی رها باشند، نمی توانند برای یکدیگر چون لباس به شمار آیند و عفت و وقار و شخصیت هم را پاس دارند. حجاب از لوازم سامان یافتن چنین بنیادی است و بی حجایی با آن تعارض آشکار دارد؛ زیرا بی بند و باری در پوشش، بی بند و باری در تحریک و

احساس نیاز را در پی دارد و تأمین نیازهای شعله ور بنیاد خانواده را نشانه می رود ۱۷.

غریزه جنسی یکی از علل مهم ازدواج و به وجود آمدن خانواده است؛ اما برای پایداری اش کافی نیست. بعد از ازدواج به تدریج با گذر زمان اهداف جدید شکل می گیرد؛ خواسته های زیستی و جنسی اندک اندک جای خود را به نیازهای روانی و امنیتی و عاطفی و شناختی می دهد و دیگر سرمایه عشق و ورزی به تنهایی برای تأمین اهداف خانواده و خواسته ها کافی نیست. نخستین شرط دستیابی بدین اهداف و تأمین خواست های جدید، آن است که زن و شوهر از هویت و خواست های فردی دست شویند و به سوی پی ریزی هویتی جمعی گام بردارند. چنانچه هر کس فقط خواهش خویش را پی گیرد؛ زن در جهت تجمل و خودنمایی و مورد پسند واقع شدن در اجتماع و جلب توجه مردان گام بردارد؛ در دغدغه مقبولیت خویش فرو رود و نقش مادری را به فراموشی سپارد؛ و از آن سوی مرد در اندیشه رسیدن به تمکین های نوتر و پر رونق تر به سر برد و نقش پدری را فراموش کند، بنیان خانواده بر باد می رود. بی تردید کانون خانواده با اموری چون توجه به لباس و بدن و روی و موی و انگشت نما شدن و مشخص تر معرفی کردن خود، پیوند تنگاتنگ دارد و پرداختن بدین امور و فراموش کردن اهداف خانواده و نیازهای برتر، پایه های خانواده را متزلزل می سازد.

حجاب و مسؤولیت پذیری

هر کس در برابر خود و دیگران مسؤول است. انجام موفقیت آمیز مسؤولیت به استعداد و برخورداری از توانمندی های متناسب و ظرفیت های روان شناختی و جسمی نیاز دارد. توفیق

در پاره ای از مسؤولیت ها و حتّی سپردن برخی از مسؤولیت ها به حجاب تکیه دارد و افرادی که بی حجابی پیشه می کنند، توان انجام آن را ندارند. این گروه ناگزیر باید به خویش پردازند و - چنان که امروزه مشاهده می کنیم - چاره ای ندارند جز آن که انجام آن مسؤولیت ها را به دیگران و حتّی مردان بسپارند. ۱۸. زنانی که در پی دلربایی و جلب نظر دیگرانند و جز عرضه پیکر خود به چیزی نمی اندیشند، هرگز نمی توانند غمخوار هم نوع خود باشند؛ در برابر خانواده و اجتماع احساس مسؤولیت کنند و به معنویت خود و اعضای خانواده و جامعه بیندیشند. این افراد، افزون بر آن که خود به دلیل ناتوانی یا شانه خالی کردن از انجام دادن مسؤولیت های فردی باز می مانند، با روحیه و وضعیت بدنی خاص خویش محیط را آلوده و موقعیت را برای فعالیت مسؤولیت پذیرانه نامساعد می سازند. بر این اساس، بازدهی فعالیت های خانوادگی و اجتماعی را کاهش می دهند و حتّی دقّت عمل را دچار اختلال می کنند؛ به عبارت دیگر، این افراد خود ناتوان می مانند و دیگران را نیز از انجام دادن تعهدات و مسؤولیت هایشان باز می دارند. تحقیقات گسترده و به ویژه پژوهش های میدانی، حاکی از افت تولید و کاهش سطح کیفیت در مراکز آلوده به افراد بی حجاب، بر درستی این سخن گواهی می دهد.

اسلام که عاطل و باطل ماندن نیروهای عظیم انسانی و غیر انسانی را نمی پسندد، برای رسیدن به موفقیت در انجام تعهدات و مسؤولیت های فردی و اجتماعی، استعداد و شرایطی را لازم می داند که رعایت پوشش خاص یکی از آن ها به شمار می آید. فرد بی حجاب با رعایت نکردن این شرط در واقع از قبول

مسئولیت خودداری ورزیده، در پی خواسته های خود می رود و حتی دیگران را از انجام تعهدهای پذیرفته شده باز می دارد. بنابراین، حجاب هرگز به معنای محدود کردن حوزه مسئولیت زن نیست. حجاب شرط موفقیت در انجام دادن مسئولیت ها و سپردن برخی مسئولیت ها است. انسان، با انتخاب بی حجابی از قبول مسئولیت های حساس و سنگین شانه خالی می کند؛ آزاد از هر تعهدی سر بار دیگران می شود و مسئولیت ها را به دیگران وا می گذارد. ۱. المیزان، محمدحسین طباطبائی، ج ۳.

۲. فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی، غلامعلی حداد عادل.

۳. مجموعه مقالات کنفرانس زن، مقاله حجاب و آزادی.

۴. روان شناسی شخصیت، یوسف کریمی،

۵. روان شناسی کمال، دوان شولتنس، گیتی خوشدل.

۶. مکتب ها و نظریه های روان شناسی، سعید شاملو.

۷. روان شناسی کمال.

۸. فلسفه حجاب، علی محمدی.

۹. روان شناسی حرمت خود، ناتانیل براندل، هاشمی جمال.

۱۰. Esteem - The Antecedents of self. ۱۹۶. freeman sunfran cisco

۱۱. بررسی حرمت خود در نوجوانان...، سید حسن سلیمی، مجله روان شناسی، شماره ۲.

۱۲. مسأله حجاب، مرتضی مطهری، صدرا.

۱۳. نظام حقوق زن در اسلام، مرتضی مطهری، صدرا.

۱۴. مسأله حجاب، مرتضی مطهری، صدرا.

۱۵. نظام حقوق زن در اسلام، مرتضی مطهری، صدرا.

۱۶. المیزان، محمدحسین طباطبائی، ج ۳.

۱۷. فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی، غلامعلی حداد عادل.

۱۸. مجموعه مقالات کنفرانس زن، مقاله حجاب و آزادی.

حجاب و امنیت اجتماعی

کارکردهای فردی و اجتماعی حجاب

برای حجاب کارکردهایی در دو حوزه فردی و اجتماعی، قابل تصوّر است:

الف. کارکردهای فردی: همچون پاسخگویی به نیاز فطری «خوداستتاری» و تأمین امنیت در برابر گرما و سرما و...

ب. کارکردهای اجتماعی: هویت بخشی و ایجاد امنیت اجتماعی از جمله این کارکردهاست؛

زن با عنصر

حجاب اسلامی، نه تنها به تهذیب، تزکیه نفس و ملکات نفسانی پرداخته و قرب الهی را فراهم می‌سازد، بلکه باعث گسترش روزافزون امتیّت اجتماعی و ایجاد زمینه ای جهت رشد معنوی مردان می‌گردد؛ همچنان که خداوند سبحان، خطاب به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «به مردان مؤمن بگو تا چشمان خود را از نگاه ناروا بپوشانند و فروج و اندامشان را محفوظ دارند، که این بر پاکیزگی جسم و جان ایشان، بهتر است (۱)».

همچنین می‌فرماید: «به زنان و دختران خود و به زنان مؤمن بگو که خویشان را با چادرهای خود بپوشانند که این کار برای آن است که آنها به عفت شناخته شوند تا از تعرض و جسارت، آزار نکشند (در امتیّت کامل باشند)؛ خداوند در حقّ خلق، آمرزنده و مهربان است (۲)».

همان‌گونه که ذکر گردید، حجاب و پوشش اسلامی برای مردان و زنان، تنها از کارکرد فردی برخوردار نیست و فقط برای سامان دهی خلقیات و ملکات نفسانی آدمیان، مؤثر نمی‌باشد، بلکه از کارکرد اجتماعی نیز برخوردار است؛ غرایز، التهاب‌های جسمی و معاشرت‌های بی‌بند و بار را کنترل نموده، بر تحکیم نظام خانواده می‌افزاید. همچنین از انحلال کانون مستحکم و پایدار زناشویی جلوگیری نموده و امتیّت اجتماعی را فراهم می‌سازد. حال اگر کسانی با نگرش دینی، اسلامی یا با رویکرد جامعه‌شناختی و روان‌شناسی به چنین کارکردها و تأثیرات مطلوب، به ویژه تأمین امتیّت اجتماعی پی ببرند، نه تنها هدفمندانه، زندگی می‌کنند، بلکه برای رفتارها و اندیشه‌هایشان دست به گزینش می‌زنند تا به اهداف متعالی الهی و انسانی دست یازند. از این رو به مسأله حجاب نیز به عنوان راهبردی کارساز جهت تأیید و ترویج ارزش‌های اجتماعی، تأمین‌کننده

سعادت آدمی و منشأ قرب الهی می نگرند.

بنابراین، پوشش اسلامی به منزله یک حفاظ ظاهری و باطنی در برابر افراد نامحرم، قلمداد می شود که مصونیت اخلاقی، خانوادگی و پیوند عمیق میان حجاب ظاهری و بازداری باطنی و از همه مهم تر امتیّت اجتماعی را فراهم می سازد و پیشینه آن به اندازه تاریخ آفرینش انسان است؛ چراکه پوشش و لباس هر بشری، پرچم کشور وجود اوست. پرچمی که وی بر خانه وجودش نصب کرده است و با آن اعلام می دارد که از کدام فرهنگ تبعیت می کند(۳).

در ادامه به بیان هدف و فلسفه این مصداق مهمّ اسلامی و رابطه فراگیر و تنگاتنگ آن با امتیّت اجتماعی از جنبه های مختلف می پردازیم:

امتیّت اجتماعی، هدف اساسی و جوب حجاب

با توجه به آیات قرآن مجید، به خوبی مشخص و معین می گردد که هدف از تشریح و جوب حکم حجاب اسلامی دست یابی به تزکیه نفس، طهارت، عفت و پاکدامنی جهت استحکام و گسترش امتیّت اجتماعی است.

«وَ إِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسْئَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ (۴)».

چون نگاه نامحرم توسط مردان، باعث تحریک و تهییج جنسی آنان و در نتیجه منجر به فساد و ریشه کن نمودن امتیّت اجتماعی می شود، خداوند در کنار دستور حجاب و پوشش بدن به بانوان، مردان را نیز امر به حجاب و پوشش چشم داده و نگاه به نامحرم را بر ایشان، حرام کرده است. چنانکه در این باره از امام رضا علیه السلام نقل شده است: «حَرَّمَ النَّظَرَ إِلَى شُعُورِ النِّسَاءِ الْمَخْجُوبَاتِ بِالْأَزْوَاجِ وَ غَيْرِهِنَّ مِنَ النِّسَاءِ لَمَّا فِيهِ مِنْ تَهْيِيجِ الرِّجَالِ وَ مَا يَدْعُوا التَّهْيِيجَ إِلَى الْفَسَادِ وَ الدُّخُولِ فِيهَا لَا يَحِلُّ وَ لَا يَجْمَلُ (۵)»؛ نگاه به موهای زنان

باحجاب ازدواج کرده و بانوان دیگر، از آن جهت حرام شده است که نگاه، مردان را برمی انگیزد و آنان را به فساد فرامی خواند در آنچه که ورود در آن نه حلال است و نه شایسته».

از مجموع گفتار فوق روشن می گردد که هدف از وجوب حجاب اسلامی علاوه بر موارد مذکور، ایجاد صلاح و پیشگیری از فساد، جهت تأمین و گسترش امنیت اجتماعی است.

امنیت اجتماعی، فلسفه حقیقی وجوب حجاب

یکی از فلسفه های حقیقی وجوب حجاب، حفظ آرامش زن، مصونیت جامعه از فساد و عمق و معنا بخشیدن به امنیت اجتماعی با توسعه آن می باشد. زیرا نفس آدمی، دریایی مواج از تمایلات و خواسته های اوست که مهم ترین آنها به خوراکی ها، امور جنسی و مال و جاه و مقام، مربوط می شود و بدون شک بالاترین خواسته های مردان، تمایل به جنس زن است. در سخنان عرفا آمده است: «أَعْظَمُ الشُّهُوَةِ، شُهُوَةُ النِّسَاءِ» (۶)؛ بزرگ ترین خواسته های مرد، رغبت به زنان است.

ارائه زیبایی ها و مواضع بدن زن، به شهوت و طمع مردان، دامن می زند و آنها را به یک کانون جدی خطر، مبدل می سازد که به سلب آرامش زن و امنیت اجتماعی منتهی می گردد. آنچه می تواند از این ناامنی پیشگیری کند، پوشش زن از چشمان گرسنه نامحرمان است که با حجاب کامل اسلامی، عملی خواهد شد.

پوشش دینی، پیام عفت، شخصیت و خداترسی زن مسلمان است و مردان جامعه نه تنها به چنین بانویی چشم طمع نخواهند داشت که او را نیرویی بالفعل در هرچه وسعت بخشیدن امنیت اجتماعی دانسته و نجابتش را می ستایند. در این صورت است که زن نه تنها در سنگر حجاب خود، از تیر نگاه های زهرآلود، سخنان آزاردهنده و

برخوردهای اراذل جامعه در امان خواهد بود، بلکه امتیت و آرامش درونی خود و اجتماع خویش را برقرار خواهد کرد.

نکته معنوی و عرفانی قابل ذکر در این باب، پیام الهی آفریدگار هستی، خطاب به زنان است: «ای زن! آگاه باش، دنیا خراب آبادی است که هر نقطه آن به مین های شیطان و نگاه های آلوده، ناامن گشته است. اما فرشته های حجاب در محفل انس و یاد خدا در امتیتی بی نظیر به سر می برند که دیگران از طعم آن بی خبرند (۷)».

شب تاریک و بیم موج و گردابی چنین حایل کجا دانند حال ما سبکباران ساحل ها

پایه های تحقق امتیت اجتماعی در سایه های حجاب بانوان

پوششی که اسلام آن را به عنوان یک حکم شرعی اعلام کرده است، یک عمل ظاهری و گسسته از عوامل و پایه ها نیست، بلکه حجاب، خیمه عفاف بانوانی است که آن را بر پایه های خود استوار نموده و باعث ترویج ارزش امتیت اجتماعی می گردند و به تحقق آن در جامعه اسلامی، کمک می نمایند.

اکنون شایان ذکر است که این پایه های اساسی بیان گردد:

۱. ایمان به خدا و جهان آخرت؛ از مهم ترین عواملی که بانوان توسط آن به آرامش روحی و روانی دست یافته و امتیت اجتماعی جامعه را فراهم می نمایند، این است که وقتی زن به خدای تعالی و علم و حکمت او ایمان آورد و معتقد گردد احکامی که برای بشریت تشریح کرده، بودن نقص و دارای آثار مطلوبی است، از حکم الهی حجاب استقبال نموده، امتیت اجتماعی جامعه را تضمین می کند.

۲. تقوا؛ پرهیزکاری بانوان، ضامن تأمین امتیت اجتماعی است و تا این پایه محکم معنوی در قلب بانوان شکل نگیرد، حجاب را نوعی محدودیت برای خود قلمداد

نموده و امتیّت اجتماعی انسان ها را تهدید می نماید.

خانمی که بدانند تقوای الهی پادزهر بیماری دل هاست که حجاب های تاریک جان را غرق می کند و لانه های هوس را برمی اندازد، آن را به کام جان خود می ریزد تا عالم جاننش، گلستان گل های سلم، طاعت و تسلیم گردد و خیمه حجابش را برمی افروزد تا حافظ بوستان ارزش های خویشتن و آرامش درونی اجتماع خود شود.

۳. آگاهی؛ شناخت سیمای زن، حقیقت حجاب، فلسفه و آثار آن از جمله پایه های مستحکم پوشش دینی و تبلور امتیّت اجتماعی است. وقتی خانمی به پاسخ درونی خود که چرا باید پوشیده باشم نایل شود، پایه های حجاب دینی در او شکل گرفته و با آگاهی کامل به امتیّت اجتماعی ارزش می بخشد و دوام آن را تضمین خواهد کرد. به طور کلی، آگاهی زن نسبت به آثار مطلوب حجاب و مهم تر از آنها مسأله امتیّت اجتماعی باعث می شود که نه تنها احساس سنگینی از پدیده حجاب ننماید، بلکه از آن به خوبی استقبال نموده، وسوسه های شیطانی را هیچ انگاشته و آرامش برونی و درونی اجتماع را وسعت می بخشد.

همچنین این پیام اصیل و عرفانی را همیشه آویزه گوش های خود می گرداند: «خواهرم! سرزمین جانت را با خورشید آگاهی روشن کن تا بر زوایای وجودت بتابد و آن چنان که هستی خود را بشناسی، آنگاه دریایی که حجاب باله های شنا به سوی سرچشمه هستی امتیّت فردی و اجتماعی کامل است و پوشش های مهیج وزنه های سنگینی است که زن را غریق ژرفای مهیب دنیا نموده، امتیّت خود و جامعه خویش را برهم می زند» (۸)

۱. نور، ۳۰.

۲. احزاب، ۵۹.

۳. فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی، غلامعلی حداد عادل، ص ۴۰.

۴. احزاب، ۵۳.

۵. بحارالانوار،

علامه مجلسی، ج ۱۰۴، ص ۳۴.

۶. محجه البیضاء، ج ۵، ص ۱۷۷.

۷. تحلیلی نو و عملی از حجاب در عصر حاضر، محمدرضا اکبری، ص ۱۴ - ۱۶.

۸- ر.ک: «مقاله حجاب و امتیّت اجتماعی، مهدی سلطانی رنانی».

سوال ۳

سوال :

مگر مملکت، اسلامی نیست؟ پس چرا در این کشور حجاب رعایت نمی شود؟ پسران مردم به گناه کشیده می شوند و دختران کلیه این مسئولیت ها را بر عهده پسران می گذارند و به قول خودشان، مملکت و یا این پسران بی شخصیت هستند. تا آن جا که من می دانم ازدواج موقت، توسط خلیفه دوم حرام اعلام شد، پس به ما شیعه ها چه ربطی دارد؟ مگر خداوند نفرموده «لعنت خداوند بر کسی که حلال خدا را حرام و حرام خدا را حلال بدانند»؟ شما فکر نمی کنید که تمام مشکلات ما به خاطر این مسأله هست؟ اگر این مسأله در مملکت ایجاد شود (ازدواج موقت) مسأله حجاب هم (حتما) حل خواهد شد.

جواب :

دغدغه های شما دوست گرامی در اهتمام به رعایت آموزه ها و ارزش های اسلامی در جامعه قابل ستایش است؛ متأسفانه همانگونه که در پرسش اشاره نمودید جامعه اسلامی ما در برخی جنبه های دینی دچار آسیب ها و معضلاتی است که به هیچ وجه با احکام و تعالیم اسلام همخوانی ندارد. برخی از این معضلات نیز با عدم رعایت موازین و مقررات دینی و عمل نمودن به آن مرتبط می باشد. هرچند تبیین دقیق میزان این ارتباط - نظیر ارتباط بدحجابی با فراگیر نشدن ازدواج موقت - خود نیازمند بررسی جامع پیرامون عوامل مختلف پدیده بدحجابی است. در ادامه به

دلیل گستردگی موضوعاتی که در پرسش مطرح نمودید به صورت مجزا به بررسی سه بخش از سوال می پردازیم :

دوست گرامی دغدغه های شما در مورد وجود برخی مشکلات و مظاهر غیر اسلامی در کشورمان ستودنی و قابل احترام است ؛ پرسش شما حاوی ابعاد مختلفی است که در ادامه سعی می نمایم به مهمترین موضوعات آن پردازیم: T الف- اسلامی بودن جامعه ما T

بررسی این موضوع، نیازمند شناخت دقیق جامعه اسلامی، ویژگی های آن و تطبیق آن بر جامعه کنونی ما است:

یک. جامعه اسلامی و ویژگی های آن:

جامعه دینی، جامعه ای است «دین باور»، «دین مدار»، «دین داور» و «مطلوب دین». V (جامعه برین، سید موسی میرمدرسی، چاپ اول، ۱۳۸۰، صص ۲۰۹ _ ۲۱۰) V

جامعه دینی جامعه ای است که شبکه روابط اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، حقوقی و اخلاقی آن بر اساس دین و آموزه های آن تنظیم شده باشد. جامعه دینی، جامعه ای است که در آن داوری با دین باشد و افراد آهنگ خود را همیشه با دین موزون کنند. جامعه دینی، دغدغه دین دارد و این دغدغه و احساس نیاز به همسو کردن خود با دین، تنها به امور فردی و عبادیات و اخلاق فردی محدود نمی شود؛ بلکه نسبت میان دین و کلیه امور و روابط اجتماعی باید سنجیده شود و داوری دین در همه خطوط و زوایای تمامی شبکه روابط اجتماعی نافذ باشد. جامعه دینی، جامعه مدنی، احمد واعظی، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، چاپ اول، ۱۳۷۷، صص ۸۸ _ ۹۰

بر این اساس ویژگی های جامعه دینی عبارتند از: حمیدرضا شاکرین، حکومت دینی، انتشارات معارف

۱. دین باوری و اعتقاد به آموزه های دینی،

۲. تنظیم نظام حقوقی خود بر اساس دین (شریعت مداری)،

۳. دارای

نظام دینی است و جز حکومت دینی را بر نمی‌تابد (نظام دینی)،

۴. در جامعه دینی، مردم سلوک و رفتار فردی و اجتماعی خود را با دین موزون می‌کنند و داوری دین را در این باره پذیرایند (دین داوری)،

۵. چنین جامعه‌ای قطعاً مطلوب و مورد رضایت دین نیز هست (مطلوب دین)،

جامعه‌ای که بر اساس مؤلفه‌ها و ویژگی‌های فوق شکل گرفته باشد، جامعه‌ای دینی است.

بر این اساس می‌توان دو معیار اصلی برای جامعه اسلامی نام برد:

الف. افراد جامعه به دین مبین اسلام باور داشته و آن را در رفتار فردی و اجتماعی خود متجلی سازند.

ب. کلیه نظام‌های حقوقی و ساختارهای سیاسی، بر اساس دین مبین اسلام تنظیم شده باشد.

نکته مهمی که در اینجا قابل ذکر است، توجه به مراتب متعدد جامعه اسلامی است؛ یعنی، اینکه به هر مقدار این دو معیار فوق در جامعه‌ای رعایت شود، درصد و میزان اسلامیت آن جامعه بالاتر می‌رود.

سه. بررسی اسلامی بودن جامعه کنونی ایران:

با نگاهی به واقعیات جامعه کنونی ایران، مشخص می‌شود که بحمدالله جامعه ما از دو معیار اصلی جامعه اسلامی برخوردار است؛ زیرا بیشتر افراد جامعه به دین مبین اسلام عقیده و باور دارند و نظام حقوقی و ساختار سیاسی جامعه نیز بر اساس آموزه‌های دین مبین اسلام شکل گرفته است. بنابر این در اصل اسلامی بودن جامعه ما هیچ‌گونه تردیدی نیست. اما اینکه به چه میزان از اسلامیت برخوردار هستیم، نیازمند بررسی عملکرد ارکان و عناصر تشکیل دهنده جامعه اسلامی – اعم از افراد جامعه، مسئولان، نهادها و دستگاه‌های دولتی و... – و میزان انطباق آن با آموزه‌های دین مبین اسلام است. در این زمینه به صورت مختصر باید

گفت: نظام جمهوری اسلامی که از ابتدا تاکنون تمامی سعی و تلاش خود را در جهت تحقق و اجرای کامل تعالیم و ارزش های اسلامی، در سطح جامعه به کار بسته است. و در این راه تا آنجا که امکانات مادی و معنوی اجازه داده از هیچ تلاشی دریغ نکرده است. اما باید به این نکته نیز توجه داشت که وجود نظام سیاسی و حقوقی منطبق با دین در صورتی در اجرای کامل تعالیم و ارزش های اسلامی در سطح جامعه موفق خواهد بود که سایر شرایط و زمینه های لازم (از قبیل وجود منابع انسانی مورد نیاز، کارگزاران و مدیرانی صالح، مردم وفادار و همیشه در صحنه، کفایت منابع مادی و اقتصادی و...) مهیا بوده و به علاوه موانع و مشکلات (از قبیل تهدیدات خارجی و تهاجمات نظامی و فرهنگی، محاصره های اقتصادی و سیاسی و نظامی، بدعت ها و سنت های غلط، دنیاگرایی تجمل پرستی و...) وجود نداشته باشد؛ و گرنه هرگز آن حکومت دینی در اصلاح کامل جامعه موفق نخواهد بود. این موضوع درباره حکومت امیرالمؤمنین(ع) نیز مطرح است.

حضرت علی(ع) از سوی خداوند متعال، به عنوان ولی جامعه اسلامی و هم تراز پیامبر اکرم(ص) معرفی شده و هیچ تردیدی در حقانیت و مشروعیت حکومت ایشان وجود ندارد. در قرآن کریم ابلاغ ولایت ایشان به دست پیامبر اکرم(ص)، موجب اكمال دین و اتمام نعمت و راضی بودن به دین اسلام دانسته شده است. مانده، آیه ۳ اما با نگاهی به تاریخ پنج ساله حکومت مولای متقیان و اوضاع اجتماعی حاکم بر آن دوران، روشن می شود که موانع زیاد فراروی آن حضرت بوده است.

جنگ های داخلی صفین، جمل و نهروان، تهدیدات دشمنان خارجی، کمبود

نیروی انسانی توانمند و تربیت یافته، کثرت مشکلات، گستردگی بدعت ها و سنت های فاسد و آلودگی های مزمین اجتماعی، تغییر چهارچوب نظام ارزشی و... تنها گوشه ای از مشکلات ایجاد شده در حکومت عدل امام علی(ع) است. دنیاگرایی مردم، خیانت و یا نافرمانی برخی کارگزاران و فرماندهان آن حضرت و... از مسائلی بودند که ایشان در تمام دوران حکومت خود با آن روبه رو بودند؛ ولی در همان حال آن حضرت شایسته ترین فرد برای حکومت و زمامداری جامعه اسلامی در اوضاع آن روز بود و این نابسامانی ها، هیچ گاه تردیدی در اصل مشروعیت ولایت آن حضرت ایجاد نمی کند.

حال آیا می توان به دلیل وجود آن مشکلات، حکومت امام علی(ع) را نالایق و ناکارآمد معرفی کرد و یا اینکه آن جامعه را غیراسلامی دانست؟! در هر صورت برای حل اساسی این شبهه لازم است، فلسفه اصلی و اهداف تشکیل حکومت اسلامی و نهایت چیزی که می توان از حکومت اسلامی انتظار داشت، مشخص کرد.

فلسفه و اهداف تشکیل حکومت اسلامی

بر این اساس مهم ترین فلسفه و اهداف تشکیل حکومت اسلامی، عبارت است از:

۱. استقرار توحید و خداپرستی در زمین و رهاندن مردم از بندگی و فرمانبرداری غیر خدا: « وَ لَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَ اجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ... »؛ نحل، آیه ۳۶.

روشن است تحقق این هدف بسیار خطیر و بزرگ، نیازمند سازمان و قدرت سیاسی _ اجتماعی است.

۲. رشد و تعالی علمی، فرهنگی و تربیتی انسان ها و رهایی و... آنان از نادانی و جهل. « هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَ يُزَكِّيهِمْ وَ يُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَ الْحِكْمَةَ وَ إِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ؛

۳. آزادسازی و رهایی توده های مردم و انسان های مستضعف از چنگال ظالمان و ستمگران و از زنجیرهای اسارت و بردگی: «... وَ يَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَ الْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ...» اعراف(۷)، آیه ۱۵۷

۴. برپایی جامعه نمونه و مدینه فاضله آرمانی، از راه اقامه قسط و عدل اسلامی: «لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ...» حدید(۵۷)، آیه ۲۵
۵. اجرای کامل قوانین آسمانی اسلام با تمام ابعاد آن (اعم از قوانین اقتصادی، حقوقی، اجتماعی، سیاسی، نظامی و...).

پس فلسفه تشکیل حکومت، تأمین نیازهای مادی و معنوی و فراهم کردن زمینه و بستر رشد و تکامل انسان و در نتیجه سعادت و خوشبختی او در دنیا و آخرت است. حکومت اسلامی موظف است، با تمامی امکانات و در حد توان خود، زمینه های کمال انسان ها را فراهم کرده، زمینه های فساد را از میان بردارد. اما آیا اینکه با فراهم بودن تمامی این زمینه ها و بسترسازی ها، همه افراد جامعه اصلاح و جامع کاملاً اسلامی خواهد شد، در جواب می توان به این آیه اشاره کرد که: «إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ...»؛ خداوند هیچ قومی را تغییر نمی دهد؛ مگر آنان حال خود را تغییر دهند»، رعد(۱۳)، آیه ۱۱

بر مبنای این اصل مهم، هرگونه تغییری در سرنوشت انسان ها و اصلاح یا انحطاط اجتماعی و فردی یک جامعه، منوط به خواست و اراده انسان است. افراد یک جامعه، زمانی به طور کامل اصلاح می شوند که بر اساس اراده، گزینش و کنش اختیاری خود بتوانند از شرایط محیطی _ که به برکت حاکمانی

عادل و الهی، قوانین به احکام و ارزش ها و معارف اسلامی به وجود آمده _ استفاده کنند و راه تعالی و تکامل خود را در پیش گیرند. بنابراین وجود حاکمانی الهی و سایر شرایط محیطی (قوانین اسلامی، تأمین نیازهای مادی و رفاه، امنیت و...) هر چند در روند تکاملی و اصلاح جامعه امری کاملاً ضروری و لازم است؛ اما به هیچ وجه کافی نیست؛ بلکه اراده و گزینش و کنش اختیاری خود افراد یک جامعه نیز، شرط دیگر این مجموعه است. از این رو شاهدیم که در طول تاریخ، با اینکه پیشوایان الهی (مانند پیامبر اکرم (ص) و ائمه معصومین (ع)) در جامعه بوده اند و تمام شرایط و زمینه های رشد و تعالی برای مردم فراهم بوده است؛ اما چون همه افراد آن جامعه، به چنان درک و شناخت عمیق _ نرسیده بودند که اصلاح کامل و فراگیر در جامعه محقق نشد.

در هر صورت وجود مفسد اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی _ از قبیل وجود فقر، تبعیض و عدم رعایت عدالت اجتماعی _ به هیچ وجه منطبق با تعالیم اسلام و اصول و آرمان های نظام جمهوری اسلامی نیست و همواره یکی از دغدغه های مراجع عظام تقلید و مسئولان نظام _ به خصوص مقام معظم رهبری _ بوده است. البته؛ هیچ یک از مسئولان مذهبی و سیاسی جامعه اسلامی ما نیز هرگز چنین ادعای اصلاح کامل جامعه را ندارند و نخواهند داشت. آنان موظف اند زمینه های اصلاح جامعه را فراهم آورند؛ اما تا زمانی که خود افراد جامعه اراده نکنند و این اراده را در انتخاب مسئولین و کارگزاران حکومتی محقق نسازند و یا اینکه نظارت، حساسیت و پیگیری لازم بر عملکرد مسئولان بخش های

مختلف کشور نداشته باشند؛ این برنامه به صورت کامل عملی نبوده و جامعه ما به مراتب بالای اسلامیت نایل نخواهد شد. دوم. ازدواج موقت

نخست باید توجه داشت، ازدواج موقت علاوه بر آنکه عملی مطابق شرع مقدس اسلام است، عملی کاملاً قانونی است و قانون مدنی ایران (در موارد ۱۰۷۵، ۱۰۷۶، ۱۰۷۷، ۱۱۱۳، ۱۱۵۲) آن را به رسمیت شناخته و راهکارها و شرایط آن را بیان نموده است. و این ازدواج به خاطر پرهیز از یکسری عواقبی که ممکن است به دنبال داشته باشد، حتماً باید در محضرهای ازدواج به ثبت برسد بر این اساس از لحاظ قانونی هیچ گونه محدودیتی در این قضیه نیست، بلکه علت رواج نداشتن آن به مشکلات فرهنگی و اجتماعی باز می گردد: مسأله ازدواج موقت باید به گونه ای باشد که زندگی آینده و دایم را موجب اختلال نکند، لذا انجام چنین کاری باید در ارتباط با خانم هایی باشد که مراحل از زندگی را طی کرده اند و با ازدواج موقت آینده آنان به خطر نمی افتد. ازدواج موقت کسانی که از نظر غریزی تحت فشار هستند با چنین خانم هایی اشکال ندارد. آن چه از نظر شرعی نیاز به اجازه پدر و از نظر عرفی قابل پذیرش خانواده ها نیست، ازدواج موقت با دختران جوانی است که امید به تشکیل زندگی و کانون گرم خانواده سالم و صمیمی هستند.

علاوه بر این که ترویج بحث ازدواج موقت در جامعه گذشته از این که آمار ازدواج دایم را چه بسا پایین بیاورد. بیشتر دست آویز مردان زن دار و سست شدن بنیان خانواده ها می شود تا جوانان مجردی که تحت

فشار غریزی هستند، زیرا بیشتر مردان متأهل و کسانی که سنی از آنها گذشته هستند که دارای امکانات و پول و پیگیری این گونه امور می شوند.

دوست گرامی اگر چه ازدواج موقت شرعی بوده و حرام نیست، لیکن در جامعه ما به دلایل فراوانی رواج ندارد. بنابراین نظر کارشناسی ما این است که سعی کنید ازدواج دائم داشته باشید. البته امکان دارد بگویید شرایط آن را ندارید. ولی تجربه ثابت کرده اگر توقعات را پایین آوردیم می توان شخصی را انتخاب کرد که شرایط شما را درک کند و چند مدتی به صورت نامزد رسمی و شرعی باشید و از یکدیگر لذت ببرید و بعد که شرایط مهیا شد رسماً زندگی مشترک را آغاز کنید.

به دلیل این که صیغه در کشور ما جایگاهی ندارد معمولاً افرادی که این عمل را انجام دهند به نوعی مورد سرزنش واقع می شوند. بنابراین اگر خودتان در آینده بخواهید ازدواج دائم داشته باشید با فردی که قبلاً تجربه ازدواج موقت داشته است چه نگرشی خواهید داشت؟ آیا به عنوان یک نقص برای وی مطرح نمی کنید!

افرادی که در دوران جوانی اقدام به ازدواج موقت می کنند معمولاً به امید ازدواج دائم این کار را انجام می دهند و عمدتاً مشکل ساز می شوند. مثلاً بعد از ازدواج با شما انتظار دارند مانند ازدواج دائم شما او را رسماً به اقوامتان معرفی کنید یا می خواهند بچه دار شوند و... که اینها خود مشکلات عدیده ای به وجود می آورد و افرادی هم که به چنین امیدی نیستند مشکلات دیگری نظیر مخفی بودن و دلهره بر ملا شدن و... را به دنبال دارد.

در ضمن همان مقدار پولی که باید هزینه

ازدواج موقت کنند می توانند به عنوان مقدمات اولیه نامزدی استفاده کرده و از مشکلات بعدی در امان باشد. باز هم تأکید می کنم ازدواج موقت از نظر عرف پسندیده نیست ولی در شرع مطرح شده؛ به هر حال موقعیت کنونی جامعه را باید مد نظر گرفت.

البته متعه (صیغه) و نیاز شدیدی که جوانان به آن دارند از مسائل بسیار مهمی است که باید موانع روانی و اجتماعی آن را شناخت به نظر ما مانع اجرای این سنت پسندیده در جامعه ما رسوبات فکری غلط و جاهلانه و هم چنین تبلیغات سوء غربی ها و عوامل آن در گذشته و حال است. تردیدی نیست که باید راه صحیح و معقولی برای ارضای غریزه سرکش جنسی برای جوانانی که تا مدت ها قادر بر ازدواج نیستند وجود داشته باشد. گرچه آحادی از جوانان ممکن است به درجه ای از تقوا رسیده باشند که در سخت ترین شرایط نیز خود را حفظ نمایند ولی اکثرا در چنین وضعیتی نیستند. بنابراین متعه با حفظ شرایط خود آن می تواند راه مناسبی برای ارضای سالم این غریزه تلقی شود. امیدواریم با برنامه ریزی هایی که برای جوانان در کشور صورت می گیرد موانع روانی و اجتماعی این مساله از سر راه آنها برداشته شده و آنان بتوانند به صورت مشروع غریزه خود را ارضا نمایند.

لازم به ذکر است نکاح غیر دائم، دارای شرایطی است که در رساله های عملیه ذکر گردیده است؛ از جمله آن که دختر باکره تنها به اذن پدر می تواند نکاح غیر دائم انجام دهد. با این همه اگر بخواهیم مصالح جامعه و خصوصا دختران جوان و آینده آنان را در نظر بگیریم، باید گفت که

در شرایط کنونی، ازدواج موقت به هیچ وجه به صلاح دختران جوان نمی باشد، از این رو تأکید می شود از فکر ازدواج موقت در شرایط و موقعیت فرهنگی، اجتماعی جامعه امروزی بیرون بیایید و برای کنترل غریزه جنسی یا با کاهش توقعات و انتظارات در صدد ازدواج دائم باشید و هرگز نباید تصور کرد که ازدواج دائم با شرایط کنونی دانشجویان (نظیر تحصیل، مشکلات مسکن، اشتغال و...) قابل جمع نمی باشد، بلکه با انتخابی دقیق و تشریح شرایط برای خانواده ها و کسب موافقت آنان می توان دوران عقد را تا فراهم آمدن شرایط، طولانی نمود و از این طریق هم به نیازهای روحی و عاطفی خود پاسخ داده و از افتادن در دام انحرافات جلوگیری کرد و هم عزم و اراده خویش را برای تلاش مضاعف و جلدی برای فراهم نمودن شرایط مصمم نمود. سوم . بدحجابی

کنه دیگری که در مورد معضل بدحجابی و بی بند و باری در جامعه وجود دارد این است که معضل بدحجابی و بی عفتی در ایران ریشه در عوامل متعددی دارد که باید آن عوامل را در جامعه مورد شناسایی قرار داد و با توجه به آنها اقدامات اساسی و حساب شده انجام داد. بر این اساس عوامل بدحجابی در جامعه به دو دسته تقسیم می شود:

T} الف) عوامل درونی: {T

منظور از عوامل درونی، مجموعه مؤلفه هایی است که به وجود آوردن این پدیده دخالت داشته و ناشی از عملکرد افراد یک جامعه و سیستم سیاسی، اجتماعی و فرهنگی حاکم بر آن است. مهم ترین آنها عبارت است از:

۱. از نظر انسان شناختی و روان شناختی انسان موجودی است که دارای

قدرت اختیار می باشد، یعنی، هم توانایی انتخاب راه درست و طی کردن مراتب کمال انسانی را دارد و هم توانایی پیروی از امیال و هواهای نفسانی و طی کردن مدارج انحطاط و سقوط را. قرآن می فرماید: «انا هدیناه السبیل اما شاکرا و اما کفورا»، (انسان، آیه ۳).

بر این اساس در جامعه ای مانند جامعه اسلامی ما _ که بسیاری از احکام، ارزش ها و معارف اسلامی برای اداره جامعه تبیین شده و جای هیچگونه عذر و بهانه ای نیست _ بعضی از احکام الهی (مانند حجاب) از سوی برخی افراد نادیده گرفته می شود، به این اصل و عنصر روان شناختی باز می گردد. به عبارت دیگر یکی از مهم ترین عوامل بدحجابی در جامعه، پیروی از هواهای نفسانی است که خود ناشی از ضعف ایمان و تقوا، تزلزل شخصیت و بی هویتی است و... می باشد و در مظاهری از قبیل تجمل گرایی، خودنمایی در مقابل بیگانگان و... نمود پیدا می کند.

در بسیاری از موارد خودباختگی و تزلزل شخصیت و عدم اعتماد به نفس موجب تقلید و تظاهر به رفتارهای ناصحیح دیگران می گردد. بر اثر خودباختگی ملاک در کرامت و شایستگی اجتماعی را محبوب بودن و مطرح بودن در چشم دیگران می دانند. البته اگر انسان با تقوا و پاکدامن و مقید به رعایت ارزش های الهی باشد هم محبوب خواهد بود و هم در چشم و دل و زبان اولیاء مطرح خواهد بود، لیکن این مسأله نیاز به خودباوری و ایمان قوی و انگیزه های عالی و معرفت صحیح از حیات طیبه دارد. چنین انسانی برای خود رسانی عظیم را قابل است که به رفتارهای او جهت می دهد.

یکی از راه های اصلاح جامعه

از این معضل، مقابله با عوامل روان‌شناختی آن و تقویت ایمان و تقوای افراد جامعه و تقویت انگیزه، عزم و اراده آنان در اجرا یا احکام الهی و موازین و مقررات اسلامی در سطح جامعه می‌باشد. قرآن کریم می‌فرماید: «ان الله لا یغیر ما بقوم حتی یتغیروا ما بأنفسهم...»؛ خداوند سرنوشت هیچ قومی را تغییر نمی‌دهد، مگر آن که آنان آنچه را در خودشان است تغییر دهند، (رعد، آیه ۱۱).

این عامل درونی اختصاص به جامعه ای خاص یا پیروان دین مخصوصی ندارد اما در هر جامعه ای عوامل تشدید کننده یا کنترل کننده وجود دارد که باید پیشینه تاریخی و وضعیت فرهنگی را بررسی کرد. در خصوص جامعه ایرانی به ریشه های تاریخی آن اشاره می‌کنیم.

۲. ریشه های تاریخی این مسأله که به اقدامات رژیم پهلوی برای گسترش فرهنگ برهنگی، بی بند و باری و کشف حجاب بر می‌گردد، که توانست بخشی از جامعه ما را دچار این انحراف کند و بی‌حجابی را در خانواده ها به صورت یک هنجار و ارزش درآورد. روند گسترش این معضل، هر چند با وقوع انقلاب اسلامی و فضای ناشی از دوران دفاع مقدس، تا حد زیادی کنترل شد؛ ولی به دلایل متعددی، رگه ها و ریشه های خود را همچنان حفظ نمود و بعد از تغییر محیط ارزشی جامعه و فاصله گرفتن از فضای معنوی حاصل از انقلاب و دفاع مقدس، دوباره مجال ظهور و بروز پیدا کرد.

۳. کوتاهی و بی‌توجهی برخی از مسؤولان فرهنگی کشور در تثبیت ارزش ها و احکام اسلامی و تعمیق بخشیدن به آن، از وسایل دیگر گسترش بدحجابی است.

گفتنی است که به علت وجود مشکلات ناشی از تثبیت انقلاب اسلامی، جنگ

تحمیلی، فشارهای خارجی محاصره های گوناگون اقتصادی، سیاسی و... باعث شد که بیشترین وقت و انرژی مسئولان و دستگاه های دولتی به این امور صرف شود و توجه چندانی به مسائل فرهنگی جامعه و اجرای راه کارها و برنامه هایی در جهت تثبیت و تعمیق ارزش ها و احکام اسلامی مبذول نگردد.

۴. بعضی از اقدامات انجام گرفته بعد از سال ۱۳۶۸ (از قبیل سیاست های پولی و ارزی و...) که به منظور تسریع در روند توسعه و رشد اقتصادی، صنعت و... انجام گرفت، ناخواسته موجب تغییر ارزش های جامعه، به سوی هنجارهای مادی، مدرک گرایی، تجمل پرستی و... گردید.

۵. عملکرد منفی و نامطلوب برخی از دستگاه های فرهنگی (از جمله وزارت ارشاد و مطبوعات وابسته در سال های اخیر) و میدان دادن به افراد و عناصری که هیچ اعتقادی به نظام اسلامی ندارند و با استفاد از تسهیلات مادی و معنوی وزارت ارشاد و فضای باز و بدون نظارت جامعه، موجبات نشر و ترویج فرهنگ فاسد منحط دوران پهلوی و ارزشهای حاکم بر جوامع غرب را فراهم و اوضاع فرهنگی کشور را به شدت مسموم و آلوده نمودند به گونه ای که مقام معظم رهبری هشدارهای شدید به مسئولین فرهنگی داده، نارضایتی خود را از عملکرد وزارت ارشاد اعلام نمودند که در نهایت منجر به استعفای وزیر ارشاد گردید.

۶. برخی از افراط و تفریطهایی که در سالهای اولیه انقلاب و بعد از آن در مبارزه با بی حجابی و بدحجابی شد از قبیل استفاده روشهای خشونت آمیز و فیزیکی و... باعث بوجود آمدن تنفر و انزجار و بدبینی به این حکم الهی گردید.

۷. اجرا نشدن فریضه مهم امر به معروف و نهی از منکر یا نظارت ملی

به صورت فراگیر و گسترده و نظام مند از طرف آحاد جامعه، که در روایات متعدد ضامن حفظ و سلامت جامعه از فساد، نا امنی و... شمرده شده است.

۸. مشکلات اقتصادی و اجتماعی در زمینه اشتغال، مسکن و ازدواج نیز هر کدام می توانند به صورت مستقیم و غیرمستقیم در بروز این پدیده در افراد خصوصا با توجه به تغییر جو ارزشی جامعه، مؤثر باشد.

۹. عدم طراحی مدها و الگوهای لباسی جذاب و مناسب با ویژگی های ملی و اسلامی کشورمان نیز در این موضوع دخیل است. T} عوامل بیرونی: T}

مهمترین عامل بیرونی تهاجم فرهنگی گسترده و همه جانبه غرب به ارزش های اسلامی و ملی ما، برای بی هویت نمودن نسل جوان، تضعیف باورهای عقیدتی در مردم و در نهایت شکست نظام اسلامی در ایران با استفاده از پیشرفته ترین وسایل تکنولوژی - اعم از نرم افزاری و سخت افزاری، عناصر وابسته داخل در عرصه های فرهنگی و اقتصادی و... در جهت حاکم نمودن فرهنگ و ارزش ها و مظاهر تمدن غرب.

مجموعه عوامل فوق سبب گردیده که متأسفانه علیرغم گذشت بیش از دو دهه از انقلاب اسلامی، معضل بد حجابی در جامعه اسلامی ما وجود داشته باشد.

اما در مورد راه های برخورد و مقابله با این پدیده زشت دو راهکار قابل پیش بینی می باشد:

۱. راهکارهای فیزیکی و برخورد از موضع قدرت با متخلفین البته این برخورد باید حساب شده و هنجارمند باشد.

۲. کار بنیادی فرهنگی. مسلما برخورد با این پدیده به صورت فیزیکی و از طریق دستگاههای دولتی (به غیر از دستگاه های فرهنگی دولتی) بسیار دشوار و تا حدی ناممکن است. زیرا اگر ما در مسئله لباس و پوشش اسلامی صرفا

بخواهیم از طریق زور وارد شویم، استدلال و منطق نداشته باشیم و نتوانیم حقانیت ولزوم پوشش اسلامی، آثار مثبت و فواید و برکات اجرای این فریضه الهی در ابعاد مختلف زندگی شخصی و اجتماعی افراد و فلسفه حجاب و... را با کار فرهنگی مستمر عمیق و ریشه ای با استفاده از دستگاههای فرهنگی و رسانه های جمعی و مطبوعات و... به زیباترین و بهترین صورت، ارائه دلیل و برهان، ثابت کنیم و یا این که در زمینه پوشش نتوانیم مد و الگویی صحیح و مناسب با معیارهای فرهنگی ملی و اسلامی کشورمان به جوانان عرضه کنیم و همچنین اگر دستگاه های فرهنگی از وزارت ارشاد گرفته تا صدا و سیما به جای تعمیق و ترویج فرهنگ حجاب و عفاف خدای ناکرده دچار کم توجهی شده و یا برنامه هایی مغایر با ین ارزش ها به نسل جوان ارائه کنند، متأسفانه باید منتظر رواج و گسترش بدحجابی و رواج ارزشهای غربی به صورت گسترده در جامعه اسلامیمان باشیم. عامل مهم دیگری که می تواند ما را در مقابله با این معضل اجتماعی یاری نماید اهتمام جدی جامعه و دانشجویان به انجام فریضه امر به معروف و نهی از منکر است. بدیهی است اگر جامعه در این زمینه به صورت جدی وارد عمل شود و این فریضه الهی را منطبق با شرایط و مراتبی که در شرع مقدس معین گردیده، عملی سازد دستگاه های فرهنگی و مراکز موجود در دانشگاه ها نیز بهتر می توانند در حل این معضل اجتماعی اقدام نمایند و ضمن تشویق و ترغیب دانشجویان به انجام شؤونات اسلامی، راه کارها و اقدامات بنیادی فرهنگی را در جهت گسترش ارزش های اسلامی

در بین دانشجویان فراهم سازند. به امید روزی که با همکاری مسئولین و دانشجویان شاهد محیطی سرشار از پاکبوی صفا و اهتمام جدی به رعایت ارزش های اسلامی در دانشگاه ها باشیم، ان شاءالله.

ناگفته نماند بسیاری از ناهنجاری های اجتماعی از جمله بدحجابی به بی سامانی اقتصادی نیز گره خورده است، معضل بیکاری، تورم و... مولد بسیاری از مفاسد اجتماعی هستند که ظهور و بروز آن در شکل های مختلف صورت می پذیرد. از این رو نظام اسلامی و همه علاقه مندان به این نظام مقدس باید در جهت کارآمدی نظام و حل معضلات اقتصادی و اجتماعی تلاش جدی انجام دهند. فرمایشات و رهنمودهای مقام معظم رهبری در زمینه مبارزه با مفاسد اقتصادی و اجتماعی به شکل قاطع و نیز نهضت خدمت رسانی به مردم، در این راستا ارزیابی می شود.

سوال ۴

سوال :

یک سوال در مورد حجاب اجباری داشتم. مگر نه این است که اگر حجاب را به عنوان یک امر عقلانی و ایمانی در نظر بگیریم، اجبار پذیر نیست، پس چگونه است که به عنوان یک قانون در جامعه لازم الاجراء می شود؟

جواب :

جوابی که می توان داد این است که اگر شخصی بدون اجبار به دین اسلام مشرف گردید یا قبول کرد که در یک جامعه اسلامی زندگی کند بایستی به لوازم این انتخاب اختیاری گردن نهد. کسی که مسلمان شد بایستی به احکام دین پایبند باشد و حجاب نیز از ضروریات احکام اسلام است. حتی افراد غیر مسلمان نیز که دینی غیر از اسلام دارند در صورتی که در حکومت جمهوری اسلامی ایران زندگی کنند بایستی به قوانین و احکامی مثل حجاب پایبند باشند و این

ربطی به اکراه در دین ندارد. در مورد تفسیر آیه شریفه «لا اکراه فی الدین» علامه طباطبایی در تفسیر این آیه شریفه می فرماید:

«در این کلام نفی دین اجباری وجود دارد، چرا دین که سلسله ای از معارف علمی است و به دنبال آن نیز اعمالی وجود دارد، در مجموع اعتقادات است، که اعتقاد و ایمان از امور قلبیه است و اجبار و اکراه در امور قلبیه راهی ندارد، اکراه تنها در اعمال ظاهری و افعال و حرکات بدنی و مادی اثر می کند». (المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۱، ص ۳۴۳-۳۴۱) براین اساس آیه مذکور به هیچ وجه نافی وظایف و تکالیف متعددی نظیر وجوب نماز، حج، زکات، خمس، جهاد، حجاب و... و یا ممنوع بودن دروغ، شرب خمر، دزدی، قتل، زنا، و...؛ که دین مبین اسلام جهت حفظ سلامت فرد و جامعه بشری و تکامل توأمان مادی و معنوی آن گذاشته نمی باشد.

کسی که دین اسلام را با اختیار خود بپذیرد ولی به بعضی از احکام آن پایبند نباشد و یا اساساً اعتقادی به آن نداشته باشد. قرآن کریم چنین اشخاصی که به بعضی احکام ایمان و اعتقاد دارند و بعضی را قبول ندارند به شدت توبیخ می کند و از آنان به عنوان کافر یاد نموده و وعده عذاب سخت و همراه با توهین به آنان داده است و آن ها مصداق آیه شریفه ۱۵۱ و ۱۵۰ النساء است: «إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَ يُرِيدُونَ أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَ يَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَ نَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَ يُرِيدُونَ أَنْ يُتَّخَذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا (۱۵۰) أُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا

کسانی که به خدا و پیامبرانش کفر می ورزند، و می خواهند میان خدا و پیامبران او جدایی اندازند، و می گویند: «ما به بعضی ایمان داریم و بعضی را انکار می کنیم» و می خواهند میان این ، راهی برای خود اختیار کنند، آنان در حقیقت کافرند و ما برای کافران عذابی خفت آور آماده کرده ایم»

توضیح آنکه عذاب های الهی اقسام مختلفی دارد که با عناوینی مانند عذاب الیم ؛ کیفر دردناک،

عذاب عظیم؛عذاب بزرگ، عذاب مقیم؛ عذاب پایدار ، عذاب شدید و عذاب مهین؛ کیفر خفت بار و...است .

دردناک ترین عذاب ها ، عذابی است که در آن هم جسم انسان کیفر شود و هم به شخصیت و روح انسان لطمه وارد گردد . عذاب مهین یعنی عذابی که با اهانت و توهین همراه است.

سر این که چنین اشخاصی به عذاب مهین وعده داده شده اند آن است که این افراد با وجود اعتقاد و ایمان به اسلام، به بعضی از احکام و مقررات آن ایمان نیاوردند و به نوعی به حکمت و علم خالق و آورنده دین توهین نمودند. به عبارت دیگر مفهوم ایمان به اسلام و عدم پذیرش بعضی از احکام آن است که ما خدا و رسول او را قبول داریم لکن نعوذ بالله به علم و حکمت آن ها در مورد بعضی از احکام مانند حجاب شک داریم و ان را نمی پذیریم. چنین تلقی نوعی کفر به خدا و رسول او و از بالاترین درجات توهین به ساحت خداوند و رسول اوست لذا کیفر آن هم از نوع کیفر های خفت بار و موهن می باشد.

در پاسخ تفصیلی

به این پرسش به پیشینه مختصری از حجاب در قبل و بعد از اسلام و بعد به صدر اسلام می پردازیم. اطلاع تاریخی چندانی از مسئله حجاب ملل قبل از اسلام در دست نیست و لذا نمی توان در این مورد اظهار نظر حتمی کرد اما به گفته شهید مطهری قدر مسلم این است که قبل از اسلام در میان بعضی ملل حجاب وجود داشته است. ۱ اقوام و مللی مانند ایران باستان ، قوم یهود و هند ملزم به رعایت حجاب بودند اما در زمان جاهلیت عرب حجاب وجود نداشته و بوسیله اسلام پیدا شده است. ۲ ویل دورانت راجع به قوم یهود می نویسد «اگر زنی به نقض قانون یهود می پرداخت: چنانکه مثلاً بی آنکه چیزی بر سر داشت به میان مردم می رفت یا با مردان درد دل می کرد و یا ... مردحق داشت بدون پرداخت مهریه او را طلاق دهد». و از مطالبش استفاده می شود که حجابی که در قوم یهود و ایران باستان معمول بوده است از حجاب اسلامی بسی سخت تر و مشکل تر بوده است. حال با این مقدمه به وضعیت حجاب در صدر اسلام می پردازیم . همانطور که گفته شد زنان در قبل از اسلام هیچ نوع حجابی نداشته اما با ورود اسلام به سرزمین عربستان تحول عظیمی در این باره رخ داد و آیات و روایات فراوانی در این موضوع بیان شد که به بعضی از آنها اشاره خواهد شد. عایشه همواره زنان انصار را این چنین ستایش می کرد: «مرحبا به زنان انصار، همین که آیات سوره نور نازل شد یک نفر از آنان

دیده نشد که مانند سابق بیرون بیاید، سرخود را با روسریهای مشکی می پوشیدند گوئی کلاغ روی سرشان نشسته است». پس با توجه به این نکته که تمام اعمال و احکام در صدر اسلام مستند به قرآن و دستورات آن بوده است ما نیز در مسئله وضعیت حجاب در صدر اسلام با استناد به قرآن و آیات نورانی آن را بررسی می کنیم. آنطور که از تاریخ استفاده می شود قبل از نزول آیات حجاب مسلمانان ملزم به رعایت حجاب نبودند اما با نزول این آیات که صریحاً دستور به رعایت حجاب می کند تمام مسلمانان حجاب را رعایت می کردند که به بعضی آیات بعد از دعوت از زنان و مردان برای حفظ چشم و دل خود از نامحرمان می فرمایند: «قل للمومنات یغضضن من ابصارهم و یحفظن فروجهن و لایبدین زینتهن الا ما ظهر منها و لیضربن بخمرهن علی جیوبهن و لایبدین زینتهن...» یعنی ای پیامبر به زنان مومنه بگو دیدگان خویش فروبندند و زیورهای خویش را آشکار نکنند مگر آنچه که از آن پیداست و سرپوشهای خویش را برگردن خویش اندازند... در شأن نزول این آیه اکثر مفسران مانند طبرسی، علامه طباطبائی، مکارم شیرازی و... می گویند چون زنان عرب معمولاً پیراهنهایی می پوشیدند که گریبانهایشان باز بود و روسریهای خود را بنحوی می گذاشتند که دور گردن و سینه را نمی پوشانید و قهرا گوش ها و جلوی سینه ها نمایان می شد. این آیه نازل شد و دستور داد که باید روسری ها را طوری ببندید که قسمتهای یاد شده پوشیده گردد و زنان مو و سینه و دور

گردن و زیر گلوئی خود را بپوشانند. در تفسیر مجمع البیان در ذیل آیه مورد بحث آمده است «زنان مامور شده اند که روسریهای خود را بر روی سینه خود بیفکنند تا دور گردن و موها و گوش و گوشواره ها پوشیده شود.» به هر حال این آیه در کمال صراحت حدود پوشش لازم را بیان می کند و این بیان نه به عنوان توصیه اخلاقی بلکه بصورت یک حکم شرعی و اجباری می باشد. آیه دیگر که به این موضوع می پردازد آیه ۵۹ سوره احزاب می باشد خداوند در این آیه می فرماید: «ای پیامبر به همسران و دختران و زنان مؤمنان بگو که جلبابها (روسری های بلند) خود را بر خویش فروافکنند که این کار برای اینکه (از کنیزان و آلودگان) شناخته شوند و مورد آزار و اذیت قرار نگیرند بهتر است.» و در این آیه هم خداوند زنان پیامبر و مؤمنان دیگر را به رعایت حجاب و پوشانیدن بدن و سروگردن امر می کند و باز این امر چیز اخلاقی و اختیاری نیست بلکه یک امر اجباری برای زنان می باشد. روایات و شواهد دیگری از این آیه در صدر اسلام موجود است که همگی نشانگر رعایت حجاب توسط زنان می باشد. بعنوان نمونه در تاریخ نقل شده است که حضرت فاطمه زهرا (س) وقتی می خواستند به بیرون منزل و نزد پیامبر اکرم (ص) بروند از پوششهای خاصی مثل چادر و روپوش صورت استفاده می کردند. در جریان داستان غم انگیز غصب فدک آن حضرت با شکل خاصی از حجاب و پوشش برای دفاع از حق خویش از منزل به مسجد آمدند. راوی داستان شکل

خاص حجاب حضرت را اینگونه توصیف نموده است: «لانت خمارها علی راسها و اشتملت بجلبابها و اقبلت فی لمة من حفدتها و نساء قومها نطا ذیولها» آن حضرت هنگام خروج از منزل مقنعه را محکم بر سر بستند و جلباب و چادر رابه گونه ای که تمام بدن آن حضرت را می پوشاند و گوشه های آن به زمین می رسید، به تن کردند و به همراه گروهی به مسجد حرکت نمودند، پس از این جریان تاریخی هم استفاده می شود که زنان در صدر اسلام حجاب کاملی داشتند. اما در مورد زنان سالخورده قرآن این افراد را قاعده حجاب مستثنی می کند و می گوید: «والقواعد من النساء الافی یرجون نکاحا فلیس علیهن جناح...» یعنی زنان از پا افتاده ای که امیدی به ازدواج ندارند می توانند لباس روی خود را بر زمین نهند، مشروط بر اینکه نخواهند خودنمایی بکنند در عین حال اگر جانب عفاف را رعایت کنند و خود را پوشیده دارند بهتر و خدا شنوا و دانا است. پس طبق این آیه زنان سالخورده و پیر می توانند روسری خود را بردارند. و در صدر اسلام هم این زنان سالخورده ملزم به رعایت حجاب نبودند. در مورد ادیان دیگری هم که در میان مسلمانان زندگی می کردند باید بگوئیم که اینها هم الزاماً باید قوانین ظاهری اسلام را در اجتماعات و کوچه و بازار مسلمانان رعایت می کردند از جمله حجاب اسلامی که زنان ملزم به رعایت آن بودند، از این گذشته ادیانی که در میان مسلمانان زندگی می کردند مثل یهود و مسیح اینها خودشان قائل به حجاب زن بودند و همانطور که گفته شد قبل از اسلام هم رعایت حجاب را

می کردند. ۱۱ برای آگاهی بیشتر در این مورد مطالعه کتابهای مسئله حجاب شهید مطهری و حجاب شناسی حسین مهدوی زاده توصیه می شود. -----
----- . شهید مطهری ، مسئله حجاب، انتشارات صدرا ص ۵. همان ص ۹. ویل دورانت، تاریخ تمدن علمی فرهنگی، جلد ۱۲، ص ۳۰. همان. زمخشری، الکشاف، دارالکتاب العربی، بیروت، جلد ۳ ص ۲۳۱/ ذیل آیه ۳۱ نور. طبرسی، مجمع البیان، کتاب فروشی اسلامی، جلد ۵ ص ۱۳۸ ذیل آیه ۳۱ سوره نور - مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، دارالکتب اسلامی، ج ۱۴ ص ۴۴۰ - طباطبائی، المیزان، دارالکتب اسلامی، ج ۱۵ ص ۱۲۶. همان. مکارم شیرازی، پیشین، ج ۱۷ ص ۴۲۵. طبرسی، الاحتجاج، موسسه الاعلمی للمطبوعات، ج ۱ ص ۹۸. سوره توبه، آیه ۶۰. کتاب پرسش ها و پاسخ ها؛ استاد مصباح یزدی

سوال ۵

سوال :

آیا در بهشت حجاب و عفاف وجود دارد؟ با توجه به حدیثی از پیامبر(ص) که فرموده اند در شب معراج زنانی را دیدم که به موها آویخته شده بودند به خاطر بیرون گذاشتن موها و یا حتی از پستانهایشان آویزان بوده اند و آیا غض بصر دیگر آنجا مطرح نیست؟

جواب :

حجاب در آخرت :

انسان برای آزادی و حرکت در بین دیگر انسانها نیاز به پوشش دارد همانطور که پروردگار می فرماید، انبیاء برای انسان لباس آورده اند و این لباس تقواست که انسانها را از شر گناه آزادی می کند و در قیامت تنها صاحبان تقوا ملبسند و ما بقی از شرم عریانی سر به زیر دارند.

آیا عریان بودن بمعنی دست خالی بودن از اعمال صالح است یا برهنه بودن ظاهری، که هر دو آنها مطرح است.

در روایت آمده که در

روز حشر کفار برهنه اند و مومنین بوسیله نوری که اطراف آنها را احاطه نموده است، مستور هستند. و بوسیله این نور جسم آنها دیده نمی شود. بحارالانوار ج ۷ ص ۱۰۹ ح ۳۵ و در مورد دیگری آمده که بوسیله کفن پوشیده هستند و کسی که بدون کفن دفن شده، خداوند او را می پوشاند. همان، همان ص ۱۱۰ ح ۴۱

در نقل دیگری آمده که: در قیامت قومی وارد می شود که لباسهایی از نور در بر دارند و در ادامه دارد که اینها شیعیان ما هستند و علی (ع) امام آنها است. بحارالانوار ج ۷ ص ۱۸۰ ح ۱۹

در نقلهای متعدد دیگری آمده که: شیعیان مستور العوره وارد صحنه قیامت می شوند. همان، همان ص ۱۸۴ ح ۳۵ و ۳۶ و در حدیث ۳۷ آمده که لباسهایی سفیدتر از شیر بر تن دارند و ص ۱۹۴ ح ۶۱

در مجموع باید گفت هر گونه پوششی که لازم است (مادی، معنوی) برای انسان، می بایست در همین دنیا فراهم شود زیرا از جمع بندی روایت بدست می آید که برهنگی و پوشیدگی قیامت امری همگانی نیست بلکه تابع اعمال انسان است، لذا باید با اعمال صالح و دوری از پرده دری به فکر برهنگی قیامت بود. این بحث دامنه داری است که تلاش شد محورهای برای پیگیری ارائه گردد. حجاب در بهشت:

خداوند متعال می فرماید: «خدا کسانی را که ایمان آورده و کارهای شایسته کرده اند به بهشت های که در آن نهر جاری است داخل می سازد. در آنجا به ستبدهایی از طلا و مروارید آراسته شوند و لباسشان از حریر است.» (حج/۲۳)

از این آیه استفاده می شود که اهل بهشت دارای لباس هستند و لباس حجاب است. توجه داشته باشید که حجاب فقط پوشاندن سر در خانمها نیست بلکه لباس مرد نیز حجاب است لذا از این آیه می توان استفاده کرد که در بهشت حجاب هست ولی حد آن از این آیه معلوم نمی

شود.

با خداوند متعال می فرماید: « در آنجا(بهشت) زنانی هستند که جز به شوهران خویش ننگرند و پیش از بهشتیان هیچ انسان و جنی به آنها دست نزده است.»(الرحمن/۵۶) « در آنجا(بهشت) زنانی هستند نیک سیرت و زیباروی حورانی مستور در خیمه ها»(الرحمن/۷۱ و ۷۳)

از این آیات نیز برمی آید که اولاً در بهشت مسأله حجاب مطرح است ثانیاً استفاده می شود که مردان بهشتی از مستور بودن زنانشان در التذاذند ثانیاً حیا و غیرت در بهشت نیز از کمالات است. اساساً آخرت محل ظهور باطن دین است. « مالک یوم الدین»، واجب و مستحب و مکروه و حرام و حلال در روز قیامت ظهور می یابد. همان طور که نماز ظهور می کند، ولایت ظاهر می شود سایر عبادات نیز ظاهر می شود از جمله حجاب.

حقیقت حجاب همان حیا و عفت است یعنی در دار دنیا حیا و عفت چه در زنان و چه در مردان با حجاب و پوشیدگی نمودار می شود. همان طور که شجاعت و غیرت دینی با جهاد و خضوع در برابر خدا با سجده و جود و کرم با انفاق نمودار می شود. یعنی حجاب عملی است که حکایت از صفتی باطنی دارد و انسان در روز قیامت با همان ملکات و صفات باطنی خویش محشور می شود و این ملکات- چه ملکات خوب و چه ملکات بد- در وجود انسان ظاهر می شود مؤمن از ملکات خویش محفوظ می شود غیر مؤمن از ملکات خویش در عذاب است. حیا و عفت به تبع آن حجاب نیز در بهشت ظهور می یابد و بهشتی از آن در

التذاذ است. کما اینکه سایر عبادات نیز در بهشت ظاهر می شوند.

لکن در آخر تکلیف نیست و بهشتی، عبادت پروردگار را با کمال شوق انجام می دهد و از آن لذت می برد و بهترین لذت اهل بهشت ذکر خداست. « إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ؛ دَعَاؤُهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ وَآخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ » (یونس/۹ و ۱۰) البته اینها بخشی از اذکار اهل بهشت است نه همه آنها.

سوال ۶

سوال :

چرا در این دنیا به حجاب خیلی اهمیت داده می شود ولی در آخرت همه لختند؟

جواب :

قرآن کریم در مدح حوریای بهشتی می فرماید: {A} «حور مقصورات فی الخیام؛ {A} بهشت دارای زنان بهشتی (حوری ها) است که در سراپرده های خود مستورند.» {V} (الرحمن، آیه ۷۲) {V}

با توجه به این آیه شریفه می توان گفت: پوشش از امور فطری انسان است و نوعی حجاب در بهشت نیز وجود دارد، البته این آیه در مقام بیان و قار و حیا و عفاف حوریان بهشتی است و دلالتی بر لزوم حجاب در بهشت ندارد، ولی اجمالاً نشان می دهد که در آخرت و بهشت هم نوعی پوشش هست و همچنین بیانگر عقیف بودن و نجیب بودن حوریان بهشتی است و اینطور نیست که در آخرت همه لخت باشند.

مطلب دیگر اینکه قیاس دنیا با آخرت درست نیست و باید توجه شود که هر ظرفی و عالمی خصوصیت های خود را دارد. در آخرت هر کسی در جایگاه خود قرار دارد و در صورتی که اهل بهشت باشد، از هر گونه نعمتی که بخواهد بهره مند است

و مشکلات و تراحماتی که در دنیا هست، در آنجا نیست، در دنیا نیاز و محدودیت و تراحم منافع و تاثیر و تاثر آزاد باعث می شود که دین وارد میدان مدیریت زندگی شود و به نحوی با دستورات و احکام شرعی قوانینی وضع کند که به تعدیل کننده خواست ها و در جهت نظم بخشی به زندگی اجتماعی انسان باشد و نیازها و منافع او را به گونه ای مدیریت نماید که مزاحمت ها به حد اقل برسد و زمینه رشد و تکامل انسان فراهم باشد. اما در آخرت فضای زندگی انسان به گونه ای دیگر است و نیازی به اینگونه مدیریت نیست.

سوال ۷

سوال :

مدتی است که مانند گذشته نمی توانم با اهل بیت علیه السلام ارتباط برقرار کنم علت آن هم یک سری احادیثی است که می شنوم و با واقعیت جامعه و خانواده های امروزی نمی توانم جمع کنم و دچار افسردگی و عذاب وجدان شده ام و احساس می کنم دائماً دچار فعل حرام می شوم. مثلاً حضرت زهرا (س): «خیر زن در آن است که نه او مردی را ببیند و نه مردی او را ببیند» حضرت علی علیه السلام: خطر بیرون رفتن زنان از خانه همانند خطر وارد شدن افراد غیرمطمئن است بر آنها، و اگر بتوانی کاری کنی که آنان جز تو را نشناسند و با مردان دیگر تماس پیدا نکنند چنین کن.» سعیده و منه دو خواهر محمد ابن ابی عمیر گویند نزد حضرت صادق علیه السلام رفته و پرسیدیم آیا زن می تواند به برادرش سر بزند و از او عیادت کند، حضرت فرمود آری ، پرسیدیم آیا می تواند به برادرش دست بدهد،

حضرت فرمود: به واسطه لباس (دستپایشان به هم نخورد) یکی از آنها گفت: خواهرم نزد برادرانش می رود، حضرت فرمود: وقتی پیش بردارت می روی لباس رنگارنگ نبوش. وقتی اسلام این همه نسبت به زن سخت گیری می کند، آن هم راجع به روابط خواهر و برادر که محرم هستند، پس نسبت به نامحرم های فامیل سخت گیری بیشتر است. با توجه به اینکه منزل های مسکونی آنقدر کوچک است که نمی شود محرم و نامحرم را از هم جدا کرد یا بعضی از نزدیکان مراعات حجاب و پوشش اسلامی را به طور کامل نمی کنند. راهنمایی کنید در جامعه کنونی که رعایت این موارد موجب قطع ارتباطات خانوادگی و فامیلی می شود، چه کنم.

جواب:

نگاه اسلام به زن نگاه خانواده محور است و در نظام خانواده زن نقش اساسی دارد. تربیت اولاد و مسایل مربوط به خانه مربوط به زن و مسایل مربوط به بیرون خانه بر عهده مرد است و تا وقتی ضرورت های فردی و اجتماعی ایجاب نمی کند وظیفه زن حراست از نظام خانواده در سنگر خانه است و این قبیل روایات نیز در همین راستا می باشد. به تعبیر دیگر هدف این گونه روایات تاکید بر حفظ حریم زن و مرد و محرم و نامحرم تا حد ممکن و جلوگیری و پیشگیری از بروز آثار نامطلوب فردی و اجتماعی و معنوی حاصل از تداخل و آمیختگی زن و مرد است.

در مجموع دیدگاه اسلام و امیر المؤمنین علیه السلام آنست که تا سر حد امکان زن نباید با مرد دیگری غیر از همسرش آشنائی داشته باشد و رفت و آمد مردان غیر مطمئن به خانه هم تا سر حد امکان باید

متوقف شود. رفت و آمد و ارتباط کلامی مضر به سلامت فکر است، مگر در حد ضرورت و با رعایت شرائط، یعنی گفتگوی متین و خالی از شائبه امیال نفسانی. بدیهی است که اگر گفتگوها ولو عادی ادامه پیدا کند، خلجانهای نفسانی شروع می شود و لغزش را در پی دارد.

بنابر این حضور زن در جامعه برای بر آوردن نیازهای ضروری با رعایت شرائط در بر خوردها، می تواند راه حل درستی باشد که هم به امور خود برسد و هم رعایت حدود الهی را کرده باشد.

عالی ترین حجاب همان است که در رساله های عملیه ذکر شده است. اگر بیش از حد خود را مقتید کنید در دراز مدت نمی توانید ادامه دهید و سبب می شود همان حد ناقص را هم کنار بگذارید. در هر صورت هر چه مواظب دین و حدود الهی باشید، خوب است، ولی به مردم متدین واقعی و خانواده آنها نگاه کنید همان مقدار را رعایت کنید امید است رضایت خدا حاصل شود. در حد امکان رعایت کنید و برخورد با نا محرمان از فامیل را محدود به تعارفات معمولی و متین نمائید، ضمن رعایت پوشش مناسب، این به نفع همه است و کار شاق و مشکل نیست. ممکن است در این حدیث اشاره به زنانی باشد که مسؤولیت خاصی در جوامع نداشتند. لذا خود فاطمه زهرا(س) هم، زمانی که احساس مسؤولیت فرمودند، هم به مسجد رفتند برای خطبه خواندن و هم برای کمک کردن به پدر بزرگوارشان - هنگامی که پیشانی شان شکسته بود به میدان جنگ احد رفتند؛ و دختران حضرت فاطمه زهرا(س) هم در مواقع مختلف اقدام به خواندن خطبه کردند، در کربلا، در کوفه، در شام، در مدینه. مجموع این ها نشان می دهد، وقتی زنان مسؤولیتی بر عهده گرفتند،

می‌توانند در صحنه اجتماع ظاهر شوند؛ منتها با رعایت تمام جهات شرعی در اجتماع. {V} (پاسخ از آیت الله مکارم شیرازی) {V}

در ارتباط با سؤال و روایت نقل شده از فاطمه زهرا(س)، نکاتی چند بعرض می‌رسد:

الف) این روایت در بر دارنده یک حکم شرعی قطعی نیست، و در بیان یک حکم کلی استثناء‌ناپذیر نمی‌باشد. بسیاری از روایات شبیه روایت فوق (ذکر شده) وجود دارد که شاید در نگاه اول ظاهری مطلق و کلی دارند ولی با توجه به روایات و مستندات دیگر، حکم تخصیص خورده و یا مقید به قیودی می‌شود که یک بحث تفصیلی است.

ب) فرمایش حضرت زهرا(س) در روایت ذکر شده، به معنای الزام و وجوب نیست، بعبارت دیگر، در عین حال که خروج زن از منزل و حضور او در صحنه اجتماع با رعایت موازین و حدود شرعی جایز شمرده شده است، اما در مواقع غیر ضروری برای زنان بهتر آن است که از اختلاط با مردان اجتناب کنند. و این امر منافاتی با حضور علمی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی زنان (با حفظ شئون و موازین اسلامی) ندارد. کما اینکه حضرت زهرا(س) خود به جبهه جنگ می‌رفتند و در غزوه‌های متعددی همراه با پیامبر(ص) شرکت می‌کردند و در دفاع از ولایت حضور فعال داشتند و حتی سخنرانی نمودند تا جایی که در همین راه به شهادت رسیدند.

ج) بعضی از قیود و محدودیتهایی که در احکام و روایات در مورد زنان وارد شده است به منظور پاسداری حریم عفاف و سلامت جامعه و از همه مهمتر حفظ کرامت و شخصیت واقعی زن متناسب با رسالت همسری و

مادری می باشد. و تجربه جهان غرب در آزادیهای نامحدود برای ارتباط زنان و مردان در جامعه (به اعتراف اندیشمندان جامعه غرب) تجربه بسیار تلخی است که زمینه انحطاط خانواده و بدنبال آن سقوط جامعه در منجلاب شهوات را فراهم نمود، که از این رهگذر بیشترین ضرر و زیان نسبت زنان جامعه شد و در نتیجه کرامت و شخصیت زن به پایین ترین حد خود تنزل نمود.

سوال ۸

سوال :

لطفا تفاوت حجاب و ساتر را بیان نمایید؟

جواب :

لباس پوشیدن سابقه ای به اندازه حیات انسان دارد و جز پیروان یکی از مکاتب فکری که بر لزوم برهنه زیستی پای می فشارند،(۱) همه افراد به نوعی آن را تجربه می کنند. این پدیده، به رغم ارتباطش با خصوصیات مختلف فردی و اجتماعی انسان، دست کم به سه نیاز وی پاسخ می دهد: ۱. حفاظت در سرما و گرما و برف و باران(۲) ۲. حفظ عفت و شرم(۳) ۳. آراستگی، زیبایی و وقار(۴) این نوشتار به بررسی معنای حجاب اسلامی و دلیل های ضرورت آن می پردازد. «حدود پوشش در اسلام» و نیز نوع پوشش هایی که پیشوایان دین سفارش یا نکوهش کرده اند، در شماره های آینده بررسی خواهد شد. T { رابطه حجاب و پوشش اسلامی T «حجاب» به معنای پرده، حاجب، پوشیدن و پنهان کردن و منع از وصول است.(۵) این واژه تنها به معنای پوشش ظاهری یا پوشاندن زن نیست و در اصل به مفهوم پنهان کردن زن از دید مرد بیگانه است. بدین سبب، هر پوششی حجاب نیست. حجاب پوششی است که از طریق پشت پرده واقع شدن تحقق یابد؛ ولی بر خلاف تصور عموم و نیز آنچه مشهور است، آیه حجاب(۶) در

قرآن «وَ إِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسَيُؤْتُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ...» (۷) چون از زنان پیغمبر (ص) متاعی خواستید، از پس پرده بخواهید». درباره زنان آن حضرت و بیش تر به منظور مسائل سیاسی و اجتماعی فرود آمده است (۸) نه پوشش زن در مقابل نامحرم. به کارگیری کلمه «حجاب» (۹) در خصوص پوشش زن اصطلاحی نسبتاً جدید است و همین سبب گردیده بسیاری گمان کنند اسلام خواسته است زن همیشه پشت پرده و در خانه محبوس باشد و بیرون نرود؛ (۱۰) یا مثل «ویل دوران» بگویند: «این امر خود مبنای پرده پوشی در میان مسلمانان به شمار می رود»؛ (۱۱) و یا مدعی شوند حجاب به وسیله ایرانیان به مسلمانان و اعراب سرایت کرده است؛ در حالی که آیات مربوط به حجاب (پوشش اسلامی زنان در مقابل نامحرمان) قبل از مسلمان شدن ایرانیان نازل شده است. در عهد جاهلیت نیز - همان طور که ویل دوران می گوید (۱۲) و کتب تفسیر شیعه و سنی (۱۳) تأیید می کند - اعراب چنین پوششی نداشتند و عادتشان تبرج و خودنمایی بود که اسلام آن را ممنوع ساخت: «وَلَا تَبْرَجْنَ تَبْرُجُ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى» (۱۴) آنچه از قدیم به ویژه نزد فقها در بحث نماز (کتاب الصلوه) و ازدواج (کتاب النکاح) رواج داشته، واژه «ستر» و «ساتر» به معنای پوشش و وسیله پوشش زن در مقابل نامحرمان بوده است. بنابراین، وظیفه پوشش اسلامی بانوان به معنای حبس و زندانی کردن و قرار دادن آنان پشت پرده و در نتیجه عدم مشارکت این گروه عظیم در فعالیت های اجتماعی نیست. این وظیفه بدان معنا است که زن در معاشرت با مردان بدنش را بیوشاند و به جلوه گری و خودنمایی نپردازد و

مشارکتش در فعالیت‌ها بر اصول انسانی و اسلامی استوار باشد. (۱۵) T} ضرورت پوشش اسلامی در قرآن T پوشش اسلامی از احکام ضروری اسلام (۱۶) است و هیچ مسلمانی نمی‌تواند در آن تردید کند؛ زیرا هم قرآن مجید به آن تصریح کرده است و هم روایات بسیار بر وجوب آن گواهی می‌دهند. به همین جهت، فقیهان شیعه و سنی به اتفاق به آن فتوا داده‌اند. همان‌طور که نماز و روزه به دورانی خاص اختصاص ندارد، دستور پوشش نیز چنین است و ادعای عصری بودن آن بی‌دلیل و غیر کارشناسانه می‌نماید. خداوند متعال در آیه ۳۰ سوره نور نخست به مردان مسلمان و سپس در آیه بعد به زنان مسلمان فرمان می‌دهد از چشم چرانی اجتناب کنند و در رعایت پوشش بدن از نامحرمان کوشا باشند: قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ. به مردان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه نامحرمان ببوشانند. این کار برای پاکی و پاکیزگی شان بهتر است و خداوند بدانچه می‌کنند، آگاه است. «غَضُّ» در لغت عرب - چنان‌که مرحوم طبرسی در مجمع البیان (۱۷) و راغب اصفهانی در مفردات (۱۸) گفته‌اند - به معنای «کاستن» است و «غَضُّ بَصَرٍ» یعنی کاهش دادن نگاه نه بستن چشم. البته متعلق این فعل و این که از چه چیز چشمان خود را فرو بندند، ذکر نشده است؛ اما با توجه به سیاق آیات، به ویژه آیه بعد، روشن می‌گردد مقصود آن است که خیره خیره زنان نامحرم را تماشا نکنند و از چشم چرانی (۱۹) بپرهیزند. از سوی دیگر، ممکن

است مقصود از «حفظ فرج» در این آیه پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به زنا و فحشا باشد؛ ولی عقیده مفسران اولیه اسلام و نیز مفاد روایات از جمله سخن امام صادق(ع)(۲۰) این است که مراد از «حفظ فرج» در همه آیات قرآن کریم پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به فحشا است؛ جز در این دو آیه که به معنای حفظ از نظر و وجوب پوشش در مقابل نامحرم است. آنگاه خداوند متعال فلسفه این آموزه را نظافت و پاکی روح می داند و بر خلاف اهل جاهلیت قدیم و جدید - مانند «برتراند راسل» که این ممنوعیت را یک نوع محرومیت و اخلاق بی منطق و به اصطلاح «تابو» (تحریم های ترس آور رایج در میان ملل وحشی) می داند - می گوید: این پوشش به منظور طهارت روح بشر از این که پیوسته درباره مسائل مربوط به اسافل اعضا بیندیشد، (۲۱) واجب شده است. سپس در آیه بعد می فرماید: «وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا يَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولَى الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعاً أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ؛ به زنان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه بیگانگان بپوشانند و زیور خویش را جز

برای شوهران و سایر محارم آشکار نکنند، مگر آنچه پیدا است؛ و روسری های خویش را به گریبان ها اندازند تا سر و گردن و سینه و گوش ها پوشیده باشد و پاهایشان را به زمین نگویند تا آنچه از زینت پنهان می کنند، معلوم شود. ای بندگان مؤمن، همه به سوی خدا توبه کنید تا رستگار شوید». در این آیه خداوند تعالی، در خصوص پوشش بانوان، آنچه را بر مردان مؤمن لازم است، به دو شکل گسترش می دهد: ۱. پوشیدگی سر و گردن؛ ۲. پوشاندن زینت ها. «خُمُر» جمع «خِمار» و به معنای روسری و سرپوش (۲۲) است. «جیوب» از واژه «جیب» به معنای قلب و سینه و گریبان است. (۲۳) در تفسیر مجمع البیان چنین می خوانیم: زنان مدینه اطراف روسری های خود را به پشت سر می انداختند و سینه و گردن و گوش های آنان آشکار می شد. بر اساس این آیه، موظف شدند اطراف روسری خود را به گریبان ها بیندازند تا این مواضع نیز مستور باشد. (۲۴) فخر رازی یاد آور می شود: خداوند متعال با به کار گرفتن واژه های «ضرب» و «علی که مبالغه در الفا را می رساند، در پی بیان لزوم پوشش کامل این نواحی است. (۲۵) ابن عباس در تفسیر این جمله می گویند: «یعنی زن مو و سینه و دور گردن و زیر گلوی خود را بپوشاند». (۲۶) برخی ادعا می کنند، حجاب به معنای مقابله با برهنگی را قبول داریم؛ ولی در هیچ جای قرآن از پوشش مو سخن به میان نیامده است؛ نا درستی این سخن آشکار می نماید؛ زیرا، با چشم پوشی از گفتار ابن عباس و نیز شأن نزول آیه، این واقعیت که زنان مسلمان حتی قبل از نزول این آیه موهای

خود را می پوشاندند و آشکار بودن گردن و گوش و زیر گلو و گردنشان تنها مشکل به شمار می آمد، تردیدناپذیر است. در آیه از رو سری سخن به میان آمده است، باید پرسید: آیا روسری جز آنچه بر سر می افکنند و موها را می پوشانند، معنایی دارد. افزون بر این، حکم میزان پوشش در روایات متعدد وارد شده است. (۲۷) اگر قرار باشد مانند برخی از صحابه یا گروهی روشنفکر مآبان جدید فقط به قرآن اکتفا کنیم، در کشف جزئیات ضروری ترین احکام مانند رکعات نماز نیز ناکام می مانیم. در خصوص «زینت» پرسشی مهم مطرح است. آیا مفهوم آن واژه «زیور» فارسی (زینت های جدا از بدن مانند جواهرات) را نیز در بر می گیرد یا تنها آرایش های متصل به بدن، مانند سرمه و خضاب، را شامل می شود؟ (۲۸) در پاسخ باید گفت: حکم کلی آن است که خودآرایی جایز و خودنمایی در مقابل نامحرم ممنوع است. آرایش امری فطری و طبیعی است (۲۹) و حس زیبایی دوستی سرچشمه پیدایش انواع هنرها در زندگی بشر شمرده می شود. این گرایش طبیعی، افزون بر آن که آثار مثبت روانی در دیگران پدید می آورد، به تحقق آثار گرانبهای روانی در شخص آراسته نیز می انجامد. آراستن خود و پرهیز از آشفستگی و پریشانی در نظام فکری و ذوق سلیم انسان ریشه دارد. پرهیز از خودآرایی نه دلیل وارستگی از قید نفس است و نه علامت بی اعتنایی به دنیا. وضع ژولیده و آشفته و عدم مراعات تمیزی و نظافت ظاهری، خود به خود شخصت افراد را در نگاه دیگران خوار می سازد و زبان طعن و توهین دشمن را می گشاید. (۳۰) بر این اساس، پوشیدن جامه زیبا، بهره گیری از

مسواک و شانه، روغن زدن به مو و گیسوان، معطر بودن، انگشتر فاخر به دست کردن و سرانجام آراستن خویش هنگام عبادت و معاشرت با مردم از مستحبات مؤکد و برنامه های روزانه مسلمانان است. (۳۱) حضرت امام حسن مجتبی (ع) بهترین جامه های خود را در نماز می پوشید و در پاسخ کسانی که سبب این کار را می پرسیدند، می فرمود: «إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ وَ يُحِبُّ الْجَمَالَ فَاتَّجَمَلُ لِرَبِّي خِدَاوَنَدَ زِيَا اَسْت وَ زِيَايِي رَا دُوسْت دَارِد. پَس خُود رَا بَرَاي پُرُورِد گَارَم زِيَا مِي سَاَزَم». (۳۲) بنابراین، خداوند زینت و خودآرایی را نهی نمی کند؛ آنچه در شرع مقدس ممنوع شده است، تبرج و خودنمایی و تحریک و تهییج به وسیله آشکار ساختن زینت در محافل اجتماعی است؛ چنان که می فرماید: «وَلَا تَبْرَجْنَ تَبْرَجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى» (۳۳) و نیز می فرماید: «وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ». (۳۴) این آیه زنان عرب را که معمولاً خلخال به پا می کردند و برای این که بفهمانند خلخال گرانبها دارند، پای خود را محکم به زمین می کوفتند، از این کار نهی می کند. فقیه بزرگوار علامه مطهری می گوید: «از این دستور می توان فهمید هر چیزی که موجب جلب توجه مردان می گردد، مانند استعمال عطرهای تند و همچنین آرایش های جالب نظر در چهره، ممنوع است. به طور کلی زن در معاشرت، نباید کاری بکند که موجب تحریک و تهییج و جلب توجه مردان نامحرم گردد.» (۳۵) در آیه ۳۱ سوره نور می فرماید: «وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا». زینت های زن دو گونه است: یک نوع زینتی که مانند لباس و سرمه و انگشتر و دست بند آشکار است و پوشانیدن آن واجب نیست؛ و نوع دیگر

زینتی که پنهان است مگر آن که عمداً بخواهد آن را آشکار سازد؛ مانند گوشوار و گردن بند. پوشانیدن این نوع زینت واجب است. البته استثناهایی دارد که بعداً بیان خواهد شد. (۳۶) قرآن کریم، با همین معیار، در خصوص پوشش بانوان سالمند و از کار افتاده که امید زناشویی ندارند، سهل گیری کرده، به آن ها اجازه داده است روی سرها را بگیرند؛ (۳۷) ولی در عین حال آن ها نیز اجازه خودنمایی و تهییج ندارند: «وَ الْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحاً فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ» (۳۸) آیات دیگری که با صراحت کامل دستور پوشش اسلامی و فلسفه آن را بیان می کنند، چنین است: «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجِكُمْ وَ بَنَاتِكُمْ وَ نِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَ كَانَ اللَّهُ غَفُوراً رَحِيماً» ای پیامبر، به زنان و دخترانت و به زنان مؤمنان بگو: پوشش های (روسری و چادر) خود را بر خود فروتر گیرند. این برای آن که شناخته گردند و اذیت نشوند، نزدیک تر است؛ و خدا آمرزنده و مهربان است. (۳۹) با این حال، ممکن است گروهی از ارازل و اوباش به هتک حیثیت زنان مؤمن ادامه دهند. در این صورت، حاکم اسلامی وظیفه دارد با شدت تمام با این افراد بیمار دل برخورد کند. بنابراین، مسأله حفظ پوشش و عدم مزاحمت برای بانوان تنها یک توصیه اخلاقی نیست و حکمی اسلامی و حکومتی به شمار می آید: «لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَ الْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِبَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلاً * مُلْعُونِينَ أَيْنَمَا تُقِفُوا أَخَذُوا وَ قَتَلُوا تَقْتِيلًا؛ اگر منافقان

و بیماردلان و کسانی که در شهر نگرانی به وجود می آورند، از کارهای خود دست بردارند، ما تو را علیه آن ها بر خواهیم انگیزت و تو را سخت بر آنان مسلط می کنیم تا جز مدتی اندک در همسایگی تو زندگی نکنند؛ از رحمت خدا دور گردیدند و هر کجا یافت شوند دستگیر و به سختی گشته خواهند شد.» (۴۰) در این آیات، سه مطلب مهم قابل توجه می نماید: ۱- «جلباب» چیست و نزدیک کردن آن یعنی چه؟ ۲- فلسفه پوشش اسلامی ۳- مجازات افراد مزاحم (۴۱) T چه نوع پوششی توصیه شده است؟ T در مفهوم جلباب اختلاف نظر وجود دارد. آنچه، با توجه به کتب لغت (۴۲) و گفتار مفسران شیعه مانند علامه طباطبایی (۴۳) و فیض کاشانی (۴۴) و اهل سنت مانند قرطبی (۴۵) صحیح تر به نظر می رسد، آن است که «جلباب» ملحفه و پوششی چادر مانند است نه روسری و خمار. از ابن عثیم و ابن مسعود روایت شده که منظور عبا است. پس جلباب لباس گشاد و پارچه ای است که همه بدن را می پوشاند. ضمناً همان طور که مفسران بزرگ مانند شیخ طوسی و طبرسی فرموده اند، در گذشته دو نوع روسری برای زنان معمول بود: روسری های کوچک که آن ها را «خمار» یا «مقنعه» می نامیدند و معمولاً در خانه از آن استفاده می کردند؛ و روسری های بزرگ که مخصوص بیرون خانه به شمار می آمد. زنان با این روسری بزرگ که جلباب خوانده می شد و از «مقنعه» بزرگ تر و از «رداء» کوچک تر است و به چادر امروزی شباهت دارد، مو و تمام بدن خود را می پوشاندند. (۴۶) نزدیک ساختن جلباب - «یدنین علیهن من جلابیهن» - کنایه از پوشیدن

چهره و سر و گردن با آن است. (۴۷) یعنی چنان نباشد که چادر یا روپوش های بزرگ (مانتو) تنها جنبه تشریفاتی و رسمی داشته باشد و همه پیکرشان را نپوشاند. زنان حق ندارند چنان چادر بپوشند که نشان دهد اهل پرهیز از معاشرت با مردان بیگانه نیستند؛ از نگاه چشم های نامحرم نمی پرهیزند و از مصادیق «کاسیات عاریات» (۴۸) شمرده می شوند. قرآن فرمان می دهد: بانوان با مراقبت جامه شان را بر خود گیرند و آن را رها نکنند تا نشان دهد اهل عفاف و حفظ به شمار می آیند. تعلیل پایانی آیه نیز بیانگر همین امر است؛ یعنی آن پوششی مطلوب است که خود به خود دورباش ایجاد می کند و ناپاکدلان را نومید می سازد. (۴۹) ۲} T. چرا پوشش ضرورت دارد؟ T} خداوند متعال درباره علت ضرورت پوشش اسلامی می فرماید: «ذَلِكَ أَذْنَىٰ أَنْ يُعْرِفَنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ.» برخی این آیه را چنین معنا کرده اند: «بدین وسیله شناخته می شوند آزادند نه کنیز؛ پس با آزار و تعقیب جوانان رو به رو نمی شوند. بنابراین، در عصر حاضر که مسأله بردگی از میان گرفته، این حکم نیز منتفی می شود؛ ولی باید گفت: (۵۰) ایجاد مزاحمت و آزار کنیزان نیز روا نیست. حقیقت آن است که وقتی زن پوشیده و با وقار از خانه بیرون رود و جانب عفاف و پاک دامنی را رعایت کند، فاسدان و مزاحمان جرأت هتک حیثیت او را در خود نمی یابند. بیمار دلانی که در پی شکار می گردند، فرد دارای حریم را شکاری مناسب نمی بینند. در روایات آمده است: «المرأه ریحانه؛ (۵۱) زن همچون ریحانه یا شاخه گلی ظریف است.» بی تردید اگر باغبان او را پاس ندارد، از دید و دست گلچین مصون نمی ماند.

قرآن کریم، زنان ایده آل را که در بهشت جای دارند، به مروارید محجوب و پوشیده در صدف تشبیه می کند: «كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ» (۵۲) افزون بر این، گاه آن ها را به جواهرات اصیلی چون یاقوت و مرجان که جواهر فروشان در پوششی ویژه قرار می دهند تا همچون جواهرات بدلی به آسانی در دسترس این و آن قرار نگیرند و ارزش و قدرشان کاستی نپذیرد، تشبیه می کند. (۵۳) بر این اساس، مرحوم علامه طباطبایی (۵۴) همین تفسیر را بر می گزیند. استاد شهید مطهری در این باره می فرماید: «حرکات و سکنت انسان گاهی زبان دار است. گاهی وضع لباس، راه رفتن، سخن گفتن زن معنا دار است و به زبان بی زبانی می گوید: دلت را به من بده، در آرزوی من باش، مرا تعقیب کن؛ گاهی بر عکس، با زبان بی زبانی می گوید: دست تعرض از این حریم کوتاه است.» (۵۵) البته باید اعتراف کرد تاکنون بیشتر نوشته های مربوط به پوشش، نقطه نظر را بر حجاب زن معطوف کرده و کمتر به پوشش مرد توجه نموده اند که البته این یک امر عادی و طبیعی است چرا که زن مظهر جمال و زیبایی و مرد مظهر شیفتگی است. ولی پوشش مردان نیز در ابعاد مختلف فرهنگی، اجتماعی حائز اهمیت است. از این رو اسلام برای ثبات و پایداری جامعه درباره پوشش زن و مرد توجه بسیار نموده خداوند متعال می فرماید: «یا بنی آدم قد انزلنا علیکم لباسا یوارى سوءاتکم و ریشا؛ ای فرزندان آدم! لباسی برای شما فرستادیم که اندام (عورت) شما را می پوشاند و مایه ی زینت شماست، (اعراف / ۲۶). خداوند متعال در حق مردان می فرماید: {A} (قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم و یحفظوا فروجهم) {A؛ M}» به مؤمنان

بگو چشم های خود را (از نگاه به نامحرمان) فرو گیرند و عفاف (عورت) خود را حفظ کنند» {M}، (نور / ۳۰). و در حق زنان نیز می فرماید: {A} (و قل للمؤمنات يغضضن من ابصارهنّ و يحفظن فروجهنّ) {M؛ A} «و به زنان با ایمان بگو چشم های خود را (از نگاه هوس آلود) فرو گیرند و دامان (عورت) خویش را حفظ کنند» {M}، (نور / ۳۱). در این راستا ذکر چند نکته ضروری می نماید: ۱. فقها فرموده اند زن نباید به بدن مرد نامحرم (به جز سر و صورت و گردن) نگاه کند و این حکم دلیل قطعی دارد که در جای خود بیان شده است. ۲. ممکن است نگاه زن به بدن مرد نامحرم حرام باشد ولی پوشش آن از سوی مرد واجب نباشد همان گونه که نگاه مرد به صورت و دست های زن از روی شهوت حرام است ولی پوشش آن از سوی زن واجب نیست. ۳. مردان می توانند با لباس آستین کوتاه در مجامع عمومی نمایان گردند. اکنون این پرسش پیش می آید که اگر مردی با این وضعیت بیرون آید و بداند زنان از روی تعمّد و لذت به بدنش نگاه می کنند، آیا از نظر شرعی مرتکب گناه شده؟ دو نظر در اینجا مطرح است. برخی فتوا به حرمت داده و عده ای از جواز سخن گفته اند. اصلی ترین مستند و مبنای این حکم قاعده فقهی «اعانه بر اثم» است که در فقه کاربرد فراوانی دارد. معنای قاعده این است که هر کس زمینه تحقق و پیاده شدن گناه را برای دیگری فراهم سازد. خود نیز مانند انجام دهنده ی آن گناهکار است. در مقابل برخی مراجع اظهار می دارند که

آنچه حرام است «تعاون بر اثم» بوده نه «اعانه بر اثم» این دو با یکدیگر متفاوت است. «تعاون بر اثم» یعنی همکاری و شرکت چند نفر در انجام گناه به گونه ای که همگی به طور مستقیم آن را انجام دهند. به همین جهت برخی مراجع گفته اند اگر مردان با لباس آستین کوتاه بیرون آیند به قصد این که زنان به او نگاه کنند، شریک گناه گردیده و قاعده فقهی در حقیقت پیاده می شود. اما اگر به این انگیزه نباشد، اشکالی ندارد. و از آنجا که تشخیص انگیزه افراد مشکل است به جوانانی که در خیابان و پارک ها به بازی فوتبال مشغول بوده و یا در جاده ها به دوچرخه سواری مشغول هستند. و جواب امر به معروف محرز نمی شود. بر اساس آن چه گفته شد فتوای مراجع درباره پوشش لباس آستین کوتاه مردان متفاوت است و هر کس باید به نظر مرجع تقلید خود عمل کند. ولی مسئولان دانشگاه ها و مدیران مدارس و... حق دارند مقرراتی را طبق مصالحی که در نظر دارند برای محدودی خود وضع نمایند. و شرایطی برای نوع لباس دانشجویان مقرر نمایند. و این کار به آن معنی نیست که حلالی را حرام کرده و بر خلاف نظر شرع عمل نموده اند بلکه این حق برای مدیریت هر مجموعه محفوظ است. البته باید از افراط و تفریط و اعمال سلیقه های شخصی اجتناب شود. و مصالح کل مجموعه در نظر گرفته شود، و تنها به منظور ایجاد فضای سالم و آرامش روانی مجموعه حدود و مقررات تعیین گردد. در پایان توجه شما را به استفتائات برخی مراجع جلب می کنیم: امام خمینی _ آیت الله فاضل _

آیت الله نوری همدانی: پوشش بدن بر مرد واجب نیست هر چند بدانند زنان از روی تعمد و لذت به او نگاه می کنند، (العروه الوثقی، حاشیه، احکام النکاح، مسئله ۵۱). آیت الله خویی، آیت الله گلپایگانی، آیت الله اراکی و آیت الله وحید خراسانی: پوشش بدن بر مرد واجب نیست ولی اگر بدانند زنان از روی تعمد و لذت به او نگاه می کنند پوشش آن به جز صورت، دستها، گردن و پا واجب است، (العروه الوثقی، حاشیه، احکام النکاح، مسئله ۵۱ و هدایه العباد، ج ۲، مسأله ۱۰۶۸ و استفتاء از محضر آیت الله وحید خراسانی). آیت الله بهجت: احتیاط واجب است که مرد بدن خود را (به جز مواردی که به طور غالب باز است مانند سر و صورت) در برابر نامحرم بیوشاند هر چند کمک بر حرام نباشد (یعنی هر چند نداند به او نگاه می کنند)، (توضیح المسائل، مسأله ۱۹۳۳ و ۱۹۳۷). مقام معظم رهبری، آیت الله مکارم: استفاده از لباس آستین کوتاه برای مردان اشکالی ندارد مگر در مواردی که بدانیم مفاسد خاصی بر آن مترتب می شود، (استفتاءات، ج ۱، س ۸۳۴، آیت الله مکارم و دفتر استفتاءات مقام معظم رهبری). آیت الله تبریزی: سزاوار نیست برای مؤمن که با لباس آستین کوتاه در مجامع عمومی ظاهر شود، (دفتر استفتاءات آیت الله تبریزی). آیت الله صافی: احتیاط واجب است که مرد لباس آستین دار بر تن کند در جایی که معرض نگاه زنان نامحرم است، (جامع الاحکام، ج ۲، ص ۱۷۲۲). البته باید دانست اختلاف نظر مراجع پیرامون پوشش مرد در جای است که هیچ گونه مفسده ای به همراه نداشته باشد و گرنه همه اتفاق دارند چنانچه جوانان با لباس آستین کوتاه در مجامع عمومی ظاهر

شوند و مفسده ای در فضای جامعه ایجاد نمایند، پوشیدن این نوع لباس ها حرام می باشد. ----- پی نوشت ها: ۱. انسانیت از دیدگاه اسلامی، مصطفوی، ص ۱۲۹. ۲. نحل (۱۶): ۸۰. ۳. سوره نور (۲۴): ۳۱ و ۳۰ و ۵۹؛ احزاب (۳۳): ۵۹ و ۶۰. ۴. سوره اعراف (۷): ۲۶. ۵. ر. ک: المفردات فی غرائب القرآن، راغب اصفهانی و قاموس قرآن، سید علی اکبر قرشی. ۶. در اصطلاح تاریخ و حدیث اسلامی، هر جا نام «آیه حجاب آمده است مقصود این است نه آیات سوره نور که در خصوص پوشش اسلامی است. ۷. احزاب (۳۳): ۵۳. ۸. مسأله حجاب، مرتضی مطهری، ص ۷۴. ۹. واژه حجاب هفت بار در قرآن کریم به کار رفته است؛ ولی هرگز به معنای حجاب اسلامی مصطلح نیست. ۱۰. مسأله حجاب، ص ۷۳. ۱۱. تاریخ تمدن؛ ویل دورانت، مترجمان احمد آرام (و دیگران)، ج ۱، ص ۴۳۳ و ۴۳۴. ۱۲. مسأله حجاب، ص ۲۲. ۱۳. ر. ک: تفاسیر مجمع البیان (طبرسی) و کشف (زمخشری) ذیل آیات ۳۳ احزاب و ۶۰ نور. ۱۴. سوره احزاب (۳۳): ۳۳. ۱۵. مسأله حجاب، ص ۷۳. نیز ر. ک: تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۴۰۱ - ۴۰۳. ۱۶. اصل قانون حجاب اسلامی، صرفاً از ضروریات فقه نیست؛ بلکه از ضروریات دین مبین است؛ چه این که نص صریح قرآن بر آن گواهی می دهد و تنها ظهور آیات قرآن دلیل بر آن نیست تا جای اختلاف برداشت و محل تردید باشد. ۱۷. مجمع البیان فی تفسیر القرآن، طبرسی، ج ۷ - ۸، ص ۲۱۶. ۱۸. المفردات فی غریب القرآن؛ راغب اصفهانی، ص ۳۶۱. ۱۹. مسأله حجاب، ص

۱۲۵ - ۱۲۸. ۲۰. تفسیر مجمع البیان، ص ۲۱۶ و ۲۱۷. ۲۱. مسأله حجاب، ص ۱۲۹. ۲۲. المفردات فی غرائب القرآن، ص ۱۵۹؛ مجمع البیان، ص ۲۱۷. ۲۳. مجمع البیان، ص ۲۱۷. همان. ۲۴. همان. ۲۵. التفسیر الکبیر، ج ۲۳، ص ۱۷۹. ۲۶. مجمع البیان، ص ۲۱۷. (قال ابن عباس: تفتی شعرها و صدرها و ترائبها و سوافها). ۲۷. ر. ک: تفسیر الصافی، فیض کاشانی، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱. ۲۸. مسأله حجاب، ص ۱۳۱. ۲۹. علامه طباطبائی (ره) در تفسیر آیه ۳۲ سوره اعراف می فرماید: خدای متعال در این آیه زینت هایی را معرفی می کند که برای بندگان ایجاد و آنان را فطرتاً به وجود آن زینت ها و استعمال و استفاده از آن ها ملهم کرده است؛ و روشن است که فطرت جز به چیزهایی که وجود و بقای انسان نیازمند آن است، الهام نمی کند. (ر. ک: المیزان، ج ۸، ص ۷۹). ۳۰. آیین بهزیستی در اسلام، احمد صبور اردوبادی، ج ۱ (جنس پوشاک)، ص ۵۷. ۳۱. حلیه المتقین، محمدباقر مجلسی، ص ۳-۵ و ۱۰-۱۲ و ۹۱-۱۰۷. ۳۲. مجمع البیان، ج ۴-۳، ص ۶۷۳. ۳۳. سوره احزاب(۳۳): ۳۳. ۳۴. سوره نور(۲۴): ۳۱. ۳۵. مسأله حجاب، ص ۱۴۶-۱۴۷. ۳۶. ر. ک: تفسیر الصافی، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱. ۳۷. وسایل الشیعه، حر عاملی، ج ۱۴، ص ۱۴۰. ۳۸. سوره نور (۲۴): ۶۰. ۳۹. سوره احزاب(۳۳): ۵۹. ۴۰. سوره احزاب (۳۳): ۶۰ و ۶۱. ۴۱. مجازات این گونه افراد از نظر اسلام بسیار شدید است و بعد از ارشاد و امر به معروف و نهی از منکر، چنانچه

این بیمار دلان از عمل زشت خویش دست برندارند، باید از جامعه اسلامی تبعید شوند؛ (مسأله حجاب، ص ۱۶۴) و در صورت استمرار، در ردیف محاربان با حکومت اسلامی جای می گیرند و به حکم قرآن اعدام می گردند. (المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۸ ص ۳۶۱ و ۳۶۲) ۴۲. ر. ک: مسأله حجاب، ص ۱۵۸ و ۱۵۹؛ قاموس قرآن، قرشی، ج ۲، ص ۴۱ و ۴۲. (این کتاب ها کلمات اهل لغت را ذکر کرده اند؛ مانند تعبیر به «الجلباب: القميص أو الثوب الواسع» یا «الجلباب ثوب اوسع من الخمار دون الرداء تُعْطَى به المرأة رأسها و صدرها) ۴۳. المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۱۶، ص ۳۶۱. (هو ثوب تشتمل به المرأة فيغطى جميع بدنها) ۴۴. تفسیر الصافی، فیض کاشانی، ج ۴، ص ۲۰۳. ۴۵. الجامع لأحكام القرآن، قرطبی، ج ۱۴؛ ص ۱۵۶. ۴۶. درباره جلاب گفته اند: آن روسری خاصی که بانوان هنگامی که برای کاری به خارج از منزل می روند، سر و روی خود را با آن می پوشند؛ «الجلباب خمار المرأة الذي يغطي رأسها و وجهها اذا خرجت لحاجة» (التبيان في تفسیر القرآن، طوسی ج ۸ ص ۳۶۱؛ مجمع البیان، ج ۸-۷، ص ۵۷۸) ۴۷. مجمع البیان، ص ۵۸۰؛ المیزان، ج ۱۶، ص ۳۶۱. ۴۸. زنانی که ظاهراً پوشیده هستند ولی در واقع برهنه اند، روی عن رسول الله (ص): صنفان من اهل النار لم أرهما قوم معهم سياط كأذناب البقر يضربون بها الناس و نساء كاسيات عاريات، مميلات مائلات، رؤسهن كأسنمة البخت المائلة....» (میزان الحکمه، ری شهری، ج ۲، ص ۲۵۹) ۴۹. مسأله حجاب، ص ۱۶۰ و ۱۶۱. ۵۰. آسیب شناسی حجاب، ص ۱۹ و ۵۱. وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۲۰.

۵۲. سوره واقعه (۵۶): ۲۳، ۵۳. گستره عفاف به گستردگی زندگی، حمیده عامری، کتاب زنان، شورای فرهنگی اجتماعی زنان، ش ۱۲، ص ۱۱۷. ۵۴. المیزان، ج ۸، ص ۳۶۱. ۵۵. مسأله حجاب، ص ۱۶۳.

سوال ۹

سوال :

انسانها در آخرت چطور با هم ارتباط دارند یعنی تمام انسانها با هم محرمند، اگر هستند آیا بین آنها و محارم زمینی هیچ فرقی نیست، زن و شوهر در آخرت چه؟ آیا بعضی همان ازدواج زمینی است یا اصلاً آیا انسانها با یکدیگر ازدواج می کنند یا فقط با حور؟ آیا حور فقط برای مردان است و زنان شوهران انسانی دارند؟

جواب :

از آن جا که پوشش بدن از غیر از نظر عقلی امری ممدوح است و نوعی کمال برای انسان محسوب می شود و بهشت محل خوبی ها است می توان گفت که حجاب در بهشت وجود دارد ولی نه به نحو تکلیفی. از طرف دیگر نحوه و حدود آن برای ما معلوم نیست قرآن در مدح حوره های بهشتی می فرماید: **A** «حور مقصورات فی الخیام»؛ **A** بهشت دارای زنان بهشتی (حوری ها) است که در سرپرده های خود مستورند **V** {الرحمن، آیه ۷۲}.

جهان آخرت (بهشت و جهنم) سرای تکلیف نیست بلکه دار پاداش و جزاست. تکلیف مربوط به این دنیا است. در این عالم خاکی است که بخاطر مصالحی و دوری از مفاسدی مساله محرم و نامحرم مطرح شده است. این عالم مادی بخاطر ویژگی جسمانی اش پیوسته در حال تضاد و تراحم است و همین امر موجب گشته تا برای حفظ آن محدودیت هایی در قالب تکلیف و امر و نهی در آن مطرح گردد. مساله محرم و نامحرم نیز یکی

از مواردی است که باعث حفظ کرامت و ارزش والایی انسانی و در نتیجه حرکت بی خطر انسان به سوی سرای ابدی اش می گردد. تمام تکلیف های موجود در دنیای خاکی تنها از آن رو تکلیف و دشوار به نظر که ما بیشتر اوقات مصلحت نهفته در پس آن را نمی بینیم که اگر می دانستیم بی سرو پا بسویش می شناختیم.

در ادامه باید به چند نکته توجه داشت تا مساله روشن گردد :

نکته اول: در عالم هستی عوالمی وجود دارد (در یک دیدگاه کلی سه عالم مادی، مثال، تجرد) هر یک از این عوالم دارای احکام، قوانین و سنن مختص به خود است، عالم دنیا و عالم آخرت و قیامت دو عالم از عوالم هستی اند که هر یک دارای آثار ویژه خود می باشند به همین جهت است که بر اساس آیات و روایات برای ورود روح و بدن به عالم قیامت نیاز به تحول اساسی است تا روح و بدن قابلیت پذیرش احکام و قوانین قیامت را بیابند به عنوان مثال بدن مادی در این دنیا با سوزشی صدمه خورده و از میان می رود ولی در قیامت بسا تحولات اساسی که در این بدن ایجاد می شود، به صورتی می گردد که در عین حال که سوزش و ناراحتی شدید دارد اما بدن از میان نمی رود اگر این تحولات نسبت به بدن مادی ایجاد نشود، این بدن با این صفات نمی تواند احکام و سنن قیامت را تاب بیاورد. یا مثلاً در دنیا حرکت و تغییر است، جوان پیر می شود، نو کهنه می گردد، کهنه ها از میان می روند، گیاهان پژمرده می شوند و... اما در جهان آخرت

تغییر و تحول این چنینی وجود نداشته و نوعی ثبات و بقاء حاکم است {V(نک:نحل، آیه ۹۶، یونس، آیه ۲۴، حدید، آیه ۲۰، آل عمران، آیه ۱۹۷، نساء، آیه ۷۷، کهف، آیه ۴۶، مریم، آیه ۷۶، طه، آیه ۷۳، غافر، آیه ۳۹ و...)} در زندگی دنیوی خوشی با رنج، حیات با مرگ، لذت با محنت، اندوه با شادی، اضطراب با آرامش آمیخته است. اما در آخرت چنین نیست، بلکه گروهی همیشه و از هر جهت متنعم، شاد و آسوده اند و دسته ای دیگر همواره معذب، غمگین و ناراحت اند {V(نک: قلم، آیه ۳۳، رعد، آیه ۳۴، طه، آیه ۷۳، زمر، آیه ۲۶، آل عمران، آیه ۱۵، نساء، آیه ۷۷، اعراف، آیه ۳۲، یوسف، آیه ۱۰۹، نحل، آیه ۳۰ و...)} در واقع با توجه به آیات و روایات، در عالم قیامت نظام کنونی عالم مادی دگرگون می شود، پدید آمدن زلزله عظیم در زمین {V(مزمّل، آیه ۱۴)}، شکافته شدن دریاها {V(تکویر، آیه ۷)} به حرکت در آمدن کوه ها {V(کهف، آیه ۴۷)} و درهم کوبیده شدنشان {V(حاقه، آیه ۱۴)} خاموش گشتن ماه و خورشید و ستارگان عظیم {V(تکویر، آیه ۲)} و پر از دود و ابر شدن فضای جهان {V(فرقان، آیه ۲۵)} پاره ای از تغییر و تحول اساسی نظام کاینات است. در قیامت همه اسباب و روابط قطع می شود و تمام ارتباطات و تأثیراتی که موجودات در نظام وجودشان در عالم جسم و جسمانیت و نیز در عالمی که به دنبال آن می آید، دارند، از میان می رود و نه شیئی در شیئی دیگر اثر خواهد کرد و نه شیئی از شیئی دیگر تأثیر خواهد پذیرفت. نه از شیئی

نفع برده خواهد شد و نه از آن زبانی خواهد رسید. {V(بقره، آیه ۱۶۶، مؤمنون، آیه ۱۰۱)V}.

نکته دوم که در واقع نتیجه تأمل و دقت در نکته اول است عبارت از این است که: ما نباید انتظار داشته باشیم که در عالم قیامت احکام، قوانین و سنن عالم مادی و دنیا جاری باشد و اگر گاهی در لسان آیات و روایات از مواردی چون خوردن، آشامیدن، با زنان جوان زیبا روی بودن، در کنار نهرها و زیردرختان بودن یاد می شود، از باب تقریب ذهن ما به دریافت حقایق عالم قیامت است نه آنکه آشامیدن آنجا مانند آشامیدن این جا باشد یا خوردن آنجا مانند خوردن اینجا و همین طور با توجه به این دو نکته، پاسخ پرسش شما روشن می گردد. بر اساس برخی آیات قرآن برای آدمی زنان پاک و باکره، خوش اندام و زیبا هست که از آنها لذت می برد، ولی باید توجه داشت که این لذت همانند لذت جنسی این دنیا نمی باشد. چنان که زنان آنجا نیز مانند زنان اینجا نیستند، بلکه زنانی هستند که به هیچ وجه دچار عادت ماهانه نشده و همواره باکره خواهند بود. {V(نک:بقره، آیه ۲۵، آل عمران، آیه ۱۵، نساء، آیه ۵۷، صفات، آیه ۴۹ - ۴۸، ص، آیه ۵۲، زخرف، آیه ۷، دخان، آیه ۵۴، طور، آیه ۲۰، الرحمن، آیه ۵۶، ۷۴ - ۷۰، واقعه، آیه ۲۳ - ۲۲ - ۳۷ - ۳۴، نبأ، آیه ۳۳)V}. همچنین اهل بهشت می توانند فرزند داشته باشند، ولی این موضوع به دلیل سنن حاکم بر قیامت به شیوه ای که در این دنیا وجود دارد نیست. نظام حاکم بر قیامت نظام

دفعی است نه نظام تدریجی؛ یعنی، در قیامت خواستن مساوی است با شدن و تحقق، برخلاف نظام این عالم که برای عملی شدن خواسته ها، باید زمینه، اسباب و شرایط آن فراهم شود تا آن آرزو محقق گردد. در این دنیا کسی که فرزندی می خواهد باید ازدواج کرده و با جمع یک سلسله شرایط و به تدریج و در زمان معینی دارای فرزند شود. اما در نظام قیامت چنین نیست، بلکه بهشتیان هر چه می خواهند، بر ایشان محقق می شود، {V(نک: فصلت، آیه ۳۱ و ق، آیه ۳۵)V} و نیاز نیست که با جمع شرایط و پدید آمدن مقدماتی، به تدریج آن خواسته محقق شود. از این رو، خواستن فرزند در عالم بهشت مساوی است با حضور بچه فی الحال و در همان آن. چنان که روایاتی نیز بر خصوص این امر وارد شده است.

نک: استاد شجاعی، محمد، خواب و نشان های آن، مقدمه و تدوین: محمدرضا کاشفی، کانون اندیشه جوان، تهران، چاپ دوم، ۱۳۷۹، صص ۹۰-۸۶

در مورد این که آیا زن وشوهری نیز در بهشت باقی است یا خیر بنا به آنچه در قرآن کریم آمده است زنان با ایمان در قیامت در کنار زنان بهشتی (حورالعین) با مردان بهشتی قرین می باشند. و زنان با ایمان با همسران با ایمان خود وارد بهشت می شوند. ۱- {B/A} اذْخُلُوا الْجَنَّةَ أَنْتُمْ وَ أَزْوَاجُكُمْ تُخْبَرُونَ A {I۴۳:۷۰I}؛ {W۱-۶W}؛ {M} وارد بهشت شوید شما و همسرانتان در نهایت شادباش {V}، {M(زخرف، آیه ۷۰)V} . و منظور از ازواج، همان زنان با ایمانی هستند که در دنیا بودند، {V(تفسیر المیزان، ج ۱۸، ص ۱۲۹)V} . و بودن در کنار همسران با ایمان و مهربان هم برای مردان

لذت بخش است و هم برای زنانشان. ۲- $\{B/A\}$ مُمَّ وَ أَرْوَاجُهُمْ فِي ظِلَالٍ عَلَى الْأَارَائِكِ مُتَّكِرُونَ $\{I:36:56\}$ ؛ $\{W1-8W\}$ ؛ $\{M\}$ (یس، آیه ۵۶). و آیاتی که داخل شدن همسران صالح را به بهشت وعده داده شده است. از جمله: $\{B/A\}$ رَوَّيْنَا وَ أَدْخَلْنَاهُمْ جَنَّاتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدْتُهُمْ وَ مَنْ صَلَّحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَ أَرْوَاجِهِمْ وَ دُرِّيَّاتِهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ $\{V\}$ ، $\{A\}$ ؛ $\{I:40:8\}$ ؛ $\{W1-20W\}$ (مؤمن، آیه ۸) $\{B/A\}$ ؛ $\{V\}$ جَنَّاتٍ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا وَ مَنْ صَلَّحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَ أَرْوَاجِهِمْ وَ دُرِّيَّاتِهِمْ $\{I:13:23\}$ ؛ $\{W1-12W\}$ (رعد، آیه ۲۳). از این آیات استفاده می شود که زنان و مردانی که در این دنیا همسر یکدیگرند هر گاه هر دو با ایمان و بهشتی باشند در آنجا به هم ملحق می شوند و با هم در بهترین شرایط و حالات زندگی می کنند و حتی از روایات استفاده می شود که مقام این زنان برتر از حوریان بهشت است به خاطر عبادات و اعمال صالحی که در این جهان انجام داده اند، و در برخی منابع کلامی و روایی چنین آمده که در روز قیامت، اگر همسر زن مؤمن، اهل بهشت بود، او را اختیار می کند و اگر از اهل جهنم بود، یک مرد را از میان مردان بهشتی برمی گزیند. شاید فلسفه این کار این باشد که زن برخلاف مرد، از نظر طبیعت تعددپذیر نیست. به همین جهت مردی را انتخاب می کند. اما گروهی - از جمله آیت الله مکارم شیرازی در مقابل مدعی اند که حورالعین می تواند مذکر هم باشد. براساس این نظر شاید علت اینکه اوصاف حوری که در قرآن به کار رفته، بر مؤنث دلالت می کند، به این جهت باشد که گفت و

گو و محاوره در آن آیات، با طایفه مردان مؤمن بوده است، نه با زنان مؤمن دنیوی. از این رو شیوه محاوره، اقتضا دارد که چنین اوصافی برای این موجودات، ذکر شود. از مضمون برخی آیات و روایات، چنین برمی آید که مسئله لذت های جنسی، اختصاصی به مردان ندارد؛ بلکه زنان نیز در بهشت می توانند برای خویش شوهرانی دلخواه برگزینند. اصطلاح «حور» نیز اختصاصی به زنان ندارد؛ بلکه حورهای مذکر نیز در بهشت وجود دارند. برای نمونه از امیرمؤمنان علیه السلام روایت شده است: «در بهشت بازاری است که در آن خرید و فروشی نیست؛ تنها در آنجا تصویر مردان و زنان وجود دارد. هر کس که تمایلی به آنان پیدا کند، از همان جا بر او وارد می شود» {بحارالانوار، ج ۱، ص ۱۴۸}. در بهشت هم حوریان بهشتی وجود دارند که از نعمت های بهشتی اند و در دنیا نبوده اند و هم زنان دنیا - که اهل بهشت باشند با زیبایی و شکوهی برتر از حوریان در بهشت حضور دارند و چنانچه مایل باشند، به شوهران خویش می پیوندند.

بنابراین لذت های بهشت مخصوص مردان بهشتی نیست، بلکه کسی که داخل بهشت می شود از نعمت ها و زیبایی ها لذت خواهد برد. چنان که قرآن می فرماید: {B}... {A}... وَ فِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْأَنْفُسُ وَ تَلْبُدُّ الْأَعْيُنُ {I} {I۴۳:۷۱}؛ {W۸-۱۵W}؛ {M} در بهشت آنچه دل خواهد و چشم از آن لذت می برد موجود است {V}، {M} (زخرف، آیه V(۷) و در این امر نیز بین مرد و زن بهشتی فرقی نیست هر کدام از آنها هر نوع لذتی بخواهند بر ایشان موجود است و برای زنان بهشتی نیز مردان بهشتی بدخواهشان هست.

سوال ۱۰

سوال :

من دختری با حجاب هستم اما دو

تا از دوستان دانشگاهیم که با آنها رفت و آمد می‌کنم، بدحجابند در این صورت، آیا باید ارتباطم را با آنها قطع کنم؟

جواب :

خواهر گرامی، تقید شما به حجاب اسلامی حاکی از باورهای عمیق شما به آموزه های دینی است و به طور قطع ظرف وجودی شما آن قدر طاهر و پاکیزه بوده که خداوند آن را لایق پذیرش معارف حق قرار داده است و باید خدا را به پاس این نعمت بزرگ شکرگزار باشی و شکرگزاری خداوند به این است که بیش از پیش خود را ملزم به رعایت حدود الهی کنی. در واقع همان حجاب شما و رعایت احکام الهی شکر عملی و بهترین شکرگزاری به درگاه خداوند است، بنابراین هر چه می‌توانی در همین مسیری که انتخاب نموده اید ثابت قدم بمان قطعا به سعادت واقعی دست خواهید یافت. و اما این که فرموده اید رابطه تان را با دوستان بدحجابان ادامه دهید یا قطع کنید، این بستگی دارد به این که رابطه شما با دختران بدحجاب چه پیامدی برای شما دارد. به عبارت دیگر اگر احساس می‌کنید که با ایجاد ارتباط با اینگونه افراد می‌توانید روی آنها تأثیر بگذارید و محبت شما با آنها باعث می‌شود که در رفتارشان تجدید نظر کنند و از سوی دیگر شما تحت تأثیر رفتار غلط آنها قرار نمی‌گیرید در این صورت رابطه خود را نه تنها با آنها قطع نکنید بلکه سعی کنید در پرتو این روابط دوستانه زمینه هدایت و اصلاح رفتار آنها را فراهم کنید. اما در صورتی که رابطه شما با آنها نه تنها تأثیر ندارد بلکه

باعث می شود که شما از آنها اثر بپذیرید و خدای ناکرده در باورهای خود سست شوید و کم کم در رعایت شؤونات شرعی از جمله حجاب، وضعیت نامطلوبی پیدا کنید در این صورت واجب است روابط خود را با این گونه افراد قطع کنید و فقط با کسانی که رعایت حجاب را می کنند و مقید به رعایت شؤونات اسلامی هستند رابطه برقرار کنید، بنابراین با توجه به شناختی که از خودتان دارید لحظاتی را با خود خلوت کنید و ببینید آیا بیشتر تأثیرگذار هستید یا تأثیر پذیر و سپس تصمیم بگیرید. البته توصیه ما به شما این است که هر چه می توانید رابطه خود را با افراد صالح بیشتر کنید و در ایجاد ارتباط با افراد ناصالح با احتیاط برخورد کنید چه این که تجربه نشان داده افراد زیادی بوده اند که در ابتدا بسیار محجوب، با حیا و مقید به رعایت شؤونات اسلامی بوده اند ولی در اثر معاشرت با این گونه افراد تغییر پیدا کردند و همرنگ آنها شدند. شما اگر به داستان حضرت نوح و انحراف پیدا کردن فرزندش را در قرآن مطالعه کنید نکات بسیار آموزنده ای را به دست خواهید آورد. پسر نوح با این که از نظر خانوادگی در یک شرایط بسیار مناسب بود و فرزند پیامبر خدا بود ولی در اثر معاشرت با افراد ناباب تحت تأثیر قرار گرفت و به تدریج از مسیر حق منحرف شد به گونه ای که هر چه پدرش او را راهنمایی کرد مؤثر واقع نشد تا این که خاندان نبوتش گم شد. بنابراین سعی کنید در ارتباط با اینگونه

افراد که به هر دلیلی دچار انحراف اخلاقی شده اند و آداب اسلامی را مراعات نمی کنند حداقل ارتباط را داشته باشید و حتی در صورت تأثیرپذیری از آنها ارتباط خود را قطع کنید فقط در مواردی که احساس می کنید ارتباط با برخی از آنها مؤثر است با کمال احتیاط و آگاهی با آنها رابطه برقرار کنید. البته ایجاد ارتباط عاطفی و دوستانه فرق می کند با برخوردهای روزمره سعی کنید در برخوردهای روزمره با اخلاقی نیک با آنها برخورد کنید و به آنها نشان دهید که هم می توان محجبه بود هم نشاط داشت، هم می توان مقید به رعایت حدود الهی بود و هم فردی اجتماعی و فعال بود. متدین بودن و محجبه بودن منافاتی با اجتماعی بودن، خوشرویی و حسن معاشرت با دیگران ندارد. بلکه حسن معاشرت و برخورد خوب با دیگران از چیزهایی است که مورد تأکید اسلام است و سیره عملی پیامبر اکرم(ص) در روابط اجتماعی حتی با غیر مسلمانان مؤید این حقیقت است. اخلاق اجتماعی پیامبر(ص) به گونه ای بود که افراد بسیار زیادی به خاطر حسن خلق و خوشرویی و برخوردهای پیامبر با آنها، مجذوب شخصیت پیامبر(ص) شدند و نهایتاً به اسلام و پیامبر گرامی ایمان آوردند. موفق باشید.

سوال ۱۱

سوال :

می خواستم به سؤال بپرسم که آگه میشه و خواهش می کنم جواب کامل به من بدهید و لطفاً کتاب معرفی نکنید چون من نمی تونم کتاب تهیه کنم ... چیزی که می خوام بپرسم ذهنم رو خیلی مشغول کرده، در رابطه با بزرگانی چون حضرت زهرا(س) و زینب کبری(س) می باشد. آیا اینکه پس از

واقعه عاشورا چادر حضرت زینب(س) و دختران امام حسین(ع) را کشیدند حقیقت دارد؟ چون من در جاهای بسیاری خواندم که بر آنها تازیانه زده و چادرشان را از سرشان کشیدند و علاوه بر آن ماجرای سیلی زدن و کتک زدن حضرت فاطمه(س) توسط دشمنان حضرت علی(ع) چگونه؟ آیا اینها حقیقت دارد و بحث اصلی من سر این است که مگر خاندان رسول خدا(ص) خاندان عصمت و طهارت نیستند؟ آیا خوردن دست نامحرمان به آن بزرگواران از نظر شما معقول است؟ یا اینکه حجابشان دریده شود؟ آنان خودشان الگوی عفاف و حجاب برای زنان اند پس چگونه ممکن است حجابشان دریده شود؟

جواب :

توجه داشته باشیم که برخی از مطالب مشهور میان مردم داز نظر برخی از علما درست نیست. به عنوان مثال در میان گویندگان و نویسندگان مشهور است که روز عاشورا بر بدن امام حسین علیه السلام اسب دوآندند ولی علامه مجلسی می گوید: به نظر من آنان موفق به این کار نشدند.

در میان مردم معروف است که حضرت زینب و ام کلثوم پس از حادثه عاشورا حجاب نداشتند در حالی که این دو بزرگوار هر دو از اول تا آخر حجاب داشته اند. (۱)

ابن قتیبه دینوری می گوید: زنان و دختران امام را در کجاوه های روپوش دار می بردند. (۲) این می رساند که آنان دارای حجاب بوده اند.

داستان کشیدن چادرازسربانوان در روایتی آمده است که اعتبار ندارد و ماخذ آن معلوم نیست. (۳)

در روایتی آمده است که آنان مکشفه الوجوه بودند یعنی صورت آنان باز بود (۴) و اگر این روایت اعتبار داشته باشد معنای آن بی حجاب بودن نیست.

در هر صورت این مساله به صورت کامل

روشن نشده است و اگر فرض کنیم که آنان را بی حجاب به کوفه بردند این، هیچگونه نقصی بر آنان نیست چون به اختیار خودشان نکرده اند بلکه دشمن دست به این کار زده است و از دشمنی مانند آنان این کارها بعید نیست و خوردن دست دشمن به آنان محال نیست چون این دشمن احکام شرعی را مراعات نمی کند. اگر دست آنان به اینها بخورد برای اینها گناه نیست بلکه گناه به گردن آنها است. اینطور هم نیست که اگر دست نامحرمی به آنان بخورد خداوند آنان را نابود کند بلکه آنان بر این مصیبتها صبر می کنند و خداوند در برابر این صبر پاداش میدهد. دشمن امام را می کشد و خداوند آنان را نابود نمی کند و خداوند در برابر این به امام پاداش می دهد.

حضرت فاطمه زهرا سلام الله علیها هم چنین است و دشمن می تواند او را بزند و او در برابر این سختیها صبر می کند و خداوند پاداش بزرگ می دهد و چنین نیست که اگر دست دشمن به آن حضرت بخورد آن دست خشک شود بلکه قانون خدا در این جهان این است که کارها بطور عادی پیش برود نه با معجزه .

۱_ موسوعه الامام الحسين عليه السلام ج ۵ ص ۳۵۸

۲_ قصه کربلا، نظری منفرد، ص ۴۰۹

۳_ بحار الانوار ج ۴۵ ص ۶۰

۴_ همان ص ۱۰۷ اس ۱۶

سوال ۱۲

سوال :

می دانیم هرچه با خوب تطبیق کند اخلاق است و هرچه مطابق بد باشد ضد اخلاق می باشد. اما مشکل این جاست که خواسته باشیم خوب را از بد تفکیک کنیم؟ در جوامعی داشتن حجاب برای زنان خلاف اخلاق است و در جوامعی

داشتن حجاب. حالا می توانیم نتیجه بگیریم که قواعد اخلاق ضرورتاً ریشه‌ی مذهبی ندارد؟ و حتی کسانی که هیچگونه اعتقادی به مذهب ندارند به وجود قواعد صرفاً اخلاقی معتقدند؟

جواب:

تشکر می کنیم که با پرسمان ارتباط برقرار نموده و به ما اطمینان نموده اید.

سؤال شما را به چند بخش تجزیه می کنیم.

الف- خوب و بد اخلاقی و تفکیک آنها

برای تفکیک خوب از بد ابتدا باید موضع ما از لحاظ مکتب اخلاقی روشن باشد. مکاتب اخلاقی زیادی بین انسانها وجود دارد که بسته به آموزه های آن مکتب، جواب نیز تغییر می کند.

آشنایی مختصر با این مکاتب_ب

بخش اول سؤال شما یعنی «هرچه با خوب تطبیق کند اخلاق است و هرچه مطابق بد باشد ضد اخلاق می باشد» صحیح است. اما سؤال اصلی در اخلاق دستوری این است که معیار و ملاک خوبی و بدی افعال اختیاری انسان چیست؟ ما در هر موقعیتی با این پرسش مواجه هستیم که انجام چه کاری برای ما از لحاظ اخلاقی درست است.

مکاتب اخلاقی در صدد پاسخ به این سؤال هستند. به طور کلی دو دسته نظریه وجود دارد.

۱- نظریه های غایت گرایانه

۲- نظریه های وظیفه گرایانه

گروه اول می گویند باید به نتیجه عمل نگاه کرد. و عمل در صورتی خوب است که نتیجه خوب آن از سایر اعمال بیشتر باشد یا مقصود آن باشد که بیشتر باشد. نتیجه گروان در این که این نتیجه خوب چیست، اختلاف نظر دارند. برخی لذت را غایت فعل اخلاقی معرفی می کنند، عده ای دیگر قدرت (فردریش نیچه (۱۸۴۴-۱۹۰۰، کمال و ... را نتیجه عمل اخلاقی می دانند.

هم چنین غایت انگاران درباره این که

باید به دنبال فراهم آوردن خیر چه کسی بود، اختلاف نظر داشته و به دو گروه کلی تقسیم می شوند.

۱- خود گرایی اخلاقی (طرفداران این نظریه مانند اپیکور، هابز و نیچه)

۲- همه گروهی اخلاقی یا سود گروهی (جرمی بنتام و جان استوارت میل).

دسته دوم، وظیفه گرایان هستند که می گویند در هر مورد خاص باید به وظیفه مخصوص آن مورد عمل کرد.

وظیفه گرایان نیز دو دسته هستند.

۱- عمل نگر: اینان به دنبال این هستند که برای هر مورد جزئی و خاص.

۲- قاعده نگر: بر این باورند که ما قواعدی برای تشخیص صواب و خطا در اختیار داریم. کانت از این دسته است.

نکته ای که در تمامی این مکاتب دیده می شود این است که اینان با تکیه بر عقل ناقص بشری در صدد ایجاد یک مکتب بوده اند و نوعی تحیر در این مکاتب به چشم می خورد که این سرگردانی را از کثرت مکاتب می شود فهمید.

اما مکتب اخلاقی اسلام، واضح و کامل است. برخی از پارامترهای این مکتب از قرار زیر است.

۱- در این مکتب، ملاک ارزش بر اساس نوع تأثیر عمل در کمال نفس تعیین می شود. هر عملی که تأثیری در کمال داشته باشد ارزش اخلاقی داشته و خوب است و هر عملی که تأثیر منفی در کمال داشته باشد ضد اخلاقی می باشد.

۲- ارزش های اخلاقی تابع نیت انسان هستند و کار اخلاقی به کاری می گویند که هم لیاقت عمل صالح بودن را داشته باشد و هم دارای نیت صحیحی باشد تا موجب کمال گردد.

۳- در این مکتب، هدف، مشخص و والاست. هدف مکتب اخلاقی اسلام، قرب الهی است

که انسان با کار اخلاقی به این قرب نزدیک می شود.

برای اطلاعات بیشتر در مورد مکاتب اخلاقی به کتاب های زیر مراجعه کنید.

۱- نقد و بررسی مکاتب اخلاقی، محمد تقی مصباح یزدی، نشر مؤسسه امام خمینی، ص ۲۴-۲۷

۲- فلسفه اخلاق، ویلیام. کی. فرانکنا، نشر طه، ص ۴۵-۵۰

ب- نسبت گرایی در اخلاق

«در جوامعی داشتن حجاب برای زنان خلاف اخلاق است و در جوامعی نداشتن حجاب». این جمله شما بحث نسبت گرایی را تداعی می کند.

نسبت در اخلاق یعنی اینکه هیچ خُلقی به طور کلی و مطلق خوب یا بد نیست. یک صفت در یک زمان و مکان خاص ممکن است خوب باشد و در شرایطی دیگر ممکن است بد باشد. (مجموعه آثار شهید مطهری، ج ۱۶، ص ۷۷ و ج ۲۱ ص ۱۸۴). نسبت گرایی یعنی اگر جامعه ای کاری انجام داد که از نظر ما و جامعه ما بسیار ناپسند و زشت شمرده می شوند، ما نه تنها حق نقد آنان و مخالفت با باورهایشان را نداریم بلکه باید آنان را مورد تحسین نیز قرار دهیم. (نقد و بررسی مکاتب اخلاقی، محمد تقی مصباح یزدی، ص ۷۲).

در مقابل نسبت گرایی، مطلق گرایی است. مطلق گراها اخلاق و قضایای اخلاقی را ثابت دانسته و آن را تابع شرایط و زمان و مکان نمی دانند. اینان به تفاوت های اخلاقی مانند حجاب که در جوامع مختلف وجود دارد، این طور پاسخ می دهند که: جوامع در اصول اخلاقی مشترک هستند. تفاوت آن ها در آداب و فرهنگ های مربوط به این اصول است. به عنوان مثال، همه، اصل کلی اخلاقی احترام به پدر و مادر را باور دارند اما برخی برای ادای این احترام، پدر و

مادر را پس از مرگ می سوزانند، عده ای پدر و مادر را می خورند و بعضی آن ها را دفن می نمایند. تفاوت در، به جا آوردن این احترام است.

حجاب نیز این چنین است. اصل حجاب به عنوان یک پوشش برای قسمت های خاصی از بدن مورد اتفاق همگان و عقلا است. (برخی فرهنگ ها که هیچ حجابی را نمی پذیرند، مطرود هستند.) اما اختلاف در نوع و آداب این پوشش است. در هر فرهنگی، مقداری از این پوشش را کافی می دانند.

اخلاقیات دینی معمولاً مطلق گرا هستند. اسلام نیز مانند سایر فرهنگ ها و مذاهب، اصل حجاب را ضروری دانسته و مقدار آن را نیز مشخص می نماید. اسلام که کامل ترین دین است، برای صیانت اجتماع از آسیب های ناشی از بی حجابی و بد حجابی که امروزه شاهد آن هستیم، برترین نوع حجاب (پوشاندن تمام زیبایی های بدن) را سفارش و واجب کرده است. این پوشش در اسلام طوری تعریف شده است که انسان ها (اعم از زن و مرد) کمترین آثار منفی را در اجتماع برای دیگران داشته باشند.

ج- آیا قواعد اخلاقی، ضرورتاً ریشه مذهبی دارند؟ و آیا می توان اعتقاد به مذهبی نداشت اما اخلاقی بود؟

قواعد عام اخلاقی، عقلانی هستند و حسن و قبح آنها را عقل به تنهایی می فهمد. خوبی عدالت و بدی ظلم بر همه روشن است. اما اخلاق، فقط به دانستن برخی قواعد اخلاقی ختم نمی شود بلکه در لایه ها و طبقات جامعه با مسائل فراوان مانند شریان حیانی در جریان است.

دین به عنوان پشتوانه مفهومی و اجرایی اخلاق، تکمیل کننده خواهد بود. یکی از

معانی روایت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم که فرمود: «إِنَّ مَا بُعِثَ لِاتِّمَامِ مَكَارِمِ الْإِخْلَاقِ» این است که: من مبعوث شده ام تا مکارم اخلاقی را برای شما تکمیل نمایم. به عبارتی، بخش مهمی از اخلاقیات از دسترس اندیشه ما دور است. به عنوان مثال، کانت می گوید: دروغ در هر حالی بد است. باید پرسید: حتی اگر یک دروغ جان صدها انسان بی گناه را نجات دهد، باز هم بد است؟

سخن این جاست که اندیشه بشری نهایتاً به جایی می رسد قابل خدشه، مبهم و بدون پشتوانه است. اما اگر به دین مراجعه کردیم، می بینیم که فلسفه دین موافق اخلاق است و بخش مهمی از احکام ارزشی که از طرف خداوند به ما رسیده، ناظر به مسائل و جزئیات اخلاقی است.

پیامبر با اتصال به سرچشمه وحی الهی، این بخش مهم را نیز برای انسان ها روشن می نماید و دین، تکمیل کننده اخلاق است. ریشه قواعد اخلاقی در وجود و روح انسان است و او بسیاری از خوب و بد ها را با وجدان خویش می یابد اما در، یافت بسیاری دیگر از احکام ارزشی ناتوان است و دین به عنوان یک کاتالیزور و سرعت بخش، ما را در رسیدن به قواعد اخلاقی یاری می رساند. هدف اخلاق، آراسته شدن به ملکات شایسته و فضایل و پیراسته شدن از رذایل، برای نیل به قرب الهی است. این مهم با اخلاق سکولار به دست نمی آید.

اخلاق بدون دین در بسیاری مسائل به بن بست می خورد. این دین است که می تواند اخلاق را از بن بست بیرون بکشد و به عنوان مثال

یک انسان اخلاقی نمی تواند قبول کند که شخصی که هزاران نفر به دست او کشته شده اند، با یک گلوله یا با طناب دار در چند لحظه کشته شده و قصیه تمام شود. خون هزاران نفر را چه کسی پاسخ خواهد داد؟ دین در این جا راهکار دارد و زندگی را منحصر در دنیای مادی نمی داند.

هم چنین یک انسان اخلاقی ممکن است از خود سؤال کند که اخلاقی بودن برای چه؟ برای زندگی بهتر. زندگی بهتر برای چه؟ مثلاً برای آرامش بیشتر. آرامش بیشتر برای چه؟ و ... در نهایت این اخلاق به بن بست می رسد. دین و مذهب در این جا حرف دارد. هدف اخلاق، رسیدن به قرب الهی است.

شهید مطهری می فرماید: خداشناسی پایه اخلاق است. انسانیت و آدمیت و اخلاق بدون شناختن خدا معنا ندارد یعنی هیچ امر معنوی بدون اینکه آن سر سلسله معنویات پایش به میان آید معنا ندارد ... وقتی که پایه ای در روح بشر نباشد چرا انسانیت؟ به من چه مربوط؟ ... پایه و اساس ندارد و نمی تواند داشته باشد ... دین ... اساس داشته و تجربه و آزمایش، صحت آن را ثابت کرده و چطور انضباطهای اخلاقی محکم پولادین را به وجود آورده و بعد از این هم به وجود خواهد آورد. (مجموعه آثار شهید مطهری، ج ۲۲، ص ۵۱۰).

یک سؤال بسیار مهم: اگر بدون ایمان نمی توان اخلاقی بود پس چرا برخی جوامع اروپایی و آمریکایی مذهبی نیستند اما از دروغ و نفاق و تزویر و دزدی و خیانت پرهیز می کنند؟ پس معلوم می شود که می توان اخلاقی بود بدون اینکه

متکی به ایمان و معرفت باشد

شهید مطهری می فرماید: این سخن را شما زیاد شنیده اید ، خود من هم زیاد شنیده ام و شاید مدتها هم به آن معتقد بودم که چنین چیزی می شود ،استاد شهید در ادامه سه نوع «خود» را مطرح می کند که بیانی به این مضمون دارد . ۱- خود شخصی

انسان گاهی اوقات فقط خودش را می بیند و از آن حیطة تجاوز نمی کند.

دایره ای کشیده اند که خودشان در داخل آن و غیر خودشان همه بیرون از آن هستند همه چیز را برای خودشان می خواهند . این ، نوع ضعیف خود پرستی است .

۲- خود خانوادگی

برخی اوقات، انسان فقط خانواده خود را می بیند و با آنان بسیار محترمانه، مهربانانه و عادلانه رفتار می کند. اما در خارج محیط خانواده تمام صفات رذیله وجود دارد.

۳- خود ملی

گاهی می بینیم که خود توسعه پیدا کرده، خود ملی می شود. افراد ملت در داخل خودشان مثل همان فرد در داخل خانواده اند که نسبت به خانواده خودش راستگو است. نسبت به ملت خود امین است ، دزد نیست. در واقع برای شخص خودش دزد نیست، برای شخص خودش دروغ نمی گوید، ظلم نمی کند، یکی از سیئات اخلاقی را مرتکب نمی شود.

اینکه ما می بینیم امروز فرد نسبت به فرد ظلم نمی کند ولی ملت ها بدترین اقسام ظلم را نسبت به ملل دیگر می کنند و این را هم زشت نمی دانند . رجال درجه اول اروپا مطالبی را که نسبت به ملل استعمار زده مرتکب شده اند برای خودشان افتخار می دانند همین فردی که در داخل

ملت و کشور خودش این قدر عادل و امین است و ممکن نیست کوچک ترین خیانت و عمل ضد اخلاقی بکند، وقتی که پای ملتی دیگر به میان می آید می گوید این مفاهیم معنی ندارد.

جمله ای از الکسیس کارل نقل می کنند که : در دنیا در زیر پرده کلمه های عفت، تقوا، حق و عدالت چقدر نفع نهفته است! یعنی اینها کلماتی است تو خالی... آن طوری که باید حقیقت ندارد، داخل آن خالی است، مثل گردو یا بادامی است که پوست دارد ولی مغز ندارد... رمز این که هر چه دنیا عالم تر می شود بی عقیده تر می گردد و پایبندی اش به اصول اخلاقی کمتر می شود، همین است که غالباً اصول اخلاقی که به بشر تعلیم کرده اند، منطقی نداشته، پشتوانه نداشته، اعتبار نداشته، پایه نداشته. (ر.ک مجموعه آثار شهید مطهری، ج ۲۲، ص ۵۰۸-۵۰۹)

مگر فرانسوی ها نبودند که اعلامیه جهانی حقوق بشر را منتشر می کردند؟ ولی این اعلامیه در جنگ جهانی اول و دوم کجا رفت؟ در حادثه الجزایر کجا رفت؟ مگر جز این بود که یک ملت حق خودش را می خواست؟ ... در تربیت دینی مفاهیم حق، عدالت، صلح، همزیستی، عفت، تقوا، معنویت، راستی، درستی و امانت، الفاظی هستند توپر و پایه و مبنا و منطقی دارند... اگر ایمان نباشد، مثل اسکناسی است که پشتوانه نداشته باشد. ابتدا ممکن است عده ای نفهمند ولی اساس و پایه ندارد. (همان ص ۵۱۵)

در جریان غزه، مگر این ملت چه خواسته ای داشت. آیا دولت های غربی و اروپایی و برخی دولت های عربی تکانی خوردند؟ اخلاق آنها بر

اساس منفعت خودشان است. الفاظ آنان تو خالی است و پشتوانه ندارد. اگر ایمان راستین نباشد، اخلاق پشتوانه مفهومی و اجرایی ندارد.

شما دوست عزیز در این زمینه می توانید به کتاب های زیر مراجعه نموده از مطالب بیشتری بهره ببرید.

۱- فلسفه اخلاق شهید مطهری

۲- اخلاق اسلامی (انتشارات معارف)

۳- نقد و بررسی مکاتب اخلاقی (آیت الله مصباح)

۴- فلسفه اخلاق (آیت الله مصباح)

سوال ۱۳

سوال :

چرا پروین اعتصامی شعری برای رفع حجاب در زمان رضا شاه سروده و آن را بسیار خوب دانسته است؟

جواب :

تبیین دقیق این موضوع نیازمند توجه به مبانی فکری و اعتقادی شاعر و شرایط محیطی است که در آن دوران به سر می برده است ؛ که به صورت مختصر در این زمینه می توان به موارد ذیل اشاره نمود :

یکم . او دختری است که در مدرسه آمریکایی تهران تحصیل کرده و با فرهنگ لیبرالیسم ، اباحه گری و آزادی از قیود اخلاقی و دینی و جریان به ظاهر دفاع از حقوق زنان و اوضاع اجتماعی اروپا و آمریکا آشنا می شود . اما در مقابل در معارف اصیل اسلامی و مبانی آموزه ها و احکام مترقی دین مبین اسلام مطالعه چندانی ندارد . و از فلسفه و کارکردهای بسیار موثر و ارزشمند تعالیم اسلام که موجبات تکامل ، پیشرفت و سعادت مادی و معنوی بشر را فراهم می نماید بی اطلاع می باشد.

دوم . این شاعر در شرایط زمانی رشد و نمو می کند که جهان غرب در اوج تجدد و تمدن و پیشرفت است ، زنان این جوامع در اثر این تحولات از برخی حقوق فردی و اجتماعی برخوردار

شده اند و روشنفکران و سیاستمداران غریب‌زده ایرانی علت اصلی این موضوع را در جدایی دین از عرصه های اجتماعی و کنار گذاشتن مذهب و مظاهر دینی می دانند . و از سوی دیگر طبقات مختلف اجتماعی از جمله زنان جوامع شرقی از جمله کشورمان در اثر دوری از معارف اصیل اسلامی همچنان در معضلات و مشکلات متعددی به سر می برند .

این دو زمینه از دلایل مهمی است که سبب می شود شاعر جوان که دغدغه رهایی زنان از مشکلات و معضلات اجتماعی را در سر می پروراند، با دیدی سطحی حجاب را به عنوان سد پیشرفت و ترقی زن ایرانی دانسته و فارغ از سیاست های استعماری و پشت پرده استعمارگران در تهاجم به ارزشهای و سرزمین های اسلامی به دفاع از این سیاست پردازند . از این رو وقتی در ۱۷ دی ۱۳۱۴ خبر کشف حجاب زنان را می شنود، آن را از سر اعتقاد تأیید می کند و بدین مناسبت قصیده ای در ۲۶ بیت با عنوان « گنج عفت » می سراید و اقدام دیکتاتور ایران و دستشانده استعمارگران یعنی رضاشاه را در سه بیت پایان آن ، مورد ستایش قرار می دهد:

« خسروا، دست تـ_____وانای تو آسان کـ_____رد کـ_____ار

ور نه در این کـ_____ار سخت، امی_____د آسانی نبود

شه نمی شد گر در این گمگشته کشتی ناخدای

س_____احلی پی_____دا از این دریای طوفانی نب_____ود»!!!

سوال ۱۴

سوال :

تو این دوره و زمونه گناه کردن خیلی عادی و رایجه. مردم هم هر گناهی که بخوان می کنند. سؤال من اینه که چرا تو این همه گناه کبیره توجه همه فقط به سمت بی حجابی خانم هاست که تازه گناه کبیره هم

نیست. چرا اهالی سرزمین تقوا چشمشون رو روی قتل، رباخواری، شرابخواری، دزدی، کم فروشی، غیبت، ترک نماز و هزار تا چیز دیگه بستن و فقط به این موضوع توجه دارند؟

جواب :

منظور شما از چشم بستن به باقی گناهها روشن نیست گناه گناه است و کسانی که در راه تبلیغات دینی یا مسئولین امنیت جامعه تلاش می کنند هر کدام از آنها را که مخمل به دین فرد یا نظام اجتماعی باشد مورد نظر قرار داده امر به معروف و ارشاد و یا برخورد می کنند شاید پاسخ شما در این نکته نهفته باشد که گناه دو نوع است:

۱. آنچه که فقط گناه است و عصیان خداوند و ربطی به جامعه ندارد و از این رو جزء قوانین مدنی نبوده و جنبه جرم اجتماعی ندارد مانند ترک نماز، دروغ (زمانی که پیامد حقوقی نداشته باشد) و...

۲. آن دسته از گناهایی علاوه بر گناه بودن و مخالفت با اوامر دینی جنبه اجتماعی داشته و جرم است و از این رو جزء قوانین مدنی است و مرتکب آن مجرم شناخته می شود

درباره دسته اول عوامل ارشادی جامعه سعی و تلاش دارند که فرد را از بند آن آزاد ساخته و شخص مرتکب گناه نشود و سعادت خود را تامین کند در حالی که گناه او ضرری به دیگران نمی رساند درباره دسته دوم علاوه بر اینکه متولیان امور دینی و ارشاد مردم تلاش می کنند که مردم را متعلق به اخلاق الهی و به رعایت حقوق مردم توجه دهند چون ارتکاب این جرم در دیگران نیز موثر است و جزء قانون قرار گرفته است مسئولین امنیت مردم نیز با آنها برخورد می کنند.

درباره مواردی که

شما شمردید برخی از آنها مهمتر از دیگران هستند و باید به همه اهمیت داده شود و ارشاد و یا برخورد شود و فقط غیبت و ترک نماز جزء دسته اول است و بقیه همانند مسئله حجاب جزء دسته دوم هستند که جرم تلقی می شوند. چرا که موجب گمراهی و وسوسه جوانانی را فراهم می شود که با توجه به مشکلاتی که بر سر راه ازدواج آنها وجود دارد قادر به تشکیل خانواده و تامین نیازهای خود نیستند و همین تحریک غیر ضروری باعث در خطر قرار گرفتن امنیت خود بانوان نیز هست. نیاز جنسی جزء طبیعت انسان و جوانان است و حال که ازدواج مشکل است چرا باید بانوانی علاوه بر اینکه فرمان خداوند را در مورد حجاب رعایت نمی کنند در مناظر عمومی با ظاهری که موجب تحریک جوان شود ظاهر شوند و همانند تشنه ای که آب نشانش می دهند رنج ببیند و موجبات جرم و فساد فراهم شود.

و حجاب مسئله ای است که در قرآن مورد امر واقع شده و صرف گفته برخی به قول شما اهل تقوا نیست و این سخن پروردگار است که می فرماید: **؟ وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَ يَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَ لِيُضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْإِرْبَابِ مِنَ الرِّجَالِ أَوْ الطُّفُلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ ... ? نور/۳۱** «و بگو به زنان مؤمنه فروبوسند دیدگان

خود را و نگه دارند فرجهای خود را و آشکار نسازند زیور خود را مگر آنچه نمایان است و باید بیفکند مقنعه های خود را بر گریبانهای خود و پدیدار نکنند زیور خویش را مگر برای شوهران خود یا پدران خود یا پدران شوهران خود یا فرزندان خود یا فرزندان شوهران خود یا برادران خود یا برادرزادگان خود یا خواهرزادگان خود یا زنان خود یا آنچه مالک است دستهای ایشان یا پیرانی که ندارندگان نیازند از مردان یا کودکانی که چیره نشده اند بر عورتهای زنان»

از ائمه معصومین ع نیز روایت وارد شده است که در تفسیر این آیه فرموده اند «عَنْ مَسْعَدَةَ بِنِ زَيْدٍ قَالَ سَمِعْتُ جَعْفَرًا وَ سُئِلَ عَمَّا تُظْهَرُ الْمَرْأَةُ مِنْ زِينَتِهَا قَالَ الْوُجْهَ وَ الْكَفَّيْنِ» از امام صادق روایت شده است که چه مقدار از بدن زن می تواند در ظاهر و رویت باشد فرمود گردی صورت و دستها. وسائل الشیعه جلد ۲۰ ص ۲۰۳

سوال ۱۵

سوال :

یکی از دوستانم بدحجاب است و برای رفتن به دانشگاه زیاد آرایش می کند. خودش از این کار احساس عذاب وجدان می کند و خوب هم می داند که این عملش گناه است ولی باز هم آن را انجام می دهد و قادر به ترک آن نیست. چرا با وجود آگاهی بر گناه، باز آن را انجام می دهیم؟

جواب :

اینگونه رفتارها رابه چند گونه می توان تحلیل کرد.

الف: تبیین از منظر دینی:: از نگاه دینی در اندرون انسان نیرویی بنام فطرت یا همان وجدان تعبیه شده تا او را در ارتکاب جرم و معصیت، مواخذه و محاکمه کند (این نیرو به زبان قرآنی نفس لوامه نام گرفته است) اما اینکه با وجود آن

عده ای از افراد به گناه و معصیت مرتکب می شوند؛ می تواند ناشی از عوامل زیر باشد.

۱. ضعف ایمان، ضعف تقوا، خویشتن داری: امام خمینی (ره) بیان ظریفی دارد می فرمایند «حقیقت ایمان در قلب ما وارد نشده. اگر ایمان وارد قلب شود، کارها اصلاح می شود: آثار آن سرایت می کند به تمام ظاهر و باطن و سرّ و علن. پس، باید معالجه باطن را بکنیم و مرض قلب را علاج نماییم. و از احادیث ظاهر می شود که همان طور که سستی ایمان و عدم خلوص آن موجب مفاسد اخلاقی و اعمالی میشود، این مفاسد نیز موجب نقصان ایمان، بلکه زایل شدن آن، می شود. (امام خمینی چهل حدیث، ص ۳۰۷).

«يَعُظُّكُمُ اللَّهُ أَنْ تَعُودُوا لِمِثْلِهِ أَبَدًا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ» (سوره نور آیه ۱۷)... یعنی این نشانه ایمان است که انسان به سراغ این گناهان عظیم نرود، و اگر مرتکب شد یا نشانه بی ایمانی است و یا ضعف ایمان. (تفسیر نمونه ج ۱۴ ص ۴۰۱)

پس این عذاب و جدان، ناشی از وجود ایمانی در دل اوست، که او را هشدار می دهد ولی در حفاظت از گناه و انحراف کارساز نیست. و علت این کار طبق روایت آنست که «فرمود مؤمنی که مرتکب معاصی میشود همان گناه زیاد او باعث میان او و ایمانش از ایمان خود بهره کسب نکند. (بروجردی، تفسیر جامع ج ۲ ص ۳۸۰)

۲. وسوسه های شیطانی «زَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَغْمَالَهُمْ» (انفال آیه ۴۸)، شیطان، اعمال آنها را در نظرشان جلوه داد و زَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَغْمَالَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَ سوره عنکبوت (۳۸) شیطان اعمالشان را برای آنان آراسته .. از این رو آنان را از راه (خدا) بازداشت

در حالی که بینا بودند.

۳. جهل. «يَعْمَلُونَ الشُّوْءَ بِجَهَالَةٍ» کسانی که بنادانی بدی را انجام میدهند (النساء آیه ۱۷) در توضیح این آیه فرموده اند: هر گنهکاری جاهل و نادان است چرا که او در مقام ارتکاب گناه بمانند نادانان خود را به مخاطره و سختی انداخته است عزیزی؛ داستان پیامبران یا قصه های قرآن از آدم تا خاتم ص ۲۸۸)

۴. قساوت قلب: «.. قَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَ زَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ (انعام ۴۳) دل‌های آنها قساوت پیدا کرده؛ و شیطان، هر کاری را که می کنند، در نظرشان زینت می دهد.

۵. هواهای نفسانی: «إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالشُّوْءِ» (یوسف ۵۳) نفس (سرکش) بسیار به بدیها امر می کند.

مجموع این عوامل و عوامل دیگر، می توانند سرمنشا رفتارهای ناهنجار اجتماعی و گناهان و مفساد مانند بدحجابی و... باشند

ب- از منظر جامعه شناختی: از دیدگاه جامعه شناسان، از این مسئله تحلیل های گوناگون ارائه شده است:

۱- نادرست اجتماعی شدن افراد: بعضی افراد به دلیل نارسایی و غیرصحیح بودن فرایند اجتماعی شدن از دوران کودکی، هنجارهای فرهنگی را در شخصیت خود جایگزین نمی کنند و بدینسان، قادر نیستند بین رفتارهای فرهنگی مناسب و نامناسب تمایز قابل شوند. (بروس کوئن، ترجمه توسلی و.. ص ۲۲۰)

۲- تعارض فرهنگی و ساخت اجتماعی: به دلیل آنکه متاسفانه بعضی محیطهای دانشگاهی، به گونه ای است که گاه به افراد بی حجاب و هنجار شکن بیشتر بها می دهند تا افراد باحجاب، از این رو چنانچه در حالت ظاهر شدن فرد به شکل بدحجابی وزینت کرده، در گذشته مورد مقبول و تحسین و تشویق دوستانش قرار گرفته باشد، احتمال تکرار اینگونه افراد در آینده نیز زیاد است. «جامعه شناسی رفتاری می گوید؛ که پیامدهای گذشته یک رفتار معین برحالت کنونی آن تسلط دارد... شرایط محیطی گوناگون احتمال تقویت یک

عمل معین را تعیین می کند، برخی شرایط واکنش را محتمل می سازند و برخی شرایط دیگر احتمال را کم میکنند. بنابراین دیدگاه اگر این افراد در محلی واقع شوند که حالت بی حجاب بودن آنها مورد تمجید واقع شود، احتمالاً آن را برای بار چندم نیز تکرار خواهند کرد و بالعکس. (جورج ریتزر؛ نظریه های جامعه شناسی در دوران معاصر؛ ترجمه محسن ثلاثی؛ ص ۴۰۸)

ج. تبیین روانشناختی: برخی روانشناسان، انحراف را براساس نقض شخصیت تبیین می کنند، بدین معنی که برخی انواع شخصیت گرایش بیشتری به انحرافات اجتماعی دارند. رفتار انحرافی زمانی پیش می آید که نهاد فعال و غیر فعال و غیر قابل کنترل، با فراخود کمتر فعال، ترکیب شود و در همان حال، خود، سهل انگار می شود و در هدایت رفتار فرد، نقشی را ایفا نمی کند. نهاد اصرار دارد که از هر طریق و به هر وسیله ای این نیاز ارضا شود. اگر فرا خود خیلی ضعیف باشد و نظارت شدیدی بر شخص نداشته باشد،... در این موقعیت، خود خطر احتمالی را به او گوشزد نمی کند و فراخود نیز او را بر حذر نمی دارد که اینگونه رفتار از نظر اجتماعی غیر قابل قبول است (بروس کوئن، همان ص ۲۲۰) بدین ترتیب بعضی افراد با قرار گرفتن در چنین موقعیت هایی به دلیل ضعف نهاد فرد و ضعف فرا خود، اقدام به هنجار شکنی می کند.

خلاصه آنکه مجموعه عوامل از جمله ضعف بنیه دینی و عدم اعتماد به نفس، وسوسه های شیطانی و شبهه پراکنی دوستان، محیط اجتماعی نامطلوب و نادرست اجتماعی شدن افراد و تربیت غیر صحیح و غیر اصولی آنان، نبود یک نیروی کنترل کننده درونی و بیرونی و... موجب این گونه رفتارها می شوند.

منابع:

امام خمینی، چهل حدیث، مؤسسه ی تنظیم و نشر آثار امام خمینی، چاپ بیستم، ۱۳۷۸

آیه الله مکارم؛ تفسیر نمونه ج ۱۴

بروجردی، سید محمد ابراهیم، تفسیر

یوسف عزیزی، داستان پیامبران یا قصه های قرآن از آدم تا خاتم، انتشارات هاد، تهران، چاپ اول، ۱۳۸۰ ش.

جورج ریتزر؛ نظریه های جامعه شناسی در دوران معاصر؛ ترجمه محسن ثلاثی؛ انتشارات علمی؛ چاپ ششم؛ سال ۸۱

بروس کونن، مبانی جامعه شناسی؛ مترجم توسلی، غلامعباس وفاضل رضا، انتشارات سمت؛ چاپ دوازدهم، سال ۱۳۸۰

سوال ۱۶

سوال :

معاشرت کردن و غذا خوردن سر سفره فامیلی که نماز نمی خوانند ولی اسلام را قبول دارد یا فامیلی که بد حجاب هستند و صدای موسیقی حرام در خانه شان به گوش می رسد یا فامیلی که ولایت فقیه را قبول ندارند به آن توهین می کنند و امر به معروف و نهی از منکر کردن اثر نمی گذارد اشکال دارد یا ندارد؟ غذای آنها حرام است یا حلال؟

جواب :

اگر امر و نهی در آنها اثر ندارد معاشرت و مجالست با آنها جایز نیست ولی قطع رحم نکنید و گاهی در حد احوال بررسی سری بزنید ضمناً خوردن غذای آنها اشکال ندارد مگر این که یقین داشته باشید از عین مال حرام مانند مالی که خمس آن داده نشده تهیه شده که در آن صورت باید خودتان خمس آن را حساب کنید و بپردازید

سوال ۱۷

سوال :

اگر مرد مسلمان شد ارتباط زن با فامیل همسر که زرتشت هستند چه حکمی دارد؟

جواب :

زردتشتیان اهل کتاب هستند و نجاست ذاتی آنها معلوم نیست و به نظر ما آنها محکوم به طهارت ذاتی هستند و معاشرت با آنها با رعایت ضوابط و اخلاق اسلامی اشکال ندارد البته سعی کنید با معاشرت تحت تأثیر اعتقادات و فرهنگ آنها قرار نگیرید ضمناً زن بطور کلی در ارتباط با نا محرم اعم از اینکه مسلمان باشند یا غیر مسلمان باید رعایت حجاب کامل اسلامی را بنماید { (ترجمه اجوبه الاستفتاء، ج ۱، س ۳۳۲ و ۳۴۰).

سوال ۱۸

سوال :

آیا در بهشت حجاب و عفاف وجود دارد؟ با توجه به حدیثی از پیامبر(ص) که فرموده اند در شب معراج زنانی را دیدم که به موها آویخته شده بودند به خاطر بیرون گذاشتن موها و یا حتی از پستانهایشان آویزان بوده اند و آیا غض بصر دیگر آنجا مطرح نیست؟

جواب :

حجاب در آخرت :

انسان برای آزادی و حرکت در بین دیگر انسانها نیاز به پوشش دارد همانطور که پروردگار می فرماید، انبیاء برای انسان لباس آورده اند و این لباس تقواست که انسانها را از شر گناه آزادی می کند و در قیامت تنها صاحبان تقوا ملبسند و ما بقی از شرم عریانی سر به زیر دارند.

آیا عریان بودن بمعنی دست خالی بودن از اعمال صالح است یا برهنه بودن ظاهری، که هر دو آنها مطرح است.

در روایت آمده که در روز حشر کفار برهنه اند و مومنین بوسیله نوری که اطراف آنها را احاطه نموده است، مستور هستند. و بوسیله این نور جسم آنها دیده نمی شود. بحار الانوار ج ۷ ص ۱۰۹ ح ۳۵ در مورد دیگری آمده که بوسیله کفن پوشیده هستند و کسی که بدون

کفن دفن شده، خداوند او را می پوشاند. همان، همان ص ۱۱۰ ح ۴۱

در نقل دیگری آمده که: در قیامت قومی وارد می شود که لباسهایی از نور در بر دارند و در ادامه دارد که اینها شیعیان ما هستند و علی (ع) امام آنها است. بحار الانوار ج ۷ ص ۱۸۰ ح ۱۹

در نقلهای متعدد دیگری آمده که: شیعیان مستور العوره وارد صحنه قیامت می شوند. همان، ص ۱۸۴ ح ۳۵ و ۳۶ و در حدیث ۳۷ آمده که لباسهایی سفیدتر از شیر بر تن دارند و ص ۱۹۴ ح ۶۱

در مجموع باید گفت هر گونه پوششی که لازم است (مادی، معنوی) برای انسان، می بایست در همین دنیا فراهم شود زیرا از جمع بندی روایت بدست می آید که برهنگی و پوشیدگی قیامت امری همگانی نیست بلکه تابع اعمال انسان است، لذا باید با اعمال صالح و دوری از پرده دری به فکر برهنگی قیامت بود. این بحث دامنه داری است که تلاش شد محورهای برای پیگیری ارائه گردد. حجاب در بهشت:

خداوند متعال می فرماید: «خدا کسانی را که ایمان آورده و کارهای شایسته کرده اند به بهشت های که در آن نهر جاری است داخل می سازد. در آنجا به ستبندهایی از طلا و مروارید آراسته شوند و لباسشان از حریر است.» (حج/۲۳)

از این آیه استفاده می شود که اهل بهشت دارای لباس هستند و لباس حجاب است. توجه داشته باشید که حجاب فقط پوشاندن سر در خانمها نیست بلکه لباس مرد نیز حجاب است لذا از این آیه می توان استفاده کرد که در بهشت حجاب هست ولی حد آن از این آیه معلوم نمی شود.

با خداوند متعال می فرماید: «در آنجا (بهشت) زنانی هستند که جز به شوهران خویش ننگرند و پیش از بهشتیان هیچ انسان و جنی به آنها دست نزده است.» (الرحمن/۵۶) «در آنجا (بهشت) زنانی هستند نیک»

از این آیات نیز برمی آید که اولاً در بهشت مسأله حجاب مطرح است ثانیاً استفاده می شود که مردان بهشتی از مستور بودن زنانشان در التذاذند ثانیاً حیا و غیرت در بهشت نیز از کمالات است. اساساً آخرت محل ظهور باطن دین است. « مالک یوم الدین»، واجب و مستحب و مکروه و حرام و حلال در روز قیامت ظهور می یابد. همان طور که نماز ظهور می کند، ولایت ظاهر می شود سایر عبادات نیز ظاهر می شود از جمله حجاب.

حقیقت حجاب همان حیا و عفت است یعنی در دار دنیا حیا و عفت چه در زنان و چه در مردان با حجاب و پوشیدگی نمودار می شود. همان طور که شجاعت و غیرت دینی با جهاد و خضوع در برابر خدا با سجده و جود و کرم با انفاق نمودار می شود. یعنی حجاب عملی است که حکایت از صفتی باطنی دارد و انسان در روز قیامت با همان ملکات و صفات باطنی خویش محشور می شود و این ملکات- چه ملکات خوب و چه ملکات بد- در وجود انسان ظاهر می شود مؤمن از ملکات خویش محفوظ می شود غیر مؤمن از ملکات خویش در عذاب است. حیا و عفت به تبع آن حجاب نیز در بهشت ظهور می یابد و بهشتی از آن در التذاذ است. کما اینکه سایر عبادات نیز در بهشت ظاهر می شوند.

لکن در آخر تکلیف نیست و بهشتی، عبادت پروردگار را با کمال شوق انجام می دهد و از آن لذت می برد و

بهترین لذت اهل بهشت ذکر خداست. « إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يُهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ؛ دَعَوَاهُمْ فِيهَا سُرُوبًا مِمَّا حَبَّابَتُكَ اللَّهُمَّ وَ تَجَنُّهُمْ فِيهَا سَلَامٌ وَ آخِرُ دَعَوَاهُمْ أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ » (یونس/۹ و ۱۰) البته اینها بخشی از اذکار اهل بهشت است نه همه آنها.

سوال ۱۹

سوال :

آیا زنان در بهشت حجاب دارند و زاد و ولد وجود دارد؟

جواب :

« توجه به سه مقدمه جهت پاسخ به این سؤال ضروری است:

الف) در بهشت هر چه انسان درخواست کند به آن می رسد «ولکم فیها ما تشتهی انفسکم» (فصلت ۳۱).

ب) همه چیز آخرت اعم از بهشت و جهنم با دنیا فرق دارد. به عبارت واضح تر آن جا جهان دیگری است با قوانین خاص خود به طوری که «ان الاخره لدار الحیوان» آخرت سرای زنده است یعنی حتی درخت در بهشت شعور دارد و وقتی شما اراده کنید از میوه آن بخورید خود درخت میوه اش را به شما عرضه می کند.

ج) آخرت سرای جزا است نه عمل.

با توجه به دو مقدمه فوق می توان گفت که فرزند داری در بهشت ممکن است ولی با شکلی کاملاً متفاوت از دنیا، هم از لحاظ نحوه به وجود آمدن و هم از لحاظ شرایط آن طفل بعد از خلقت از حیث تکلیف.

راجع به حجاب هم از آن جا که پوشش بدن از غیر از نظر عقلی امری ممدوح است و نوعی کمال برای انسان محسوب می شود و بهشت محل خوبی ها است می توان گفت که حجاب در بهشت وجود دارد ولی نحوه و حدود آن برای ما معلوم

نیست قرآن در مدح حوره‌های بهشتی می فرماید: «حور مقصورات فی الخیام؛ بهشت دارای زنان بهشتی (حوری‌ها) است که در سراپرده‌های خود مستورند» (الرحمن، آیه ۷۲).

سوال ۲۰

سوال :

من دختری هستم که چند سال قبل خیلی بد حجاب بودم و بی نماز اما سخنان روحانی‌ای در من اثر کرد و محجبه و نماز خوان شدم و از بسیاری کارها و دوستان گذشته ام جدا شدم بطوریکه فامیل و اطرافیانم باور نمی‌کردند من حتی به کلاس‌های حفظ کل قرآن رفتم ولی پس از چند سال و ناکامی‌هایی که چه در زمینه زندگی و چه در زمینه دینی دیدم از خدا دلگیر شدم و روی برگردان چون مردمی را میدیدم که با یک کار ساده حاجات خود را به سرعت از خدا می‌گرفتند ولی من با این همه سختی نتیجه‌ای نگرفتم و خیلی دلگیر شدم که مگر خدا نگفته هر کس توان گناهی را داشته باشد و به خاطر من انجام ندهد ایمانی به او میدهم که شیرینی‌اش را احساس کند من حتی آرامشی هم‌که می‌خواستم نیافتم و میدیدم که هر کاری که می‌خواهم انجام دهم نتیجه‌ای خلاف میلم می‌گرفتم و به چیزی که می‌خواستم نمیرسیدم یا آنکه انقدر سختی میکشیدم که وقتی به آن میرسیدم لذتی نمی‌برددم ولی دوستانم با آنکه مانند من نبودند و کارهای مورد علاقه‌ان را انجام میدادند به دلخواهشان میرسیدند و من پس از این همه ناکامی از خدا دلگیر شدم و گفتم اگر او مرا دوست داشت به من آرامش یا نشانه‌ای برای امیدوار شدنم میداد در هر حال من الان دیگر نماز

نمیخوانم با خدا ارتباطی ندارم و تا از او انتظاری نداشته باشم و هر روز ناراحت نشوم که چرا من که کار میکنم ولی چرا نتیجه ای نمیبینم و د

جواب :

پاسخ : با سلام و احترام

خواهر گرامی

باید توجه داشت که ما انسانها همیشه در معرض امتحان الاهی هستیم و ما با انجام یک یا چند عمل نباید توقع بعضی چیزها را داشته باشیم و از طرفی نیز نباید هیچگاه از امید خداوند نا امید بشویم چون این عمل خود یکی از گناهان کبیره است و در مسیر الاهی باید صبر و شکیبای بود همان طور که همه ایماه و پیامبران الاهی نیز صبور بودند مثلا حضرت نوح علیه السلام بیش از نهصد سال تبلیغ و مردم را راهنمایی کرد ولی نتیجه آنچنانی ندید ولی باز استقامت کرد در این مسیر و ما نیز باید موظف به انجام فرامین الاهی هستیم اما در امور و دعاها ای که ما می کنیم و به ظاهر نتیجه ای نمی بینم باید بدانیم که خدای متعال هر آنچه که به مصلحت ما است را جلوی راه ما خواهد قرار داد و لذا نباید در مورد این قضیه ما از خدای متعال دلگیر و دلشکسته بشویم چون اینها خود وسوسه های شیطانی است و شیطان به ما می خواهد القا کند که ای انسان ببین و خودت قضاوت کن که تو آمدی و فرامین الاهی را انجام دادی ولی خداوند در خواست تو را اجابت نکرد پس دیگر عبادت نکن و به سوی او حرکت نکن

پس باید مواظب این وسوسه های شیطانی بود و شما اگر همان طور که

فرمودید اهل نماز و قرآن باشید مطمئن باشید که به آرامش خواهید رسید

خواهر گرامی در صورت نیاز لطف کنید و مشکل و مسأله مذهبی خود را شفاف تر و با توضیحات بیشتر بفرمایید تا بتوانیم راهکاری سودمند تر پیدا کنیم و ارایه بدهیم .

خواهر گرامی با توجه به احساس نیازی که من از صحبت‌های شما کردم یک بحث تفصیلی در رابطه با بررسی چرایی عدم برآورده شدن دعا ها برای شما مطرح می کنم که امید است مشکل شما تا حدود زیاد حل گردد :

مباحثی درباره عدم اجابت دعا

اجابت خواسته ما همیشه دلیل بر محبوب بودن ما در نزد خداوند نیست هم چنان که اجابت نشدن خواست ما نشانه بی توجهی خداوند به بنده اش نمی باشد . در روایات آمده است که گاهی خداوند چون دوست ندارد صدای بنده ای را بشنود همین که او چیزی درخواست کرد خواسته اش را برآورده می کند تا دوباره او را صدا نزند و در خانه اش نرود و بر عکس گاهی اجابت دعا و خواست بنده ای را به تاخیر می اندازد چون او را دوست دارد و مایل است او مکرر به در خانه اش بیاید و او را صدا بزند . ممکن است اجابت نشدن دعا و خواسته شما از باب اگر با دیگرانش بود میلی چرا جام مرا بشکست لیلی باشد و ممکن است به خاطر مصالح و خیراتی باشد که خداوند برای شما منظور کرده و شما از آن خبر ندارید و ممکن است موانعی سر راه اجابت دعا باشد که سد راه اجابت باشد . به هر حال

دعا کردن که عصاره و نمود و تجسم بندگی است وظیفه بنده خاضع است چه خواست او برآورده شود و چه نشود . خداوند اجر و پاداش عمل هیچ بنده ای را ضایع نمی کند و خواست او را هر گز بی جواب نمی گذارد .

تو بندگی چو گدایان به شرط مزد مکن

که خواجه خود صفت بنده پروری داند

گاهی این سوال به ذهن انسان می رسد که اگر خداوند صدای ما را می شنود، به دعا و درخواست ما آگاه است، توانایی اجابت هم دارد و خودش فرموده: از من بخواهید تا اجابت کنم. (۱) پس چرا برخی اوقات شاهد اجابت سریع دعاهاى خود نیستیم؟ آیا خدا ما را فراموش کرده است؟ می دانیم که فراموشی در خداوند راه ندارد. پس علت چیست؟

در پاسخ به این سوال متذکر می شویم که اولاً هیچ دعایی خالی از نوعی اجابت نیست، زیرا نوعی عبادت و پرستش است و در هر عبادتی که با قصد قربت انجام می شود ؛ یعنی عبادت کننده تصمیم دارد به خدای خود نزدیک شود و به کمالات ذات اقدس اله آراسته گردد، خالی از اثر قربی نیست. بنابر این، همین که دعا و عبادت با خلوص نیت و شرایط لازم انجام می شود، در همان لحظه به اجابت می رسد و اثر معنوی خود را بر روح و جان انسان می گذارد. و با استمرار این حالت است که آدمی به تدریج مظهر نورانیت و اسماء و صفات کمالیه حق تعالی شده، به کمال و سعادت شایسته خود می رسد، خود دعا کردن، در حقیقت، درمان عطش قلب و تسکین سوزش جان و

و نیاز روح به عروج به عالم قدس اله است. امام صادق(ع) فرمود: شما را به دعا سفارش می‌کنم. زیرا با هیچ عمل دیگری همچون دعا، به خدا نزدیک نمی‌شوید. (۲).

استحضار دارید که تمامی عبادات به خصوص دعا دارای چندین اثر عمومی و خصوصی است. آثار عمومی دعا، معنویت، نورانیت، صفا و قربی است که در قلب و روح انسان ایجاد می‌شود و آثار خصوصی آن تأثیرات معنوی و یا مادی خاص است که در اثر ارتباط موثر با خداوند حاصل می‌شود و در روایات و سند دعاها ذکر شده است، مانند دعا برای رفع امراض، فقر، گرفتاری و مانند آن. ثانیاً باید به یک نکته مهم در مورد دعا و مانند آن توجه کنیم و آن اقتضایی بودن این امور است. فرق است میان اقتضا و علیت. علیت یعنی ضرورت وجود و اقتضا یعنی یکی از علت‌های وجود که در کنار اجتماع عوامل دیگر به صورت ضرورت در می‌آید.

اصولاً تمامی عوامل در جهان هستی به تنهایی جنبه اقتضایی دارد و نه علیت. علیت هنگامی رخ می‌نماید که تمامی علت‌های یک پدیده کنار هم جمع شوند و این اجتماع باعث آن شود که وجود آن پدیده ضرورت وجود یابد. هر دعایی اقتضای استجابت دارد، یعنی به تنهایی علت برای استجابت نیست و از نظر فلسفی برای اینکه این اقتضا به علیت تبدیل شود و خواسته ما در خارج واقعاً محقق شود، عوامل دیگری عوامل دیگر تحقق آن باید همگی جمع شوند. ادعونی استجب لکم هم می‌خواهد اقتضای استجابت در دعا را برساند نه علیت آن را. علیت

و ضرورت وجود چیزی در خارج در گرو این است که تمامی علت های اقتضایی با هم جمع شوند و وجود آن چیز در خارج به صورت ضرورت درآید و گرنه با تحقق برخی از عوامل و اقتضانات وجود آن ضروری و حتمی نخواهد بود، بنابراین همانگونه که گفتیم: هر دعایی حتما اقتضای اجابت دارد و خداوند فرموده ادعونی استجب لکم، ولی عملی شدن آن بستگی به وجود سایر اقتضانات و علت ها و شرایط دیگری دارد که در تحقق خارجی آن دخیل هستند.

اکثر کسانی که خیال می کنند چون دعا کردند حتما باید خواسته شان محقق شود و اگر نشد ناامید می شوند و مشکل پیدا می کنند، به دلیل این است که برای دعا علیت قایل هستند و توجه ندارند که هر پدیده و حادثه ای معلول عوامل فراوانی است که تا اجتماع نکنند، محقق نمی شود. باید بدانید که تحقق هر آرزو و رسیدن به هر هدفی راه اختصاصی و طبیعی خود را دارد و دعا تنها یکی از عوامل موفقیت و رسیدن به خواسته ها و نیازها است. برای موفقیت و رسیدن به خواسته های مشروع خود باید برنامه ریزی و تلاش پی گیر داشت. ناپرده رنج گنج میسر نمی شود - مزد آن گرفت جان برادر که کار کرد.

برخی افراد خیال می کنند همین که بنشینند و دعا کنند و در این زمینه با اصرار از خداوند چیزی بخواهند، می توانند خداوند را مجاب کنند و به خواسته خود برسند. این تصور درست نیست. رسیدن به هر خواسته ای راه خود را دارد و باید از مسیر طبیعی خودش بدان دست

یافت. البته در کنار تلاش فردی و اجتماعی موضوع دعا هم سفارش شده است و باعث جلب عنایت و کمک خداوند می شود. به عبارت دیگر باید درخواست و دعا کرد نه اینکه نشست و دعا کرد. دعا کردن نشستنی نیست. دعا برای کسی مفید است که در مسیر قرار دارد و عملاً تلاش می کند و نهایت سعی خود را برای رسیدن به اهداف خود در زندگی انجام می دهد. چنین کسی بسیار موفق خواهد بود و برای او رسیدن به خواسته ها و استجابات دعاها دور از انتظار نیست.

دلیل اصلی عدم اجابت:

گاهی شما از پدر خود چیزی می خواهید و او به دلیل اینکه مقدر نیست و یا مصلحت نیست، برایتان فراهم نمی کند؛ ولی در عین حال پاسخ مهربانانه او را دارید و می دانید که به شما توجه دارد و این خودش خیلی مغتنم است. وقتی ما از خدای متعال هم چیزی می خواهیم باید بدانیم که سوال ما را می شنود و پاسخ مهربانانه او کمتر از پدرمان نیست و اگر احیاناً دعا و درخواستی را اجابت نمی کند، حکمت و مصلحتی در کار است و هنوز علت آن تامه نشده است، یعنی زمان و امکانات دیگری که باید برای رسیدن به آن مقصد فراهم شود، فراهم نشده است.

البته این حالت در صورتی است که رابطه شما با پدرتان و همچنین خداوند رابطه خوب، محترمانه و محبت آمیزی باشد. گاهی هم عدم اجابت به خاطر نبود این گونه رابطه است، یعنی والدین و خداوند به خواسته های شما بی توجه اند، چون شما نیز به خواسته های ایشان بی توجهی

نشان داده اید و نتوانسته اید رضایت ایشان را به دست آورید. شرط واقعی استجابت دعا رضایت خداوند از بنده است. دعا اصولاً یک عبادت و عمل ارتباطی قربی با خداوند است بنابراین اگر به ثمر نمی نشیند لزوماً به خاطر مشکلاتی است که در این ارتباط وجود دارد و یا به خاطر نبود شرایط لازم مانند حکمت و مصلحت است.

اگر انبیاء و اولیاء الهی مستجاب الدعوه بودند به خاطر این بوده است که رابطه خوب و عمیقی با خدای متعال داشتند، مطیع او بودند و هرگز با او مخالفت نمی ورزیدند. البته این حالت یعنی مقام استجابت دعا، اختصاص به ایشان نیز ندارد یعنی برای تمامی مؤمنان در صورتی که بتوانند رابطه صمیمی و مستحکمی با خدای تعالی برقرار نمایند، ممکن است. البته ممکن است این حرف نا امید کننده به نظر برسد، یعنی کسی بگوید: خوب ما که مستجاب الدعوه نیستیم، هنوز نتوانسته ایم چنین رابطه ای را با خدا برقرار کنیم، از چنین جاهت و آبرومندی نزد خدای تعالی برخوردار نیستیم، هنوز خود سازی نکرده ایم و از آلودگی ها خودمان را کاملاً پاک نساخته ایم و پرونده خوبی از این جهت نداریم، ما باید چه کنیم؟ آیا نباید دعا کنیم و مستقیم درب خانه خدا برویم؟ و آیا نباید به استجابت دعای خود امید وار باشیم؟

مستجاب الدعوه بودن کار خیلی آسانی هم نیست، ما که هنوز در ابتدای راه یا حد اکثر در اواسط راهیم، چه کنیم؟ در این زمینه گفتنی است: خوشبختانه برای این افراد که اکثریت مومنان را تشکیل می دهند نیز راه باز است، به طور کلی در

ارتباطی که انسان با خدای خود دارد، هیچ درب بسته، راه نرفتنی و هدف نارسیدنی وجود ندارد، در آستان ربوبی، همه چیز شدنی و رسیدنی است؛ منتهی باید توجه داشت، اگر کسی خودش آبرومندی کافی ندارد و از وجاهت لازم برخوردار نیست، راه ارتباط برای او این است که به آبرومند و صاحب وجاهتی رجوع کند و او را میان خود و خدا وسیله و واسطه قرار دهد، در همین زمینه قرآن کریم می فرماید: «وَ ابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ»؛ «به سوی خداوند واسطه بجویید. (۳) بحث شفاعت و توسل دقیقاً برای این رابطه لحاظ شده است و فلسفه آن جبران نقائصی است که انسان ها، به خصوص مومنین، برای ارتباط با ذات هستی دارند.

توضیح بیشتر درباره شرایط و موانع اجابت دعا:

زمینه به ثمر نشستن درخت دعا و نیایش چند چیز است که بدون فراهم آمدن آن ها، اجابتی که مد نظر نیایشگر است، محقق نخواهد گشت که عبارتند از

۱- رفع موانع.

۲- ایجاد شرایط.

۳- رعایت آداب .

۴- شرایط خواسته

البته اگر موانع آن رفع و شرایط رعایت شود و با حکمت و مصلحت الهی منافات نداشته باشد، اجابت انشاءالله حتمی است و رعایت آداب جنبه کمکی دارد و در تسریع اجابت موثر است و نه در اصل اجابت.

۱- موانع اجابت دعا:

۱. گناه: یکی از عوامل مهمی که رابطه انسان با خدای متعال را ضعیف نموده و مانع اجابت دعا می شود، نافرمانی از دستورهای خداست. حضرت علی (علیه السلام) در دعای کمیل چنین می فرماید: پروردگارا! گناهای من را بر من ببخش که موجب حبس و بالا نرفتن دعا می شوند. و در جای دیگر از همان دعا

چنین می فرماید: ای آقا و مولای من! به عزتت قسم! از تو می خواهم که بدی کردار و رفتارم موجب پوشیده شدن دعای من از تو نشود. امام باقر(ع) در این باره فرمود: بنده حاجتی از خدا طلب می کند و مقرر می شود آن حاجت در زمانی برآورده شود پس در این فاصله، او گناهی مرتکب می شود و در نتیجه، خداوند می فرماید: حاجت این بنده برآورده نشود و از آن محروم شود چون او خشم و غضب مرا برانگیخت و همین باعث محروم شدن اوست. (۴)

امیرمؤمنان(ع) در پاسخ به این پرسش که وقتی خدای تعالی در قرآن کریم فرموده: «ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ» غافر (۴۰)، آیه ۶۰؛ «بخوانید مرا، اجابت می کنم شما را»، دعاهايمان مستجاب نمی شوند، فرمود: زیرا در هشت مورد خیانت کرده اید:

۱. خدای تعالی را شناختید اما حقش را چنان که باید و بر شما واجب فرموده بود، به جای نیاورید. پس خداشناسی تان به کار نیامد.

۲. کتابش قرآن را خواندید و به آن عمل نکردید.

۳. به پیامبرش ایمان آوردید، اما سنتش را مخالفت نمودید.

۴. گفتید که از آتش دوزخ می ترسید، در حالی که هر زمان، بدن هاتان را با گناه به آتش نزدیک می کنید.

۵. ادعای اشتیاق به بهشت نمودید و کارهایی انجام دادید که شما را از آن دور ساخت.

۶. نعمت مولای خویش را خوردید و سپاسگزاری نکردید.

۷. خداوند به دشمنی با شیطان فرمان تان داد و فرمود: «إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا» فاطر (۳۵)، آیه ۶؛ «شیطان دشمن شما است، آن را دشمن خود بگیرید». شما با زبان تان با شیطان دشمنی

کردید، اما بدون مخالفت عمل، با او دوستی ورزیدید.

۸. عیب های حرام را پیش چشمشان آوردید و عیوب خود را نادیده انگاشتید، و کسانی را به چیزهایی ملامت کردید که خود به آن موارد، به سرزنش سزاوارتر بودید.

با وجود این امور، چگونه دعاهایتان به اجابت رسد؟ اعلام الدین، ص ۲۶۹ و ۲۷۰. ۲. لقمه حرام: استفاده از درآمد حلال و پاکیزه از دیگر شرایط اجابت دعا است که امروزه بیش از هر زمان دیگر لازم است به آن توجه شود. لقمه ی حرام تا ۴۰ روز مانع استجاب دعا می شود. (۵)

۳. قساوت قلب: همچنین گناهان زیاد که منجر به قساوت و سنگدلی می شدند از عوامل دیگر عدم استجاب دعا می باشد. امام صادق (ع) می فرماید: خداوند دعایی که از قلب قسی برخاسته باشد اجابت نمی کند. (۶)

۴. شتاب و عجله: امام صادق (ع) فرمود: همیشه مؤمن در خیر و آسایش است تا هنگامی که عجله نکنند. در غیر این صورت ناامید می شود و دعا را ترک می کند. به درستی که بنده هنگامی که دعا می کند خداوند متعال در صدد برآورده ساختن حاجت اوست تا زمانی که او عجله نکند. (۷). ۲- عوامل اجابت دعا:

۱. معرفت به خدا؛ گروهی خدمت پیشوای ششم امام صادق (ع) شرفیاب شدند و پرسیدند: ما دعا و نیایش می کنیم ولی به اجابت نمی رسد؟ آن حضرت فرمود: بدین جهت است که آن کسی را که می خوانید، نمی شناسید. (۸)

رسول گرامی اسلام (ص) در مورد نقش شناخت پروردگار در اجابت دعا می فرماید: اگر خداوند را به شایستگی معرفتش می شناختید، با دعایتان می توانستید کوه را از جای بکنید. (۹)

۲. حضور قلب؛ دعا

یعنی درخواست از خدای متعال برای برآورده ساختن حاجتی و طبیعی است که این ارتباط در صورتی مؤثر واقع می شود که باطن انسان متوجه خدای متعال باشد و تضرع به پیشگاه او شکل بگیرد و انسان فقط خدا را مؤثر در امور بداند. رسول اکرم (ص) می فرماید، بدانید که خداوند دعائی که از قلب غافل برخاسته باشد قبول نمی کند. (۱۰)

۳. رعایت زمان مناسب؛ در همه اوقات و همه لحظات زندگی، نیایش برای ما امکان پذیر است، زیرا همیشه روزه هایی از دیوارهای این جهان کهنسال، بر بی نهایت باز است و ما از رصدگاه این کالبد خاکی، می توانیم آن سوی جهان را نظاره کنیم. سرودنیایش که از اعماق جان برمی آید و به خاموشی اشتیاق دارد؛ شاید روح انسانی در خاموشی مطلق راز دیگری احساس می کند؛ آری لذت نیایش شبانگاهی، لذت وصف ناپذیری دارد؛ شاید در آن هنگام که تاریکی مطلق فضای پیرامون ما را در بر می گیرد، روشنایی آن دریچه اسرارآمیز، روشن تر و نمودارتر می گردد. (۱۱) در آیات صحیفه آسمانی و روایات توصیه شده است که هرگاه نسیم رحمت الهی وزیدن گرفت و انسان احساس کرد دلش میل به سخن گفتن با خدا دارد، نیایش کند. علاوه بر آن، زمان هایی نیز در آیات و روایات به عنوان وقت های مناسب برای نیایش سفارش شده است؛ از جمله بعد از اقامه نماز، شب و روز جمعه، نیمه شب، از سحر تا طلوع آفتاب، هنگام بارش باران، هنگام تلاوت قرآن و اذان. در این لحظات امید به استجاب بیشتر است.

۴. پیوستگی یاد خدا؛ شکی نیست که انسان ها همواره نیازمند لطف های پروردگار هستند و

زمانی نیست که از ذات اقدس خداوندی بی نیاز باشند. به همین جهت می بایست انسان در تمامی حالات، خوشی و ناخوشی، سلامت و کسالت، همواره به یاد خدا باشد. امام صادق (ع) فرمود: هر کسی که در همه حال به دعا مشغول باشد، دعای او در هنگام گرفتاری به استجاب نزدیک تر است؛ چون فرشتگان در هنگام بلا می گویند: این صدای آشنایی است؛ و دعای او در آسمان در پرده و حجاب نخواهد بود؛ در حالی که اگر انسان تنها در گرفتاری ها پروردگار را بخواند، دعا و نیایش از اجابت دورتر است؛ چون فرشتگان می گویند: این صدای ناآشنایی است.

۵. امیدواری به خداوند؛ دعا کننده باید با امید و اطمینان کامل دعا کند و نه با شک و تردید و سوءظن. در دعای ابي حمزه ثمالی چنین می خوانیم: بارلها! می دانم که تو برای کسی که به تو امیدوار است در مقام و موضع اجابت هستی .

و در اعمال بیست و هفتم رجب چنین آمده است : پروردگارا! با دعا و خواندن از تو تقاضا و طلب می کنم که یک فرد امیدوار تو را آنگونه دعا کرد و تو هم او را به آرزویش رساندی .

۶. اصرار و الحاح در دعا: یکی از عواملی که سبب استجاب دعا می گردد اصرار در دعا می باشد. خدای متعال بنا به دلالتی گاهی اوقات دعای بنده خویش را سریعاً اجابت نمی کند حال یا به علت گناهی که انجام داده و باید توبه کند و یا به علت عدم وجود شرایط لازم و نیاز به فرصت برای استجاب دعا از مجرای طبیعی و یا به جهت این که خدای

متعال می خواهد بنده اش ارتباط خود را با او بیش تر کند و به درگاه او توجه زیادتیر داشته باشد بنابراین اصرار در دعا خود می تواند عاملی در استجاب دعا محسوب شود. و خود اصرار ورزیدن در دعا موجب خوشنودی خداوند متعال است. امام باقر (ع) می فرماید: بدرستی که خداوند متعال کراهت دارد از اصرار مردم نسبت به یکدیگر برای ادای حاجات در حالی که آن را برای خود دوست دارد. (۱۲) و نیز می فرماید: به خدا قسم اصرار نمی ورزد بنده مؤمن بر خداوند متعال برای حاجتی مگر این که آن را برآورده می سازد. (۱۳) رسول اکرم (ص) می فرماید: خدای متعال درخواست کننده را دوست دارد. (۱۴) بنابراین اصرار در دعا به پیشگاه الهی گذشته از اینکه موجب برآورده شدن حاجت می شود. فی نفسه امری مطلوب و مورد عنایت خداوند متعال می باشد بدین جهت هیچگاه نباید از تأخیر در استجاب دعا دلگیر و نا امید شویم. پیامبر اسلام (ص) می فرماید: خدا رحمت کند بنده ای را که از خداوند متعال حاجتی را درخواست کند و بر آن اصرار بورزد. چه حاجتش برآورده شود و چه برآورده نگردد. (۱۵)

به اجابت نرسیدن دعا هرگز نباید باعث ناامیدی از رحمت پروردگار شود؛ زیرا گاهی ممکن است دعای شخص تا ۲۰ سال به تأخیر بیافتد. (۱۶) در برخی از موارد خداوند دعای بنده را مستجاب نمی کند، چون دوست دارد صدای بنده خود را بشنود و همواره او را بردر خانه اش ببیند. (۱۷)

۷. توسل به اولیای الهی: وسیله قرار دادن کسانی که می توانند میان ما و خداوند واسطه شوند، باب وسیعی دارد. هر کسی به هر مقداری که نزد خدای تعالی عزیز و

آبرومند است، می تواند وسیله انسان به درگاه الهی برای رسیدن به حاجت ها و نیازها باشد و در امر استجاب دعا وساطت نماید. برترین کسانی که از وجاهت و آبرومندی کامل نزد خداوند برخوردارند، معصومین (ع) هستند. پس از ایشان البته مقربان درگاه الهی از اهل معرفت و کمال و حتی مومنان و کسانی که اجمالا آبرومند هستند، وسیله خداوند محسوب می شوند. پیامبر اکرم (ص) فرموده است: «خداوند عزوجل می فرماید: ای بندگان من! گرامی ترین خلق و پرفضیلت ترین آنان نزد من، محمد و برادرش علی و امامان بعد از وی هستند. اینان «وسیله»ها به سوی من می باشند. هر کس حاجتی دارد و نفعی را طالب است و یا دچار حادثه ای سخت و زیان بار گشته و برطرف شدن آن را می خواهد، مرا به محمد و آل طاهرینش بخواند تا به نیکوترین وجه حاجت او را برآورم» (۱۸)

پس از اینکه آدم ابوالبشر مرتکب ترک اولی شد، در مقام توبه به پیشگاه خداوند عرضه داشت: پروردگارا به حق محمد(ص) از تو می خواهم که مرا پیامرزی. (۱۹) در کتاب ها و مدارک معتبر اهل سنت آمده است: هرگاه قحطی و خشکسالی پیش می آمد، عمر از طریق توشل به عباس عمومی پیامبر، طلب باران می کرد و می گفت: به خدا سوگند! عباس وسیله به درگاه الهی و دارای قرب و منزلت نزد او است و خدایا! ما به وسیله عمومی پیغمبرمان به تو روی می آوریم، پس سیرابمان کن» (۲۰).

عثمان بن حنیف می گوید: روزی در محضر پیامبر اکرم(ص) بودم، حضرت به شخصی که مشکل خود را به ایشان عرضه می کرد، شیوه دعا و توشل را چنین تعلیم فرمود: برو وضو بساز و

دو رکعت نماز به جا آور و پس از آن خداوند را با این جملات بخوان: «بارخداایا! از تو درخواست می کنم و به تو روی می آورم به پیامبرت، پیامبر رحمت. ای محمد! من به حق تو به سوی خدایم روی آورده ام تا حاجتم برآورده شود. خداایا! پیامبرت را در مورد من شفیع قرار ده». (۲۱)

۳- رعایت آداب: رعایت آداب دعا در ارتباط موثر با خداوند نقش به سزایی دارد، در این قسمت آداب استجابت دعا که در روایات به آنها اشاره شده، ذکر می کنیم. از جمله: ۱. گفتن بسم الله الرحمن الرحیم در ابتدا ۲. فرستادن صلوات ۳- ۱ بار حداقل ۳. استغفار و اظهار فروتنی و دوری از حالت طلب کاری و ... برآوردن حاجت نیازمندان: خدمت به بندگان الهی، به خصوص رسیدگی به وضعیت فقراء اهل ایمان، سبب تقویت ارتباط انسان با خداوند و استجابت دعا می گردد. طبیعی است که هر قدر اعمال نیک انسان بهتر باشد لطف الهی به او بیشتر است. ۴- شرایط خواسته و حاجت :

۱. با حکمت الهی مغایرت نداشته باشد: خدای متعال بر اساس حکمت خود این عالم را طبق قوانین خاص اداره می کند و هیچگاه، این قوانین را نقض نمی کند بنابراین استجابت دعا باید از کانال قوانین و سنن الهی جریان یابد و اگر دعایی نقض کننده این مطلب باشد مستجاب نمی شود. زیرا خدای متعال فقط کریم نیست بلکه حکیم نیز هست و هیچ صفتی از صفات او صفت دیگرش را نقض نمی کند.

امام علی (ع) می فرماید خداوند سبحان حکمت خویش را نقض نمی کند بنابراین هر دعایی را مستجاب نمی سازد. (۲۲).

۲. مطابق مصلحت باشد: در ضمن شمارش

علل گوناگونی که باعث می شود حاجات انسان سریعاً اجابت نشود، یکی از مهمترین آن علتهای این است که گاهی اوقات انسان از خداوند چیزهایی را درخواست می نماید و فکر می کند اجابت آن به نفع او می باشد حال آن که در واقع اجابت آن درخواست به ضرر اوست. در سوره بقره آمده است: «چه بسا چیزی را خوش نداشته باشید حال آنکه خیر شما در آن است و یا چیزی را دوست داشته باشید، حال آنکه شر شما در آن است». (۲۳).

نکات مهم و راهگشا

۱- انسان زیرک کسی است که بتواند چند صباح زندگی خود را با آرامش و اطمینان خاطر سپری کند.

۲- فراموش نکنید یأس از رحمت خداوند بزرگترین گناه است بنا براین به رحمت خداوند امیدوار باشید.

۳- سیر کردن در آرزوها به جز غم و غصه ارمغان دیگری ندارد.

۴- واقعیات زندگی را درک کنید و بدانید هیچ انسانی به همه ی آرزوهایش نرسیده است.

۵- غصه ی نداشته های خود نخورید:

گفت غصه می خوردم کفش ندارم شخصی را دیدم که پا نداشت.

۶- خود را عادت بدهید که به داشته های خود فکر کنید و از مقایسه کردن در زندگی جدا بپرهیزید.

۷- به چه میزان افکار و نگاهتان به دیگران و عالم هستی به شما تسکین و آرامش داده است؟

حتماً جواب منفی خواهد بود.

۸- شما باید با شرایط واقعی و شرایطی که در آن قرار دارید کنار آمده نه با ساخته های ذهنی خود.

۹- در دعاهایتان مصالح را به عهده ی خدا بگذارید و از تعیین روش و راه حل برای خداوند خودداری کنید.

۱۰- نسبت به آینده خوشبین باشید، چه بسا اتفاقات تازه ای در راه است که ما از آن بی خبریم.

۱۱- در قبال مسایل و قضایای پیرامون منعی بوده و کارها را به خدا بسپارید.

۱۲- از چشم و هم چشمی

ها خصوصا در مورد دوستان نزدیک که ازدواج کرده اند پرهیزید و همیشه برای آن ها دعا کنید.

۱۳- سعی کنید بار دیگر استعدادها و توانایی های خود را به جریان بیاورید و از آن ها به نحو احسن استفاده کنید.

۱۴- ازدواج و تشکیل خانواده قسمتی از زندگی انسان محسوب می شود پس انسان نباید به خاطر بخشی از زندگی همه ی آن را خراب کرده و شادی و نشاط را از خود دور کند .

۱۵- سعی کنید افکار منفی را از خود دور کرده و به کارهای مثبت خود فکر کنید و ذهن خود را به این تفکر عادت دهید تا در روح و جان شما تاثیر بگذارد.

۱۶- با دوستان و یا افراد متدین و روشن بین ارتباط داشته باشید .

۱۷- خودتان را به خاطر ایمان و اعتقاد قوی که در مرحله ی عمل نیز به اثبات رسیده است تشویق کنید و خود را کوچک نبینید.

۱۸- این فکر که زنان محجبه دیر ازدواج میکنند صحیح نیست، زیرا بسیاری از افراد حتی کسانی که خیلی مومن نیستند، دنبال همسرانی محجبه و با ایمان می گردند.

۱۹- در این شک نکنید که خداوند شما را دوست داشته و به همه ی حرف هایتان گوش می دهد خداوند از مادر به انسان مهربان تر است.

۲۰- طفل بیمار از خوردن دارو کراهت داشته اما نمی داند که خوردن دارو او را بهبود می بخشد.

۲۱- مساله ازدواج را بیش از حد برای خود بزرگ نکنید و روی آن فکر نکنید

۲۲- شمدار ابتدای جوانی بوده و ناامیدی برایتان بسیار زود می باشد

۲۳- دعا نوعی وسیله ی ارتباطی بشر با خداوند است و قرار نیست انسان همیشه به نتیجه ی دلخواه برسد.

۲۴- نیروهای خارق العاده معنویات که پشتیبان انسان در همه مراحل زندگی هستند را فراموش نکنید .

۲۵- پدر

ومادر دو نعمت الهی هستند و نگاه به آنها باید با نگاه به سایر افراد جامعه متفاوت باشد.

۲۶- مطمئن باشید بسیاری از مسایل به مرور زمان حل شده و قطعاً در سال های آینده به این مشکلات خود خواهید خندید.

۲۷- به قول یکی از بزرگان اگر همه ی انسان ها مشکلات خود را روی هم بیزند و بعد آن ها را مخلوط کنند هر کس مشکل خود را جدا کرده و آن را به عنوان بهترین مشکل بر می دارد.

۲۸- پیروزی واقعی در کنار آمدن با مشکلات حاصل می شود چرا که حذف آن ها به دست ما نمی باشد.

۲۹- مشکلات جنبه های سازنده ی زیادی دارد که نباید از آن ها غافل بود.

۳۰- اعتماد به نفس خود را از دست ندهید.

۳۱- برخدا توکل کنید و در حل مسایل صبر و استقامت داشته باشید.

۳۲- مطمئن باشید خداوند صدای شما رامی شنود و شما را دوست دارد و گر نه اجازه صحبت کردن با خود را نمی داد.

۳۳- روی مشکلات خود بیش از اندازه فکر نکنید و سعی کنید ذهن خود را از این مشکلات دور کرده و افکار مثبت را جایگزین آنها کنید.

۳۴- بدانید انسان موجودی است دارای اراده و تا زمانی که تصمیم بر حل مشکلات نداشته و به کار خود اعتقاد نداشته باشید، بهترین راهکارها هم نمی تواند کوچک ترین تغییر و تحولی در شما ایجاد کند.

۳۵- تلقین در جهت منفی و مثبت اثر خود را به همراه دارد و شما سیگنال های منفی را کنار گذاشته و پیامهای مثبت به خود ارسال کنید.

۳۶- دنبال مقصر نباشید زیرا هیچ ثمره ای جز ناراحتی و غصه برای شما ندارد و مساله ای را حل نمی کند.

۳۷- منتظر آینده ی روشن و سرشار از امید باشید.

پانوش:

۱- (غافر ۶۰)

۲- کافی، ج ۲، ۴۶۷

۳- مائده،

- ۴- بحار الانوار، ج ۷۳، ص ۳۲۹
- ۵- بحار الانوار، ج ۹۳، ص ۳۵۸
- ۶- میزان الحکمه، ج ۳، ص ۸۷۵
- ۷- اصول کافی، ج ۲، ص ۴۷۴
- ۸- بحار الانوار، ج ۹۳، ص ۳۶۸
- ۹- المیزان، ج ۲، ص ۴۳
- ۱۰- میزان الحکمه، حدیث ۵۶۰۶
- ۱۱- نیایش امام حسین (ع) در عرفات، ص ۱۱
- ۱۲- میزان الحکمه، ج ۲، ص ۸۸۰
- ۱۳- میزان الحکمه، ج ۲، ص ۸۸۰
- ۱۴- میزان الحکمه، ج ۲، ص ۸۸۰
- ۱۵- میزان الحکمه، ج ۲، ص ۸۸۰
- ۱۶- کافی، ج ۲، ص ۳۵۵
- ۱۷- کافی، ج ۲، ص ۴۷۹
- ۱۸- بحار الانوار، ج ۹۴، ص ۲۲، ح ۲۰
- ۱۹- مستدرک صحیحین، ج ۲، ص ۶۱۵
- ۲۰- اسد الغابه، ج ۳، ص ۱۶۵
- ۲۱- مسند احمد بن حنبل، ج ۴، ص ۱۳۸
- ۲۲- میزان الحکمه، ج ۲، ص ۸۷۶
- ۲۳- بقره، آیه ۲۱۶

و من الله توفیق

سوال ۲۱

سوال :

با سلام آیا مسلمانی میتواند به آیین مسیحیت بگردد و همواره با انجام اعمال شایسته انسانیت و پرهیز از گناهان و همچنین مقید بودن به حجاب آیا باز هم دچار عقوبت الهی خواهد شد و به آتش افکنده خواهد شد در حالیکه همه مردم از او راضی، احترام گذار پدر و مادر و ... است؟

جواب :

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

حرمت انسان به این است که به هر چه معرفت یافته به آن ملتزم باشد. اگر کسی به حقیقتی با اهمیتی مثل دین خاتم _ یعنی دینی که خداوند آن را دین مورد رضای خود می داند _ معرفت یافت، مهمترین وظیفه انسانی او این است که به این دین ایمان داشته باشد. اگر کسی به این وظیفه انسانیش عمل نکند، و در عوض احترام به پدر و مادر بگذارد و به قول شما به گونه ای باشد

که همه از او راضیند، این نیکی ها در برابر آن کوتاهی اخلاقی پیشیزی نمی ارزد. این که فرموده اند نماز اولین سؤالی است که در روز قیامت، از انسان می شود، رجوع به همین مطلب دارد که وظیفه ما نسبت به خدا از بقیه وظائف انسانی بزرگ تر است.

بله، کسی که

حجت بر دین خاتم بر او تمام نیست، معذور است؛ که "لا یكلف الله نفسا إلا ما آتاها" و "لیس للإنسان إلا ما سعى".

یک مسیحی که حقانیت اسلام به گوشش نرسیده، و راه تحقیقی هم ندارد، گر به وظیفه انسانی و دینی اش عمل کند، آمرزیده می شود، ولی اگر کسی حقانیت اسلام را دانست و خواست مسیحی شود، اعمال دیگرش ارزشی نخواهند داشت، بلکه به موجب روایات اجر کارهای خوب سابقش نیز از بین می رود.

برای شما آرزوی موفقیت و بهروزی داریم.

مؤسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۲۲

سوال :

سلام در بهشت حلال و حرام وجود دارد؟ ازدواج چطور؟ یا حجاب؟ آیا میتوان از خدا خواست که در بهشت کنار همسر یا عزیزانش باشد؟ زندگی نامحدود در بهشت باعث کسالت نمی شود؟ در جهنم زندگی نامحدود نوعی عذاب است؟

جواب :

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

در بهشت تکلیف و آنچه از نوع تکلیف باشد وجود ندارد، ولی از همه نعمت ها در بهشت وجود دارد.

اما این که آیا کسی می تواند در بهشت طالب همنشینی با دوستانش باشد، یکی از زیر شاخه های مسأله شفاعت است؛ یعنی اگر شخص صلاحیت داشته باشد می تواند شفاعت کند به شرط آن که اولاً خداوند به او اذن دهد، و ثانیاً کسی که مورد شفاعت قرار می گیرد قابلیت داشته باشد، والا در مورد دشمن اهل بیت کسی شفاعت نمی کند و بالفرض هم اگر کسی شفاعت کند شفاعت او پذیرفته نمی شود.

در روایت است که همسران نیکوکار و علاقمند در بهشت با هم هستند.

نعمت هرگز کسالت بار نیست، و اگر چیزی

کسالت بار است، نعمت نیست. در هر حال، آن چه ما از بهشت می دانیم این است که چیزی که موجب ناراحتی است در آن پیدا نمی شود؛ بر عکس جهنم که دار عذاب و ناراحتی است.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۲۳

سوال :

: با سلام. من خانمی محجبه و چادری هستم اما متأسفانه مدتی است ایمانم ضعیف شده و از چادری بودنم خجالت می کشم و احساس میکنم دیگران به چشم امل به من نگاه می کنند اما حاضر هم نیستم ماتویی شوم . لافا بگین چی کار کنم که ایمانم قوی شه و در برابر مانتو روسریها احساس حقارت نکنم؟

جواب :

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

در سرزمین اسلامی، تظاهر به شعائر چندان سخت نیست. البته گاه در بعضی از محیط ها وضع حجاب مطلوب نیست، و أحياناً مؤمنان محجبه گاه در آنجا احساس تنهایی و غربت می کنند، ولی این نبایست باعث سست شدن یک زن مؤمن شود. در عوض این محیط ها محیط های بسیار دیگری هم هست که مؤمنان در آن احساس غرور می کنند. الگوگیری از حضرت فاطمه(س)، و تدبیر در فوائد عفت و پاکدامنی یک زن در جامعه شاید بتواند باعث تقویت شما شود.

بیشتر در محیط های مذهبی رفت و آمد کنید. در روایت است که در آخرالزمان مؤمنان باید پیوندهای خود را قوی کنند تا بتوانند روحیه خود را حفظ کنند.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۲۴

سوال :

من دختری ۱۷ ساله هستم که ۱ سال است که در امریکا هستم. من حجاب خود را با سختی حفظ کردم اما عمویم هر روز مرا تشویق به در آوردن روسریم می کنه من برایم سوالی پیش اومده که چرا در امریکا که اصلاً نداشتن حجاب جلب توجه نمی کنه باید حجاب داشته باشیم؟ من توی مدرسه هم مورد تمسخر هستم و همه به من نگاه می کنن

. لطفا به من کمک کنید که چرا روسری باید داشته باشیم .

جواب :

با تشکر

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

از چند جهت می توان به سؤال شما پاسخ داد:

۱. جوامع امروز با بی مبالائی نسبت به مسئله حجاب و اختلاط، کم کم به جایی رسیده اند که حیا در دنیا کم ارزش و کم رنگ شده است. شما گمان می کنید این که نظام خانواده در غرب دچار بحران است یک دفعه بوجود آمده است؟! هرگز چنین نیست، بلکه به تدریج به خاطر بی مبالائی های کوچک کم کم به این گرفتاریها می رسند.

حال شما در جامعه ای که غرق گرفتاریهای این چنین است، که از قضا از همین عدم رعایت حجاب منشأ گرفته است، از هم رنگی با آنها می پرسید؟! به نظر شما نمی رسد که باید از جایی شروع کرد و به این جامعه نهیب زد که متوجه خطای خود باشند؟! طبیعی است که در این تلاش و مجاهدت آن قوم غریق متوجه نباشند و از روی جهالت شما را هم مسخره کنند؛ ولی کم کم متوجه خطاهای خود خواهند شد، همان طور که امروزه متفکران آنها به خطر از هم پاشی نظام خانواده و آثار آن تذکرات جدی می دهند.

۲. همانطور که آن قوم به داشته های خود عمل می کند، و حتی به خود جسارت تمسخر دیگر فرهنگها را هم می دهد، آیا ما نباید به داشته های خود افتخار کنیم و با اعلام تقید به آن، آن قوم را به لزوم حفظ حریم مقدسات و ارزشها دیگران هدایت کنیم؟! اگر قرار باشد قومی بی ادبی و تبختر

و تفاخر کند و بقیه عقب نشینی کنند، آیا گمان نمی کنید کم کم همه ارزشهای خود را بر همه دنیا تحمیل خواهند کرد؟!

۳. در هر حال کسی که به خداوند معتقد است و او را مستحق عبودیت و بندگی می بیند، حق اطاعت را اگر نگوییم مختص به او می داند، لاف برتر از بقیه می داند. چنین شخصی در تراحم دو فرمان _ یکی از سوی خدا و دیگری از سوی مردمی که مثل ما بنده هستند و باید بندگی کنند _ کدام را ترجیح باید بدهد؟!

رعایت حجاب شما در آن محیط اعلام علنی این حقیقت است که شما بنده خدا هستید و وقتی حکمی می کند از او اطاعت می کنید.

۴. احکام الهی، احکامی نیستند که با تمسخر اهل کفر و فسق و یا انگشت نما شدن عوض شود. ایمان شما در پابندی به احکام شرعی _ خصوصاً در جامعه ای که این پابندی ها ارزش شمرده نمی شود _ قابل تحسین است و مسلماً اجر شما نسبت به کسانی که نه به خاطر پابندی، بلکه به خاطر ترس از خانواده و جامعه این حجاب را _ آن هم به صورت کج دار و مریز _ رعایت می کنند، بیشتر است. در این میان به وسوسه های اطرافیان هم توجهی نکنید و به خداوند امید داشته باشید.

برای شما آرزوی موفقیت و بهروزی داریم.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۲۵

سوال :

: آیا نوع حجاب تنها به طرز تفکر افراد بستگی دارد اگر این طور نیست چرا بعضی از اساتید به نام حوزه و دانشگاه با صراحت تمام می گویند هر فردی همان طور که می

اندیشد ظاهر خود را هم درست می‌کند شاید بعضی از افراد ظاهر خوبی ندارند اما انسانهای متدینی هستند که در زمینه حجاب هنوز به نتیجه نرسیده‌اند در حالیکه افرادی هم هستند که حجاب کاملی دارند اما اصلاً متدین نیستند؟

جواب :

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

در اثبات یک فرمول ریاضی باید آن فرمول در همه مقادیر مورد نظر صحیح و صادق باشد؛ ولی برای ابطال یک فرمول یک مورد نقض کافی است.

اگر کسی حجاب را رعایت می‌کند، به صرف این نمی‌توان گفت این مؤمن تمام است _ که چه بسا منافق هم باشد و اصلاً متدین نباشد _ ولی اگر کسی حجاب را رعایت نکرد، لااقل در همین حد می‌توان در تدین او تردید کرد.

پس این گه بگوییم فلانی خیلی متدین است، ولی نماز نمی‌خواند و یا حجاب رعایت نمی‌کند، سخن صحیحی نیست، حال هر کس که گفته باشد.

با این وجود به یک مطلب باید توجه کرد؛ و آن وجود شبهات و مناقشات زیادی است که در جوامع امروز در مقابل دین رواج یافته است. ما باید گاهی این را بپذیریم که جوانی نتواند در مقابل این شبهات مقاومت کند. بر این اساس، باید با مسامحه و مساهله بیشتری با چنین افرادی برخورد کرد. بسیاری از این اشخاص، اگر رفتار بی‌دینی‌ای انجام دهند باید حمل بر جهل و ندانستن شود، نه بی‌اعتقادی و جسارت.

برای شما آرزوی موفقیت و بهروزی داریم.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۲۶

سوال :

ایا در بهشت حجاب برای خانمها واجب است یا خیر؟ ایا روابط زن و مرد در بهشت حرام است یا خیر؟ با تشکر

جواب

:

پاسخ: با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

همان گونه که از اسماء و تعبیراتی که در مورد قیامت به کار می رود فهمیده می شود، و مورد تصریح روایات است، آخرت دار جزاء و پاداش است، نه تکلیف.

در پاسخ به قسمت دوم سؤالتان اشاره ای به تفسیر آیه ۷۱ سوره مبارکه زخرف می نمایم.

در این آیه آمده است: در بهشت هر آنچه دل بخواهد و چشم در آن لذت ببرد موجود است.

با توجه به این آیه در اینجا سؤالی برای مفسران مطرح شده است، و آن اینکه آیا عمومیت و گسترش مفهوم این آیه دلیل بر این است که اگر مطالبی را که در دنیا حرام است در آنجا تقاضا کنند خداوند به آنها می دهد؟

گاهی در پاسخ این سؤال گفته می شود که طرح این سؤال در حقیقت به خاطر عدم توجه به یک نکته است و آن این که محرّمات و زشّتها در حقیقت همچون غذائی است نامناسب برای روح انسان، و مسلماً روح سالم اشتهای چنین غذائی نمی کند، و این ارواح بیمار است که گاه به سموم و غذاهای نامناسب متمایل می شود.

بیمارانی را می بینیم که در هنگام مرض حتی تمایل به خوردن خاک و یا اشیاء دیگری از این قبیل پیدا می کنند، اما به مجرد اینکه بیماری برطرف شود آن اشتهای کاذب ساقط می گردد. آری بهشتیان هرگز تمایل به چنان اعمالی پیدا نخواهند کرد، چرا که تمایل و کشش روح نسبت به آنها از ویژگیهای ارواح بیمار دوزخی است.

این سؤال شبیه چیزی است که در حدیث وارد شده است که یک اعرابی نزد

پیامبر(ص)

آمد و عرض کرد آیا در بهشت شتر هم پیدا می شود؟ زیرا من بسیار به شتر علاقمندم!

پیامبر(ص) که می دانستند در آنجا نعمتهائی است که با وجود آن، مرد اعرابی شتر خود را فراموش خواهد کرد، در پاسخ با عبارتی کوتاه و پرمعنی فرمودند: "یا اعرابی إن ادخلک الله الجنة اصبت فیها ما اشتهت نفسک ولذت عینک" یعنی ای اعرابی اگر خدا ترا وارد بهشت کند آن چه دلت بخواهد و چشمت از دیدنش لذت برد در آنجا خواهی یافت. ("روح البیان"، ج ۸، ص ۳۹۱)

ولی جوابهای دیگری هم به این سؤال می توان داد، که به همین مقدار اکتفاء می کنیم.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۲۷

سوال:

در رابطه با توحید/ معاد/ نبوت/ روز مبعث/ حجاب/ عفاف/ برهان. لطفا در حد چند سطر توضیح دهید. در مورد قرآن به طور مفصل توضیح داده شود. با تشکر. منتظر جواب شما هستم؟؟؟

جواب:

پاسخ: با سلام دوست محترم

توحید- اعتقاد به وجود یک خالق واحد برای جهان و انسان که فرد او را حاکم و قانونگذار منحصر به فرد در زندگی خود دانسته و همواره او را مورد عبادت و پرستش خود قرار دهد.

معاد- اعتقاد به حیات پس از مرگ می باشد که در آن به حساب اعمال انسان رسیدگی شده و نتیجه عملکرد خود را در قالب جزاء و پاداش دریافت خواهد کرد.

مقام نبوت _ یعنی دریافت وحی از خداوند، بنابراین «نبی» کسی است که وحی بر او نازل می شود و آنچه را به وسیله وحی دریافت می دارد، در اختیار مردم می گذارد. همچنین مقام رسالت _ یعنی مقام ابلاغ وحی و تبلیغ و نشر

احکام خداوند و تربیت نفوس از طریق تعلیم و آگاهی بخشیدن، بنابراین رسول کسی است که موظف است در حوزه مأموریت خود به تلاش و کوشش برخیزد و از هر وسیله ای برای دعوت مردم به سوی خدا و ابلاغ فرمان او استفاده کند.

روز مبعث- روز آغاز نبوت و نزول وحی بر حضرت محمد صلی الله علیه و آله

حجاب- پذیرش پوشش شرعی و تعیین شده از جانب دین برای فرد می باشد که البته محدود به پوشش ظاهری نبوده و شامل رعایت حدود شرعی در سخن گفتن راه رفتن و همه رفتارهای انسان است.

عفاف- حفظ امیال و هوای نفس انسان در مقابل شهوات عفاف می باشد.

سوال ۲۸

سوال :

اینجانب فردی مذهبی و صاحب دو دختر میباشم. آنها حجابشان خوب است اما من بسیار

جواب :

دوست دارم ایشان چادری باشند ولی تاکنون موفق نشده ام. البته مایل هم نیستم آنها

به اجبار این کار را انجام دهند ولی هر چه می کنم نمی توانم چادری نبودن آنها را تحمل

کنم چرا که این مسئله برای من بسیار حیاتی است و به همین خاطر هم نمی توانم با

آنها زیاد گرم بگیرم. لطفاً بفرمائید چه باید بکنم.

با تشکر و ملتمس دعا

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

تذکر چند نکته شاید در پاسخ به سؤال شما مناسب باشد.

۱. آن چه بیش از اصل حجاب اهمیت دارد، و حجاب برای تأمین آن وضع شده است، حیا است. بنا بر این هم ما باید تلاش کنیم حیا اسلامی را در زنان و دختران خود جامعه مان افزایش دهیم.

وقتی حیا تأمین شد، اولاً خود دختران و زنان جامعه به سوی حجاب، و بلکه به سوی حجاب

هر چه بهتر جلب می شوند.

و ثانیاً، اگر حیا وجود داشته باشد، شکل حجاب در مرتبه دوم اهمیت قرار دارد. آنچه در شریعت اسلام مهم است حفظ حجاب است، و مهم نیست این حجاب، چادر باشد یا مانتو.

اگر می بینید دختران از حیای مناسب یک بانوی مسلمان برخوردارند، حساسیت بیش از حد در باره حجاب شاید مناسب نباشد. در چنین حالی، اگر هم اصراری هست، باید به طور غیر مستقیم باشد.

البته قبول داریم که حجاب برتر چادر است، خصوصاً در مناطقی که مانتو پوشیدن باعث جلب توجه بشود، بهتر است از چادر استفاده شود.

۲. با توجه به محیط زندگی، سطح دانش و تفکر فرزندان، و سن و سال آنها، با آنها سخن بگویید. درست است که گاه این ارشاد لازم است با اخم هم همراه شود، ولی گاه اخم نه تنها مفید نیست، بلکه نتیجه به عکس می دهد.

اگر دختران دبیرستانی و یا دانشجویان و تا این مدت چادر پوشیده اند، تغییر وضع پوشش آنها به یک باره برای آنها کار مشکلی است.

اگر محیط شما و فرزندان و نیز دوستان آنها، از چادر استفاده نمی کنند، یقیناً دختران شما نیز از محیط اثر خواهند پذیرفت؛ اگر ممکن است محیط را عوض کنید، و یا لاقلاً با محیط جدیدی آشنایشان کنید. شرکت جدی در محافل مذهبی که مناسب شخصیت و انتظارات جوانان باشد، در تکوین شخصیت آنها مؤثر است. همین که مسجد بروند، خود بخود آنها را علاقمند به هماهنگی با اهل مسجد می کند.

۳_ توصیه آخر ما به شما این است به صرف این که دختران از پوشیدن چادر سرباز می زنند

از آنها کناره نگیرید؛ که این امر نه تنها باعث چادری شدن آنها نمی شود بلکه اثرات منفی دیگری هم در پی خواهد داشت. گاهی چاره ای نیست و باید به اقتضانات دنیای جدید تن داد، و در کنار این، در حفظ اخلاق دینی _ مثل حیا در اینجا _ و مقدار واجب حجاب اکتفا کرد.

با آروزی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۲۹

سوال :

من خواهری داشتم که خیلی به هم وابسته بودیم. یک ماه پیش کاملاً ناگهانی در تصادف فوت کرد. او تا ?? سالگی مسائل شرعی را رعایت می کرد. بعد از سن ?? سالگی تا ?? سالگی حجاب را رعایت نمی کرد و در مهمانی و خیابان آرایش می کرد ولی نماز می خواند و روزه هم می گرفت و دعا هم می کید. بعد دوباره از سن ?? سالگی تا ?? سالگی حجاب را به خوبی رعایت نکرد و آرایش هم می کرد (بعضی اوقات) ولی باز نماز و روزه و زیارت عاشورا و شبهای احیا و ... را رعایت می کرد و به یکی از دوستانش گفته بود که دوباره می خواهم آرایش نکنم و حجاب را حفظ کنم. می خواهم بدانم جایگاه او چگونه است؟

جواب :

اگر نماز و روزه هایی را که انجام نداده برای او بخیریم و کار نیک برایش انجام دهیم بهشتی می شود. الان کنجاست؟ بهشت یا جهنم؟

در ضمن خواهرم ارادت خاصی نسبت به حضرت فاطمه (س) داشت و موقع تصادف پهلویش آسیب دید. در ضمن دریچه های قلبش را اهدا کردیم .

باید برایش چکاری انجام دهیم؟ چه کار کنم که مطمئن شوم خواهرم بهشتی شده؟

من خیلی دوستش داشتم. تو را به خدا کمکم کنید. من خیلی عامیانه برایتان نوشتم. منو ببخشید.

پاسخ: با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

ضمن تسلیت به حضرت تعالی، عرض می شود هر چند خواهر مرحوم شما احیانا در انجام بعضی از تکالیف شرعی کوتاهی کرده، و شاید بدین سبب مورد سؤال و مواخذه در برزخ قرار بگیرند ولی مطمئن باشید محبت اهل بیت (ع) باعث نجات ایشان خواهد شد؛ ان شاء الله تعالی.

ولایت و دوستی اهل بیت مستمسکی است که به سبب آن خداوند مؤمنین را از آتش دوزخ نجات خواهد داد.

در روایت آمده: "دوستی علی حسنه ای است که هیچ معصیتی به آن ضرر نمی زند." ("بحارالانوار"، ج ۳۹، ص ۳۴)

البته اگر در انجام حقی _ چه حق الله و چه حق الناس _ کوتاهی کرده، شما حتما آن را به نیابت از وی انجام دهید، و مطمئن باشید کرم خداوند از گناهان من و شما بیشتر است. پس از آن نیز دست از اهداء ثواب اعمال نیک به روح ایشان دریغ نکنید. هر چقدر کارهای نیک بیشتری برای اموات انجام دهید، هم ایشان و هم خود شما از آن بهره مند خواهید شد. این رحمت و شادی روح هم در عالم برزخ برای اموات قابل احساس و درک است و هم در قیامت.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۳۰

سوال:

من مهندس ساختمان هستم. در یک سازمان دولتی مشغول به کار هستم. برای حجابم از چادر استفاده می کنم و در ظاهر پوشش کامل دارم به نحوی که حتی گردی صورتم به طور کامل پیدا نیست. کاملاً رو نمی گیرم و هنگام شرکت در جلسات برای آزادی عمل (هنگامی که نشسته ام) دو دستم چادرم باز است یعنی رو نمی گیرم. به این دلیل که

شخصاً با مطالعه و تحقیق به زیبایی و ایمنی حجاب پی برده ام از روسری و مانتوی رنگی زیر چادرم استفاده می کنم. ولی جز در جلسات کاملاً با چادر خود را می پوشانم. محیط کارم تقریباً مردانه است و خانم ها بیشتر منشی هستند و مهندسان همگی مردند. حجاب دستم هم کامل است و تا روی دستم بالاتر از مچ نزدیک انگشت ششم هم پوشیده است. از نظر کلامی هم با اینکه سعی می کنم در جمع خوشرو باشم ، حد اسلامی را رعایت می کنم. متأسفانه برای جامعه قابل قبول نیست که زنی مذهبی و چادری باشد و علاوه بر آن تحصیل کرده بخصوص مهندس باشد.

جواب :

سوال های من ان است که: ۱- با توجه به فرموده حضرت فاطمه که برای زن بهتر آن است که نه او مرد را ببیند و نه مرد او را من چگونه می توانم هم در کارم موفق باشم و هم به فرموده ایشان عمل کنم؟ ۲- بشدت آرزو دارم از پیروان و یاران در انتظار امام زمان باشم. در جنبه های دیگر آگاهی دارم و مطالعه می کنم. حضور و رفتار در محل کارم بسیار ذهنم را مشغول کرده است. لازم است از لباسهای تیره استفاده کنم؟ اضافه کنم در صورتی قبولی از خداوند در محیط کارم میان خانمهایی که با آنها در ارتباطم موثر واقع شده ام و در راستای از بین بردن غیبت تلاشم را کرده ام. منتظر پاسختان هستم. از طولانی شدم عذر می خواهم لازم بود مقدمه ای باشد. - ۲۷ ساله - لیسانس - ۲۷ ساله - لیسانس

پاسخ : با عرض سلام و

تجیت.

دوست محترم!

به عنوان یک مقدمه لازم است تذکر دهیم که در یک تصمیم گیری نباید تنها ایده آل را دید و از توجه به واقعیات غفلت کرد. خواست خداوند در هر موقعیتی با توجه به این واقعیات تعیین و شناخته می شود، ولو ایده آل آن باشد که وضع موجود به تدریج و در یک فرایند دراز مدت عوض شوند و حکم و عمل دیگری رقم بخورد.

لااقل یکی از شئون تأثیر زمان و مکان در احکام الهی همین نکته است.

بعد از این مقدمه کوتاه عرض می شود که ولو بتوان گفت ای کاش زنان ما _ و زنان همه دنیا _ به وظیفه اصلی، و معمولاً مورد علاقه شان، که همان تربیت و تغذیه عاطفی و فرهنگی جامعه و ایجاد آرامش خانوادگی بود، می پرداختند، و این وظیفه را در مقابل خواندن رشته مهندسی و مثل آن کوچک تلقی نمی کردند _ که خود این هم ناشی از اجواء اجتماعی خودساخته ما، به تبع فرهنگ غرب است _ ولی این نسخه ای نیست که بتوان امروزه در جامعه برای همه زنان مسلمان پیچید، و به هیچ وجه در زمان حاضر، لااقل برای همه عملی نیست.

علاوه بر این که نمی توان موارد خاصی را انکار کرد که احیاناً یک خانم _ خارج از این جوّ اجتماعی _ به سبب علائق شخصی، می خواهد تا رشته هایی را بخواند که در موضوعات بالا نمی گنجد. البته همانطور که گذشت، معمولاً موضوعات فرهنگی و تربیتی و احیاناً عاطفی بیشتر از رشته های دیگر مورد علاقه بانوان هم هست.

به هر حال ایده آل گاهی چیزی است، ولی به علل

خاصی عملی نیست، بلکه احیانا خلاف آن ضروری می شود. در این هنگام باید با توجه به واقعیتها تصمیم گرفت.

یکی از این علل و اسباب، ساختار زندگی اجتماعی و اقتصادی امروز و یا احیانا شدت آن جو فرهنگی است که یک خانم را علیرغم (احیانا) میل باطنی و نیاز اجتماعی و صلاح فرهنگی، و توصیه دینی به حضور بیش از حد مطلوب در اجتماع می خواند.

به این نکته توجه کنید که نگاه ما تا اینجاى مطلب، نگاهی اجتماعی به نوع زنان جامعه ما است، و نه مربوط به خصوص مسئله شما.

شما ممکن است از کسانی باشید که به سبب علاقه شدید شخصی به رشته مهندسی پرداخته اند و خواسته اند تا از استعداد و توان و معلوماتشان در رفع نیازهای اجتماع کمک بگیرند؛ و البته هیچ منع شرعی بر این مطلب نیست، بلکه برای مثل شما شاید احیانا قابل توصیه هم باشد.

تا اینجا خواستیم بگوییم به هر حال امروزه ساختار زندگی و جو فرهنگی به گونه ای شده که اختلاط در سطح نسبتا گسترده ای بر جامعه اسلامی ما تحمیل شده است.

در چنین شرایطی یک زن مسلمان و پایبند به تقوا و دین نمی تواند بدون توجه به این واقعیت تصمیم بگیرد که چه باید کرد، و چگونه می توان فاطمه وار زندگی کرد؟

به نظر نگارنده یک زن مسلمان در شرایط شما نباید چشم خود را بر تواناییهای خود ببندد و باید تلاش کند تا به زنان جامعه ما که به هر علتی حضور در اجتماع دارند (امری که لاقلا به عنوان یک واقعیت اجتماعی قابل انکار نیست) شکل صحیح این حضور

را نشان دهد. به نظر می‌رسد این کار از این که شما به عنوان یک فرد مسلمان بخواهد از تواناییهای خود صرف نظر کند، و استعداد و توان فعلی خود را نادیده بگیرد، بسیار مفیدتر است.

در مورد فرمایش حضرت زهرا سلام الله علیها نیز باید بگوییم سخن ایشان مربوط به شرایط عمومی جامعه است، والا در مواردی که مصلحت و نیاز دین و جامعه ایجاب کند زن می‌تواند در منظر عموم حاضر شود، و گاه این کار برای او لازم است. از این روست که در سیره عملی حضرت زهرا(س) می‌بینیم برای دفاع از ولایت و حق امیرالمومنین(ع) سخنرانی می‌کنند، و یا به در خانه اصحاب پیامبر(ص) می‌روند، تا از آنان اقرار بر ولایت بگیرند و حجت را بر همه تاریخ تمام کنند.

این توجه به واقعیات در تشخیص یک عمل دینی است.

لباسی برای بانوی اسلامی شایسته است که به هیچ وجه جلب نظر نکند که این امر خاص رنگ تیره نیست، هر چند رنگ های تیره تر _ برای مثل چادر _ در این امر بهتر است.

خواهر گرامی!

نقش خود را به عنوان زن مسلمانی که به سبب موقعیت تحصیلی و شغلی و اجتماعی خود مورد توجه زنان دیگر قرار دارد، برای تأثیرگذاری در آنان ناچیز ندانید، و تلاش کنید به زنان مسلمان دیگر بگویید که اگر باید در جامعه حضور داشت به این شکل بهتر است، و این رفتار به عمل حضرت زهرا(س) نزدیک تر است.

امیدواریم ابهامی در گفتار ما نباشد. در عین حال اگر مطلبی مانده است در خدمت هستیم.

برای شما آرزوی موفقیت و بهروزی داریم.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال :

کسی که منکر خدا باشد یا یکی از ظروریات دین را منکر باشد کافر است.. سوالم در این مورد این است که اولاً آیا این مورد فقط در مسلمانان صدق میکند یا در تمام مکاتب صادق است؟ مثلاً اگر یک مسیحی نماز را که از ضروریات دین است قبول نداشته باشد کافر است و نجس و قتلش با اجازه حاکم جایز است؟ دوم اینکه حجاب هم از ضروریات دین است اگر زنی حجاب را منکر باشد و یا حجاب کامل نداشته باشد هم کافر و نجس است و قتلش با اجازه حاکم جایز؟

جواب :

ممنون خدانگهدار - ۲۰ ساله - دیپلم

پاسخ: با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

به چند نکته توجه کنید.

۱. ارتداد یعنی خروج از دین اسلام به سببی از اسباب، بعد از آن که قبلاً مسلمان بوده است. به همین خاطر اصلاً تصور ارتداد به معنی فقهی آن در مورد غیر مسلمان نمی رود. او قبلاً کافر است، و اصلاً به دین اسلام وارد نشده تا حالا خروج او معنی داشته باشد.

۲. چه کسی گفته هر کس منکر ضروری شد، مرتد است؟! و چه کسی گفته هر کس مرتد است قتل او جایز است؟!

هر کدام از این نتیجه گیری ها تابع شرائط متعددی است که توسط حاکم شرع باید احراز شود، و بدون آن هرگز نمی توان حکم کرد.

مثلاً یکی از شرائط این که منکر ضروری کافر باشد آن است که طرف خود آن حکم را از ضروریات دین بداند، و با توجه به آن آن را انکار کند. چنین کسی در حقیقت انکار خدا و رسول کرده است. این رأی مشهور فقها

است.

و همچنین به عنوان نمونه عرض می شود که ارتداد از روی شبهه به فتوای بسیاری از فقها مشمول احکام جزایی نیست.

ما تنها نمونه ای از شروط را ذکر کردیم تا دشواری و صعوبت قضاوت در مورد دیگران معلوم شود؛ همین.

۳. فقها اصل حجاب را از ضروریات می دانند.

با این وجود، حکم کردن در مورد منکر حجاب تابع دو نکته ای است که در بالا عرض شد.

البته باید گفت بین شخصی که حجاب را رعایت نمی کند و بین شخصی که منکر حجاب است، فرق است. اولی فاسق است. بحث از ضروری و غیر ضروری و همچنین بحث از ارتداد و عدم آن تنها در مورد دوم جاری است.

سوال ۳۲

سوال :

من دختری ۲۶ ساله هستم می خواستم بدونم آیا اسلام با آراستگی منافات دارد و من چطور می توانم امروزی لباس بپوشم و زندگی کنم و به وظایف دینیم نیز عمل کنم

جواب :

چون من فکر می کنم و دیده ام انسان هایی که زیاد مذهبی هستند به آراستگی ظاهرشان اهمیت نمی دهند و شیک و با کلاس نبودن را نشانه دینداریشان می دانند

و میخواستم بپرسم که اگر مقدار کمی از موها بیرون باشد گناه دارد؟ و حجاب بر اساس عرف جامعه ایران تا چه حد است؟

با تشکر فراوان

- ۲۶ ساله - فوق دیپلم

پاسخ : با سلام

دوست محترم

دین اسلام هیچ منافاتی با آراستگی و به قول شما شیک پوشی ندارد. بلکه دستور داریم که انسان باید آراسته باشد و مومن باید ظاهری وجیه و نیکو داشته باشد. اما شیک پوشی در فرهنگ امروز جامعه ما متأسفانه بعضاً منافات با قوانین اسلامی دارد، چرا که خداوند

به ما فرمان داده است به آراستگی و از طرفی حدودی را نیز برایش مشخص کرده است و اینکه برخی آراستگی‌ها از حدود خارج است که موجب ناپسند شدن آن‌ها از نظر شرع اسلام می‌گردد. به عنوان مثال شرع برای موی زنان دستور به پوشاندن تمام آن داده است در برابر نامحرمان؛ حال کسی که می‌تواند به وسیله آن مو، خود را آراسته کند آیا این آراستگی از حدود شرعی خارج نیست؟؟!! لذا آراستگی در حد شرعی آن امری است مطلوب و مورد تائید شرع مقدس. برای تائید خود آرای به بیان این روایت بسنده می‌کنیم: که مردی به دیدن رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آمده بود زمانی که حضرت می‌خواست از حجره خارج شود ظرف آبی در آنجا بود، مقابل آن ایستادند و مو و روی خود را منظم کردند و فرمودند خداوند دوست دارد که وقتی مسلمانی برای دیدار برادرش می‌رود خود را بسازد و بپاراید. (مکارم الاخلاق، ص ۵۱)

مویید و پیروز باشید.

موسسه وتر.

سوال ۳۳

سوال :

می‌خواهم در مورد حجاب بیشتر بدانم

جواب :

- ۲۲ ساله - لیسانس

پاسخ : به طور مسلم ظاهر زنان برای مردان جاذبه‌ی فراوانی دارند که این جاذبه شاید با هیچ چیز دیگر در دنیا قابل مقایسه نباشد. این جاذبه به جلب مردان به سوی زنان و تلاش برای تصاحب آنان می‌انجامد. اما چنین جاذبه‌ی شگفت‌آوری نیازمند، کنترل است. زیرا اگر کنترل نشود علاوه بر آنکه از سود آن بی‌بهره خواهیم ماند مضرات فراوانی هم به دنبال خواهد آورد. جاذبه‌ی میان زنان و مردان باید به ازدواج و

تشکیل خانواده منجر شود، نه چیز دیگر. اگر نتوانیم این کشش و جاذبه را در مسیر ازدواج کنترل کنیم، نتایج جبران ناپذیری برای زن مرد و در نهایت برای جامعه به دنبال خواهد داشت.

روشن است که تنها راه کنترل این جاذبه آن است که خارج از محیط ازدواج و خانواده تا جایی که ممکن است از جذابیت زنها بکاهیم و گرنه اگر زنان در نهایت زیبایی در جامعه حضور داشته باشند نمی توان توقع داشت که بتوانیم رابطه ی سالمی در بین زن و مرد در جامعه تعریف کنیم. به این ترتیب روشن می شود که زنان باید در محیطی که نامحرمان حضور دارند حجاب داشته باشند و زیبایی هایشان را بپوشانند.

علاوه بر این اگر قرار باشد که زنان بدون حجاب و با آرایش و زیبایی در جامعه حاضر شوند، معنایش آن است که مردان مجانا و بدون آنکه به خود زحمتی بدهند، می توانند از زنان در جامعه لذت ببرند، این مسئله علاوه بر آنکه باعث می شود میزان ازدواج در جامعه به شدت کاهش یابد، از ارزش و اهمیت زنان نیز به شدت می کاهد.

برای توضیح بیشتر در این زمینه می توانید به کتاب مسئله ی حجاب نوشته ی استاد شهید مرتضی مطهری مراجعه نمایید

ناربخچه حجاب و پوشش

سوال ۱

سوال :

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی از چه زمانی روسری سر کردن قانون واجب شد و این صحبت «روسری یا توسری» چیست؟

جواب :

پوشش اسلامی یک حکم شرعی است که مربوط به بعد از انقلاب اسلامی نمی شود، زنان مسلمان و متعهد بدستورات دین همواره و در سخت ترین شرایط هم به پوشش خود اهتمام داشته و این دستور نجات بخش را مراعات می کردند، با پیروزی انقلاب اسلامی طبعاً انتظار بود

که این حکم الهی بهتر رعایت شود و بصورت خواست عمومی مطرح بود زیرا حکومت طاغوتی ساقط شده بود و موانع دین داری از بین رفته بود و مردم می خواستند نتیجه انقلاب خود را که پیاده شدن احکام اسلام بود، با چشم خود ببینند.

بد حجایی هم از نظر آموزه های اسلامی و هم از نظر قوانین موضوعه و قانون مجازات اسلامی، به عنوان گناه و یک جرم اجتماعی است که برای مرتکبین آن مجازات مشخص گردیده است. در ادامه جهت آشنایی کامل با این موضوع یک مقاله ارائه می شود:

T} تحلیل جرم بدحجایی T}

در این نوشتار سعی بر آن شده است تا از چشم انداز حقوق ایران، جرم مسلم «عدم رعایت حجاب شرعی» مورد تحلیل قرار بگیرد تا ضمن پاسخ گویی نسبت به انتقادات مطرح شده در آگاهی بخشی عمومی نسبت به قوانین موجود نیز موثر واقع بشود. انشا الله

T} تحلیل جرم، از زاویه قانون مجازات اسلامی T}

T} الف) رکن قانونی: T}

تبصره ماده ۶۸۳ قانون مجازات اسلامی تشکیل دهنده جرم عدم رعایت حجاب شرعی است. به موجب این ماده: «هرکس علنا در انظار عمومی و معابر تظاهر به عمل حرامی نماید علاوه بر کیفر عمل به حبس از ۱۰ روز تا دو ماه یا تا ۷۴ ضربه شلاق محکوم می گردد و در صورتیکه مرتکب عملی شود که نفس آن عمل دارای کیفر نمی باشد ولی عفت عمومی را جریحه دار می نماید، فقط به حبس از ۱۰ روز تا دو ماه یا تا ۷۴ ضربه شلاق محکوم خواهد شد».

تبصره _ «نانی که بدون حجاب شرعی در معابر و انظار عمومی ظاهر شوند به

حبس از ۱۰ روز تا دو ماه یا از ۵۰ هزار تا پانصد هزار ریال جزای نقدی محکوم خواهند شد.

۱_ قانون مجازات اسلامی «حجاب شرعی» را تعریف نکرده و از این جهت دارای اجمال ظاهری است، لیکن قانون با تقیید حجاب به وصف «شرعی بودن»، مرجع تعریف حجاب و محل رفع این اجمال را مشخص ساخته است. بنابراین ضروری است برای تعریف حجاب شرعی به شارع مقدس و فقه امامیه رجوع شود. وضع این ماده بر مبنای موازین اسلامی بوده است چنانکه اصل چهارم قانون اساسی به لزوم مبتنی بودن کلیه قوانین بر این اساس تصریح دارد، پس هرگونه اجمالی باید بر اساس این موازین رفع گردد. از سوی دیگر بنابر اصل ۱۶۷ قانون اساسی: «قاضی موظف است کوشش کند حکم هر دعوا را در قوانین مدونه بیاید و اگر نیابد با استناد به منابع معتبر اسلامی یا فتاوی معتبر حکم قضیه را صادر نماید و نمی تواند به بهانه سکوت یا نقص یا اجمال یا تعارض قوانین مدونه از رسیدگی به دعوا و صدور حکم امتناع ورزد». بنابراین طرح این شبهه که فقدان تعریف مدون از حجاب شرعی در قوانین موضوعه مانع از اجرای قوانین مربوطه است «بهانه» ای بیش نیست چرا که این اجمال به راهنمایی خود قانون مرفوع است. قانون آیین دادرسی دادگاه های عمومی و انقلاب در امور کیفری نیز این اصل قانون اساسی را مورد حمایت قرار داده و در ماده ۲۱۴ خود چنین مقرر داشته است: «رای دادگاه باید مستدل و موجه بوده و مستند به مواد قانونی و اصولی باشد که بر اساس آن صادر شده است»

و اگر قانونی در خصوص مورد نباشد با استناد به منابع فقهی معتبر یا فتاوی معتبر حکم قضیه را صادر نماید و داد گاه ها نمی توانند به بهانه سکوت یا نقص یا اجمال یا تعارض یا ابهام قوانین مدون از رسیدگی به شکایت یا دعاوی و صدور حکم امتناع ورزند» پس راه حل قانونی رفع اجمال و ابهام از قوانین موضوعه، رجوع به منابع معتبر فقهی است. در موضوع مورد بحث نیز تعریف حجاب شرعی را می بایست با رجوع به منابع فقهی تبیین نمود نه آنکه برخلاف نص صریح قانون به بهانه اجمال نص قانونی، حکم به تعطیلی آن کرد.

۲_ لفظ حجاب در لغت به معنای «پرده» است و استعمال امروزی آن در معنای پوشیدن و پوشش از آن جهت است که پرده وسیله پوشاندن است. در متون فقهی برای بیان پوشش از لفظ «ستر» استفاده می شده است که تعبیر رساتری نسبت به لفظ حجاب می باشد. پوشش زن در اسلام این است که زن در معاشرت با مرد بیگانه خود را بپوشاند و به جلوه گری نپردازد. تعریف حجاب شرعی نیازمند تبیین دو وجه است؛ یکی بیان حدود و ثغور این پوشش و دیگری کیفیت آن.

۳_ از جمله موارد مورد اتفاق و اجماع کلیه فرق اسلامی لزوم پوشانده شدن کل بدن زن به غیر از وجه و کفین یعنی گردی صورت و از میج دستان تا انتهای آن است. این تکلیف شرعی جز ضروریات و مسلمات فقه اسلامی است و نه از نظر کتاب و سنت و نه از نظر فتاوی فقهی در این باره

اختلاف و تشکیک وجود ندارد. «محمد جواد مغنیه» در کتاب معروف و معتبر خود «الفقه علی مذاهب الخمسه» می نویسد: «... فیما یجب ان تستره المراه عن الرجل الاجنبی و قد اتفقوا علی ان جمیع بدنها عوره فی هذه الحال ما عدا الوجه و الکفین» در آنچه که واجب است زن آن را از منظر مرد بیگانه بپوشاند و بر آن اتفاق نظر حاصل است آن می باشد که تمام بدن زن به منزله عورت است به غیر از وجه و کفین. «(۱) لازم به ذکر است لزوم پوشاندن وجه و کفین از موارد اختلافی است و با توجه به آنکه قول مشهور و اکثر امامیه بر عدم وجوب استوار است قانون نیز بر قول مشهور حمل می شود، بنابراین از لحاظ قانون پوشاندن وجه و کفین وارد در معنای حجاب شرعی نمی باشد.

۴_ حکم لزوم حجاب و ستر زن به دلیل مستند بودن به نصوص صریح «ضروری دین» محسوب می شود که انکار قولی یا فعلی آن از اسباب ارتداد می باشد. در تعریف ضروری دین آمده است: «... انه لا- یحتاج اثبات انه من الدین الی النظر و استدلال بل يعرف کونه من الدین کل احدا الا ان یکون جدید الاسلام بحيث لا علم و لا اطلاع له علی احکام الاسلام _ منظور از ضروری دین آن امری است که اثبات وجود آن در دین نیازمند تامل و استدلال نمی باشد بلکه هر مسلمانی آن را به عنوان جزئی از دین می شناسد مگر آن تازه مسلمانی که

۵_ دلیل اصلی وجوب و ضرورت حجاب برای زنان نصوص صریح کتاب الهی است. آیه ۳۱ سوره مبارکه نور می فرماید: «به زنان مومنه بگو دیدگان خویش فرو گذارند و دامنه‌های خویش حفظ کنند و زیور خویش آشکار نکنند مگر آنچه پیداست، سرپوشهای خویش بر گریبان بزنند زیور خویش آشکار نکنند مگر برای شوهران یا پدران و... و پای به زمین نکوبند که زیورهای مخفی شان دانسته شود.» آیه شریفه از یک سو در مقام بیان ضرورت حجاب به عنوان یک امر الهی و تکلیف شرعی که بر ذمه زنان ثابت است می باشد و از سوی دیگر حدود این پوشش و حجاب لازم را تبیین کرده است؛ «سرپوشهای خویش بر گریبان بزنند» یعنی زنان می بایست روسری خود را بر روی سینه و گریبان خویش قرار دهند. البته روسری یا همان «خمر» خصوصیتی ندارد و مقصود لزوم پوشاندن سر و گردن است که توسط اعراب جاهلیت مراعات نمی شده است. از دستور انتهایی مذکور در آیه شریفه نیز به وضوح استنباط شود که هر آنچه موجب جلب توجه مردان نسبت به زن شود مانند استعمال عطر و آرایش ممنوع است چرا که حکمت وضعی حجاب همین پوشیدگی و محفوظ بودن از چشم بیگانه است. علاوه بر آیه فوق در سوره مبارکه احزاب چنین امر شده است: «ای پیامبر! به همسران و دخترانت و به زنان مومنین بگو که جلباب های خویش را به خود نزدیک سازند این کار برای

اینکه شناخته نشوند و مورد اذیت قرار نگیرند نزدیک تر است و خداوند آمرزنده و مهربان است « این آیه نیز به ضرورت حجاب زنان و علت و فلسفه آن اشاره کرده است و در مقام بیان این حقیقت جاودانه بوده است که زن مسلمان باید به نحوی در اجتماع معاشرت نماید که عفاف و پاکی از آن هویدا باشد و بدان صفت شناخته شود تا از شر تعرض و مزاحمت نیز در امان باشد.

۶_ پیامبر اعظم صلوات الله علیه در روایتی که شیعه و سنی آن را از طرق مختلف و به عبارات متفاوت نقل کرده اند می فرمایند: «النساء عورة» این حدیث مشهور نبوی در مقام تفسیر و تفصیل تکلیف قرآنی حجاب زنان، به یک قاعده فقهی تبدیل شده است. فقهای امامیه تمامی بدن زن را از جهت حکم پوشاندن و نظر به آن توسط بیگانه در حکم «عورت» دانسته و پوشاندن آن را همانند ستر عورت واجب می دانند مگر آن جز از بدن که با ورود دلیل خاص استثنا شده باشد که بنا بر قول مشهور امامیه تنها استثنای وارده همان وجه و کفین است. علامه حلی رحمه الله علیه در کتاب «ارشاد الاذهان» چنین عنوان نموده است: «و جسد المراه کله عوره عدا الوجه و الکفین» (۳) مرحوم صاحب جواهر نیز به این امر اشاره نموده و فرموده است: «فان الفقها قد اتفقت کلامهم علی ان المراه کلها عوره ثم یستثنون شیئا منها» (۴)

۷_ نتیجه آنکه قرآن کریم

در سوره نور زنان را مأمور به حفاظت از فرج خود در برابر دیدگان دیگر می کند. یعنی امر به پوشش و ستر عورت. چنانکه امام صادق علیه السلام در تفسیر آیه شریفه می فرماید: « کما کان فی کتاب الله من ذکر حفظ الفرج فهو من الزنا الا فی هذه الموضع فانه للحفظ من ان ينظر الیه » (۵) از سوی دیگر فقهای عظام با توجه به روایات وارده کل بدن زن را در حکم عورت دانسته و پوشاندن آن را برای زن واجب می دانند مگر وجه و کفین که بنابر قول مشهور بواسطه دلیل خاص از این عموم خارج شده است. موی سر زن نیز داخل در جسم زن بوده و تابع همان حکم است. چنانکه در « جامع المقاصد » فرماید: « و یجب علی الحره ستر راسها لانها عوره کلها و کما یجب ستر راس یجب ستر الشعر و العنق _ و بر زن آزاده پوشاندن سر واجب است چرا که تمام بدن زن در حکم عورت است و پوشاندن مو و گردن نیز به مانند سر واجب است. » (۶)

۸_ وجه دیگر حجاب شرعی کیفیت پوشاندن حدود واجب است. به بیان دیگر نحوه و شکل حجاب زنان نیز موضوعیت داشته و خود وارد در معنای حجاب شرعی است، چرا که همانگونه که اشاره شد فلسفه ستر و حجاب برای زنان ترویج عفاف و ممانعت از تبرج و جلوه نمایی زنان در مقابل مردان بیگانه است پس بدیهی است نحوه پوشش نیز می بایست متناسب با این حکمت متعالی باشد. مطابق

فقه امامیه اگرچه زنان در انتخاب لباس و وسیله ستر خویش دارای اختیار هستند لیکن لباس و پوشش انتخابی می بایست دارای دو خصیصه لازم باشد :

۱_ پوشاندن کامل حدود واجب حجاب به نحوی که رنگ بدن مستور شده و لباس حاجب آن گردد؛ بنا براین پوشیدن البسه نازکی که از ورای آن رنگ بدن نمایان است حجاب محسوب نمی شود.

۲_ عدم غیر متعارف بودن نسبت به عرف زمانی و مکانی جامعه اسلامی ، به نحوی که موجب انگشت نما شدن و جلب توجه دیگران نشود؛ بنا بر این اگر زنی تمام بدن خود را به وسیله لباس ضخیمی بپوشاند لیکن لباس مورد استفاده چنان تنگ باشد که حجم بدن را آشکار نماید و یا چنان غیر متعارف باشد که موجب انگشت نما شدن باشد و به عبارتی از مصادیق لباس شهرت گردد ، حجاب شرعی را رعایت نکرده است مانند پوشیدن بلوز و شلوار یا مانتوهای بسیار کوتاه که متأسفانه امروزه در جامعه اسلامی ما رواج یافته است . مقام رهبری در پاسخ به استفتایی چنین حکم نموده اند : « پوشیدن چیزی که از جهت رنگ یا شکل یا نحوه پوشیدن باعث جلب توجه اجنبی شود و موجب فساد و ارتکاب حرام گردد ، جایز نیست . » (۷)

۹_ استعمال اصطلاح « بدحجابی » در مورد جرم عدم رعایت حجاب شرعی توسط زنان ، اصطلاح جامعی نیست ، چرا که عدم رعایت حجاب شرعی یک امر سلبی و عدمی است در مقابل مراعات حجاب شرعی که امری وجودی است . بنا بر این با دو مفهوم « حجاب شرعی » و

« فقدان حجاب شرعی » روبرو هستیم چنانکه قانون گذار نیز بدان تصریح کرده است . بدحجابی اصطلاح نارسایی است که معنای ناقص و مبهمی از آن بر می آید ، لذا گزینه مناسب همان فقدان حجاب شرعی است که ما از آن به « عدم رعایت حجاب شرعی » تعبیر کرده ایم . برخلاف گمان عامه از دیدگاه قانون برهنه بودن چه تمام چه بخشی از موی سر و یا هر بخش دیگر از بدن بی حجابی محسوب می شود و ما عنوان مجرمانه ای تحت نام « بدحجابی » نداریم .

۱۰ _ پیش از وضع ماده ۶۳۸ قانون مجازات اسلامی در سال ۱۳۷۵ ، ماده قانونی جرم عدم رعایت حجاب شرعی ماده چهار قانون « نحوه رسیدگی به تخلفات و مجازات فروشندگان لباسهائی که استفاده از آنها در ملاعام خلاف شرع است یا عفت عمومی را جریحه دار کند _ مصوب ۱۳۶۵ » بود . برابر این ماده : « کسانی که در انظار عمومی وضع پوشیدن لباس و آرایش آنان خلاف شرع و یا موجب ترویج فساد و یا هتک عفت عمومی باشد توقیف و خارج از نوبت در دادگاه صالح محاکمه و حسب مورد به یکی از مجازات های مذکور در ماده ۲ محکوم می گردند . » ماده ۶۳۸ قانون مجازات اسلامی ورود خاص بر عام است چرا که ماده چهار مذکور نسبت به کلیه اشخاص عمومیت دارد ، اما قانون مجازات اسلامی تنها به جرم فقدان حجاب شرعی زنان اختصاص دارد . بنابراین قانون مجازات اسلامی در حدود تعارض ، قانون سابق خود را تخصیص زده است ؛ البته قانون

« نحوه رسیدگی ... » به اعتبار خود باقی است و مستند قانونی برای جرم عدم رعایت پوشش شرعی برای مردان است که بررسی آن خارج از حوصله و موضوع این مقاله است. محدوده تعارض این دو ماده میزان مجازات مقرر در هر یک است.

ماده دو قانون « نحوه رسیدگی ... » از مجازات های تعزیری به شرح زیر نام می برد: « ۱ _ تذکر و ارشاد

۲ _ توبیخ و سرزنش

۳ _ تهدید

۴ _ ۱۰ تا ۲۰ ضربه شلاق یا جریمه نقدی از ۲۰ تا ۲۰۰ هزار ریال برای استفاده کننده

۵ _ ۲۰ تا ۴۰ ضربه شلاق یا جریمه نقدی از ۲۰ تا ۲۰۰ هزار ریال در مورد استفاده کننده « اما عنوان شد که این مجازات نسبت به بزهکاران زن اعمال نمی گردد. بنابر این مجازات عدم رعایت حجاب شرعی توسط زنان منحصر در همان دو موردی است که ماده ۶۳۸ قانون مجازات اسلامی مقرر کرده است.

۱۱ _ صدر ماده ۶۳۸ قانون مجازات اسلامی عنوان داشته است: « هر کس علنا در انظار عمومی و معابر تظاهر به عمل حرامی نماید علاوه بر کیفر عمل به حبس از ۱۰ روز تا دوماه یا تا ۷۴ ضربه شلاق محکوم می گردد » قانون با استعمال لفظ تظاهر در مقام بیان وجود قصد مجرمانه و سونیت خاص در بزهکار است، چرا که تظاهر به معنای آشکار کردن عامدانه است. اما از آن جهت که عدم رعایت حجاب شرعی امری علنی و ظاهری است قانون با آوردن تبصره خاص، این جرم را از شمول حکم صدر ماده خارج ساخته است

، به خصوص آنکه جرم عدم رعایت حجاب شرعی جرم مطلق و مادی صرف بوده که وجود سونیت خاص در تحقق آن شرط نیست. لیکن بنابر قاعده اثبات شیئی نفی ما عدا نمی کند اگر احراز شود بزهکار قصد تظاهر و علنی کردن فقدان حجاب شرعی را داشته است و دارای سونیت خاص بوده می توان آن را تحت حکم صدر ماده قرار داد چرا که در این فرض بزهکار تظاهر به عمل حرامی نموده است که دارای کیفر خاص می باشد.

ب) رکن مادی :

۱_ رفتار مجرمانه : رفتار قوام دهنده جرم عدم رعایت حجاب شرعی امری عدمی و سلبی است. به عبارت دیگر « ترک فعل » رفتار تشکیل دهنده این جرم است. جرم مذکور عبارت است از عدم رعایت و ترک انجام یک تکلیف قانونی که همان مراعات حجاب شرعی است. از خصوصیات جرایم مبتنی بر ترک فعل، سهولت اثبات آن است چرا که چنین جرایمی یک امر حدوثی نیست که خلاف اصل عدم بوده و نیازمند اثبات باشد بلکه امری عدمی و موافق با اصل است.

۲_ شخصیت بزه دیده : سلامت روانی و امنیت اخلاقی جامعه، حوزه هایی هستند که با تحقق جرم عدم رعایت حجاب شرعی مورد تعرض و آسیب واقع می شوند. بنابر این این، جرم در عداد جرایم عمومی بوده و تعقیب کردن مرتکب آن نیازمند دعوای شاکی خصوصی نمی باشد. فلسفه جرم انگاری عدم رعایت حجاب شرعی نیز همین صیانت از امنیت اخلاقی جامعه است که اخلال در آن خود زمینه ساز و علت العلل جرایم بسیار دیگر

است. اهمیت صیانت از شخصیت بزه دیده در این جرم ضرورت ممانعت از شیوع جرم مذکور را دو چندان نمایان می سازد.

۳_ شخصیت بزهکار: الف _ مرتکبین جرم عدم رعایت حجاب شرعی بنا بر تصریح تبصره ماده ۶۳۸ « زنان » هستند. بنابراین جرم عدم رعایت حجاب شرعی لازم توسط مردان در معابر عمومی مشمول این ماده نیست. برابر ماده ۳ قانون مجازات اسلامی: « قوانین جزائی درباره کلیه کسانی که در قلمرو حاکمیت زمینی، دریائی و هوائی جمهوری اسلامی ایران مرتکب جرم شوند اعمال می گردد. » بنابراین با توجه به این حکم قانونی و اطلاق تبصره مذکور، کلیه زنانی که در قلمرو حاکمیت جمهوری اسلامی هستند مکلف به رعایت حجاب شرعی می باشند و عوامل « مذهب » و « تابعیت » در تحقق این جرم مداخلتی ندارند؛ لذا اگر یک زن غیر مسلمان نیز بدون حجاب شرعی در انظار عمومی ظاهر شود مرتکب جرم گشته است. قاعده قانونی « جهل به قانون رافع مسئولیت کیفری نمی باشد » در این جا نیز جاری است به خصوص آنکه امروزه حجاب شرعی نماد اسلام و از التزامات حتمی در جمهوری اسلامی محسوب می شود.

ب _ جرم عدم رعایت حجاب شرعی از جمله جرایم معاونت بردار است. بنا بر ماده ۴۳ قانون مجازات اسلامی معاون در جرم کسی است که: « ۱ _ دیگری را تحریک یا ترغیب یا تهدید یا تطمیع به ارتکاب جرم نماید و یا بوسیله دسیسه و فریب و نیرنگ موجب وقوع جرم شود.

۲ _ با علم و عمد وسایل ارتکاب جرم

را فراهم کند و یا طریق ارتکاب آن را با علم به قصد مرتکب ارائه دهد.

۳_ عالما و عامدا وقوع جرم را تسهیل کند . « از جمله مصادیق بارز معاونت در جرم موضوع بحث ، تهیه وسایل ارتکاب این جرم یعنی لباس هایی است که استفاده از آن در ملاعام خلاف شرع بوده و از مصادیق فقدان حجاب شرعی موضوع ماده ۶۳۸ قانون مجازات اسلامی است . بنابر این تولید کنندگان ، توزیع کنندگان و فروشندگان این نوع البسه مشمول بند ۲ ماده ۴۳ بوده و تحت تعقیب قانون قرار خواهند گرفت . البته قانون گذار با هدف پیشگیری از جرم و جلوگیری از شیوع وسایل جرم ، این نوع معاونت در جرم را موضوع جرم مستقلی قرار داده است که مشمول قانون « نحوه رسیدگی به تخلفات و مجازات فروشندگان لباسهایی که استفاده از آنها در ملاعام خلاف شرع است یا عفت عمومی را جریحه دار می کند » می باشد.

۴_ وسیله ارتکاب جرم : به دلیل عدمی بودن رفتار مجرمانه جرم مذکور ، وسیله در تحقق آن « موضوعیت » ندارد. به بیان دیگر ظاهر شدن در هر وضعیتی که کفایت حجاب شرعی را نکند از مصادیق جرم عدم رعایت حجاب شرعی است . هویدا و نمایان بودن تمام یا بخشی از موی سر ، آشکار بودن گردن و سینه بواسطه نحوه بستن روسری (به مانند رسم عرب جاهلیت) ، استفاده از لباس های تنگ و بدن نما و آرایش صورت و دستها همگی از مصادیق جرم عدم رعایت حجاب شرعی است . تشخیص مصادیق بر عهده دادگاه است

۵_ مکان ارتکاب جرم: مکان تحقق این جرم معابر و انظار عمومی می باشد. حکم شماره ۴۱۳_ ۲،۳۱، ۱۳۱۶ دیوان عالی کشور، ما را در شناخت معابر عمومی یاری می رساند: « مقصود از ارتکاب عمل منافعی عفت به طور علنی اعم است از اینکه عمل در مرئی و منظر عمومی واقع شود و یا در مکانی که مستعد عموم باشد و قصد مرتکب پنهان نمودن محل و احتراز از علنی بودن و آشکار شدن آن تاثیری نخواهد داشت بنابراین ارتکاب عمل منافعی عفت در پس کوچه و تاریکی شب مشمول ارتکاب عمل در علن خواهد بود _ اصول قضائی عبده، ص ۲۲۲)

۶_ زمان ارتکاب جرم: عامل زمان در تحقق جرم مذکور مدخلیتی ندارد و عدم رعایت حجاب شرعی در هر زمانی مرتکب را مستوجب مجازات می سازد.

۷_ نتیجه: جرم عدم رعایت حجاب شرعی از لحاظ حصول نتیجه مجرمانه یک جرم « مطلق » بوده و صرف تحقق رفتار مجرمانه و تشکیل عنصر مادی در آن، مرتکب را مستوجب مجازات قانونی می سازد. حصول نتیجه مجرمانه و در پی آن وجود سونیت خاص از شرایط تحقق این جرم نمی باشد، بنابراین صرف عدم مراعات حجاب شرعی در مناظر عمومی موجب تحقق جرم است فارغ از آنکه امنیت اخلاقی و اجتماعی جامعه به مخاطره افکنده شود یا خیر.

ج) رکن روانی:

۱_ علم: جرم عدم رعایت حجاب شرعی در عداد جرایم عمدی است؛ بنابراین علم و اطلاع از مجرمانه بودن رفتار ارتكابی و آگاهی از نقض قانون بواسطه انجام فعل از

شرایط تحقق آن است. قاعده « جهل به قانون رافع مسوولیت کیفری نیست » و اماره علم به قانون در اینجا نیز جاری بوده و ادعای جهل نسبت به وجوب حجاب مسموع نخواهد بود.

۲_ سونیت عام: سونیت عام یعنی قصد فعل مجرمانه؛ به بیان دیگر تعلق اراده بر نفس عمل مجرمانه صرف نظر از نتیجه آن. بنابراین صرف اینکه زنی با اختیار و التفات حجاب شرعی را رعایت نکند بزهکار محسوب می گردد.

۳) سونیت خاص (قصد تحصیل نتیجه): پیش از این اشاره شد که جرم عدم رعایت حجاب شرعی جرمی مطلق بوده که وجود سونیت خاص در آن نقشی ندارد. عدم مداخلت سونیت خاص در این جرم با اطلاق تبصره قانونی نیز سازگار است چراکه قانون کلیه زنانی که حجاب شرعی را مراعات نمی کنند مجرم می داند فارغ از قصد و انگیزه ایشان.

جرم عدم رعایت حجاب شرعی از دیدگاه آیین دادرسی کیفری

مطابق بند یک ماده ۲۱ آیین دادرسی کیفری جرم عدم رعایت حجاب شرعی از جمله « جرایم مشهود » محسوب می گردد. در مواجهه با جرایم مشهود ضابطین دادگستری موظف هستند هر اقدام موثر در حفظ آثار و علائم جرم و همچنین هر اقدامی جهت جلوگیری از فرار متهم را انجام دهند. بنابر این، ضابطین ذیصلاح دادگستری در برخورد با مرتکب جرم عدم رعایت حجاب شرعی مکلف هستند با توقیف زن بزهکار وی را در مدت قانونی تحویل مراجع قضائی دهند. ماده چهار قانون « نحوه رسیدگی به ... » که هنوز دارای اعتبار است نیز زمان رسیدگی به پرونده مرتکبین

جرم استفاده از لباس های خلاف شرع را « خارج از نوبت » تعیین کرده است . امروزه نیروی انتظامی جمهوری اسلامی به عنوان ضابط عام دادگستری وظیفه اصلی در برخورد با جرم عدم رعایت حجاب شرعی را بر عهده دارد. « مبارزه با منکرات و فساد » برابر ماده ۸ ماده چهار قانون نیروی انتظامی مصوب ۱۳۶۹ از جمله وظایف ذاتی نیروی انتظامی به عنوان ضابط قوه قضائیه می باشد ، بنابراین هر اقدام نیروی انتظامی در برخورد با جرم عدم رعایت حجاب شرعی که از مصادیق عمده منکرات و مفساد اجتماعی است ، انجام تکلیف قانونی بوده که استنکاف از آن تخطی از وظایف ذاتی این نیرو محسوب شود.

تنبيه

مخالفین و منتقدین به کارگیری برخوردهای انتظامی در مواجهه با جرم عدم رعایت حجاب شرعی از جمله دلایلی که در توجیه نظر خویش عنوان کرده اند آن است که معضل « بی حجابی » یک پدیده فرهنگی _ اجتماعی است که حل آن نیازمند به کارگیری شیوه های فرهنگی توسط نهادهای فرهنگی است . آنچه که توسط این دسته از منتقدین مطرح شود مقدمه صحیحی است که از آن نتیجه باطلی مراد می شود. پدیده شومی مانند بی حجابی ، روسپیگری ، اعتیاد و خشونت جملگی از معضلات فرهنگی _ اجتماعی یک جامعه هستند که حل هر یک از آنها نیازمند اقدامات و سیاست گذاری های فرهنگی است ؛ اما این حقیقت نمی بایست نافی حقایق دیگر باشد ، چرا که اثبات « شی نفی ما عدا نمی کند » . صیانت از جامعه اقتضا می کند که هر پدیده اجتماعی هنگامی که بنا بر نص

قانون جرم محسوب گردد با مواجهه قانونی با آن یعنی با اعمال مجازات های مقرر از کیان اجتماع حراست شود. عدم رعایت حجاب شرعی و شیوع بی حجابی اگرچه معضلی است که می بایست برای حل آن با سیاست گذاری های کاربردی فرهنگ حجاب و عفاف را ترویج نمود، لیکن جرم بودن این معضل فرهنگی وجه دیگری است که کتمان آن تنها به شیوع آن در میان اقشار گوناگون می انجامد، آن چه که متأسفانه امروزه شاهد آن هستیم. نگارنده بر این عقیده است در کنار ترویج و تبلیغ فرهنگ عفاف، نهادهای حکومتی می بایست با رواج فرهنگ امر به معروف و نهی از منکر لسانی مهمترین و موثرترین اقدام را در اعمال برخوردهای فرهنگی با معضل بی حجابی انجام دهند چرا که تنها وجود همین نظارت همگانی است که می تواند از شیوع انحرافات اجتماعی و فرهنگی در سطوح یک جامعه ممانعت به عمل آورد. اعمال قانون در قالب برخوردهای انتظامی و قضائی با هنجارشکنان، در کنار رواج فرهنگ امر به معروف و نهی از منکر همگانی تنها راه حل معضل انحرافات اجتماعی است که اگر از آن ممانعتی به عمل نیاید در آینده نه چندان دور به بحرانی غیر قابل حل، تبدیل خواهد شد. فارغ از همه این مباحث نظری، عدم رعایت حجاب شرعی امروزه بنا بر نص صریح قانون جرمی است که ضابطین دادگستری موظف به برخورد قانونی با آن هستند و این قبیل انتقادات نمی تواند توجیهی برای استتکاف از انجام وظیفه ایشان باشد.

نتیجه گیری

با عنایت به مطالب عنوان شده می توان نتیجه گرفت که:

فقدان حجاب شرعی بانوان در مناظر عمومی جرم مسلمی است که دارای مجازات معین می باشد. لزوم حجاب شرعی برای بانوان از ضروریات فقه اسلامی است که عدم رعایت آن عقوبت اخروی را نیز در پی دارد.

۲_ مراعات حجاب شرعی یک تکلیف قانونی است که ترک آن، رفتار شکل دهنده جرم فقدان حجاب شرعی است. حجاب شرعی در تعریف شارع مقدس دارای دو وجه است:

۱) ستر و پوشاندن تمامی اجزای بدن به غیر از صورت و کفین به نحوی که رنگ و حجم بدن مستور شود

ب) استفاده از لباس و حجاب متعارف هر جامعه، به نحوی که موجب شهرت و جلب توجه دیگران نگردد.

۳_ نیروی انتظامی به عنوان ضابط عام دادگستری در مواجهه با زنانی که بدون رعایت حجاب شرعی در مناظر عمومی ظاهر شده اند موظف به توقیف آنان و تحویل ایشان به مراجع قضائی است.

پاورقی ها:

۱_ مغنیه، محمد جواد، فقه مقارن، نشر تکرنگ، ص ۱۰

۲_ بجنوردی، میرزا حسن، القواعد الفقهیه، ج ۵، ص ۳۱۲

۳_ حسن ابن یوسف، ارشاد الاذهان، ج ۱، ص ۴۵

۴_ نجفی، محمد حسن، جواهر الکلام، ج ۸، ص ۱۶۳

۵_ من لا یحضره الفیه، ج ۱، ص ۶۳، ح ۱۱

۶_ جامع المقاصد، ج ۲، ص ۹۷

۷) خامنه ای، سید علی، رساله اجوبه الاستفتائات، سوال ۱۳۶۶

نویسنده: محمد هادی ذاکر حسین

<http://www.magiran.com/npview.asp?ID=۱۱۰۳۰۸۴>

سوال ۲

سوال:

استادی در دانشگاه می گفت که در زمان پیامبر(ص) و امامان (ع) هیچ موقع

در مسأله حجاب برخورد شدیدی که امروزه شاهد آن هستیم نمی شد فقط در حد ارشاد و امر به معروف و نهی از منکر بود و هیچ گونه برخوردی همراه با دستگیری نبود و حتی اصراری هم به ارشاد نداشتند چون خداوند وحی فرمودند که بر تو تکلیفی نیست فقط دعوت زبانی کافی است و این خداوند است که هر کس را بخواهیم هدایت و گمراه می کنیم. حال نظر شما با این تفاسیر چیست؟ آیا با توجه به وضع موجود قابل تأمل نیست؟

جواب :

دانشجوی عزیز ، تلاش شما برای تشخیص عالمانه و صحیح احکام و مسائل دینی، ستودنی و قابل احترام است . در پاسخ به ایراداتی که فرمودید توجه به مطالب ذیل مفید می باشند:

پوشش اسلامی از احکام ضروری اسلام است و هیچ مسلمانی نمی تواند در آن تردید کند، زیرا هم قرآن کریم بدان تصریح نموده و هم روایات فراوان بر وجوب آن دلالت دارد. از همین رو فقهای شیعه و سنی به اتفاق به وجوب آن فتوا داده اند، همان گونه که نماز و روزه و سایر معارف اسلامی، به دورانی خاص اختصاص ندارد دستور پوشش نیز چنین است و ادعای عصری بودن آن بی دلیل و غیر کارشناسانه می نماید، هر چند در زمان پیامبر(ص) و امام علی(ع) زنان بدحجاب وجود داشته است اما قرآن با این پدیده برخورد کرده، به دنبال آن دیگر آنها نمی توانستند هر طور دلشان خواست در اجتماع ظاهر شوند، این مطلب از آیات حجاب که بر لزوم پوشش و پرهیز از تبرج، خودنمایی، تحرک و بی حجابی زمان جاهلیت تأکید می نماید،

به خوبی قابل استفاده است:

۱. «A» وَ قَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى A؛ ای زنان پیامبر! در خانه های خود بمانید و هم چون جاهلیت نخستین در میان مردم ظاهر نشوید. اندام و وسایل زینت خود را در معرض تماشای دیگران قرار ندهید.» (۱)

مراد از جاهلیت اولی همان جاهلیتی است که مقارن عصر پیامبر(ص) بوده و به طوری که در تاریخ آمده آن موقع زنان حجاب درستی نداشتند و دنباله روسری خود را به پشت سر می انداختند به گونه ای که گلو و قسمتی از سینه و گردن بند و گوشواره آنان نمایان بود و به این ترتیب قرآن همسران پیامبر را از این گونه اعمال باز می دارد. البته بدون شک این حکم عام و تکیه آیات بر زنان پیامبر به عنوان تأکید بیشتر است. (۲)

۲. «A» يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجَكُمْ وَ بَنَاتِكُمْ وَ نِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ... A؛ ای پیامبر! به همسران و دخترانت و زنان مؤمن بگو روسری های بلند خود را بر خویش فرو افکنند تا شناخته نشوند و مورد آزار قرار نگیرند.» (۳)

۳. «A» وَ قُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ بَعْضُ ضَعْفٍ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَ يَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَ لَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَ لِيُضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَ لَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ ... A؛ به زنان با ایمان بگو چشم های خود را فرو گیرند و از نگاه به مردان نامحرم خودداری کنند و دامان خود را حفظ نمایند و نباید زینت خود را آشکار سازند جز آن مقدار که طبیعتاً ظاهر است و اطراف روسری های خود را بر سینه خود افکند (تا گردن و سینه

T}روایات که دلالت بر وجوب حجاب دارد{T

در این زمینه روایات متواتری وجود دارد که در کتب حدیثی شیعه از جمله وسائل الشیعه ذکر شده است که برخی از این روایات در ارتباط با تفسیر آیات ذکر شده می باشد و برخی هم حکم زنان سالخورده را در مورد حجاب بیان داشته و برخی در مورد اِماء و کنیز وارد شده است و بعضی نیز زمان وجوب حجاب را بیان می دارد. در کل اصل وجوب حجاب را مسأله مسلم و ضروری دانسته، به شرایط، خصوصیات، زمان و استثنائات آن پرداخته است، به طور نمونه به موارد از آنها اشاره می نمایم:

۱. در حدیثی از امام صادق(ع) می خوانیم: «H} کل آیه فی القرآن فیها ذکر الفروج فهی من الزنا إلا هذه الآية فإنها من النظر»؛ هر آیه که در قرآن مجید سخن از حفظ فروج به میان می آورد منظور حفظ کردن از زنا است جز این آیه که مراد از آن، حفظ کردن از نگاه دیگران می باشد.»(۵)

۲. فضیل بن یسار می گوید: «H} سألت ابا عبدالله(ع) عن الذراعین من المرائه، هما من الذبنته التي قال الله: «ولا یبدین زینتهن إلا لبعولتهن»؟ قال: نعم و ما دون الخمار من الزینته و ما دون السوارین»؛ از امام صادق(ع) سؤال کردم آیا دو تا ذراع زن از مارد زینت است که خداوند می فرماید: برای غیر شوهر نشان داده نشود؟» فرمود: بلی و نیز سر و موهای سر و گردن و مقداری از سینه که با روسری پوشانده می شود هم از زینت است و نیز آن چه زیر دستبند و بالاتر است هم از

زینت (مراد محل زینت است) است و برای غیر محارم نمی تواند نشان بدهد.»(۶)

۳. روایات که اصل حجاب را مسلم گرفته و زمان آن را مطرح می سازد:

الف. محمد بن مسلم از امام محمد باقر(ع) روایت می کند: «H؛ لا یصلح للجاریته إذا حاضت إلا أن تختمر H؛ دختر زمانی که به حد بلوغ شرعی رسید، باید روسری داشته باشد.»(۷)

ب. از امام هشتم(ع) روایت شده است: «H؛ لا تغطي المرأة رأسها من الفلام حتى يبلغ الفلام H؛ پسر وقتی به حد بلوغ رسید زن باید حجاب را رعایت کرده و سر خود را از وی بپوشاند.»(۸)

بنابراین بر لزوم حجاب علاوه بر ضرورت و کارکردهای فردی و اجتماعی آن، آیات و روایات فراوانی دلالت دارد. و اصولاً پوشش امر غریزی و فطری برای بشر است و کاوش های باستان شناسی نشان می دهد که از دیر زمان بشر در حد امکان نسبت به مسأله پوشش اهتمام ورزیده است و همه صاحبان ادیان نیز آن را سرلوحه عمل قرار داده اند. با این حال، موارد برخورد پیامبر با بدحجابی به دست نیامد و به طور کلی جزئیات دقیق زندگی عصر پیامبر روشن نیست.

هرچند در زمان پیامبر و امام علی(ع) زنان بد و بی حجاب وجود داشته است اما این بدین معنا نیست که آنها میتوانستند هر جور که دلشان میخواست در اجتماع ظاهر شوند اثبات این مدعا مشکل است چونکه کسانی که در قلمرو حکومت اسلامی زندگی میکردند قوانین اسلامی را به ظاهر رعایت میکردند حتی اقلیت های مذهبی نیز موظف به رعایت مقررات اسلامی در جامعه اسلامی بوده اند و این مطلب در کتب فقهی آمده است آنچه که در زمان پیامبر

اسلام(ص) معمول بوده حجاب نداشتن کنیزگان بوده است آن هم در حدسرو گردن لذا به زنان آزاد مسلمان دستور داده شده که حجاب اسلامی را کاملاً رعایت کنند تا از کنیزگان شناخته شوند؛

بر این اساس ادعای اینکه حجاب در زمان پیامبر مکرم اسلام صلوات الله علیه الزامی نبود حرفی بدون دلیل و منطقی بوده و دلایل قرآنی و روایی خلاف آن را ثابت می کند.

نظام جمهوری اسلامی با هدف حاکمیت احکام و ارزشهای اسلامی در جامعه شکل گرفت و رای مردم به نظام جمهوری اسلامی بیانگر خواست آنان در پذیرش ارزشها و اصول اسلامی و اجرای آن در کشور و عرصه اجتماع بوده و مردم با آگاهی کامل نظام جمهوری اسلامی را برگزیدند و از آنجا که حجاب به عنوان یکی از احکام و دستورات اجتماعی اسلام نقش مهمی در حفظ سلامت جامعه و حریم خانواده و جلوگیری از مفاسد داشته و کوتاهی و بی توجهی به آن اثرات نامطلوب و زیانباری برای جامعه دارد، چیزی که متأسفانه امروز در جامعه کم و بیش شاهد آن هستیم، حکومت اسلامی وظیفه دارد زمینه ها و شرایط لازم را برای رعایت این حکم الهی فراهم کند و با متخلفان برخورد نماید و مقابله با بی حجایی و دستور به رعایت آن هر چند نوعی محدود کردن آزادی تلقی می گردد اما این در حقیقت محدود کردن آزادیهای مخربی است که بنیان جامعه و خانواده را سست نموده و سلامت جامعه را به خطر می اندازند و نتیجه آن بدست آوردن آزادیهای مطلوبتر و امنیت و آسایش افراد جامعه خواهد بود همانند محدودیت در استفاده از

بعضی از غذاها برای حفظ سلامت جسم، آیا هیچ منطقی می پذیرد که تحت عنوان آزادی استفاده از هر نوع غذا، سلامت مجموعه بدن را به دلیل استفاده از برخی از غذاهایی که برای بدن ضرر دارد، به خطر بیندازیم؟ علاوه برخی از احکام شرعی هست که اگر کسی انجام نداد ضررش بیشتر متوجه خودش می شود مثل ترک نماز در اینجا اجبار مطلوب نیست اما برخی دیگر مانند رعایت نکردن حجاب موجب فساد جامعه می شود در این جا حکومت اسلامی نمی تواند کوتاه بیاید بلکه باید افراد متخلف را مجبور به رعایت مقررات نماید زیرا از آن جا که انسان یک موجود اجتماعی است جامعه بزرگی که در آن زندگی می کند از یک نظر همچون خانه او است و حریم آن همچون حریم خانه او محسوب می شود پاکی جامعه به پاکی او کمک می کند و آلودگی آن به آلودگیش روی همین اصل در اسلام با هر کاریکه جو جامعه را مسموم یا آلوده کند شدیداً مبارزه شده است؛ چرا که گناه همانند آتش است هنگامی که در نقطه ای از جامعه این آتش روشن شود باید سعی و تلاش کرد که آتش خاموش یا حداقل محاصره گردد اما اگر به آتش دامن زنیم و آن را از نقطه ای به نقطه دیگر ببریم حریق همه جا را فرا خواهد گرفت و کسی قادر بر کنترل آن نخواهد بود و از این گذشته عظمت گناه در نظر عامه مردم و حفظ ظاهر جامعه از آلودگیها خود سد بزرگی در برابر فساد است اشاعه فحشا و نشر گناه و تجاهر به فسق و تسامح در این

موضوع این سد را می‌شکند گناه را کوچک می‌کند و آلودگی به آن را ساده می‌نماید. لذا حکومت اسلامی موظف است جلو منکرات را بگیرد و این به معنای اجبار به حجاب نیست بلکه نوعی واکنش در مقابل بیماری‌های روانی است و در جامعه اسلامی احاد محروم وظیفه دارند به بهداشت روانی و سلامت روحانی توجه کنند و این همان امر به معروف و نهی از منکر و نظارت ملی است. و حاکمان اسلامی موظفند عوامل مزاحم رشد فضائل انسانی را از بین ببرند و این در حقیقت بستر سازی برای سلامت روانی جامعه است. و در حکومت پیامبر(ص) و امام علی(ع) نیز چنین بوده است پوشش اسلامی یک حکم شرعی است و زنان مسلمان و متعهد بدستورات دین همواره و در سخت‌ترین شرایط هم به پوشش خود اهتمام داشته و این دستور نجات بخش را مراعات می‌کردند، با پیروزی انقلاب اسلامی طبعاً انتظار بود که این حکم الهی بهتر رعایت شود و بصورت خواست عمومی مطرح بود زیرا حکومت طاغوتی ساقط شده بود و موانع دین داری از بین رفته بود و مردم می‌خواستند نتیجه انقلاب خود را که پیاده شدن احکام اسلام بود، با چشم خود ببینند.

بد حجابی هم از نظر آموزه‌های اسلامی و هم از نظر قوانین موضوعه و قانون مجازات اسلامی، به عنوان گناه و یک جرم اجتماعی است که برای مرتکبین آن مجازات مشخص گردیده است.

پای نوشت ها:

۱. احزاب، آیه ۳۳.

۲. مکارم شیرازی، ناصر و همکاران، تفسیر نمونه، ج ۱۴.

۳. احزاب، آیه ۵۹.

۴. نور، آیه ۳۱.

۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳.

۶. وسائل الشیعه، حر عاملی، بیروت، دار احیاء التراث، ج ۱۴، ب ۱۰۹.

ح ۱، ص ۱۴۵.

۷. وسائل الشیعه، ج ۱۴، باب ۱۲۶، ح ۱، ص ۱۶۸.

۸. همان، ح ۴.

سوال ۳

سوال :

دوستم از من سوال کرد که زنان بی حجابی که در قبل از انقلاب به نظام جمهوری اسلامی رأی دادند چرا حق آزادی نداشتند که در بعد از انقلاب ملزم به استفاده از پوشش اسلامی شدند شاید اگر می دانستند این گونه است به این نظام رأی آری نمی دادند. وی می گفت حجاب در صدر اسلام فقط مخصوص زنان پیامبر(ص) بوده آیا این گونه است؟

جواب :

در پاسخ به سوال شما باید بگوییم نظام جمهوری اسلامی با هدف حاکمیت احکام و ارزشهای اسلامی در جامعه شکل گرفت و رای مردم به نظام جمهوری اسلامی بیانگر خواست آنان در پذیرش ارزشها و اصول اسلامی و اجرای آن در کشور و عرصه اجتماع بوده و مردم با آگاهی کامل نظام جمهوری اسلامی را برگزیدند و از آنجا که حجاب به عنوان یکی از احکام و دستورات اجتماعی اسلام نقش مهمی در حفظ سلامت جامعه و حریم خانواده و جلوگیری از مفساد داشته و کوتاهی و بی توجهی به آن اثرات نامطلوب و زیانباری برای جامعه دارد، چیزی که متأسفانه امروز در جامعه کم و بیش شاهد آن هستیم، حکومت اسلامی وظیفه دارد زمینه ها و شرایط لازم را برای رعایت این حکم الهی فراهم کند و با متخلفان برخورد نماید و مقابله با بی حجابی و دستور به رعایت آن هر چند نوعی محدود کردن آزادی تلقی می گردد اما این در حقیقت محدود کردن آزادیهای مخربی است که بنیان جامعه و خانواده را سست نموده و سلامت جامعه

را به خطر می اندازند و نتیجه آن بدست آوردن آزادیهای مطلوبتر و امنیت و آسایش افراد جامعه خواهد بود همانند محدودیت در استفاده از بعضی از غذاها برای حفظ سلامت جسم، آیا هیچ منطقی می پذیرد که تحت عنوان آزادی استفاده از هر نوع غذا، سلامت مجموعه بدن رابه دلیل استفاده از برخی از غذاهایی که برای بدن ضرر دارد، به خطر بیندازیم؟ و با وجود آیات روشنی از قرآن که حکم حجاب را برای عموم زنان مسلمان واجب دانسته مانند سوره نور، آیه ۳۱ و سوره احزاب، آیه ۵۹ و روایاتی که در این زمینه است (محمد بن الحسن الحر العالی، وسائل الشیعه، تهران: المکتبه الاسلامیه، ج ۱۴، ص ۱۴۴ و ۱۴۵ و ۱۴۶) چگونه می توان پذیرفت که حکم حجاب فقط مخصوص زنان پیامبر اکرم(ص) بوده است؟. (برای اطلاع بیشتر با حکم و فلسفه حجاب در اسلام به منابع زیر مراجعه شود: تفسیر نمونه، ناصر مکارم شیرازی، تهران: دار الکتب الاسلامیه، ۱۳۷۴، ج ۱۴ ع ص ۴۳۶ تا ۴۵۱ و ج ۱۷ ص ۴۲۶ تا ۴۲۹ و پرسش ها و پاسخ های برگزیده، حمید رضا شاکرین، قم: نشر معارف، ۱۳۸۴، ص ۳۵۹ تا ۳۶۹)

سوال ۴

سوال:

در مورد حجاب توضیح کامل بدید؟ آیا قبل از اسلام در ایران بوده است؟ راسته می گن در ایران باستان به حدی بوده که مثلا دختر ازدواج می کرده دیگر برادرش حق نگاه کردن به او رو نداشته است؟

جواب:

در ایران قبل از اسلام حجاب کامل رواج داشت و تنها حجاب بر قرار نبود بلکه در حق زنان حجاب بسیار سختی اعمال می شد. در تاریخ تمدن ویل

دو رانت آمده است: « پس از داریوش مقام زن مخصوصا در میان طبقه ثروتمندان تنزل پیدا کرد. زنان فقیر چون برای کار کردن ناچار از آمد و شد در میان مردم بودند آزادی خود را حفظ کردند ولی در مورد زنان دیگر گوشه نشینی زمان حیض که برایشان واجب بود، رفته رفته ادامه پیدا کرد و سراسر زندگی اجتماعی آنان را فرا گرفت. » (۱)

این جمله می رساند که در ایران زنان در گوشه گیری کامل بودند و حق نداشتند مانند زنان کارگر در انظار عمومی ظاهر شوند.

در همین کتاب آمده است: « زنان طبقات بالای اجتماع جرئت آن نداشتند که جز در تخت روان روپوشدار از خانه بیرون بیایند، هرگز به آنان اجازه داده نمی شد که آشکارا با مردان آمیزش کنند. زنان شوهر دار حق نداشتند هیچ مردی را ولو پدر یا برادرشان باشد ببینند. در نقشهایی که از ایران باستان بر جای مانده هیچ صورت زن دیده نمی شود و نامی از ایشان به نظر نمی رسد. » (۲)

کنت دو گوینیو در کتاب « سه سال در ایران » می گوید: آنچه که در دوره ساسانی بوده تنها پوشیدگی زن نبوده بلکه مخفی نگهداشتن زن بوده است. (۳)

از این جمله ها بر می آید که پوشش زنان ایران قبل از اسلام بسیار سخت بوده است و پوشش سخت، از چادر هم سختتر است.

زنان ایران و دیگر زنان پس از ظهور اسلام و مسلمان شدن از نظر حجاب راحتتر شدند. -----

۱- ج ۱ ص ۴۳۳، ترجمه احمد آرام و ...، انتشارات

علمی و فرهنگی ع چاپ پنجم ، ۱۳۷۶ .

۲- همان ، ص ۴۳۴ س اول.

۳- دائرة المعارف تشیع ج ۶ ص ۷۵ ، ستون اول ، س ۷ .

سوال ۵

سوال :

من شنیده ام زنان ایرانی قبل از اسلام هم چادر داشته اند، درست است؟ این سخنان را از رئیس دانشگاه فکر کنم الزهرا توی تلویزیون شنیدم، آگه درسته اطلاعات بیشتری بدهید.

جواب :

در ایران قبل از اسلام حجاب کامل رواج داشت و تنها حجاب برقرار نبود بلکه در حق زنان حجاب بسیار سختی اعمال می شد . در تاریخ تمدن ویل دو رانت آمده است : « پس از داریوش مقام زن مخصوصا در میان طبقه ثروتمندان تنزل پیدا کرد . زنان فقیر چون برای کار کردن ناچار از آمد و شد در میان مردم بودند آزادی خود را حفظ کردند ولی در مورد زنان دیگر گوشه نشینی زمان حیض که برایشان واجب بود ، رفته رفته ادامه پیدا کرد و سراسر زندگی اجتماعی آنان را فرا گرفت .» (۱)

این جمله می رساند که در ایران زنان در گوشه گیری کامل بودند و حق نداشتند مانند زنان کارگر در انظار عمومی ظاهر شوند .

در همین کتاب آمده است : « زنان طبقات بالای اجتماع جرئت آن نداشتند که جز در تخت روان روبوشدار از خانه بیرون بیایند، هرگز به آنان اجازه داده نمی شد که آشکارا با مردان آمیزش کنند. زنان شوهر دار حق نداشتند هیچ مردی را ولو پدر یا برادرشان باشد ببینند . در نقشهایی که از ایران باستان بر جای مانده هیچ صورت زن دیده نمی شود و نامی از ایشان به

کنت دو گوینو در کتاب « سه سال در ایران » می گوید : آنچه که در دوره ساسانی بوده تنها پوشیدگی زن نبوده بلکه مخفی نگهداشتن زن بوده است . (۳)
از این جمله ها بر می آید که پوشش زنان ایران قبل از اسلام بسیار سخت بوده است و پوشش سخت از چادر هم سختتر است .

۱- ج ۱ ص ۴۳۳ ، ترجمه احمد آرام و ...، انتشارات علمی و فرهنگی ع چاپ پنجم ، ۱۳۷۶ .

۲- همان ، ص ۴۳۴ س اول.

۳- دائرة المعارف تشیع ج ۶ ص ۷۵ ، ستون اول ، س ۷ .

سوال ۶

سوال :

ظاهرا حجاب در زمان پیامبران قبل از رسول اکرم هم بوده است مانند قضیه حضرت موسی(ع) و دختران شعیب که در قرآن آمده است. با این وجود چرا در اوایل اسلام بعضی از زنان حجاب نداشته اند و گردن و سینه هایشان پیدا بوده است و آیه « قل للمؤمنین یغضوا... » نازل شده است.

جواب :

بین بودن و رواج حجاب و مکلف شدن به رعایت آن و وجوب عمل به آن تفاوت است . سابقه رعایت حجاب در میان ملت ها و امت های مختلف بسیار طولانی است و دلیل آن این است که اصولا حفظ حجاب و رعایت آن امری فطری است و فطرت صاف و زلال و دست نخورده بی حجابی و مکشفه بودن را بر نمی تابد و از آن بیزار است . با مرور زمان و دور شدن از تعالیم انبیا ع- و آلوده شدن فطرت با گرد و غبار گناه و ماده پرستی و غفلت و سوق

پیدا کردن به مظاهر مادی و زینت های دنیا و غوطه ور شدن در منجلاّب فساد و لذت های زود گذر این ارزش فطری به دست فراموشی سپرده شد و با ارزش شمرده شدن بی حجایی و ترویج آن در بین ملل و آیین های مختلف به ترویج حجابه به بوته فراموشی سپرده شد . در میان یهود و نصاری رعایت حجابه یک ارزش متعالی بود و زنان نجیب و ممتاز و اصیل یهودی و مسیحی همواره مقید به رعایت آن بودند ولی به تدریج به همراه انقلاب صنعتی و پیشرفت های علمی و صنعتی این ارزش از میان آنها رخت بر بست و منحصر و محیط کلیسا و راهبه ها و خانواده ای سنتی گردید . محیط حجاز نیز از این برنامه استثنا نبود و هر چند حجابه توسط خانواده های با شخصیت و اصیل که پیرو آیین توحید و دین ابراهیمی بودند رعایت می شد ولی عمومیت و گسترشی نداشت و الزامی در مورد رعایت آن وجود نداشت . به همین خاطر اسلام با در نظر گرفتن مفاسد و مضرات بی حجایی و آفات و آسیب های فردی و اجتماعی و روحی و روانی و فرهنگی بی حجایی آن را به عنوان حکمی الهی بر همه مسلمانان واجب کرد و با در ضمن چند آیه و جوب آن را به همه اعلام نمود .

ر. ک : مساله حجابه ، شهید مطهری

سوال ۷

سوال :

در دوره حکومت اسلامی پیامبر(ص) حجابه برای زنان اجباری بود یا خیر؟ برخورد پیامبر(ص) با زنان یهود و ... چگونه بود؟

جواب :

درباره زنان یهودی، مسیحی، زرتشتی و صائبی باید به این مطلب

توجه داشته باشیم که: اولاً: آنان هم دارای پوشش خاص خودشان بودند و بی حجاب نبودند. ثانياً: همه یهودیان، مسیحیان، زرتشتیان و صائبانی که زیر پرچم حکومت اسلامی زندگی می کردند، براساس قرار و تعهد خاصی، می بایستی به این چند ماده قانونی پای بند می شدند: ۱. پرداخت مالیات ویژه ای به نام جزیه ۲. بر ضد مسلمانان به جنگ بر نخیزند و پا به نفع دشمنان اسلام فعالیت نکنند. ۳. مومنان را نیارارند. ۴. آنچه را که در میان مسلمانان منکر و زشت شمرده می شود به جا نیاورند. به عنوان مثال آنان حق ندارند آشکارا شراب بخورند و یا گوش خوک مصرف کنند گر چه از نظر شرع خود آنها جایز هم باشد. نباید آنان این اعمال را به صورت آشکار انجام بدهند. ۵. باید بپذیرند که احکام اسلامی در حق آنها هم اجرا شود. به عنوان مثال اگر یک نفر یهودی به یک نفر مسلمان در مورد ثروتی که اختلاف و به دادگاه مراجعه کردند، باید هر دو تسلیم حکم قاضی دادگاه شوند و یهودی نمی تواند بگوید: «من یهودی هستم و حکم دادگاه اسلامی را نمی پذیرم». (جواهر الکلام، ج ۲۱، ص ۲۶۷، به بعد چاپ ایران) براین اساس، زنان مسلمانان و زنان اهل کتاب، همه طبق اعتقاد و قانون، پوشش اسلامی را رعایت می کردند و حالا هم رعایت می کنند و اگر در میان هزاران زن مسلمان و یهودی یک نفر خلاف این قانون عمل کند او را وادار به این عمل می کنند و اگر قبول نکند، قاضی هر گونه صلاح ببیند برای او کیفر

در نظر می‌گیرد چون بدون پوشش بودن و یا داشتن پوشش غیر اسلامی، یکی از منکرات اسلامی است و اهل کتاب باید از این منکرات دست بردارند و خودشان این تعهد را کرده‌اند. بر این نکته دوباره تاکید می‌کنیم که زنان مسلمان براساس اعتقادشان به دین اسلام بدون هیچ‌گونه اجباری این قوانین را پیاده می‌کنند و نیازی به زور و اجبار نیست و آنان اهل کتاب هم خودشان حجاب دارند و اگر حجاب آنها در آن حدی باشد که اسلام می‌پسندد، دیگر نیازی به تذکر هم ندارند.

سوال ۸

سوال :

می‌خواهم بدانم پوشش و حجاب حضرت زهرا(س) به چه شکلی بوده است؟

جواب :

پاسخ از ::آیت الله مکارم شیرازی چادر به صورتی که در میان ایرانیان معمول است - چادر بلند که تا پایین پا می‌رسد - در میان جامعه عرب معمول نبوده، ولی چیزی شبیه نیمه چادر رایج بود که ظاهراً منظور از «جلباب» هم که در آیات قرآن آمده، اشاره به همین است. چیزی نه مثل مقنعه و روسری کوتاه و نه مثل چادر ما خیلی بلند؛ این چادر شاید تا کمر و کمی پایین تر می‌رسیده است و آن بزرگواران از آن استفاده می‌کردند. عرب‌ها چیزی داشتند به نام «درع» که پیراهن وسیع است و «ملحفه» که همان چادر بوده است و مقنعه. از روایات استفاده می‌شود این بزرگواران هر سه پوشش فوق را داشتند. مقنعه را سر می‌کردند و درع هم پیراهن وسیع بوده که تا پشت پا می‌رسیده و آستین‌هایش بلند و گشاد بوده و ملحفه آن چادری بوده که به خودشان می‌پیچند. در آداب نماز

گزار هم آمده که زن در موقع نماز اگر بخواهد حجاب کاملی داشته باشد، از مقنعه و درع و ملحفه استفاده کند. از فراین و شواهد بر می آید که حجاب حضرت فاطمه زهرا شبیه چادر کنونی بوده است .

سوال ۹

سوال :

آیا قبل از تشریح حجاب حضرت زهرا(س) حجاب داشتند؟

جواب :

پیش از ظهور اسلام، در میان زنان شبه جزیره، حجاب متعارف بود و چنین نبود که پس از آمدن اسلام در میان آنان حجاب پیدا شود. زنان عرب به شکلی لباس می پوشیدند که یقه و سینه هایشان باز می ماند. آنان روسری خود را به این صورت به سر می کردند که گردن و زیر گلو هم باز می ماند. آنها دامنه روسری را به پشت سر می انداختند. در این نوع پوشش بطور طبیعی گوشواره ها، گردنبند ها و گردن و سینه باز می ماند. آیه آمد که دامنه روسری ها را به روی سینه بیندازید تا گردن و سینه پوشیده شود. (۱)

زنان عربی دو گونه روسری داشتند: یکی روسری کوچک بود که در خانه از آن استفاده می کردند و یکی هم روسری بزرگ بود و از آن به عنوان تشریفات و تزیین استفاده می کردند. آیه آمد که از روسری بزرگ به عنوان پوشش استفاده کنید و همواره آن را با خود داشته باشید و به این ترتیب حجاب کامل شد. (۲) این روسری بزرگ، از چادر کوچکتر و از روسری بزرگتر بود. (۳)

بر این اساس همه زنان عربی حجاب داشتند و فاطمه زهرا سلام الله هم به عنوان یکی از دختران و زنان شریف خاندان بنی هاشم دارای پوشش مناسب شأن خود بود .

در جواب

این سوال به این کتابها مراجعه شد: مساله حجاب از شهید آیه الله مطهری، تفسیر کشف، ذیل آیه مربوط به حجاب، تفسیر نمونه ج ۱۴ ص ۴۳۵، آیه ۳۱ سوره نور.

۱- مساله حجاب ص ۱۳۹ به بعد. چاپ پنجاه و دوم، انتشارات صدرا

۲- همان ص ۱۷۴ چاپ ۳۷

۳- همان

سوال ۱۰

سوال :

اینکه در روضه ها می شنویم زنهای حرم با سر برهنه بیرون دویدند، آیا واقعیت دارد یعنی آیا واقعا نامحرمان آشکارا موهای حضرت زینب(س) را دیده اند؟

جواب :

این پرسش شما می تواند ناظر به دو زمان متفاوت باشد :

۱- به هنگام شهادت :

الف: منابع اصلی و کهن تاریخی اشاره ای صریح به این نکته ندارند که زنان به هنگام شهادت امام حسین(ع) و در مقابل دیدگان لشکریان عمر سعد سر برهنه بیرون دویده باشند. بلکه برخی منابع تنها اشاره به گریه و شیون زنان حرم دارد.

ب: برخی منابع هم که اشاره به گریه و شیون زنان و مو پریشان نمودن برخی زنان اهل حرم (و نه حضرت زینب(س)) دارد کاملا به این نکته تصریح می کنند که آنان این عمل را پشت خيام (و نه روبروی لشکر عمر سعد) انجام داده اند چرا که اسب حضرت پس از آغشته کردن یال خود به خون امام حسین(ع) خود را به پشت خیمه ها رساند و زنان خيام اطراف او را گرفته و با دیدنش پی به شهادت امام بردند. بعلاوه این منبع اشاره به مو کندن برخی زنان دارد و نه مو پریشان کردن آنان.

۲- پس از شهادت و به هنگام غارت خیمه ها توسط لشکریان عمر سعد:

شیخ مفید(ره) به نقل از یکی از شاهدان و حاضران در واقعه

کربلا در این مورد می نویسد: در غارت خیمه ها می دیدم زنان و دختران حسین در ندادن روپوشهای خود سخت پافشاری می کردند و نمی گذاردند لشکر به سادگی چادر و مقنعه های ایشان را از سرشان برابند لکن ناتوانی و داغداری و اسیری بالاخره آنان را مغلوب دست ستم می کرد و چادر و مقنعه های آنان به غارت می رفت.

نتیجه سخن آن که: اینکه زنان با اختیار خود سرشان برهنه کرده باشند قابل قبول و یا اثبات نیست. آنچه ثابت است انجام این عمل توسط لشکریان عمر سعد است. این شهر آشوب، مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۶۶، (نجف اشرف، مطبعه الحیدریه، ۱۳۷۶ش) در شعر ناشیء به این مطلب اشاره شده است.

. شیخ مفید، الارشاد، ص ۴۶۸، (ترجمه ساعدی خراسانی، تهران، کتابفروشی اسلامیة، ۱۳۷۶ش).

سوال ۱۱

سوال:

آیا در زمان پیامبر(ص) در جامعه اسلامی همه مجبور بودند که حجاب شان را رعایت کنند مثل مسیحی و یهودی ها و یا هر کسی که به دلیلی حجاب را نمی خواسته؟

جواب:

پاسخگویی به این مطلب مهم، تبیین امور زیر را ایجاب می کند:

۱. «حجاب»، در لغت به معنای پرده، حاجب و پنهان کردن است و در اصطلاح «پنهان کردن زن خود را از دید مرد بیگانه است». آنچه دین اسلام بر زنان لازم دانسته، همان پوشش است که در متون دینی و در کلام فقیهان، از آن به ستر، پوشش، ساتر و پوشاننده تعبیر شده است.

حجاب و پوشش پیش از اسلام، در میان برخی از ملت ها - از جمله ایران باستان و قوم یهود و شاید در هند - مطرح و از آنچه که در قانون اسلام آمده، سخت تر بوده

۲. بنا بر گواهی متون تاریخی، در اکثر قریب به اتفاق ملت‌ها و آیین‌های جهان، حجاب در بین زنان معمول بوده است؛ هرچند در طول تاریخ، فراز و نشیب‌های زیادی را طی کرده و گاهی با اعمال سلیقه حاکمان، تشدید یا تخفیف یافته است، ولی هیچ‌گاه بطور کامل از بین نرفته است. مورخان به ندرت از اقوام بدوی که زنانشان دارای پوشش مناسب نبوده و یا به صورت برهنه در اجتماع ظاهر می‌شدند، یاد می‌کنند.

دانشمندان، تاریخ حجاب و پوشش زن را به دوران ما قبل از تاریخ و عصر حجر نسبت می‌دهند، کتاب «زن درآینه تاریخ» پس از طرح مفصل علل و عوامل تاریخی حجاب، می‌نویسد: با توجه به علل ذکر شده و بررسی آثار و نقوش به دست آمده، پیدایش حجاب به دوران پیش از مذاهب مربوط می‌شود، و به این دلایل، عقیده عده‌ای که می‌گویند «مذهب» موجد حجاب می‌باشد، صحت ندارد، ولی باید پذیرفت که دردگرگونی و تکمیل آن بسیار موثر بوده است. ۱.

دایره المعارف لاروس درباره پوشش زنان یونان باستان می‌گوید: زنان یونانی در دوره‌های گذشته، صورت و اندامشان را تا روی پا می‌پوشاندند. این پوشش که شفاف و بسیار زیبا بود، در جزایر کورس و امرجوس و دیگر جزایر ساخته می‌شد. زنان فنیقی نیز دارای پوششی قرمز بودند. سخن درباره حجاب، در لابلای کلمات قدیمی‌ترین مولفین یونانی نیز به چشم می‌خورد، حتی «بنیلوب» (همسر پادشاه «عولیس» فرمانروای ایتاک) نیز با حجاب بوده است. زنان شهر «ثیب» دارای حجاب خاصی بوده‌اند، بدین صورت که حتی صورتشان را نیز با پارچه می‌پوشاندند. این پارچه دارای دو منفذ بود که جلوی چشمان قرار می‌

گرفت تا بتوانند ببینند. در «اسپارته» دختران تا موقع ازدواج آزاد بودند، ولی بعد از ازدواج خود را از چشم مردان می پوشاندند. نقش هایی که برجای مانده، حکایت می کند که زنان سر را می پوشانده، ولی صورت هایشان باز بوده است، و وقتی به بازار می رفتند، بر آنان واجب بوده است که صورت هایشان را بپوشانند، خواه باکره و خواه دارای همسر باشند. حجاب در بین زنان سیبری و ساکنان آسیای صغیر و زنان شهر ماد (فارس و عرب) نیز وجود داشته است. زنان رومانی از حجاب شدیدتری برخوردار بوده اند، به طوری که وقتی از خانه خارج می شدند، با چادری بلند تمام بدن را تا روی پاها می پوشاندند و چیزی از برآمدگی های بدن مشخص نمی شد. ۲

یکی از تاریخ نویسان غربی نیز شواهد زیادی دال بر وجود حجاب در بین زنان یونان و روم باستان آورده است. او درباره «الهه عفت» که یکی از خدایان یونان باستان است، می گوید: «آرتمیس»، الهه عفت است و عالی ترین نمونه (والگو برای) دختران جوان به شمار می آید. دارای بدنی نیرومند و ورزیده و چابک و به زیور عفت و تقوا آراسته است. ۳

همچنین درباره مردم یکی از قبایلی که نهصد سال قبل از میلاد زندگی می کرده اند، آمده است: «بالتر ازارمیان و درکنار دریای سیاه، «سکاه» بیابانگردی می کردند. آنها مردم وحشی و درشت اندام قبائل جنگی نیمه مغول و نیمه اروپایی بسیار نیرومندی بودند که در ارابه به سر می بردند و زنان خود را سخت در پرده نگاه می داشتند. ۴

این مورخ در جای دیگر می گوید: «زنان فقط در صورتی می توانند خویشان و دوستان خود را ملاقات کنند و در جشن های مذهبی و تماشاخانه ها حضور یابند که کاملاً در حجاب باشند. ۵

همچنین

از قول یکی از فلاسفه یونان باستان، درباره شدت پوشش زن، نقل می کند: نام یک زن پاک دامن را نیز چون شخص او باید در خانه پنهان داشت. ۶

در مورد پوشش زنان ایران باستان، مطالب زیادی در تاریخ وجود دارد. ویل دورانت درباره پوشش زنان ایران باستان و این که حجاب بسیار سختی در بین آنان رایج بوده است، می گوید: «زنان طبقات بالایی اجتماع جرأت آن را نداشتند که جز در تخت روان روپوش داراز خانه بیرون بیایند. هرگز به آنان اجازه داده نمی شد که آشکارا با مردان آمیزش (اختلاط) کنند. زنان شوهردار حق نداشتند هیچ مردی را، ولو پدر یا برادرشان باشد، ببینند. در نقش هایی که در ایران باستان برجای مانده، هیچ صورت زن دیده نمی شود و نامی از ایشان به نظر نمی رسد. ۷

ازدایراه المعارف لایروس نیز به دست می آید که حجاب در بین مادها و پارس ها وجود داشته است. ۸ همچنین در تفسیر اثنی عشری ۹ آمده است: «تاریخ نشان می دهد که حجاب در فرس قدیم وجود داشته است.» در کیش «مازدیسنی» نامه شت مهاباد، آیه ۹۰ گوید: زن خواهید و جفت گیرید و هم خوابه دیگری را نبینید و براو منگرید و با او میامیزید.»

نصوصی که بیانگر حجاب زنان ایران باستان است، نشان می دهد که زنان در دوره های مختلفی چون دوره مادها، پارسی ها (هخامنشیان)، اشکانیان و ساسانیان دارای حجاب و پوشش بوده اند:

در آئین مقدس حضرت ابراهیم (علیه السلام) مساله پوشش زنان، حائز اهمیت بوده است. در کتاب تورات چنین می خوانیم: «رفقه» چشمان خود را بلند کرده و اسحاق را دید و از شتر خود فرود آمد،

زیرا از خادم پرسید: این مرد کیست که در صحرا به استقبال ما می آید؟ خادم گفت: آقای من است. پس برقع خود را گرفته، خود را پوشانید. « ۱۸

از این بیان روشن می شود که پوشش زن در مقابل نامحرم در شریعت حضرت ابراهیم (علیه السلام وجود داشته است؛ زیرا «رقعه» در مقابل اسحاق که به او نامحرم بود، از شتر پیاده شد و خود را پوشاند تا چشم اسحاق به او نیفتد.

الف. حجاب در آیین یهود: در اصول اخلاقی «تلمود» که یکی از کتاب های مهم دینی و درحقیقت فقه مدون و آیین نامه زندگی یهودیان است، آمده: «اگر زنی به نقض قانون یهود می پرداخت، چنانچه مثلاً بی آنکه چیزی بر سر داشت به میان مردم می رفت و یا در شارع عام نخ می رشت یا با هرسنخی از مردان درد دل می کرد یا صدایش آنقدر بلند بود که چون در خانه اش تکلم می نمود، همسایگانش می توانستند سخنان او را بشنوند، در آن صورت مرد حق داشت بدون پرداخت مهریه او را طلاق دهد.» ۱۹

ب. حجاب در آیین مسیحیت: در کتاب انجیل آمده است: پولس در رساله خود به قدتیان تصریح می کند:

«اما می خواهم شما بدانید که سر هر مرد، مسیح است و سر زن، مرد و سر مسیح، خدا. هر مردی که سر پوشیده دعا یا نبوت کند سر خود را رسوا می نماید. اما هر زنی که سر برهنه دعا کند، سر خود را رسوا می سازد؛ زیرا این چنان است که تراشیده شود. زیرا اگر زن نمی پوشد، موی را نیز ببرد و اگر زن را موی بریدن یا تراشیدن قبیح است، باید بپوشد؛ زیرا که مرد از زن

نیست، بلکه زن از مرد است و نیز مرد از زن نیست، بلکه زن از مرد است و نیز مرد به جهت زن آفریده نشده، بلکه زن برای مرد. از این جهت زن می باید عزتی بر سر داشته باشد، به سبب فرشتگان ... دردل خود انصاف دهید آیا شایسته است که زن نا پوشیده نزد خدا دعا کند. « ۲۰ پس در جایی که برای دعا باید سرزن پوشیده باشد، به هنگام روبه روشن شدن با نامحرم پوشش سر لازم تر خواهد بود.

و نیز در انجیل، در رساله پولس، به تیمو تاوس می گوید: «و همچنین زنان خود را بیارایند به لباس حیا و پرهیز، نه به زلف ها و طلا و مروارید و رخت گران بها، بلکه چنان که زنانی را می شاید که دعوی دینداری می کنند به اعمال صالحه. « ۲۱

۳. دستور حجاب در دین اسلام، حدود سال های چهارم و پنجم تشریح گردیده است. {V} باید توجه داشت که هر چند سال نزول آیات حجاب و پوشش، در کتب تفسیر و تاریخ ثبت نشده است؛ ولی با توجه به اینکه از یک سو این آیات در سوره های احزاب و نور آمده و سوره احزاب از نظر ترتیب نزول پیش از سوره نور و بعد از سوره آل عمران قرار دارد و از سوی دیگر سوره آل عمران در بین سالهای دوم و سوم نازل گردیده است، می توان به خوبی حدس زد که سوره احزاب در سال های چهارم و پنجم نازل گردیده است. بنابر این آیه حجاب در این سال ها تشریح گردیده است. (محتوای این سوره نیز مؤید این مسأله می باشد). {V}

حجاب حکم الهی و از احکام ضروری اسلام به شمار می آید و

شیعه و سنی بر آن، اتفاق نظر دارند. خداوند متعال در این باره سه آیه {V} نور (۲۴)، آیه ۳۱ و احزاب (۳۳)، آیه ۵۹ و {V} در شهر مدینه، نازل کرده و در دو مورد آن {V} نور (۲۴)، آیه ۳۱ و احزاب (۳۳)، آیه ۵۹، به مسأله پوشش بانوان اشاره کرده است. علاوه بر این، احادیث بسیاری درباره اهمیت و چگونگی حجاب نقل شده است.

ولی از آنجا که انسان یک موجود اجتماعی است و جامعه بزرگی که در آن زندگی می کند از یک نظر هم چون خانه اوست، اسلام با هر کاری که جو جامعه را مسموم کند شدیداً مبارزه کرده است. بر همین مبنا حکومت اسلامی موظف است جلوی منکرات و بی حجابی را بگیرد، این به معنای تحمیل حجاب نیست، بلکه نوعی واکنش در مقابل بیماری های روانی و معنوی است و این همان امر به معروف و نهی از منکر و نظارت ملی است که حاکمان اسلامی باید آن را اجرا و برای سلامت روانی جامعه اسلامی بسترسازی نموده و موانع رشد فضایل انسانی را از بین ببرند. بنابراین حجاب از این منظر حکم حکومتی نیز به شمار می آید.

لباس پوشیدن سابقه ای به اندازه حیات انسان دارد و جز بیروان یکی از مکاتب فکری که بر لزوم برهنه زیستی پای می فشارند، (۲۲) همه افراد به نوعی آن را تجربه می کنند. این پدیده، به رغم ارتباطش با خصوصیات مختلف فردی و اجتماعی انسان، دست کم به سه نیاز وی پاسخ می دهد:

حفاظت در سرما و گرما و برف و باران

حفظ عفت و شرم

آراستگی، زیبایی و وقار

۴. رابطه حجاب و پوشش اسلامی

«حجاب» به معنای پرده، حاجب، پوشیدن و پنهان کردن و منع از وصول است. (۲۳) این واژه تنها به معنای پوشش ظاهری یا پوشاندن زن نیست و در اصل به مفهوم پنهان کردن زن از دید مرد بیگانه است. بدین سبب، هر پوششی حجاب نیست. حجاب پوششی است که از طریق پشت پرده واقع شدن تحقق یابد؛ ولی بر خلاف تصور عموم و نیز آنچه مشهور است، آیه حجاب (۲۴) در قرآن {A} «وَ إِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسَيُؤْتِيَنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ... {M(۲۵);A} چون از زنان پیغمبر (ص) متاعی خواستید، از پس پرده بخواهید». {M} درباره زنان آن حضرت و بیش تر به منظور مسائل سیاسی و اجتماعی فرود آمده است (۲۶) نه پوشش زن در مقابل نامحرم. به کارگیری کلمه «حجاب» (۲۷) در خصوص پوشش زن اصطلاحی نسبتاً جدید است و همین سبب گردیده بسیاری گمان کنند اسلام خواسته است زن همیشه پشت پرده و در خانه محبوس باشد و بیرون نرود؛ (۲۸) یا مثل «ویل دورانت» بگویند: «این امر خود مبنای پرده پوشی در میان مسلمانان به شمار می رود»؛ (۲۹) و یا مدعی شوند حجاب به وسیله ایرانیان به مسلمانان و اعراب سرایت کرده است؛ در حالی که آیات مربوط به حجاب (پوشش اسلامی زنان در مقابل نامحرمان) قبل از مسلمان شدن ایرانیان نازل شده است. در عهد جاهلیت نیز - همان طور که ویل دورانت می گوید (۳۰) و کتب تفسیر شیعه و سنی (۳۱) تأیید می کند - اعراب چنین پوششی نداشتند و عادتشان تبرج و خودنمایی بود که اسلام آن را ممنوع ساخت: {A} «وَلَا تَبْرَجْنَ تَبْرُجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى» {A(۳۲)}

آنچه از قدیم به ویژه نزد فقها در بحث نماز (کتاب الصلوه) و ازدواج (کتاب النکاح)

رواج داشته، واژه «ستر» و «ساتر» به معنای پوشش و وسیله پوشش زن در مقابل نامحرمان بوده است. بنابراین، وظیفه پوشش اسلامی بانوان به معنای حبس و زندانی کردن و قرار دادن آنان پشت پرده و در نتیجه عدم مشارکت این گروه عظیم در فعالیت های اجتماعی نیست. این وظیفه بدان معنا است که زن در معاشرت با مردان بدنش را بپوشاند و به جلوه گری و خودنمایی نپردازد و مشارکتش در فعالیت ها بر اصول انسانی و اسلامی استوار باشد. (۳۳)

۵. ضرورت پوشش اسلامی در قرآن

همانگونه که ذکر شد، پوشش اسلامی از احکام ضروری اسلام (۳۴) است و هیچ مسلمانی نمی تواند در آن تردید کند؛ زیرا هم قرآن مجید به آن تصریح کرده است و هم روایات بسیار بر وجوب آن گواهی می دهند. به همین جهت، فقهای شیعه و سنی به اتفاق به آن فتوا داده اند. همان طور که نماز و روزه به دورانی خاص اختصاص ندارد، دستور پوشش نیز چنین است و ادعای عصری بودن آن بی دلیل و غیر کارشناسانه می نماید.

خداوند متعال در آیه ۳۰ سوره نور نخست به مردان مسلمان و سپس در آیه بعد به زنان مسلمان فرمان می دهد از چشم چرانی اجتناب کنند و در رعایت پوشش بدن از نامحرمان کوشا باشند؛ {A: قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ. A}

{M} به مردان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه نامحرمان بپوشانند. این کار برای پاکی و پاکیزگی شان بهتر است و خداوند بدانچه می کنند، آگاه است. {M}

«غَضُّ» در لغت عرب - چنان که مرحوم طبرسی

در مجمع البیان (۳۵) و راغب اصفهانی در مفردات (۳۶) گفته اند - به معنای «کاستن» است و «غَضُّ بصر» یعنی کاهش دادن نگاه نه بستن چشم. البته متعلق این فعل و این که از چه چیز چشمان خود را فرو بندند، ذکر نشده است؛ اما با توجه به سیاق آیات، به ویژه آیه بعد، روشن می گردد مقصود آن است که خیره خیره زنان نامحرم را تماشا نکنند و از چشم چرانی (۳۷) بپرهیزند. از سوی دیگر، ممکن است مقصود از «حفظ فرج» در این آیه پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به زنا و فحشا باشد؛ ولی عقیده مفسران اولیه اسلام و نیز مفاد روایات از جمله سخن امام صادق (ع) (۳۸) این است که مراد از «حفظ فرج» در همه آیات قرآن کریم پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به فحشا است؛ جز در این دو آیه که به معنای حفظ از نظر و وجوب پوشش در مقابل نامحرم است. آنگاه خداوند متعال فلسفه این آموزه را نظافت و پاکی روح می داند و بر خلاف اهل جاهلیت قدیم و جدید - مانند «برتراند راسل» که این ممنوعیت را یک نوع محرومیت و اخلاق بی منطق و به اصطلاح «تابو» (تحریم های ترس آور رایج در میان ملل وحشی) می داند - می گوید: این پوشش به منظور طهارت روح بشر از این که پیوسته درباره مسائل مربوط به اسافل اعضا بیندیشد، (۳۹) واجب شده است. سپس در آیه بعد می فرماید:

A { «وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُجُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ

أَنْسَاءٍ بَعُولَاتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ أَوْلَى الْبِرِّ ذِيهِ مِنَ الرِّجَالِ أَوْ الْطُّفُلِ الَّذِينَ لَمْ يَطْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعاً أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ؛ {A}؛ به زنان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه بیگانگان بپوشانند و زیور خویش را جز برای شوهران و سایر محارم آشکار نکنند، مگر آنچه پیدا است؛ و روسری های خویش را به گریبان ها اندازند تا سر و گردن و سینه و گوش ها پوشیده باشد و پاهایشان را به زمین نگویند تا آنچه از زینت پنهان می کنند، معلوم شود. ای بندگان مؤمن، همه به سوی خدا توبه کنید تا رستگار شوید».

در این آیه خداوند تعالی، در خصوص پوشش بانوان، آنچه را بر مردان مؤمن لازم است، به دو شکل گسترش می دهد:

پوشیدگی سر و گردن؛

پوشاندن زینت ها.

«خُمْر» جمع «خمار» و به معنای روسری و سرپوش (۴۰) است. «جوب» از واژه «جیب» به معنای قلب و سینه و گریبان است. (۴۱) در تفسیر مجمع البیان چنین می خوانیم: زنان مدینه اطراف روسری های خود را به پشت سر می انداختند و سینه و گردن و گوش های آنان آشکار می شد. بر اساس این آیه، موظف شدند اطراف روسری خود را به گریبان ها بیندازند تا این مواضع نیز مستور باشد. (۴۲) فخر رازی یاد آور می شود: خداوند متعال با به کار گرفتن واژه های «ضرب» و «علی که مبالغه در القا را می رساند، در پی بیان لزوم پوشش کامل این نواحی است. (۴۳) ابن عباس در تفسیر این جمله

می گوید: «یعنی زن مو و سینه و دور گردن و زیر گلوئی خود را بیوشاند.» (۴۴)

برخی ادعا می کنند، حجاب به معنای مقابله با برهنگی را قبول داریم؛ ولی در هیچ جای قرآن از پوشش مو سخن به میان نیامده است؛ نا درستی این سخن آشکار می نماید؛ زیرا، با چشم پوشی از گفتار ابن عباس و نیز شأن نزول آیه، این واقعیت که زنان مسلمان حتی قبل از نزول این آیه موهای خود را می پوشاندند و آشکار بودن گردن و گوش و زیر گلو و گردنشان تنها مشکل به شمار می آمد، تردیدناپذیر است. در آیه از رو سری سخن به میان آمده است، باید پرسید: آیا روسری جز آنچه بر سر می افکنند و موها را می پوشانند، معنایی دارد. افزون بر این، حکم میزان پوشش در روایات متعدد وارد شده است. (۴۵) اگر قرار باشد مانند برخی از صحابه یا گروهی روشنفکر مآبان جدید فقط به قرآن اکتفا کنیم، در کشف جزئیات ضروری ترین احکام مانند رکعات نماز نیز ناکام می مانیم.

در خصوص «زینت» پرسشی مهم مطرح است. آیا مفهوم آن واژه «زیور» فارسی (زینت های جدا از بدن مانند جواهرات) را نیز در بر می گیرد یا تنها آرایش های متصل به بدن، مانند سرمه و خضاب، را شامل می شود؟ (۴۶) در پاسخ باید گفت: حکم کلی آن است که خودآرایی جایز و خودنمایی در مقابل نامحرم ممنوع است.

آرایش امری فطری و طبیعی است (۴۷) و حسن زیبایی دوستی سرچشمه پیدایش انواع هنرها در زندگی بشر شمرده می شود. این گرایش طبیعی، افزون بر آن که آثار مثبت روانی در دیگران پدید می آورد، به تحقق آثار گرانبهای روانی در شخص آراسته نیز می انجامد.

آراستن خود و پرهیز از آشفتگی و پریشانی در نظام فکری و ذوق سلیم انسان ریشه دارد. پرهیز از خودآرایی نه دلیل وارستگی از قید نفس است و نه علامت بی‌اعتنایی به دنیا. وضع ژولیده و آشفته و عدم مراعات تمیزی و نظافت ظاهری، خود به خود شخصیت افراد را در نگاه دیگران خوار می‌سازد و زبان طعن و توهین دشمن را می‌گشاید. (۴۸) بر این اساس، پوشیدن جامه زیبا، بهره‌گیری از مسواک و شانه، روغن زدن به مو و گیسوان، معطر بودن، انگشتر فاخر به دست کردن و سرانجام آراستن خویش هنگام عبادت و معاشرت با مردم از مستحبات مؤکد و برنامه‌های روزانه مسلمانان است. (۴۹) حضرت امام حسن مجتبیٰ (ع) بهترین جامه‌های خود را در نماز می‌پوشید و در پاسخ کسانی که سبب این کار را می‌پرسیدند، می‌فرمود: «H إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ وَ يُحِبُّ الْجَمَالَ فَاتَّجَمَّلُ لِرَبِّي» {H خداوند زیبا است و زیبایی را دوست دارد. پس خود را برای پروردگارم زیبا می‌سازم». (۵۰)

بنابراین، خداوند زینت و خودآرایی را نهی نمی‌کند؛ آنچه در شرع مقدس ممنوع شده است، تبرّج و خودنمایی و تحریک و تهییج به وسیله آشکار ساختن زینت در محافل اجتماعی است؛ چنان که می‌فرماید: «A» وَلَا تَبْرُجْنَ تَبْرُجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى {A}؛ (۵۱)

و نیز می‌فرماید: «A» وَلَا يَضْرِبَنَّ بِالْأَرْجُلِ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ. {A}؛ (۵۲)

این آیه زنان عرب را که معمولاً خلخال به پا می‌کردند و برای این که بفهمانند خلخال گرانها دارند، پای خود را محکم به زمین می‌کوفتند، از این کار نهی می‌کند. فقیه بزرگوار علامه مطهری می‌گوید: «از این دستور می‌توان فهمید هر چیزی که موجب جلب توجه مردان می‌گردد، مانند

استعمال عطرهای تند و همچنین آرایش های جالب نظر در چهره، ممنوع است. به طور کلی زن در معاشرت، نباید کاری بکند که موجب تحریک و تهییج و جلب توجه مردان نامحرم گردد. (۵۳)

در آیه ۳۱ سوره نور می فرماید: **A** «وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا» **A**. زینت های زن دو گونه است: یک نوع زینتی که مانند لباس و سرمه و انگشتر و دست بند آشکار است و پوشانیدن آن واجب نیست؛ و نوع دیگر زینتی که پنهان است مگر آن که عمداً بخواهد آن را آشکار سازد؛ مانند گوشوار و گردن بند. پوشانیدن این نوع زینت واجب است. البته استثناهایی دارد که بعداً بیان خواهد شد. (۵۴) قرآن کریم، با همین معیار، در خصوص پوشش بانوان سالمند و از کار افتاده که امید زناشویی ندارند، سهل گیری کرده، به آن ها اجازه داده است روی سرها را برگیرند؛ (۵۵) ولی در عین حال آن ها نیز اجازه خودنمایی و تهییج ندارند: **A** «وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحاً فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ» **A**؛ (۵۶)

آیات دیگری که با صراحت کامل دستور پوشش اسلامی و فلسفه آن را بیان می کنند، چنین است:

A «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأُزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُوراً رَحِيماً» **A**؛ ای پیامبر، به زنان و دخترانت و به زنان مؤمنان بگو: پوشش های (روسری و چادر) خود را بر خود فروتر گیرند. این برای آن که شناخته گردند و اذیت نشوند، نزدیک تر است؛ و خدا آمرزنده و مهربان است (۵۷).

با این حال، ممکن است گروهی از ارازل و اوباش به

هتک حیثیت زنان مؤمن ادامه دهند. در این صورت، حاکم اسلامی وظیفه دارد با شدت تمام با این افراد بیمار دل برخورد کند. بنابراین، مسأله حفظ پوشش و عدم مزاحمت برای بانوان تنها یک توصیه اخلاقی نیست و حکمی اسلامی و حکومتی به شمار می آید: **A** «الَّذِينَ لَمْ يَبْتَئِنَّا الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِبَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا * مَلْعُونِينَ أَيْنَمَا تَقِفُوا أُخِذُوا وَقُتِلُوا تَفْتِيلًا» **M**؛ اگر منافقان و بیماردلان و کسانی که در شهر نگرانی به وجود می آورند، از کارهای خود دست برندارند، ما تو را علیه آن ها بر خواهیم انگیزت و تو را سخت بر آنان مسلط می کنیم تا جز مدتی اندک در همسایگی تو زندگی نکنند؛ از رحمت خدا دور گردیدند و هر کجا یافت شوند دستگیر و به سختی گشته خواهند شد.» **M** (۵۸)

در این آیات، سه مطلب مهم قابل توجه می نماید:

جلباب چیست و نزدیک کردن آن یعنی چه؟

فلسفه پوشش اسلامی

مجازات افراد مزاحم

چه نوع پوششی توصیه شده است؟

در مفهوم جلباب اختلاف نظر وجود دارد. آنچه، با توجه به کتب لغت (۵۹) و گفتار مفسران شیعه مانند علامه طباطبایی (۶۰) و فیض کاشانی (۶۱) و اهل سنت مانند قرطبی (۶۲) صحیح تر به نظر می رسد، آن است که «جلباب» ملحفه و پوششی چادر مانند است نه روسری و خمار. از ابن عباس و ابن مسعود روایت شده که منظور عبا است. پس جلباب لباس گشاد و پارچه ای است که همه بدن را می پوشاند. ضمناً همان طور که مفسران بزرگ مانند شیخ طوسی و طبرسی فرموده اند، در گذشته دو نوع روسری برای زنان معمول بود: روسری های کوچک که

آن‌ها را «خمار» یا «مقنعه» می‌نامیدند و معمولاً در خانه از آن استفاده می‌کردند؛ و روسری‌های بزرگ که مخصوص بیرون خانه به شمار می‌آمد. زنان با این روسری بزرگ که جلباب خوانده می‌شد و از «مقنعه» بزرگ تر و از «رداء» کوچک تر است و به چادر امروزی شباهت دارد، مو و تمام بدن خود را می‌پوشاندند. (۶۳)

نزدیک ساختن جلباب - A {«یدنین علیهنّ من جلابیهنّ» A} - کنایه از پوشیدن چهره و سر و گردن با آن است. (۶۴) یعنی چنان نباشد که چادر یا روپوش‌های بزرگ (مانتو) تنها جنبه تشریفاتی و رسمی داشته باشد و همه پیکرشان را نپوشاند. زنان حق ندارند چنان چادر بپوشند که نشان دهد اهل پرهیز از معاشرت با مردان بیگانه نیستند؛ از نگاه چشم‌های نامحرم نمی‌پرهیزند و از مصادیق «H» کاسیات عاریات {H}؛ (۶۵) شمرده می‌شوند. قرآن فرمان می‌دهد: بانوان با مراقبت جامه‌شان را بر خود گیرند و آن‌ها را نزنند تا نشان دهد اهل عفاف و حفظ به شمار می‌آیند. تعلیل پایانی آیه نیز بیانگر همین امر است؛ یعنی آن پوششی مطلوب است که خود به خود دورباش ایجاد می‌کند و ناپاک‌دلان را نومید می‌سازد. (۶۶)

۶. چرا پوشش ضرورت دارد؟

خداوند متعال درباره علت ضرورت پوشش اسلامی می‌فرماید: «A» ذلک اذنی ان یعرفن فلا یؤذین {A} برخی این آیه را چنین معنا کرده‌اند: «بدین وسیله شناخته می‌شوند آزادند نه کنیز؛ پس با آزار و تعقیب جوانان رو به رو نمی‌شوند. بنابراین، در عصر حاضر که مسأله بردگی از میان گرفته، این حکم نیز منتفی می‌شود؛ ولی باید گفت: (۶۷) ایجاد مزاحمت و آزار کنیزان نیز روا نیست. حقیقت آن است که وقتی زن پوشیده و با

وقار از خانه بیرون رود و جانب عفاف و پاک دامنی را رعایت کند، فاسدان و مزاحمان جرأت هتک حیثیت او را در خود نمی یابند. بیمار دلانی که در پی شکار می گردند، فرد دارای حریم را شکاری مناسب نمی بینند. در روایات آمده است: «H} المرأه ریحانه H}؛ (۶۸) زن همچون ریحانه یا شاخه گلی ظریف است.» بی تردید اگر باغبان او را پاس ندارد، از دید و دست گلچین مصون نمی ماند. قرآن کریم، زنان ایده آل را که در بهشت جای دارند، به مروارید محبوب و پوشیده در صدف تشبیه می کند: «A} كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ. A}؛ (۶۹) افزون بر این، گاه آن ها را به جواهرات اصیلی چون یاقوت و مرجان که جواهر فروشان در پوششی ویژه قرار می دهند تا همچون جواهرات یدلی به آسانی در دسترس این و آن قرار نگیرند و ارزش و قدرشان کاستی نپذیرد، تشبیه می کند. (۷۰) بر این اساس، مرحوم علامه طباطبایی (۷۱) همین تفسیر را بر می گیرند. استاد شهید مطهری در این باره می فرماید: «حرکات و سکنتات انسان گاهی زبان دار است. گاهی وضع لباس، راه رفتن، سخن گفتن زن معنا دار است و به زبان بی زبانی می گوید: دلت را به من بده، در آرزوی من باش، مرا تعقیب کن؛ گاهی بر عکس، با زبان بی زبانی می گوید: دست تعرض از این حریم کوتاه است.» (۷۲)

اما کنیزان از داشتن حجاب استثنا شده اند و لذا فقها فرموده اند: کنیز چه در نماز و چه در غیر نماز، واجب نیست سر، مو و گردن خود را بپوشانند. V} (سید روح الله موسوی خمینی، تحریر الوسیله، قم، بی تا، اسماعیلیان؛ سید ابوالقاسم خویی، منهاج الصالحین، قم، ۱۴۱۰ه.ق، مدینه العلم؛ سید محمد

در هر صورت در آن زمان مسیحیان و یهودیان دارای حجاب بوده اند و مسلمانان هم موظف شدند که مطابق مقررات اسلامی پوشش داشته باشند.

پی نوشت ها:

۱- {V} علی اکبر علویقی، زن در آئینه تاریخ؛ اگر منظور نویسنده این است که حجاب یک امر فطری است و بر اثر یک رسم اکتسابی به وجود نیامده، ما هم قبول داریم، ولی نمی توان پذیرفت دین موجد حجاب نبوده است؛ زیرا اولاً دوران پیش از مذاهب، پیش فرض باطلی است. چون بنا بر آموزه های دینی، اولین انسان خود پیامبر و دارای مذهب بوده است، ثانیاً اگر حجاب را جزئی از تعلیمات مذهب بدانیم، به فطری بودن آن نقصی وارد نکرده ایم، زیرا تعالیم دین با فطرت انسان هماهنگی کامل دارد، چنانچه آیه ۳۰ سوره روم بدان اشاره دارد.

۲- به نقل از دایره المعارف القرن العشرين، ۱۹۲۳

۳- ویل دورانت، تاریخ تمدن، ص ۵۲۰

۴- همان، ص ۳۳۶

۵- همان، ص ۳۴۰

۶- همان

۷- همان، ص ۴۳۴

۸- به نقل از دایره المعارف القرن العشرين، ۱۹۲۳

۹- تفسیر اثنی عشری، ج ۱۰، ص ۴۹۰

۱۰- ضیاء پور، پوشاک باستانی ایرانیان، ص ۵۱

۱۱- همان، ص ۵۴

۱۲- همان، ص ۵۶

۱۳- جلیل ضیاء پور، پوشاک زنان ایرانی، ص ۱۹۴

۱۴- همان، ص ۱۹۷

۱۵- همان، ص ۱۱۴

۱۶- علی سامی، تمدن ساسانی، ج ۱، ص ۱۸۶

۱۷- السیره الحلبیه، ج ۲، ص ۲۳۴

۱۸- سفر پیدایش، باب ۲۴، آیه ۶۴ و ۶۵

۱۹- ویل دورانت، تاریخ تمدن، ج ۴ ص ۴۶۱.

۲۰- باب ۱۱، آیه ۳ تا ۱۴

۲۱- باب دوم، آیه ۹ تا ۱۱.

برگرفته از «V» www.heyatblog.ir/archives/۰۰۰۰۳۱.php

انسانیت از دیدگاه اسلامی، مصطفوی، ص ۱۲۹.

۲۳. ر. ک: المفردات فی غرائب القرآن، راغب اصفهانی و قاموس قرآن، سید علی اکبر قرشی.

۲۴. در اصطلاح تاریخ و حدیث اسلامی، هر جا نام «آیه حجاب آمده است مقصود این است نه آیات سوره نور که در خصوص پوشش اسلامی است.

۲۵. احزاب (۳۳): ۵۳.

۲۶. مسأله حجاب، مرتضی مطهری، ص ۷۴.

۲۷. واژه حجاب هفت بار در قرآن کریم به کار رفته است؛ ولی هرگز به معنای حجاب اسلامی مصطلح نیست.

۲۸. مسأله حجاب، ص ۷۳.

۲۹. تاریخ تمدن؛ ویل دورانت، مترجمان احمد آرام (و دیگران)، ج ۱، ص ۴۳۳ و ۴۳۴.

۳۰. مسأله حجاب، ص ۲۲.

۳۱. ر. ک: تفاسیر مجمع البیان (طبرسی) و کشاف (زمخشری) ذیل آیات ۳۳ احزاب و ۶۰ نور.

۳۲. سوره احزاب (۳۳): ۳۳.

۳۳. مسأله حجاب، ص ۷۳. نیز ر. ک: تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۴۰۱ - ۴۰۳.

۳۴. اصل قانون حجاب اسلامی، صرفاً از ضروریات فقه نیست؛ بلکه از ضروریات دین مبین است؛ چه این که نص صریح قرآن بر آن گواهی می دهد و تنها ظهور آیات قرآن دلیل بر آن نیست تا جای اختلاف برداشت و محل تردید باشد.

۳۵. مجمع البیان فی تفسیر القرآن، طبرسی، ج ۷ - ۸، ص ۲۱۶.

۳۶. المفردات فی غریب القرآن؛ راغب اصفهانی، ص ۳۶۱.

۳۷. مسأله حجاب، ص ۱۲۵ - ۱۲۸.

۳۸. تفسیر مجمع البیان، ص ۲۱۶ و ۲۱۷.

۳۹. مسأله حجاب، ص ۱۲۹.

۴۰. المفردات فی غرائب القرآن، ص ۱۵۹؛ مجمع البیان، ص ۲۱۷.

۴۱. مجمع البیان، ص ۲۱۷.

۴۲. همان.

۴۳. التفسیر الکبیر، ج ۲۳، ص ۱۷۹.

۴۴. مجمع البيان، ص ۲۱۷. (قال ابن عباس: تَغَطَّى شعرها و صدرها و ترائيها و سوالفها).

۴۵. ر. ك: تفسير الصافي، فيض كاشاني، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱.

۴۶. مسأله حجاب، ص ۱۳۱.

۴۷. علامه طباطبائي (ره) در تفسير آيه ۳۲ سوره اعراف می فرماید: خدای متعال در این آيه زینت هایی را معرفی می کند که برای بندگان ایجاد و آنان را فطرتاً به وجود آن زینت ها و استعمال و استفاده از آن ها ملهم کرده است؛ و روشن است که فطرت جز به چیزهایی که وجود و بقای انسان نیازمند آن است، الهام نمی کند. (ر. ك: المیزان، ج ۸، ص ۷۹)

۴۸. آیین بهزیستی در اسلام، احمد صبور اردوبادی، ج ۱ (جنس پوشاک)، ص ۵۷.

۴۹. حلیه المتقین، محمداقرا مجلسی، ص ۳-۵ و ۱۰-۱۲ و ۹۱-۱۰۷.

۵۰. مجمع البيان، ج ۴-۳، ص ۶۷۳.

۵۱. سوره احزاب(۳۳): ۳۳.

۵۲. سوره نور(۲۴): ۳۱.

۵۳. مسأله حجاب، ص ۱۴۶-۱۴۷.

۵۴. ر. ك: تفسير الصافي، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱.

۵۵. وسایل الشیعه، حر عاملی، ج ۱۴، ص ۱۴۰.

۵۶. سوره نور (۲۴): ۶۰.

۵۷. سوره احزاب(۳۳): ۵۹.

۵۸. سوره احزاب (۳۳): ۶۰ و ۶۱.

۵۹. ر. ك: مسأله حجاب، ص ۱۵۸ و ۱۵۹؛ قاموس قرآن، قرشی، ج ۲، ص ۴۱ و ۴۲. (این کتاب ها کلمات اهل لغت را ذکر کرده اند؛ مانند تعبیر به «الجلباب: القميص أو الثوب الواسع» یا «الجلباب ثوب اوسع من الخمار دون الرداء تُغَطِّي به المرأة رأسها و صدرها)

۶۰. المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۱۶، ص ۳۶۱. (هو ثوب تشتمل به المرأة فيغطي جميع بدنها)

۶۱.

تفسیر الصافی، فیض کاشانی، ج ۴، ص ۲۰۳.

۶۲. الجامع لأحكام القرآن، قرطبی، ج ۱۴، ص ۱۵۶.

۶۳. درباره جلباب گفته اند: آن روسری خاصی که بانوان هنگامی که برای کاری به خارج از منزل می روند، سر و روی خود را با آن می پوشند؛ «الجلباب خمارالمراه الذی یفطی رأسها و وجهها اذا خرجت لحاجه» (التیان فی تفسیر القرآن، طوسی ج ۸، ص ۳۶۱؛ مجمع البیان، ج ۸ - ۷، ص ۵۷۸)

۶۴. مجمع البیان، ص ۵۸۰؛ المیزان، ج ۱۶، ص ۳۶۱.

۶۵. زنانی که ظاهراً پوشیده هستند ولی در واقع برهنه اند، روی عن رسول الله (ص): صنفان من اهل النار لم أرهما قوم معهم سیاط كأذنان البقر یضربون بها الناس و نساء کاسیات عاریات، میمالات مائلات، رؤسهن کأسنمه البخت المائله...» (میزان الحکمه، ری شهری، ج ۲، ص ۲۵۹)

۶۶. مسأله حجاب، ص ۱۶۰ و ۱۶۱.

۶۷. آسیب شناسی حجاب، ص ۱۹

۶۸. وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۲۰.

۶۹. سوره واقعه (۵۶): ۲۳.

۷۰. گستره عفاف به گسترده‌گی زندگی، حمیده عامری، کتاب زنان، شورای فرهنگی اجتماعی زنان، ش ۱۲، ص ۱۱۷.

۷۱. المیزان، ج ۸، ص ۳۶۱.

۷۲. مسأله حجاب، ص ۱۶۳. }V

سوال ۱۲

سوال :

درست است که در زمان پیامبر(ص) هر کس متناسب دین خود پوشش اختیار می کرد و پوشش واحدی ملاک نبود؟ به نظر می رسد خیلی از تندروی ها مربوط به زمان خلیفه دوم است. نمی شود در ایران اسلامی مسأله پوشش را حل کرد؟ مثل اوایل انقلاب هر کس با پوشش مورد علاقه اش -مثل لبنان و ... - البته با در نظر گرفتن امتیاز برای حجاب -بر عکس لبنان و ...- در این صورت ارزش

واقعی حجاب آشکار می شود و نیازی به برخورد‌های غیردینی کنونی با دختران و پسران نیست و آنها کاملاً آگاهانه در مورد پوشش خود تصمیم می گیرند؟

جواب :

از منظر آموزه های اصیل اسلامی رعایت حجاب امری لازم و بوده و تحقق آن در جامعه یکی از کارکردها و وظایف مهم حکومت اسلامی است . تبیین صحیح این موضوع نیازمند توجه دقیق به مطالب ذیل می باشد: الف . حجاب و پوشش اسلامی از احکام ضروری اسلام است و هیچ مسلمانی نمی تواند در آن تردید کند، زیرا هم قرآن کریم بدان تصریح نموده و هم روایات فراوان بر وجوب آن دلالت دارد. از همین رو فقهای شیعه و سنی به اتفاق به وجوب آن فتوا داده اند، همان گونه که نماز و روزه و سایر معارف اسلامی، به دورانی خاص اختصاص ندارد دستور پوشش نیز چنین است و ادعای عصری بودن آن بی دلیل و غیر کارشناسانه می نماید. ب . در خصوص رعایت حجاب از سوی مسلمانان در زمان پیامبر (ص) باید توجه داشت که هر چند در زمان پیامبر(ص) و امام علی(ع) زنان بدحجاب وجود داشته است اما قرآن با این پدیده برخورد کرده، به دنبال آن دیگر آنها نمی توانستند هر طور دلشان خواست در اجتماع ظاهر شوند، این مطلب از آیات حجاب که بر لزوم پوشش و پرهیز از تبرج، خودنمایی، تحرک و بی حجابی زمان جاهلیت تأکید می نماید، و همچنین کتابها و منابع معتبر تاریخی به خوبی قابل اثبات است : یکم . وجوب حجاب از منظر قرآن از منظر قرآنی مسئله حجاب ابتدا به طور اجمال در سوره احزاب

مطرح شده و سپس با تفصیل بیشتر در سوره نور آمده است: ۱. «وَقَدْ فِي بُيُوتِكُمْ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَىٰ أَيْ زنان پیامبر! در خانه های خود بمانید و هم چون جاهلیت نخستین در میان مردم ظاهر نشوید. اندام و وسایل زینت خود را در معرض تماشای دیگران قرار ندهید.» (سوره احزاب، آیه ۳۳). مراد از جاهلیت اولی همان جاهلیتی است که مقارن عصر پیامبر(ص) بوده و به طوری که در تاریخ آمده آن موقع زنان حجاب درستی نداشتند و دنباله روسری خود را به پشت سر می انداختند به گونه ای که گلو و قسمتی از سینه و گردن بند و گوشواره آنان نمایان بود و به این ترتیب قرآن همسران پیامبر را از این گونه اعمال باز می دارد. البته بدون شک این حکم عام و تکیه آیات بر زنان پیامبر به عنوان تأکید بیشتر است. (مکارم شیرازی، ناصر و همکاران، تفسیر نمونه، ج ۱۴). ۲. «يا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يَعْرِفْنَ فَلََّا يُؤْذِينَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا؛ ای پیامبر به زنان و دخترانت و به زنان مؤمنان بگو پوشش های خود را بر خود فروتر گیرند این برای آن که شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند و خدا آمرزنده مهربان است.» (سوره احزاب، آیه ۵۹). ۳. «وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ

أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ أَوْلَى الْأَرْبَةِ مِنَ الرَّجَالِ أَوْ الطُّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوَازَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضُرُّنَّ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيَعْلَمَ مَا يَحْفِيْنَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُؤْبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ؛ و به زنان با ایمان بگو دیدگان خود را فرو بندند و پاکدامنی ورزند و زیورهای خود را آشکار نگردانند مگر آن چه طبعاً از آن پیداست، و باید روسری خود را بر گردن خویش اندازند و زیورهایشان را جز برای شوهرانشان یا پدرانشان یا پدران شوهرانشان یا پسرانشان یا پسران شوهرانشان یا برادرانشان یا پسران برادرانشان یا پسران خواهرانشان یا زنان خود یا کنیزانشان یا خدمت کاران مرد که بی نیازند یا کودکانی که بر عورت های زنان و قوف حاصل نکرده اند آشکار نکنند و پاهای خود را نکوبند تا آنچه از زینت شان نهفته می دارند معلوم گردد. ای مؤمنان! همگی به درگاه خدا توبه کنید امید که رستگار شوید. وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ وَأَنْ يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَّهُنَّ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ؛ و بر زنان از کار افتاده ای که امید زناشویی ندارند گناهی نیست که پوشش خود را کنار نهند زینتی را آشکار نکنند، و عفت ورزیدن برای آن ها بهتر است و خدا شنوای داناست. (سوره نور، آیه ۳۱). همانگونه که مشاهده می نمایید این آیه به صورت تفصیل و جوب حجاب، کیفیت و حدود پوشش را معرفی می نماید و اگر رعایت حجاب از منظر خداوند لازم نبود، دلیلی بر استثنا کردن افراد محرم از

نامحرم و کسانی که رعایت حجاب بر آنها واجب نیست وجود نداشت. دوم. وجوب حجاب از منظر روایات علاوه بر آیات قرآن، روایات متواتری در این زمینه وجود دارد که در کتب معتبر حدیث ذکر شده است که اصل وجوب حجاب را مسأله مسلم و ضروری دانسته، به شرایط، خصوصیات، زمان و استثنائات آن پرداخته است، به طور نمونه به چند مورد از آنها اشاره می‌نماییم:

۱. در روایاتی از سوی رسول خدا (صلی الله علیه و آله) محدوده حجاب بیان شده است. به عنوان نمونه در روایتی آمده است که نمایان ساختن تمام بدن برای زوج رواست و سر و گردن را می‌توان در برابر پسر و برادر آشکار کرد، اما در برابر نامحرم باید از چهار پوشش استفاده کرد: پیراهن (درع)، روسری (خمار)، پوششی وسیع تر از روسری که بر روی سینه می‌افتد (جلباب) و چادر (ازار). (فضل بن حسن طبرسی، مجمع البیان، ج ۷، ۲۷۱). ۲. در حدیثی از امام صادق (ع) می‌خوانیم: «H} کل آیه فی القرآن فیها ذکر الفروج فهی من الزنا إلا- هذه الآیه فانها من النظر»؛ هر آیه که در قرآن مجید سخن از حفظ فروج به میان می‌آورد منظور حفظ کردن از زنا است جز این آیه که مراد از آن، حفظ کردن از نگاه دیگران می‌باشد. «بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۳). ۳. فضیل بن یسار می‌گوید: «H} سألت ابا عبد الله (ع) عن الذراعین من المرائه، هما من الذینته التي قال الله: «ولا یبدین زینتهن إلا لبعولتهن»؟ قال: نعم و ما دون الخمار من الزینته و ما دون السوارین»؛ از امام صادق (ع) سؤال

کردم آیا دو تا ذراع زن از مارد زینت است که خداوند می فرماید: برای غیر شوهر نشان داده نشود؟» فرمود: بلی ونیز سر و موهای سر و گردن و مقداری از سینه که با روسری پوشانده می شود هم از زینت است و نیز آن چه زیر دستبند و بالاتر است هم از زینت (مراد محل زینت است) است و برای غیر محارم نمی تواند نشان بدهد.» (وسائل الشیعه، حر عاملی، بیروت، دار احیاء التراث، ج ۱۴، ب ۱۰۹، ح ۱، ص ۱۴۵). ۴. محمد بن مسلم از امام محمد باقر (ع) روایت می کند: «H} لا یصلح للجاریته إذا حاضت إلا أن تختمر H}؛ دختر زمانی که به حد بلوغ شرعی رسید، باید روسری داشته باشد.» (وسائل الشیعه، ج ۱۴، باب ۱۲۶، ح ۱، ص ۱۶۸). ۵. از امام هشتم (ع) روایت شده است: «H} لا تغطي المرأة رأسها من الفلام حتی يبلغ الفلام H}؛ پسر وقتی به حد بلوغ رسید زن باید حجاب را رعایت کرده و سر خود را از وی بپوشاند.» (همان، ح ۴). سوم. تاریخچه حجاب در صدر اسلام اصولاً پوشش امر غریزی و فطری برای بشر است و کاوش های باستان شناسی نشان می دهد که از دیر زمان بشر در حد امکان نسبت به مسأله پوشش اهتمام ورزیده است و همه صاحبان ادیان نیز آن را سرلوحه عمل خویش قرار داده اند. گزارش های قطعی تاریخی حاکی از آن است که مسلمانان بعد از نزول این آیات حجاب، به ضرورت ایجاد تغییرات و دگرگونی هایی در چگونگی پوشش زنان پی بردند و به همین دلیل بعد از نزول این آیات، زنان با

پوشش های متفاوتی از عصر جاهلیت در اجتماع حاضر می شدند. مثلاً طبری در تفسیر خود آورده است: « عن عائشه زوج النبی (صلی الله علیه وآله) أنها قالت یرحم الله النساء المهاجرات الاول لما انزل الله «ولیضربنّ بخرهنّ...» شققن اکثف مروطن فاختمرن به ؛ رحمت خدا بر زنان مهاجر پیشگام باد که هنگامی که خداوند فرمان حجاب را نازل فرمود، ضخیم ترین پوشش های پشمین خود را برش داده و با آن سر و گردن خود را پوشاندند. «ابن جریر طبری، ابن جریر، جامع البیان، ج ۹، ص ۳۰۶. سیوطی نیز به سند خود از ام سلمه نقل می کند که بعد از نزول آیه «یدنین علیهن من جلابیهن» زنان انصار از منازلشان با پوشش های مشکی خارج می شدند به گونه ای که به نظر می رسید بر سر ایشان کلاخی نشسته است. (جلال الدین سیوطی، الدر المنتور، ج ۵، ص ۲۲۱) همچنین از تاریخ استفاده می شود که در صدر اسلام حتی یهودی و نصاری هم نوعی حجاب داشتند. منتها حجاب های آنان با حجاب های مسلمین فرق داشته. این در حالی است که ما می بینیم بعضی از اهل کتاب هم پوشش سر را رعایت می کردند. بر طبق تورات و انجیل و حتی گفته های باقی مانده از زرتشت، حجاب بر زنان واجب بوده و نگاه به نامحرم حرام بوده است. البته حجاب در ادیان الهی گذشته کمی سخت تر از حجاب اسلامی بوده است. (برای آگاهی بیشتر ر.ک: حجاب در ادیان الهی، علی محمدی آشنانی.) چهارم. برخی فوائد و کارکردهای حجاب : ۱. سلامت روانی زن: حجاب همچون حفاظی است که زن را از آسیب پذیری، ترس و

اضطراب روانی مصون نگه می‌دارد. ۲. آرامش روحی مرد: وجود حریم میان زن و مرد با پوشش، هیجان‌ها و التهاب‌های جنسی مرد را کاهش می‌دهد. ۳. افزایش امنیت اجتماعی زنان: نیاز به امنیت در زنان بیشتر از مردان است. حجاب آنان را از سوء استفاده‌های جنسی و سایر مزاحمت‌ها مصون می‌دارد. ۴. استحکام پیوند خانوادگی: حجاب زن را به خانواده وفادار نموده از عشق‌های آزاد محفوظ می‌نماید، نیز زمینه لذت‌جویی مردان در اجتماع را از بین می‌برد و لذت‌های آنان را به درون خانه مختص می‌کند. ۵. افزایش بهره‌وری شغلی و مشارکت اجتماعی: برهنگی عامل کشیده شدن تمتعات جنسی از محیط خانه به اجتماع شده و قهراً نیرو و بازدهی کار در اجتماع را ضعیف می‌کند. ۶. بالا بردن ارزش و احترام زن: زنان وقتی خود را می‌پوشانند برای مردان رویاتی‌تر، پر جاذبه‌تر و گران‌بها تر و ارزشمند می‌شوند. ج. علاقه بر دلایل قطعی قرآنی و روایی بر لزوم رعایت حجاب و فوائد و کارکردهای فردی و اجتماعی آن، دولت اسلامی با توجه به فلسفه وجودی خویش در فراهم نمودن محیطی سالم برای هدایت، رشد و تکامل مادی و معنوی انسان، موظف به اجرای این حکم - که از مهمترین ارزشهای اسلامی بوده و تاثیر مستقیمی بر سلامت جامعه و تکامل مادی و معنوی آن دارد - با بهترین و مؤثرترین شیوه و شکل ممکن می‌باشد. د. و بالاخره مهمترین معیار و الگوی ما آموزه‌های اصیل اسلامی و سیره و احادیث بزرگان دینی است نه سایر کشورها و جوامع اسلامی حاضر که یا فاقد شرایط

و امکانات حکومتی لازم برای تحقق آموزه های و ارزشهای اصیل اسلامی بوده و یا اساساً از بینش و دیدگاه صحیح و اراده مستحکمی در این زمینه برخوردار نیستند .

سوال ۱۳

سوال :

حجاب زنان در عصر پیامبر(ص) چگونه بود؟ آیا اجباری بر رعایت حجاب بود؟

جواب :

از روایات اسلامی استفاده می شود که گاهی پوشش صورت در میان زنان مسلمان بوده است و گاهی نبوده. گاهی نقاب داشتند و گاهی نداشتند؛ مثلاً در حدیثی داریم که حضرت باقر(ع) موقع طواف زنی را دید که نقاب به صورت انداخته - چون می دانیم در موقع احرام یکی از چیزهایی که زن باید از آن پرهیز کند، پوشاندن صورت است، کما این که مردها نباید سرشان پوشیده باشد - امام باقر(ع) اشاره کردند به ایشان نقاب را از صورت بردار که احرام زن در صورت او است. خود این که در روایات احرام آمده که زن صورت خود را نپوشاند، دلیل بر این است که پوشاندن صورت در میان زن ها بوده. اگر وجود نداشت، دیگر اصراری نبود این مسأله در محرمات احرام بیاید. این دلیل بر این است که عده زیادی از زنان صورت خود را می پوشاندند؛ ولی در عین حال زانی هم بودند که صورت را نمی پوشاندند؛ چون در روایات داریم فلان شخصیت اسلام فلان زن را دید و شناخت. احتمالاً صورت این خانم باز بوده که شناخته شده. از مجموع روایات اسلامی استفاده می شود که صورت و کفین در استعمال حجاب استثنا هستند. حالا اگر کسانی بخواهند رعایت بکنند و این دو موضع را بپوشانند، کسی مانع آن ها نخواهد بود.

در رابطه با ضرورت و لزوم حجاب توجه به امور زیر لازم

است:

الف. از تاریخ استفاده می شود که در صدر اسلام حتی یهودی و نصاری هم نوعی حجاب داشتند. منتها حجاب های آنان با حجاب های مسلمین فرق داشته. شاید این که در روایات اسلامی داریم کنیزها واجب نیست سرشان را بپوشانند، به خاطر این بوده که اینان مسلمان نبودند، تحت حکومت اسلامی آمدند و حجاب را در تمام بدن رعایت می کنند، منتها در موهای سر رعایت نمی کردند. این در حالی است که ما می بینیم بعضی از اهل کتاب هم پوشش سر را رعایت می کردند. در مورد حکومت اسلامی که نسبت به این ها چگونه رفتار کردند، به یقین حکومت اسلامی، فشار زیادی روی اهل کتاب و اهل ذمه نداشته و شاید در میان آن ها زنانی بودند که موهای خود را نمی پوشانند و در اجتماع ظاهر می شدند؛ ولی گاهی می شود اگر تبعیضی میان زنان مسلمان و غیر مسلمان در یک جامعه واقع شود، به عنوان ثانوی، منشأ مشکلات می شود؛ مثل زنان عصر ما، حکومت اسلامی می تواند از آن ها هم بخواهد برای رعایت احترام جامعه اسلامی و همرنگ شدن با مسلمین و برای این که در محیط تبعیضی نباشد، احتراماً ارزش های کشوری را که در آن زندگی می کنند، رعایت کنند که یکی از آن ارزش ها حجاب است.

V} (برگرفته از: فرهنگ حجاب؛ بیم ها و امیدها، قم: دفتر مطالعات دینی زنان، ۱۳۸) V}

ب. پوشش اسلامی از احکام ضروری اسلام است و هیچ مسلمانی نمی تواند در آن تردید کند، زیرا هم قرآن کریم بدان تصریح نموده و هم روایات فراوان بر وجوب آن دلالت دارد. از همین رو فقهای شیعه و سنی به اتفاق به وجوب آن فتوا داده اند، همان گونه که نماز و روزه و

سایر معارف اسلامی، به دورانی خاص اختصاص ندارد دستور پوشش نیز چنین است و ادعای عصری بودن آن بی دلیل و غیر کارشناسانه می نماید، هر چند در زمان پیامبر(ص) و امام علی(ع) زنان بدحجاب وجود داشته است اما قرآن با این پدیده برخورد کرده، به دنبال آن دیگر آنها نمی توانستند هر طور دلشان خواست در اجتماع ظاهر شوند، این مطلب از آیات حجاب که بر لزوم پوشش و پرهیز از تبرج، خودنمایی، تحرک و بی حجابی زمان جاهلیت تأکید می نماید، به خوبی قابل استفاده است:

۱. «A» وَ قَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى؛ ای زنان پیامبر! در خانه های خود بمانید و هم چون جاهلیت نخستین در میان مردم ظاهر نشوید. اندام و وسایل زینت خود را در معرض تماشای دیگران قرار ندهید. (۱)

مراد از جاهلیت اولی همان جاهلیتی است که مقارن عصر پیامبر(ص) بوده و به طوری که در تاریخ آمده آن موقع زنان حجاب درستی نداشتند و دنباله روسری خود را به پشت سر می انداختند به گونه ای که گلو و قسمتی از سینه و گردن بند و گوشواره آنان نمایان بود و به این ترتیب قرآن همسران پیامبر را از این گونه اعمال باز می دارد. البته بدون شک این حکم عام و تکیه آیات بر زنان پیامبر به عنوان تأکید بیشتر است. (۲)

۲. «A» يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِأَزْوَاجِكَ وَ بَنَاتِكَ وَ نِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ...؛ ای پیامبر! به همسران و دخترانت و زنان مؤمن بگو روسری های بلند خود را بر خویش فرو افکنند تا شناخته نشوند و مورد آزار قرار نگیرند. (۳)

«A» وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ ... {A} به زنان با ایمان بگو چشم های خود را فرو گیرند و از نگاه به مردان نامحرم خودداری کنند و دامان خود را حفظ نمایند و نباید زینت خود را آشکار سازند جز آن مقدار که طبیعتاً ظاهر است و اطراف روسری های خود را بر سینه خود افکند (تا گردن و سینه با آن پوشانده شود)»(۴)

T}روایات که دلالت بر وجوب حجاب دارد {T}

در این زمینه روایات متواتری وجود دارد که در کتب حدیثی شیعه از جمله وسائل الشیعه ذکر شده است که برخی از این روایات در ارتباط با تفسیر آیات ذکر شده می باشد و برخی هم حکم زنان سالخورده را در مورد حجاب بیان داشته و برخی در مورد اِماء و کنیز وارد شده است و بعضی نیز زمان وجوب حجاب را بیان می دارد. در کل اصل وجوب حجاب را مسأله مسلم و ضروری دانسته، به شرایط، خصوصیات، زمان و استثنائات آن پرداخته است، به طور نمونه به موارد از آنها اشاره می نمایم:

۱. در حدیثی از امام صادق(ع) می خوانیم: «H} كل آية في القرآن فيها ذكر الفروج فهي من الزنا إلا هذه الآية فإنها من النظر {H} هر آیه که در قرآن مجید سخن از حفظ فروج به میان می آورد منظور حفظ کردن از زنا است جز این آیه که مراد از آن، حفظ کردن از نگاه دیگران می باشد.»(۵)

۲. فضیل بن یسار می گوید: «H} سألت ابا عبد الله(ع) عن الذراعين من

المراسته، هما من الذینته التي قال الله: «ولا یبیدین زینتهن إلا لبعولتهن»؟ قال: نعم و ما دون الخمار من الزینته و ما دون السوارین {H}؛ از امام صادق (ع) سؤال کردم آیا دو تا ذراع زن از مارد زینت است که خداوند می فرماید: برای غیر شوهر نشان داده نشود؟ فرمود: بلی و نیز سر و موهای سر و گردن و مقداری از سینه که با روسری پوشانده می شود هم از زینت است و نیز آن چه زیر دستبند و بالاتر است هم از زینت (مراد محل زینت است) است و برای غیر محارم نمی تواند نشان بدهد. (۶)

۳. روایات که اصل حجاب را مسلم گرفته و زمان آن را مطرح می سازد:

الف. محمد بن مسلم از امام محمد باقر (ع) روایت می کند: «{H} لا یصلح للجاریته إذا حاضت إلا أن تختمر {H}؛ دختر زمانی که به حد بلوغ شرعی رسید، باید روسری داشته باشد.» (۷)

ب. از امام هشتم (ع) روایت شده است: «{H} لا تغطی المرأته رأسها من الفلام حتی یبلغ الفلام {H}؛ پسر وقتی به حد بلوغ رسید زن باید حجاب را رعایت کرده و سر خود را از وی بپوشاند.» (۸)

بنابراین بر لزوم حجاب علاوه بر ضرورت و کارکردهای فردی و اجتماعی آن، آیات و روایات فراوانی دلالت دارد. و اصولاً پوشش امر غریزی و فطری برای بشر است و کاوش های باستان شناسی نشان می دهد که از دیر زمان بشر در حد امکان نسبت به مسأله پوشش اهتمام ورزیده است و همه صاحبان ادیان نیز آن را سرلوحه عمل قرار داده اند. با این حال، موارد برخورد پیامبر با بدحجابی به دست نیامد و به طور کلی جزئیات دقیق

پی نوشت ها:

۱. احزاب، آیه ۳۳.
۲. مکارم شیرازی، ناصر و همکاران، تفسیر نمونه، ج ۱۴.
۳. احزاب، آیه ۵۹.
۴. نور، آیه ۳۱.
۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳.
۶. وسائل الشیعه، حر عاملی، بیروت، دار احیاء التراث، ج ۱۴، ب ۱۰۹، ح ۱، ص ۱۴۵.
۷. وسائل الشیعه، ج ۱۴، باب ۱۲۶، ح ۱، ص ۱۶۸.
۸. همان، ح ۴.

سوال ۱۴

سوال:

پوشش زنان عصر پیامبر(ص) چگونه بوده است و آیا چیزی دال بر مبارزه با بدحجابی در عصر پیامبر(ص) وجود دارد؟ آیا حضرت زهرا(س) پوشیه و نقاب می زدند؟

جواب:

آنچه مسلم است چه در عصر نبی اکرم(ص) و چه در عصر حضرت علی(ع)، مسأله امر به معروف و نهی از منکر اجرا می گشته و در حد امکان جلوی بی حجابی و بدحجابی گرفته می شد. اینکه تا چه حد ممکن بوده، بستگی به میزان قدرت اجرایی آن بزرگواران داشته است. چه بسا امروزه، قدرت اجرایی حکومت اسلامی بیشتر باشد و ابزار، امکانات، وسایل و نیروی انسانی بیشتری در اختیار داشته باشیم.

در رابطه با ضرورت و لزوم حجاب توجه به امور زیر لازم است:

الف. از تاریخ استفاده می شود که در صدر اسلام حتی یهودی و نصاری هم نوعی حجاب داشتند. منتها حجاب های آنان با حجاب های مسلمین فرق داشته. شاید این که در روایات اسلامی داریم کنیزها واجب نیست سرشان را پوشانند، به خاطر این بوده که اینان مسلمان نبودند، تحت حکومت اسلامی آمدند و حجاب را در تمام بدن رعایت می کنند، منتها در موهای سر رعایت نمی کردند. این در حالی است که ما می بینیم بعضی از اهل کتاب هم پوشش سر را رعایت می کردند. در مورد حکومت اسلامی که نسبت به این ها

چگونه رفتار کردند، به یقین حکومت اسلامی، فشار زیادی روی اهل کتاب و اهل ذمه نداشته و شاید در میان آن‌ها زنانی بودند که موهای خود را نمی‌پوشاندند و در اجتماع ظاهر می‌شدند؛ ولی گاهی می‌شود اگر تبعیضی میان زنان مسلمان و غیر مسلمان در یک جامعه واقع شود، به عنوان ثانوی، منشأ مشکلات می‌شود؛ مثل زنان عصر ما، حکومت اسلامی می‌تواند از آن‌ها هم بخواهد برای رعایت احترام جامعه اسلامی و هم‌رنگ شدن با مسلمین و برای این که در محیط تبعیضی نباشد، احتراماً ارزش‌های کشورهای را که در آن زندگی می‌کنند، رعایت کنند که یکی از آن ارزش‌ها حجاب است.

۷} (برگرفته از: فرهنگ حجاب؛ بیم‌ها و امیدها، قم: دفتر مطالعات دینی زنان، ۱۳۸) ۷}

ب. پوشش اسلامی از احکام ضروری اسلام است و هیچ مسلمانی نمی‌تواند در آن تردید کند، زیرا هم قرآن کریم بدان تصریح نموده و هم روایات فراوان بر وجوب آن دلالت دارد. از همین رو فقهای شیعه و سنی به اتفاق به وجوب آن فتوا داده‌اند، همان‌گونه که نماز و روزه و سایر معارف اسلامی، به دورانی خاص اختصاص ندارد دستور پوشش نیز چنین است و ادعای عصری بودن آن بی‌دلیل و غیر کارشناسانه می‌نماید، هر چند در زمان پیامبر(ص) و امام علی(ع) زنان بدحجاب وجود داشته‌اند اما قرآن با این پدیده برخورد کرده، به دنبال آن دیگر آنها نمی‌توانستند هر طور دلشان خواست در اجتماع ظاهر شوند، این مطلب از آیات حجاب که بر لزوم پوشش و پرهیز از تبرج، خودنمایی، تحرک و بی‌حجابی زمان جاهلیت تأکید می‌نماید، به خوبی قابل استفاده است:

«A» وَ قَوْلَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى A؛ ای زنان پیامبر! در خانه های خود بمانید و هم چون جاهلیت نخستین در میان مردم ظاهر نشوید. اندام و وسایل زینت خود را در معرض تماشای دیگران قرار ندهید.» (۱)

مراد از جاهلیت اولی همان جاهلیتی است که مقارن عصر پیامبر(ص) بوده و به طوری که در تاریخ آمده آن موقع زنان حجاب درستی نداشتند و دنباله روسری خود را به پشت سر می انداختند به گونه ای که گلو و قسمتی از سینه و گردن بند و گوشواره آنان نمایان بود و به این ترتیب قرآن همسران پیامبر را از این گونه اعمال باز می دارد. البته بدون شک این حکم عام و تکیه آیات بر زنان پیامبر به عنوان تأکید بیشتر است. (۲)

۲. «A» يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجَكُمْ وَ بَنَاتِكُمْ وَ نِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ... {A}؛ ای پیامبر! به همسران و دخترانت و زنان مؤمن بگو روسری های بلند خود را بر خویش فرو افکنند تا شناخته نشوند و مورد آزار قرار نگیرند.» (۳)

۳. «A» وَ قُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَ يَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَ لَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَ لِيُضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَ لَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِيُعَوِّلَهُنَّ ... {A}؛ به زنان با ایمان بگو چشم های خود را فرو گیرند و از نگاه به مردان نامحرم خودداری کنند و دامان خود را حفظ نمایند و نباید زینت خود را آشکار سازند جز آن مقدار که طبیعتاً ظاهر است و اطراف روسری های خود را بر سینه خود افکنند (تا گردن و سینه با آن پوشانده شود)» (۴)

T {روایات که

در این زمینه روایات متواتری وجود دارد که در کتب حدیثی شیعه از جمله وسائل الشیعه ذکر شده است که برخی از این روایات در ارتباط با تفسیر آیات ذکر شده می باشد و برخی هم حکم زنان سالخورده را در مورد حجاب بیان داشته و برخی در مورد اِماء و کنیز وارد شده است و بعضی نیز زمان وجوب حجاب را بیان می دارد. در کل اصل وجوب حجاب را مسأله مسلم و ضروری دانسته، به شرایط، خصوصیات، زمان و استثنائات آن پرداخته است، به طور نمونه به موارد از آنها اشاره می نمایم:

۱. در حدیثی از امام صادق(ع) می خوانیم: «H} کل آیه فی القرآن فیها ذکر الفروج فهی من الزنا إلا هذه الآیه فإنها من النظر {H} هر آیه که در قرآن مجید سخن از حفظ فروج به میان می آورد منظور حفظ کردن از زنا است جز این آیه که مراد از آن، حفظ کردن از نگاه دیگران می باشد.»(۵)

۲. فضیل بن یسار می گوید: «H} سألت ابا عبدالله(ع) عن الذراعین من المرائه، هما من الذینته الی قال الله: «و لا یبدین زینتهن إلا لبعولتهن»؟ قال: نعم و ما دون الخمار من الزینته و ما دون السوارین {H} از امام صادق(ع) سؤال کردم آیا دو تا ذراع زن از مارد زینت است که خداوند می فرماید: برای غیر شوهر نشان داده نشود؟» فرمود: بلی و نیز سر و موهای سر و گردن و مقداری از سینه که با روسری پوشانده می شود هم از زینت است و نیز آن چه زیر دستبند و بالاتر است هم از زینت (مراد محل زینت است)

است و برای غیر محارم نمی تواند نشان بدهد.»(۶)

۳. روایات که اصل حجاب را مسلم گرفته و زمان آن را مطرح می سازد:

الف. محمد بن مسلم از امام محمد باقر(ع) روایت می کند: «H؛ لا یصلح للجاریته إذا حاضت إلا أن تختمر H؛ دختر زمانی که به حد بلوغ شرعی رسید، باید روسری داشته باشد.»(۷)

ب. از امام هشتم(ع) روایت شده است: «H؛ لا تغطي المرأة رأسها من الغلام حتى يبلغ الغلام H؛ پسر وقتی به حد بلوغ رسید زن باید حجاب را رعایت کرده و سر خود را از وی بپوشاند.»(۸)

بنابراین بر لزوم حجاب علاوه بر ضرورت و کارکردهای فردی و اجتماعی آن، آیات و روایات فراوانی دلالت دارد. و اصولاً پوشش امر غریزی و فطری برای بشر است و کاوش های باستان شناسی نشان می دهد که از دیر زمان بشر در حد امکان نسبت به مسأله پوشش اهتمام ورزیده است و همه صاحبان ادیان نیز آن را سرلوحه عمل قرار داده اند. با این حال، موارد برخورد پیامبر با بدحجابی به دست نیامد و به طور کلی جزئیات دقیق زندگی عصر پیامبر روشن نیست.

حضرت زهرا(ع) در امر حجاب بسیار مواظبت می نمودند، تا آنجا که در مقابل افراد نابینا هم بی مبالاتی نداشتند، مرد نابینایی وارد منزل ایشان شد. حضرت برخاستند و به اتاق دیگر رفتند. پیامبر (ص) فرمودند: دخترم! این مرد نابیناست. حضرت زهرا (سلام الله علیها) فرمودند: پدر اگر چه او مرا نمی بیند، ولی من که او را می بینم و او بوی من را استشمام می کند....

همچنین تا آنجایی که ضرورت نداشت، حضرت از خانه خارج نمی شدند. حتی زمانی هم که حضرت برای

ایراد خطبه وارد مسجد شدند و برای احقاق حق و ابطال باطل سخن رانی کردند در عین حفظ حریم و عفت بودند. حضرت امام حسن علیه السلام در کیفیت این حضور حضرت در جمع می فرمایند:

مادرم روسری بر سر نمود و چارقد بلند خود را پوشید ... در حال راه رفتن بگونه ای بود که لباسش به پا گیر می کرد (کنایه از این که پوشش کامل رعایت شده بود). ... او در میان زنان انصار از خانه خارج شد... همچون حضرت رسول (ص) با وقار و متانت حرکت می نمود حضرت فاطمه ی زهرا(س) بهترین الگوی تربیتی زن مسلمان، در بیرون منزل و در مواجهه با نامحرم، از پوشش های خاصی، مثل جلباب (چادر) و برقع (روپوش صورت) استفاده می کردند، -----

پی نوشت ها:

۱. احزاب، آیه ۳۳.

۲. مکارم شیرازی، ناصر و همکاران، تفسیر نمونه، ج ۱۴.

۳. احزاب، آیه ۵۹.

۴. نور، آیه ۳۱.

۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳.

۶. وسائل الشیعه، حر عاملی، بیروت، دار احیاء التراث، ج ۱۴، ب ۱۰۹، ح ۱، ص ۱۴۵.

۷. وسائل الشیعه، ج ۱۴، باب ۱۲۶، ح ۱، ص ۱۶۸.

۸. همان، ح ۴.

سوال ۱۵

سوال :

آیا در زمان پیامبر(ص) اجبار در حجاب وجود داشته است و یا مردم به اختیار و عقل حجاب رو به عنوان دستور الهی برگزیدند؟

جواب :

در رابطه با ضرورت و لزوم حجاب توجه به امور زیر لازم است:

الف. از تاریخ استفاده می شود که در صدر اسلام حتی یهودی و نصاری هم نوعی حجاب داشتند. منتها حجاب های آنان با حجاب های مسلمین فرق داشته. شاید این که در روایات اسلامی داریم کنیزها واجب نیست سرشان را بپوشانند، به خاطر این بوده که اینان مسلمان

نبودند، تحت حکومت اسلامی آمدند و حجاب را در تمام بدن رعایت می کنند، منتها در موهای سر رعایت نمی کردند. این در حالی است که ما می بینیم بعضی از اهل کتاب هم پوشش سر را رعایت می کردند. در مورد حکومت اسلامی که نسبت به این ها چگونه رفتار کردند، به یقین حکومت اسلامی، فشار زیادی روی اهل کتاب و اهل ذمه نداشته و شاید در میان آن ها زنانی بودند که موهای خود را نمی پوشاندند و در اجتماع ظاهر می شدند؛ ولی گاهی می شود اگر تبعیضی میان زنان مسلمان و غیر مسلمان در یک جامعه واقع شود، به عنوان ثانوی، منشأ مشکلات می شود؛ مثل زنان عصر ما، حکومت اسلامی می تواند از آن ها هم بخواهد برای رعایت احترام جامعه اسلامی و همرنگ شدن با مسلمین و برای این که در محیط تبعیضی نباشد، احتراماً ارزش های کشوری را که در آن زندگی می کنند، رعایت کنند که یکی از آن ارزش ها حجاب است.

۷} (برگرفته از: فرهنگ حجاب؛ بیم ها و امیدها، قم: دفتر مطالعات دینی زنان، ۱۳۸) ۷}

ب. پوشش اسلامی از احکام ضروری اسلام است و هیچ مسلمانی نمی تواند در آن تردید کند، زیرا هم قرآن کریم بدان تصریح نموده و هم روایات فراوان بر وجوب آن دلالت دارد. از همین رو فقهای شیعه و سنی به اتفاق به وجوب آن فتوا داده اند، همان گونه که نماز و روزه و سایر معارف اسلامی، به دورانی خاص اختصاص ندارد دستور پوشش نیز چنین است و ادعای عصری بودن آن بی دلیل و غیر کارشناسانه می نماید، هر چند در زمان پیامبر(ص) و امام علی(ع) زنان بدحجاب وجود داشته است اما قرآن با این پدیده برخورد

کرده، به دنبال آن دیگر آنها نمی توانستند هر طور دلشان خواست در اجتماع ظاهر شوند، این مطلب از آیات حجاب که بر لزوم پوشش و پرهیز از تبرج، خودنمایی، تحرک و بی حجابی زمان جاهلیت تأکید می نماید، به خوبی قابل استفاده است:

۱. «A} وَ قَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى A: ای زنان پیامبر! در خانه های خود بمانید و هم چون جاهلیت نخستین در میان مردم ظاهر نشوید. اندام و وسایل زینت خود را در معرض تماشای دیگران قرار ندهید.» (۱)

مراد از جاهلیت اولی همان جاهلیتی است که مقارن عصر پیامبر(ص) بوده و به طوری که در تاریخ آمده آن موقع زنان حجاب درستی نداشتند و دنباله روسری خود را به پشت سر می انداختند به گونه ای که گلو و قسمتی از سینه و گردن بند و گوشواره آنان نمایان بود و به این ترتیب قرآن همسران پیامبر را از این گونه اعمال باز می دارد. البته بدون شک این حکم عام و تکیه آیات بر زنان پیامبر به عنوان تأکید بیشتر است. (۲)

۲. «A} يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِأَزْوَاجِكَ وَ بَنَاتِكَ وَ نِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ... A: ای پیامبر! به همسران و دختران و زنان مؤمن بگو روسری های بلند خود را بر خویش فرو افکنند تا شناخته نشوند و مورد آزار قرار نگیرند.» (۳)

۳. «A} وَ قُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَ يَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَ لَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَ لِيُضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَ لَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ ... A: به زنان با ایمان بگو چشم های خود را فرو گیرند و از نگاه

به مردان نامحرم خودداری کنند و دامان خود را حفظ نمایند و نباید زینت خود را آشکار سازند جز آن مقدار که طبیعتاً ظاهر است و اطراف روسری های خود را بر سینه خود افکند (تا گردن و سینه با آن پوشانده شود)» (۴)

T {روایات که دلالت بر وجوب حجاب دارد}

در این زمینه روایات متواتری وجود دارد که در کتب حدیثی شیعه از جمله وسائل الشیعه ذکر شده است که برخی از این روایات در ارتباط با تفسیر آیات ذکر شده می باشد و برخی هم حکم زنان سالخورده را در مورد حجاب بیان داشته و برخی در مورد ائمه و کنیز وارد شده است و بعضی نیز زمان وجوب حجاب را بیان می دارد. در کل اصل وجوب حجاب را مسأله مسلم و ضروری دانسته، به شرایط، خصوصیات، زمان و استثنائات آن پرداخته است، به طور نمونه به موارد از آنها اشاره می نمایم:

۱. در حدیثی از امام صادق (ع) می خوانیم: «H کل آیه فی القرآن فیها ذکر الفروج فهی من الزنا إلا هذه الآیه فانها من النظر» H: هر آیه که در قرآن مجید سخن از حفظ فروج به میان می آورد منظور حفظ کردن از زنا است جز این آیه که مراد از آن، حفظ کردن از نگاه دیگران می باشد.» (۵)

۲. فضیل بن یسار می گوید: «H سألت ابا عبد الله (ع) عن الذراعین من المرائثه، هما من الذینته التي قال الله: «و لا یبدین زینتهن إلا لبعولتهن»؟ قال: نعم و ما دون الخمار من الزینته و ما دون السوارین» H: از امام صادق (ع) سؤال کردم آیا دو تا ذراع زن از مارد زینت است که خداوند می فرماید: برای

غیر شوهر نشان داده نشود؟» فرمود: بلی ونیز سر و موهای سر و گردن و مقداری از سینه که با روسری پوشانده می شود هم از زینت است و نیز آن چه زیر دستبند و بالاتر است هم از زینت (مراد محل زینت است) است و برای غیر محارم نمی تواند نشان بدهد. (۶)

۳. روایات که اصل حجاب را مسلم گرفته و زمان آن را مطرح می سازد:

الف. محمد بن مسلم از امام محمد باقر(ع) روایت می کند: «H} لا یصلح للجاریته إذا حاضت إلا أن تختمر {H} دختر زمانی که به حد بلوغ شرعی رسید، باید روسری داشته باشد.» (۷)

ب. از امام هشتم(ع) روایت شده است: «H} لا تغطي المرأة رأسها من الفلام حتى يبلغ الفلام {H}؛ پسر وقتی به حد بلوغ رسید زن باید حجاب را رعایت کرده و سر خود را از وی بپوشاند.» (۸)

بنابراین بر لزوم حجاب علاوه بر ضرورت و کارکردهای فردی و اجتماعی آن، آیات و روایات فراوانی دلالت دارد. و اصولاً پوشش امر غریزی و فطری برای بشر است و کاوش های باستان شناسی نشان می دهد که از دیر زمان بشر در حد امکان نسبت به مسأله پوشش اهتمام ورزیده است و همه صاحبان ادیان نیز آن را سرلوحه عمل قرار داده اند. با این حال، موارد برخورد پیامبر با بدحجابی به دست نیامد و به طور کلی جزئیات دقیق زندگی عصر پیامبر روشن نیست.

پی نوشت ها:

۱. احزاب، آیه ۳۳.

۲. مکارم شیرازی، ناصر و همکاران، تفسیر نمونه، ج ۱۴.

۳. احزاب، آیه ۵۹.

۴. نور، آیه ۳۱.

۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳.

۶. وسائل الشیعه، حر عاملی، بیروت، دار احیاء التراث، ج ۱۴، ب ۱۰۹، ح ۱.

سوال ۱۶

سوال :

آیا در روز عاشورا وقتی لشکریان یزید چادرها را از سر زنان بنی هاشم و حضرت زینب(س) کشیدند موهای آنها دیده می شد؟

جواب :

آنچه می توان گفت این است روز عاشورا هنگامی که حضرت امام حسین علیه السلام به شهادت رسید و آنانکه در حرم بودند و آن صحنه را مشاهده کردند با حالت بسیار جانگداز به سوی قتلگاه دویدند. در زیارت ناحیه آمده است که بانوان یا موهای پریشان بیرون دویدند وبعیدنیست که چنین صحنه ای روی داده باشد.در این مورد هم نمیتوان به یقین گفت که حضرت زینب کبرا هم به این صورت بیرون آمده باشد چون درجات صبر او بسیار بالا بود.اگر فرض کنیم که بانوان به آن صورت بیرون دویده باشند ،این عمل آنان برای آنان مایه نکوهش نیست .(برای آگاهی بیشتر به بحار الانوار ج ۴۵ و منتهی الامال ج اول ،مراجعه بکنید .)

سوال ۱۷

سوال :

آیا در هیچ تاریخی گفته شده است حضرت پیامبر(صلی الله علیه و آله و سلم) پوشش چادر را اختراع کرده اند.

جواب :

پیامبر اسلام برای عرب لباس اختراع نکرد بلکه از سوی خدا دستور رسید که زنان لباسهای خود را به شکلی که اسلام می خواهد بپوشند نه انگونه که قبل از اسلام داشتند . عرب جاهلی قبل از اسلام لباس خاصی برای پوشیدن داشتند و بی حجاب نبودند . چادر لباسی است که قبلا در بین مردم بوده است و اسلام دستور داد که بدون چادر بیرون نیایند و آن را لباس تشریفاتی نکنند .

بعید نیست که چادر زنان عرب از مردم ایران گرفته شده باشد چون:

در ایران قبل از اسلام حجاب کامل رواج

داشت و تنها حجاب برقرار نبود بلکه در حق زنان حجاب بسیار سختی اعمال می شد. در تاریخ تمدن ویل دو رانت آمده است: « پس از داریوش مقام زن مخصوصاً در میان طبقه ثروتمندان تنزل پیدا کرد. زنان فقیر چون برای کار کردن ناچار از آمد و شد در میان مردم بودند آزادی خود را حفظ کردند ولی در مورد زنان دیگر گوشه نشینی زمان حیض که برایشان واجب بود، رفته رفته ادامه پیدا کرد و سراسر زندگی اجتماعی آنان را فرا گرفت.» (۱)

این جمله می رساند که در ایران زنان در گوشه گیری کامل بودند و حق نداشتند مانند زنان کارگر در انظار عمومی ظاهر شوند.

در همین کتاب آمده است: « زنان طبقات بالای اجتماع جرئت آن نداشتند که جز در تخت روان روپوشدار از خانه بیرون بیایند، هرگز به آنان اجازه داده نمی شد که آشکارا با مردان آمیزش کنند. زنان شوهر دار حق نداشتند هیچ مردی را ولو پدر یا برادرشان باشد ببینند. در نقشهایی که از ایران باستان بر جای مانده هیچ صورت زن دیده نمی شود و نامی از ایشان به نظر نمی رسد.» (۲)

کنت دو گوینو در کتاب « سه سال در ایران » می گوید: آنچه که در دوره ساسانی بوده تنها پوشیدگی زن نبوده بلکه مخفی نگهداشتن زن بوده است. (۳)

از این جمله ها بر می آید که پوشش زنان ایران قبل از اسلام بسیار سخت بوده است و پوشش سخت، از چادر هم سختتر است.

آرام و ...، انتشارات علمی و فرهنگی ع چاپ پنجم، ۱۳۷۶.

۲- همان، ص ۴۳۴ س اول.

۳- دائرة المعارف تشیع ج ۶ ص ۷۵، ستون اول، س ۷.

سوال ۱۸

سوال:

آیا در زمان حضرت رسول(ص) پس از رسمیت اسلام در مدینه حجاب زنان اجباری بوده؟ لطفاً مشروح توضیح فرمایید.

جواب:

دوست محترم!

بعد از نزول آیات حجاب، زنان مسلمان موظف به پوشیده نگاه داشتن خود از دید نامحرمان شدند. از عایشه نقل است که می گفت: "مرحبا به زنان انصار! همین که آیات سوره نور نازل شد یک نفر از آنان دیده نشد که مانند سابق بیرون بیاید. سر خود را با روسری های مشکی می پوشاندند، گویی کلاغ روی سرشان نشسته است. (تفسیر کشاف، تفسیر آیه ۳۱، سوره مبارکه نور)

در بعضی روایات هست که حضرت رسول گاهی از وضع حجاب و اختلاط زنان مدینه گله می کرده اند. به نظر می رسد نفوذ کلام و سیطره معنوی حضرت رسول به حدی بوده است که وقتی حکمی را بیان می کرده اند، همه به آن با طیب خاطر و به واسطه خواست درونی گردن می نهاده اند، و یا لاقلاً چنان بوده که قاطبه مردم تخلف از آن را بر خود حرام می کرده اند و همین جوی ایجاد می کرده که منافقان در اقلیت محض بوده و به خود جرأت نمی داده اند تخلف کنند.

این اقتدار معنوی و نفوذ کاریزماتیک را هرگز نمی توان به اجبار تفسیر کرد.

واقع امر آن است که وقتی حجت بر کسی تمام می شود که حق چیست، می توان از او انتظار داشت به آن عمل کند. انتظار عمل به

حق از چنین شخصی ظلم و دیکتاتوری نیست. آن چه بد است این است که بر باطل حکم کنیم و یا اگر هم به حق حکم می کنیم، بدون آن که منتظر باشیم حجت بر مردم تمام شود و آنها به وجدان خود بدانند آن حکم حق است، از آنها انتظار تبعیت داشته باشیم. این دیکتاتوری است.

در زمان پیامبر، اگر هم حکمی بر مردم می شده و اجباری هم بوده، بعد از تمام شدن حجت بر همگان است، و نه قبل از آن.

برای شما آرزوی موفقیت و بهروزی داریم.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۱۹

سوال :

آیا در زمان پیغمبر که در مدینه حکومت تشکیل داده بودند حجاب اجباری بود یا خیر؟

جواب :

با تشکر

پاسخ : با عرض سلام و تحیت

دوست محترم!

پس از نزول آیه حجاب، حکم حجاب همانند دیگر احکام اسلامی بر مسلمانان واجب شد، و مسلمانان می بایست به این حکم نیز همانند دیگر واجبات پای بند باشند.

البته اگر مراد شما از اجباری بودن، این است که پیامبر اکرم(ص) با بی حجابی با قوه قهریه برخورد کرده باشند و یا افراد بی حجاب را تعزیر کردند، باید بگوییم چنین چیزی در تاریخ زندگانی پیامبر اکرم(ص) نقل نشده است، و البته بعید به نظر می رسد که کسی در آن روزگار با پیامبر مخالفت علنی کرده باشد و مثلاً حجاب اسلامی را رعایت نکرده باشد.

بله، در بعضی روایات هست که آن حضرت(ص) وقتی اختلاط زنان و مردان را در بازار دیدند که گاهی نامحرمان به هم برخورد می کنند، با تندی در مسجد مسلمانان را از این کار منع کردند. به نظر می رسد همین خطاب و عتاب

در آن زمان کافی بوده تا چنین معضله ای برطرف شود.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر_قم.

باستانی.

سوال ۲۰

سوال :

: آیا در زمان انبیاء گذشته و ادیان ما قبل اسلام حجاب برای زنان واجب بود؟ و آیا زنان بزرگی چون آسیه و مریم سلام الله علیهما حجاب داشتند؟

جواب :

پاسخ : با سلام

دوست محترم

در این مورد ابتدا مقدمه ای را بیان می داریم تا به جواب اصلی سوالتان برسید؛ *فطری بودن پوشش

حجاب و پوشش در تمام ادیان و مذاهب، دارای جایگاه خاصی است، و یکی از دلایل اساسی آن این است که حجاب و عفاف، یک امر فطری است.

داستان حضرت آدم و حوا نیز فطری بودن پوشش را اثبات می کند. در تورات (کتاب مقدس یهودیان که برای مسیحیان نیز مقدس است)، می خوانیم: «و چون زن دید که آن درخت برای خوراک نیکوست و به نظر، خوش نما و درختی دلپذیر و دانش افزا، پس، از میوه اش گرفته بخورد و به شوهر خود نیز داد و او خورد* آن گاه چشمان هر دوی ایشان باز شد و فهمیدند که عریان اند؛ پس برگ های انجیر به هم دوخته، سترها برای خویشتن ساختند. . « بعد ادامه می دهد: «و آدم، زن خود را حوا نام نهاد؛ زیرا که او مادر جمیع زندگان است * و خداوند رخت ها برای آدم و زنش از پوست بساخت و ایشان را پوشانید». (۱)

بر طبق این متن، آدم و حوا لباسی نداشتند و بعد از خوردن شجره ممنوعه چشمانشان باز شد و فهمیدند که عریان اند که بلافاصله با برگ درختان خود را پوشاندند و بعداً خداوند لباسی از پوست بدیشان ارزانی داشت. در قرآن کریم در مورد داستان حضرت آدم

و حوّا چنین آمده است: فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوْءُ تَهُمَا وَ طَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ؛ (۲)

آن گاه که آدم و حوّا از درخت ممنوعه چشیدند، پوشش خود را از دست داده (عورتشان آشکار گردید). و به سرعت، با برگ درختان بهشتی خود را پوشاندند. طبق آیات شریفه قرآن کریم، حضرت آدم و حوّا قبل از چشیدن درخت ممنوعه دارای لباس بوده اند؛ اما با خوردن از آن درخت ممنوعه (بر اثر اغوای شیطان) لباس خود را از دست دادند که بلافاصله به پوشاندن خود اقدام نمودند. به هر حال، مطابق هر دو نقل، پس از احساس برهنگی (خواه طبق نقل تورات قبل از آن دارای لباس نبوده و یا طبق قرآن کریم دارای لباس بوده اند) بلافاصله خود را با برگ های درختان بهشتی پوشاندند. این احساس شرم از برهنگی، حتی بدون حضور ناظر بیگانه، و سرعت در پوشاندن خود به وسیله برگ ها (ولو به طور موقت)، از آن جهت که تحت هیچ آموزش یا فرمانی از جانب خداوند یا فرشته وحی و یا تذکر هر یک به دیگری صورت گرفته است، بیانگر فطری بودن پوشش در انسان است و ثابت می کند که لباس و پوشش، به تدریج و بر اثر تمدن ها ایجاد نشده است؛ بلکه انسان های نخستین، یا به تعبیر بهتر، نخستین انسان ها، به طور فطری بدان گرایش داشته اند. و بنا به گواهی متون تاریخی، در اکثر قریب به اتفاق ملت ها و آیین های جهان، حجاب در بین زنان، معمول بوده است. هر چند حجاب در طور تاریخ، فراز و نشیب های زیادی را طی کرده و گاهی با اعمال سلیقه حاکمان، تشدید یا تخفیف یافته است، ولی هیچ گاه

به طور کامل از بین نرفته است. اگر به لباس ملی کشورهای جهان بنگریم، به خوبی حجاب و پوشش زن را در آن می بینیم. دقت در لباس ملی کشورها ما را از ورق زدن کتب تاریخی برای یافتن ملل و اقوامی که زنان آنها دارای حجاب بوده اند، بی نیاز می سازد و به خوبی اثبات می کند که حجاب در میان اکثر ملت های جهان، معمول بوده و اختصاص به مذهب یا ملت خاصی نداشته است. تمام ادیان آسمانی، حجاب و پوشش زن را واجب و لازم شمرده اند و جامعه بشری را به سوی آن دعوت کرده اند؛ زیرا لزوم پوشش و حجاب به طور طبیعی در فطرت زنان به ودیعت نهاده شده است و احکام و دستورهای ادیان الهی هماهنگ و همسو با فطرت انسانی تشریح شده است؛ پس در همه ادیان الهی پوشش و حجاب زن واجب گشته است. در ادیان زرتشت، یهودیت، مسیحیت و اسلام، حجاب زنان امری لازم بوده است. کتاب های مقدس مذهبی، دستورها و احکام دینی، آداب و مراسم و سیره عملی پیروان این ادیان الهی، بهترین شاهد و گواه اثبات این مدعاست. * حجاب در شریعت زرتشت

«آشو زرتشت» با توصیه ها و اندرزهای خود، کوشیده است تا پایه های حجابی را که زنان ایرانی به عنوان یک فرهنگ ملی در ظاهر عرف خود رعایت می کنند، در عمق روح آنان متحکم نماید و از این راه، ضمانت اجرای قانون حجاب را در آینده نیز تأمین نماید و بدین سان، جامعه خویش را در مقابل امکان انحراف های اخلاقی پنهان، بیمه کند. قسمتی از پند و اندرزهایی که «آشو زرتشت» به پیروان خود توصیه نموده را نقل می کنیم، تا این

اقدام مهم «اشو زرتشت» بهتر نمایان گردد و حرکت او در جهت تعالی و آموزش ریشه های «حفظ حجاب» و بیان لزوم توأم نمودن حجاب ظاهری با عفت باطن، روشن تر شود. او می فرماید: * ای نعروسان و دامادان! روی سخنم با شماست. به اندرزم گوش دهید و گفتارم را به خاطر بسپارید و با غیرت، در پی زندگانی پاک منشی برآیید. هر یک از شما باید در کردار نیک و مهرورزی، بر دیگری پیشدستی جوید ت

سوال ۲۱

سوال:

آیا در زمان پیامبر رعایت حجاب بر اهل کتاب نیز الزامی بوده؟ (با ذکر منبع)

جواب:

- دبیرستان

پاسخ: با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

با توجه به این که آیه حجاب در مدینه نازل شد و در مدینه نیز اهل کتاب، تنها یهودیان بودند، و آنها نیز هیچ گاه زیر بار حکومت اسلامی نرفتند، به نظر می رسد از سوی اسلام اجباری برای رعایت حجاب برای آنها پیش نیامده باشد. در حقیقت هیچگاه یهودیان مدینه سر به اطاعت و قبول حاکمیت پیامبر نسپردند تا پیامبر اکرم (ص) مجالی برای این بیابد که از آنجا اطاعت نسبت به احکام شرعی را بطلبند.

البته در حکومت اسلامی که اقلیت های مذهبی نیز در آن زندگی می کنند و تحت حمایت حکومت قرار دارند، آنها باید به قوانین اسلامی احترام بگذارند، و به قوانین اسلامی پایبند باشند.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر - قم.

باستانی.

حجاب در ادیان و ملل

سوال ۱

سوال:

ارمنی ها خود اهل کتاب کشورمان می باشند و به کشورمان (نظام جمهوری اسلامی ایران) مالیات می پردازند ما باید بپذیریم اگر برادران اهل کتاب به حکومت مالیات می دهند در مقابل حقوقی هم داشته باشند مثلا بتوانند به دین خود همان طور که هست عمل کنند در دین آنها آن طور که در دین اسلام و مسأله حجاب توجه دارد نگریسته نشده است از آنجایی که آنها مالیات می دهند باید بپذیریم که آنها طبق دینشان ملزم به حجاب نباشند؟

جواب:

در نظام حقوق اسلام از همان آغاز و از چهارده قرن پیش، بهترین و بهترین حقوق حتی به طور یکجانبه و به صورت یک اصل خود الزامی از طرف دولت اسلامی برای بیگانگانی که به شکل قانونی

در قلمرو دولت اسلامی زندگی می کنند پیش بینی شده و در مقابل محرومیتی که از بعضی از حقوق ویژه اتباع دولت اسلامی دارند، از برخی وظائف مهم معاف شده اند. به عبارت دیگر در آن زمان که دولتها، چه دولتهای دینی و چه غیر دینی برای بیگانگان کمترین حقی جز از سر ضرورت و اجبار قائل نبودند، نظام حقوقی اسلام به نیکوترین صورت، تمام آنچه را که امروز تحت عنوان «حداقل حقوق انسانی برای بیگانگان» معروف شده است برای بیگانگان به رسمیت شناخت. از جان، مال، منزل و مسکن آنان حمایت کرد و حق اشتغال به هر گونه حرفه و صنعت و تجارت مشروع را برای آنان به رسمیت شناخت. به هر حال اهم وظائف بیگانگان از این قرار است:

۱_ رعایت کلیه مقررات و قوانین کشور اسلامی محل اقامت،

۲_ احترام به مقررات و شعائر دینی،

۳_ عدم مبادرت به اقدامات خصمانه علیه امنیت کشور،

۴_ عدم مبادرت به جاسوسی به نفع حکومت بیگانه، ۵_ عدم تجاهر به منکرات.

. اقلیت های مذهبی نمی توانند سنت های حاکم بر جامعه اسلامی را بشکنند طبق قراردادشان با حکومت اسلامی نباید به حدود و احکام اسلامی تجاوز کنند و یکی از این حدود رعایت حجاب در جامعه اسلامی است. زیرا حجاب از آن جهت که جنبه اجتماعی دارد طبق قانون همه ملزم به رعایت آن هستند و رعایت نکردن برخی اقلیتها هدف از آن قانون را به مخاطره می اندازد و از طرفی پرداخت مالیات برای دریافت خدماتی است که دولت به مردم ارائه می دهد و در برابر خدمات دولتی همه اقشار مردم و اقلیتهای مختلف نیز یکسان هستند

اقلیت‌های دینی که در ایران زندگی می‌کنند طبق شامل اصل نوزدهم از قانون اساسی هستند که می‌گوید «مردم ایران از هر قوم و قبیله که باشند از حقوق مساوی برخوردارند و رنگ و نژاد و زبان و مانند اینها سبب امتیاز نیست» اما این آزادی و تساوی در برابر قانون نباید با احکام اجتماعی اسلام مخالف باشد چه اینکه در اصل بیست و ششم می‌گوید همه اقلیتها و اصناف آزادند «مشروط به اینکه اصول استقلال آزادی وحدت ملی موازین اسلامی و اساس جمهوری اسلامی را نقض نکنند»

اقلیت‌های مذهبی در برای قانون و قوانین جمهوری اسلامی مسئول اند و باید رعایت کنند اما قوانین شرع که قانون ملی نیست ملزم به رعایت آنها نیستند مثلا شرع اسلامی از جمله قوانینی که دارد پرداخت خمس و زکات است این قوانین قانون ملی و کشوری نیست ولی قانون شرع و حکم شرع هست لذا مسلمانان آن را پرداخت می‌کنند بر خلاف اقلیت‌های غیر مسلمان و اگر قانونی نیز باشد که مسلمانان را ملزم به پرداخت کند اقلیت‌های غیر مسلمان را نمی‌تواند.

بنابراین پرداخت مالیات در برابر اخذ خدماتی چون امنیت، برخورداری از خدمات دولتی و یارانه هاست. حفظ جان و مال آنها از تعرض و تامین امنیت آنها وظیفه حکومت اسلامی و پرداخت مالیات وظیفه آنهاست.

علاوه بر اینکه زندگی همراه با امنیت و عدم تعرض کسی به آنها در جامعه اسلامی در اصل منوط به پرداخت جزیه (مالیاتی بیشتر از افراد عادی به شرط تامین امنیت آنها از طرف حکومت اسلامی و مشمول قوانین حکومت اسلامی بودن) از طرف اقلیت‌های اهل کتاب بوده ولی در جمهوری اسلامی

به اصل جزیه پرداخته نشد و این یک تخفیفی برای آنهاست.

سوال ۲

سوال :

التزام به استفاده از چادر و روسری و جلوگیری از مظاهر فساد در جامعه باید در کشور فرهنگی سازی شود، با قوه قهریه که نمی توان به مقابله با آن پرداخت؟ چرا ما از تاریخ درس نمی گیریم مگر کشف حجاب رضاخان نتیجه بخش بود که طرح اجتماعی مهر انجمنی داشته باشد؟ ما نباید به کسانی که معتقد به رعایت حجاب هستند بی احترامی کنیم، عقاید هر فرد محترم است و قابل احترام می باشد. پس نباید در جامعه به محجبین بی احترامی گردد نباید آنها را سنتی و عقب افتاده بنامیم و از طرفی باید بدانیم که این معادله دو طرفه است یعنی باید به آن سوی قضیه توجه کنیم. اگر کسی خود را ملزم به رعایت حجاب نمی داند و اعتقاد او بر عدم حجاب است باید به عقیده اش احترام گذاشت. نباید عقایدمان را به او تحمیل کنیم و او را تحت فشار قرار دهیم؟

جواب :

اگر مالزی پیشرفت کرده است اگر به عنوان یک کشور توسعه یافته مسلمان مطرح است اگر به عنوان الگوی کشورهای مسلمان مطرح می شود اگر اقتصادی قوی دارد به خاطر این است در کشورشان مسائلی را که ما در ایران روی آن حساسیت داریم مطرح نیست به خاطر این است که آن حساسیتی که ما در زمینه حجاب داریم آنها ندارند و این مسأله (حجاب) برای آنها حل شده است. یعنی هر کس در مالزی معتقد به حجاب است خود را ملزم به حجاب می داند و هر کس که معتقد به حجاب نیست خود

را ملزم به رعایت حجاب نمی داند و دولت مالزی حساسیت و فشاری در این زمینه بر روی مردم اعمال نمی کند؟

اگر علت تعریف حجاب در اسلام به رسمیت شناختن حضور اجتماعی زنان در اجتماع است اگر معتقدیم حجاب پلی است برای ارج نهادن به منزلت اجتماعی زن پس چرا کشورهای مسلمان ملتزم به حجاب در مقایسه با کشورهای پیشرفته اروپایی از کمترین میزان مشارکت اجتماعی زنان برخوردار است؟ اصلاً چرا جمهوری اسلامی ایران جلوتر از پیامبر(ص) حرکت می کند؟ آیا در زمان پیامبر اکرم(ص) در مدینه النبی مسئله حجاب آن گونه که جمهوری اسلامی بدان می پردازد مطرح بود؟ ما که از پیامبر اکرم(ص) مسلمان تر نیستیم! در کجای تاریخ صدر اسلام چادر به عنوان حجاب مطرح بوده است؟ اکنون جوامع به درجه ای از بلوغ فکری رسیده اند مسائلی مانند حجاب یا عدم رعایت حجاب لطمه ای بر رشد و توسعه اقتصادی آنها وارد می کند. لذا این مسائل در جوامع پیشرفته حل شده است و با وجود بی حجایی این کشورها هر ساله به رشد اقتصادی آنها افزوده می شود؟

سوال شما دوست گرامی حاوی چند بخش و مطلب مهم است امیدواریم در کنار مطالبی که فرمودید این چند نکته را نیز در نظر بگیرید

اول اینکه: درباره مسئله فرهنگی مانند حجاب شما این نکته را خوب متذکر شدید که مسئله فرهنگی فقط با قهر و جبر حل شدنی نیست بلکه باید فرهنگ سازی شده و مشوق ها الگوها و تشویقهای اجتماعی در نظر گرفته شود زیرا انسان کلا در زندگی خود با تشویقها و تنبیه های دیگران به قول جامعه شناسان اجتماعی

می شود یعنی اینکه هر نسلی با اینکه در طی حداکثر صد سال کلا عوض می شوند اما رفتار مردم یک جامعه و فرهنگ بسیار با رفتار نیاکان خود شبیه است تا مردم جوامع دیگر علت همین تشویقها و تنبیه هاست البته منظور تشویق و تنبیه مادی نیست بلکه همین که فکر می کنیم مردم فلان رفتار را می پسندند همین تشویق است برای شروع و ادامه ما در اکثر رفتارهایمان درجاتی از خوشایندی مردم را در نظر می گیریم و از این جنبه ها برای فراگیر شدن حجاب باید استفاده کرد. اما در این باره استفاده کردن از تنبیه اجتماعی نیز در برخی اوقات لازم است اگر برخی برخوردها انجام نشود برخی اعمال سنت شده و مردم همه به آن عادت کرده و ارزشهای انسانی و اسلامی فراموش می شود و این وظیفه حکومت اسلامی است که با آنها برخورد کند

چنان که در تمامی جوامع قوانین و مقرراتی وضع می شود و همگان ملزم به رعایت آن می باشند. با این تفاوت که در برخی جوامع، تنها به رفاه عمومی و آسایش جسمی افراد جامعه توجه دارند و هر چه که اختلال در آسایش بدنی باشد، خلاف قانون شمرده می شود ولی در جامعه اسلامی افزون بر آسایش بدنی به حفظ ارزش های معنوی نیز توجه شده است و آنچه تأثیر سویی بر معنویت افراد جامعه دارد، خلاف قانون شمرده می شود. از جمله اموری که پی آمدهای ناخوشایندی در زندگی اجتماعی افراد دارد منکرات است. به همین جهت شارع مقدس، برای دور نگه داشتن جامعه از پی آمدهای سوء آنها امر به معروف و نهی از منکر را

در سطح جامعه واجب کرده است. با مروری به شرایط و آداب امر به معروف و نهی از منکر روشن می شود که نهی از منکر در منکرات آشکار واجب است و امر به معروف و ناهی از منکر، حق تجسس و تفتیش و دخالت در زندگی افراد را ندارد. خواست اسلام آن است که ظاهر جامعه از هر گناهی پیراسته باشد، اما داوری درباره درون انسان و یا کارهای ناشایستی که برخی مرتکب می شوند ولی آنها را نهان می دارند با خداست. بنا بر آنچه گفته شد، افزون بر این که در پذیرش شریعت اسلام اجباری نیست، پس از پذیرش آن نیز کسی حق تفتیش عقاید و تجسس در امور شخصی افراد را ندارد اما در صورتی که رفتار شخص در اجتماع با قوانین اجتماعی اسلام ناهماهنگ باشد همانند همه نظام های جهان، اسلام حق برخورد را با او برای خود با شیوه های گوناگون محفوظ می دارد.

مثالی که شما درباره رضاخان زدید درست است که رضاخان در انجام نهایت هدف خود موفق نشد اما به درجاتی از غربی کردن کشور اسلامی نائل شد چه اینکه در این زمینه آتاتورک از او موفق تر بود البته غرض تایید کار رضا خان یا پیروی از او در جهت اصلاح جامعه نیست بلکه منظور این است که قوه قهریه در برخورد با برخی مفسد وقتی که به چند زبان خوانده شدند و جواب نمی دهند لازم است این سنت الهی نیز بوده که اول انسان را با مهر و لطف فرا می خواند و حرفی از تنبیه نمی زند شما می بینید در اولین آیاتی که بر پیامبر اکرم

صلوات الله عليه نازل شده است حرفی از جهنم و عذاب به عنوان بازدارنده از انجام گناه نیست بلکه با انسان کریمانه برخورد می کند و می فرماید؟ أَلَمْ يَعْلَم بِأَنَّ اللَّهَ يَرَى؟ «آیا نمی داند که خدا می بیند؟» علق/۱۴ و آیات مربوط به عذاب و جهنم پس از اینکه این آیات اثر نکرد نازل می شود.

در جریان انقلاب اسلامی شما می بینید که روز به روز برخی از افراد جامعه را به سوی مظاهر فساد می کشانند البته این نیاز به کار فرهنگی و تبلیغات دارد اما آنچه که مربوط به نیروی انتظامی است بعد از همه سازمانهای تبلیغی و فرهنگی کشور و به عنوان درمان و عمل جراحی است که گاهی اوقات لازم می شود.

دوم اینکه فرمودید عقیده هر کس محترم است حرفی در آن نیست عقیده هر کس برای خود محترم است اما تا وقتی که در حد عقیده است از محترم بودن عقیده هر کس برای خود نباید نتیجه گرفت که عمل هر کس هم برای خود محترم است اصل امر به معروف و نهی از منکر که یکی از فروع دین است برای همین در جامعه اسلامی به عنوان وظیفه در نظر گرفته شده است که در جامعه اسلامی به من چه مربوط است و به تو چه مربوط است؟ نداریم حریم خصوصی افراد به کسی ربطی ندارد اما کسی که در جامعه اسلامی ظاهر می شود در جامعه ای که بسیاری از افراد آن را جوانان تشکیل می دهند و متاسفانه بخاطر برخی کاستی ها اکثر آنان در سنین بالا قادر به ازدواج نیستند یا ازدواج نمی کنند و همین افراد موجب انحراف جوانان کم استقامت و

ابزاری برای آزار روحی جوانان پاک می شوند چرا با آنها برخورد نشود؟ حتما این داستان را شنیده اید که شخصی خواسته بود جایی را که نشسته بود در کشتی سوراخ کند به او گفتند که اگر این کار را بکنی کل کشتی غرق می شود جامعه ما جامعه اسلامی است و قرآن منشأ تمام قوانین است که در این باره می فرماید؟ **وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَ يَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا يَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْإِرْبَابِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَ تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ؟** « و بگو به زنان مؤمنه فروپوشند دیدگان خود را و نگه دارند فرجهای خود را و آشکار نسازند زیور خود را مگر آنچه نمایان است و باید بیفکند مقنعه های خود را بر گریبانهای خود و پدیدار نکنند زیور خویش را مگر برای شوهران خود یا پدران خود یا پدران شوهران خود یا فرزندان خود یا فرزندان شوهران خود یا برادران خود یا برادرزادگان خود یا خواهرزادگان خود یا زنان خود یا آنچه مالک است دستهای ایشان یا پیروانی که ندارندگان کامند از مردان یا کودکانی که چیره نشده اند بر عورتهای زنان و نکوبند زنان پایهای خود را تا دانسته شود آنچه نهان دارند از زیور خویش و بازگردید

حال که صریح آیه قرآن امر به حجاب می کند می توان گفت عقیده افراد محترم است و هر کاری بکنند آیا کلام و امر خداوند محترم نیست؟ ما یا باید از اسلامی بودن جامعه دست برداریم یا تلاش کنیم که جامعه مان همانند آنچه که خداوند می خواهد باشد

سوم اینکه: درباره این که رضاخان کشف حجاب کرد و اجبار کرد و کار او ظلم و باطل نبود پس طرف مقابل نیز اگر امر به حجاب کند درست نیست و به قول شما دو طرفی دانستن معادله که باید انسانها را آزاد گذاشت همان اساس لیبرالیسم است که از نظر اسلام باطل است اگر قرار بر آزادی بود که دیگر لازم به فرستادن انبیا نبود و لزومی برای انقلاب اسلامی نبود. فرد بی حجاب با بی حجابی خود ممکن است افرادی را به فساد بکشانند تصور و تخیل و سپس عمل جوانان پاک را به دنبال داشته باشد ولی حجاب یک شخص که ضرری به دیگران ندارد و سعادت کسی را تهدید نمی کند. اسلام و انقلاب اسلامی برای سعادت مردم لازم است هرچند در برخی موارد اجرای قوانین اسلام نیازمند برخورد باشد که این برخوردها نیز به نفع خود مردم است روزی پس از یکی از جنگهای صدر اسلام اسرا را از کنار پیامبر اسلام دست بسته عبور می دادند برخی از آنها دیدند که پیامبر لبخندی زد فردی گفت از اوصافی که درباره شما شنیده بودیم طعنه زدن و نیشخند زدن سزاوار شما نبود پیامبر فرمود لبخند من به اسارت شما نیست بلکه به این است که من

باید شما را دست بسته به بهشت ببرم.

البته چنانکه گفته شد گفته شد برخورد‌های قهری با متخلفان و عاملان فساد در حد عمل جراحی است چه اینکه درباره بدن نیز اول پیشگیری بعد درمان با دارو بعد جراحی بعنوان آخرین راه علاج شناخته می شود چه اینکه حافظ گفت:

به صوت بلبل و قمری اگر نوشی می علاج کی کنمت آخرالدواء الکی (کی یعنی داغ)

در امور اجتماعی و فرهنگی نیز چنین است اول آموزش و تذکره و درمان و برخورد در حد اقل و آخرین روش است البته اینکه همه موارد برخورد نیروی انتظامی درست بوده یا نه؟ خارج از بحث ماست اما اصل کار چیزی است که لازم است.

چهارم اینکه: شما ایران را به مالزی تشبیه کردید و گفتید ایران با مالزی از این جهت فرق دارد که در آنجا حجاب اجباری نیست و پیشرفت کرده است این استدلال درست نیست زیرا اینکه دو چیز باهم فرقهایی دارند و یکی از آنها دارای خصوصیتی است از کجا معلوم که فلان مورد از تفاوتها موجب آن خصوصیت شده است بلکه آن خصوصیت و عوامل آن باید بررسی شود یکی دیگر ممکن است بگوید مالزیایی‌ها به زبان مالایی صحبت می کنند و ما به فارسی اگر ما بخواهیم پیشرفت کنیم باید مالایی صحبت کنیم علاوه، تلاش و کوشش و پشت کار و قناعت و پرهیز از مصرف گرایی در هر کشوری باشد در امور مادی موفق می شوند پیشرفته تر از مالزی کشورهای اروپایی و آمریکای شمالی هستند که به دین اهمیت چندانی نمی دهند خب اگر قرار است پیشرفت کنیم چه بهتر که آنها را الگو قرار

دهیم و دین را کلا کنار بگذاریم!!! چه اینکه بسیاری از کشورهای اسلامی نیز هستند که رعایت حجاب نمی کنند اما پیشرفته نیستند و رعایت نکردن حجاب که ربطی به پیشرفته بودن کشور ندارد زمانی همین کشورهای اسلامی در مهد تمدن جهان و مرکز علوم مختلف بودند و در مسئله حجاب نیز از کشورهای اسلامی کنونی و از ایران کنونی نیز مستورتر بودند.

آنچه که درباره پیشرفت از قرآن بتوان استفاده کرد این است که خداوند در امور مادی هر کسی تلاش کند به او موفقیت عطا می کند در قرآن می فرماید: **كُلُّ نَفْسٍ مِّنْهُم مَّا كَانَتْ تَعْمَلُ بِمَا كَانَتْ تُعْمَلُ بِهَا وَمَا كَانَ عَلَيْهَا مِنْ عَدْلٍ مِّنْ عَدْلٍ مِّنْ عَطَاءٍ رَبِّكَ وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَمْخُورًا؟** « هر دو (دسته: اینان و آنان را از عطای پروردگارت مدد می بخشیم، و عطای پروردگارت (از کسی) منع نشده است» اسراء/۲۰ حتی کافران نیز در دنیا اگر تلاش بکنند موفق اند برای آخرت نیز هر کس تلاش بکند موفق است.

پنجم اینکه: گفتید حجاب برای حضور در عرصه اجتماع است بله حجاب به زن کمک می کند که بتواند در عین حفظ شئونات اسلامی و عمل به قوانین به امور اجتماعی خود نیز برسد و مشارکت کشورهای اسلامی دیگر نیز می تواند مربوط به قوانین آن کشورها باشد چه اینکه در برخی از کشورها بلحاظ سیاسی حتی مردان نیز مشارکتی ندارند اتفاقاً مشارکتی که در ایران از اول انقلاب از طرف زنان صورت گرفته بیشتر از لیبرالترین کشور است چه در راهپیمایی ها به عنوان بارزترین مصداق مشارکت و چه در رای گیریها و انجام امور حتما اطلاع دارید که اکنون ۶۰ درصد از دانشجویان کشور را دختران تشکیل می دهند.

ثانیا حضور زنان

در اجتماع و شغل خارج از خانه در کنار مردان معلوم نیست تبعات خوبی برای جامعه داشته باشد چه اینکه در غرب اکنون با مشکل کمی جمعیت و پیر شدن آن روبرو هستند زیرا پس از خارج کردن زنان از خانه کسی رغبت به حفظ نسل و تربیت فرزند ندارد و جوایزی که برای بچه دار شدن و مرخصی های با حقوق سه ساله ای که می گذارند همه حکایت از تلاش آنان برای برگرداندن زن به خانه دارد. به عنوان هرم جمعیتی کشور ایتالیا با همین روند در ۲۰ سال آینده هرمی وارونه خواهد بود که جوانان اندکی باید هزینه زندگی پیران را بدهند و نیز شورشها و درگیریهای سالهای گذشته در فرانسه از این مسئله ناشی شد که سن بازنشستگی را ۵ سال بالا بردند تا از تعداد جمعیت سالمند و هزینه بر کمتر شده و به جمعیت کارگر افزوده شود.

ششم اینکه: گفتید ایران اسلامی جلوتر از پیغمبر حرکت می کند چنین نیست زیرا علاوه بر آثار تاریخی و تمدن بجای مانده از زندگی آن زمان به قرآن که رجوع کنیم آیه ای که در فوق گذشت و حتما پیامبر به گفته خداوند عمل می کرده و نیز این آیه که خداوند به مردم می فرماید؟ «وَ إِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسَيُؤْتُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ؟» و هر گاه خواستار کالایی باشید از ایشان پس بخواهید از ایشان از پشت پرده (پوششی) این پاکتر است برای دلهای شما و دلهای آنان « احزاب/ ۵۳ پیامبر اکرم چگونه می تواند این احکام را نادیده بگیرد در حالی که حجاب یکی از ضروریات دین

اسلام است؟ آیات دیگری که با صراحت کامل دستور پوشش اسلامی و فلسفه آن را بیان می کنند، چنین است:

«يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأُزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا؟» ای پیامبر بگو به زنان خویش و دختران خویش و زنان مؤمنین که فروه‌لند بر خویش‌ت از روپوشش‌های خویش این نزدیکتر است بدان که شناخته شوند پس آزار نشوند و خدا است آمرزنده مهربان» احزاب/۵۹ این مسئله چنان محکم و قطعی است که خداوند فقط در خصوص پوشش بانوان سالمند و از کار افتاده که امید زناشویی ندارند، سهل‌گیری کرده، به آن‌ها اجازه داده است روی سرها را برگیرند؛ ولی در عین حال آن‌ها نیز اجازه خودنمایی و تهییج ندارند:

«وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ وَأَنْ يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَهُنَّ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ؟» «و بازنشستگان از زنانی که امید آمیزش ندارند پس نیست بر ایشان پروائی که بگذارند جامه‌های خود را ناآشکار کنندگان زبوری و عفت جویند بهتر است برای ایشان و خدا است شنوای دانا» نور/۶۰

ای پیامبر، به زنان و دخترانت و به زنان مؤمنان بگو: پوشش‌های (روسری و چادر) خود را برخورد فروتر گیرند. این برای آن‌ها که شناخته گردند و اذیت نشوند، نزدیک تر است؛ و خدا آمرزنده و مهربان است

اما اینکه گفتید چادر به عنوان حجاب باشد البته چادر بهترین حجاب است و قطعاً حجاب زمان حضرت رسول چیزی در حد چادر و یا برتر از آن بوده است ولی کسی را برای چادر مجبور

نمی‌کنند پوشش مناسب مانو و روسری مناسب نیز در عرف جامعه پذیرفته شده است و قانون و نیروی انتظامی نیز کاری به چنین پوششی ندارد.

هفتم اینکه: در مورد جوامع غربی گفتید که به بلوغ فکری رسیده‌اند و می‌توانند پیشرفته باشند و نیازی به حجاب ندارند. باید گفت در پیشرفت تکنولوژیکی غربیان حرفی نیست البته همواره مردم تا به حدی از پیشرفت رسیده بوده‌اند خیال کرده‌اند که پایان تاریخ است و دیگر راهی نیست که بشر نرفته باشد و چندی نگذشته که خلاف آن ثابت شده و در مورد پیشرفت مادی نیز شاید راه برای بشر طولانی باشد با همه این احوال فقط پیشرفت مادی هدف از خلقت بشر نیست انسان زنده است تا زندگی خوب برای هدف خوب داشته باشد و این در گرو عمل به تعالیم خالق انسان است چه اینکه او صلاح و فلاح انسان را بهتر از خود انسان می‌داند ممکن است کشورهای غربی به پیشرفتهایی رسیده باشند اما چنانکه قبلاً نیز گفته شده از کجا معلوم که این پیشرفتها در گرو بی‌حجابی آنها بوده آنها تلاش کردند و موفق شدند و هر کس تلاش کند موفق می‌شود و حجاب داشتن یا نداشتن زنان دخلی در این مسئله ندارد. چه بسیار کشورهایی که حجاب ندارند مانند کشورهای آمریکای لاتین یا آسیایی غیر مسلمان و یا آفریقایی غیر مسلمان که پیشرفته نیز نیستند بلکه حجاب می‌تواند کارکردهای مثبتی برای جوامع داشته باشد و حفظ و صیانت و کرامت زن موجب بهره‌مندی مادی آنها نیز بشود.

سوال ۳

سوال :

فلسفه حجاب رو می‌خواهم تو دین زرتشت؟ چه کتابی در این

مورد وجود دارد؟ لطفاً تشریح کنید چون خیلی برام مهمه!

جواب :

از تاریخ استفاده می شود که آن ها هم نوعی حجاب داشتند. منتها حجاب های آنان با حجاب های مسلمین فرق داشته. شاید این که در روایات اسلامی داریم کنیزها واجب نیست سرشان را بیوشانند، به خاطر این بوده که اینان مسلمان نبودند، تحت حکومت اسلامی آمدند و حجاب را در تمام بدن رعایت می کنند، منتها در موهای سر رعایت نمی کردند. این در حالی است که ما می بینیم بعضی از اهل کتاب هم پوشش سر را رعایت می کردند. در مورد حکومت اسلامی که نسبت به این ها چگونه رفتار کردند، به یقین حکومت اسلامی، فشار زیادی روی اهل کتاب و اهل ذمه نداشته و شاید در میان آن ها زنانی بودند که موهای خود را نمی پوشانند و در اجتماع ظاهر می شدند؛ ولی گاهی می شود اگر تبعیضی میان زنان مسلمان و غیر مسلمان در یک جامعه واقع شود، به عنوان ثانوی، منشأ مشکلات می شود؛ مثل زنان عصر ما، حکومت اسلامی می تواند از آن ها هم بخواهد برای رعایت احترام جامعه اسلامی و همرنگ شدن با مسلمین و برای این که در محیط تبعیضی نباشد، احتراماً ارزش های کشوری را که در آن زندگی می کنند، رعایت کنند که یکی از آن ارزش ها حجاب است.

طبق تصریح قرآن کریم، نماز و روزه در همه ادیان الهی وجود داشته است و بر طبق تورات و انجیل و حتی گفته های باقی مانده از زرتشت، حجاب بر زنان واجب بوده و نگاه به نامحرم حرام بوده است. البته حجاب در ادیان الهی گذشته کمی سخت تر از حجاب اسلامی بوده است.

به استناد قرائن موجود اعم از نمونه های لباسی که در گذشته استفاده می شده است

و شمایل قدیمی حضرت مریم و فرهنگ و تمدن آن زمان در فلسطین می توان به اطمینان گفت که حضرت مریم حداقل همین حجایی را که مامی شناسیم داشته است.

چنان که خود اشاره کرده آیه ۳۱ سوره ی نور حدود پوشش را مشخص می کند: ب) اقلیت های مذهبی که در قلمرو حکومت اسلامی زندگی می کند موظفند مقررات و قوانین کشور اسلامی را رعایت کنند از جمله مواردی که اقلیت های مذهبی در جامعه اسلامی باید رعایت کنند عبارتند از: ۱- رعایت کلیه مقررات و قوانین اسلامی، کشور های محل اقامت ۲- احترام به مقررات و شعائر دینی ۳- عدم تظاهر به منکرات، (جواهر الکلام ج ۲۱ کتاب جهاد صفحه ۲۷۱ و ۲۷۰ و ۲۶۹ و ۲۶۸ شیخ محمد حسن نجفی (ره) انتشارات دارالکتاب الاسلامیه). اقلیت های مذهبی نمی توانند سنت های حاکم بر جامعه اسلامی را بشکنند طبق قراردادشان با حکومت اسلامی نباید به حدود و احکام اسلامی تجاوز کنند. ج) حجاب زنان، از سن قدیمی تمدن های بشری بوده است و در ادیان الهی دین به خصوص زرتشت، یهود و مسیحیت مسئله حجاب و رعایت آن مطرح بوده است در بعضی از ادیان مثل دین یهود، مسئله حجاب سخت تر از حجایی است که اسلام می گوید.

البته حجاب در بعضی از ادیان الهی گذشته کمی سخت تر از حجاب اسلامی بوده است، هر چند امروزه به آن پای بند نیستند.

بنابر گواهی متون تاریخی، در اکثر قریب به اتفاق ملت ها و آیین های جهان، حجاب در بین زنان معمول بوده است؛ هر چند در طول تاریخ، فراز و نشیب های زیادی

راطی کرده و گاهی با اعمال سلیقه حاکمان، تشدید یا تخفیف یافته است، ولی هیچگاه بطور کامل از بین نرفته است. مورخان به ندرت از اقوام بدوی که زنانشان دارای پوشش مناسب نبوده و یا به صورت برهنه در اجتماع ظاهر می شدند، یاد می کنند.

دانشمندان، تاریخ حجاب و پوشش زن را به دوران ما قبل از تاریخ و عصر حجر نسبت می دهند، کتاب «زن درآینه تاریخ» پس از طرح مفصل علل و عوامل تاریخی حجاب، می نویسد: با توجه به علل ذکر شده و بررسی آثار و نقوش به دست آمده، پیدایش حجاب به دوران پیش از مذاهب مربوط می شود، و به این دلایل، عقیده عده ای که می گویند «مذهب» موجد حجاب می باشد، صحت ندارد، ولی باید پذیرفت که دردگرگونی و تکمیل آن بسیار موثر بوده است. ۱.

۱} T- پوشش زن در یونان و روم باستان: T}

دایره المعارف لاروس درباره پوشش زنان یونان باستان می گوید: زنان یونانی در دوره های گذشته، صورت و اندامشان را تا روی پا می پوشاندند. این پوشش که شفاف و بسیار زیبا بود، در جزایر کورس و امرجوس و دیگر جزایر ساخته می شد. زنان فنیقی نیز دارای پوششی قرمز بودند. سخن درباره حجاب، در لابلای کلمات قدیمی ترین مولفین یونانی نیز به چشم می خورد، حتی «بنلوب» (همسر پادشاه «عولیس» فرمانروای ایثاک) نیز با حجاب بوده است. زنان شهر «ثیب» دارای حجاب خاصی بوده اند، بدین صورت که حتی صورتشان را نیز با پارچه می پوشاندند. این پارچه دارای دو منفذ بود که جلوی چشمان قرار می گرفت تا بتوانند ببینند. در «اسپارته» دختران تا موقع ازدواج آزاد بودند، ولی بعد از ازدواج خود را از چشم مردان می پوشاندند. نقش هایی که برجای مانده، حکایت می

کند که زنان سررا می پوشانده، ولی صورت هایشان باز بوده است، و وقتی به بازاری رفتند، بر آنان واجب بوده است که صورت هایشان را بپوشانند، خواه باکره و خواه دارای همسر باشند. حجاب در بین زنان سیبری و ساکنان آسیای صغیر و زنان شهرماد (فارس و عرب) نیز وجود داشته است. زنان رومانی از حجاب شدیدتری برخوردار بوده اند، به طوری که وقتی از خانه خارج می شدند، با چادری بلند تمام بدن را تا روی پاها می پوشانند و چیزی از برآمدگی های بدن مشخص نمی شد. ۲

یکی از تاریخ نویسان غربی نیز شواهد زیادی دال بر وجود حجاب در بین زنان یونان و روم باستان آورده است. او درباره «الهه عفت» که یکی از خدایان یونان باستان است، می گوید: «آرتمیس»، الهه عفت است و عالی ترین نمونه (والگو برای) دختران جوان به شمار می آید. دارای بدنی نیرومند و ورزیده و چابک و به زیور عفت و تقوا آراسته است. ۳

همچنین درباره مردم یکی از قبائلی که نهصد سال قبل از میلاد زندگی می کرده اند، آمده است: «بالتر از ارمیان و در کنار دریای سیاه، «سکاها» بیابانگردی می کردند. آنها مردم وحشی و درشت اندام قبائل جنگی نیمه مغول و نیمه اروپایی بسیار نیرومندی بودند که در ارا به به سر می بردند و زنان خود را سخت در پرده نگاه می داشتند. ۴

این مورخ در جای دیگر می گوید: «زنان فقط در صورتی می توانند خویشان و دوستان خود را ملاقات کنند و در جشن های مذهبی و تماشاخانه ها حضور یابند که کاملاً در حجاب باشند. ۵

همچنین از قول یکی از فلاسفه یونان باستان، درباره شدت پوشش زن، نقل می کند: نام یک زن پاک دامن را نیز چون شخص او باید در خانه پنهان داشت. ۶

پوشش زن در ایران باستان:

در مورد پوشش زنان ایران باستان، مطالب زیادی در تاریخ وجود دارد. ویل دورانت درباره پوشش زنان ایران باستان و این که حجاب بسیار سختی در بین آنان رایج بوده است، می گوید: «زنان طبقات بالایی اجتماع جرأت آن را نداشتند که جز در تخت روان روپوش دارازخانه بیرون بیایند. هرگز به آنان اجازه داده نمی شد که آشکارا با مردان آمیزش (اختلاط) کنند. زنان شوهردار حق نداشتند هیچ مردی را، ولو پدر یا برادرشان باشد، ببینند. در نقش هایی که در ایران باستان برجای مانده، هیچ صورت زن دیده نمی شود و نامی از ایشان به نظر نمی رسد. ۷

ازدایراه المعارف لایروس نیز به دست می آید که حجاب در بین مادها و پارس ها وجود داشته است. ۸ همچنین در تفسیر اثنی عشری ۹ آمده است: «تاریخ نشان می دهد که حجاب در فرس قدیم وجود داشته است.» در کیش «مازدیسنی» نامه شت مهاباد، آیه ۹۰ گوید: زن خواهید و جفت گیرید و هم خوابه دیگری را نبینید و براو منگرید و با او میامیزید.»

نصوصی که بیانگر حجاب زنان ایران باستان است، نشان می دهد که زنان در دوره های مختلفی چون دوره مادها، پارس ها (هخامنشیان)، اشکانیان و ساسانیان دارای حجاب و پوشش بوده اند، که به چند نمونه آن اشاره می شود:

T { دوره مادها: T }

در کتاب «پوشاک باستانی ایرانیان» آمده: «اصلی که باید در نظر داشت، این است که طبق نقوش برجسته و مجسمه های ماقبل میلاد، پوشاک زنان آن دوره (مادها) از لحاظ شکل (با کمی تفاوت) با پوشاک مردان یکسان است. ۱۰

وی در ادامه برای توضیح نقوش برجای مانده می نویسد:

«مرد وزن به واسطه اختلافی که میان پوشش سرشان وجود دارد، ازهم تمیز داده می شوند. به نظر می رسد که زنان پوششی نیز روی سر خود گذارده اند و از زیر آن گیسوهای بلندشان نمایان است.» ۱۱

T { دوره پارسی ها (هخامنشیان): T }

پارسی ها به وسیله کوروش، دولت ماد را از میان برداشته و سلسله هخامنشی را تاسیس کردند. آنها از نظر لباس همانند مادها بودند. در مورد پوشاک خاص زنان این دوره آمده است: «از روی برخی نقوش مانده از آن زمان، به زنان بومی برمی خوریم که پوششی جالب دارند. پیراهن آنان پوششی ساده و بلند یا دارای راسته چین و آستین کوتاه است. به زنان دیگر آن دوره نیز برمی خوریم که از پهلو به اسب سوارند. اینان چادری مستطیل بر روی همه لباس خود افکنده و در زیر آن، یک پیراهن بادامی بلند و در زیر آن نیز، پیراهن بلند دیگری تا به مچ پا نمایان است.» ۱۲

T { دوره اشکانیان: T }

در این دوره نیز هماهنگ گذشته، حجاب زنان ایرانی کامل بوده است. در این باره چنین می خوانیم: «لباس زنان اشکانی پیراهنی بلند تا روی زمین، گشاد، پرچین، آستین دار و یقه راست بوده است. پیراهن دیگری داشته اند که روی اولی می پوشیدند و قد این یکی نسبت به اولی کوتاه و ضمناً یقه باز بوده است. روی این دو پیراهن چادری سر می کردند.» ۱۳

در جای دیگر آمده است: «چادر زنان اشکانی به رنگ های شاد و ارغوانی و یا سفید بوده است. گوشه چادر در زیر یک تخته فلزی بیضی منقوش یا دکمه که به وسیله زنجیری به گردن افکنده شده، بند است. این

چادر به نحوی روی سر می افتاده که عمامه (نوعی کلاه زنانه) را در قسمت عقب و پهلوها می پوشانیده است. « ۱۴

در کتاب «پارتیان» نیز آمده است: «زنان عهد اشکانی قبایی تا زانو بر تن می کردند، با شنلی که برافکنده می شد و نیز نقابی داشتند که معمولاً به پس سر می آویختند.»

T} دوره ساسانیان: T}

در این دوره اردشیر پسر، بابک با استفاده از ضعف اشکانیان، سلسله ساسانیان را بنیان نهاد و دین زرتشت را دین رسمی کشور قرار داد. اوستا را ترجمه و آتشکده های ویران را بازسازی نمود. زنان در این دوره که احکام دینی زرتشتیان در کشور اعمال می شده است، همچنان دارای حجاب کامل بودند. در مورد پوشاک زنان چنین آمده است: «چادر که از دوره های پیش مورد استفاده بانوان ایران بوده است، در این دوره نیز به صورت مختلف مورد استعمال داشته است. « ۱۵

حجاب زنان در این دوره چنان اهمیتی داشت که «حتی لباس هنرپیشگان زن، مانند لباس های بلند سایر بانوان، تا پشت پاکشیده شده است. « ۱۶

برای اثبات توجه زنان در این دوره به حجاب، کافی است این نقل تاریخی را از منابع اسلامی مرور کنیم: هنگامی که سه تن از دختران کسری، پادشاه ساسانی، را با ثروت فراوانی از اموال، برای عمر آوردند، شاهزادگان ایرانی رادر برابر عمر درحالی که با پوشش و نقاب، خود را پوشانده بودند، ایستاندند، خلیفه دستورداد، با آوازی بلند بر آنان فریاد کشند که: پوشش از چهره برگیرید تا مسلمانان آنها را ببینند و خریداران پول بیشتری به پای آنها بریزند. دوشیزگان ایرانی از برهنه کردن صورت خودداری کردند و مشت برسینه نماینده عمر زدند و آنان را از خود دور

ساختند. خلیفه خشمناک شد و خواست با تازیانه آنان را بیازارد، درحالیکه شاهزادگان ایرانی می گریستند. حضرت علی (علیه السلام) به عمر فرمودند: در رفتار مدارا کن؛ از بیغمیر خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که می فرمود: «بزرگ و شریف هر قومی را که خوار و فقیر شده، گرامی بدارید» عمر پس از شنیدن فرمایش حضرت علی (علیه السلام) آتش خشمش فرو نشست. سپس حضرت اضافه کرد: «با دختران ملوک نباید معامله دختران بازاری (کنیزان) کرد.» ۱۷

۳}T- پوشش زن در ادیان بزرگ الهی }T

T}حجاب در شریعت حضرت ابراهیم (علیه السلام): T

در آئین مقدس حضرت ابراهیم (علیه السلام) مساله پوشش زنان، حائز اهمیت بوده است. در کتاب تورات چنین می خوانیم: «رفقه» چشمان خود را بلند کرده و اسحاق را دید و از شتر خود فرود آمد، زیرا از خادم پرسید: این مرد کیست که در صحرا به استقبال ما می آید؟ خادم گفت: آقای من است. پس برقع خود را گرفته، خود را پوشانید.» ۱۸

از این بیان روشن می شود که پوشش زن در مقابل نامحرم در شریعت حضرت ابراهیم (علیه السلام) وجود داشته است؛ زیرا «رفقه» در مقابل اسحاق که به او نامحرم بود، از شتر پیاده شد و خود را پوشاند تا چشم اسحاق به او نیفتد.

T}حجاب در آیین یهود: T

در اصول اخلاقی «تلمود» که یکی از کتاب های مهم دینی و درحقیقت فقه مدون و آیین نامه زندگی یهودیان است، آمده: «اگر زنی به نقض قانون یهود می پرداخت، چنانچه مثلا بی آنکه چیزی بر سر داشت به میان مردم می

رفت ویا در شارع عام نخ می رشت یا با هرسنخی از مردان درد دل می کرد یا صدایش آنقدر بلند بود که چون در خانه اش تکلم می نمود، همسایگانش می توانستند سخنان او را بشنوند، در آن صورت مرد حق داشت بدون پرداخت مهریه اورا طلاق دهد. « ۱۹

T} حجاب در آیین مسیحیت: T}

در کتاب انجیل آمده است : پولس در رساله خود به قدنثیان تصریح می کند :

«اما می خواهم شما بدانید که سر هر مرد، مسیح است و سر زن، مرد و سر مسیح، خدا. هر مردی که سر پوشیده دعا یا نبوت کند سر خود را رسوا می نماید . اما هر زنی که سر برهنه دعا کند، سر خود را رسوا می سازد؛ زیرا این چنان است که تراشیده شود. زیرا اگر زن نمی پوشد، موی را نیز ببرد و اگر زن را موی بریدن یا تراشیدن قبیح است، باید بیوشد؛ زیرا که مرد از زن نیست، بلکه زن از مرد است و نیز مرد از زن نیست، بلکه زن از مرد است و نیز مرد به جهت زن آفریده نشده، بلکه زن برای مرد . از این جهت زن می باید عزتی بر سر داشته باشد، به سبب فرشتگان ... در دل خود انصاف دهید آیا شایسته است که زن نا پوشیده نزد خدا دعا کند.» ۲۰ پس در جایی که برای دعا باید سر زن پوشیده باشد، به هنگام روبه روشن شدن با نامحرم پوشش سر لازم تر خواهد بود.

و نیز در انجیل، در رساله پولس، به تیمو تاوس می گوید : «و همچنین زنان خود را بیارایند به لباس حیا و پرهیز، نه به زلف ها و طلا و مروارید و رخسار گران بها، بلکه چنان که زنانی را می شاید که دعوای دینداری می کنند به اعمال صالحه .»

پی نوشت ها:

۱- علی اکبر علویقی، زن در آئینه تاریخ؛ اگر منظور نویسنده این است که حجاب یک امر فطری است و بر اثر یک رسم اکتسابی به وجود نیامده، ما هم قبول داریم، ولی نمی توان پذیرفت دین موجد حجاب نبوده است؛ زیرا اولاً- دوران پیش از مذاهب، پیش فرض باطلی است. چون بنا بر آموزه های دینی، اولین انسان خود پیامبر و دارای مذهب بوده است، ثانیاً اگر حجاب را جزئی از تعلیمات مذهب بدانیم، به فطری بودن آن نقضی وارد نکرده ایم، زیرا تعالیم دین با فطرت انسان هماهنگی کامل دارد، چنانچه آیه ۳۰ سوره روم بدان اشاره دارد.

۲- به نقل از دایره المعارف القرن العشرين، ۱۹۲۳

۳- ویل دورانت، تاریخ تمدن، ص ۵۲۰

۴- همان، ص ۳۳۶

۵- همان، ص ۳۴۰

۶- همان

۷- همان، ص ۴۳۴

۸- به نقل از دایره المعارف القرن العشرين، ۱۹۲۳

۹- تفسیر اثنی عشری، ج ۱۰، ص ۴۹۰

۱۰- ضیاء پور، پوشاک باستانی ایرانیان، ص ۵۱

۱۱- همان، ص ۵۴

۱۲- همان، ص ۵۶

۱۳- لیل ضیاء پور، پوشاک زنان ایرانی، ص ۱۹۴

۱۴- همان، ص ۱۹۷

۱۵- همان، ص ۱۱۴

۱۶- علی سامی، تمدن ساسانی، ج ۱، ص ۱۸۶

۱۷- السیره الحلبیه، ج ۲، ص ۲۳۴

۱۸- سفر پیدایش، باب ۲۴، آیه ۶۴ و ۶۵

۱۹- ویل دورانت، تاریخ تمدن، ج ۴ ص ۴۶۱.

۲۰- باب ۱۱، آیه ۳ تا ۱۴

۲۱- باب دوم، آیه ۹ تا ۱۱.

برگرفته از «www.heyatblog.ir/archives/۰۰۰۰۳۱.php»

برای آگاهی بیشتر ر.ک :

۱- محمد محمدی آشنانی، حجاب در ادیان الهی.

۲- استاد شهید مطهری، مسائله حجاب.

سوال :

حکمت واجب بودن حجاب سر برای زنان چیست؟ مگر موی سر زن موجب تحریک مرد می شود؟ چرا در باقی ادیان الهی به آن

توصیه نشده است؟

جواب :

در پاسخ به این سوال توجه به نکته های زیرحایز اهمیت است

الف) فلسفه و حکمت حجاب

در فرهنگ و اخلاق اسلامی، پوشش و حجاب - برای عموم و به ویژه زنان - از جایگاه مهمی برخوردار است. فلسفه حجاب (پوشش) به طور کلی از جمله پوشاندن موها می تواند ناشی از امور زیر باشد:

۱. حفظ تعادل جامعه از نظر امنیت و آرامش روانی.

یکی از غرایز خدادادی در ساختمان وجودی انسان، غریزه جنسی است که نیرومندترین و ریشه دارترین غریزه آدمی است و در صورت کنترل آن، می تواند علاوه بر تداوم و استمرار نسل بشر، موجبات و امنیت روانی انسان ها را فراهم کند. در قوانین اسلام، برای استفاده درست از این غریزه حیاتی، مکانیسم های گوناگونی مطرح شده است که «حجاب» و وجود حریم بین زن و مرد، یکی از راهکارهای مهم آن است. بدون شک، نبودن حریم بین زن و مرد و آزادی معاشرت های تعریف نشده و بی بندوبار (با آرایش های گوناگون)، هیجان ها و التهاب های جنسی را فزونی می بخشد و تقاضای برهنگی و سکس را به صورت یک عطش روحی و یک خواست سیری ناپذیر درمی آورد. اسلام به قدرت شگرف این غریزه آتشین توجه کامل داشته و تدابیر زیادی برای تعدیل و رام کردن این غریزه اندیشیده است و در این زمینه هم برای زنان و هم برای مردان، تکالیف خاصی معین کرده است. وظیفه مشترک زن و مرد این است که چشم خویش را از نگاه به نامحرم بپوشانند و از نگاه شهوت آمیز بپرهیزند؛ اما زنان - به خاطر جاذبه های بیش تر - وظیفه خاصی دارند و آن این که بدن خود را از مردان بیگانه بپوشانند و در اجتماع با

آرایش های تحریک آمیز، ظاهر نشوند و به جلوه گری و دلربایی نپردازند تا زمینه انحراف مردان و به ویژه جوانان فراهم نشود. لباس افراد جامعه و مخصوصاً لباس زنان نمی تواند به هر شکل و اندازه ای باشد و باید حد و ضابطه ای داشته باشد. بی بندباری در پوشش و لباس، موجب بی بندباری در تحریک غریزه جنسی است. تحقیقات علمی در فیزیولوژی و روانشناسی در باب تفاوت های جسمی و روحی زن و مرد ثابت کرده است که مردان نسبت به محرک های چشمی شهوت انگیز، حساس تر از زنانند و برعکس زنان در مقابل محرک های لمسی حساسیت بیش تری دارند. آستانه حس لمس و درد در زنان از همان زمان تولد پایین تر از مردان است...؛ در عوض مردان بینایی بهتری دارند. این مزیت های جنسی در استعداد حسی، آموخته یا اکتسابی نیست؛ بلکه از زمان کودکی آشکار است... مردان بالغ به محرک های بینایی شهوانی حساسیت بیش تر می داند. اصطلاح «چشم چرانی» که برای این ویژگی مردان به کار می رود، زائیده حساسیت مردان نسبت به محرک های بینایی شهوانی است؛ چون دامنه و برد حس بینایی زیاد است؛ یعنی چشم می تواند از فاصله نسبتاً دور، تحت تأثیر محرکها قرار گیرد و از این گذشته وسعت زیادی از محیط در آن واحد دیده می شود. از سوی دیگر، چون حس لامسه دامنه و برد زیاد ندارد و فعالیتش محدود به تماس از نزدیک است و هورمون های جنسی زن به صورتی دوره ای ترشح می شوند و به طور متناوب عمل می کند، تأثیر محرک های شهوانی بر زن، صورتی بسیار محدود دارد و از این نظر فعالیت زنان بسیار کم است؛ به خلاف مردان که ترشح اندروژن ها در آن ها صورتی یکنواخت دارد

و هیچ عامل طبیعی آن را قطع نمی کند. مردان به صورتی گسترده تر تحت تأثیر محرکهای شهوانی قرار می گیرند و از این نظر فعال ترند. ادکتر محمود بهزاد، تفاوت های زن و مرد از نظر فیزیولوژی و روانشناسی، مجله نگین، شماره ۱۳۴، تیر ۱۳۵۵، ص ۲۴)

۲. حفظ و تحکیم بنیان خانواده

{T} بی تردید نهاد خانواده، یکی از مقدس ترین نهادهای اجتماعی است که بشر تا به حال خود دیده است. نقش خانواده در پروسه ایجاد جامعه سالم، یک نقش بی بدیل است و در این میان نقش حجاب و پوشش اسلامی در سلامت و استمرار پیوند خانوادگی، غیر قابل انکار است. در مقابل، برهنگی، سم کشنده نظم و پیوند موجود در نهاد خانواده است. آمارهای مستند نشان می دهد که با افزایش برهنگی در جهان، طلاق و از هم گسیختگی زندگی زناشویی در دنیا همواره بالا رفته است؛ زیرا «هر چه دیده بیند، دل کند یاد» و هر چه دل در مقوله هوس های سرکش بخواهد، به هر قیمتی باشد، به دنبال آن می رود و به این ترتیب، هر روز دل به دلبری جدید می بندد و با قبلی وداع می کند؛ اما در محیطی که «حجاب» حاکم است و شرایط دیگر اسلامی رعایت می شود، دو همسر تعلق به یکدیگر دارند و احساساتشان و عشق و عواطفشان، مخصوص یکدیگر است. در بازار آزاد برهنگی، قداست پیمان زناشویی مفهومی ندارد. خانواده ها به سادگی متلاشی می شوند و کودکان بی سرپرست می مانند.

۳. پیش گیری از فحشا و فروپاشی نظم جامعه.

{T} گسترش دامنه فحشا و افزایش فرزندان نامشروع، از دردناک ترین پیامدهای بی حجابی و آزادی های بی حد و حصر جنسی است که در جوامع غربی و سایر جوامع مشابه، کاملاً مشهود است.

عامل اصلی فحشا و ازدیاد فرزندان نامشروع، منحصر به فرهنگ برهنگی و بی حجابی نیست؛ بلکه یکی از عوامل اصلی و مؤثر در گسترش دامنه فحشا و جریان روبه رشد تولد فرزندان نامشروع، مسأله برهنگی و بی حجابی است. امروزه یکی از مشکلات جوامع غربی، تولد روبه رشد فرزندان نامشروع و بدون شناسنامه است. فرزندان که دارای پدر و مادر نامشخصی هستند و از نظر حقوقی، مشکلات فراوانی را به همراه آورده، نظم اجتماعی جوامع غربی را تهدید می کنند.

۴. جلوگیری از نگاه ابزاری به زن و ابتدال وی یکی از مسائل مطرح پیرامون حقوق زنان و بی توجهی به آنان، نگاه ابزاری به زنان است. هنگامی که جامعه، زن را با اندام برهنه بخواهد، طبیعی است روزبه روز تقاضای آرایش بیشتر و خودنمایی افزونتر از او دارد و هنگامی که زن را از طریق جاذبه جنسی اش وسیله تبلیغ کالاها و عاملی برای جلب جهان گردان و مانند این ها قرار دهد، در چنین جامعه ای شخصیت زن تا حد یک عروسک یا یک کالای بی ارزش سقوط می کند و ارزش های والای انسانی او به کلی به دست فراموشی سپرده می شود و به این ترتیب، زن، وسیله ای برای اشباع هوس های سرکش برخی مردان آلوده و فریبکار می شود. عنصر حجاب و پوشش اسلامی، نه تنها زن را از صحنه اجتماع و فعالیت های اجتماعی دور نمی کند، بلکه زمینه های حضور مستمر و فعال زنان را در عرصه اجتماع - به همراه حقوق اجتماعی برابر - تضمین می کند و شخصیت خدادادی زن را از دستبرد نگاه ابزاری دیگران، مصونیت می بخشد. به نظر می رسد پوشش کامل، آن نوع پوششی است که هیچ چشم بیگانه ای را متوجه خود نکند؛ یعنی لباسی که برجستگی های اندام

زن را اصلاً نشان ندهد و اسباب تحریک شهوت مردان را فراهم نکند و خود زن هم با آرایش در جامعه ظاهر نشود و به تعبیر رهبر معظم انقلاب، چادر باوجود شرایط دیگر، کامل ترین پوشش است. باید اعتراف کرد که تاکنون بیش تر نوشته های مربوط به پوشش، نقطه نظر را بر حجاب زن معطوف کرده و کم تر به پوشش مرد توجه نموده اند و این یک امر عادی و طبیعی است؛ زیرا زن، مظهر جمال و زیبایی و مرد مظهر شیفتگی است؛ ولی پوشش مردان نیز در ابعاد مختلف فرهنگی - اجتماعی، حائز اهمیت است. از این رو اسلام برای ثبات و پایداری جامعه، به پوشش زن و مرد توجه بسیار نموده است؛ خداوند متعال می فرماید: «A» یا بنی آدم قد انزلنا علیکم لباسا یوارى سوءاتکم و ریشا {A؛ M} ای فرزندان آدم! لباسی برای شما فرستادیم که اندام (عورت) شما را می پوشاند و مایه زینت شماس (اعراف (۷): ۲۶) خداوند متعال در حق مردان می فرماید: «A» قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم و یحفظوا فروجهم {A؛ M} به مؤمنان بگو چشم های خود را (از نگاه به نامحرمان) فرو گیرند و عفاف (عورت) خود را حفظ کنند (نور (۲۴): ۳۰) در حق زنان نیز می فرماید: «و قل للمؤمنات یغضن من ابصارهن و یحفظن فروجهن؛ و به زنان با ایمان بگو چشم های خود را (از نگاه هوس آلود) فرو گیرند و دامان (عورت) خویش را حفظ کنند». (همان، ۳۱)

ب) مستند پوشش مو

بدون شک هر اندازه بدن زن پوشیده تر باشد نقش نیرومندتری در دورسازی دیگران نظاره گر این می کند. اگر نگاه های آلوده را همچنان که در روایات آمده است تیرهای زهر آلود شیطان بدانیم، پوشش زن همانند قوسی است که تیر از آن

کمانه می کند و منحرف می شود و از اصابت و نفوذ در هدف باز می ماند. بر عکس هر اندازه بدن زن برهنه تر باشد تیرهای شیطانی را بیشتر متوجه خود ساخته و از آن آسیب خواهد دید. از همین رووبه دلیل این که زنان مظهرزیبای و جمال الهی هستند باید بدن و از جمله موهای خود را در مواجهه بانامحرم بپوشانند. برخی به نادرستی ادعا می کنند: حجاب به معنای مقابله با برهنگی را قبول داریم؛ ولی در هیچ جای قرآن از پوشش مو سخن به میان نیامده است!! در پاسخ گفتنی است که زنان حتی قبل از نزول آیه حجاب موهای خود را می پوشانند و مشکل تنها آشکار بودن گردن، گوش، زیر گلو و گردن آنان بود. همان طور که مفسران بزرگ (مانند شیخ طوسی و طبرسی) فرموده اند، در گذشته دو نوع روسری برای زنان معمول بود: روسری های کوچک که آنها را «خمار» یا «مقنعه» می نامیدند و معمولاً در خانه از آن استفاده می کردند و روسری های بزرگ که مخصوص بیرون خانه به شمار می آمد. زنان با این روسری بزرگ - که جلاب خوانده می شد و از «مقنعه» بزرگ تر و از «ردا» کوچک تر است و به چادر امروزی شباهت داشت - مو و تمام بدن خود را می پوشانند. V در باره جلاب گفته اند: آن روسری خاصی که بانوان هنگامی که برای کاری به خارج از منزل می روند، سر و روی خود را با آن می پوشند؛ «الجلاب خمار المرأة الذی یغطی رأسها و وجهها اذا خرجت لحاجه» (التبیان فی تفسیر القرآن، ج ۸ ص ۳۶۱؛ مجمع البیان، ج ۸ - ۷، ص ۵۷۸). V نزدیک ساختن جلاب A؛ «بُذُنَيْنَ عَلَیْهِنَّ مِنْ جَلَابِیْهِنَّ» A؛ کنایه از پوشیدن سر و روی خود با آن

است؛ {V} مجمع البیان، ص ۵۸۰؛ المیزان، ج ۱۶، ص ۳۶۱. {V} یعنی، چنان نباشد که چادر یا روپوش های بزرگ (مانتو) تنها جنبه تشریفاتی و رسمی داشته باشد و همه بیکرشان را بپوشاند و از مصادیق «کاسیات عاریات» {V} زنانی که ظاهراً پوشیده هستند، ولی در واقع برهنه اند، از رسول خدا صلی الله علیه و آله روایت شده است: «صنفان من اهل النار لم أرهما قوم معهم سیاط کاذبان البقر یضربون بها الناس و نساء کاسیات عاریات، ممیلات مائلات، رؤسهن کأسنمه البخت المائله ...». میزان الحکمه، ج ۲، ص ۲۵۹. {V} شمرده شوند! قرآن فرمان می دهد: بانوان با مراقبت، جامه را بر خود گیرند و آن را رها نکنند، تا نشان دهند اهل عفاف و وقار به شمار می آیند. از پایان آیه بر می آید که پوشش مطلوب آن است که خود به خود دورباش ایجاد می کند و هوس بازان را ناامید می سازد. بنابراین، وظیفه پوشش اسلامی بانوان به معنای حبس و زندانی کردن و قرار دادن آنان پشت پرده و در نتیجه عدم مشارکت این گروه، در فعالیت های اجتماعی نیست. این وظیفه بدان معنا است که زن در معاشرت با مردان، بدنش را بپوشاند و به جلوه گری و خودنمایی نپردازد و مشارکتش در فعالیت ها، بر اصول انسانی و اسلامی استوار باشد

ج (حجاب در سایر ادیان

حجاب زنان، از سنن قدیمی تمدن های بشری بوده است و در ادیان الهی دین به خصوص زرتشت، یهود و مسیحیت مسئله حجاب و رعایت آن مطرح بوده است در بعضی از ادیان مثل دین یهود، مسئله حجاب سخت تر از حجایی است که اسلام می گوید هر چند امروزه به آن پای بند نیستند.

بنابر

گواهی متون تاریخی، در اکثر قریب به اتفاق ملت‌ها و آیین‌های جهان، حجاب در بین زنان معمول بوده است؛ هرچند در طول تاریخ، فراز و نشیب‌های زیادی را طی کرده و گاهی با اعمال سلیقه حاکمان، تشدید یا تخفیف یافته است، ولی هیچگاه بطور کامل از بین نرفته است. مورخان به ندرت از اقوام بدوی که زنانشان دارای پوشش مناسب نبوده و یا به صورت برهنه در اجتماع ظاهر می‌شدند، یاد می‌کنند.

دانشمندان، تاریخ حجاب و پوشش زن را به دوران ما قبل از تاریخ و عصر حجر نسبت می‌دهند، کتاب «زن در آینه تاریخ» پس از طرح مفصل علل و عوامل تاریخی حجاب، می‌نویسد: با توجه به علل ذکر شده و بررسی آثار و نقوش به دست آمده، پیدایش حجاب به دوران پیش از مذاهب مربوط می‌شود، و به این دلایل، عقیده عده‌ای که می‌گویند «مذهب» موجد حجاب می‌باشد، صحت ندارد، ولی باید پذیرفت که دردگرگونی و تکمیل آن بسیار موثر بوده است. ۱.

۱} T- پوشش زن در یونان و روم باستان: {T

دایره المعارف لاروس درباره پوشش زنان یونان باستان می‌گوید: زنان یونانی در دوره‌های گذشته، صورت و اندامشان را تا روی پا می‌پوشاندند. این پوشش که شفاف و بسیار زیبا بود، در جزایر کورس و امرجوس و دیگر جزایر ساخته می‌شد. زنان فنیقی نیز دارای پوششی قرمز بودند. سخن درباره حجاب، در لابلای کلمات قدیمی‌ترین مولفین یونانی نیز به چشم می‌خورد، حتی «بنیلوب» (همسر پادشاه «عولیس» فرمانروای ایதாக) نیز با حجاب بوده است. زنان شهر «ثیب» دارای حجاب خاصی بوده‌اند، بدین صورت که حتی صورتشان را نیز با پارچه می‌پوشاندند. این پارچه دارای دو منفذ بود که جلوی چشمان قرار می‌گرفت تا بتوانند

بینند. در «اسپارته» دختران تا موقع ازدواج آزاد بودند، ولی بعد از ازدواج خود را از چشم مردان می پوشاندند. نقش هایی که برجای مانده، حکایت می کند که زنان سررا می پوشانده، ولی صورت هایشان بازبوده است، و وقتی به بازاری رفتند، بر آنان واجب بوده است که صورت هایشان را بپوشانند، خواه باکره و خواه دارای همسر باشند. حجاب در بین زنان سیبری و ساکنان آسیای صغیر و زنان شهرماد (و فارس و عرب) نیز وجود داشته است. زنان رومانی از حجاب شدیدتری برخوردار بوده اند، به طوری که وقتی از خانه خارج می شدند، با چادری بلند تمام بدن را تا روی پاها می پوشاندند و چیزی از برآمدگی های بدن مشخص نمی شد. ۲

یکی از تاریخ نویسان غربی نیز خواهد زد که بر وجود حجاب در بین زنان یونان و روم باستان آورده است. او درباره «الیه عفت» که یکی از خدایان یونان باستان است، می گوید: «آرتمیس»، الیه عفت است و عالی ترین نمونه (والگو برای) دختران جوان به شمار می آید. دارای بدنی نیرومند و ورزیده و چابک و به زیور عفت و تقوا آراسته است. ۳

همچنین درباره مردم یکی از قبایلی که نهصد سال قبل از میلاد زندگی می کرده اند، آمده است: «بالتر از ارمیان و درکنار دریای سیاه، «سکاها» بیابانگردی می کردند. آنها مردم وحشی و درشت اندام قبائل جنگی نیمه مغول و نیمه اروپایی بسیار نیرومندی بودند که در ارا به سر می بردند و زنان خود را سخت در پرده نگاه می داشتند. ۴

این مورخ در جای دیگر می گوید: «زنان فقط در صورتی می توانند خویشان و دوستان خود را ملاقات کنند و در جشن های مذهبی و تماشاخانه ها حضور یابند که کاملاً درحجاب باشند. ۵

همچنین از قول یکی از فلاسفه

یونان باستان، درباره شدت پوشش زن، نقل می کند: نام یک زن پاک دامن را نیز چون شخص او باید درخانه پنهان داشت. ۶

۲- پوشش زن درایران باستان:

درمورد پوشش زنان ایران باستان، مطالب زیادی درتاریخ وجود دارد. ویل دورانت درباره پوشش زنان ایران باستان واین که حجاب بسیار سختی دربین آنان رایج بوده است، می گوید: «زنان طبقات بالای اجتماع جرأت آن را نداشتند که جز درتخت روان روپوش دارازخانه بیرون بیایند. هرگز به آنان اجازه داده نمی شد که آشکارا با مردان آمیزش (اختلاط) کنند. زنان شوهردارحق نداشتند هیچ مردی را،ولو پدر یا برادرشان باشد، ببینند. درنقش هایی که درایران باستان برجای مانده، هیچ صورت زن دیده نمی شود ونامی ازایشان به نظر نمی رسد. ۷

ازدایراه المعارف لاروس نیزبه دست می آید که حجاب دربین مادها وپارس ها وجود داشته است. ۸ همچنین درتفسیر اثنی عشری ۹ آمده است: «تاریخ نشان می دهد که حجاب در فرس قدیم وجود داشته است.» درکیش «مازدیسنی» نامه شت مهاباد، آیه ۹۰ گوید: زن خواهید و جفت گیرید وهم خوابه دیگری را نبینید و براو منگرید و با او میامیزید.»

نصوصی که بیانگر حجاب زنان ایران باستان است، نشان می دهد که زنان در دوره های مختلفی چون دوره مادها، پارسی ها (هخامنشیان)، اشکانیان و سامانیان دارای حجاب و پوشش بوده اند، که به چند نمونه آن اشاره می شود:

T { دوره مادها: T }

در کتاب «پوشاک باستانی ایرانیان» آمده: «اصلی که باید در نظر داشت، این است که طبق نقوش برجسته و مجسمه های ماقبل میلاد، پوشاک زنان آن

دوره (مادها) از لحاظ شکل (با کمی تفاوت) با پوشاک مردان یکسان است. ۱۰

وی در ادامه برای توضیح نقوش برجای مانده می نویسد: «مرد وزن به واسطه اختلافی که میان پوشش سرشان وجود دارد، از هم تمیز داده می شوند. به نظر می رسد که زنان پوششی نیز روی سر خود گذارده اند و از زیر آن گیسوهای بلندشان نمایان است.» ۱۱

T { دوره پارسی ها (هخامنشیان): T }

پارسی ها به وسیله کوروش، دولت ماد را از میان برداشته و سلسله هخامنشی را تاسیس کردند. آنها از نظر لباس همانند مادها بودند. در مورد پوشاک خاص زنان این دوره آمده است: «از روی برخی نقوش مانده از آن زمان، به زنان بومی برمی خوریم که پوششی جالب دارند. پیراهن آنان پوششی ساده و بلند یا دارای راسته چین و آستین کوتاه است. به زنان دیگر آن دوره نیز برمی خوریم که از پهلو به اسب سوارند. اینان چادری مستطیل بر روی همه لباس خود افکنده و در زیر آن، یک پیراهن بادامی بلند و در زیر آن نیز، پیراهن بلند دیگری تا به مچ پا نمایان است.» ۱۲

T { دوره اشکانیان: T }

در این دوره نیز همانند گذشته، حجاب زنان ایرانی کامل بوده است. در این باره چنین می خوانیم: «لباس زنان اشکانی پیراهنی بلند تا روی زمین، گشاد، پرچین، آستین دار و یقه راست بوده است. پیراهن دیگری داشته اند که روی اولی می پوشیدند و قد این یکی نسبت به اولی کوتاه و ضمناً یقه باز بوده است. روی این دو پیراهن چادری سرمی کردند.» ۱۳

در جای دیگر آمده است: «چادر زنان اشکانی به رنگ های شاد و ارغوانی

ویا سفید بوده است. گوشه چادر در زیر یک تخته فلزی بیضی منقوش یا دکمه که به وسیله زنجیری به گردن افکنده شده، بند است. این چادر به نحوی روی سر می افتاده که عمامه (نوعی کلاه زنانه) را در قسمت عقب و پهلوها می پوشانیده است. « ۱۴

در کتاب «پارتیان» نیز آمده است: «زنان عهد اشکانی قبایی تا زانو بر تن می کردند، با شنلی که برافکنده می شد و نیز نقابی داشتند که معمولاً به پس سر می آویختند.»

T { دوره ساسانیان: T }

در این دوره اردشیر پسر، بابک با استفاده از ضعف اشکانیان، سلسله ساسانیان را بنیان نهاد و دین زرتشت را دین رسمی کشور قرار داد. اوستا را ترجمه و آتشکده های ویران را بازسازی نمود. زنان در این دوره که احکام دینی زرتشتیان در کشور اعمال می شده است، همچنان دارای حجاب کامل بودند. در مورد پوشاک زنان چنین آمده است: «چادر که از دوره های پیش مورد استفاده بانوان ایران بوده است، در این دوره نیز به صورت مختلف مورد استعمال داشته است. « ۱۵

حجاب زنان در این دوره چنان اهمیتی داشت که «حتی لباس هنرپیشگان زن، مانند لباس های بلند سایر بانوان، تا پشت پاکشیده شده است. « ۱۶

برای اثبات توجه زنان در این دوره به حجاب، کافی است این نقل تاریخی را از منابع اسلامی مرور کنیم: هنگامی که سه تن از دختران کسری، پادشاه ساسانی، را با ثروت فراوانی از اموال، برای عمر آوردند، شاهزادگان ایرانی رادر برابر عمر درحالی که با پوشش و نقاب، خود را پوشانده بودند، ایستاندند، خلیفه دستورداد، با آوازی بلند بر آنان فریاد کشند که: پوشش از چهره برگیرید تا مسلمانان

آنها را ببینند و خریداران پول بیشتری به پای آنها بریزند. دوشیزگان ایرانی از برهنه کردن صورت خودداری کردند و مشت برسینه نماینده عمر زدند و آنان را از خود دور ساختند. خلیفه خشمناک شد و خواست با تازیانه آنان را بیازد، درحالیکه شاهزادگان ایرانی می گریستند. حضرت علی (علیه السلام) به عمر فرمودند: در رفتار مدارا کن؛ از بیغمیر خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که می فرمود: «بزرگ و شریف هر قومی را که خوار و فقیر شده، گرامی بدارید» عمر پس از شنیدن فرمایش حضرت علی (علیه السلام) آتش خشمش فرو نشست. سپس حضرت اضافه کرد: «با دختران ملوک نباید معامله دختران بازاری (کنیزان) کرد.» ۱۷

۳-T- پوشش زن در ادیان بزرگ الهی {T}

T {حجاب در شریعت حضرت ابراهیم (علیه السلام):} T

در آئین مقدس حضرت ابراهیم (علیه السلام) مساله پوشش زنان، حائز اهمیت بوده است. در کتاب تورات چنین می خوانیم: «رفقه» چشمان خود را بلند کرده و اسحاق را دید و از شتر خود فرود آمد، زیرا از خادم پرسید: این مرد کیست که در صحرا به استقبال ما می آید؟ خادم گفت: آقای من است. پس برقع خود را گرفته، خود را پوشانید.» ۱۸

از این بیان روشن می شود که پوشش زن در مقابل نامحرم در شریعت حضرت ابراهیم (علیه السلام) وجود داشته است؛ زیرا «رفقه» در مقابل اسحاق که به او نامحرم بود، از شتر پیاده شد و خود را پوشاند تا چشم اسحاق به او نیفتد.

T {حجاب در آیین یهود:} T

در اصول اخلاقی «تلمود» که یکی از کتاب های مهم دینی و درحقیقت فقه مدون

و آیین نامه زندگی یهودیان است، آمده: «اگر زنی به نقض قانون یهود می پرداخت، چنانچه مثلا- بی آنکه چیزی بر سر داشت به میان مردم می رفت و یا در شارع عام نخ می رشت یا با هرسنخی از مردان درد دل می کرد یا صدایش آنقدر بلند بود که چون در خانه اش تکلم می نمود، همسایگانش می توانستند سخنان او را بشنوند، در آن صورت مرد حق داشت بدون پرداخت مهریه اورا طلاق دهد.» ۱۹

T} حجاب در آیین مسیحیت: {T

در کتاب انجیل آمده است: پولس در رساله خود به قدنتیان تصریح می کند:

«اما می خواهم شما بدانید که سر هر مرد، مسیح است و سر زن، مرد و سر مسیح، خدا. هر مردی که سر پوشیده دعا یا نبوت کند سر خود را رسوا می نماید. اما هر زنی که سر برهنه دعا کند، سر خود را رسوا می سازد؛ زیرا این چنان است که تراشیده شود. زیرا اگر زن نمی پوشد، موی را نیز ببرد و اگر زن را موی بریدن یا تراشیدن قبیح است، باید بپوشد؛ زیرا که مرد از زن نیست، بلکه زن از مرد است و نیز مرد از زن نیست، بلکه زن از مرد است و نیز مرد به جهت زن آفریده نشده، بلکه زن برای مرد. از این جهت زن می باید عزتی بر سر داشته باشد، به سبب فرشتگان ... در دل خود انصاف دهید آیا شایسته است که زن نا پوشیده نزد خدا دعا کند.» ۲۰ پس در جایی که برای دعا باید سر زن پوشیده باشد، به هنگام روبه روشن شدن با نامحرم پوشش سر لازم تر خواهد بود.

و نیز در انجیل، در رساله پولس، به تیمو تاوس می گوید: «و همچنین زنان خود را بیارایند به لباس حیا و پرهیز،

پی نوشت ها:

۱- علی اکبر علویقی، زن در آینه تاریخ؛ اگر منظور نویسنده این است که حجاب یک امر فطری است و بر اثر یک رسم اکتسابی به وجود نیامده، ما هم قبول داریم، ولی نمی توان پذیرفت دین موجد حجاب نبوده است؛ زیرا اولاً- دوران پیش از مذاهب، پیش فرض باطلی است. چون بنا بر آموزه های دینی، اولین انسان خود پیامبر و دارای مذهب بوده است، ثانیاً اگر حجاب را جزئی از تعلیمات مذهب بدانیم، به فطری بودن آن نقصی وارد نکرده ایم، زیرا تعالیم دین با فطرت انسان هماهنگی کامل دارد، چنانچه آیه ۳۰ سوره روم بدان اشاره دارد.

۲- به نقل از دایره المعارف القرن العشرين، ۱۹۲۳

۳- ویل دورانت، تاریخ تمدن، ص ۵۲۰

۴- همان، ص ۳۳۶

۵- همان، ص ۳۴۰

۶- همان

۷- همان، ص ۴۳۴

۸- به نقل از دایره المعارف القرن العشرين، ۱۹۲۳

۹- تفسیر اثنی عشری، ج ۱۰، ص ۴۹۰

۱۰- ضیاء پور، پوشاک باستانی ایرانیان، ص ۵۱

۱۱- همان، ص ۵۴

۱۲- همان، ص ۵۶

۱۳- لیل ضیاء پور، پوشاک زنان ایرانی، ص ۱۹۴

۱۴- همان، ص ۱۹۷

۱۵- همان، ص ۱۱۴

۱۶- علی سامی، تمدن ساسانی، ج ۱، ص ۱۸۶

۱۷- السیره الحلبیه، ج ۲، ص ۲۳۴

۱۸- سفر پیدایش، باب ۲۴، آیه ۶۴ و ۶۵

۱۹- ویل دورانت، تاریخ تمدن، ج ۴ ص ۴۶۱.

۲۰- باب ۱۱، آیه ۳ تا ۱۴

۲۱- باب دوم، آیه ۹ تا ۱۱.

برگرفته از «www.heyatblog.ir/archives/۰۰۰۰۳۱.php»

برای آگاهی بیشتر ر.ک :

۱- محمد محمدی آشنانی، حجاب در ادیان الهی.

۲- استاد شهید مطهری، مسائله

حجاب.

سوال ۵

سوال :

پوشش زن در سایر ادیان الهی و حتی برخی از مکاتب بشری از چه جایگاهی برخوردار است و چه شباهتها و تفاوت‌هایی با اسلام دارد؟

جواب :

از تاریخ استفاده می شود که آن ها هم نوعی حجاب داشتند. منتها حجاب های آنان با حجاب های مسلمین فرق داشته. شاید این که در روایات اسلامی داریم کنیزها واجب نیست سرشان را بپوشانند، به خاطر این بوده که اینان مسلمان نبودند، تحت حکومت اسلامی آمدند و حجاب را در تمام بدن رعایت می کنند، منتها در موهای سر رعایت نمی کردند. این در حالی است که ما می بینیم بعضی از اهل کتاب هم پوشش سر را رعایت می کردند. در مورد حکومت اسلامی که نسبت به این ها چگونه رفتار کردند، به یقین حکومت اسلامی، فشار زیادی روی اهل کتاب و اهل ذمه نداشته و شاید در میان آن ها زنانی بودند که موهای خود را نمی پوشانند و در اجتماع ظاهر می شدند؛ ولی گاهی می شود اگر تبعیضی میان زنان مسلمان و غیر مسلمان در یک جامعه واقع شود، به عنوان ثانوی، منشأ مشکلات می شود؛ مثل زنان عصر ما، حکومت اسلامی می تواند از آن ها هم بخواهد برای رعایت احترام جامعه اسلامی و هم رنگ شدن با مسلمین و برای این که در محیط تبعیضی نباشد، احتراماً ارزش های کشوری را که در آن زندگی می کنند، رعایت کنند که یکی از آن ارزش ها حجاب است. (۷) (برگرفته از: فرهنگ حجاب؛ بیم ها و امیدها، قم: دفتر مطالعات دینی زنان، ص ۱۳۸ - از نظر آیت الله مکارم شیرازی). (۷) برای مطالعه بیشتر ر.ک: مسأله حجاب، استاد شهید مطهری.

سوال ۶

سوال :

دیدگاه اسلام و غربیان درباره حجاب و حقوق زن در اجتماع چیست؟

جواب :

پرسش گر محترم ؛ با توجه

به اینکه حقوق زن در اجتماع از نظر اسلام و غرب بحث بسیار مفصل و دارای شئون مختلف و بسیار گسترده ای است، در قسمت اول پاسخ شما به مباحث کلی و زیر بنایی در مورد نگرش اسلام به زن و حقوق او پرداخته و به نحو تطبیقی با نگرش غرب و دیگر ادیان مقایسه اجمالی می نمایم و در بخش دوم پاسخ، اشاره ای به موضوع حجاب می نمایم. درعین حال اگر برای شما سوالی باقی ماند به طور جزئی و ریز مطرح نمایید.

بخش اول: زن از نگرش اسلام

از نظر اسلام زنان موهبتی الهی (۱) و از همان گوهر خلقت مردان می باشند (۲) که در طرح نظام احسن آفرینش قرار گرفته (۳)، خدای تبارک و تعالی به خاطر آفریدن آنان (انسان، اعم از زن و مرد) به خود تبریک گفته است (۴). با وجود این، در طول تاریخ به زنان که بخش مهمی از جامعه انسانی را تشکیل می دهند ستم روا داشته شده، حقوق و شأن انسانی آنها رعایت نشده است. اینان در رُم باستان از همه حقوق محروم و فاقد هر گونه جایگاه و شأن و منزلتی بودند، بلکه مانند شیء مملوک معامله می شدند، و از حقوق اقتصادی بهره ای نداشتند، چون اصلاً از اطلاق عنوان انسان بر آنان دریغ می شد (۵). همچنانکه در یونان باستان، نه تنها مخلوقات حقیر شناخته می شدند بلکه اساساً به عنوان انسان با زن رفتار نمی شد. زن همانند شیء در اختیار مرد بود و مرد مجاز بود هر گونه رفتاری را با او انجام دهد. از این رو در این منطقه نیز، زنان بی بهره از هر گونه حقوق انسانی و فعالیت های اقتصادی بودند (۶). ایران عصر هخامنشیان و اشکانیان

وضعیت بهتر از این نبود. رقت بارتر از همه وضعیت زنان در عربستان و دوره جاهلیت قبل از اسلام بوده است که در آن مردان دارای اختیارات نامحدود بوده ولی زنان ملوک پدران و شوهران تلقی شده، قابل معامله بوده اند. یکی از بدترین سنت های رایج در جاهلیت، عمل غیر انسانی زنده به گور کردن دختران بوده است (۷).

با ظهور اسلام کرامت انسانی زن احیا شد و زن در کنار مرد به عنوان نیمی از پیکره حیات بشری مطرح گردید. اسلام زنده به گور کردن دختران را ممنوع کرد و حرمت نهادن به زنان را جزو تعالیم خود قرار داد. از این رو، زن های صدر اسلام در امور اجتماعی، سیاسی و فرهنگی و کارهای دیگر مشارکت داشتند (۸). اما این وضعیت اسف بار، در اروپا حتی در قرون وسطی نیز باقی مانده بود. چنان که نه در بین عوام بلکه در مجامع علمی، در انسانیت زن تردید می شد چنان که در سال ۵۸۶ میلادی کنفرانسی در فرانسه برای بررسی این موضوع منعقد شد که آیا زن انسان است یا نه و بعد از بحث و بررسی های زیاد، در نهایت به این نتیجه رسیدند که زن انسان است اما انسان طفیلی که فقط برای خدمت به مردان خلق شده است. و قبل از آن در اصل این که آیا زنان دارای «روح» هستند یا نه، شک و تردید شده، پس از بحث و تبادل نظر به این نتیجه رسیدند که، زنان دارای روح هستند، اما روح حیوانی (۹).

به عقیده قوم یهود، طبیعت آنجا که از آفریدن مرد، ناتوان است، زن را می آفریند. زنان و بندگان از روی طبیعت محکوم به اسارت هستند و به

هیچ وجه سزاوار شرکت در کارهای عمومی نیستند. «یهوه» در آخرین بند از فرمان‌های دهگانه اش که، بنا به گفته مشهور، به موسی فرستاد، زنان را در ردیف چارپایان و اموال غیر منقول ذکر کرد (۱۰). یهودیان، زن را مایه مصیبت و بدبختی می‌دانستند. یهودیان قدیم، به هنگام تولد دختر شمع روشن نمی‌کردند، مادری که دختر می‌زاید، بایستی دوباره غسل کند، اما پسر که به عهد خود با «یهوه» می‌بالید، همیشه در نماز خود تکرار می‌کرد، «خدایا تو را سپاسگزارم که مرا کافر و زن نیافریدی» (۱۱). به گفته «ویل دورانت»، در اروپا زنان تا حدود سال ۱۹۰۰ کم‌تر دارای حقی بودند که مرد ناگزیر باشد بر اساس قانون آن را مراعات کند (۱۲).

در دوران کنونی نیز با همه پیشرفت‌های که نصیب زنان شده و تحولاتی که ایجاد شده، باز هم در بسیاری از موارد، مورد ستم و تجاوز و تبعیض قرار می‌گیرند و شأن انسانی آنها رعایت نمی‌شود، تا جایی که یکی از نویسندگان زن در مقاله‌ای، که به مناسبت پنجاهمین سالگرد تصویب اعلامیه جهانی حقوق بشر نگاشته به طنز یا از روی خشم و ناراحتی، تحت عنوان **Are Women Human?** (آیا زنان انسان هستند؟) می‌نویسد با این همه تبعیض‌ها و خشونت‌ها و استفاده‌های ایزاری از زنان، آیا باز هم می‌توان گفت: زن، انسان است و مشمول حکم کلی مقررات اعلامیه جهانی حقوق بشر که انسان را به عنوان انسان دارای حق می‌شناسد و همه را در برخورداری از حقوق، مساوری می‌داند، قرار می‌گیرد؟ (۱۳) هنوز در بسیاری از کشورهای صنعتی غربی زن بعد از ازدواج با نام و نشان خانوادگی شوهر شناخته می‌شود.

شکل‌گیری حقوق زن در جامعه و خانواده بر

اساس اصول بنیادینی است که در ادامه به بررسی آن می پردازیم.

یک. اصول بنیادین در نگرش اسلامی نسبت به زنان برای شناخت صحیح، تفسیر و تحلیل درست و ارزیابی منصفانه و علمی دیدگاه اسلام نسبت به زنان، استنباط فقهی ضابطه مند از منابع اصیل اسلامی یعنی قرآن و سنت، به دور از التقاط ضمنی جامع نگری و نگاه سیستماتیک و نگرش مجموعی ضروری است. از این رو، در اینجا به برخی از اصول بنیادین در این زمینه اشاره می کنیم: این اصول برخی ریشه در اصول عقاید دارد و برخی دیگر ریشه در شریعت (فلسفه حقوق) و برخی دیگر نیز در اصول اخلاقی اسلام دارد.

الف) اصول اعتقادی ۱ خداباوری تمام عالم هستی از خدای متعال و به سوی اوست (۱۴) و فقط اوست که مالک عالم هستی است، حق ربوبیت تشریحی و قانون گذاری برای بشر دارد (۱۵)، از این رو، خدای متعال فرمود: «إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ» (۱۶) از نظر عقل سلیم نیز خالق متعال بهترین قانون گذار است. چه اینکه علیم مطلق است که به هیچ کس و هیچ چیز نیاز ندارد و حکیمی است که از هر عیب و نقص و اشتباه مبرا است. لذا قانون او کامل ترین و جامع ترین برنامه ممکن است (۱۷). به همین دلیل بازگشت تعبد به برهان و استدلال عقلی است؛ یعنی همانجا که گفته می شود ما دقیقاً سر و فلسفه این حکم را نمی دانیم ولی چون خداوند علیم و حکیم و جواد (بخشنده) و فیض مطلق است. یقیناً این حکم به مصلحت انسان و در راستای خیر و منفعت اوست. یک دلیل عقلی اجمالی اقامه شده است که پایه اثباتی آن اصول عقاید است و این با فیدیسم در

مسیحیت که بر عقل و فهم مهر می زد و به بهانه اینکه این چیزها فهمیدنی نیست. بلکه بایستی نخست ایمان آورد و سپس فهمید. فرق دارد (۱۸). بنابراین، هیچ یک از افراد و یا دولتها، نه صلاحیت علمی برای قانون گذاری برای بشر، چه مرد و چه زن، دارد و نه صلاحیت اخلاقی؛ و یکی از عوامل مهم اختلاف بین اندیشه اسلامی و فمینیستی در مساله حقوق زن، در همین اصل نهفته است.

۲ فرجام باوری غایت اندیشی و باور به این که جهان آفرینش از جمله انسان ها، سرمنزل مشخصی دارند و رفتار انسان باید بر مبنای آن اهداف و غایت تنظیم شود (۱۹). بر اساس بینش اسلامی، دنیا گذرگاه آخرت و زندگی حقیقی و سعادت واقعی بشر در زندگی اخروی او است. «إِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ» (۲۰) آیا چشم ها و اندیشه های ظاهر بین که از حقیقت جز نامی و از هستی جز پوسته ای سراغ ندارند و در بند اوهام و خیالات ماده پرستی خویش گرفتار آمده اند می توانند معرف شخصیت زن و مسایل زنان و راهگشای آنان باشند؟! (۲۱)

شمار فراوانی از اشکال و ایراد ناشی از ارزیابی و قضاوت بر مبنای فرجام انکاری است به گونه ای که به مشاغل با عینک محاسبه مادی نگریسته، اشتغال و کسب درآمد و احراز مناصب اجتماعی و سیاسی را غنیمتی ارزشمند بین دو رقیب، بلکه دو خصم دانسته و تشابه و یکنواختی در این امور را یک فضیلت و ارزش می دانند. به همین دلیل اسلام برخلاف نگرش های فمینیستی، کارهای ارزشمندی مثل مادری را کلیشه ای و فاقد اهمیت نمی داند، بلکه چه بسا همین کار بزرگ که درآمدزا و جاه آفرین نیست، منشأ سعادت مندی یک جامعه باشد، چنان که رسول

خداصلی الله علیه وآله فرمودند: «بهشت (سعادت) زیر پای مادران است» (۲۲).

۳ عدل باوری عدل اصلی است فراگیر هم در هستی و هم در احکام و روابط اجتماعی و رهبری و مدیریت اجتماعی. نظام حقوقی اسلام بر مبنای عدل استوار است، نه بر مبنای برابری به معنای تشابه. در عین حال عدالت به عنوان یک قانون عام و اصل حاکم، چارچوبی قطعی برای همه احکام و قوانینی است که روابط و مناسبات اجتماعی را شکل می دهد. از این رو، اگر به تناسب مقتضیات زمان و مکان، لازم باشد حکومت اسلامی بایستی با وضع قوانین و مقررات حکومتی، به پشتیبانی مظلوم آمده، در جهت احقاق حق تلاش نماید.

نکته حائز اهمیت اینکه، برخلاف نظر بسیاری از روشنفکران متأثر از اندیشه های فمینیستی، عدالت امری سیال، عرفی و مطابق پسند مردم و افکار عمومی و یا تابع قرارداد و در نتیجه نسبی نیست. عدالت به معنای رعایت استحقاق ها با توجه به اختلاف شرائط و موقعیتها، چه بسا مقتضی نابرابری ظاهری و عدم تشابه و یکنواختی است.

۴ باور به حکمت الهی و نظام احسن تفاوت های جنسیتی، واقعیت هایی حکیمانه اند که دست تدبیر الهی، آنها را به عنوان بخشی از «نظام احسن» وجود قرار داده است (۲۳)، چرا که همین تفاوت هاست که منشأ کمال و موجب احساس نیاز متقابل و زمینه بقاء حیات انسانی و اجتماعی و تحکیم پیوندهای می شود. نادیده انگاشتن این تفاوت ها که چیزی جز رحمت و حکمت الهی نیست، به معنای مبارزه با واقعیاتی است که بود و نبود آنها به خواست و نوع داوری این و آن بستگی ندارد. بنابراین، کاملاً منطقی است که در تنظیم روابط و مناسبات اجتماعی و تقسیم

کارها و مسئولیت‌ها، موجب برخی از تفاوت‌های حکیمانه، منشأ برخی اختلافات حقوقی و تعدد نقش‌ها شود.

۵ انسان‌شناسی (وحدت در نوع و برخوردار از کرامت ذاتی)

زن همانند مرد از یک گوهر خلقت آفریده شده (۲۴) و بنده خداست که شایستگی نیل به مقام شامخ خلافت الهی را دارد. وجهه اصلی خطابات آیات الهی و شریعت مقدس، «انسان» است که اساس آن به روح اوست و روح مجرد است، مذکر و مؤنث ندارد. مردانگی یا زنانگی مربوط به بدن است نه انسانیت وی. چقدر به خطا می‌روند کسانی که در بررسی مسایل زنان و ارزیابی ضوابط اعتباری و مسایلی چون احکام ارث، دیه و قصاص، احکام یاد شده را میزانی برای ارزشگذاری جان و حقیقت انسانی زن و مرد قرار می‌دهند.

ب(اصول اخلاقی ۶ نیازهای متقابل، تسخیر متقابل نه ستیز و تنازع بقاء

تفاوت‌های گسترده‌ای که میان افراد جامعه وجود دارد از یک سو و احساس نیاز متقابل از دیگر سو، اساسی‌ترین و گسترده‌ترین عامل پیوندها، روابط و مناسبات اجتماعی انسان را پدید می‌آورد. نیاز متقابل و به دنبال آن، استخدام و تسخیر متقابل، سمت و سو و نحوه این رابطه را مشخص می‌کند. و این رابطه نه فقط به منظور و در سطح ایجاد زمینه‌های همزیستی مسالمت‌آمیز، بلکه پاسخگویی به ندایی است که از عمق فطرت و از نهای عواطف، غرائز و وجود آدمی به گوش می‌رسد. خدای متعال این نحوه آفرینش زن و مرد و رابطه بین آنها را «مایه آرامش و سکونت نفس» می‌داند: «وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً» (۲۵). این از نشانه‌های حکمت و تدبیر

الهی است که از جنس خودتان همسرانی را برای شما آفرید تا مایه آرامش و سکونت شما باشد و میانتان دوستی و عطف قرار داد. و یا در آیه ای دیگر به صورتی بسیار گویا به این پیوند متقابل الهی و مناسبت بسیار نزدیک میان زن و مرد اشاره می کند: «هُنَّ لِبَاسٍ لَكُمْ وَ أَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ» (۲۶) آنها لباس شما و شما لباس آنانید. خاستگاه بسیاری از تکالیف و حقوق در زمینه روابط اجتماعی و خانوادگی، تقویت این پیوند تکوینی و طبیعی و حمایت از عوامل و زمینه هایی است که به استحکام این روابط می انجامد. هدف برتر و انگیزه اصلی، ایجاد آشتی و مسالمت میان دو بیگانه و دو دشمن نیست بلکه سازماندهی و جهت دهی به روابط و پیوندها و جاذبه هایی است که میان دو قطب از یک حقیقت وجود دارد و برخاسته از عمق جان آدمی است. سخن از نزاع و کشمکش و تلاش برای ایجاد روابطی صرفاً قراردادی و اعتباری همچون دو شریک تجاری نیست، سخن از آمیختگی روحی، عاطفی و قلبی نیز منافع همه جانبه و مشترکی است که میان زن و مرد وجود دارد.

۷ زن و مرد مکمل یکدیگر نه رقیب هم زن و مرد، هر یک، نیمه یک پیکره اند و تنها در سایه همکاری مشترک و تقسیم عادلانه و حکیمانه مسئولیت ها و ایفای نقش تکمیلی نسبت به یکدیگر است که این پیکره جان می گیرد. روح کلی جریانات فمینیستی، نه تنها حمایت از زنان و مبارزه با مردسالاری بلکه مبارزه با مردان و تحت انقیاد درآوردن آنان و ممانعت از ایفای نقش و کارکردهای مردانگی است. کشاندن زنان از خانه به بیرون به بهانه برابری حق

اشتغال، و مزوی کردن مردان از جامعه و سپردن کارهای خانگی و یا کارهای زنانه) که با توجه به ویژگی های روحی زنان در فراخور استعداد و توان آنان است) به مردان، مانند اجتماعی شدن نقش مادر (بند دوم ماده پنجم کنوانسیون رفع کلیه اشکال تبعیض علیه زنان) و تأکید بر حذف نقش های کلیشه ای) Stereotyped Roles (به منظور نفی تقسیم کار بین زن و مرد و نفی اختصاصی بودن بعضی از وظایف و مشاغل، همه و همه بیانگر نزاع جنسیت یا تشدید آن و کشاندن این نقش تکمیلی زن و مرد نسبت به یکدیگر به تنازع برای بقاء و یا ستیز برای به چنگ آوردن موقعیت ها و نقش های یکدیگر است که آسیبی در روابط بین زن و مرد و حرکتی برخلاف جریان طبیعی حیات بشری است که وحی او را معرفی می کند و انبیاء برای اصلاح و تربیت آن آمده اند.

قرآن کریم آفرینش زن و مرد از یک گوهر و جنس را به منظور آرامش یافتن آنان با یکدیگر دانسته است و در طرح نظام آفرینش بین آنان مودت و رحمت را قرار داده است (۲۷). واضح است که مودت و رحمت و آرامش در سایه رفاقت و همکاری میسر است و نه رقابت و ستیز.

۸ محوری بودن نهاد خانواده زن و مرد در هر موقعیت اجتماعی و فردی و در هر نقشی که قرار می گیرند باید «خانواده» را به عنوان یک «اولویت» قرار دهند، چرا که خانواده به عنوان یک نهاد اصیل، مبنای شکل گیری اجتماع است لذا در بررسی مسایل زنان و ترسیم چهره زن شایسته، به تشکیل و تقویت این بنیان و تعمیق روابط میان اعضاء

آن به ویژه زن و شوهر به عنوان دو رکن اصلی این نهاد، توجه و توصیه شود و هر توصیه و پیشنهاد و یا هر ضابطه و برنامه ای که به تضعیف و سستی این نهاد بیانجامد حذف شود. پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله محبوب ترین و عزیزترین بنیاد اسلامی نزد خداوند را نهاد خانواده از طریق ازدواج دانسته اند (۲۸). بدین ترتیب واضح است که آموزه های فمینیستی که به طور صریح نسبت به نهاد خانواده بی اعتنائی می کردند و یا پیامدهای مستقیم یا غیرمستقیم آن بحران و فروپاشی خانواده و گسترش طلاق و... از دیدگاه اسلامی غیرقابل قبول است.

۹ توجه به کرامت انسانی و ارزش های اخلاقی اهمیت اخلاق و تزکیه نفس در سلامت انسان ها و جوامع مختلف و نجات آنها از مشکلات مفساد اجتماعی، جنگ و خونریزی ها و... برکسی پوشیده نیست. هدف مهم بعثت رسول خاتم صلی الله علیه و آله نیز تعلیم و تربیت و تمییم مکارم اخلاقی بوده است. در واقع در صحنه اجتماع، مرز میان حیوان و انسان، اخلاق و رفتارهای شایسته است. در مسأله زن و مرد در زندگی معاصر با دویینش مواجه هستیم. در یک بینش، عقیده بر این است که انسان به خودی خود اختیار بدنش را بدون توجه به ارزش های الهی با قراردادی انسانی دارد. براساس بینش اومانستی و لیبرالیستی، انسان در آزادی جسمی اش، هیچ قید و بندی ندارد، هرچه می خواهد می خورد، هرچه می خواهد می نوشد، هرچه مایل است می پوشد و با غریزه هایش هر طور که می خواهد بی هیچ مشکلی رفتار می کند. براساس این بینش دیگر جایی و معنای معقولی برای صحبت از حجاب، عفت و... نمی ماند. اصل بر برهنگی است و حجاب حالتی است که انسان

در پذیرش یا رد آن آزاد است. با این مبنا بنیاد اخلاق یا نهاد خانواده ارزش و قداستی نخواهد داشت بلکه بنیان آنها سست می گردد. زیرا وجود ضوابط نه تنها برای نسب شناسی و انتساب فرزندان به والدین ضروری است بلکه بدون آنها از ازدواج به پیوند جسمی و مادی صرف بدون پیوند عاطفی و روحی تبدیل خواهد شد.

بر اساس بینش دوم، غرائز موجود در بشر، صرفاً یک نیاز و مایه تداوم زندگی تلقی می شود نه یک ارزش لذا از این رو معتقدند که این نیاز غریزی باید به نحو معقول و معتدل ارضا شود، چراکه غریزه جنسی انسانیت انسان را تشکیل می دهد. بنابراین، باید در محدوده نیازها بررسی شود و شرایط مناسب را برای ارضاء متوازن و معقول آن فراهم آید. با این نگرش برای حفظ انسانیت انسان وجود انضباط و قید و بند به عنوان عامل مصونیت مطرح می شود نه محدودیت.

۱۰ پیوند حقوق و اخلاق الف) حقوق برای تنظیم روابط انسان ها مقرراتی را در نظر می گیرد اما آیا هدف نظام حقوقی صرفاً برقراری امنیت است که با رضایت افراد، شنیع ترین کارها مانند همجنس بازی و یا ارتباط نامشروع حتی با زنان شوهردار، از نظر حقوقی روا باشد، بلکه مصداقی از حقوق بشر به شمار آید(۲۹).

امروزه در پرتو گرایش هایی فمینیستی بی توجهی به اخلاق چنان رشد کرده است که جهانگردی سکس به عنوان استراتژی توسعه، به وسیله آژانس های کمک بین المللی پیشنهاد شد و برای نخستین بار با حمایت و برنامه ریزی بانک جهانی پول و آژانس توسعه بین المللی آمریکا روبه رو شد(۳۰).

ب) تعیین مرزهای حقوقی در روابط اجتماعی و در جهت حفظ موقعیت ها و نقشها و حقوقی که هر یک

از آحاد جامعه دارند موضوعی است که ضرورت آن هیچگاه نمی تواند مورد تردید باشد بلکه جامعه همواره نیازمند تعیین مرزهای روشن و صریح حقوقی و شناخت ارزش های حقوقی است و نمی توان جامعه را تنها با تکیه بر کرامت ها و ارزش های اخلاقی به سامان رساند. ولی با توجه به برخی ویژگی ها که برای عمل و ارزش اخلاقی وجود دارد، تردیدی نیست که ارزش سلوک فردی و نیز روابط و مناسبات اجتماعی که بر اساس کرامت های اخلاقی و بدون تجاوز به حقوق دیگران، صورت گرفته است بیشتر است و حاکی از تعالی روحی و استحکام انگیزه هایی است که به مناسبات و روابط اجتماعی گرمی و لطافت خاصی می بخشد.

در خیلی از موارد اگر اخلاق به کمک حقوق نیاید، قابل استیفاء نیست مثلاً تمکین را با چه قدرت فیزیکی می توان تحصیل کرد؟ پر واضح است که رفتار حقوقی می تواند همراه انگیزه اخلاقی نیز باشد که در نتیجه ارزش اخلاقی هم خواهد داشت.

ج) نظام قانون گذاری و فلسفه حقوق (شریعت)

۱۱ واقع گرایی نظام حقوقی اسلام در مورد حقوق زن

با توجه به واقع گرایی اسلام، مشروعیت نظام حقوقی به ابتناء قواعد و مقررات آن بر مصالح و مفاسد نفس الامری است نه بر آراء و امیال مردم. از این رو، نظام حقوقی مطلوب باید با توجه به واقعیات زیست شناختی و روان شناختی و جامعه شناختی، همه اوضاع و احوال و شرایط را در نظر بگیرد. در تعیین حقوق و تکالیف، بایستی با در نظر گرفتن موارد اشتراک، حقوق و تکالیف مشترک و در موارد متفاوت (البته نه هر تفاوت و به هر میزانی از تفاوت بلکه هر گاه تفاوت ها به نحوی باشد که موجب تفاوت در مصالح

و مفاسد نفس الأمری شود)، حقوق و تکالیف متمایز وضع شود. بنابراین قانونگذاری باید با رعایت واقعیات، بین تکوین و تشریح ارتباط برقرار ساخته، پشتوانه منطقی برای اجرای قوانین و مقررات پیش بینی کند.

۱۲ تراحم مصالح و انتخاب برتر

در نگرش مجموعی به مسائل زنان، توجه به «تراحم مصالح» به عنوان یک واقعیت فراگیر و لزوم انتخاب «اصلح» و در نتیجه از دست دادن بسیاری از مصالح و منافع که امکان استیفای همزمان آنها وجود ندارد، یک اصل به شمار می رود البته این یک اصل عقلایی بلکه عقلی است. حضور اجتماعی زنان، اشتغال، تربیت فرزند، مدیریت خانواده، شوهرداری، تحصیل، ایفای نقش در موقعیت های مختلف سیاسی، اقتصادی و فرهنگی و مسائلی از این قبیل هر یک منافع و مصالحی دارند که مهم شناخت صحیح سپس اولویت بندی و گزینش درست با توجه به خصلت های روحی و جسمی و نیازهای نوعی زنان و یا شخص خاص می باشد.

دو. حکمت تفاوت های حقوقی بین زن و مرد

واقعیت آن است که هیچ تردیدی در قبح و زشتی تبعیض وجود ندارد. پس. فلسفه اختلاف های زن و مرد در حقوق و تکالیف شرعی و قانونی از جمله در مسأله حق طلاق، ارث، حضانت، دیه و شهادت و قصاص چیست؟ آیا این تفاوت ها بیانگر وجود نگرش تبعیض آمیز بین زن و مرد در نظام حقوقی اسلام نیست؟ آیا فقهاء و اندیشمندان اسلامی ما زنان را انسان نمی دانند یا در میزان بهره مندی او از انسانیت شک دارند؟ اگر زنان مانند مردان انسان هستند پس حقوق نابرابر چرا؟ آیا این تفاوت ها، بر خلاف عدالت اسلامی نیست؟

پاسخ آن است که کم ترین تردیدی در انسانیت زنان و همانندی آنان با مردان در ماهیت

انسانی نیست. لیکن نمی توان این پیش فرض را پذیرفت که هر گونه تفاوت حقوقی بین زن و مرد تبعیض است آن گونه که کنوانسیون رفع تبعیض علیه زنان در همان ماده نخستین خود وجود هیچ گونه تمایز (distinction یا استثناء) exclusion (یا محدودیت) restriction را برننافته، هر گونه تفاوتی را تبعیض و در نتیجه ستم در حق زنان تلقی می کند؛ چه اینکه تبعیض در مقابل عدالت است نه در مقابل تفاوت. از این رو، کنوانسیون مذکور نه به دنبال برابری و عدالت حقوقی و نفی تبعیض، بلکه به دنبال تشابه مکانیکی و همانندی حقوق زن و مرد بدون توجه به تفاوت استعدادها و شرایط وجودی و تکوینی آنهاست.

مقصود ما این است که وجود تفاوت های حقوقی را نبایست به معنای رواداری تبعیض پنداشت. زن و مرد هر دو به یک اندازه انسان هستند و به همان اندازه نیز برخوردار از حقوق و منزلت انسانی هستند؛ ولی حقوق همواره برای انسان بماهو انسان وضع نمی شود، بلکه در راستای تنظیم روابط گوناگون بین اشخاص حقیقی و حقوقی در موقعیت ها و کارکردهای مختلف، به نقش، موقعیت و نیز اهداف کلی توجه می شود و به همین دلیل گاهی حقوق صنفی مد نظر قرار می گیرد. به بیان دیگر. در این گونه موارد که هدف از قانون گذاری. تنظیم روابط انسانی مد نظر نیست و تفاوت های کارکردی و غیره وجود دارد. معقول نیست که در شرایط نابرابر، حقوق یا تکالیف مساوی مقرر نمود.

طرفداران همسانی و تشابه حقوقی زنان و مردان، برای حل این معضل و نفی هر گونه تفاوت حقوقی بین زن و مرد، چند راه پیش روی خود دارند:

۱. انکار هر گونه تفاوت تکوینی بین زن و

۲. قبول تفاوت های تکوینی بین زن و مرد ولی عارضی و سطحی دانستن آن ۳. قبول تفاوت های بیولوژیک بین زن و مرد ولی عدم تأثیر این اختلافات در تشریح قواعد و مقررات حقوقی،

این در حالی است که هیچ یک از فروض فوق معقول و مقبول نیست؛ و با اثبات سه اصل یعنی:

۱. اثبات تفاوت های زن و مرد در نظام آفرینش؛

۲. فطری و سرشتی بودن تفاوت های تکوینی زن و مرد؛

۳. عدالت محوری در نظام حقوقی، سستی بنیان و بنیاد آن فرضیه های فمینیستی آشکار خواهد شد.

مبنای حقوق، عدالت است نه برابری. اگر مبنای برابری در هر شرایطی باشد، نتیجه آن همان مفاد ماده اول کنوانسیون است که هرگونه تمایز یا استثناء یا محدودیت بین زن و مرد را ناحق دانسته است. اما ناگفته پیداست که این مبنای با عقل سلیم سازگار نیست، چه این که عالی ترین و بنیادی ترین رکن و پایه تشریح قواعد و مقررات حقوقی عدالت است و برابری از آن جهت که در شرایط برابر و نامتفاوت، مصداق عدالت است، اعتبار دارد. از این رو، هرگونه تفاوتی را تبعیض قلمداد کردن، ناصواب است، بلکه تبعیض تفاوت های ناروا و به ناحق را می گویند و حال آن که مقتضای عدالت، قرار گرفتن هر چیز در جایگاه شایسته آن می باشد (۳۱)، که نتیجه آن تعیین حقوق و تکالیف یکسان و همانند در موارد اشتراک بین زن و مرد و وضع حقوق و تکالیف ناهمانند ولی متناسب با استعدادها و ظرفیت های زن و مرد در موارد اختلاف و تفاوت بین زن و مرد می باشد.

نادیده انگاری تفاوت ها در فرآیند تقسیم کار نه تنها غیرمنطقی و مخالف سیره عقلایی است، بلکه در پاره ای

موارد طنزآمیز است. چه اینکه برابری در شرایط نابرابر و نامتساوی، به همان اندازه ظلم محسوب می شود که نابرابری در شرایط متساوی و برابر. به قول چسترسون بدین وسیله در عصر مدرن، ظلم ها و ستم های جدید و شکننده تری بر جامعه زنان تحمیل شده است (۳۲). اصل تناسب حقوق و تکالیف با واقعیات خارجی، مقتضای تفاوت های حقوقی بین زن و مرد در موارد تفاوت های تکوینی بین آنان است. بنابراین، به جای ترویج برابری و تساوی در همه شؤون که به معنای تشابه محوری است، بایستی به تبلیغ و ترویج عدالت یا تناسب و هماهنگی حقوق و تکالیف و تنظیم قوانین و مقررات متناسب با اشتراکات و تفاوت های زیستی و محیطی میان زن و مرد همت گمارد. چنانکه «رافائل» می گوید: مقتضای انصاف توجه به یک اصل عقلانی، منطقی و استوار است. اصلی که صرفاً مرتبط با اخلاق نیست بلکه با عقلانیت در مسائل نظری و علمی همراه می باشد آن اصل ما را ملزم می سازد که در موارد مشابه برخورد همانند و در موارد متفاوت برخورد متفاوت و ناهمسان داشته باشیم (۳۳).

تساوی یا تشابه؟!

تساوی، غیر از تشابه است. تساوی، برابری است و تشابه، یکنواختی. قرآن کریم می فرماید: «خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ» (۳۴). رسول اکرم صلی الله علیه وآله می فرماید: «الناس کلهم سواء کأئنان المشط»؛ «مردم - اعم از زن و مرد - مانند دندانه های شانه با هم برابرند»؛ اما لازمه اشتراک زن و مرد در حیثیت و شرافت انسانی، تشابه صددرصد آن ها در حقوق نیست. زن و مرد در حقوق عمومی و حقوق انسانی، برابرند؛ اما آیا با توجه به تفاوت های موجود و غیر قابل انکار و غیر قابل زوال، نباید هیچ گونه

تقسیم کار و وظیفه و اختصاص کارکردی در میان باشد؟ اسلام هرگز امتیاز و ترجیح حقوقی و ارزشی برای مردان نسبت به زنان قائل نیست؛ اما با توجه به تلازم حق و تکلیف، ممکن است به دلیل تکالیف بیش تری که به عهده مردان گذاشته است، اختیارات بیش تری نیز برای آنان قائل شده باشد. اسلام با تساوی حقوق زن و مرد مخالف نیست؛ اما با تشابه و یکنواختی حقوق آن ها مخالف است.

حال، این مسأله مطرح می شود که این اختلافات به چه ملاک، منشأ برخی تفاوت های اجتماعی و حقوقی می شود؟

همه انسانها با هم تفاوت هایی دارند. قانونگذار اگر بخواهد در مقام وضع قانون، همه اختلافات را در نظر بگیرد کاری غیر عملی و ناممکن است و اگر بخواهد بی توجه به هر گونه تفاوت و اختلافی باشد خلاف ضرورت تشریح و تقنین است و مصالح جامعه آن طور که باید تأمین نمی شود؛ زیرا تشریح باید مبتنی بر مصالح و مفاسد نفس الامری باشد و قواعد و مقررات حقوقی اعتباری صرف نیستند. پس آن اختلافات و تفاوت های تکوینی که موجب اختلاف در مصالح و مفاسد نفس الامری شود منشأ تفاوت در حقوق و تکالیف می شود. اگر احکام و تکالیف اجتماعی متناسب با واقعیت ها باشد و رعایت گردد سعادتمندی فرد و جامعه حاصل می شود و چون سعادت فرد و جامعه مطلوب است پس باید احکام و حقوق و تکالیف مبتنی بر مصالح و مفاسد واقعی بوده و کاملاً رعایت گردد. مناط در اختلافات و تفاوت هایی که مایه اختلاف در مصالح و مفاسد واقعی می شود، عبارتند از آن اختلافات تکوینی که دارای سه ویژگی ذیل است:

۱. دوام و ثبات از آغاز تا

پایان عمر انسانی به مقتضای خصلت دائمی بودن قانون.

۲. عمومیت آن در قشر نسبتاً وسیعی از مردم به مقتضای خصلت کلی بودن قانون. قانون، برای نوع افراد جامعه وضع می شود نه افراد معدود. اصولاً قانونگذاری برای یکایک افراد به طور جداگانه ممکن نیست. البته در مقام عمل و اجرای قانون، باید شرایط و احوال افراد در نظر گرفته شود. شاید بسیاری از تفاوت های تکوینی که روانشناسان یا فیزیولوژیست ها و... بر شمرند بطور صد در صد در بین تمام زنان و مردان شایع نباشد لکن نوعاً چنین است که مثلاً زنها، احساساتی تر هستند و قانون برای نوع افراد وضع می شود. البته اگر در مقام اثبات آشکار شود که همان خصلت نوعی، علت تامه جعل یک حکم خاص بوده است، قهراً در موارد خلاف، قانون دیگری وضع می شود و الاً با تعبیر «حکمت» می گوئیم، حکمت وضع فلان قانون این است لذا در موارد فقد شرایط، انتفاء یا تغییر حکم را اقتضاء نمی کند.

۳. آن اختلاف در کم و کیف و مشارکتی که برای برآوردن نیازهای جامعه، ضروری است، مؤثر باشد؛ مثلاً صرف رنگ پوست سیاه و یا سفید تأثیری در بازده کار ندارد و اگر تعیین دستمزدها صرفاً بر اساس بازده کار باشد ما نمی توانیم در تعیین دستمزد بین کارگر سیاه و سفید فرق بگذاریم (۳۵)، و لکن چون نهاد حقوقی قیومت مستلزم مدیریت و برخورداری از تعقل بیشتر است و یا لازمه حضانت برخورداری از پشتوانه مالی است و این امور نوعاً با مسئولیت مردان سازگاری دارد، قانونگذار این تکلیف را بر عهده آنان گذارده است. همچنان که در سنین خردسالی بویژه دختران نیاز بیشتری به عاطفه

و سرپرستی محبت آمیز و شیرخوردن دارند، حضانت طفل در این سنین با مادر می باشد. اما در سنین بالاتر که استقلال کودک، افزایش یافته و محتاج به تأمین اقتصادی بیشتری است، مسئولیت حضانت بر دوش پدر می افتد. البته تفصیل و جزئیات اختلافات تکوینی و طبیعی زن و مرد و حدود تأثیر هر یک را ما در حوزه درک خود نمی توانیم دریایم تا قوانین عادلانه و متناسب وضع کنیم و ناگزیر از مراجعه به وحی هستیم. اکثر تبیین ها در توجیه سرّ تفاوت احکام با استفاده از داده های مختلف علوم عقلی، روان شناختی و فیزیولوژی و آناتومی نیز از باب حکمت است نه عِلّت.

پی نوشت:

(۱) شوری، آیه ۴۹.۲.

۲ نساء، آیه ۱

۳؛ شوری، آیه ۱۱.۳

۴ تین، آیه ۴.۴) مؤمنون، آیه ۱۴.

(۵) سامیه منیسی، المرأه فی الإسلام، صص ۲۵-۲۶.

(۶) محمود عبدالحمید محمد، حقوق المرأه بین الإسلام و الدیانات الأخری، ص ۱۹.

(۷) همان، صص ۲۱-۲۲.

(۸) محمد عبدالقادر ابوفارس، حقوق المرأه، صص ۱۹-۲۰.

(۹) سامیه منیسی، پیشین، ص ۱۷۶.

(۱۰) ویل دورانت، لذات فلسفه، ترجمه عباس زریاب؛ تهران؛ شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، چاپ هشتم؛ ۱۳۷۳؛ ص ۱۴۸.

(۱۱) همان، ص ۱۴۹.

(۱۲) ویل دورانت؛ همان، ص ۱۵۰.

(۱۳) Catharine Macinnom; Reflections on the Universal Declaration of Human Rights; Netherland; ۸۹۹۱; p ۱۷۱

(۱۴) بقره (۲)، آیه ۱۵۶.

(۱۵) فاطر (۱)، آیه ۱۳.

(۱۶) یوسف (۱)، آیه ۴۰ و ۶۷.

(۱۷) مائده (۱)، آیه ۵۰.

(۱۸) کتاب نقد سال ۵ شماره ۱۷ زمستان ۷۹ ص ۱۱ تا ۱۳.

(۱۹) قیامت (۱)، آیه ۳۶.

(۲۰) عنکبوت (۱)، آیه ۶۴.

(۲۱) روم (۱)، آیه ۷ و ۸.

(۲۲) کنز العمال، خطبه ۴۵۴۳۹.

(۲۳) تغابن (۱)، آیه ۳.

(۲۴) نساء (۱)، آیه ۱.

(۲۵) روم (۱)،

آیه ۲۱.

(۲۶) بقره (۱)، آیه ۱۸۷.

(۲۷) روم (۱)، آیه ۲۱.

(۲۸) شیخ حر عاملی، وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۳.

See: Altman; Op. cit; p.۶۴۱ (۲۹)

(۳۰) مارلین فرنچ، جنگ علیه زنان، ص ۶۵.

(۳۱) مرتضی مطهری، عدل الهی، تهران: انتشارات صدرا، ص ۵۹.

(۳۲) فمینیسم جهانی، ص ۲۵.

D. D Raphael; Problems of Political Philosophy ; London: Pall Mall Press. ۰۷۹۱; pp.۵۷۱ _ ۶۷۱ (۳۳)

(۳۴) اعراف (۱)، آیه ۱۸۹.

(۳۵) مصباح یزدی، حقوق و سیاست، ص ۴۴۴.

بخش دوم: نظر اسلام در مورد حجاب

حجاب دو فلسفه اساسی دارد که با یکدیگر ارتباط تام دارند: (۱) مصونیت زن در برابر طمع ورزی های هوس بازان. (۲) پیشگیری از تحریکات شهوانی خارج از ضوابط و هنجارهای الهی و تأمین سلامت و بهداشت معنوی جامعه.

حجاب با چنین نقش و کارکرد مهم و اساسی پیامی قاطع و کوبنده با خود دارد، و آن این است که در برابر همه مردان اجنبی نوعی هشدار و اعلام «دور باش» می دهد، اکنون باید دید چه عواملی در رساندن این پیام و اثرگذاری آن مؤثر است:

(۱) حدود و میزان پوشش: بدون شک هر اندازه بدن زن پوشیده تر باشد نقش نیرومندتری در دورسازی دیدگان نظاره گر ایفا می کند. اگر نگاه های آلوده را همچنان که در روایات آمده است «تیرهای زهرآلود شیطان» بدانیم، پوشش زن همانند قوسی است که تیر از آن کمانه می کند و منحرف می شود و از اصابت و نفوذ در هدف باز می ماند. بر عکس هر اندازه بدن زن برهنه تر باشد تیرهای شیطانی را بیشتر متوجه خود ساخته و از آن آسیب خواهد دید. از همین روست که چادر را حجاب برتر شناخته اند، زیرا با وجود شرایط دیگر، بیشترین پوشش و مطمئن ترین مصونیت را فراچنگ می آورد.

(۲) کیفیت

پوشش: میزان ضخامت و حتی کیفیت دوخت لباس خود بخش مهمی از حجاب را تشکیل می دهد بدون شك لباس های نازك و تنگ و بدن نما فرودگاه پیکان مسموم شیطان و موجب خیره شدن چشم های هرزه و آلوده و به فساد كشاننده جامعه است. در مقابل لباس های غیربدن نما، دیده ها را از خود دور می سازد، و سلامت معنوی نفوس را تأمین می کند.

۳) رنگ ها: تردیدی نیست که برخی از رنگ ها دیده ها را خیره می سازد، و پاره ای دیگر نگاه ها را از خود می راند و دور می سازد. اکنون سؤال می شود کدامیک از این دو برای تأمین حجاب واقعی و مصونیت معنوی جامعه و خیره نکردن چشم ها و بر نیفروختن آتش شهوت مفیدتر است؟ مگر ما در جامعه ای زندگی نمی کنیم که میلیونها جوان در اوج غریزه جنسی به سر می برند و در سخت ترین شرایط جوانی از امکان ازدواج محرومند و کافی است با اندك جرقه ای شعله های غریزه در وجودشان برافروخته شود و به انواع گناهان و ناراحتی ها مبتلا گردند؟ پس چرا به هر وسیله ممکن - حتی با گزینش رنگ مناسب لباس در جامعه - به سلامت دینی و روحی و روانی آنان كمك نکنیم و موجب جلب توجه آنان و قرار گرفتن شان در دام مفسد نشویم؟ در عین حال علمای دین نسبت به خصوص رنگ ها تأکید چندانی نکرده، ولی بر این مسأله پای می فشارند که لباس نباید موجب جلب توجه و عواقب سوء ناشی از آن باشد. از این رو است که در طول تاریخ زنان مسلمان به میل خود لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و این سنت حسنه مورد تقریر و پذیرش پیامبر(ص) و امامان(ع) قرار گرفت، زیرا آنان به این وسیله احساس

امنیت و مصونیت بیشتری می کردند،

۴) آشنائی شیوه های رفتاری: T { طرز صحبت و چگونگی راه رفتن و ... نیز بخشی از حجاب به معنای وسیع کلمه است. حفظ وقار و متانت هم همان نقشی را دارد که پوشش زن دارد و عدم رعایت آن نیز برآیندی چون برهنگی در پی دارد. از این رو قرآن مجید یکی از صفات خوب زنان مؤمن را که در رفتار دختران شعیب بیان می کند همان «حیا» و وقار است.

برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید به :

ر.ک: حجاب در ادیان الهی، محمدی.

__ محمد رضا زیبایی نژاد، محمد تقی سبحانی، در آمدی بر نظام شخصیت زن در اسلام، دارالانقلاب، ۱۳۷۹.

__ ابراهیم شفیعی سروستانی، جریان شناسی دفاع از حقوق زنان، طه، ۱۳۷۹.

__ امام خمینی، صحیفه نور، ج ۴.

__ شهید مطهری، نظام حقوق زن در اسلام، صدرا، صص ۱۶۰_۱۱۰.

سوال ۷

سوال :

آیا در صدر اسلام که یهودیان و مسیحیان و ... به مسلمانان جزیه می دادند در لباس پوشیدن و آرایش و ... (مثل کراوات زدن، حجاب نداشتن زنان، لباس تنگ پوشیدن و ...) در آن زمان کاملاً آزاد بودند؟

جواب :

پاسخ: از تاریخ استفاده می شود که اهل کتاب هم حجاب داشتند. منتها حجاب آنان با حجاب مسلمین فرق داشته است. شاید این که در روایات اسلامی داریم کنیزها واجب نیست سرشان را بپوشانند، به خاطر این بوده که اینان مسلمان نبودند، تحت حکومت اسلامی آمدند و حجاب را در تمام بدن رعایت می کنند، منتها در موهای سر رعایت نمی کردند. این در حالی است که ما می بینیم بعضی از اهل کتاب هم پوشش سر را رعایت می کردند. در مورد حکومت اسلامی که نسبت به این ها چگونه رفتار کردند، به یقین حکومت اسلامی،

فشار زیادی روی اهل کتاب و اهل ذمه نداشته و شاید در میان آن‌ها زنانی بودند که موهای خود را نمی‌پوشاندند و در اجتماع ظاهر می‌شدند؛ ولی گاهی می‌شود اگر تبعیضی میان زنان مسلمان و غیر مسلمان در یک جامعه واقع شود، به عنوان ثانوی، منشأ مشکلات می‌شود؛ مثل زنان عصر ما، حکومت اسلامی می‌تواند از آن‌ها هم بخواهد برای رعایت احترام جامعه اسلامی و هم‌رنگ شدن با مسلمین و برای این که در محیط تبعیضی نباشد، احتراماً ارزش‌های کشورهای را که در آن زندگی می‌کنند، رعایت کنند. که یکی از آن ارزش‌ها حجاب است. (برگرفته از: فرهنگ حجاب؛ بیم‌ها و امیدها، قم: دفتر مطالعات دینی زنان، ۱۳۸)

آنچه مسلم است چه در عصر نبی اکرم (ص) و چه در عصر حضرت علی (ع)، مسأله امر به معروف و نهی از منکر اجرا می‌گشته و در حد امکان جلوی بی‌حجابی و بدحجابی گرفته می‌شد. اینکه تا چه حد ممکن بوده، بستگی به میزان قدرت اجرایی آن بزرگواران داشته است. چه بسا امروزه، قدرت اجرایی مان بیشتر باشد و ابزار، امکانات، وسایل و نیروی انسانی بیشتری در اختیار داشته باشیم. باید دانست که حجاب زنان در طول تاریخ با توجه به فرهنگ و رسوم قبایل و ملتها به گونه‌های مختلف رعایت می‌شده زیرا زنان به عنوان ناموس خانواده همیشه مورد حمایت و حفاظت بوده‌اند. آنچه اسلام به آن پرداخته حجاب کاملتر و برتر می‌باشد که برای توضیح بیشتر به نکاتی اشاره می‌کنیم:

۱- حکم حجاب در سال ششم هجرت تشریح گردید. شاهد بر آن، آیات سوره نور است. در همین زمان بود که منافقان و اراذل و اوباش در صدد برآمدند

با ایجاد شایعه درباره زنان پیامبر(ص) و با درست کردن مزاحمت‌ها راهی برای زنان آزاده به بهانه کنیز انگاشتن آنها قلوب پیامبر و مسلمانان را جریحه دار بکنند. به دنبال این اوضاع و شرایط بود که خداوند آیات مربوط به پوشش را برای بازگویی به امت نازل فرمود.

۲- آیات مربوط به حجاب در دو سوره از قرآن (نور و احزاب) آمده است. سوره نور، آیه ۳۰ و ۳۱ کیفیت پوشش را بیان می‌کند. ابتدا می‌فرماید: بگو (ای پیامبر) برای مؤمنین و مؤمنات که نگاه‌هایشان را کوتاه کنند یعنی هنگام نگاه به یکدیگر به صورت خیره به هم نگاه نکنند. از نگاه به گونه و رانندازی و استقلال‌پرهیز کنند. آنگاه به زنان مومن خطاب کرده و می‌فرماید: «ولیضربن بخمرهن علی جوبهن»؛ می‌باید روسری خود را بر روی سینه و گریبان خویش قرار دهند»، (احزاب، آیه ۵۹). هم به این مطلب اشاره دارد. در این آیه چنین آمده است: ای پیغمبر... به زنان مؤمن بگو که جلباب‌های (روسری) خویش را به خود نزدیک سازند. روشن است که وقتی به زن بگویند روسری ات را به خود نزدیک کن مقصود این است آن را رها نکن، آن را جمع و جور کن و خود را با آن ببوشان. اطلاعات بیشتر درباره کیفیت خاص پوشش را از همان آیه ۳۱ سوره نور که گذشت بهتر می‌توان استنباط کرد.

۳- صاحب‌کشاف، وضع زنان را در پیش از نزول آیات حجاب چنین شرح می‌دهد: زنان، گریبان‌هایشان گشاد و باز بود، گردن و سینه و اطراف سینه‌هایشان دیده می‌شد و داخل روسری‌ها را معمولاً از پشت سر برمی‌گرداندند و قهراً قسمت‌های گردن و بناگوش

و سینه دیده می شد، (کشاف، ج ۳، ص ۲۳۱).

حکم پوشش اسلامی با نزول این آیه از قرآن اعلام گردید: «قل للمؤمنین یغضوا من أبصارهم و یحفظوا فروجهم ذلک ازکی لهم ان الله خیر بما یصنعون و قل للمؤمنات یغضن من أبصارهن و یحفظن فروجهن و لا- یبدین زینتهن الا ما ظهر منها ولیضربن بخمرهن علی جیوبهن...» (سوره نور، آیه ۳۱) در این آیه با جمله «و لیضربن بخمرهن علی جیوبهن» پوشش اسلامی بیان شده است. این جمله می گوید: زنان مؤمن روسری خودشان را طوری بکنند که گریبانشان با این روسری پوشانده شود و در نتیجه گوشها، گوشواره ها، گردن و سینه پوشانده شود.

در شأن نزول این آیه در روایت حضرت امام باقر(ع) آمده است: یکی از جوانان مدینه با یکی از زنان مدینه روبرو شد. در آن زمان زنان روسری خود را به پشت گردن می انداختند. وقتی که آن زن از کنار این جوان گذشت، به آن زن خیره شد و از پش سر به او نگاه می کرد. این جوان در پی او راه افتاد و داخل کوچه ای شد و در حال راه رفتن، استخوان یا شیشه به او اصابت کرد و زخمی شد. او پیش خود گفت: باید خدمت پیامبر اسلام(ص) برسم و داستان را برای او بگویم. آن جوان نزد پیامبر آمد و پیامبر فرمود: چه شده است؟! در این حال جبرئیل نازل شد و این آیه را برای پیامبر آورد، (وسائل الشیعه ج ۷، ص ۱۴، ۱۳۸، باب ۱۰۴، ح ۴، مقدمات نکاح، تفسیر صافی، ج ۲، ص ۱۶۵، چاپ دو مجلدی، تفسیر برهان، ج ۳، ص

از این آیه و حدیث، وضع پوشش زنان عرب جاهلی به دست می آید. زنان جاهلی، پیراهنی می پوشیدند که سینه اش باز می ماند، روسری آنها تنها سر را می پوشانید و ادامه روسری از پشت گوشها به پشت گردن انداخته می شد و در نتیجه گاهی برخی زینتهای آنها دیده می شد. آیه شریفه نازل شد و دستور داد که روسری خود را طوری ببوشند که گوش، گردن، سینه و زینتهای آنها دیده نشود و مسلمانان پس از نزول آیه، به آن عمل کردند، (مسأله حجاب، چاپ ۵۲، ۱۳۷۹، ص ۱۳۹، تفسیر نمونه، ج ۱۴، ص ۴۴۰، المیزان، ج ۱۵، ص ۱۱۶، تفسیر کشاف، ج ۳، ص ۲۳۱)

زنان عرب جاهلی یک روسوری دیگری هم داشتند که بزرگتر از روسری معمولی بود. این روسری از چادر کوچکتر و از روسری معمولی بزرگتر بود. روسری بزرگ مخصوص بیرون بود. استفاده از روسری بزرگ در آن زمان، دو جور بوده است. برخی از آن به عنوان لباس تشریفاتی استفاده می کردند ولی برخی از زنان به عنوان پوشش استفاده می کردند همانطوری که در عصر ما در ایران چادر به دو صورت به کار می رود. برخی آن را به عنوان پوشش کاملتر به کار می برند و برخی فقط به عنوان تشریفات به کار می برند و هیچگونه پوششی به حساب نمی آید. آیه ۵۹ سوره احزاب نازل شد و به زنان مؤمن دستور داد که روسری بزرگ را به عنوان پوشش کاملتر به کار ببرند و مسلمانان از آن زمان به بعد

چنین کردند. در آیه ۵۹ سوره احزاب آمده است: «... یدنین علیهن من جلابیبهن...» جلابیب، جمع جلباب و به معنای لباسی است که از روسری معمولی بزرگتر و از چادر و عبا کوچکتر است، (مسأله حجاب، ص ۱۷۴، چاپ ۳۸ و تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۴۲۶ به بعد) این آیه در صدد بیان حکم دیگری در مورد پوشش نیست بلکه این آیه تأکید است بر عمل کردن به آیه سوره نور که حکم پوشش اسلامی را بیان می کند، (مسأله حجاب، ص ۱۷۸، چاپ ۳۸ و تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۴۲۶ به بعد)

بنابراین زنان عربی، لباس خاصی داشتند و با نزول حکم اسلامی پوشش، خود را بر اساس پوشش اسلامی پوشاندند و زنان مؤمن این حکم را خوب مراعات می کردند و خود را در برابر مردان نامحرم می پوشاندند.

توجه داشته باشید که هدف اساسی این است که مردان و زنان طوری عمل کنند که فساد آور نباشد و آنانکه به حقیقت، دین اسلام را پذیرفتند، آنگونه عمل می کردند که دین دستور داده بود. اگر زن یا مرد، پوششی به خود بگیرد که زبان حال آن پوشش، دعوت به فساد باشد، این پوشش، اسلامی نیست حتی اگر به صورت ظاهر هم اسلامی باشد همان طوری که اگر کسی نماز بخواند و هدفش ریا باشد، آن نماز نماز نیست گرچه بصورت ظاهر هم نماز باشد. بر این اساس هم مردان و هم زنان باید در پیاده کردن پوشش اسلامی به هدف اساسی دین اسلام توجه کنند. البته به این مطلب توجه بکنیم که شکل لباس، در عصر ها و زمانهای مختلف، متحول

می شود ولی آن هدف اساسی همواره ثابت است. اگر لباس، لباسی باشد که دعوت به فساد نکند و آن موضعی که باید پوشانده شود، پوشانده شود، در این صورت، آن لباس اشکالی نخواهد داشت و چنین نیست که در همه کشورها و همه شهرها لباس همه مردم یکسان باشد. سلیقه ها، عاداتها، فرهنگها و شرایط جغرافیائی متفاوت است و به خاطر همین، لباس ها هم متفاوت است. تردیدی نیست که حجاب یکی از ضروریات دین اسلام و بی حجابی جزء منکرات شمرده می شود و آیات و روایات فراوانی که در زمینه فریضه امر به معروف و نهی از منکر آمده، بر این تأکید دارند که باید با تظاهر گناه و فساد با شرائطش مبارزه شود. یکی از آن ها پدیده بی حجابی است. و این دستور به صورت یک قضیه حقیقی و قانون ملی الهی بیان شده و همگان را در گستره خود قرار می دهد، پیامبر(ص) و امیرالمؤمنین(ع) نیز از این قانون مستثنی نیستند. لذا آن چه مهم است رعایت مراتب امر به معروف و نهی از منکر و چگونگی اجرای آن می باشد که در زمان پیامبر(ص) و بعد از آن در میان دین داران معمول بوده است به طوری که مردم به طور زبانی تذکر می دادند و با بیان آیات و روایات هشدار می دادند. و اما مرحله نظارت بر تولید کنندگان لباسها و کنترل واردات و ممنوعیت حضور در برخی مکان ها و دیگر روشهای باز دارنده به عهده نیروهای مجاز می باشد.

توجه داشته باشید که از سوی پیامبر و امامان با بدحجابی برخورد بد نمی شد

بلکه آنها را هدایت می کردند. در حدیثی آمده است که نگاه به سر و موهای سر زنان اهل تهامه شبه جزیره و اعراب و اهل عراق و کافران اشکالی ندارد. (وسائل الشیعه ج ۱۴ ص ۱۴۹ باب ۱۱۳ حدیث اول) البته این نگاه، نگاه شهوی نیست بلکه نگاه معمولی است و گرنه نگاه شهوی درست نیست. اگر زنی دیوانه باشد و موهای سرش بیرون باشد نگاه کردن به موهای سر او اشکالی ندارد. (همان)

اینگونه روایات نشان می دهند که از طرف امامان با بدحجابی برخورد مناسب صورت می گرفته است.

به این نکته هم توجه داشته باشید که در طول تاریخ امامان حاکم نبودند و فقط حضرت علی علیه السلام چند سال حاکم شد و او را هم کشتند و مانع اجرای درست دین خدا شدند.

سوال ۸

سوال :

در اکثر کشورهای اسلامی شاهد آن هستیم که حجاب زنان در آن کشور آزاد می باشد... و اجباری نیست... چرا در کشور ایران چنین چیزی وجود ندارد و حجاب زن در این کشور اجباری می باشد؟ مرجع تقلید: آیت الله خمینی

جواب :

پاسخ: با سلام دوست عزیز

قانون اساسی کشور عزیزمان ایران منطبق بر قوانین دین مبین اسلام است و ایران تنها کشوری است که اسلام جزء قانون اساسی آن است و این قوانین در آن اجرا می شود.

موفق باشید.

سوال ۹

سوال :

: آیا در زمان انبیاء گذشته و ادیان ما قبل اسلام حجاب برای زنان واجب بود؟ و آیا زنان بزرگی چون آسیه و مریم سلام الله علیهما حجاب داشتند؟

جواب :

پاسخ: با سلام

دوست محترم

در این مورد ابتدا مقدمه ای را بیان می داریم تا به جواب اصلی سوالتان برسید؛ *فطری بودن پوشش

حجاب و پوشش در تمام ادیان و مذاهب، دارای جایگاه خاصی است، و یکی از دلایل اساسی آن این است که حجاب و عفاف، یک امر فطری است.

داستان حضرت آدم و حوا نیز فطری بودن پوشش را اثبات می کند. در تورات (کتاب مقدس یهودیان که برای مسیحیان نیز مقدس است)، می خوانیم: «و چون زن دید که آن درخت برای خوراک نیکوست و به نظر، خوش نما و درختی دلپذیر و دانش افزا، پس، از میوه اش گرفته بخورد و به شوهر خود نیز داد و او خورد* آن گاه چشمان هر دوی ایشان باز شد و فهمیدند که عریان اند؛ پس برگ های انجیر به هم دوخته، سترها برای خویشان ساختند. . « بعد ادامه می دهد: «و آدم، زن خود را حوا نام نهاد؛ زیرا که

او مادر جمیع زندگان است * و خداوند رخت ها برای آدم و زنش از پوست بساخت و ایشان را پوشانید». (۱)

بر طبق این متن، آدم و حوا لباسی نداشتند و بعد از خوردن شجره ممنوعه چشمشان باز شد و فهمیدند که عریان اند که بلافاصله با برگ درختان خود را پوشاندند و بعداً خداوند لباسی از پوست بدیشان ارزانی داشت. در قرآن کریم در مورد داستان حضرت آدم و حوا چنین آمده است: فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوْءَ نَهُمَا وَ طَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ؛ (۲)

آن گاه که آدم و حوا از درخت ممنوعه چشیدند، پوشش خود را از دست داده (عورتشان آشکار گردید). و به سرعت، با برگ درختان بهشتی خود را پوشاندند. طبق آیات شریفه قرآن کریم، حضرت آدم و حوا قبل از چشیدن درخت ممنوعه دارای لباس بوده اند؛ اما با خوردن از آن درخت ممنوعه (بر اثر اغوای شیطان) لباس خود را از دست دادند که بلافاصله به پوشاندن خود اقدام نمودند. به هر حال، مطابق هر دو نقل، پس از احساس برهنگی (خواه طبق نقل تورات قبل از آن دارای لباس نبوده و یا طبق قرآن کریم دارای لباس بوده اند) بلافاصله خود را با برگ های درختان بهشتی پوشاندند. این احساس شرم از برهنگی، حتی بدون حضور ناظر بیگانه، و سرعت در پوشاندن خود به وسیله برگ ها (ولو به طور موقت)، از آن جهت که تحت هیچ آموزش یا فرمانی از جانب خداوند یا فرشته وحی و یا تذکر هر یک به دیگری صورت گرفته است، بیانگر فطری بودن پوشش در انسان است و ثابت می کند که لباس و پوشش، به تدریج و بر

اثر تمدن‌ها ایجاد نشده است؛ بلکه انسان‌های نخستین، یا به تعبیر بهتر، نخستین انسان‌ها، به طور فطری بدان گرایش داشته‌اند. و بنا به گواهی متون تاریخی، در اکثر قریب به اتفاق ملت‌ها و آیین‌های جهان، حجاب در بین زنان، معمول بوده است. هرچند حجاب در طول تاریخ، فراز و نشیب‌های زیادی را طی کرده و گاهی با اعمال سلیقه حاکمان، تشدید یا تخفیف یافته است، ولی هیچ‌گاه به طور کامل از بین نرفته است. اگر به لباس ملّی کشورهای جهان بنگریم، به خوبی حجاب و پوشش زن را در آن می‌بینیم. دقت در لباس ملّی کشورها ما را از ورق زدن کتب تاریخی برای یافتن ملل و اقوامی که زنان آنها دارای حجاب بوده‌اند، بی‌نیاز می‌سازد و به خوبی اثبات می‌کند که حجاب در میان اکثر ملت‌های جهان، معمول بوده و اختصاص به مذهب یا ملّت خاصی نداشته است. تمام ادیان آسمانی، حجاب و پوشش زن را واجب و لازم شمرده‌اند و جامعه بشری را به سوی آن دعوت کرده‌اند؛ زیرا لزوم پوشش و حجاب به طور طبیعی در فطرت زنان به ودیعت نهاده شده است و احکام و دستورهای ادیان الهی هماهنگ و همسو با فطرت انسانی تشریح شده است؛ پس در همه ادیان الهی پوشش و حجاب زن واجب گذشته است. در ادیان زرتشت، یهودیت، مسیحیت و اسلام، حجاب زنان امری لازم بوده است. کتاب‌های مقدس مذهبی، دستورها و احکام دینی، آداب و مراسم و سیره عملی پیروان این ادیان الهی، بهترین شاهد و گواه اثبات این مدّعاست. * حجاب در شریعت زرتشت

«آشو زرتشت» با توصیه‌ها و اندرزهای خود، کوشیده است تا پایه‌های حجایی

را که زنان ایرانی به عنوان یک فرهنگ ملی در ظاهر عرف خود رعایت می کنند، در عمق روح آنان متحکم نماید و از این راه، ضمانت اجرای قانون حجاب را در آینده نیز تأمین نماید و بدین سان، جامعه خویش را در مقابل امکان انحراف های اخلاقی پنهان، بیمه کند. قسمتی از پند و اندرزهایی که «آشو زرتشت» به پیروان خود توصیه نموده را نقل می کنیم، تا این اقدام مهم «اشو زرتشت» بهتر نمایان گردد و حرکت او در جهت تعالی و آموزش ریشه های «حفظ حجاب» و بیان لزوم توأم نمودن حجاب ظاهری با عفت باطن، روشن تر شود. او می فرماید: * ای نوعروسان و دامادان! روی سختم با شماست. به اندرزم گوش دهید و گفتارم را به خاطر بسپارید و با غیرت، در پی زندگانی پاک منشی برآیید. هر یک از شما باید در کردار نیک و مهرورزی، بر دیگری پیشدستی جوید ت

سوال ۱۰

سوال :

چگونه است که میگوییم برداشتن حجاب حرام و مضر به حال اجتماع است ولی در کشور های خارجی این قضیه عادی شده است و مشکلی هم ندارند؟

جواب :

- ۲۳ ساله - فوق لیسانس

پاسخ : با سلام و عرض تحیت.

دوست محترم!

نمی دانیم منظور شما از این که "مشکلی هم ندارد"، چیست؟ آیا منظورتان آن همه تجاوزات جنسی است، و یا تولد فرزندان نامشروع و یا سقط جنین ها؟!

اگر به آمار جرم و جنایت در کشورهای غربی نظر بیندازید، درمی یابید که بیشترین جرم و جنایت ها به مسائل جنسی بازمی گردد، و یا لاقط ریشه ای در آن دارد.

دوست گرامی!

رها کردن افسار شهوت بزرگترین بلایی است که ممکن است هر جامعه ای گرفتار

آن شود، و یقین داشته باشید که هیچ گاه این مسأله عادی نمی گردد. آغاز این افسار گسیختگی در عادت اجتماع به رفتارهای تحریک آمیز جنسی است، که از کشف حجاب سرچشمه می گیرد.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۱۱

سوال:

برای به دست آوردن احکام و نظرات اهل تسنن در مورد حجاب باید چگونه جستجو کرد

جواب:

-

پاسخ: با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

در کتب فقهی اهل سنت در مبحث نماز، در شرائط مصلی، مسأله حجاب از منظر فقهی بررسی شده است.

از جمله این کتاب ها که بیان کننده نظرات چهار مذهب اهل تسنن است، کتاب "الفقه علی المذاهب الاربعه"، تألیف عبدالرحمن جزیری مشهور می باشد؛ ولی متأسفانه به فارسی ترجمه نشده است.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۱۲

سوال:

باسلام من مخوانم بدانم در دین مسیحی که حضرت عیسی از حجاب سخن نگفته ایا اشکالی ندارد که

جواب:

مردم مسیحی حجاب نداشته باشند با تشکر

- ۱۷ ساله - سیکل

پاسخ: با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

دین حضرت مسیح(ع) شریعت مستقلی از شریعت حضرت موسی(ع) نیاورد؛ یعنی همان احکام دین یهود را تنفیذ کرد. و در دین یهود حجاب با قاطعیت وجود دارد. خاخام های سنت گرای یهود برای حجاب بانوان خود احکام شدیدی قائلند، و به همین سبب گاهی اعتراض هایی را هم متوجه جوامع یهودی می کنند که چرا از سنت موسی دور شده اند. شاید یک سال پیش بود که جمعیت خاخامهای یهود اطلاعیه شدید اللحنی در ارتباط با رعایت حجاب صادر کردند و مردم یهود را به رعایت احکام موسی فراخواندند.

هم در عهد جدید(انجیل) و هم در عهد عتیق که کتاب مقدس یهودیان و مسیحیان است، سخن از فضیلت حجاب آمده است. مثلاً در رساله پولس آمده که نقاب و پوشیه شرف برای زن است. ("عهد جدید"، رساله قرنتیان، باب یازدهم)

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر_قم.

باستانی.

سوال ۱۳

سوال :

آیا ادیان دیگر غیر از اسلام مثلاً مسیحیت و یا یهودیت زردشتی و غیره برای زنان حد خاصی از پوشش را واجب می دانسته اند؟ این حد مشخص را برای هر دینی بگویید با تشکر خدا حافظ

جواب :

- ۲۲ ساله - دیپلم

پاسخ : با سلام و عرض تحیت.

دوست گرامی!

قبلاً توضیحی لازم است. این بیان نشان خواهد داد که بشر، به طور اجمال، حجاب را از شرایع نگرفته، بلکه فطرت انسانی مقتضی آن است. شرایع الهی تنها بر این نیاز و اقتضای فطرت صحه گذاشته اند و آن را تأیید

کرده اند. بله، ممکن است اشکال خاصی از حجاب را هم توصیه کرده باشند.

به نظر می‌رسد که عامل اصلی گرایش انسانها، مخصوصاً زنان، به حجاب و پوشش، تأمین یک نیاز فطری و درونی به نام حیا است. شرم و حیا، یکی از صفات مخصوص انسان است، و انسان تنها حیوانی است که اصرار دارد لااقل بعضی از اندامهای خود را بپوشاند.

پروفسور استوالد شوارتز، طیب و روان شناس اتریشی، در کتاب روان شناسی جنسی در باره ی احساس شرم در انسانها مینویسد: "علاوه بر مردم شناسی، تجزیه و تحلیل روان شناسی نیز ثابت میکند که احساس شرم، یکی از صفات عمده ی نوع بشر است. هیچ قبیله ای هر قدر هم بدوی بوده باشد، شناخته نشده است که از خود، شرم بروز ندهد؛ بچه‌های کوچک نیز شرم دارند.

در طی دوران رشد بشر و هم چنین در خلال رشد افراد، بر وسعت موضوعاتی که مورد حمایت شرم قرار میگیرند افزوده میشود. حمایت، وظیفه ی مخصوصی است که به عهده ی شرم گذارده شده است.

کاملاً معلوم است که شرم، قبل از همه چیز از اعضای تناسلی و وظایف آنها حمایت میکند...؛ ادعای پیش رفت و مدرنیزم خرقهای بر تن بیخبری از ارزش های اساسی است؛ و شرم، نخستین قربانی این گمراهی اخلاقی است. مثلاً نهضت اعتقاد به لختی، نمونه ی وحشتناکی از این ادعاست." (به نقل از فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی، غلامعلی حداد عادل، ص ۶۸)

علاوه بر مطالعات مردم شناسی و روان شناسی جنسی، از مطالعات تاریخی نیز استفاده میشود که انسان در هیچ مقطعی بدون پوشش زندگی نکرده است _ ر.ک. به تاریخ لباس، نوشته روت ترنویل کاکس، ترجمه ی شیرین بزرگمهر و "انسان، پوشش و ریشه های

تاریخی"، نوشته سیدمهدی قانع، مجله ی پیام زن، شماره های ۱۸، ۱۹ و ۲۰ _ و این مطلب حاکی از فطری بودن وجود شرم و حیا در انسان است.

از آیات مربوط به خلقت حضرت آدم و حوا نیز فطری بودن پوشش و حجاب استفاده میشود.

خداوند در قرآن به انسانها هشدار میدهد که مواظب باشند مبادا همان گونه که فتنه و فریب شیطان باعث برهنگی آدم و حوا گردید، موجب فریب و برهنگی آنان نیز بشود. «یا بَنِي آدَمَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ كَمَا أَخْرَجَ أَبَوَيْكُم مِّنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِيَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوَآتِهِمَا» (اعراف/۲۷)

قرآن هم چنین از وسوسه ی شیطان برای برهنگی آدم و حوا خبر میدهد. «فَوَسْوَسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ عَنْهُمَا مِنْ سَوَآتِهِمَا» (اعراف/۲۰)

و بالاخره قرآن از کارایی وسوسه ی شیطان نسبت به آدم و حوا و خوردن از شجره ی ممنوعه و در نتیجه، آشکار شدن زشتیهای آدم و حوا و اقدام آن دو به پوشاندن بدن خود با برگ درختان خبر میدهد. «فَدَلَّاهُمَا بِغُرُورٍ فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوَآتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْنِهُمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ» (اعراف/۲۲)

از تعبیر «ینزع عنهما لباسهما» و «لیبیدی لهما ما وری عنهما من سواتهما» در آیات فوق به روشنی استفاده میشود که انسان قبل از ارتکاب خطا در بهشت دارای پوشش بوده است. پوشش در بهشت یعنی خصوصیت ذاتی انسان.

هم چنین از تعبیر «طَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْنِهُمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ» نیز استفاده میشود که به دلیل برخورداری آدم و حوا از حیا و شرم فطری، پس از برهنه شدن، فوراً بدن خود را با برگ درختان پوشاندند.

البته علاوه بر عامل فطری که در پیدایش اصل پوشش دخالت اساسی داشته است،

عوامل دیگری، مثل محفوظ ماندن بدن از سرما و گرما، گرایش به تجمل و زیبایی، شرایط محیطی، جغرافیایی، قومی و... در پیدایش تعدد و تنوع و مدل های مختلف پوشش مؤثر بوده‌اند.

پوشاندن موی سر از دیرباز در همه اقوام و ادیان رواج داشته، و زن و مرد کم و بیش از آن پیروی می کرده اند. آنچه در پی می آوریم نمونه ای از شواهد تاریخی این مسأله است.

۱_ در زمان ایران باستان به تصاویری از بانوان ایرانی برمیخوریم که علاوه بر لباس، بدن خود را با چادری که شبیه به چادر زنان امروز ایران است، می پوشاندند. ("انسان پوشش و ریشه‌های تاریخی"، مهدی قانع پیام زن، شماره ۱۹، ص ۶۹.

۲_ زنان عهد هخامنشی و اشکانی، عموماً چادر بر سر داشته و پیراهنهای بلندی که تا مچ پای آنان را میپوشانده به تن میکردند. ("فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی"، غلامعلی حداد عادل، ص ۲۵)

۳_ زنان عهد ساسانی، گاهی چادر گشاد و پُر چین به سر میکردند که تا وسط ساق پا میرسیده است. در نقوشی از بانوان ساسانی در بشقابهای نقره ای که از آثار باستانی بدست آمده،

سوال ۱۴

سوال :

۱. حجاب در دیگر فرقه های اسلامی به خصوص در اهل سنت ؟

جواب :

۲. خواندن نمازهای ظهر و عصر و مغرب و عشاء به صورت جدا در وقت فضیلت در روایات ائمه(ع نه در روایات حضرت رسول(ص) چون روایات حضرت رسول را می دانم. والسلام

- ۲۰ ساله - دیپلم

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

۱. حجاب از جمله مسائلی است که مورد قبول همه فرقه ها و مذاهب مسلمانان _ چه شیعه و چه سنی _ است. سر آن

هم آن است که وجوب حجاب در قرآن آمده است. (احزاب/۵۹)

البته ممکن است جزئیات این مسأله براساس تفاسیر آنها متفاوت از یکدیگر باشد.

۲. در روایات شیعه به وقت فضیلت نمازهای پنج‌گانه اشاره شده است. وقت فضیلت نماز ظهر بنا بر رأی مشهور فقهاء، از زوال تا هنگامی است که سایه اجسام به اندازه خود آنها بعد از زوال ظهر اضافه شده باشد.

وقت فضیلت نماز عصر نیز از پایین وقت فضیلت ظهر تا وقتی است که سایه اجسام دو برابر اندازه آنها بشود. این مسأله در روایات آمده است؛ از جمله روایت امام صادق(ع). ("وسائل الشیعه"، ج ۴، ص ۱۵۷)

بعضی از فقهاء از بعضی روایات استفاده کرده اند که اگر کسی نافله ظهر را بخواند بلافاصله بعد از آن وقت فضیلت نماز عصرش شروع می شود.

وقت فضیلت نماز مغرب از ابتدای مغرب است تا هنگامی که سرخی جانب مغرب(شفق) ناپدید نشده باشد.

وقت فضیلت نماز عشاء نیز از رفتن شفق تا یک ثلث از شب گذشته است. در روایتی از امام صادق(ع) این مسأله بیان شده است. ("وسائل الشیعه"، ج ۴، ص ۱۵۸)

دوست گرامی!

احادیث دیگری را که در باره اوقات نماز از ائمه(ع) نقل شده است می توانید در کتاب "وسائل الشیعه" مشاهده کنید.

با این حال توجه داشته باشید که در مورد دلیل جواز جمع کردن بین نماز ظهر و عصر و مغرب و عشاء _ به خصوص در نماز جماعت _ نیز استدلال هایی وجود دارد که می توانید به کد ۴۲۳۶۱ در بخش معارف اسلامی مراجعه کنید.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر.

باستانی.

حجاب در قرآن و روایات

سوال ۱

سوال:

آیا جلباب در قرآن عینا همان چادر است یا به مقنعه بلند هم تعبیر می شود؟

جواب

حجاب در جامعه ما با مانتو و روسری که امروزه عرف جامعه شده است (منظورم این مانتو هایی است که روی بدن می افتد و تا سر زانو را می پوشانند) چقدر قرآنی است؟ در پاسخ سال به مطالب ذیل که در باره این سوال در پایگاه اینترنتی <http://www.hawzah.net> آمده توجه کنید :

درآمد

از نظر قرآن شکل خاصی از حجاب و پوشش که تأمین کننده حجاب حداکثری است «جلباب» نام دارد که در آیه زیر بیان شده است:

«يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأُزْوَاجِكُمْ وَ بَنَاتِكُمْ وَ نِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَ كَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا؛

ای پیامبر! به همسران و دخترانت و زنان مؤمنان بگو: جلباب های خود را بر خویش فرو افکنند. این کار برای اینکه شناخته نشوند و مورد آزار و اذیت قرار نگیرند بهتر است (و اگر تاکنون خطا و کوتاهی از آنها سر زده توبه کنند) خداوند همواره آمرزنده رحیم است.»

مفهوم، اندازه، کارکرد و رنگ جلباب

۱_ مفهوم جلباب

اصل ریشه لغوی جلباب، «جیم» «لام» و «باء» است که طبق نقل برخی کتاب های لغت مثل معجم مقاییس اللغه دارای دو معناست:

معنای اول آوردن شیء از جایی به جایی،

و معنای دوم چیزی که شیء دیگر را می پوشاند.

جلباب از معنای دوم مشتق شده است. واژه جلباب (با کسر جیم) در اصل مصدر فعل رباعی «جلبب» است که از مصدر اسم ذات اراده شده، نام پوشش ویژه ای قرار گرفته است. تعبیر از اسم ذات به وسیله مصدر، باعث شده است که مبالغه در پوشاندن را بفهماند، به گونه ای که دلالت بر معنای پوشش بزرگ و

کامل کند.

گفته شد که جلباب نام پوشش ویژه ای است؛ این پوشش چیست و ویژگی های آن چه می باشد؟ یکی از واژه های قرآنی که اختلاف در تفسیر معنای آن وجود دارد، واژه جلباب است. چه بسا خاستگاه اختلاف، اختلاف آداب و رسوم و نوع پوشش ها براساس زمان ها و مکان های مختلف باشد. مهم این است که بررسی شود جلباب هنگام نزول آیه به چه معنا و مفهومی بوده است. به رغم وجود اختلاف در تفسیر معنای جلباب حتی کسانی که تصریح کرده اند در معنای آن اختلاف است نیز قبول دارند که در اصل لغت به معنای پوشش گسترده و فراگیر است که ظاهر و روی همه بدن را می پوشاند.

گرچه در اسم گذاری برای بیان پوشش گسترده از واژه ها و تعبیرهای همانند و نزدیک به هم مثل ملائنه، عبائه، رداء، ازار و کساء استفاده کرده اند ولی همه الفاظ مختلف بیان کننده معنای پوشش سرتاسری و کامل است که قسمت های بیرونی و ظاهری بدن را می پوشاند و روی لباس های دیگر پوشیده می شود.

در ادامه ملاحظه خواهید کرد که بسیاری از همین الفاظ و تعابیر در مورد نحوه پوشش زنان اهل بیت به کار رفته است.

در ایران و در زبان فارسی و فرهنگ های لغت عربی به فارسی، پوشش گسترده قرآنی (که برای حجاب و پوشش بانوان مسلمان در برخورد با نامحرم و در بیرون از منزل به کار می رود) با لفظ و اسم «چادر» شناخته می شود.

در دوره اسلامی چادر (Cador) یا چادر (Cadard) (به عربی: Sader) به شکل تن پوشی رویی، بی آستین، گشاد و

چیره بر بدن، توسط زنان در ایران با توجه به ضوابط پوشش اسلامی انتخاب گردید. در آیه ۵۹ سوره احزاب، حکم شرعی این است که زنان هنگام بیرون رفتن از خانه می باید تن پوش های رویی را به دور خود بپیچند. جلباب، تن پوشی رویی بزرگ بوده که سر و بدن را می پوشانده، به نظر می رسد به معنای چادر امروزی باشد.

چادر (به عنوان یکی از کامل ترین انواع تن پوش های مورد قبول براساس معیارهای اسلامی) شکل یکسانی نداشته است. آثار ادبی این احتمال را می رساند که چادر در اصل روپنده یا تن پوشی بوده که کل بدن و صورت را در بر می گرفته است. چادر احتمالاً از پوشش مخصوص نماز که تن پوشی یکپارچه و کاملاً پوشاننده بوده، به جامه هم شکل زنان ایرانی در بیرون از خانه تبدیل شده است.

زنان طبقات متوسط سنتی تمایل به استفاده از دو چادر داشتند: یکی برای بیرون از منزل (که تیره رنگ و اغلب از جنس کرپ چینی بوده) و دیگری که برای نماز خواندن، روشن تر بوده و داخل جانماز به صورت تاکرده قرار می گرفته، اکنون نیز چنین است.

برخی فرهنگ نامه های ویژه لغات قرآن که جلباب را چادر معنا کرده اند:

۱_ لسان التنزیل،

۲_ فرهنگ نامه قرآنی،

۳_ الدرّ فی الترجمان،

۴_ تفسیر مفردات قرآن نسخه کهن،

۵_ نثر طوبی،

۶_ قاموس قرآن،

۷_ واژه های دخیل در قرآن مجید.

برخی تفسیرهای قرآن که جلباب را چادر معنا کرده اند:

۱_ تفسیر نسفی،

۲_ تفسیر شریف لاهیجی،

۳_ تفسیر ابوالفتح رازی،

۴_ مخزن العرفان،

۵_ مواهب علیّه (تفسیر حسینی)،

۶_ تفسیر سورآبادی،

۷_ تفسیر شریف البلابل و القلاقل،

۸_ تفسیر اثنی عشری،

۹_ منهج الصادقین

۱۰_ اطیب البیان فی تفسیر القرآن.

برخی رساله های علمی در باره حجاب که جلیباب را چادر معنا کرده اند:

۱_ سدول الجلیباب فی وجوب الحجاب (۱۲۹۱ش) آیت الله سیدعبدالله بلادی بوشهری.

۲_ رساله شریفه لزوم حجاب (۱۲۹۳ش)، مؤلف: چند نفر از مسلمین مشروطه خواه.

۳_ رساله ردّ کشف حجاب (۱۲۹۶ش) سیداسدالله خرقانی.

۴_ صواب الخطا فی اتقان الحجاب (۱۳۰۴) میرمحمد هاشم مرندی خویی.

۵_ جوابیه مقاله ضالّه طالبین رفع حجاب (۱۳۰۶ش) زینب بیگم شیرازی.

۶_ وسیله العفاف یا طومار عفت (۱۳۰۶ش) شیخ یوسف نجفی گیلانی.

۷_ سرادق دوشیزگان و سعادت ایرانیان در وجوب حجاب و لزوم نقاب (۱۳۰۷ش) سیدمحمدعلی مبارکه ای.

۸_ رساله حجاییه (۱۳۱۷ش) شیخ فیاض الدین زنجانی.

۹_ رساله در اثبات وجوب حجاب (۱۳۲۴ش)، مباحثه مکتوب ابوالفضل حاذقی و سیدعلی اصغر لاری.

۱۰_ حجاب و پرده داری (۱۳۲۴ش)، مباحثه مکتوب ابوالفضل حاذقی و سیدعلی اصغر لاری.

نویسندگان همه رساله های ذکر شده در ذیل بحث از آیه ۵۹ سوره احزاب تصریح کرده اند که جلیباب به معنای چادر است. به عنوان نمونه عبارت رساله حجاب و پرده داری را بیان می کنیم:
«جلیباب یعنی لباس سرتاسری؛ لباسی که تمام بدن را می پوشاند و به عبارت فارسی یعنی چادر.»

۲_ اندازه جلیباب

بسیاری از نگارندگان کتاب های لغت و تفسیر در اینکه جلیباب به معنای پوشش فراگیر است اتفاق نظر دارند ولی در باره اندازه دقیق جلیباب دیدگاههای متفاوتی دارند. از مجموع کلمات لغویان و مفسران در مورد اندازه جلیباب پنج دیدگاه قابل اشاره است:

اول: جلیباب پوششی فراگیر مثل چادر بوده که از بالای سر تا پا را می پوشانده است. این دیدگاه از کتاب های فراوانی استفاده می گردد.

دوم: جلیباب پوششی بزرگ تر

از خمار و مقنعه بوده که کمتر از مقدار رداء یعنی تقریباً تا زانوها را می پوشانده است. این دیدگاه از برخی کتاب های لغت استفاده می شود. براساس این قول به نظر می رسد که جلباب روسری های بزرگی بوده که تا روی زانوها را می پوشانده است.

سوم: جلباب همان خمار و مقنعه است، یعنی پوششی که فقط سر و سینه ها را می پوشانده است.

بسیاری از نگارندگان کتاب های لغت و تفسیر در اینکه جلباب به معنای پوشش فراگیر است اتفاق نظر دارند ولی در باره اندازه دقیق جلباب دیدگاههای متفاوتی دارند.

چهارم: جلباب به معنای قمیص و پیراهن بلند و چیره بر انسان است که بدن را می پوشاند.

پنجم: جلباب به معنای مانتو است. این دیدگاه اخیراً مطرح شده است: «جلباب نیز که در قرآن آمده و بر آن در عرف عرب اطلاق جُبه هم می شود در فارسی به معنای مانتو است.»

همانندی سه دیدگاه اول این است که جلباب سر را می پوشاند، با این تفاوت که در دیدگاه اول، سر و همه بدن پوشانده می شود.

در نگرش دوم، علاوه بر سر، مقدار زیادی از بدن تا روی زانوها پوشانده می شود.

براساس دیدگاه سوم، سر و اطراف گردن و سینه ها فقط پوشانده می شود.

وجه اشتراک دو دیدگاه آخر این است که مربوط به پوشش بدن غیر از سر هستند. شواهد مختلفی وجود دارد که صحت دیدگاه اول و مخدوش بودن دیدگاههای دیگر را اثبات می کند که بعضی عبارتند از:

شاهد اول: در برخی گزاره های تاریخی تعابیری آمده است که اثبات می کند دیدگاه پنجم و چهارم (که جلباب را به

معنای پیراهن بلند و مانتو دانسته اند) درست نیست، مثلاً از عایشه نقل شده است: «خمرت وجهی بجلبایی؛ صورتم را به وسیله جلباب خود پوشاندم.» از این گفته به خوبی استفاده می شود که جلباب به معنای پیراهن بلند و یا مانتو نیست چون پوشاندن صورت به وسیله پیراهن و مانتو انجام نمی شود. همچنین آمده است: «سدلُ أهدانا جلبابها من رأسها علی وجهها؛ یکی از ما جلباب خود را از روی سرش به صورتش افکند.» از این تعبیر نیز معلوم می شود که جلباب به معنای پیراهن بلند و مانتو نبوده بلکه پوششی بوده که روی سر قرار می گرفته، از این رو قرار دادن آن روی صورت ممکن بوده است؛ برخلاف پیراهن بلند و مانتو که پوشاندن صورت با آن انجام نمی شود.

گواه دوم: از آمدن لفظ «علی» که دلالت بر استعلاء و احاطه می کند در آیه جلباب و همچنین برخی شعرها مثل شعر دختر عمرو ذی الکلب استفاده می شود که جلباب پوششی بوده محیط بر همه بدن به گونه ای که سر را نیز می پوشانده است.

شاهد سوم: در باره پوشش حضرت فاطمه زهرا(س) هنگام خروج از منزل و رفتن به مسجد برای دفاع از فدک نقل شده است:

«لائتُ خمازها علی رأسها و اشتملتُ بجلبایها؛ مقنعه اش را محکم بر سر بست و جلباب که تمام بدنش را می پوشاند بر تن کرد.»

برداشت ها

از نحوه پوشش حضرت چند نکته استفاده می شود:

اول: پوشش حضرت فاطمه(س) در بیرون منزل همان دو پوشش قرآنی مستقل از یکدیگر به نام «خمار» و «جلباب» بوده است. بر این اساس نظر طرفداران دیدگاه سوم که

جلباب را به خمار (مقتعه) معنی کرده اند، ردّ می گردد.

دوم: از عبارت «اشتملت بجلبابها» استفاده می شود جلباب پوششی سرتاسری مثل چادر بوده که تمام بدن حضرت را فرا می گرفته است، بنا بر این نظر طرفداران دیدگاه دوم که معتقد بودند جلباب تقریباً تا زانوها را می پوشاند نیز پذیرفته نمی شود.

شاهد چهارم: زمخشری در تفسیر «کشاف» و آلوسی در تفسیر «روح المعانی» از ابن عباس صحابی پیامبر اکرم (ص) و شاگرد امام علی (ع) در تفسیر قرآن نقل کرده اند: «جلباب پوششی است که از بالا تا پایین بدن را می پوشاند.» که با این شاهد، بطلان دیدگاه دوم اثبات می گردد.

گواه پنجم: احادیثی همچون حدیث نبوی: «لغیر ذی محرم أربعه أثواب: درع، خمار و جلباب و ازار؛ حجاب زن در برخورد با نامحرم چهار پوشش است: پیراهن، مقتعه، چادر و شلوار.» در این حدیث از جلباب و خمار به عنوان دو پوشش مستقل و در عرض هم نام برده شده است، که بطلان دیدگاه دوم استفاده می شود. همچنین در برخی کتاب های لغت مثل «مصباح المنیر» فیومی آمده است: «الجلباب ثوب أوسع من الخمار؛ جلباب لباس گسترده تر از خمار است» که ناهمگونی و مستقل بودن جلباب و خمار استفاده می شود.

نتیجه اینکه، با شواهد و قراین ذکر شده اثبات می گردد که از بین دیدگاههای پنج گانه، دیدگاه اول صحیح است.

۳_ کارکرد جلباب

برای فهمیدن کارکرد جلباب و چگونگی پوشش آن لازم است به این پرسش پاسخ داده شود که معنای «یدنین» در آیه جلباب چیست؟

«یدنین» از ریشه لغوی «دنو» و مصدر اِدْناء؛ به معنای نزدیک کردن در مقابل دور کردن است.

نمودن هر چیز، مناسب با آن است، مثلاً دور کردن دشمن یعنی فاصله انداختن بین دشمن و خود؛ دور کردن اخلاق زشت یعنی آراسته شدن به صفات نیک و ناپود کردن اخلاق ناشایست؛ دور کردن لباس یعنی کُندن و بیرون آوردن آن؛ در مقابل نزدیک کردن لباس یعنی پوشیدن آن. اما چرا قرآن از «دنو» و معنای نزدیک کردن استفاده کرده، ریشه های لغوی مثل ستر به معنای پوشاندن و پوشیدن را به کار نبرده است؟

کلمه چادر واژه ای است پهلوی که به دو صورت «چادر و چادر» به کار رفته است. در کتاب های لغت به خاستگاه فارسی و ایرانی بودن این واژه اشاره شده است.

جلباب پوششی فراگیر مثل چادر بوده که از بالای سر تا پا را می پوشانده است. این دیدگاه از کتاب های فراوانی استفاده می گردد.

پاسخ: به قرینه تقابل معنوی بین معنای نزدیک و دور کردن به نظر می رسد علت این باشد که دور کردن و کُندن لباس، همراه و ملازم با نوعی تنفر و انزجار است، مثل وقتی که انسان هنگام خستگی، انزجارآمیز لباسش را دور می افکند. در مقابل، نزدیک کردن لباس به بدن، همراه و ملازم با قرابت و ارتباط معنوی می باشد.

قرآن مجید با استفاده از تعبیر «دنو» و نزدیکی در آیه جلباب به بانوان دستور داده است که جلباب را با علاقه بپوشند، تا با نوعی محافظت و دقت همراه باشد، نه مانند کسی که به صورت اجبار، لباسی را به تن می کند.

با این همه برخی تفسیرها از جمله تفسیر معتبر المیزان علامه طباطبایی، ادناء در آیه را به ستر و پوشاندن معنا

کرده اند.

استاد مطهری نیز تصریح کرده است که مقصود از نزدیک ساختن جلباب، پوشاندن با آن می باشد، یعنی زنان وقتی می خواهند از خانه بیرون بروند، روسری بزرگ خود را بردارند؛ البته معنی لغوی «ادناء» و نزدیک ساختن چیزی، پوشانیدن با آن نیست بلکه از مورد چنین استفاده می شود.

وقتی به زن بگویند جامه ات را به خود نزدیک کن، مقصود این است که آن را رها نکن. آن را جمع و جور کن و خود را با آن ببوشان.

استفاده زنان از پوشش های بزرگ که بر سر می افکنده اند دو نوع بوده است:

یک نوع جنبه تشریفاتی و اسمی داشته است، همچنان که در عصر حاضر چادر داشتن بعضی بانوان صرفاً جنبه تشریفاتی دارد و با چادر بدن خود را نمی پوشانند بلکه آن را رها می کنند. وضع چادر سر کردن شان نشان می دهد که اهل پرهیز از معاشرت با مردان بیگانه نیستند و از اینکه مورد بهره برداری چشم ها قرار بگیرند ابا و امتناعی ندارند.

نوع دیگر برعکس بوده، زن چنان با مراقبت جامه های خویش را به خود می گیرد و آن را رها نمی کند که نشان می دهد اهل عفاف و حجاب است، که ناپاک دلان را نومید می سازد. تعلیل دنباله آیه جلباب «ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ» مؤید نوع دوم است.

حال که آشکار گشت «یدنین» و «ادناء» در آیه به معنای پوشاندن است، در مورد کیفیت پوشش بدن با جلباب، برخی از تفاسیر از ابن سیرین نقل کرده اند: مراد قرار دادن جلباب و رداء بالای ابرو و گرد کردن و قرار دادن گوشه

های جمع شده آن بالای بینی است.

کیفیت پوشش بیان شده برای جلباب همان کاری است که امروزه بسیاری از دختران و زنان مؤمن و مسلمان چادرپوش (که حساسیت بیشتری نسبت به رعایت حجاب دارند) انجام می دهند.

سوال ۲

سوال :

لطفاً آیات مربوط به حجاب را برایم ارسال نمایید.

جواب :

T {حجاب در قرآن:} لباس پوشیدن سابقه ای به اندازه حیات انسان دارد و جز پیروان یکی از مکاتب فکری که بر لزوم برهنه زیستی پای می فشارند، (۱) همه افراد به نوعی آن را تجربه می کنند. این پدیده، به رغم ارتباطش با خصوصیات مختلف فردی و اجتماعی انسان، دست کم به سه نیاز وی پاسخ می دهد: حفاظت در سرما و گرما و برف و باران حفظ عفت و شرم آراستگی، زیبایی و وقار این نوشتار به بررسی معنای حجاب اسلامی و دلیل های ضرورت آن با تکیه بر قرآن کریم می پردازد. T {رابطه حجاب و پوشش اسلامی} «حجاب» به معنای پرده، حاجب، پوشیدن و پنهان کردن و منع از وصول است. (۵) این واژه تنها به معنای پوشش ظاهری یا پوشاندن زن نیست و در اصل به مفهوم پنهان کردن زن از دید مرد بیگانه است. بدین سبب، هر پوششی حجاب نیست. حجاب پوششی است که از طریق پشت پرده واقع شدن تحقق یابد؛ ولی بر خلاف تصور عموم و نیز آنچه مشهور است، آیه حجاب (۶) در قرآن A { «وَ إِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسَلُّوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ...» } {M(۷):A} چون از زنان پیغمبر (ص) متاعی خواستید، از پس پرده بخواهید. } M {در باره زنان آن حضرت و بیش تر به منظور مسائل سیاسی و اجتماعی فرود آمده است (۸) نه پوشش زن در مقابل نامحرم. به کارگیری کلمه «حجاب» (۹) در خصوص

پوشش زن اصطلاحی نسبتاً جدید است و همین سبب گردیده بسیاری گمان کنند اسلام خواسته است زن همیشه پشت پرده و در خانه مجبوس باشد و بیرون نرود؛ (۱۰) یا مثل «ویل دورانت» بگویند: «این امر خود مبنای پرده پوشی در میان مسلمانان به شمار می رود»؛ (۱۱) و یا مدعی شوند حجاب به وسیله ایرانیان به مسلمانان و اعراب سرایت کرده است؛ در حالی که آیات مربوط به حجاب (پوشش اسلامی زنان در مقابل نامحرمان) قبل از مسلمان شدن ایرانیان نازل شده است. در عهد جاهلیت نیز - همان طور که ویل دورانت می گویند (۱۲) و کتب تفسیر شیعه و سنی (۱۳) تأیید می کند - اعراب چنین پوششی نداشتند و عادتشان تبرج و خودنمایی بود که اسلام آن را ممنوع ساخت: **A**: «وَلَا تَبْرُجْنَ تَبْرُجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى» {A(۱۴)} آنچه از قدیم به ویژه نزد فقها در بحث نماز (کتاب الصلوه) و ازدواج (کتاب النکاح) رواج داشته، واژه «ستر» و «ساتر» به معنای پوشش و وسیله پوشش زن در مقابل نامحرمان بوده است. بنابراین، وظیفه پوشش اسلامی بانوان به معنای حبس و زندانی کردن و قرار دادن آنان پشت پرده و در نتیجه عدم مشارکت این گروه عظیم در فعالیت های اجتماعی نیست. این وظیفه بدان معنا است که زن در معاشرت با مردان بدنش را بپوشاند و به جلوه گری و خودنمایی نپردازد و مشارکتش در فعالیت ها بر اصول انسانی و اسلامی استوار باشد. (۱۵) **T** ضرورت پوشش اسلامی در قرآن **T** پوشش اسلامی از احکام ضروری اسلام (۱۶) است و هیچ مسلمانی نمی تواند در آن تردید کند؛ زیرا هم قرآن مجید به آن تصریح کرده است و هم روایات بسیار بر وجوب

آن گواهی می دهند. به همین جهت، فقیهان شیعه و سنی به اتفاق به آن فتوا داده اند. همان طور که نماز و روزه به دورانی خاص اختصاص ندارد، دستور پوشش نیز چنین است و ادعای عصری بودن آن بی دلیل و غیر کارشناسانه می نماید. خداوند متعال در آیه ۳۰ سوره نور نخست به مردان مسلمان و سپس در آیه بعد به زنان مسلمان فرمان می دهد از چشم چرانی اجتناب کنند و در رعایت پوشش بدن از نامحرمان کوشا باشند {A}: قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ. {AM} به مردان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه نامحرمان پوشانند. این کار برای پاکی و پاکیزگی شان بهتر است و خداوند بدانچه می کنند، آگاه است. {M} «غَضَّ» در لغت عرب - چنان که مرحوم طبرسی در مجمع البیان (۱۷) و راغب اصفهانی در مفردات (۱۸) گفته اند - به معنای «کاستن» است و «غَضَّ بَصْرًا» یعنی کاهش دادن نگاه نه بستن چشم. البته متعلق این فعل و این که از چه چیز چشمان خود را فرو بندند، ذکر نشده است؛ اما با توجه به سیاق آیات، به ویژه آیه بعد، روشن می گردد مقصود آن است که خیره خیره زنان نامحرم را تماشا نکنند و از چشم چرانی (۱۹) بپرهیزند. از سوی دیگر، ممکن است مقصود از «حفظ فرج» در این آیه پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به زنا و فحشا باشد؛ ولی عقیده مفسران اولیه اسلام و نیز مفاد روایات از جمله سخن امام صادق (ع) (۲۰) این است که مراد از «حفظ فرج» در همه آیات قرآن کریم پاکدامنی

و حفظ آن از آلودگی به فحشا است؛ جز در این دو آیه که به معنای حفظ از نظر و وجوب پوشش در مقابل نامحرم است. آنگاه خداوند متعال فلسفه این آموزه را نظافت و پاکی روح می داند و بر خلاف اهل جاهلیت قدیم و جدید - مانند «برتراند راسل» که این ممنوعیت را یک نوع محرومیت و اخلاق بی منطق و به اصطلاح «تابو» (تحریم های ترس آور رایج در میان ملل وحشی) می داند - می گوید: این پوشش به منظور طهارت روح بشر از این که پیوسته درباره مسائل مربوط به اسافل اعضا بیندیشد، (۲۱) واجب شده است. سپس در آیه بعد می فرماید: {A} «وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَعْضُّنَّ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا يَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَائِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولَى الْإِرَادَةِ مِنَ الرَّجَالِ أَوْ الْوَالِدِينَ الَّذِينَ لَمْ يُظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» {A M} به زنان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه بیگانگان بپوشانند و زیور خویش را جز برای شوهران و سایر محارم آشکار نکنند، مگر آنچه پیدا است؛ و روسری های خویش را به گریبان ها اندازند تا سر و گردن و سینه و گوش ها پوشیده باشد و پاهایشان را به زمین نکوبند تا آنچه از زینت پنهان می کنند، معلوم شود. ای بندگان مؤمن،

همه به سوی خدا توبه کنید تا رستگار شوید». {M} در این آیه خداوند تعالی، در خصوص پوشش بانوان، آنچه را بر مردان مؤمن لازم است، به دو شکل گسترش می دهد: پوشیدگی سر و گردن؛ پوشاندن زینت ها. «خُمْر» جمع «خمار» و به معنای روسری و سرپوش (۲۲) است. «جیوب» از واژه «جیب» به معنای قلب و سینه و گریبان است. (۲۳) در تفسیر مجمع البیان چنین می خوانیم: زنان مدینه اطراف روسری های خود را به پشت سر می انداختند و سینه و گردن و گوش های آنان آشکار می شد. بر اساس این آیه، موظف شدند اطراف روسری خود را به گریبان ها بیندازند تا این مواضع نیز مستور باشد. (۲۴) فخر رازی یاد آور می شود: خداوند متعال با به کارگرفتن واژه های «صَرَب» و «عَلَى» که مبالغه در القا را می رساند، در پی بیان لزوم پوشش کامل این نواحی است. (۲۵) ابن عباس در تفسیر این جمله می گوید: «یعنی زن مو و سینه و دور گردن و زیر گلو خود را بپوشاند». (۲۶) برخی ادعا می کنند، حجاب به معنای مقابله با برهنگی را قبول داریم؛ ولی در هیچ جای قرآن از پوشش مو سخن به میان نیامده است؛ نا درستی این سخن آشکار می نماید؛ زیرا، با چشم پوشی از گفتار ابن عباس و نیز شأن نزول آیه، این واقعیت که زنان مسلمان حتی قبل از نزول این آیه موهای خود را می پوشاندند و آشکار بودن گردن و گوش و زیر گلو و گردنشان تنها مشکل به شمار می آمد، تردیدناپذیر است. در آیه از روسری سخن به میان آمده است، باید پرسید: آیا روسری جز آنچه بر سر می افکنند و موها را می پوشانند، معنایی دارد. افزون

بر این، حکم میزان پوشش در روایات متعدد وارد شده است. (۲۷) اگر قرار باشد مانند برخی از صحابه یا گروهی روشنفکر مآبان جدید فقط به قرآن اکتفا کنیم، در کشف جزئیات ضروری ترین احکام مانند رکعات نماز نیز ناکام می مانیم. در خصوص «زینت» پرسشی مهم مطرح است. آیا مفهوم آن واژه «زیور» فارسی (زینت های جدا از بدن مانند جواهرات) را نیز در بر می گیرد یا تنها آرایش های متصل به بدن، مانند سرمه و خضاب، را شامل می شود. (۲۸) در پاسخ باید گفت: حکم کلی آن است که خودآرایی جایز و خودنمایی در مقابل نامحرم ممنوع است. آرایش امری فطری و طبیعی است (۲۹) و حسن زیبایی دوستی سرچشمه پیدایش انواع هنرها در زندگی بشر شمرده می شود. این گرایش طبیعی، افزون بر آن که آثار مثبت روانی در دیگران پدید می آورد، به تحقق آثار گرانبهای روانی در شخص آراسته نیز می انجامد. آراستن خود و پرهیز از آشفتنگی و پریشانی در نظام فکری و ذوق سلیم انسان ریشه دارد. پرهیز از خودآرایی نه دلیل وارستگی از قید نفس است و نه علامت بی اعتنایی به دنیا. وضع ژولیده و آشفته و عدم مراعات تمیزی و نظافت ظاهری، خود به خود شخصیت افراد را در نگاه دیگران خوار می سازد و زبان طعن و توهین دشمن را می گشاید. (۳۰) بر این اساس، پوشیدن جامه زیبا، بهره گیری از مسواک و شانه، روغن زدن به مو و گیسوان، معطر بودن، انگشتر فاخر به دست کردن و سرانجام آراستن خویش هنگام عبادت و معاشرت با مردم از مستحبات مؤکد و برنامه های روزانه مسلمانان است. (۳۱) حضرت امام حسن مجتبی (ع) بهترین جامه های خود را در نماز می پوشید و در

پاسخ کسانی که سبب این کار را می پرسیدند، می فرمود: **H** «إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ وَيُحِبُّ الْجَمَالَ فَاتَجَمَّلُ لِرَبِّي **H** خداوند زیبا است و زیبایی را دوست دارد. پس خود را برای پروردگارم زیبا می سازم.» (۳۲) بنابراین، خداوند زینت و خودآرایی را نهی نمی کند؛ آنچه در شرع مقدس ممنوع شده است، تَبَرُّج و خودنمایی و تحریک و تهییج به وسیله آشکار ساختن زینت در محافل اجتماعی است؛ چنان که می فرماید: **A** «وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى **A**» (۳۳) و نیز می فرماید: **A** «وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ.» (۳۴) **A** این آیه زنان عرب را که معمولاً خلخال به پا می کردند و برای این که بفهمانند خلخال گرانها دارند، پای خود را محکم به زمین می کوفتند، از این کار نهی می کند. فقیه بزرگوار علامه مطهری می گوید: «از این دستور می توان فهمید هر چیزی که موجب جلب توجه مردان می گردد، مانند استعمال عطرهای تند و همچنین آرایش های جالب نظر در چهره، ممنوع است. به طور کلی زن در معاشرت، نباید کاری بکند که موجب تحریک و تهیج و جلب توجه مردان نامحرم گردد.» (۳۵) در آیه ۳۱ سوره نور می فرماید: **A** «وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا» **A**. زینت های زن دو گونه است: یک نوع زینتی که مانند لباس و سرمه و انگشتر و دست بند آشکار است و پوشانیدن آن واجب نیست؛ و نوع دیگر زینتی که پنهان است مگر آن که عمداً بخوهد آن را آشکار سازد؛ مانند گوشوار و گردن بند. پوشانیدن این نوع زینت واجب است. البته استثناهایی دارد که بعداً بیان خواهد شد. (۳۶) قرآن کریم، با همین معیار، در خصوص پوشش بانوان سالمند و از کار افتاده

که امید زناشویی ندارند، سهل گیری کرده، به آن ها اجازه داده است روی سرها را بگیرند؛ (۳۷) ولی در عین حال آن ها نیز اجازه خودنمایی و تهییج ندارند: {A} «وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ» {A. (۳۸)} آیات دیگری که با صراحت کامل دستور پوشش اسلامی و فلسفه آن را بیان می کنند، چنین است: {A} «يا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا» {A. M} ای پیامبر، به زنان و دخترانت و به زنان مؤمنان بگو: پوشش های (روسری و چادر) خود را بر خود فروتر گیرند. این برای آن که شناخته گردند و اذیت نشوند، نزدیک تر است؛ و خدا آمرزنده و مهربان است {M. (۳۹)} با این حال، ممکن است گروهی از ارازل و اوباش به هتک حیثیت زنان مؤمن ادامه دهند. در این صورت، حاکم اسلامی وظیفه دارد با شدت تمام با این افراد بیمار دل برخورد کند. بنابراین، مسأله حفظ پوشش و عدم مزاحمت برای بانوان تنها یک توصیه اخلاقی نیست و حکمی اسلامی و حکومتی به شمار می آید: {A} «لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا * مَلْعُونِينَ أَيْنَمَا تَقْتُلُوا أُجِدُّوا وَقُتِلُوا تَقْتِيلًا» {M} {A} اگر منافقان و بیماردلان و کسانی که در شهر نگرانی به وجود می آورند، از کارهای خود دست برندارند، ما تو را علیه آن ها بر خواهیم انگیزد و تو را سخت بر آنان مسلط می کنیم تا جز مدتی اندک در همسایگی تو زندگی نکنند؛ از رحمت خدا دور گردیدند

و هر کجا یافت شوند دستگیر و به سختی گشته خواهند شد» (M.۴۰). در این آیات، سه مطلب مهم قابل توجه می نماید: جلباب چیست و نزدیک کردن آن یعنی چه؟ فلسفه پوشش اسلامی مجازات افراد مزاحم چه نوع پوششی توصیه شده است؟ در مفهوم جلباب اختلاف نظر وجود دارد. آنچه، با توجه به کتب لغت (۴۲) و گفتار مفسران شیعه مانند علامه طباطبایی (۴۳) و فیض کاشانی (۴۴) و اهل سنت مانند قرطبی (۴۵) صحیح تر به نظر می رسد، آن است که «جلباب» ملحفه و پوششی چادر مانند است نه روسری و خمار. از ابن عباس و ابن مسعود روایت شده که منظور عبا است. پس جلباب لباس گشاد و پارچه ای است که همه بدن را می پوشاند. ضمناً همان طور که مفسران بزرگ مانند شیخ طوسی و طبرسی فرموده اند، در گذشته دو نوع روسری برای زنان معمول بود: روسری های کوچک که آن ها را «خمار» یا «مقنعه» می نامیدند و معمولاً در خانه از آن استفاده می کردند؛ و روسری های بزرگ که مخصوص بیرون خانه به شمار می آمد. زنان با این روسری بزرگ که جلباب خوانده می شد و از «مقنعه» بزرگ تر و از «رداء» کوچک تر است و به چادر امروزی شباهت دارد، مو و تمام بدن خود را می پوشاندند. (۴۶)

نزدیک ساختن جلباب - A} «یدنین علیهن من جلابیهن» A} - کنایه از پوشیدن چهره و سر و گردن با آن است. (۴۷) یعنی چنان نباشد که چادر یا رو پوش های بزرگ (مانتو) تنها جنبه تشریفاتی و رسمی داشته باشد و همه پیکرشان را نپوشاند. زنان حق ندارند چنان چادر بپوشند که نشان دهد اهل پرهیز از معاشرت با مردان بیگانه نیستند؛ از نگاه چشم های نامحرم نمی پرهیزند و از

مصادیق {H} کاسیات عاریات {H} (۴۸) شمرده می شوند. قرآن فرمان می دهد: بانوان با مراقبت جامه شان را بر خود گیرند و آن را رها نکنند تا نشان دهد اهل عفاف و حفظ به شمار می آیند. تعلیل پایانی آیه نیز بیانگر همین امر است؛ یعنی آن پوششی مطلوب است که خود به خود دورباش ایجاد می کند و ناپاکدلان را نومید می سازد. {T} ۲ (۴۹). چرا پوشش ضرورت دارد؟ {T} خداوند متعال درباره علت ضرورت پوشش اسلامی می فرماید: «A} ذَلِكْ أَذْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ {A}» برخی این آیه را چنین معنا کرده اند: «بدین وسیله شناخته می شوند آزادند نه کنیز؛ پس با آزار و تعقیب جوانان رو به رو نمی شوند. بنابراین، در عصر حاضر که مسأله بردگی از میان گرفته، این حکم نیز منتفی می شود؛ ولی باید گفت: (۵۰) ایجاد مزاحمت و آزار کنیزان نیز روا نیست. حقیقت آن است که وقتی زن پوشیده و با وقار از خانه بیرون رود و جانب عفاف و پاک دامنی را رعایت کند، فاسدان و مزاحمان جرأت هتک حیثیت او را در خود نمی یابند. بیمار دلانی که در پی شکار می گردند، فرد دارای حریم را شکاری مناسب نمی بینند. در روایات آمده است: «H} المرأه ریحانه {H} (۵۱) زن همچون ریحانه یا شاخه گلی ظریف است.» بی تردید اگر باغبان او را پاس ندارد، از دید و دست گلچین مصون نمی ماند. قرآن کریم، زنان ایده آل را که در بهشت جای دارند، به مروارید محبوب و پوشیده در صدف تشبیه می کند: «A} كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ. {A} (۵۲) افزون بر این، گاه آن ها را به جواهرات اصلی چون یاقوت و مرجان که جواهر فروشان در پوششی ویژه قرار می دهند تا همچون جواهرات بدلی به آسانی در دسترس این و

آن قرار نگیرند و ارزش و قدرشان کاستی نپذیرد، تشبیه می کند. (۵۳) بر این اساس، مرحوم علامه طباطبایی (۵۴) همین تفسیر را بر می گزیند. استاد شهید مطهری در این باره می فرماید: «حرکات و سکنتان انسان گاهی زبان دار است. گاهی وضع لباس، راه رفتن، سخن گفتن زن معنا دار است و به زبان بی زبانی می گوید: دلت را به من بده، در آرزوی من باش، مرا تعقیب کن؛ گاهی بر عکس، با زبان بی زبانی می گوید: دست تعرض از این حریم کوتاه است.» (۵۵) ----- پی نوشت ها: ۱} V. انسانیت از دیدگاه اسلامی، مصطفوی، ص ۱۲۹. ۲. نحل (۱۶): ۳. ۸۰. سوره نور (۲۴): ۳۱ و ۳۰ و ۵۹؛ احزاب (۳۳): ۵۹ و ۴. ۶۰. سوره اعراف (۷): ۲۶. ۵. ر. ک: المفردات فی غرائب القرآن، راغب اصفهانی و قاموس قرآن، سید علی اکبر قرشی. ۶. در اصطلاح تاریخ و حدیث اسلامی، هر جا نام «آیه حجاب آمده است مقصود این است نه آیات سوره نور که در خصوص پوشش اسلامی است. ۷. احزاب (۳۳): ۵۳. ۸. مسأله حجاب، مرتضی مطهری، ص ۷۴. ۹. واژه حجاب هفت بار در قرآن کریم به کار رفته است؛ ولی هرگز به معنای حجاب اسلامی مصطلح نیست. ۱۰. مسأله حجاب، ص ۷۳. ۱۱. تاریخ تمدن؛ ویل دورانت، مترجمان احمد آرام (و دیگران)، ج ۱، ص ۴۳۳ و ۴۳۴. ۱۲. مسأله حجاب، ص ۲۲. ۱۳. ر. ک: تفاسیر مجمع البیان (طبرسی) و کشاف (زمخشری) ذیل آیات ۳۳ احزاب و ۶۰ نور. ۱۴. سوره احزاب (۳۳): ۳۳. ۱۵. مسأله حجاب، ص ۷۳. نیز ر. ک: تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۴۰۱ - ۴۰۳. ۱۶. اصل قانون حجاب

اسلامی، صرفاً از ضروریات فقه نیست؛ بلکه از ضروریات دین مبین است؛ چه این که نصّ صریح قرآن بر آن گواهی می دهد و تنها ظهور آیات قرآن دلیل بر آن نیست تا جای اختلاف برداشت و محل تردید باشد. ۱۷. مجمع البیان فی تفسیر القرآن، طبرسی، ج ۷-۸، ص ۲۱۶. ۱۸. المفردات فی غریب القرآن؛ راغب اصفهانی، ص ۳۶۱. ۱۹. مسأله حجاب، ص ۱۲۵-۱۲۸. ۲۰. تفسیر مجمع البیان، ص ۲۱۶ و ۲۱۷. ۲۱. مسأله حجاب، ص ۱۲۹. ۲۲. المفردات فی غرائب القرآن، ص ۱۵۹؛ مجمع البیان، ص ۲۱۷. ۲۳. مجمع البیان، ص ۲۱۷. ۲۴. همان. ۲۵. التفسیر الکبیر، ج ۲۳، ص ۱۷۹. ۲۶. مجمع البیان، ص ۲۱۷. (قال ابن عباس: تفضلی شعرها و صدرها و ترائبها و سوافها). ۲۷. ر. ک: تفسیر الصافی، فیض کاشانی، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱. ۲۸. مسأله حجاب، ص ۱۳۱. ۲۹. علامه طباطبائی (ره) در تفسیر آیه ۳۲ سوره اعراف می فرماید: خدای متعال در این آیه زینت هایی را معرفی می کند که برای بندگان ایجاد و آنان را فطرتاً به وجود آن زینت ها و استعمال و استفاده از آن ها ملهم کرده است؛ و روشن است که فطرت جز به چیزهایی که وجود و بقای انسان نیازمند آن است، الهام نمی کند. (ر. ک: المیزان، ج ۸، ص ۷۹) ۳۰. آیین بهزیستی در اسلام، احمد صبور اردوبادی، ج ۱ (جنس پوشاک)، ص ۵۷. ۳۱. حلیه المتقین، محمدباقر مجلسی، ص ۳-۵ و ۱۰-۱۲ و ۹۱-۱۰۷. ۳۲. مجمع البیان، ج ۴-۳، ص ۶۷۳. ۳۳. سوره احزاب(۳۳): ۳۳. ۳۴. سوره نور(۲۴): ۳۱. ۳۵. مسأله حجاب،

ص ۱۴۶ - ۱۴۷. ۳۶. ر. ك: تفسير الصافي، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱. ۳۷. وسایل الشیعه، حر عاملی، ج ۱۴، ص ۱۴۰. ۳۸. سوره نور (۲۴): ۶۰. ۳۹. سوره احزاب (۳۳): ۵۹. ۴۰. سوره احزاب (۳۳): ۶۰ و ۶۱. ۴۱. مجازات این گونه افراد از نظر اسلام بسیار شدید است و بعد از ارشاد و امر به معروف و نهی از منکر، چنانچه این بیماردلان از عمل زشت خویش دست برندارند، باید از جامعه اسلامی تبعید شوند؛ (مسأله حجاب، ص ۱۶۴) و در صورت استمرار، در ردیف مجاربان با حکومت اسلامی جای می گیرند و به حکم قرآن اعدام می گردند. (المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۸، ص ۳۶۱ و ۳۶۲) ۴۲. ر. ك: مسأله حجاب، ص ۱۵۸ و ۱۵۹؛ قاموس قرآن، قرشی، ج ۲، ص ۴۱ و ۴۲. (این کتاب ها کلمات اهل لغت را ذکر کرده اند؛ مانند تعبیر به «الجلباب: القمیص أو الثوب الواسع» یا «الجلباب ثوب اوسع من الخمار دون الرداء تُغَطِّي به المرأة رأسها و صدرها» ۴۳. المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۱۶، ص ۳۶۱. (هو ثوب تشتمل به المرأة فیغطی جمع بدنها) ۴۴. تفسیر الصافی، فیض کاشانی، ج ۴، ص ۲۰۳. ۴۵. الجامع لأحكام القرآن، قرطبی، ج ۱۴؛ ص ۱۵۶. ۴۶. درباره جلباب گفته اند: آن روسری خاصی که بانوان هنگامی که برای کاری به خارج از منزل می روند، سر و روی خود را با آن می پوشند؛ «الجلباب خمار المرأة الذي يغطى رأسها و وجهها اذا خرجت لحاجة» (التبيان فی تفسیر القرآن، طوسی ج ۸، ص ۳۶۱؛ مجمع البیان، ج ۸ - ۷، ص ۵۷۸) ۴۷. مجمع البیان، ص ۵۸۰؛ المیزان، ج ۱۶، ص ۳۶۱. ۴۸.

زنانی که ظاهراً پوشیده هستند ولی در واقع برهنه اند، روى عن رسول الله (ص): صنفان من اهل النار لم أرهما قوم معهم سياط كأذناب البقر يضربون بها الناس و نساء كاسيات عاريات، مميلات مائلات، رؤسهن كأسنمة البخت المائلة.... (میزان الحکمه، رى شهرى، ج ۲، ص ۲۵۹) ۴۹. مسأله حجاب، ص ۱۶۰ و ۱۶۱. ۵۰. آسیب شناسی حجاب، ص ۱۹ و ۵۱. وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۲۰. ۵۲. سوره واقعه (۵۶): ۲۳. ۵۳. گستره عفاف به گسترده گی زندگی، حمیده عامری، کتاب زنان، شورای فرهنگى اجتماعى زنان، ش ۱۲، ص ۱۱۷. ۵۴. المیزان، ج ۸، ص ۳۶۱. ۵۵. مسأله حجاب، ص ۱۶۳. V}

سوال ۳

سوال :

چرا در عربستان هیچ زنی چادر نمی پوشد؟ با توجه به آیه ۳۱ سوره نور توضیح دهید.

جواب :

در پاسخ به چند نکته توجه نمایید :

۱- وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَائِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِثْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْإِلْزَامِ أَوْ الْوَالِدِ الَّذِي أَمَّ بِهَا لَوْ أَنَّهُنَّ لَوَسَّوْنَ أَكْثَرَ الْبَشَرِ لَشَفَعْنَ فِي عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتَوْبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعاً أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ (نور - ۳۱) و به زنان با ایمان بگو چشمهای خود را (از نگاه هوس آلود) فرو گیرند، و دامان خویش را حفظ کنند، و زینت خود را جز آن مقدار که ظاهر است آشکار ننمایند، و (اطراف) روسری های خود را بر سینه خود افکنند (تا گردن

و سینه با آن پوشانده شود) و زینت خود را آشکار نسازند مگر برای شوهرانشان یا پدرانشان یا پسرانشان یا پسرانشان یا برادرانشان، یا پسران خواهرانشان، یا زنان هم کیششان یا بردگانشان (کنیزانشان) یا افراد سفیه که تمایلی به زن ندارند یا کودکانی که از امور جنسی مربوط به زنان آگاه نیستند، آنها هنگام راه رفتن پای های خود را به زمین نزنند تا زینت پنهانشان دانسته شود. (و صدای خلخال که بر پا دارند به گوش رسد) و همگی به سوی خدا بازگردید ای مؤمنان تا رستگار شوید.

در این آیه چند حکم الهی برای زنان بیان شده که یکی از آنها چنین است که: آنها باید خمارهای خود را بر سینه های خود بیفکنند (وَ لِيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ).

خمر جمع خمار (بر وزن حجاب) در اصل به معنی پوشش است، ولی معمولاً به چیزی گفته می شود که زنان با آن سر خود را می پوشانند (روسری).

جیوب جمع جیب (بر وزن غیب) به معنی یقه پیراهن است که از آن تعبیر به گریبان می شود و گاه به قسمت بالای سینه به تناسب مجاورت با آن نیز اطلاق می گردد.

از این جمله استفاده می شود که زنان قبل از نزول آیه، دامنه روسری خود را به شانه ها یا پشت سر می افکندند، به طوری که گردن و کمی از سینه آنها نمایان می شد، قرآن دستور می دهد روسری خود را بر گریبان خود بیفکنند تا هم گردن و هم آن قسمت از سینه که بیرون است مستور گردد.

۲- ظاهراً در مورد پرسش شما آیه ۵۹ احزاب مناسبتر است که می فرماید :

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ

قُلْ لَأَزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُوراً رَحِيماً (احزاب- ۵۹)

ای پیامبر! به همسران و دخترانت و زنان مؤمنان بگو جلباب‌ها (روسری‌های بلند) خود را بر خویش فرو افکنند، این کار برای اینکه (از کنیزان و آلودگان) شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند بهتر است و (اگر تا کنون خطا و کوتاهی از آنها سر زده) خداوند همواره غفور و رحیم است.

در اینکه منظور از جلباب چیست مفسران و ارباب لغت چند معنی برای آن ذکر کرده‌اند:

۱- ملحفه (چادر) و پارچه بزرگی که از روسری بلندتر است و سر و گردن و سینه‌ها را می‌پوشاند.

۲- مقنعه و خمار (روسری).

۳- پیراهن گشاد «۱».

گرچه این معانی با هم متفاوتند ولی قدر مشترک همه آنها این است که بدن را به وسیله آن بپوشاند (ضمناً باید توجه داشت جلباب به کسر و فتح جیم هر دو قرائت می‌شود).

اما بیشتر به نظر می‌رسد که منظور پوششی است که از روسری بزرگتر و از چادر کوچکتر است چنان‌که نویسنده لسان‌العرب روی آن تکیه کرده است.

و منظور از یدنین (نزدیک کنند) این است که زنان جلباب‌ها را به بدن خویش نزدیک سازند تا درست آنها را محفوظ دارد، نه اینکه آن را آزاد بگذارند به طوری که گاه و بیگاه کنار رود و بدن آشکار گردد، و به تعبیر ساده خودمان لباس خود را جمع و جور کنند.

۳- آن در مورد حجاب مهم است پوشیده بودن کامل و جلب نظر نا محرمان نکردن است و تحقق این امر بر حسب فرهنگ‌ها و

رسوم ملت های مسلمان مختلف است و اختصاصی به چادر ندارد ولی در بین همه این حجاب ها چادر از نظر میزان و کیفیت پوشش جایگاهی خاص دارد .

۴- لباس زنان در عربستان از چادر خانم های ایرانی چیزی کم ندارد علاوه بر این که آنها رو بند و نقاب نیز دارند که صورت آنها را می پوشاند .

سوال ۴

سوال :

دلایل عقلانی و قرآنی حجاب را بهم بگین؟

جواب :

لباس پوشیدن سابقه ای به اندازه حیات انسان دارد و جز پیروان یکی از مکاتب فکری که بر لزوم برهنه زیستی پای می فشارند، {V} مصطفوی، انسانیت از دیدگاه اسلامی، ص ۱۲۹. {V} همه افراد به نوعی آن را تجربه می کنند. این پدیده، به رغم ارتباطش با خصوصیات مختلف فردی و اجتماعی انسان، دست کم به سه نیاز وی پاسخ می دهد: ۱. حفاظت در سرما و گرما و برف و باران {V} نحل (۱۶)، آیه ۸۰. {V} ۲. حفظ عفت و شرم {V} نور (۲۴)، آیات ۳۱ و ۳۰ و ۵۹؛ احزاب (۳۳)، آیه ۵۹ و ۶۰. {V} ۳. آراستگی، زیبایی و وقار {V} اعراف (۷)، آیه ۲۶. {V} این نوشتار به بررسی معنای حجاب اسلامی و دلیل های ضرورت آن می پردازد. «حدود پوشش در اسلام» و نیز نوع پوشش هایی که پیشوایان دین سفارش یا نکوهش کرده اند، در شماره های آینده بررسی خواهد شد. {T} رابطه حجاب و پوشش اسلامی «حجاب» به معنای پرده، حاجب، پوشیدن و پنهان کردن و منع از وصول است. {V} ر. ک: راغب اصفهانی المفردات فی غرائب القرآن و قرشی، سیدعلی اکبر، قاموس قرآن. {V} این واژه تنها به معنای پوشش ظاهری یا پوشاندن زن نیست و در اصل به مفهوم پنهان کردن زن از دید مرد

بیگانه است. بدین سبب، هر پوششی حجاب نیست. حجاب پوششی است که از طریق پشت پرده واقع شدن تحقق یابد؛ ولی بر خلاف تصور عموم و نیز آنچه مشهور است، آیه حجاب {V} در اصطلاح تاریخ و حدیث اسلامی، هر جا نام «آیه حجاب آمده است مقصود این است نه آیات سوره نور که در خصوص پوشش اسلامی است. {V} در قرآن A» «وَ إِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعاً فَسَلُّوهُنَّ مِنْ وَّرَائِهِنَّ...» {V؛ A} احزاب (۳۳)، آیه ۵۳. {V} چون از زنان پیغمبر (ص) متاعی خواستید، از پس پرده بخواهید». درباره زنان آن حضرت و بیش تر به منظور مسائل سیاسی و اجتماعی فرود آمده است {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۷۴. {V} نه پوشش زن در مقابل نامحرم. به کارگیری کلمه «حجاب» {V} واژه حجاب هفت بار در قرآن کریم به کار رفته است؛ ولی هرگز به معنای حجاب اسلامی مصطلح نیست. {V} در خصوص پوشش زن اصطلاحی نسبتاً جدید است و همین سبب گردیده بسیاری گمان کنند اسلام خواسته است زن همیشه پشت پرده و در خانه محبوس باشد و بیرون نرود؛ {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۷۳. {V} یا مثل «ویل دوران» بگویند: «این امر خود مبنای پرده پوشی در میان مسلمانان به شمار می رود»؛ {V} ویل دوران، تاریخ تمدن، ج ۱، ص ۴۳۳ و ۴۳۴. {V} و یا مدعی شوند حجاب به وسیله ایرانیان به مسلمانان و اعراب سرایت کرده است؛ در حالی که آیات مربوط به حجاب (پوشش اسلامی زنان در مقابل نامحرمان) قبل از مسلمان شدن ایرانیان نازل شده است. در عهد جاهلیت نیز - همان طور که ویل دوران می گوید {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۲۲. {V} و کتب تفسیر شیعه و سنی تأیید

می کند {V} ر.ک: تفاسیر مجمع البیان (طبرسی) و کشاف (زمخشری)، ذیل آیات ۳۳ احزاب و ۶۰ نور. {V} - اعراب چنین پوششی نداشتند و عادتشان تبرج و خودنمایی بود که اسلام آن را ممنوع ساخت: {A} «وَلَا تَبْرَجْنَ تَبْرُجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى» {V؛ A} احزاب (۳۳)، آیه ۳۳. {V} آنچه از قدیم به ویژه نزد فقها در بحث نماز (کتاب الصلوه) و ازدواج (کتاب النکاح) رواج داشته، واژه «ستر» و «ساتر» به معنای پوشش و وسیله پوشش زن در مقابل نامحرمان بوده است. بنابراین، وظیفه پوشش اسلامی بانوان به معنای حبس و زندانی کردن و قرار دادن آنان پشت پرده و در نتیجه عدم مشارکت این گروه عظیم در فعالیت های اجتماعی نیست. این وظیفه بدان معنا است که زن در معاشرت با مردان بدنش را بپوشاند و به جلوه گری و خودنمایی نپردازد و مشارکتش در فعالیت ها بر اصول انسانی و اسلامی استوار باشد. {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۷۳. نیز ر. ک: تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۴۰۱ - ۴۰۳. {V T} ضرورت پوشش اسلامی در قرآن T پوشش اسلامی از احکام ضروری اسلام {V} اصل قانون حجاب اسلامی، صرفاً از ضروریات فقه نیست؛ بلکه از ضروریات دین مبین است؛ چه اینکه نص صریح قرآن بر آن گواهی می دهد و تنها ظهور آیات قرآن دلیل بر آن نیست تا جای اختلاف برداشت و محل تردید باشد. {V} است و هیچ مسلمانی نمی تواند در آن تردید کند؛ زیرا هم قرآن مجید به آن تصریح کرده است و هم روایات بسیار بر وجوب آن گواهی می دهند. به همین جهت، فقیهان شیعه و سنی به اتفاق به آن فتوا داده اند. همان طور که نماز و روزه

به دورانی خاص اختصاص ندارد، دستور پوشش نیز چنین است و ادعای عصری بودن آن بی دلیل و غیر کارشناسانه می نماید. خداوند متعال در آیه ۳۰ سوره نور نخست به مردان مسلمان و سپس در آیه بعد به زنان مسلمان فرمان می دهد از چشم چرانی اجتناب کنند و در رعایت پوشش بدن از نامحرمان کوشا باشند: **A** «قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ» **A**؛ «به مردان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه نامحرمان ببوشانند. این کار برای پاکی و پاکیزگی شان بهتر است و خداوند بدانچه می کنند، آگاه است.» «غَضَّ» در لغت عرب - چنان که مرحوم طبرسی در مجمع البیان **V** مجمع البیان فی تفسیر القرآن، ج ۷ - ۸، ص ۲۱۶. **V** و راغب اصفهانی در مفردات **V** المفردات فی غریب القرآن، ص ۳۶۱. **V** گفته اند - به معنای «کاستن» است و «غَضَّ بصر» یعنی کاهش دادن نگاه نه بستن چشم. البته متعلق این فعل و اینکه از چه چیز چشمان خود را فرو بندند، ذکر نشده است؛ امّا با توجه به سیاق آیات، به ویژه آیه بعد، روشن می گردد مقصود آن است که خیره خیره زنان نامحرم را تماشا نکنند و از چشم چرانی **V** مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۱۲۵ - ۱۲۸. **V** بهره‌زنند. از سوی دیگر، ممکن است مقصود از «حفظ فرج» در این آیه پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به زنا و فحشا باشد؛ ولی عقیده مفسران اولیه اسلام و نیز مفاد روایات از جمله سخن امام صادق (ع) **V** تفسیر مجمع البیان، ص ۲۱۶ و ۲۱۷. **V** این است که

مراد از «حفظ فرج» در همه آیات قرآن کریم پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به فحشا است؛ جز در این دو آیه که به معنای حفظ از نظر و وجوب پوشش در مقابل نامحرم است. آنگاه خداوند متعال فلسفه این آموزه را نظافت و پاکی روح می داند و بر خلاف اهل جاهلیت قدیم و جدید - مانند «برتراند راسل» که این ممنوعیت را یک نوع محرومیت و اخلاق بی منطق و به اصطلاح «تابو» (تحریم های ترس آور رایج در میان ملل وحشی) می داند - می گوید: این پوشش به منظور طهارت روح بشر از اینکه پیوسته درباره مسائل مربوط به اسافل اعضا بیندیشد، {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۱۲۹. {V} واجب شده است. سپس در آیه بعد می فرماید: A} «وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا يَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولَى الْبِرَآئَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوْ الطُّفُلِ الَّذِينَ لَمْ يَنْظُرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعاً أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» {A} «به زنان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه بیگانگان بپوشانند و زیور خویش را جز برای شوهران و سایر محارم آشکار نکنند، مگر آنچه پیدا است؛ و روسری های خویش را به گریبان ها اندازند تا سر و گردن و سینه و گوش ها پوشیده باشد و

پاهاشان را به زمین نکوبند تا آنچه از زینت پنهان می کنند، معلوم شود. ای بندگان مؤمن، همه به سوی خدا توبه کنید تا رستگار شوید». در این آیه خداوند تعالی، در خصوص پوشش بانوان، آنچه را بر مردان مؤمن لازم است، به دو شکل گسترش می دهد: ۱. پوشیدگی سر و گردن؛ ۲. پوشاندن زینت ها. «خُمْر» جمع «خمار» و به معنای روسری و سرپوش {V} المفردات فی غرائب القرآن، ص ۱۵۹؛ مجمع البیان، ص ۲۱۷. {V} است. «جیوب» از واژه «جیب» به معنای قلب و سینه و گریبان است. {V} مجمع البیان، ص ۲۱۷. {V} در تفسیر مجمع البیان چنین می خوانیم: زنان مدینه اطراف روسری های خود را به پشت سر می انداختند و سینه و گردن و گوش های آنان آشکار می شد. بر اساس این آیه، موظف شدند اطراف روسری خود را به گریبان ها بیندازند تا این مواضع نیز مستور باشد. {V} همان. {V} فخر رازی یاد آور می شود: خداوند متعال با به کار گرفتن واژه های «صَّرب» و «عَلی که مبالغه در القارا می رساند، در پی بیان لزوم پوشش کامل این نواحی است. {V} التفسیر الکبیر، ج ۲۳، ص ۱۷۹. {V} ابن عباس در تفسیر این جمله می گوید: «یعنی زن مو و سینه و دور گردن و زیر گلوی خود را بپوشاند». {V} مجمع البیان، ص ۲۱۷. (قال ابن عباس: تَفْطَىٰ شعرها و صدرها و ترائبها و سوافها). {V} برخی ادعا می کنند، حجاب به معنای مقابله با برهنگی را قبول داریم؛ ولی در هیچ جای قرآن از پوشش مو سخن به میان نیامده است؛ نا درستی این سخن آشکار می نماید؛ زیرا، با چشم پوشی از گفتار ابن عباس و نیز شأن نزول آیه، این واقعیت که زنان مسلمان

حتی قبل از نزول این آیه موهای خود را می پوشانند و آشکار بودن گردن و گوش و زیر گلو و گردنشان تنها مشکل به شمار می آمد، تردیدناپذیر است. در آیه از رو سری سخن به میان آمده است، باید پرسید: آیا روسری جز آنچه بر سر می افکنند و موها را می پوشانند، معنایی دارد. افزون بر این، حکم میزان پوشش در روایات متعدد وارد شده است. **۷** ر. ک: فیض کاشانی، تفسیر الصافی، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱. **۷** اگر قرار باشد مانند برخی از صحابه یا گروهی روشنفکر مآبان جدید فقط به قرآن اکتفا کنیم، در کشف جزئیات ضروری ترین احکام مانند رکعات نماز نیز ناکام می مانیم. در خصوص «زینت» پرسشی مهم مطرح است. آیا مفهوم آن واژه «زیور» فارسی (زینت های جدا از بدن مانند جواهرات) را نیز در بر می گیرد یا تنها آرایش های متصل به بدن، مانند سرمه و خضاب، را شامل می شود؟ **۷** {مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۱۳۱. **۷** در پاسخ باید گفت: حکم کلی آن است که خودآرایی جایز و خودنمایی در مقابل نامحرم ممنوع است. آرایش امری فطری و طبیعی است **۷** {علامه طباطبائی (ره) در تفسیر آیه ۳۲ سوره اعراف می فرماید: خدای متعال در این آیه زینت هایی را معرفی می کند که برای بندگان ایجاد و آنان را فطرتاً به وجود آن زینت ها و استعمال و استفاده از آنها ملهم کرده است؛ و روشن است که فطرت جز به چیزهایی که وجود و بقای انسان نیازمند آن است، الهام نمی کند. (ر. ک: المیزان، ج ۸، ص ۷۹) **۷** و حسن زیبایی دوستی سرچشمه پیدایش انواع هنرها در زندگی بشر شمرده می شود. این گرایش طبیعی، افزون بر آنکه

آثار مثبت روانی در دیگران پدید می‌آورد، به تحقق آثار گرانب‌های روانی در شخص آراسته نیز می‌انجامد. آراستن خود و پرهیز از آشفتگی و پریشانی در نظام فکری و ذوق سلیم انسان ریشه دارد. پرهیز از خودآرایی نه دلیل وارستگی از قید نفس است و نه علامت بی‌اعتنایی به دنیا. وضع ژولیده و آشفته و عدم مراعات تمیزی و نظافت ظاهری، خود به خود شخصیت افراد را در نگاه دیگران خوار می‌سازد و زبان طعن و توهین دشمن را می‌گشاید. {V} صبور اردوبادی، احمد، آیین بهزیستی در اسلام، ج ۱ (جنس پوشاک)، ص ۵۷. {V} بر این اساس، پوشیدن جامه زیبا، بهره‌گیری از مسواک و شانه، روغن زدن به مو و گیسوان، معطر بودن، انگشتر فاخر به دست کردن و سرانجام آراستن خویش هنگام عبادت و معاشرت با مردم از مستحبات مؤکد و برنامه‌های روزانه مسلمانان است. {V} مجلسی، محمدباقر، حلیه المتقین، ص ۳-۵ و ۱۰-۱۲ و ۹۱-۱۰۷. {V} حضرت امام حسن مجتبی‌(ع) بهترین جامه‌های خود را در نماز می‌پوشید و در پاسخ کسانی که سبب این کار را می‌پرسیدند، می‌فرمود: {H} «إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ وَ يُحِبُّ الْجَمَالَ فَاتَجَمَّلُ لِرَبِّي» {H}؛ «خداوند زیبا است و زیبایی را دوست دارد. پس خود را برای پروردگارم زیبا می‌سازم». {V} مجمع‌البیان، ج ۴-۳، ص ۶۷۳. {V} بنابراین، خداوند زینت و خودآرایی را نهی نمی‌کند؛ آنچه در شرع مقدس ممنوع شده است، تبرج و خودنمایی و تحریک و تهییج به وسیله آشکار ساختن زینت در محافل اجتماعی است؛ چنان‌که می‌فرماید: {A} «وَلَا تَبْرُجْنَ تَبْرُجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى» {A}؛ {V} احزاب (۳۳)، آیه ۳۳. {V} و نیز می‌فرماید: {A} «وَلَا

يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ» {V؛ A} نور (۲۴)، آیه ۳۱. {V} این آیه زنان عرب را که معمولاً خلخال به پا می کردند و برای اینکه بفهمانند خلخال گرانها دارند، پای خود را محکم به زمین می کوفتند، از این کار نهی می کند. فقیه بزرگوار علامه مطهری می گوید: «از این دستور می توان فهمید هر چیزی که موجب جلب توجه مردان می گردد، مانند استعمال عطرهای تند و همچنین آرایش های جالب نظر در چهره، ممنوع است. به طور کلی زن در معاشرت، نباید کاری بکند که موجب تحریک و تهیج و جلب توجه مردان نامحرم گردد.» {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۱۴۶ - ۱۴۷. {V} در آیه ۳۱ سوره «نور» می فرماید: {A} «وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا» {A}. زینت های زن دو گونه است: یک نوع زینتی که مانند لباس و سرمه و انگشتر و دست بند آشکار است و پوشانیدن آن واجب نیست؛ و نوع دیگر زینتی که پنهان است مگر آنکه عمداً بخواهد آن را آشکار سازد؛ مانند گوشوار و گردن بند. پوشانیدن این نوع زینت واجب است. البته استثناهایی دارد که بعداً بیان خواهد شد. {V} ر.ک: تفسیر الصافی، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱. {V} قرآن کریم، با همین معیار، در خصوص پوشش بانوان سالمند و از کار افتاده که امید زناشویی ندارند، سهل گیری کرده، به آنها اجازه داده است روی سرها را بگیرند؛ {V} وسایل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۴۰. {V} ولی در عین حال آنها نیز اجازه خودنمایی و تهیج ندارند: {A} «وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحاً فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ» {A. V}. نور (۲۴)، آیه ۶۰. {V} آیات دیگری که با صراحت کامل

دستور پوشش اسلامی و فلسفه آن را بیان می کنند، چنین است: A { «يا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجِكُمْ وَ بَنَاتِكُمْ وَ نِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْرَبْنَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَ كَانَ اللَّهُ غَفُوراً رَحِيماً» } A؛ «ای پیامبر! به زنان و دخترانت و به زنان مؤمنان بگو: پوشش های (روسری و چادر) خود را بر خود فروتر گیرند. این برای آنکه شناخته گردند و اذیت نشوند، نزدیک تر است؛ و خدا آمرزنده و مهربان است». V { احزاب (۳۳)، آیه ۵۹. V } با این حال، ممکن است گروهی از ارازل و اوباش به هتک حیثیت زنان مؤمن ادامه دهند. در این صورت، حاکم اسلامی وظیفه دارد با شدت تمام با این افراد بیمار دل برخورد کند. بنابراین، مسأله حفظ پوشش و عدم مزاحمت برای بانوان تنها یک توصیه اخلاقی نیست و حکمی اسلامی و حکومتی به شمار می آید: A { «الَّذِينَ لَمْ يَنْتَهُوا مِنَ الْمُتَافِقِينَ وَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَ الْمُزْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِبَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلاً * مُلْعُونِينَ أَيْنَمَا تُقِفُوا أُخِذُوا وَ قُتِلُوا تَقْتِيلًا» } A؛ «اگر منافقان و بیماردلان و کسانی که در شهر نگرانی به وجود می آورند، از کارهای خود دست بردارند، ما تو را علیه آن ها بر خواهیم انگیزد و تو را سخت بر آنان مسلط می کنیم تا جز مدتی اندک در همسایگی تو زندگی نکنند؛ از رحمت خدا دور گردیدند و هر کجا یافت شوند دستگیر و به سختی گشته خواهند شد». V { همان، ۶۰ و ۶۱. V } در این آیات، سه مطلب مهم قابل توجه می نماید: ۱. «جلباب» چیست و نزدیک کردن آن یعنی چه؟ ۲. «فلسفه» پوشش اسلامی ۳. «مجازات» افراد مزاحم V مجازات این گونه افراد

از نظر اسلام بسیار شدید است و بعد از ارشاد و امر به معروف و نهی از منکر، چنانچه این بیماردلان از عمل زشت خویش دست برندارند، باید از جامعه اسلامی تبعید شوند؛ (مسأله حجاب، ص ۱۶۴) و در صورت استمرار، در ردیف محاربان با حکومت اسلامی جای می گیرند و به حکم قرآن اعدام می گردند. (المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۸، ص ۳۶۱ و ۳۶۲) {VT} چه نوع پوششی توصیه شده است؟ {T} در مفهوم جلباب اختلاف نظر وجود دارد. آنچه، با توجه به کتب لغت {V} ر. ک: مسأله حجاب، ص ۱۵۸ و ۱۵۹؛ قاموس قرآن، ج ۲، ص ۴۱ و ۴۲. (این کتاب ها کلمات اهل لغت را ذکر کرده اند؛ مانند تعبیر به «الجلباب: القميص أو الثوب الواسع» یا «الجلباب ثوب أوسع من الخمار دون الرداء تُغَطِّي به المرأة رأسها و صدرها») {V} و گفتار مفسران شیعه مانند علامه طباطبایی {V} المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۱۶، ص ۳۶۱. (هو ثوب تشتمل به المرأة فيغطي جميع بدنها) {V} و فیض کاشانی {V} تفسیر الصافی، ج ۴، ص ۲۰۳. {V} و اهل سنت مانند قرطبی {V} الجامع لأحكام القرآن، ج ۱۴، ص ۱۵۶. {V} صحیح تر به نظر می رسد، آن است که «جلباب» ملحفه و پوششی چادر مانند است نه روسری و خمار. از ابن عباس و ابن مسعود روایت شده که منظور عبا است. پس جلباب لباس گشاد و پارچه ای است که همه بدن را می پوشاند. ضمناً همان طور که مفسران بزرگ مانند شیخ طوسی و طبرسی فرموده اند، در گذشته دو نوع روسری برای زنان معمول بود: روسری های کوچک که آنها را «خمار» یا «مقنعه» می نامیدند و معمولاً در خانه از آن استفاده می کردند؛ و روسری های بزرگ

که مخصوص بیرون خانه به شمار می آمد. زنان با این روسری بزرگ که جلباب خوانده می شد و از «مقنعه» بزرگ تر و از «رداء» کوچک تر است و به چادر امروزی شباهت دارد، مو و تمام بدن خود را می پوشاندند. V} دربارہ جلباب گفته اند: آن روسری خاصی که بانوان هنگامی که برای کاری به خارج از منزل می روند، سر و روی خود را با آن می پوشند؛ «الجلباب خمارالمراه الذی یغطی رأسها و وجهها اذا خرجت لحاجه» (التبیان فی تفسیر القرآن، ج ۸، ص ۳۶۱؛ مجمع البیان، ج ۸ - ۷، ص ۵۷۸) V} نزدیک ساختن جلباب H} «یدنین علیهن من جلابیهن» H} - کنایه از پوشیدن چهره و سر و گردن با آن است. V} مجمع البیان، ص ۵۸۰؛ المیزان، ج ۱۶، ص ۳۶۱. V} یعنی چنان نباشد که چادر یا رو پوش های بزرگ (مانتو) تنها جنبه تشریفاتی و رسمی داشته باشد و همه پیکرشان را نپوشاند. زنان حق ندارند چنان چادر بپوشند که نشان دهد اهل پرهیز از معاشرت با مردان بیگانه نیستند؛ از نگاه چشم های نامحرم نمی پرهیزند و از مصادیق «کاسیات عاریات» V} زنانی که ظاهراً پوشیده هستند ولی در واقع برهنه اند، روی عن رسول الله (ص): «صنفان من اهل النار لم أرهما قوم معهم سیاط کأذئاب البقر یضربون بها الناس و نساء کاسیات عاریات، ممیلات مائلات، رؤسهن کأسنمه البخت المائله ...» (میزان الحکمه، ج ۲، ص ۲۵۹) V} شمرده می شوند. قرآن فرمان می دهد: بانوان با مراقبت جامه شان را بر خود گیرند و آن را رها نکنند تا نشان دهد اهل عفاف و حفظ به شمار می آیند. تعلیل پایانی آیه نیز بیانگر همین امر است؛ یعنی آن پوششی مطلوب است که خود به خود

دورباش ایجاد می کند و ناپاکدلان را نومید می سازد. {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۱۶۰ و ۱۶۱. {۲} {VT} چرا پوشش ضرورت دارد؟ {T} خداوند متعال درباره علت ضرورت پوشش اسلامی می فرماید: {A} «ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفَ فَلَا يُؤْذَيْنَ» {A} برخی این آیه را چنین معنا کرده اند: «بدین وسیله شناخته می شوند آزادند نه کنیز؛ پس با آزار و تعقیب جوانان رو به رو نمی شوند. بنابراین، در عصر حاضر که مسأله بردگی از میان گرفته، این حکم نیز منتفی می شود؛ ولی باید گفت: {V} آسیب شناسی حجاب، ص ۱۹. {V} ایجاد مزاحمت و آزار کنیزان نیز روا نیست. حقیقت آن است که وقتی زن پوشیده و با وقار از خانه بیرون رود و جانب عفاف و پاک دامنی را رعایت کند، فاسدان و مزاحمان جرأت هتک حیثیت او را در خود نمی یابند. بیمار دلانی که در پی شکار می گردند، فرد دارای حریم را شکاری مناسب نمی بینند. در روایات آمده است: {H} «المراه ریحانه» {V;H} و سائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۲۰. {V} «زن همچون ریحانه یا شاخه گلی ظریف است.» بی تردید اگر باغبان او را پاس ندارد، از دید و دست گلچین مصون نمی ماند. قرآن کریم، زنان ایده آل را که در بهشت جای دارند، به مروارید محجوب و پوشیده در صدف تشبیه می کند: {A} «كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ» {V;A} واقعه (۵۶)، آیه ۲۳. {V} افزون بر این، گاه آنها را به جواهرات اصیلی چون یاقوت و مرجان که جواهر فروشان در پوششی ویژه قرار می دهند تا همچون جواهرات تبدلی به آسانی در دسترس این و آن قرار نگیرند و ارزش و قدرشان کاستی نپذیرد، تشبیه می کند. {V} عامری، حمیده، گستره عفاف به گسترده زندگی، کتاب زنان، شورای فرهنگی اجتماعی زنان، ش ۱۲،

ص ۱۱۷. {V} بر این اساس، مرحوم علامه طباطبایی {V} المیزان، ج ۸، ص ۳۶۱. {V} همین تفسیر را بر می‌گزیند. استاد شهید مطهری در این باره می‌فرماید: «حرکات و سکنات انسان گاهی زبان دار است. گاهی وضع لباس، راه رفتن، سخن گفتن زن معنا دار است و به زبان بی‌زبانی می‌گوید: دلت را به من بده، در آرزوی من باش، مرا تعقیب کن؛ گاهی بر عکس، با زبان بی‌زبانی می‌گوید: دست تعرض از این حریم کوتاه است.» {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۱۶۳. {V} البته باید اعتراف کرد تاکنون بیشتر نوشته‌های مربوط به پوشش، نقطه نظر را بر حجاب زن معطوف کرده و کمتر به پوشش مرد توجه نموده‌اند که البته این یک امر عادی و طبیعی است چرا که زن مظهر جمال و زیبایی و مرد مظهر شیفتگی است. ولی پوشش مردان نیز در ابعاد مختلف فرهنگی، اجتماعی حائز اهمیت است. از این رو اسلام برای ثبات و پایداری جامعه درباره پوشش زن و مرد توجه بسیار نموده خداوند متعال می‌فرماید: {A} «یا بنی آدم قد انزلنا علیکم لباسا یوارى سوءاتکم و ریشا» {A} «ای فرزندان آدم! لباسی برای شما فرستادیم که اندام (عورت) شما را می‌پوشاند و مایه زینت شما است» {V} اعراف (۷)، آیه ۲۶. {V} خداوند متعال در حق مردان می‌فرماید: {A} «قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم و یحفظوا فروجهم» {V: A} نور (۲۴)، آیه ۳۰. {V: A} «به مؤمنان بگو چشم‌های خود را (از نگاه به نامحرمان) فرو گیرند و عفاف (عورت) خود را حفظ کنند.» و در حق زنان نیز می‌فرماید: {A} «و قل للمؤمنات یغضضن من ابصارهنّ و یحفظن فروجهنّ» {A} «و به زنان با ایمان بگو چشم‌های خود را (از نگاه هوس آلود) فرو

گیرند و دامان (عورت) خویش را حفظ کنند»^{V} همان، آیه ۳۱.۷. در این راستا ذکر چند نکته ضروری می نماید: ۱. فقها فرموده اند زن نباید به بدن مرد نامحرم (به جز سر و صورت و گردن) نگاه کند و این حکم دلیل قطعی دارد که در جای خود بیان شده است. ۲. ممکن است نگاه زن به بدن مرد نامحرم حرام باشد ولی پوشش آن از سوی مرد واجب نباشد همان گونه که نگاه مرد به صورت و دست های زن از روی شهوت حرام است ولی پوشش آن از سوی زن واجب نیست. ۳. مردان می توانند با لباس آستین کوتاه در مجامع عمومی نمایان گردند. اکنون این پرسش پیش می آید که اگر مردی با این وضعیت بیرون آید و بداند زنان از روی تعویذ و لذت به بدنش نگاه می کنند، آیا از نظر شرعی مرتکب گناه شده؟ دو نظر در اینجا مطرح است. برخی فتوا به حرمت داده و عده ای از جواز سخن گفته اند. اصلی ترین مستند و مبنای این حکم قاعده فقهی «اعانه بر اثم» است که در فقه کاربرد فراوانی دارد. معنای قاعده این است که هر کس زمینه تحقق و پیاده شدن گناه را برای دیگری فراهم سازد. خود نیز مانند انجام دهنده ی آن گناهکار است. در مقابل برخی مراجع اظهار می دارند که آنچه حرام است «تعاون بر اثم» بوده نه «اعانه بر اثم» این دو با یکدیگر متفاوت است. «تعاون بر اثم» یعنی همکاری و شرکت چند نفر در انجام گناه به گونه ای که همگی به طور مستقیم آن را انجام دهند. به همین جهت برخی مراجع گفته اند اگر مردان با لباس آستین

کوتاه بیرون آیند به قصد اینکه زنان به او نگاه کنند، شریک گناه گردیده و قاعده فقهی در حقیقت پیاده می شود. اما اگر به این انگیزه نباشد، اشکالی ندارد. و از آنجا که تشخیص انگیزه افراد مشکل است به جوانانی که در خیابان و پارک ها به بازی فوتبال مشغول بوده و یا در جاده ها به دوچرخه سواری مشغول هستند. و جواب امر به معروف محرز نمی شود. بر اساس آن چه گفته شد فتوای مراجع درباره پوشش لباس آستین کوتاه مردان متفاوت است و هر کس باید به نظر مرجع تقلید خود عمل کند. ولی مسئولان دانشگاه ها و مدیران مدارس و... حق دارند مقرراتی را طبق مصالحی که در نظر دارند برای محدوده ی خود وضع نمایند. و شرایطی برای نوع لباس دانشجویان مقرر نمایند. و این کار به آن معنا نیست که حلالی را حرام کرده و بر خلاف نظر شرع عمل نموده اند؛ بلکه این حق برای مدیریت هر مجموعه محفوظ است. البته باید از افراط و تفریط و اعمال سلیقه های شخصی اجتناب شود. و مصالح کل مجموعه در نظر گرفته شود، و تنها به منظور ایجاد فضای سالم و آرامش روانی مجموعه حدود و مقررات تعیین گردد. در پایان توجه شما را به استفتائات برخی مراجع جلب می کنیم: امام خمینی، آیت الله فاضل و آیت الله نوری همدانی: پوشش بدن بر مرد واجب نیست هر چند بدانند زنان از روی تعبد و لذت به او نگاه می کنند. {V العروه الوثقی، حاشیه، احکام النکاح، مسئله ۵۱.} آیت الله خویی، آیت الله گلپایگانی، آیت الله اراکی و آیت الله وحید خراسانی: پوشش بدن بر مرد واجب نیست ولی اگر بدانند زنان از روی تعبد و

لذت به او نگاه می کنند پوشش آن به جز صورت، دستها، گردن و پا واجب است. {V العروه الوثقی، حاشیه، احکام النکاح، مسئله ۵۱ و هدایه العباد، ج ۲، مسأله ۱۰۶۸ و استفتاء از محضر آیت الله وحید خراسانی. {V آیت الله بهجت: احتیاط واجب است که مرد بدن خود را (به جز مواردی که به طور غالب باز است مانند سر و صورت) در برابر نامحرم بپوشاند هر چند کمک بر حرام نباشد (یعنی هر چند نداند به او نگاه می کنند). {V توضیح المسائل، مسأله ۱۹۳۳ و ۱۹۳۷. {V مقام معظم رهبری، آیت الله مکارم: استفاده از لباس آستین کوتاه برای مردان اشکالی ندارد مگر در مواردی که بدائیم مفاسد خاصی بر آن مترتب می شود. {V استفتاءات، ج ۱، س ۸۳۴، آیت الله مکارم و دفتر استفتاءات مقام معظم رهبری. {V آیت الله تبریزی: سزاوار نیست برای مؤمن که با لباس آستین کوتاه در مجامع عمومی ظاهر شود. {V دفتر استفتاءات آیت الله تبریزی. {V آیت الله صافی: احتیاط واجب است که مرد لباس آستین دار بر تن کند در جایی که معرض نگاه زنان نامحرم است. {V جامع الاحکام، ج ۲، ص ۱۷۲۲. {V البته باید دانست اختلاف نظر مراجع پیرامون پوشش مرد در جای است که هیچ گونه مفسده ای به همراه نداشته باشد و گرنه همه اتفاق دارند چنانچه جوانان با لباس آستین کوتاه در مجامع عمومی ظاهر شوند و مفسده ای در فضای جامعه ایجاد نمایند، پوشیدن این نوع لباس ها حرام می باشد. فلسفه حجاب (پوشش) می تواند ناشی از امور زیر باشد: ۱. {T. حفظ تعادل جامعه از نظر امنیت و آرامش روانی. {T یکی از غرایز خدادادی در ساختمان وجودی انسان، غریزه جنسی است که نیرومندترین و ریشه دارترین غریزه آدمی است و در

صورت کنترل آن، می تواند علاوه بر تداوم و استمرار نسل بشر، موجبات و امنیت روانی انسان ها را فراهم کند. در قوانین اسلام، برای استفاده درست از این غریزه حیاتی، مکانیسم های گوناگونی مطرح شده است که «حجاب» و وجود حریم بین زن و مرد، یکی از راهکارهای مهم آن است. بدون شک، نبودن حریم بین زن و مرد و آزادی معاشرت های تعریف نشده و بی بندوبار (با آرایش های گوناگون)، هیجان ها و التهاب های جنسی را فزونی می بخشد و تقاضای فرهنگی و سکس را به صورت یک عطش روحی و یک خواست سیری ناپذیر درمی آورد. اسلام به قدرت شگرف این غریزه آتشین توجه کامل داشته و تدابیر زیادی برای تعدیل و رام کردن این غریزه اندیشیده است و در این زمینه هم برای زنان و هم برای مردان، تکالیف خاصی معین کرده است. وظیفه مشترک زن و مرد این است که چشم خویش را از نگاه به نامحرم ببوشانند و از نگاه شهوت آمیز پرهیزند؛ اما زنان - به خاطر جاذبه های بیش تر - وظیفه خاصی دارند و آن این که بدن خود را از مردان بیگانه ببوشانند و در اجتماع با آرایش های تحریک آمیز، ظاهر نشوند و به جلوه گری و دلربایی نپردازند تا زمینه انحراف مردان و به ویژه جوانان فراهم نشود. لباس افراد جامعه و مخصوصاً لباس زنان نمی تواند به هر شکل و اندازه ای باشد و باید حد و ضابطه ای داشته باشد. بی بندباری در پوشش و لباس، موجب بی بندباری در تحریک غریزه جنسی است. تحقیقات علمی در فیزیولوژی و روانشناسی در باب تفاوت های جسمی و روحی زن و مرد ثابت کرده است که مردان نسبت به محرک های چشمی شهوت انگیز، حساس تر

از زنانند و برعکس زنان در مقابل محرک های لمسی حساسیت بیش تری دارند. آستانه حس لمس و درد در زنان از همان زمان تولد پایین تر از مردان است...؛ در عوض مردان بینایی بهتری دارند. این مزیت های جنسی در استعداد حسی، آموخته یا اکتسابی نیست؛ بلکه از زمان کودکی آشکار است... مردان بالغ به محرک های بینایی شهوانی حساسیت بیش تر می داند. اصطلاح «چشم چرانی» که برای این ویژگی مردان به کار می رود، زاینده حساسیت مردان نسبت به محرک های بینایی شهوانی است؛ چون دامنه و برد حس بینایی زیاد است؛ یعنی چشم می تواند از فاصله نسبتاً دور، تحت تأثیر محرکها قرار گیرد و از این گذشته وسعت زیادی از محیط در آن واحد دیده می شود. از سوی دیگر، چون حس لامسه دامنه و برد زیاد ندارد و فعالیتش محدود به تماس از نزدیک است و هورمون های جنسی زن به صورتی دوره ای ترشح می شوند و به طور متناوب عمل می کند، تأثیر محرک های شهوانی بر زن، صورتی بسیار محدود دارد و از این نظر فعالیت زنان بسیار کم است؛ به خلاف مردان که ترشح اندروژن ها در آن ها صورتی یکنواخت دارد و هیچ عامل طبیعی آن را قطع نمی کند. مردان به صورتی گسترده تر تحت تأثیر محرکهای شهوانی قرار می گیرند و از این نظر فعال ترند. ۱. ۲. حفظ و تحکیم بنیان خانواده } بی تردید نهاد خانواده، یکی از مقدس ترین نهادهای اجتماعی است که بشر تا به حال خود دیده است. نقش خانواده در پروسه ایجاد جامعه سالم، یک نقش بی بدیل است و در این میان نقش حجاب و پوشش اسلامی در سلامت و استمرار پیوند خانوادگی، غیر قابل انکار است. در مقابل، برهنگی،

سم کشنده نظم و پیوند موجود در نهاد خانواده است. آمارهای مستند نشان می دهد که با افزایش برهنگی در جهان، طلاق و از هم گسیختگی زندگی زناشویی در دنیا همواره بالا رفته است؛ زیرا «هر چه دیده بیند، دل کند یاد» و هر چه دل در مقوله هوس های سرکش بخواهد، به هر قیمتی باشد، به دنبال آن می رود و به این ترتیب، هر روز دل به دلبری جدید می بندد و با قبلی وداع می کند؛ اما در محیطی که «حجاب» حاکم است و شرایط دیگر اسلامی رعایت می شود، دو همسر تعلق به یکدیگر دارند و احساساتشان و عشق و عواطفشان، مخصوص یکدیگر است. در بازار آزاد برهنگی، قداست پیمان زناشویی مفهومی ندارد. خانواده ها به سادگی متلاشی می شوند و کودکان بی سرپرست می مانند. T۳}. پیش گیری از فحشا و فروپاشی نظم جامعه. T} گسترش دامنه فحشا و افزایش فرزندان نامشروع، از دردناک ترین پیامدهای بی حجابی و آزادی های بی حد و حصر جنسی است که در جوامع غربی و سایر جوامع مشابه، کاملاً مشهود است. عامل اصلی فحشا و ازدیاد فرزندان نامشروع، منحصر به فرهنگ برهنگی و بی حجابی نیست؛ بلکه یکی از عوامل اصلی و مؤثر در گسترش دامنه فحشا و جریان روبه رشد تولد فرزندان نامشروع، مسأله برهنگی و بی حجابی است. امروزه یکی از مشکلات جوامع غربی، تولد روبه رشد فرزندان نامشروع و بدون شناسنامه است. فرزندان که دارای پدر و مادر نامشخصی هستند و از نظر حقوقی، مشکلات فراوانی را به همراه آورده، نظم اجتماعی جوامع غربی را تهدید می کنند. T۴}. جلوگیری از نگاه ابزاری به زن و ابتذال وی T یکی از مسائل مطرح پیرامون حقوق زنان و بی توجهی به

آنان، نگاه ابزاری به زنان است. هنگامی که جامعه، زن را با اندام برهنه بخواند، طبیعی است روزبه روز تقاضای آرایش بیشتر و خودنمایی افزونتر از او دارد و هنگامی که زن را از طریق جاذبه جنسی اش وسیله تبلیغ کالاها و عاملی برای جلب جهان گردان و مانند این ها قرار دهد، در چنین جامعه ای شخصیت زن تا حد یک عروسک یا یک کالای بی ارزش سقوط می کند و ارزش های والای انسانی او به کلی به دست فراموشی سپرده می شود و به این ترتیب، زن، وسیله ای برای اشباع هوس های سرکش برخی مردان آلوده و فریبکار می شود. عنصر حجاب و پوشش اسلامی، نه تنها زن را از صحنه اجتماع و فعالیت های اجتماعی دور نمی کند، بلکه زمینه های حضور مستمر و فعال زنان را در عرصه اجتماع - به همراه حقوق اجتماعی برابر - تضمین می کند و شخصیت خدادادی زن را از دستبرد نگاه ابزاری دیگران، مصونیت می بخشد. T} پوشش کامل برای زن، چه پوششی است؟ T} به نظر می رسد پوشش کامل، آن نوع پوششی است که هیچ چشم بیگانه ای را متوجه خود نکند؛ یعنی لباسی که برجستگی های اندام زن را اصلاً نشان ندهد و اسباب تحریک شهوت مردان را فراهم نکند و خود زن هم با آرایش در جامعه ظاهر نشود و به تعبیر رهبر معظم انقلاب، چادر با وجود شرایط دیگر، کامل ترین پوشش است. باید اعتراف کرد که تاکنون بیش تر نوشته های مربوط به پوشش، نقطه نظر را بر حجاب زن معطوف کرده و کم تر به پوشش مرد توجه نموده اند و این یک امر عادی و طبیعی است؛ زیرا زن، مظهر جمال و زیبایی و مرد مظهر شیفتگی است؛ ولی پوشش مردان نیز در ابعاد مختلف فرهنگی -

اجتماعی، حائز اهمیت است. از این رو اسلام برای ثبات و پایداری جامعه، به پوشش زن و مرد توجه بسیار نموده است؛ خداوند متعال می فرماید: «A» یا بنی آدم قد انزلنا علیکم لباسا یواری سوءاتکم و ریشا {M: A} ای فرزندان آدم! لباسی برای شما فرستادیم که اندام (عورت) شما را می پوشاند و مایه زینت شماس {M: ۲} خداوند متعال در حق مردان می فرماید: «A» قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم و یحفظوا فروجهم {M: A} به مؤمنان بگو چشم های خود را (از نگاه به نامحرمان) فرو گیرند و عفاف (عورت) خود را حفظ کنند {M: ۳} و در حق زنان نیز می فرماید: «و قل للمؤمنات یغضن من ابصارهن و یحفظن فروجهن؛ و به زنان با ایمان بگو چشم های خود را (از نگاه هوس آلود) فرو گیرند و دامان (عورت) خویش را حفظ کنند.» ۴ در این راستا، ذکر نکات زیر ضروری است: ۱. فقها فرموده اند که زن نباید به بدن مرد نامحرم (به جز سر و صورت و گردن) نگاه کند و این حکم دلیل قطعی دارد که در جای خود بیان شده است. ۲. ممکن است نگاه زن به بدن مرد نامحرم حرام باشد، ولی پوشش آن از سوی مرد واجب نباشد؛ همان گونه که نگاه مرد به صورت و دست های زن از روی شهوت، حرام است؛ ولی پوشش آن از سوی زن واجب نیست. ۳. مردان می توانند با لباس آستین کوتاه، در مکان های عمومی نمایان گردند. اکنون این پرسش پیش می آید که اگر مردی با این وضعیت بیرون آید و بداند که زنان از روی تعمد و لذت به بدنش نگاه می کنند، آیا از نظر شرعی مرتکب گناه شده است؟ دو نظر در این جا مطرح

است؛ برخی فتوا به حرمت داده و عده ای از جواز سخن گفته اند. اصلی ترین مستند و مبنای این حکم، قاعده فقهی «اعانت بر اثم» است که در فقه کاربرد فراوانی دارد. معنای جمله مذکور، این است که هر کس زمینه تحقق و پیاده شدن گناه را برای دیگری فراهم سازد، خود نیز مانند انجام دهنده آن گناهکار است. در مقابل برخی مراجع اظهار می دارند که آن چه حرام است، «تعاون بر اثم» است؛ نه «اعانت بر اثم» و این دو با یکدیگر متفاوت است. «تعاون بر اثم» یعنی همکاری و شرکت چند نفر در انجام گناه؛ به گونه ای که همگی به طور مستقیم آن را انجام دهند. به همین جهت برخی مراجع گفته اند که اگر مردی با لباس آستین کوتاه، به قصد این که زنان به او نگاه کنند، بیرون بیاید، شریک گناه گردیده، قاعده فقهی در حقش پیاده می شود؛ اما اگر به این انگیزه نباشد، اشکالی ندارد و از آن جا که تشخیص انگیزه افراد مشکل است، به جوانانی که در خیابان و پارک ها به بازی فوتبال یا در جاده ها به دوچرخه سواری مشغول هستند، وجوب نهی از منکر محرز نمی شود. براساس آن چه گفته شد، فتوای مراجع درباره لباس آستین کوتاه مردان، متفاوت است و هر کس باید به نظر مرجع تقلید خود عمل کند، ولی مسؤولان دانشگاه ها و مدیران مدارس و... حق دارند که مقرراتی را طبق مصالحی که در نظر دارند، برای محدوده خود وضع نمایند و شرایطی برای نوع لباس دانشجویان مقرر نمایند و این کار به آن معنی نیست که حلالی را حرام کرده یا بر خلاف نظر شرع عمل

نموده اند؛ بلکه این حق برای مدیریت هر مجموعه محفوظ است و در این صورت، باید از افراط و تفریط و اعمال سلیقه های شخصی اجتناب شود. مصالح کل مجموعه در نظر گرفته شود و تنها به منظور ایجاد فضای سالم و آرامش روانی مجموعه، حدود و مقرراتی تعیین گردد. {۷} پی نوشت: ۱. دکتر محمود بهزاد، تفاوت های زن و مرد از نظر فیزیولوژی و روانشناسی، مجله نگین، شماره ۱۳۴، تیر ۱۳۵۵، ص ۲۴. ۲. اعراف (۷): ۲۶-۳. نور (۲۴): ۳۰-۴. همان، ۳۱، {۷}

سوال ۵

سوال:

آیه ۵۹ سوره احزاب را به گونه ای ساده و روان همراه با کشف راهکار عملی برای زنان و دختران امروز جامعه توضیح و تفسیر فرمایید. (این آیه از قرآن کریم به زنان جامعه چه گونه حجایی را معرفی می کند و آیا ممکن است این نوع حجاب برای یک دوره و مکان و اشخاص خاصی بوده باشد و قابل تغییر با اقتضائات زمانی و مکانی باشد؟)

جواب:

«حجاب» در لغت به معنای پرده، حاجب و پنهان کردن است و در اصطلاح «پنهان کردن زن خود را از دید مرد بیگانه است». آنچه دین اسلام بر زنان لازم دانسته، همان پوشش است که در متون دینی و در کلام فقیهان، از آن به ستر، پوشش، ساتر و پوشاننده تعبیر شده است. حجاب و پوشش پیش از اسلام، در میان برخی از ملت ها - از جمله ایران باستان و قوم یهود و شاید در هند - مطرح و از آنچه که در قانون اسلام آمده، سخت تر بوده است. {۷} (مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۲۱). {۷} این دستور در دین اسلام، حدود سال های چهارم و پنجم تشریح گردیده است. {۷} باید توجه داشت که هر

چند سال نزول آیات حجاب و پوشش، در کتب تفسیر و تاریخ ثبت نشده است؛ ولی با توجه به اینکه از یک سو این آیات در سوره‌های احزاب و نور آمده و سوره احزاب از نظر ترتیب نزول پیش از سوره نور و بعد از سوره آل عمران قرار دارد و از سوی دیگر طبق نقل تفسیر نمونه سوره آل عمران در بین سالهای دوم و سوم نازل گردیده است، می‌توان به خوبی حدس زد که سوره احزاب در سال‌های چهارم و پنجم نازل گردیده است. بنا بر این آیه حجاب در این سال‌ها تشریح گردیده است. (محتوای این سوره نیز مؤید این مسأله می‌باشد). {۷۲. حجاب حکم الهی و از احکام ضروری اسلام به شمار می‌آید و شیعه و سنی بر آن، اتفاق نظر دارند. خداوند متعال در این باره سه آیه {۷ نور (۲۴)، آیه ۳۱ و احزاب (۳۳)، آیه ۵۹ و ۳۳. {۷ در شهر مدینه، نازل کرده و در دو مورد آن {۷ نور (۲۴)، آیه ۳۱ و احزاب (۳۳)، آیه ۵۹. {۷، به مسأله پوشش بانوان اشاره کرده است. علاوه بر این، احادیث بسیاری درباره اهمیت و چگونگی حجاب نقل شده است. حضرت علی علیه السلام می‌فرماید: «پوشیدگی زن به حالش، بهتر است و زیبایی‌اش را پایدارتر می‌سازد». {۷ «صَيَانَةُ الْمَرْأَةِ لِحَالِهَا وَادْوَمُ لِحْمَالِهَا»: مستدرک الوسائل، ج ۱۴، باب (۷۰). {۷ ولی از آنجا که انسان یک موجود اجتماعی است و جامعه بزرگی که در آن زندگی می‌کند از یک نظر هم چون خانه اوست، اسلام با هر کاری که جو جامعه را مسموم کند شدیداً مبارزه کرده است. بر همین مبنا حکومت اسلامی موظف است جلوی منکرات

و بی‌حجابی را بگیرد، این به معنای تحمیل به حجاب نیست، بلکه نوعی واکنش در مقابل بیماری‌های روانی و معنوی است و این همان امر به معروف و نهی از منکر و نظارت ملی است که حاکمان اسلامی باید آن را اجرا و برای سلامت روانی جامعه اسلامی بسترسازی نموده و موانع رشد فضایل انسانی را از بین ببرند. بنابراین حجاب از این منظر حکم حکومتی نیز به شمار می‌آید. لباس پوشیدن سابقه‌ای به اندازه حیات انسان دارد و جز پیروان یکی از مکاتب فکری که بر لزوم برهنه زیستی پای می‌فشارند، (۱) همه افراد به نوعی آن را تجربه می‌کنند. این پدیده، به رغم ارتباطش با خصوصیات مختلف فردی و اجتماعی انسان، دست کم به سه نیاز وی پاسخ می‌دهد: حفاظت در سرما و گرما و برف و باران حفظ عفت و شرم آراستگی، زیبایی و وقار ۳. رابطه حجاب و پوشش اسلامی «حجاب» به معنای پرده، حاجب، پوشیدن و پنهان کردن و منع از وصول است. (۵) این واژه تنها به معنای پوشش ظاهری یا پوشاندن زن نیست و در اصل به مفهوم پنهان کردن زن از دید مرد بیگانه است. بدین سبب، هر پوششی حجاب نیست. حجاب پوششی است که از طریق پشت پرده واقع شدن تحقق یابد؛ ولی بر خلاف تصور عموم و نیز آنچه مشهور است، آیه حجاب (۶) در قرآن {وَ إِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسَأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ...} {M(v);A} چون از زنان پیغمبر (ص) متاعی خواستید، از پس پرده بخواهید.} در باره زنان آن حضرت و بیش تر به منظور مسائل سیاسی و اجتماعی فرود آمده است (۸) نه پوشش زن در

مقابل نامحرم. به کارگیری کلمه «حجاب» (۹) در خصوص پوشش زن اصطلاحی نسبتاً جدید است و همین سبب گردیده بسیاری گمان کنند اسلام خواسته است زن همیشه پشت پرده و در خانه محبوس باشد و بیرون نرود؛ (۱۰) یا مثل «ویل دورانت» بگویند: «این امر خود مبنای پرده پوشی در میان مسلمانان به شمار می رود»؛ (۱۱) و یا مدعی شوند حجاب به وسیله ایرانیان به مسلمانان و اعراب سرایت کرده است؛ در حالی که آیات مربوط به حجاب (پوشش اسلامی زنان در مقابل نامحرمان) قبل از مسلمان شدن ایرانیان نازل شده است. در عهد جاهلیت نیز - همان طور که ویل دورانت می گوید (۱۲) و کتب تفسیر شیعه و سنی (۱۳) تأیید می کند - اعراب چنین پوششی نداشتند و عادتشان تبرج و خودنمایی بود که اسلام آن را ممنوع ساخت: «و لا تَبْرُجْنَ تَبْرُجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى» (A۱۴) آنچه از قدیم به ویژه نزد فقها در بحث نماز (کتاب الصلوه) و ازدواج (کتاب النکاح) رواج داشته، واژه «ستر» و «ساتر» به معنای پوشش و وسیله پوشش زن در مقابل نامحرمان بوده است. بنابراین، وظیفه پوشش اسلامی بانوان به معنای حبس و زندانی کردن و قرار دادن آنان پشت پرده و در نتیجه عدم مشارکت این گروه عظیم در فعالیت های اجتماعی نیست. این وظیفه بدان معنا است که زن در معاشرت با مردان بدنش را بپوشاند و به جلوه گری و خودنمایی نپردازد و مشارکتش در فعالیت ها بر اصول انسانی و اسلامی استوار باشد. (۱۵) ۴. ضرورت پوشش اسلامی در قرآن همانگونه که ذکر شد، پوشش اسلامی از احکام ضروری اسلام (۱۶) است و هیچ مسلمانی نمی تواند در آن تردید کند؛ زیرا هم قرآن

مجید به آن تصریح کرده است و هم روایات بسیار بر وجوب آن گواهی می دهند. به همین جهت، فقیهان شیعه و سنی به اتفاق به آن فتوا داده اند. همان طور که نماز و روزه به دورانی خاص اختصاص ندارد، دستور پوشش نیز چنین است و ادعای عصری بودن آن بی دلیل و غیر کارشناسانه می نماید. خداوند متعال در آیه ۳۰ سوره نور نخست به مردان مسلمان و سپس در آیه بعد به زنان مسلمان فرمان می دهد از چشم چرانی اجتناب کنند و در رعایت پوشش بدن از نامحرمان کوشا باشندA: {قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ.} {AM} به مردان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه نامحرمان بپوشانند. این کار برای پاکی و پاکیزگی شان بهتر است و خداوند بدانچه می کنند، آگاه است.} {M} «غَضَّ» در لغت عرب - چنان که مرحوم طبرسی در مجمع البیان(۱۷) و راغب اصفهانی در مفردات(۱۸) گفته اند - به معنای «کاستن» است و «غَضَّ بصر» یعنی کاهش دادن نگاه نه بستن چشم. البته متعلق این فعل و این که از چه چیز چشمان خود را فرو بندند، ذکر نشده است؛ اما با توجه به سیاق آیات، به ویژه آیه بعد، روشن می گردد مقصود آن است که خیره خیره زنان نامحرم را تماشا نکنند و از چشم چرانی(۱۹) بپرهیزند. از سوی دیگر، ممکن است مقصود از «حفظ فرج» در این آیه پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به زنا و فحشا باشد؛ ولی عقیده مفسران اولیه اسلام و نیز مفاد روایات از جمله سخن امام صادق(ع)(۲۰) این

است که مراد از «حفظ فرج» در همه آیات قرآن کریم پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به فحشا است؛ جز در این دو آیه که به معنای حفظ از نظر و وجوب پوشش در مقابل نامحرم است. آنگاه خداوند متعال فلسفه این آموزه را نظافت و پاکی روح می داند و بر خلاف اهل جاهلیت قدیم و جدید - مانند «برتراند راسل» که این ممنوعیت را یک نوع محرومیت و اخلاق بی منطق و به اصطلاح «تابو» (تحریم های ترس آور رایج در میان ملل وحشی) می داند - می گوید: این پوشش به منظور طهارت روح بشر از این که پیوسته درباره مسائل مربوط به اسافل اعضا بیندیشد، (۲۱) واجب شده است. سپس در آیه بعد می فرماید: **A** «وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا يَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولَى الْإِرْتَبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوْ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعاً أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» **{AM}** به زنان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه بیگانگان بیوشانند و زیور خویش را جز برای شوهران و سایر محارم آشکار نکنند، مگر آنچه پیدا است؛ و روسری های خویش را به گریبان ها اندازند تا سر و گردن و سینه و گوش ها پوشیده باشد و پاهایشان را به زمین

نکوبند تا آنچه از زینت پنهان می کنند، معلوم شود. ای بندگان مؤمن، همه به سوی خدا توبه کنید تا رستگار شوید.} M در این آیه خداوند تعالی، در خصوص پوشش بانوان، آنچه را بر مردان مؤمن لازم است، به دو شکل گسترش می دهد: پوشیدگی سر و گردن؛ پوشاندن زینت ها. «حُمُر» جمع «خمار» و به معنای روسری و سرپوش (۲۲) است. «جیب» از واژه «جیب» به معنای قلب و سینه و گریبان است. (۲۳) در تفسیر مجمع البیان چنین می خوانیم: زنان مدینه اطراف روسری های خود را به پشت سر می انداختند و سینه و گردن و گوش های آنان آشکار می شد. بر اساس این آیه، موظف شدند اطراف روسری خود را به گریبان ها بیندازند تا این مواضع نیز مستور باشد. (۲۴) فخر رازی یاد آور می شود: خداوند متعال با به کار گرفتن واژه های «ضرب» و «علی که مبالغه در القار را می رساند، در پی بیان لزوم پوشش کامل این نواحی است. (۲۵) ابن عتیاس در تفسیر این جمله می گوید: «یعنی زن مو و سینه و دور گردن و زیر گلوی خود را بیوشاند». (۲۶) برخی ادعا می کنند، حجاب به معنای مقابله با برهنگی را قبول داریم؛ ولی در هیچ جای قرآن از پوشش مو سخن به میان نیامده است؛ نا درستی این سخن آشکار می نماید؛ زیرا، با چشم پوشی از گفتار ابن عتیاس و نیز شأن نزول آیه، این واقعیت که زنان مسلمان حتی قبل از نزول این آیه موهای خود را می پوشاندند و آشکار بودن گردن و گوش و زیر گلو و گردنشان تنها مشکل به شمار می آمد، تردیدناپذیر است. در آیه از روسری سخن به میان آمده است، باید پرسید: آیا روسری

جز آنچه بر سر می افکنند و موها را می پوشانند، معنایی دارد. افزون بر این، حکم میزان پوشش در روایات متعدد وارد شده است. (۲۷) اگر قرار باشد مانند برخی از صحابه یا گروهی روشنفکر مآبان جدید فقط به قرآن اکتفا کنیم، در کشف جزئیات ضروری ترین احکام مانند رکعات نماز نیز ناکام می مانیم. در خصوص «زینت» پرسشی مهم مطرح است. آیا مفهوم آن واژه «زیور» فارسی (زینت های جدا از بدن مانند جواهرات) را نیز در بر می گیرد یا تنها آرایش های متصل به بدن، مانند سرمه و خضاب، را شامل می شود؟ (۲۸) در پاسخ باید گفت: حکم کلی آن است که خودآرایی جایز و خودنمایی در مقابل نامحرم ممنوع است. آرایش امری فطری و طبیعی است (۲۹) و حسن زیبایی دوستی سرچشمه پیدایش انواع هنرها در زندگی بشر شمرده می شود. این گرایش طبیعی، افزون بر آن که آثار مثبت روانی در دیگران پدید می آورد، به تحقق آثار گرانبهای روانی در شخص آراسته نیز می انجامد. آراستن خود و پرهیز از آشفتنگی و پریشانی در نظام فکری و ذوق سلیم انسان ریشه دارد. پرهیز از خودآرایی نه دلیل وارستگی از قید نفس است و نه علامت بی اعتنایی به دنیا. وضع ژولیده و آشفته و عدم مراعات تمیزی و نظافت ظاهری، خود به خود شخصیت افراد را در نگاه دیگران خوار می سازد و زبان طعن و توهین دشمن را می گشاید. (۳۰) بر این اساس، پوشیدن جامه زیبا، بهره گیری از مسواک و شانه، روغن زدن به مو و گیسوان، معطر بودن، انگشتر فاخر به دست کردن و سرانجام آراستن خویش هنگام عبادت و معاشرت با مردم از مستحبات مؤکد و برنامه های روزانه مسلمانان است. (۳۱) حضرت

امام حسن مجتبی (ع) بهترین جامه های خود را در نماز می پوشید و در پاسخ کسانی که سبب این کار را می پرسیدند، می فرمود: **H** «إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ وَيُحِبُّ الْجَمَالَ فَاتَّجَمَلُ لِرَبِّي **H** خداوند زیبا است و زیبایی را دوست دارد. پس خود را برای پروردگرم زیبا می سازم.» (۳۲) بنابراین، خداوند زینت و خودآرایی را نهی نمی کند؛ آنچه در شرع مقدس ممنوع شده است، تبرج و خودنمایی و تحریک و تهییج به وسیله آشکار ساختن زینت در محافل اجتماعی است؛ چنان که می فرماید: **A** «وَلَا تَبْرُجْنَ تَبْرُجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى **A**» (۳۳) و نیز می فرماید: **A** «وَلَا يَضْرِبَنَّ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ.» **A**» (۳۴) این آیه زنان عرب را که معمولاً خلخال به پا می کردند و برای این که بفهمانند خلخال گرانها دارند، پای خود را محکم به زمین می کوفتند، از این کار نهی می کند. فقیه بزرگوار علامه مطهری می گوید: «از این دستور می توان فهمید هر چیزی که موجب جلب توجه مردان می گردد، مانند استعمال عطرهای تند و همچنین آرایش های جالب نظر در چهره، ممنوع است. به طور کلی زن در معاشرت، نباید کاری بکند که موجب تحریک و تهییج و جلب توجه مردان نامحرم گردد.» (۳۵) در آیه ۳۱ سوره نور می فرماید: **A** «وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا» **A**. زینت های زن دو گونه است: یک نوع زینتی که مانند لباس و سرمه و انگشتر و دست بند آشکار است و پوشانیدن آن واجب نیست؛ و نوع دیگر زینتی که پنهان است مگر آن که عمداً بخواهد آن را آشکار سازد؛ مانند گوشوار و گردن بند. پوشانیدن این نوع زینت واجب است. البته استثناهایی دارد که بعداً بیان خواهد شد. (۳۶) قرآن کریم،

با همین معیار، در خصوص پوشش بانوان سالمند و از کار افتاده که امید زناشویی ندارند، سهل‌گیری کرده، به آن‌ها اجازه داده است روی سرها را بگیرند؛ (۳۷) ولی در عین حال آن‌ها نیز اجازه خودنمایی و تهییج ندارند: {A} «وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحاً فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ» {A. (۳۸). آیات دیگری که با صراحت کامل دستور پوشش اسلامی و فلسفه آن را بیان می‌کنند، چنین است: {A} «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُوراً رَحِيماً» {A. M} ای پیامبر، به زنان و دخترانت و به زنان مؤمنان بگو: پوشش‌های (روسری و چادر) خود را بر خود فروتر گیرند. این برای آن‌ها که شناخته گردند و اذیت نشوند، نزدیک‌تر است؛ و خدا آمرزنده و مهربان است {M. (۳۹)} با این حال، ممکن است گروهی از ارازل و اوباش به هتک حیثیت زنان مؤمن ادامه دهند. در این صورت، حاکم اسلامی وظیفه دارد با شدت تمام با این افراد بیمار دل برخورد کند. بنابراین، مسأله حفظ پوشش و عدم مزاحمت برای بانوان تنها یک توصیه اخلاقی نیست و حکمی اسلامی و حکومتی به شمار می‌آید: {A} «لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِبَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلاً * مُلْعُونِينَ أَيْنَمَا تُقِفُوا أَخَذُوا وَقَتَلُوا تَقْتِيلًا» {M; A} اگر منافقان و بیماردلان و کسانی که در شهر نگرانی به وجود می‌آورند، از کارهای خود دست برندارند، ما تو را علیه آن‌ها بر خواهیم انگيخت و تو را سخت بر آنان مسلط می‌کنیم تا جز مدتی

اندک در همسایگی تو زندگی نکنند؛ از رحمت خدا دور گردیدند و هر کجا یافت شوند دستگیر و به سختی گشته خواهند شد.» (۴۰) M در این آیات، سه مطلب مهم قابل توجه می نماید: جلاباب چیست و نزدیک کردن آن یعنی چه؟ فلسفه پوشش اسلامی مجازات افراد مزاحم چه نوع پوششی توصیه شده است؟ در مفهوم جلاباب اختلاف نظر وجود دارد. آنچه، با توجه به کتب لغت (۴۲) و گفتار مفسران شیعه مانند علامه طباطبایی (۴۳) و فیض کاشانی (۴۴) و اهل سنت مانند قرطبی (۴۵) صحیح تر به نظر می رسد، آن است که «جلباب» ملحفه و پوششی چادر مانند است نه روسری و خمار. از ابن عباس و ابن مسعود روایت شده که منظور عبا است. پس جلاباب لباس گشاد و پارچه ای است که همه بدن را می پوشاند. ضمناً همان طور که مفسران بزرگ مانند شیخ طوسی و طبرسی فرموده اند، در گذشته دو نوع روسری برای زنان معمول بود: روسری های کوچک که آن ها را «خمار» یا «مقنعه» می نامیدند و معمولاً در خانه از آن استفاده می کردند؛ و روسری های بزرگ که مخصوص بیرون خانه به شمار می آمد. زنان با این روسری بزرگ که جلاباب خوانده می شد و از «مقنعه» بزرگ تر و از «رداء» کوچک تر است و به چادر امروزین شباهت دارد، مو و تمام بدن خود را می پوشاندند. (۴۶) نزدیک ساختن جلاباب - A «یدنین علیهن من جلابیهن» A - کنایه از پوشیدن چهره و سر و گردن با آن است. (۴۷) یعنی چنان نباشد که چادر یا روپوش های بزرگ (مانتو) تنها جنبه تشریفاتی و رسمی داشته باشد و همه پیکرشان را نپوشاند. زنان حق ندارند چنان چادر بپوشند که نشان دهد اهل پرهیز از معاشرت

با مردان بیگانه نیستند؛ از نگاه چشم های نامحرم نمی پرهیزند و از مصادیق «H» کاسیات عاریات {H}(۴۸) شمرده می شوند. قرآن فرمان می دهد: بانوان با مراقبت جامه شان را بر خود گیرند و آن را رها نکنند تا نشان دهد اهل عفاف و حفظ به شمار می آیند. تعلیل پایانی آیه نیز بیانگر همین امر است؛ یعنی آن پوششی مطلوب است که خود به خود دورباش ایجاد می کند و ناپاکدلان را نومید می سازد. (۴۹) ۵. چرا پوشش ضرورت دارد؟ خداوند متعال درباره علت ضرورت پوشش اسلامی می فرماید: «A» {ذَلَّتْكَ آذُنِي أَنْ يُعْرِفُنَّ فَلَا يُؤَدَّبُنَّ} «A». برخی این آیه را چنین معنا کرده اند: «بدین وسیله شناخته می شوند آزادند نه کنیز؛ پس با آزار و تعقیب جوانان رو به رو نمی شوند. بنابراین، در عصر حاضر که مسأله بردگی از میان گرفته، این حکم نیز منتفی می شود؛ ولی باید گفت: (۵۰) ایجاد مزاحمت و آزار کنیزان نیز روا نیست. حقیقت آن است که وقتی زن پوشیده و با وقار از خانه بیرون رود و جانب عفاف و پاک دامنی را رعایت کند، فاسدان و مزاحمان جرأت هتک حیثیت او را در خود نمی یابند. بیمار دلانی که در پی شکار می گردند، فرد دارای حریم را شکاری مناسب نمی بینند. در روایات آمده است: «H» {المراه ریحانه} «H» (۵۱) زن همچون ریحانه یا شاخه گلی ظریف است.» بی تردید اگر باغبان او را پاس ندارد، از دید و دست گلچین مصون نمی ماند. قرآن کریم، زنان ایده آل را که در بهشت جای دارند، به مروارید محبوب و پوشیده در صدف تشبیه می کند: «A» {كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ}. {A}(۵۲) افزون بر این، گاه آن ها را به جواهرات اصیلی چون یاقوت و مرجان که جواهر فروشان در پوششی ویژه قرار

می دهند تا همچون جواهرات بدلی به آسانی در دسترس این و آن قرار نگیرند و ارزش و قدرشان کاستی نپذیرد، تشبیه می کند. (۵۳) بر این اساس، مرحوم علامه طباطبایی (۵۴) همین تفسیر را بر می گزیند. استاد شهید مطهری در این باره می فرماید: «حرکات و سکنتات انسان گاهی زبان دار است. گاهی وضع لباس، راه رفتن، سخن گفتن زن معنا دار است و به زبان بی زبانی می گوید: دلت را به من بده، در آرزوی من باش، مرا تعقیب کن؛ گاهی بر عکس، با زبان بی زبانی می گوید: دست تعرض از این حریم کوتاه است.» (۵۵) اما کنیزان از داشتن حجاب استننا شده اند و لذا فقها فرموده است: کنیز چه در نماز و چه در غیر نماز، واجب نیست سر، مو و گردن خود را بپوشاند. {V} (سید روح الله موسوی خمینی، تحریرالوسیله، قم، بی تا، اسماعیلیان؛ سید ابوالقاسم خویی، منهاج الصالحین، قم، ۱۴۱۰ه.ق، مدینه العلم؛ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروه الوثقی، تهران، ۱۳۹۹ه.ق) {V}----- پی نوشت ها: ۱} V. انسانیت از دیدگاه اسلامی، مصطفوی، ص ۱۲۹. ۲. نحل (۱۶): ۸۰. ۳. سوره نور (۲۴): ۳۱ و ۳۰ و ۵۹؛ احزاب (۳۳): ۵۹ و ۶۰. ۴. سوره اعراف (۷): ۲۶. ۵. ر. ک: المفردات فی غرائب القرآن، راغب اصفهانی و قاموس قرآن، سید علی اکبر قرشی. ۶. در اصطلاح تاریخ و حدیث اسلامی، هر جا نام «آیه حجاب آمده است مقصود این است نه آیات سوره نور که در خصوص پوشش اسلامی است. ۷. احزاب (۳۳): ۵۳. ۸. مسأله حجاب، مرتضی مطهری، ص ۷۴. ۹. واژه حجاب هفت بار در قرآن کریم به کار رفته است؛ ولی هرگز به

معنای حجابِ اسلامی مصطلح نیست. ۱۰. مسأله حجاب، ص ۷۳. ۱۱. تاریخ تمدن؛ ویل دورانت، مترجمان احمد آرام (و دیگران)، ج ۱، ص ۴۳۳ و ۴۳۴. ۱۲. مسأله حجاب، ص ۲۲. ۱۳. ر. ک: تفاسیر مجمع البیان (طبرسی) و کشاف (زمخشری) ذیل آیات ۳۳ احزاب و ۶۰ نور. ۱۴. سوره احزاب (۳۳): ۳۳. ۱۵. مسأله حجاب، ص ۷۳. نیز ر. ک: تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۴۰۱ - ۴۰۳. ۱۶. اصل قانون حجاب اسلامی، صرفاً از ضروریات فقه نیست؛ بلکه از ضروریات دین مبین است؛ چه این که نصّ صریح قرآن بر آن گواهی می دهد و تنها ظهور آیات قرآن دلیل بر آن نیست تا جای اختلاف برداشت و محل تردید باشد. ۱۷. مجمع البیان فی تفسیر القرآن، طبرسی، ج ۷ - ۸، ص ۲۱۶. ۱۸. المفردات فی غریب القرآن؛ راغب اصفهانی، ص ۳۶۱. ۱۹. مسأله حجاب، ص ۱۲۵ - ۱۲۸. ۲۰. تفسیر مجمع البیان، ص ۲۱۶ و ۲۱۷. ۲۱. مسأله حجاب، ص ۱۲۹. ۲۲. المفردات فی غرائب القرآن، ص ۱۵۹؛ مجمع البیان، ص ۲۱۷. ۲۳. مجمع البیان، ص ۲۱۷. ۲۴. همان. ۲۵. التفسیر الکبیر، ج ۲۳، ص ۱۷۹. ۲۶. مجمع البیان، ص ۲۱۷. (قال ابن عباس: تغطی شعرها و صدرها و ثرائها و سوافها). ۲۷. ر. ک: تفسیر الصافی، فیض کاشانی، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱. ۲۸. مسأله حجاب، ص ۱۳۱. ۲۹. علامه طباطبائی (ره) در تفسیر آیه ۳۲ سوره اعراف می فرماید: خدای متعال در این آیه زینت هایی را معرفی می کند که برای بندگان ایجاد و آنان را فطرتاً به وجود آن زینت ها و استعمال و استفاده از آن ها ملهم کرده است؛ و روشن

است که فطرت جز به چیزهایی که وجود و بقای انسان نیازمند آن است، الهام نمی‌کند. (ر. ک: المیزان، ج ۸، ص ۷۹) ۳۰. آیین بهزیستی در اسلام، احمد صبور اردوبادی، ج ۱ (جنس پوشاک)، ص ۵۷. ۳۱. حلیه المتقین، محمداقرا مجلسی، ص ۳-۵ و ۱۰-۱۲ و ۹۱-۱۰۷. ۳۲. مجمع البیان، ج ۴-۳، ص ۶۷۳. ۳۳. سوره احزاب(۳۳): ۳۴. ۳۴. سوره نور(۲۴): ۳۱. ۳۵. مسأله حجاب، ص ۱۴۶-۱۴۷. ۳۶. ر. ک: تفسیر الصافی، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۳۷. ۳۷. وسایل الشیعه، حر عاملی، ج ۱۴، ص ۱۴۰. ۳۸. سوره نور (۲۴): ۶۰. ۳۹. سوره احزاب(۳۳): ۵۹. ۴۰. سوره احزاب (۳۳): ۶۰ و ۶۱. ۴۱. مجازات این گونه افراد از نظر اسلام بسیار شدید است و بعد از ارشاد و امر به معروف و نهی از منکر، چنانچه این بیماردلان از عمل زشت خویش دست برندارند، باید از جامعه اسلامی تبعید شوند؛ (مسأله حجاب، ص ۱۶۴) و در صورت استمرار، در ردیف محاربان با حکومت اسلامی جای می‌گیرند و به حکم قرآن اعدام می‌گردند. (المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۸، ص ۳۶۱ و ۳۶۲) ۴۲. ر. ک: مسأله حجاب، ص ۱۵۸ و ۱۵۹؛ قاموس قرآن، قرشی، ج ۲، ص ۴۱ و ۴۲. (این کتاب ها کلمات اهل لغت را ذکر کرده اند؛ مانند تعبیر به «الجلباب: القمیص أو الثوب الواسع» یا «الجلباب ثوب اوسع من الخمار دون الرداء تُغَطِّي به المرأة رأسها و صدرها») ۴۳. المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۱۶، ص ۳۶۱. (هو ثوب تشتمل به المرأة فیغطِّي جميع بدنها) ۴۴. تفسیر الصافی، فیض کاشانی، ج ۴، ص

۲۰۳. ۴۵. الجامع لأحكام القرآن، قرطبی، ج ۱۴؛ ص ۱۵۶. ۴۶. درباره جلیب گفته اند: آن روسری خاصی که بانوان هنگامی که برای کاری به خارج از منزل می روند، سر و روی خود را با آن می پوشند؛ «الجلیب خمار المرأة الذي يغطي رأسها ووجهها إذا خرجت لحاجة» (التبيان في تفسير القرآن، طوسی ج ۸ ص ۳۶۱؛ مجمع البیان، ج ۸ - ۷، ص ۵۷۸) ۴۷. مجمع البیان، ص ۵۸۰؛ المیزان، ج ۱۶، ص ۳۶۱. ۴۸. زنانی که ظاهراً پوشیده هستند ولی در واقع برهنه اند، روی عن رسول الله (ص): صنفان من اهل النار لم أرهما قوم معهم سياط كأذناب البقر يضربون بها الناس و نساء كاسيات عاريات، مميلات مائلات، رؤسهن كأسنمة البخت المائلة.... (میزان الحکمه، ری شهری، ج ۲، ص ۲۵۹) ۴۹. مسأله حجاب، ص ۱۶۰ و ۱۶۱. ۵۰. آسیب شناسی حجاب، ص ۱۹ و ۵۱. وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۲۰. ۵۲. سوره واقعه (۵۶): ۲۳. ۵۳. گستره عفاف به گستردگی زندگی، حمیده عامری، کتاب زنان، شورای فرهنگی اجتماعی زنان، ش ۱۲، ص ۱۱۷. ۵۴. المیزان، ج ۸، ص ۳۶۱. ۵۵. مسأله حجاب، ص ۱۶۳. V}

سوال ۶

سوال:

می شه بگید کدوم آیه از قرآن گفته که باید موهامون تو باشه؟

جواب:

۱. خداوند متعال در سوره «نور»، آیه ۳۱، می فرماید: «ای پیامبر! به زنان با ایمان بگو... روسری های خود را بر سینه خود افکنند (H{/B}) أو لِيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ {W18-22W} H{/I} {I24:31I}»). «خُمُر» جمع خمار است و خمار به معنای وسیله و پوششی است که با آن سر خود را می پوشانند، V(مفردات راغب)V}. یعنی، همان روسری و مقنعه. آیا با روسری، بینی و یا گردن و سینه خود را می پوشانند و یا موی

خود را؟! بلکه همان طور که مفسران سنی و شیعه بیان کرده اند و شأن نزول آیات، آن را تایید می کند، زنان عرب قبل از نزول آیه، اطراف روسری خود را به شانه ها یا پشت سر می افکندند، به طوری که گردن و کمی از سینه آنان نمایان می شد. از این رو قرآن دستور می دهد که به گونه ای روسری را بر سر خود بیندازید که کاملاً بدن شما پوشیده باشد (تعبیر «صَرَب» با «علی به معنای القا و افکندن با شدت است و این تعبیر تأکید بر پوشش کامل است). یکی از محققان گوید: در این آیه سخن از پوشش سر نکرده است، اما این امری طبیعی است؛ چرا که این مسأله مسلم و مفروغ عنه بود و کسی در آن تردیدی نداشت. زنان عرب قبل از این آیات نیز سر خود را می پوشاندند و اصلاً معنای روسری و خمار این است و لذا نیازی به بیان و توضیح نداشت، {المصطفوی حسن، التحقیق فی کلمات القرآن الکریم، ج ۳، قم: نشر الکتاب، ۱۳۹۷ هـ، ص ۱۳۰ و ص ۲(۳۵۸). {۷}. در روایتی که از امامان معصوم (ع) در تفسیر این آیه وارد شده است و نیز طبق بیان مفسران صدر اسلام (مانند ابن عباس و...) مقصود این است که زنان باید موهای خود را بپوشانند. علاوه بر آن که روسری ها را به گونه ای بپوشانند که به پشت سر خود نیز نیفکنند تا گردن و سینه هایشان پیدا باشد و تنها مواضعی از بدن زن - که دیدن غیر گناه آلود آن برای بیگانگان (نامحرم) جایز است - پوشیده نباشد. برای مرد نگاه به صورت و دست های زنان تا مچ

اشکال ندارد، البته به شرط این که به قصد تلذذ نگاه نکنند و ریبه (خوف از این که به خاطر نگاه شهوانی و تحریک آمیز باشد و او را به فتنه اندازد) نباشد، و گرنه هم بر مرد حرام است به این مواضع نگاه کند و هم بر زن واجب است آنها را بپوشاند، {۷.ر.ک: العروس، الحویزی عبدعلی، تفسیر نور الثقلین، ج ۳، قم: اسماعیلیان، صص ۵۸۹ - ۵۹۰} ۳. ۷. در آیه ۶۰ سوره نور فقط به زنان سالمند - که از جهت مسائل نکاح و مسائل شهوانی از کار افتاده اند - اجازه داده شده که لباس های رویین خود را بر زمین گذارند. البته به شرط این که در برابر مردم خودآرایی نکنند، در عین حال هم از نظر مفسران و هم بر اساس روایات وارده از ائمه معصومین (ع)، مقصود جواز کشف حجاب فقط در خصوص روسری و چادر است. پس مورد استثنا نیز بیانگر این است که در حکم اصلی، پوشش سر و گردن و سینه مورد نظر بوده است. ۴. در مورد جلباب نیز، یک پوشش شبیه چادر (بلندتر، بزرگ تر و کامل تر از روسری و خمار)، مورد نظر است. چنانکه با مراجعه به کتاب های تفسیر و لغت آشکار می شود. برای اطلاع بیشتر: ر.ک: ۱. کتاب های تفسیر قرآن؛ مانند: مجمع البیان اثر طبرسی؛ میزان، اثر علامه طباطبائی؛ نمونه اثر مکارم شیرازی و همکاران؛ کشف اثر زمخشری؛ التفسیر الکبیر، اثر فخر رازی؛ الصافی اثر مولی محسن فیض کاشانی. ۲. کتاب های لغت؛ به ویژه لغات قرآنی مانند المفردات فی غرائب القرآن، اثر راغب اصفهانی؛ قاموس قرآن اثر سید علی اکبر قرشی. ۳. مسأله حجاب، شهید مطهری. ۴.

سوال ۷

سوال :

آیه ۳۴ سوره نسا از خویشتن نگهدارندگان در نهان آیا صرفاً حجاب و چادر است یا اینکه بدون حجاب نیز می توان خویشتن را در نهان شد؟

جواب :

فالصالحات قانتات حافظات للغیب بما حفظ الله، مربوط به حجاب زنها نیست. بلکه آیه شریفه در بیان توصیف زنان صالح و درستکاری است که در برابر نظام خانواده خاضع و متعهدند و نه تنها در حضور شوهر، که در غیاب او هم، حفظ الغیب می کنند. یعنی مرتکب خیانت چه از نظر مال، چه از نظر ناموس، و چه از نظر حفظ شخصیت شوهر و اسرار خانواده در غیاب او نمی شوند، بلکه وظائف و مسئولیتهای خود را به خوبی انجام می دهند. تفسیر نمونه، ج ۳ ص ۳۷۱

سوال ۸

سوال :

تفسیر آیه ۵۳ سوره احزاب رو به نگاه بندها زید مورد خطاب آیه زنان پیامبر(ص) هست خب ما چی کار کنیم در زندگی روزمره؟

جواب :

ظاهراً مورد پرسش شما این بخش از آیه ۵۳ سوره احزاب است که میفرماید: (و اذا سالتموهن متاعاً فسنلوهن من وراء حجاب ذلک اطهر لقلوبکم و قلوبهن ؛ هنگامی که چیزی از لوازم و اسباب زندگی از همسران پیامبر بخواهید از پشت حجاب بخواهید، این کار دل های شما و آنها را پاک تر می دارد). در این آیه برای این که هنگام عاریت گرفتن چیزی از زنان پیامبر، آنها در معرض دید مردم قرار نگیرند دستور داده شده که وسیله مورد نیاز خود را از پشت پرده و یا پشت در بگیرند. منظور از حجاب در این آیه پوشش زنان نیست بلکه حکمی اضافه بر آن است که مخصوص همسران پیامبر است و آن این که مردم موظف بودند به خاطر موقعیت و شرایط خاص همسران پیامبر - ص - هر

گاه می خواهند چیزی از آنها بگیرند از پشت پرده باشد و آنها حتی با پوشش اسلامی در برابر مردم در این گونه موارد ظاهر نشوند . البته این حکم در باره زنان دیگر وارد نشده و در آنها تنها رعایت پوشش کافی است . علت آن است که زنان پیامبر به خاطر وجود دشمنان فراوان و عیب جویان مغرض چون ممکن بود در معرض تهمت ها قرار گیرند و دستاویزی به دست سیاه دلان بیفتد این دستور خاص به آنها داده شد و به تعبیر دیگر به مردم دستور داده شد که هنگام تقاضای چیزی از آنها از پشت پرده تقاضای خود را مطرح کنند . بنا بر این سایر زنان مشمول این دستور نیستند تا جای نگرانی باشد و همان رعایت پوشش و حجاب اسلامی برای آنها کافی است و البته عمل به این دستور بر آنها واجب نیست نه این که جایز نباشد و اگر عمل به این دستور با در نظر گرفتن همه جوانب و لوازم آن برای سایر زنان مسلمان ممکن باشد عمل به آن مطلوب و شایسته است ولی باید مسائل جانبی و حاشیه ای آن را در نظر گرفت و اگر به هر دلیل مشکل ساز بود ترک آن بهتر و مفید تر است .

سوال ۹

سوال :

آیه ۳۳ سوره احزاب را تفسیر نمایید و بفرمایید که در جامعه کنونی و با وضعیت حاکم بر جامعه در خصوص حضور زنان در اجتماع، چطور می توان به این کلام الهی عمل کرد؟

جواب :

عمل به کلام الهی در حال حاضر به این است که زنان مسلمان، طوری در جامعه ظاهر شوند که سلامت

جامعه دچار مخاطره نشود و حرکات آنها سبب تحریک و تهییج شهوات نگردد. حضور در جامعه منع نشده، و خداوند زینت و خودآرایی را نهی نمی کند؛ بلکه آنچه در شرع مقدس ممنوع شده است، تبرج و خودنمایی و تحریک و تهییج به وسیله آشکار ساختن زینت در محافل اجتماعی است؛ چنان که می فرماید: «A» وَلَا تَبْرَجْنَ تَبْرَجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى «A»؛ {V احزاب ۳۳}، آیه ۳۳ {V}

بعد از وقوع انقلاب اسلامی تا کنون، زنان کشورمان به صورت گسترده و چشمگیری در فعالیت های سیاسی و اجتماعی حضور دارند به نحوی که به هیچ وجه قابل مقایسه با زمان قبل انقلاب و سایر کشورهای منطقه نیست، اما در عین حال نگاهی به اهداف والای نظام و انقلاب اسلامی و مقایسه آن با واقعیات موجود بیانگر ایناست که زنان به مراتب می توانند نقش و کارکردهای مهم تر و فعال تری در جامعه ایفا نمایند. جهت دستیابی به چنین هدفی راهکارهای متعددی وجود دارد که برخی از آنها در حال حاضر موجود و نیازمند تقویت و یا اصلاح است و برخی نیازمند ایجاد و نوآوری است.

برخی از مهم ترین این راهکارها عبارتند از:

۱. تحصیلات و ارتقای کمی و کیفی آن در تمامی مقاطع موجود.

۲. ترویج فرهنگ سیاسی اسلام، به صورت صحیح جهت ایجاد انگیزه و احساس مسئولیت زنان در قبال مسائل سیاسی و نحوه صحیح مشارکت در فرآیندهای مختلف آن.

۳. استفاده از کارآمدترین روش ها و ابزارهای تبلیغی و هنری در این زمینه و ...

در ادامه برخی مطالب مفید که با موضوع سؤال مرتبط است آورده می شود:

T { زنان و مسئولیت های سیاسی } T

در اسلام هیچ گونه تبعیضی بین مرد و زن وجود ندارد؛

بلکه در جنبه های مختلفی از تساوی برخوردارند: در آفرینش؛ در جنبه های روانی و معنوی، در شئون همسری، در همدوشی با مردان در زمینه های مختلفی از سیر و سلوک گرفته تا استقلال اقتصادی و... {V} همان، ص ۲۳۱ {V}

اما هرگز نباید بین «تساوی» یا «تشابه» اشتباه کرد؛ در اینکه زن و مرد دارای تساوی در حقوق و انسانیت اند، جای بحث نیست؛ ولی این سخن به معنای تشابه در حقوق نیست: اصل این است که مرد و زن به کمال مقدر خود برسند؛ ولی هر کدام در نظام خاص زیستی، عاطفی و روانی خود. {V} مرتضی مطهری، نظام حقوق زن در اسلام، انتشارات صدرا، ۱۳۷۴ {V}

مهم ترین مطلب در اینجا _ که اسلام به آن توجه خاص شده _ مسئله تفاوت های روحی و جسمی زنان و مردان و تفاوت وظایف آنان است. حقیقت غیر قابل انکار این است که مرد و زن از نظر جسمی و شرایط فیزیولوژیک، با یکدیگر متفاوت اند و هر یک برای انجام دادن وظایف ویژه ای آفریده شده اند. اینکه برخی اصرار دارند این دو جنس را مساوی در همه چیز قلمداد کنند، اصراری به دور از واقعیت است و مطالعات مختلف علمی آن را انکار می کند، {V} مرتضی مطهری، نظام حقوق زن در اسلام، بخش هفتم، صص ۱۹۰ _ ۱۶۷، انتشارات حکمت {V} آیا با وجود این تفاوت آشکار می توان گفت: زن و مرد باید در تمام شئون همراه یکدیگر گام برداشته و در تمام کارها مثل هم باشند؟ حتی در جوامعی که شعار آنها مساوات و برابری بین زن و مرد در تمام جهات است، در عمل غیر آن دیده می شود. برای

مثال مدیریت سیاسی و نظامی بیشتر آنها، در دست مردان است.

واقعیت این است که جنس زن برای انجام دادن وظایف متفاوتی با مرد آفریده شده و به همین دلیل احساسات متفاوتی دارد. قانون آفرینش، گرمی کانون خانواده و پرورش نسل ها را بر عهده او گذاشته و به همین دلیل سهم بیشتری از عواطف و احساسات به او داده است. در حالی که وظایف خشن و سنگین اجتماعی، بر عهده جنس مرد گذاشته شده و سهم بیشتری از دوراندیشی به او اختصاص یافته است. بنابراین اگر بخواهیم عدالت را اجرا کنیم، باید پاره ای از وظایف اجتماعی _ که نیاز بیشتری به اندیشه و مقاومت و تحمل شداید دارد _ بر عهده مردان گذاشته شود و وظایفی که عواطف و احساسات بیشتری را می طلبد، بر عهده زنان. {V} مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، جلد ۲، ص ۱۶۴ ذیل آیه ۲۲۸ سوره بقره، چاپ اول، ۱۳۷۴، چاپخانه مروی، دار الکتب الاسلامیه {V}

قرآن کریم با تصریح به واقعیت حقوقی زنان، عدالت در وضع قوانین را نیز گوشزد کرده است، با اشاره به این حقیقت که لازمه این عدالت عدم برابری بین زنان و مردان در برخی حقوق است، {V} تفسیر نمونه، جلد ۲، ص ۱۵۷ و ۱۵۶ ذیل آیه ۲۲۸ سوره بقره {V} آنجا که می فرماید: «A» وَ لَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلِيهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَ لِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ وَ اللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ {A}؛ «و برای زنان همانند وظایفی که بر دوش آنها است، حقوق شایسته ای قرار داده شده و مردان بر آنان برتری دارند و خداوند توانا و حکیم است». {V} بقره (۲)، آیه ۲۲۸ {V}

در تفسیر مجمع البیان آمده است: {V} فضل بن حسن طبرسی، تفسیر مجمع البیان،

جلد ۳، ص ۷۳، مؤسسه الاعلمی بیروت، ۱۴۱۵ قمری؛ نگاه کنید: تفسیر نمونه، جلد ۳، ص ۳۶۲، ذیل آیه ۳۲، سوره نساء {۷} ام سلمه - یکی از همسران پیامبر - روزی به پیامبر اکرم (ص) عرض کرد: چرا مردان به جهاد می روند و زنان جهاد نمی کنند؟! چرا برای ما نصف میراث آنها مقرر شده است؟! ای کاش ما هم مرد بودیم و همانند آنها به جهاد می رفتیم و موقعیت اجتماعی آنها را داشتیم! همانند این پرسش ها را دیگر زنان نیز از پیامبر (ص) مطرح کرده بودند که این آیه نازل شد: «برتری هایی که خداوند نسبت به برخی از شما بر بعضی دیگر قرار داده، آرزو نکنید مردان و زنان هر کدام بهره ای از کوشش ها، تلاش ها و موقعیت خود دارند و از فضل خدا درخواست کنید و خداوند به هر چیز دانا است». {۷} نساء ۴، آیه ۳۲ {۷}

همان طور که در شأن نزول این آیه آمده است، تفاوت سهم ارث مردان و زنان و دیگر تفاوت ها برای جمعی به صورت یک سؤال در آمده بود. آنها گویا توجه نداشتند که این تفاوت به جهت آن است که هزینه زندگی عموماً بر دوش مردان است و دیگر تفاوت ها نیز به جهت تفاوت از نظر آفرینش و جنسیت و صفات جسمی و روحی است که همه آنها، بر طبق عدالت و قانون الهی است و اگر غیر آن مصلحت بود، برای شما قرار داده می شد! بنابراین آرزوی تغییر آنها، یک نوع مخالفت با مشیت پروردگار است که عین حق و عدالت است.

اما در عین حال این آیه گوش زد می کند که نباید این تفاوت جنسیت، سبب شود یکی

از این دو جنس، حقوق دیگری را پایمال کند از این رو می فرماید: «مردان و زنان هر کدام بهره ای از کوشش ها و تلاش ها و موقعیت خود دارند».

نکته مهم دیگری که باید به آن توجه داشت، اهمیت و اهتمام اسلام به حفظ حرمت زن و پاسداشت کرامت وی و تأکید بر حفظ عفت و پاکدامنی او است. شاید یکی از فلسفه های قوانینی که این گونه محدودیت ها را برای بانوان قرار داده، در صدد توجه دادن آنان به جایگاه بلند و مرتبه والای آنان در آیین الهی است و توجه دادن به کرامتی است که خداوند به آنان بخشیده و فراهم آوردن ضمانت ها و تعهدات کافی برای حفظ پاکی و پاکدامنی آنان می باشد. ^۷ مقاله: محمدی گیلانی، شایستگی زنان برای عهده داری قضاوت، فصل نامه فقه اهل بیت، تابستان ۱۳۷۶، شماره ۱۰، ص ۱۱۴ ^۷

T} محدوده فعالیت های اجتماعی و سیاسی زنان {T

به غیر از مشاغل خاصی نظیر مرجعیت، قضاوت، امامت ظاهری و رهبری و ریاست جمهوری _ که به دلیل ویژگی های خاص این مشاغل از یک سو و خصوصیات روحی و عاطفی زنان از سوی دیگر _ در سایر فعالیت های اجتماعی و سیاسی، هیچ گونه محدودیتی برای زنان، از صدر اسلام تاکنون وجود نداشته است. براساس آموزه های اسلامی، زنان نیز مانند مردان حق دارند تا انتخاب گر باشند و مخالفت یا موافقت خویش را با نظام حاکم بیان کنند. ^۷ سراج، مرکز پژوهش های صدا و سیما، ۱۳۸۰، ص ۲۱۸ ^۷

البته دو شرط اصلی وجود دارد: ۱. رعایت عفت، حجاب و شئون اسلامی، ۲. حفظ حقوق شوهر و فرزندان و نهاد خانواده. اگر این نکات در مشارکت سیاسی، اجتماعی زنان رعایت

نشود، همان آثار منفی را در پی خواهد داشت که در کشورهای غربی شاهد آن هستیم. آنها نیز هم اکنون در حال بیداری و بازگشت از این مسیر انحرافی می باشند: چنان که براساس آمار، دو سوم زنان انگلیسی، خانه دار بودن را به اندازه شغل بیرون از منزل مهم و مفید می دانند و معتقدند: مسئولیت آنان در داخل خانه است و کسب درآمد و روزی، وظیفه مردان. همچنین در آمریکا بسیاری از زنانی که فرزند کوچک دارند، مشاغل خود را رها کرده و به مادران تمام وقت تبدیل شده اند. {V} مجله صبح، ش ۷۵، ص ۶۸ {V}

خانم «ویجدیس فینو گادوتیو» _ نخستین زنی که رئیس جمهور ایسلند شد _ پس از پایان دوره ریاست جمهوری خود، اعلام کرد: حاضر نیست در دوره بعدی در انتخابات شرکت کند؛ چون به نظر او «کار در خانه به مراتب آسان تر و لذت بخش تر است و در قبال مردم مسئولیت داشتن کمر شکن است، مردم نمی دانند که داشتن یک مقام عمومی، چه قدر دردسر و خودخوری دارد. نه تنها باید از منافع کشور دفاع کند؛ بلکه باید مراقب تاریخ هم باشد تا بعد او را مورد انتقاد قرار ندهند و مسئول خرابی های آینده ندانند.» {V} مجله صبح، ش ۷۵، ص ۶۸ {V}

این درست همان فرمایش امام علی(ع) در ۱۴۰۰ سال پیش است که درباره مشاغل سیاسی و اجتماعی زنان فرمود: «{H} المرأه ریحانه و لیست بقهرمانه {H}»؛ «زن گلی خوشبو است و قهرمانی زورمند نیست.» {V} نهج البلاغه، نامه ۳۱، ص ۱۲۹ {V}

{T} حجاب و فعالیت های اجتماعی زنان: {T}

تجربه انقلاب اسلامی اثبات کرد که به هیچ وجه، حجاب محدودیت نیست و نه تنها هیچ منافاتی با

پیشرفت زنان در عرصه های مختلف ندارد؛ بلکه عاملی مثبت در مصونیت و حفظ کرامت و شخصیت زنان است. حضور زنان بعد از پیروزی انقلاب اسلامی در همه صحنه های اجتماعی، اقتصادی، حماسی، سیاسی، علمی، هنری، حقوقی، قانون گذاری و بسیاری صحنه های دیگر با پوشش دینی، نشان داد که حجاب، کمترین رکودی در فعالیت های اجتماعی زن پدید نمی آورد؛ بلکه خودنمایی و بی حجابی است که زن را به حواس پرتی و رکود می کشاند و فرصت گران بهای او را برای تزئین و خودآرایی هدر می دهد و پس از خروج از منزل نیز او را به نمایش تن و حفظ آرایش وا می دارد و به نمایاندن جاذبه های زنانگی خود، فعالیت های مردان را با رکود رو به رو می سازد!! به علاوه آثار بسیار مخربی بر فرهنگ، نهاد خانواده و آینده جامعه انسانی به دنبال دارد. بنابراین این حجاب نیست که باعث رکود می شود؛ بلکه برعکس بی حجابی است که سبب رکود فعالیت های هر دو قشر زن و مرد خواهد شد. ^۷نگاهی گذرا به شبهات حقوقی پیرامون مسائل زنان، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما، ۱۳۸۰، ص ۲۵۰

علاوه بر اینکه حجاب یکی از احکام و ضرورت های دین مبین اسلام است. ۱

سوال ۱۰

سوال :

در حدیث معراج در مورد عذاب زنان مطالبی آورده شده بود مثلا زنان بی حجاب که از میخهای گوناگون آویزان می شوند، حال سوال اینجاست که خداوند این همه میخ را از کجا می آورد؟

جواب :

در پاسخ به این مطلب به نکات ذیل توجه نمایید :

۱- انتظار ما از شما این است که عمر با ارزش خود را صرف یافتن پاسخ پرسش هایی کنید که نشانگر روح بلند و

پویای شما باشد و در رشد و تعالی مادی و معنوی شما مفید و موثر باشد نه طرح پرسش هایی که بر باد دهنده عمر و توان انسان و حاکی از روح قانع و ساکن است .

۲- این پرسش حاکی از این حقیقت است که طراح این شبهه شناخت درستی از حقایق عالم و به ویژه خداوند متعال و اوصاف و صفات او ندارد و در این زمینه اهل مطالعه و تحقیق نبوده است . این فرد با این پرسش خدا را با کدخدا اشتباه گرفته است و میان خدای قادر متعال که بر هر چیز قادر و توانا است و انسان ضعیف و ناتوان تفاوتی قائل نیست .

۳- خداوند قادر مطلق و بیکران و بی نهایت است و در برابر قدرت مطلق و بی نهایت سخت و آسان یکسان است و گر نه این قدرت بی نهایت نخواهد بود .

۴- از خصوصیات عالم دنیا محدودیت و محرومیت است ولی عالم آخرت عالم وسعت و گستردگی و عدم محدودیت است و با عالم محدود و محصور و تنگ دنیا قابل قیاس نیست . در روایات فراوانی این گستردگی و عدم محدودیت منعکس شده است . در چندین روایت بیان شده که آمده است که اهل بهشت به خاطر انجام برخی از اعمال خیر در دنیا دارای چندین شهر در بهشت می باشند . در روایتی آمده است که اگر کسی از بهشتیان بخواهد همه اهل بهشت را به خانه خود دعوت کند این امکان و توانایی را دارد . وقتی بنده خدا در عالم آخرت چنین توانایی و امکان و عدم محدودیتی دارد

خداوندی که این قدرت را به او بخشیده قدرتش برای ما قابل فهم و درک نیست .

۴- از مطالبی که گذشت روشن می شود که آسانترین کار برای خداوند تهیه و فراهم کردن این میخ هایی مورد پرسش است که شما نگران آن بودید و به دنبال پاسخ آن .

سوال ۱۱

سوال :

چطور می شود فرمایش حضرت زهرا(س) را که گفته اند به این مضمون که برای دختر یا نمی دانم پسر این از همه بهتر است که چشمش به نامحرم نیفتد و نامحرم اصلا او را نبیند و بعضی از افراد مثل خواهر دکتر بهشتی و بعضی از علما چنین بوده اند اگر این کار در این روزگار ممکن است، راهش را به من نشان دهید. خواهش می کنم!

جواب :

در ارتباط با سؤال و روایت نقل شده از فاطمه زهرا(س)، نکاتی چند به عرض می رسد:

الف) این روایت به این معنا نیست که انسان خود را در خانه محبوس کند و به هیچ وجه در جامعه حاضر نشود. قسمت بزرگی از شخصیت انسان در جامعه ساخته می شود، بنابراین نمی توانیم به افراد خانه نشینی را توصیه کنیم و دین هم این کار را نکرده است. می شود چه مرد و چه زن در جامعه حضوری موثر و فعال داشته باشد، ولی در عین حال با رعایت موازین شرعی به گونه ای باشد که هیچ نامحرمی او را نبیند و به هیچ نامحرمی را نیز خارج از ضوابط نبیند. کسی که پوشش اسلامی دارد، در عین حال که در اجتماع حضور دارد، حجاب او مانع از دیده شدن توسط نامحرمان است.

ب) فرمایش حضرت زهرا(س) مرضیه(س)

در روایت ذکر شده، به معنای الزام و وجوب نیست، به عبارت دیگر، در عین حال که خروج زن از منزل و حضور او در صحنه اجتماع با رعایت موازین و حدود شرعی جایز شمرده شده است، اما در مواقع غیر ضروری برای زنان بهتر آن است که از اختلاط با مردان اجتناب کنند. و این امر منافاتی با حضور علمی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی زنان (با حفظ شئونات و موازین اسلامی) ندارد. کما اینکه حضرت زهرا(س) خود به جبهه جنگ می رفتند و در غزوه های متعددی همراه با پیامبر(ص) شرکت می کردند و در دفاع از ولایت حضور فعال داشتند و حتی سخنرانی نمودند تا جایی که در همین راه به شهادت رسیدند.

ج) بعضی از قیود و محدودیت هایی که در احکام و روایات در مورد زنان وارد شده است به منظور پاسداری حریم عفاف و سلامت جامعه و از همه مهمتر حفظ کرامت و شخصیت واقعی زن متناسب با رسالت همسری و مادری می باشد. و تجربه جهان غرب در آزادیهای نامحدود برای ارتباط زنان و مردان در جامعه (به اعتراف اندیشمندان جامعه غرب) تجربه بسیار تلخی است که زمینه انحطاط خانواده و به دنبال آن سقوط جامعه در منجلاب شهوات را فراهم نمود، که از این رهگذر بیشترین ضرر و زیان نصیب زنان جامعه شد و در نتیجه کرامت و شخصیت زن به پایین ترین حد خود تنزل نمود.

برای آگاهی بیشتر رک:

- مسئله حجاب، بخش پنجم، حجاب اسلامی

- تفسیر نمونه، ج ۱۴، تفسیر آیات ۳۰ و ۳۱ سوره مبارکه نور

سوال ۱۲

سوال :

در خصوص فلسفه حجاب آیات و روایات آن چیست؟

جواب :

تردیدی

نیست که حجاب و پوشش زن یکی از احکام ضروری اسلام به شمار می رود.

پوشش سابقه ای به اندازه حیات بشریت دارد و غیر از پیروان یکی از مکاتب که بر لزوم برهنه زیستی پای می فشارد همه جامعه بشریت به نوعی رعایت می کنند. V. ر.ک: مصطفوی، انسانیت از دیدگاه اسلامی، ص ۱۲۹. V}

در قرآن مجید بیش از ده آیه در مورد حجاب و حرمت نگاه به نامحرم وجود دارد.

یکی از این آیات، آیه ۵۹ سوره احزاب است: «یا ایهاالنبی قل لازواجک و بناتک و نساءالمؤمنین یدنین علیهن من جلابیبهن ذلک ادنی ان یعرفن فلا یوذین و کان الله غفورا رحیما» (ای پیامبر، به زنان و دخترانت و نیز به زنان مومنین بگو خود را بپوشانند تا شناخته نشوند و مورد اذیت قرار نگیرند. و خداوند بخشنده مهربان است.)

جلاب به معنای یک پوشش سراسری است؛ یعنی زن باید همه اندامش پوشیده باشد تا همچون گلی لطیف از دسترس هوسرانان مصون و محفوظ باشد.

در سوره نور آیه ۳۱ نیز مفصلا در مورد حجاب و حرمت نگاه به نامحرم سخن به میان آمده است.

مفهوم و ابعاد حجاب در قرآن

حجاب در لغت به معنای مانع، پرده و پوشش آمده است. استعمال این کلمه، بیشتر به معنی پرده است. این کلمه از آن جهت مفهوم پوشش می دهد که پرده، وسیله پوشش است، ولی هر پوششی حجاب نیست؛ بلکه آن پوششی حجاب نامیده میشود که از طریق پشت پرده واقع شدن صورت گیرد.

حجاب، به معنای پوشش اسلامی بانوان، دارای دو بُعد ایجابی و سلبی است. بُعد ایجابی آن، وجوب پوشش بدن و بُعد سلبی آن، حرام بودن خودنمایی به نامحرم

است؛ و این دو بُعد باید در کنار یکدیگر باشد تا حجاب اسلامی محقق شود؛ گاهی ممکن است بُعد اول باشد، ولی بُعد دوم نباشد، در این صورت نمیتوان گفت که حجاب اسلامی محقق شده است.

اگر به معنای عام، هر نوع پوشش و مانع از وصول به گناه را حجاب بنامیم، حجاب میتواند اقسام و انواع متفاوتی داشته باشد. یک نوع آن حجاب ذهنی، فکری و روحی است؛ مثلاً اعتقاد به معارف اسلامی، مانند توحید و نبوت، از مصادیق حجاب ذهنی، فکری و روحی صحیح است که میتواند از لغزشها و گناههای روحی و فکری، مثل کفر و شرک جلوگیری نماید.

علاوه بر این، در قرآن از انواع دیگر حجاب که در رفتار خارجی انسان تجلی میکند، نام برده شده است؛ مثل حجاب و پوشش در نگاه که مردان و زنان در مواجهه با نامحرم به آن توصیه شدهاند.

هدف و فلسفه حجاب

هدف اصلی تشریح احکام در اسلام، قرب به خداوند است که به وسیله ی تزکیه ی نفس و تقوا به دست میآید:

إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ (حجرات؛ ۱۳) بزرگوار و با افتخارترین شما نزد خدا با تقواترین شماست.

=هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ؛

اوست خدایی که میان عرب امی (قومی که خواندن و نوشتن هم نمیدانستند) پیغمبری بزرگوار از همان قوم برانگیخت، تا بر آنان وحی خدا را تلاوت کند و آنها را (از لوٹ جهل و اخلاق زشت) پاک سازد و کتاب سماوی و حکمت الهی بیاموزد؛ با آن که پیش از این،

همه در ورطه ی جهالت و گمراهی بودند.==

از قرآن کریم استفاده میشود که هدف از تشریح حکم الهی، وجوب حجاب اسلامی، دست یابی به تزکیه ی نفس، طهارت، عفت و پاکدامنی است. آیاتی همچون:

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ؛ ای رسول ما مردان مؤمن را بگو تا چشمها از نگاه ناروا بپوشند و فروج و اندامشان را محفوظ دارند، که این بر پاکیزگی جسم و جان ایشان اصلح است. حجاب چشم

قُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ (نور؛ ۳۰) ای رسول ما به مردان مؤمن بگو تا چشمها را از نگاه ناروا بپوشند. قُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغُضُّونَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ (نور؛ ۳۱) ای رسول به زنان مؤمن بگو تا چشمها را از نگاه ناروا بپوشند. حجاب در گفتار

نوع دیگر حجاب و پوشش قرآنی، حجاب گفتاری زنان در مقابل نامحرم است:

فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ (احزاب؛ ۳۲) پس زنهار نازک و نرم با مردان سخن نگویند؛ مبادا آن که دلش بیمار (هوا و هوس) است به طمع افتد. حجاب رفتاری

نوع دیگر حجاب و پوشش قرآنی، حجاب رفتاری زنان در مقابل نامحرم است. به زنان دستور داده شده است به گونهای راه نروند که با نشان دادن زینتهای خود باعث جلب توجه نامحرم شوند و لَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ (نور؛ ۳۱) و آن طور پای به زمین نزنند که خلخال و زیور پنهان پاهایشان معلوم شود.

از مجموع مباحث طرح شده به روشنی استفاده میشود که مراد از حجاب اسلامی، پوشش و حریم قابل شدن در معاشرت زنان با مردان نامحرم در انحای مختلف رفتار، مثل نحوه ی پوشش، نگاه، حرف زدن و راه رفتن

است.

بنابراین، حجاب و پوشش زن نیز به منزله‌ی یک حاجب و مانع در مقابل افراد نامحرم است که قصد نفوذ و تصرف در حریم ناموس دیگران را دارند. همین مفهوم منع و امتناع در ریشه‌ی لغوی عفت نیز وجود دارد؛

حجاب و عفت

دو واژه‌ی «حجاب» و «عفت» در اصل معنای منع و امتناع مشترک‌اند. تفاوتی که بین منع و بازداری حجاب و عفت است، تفاوت بین ظاهر و باطن است؛ یعنی منع و بازداری در حجاب مربوط به ظاهر است، ولی منع و بازداری در عفت، مربوط به باطن و درون است؛ چون عفت یک حالت درونی است، ولی با توجه به این که تأثیر ظاهر بر باطن و تأثیر باطن بر ظاهر، یکی از ویژگی‌های عمومی انسان است؛ بنابراین، بین حجاب و پوشش ظاهری و عفت و بازداری باطنی انسان، تأثیر و تأثر متقابل است؛ بدین ترتیب که هرچه حجاب و پوشش ظاهری بیش تر و بهتر باشد، این نوع حجاب در تقویت و پرورش روحیه‌ی باطنی و درونی عفت، تأثیر بیش تری دارد؛ و بالعکس هر چه عفت درونی و باطنی بیش تر باشد باعث حجاب و پوشش ظاهری بیش تر و بهتر در مواجهه با نامحرم میگردد.

حجاب زنان سالمند

قرآن مجید به شکل ظریفی به این تأثیر و تأثر اشاره فرموده است. نخست به زنان سالمند اجازه می‌دهد که بدون قصد تبرج و خودنمایی، لباسهای رویی خود، مثل چادر را در مقابل نامحرم بردارند، ولی در نهایت میگوید: اگر عفت بورزند، یعنی حتی لباسهایی مثل چادر را نیز بر ندارند، بهتر است.

وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ

أَنْ يَضَعَنَّ ثِيَابَهُنَّ عَزَّزْتُ مَتَرِجَاتٍ بَرِيئَةٍ وَأَنْ يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَّهُنَّ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ. (نور؛ ۶۰)

علاوه بر رابطه ی قبل، بین پوشش ظاهری و عفت باطنی، رابطه ی علامت و صاحب علامت نیز هست؛ به این معنا که مقدار حجاب ظاهری، نشانه‌ای از مرحله ی خاصی از عفت باطنی صاحب حجاب است. البته این مطلب به این معنا نیست که هر زنی که حجاب و پوشش ظاهری داشت، لزوماً از همه ی مراتب عفت و پاکدامنی نیز برخوردار است.

آیا حجاب مانع همه بزهکاری های اجتماعی است؟

با توجه به همین نکته، پاسخ این اشکال و شبهه ی افرادی که برای ناکارآمد جلوه دادن حجاب و پوشش ظاهری، تخلفات بعضی از زنان با حجاب را بهانه قرار میدهند آشکار میگردد؛ زیرا مشکل این عده از زنان، ضعف در حجاب باطنی و فقدان ایمان و اعتقاد قوی به آثار مثبت حجاب و پوشش ظاهری است و قبلاً گذشت که حجاب اسلامی ابعادی گسترده دارد و یکی از مهم ترین و اساسی ترین ابعاد آن، حجاب درونی و باطنی و ذهنی است که فرد را در مواجهه با گناه و فساد، از عقاید و ایمان راسخ درونی برخوردار می کند؛ و اساساً این حجاب ذهنی و عقیدتی، به منزله ی سنگ بنای دیگر حجابها، از جمله حجاب و پوشش ظاهری است؛ زیرا افکار و عقاید انسان، شکل دهنده ی رفتارهای اوست.

البته، همانگونه که حجاب و پوشش ظاهری، لزوماً به معنای برخوردار بودن از همه ی مراتب عفاف نیست، عفاف بدون رعایت پوشش ظاهری نیز قابل تصور نیست. نمیتوان زن یا مردی را که عریان یا نیمه عریان در انظار عمومی ظاهر میشود عقیف دانست؛ زیرا گفتیم که پوشش ظاهری

یکی از علامتها و نشانههای عفاف است، و بین مقدار عفاف و حجاب، رابطه‌ی تأثیر و تأثر متقابل وجود دارد. بعضی نیز رابطه‌ی عفاف و حجاب را از نوع رابطه‌ی ریشه و میوه دانسته‌اند؛ با این تعبیر که حجاب، میوه‌ی عفاف، و عفاف، ریشه‌ی حجاب است. برخی افراد ممکن است حجاب ظاهری داشته باشند، ولی عفاف و طهارت باطنی را در خویش ایجاد نکرده باشند. این حجاب، تنها پوسته و ظاهری است. از سوی دیگر، افرادی ادعای عفاف کرده و با تعابیری، مثل «من قلب پاک دارم، خدا با قلب‌ها کار دارد»، خود را سرگرم می‌کنند؛ چنین انسانهایی باید در قاموس اندیشه‌ی خود این نکته‌ی اساسی را بنگارند که درون پاک، بیرونی پاک می‌پروراند و هرگز قلب پاک، موجب بارور شدن میوه‌ی ناپاک بی‌حجابی نخواهد شد.

پوشش در روایات:

۱) رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «زنان در خانه به جایی که بر کوچه و بازار اشراف داشته باشند نروند، چرا که نگاه مردان به آنها خیره می‌شود. به آنان سوره نور را بیاموزید چون در این سوره از تحریم و عقوبت زنا و نیز از اجتناب نگاه به نامحرم سخن به میان آمده است.»

۲) امیرالمومنین علیه السلام در وصیت خود به امام حسن مجتبی علیه السلام فرمود: «با پوشش و حجابی که برای همسرانت قرار می‌دهی، چشم آنان را از هوس و حرام بازمی‌داری، چرا که حجاب برای آنها ثبات بیشتری به ارمغان می‌آورد. از خروج بی حساب و بی رویه زنان جلوگیری کن، زیرا مفسدگی دارد؛ و اگر می‌توانی، کاری کن که همسرانت غیر از تو را نشناسند و با مردان رفت و

آمد نداشته باشند...»

۳) ام سلمه می گوید:

روزی من و میمونه خدمت رسول خدا بودیم که ابن مکتوم نابینا آمد. پیامبر به ما دو نفر فرمود چادر به سر کنیم و خود را بپوشانیم. ما گفتیم: «یا رسول الله، ابن مکتوم که نابیناست و ما را نمی بیند.»

پیامبر فرمود: «آیا شما هم کورید و او را نمی بینید؟!»

۴) امام رضا علیه السلام در نامه ای به یکی از یاران خود نوشت: «نگاه به موی زنان حرام است، چون موجب تحریک و فساد است.»

منابع:

بحار الانوار، ج ۱۰۳، باب ۶۱ و ۶۲.

بحار الانوار، ج ۱۰۴، باب ۹۱.

سوال ۱۳

سوال:

آیا در زمینه نوع پوشش چادر، مانتو و یا پوشش طبق تعریف در احادیث مطلبی داریم؟

جواب:

تردیدی نیست که حجاب و پوشش زن یکی از احکام ضروری اسلام به شمار می رود.

پوشش سابقه ای به اندازه حیات بشریت دارد و غیر از پیروان یکی از مکاتب که بر لزوم برهنه زیستی پای می فشارد همه جامعه بشریت به نوعی رعایت می کنند. V} ر.ک: مصطفوی، انسانیت از دیدگاه اسلامی، ص ۱۲۹. V}

در قرآن مجید بیش از ده آیه در مورد حجاب و حرمت نگاه به نامحرم وجود دارد.

یکی از این آیات، آیه ۵۹ سوره احزاب است: «یا ایهاالنبی قل لازواجک و بناتک و نساءالمؤمنین یدنین علیهن من جلابیبهن ذلک ادنی ان یعرفن فلا یؤذین و کان الله غفورا رحیما» (ای پیامبر، به زنان و دخترانت و نیز به زنان مؤمنین بگو خود را بپوشانند تا شناخته نشوند و مورد اذیت قرار نگیرند. و خداوند بخشنده مهربان است.)

جلاب به معنای یک پوشش سراسری است؛ یعنی زن باید همه اندامش پوشیده باشد تا همچون گلی

لطیف از دسترس هوسرانان مصون و محفوظ باشد.

در سوره نور آیه ۳۱ نیز مفصلاً در مورد حجاب و حرمت نگاه به نامحرمان سخن به میان آمده است.

مفهوم و ابعاد حجاب در قرآن

حجاب در لغت به معنای مانع، پرده و پوشش آمده است. استعمال این کلمه، بیشتر به معنی پرده است. این کلمه از آن جهت مفهوم پوشش می‌دهد که پرده، وسیله‌ی پوشش است، ولی هر پوششی حجاب نیست؛ بلکه آن پوششی حجاب نامیده می‌شود که از طریق پشت پرده واقع شدن صورت گیرد.

حجاب، به معنای پوشش اسلامی بانوان، دارای دو بُعد ایجابی و سلبی است. بُعد ایجابی آن، وجوب پوشش بدن و بُعد سلبی آن، حرام بودن خودنمایی به نامحرم است؛ و این دو بُعد باید در کنار یکدیگر باشد تا حجاب اسلامی محقق شود؛ گاهی ممکن است بُعد اول باشد، ولی بُعد دوم نباشد، در این صورت نمیتوان گفت که حجاب اسلامی محقق شده است.

اگر به معنای عام، هر نوع پوشش و مانع از وصول به گناه را حجاب بنامیم، حجاب میتواند اقسام و انواع متفاوتی داشته باشد. یک نوع آن حجاب ذهنی، فکری و روحی است؛ مثلاً اعتقاد به معارف اسلامی، مانند توحید و نبوت، از مصادیق حجاب ذهنی، فکری و روحی صحیح است که میتواند از لغزشها و گناهای روحی و فکری، مثل کفر و شرک جلوگیری نماید.

علاوه بر این، در قرآن از انواع دیگر حجاب که در رفتار خارجی انسان تجلی میکنند، نام برده شده است؛ مثل حجاب و پوشش در نگاه که مردان و زنان در مواجهه با نامحرم به آن توصیه شده‌اند.

هدف

هدف اصلی تشریح احکام در اسلام، قرب به خداوند است که به وسیله ی تزکیه ی نفس و تقوا به دست میآید:

إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَنْفَاكُم (حجرات؛۱۳) بزرگوار و با افتخارترین شما نزد خدا با تقواترین شماست.

==هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ؛

اوست خدایی که میان عرب امی (قومی که خواندن و نوشتن هم نمیدانستند) پیغمبری بزرگوار از همان قوم برانگیخت، تا بر آنان وحی خدا را تلاوت کند و آنها را (از لوث جهل و اخلاق زشت) پاک سازد و کتاب سماوی و حکمت الهی بیاموزد؛ با آن که پیش از این، همه در ورطه ی جهالت و گمراهی بودند.==

از قرآن کریم استفاده میشود که هدف از تشریح حکم الهی، وجوب حجاب اسلامی، دست یابی به تزکیه ی نفس، طهارت، عفت و پاکدامنی است. آیاتی همچون:

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ؛ ای رسول ما مردان مؤمن را بگو تا چشمها از نگاه ناروا بپوشند و فروج و اندامشان را محفوظ دارند، که این بر پاکیزگی جسم و جان ایشان اصلح است. حجاب چشم

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ (نور؛ ۳۰) ای رسول ما به مردان مؤمن بگو تا چشمها را از نگاه ناروا بپوشند. قُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ (نور؛ ۳۱) ای رسول به زنان مؤمن بگو تا چشمها را از نگاه ناروا بپوشند. حجاب در گفتار

نوع دیگر حجاب و پوشش قرآنی، حجاب گفتاری زنان در مقابل نامحرم است:

فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ (احزاب؛ ۳۲) پس زنهار نازک و

نرم با مردان سخن نگویند؛ مبادا آن که دلش بیمار (هوا و هوس) است به طمع افتد. حجاب رفتاری

نوع دیگر حجاب و پوشش قرآنی، حجاب رفتاری زنان در مقابل نامحرم است. به زنان دستور داده شده است به گونه‌های راه نروند که با نشان دادن زینتهای خود باعث جلب توجه نامحرم شوند
وَلَا يَضْرِبْنَ بِالْأَرْجُلِ لِيُعْلَمَ مَا يَخْفَيْنَ مِنْ زِينَتِهِنَّ (نور؛ ۳۱) و آن طور پای به زمین نزنند که خلخال و زیور پنهان پاهایشان معلوم شود.

از مجموع مباحث طرح شده به روشنی استفاده میشود که مراد از حجاب اسلامی، پوشش و حریم قابل شدن در معاشرت زنان با مردان نامحرم در انحای مختلف رفتار، مثل نحوه ی پوشش، نگاه، حرف زدن و راه رفتن است.

بنابراین، حجاب و پوشش زن نیز به منزله ی یک حاجب و مانع در مقابل افراد نامحرم است که قصد نفوذ و تصرف در حریم ناموس دیگران را دارند. همین مفهوم منع و امتناع در ریشه ی لغوی عفت نیز وجود دارد؛

حجاب و عفت

دو واژه ی «حجاب» و «عفت» در اصل معنای منع و امتناع مشترک‌اند. تفاوتی که بین منع و بازداری حجاب و عفت است، تفاوت بین ظاهر و باطن است؛ یعنی منع و بازداری در حجاب مربوط به ظاهر است، ولی منع و بازداری در عفت، مربوط به باطن و درون است؛ چون عفت یک حالت درونی است، ولی با توجه به این که تأثیر ظاهر بر باطن و تأثیر باطن بر ظاهر، یکی از ویژگی های عمومی انسان است؛ بنابراین، بین حجاب و پوشش ظاهری و عفت و بازداری باطنی انسان، تأثیر و تأثر متقابل است؛ بدین ترتیب که

هرچه حجاب و پوشش ظاهری بیش تر و بهتر باشد، این نوع حجاب در تقویت و پرورش روحیه ی باطنی و درونی عفت، تأثیر بیش تری دارد؛ و بالعکس هر چه عفت درونی و باطنی بیش تر باشد باعث حجاب و پوشش ظاهری بیش تر و بهتر در مواجهه با نامحرم میگردد.

حجاب زنان سالمند

قرآن مجید به شکل ظریفی به این تأثیر و تأثر اشاره فرموده است. نخست به زنان سالمند اجازه میدهد که بدون قصد تبرج و خودنمایی، لباسهای رویی خود، مثل چادر را در مقابل نامحرم بردارند، ولی در نهایت میگوید: اگر عفت بورزند، یعنی حتی لباسهایی مثل چادر را نیز بر ندارند، بهتر است.

وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحاً فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ وَأَنْ يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَهُنَّ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ. (نور؛ ۶۰)

علاوه بر رابطه ی قبل، بین پوشش ظاهری و عفت باطنی، رابطه ی علامت و صاحب علامت نیز هست؛ به این معنا که مقدار حجاب ظاهری، نشانهای از مرحله ی خاصی از عفت باطنی صاحب حجاب است. البته این مطلب به این معنا نیست که هر زنی که حجاب و پوشش ظاهری داشت، لزوماً از همه ی مراتب عفت و پاکدامنی نیز برخوردار است.

آیا حجاب مانع همه بزهکاری های اجتماعی است؟

با توجه به همین نکته، پاسخ این اشکال و شبهه ی افرادی که برای ناکارآمد جلوه دادن حجاب و پوشش ظاهری، تخلفات بعضی از زنان با حجاب را بهانه قرار میدهند آشکار میگردد؛ زیرا مشکل این عده از زنان، ضعف در حجاب باطنی و فقدان ایمان و اعتقاد قوی به آثار مثبت حجاب و پوشش ظاهری است و قبلاً گذشت

که حجاب اسلامی ابعادی گسترده دارد و یکی از مهم ترین و اساسی ترین ابعاد آن، حجاب درونی و باطنی و ذهنی است که فرد را در مواجهه با گناه و فساد، از عقاید و ایمان راسخ درونی برخوردار می کند؛ و اساساً این حجاب ذهنی و عقیدتی، به منزله سنگ بنای دیگر حجابها، از جمله حجاب و پوشش ظاهری است؛ زیرا افکار و عقاید انسان، شکل دهنده ی رفتارهای اوست.

البته، همانگونه که حجاب و پوشش ظاهری، لزوماً به معنای برخورداری از همه ی مراتب عفاف نیست، عفاف بدون رعایت پوشش ظاهری نیز قابل تصور نیست. نمیتوان زن یا مردی را که عریان یا نیمه عریان در انظار عمومی ظاهر میشود عقیف دانست؛ زیرا گفتیم که پوشش ظاهری یکی از علامتها و نشانههای عفاف است، و بین مقدار عفاف و حجاب، رابطه ی تأثیر و متأثر متقابل وجود دارد. بعضی نیز رابطه ی عفاف و حجاب را از نوع رابطه ی ریشه و میوه دانسته اند؛ با این تعبیر که حجاب، میوه ی عفاف، و عفاف، ریشه ی حجاب است. برخی افراد ممکن است حجاب ظاهری داشته باشند، ولی عفاف و طهارت باطنی را در خویش ایجاد نکرده باشند. این حجاب، تنها پوسته و ظاهری است. از سوی دیگر، افرادی ادعای عفاف کرده و با تعابیری، مثل «من قلب پاک دارم، خدا با قلب ها کار دارد»، خود را سرگرم می کنند؛ چنین انسانهایی باید در قاموس اندیشه ی خود این نکته ی اساسی را بنگارند که درون پاک، بیرونی پاک می پروراند و هرگز قلب پاک، موجب بارور شدن میوه ی ناپاک بی حجابی نخواهد شد.

پوشش در روایات:

(۱) رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «زنان در خانه به

جایی که بر کوچه و بازار اشراف داشته باشند نروند، چرا که نگاه مردان به آنها خیره می شود. به آنان سوره نور را بیاموزید چون در این سوره از تحریم و عقوبت زنا و نیز از اجتناب نگاه به نامحرم سخن به میان آمده است.»

۲) امیرالمومنین علیه السلام در وصیت خود به امام حسن مجتبی علیه السلام فرمود: «با پوشش و حجایی که برای همسرانت قرار می دهی، چشم آنان را از هوس و حرام باز می داری، چرا که حجاب برای آنها ثبات بیشتری به ارمغان می آورد. از خروج بی حساب و بی رویه زنان جلوگیری کن، زیرا مفاسدی دارد؛ و اگر می توانی، کاری کن که همسرانت غیر از تو را نشناسند و با مردان رفت و آمد نداشته باشند...»

۳) ام سلمه می گوید:

روزی من و میمونه خدمت رسول خدا بودیم که ابن مکتوم نابینا آمد. پیامبر به ما دو نفر فرمود چادر به سر کنیم و خود را بپوشانیم. ما گفتیم: «یا رسول الله، ابن مکتوم که نابیناست و ما را نمی بیند.»

پیامبر فرمود: «آیا شما هم کورید و او را نمی بینید؟!»

۴) امام رضا علیه السلام در نامه ای به یکی از یاران خود نوشت: «نگاه به موی زنان حرام است، چون موجب تحریک و فساد است.»

منابع:

بحار الانوار، ج ۱۰۳، باب ۶۱ و ۶۲.

بحار الانوار، ج ۱۰۴، باب ۹۱.

سوال ۱۴

سوال:

آیه ۳۴ سوره نسا از خویشتن نگهدارندگان در نهان آیا صرفاً حجاب و چادر است یا اینکه بدون حجاب نیز می توان خویشتن را در نهان شد؟

جواب:

فالصالحات قانتات حافظات للغیب بما حفظ الله، مربوط به حجاب زنها نیست. بلکه آیه شریفه در بیان توصیف زنان صالح

و در ستکاری است که در برابر نظام خانواده خاضع و متعهدند و نه تنها در حضور شوهر، که در غیاب او هم، حفظ الغیب می کنند. یعنی مرتکب خیانت چه از نظر مال، چه از نظر ناموس، و چه از نظر حفظ شخصیت شوهر و اسرار خانواده در غیاب او نمی شوند، بلکه وظائف و مسئولیتهای خود را به خوبی انجام می دهند. تفسیر نمونه، ج ۳ ص ۳۷۱

سوال ۱۵

سوال :

می خواستم بدانم در قرآن آیه و جود دارد که صراحتاً گفته باشد زنان موی خود را از مردان باید بیوشانند ؟

جواب :

با تشکر پاسخ : با سلام و احترام

خواهر گرامی

آیه ی در قرآن وجود دارد که دلالت بر حجاب زنان دارد برای توضیح این مطلب به آدرس زیر مراجعه فرمایید: آیات قرآن مربوط به حجاب سوره: ۳۳, آیه: ۵۹ ای پیامبر به زنان و دختران و به زنان مؤمنان بگو پوششهای خود را بر خود فروتر گیرند این برای آنکه شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند (به احتیاط) نزدیکتر است و خدا آمرزنده مهربان است سوره: ۲۴, آیه: ۶۰ و بر زنان از کار افتاده ای که (دیگر) امید زناشویی ندارند گناهی نیست که پوشش خود را کنار نهند (به شرطی که) زینتی را آشکار نکنند و عفت ورزیدن برای آنها بهتر است و خدا شنوای داناست سوره: ۲۴, آیه: ۳۱ و به زنان با ایمان بگو دیدگان خود را (از هر نامحرمی) فرو بندند و پاکدامنی ورزند و زیورهای خود را آشکار نگردانند مگر آنچه که طبعاً از آن پیداست و باید روسری خود را بر سینه خویش (فرو) اندازند و زیورهایشان را جز برای شوهرانشان یا پدرانشان یا پسرانشان یا پدران شوهرانشان یا پسرانشان

یا پسران شوهرانشان یا برادرانشان یا پسران برادرانشان یا پسران خواهرانشان یا زنان (همکیش) خود یا کنیزانشان یا خدمتکاران مرد که (از زن) بی نیازند یا کودکانی که بر عورت‌های زنان وقوف حاصل نکرده اند آشکار نکنند و پاهای خود را (به گونه ای به زمین) نکوبند تا آنچه از زینتشان نهفته می دارند معلوم گردد ای مؤمنان همگی (از مرد و زن) به درگاه خدا توبه کنید امید که رستگار شوید و من الله توفیق

سوال ۱۶

سوال :

: با سلام نیاز به یکسری منابع راجع به وضعیت حجاب در صدر اسلام و قبل و بعد را دارم. شنیده ام بیرون گذاشتن ثلث موها مانند حجاب زنان عشایر و روستایی بلامانع می باشد. با توجه به اینکه طبق آیات قرآن و وجوب حجاب برای سایر زنان اثبات نمی شود، نیاز به یکسری منابع به روز و دور از تعصب های بیجا هستم. با تشکر

جواب :

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

اولا چه کسی گفته بیرون گذاشتن حتی یک تار مو _ چه برسد به یک ثلث از موها _ اشکالی ندارد؟! صریح روایات است که بانوان جز صورت و دستها _ و گاهی عده ای از فقهاء با استفاده از بعضی ادله پاها(بدون ساق) را هم به آن اضافه کرده اند _ باید همه بدن را بر نامحرم بیوشانند. صریح روایت است که شرعا تار مویی نباید بیرون باشد. در زمان خود حضرت رسول(ص) و اهل بیت ایشان(ع) هم این میزان رعایت می شده است. بله، تخطی و فسق همه جا هست، ولی رفتار این و آن، دلیل بر حکم شرعی نیست.

ثانیا آنچه در مورد حجاب نوشته شده _ مثل

کتاب "مسأله حجاب" استاد مطهری _ نشان می دهد که حکم وجوب حجاب بر اساس آیات و روایات است. بله، در قرآن به طور دقیق از محدوده حجاب سخن نرفته است، ولی منبع احکام دین تنها قرآن نیست، بلکه به موجب تعلیم خود قرآن، سنت پیامبر منبع دوم شناخت احکام دین، و تعالیم اهل بیت او منبع یادگیری تأویل و تفسیر قرآن و شناخت سنت پیامبر است.

قرآن و سنت و کلام اهل بیت (ع) منبع شناخت احکام تعبدی دین هستند.

در قرآن آمده است: «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُوراً رَحِيماً» _ (احزاب/۵۹) _ مراد از جلباب در این آیه به تفسیری مقنعه است که کل سر و گردن را می پوشاند، و به تفسیری چادری که قسمت عمده بدن را فرامی گیرد.

و یا فرموده است: «وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا يَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِمْ أَوْ أَبَائِهِمْ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْإِرْبَابِ مِنَ الرِّجَالِ أَوْ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعاً أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» _ (نور/۳۱) _ "ضرب خمر علی جیوبهن" به معنای انداختن روسری و مقنعه به گونه ای است که سر و گردن را بپوشاند.

روایات این موضوع هم بسیار است. (ر.ک. به وسائل الشیعه، کتاب

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ١٧

سوال :

١) کدام سوره ی شریفه بنام سوره عفت و حیا و حجاب نامیده شده است؟

جواب :

٢) سوره ای که بنام ام القرآن مشهور است کدام است؟

٣) سوره ای که در شان اهل بیت پیامبر نازل شده است؟

٤) سوره ای که به زبان بندگان نازل شده است کدام است؟

٥) یهودیان کدام پیامبر را فرزند خدا میدانند؟

٦) اولین سوال در قیامت درباره ی چه چیزی است؟

٧) نمازی که مردم در آن از خدا باران می طلبند تا خشکسالی و قحطی برطرف شود و بر زراعتها باران بیارد چه نام دارد؟

٨) کدام قوم بیشترین نافرمانی را نسبت به پیامبرانش کردند؟

٩) کدام سوره است که قرآن کریم در آن خلاصه شده است؟

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

١. سوره نور.

٢. سوره حمد.

٣. سوره انسان.

٤. سوره حمد.

٥. حضرت عزیر(ع).

٦. در روایت آمده نماز اولین چیزی است که در قیامت از آن سوال می شود("میزان الحکمه"، واژه صلات)

٧. نماز استسقاء.

٨. بنی اسرائیل.

٩. سوره حمد.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۱۸

سوال :

چند سوره و چند آیه در مورد حجاب در قرآن آمده است چند نمونه نام ببرید؟

جواب :

چند شباهت امام حسین با قرآن چیست؟

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

مسأله حجاب در سه جای قرآن مطرح شده است. یکی در سوره احزاب آیه ۳۲ و ۳۳ که البته صریح در حجاب به معنای مرسوم نیست، و فرمانی کلی در باره رعایت عفت به زنان پیغمبر می دهد.

دوم سوره احزاب آیه ۵۹ است که سخن از پوشش سر و گردن دارد.

سوم در سوره مبارکه نور آیه ۳۱ که به رعایت حجاب، محدوده حجاب و کسانی که رعایت حجاب در پیش آنها لازم نیست اشاره کرده است.

سؤال دیگران را

جداگانه برايمان ارسال نماييد. هر نامه، يك سؤال.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۱۹

سوال :

اگه لطف كنيد و چندحديث (۷) خيلي اثر گذار در مورد حجاب و عفاف زنان و مسائلي از اين قبيل ذكر كنيد ممنون ميشم

جواب :

يا علي

پاسخ : با عرض سلام و تحيت.

دوست محترم!

۱- اميرالمومنين(ع) فرموده اند: پوشيده و محفوظ داشتن زن مايه آسايش بيشترو دوام زيبايي اوست.(غرر الحکم)

۲- اميرالمومنين(ع) در وصيت خود به امام حسن مجتبي(ع) فرموده اند: «با پوشش و حجابي كه براي همسرانت قرار مي دهی، چشم آنان را از هوس و حرام باز مي داری، چرا كه حجاب براي آنها ثبات بيشتري به ارمغان مي آورد. از خروج بي حساب و بي رويه زنان از خانه و اختلاط با مردان جلوگيري كن، زيرا مفاسدي دارد.

۳- رسول خدا(ص) فرمودند: هلاكت زنان امت من در دو چيز است: «طلا و لباس نازك ("ميزان الحكمه"، واژه حجب، به نقل از امالي شيخ مفيد)

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۲۰

سوال :

. مي خواستم بدانم منظور از (الا ما ظهر) در آيه حجاب زنان چيست. با تشكر

جواب :

پاسخ : با عرض سلام و تحيت.

دوست محترم!

آيت الله مكارم در جواب سؤال شما چنين فرموده اند:

در اين كه منظور از زينتي كه زنان بايد آن را بپوشانند و همچنين زينت آشكاري كه در اظهار آن مجازند چيست؟ در ميان مفسران سخن بسيار است .

بعضی زينت پنهان را به معنی زينت طبيعي(اندام زيبای زن) گرفته اند.

بعضی ديگر آن را به معنی محل زينت گرفته اند، و گفته اند آشكار كردن خود زينت مانند گوشواره و دستبند و بازوبند به تنهائي مانعي ندارد، و اگر ممنوعيتي باشد مربوط به محل اين زينتها مربوط است، يعني گوشها و گردن و

دستها و بازوان.

بعضی دیگر آن را به معنی خود زینت آلات گرفته اند. منتها در حالی که روی بدن قرار گرفته، و طبیعی است که آشکار کردن چنین زینتی توأم با آشکار کردن اندامی است که زینت بر آن قرار دارد. این دو تفسیر اخیر از نظر نتیجه یکسان است، هر چند از دو راه مسأله تعقیب می شود.

حق این است که ما آیه را بدون پیشداوری و طبق ظاهر آن تفسیر کنیم که ظاهر آن همان معنی سوم است و بنابراین زنان حق ندارند زینتهائی که معمولا پنهانی است آشکار سازند هر چند اندامشان نمایان نشود و به این ترتیب آشکار کردن لباسهای زینتی مخصوصی را که در زیر لباس عادی یا چادر می پوشند نیز مجاز نیست، و قرآن از ظاهر ساختن چنین زینتهائی نهی کرده است.

در روایات متعددی که از ائمه اهل بیت(ع) نقل شده نیز همین معنی دیده می شود که زینت باطن را به قلاده(گردنبند)، دملج(بازوبند)، خلخال(همان زینتی که زنان عرب در مچ پاها می کردند) تفسیر شده است.

و چون در روایات متعدد دیگری زینت ظاهر به انگشتر و سرمه و مانند آن تفسیر شده می فهمیم که منظور از زینت باطن نیز خود زینتهائی است که نهفته و پوشیده است.(ر.ک. به "تفسیر نمونه"، ذیل آیه مذکور)

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۲۱

سوال :

در کدام آیات و روایات بیان شده که خانم ها در نماز چادر بپوشند؟

جواب :

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

در هیچ آیه و روایتی نیامده که حتما زنان باید چادر به سر کنند، چه در نماز و چه در غیر نماز. آنچه واجب است

رعایت حجاب است، آن گونه که در اسلام و در ضمن آیات و روایات آمده است.

گاه چادر به عنوان یکی از مصادیق حجاب در مدارک شرعی بیان شده است، ولی این دلیل عدم جواز پوشیدن لباسی دیگر نیست. البته به طور قطع، بر اساس عرف جامعه بهتر است زن مسلمان - خصوصاً در نماز - برای حفظ حجاب از چادر استفاده کند.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر - قم.

باستانی.

سوال ۲۲

سوال :

امروزه بعضی این شبهه را القا میکنند که در قرآن اصلاً نگفته هر کس مثلاً یک تار مویش دیده شود گناهکار است بلکه فقط یک حالت کلی از حجاب را بیان کرده. میخواستم بپرسم آیا حدیثی به این مضمون داریم که اگر مثلاً زنی عمداً مقداری از مویش بیرون باشد گناه کرده؟ همچنین درباره آرایش کردن که متأسفانه خیلی باب شده و مثلاً میگویند ما آرایشمان غلیظ نیست!!! خواهشمندم مستند به احادیث در هر مورد پاسخ دهید

جواب :

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

اولاً در قرآن هم به حجاب اشاره شده است. هم آنجا که سخن از جلایب، به معنای روسری و مقنعه ای است که سر و سینه را می پوشاند، دارد - «يا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجَكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ عَفُوراً رَحِيماً» (احزاب/۵۹) - و هم آنجا که سخن از پوشش زینتها دارد - «وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَائِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنَاتِ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا ظَهَرَ مِنْهُنَّ لِمَنْ حَلَّتْ بِبُيُوتِهِنَّ وَأُولَئِكَ أَعْيُنُهُمْ لَجَّالُونَ أَعْيُنُهُمْ لِيَخْفَوْا بِهِمْ وَإِلَى جُحُوبَتِهِمْ فِي الْأَكْثَرِ الْأَكْثَرِ» (احزاب/۵۹) -

نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولَى الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعاً أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» (نور/۳۱).

این اجمال را روایات به صراحت توضیح داده اند. در مورد حجاب به یک روایت اکتفا می کنیم.

حضرت رضاع) در باره حجاب فرموده اند: "حرم النظر الى شعور النساء ... لما فيه من تهيج الرجال وما يدعوا التهييج الى الفساد والدخول فيما لا يحل... " یعنی نگاه به موهای زنان حرام است، برای آن که اگر موهای آنها در برابر نامحرم آشکار شود باعث تحریک و جلب نظر خواهد شد، و این جلب شدن توجه مردان به زنان فساد و بی بند و باری را به دنبال دارد و سبب می شود که مردم در کارهای حرام وارد بشوند. ("علل الشرایع"، ج ۲، ص ۲۸۷، باب ۳۶۴)

اما در مورد آرایش هم به ذکر حدیثی بسنده می کنیم.

پیامبر بزرگ اسلام حضرت محمد(ص) فرموده اند: هر خانمی که خود را معطر و خوشبو کند(عطر بزند) و از خانه خارج شود، همواره مورد لعنت خدا و ملائکه خواهد گرفت، تا وقتی که به خانه برگردد، هر چند برگشتش به خانه طول بکشد("کافی"، ج ۵، ص ۱۶۳)

دوست گرامی! روایات در زمینه حجاب و آرایش آنقدر صریح و شفاف و زیاد است که فقها بالاتفاق معتقدند جز وجه و کفین باید همه بدن زن پوشیده باشد، و همچنین آنچه برای خانم ها زینت محسوب می شود، باید از نامحرم پوشانده شود.

بله، بعضی از فقهاء روی پا را هم اجازه داده اند که پوشانده نشود.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۲۳

سوال :

من می خوام

بدونم کیفر بی حجابی چیه.

جواب :

یکی از دوستانم موهاش خیلی مشخص بود. بهش گفتم درستش کن اینا همه تو جهان آخرت مار می شه. آخه بچه که بودم همه می گفتن موهاش اگه معلوم باشه اینجوری می شه.

دوستم قبول نکرد گفت اصلا به حجاب و این چیزها ربطی نداره. می گه کی گفته که آدم باید با حجاب باشه. من گفتم تو قران حتما نوشته. گفت اگه پیدا کردی به من بگو. من الان خودم دقیق نمی دونم.

اول بگید ادم بی حجاب عذابش چیه.

دوم اینکه من از کجا براش دلیل بیارم. توی قران با احادیث و...

دوستم می گه کی اون دنیا رو دیده. می گم این همه خوابنما می شن. گفت از کجا معلوم شاید دروغ بگن. من می دونم توی قرآن در مورد قیامت و بهشت و جهنم توضیح داده ولی بی حجابی رو دیگه نمی دونم.

منون می شم اگه توضیح بدید. پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

در مورد حجاب و اصل حجاب در قرآن در کد ۱۵۲۵۲ به تفصیل سخن گفته ایم که می توانید به آن مراجعه کنید.

اما در مورد عذاب زنان بی حجابی روایتی است که پیامبر اکرم(ص) که قسمتی از آن، برای پاسخ به سؤال شما کافی است، ولی ذکر تمامی آن بی فایده نیست.

امام هشتم(ع) از پدران معصومان(ع) از امیرالمؤمنین(ع) نقل می کنند: روزی من و فاطمه(س) بر پیامبر(ص) وارد شدیم، او را شدیداً گریان یافتیم. گفتم: پدر و مادرم فدایت گردد یا رسول الله! شما را چه چیزی به گریه آورده است؟ فرمودند: یا علی! شبی که مرا به معراج می بردند گروهی از زنان اتمم را در عذاب شدید و سخت دیدم. برای من تعجب

آور شد و باور نمی کردم؛ از این رو سخت گریستم؛ زیرا گروهی زن را دیدم که به موی سر آویخته اند و مغز سرشان می جوشد. زنانی را دیدم به زبان آویخته و آب جوش به حلقشان ریخته می شود. زنانی به پستان ها آویزان شده و زنی را دیدم که از گوشت جسدش می خورد، در حالی که آتش از زیر او زبانه می کشید. زنانی را دیدم که دست و پاهایشان بسته بود و مار و عقرب ها به جانشان ریخته بودند. زنی را دیدم کر، کور، و گنگ در تابوتی از آتش که مغز سر وی از بینی او سرازیر بود، در حالی که بدن او پر از جذام و بَرص (پیسی) بود. زنانی را دیدم در تنور آتش به پاها آویخته، زنانی را دیدم که گوشت های جلو و پشت آنها را با قیچی های آتشین می بریدند. زنی را دیدم صورت و دست هایش می سوخت و روده هایش را می خورد. زنی را دیدم که سر او چونان سر خوک و بدنش چون خر با هزار هزار رنگ عذاب. زنانی را دیدم به شکل سگ و آتش از مقعدشان داخل و از دهانش خارج می گشت، در حالی که فرشتگان با گرزهای آتشین به سر و بدنشان می زدند.

فاطمه زهرا(س) عرض کرد: حبیب من و نور چشمان من! کردار و سیره اینان چه بوده است که خدا بر آنها این عذاب را نهاده است؟

پیامبر(ص) فرمودند: زنانی که به موی سر آویخته بودند کسانی هستند که موی سرشان را از نامحرمان نمی پوشانند. آنان که به زبان آویخته بودند شوهرانشان را آزار می دادند. آن که به پستان آویخته بود زنی است که از هم بستر شدن شوهر با او

مانع می شود. آن که به پاها آویخته بود زنی است که بدون اذن شوهر از خانه خارج می گردد. زنی که گوشت بدن خود را می خورد کسی است که بدنش را برای نامحرمان آرایش می کند. زنانی که دست هایشان به پاهایشان بسته و مار و عقرب بر آنان تسلط دارند زنانی هستند که نسبت به طهارت جامه و وضویشان بی مبالا و لاپرواہی هستند، و از جنابت و حیض غسل نمی کنند، به نظافت بدن نمی کوشند و نسبت به نماز کاهلند. اما زنانی که کور، کر و گنگ دیده شدند همان زنان بدکار و هرجایی هستند که فرزندان نامشروع خود را به شوهرانشان نسبت می دادند. زنانی که گوشت بدن هایشان را با قیچی های آتشین می بریدند کسانی هستند که خودشان را بر مردان عرضه می کنند. اما آن گروه زنانی که صورت و بدنشان می سوخت و از درون بدن خود می خوردند زنان واسطه گر بین مرد و زن زنا کارند، و آن زنانی که سرشان چون خوک و بدنشان چون خر شده بود همان زنان سخن چین و دروغگویانند و آن دسته زنانی که به شکل سگ درآمده بودند و آتش از پایین بدنشان داخل و از دهانشان خارج می گشت زنان آوازه خوان و حسودند... ("بحارالانوار"، ج ۸، ص ۳۰۹)

اگر باز هم مطلبی بود در خدمت هستیم.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر - قم.

باستانی.

سوال ۲۴

سوال :

می خواستم در ارتباط با حجاب در سوره نور توضیح کاملی بدهید ممنون میشم

جواب :

پاسخ : با سلام دوست عزیز

در آیه ۲۹ و ۳۰ سوره نور به مراحل مختلف حجاب اشاره شده است و از مفاد آیه چنین بر می آید که حجاب تنها پوشش ظاهری نیست و یک فرهنگ عملی است

در همه ی اعضاء و جوارح انسانی باید جاری و ساری گردد و بعضی از مراحل آن مثل حجاب در نگاه و غض بصر از نامحرمان فقط مخصوص بانوان نیست و مردان نیز باید چشمهای خود را از نگاه به نامحرم باز دارند. عبارات آیات حجاب اینگونه آغاز می شود: "قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم و یحفظوا فروجهم ذلک ازکی لهم ... " به مردان مومن بگو چشمان خود را از نامحرم فرو بندند (نهی از چشم چرانی) و فروج خود را از نامحرمان حفظ کنند (نگاه مقدمه ی گناهان دیگر است) .

" و قل للمؤمنات یغضن من ابصارهن و یحفظن فروجهن (و برای زنان مؤمن هم نگاه به نامحرم مجاز نیست و همچنین باید عفاف خویش را حفظ کنند) و لا یبدین زینتهن الا ما ظهر منها (...). وزینتهای خود را آشکار نکنند مگر صورت و دو کف دست که ظاهر است) و لیضربن بخمرهن علی جیوبهن (و با پوششی که از سر تا پایین سینه را می پوشاند خود را بپوشانند (مقنعه)) و لا یبدین زینتهن الا- لبعولتهن (و زینتهای خویش را نمایان نکنند مگر در مقابل محارم خویش) و لا یضربن بارجلهن لیعلم ما یخفین من زینتهن (به گونه ای راه نروند و پا بر زمین نکوبند که صدای زیوراتشان بگوش رسد و آشکار گردد).

برای مطالعه ی بیشتر می توانید به تفسیر نمونه و المیزان در ذیل این آیات رجوع فرمایید. موفق باشید.

سوال ۲۵

سوال :

آیا تمامی آیه های قرآن در همه زمانها به درد ما می خورد.

جواب :

مثلا آیه هایی که در مورد وضع پوشش زنان پیامبراست یا آیه هایی که

مثلا در مورد طلاق است(در صورتی که ما هنوز ازدواج نکرده ایم)؛ آیا تدبیر در این آیه ها ، در زمان کنونی برای ما سودی دارد یا نه؟ پاسخ : با سلام دوست عزیز

آیات شریفه قرآن دارای مفاهیم عظیم و متعددی است که برای همه ی انسانها در همه عصرها قابل تدبیر و بهره گیری است، و نباید تصور کرد که هر آیه ای دارای کی یا دو برداشت محدود است که تنها مورد استفاده ی گروه خاصی است. از جمله آن آیاتی است که خود بعنوان نمونه ذکر کردید یا پوشش زنان پیامبر (ص)، این آیات علاوه بر اینکه حدود کلی حجاب را برای هر زن مسلمانی آشکار می سازد بیانگر این نکته نیز هست که چنانچه زنانی در جامعه از موقعیت ویژه اجتماعی برخوردار بودند، رعایت حدود و حجاب برای آنان باید با دقت و شدت بیشتری انجام پذیرد. و نیز آیات طلاق علاوه بر بیان احکام طلاق حاوی نکات بسیار دقیقی در روابط اجتماعی است که نمی توان آیه را تنها به یک حکم شرعی محدود کرد. گرچه منکر این نمی باشیم که تدبیر در آیات برای افراد مختلف در سنین گوناگون قابل اولویت بندی است مثلا برای کودکان بطور طبیعی آیات احسان به پدر و مادر و رفتار با همسایگان نسبت به آیات ازدواج در اولویت بیشتری است. جهت آشنایی بیشتر با نکات نهفته در آیات، مطالعه ی تفسیر نور نوشته حجت الاسلام محسن قرائتی بسیار مفید خواهد بود.

موفق باشید.

مؤسسه فرهنگی احیاء ثقلین - تهران

سوال ۲۶

سوال :

تفاوت مسلمان بودن و ایمان داشتن چیه؟

جواب :

در کدام آیه قران حجاب رو واجب اعلام کرده است؟

پاسخ :

با سلام دوست عزیز

اسلام اولین مرتبه پذیرش دین الهی خاتم الانبیاء (ص) می باشد که با گفتن شهادتین یعنی دو جمله اشهد ان لا اله الا الله و اشهد ان محمداً رسول الله حاصل می شود. ایمان مرتبه بعد از اسلام است که تنها گفتن شهادتین نیست بلکه مشتمل بر اقرار زبانی ، پذیرش قلبی و عمل جوارح است.

مسئله حجاب در سوره نور آیه ۳۱ و سوره احزاب آیه ۵۹ ذکر گردیده است.

موفق باشید.

سوال ۲۷

سوال :

در کدام آیه به اینکه زنان باید حجاب موهای خود را کاملاً رعایت کنند و حتی یک تار موی خود را در انتظار نامحرمان قرار ندهند اشاره شده است؟

جواب :

اگر حدیثی در این رابطه وجود دارد با ذکر منبع بیان کنید.

باتشکر پاسخ : با سلام دوست عزیز

بله آیه ۵۹ سوره احزاب زنان را امر می کند که جلاب داشته باشند و جلاب پوششی است که همه ی سر را می پوشاند در ضمن سیره ی حضرت زهرا سلام الله علیها که نمونه ی کامل عمل به قرآن کریم است همچنین همسران رسول خدا همچنین مادران ائمه علیهم السلام در طول تاریخ دارای حجابی کامل بوده اند. و نشانگر همین امر است.

سوال ۲۸

سوال :

چند آیه در مورد حجاب در قرآن بیان شده است

جواب :

پاسخ : با سلام. پوشش اسلامی از احکام ضروری اسلام است و هیچ مسلمانی نمی تواند در آن تردید کند؛ زیرا هم قرآن مجید به آن تصریح کرده است و هم روایات بسیار بر وجوب آن گواهی می دهند. به همین جهت، فقیهان شیعه و سنی به اتفاق به آن فتوا داده اند. همان طور که نماز و روزه به دورانی خاص اختصاص ندارد، دستور پوشش نیز چنین است و ادعای عصری بودن آن بی دلیل و غیر کارشناسانه می نماید. خداوند متعال در آیه ۳۰ سوره نور نخست به مردان مسلمان و سپس در آیه بعد به زنان مسلمان فرمان می دهد از چشم چرانی اجتناب کنند و در رعایت پوشش بدن از نامحرمان کوشا باشند: قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ.

(ای پیامبر) به

مردان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه نامحرمان بپوشانند. این کار برای پاکی و پاکیزگی شان بهتر است و خداوند بدآنچه می کنند، آگاه است.

سپس در آیه بعد می فرماید:

«وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا يَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى خُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَائِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْإِرْبَابِ مِنَ الرِّجَالِ أَوْ الطُّفُلِ الَّذِينَ لَمْ يَنْظُرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ؛

(ای پیامبر) به زنان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه بیگانگان بپوشانند و زیور خویش را جز برای شوهران و سایر محارم آشکار نکنند، مگر آنچه پیدا است؛ و روسری های خویش را به گریبان ها اندازند تا سر و گردن و سینه و گوش ها پوشیده باشد و پاهایشان را به زمین نکوبند تا آنچه از زینت پنهان می کنند، معلوم شود. ای بندگان مؤمن، همه به سوی خدا توبه کنید تا رستگار شوید.

در این آیه خداوند تعالی، در خصوص پوشش بانوان، آنچه را لازم است، به دو شکل گسترش می دهد:

۱. پوشیدگی سر و گردن؛ ۲. پوشاندن زینت ها.

«خُمُر» جمع «خمار» و به معنای روسری و سرپوش ست. «جیوب» از واژه «جیب» به معنای قلب و سینه و گریبان است. در تفسیر مجمع البیان چنین می خوانیم: زنان مدینه

اطراف روسری های خود را به پشت سر می انداختند و سینه و گردن و گوش های آنان آشکار می شد. بر اساس این آیه، موظف شدند اطراف روسری خود را به گریبان ها بیندازند تا این مواضع نیز مستور باشد. فخر رازی یاد آور می شود: خداوند متعال با به کار گرفتن واژه های «ضرب» و «علی که مبالغه در القا را می رساند، در پی بیان لزوم پوشش کامل این نواحی است. بنابراین، خداوند زینت و خودآرایی را نهی نمی کند؛ آنچه در شرع مقدس ممنوع شده است، تبرج و خودنمایی و تحریک و تهییج به وسیله آشکار ساختن زینت در محافل اجتماعی است؛ چنان که می فرماید: «وَلَا تَبْرَجْنَ لِلْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى» (سوره احزاب (۳۳): ۳۳).

و نیز می فرماید: «وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ» (سوره نور (۲۴): ۳۱).

این آیه زنان عرب را که معمولاً خلخال به پا می کردند و برای این که بفهمانند خلخال گرانها دارند، پای خود را محکم به زمین می کوفتند، از این کار نهی می کند. فقیه بزرگوار علامه مطهری می گوید: «از این دستور می توان فهمید هر چیزی که موجب جلب توجه مردان می گردد، مانند استعمال عطرهای تند و همچنین آرایش های جالب نظر در چهره، ممنوع است. به طور کلی زن در معاشرت، نباید کاری بکند که موجب تحریک و تهییج و جلب توجه مردان نامحرم گردد.» (مسأله حجاب، ص ۱۴۶ - ۱۴۷).

آیات دیگری که با صراحت کامل دستور پوشش اسلامی و فلسفه آن را بیان می کنند، چنین است:

«يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأُزْجِيَكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُوراً رَحِيماً.

ای پیامبر، به زنان

و دخترانت و به زنان مؤمنان بگو: پوشش های (روسری و چادر) خود را بر خود فروتر گیرند. این برای آن که شناخته گردند و اذیت نشوند، (به احتیاط) نزدیک تر است؛ و خدا آمرزنده و مهربان است. (سوره احزاب)

سوال ۲۹

سوال :

بعضاً افرادی هستند که می گویند چون در قرآن دقیقاً اشاره نشده که زنان باید مو و دستها تا مچ را از نامحرم ببوشانید پس ما این کار را نمیکنیم. همچنین می گویند تعداد رکعتهای هر نمازی در قرآن نیامده. لطفاً آیاتی که این شبهات را برطرف می کنند معرفی فرمائید.

جواب :

پاسخ : با سلام. برخی افراد برای توجیه گناه و انحراف خود سخنانی می گویند که ناشی از عدم شناخت و عدم اطلاع آنان از قرآن است اولاً : این افراد گویا این آیات را ندیده اند که قرآن پیامبر اکرم را مفسر و مبین قرآن معرفی کرده است «انزلنا علیک الذکر لتبین للناس ما نزل الیهم» بر این اساس اصل وجوب نماز و کلیات اوقات آن در قرآن آمده اما کیفیت و شرایط خواندن آن بر عهده ی پیامبر اکرم گذاشته شده و ایشان آن را تبیین کرده اند . همچنین در مورد حجاب و پوشش نبی اکرم و معصومانی که ایشان پس از خود نصب کرده اند جزئیات را بیان کرده اند . و این خود از تعالیم قرآن اسن. ثانیاً در قرآن کریم در مورد حجاب آمده است : ۱- سوره نور، آیه ۳۱: وَ قُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ یَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَ یَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَ لَا یُذِیْنَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَ لَیُبْصِرْنَ بِحُجْرَتِهِنَّ عَلَی جُجُوبِهِنَّ...؛ و به زنان با ایمان بگوید دیدگان خود

را (از هر نامحرمی فرو بندند و پاکدامنی ورزند و زیورهای خود را آشکار نگردانند مگر آنچه که از آن پیداست و باید روسری خود را بر گردن خویش (فرو) اندازند.... قسمت نخست آیه درباره احکام نگاه کردن بانوان به مردان است. و قسمت دوم آیه: (وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا...) درباره احکام حفظ و رعایت حجاب شرعی است. واژه «ابداء» که در آیه شریفه آمده است به معنای اظهار و آشکار نمودن است و مراد از «زینت» در آیه شریفه مواضع و جایگاه های زینت است؛ مانند: محل زینت های گوناگون از بدن که ابداء و آشکار نمودن آنها جایز نیست مگر مواردی که استثناء شده است؛ مانند: محل انگشتری (که انگشتان دست و خود دست است) و محل سرمه کشیدن (که چشمان است). واژه «حُمر» که در آیه شریفه وارد شده است لباس و جامه ای است که بانوان با آن سر خود را می پوشانند و بر سینه خود آویزان می نمایند و معنای این قسمت از آیه چنین است که با اطراف خمر و مقنعه خود سرها و موها و شانه و سینه خود را بپوشانند. برای آگاهی بیشتر ر.ک: المیزان، ج ۱۵، ص ۱۱۱ و ۱۱۲. دانشمندان و فقیهان نیز در بحث از آیه شریفه، روایات وارده را متذکر شده و مورد بحث قرار داده اند؛ از جمله مرحوم آیت الله حکیم در ج ۱۴ کتاب فقهی مشهور «مستمسک العروه الوثقی»، ص ۲۷ می گوید: در روایت صحیحه فضیل از امام صادق (ع) می گوید: «از حضرت درباره نگاه به ساق دست زنان پرسیدم که آیا از جمله زینتی است که خدای سبحان در قرآن می فرماید: وَلَا يُبْدِينَ

زَيْنَتُهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ حضرت فرمود: «آری آنچه به زیر خمار و مقنعه است زینت است و آنچه زیر دستبند است زینت است. (به نقل از وسائل الشیعه، کتاب نکاح، ابواب مقدمات نکاح، باب ۱۰۹، ح ۱) مقصود این است که صورت و دو کف جزء زینتی که باید پوشیده شود نیست و سر و گردن و ساق جزو زینتی است که باید پوشیده شود (خلاصه فرمایش آقای حکیم) در روایت موثقه زراره از امام صادق(ع) در آیه شریفه که فرمود:

إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا می فرماید: «زینت ظاهر و آشکار سرمه و انگشتری است (به نقل از همان منبع حدیث ۳) و این دو در صورت و در کف می باشند (و هم چنین به حدیث ۴ و ۵ باب نیز که مضمون مشابه دارند استدلال نموده است) ۲- سوره احزاب، آیه ۵۹: يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجِكُمْ وَ بَنَاتِكُمْ وَ نِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَ كَانَ اللَّهُ عَفُورًا رَحِيمًا؛ ای پیامبر، به زنان و دخترانت و به زنان مؤمنان بگو: پوشش های خود را بر خود فروتر گیرند این برای آن که شناخته نشوند و مورد آزار قرار نگیرند نزدیک تر است و خدا آمرزنده مهربان است واژه «جلابیب» در آیه شریفه جمع «جلباب» است و جلباب لباسی است که تمامی بدن زن را می پوشاند و یا خماری است که سر و وجه را می پوشاند و مقصود از این قسمت آیه که: «يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ» این است که خود را با جلباب بپوشانند و یقه و گریبان و سینه های آنان آشکار نشود. علاوه بر این در قرآن جزئیات و تفصیل

بدیهی ترین احکام دینی (مانند نماز و روزه) نیامده است. این که نماز چند رکعت است، چگونه باید خواند و سایر شرایط آن در قرآن بیان نشده است بلکه خطوط کلی بیان شده است باید علاوه بر قرآن، به مفسران آن؛ یعنی اهل بیت پیامبر(ص) برای دریافت و فهم این مسائل نیز، رجوع شود به اتفاق شیعه و سنی، پیامبر اکرم(ص)، در حدیث متواتر «ثقلین» شرط نجات از انحرافات را تمسک به قرآن و عترت دانسته است. از این رو باید علاوه بر قرآن، به روایات نقل شده در این موضوع نیز رجوع گردد

سوال ۳۰

سوال :

مطابق آیه ۶۰ سوره نور رعایت حجاب بر پیرزنان واجب نیست ولی مطابق استفتا از مقام معظم رهبری فرموده اند حجاب بر آنان نیز واجب است. آیا این آیه نسخ شده است؟

جواب :

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

اصل استثناء این زنان سالخورده(قواعد من النساء) از حکم حجاب در میان علمای اسلام محل بحث و گفتگو نیست، و حکم قرآنی آن نسخ نشده است، ولی در خصوصیات آن گفتگوهائی وجود دارد.

از جمله این که در مورد سن این زنان و این که تا چه حد برسند حکم "قواعد" را دارند بحث و اختلاف نظرهای جزئی وجود دارد. در بعضی از روایات اسلامی تعبیر به "مسنه"(زنان سالخورده) شده _ ("وسائل الشیعه"، ج ۱۴، کتاب النکاح باب ۱۱۰ حدیث ۴) _ ولی در بعضی دیگر تعبیر به "قعود از نکاح"(بازنشستگی از ازدواج) در مورد اینها بکار رفته است. ("جواهر" ج ۲۹، ص ۸۵ و "کنز العرفان"، ج ۲، ص ۲۲۶)

جمعی از فقهاء و مفسرین، آن را به معنی "پایان دوران قاعدگی و رسیدن به حد نازائی و عدم رغبت کسی

به ازدواج با آنها" دانسته‌اند.

شاید بتوان گفت همه این تعبیرات به یک واقعیت اشاره می‌کند و آن اینکه به سن و سالی برسند که معمولاً در آن سن و سال کسی ازدواج نمی‌کند، هر چند ممکن است به طور نادر چنین زنانی اقدام به ازدواج بنمایند.

همچنین در مورد مقداری از بدن که جایز است آنها آشکار کنند، در احادیث اسلامی تعبیرات مختلفی آمده، در حالی که قرآن به طور سربسته گفته است مانعی ندارد که لباسهای خود را فرو نهند که البته این تعبیر ظاهر در لباس رو است. سیره عملی مسلمانان و سیره فتوایی فقهاء هم همین است. روایات هم همین را می‌فرمایند.

در بعضی از روایات در پاسخ این سؤال که کدامیک از لباسهایشان را می‌توانند فرو نهند؟ امام صادق(ع) فرموده اند: "الجلباب"؛ یعنی چادر.

در روایت دیگری تعبیر به "جلباب و خمار" شده است. خمار به معنی روسری بلند است.

این گونه احادیث نیز با هم منافاتی ندارند، چرا که منظور همان لباس رو است و این که مانعی ندارد آنها سر خود را برهنه کنند و موها و گردن و صورت خود را بپوشانند؛ و حتی در بعضی از احادیث و کلمات فقهاء، مچ دستها نیز استثناء شده است، اما بیش از این مقدار، دلیلی در استثناء آن نداریم.

به هر حال همه اینها در صورتی است که آنها خودآرایی نکرده باشند _ (غیر متبرجات بزینة) _ و زینت های پنهانی خود را بپوشانند، و همچنین لباس های زینتی که جلب توجه می‌کند در تن نکنند.

به تعبیر دیگر زنان سالخورده و پیر و از کار افتاده مجازند بدون چادر

و با لباس ساده و بدون آرایش بیرون آیند؛ و شاید استفتاء نیز بیانگر همین مطلب باشد.

اما با همه اینها این یک حکم الزامی نیست، بلکه اگر آنها مانند زنان دیگر پوشش را رعایت کنند ترجیح دارد، چنانکه در ذیل آیه فوق صریحا آمده است؛ زیرا به هر حال احتمال لغزش _ هر چند به صورت نادر _ در مورد این گونه افراد نیز هست.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۳۱

سوال :

اگه ممکن است میخواستم در مورد منابع قرآنی و روایی اثبات حدود حجاب بدونم

جواب :

پاسخ : با سلام. پوشش اسلامی از احکام ضروری اسلام است و هیچ مسلمانی نمی تواند در آن تردید کند؛ زیرا هم قرآن مجید به آن تصریح کرده است و هم روایات بسیار بر وجوب آن گواهی می دهند. به همین جهت، فقیهان شیعه و سنی به اتفاق به آن فتوا داده اند. همان طور که نماز و روزه به دورانی خاص اختصاص ندارد، دستور پوشش نیز چنین است و ادعای عصری بودن آن بی دلیل و غیر کارشناسانه می نماید. خداوند متعال در آیه ۳۰ سوره نور نخست به مردان مسلمان و سپس در آیه بعد به زنان مسلمان فرمان می دهد از چشم چرانی اجتناب کنند و در رعایت پوشش بدن از نامحرمان کوشا باشند: **قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ.**

(ای پیامبر) به مردان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه نامحرمان بپوشانند. این کار برای پاکی و پاکیزگی شان بهتر است و خداوند بدانچه می کنند، آگاه است.»

سپس در آیه بعد می فرماید:

«وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ

أَبْصَارَهُنَّ وَ يَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَ لَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَ لِيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَ لَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولَى الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَ لَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَ تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعاً أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ؛

(ای پیامبر) به زنان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه بیگانگان بپوشانند و زیور خویش را جز برای شوهران و سایر محارم آشکار نکنند، مگر آنچه پیدا است؛ و روسری های خویش را به گریبان ها اندازند تا سر و گردن و سینه و گوش ها پوشیده باشد و پاهایشان را به زمین نکوبند تا آنچه از زینت پنهان می کنند، معلوم شود. ای بندگان مؤمن، همه به سوی خدا توبه کنید تا رستگار شوید.

در این آیه خداوند تعالی، در خصوص پوشش بانوان، آنچه را لازم است، به دو شکل گسترش می دهد:

۱. پوشیدگی سر و گردن؛ ۲. پوشاندن زینت ها.

«خُمُر» جمع «خمار» و به معنای روسری و سرپوش ست. «جیوب» از واژه «جیب» به معنای قلب و سینه و گریبان است. در تفسیر مجمع البیان چنین می خوانیم: زنان مدینه اطراف روسری های خود را به پشت سر می انداختند و سینه و گردن و گوش های آنان آشکار می شد. بر اساس این آیه، موظف شدند اطراف روسری خود را به گریبان ها بیندازند تا این مواضع نیز مستور باشد. فخر رازی یاد آور می شود:

خداوند متعال با به کارگرفتن واژه های «ضرب» و «علی که مبالغه در القا را می رساند، در پی بیان لزوم پوشش کامل این نواحی است. بنابراین، خداوند زینت و خودآرایی را نهی نمی کند؛ آنچه در شرع مقدس ممنوع شده است، تبرج و خودنمایی و تحریک و تهییج به وسیله آشکار ساختن زینت در محافل اجتماعی است؛ چنان که می فرماید: «وَلَا تُبْرِجْنَ تَبْرُجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى» (سوره احزاب(۳۳): ۳۳).

و نیز می فرماید: «وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ.» (سوره نور(۲۴): ۳۱).

این آیه زنان عرب را که معمولاً خلخال به پا می کردند و برای این که بفهمانند خلخال گرانبها دارند، پای خود را محکم به زمین می کوفتند، از این کار نهی می کند. فقیه بزرگوار علامه مطهری می گوید: «از این دستور می توان فهمید هر چیزی که موجب جلب توجه مردان می گردد، مانند استعمال عطرهای تند و همچنین آرایش های جالب نظر در چهره، ممنوع است. به طور کلی زن در معاشرت، نباید کاری بکند که موجب تحریک و تهییج و جلب توجه مردان نامحرم گردد.» (مسأله حجاب، ص ۱۴۶ - ۱۴۷).

آیات دیگری که با صراحت کامل دستور پوشش اسلامی و فلسفه آن را بیان می کنند، چنین است:

«يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأُزْجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا.»

ای پیامبر، به زنان و دخترانت و به زنان مؤمنان بگو: پوشش های (روسری و چادر) خود را بر خود فروتر گیرند. این برای آن که شناخته گردند و اذیت نشوند، (به احتیاط) نزدیک تر است؛ و خدا آمرزنده و مهربان است. (سوره احزاب).

سوال ۳۲

سوال :

حدود دقیق حجاب

جواب :

پاسخ : باسلام. برای موضوع و حکم حجاب می توان از جمله به دو آیه از قرآن کریم استناد نمود: ۱- سوره نور، آیه ۳۱: **وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَخْفِظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا يَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ**؛ و به زنان با ایمان بگوید دیدگان خود را (از هر نامحرمی فرو بندند و پاکدامنی ورزند و زیورهای خود را آشکار نگردانند مگر آنچه که از آن پیداست و باید روسری خود را بر گردن خویش (فرو) اندازند.... قسمت نخست آیه درباره احکام نگاه کردن بانوان به مردان است. و قسمت دوم آیه: **(وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا...)** درباره احکام حفظ و رعایت حجاب شرعی است. واژه «ابداء» که در آیه شریفه آمده است به معنای اظهار و آشکار نمودن است و مراد از «زینت» در آیه شریفه مواضع و جایگاه های زینت است؛ مانند: محل زینت های گوناگون از بدن که ابداء و آشکار نمودن آنها جایز نیست مگر مواردی که استثناء شده است؛ مانند: محل انگشتری (که انگشتان دست و خود دست است) و محل سرمه کشیدن (که چشمان است). واژه «خُمُر» که در آیه شریفه وارد شده است لباس و جامه ای است که بانوان با آن سر خود را می پوشانند و بر سینه خود آویزان می نمایند و معنای این قسمت از آیه چنین است که با اطراف خمر و مقنعه خود سرها و موها و شانه و سینه خود را پوشانند. برای آگاهی بیشتر ر.ک: المیزان، ج ۱۵، ص ۱۱۱ و

۱۱۲. دانشمندان و فقیهان نیز در بحث از آیه شریفه، روایات وارده را متذکر شده و مورد بحث قرار داده اند؛ از جمله مرحوم آیت الله حکیم در ج ۱۴ کتاب فقهی مشهور «مستمسک العروها لوثقی»، ص ۲۷ می گوید: در روایت صحیحه فضیل از امام صادق(ع) می گوید: «از حضرت درباره نگاه به ساق دست زنان پرسیدم که آیا از جمله زینتی است که خدای سبحان در قرآن می فرماید: وَلَا يُدَيِّنُ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِيُحْسِنُنَّ حُضْرَتِ فَرَمُود: «آری آنچه به زیر خمار و مقنعه است زینت است و آنچه زیر دستبند است زینت است. (به نقل از وسائل الشیعه، کتاب نکاح، ابواب مقدمات نکاح، باب ۱۰۹، ح ۱) مقصود این است که صورت و دو کف جزء زینتی که باید پوشیده شود نیست و سر و گردن و ساق جزو زینتی است که باید پوشیده شود (خلاصه فرمایش آقای حکیم) در روایت موثقه زراره از امام صادق(ع) در آیه شریفه که فرمود:

إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا مِي فَرَمَايد: «زینت ظاهر و آشکار سرمه و انگشتری است (به نقل از همان منبع حدیث ۳) و این دو در صورت و در کف می باشند (و هم چنین به حدیث ۴ و ۵ باب نیز که مضمون مشابه دارند استدلال نموده است) ۲- سوره احزاب، آیه ۵۹: يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجِكُمْ وَ بَنَاتِكُمْ وَ نِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدَيِّنُ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَ كَانَ اللَّهُ غَفُوراً رَحِيماً؛ ای پیامبر، به زنان و دخترانت و به زنان مؤمنان بگو: پوشش های خود را بر خود فروتر گیرند این برای آن که شناخته نشوند و مورد آزار قرار نگیرند نزدیک تر است و خدا

آمرزنده مهربان است واژه «جلایب» در آیه شریفه جمع «جلباب» است و جلباب لباسی است که تمامی بدن زن را می پوشاند و یا خماری است که سر و وجه را می پوشاند و مقصود از این قسمت آیه که: «لِيُذَيِّنَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ» این است که خود را با جلباب بپوشانند و یقه و گریبان و سینه های آنان آشکار نشود. علاوه بر این در قرآن جزئیات و تفصیل بدیهی ترین احکام دینی (مانند نماز و روزه) نیامده است. این که نماز چند رکعت است، چگونه باید خواند و سایر شرایط آن در قرآن بیان نشده است بلکه خطوط کلی بیان شده است باید علاوه بر قرآن، به مفسران آن؛ یعنی اهل بیت پیامبر(ص) برای دریافت و فهم این مسائل نیز، رجوع شود به اتفاق شیعه و سنی، پیامبر اکرم(ص)، در حدیث متواتر «ثقلین» شرط نجات از انحرافات را تمسک به قرآن و عترت دانسته است. از این رو باید علاوه بر قرآن، به روایات نقل شده در این موضوع نیز رجوع گردد. در این باره از منابع ذیل استفاده نمایید: فلسفه حجاب، شهید مطهری - حجاب از دیدگاه قرآن و سنت، فتحیه فتاحی زاده - حجاب، محمد مهریزی - حجاب در ادیان الهی، محمدی آشنانی . موفق باشید.

سوال ۳۳

سوال :

در مورد عفت از دیدگاه قران و سنت تحقیق کنم خواهشمندم کتبی را در این رابطه معرفی نمایید

جواب :

- ۴۵ ساله - فوق لیسانس

پاسخ: با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

این مقالات می تواند راهگشای شما باشد.

۱. مقاله "آنها عقیف و پاکدامند"، مجله درس هایی از مکتب اسلام، شماره ۲۰۰.

۲. مقاله "مشابه جاهلان نشوید"، تألیف عباس علی کامرانیان، مجله زن روز، شماره ۱۸۱۷.

۳. مقاله

"پاکدامنی و اهمیت آن از دیدگاه قرآن"، تألیف محسن آشتیانی، مجله صحیفه مبین، شماره ۳۰ - ۲۹.

۴. مقاله "حجاب و عفاف"، تألیف مریم روستا، مجله بشارت، شماره ۳۹.

۵. مقاله "عفت در سیره پیشوایان"، تألیف محمد محمدی اشتهااردی، مجله پاسداران اسلام، شماره ۲۵۸.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر - قم.

باستانی.

سوال ۳۴

سوال :

می خواستم بدانم در مورد حجاب و نحوه آن و شکل ظاهر آن به صراحت در قرآن یا احادیث مطلبی آمده یا خیر؟ اگر آمده پس چرا می گویند هنوز این مسئله اثبات نشده است؟

جواب :

با تشکر

- ۲۲ ساله - لیسانس

پاسخ : با سلام، حجاب از ضروریات دین اسلام است. قرآن کریم به صراحت لزوم حجاب زنان را بیان کرده است. آیات حجاب در دو سوره از قرآن آمده است سوره نور و احزاب: «و قل للمؤمنات... و لا یبدین زینتهن الا ما ظهر منها و لیضربن بخمرهن علی جویبهن و لا یبدین زینتهن الا لبعولتهن...؛ به زنان مومن بگو... و زینتهای خود را آشکار نکنند مگر آنچه پیداست و سرپوشهای خود را به گریبانها ببندازند و زینت خود را بپوشانند مگر برای شوهران و... (محارم را می شمرد) نور/آیه ۳۱ همچنین در روایات بی شماری بر وجوب آن تأکید شده است به گونه ای که هر کس کمترین آشنایی با اسلام داشته باشد نمیگوید اثبات شده نیست. برای اطلاع بیشتر به کتاب حجاب شهید مطهری مراجعه کنید .

سوال ۳۵

سوال :

لطفا مشخص نمایید در کجای قرآن کریم (ادرس دقیق) به مسئله حجاب موی سر اشاره شده است.

جواب :

پیشاپیش از توجه و لطف شما متشکرم.

- ۴۰ ساله - لیسانس

پاسخ : با سلام و تحیت.

دوست گرامی!

آیات معروف حجاب و همچنین تفسیر آنها بدین شرح است:

(۱) خداوند متعال در سوره " احزاب " آیه ۵۹ می فرماید:

« يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأُزْجِكَ وَ بَنَاتِكَ وَ نِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَ كَانَ اللَّهُ غَفُوراً رَحِيماً» یعنی ای

پیامبر! به همسران و دخترانت و زنان مؤمنان بگو جلبابها (روسری های بلند) خود را بر خویش فرو افکنند، این کار برای اینکه (از کنیزان و آلودگان) شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند بهتر است، و (اگر تاکنون خطا و کوتاهی از آنها سر زده) خداوند همواره غفور و رحیم است .

شأن نزول:

در تفسیر "علی بن ابراهیم" در شان نزول آیه نخست چنین آمده است: آن ایام زنان مسلمان به مسجد می رفتند و پشت سر پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) نماز می گزاردند؛ هنگام شب موقعی که برای نماز مغرب و عشا می رفتند، بعضی از جوانان هرزه و اوباش بر سر راه آنها می نشستند و با مزاح و سخنان ناروا آنها را آزار می دادند و مزاحم آنان می شدند. آیه فوق نازل شد و به آنها دستور داد حجاب خود را بطور کامل رعایت کنند تا به خوبی شناخته شوند و کسی بهانه مزاحمت پیدا نکند.

در اینکه منظور از "جلباب" چیست، مفسران و ارباب لغت چند معنی برای آن ذکر کرده اند:

۱- ملحفه (چادر) و پارچه بزرگی که از روسری بلندتر است و سر و گردن و سینه ها را می پوشاند.

۲- مقنعه و خمار (روسری).

۳- پیراهن گشاد.

گرچه این معانی با هم متفاوتند، ولی قدر مشترک همه آنها این است که بدن را به وسیله آن پوشاند.

اما بیشتر به نظر می رسد که منظور پوششی است که از روسری بزرگتر و از چادر کوچکتر است، چنانکه نویسنده "لسان العرب" که یکی از علمای بزرگ لغت می باشد، روی

آن تکیه کرده است.

و منظور از "یدنین" (نزدیک کنند) این است که زنان "جلباب" را به بدن خویش نزدیک سازند تا درست آنها را محفوظ دارد، نه اینکه آن را آزاد بگذارند به طوری که گاه و بیگاه کنار رود و بدن آشکار گردد، و به تعبیر ساده خودمان لباس خود را جمع و جور کنند.

اما اینکه بعضی خواسته اند از این جمله استفاده کنند که صورت را نیز باید پوشانید هیچ دلالتی بر این معنی ندارد، و کمتر کسی از مفسران پوشاندن صورت را در مفهوم آیه داخل دانسته است. روایات هم ناظر به این معنا نیست.

به هر حال از این آیه استفاده می شود که حکم حجاب و پوشش برای آزادی زنان قبل از این زمان نازل شده بود، ولی بعضی روی ساده اندیشی درست مراقب آن نبودند، لذا آیه فوق تاکید می کند که در رعایت آن دقیق باشند.

و از آنجا که نزول این حکم، جمعی از زنان با ایمان را نسبت به گذشته — به سبب عدم رعایت این حدود — پریشان می ساخت، در پایان آیه می افزاید: "خداوند همواره غفور و رحیم است"، یعنی هر گاه از شما تاکنون در این امر کوتاهی شده چون بر اثر جهل و نادانی بوده است، خداوند شما را خواهد بخشید. توبه کنید و به سوی او باز گردید، و وظیفه عفت و پوشش را به خوبی انجام دهید.

۲) خداوند متعال در سوره "نور" آیه ۳۱ می فرماید:

« وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَرِهِنَّ وَ يَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَ لَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا

وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ ...»

یعنی به زنان با ایمان بگو چشمهای خود را (از نگاه هوس آلود) فرو گیرند، و دامان خویش را حفظ کنند، و زینت خود را جز آن مقدار که ظاهر است آشکار نمایند، و (اطراف) روسریهای خود را بر سینه خود افکنند (تا گردن و سینه با آن پوشانده شود) و زینت خود را آشکار نسازند مگر برای شوهرانشان یا پدرانشان و ...

در این آیه به شرح وظائف زنان می پردازد، نخست به وظائفی که مشابه مردان دارند اشاره کرده می گوید: و به زنان با ایمان بگو چشمهای خود را فرو گیرند و از نگاه کردن به مردان نامحرم خودداری کنند و دامان خود را حفظ نمایند، و به این ترتیب "چشم چرانی" همانگونه که بر مردان حرام است، بر زنان نیز حرام می باشد؛ و پوشانیدن عورت از نگاه دیگران، چه از چشم مردان و چه از چشم زنان دیگر، برای زنان نیز همانند مردان واجب است.

سپس به مسأله حجاب که از ویژگی زنان است، ضمن سه جمله اشاره فرموده است:

۱- آنها نباید زینت خود را آشکار سازند جز آن مقدار که طبیعتا ظاهر است _ «و لایبدین زینتهن الا ما ظهر منها»

در اینکه منظور از زینتی که زنان باید آن را پوشانند، و همچنین زینت آشکاری که در اظهار آن مجازند چیست، در میان مفسران سخن بسیار است.

بعضی زینت پنهان را به معنی زینت طبیعی _ یا اندام زیبای زن _ گرفته اند، در حالی که کلمه

سوال ۳۶

سوال :

چند حدیث در مورد حجاب در

خواست داشتم.

جواب :

با تشکر

- رسول کریمی - ۱۴ ساله - دبیرستان

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

در عنوان کتاب "عیون اخبار الرضا" آمده است که حضرت رضا(ع) از امیرالمؤمنین(ع) نقل کردند: "روزی همراه فاطمه(س) نزد پیامبر(ص) رفتیم، و دیدیم حضرت به شدت گریه می کنند. از علت این گریه پرسیدیم. فرمودند: در معراج زنان امتم را دیدم که آنها را عذاب می کنند... زنی را دیدم که او را با موهایش آویزان کرده بودند...؛ پس از آن حضرت فاطمه(س) در مورد عمل این زنان که موجب چنین عذابی بر آنها شده بود سوال نمودند. پیامبر(ص) فرمودند: آن زنی که با موهایش آویزان بود، زنی است که موهایش را از مردان غریبه نمی پوشاند." ("بحارالانوار"، ج ۸، ص ۳۰۹)

و از پیامبر اکرم(ص) روایت شده که فرمودند: "دو دسته اهل جهنمند... زنان پوشیده عریان" (میزان الحکمه، ماده حجب) که منظور زنانی هستند که به درستی حجابشان را رعایت نمی کنند.

دوست گرامی! برای مطالعه بیشتر می توانید به کتاب ارزنده "بحارالانوار"، ج ۱۰۰، ص ۳۱ مراجعه کنید.

با آرزوی توفیق.

سوال ۳۷

سوال :

آیا در قرآن از حجاب و مقدار آن چیزی آمده؟

جواب :

منون خدانگهدار

پاسخ : آیه ی ۳۱ سوره ی مبارکه ی نور در همین زمینه است.

سوال ۳۸

سوال :

لطفا در مورد مفهوم حجاب در قران توضیح داده و منابع اینترنتی مورد نظرتان را عنوان کنید؟

جواب :

۲۳ ساله

دانشجو

پاسخ : با عرض سلام خدمت شما دوست محترم

برای موضوع و حکم حجاب می توان از جمله به دو آیه از قرآن کریم استناد نمود:

۱. سوره نور، آیه ۳۱: "و قل للمؤمنات یغضضن من ابصارهن و یحفظن فروجهن و لا یتبدین زینتهن الا ماظهرنھا ولیضربن بخرمهن علی جویبهن..."؛ و به زنان با ایمان بگوید دیدگان خود را (از هر نامحرمی) فرو بندند و پاکدامنی ورزند و زیورهای خود را آشکار نگردانند مگر آنچه که از آن پیداست و باید روسری خود را بر گردن خویش (فرو) اندازند....

قسمت نخست آیه درباره احکام نگاه کردن بانوان به مردان است؛ و قسمت دوم آیه: "ولا یتبدین زینتهن الا ماظهرنھا..." درباره احکام حفظ و رعایت حجاب شرعی است. واژه "ابدا" که در آیه شریفه آمده است به معنای اظهار و آشکار نمودن است و مراد از "زینت" در آیه شریفه مواضع و جایگاه های زینت است مانند: محل زینت های گوناگون از بدن که ابدا و آشکار نمودن آنها جایز نیست مگر مواردی که استثنا شده است مانند: محل انگشتری (که انگشتان دست و خود دست است) و محل سرمه کشیدن (که چشمان است).

واژه "خرم" که در آیه شریفه وارد شده است لباس و جامه ای است که بانوان با آن سر خود را می پوشانند و برسینه خود آویزان

می نمایند و معنای این قسمت از آیه چنین است که با اطراف خمر و مقنعه خود سرها و موها و شانه و سینه خود را بپوشانند. (برای آگاهی بیشتر ر.ک. به: المیزان، ج ۱۵، ص ۱۱۱ و ۱۱۲)

دانشمندان و فقیهان نیز در بحث از آیه شریفه، روایات وارده را متذکر شده و مورد بحث قرار داده اند؛ از جمله مرحوم آیت الله حکیم در ج ۱۴ کتاب فقهی مشهور "مستمسک العروه الوثقی"، ص ۲۷ می گوید: در روایت صحیحه فضیل از امام صادق (ع) می گوید: از حضرت درباره نگاه به ساق دست زنان پرسیدم که آیا از جمله زینتی است که خدای سبحان در قرآن می فرماید: "و لا یبدین زینتهن الا لبعولتهن"؟ حضرت فرمود: آری آنچه به زیر خمار و مقنعه است زینت است و آنچه زیر دستبند است زینت است. (به نقل از وسایل الشیعه، کتاب نکاح، ابواب مقدمات نکاح، باب ۱۰۹، ح ۱)

مقصود این است که صورت و دو کف جز زینتی که باید پوشیده شود نیست و سر و گردن و ساق جزو زینتی است که باید پوشیده شود (خلاصه فرمایش آقای حکیم) در روایت موثقه زراره از امام صادق (ع) در آیه شریفه که فرمود: "الا ما ظهر منها" می فرماید: زینت ظاهر و آشکار سرمه و انگشتری است (به نقل از همان منبع، حدیث ۳) و این دو در صورت و در کف می باشند (و هم چنین به حدیث ۴ و ۵ همین باب نیز که مضمون مشابه دارند استدلال نموده است)

۲- سوره احزاب، آیه ۵۹؛ "یا ایها النبی قل لازواجک و بناتک و نساء المومنین یدنین علیهن من

جلابیهن ذلک ادنی ان یعرفن فلا یوذین و کان الله غفوراً رحیماً" ای پیامبر، به زنان و دخترانت و به زنان مومنان بگو: پوشش های خود را بر خود فروتر گیرند این برای آن که شناخته نشوند و مورد آزار قرار نگیرند نزدیک تر است و خدا آمرزنده مهربان است.

واژه "جلایب" در آیه شریفه جمع "جلباب" است و جلباب لباسی است که تمامی بدن زن را می پوشاند و یا خماری است که سر و وجه را می پوشاند و مقصود از این قسمت آیه که: "یدنین علیهن من جلابیهن" این است که خود را با جلباب بپوشانند و بقیه و گریبان و سینه های آنان آشکار نشود. (برای آگاهی بیشتر ر.ک.به: المیزان، ج ۱۶، ص ۳۳۹. نیز تفسیر نمونه، ج ۱۴، ص ۴۳۴ تا ۴۵۴ و ج ۱۷، ص ۴۲۵ تا ۴۲۹)

برخی آیات قرآنی عمومیت دارند و مختص زنان پیامبر نیستند مثل آیه ۵۹ سوره احزاب و آیه ۳۱ سوره نور.

و آیه ۳۲ سوره احزاب که زنان پیامبر را مخاطب قرار داده است با شواهدی همراه است که از آن عمومیت فهمیده می شود برای مثال می فرماید ای زنان پیامبر شما اگر با تقوا باشید با بقیه بانوان فرق دارید یعنی به خاطر موقعیت خاصی که دارید پاداش مضاعف خواهید داشت. از این جمله می فهمیم که ترک تبرج و عشوهِ گری از مصادیق تقوا و پارسائی است که اختصاص بـ زنان پیامبر ندارد نکته دیگر در این آیه این است که می فرماید در سخن گفتن نرمش و خضوع نشان ندهید تا افراد بیمار دل به طمع نیفتند جمله

دوم نقش علت و حکمت را داراست یعنی آنچه بالای آن پرهیز کنید به طمع انداختن افراد هوسباز است و این اختصاصی به زنان پیامبر ندارد همه زنان باید به این هشدار توجه کنند؛ و در آیه ۵۳ سوره احزاب نیز توام با تعلیل عامی است که آیه را از اختصاص به زنان پیامبر خارج می کند و می فرماید اگر از پشت پرده از زنان پیامبر چیزی بخواهید برای سلامت شما مردان و آن زنان بهتر است از صَدْرِ این آیه معلوم می شود که رسم مردم آن زمان چنین بود که وقتی به میهمانی وارد خانه کسی می شدند در داخل آن خانه مراعات حریم را نمی کردند و بی مهابا به آشپزخانه می رفتند تا ظرف غذا را از میزبان بگیرند و قرآن دستور می دهد در چنین موقعیتی که زنان حجاب کامل ندارند باید از پشت پرده از آنها چیزی بخواهید و سرزده وارد آشپزخانه یا اتاق بانوان نشوید . در آیه ۶۰ سوره نور خداوند می فرماید زنان سالمند که دیگر امیدی برای ازدواج ندارند می توانند در حضور نامحرمان پوشش خود بر زمین نهند و لازم نیست حجاب کامل را مراعات کنند از این آیه به وضوح می فهمیم همه بانوان جوان باید حجاب کامل داشته باشند و این حکم مخصوص زنان پیامبر نیست . گذشته از این آیات همه فقهای اسلام از آغاز تا امروز حجاب را وظیفه ای برای همگان می دانند.

و در مورد فلسفه حجاب نیز باید بگوییم که: خداوند متعال انسانها را به دو گروه مرد و زن تقسیم کرده، و برای هر کدام،

در تکوین، اقتضانات و ویژگیهای جسمی و روحی متناسب با خود، و در پاره ای از امور متفاوت با یکدیگر قرار داده است. از طرفی خداوند متعال برای اینکه حقوق اجتماع و افراد انسانها رعایت شود، برای این امکانات جسمی و روحی که به انسان داده، قوانین و ضوابطی هم قرار داده تا در آن چارچوب از آنها استفاده شود، بدون اینکه انسانها دچار افراط و تفریط گردند، زیرا افراط و تفریط موجب ضرر رساندن به خود و دیگران است. این قوانین، در حقیقت، متناسب با تکوین و ساخت قوای انسانی و با توجه به خصائص و تفاوتها جعل شده است. بنابراین برای حفظ اجتماع انسانی و ادامه یافتن یک زندگی مدنی و گروهی، همراه با سلامتی جسم و روح انسانها، نیاز به رعایت این قوانین و ضوابط وجود دارد. حجاب و پوشش مناسب نیز یکی از آن ضوابط و قوانینی است که در یک زندگی اجتماعی باید رعایت شود. اصل پوشش و تناسب آن با موقعیت انسانها اختصاص به اسلام ندارد، بلکه همه جوامع انسانی آن را پذیرفته اند؛ غایت الامر این که در نوع آن اختلاف نظرهایی وجود دارند. در جامعه اسلامی علاوه بر اینکه بر مرد و زن رعایت یک قدر متقین و حداقلی از حجاب را لازم و ضروری دانسته، با در نظر داشتن تفاوتهای تکوینی زن و مرد، و اینکه زن از یک سو، از لحاظ جسمی و روحی لطیف تر است و محتاج حفاظت و حمایت است، و از سوی دیگر، مردها نسبت به آنان از نقطه ضعف برخوردارند و احیاناً قدرت حفظ خود را از دست می دهند،

امر کرده تا زن پوشیده تر از مرد در جامعه حاضر شود. این پوشیدگی مضاعف زن در همه جوامع سنتی در همه جای دنیا به چشم می خورد. کما این که همه ادیان الهی بدان توصیه کرده اند. این تنها از خصائص جوامع دین گریز امروز است که منکر این تفاوت و لزوم آن شده است. برای ارزیابی صحت و سقم این دو نگرش همین کافی است که وضع اخلاقی جوامع امروز و دیروز را با هم مقایسه کنیم. استحکام خانواده ها را در این دو جامعه بسنجیم و میزان احساس آرامش حقیقی _ و نه کاذب _ انسان امروز و دیروز را با هم ببینیم. بر اساس این منطق می توان گفت حجاب محدودیت نیست، بلکه مصونیت است. در توضیح این مطلب باید گفت: آزادی به این نیست که انسان هر چیز با ارزشی دارد بیاورد، و در انتظار عموم قرار دهد، و بعد هم توقع داشته باشد که ارزشهای او حفظ شود! کسی که قطعه ای طلای با ارزش دارد، هیچ کس به او نمی گوید او را به همه نشان بده، بلکه به او توصیه می شود که آن را مخفی کن و در جایی قرار بده تا از گزند حوادث و تعرض دیگران در امان باشد. و اگر او چنین نکرد و طلای او به سرقت رفت، هیچ کس برای او دلسوزی نمی کند، و همه خود او را مقصر می دانند. زن نیز گوهر ارزشمندی دارد که همان عفاف و حیا و پاکی او است که موجب شده تا بیش از مردان مورد توجه قرار گرفته، و برای محافظت از

او اموری تدبیر و اندیشیده شود؛ مانند مرواریدی گرانبها که برای در امان ماندن از اتفاقات و حوادث، نیاز به یک پوشش صدف گونه دارد تا او را محافظت نماید. اینها همه به خاطر آن جایگاه ویژه و حساسی است که زن و آرامش روانی و سلامت روحی او در جامعه دارد. مسأله دیگری که بر محافظت زنان و داشتن پوشش برای آنها تأکید شده است حفظ روح سلامت و معنویت در جامعه انسانی است. اگر قرار باشد زن با آن جاذبه و گرایشهای جسمی و روحی که دارد، بدون پوشش و حجاب در اجتماع حاضر شود، به طور طبیعی توجه مردان را به خود جلب می کند، و به دنبال آن حوادثی پیش می آید که جامعه به سمت فساد کشیده شده، و به تبع آن روحیه معنوی و انسانیت انسانها به فراموشی سپرده می شود. در روایتی از امام رضا(ع) به این مطلب تصریح شده است: «حرم النظر الی شعور النساء... لما فیه من تهیج الرجال، و ما یدعوا التهیج الی الفساد و الدخول فیما لایحل...» یعنی حرام شد نگاه به موهای زنان برای آنکه اگر موهای آنها در برابر مردان نامحرم آشکار شود باعث تحریک و جلب نظر خواهد شد، (و این جلب توجه مردان به زنان) فساد و بین بند و باری را به دنبال دارد، و سبب می شود که (مردم) در کارهای حرام وارد شوند... (علل الشرایع، ج ۲، ص ۲۸۷، باب ۳۶۴) نکته دیگری که می توان گفت آن که این نداشتن پوشش مناسب توسط زنان است که، بر عکس تصور رائج، باعث سلب آزادی و آسایش از خود آنان

می شود. آنان می توانند با داشتن پوششی مناسب به راحتی و با آزادی در اجتماع حاضر شده و به کار و فعالیت بپردازند. شاید گفته شود: با وجود این احیانا به زنان در جوامع دینی هم تعرضاتی هست. در جواب می توان گفت: اگر زنان با وجود پوشش و حجاب مورد تعرض مردان قرار بگیرند، باید دانست که در صورت نبود حجاب به طریق اولی نسبت به زنان ناحقی می شد. خداوند متعال خطاب به پیامبرش می فرماید: «یا ایها النبی قل لازواجکم و بناتکم و نساء المؤمنین بدنین علیهن من جلابیهن ذلک أدنی أن یعرفن فلا یؤذین و کان الله غفورا رحیما» یعنی ای پیامبر! به همسران و دختران و زنان مؤمنان بگو: جلابیها (روسری های بلند) خود را بر خویش فرو افکنند، این کار برای اینکه آنها (به عفت و حریت) شناخته شوند تا از تعریض و جسارت (هوسرانان) آزار نکشند بر آنان بسیار بهتر است؛ (و اگر تاکنون از آنها خطا و کوتاهی سر زده توبه کنند) خداوند همواره آمرزنده و رحیم است. (احزاب/۵۹) با توجه به مطالب فوق می توان این نکات را برداشت نمود: ۱_ هر انسان متعادل و منطقی، اصل حجاب و پوشش را قبول داشته، و برهنگی زن و مرد را نمی پذیرد. ۲_ هر چیز ارزشمندی نیاز به محافظت بیشتری دارد، و زن از حیث اینکه گوهر ارزشمندی مانند عفت و حیا دارد، مستلزم آن است که از او مراقبت بیشتری شود. ۳_ رعایت پوشش برای زن و مرد به طور عام، و برای زنان بطور خاص، جامعه را از رفتن به سوی فساد و بی بند و باری

حفظ می کند. ۴_ پوشش و حجاب باعث می شود که زنان مؤمن در جامعه، شهره خلق نشوند _ تا خدای ناکرده، بنا بر تصریح آیه قرآن _ احزاب/ ۵۹ _ مورد تعرض و آزار افراد بیمار دل قرار نگیرند _ و اگر هم شناخته شوند به پاکی و عفاف شناخته شوند. ۵_ رعایت پوشش و حجاب، آزادی زنان را نسبت به موقعی که آنها بدون حجاب و پوشش باشند بیشتر تضمین می کند. به عبارت دیگر آزادی حقیقی در سایه داشتن پوشش و حجاب فراهم می شود و اگر با وجود ویژگیهای تکوینی و جسمی و روحی زنان، دستور پوشش و حجاب آنها داده نمی شد آن موقع در حق آنها ظلمی بزرگ روا داشته شده بود. کلام آخر آن که باید توجه دانست که انسان _ به خصوص انسان امروز _ تنها با بیان و استدلال عقلانی اقناع نمی شود، بلکه انسان محتاج آن است که با تمام قوای وجودی خود به حقانیت یک حقیقت _ چه دینی و چه غیر دینی _ پی ببرد. کآن انسان دنیا را تنها از پرده عقلانیت صرف نمی بیند، و به احساس عاطفی مثبت نیز بها می دهد. آنچه گذشت بیان عقلانی ای برای تبیین این حقیقت است که زن با حجاب خاص خود محدود نشده، بلکه به مصونیت و آزادی دست یافته است. پس از این وظیفه ما آن است که با تفکر و مطالعه و پاک کردن ضمیر از احساسات زودگذر آنچه را عقل یافته است، وجدان کنیم و لذتهای معنوی حاصل از عبادات و التزامات به شرع را در خلوت و جلوت خود دریابیم.

برای اطلاع بیشتر در این مورد می توانید به کتاب حجاب استاد شهید مطهری نیز مراجعه نمایید.

پس از مطالعه و تفکر، در صورت وجود مشکل و پرسش، خرسند می شویم که با ما در میان بگذارید.

موفق و پیروز باشید.

سوال ۳۹

سوال :

طبق ۲ سوره مبارکه قرآن (نور - ۳۱ و احزاب - ۵۹) اینطور که حق تعالی اشاره و تاکید موکدش بعد از زنان و دختران پیامبر اکرم زنان مومنه است آیا نمیتوان اثبات کرد که زنان مسلمان اجبار به حجاب نیستند؟ و اگر به نظر شیعیان اینطور نیست و حجاب را کلاً اجباری میدانند، آیا در کشورهایی چون عربستان که با وجود حکومت اسلامی باز حجاب برای توریستها اجباری نیست، اثبات ایشان چطور است؟ با تشکر و عرض خسته نباشید مجدد

جواب :

پاسخ : با سلام و احترام

دوست گرامی

آیاتی که دستوری را به اهل بیت می دهد و یا اشاره می کند فقط برای آنها نبوده هر چند به ظاهر خطاب اصلی اهل بیت آنها است ولی این یک دستور الهی برای تمام مسلمانان است مثل آیه ۵۹ سوره احزاب که در ظاهر مرتب به اهل بیت پیامبر ص است ولی این آیه یک دستور الهی برای همه مسلمانان است و در پاسخ سوال دوم شما باید گفت که همانطور که قبول دین اسلام اختیاری است ولذا مقدار و نوع پوشش هر کس نیز اختیاری است ولی باید حداقل حجاب رعایت شود و کشورهای چون عربستان که حجاب را اجباری نمی دانند باید گفت که در ایران نیز خیلی سخت نمی گیرند همانطور که به خود مردم و زنان ایرانی

خیلی سخت گرفته نمی شود ولی در کل باید در مورد عربستان و حاکمان آن گفت که آنها فقط به ظاهر مسلمان هستند و به دلایل مختلف واقعا بوی از اسلام را نبرده اند. و برای راهنمایی بیشتر چند کتاب و آدرس برای شما در رابطه با حجاب معرفی می گردد که می تواند مفید واقع شود : کتابهای فراوانی در زمینه حجاب نوشته شده که از باب نمونه به چند مورد اشاره می شود:

مسأله حجاب استاد شهید مطهری

نظام اسلامی و مسأله حجاب به کوشش سید جعفر حق شناس ناشر: دفتر مطالعات و تحقیقات زنان

جوادی آملی ، عبدالله ، آئینه جمال و جلال ، نشر اسراء ،نوبت چاپ ۱۹ .

حجاب و آزادی ، مجموعه مقالات کنگره اسلام و زن ، نشر سازمان تبلیغات اسلامی ، تهران ، چاپ اول ، ۱۳۶۷.

محسن عزیزی، حجاب آثار دنیوی و اخروی مجله آفتاب یزد

محمد رضا اکبری ، کتاب حجاب در عصر ما

سید حمید میر خندان ، حجاب در فرهنگ اسلامی

کتاب با موضوع حجاب از آقای شفیعی سروسناری

و چند آدرس اینترنتی نیز معرفی می کنم که می تواند مفید باشد

[http://article.oxinads.com/articlecats.php?](http://article.oxinads.com/articlecats.php?keyword=%D%A%AD%D%A%AC%D%A%AV%D%A%A%20%D%A%88%20%D%A%B%D%A%81%D%A%AV%D%A%81%20%D%A%85%D%A%82%D%A%AV%D%A%84%D%A%87%20cat_title=page=2)

<http://hejabeislami.parsiblog.com/674631.htm>

<http://rasekhoon.net/search/?Page=1Words=%u062D%u062C%u0627%u0628SWhere=ArticleSData=subjectsSType=ExactSentence>

<http://www.women.gov.ir/pages/clist.php?pa=1042>

و من الله توفیق

حجاب و ازدواج

سوال ۱

سوال :

من در پاکستان زندگی می کنم. امروز از طریق شبکه خبر جمهوری اسلامی ایران که در اینجا هم پخش می شود با سایت شما آشنا شدم و بسیار خوشحالم که چنین سایتی را پیدا کردم. راستش من مشکل پیچیده ای دارم و می خواستم از شما درباره اون سؤال کنم. من می خوام با یک دختر مسلمان که در آمریکا زندگی می کند ازدواج کنم که در این بین

به مشکلاتی برخورددم. اول این که من فهمیدم این دختر خانوم روسری یا چادر (حجاب) سرش نمی‌کنه و دوم این که بعضی وقت‌ها در مراسم عروسی‌ها لباس‌های آزادتری که یقه‌بازی داره می‌پوشه و خلاصه من به عنوان یک مسلمان دیدم که نمی‌تونم تحمل کنم و از قرار معلوم این دختر خانوم هم میلی به تغییر این رفتار ندارند و به من می‌گن که پاکی زن باید در دلش باشد نه در ظاهرش و می‌گن که من دلم را پاک کرده‌ام و ظاهر من مهم نیست، ولی خود من شخصا مخالفم. حالا سؤال من این است که آیا این دختر با این رفتار اصولاً یک مسلمان به شمار می‌آید؟ و سؤال بعدی این که آیا می‌تواند مادری خوب برای فرزندان من باشد؟ و مهمترین سؤال این که آیا جایز است من به عنوان یک انسان مقید به اصول دینی و مذهبی با یک چنین دختری ازدواج کنم؟ و در پایان عاجزانه از شما درخواست می‌کنم که بنده را راهنمایی کنید زیرا من در پاکستان اصلاً به روحانیت تشیع دسترسی ندارم و نمی‌توانم مرجع خوبی برای مشورت پیدا کنم.

جواب :

ابتدا باید عرضه‌بداریم که ازدواج پیوند دو نفر بریده از خانواده‌ها نیست بلکه ازدواج پیوند دو خانواده است. لذا فرهنگ و اخلاق و نظام ارزشی و برنامه تربیتی هر خانواده تاثیر خود را بر روی فرزندش خواهد گذارد اگر فرهنگ و نظام ارزشی خانواده‌ها متفاوت است در رفتار و اخلاق و ... فرزندانش تاثیر خواهد گذارد و این تاثیر در

ادامه ، زندگی مشترک شما را تحت تاثیر قرار می دهد و اختلاف فرهنگی متفاوت موجب از دست دادن برخی سطوح کفویت خواهد شد و زمینه ی بروز اختلاف خواهد شد . اما چون از میزان این اختلاف اطلاع دقیق نداریم قضاوت در این باره مشکل است

در صورتی که احساس می کنید معیارهای اصلی ازدواج را دارید و از هر نظر کفو هم هستید ازدواج کنید و در زمینه تفاوت های جزئی و کم اهمیت سخت گیری نکنید. اگر واقعا تفاوت های فرهنگی به گونه ای است که قابل تحمل نیست دیگر به آن فکر نکنید.

مهم این است که همسری را انتخاب کنید که در فاکتورهایی که بیان خواهد شد کفو و همتای شما باشد، شما با ازدواج فصل دیگری از زندگی را شروع می کنید. لازم نیست ما و همسرمان از هر جهت در یک سطح عالی باشیم چه اینکه ما هنوز اول راه هستیم و تازه با ازدواج باید مسیر رشد و تکامل را با توافق یکدیگر در پیش گیریم و بسیاری از راه تکامل و رشد را بعد از ازدواج باید طی کنیم. بسیاری از موارد جزئی و اختلاف در نوع سلیقه ها هست که بعد از ازدواج و با اظهار محبت قابل تغییر است و نباید از این نظر نگران باشید.

به شما توصیه می کنیم ابتدا با معیارهای انتخاب همسر آشنا شوید و انتخابتان را کمی مورد واریسی قرار دهید. در صورتی که ایشان ملاکهای اصلی ازدواج را دارند، نسبت به جزئیات حساسیت به خرج ندهید و با توکل به خدا ازدواج کنید و در طی زندگی مشترک سعی نمایید به

تدریج و به مرور زمان ایشان را مطابق میل خود تغییر دهید. به تجربه ثابت شده است که به خصوص موضوع حجاب در خانم ها تحت تاثیر خواسته همسرشان قابل تغییر و اصلاح است و اگر زن همسر خود را دوست داشته باشد، حاضر است هر گونه تغییری را در شخصیت او به خاطر جلب رضایت او انجام دهد.

ملاک های که در انتخاب همسر باید در نظر گرفته شود دو نوع است.

الف. آنهایی که رکن و اساس اند و برای یک زندگی سعادت‌مندانه حتما لازم اند.

ب. آنهایی که شرط کمال هستند و برای بهتر و کاملتر شدن زندگی اند و بیشتر به سلیقه و موقعیت افراد بستگی دارد.

T { ملاک های دسته اول عبارتند از: T }

۱. تدین و دین دار بودن فرد. زیرا انسانی که دین ندارد هیچ ندارد انسان بی دین در حقیقت مرده ی متحرک است و کسی که پای بند به دین (که اصلی ترین مسأله زندگی است) نباشد هیچ تضمینی وجود ندارد که پای بند به رعایت حقوق همسر و زندگی مشترک باشد. انسان دیندار هرگز نمی تواند با همسر بی دین کنار بیاید و با هم زندگی سعادت‌مندانه ای داشته باشند.

۲. اخلاق نیک داشتن که منظور داشتن صفات و خلق و خویهای پسندیده در نظر عقل و شرع است. در واقع اخلاق و دین دو ملاک و معیار اصل در ازدواج و انتخاب همسر است.

۳. شرافت و اصالت خانوادگی که منظور نجابت و پاکی خانواده است زیرا ازدواج دختر و پسر تنها پیوند و ترکیب دو فرد نیست بلکه پیوند دو خانواده است و نمی توان گفت من

می‌خواهم با خود این فرد ازدواج کنم و کاری به خانواده و فامیلش ندارم. زیرا این فرد شاخه‌ای است از این خانواده و از ریشه‌های همان درخت خانواده تغذیه کرده است و صفات اخلاقی، روحی عقل و جسمی آن خانواده را از راه وراثت و محیط و عادات به این فرد منتقل کرده است. علاوه بر این که نقش خانواده‌ها در زندگی مشترک پسر و دختر بسیار عمیق است. در روایات نیز از ازدواج با دختر زیبای فاقد خانواده اصیل و مذهبی نهی شده است.

۴. عقل؛ در واقع همان نور افکنی است که جاده زندگی را روشن می‌کند و باید زن و شوهر برای اداره زندگی و تربیت فرزندان از نیروی عقل و فهم مجهز برخوردار باشند و رشد عقلی کافی پیدا کرده باشند همان طور که ائمه اطهار ما را از ازدواج با افراد احمق و کم عقل نهی فرموده‌اند.

۵. تناسب، همتایی و کفو همدیگر بودن که از حساس‌ترین نکاتی است که باید در انتخاب همسر مورد توجه قرار گیرد همتایی و تناسب از نظر و جنبه‌های مختلف مثل

الف. تدین و میزان پای بندی به دستورات شرع

ب. همتایی و هماهنگی فرهنگی و فکری

ج. همتایی اخلاقی و پای بندی به آداب اخلاقی

د. کفو همدیگر بودن از نظر تحصیلات علمی

ه. تناسب در زیبایی

و. تناسب سنی

ز. تناسب مالی و سطح اقتصادی و ...

T {ملاک‌های دسته دوم: T}

ملاک‌ها و معیارها و مسائل دیگری که بیشتر مربوط به سلیقه و موقعیت افراد دارد. در دسته دوم قرار می‌گیرد و می‌توان از آن

صرف نظر کرد. ولی برای اینکه بتوانید به یک تصمیم صحیح و عاقلانه ای برسید بهتر است با افراد مورد اعتماد خویش، والدین، یا اقوام نزدیک دلسوز و عاقل و دارای تجربه مشورت کرده و با دقت کافی تصمیم مناسبی اتخاذ فرمایید.

حجاب همسر:

حساسیت شما نسبت به مسایل دینی همسر آینده خود به جا است. هر چند احتمال دارد که با قبول پیشنهاد شما برای ازدواج، در نوع حجاب و رعایت مسایل دینی خود تجدید نظر کند ولی احتمال دارد که به خاطر نوع تربیت و فرهنگی که در آن رشد کرده این موضوع را نپذیرد. بنابراین شما نباید انتظار معجزه داشته باشید. به هر حال انتخاب عاقلانه این است که بر اساس باورهای خودتان همسر مورد نظر را انتخاب نمایید نه بر اساس شاید هایی که ممکن است صورت پذیرد یا خیر.

آنچه در این بین اهمیت دارد زیر ساختهای فکری ایشان در برابر آموزه های دینی است که حجاب یکی از آنها است همسر آدمی باید همان گونه که حق است تربیت شده باشد نه آنکه در منزل شما بخواهد تربیت شود انهایی که همسر مناسب تربیت یافته انتخاب نموده اند در ادامه زندگی با مشکل مواجه می شوند تا چه رسد که بخواهیم او را در منزل خود تربیت نماییم

انسان به طور طبیعی انتظارات و خواست های فراوانی از همسر خود دارد بنابراین بیشتر کسانی که در انتخاب تک متغیری هستند. مثلاً فقط به زیبایی تکیه می کنند در نهایت از انتخاب خود پشیمان می شوند چرا که پس از ازدواج احساس می کنند که نیازهای فراوان آنها پاسخ داده نمی شود. پس

عاقلا نه ترین راه این است که شما ویژگی ها و معیارهایی که از همسر آینده خود در نظر دارید را بر روی کاغذ بیاورید و هر گاه به مورد خاصی همچون این خانم بر می خورید شرایط آن مورد را با معیارهای مد نظر خود مقایسه کنید. اگر آن مورد در هیچ خصوصیتی نمره تک نداشت - مثل پایبند نبودن به دین - و معدل ویژگی های او در حد متوسط و بالاتر از آن بود این فرد می تواند مورد مناسبی برای ازدواج با شما باشد.

از نظر فقهی این ازدواج درست است ولی از نظر تربیتی این ازدواج به صلاح شما نیست و پاکی رفتار و تقید به شریعت لازم است و این فرد مادری همانند خودش برای فرزندان خواهد بود و این نوع مادری هم مناسب نیست لذا توصیه ما با توصیفی که نمودید چشم پوشی از این وصلت است برچسب ها: حجاب نامزد حجاب و ازدواج ارشاد بدحجاب ازدواج با بی حجاب

سوال ۲

سوال :

من دانشجوی دکتری در کانادا هستم. متأسفانه برخلاف شعارهای حکومت جمهوری اسلامی فساد و فحشا و ناامنی در ایران بسیار زیاد شده است. چیزی که در جامعه مشاهده نمی شود اسلام است. من در اینجا خانواده مومنی را می شناسم که بخاطر حجاب و متانت دخترشان در یکی از دانشگاه های ایران از ایران به اینجا مهاجرت کرده اند. به نظر شما این باعث شرمندگی حکومت اسلامی نیست که یک مسلمان برای حفظ دین خود از آنجا به مملکت کفر پناه ببرد؟ با این وضعیت که در ایران ایجاد شده چگونه می توان ازدواج کرد و فرزند تربیت کرد؟ آیا

فرزند من در مدرسه از فساد دور خواهد ماند؟ متاسفانه در این مملکت کفر من خیلی راحت فرایض دینی خود را انجام می دهد و حتی در روزهای عید مسلمانها تعطیل هستیم. به نظر شما چگونه با این وضعیت می توان در ایران زندگی کرد و خانواده تشکیل داد؟

جواب :

ضمن آرزوی موفقیت برای شما دوست گرامی، از اینکه دغدغه ها و نگرانی های خویش را در ارتباط با معضلات فرهنگی و اجتماعی جامعه با ما در میان گذاشتید، متشکریم. متاسفانه همانگونه که در پرسش اشاره نمودید جامعه اسلامی ما در برخی جنبه های دینی دچار آسیب ها و معضلاتی است که به هیچ وجه با اصول، ارزشها و تعالیم اسلام همخوانی ندارد. اولین گام در قضاوت صحیح پیرامون این قبیل معضلات، آگاهی از میزان واقعی این ناهنجاری هاست؛ زیرا در کنار وجود معضلات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی برخی جریان های داخلی و خارجی، مخالف نظام اسلامی، به بزرگ نمایی و ارائه چهره ای بسیار منفی، زشت از وضعیت داخلی ایران مشغول بوده که با نادیده گرفت وجوه مثبت و دستاوردهای نظام اسلامی در ابعاد مختلف، تصویری غیر واقعی به مخاطبین خویش القا می نمایند. در چنین فضای مسموم تبلیغاتی، هنگامی که افراد با چند نمونه منفی و مغایر با ارزشهای خود مواجه می شوند، تحت تاثیر قرار گرفته و نمی توانند تحلیل و ارزیابی واقع بینانه از موضوع داشته باشند. به عنوان نمونه در مورد قضیه ای که در پرسش مطرح نمودید (من در اینجا خانواده مومنی را می شناسم

که بخاطر حجاب و متانت دخترشان در یکی از دانشگاه های ایران از ایران به اینجا مهاجرت کرده اند.) ، کسانی که در داخل کشور و از نزدیک با فضای دانشگاه و دبیرستانها و ... ارتباط دارند، نمی توانند چنین قضیه ای را بدین شکل باور کرده و بپذیرند؛ زیرا علی رغم وجود برخی ناهنجاری های اخلاقی که متأسفانه در برخی فضاهای آموزشی کشور وجود دارد، اما به هیچ وجه شرایط به این حد نرسیده که خانواده ای مؤمن صرفاً به خاطر حفظ حجاب و متانت دخترش به کانادا مهاجرت کند. بلکه بحمد الله علی رغم وجود بسیاری موانع و مشکلات فرهنگی - که در ادامه اشاره می نمائیم- در مجموع فضاهای آموزشی ما نسبت به بسیاری از دانشگاههای جهان از محیط سالم تری برخوردار می باشد. - کافی است نیم نگاهی مقایسه ای به آمار جرم و جنایات و بزه کاری هایی که در دانشگاههای کشورهای مختلف جهان و ایران می شود داشته باشید - و فضا، امکانات و شرایط محیطی برای هر دانشجوی دختر یا پسری که بخواهد سالم بماند و از آسیبهای اخلاقی در امان باشد، فراهم می باشد. اگر در برخی دانشگاهها متأسفانه تعداد محدودی افراد به انحراف کشیده شده یا با نمادهای مخالف ارزشهای دینی و هنجارهای اجتماعی مشاهده می شود، در کنار آن اکثریت دانشجویان ما مؤمن، پاک و با تقوا و مقید به حفظ و رعایت ارزشهای دینی و هنجارهای پذیرفته اجتماعی هستند. البته باز هم تأکید می نمایم به هیچ وجه منکر وجود برخی آسیبها و تهدیدات فرهنگی و اخلاقی

در فضاهای آموزشی داخل کشور نیستیم. از این رو در گام دوم بعد از شناسایی میزان واقع بینانه مشکلات، باید به ریشه یابی و علل وجودی آن پرداخت :

اولین و شاید راحت ترین پاسخی که می توان به این موضوع داد، ناکارآمدی و حتی تعمد مدیریت کشور و آموزش عالی باشد، البته این در صورتی است که بتوانیم به صورت غیر منصفانه واقعیت های مربوط به تلاش های گسترده نظام اسلامی و مدیریت فرهنگی و آموزشی کشور را در زمینه ترویج و نهادینه نمودن اصول و ارزشهای دینی و مقابله با معضلات فرهنگی نادیده گرفته و یا آنها را به تعمد در دامن زدن به فساد و ابتذال و انحطاط اخلاقی متهم نماییم. اما اگر بخواهیم از منظری علمی و مبتنی بر واقعیات به آسیب شناسی موضوع فوق بپردازیم با عوامل متعددی مواجه می باشیم که پاره ای مربوط به مدیریت آموزشی و فرهنگی کشور و بسیاری ناشی از عوامل دیگر می باشد؛

الف. مشکلات مدیریتی

علی رغم اینکه از ابتدای انقلاب جهتگیری و سیاست اصلی مدیریت آموزشی و فرهنگی کشور بر اسلامی سازی دانشگاهها بوده و در مجموع توفیقات زیادی نیز به دست آمده اما متأسفانه به دلایل مختلفی از جمله کاستی های مربوط به سیاستگذاری جامع فرهنگی، اشتباهات روشی، کوتاهی در برخورد فرهنگی با عوامل نفوذی و جریان های ضد دینی و... شاهد تداوم یا بروز ناهنجاریهای فرهنگی و ضد ارزشی در برخی فضاهای آموزشی کشور می باشیم.

ب. سایر عوامل

در کنار عامل فوق عوامل متعددی نیز در این مساله دخیل می باشند از

جمله، تهاجم فرهنگی گسترده و بی وقفه مخالفان نظام اسلامی در نابودی فرهنگ و ارزشهای اصیل اسلامی و ملی کشور با استفاده از پیشرفته ترین امکانات روز صورت می گیرد و متأسفانه برخی جوانان به دلیل فقدان تربیت صحیح اسلامی، یا ضعف مبانی عقیدتی و فرهنگی یا مشکلات مربوط به ازدواج، اقتصاد و ... تحت تاثیر آن قرار می گیرند. در کنار این عامل نقش ارادی بودن و قدرت اختیار و انتخاب افراد نیز قابل ملاحظه است. در ادامه جهت تبیین و تشریح دقیق تر مطالبی ارائه می شود: T الف- اسلامی بودن جامعه ما T بررسی این موضوع، نیازمند شناخت دقیق جامعه اسلامی، ویژگی های آن و تطبیق آن بر جامعه کنونی ما است: یک. جامعه اسلامی و ویژگی های آن: جامعه دینی، جامعه ای است «دین باور»، «دین مدار»، «دین داور» و «مطلوب دین». V (جامعه برین، سید موسی میرمدرسی، چاپ اول، ۱۳۸۰، صص ۲۰۹ _ ۲۱۰) V جامعه دینی جامعه ای است که شبکه روابط اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، حقوقی و اخلاقی آن بر اساس دین و آموزه های آن تنظیم شده باشد. جامعه دینی، جامعه ای است که در آن داوری با دین باشد و افراد آهنگ خود را همیشه با دین موزون کنند. جامعه دینی، دغدغه دین دارد و این دغدغه و احساس نیاز به همسو کردن خود با دین، تنها به امور فردی و عبادیات و اخلاق فردی محدود نمی شود؛ بلکه نسبت میان دین و کلیه امور و روابط اجتماعی باید سنجیده شود و داوری دین در همه خطوط و زوایای تمامی شبکه روابط اجتماعی نافذ باشد. جامعه دینی، جامعه مدنی، احمد واعظی، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه

۱. دین باوری و اعتقاد به آموزه های دینی، ۲. تنظیم نظام حقوقی خود بر اساس دین (شریعت مداری)، ۳. دارای نظام دینی است و جز حکومت دینی را بر نمی تابد(نظام دینی)، ۴. در جامعه دینی، مردم سلوک و رفتار فردی و اجتماعی خود را با دین موزون می کنند و داوری دین را در این باره پذیرایند(دین داوری)، ۵. چنین جامعه ای قطعاً مطلوب و مورد رضایت دین نیز هست (مطلوب دین)، جامعه ای که بر اساس مؤلفه ها و ویژگی های فوق شکل گرفته باشد، جامعه ای دینی است. بر این اساس می توان دو معیار اصلی برای جامعه اسلامی نام برد: الف. افراد جامعه به دین مبین اسلام باور داشته و آن را در رفتار فردی و اجتماعی خود متجلی سازند. ب. کلیه نظام های حقوقی و ساختارهای سیاسی، بر اساس دین مبین اسلام تنظیم شده باشد. نکته مهمی که در اینجا قابل ذکر است، توجه به مراتب متعدد جامعه اسلامی است؛ یعنی، اینکه به هر مقدار این دو معیار فوق در جامعه ای رعایت شود، درصد و میزان اسلامیت آن جامعه بالاتر می رود. سه. بررسی اسلامی بودن جامعه کنونی ایران: با نگاهی به واقعیات جامعه کنونی ایران، مشخص می شود که بحمدالله جامعه ما از دو معیار اصلی جامعه اسلامی برخوردار است؛ زیرا بیشتر افراد جامعه به دین مبین اسلام عقیده و باور دارند و نظام حقوقی و ساختار سیاسی جامعه نیز بر اساس آموزه های دین مبین اسلام شکل گرفته است. بنابراین در اصل اسلامی بودن جامعه ما هیچ گونه تردیدی نیست. اما

اینکه به چه میزان از اسلامیت برخوردار هستیم، نیازمند بررسی عملکرد ارکان و عناصر تشکیل دهنده جامعه اسلامی _ اعم از افراد جامعه، مسئولان، نهادها و دستگاه های دولتی و... _ و میزان انطباق آن با آموزه های دین مبین اسلام است. در این زمینه به صورت مختصر باید گفت: نظام جمهوری اسلامی که از ابتدا تاکنون تمامی سعی و تلاش خود را در جهت تحقق و اجرای کامل تعالیم و ارزش های اسلامی، در سطح جامعه به کار بسته است. و در این راه تا آنجا که امکانات مادی و معنوی اجازه داده از هیچ تلاشی دریغ نکرده است. اما باید به این نکته نیز توجه داشت که وجود نظام سیاسی و حقوقی منطبق با دین در صورتی در اجرای کامل تعالیم و ارزش های اسلامی در سطح جامعه موفق خواهد بود که سایر شرایط و زمینه های لازم (از قبیل وجود منابع انسانی مورد نیاز، کارگزاران و مدیرانی صالح، مردم وفادار و همیشه در صحنه، کفایت منابع مادی و اقتصادی و...) مهیا بوده و به علاوه موانع و مشکلات (از قبیل تهدیدات خارجی و تهاجمات نظامی و فرهنگی، محاصره های اقتصادی و سیاسی و نظامی، بدعت ها و سنت های غلط، دنیاگرایی تجمل پرستی و...) وجود نداشته باشد؛ و گرنه هرگز آن حکومت دینی در اصلاح کامل جامعه موفق نخواهد بود. این موضوع درباره حکومت امیرالمؤمنین (ع) نیز مطرح است. حضرت علی (ع) از سوی خداوند متعال، به عنوان ولیّ جامعه اسلامی و هم تراز پیامبر اکرم (ص) معرفی شده و هیچ تردیدی در حقانیت و مشروعیت حکومت ایشان وجود ندارد. در قرآن کریم ابلاغ ولایت ایشان به دست پیامبر اکرم (ص)، موجب اکمال دین و اتمام

نعمت و راضی بودن به دین اسلام دانسته شده است. (مانده، آیه ۳) اما با نگاهی به تاریخ پنج ساله حکومت مولای متقیان و اوضاع اجتماعی حاکم بر آن دوران، روشن می شود که موانع زیاد فراروی آن حضرت بوده است. جنگ های داخلی صفین، جمل و نهروان، تهدیدات دشمنان خارجی، کمبود نیروی انسانی توانمند و تربیت یافته، کثرت مشکلات، گستردگی بدعت ها و سنت های فاسد و آلودگی های مزمن اجتماعی، تغییر چهارچوب نظام ارزشی و... تنها گوشه ای از مشکلات ایجاد شده در حکومت عدل امام علی(ع) است. دنیاگرایی مردم، خیانت و یا نافرمانی برخی کارگزاران و فرماندهان آن حضرت و... از مسائلی بودند که ایشان در تمام دوران حکومت خود با آن روبه رو بودند؛ ولی در همان حال آن حضرت شایسته ترین فرد برای حکومت و زمامداری جامعه اسلامی در اوضاع آن روز بود و این نابسامانی ها، هیچ گاه تردیدی در اصل مشروعیت ولایت آن حضرت ایجاد نمی کند. حال آیا می توان به دلیل وجود آن مشکلات، حکومت امام علی(ع) را ناکارآمد معرفی کرد و یا اینکه آن جامعه را غیراسلامی دانست؟! در هر صورت برای حل اساسی این شبهه لازم است، فلسفه اصلی و اهداف تشکیل حکومت اسلامی و نهایت چیزی که می توان از حکومت اسلامی انتظار داشت، مشخص کرد. بر این اساس مهم ترین فلسفه و اهداف تشکیل حکومت اسلامی، عبارت است از: ۱. استقرار توحید و خداپرستی در زمین و رهانیدن مردم از بندگی و فرمانبرداری غیر خدا: « وَ لَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولاً أَنْ اٰغْتَبِدُوا اللّٰهَ وَ اجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ... »؛ نحل، آیه ۳۶. روشن است تحقق این هدف بسیار خطیر و بزرگ، نیازمند سازمان و قدرت سیاسی

اجتماعی است. ۲. رشد و تعالی علمی، فرهنگی و تربیتی انسان ها و رهایی و... آنان از نادانی و جهل. «هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ؛»، جمعه، آیه ۳۲. آزادسازی و رهایی توده های مردم و انسان های مستضعف از چنگال ظالمان و ستمگران و از زنجیرهای اسارت و بردگی: «...وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ...؛»، اعراف(۷)، آیه ۱۵۷. ۴. برپایی جامعه نمونه و مدینه فاضله آرمانی، از راه اقامه قسط و عدل اسلامی: «لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ...؛»، حدید(۵۷)، آیه ۲۵. ۵. اجرای کامل قوانین آسمانی اسلام با تمام ابعاد آن (اعم از قوانین اقتصادی، حقوقی، اجتماعی، سیاسی، نظامی و...). پس فلسفه تشکیل حکومت، تأمین نیازهای مادی و معنوی و فراهم کردن زمینه و بستر رشد و تکامل انسان و در نتیجه سعادت و خوشبختی او در دنیا و آخرت است. حکومت اسلامی موظف است، با تمامی امکانات و در حد توان خود، زمینه های کمال انسان ها را فراهم کرده، زمینه های فساد را از میان بردارد. اما آیا اینکه با فراهم بودن تمامی این زمینه ها و بسترسازی ها، همه افراد جامعه اصلاح و جامعه کاملاً اسلامی خواهد شد، در جواب می توان به این آیه اشاره کرد که: «إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ...؛ خداوند(سرنوشت) هیچ قومی را تغییر نمی دهد؛ مگر اینکه خود آنان تغییر دهند»، رعد(۱۳)، آیه ۱۱ بر مبنای این اصل مهم، هرگونه تغییری

در سرنوشت انسان ها و اصلاح یا انحطاط اجتماعی و فردی یک جامعه، منوط به خواست و اراده انسان است. افراد یک جامعه، زمانی به طور کامل اصلاح می شوند که بر اساس اراده، گزینش و کنش اختیاری خود بتوانند از شرایط محیطی _ که به برکت حاکمانی عادل و الهی، قوانین، احکام و ارزش ها و معارف اسلامی به وجود آمده _ استفاده کنند و راه تعالی و تکامل خود را در پیش گیرند. بنابراین وجود حاکمانی الهی و سایر شرایط محیطی (قوانین اسلامی، تأمین نیازهای مادی و رفاه، امنیت و...) هر چند در روند تکاملی و اصلاح جامعه امری کاملاً ضروری و لازم است؛ اما به هیچ وجه کافی نیست؛ بلکه اراده و گزینش و کنش اختیاری خود افراد یک جامعه نیز، شرط دیگر این مجموعه است. از این رو شاهدیم که در طول تاریخ، با اینکه پیشوایان الهی (مانند پیامبر اکرم (ص) و ائمه معصومین (ع)) در جامعه بوده اند و تمام شرایط و زمینه های رشد و تعالی برای مردم فراهم بوده است؛ اما چون همه افراد آن جامعه، به چنان درک و شناخت عمیق _ نرسیده بودند اصلاح کامل و فراگیر در جامعه محقق نشد. در هر صورت وجود مفسدات اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی _ از قبیل وجود فقر، تبعیض و عدم رعایت عدالت اجتماعی _ به هیچ وجه منطبق با تعالیم اسلام و اصول و آرمان های نظام جمهوری اسلامی نیست و همواره یکی از دغدغه های مراجع عظام تقلید و مسئولان نظام _ به خصوص مقام معظم رهبری _ بوده است. البته؛ هیچ یک از مسئولان مذهبی و سیاسی جامعه اسلامی ما نیز هرگز ادعای اصلاح کامل

جامعه را ندارند و نخواهند داشت. آنان موظف اند زمینه های اصلاح جامعه را فراهم آورند؛ اما تا زمانی که خود افراد جامعه اراده نکنند و این اراده را در انتخاب مسئولین و کارگزاران حکومتی محقق نسازند و یا اینکه نظارت، حساسیت و پیگیری لازم بر عملکرد مسئولان بخش های مختلف کشور نداشته باشند؛ تحقق آموزه ها و ارزشهای اسلامی در ابعاد مختلف نظام و جامعه به صورت کامل عملی نبوده و جامعه ما به مراتب بالای اسلامیت نایل نخواهد شد.

سوال ۳

سوال :

من فرزند یک خانواده مذهبی هستم که دانشجوی دانشگاه صنعتی اصفهان می باشم. از منظر خانواده ام دختری که باید با او ازدواج کنم باید از خانواده ای مذهبی و همتراز از لحاظ اجتماعی با ما باشد که من خودم نیز بر این عقیده هستم. در دانشگاه با دختری آشنا شدم (هم رشته ای) که البته الان هیچ گونه ارتباطی به غیر از مسائل درسی با ایشان ندارم. ایشان حجاب را به طور شایسته رعایت نمی کنند و مانتو پوش هستند. سؤال من این است که آیا صرف چادری بودن یا نبودن ملاکی برای مذهبی بودن یا مذهبی نبودن ایشان است یا خیر؟ (در ضمن خانواده من به مقوله حجاب اهمیت زیادی می دهند) و اگر این طور نیست ملاک های دیگر برای تشخیص مذهبی بودن یا نبودن ایشان و خانواده ایشان چیست؟ و چگونه می توان این ملاک ها را شناسایی کرد؟ ضمناً برای تحقیق کردن پیرامون ایشان و خانواده ایشان چه راهی را پیشنهاد می کنید؟ آیا اقدام اولیه بنده را در راستای این امر صلاح می دانید یا خیر؟ و در کل در زمینه ازدواج چه

توصیه هایی به من نوعی دارید؟

جواب :

نوشته شما حاوی چند سوال محوری بود که اولین آنها جایگاه چادر در قضاوت پیرامون مذهبی بودن فرد است. قبل از اینکه به ارزشیابی حجاب در بین معیارهای مختلف همسر مطلوب بپردازیم اجازه دهید کلیاتی از معیارهای مهم را که هر شخصی در هنگام انتخاب باید به تناسب در نظر بگیرد را خدمتان ارائه دهیم چرا که یکی از مهمترین مسائل ازدواج در نظر گرفتن معیارهای انتخاب همسر است هر چند که هر فرد بصورت شخصی معیارهایی برای خود دارد ولی نمی توان به صرف داشتن تصویری مبهم و کلی از معیارها دست به گزینش آگاهانه زد .

در یک تقسیم بندی کلی ، این معیارها دو نوع است . الف . آنهایی که رکن و اساس اند و برای یک زندگی سعادت‌مندانه حتما لازم اند. ب . آنهایی که شرط کمال هستند و برای بهتر و کاملتر شدن زندگی اند و بیشتر به سلیقه و موقعیت افراد بستگی دارد. ملاک های دسته اول عبارتند از: ۱. تدین و دین دار بودن فرد. زیرا انسانی که دین ندارد هیچ ندارد انسان بی دین در حقیقت مرده ی متحرک است و کسی که پای بند به دین (که اصلی ترین مسأله زندگی است) نباشد هیچ تضمینی وجود ندارد که پای بند به رعایت حقوق همسر و زندگی مشترک باشد. انسان دیندار هرگز نمی تواند با همسر بی دین کنار بیاید و با هم زندگی سعادت‌مندانه ای داشته باشند ۲. اخلاق نیک داشتن که منظور داشتن صفات و خلق و خویهای پسندیده در نظر عقل و شرع است . در واقع اخلاق و

دین دو ملائک و معیار اصلی در ازدواج و انتخاب همسر است. اگر بخواهیم نمونه هایی از اخلاق خوب را اشاره کنیم می توان موارد زیر را ذکر کرد حیا، عفت، خوش رویی، قناعت، راز داری، مدارا و غیره ۳. شرافت و اصالت خانوادگی که منظور نجابت و پاکی خانواده است زیرا ازدواج دختر و پسر تنها پیوند و ترکیب دو فرد نیست بلکه پیوند دو خانواده است و نمی توان گفت من می خواهم با خود این فرد ازدواج کنم و کاری به خانواده و فامیلش ندارم. زیرا این فرد شاخه ای است از این خانواده و از ریشه های همان درخت خانواده تغذیه کرده است و صفات اخلاقی، روحی عقل و جسمی آن خانواده را از راه وراثت و محیط و عادات به این فرد منتقل کرده است ۴. عقل؛ در واقع همان نور افکنی است که جاده زندگی را روشن می کند و باید زن و شوهر برای اداره ی زندگی و تربیت فرزندان از نیروی عقل و فهم برخوردار باشند و رشد عقلی کافی پیدا کرده باشند همان طور که ائمه اطهار ما را از ازدواج با افراد احمق و کم عقل نهی فرموده اند. ۵. تناسب، همتایی و کفو همدیگر بودن که از حساس ترین نکاتی است که باید در انتخاب همسر مورد توجه قرار گیرد همتایی و تناسب از نظر و جنبه های مختلف مثل الف. تدین و میزان پای بندی به دستورات شرع ب. همتایی و هماهنگی فرهنگی و فکری ج. همتایی اخلاقی و پای بندی به آداب اخلاقی د.

کفو همدیگر بودن از نظر تحصیلات علمی، منظور این است که از نظر تحصیلی فاصله خیلی زیاد بین زوجین نباشد مثلا ازدواج یک فرد با تحصیلات ابتدایی با فردی که کارشناسی دارد یا بیشتر توصیه نمی شود. ه. تناسب در زیبایی، تناسب سنی، تناسب مالی و سطح اقتصادی و... (منظور این است که یکی از خانواده فقیر و دیگری از خانواده ثروتمند نباشد). ملاک ها و معیار و مسائل دیگری که بیشتر مربوط به سلیقه و موقعیت افراد دارد، در دسته ی دوم قرار می گیرد و می توان از آن صرف نظر کرد. ولی برای اینکه بتوانید به یک تصمیم صحیح و عاقلانه ای برسید بهتر است در این امور نیز با افراد مورد اعتماد خویش، والدین، یا اقوام نزدیک دلسوز و عاقل و دارای تجربه مشورت کرده و با دقت کافی تصمیم مناسبی اتخاذ فرمایید. نحوه شناسایی در خصوص ویژگی «ایمان» که یک صفت قلبی است به عرض می رسانیم که راه شناخت و پی بردن به این ویژگی درونی، دقت در اعمال و رفتار ناشی از آن است. مثلا شجاعت یک صفت نفسانی و درونی است و کسی نیست که ادعای شجاعت نکند ولی راه تشخیص فرد شجاع از ترسو دقت در رفتارهای وی و مشاهده آنها است. مثلا کسی که شب از بیرون رفتن و یا واقع شدن در تاریکی امتناع می ورزد و با مشاهده یک صحنه پراضطراب رنگ رخساره اش را می بازد، نمی تواند شجاع باشد. حال برای پی بردن به ایمان افراد نیز باید از نظر رفتاری وی را مورد دقت قرار دهید. مثلا

شخص با ایمان به سهولت غیبت نمی کند، تهمت نمی زند، از انجام واجبات غفلت نمی ورزد و نمازهای واجب را در اول وقت و با حضور قلب و کیفیت برتر به جا می آورد، بنابراین به صرف ادعا نمی توان کسی را با ایمان دانست چون مدعیان ایمان کم نیستند و از طرفی ایمان هم مراتب متعدد دارد، لذا برای این که بدانید فرد مورد نظر، شخص مؤمنی هست یا نه؟ باید در رفتارهای دینی و عبادی او و میزان پای بندی او به این اعمال دقت و توجه داشته باشید و تنها و تنها از این راه می توان به ایمان او پی برد. اما در مورد حجاب که به آن اشاره کرده اید روشن است که برای یک فرد مذهبی داشتن حجابی مناسب شرط لازم است ولی شرط کافی نیست. هر چند که به ظاهر نمی توان درباره انسان ها قضاوت صد در صدی داشت ولی تا همین اندازه روشن است که از کوزه همان برون تراود که در اوست در نتیجه چنانچه خواستید به صورت جدی درباره ایشان فکر کنید حتما در این باره با ایشان صحبت کنید چرا که برخی از دختران هر چند ممکن است حجاب کاملی نداشته باشند ولی این بخاطر ولنگاری در مسائل مذهبی نیست بلکه بخاطر نوع تربیتی است که داشته اند و یا اینکه فلسفه حجاب برای آنها روشن نشده و با یک صحبت منطقی متقاعد می شوند چه اینکه خود شاهد چادری شدن برخی از دختران دانشجو در فضای دانشگاه بوده ام. البته اگر فرد مورد نظر از نظر زیبایی شرایط بسیار مطلوبی داشته باشد

و خدای ناکرده خانواده او نیز از لحاظ پایبندی به ارزشها قابل قبول نباشند در چنین صورتی باید با حساسیت بیشتری به گزینش بپردازید چه اینکه در روایتی از نبی اکرم داریم که فرمودند از گلی که بر روی مزبله روئیده پرهیز کنید و توضیح دادند که منظورم دختری است زیاروی که در خانواده غیر مذهبی رشد کرده باشد. بنابراین مسلم است تا حد شرعی حجاب جزء معیارهای اصلی می باشد و یا اینکه حداقل یکی از معرف های مذهبی بودن طرف است. نکته دیگر اینکه سوال کرده اید آیا اقدام اولیه را از جانب خودتان صلاح می دانیم؟ به اعتقاد ما قبل از اینکه از دار بودن معیارهای لازم اطمینان حاصل کنید، هیچ اقدامی انجام ندهید بویژه اینکه این اقدام شما بصورت مستقیم و خارج از نظارت والدین باشد. توصیه می شود ابتدا معیارهای خود را لیست کنید بعد سعی کنید از شیوه های مستقیم و غیر مستقیم که در ذیل به آنها اشاره شده در صدد ارزیابی برآیید اگر به اعتقاد خودتان در هیچ معیاری نمره تک نداشت و در عین حال معدل وی در دارا بودن معیارها، بالای متوسط بود ایشان می تواند مورد مناسبی برای ازدواج با شما می باشد.

روش تحقیق: ۱- تحقیق و بررسی از خانواده و چگونگی روابط خانوادگی و فامیلی. چون هر فردی تحت تأثیر محیط خانواده به دنیا آمده و رشد کرده است و از آن فضای فرهنگی و اجتماعی تأثیر پذیر بوده و هست برای گرفتن آدرس و شماره می توانید از واسطه ها استفاده کنید مثل یکی از اقوام خانم شما تماسی با دوست ایشان بگیرید و با آوردن بهانه ای شماره تلفن خانه ایشان را

بگیرد. ۲- تحقیق و شناسایی دوستان و نزدیکان و رفقای صمیمی در محل زندگی و سکونت، محل درس و محل کار. ۳- گفتگوی مستقیم (ولی تحت نظارت خانواده های دو طرف) با یکدیگر و اطلاع یافتن از نقطه نظرات همدیگر درباره مسائل مختلف و آنچه در آینده می تواند در زندگی مشترکشان تأثیرگذار باشد و کسب اطلاع از میزان اهتمام وی نسبت به ملاک ها و معیارهای معرفی شده. در پایان توصیه می شود جهت اطلاعات بیشتر و دقیق تر و تصمیم گیری واقع بینانه تر برای مهمترین تصمیم دوران زندگی و نقطه عطف عمر خود بهتر است در این زمینه هم تفکر بیشتری داشته باشید و هم با خانواده محترمتان به گفتگو و مشورت بپردازید و هم از نظرات مشورتی افراد با تجربه استفاده نمایند همچنین کتاب های معرفی شده را نیز مطالعه فرمایید. ۱- جوانان و انتخاب همسر علی اکبر مظاهری ۲- ازدواج آسان و شیوه همسراری محمد محمدی اشتهاردی ۳- ازدواج آسمانی علی اکبر مظاهری ۴- ازدواج مکتب انسان سازی، دکتر پاک نژاد

سوال ۴

سوال :

برای ازدواج به همراه خانواده ام از خانواده دختری که هم از آشنایان است و هم مومن هستند دعوت کردیم به منزلمان بیایند البته به طور رسمی خواستگاری نکردیم ولی به نظر میرسد از نیت ما با خبرند تقریباً مشکلی وجود ندارد به غیر از ۲ مسئله: ۱-روزی که به خانه ما آمده بودند آن دختر کمی آرایش ملایم داشت و در رعایت حجاب کمی سهل انگاری میکرد اما نمازش را اول دقت خواندو از یکی از آشناهایشان شنیدم گاهی اوقات با پوشش مانتو بیرون میرود اما من خودم

همیشه آن دختر را با چادر دیدم آیا با توجه به اینکه من و خانوادم به مسائل اعتقادی و حجاب اهمیت میدهیم مشکلی ایجاد نمی شود و راه درست چیست؟ ۲- آن دختر یک سال و چند ماه از من کوچکتر است آیا این اختلاف کم مشکلی ایجاد نمی کند؟

جواب :

دانشجوی گرامی: از حسن اعتماد شما به این نهاد فرهنگی و از اینکه ما را طرف مشورت خود قرار دادید خرسندیم. امیدواریم پاسخ های ما مفید واقع شود. بدون تردید ازدواج یکی از حوادث مهم زندگی است و نقش آن در پیشرفت یا عدم پیشرفت انسان بر کسی پوشیده نیست بنابراین در انجام این امر مهم دقت کافی لازم است که خوشبختانه شما نیز به این مسئله توجه دارید و این ارتباط در خواست راهنمایی شما موید این مطلب است. به نظر می رسد برای اطلاع بیشتر از وضعیت آن خانواده به ویژه از نظر ایمانی و اعتقادی تحقیقات بیشتری لازم است زیرا ازدواج در واقع پیوند بین دو خانواده است و این طور نیست که فقط دو نفر با یکدیگر ازدواج کنند و کار تمام شود بنابراین لازم است از راههای گوناگون از سطح ایمان آنها و همچنین التزام عملی آنها به احکام دین مانند نماز، حجاب و روابط اجتماعی با دیگران مطلع شوید اگر از نظر مذهبی در سطح خانواده شما هستند مشکل جدی به وجود نخواهد آمد و شما برای اطمینان بیشتر بعد از تحقیقات لازم می توانید با نظارت خانواده طرفین با دختر صحبت کنید و از التزام عملی او به اسلام به ویژه حجاب سؤال کنید اگر از لابلای کلام او استفاده کردید که فردی عقیف

است به نظر می رسد مشکلی نداشته باشد و شاید آن رفتار او نوعی ناشی گری بوده اما اگر از صحبت های او این گونه به نظر رسید که رعایت حجاب خیلی هم برایش مهم نیست طبیعی است که چنین فردی مناسب شما نیست. اما سؤال دوم شما که در مورد شرایط سنی ایشان بود به نظر می آید اگر دختر از جهات دیگر که اهمیت بیشتری دارد مانند ایمان و اعتقاد و سلامت جسمانی و روانی و تحصیلات فردی و اجتماعی حد نصاب لازم را داشته باشد مسئله سن مشکلی ایجاد نمی کند البته ایده ال و بهتر این است که علاوه بر سایر شرایط از نظر سنی نیز حدود ۴ الی ۵ سال سن او کمتر از پسر باشد بنابراین شما بیشتر روی سؤال اول که در مورد وضعیت حجاب و اعتقادات بود متمرکز شوید اگر بعد از تحقیقات به این نتیجه رسیدید که مشکل خاصی ندارد و از هر جهت کفویت با خانواده شما دارند مسئله سن مشکل خاصی را به وجود نخواهد آورد.

سوال ۵

سوال :

خانواده من و فامیل هام قبلا بی حجاب بودند مادر و خواهرم به تازگی محجبه شدند ولی من نه! حالا خواستگاران دارم که با حجابند خانواده می گه قبول کن! یه روسری که بیشتر نیست! ولی من راضی نیستم! کمک کنید! با توجه به اینکه خواهر ۲۰ ساله دارم که از من کوچکتره محجبه و مایل به ازدواج است!؟ تورو خدا نگین که اول اون ازدواج کنه!

جواب :

متأسفانه سوال شما اندکی مبهم است چرا که برای ما روشن نیست منظور شما از بی حجابی چیست یا اینکه

وقتی می گویند مادر و خواهرم تازه با حجاب شده اند یعنی چه؟ می دانید که در کشور عزیز ما حجاب در انظار عمومی اجباری است پس احتمالا منظور شما از بی حجاب یا بد حجاب است و یا اینکه خارج از کشور زندگی می کنید.

به هر حال جواب هر چه باشد به جای آنچه خانواده شما را به آن توصیه کرده اند ، توصیه می کنیم که درباره حجاب خودتان تحقیق کنید و چنانچه به حول الهی قانع شدید آنگاه این پوشش را برای خود انتخاب کنید .

توضیح اینکه ، انسان در هر کاری باید صداقت داشته باشد بویژه درباره ازدواج که یک زندگی مشترک است و انشاءالله تا آخر عمر ادامه دارد .همچنانکه شما دوست دارید که مخاطب شما در این امر چیزی را از شما پنهان نکند او نیز همین انتظار را از شما دارد فریبکاری ممکن است در کوتاه مدت مشکل را حل کند ولی مطمئنا در بلند مدت مشکلات فراوانی را دامن خواهد زد مگر اینکه ایشان با همین وضع شما را بپذیرد که در این صورت هر چند مشکل ازدواج حل می شود ولی یک مشکل دیگر باقی می ماند و آن تکلیف شما به عنوان یک مسلمان است می دانید که خداوند منان در قرآن از شما خانم ها ۱۵ بار خواسته که حجاب داشته باشید پس چطور است که وقتی شخصی که ظاهرا هنوز خواستگاری رسمی هم نکرده ولی همین که می دانید خانواده ای محجبه دارد شما را به فکر می اندازد که بخاطر بدست آوردن رضایت دل او محجبه شوید ولی برای خالق که گوشت و پوست

و همه نعمتهایت از اوست و به صراحت از شما می خواهد که حجاب داشته باشید شما را به فکر نمی اندازد که او نیز به عنوان خالق حقیقی به گردن شما دارد حقیقی که منافع آن تنها به خود شما برمی گردد. او می خواهد وقتی در حریم عمومی وارد می شوید انسانیت خود را به نمایش بگذارید و نه جنسیت خود را. این حرف شما مرا به یاد یکی از احادیث قدسی می اندازد که خداوند خطاب به فرشتگانش می فرماید: بنده من در حق من انصاف به خرج نمی دهد من طوری با او رفتار می کنم که انگار همین یک بنده را دارم ولی او طوری رفتار می کند که انگار همه خدا هستند جز من!

البته می دانیم که شما حق دارید با اطلاع کامل به این موضوع تن دهید بنابراین خوشحال خواهیم شد که سوالاتی که در ذهن خود دارید برای کارشناسان این مجموعه بفرستید تا با کمال میل به آنها پاسخ داده شود نکند خدای ناکرده برخی از افراد که در کشورهای غربی در فساد می لولیدند در برهه ای از عمر خود مسیر سعادت را باز یابند و شما خواهر گرامی که اسلام جزء ذات شما است بخاطر چنین مشکلات کوچکی از آن محروم بمانید در اینجا بر خلاف رویه معمول پاسخدهی ماجرای را که خودم بدون واسطه شنیده ام را به شما اهدا می کنم باشد که مفید واقع شود

دکتر مرتضی آقا تهرانی (امام جمعه سابق نیویورک) تعریف می کند که: وقتی در «مؤسسه اسلامی نیویورک» مشغول فعالیت بودم روزی دختر جوانی آمد که می خواست مسلمان شود؛ گفتم

برای پذیرفتن اسلام، ابتدا باید خوب تحقیق کنید بعد اگر به این نتیجه رسیدید که دین اسلام دین حق است می توانید مسلمان شوید. او رفت و شروع به مطالعه کرد. در این بین چندین بار دیگر به من مراجعه کرد و در نهایت با ناراحتی گفت: «اگر مرا مسلمان نکنند من می روم و در وسط سالن داد می زنم و می گویم: من مسلمانم!»

گفتم حالا که در پذیرفتن اسلام مصمم شده اید فردا که روز میلاد است بیایید تا در طی مراسمی تشریف شما انجام شود. روز بعد، در بین مراسم گفتم این خانم می خواهد امروز به دین مبین اسلام مشرف شود. یکی از حضار گفت: «لابد این دختر عاشق یک پسر مسلمان شده و چون دین ما اجازه ازدواج او را نمی دهد می خواهد به صورت صوری مسلمان شود.» گفتم: «از صراحت لهجه شما متشکرم! ولی این طور که شما گفتید نیست زیرا او در مورد حقانیت اسلام، مطالعه گسترده ای داشته است. به عنوان مثال در عقاید اسلامی چیزی به نام «بداء» هست که می دانم هیچ کدام از شما چیزی از آن نمی دانید ولی این دختر خانم می داند، به هر حال او در آن مراسم مشرف به اسلام شد. خانواده وی که مسیحی بودند با دیدن حجاب او، شروع به آزار و اذیت او کردند. این آزار و اذیت ها روز به روز بیشتر می شد به حدی که مجبور شدم با حضرت «آیه الله مظاهری» تماس گرفته و جریان را با ایشان در میان گذارم. ایشان فرمودند: «آیا احتمال خطر جانی وجود دارد؟» گفتم: «بی

خطر هم نیست.» فرمودند: «پس شما به ایشان بگویید می تواند روسری خود را بردارد.» ماجرا را به آن خانم ابلاغ کردم و گفتم: «می توانید روسری خود را بردارید.» او پرسید: «آیا این حکم اولیه است یا حکم ثانویه است و به خاطر تقیه صادر شده است؟» گفتم: «نه! حکم ثانویه است و به خاطر تقیه صادر شده است.» گفتم: «اگر روسری خود را بر ندارم و به خاطر حفظ حجابم کشته شوم آیا من شهید محسوب می شوم؟» گفتم: «بله!» گفتم: «والله روسری خود را بر نمی دارم هر چند در راه حفظ حجابم جانم را از دست بدهم.»

البته بعد از این ماجرا خانواده او نیز با مشاهده رفتار بسیار مؤدبانه دخترشان از این خواسته صرف نظر کردند.

اما درباره ازدواج خواهر محترمتان هر چند معمولاً در عرف رایج کشورمان سعی می کنند که اول دختر بزرگتر ازدواج کند ولی سرنوشت ایشان به دست خودشان است و چنانچه مورد خوبی پیدا شود و شما به هر طریق مانع این وصلت شوید نسبت به آینده ایشان مسؤولید. البته ما دعا می کنیم که با پذیرش قلبی حجاب از طرف شما خواسته هر دو شما تامین شود. انشاءالله

سوال ۶

سوال :

می خواستم بپرسم که چرا ما که حجابمان را رعایت می کنیم و چادر می پوشیم کسی به آن صورت به خواستگاری ما نمی آید؟ داشتن حجاب چه قدر در ازدواج مؤثر است؟

جواب :

مشخصات(۲۸/۱۰۰۱۰۰۹۱۸) - سابقه آی پی

فوریت : عادی-پست الکترونیک: - نام: - دانشگاه: - نشانی : - مرجع تقلید: آیت الله مکارم - گروه سوال : تربیتی و مشاوره - جنسیت : زن -

سن : ۱۸ تا ۲۵ سال - دین : شیعه - تاهل : مجرد - مدرک : نامشخص - رشته : نامشخص

دریافت: ۳۰/۷/۱۳۸۶ استخراج: ۲/۸/۱۳۸۶ بازیابی: بازیابی نشده است - سید بهاء الدین شریعتی : ۵/۸/۱۳۸۶

توضیح ضروری: ۷۳-۵۰۰۳۰

پرسش: می‌خواستم بپرسم که چرا ما که حجابمان را رعایت می‌کنیم و چادر می‌پوشیم کسی به آن صورت به خواستگاری ما نمی‌آید؟ داشتن حجاب چه قدر در ازدواج مؤثر است؟

پاسخ: T { نداشتن خواستگار }

یکم. دغدغه ازدواج در سنین جوانی، برای دختران و پسران جوان امری طبیعی است؛ زیرا ازدواج یکی از مسائل اساسی زندگی است که در دوره جوانی اتفاق می‌افتد. جوان نیز در این دوره - علاوه بر مسئله ازدواج - با مسائل مهم دیگر مانند ادامه تحصیلات، اشتغال، مسکن و مسائل سیاسی درگیر است. مسئله تمام فکر و وقت انسان را مشغول می‌کند و مانند ابری تیره، بر همه ابعاد زندگی او سایه می‌افکند و آن را تحت الشعاع خود قرار می‌دهد. البته اهمیت این مسئله نباید موجب نگرانی شدید جوان شود؛ به گونه‌ای که دچار افت تحصیلی یا کاهش عملکرد فکری و اجتماعی او گردد و یا حتی در بعضی مواقع، از نظر روانی دچار مشکلات و بیماری شود.

گفتنی است که ازدواج همه زندگی نیست تا تمام فکر خود را به آن مشغول کند. افراط در هر امری، به همان اندازه مضر است که انسان نسبت به آن، بی‌مبالا باشد. اگر واقعاً این مسئله برایتان مهم است - که باید باشد - به جای بازی با افکار و توهمات منفی، در این زمینه مطالعه کنید و بر آگاهی خود بیفزایید

تا هنگام انتخاب، بتوانید تصمیم صحیحی بگیرید.

دوم. نکته ای که درباره خواستگاری و قیافه ظاهری و مسائلی از این قبیل باید به آن توجه کنید، وجود تفاوت های فردی در همه زمینه ها است. انسان ها از جهات مختلف با هم تفاوت دارند و گاهی این تفاوت های فردی، موجب نگرانی بعضی افراد می شود؛ در حالی که اگر انسان وجود این تفاوت ها را بپذیرد، دیگر جای نگرانی نیست. البته ممکن است افرادی که بیشتر دنبال قیافه ظاهری هستند و از سایر معیارهای مهم ازدواج غافلند، بیشتر سراغ دخترانی بروند که ظاهری زیباتر دارند یا اینکه آرایش و _ یا خدای نکرده _ ولنگاری خودشان را بیشتر در معرض دید دیگران قرار می دهند!!

قطعاً شما چنین چیزهایی را دوست ندارید و به عنوان امری ارزشی به آن نگاه نمی کنید. بنابراین، تعدد خواستگار، دلیل برتری دیگران نسبت به شما نیست. اینکه افراد کمتری به خواستگاری شما آمده اند، دلیل بر نقص شما نیست. آنچه مهم است، طرز نگرش شما به این مسائل است و اینکه شما آنها را چگونه ارزیابی کنید.

برخی از دختران وقتی خواستگاری برای دوست یا همسایهشان می آید، شروع به منفی بافی درباره خود کرده و شخصیت خود را تخریب می کنند؛ حال آنکه ممکن است این دختر را کسی در خیابان یا اتوبوس دیده و چشمش گرفته باشد. این امر نباید شما را نگران کند و گمان کنید هیچ کس شما را دوست ندارد و از این بدتر، گمان کنید خدا شما را دوست ندارد!! نه هرگز چنین نیست. قرآن می فرماید: «چه بسا شما چیزی را دوست ندارید، ولی خیر شما در آن قرار دارد و چه بسا شما چیزی را دوست دارید، ولی

آن چیز برای شما شر است». شاید بسیاری از آن خواستگاران، در واقع شر هستند و خداوند نمی خواهد شما به آن شر مبتلا شوید و خداوند شر را متوجه دیگرانی می کند که خودشان دنبال بدی ها هستند و حجاب را رعایت نمی کنند و با عرضه خود به دیگران، جلب مشتری می کنند!! بسیاری از این مشتریان و به اصطلاح خواستگاران که با چشم چرانی در کوچه، خیابان، پارک، دانشگاه و اتوبوس به سراغ آنان می آیند، شر هستند و خداوند برای بندگان مؤمن و عقیف و پاکدامن خود، افرادی متناسب با آنها را قرار داده است؛ چنان که می فرماید: «افراد پاکیزه را برای افراد پاکیزه قرار دادیم و افراد خبیث را برای افراد خبیث». {نور(۲۴)، آیه ۲۶} و در جای دیگر می فرماید: «افراد مشرک، را برای افراد مشرک افراد زنا کار را برای افراد زناکار...». {نور(۲۴)، آیه ۳}. {۷} خلاصه اینکه نباید از کمی خواستگاران خود و زیادی خواستگاران دیگران نگران باشید. خداوند می خواهد کفو و همتای شما به خواستگاری شما بیاید. البته این به معنای آن نیست که شما در انتخاب همسر تحقیق نکنید و بی گذار به آب بزنید.

سوم. معمولاً دخترانی که مشغول تحصیل هستند، خواستگاران ویژه خود را دارند و بسیاری از مردم می گویند: «فلان دختر فعلاً مشغول درس است و معلوم نیست که جواب مثبت بدهد!» لذا از خواستگاری منصرف می شوند تا اینکه درس او تمام شود. به هر حال، جای هیچ نگرانی نیست. شما اعتقادات خود را نه تنها زیر سؤال نبرید، بلکه آن ها را تقویت کنید و هیچ تزلزلی به خود راه ندهید. متانت، عفت و پاکدامنی خود را کماکان به خوبی حفظ

کنید که با ارزش ترین متاع در پیشگاه الهی، همین ارزش ها است: «A» إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ {A}، آیه ۱۳ {V} همواره در زندگی به خداوند مهربان _ که از مادر به انسان مهربان تر است _ امیدوار باشید. شخصیت خود را تخریب و نسبت به خود منفی بافی نکنید؛ بلکه بیشتر به جنبه های مثبت زندگی و شخصیت خود فکر کنید. همیشه این فکر را به خود تلقین کنید که: «من خوشبخت هستم و خوشبخت تر نیز خواهم شد». خود را در تنهایی و انزوا قرار ندهید و بکوشید در تمام کارهای اجتماعی _ که در خور شأن زن مسلمان است _ با حفظ حیا و پاکی مشارکت کنید. برای مطالعه در جای تنها قرار نگیرید؛ به کتابخانه بروید و با دوستان با نشاط و شاد و در عین حال عقیف و مؤمن ارتباط داشته باشید و با آنها معاشرت کنید و همه توکلتان به خداوند باشد.

برای تسریع در باز شدن بخت راهکارهای زیر را بکار بگیرید با دعا و انجام مستحبات و خواندن سوره ناس و فلق و مهربانی با اهل منزل و سلام نمودن هنگام ورود به منزل هر چند کسی در منزل نباشد و یا به اهل منزل و خواندن سوره توحید بهنگام ورود به منزل باز شدن بخت خود را تسریع بخشید.

سوال ۲

سوال :

مسأله ای دارم که شاید نسبت به سایر از مسائل ارسالی برای شما جزء موارد کم ارزش باشد اما چون برابم مهم است لازم می دانم از این که به جهت پاسخ وقت می گذارید از شما تشکر کنم. حدود ۲ سالی می شود که در پی مورد مناسبی

جهت ازدواج می‌گردم موارد زیادی بوده اند که به جهات مختلف که هر یک دغدغه ام بوده اند مورد قبول واقع نشده اند. اختلاف و عدم تناسب یا به دلیل شغل پدر یا تحصیلات یا ظاهر و از همه مهمتر عدم اطمینان و تردید و شدت ابهام نسبت به خانواده تمام آن موارد پیشنهادی. معتمد که میزان سختی شناخت، نسبت به فرد ۱۰٪ ولی نسبت به شناخت از خانواده فرد ۹۰٪ است که بعضی عمده تردید هم باید در شناخت از خانواده باشد. نهایتاً نتوانستم خودم را نسبت به موارد پیشنهادی راضی کنم به همین دلیل فقط و فقط به خاطر اطمینان و شناخت از خانواده و ابتدائاً سواى اعتقادات و افکار، مانند برادرم که با دختر خاله اش ازدواج کرد من هم به توسط خانواده از دختر خاله دیگرمان که تنها فرزند خانواده است خواستگاری کردیم که بحمدالله مورد پذیرش واقع شد البته اکنون هنوز قبل از عقد و در مرحله صحبت و فکر و گذشت زمان های درخواستی هستیم اما اوضاع به همین منوال بود تا مدتی قبل که به حدیثی از پیامبر عزیزمان حضرت رسول الله (ص) برخوردم که فرمودند اگر کسی به خاطر تقوا با کسی ازدواج کند خداوند به او هم جمال می‌دهد و هم کمال ولی اگر برای جمال باشد خداوند ممکن است دو مورد دیگر را بدهد و شاید هم ندهد. دختر خاله ام البته از بعد ایدئولوژی و نوع تفکر اسلامی، قناعت و تحصیل و غیره بسیار خوب است اما من فقط و فقط به خاطر بعد شناخت از خانواده که دغدغه همیشگی ام بود این

مورد را پذیرفتم زیرا من از اینکه برادرم با دختر خاله اش و من هم همین طور، به طور کلی رضایت ندارم. رشد بیشتر در ایجاد رابطه با افراد غریبه است اما به هر حال ما و آنها جواب مثبت را دادیم و دادند و تمام شد اما مشکل این جاست که بعد از آن گاهی وضع ظاهر و زیباییش مرا در صحت انتخاب مورد مناسب دچار تردید می کند. البته من تا کنون به او با دقت نگاه نکرده ام لزومی هم نداشت اما به هر حال همان هم که بود مرددم کرده است به هر حال زیبایی دلخواه فرد باید باشد. باید باشد که نگاه به همسرش برایش لذت بخش باشد. کمی هم باید حجابش به نظرم کمی تغییر کند البته همین که هست اسلامی است اما خیلی روی خط قرمز است. به هر حال مدتی شدیداً در فکرم که آیا عمل من غیر از امر حضرت رسول(ص) است که دستور به شرط تقوا داده اند؟ آیا این تصمیم که پایه زندگی آینده ام است مورد رضایت خدا هست که من بعد از این مطمئن شوم از تضمین پروردگارم در خصوص جمال و خصوصاً کمال بایسته و شایسته بر خوردار می شوم؟ از این که راهنمایی ام می کنید سپاسگزارم. من کسی هستم که شدیداً بر آینده ایمانیم بر خودم خائف و نگرانم. به تأثیرات وضعی اعمال و حقایقی که از ائمه(ع) آن دسته که صحیحند و به درستی به ما رسیده است نقل شده به شدت معتقدم لذا تردید در صحت انتخابم مرا بسیار آزار می دهد.

جواب :

با سلام ابتدا باید عرض

کنیم که این تردید بعد از انتخاب امری طبیعی و شما نباید به این افکار توجه نمایید و نکته مهم این است که توجه به این امور دیگر تاثیر ندارد و تنها اثر آن تخریب فضای صمیمیت و دلدادگی بین زن و شوهر است. در بسیاری از موارد القات شیطانی است که فرد را از زندگی باز می‌دارد و ما در شیطانی بودن آن تردید نداریم به ویژه اینکه شما شخصی مذهبی هستید و شیطان برای شما دام بزرگی را در نظر می‌گیرد پس بی تردید به این القات توجه نکن تا زندگی خوبی داشته باشید یقیناً بدانید عمل به حدیث نبوی گفته شده و آن نیت خالص شما خود موجب برکت خواهد بود و رسول خدا صلی الله علیه و آله به شما توجه خاص خواهند نمود. پس بی‌اعتنای به این القات باشید. نکته‌ی دیگری که باید به آن توجه نمود این است که شما هنوز با همسرتان ملاقات نداشته‌اید و به قول دیدار رو در روی نداشته‌اید و لذا نمی‌توانید قضاوت دقیق داشته باشید و اگر مثبت نگر باشید یقیناً قیافه‌ی او نظر شما را جلب خواهد نمود ذره‌ای مثبت‌گری برای زندگی لازم است و الا در فضای منفی‌نگری زیباترین افراد به دیده‌ی طرف‌زشت می‌آید. در ادامه جهت اطلاع مطالب زیر تقدیم میشود: همانطور که می‌دانید ازدواج یکی از مهمترین حوادث و رویدادهای زندگی است و نقش مهمی در سرنوشت و سعادت و خوشبختی انسان دارد، مضافاً بر اینکه اگر به نحو صحیح انجام پذیرد بسیاری از

نیازهای انسان را اعم از نیازهای عاطفی و جنسی را تأمین و باعث آرامش روحی انسان می شود بنابراین در عین حال که نباید در انتخاب همسر خیلی وسواس گونه عمل کرد اما دقت، شناخت و اتخاذ تصمیم حساب شده و بالاخره انتخاب صحیح از شرایط ضروری یک ازدواج موفق است.

درست است که انتخاب همسر مسئله ای مهم و حساس است ولی در عین حال نباید زیاد وسواس به خرج داد. هیچ کس صد درصد طبق معیارهایی که انسان ابتدائاً در نظر دارد آفریده نشده و پرورش نیافته است. کما این که ممکن است نسبت به طرف های مقابل شما نیز همین گونه باشد و صد درصد آن طور که آنان می خواهند نباشید. بنابراین ضمن حفظ معیارهای لازم باید چند نکته را در نظر گیرید:

۱) چون جامعه ما اسلامی است و اکثر قریب به اتفاق مردم تا حدود زیادی متناسب با فرهنگ و ارزش های اسلامی رشد کرده اند نور ایمان و اسلام در غالب دلها تابان است. البته درجات ایمان متفاوت است ولی شما هم نباید انتظار داشته باشید که حتماً از بالاترین سطح ایمانی انتخاب کنید. بلکه همین که دختری را یافتید که نسبت به وظایف دینی خود کوشاست و گرد معصیت نمی چرخد کافی است. در روایات متعددی آمده است که به هنگام گزینش همسر به اخلاق و روحیات و رفتار خانواده اش بنگرید زیرا او در چنان محیطی پرورش یافته و منعکس کننده همان روش ها و هنجارهاست بنابراین با تحقیق کافی درباره فرد مورد نظر و خانواده وی، می توانید مطمئن شوید که آیا زن زندگی هست

یا نه و به وجود ویژگیهای لازم برای یک زندگی مشترک بی برید و بدین ترتیب دغدغه خاطرتان کاهش یابد.

۲) شما در صورتی که ۷۰ یا ۶۰٪ از معیارهای خود را در کسی یافتید می توانید به همان اکتفا کنید و بیش از آن را با برنامه ای حساب شده و با اخلاق رفتار و ارشاداتی نیکو و صمیمانه بسازید. ضمن آن که سطح توقع خود را نباید خیلی بالا ببرید و از طرفی باید بکوشید که خود نیز زوجی نیکو، با وفا، خوش اخلاق و شایسته برای همسران باشید. ۳) از خداوند در این امر مهم استعانت جویید.

۴) مشورت با بزرگان فامیل و خانواده بخصوص پدر و مادران در این رابطه بسیار نافع است.

۵) با نگاهی به ازدواجهای موفق دیگران و کشف رمز موفقیت آنها در این امر به تدریج ترس و وسواس تان از بین خواهد رفت. و همین که وارد اقدامات عملی در این زمینه شدید با گذر زمان این نگرانی از بین می رود.

در ادامه لازم می دانیم شما را ابتدا با معیارهای کلی انتخاب همسر و سپس راههای احراز آن معیارها آشنا کنیم :

معیارها و ملاک هایی که در انتخاب همسر باید در نظر گرفته شود دو نوع است .

الف . آنهایی که رکن و اساس اند و برای یک زندگی سعادت‌مندانه حتما لازم اند.

ب . آنهایی که شرط کمال هستند و برای بهتر و کاملتر شدن زندگی اند و بیشتر به سلیقه و موقعیت افراد بستگی دارد.

ملاک های دسته اول عبارتند از:

۱. تدین و دین دار بودن فرد. زیرا انسانی که دین ندارد هیچ ندارد انسان بی دین

در حقیقت مرده‌ی متحرک است و کسی که پای بند به دین (که اصلی‌ترین مسأله زندگی است) نباشد هیچ تضمینی وجود ندارد که پای بند به رعایت حقوق همسر و زندگی مشترک باشد. انسان دیندار هرگز نمی‌تواند با همسر بی‌دین کنار بیاید و با هم زندگی سعادت‌مندانه‌ای داشته باشند.

۲. اخلاق نیک داشتن که منظور داشتن صفات و خلق و خویهای پسندیده در نظر عقل و شرع است. در واقع اخلاق و دین دو ملاک و معیار اصل در ازدواج و انتخاب همسر است.

اگر بخواهیم نمونه‌هایی از اخلاق خوب و بد را اشاره کنیم می‌توان موارد زیر را ذکر کرد.

الف. خوش‌زبانی و بدزبانی زبان ترجمان و بیانگر احوال درون است و زبان درپچه‌ای است از محتویات درون فرد. زبان انسان آینده‌ی دل اوست

ب. بزرگواری و حسادت

ج. خوش‌خلقی و کج‌خلقی

د. حق‌پذیری و لجاجت

۳. شرافت و اصالت خانوادگی که منظور نجابت و پاکی خانواده است زیرا ازدواج دختر و پسر تنها پیوند و ترکیب دو فرد نیست بلکه پیوند دو خانواده است و نمی‌توان گفت من می‌خواهم با خود این فرد ازدواج کنم و کاری به خانواده و فامیلش ندارم. زیرا این فرد شاخه‌ای است از این خانواده و از ریشه‌های همان درخت خانواده تغذیه کرده است و صفات اخلاقی، روحی عقل و جسمی آن خانواده را از راه وراثت و محیط و عادات به این فرد منتقل کرده است.

۴. عقل؛ در واقع همان نور افکنی است که جاده

زندگی را روشن می کند و باید زن و شوهر برای اداره ی زندگی و تربیت فرزندان از نیروی عقل و فهم مجهز برخوردار باشند و رشد عقلی کافی پیدا کرده باشند همان طور که ائمه اطهار ما را از ازدواج با افراد احمق و کم عقل نهی فرموده اند.

۵. تناسب همتایی و کفو همدیگر بودن که از حساس ترین نکاتی است که باید در انتخاب همسر مورد توجه قرار گیرد همتایی و تناسب از نظر و جنبه های مختلف مثل

الف. تدین و میزان پای بندی به دستورات شرع

ب. همتایی و هماهنگی فرهنگی و فکری

ج. همتایی اخلاقی و پای بندی به آداب اخلاقی

د. کفو همدیگر بودن از نظر تحصیلات علمی

ه. تناسب در زیبایی

و. تناسب سنی

ز. تناسب مالی و سطح اقتصادی و...

ملاک ها و معیار و مسائل دیگری که بیشتر مربوط به سلیقه و موقعیت افراد دارد. در دسته ی دوم قرار می گیرد و می توان از آن صرف نظر کرد. ولی برای اینکه بتوانید به یک تصمیم صحیح و عاقلانه ای برسید بهتر است با افراد مورد اعتماد خویش، والدین، یا اقوام نزدیک دلسوز و عاقل و دارای تجربه مشورت کرده و با دقت کافی تصمیم مناسبی اتخاذ فرمایید.

ما معیارهایی را که در احادیث برای همسر خوب ذکر شده، بیان می کنیم. شما هم همین شرایط را مد نظر بگیرید و با توکل به خداوند اقدام نمایید. البته این شرایط نسبت به افراد نسبی هستند و نباید انتظار داشته باشید شخص مورد نظر شما از بالاترین حد آن برخوردار باشد.

حضرت علی(ع) ضمن آموزش دعایی جهت ازدواج معیارهایی را برای

انتخاب همسر بیان فرموده اند که عبارتند از:

۱- صالحه (شایسته): خانمی که کارهای شایسته و مورد پسند خدا را انجام دهد؛

۲- ودود: با محبت باشد؛

۳- ولود: نازا و عقیم نباشد؛

۴- شکور؛ در مقابل نعمت های الهی شکرگذار باشد؛

۵- قنوع: اهل قناعت باشد تا در زندگی تو را به زحمت نیندازد؛

۶- غیور: نسبت به دین خدا و عفت غیر تمند باشد؛

۷- در برابر احسانی که به او می شود، قدردانی کند؛

۸- چنانچه از سوی تو کار ناروایی سرزد، عفو و اغماض کند؛

۹- اگر در زندگی یادآور خدا شدی، تو را همراهی کند و اگر خدا را فراموش کردی، یادآور تو شود و به تو تذکر دهد؛

۱۰- آن گاه که از منزل خارج شدی، خودش را حفظ کند؛

۱۱- و هر گاه به منزل وارد شوی، با ورودت خوشحال و مسرور گردد؛

۱۲- چنانچه به او دستور و فرمان دادی، اطاعت کند و اگر برای او قسم خوردی، باورت کند و تکلیف خود را انجام دهد؛

۱۳- و اگر ناراحت شدی و او را مورد غضب قرار دادی، اسباب خشنودیت را فراهم آورد. در رابطه با زیبایی همسر گفتنی است زیبایی و حسن ظاهر اگر چه یکی از صفات کاملاً لازم و اساسی برای انتخاب همسر است ولی در عین حال تنها معیار ازدواج نیست. در روایتی پیامبر اکرم(ص) می فرمایند: «من تزودج امرأه لمالها و کله الله الیه و من تزوجها لجمالها رأی فیها ما یکره و من تزوجها لدینها جمع الله له ذلک»؛ کسی که با زنی (فقط) به خاطر زیبایی اش با او ازدواج کند در او امور ناخوشایند خواهد دید! و کسی که به خاطر دین و ایمانش با او ازدواج کند،

فلسفه ازدواج رسیدن به آرامش روانی، کمال یافتن زن و مرد در کنار یکدیگر و تولید نسل سالم و صالح برای اجتماع است و اگر ملاک تصمیم گیری و انتخاب، فقط زیبایی ظاهری بدین توجه به دیگر معیارها باشد و با تمرکز بر جاذبه های ظاهری و به دور از معیارهای اصلی و اساسی است به گزینش بزند، نمی توان تضمینی برای ادامه زندگی مشترک آنها داشت زیرا پس از مدتی معمولاً آن طراوت و جاذبه های ظاهری افت کرده، شور و شهوت اولیه نیز فروکش می کند و آن تنها امتیازی که به خاطر آن (زیبایی) ازدواج صورت گرفته بود کمرنگ می شود آن گاه دلسردی ها و ناگواری ها، بهانه ها و ... شروع می شود. و چون از دیگر معیارهای اساسی مثل تدین و ایمان، اخلاق و ارزش های اخلاقی و ... خبری نیست زیربنای زندگی مشترک متزلزل می شود و آن دلگرمی و انگیزه کافی برای زندگی سالم و با نشاط از بین می رود.

اما اگر کسی معیارهای اساسی در انتخاب همسر (تدین، اصالت خانوادگی، اخلاق) را مدنظر قرار داد و تناسب ظاهری و زیبایی را هم در کنار آن ملاک ها قرار داد در زندگی مشترک دراز مدت بخاطر پای بندی آنها به اصول اخلاقی و دینی گرفتار نابسامانی ها نخواهند شد و از لذت آرامش و کمال نیز بهره مند خواهد شد. و با بروز برخی مشکلات در پرتو آموزه های دینی و اخلاقی به راحتی و به سادگی حل خواهد شد.

زیبایی ظاهری و تناسب

ظاهری در حفظ و تقویت عفت و ایمان و مقابله با وسوسه های شیطانی تأثیر دارد زیرا اگر همسر از زیبایی همسرش (آن گونه که او می پسندد) از حد نصاب کافی برخوردار باشد و او را پسندیده است، چشم و فکر و عملش متوجه دیگران نخواهد شد و حسرت زیباییان بیگانه را نخواهد خورد و در جامعه به دنبال بیگانگان نخواهد رفت و دچار خیانت به همسر نمی شود.

در اسلام نیز بر همین مطلب تأکید شده است هم به مردان هنگام انتخاب همسر توصیه کرده به ویژگی های ظاهری دختر توجه کنند و هم به مردان لزوم اراستگی را یاد آور می شود. و به زنان نیز می فرماید خود را در برابر همسران خود بیارایند و به گونه ای آنها را اشیاع و ارضاء کنند که دچار انحراف اخلاقی و جنسی نشوند.

زیبایی یک امتیاز است و در شیرینی و سعادت زندگی زناشویی تأثیر به سزایی دارد. به طوری که لازم است یکدیگر را از نظر اندام و چهره و شکل ظاهری همدیگر را دوست داشته باشند. مهم این نکته است که باید بین زشت بودن و زیبا بودن فرق بگذارید. یعنی شما نباید با شخص زشت ازدواج بکنید چون باید یک عمر در کنار او زندگی و از وجود او لذت و بهره ببرید و این اهداف مشروع با شخص زشت فراهم نمی شود اما این که میزان زیبایی چقدر است و باید باشد دیگر سلیقه شما است که قضاوت می کند. لذا می گوئیم اگر ایشان در چشم شما زشت می نماید ازدواج نکنید ولی اگر زیبا است ولی بهره ی وی از زیبایی

کم است به سلیقه ی خود تان بستگی دارد. چون زیبایی یک معیار و اندازه معین و قانون استاندارد ندارد بلکه تا حدودی به سلیقه افراد بستگی دارد. حتی ممکن است فردی در نظر کسی زیبا باشد و در نظر دیگری زشت.

می توان گفت زیبایی به اندازه ای باید باشد که همدیگر را بیسندند و جذابیت کافی برای همدیگر داشته باشند و متناسب با ویژگی های خود، دیگری را انتخاب کند. به عبارت دیگر از نظر ظاهری نیز باید کفو همدیگر باشند.

اگر انسانی قیافه ظاهری و اندام همسرش را نپسندد و او را دوست نداشته باشد ممکن است به طور ناخواسته به او ستم و جفا کند و از او بهانه و ایراد بگیرد و زندگی را بر او تلخ نماید.

گفتنی است همسر ایده آل از صفاتی باید برخوردار باشد که هر صفتی از راهی خاص احراز می گردد. برخی از این طرق عبارتند از:

۱- تحقیق و بررسی از خانواده و چگونگی روابط خانوادگی و فامیلی. چون هر فردی تحت تأثیر محیط خانواده به دنیا آمده و رشد کرده است و از آن فضای فرهنگی و اجتماعی تأثیر پذیر بوده و هست.

۲- تحقیق و شناسایی دوستان و نزدیکان و رفقای صمیمی در محل زندگی و سکونت، محل درس و محل کار.

۳- گفتگوی مستقیم (ولی تحت نظارت خانواده های دو طرف) با یکدیگر و اطلاع یافتن از نقطه نظرات همدیگر درباره مسائل مختلف و آنچه در آینده می تواند در زندگی مشترک تان تأثیر گذار باشد و کسب اطلاع از میزان اهتمام وی نسبت به ملاک ها و معیارهای معرفی شده.

جهت آگاهی بیشتر نسبت به این موضوع مطالعه کتاب

های ذیل مفید خواهد بود:

۱- جوانان و انتخاب همسر علی اکبر مظاهری ۲- ازدواج آسان و شیوه همسررداری محمد محمدی اشتهاردی ۳- ازدواج آسمانی علی اکبر مظاهری ۴- ازدواج پایدار کاظمی حقیقی ۵- ازدواج در اسلام مصطفی کاشفی خوانساری ۶- ازدواج و روابط زن و مرد نجفی یزدی ۷- پیوند دو قلب یا راهنمای ازدواج مهدی پاکراد ۸- جوانان و ازدواج - زندگی بهتر سید احمد واحدی ۹- جوانان، ازدواج و مسایل جنسی روح الله خالقی ۱۰- راهنمایی ازدواج بهزاد رحمتی ۱۱- همسران برتر، غلامعلی افروز ۱۲- انتخاب همسر، ابراهیم امینی ۱۳- ازدواج مکتب انسان سازی، دکتر پاک نژاد

سوال ۸

سوال :

یکی از شنوندگان خواسته تا در مورد حجاب زنان و ازدواج به طور خلاصه مطلبی بشنود؟ همچنین یکی از شنوندگان از ژاپن پرسیده: زنان کشورهای مسلمان جلوی دیگران روی خود را می گیرند، برای اینکه شناخته نشوند، با این توصیف جوانان به یکدیگر چگونه علاقمند می شوند؟ پس آنها باید با کسی که والدین برایشان انتخاب می کنند ازدواج کنند؟

جواب :

لباس پوشیدن سابقه ای به اندازه حیات انسان دارد و جز پیروان یکی از مکاتب فکری که بر لزوم برهنه زیستی پای می فشارند، {V} مصطفوی، انسانیت از دیدگاه اسلامی، ص ۱۲۹. {V} همه افراد به نوعی آن را تجربه می کنند. این پدیده، به رغم ارتباطش با خصوصیات مختلف فردی و اجتماعی انسان، دست کم به سه نیاز وی پاسخ می دهد: ۱. حفاظت در سرما و گرما و برف و باران {V} نحل (۱۶)، آیه ۸۰. {V} ۲. حفظ عفت و شرم {V} نور (۲۴)، آیات ۳۱ و ۳۰ و ۵۹؛ احزاب (۳۳)، آیه ۵۹ و ۶۰. {V} ۳. آراستگی، زیبایی و وقار {V} اعراف (۷)،

آیه ۲۶. {V} این نوشتار به بررسی معنای حجاب اسلامی و دلیل های ضرورت آن می پردازد. «حدود پوشش در اسلام» و نیز نوع پوشش هایی که پیشوایان دین سفارش یا نکوهش کرده اند، در شماره های آینده بررسی خواهد شد. {T} رابطه حجاب و پوشش اسلامی «حجاب» به معنای پرده، حاجب، پوشیدن و پنهان کردن و منع از وصول است. {V} ر. ک: رَاغِبِ اَصْفَهَانِي المَفْرَدَاتِ فِي غَرَابِ الْقُرْآنِ و قرشی، سیدعلی اکبر، قاموس قرآن. {V} این واژه تنها به معنای پوشش ظاهری یا پوشاندن زن نیست و در اصل به مفهوم پنهان کردن زن از دید مرد بیگانه است. بدین سبب، هر پوششی حجاب نیست. حجاب پوششی است که از طریق پشت پرده واقع شدن تحقق یابد؛ ولی بر خلاف تصور عموم و نیز آنچه مشهور است، آیه حجاب {V} در اصطلاح تاریخ و حدیث اسلامی، هر جا نام «آیه حجاب آمده است مقصود این است نه آیات سوره نور که در خصوص پوشش اسلامی است. {V} در قرآن {A} «وَ إِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسَلُّوهُنَّ مِنْ وَّرَائِهِ حِجَابٍ...» {A}؛ {V} احزاب (۳۳)، آیه ۵۳. {V} چون از زنان پیغمبر (ص) متاعی خواستید، از پس پرده بخواهید». درباره زنان آن حضرت و بیش تر به منظور مسائل سیاسی و اجتماعی فرود آمده است {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۷۴. {V} نه پوشش زن در مقابل نامحرم. به کارگیری کلمه «حجاب» {V} واژه حجاب هفت بار در قرآن کریم به کار رفته است؛ ولی هرگز به معنای حجاب اسلامی مصطلح نیست. {V} در خصوص پوشش زن اصطلاحی نسبتاً جدید است و همین سبب گردیده بسیاری گمان کنند اسلام خواسته است زن همیشه پشت پرده و در خانه محبوس باشد و بیرون نرود؛ {V} مطهری، مرتضی، مسأله

حجاب، ص ۷۳. {V} یا مثل «ویل دورانت» بگویند: «این امر خود مبنای پرده پوشی در میان مسلمانان به شمار می رود»؛ {V} ویل دورانت، تاریخ تمدن، ج ۱، ص ۴۳۳ و ۴۳۴. {V} و یا مدعی شوند حجاب به وسیله ایرانیان به مسلمانان و اعراب سرایت کرده است؛ در حالی که آیات مربوط به حجاب (پوشش اسلامی زنان در مقابل نامحرمان) قبل از مسلمان شدن ایرانیان نازل شده است. در عهد جاهلیت نیز - همان طور که ویل دورانت می گوید {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۲۲. {V} و کتب تفسیر شیعه و سنی تأیید می کند {V} ر.ک: تفسیر مجمع البیان (طبرسی) و کشاف (زمخشری)، ذیل آیات ۳۳ احزاب و ۶۰ نور. {V} - اعراب چنین پوششی نداشتند و عادتشان تبرج و خودنمایی بود که اسلام آن را ممنوع ساخت: A «وَلَا تَبْرُجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى» {V: A} احزاب (۳۳)، آیه ۳۳. {V} آنچه از قدیم به ویژه نزد فقها در بحث نماز (کتاب الصلوه) و ازدواج (کتاب النکاح) رواج داشته، واژه «ستر» و «ساتر» به معنای پوشش و وسیله پوشش زن در مقابل نامحرمان بوده است. بنابراین، وظیفه پوشش اسلامی بانوان به معنای حبس و زندانی کردن و قرار دادن آنان پشت پرده و در نتیجه عدم مشارکت این گروه عظیم در فعالیت های اجتماعی نیست. این وظیفه بدان معنا است که زن در معاشرت با مردان بدنش را بپوشاند و به جلوه گری و خودنمایی نپردازد و مشارکتش در فعالیت ها بر اصول انسانی و اسلامی استوار باشد. {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۷۳. نیز ر. ک: تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۴۰۱ - ۴۰۳. {VT} ضرورت پوشش اسلامی در قرآن T پوشش اسلامی از

احکام ضروری اسلام {V} اصل قانون حجاب اسلامی، صرفاً از ضروریات فقه نیست؛ بلکه از ضروریات دین مبین است؛ چه اینکه نص صریح قرآن بر آن گواهی می دهد و تنها ظهور آیات قرآن دلیل بر آن نیست تا جای اختلاف برداشت و محل تردید باشد. {V} است و هیچ مسلمانی نمی تواند در آن تردید کند؛ زیرا هم قرآن مجید به آن تصریح کرده است و هم روایات بسیار بر وجوب آن گواهی می دهند. به همین جهت، فقیهان شیعه و سنی به اتفاق به آن فتوا داده اند. همان طور که نماز و روزه به دورانی خاص اختصاص ندارد، دستور پوشش نیز چنین است و ادعای عصری بودن آن بی دلیل و غیر کارشناسانه می نماید. خداوند متعال در آیه ۳۰ سوره نور نخست به مردان مسلمان و سپس در آیه بعد به زنان مسلمان فرمان می دهد از چشم چرانی اجتناب کنند و در رعایت پوشش بدن از نامحرمان کوشا باشند: {A} «قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ» {A} «به مردان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه نامحرمان بیوشانند. این کار برای پاکی و پاکیزگی شان بهتر است و خداوند بدانچه می کنند، آگاه است.» «غَضَّ» در لغت عرب - چنان که مرحوم طبرسی در مجمع البیان {V} مجمع البیان فی تفسیر القرآن، ج ۷ - ۸ ص ۲۱۶. {V} و راغب اصفهانی در مفردات {V} المفردات فی غریب القرآن، ص ۳۶۱. {V} گفته اند - به معنای «کاستن» است و «غَضَّ بصر» یعنی کاهش دادن نگاه نه بستن چشم. البتّه متعلق این فعل و اینکه از چه چیز چشمان

خود را فرو بندند، ذکر نشده است؛ امّا با توجه به سیاق آیات، به ویژه آیه بعد، روشن می گردد مقصود آن است که خیره خیره زنان نامحرم را تماشا نکنند و از چشم چرانی {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۱۲۵ - ۱۲۸. {V} بهره‌زنند. از سوی دیگر، ممکن است مقصود از «حفظ فرج» در این آیه پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به زنا و فحشا باشد؛ ولی عقیده مفسران اولیه اسلام و نیز مفاد روایات از جمله سخن امام صادق (ع) {V} تفسیر مجمع البیان، ص ۲۱۶ و ۲۱۷. {V} این است که مراد از «حفظ فرج» در همه آیات قرآن کریم پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به فحشا است؛ جز در این دو آیه که به معنای حفظ از نظر و وجوب پوشش در مقابل نامحرم است. آنگاه خداوند متعال فلسفه این آموزه را نطافت و پاکی روح می داند و بر خلاف اهل جاهلیت قدیم و جدید - مانند «برتراند راسل» که این ممنوعیت را یک نوع محرومیت و اخلاق بی منطق و به اصطلاح «تابو» (تحریم های ترس آور رایج در میان ملل وحشی) می داند - می گوید: این پوشش به منظور طهارت روح بشر از اینکه پیوسته درباره مسائل مربوط به اسافل اعضا بیندیشد، {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۱۲۹. {V} واجب شده است. سپس در آیه بعد می فرماید: A «وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ

مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولَى الْإِرْزَبِ مِنَ الرِّجَالِ أَوْ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعاً أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» {A} «به زنان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه بیگانگان بپوشانند و زیور خویش را جز برای شوهران و سایر محارم آشکار نکنند، مگر آنچه پیدا است؛ و روسری های خویش را به گریبان ها اندازند تا سر و گردن و سینه و گوش ها پوشیده باشد و پاهایشان را به زمین نگویند تا آنچه از زینت پنهان می کنند، معلوم شود. ای بندگان مؤمن، همه به سوی خدا توبه کنید تا رستگار شوید». در این آیه خداوند تعالی، در خصوص پوشش بانوان، آنچه را بر مردان مؤمن لازم است، به دو شکل گسترش می دهد: ۱. پوشیدگی سر و گردن؛ ۲. پوشاندن زینت ها. «خُمَر» جمع «خِمار» و به معنای روسری و سرپوش {V} المفردات فی غرائب القرآن، ص ۱۵۹؛ مجمع البیان، ص ۲۱۷. {V} است. «جیب» از واژه «جیب» به معنای قلب و سینه و گریبان است. {V} مجمع البیان، ص ۲۱۷. {V} در تفسیر مجمع البیان چنین می خوانیم: زنان مدینه اطراف روسری های خود را به پشت سر می انداختند و سینه و گردن و گوش های آنان آشکار می شد. بر اساس این آیه، موظف شدند اطراف روسری خود را به گریبان ها بیندازند تا این مواضع نیز مستور باشد. {V} همان. {V} فخر رازی یاد آور می شود: خداوند متعال با به کارگرفتن واژه های «ضرب» و «علی که مبالغه در القار می رساند، در پی بیان لزوم پوشش کامل این نواحی است. {V} التفسیر

الکبیر، ج ۲۳، ص ۱۷۹. {۷} ابن عباس در تفسیر این جمله می گوید: «یعنی زن مو و سینه و دور گردن و زیر گلوئی خود را بپوشاند». {۷} مجمع البیان، ص ۲۱۷. (قال ابن عباس: تفتی شعرها و صدرها و ترائیها و سوافها). {۷} برخی ادعا می کنند، حجاب به معنای مقابله با برهنگی را قبول داریم؛ ولی در هیچ جای قرآن از پوشش مو سخن به میان نیامده است؛ نا درستی این سخن آشکار می نماید؛ زیرا، با چشم پوشی از گفتار ابن عباس و نیز شأن نزول آیه، این واقعیت که زنان مسلمان حتی قبل از نزول این آیه موهای خود را می پوشاندند و آشکار بودن گردن و گوش و زیر گلو و گردنشان تنها مشکل به شمار می آمد، تردیدناپذیر است. در آیه از رو سری سخن به میان آمده است، باید پرسید: آیا روسری جز آنچه بر سر می افکنند و موها را می پوشاندند، معنایی دارد. افزون بر این، حکم میزان پوشش در روایات متعدد وارد شده است. {۷} ر. ک: فیض کاشانی، تفسیر الصافی، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱. {۷} اگر قرار باشد مانند برخی از صحابه یا گروهی روشنفکر مآبان جدید فقط به قرآن اکتفا کنیم، در کشف جزئیات ضروری ترین احکام مانند رکعات نماز نیز ناکام می مانیم. در خصوص «زینت» پرسشی مهم مطرح است. آیا مفهوم آن واژه «زیور» فارسی (زینت های جدا از بدن مانند جواهرات) را نیز در بر می گیرد یا تنها آرایش های متصل به بدن، مانند سرمه و خضاب، را شامل می شود؟ {۷} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۱۳۱. {۷} در پاسخ باید گفت: حکم کلی آن است که خودآرایی جایز و خودنمایی در مقابل نامحرم ممنوع

است. آرایش امری فطری و طبیعی است {V} علامه طباطبائی(ره) در تفسیر آیه ۳۲ سوره اعراف می فرماید: خدای متعال در این آیه زینت هایی را معرفی می کند که برای بندگان ایجاد و آنان را فطرتاً به وجود آن زینت ها و استعمال و استفاده از آنها ملهم کرده است؛ و روشن است که فطرت جز به چیزهایی که وجود و بقای انسان نیازمند آن است، الهام نمی کند. (ر.ک: المیزان، ج ۸، ص ۷۹) {V} و حسن زیبایی دوستی سرچشمه پیدایش انواع هنرها در زندگی بشر شمرده می شود. این گرایش طبیعی، افزون بر آنکه آثار مثبت روانی در دیگران پدید می آورد، به تحقق آثار گرانب های روانی در شخص آراسته نیز می انجامد. آراستن خود و پرهیز از آشفتگی و پریشانی در نظام فکری و ذوق سلیم انسان ریشه دارد. پرهیز از خودآرایی نه دلیل وارستگی از قید نفس است و نه علامت بی اعتنایی به دنیا. وضع ژولیده و آشفته و عدم مراعات تمیزی و نظافت ظاهری، خود به خود شخصت افراد را در نگاه دیگران خوار می سازد و زبان طعن و توهین دشمن را می گشاید. {V} صبور اردوبادی، احمد، آیین بهزیستی در اسلام، ج ۱ (جنس پوشاک)، ص ۵۷. {V} بر این اساس، پوشیدن جامه زیبا، بهره گیری از مسواک و شانه، روغن زدن به مو و گیسوان، معطر بودن، انگشتر فاخر به دست کردن و سرانجام آراستن خویش هنگام عبادت و معاشرت با مردم از مستحبات مؤکد و برنامه های روزانه مسلمانان است. {V} مجلسی، محمدباقر، حلیه المتقین، ص ۳-۵ و ۱۰-۱۲ و ۹۱-۱۰۷. {V} حضرت امام حسن مجتبی(ع) بهترین جامه های خود را در نماز می پوشید و در پاسخ

کسانی که سبب این کار را می پرسیدند، می فرمود: {H} «إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ وَ يُحِبُّ الْجَمَالَ فَاتَّجَمَلُ لِرَبِّي {H}؛ خداوند زیبا است و زیبایی را دوست دارد. پس خود را برای پروردگرم زیبا می سازم.» {V} مجمع البیان، ج ۴ - ۳، ص ۶۷۳. {V} بنابراین، خداوند زینت و خودآرایی را نهی نمی کند؛ آنچه در شرع مقدس ممنوع شده است، تبرج و خودنمایی و تحریک و تهییج به وسیله آشکار ساختن زینت در محافل اجتماعی است؛ چنان که می فرماید: {A} «وَلَا تَبْرَجْنَ تَبْرُجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى {V؛ A} احزاب (۳۳)، آیه ۳۳. {V} و نیز می فرماید: {A} «وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ» {V؛ A} نور (۲۴)، آیه ۳۱. {V} این آیه زنان عرب را که معمولاً خلخال به پا می کردند و برای اینکه بفهمانند خلخال گرانها دارند، پای خود را محکم به زمین می کوفتند، از این کار نهی می کند. فقیه بزرگوار علامه مطهری می گوید: «از این دستور می توان فهمید هر چیزی که موجب جلب توجه مردان می گردد، مانند استعمال عطرهای تند و همچنین آرایش های جالب نظر در چهره، ممنوع است. به طور کلی زن در معاشرت، نباید کاری بکند که موجب تحریک و تهییج و جلب توجه مردان نامحرم گردد.» {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۱۴۶ - ۱۴۷. {V} در آیه ۳۱ سوره «نور» می فرماید: {A} «وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا» {A}. زینت های زن دو گونه است: یک نوع زینتی که مانند لباس و سرمه و انگشتر و دست بند آشکار است و پوشانیدن آن واجب نیست؛ و نوع دیگر زینتی که پنهان است مگر آنکه عمداً بخواهد آن را آشکار سازد؛ مانند گوشوار و گردن بند. پوشانیدن این نوع زینت واجب است.

البته استثناهایی دارد که بعداً بیان خواهد شد. V} ر.ک: تفسیر الصافی، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱. V} قرآن کریم، با همین معیار، در خصوص پوشش بانوان سالمند و از کار افتاده که امید زناشویی ندارند، سهل گیری کرده، به آنها اجازه داده است روی سرها را بگیرند؛ V} وسایل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۴۰. V} ولی در عین حال آنها نیز اجازه خودنمایی و تهییج ندارند: A} «وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحاً فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ» {A. V} نور (۲۴)، آیه ۶۰. V} آیات دیگری که با صراحت کامل دستور پوشش اسلامی و فلسفه آن را بیان می کنند، چنین است: A} «يا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجِكُمْ وَ بَنَاتِكُمْ وَ نِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَ كَانَ اللَّهُ عَفُوراً رَحِيماً» {A}؛ «ای پیامبر! به زنان و دخترانت و به زنان مؤمنان بگو: پوشش های (روسری و چادر) خود را بر خود فروتر گیرند. این برای آنکه شناخته گردند و اذیت نشوند، نزدیک تر است؛ و خدا آمرزنده و مهربان است.» V} احزاب (۳۳)، آیه ۵۹. V} با این حال، ممکن است گروهی از ارازل و اوباش به هتک حیثیت زنان مؤمن ادامه دهند. در این صورت، حاکم اسلامی وظیفه دارد با شدت تمام با این افراد بیمار دل برخورد کند. بنابراین، مسأله حفظ پوشش و عدم مزاحمت برای بانوان تنها یک توصیه اخلاقی نیست و حکمی اسلامی و حکومتی به شمار می آید: A} «لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَ الْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَتُغْرِيَنَكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلاً * مَلْعُونِينَ أَيْنَمَا ثُقِفُوا أُخِذُوا وَ قُتِلُوا نَقِيلاً» {A}؛ «اگر منافقان و بیماردلان

و کسانی که در شهر نگرانی به وجود می آورند، از کارهای خود دست برندارند، ما تو را علیه آن ها بر خواهیم انگیزت و تو را سخت بر آنان مسلط می کنیم تا جز مدتی اندک در همسایگی تو زندگی نکنند؛ از رحمت خدا دور گردیدند و هر کجا یافت شوند دستگیر و به سختی گشته خواهند شد. {V} همان، ۶۰ و ۶۱. {V} در این آیات، سه مطلب مهم قابل توجه می نماید: ۱. «جلباب» چیست و نزدیک کردن آن یعنی چه؟ ۲. «فلسفه» پوشش اسلامی ۳. «مجازات» افراد مزاحم {V} مجازات این گونه افراد از نظر اسلام بسیار شدید است و بعد از ارشاد و امر به معروف و نهی از منکر، چنانچه این بیماردلان از عمل زشت خویش دست برندارند، باید از جامعه اسلامی تبعید شوند؛ (مسأله حجاب، ص ۱۶۴) و در صورت استمرار، در ردیف محاربان با حکومت اسلامی جای می گیرند و به حکم قرآن اعدام می گردند. (المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۸، ص ۳۶۱ و ۳۶۲) {VT} چه نوع پوششی توصیه شده است؟ {T} در مفهوم جلباب اختلاف نظر وجود دارد. آنچه، با توجه به کتب لغت {V} ر. ک: مسأله حجاب، ص ۱۵۸ و ۱۵۹؛ قاموس قرآن، ج ۲، ص ۴۱ و ۴۲. (این کتاب ها کلمات اهل لغت را ذکر کرده اند؛ مانند تعبیر به «الجلباب: القميص أو الثوب الواسع» یا «الجلباب ثوب اوسع من الخمار دون الرداء تُعْطَى به المرأة رأسها و صدرها») {V} و گفتار مفسران شیعه مانند علامه طباطبایی {V} المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۱۶، ص ۳۶۱ (هو ثوب تشتمل به المرأة فيغطى جميع بدنها) {V} و فیض کاشانی {V} تفسیر الصافی، ج ۴، ص ۲۰۳. {V} و اهل سنت مانند قرطبی

{V} الجامع لأحكام القرآن، ج ۱۴، ص ۱۵۶. {V} صحیح تر به نظر می رسد، آن است که «جلباب» ملحفه و پوششی چادر مانند است نه روسری و خمار. از ابن عباس و ابن مسعود روایت شده که منظور عبا است. پس جلباب لباس گشاد و پارچه ای است که همه بدن را می پوشاند. ضمناً همان طور که مفسران بزرگ مانند شیخ طوسی و طبرسی فرموده اند، در گذشته دو نوع روسری برای زنان معمول بود: روسری های کوچک که آنها را «خمار» یا «مقنعه» می نامیدند و معمولاً در خانه از آن استفاده می کردند؛ و روسری های بزرگ که مخصوص بیرون خانه به شمار می آمد. زنان با این روسری بزرگ که جلباب خوانده می شد و از «مقنعه» بزرگ تر و از «رداء» کوچک تر است و به چادر امروزی شباهت دارد، مو و تمام بدن خود را می پوشاندند. {V} درباره جلباب گفته اند: آن روسری خاصی که بانوان هنگامی که برای کاری به خارج از منزل می روند، سر و روی خود را با آن می پوشند؛ «الجلباب خمار المرأه الذی یفطی رأسها و وجهها اذا خرجت لحاجه» (التیان فی تفسیر القرآن، ج ۸، ص ۳۶۱؛ مجمع البیان، ج ۸ - ۷، ص ۵۷۸) {V} نزدیک ساختن جلباب {H} «یدنین علیهن من جلابیهن» {H} - کنایه از پوشیدن چهره و سر و گردن با آن است. {V} مجمع البیان، ص ۵۸۰؛ المیزان، ج ۱۶، ص ۳۶۱. {V} یعنی چنان نباشد که چادر یا روپوش های بزرگ (مانتو) تنها جنبه تشریفاتی و رسمی داشته باشد و همه پیکرشان را پوشاند. زنان حق ندارند چادر بپوشند که نشان دهد اهل پرهیز از معاشرت با مردان بیگانه نیستند؛ از نگاه چشم های نامحرم نمی پرهیزند و از مصادیق «کاسیات عاریات»

V {زنانی که ظاهراً پوشیده هستند ولی در واقع برهنه اند، روی عن رسول الله (ص): «صنفان من اهل النار لم أرهما قوم معهم سياط كأذناب البقر يضربون بها الناس و نساء كاسيات عاریات، ممیلات مائلات، رؤسهن كأسنمة البخت المائلة ...» (میزان الحکمه، ج ۲، ص ۲۵۹) {V} شمرده می شوند. قرآن فرمان می دهد: بانوان با مراقبت جامه شان را بر خود گیرند و آن را رها نکنند تا نشان دهد اهل عفاف و حفظ به شمار می آیند. تعلیل پایانی آیه نیز بیانگر همین امر است؛ یعنی آن پوششی مطلوب است که خود به خود دورباش ایجاد می کند و ناپاکدلان را نومید می سازد. {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۱۶۰ و {۲} VT. چرا پوشش ضرورت دارد؟ {T} خداوند متعال درباره علت ضرورت پوشش اسلامی می فرماید: A {«ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ»} {A}. برخی این آیه را چنین معنا کرده اند: «بدین وسیله شناخته می شوند آزادند نه کنیز؛ پس با آزار و تعقیب جوانان رو به رو نمی شوند. بنابراین، در عصر حاضر که مسأله بردگی از میان گرفته، این حکم نیز منتفی می شود؛ ولی باید گفت: {V} آسیب شناسی حجاب، ص ۱۹. {V} ایجاد مزاحمت و آزار کنیزان نیز روا نیست. حقیقت آن است که وقتی زن پوشیده و با وقار از خانه بیرون رود و جانب عفاف و پاک دامنی را رعایت کند، فاسدان و مزاحمان جرأت هتک حیثیت او را در خود نمی یابند. بیمار دلانی که در پی شکار می گردند، فرد دارای حریم را شکاری مناسب نمی بینند. در روایات آمده است: H {«المرأه ریحانه»} {H؛ V} وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۲۰. {V} «زن همچون ریحانه یا شاخه گلی ظریف است.» بی تردید اگر باغبان او را پاس ندارد، از

دید و دست گلچین مصون نمی ماند. قرآن کریم، زنان ایده آل را که در بهشت جای دارند، به مروارید محجوب و پوشیده در صدف تشبیه می کند: «A» كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ «V» واقعه (۵۶)، آیه ۲۳. «V» افزون بر این، گاه آنها را به جواهرات اصلی چون یاقوت و مرجان که جواهر فروشان در پوششی ویژه قرار می دهند تا همچون جواهرات یدلی به آسانی در دسترس این و آن قرار نگیرند و ارزش و قدرشان کاستی نپذیرد، تشبیه می کند. «V» عامری، حمیده، گستره عفاف به گستردگی زندگی، کتاب زنان، شورای فرهنگی اجتماعی زنان، ش ۱۲، ص ۱۱۷. «V» بر این اساس، مرحوم علامه طباطبایی «V» المیزان، ج ۸، ص ۳۶۱. «V» همین تفسیر را بر می گیرند. استاد شهید مطهری در این باره می فرماید: «حرکات و سکانات انسان گاهی زبان دار است. گاهی وضع لباس، راه رفتن، سخن گفتن زن معنا دار است و به زبان بی زبانی می گوید: دلت را به من بده، در آرزوی من باش، مرا تعقیب کن؛ گاهی بر عکس، با زبان بی زبانی می گوید: دست تعرض از این حریم کوتاه است.» «V» مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۱۶۳. «V» البته باید اعتراف کرد تاکنون بیشتر نوشته های مربوط به پوشش، نقطه نظر را بر حجاب زن معطوف کرده و کمتر به پوشش مرد توجه نموده اند که البته این یک امر عادی و طبیعی است چرا که زن مظهر جمال و زیبایی و مرد مظهر شیفتگی است. ولی پوشش مردان نیز در ابعاد مختلف فرهنگی، اجتماعی حائز اهمیت است. از این رو اسلام برای ثبات و پایداری جامعه درباره پوشش زن و مرد توجه بسیار نموده خداوند متعال می فرماید: «A» یا بنی آدم قد انزلنا علیکم لباسا یواری سوءاتکم

و ریشا» {A} «ای فرزندان آدم! لباسی برای شما فرستادیم که اندام (عورت) شما را می پوشاند و مایه زینت شما است» {V} اعراف (۷)، آیه ۲۶. {V} خداوند متعال در حق مردان می فرماید: {A} «قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم و یحفظوا فروجهم» {V; A} نور (۲۴)، آیه ۳۰. {A} «به مؤمنان بگو چشم های خود را (از نگاه به نامحرمان) فرو گیرند و عفاف (عورت) خود را حفظ کنند». و در حق زنان نیز می فرماید: {A} «و قل للمؤمنات یغضضن من ابصارهنّ و یحفظن فروجهنّ» {A} «و به زنان با ایمان بگو چشم های خود را (از نگاه هوس آلود) فرو گیرند و دامان (عورت) خویش را حفظ کنند» {V} همان، آیه ۳۱. {V} در این راستا ذکر چند نکته ضروری می نماید: ۱. فقها فرموده اند زن نباید به بدن مرد نامحرم (به جز سر و صورت و گردن) نگاه کند و این حکم دلیل قطعی دارد که در جای خود بیان شده است. ۲. ممکن است نگاه زن به بدن مرد نامحرم حرام باشد ولی پوشش آن از سوی مرد واجب نباشد همان گونه که نگاه مرد به صورت و دست های زن از روی شهوت حرام است ولی پوشش آن از سوی زن واجب نیست. ۳. مردان می توانند با لباس آستین کوتاه در مجامع عمومی نمایان گردند. اکنون این پرسش پیش می آید که اگر مردی با این وضعیت بیرون آید و بداند زنان از روی تعمد و لذت به بدنش نگاه می کنند، آیا از نظر شرعی مرتکب گناه شده؟ دو نظر در اینجا مطرح است. برخی فتوا به حرمت داده و عده ای از جواز سخن گفته اند. اصلی ترین مستند و مبنای این حکم قاعده فقهی «اعانه بر اثم» است

که در فقه کاربرد فراوانی دارد. معنای قاعده این است که هر کس زمینه تحقق و پیاده شدن گناه را برای دیگری فراهم سازد. خود نیز مانند انجام دهنده ی آن گناهکار است. در مقابل برخی مراجع اظهار می دارند که آنچه حرام است «تعاون بر اثم» بوده نه «اعانه بر اثم» این دو با یکدیگر متفاوت است. «تعاون بر اثم» یعنی همکاری و شرکت چند نفر در انجام گناه به گونه ای که همگی به طور مستقیم آن را انجام دهند. به همین جهت برخی مراجع گفته اند اگر مردان با لباس آستین کوتاه بیرون آیند به قصد اینکه زنان به او نگاه کنند، شریک گناه گردیده و قاعده فقهی در حقیقت پیاده می شود. اما اگر به این انگیزه نباشد، اشکالی ندارد. و از آنجا که تشخیص انگیزه افراد مشکل است به جوانانی که در خیابان و پارک ها به بازی فوتبال مشغول بوده و یا در جاده ها به دوچرخه سواری مشغول هستند. وجوب امر به معروف محرز نمی شود. بر اساس آن چه گفته شد فتوای مراجع درباره پوشش لباس آستین کوتاه مردان متفاوت است و هر کس باید به نظر مرجع تقلید خود عمل کند. ولی مسئولان دانشگاه ها و مدیران مدارس و... حق دارند مقرراتی را طبق مصالحی که در نظر دارند برای محدوده ی خود وضع نمایند. و شرایطی برای نوع لباس دانشجویان مقرر نمایند. و این کار به آن معنا نیست که حلالی را حرام کرده و بر خلاف نظر شرع عمل نموده اند؛ بلکه این حق برای مدیریت هر مجموعه محفوظ است. البته باید از افراط و تفریط و اعمال سلیقه های شخصی اجتناب شود. و مصالح کل

مجموعه در نظر گرفته شود، و تنها به منظور ایجاد فضای سالم و آرامش روانی مجموعه حدود و مقررات تعیین گردد. در پایان توجه شما را به استفتانات برخی مراجع جلب می کنیم: امام خمینی، آیت الله فاضل و آیت الله نوری همدانی: پوشش بدن بر مرد واجب نیست هر چند بدانند زنان از روی تعمد و لذت به او نگاه می کنند. {V العروه الوثقی، حاشیه، احکام النکاح، مسئله ۵۱.} آیت الله خویی، آیت الله گلپایگانی، آیت الله اراکی و آیت الله وحید خراسانی: پوشش بدن بر مرد واجب نیست ولی اگر بدانند زنان از روی تعمد و لذت به او نگاه می کنند پوشش آن به جز صورت، دستها، گردن و پا واجب است. {V العروه الوثقی، حاشیه، احکام النکاح، مسئله ۵۱ و هدایه العباد، ج ۲، مسأله ۱۰۶۸ و استفتاء از محضر آیت الله وحید خراسانی.} {V آیت الله بهجت: احتیاط واجب است که مرد بدن خود را (به جز مواردی که به طور غالب باز است مانند سر و صورت) در برابر نامحرم بپوشاند هر چند کمک بر حرام نباشد (یعنی هر چند نداند به او نگاه می کنند).} {V توضیح المسائل، مسأله ۱۹۳۳ و ۱۹۳۷.} {V مقام معظم رهبری، آیت الله مکارم: استفاده از لباس آستین کوتاه برای مردان اشکالی ندارد مگر در مواردی که بدانیم مفاسد خاصی بر آن مترتب می شود.} {V استفتاءات، ج ۱، س ۸۳۴، آیت الله مکارم و دفتر استفتاءات مقام معظم رهبری.} {V آیت الله تبریزی: سزاوار نیست برای مؤمن که با لباس آستین کوتاه در مجامع عمومی ظاهر شود.} {V دفتر استفتاءات آیت الله تبریزی.} {V آیت الله صافی: احتیاط واجب است که مرد لباس آستین دار بر تن کند در جایی که معرض نگاه زنان نامحرم است.} {V جامع الاحکام، ج

۲، ص ۱۷۲۲. {V} البته باید دانست اختلاف نظر مراجع پیرامون پوشش مرد در جای است که هیچ گونه مفسده ای به همراه نداشته باشد و گرنه همه اتفاق دارند چنانچه جوانان با لباس آستین کوتاه در مجامع عمومی ظاهر شوند و مفسده ای در فضای جامعه ایجاد نمایند، پوشیدن این نوع لباس ها حرام می باشد.

فلسفه حجاب (پوشش) می تواند ناشی از امور زیر باشد: {T}۱. حفظ تعادل جامعه از نظر امنیت و آرامش روانی. {T} یکی از غرایز خدادادی در ساختمان وجودی انسان، غریزه جنسی است که نیرومندترین و ریشه دارترین غریزه آدمی است و در صورت کنترل آن، می تواند علاوه بر تداوم و استمرار نسل بشر، موجبات و امنیت روانی انسان ها را فراهم کند. در قوانین اسلام، برای استفاده درست از این غریزه حیاتی، مکانیسم های گوناگونی مطرح شده است که «حجاب» و وجود حریم بین زن و مرد، یکی از راهکارهای مهم آن است. بدون شک، نبودن حریم بین زن و مرد و آزادی معاشرت های تعریف نشده و بی بندوبار (با آرایش های گوناگون)، هیجان ها و التهاب های جنسی را فزونی می بخشد و تقاضای برهنگی و سکس را به صورت یک عطش روحی و یک خواست سیری ناپذیر درمی آورد. اسلام به قدرت شگرف این غریزه آتشین توجه کامل داشته و تدابیر زیادی برای تعدیل و رام کردن این غریزه اندیشیده است و در این زمینه هم برای زنان و هم برای مردان، تکالیف خاصی معین کرده است. وظیفه مشترک زن و مرد این است که چشم خویش را از نگاه به نامحرم بیوشانند و از نگاه شهوت آمیز بپرهیزند؛ اما زنان - به خاطر جاذبه های بیش تر - وظیفه خاصی دارند و آن این که بدن

خود را از مردان بیگانه بیوشانند و در اجتماع با آرایش های تحریک آمیز، ظاهر نشوند و به جلوه گری و دلربایی نپردازند تا زمینه انحراف مردان و به ویژه جوانان فراهم نشود. لباس افراد جامعه و مخصوصاً لباس زنان نمی تواند به هر شکل و اندازه ای باشد و باید حد و ضابطه ای داشته باشد. بی بندباری در پوشش و لباس، موجب بی بندباری در تحریک غریزه جنسی است. تحقیقات علمی در فیزیولوژی و روانشناسی در باب تفاوت های جسمی و روحی زن و مرد ثابت کرده است که مردان نسبت به محرک های چشمی شهوت انگیز، حساس تر از زنانند و برعکس زنان در مقابل محرک های لمسی حساسیت بیش تری دارند. آستانه حس لمس و درد در زنان از همان زمان تولد پایین تر از مردان است...؛ در عوض مردان بینایی بهتری دارند. این مزیت های جنسی در استعداد حسی، آموخته یا اکتسابی نیست؛ بلکه از زمان کودکی آشکار است... مردان بالغ به محرک های بینایی شهوانی حساسیت بیش تر می داند. اصطلاح «چشم چرانی» که برای این ویژگی مردان به کار می رود، زاییده حساسیت مردان نسبت به محرک های بینایی شهوانی است؛ چون دامنه و برد حس بینایی زیاد است؛ یعنی چشم می تواند از فاصله نسبتاً دور، تحت تأثیر محرکها قرار گیرد و از این گذشته وسعت زیادی از محیط در آن واحد دیده می شود. از سوی دیگر، چون حس لامسه دامنه و برد زیاد ندارد و فعالیتش محدود به تماس از نزدیک است و هورمون های جنسی زن به صورتی دوره ای ترشح می شوند و به طور متناوب عمل می کند، تأثیر محرک های شهوانی بر زن، صورتی بسیار محدود دارد و از این نظر فعالیت زنان بسیار کم است؛ به

خلاف مردان که ترشح اندروژن ها در آن ها صورتی یکنواخت دارد و هیچ عامل طبیعی آن را قطع نمی کند. مردان به صورتی گسترده تر تحت تأثیر محرکهای شهوانی قرار می گیرند و از این نظر فعال ترند. ۲۱. T. حفظ و تحکیم بنیان خانواده {T} بی تردید نهاد خانواده، یکی از مقدس ترین نهادهای اجتماعی است که بشر تا به حال خود دیده است. نقش خانواده در پروسه ایجاد جامعه سالم، یک نقش بی بدیل است و در این میان نقش حجاب و پوشش اسلامی در سلامت و استمرار پیوند خانوادگی، غیر قابل انکار است. در مقابل، برهنگی، سم کشنده نظم و پیوند موجود در نهاد خانواده است. آمارهای مستند نشان می دهد که با افزایش برهنگی در جهان، طلاق و از هم گسیختگی زندگی زناشویی در دنیا همواره بالا رفته است؛ زیرا «هر چه دیده بیند، دل کند یاد» و هر چه دل در مقوله هوس های سرکش بخواهد، به هر قیمتی باشد، به دنبال آن می رود و به این ترتیب، هر روز دل به دلبری جدید می بندد و با قبلی وداع می کند؛ اما در محیطی که «حجاب» حاکم است و شرایط دیگر اسلامی رعایت می شود، دو همسر تعلق به یکدیگر دارند و احساساتشان و عشق و عواطفشان، مخصوص یکدیگر است. در بازار آزاد برهنگی، قداست پیمان زناشویی مفهومی ندارد. خانواده ها به سادگی متلاشی می شوند و کودکان بی سرپرست می مانند. ۳۲. پیش گیری از فحشا و فروپاشی نظم جامعه. {T} گسترش دامنه فحشا و افزایش فرزندان نامشروع، از دردناک ترین پیامدهای بی حجابی و آزادی های بی حد و حصر جنسی است که در جوامع غربی و سایر جوامع مشابه، کاملاً مشهود است. عامل اصلی فحشا و ازدیاد فرزندان نامشروع، منحصر

به فرهنگ برهنگی و بی حجایی نیست؛ بلکه یکی از عوامل اصلی و مؤثر در گسترش دامنه فحشا و جریان روبه رشد تولد فرزندان نامشروع، مسأله برهنگی و بی حجایی است. امروزه یکی از مشکلات جوامع غربی، تولد روبه رشد فرزندان نامشروع و بدون شناسنامه است. فرزندان که دارای پدر و مادر نامشخصی هستند و از نظر حقوقی، مشکلات فراوانی را به همراه آورده، نظم اجتماعی جوامع غربی را تهدید می کنند. T}4. جلوگیری از نگاه ابزاری به زن و ابتذال وی T یکی از مسائل مطرح پیرامون حقوق زنان و بی توجهی به آنان، نگاه ابزاری به زنان است. هنگامی که جامعه، زن را با اندام برهنه بخواند، طبیعی است روزبه روز تقاضای آرایش بیشتر و خودنمایی افزونتر از او دارد و هنگامی که زن را از طریق جاذبه جنسی اش وسیله تبلیغ کالاها و عاملی برای جلب جهان گردان و مانند این ها قرار دهد، در چنین جامعه ای شخصیت زن تا حد یک عروسک یا یک کالای بی ارزش سقوط می کند و ارزش های والای انسانی او به کلی به دست فراموشی سپرده می شود و به این ترتیب، زن، وسیله ای برای اشباع هوس های سرکش برخی مردان آلوده و فریبکار می شود. عنصر حجاب و پوشش اسلامی، نه تنها زن را از صحنه اجتماع و فعالیت های اجتماعی دور نمی کند، بلکه زمینه های حضور مستمر و فعال زنان را در عرصه اجتماع - به همراه حقوق اجتماعی برابر- تضمین می کند و شخصیت خدادادی زن را از دستبرد نگاه ابزاری دیگران، مصونیت می بخشد. T} پوشش کامل برای زن، چه پوششی است؟ T} به نظر می رسد پوشش کامل، آن نوع پوششی است که هیچ چشم بیگانه ای را متوجه خود نکند؛ یعنی لباسی که برجستگی های

اندام زن را اصلاً نشان ندهد و اسباب تحریک شهوت مردان را فراهم نکند و خود زن هم با آرایش در جامعه ظاهر نشود و به تعبیر رهبر معظم انقلاب، چادر باوجود شرایط دیگر، کامل ترین پوشش است. باید اعتراف کرد که تاکنون بیش تر نوشته های مربوط به پوشش، نقطه نظر را بر حجاب زن معطوف کرده و کم تر به پوشش مرد توجه نموده اند و این یک امر عادی و طبیعی است؛ زیرا زن، مظهر جمال و زیبایی و مرد مظهر شیفتگی است؛ ولی پوشش مردان نیز در ابعاد مختلف فرهنگی - اجتماعی، حائز اهمیت است. از این رو اسلام برای ثبات و پایداری جامعه، به پوشش زن و مرد توجه بسیار نموده است؛ خداوند متعال می فرماید: «A» یا بنی آدم قد انزلنا علیکم لباسا یوارى سوءاتکم و ریشا {M؛ A} ای فرزندان آدم! لباسی برای شما فرستادیم که اندام (عورت) شما را می پوشاند و مایه زینت شماس {M؛ ۲} خداوند متعال در حق مردان می فرماید: «A» قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم و یحفظوا فروجهم {M؛ A} به مؤمنان بگو چشم های خود را (از نگاه به نامحرمان) فرو گیرند و عفاف (عورت) خود را حفظ کنند {M؛ ۳} و در حق زنان نیز می فرماید: «و قل للمؤمنات یغضضن من ابصارهن و یحفظن فروجهن؛ و به زنان با ایمان بگو چشم های خود را (از نگاه هوس آلود) فرو گیرند و دامان (عورت) خویش را حفظ کنند» ۴. در این راستا، ذکر نکات زیر ضروری است: ۱. فقها فرموده اند که زن نباید به بدن مرد نامحرم (به جز سر و صورت و گردن) نگاه کند و این حکم دلیل قطعی دارد که در جای خود بیان شده است. ۲. ممکن است

نگاه زن به بدن مرد نامحرم حرام باشد، ولی پوشش آن از سوی مرد واجب نباشد؛ همان گونه که نگاه مرد به صورت و دست های زن از روی شهوت، حرام است؛ ولی پوشش آن از سوی زن واجب نیست. ۳. مردان می توانند با لباس آستین کوتاه، در مکان های عمومی نمایان گردند. اکنون این پرسش پیش می آید که اگر مردی با این وضعیت بیرون آید و بداند که زنان از روی تعمد و لذت به بدنش نگاه می کنند، آیا از نظر شرعی مرتکب گناه شده است؟ دو نظر در این جا مطرح است؛ برخی فتوا به حرمت داده و عده ای از جواز سخن گفته اند. اصلی ترین مستند و مبنای این حکم، قاعده فقهی «اعانت بر اثم» است که در فقه کاربرد فراوانی دارد. معنای جمله مذکور، این است که هر کس زمینه تحقق و پیاده شدن گناه را برای دیگری فراهم سازد، خود نیز مانند انجام دهنده آن گناهکار است. در مقابل برخی مراجع اظهار می دارند که آن چه حرام است، «تعاون بر اثم» است؛ نه «اعانت بر اثم» و این دو با یکدیگر متفاوت است. «تعاون بر اثم» یعنی همکاری و شرکت چند نفر در انجام گناه؛ به گونه ای که همگی به طور مستقیم آن را انجام دهند. به همین جهت برخی مراجع گفته اند که اگر مردی با لباس آستین کوتاه، به قصد این که زنان به او نگاه کنند، بیرون بیاید، شریک گناه گردیده، قاعده فقهی در حقش پیاده می شود؛ اما اگر به این انگیزه نباشد، اشکالی ندارد و از آن جا که تشخیص انگیزه افراد مشکل است، به جوانانی که در خیابان و پارک ها به

بازی فوتبال یا در جاده ها به دوچرخه سواری مشغول هستند، و خوب نهی از منکر محرز نمی شود. براساس آن چه گفته شد، فتوای مراجع درباره لباس آستین کوتاه مردان، متفاوت است و هر کس باید به نظر مرجع تقلید خود عمل کند، ولی مسئولان دانشگاه ها و مدیران مدارس و... حق دارند که مقرراتی را طبق مصالحی که در نظر دارند، برای محدوده خود وضع نمایند و شرایطی برای نوع لباس دانشجویان مقرر نمایند و این کار به آن معنی نیست که حلالی را حرام کرده یا بر خلاف نظر شرع عمل نموده اند؛ بلکه این حق برای مدیریت هر مجموعه محفوظ است و در این صورت، باید از افراط و تفریط و اعمال سلیقه های شخصی اجتناب شود. مصالح کل مجموعه در نظر گرفته شود و تنها به منظور ایجاد فضای سالم و آرامش روانی مجموعه، حدود و مقرراتی تعیین گردد. ۷} پی نوشت: ۱. دکتر محمود بهزاد، تفاوت های زن و مرد از نظر فیزیولوژی و روانشناسی، مجله نگین، شماره ۱۳۴، تیر ۱۳۵۵، ص ۲۴. ۲. اعراف (۷): ۲۶. ۳. نور (۲۴): ۳۰. ۴. همان، ۳۱. ۷}

سوال ۹

سوال :

من دختری محجبه بودم (الان بد حجاب شده ام و موهایم پیدا هستند ولی خودم به وجوب حجاب معتقدم) در شرایطی که هستم تاکنون با پسری رابطه ای نداشته ام و یا به عبارتی نتوانسته ام رابطه برقرار کنم ولی الان که دارم فارغ التصریح می شوم و نیاز به ازدواج را در درونم حس می کنم و نیز از طرفی مجبورم کار کنم مشاهده می کنم که اگر خیلی خشک و بدون نگاه کردن به نامحرم و خندیدن و ... برخورد کنی نه تنها هیچ کس بهت

کاری نمی دهد بلکه هیچ کس هم باهات رابطه ای برقرار نمی کنه (کما این که من تا کنون با پسری دوست نشده ام و مورد ازدواج نداشته ام) می خواهم بدانم پاسخگوی من که تا کنون این جور زندگی کردم و این احساس را دارم و وقتی به پسری می خندم و یا اگر تحت شرایطی مجبور شوم با آقایی دست بدهم کلی عذاب وجدان می گیرم کیست؟ آیا باید تارک دنیا شوم؟ آیا می توانم با همین حجاب ناکامل ولی لطیف تر (البته با حفظ حدود بدنی) با آقایون راحت باشم؟ من در این شرایط باید چه کنم؟

جواب :

خواهر گرامی دنیا محل آزمایش و امتحان است و هیچ کس از این تست الهی و قاعده حاکم بر نظام هستی مستثنی نمی باشد دنیا همواره محل تقابل حق و باطل و تضاد ارزش ها و ضد ارزش هاست . خداوند متعال می فرماید: «انا لا نضع اجر من احسن عملا (کهف ، ۳۰) ما عمل کسانی را که عملشان نیکو است ضایع نمی کنیم. و نیز می فرماید: «انا لا نضع اجر المصلحین؛ ما اجر اصلاح کنندگان را از بین نمی بریم» {V} (اعراف ، آیه ۱۷۰) {V}

آیا حفظ حجاب در زمان تهاجم بی امان دشمنان به مقدسات اسلام و ضد ارزش جلو دادن عفت و وقار و حجاب، از اعمال نیکو و صالح شمرده نمی شود؟ پاداش الهی و عنایت های ربوبی نسبت به بندگان مؤمن و با تقوایش قابل قیاس و سنجش با بهره مندی زودگذر و پوچ و مادی نمی باشد چون دنیا و هر چه مربوط به آن است محل گذر

و در معرض زوال و فنا است و «العاقبه للمتقين» ولی سرانجام نیکو و پاداش الهی و نعمت هایی که نه چشمی دیده و نه گوشی شنیده از آن پاکان و مطیعان درگاه خداوند است. کسانی که احکام الهی را زیر پا می گذارند و گرفتار وسوسه های شیطان و هواهای نفسانی هستند چگونه می توانند قلبی پاک و نیتی صادق داشته باشند؟ آیا قلب انسانی که با عدم رعایت حجاب که از دستورات روشن و بدیهی شرع مقدس است و خداوند متعال در چندین آیه از قرآن به ویژه در سوره مبارکه نور، زنان با ایمان را به آن دعوت کرده، می تواند پاک باشد؟ قلب انسان جز در پرتو ایمان و عمل به وظایف الهی و شرعی نمی تواند روشن و نورانی و پاک باشد و سرپیچی از دستورات الهی و دنباله روی از هواها و خواهش های دور از خرد و منطق دل جز سیاهی قلب و تیرگی روح ثمر و نتیجه ای ندارد. اگر مهم قلب و نیت است نه ظاهر پس چرا خداوند این همه اصرار بر رعایت حجاب و سایر احکام الهی دارد؟ آیا خداوند نمی داند که نیت و قلب پاک کافی است و احتیاج به عمل به دستورات الهی نیست ولی مردم می دانند؟ انسان مؤمن باید بین عمل به وظایف ظاهری و پاکی روح و قلبش جمع کند و هر کدام بدون دیگری ناقص و خلاف سنت الهی و شیوه و روش اولیای پاک الهی است.

لذا توصیه می شود به جای دلربایی های ظاهری و زودگذر که برخی خود را به آن آلوده کرده اند

شما به جاذبه های عقلانی و اخلاقی بیشتر روی آورید و سعی کنید با پیشرفت تحصیلی و اخلاق خوش و فعالیت مثبت در خانه و محل تحصیل بیش از پیش برتری ارزشهای پایدار را نشان دهید و مطمئن باشید در این صورت هم نشاط روحی و سلامتی جسمی شما حفظ می شود و از هر گونه نگرانی و پریشانی رها می شود و در موقعیت مناسب که خداوند صلاح بداند همسر شایسته ای نصیب شما خواهد شد.

در ارتباط با رابطه و پیوند دو جنس مخالف به طور کلی سه دیدگاه مطرح است:

۱. دیدگاه افراطی: در این نگرش هر گونه ارتباطی با جنس مخالف آزاد و بدون مانع است. (رویکرد لیبرالیستی)

به بیان دیگر هیچ گونه حد و مرزی برای این پیوندها وجود ندارد و آزادی مطلق بر آن ها حاکم است.

فریود و پیروان وی مدعی هستند. اخلاق جنسی کهن بر اساس محدودیت و ممنوعیت است و آنچه ناراحتی بر سر بشر آمده است از ممنوعیت ها و محرومیت ها و ترس ها و وحشت های ناشی از این ممنوعیت ها که در ضمیر باطن بشر جایگزین گشته، آمده است. برتراند راسل نیز در اخلاق نوینی که پیشنهاد می کند، همین مطلب را اساس قرار می دهد.

راسل در کتاب «جهانی که من می شناسم» می گوید: «اگر از انجام عملی زیبایی متوجه دیگران نشود، دلیلی نداریم که ارتکاب آن را محکوم کنیم» (جهانی که من می شناسم، ص ۶۸). دیدگاه تفریطی: بر پایه این رویکرد، هر گونه ارتباط و پیوند با جنس مخالف مردود و مورد نکوهش می باشد.

این دیدگاه درست در مقابل دیدگاه افراطی است.

برتراند راسل، فیلسوف اجتماعی مشهور معاصر می گوید: «عوامل و عقاید مخالف جنسیت در اعصار

خیلی قدیم وجود داشته و به خصوص در هر جا که مسیحیت و دین بودا پیروز شد عقیده مزبور نیز تفوق یافت». وستر مارک مثال های زیادی از این فکر عجیب مبنی بر این که «چیز ناپاک و تباهی در روابط جنسی وجود دارد» ذکر می کند.

در آن نقاط دنیا نیز که دور از تأثیر مذهب بودا و مسیح بوده است ادیان و راهبانی بوده اند که طرفداری از تجرد می کرده اند، مانند اسنیت ها در میان یهودیان ... و بدین طریق یک نهضت عمومی ریاضت در دنیای قدیم ایجاد شد.» (کتاب زناشویی و اخلاق، ص ۲۶ و ۲۵)

راسل در جای دیگر می گوید: پدران کلیسا از ازدواج به زشت ترین صورت یاد کرده اند. هدف ریاضت این بوده که مردان را متقی سازد، بنابراین ازدواج که عمل پستی شمرده می شد بایستی منعدهم شود. «با تبر بکارت درخت زناشویی را فرو اندازید» این عقیده راسخ سن ژروم درباره هدف تقدس است. (همان، ص ۳۰) ۳. دیدگاه اعتدالی: بر اساس این دیدگاه نه آزادی مطلق و رها پذیرفته شده است و نه محدودیت و منع هر گونه رابطه، بلکه ارتباط بین دو جنس مخالف در یک چهارچوب مشخص تعریف شده است.

دیدگاه اسلام ناظر به نگرش سوم (اعتدالی) است. بنابراین، توصیه اکید ما این است که:

اولاً، اگر ضرورتی ایجاب نمی کند حتی الامکان چنین روابطی با نامحرم برقرار نشود و خواهران دانشجو در مقابل افراد نامحرم، رفتاری متکبرانانه داشته باشند نه رفتاری صمیمانه. اینکه در احکام شرعی می فرمایند در غیر ضرورت مثلاً مکروه است مرد با زن هم صحبت شود، مخصوصاً مرد و زن جوان، به این دلیل است که چه بسا همین هم صحبت

شدنها، غرایز جنسی افراد را تحریک کند و یک اُلفت و محبت شهوانی بین مرد و زن ایجاد گردد و نقطه آغازی برای غوطه ور شدن در انحراف و فاسد شود. در هر حال انسان باید دقیقاً درون خود را بکاود و باطنش را عمیقاً مطالعه کند که مثلاً صحبت کردن با افراد نامحرم چه ضرورتی برای او دارد.

ثانیا: در صورت ناچاری و ضرورت، روابط با نامحرم تا آنجا که به شکستن حریم احکام الهی منجر نشود، اشکالی ندارد.

بنابراین، گفتگو و نگاه های متعارف بدون قصد لذت و ریه، اشکالی ندارد. اما با این حال، حتی الامکان لازم است در کلاس ها به گونه ای باشند که کمترین اختلاط پدید. روشن است که هر فرد خود بهتر می تواند تشخیص دهد که کجا از مرز فراتر رفته است. «بل الانسان علی نفسه بصیره؛ آدمی بر نفس خود آگاه و بیناست»، (قیامت، آیه ۱۴).

روابط بین زن و مرد چند صورت دارد: ۱. رابطه زن و شوهری، ۲. رابطه علمی، ۳. رابطه حرفه ای و شغلی، ۴. رابطه دوستانه.

T{الف - رابطه زن و شوهری: T}

اسلام رابطه زن و شوهر را که براساس موازین شرعی و عقد رسمی تحقق پیدا می کند مورد تأکید قرار داده و ده ها آیه و صدها روایت از معصوم در مورد اهمیت ازدواج و روابط زناشویی شاهد بر مدعاست و مهمترین کانون و نهاد اجتماعی خانواده است که با ازدواج و رابطه زن و مرد شکل می گیرد بنابراین از نظر اسلام این نوع رابطه اجتماعی مشروع و مورد تأکید است و زن و مرد هر دو در شکل گیری آن سهم اند.

T{ب - رابطه علمی بین زن

این نوع رابطه با حفظ موازین شرعی و رعایت حدود الهی از ناحیه زن و مرد مجاز است و بهترین مصداق بارز آن رابطه بین استاد و شاگرد است اعم از این که استاد زن باشد و شاگرد مرد، یا شاگرد زن باشد و استاد مرد. آنچه مهم است رعایت موازین شرعی است، اگر احکام الهی مراعات شود این نوع رابطه نه تنها مجاز است بلکه مورد تأکید اسلام است و اگر حدود الهی مراعات نشود و حریم های بین محرم و نامحرم شکسته شود اسلام از این رابطه ناخشنود است و آن را نهی می کند زیرا به ضرر زن و مردم و جامعه است.

T {ج - رابطه شغلی و حرفه ای: {T}

فعالیت های شغلی موجود در جامعه به سه دسته تقسیم می شود:

۱. شغل هایی که الزاما به عهده زنان است و با وجود زنان مردان جایز نیست آن شغل هایی را انتخاب کنند مثل شغل مامایی و کارهایی که جنبه زنانه محض دارد. در این گونه موارد اسلام تأکید دارد که شغل های حساس و مهمی که مربوط به بانوان می شود خودشان به عهده گیرند. طبعاً نوع رابطه شغلی در اینجا بین زنان است و مردان حق ورود به این مشاغل را ندارند مگر در شرایط ضروری.

۲. شغل هایی که به مردان اختصاص دارد مثل کارهای شاق و سختی که با فیزیک بدن زن و روحیات او سازگار نیست طبعاً پذیرفتن کارهای شاق و طاقت فرسا که برای زن یا جنین او در شکم ضرر داشته باشد جایز نیست.

۳. شغل هایی که مشترک بین زنان و مردان است که اکثر موارد

و بیشتر کارها تقریباً بین زن و مرد مشترک است. در اینگونه کارها اگر زن و مرد ضوابط شرعی را رعایت کنند و مرتکب عمل حرامی نشوند می توانند هم زنان و هم مردان مشارکت فعال داشته باشند مانند بسیاری از کارها از جمله نمایندگی مجلس، معلمی و صدها کار دیگر.

T}د - رابطه دوستی بین دختر و پسر: T}

این نوع رابطه از نظر اسلام حرام است و قرآن از دوستی بین دختر و پسر و اینگونه روابط نهی کرده است زیرا عفت عمومی جامعه با اینگونه روابط آسیب جدی می بیند پایه های ازدواج و خانواده سست می شود و صدها مفسده اخلاقی برای دختر و پسر و جامعه دارد. بدون تردید اگر ائمه(ع) از حضور زنان در جامعه نهی کرده اند اینطور نیست که این نهی کلی و مطلق باشد بلکه سیره عملی آنها به این امر مطلق تخصیص می زند و نشان می دهد که منظور ائمه این نیست که زنان مطلقاً نباید در امور اجتماعی مشارکت داشته باشند بلکه منظور آنها این است که زنان اولاً، بدون دلیل موجه نباید در میان مردان و مقابل چشم آنها قرار گیرند. ثانیاً، در صورت لزوم باید حضورشان در حد نیاز و ضرورت باشد و زائد بر آن به صلاح زنان و جامعه نیست چه این که مفسده های زیادی می تواند داشته باشد.

نکته دیگری که باید به آن توجه نمود این است که اجتماعی بودن زنان و داشتن جایگاه اجتماعی مستلزم حضور بی رویه و بدون دلیل در میان مردان نیست بلکه خود زنان می توانند تشکل های اجتماعی - فرهنگی داشته باشند و در

این تشکل ها حضور فعال در زمینه های گوناگون داشته باشند. بنابراین اسلام از حضور و مشارکت زنان در مسائل اجتماعی نهی نمی کند و صرفاً ضوابط و قوانین و حدود این حضور را مشخص می نماید و این به خاطر مصونیت زنان از آسیب های اجتماعی است و از سوی دیگر به خاطر مصون ماندن جامعه از آسیب هایی است که از ناحیه زنان و مردان فرصت طلب به وجود می آید بنابراین هیچ تناقضی بین آموزه های دینی وجود ندارد بلکه همه آنها هماهنگ با یکدیگر و متناسب با نیاز جامعه انسانی است.

در ادامه گفتنی است: نیازهای عاطفی و غرایز دیگر در ایام جوانی، آدمی را به سوی «دوست داشتن و عشق ورزیدن» سوق می دهد که البته این یک امر طبیعی و غریزی است و کمتر می توان راهی برای گریز از آن پیدا کرد.

آنچه در این مقوله اهمیت دارد، کنترل عقلایی بر احساسات و پرهیز از مخاطراتی است که ممکن است فرد را به گرفتاری های مختلف روحی و جسمی دچار سازد.

«دوست داشتن و عشق ورزیدن» اگر از مسیر معین، مشخص و صحیح استیفا نشود، ممکن است عوارض نامطلوبی را برای انسان ایجاد کند.

شما خوب می دانید جاذبه بین دو جنس مخالف (زن و مرد) بسیار فراوان است؛ مخصوصاً در سنین جوانی، که این جاذبه و حساسیت در اوج خود می باشد، در نتیجه هر چند جوان بخواهد رعایت مسایل شرعی و عرفی را در دوستی با جنس مخالف بنماید، اما تمایلات نفسی و وسوسه های شیطانی قوی تر از آنند که انسان گرفتار خطرهای بزرگ نشود. به همین جهت عقل اقتضا می کند انسان خود را در معرض

خطری که بسیاری از خوش باوران را گرفتار کرده قرار ندهد. روشن است که هر فرد خود بهتر می تواند تشخیص دهد که کجا از مرز فراتر رفته است. $\{A\}$ بل انسان علی نفسه بصیره $\{A\}$ ؛ $\{M\}$ آدمی بر نفس خود آگاه و بیناست $\{M, V\}$ (قیامت، آیه ۱۴) $\{V\}$.

قرآن در دو جا یعنی یکی در سوره مائده آیه ۵ و دیگری در سوره نساء آیه ۲۵ زنان و مردان را از داشتن روابط دوستانه با جنس مخالف بر حذر داشته است و آن را مورد مذمت قرار داده است. آیه ۲۵ سوره نساء به مردان می گوید با دخترانی که روابط دوستی مخفیانه ای با دیگران داشته اند ازدواج نکنید... $\{A\}$ «فانکوهن باذن اهلهن و اتوهن اجورهن بالمعروف محصنات غیر مسافحات و لا متخذات اخدان» $\{A\}$ یعنی آنان را با اجازه خانواده هایشان به همسری خود در آورید و مهرشان را به طور پسندیده به آنان بدهید پاکدامن باشند و زناکار و دوست گیران پنهانی نباشند.

در آیه ۵ سوره مائده نیز به مردان خطاب می کند و می فرماید شما با زنان پاکدامن مسلمان ازدواج کنید و خود نیز پاکدامن باشید نه زناکار و نه آنکه زنان را در پنهانی دوست خود بگیرید $\{A\}$ «... ولا متخذی اخدان...» $\{A\}$

رابطه دختر و پسر اگر به معنای داشتن ارتباط عاطفی و دوستانه باشد که از دیدن و صحبت کردن یکدیگر شاد شوند و لذت ببرند، قطعاً یکی از محرمات است اما اگر به صورت یک ارتباط عادی باشد، مانند اینکه در یک موضوع علمی یا شغلی با یکدیگر گفتگو کنند، در صورتی که خطر تبدیل شدن به رابطه دوستانه، که در نوع اول توضیح

دادیم، در آن وجود نداشته باشد، به جهت اینکه مقدمه معصیت می شود، اشکال دارد. در روایات آمده است، با نامحرم بیش از پنج کلمه ضروری صحبت نکن و نیز هرگز با او در جای خلوتی قرار نگیرید؛ زیرا گرچه نفس این کار شاید اشکال نداشته باشد، ولی چون زمینه مبتلا شدن به معصیت را فراهم می سازد، باید از آن پرهیز کنید.

البته ما قبول داریم که ممکن است بین دختر و پسری دوستی غیر جنسی وجود داشته باشد ولی اولاً: ثابت نگهداشتن این حالت با توجه به شرائط جوانی مشکل است و ثانیاً: گاهی چنین حالتی به صورت نهفته و ناخود آگاه در انسان وجود دارد و حتی خود را به صورت یک رابطه عاطفی و معنوی نشان می دهد در حالی که مسأله غیر از این است در هر حال ما سعی می کنیم بدبین نباشیم شما هم سعی کنید سر خود را کلاه نگذارید.

پیامدهای روابط دختر و پسر بیش از ازدواج

از دو منظر روانشناسانه و جامعه شناسانه می توان به این امر پرداخت.

به طور کلی روابط باز و آزاد دوجنس مخالف پیش از ازدواج، دارای آفت ها و آسیب های روانی و اجتماعی جبران ناپذیری است. در ذیل به چند نمونه از این آسیب ها اشاره می شود: ۱. فقدان شناخت درست و واقع بینانه: معمولاً ادعا می شود این گونه روابط و دوستی ها به انگیزه ازدواج شکل می گیرد، ولی با کمی دقت فهمیده می شود، روح حاکم بر این گونه دوستی ها، عشق ورزی کور است نه خردورزی. پای خرد و عقل در میدان عاشقی لنگ است. امام علی علیه السلام می فرماید: «حَبَّ الشَّيْءِ يَعْصِمُ» دوست داشتن چیزی انسان را

کور و کر می کند.

در حالی که تصمیم گیری درست در مورد ازدواج با فرد خاص، تنها با تکیه بر عقلانیت و خردورزی ممکن است. دوستی های قبل از گزینش همسر، راه عقل را مسدود و چشم واقع بین انسان را کور می سازد و اجازه نمی دهد تا یک تصمیم صحیح و پیراسته از اشتباه گرفته شود. این نوع انتخاب ها که در فضایی آکنده از احساسات و عواطف انجام می گیرد. به دلیل نبود شناخت عمیق و واقع بینانه، زندگی مشترک را تلخ و آینده را تیره و تار می سازد. ۲. ایجاد جو بدبینی: این گونه دوستی ها نه تنها مشکلی را برای دختران و پسران حل نمی کند بلکه بر مشکلات آنان می افزاید.

این گونه دوستی ها و روابط اگر به ازدواج بی انجامد پس از مدتی از شکل گیری زندگی جو بدبینی و سوءظن را به دنبال خواهد داشت.

پسر به خود می گوید این دختر وقتی به راحتی با من پیوند و رابطه نامشروع برقرار نمود، پس از اعتقاد و ایمان قوی برخوردار نیست. بنابر این از کجا معلوم پیش از ارتباط با من، با فرد دیگری طرح دوستی نریخته است. از کجا معلوم که در آینده با این که همسر من است با دیگری ارتباط برقرار نکند؟

دختر نیز همین تصور را نسبت به پسر دارد.

بر این اساس این گونه ازدواج ها دارای پایه واساسی سست و متزلزل است و تجربه نشان داده که سریع منجر به طلاق و جدایی می گردد.

بر اساس یک یافته پژوهشی در آمریکا، زوج هایی که پیش از ازدواج با یکدیگر زندگی می کنند زندگی زناشویی آنها با مشکلات عدیده ای رو به رو است و منجر به طلاق می شود. به گزارش ایسنا،

دکتر «کاترین کوهان»، استاد دانشگاه ایالت پنسیلوانیا گفت: طبق آخرین تحقیقات، افرادی که پیش از ازدواج با یکدیگر رابطه داشته اند بعد از ازدواج در حل مشکلات خود عاجزند، چرا که نسبت به یکدیگر بسیار بدبین هستند. کوهان گفت: طبیعت ارتباطات آزاد این است که زوجین چندان انگیزه ای برای حل درگیری ها و حمایت از مهارت های خود ندارند. وی افزود: به نظر می رسد ارتباطات این افراد زودتر از افرادی که با یکدیگر دوست نبوده اند، سرد و منجر به طلاق می شود. وی در پایان گفت: می توانم بگویم رابطه قبل از ازدواج به هیچ وجه سبب دوام زندگی زناشویی نمی شود. ۳. افت تحصیلی یا رکود علمی: این گونه روابط باعث می شود که دو طرف تمام فکر و توجه و تمرکز خود را صرف دیدارها و ملاقات های حضوری و تلفنی خود بکنند و این بزرگ ترین مانع برای رشد و ترقی علمی است؛ زیرا تحصیل دانش نیازمند تمرکز نیروهای فکری و روحی است.

دل مشغولی و اضطرابی که در اثر این گونه پیوندها پدید می آید بزرگ ترین سد راه تعالی علمی و تحصیلی است؛ لذا متصدیان امور علمی مدارس و دانشگاه ها توصیه می کنند. حتی ایام عقد و نامزدی جوانان در بجهت تحصیلات نباشد تا آنان بتوانند با تمرکز بیشتر فکر، در ادامه دروس و امتحانات موفق شوند. ۴. عدم استقبال از تشکیل کانون خانواده: این گونه روابط و دوستی ها معمولا به انگیزه تفتن و سرگرمی شکل می گیرد و در خلال آن از خود باوری و زودباوری دختران سوء استفاده می شود. متاسفانه در بسیاری موارد بین عشق و هوس تمییز داده نمی شود. عشق حقیقی و پاک با هوس های آلوده و زودگذر، تفاوت جوهری دارد. برخی

از این روابط که مبتنی بر هوسرانی و سرگرمی است، پس از مدتی رو به سردی و افول می‌نهد. جاذبه و دل‌ربایی‌ها مربوط به روزها و ماه‌های اول دوستی است. ولی دیری نمی‌پاید که این روابط عادی شده و به جدایی می‌کشد. حس تنوع‌طلبی انسان از یک طرف و فقدان عامل بازدارنده از طرف دیگر باعث می‌شود برخی سراغ ازدواج و تشکیل خانواده نروند جامعه‌ای که از تشکیل کانون خانواده استقبال نکند هیچ‌گونه ضمانتی برای رشد و شکوفایی فضایل انسانی در آن وجود ندارد. عمده‌خوبی‌ها و کمالات والای انسانی در پرتو تشکیل خانواده‌ای سالم، به فعلیت می‌رسد. ۵. اضطراب، تشویش و احساس نگرانی: در دوستی‌های موجود بین دختران و پسران، از آنجا که مقاومتی بسیار قوی از طرف پدر یا مادر یا جامعه برای ممانعت از برقراری این دوستی‌ها وجود دارد، این‌گونه دوستی‌ها با مخاطرات روانی گوناگونی از جمله اضطراب و تشویش همراه است.

وجود افکار دیگری چون احساس گناه، نگرانی از تهدیداتی که توسط پسر برای فاش کردن روابطش با دختر صورت می‌گیرد، یک تعارض درونی و اضطراب مستمر را به دنبال خود دارد.

بنابر این وجود چنین دلهره‌ها و اضطراب‌هایی که گاهی لطمه‌های جبران‌ناپذیری بر جسم و روان انسان دارد، از جمله آسیب‌های این‌گونه روابط است. ۶. محرومیت از ازدواج پاک: هر انسانی در سرشت و نهاد خویش به دنبال پاکی‌ها و نجات است. دخترانی که در پی این روابط آلوده هستند در حقیقت پشت پا به سرنوشت خود زده‌اند و این امر باعث می‌شود که آن‌ها به جرم آلودگی به این روابط شرایط ازدواج پاک را از دست

بدهند. البته این گونه روابط ناسالم حتی در ازدواج پسران نیز تاخیر ایجاد شود و دختران بیش از پسران در معرض این آسیب قرار دارند. در پایان به چند پرسش اساسی اشاره می شود:

۱. به نظر شما یک رابطه و پیوند مطلوب چه ویژگی هایی دارد؟

۲. آیا روابطی که بر پایه هوسرانی ها و سرگرمی های زودگذر است، می تواند روابطی پایا و پویا باشد؟

۳. آیا هر انسانی با هر صفت و ویژگی شایسته ارتباط و دوستی است؟

۴. آیا پسندیده نیست که انسان سرمایه عشق و محبت خود را برای زندگی آینده خویش پس انداز کند.

سوال ۱۰

سوال :

آیا از نظر شرعی اشکال دارد یک پسر متدین و با ایمان با دختری ازدواج کند که حجاب اسلامی را رعایت نمی کند و قصد رعایت کردن حجاب را حتی بعد از ازدواج هم ندارد؟

جواب :

چنین ازدواجی حرام نیست اما چون رعایت اصل توافق و تناسب در ازدواج لازم است برای این که بعداً منجر به کشمکش و ناراحتی نشود لازم است انسان متدین با دختری ازدواج نماید که از نظر رعایت حجاب و مقررات الهی مقید باشد تا بعداً دچار مشکل نشوند

سوال ۱۱

سوال :

میخواستم بدانم: وقتی اسلام اجازه ی ازدواج با زنان اهل کتاب که مسایلی مانند حجاب و نماز و روزه و ... را رعایت نمی کنند را به مرد مسلمان می دهد آیا میتوان چنین نتیجه گرفت که از نظر اسلام این اعتقادات خود فرد است که اهمیت دارد و نه کسی که با وی زندگی میکند و یک انسان مسلمان باید بتواند همه نوع انسان و طرز فکری را تحمل نماید و با آنها در کمال آرامش زندگی مسالمت آمیز و سرشار از محبت و عشق داشته باشد و اگر مرد مسلمانی با زن مسلمانی که در بند رعایت مسایل شرعی نیست (منظورم انجام گناهان کبیره نیست) ازدواج کند آیا می تواند خیالش از این بابت راحت باشد که خداوند از بابت این ازدواج از او ناراضی نیست و تربیت فرزندانش را به چنین همسری بسپارد.

جواب :

از نظر شرعی زنان اهل کتاب مانند مسیحی، یهودی و زرتشتی را می شود به عقد موقت درآورد ولی ازدواج دائم با آنان جایز نیست و این حدیث به دلیل احتمال تأثیرپذیری است به همین جهت

در روایت نیز آمده است: «ایاکم و خضراء الدهن؛ از انتخاب همسران زیبا که در لجن زار رشد کرده اند، بپرهیزید». بنابراین، به هر مقدار همسر از جهت پابندی به مسائل مذهبی و تربیتی در سطح بالاتری باشد، از نظر اسلام از اولویت بیشتری برخوردار است.

جهت توضیح بیشتر توجه شما را به مطالب زیر جلب می‌کنیم:

ممنوعیت یا محدودیت ازدواج با بیگانگان از احکامی که در همه شرایع الهی و حتی در قوانین حقوقی بسیاری کشورها با تفاوت‌های اندکی وجود دارد. از بین ادیان آسمانی، آیین یهود سخت‌تر از دیگر ادیان است و در بخش‌های مختلفی از کتاب تورات با شدیدترین لحن یهودیان را از ازدواج با بیگانگان منع کرده و آن را از گناهان کبیره معرفی نموده است. از عبارات تورات بر می‌آید که یهودیان به دو علت ازدواج با غیر یهودی را جایز نمی‌دانستند. ۱. تأثیر سو اعتقادی چنین ازدواج‌ها و از دست دادن اصالت اعتقادی ۲. از دست دادن اصالت یهودی و عدم توانایی سخن گفتن به زبان عربی اما از نظر دین اسلام که گرایش‌های نژادی و ناسیونالیستی در آن وجود ندارد و ملاک برتری تقوای الهی دانسته شده است. و حفظ اصالت‌های خانوادگی است {۷} (ابراهیمی، محمد، ازدواج با بیگانگان در فقه اسلام و سایر شرایع الهی، دفتر تبلیغات اسلامی، ۳۳-۳۲) {۷} هم چنان که در بخشی از آیه سوره بقره می‌خوانیم «و با زنان مشرک و بت پرست، تا ایمان نیاورده اند، ازدواج نکنید... آن‌ها دعوت به سوی آتش می‌کنند و خدا دعوت به بهشت...» از این

بخش آیه سه نکته در مورد ممنوعیت ازدواج با بیگانگان فهمیده می شود. ۱. ازدواج پایه اصلی تکثیر نسل و پرورش و تربیت فرزندان و گسترش جامعه است و محیط تربیتی خانواده در سرنوشت فرزندان، فوق العاده مؤثر است بدیهی است که ازدواج با بیگانگان در سوق دادن فرزندان به بی اعتقادی نقش اساسی را بازی می کند. ۲. شرک خمیر مایه انواع انحراف ها و در واقع آتش سوزانی است، هم در این دنیا و هم در آخرت لذا اسلام اجازه نمی دهد که مسلمانان، خود یا فرزندانشان را در این، آتش بیفکنند. ۳. مشرکان که افراد بیگانه از اسلامند اگر از طریق ازدواج به خانه های مسلمانان، راه یابند، جامعه اسلامی گرفتار هرج و مرج و دشمنان داخلی می شود. ۴. {ایات الله مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۲، ص ۱۳۳} روشن است که علل یاد شده در ممنوعیت ازدواج با مشرکان در اهل کتاب با شدت کمتری وجود دارد از این رو تنها به مردان مسلمان اجازه عقد موقت با زنان اهل کتاب داده شد. ۴. علاوه بر آن که وقتی علاقه دو نفر آنچنان به هم زیاد باشد که بخواهند یک عمر با هم زندگی کنند و مستحکم ترین رابطه را با هم برقرار کنند چطور در اساسی ترین مسأله زندگی که جهان بینی است اختلاف نظر دارند. اعتقاد انسان مبنای رفتار و عمل انسان می باشد چطور دو نفر با دو مرام و اعتقاد صددرصد ضد هم می توانند با هم تفاهم داشته باشند نتیجه چنین ازدواجی عدم تفاهم روحی در منزل، در تربیت فرزند و در رفتار اجتماعی

است و یا خطر انحراف عقیدتی و استحاله فکری . ۵. و چه بسا همین شرط خود یک راه برای دعوت به سوی دین حق باشد . وقتی دو نفر به هم دیگر علاقه داشته باشند و .. حاضر هستند به پاس حرمت طرف مقابل او و اعتقاداتش را حرمت نهاده و درک کند.

کفویت شرط اسلام برای ازدواج:

کفو از نظر لغت یعنی همتا و برابر در موضوع ازدواج کفو یعنی شخصی که همتا و مناسب برای طرف دیگر باشد. در اعتبارات اجتماعی و فرهنگ عمومی جامعه افرادی را که از نظر خانوادگی دانش ثروت موفقیت اجتماعی با یکدیگر نوعاً نزدیک باشند را کفو یکدیگر می دانند. ولی از نظر معارف اسلام و روایات مأثوره از اهل بیت و نیز سیره ئ پیامبر اکرم(ص) و ائمه(ع) تنها چیزی که کفویت را احراز می نماید ایمان است. ایمان یعنی اعتقاد باطنی به خداوند و التزام عملی به مقتضای ایمان، یعنی به دین و آموزه های اسلام. لذا پیامبر خدا جویر که مردی سیاه پوست و فقیر بود را به «دلفار» دختر زیادبن لبید تزویج نمود و فرمود: «المؤمن کفو للمؤمن والمسلم کفو للمسلم؛ مرد مؤمن همتای زن مؤمن و مرد مسلمان همتای زن مسلمان است»{V} (بخاری/ ج ۲۲ / ص ۱۱۷). {V} بنا بر این آنچه که در ازدواج باید مورد نظر باشد کفویت در ایمان و اعتقاد است.

بنابراین در صورتی که انسان با همسری ازدواج کند که از نظر ایمانی و یا التزام عملی به احکام و اخلاق اسلامی مشکل دارد و از این نظر کفویت ندارد، نمی تواند آینده و خوشبختی خود را تضمین شده بداند

و در مورد فرزندان اونیز اطمینانی وجود ندارد که به هنجار باشند و از وضعیت شخصیتی رضایت بخشی برخوردار باشند.

سوال ۱۲

سوال :

من ۶ ساله بودم و دخترعمویم ۴ ساله که زن عمویم با اجازه پدر بزرگ پدریمان ما را به عقد هم در آورد (ازدواج موقت) الان که بزرگ شده ام زن عمویم جلوی من حجاب را رعایت نمی کند آیا اشکالی ندارد؟ الان می توانم بدون اذن عمویم با دختر عمویم صیغه موقت بخوانم یا نه؟

جواب :

مرد با مادرزن سابق خود هم محرم است.

از آنجایی که دختر عموی شما هنوز باکره هست باز هم نیاز به اجازه پدر دارد

آیا در ازدواج با دختر باکره، اجازه پدر یا جد پدری واجب است و اگر بدون اجازه عقد بخوانند، عقدشان باطل است؟

T {آیات عظام امام خمینی و آیت الله سیستانی و آیت الله نوری و آیت الله تبریزی: } T آری، باید با اجازه پدر یا جد پدری دختر باشد و بدون اجازه او عقد باطل است. V {آیت الله سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۲، النکاح، م ۷۰؛ امام، استفتاءات، ج ۳، اولیاء العقد، س ۴ و ۲۷؛ دفتر: آیت الله نوری. آیت الله تبریزی، استفتاءات ص ۱۵۴۷ و ۱۵۱۲ و ۱۵۵۶. V}

T {آیات عظام خامنه ای، صافی، مکارم و وحید: } T بنا بر احتیاط واجب، باید با اجازه او باشد و اگر بدون اجازه عقد بخوانند بنا بر احتیاط واجب عقد باطل است. V {آیت الله خامنه ای، استفتاء، س ۷۹۸؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۴۳۸؛ آیت الله مکارم، تعلیقات علی العروه، اولیاء العقد، م ۲، آیت الله وحید، منهاج الصالحین، ج ۳، م ۱۲۳۷؛ دفتر آیت الله صافی. V}

T {آیات عظام بهجت و فاضل لنکرانی: از نظر تکلیفی احتیاط واجب آن است که با

اجازه پدر یا جد پدری باشد. ولی اگر بدون اجازه عقد بخوانند، عقد باطل نیست. آیت الله بهجت، توضیح المسائل، م ۱۸۹۱؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۴۳۸؛ آیت الله مکارم، تعلیقات علی العروه، اولیاء العقد، م

سوال ۱۳

سوال :

امروزه شاهد هستیم که حتی در میان خانواده های مذهبی تقاضای کشف حجاب از سوی خانواده پسر و قبول این تقاضا از سوی دختر در مراسم خواستگاری امری شایع و رایج شده است، لطفا حدود این اجازه را تشریح بفرمایید آیا یک دختر می تواند برای هر پسری که به خواستگاری اش می آید مو و بدن خود را به نمایش بگذارد؟

جواب :

T {امام خمینی و آیت الله خامنه ای: T} با رعایت شرایط خاص خواستگاری، می تواند به تمام بدن دختر نگاه کند، هر چند احتیاط مستحب است که تنها به دست و صورت و پاهای، مو و مقداری از بدن (مانند گردن و بالای سینه) اکتفا کند. در صورت نگاه به تمام بدن، احتیاط مستحب

است که از پشت لباس نازک ببیند. V {امام خمینی، تحریر الوسیله، ج ۲، النکاح، م ۲۸ و آیت الله خامنه ای، استفتاء، س ۵۲۵. V}

T {آیت الله نوری: T} می تواند به دست و صورت، پاهای، مو و مقداری از بدن (مانند گردن و بالای سینه) دختر نگاه کند و اگر نتواند از خصوصیات سایر بدن از روی لباس آگاهی پیدا کند، نگاه به تمام بدن جایز است. V {آیت الله نوری، تعلیقات علی العروه، النکاح، م ۲۶. V}

T {آیات عظام بهجت، تبریزی، سیستانی و مکارم: T} تنها می تواند به دست و صورت، پاهای، مو و مقداری از بدن (مانند گردن و بالای سینه) دختر نگاه کند. V {آیت الله مکارم، تعلیقات علی العروه، النکاح، م ۲۶؛ آیت الله

سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۲، النکاح، م ۲۸؛ آیت الله تبریزی، استفتاءات، س ۱۵۸۰؛ آیت الله بهجت، توضیح المسائل، م ۱۹۴۴. {V}

T {آیت الله فاضل: T می تواند به تمام بدن دختر نگاه کند؛ هر چند احتیاط مستحب است که تنها به دست و صورت پاها، مو و مقداری از بدن (مانند گردن و بالای سینه) اکتفا کند. {V} آیت الله فاضل، تعلیقات علی العروه، ج ۲، النکاح، م ۲۶. {V}

T {آیت الله صافی: T با رعایت شرایط یاد شده، بنابر احتیاط واجب تنها به صورت و دست ها تا مچ اکتفا کند. {V} آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۷۰۹. {V} شرایطی که مرد می تواند به سروگردن و... خواستگار خود- که در بالا به آنها اشاره شد- نگاه کند:

۱. به قصد لذت و ریه نباشد (هر چند بدانند با نگاه لذت قهری پیدا شود)؛ ۲. برای آگاهی از وضع جسمانی دختر باشد (پس اگر از حال او آگاه است، نگاه به او جایز نیست)؛ ۳. مانعی از ازدواج در میان نباشد (مثلاً دختر شوهر نداشته باشد)؛ ۴. احتمال بدهد دختر او را رد نمی کند. {V} آیت الله خامنه ای، استفتاء، س ۵۲۵؛ آیت الله سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۲، النکاح، م ۲۸؛ امام خمینی، آیت الله فاضل، آیت الله نوری، آیت الله مکارم، تعلیقات علی العروه، النکاح، م ۲۶؛ آیت الله بهجت، توضیح المسائل، م ۱۹۴۴؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۷۰۹ و دفتر آیت الله تبریزی. {V}

سوال ۱۴

سوال :

تو این جامعه خراب و فاسد با این همه زن بی حجاب و بدحجاب چطور همسرامون به خودمون وفادار کنیم تا وقتی این زنا بدحجاب و با ظاهر صد قلم آراسته شده چه طوری شوهر آدم تحریک نشه؟ همسر من

به من می‌گه نیگاه کن به این زنا اینا از تو رختخواب تو هم آراسته تر و شیک تر هستند؟ مثلاً برای تعطیلات اومدیم شمال شهرکی که هیچ نظارتی توش نیست زنا و دخترا با لباسای باز و پر آرایش هفت قلم آرایش می ریزند تو شهرک خوب مردا می بینید ما باید چی کار کنیم؟ کاش درد و مصیبت همین بود. اصلاً چرا مردان خیانت می کنند و می روند سراغ زن دیگری؟ اینو از شوهرم پرسیدم می‌گه مرد آگه نیازش تو خونه ارضا نشه میره سراغ یکی دیگه مثلاً برادر شوهرام با اینکه خیلی مؤمن و مذهبی هستند می دونم که همشون زن صیغه ایی دارند و ... تا کی باید بسوزیم و بسازیم؟ چرا مردان خیانت می کنند؟ چرا زنان اینقدره بدحجاب هستند و دستی دستی دارند باعث ویران شدن کانون خانواده می شوند؟ چرا دخترا با مردان و پسران رفیق می شوند و با خودنمایی و هزار ترفند قاپ مردان حتی شوهردار را می درند؟ ما همسران چه باید بکنیم؟ چه جوری کانون خانواده ام حفظ کنم و نذارم کار به خیانت و زن صیغه ایی بکشه؟

جواب :

محبت و صمیمیت زن و شوهر نسبت به یکدیگر، حد و مرزی ندارد؛ بلکه بسیار مطلوب است. تنها پدیدار شدن مهر و محبت افزون تر معلول عواملی است که برخی از آنها بر عهده خانم و برخی بر عهده آقای خانواده است. آنچه بر عهده زن است، احترام و اهمیت دادن به شوهر، مهیا کردن محیط خانه برای او، همراهی با او در امور مختلف، پرهیز از بحث و مجادله

های بی نتیجه، توجه به خواسته های جنسی شوهر، صداقت، امانت، فداکاری و گذشت، از جمله اموری است که مراعات آن از جانب زن می تواند در جلب محبت شوهر مؤثر باشد. اما برای مردان، اهمیت دادن به نظر و خواسته همسر و گوش دادن به سخن او، صداقت و امانت در رفتار، فداکاری و گذشت و بالاخره چشم فرو بستن از نامحرمان است.

مسئله ازدواج و به دنبال آن رفتار متقابل با همسر به گونه ای که باعث گرمی کانون خانواده شود یکی از اساسی ترین مسائل زندگی هر فردی است چه اینکه اگر کانون خانواده با رفتارهای سنجیده زن و شوهر از گرمی صمیمیت و استحکام برخوردار باشد نه تنها موجب آرامش زوجین بلکه بهترین شرایط را برای پرورش فرزندان فراهم می کند و زندگی را برای همه اعضا خانواده لذت بخش می شود. رعایت نکات زیر در کاهش تنش در خانواده و بهبود روابط زوجین بسیار مفید و مؤثر است: ۱- احترام گذاردن به همسر بویژه در مقابل دیگران. ۲- تعریف نکردن از مردان دیگران در مقابل شوهر. ۳- تقدم در سلام کردن. ۴- بدگویی نکردن از اعضای خانواده او. ۵- احترام گذاردن به خانواده او بویژه پدر و مادر شوهر. ۶- میهمانی کردن خانواده او و ترش رویی نکردن نسبت به آنها. ۷- طرح نکردن بعضی از مشکلات در بدو ورود شوهر به خانه. ۸- آرایش و پوشیدن لباسهای مناسب در مقابل شوهر. ۹- رعایت حجاب و عفت و پاکدامنی در مقابل نامحرمان. ۱۰- بدرقه کردن شوهر تا درب منزل هنگامیکه برای کار یا امور دیگر از خانه خارج می شود.

۱۱- نظافت، تمیزی نظم در کارها، مرتب کردن منزل. ۱۲- انتظارات و توقعات خود را متناسب با توانایی شوهر خود قرار دهید و از توقعات بیجا و یا فوق توانایی او نداشته باشید. ۱۳- پرستاری کردن از او هنگام مریضی. ۱۴- ابراز محبت و علاقه و بکار بردن این جمله «من حقیقتاً تو را دوست دارم و امیدوارم که تا پایان عمر این دوستی و صمیمیت استمرار پیدا کند». ۱۵- اجتناب از لجاجت و مشاجره و حرفهای نیشدار به ویژه هنگامیکه او به هر دلیلی ناراحت و عصبانی است. ۱۶- اشتباهات او به رخ نکشیدن چه اینکه هر انسانی ممکن است دچار اشتباه شود. ۱۷- توجه به جنبه های مثبت او. رعایت نکاتی که بیان شد هیچگونه منافاتی با حفظ شخصیت انسان ندارد و به این نکته باید توجه داشت که بهترین راه برای حفظ شخصیت خود نزد شوهر و خویشاوندان او رعایت همین نکاتی است که ذکر شد مطلب دیگری که حائز اهمیت است و در استحکام روابط خانوادگی نقش مؤثری دارد این است که زوجین علاوه بر روابط زن و شوهر باید دوست و رفیق یکدیگر باشند سعی کنید با طرح نکردن جنبه های منفی یکدیگر روز به روز دوستی و صمیمیت خود را افزایش دهید و در همه فراز و نشیب های زندگی همراه هم باشید تواضع و فروتنی در مقابل شوهر نه تنها غرور شما را نمی شکند بلکه باعث عزت و احترام و بزرگی شخصیت شما نزد شوهرتان می شود زن کانون عاطفه است و شما می توانید با عواطف خود آنچنان همسر خویش را مجذوب خود گردانید و در دل او جای گیرید به گونه ای که

شما را بر هر کس دیگر ترجیح دهد.

در این زمینه ابتدا به وظایف متقابل زن و شوهر یعنی وظایفی که بر عهده هر دو نفر است می پردازیم بعد به وظایف اختصاصی هر یک اشاره می کنیم. همانگونه که می دانید اسلام برای زن و شوهر، حقوق واجب و مستحبی قرار داده که لازم است رعایت کنند و مراقب باشند که این دستورات حیات بخش را زیر پا نگذارند چرا که این حقوق، پایه های اساسی خانواده را تشکیل می دهد و خیر و سعادت، محبت، لذت و آرامش و بقای زندگی مشترک را تأمین می کند. در ذیل به مهمترین وظایف متقابل زن و شوهر نسبت به هم اشاره می شود: - حفظ حریم و احترام و خوش رفتاری با هم. - تأمین نیاز جنسی و روحی و روانی یکدیگر. - اجتناب از سوء ظن های بی مورد. - پرهیز از تندخوی، بدزبانی، درشت گفتاری، تشروری و سرسنگین بودن در برابر یکدیگر. - اجتناب از تمجید دیگران در مقابل یکدیگر؛ یعنی هیچگاه زن نباید از مرد دیگر در مقابل شوهر تعریف کند و متقابلاً مرد نیز نباید از زن دیگری در مقابل همسرش تعریف و تمجید کند. - تحقیر نکردن یکدیگر و همین طور خویشان و بستگان همدیگر. - تندخویی و گاهی بداخلاقی همدیگر را تحمل نمودن. - هرگز به هم دروغ نگفتن و رعایت صداقت، امانت، فداکاری و گذشت. - با تمام توان از میهمانان یکدیگر پذیرایی کردن و ابراز ناراحتی نکردن از اینکه میهمانان متعلق به همسر هستند. - به خویشاوندان هم خصوصاً خویشاوند نزدیک او احترام فوق العاده بگذارید. - عیوب یکدیگر را پیش هیچ کس بازگو نکنید و

به رخ هم نکشید. - در حق همدیگر دعا کنید و از خداوند بخواهید که در کارها موفقتان بدارد. - با مشکلات زندگی به طور منطقی برخورد کردن و کمتر دچار احساسات شدن. - در تمام مدت زندگی به هم ابراز علاقه و عشق کردن و در مناسبتها برای هم هدیه (هر چند ارزان قیمت) تهیه کردن. با توجه به این نکات و وظائف مذکور، بعضی از خصوصیات بارز یک مرد هم بدست می آید از جمله غیرت و مردانگی، صداقت، راستگویی و امانت داری، داشتن روحیه ی فداکاری، گذشت و ایثار، داشتن روحیه محبت، همکاری و همیاری و... اما وظایف اختصاصی زن در برابر شوهر عبارتند از: - بدون اجازه شوهر در مال او تصرف نکردن. - بدون اجازه و توافق شوهر از خانه بیرون نرود. - توجه داشتن به مسائل محرم و نامحرم هم در نزد شوهر و هم در غیاب او؛ سعی کند در سه مورد فوق اعتماد شوهرتان را جلب کند. - خود را برای شوهر آرایش کردن. (مهم) - هنگامی که همسر می خواهد از خانه خارج شود او را تا دم در همراهی کند. - هنگام ورود او به خانه سعی کند خود را از قبل آماده و مهیا نموده به استقبال او برود. (مهم) - هیچ گاه از مردان دیگر نزد او تعریف نکند. - اگر مشکلی در خانه بوجود آمده در بدو ورود او مطرح نکند. - سطح توقعات و انتظارات خود را با میزان درآمد شوهر تنظیم کند و از او چیزی که توان تهیه آن را ندارد نخواهد و دائما مردان دیگر را در این زمینه به رخ او نکشد. برخی از

وظایف اختصاصی مرد در قبال همسرش عبارتند از: در رابطه با رفتار مرد با خانم خود قرآن در (سوره نساء آیه ۱۹) می فرماید: ((و عاشروهن بالمعروف / به نیکی با آنان معاشرت و زندگی کنید)). نیکی به همسر دارای شاخص های ثابت و متغیر است شاخص های ثابت عبارت است از: - تأمین مسکن و تهیه پوشاک و خوراک در حد شأن شخصی و خانوادگی همسر. اما شاخص های متغیر به تناسب شرایط زندگی طرفین متفاوت است و هر فردی در طول زندگی با همسر خود و با توجه به شرایط زندگی و روحیات طرف مقابل بهتر می تواند موارد تعادل را شناسایی و اعمال کند، مثلا پیامبر بزرگوار اسلام می فرماید: خدمت و کمک مرد به زن در امور خانه، نشانه صداقت و علاقه اوست. علاوه بر آنچه در مورد وظایف زوجین بیان شد، ۴۰ نکته زیر را به عنوان راهکارهای اولیه برای زوج های جوان برایتان ارسال می کنیم و امیدواریم با عمل کردن به آن دستورالعمل ها محبت و عشق و علاقه متقابل بین شما ایجاد و گسترش پیدا کند و تنش های موجود یا احتمالی به حداقل کاهش پیدا کند. ۱. با مطالعه کتب مربوط به انتخاب همسر، آیین همسررداری، چگونگی ایجاد ارتباط با دیگران و نیز شرکت در جلسه های آموزش خانواده دانش و مهارت خود را در این زمینه افزایش دهید. ۲. با همدلی، همفکری، همکاری و مشورت با یکدیگر درباره مسائل مختلف میان اعضای خانواده روابط سالم پدید آورید. ۳. هر یک از زوجین دیگری را نزدیک ترین و محرم ترین فرد بدانند و

او را نیمه تن، حامی و پشتیبان خود تلقی کند . ۴ . با یادگیری مهارت های ارتباطی نظیر فعالانه به حرف های یکدیگر گوش کردن، احترام به نظرها و عقاید یکدیگر و تشریک مساعی و مشورت کردن روابط خود را بهبود بخشید . ۵ . بکوشید، با ایجاد کانونی گرم و صمیمی، تمام اعضای خانواده به ویژه زن و شوهر مسؤولیت رسیدن به تفاهم را پذیرا شوند . تا که از جانب معشوق نباشد کششی کوشش عاشق بیچاره به جایی نرسد . ۶ . هنگام اختلاف نظر یا سوء تفاهم، به جای سرزنش کردن یکدیگر یا تفسیر نادرست، به شناسایی مساله و یافتن راه حل آن پردازید و در صورت لزوم کمک و مشاوره افراد با تجربه و متخصص را جلب کنید . ۷ . برای رسیدن به امنیت روانی و عاطفی در روابط زناشویی داشتن صداقت، پذیرش، سعه صدر، انصاف و اعتماد متقابل را اصل اول قرار دهید . ۸ . در صورت به وجود آمدن هر گونه سوء تفاهم و سوء برداشت، در نخستین فرصت ممکن به حل و فصل آن پردازید تا به فرآیندی مخرب و پیشرونده تبدیل نشود . ۹ . به هر طریق ممکن رفتارهای مطلوب همسران را مورد توجه و تایید قرار دهید؛ به گونه ای که همسران بفهمد برایش ارزش قائل هستید . ۱۰ . تشویق و تایید و بیان نکات مثبت به طور آشکار یا در جمع باشد و تذکر نکات منفی و انتقاد به طور محرمانه و در تنهایی صورت گیرد . ۱۱ . برای خصوصیات و نیازمندی های یکدیگر ارزش قائل شوید و در روابط کلامی، عاطفی، اقدام ها و تصمیم گیری ها به

افکار و خواسته های همسران توجه کنید . ۱۲ . اگر رفتار خاصی برای شما مبهم است، ساده ترین راه این است که از همسران هدف و علت آن رفتار را بپرسید و با روش مسالمت آمیز، صمیمانه و خوش بینانه موضوع را روشن کنید . ۱۳ . خشونت همسران را با خشونت پاسخ ندهید . خشونت را با سکوت پاسخ گویند و در موقعیتی مناسب درباره مساله مورد نظر به بحث و گفت و گو پردازید . ۱۴ . بکوشید در سراسر زندگی، به خصوص در روابط بین خود و همسران، به جای هر گونه پیش داوری یا مشاهده اشکالات و ضعف ها نقاط مثبت و قوت را ببینید؛ به عبارت دیگر، به جای توجه به نیمه خالی لیوان به نیمه پر آن توجه کنید . ۱۵ . سعی کنید در برنامه ریزی برای فعالیت های اجتماعی، اوقات فراغت، دید و بازدیدهای خانوادگی و نظایر آن به مشورت کردن با یکدیگر پردازید و از یک جانبه نگری بپرهیزید . ۱۶ . در هر فرصتی که پیش می آید، با همسر و اعضای خانواده تان ارتباط کلامی و عاطفی برقرار کنید . شایان ذکر است زن ها از صحبت کردن با همسرشان بیش تر لذت می برند . بنابراین، مردان باید فعالانه به سخنان همسرانشان گوش کنند و واکنش مناسب نشان دهند . ۱۷ . اگر هر یک از زوجین در شرایط خاصی نمی تواند به سخنان همسرش گوش کند، باید صادقانه و صمیمانه این موضوع را به وی انتقال دهد، و تقاضا کند صحبت کردن درباره آن موضوع را به فرصتی دیگر واگذارد . ۱۸ . هر از چند گاهی زوجین در فضایی محرمانه، محبت آمیز و

صمیمانه به ارزیابی رفتار و روابط یکدیگر بپردازند و از یکدیگر بپرسند، چه باید کرد تا روابطمان بهتر و بانشاطتر شود؟ ۱۹. همیشه، در رویارویی با مسائل و مشکلات خانوادگی، خود را در وضعیت طرف مقابل قرار دهید و با قبول مسؤولیت خود و شناخت انتظارات متقابل به حل و فصل اختلافات روی آورید. ۲۰. در روز یا در هفته زمان مشخصی را برای گفت و گو درباره مسائل و مشکلات و به اصطلاح درد دل کردن با همسرتان اختصاص دهید. ۲۱. از داشتن نگرش های آرمان گرایانه و شاعرانه در مساله ازدواج و روابط زناشویی و نیز انتظارات غیر واقع بینانه اجتناب کنید. ۲۲. ارتباط زوجین باید از هر گونه سوء ظن و حدس نادرست و غیر واقع بینانه دور باشد. اگر موضوع و مساله ای ذهن یکی از زوجین را به خود مشغول کرده است، باید آن را به صراحت و صادقانه مطرح کند و درستی و نادرستی اش را با همسرش مورد بررسی قرار دهد. ۲۳. هر یک از زوجین باید زمینه های بروز سوء تفاهم ها و سوء ظن ها را از بین ببرد و از رفتارهایی که موجب بروز سوء تفاهم و سوء ظن می شود، خودداری کند. ۲۴. هر یک از زوجین باید بکوشد با روان شناسی همسرش آشنا شود تا بداند زن یا مرد به چه اموری بها می دهد و نظام ارزشی اش چگونه است؛ برای مثال معمولاً زن به وابسته بودن، کسب امنیت عاطفی و مورد حمایت واقع شدن اهمیت می دهد و مردان می خواهند مستقل و خود مختار باشند و آزادی عمل را دارای ارزش

می‌داند . ۲۵ . زن و شوهر از مسخره کردن یکدیگر و گفتن سخنان طعنه آمیز و دو پهلو جدا پرهیز کنند . ۲۶ . از رفتارهایی نظیر متلک، تحقیر، سرزنش و به رخ کشیدن یکدیگر که موجب افزایش مقاومت های روانی در طرف مقابل است، جدا باید پرهیز شود . ۲۷ . در سراسر زندگی، از جمله در زندگی خانوادگی، بکوشید به نقاط مثبت، موهبت و نعمت هایی که در اختیار دارید بیندیشید نه به اموری که در اختیار ندارید . ۲۸ . از خطاهای یکدیگر سریعاً بگذرید و خطاهای همدیگر را تحمل کنید . ۲۹ . بایادآوری برخی ایام مانند روز تولد، سالگرد ازدواج و نظایر آن و دادن هدیه هایی هر چند کوچک (مثل یک شاخه گل) به طور نمادین یا سمبلیک عشق و علاقه خود را به همسران اعلام کنید . ۳۰ . خود را در برابر همسران آراسته و پاکیزه و جالب توجه نگه دارید از پریشانی و وضع نامرتب پرهیزید . ۳۱ . در انتخاب دوست و برقراری روابط دوستانه و معاشرت های خانوادگی با زوج های دیگر دقت کنید و این امور را با توافق یکدیگر انجام دهید . ۳۲ . از هر گونه رفتاری که به مرد سالاری یا زن سالاری می انجامد، پرهیز کنید . ۳۳ . خطای یکدیگر را در حضور دیگران، فرزندان، آشنایان، والدین یکدیگر و . . . بازگو نکنید . ۳۴ . هرگز همسران را با زن یا مرد دیگر مقایسه نکنید . ۳۵ . از رفتارهای مطلوب همسران تشکر کرده، او را تشویق کنید و انگیزه تکرار آن رفتار را بیش تر سازید . ۳۶ . از تصمیم های

نادرست و غیر منطقی و کلی گویی های منفی و شکل گیری افکار منفی درباره همسران شدیداً پرهیز کنید . ۳۷ . حتی المقذور به قول هایی که به همسران داده اید عمل کنید تا به سلب اعتماد و احساس فریب خوردگی نینجامد . ۳۸ . از نسبت دادن القاب و زدن برچسب های ناگوار و نامطلوب مانند بدقول، زرتنگ، سلخته، کله شق، یک دنده، لجباز و خودخواه به یکدیگر پرهیز کنید . ۳۹ . در مواردی که غمگینی و افسردگی و یا عصبانیت زن یا شوهر شدت می یابد و احتمال اختلال در کار سیستم عصبی یا غدد درون ریز به ویژه غده تیروئید وجود دارد، در نخستین فرصت به پزشک متخصص مراجعه کنید تا از عادی بودن ترشح غدد از جمله غده تیروئید مطمئن شوید . ۴۰ . برای داشتن یک زندگی با نشاط و موفق خوب بیندیشید، وقت بگذارید، احساس مسؤولیت کنید، موانع ارتباط سالم را از میان بردارید و به عوامل ایجاد کننده روابط سالم توجه کنید .

برای آگاهی بیشتر ر.ک : - آیین همسررداری , ابراهیم امینی , انتشارات سازمان تبلیغات اسلامی - جوانان و انتخاب همسر, علی اکبر مظاهری , انتشارات پارسایان - اخلاق در خانواده, نوشته حسین مظاهری - بهشت خانواده, مصطفوی

سوال ۱۵

سوال :

من دانشجویام و چند وقت قبل با یکی ازدختران دانشکده آشنا شدم. از همان روزاول که دیدمش احساس خوبی نسبت به او داشتم و به نظرم او هم نسبت به من چنین احساسی داشت. بعد از مدتی ارتباط , در یککار دانشجویی ارتباطمان بیشتر شد و کمکم بحث ازدواج مطرح شد. در طول این مدت, ارتباط واقعاً سالمی داشتیم ولی در چند وقت اخیر تقریباً هر روز هم را می دیدیم و گاهی تلفنی با

هم صحبت می کنیم و به جرات می توانم بگویم که ارتباطان واقعاً سالم بوده ولی به جایی رسیده که طاقت دوری همراه نداریم. شاید در تمام لحظات بیداری بهیادش هستم و با او بودن را تصور می کنم و حتی اگر کار خیر و ثوابی را انجام دهم بهنیت او هم انجام می دهم. در مورد خیلی از مسایل با هم تفاهم داریم ولی بر سر یکسری مسایل با هم مشکل داریم. خوشبختانه و یا متأسفانه او خیلی به اعتقاداتش پایبند است. ما از نظر خانوادگی یک خانواده اصیل و مذهبی هستیم. خانواده او هم مذهبی است ولی خودش اعتقادات خاصیدارد. مثلاً به نظر او آرایش دختر هیچاشکالی ندارد و لازم است. یا مثلاً میگویند که چند دونه مو بیرون باشد هیچاشکالی ندارد. البته او با حجاب است و آرایشش هم ملایم است ولی من به دو علت میخوام که با حجابتر باشد: یکی از بیچگی آرزو داشتم که طرفم مذهبی تر از خودم باشد. دیگر این که اگر او ظاهر مذهبی تری داشته باشد خانواده من او را راحتتر می پذیرد. من این مشکل را باهاش مطرح کردم ولی درعین ناباوری دیدم که گریه می کند و میگوید من همینم و اعتقادم این است و نمیتونم عوض شم. مطمئن بودم که برای خاطر منهر کاری رو می کنه ولی این یک کار رانکرد. از جنبه ای هم خوشحال شدم که راحتتقادهش را عوض نمی کند ولی توقع داشتم کمی گذشت بخرج دهد. شاید او واقعاً مشکلی ندارد و من زیاده خواهم. اعتقادات خاصیدارد. مثلاً چند روز قبل که برای کاری یکروز می خواست بره مسافرت می گفت که نمیتونم روزه نگیرم. وقتی من گفتم این روزه باطل است می گه چرا باطل باشه؟ چه فرقی داره؟ من

دارم برای تفریح میرم و نمیخوام روزه ام رو بخورم. ولی معلوم بود که خودش هم بر سر دو راهیه و نمی دونه چه کار کنه. خیلی دلش می خواد بدونه که داره چکاری می کنه و مثلاً برای چی عبادت می کنه و این خیلی خوبه ولی من این طوری نیستم و به چیزایی رو پذیرفتم و بهشون عمل می کنم و خیلی روی جزئیاتشون کنجکاو نمیشم. خانواده او تا حدودی از ارتباط ما خبردارند ولی خانواده من نه. البته یه چیزایی کمی میدونن. گاهی فکر می کنم خیلی برای هم خوبیم و گاهی این احساس به من دست می دهد که اصلاً به درد هم نمی خوریم. از این موضوع فرار می کنم و فکر می کنم اگر بهش بگم که خدا حافظ ممکنه که دو تا بی تا مدت ها مشکل روحی پیدا کنیم. ما خیلی به هم وابسته ایم و عاشقانه هم را دوست داریم. من سنگ صبور او هستم و خیلی از مسائل رو به من میگه که حتی به پدر مادرش هم نمیگه. حتی نکات منفی خانوادگی اش را هم گفته که می توانست آنها را پنهان کند. من چند وقت او را زیر نظر داشتم و از رویا گاهی انتخابش کردم و واقعاً دختر ساده و سالمی است و ما با هم تفاهم داریم و فقط ترس من از این است که این مشکلات کوچیکه با هم داریم در آینده مشکل ایجاد کند. آیا ارتباط ما که واقعا سالم است و به قصد ازدواج است گناه دارد؟ البته فکر میکنم باباش راضی نباشد که او با یک پسر ارتباط داشته باشد. لطفاً مرا بطور کامل راهنمایی کنید و توجه داشته باشید که من نمی خوام اونو از دست بدم. بسیار ممنونم. خدا نگهدار...؟

جواب :

« همان گونه که خود می دانید و جو دوستی

اقتضا می کند، روح حاکم بر این دوستی ها عشق ورزیدن است، در حالی که برای تصمیم گیری در مورد ازدواج با فرد خاص، جز بر عقل تکیه نمودن خطا است. ابتدا باید تعقل نمود و فارغ از دوستی و محبت، مشورت و تحقیق کرد و فرد مورد نظر را برگزید و آن گاه خالصانه ترین عشق و ناب ترین دوستی ها را بدون منت به دوست برگزیده (همسر خود) تقدیم نمود. دوستی های قبل از انتخاب همسر و تصمیم گیری در مورد ازدواج با فرد خاص، راه عقل را سد و چشم بصیرت را کور می سازد و اجازه نمی دهد تا یک تصمیم صحیح و عاری از خطا گرفت و فرد صد در صد مناسب را برگزید. این نوع انتخاب موجب دردسر و گرفتاری شده و زندگی را تلخ و آینده را تیره و تار می سازد.

تجربه و سرگذشت انسان های مجرب نشان می دهد که علاج ماجرا غیر از این را می طلبد. بنابراین اگر قصد ازدواج هم در کار باشد، ابتدا باید دوستی و محبت را کنار گذاشت و همچون یک بیگانه، او را موضوع تحقیق خود قرار داد و از برخورداری وی از شرایط مثبت کسب اطلاع کرد. آن گاه که او را همسری ایده آل و مورد پسند برای خود یافت باید شرایط او را نیز جویا شد و بعد از پذیرش شرایط وی با عقد رسمی به پای یک دوستی پایدار و عشق ناب جان ببازند. در این زمان هر عملی جز عشق ورزی و محبت خطا است. پس تا قبل از انتخاب، تعقل، تدبیر، تحقیق و شناخت و آن گاه انتخاب را سرلوحه

کار خود قرار دهید و بعد از انتخاب عشق و محبت بی چون و چرای خود را ارزانی یکدیگر سازید. تعقل و تفکر به جای خود و عشق و دوستی به جای خود که هر نکته در جای خود نکو است؛ و گرنه زندگی جز زندان و گرفتاری ثمره ای ندارد.

بدون تردید از دیدگاه تربیتی و روان شناختی و بر اساس مقررات دینی اسلام، دوستی با جنس مخالف صحیح نیست؛ چه هر ارتباطی که بین انسان ها برقرار می شود، به هدف انجام مبادله ای خاص صورت می پذیرد. حال سخن آن است که دوستی با جنس مخالف، چه نوع ارتباطی است؟ و چه چیزی در این دوستی و ارتباط مبادله می گردد؟

یقیناً رابطه اقتصادی برقرار نشده و کالا خرید و فروش نمی شود و یا ارتباط آموزشی در بین نیست و پیام آموزشی مبادله نمی گردد و...؛ بلکه تنها چیزی که در این میان مبادله می شود، محبت و دوستی و عشق ورزی خاص - فراتر از دوستی با جنس موافق - است و پایه این ارتباط بر این نوع مبادله ها تکیه دارد و گرنه دوستی شکل گیرد و محبتی ارزانی نمی گردد.

در نزد تمام مکاتب و نظام های فکری عرضه و مبادله محبت و دوستی خاص - که از دست دوست موافق بر نمی آید - بعد از اعمال شرایطی خاص باید انجام پذیرد که یکی از شرایط اساسی آن، اعتماد سازی است؛ به گونه ای که هر یک از طرفین در ابراز محبت و عشق خود به دیگری، وی را فردی مورد اعتماد بیابد و الا عشق را نثار بیگانه نمی سازد تا چه رسد به افراد غیر قابل اطمینان. این

اعتماد تنها و تنها از طریق محرم بودن دوست فراهم می گردد. لذا به میزان محرمیت این محبت و عشق، تعمیق و خالص ترشود. لذا این روابط شرایط خاص خود را اقتضا می کند و این شرایط باید رعایت گردد تا مجاز شمرده شود. از جمله آن شرایط انحصاری و بی چون و چرا «اعتماد سازی» است که کامل ترین شکل آن از رهگذر محرم بودن دو دوست فراهم می گردد. از این رو تا عقد ازدواج انجام نپذیرفته است، این دوستی با این احساسات و ثمره خاص مجاز شمرده نمی شود؛ چرا که شرط لازم را ندارد و چه بسا با تردید یکی از دو دوست در دوستی خویش، حسرتی در پی داشته باشد. حتی اگر قصد ازدواج با دوست دخترتان را داشته باشید؛ باز هم هرگز این دوستی برای رسیدن به یک ازدواج موفق، مؤثر نیست؛ بلکه چه بسا تأثیر منفی هم به جای بگذارد. ازدواج موفق از مسیر دوستی قلبی با همسر آینده نمی گذرد؛ بلکه از مسیر شناخت، فارغ از احساسات عاشقانه و عواطف ارزانی شده بعد از اندیشه و شناخت و اعتماد فراهم آمده می گذرد.

مطمئناً شما خوب می دانید که ازدواج بزرگ ترین و مهم ترین حادثه زندگی انسان است و موفقیت یا شکست در آن سرنوشت ساز خواهد بود.

دختران و پسران میوه های باغ زندگی انسان هایند و دست آفرینش نوعی جاذبه و کشش درونی در آن ها به ودیعت نهاده است. اضطراب و ناآرامی آنان در این سنین از طریق ازدواج به سکونت و آرامش تبدیل می گردد و قرآن که راز آفریدن همسر را (لتسکنوا الیها) می داند، بدین نکته اشاره دارد. البته ازدواج و زندگی مشترک وقتی

ثمر بخش، سودمند و ماندگار است که عقربه روحیه ها، غرایز و طرز تفکر دو طرف، همسو و نزدیک باشد. در غیر این صورت، ریسمان وحدت و یگانگی به ضعف و سستی می گراید و سرانجام گسسته می شود. ما در زندگی خود شاهد پدیده های تلخ و درد آوری هستیم که دختران و پسران و خانواده هاشان را می آزارد و کاخ زندگی مشترک زوجین را فرو می باشد. بی تردید محاسبات غلط، احساسات زودگذر، خیالات و توهمات بی اساس عامل اصلی تحقق این پدیده ها به شمار می آید. بنابراین، اگر در گزینش همسر اصول صحیح رعایت شود، بخش عظیمی از ناگواری ها و نابسامانی ها و مشکلات از میان می رود و زندگی جوانان پربارتر و زیباتر می شود.

اسلام درباره ازدواج و انتخاب همسر آن قدر قانون و مطلب و تاکید دارد که انسان در شگفتی فرو می رود. استاد محمد تقی جعفری می فرمود: «برتراند راسل، فیلسوف مشهور اروپایی، به من نوشت: چرا اسلام این قدر به ازدواج بها داده و برای آن قانون وضع کرده است؟ در جواب نوشتم: مساله انسان است. با ازدواج می خواهد انسان به وجود آید». بنابراین، پیش از هر گونه تصمیم گیری توجه به نکات زیر ضرورت دارد:

۱. اگر اندیشه ازدواج با کسی در سر می پروراند، قبل از ابراز علاقه به وی، درباره معیارهای ازدواج و شرایط همسر ایده آل شناخت کافی پیدا کنید. بدین منظور می توانید از راهنمایی های افراد با تجربه و خبره و مشاوران مورد اعتمادتان.

۲. سعی کنید، بر اساس اطلاعات دقیق، به شناخت کافی و صحیحی از فرد مورد نظر دست یابید و دقت را فراموش نکنید.

مبادا عشق چشم اندیشه تان را کور سازد و شما را از تحقیق کامل و همه جانبه درباره وی باز دارد .

۳. اگر بر اساس بند ۱ و ۲ پس از بررسی ها و مشورت های لازم فرد مورد علاقه را فردی صالح و مناسب تشخیص دادید، بهترین راه آن است که به طور رسمی و از طریق خانواده محترمتان از وی خواستگاری کنید تا ان شاء الله هر چه زودتر با توافق شما و وی و خانواده های محترمتان مقدمات ازدواج فراهم شود . از هر گونه ارتباط مستقیم و دور از نظارت بزرگ ترها جدا بپرهیزید.

۴. اگر با بررسی های به عمل آمده فرد مورد نظرتان را مناسب تشخیص ندادید احساسات خود را کنترل و از ابراز محبت خودداری کنید؛ زیرا علاقه یک سویه راه به جایی نمی برد .

خوش آن بی مهربانی هر دو سر بی که یک سر مهربانی درد سر بی

۵. اگر تمام فکرها تان درباره علاقه شما به وی نادرست بود و متناسب با ملاک های ازدواج موفق نبود علاقه خویش به ازدواج با وی را نادیده بگیرید . گمان نکنید چیز بسیار گرانبهایی را از دست داده و زیبایی جبران ناپذیر را تجربه کرده اید؛ زیرا چه بسا خداوند فردی مانند وی یا بهتر از او به شما ارزانی دارد . بنابراین، به او دل نبندید؛ هر چند فکر می کنید تمام شرایط مورد نظرتان در او جمع است .

ما نیز در اینجا ملاک ها و معیارهای لازم و شایسته در امر ازدواج را مختصرا توضیح می دهیم. امید است بتوانید با مطالعه و دقت در آن یک انتخاب

مناسب و شایسته ای داشته باشید. معیارها و ملاک هایی که در انتخاب همسر باید در نظر گرفته شود دو نوع است .

الف . آنهایی که رکن و اساس اند و برای یک زندگی سعادت‌مندانه حتما "لازم اند.

ب . آنهایی که شرط کمال هستند و برای بهتر و کاملتر شدن زندگی اند و بیشتر به سلیقه و موقعیت افراد بستگی دارد.

ملاک های دسته اول عبارتند از:

۱. تدین و دین دار بودن فرد. زیرا انسانی که دین ندارد هیچ ندارد انسان بی دین در حقیقت مرده ی متحرک است و کسی که پای بند به دین (که اصلی ترین مسأله زندگی است) نباشد هیچ تضمینی وجود ندارد که پای بند به رعایت حقوق همسر و زندگی مشترک باشد. انسان دیندار هرگز نمی تواند با همسر بی دین کنار بیاید و با هم زندگی سعادت‌مندانه ای داشته باشند.

۲. اخلاق نیک داشتن که منظور داشتن صفات و خلق و خویهای پسندیده در نظر عقل و شرع است . در واقع اخلاق و دین دو ملاک و معیار اصل در ازدواج و انتخاب همسر است .

اگر بخواهیم نمونه هایی از اخلاق خوب و بد را اشاره کنیم می توان موارد زیر را ذکر کرد.

الف . خوش زبانی و بدزبانی زبان ترجمان و بیانگر احوال درون است و زبان دریچه ای است از محتویات درون فرد. زبان انسان آینده ی دل اوست

ب . بزرگواری و حسادت

ج . خوش خلقی و کج خلقی

د. حق پذیری و لجاجت

۳. شرافت و اصالت خانوادگی که منظور نجابت و پاکی

خانواده است زیرا ازدواج دختر و پسر تنها پیوند و ترکیب دو فرد نیست بلکه پیوند دو خانواده است و نمی توان گفت من می خواهم با خود این فرد ازدواج کنم و کاری به خانواده و فامیلش ندارم . زیرا این فرد شاخه ای است از این خانواده و از ریشه های همان درخت خانواده تغذیه کرده است و صفات اخلاقی ، روحی عقل و جسمی آن خانواده را از راه وراثت و محیط و عادات به این فرد منتقل کرده است .

۴. عقل ؛ در واقع همان نور افکنی است که جاده زندگی را روشن می کند و باید زن و شوهر برای اداره ی زندگی و تربیت فرزندان از نیروی عقل و فهم مجهز برخوردار باشند و رشد عقلی کافی پیدا کرده باشند همان طور که ائمه اطهار ما را از ازدواج با افراد احمق و کم عقل نهی فرموده اند.

۵. تناسب ، همتایی و کفو همدیگر بودن که از حساس ترین نکاتی است که باید در انتخاب همسر مورد توجه قرار گیرد همتایی و تناسب از نظر و جنبه های مختلف مثل

الف . تدین و میزان پای بندی به دستورات شرع

ب . همتایی و هماهنگی فرهنگی و فکری

ج . همتایی اخلاقی و پای بندی به آداب اخلاقی

د . کفو همدیگر بودن از نظر تحصیلات علمی

ه . تناسب در زیبایی

و . تناسب سنی

ز . تناسب مالی و سطح اقتصادی و...

ملاک ها و معیار و مسائل دیگری که بیشتر مربوط به سلیقه و موقعیت افراد دارد. در دسته ی دوم قرار می گیرد و می

توان از آن صرف نظر کرد. ولی برای اینکه بتوانید به یک تصمیم صحیح و عاقلانه ای برسید بهتر است با افراد مورد اعتماد خویش، والدین، یا اقوام نزدیک دلسوز و عاقل و دارای تجربه مشورت کرده و با دقت کافی تصمیم مناسبی اتخاذ فرمایید.

اما اقدام برای شناسایی ملاک های فوق و اطلاع یافتن از وجود آنها در یک فرد از راه های زیر امکان پذیر است:

۱- تحقیق و بررسی از خانواده و چگونگی روابط خانوادگی و فامیلی. چون هر فردی تحت تأثیر محیط خانواده به دنیا آمده و رشد کرده است و از آن فضای فرهنگی و اجتماعی تأثیر پذیر بوده و هست.

۲- تحقیق و شناسایی دوستان و نزدیکان و رفقای صمیمی در محل زندگی و سکونت، محل درس و محل کار.

۳- گفتگوی مستقیم (ولی تحت نظارت خانواده های دو طرف) با یکدیگر و اطلاع یافتن از نقطه نظرات همدیگر درباره مسائل مختلف و آنچه در آینده می تواند در زندگی مشترک تان تأثیر گذار باشد و کسب اطلاع از میزان اهتمام وی نسبت به ملاک ها و معیارهای معرفی شده.

در پایان توصیه می شود جهت اطلاعات بیشتر و دقیق تر و تصمیم گیری واقع بینانه تر برای مهمترین تصمیم دوران زندگی و نقطه عطف عمر خود بهتر است در این زمینه هم تفکر بیشتری داشته باشید و هم با خانواده محترمانه به گفتگو و مشورت پردازید و هم از نظرات مشورتی افراد با تجربه استفاده نمایند و کتاب های معرفی شده را نیز مطالعه فرمایید.

۱- جوانان و انتخاب همسر، علی اکبر مظاهری، انتشارات پارسایان

۲- انتخاب همسر، آیت

۳- تشكيل خانواده از سرى آموز خانواده، جمعى از مؤلفان، انجمن اولياء مربيان

بنابراين و با تمام اين مقدمات طولانى و با توجه به اينكه فرموده ايد نمى خواهيد او را از دست بدهيد به عرضتان مى رسانيم اگر گمان مى كنيد بتوانيد با ازدواج و ايجاد روابطى عاطفى پس از ازدواج و تقويت رابطه دوستى و محبت آميز (كه به طور قهرى ايجاد مى شود) نسبت به برخى افكار و اعمال وى تأثير گذار باشيد و در جهت رشد و اصلاح وى تلاش کرده و حرف ها و ايدة هاى شما را خريدارى كند و ضمناً شرائط و ملاك هاى كافى و لازم براى همسرى شما را دارد با صلاحديد خانواده محترمتان اقدام نمائيد و از خداوند متعال نيز استمداد کرده و مطمئن باشيد از طريق رابطه عاطفى مثبت مى توانيد برخى افكار و اندیشه ها و اخلاق و رفتار وى را اصلاح نمايند و با خود هم سو و هم جهت كنيد. به اميد موفقيت و خوشبختى شما و ايشان.

سوال ۱۶

سوال :

باسلام آيا زمانى كه براى دختر خواستگار مى آيد مى تواند آرايش كند؟؟ اطرافيان من ميگویند كه بايد مقدارى از موهائى را هم بيرون بگذارى تا ايشان ببيند و حق اوست! آيا به نظر شما صحيح است يا بايد باحجاب كامل وبدون كمترين آرايشى در جلسه خواستگارى حضور پيدا كرد؟ اميدوارم كه راهنمايى بفرماييد ممنون

جواب :

پاسخ : با سلام و احترام

خواهر گرامى

به نظر شخص بنده اگر شما آرايش نكنيد شايد بهتر باشد چون فردى كه به خواستگار شما مى آيد بهتر است شما را

آنچنان ببیند که شما همیشه آن گونه هستید و لذا در صورت ازدواج بعدا نمی تواند به شما بگوید که شما شب خواستگاری خود را زیبا کردید و واقعیت را به من نشان ندادید اما در صورتی که خواستگاری کاملا جدی و هر دوی شما قصد ازدواج داشته باشید و با اجازه والدین نیازی نیست که شما حجاب کامل داشته باشید؛ و شاید بهتر باشد مثلا شما یک چادر نازک بپوشید تا اندام شما را از پس آن چادر ببیند و در این صورت که اگر قصد لذت جویی بین شما نباشد اشکالی ندارد اما بعضی از مراجع حتی گذاشتن مقداری مو بیرون روسری را برای دیدن خواستگار اجازه داده اند که بهتر است مسأله را از مرجع خود جویا شوید.

ان شاءالله خوشبخت شوید.

و من الله توفیق

سوال ۱۷

سوال :

من ۴سال هست که ازدواج کردم و شرطی که همسرم برای ازدواج با من گذاشتند چادر سرکردن من بود.

جواب :

اما برای من سخنه .

نمی تونم چادر رو تحمل کنم یا حجاب زیاد رو.

آدم بی حجاب یا بدحجابی نیستم

در حد معمول .

من چی کار کنم که چادر برای من جلوه بهتری پیداکنه یا بتونم حجابم رو بیش از پیش رعایت کنم

با تشکر پاسخخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

به شما توصیه می کنیم در مورد فوائد حجاب چادر، بیشتر تأمل کنید؛ که در اقناع عقلانی شما در این ارتباط مفید است. ارتباط با اقشار متدین و با اخلاقی که رعایت چادر می کنند از نظر عاطفی در این مورد مؤثر است.

به خصوص که شما حجاب را رعایت می کنید، به خوبی می توانید درک صحیحی از

مزایای نسبی چادر داشته باشید. نمی دانیم تا چه حد با این نظر موافقت کنید که چادر به خاطر آن که حریم بیشتری برای انسان فراهم می کند، دست شخص را برای ورود به اجتماع و فعالیت اجتماعی هم بازتر می کند؛ چرا که با چادر شخص کمتر نگران این است که نگاه هرزه ای به او متوجه شود و یا جلب توجه کسی را بکند.

البته نباید توقع داشته باشید که به یک باره متحول شوید، بلکه آرام آرام این تغییرات را حس خواهید کرد. تکرار و تمرین هم خوب است. گاهی عادت و یا سختی کار باعث می شود ما از کاری خوشمان نیاید. عادت را با تکرار، و سختی را با تمرین می توان برطرف کرد.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۱۸

سوال :

سلام بنده مردی ۲۸ ساله با اعتقادات مذهبی ۴ ماه پیش با دختری که از یک خانواده غیر مذهبی ست ازدواج کردم. این ازدواج هرگز از روی احساسات زدوگذر صرف نبود و با یک شناخت ۳-۴ ساله انجام گرفت همسر نماز میخواند ولی حجاب نداشت در کنار آن احساس کردم قلبی مستعد برای محکمتر شدن اعتقادات دارد ضمن آنکه بسیار انسان خوش قلب، خوش طینت و پاکی است. قل از ازدواج قول داد مسائل اعتقادی را رعایت کند و خیلی از مسائل قل از ازدواج را ترک کند. پس از گذشت این مدت این مسائل را رعایت میکند ولی به هر حال او در خانواده ای متفاوت زندگی کرده است و حس میکنم از وی اکراه اعتقاداتش را نگه میدارد. بعضی اوقات سخت گیری من کار را به مشاجره جزئی میکشاند. به نظر

شما بهترین رویکرد و رفتار من و وظیفه من در این موقعیت چیست لطفاً مشروح راهنمایی فرمایید

جواب :

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

یک نکته را باید برای شما عرض کنیم و آن این که همسر شما بیست و چند سال در یک محیط _ به قول شما _ نه چندان مذهبی زندگی کرده، به دنیا آمده، دانش آموخته، و خلاصه روحیه و اخلاقش در آنجا شکل گرفته است. بنابراین نباید توقع داشته باشید با یکی دو ماه و حتی یکی دو سال بتوانید او را متحول کنید.

همسر شما می تواند همسر ایده آل شما شود، به خصوص که می فرمایید قلب پاک و سالمی دارد، بسیار می توان امیدوار بود؛ ولی چند مطلب را باید رعایت کنید.

هرگز نخواهید با مشاجره و دعوا او را به امری وادار کنید، چرا که نه تنها او فردی مذهبی نمی شود بلکه زندگی مشترکتان هم با مخاطره مواجه می شود. هدایت امری قلبی است که باید به تدریج منتظر آن بود. محیط خانه را محیطی شاداب قرار دهید که خانواده خود و حفظ آن را بر هر محیط دیگری ترجیح دهد.

رفتار شما و اطرافیان مذهبی همسرتان، بیش از هر چیز می تواند بر همسرتان اثر گذار باشد. اگر همسرتان ببیند که شما به عنوان یک فرد مذهبی در مقایسه با افراد غیر مذهبی از لحاظ اخلاقی یک سر و گردن بالاترید او بهتر می تواند به انجام واجبات ترغیب شود.

مجدداً تأکید می کنیم توقع نداشته باشید آنچه انجام می دهید، زود اثر بگذارد. شما باید اندک اندک _ یعنی ظرف مدت چند سال _ آن هم با رویی

خوش او را به انجام امور مذهبی ترغیب کنید.

آنچه شما باید از او بخواهید تنها ترک محرمات و انجام واجبات است، و روی مکروهات و مستحبات اصرار نداشته باشید. بنابراین انتظار زیاد داشتن از او را کنار بگذارید. بگذارید کم کم خودش طالب عمل بیشتر شود.

ضمناً بدانید عمل شما و تحمل شما خود بزرگترین عبادتی است که خداوند توفیق آن را به شما داده است.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر_قم.

باستانی.

سوال ۱۹

سوال :

من مشاورهایی در مورد بحث حجاب و ازدواج رو مطالعه کردم در مورد اینکه دختر حجاب خود رو رعایت نکند گفته بودند که که بهتر است قبل از ازدواج به توافقی در این مورد برسند که کاملاً درسته ولی در مواردی که پرسیده بودند که دختر قبول کرده حجاب خود را رعایت کند در پاسخ هیچ منعی برای ازدواج ندیده بودند ولی چون من خودم در حال حاضر با این موضوع درگیر هستم سوالم این است که واقعا چه تضمینی وجود دارد که دختری که بین ۲۵ تا ۳۰ سال حجاب خود رو رعایت نمی کرده به دفعه و برای رضایت همسر قبول به رعایت حجاب بکند و بعد از ازدواج هم پایدار بمونه و آیا مگر ما واجبات را برای رضایت همسر انجام می دهیم یا خداوند و کسی که ۲۵ تا ۳۰ سال به این نتیجه نرسیده چه تضمینی واقعا وجود داره که به یکدفعه تفکراتش دگرگون بشه و این همیشه دوام داشته باشه ... آیا ازدواج در چنین شرایطی درسته؟ ممنون میشم راهنمایی کنید

جواب :

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

حق با شما است. هیچ تضمینی برای این مطلب و

دیگر توافق‌ها وجود ندارد، مگر اراده طرفین و شناختی که از هم دارند. وقتی شما به همسر آینده‌تان قول می‌دهید به خاطر او فلان کار را انجام می‌دهید، چه تضمینی وجود دارد که حتماً بر سر قول خودتان باقی بمانید؟ تنها چیزی که می‌تواند تضمین باشد، شخصیت و تربیت اخلاقی شما است که تا چه وقت می‌توانید به آن چه یافته‌اید که حق است پایبند باشید و فریب شیطان را نخورید.

یک نکته را باید مد نظر داشته باشید و آن این است که دختری را که به عنوان همسر برمی‌گزینید باید از دو جهت مورد اطمینان شما باشد: یکی از این جهت که حق و باطل را به درستی بداند، و دیگری تسلط او بر نفسش؛ یعنی باید از خلق و خوی او با خبر باشید، و این که مثلاً آیا او می‌تواند به تعهدات اخلاقی در زندگی مشترک پایبند باشد یا نه؟ وقتی چنین کسی را انتخاب کردید قول او یک تضمین است.

این که در روایات سخن از اهمیت اخلاق، خانواده و دین همسر آینده مطرح شده به همین جهت است. راه شناخت هم شناخت خانواده او از یک سو، و شناخت دوستان و سابقه زندگی او از سوی دیگر است.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر قم.

باستانی.

سوال ۲۰

سوال:

با سلام

جواب:

برداشت من این است که اکثر مردها دوست دارند همسرانشان چادری باشند و ممکن است در مواردی به جبر متوسل شوند تا همسرشان چادری شود. چه کنیم تا زنی به چادر سر کردن تشویق شود تا قلباً چادر را بپذیرد؟

با تشکر پاسخ: با عرض سلام و

تجیت.

دوست محترم!

به نظر می رسد چند راه برای این مسئله وجود دارد، که به حسب روحیه و اخلاق آن شخص می تواند بعضی مؤثرتر از دیگری باشد.

یکی این که برای متقاعد کردن همسر برای انتخاب یک نوع خاص حجاب استفاده از ابزار تشویق مادی و عاطفی شود؛ به این شکل که مثلاً گفته شود که اگر این ماه این کار را انجام دهی فلان کار را برایت می کنم، و یا تو را بیشتر دوست خواهم داشت. راه دیگر، رفت و آمد با اشخاصی است که به آن شکل خاص پوشش دارند و پرهیز از کسانی که چنین نیستند. هر چه گروه مورد نظر، بیشتر اخلاق نیک داشته باشند، مؤثرتر است.

راه سوم از طریق اقوام ارشد همسر است. آنها می توانند او را به این کار ترغیب کنند(در صورت بودن زمینه مناسب و همفکری آنان).

کامروا باشید.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۲۱

سوال :

حدود ۴ ماه است که مجببه شده ام. اطرافیان و همسر مخالفند. ۱. آیا مسئولیت حجاب زن با شوهرش است و باید تابع او باشم؟ ۲. خیلی اوقات خودم هم دچار شک و تردید میشوم و جوابی به این سوال خودم و اطرافیانم ندارم که " واقعا حد لازم برای حجاب چیست؟ " و " در کجای قران صراحتا حدود حجاب مشخص شده؟ " و " حجاب مال هزار سال پیش و جامعه عرب بوده نه جامعه مدرن امروزی " و اینکه " اساسا فلسفه و دلیل حجاب چیست؟ " لطفا مرا راهنمایی و متقاعد بفرمایید. چون دوست ندارم از تصمیمم برگردم و یا بدون اعتقاد کاری را انجام دهم که دلیلش را نمیدانم. متشکرم

جواب :

پاسخ : با سلام دوست محترم

تردیدی نیست که حجاب و پوشش زن یکی از احکام ضروری اسلام به شمار

قرآن مجید درباره این امر مهم می فرماید:

«يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأُزَوِّجَكُمُ وَاَزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا» (۱)

«ای پیامبر به همسران و دخترانت و زنان مؤمنان بگو: جلاباب ها (روسری های بلند) خود را بر خویش فرو افکنند. این کار برای اینکه (از کنیزان و آلودگان شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند، بهتر است و خداوند همواره غفور و رحیم است.»

پوشش سابقه ای به اندازه حیات بشریت دارد و غیر از پیروان یکی از مکاتب که بر لزوم برهنه زیستی پای می فشارد همه جامعه بشریت به نوعی رعایت می کنند. (۲)

درباره اهمیت و فلسفه «حجاب»، اشاره به چند نکته بسیار حائز اهمیت است:

۱. کاهش خطا و خطر مصونیت زن در برابر طمع ورزی هوس بازان از ثمرات آشکار رعایت حجاب است.

۲. حفظ احترام اگر چه رعایت حجاب، از یک سو به مردان کمک می کند که به طور ناخواسته، و خارج از چارچوب ها، عواطف و احساسات خود را هزینه نکنند. اما بیش از آن به خانم ها کمک می کند که به طور ناخواسته و خارج از چارچوب ها، وسیله لذت انگاری قرار نگیرند و شخصیت و احترام آنان خدشه دار نگردد.

۳. نشاط و رغبت احکام الهی بیش از آنکه به محدودیت لذت ها بیانجامد به ماندگاری لذت ها و پایداری نشاط و خوشی ها می انجامد عاطفه ها و محبت ها را در کانون گرم خانواده متمرکز می سازد و زن و مرد را از بی تفاوتی نسبت به همدیگر در نظام خانواده نجات می دهد و این بحرانی است که هم اکنون دامنگیر جوامع غربی شده است، به

طوری که در هنگامه برپایی کانون خانواده که بر اساس عشق و محبت باید تحکیم شود و مهم ترین ابزار آن میل جنسی نسبت به یکدیگر است این میل رو به افول گذاشته و بنیان خانواده ها را متزلزل ساخته است، بلکه عشق و عاطفه آن دو، در سال های قبل از ازدواج و بعد از ازدواج در میان افراد متعدد پخش شده است و تمرکز خود را از دست داده است.

از این رو «حجاب و پوشش زن»، دارای مشخصه ها و ویژگی هایی است که بعضی از آنها اشاره می شود:

یک. حدود و میزان پوشش: هر اندازه بدن زن پوشیده تر باشد، نقش نیرومندتری در دورسازی دیدگان نظاره گر ایفا می کند. اگر نگاه های آلوده را «تیرهای زهر آلود شیطان» همچنانکه در روایات آمده است قال النبی صلی الله علیه وآله: *الْبُظْرُ سَهْمٌ مَسْمُومٌ مِنْ سَهَامِ ابْلِيسَ فَمَنْ تَرَكَهَا خَوْفًا مِنَ اللَّهِ اعطاه الله ايماناً یجد حلاوته فی قلبه.* (۳) بدانیم پوشش زن همانند قوسی است که تیرها را کمانه می کند و از اصابت آنها به هدف باز می دارد. هر اندازه حجاب کمتر رعایت شود، تیرهای شیطانی بیشتر متوجه او می گردد و از آن آسیب می بیند. با توجه به این امر، چادر حجاب برتر است زیرا با وجود شرایط دیگر، بیشترین پوشش و مطمئن ترین مصونیت را به همراه دارد.

دو. کیفیت پوشش: پوشندگی لباس و کیفیت دوخت، بخش مهمی از حجاب را تشکیل می دهد. لباس های نازک و تنگ و بدن نما، آماج بیکان مسموم شیطان و موجب خیره شدن چشم های هرزه و آلوده است در مقابل لباس های مناسب و کاملاً پوشیده، مانع این نگاه های هوس آلود است.

سه. رنگ ها: برخی از رنگ ها دیدگان

را خیره می سازد و باعث جلب توجه می شود. و علمای دین هر چند نسبت به اصل رنگ لباس ها، تأکید چندانی ندارند ولی بر این مسأله پای می فشارند که لباس نباید موجب جلب توجه شود و عواقب سوئی داشته باشد.

اگر بخواهیم به اراده و خواست دیگران زندگی کنیم، از مقام و ارزش انسانی خود فرو می افتیم. ارزش و کرامت آدمی در آن است که خود با اراده و شناخت، تصمیم بگیرد و عمل بکند. در هر کاری افراد مخالفی وجود دارند رفتار شما را نمی پسندند و عملکرد شما را زیر سؤال می برند تازه این اول کار است، اگر بخواهید با اندک نیروی مخالفی صحنه را ترک کنید و رفتار خود را تغییر دهید، دیگر شخصیت و استقلال برای شما باقی نمی ماند. وقتی خوبی رفتاری برای شما اثبات شد، نباید به حرف دیگران توجه کنید. لازم نیست در برابر مخالفان جبهه گیری کنید. اگر آنها از حرف شما متأثر می شوند، شما نیز به آنها پند و اندرز دهید ولی اگر حرف شما بی اثر است، یا حتی اگر احتمال می دهید رفتار آنها بر عملکرد شما تأثیر بگذارد، هرگز به سخنان آنها گوش ندهید و حتی اجازه ندهید نگاه تمسخرآمیز آنها در نگاه شما بیفتد. البته به آنها بی احترامی نکنید و حرف زشت و سخن ناروا بر زبان نیاورید. خواهر عزیز، بی تردید بدانید که حجاب شما برای آنها سنگین تر است تا برای شما و آنها دچار خودسرنشی شده بودند و لذا برای فرار از عذاب وجدان دیگران را همرنگ خود ساخته اند از این رو گمان مبرید که به شما سخت گذشته است و شخصیت شما خورد شده است نه بلکه کاملاً برعکس

است. البته نباید حجاب، باعث جبهه گیری، تعارض و بگومگو شود. در حالی که حجاب خود را رعایت می کنید، با آنها معاشرت نیکو داشته باشید و به آنها احترام بگذارید، حتی با آنها صمیمی تر از گذشته رفتار کنید و در کارهای شخصی نیز به آنها کمک برسانید. سعی کنید خوبی های حجاب و اخلاق اسلامی را برای خود تکرار کنید تا تأثیر القائات دیگران خنثی شود. در این باره مطالعه ی کتاب حجاب میوه ی شناخت تألیف سید پورآقایی مؤسسه انتشارات حضور خالی از لطف نیست. موفق باشید.

مؤسسه فرهنگی احیاء ثقلین - تهران

سوال ۲۲

سوال :

من و همسر در بحث حجاب و نمازشون با هم مشکل داریم. من بسیار سردرگم که چه باید بکنم. ایشان این کارها را انجام نمی دهند و من هم تمام تلاشم را انجام دادم که رعایت حجاب را بنمایند و نماز را هم بخوانند ولی اینگونه نشده است. من بخاطر احساس گناه و مسئولیت در برابر ایشان از ازدواج باهاشون پشیمانم و نمی دانم چه کاری انجام بدهم.

جواب :

آیا احساس گناه صحیح است؟

آیا من در برابر ایشان مسئولم؟

تصمیم گرفتم از ایشان جدا شوم آیا تصمیم صحیح است؟

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

برای ما مقدور نیست که با مراجع عظام ملاقات کرده و سؤالات دوستان را از ایشان مشاوره بگیریم. این پاسخ از سوی دوستان شما در موسسه ذکر است.

وقتی کسی با همسرش عقد ازدواج منعقد می کند، به این راحتی ها نباید به فکر جدایی بیفتد؛ کما این که نکاتی که فرمودید برای طلاق کافی به نظر نمی رسد.

وقتی یک زندگی شکل می گیرد، شرط وفاداری و تعهد این است که

هر طرف همه تلاش خود را برای سعادت طرف مقابلش انجام دهد، نه آن که وقتی اشتباهی _ و حتی گناهی از طرف مقابلش دید از بار مسئولیت هدایت او شانه خالی کند. لذا با تمام نیرو باید برای ادامه این زندگی در مسیر صحیح، تلاش کنید.

هیچ نیاز به احساس گناه یا فکر طلاق و جدایی نیست. از سوی شما گناهی انجام نشده است، بلکه تنها اتفاقی که افتاده این است که شما در شرایطی قرار گرفته اید که مسئولیتی برای هدایت و ارشاد یک نفر دیگر متوجه شما شده است، آن هم به شکلی که از یک مرد انتظار می رود تا برای سعادت همسرش مجاهدت کند.

شما اگر با این دید به مسئله نگاه کنید، نه تنها به ادامه زندگی خوش بین می شوید، که عمل شما جهاد فی سبیل الله خواهد بود.

این تلاش، می تواند به زندگی شما برکت ببخشد. اگر به هدایت ایشان انجامید _ که انشاء الله چنین می شود، و معمولاً مرد اگر صبوری کند در این مسیر موفق می شود _ که به هدف رسیده اید و خیر دنیا و آخرت خواهید داشت؛ و اگر موفق نشوید شما به تکلیف عمل کرده اید، و قطعاً پاداش اخروی دارید.

وظیفه شما ارشاد و امر به معروف و نهی از منکر است. سعی کنید با چاشنی محبت و رعایت احترام و با صبر و تحمل این کار را انجام دهید. اگر خالصانه و از روی دلسوزی و صداقت باشد حتماً بیشتر اثر خواهد گذاشت. رفت و آمد با افراد و خانواده های مذهبی، شرکت در مجالس مذهبی، مساجد، مراسم دعا و ...

نیز تأثیر روشن و تجربه شده ای دارد.

تلاش کنید جوّ معنوی خانواده آرام آرام و به طور غیر محسوس بیش تر شود. ضمناً امر به معروف و نهی از منکر هر چه به صورت عملی و متناسب با آداب و اخلاق اسلامی انجام شود، اثر آن بیشتر و بهتر خواهد بود. سعی کنید عباداتتان مانند نماز خواندن خودتان نیز مرتب و به موقع و با انگیزه و دقت باشد. هر چه شما اهمیت بیشتری بدهید نسبت به این موارد _ البته بدون ایجاد حساسیت و افراط و تفریط، نتیجه مطلوب تری خواهید گرفت.

در این راستا توکل بر خدا و توسل به اهل بیت را فراموش نکنید و از آنها استمداد بجویید.

پیروز باشید.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۲۳

سوال :

من ۲۵ سال سن دارم و دارای دیپلم ادبیات هستم و از طرفی علاقه من به رایانه باعث شده من برنامه نویسی شوم و البته هنوز بی کارم و پیش پدرم در بازار هستم. از طرفی بنده از ?? سالگی با هیئت رزمندگان غرب تهران با مداحی برادر حاج سعید حدادیان آشنا شده ام و اکنون غریب ?? سال است بحمد خدا در مراسم های این هیئت همچنان شرکت میکنم. لذا پایه ها و شیرازه فکری من با بسیج و حزب الله و ارادت به اهل بیت (ع) بسته و محکم شده و حال هم ارزوهای من بر پایه علاقه به اهل بیت می باشد. بسیار بسیار دوست دارم همسر آینده من هم مانند من باشد و از همین رو هم بسیار علاقه دارم تا فرزندان آینده من هم با مکتب اهل بیت بزرگ شوند.

جواب :

خانواده ام دختری را پیدا کرده اند

که با او و خانواده اش آشنا نبودیم و فکر می کردیم آنها مذهبی هستند؛ مادرم طی قرار ملاقاتی خانواده آنها را دیده و زیاد سوالی در مورد کیفیت مذهبی بودن آن خانواده و دختر خانم نپرسیده و فقط پیغام آورده که آنها گفته اند « ما خشک مقدس نیستیم ». از طرفی هم من هنوز آن دختر خانم را ندیده بودم و فقط مادرم گفت که او ?? سال سن دارد و چادری هست. پدرم هم که با پدر دختر آشنا هست سریع قرار خواستگاری را گذاشتند. من هم مجبور و از طرفی برای آشنا شدن با آنها هم که شده مخالفت نکردم. بلاخره دیروز به خواستگاری رفتیم و طی صحبتی که با دختر خانم داشتم فهمیدم که او مسلمان و با حجاب هست ولی بر خلاف میل من او چادری نیست و اونقدر که من انتظار دارم مذهبی و هیبتی نیست. البته دختر خوب و شاد و آرام و بدون هیچ بدی و توقعی بود و هیچ حرف و خاسته ای نداشت و سوالها را من می پرسیدم و همینطور دغدغه و طرز فکر خودم را به او گفتم. عاقل و صاف و ساده و مطیع بنظر می رسید. خانواده اش زیاد مذهبی هم نیستند. البته مسلمان هستند و تقریبا به این اهمیت می دهند. از طرفی خانواده بسیار راحت و کم ایرادی هستند و خوب به نظر می رسند و می توان گفت با خانواده ما خوب سنخیت دارند چون خانواده ما هم غیر از من همینطور هستند. ولی ته دلم زیاد راضی نیست و نمیدانم باید چه کار کنم. حال اگر آنها

راضی باشند آیا باید من راضی شوم و تمام آرزوهایم در مورد یک همسر مؤمن چادری هیبتی و مذهبی که اولویت اول من هست را دور بریزم؟ یا مخالفت کنم؟ اگر مخالفت کنم می ترسم دل طرف مقابلم بشکند و یا ناراحت شوند و از طرفی خدا هم قهرش بگیرد و بعدا بیفتم در چاه. آیا راه بهتری هست؟ لطفا کمک کنید. ممنونم.

پاسخ: با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

کمی سخت است که به شما پاسخ و مشاوره مناسبی بدهیم؛ چرا که به درستی مراد شما را از مفاهیمی مثل مذهبی بودن، مسلمان بودن، اهل هیئت بودن و مثل آن نمی دانیم. مثلا در جایی گفته اید خانواده فلانی "زیاد مذهبی نیستند"، ولی بلافاصله فرموده اید "مسلمان هستند و تقریبا به این اهمیت می دهند".

به ما حق بدهید که کمی در درستی تعریف شما از این مفاهیم و تلقی ای که از مسلمان و مذهبی بودن دارید شک کنیم. با این وجود به چند مطلب مهم توجه می دهیم. امیدواریم در تصمیم گیری شما تأثیر مثبت بگذارد.

۱. همراهی و همدلی دو خانواده پسر و دختر، در شکل گیری یک زندگی مشترک بسیار مفید است. درک و گرایش همسان دو نفر، وقتی در خانواده ای با فرهنگ مشترک بزرگ شده باشند، حس اعتماد متقابل را افزایش می دهد. اعتماد متقابل باعث می شود تأثیرپذیری آنها از هم بیشتر شود.

۲. دو نفر که با هم زندگی مشترکی را آغاز می کنند، قرار نیست، هر دو همیشه لزوما با همان افکار و اعتقادات و رفتاری بمانند که در زمان مجرد بوده اند؛ بلکه آنها در یکدیگر تأثیر

می گذارند و درک خود را از عالم و آدم به یکدیگر ارائه می کنند، و به تدریج با درک و حس واحدی به زندگی نگاه خواهند کرد. اگر شما اسلام هیئت را صحیح و جذاب می دانید، امیدوار باشید که کم کم همسران هم وقتی احساس شما را دید، همان درک به او هم منتقل شود.

۳. اهل هیئت بودن و شرکت در مراسم دینی امر بسیار خوبی است، و موجب تقویت ایمان و تقوای انسان می شود، ولی زندگی ایمانی و دین همه در این امور خلاصه نمی شود، و حتی پابندی به مذهب و دیانت نیز از این امور، به طور کامل هویدا نمی شود. چه بسا کسانی که در امور عبادی تنها به انجام واجبات و ترک محرمات بسنده می کنند، ولی در تعاملات اجتماعی کاملاً ملتزم به اخلاق اسلامی اند، و در مورد ازدواج بیش از آن که به امور عبادی نظر کنید به ایمان دینی و تعاملات اجتماعی او توجه داشته باشید، که تا چه حد اسلامی است. در عبادیات التزام به انجام واجبات و ترک محرمات کافی است. بعد از ازدواج انشاء الله در این زمینه هم رشد حاصل می شود.

۴. تشخیص پدر و مادر هم با توجه به خیرخواهی و تجربه ای که دارند، امر معتنی است.

به راحتی از کنار نظر آنها نگذرید. تنها چیزی که هست این که شما هم صادقانه به آنها توجه دهید که شما آدم بسیار مذهبی ای هستید؛ و البته نه خشک مقدس و بی منطق. به آنه نشان دهید که با تفکر به این نتیجه رسیده اید که تقوای الهی و

زندگی مؤمنانه را موجب سعادت خود می دانید. هیچ انسان سالمی از تقوا بدش نمی آید، و اگر تقوا را ببینند به آن دل می بندند و تأثیر می پذیرند. مجدداً تذکر می دهیم نقطه نظرات ما مسائل کلی ای است که خواستیم به آن توجه کنید، والا ما نمی توانیم بدون آشنایی کامل در این باره نظر بدهیم. برای شما آرزوی موفقیت و بهروزی داریم.

موسسه ذکر_قم.

باستانی.

حجاب و رابطه آن با کرامت زن

سوال ۱

سوال :

در مورد این که جنسیت در بسیاری از موارد باعث محدودیت است، راجع به افسردگیهای ناشی از آن کمبودها و طرز فکر افراد و پاسخ دین اسلام به این گونه موارد، چیست؟

جواب :

دانشجوی گرامی؛ در متن ارسالی شما به ۲ مطلب اساسی اشاره شده که عبارتند از: ۱. محدودیت های مربوط به جنسیت (که مناسب بود پاره ای از مواردی که به نظر شما محدودیت محسوب می گردند ذکر شود) ۲. منجر شدن آن محدودیت ها به افسردگی.

نکته اول این که نوع خاصی از خلقت و در نتیجه رفتارهای متناسب با آن ویژگی های فیزیکی - که مثلاً پوشش مناسب یکی از آنهاست - نباید به محدودیت تفسیر شود .

نکته دوم : «ویژگی ها» از «تفاوت ها» سرچشمه می گیرد و در دو جنس مذکر و مؤنث «تفاوت ها» و نه «تبعیض ها» عاملی است جهت تفکیک مسئولیت ها، شکل گیری شخصیت، تقویت توانایی های فردی، کشش و جاذبه بین دو جنس و که نمی توان از فواید وجود آن غفلت نمود، البته برخی می کوشند با تفکر «مردسالارانه»، برتری مرد بر زن و با تفکر «فمینیسم»، برتری زن بر مرد را با توجه به این

تفاوت‌ها ثابت‌نمایند، در حالیکه شایسته‌ترین این است که به «تفاوت‌ها» به چشم «ویژگی‌ها» بنگریم.

شک نداریم که اکنون در بسیاری از جوامع بویژه در کشورهای توسعه‌نیافته، «زن» یا همان جنس مؤنث یا در جامعه حضوری ندارد و یا اگر دارد، «نقش چندم» از آن اوست و این درست به دلیل نگاه غلط جوامع به «تفاوت‌های» دو جنس و رده بندی و تفکیک تفاوت‌ها در جهت کسب برتری یکی بر دیگری و عمدتاً مذکر بر مؤنث است! تا جایی که حساسیت بالای توجه به تفاوت‌های جنسیتی در ساختارهای آموزشی- پرورشی کودکان نیز حضوری پررنگ و تأثیرگذار داشته و دارد؛ این حضور و تعاریف غلط، آرام آرام به قوانین تغییرناپذیر اجتماعی تبدیل می‌شود و اجتماع بزرگی به نام «جهان» به آنی تبدیل می‌شود که می‌بینیم....

عمده‌ترین تفاوت‌ها میان جنس مؤنث و مذکر، تفاوت‌های فیزیولوژیکی و بیولوژیکی آنها است که در ادامه به ۲ مورد از آنها اشاره می‌نمایم. این تفاوت‌ها، ویژگی‌هایی را در نهاد هر یک ایجاد می‌کند، اما در عین تفاوت شباهت‌های رفتاری فراوانی نیز میان این دو جنس وجود دارد.

عده‌ای معتقدند تفاوت‌های دو جنس، تنها ناشی از قوانین اجتماعی، شرایط زندگی و رفتارهای والدین با کودکان بوده و تفاوت‌های فیزیکی یا بیولوژیکی نمی‌تواند عاملی در جهت ایجاد تمایزها، محدودیت‌ها و آزادی‌ها باشد. طرفداران این عقیده معتقدند شیوه تربیت و آموزش کودکان در کنار رفتار والدین، مهمترین عوامل جهت ایجاد تمایز بین جنس مذکر و مؤنث است و «فرهنگ»

نقش مؤثری در شکل‌گیری شخصیت کودکان در آینده دارد. فرهنگ خانوادگی مهمترین عامل در بحث ویژگی‌ها و تفاوت‌های جنسیتی، محدودیت‌ها و آزادی‌ها، حرفه آینده کودکان و ... است.

تفاوت‌های میان جنس زن و مرد تبعیض و عقب‌افتادگی نیست. از دیدگاه اسلام تفاوت‌های جنسی، ناشی از عوامل جغرافیایی، تاریخی و یا اجتماعی نیست، بلکه ناشی از اصل آفرینش است. زن و مرد هر کدام دارای ویژگی‌های مخصوص به خود هستند و شرط سعادت هر یک از آنها و در حقیقت جامعه بشری این است که هر کدام بر اساس ویژگی‌های خویش حرکت کنند. آزادی و برابری نیز آنگاه مفید است که زن و مرد از مسیر طبیعی خویش خارج نشوند. آنچه از نظر اسلام اهمیت دارد این است که زن و مرد به دلیل اینکه یکی زن است و دیگری مرد، از جنبه‌های زیادی مشابه یکدیگر نیستند، جهان برای آنها یک جور نیست و خلقت و طبیعت نیز آنها را یکنواخت نخواست است؛ و همین ایجاب می‌کند که نقش‌های جنسی مشابهی نداشته باشند. (نظام حقوق زن در اسلام؛ صص ۱۳۵، ۲۵، ۱۸).

یکی از دلایلی که باعث می‌شود دختران مشکلات بیشتری را در طبقه بندی نقش جنسیت تجربه کنند، این است که آنان متوجه می‌شوند نقش زنان از حیثیت و اعتبار کمتر و محدودیت بیشتری برخوردار است.

فرهنگ اسلام از روز نخست، منزلت اجتماعی زن را به خوبی نمایان ساخته، در تدبیر امور و شئون مربوط به زندگی فردی و اجتماعی او را همچون مرد، صاحب تدبیر و اراده می‌داند، جز اینکه با دو نوع ویژگی

در جنس زن او را از جنس مرد متمایز می کند :

۱. زن در پیدایش و رشد نوع انسان، نقش بیشتری ایفا می کند .

۲. ساختمان وجودی زن لطافت و ظرافت خاصی دارد . همین لطافت و ظرافت ،حالات زنانگی را به دنبال دارد و در پذیرش وظایف اجتماعی ویژه زن تأثیر می گذارد.(ر.ک : المیزان؛ ج ۲، ص ۲۷۱).

بر این اساس ،به زنان سفارش شده تا نسبت به وظایف و نقشهایی که متناسب با ساختار وجودی آنهاست ،آگاهی کامل یافته ،با عمل بر طبق آن ،اعتبار و منزلت خویش را باز یابند.

تا قرن حاضر ،اساساً تعلیم و تربیت رسمی برای مردان برنامه ریزی شده بود ؛لذا این توقع فرهنگی را منعکس می ساخت که فقط مردان نیازمند فراگیری و آموزش موضوعات تحصیلی ،به منظور تحیل آمادگی برای ایفای نقشهای سیاسی ،اجتماعی و حرفه ای در جامعه هستند .

فرهنگ اسلام وجود تفاوت های جنسی را موجب تبعیض بین افراد دو جنس در امر تعلیم و تربیت نمی داند ؛از اینرو راه دستیابی به کمالات علمی را برای همه افراد باز کرده و هرگز وجود آن تفاوتها را مانع از آن ندانسته است که زن نیز بتواند مدارج علمی را طی کند .

برخی از تفاوت های واقعی مربوط به جنسیت عبارتند از:

۱. رشد فیزیکی ،حسی و حرکتی

دختران به هنگام تولد ار جنبه فیزیکی و عصب شناختی پیشرفته تر از پسران بوده و زودتر به راه می افتند و سریعتر به مرحله نوجوانی می رسند .در مقابل ،پسران به هنگام تولد ،رشد عضلانی کاملتری دارند ،ششها و قلب آنها بزرگتر است و در برابر درد مقاومت بیشتری نشان می دهند .

دختران

زودتر از پسران درد را احساس می کنند و لامسه آنها سریعتر از لامسه پسران به کار می افتد. حس شنوایی زنان در تمامی دوران زندگی آنها بهتر از مردان است. در عوض مردان از بینایی بهتری برخوردارند. از آنجمله بویایی نیز حس بویایی زنان قویتر از حس بویایی مردان است.

به موازات ازدیاد سن، پسران در فعالیت هایی که متضمن قدرت و مهارت های حرکتی است بر دختران تفوق می یابند. آنان کارهای مکانیکی را بهتر انجام می دهند و ارتباطات مکانیکی را بهتر درک می کنند؛ اما در کارهای دستی به ویژه کارهایی که نیاز به چالاکی انگشتان دارد، دختر بچه ها بهترند و شاید به همین دلیل است که بیشتر دوزندگان و بافندگان زن هستند.

همراه با افزایش سن، متوسط دختران در برخی از مشخصات بدنی نظیر رشد مغز، قلب، رگها، اعصاب، قد و وزن، نسبت به متوسط پسران در درجه پایینتری از رشد قرار می گیرند و بدین ترتیب جسم زن لطیفتر و ظریفتر از جسم مرد و متناسب با فعالیت های ظریفتر و سبکتر آفریده شده است. نهایت اینکه در مجموع، اندام و عضلاتی که وظیفه حرکت و تحرک را بر عهده دارند، در مردان قویتر است.

۲. خلاقیت کلامی

نیمکره راست مغز، بیشتر، اعمال حرکتی، فضایی و غیر کلامی را بر عهده دارد و نیمکره چپ بیشتر مربوط به واکنش های کلامی است. تمایز نیمکره چپ برای واکنش های کلامی در دختران سریعتر انجام می پذیرد، اما در پسران این تمایز کمتر است. دختران در دوران طفولیت حتی از لحاظ توانایی کلامی نظیر خزانه لغات، درک مطلب و خلاقیت کلامی برترند و

این برتری در سالهای دبیرستان به طور برجسته ای افزایش می یابد .

بنابراین گرچه تفاوت های واقعی مربوط به جنسیت را نه تنها انکار نمی نمایم، بلکه وجود آن را حکمتی از سوی خداوند تبارک و تعالی می دانیم که باعث می گردد ویژگی های نقش متفاوت هریک از دو جنس- که برخاسته از آن تفاوتها است - شکل گیرد که خود عاملی است جهت تفکیک مسئولیت ها، شکل گیری شخصیت، تقویت توانایی های فردی، کشش و جاذبه بین دو جنس و که نباید از حسن وجود آنها در پیشرفت و سعادت جامعه غافل بود .

×تنها در صورتی که این تفاوت ها به تبعیض و محدودیت های تبعیض آمیز منجر گردد، ممکن است عوارضی از جمله سرخوردگی ، افسردگی و سایر بیماریهای روانی را به دنبال خود داشته باشد .

نکته قابل ذکر درباره افسردگی نیز این است که علل پیدایش افسردگی که در ادامه بدان اشاره خواهد شد ، فراوانند و ممکن است افرادی در اثر فرافکنی ،جنسیت خاصی را به صورت ناصحیح به عنوان عامل افسردگی قلمداد نموده و برای توجیه چنین نظری یک سری از کمبودها ، محدودیت ها و طرز تفکر ها را به عنوان شواهد چنین نظری اعلام نمایند .

برخی از علل پیدایش افسردگی عبارتند از:

۱. وراثت؛ افسردگی را می توان تا حدودی به مسایل ارثی مربوط دانست؛ زیرا در بین افراد یک خانواده شایع می باشد .

۲. استرس؛ افسردگی در بین افرادی که با مسایل و مشکلات مادی و استرس های روزانه مانند تغییر در شرایط زندگی، تغییر محل سکونت و ... روبرو هستند نسبت به دیگران

بیشتر است.

۳. جنسیت؛ (با وجودی که درصد تشخیص افسردگی های قبل از بلوغ در پسران بیشتر است، ولی این رقم بعد از سن بلوغ در بین دختران افزایش می یابد و نهایتاً آمار دختران افسرده به دو برابر پسران می رسد). (احدی و جمهری، ۱۳۷۸، ص ۱۷۰).

۴. افکار مربوط به خود؛ این طرز تفکر برای برخی از افراد ایجاد شده است که با سعی و تلاش هم نمی توان بر مشکلات فائق آمد و توان مقابله با مشکلات را نخواهد داشت و در حقیقت به درماندگی آموخته شده رسیده است.

۵. عوامل زمینه ساز؛ عواملی که شکست مهم در زندگی برای فرد داشته باشد از عوامل زمینه ساز افسردگی هستند.

۶. هویت نقش جنسی؛ نوجوانان و جوانانی که هویت نقش جنسی زنانه دارند بیشتر به افسردگی دچار می شوند.

با توجه به مطالب عنوان شده می توان نتیجه گرفت که عوامل زیادی در ایجاد افسردگی دخالت دارند. طرز تفکر افراد در این زمینه نقش مهمی خواهد داشت به طوری که بک دانشمند معروف در این زمینه که تست افسردگی او از معروفیت خاصی برخوردار است معتقد است: ((به نظر یک علت اصلی ایجاد افسردگی، طرز تفکر افراد است. فرد افسرده به این دلیل دچار افسردگی می شود که استدلال و منطقتش در مورد مسائل اشتباه و نارساست. بک با مطالعه روی بیماران خود مشاهده کرد که آنان اغلب اتفاقات ناگوار که برایشان پیش می آید به نوعی فاجعه، مصیبت و بد بختی تفسیر می کنند و اغلب خود را مورد سرزنش قرار می دهند)). (شاملو، ۱۳۶۸، ص ۱۸۲).

یابد.

نکته پایانی

افسردگی؛ نتیجه احساس غربت، احساس تنهایی و

بی ریشگی است. البته احساس غربت به نوبه خود اسباب و عوامل فراوانی دارد. این احساس در افرادی که در باب توانایی‌ها و توانمندیهای مورد نیاز و ضروری زندگی جنس خاصی که عمدتاً مونث هستند تردید کنند، بیشتر رشد کرده و خودنمایی می‌کند. بنابر این زنان باید در باب درمان بیماری افسردگی ناشی از این طرز فکر، در آغاز توهم و اماندگی و عدم احساس توانایی را از روحیه خود یا دیگران از بین ببرند که مفیدترین و تأثیربخش‌ترین راه درمان، مراجعه به نظر اسلام درباره زنان و دختران و پی بردن به عظمت و بزرگی شأن و منزلتی است که اسلام برای آنان قائل شده است.

سوال ۲

سوال:

کتاب‌هایی را در مورد مسائل زنان از جمله حجاب، شخصیت و حقوق زن معرفی کنید؟

جواب:

ر.ک: - زن در آئینه جمال و جلال، آیت الله جوادی آملی، اسراء. - مسائل ازدواج و حقوق خانواده، علی اکبر بابازاده، بدر. - درآمدی بر نظام شخصیت زن در اسلام، محمد رضا زیبایی نژاد، محمد تقی سبحانی، دارالقدر. - نظام حقوق زن در اسلام، شهید مطهری، صدرا. - زن از دیدگاه ادیان و مکاتب، حوزه علمیه خاوران، نصایح. - روانشناسی زن در نهج البلاغه، - فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی، حداد عادل. - حجاب در ادیان، محمدی آشنائی. - فلسفه حجاب، شهید مطهری. - آسیب شناسی دینی فمینیسم، سید حسین تقوی دهقان، منهاج. - جریان شناسی دفاع از حقوق زن، ابراهیم شفیعی سروسناتی، طه. - دفاع از حقوق زن، محمد حکیمی، آستان قدس رضوی.

سوال ۳

سوال:

نظر شما درباره حجاب چیست؟

جواب:

پاسخ: با سلام و عرض تحیت.

دوست گرامی!

به عقیده ما، حیاء و عفاف و پوشش تدبیری است که خود زن با یک نوع الهام برای گرانبها کردن خود و حفظ موقعیت خود در برابر مرد به کار برده است. زن با هوش فطری و با یک حس مخصوص به خود دریافته است که از لحاظ جسمی نمی‌تواند با مرد برابری کند... و از طرف دیگر نقطه ضعف مرد را در همان نیازی یافته است که خلقت در وجود او نهاده است... وقتی که زن مقام و موقع خود را در برابر مرد یافت... همانطور که متوسل به زیور و خود آرایی و تجمل شد که از آن راه، قلب مرد را تصاحب کند متوسل به دور نگه داشتن

خود از دسترس مرد نیز شد... زن بر اثر دور نگه داشتن خود از دسترس مرد خود را بالا برده، و سر نیاز مرد را به آستان خود فرود آورده است. (مجموعه آثار، شهید مطهری، ج ۱۹، ص ۴۲۱)

در فرهنگ و کشور ما رعایت حجاب یک قانون است، که عقلا تشخیص داده اند که حفظ مصالح عمومی جوانانشان بسته به آن است.

در چنین مواردی نمی توان گفت این قانون خلاف آزادی است، زیرا مرز آزادی مصالح و بلکه آزادی عمومی است که توسط عقلای جامعه تشخیص داده می شود.

اگر چنین قوانینی نباشد حفظ آزادی و مصلحت عمومی امکان پذیر نیست، همانطور که یک قدرتمند با آزادی خود حق آزادی همه را سلب می کند.

نتیجه آنکه فلسفه و فایده حجاب و در پوشش ماندن زن، همان فلسفه توسل به زیور و خود آرائی است؛ و به دیگر سخن، فلسفه آن بالا بردن پایه مقام زن و فرود آوردن سر نیاز مرد به آستان زن است؛ و با آزادی منافات ندارد چرا که مرز آزادی قانون است و قانون عقلانی حافظ آزادی است نه ناقض آزادی.

البته نکته ای که نباید از آن غفلت شود این است که بر اساس قانون، انتخاب نوع حجاب در صورتی که اصل حجاب رعایت شود، حق زنان است و کسی حق تحمیل نوعی خاص از حجاب را به دیگران ندارد.

اگر در مورد فلسفه حجاب می خواهید بیشتر بدانید به مطالب ذیل توجه نمایید:

خداوند متعال انسانها را به دو گروه مرد و زن تقسیم کرده، و برای هر کدام، در تکوین، اقتضائات و ویژگیهای جسمی و روحی متناسب با خود، و در پاره ای

از امور متفاوت با یکدیگر قرار داده است.

از طرفی خداوند متعال برای اینکه حقوق اجتماع و افراد انسانها رعایت شود، برای این امکانات جسمی و روحی که به انسان داده، قوانین و ضوابطی هم قرار داده تا در آن چارچوب از آنها استفاده شود، بدون اینکه انسانها دچار افراط و تفریط گردند، زیرا افراط و تفریط موجب ضرر رساندن به خود و دیگران است. این قوانین، در حقیقت، متناسب با تکوین و ساخت قوای انسانی و با توجه به خصائص و تفاوتها جعل شده است. بنابراین برای حفظ اجتماع انسانی و ادامه یافتن یک زندگی مدنی و گروهی، همراه با سلامتی جسم و روح انسانها، نیاز به رعایت این قوانین و ضوابط وجود دارد.

حجاب و پوشش مناسب نیز یکی از آن ضوابط و قوانینی است که در یک زندگی اجتماعی باید رعایت شود.

اصل پوشش و تناسب آن با موقعیت انسانها اختصاص به اسلام ندارد، بلکه همه جوامع انسانی آن را پذیرفته اند؛ غایت الامر این که در نوع آن اختلاف نظرهایی وجود دارند.

در جامعه اسلامی علاوه بر اینکه بر مرد و زن رعایت یک قدر متیقن و حداقلی از حجاب را لازم و ضروری دانسته، با در نظر داشتن تفاوتهای تکوینی زن و مرد، و اینکه زن از یک سو، از لحاظ جسمی و روحی لطیف تر است و محتاج حفاظت و حمایت است، و از سوی دیگر، مردها نسبت به آنان از نقطه ضعف برخوردارند و احیانا قدرت حفظ خود را از دست می دهند، امر کرده تا زن پوشیده تر از مرد در جامعه حاضر شود. این پوشیدگی مضاعف زن

در همه جوامع سنتی در همه جای دنیا به چشم می خورد. کما این که همه ادیان الهی بدان توصیه کرده اند.

این تنها از خصائص جوامع سنت گریز امروز است که منکر این تفاوت و لزوم آن شده است.

برای ارزیابی صحت و سقم این دو نگرش همین کافی است که وضع اخلاقی جوامع امروز و دیروز را با هم مقایسه کنیم. استحکام خانواده ها را در این دو جامعه بسنجیم و میزان احساس آرامش حقیقی _ و نه کاذب _ انسان امروز و دیروز را با هم ببینیم.

بر اساس این منطق می توان گفت حجاب محدودیت نیست، بلکه مصونیت است.

در توضیح این مطلب باید گفت: آزادی به این نیست که انسان هر چیز با ارزشی دارد بیاورد، و در انظار عموم قرار دهد، و بعد هم توقع داشته باشد که ارزشهای او حفظ شود!

کسی که قطعه ای طلائی با ارزش دارد، هیچ کس به او نمی گوید او را به همه نشان بده، بلکه به او توصیه می شود که آن را مخفی کن و در جایی قرار بده تا از گزند حوادث و تعرض دیگران در امان باشد. و اگر او چنین نکرد و طلائی او به سرقت رفت، هیچ کس برای او دلسوزی نمی کند، و همه خود او را مقصر می دانند. زن نیز گوهر ارزشمندی دارد که همان عفاف و حیا و پاکی او است که موجب شده تا بیش از مردان مورد توجه قرار گرفته، و برای محافظت از او اموری تدبیر و اندیشیده شود؛ مانند مرواریدی گرانبها که برای در امان ماندن از اتفاقات

و حوادث، نیاز به یک پوشش صدف گونه دارد تا او را محافظت نماید.

اینها همه به خاطر آن جایگاه ویژه و حساسی است که زن و آرامش روانی و سلامت روحی او در جامعه دارد.

مسأله دیگری که بر محافظت زنان و داشتن پوشش برای آنها تأکید شده است حفظ روح سلامت و معنویت در جامعه انسانی است. اگر قرار باشد زن با آن جاذبه و گرایشهای جسمی و روحی که دارد، بدون پوشش و حجاب در اجتماع حاضر شود، به طور طبیعی توجه مردان را به خود جلب می کند، و به دنبال آن حوادثی پیش می آید که جامعه به سمت فساد کشیده شده، و به تبع آن روحیه معنوی و انسانیت انسانها به فراموشی سپرده می شود.

در روایتی از امام رضا(ع) به این مطلب تصریح شده است: «حرم النظر الی شعور النساء... لما فیہ من تهییج الرجال، و ما یدعوا التهیج الی الفساد و الدخول فیما لایحل...» یعنی حرام شد نگاه به موهای زنان برای آنکه اگر موهای آنها در برابر مردان نامحرم آشکار شود باعث تحریک و جلب نظر خواهد شد، (و این جلب توجه مردان به زنان) فساد و بین بند و باری را به دنبال دارد، و سبب می شود که (مردم) در کارهای حرام وارد شوند... (علل الشرایع، ج ۲، ص ۲۸۷، باب ۳۶۴)

نکته دیگری که می توان گفت آن که این نداشتن پوشش مناسب توسط زنان است که، بر عکس تصور رائج، باعث سلب آزادی و آسایش از خود آنان می شود. آنان می توانند با داشتن پوششی مناسب به راحتی و با آزادی در اجتماع

حاضر شده و به کار و فعالیت بپردازند.

شاید گفته شود: با وجود این احیانا به زنان در جوامع دینی هم تعرضاتی هست. در جواب می توان گفت: اگر زنان با وجود پوشش و حجاب مورد تعرض مردان قرار بگیرند، باید دانست که در صورت نبود حجاب به طریق اولی نسبت به زنان ناحقی می شد.

خداوند متعال خطاب به پیامبرش می فرماید: «یا ایها النبی قل لازواجکم و بناتکم و نساء المؤمنین یدنین علیهن من جلابیهن ذلک أدنی أن یعرفن فلا یؤذین و کان الله غفورا رحیما» یعنی ای پیامبر! به همسران و دخترانت و زنان مؤمنان بگو: جلابیها (روسری های بلند) خود را بر خویش فرو افکنند، این کار برای اینکه آنها (به عفت و حریت) شناخته شوند تا از تعریض و جسارت (هوسرانان) آزار نکشند بر آنان بسیار بهتر است؛ (و اگر تاکنون از آنها خطا و کوتاهی سر زده توبه کنند) خداوند همواره آمرزنده و رحیم است. (احزاب/۵۹)

با توجه به مطالب فوق می توان این نکات را برداشت نمود:

۱_ هر انسان متعادل و منطقی، اصل حجاب و پوشش را قبول داشته، و برهنگی زن و مرد را نمی پذیرد.

۲_ هر چیز ارزشمندی نیاز به محافظت بیشتری دارد، و زن از حیث اینکه گوهر ارزشمندی مانند عفت و حیاء دارد، مستلزم آن است که از او مراقبت بیشتری شود.

۳_ رعایت پوشش برای زن و مرد به طور عام، و برای زنان بطور خاص، جامعه را از رفتن به سوی فساد و بی بند و باری حفظ می کند.

۴_ پوشش و حجاب باعث می شود که زنان مؤمن در جامعه، شهره

خلق نشوند _ تا خدای ناکرده، بنا بر تصریح آیه قرآن _ احزاب/ ۵۹ _ مورد تعرض و آزار افراد بیمار دل قرار نگیرند _ و اگر هم شناخته شوند به پاکی و عفاف شناخته شوند.

۵_ رعایت پوشش و حجاب، آزادی زنان را نسبت به موقعی که آنها بدون حجاب و پوشش باشند بیشتر تضمین می کند. به عبارت دیگر آزادی حقیقی در سایه داشتن پوشش و حجاب فراهم می شود و اگر با وجود ویژگیهای تکوینی و جسمی و روحی زنان، دستور پوشش و حجاب آنها داده نمی شد آن موقع در حق آنها ظلمی بزرگ روا داشته شده بود.

کلام آخر آن که باید توجه دانست که انسان _ به خصوص انسان امروز _ تنها با بیان و استدلال عقلانی اقناع نمی شود، بلکه انسان محتاج آن است که با تمام قوای وجودی خود به حقانیت یک حقیقت _ چه دینی و چه غیر دینی _ پی ببرد. کآن انسان دنیا را تنها از پرده عقلانیت صرف نمی بیند، و به احساس عاطفی مثبت نیز بها می دهد. آنچه گذشت بیان عقلانی ای برای تبیین این حقیقت است که زن با حجاب خاص خود محدود نشده، بلکه به مصونیت و آزادی دست یافته است. پس از این وظیفه ما آن است که با تفکر و مطالعه و پاک کردن ضمیر از احساسات زودگذر آنچه را عقل یافته است، وجدان کنیم و لذتهای معنوی حاصل از عبادات و التزامات به شرع را در خلوت و جلوت خود دریابیم.

پیروز باشید.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۴

سوال :

در رابطه با توحید/ معاد/ نبوت/ روز مبعث/ حجاب/ عفاف/

برهان . لطفا در حد چند سطر توضیح دهید. در مورد قرآن به طور مفصل توضیح داده شود. با تشکر. منتظر جواب شما هستم؟؟؟

جواب :

پاسخ : با سلام دوست محترم

توحید- اعتقاد به وجود یک خالق واحد برای جهان و انسان که فرد او را حاکم و قانونگذار منحصر به فرد در زندگی خود دانسته و همواره او را مورد عبادت و پرستش خود قرار دهد.

معاد- اعتقاد به حیات پس از مرگ می باشد که در آن به حساب اعمال انسان رسیدگی شده و نتیجه عملکرد خود را در قالب جزاء و پاداش دریافت خواهد کرد.

مقام نبوت _ یعنی دریافت وحی از خداوند، بنابراین «نبی» کسی است که وحی بر او نازل می شود و آنچه را به وسیله وحی دریافت می دارد، در اختیار مردم می گذارد. همچنین مقام رسالت _ یعنی مقام ابلاغ وحی و تبلیغ و نشر احکام خداوند و تربیت نفوس از طریق تعلیم و آگاهی بخشیدن، بنابراین رسول کسی است که موظف است در حوزه مأموریت خود به تلاش و کوشش برخیزد و از هر وسیله ای برای دعوت مردم به سوی خدا و ابلاغ فرمان او استفاده کند.

روز مبعث- روز آغاز نبوت و نزول وحی بر حضرت محمد صلی الله علیه وآله

حجاب- پذیرش پوشش شرعی و تعیین شده از جانب دین برای فرد می باشد که البته محدود به پوشش ظاهری نبوده و شامل رعایت حدود شرعی در سخن گفتن راه رفتن و همه رفتارهای انسان است.

عفاف- حفظ امیال و هوای نفس انسان در مقابل شهوات عفاف می باشد.

حیا و رابطه آن با حجاب

سوال ۱

سوال :

انسان ها در آخرت حجاب دارند؟

جواب :

خداوند متعال می فرماید: «

خدا کسانی را که ایمان آورده و کارهای شایسته کرده اند به بهشت های که در آن نهر جاری است داخل می سازد. در آنجا به دستبندهایی از طلا و مروارید آراسته شوند و لباسشان از حریر است. «(حج/۲۳) از این آیه استفاده می شود که اهل بهشت دارای لباس هستند و لباس حجاب است. توجه داشته باشید که حجاب فقط پوشاندن سر در خانمها نیست بلکه لباس مرد نیز حجاب است لذا از این آیه می توان استفاده کرد که در بهشت حجاب هست ولی حد آن از این آیه معلوم نمی شود. با خداوند متعال می فرماید: « در آنجا(بهشت) زنانی هستند که جز به شوهران خویش ننگرند و پیش از بهشتیان هیچ انسان و جنی به آنها دست نزده است.»(الرحمن/۵۶) « در آنجا(بهشت) زنانی هستند نیک سیرت و زیباروی حورانی مستور در خیمه ها»(الرحمن/۷۱و۷۳) از این آیات نیز برمی آید که اولاً در بهشت مسأله حجاب مطرح است ثانياً استفاده می شود که مردان بهشتی از مستور بودن زنانشان در التذاذند ثانياً حیا و غیرت در بهشت نیز از کمالات است. اساساً آخرت محل ظهور و باطن دین است. « مالک یوم الدین»، واجب و مستحب و مکروه و حرام و حلال در روز قیامت ظهور می یابد. همان طور که نماز ظهور می کند، ولایت ظاهر می شود سایر عبادات نیز ظاهر می شود از جمله حجاب. حقیقت حجاب همان حیا و عفت است یعنی در دار دنیا حیا و عفت چه در زنان و چه در زنان و چه در مردان با حجاب و پوشیدگی نمودار می شود. همان طور که

شجاعت و غیرت دینی با جهاد و خضوع در برابر خدا با سجده و جود و کرم با انفاق نمودار می شود. یعنی حجاب عملی است که حکایت از صفتی باطنی دارد و انسان در روز قیامت با همان ملکات و صفات باطنی خویش محشور می شود و این ملکات-چه ملکات خوب و چه ملکات بد- در وجود انسان ظاهر می شود مؤمن از ملکات خویش محفوظ می شود غیر مؤمن از ملکات خویش در عذاب است. حیا و عفت به تبع آن حجاب نیز در بهشت ظهور می یابد و بهشتی از آن در التذاذ است. کما اینکه سایر عبادات نیز در بهشت ظاهر می شوند. لکن در آخر تکلیف نیست و بهشتی، عبادت پروردگار را با کمال شوق انجام می دهد و از آن لذت می برد و بهترین لذت اهل بهشت ذکر خداست. «إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ؛ دَعَوَاهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ وَ آخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ» (یونس/۹ و ۱۰) البته اینها بخشی از اذکار اهل بهشت است نه همه آنها.

سوال ۲

سوال :

چرا با وجود حیای بیشتر زن بسیاری از دختران حجاب را رعایت نمیکنند.

جواب :

T { دلایل افزایش بی حجابی }

از منظر تیپ شناسی اجتماعی، افراد جامعه در ارتباط با تعهد و وفاداری به اجرای ارزش های دینی، به دو گروه تقسیم می شود:

۱. اقلیت موافق یا مخالف (بسیار فعال و تأثیرگذار)؛ ۲. اکثریت منفعل و تأثیرپذیر. جهت گیری مثبت یا منفی اکثریت جامعه، درباره اجرای ارزش ها و شعائر دینی، تابعی از تفوق هر کدام از این دو گروه

اقلیت بر دیگری است. اگر در مقطعی گروه مخالف ارزش های دینی، به حکومت برسد و با مکانیسم های مختلف، شروع به ترویج هنجارها و ارزش هایی مخالف ارزش ها و هنجارهای دینی کند؛ اکثریت جامعه به مرور زمان در سطوح متفاوتی، دست از ارزش های دینی برداشته، ناهنجارهای جدید را به جای هنجارهای پیشین می پذیرد. درست عین همان وضعیتی که در بسیاری از کشورهای اسلامی (مانند ترکیه و یا ایران زمان پهلوی) رخ داد و بسیاری از افراد سست ایمان، بر اثر ضعف دینی یا تحت تأثیر تبلیغات غریب دگان، به سمت بی حجابی کشیده شدند و زشت ترین صورت آن را در سطح جامعه اسلامی، به نمایش گذاشتند؛ تا آنجا که، بسیاری از ارزش های اسلامی (مانند حجاب) در سطح جامعه، به صورت نوعی امل گری و ضدارزشی در زندگی نوین، تلقی شد!! اگر در آن زمان عده ای افراد متدین، به ارزش های اسلامی (مانند حجاب و...) پایبند بودند، تنها به علت کوشش سخت و فعالانه دستگاه های مذهبی بود _ که به رغم تمام محدودیت ها و خفقان ناشی از دین ستیزی نظام پهلوی _ بازهم چراغ هدایت دین را روشن نگه داشتند و در این راه، درد و رنج شکنجه، زندان و شهادت را به جان خریدند. اگر در مقطعی گروه اقلیت فعال و تأثیرگذار موافق ارزش های دینی، بتوانند اداره امور جامعه را در دست گیرند و زمینه های تحقق و احیای معارف و ارزش های الهی را در جامعه مهیا سازند، اکثریت جامعه نیز از این روند تأثیر پذیرفته، پذیرای ارزش های دینی می شوند؛ مانند همان اتفاقی که در بعد از انقلاب اسلامی در سطح جامعه ایران افتاد و چهره جامعه را متحول ساخت. بنابراین گسترش

ارزش های الهی در جامعه ای، با دو عامل مهم در ارتباط است: یکی تشکیل حکومت دینی به وسیله نیروهای ارزشی و متدین و دیگری عزم و اراده این نیروها در تعمیق و بسط ارزش های الهی است و اگر در زمانی، یکی از این دو عامل نباشد، ارزش های الهی در جامعه کم رنگ می شود و به سوی جایگزینی و تغییر در ارزش ها پیش می رود. اکنون با توجه به مقدمه فوق، درباره سؤال باید گفت: یکی از مهم ترین وظایف و اهداف حکومت اسلامی، اجرا و گسترش احکام و ارزش های الهی در جامعه است و اصولاً نمی توان حکومتی را اسلامی و دینی نامید، بدون آنکه آن حکومت دغدغه ای نسبت به اجرای احکام و ارزش های دینی نداشته باشد. از این رو حکومت اسلامی، باید قوانین و مقررات الهی را به صورت رسمی و با استفاده از مکانیسم های قانونی خود به اجرا گذاشته و بر اجرای دقیق آنها نظارت کند. حجاب یکی از قوانین الهی است و قانون حجاب در جمهوری اسلامی، چیز جدیدی در اسلام نیست و اگر مجازاتی در قانون تعیین شده، همان مجازاتی است که در متون و منابع اسلامی برای متخلفان مشخص شده است. اما اینکه آیا این قانون موفق بوده یا نه؟ بر عملکرد سایر دستگاه های اجرایی و فرهنگی جامعه و مسئولان آنها باز می گردد.

در زمینه راهکارهای عملی برای اجرا و ترویج فرهنگ حجاب می توان از روش های متعددی بهره جست از قبیل؛

- تشویق و ترغیب افراد به مطالعه و در اختیار گذاشتن منابع صحیح، علمی، زیبا و موردپسند.

- برگزاری جلسات سخنرانی به مناسبت های مختلف با موضوع فلسفه

و کارکردهای حجاب.

- برگزاری جلسات پرسش و پاسخ با حضور افراد متبحر.

- تشکیل گروه های مطالعاتی و جلسات بحث و بررسی چند نفره .

- مسابقه کتاب خوانی و مقاله نویسی در موضوعات ریز معرفی شده .

- استفاده از شیوه های هنری ، نظیر شعر ، نقاشی ، نمایش ، تئاتر ... - همچنین استفاده از تابلوهای موجود در دانشگاه و خوابگاهها که در محل دید و اجتماع دانشجویان قرار دارد می تواند جایگاه خوبی برای انتقال و ترویج فرهنگ حجاب باشد .

افزون بر راهکارها و روشهای فوق باید به ریشه یابی دقیق معضل بدحجابی پرداخت و با شناخت صحیحی از آن اقدام به مقابله اصولی با آن پرداخت. در این زمینه به صورت مختصر مطالبی ارائه می شود:

در مورد مشکل بدحجابی باید گفت که این معضل در ایران ریشه در عوامل متعددی دارد که باید آن عوامل را در جامعه مورد شناسایی قرار داد و با توجه به آنها اقدامات اساسی و حسابشده انجام داد. بر این اساس عوامل بدحجابی در جامعه به دو دسته تقسیم می شود:

الف) عوامل درونی: منظور از عوامل درونی، مجموعه مؤلفه هایی است که به وجود آوردن این پدیده دخالت داشته و ناشی از عملکرد افراد یک جامعه و سیستم سیاسی، اجتماعی و فرهنگی حاکم بر آن است. مهم ترین آنها عبارت است از:

۱. از نظر انسان شناسختی و روان شناسختی انسان موجودی است که دارای قدرت اختیار می باشد، یعنی، هم توانایی انتخاب راه درست و طی کردن مراتب کمال انسانی را دارد و هم توانایی پیروی از امیال و هواهای نفسانی و طی کردن مدارج انحطاط و سقوط را. قرآن می فرماید: **A** «انا هدیناه السبیل

بر این اساس در جامعه ای مانند جامعه اسلامی ما _ که بسیاری از احکام، ارزش ها و معارف اسلامی برای اداره جامعه تبیین شده و جای هیچگونه عذر و بهانه ای نیست _ بعضی از احکام الهی (مانند حجاب) از سوی برخی افراد نادیده گرفته می شود، به این اصل و عنصر روان شناختی باز می گردد. به عبارت دیگر یکی از مهم ترین عوامل بدحجابی در جامعه، پیروی از هواهای نفسانی است که خود ناشی از ضعف ایمان و تقوا، تزلزل شخصیت است و... می باشد و در مظاهری از قبیل تجمل گرایی، خودنمایی در مقابل بیگانگان و... نمود پیدا می کند.

در بسیاری از موارد خودباختگی و تزلزل شخصیت و عدم اعتماد به نفس موجب تقلید و تظاهر به رفتارهای ناصحیح دیگران می گردد. بر اثر خودباختگی ملاک در کرامت و شایستگی اجتماعی را محبوب بودن و مطرح بودن در چشم دیگران می دانند. البته اگر انسان با تقوا و پاکدامن و مقید به رعایت ارزش های الهی باشد هم محبوب خواهد بود و هم در چشم و دل و زبان اولیاء مطرح خواهد بود، لیکن این مسأله نیاز به خودباوری و ایمان قوی و انگیزه های عالی و معرفت صحیح از حیات طیبه دارد. چنین انسانی برای خود رسالتی عظیم را قابل است که به رفتارهای او جهت می دهد.

یکی از راه های اصلاح جامعه از این معضل، مقابله با عوامل روان شناختی آن و تقویت ایمان و تقوای افراد جامعه و تقویت انگیزه، عزم و اراده آنان در اجرا یا احکام الهی و موازین و مقررات اسلامی در سطح جامعه می باشد. قرآن کریم می فرماید: {A} «ان الله لا یغیر ما

بقوم حتی یغیروا ما بأنفسهم...» {A} خداوند سرنوشت هیچ قومی را تغییر نمی دهد، مگر آن که آنان آنچه را در خودشان است تغییر دهند، {V} (رعد، آیه ۱۱) {V}.

این عامل درونی اختصاص به جامعه ای خاص یا پیروان دین مخصوصی ندارد اما در هر جامعه ای عوامل تشدید کننده یا کنترل کننده وجود دارد که باید پیشینه تاریخی و وضعیت فرهنگی را بررسی کرد. در خصوص جامعه ایرانی به ریشه های تاریخی آن اشاره می کنیم.

۲. ریشه های تاریخی این مسأله که به اقدامات رژیم پهلوی برای گسترش فرهنگ برهنگی، بی بند و باری و کشف حجاب بر می گردد، که توانست بخشی از جامعه ما را دچار این انحراف کند و بی حجابی را در خانواده ها به صورت یک هنجار و ارزش درآورد. روند گسترش این معضل، هر چند با وقوع انقلاب اسلامی و فضای ناشی از دوران دفاع مقدس، تا حد زیادی کنترل شد؛ ولی به دلایل متعددی، رگه ها و ریشه های خود را همچنان حفظ نمود و بعد از تغییر محیط ارزشی جامعه و فاصله گرفتن از فضای معنوی حاصل از انقلاب و دفاع مقدس، دوباره مجال ظهور و بروز پیدا کرد.

۳. کوتاهی و بی توجهی برخی از مسؤولان فرهنگی کشور در تثبیت ارزش ها و احکام اسلامی و تعمیق بخشیدن به آن، از وسایل دیگر گسترش بدحجابی است.

گفتنی است که به علت وجود مشکلات ناشی از تثبیت انقلاب اسلامی، جنگ تحمیلی، فشارهای خارجی محاصره های گوناگون اقتصادی، سیاسی و... باعث شد که بیشترین وقت و انرژی مسؤولان و دستگاه های دولتی به این امور صرف شود و توجه چندانی به مسائل فرهنگی جامعه و اجرای راه کارها و برنامه هایی در جهت تثبیت و تعمیق ارزش ها و

۴. بعضی از اقدامات انجام گرفته بعد از سال ۱۳۶۸ (از قبیل سیاست های پولی و ارزی و...) که به منظور تسریع در روند توسعه و رشد اقتصادی، صنعت و... انجام گرفت، ناخواسته موجب تغییر ارزش های جامعه، به سوی هنجارهای مادی، مدرک گرایی، تجمل پرستی و... گردید.

۵. عملکرد منفی و نامطلوب برخی از دستگاه های فرهنگی (از جمله وزارت ارشاد و مطبوعات وابسته در سال های اخیر) و میدان دادن به افراد و عناصری که هیچ اعتقادی به نظام اسلامی ندارند و با استفاد از تسهیلات مادی و معنوی وزارت ارشاد و فضای باز و بدون نظارت جامعه، موجبات نشر و ترویج فرهنگ فاسد منحط دوران پهلوی و ارزشهای حاکم بر جوامع غرب را فراهم و اوضاع فرهنگی کشور را به شدت مسموم و آلوده نمودند به گونه ای که مقام معظم رهبری هشدارهای شدید به مسئولین فرهنگی داده، نارضایتی خود را از عملکرد وزارت ارشاد اعلام نمودند که در نهایت منجر به استعفای وزیر ارشاد گردید.

۶. برخی از افراط و تفریطهایی که در سالهای اولیه انقلاب و بعد از آن در مبارزه با بی حجابی و بد حجابی شد از قبیل استفاده روشهای خشونت آمیز و فیزیکی و... باعث بوجود آمدن تنفر و انزجار و بدبینی به این حکم الهی گردید.

۷. اجرا نشدن فریضه مهم امر به معروف و نهی از منکر یا نظارت ملی به صورت فراگیر و گسترده و نظام مند از طرف آحاد جامعه، که در روایات متعدد ضامن حفظ و سلامت جامعه از فساد، ناامنی و... شمرده شده است.

ب) عوامل بیرونی: مهمترین عامل بیرونی تهاجم فرهنگی گسترده و همه جانبه غرب به ارزش های اسلامی

و ملی ما، برای بی هویت نمودن نسل جوان، تضعیف باورهای عقیدتی در مردم و در نهایت شکست نظام اسلامی در ایران با استفاده از پیشرفته ترین وسایل تکنولوژی - اعم از نرم افزاری و سخت افزاری، عناصر وابسته داخل در عرصه های فرهنگی و اقتصادی و... در جهت حاکم نمودن فرهنگ و ارزش ها و مظاهر تمدن غرب.

مجموعه عوامل فوق سبب گردیده که متأسفانه علیرغم گذشت بیش از دو دهه از انقلاب اسلامی، معضل بدحجابی در جامعه اسلامی ما وجود داشته باشد. اما در مورد راه های برخورد و مقابله با این پدیده زشت دو راهکار قابل پیش بینی می باشد:

۱. راهکارهای فیزیکی و برخورد از موضع قدرت با متخلفین البته این برخورد باید حساب شده و هنجارمند باشد.

۲. کار بنیادی فرهنگی. مسلماً برخورد با این پدیده به صورت فیزیکی و از طریق دستگاههای دولتی، بسیار دشوار و تا حدی ناممکن است. زیرا اگر ما در مسئله لباس و پوشش اسلامی صرفاً بخواهیم از طریق زور وارد شویم، استدلال و منطق نداشته باشیم و نتوانیم حقانیت و لزوم پوشش اسلامی، آثار مثبت و فواید و برکات اجرای این فریضه الهی در ابعاد مختلف زندگی شخصی و اجتماعی افراد و فلسفه حجاب و... را با کار فرهنگی مستمر عمیق و ریشه ای با استفاده از دستگاههای فرهنگی و رسانه های جمعی و مطبوعات و... به زیباترین و بهترین صورت، ارائه دلیل و برهان، ثابت کنیم، متأسفانه باید منتظر رواج و گسترش بدحجابی و رواج ارزشهای غربی به صورت گسترده در جامعه اسلامیمان باشیم. عامل مهم دیگری که می تواند ما را در مقابله با این معضل اجتماعی یاری نماید اهتمام جدی جامعه و دانشجویان به انجام

فريضة امر به معروف و نهی از منکر است. بديهی است اگر جامعه در این زمینه به صورت جدی وارد عمل شود و این فريضة الهی را منطبق با شرایط و مراتبی که در شرع مقدس معین گردیده، عملی سازد دستگاه های فرهنگی و مراکز موجود در دانشگاه ها نیز بهتر می توانند در حل این معضل اجتماعی اقدام نمایند و ضمن تشویق و ترغیب دانشجویان به انجام شؤونات اسلامی، راه کارها و اقدامات بنیادی فرهنگی را در جهت گسترش ارزش های اسلامی در بین دانشجویان فراهم سازند. به امید روزی که با همکاری مسؤولین و دانشجویان شاهد محیطی سرشار از پاکبوی صفا و اهتمام جدی به رعایت ارزش های اسلامی در دانشگاه ها باشیم، ان شاءالله.

ناگفته نماند بسیاری از ناهنجاریهای اجتماعی از جمله بدحجابی به بی سامانی اقتصادی نیز گره خورده است، معضل بیکاری، تورم و... مولد بسیاری از مفاسد اجتماعی هستند که ظهور و بروزهای آن در شکل های مختلف صورت می پذیرد. از این رو نظام اسلامی و همه علاقه مندان به این نظام مقدس باید در جهت کارآمدی نظام و حل معضلات اقتصادی و اجتماعی تلاش جدی انجام دهند. فرمایشات و رهنمودهای مقام معظم رهبری در زمینه مبارزه با مفاسد اقتصادی و اجتماعی به شکل قاطع و نیز نهضت خدمت رسانی به مردم و تلاش برای کارآمدی هرچه بیشتر نظام اسلامی، در این راستا ارزیابی می شود.

برای آگاهی بیشتر ر.ک:

۱. نامه ای به خواهرم، مهدی عدالتیان، مشهد: موسسه فرهنگی موعود، ۱۳۸۲. (کتاب جذاب، مختصر و مفید است.)

۲. شهید مطهری، مسأله حجاب، تهران: صدرا، ۱۳۷۹.

۳. حداد عادل، فرهنگ برهنگی و برهنگی

۴. فرامرز رفیع پور، توسعه و تضاد

۵. علی ذوعلم، انقلاب و ارزشها

۶. علی، محمدی، حجاب در ادیان الهی، قم: اشراق، ۱۳۷۲.

۷. حسین مهدی زاده، حجاب شناسی چالش ها و کاوشهای جدید، قم: حوزه علمیه مرکز مدیری، ۱۳۸۱.

۸. حسین مهدی زاده، «دفاع غیر منطقی از بدحجابی» قسمت اول، نشریه رسالت مورخه ۳/۴/۱۳۸۳.

۹. تاریخچه حجاب در اسلام، اسدالله جمشیدی خبرگزاری فارس.

۱۰. نگاه و پوشش، سید مجتبی حسینی، پرسش و پاسخ دانشجویی، قم: معارف، ۱۳۸۵.

سوال ۳

سوال:

میگن زن باید حیا داشته باشه چون عاطفه اش رو می دزدن یعنی چی؟ یعنی پسرها فقط دنبال عاطفه هستند؟ چرا نگفتن دنبال دنبال مسائل جنسی هستند؟

جواب:

منظور آن است که زن ها به خاطر غلبه داشتن عواطف و هیجانات او در رفتارها و تصمیم گیرهایش، زودتر از مردها جذب اندیشه ها و رفتارهای احساسی، هیجانی و عاطفی دیگران می شود این همان است که برخی گفته اند:عاطفه زن را زودتر می دزدند.

البته ویژگی عاطفی بودن به خاطر مسئولیت مهم و ارزشمندی است که به عهده او گذاشته شده یعنی تربیت فرزند زیرا در درجه اول مسئولیت تربیت فرزندان در محیط عاطفی خانواده به عهده مادران است. عواطف و احساسات مادری است که اولاً محیط عاطفی خانواده را سرو و سامان داده و ثانیاً ارتباط اعضا خانواده را سازمان بخشد. به هر حال، زن زودتر از مرد تحت تأثیر قرار می گیرد. حال اگر صفت حیا در زن کم رنگ شود، احتمال به انحراف کشیدن اول بیشتر می شود یعنی وقتی در کنار تأثیرپذیری زیاد، کم

رنگی حیا قرار گیرد، چه بسا فرد دچار مشکلاتی شود که زندگی خود و دیگران را زیر سوال ببرد و زود فریب بخورد.

اما قسمت دوم را نمی توان نتیجه جمله اول شما قرار داد یعنی نتیجه غلبه داشتن عواطف زنان این نمی شود که مردها یا پسرها فقط دنبال عاطفه هستند. بله مردها می توانند با توجه به این ویژگی در زنان روابط عاطفی خود را در محیط خانواده و در تعامل با همسر خود تنظیم کنند- و در جهت رشد و تعالی یکدیگر تلاش کنند و برای تربیت فرزندان سالم و بانشاط از این پتانسیلی به خوبی استفاده کنند. هر چند افراد سودجو نیز ممکن است از این ویژگی عاطفی بودن زن و تأثیرپذیری آنها سوءاستفاده کنند در واقع دست آفرینش و تکوین به گونه ای تنظیم کرده است که دو جنس زن و مرد در کنار یکدیگر بتوانند به یک زندگی با نشاط، با محبت و عاطفی و بالنده ای دست یابند و هر یک به گونه ای زندگی مشترک را گرم و پر رونق سازند. بنابراین دخترها یا زنان با انفعال و تأثیرپذیری بیشتر و مردان یا پسرها با ویژگی تأثیرگذاری خواهند توانست به تعامل و ارتباط متقابل مطلوب دست پیدا کنند اگر هر دو فقط یکی از این دو ویژگی را داشته باشند(هر دو تابع شوند یا هر دو متبوع باشند) زندگی مشترک معنی داری نخواهند شد. این ویژگی را در ابعاد مختلف انسان می توان مشاهده کرد از جمله از مسائل جنسی که شما مثال زدید. این نوع تعامل و این تأثیرگذاری و تأثیرپذیری در ساختار وجودی انسان

از جمله در بعد مسائل جنسی و ارتباطات زناشویی نیز قابل مشاهده است.

سوال ۴

سوال :

آیه ۳۴ سوره نسا از خویشتن نگهدارندگان در نهان آیا صرفاً حجاب و چادر است یا اینکه بدون حجاب نیز می توان خویشتن را در نهان شد؟

جواب :

فالصالحات قانتات حافظات للغیب بما حفظ الله، مربوط به حجاب زنها نیست. بلکه آیه شریفه در بیان توصیف زنان صالح و درستکاری است که در برابر نظام خانواده خاضع و متعهدند و نه تنها در حضور شوهر، که در غیاب او هم، حفظ الغیب می کنند. یعنی مرتکب خیانت چه از نظر مال، چه از نظر ناموس، و چه از نظر حفظ شخصیت شوهر و اسرار خانواده در غیاب او نمی شوند، بلکه وظائف و مسئولیتهای خود را به خوبی انجام می دهند. تفسیر نمونه، ج ۳ ص ۳۷۱

سوال ۵

سوال :

من یک اعتقادی دارم و آن هم اینکه من میگویم که اگر خدا به انسان دستوری داده اولاً آن دستور برای تکامل و صلاح خود شخص است و ثانياً خدا ابزار و وسیله آن دستور را هم داده مثلاً راجع به حجاب زنان من اعتقاد دارم که خداوند حجاب را واجب کرده و ابزار این دستور حیای ۹ درجه ای زن است و من عقیده دارم که اگر زنی دارای حیایی دست نخورده باشد (غیر از مواردی که به جهت شرایط و مواردی از بین میرود مانند زمانی که دختر برای اولین بار حیض میشود و بقیه موارد) اصلاً این حیا به او اجازه نخواهد داد که بی حجاب یا بدحجاب باشد یا رفتارهایی انجام دهد که نشان دهنده کم حیایی یا بی حیایی او باشد... و به عقیده من زنانی که حجاب ندارند و یا بدحجاب هستند یا حیا ندارند و یا کم حیا هستند و همین موضوع کم حیایی یا بی حیایی

باعث میشود که بی حجاب و یا بد حجاب باشند و یا حرکات و رفتارهایی انجام دهند که سبک باشد و نشان دهنده بی حیایی یا کم حیایی آنها باشد... نظر شما راجع به عقیده من چیست؟

جواب :

ممنون خدانگهدار

- دیلم

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

اجمالاً با نظر شما موافقیم. اما دو نکته داریم، که تکمله ای بر بیان شما است.

مطلب اول این که انسان هم دارای ساحت ظاهری و جوارحی است که مثلاً بی حجابی یا با حجابی در آن رخ می دهد و هم دارای ساحت باطنی و جوانحی که حیاء یا بی حیایی در آن شکل می گیرد.

به تعبیر دیگر حیاء صفتی است اخلاقی؛ یعنی خلق و ملکه ای است راسخ در نفس انسان که معمولاً با تکرار عملی خاص _ یا ترک مستمر عملی خاص _ تحصیل می شود.

رابطه اخلاق و عمل رابطه ای به هم پیوسته و مستحکم، و البته دو سویه است. از یک سو اخلاق منشأ اعمال آدمی است، و از سوی دیگر مداومت بر رفتاری خاص موجب خلق و خویی خاص در انسان است.

با توجه به این قاعده مهم نتیجه این می شود که گر چه حیاء اولی انسان منشأ حجاب اوست، اما مداومت بر حجاب در مراداد و مناسبات هم به مرور صفت عفت و حیاء را تقویت می کند. از این رو کسی که به علت غفلت هایی دچار بی عفتی شده راه برایش مسدود نیست، که دوباره در خود ملکه عفت را بوجود آورد.

اما مطلب دوم این که همه افعال و اعمال انسان منشأ اخلاقی _ به معنای فطریات و خلق و خوی نفسانی _ ندارند، بلکه بعضی از آنها منشأ

عقلانی و مصلحت‌اندیشانه دارند. به این معنا که انسان گاه با اندیشه و تعقل خود به این نتیجه می‌رسد که برای وصول به فلان نتیجه خوب است عمل خاصی را تکرار کند. آن نتیجه می‌تواند رسیدن به یک هدف اخلاقی باشد _ همانطور که در مطلب اول عرض شد _ و یا یک تدبیر دنیایی یا اخروی و یا هر هدف دیگری. مثلاً آنجا که برای آموزش دانش ریاضی به فرزندان او را به نزد معلم ریاضی می‌بریم، این تصمیمی عقلانی برای رسیدن به هدفی است که به خودی خود از فضائل اخلاقی نیست.

در این دسته دوم از اعمال انسانی نمی‌توان گفت اگر یک شخص عملی نامناسب دارد، حتماً از این است که فضیلتی اخلاقی در او نیست. مثلاً در مثال بالا اگر کسی مسئله ریاضیش را خوب حل نکرد، نه به معنای این است که نفس ناپاکی دارد، بلکه به سبب آن است که آموزش درستی ندیده است.

با این دو مطلب برگردیم به فرمایش حضرت‌تعالی.

حجاب دارای مراتب متعددی است. بعضی مراتب آن مربوط به حیا است، ولی همه آنها چنین نیست؛ بلکه بعضی مراتب آن مربوط به این است که جامعه در تعلیم بعضی الگوهای حجاب کوتاهی کرده است. ما باید به جهت مصالح اجتماعی ای که در حجاب هست _ ولو آن مصالح را هم شناسیم، و تنها بر اساس اعتماد به دین آن را پذیرفته باشیم _ به جوانانمان یاد بدهیم که به مرتبه خاصی از حجاب ملتزم باشند. در چنین مواردی نمی‌توان گفت فلان دختر یا پسر که رعایت کامل حجاب را نمی‌کند، لایق حیا

کمی دارند؛ بلکه نمی دانند که این رفتار برای آینده و سعادت فرد و اجتماع آثار سوء دارد.

برای شما آرزوی موفقیت و بهروزی داریم.

مؤسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۶

سوال :

میخواستم بدونم چه عواملی باعث از بین رفتن حیا در جامعه میشود

جواب :

با تشکر فراوان و آرزوی توفیق برای شما

پاسخ : باسلام. حیا در لغت یعنی شرم داشتن از ارتکاب به زشتیها و در اصطلاح حیا یک حالت روانی خاصی است که موجب متانت و وقار در رفتار و تمام حرکات و سکنات انسان می شود و در نتیجه هر چه این حالت در انسان قوی تر باشد رفتار آدمی سنجیده تر و شخصیت او وزین تر خواهد بود و از آنچه که موجب سبکی و منافی با آراستگی شخصیت است بیشتر اجتناب می کند.

امام صادق(ع) می فرماید: «حیا از ایمان است و ایمان در بهشت» و نیز: «حیا و ایمان در یک رشته و همدوش یکدیگرند، چون یکی از آن دو رفت، دیگری هم می رود». بنابراین حیا ثمره ایمان است و هر چه ایمان انسان بیشتر باشد، در رفتارش حیا بیشتر دیده می شود و از ارتکاب کارهای زشت بیشتر احساس شرمندگی می کند. در مقابل هر چه ایمان ضعیف تر باشد گستاخی برای انجام گناه بیشتر خواهد بود.

حضرت صادق(ع) فرمود: «آن که حیا ندارد، دین ندارد» یعنی، حیا معادل و همدریف دین است و این امر ارزش حیا و جایگاه بلند آن در معارف دینی را نشان می دهد.

گاه مردم به سب جهل و عدم آشنایی با تعالیم دینی، امور ناپسند را پسندیده می پندارند. از این رو پیامبر گرامی(ص) و امامان معصوم(ع) در جهت بیان معنای

واقعی کلمات و واژه ها کوشیده اند .

پیامبر گرامی(ص) فرمود: حیا بر دو قسم است؛ حیای عقل و حیای حقیق. حیای عقل علم و حیای حقیق نادانی است. حیای عقلانی همان حیای پسندیده است که معادل ایمان و دین معرفی شده است. انسان مؤمن با حیاست ولی حیا مانع پرسش او نمی شود. بدین جهت هر چه را نمی داند می پرسد و با کمال متانت و جرأت از میزان جهل و نادانی خود می کاهد. کم رویی سبب می شود، افراد نتوانند از توانایی هایشان به خوبی استفاده کنند، جرأت سؤال کردن نداشته باشند و در جهل باقی بمانند. این نوع حیا امری ناپسند است و همان چیزی است که روان شناسان آن را اختلال ارتباطی می گویند.

برای رسیدن به مرز اعتدال در روابط فردی و ایجاد حالت حیا، راه کارهای زیر سودمند است(نقطه مقابل این امور موجب بی حیایی است):

۱- دوری از گناه، حتی گناهان کوچک.

۲- اهتمام و توجه به تکالیف دینی.

۳- دوستی با افراد با حیا و اجتماعی.

۴- قطع ارتباط با افراد گناهکار و بی پروا.

۵- سنجیده و با احتیاط سخن گفتن.

۶- کنترل چشم و گوش و زبان(در همه ی احوال چه درون جامعه و چه در خلوت های دیداری مانند سایت و ماهواره و ...و چه شنیداری و چه گفتاری)

۷- تقویت ایمان از راه عبادات با توجه و توسلات و قرآن خواندن با تدبیر.

۸- لازم به تذکر است که کسب صفات پسندیده به تدریج حاصل می شود و اگر کسی راهکارهای فوق را به طور جدی مد نظر قرار داده به آنها عمل نماید امید است که هر چه

زودتر آراسته به صفات پسندیده انسانی شود.

موفق باشید.

سوال ۷

سوال :

حیا بر چند نوع است و کدامیک از انواع آن را باید در خود پرورش دهیم؟

جواب :

پاسخ : باسلام. حیا یکی از بهترین صفات انسانی و الهی است که هر کس آراسته به آن باشد از متانت و وقار و شخصیت والایی برخوردار است و جالب اینکه حیا گرچه برای زن و مرد زینده است اما آراستگی زنها به حیا از دو جهت حائز اهمیت است یکی از این جهت که زنان با حیا از شخصیت و متانت والایی برخوردارند و دیگر اینکه حیا موجب مصونیت آنها از آفت ها و آسیب هایی است که گوهر وجود زن را نشانه می گیرد از این رو بسیار شایسته است که به تبیین آن پرداخته و حیا پسندیده را از آنچه بظاهر حیا نامیده می شود ولی پسندیده نیست متمایز کنیم و در پایان به عوامل دستیابی به این صفت زیبا بپردازیم.

معنای لغوی و اصطلاحی حیا

حیا در لغت یعنی شرم داشتن از ارتکاب به زشتیها و در اصطلاح حیا یک حالت روانی خاصی است که موجب متانت و وقار در رفتار و تمام حرکات و سکنات انسان می شود و در نتیجه هر چه این حالت در انسان قوی تر باشد رفتار آدمی سنجیده تر و شخصیت او وزین تر خواهد بود و از آنچه که موجب سبکی و منافی با آراستگی شخصیت است بیشتر اجتناب می کند.

حیا در لسان روایات

حیا در زبان روایات از جایگاه ویژه ای برخوردار است بگونه ای که حیا را محصول ایمان و حتی عین ایمان و از آن یاد می شود و امام صادق(ع) می فرماید حیا از ایمان است

و ایمان در بهشت است (پس هر کس که با حیاء باشد در بهشت است). و در جای دیگر فرمود: حیاء و ایمان در یک رشته اند و همدوش همدیگرند و چون یکی از آن دو رفت دیگری هم می رود. بنابراین حیاء محصول و ثمره ایمان است هر چه انسان از ایمان بیشتری برخوردار باشد حیاء بیشتر در رفتار او مشاهده می شود و از ارتکاب به کارهای زشت بیشتر احساس شرمندگی می کند و هر چه ایمان انسان ضعیف باشد گستاخی او برای انجام اعمال گناه آلود و آنچه منافی با وقار و متانت است بیشتر خواهد شد در روایت دیگری امام صادق(ع) فرمود کسی که حیاء ندارد دین ندارد. در این روایت امام(ع) حیاء را معادل دین قرار داده و این اهمیت حیاء و جایگاه رفیع آنرا در معارف دینی نشان می دهد.

اقسام حیاء

همانطور که برای چیزهای با ارزش مادی در بازار بدل درست می کنند و گاهی اوقات نیز افراد سود جو ممکن است افراد غیر وارد و بدون مهارت و تخصص را فریب دهند و مثلاً بجای طلا یا نقره بدل آنرا به آنها بفروشند در بازار معنویت نیز گاهی اوقات چیزهای بدلی را افراد به خاطر جهل و عدم آشنایی با معارف دینی بجای امور پسندیده ارزشمند تلقی می کنند از جمله این موارد همین ویژگی حیاء است از اینرو امامان معصوم و پیامبر گرامی برای جلوگیری از اینگونه اشتباهات معنای واقعی این واژه ها را برای ما بیان کرده اند: پیامبر گرامی فرموده اند: دو نوع حیاء داریم ؛ حیاء عقل و حیاء حُقق، حیاء عقل علم است و حیاء حُقق نادانی است. حیائی که برخواسته

از عقل است در واقع همان حیاء پسندیده است که معادل ایمان و دین معرفی شده است انسان مؤمن با حیاء است ولی حیاء او مانع از سؤال کردن او نمی شود لذا هر کجا که چیزی را نمی داند با کمال متانت و جرأت می پرسد و جهل خود را تبدیل به علم می کند ولی افرادی هستند که یا مهارت های ارتباطی را نیاموخته اند و یا دارای اضطراب اجتماعی هستند از سؤال کردن خجالت می کشند و عبارت دیگر کمرو هستند و همواره این کمرویی باعث می شود اولاً از تواناییهای خود بخوبی نتوانند استفاده کنند و ثانياً در آنجایی که چیزی را نمی دانند جرأت سؤال کردن نداشته باشند و در جهل باقی بمانند و این نوع حیاء امری ناپسند است و همان چیزی است که روان شناسان آنرا بعنوان یک اختلال ارتباطی تلقی می کنند و افراد خجول و کمرو را در واقع بیمارانی می پندارند که نیاز به درمان دارند و باید از طریق شیوه های روان درمانی کمرویی آنها که معمولاً ناشی از اضطراب می باشد درمان شود. اما گروه دیگری هستند که راه افراط را پیموده برای انجام هر عملی بدون تفکر و اندیشه اقدام می کنند و بقول معروف جرأت و تهور و گستاخی بیش از حد از خود نشان می دهند چنین افرادی نیز دچار مشکل اند و به فرموده قرآن با دست خودشان موجبات هلاکت خود را فراهم می کنند از این رو قرآن انسان را از انجام اعمال نسنجیده نهی می کند و بفرماید: **و لا تلقوا باید یکم الی التهلکة و احسنوا ان الله یحب المحسنین** ؛ خودتان را با دستان به هلاکت نیندازید بلکه سنجیده و نیکو عمل کنید که

خداوند نیکوکاران را دوست دارد

از آنچه گفته شد استفاده می شود که حیا حالتی است متعادل و فردی که این حالت را دارد هم دین و ایمان خود را حفظ می کند و از گستاخی در عمل نسنجیده اجتناب می کند و هم از رفتارهای حماقت آمیز و انزواطلبی و کمرویی پرهیز می کند و از آنچه نمی داند سؤال می کند اما اینکه انسان چگونه می تواند به مرز اعتدال در روابط اجتماعی و فردی نزدیک شود و حالت حیا را ایجاد کند نیاز به راهکارهایی دارد که به برخی از آنها اشاره می شود.

راهکارهای دستیابی به حیا

۱. اجتناب از گناه و لو گناهان کوچک چه اینکه اگر انسان در گناهان کوچک بی مبالاتی کند کم کم در انجام گناهان بزرگ گستاخ می شود.

۲. انجام واجبات و تکالیف دینی به نحو صحیح بهترین تمرین برای تقویت ایمان و در نتیجه حیا در انسان می شود.

۳. عمل به مستحبات و دوری از مکروهات در حد امکان

۴. معاشرت و دوستی با افراد مؤمن و در عین حال اجتماعی

۵. دوری و قطع ارتباط از افراد گناهکار که گستاخانه هر عمل زشتی را مرتکب می شوند.

۶. از پرگویی اجتناب کردن و بقدر ضرورت سخن گفتن چه اینکه در روایات آمده کسی که خیلی حرف می زند لغزشهای او زیاد می شود و بدنبال آن شرم و حیا او کاهش پیدا می کند.

۷. هرگاه می خواهید اظهار نظر کنید اول کمی فکر کنید و با تأمل و احتیاط سخن بگوئید و نظر خود را بیان کنید.

۸. اگر یقین به صحت چیزی ندارید از بیان آن بصورت قطعی خودداری کنید و اگر هم چیزی در مورد آن گفتید با لفظ شاید و امکان

دارد اینچنین باشد سخن بگوئید.

۹. نگاه خود را کنترل کنید و به هر صدایی گوش ندهید و دست به هر کاری نزنید و قدم در هر راهی بر ندارید بلکه تمرین کنید که اعضاء و جوارح شما در اختیار خودتان باشد و از هر غذای شبه ناکی تناول نکنید.

۱۰. بالاخره اینکه ایمان خود را تقویت کنید و برای تقویت ایمان سعی کنید معرفت خود را نسبت به خداوند و معاد بیشتر کنید و متوجه باشید که تقویت ایمان به تدریج حاصل می شود لذا باید تمرین و پشتکار به آنچه بیان شد عمل کنید تا انشاء الله به گوهر زیبای حیاء نائل آید و حیاء را سرلوحه همه اعمال و رفتار خود قرار دهید. برای آگاهی بیشتر ر.ک : علم اخلاق اسلامی , ج ۱ - ۳ (ترجمه جامع السعادات), مولی مهدی نراقی , ترجمه : دکتر سید جلال الدین مجتبی .

انشاء الله

خودنمائی و جلیباب

سوال ۱

سوال :

بعضی میگن در قرآن حجاب فردی است پس چرا با بدحجابی برخورد میشه؟

جواب :

حجاب یک حکم شرعی قطعی برای زنان مسلمان است نه یک امر فردی، زیرا مسلمانی اقتضائاتی دارد و مسلمان نشانه ای باید داشته باشد. حجاب نماد ایمان است.

در مورد مسائل و موضوعات مختلفی پیرامون حجاب نظیر فردی و اختیاری بودن آن یا اصل وجود و ضرورت آن بر اساس مبانی دینی و کارکرد های فردی و اجتماعی و آثار مختلف آن در سلامت فرد و جامعه و... وجود دارد که به اختصار مطالبی بیان می شود :

T {تاریخچه حجاب:} T

لباس پوشیدن سابقه ای به اندازه حیات انسان دارد و جز پیروان یکی از مکاتب فکری که بر لزوم برهنه زیستی پای می فشارند، (۱) همه افراد

به نوعی آن را تجربه می کنند. این پدیده، به رغم ارتباطش با خصوصیات مختلف فردی و اجتماعی انسان، دست کم به سه نیاز وی پاسخ می دهد:

- حفاظت در سرما و گرما و برف و باران

- حفظ عفت و شرم

- آراستگی، زیبایی و وقار

این نوشتار به بررسی معنای حجاب اسلامی و دلیل های ضرورت آن می پردازد. «حدود پوشش در اسلام» و نیز نوع پوشش هایی که پیشوایان دین سفارش یا نکوهش کرده اند، در شماره های آینده بررسی خواهد شد.

T {رابطه حجاب و پوشش اسلامی T

«حجاب» به معنای پرده، حاجب، پوشیدن و پنهان کردن و منع از وصول است. (۵) این واژه تنها به معنای پوشش ظاهری یا پوشاندن زن نیست و در اصل به مفهوم پنهان کردن زن از دید مرد بیگانه است. بدین سبب، هر پوششی حجاب نیست. حجاب پوششی است که از طریق پشت پرده واقع شدن تحقق یابد؛ ولی بر خلاف تصور عموم و نیز آنچه مشهور است، آیه حجاب (۶) در قرآن {A} «وَ إِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسَلُّوهُنَّ مِنْ وَّرَائِ حِجَابٍ... {M(۷);A} چون از زنان پیغمبر (ص) متاعی خواستید، از پس پرده بخواهید». {M} درباره زنان آن حضرت و بیش تر به منظور مسائل سیاسی و اجتماعی فرود آمده است (۸) نه پوشش زن در مقابل نامحرم. به کارگیری کلمه «حجاب» (۹) در خصوص پوشش زن اصطلاحی نسبتاً جدید است و همین سبب گردیده بسیاری گمان کنند اسلام خواسته است زن همیشه پشت پرده و در خانه محبوس باشد و بیرون نرود؛ (۱۰) یا مثل «ویل دورانت» بگویند: «این امر خود مبنای پرده پوشی در میان مسلمانان به شمار می رود»؛ (۱۱) و یا مدعی شوند حجاب به وسیله ایرانیان به مسلمانان و اعراب

سرایت کرده است؛ در حالی که آیات مربوط به حجاب (پوشش اسلامی زنان در مقابل نامحرمان) قبل از مسلمان شدن ایرانیان نازل شده است. در عهد جاهلیت نیز - همان طور که ویل دورانت می گوید (۱۲) و کتب تفسیر شیعه و سنی (۱۳) تأیید می کند - اعراب چنین پوششی نداشتند و عادتشان تبرج و خودنمایی بود که اسلام آن را ممنوع ساخت: **A** «وَلَا تَبْرَجْنَ تَبْرُجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى» (A۱۴)

آنچه از قدیم به ویژه نزد فقها در بحث نماز (کتاب الصلوه) و ازدواج (کتاب النکاح) رواج داشته، واژه «ستر» و «ساتر» به معنای پوشش و وسیله پوشش زن در مقابل نامحرمان بوده است. بنابراین، وظیفه پوشش اسلامی بانوان به معنای حبس و زندانی کردن و قرار دادن آنان پشت پرده و در نتیجه عدم مشارکت این گروه عظیم در فعالیت های اجتماعی نیست. این وظیفه بدان معنا است که زن در معاشرت با مردان بدنش را بیوشاند و به جلوه گری و خودنمایی نپردازد و مشارکتش در فعالیت ها بر اصول انسانی و اسلامی استوار باشد. (۱۵)

T {ضرورت پوشش اسلامی در قرآن T

پوشش اسلامی از احکام ضروری اسلام (۱۶) است و هیچ مسلمانی نمی تواند در آن تردید کند؛ زیرا هم قرآن مجید به آن تصریح کرده است و هم روایات بسیار بر وجوب آن گواهی می دهند. به همین جهت، فقیهان شیعه و سنی به اتفاق به آن فتوا داده اند. همان طور که نماز و روزه به دورانی خاص اختصاص ندارد، دستور پوشش نیز چنین است و ادعای عصری بودن آن بی دلیل و غیر کارشناسانه می نماید.

خداوند متعال در آیه ۳۰ سوره نور نخست به مردان مسلمان و سپس در آیه

بعد به زنان مسلمان فرمان می دهد از چشم چرانی اجتناب کنند و در رعایت پوشش بدن از نامحرمان کوشا باشندA: قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ. }A

M} به مردان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه نامحرمان ببوشانند. این کار برای پاکی و پاکیزگی شان بهتر است و خداوند بدانچه می کنند، آگاه است. }M

«غَضَّ» در لغت عرب - چنان که مرحوم طبرسی در مجمع البیان(۱۷) و راغب اصفهانی در مفردات(۱۸) گفته اند - به معنای «کاستن» است و «غَضَّ بَصْرًا» یعنی کاهش دادن نگاه نه بستن چشم. البته متعلق این فعل و این که از چه چیز چشمان خود را فرو بندند، ذکر نشده است؛ اما با توجه به سیاق آیات، به ویژه آیه بعد، روشن می گردد مقصود آن است که خیره خیره زنان نامحرم را تماشا نکنند و از چشم چرانی(۱۹) بپرهیزند. از سوی دیگر، ممکن است مقصود از «حفظ فرج» در این آیه پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به زنا و فحشا باشد؛ ولی عقیده مفسران اولیه اسلام و نیز مفاد روایات از جمله سخن امام صادق(ع)(۲۰) این است که مراد از «حفظ فرج» در همه آیات قرآن کریم پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به فحشا است؛ جز در این دو آیه که به معنای حفظ از نظر و وجوب پوشش در مقابل نامحرم است. آنگاه خداوند متعال فلسفه این آموزه را نظافت و پاکی روح می داند و بر خلاف اهل جاهلیت قدیم و جدید - مانند «برتراند راسل» که این ممنوعیت را یک نوع محرومیت

و اخلاق بی منطق و به اصطلاح «تابو» (تحریم های ترس آور رایج در میان ملل وحشی) می داند - می گوید: این پوشش به منظور طهارت روح بشر از این که پیوسته درباره مسائل مربوط به اسافل اعضا بیندیشد، (۲۱) واجب شده است. سپس در آیه بعد می فرماید:

{A} «وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا يَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَائِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولَى الْبِرِّهِ مِنَ الرِّجَالِ أَوْ الْوَالِدِ الَّذِيْنَ لَمْ يَطْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعاً أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» {A}

{M} به زنان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه بیگانگان بپوشانند و زیور خویش را جز برای شوهران و سایر محارم آشکار نکنند، مگر آنچه پیدا است؛ و روسری های خویش را به گریبان ها اندازند تا سر و گردن و سینه و گوش ها پوشیده باشد و پاهایشان را به زمین نزنند تا آنچه از زینت پنهان می کنند، معلوم شود. ای بندگان مؤمن، همه به سوی خدا توبه کنید تا رستگار شوید. {M}

در این آیه خداوند تعالی، در خصوص پوشش بانوان، آنچه را بر مردان مؤمن لازم است، به دو شکل گسترش می دهد:

پوشیدگی سر و گردن؛

پوشاندن زینت ها.

«خُمُر» جمع «خمار» و به معنای روسری و سرپوش (۲۲) است. «جیوب» از واژه «جیب» به معنای قلب و سینه و گریبان

است. (۲۳) در تفسیر مجمع البیان چنین می‌خوانیم: زنان مدینه اطراف روسری‌های خود را به پشت سر می‌انداختند و سینه و گردن و گوش‌های آنان آشکار می‌شد. بر اساس این آیه، موظف شدند اطراف روسری خود را به گریبان‌ها بیندازند تا این مواضع نیز مستور باشد. (۲۴) فخر رازی یاد آور می‌شود: خداوند متعال با به کارگرفتن واژه‌های «صَدْرَب» و «عَلَى» که مبالغه در القا را می‌رساند، در پی بیان لزوم پوشش کامل این نواحی است. (۲۵) ابن عباس در تفسیر این جمله می‌گوید: «یعنی زن مو و سینه و دور گردن و زیر گلوئی خود را بپوشاند». (۲۶)

برخی ادعا می‌کنند، حجاب به معنای مقابله با برهنگی را قبول داریم؛ ولی در هیچ جای قرآن از پوشش مو سخن به میان نیامده است؛ نا درستی این سخن آشکار می‌نماید؛ زیرا، با چشم پوشی از گفتار ابن عباس و نیز شأن نزول آیه، این واقعیت که زنان مسلمان حتی قبل از نزول این آیه موهای خود را می‌پوشاندند و آشکار بودن گردن و گوش و زیر گلو و گردنشان تنها مشکل به شمار می‌آمد، تردیدناپذیر است. در آیه از روسری سخن به میان آمده است، باید پرسید: آیا روسری جز آنچه بر سر می‌افکنند و موها را می‌پوشاند، معنایی دارد. افزون بر این، حکم میزان پوشش در روایات متعدد وارد شده است. (۲۷) اگر قرار باشد مانند برخی از صحابه یا گروهی روشنفکر مآبان جدید فقط به قرآن اکتفا کنیم، در کشف جزئیات ضروری‌ترین احکام مانند رکعات نماز نیز ناکام می‌مانیم.

در خصوص «زینت» پرسشی مهم مطرح است. آیا مفهوم آن واژه «زیور» فارسی (زینت‌های جدا از بدن مانند

جواهرات) را نیز در بر می گیرد یا تنها آرایش های متصل به بدن، مانند سرمه و خضاب، را شامل می شود؟ (۲۸) در پاسخ باید گفت: حکم کلی آن است که خودآرایی جایز و خودنمایی در مقابل نامحرم ممنوع است.

آرایش امری فطری و طبیعی است (۲۹) و حسن زیبایی دوستی سرچشمه پیدایش انواع هنرها در زندگی بشر شمرده می شود. این گرایش طبیعی، افزون بر آن که آثار مثبت روانی در دیگران پدید می آورد، به تحقق آثار گرانبهای روانی در شخص آراسته نیز می انجامد. آراستن خود و پرهیز از آشفتگی و پریشانی در نظام فکری و ذوق سلیم انسان ریشه دارد. پرهیز از خودآرایی نه دلیل وارستگی از قید نفس است و نه علامت بی اعتنایی به دنیا. وضع ژولیده و آشفته و عدم مراعات تمیزی و نظافت ظاهری، خود به خود شخصیت افراد را در نگاه دیگران خوار می سازد و زبان طعن و توهین دشمن را می گشاید. (۳۰) بر این اساس، پوشیدن جامه زیبا، بهره گیری از مسواک و شانه، روغن زدن به مو و گیسوان، معطر بودن، انگشتر فاخر به دست کردن و سرانجام آراستن خویش هنگام عبادت و معاشرت با مردم از مستحبات مؤکد و برنامه های روزانه مسلمانان است. (۳۱) حضرت امام حسن مجتبی (ع) بهترین جامه های خود را در نماز می پوشید و در پاسخ کسانی که سبب این کار را می پرسیدند، می فرمود: **H** «إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ وَ يُحِبُّ الْجَمَالَ فَاتَّجَمَّلُ لِرَبِّي { خداوند زیبا است و زیبایی را دوست دارد. پس خود را برای پروردگارم زیبا می سازم. (۳۲)

بنابراین، خداوند زینت و خودآرایی را نهی نمی کند؛ آنچه در شرع مقدس ممنوع شده است، تبرج و خودنمایی و تحریک و تهییج به وسیله

آشکار ساختن زینت در محافل اجتماعی است؛ چنان که می فرماید: «A» وَلَا تَبْرُجْنَ تَبْرُجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى {A. (۳۳)}

و نیز می فرماید: «A» «وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ». {A. (۳۴)}

این آیه زنان عرب را که معمولاً خلخال به پا می کردند و برای این که بفهمانند خلخال گرانها دارند، پای خود را محکم به زمین می کوفتند، از این کار نهی می کند. فقیه بزرگوار علامه مطهری می گوید: «از این دستور می توان فهمید هر چیزی که موجب جلب توجه مردان می گردد، مانند استعمال عطرهای تند و همچنین آرایش های جالب نظر در چهره، ممنوع است. به طور کلی زن در معاشرت، نباید کاری بکند که موجب تحریک و تهییج و جلب توجه مردان نامحرم گردد.» (۳۵)

در آیه ۳۱ سوره نور می فرماید: «A» «وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا» {A.} زینت های زن دو گونه است: یک نوع زینتی که مانند لباس و سرمه و انگشتر و دست بند آشکار است و پوشانیدن آن واجب نیست؛ و نوع دیگر زینتی که پنهان است مگر آن که عمداً بخواهد آن را آشکار سازد؛ مانند گوشوار و گردن بند. پوشانیدن این نوع زینت واجب است. البته استثناهایی دارد که بعداً بیان خواهد شد. (۳۶) قرآن کریم، با همین معیار، در خصوص پوشش بانوان سالمند و از کار افتاده که امید زناشویی ندارند، سهل گیری کرده، به آن ها اجازه داده است روی سرها را برگیرند؛ (۳۷) ولی در عین حال آن ها نیز اجازه خودنمایی و تهییج ندارند: «A» «وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحاً فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ» {A. (۳۸)}

آیات دیگری که با صراحت کامل دستور پوشش اسلامی و فلسفه آن را بیان

می کنند، چنین است:

A} «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْرَيْنَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا» A.

ای پیامبر، به زنان و دخترانت و به زنان مؤمنان بگو: پوشش های (روسری و چادر) خود را بر خود فروتر گیرند. این برای آن که شناخته گردند و اذیت نشوند، نزدیک تر است؛ و خدا آمرزنده و مهربان است. (۳۹)

با این حال، ممکن است گروهی از ارادل و اوباش به هتک حیثیت زنان مؤمن ادامه دهند. در این صورت، حاکم اسلامی وظیفه دارد با شدت تمام با این افراد بیمار دل برخورد کند. بنابراین، مسأله حفظ پوشش و عدم مزاحمت برای بانوان تنها یک توصیه اخلاقی نیست و حکمی اسلامی و حکومتی به شمار می آید: «A} لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَ الْمُزْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَعُغْرَتِكُمْ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا * مَلْعُونِينَ أَيْنَمَا ثَقِفُوا أَخَذُوا وَقَتْلُوا تَقْتِيلًا» A؛ اگر منافقان و بیماردلان و کسانی که در شهر نگرانی به وجود می آورند، از کارهای خود دست برندارند، ما تو را علیه آن ها بر خواهیم انگیخت و تو را سخت بر آنان مسلط می کنیم تا جز مدتی اندک در همسایگی تو زندگی نکنند؛ از رحمت خدا دور گردیدند و هر کجا یافت شوند دستگیر و به سختی گشته خواهند شد» (۴۰)

در این آیات، سه مطلب مهم قابل توجه می نماید:

جلباب چیست و نزدیک کردن آن یعنی چه؟

فلسفه پوشش اسلامی

مجازات افراد مزاحم

چه نوع پوششی توصیه شده است؟

در مفهوم جلباب اختلاف نظر وجود دارد. آنچه، با توجه به کتب لغت (۴۲) و گفتار مفسران

شیعه مانند علامه طباطبایی (۴۳) و فیض کاشانی (۴۴) و اهل سنت مانند قرطبی (۴۵) صحیح تر به نظر می‌رسد، آن است که «جلباب» ملحفه و پوششی چادر مانند است نه روسری و خمار. از ابن عباس و ابن مسعود روایت شده که منظور عبا است. پس جلباب لباس گشاد و پارچه ای است که همه بدن را می‌پوشاند. ضمناً همان طور که مفسران بزرگ مانند شیخ طوسی و طبرسی فرموده‌اند، در گذشته دو نوع روسری برای زنان معمول بود: روسری های کوچک که آن‌ها را «خمار» یا «مقنعه» می‌نامیدند و معمولاً در خانه از آن استفاده می‌کردند؛ و روسری های بزرگ که مخصوص بیرون خانه به شمار می‌آمد. زنان با این روسری بزرگ که جلباب خوانده می‌شد و از «مقنعه» بزرگ تر و از «رداء» کوچک تر است و به چادر امروزی شباهت دارد، مو و تمام بدن خود را می‌پوشاندند. (۴۶)

نزدیک ساختن جلباب - A {یدنین علیهن من جلابیهن} A - کنایه از پوشیدن چهره و سر و گردن با آن است. (۴۷) یعنی چنان نباشد که چادر یا روپوش های بزرگ (مانتو) تنها جنبه تشریفاتی و رسمی داشته باشد و همه پیکرشان را نپوشاند. زنان حق ندارند چنان چادر بپوشند که نشان دهد اهل پرهیز از معاشرت با مردان بیگانه نیستند؛ از نگاه چشم های نامحرم نمی‌پرهیزند و از مصادیق «H» کاسیات عاریات {H} (۴۸) شمرده می‌شوند. قرآن فرمان می‌دهد: بانوان با مراقبت جامه شان را بر خود گیرند و آن را رها نکنند تا نشان دهد اهل عفاف و حفظ به شمار می‌آیند. تعلیل پایانی آیه نیز بیانگر همین امر است؛ یعنی آن پوششی مطلوب است که خود به خود دورباش ایجاد می‌کند و ناپاکدلان را نومید می‌سازد. (۴۹)

خداوند متعال درباره علت ضرورت پوشش اسلامی می فرماید: «A} ذَلِكْ أَذْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ {A}» برخی این آیه را چنین معنا کرده اند: «بدین وسیله شناخته می شوند آزادند نه کنیز؛ پس با آزار و تعقیب جوانان رو به رو نمی شوند. بنابراین، در عصر حاضر که مسأله بردگی از میان گرفته، این حکم نیز منتفی می شود؛ ولی باید گفت: (۵۰) ایجاد مزاحمت و آزار کنیزان نیز روا نیست. حقیقت آن است که وقتی زن پوشیده و با وقار از خانه بیرون رود و جانب عفاف و پاک دامنی را رعایت کند، فاسدان و مزاحمان جرأت هتک حیثیت او را در خود نمی یابند. بیمار دلانی که در پی شکار می گردند، فرد دارای حریم را شکاری مناسب نمی بینند. در روایات آمده است: «H} المرأه ریحانه {H}» (۵۱) زن همچون ریحانه یا شاخه گلی ظریف است.» بی تردید اگر باغبان او را پاس ندارد، از دید و دست گلچین مصون نمی ماند. قرآن کریم، زنان ایده آل را که در بهشت جای دارند، به مروارید محجوب و پوشیده در صدف تشبیه می کند: «A} كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ. {A}» (۵۲) افزون بر این، گاه آن ها را به جواهرات اصیلی چون یاقوت و مرجان که جواهر فروشان در پوششی ویژه قرار می دهند تا همچون جواهرات بدلی به آسانی در دسترس این و آن قرار نگیرند و ارزش و قدرشان کاستی نپذیرد، تشبیه می کند. (۵۳) بر این اساس، مرحوم علامه طباطبایی (۵۴) همین تفسیر را بر می گزیند. استاد شهید مطهری در این باره می فرماید: «حرکات و سکنتان انسان گاهی زبان دار است. گاهی وضع لباس، راه رفتن، سخن گفتن زن معنا دار است و به زبان بی زبانی می گوید: دلت را به من بده،

در آرزوی من باش، مرا تعقیب کن؛ گاهی بر عکس، با زبان بی زبانی می گوید: دست تعرض از این حریم کوتاه است.» (۵۵)

۷} پی نوشت ها:

۱. انسانیت از دیدگاه اسلامی، مصطفوی، ص ۱۲۹.
۲. نحل (۱۶): ۸۰.
۳. سوره نور (۲۴): ۳۱ و ۳۰ و ۵۹؛ احزاب (۳۳): ۵۹ و ۶۰.
۴. سوره اعراف (۷): ۲۶.
۵. ر. ک: المفردات فی غرائب القرآن، راغب اصفهانی و قاموس قرآن، سید علی اکبر قرشی.
۶. در اصطلاح تاریخ و حدیث اسلامی، هر جا نام «آیه حجاب آمده است مقصود این است نه آیات سوره نور که در خصوص پوشش اسلامی است.
۷. احزاب (۳۳): ۵۳.
۸. مسأله حجاب، مرتضی مطهری، ص ۷۴.
۹. واژه حجاب هفت بار در قرآن کریم به کار رفته است؛ ولی هرگز به معنای حجاب اسلامی مصطلح نیست.
۱۰. مسأله حجاب، ص ۷۳.
۱۱. تاریخ تمدن؛ ویل دورانت، مترجمان احمد آرام (و دیگران)، ج ۱، ص ۴۳۳ و ۴۳۴.
۱۲. مسأله حجاب، ص ۲۲.
۱۳. ر. ک: تفاسیر مجمع البیان (طبرسی) و کشاف (زمخشری) ذیل آیات ۳۳ احزاب و ۶۰ نور.
۱۴. سوره احزاب (۳۳): ۳۳.
۱۵. مسأله حجاب، ص ۷۳. نیز ر. ک: تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۴۰۱ - ۴۰۳.
۱۶. اصل قانون حجاب اسلامی، صرفاً از ضروریات فقه نیست؛ بلکه از ضروریات دین مبین است؛ چه این که نص صریح قرآن بر آن گواهی می دهد و تنها ظهور آیات قرآن دلیل بر آن نیست تا جای اختلاف برداشت و محل تردید باشد.
۱۷. مجمع البیان فی تفسیر القرآن، طبرسی، ج ۷ - ۸، ص ۲۱۶.
۱۸. المفردات فی غریب القرآن؛ راغب اصفهانی،

۱۹. مسأله حجاب، ص ۱۲۵ - ۱۲۸.

۲۰. تفسیر مجمع البیان، ص ۲۱۶ و ۲۱۷.

۲۱. مسأله حجاب، ص ۱۲۹.

۲۲. المفردات فی غرائب القرآن، ص ۱۵۹؛ مجمع البیان، ص ۲۱۷.

۲۳. مجمع البیان، ص ۲۱۷.

۲۴. همان.

۲۵. التفسیر الکبیر، ج ۲۳، ص ۱۷۹.

۲۶. مجمع البیان، ص ۲۱۷. (قال ابن عباس: تفضی شعرها و صدرها و ترائیها و سوافها).

۲۷. ر. ک: تفسیر الصافی، فیض کاشانی، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱.

۲۸. مسأله حجاب، ص ۱۳۱.

۲۹. علامه طباطبائی (ره) در تفسیر آیه ۳۲ سوره اعراف می فرماید: خدای متعال در این آیه زینت هایی را معرفی می کند که برای بندگان ایجاد و آنان را فطرتاً به وجود آن زینت ها و استعمال و استفاده از آن ها ملهم کرده است؛ و روشن است که فطرت جز به چیزهایی که وجود و بقای انسان نیازمند آن است، الهام نمی کند. (ر. ک: المیزان، ج ۸، ص ۷۹)

۳۰. آیین بهزیستی در اسلام، احمد صبور اردوبادی، ج ۱ (جنس پوشاک)، ص ۵۷.

۳۱. حلیه المتقین، محمدباقر مجلسی، ص ۳ - ۵ و ۱۰ - ۱۲ و ۹۱ - ۱۰۷.

۳۲. مجمع البیان، ج ۴ - ۳، ص ۶۷۳.

۳۳. سوره احزاب (۳۳): ۳۳.

۳۴. سوره نور (۲۴): ۳۱.

۳۵. مسأله حجاب، ص ۱۴۶ - ۱۴۷.

۳۶. ر. ک: تفسیر الصافی، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱.

۳۷. وسایل الشیعه، حر عاملی، ج ۱۴، ص ۱۴۰.

۳۸. سوره نور (۲۴): ۶۰.

۳۹. سوره احزاب (۳۳): ۵۹.

۴۰. سوره احزاب (۳۳): ۶۰ و ۶۱.

۴۱. مجازات این گونه افراد از نظر اسلام بسیار شدید است و بعد از ارشاد و امر به

معروف و نهی از منکر، چنانچه این بیماردلان از عمل زشت خویش دست برندارند، باید از جامعه اسلامی تبعید شوند؛ (مسأله حجاب، ص ۱۶۴) و در صورت استمرار، در ردیف محاربان با حکومت اسلامی جای می گیرند و به حکم قرآن اعدام می گردند. (المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۸، ص ۳۶۱ و ۳۶۲)

۴۲. ر. ک: مسأله حجاب، ص ۱۵۸ و ۱۵۹؛ قاموس قرآن، قرشی، ج ۲، ص ۴۱ و ۴۲. (این کتاب ها کلمات اهل لغت را ذکر کرده اند؛ مانند تعبیر به «الجلباب: القمیص أو الثوب الواسع» یا «الجلباب ثوب اوسع من الخمار دون الرداء تُغطی به المرأة رأسها و صدرها»)

۴۳. المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۱۶، ص ۳۶۱. (هو ثوب تشتمل به المرأة فیغطی جميع بدنها)

۴۴. تفسیر الصافی، فیض کاشانی، ج ۴، ص ۲۰۳.

۴۵. الجامع لأحكام القرآن، قرطبی، ج ۱۴، ص ۱۵۶.

۴۶. درباره جلباب گفته اند: آن روسری خاصی که بانوان هنگامی که برای کاری به خارج از منزل می روند، سر و روی خود را با آن می پوشند؛ «الجلباب خمار المرأة الذي یغطی رأسها و وجهها اذا خرجت لحاجه» (التیان فی تفسیر القرآن، طوسی ج ۸، ص ۳۶۱؛ مجمع البیان، ج ۸ - ۷، ص ۵۷۸)

۴۷. مجمع البیان، ص ۵۸۰؛ المیزان، ج ۱۶، ص ۳۶۱.

۴۸. زنانی که ظاهراً پوشیده هستند ولی در واقع برهنه اند، روی عن رسول الله (ص): صنفان من اهل النار لم أرهما قوم معهم سیاط كأذئاب البقر یضربون بها الناس و نساء کاسیات عاریات، میلات مانلات، رؤسهن کأسنمه البخت المائله...» (میزان الحکمه، ری شهری، ج ۲، ص ۲۵۹)

۴۹. مسأله حجاب، ص ۱۶۰ و ۱۶۱.

۵۰. آسیب شناسی حجاب، ص ۱۹

۵۱.

وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۲۰.

۵۲. سوره واقعه (۵۶): ۲۳.

۵۳. گستره عفاف به گسترده‌گی زندگی، حمیده عامری، کتاب زنان، شورای فرهنگی اجتماعی زنان، ش ۱۲، ص ۱۱۷.

۵۴. المیزان، ج ۸، ص ۳۶۱.

۵۵. مسأله حجاب، ص ۱۶۳. ۷}

کارکردهای فردی و اجتماعی حجاب

برای حجاب کارکردهایی در دو حوزه فردی و اجتماعی، قابل تصوّر است:

الف. کارکردهای فردی؛ همچون: پاسخ‌گویی به نیاز فطری «خوداستاری» و تأمین امنیت در برابر گرما و سرما و...

ب. کارکردهای اجتماعی؛ مانند: هویت بخشی و ایجاد امنیت اجتماعی و...

زن با عنصر حجاب اسلامی، نه تنها به تهذیب، تزکیه نفس و ملکات نفسانی پرداخته و قرب الهی را فراهم می‌سازد؛ بلکه باعث گسترش روزافزون امنیت اجتماعی و ایجاد زمینه ای جهت رشد معنوی مردان می‌گردد. خداوند سبحان، خطاب به پیامبر خود می‌فرماید: «به مردان مؤمن بگو: تا چشمان خود را از نگاه ناروا ببوشانند و فروج و اندامشان را محفوظ دارند که این بر پاکیزگی جسم و جان ایشان، بهتر است». نور (۵۴)، آیه ۳۰. همچنین می‌فرماید: «به زنان و دختران خود و به زنان مؤمن بگو: خویشتن را با چادرهای خود ببوشانند که این کار برای آن است که آنها به عفت شناخته شوند تا از تعرض و جسارت، آزار نکشند (در امنیت کامل باشند) خداوند در حقّ خلق، آمرزنده و مهربان است». احزاب (۳۳)، آیه ۵۹

همان‌گونه که ذکر گردید، حجاب و پوشش اسلامی برای مردان و زنان، تنها از کارکرد فردی برخوردار نیست و فقط برای سامان دهی خلقیات و ملکات نفسانی آدمیان، مؤثر نمی‌باشد؛ بلکه از کارکرد اجتماعی نیز برخوردار است. حجاب، غرایز، التهاب‌های جسمی و معاشرت‌های بی‌بند و بار را کنترل

کرده، بر تحکیم نظام خانواده می افزاید. همچنین از انحلال قانون مستحکم و پایدار زناشویی جلوگیری کرده، امتیّت اجتماعی را فراهم می سازد. حال اگر کسانی با نگرش دینی، اسلامی یا با رویکرد جامعه شناختی و روان شناسی به چنین کارکردها و تأثیرات مطلوب _ به ویژه تأمین امتیّت اجتماعی پی ببرند _ نه تنها هدفمندان، زندگی می کنند؛ بلکه برای رفتارها و اندیشه هایشان دست به گزینش می زنند تا به اهداف متعالی الهی _ انسانی دست یازند. از این رو به مورد حجاب نیز به عنوان راهبردی کارساز، جهت تأیید و ترویج ارزش های اجتماعی، تأمین کننده سعادت آدمی و منشأ قرب الهی می نگرند.

بنابراین پوشش اسلامی به منزله یک حفاظ ظاهری و باطنی در برابر افراد نامحرم، قلمداد می شود که مصونیت اخلاقی و خانوادگی و پیوند عمیق میان حجاب ظاهری و بازداری باطنی و از همه مهم تر امتیّت اجتماعی را فراهم می سازد و پیشینه آن به اندازه تاریخ آفرینش انسان است؛ چراکه پوشش و لباس هر بشری، پرچم کشور وجود او است. پرچمی که وی بر خانه وجودش نصب کرده و با آن اعلام می دارد که از کدام فرهنگ تبعیت می کند. غلامعلی حداد عادل، فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی، ص ۴۰

در ادامه به بیان هدف و فلسفه این مصداق مهم اسلامی و رابطه فراگیر و تنگاتنگ آن با امتیّت اجتماعی از جنبه های مختلف می پردازیم:

امتیّت اجتماعی، هدف اساسی وجوب حجاب

با توجه به آیات قرآن مجید، به خوبی روشن می شود که هدف از تشریح وجوب حکم حجاب اسلامی، دستیابی به تزکیه نفس، طهارت، عفت و پاکدامنی، جهت استحکام و گسترش امتیّت اجتماعی است: «وَ إِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسْئَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ

چون نگاه نامحرم توسط مردان، باعث تحریک و تهییج جنسی آنان و در نتیجه منجر به فساد و ریشه کنی امتیّت اجتماعی می شود، خداوند در کنار دستور حجاب و پوشش بدن به بانوان، مردان را نیز امر به حجاب و پوشش چشم داده و نگاه به نامحرم را بر ایشان، حرام کرده است. در این باره از امام رضا(ع) نقل شده است: «حَرَمَ النَّظْرَ إِلَى شُعُورِ النِّسَاءِ الْمَحْجُوبَاتِ بِالْأَزْوَاجِ وَ غَيْرِهِنَّ مِنَ النِّسَاءِ لِمَا فِيهِ مِنْ تَهْيِيجِ الرِّجَالِ وَ مَا يَدْعُو التَّهْيِيجَ إِلَى الْفَسَادِ وَ الدُّخُولِ فِيهَا لَا يَحِلُّ وَ لَا يَجْمَلُ»؛ بحارالانوار، ج ۱۰۴، ص ۳۴ «نگاه به موهای زنان باحجاب ازدواج کرده و بانوان دیگر، از آن جهت حرام شده است که نگاه، مردان را برمی انگیزد و آنان را به فساد فرامی خواند در آنچه که ورود در آن نه حلال است و نه شایسته».

از مجموع این گفتار به دست می آید که هدف از وجوب حجاب اسلامی _ علاوه بر موارد مذکور _ ایجاد صلاح و پیشگیری از فساد، جهت تأمین و گسترش امتیّت اجتماعی است.

امتیّت اجتماعی، فلسفه حقیقی وجوب حجاب

یکی از فلسفه های حقیقی وجوب حجاب، حفظ آرامش زن، مصونیت جامعه از فساد و عمق و معنا بخشیدن به امتیّت اجتماعی با توسعه آن است؛ زیرا نفس آدمی، دریایی موج از تمایلات و خواسته های او است که مهم ترین آنها به خوراکی ها، امور جنسی و مال و جاه و مقام، مربوط می شود و بدون شک بالاترین خواسته های مردان، تمایل به جنس زن است. در سخنان عرفا آمده است: «أَعْظَمُ الشَّهْوَةِ، شَهْوَةُ النِّسَاءِ»؛ محجه البیضاء، ج ۵، ص ۱۷۷ «بزرگ ترین خواسته های مرد،

ارائه زیبایی ها و مواضع بدن زن، به شهوت و طمع مردان، دامن می زند و آنها را به یک کانون جدی خطر، مبدل می سازد که به سلب آرامش زن و امتیث اجتماعی منتهی می گردد. آنچه می تواند از این ناامنی پیشگیری کند، پوشش زن از چشمان گرسنه نامحرمان است که با حجاب کامل اسلامی، عملی خواهد شد.

پوشش دینی، پیام عفت، شخصیت و خداترسی زن مسلمان است و مردان جامعه، نه تنها به چنین بانویی چشم طمع نخواهند داشت که او را نیرویی بالفعل در هر چه سعت بخشیدن امتیث اجتماعی دانسته و نجابتش را می ستایند. در این صورت زن نه تنها در سنگر حجاب خود، از تیر نگاه های زهر آلود، سخنان آزاردهنده و برخوردهای اراذل جامعه در امان خواهد بود؛ بلکه امتیث و آرامش درونی خود و اجتماع خویش را برقرار خواهد کرد.

نکته معنوی و عرفانی قابل ذکر در این باب، پیام آسمانی، خطاب به زنان است: «ای زن! آگاه باش، دنیا خراب آبادی است که هر نقطه آن به مین های شیطان و نگاه های آلوده، ناامن گشته است. اما فرشته های حجاب در محفل انس و یاد خدا در امتیثی بی نظیر به سر می برند که دیگران از طعم آن بی خبرند». محمدرضا اکبری، تحلیلی نو و عملی از حجاب در عصر حاضر، ص

۱۴ _ ۱۶

شب تاریک و بیم موج و گردابی چنین حایل کجا دانند حال ما سبکباران ساحل ها

پایه های تحقق امتیث اجتماعی، در سایه سار حجاب بانوان

پوششی که اسلام آن را به عنوان یک حکم شرعی اعلام کرده است، یک عمل ظاهری و گسسته از عوامل و پایه ها نیست؛ بلکه حجاب، خیمه عفاف بانوانی است که آن را

بر پایه های خود استوار نموده و باعث ترویج ارزش امنیت اجتماعی می گردند و به تحقق آن در جامعه اسلامی، کمک می کنند. این پایه های اساسی عبارت است از:

۱. ایمان به خدا و جهان آخرت؛ از مهم ترین عواملی که بانوان توسط آن به آرامش روحی و روانی دست یافته، امنیت اجتماعی جامعه را فراهم می کنند، این است که وقتی زن به خدای تعالی و علم و حکمت او ایمان آورد و معتقد گردد احکامی که برای بشریت تشریح کرده، بدون نقص و دارای آثار مطلوبی است، از حکم الهی حجاب استقبال کرده، امنیت اجتماعی جامعه را تضمین می کند.

۲. تقوا؛ پرهیزکاری بانوان، ضامن تأمین امنیت اجتماعی است و تا این پایه محکم معنوی در قلب بانوان شکل نگیرد، حجاب را نوعی محدودیت برای خود قلمداد کرده و امنیت اجتماعی انسان ها را تهدید می کند.

خانمی که بداند تقوای الهی پادزهر بیماری دل ها است _ که حجاب های تاریک جان را غرق می کند و لانه های هوس را برمی اندازد _ آن را به کام جان خود می ریزد تا عالم جاننش، گلستان گل های طاعت و تسلیم گردد و خیمه حجابش را برمی افروزد تا حافظ بوستان ارزش های خویشتن و آرامش درونی اجتماع خود شود.

۳. آگاهی؛ شناخت سیمای زن، حقیقت حجاب، فلسفه و آثار آن، از جمله پایه های مستحکم پوشش دینی و تبلور امنیت اجتماعی است. وقتی خانمی به پاسخ درونی خود که چرا باید پوشیده باشم نایل شود، پایه های حجاب دینی در او شکل گرفته و با آگاهی کامل به امنیت اجتماعی ارزش می بخشد و دوام آن را تضمین خواهد کرد. به طور کلی، آگاهی زن نسبت به آثار مطلوب حجاب و مهم تر از آنها

مسئله امتیّت اجتماعی، باعث می شود که نه تنها احساس سنگینی از پدیده حجاب نکند؛ بلکه از آن به خوبی استقبال کرده، وسوسه های شیطانی را هیچ می انگارد و آرامش برونی و درونی اجتماع را وسعت می بخشد.

همچنین این پیام اصیل و عرفانی را همیشه آویزه گوش های خود می گرداند: «خواهرم! سرزمین جانت را با خورشید آگاهی، روشن کن تا بر زوایای وجودت بتابد و آن چنان که هستی خود را بشناسی، آن گاه دریابی که حجاب باله های شنا به سوی سرچشمه هستی، امتیّت فردی و اجتماعی کامل است و پوشش های مهیج، وزنه های سنگینی است که زن را غریق ژرفای مهیب دنیا کرده، امتیّت او و جامعه اش را برهم می زند». برگرفته از: مهدی سلطانی رنانی «مقاله حجاب و امتیّت اجتماعی» و بالاخره ممکن است برای برخی این سوال مطرح شود که مگه نه اینکه در قرآن داریم «لا اکراه فی الدین» (دین اجباری نیست) پس چرا در ایران داشتن پوشش حجاب اجباری است؟

در پاسخ گفتنی است :

«لا اکراه» در اصل پذیرش دین است نه در پذیرش احکام آن، لذا فرموده است: «لا اکراه فی الدین» و الا معنی ندارد که کسی یک سیستم حقوقی یا اعتقادی را بپذیرد و یا عضو یک حزب یا سازمان شود ولی به مقررات آن پایبند نباشد. توضیح آن که شناخت معنای دقیق «لا اکراه فی الدین»، منوط به نگرشی جامع به آیات قرآن و مجموعه معارف آن است. مسلم است که در اسلام، احکام اجباری فراوانی وجود دارد؛ مانند «حدود» و قوانین اجتماعی. این محدوده نیز، مشتمل بر احکام اکراهی فراوانی است. مسلماً کسانی که حد بر آنان جاری می شود، راضی به

آن نیستند و... . از این رو باید در فهم ابتدایی از جمله «لا اكره في الدين» تجدید نظر کرد. معنای ظاهری این آیه آن است که اصل پذیرش دین، قابل اكره و اجبار نیست؛ یعنی، نمی توان کسی را به زور به پذیرش آیینی وادار نمود و یا عقیده ای را از او سلب کرد. بنابراین «عقیده» قابل تحمیل نیست؛ ولی این محدوده غیر از محدوده احکام است. توضیح این که: کلیه نظام های فکری، برای خود نظامی اجتماعی را نیز طراحی می کنند. در نظام های اجتماعی، اكره و اجبار از ابزارهای پیش بینی شده در کلیه نظام ها است؛ یعنی، در هر نظامی در مقوله های اجتماعی و حقوقی آن، جبر قانونی وجود دارد و بدون آن، جامعه قابل اداره و کنترل نیست. نظام های قضایی و نیروهای انتظامی در همه نظام ها، امری مقبول و معقول هستند. بنابراین بایستی محدوده عقیده را از محدوده عمل و حقوق جدا کرد. در حیطه «عقیده» اجبار راهی ندارد؛ ولی در حیطه عمل، آنچه که به نظم عمومی جامعه (Public order) مربوط می شود رفتارهای اجتماعی تحت نظارت و کنترل در آمده و احیاناً با آن برخورد می شود. چنان که در تمامی جوامع قوانین و مقرراتی وضع می شود و همگان ملزم به رعایت آن می باشند. با این تفاوت که در برخی جوامع، تنها به رفاه عمومی و آسایش جسمی افراد جامعه توجه دارند و هر چه که اختلال در آسایش بدنی باشد، خلاف قانون شمرده می شود ولی در جامعه اسلامی افزون بر آسایش بدنی به حفظ ارزش های معنوی نیز توجه شده است و آنچه تأثیر سویی بر معنویت افراد جامعه دارد، خلاف

قانون شمرده می شود. از جمله اموری که پی آمدهای ناخوشایندی در زندگی اجتماعی افراد دارد منکرات است. به همین جهت شارع مقدس، برای دور نگه داشتن جامعه از پی آمدهای سوء آنها امر به معروف و نهی از منکر را در سطح جامعه واجب کرده است. با مروری به شرایط و آداب امر به معروف و نهی از منکر روشن می شود که نهی از منکر در منکرات آشکار واجب است و امر به معروف و ناهی از منکر، حق تجسس و تفتیش و دخالت در زندگی افراد را ندارد. خواست اسلام آن است که ظاهر جامعه از هر گناهی پیراسته باشد، اما داوری درباره درون انسان و یا کارهای ناشایستی که برخی مرتکب می شوند ولی آنها را نهان می دارند با خداست. بنا بر آنچه گفته شد، افزون بر این که در پذیرش شریعت اسلام اجباری نیست، پس از پذیرش آن نیز کسی حق تفتیش عقاید و تجسس در امور شخصی افراد را ندارد اما در صورتی که رفتار شخص در اجتماع با قوانین اجتماعی اسلام ناهماهنگ باشد همانند همه نظام های جهان، اسلام حق برخورد را با او برای خود با شیوه های گوناگون محفوظ می دارد.

سوال ۲

سوال :

راستش من به خدا اعتقاد دارم. به نماز، روزه، دعا و قرآن. ولی به حجاب نه! برای ادامه تحصیل راهی خارج از کشور هستم. می خواستم بدونم اگر بی حجاب باشم نماز و روزه ام صحیح هست یا نه؟ و اگر نه، دلیل و مدرک و یا آیه ای از قرآن من باب این قضیه وجود دارد یا خیر؟

جواب :

باید بین آنچه بدست

می آورید و آنچه از دست می دهید مقایسه کنید، پاسخ معلوم می شود. در هر صورت باید مسیری را انتخاب نمود که مضر برای ارزشهای اسلامی نباشد. محل تحصیل را می شود طوری انتخاب کرد که پشیمانی نداشته باشد. اهتمام شما دانشجوی گرامی به رعایت ارزشها و احکام مترقی اسلام و تلاش برای جلب رضایت خداوند متعال ستودنی و موجب تقدیر است و برایتان آرزوی موفقیت و پیشرفت علمی و معنوی می نمایم .

رعایت پوشش از احکام ضروری اسلام است و تمامی علمای اسلام بر آن اجماع دارند. احکام ضروری در هیچ موقعیتی قابل ترک نیست. اما در مورد صحت نماز و روزه گفتنی است. بی حجاب بودن در جامعه باعث بطلان شرعی نماز و روزه نیست، ولی بحث قبولی اعمال فراتر از بحث صحت اعمال است. برای قبولی و تاثیر مثبت اعمال شرعی لازم است انسان تقوا را رعایت کند و تمامی اعمال خود را مطابق دستور خداوند و برای رضایت او انجام دهد. ترک یک حکم ضروری دین باعث بی تقوایی می شود و تمامی اعمال دیگر انسان را خنثی می کند و از تاثیر مثبت می اندازد.

در مورد اثبات وجوب پوشش از نظر اسلام و قرآن کریم گفتنی است: در سوره نور، آیه ۳۱ در مورد حجاب خداوند می فرماید: «و قل للمؤمنات یغضضن من ابصارهن و یحفظن فروجهن و لا یبدین زینتهن الا ما ظهر منها ولیضربن بخمرهن علی جویبهن...»؛ و به زنان با ایمان بگو دیدگان خود را فرو بندند و پاکدامنی ورزند و زیورهای خود را آشکار نگردانند مگر آنچه که از آن پیداست و باید روسری خود را بر گردن خویش دربارہ احکام

حفظ و رعایت حجاب شرعی در مقابل نامحرم است. واژه «ابداء» که در آیه شریفه آمده است به معنای اظهار و آشکار نمودن است و مراد از «زینت» در آیه شریفه مواضع و جایگاه های زینت است؛ مانند: محل زینت های گوناگون از بدن که ابداء و آشکار نمودن آنها جایز نیست مگر مواردی که استثناء شده است؛ مانند: محل انگشتری (که انگشتان دست و خود دست است) و محل سر مه کشیدن (که چشمان است). واژه «حُمُر» که در آیه شریفه وارد شده است لباس و جامه ای است که بانوان با آن سر خود را می پوشانند و بر سینه خود آویزان می نمایند و معنای این قسمت از آیه چنین است که با اطراف خمر و مقنعه خود سرها و موها و شانه و سینه خود را بپوشانند. (برای آگاهی بیشتر ر.ک: المیزان، ج ۱۵، ص ۱۱۱ و ۱۱۲). دانشمندان و فقیهان نیز در بحث از آیه شریفه، روایات وارده را متذکر شده و مورد بحث قرار داده اند؛ از جمله مرحوم آیت الله حکیم در ج ۱۴ کتاب فقهی مشهور «مستمسک العروه الوثقی»، ص ۲۷ می گوید: در روایت صحیحه فضیل از امام صادق (ع) می گوید: «از حضرت درباره نگاه به ساق دست زنان پرسیدم که آیا از جمله زینتی است که خدای سبحان در قرآن می فرماید: «ولا یبدین زینتهن الا لبعولتهن؟» حضرت فرمود: «آری آنچه به زیر خمار و مقنعه است زینت است و آنچه زیر دستبند است زینت است». (به نقل از وسائل الشیعه، کتاب نکاح، ابواب مقدمات نکاح، باب ۱۰۹، ح ۱) مقصود این است که صورت و دو کف جزء زینتی که باید پوشیده شود نیست و سر و گردن

و ساق جزو زینتی است که باید پوشیده شود (خلاصه فرمایش آقای حکیم) در روایت موثقه زراره از امام صادق(ع) در آیه شریفه که فرمود: «الا ما ظهر منها» می فرماید: «زینت ظاهر و آشکار سرمه و انگشتری است» (به نقل از همان منبع حدیث ۳) و این دو در صورت و در کف می باشند (و هم چنین به حدیث ۴ و ۵ باب نیز که مضمون مشابه دارند استدلال نموده است) نتیجه: بیشتر فقها از این بخش آیه استفاده کرده اند که پوشش برای زن به جز صورت و کفین در صورتی که باز بودن منشأ فساد و انحراف نشود در مقابل نامحرم واجب است. ۳- A} ولا یبدین زینتهن الا لبعولتهن... {A حکم مواردی را که زنان می توانند در آنجا حجاب خود را برگیرند و زینت پنهان خود را آشکار سازند بیان کرده است. ۴- A} ولا یضربن بارجلهن... {A برای حفظ عفت عمومی و دور نگه داشتن افراد جامعه از عوامل شهوت زاء، به زنان دستور داده شده است حتی از رساندن صدای خلخال را که در پای دارند به گوش مردان بیگانه خودداری کنند. می دانید که تصریح به خلخال پا، تخصیص را نمی رساند بلکه هر چیزی را که سبب شعله ور شدن آتش شهوت است شامل می شود. پس آنچه در قرآن و روایات به آن پرداخته شده اصل پوشش است و تصریحی به چادر یا مانتو نشده. هر پوششی که موجب جلب نظر نامحرم و مفسده نباشد از نظر اسلام پذیرفته است و معلوم است که پوشش های جائز همه در یک سطح نیستند و بعضی بهتر می باشند و آنها که چادر را معرفی می کنند از جهت بهتر بودن آن

نسبت به بقیه پوشش‌ها است. (برای آگاهی بیشتر ر.ک: ۱-المیزان، ج ۱۶، ص ۳۳۹-۲ تفسیر نمونه، ج ۱۴، ص ۴۳۴ - ۴۵۴-۳ مسأله حجاب، شهید مطهری)

کیفیت پوشش و اهمیت چادر

حجاب منحصر در چادر و حتی مانتو نیست، بلکه هر لباسی که غیر از وجه و کفین (دست‌ها تا مچ) را بپوشاند و موجب تحریک و جلب توجه نامحرم نگردد کافی است ولی باید توجه داشت که همان‌طور که بقیه واجبات دارای مراتب مختلفی می‌باشند حجاب نیز دارای مراتب خوب، متوسط و خوب‌تر است و چادر حجاب برتر بانوان محسوب می‌گردد. در این‌جا چند نکته وجود دارد که برای روشن شدن آنها باید دید اساساً فلسفه حجاب چیست؟

حجاب دو فلسفه اساسی دارد که با یکدیگر ارتباط تام دارند:

(۱) مصونیت زن در برابر طمع و ورزی‌های هوس‌بازان.

(۲) پیشگیری از تحریکات شهوانی خارج از ضوابط و هنجارهای الهی و تأمین سلامت و بهداشت معنوی جامعه. حجاب با چنین نقش و کارکرد مهم و اساسی پیامی قاطع و کوبنده با خود دارد، و آن این است که در برابر همه مردان اجنبی نوعی هشدار و اعلام «دور باش!» می‌دهد، اکنون باید دید چه عواملی در رساندن این پیام و اثرگذاری آن مؤثر است: (T۱) حدود و میزان پوشش: T۱ بدون شک هر اندازه بدن زن پوشیده‌تر باشد نقش نیرومندتری در دورسازی دیدگان نظاره‌گر ایفا می‌کند. اگر نگاه‌های آلوده را همچنان که در روایات آمده است «تیرهای زهرآلود شیطان» بدانیم، پوشش زن همانند قوسی است که تیر از آن کمانه می‌کند و منحرف می‌شود و از اصابت و نفوذ در هدف باز می‌ماند. برعکس

هر اندازه بدن زن برهنه تر باشد تیرهای شیطانی را بیشتر متوجه خود ساخته و از آن آسیب خواهد دید. از همین روست که چادر را حجاب برتر شناخته اند، زیرا با وجود شرایط دیگر، بیشترین پوشش و مطمئن ترین مصونیت را فراچنگ می آورد. {T۲}

کیفیت پوشش: {T}

میزان ضخامت و حتی کیفیت دوخت لباس خود بخش مهمی از حجاب را تشکیل می دهد بدون شک لباس های نازک و تنگ و بدن نما فرودگاه پیکان مسموم شیطان و موجب خیره شدن چشم های هرزه و آلوده و به فساد کشاننده جامعه است. در مقابل لباس های غیربدن نما، دیده ها را از خود دور می سازد، و سلامت معنوی نفوس را تأمین می کند.

{T۳} رنگ ها: {T}

تردیدی نیست که برخی از رنگ ها دیده ها را خیره می سازد، و پاره ای دیگر نگاه ها را از خود می راند و دور می سازد. اکنون سؤال می شود کدامیک از این دو برای تأمین حجاب واقعی و مصونیت معنوی جامعه و خیره نکردن چشم ها و بر نیفروختن آتش شهوت مفیدتر است؟ مگر ما در جامعه ای زندگی نمی کنیم که میلیونها جوان در اوج غریزه جنسی به سر می برند و در سخت ترین شرایط جوانی از امکان ازدواج محرومند و کافی است با اندک جرعه ای شعله های غریزه در وجودشان برافروخته شود و به انواع گناهان و ناراحتی ها مبتلا گردند؟ پس چرا به هر وسیله ممکن - حتی با گزینش رنگ مناسب لباس در جامعه - به سلامت دینی و روحی و روانی آنان کمک نکنیم و موجب جلب توجه آنان و قرار گرفتن شان در دام مفاسد نشویم؟ در عین حال علمای دین نسبت به خصوص رنگ ها تأکید چندانی نکرده، ولی بر این مسأله پای می فشارند که لباس نباید موجب جلب

توجه و عواقب سوء ناشی از آن باشد. از این رو است که در طول تاریخ زنان مسلمان به میل خود لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و این سنت حسنه مورد تکرار و پذیرش پیامبر (ص) و امامان (ع) قرار گرفت، زیرا آنان به این وسیله احساس امنیت و مصونیت بیشتری می کردند، {V.ر.ک: حجاب در ادیان الهی، محمدی آشنائی} T۴. {V} شیوه های رفتاری: T طرز صحبت و چگونگی راه رفتن و ... نیز بخشی از حجاب به معنای وسیع کلمه است. حفظ وقار و متانت هم همان نقشی را دارد که پوشش زن دارد و عدم رعایت آن نیز برآیندی چون برهنگی در پی دارد. از این رو قرآن مجید یکی از صفات خوب زنان مؤمن را که در رفتار دختران شعیب بیان می کند همان «حیا» و وقار است.

T { دیدگاه مراجع: T }

از دیدگاه همه مراجع برای زن کافی است که حجاب کامل را با هر لباس مناسبی، در برابر مرد نامحرم رعایت کند، ولی بی شک چادر به عنوان حجاب برتر از ارزش والایی برخوردار است. {V} آیت الله خامنه ای، استفتاء، س ۵۸۰؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۰۱؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۰۲۲؛ آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۱، س ۴۸۵؛ آیت الله سیستانی، sistani.org، (حجاب)، س ۷؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۶۹؛ امام خمینی، استفتاءات، ج ۳، (احکام حجاب)، س ۷؛ دفتر آیات عظام وحید، بهجت و تبریزی. V }

سوال ۳

سوال :

امروزه در مجامع عمومی مشاهده می شود که خانم ها حجاب اسلامی را رعایت نمی کنند. مثلا فروشندگان برخی مغازه ها، برخی کارمندان دولتی و غیردولتی، معلمان و ... با توجه به اینکه برای رفع نیازهای مادی - معنوی نیاز به حضور در اجتماع و ارتباط با

این گونه افراد داریم به نظر شما راه حل مناسب چیست؟ آیا حضور خود در اجتماع را کمتر کنیم؟ آیا اکثریت جامعه را امر به معروف کنیم (که دشوار و در بعضی موارد غیرممکن است) به هر حال لطفاً موضوع را برایم روشن کنید.

جواب :

پاسخ:

حضور انسان به جهت نیازهای متعدد او، در جامعه ضروری است، و در این حضور، خواه نا خواه و به عبارتی خواسته یا ناخواسته منکرات و انحرافات را مشاهده خواهد کرد. حال کاهش این حضور در اجتماع و به اصطلاح گوشه نشینی و خلوت گزینی و مواجه نشدن با انواع ناهنجاری ها و بدحجابی ها و بی حجابی ها و یا انجام فریضه امر به معروف و نهی از منکر، دو گزینه و دو انتخاب پیش روی شماست؛ که گزینش هر یک از آنها دارای مزایا و پیامدهایی است که ارزیابی و سنجش و انتخاب آنها بستگی به نظر خود شما دارد...

غزالی می گوید: هر که با مردمان مخالفت (معاشرت) کند از مشاهده منکرات خالی نباشد. پس اگر هیچ نگوید معصیت بود، و اگر انکار کند متعرض انواع ضرر باشد. و بسیار باشد که برای خلاص از آن، معصیتها ارتکاب باید کرد که بزرگتر از آن باشد که در ابتدا از آن باز داشته شده است، و در عزلت از آن خلاص است، و فرو گذاشتن آن سخت است و قیام نمودن بدان دشوار... لازم می آید که در مواضع منکر حاضر نشود، و عزلت گزیند تا منکر نبیند، و جز به حاجتی مهم یا واجب بیرون نیاید... (خوارزمی محمد؛ ترجمه احیاء علوم الدین جلد ۲ ص ۶۹۱)

از جمله گناه و مفسده ای که از حضور در چنین اجتماعاتی، عاید انسان می شود، ترک کردن و خودداری کردن از امر به معروف و نهی از منکر - در صورت

فراهم بودن شرایط آن- می باشد. به وسیله عزلت و کاهش حضور خود در چنین اماکن و مواضع می توان از گناهانی که اغلب در آن دامن انسان را می گیرد، نجات یافت بنا بر این اگر در معاشرت با مردم با آنان موافق باشی، گناه کرده ای و خود را در معرض خشم خدا قرار داده ای و اگر ساکت بمانی شریک جرم آنهایی. از پیامبر صلی الله علیه و آله نقل شده است که فرمود: «هر گاه مردم خلافی را ببینند و اعتراض نکنند عاید شما می شود و آنچه از راه معاشرت و تهذیب دیگران فراهم می آید، مقایسه کنید، و تا قرار دادن یکی در برابر دیگری، بهترین را برگزینید این گزینش با کوشش شایسته حاصل می آید و با احوال و اشخاص فرق می کند. پس نمی شود به طور مطلق به نفی یا اثبات یکی (حضور در جامعه و یا خلوت نشینی و عدم حضور در جامعه) حکم کرد. (خوارزمی محمد؛ ترجمه احیاء علوم الدین جلد ۲ ص ۶۹۱)) در نتیجه باید با توجه به موقعیت خود و انگیزه حضور و منافی که در اثر حضور به دست می آورید و آنچه از دست می دهید مقایسه کنید، تا حقیقت مطلب برایتان روشن و واضح گردد.

لذا توصیه بزرگان آن است که حضور در اجتماع به قدر حاجت و ضرورت باشد. «کسی که عزلت برگزیند امر به معروف و نهی از منکر بر او واجب نمی شود که اگر سکوت کرد مؤاخذ و مسئول باشد. اگر .. دارای نفس قدسی و قوه ای ملکوتی باشد و در راه خدا خشن و بی گذشت و قادر به امر به معروف و نهی از منکر باشد. و ارشاد گمراهان و ... امثال آن در توانش باشد. و در دعوت به سوی خدا

به سرزنش سرزنش کنندگان توجه نکند، برای او سزاوار است که حضور در اجتماع و معاشرت با مردم را ترجیح دهد و گرنه همان به که از جامعه کناره گیرد پس انسان باید حال خود را ملاحظه کند و آن حدی را که صلاح اوست و برای او شایسته است برگزیند (جباران محمدرضا؛ ترجمه اخلاق ص ۲۰۸)

خلاصه آنکه اگر چنانچه دارای شرایط آمراین فریضه امر به معروف و نهی از منکر می باشید و این توانایی را در خود می بینید، می توانید بی دغدغه در اجتماع حاضر شوید و گرنه باید حضور خود را به قدر ضرورت و حاجت کاهش دهید.

منابع:

۱. خوارزمی محمد؛ ترجمه احیاء علوم الدین غزالی

۲. عارف؟ سید محمد صادق؛ راه روشن ترجمه المحجبه البیضاء (ملا محسن فیض کاشانی مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی چاپ اول ۱۳۷۲

۳. جباران محمدرضا (مترجم)، الأخلاق (سید عبد الله شیر)، انتشارات هجرت، چاپ چهارم، ۱۳۷۸

سوال ۴

سوال:

یکی از دوستانم بدحجاب است و برای رفتن به دانشگاه زیاد آرایش می کند. خودش از این کار احساس عذاب وجدان می کند و خوب هم می داند که این عملش گناه است ولی باز هم آن را انجام می دهد و قادر به ترک آن نیست. چرا با وجود آگاهی بر گناه، باز آن را انجام می دهیم؟

جواب:

اینگونه رفتارها رابه چند گونه می توان تحلیل کرد.

الف: تبیین از منظر دینی:: از نگاه دینی در اندرون انسان نیرویی بنام فطرت یا همان وجدان تعبیه شده تا او را در ارتکاب جرم و معصیت، مواخذه و محاکمه کند (این نیرو به زبان قرآنی نفس لوامه نام گرفته است) اما اینکه با وجود آن، عده ای از افراد به

گناه و معصیت مرتکب می شوند؛ می تواند ناشی از عوامل زیر باشد.

۱. ضعف ایمان، ضعف تقوا، خویشتن داری: امام خمینی (ره) بیان ظریفی دارد می فرمایند «حقیقت ایمان در قلب ما وارد نشده. اگر ایمان وارد قلب شود، کارها اصلاح می شود: آثار آن سرایت می کند به تمام ظاهر و باطن و سرّ و علن. پس، باید معالجه باطن را بکنیم و مرض قلب را علاج نماییم. و از احادیث ظاهر می شود که همان طور که سستی ایمان و عدم خلوص آن موجب مفاسد اخلاقی و اعمالی میشود، این مفاسد نیز موجب نقصان ایمان، بلکه زایل شدن آن، می شود. (امام خمینی چهل حدیث، ص ۳۰۷).

«يَعْظُكُمُ اللَّهُ أَنْ تَعُودُوا لِمِثْلِهِ أَبَدًا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ» (سوره نور آیه ۱۷)... یعنی این نشانه ایمان است که انسان به سراغ این گناهان عظیم نرود، و اگر مرتکب شد یا نشانه بی ایمانی است و یا ضعف ایمان. (تفسیر نمونه ج ۱۴ ص ۴۰۱)

پس این عذاب وجدان، ناشی از وجود ایمانی در دل اوست، که او را هشدار می دهد ولی در حفاظت از گناه و انحراف کارساز نیست. و علت این کار طبق روایت آنست که «فرمود مؤمنی که مرتکب معاصی میشود همان گناه زیاد او باعث میان او و ایمانش از ایمان خود بهره کسب نکند. (بروجردی، تفسیر جامع ج ۲ ص ۳۸۰)

۲. وسوسه های شیطانی «زَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَغْمَالَهُمْ» (انفال آیه ۴۸)، شیطان، اعمال آنها را در نظرشان جلوه داد و زَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَغْمَالَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَ سوره عنکبوت (۳۸) شیطان اعمالشان را برای آنان آراسته.. از این رو آنان را از راه (خدا) بازداشت در حالی که بینا بودند.

۳. جهل. «يَعْمَلُونَ الشُّوءَ بِجَهَالَةٍ» کسانی که بنادانی بدی را انجام میدهند (النساء آیه ۱۷) در توضیح این آیه فرموده اند: هر گنهکاری جاهل و نادان است چرا که او در مقام ارتکاب گناه بمانند نادانان خود را به مخاطره و سختی انداخته است عزیزی؛ داستان پیامبران یا قصه های قرآن از آدم تا خاتم ص ۲۸۸)

۴. قساوت قلب: «.. قَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَ زَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ (انعام ۴۳) دل‌های آنها قساوت پیدا کرده؛ و شیطان، هر کاری را که می کنند، در نظرشان زینت می دهد.

۵. هواهای نفسانی: «إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالشُّوءِ» (یوسف ۵۳) نفس (سرکش) بسیار به بدیها امر می کند.

مجموع این عوامل و عوامل دیگر، می توانند سرمنشا رفتارهای ناهنجار اجتماعی و گناهان و مفساد مانند بدحجابی و... باشند

ب- از منظر جامعه شناختی: از دیگاه جامعه شناسان، از این مسئله تحلیل های گوناگون ارائه شده است:

۱- نادرست اجتماعی شدن افراد: بعضی افراد به دلیل نارسایی و غیر صحیح بودن فرایند اجتماعی شدن از دوران کودکی، هنجارهای فرهنگی را در شخصیت خود جایگزین نمی کنند و بدینسان، قادر نیستند بین رفتارهای فرهنگی مناسب و نامناسب تمایز قایل شوند. (بروس کوئن، ترجمه توسلی و.. ص ۲۲۰)

۲- تعارض فرهنگی و ساخت اجتماعی: به دلیل آنکه متاسفانه بعضی محیطهای دانشگاهی، به گونه ای است که گاه به افراد بی حجاب و هنجار شکن بیشتر بها می دهند تا افراد باحجاب، از این رو چنانچه در حالت ظاهر شدن فرد به شکل بدحجابی و زینت کرده، در گذشته مورد مقبول و تحسین و تشویق دوستانش قرار گرفته باشد، احتمال تکرار اینگونه افراد در آینده نیز زیاد است. «جامعه شناسی رفتاری می گوید؛ که پیامدهای گذشته یک رفتار معین برحالت کنونی آن تسلط دارد... شرایط محیطی گوناگون احتمال تقویت یک عمل معین را تعیین می

کند، برخی شرایط واکنش را محتمل می‌سازند و برخی شرایط دیگر احتمال را کم می‌کنند. بنابراین دیدگاه اگر این افراد در محلی واقع شوند که حالت بی‌حجاب بودن آنها مورد تمجید واقع شود، احتمالاً آن را برای بار چندم نیز تکرار خواهند کرد و بالعکس. (جورج ریتزر؛ نظریه‌های جامعه‌شناسی در دوران معاصر؛ ترجمه محسن ثلاثی؛ ص ۴۰۸)

ج. تبیین روانشناختی: برخی روانشناسان، انحراف را براساس نقض شخصیت تبیین می‌کنند، بدین معنی که برخی انواع شخصیت‌گرایی بیشتر به انحرافات اجتماعی دارند. رفتار انحرافی زمانی پیش می‌آید که نهاد فعال و غیر فعال و غیر قابل کنترل، با فراخود کمتر فعال، ترکیب شود و در همان حال، خود، سهل‌انگار می‌شود و در هدایت رفتار فرد، نقشی را ایفا نمی‌کند. نهاد اصرار دارد که از هر طریق و به هر وسیله‌ای این نیاز ارضا شود. اگر فراخود خیلی ضعیف باشد و نظارت شدیدی بر شخص نداشته باشد، در این موقعیت، خود خطر احتمالی را به او گوشزد نمی‌کند و فراخود نیز او را بر حذر نمی‌دارد که اینگونه رفتار از نظر اجتماعی غیر قابل قبول است (بروس کوئن، همان ص ۲۲۰) بدین ترتیب بعضی افراد با قرار گرفتن در چنین موقعیت‌هایی به دلیل ضعف نهاد فرد و ضعف فراخود، اقدام به هنجار شکنی می‌کند.

خلاصه آنکه مجموعه عوامل از جمله ضعف بنیه دینی و عدم اعتماد به نفس، وسوسه‌های شیطانی و شبهه‌پراکنی دوستان، محیط اجتماعی نامطلوب و نادرست اجتماعی شدن افراد و تربیت غیر صحیح و غیر اصولی آنان، نبود یک نیروی کنترل‌کننده درونی و بیرونی و... موجب این گونه رفتارها می‌شوند.

منابع:

امام خمینی، چهل حدیث، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، چاپ بیستم، ۱۳۷۸

آیه الله مکارم؛ تفسیر نمونه ج ۱۴

بروجردی، سید محمد ابراهیم، تفسیر جامع، انتشارات صدر - تهران،

یوسف عزیزی، داستان پیامبران یا قصه های قرآن از آدم تا خاتم، انتشارات هاد، تهران، چاپ اول، ۱۳۸۰ش.

جورج ریتزر؛ نظریه های جامعه شناسی در دوران معاصر؛ ترجمه محسن ثلاثی؛ انتشارات علمی؛ چاپ ششم؛ سال ۸۱

بروس کوئن، مبانی جامعه شناسی؛ مترجم توسلی، غلامعباس وفاصل رضا، انتشارات سمت؛ چاپ دوازدهم، سال ۱۳۸۰

سوال ۵

سوال :

با توجه به اینکه زنان بدحجابی که وارد اجتماع می شوند علاوه بر اینکه خود گناه می کنند دیگران را نیز به گناه می اندازند و فضای جامعه را نیز آلوده می کنند، می توان گفت بدحجابی در اجتماع حق الناس نیز هست؟

جواب :

این کار حق الناس به حساب نمی آید

توضیح بیشتر

در مورد معضل بدحجابی و بی بند و باری در جامعه این است که معضل بدحجابی و بی عفتی در ایران ریشه در عوامل متعددی دارد که باید آن عوامل را در جامعه مورد شناسایی قرار داد و با توجه به آنها اقدامات اساسی و حساب شده انجام داد. بر این اساس عوامل بدحجابی در جامعه به دو دسته تقسیم می شود:

T{الف} عوامل درونی: T}

منظور از عوامل درونی، مجموعه مؤلفه هایی است که به وجود آوردن این پدیده دخالت داشته و ناشی از عملکرد افراد یک جامعه و سیستم سیاسی، اجتماعی و فرهنگی حاکم بر آن است. مهم ترین آنها عبارت است از:

۱. از نظر انسان شناختی و روان شناختی انسان موجودی است که دارای قدرت اختیار می باشد، یعنی، هم توانایی انتخاب راه درست و طی کردن مراتب کمال انسانی را دارد و هم توانایی پیروی از امیال و هواهای نفسانی و طی کردن مدارج انحطاط و سقوط را. قرآن می فرماید: «انا هدیناه السبیل اما شاکرا و اما کفورا»، (انسان، آیه ۳).

بر این اساس در جامعه ای مانند

جامعه اسلامی ما _ که بسیاری از احکام، ارزش ها و معارف اسلامی برای اداره جامعه تبیین شده و جای هیچگونه عذر و بهانه ای نیست _ بعضی از احکام الهی (مانند حجاب) از سوی برخی افراد نادیده گرفته می شود، به این اصل و عنصر روان شناختی باز می گردد. به عبارت دیگر یکی از مهم ترین عوامل بدحجابی در جامعه، پیروی از هواهای نفسانی است که خود ناشی از ضعف ایمان و تقوا، تزلزل شخصیت و بی هویتی است و... می باشد و در مظاهری از قبیل تجمل گرایی، خودنمایی در مقابل بیگانگان و... نمود پیدا می کند.

در بسیاری از موارد خودباختگی و تزلزل شخصیت و عدم اعتماد به نفس موجب تقلید و تظاهر به رفتارهای ناصحیح دیگران می گردد. بر اثر خودباختگی ملاک در کرامت و شایستگی اجتماعی را محبوب بودن و مطرح بودن در چشم دیگران می دانند. البته اگر انسان با تقوا و پاکدامن و مقید به رعایت ارزش های الهی باشد هم محبوب خواهد بود و هم در چشم و دل و زبان اولیاء مطرح خواهد بود، لیکن این مسأله نیاز به خودباوری و ایمان قوی و انگیزه های عالی و معرفت صحیح از حیات طیبه دارد. چنین انسانی برای خود رسالتی عظیم را قابل است که به رفتارهای او جهت می دهد.

یکی از راه های اصلاح جامعه از این معضل، مقابله با عوامل روان شناختی آن و تقویت ایمان و تقوای افراد جامعه و تقویت انگیزه، عزم و اراده آنان در اجرا احکام الهی و موازین و مقررات اسلامی در سطح جامعه می باشد. قرآن کریم می فرماید: «ان الله لا یغیر ما بقوم حتی یتوبوا ما بأنفسهم...»؛ خداوند سرنوشت هیچ قومی

را تغییر نمی دهد، مگر آن که آنان آنچه را در خودشان است تغییر دهند، (رعد، آیه ۱۱).

این عامل درونی اختصاص به جامعه ای خاص یا پیروان دین مخصوصی ندارد اما در هر جامعه ای عوامل تشدید کننده یا کنترل کننده وجود دارد که باید پیشینه تاریخی و وضعیت فرهنگی را بررسی کرد. در خصوص جامعه ایرانی به ریشه های تاریخی آن اشاره می کنیم.

۲. ریشه های تاریخی این مسأله که به اقدامات رژیم پهلوی برای گسترش فرهنگ برهنگی، بی بند و باری و کشف حجاب بر می گردد، که توانست بخشی از جامعه ما را دچار این انحراف کند و بی حجابی را در خانواده ها به صورت یک هنجار و ارزش درآورد. روند گسترش این معضل، هر چند با وقوع انقلاب اسلامی و فضای ناشی از دوران دفاع مقدس، تا حد زیادی کنترل شد؛ ولی به دلایل متعددی، رگه ها و ریشه های خود را همچنان حفظ نمود و بعد از تغییر محیط ارزشی جامعه و فاصله گرفتن از فضای معنوی حاصل از انقلاب و دفاع مقدس، دوباره مجال ظهور و بروز پیدا کرد.

۳. کوتاهی و بی توجهی برخی از مسؤولان فرهنگی کشور در تثبیت ارزش ها و احکام اسلامی و تعمیق بخشیدن به آن، از وسایل دیگر گسترش بدحجابی است.

گفتنی است که به علت وجود مشکلات ناشی از تثبیت انقلاب اسلامی، جنگ تحمیلی، فشارهای خارجی محاصره های گوناگون اقتصادی، سیاسی و... باعث شد که بیشترین وقت و انرژی مسؤولان و دستگاه های دولتی به این امور صرف شود و توجه چندانی به مسائل فرهنگی جامعه و اجرای راه کارها و برنامه هایی در جهت تثبیت و تعمیق ارزش ها و احکام اسلامی مبذول نگردد.

۴. بعضی از اقدامات انجام

گرفته بعد از سال ۱۳۶۸ (از قبیل سیاست های پولی و ارزی و...) که به منظور تسریع در روند توسعه و رشد اقتصادی، صنعت و... انجام گرفت، ناخواسته موجب تغییر ارزش های جامعه، به سوی هنجارهای مادی، مدرک گرایی، تجمل پرستی و... گردید.

۵. عملکرد منفی و نامطلوب برخی از دستگاه های فرهنگی (از جمله وزارت ارشاد و مطبوعات وابسته در سال های اخیر) و میدان دادن به افراد و عناصری که هیچ اعتقادی به نظام اسلامی ندارند و با استفاد از تسهیلات مادی و معنوی وزارت ارشاد و فضای باز و بدون نظارت جامعه، موجبات نشر و ترویج فرهنگ فاسد منحط دوران پهلوی و ارزشهای حاکم بر جوامع غرب را فراهم و اوضاع فرهنگی کشور را به شدت مسموم و آلوده نمودند به گونه ای که مقام معظم رهبری هشدارهای شدید به مسئولین فرهنگی داده، نارضایتی خود را از عملکرد وزارت ارشاد اعلام نمودند که در نهایت منجر به استعفای وزیر ارشاد گردید.

۶. برخی از افراط و تفریطهایی که در سالهای اولیه انقلاب و بعد از آن در مبارزه با بی حجایی و بد حجایی شد از قبیل استفاده روشهای خشونت آمیز و فیزیکی و... باعث بوجود آمدن تنفر و انزجار و بدبینی به این حکم الهی گردید.

۷. اجرا نشدن فریضه مهم امر به معروف و نهی از منکر یا نظارت ملی به صورت فراگیر و گسترده و نظام مند از طرف آحاد جامعه، که در روایات متعدد ضامن حفظ و سلامت جامعه از فساد، ناامنی و... شمرده شده است.

۸. مشکلات اقتصادی و اجتماعی در زمینه اشتغال، مسکن و ازدواج نیز هر کدام می تواند به صورت مستقیم و غیرمستقیم در بروز این

پدیده در افراد خصوصا با توجه به تغییر جو ارزشی جامعه، مؤثر باشد.

۹. عدم طراحی مدها و الگوهای لباسی جذاب و مناسب با ویژگی های ملی و اسلامی کشورمان نیز در این موضوع دخیل است. T}ب) عوامل بیرونی: T}

مهمترین عامل بیرونی تهاجم فرهنگی گسترده و همه جانبه غرب به ارزش های اسلامی و ملی ما، برای بی هویت نمودن نسل جوان، تضعیف باورهای عقیدتی در مردم و در نهایت شکست نظام اسلامی در ایران با استفاده از پیشرفته ترین وسایل تکنولوژی - اعم از نرم افزاری و سخت افزاری، عناصر وابسته داخل در عرصه های فرهنگی و اقتصادی و... در جهت حاکم نمودن فرهنگ و ارزش ها و مظاهر تمدن غرب.

مجموعه عوامل فوق سبب گردیده که متأسفانه علیرغم گذشت بیش از دو دهه از انقلاب اسلامی، معضل بدحجابی در جامعه اسلامی ما وجود داشته باشد.

اما در مورد راه های برخورد و مقابله با این پدیده زشت دو راهکار قابل پیش بینی می باشد:

۱. راهکارهای فیزیکی و برخورد از موضع قدرت با متخلفین البته این برخورد باید حساب شده و هنجارمند باشد.

۲. کار بنیادی فرهنگی. مسلما برخورد با این پدیده به صورت فیزیکی و از طریق دستگاههای دولتی (به غیر از دستگاه های فرهنگی دولتی) بسیار دشوار و تا حدی ناممکن است. زیرا اگر ما در مسئله لباس و پوشش اسلامی صرفا بخواهیم از طریق زور وارد شویم، استدلال و منطق نداشته باشیم و نتوانیم حقانیت و لزوم پوشش اسلامی، آثار مثبت و فواید و برکات اجرای این فریضه الهی در ابعاد مختلف زندگی شخصی و اجتماعی افراد و فلسفه حجاب و... را با کار فرهنگی مستمر عمیق و ریشه ای با استفاده از دستگاههای

فرهنگی و رسانه های جمعی و مطبوعات و... به زیباترین و بهترین صورت، ارائه دلیل و برهان، ثابت کنیم و یا این که در زمینه پوشش نتوانیم مد و الگویی صحیح و مناسب با معیارهای فرهنگی ملی و اسلامی کشورمان به جوانان عرضه کنیم و همچنین اگر دستگاه های فرهنگی از وزارت ارشاد گرفته تا صدا و سیما به جای تعمیق و ترویج فرهنگ حجاب و عفاف خدای ناکرده دچار کم توجهی شده و یا برنامه هایی مغایر با این ارزش ها به نسل جوان ارائه کنند، متأسفانه باید منتظر رواج و گسترش بدحجابی و رواج ارزشهای غربی به صورت گسترده در جامعه اسلامی باشیم. عامل مهم دیگری که می تواند ما را در مقابله با این معضل اجتماعی یاری نماید اهتمام جدی جامعه و دانشجویان به انجام فریضه امر به معروف و نهی از منکر است. بدیهی است اگر جامعه در این زمینه به صورت جدی وارد عمل شود و این فریضه الهی را منطبق با شرایط و مراتبی که در شرع مقدس معین گردیده، عملی سازد دستگاه های فرهنگی و مراکز موجود در دانشگاه ها نیز بهتر می توانند در حل این معضل اجتماعی اقدام نمایند و ضمن تشویق و ترغیب دانشجویان به انجام شؤونات اسلامی، راه کارها و اقدامات بنیادی فرهنگی را در جهت گسترش ارزش های اسلامی در بین دانشجویان فراهم سازند. به امید روزی که با همکاری مسئولین و دانشجویان شاهد محیطی سرشار از پاکبوی صفا و اهتمام جدی به رعایت ارزش های اسلامی در دانشگاه ها باشیم، ان شاءالله.

ناگفته نماند بسیاری از ناهنجاریهای اجتماعی از جمله بدحجابی به بی سامانی اقتصادی نیز گره خورده است، معضل بیکاری، تورم و...

مولد بسیاری از مفسدات اجتماعی هستند که ظهور و بروز آن در شکل های مختلف صورت می پذیرد. از این رو نظام اسلامی و همه علاقه مندان به این نظام مقدس باید در جهت کارآمدی نظام و حل معضلات اقتصادی و اجتماعی تلاش جدی انجام دهند. فرمایشات و رهنمودهای مقام معظم رهبری در زمینه مبارزه با مفسدات اقتصادی و اجتماعی به شکل قاطع و نیز نهضت خدمت رسانی به مردم، در این راستا ارزیابی می شود.

سوال ۶

سوال :

من دختری ۲۶ ساله هستم می خواستم بدونم آیا اسلام با آراستگی منافات دارد و من چطور می توانم امروزی لباس بپوشم و زندگی کنم و به وظایف دینی نیز عمل کنم

جواب :

چون من فکر می کنم و دیده ام انسان هایی که زیاد مذهبی هستند به آراستگی ظاهرشان اهمیت نمی دهند و شیک و با کلاس بودن را نشانه دینداریشان می دانند

و میخواستم بپرسم که اگر مقدار کمی از موها بیرون باشد گناه دارد؟ و حجاب بر اساس عرف جامعه ایران تا چه حد است؟

با تشکر فراوان

- ۲۶ ساله - فوق دیپلم

پاسخ : با سلام

دوست محترم

دین اسلام هیچ منافاتی با آراستگی و به قول شما شیک پوشی ندارد. بلکه دستور داریم که انسان باید آراسته باشد و مومن باید ظاهری وجیه و نیکو داشته باشد. اما شیک پوشی در فرهنگ امروز جامعه ما متأسفانه بعضاً منافات با قوانین اسلامی دارد، چرا که خداوند به ما فرمان داده است به آراستگی و از طرفی حدودی را نیز برایش مشخص کرده است و اینکه برخی آراستگی ها از حدود خارج است که موجب ناپسند شدن آن ها از

نظر شرع اسلام می گردد. به عنوان مثال شرع برای موی زنان دستور به پوشاندن تمام آن داده است در برابر نامحرم؛ حال کسی که می تواند به وسیله آن مو، خود را آراسته کند آیا این آراستگی از حدود شرعی خارج نیست؟؟؟ لذا آراستگی در حد شرعی آن امری است مطلوب و مورد تائید شرع مقدس. برای تائید خود آرای به بیان این روایت بسنده می کنیم: که مردی به دیدن رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آمده بود زمانی که حضرت می خواست از حجره خارج شود ظرف آبی در آنجا بود، مقابل آن ایستادند و مو و روی خود را منظم کردند و فرمودند خداوند دوست دارد که وقتی مسلمانی برای دیدار برادرش می رود خود را بسازد و بیاراید. (مکارم الاخلاق، ص ۵۱)

موید و پیروز باشید.

موسسه وتر.

سوال ۷

سوال :

عوارض بی حجایی چیست ؟

جواب :

- ۱۵ ساله - دبیرستان

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

فلسفه پوشش چیز مکتوم و پنهانی نیست زیرا:

۱. غریزه جنسی نیرومندترین و ریشه دارترین غریزه آدمی است، و در طول تاریخ جزء تأثیر گذارترین عوامل بوده است؛ تا آنجا که گفته اند: هیچ حادثه مهمی را پیدا نمی کنید مگر اینکه پای یک ارتباط جنسی در آن در میان بوده است!

طبیعی است که با چنین غریزه ای باید با احتیاط برخورد کرد تا حتی المقدور تحت اختیار عقل بوده و سرکشی نکند. کا عاقلانه ای نیست که با اجازه به محرکات جنسی در جامعه این غریزه را تشدید کنیم.

۲. تجلی و بروز زیبایی های زنانه در جامعه که به طور طبیعی با آرایش و عشوه

گری و امثال آن همراه می شود، مردان، و مخصوصا جوانان را در یک حال تحریک دائم قرار می دهد؛ تحریکی که سبب کوبیدن اعصاب آنها و ایجاد هیجانهای بیمار گونه عصبی و گاه سرچشمه امراض روانی می گردد.

انسان از نظر عصبی نمی تواند بار هیجان دائم را بر خود حمل کند. روپزشکان می گویند هیجان مستمر عامل بیماری است.

اسلام می خواهد مردان و زنان مسلمان روحی آرام و اعصابی سالم و چشم و گوش پاک داشته باشند، و این یکی از فلسفه های حجاب است .

۳. آمارهای قطعی و مستند نشان می دهد که با افزایش برهنگی _ که البته خود مراتبی دارد _ طلاق و از هم گسیختگی زندگی زناشویی در دنیا به طور مداوم بالا رفته است؛ چرا که "هر آن چه دیده بیند دل کند یاد"، و این نه امری است که با شعار و تعارف بتوان آن را نادیده گرفت. دل در اینجا یعنی هوس های سرکش.

در محیطی که حجاب و نگاه و شرائط دیگر اسلامی در ارتباط زن و مرد رعایت می شود، دو همسر تعلق به یکدیگر دارند، و احساسات و عشق و عواطفشان منصرف از یکدیگر نمی شود. اسلام می خواهد این حالت محفوظ بماند.

در جوامع غیر مقید، کم کم قداست پیمان زناشویی مفهومی نمی تواند داشته باشد، و خانواده ها همچون تار عنکبوت به سرعت متلاشی می شوند.

گسترش دامنه فحشاء، و افزایش فرزندان نامشروع، از دردناک ترین پیامدهای بی حجابی است که فکر می کنیم نیازی به ارقام و آمار ندارد و دلایل آن مخصوصا در جوامع غربی کاملا نمایان است، آنقدر عیان است که

حاجتی به بیان ندارد.

و با توجه به اینکه فحشاء، و از آن بدتر فرزندان نامشروع سر چشمه انواع جنایت ها در جوامع انسانی بوده و هستند، ابعاد خطرناک این مسأله روشن تر می شود.

کلام خود را به سخنی نورانی از امام رضا(ع) ختمی می کنیم که فرمودند: "حرام شد نگاه به موهای زنان برای آن که اگر موهای آنها در برابر مردان نامحرم آشکار شود باعث تحریک و جلب نظر به فساد و انجام کارهای حرام خواهد کرد." ("علل الشرایع"، ج ۲، ص ۲۸۷)

شاید بگویید ما از برهنگی سخن نمی گوئیم بلکه از حجاب شرعی گفتگو می کنیم.

جواب ما این است که اولاً، حجاب و برهنگی مراتب دارند، که شکل شرعی آن کاملترین آنها است؛ و آثاری که برشمردیم به حسب میزان این برهنگی و حجاب دارای شدت و ضعف است.

ثانیاً، معمولاً بی حجابی و بدحجابی در حد خود نمی ماند، و هر روز تقاضای جامعه را به برهنگی بیشتر هم در زنان و هم در مردان افزایش می دهد. توجه به تاریخ غرب نشان می دهد که سیر صعودی برهنگی چه شتاب تندی در سده های اخیر داشته است. به جایی باید این برهنگی منقطع شود که حد مطمئن آن حجاب اسلامی است.

نکته دیگری که در آخر قابل ذکر است، و شاید جمع بندی همه آنچه چیزی است که گذشت، این است که نگاه به زن نباید در زیبایی های او خلاصه شود. زن علاوه بر زیبایی _ که البته نه قابل انکار است، و نه خوب است که نادیده گرفته شود، که توجه به آن نیازی طبیعی در زن و مرد است _ فضائل بالاتری دارد که یکی

از نمونه های بارز آن مادری است.

اگر زنان و مردان جامعه همیشه توجهشان به زیباییهای زنانه معطوف باشد، اولاً، در حقیقت بخش بزرگی از فضائل زن که منشأ تربیت نسلهای پاک و سالم انسانی است نادیده گرفته شده است؛ و ثانیاً، این باعث می شود پا به سن گذاشتن زن به تدریج او را از انسانی مورد توجه به حاشیه براند. وقتی زیبایی ملاک ارزش زن شد، با کم رنگ شدن آن ارزش انسانی او هم کم می شود.

اما اگر ملاکهای دیگر فضیلت زنان، از جمله دانش و تقوا و عواطف مادری و فداکاری، هم در جامعه مطرح شد، با کم رنگ شدن زیبایی ملاکهای دیگر زنان در چشم جامعه نمود بیشتری می یابد، و این از ارزش زن چیزی کم نمی کند.

حجاب حافظ زن است تا همه توجه جامعه به زیبایی های او نباشد؛ بلکه در کنار آن فضائل دیگرش هم مطرح باشد.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

رابطه دختر و پسر

سوال ۱

سوال :

آیا دوستی و روابط دختر و پسر در زندگی آینده آن ها تأثیر خواهد گذاشت؟

جواب :

جواب این پرسش بی تردید مثبت است ، اما تأثیر آن در افراد متفاوت است و بستگی به محیطی که زندگی می کند ، خانواده ، نوع رابطه و... دارد .

دختران و پسرانی که به طریق غیر مشروع با فردی از جنس مخالف، رابطه دوستانه برقرار می کنند، از جهات مختلف، آسیب می بینند. آسیب ها هر چند متوجه دختر و پسر است، اما دامنه و شدت آن درباره دختران بیش تر است.

آسیب ها عبارتند:

۱_ آسیب روانی: گاهی دختری به پسری علاقه مند شده و حتی خود را در اختیار وی قرار می دهد،

پس از بی وفایی پسر و ترک وی، به شدت دچار سرخوردگی گردیده و گاهی تا مرز افسردگی و بیماری های شدید روانی بیش می رود. نیز اعتماد چنین شخصی از جنس مخالف به خاطر بی وفایی های که در نتیجه آن ارتباط دیده، سلب خواهد شد و در زندگی آینده نمی تواند متعادل باشد.

۲- آسیب های اجتماعی: دختری که در شهری کوچک با پسری ارتباط دارد و ارتباط آن آشکار می شود، چنین شخصی جایگاه و شخصیت اجتماعی خود را از دست می دهد و تحقیر می شود، حتی اگر ازدواج کند، نمی تواند زندگی متعادلی داشته باشد زیرا از طرف همسر و خانواده شوهر سرزنش می شود و به هر بهانه ای، روابط قبلی وی را به رخ می کشند. این پدیده می تواند تهدیدی برای نهاد خانواده در جامعه و افزایش میزان طلاق باشد.

۳- آسیب تربیتی: دختری که با پسر یا حتی پسرانی ارتباط دارد، جایگاه خود را به عنوان فردی شایسته برای تربیت، در ذهن اولیای خانه و مدرسه و حتی دوستانش از دست می دهد. چنین دختری از سیر تعلیم و تربیت عقب می ماند. یا برخی از راهکارهای تربیتی که پذیرا نمی گردد.

۴- آسیب معنوی: دختری که به صورت نامشروع با پسری رابطه دارد، با گناه و معصیت، از خداوند دور شده و از نظر اخلاقی نیز آسیب می بیند. او دیگر از عبادت خود لذت نمی برد و احساس گناه و ملامت درون، روح او را آزار می دهد، مگر آن که توبه کند و راه پاکی را پیشه سازد.

۵- ضعیف شدن حس اعتماد: دختران و پسرانی که بر اثر آشنایی در خیابان یا محیط های دیگر و ایجاد علاقه و دوستی بین

آنها، به ازدواج اقدام می کنند، گاهی در زندگی آینده دچار بی اعتمادی می شوند؛ زیرا با خود می گویند همسر او که به راحتی با او دوست شده و با او ارتباط برقرار کرده است، آیا امکان ندارد که قبلاً با دیگری نیز دوست شده باشد؟ این فکر همیشه برای زوجین آزار دهنده است و در روابط و تصمیم های زندگی نیز خود را به صورت های مختلف نمایان می سازد.

حتی اگر به ازدواج ختم نشود، چون خود با این مسئله مواجه بوده است، احتمال می دهد که شاید همسر او نیز با شخص دیگر پیش از ازدواج رابطه داشته است.

این مسئله در سطح کلان نیز، به حس اعتماد اجتماعی نیز آسیب می رساند. در جامعه ای که روابط پنهان دختران و پسران گسترده باشد، برای کسی که می خواهد ازدواج نماید و با دختر پاک زندگی مشترک را آغاز کند، همیشه این دغدغه را در وجود دارد که آیا این دختر با شخص دیگر پیش از او رابطه نداشته است؟

بر طبق آمارها طلاق نیز در ازدواج های خیابانی زیاد صورت می گیرد. کسانی که به راحتی دوست می شوند و ازدواج می کنند و بی آنکه از ارزش و اهمیت بنیان خانواده آگاه شوند، آن را به راحتی ترک می کنند.

علاوه بر این گاهی اتفاق می افتد که دختر و پسری در اثر این گونه ارتباط ها، علاقه مند به هم می شوند، اما به دلایل متعدد این ارتباط ها به ازدواج ختم نمی شود. چنین افرادی حتی پس

از ازدواج نیز عشق و علاقه دوست خیابانی را در دل دارند و به طور طبیعی نمی توانند وظایف خود را به عنوان یک همسر در درون خانواده به انجام برسانند.

سوال ۲

سوال :

سوال: اگر دختر، پسری را دوست داشته باشد چگونه محبت خود را به او تفهیم کند که برای پسر سوء تفاهم هم نشود؟

جواب :

صرف نظر از این که چگونه این دوستی و محبت به وجود آمده و چرا شکل گرفته که نقش زیادی در پاسخ به این سؤال دارد و در جای خود باید به طور مفصل و مشروح به آن پرداخت، انگیزه اظهار و بروز این محبت به طرف مقابل از اهمیت زیادی برخوردار است و چگونگی پاسخ را معین می کند و شاید بتوان گفت اهمیت، هدف و انگیزه اظهار محبت باطنی از اهمیت چگونگی شکل گیری محبت قلبی بیشتر است. در هر صورت سوال پرسشگر آن است که محبت قلبی بوجود آمده را چگونه می توان به دیگری تفهیم کرد و آیا اصولاً صحیح و معقول و پسندیده است دوستی باطنی خود را به طرف مقابل (که از جنس مخالف است) تفهیم کنیم و آیا پی آمدها و عوارضی به دنبال نخواهد داشت؟ به هر حال دو انگیزه یا هدف برای چنین اظهار محبتی می توان تصور کرد:

۱. اظهار محبت قلبی به طرف مقابل به منظور ایجاد روابط دوستانه و صمیمانه و استمرار آن برای مدت زمانی خاص در جهت پاسخ به احساس نیاز روانی خود (یعنی نیاز به محبت ورزیدن و مورد محبت واقع شدن).

۲. اظهار محبت قلبی به طرف مقابل به منظور آشنایی با یکدیگر و فراهم

البته می توان انگیزه های دیگری را نیز برای ایجاد و اظهار محبت بین دو طرف فرض نمود ولی در چنین موقعیت هایی و این گونه اظهار محبت ها معمولاً جوان به دنبال یکی از دو امر است یعنی یا خود داشتن رابطه دوستانه و اظهار علاقه و محبت به دیگری هدف است و یا اظهار محبت و دوستی مقدمه جلب نظر طرف مقابل برای ازدواج و تشکیل زندگی مشترک.

حال باید دید کدام یک از دو صورت فوق را می توان پذیرفت و بر آن مهر تأیید زد. صورت اول:

شکی نیست که انسان دارای نیازهای مختلف زیستی، اجتماعی، عاطفی و شناختی است. نیاز به خوردن و آشامیدن دارد نیازمند ارتباط و تعامل با دیگران است، در پی پاسخ دادن به سؤال های شناختی خود است و بالاخره نیازمند محبت کردن و مورد محبت واقع شدن است. برخی روان شناسان با انواع نیازهای مختلف انسان و سطح بندی آن، بر اهمیت نیازهای عاطفی در دوران نوجوانی و جوانی و لزوم تأمین آن توسط گروه همسالان تأکید می ورزند. و معتقدند این نیاز یکی از نیازهای عالی انسان است و همسالان با ایجاد ارتباط مثبت عاطفی می توانند به تأمین آن بپردازند. اما آن چه در ایجاد رابطه دوستی و اظهار محبت به دیگری از اهمیت زیادی برخوردار است آن است که به چه کسی و تا چه محدوده ای این کار انجام گیرد که هم آن نیاز عاطفی پاسخ داده شود و هم عوارض و پیامدهای منفی نداشته باشد و به عبارت دیگر به چه هزینه ای می خواهیم این نیاز را

تأمین و ارضاء کنیم. همان طور که در تأمین دیگر نیازهای زیستی، اجتماعی و شناختی به این چگونگی توجه می شود مثلاً برای تأمین نیازهای فیزیولوژیک و زیستی خود دست به هر اقدامی نمی زنیم و با هر چه جلوی ما قرار گرفت استفاده نمی کنیم بلکه سعی می کنیم گزینش کرده آن هم گزینش عقلانی و طبق معیارهای صحیح و آن چه تناسب بیشتری با وضعیت جسمانی ما داشته باشد بهره می گیریم با هر گونه احتمال ضرری در تصمیم گیری خود تجدید نظر کرده و از لذت لحظه ای و کوتاه مدت آن می گذریم.

بنابراین چه خوب و شایسته است همین مکانیزم را در مورد این نیاز همچون نیازهای زیستی به کار ببریم یعنی آنچه تناسب بهتر و بیشتری با کل شخصیت انسان دارد مورد توجه قرار داده و آن چه نامتناسب است یا متضاد و معارض با ویژگی اصلی انسان است و سلامت روحی و روانی انسان را تهدید می کند به کناری گذاشته و از آن دوری کنیم. شکی نیست چنین گزینش عقلانی و مبتنی بر ندای حقیقت باب درون، نیازمند شناخت کافی و تحمل در برابر خواست های موقت بعد غیر حقیقی انسان است. اکنون این سؤال مطرح می شود که اظهار محبت به جنس مخالف چه پیامدهایی به دنبال دارد. الف: زیاده طلبی

شاید بتوان گفت زیاده خواهی انسان مورد اتفاق نظر دانشمندان علوم مختلف باشد. کمال طلبی انسان در هر بعدی از ابعاد جسمانی و روانی زبان زد همگان است. اگر فردی در پی علم و دانشی باشد و آن را ارزش مطلق بداند، هیچ گاه دست

از کنجکاوی و دانش جویی خود بر نخواهد داشت. چه بسا در واپسین لحظات زندگی بگویند دانستن بهتر از ندانستن است و در پی کشف مجهول خود خواهد بود. فرد دیگری که در پی کسب قدرت و سلطه بر دیگران باشد اگر بر تمام کره خاکی سلطه یابد، آن را کم و اندک می پندارد و حکومت بر دیگر کرات را خواهان است و همینطور کسی که خواهان ثروت و ثروت اندوزی است، اگر گنج قارون و بیشتر از آن را داشته باشد باز هم در پی مال و ثروت بیشتر است و ... خلاصه در تمام زمینه ها این کمال خواهی ظهور و بروز دارد و با اندک تأملی در رفتار خود و دیگران می توان این صفت را کشف و مشاهده کرد. مطلب فوق را با نقل حکایتی از قول استادام حضرت آیت الله سبحانی در کلاس درس پی می گیرم. ایشان فرمودند: روزی در محضر استاد خود حضرت آیت الله العظمی بروجردی (ره) نشسته بودیم که گفتند یکی از پزشکان ترکیه خواستار ملاقات با مرجع جهان شیعه است. وی وارد اتاق شدند و عده ای از علما و شاگردان آیت الله بروجردی از جمله مرحوم علامه طباطبایی (ره) در جلسه حضور داشتند. آن پزشک هدف از ملاقات خود را تقاضای مقاله ای علمی درباره علت و یا علل تحریم شراب از نظر فقه شیعه و ارائه آن در همایشی که به همین منظور در ترکیه برگزار می شود، مطرح کرد. قرار شد مقاله ای در این زمینه توسط علامه طباطبایی نوشته شود و برای آن همایش بین المللی ارسال گردد. نماینده همایش دوست

داشت سؤالی را مطرح کرده و مستقیماً حضرت آیت الله بروجردی پاسخ دهند. سؤال این بود که چرا اسلام نوشیدن شراب را حرام کرده است. آن مرجع بزرگ نکته زیبا، دقیق و مهمی را در پاسخ به وی عنوان کردند و اظهار داشتند حقیقت انسان را عقل و قدرت اندیشه و تفکر وی تشکیل می دهد و اگر عقل انسان نبود با دیگر موجودات زنده چه تفاوتی داشت؟! پس در حفظ آن باید کوشا بود و آن چه با این بعد وجودی تعارض و تنافی دارد باید به مقابله برخاست. یکی از اموری که در تضاد شدید با قوه عقل انسان است نوشیدن شراب است. همان طور که پزشکان نیز این مطلب را تأیید کرده اند و بر آن صحنه می گذارند. و چه بسا با اندک دقتی بتوان این تأثیر مخرب را در برخی افراد بخصوص در بعضی جوامع به خوبی مشاهده کرد. بنابراین چون شراب عقل را از بین می برد و حقیقت انسان به عقل اوست، اسلام آن را ممنوع کرده است. آن پزشک به دنبال این پاسخ سؤال دیگری مطرح کرد که بله درست است که نوشیدن زیاد شراب باعث از بین رفتن قوه تعقل انسان است و حقیقت انسان زیر سؤال می رود ولی اگر کسی به مقدار کمی از این نوع مایعات بنوشد نمی توان گفت چنین تأثیری را دارد. چرا اسلام آن مقدار اندک را نیز ممنوع کرده و نوشیدن آن را غیرمجاز می داند. در این جا آیت الله بروجردی به نکته ظریف و بسیار دقیقی اشاره کردند و فرمودند چون انسان کمال طلب است و هرگز

به مقدار کم قناعت نمی کند و اگر مجاز شمرده شود بر اساس کمال خواهی اش، روز به روز و به تدریج بر خواسته خود می افزاید و چه بسا به جایی برسد که خودش هم فکرش را نمی کرد. به همین جهت است که از همان ابتدا حتی مقدار اندک را ممنوع کرده است. و به عنوان یک قانون قطعی و دقیق برای تمام افراد چه با اراده و چه کم اراده به اجرا گذاشته می شود و چون این ویژگی یعنی کمال طلبی در دیگر ابعاد و زمینه ها جاری است دیگر قوانین و مقررات و دستورالعمل های صادره از طرف قانون گذار هستی چه بسا بر اساس همین نکته شکل گرفته و آنجا که ممکن است زیاده طلبی باعث حریم شکنی شود و به تدریج در وادی هولناک و خطرات جانی و روحی قرار گیرد، با جدیت و قاطعیت آن را نهی می کند. اظهار محبت به جنس مخالف از جمله همین موارد است، با یک سلام و احوالپرسی ساده و مختصر آغاز می شود و یا به انگیزه اهداف آموزشی و غیره شروع می شود ولی به تدریج نوع رابطه و گفتگو تغییر پیدا کرده و به میزان و کمیت آن نیز افزوده می شود و تا آنجا پیش می رود که تمام انرژی عاطفی خود را می خواهد در همین گفتگوها و ارتباط ها هزینه کند و هرگز به همان حداقل که در روزهای اول داشته، اکتفا نمی کند و بر همین اساس است که از همان آغاز باید از ایجاد ارتباط عاطفی و مبتنی بر احساسات اجتناب کرد.

بنابراین ما

برای اظهار محبت به جنس مخالف (چه منشاء سوء تفاهم بشود و چه سوء تفاهمی را به دنبال نداشته باشد) دلیل موجه و قابل قبولی را نمی شناسیم. در واقع اگر هم باعث سوء تفاهم نشود باعث سوء رفتار می شود و به تدریج در گردونه ای وارد می شوند که چه بسا هیچ کدام خواستار آن نبودند. گردونه ای که گاهی رهایی از آن مستلزم هزینه کردن تمام انرژی روانی، جسمانی فرد و قرار گرفتن در بن بست شدید است. لازم به ذکر است این سخن یک ادعای صرف و بدون پشتوانه و دلیل نیست این مرکز مشاوره که دهها مرکز مشاوره در سطح دانشگاه هاست روزی نیست که نامه از جوانان عزیزی که در چنین دامی قرار گرفته اند دریافت نکنیم. تأکید می شود جالب آن است که تقاضای کمک و فریادرسی از افرادی است که معمولاً در ابتدای کار به خود مطمئن بوده اند و تصمیم جدی شان آن بوده که وارد ارتباط احساسی و غیر معقول و از نظر اخلاقی غیر صحیح نشوند و صرفاً می خواستند در حد ارتباط عادی و یا به قول شما یک سلام و علیکم و یا اظهار محبت باطنی به طرف مقابل و نه بیشتر انجام گیرد. چه خوب است عین جملاتی از چنین افرادی را برایتان بازگو کنیم:

«دختری ۱۹ ساله ام ... تا قبل از ورود به دانشگاه با هیچ پسری ارتباط نداشته ام ... خودم در اقوام و فامیل از ماجراهای دوست های خیابانی کاملاً خبر داشتم و همیشه مواظب بودم ... کم کم با بچه ها خو گرفتم و سلام و

احوال پرستی با آنها برایم عادی شد آنها هم به ما سلام می کردند ... مدتی بعد سلام کردن به پسرها هم شروع شد ... تا این که روزی یکی از آنها گفت: بیخشید مدتی است شما را زیر نظر دارم و از اخلاق شما خیلی خوشم آمده اگر لطف کنید مدتی با هم دوست باشیم ... حالم خیلی خراب شد ... حدود ۳ ساعت فقط گریه می کردم و افسوس می خورم که ...».

دانشجوی پسری هم برای ما چنین نوشته است:

«یک روز که برای درس خواندن به پارک رفته بودم و قدم زدن های دختر و پسرهای جوان دو به دو با هم توجه ام را جلب کرد و حواسم حسابی پرت شد. ناگهان تصمیم گرفتم ... تصمیم تازه ای گرفته بودم تصمیمی که از آن هراس داشتم و بیش تر از همه می ترسیدم که به خطا و گناه افتاده باشم ... چند هفته ای بود که حتما یک کلمه هم درس نخوانده بودم، بی انگیزه و بی حوصله شده بودم ... تا این که تصمیم خود را عملی کردم و اکنون چند ماهی است که با دختری رابطه تلفنی دارم ... شرایط بد گذشته ام جای خود را به شرایط بدتر امروز داده، زندگی آرامش قبلی را ندارد و نمی دانم این وضع تا کجا می خواهد ادامه یابد ... این دختر اکنون ظاهرا جای خالی همه چیز و همه کس را برایم پر کرده اما چه فایده که در زندگی بیرون و واقعی من هیچ جایی برای او نیست می ترسم که به آلودگی و ناپاکی بیشتر کشیده شوم

و کم کم به سوی لجنزار گناه کشیده و غرق شوم». ب. وابستگی

با شکل گیری روابط عاطفی بین دختر و پسر و افزایش تدریجی آن، زمینه وابستگی آنها به یکدیگر و تشدید آن فراهم می شود. از آنجا که نیاز به محبت ورزیدن و مورد محبت واقع شدن در دوران جوانی به اوج خود می رسد و فضای نسبتاً مناسبی برای ارضاء این نیاز (هر چند به طور غیر صحیح آن) در محیط آموزشی و دانشگاهی معمولاً وجود دارد، به شکل خودکار دختر و پسر در این کانال قرار می گیرند و هوشیارانه و در اکثر موارد به طور ناهوشیار و به عبارتی به طور غافلانه ای گرفتار چنین گردابی می شوند و آن را با عنوان های عرف پسند و موجه پوشش می دهند و باطن غیر موجه آن را با پوشش های ظاهری نیکو و پسندیده جلوه گر می نمایند.

علاقه ابتدایی شدت یافته و علی رغم تصمیم اولیه دو طرف یا یکی از آنها، کم کم به وابستگی به یکدیگر تبدیل می شود. این وابستگی (در بسیاری موارد اگر نگوئیم در تمام موارد) آفت بزرگی برای تمرکز حواس، تحصیل و تفکر عمیق در امور درسی آنها می شود به گونه ای که گاهی مطالعه و حضور در کلاس درس را غیر ممکن می سازد و هر کدام از آنها در تمام اوقات شبانه روز حتی در کلاس درس در فکر طرف مقابل است. این سخن ادعای بدون پشتوانه نیست و اگر به نوشته های چنین افرادی مراجعه کنیم مثنوی هفتاد من کاغذ می شود.

علاوه بر این وابستگی به وجود آمده مانع

گزینش صحیح و دقیق برای شریک آینده زندگی می شود و از آنجا که به فردی خاص وابسته شده، تمام نیکی ها، خوبی ها، زیبایی ها و ... در فرد مورد علاقه خود می بیند و دیگر توان مشاهده عیوب احتمالی طرف مقابل را ندارد زیرا از روی علاقه و از پشت عینک وابستگی به طرف مقابل نگاه می کند نه با نگاه خریدار و نه با نگاه نقادانه و بررسی کننده ای که تمام نقاط ضعف و قوت او را در ترازوی حقیقت بین مورد دقت و مشاهده قرار دهد.

از طرف دیگر اگر کسی بخواهد با فردی فقط برای مدتی دوست باشد و به اواظهار محبت کند (نه دراز مدت) مطمئناً با این وابستگی به وجود آمده (پس از آن مدت کوتاه یا طولانی) امکان جدا شدن از یکدیگر از نظر روانی بسیار سخت و مشکل آفرین است و معمولاً در چنین مواقعی بسیاری از جوانان به افسردگی های شدید و در مواردی ناامیدی کامل از جهان و ادامه هستی دچار می شوند و احساس می کنند نه راه پیش دارند و نه راه بازگشت زیرا از طرفی می خواهند این ارتباط دوستانه را که به وابستگی شدید منجر شده، ادامه دهند و از طرف دیگر باور دارند نمی توانند همدیگر را به عنوان شریک زندگی خود انتخاب کنند. این امر گاهی به خاطر ویژگی های شخصی شان است و گاهی به خاطر عوامل خانوادگی، اقتصادی و غیره مثل عدم توافق خانواده ها و نظیر آن است و یا به هر دلیل دیگر مطمئن می شوند برای زندگی مشترک با همدیگر تناسبی

ندارند. اینجاست که دچار تنش می شوند و در یک بن بست سخت و شدید گرفتار می شوند. شکی نیست این نکته نیز از پشتوانه های عینی و تجربه های نوشته شده دانشجویان فراوانی برخوردار است. ج. احساس گناه

شکی نیست که ما در جامعه دینی زندگی می کنیم و اکثریت مردم (اگر نگوئیم همه) از آموزه های دینی و اخلاقی متأثر هستند و به آنها احترام می گذارند. گرچه ممکن است هر فردی سال های اول زندگی و نسبت به برخی از دستورالعمل های اطلاع دقیقی نداشته باشد ولی به طور ناخود آگاه و به تدریج به بسیاری از هنجارهای اخلاقی و اجتماعی جامعه دینی آگاهی پیدا می کند (البته اگر نگوئیم قبلاً به بسیاری از آنها اشراف داریم ولی به خاطر غفلتی که داریم یا تغافل که می کنیم آنها را زیر پا نهاده و به آنها کم توجهی یا بی توجهی می کنیم) اظهار محبت و طرح رابطه دوستی با جنس مخالف از جمله رفتارهایی است که جامعه دینی و ارزشی آن را نمی پسندد و به آن خرده می گیرد و اگر اندک دقتی به متون دینی و فرمایشات رهبران دینی صورت گیرد روشن می شود که ارتباط با جنس مخالف از چارچوب و قوانینی خاص برخوردار است و آن چنان آزاد و بدون محدودیت (آن گونه که در جوامع غیر دینی شیوع دارد و به عنوان یک ارزش تلقی می شود) نیست بلکه نگاه اسلام به این گونه ارتباط ها منفی است و همه را (بخصوص جوانانی که در اوج غریزه جنسی هستند) را از ایجاد ارتباط عاطفی و احساسی

با جنس مخالف باز داشته و نهی کرده است.

حال اگر به هر دلیلی (عدم آگاهی، غفلت یا تغافل) در دوره جوانی فردی مرتکب چنین رفتاری شد مدت زمان زیادی نمی گذرد که جوان به خود می آید و به گذشته خود می اندیشد و رفتارهای خود را با ملائک ها و معیارهای اخلاقی و شرعی مقایسه کرده و آنها را محک می زند و یا با قرار گرفتن در موقعیت ها و شرایط زمانی و مکانی معنوی (که کم هم رخ نمی دهد بلکه بسیار زیاد است) دچار پشیمانی شده و اگر نتواند به درستی از این فضای روانی خارج شود به احساس گناه منفی تبدیل شده و این احساس گناه منشأ بسیاری از ناگواری های روحی و روانی می شود. لازم به ذکر است تجدید نظر نسبت به اعمال غیرمعقول و غیر مشروع گذشته و پشیمان شدن از آنها و تصمیم بر ترک گرفتن امری مقبول و شایسته بلکه لازم و ضروری است و آن چه به عنوان یک پیامد منفی در این جا از آن یاد می شود آن احساس گناه شدید و منفی ای است که بر فضای فکری فرد حاکم شده و توان خارج شدن از آن را در خود احساس نمی کند و همراه با یأس و ناامیدی مطلق است و توان حرکت به سوی اصلاح و تغییر رفتار و مسیر زندگی را از دست می دهد. نکته قابل توجه در پایان این بخش آن است که آسیب پذیری جوانانی که به ارزش های دینی و اخلاقی احترام می گذارند و به آنها پای بند هستند بیشتر است و

به خاطر آشنایی بیشتری که با دستورالعمل های دینی و اخلاقی دارند بیشتر در معرض احساس گناه شدید و پیامدهای منفی آن قرار می گیرند. صورت دوم:

آن چه بیان شد برخی پیامدها و عوارضی است که به دنبال اظهار محبت به جنس مخالف به منظور داشتن رابطه دوستانه و صمیمانه شکل می گیرد اکنون به سراغ صورت دوم یعنی اظهار محبت به جنس مخالف به منظور آشنایی و فراهم کردن مقدمات ازدواج انجام گیرد.

به نظر می رسد یکی از پیش نیازهای ضروری ازدواج آشنایی دو طرف از ویژگی های رفتاری، شخصیتی، اخلاقی و خانوادگی، اقتصادی، اجتماعی و ... یکدیگر است و هر دو طرف با دقت و حساسیت زیاد و با استفاده از راه های مختلف تحقیق و بررسی باید به اطمینان دست یابند که می توانند با آغاز زندگی مشترکشان به آرامش رسیده و عامل رشد و بالندگی و کمال یکدیگر می شوند. به عبارت دیگر از طریق همین آگاهی های واقع بینانه؛ دو طرف در خواهند یافت که آیا با یکدیگر تناسبی دارند یا نه؟ و به قول معروف بی گذار به آب نمی زنند و از نقاط ضعف و قوت همدیگر اطلاع پیدا می کنند. ازدواج نقطه عطف زندگی هر فردی است که بخش اعظم زندگی معمولاً از زمان پیمان زناشویی آغاز می شود و پایه های زندگی مشترک را با این عقد و پیمان پایه ریزی می کنند و دورنمای زندگی مشترک و آینده طولانی ترسیم می شود. به همین جهت است که موفقیت و شکست در این مرحله اگر نگوئیم مساوی با موفقیت و شکست در تمام طول

عمر است حداقل می توان گفت نقش حیاتی و بسیار اساسی در آن دارد.

ولی نکته قابل توجه این است که چگونه و طبق چه مکانیزمی دو طرف به این هدف دسترسی پیدا کنند و آیا می توان با ایجاد رابطه عاطفی و به قول سؤال کننده با اظهار محبت به فرد مورد نظر به گونه ای که سوء تفاهم هم نشود به این هدف دست یافت و زمینه ارتباط دوستانه را فراهم نمود تا در این ارتباط ها به روحیات و ویژگی های اخلاقی و خانوادگی و ... همدیگر پی برد؟ ما بر اساس شواهد موجود و اطلاعات به دست آمده معتقدیم بیشتر ارتباط هایی که با همین قصد و نیت موجه و معقول شکل می گیرد مبنایی و یا انگیزه دیگری غیر از آن چه به زبان جاری می کنند دارد(به خصوص اگر تقاضا کننده جنس مذکر باشد). در واقع تقاضای آشنایی با یکدیگر قبل از ازدواج. صرفاً پوشش به ظاهر مقبولی است که فرد بدین وسیله می خواهد دلیل موجه و معقولانه ای برای ارتباط های عاطفی و اظهار محبت های غیر مجازشان قرار دهد و توجیهی برای آن باشد. لازم به ذکر است برخی افراد با طراحی از قبل و از روی عمد و با چنین ترفندی و با مخفی کردن انگیزه های شیطانی خود، در پی صید و به دام انداختن افراد ساده دل و خوش بین هستند و به دروغ این انگیزه موجه را مطرح می کنند تا نیازهای جنسی خود را تأمین کنند و در واقع این گونه افراد عالماً و عامداً طرف مقابل را قربانی غریزه جنسی

و خودخواهی های شهوانی شان قرار می دهند. شکی نیست عده ای دیگر نیز هستند که به طور ناهشیار گرفتار چنین دامی می شوند و هر چند واقعا هیچ کدام از دو طرف قصد سوء و یا سوء استفاده از سادگی و یا ناآگاهی طرف مقابل ندارد. ولی چون گزینه جنسی انسان بخصوص در دوران جوانی بسیار قوی و شدید است و از طرف دیگر حيله های شیطانی نیز در این مورد بسیار پیچیده، مرموز و متعدد است با طرح انگیزه های معقول و موجه به طور ناهوشیار وارد چنین صحنه خطرناکی می شود و به گمان این که هدف مقدس و معقولی دارند این گونه ارتباط ها قبل از ادواج مشکلی را ایجاد نمی کند و یا حداقل تا این اندازه مجاز و گاهی لازم و ضروری است و خلاصه با توجه به ویژگی غفلت از راه غیر معقول و خطرناکی می خواهد به هدف پسندیده خود دست یابد.

با ایجاد چنین ارتباطی به هر شکل که متصور است (مکاتبه ای، تلفنی، حضوری و ...) و شکل گیری علاقه اولیه بین دو طرف امکان تحقیق و بررسی واقع بینانه را به تدریج کاهش داده و بیشتر به دنبال نکات مثبت طرف مقابل است و از نقاط ضعف طرف مقابل غفلت کرده و تحقیقی که باید واقع بینانه و دور از هر گونه سوگیری باشد دچار سوگیری و یا تعصب خواهد شد. و شما خوب می دانید که هر تحقیق علمی و واقع بینانه ای باید از هر گونه تعصب و سوگیری به دور باشد تا درجه واقع نمایی آن بیشتر و ارزش علمی و عملی

پیدا کند.

همان طور که گفته شد حب الشی یعمی و یصم یعنی وقتی علاقه و محبت چیزی در قلب فرد جای گرفت او را نسبت به واقعیات کور و کر می کند و دیگر نمی تواند نقاط منفی و ضعف آن را ببیند و حتی بشنود و آنچه می بیند و می شنود به خوبی و نیکی یاد و ارزیابی می کند حتی نقاط ضعف را نقاط قوت تلقی می شود . خلاصه آنکه برای چنین امر مهم و حیاتی باید ابتدا به تحقیق و بررسی پرداخت و سپس در صورت داشتن قابلیت ها و صلاحیت ها در فکر ایجاد علاقه بود نه آنکه با عینک محبت و علاقه به بررسی اوضاع و احوال ویژگی های وی اقدام نمود . بنابراین باید گفت آن عشق و علاقه ای باعث کمال و رشد و آرامش خانوادگی می شود که پس از پیمان زناشویی و تعهد به زندگی مشترک ایجاد شود که باید به گسترش و تعمیق آن پرداخته شود نه آن عشق و علاقه ای که قبل از ازدواج به فردی که هنوز آگاهی و آشنایی کافی نیست به آن پیدا نشده و کاملاً سطحی است .

بنا بر این امید است با دقت هرچه تمام تر در رشد و بالندگی این دوره بسیار حساس و سرنوشت ساز _ دوره نوجوانی که اوج تحرک و نیروهای جسمانی و روانی است _ تلاش کرد و از هر گونه کجروی و کج اندیشی خود را حفظ کرد و سنگ بنای زندگی آینده را بر پایه های سست و مخرب قرار نداد. مجله اینترنتی پرسمان

سوال ۳

سوال

چگونگی ارتباط بین یک دختر و پسر

جواب :

قبل از اینکه به این سؤال پاسخ بگوئیم و از چگونگی و کم و کیف اعتماد به دیگران سخن بگوئیم ، باید به این مسئله پرداخته شود که ارتباط با دیگری بخصوص جنس مخالف به چه منظور و هدفی شکل گرفته است؟ و محتوای رابطه چیست ؟

اگر این رابطه یک رابطه ی آموزشی و به منظور تعلیم و تعلم است ، شرائط خاص آموزش را می طلبد و اگر رابطه اقتصادی جهت داد و ستد و خرید و فروش و نظایر آن است خصوصیات خاص دیگری را لازم دارد و همینطور دیگر روابط که محتوای رابطه امر دیگری است ، همان محتوا، تعیین کننده ی ویژگی های لازم جهت ارتباط با طرف مقابل خواهد بود و هر کدام باید در جای خود مورد بحث و بررسی قرار گیرد، اما اگر «خود رابطه» و «ارتباط با دیگری» به عنوان یک هدف مطرح باشد و اینکه در دوران جوانی انسان نیاز دارد با دیگری ارتباط داشته باشد و هم راز و هم سخنی داشته باشد در این صورت ابتدا باید بررسی شود که آیا اصولاً "ارتباط با جنس مخالف عرفاً"، "عقلاً" و شرعاً" مقبول و مطلوب و صحیح است یا نه ؟ با نگاهی به آموخته های دینی و تجارب افراد با تجربه و حتی با اندکی دقت و تأمل در فطرت سلیم و پاک خود در خواهیم یافت که اصل ارتباط با جنس مخالف به عنوان یک هدف و داشتن رابطه با وی ، مطلوب و معقول و مشروع نیست . قرآن هم زنان را از داشتن رابطه ی

پنهانی با مردان نهی کرده است و هم مردان را از داشتن ارتباط با زنان منع نموده است. البته به این معنا نیست که هر گونه ارتباطی با جنس مخالف ممنوع است بلکه ارتباط با جنس مخالف به منظور «صرف رابطه داشتن» و هم سخن بودن با وی به عنوان یک دوست مورد نهی عقل و شرع و عرف واقع شده است. وقتی امیرالمؤمنین (ع) می فرماید: «من به زنان جوان سلام نمی کنم» ایشان از داشتن یک رابطه ی بسیار کوتاه و اندک اکراه دارد، چگونگی می توان ما انسان های عادی به خود چنین اجازه ای بدهیم که از تعمیق ارتباط با جنس مخالف سخن به میان آوریم.

البته گاهی برای اموری همچون ازدواج و مقدمات آن و آشنایی دختر و پسر با یکدیگر قبل از ازدواج لازم است دو جوان در جلساتی به بررسی وضعیت اخلاقی، اجتماعی و خانوادگی همدیگر بپردازند و بهتر بتوانند زندگی مشترک آینده ی خود را پایه ریزی کنند که در این مورد هم، باید دختر و پسر این ارتباطها و روابط کلامی را تحت اشراف و اطلاع خانواده های خود انجام دهند که از هر گونه شائبه ای مصون باشند. چه اینکه به تجربه ثابت شده در بسیاری موارد تحت پوشش آشنایی قبل از ازدواج، جوانان در دام های خطرناکی گرفتار شده اند و پاکی و صفای دوران جوانی خود را از دست داده اند و پس از چندی جز افسوس چیزی را به دنبال نداشته است.

با توجه به شرایط خاص دوران جوانی، طولانی بودن دوران مجرد غالب دانشجویان و خطرات

جدی تمایلات آشکار و پنهان نفسانی، لازم است برادران و خواهران دانشجو روابط خود را از نظر کمی و کیفی دقیقاً تحت کنترل قرار دهند و در سطح ضرورت حفظ کنند پیدایش علایق و الفت‌ها - هر چند غیر اختیاری است - ولی مبادی و شیوه‌های هدایت آن اختیاری است. بنابراین حتی الامکان باید کوشید علایقی که سرانجام معلوم و مشخصی ندارد، پدید نیاید و اگر پدید آمد، دو راه وجود دارد:

۱- یا آنکه در صورت امکان انسان با بررسی‌ها و مشورت‌های لازم آن را در جهت صحیح و مشروع مانند ازدواج هدایت کند.

۲- در صورت عدم امکان ازدواج حتی الامکان با آن مقابله و مبارزه کند و از چنگال آن بگریزد، زیرا در غیر این صورت ممکن است انسان را گرفتار خطرات و گرفتاری‌های دنیوی و اخروی سازد.

دختر و پسر در دانشگاه روابطشان باید حساب شده باشد و این برای مصلحت و در حمایت از آنها است. برای اینکه مبدا حوادث شوم و ناگواری برای کسی پدید آید. بنابراین اگر واقعا در صدد ازدواج با یکدیگر باشند طبق ضوابط و مقرراتی که دانشگاه تعیین نموده باید عمل کنند در غیر آن صورت همچنان که بارها و بارها تجربه شده حوادث ناخوشایندی در پی خواهد داشت، به ویژه لطمه بیشتر را دخترها می‌خورند. وقتی باب صحبت باز شد کم‌کم روابط بیشتر و بیشتر می‌شود تا می‌رسد به آن چیزهایی که خودشان هم باور نمی‌کردند.

روزی آگه شوی از حال دلم ای صیاد که به کنج قفسم نیست بجز مشت پری

در حالی

که اگر از همان اول بر اساس مقررات عقل و شرع گام بر می داشتند و قاطعانه خود را کنترل می کردند، نه با چشم به نگاه نامشروع، و نه با زبان به صحبت و سخنان فریبنده نمی پرداختند، آن سرنوشت را پیدا نمی کردند. به هر حال آنچه از انبیا و امامان و اندیشمندان و افراد مجرب روزگار برای ما در این مورد بیان شد، همه بخاطر مصلحت و سعادت و از روی دلسوزی بوده است. مبادا آنها را دست کم بگیرید. با توجه به شرایط خاص دوران جوانی، طولانی بودن دوران مجرد غالب دانشجویان و خطرات جدی تمایلات آشکار و پنهان غرائز نفسانی، لازم است برادران و خواهران دانشجوی روابط خود را از نظر کمی و کیفی تحت کنترل قرار دهند و در سطح ضرورت حفظ کنند. بنابراین، توصیه اکید ما این است که: "اولاً"، اگر ضرورتی ایجاب نمی کند حتی الامکان چنین روابطی با نامحرم برقرار نشود و خواهران دانشجوی در مقابل افراد نامحرم، رفتاری متکبرانانه داشته باشند نه رفتاری صمیمانه. اینکه در احکام شرعی می فرمایند در غیر ضرورت مثلاً "مکروه است مرد با زن هم صحبت شود، مخصوصاً" مرد و زن جوان، به این دلیل است که چه بسا همین هم صحبت شدن، غرایز جنسی افراد را تحریک کند و یک الفت و محبت شهوانی بین مرد و زن ایجاد گردد و نقطه آغازی برای غوطه ور شدن در انحراف و فاسد شود. در هر حال انسان باید دقیقاً درون خود را بکاود و باطنش را عمیقاً مطالعه کند که

مثلاً "صحبت کردن با افراد نامحرم چه ضرورتی برای او دارد.

ثانیاً: در صورت ناچاری و ضرورت، روابط با نامحرم تا آنجا که به شکستن حریم احکام الهی منجر نشود، اشکالی ندارد. بنابراین، گفتگو و نگاه های متعارف بدون قصد لذت و ریه، اشکالی ندارد. اما با این حال، حتی الامکان لازم است در کلاسها به گونه ای باشند که کمترین اختلاط پدید آید و در برخورد و گفتگو، هنجارهای شرعی زیر رعایت شود: ۱- از گفتگوهای تحریک کننده پرهیز شود. ۲- از نگاه های آلوده و شهوانی خودداری شود. ۳- حجاب شرعی رعایت شود. ۴- قصد تلمذ و ریه در کار نباشد. ۵- دو نفر نامحرم در محیط بسته، تنها نمانند.

بنابراین، سعی کنید خود را عادت دهید که: ۱- در صحبت با نامحرم به او نگاه نکنید و به هیچ قسمتی از بدن او خیره نشوید و قسمت های باز و پوشیده برایتان کاملاً مساوی فرض شوند، این مسائله را با تکرار و تلقین باید ادامه دهید. ۲- در همه حال، خدا را ناظر بر اعمال و رفتار خود بدانید و عفت و حیا را فراموش نکنید.

سوال ۴

سوال:

نگاه اسلام به آشنایی بین دختر و پسر پیش از ازدواج چیست؟

جواب:

برخی معتقدند باید آشنایی و صمیمیت پیش از ازدواج وجود داشته باشد تا دو فرد یکدیگر را به خوبی بشناسند و پس از آن زندگی مشترک را شروع کنند اما باید بگوییم که عشق واقعی و علاقه مندی حقیقی بین دو جنس، زمانی ایجاد می شود که دو فرد ارتباط خود با یکدیگر را به سادگی

تزلزل پذیر ندانند؛ از سوی دیگر هر یک برای جلب نظر دیگری دست به رفتار نمایشی زنند. در آشنایی های پیش از ازدواج این مسئله بسیار دیده می شود. امروزه غرب از طریق تجربه کردن این روابط و آشنایی ها، به نحو چشمگیری نهاد خانواده را متزلزل ساخته است. در غرب ظلم آشکاری به جنس زن می شود، زیرا زنان پیش از این که به سن قانونی و شرعی برای برقراری روابطشان با جنس مخالف برسند، مورد بهره برداری جنسی مرد قرار می گیرند و در بسیاری مواقع پس از آن، مطرود می شوند. (۱) دوستی های قبل از ازدواج که به عشق معروف است، عامل تعیین کننده ازدواج نیست، زیرا ازدواج نوعی مشارکت در یک اجتماع کوچک (خانواده) است که در آن دو انسان می باید از جهات گوناگون با یکدیگر تناسب عملی داشته باشند. پس آن چه عامل تعیین کننده است، همتایی و هم کفو بودن زن و مرد است. در صورتی که در انتخاب همسر، همگونی مراعات شود، نیازی به برقراری روابط صمیمانه پیش از ازدواج نخواهد بود، بلکه باید تأکید کنیم که چنین روابطی می تواند بیش از آن که مفید باشد، مضر و تهدید کننده نهاد خانواده در جامعه به

شمار آید. با نگاهی به آمار می توان دید که آمار طلاق بین کسانی که قبل از ازدواج ارتباط های دوستانه داشته اند بالاتر است. از طرفی آشنایی و ارتباط دختر و پسر در محیط اجتماع، بیش تر از آن که معرفت ساز باشد، فروزنده هوس ها و معرفت سوز است. عمدتاً دیده می شود فرد

آن گونه که هست، خود را نشان نمی دهد یا به سبب محبت و عشقی که ایجاد شده، نمی تواند عیوب طرف مقابل و جوانب مختلف قضیه را بسنجد. بیشتر رفتارها در آشنایی های خیابانی به شکل های مصنوعی ابراز می شود.

البته قبول داریم اگر شناخت صحیحی در ازدواج باشد، آمار جدایی کم می شود، ولی چه بسا ازدواج هایی که در اقوام نزدیک انجام می شود و با آن که دو طرف از کودکی همدیگر را می شناختند، ولی بعد از ازدواج فهمیدند به درد هم نمی خورند. این ها همه گواه آن است که ارتباطات قلبی نمی تواند مشکل شناخت را حل کند، بلکه مشکل شناخت، بیش تر به آفات شناخت برمی گردد که در رأس آن ها تعلق قلبی پیدا کردن به طرف مقابل است. (۲)

بهترین راه آن است که دو طرف با اطلاع خانواده و با مشورت از آنها، از همدیگر شناخت پیدا کنند. شناخت پیدا کردن لزوماً به این معنا نیست که روابط دوستانه خیابانی برقرار کنند که در بسیاری از مواقع، هدف اصلی که شناخت باشد، نه تنها تأمین نمی شود، بلکه چه بسا شناخت کاذبی به وجود می آید که آثار آن در آینده وقتی ازدواج صورت گرفت، ظاهر می شود.

در بسیاری از مواقع، شناخت شخصیت واقعی و رفتارها و ویژگی ها از طرف دوستان، فامیل ها خانواده، محیط کار و... به دست می آید.

به همین خاطر ازدواج هایی که از این طریق ها صورت گرفته، کمتر به جدایی ختم شده است.

در مورد نظر اسلام باید گفت: با توجه به اهمیت ازدواج و نقش آن

در سرنوشت انسان، اسلام زوجین را به بصیرت و شناخت دقیق فرا خوانده است. هرگز اسلام راضی نیست دختر و پسر بی گدار به آب زنند و چشم بسته عمل نمایند. هر عقل سلیمی حکم می کند دو نفری که یک عمر با هم زندگی می کنند، پیش از ازدواج کاملاً یکدیگر را ببینند و با هم صحبت کنند. در روایات معصومین به این مسئله توجه شده است.

شخصی در زمان پیامبر (ص) زنی را خواستگاری کرد اما گویا او را خوب ندیده بود. حضرت فرمود:

« اگر او را دیده بودی، امید سازش و تفاهم بیش تر و زندگی تان با دوام تر بود.» (۳) حتی در روایتی امام صادق (ع) فرمود: «اگر کسی قصد سوء استفاده نداشته باشد، می تواند به گیسوان و زیبایی های (ظاهری) زن نگاه کند.» (۴)

براین اساس فقها فرموده اند: هر یک از زوجین می توانند بدن دیگری را با شرایط ذیل به منظور تحقیق ببینند:

۱ - نگاه به قصد لذت نباشد؛

۲ - ازدواج بستگی به این نگاه نباشد؛

۳ - مانعی از ازدواج این دو در میان نباشد. (۵)

البته بعضی از فقها نگاه را به صورت و دست ها منحصر کرده اند. (۶) بنابراین دختر و پسر پیش از ازدواج می توانند به صورت غیر مستقیم از طریق نامه یا واسطه و معرف و به صورت مستقیم به گفتگو و دیدن (با نظارت والدین و بزرگ ترها که در جریان امر قرار دارند) همدیگر را بشناسند، به شرط آن که حدود اسلامی رعایت شود.

پی نوشت ها :

۱ - علی اصغر احمدی، روابط دختر و پسر در ایران، ص ۱۰۹.

۲ - مجموعه مقالات هم

اندیشی، ج ۲، ص ۴۸۹.

۳ - وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۶۱.

۴ - همان، ص ۶۰.

۵ - سید مسعود معصومی، احکام روابط زن و مرد، ص ۱۸۷.

۶ - همان، ص ۱۸۸.

سوال ۵

سوال :

من یه پسر جوان هستم. ۱۰ ماه پیش با دختری رابطه پیدا کردم. البته من و اون از قبل همدیگر را می شناختیم. من یه پسر مذهبی هستم. اون دختر هم این رو می دونست و بخاطر این خصوصیت من و اینکه پسر سالمی هستم عاشق من شد. البته خودش دختر مذهبی نبود. البته نماز می خونند و روزه می گرفت اما از نظر پوششش و اعتقادات خیلی خوب نبود. خلاصه رابطه از طرف من آغاز شد. من وضعیت اون را می دونستم. اما چون خودم هم یک زمانی شبیه اون بودم و خیلی از نظر دینی وضعم خوب نبود و بعد به لطف خدا کمی توی راه اومدم فکر کردم اون هم می تونه درست بشه. آخه اون از خیلی چیزها خبر نداشت و وقتی واسش خیلی مسائل را توضیح می دادم قبول می کرد از جمله حجاب. خلاصه من خیلی تلاش کردم اون را درست کنم. البته اوایل خیلی موفق نبودم اما این اواخر بهتر شد. راستش من الان موندم آیا کارم درست بوده؟ آیا اگه این دختر عوض بشه می تونم باهاش ازدواج کنم؟ راستش بارها خواستم باهاش تموم کنم اما به خاطر فرصت هایی که بهش داده بودم صبر کردم الان هم قرار شده هم اون و هم من توی این تابستون خوب فکرامونو بکنیم. تلاشمونو بکنیم. مخصوصا اون قرار شده که خوب فکراشو بکنه ببینه می تونه عوض شه یا نمی

خواد عوض شه. خوب فکراشو بکنه و تلاششو واسه عوض کردن خودش هم از نظر ظاهری و هم باطنی انجام بده. راستش اون خیلی به من علاقه منده و بسیاری از شرایط منو پذیرفته. چیزی که واسه من ارزش داره اینه که اون منو واسه خودم می خواد آخه من نه خوش تیپم و نه پولدار. چیزی که واسه خیلی از دخترای امروز مهمه و اون از نظر قیافه قشنگه و خیلی از پسرها حاضرند با همین وضع با اون ازدواج کنند. اون منو می خواد چون به نظر اون من یه پسر پاک هستم و این واسه من ارزشمنده و باعث شده که من هم به اون علاقه مند بشم. من نمی خوام زنم واسه من عوض بشه می خوام واسه رضای خدا عوض بشه و اینو بارها به اون گفتم و اون هم این مسأله را می دونه. یه مسأله دیگه خونواده اون هستند. پدر و مادر خوبی داره اما یه خواهر داره که وضعش مثل وضع قبلی اینه. حالا با توجه به این حرف ها من چیکار کنم. نمی تونم الان تموم کنم چون بهش فرصت دادم و اگه تموم کنم می ترسم بدبین بشه و از طرفی بهونه ای ندارم. اگه بخوام تموم کنم بهم میگه پس چرا به من فرصت دادی؟ راستی اینم بگم که مادرش در جریانیه و با این ازدواج موافقت کرده. حالا چیکار کنم؟ آیا به این دختر فرصت بدم؟ آیا اگه درست شد می تونم باهاش ازدواج کنم؟ چیکار کنم؟ خواهش می کنم هر چه زود تر به این نامه پاسخ بدین که خیلی به جوابش

نیاز دارم.

جواب :

دوست عزیز نیت خیرخواهانه ی شما قابل تقدیر است و در این زمینه باید بین اصلاح گری و ازدواج فرق گذارد . قاعده آن است که با کسی ازدواج نمایید که قبل از ورود به زندگی مشترک شرایط همسر مناسب را داشته باشد نه آنکه بعد از زندگی مشترک او را مطابق هنجارهای مورد نظر تربیت کنیم .

اما در مورد این خانم شما باید خودتان تصمیم بگیرید و ما به عنوان مشاور نمی توانیم تعیین تکلیف کنیم و تنها به برخی نکات اساسی اکتفا می کنیم :

۱- پذیرش شرایط زندگی توسط ایشان بسیار مهم و قابل تقدیر است .اما این تغییر اگر جز ساختار شخصیت ایشان قرار بگیرد و الا اگر پذیرش نداشته باشد بعد از مدتی خسته می شود و دیگر توان رعایت نکات شرعی برایش ناممکن می شود . لذا باید ببینید این ارشادات شما تا کجا در وجود ایشان تاثیر گذارده است و میزان پذیرش ایشان و احساس خرسندی ایشان از عمل به این دستورات چقدر است برای رسیدن به شماست و یا انها را به عنوان یک ارزش قبول دارد و حتی در زمانی که شما نباشید هم او خود را متعهد می داند .

۲- تاثیر عوامل نا شناخته وراثتی که از طریق خانواده و زنتیک منتقل می شود خارج از تدبیر من و شماست لذا در این وصلت تنها به تغییر رفتاری این خانم نباید اکتفا کرد و نسبت به تاثیر اخلاق خانوادگی و صفات وراثتی خانواده باید هوشیار بود در حالیکه برای تغییر این عامل راهی وجود ندارد . پس بیشتر دقت لازم است .

۳- شرایط همسر

ایده ال و احراز آنها در ایشان مورد غفلت قرار نگیرد .

۴- مدت سرگردانی و بلا تکلیفی را زیاد طولانی نکنید هر چه زودتر تصمیم بگیرید و بعد از آن دیگر به گذشته فکر نکنید و با نگاه به آینده به پیش بروید.

۵- چنانچه تصمیم به ازدواج گرفتید نسبت به موارد حساس و مورد تردید بگونه ای تعهد بگیرید و اگر تصمیم به جدا شدن گرفتید سریع برای محبت یکدیگر جایگزین پیدا کنید تا دچار شکست نشوید و از سرگردانی نجات یابید .

بعد از اتخاذ تصمیم نهایی از منفی بافی خود داری و به نکات مشترک فکر کنید و زندگی را بر نکات مشترک بنا نمایید البته برای رسیدن به تصمیم نهایی هم یک راه این است که بررسی کنید نقاط مشترک اساسی شما دو نفر بیشتر است یا نه و آیا با این نکات مشترک می توان زندگی را آغاز نمود یا نه ؟ و بر اساس همین معیار تصمیم بگیرید .

در ادامه نظر شما را به یک پرسش و پاسخ جلب می نمایم.

جدیدا با دختری آشنا شده ام اگر بخواهم فعلا دوست باشیم و بعد ازدواج کنیم آیا اشکال دارد. لطفا مرا راهنمایی کنید ؟

بدون تردید می دانید که نیازهای عاطفی و غرایز دیگر در ایام جوانی، آدمی را به سوی «دوست داشتن و عشق ورزیدن» سوق می دهد که البته این یک امر طبیعی و غریزی است و کمتر می توان راهی براگریز از آن پیدا کرد.

روح حاکم بر این گونه دوستی ها، عشق ورزیدن است؛ نه خردورزی. پای خرد و عقل در میدان عاشقی لنگ است؛ در حالی که برای

تصمیم‌گیری در مورد ازدواج با فرد خاص، ابتدا جز بر عقل تکیه کردن خطا است. اول باید تعقل نمود و فارغ از دوستی و محبت، مشورت و تحقیق کرد و فرد مورد نظر را برگزید. سپس خالصانه‌ترین عشق و ناب‌ترین دوستی‌ها را بدون منت به شخص برگزیده (همسر خود) تقدیم کرد. دوستی‌های قبل از انتخاب همسر و تصمیم‌گیری در مورد ازدواج با فرد خاص، راه عقل را مسدود و چشم بصیرت را کور می‌سازد و اجازه نمی‌دهد تا یک تصمیم صحیح و عاری از خطا گرفته و فرد مناسب برگزیده شود. این نوع انتخاب، موجب دردسر و گرفتاری شده و زندگی را تلخ و آینده را تیره و تار می‌سازد.

آنچه در این مقوله اهمیت دارد، کنترل عقلایی بر احساسات و پرهیز از مخاطراتی است که ممکن است فرد را به گرفتاری‌های مختلف روحی و جسمی دچار سازد.

«دوست داشتن و عشق ورزیدن» اگر از مسیر معین، مشخص و صحیح استیفا نشود، ممکن است عوارض نامطلوبی را برای انسان ایجاد کند.

شما خوب می‌دانید جاذبه بین دو جنس مخالف (زن و مرد) بسیار قوی است؛ مخصوصاً در سنین جوانی، که این جاذبه و حساسیت در اوج خود می‌باشد، در نتیجه هر چند جوان بخواهد رعایت مسایل شرعی و عرفی را در دوستی با جنس مخالف بنماید، اما تمایلات نفسی و وسوسه‌های شیطانی قوی‌تر از آنند که انسان گرفتار خطرهای بزرگ نشود. به همین جهت عقل اقتضا می‌کند انسان خود را در معرض خطری که بسیاری از خوش‌باوران را گرفتار کرده قرار ندهد. روشن است که هر فرد خود بهتر می‌تواند تشخیص دهد که کجا از مرز

فراتر رفته است. بل الانسان على نفسه بصيره؛ آدمی بر نفس خود آگاه و بیناست. {V} (قیامت، آیه ۱۴) {V}

قرآن در دو جا یکی در سوره مائده آیه ۵ و دیگری در سوره نساء آیه ۲۵ زنان و مردان را از داشتن روابط دوستانه با جنس مخالف بر حذر داشته است و آن را مورد مذمت قرار داده است. آیه ۲۵ سوره نساء به مردان می گوید با دخترانی که روابط دوستی مخفیانه ای با دیگران داشته اند ازدواج نکنید... «فانکحوهن باذن اهلهن و اتوهن اجورهن بالمعروف محصنات غیر مسافحات و لا متخذات اخدان» یعنی آنان را با اجازه خانواده هایشان به همسری خود در آورید و مهرشان را به طور پسندیده به آنان بدهید پاکدامن باشند و زناکار و دوست گیران پنهانی نباشند.

در آیه ۵ سوره مائده نیز خطاب به مردان می فرماید شما با زنان پاکدامن مسلمان ازدواج کنید و خود نیز پاکدامن باشید نه زناکار و نه آنکه زنان را در پنهانی دوست خود بگیریید «A»... و لا متخذی اخدان... «A»

یک دختر یا پسر مسلمان که هر روز با یاد خدا روز را آغاز می کند و معتقد به دستورات الهی و قرآن کریم است هرگز این سخن خداوند را زیر پا نخواهد گذاشت، و این که قرآن یکی از شرایط ازدواج را همین قرار داده است شاید به این خاطر باشد که هر کدام که قبل از ازدواج چنین تجربیاتی داشته باشد و با فرد یا افراد دیگری رابطه دوستی داشته است مطمئناً پس از ازدواج و در روابط عاطفی و نزدیک خود با همسرش، آن تجربیات به یادش خواهد آمد ویژگی های رفتاری، اخلاقی

و شخصیتی دوست جنس مخالف قبل از ازدواج به خاطرش می آید و در یک مقایسه بین همسر فعلی و دوست قبلی اش خواهد پرداخت و در برخی موارد به احساس شکست در این ازدواج یا برتر بودن تجربه قبلی نتیجه گیری کند و این بزرگترین لطمه ای است که در همان اوایل ازدواج به خود وارد می کند زیرا همانطور که خوب می دانید ازدواج باید به آرامش بیانجامد و اصلا فلسفه ازدواج هم همین رسیدن به آرامش است که قرآن نیز به آن اشاره می کند ولی وقتی چنین تجربه ای به چنین مقایسه ای و سپس به چنین سرخوردگی بیانجامد چگونه ازدواج می تواند آرامش بخش باشد و زن و شوهر (زوجین) به تکمیل و رشد همدیگر پردازند و این آغاز اضطراب است. اضطرابی که در تمام وجود و هستی آنها لانه می کند و به جای داشتن یک زندگی مشترک لذت بخش به یاد تجربه ای احساسی و موقت گذشته می اندیشند و افسوس انتخاب فعلی و در نتیجه شالوده زندگی در هم پیچیده می شود.

علاوه بر این چنین دختران و پسرانی که به صورت نامشروع و غیرقانونی با یکدیگر ارتباط برقرار می کنند بسیاری از انرژی های عاطفی خود را که خداوند به عنوان سرمایه ای بزرگ در وجود آنها به ودیعه نهاده تا صرف همسر حقیقی خود و همچنین تربیت فرزندان خود کنند در این دوران دوست بازی از دست می دهند و در فردای زندگی خود نه تنها احساس گناه می کنند، نمی توانند از نظر عاطفی همسر خود و فرزندان خود را خوب اشباع و ارضاء کنند در نتیجه همواره

زندگی آنها از یک کمبود شدید عاطفی که باید هیچ چیز دیگر قابل جبران نیست مواجه می شود و ای کاش مسئله همین جا فیصله پیدا می کرد. قضیه مهمتر از اینهاست. وقتی یک خانواده از نظر عاطفی دچار مشکل شده نه تنها آرامش واقعی در آن خانواده نیست نسل سالمی نیز از آنها بوجود نخواهد آمد و فرزندان آنها نیز که دچار کمبودهای عاطفی شده اند بسیار آسیب پذیر می شوند در گیر و دار زندگی طعمه شیادها می شوند که همواره در کمین آنها نشستند و این قضیه به نسلهای بعدی نیز سرایت می کند بنابراین باید به این مسئله خیلی توجه داشته باشید.

البته ما قبول داریم که ممکن است بین دختر و پسری دوستی غیرشهووی وجود داشته باشد ولی اولاً: ثابت نگهداشتن این حالت با توجه به شرائط جوانی مشکل است و ثانیاً: گاهی چنین حالتی به صورت نهفته و ناخودآگاه در انسان وجود دارد و حتی خود را به صورت یک رابطه عاطفی و معنوی نشان می دهد در حالی که مسأله غیر از این است در هر حال ما سعی می کنیم بدین نباشیم شما هم سعی کنید سر خود را کلاه نگذارید. ولی یک علامت برای تشخیص الهی و غیر الهی بودن این ارتباط وجود دارد که اگر این ارتباط خستگی آور نبود و نشاط بخشی داشت و این ارتباط برای شما حداقل در این دو فاکتور با ارتباط با جنس موافق فرق داشت باید بدانیم که شیطان در حال نفوذ است و ...

عوامل موثر در روی اوری به این نوع ارتباطها را اینگونه می توان بر شمرد:

بی تردید ایام جوانی، ایام بیداری غریزه جنسی و گرایش به جنس مخالف است. در این ایام شوق جنسی و احساسات بر روان آدمی سایه می افکند؛ ناخودآگاه رفتار، سخن و نگاه جوان را تحت تأثیر قرار می دهد و سبب تحریک پذیری وی در برخورد با جنس مخالف می شود. طبیعی است این نیاز درونی باید به طور صحیح و مطلوب ارضا و تأمین شود. راه قابل قبول آن نیز ازدواج است؛ ولی متأسفانه به دلایل مختلف فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی - نظیر بالا رفتن سطح انتظارت و توقعات خانواده ها و توجه به برخی تشریفات غیر لازم، معضل اشتغال و آینده شغلی جوانان، ادامه تحصیل آن ها و عدم وجود امکانات و شرایط مالی مناسب برخی خانواده ها - سن ازدواج دختران و پسران افزایش یافته و در نتیجه ارضا و تأمین عاقلانه و صحیح این غریزه سرکش، به خصوص در دوران جوانی، به انحراف کشیده شده است. بنابراین، این گونه رفتارهای نابهنجار در جامعه دینی و سنتی ما روبه فزونی است و اگر نگوئیم به یک بحران اجتماعی تبدیل شده دست کم می توان آن را یک معضل اجتماعی نامید. متأسفانه نظام اجتماعی ما تا کنون نتوانسته با فراهم کردن زمینه ازدواج جوانان از گسترش این رفتارهای نادرست پیشگیری کند.

۲- احساس نیاز به محبت

در این سنین جوانان خواهان روابط دوستانه و هم سخن شدن با یکدیگرند. اریکسون، یکی از روان شناسان غرب، می گوید: جوان در این مرحله می خواهد روابط دوستانه نزدیکی با دیگران پیدا کند؛ ارزشمندترین و مهم ترین هستی و دارایی اش را به فردی دیگر هدیه دهد؛ در پی یافتن هویتی جدید است و گمان می کند خانواده و والدینش نمی توانند از

وی حمایت کنند. بنابراین، اگر این نیاز در محیط خانوادگی به خوبی تأمین نشود یا لطمه بیند و مخدوش شود، نیاز به محبت و ابراز محبت و برقراری ارتباط دوستانه اش دچار اختلاف خواهد شد؛ به عبارت دیگر، دختر و پسری که عواطف و احساساتشان در درون خانواده ارضا نشود و در جمع خانوادگی احساس غربت و تنهایی کنند، در فضای باز و آزاد جامعه طعمه افراد فرصت طلب و سودجو می شوند؛ به راحتی در دام افراد شیاد می افتند یا حداقل میل متقابل آن ها و جنس مخالف سبب می شود آن ها به بهانه های مختلف از قبیل آشنایی برای ازدواج و تبادل نظر درباره مسائل علمی و درسی آگاهانه یا ناخودآگاه در جهت تأمین و ارضای این نیازشان گام بردارند؛ البته با روشی غلط و غیر قابل قبول که مشاهده اش شما را می رنجاند.

۳. الگو گرفتن از منابع غیر خودی

متأسفانه بخش قابل توجهی از جوانان ما ارزش ها و هنجارهای اجتماعی خود را از محیطهای غیر خودی و غیر اصیل جوامع دیگر می گیرند. بی تردید گسترش ارتباطات اجتماعی و توسعه آن و نیز گسترش و توسعه تکنولوژی و وسائل ارتباط جمعی و «پدیده جهانی شدن در همه عرصه های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و...» در این خودباختگی و روی آوردن به فرهنگ بیگانه نقش اساسی دارد. این امور سبب می شود جوانان فرهنگ ها و ارزش های دیگر جوامع را الگو قرار دهند و به گمان این که این گونه روابط عامل رشد و نشانه کمال و جرأت و وسیله ابراز شخصیت است، به آن روی آورند. در این میان، مسأله رقابت جوانان و به رخ کشیدن خود برای همسالان نقشی عمده ایفا می کند.

برخی برای این که در جمع دوستان مورد تحسین قرار گیرند و یا دست کم بی عرضه و بی جرأت خوانده نشوند، به دنبال دوست پسر یا دوست دختر می گردند و با آن که به خوبی از عواقب سوء این کارها آگاهند، از آن دست نمی کشند.

بنابراین اگر قصد دارید ازدواج کنید، ابتدا رابطه دوستی و عشق ورزی را کنار بگذارید و همچون یک بیگانه، فرد مورد نظر را مورد تحقیق قرار دهید. درباره برخورداری وی از شرایط مثبت، کسب اطلاع کنید و وی را از جهت خصوصیات همسر مطلوب خود بیازمایید. اگر او را همسری مورد پسند برای خود یافتید، به صورت رسمی به خواستگاری او بروید و شرایط او را نیز جویا شوید و بعد از پذیرش شرایط وی، با عقد رسمی به پای یک دوستی پایدار و عشق ناب جان بیازید. در این زمان درنگ در عشق ورزی و محبت خطا است. پس تا قبل از انتخاب، تعقل، تدبیر، تحقیق و شناخت و آن گاه انتخاب را سرلوحه کار خود قرار دهید. بعد از انتخاب، عشق و محبت بی چون و چرای خود را ارزانی یکدیگر سازید. تعقل و تفکر به جای خود و عشق و دوستی به جای خود که هر نکته در جای خویش نیکو است؛ و گرنه زندگی جز سختی و گرفتاری ثمری نخواهد داشت.

اما بعد از این نکات اساسی باید عرضه بداریم که اگر هدف از این دوستی، صرفاً دوست بودن است که عمل صحیحی نیست و علت آن بیان شد و اگر هدفان شناخت یکدیگر و تصمیم بر ازدواج است در این صورت باید توجه داشته باشید که برای تصمیم گیری در

مورد ازدواج با فرد خاص، جز بر عقل تکیه نمودن خطا است. ابتدا باید تعقل نمود و فارغ از دوستی و محبت، مشورت و تحقیق کرد و فرد مورد نظر را برگزید و آن گاه خالصانه ترین عشق و ناب ترین دوستی ها را بدون منت به دوست برگزیده (همسر خود) تقدیم نمود. در اینجا هر کاری جز عشق ورزی خطا است. دوستی های قبل از انتخاب همسر و تصمیم گیری در مورد ازدواج با فرد خاص، راه عقل را سد و چشم بصیرت را کور می سازد و اجازه نمی دهد تا یک تصمیم صحیح و عاری از خطا گرفت و فرد صد در صد مناسب را برگزید. این نوع انتخاب موجب دردسر و گرفتاری شده و زندگی را تلخ و آینده را تیره و تار می سازد.

تجربه و سرگذشت انسان های مجرب نشان می دهد که علاج ماجرا غیر از این را می طلبد. بنابراین اگر قصد ازدواج هم در کار باشد، ابتدا باید دوستی و محبت را کنار گذاشت و همچون یک بیگانه، او را موضوع تحقیق خود قرار داد و از برخورداری وی از شرایط مثبت کسب اطلاع کرد. آن گاه که او را همسری ایده آل و مورد پسند برای خود یافت باید شرایط او را نیز جویا شد و بعد از پذیرش شرایط وی با عقد رسمی به پای یک دوستی پایدار و عشق ناب جان ببازند. در این زمان هر عملی جز عشق ورزی و محبت خطا است. پس تا قبل از انتخاب، تعقل، تدبیر، تحقیق و شناخت و آن گاه انتخاب را سرلوحه کار خود قرار دهید و بعد از انتخاب عشق و

محبت بی چون و چرای خود را ارزانی یکدیگر سازید. تعقل و تفکر به جای خود و عشق و دوستی به جای خود که هر نکته در جای خود نکو است؛ و گرنه زندگی جز زندان و گرفتاری ثمره ای ندارد.

در نزد تمام مکاتب و نظام های فکری عرضه و مبادله محبت و دوستی خاص - که از دست دوست موافق بر نمی آید - بعد از اعمال شرایطی خاص باید انجام پذیرد که یکی از شرایط اساسی آن، اعتماد سازی است؛ به گونه ای که هر یک از طرفین در ابراز محبت و عشق خود به دیگری، وی را فردی مورد اعتماد بیابد و الا عشق را نثار بیگانه نمی سازد تا چه رسد به افراد غیر قابل اطمینان. این اعتماد تنها و تنها از طریق محرم بودن دوست فراهم می گردد. لذا به میزان محرمیت این محبت و عشق، تعمیق و خالص تر شود. لذا این روابط شرایط خاص خود را اقتضا می کند و این شرایط باید رعایت گردد تا مجاز شمرده شود. از جمله آن شرایط انحصاری و بی چون و چرا «اعتماد سازی» است که کامل ترین شکل آن از رهگذر محرم بودن دو دوست فراهم می گردد. از این رو تا عقد ازدواج انجام نپذیرفته است، این دوستی با این احساسات و ثمره خاص مجاز شمرده نمی شود؛ چرا که شرط لازم را ندارد و چه بسا با تردید یکی از دو دوست در دوستی خویش، حسرتی در پی داشته باشد. حتی اگر قصد ازدواج با دوست دخترتان را داشته باشید؛ باز هم هرگز این دوستی برای رسیدن به یک ازدواج موفق، مؤثر نیست؛ بلکه چه بسا

تأثیر منفی هم به جای بگذارد. ازدواج موفق از مسیر دوستی قبلی با همسر آینده نمی گذرد؛ بلکه از مسیر شناخت، فارغ از احساسات عاشقانه و عواطف ارزانی شده بعد از اندیشه و شناخت و اعتماد فراهم آمده می گذرد.

سوال ۶

سوال :

دوست شدن با دخترهای بی حجاب در خیابان یا جاهای دیگر ایراد دارد؟

جواب :

نیازهای عاطفی و غرایز دیگر در ایام جوانی، آدمی را به سوی «دوست داشتن و عشق ورزیدن» سوق می دهد که البته این یک امر طبیعی و غریزی است و کمتر می توان راهی برای گریز از آن پیدا کرد.

آنچه در این مقوله اهمیت دارد، کنترل عقلایی بر احساسات و پرهیز از مخاطراتی است که ممکن است فرد را به گرفتاری های مختلف روحی و جسمی دچار سازد.

«دوست داشتن و عشق ورزیدن» اگر از مسیر معین، مشخص و صحیح استیفا نشود، ممکن است عوارض نامطلوبی را برای انسان ایجاد کند.

شما خوب می دانید جاذبه بین دو جنس مخالف (زن و مرد) بسیار فراوان است؛ مخصوصاً در سنین جوانی، که این جاذبه و حساسیت در اوج خود می باشد، در نتیجه هر چند جوان بخواهد رعایت مسایل شرعی و عرفی را در دوستی با جنس مخالف بنماید، اما تمایلات نفسی و وسوسه های شیطانی قوی تر از آنند که انسان گرفتار خطرهای بزرگ نشود. به همین جهت عقل اقتضا می کند انسان خود را در معرض خطری که بسیاری از خوش باوران را گرفتار کرده قرار ندهد. روشن است که هر فرد خود بهتر می تواند تشخیص دهد که کجا از مرز فراتر رفته است. A ؛ بل انسان علی نفسه بصیره $\{M, A\}$ آدمی بر نفس خود آگاه و بیناست $\{M, V\}$ (قیامت، آیه ۱۴) V .

قرآن در دو

جا یعنی یکی در سوره مائده آیه ۵ و دیگری در سوره نساء آیه ۲۵ زنان و مردان را از داشتن روابط دوستانه با جنس مخالف بر حذر داشته است و آن را مورد مذمت قرار داده است. آیه ۲۵ سوره نساء به مردان می گوید با دخترانی که روابط دوستی مخفیانه ای با دیگران داشته اند ازدواج نکنید...» {A} «فانکحوهن باذن اهلهن و اتوهن اجورهن بالمعروف محصنات غیر مسافحات و لا متخذات اخدان» {A} یعنی آنان را با اجازه خانواده هایشان به همسری خود در آورید و مهرشان را به طور پسندیده به آنان بدهید پاکدامن باشند و زناکار و دوست گیران پنهانی نباشند.

در آیه ۵ سوره مائده نیز به مردان خطاب می کند و می فرماید شما با زنان پاکدامن مسلمان ازدواج کنید و خود نیز پاکدامن باشید نه زناکار و نه آنکه زنان را در پنهانی دوست خود بگیرید {A} «... ولا متخذی اخدان...» {A}

بنابراین یک دختر یا یک پسر مسلمان که هر روز با یاد خدا روز را آغاز می کند و معتقد به دستورات الهی و قرآن کریم است هرگز این سخن خداوند را زیر پا نخواهد گذاشت، و این که قرآن یکی از شرایط ازدواج را همین قرار داده است شاید به این خاطر باشد که هر کدام که قبل از ازدواج چنین تجربیاتی داشته باشد و با فرد یا افراد دیگری رابطه دوستی داشته است مطمئناً پس از ازدواج و در روابط عاطفی و نزدیک خود با همسرش، آن تجربیات به یادش خواهد آمد ویژگی های رفتاری، اخلاقی و شخصیتی دوست جنس مخالف قبل از ازدواج به خاطرش می آید

و در یک مقایسه بین همسر فعلی و دوست قبلی اش خواهد پرداخت و در برخی موارد به احساس شکست در این ازدواج یا برتر بودن تجربه قبلی نتیجه گیری کند و این بزرگترین لطمه ای است که در همان اوایل ازدواج به خود وارد می کند زیرا همانطور که خوب می دانید ازدواج باید به آرامش بیانجامد و اصلاً فلسفه ازدواج هم همین رسیدن به آرامش است که قرآن نیز به آن اشاره می کند ولی وقتی چنین تجربه ای به چنین مقایسه ای و سپس به چنین سرخوردگی بیانجامد چگونه ازدواج می تواند آرامش بخش باشد و زن و شوهر (زوجین) به تکمیل و رشد همدیگر بپردازند و این آغاز اضطراب است. اضطرابی که در تمام وجود و هستی آنها لانه می کند و به جای داشتن یک زندگی مشترک لذت بخش به یاد تجربه ای احساسی و موقت گذشته می اندیشند و افسوس انتخاب فعلی و در نتیجه شالوده زندگی در هم پیچیده می شود.

علاوه بر این چنین دختران و پسرانی که به صورت نامشروع و غیرقانونی با یکدیگر ارتباط برقرار می کنند بسیاری از انرژی های عاطفی خود را که خداوند به عنوان سرمایه ای بزرگ در وجود آنها به ودیعه نهاده تا صرف همسر حقیقی خود و همچنین تربیت فرزندان خود کنند در این دوران دوست بازی از دست می دهند و در فردای زندگی خود نه تنها احساس گناه می کنند، نمی توانند از نظر عاطفی همسر خود و فرزندان خود را خوب اشباع و ارضاء کنند در نتیجه همواره زندگی آنها از یک کمبود شدید عاطفی که باید هیچ چیز دیگر

قابل جبران نیست مواجهه می شود و ای کاش مسئله همین جا فیصله پیدا می کرد. قضیه مهمتر از اینهاست. وقتی یک خانواده از نظر عاطفی دچار مشکل شد نه تنها آرامش واقعی در آن خانواده نیست نسل سالمی نیز از آنها بوجود نخواهد آمد و فرزندان آنها نیز که دچار کمبودهای عاطفی شده اند بسیار آسیب پذیر می شوند در گیر و دار زندگی طعمه شیادهایی می شوند که همواره در کمین آنها نشسته اند و این قضیه به نسلهای بعدی نیز سرایت می کند بنابراین باید به این مسئله خیلی توجه داشته باشید.

با توجه به اینکه تمام این نوع رفتارها از خواسته های غریزه جنسی ناشی می شود لذا باید در صدد کنترل معقول این غریزه برآید که جهت کنترل این غریزه راهکارهای زیر را بکار بگیرید
عملکرد شیطان و نفس اماره بسیار پیچیده است و گناه ریشه های فراوانی در وجود انسان دارد که باید آنها را شناخت و به تدریج قطع کرد. تحصیل تقوی خود یک فرایند جامعی است که باید با تنظیم یک برنامه عالمانه در جهت سیر مطالعاتی و عملی بدان دست یافت. ریشه حالت های شما در بلوغ جنسی و نیاز به ازدواج است. در مورد ازدواج سخت گیری نکنید، اگر جوان با ایمانی به خواستگاری شما آمد، ازدواج نمایید در این صورت بسیاری از این مشکلات منتفی خواهد شد.

برای رهایی از گناه و مبارزه با شیطان راه های زیر توصیه می شود.

۱- مبارزه مستقیم با گناه از طریق شناخت گناهان و تفکر در آثار و عواقب دنیوی و اخروی آنها. در این زمینه مطالعه کتاب های کیفر گناه

از رسولی محلاتی و گناه شناسی از محسن قرانتی و گناهان کبیره از شهید دستغیب مفید است.

۲- مبارزه غیر مستقیم از طریق مبارزه با زمینه های گناه و تقویت اراده.

به طول کلی زمینه های گناه عبارتند از:

الف . زمینه های گرایشی : باورهای غلط ، بی ایمانی یا ضعف ایمان و گرایش اعتقادی، زمینه ضعف گرایش عملی و در نتیجه گناه و نافرمانی خواهد شد.

ب . زمینه های اخلاقی: رذایل اخلاقی مانند حسد، کبر، خود خواهی، غرور، خود پسندی و مانند آن در بسیاری از موارد زمینه گناه را فراهم می کند.

ت . زمینه های نفسانی: محبت دنیا ، هوای نفس ، شیطان ، عادت، دوست بد، تجمل گرایی، مد گرایی افراطی و مانند آن اراده را ضعیف و زمینه گناه را در انسان فراهم می آورد.

کتاب زیر سفارش می شود:

۱- نردبان آسمان (دروس اخلاق حضرت آیت الله بهاءالدینی)، تدوین و ویرایش: اکبر اسدی

۲- سلوک معنوی، تدوین و ویرایش: آقای اکبر اسدی

۳- خودشناسی برای خودسازی، محمد تقی مصباح یزدی

معنای مطالعه این کتاب عمل کردن به آن از آغاز تا پایان نیست بلکه برای عمل به دستورالعمل های اخلاقی ترتیبی لازم است که باید با علمای بزرگ اخلاق یا همین نهاد نمایندگی مشورت شود.

سوال ۷

سوال :

من در چت با دختری آشنا شده ام و او را مانند خواهر خودم می دانم حال وقتی که با او چت می کنم او عکسی از خود در کنار آی دی اش می گذارد که بی حجاب است می خواستم بدانم می توانم صیغه یا چیزی بین او و خودم بخوانم تا با نگاه کردن به او دچار گناه نشوم البته

فقط برای نگاه کردن به اوست نه تماس جنسی چون هیچ رقبتی به آن ندارم. در ضمن در فتوا که می فرمایید از شاهد و اینها خبری نباشد لطفاً! من ۱۷ سالم است.

جواب :

آیا در چت با نامحرم در اینترنت، می توان به چهره بی حجاب او که از دوربین کامپیوتری مشاهده می شود، نگاه کرد؟ {T} همه مراجع (به جز آیت الله خامنه ای و آیت الله تبریزی): {T} اگر بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام باشد و باعث مفسده نشود، اشکال ندارد. {T} آیت الله خامنه ای: {T} بنا بر احتیاط واجب، نگاه به آن جایز نیست. {T} آیت الله تبریزی: {T} نگاه به آن جایز نیست. چت کردن با جنس مخالف و رد و بدل کردن صحبت های معمولی، چه حکمی دارد؟ {T} همه مراجع: {T} در صورتی که خوف فتنه و کشیده شدن به گناه وجود داشته باشد، جایز نیست. {V} سیستانی، سایت؛ تبریزی، سایت؛ دفتر: همه مراجع. {V} چت کردن با زنان غیر مسلمان و انجام صحبت های تحریک آمیز با آنان، چه حکمی دارد؟ {T} همه مراجع: {T} حرام است. {V} دفتر همه. {V} ژ

چت کردن با اشخاص مختلف، به انگیزه پیدا کردن فرد مورد نظر برای ازدواج با او، چه حکمی دارد؟

{T} همه مراجع: {T} اگر بدون قصد لذت و ترس افتادن به گناه باشد و باعث مفسده نشود، اشکال ندارد. {V} دفتر همه. {V} تبصره. فرض مسئله جایی است که شخص برای ازدواج آمادگی داشته باشد. چت (Chat) در اینترنت به صورت گفتاری و یا نوشتاری با جنس مخالف - با این شرط که از حدود شرعی خارج نشویم (مثلاً برای تبادل نظر) - چه حکمی دارد؟ {T} همه مراجع: {T} اگر بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام باشد، اشکال ندارد. {V} امام خمینی، استفتاءات،

ج ۳، (نظر)، س ۵۲؛ آیت الله بهجت، توضیح المسائل، م ۱۹۳۶؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۱، س ۸۱۹؛ آیت الله تبریزی، استفتاءات، ۱۶۲۲؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، ص ۱۶۷۳؛ آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۲، س ۶۵۶؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، ۱۷۱۸؛ آیت الله خامنه ای، اجوبه‌الاستفتاءات، س ۱۱۴۵؛ العروه الوثقی، ج ۲، (النکاح) م ۳؛ آیت الله سیستانی، sistani.org، (اینترنت)، س ۲۰ و ۱۹؛ دفتر آیت الله وحید، {VT} تبصره. {T} اگر جنس مخالف زن جوان باشد، بهتر است گفت وگو با او ترک شود. آیا در ازدواج با دختر باکره، اجازه پدر یا جد پدری واجب است و اگر بدون اجازه عقد بخوانند، عقدشان باطل است؟ {T} آیات عظام امام خمینی و آیت الله سیستانی و آیت الله نوری و آیت الله تبریزی: {T} آری، باید با اجازه پدر یا جد پدری دختر باشد و بدون اجازه او عقد باطل است. {V} آیت الله سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۲، النکاح، م ۷۰؛ امام، استفتاءات، ج ۳، اولیاء العقد، س ۴ و ۲۷؛ دفتر: آیت الله نوری. آیت الله تبریزی، استفتاءات ص ۱۵۴۷ و ۱۵۱۲ و ۱۵۵۶. {VT} آیات عظام خامنه ای، صافی، مکارم و وحید: {T} بنابر احتیاط واجب، باید با اجازه او باشد و اگر بدون اجازه عقد بخوانند بنابر احتیاط واجب عقد باطل است. {V} آیت الله خامنه ای، استفتاء، س ۷۹۸؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۴۳۸؛ آیت الله مکارم، تعلیقات علی العروه، اولیاء العقد، م ۲، آیت الله وحید، منهاج الصالحین، ج ۳، م ۱۲۳۷؛ دفتر آیت الله صافی. {VT} آیات عظام بهجت و فاضل لنکرانی: از نظر تکلیفی احتیاط واجب آن است که با اجازه پدر یا جد پدری باشد، ولی اگر بدون اجازه عقد بخوانند، عقد باطل نیست. آیت الله بهجت، توضیح المسائل، م ۱۸۹۱؛ آیت الله فاضل،

جامع المسائل، ج ۱، س ۱۴۳۸. واگر پدر نداشته باشد و دختر رشیده و بالغه باشد، یعنی صلاح و فساد خود را تشخیص دهد، اذن دختر کافی است.

سوال ۸

سوال :

همان طور که می دانید ارتباط با فامیل امری شایسته و اجتناب ناپذیر است، اما در اثر سالها رابطه با اعضای فامیل به صورت ناخواسته و البته به دور از هوی و هوس رابطه با دخترهای فامیل تقویت می شود و نمی توان مانند دیگر نامحرم ها با آنها برخورد کرد حتی گاهی اوقات چنین رفتاری در فامیل امری توهین آمیز و به منزله بی محلی به طرف انگاشته می شود، می خواستم نظر شما را در ارتباط با نحوه ارتباط با دخترهای فامیل بدانم و این که حد این رابطه چقدر باشد؟

جواب :

از نظر دین اسلام ارتباط با نامحرم، هر چند با هم دختر دایی و پسر عمه باشند، باید محدود و در حد ضرورت و با رعایت اصول اخلاقی و شرعی و حفظ حجاب و عفت انجام گیرد، زیرا این محدودیت جنبه پیشگیری دارد؛ یعنی پیشگیری از گناه و انحراف ولو در حد یک نگاه با قصد لذت باشد. خصوصا وقتی این دو نفر جوان و مجرد باشند، به دلیل این که انسان بعد از سن بلوغ به طور طبیعی و غریزی، به طرف جنس مخالف کشش پیدا می کند. به همین جهت جوانان مجرد باید بیشتر مواظب باشند. چنانچه در روایتی از امام علی (ع) رسیده که فرمودند: رسول خدا (ص) بر همه مردم چه مرد و چه زن سلام می کردند، ولی من بر زنان و دختران جوان سلام نمی کنم زیرا می ترسم.

این کار (سبب ایجاد ارتباط با آنها شود) و انسان را به گناه بیندازد. گرچه صحبت کردن با نامحرم در حد تعارفات معمولی اشکال ندارد ولی هنگامی که این دو نامحرم جوان و مجرد هستند باید احتیاط بیشتری کرد. همانطور که ایجاد ارتباط عاطفی و خلوت کردن با نامحرم نیز حرام است.

روابط با نامحرم تا آنجا که به شکستن حریم احکام الهی منجر نشود، اشکالی ندارد. بنابراین، گفتگو و نگاه های متعارف بدون قصد لذت و ریبه، اشکالی ندارد. اما با این حال، حتی الامکان لازم است در برخورد و گفتگو، هنجارهای شرعی زیر رعایت شود: ۱- از گفتگوهای تحریک کننده پرهیز شود. ۲- از نگاه های آلوده و شهوانی خودداری شود. ۳- حجاب شرعی رعایت شود. ۴- قصد تلذذ و ریبه در کار نباشد. ۵- دو نفر نامحرم در محیط بسته، تنها نمانند. بنابراین، سعی کنید خود را عادت دهید که: ۱- در صحبت با نامحرم به او نگاه نکنید و به هیچ قسمتی از بدن او خیره نشوید و قسمت های باز و پوشیده برایتان کاملاً مساوی فرض شوند، این مسأله را با تکرار و تلقین باید ادامه دهید. ۲- در همه حال، خدا را ناظر بر اعمال و رفتار خود بدانید و عفت و حیا را فراموش نکنید. ضمناً برای اطلاعات بیشتر و دقیق تر به دو کتاب معرفی شده مراجعه کنید: - احکام روابط زن و مرد، سید مسعود معصومی، انتشارات دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم - جوانان و روابط، ابوالقاسم مقیمی حاجی، مرکز مطالعات پژوهش های فرهنگی حوزه علمیه قم

سوال ۹

سوال :

من یم

دخترم. گاهی وقت ها در رابطه (رابطه کاری) با یک نامحرم که احساس می کنم حسی نسبت به من داره، دچار تپش قلب شدید می شم، چی کار کنم که دچار گناه نشم و آیا امکان داره غسل بهم واجب شه؟

جواب :

سوره یوسف را زیاد بخوانید و در مواجهه با گناه به آسمان نگاه کنید و بگویید: لا حول ولا قوت الا بالله العلی العظیم. منتهی باید متذکر باشید که گفتن ذکر بسیار مهم و موثر است، ولی تنها با ذکر نمی توان با گناه و شیطان مبارزه کرد.

عملکرد شیطان و نفس اماره بسیار پیچیده است و گناه ریشه های فراوانی در وجود انسان دارد که باید آنها را شناخت و به تدریج قطع کرد و درمقابل تحصیل تقوی خود یک فرایند جامعی است که باید با تنظیم یک برنامه عالمانه در جهت سیر مطالعاتی و عملی بدان دست یافت.

جهت توضیح بیشتر توجه شما را به مطالب زیر جلب می کنیم:

دغدعه شما برای نظارت و کنترل نفس خویش، خصلتی ستودنی و نعمتی بزرگ است. البته این را بدان جهت نگفتیم که شما را مغرور کنیم؛ بلکه واقعیت آن است که برخی به کلی از نفس خود غافل می شوند و آن را به فراموشی می سپارند. ولی برخی نیز این توفیق را می یابند که اگر چه لغزش هایی دارند ولی همواره از طرف نفس خویش نگران و در جدال و کشمکش با آن هستند. گاهی کسی دشمنی در خانه و یا بیماری در اندام خود دارد ولی از آن مطلع نیست و اقدامی برای دفع آن نمی کند. این خطرناک ترین نوع

دشمن و زیانبارترین نوع بیماری است. جمله ای را به حضرت مسیح (ع) نسبت می دهند که فرموده است: بیمار کسی نیست که از دردی رنج می برد، بیمار حقیقی آن است که بیمار است ولی خود را سالم می پندارد. لذا این دغدغه و نگرانی را در خود حفظ و تقویت کنید، اگر چه نگرانی ها برای انسان مفید نیستند، ولی این نوع نگرانی سود محض است.

در این زمینه باید چند چیز را دقیقاً و حتماً بدون سهل انگاری عمل نمایید:

۱- ترک زمینه گناه: این خود زیرمجموعه ای دارد که مهمترین آن عبارت از است:

* کنترل چشم: دقیقاً باید مواظب چشم خود بود که مبادا به نامحرم و کلاً هر آنچه که شهوت انگیز است، نگاه شود. عن الصادق(ع): «النظر سهم من سهام ابلیس مسموم و کم من نظره اورثت حسر طویله؛ نظر دوختن تیری مسموم از تیرهای ابلیس است و چه بسا نگاهی که حسرت درازمدتی را (در دل) به ارث بگذارد»، (سفینه البحار، شیخ عباسی قمی، ماده نظر).

تا حد امکان انسان از حضور در مجالس مختلط یا برخورد با نامحرم پرهیز نماید.

۲- ترک فکر گناه: ترک زمینه گناه سهم به سزایی در ترک فکر گناه دارد از این رو هر چه بیشتر و دقیقتر زمینه گناه ترک شود فکر گناه کمتر به سراغ انسان می آید. این فکر گناه است که شوق در انسان ایجاد می نماید و بعد از شوق اراده ی عمل سپس خود گناه محقق می شود، مسلماً تا اراده و شوق و میل نسبت به کاری نباشد انسان مرتکب آن کار نمی گردد.

۳- فکر در مرگ: این یکی دیگر از چیزهای بسیار مفید است که

فکر گناه را یا از بین می برد و یا کم می کند که این به شدت و ضعف فرو رفتن در فکر مرگ بستگی دارد اگر انسان با این واقعیت انس بگیرد و مردن را باور دل سازد نقشی سازنده و بالا برنده دارد. قال امیرالمؤمنین علی(ع): «اذکروا هادم اللذات و منغص الشهوات و داعی الشتات؛ یاد کنید (مرگ را) درهم کوبنده لذات را و تیره و تلخ کننده شهوات را و دعوت کننده جدایی ها را»، (الغرر والدرر، باب الموت، به نقل از سرالاسراء، استاد علی سعادت پرور، ج ۲، ص ۱۵۹).

کتاب زیر سفارش می شود:

۱- نردبان آسمان (دروس اخلاق حضرت آیت الله بهاءالدینی)، تدوین و ویرایش: اکبر اسدی

۲- سلوک معنوی، تدوین و ویرایش: آقای اکبر اسدی

۳- خودشناسی برای خودسازی، محمد تقی مصباح یزدی

آنچه در اسلام اهمیت دارد چگونگی حضور زنان در جامعه است. حضور اجتماعی زن اشکال گوناگونی می تواند داشته باشد که برخی از اشکال آن مانند آنچه در جامعه غربی وجود دارد غالباً مخرب و زیان آور است. در حالی که در زمان پیامبر(ص) نیز زنان حضور اجتماعی داشته و حتی در جنگ ها نیز به گونه ای شرکت می جستند. اسلام با حضور منافعی عفت و موجب فساد اخلاق مخالف است. اما حضور سازنده و مثبت را گرامی می دارد و در این رابطه فرقی بین دختران و زنان شوهردار نیست و آنچه زنان و دختران باید هنگام حضور در بین نامحرمان رعایت کنند حفظ حجاب کامل است یعنی تمام بدن و موها و سر خود را پوشانند و از پوشیدن لباس های مهیج که جلب توجه نامحرم می کند و برآمدگی های بدن را نمایان می کند

خودداری کنند و تنها گردی صورت به اندازه ای که در وضو شسته می شود و دست ها تا میچ را می توانند بپوشانند آن هم در صورتی که خالی از آرایش بوده و قصد نشان دادن به نامحرم نداشته باشند و در اموری که موجب اختلاط بین زن و مرد است شرکت نمایند {V} (استفتا از دفتر آیت الله فاضل). {V}

وظیفه زن در مقابل نامحرم این است که کاملاً حجاب خود را رعایت کند و تمام بدن خود را به استثنای قرص صورت و دست ها از نامحرم بپوشاند و بدون آرایش و پوشیدن لباس های محرک وارد محیط کار یا دانشگاه شود. مردها و پسران نیز باید از نگاه عمدی و با قصد لذت خودداری نمایند و گفت و گوی زن و مرد اگر بدون قصد لذت باشد و مستلزم مفسده نباشد به قدر ضرورت اشکال ندارد. در نتیجه می توان گفت: اگر در محیط دانشگاه قوانین و مقررات اسلامی کاملاً رعایت شود، از بسیاری از مفاسد اخلاقی جلوگیری خواهد شد. در این زمینه به کتاب «حجاب» تألیف استاد مطهری و «احکام روابط زن و مرد» تهیه و تنظیم مسعود معصومی مراجعه کنید.

رطوبت هایی که غالباً هنگام برانگیختگی مختصر جنسی مانند دیدن برخی صحنه های محرک فیلم ها خارج می شود و به آن اصطلاحاً مذی می گویند، پاک است اما مایعی که همراه با اوج لذت جنسی (ارگاسم) خارج می شود حکم منی را دارد و موجب جنابت است.

در این جا ذکر یک قاعده کلی نیز مفید است و آن اینکه تا زمانی که یقین به خروج منی و یا رسیدن به آن حالت نهایی نباشد حکم جنابت جاری نمی گردد. بنابراین

به مجرد اینکه رطوبتی از بدن خارج شد و یا هیجانی در بدن به وجود آمد جنابت حاصل نشده است.

بنابراین هر آبی که از بدن خارج می شود حکم منی را ندارد و موجب غسل نمی شود.

حصول جنابت در زنان به دو طریق است: الف) دخول، ب) خروج منی.

سوال ۱۰

سوال :

من در آمریکا هستم دختری با حجاب بعد یک پسر منو دنبال می کرد و هی می خواست با من دوست بشه و این پسر آمریکایی بود و چشم هرزه و من تکنیک های مختلف زدم و از دستش نجات پیدا کردم حالا اگر این موضوع را به مادرم گفتم و مادرم خوشحال شد که من عqlم را به کار گرفتم و دلش شاد شد به قول خودش و حالا من می خواهم بدانم آیا عمل من نابود شده و دیگر خالص نیست و تبدیل به ریا شده است؟ این موضوع را فقط مادرم می دانند من فقط به صورت درد دل به مادرم گفتم خواهش می کنم واضح جواب دهید. خواهشنا در مورد این موضوع جواب مرا بدهید کلی نگویید بلکه در مورد این سؤال پاسخ دهید.

جواب :

از طرح سوال و اعتماد به این نهاد قدر دانی می کنیم. حفظ و حراست از نفس و شرافت آن در یک محیط آلوده نشانگر عفت نفس و قوت ایمان شما است. از این بابت به شما تبریک می گوئیم. در پاسخ به سوال شما گفتنی است: ریا مربوط به عبادات و رابطه انسان با خداوند مانند نماز و دعا است و شامل تمامی اعمال انسان نمی شود. همچنین درد دل کردن با مادر هم ریا

نیست و نباید از این بابت نگران باشید. برای توضیح بیشتر به تعریف ریا و شرایط آن توجه کنید.

ریا چیست؟ ریا گرفته شده از رؤیت است و تعریف آن عبارت است از: طلب منزلت و مقام در قلب های مردم به وسیله عبادات و طاعات خداوند متعال. این گونه ریا که در مقابل اخلاص در نیت مطرح می شود، به لحاظ شرعی شرک در عبادت و حرام است و سبب باطل شدن عبادت نیز می شود. شخص ریاکار نزد مردم چنین نشان می دهد که مخلص و مطیع واقعی خداوند است در صورتی که در حقیقت چنین نیست.

در مورد تحقق ریا باید توجه داشت: اولاً تحقق ریا مشروط به قصد ریا است. ثانیاً وابسته به داشتن غرضی از اغراض دنیوی نظیر کسب محبوبیت نزد مردم و از این طریق کسب ثروت و ریاست برایشان می باشد. ثالثاً مربوط به حوزه عبادت و پرستش است. رابعاً در عبادت های مستحب امکان تحقق دارد و در واجبات ریا نیست. بنابراین هر نشان دادنی ریا نیست، گاهی حساسیت نسبت به این موضوع برای برخی از جوانان به صورت وسواس در می آید و آنها خیال می کنند که آدم های بسیار ریا کاری هستند و از این موضوع بسیار هم ناراحت می شوند، این گروه باید بدانند که تصور ریا خصوصاً برای جوانان، بسیار نادر است، چرا باید یک جوان ریا کند؟ شاید این موضوع بیشتر نسبت به بزرگسالان مصداق داشته باشد تا جوانان و دانشجویان.

بسیاری از مواقع انسان کار اخلاقی خوبی انجام می دهد که اطلاع از آن باعث تشویق دیگران برای انجام کار

نیک می شود، بدون اینکه شخص بخواهد قصد قربتش را نسبت به خدای تعالی خدشه دار نماید، اگر انسان در باطن برای خدای متعال کار می کند، اشکالی ندارد که در ظاهر دیگران مطلع شوند .

کسی که حقیقتاً در مسیر الهی و قرب به خداوند حرکت می کند، رفتار آشکار او حتی ممکن است نوعی امر به معروف حساب شود و در افراد دیگر انگیزه کار نیک را فراهم می آورد. از نظر اخلاقی در صورتی که انسان شخصیت اجتماعی خود را نیک و سالم بنماید و سعی کند رفتار خویش را در مرعی و منظر دیگران کنترل نماید، خلاف اخلاق و دین نیست و در اصطلاح ربا به حساب نمی آید.

سوال ۱۱

سوال :

بعضی از افراد که در میان آنها حتی افراد دارای تحصیلات بالا وجود دارد فلسفه حجاب را زیر سؤال می برند و می گویند اگر هر کسی را از چیزی منع کردی بیشتر به آن گرایش پیدا می کند. لذا استدلال می کنند که مثلاً در کشورهای اروپایی و غربی که از لحاظ پوشش آزادی بیشتری وجود دارد اما پسران جوان آنجا (کشور های غربی) کمتر چشمچرانی می کنند و خیلی راحت تر با جنس مخالف ارتباطات اجتماعی دارند (بدون اینکه گونه هایشان سرخ شود و خجالت بکشند)، خاطری آسوده تر دارند (از لحاظ جنسی خیلی دیرتر تحریک می شوند) و خلاصه این مسائل برایشان امری عادی است. آیا این امر مزیتی برای کشورهای غربی است؟ آیا به نظر حضرت عالی عادی شدن و توسعه روابط دختر و پسر می تواند از این حیث مزیت محسوب شود یا یک عیب؟

جواب

در رابطه با بخش اول سوال شما باید بگوییم لازمه سخن این دسته افراد آن است که باید هرگونه منعی را برداشت، زیرا منع افراد باعث گرایش بیشتر آنها می شود. و اگر ما بخواهیم به این توصیه عمل کنیم باید تمامی قوانین را که به نوعی منعی در آنهاست برداریم. برای مثال باید تمام چراغ قرمزها را برداریم چونکه چراغ قرمز یعنی منع و اگر چراغ قرمز وجود داشته باشد افراد تمایل دارند که از آن عبور کنند. و این حرف یعنی بی قانونی و هیچ آدم سلیم العقلی آن را نمی پذیرد. و قانون که لازمه زندگی بشری است یعنی باید و نباید و جنگل نیز از این قاعده مستثنی نیست. در بین حیوانات نیز قانون حاکم است. لذا پس از آنکه پذیرفتیم که منع لازم است که باشد به بخش بعدی استدلال این دسته افراد می رسیم، که جوانان غربی کمتر چشم چرانی می کنند و در ارتباطات اجتماعی با جنس مخالف راحت تر هستند و دیرتر تحریک می شوند.

برای روشن شدن بهتر مطلب ناگزیر هستیم مثالی بزنیم که خیلی هم مناسب نیست. افرادی که به سمت مواد مخدر گرایش پیدا می کنند در ابتدا با مقدار بسیار کمی از آن مواد نیازشان برطرف می شود اما هرچه می گذرد، مقدار بیشتری لازم است، تا نیازشان برطرف شود و پس از گذشت مدتی دیگر مقدار کم آن مواد هیچ اثری در آنها ندارد و نسبت به آن مقدار کم هیچ واکنشی نشان نمی دهند. در رابطه با جوانان غربی نیز همین امر صادق است. و الا غریزه جنسی در همه افراد وجود دارد و اینکه جوانان کشورهای اسلامی حساس تر هستند

نشانه سلامت بیشتر آنهاست. البته این آزادی روابط در کشورهای غربی معضلی شده که بسیاری از مشکلات را برای آن کشورها بوجود آورده است. از جمله، عدم تمایل به ازدواج، تولد کودکان نامشروع که پدرشان مشخص نیست، از هم پاشیدگی خانواده‌ها بخاطر تنوع طلبی افراد و بسیاری از مشکلات دیگر که در این مختصر مجال بیان آنها نیست.

در پایان لازم است که به شما دوست عزیز بگوییم که اسلام با ارضاء جنسی موافق است فقط می‌گوید که این ارضاء باید نظاممند باشد و در یک چارچوب صحیح صورت گیرد. تا اگر بچه‌ای به دنیا آمد پدرش مشخص باشد و سعادت او در یک خانواده سالم و با محبت، تامین شود. و صیغه عقد نیز قرارداد است بین طرفین که نسبت به یکدیگر متعهد می‌شوند وظایفی را بر عهده بگیرند. و این مساله نیز در اسلام بسیار راحت گرفته شده است، بماند که ما خودمان آن را سخت کرده‌ایم و اگر اشکالی است به مسلمانی ماست نه اسلام. گفتیم که اسلام با ارضاء این نیاز موافق است. اما آنچه که اسلام با آن مخالف است تحریک جنسی است. زیرا این تحریک آثار سوئی را به دنبال دارد، که هم در روانشناسی به آن اشاره شده و هم خود ما در جامعه شاهد آن هستیم. زیرا تحریک جنسی، بیدار شدن گزینه جنسی را به دنبال دارد. که اگر ارضا شود آن هم از راه غیر مشروع، مفاسد فردی (مثل عذاب وجدان، پایین آمدن عزت نفس، بیماریهای جسمانی و ...) و اجتماعی (که به مقداری از آنها اشاره شد) زیادی را به دنبال دارد. اگر هم سرکوب شود، مشکلاتی را برای فرد بوجود می‌آورد هرچند

مشکلات آن از مورد قبلی کمتر است. لذا اسلام این مساله را ریشه‌ای حل کرده است و گفته است که اگر می‌توانی این نیاز را از طریق درستش برطرف کنی بسیار عالی است و تشویق زیادی هم کرده است، اما اگر هنوز زمینه آن فراهم نیست، باید جلوی تحریک را گرفت. زیرا غریزه جنسی این ویژگی را دارد که تا تحریک نشود احساس نیاز به آن نمی‌شود و این امر به عنوان یکی از ویژگی‌های مهم غریزه جنسی در روانشناسی فیزیولوژیک ذکر شده است. حال اگر بخواهیم که به مفاسد و مشکلات بعدی دچار نشویم باید از ابتدا جلوی تحریک را بگیریم. و اما روابط، به چیزی جز تحریک، دامن نمی‌زند. لذا اسلام روابطی را که در آن احتمال به گناه افتاد باشد را منع کرده است یعنی همان روابط ناسالمی که گفتیم از نظر روانشناسی ثابت شده که چه مفاسدی را به دنبال دارد. اگر علاقه مند هستید می‌توانید برای مطالعه بیشتر در این زمینه، به کتاب روابط دختر و پسر نوشته دکتر علی اصغر احمدی مراجعه کنید.

سوال ۱۲

سوال :

دختری هستم مجرد و ۲۰ ساله. در اقوام پدر و مادرم، پسر فراوان است و دختر هم سن خودم کم است و من در رفتار خود دچار مشکل شده‌ام، سعی کرده‌ام با پسرها که همه از خود بزرگترند رفتاری محترمانه و مؤمنانه داشته باشم و مانند برادر بزرگتر احترام آنها را داشته باشم. سعی می‌کنم با حجاب کامل و رعایت شرع با آنها رفتار کنم و با بعضی از آنها که اختلاف سن بیشتری دارم یا خجالتی هستم. آنها را دایی

و عمو صدا می زنم و با همه پسرها رابطه دارم و همه را دوست دارم و عین برادر خود می بینم و به آنها هم اعتماد دارم چون همگی انسان های مذهبی و مؤمنی هستند و رفتارشان نشان می دهد که مثل خواهر کوچکتر به من نگاه می کنند و مرا در بعضی از امور راهنمایی و مشاوره می دهند. از آنجا که ما از همه فامیل دوریم و غریب هستیم، وقتی می رویم میهمانی همه دوست دارند به قول خودشان همه مرا دوست دارند و دوست دارند من به خانه آنها بروم. حتی اگر خانواده ام منزل فامیل دیگری باشد ولی بعضی وقت ها هم فکر می کنم باید بترسم از اینکه این همه با آنها راحت رفتار می کنم. شاید آنها قصدی داشته باشند. اصلا نسبت به پسرها بدبین نیستم و فکر می کنم آنها هم انسانند و عقل و منطق سرشان می شود و وقتی از آنها سؤالی می پرسیم فقط به جواب فکر می کنند نه چیز دیگر زیرا من فقط به سؤال فکر می کنم و بعد از شنیدن و گرفتن جواب تمام کمک و راهنمایی کنید.

جواب :

از نظر دین اسلام ارتباط با نامحرم، هر چند از فامیل و خویشان نزدیک هم باشد، باید محدود و در حد ضرورت و با رعایت اصول اخلاقی و شرعی و حفظ حجاب و عفت انجام گیرد، زیرا این محدودیت جنبه پیشگیری دارد؛ یعنی پیشگیری از گناه و انحراف ولو در حد یک نگاه با قصد لذت باشد. خصوصا وقتی این دو نفر جوان و مجرد باشند، به دلیل این که انسان بعد

از سن بلوغ به طور طبیعی و غریزی، به طرف جنس مخالف کشش پیدا می کند

. به همین جهت جوانان مجرد باید بیشتر مواظب باشند. چنانچه در روایتی از امام علی (ع) رسیده که فرمودند: رسول خدا (ص) بر همه مردم چه مرد و چه زن سلام می کردند، ولی من بر زنان و دختران جوان سلام نمی کنم زیرا می ترسم. این کار (سبب ایجاد ارتباط با آنها شود) و انسان را به گناه بیندازد.

گرچه صحبت کردن با نامحرم در حد تعارفات معمولی اشکال ندارد ولی هنگامی که این دو نامحرم جوان و مجرد هستند باید احتیاط بیشتری کرد. همانطور که ایجاد ارتباط عاطفی و خلوت کردن با نامحرم نیز حرام است.

بنابراین، توصیه اکید ما این است که: ۱- اگر ضرورتی ایجاد نمی کند حتی الامکان روابطی با نامحرم برقرار نشود و خواهران جوان در مقابل افراد نامحرم، رفتاری متکبرانانه داشته باشند نه رفتاری صمیمانه. اینکه در احکام شرعی می فرمایند در غیر ضرورت مثلاً مکروه است مرد با زن هم صحبت شود، مخصوصاً مرد و زن جوان، به این دلیل است که چه بسا همین هم صحبت شدن ها، غرایز جنسی افراد را تحریک کند و یک الفت و محبت شهوانی بین مرد و زن ایجاد گردد و نقطه آغازی برای غوطه ور شدن در انحراف و فاسد شود.

۲- در صورت ناچاری و ضرورت، روابط با نامحرم تا آنجا که به شکستن حریم احکام الهی منجر نشود، اشکالی ندارد. بنابراین، گفتگو و نگاه های متعارف بدون قصد لذت و ریه، اشکالی ندارد

۳- در همه حال، خدا را ناظر بر

اعمال و رفتار خود بدانید و عفت و حیا را فراموش نکنید.

گفتنی است که نشستن سر سفره ای که نامحرم هست با رعایت پوشش و حجاب کامل و پرهیز از شوخی و خنده و حرکات محرک، اشکالی ندارد.

۴- با رعایت حریم های شرعی در دین اسلام مرزی بین فامیل و غیر فامیل در مورد اعتماد و عدم اعتماد وجود ندارد و مساله ی خویشاوندی موضوعیتی ندارد.

۵- انسان در زندگی باید حد جامع و صحیحی را برای خود لحاظ کند یعنی به همه ی انسان ها خوش بین بوده (مگر خلاف آن اثبات شود) و از طرفی ساده لوح و ظاهر بین هم نباشد و این دو مساله هیچ منافاتی با یکدیگر ندارد.

۶- باید توجه داشت برخی از مسایل ناشی از ارتباط های پیش پا افتاده و با نیت خیر می باشد و انسان باید از آنها دوری کند اما این مساله با انزوا و گوشه نشینی تفاوت دارد .

۷- خداوند را به خاطر قلب پاک و نیت خیر ی که در شما قرار داده شاکر باشید و از این ودیعه ی الهی محافظت کنید.

۸- موقعیت کنونی شما بسیار حساس و سر نوشت ساز می باشد پس رعایت بسیاری از حدود برای تان ضروری می باشد

۹- احترام گذاشتن و رعایت دستورات الهی و در برخی مواقع عدم اعتماد قابل جمع می باشد.

سوال ۱۳

سوال :

آیا صحبت کردن با نامحرم مثلا اقوام یا دیگران یا ارتباط درسی با آنها داشته باشیم حرام است؟ لطفا توضیح دهید.

جواب :

صحبت کردن با نامحرم در حد ضرورت مانند احوال پرسی مختصر و پیرامون مسائل درسی با حفظ حجاب کامل از طرف زن و کنترل نگاه از طرفین بدون قصد لذت و ریه اشکال ندارد

سوال ۱۴

سوال :

برگزاری جشن ها و مراسم در دانشگاه - که در آن دختران و پسران مختلط اند چه حکمی دارد؟

جواب :

همه مراجع: اصل اجتماع دختران و پسران، در یک محیط اشکال ندارد؛ ولی اگر بانوان حجاب کامل را رعایت نکنند و آقایان نگاه گناه آلود داشته باشند و محرمات دیگری (از قبیل موسیقی حرام و مانند آن) انجام گیرد، اجتماع آنان در آن محل جایز نیست. ۷؛ همه، العروه الوثقی، ج ۲، النکاح، م ۴۹؛ تبریزی، استفتاءات، س ۱۵۹۲ و ۱۵۹۴؛ خامنه ای، استفتاء، س ۶۴۶؛ مکارم، استفتاءات، ج ۱، س ۸۱۳ و ۸۰۵؛ امام، استفتاءات، ج ۳، (وظایف اجتماعی زنان)، س ۱۹؛ صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۵۶ و ۱۶۵۸؛ دفتر: سیستانی، بهجت، وحید، فاضل و نوری. ۷}

سوال ۱۵

سوال :

من دختری ۲۰ ساله هستم که حدود چند ماهه با یه پسری ۲۷ ساله در سایت همسران آشنا شده ام به قصد ازدواج از طریق مسنجر با هم حرف می زنیم تا بیشتر با همه آشنا بشیم. می خواستم بپرسم از نظر شما این جور آشنایی ها و صحبتها و ازدواج از نظر شرعی قابل قبول است یا نه؟

جواب :

با سلام به شما پرسشگر محترم. آنچه مسلم است از نظر دین اسلام ازدواج مقدسترین بنیانی است که انسانها در زندگی خود بنا می کنند و هدف اصلی ازدواج حفظ و صیانت از گوهر خدادادی انسان و سلامت روح و روان اوست تا او بتواند در فراز و نشیب های زندگی دنیا، خود را به سلامت به ساحل نجات ابدی برساند. کسانیکه ازدواج را چیزی جز اطفاء شهوات نمی دانند و ثروت و مکتنت و زیبایی را هدف اصلی خود در زندگی

قرار داده اند؛ بیش از یک قدم فراتر از خود را ندیده و انسانیت را در خواسته های حیوانی خلاصه نموده اند. متأسفانه روابط آزاد دختر و پسر در جامعه امروزی تشکیل این بنیان مقدس را مشکل تر نموده است. به طور کلی روابط باز و آزاد دو جنس مخالف پیش از ازدواج، دارای آفت ها و آسیب های روانی و اجتماعی جبران ناپذیری است. لازم می دانیم قبل از هر چیز به آسیب ها و خطراتی که در پی این روابط بوجود می آید را اشاره نماییم تا خود شما نماینده ای برای آگاه نمودن همجنسان خودتان از این خطرات باشید:

۱. فقدان شناخت درست و واقع بینانه: معمولاً ادعا می شود این گونه روابط و دوستی ها به انگیزه ازدواج شکل می گیرد، ولی با کمی دقت فهمیده می شود، روح حاکم بر این گونه دوستی ها، عشق ورزی احساسی است نه خردورزی. پای خرد و عقل در میدان روابط احساسی لنگ است. امام علی علیه السلام می فرمایند: «حَبَّ الشَّيْءِ يَعْمي و يَصْمَمُ»، دوست داشتن چیزی انسان را کور و کر می کند.

در حالی که تصمیم گیری درست در مورد ازدواج با فرد خاص، تنها با تکیه بر عقلانیت و خردورزی ممکن است. دوستی های قبل از گزینش همسر، راه عقل را مسدود و چشم واقع بین انسان را غیر بینا می سازد و اجازه نمی دهد تا یک تصمیم صحیح و پیراسته از اشتباه گرفته شود. این نوع انتخاب ها که در فضایی آکنده از احساسات و عواطف انجام می گیرد. به دلیل نبود شناخت عمیق و واقع بینانه، زندگی مشترک را تلخ و آینده را تیره و تاریک می سازد. ۲. ایجاد جو بدبینی: این گونه دوستی ها نه تنها مشکلی

را برای دختران و پسران حل نمی کند بلکه بر مشکلات آنان می افزاید.

این گونه دوستی ها و روابط اگر به ازدواج بی انجامد پس از مدتی از شکل گیری زندگی، جو بدبینی و سوءظن را به دنبال خواهد داشت.

پسر به خود می گوید این دختر وقتی به راحتی با من پیوند و رابطه نامشروع برقرار نمود، پس از اعتقاد و ایمان قوی برخوردار نیست. بنابراین این از کجا معلوم پیش از ارتباط با من، با فرد دیگری طرح دوستی نریخته است. از کجا معلوم که در آینده با این که همسر من است با دیگری ارتباط برقرار نکند؟

دختر نیز همین تصور را نسبت به پسر دارد.

بر این اساس این گونه ازدواج ها دارای پایه و اساسی سست و متزلزل است و تجربه نشان داده که سریع منجر به طلاق و جدایی می گردد.

بر اساس یک یافته پژوهشی در آمریکا، زوج هایی که پیش از ازدواج با یکدیگر زندگی می کنند زندگی زناشویی آنها با مشکلات عدیده ای رو به رو است و منجر به طلاق می شود. دکتر «کاترین کوهان»، استاد دانشگاه ایالت پنسیلوانیا می گوید: طبق آخرین تحقیقات، افرادی که پیش از ازدواج با یکدیگر رابطه داشته اند بعد از ازدواج در حل مشکلات خود عاجزند، چرا که نسبت به یکدیگر بسیار بدبین هستند. کوهان می گوید: طبیعت ارتباطات آزاد این است که زوجین چندان انگیزه ای برای حل درگیری ها و حمایت از مهارت های خود ندارند. وی می افزاید: به نظر می رسد ارتباطات این افراد زودتر از افرادی که با یکدیگر دوست نبوده اند، سرد و منجر به طلاق می شود. من می توانم بگویم رابطه قبل از ازدواج به هیچ وجه سبب دوام زندگی زناشویی نمی شود ۳. افت تحصیلی یا

رکود علمی: این گونه روابط باعث می شود که دو طرف تمام فکر و توجه و تمرکز خود را صرف دیدارها و ملاقات های حضوری و تلفنی خود بکنند و این بزرگ ترین مانع برای رشد و ترقی علمی است؛ زیرا تحصیل دانش نیازمند تمرکز نیروهای فکری و روحی است.

دل مشغولی و اضطرابی که در اثر این گونه پیوندها پدید می آید بزرگ ترین سد راه تعالی علمی و تحصیلی است؛ لذا متصدیان امور علمی مدارس و دانشگاه ها توصیه می کنند. حتی ایام عقد و نامزدی جوانان در بجهت تحصیلات نباشد تا آنان بتوانند با تمرکز بیشتر فکر، در ادامه دروس و امتحانات موفق شوند. ۴. عدم اسقبال از تشکیل کانون خانواده: این گونه روابط و دوستی ها معمولا به انگیزه تفنن و سرگرمی شکل می گیرد و در خلال آن از خود باوری و زودباوری دختران سوء استفاده می شود. متاسفانه در بسیاری موارد بین عشق و هوس تمییز داده نمی شود. عشق حقیقی و پاک با هوس های آلوده و زودگذر، تفاوت جوهری دارد. برخی از این روابط که مبتنی بر هوسرانی و سرگرمی است، پس از مدتی رو به سردی و افول می نهد. جاذبه و دل ربایی ها مربوط به روزها و ماه های اول دوستی است. ولی دیری نمی باید که این روابط عادی شده و به جدایی می کشد. حس تنوع طلبی انسان از یک طرف و فقدان عامل بازدارنده از طرف دیگر باعث می شود برخی سراغ ازدواج و تشکیل خانواده نروند جامعه ای که از تشکیل کانون خانواده استقبال نکند هیچ گونه ضمانتی برای رشد و شکوفایی فضایل انسانی در آن وجود ندارد. عمده خوبی ها و کمالات والای انسانی در پرتو تشکیل خانواده ای سالم، به فعلیت

می رسد. ۵. اضطراب، تشویش و احساس نگرانی: در دوستی های موجود بین دختران و پسران، از آنجا که مقاومتی بسیار قوی از طرف پدر یا مادر یا جامعه برای ممانعت از برقراری این دوستی ها وجود دارد، این گونه دوستی ها با مخاطرات روانی گوناگونی از جمله اضطراب و تشویش همراه است.

وجود افکار دیگری چون احساس گناه، نگرانی از تهدیداتی که توسط پسر برای فاش کردن روابطش با دختر صورت می گیرد، یک تعارض درونی و اضطراب مستمر را به دنبال خود دارد.

بنابر این وجود چنین دلهره ها و اضطراب هایی که گاهی لطمه های جبران ناپذیری بر جسم و روان انسان دارد، از جمله آسیب های این گونه روابط است. ۶. محرومیت از ازدواج پاک: هر انسانی در سرشت و نهاد خویش به دنبال پاکی ها و نجابت است. دخترانی که در پی این روابط آلوده هستند در حقیقت پشت پا به سرنوشت خود زده اند و این امر باعث می شود که آن ها به جرم آلودگی به این روابط شرایط ازدواج پاک را از دست بدهند. البته این گونه روابط ناسالم حتی در ازدواج پسران نیز تاخیر ایجاد شود و دختران بیش از پسران در معرض این آسیب قرار دارند.

وقتی دو نفر مدت زیادی با هم صحبت می کنند و رابطه دارند، کم کم به هم علاقه مند می شوند و این علاقه به صورت دلبستگی و وابستگی در می آید، بعد از اینکه این حالت به وجود آمد، دیگر قضاوت هایی که در مورد هم دارند تحت تاثیر علاقه قرار می گیرد و نمی توانند کاملاً آزاد و فارق در مورد هم فکر کنند و یکدیگر را به صورت عقلانی و منطقی مورد

ارزیابی قرار دهند و چه بسا عیب های هم را نمی بینند و وارد راهی می شوند که به احتمال قوی پایان خوبی ندارد مسلماً فردی که قصد ازدواج دارد اگر ملاک ها و معیار های انتخاب همسر را بداند و روش های صحیح انتخاب همسر را مطالعه نماید و تصمیم گیری اش بر اساس عقلانیت و خرد ورزی باشد کمتر دچار خطرات بعد از ازدواج خواهد شد مهم این است که خود پایبند این معیارها باشد.

حال روش های مطالعه و بررسی انتخاب همسر چیست؟ روش های مطالعه برای انتخاب همسر به دو گروه تقسیم شده است : الف : روش های غیرمستقیم: در ابتدا برای شناخت فرد مورد نظر باید از افرادی که با وی در تماس هستند اطلاعات لازم کسب شود . منابع کسب اطلاع به روش غیرمستقیم عبارت اند از:

-همسایگان, خویشاوندان و دوستان خانواده , همکاران پدر و مادر و سایر اقوام

-محل تحصیل و محل شغل

شما در ابتدا می توانید از این طریق به تحقیق بپردازید و میزان تقید شخص به مذهب, و به خانواده را ارزیابی کنید.(خیلی سخت نیست مهم میزان همت شما در این کار است). اشتباهی که بعضی از افراد در این مسیر دچار می شوند این است که قبل از هرگونه بررسی, جلسات مفصلی را با فرد مورد نظر می گذارند که در این راه کم نیستند افرادی که دل بستگی های بی اساسی به یکدیگر پیدا می کنند. فرقی نمی کند که روش آشنایی اولیه شما چگونه بوده است (از طریق دنیای مجازی اینترنت ویا دنیای واقعی و بیرونی) مهم این است که اگر می خواهید انتخاب مناسبی داشته باشید لازم است

ملاکهای زیر را در نظر داشته باشید:

-در انتخاب همسر عجله و شتاب نکنید. این امر را با بررسی و تحقیق انجام دهید.

-در همسر گزینی وسواس به خرج ندهید؛ سعی کنید با دیده اغماض عوامل مختلف را بررسی و تصمیم گیری کنید.

-از ازدواج تحمیلی خودداری کنید.

-خانواده هر دو نفر از نظر فرهنگی و سنت های رایج نزدیک به هم باشند.

-تا سر حد امکان، تمکن مالی دو خانواده متناسب با یکدیگر باشد.

-تناسب جسمی - شکل - قیافه و اندام هر دو نفر به هم نزدیک باشد تا حدی که تفاوت های موجود خیلی چشمگیر نباشد.(دقت کنید!)

-از نظر سن و سال متناسب باشند و به اصطلاح عامه «به هم بیایند» (توجه کنید!)

-از نظر میزان تحصیلات، اختلاف فاحش نداشته باشند.

-از نظر تفکرات مذهبی در دو قطب مخالف هم نباشند که این مورد بسیار مسئله ساز است.

ب:روش های مستقیم: بعد از تحقیقات اولیه شرایط برای جلسه خواستگاری فراهم می شود و یا در صورت فراهم بودن شرایط یک جلسه گفتگوی طرفینی (البته به همراه یک یا دو نفر از محارم طرفین) قبل از خواستگاری رسمی ترتیب ببینید.اما در جلسه خواستگاری درباره چه موضوعاتی صحبت نماییم؟در هنگام صحبت کردن با فرد مورد نظر در اولین جلسه بنا را بر صداقت و یکرنگی بگذارید و متعهد شوید که آنچه می گوئید کاملاً از سر صدق و صفا باشد و به این تعهد خود نیز پای بند شوید بهتر است به عنوان اولین سؤال از فرد مقابل بخواهید خودش را کاملاً معرفی کند؛ به عبارت دیگر از او بخواهید خلاصه ای از گذشته زندگیش را برای شما بگوید خودتان نیز متقابلاً خلاصه ای از سرگذشت خود را مطرح نمایید سرگذشت

ویوگرافی شامل این موارد می شود : معرفی کامل نام و نام خانوادگی، شغل، سن، شغل پدر و مادر، میزان تحصیلات هر یک از آنها، وضعیت شغلی و تحصیلی و سنی دیگر افراد خانواده، و این که شما در چه خانواده ای و با چه شرایطی بزرگ شدید. پس از این که از گذشته و شرح حال فرد مقابل مطلع شدید میتوانید دیدگاهش را راجع به مذهب سؤال کنید . بپرسید نگرش شما راجع به مذهب چیست؟ مذهب چقدر در زندگی شما نقش دارد و تا چه اندازه به آن اهمیت می دهید؟ و بعد متقابلاً دیدگاه خودتان را راجع به مذهب مطرح نمایید و دقیقاً نگرش خود را در این مورد تشریح نمایید؛ اگر برای مثال در مورد احکام مقید هستید و علاوه بر واجبات مستحبات را نیز رعایت می کنید، این مورد را حتماً تذکر دهید و با نگرش ها و احساسات فرد مقابل مقایسه نمایید. مطلب دیگری که می توانید سؤال کنید نگرش مخاطب شما راجع به مسائل اقتصادی و نحوه درآمد است، از شغل او سوال کنید و میزان درآمدش را جویا شوید. از او بخواهید امکانات مالی خود را توضیح دهد، اگر توان مالی او در شرایط فعلی بیشتر از امکانات موجود نیست این مورد را نیز تذکر دهد و سپس نظر خود را در این مورد بگوید، اینکه چه مقدار پول را برای داشتن یک رفاه نسبی لازم می دانید، و اگر خواسته های شما با درآمد ایشان همخوان نیست موضوع را مطرح و روی آن تأکید نمایید. فراموش نکنید بسیار مهم است که دختر و پسر از یک ردیف اقتصادی با یکدیگر ازدواج کنند و

ازدواج طبقات متضاد اجتماعی اصلاً صلاح نیست. یکی دیگر از مطالبی که حتماً باید در جلسه خواستگاری پرسیده شود، ارزش های خانوادگی است. باید بفهمید در خانواده فرد مقابل چه چیزهایی ارزش است. اگر در خانواده شما تحصیل جایگاه مهمی دارد و خانواده برای تحصیلات و فرد تحصیل کرده ارزش زیادی قائل هستند، ولی در خانواده شخص مورد نظر شما هیچ بهایی به تحصیل و تحصیل کرده داده نمی شود، جای تأمل دارد؛ باید اندکی دست نگه دارید یا چنانچه در خانواده شما حجاب و رعایت کردن آن بسیار مهم است و یکی از ارزش های حساس در خانواده به شمار می رود ولی در خانواده طرف مقابل حجاب کم رنگ است و یا اصلاً جایگاهی ندارد و در عوض پول مهمترین ارزش است، در اینجا شما با یکدیگر همخوانی ندارید. بعدنوبت به بررسی ارزش های درون فردی می رسد. در اینجا افکار، عقاید، ایده آل ها و علائق را به طور کاملاً جزئی مطرح کنید. شما حتماً از مرد مورد نظر پرسید، به نظر شما یک خانم ایده آل چگونه فردی است، و چه شرایطی باید داشته باشد؟ اگر خصوصیتی را که او مطرح می کند در وجود شما نیست سریعاً اعلام نمایید که این خصوصیات فردی مورد نظر شما، در ما نیست و یا اصلاً نمی توانیم اینگونه باشیم. شاید همه این مطالب را در جلسه خواستگاری نتوان مطرح کرد، هیچ اشکالی ندارد تعداد جلسات خواستگاری را اضافه نمایید، مشروط به این که حسن نیت داشته باشید. و در برخورد و گفتگو، هنجارهای شرعی زیر رعایت شود:

۱- از گفتگوهای تحریک کننده پرهیز شود.

۲- از نگاه های آلوده و شهوانی خودداری

شود.

۳- حجاب شرعی رعایت شود.

۴- قصد تلذذ و ریه در کار نباشد.

۵- دو نفر نامحرم در محیط بسته، تنها نمانند.

مطمئن باشید اگر در مسیر انتخاب همسر کسی از محارم شما در جریان کار شما باشد بعدا پشیمان نخواهید شد. پشتوانه تمامی مسائل گفته شده، توکل به خدای متعال و قادر مطلق است. در صورتی که تشابهات زیاد و تحقیقات انجام شده، مثبت بود با توکل بر خدا ازدواج کنید. انشاءا... زندگی خوب و سرنوشت خوبی در انتظار شما خواهد بود.

سوال ۱۶

سوال:

در دانشگاه یکی میگه ارتباط با نامحرم حرامه یکی میگه جوان دانشجو باید اجتماعی باشد گاهی از اینکه با جنس مخالف ارتباط نداریم به خود می بالیم گاهی هم به حال خود تأسف می خوریم دلم می خواهد با منطق بگویند مرز کجاست کلی گویی نکنید بالاخره ارتباط کنترل شده با جنس مخالف خوب است یا بد؟ لطفا شعار هم ندهید.

جواب:

به سوال شما از دو زاویه جواب باید داد و رعایت هر دو زاویه ضروری است:

۱- دیدگاه فقهی

از این دیدگاه فقها در جواب سوال زیر می گویند:

—**آیا صحبت کردن زن با مرد نامحرم که به نیت خیر و یا برای درس باشد، اشکال دارد؟—** {همه مراجع: T اگر بدون قصد لذت و ترس افتادن به گناه باشد، اشکال ندارد. V} امام، استفتاءات، ج ۳، (نظر)، س ۵۲؛ بهجت، توضیح المسائل، م ۱۹۳۶؛ مکارم، استفتاءات، ج ۱، س ۸۱۹؛ تبریزی، استفتاءات، ۱۶۲۲؛ صافی، جامع الاحکام، ج ۲، ص ۱۶۷۳؛ نوری، استفتاءات، ج ۲، س ۶۵۶؛ فاضل، جامع المسائل، ج ۱، ۱۷۱۸؛ خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۱۱۴۵؛ العروه الوثقی، ج ۲، (النکاح) م ۳؛ سیستانی، sistani.org، س ۲۰ و ۱۹؛ دفتر: آیه الله وحید. V} T تبصره. {T گفت و گو با جنس مخالف

اگر ادامه یابد، به طور معمول زمینه علاقه را ایجاد می کند. از این رو لازم است کنترل شود. صحبت کردن با نامحرم در حد ضرورت مانند احوال پرسشی مختصر و پیرامون مسائل درسی با حفظ حجاب کامل از طرف زن و کنترل نگاه از طرفین بدون قصد لذت و ریه اشکال ندارد و برای دختر و پسری که قصد جدی برای ازدواج دارند جایز است. برای اطلاع از وضع جسمی یکدیگر بدون قصد لذت و شهوت به دست ها و موها و صورت یکدیگر نگاه کنند {جامع المسائل آیت الله فاضل، ج ۱، س ۱۷۱۸ - عروه الوثقی، ج ۱، م ۲۶}. {۷}

۲- دیدگاه تربیتی

پرسش های شما را می توان در چهار محور زیر خلاصه کرد:

۱. ارتباط با دوستان و همکلاسی ها، از جمله ارتباط با جنس مخالف، چگونه است؟

۲. مشکل اصلی جریان ذکر شده در کجا ریشه دارد؟

۳. راه حل درست این مشکل و جلوگیری از عوارض بعدی آن چیست؟

۴. برای رهایی از چنین دام های شیطانی و گرفتار نشدن مجدد در آن چه باید کرد؟

T {ارتباط با دوستان و جنس مخالف T

درباره محور اول باید یادآور شد:

الف) انسان، به ویژه جوان، به ارتباط اجتماعی نیازمند است؛ زیرا آدمی موجود اجتماعی است و ارتباط با دیگران پاسخ آن نیاز درونی به شمار می آید. انتخاب همسالان و همکلاسی ها، می تواند نشان دهنده درایت و تعقل فرد باشد و زمینه رشد فکری و اجتماعی و علمی اش را فراهم آورد؛ به عبارت دیگر، ما از طریق ارتباط با دیگران و انتخاب دوست که به شکل گیری شخصیت انسان می انجامد، یکی از نیازهای مهم زندگی خود را برآورده می سازیم.

البته آنچه باید بیش از لزوم داشتن ارتباط با دیگران مورد توجه و حساسیت معقول قرار گیرد، میزان و چگونگی ارتباط با همسالان و همکلاسی ها و در نهایت انتخاب دوست است.

داشتن روابط ضرورت دارد؛ ولی چگونگی آن از اهمیت بیش تری برخوردار است به گونه ای که وقتی نحوه ارتباط به اصل مسأله آسیب رساند، برای حفظ امور مهم تر و حیاتی تر، باید از ارتباط چشم پوشید. خردمند کسی نیست که بتواند بین خیر و شر، خیر را تشخیص دهد و انتخاب کند بلکه خردمند کسی است که بین دو شر، آنچه شرش کم تر است برگزیند. پس باید در ارتباط با همکلاسی ها، به ویژه انتخاب دوست و استحکام بخشیدن به روابط دوستانه، دقت و اهتمام جدی داشت. از فرد تحصیل کرده ای چون شما انتظار می رود با اندیشه صحیح خود، دیگران رابه هدایت و پاکی دعوت کنید و از کانال دوستی بردیگران تأثیر گذار باشید نه آن که از دیگران تأثیر پذیرید.

ب) ارتباط با جنس مخالف موضوعی مهم و حساس است. چنان که گذشت، اگر خطرها و زیان های ارتباط، اصل مسأله رابطه با دیگران را مخدوش سازد - از محدوده مجاز و صحیح ارتباط خارج شود و ارزش های اخلاقی را زیر پا گذارد - باید جداً از آن پرهیز کرد؛ زیرا شرایط و فضا و نیز محتوای این رابطه ها با موازین و آداب اخلاقی و مذهبی سازگار نیست و در اکثر قریب به اتفاق موارد به انتقال پیام های احساسی، عاطفی، جنسی و... که ریشه شیطانی دارد، می انجامد. بنابراین، معیار داوری درباره روابط افراد، به ویژه جنس مخالف، توجه به مقررات و موازین عقلی و شرعی ارتباط است. باید در ارتباط

با جنس مخالف دست کم به دو نکته اساسی توجه کافی شود:

۱. رعایت حیا و عفاف که فراتر از پوشش و حجاب است.

۲. تکبر و ورزی دخترانه.

اگر صمیمیت، رفاقت، محبت و مهرورزی... بنیاد ارتباط با جنس مخالف باشد، این رابطه آسیب پذیر و چراگاه شیطان است. پس دختر در ارتباط با جنس مخالف باید متکبرانه برخورد کند تا از آفت های ارتباط که هر لحظه ممکن است خرمن عفت و پاکی اش را به خطر اندازد، مصون ماند. هر چند اصل بر عدم ارتباط با جنس مخالف است زیرا خداوند متعال، در سوره های مائده و نساء، مردان و زنان را از ارتباط پنهانی بایکدیگر باز داشته است. امیر مؤمنان علی (ع) نیز به خاطر شدت پرهیزگاری از سلام کردن به زنان اجتناب می ورزید. بی تردید ما از علی (ع) زاهدتر و با معنویت تر و مطمئن تر نیستیم. وقتی آن حضرت چنین احتیاط می کند، وظیفه ما روشن و بی نیاز از توضیح است. پس، ضمن تأکید مجدد بر حفظ حرمت انسانی، شما را به رعایت مقررات دینی و اخلاقی در ارتباطها، به ویژه رابطه با جنس مخالف، توصیه می کنیم. مبدا با نگاهی آلوده و کلامی خلاف موازین شرعی، سرمایه انسانی و عفاف و حیا و کرامت انسانی خود را به خطر اندازید.

پس در ترک ارتباط با دوست پسر، هرگز تردید نداشته باشید؛ زیرا چنین ارتباط هایی هم مورد نهی عقل و شرع است و هم مخالف عرف جامعه سالم. مطمئناً باید او و هر فرد دیگری را از ذهن خود بیرون کنید. حتی اندیشیدن در این باره، مزاحم کار اصلی شما (تحصیل علم) است. مانند سال های پیش از ورود به

دانشگاه، ذهن و رفتار تان را از این گونه مسائل خالی کنید که ارزش در حفظ عفاف و پاکی است. شما که در ابتدای زندگی علمی و دانشگاهی به سر می برید، از توانایی و استعداد کافی جهت پیشرفت تحصیلی برخوردارید و خداوند توفیق قبولی در یک رشته خوب و کارآمد و احتمالاً مورد علاقه تان را به شما عطا کرده است، این فرصت طلایی را قدر بدانید و به ارزش آن توجه کنید. بنابراین، در دوره کوتاه و حساس دانشجویی که می تواند زمینه خوشبختی و سعادت آینده تان را فراهم آورد، تمام همت و تلاشتان را در تحصیل دانش قرار دهید. تنها مسؤولیت دانشجو، دانش اندوزی است. شما نیز جز درس و مطالعه و تحقیق به چیزی نیندیشید. این که با فلانی چه کنم، با زندگی تحصیلی شما و دانشجویی شما سازگار نیست. هرگز اجازه ندهید شخصی نا آشنا که تنها چند بار او را در کلاس دیده اید، مسیر زندگی تان را تغییر دهد. پس:

الف) ذهن خود را به این اوهام و افکار بی ثمر آلوده نسازید.

ب) از موقعیت ها و مکان هایی که آن ها حضور دارند یا به گونه ای موجب ورود اندیشه های زیانبار به ذهنتان می شود، اجتناب کنید و بکوشید زندگی روزانه تان بر اساس یک برنامه ریزی درست و حساب شده پیش رود.

ج) در رفتار با جنس مخالف حیا و عفاف و تکبرورزی را اساس کار قرار دهید.

د) در زندگی و به خصوص روابط اجتماعی، جز به رضایت خداوند نیندیشید و در انتخاب دوست دقت کافی داشته باشید.

ه) تا وقتی تصمیم به ازدواج نگرفته اید، اندیشه ارتباط با جنس مخالف را از ذهن بیرون

سازید. البته در آن زمان نیز به شکل مناسب و به طور رسمی و تحت نظر خانواده محترمان، عمل کنید. و از هر گونه ارتباط مستقیم، حتی برای آشنایی پیدا کردن از احوال فردی و خانوادگی وی جهت ازدواج، بپرهیزید.

T} چند نکته

هر چند درخواست نصیحت و شنیدن پند و اندرز و گرفتن راهنمایی از افراد با تجربه و کارشناس، از اندیشه بسیاری از مردم به خصوص جوانان، رخت بر بسته؛ ولی تقاضای شما را که نشان دهنده بیداری وجدان و سلامت فطرت است، ارج می نهم و شما را تحسین می کنم. امیدوارم این ندای حق طلب و کمال جوی شما خواهر عزیز و جویای رشد و کمال، همیشه زنده و پایدار باشد.

۱. در روایت آمده است: نگاه حرام، تیری زهر آلود از تیرهای شیطان است و چشم ها دام شیطانند. معمولاً اندیشه در پی چیزی می رود که چشم دیده است. پس بهتر است انسان به کنترل نگاهش پردازد تا دچار انحراف فکر و اندیشه نشود. بنابراین، نگاه خود را کنترل کنید و بدانید شیطان در ارتباط دو نامحرم شرکت فعال دارد. او در پیشگاه خداوند سبحان سوگند یاد کرده است که جز به گمراهی انسان ها نیندیشد و هر گاه دو نامحرم خلوت کردند، در جمع آن ها شرکت جوید. پس، از خلوت کردن با جنس مخالف، هر چند به بهانه گفت و گوی دوستانه یا علمی سخت بپرهیزید. شیطان هیچ گاه به طور مستقیم آدمی را به خیانت و خلاف دعوت نمی کند. انسان نیز از آغاز در پی انحراف فکری و عملی نیست. شیطان او را در موقعیتی قرار می دهد که فرد به صورت ناخود آگاه به

سوی زشتی گام بر دارد.

۲. در تقویت حیا و عفاف خود بیش تر بکوشید؛ زیرا رسول گرامی اسلام می فرماید: اگر کسی حیا نداشته باشد، به هر کاری دست می زند. حفظ پاکي و داشتن عفاف مایه زینت انسان است.

۳. در انتخاب دوست دقت کنید. دوست خوب کسی است که افزون بر وفاداری و تعهد و آگاهی و بینش و دور اندیشی، به مقررات اخلاقی و آداب اجتماعی و خانوادگی و از همه مهم تر قوانین و دستورات شرعی پابند باشد. بی تردید، کسی که به مفاسد اخلاقی، آلوده و با دستورهای دینی و اخلاقی بیگانه است، شایسته دوستی نیست. کسی که از ارتباط با نامحرم و جنس مخالف نمی پرهیزد، معیار حیا و عفاف را زیر پا نهاده و به جای دعوت به خوبی ها و پیشرفت و تعالی، انسان را به ضد ارزش ها دعوت می کند، شایسته رفاقت و مهرورزی نیست. با کسی دوست شوید که نگاه به او شما را به یاد خدا اندازد و گفت و گو با وی سبب پیشرفت علمی و رشد معنوی شما شود. برای پاسخ به این سؤال بیان چند نکته در قالب سؤال لازم است:

۱. منظور از روابط بین زن و مرد چیست؟

۲. منظور از روابط اجتماعی چیست؟

۳. آیا روابط اجتماعی حتما مستلزم رابطه زن با مرد است و اگر چنین است این روابط چگونه باید باشد.

روابط بین زن و مرد چند صورت دارد:

۱. رابطه زن و شوهری،

۲. رابطه علمی،

۳. رابطه حرفه ای و شغلی،

۴. رابطه دوستانه. T{الف - رابطه زن و شوهری: T}

اسلام رابطه زن و شوهر را که براساس موازین شرعی و عقد رسمی تحقق پیدا می کند مورد تأکید

قرار داده و ده ها آیه و صدها روایت از معصوم در مورد اهمیت ازدواج و روابط زناشویی شاهد بر مدعاست و مهمترین کانون و نهاد اجتماعی خانواده است که با ازدواج و رابطه زن و مرد شکل می گیرد بنابراین از نظر اسلام این نوع رابطه اجتماعی مشروع و مورد تأکید است و زن و مرد هر دو در شکل گیری آن سهیم اند. T}ب - رابطه علمی بین زن و مرد: T}

این نوع رابطه با حفظ موازین شرعی و رعایت حدود الهی از ناحیه زن و مرد مجاز است و بهترین مصداق بارز آن رابطه بین استاد و شاگرد است اعم از این که استاد زن باشد و شاگرد مرد، یا شاگرد زن باشد و استاد مرد. آنچه مهم است رعایت موازین شرعی است، اگر احکام الهی مراعات شود این نوع رابطه نه تنها مجاز است بلکه مورد تأکید اسلام است و اگر حدود الهی مراعات نشود و حریم های بین محرم و نامحرم شکسته شود اسلام از این رابطه ناخشنود است و آن را نهی می کند زیرا به ضرر زن و مردم و جامعه است. T}ج - رابطه شغلی و حرفه ای: T}

فعالیت های شغلی موجود در جامعه به سه دسته تقسیم می شود:

۱. شغل هایی که الزاما به عهده زنان است و با وجود زنان مردان جایز نیست آن شغل هایی را انتخاب کنند مثل شغل مامایی و کارهایی که جنبه زنانه محض دارد. در این گونه موارد اسلام تأکید دارد که شغل های حساس و مهمی که مربوط به بانوان می شود خودشان به عهده گیرند. طبعاً نوع رابطه شغلی

در اینجا بین زنان است و مردان حق ورود به این مشاغل را ندارند مگر در شرایط ضروری.

۲. شغل هایی که به مردان اختصاص دارد مثل کارهای شاق و سختی که با فیزیک بدن زن و روحیات او سازگار نیست طبعاً پذیرفتن کارهای شاق و طاقت فرسا که برای زن یا جنین او در شکم ضرر داشته باشد جایز نیست.

۳. شغل هایی که مشترک بین زنان و مردان است که اکثر موارد و بیشتر کارها تقریباً بین زن و مرد مشترک است. در اینگونه کارها اگر زن و مرد ضوابط شرعی را رعایت کنند و مرتکب عمل حرامی نشوند می توانند هم زنان و هم مردان مشارکت فعال داشته باشند مانند بسیاری از کارها از جمله نمایندگی مجلس، معلمی و صدها کار دیگر. T د - رابطه دوستی بین دختر و پسر: T

این نوع رابطه از نظر اسلام حرام است و قرآن از دوستی بین دختر و پسر و اینگونه روابط نهی کرده است زیرا عفت عمومی جامعه با اینگونه روابط آسیب جدی می بیند پایه های ازدواج و خانواده سست می شود و صدها مفسده اخلاقی برای دختر و پسر و جامعه دارد. بدون تردید اگر ائمه (ع) از حضور زنان در جامعه نهی کرده اند اینطور نیست که این نهی کلی و مطلق باشد بلکه سیره عملی آنها به این امر مطلق تخصیص می زند و نشان می دهد که منظور ائمه این نیست که زنان مطلقاً نباید در امور اجتماعی مشارکت داشته باشند بلکه منظور آنها این است که زنان اولاً، بدون دلیل موجه نباید در میان مردان و مقابل چشم آنها قرار گیرند. ثانیاً،

در صورت لزوم باید حضورشان در حد نیاز و ضرورت باشد و زائد بر آن به صلاح زنان و جامعه نیست چه این که مفسده های زیادی می تواند داشته باشد.

نکته دیگری که باید به آن توجه نمود این است که اجتماعی بودن زنان و داشتن جایگاه اجتماعی مستلزم حضور بی رویه و بدون دلیل در میان مردان نیست بلکه خود زنان می توانند تشکل های اجتماعی - فرهنگی داشته باشند و در این تشکل ها حضور فعال در زمینه های گوناگون داشته باشند. بنابراین اسلام از حضور و مشارکت زنان در مسائل اجتماعی نهی نمی کند و صرفاً ضوابط و قوانین و حدود این حضور را مشخص می نماید و این به خاطر مصونیت زنان از آسیب های اجتماعی است و از سوی دیگر به خاطر مصون ماندن جامعه از آسیب هایی است که از ناحیه زنان و مردان فرصت طلب به وجود می آید بنابراین هیچ تناقضی بین آموزه های دینی وجود ندارد بلکه همه آنها هماهنگ با یکدیگر و متناسب با نیاز جامعه انسانی است.

با توجه به شرایط خاص دوران جوانی، طولانی بودن دوران مجرد غالب دانشجویان و خطرات جدی تمایلات آشکار و پنهان غرائز نفسانی، لازم است برادران و خواهران دانشجوی روابط خود را از نظر کمی و کیفی تحت کنترل قرار دهند و در سطح ضرورت حفظ کنند. بنابراین، توصیه اکید ما این است که:

اولاً، اگر ضرورتی ایجاب نمی کند حتی الامکان روابطی با نامحرم برقرار نشود و خواهران دانشجو در مقابل افراد نامحرم، رفتاری متکبرانه داشته باشند نه رفتاری صمیمانه. اینکه

در احکام شرعی می فرمایند در غیر ضرورت مثلا مکروه است مرد با زن هم صحبت شود، مخصوصا مرد و زن جوان، به این دلیل است که چه بسا همین هم صحبت شدن ها، غرایز جنسی افراد را تحریک کند و یک الفت و محبت شهوانی بین مرد و زن ایجاد گردد و نقطه آغازی برای غوطه ور شدن در انحراف و فاسد شود. در هر حال انسان باید دقیقا درون خود را بکاود و باطنش را عمیقا مطالعه کند که مثلا صحبت کردن با افراد نامحرم چه ضرورتی برای او دارد.

ثانیا: در صورت ناچاری و ضرورت، روابط با نامحرم تا آنجا که به شکستن حریم احکام الهی منجر نشود، اشکالی ندارد. بنابراین، گفتگو و نگاه های متعارف بدون قصد لذت و ریه، اشکالی ندارد. اما با این حال، حتی الامکان لازم است در کلاسها به گونه ای باشند که کمترین اختلاط پدید آید و در برخورد و گفتگو، هنجارهای شرعی زیر رعایت شود:

۱- از گفتگوهای تحریک کننده پرهیز شود.

۲- از نگاه های آلوده و شهوانی خودداری شود.

۳- حجاب شرعی رعایت شود.

۴- قصد تلمذ و ریه در کار نباشد.

۵- دو نفر نامحرم در محیط بسته، تنها نمانند. بنابراین، سعی کنید خود را عادت دهید که:

۱- در صحبت با نامحرم به او نگاه نکنید و به هیچ قسمتی از بدن او خیره نشوید و قسمت های باز و پوشیده برایتان کاملا مساوی فرض شوند، این مسأله را با تکرار و تلقین باید ادامه دهید.

۲- در همه حال، خدا را ناظر بر اعمال و رفتار خود

سوال ۱۷

سوال :

نمی دونم چطور بگم اما احساس تنهایی شدیدی می کنم و احساس نیاز جنسی ... دختر ۲۳ ساله هستم و به دلیل وجود خواهر بزرگتر امکان ازدواج ندارم! در تنهایی خودارضایی می کردم اما الان ۶ ماه است که از طریق نت با پسری دوست شده ام و رابطه تلفنی داریم و زمانی که با او حرف می زنم دیگر تمایلی به خودارضایی ندارم ولی احساس گناه می کنم هم زمانی که با او حرف می زنم و هم زمانی که خودارضایی می کنم. من چه کاری انجام دهم که گناه نباشد در صورتی که اجازه ازدواج هم ندارم؟

جواب :

خواهر محترم، قبل از پرداختن به پاسخ، از حسن اعتمادتان تشکر می کنیم. امیدواریم پاسخ ارائه شده راهگشای مشکلاتتان باشد.

مشکلات و پرسش های شما را می توان در محورهای زیر خلاصه کرد:

خواهر گرامی توجه داشته باشید که نداشتن خواستگار پدیده ای اجتماعی است که عوامل متعدد دارد برخی عوامل آن به قرار زیر است:

۱. وضعیت اجتماعی _ فرهنگی و اقتصادی جامعه باعث شده است سن ازدواج دختران و پسران بالا برود بعضی توقعات و انتظارات خانواده ها و دامن زدن به فرهنگ تشریفات و نظیر آن، مشکل بیکاری پسران و عدم توانایی آنها برای تأمین نیازمندیهای زندگی مستقل عواملی است که باعث این مشکل شده بنابراین در چنین فضایی زمینه ازدواج دختران نیز فراهم نمی شود در نتیجه دخترانی نظیر شما گمان می کنند اشکال و ایراد در وجود آنهاست. پس یکی از عوامل پدید آمدن این مشکل عاملی است که از اختیار شما و هر کس دیگری خارج است.

۲. گاهی

انتظارات بالا و بیش از اندازه خانواده ها یا خود دختران به این مشکل دامن می زند که در این صورت این موضوع باید مورد بررسی قرار گیرد و در صورت واقعیت داشتن آن، با تدابیر لازم و مناسب به تعدیل آن پرداخت و بدین وسیله یکی از موانع خواستگاری و ازدواج برطرف شود.

۳. گاهی نیز ویژگیهای شخصیتی و اخلاقی خانواده ها ممکن است مانع و سد راهی برای خواستگاران باشد که این امر نیز باید مورد توجه خانواده ها قرار گرفته و در صورت لزوم تغییرات لازم را در نحوه برخورد و صفات اخلاقی و آداب اجتماعی خود ایجاد نمایند و زمینه ازدواج دختران خود را فراهم نمایند.

۴. گاهی نیز ویژگیهای ظاهری و جسمانی یا صفات اخلاقی و شخصیتی خود دختران است که باعث می شود دیرتر ازدواج کنند و خواستگار کمتری داشته باشند.

ضمناً لازم به ذکر است در جامعه ما سن ازدواج بالا رفته است و در حال حاضر میانگین سن ازدواج در دختران حدود ۲۴ سال است شما با میانگین فاصله کمی دارید و هنوز شرایط شما خوب است بنابراین دلیلی ندارد نگران باشید.

در مجموع در یک جمع بندی معلوم می شود که بعضی عوامل این مشکل در دست شما یا کس دیگری نیست که در این صورت نباید نگران آن باشید و ذهن خود را به آن مشغول نمایید به گونه ای که مانع زندگی روزمره و درسی و تحصیلات علمی و دیگر امور شود. زیرا انسان نمی تواند تمام شرایط و امکانات را بر وفق مراد خود فراهم نماید ولی می تواند خود را با شرایط موجود وفق دهد و هماهنگ سازد در صورت اول همیشه نگران و ناراحت و

غمگین و افسرده خواهد بود و در صورت دوم با ابتکار و خلاقیت و بهره مند شدن از دیگر توانمندیهای خود، شاد و با نشاط زندگی خواهد کرد و فعال و سرزنده با همان امکانات و شرایط موجود، زندگی را بر خود سهل و آسان خواهد گرفت. بنابراین هیچ گاه نباید این موضوع مانع عمده ای بر راه ادامه زندگی و... شود.

علاوه بر این مطمئن باشید اگر به خداوند متعال توکل کنید و تمام امور زندگی خود را به او واگذار کنید، خداوند به بهترین وجه و شکل به آن رسیدگی خواهد کرد زیرا او خیر و صلاح بندگانش را بهتر از من و تو می داند. خداوند در سوره بقره آیه ۲۱۶ می فرماید: «... و عسی ان تکرهوا شیئا و هو خیر لکم و عسی ان تحبوا شیئا و هو شر لکم و الله یعلم و انتم لا تعلمون؛

افزون بر این هزاران هزار نعمت و توانمندی خداوند در وجود شما و اطراف شما قرار داده است و از آن بهره مند هستید چه بهتر است به آنها بیاندیشید و به بهره برداری از آن نعمت ها فکر کنید و لذت ببرید. رابطه خود را با خداوند متعال و راز و نیاز با او را فراموش نکنید که یاد خدا آرامش بخش است.

چه خوب است یک تغییری در ساختار خانواده ایجاد کنید یعنی بررسی کنید که علت این رخداد چیست اگر خودتان مقصر هستید آن را مرتفع سازید چه اینکه اگر بافت خانواده تغییر نکند و همچنان این مشکل باقی خواهد ماند برای ایجاد تغییر باید راهکار مناسب پیدا کرد مثلا اگر افرادی را در فامیل می شناسید که می تواند

نقش مؤثر داشته باشند مشکل را با آنها در میان بگذارید تا مشکل گشایی کنند و با بصیرت دادن به پدر و مادرتان شرایط را تغییر دهند. گاهی اوقات نیز خانواده باید در رفتارهای اجتماعی خود تجدید نظر کند چه بسا برخی از اشتباهات گذشته با ساختار خانواده شما و همچنین به وجه اجتماعی آن آسیب وارد کرده باید نقاط ضعفی که باعث این آسیب ها شده شناسایی و سپس در صورت امکان جبران کرد.

مجددا تکرار می کنیم که مشکل آن قدر جدی و لاینحل نیست که شما فکر کنید همه درهای امید به روی شما بسته شده و در یک بن بست جدی قرار گرفته اید که نه راه به پیش دارد و نه راهی برای برگشت. بزرگ جلوه دادن مشکل، منفی بافی، سوء ظن و افکار پوچ انسان را مستأصل و مأیوس می کند و باعث تخریب روح و جسم انسان می شود و باید به طور جد از این وضعیت خود را نجات داد بنابراین روح خود را نیازارید و خودخوری و ناراحتی را کنار بگذارید و به فضل و رحمت بی منتهای خداوند امیدوار باشید چه بسا تأخیر در ازدواج حکمتی داشته و خداوند فرد مناسبتر و بهتری را نصیب شما خواهد کرد.

چند توصیه و راهکار مفید:

۱. از منفی بافی و افکار منفی باید اجتناب شود.

۲. از قرار گرفتن در تنهایی باید پرهیز نمود.

۳. از بیکاری باید دوری کرد و همواره خود را به کاری مشغول نمود.

۴. بیشتر در جمع شرکت کنید و به هیچ وجه خود را از دیگران جدا نکنید و در انزوا قرار نگیرید.

۵. ورزش به ویژه ورزش

های دسته جمعی بسیار مفید است.

۶. اهتمام بیشتر به واجبات دینی و ترک گناه نقش بسیار زیادی در سلامت روان دارد.

۷. در پایان با توکل به خداوند و توسل به اولیای الهی از خداوند بخواهید که هر چه زودتر مشکل حل شود.

۸. به سر و وضع و آراستگی ظاهری خود بیشتر برسید و از شلختگی اجتناب کنید. البته با رعایت حلال و حرام و اجتناب از خودآرایی در مقابل نامحرم.

۹. هرگاه وارد خانه شدید بر تمام اهل خانه سلام کنید.

۱۰. قبل از ورود به خانه سه قل هو الله بخوانید.

۱۱. بعد از هر نماز سه قل هو الله بخوانید و حتما از خداوند بخواهید که این مشکل را حل نماید. مطمئن باشید که این روش بسیار موثر است و بالاخره به اجابت می رسد.

۱۳. برای ازدواج می توانید به مؤسسات ازدواج تماس بگیرید و آمادگی و شرایط خود را برای ازدواج بیان کنید. مانند

۱- مؤسسه خیریه الزهرا(س)؛ قم، خ باجک (۱۹ دی)، روبروی مخابرات. تلفن ۷۷۱۳۱۳۰ آدرس سایت اینترنتی این موسسه: www.mithagh-mag.ir فعالیت این موسسه در زمینه ازدواج دائم است.

۲- بنیاد ازدواج فاطمه زهرا(س)؛ قم، خ چهارمردان، چهار راه سجاده. تلفن ۷۷۵۰۵۴۰. مشاوره ازدواج به صورت حضوری انجام می شود. فعالیت این موسسه در زمینه ازدواج دائم است.

۳- مؤسسه خیریه فاطمیه(س)؛ قم خیابان امام، ۳۰ متری کیوانفر - نبش ک وچه ۳۸ تلفن ۶۶۲۱۲۰۰

۱۵. دعا، توکل، توسل و نذر صلوه برای روح اولیاء خدا معمولا مشکل گشا بوده است.

۱۶. تقوا پیشه کنید. قرآن کریم می فرماید و من یتقی الله يجعل له مخرجا و یرزقه من حیث لا یحتسب. کسی که به واجبات عمل و از گناهان دوری

نماید. خدای مهربان راه خروجی برایش قرار می دهد و روزیش را از جایی که حساب نمی کند، می رساند.

به طول کلی راههای همسریابی عبارتند از:

۱. وساطت افراد خانواده، بستگان و بخصوص والدین: متدوال ترین روش در فرهنگ ملی و دینی همین روش شناسایی به واسطه افراد خانواده و یا فامیل و بستگان است. افراد خانواده اغلب به دلیل شناختی که از فرد و روحیات و عقاید و خواسته های وی دارند و همین طور شناختی که از افراد مورد نظر دارند و یا می توانند با تحقیق های مهم همه جانبه شناخت کافی پیدا کنند بهتر می توانند به تطابق داشتن و میزان هم گرایی و اشتراکات آنها آگاهی پیدا کنند. این روش ساده ترین روش عملی و سهل الحوصلترین طریق کسب اطلاعات اولیه و ارتباطات بعدی و مورد نیاز است و از نظر حاصل کار نیز ثمر بخش ترین شیوه به شمار می رود.

به عبارت دیگر این روش از این امتیازات برخوردار است: سهولت، سرعت کسب اطلاعات و ارتباطات، اطمینان نسبی بیشتر به صداقت و دلسوزی واسطه (که خانواده و والدین هستند) و شناخت بیشتر به روحیات، سوابق و خواسته های طرفین. علاوه بر این خالی از هر گونه تعصب و سوگیری است و بدون هیچ گونه حب و بغض شخصی انجام می گیرد. همچنین تحت تأثیر احساسات و عواطف غریزی که در ارتباطهای مستقیم به وجود می آید، نیست.

۲. وساطت مراکز مشاوره

مراجعه به برخی مراکز مشاوره ازدواج که به منظور شناساندن دو فرد برای ازدواج تأسیس شده است، فرد مطلوب و مطابق با خواسته ها و توقعات خود را یافت. چنین مراکز مشاوره

محدود هستند و کمتر با فرهنگ ملی و بومی ما تناسب دارد و افراد کمتری برای شناسایی فرد مورد نظرشان به این مراکز مراجعه می کنند. اگر این مرکز مشاوره ازدواج مورد اعتماد باشند در محیط های دانشگاه یا غیر آن می توانند موثر باشند و از طرف دیگر چون امکان همسریابی از راه اول یعنی وساطت خانواده به هر دلیلی امکان پذیر نیست این راه می تواند اطلاعاتی که مورد نیاز را در اختیار بگذارند. تأکید می شود این مراکز مشاوره باید دارای کارشناسان دلسوز، با تجربه و مورد اعتماد و سابقه روشن و مطمئن باشند.

۳. راه دیگری که متأسفانه در حال حاضر و بخصوص در محیط های اجتماعی مختلط مثل دانشگاه ها از آن استفاده می شود روش ارتباط مستقیم و بدون واسطه است. در این روش جوانان آماده ازدواج شخصا و مستقیماً اقدام به خواستگاری یا جلب خواستگار می کنند. به نظر ما این روش معقولی نیست و تناسبی با فرهنگ دینی و اخلاقی ما ندارد و معمولاً موجب بروز و ظهور روابط نامشروع و فساد آور می شود زیرا این روش به دلباختگی در یک نگاه منتهی می شود و تصمیم گیرنده بدون توجه به معیارها و ارزشهای تعیین شده در شرایط همسر ایده ال و متناسب، و بدون توجه به هدف مورد نظر خود و صرفاً به خاطر جلب توجه به ظواهری همچون زیبایی، ثروت، تحصیلات، پست و مقام و ... شیفته طرف مقابل شده و تصمیم گیری اش در یک فضای فکری و روانی احساسی و عاطفی انجام می گیرد.

هرچند لازم است دو طرف به مسائل ظاهری مثل آنچه گفته شد

توجه کنند ولی محور قرار دادن و اصالت دادن به آنها منتفی است و صحیح نیست بلکه باید ضمن توجه به آنها، به موازین اساسی و ارزشهای اخلاقی و زیربنایی و پایبندی به اصول اخلاقی دینی اصالت بخشید و آنها را محور تصمیم گیری قرار داد. و گر نه تصمیم گیری های بر اساس ارتباط های مستقیم و بدون واسطه معمولاً بر اساس خواسته های نفسانی و احساسات زودگذر انجام می گیرد. که عواقب ناگوار و نامطلوب دارد. بنابراین توصیه اکید ما این است که برای شناسایی فرد مورد نظر و همسریابی هرگز از این روش استفاده نشود و به ایجاد ارتباط مستقیم چه حضوری و چه تلفنی و چه مکاتبه ای بدون اشراف و نظارت خانواده های دو طرف اقدام نشود.

۴- یکی از راه هایی که امروزه برای شناسایی و ارتباط دختر و پسر بکار گرفته می شود، چت است، در این زمینه گفتنی است، اصل چت در صورتی که منتهی به مفسده ای نشود اشکال ندارد، ولی با توجه به حساسیت مسئله همسرگزینی و شرایط فراوانی که احراز آنها لازم است، بدست آوردن همسر مناسب، از این طریق مشکل به نظر می رسد، مگر اینکه در مراحل بعدی در مورد او تحقیقات رسمی صورت گیرد و فرد از این بابت مطمئن شود که همسر مورد نظر خود را یافته است.

۵- خواستگاری زن از مرد: خواستگاری زن از مرد تا حد زیادی عرفی نیست، ولی اشکالی هم ندارد که در برخی موارد که شرایط دختر به گونه ای است که به هر دلیل خواستگار ندارد، این امر از طرف دختر صورت بگیرد.

منتهی برای آسیب زدایی لازم است با درایت و کیاست عمل شود و از راهکاری که ارایه می شود استفاده گردد. در صورتی که به فردی علاقه دارید و یا او را برای همسری خویش مناسب می دانید، با مشورت دیگران، فردی را واسطه کنید تا مطلب را به طور محرمانه پیگیری نماید. لازم است شخص واسطه انسانی متعهد و رازدار باشد تا به خوبی بتواند به وظیفه اش عمل کند و به طور غیرمستقیم مرد مورد نظر را به خواستگاری از دختر تشویق و معرفی کند. تنها در صورتی که زمینه مناسبی مشاهده کند و یا ضرورت اقتضا کند می تواند علاقه شما را به اطلاع ایشان برساند و به نحوی عمل کند که مشکلی ایجاد نشود. لازم به ذکر است قبل از هر اقدام خانواده ها به خصوص خانواده ی دختر خانم از این موضوع اطلاع کافی داشته باشند و موافقت ضمنی آن ها جهت معرفی دخترها و پسرها به همدیگر جلب شده باشد که در آن صورت سرزنش خانواده ها را به دنبال نخواهد داشت. «خوشبختی و موفقیت شما را از خداوند بزرگ خواستاریم»

کتاب های معرفی شده را نیز مطالعه فرمایید.

۱- جوانان و انتخاب همسر، علی اکبر مظاهری، انتشارات پارسایان

۲- انتخاب همسر، آیت الله ابراهیم امینی، سازمان تبلیغات اسلامی

۳- تشکیل خانواده از سری آموز خانواده، جمعی از مؤلفان، انجمن اولیاء مربیان

T}ارتباط با دوستان و جنس مخالف T

درباره محور اول باید یادآور شد:

الف) انسان، به ویژه جوان، به ارتباط اجتماعی نیازمند است؛ زیرا آدمی موجود اجتماعی است و ارتباط با دیگران پاسخ آن نیاز درونی به شمار می آید. انتخاب همسالان و همکلاسی ها، می تواند نشان دهنده

درايت و تعقل فرد باشد و زمينه رشد فكري و اجتماعي و علمي اش را فراهم آورد؛ به عبارت ديگر، ما از طريق ارتباط با ديگران و انتخاب دوست كه به شكل گيري شخصيت انسان مي انجامد، يكي از نيازهاي مهم زندگي خود را برآورده مي سازيم.

البته آنچه بايد بيش از لزوم داشتن ارتباط با ديگران مورد توجه و حساسيت معقول قرار گيرد، ميزان و چگونگي ارتباط با همسالان و همكلاسي ها و در نهايت انتخاب دوست است.

داشتن روابط ضرورت دارد؛ ولي چگونگي آن از اهميت بيش تري برخوردار است به گونه اي كه وقتي نحوه ارتباط به اصل مسأله آسيب رساند، براي حفظ امور مهم تر و حياتي تر، بايد از ارتباط چشم پوشيد. خردمند كسي نيست كه بتواند بين خير و شر، خير را تشخيص دهد و انتخاب كند بلكه خردمند كسي است كه بين دو شر، آنچه شرش كم تر است برگزيند. پس بايد در ارتباط با همكلاسي ها، به ويژه انتخاب دوست و استحكام بخشيدن به روابط دوستانه، دقت و اهتمام جدي داشت. از فرد تحصيل كرده اي چون شما انتظار مي رود با انديشه صحيح خود، ديگران رابه هدايت و پاكي دعوت كنيد و از كانال دوستي برديگران تأثير گذار باشيد نه آن كه از ديگران تأثير پذيريد.

ب) ارتباط با جنس مخالف موضوعي مهم و حساس است. چنان كه گذشت، اگر خطرها و زيان هاي ارتباط، اصل مسأله رابطه با ديگران را مخدوش سازد - از محدوده مجاز و صحيح ارتباط خارج شود و ارزش هاي اخلاقي را زير پا گذارد - بايد جداً از آن پرهيز كرد؛ زيرا شرايط و فضا و نيز محتوای این رابطه ها با موازين و آداب اخلاقي و مذهبي سازگار

نیست و در اکثر قریب به اتفاق موارد به انتقال پیام های احساسی، عاطفی، جنسی و... که ریشه شیطانی دارد، می انجامد. بنابراین، معیار داوری درباره روابط افراد، به ویژه جنس مخالف، توجه به مقررات و موازین عقلی و شرعی ارتباط است. باید در ارتباط با جنس مخالف دست کم به دو نکته اساسی توجه کافی شود:

۱. رعایت حیا و عفاف که فراتر از پوشش و حجاب است.

۲. تکبر و ورزی دخترانه.

اگر صمیمیت، رفاقت، محبت و مهرورزی... بنیاد ارتباط با جنس مخالف باشد، این رابطه آسیب پذیر و چراگاه شیطان است. پس دختر در ارتباط با جنس مخالف باید متکبرانه برخورد کند تا از آفت های ارتباط که هر لحظه ممکن است خرمن عفت و پاکی اش را به خطر اندازد، مصون ماند. هر چند اصل بر عدم ارتباط با جنس مخالف است زیرا خداوند متعال، در سوره های مانده و نساء، مردان و زنان را از ارتباط پنهانی بایکدیگر باز داشته است. امیر مؤمنان علی (ع) نیز به خاطر شدت پرهیزگاری از سلام کردن به زنان اجتناب می ورزید. بی تردید ما از علی (ع) زاهدتر و با معنویت تر و مطمئن تر نیستیم. وقتی آن حضرت چنین احتیاط می کند، وظیفه ما روشن و بی نیاز از توضیح است. پس، ضمن تأکید مجدد بر حفظ حرمت انسانی، شما را به رعایت مقررات دینی و اخلاقی در ارتباطها، به ویژه رابطه با جنس مخالف، توصیه می کنیم. مبادا با نگاهی آلوده و کلامی خلاف موازین شرعی، سرمایه انسانی و عفاف و حیا و کرامت انسانی خود را به خطر اندازید.

T} اشتباه اصلی شما T}

ریشه مشکل و اشتباه اصلی شما آن است که به رغم آگاهی از فضای ناسالم

محیطهای اجتماعی و... در انتخاب دوست مناسب دقت کافی مبذول نداشته اید. شما حتی در برابر خروج دوست همکلاسی تان از حدود اخلاق و شرع و ارتباط آسانش با جنس مخالف حساسیت نشان ندادید و او را از این عمل نهی نکردید. ممکن است بگویید به سخن شما توجه نمی کرد، در این صورت باید از رابطه خویش با وی چشم می پوشیدید. شما که از مشکلات فرهنگی و جریان های اخلاقی جامعه آگاه بودید و قبل از ورود به دانشگاه فطرت پاکتان شما را از ایجاد ارتباط با دوستان ناباب و جنس مخالف باز می داشت، چگونه یک ماه پس از ورود به دانشگاه این مسأله را عادی پنداشتید و به تدریج در دامی که از آن می گریختید، گرفتار آمدید؟ بی تردید این پدیده تأثیر تدریجی و ناخودآگاه دوستی را می نمایاند. در مدتی کوتاه، آنچه فطرت پاکتان زشت می شمرد، از یاد بردید و دیدگاهتان دگرگون شد. پس بی توجهی کوچک در انتخاب دوست و ارزشمند تلقی کردن برخی از ویژگی های رفتاری (داشتن دوست پسر) سبب شد در پی توجیه روابط با پسران برآیید؛ هر چند در نخستین ارتباط کلامی با آن پسر، دچار شوک شدید و گمان نمی کردید شما نیز مورد تهدید و خطر قرار گیرید. بی تردید وقتی آن پسر دانشجوی ارتباط نزدیک و صمیمانه شما و دوستان را مشاهده کرد، شما را همفکر او پنداشت و به خود جرأت داد که از دوستی و ارتباط عاطفی با شما سخن گوید. بنابراین، اشتباه اساسی شما - افزون بر انتخاب دوستی که هنوز از اندیشه و رفتارها و شخصیت اجتماعی و خانوادگی او آگاهی کامل نداشتید - ایجاد ارتباط با جنس مخالف

و ادامه ارتباط با وی به عنوان یک ارزش اجتماعی و احساس حقارت از نداشتن این گونه روابط بود. با این مقدمه روشن می شود: آن دختر همکلاسی تان برای شما (که به ارزش های اخلاقی - دینی پایبند و از سابقه ای روشن و ارزشمند برخوردار بودید)، دوست خوبی نیست.

در ترک ارتباط با دوست پسر، هرگز تردید نداشته باشید؛ زیرا چنین ارتباط هایی هم مورد نهی عقل و شرع است و هم مخالف عرف جامعه سالم. مطمئناً باید او و هر فرد دیگری را از ذهن خود بیرون کنید. حتی اندیشیدن در این باره، مزاحم کار اصلی شما (تحصیل علم) است. مانند سال های پیش از ورود به دانشگاه، ذهن و رفتار تان را از این گونه مسائل خالی کنید که ارزش در حفظ عفاف و پاکی است.

T} راه حل صحیح مشکل شما {T

در پاسخ به این مسأله توجه به امور زیر ضرورت دارد:

۱. محورهای اول و دوم، به ویژه ریشه اشتباه خود را به دقت بررسی کنید.

۲. شما که در ابتدای زندگی علمی و دانشگاهی به سر می برید، از توانایی و استعداد کافی جهت پیشرفت تحصیلی برخوردارید و خداوند توفیق قبولی در یک رشته خوب و کارآمد و احتمالاً مورد علاقه تان را به شما عطا کرده است، این فرصت طلایی را قدر بدانید و به ارزش آن توجه کنید. بنابراین، در دوره کوتاه و حساس دانشجویی که می تواند زمینه خوشبختی و سعادت آینده تان را فراهم آورد، تمام همت و تلاشتان را در تحصیل دانش قرار دهید. تنها مسؤولیت دانشجوی، دانش اندوزی است. شما نیز جز درس و مطالعه و تحقیق به چیزی نیندیشید. این که با فلانی چه

کنم، با زندگی تحصیلی شما و دانشجویی شما سازگار نیست. هرگز اجازه ندهید شخصی نا آشنا که تنها چند بار او را در کلاس دیده اید، مسیر زندگی تان را تغییر دهد. پس:

الف) ذهن خود را به این اوهام و افکار بی ثمر آلوده نسازید.

ب) از موقعیت ها و مکان هایی که آن ها حضور دارند یا به گونه ای موجب ورود اندیشه های زیانبار به ذهنتان می شود، اجتناب کنید و بکوشید زندگی روزانه تان بر اساس یک برنامه ریزی درست و حساب شده پیش رود.

ج) در رفتار با جنس مخالف حیا و عفاف و تکبرورزی را اساس کار قرار دهید.

د) در زندگی و به خصوص روابط اجتماعی، جز به رضایت خداوند نیندیشید و در انتخاب دوست دقت کافی داشته باشید.

ه) تا وقتی تصمیم به ازدواج نگرفته اید، اندیشه ارتباط با جنس مخالف را از ذهن بیرون سازید. البته در آن زمان نیز به شکل مناسب و به طور رسمی و تحت نظر خانواده محترمتان، عمل کنید. و از هر گونه ارتباط مستقیم، حتی برای آشنایی پیدا کردن از اوضاع و احوال فردی و خانوادگی وی جهت ازدواج، بپرهیزید.

T {چند نکته

هر چند درخواست نصیحت و شنیدن پند و اندرز و گرفتن راهنمایی از افراد با تجربه و کارشناس، از اندیشه بسیاری از مردم به خصوص جوانان، رخت بر بسته؛ ولی تقاضای شما را که نشان دهنده بیداری وجدان و سلامت فطرت است، ارج می نهم و شما را تحسین می کنم. امیدوارم این ندای حق طلب و کمال جوی شما خواهر عزیز و جویای رشد و کمال، همیشه زنده و پایدار باشد.

۱. در روایت آمده است: نگاه حرام،

تیری زهر آلود از تیرهای شیطان است و چشم‌ها دام شیطانند. معمولاً اندیشه در پی چیزی می‌رود که چشم دیده است. پس بهتر است انسان به کنترل نگاهش پردازد تا دچار انحراف فکر و اندیشه نشود. بنابراین، نگاه خود را کنترل کنید و بدانید شیطان در ارتباط دو نامحرم شرکت فعال دارد. او در پیشگاه خداوند سبحان سوگند یاد کرده است که جز به گمراهی انسان‌ها نیندیشد و هر گاه دو نامحرم خلوت کردند، در جمع آن‌ها شرکت جوید. پس، از خلوت کردن با جنس مخالف، هر چند به بهانه گفت و گوی دوستانه یا علمی سخت پرهیزید. شیطان هیچ گاه به طور مستقیم آدمی را به خیانت و خلاف دعوت نمی‌کند. انسان نیز از آغاز در پی انحراف فکری و عملی نیست. شیطان او را در موقعیتی قرار می‌دهد که فرد به صورت ناخودآگاه به سوی زشتی گام بردارد.

۲. در تقویت حیا و عفاف خود بیش تر بکوشید؛ زیرا رسول گرامی اسلام می‌فرماید: اگر کسی حیا نداشته باشد، به هر کاری دست می‌زند. حفظ پاکی و داشتن عفاف مایه زینت انسان است.

۳. در انتخاب دوست دقت کنید. دوست خوب کسی است که افزون بر وفاداری و تعهد و آگاهی و بینش و دور اندیشی، به مقررات اخلاقی و آداب اجتماعی و خانوادگی و از همه مهم‌تر قوانین و دستورات شرعی پابند باشد. بی‌تردید، کسی که به مفساد اخلاقی، آلوده و با دستوره‌های دینی و اخلاقی بیگانه است، شایسته دوستی نیست. کسی که از ارتباط با نامحرم و جنس مخالف نمی‌پرهیزد، معیار حیا و عفاف را زیر پا نهاده و به جای دعوت

به خوبی ها و پیشرفت و تعالی، انسان را به ضد ارزش ها دعوت می کند، شایسته رفاقت و مهرورزی نیست. با کسی دوست شوید که نگاه به او شما را به یاد خدا اندازد و گفت و گو با وی سبب پیشرفت علمی و رشد معنوی شما شود.

اما در مورد خود ارضایی: توجه شما به اشتباه و خلافی که مرتکب می شوید و احساس ناراحتی و شرمندگی بعد از آن نشانه بیداری وجدان و انفعال و تأثر شما از انجام گناه است. خود بیداری و توجه به زشتی عمل و ملامت کردن نفس خود در واقع بيمودن نیمی از راه اصلاح نفس و دوری از گناهان است. برای مقابله با این ناهنجاری راه های زیر توصیه می شود:

۱- مسایل جنسی برخلاف سایر نیازها، اگر زمینه تحریک آن فراهم نگردد، کمتر مزاحمت ایجاد می کند، بنابراین باید زمینه تحریکات جنسی را به هر صورت که باشد از بین برده و یا به حداقل برسانید.

۲- به محض راه یافتن فکر گناه، فوراً آن را از تابلو اندیشه و فکر خود دور سازید و با ذکر خداوند و یادآوری حضور او و استمداد از ذکر شریف «لا حول ولا قوة الا بالله» اندیشه گناه را از ذهن بزداييد و فوراً استغفار و طلب آمرزش کنید.

۳- دوری از این ناهنجاری روحی، امری تدریجی است و هر گام دور شدن از آن، یک پله بالا رفتن از نردبان موفقیت است.

۴- در عواقب بد گناه فکر کنید و در این رابطه کتاب گناهان کبیره شهید دستغیب شیرازی را مطالعه نمایید.

۵- هفته ای یک ربع ساعت به قبرستان سری بزئید و ضمن زیارت اهل قبور،

در عاقبت و سرانجام انسان تفکر عمیق داشته باشید و کتاب معاد، شهید دستغیب شیرازی را مطالعه فرمایید.

۶- تصمیم بگیرید این عمل تکرار نشود به این صورت که بر روی کاغذی بنویسید: «من می توانم، من موفق می شوم، دیگر بس است» و این نوشته را همیشه با خود داشته باشید و در وقت انجام گناه آن را به یاد آورید و به مضمون آن پای بند باشید.

۷- امیر مؤمنان(ع) در یکی از کلمات قصار نهج البلاغه می فرماید: «من کرم علی بنی هاشم علیه شهبواته؛ هر کس نفسش در نزدش عزیز و گرامی باشد، شهوت ها در نظرش خوار و پست می گردد» تفکر در ارزش والای انسان و گوهر ارزنده جان و حقیقت او و بهای او که لقای خداوند و قرب به اوست و توجه به هدف آفرینش و قله اوج مقام انسانی، گناهان را در نزد انسان بی مقدار و حقیر می نماید.

۸- برای مدتی اگر ضرورتی ندارد از اینترنت فاصله بگیرید و یا در حضور برخی دوستانتان از آن استفاده کنید تا وقتی که حال شما عادی گردد و کنترل بر اراده و خواست خود پیدا نمایید.

۹- برنامه منظم مطالعاتی برای خود قرار دهید و سعی کنید فرصت های خود را با مطالعه و تفکر مناسب پر کنید. همواره خود را نصیحت کنید و بر نفس خویش بانگ زنید: «ای بیچاره! تا کی گرفتار هوای نفس باشی و سرمایه گران مایه عمر را تباه سازی و به معصیت رب الارباب پردازی؟

چرا برای اندک لذتی خیالی و موهوم و پوچ و گذرا، خود را گرفتار عذاب ابدی سازی و تیشه بر

ریشه سعادت جاودانگی خود بزنی؟ اگر لحظه ای دیگر فرشته مرگ در رسد و جانت به حلقوم برسد، با چه وضعی به دیار برزخ رهسپار می گردی؟ نه! نه! هرگز من سعادت ابدی خویش را با لذتی آنی و بی ارزش عوض نمی کنم، من باید عزمی قاطع و استوار داشته باشم و با استمداد از خدای سبحان و رحیم و مهربان که با این همه گناه باز لطف و عنایت خود را از من دریغ نداشته با او پیمان ببندم و سر بر آستان بندگی او می ستایم تا با کمک او زنجیر شیطان نفس را بگسلم و بنده خالص و پاک او باشم.

۱۰- از یک برنامه تشویقی_تنبیهی بهره بگیرید به این شکل که با خود عهد و شرط کنید که اگر توانستم علی رغم فراهم بودن شرایط ورود به سایت غیر مجاز، خود را کنترل کردید و به سراغ آن نرفتید برای خود یک پاداش تشویقی و خوشایندی مثل تفریح، استفاده از غذای لذیذ و ... در نظر گرفتید و از آن لذت ببرید و خداوند متعال را شکر گذار باشید و سجده شکر به جا آورید. و هر گاه که خدای نکرده مغلوب هوای نفس شدید جریمه ای برای خود در نظر گرفته و خودتان را تنبیه کنید مثلا از انجام یک تفریح خوشایند خود را محروم کنید یا یک روز روزه بگیرید و یا صدقه ای را به فقراء عطا کنید، (صدقه قابل اعتنا و با ارزش) و ... و هر شب قبل از خواب این محاسبه اعمال را داشته باشید. مطمئنا اگر این برنامه را عمل کنید و به آن پای

بند باشید چه بسا به ماه نکشد و در مبارزه با این غول سرکش موفقیت بدست می آوريد فقط شرطش داشتن اراده ای قوی و جدیت در اجرای برنامه طراحی شده است، سستی به خرج ندهید و هرگز خسته نشوید و اگر هم در مواردی نتوانستید و مرتکب عمل شدید، توبه کنید و اظهار پشیمانی و نگران نباشید که نشد که نشد. نیازمند صبر و مقاومت است.

در مورد عمل خودارضایی یا استمنا و استنشها باید توجه داشت که این عمل در هر صورت حرام و از گناهان بزرگ است و راه ارضای مشروع غریزه جنسی برای فرد فقط از طریق ازدواج و نزدیکی با همسر شرعی خود می باشد.

انسان یک سلسله نیازهایی دارد که باید در شرایط زمانی مناسب به نحو صحیح ارضا شود یکی از این نیازها که آغاز ارضاء آن در ایام جوانی است اما بیداری آن در ایام نوجوانی رخ می دهد نیاز جنسی است. این نیاز در ایام نوجوانی و بلوغ بر اثر ترشح هورمون های جنسی و تغییرات فیزیولوژیکی و روانی که در فرد به وجود می آید، بیدار می شود ولی به دلیل فراهم نبودن سایر شرایط ازدواج مانند بلوغ فکری، اجتماعی و اقتصادی در بیشتر افراد با کمی تأخیر ارضاء می شود و بهترین دوران ارضاء این نیاز آغاز جوانی است یعنی وقتی سایر شرایط ازدواج نیز به طور نسبی فراهم شد اما به دلایلی ممکن است بعضی از جوانان در ارضاء این نیاز دچار انحراف جنسی شوند و از طریق نامشروع بخواهند این نیاز طبیعی را ارضاء کنند یکی از این راه های انحرافی که عوارض روانی

- جسمانی بسیار نامطلوبی نیز به دنبال دارد مبتلا شدن به خودارضایی در پسران و استشهها در دختران است. عواملی مانند دست ورزی با آلت تناسلی، پوشیدن لباس های تنگ، نگاه کردن به مناظر شهوت آلود مانند نگاه کردن به فیلم های مبتذل، نگاه به نامحرم، قرار گرفتن در تنهایی، وارونه خوابیدن، گوش دادن به موسیقی های شهوت برانگیز، خوردن بعضی از غذاهای شهوت زا و... می تواند باعث بروز این بیماری خانمانسوز شود.

الف) عواقب خودارضایی:

در اینجا توجه شما را به عواقب خودارضایی جلب می نمایم تا با آگاهی از آنها بهتر بتوان از این گناه اجتناب ورزید. البته عواقب سوء و پیامدهای منفی و عملی این گناه جدای از آن که معصیت است، فراتر از آن است که بتوان آنها را برشمرد، بلکه فقط به چند مورد از آن اکتفا می کنیم:

۱- پیامدهای جسمانی: ضعف چشم و بینایی، تحلیل رفتن قوای جسمانی، عقیم شدن و ناتوانی در تولید مثل، پیری زودرس، ضعف مفاصل، لرزش دست، زشتی چهره و از بین رفتن طراوت صورت.

۲- پیامدهای روحی و روانی: ضعف حافظه و حواس پرتی، اضطراب، مزوی شدن و گوشه گیری، افسردگی، بی نشاطی و لذت نبردن از زندگی، پرخاشگری و بداخلاقی و تندخویی، کسالت دائمی، ضعف اراده.

۳- عوارض اجتماعی: ناسازگاری خانوادگی، بی میل شدن به همسر و ازدواج، ناتوانی در ارتباط با جنس مخالف و همسر، بی غیرت شدن، احساس طرد شدن، از بین رفتن عزت، پاکی، شرافت و جایگاه اجتماعی، دیر ازدواج کردن و لذت نبردن از زندگی مشترک.

حال چنانچه فرد مبتلا به خودارضایی باشد رعایت دستورالعمل های زیر در جهت درمان آن مفید است:

ب) توصیه های اولیه به منظور کنترل نیروی شهوت و

فرار از گناه خودارضایی:

- ۱- سعی کنید به هنگام خواب شکم شما بیش از حد معمول پر نباشد.
- ۲- از پوشیدن لباس های تنگ و چسبان اجتناب کنید.
- ۳- از نگاه کردن به مناظر، فیلم ها و تصاویر تحریک کننده جدا خودداری کنید و به محض مواجه شدن با این امور چشم خود را بسته و یا به زمین و یا آسمان نگاه کنید.
- ۴- از شنیدن و خواندن مباحث و مطالب جنسی و حتی شوخی های جنسی و تحریک کننده و فکر کردن در این امور جدا پرهیز کنید.
- ۵- از خوردن مواد غذایی که محرک است مانند: خرما، پیاز، فلفل، تخم مرغ، گوشت قرمز، غذاهای پرچرب، حتی المقدور اجتناب و به میزان ضرورت اکتفا کنید.
- ۶- قبل از خواب حتما مثانه خود را تخلیه نمایید.
- ۷- از نوشیدن افراط گونه آب و مایعات پرهیز کنید (به خصوص شب ها و قبل از خوابیدن).
- ۸- هیچ گاه بدن عریان خود را در آینه نگاه نکنید.
- ۹- از دست ورزی اندام جنسی خود اجتناب کنید و در هیچ شرایطی دست ورزی نکنید.
- ۱۰- هرگز به رو نخوابید.
- ۱۱- به منظور تخلیه انرژی زاید بدن به طور منظم و زیاد ورزش کنید.
- ۱۲- هیچ گاه بیکار نباشید، برای اوقات فراغت خود برنامه داشته باشید و آن را با مطالعه، ورزش، عبادت و... پر کنید.
- ۱۳- هرگز در مکانی خلوت و تنها و دور از نظر دیگران نباشید.
- ۱۴- هرگاه مورد هجوم افکار جنسی واقع شدید، در مکان خلوت و دور از نظر دیگران بسر نبرید بلکه در مجالس عمومی وارد شوید و در آنجا به سر برید.
- ۱۵- هفته ای یکی دو روز روزه مستحبی بگیرید و اگر توان آن را ندارید روزه اخلاقی بگیرید؛ یعنی، میزان صرف غذا را کاهش و فاصله هر

وعده غذا را افزایش و تعداد دفعات غذا را کاهش دهید و به حداقل خوراک اکتفا کنید.

۱۶- با نامحرم رفتار متکبرانه داشته باشید و از سخنان ملایمت آمیز با آنها خودداری کرده واز نرمی و لینت در کلام با آنها اجتناب ورزید.

۱۷- هیچ گاه با نامحرم و جنس مخالف در مکان خلوت و دور از نگاه دیگران باقی نمانید، حتی برای آموزش و...

۱۸- قرآن زیاد بخوانید و درباره معانی آیات آن فکر کنید.

اما نسبت به حکم مسأله ای که سؤال فرموده اید باید به عرضتان برسانیم؛ حصول جنابت در بانوان به دو طریق است: الف) دخول و همبستری، ب) خروج منی. البته هر مایعی که از زنان خارج شود، منی نیست. تنها ترشحاتی که در اوج لذت جنسی خارج می گردد، حکم منی را دارد.

گاهی پس از ملاحظه (یعنی بازی و شوخی هایی که به تحریک غریزه جنسی انجام می گیرد و موجب احساس خوشایندی و لذت جنسی می گردد.) مایع سفید رنگی خارج می شود، که آن مایع گر چه از روی شهوت و احساس لذت خارج شده، ولی مادامی که علائم منی را نداشته باشد (مذی) نامیده می شود و پاک است و هیچ یک از احکام منی بر آن مترتب نمی شود. علائم منی عبارتند از:

۱- مایعی که خارج می شود از روی شهوت و همراه با ارضاء کامل باشد.

۲- با فشار و جستن بیرون می ریزد (در زنان لازم نیست با جستن بیرون آید).

۳- بدن پس از آن کمی سست می شود.

بنابراین ترشحاتی که با اندکی شهوت و خوشایندی خارج می شود پاک است و غسل ندارد ولی مایعی که همراه با اوج شهوت (ارگاسم) از زن خارج می شود حکم منی را

دارد و موجب جنابت است.

با توجه به آنچه گفته شد هر وقت یقین پیدا کردید آنچه از شما خارج شده منی بوده نجس است و غسل جنابت واجب می شود و اما هر وقت یقین ندارید، غسل واجب نمی شود و اجتناب از آن رطوبت نیز لازم نیست مگر آن که یقین پیدا کنید یا نجاستی مانند بول برخورد داشته است که در آن صورت نجس است. در هر صورت تا یقین به نجاست ندارید پاک است و نماز خود را بخوانید.

تاکید می کنیم از نگاه کردن صحنه های غیر اخلاقی اجتناب کنید زیرا دیدن این صحنه ها در واقع فکر و روح و حتی جسم شما را آماده برای انجام گناه می کند بنابراین برای جلوگیری از ورود اینگونه مسائل به ذهن باید از دیدن آنها دوری کنید.

توصیه می شود هر چه زودتر ازدواج کنید با توجه به وضعیتی که شما دارید و با توجه به شرایط سنی شما نیاز به ازدواج دارید بنابراین در صورت آمدن خواستگار مناسب پاسخ مثبت دهید زیرا با ازدواج بسیاری از این مسائل از بین می رود.

برای جلوگیری از خوابهای تحریک کننده سعی کنید هنگام بیداری فکر خود را از اینگونه مسائل (جنسی) کنترل کنید و برای کنترل فکر از دیدن فیلم ها و برنامه های کامپیوتری مبتذل جدا دوری کنید. اما اگر علی رغم انجام همه این کارها باز هم خوابهای تحریک کننده دیدید نگران نباشید و در صورت جناب شدن در حالت خواب هیچ اشکال شرعی ندارد فقط باید غسل جنابت کنید. دیدن این خوابها در این سنین جای نگرانی نیست و هیچ احساس گناه

هم نداشته باشید اینها همه علامت این است که شما نیاز به ازدواج دارید و باید هر چه زودتر شرایط ازدواج را فراهم نمایید و بیش از این بتاخیر نیندازید.

اما این که گفتید دیدن این خوابها غیر عادی و فجیع است، نه اینطور نیست، در این سنین که جوان نیاز به ارضاء غرایز جنسی دارد چنین رویاهایی را می بیند و هیچ جای نگرانی نیست آنچه وظیفه شماست و باید ملتزم به آن باشید اینست که هنگام بیداری به اینگونه مسائل نزدیک نشوید و از آنچه فکر شما را آلوده می کند یا شما را به گناه وادار می کند جدا اجتناب کنید.

شما دختر نجیبی هستید و در مورد نجابت خود هیچ شک و تردیدی نداشته باشید و دلیل آن اینست که تا به حال از ارتباط با نامحرم پرهیز کرده اید و این نشانه نجابت، پاکدامنی و عفت شماست از خداوند بخواهید: به شما کمک کند تا این نجابت را تا پایان عمر داشته باشید.

در مورد عوارض استمناء (استشها) گفته اند که یکی از عوارض آن نازایی است اما در صورت متوقف کردن آن قطعاً احتمال آن ضعیف می باشد در این مورد هم نگران نباشید فقط سعی کنید از تکرار آن جدا اجتناب کنید. علاوه بر نشاط و شادابی سعی کنید دستور العمل های زیر را حتماً انجام دهید.

۱- هر روز بین نیم تا یک ساعت ورزش کنید.

۲- با افراد خون گرم صمیمی و با نشاط معاشرت داشته باشید. حتماً دوستان (همجنس) خوب پیدا کنید و از تنهایی خود را خلاص کنید.

۳- به مسائل مذهبی نماز اول وقت، حجاب، روزه، خواندن دعا و قرائت قرآن

با توجه به معنای قرآن اهتمام داشته باشید.

۴- به خدا توکل کنید، از رحمت و رأفت خداوند مأیوس نباشید مطمئن باشید خداوند شما را دوست می دارد، خداوند توبه همه توبه کنندگان واقعی را می پذیرد و آنها را دوست می دارد بخصوص اگر فرد توبه کننده جوان باشد.

سوال ۱۸

سوال :

میخواستم بپرسم در مورد حدود روابط دو جنس مخالف یا نامحرم قرآن چه آیه‌ای در این مورد توضیح داده است..

جواب :

با تشکر

با سلام و عرض تحیت.

دوست محترم!

چند آیه هست که می تواند به نوعی ضوابط روابط نامحرم را به ما نشان می دهد.

۱. «وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَوْلاً أَنْ يَنْكِحِ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ فَمَنْ مَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِنْ فِتْيَانِكُمُ الْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِكُمْ بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ فَانكِحُوهُنَّ بِإِذْنِ أَهْلِهِنَّ وَأَتُوهُنَّ أَجْرَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ مُحْصَنَاتٍ غَيْرَ مُسَافِحَاتٍ وَلَا مُتَّخِذَاتِ أَخْدَانٍ فَإِذَا أُخْصِرْتُمْ فَلَا مَآئِدَ لَهُنَّ نِصْفٌ مَّا عَلَى الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَذَابِ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ الْعَنَتَ مِنْكُمْ وَأَنْ تَصْبِرُوا خَيْرٌ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ» (نساء/ ۲۵)

۲. «الْيَوْمَ أُحِلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَلَلٌ لَكُمْ وَطَعَامُكُمْ حَلَلٌ لَهُمْ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أَجْرَهُنَّ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ وَلَا مُتَّخِذِي أَخْدَانٍ وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ» (مائده/ ۵)

۳. «يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِنَ النِّسَاءِ إِنْ اتَّقَيْتُنَّ فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلًا مَعْرُوفًا» (احزاب/ ۳۲)

دو آیه اول گرفتن دوست از جنس مخالف را تخطئه می کند، و آیه سوم هر گونه رفتاری که به نوعی تحریک آمیز برای نامحرم باشد را نهی فرموده است.

شاید از آیات و روایات حجاب زنان و به

طور کلی مسأله حجاب که بگذریم، همین دو مطلبی که از این سه آیه استفاده می شود، می تواند اصول کلی روابط با نامحرم را ترسیم کند.

فتوای همه فقهاء این است که روابط عادی بدون تحریک با جنس مخالف اشکال ندارد، ولی این روابط نباید دوستی نامحرم باشد.

البته این نکته را اهل بیت به ما گوشزد کرده اند که بعید است دو نامحرم بتوانند زیاد با هم رابطه داشته باشند و این رابطه تحریک آمیز نباشد. مثلاً در روایتی هست که امیرالمؤمنین (ع) همیشه در سلام پیش قدم بوده اند، مگر در سلام به زنان جوان؛ و فرموده اند می ترسم آنچه از دست می دهم بیش از آنی باشد که بدست می آورم. این درس امیرالمؤمنین به ما است که در ارتباط با نامحرم محتاط باشیم.

و یا در روایت است که دو نامحرم در جایی خلوت نمی کنند، مگر آن که نفر سومی به نام شیطان در آنجا حاضر است؛ یعنی زمینه تحریک در خلوت دو نامحرم زیاد است.

به این مطلب هم در قرآن در داستان حضرت موسی و دختران حضرت شعیب اشاره شده است؛ آنجا که نمونه ای از روابط سالم را بیان می کند؛ و می فرماید: دختران حضرت شعیب برای سیراب کردن گوسفندان صبر کردند تا مردان از سیراب کردن گوسفندانشان فارغ شوند و به کناری بروند _ (قصص/۲۳) _ و هنگامی که یکی از دختران شعیب از طرف پدر مأمور شد تا حضرت موسی را به خانه دعوت کند با کمال وقار و حیا با موسی سخن گفت _ (همان/۲۵) _ و حضرت موسی نیز بعد از قبول دعوت به

دختر شعیب فرمود: راه را به من نشان بده و خودت پشت سر من بیا، برای اینکه ما دودمان یعقوب به زنان نگاه نمی کنیم.

این الگوی شایسته به ما نشان می دهد که می شود زنان و مردان در جامعه با یکدیگر برخورد و تعامل داشته باشند و در عین حال حریم یکدیگر، حیا و عفت خود را نیز حفظ کنند.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۱۹

سوال :

همین دیروز بود که بطور اجبار با یک نامحرم هم کلام شدم ایشان خانم محجبه ای هم هستند اما دیروز نمیدانم حواسشان نبود که چادر خود را خوب نگرفته بودند و حجابشان را رعایت نکردند . خلاصه هر چه بود من مرتکب گناه شدم و از این گناه متاسفانه لذت بردم و به شدت فکرم را مشغول کردم.البته فقط فکر میکردم و گفتم هرگز به سمت این گناه نخواهم رفت.اما متاسفانه این چنین نشد و در مقابل خواسته نفسانی کم آوردم.با خود گفتم ولش کن من که دیگه گنه کارم و این گناه هم روش! و متاسفانه عمل زشت استمنا را مرتکب شدم.با وجود آنکه میدانستم خدا دارد مرا ببیند و امام زمان عج و امام حسین ع را که عاشقش هستم را ناراحت میکنم اما نتوانستم جلوی خود را بگیرم.میشناسم بعضی ها رو که نمازخوانند

جواب :

عاشق امام حسینند ولی(بعنوان نمونه) دنبال ناموس مردم هم میروند با خود گفتم من هم یکی از آنها.الان هم شهوت به شدت بر من غلبه کردم.الان هم با خود میگم حال که گناه کار شدم رفت پس(با توجه به آنکه حجاب در شهرمان افتضاح است)دنبال ناموس مردم هم بروم به دادم

برسید منی که اینقدر گناه کردن برایم سخت و ناگوار بود و مبارزه با نفس در این وضع جامعه خیلی برایم راحت بود و به همین خاطر به خدا و اهل بیت ع نزدیک شده بودم و حتی باورنان میشود که توفیق پیدا کردم که چند بار خواب اهل بیت ع را دیدم. ولی حالا این گناه کردن است که برایم راحت شده و این نفسم است که به راحتی مرا شکست میدهد. البته همانطور که گفتم عادی شدن گناه برای من از وقتی که دیدم در مقابل موسیقی گوش کردن خانواده ام در مقابل من نمیتوانم کاری کنم شروع شده است. تر خدا کمکم کنید میترسم این چنین پیش برود سراغ همه گناه های دیگر و حتی ترک نماز هم بروم پیشاپیش از راهنماییتون ممنون.

پاسخ: با سلام و احترام

دوست گرامی همین که شما با یک سایت مذهبی ارتباط برقرار کرده و مشکل دینی خود را مطرح و به گناه کرده خود اعتراف می کنید و از اینها مهم تر از کرده خود نیز پشیمان هستید همین اینها نکات مهمی است که نشانگر اراده شما بر ترک گناه است و لذا برای ترک گناه سعی کنید چند کار را انجام بدهید مثلا از محل گناه سعی کنید خود را با سرعت دور کنید و یا اینکه برای ترک استمنا اول اینکه باید خود شما اراده کنید و از محیط گناه دور شوید و به ضررهای جسمی و روحی آن فکر کنید:

مثل ضعف بینایی و پوکی استخوان ضعف اعصاب و حافظه و ... راه های درمان برای اعتیاد به خود ارضایی بیمار گونه : خویشتن داری _

ورزش _ ایمان _ مطالعه درسی بیشتر _ پر کردن اوقات فراغت _ عدم تنهایی _ رفتن به محیط مثبت و پر انرژی مثل کتابخانه و مساجد _ امکان ازدواج _ قوی کردن اراده _ مبارزه با شیطان درون _ گفتن جمله جادویی : من به خوبی قادرم این اعتیاد را از خود دور کنم، من قادرم _ احترام به خود و زندگی ؟. نخستین گام برای درمان خود ارضایی بیمار گونه ، اعتقاد و ایمان به درمان پذیری آن و دوری از یأس و ناامیدی است. اما رسیدن به نتیجه و ایجاد هرگونه تغییر و دگرگونی نیازمند گذشت زمان، انتخاب راه صحیح و به کارگیری دقیق دستورها است. البته ترک اعتیاد و عادت نامطلوب، در زمان کوتاه بدون راهنمای کارآموده و دلسوز، امکان ندارد. از همه اینها مهم تر، اراده و خواست فرد، نقش کلیدی و محوری را ایفا می کند. درمان و چاره جویی باید منطبق بر خواست فرد باشد؛ زیرا تا وقتی که او نخواهد، می توان با قاطعیت گفت که درمان نخواهد شد.

بنابراین بیمار اگر بخواهد، می تواند بر بیماری اش غلبه کند و جمله معروف «خواستن توانستن است»، عین حقیقت است. اراده همچون نهالی است که باید آن را پرورش داد تا به مرحله خودشکوفایی و ثمردهی برسد؛ به عبارت دیگر، اراده تقویت شدنی و پرورش یافتنی است و راه پرورش و تقویت آن این است که برخلاف میل خود، اندک اندک به مقابله با ایک اعتیاد برخیزد تا پس از مدتی لذت توانستن را بچشد

?. تلاش برای تقویت اراده از گام های مهم در امر بهبود است. نگویید اراده از ما سلب شده است!

ممکن است اراده انسان ضعیف شود؛ ولی هیچ گاه از بین نمی رود. نشانه اینکه هنوز اراده باقی است، این است که شخص این عمل را در حضور دیگران و در هر شرایطی انجام نمی دهد. برای تقویت اراده، راه های زیادی پیشنهاد شده که از جمله آنها تلقین به خود است و ویکتور پوشه - روان شناس فرانسوی - می گوید: افراد مبتلا به این استمنا بیمار گونه و اعتیادی، هر روز به دفعات مختلف با تمرکز فکر به خود بگویند: «من به خوبی قادرم این اعتیاد را از خود دور کنم، من قادرم». تکرار این عبارت ساده، اثر عجیبی در تقویت اراده و روحیه دارد.

پل ژاگو بر آن است که: «تلقین، قبل از خواب نیز مؤثر است»

?. سعی شود شکم به هنگام خواب، بیش از حد معمول پر نباشد.

?. از پوشیدن لباس های تنگ و چسبان اجتناب گردد.

?. از نگاه کردن به مناظر، فیلم ها و تصاویر تحریک کننده، خودداری شود

?. از شنیدن و خواندن مباحث و مطالب جنسی و حتی شوخی های تحریک کننده و فکر کردن در این امور، دوری شود.

?. از خوردن مواد غذایی محرک، مانند خرما، پیاز، فلفل، تخم مرغ، گوشت قرمز و غذاهای پرچرب - اجتناب و به میزان ضرورت اکتفا شود.

?. قبل از خواب مثانه تخلیه شود.

?. از نوشیدن افراط گونه آب و مایعات پرهیز شود (به خصوص شب ها و قبل از خوابیدن).

?? از دست ورزی با اندام جنسی، باید اجتناب نمود و در هیچ شرایطی، نباید دست ورزی کرد!

?? هرگز نباید به رو خوابید. ?? به منظور تخلیه انرژی - زاید بدن، به طور منظم و زیاد باید ورزش کرد.

?? برای اوقات فراغت خود، برنامه داشته

باشد و آن را با مطالعه، ورزش، زیارت، عبادت و ... پر کند.

?? سعی کنید کمتر در مکانی خلوت و تنها و دور از نظر دیگران باشید.

?? هرگاه مورد هجوم افکار جنسی واقع شدید، باید بلافاصله از مکان خلوت و دور از نظر دیگران خارج شود و خود را به کاری سرگرم کند. در این زمینه گفت و گو با دوستان، مشارکت در برنامه های جمعی بسیار مفید است. دوست گرامی در صورت نیاز دوباره مکاتبه کنید و مسایل و توضیحات بیشتر بدهید تا از جنبه های دیگر نیز بتوانیم کمک بیشتری کنیم

و من الله توفیق

سوال ۲۰

سوال :

با عرض سلام و تبریک به مناسبت میلاد با سعادت امام رضا(ع). اینجانب دانشجوی سال دوم دانشکده مهندسی دانشگاه فردوسی مشهد هستم. در طول این ۲ سال همواره سعی کرده ام از هرگونه ارتباط با خانم های همکلاسی پرهیز کرده چرا که این را دستور اسلام میدانم اما همواره هم رشته ای های خود به من می گویند که تو به خاطر این با خانم ها ارتباط برقرار نمیکنی که به آنها فقط از یک بعد(جنسی) می نگری. اخیرا هم که در دانشکده ی ما برای سال اولی ها اقدام به تفکیک کلاس ها برای آقایان و خانم ها کرده اند همواره ما را به جاهل بودن و ... متهم می کنند. من هیچ شکی در درست بودن عملکرد خود در این مورد ندارم اما چه پاسخ مناسب می توان به اینگونه افراد داد؟ من به آنها می گویم که این دستور خداوند است اما آن ا می گویند این مال گذشته بوده که خانم ها در اجتماع حضور نداشته اند. با تشکر فراوان از

پاسخ و توجه شما التماس دعا

جواب :

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

کسی که به خاطر عمل به دستور دینی از اختلاط با نامحرم پرهیز می کند، به هیچ عنوان نمی تواند متهم به این شود که به خاطر نگاه جنسی است که چنین می کند. بله، اگر دستور دین آن بود که تنها وقتی از ارتباط با نامحرم دوری کنید که نگاه جنسی دارید، این اتهام مجالی داشت، ولی دستور دین مطلق است و به طور کلی به خاطر خطراتی که این اختلاط دارد ما را از آن پرهیز داده است.

به دوستانان بگویید: مگر کسی چشم خود را بر فسادی که امروزه در جامعه ما رواج یافته بسته باشد که اثر اختلاطهای افسار گسیخته را نبیند!

در این هم که در فرهنگ اسلامی توصیه های زیادی به عدم اختلاط زن و مرد شده،

هیچ شکی نیست؛ لذا این اعتقاد و باور صحیح است که حتی المقدور باید از

معاشرت با جنس مخالف _ خصوصاً در دوران مجردی و عنفوان جوانی _ دوری و

اجتناب نمود.

البته راه مقابله با این اختلاط بعضی رفتارهای تند و افراطی نیست. گاه عملی پذیرش اجتماعی ندارد. در چنین مواردی باید به تدریج و بعد از توجیه عقلانی آن عمل شود. به نظر می رسد آن چه در قدم اول باید عمل شود ترویج فرهنگ عفاف است. اگر حیا و عفاف زیاد شود کم کم توصیه به حجاب کامل و جدایی بین نامحرمان هم امکان پذیرش اجتماعی می یابد. امروزه مشکل جامعه ما در وهله اول ضعف فرهنگ و اخلاق عفاف است و نه خصوص بدحجابی و اختلاط. اینها معلول آن

هستند، و برای مبارزه با این باید علتها را ریشه یابی کرد.

چه بسا با ترویج فرهنگ عفاف و گسترش روحیه تقوی و معنویت در جامعه و به

ویژه در قشر دانش آموز و دانشجوی، دیگر نیازی به تفکیک فیزیکی کلاسها نباشد. با تفکیک فیزیکی فقط در محیط کلاس این جدایی حاصل است، ولی در بیرون این مسئله قابل کنترل نیست. اگر فرهنگ دینی گسترش و رواج داده شود، در کلاس و حیاط و خیابان و ... بهتر می توان ثمره این فرهنگ سازی را دید.

بنابراین:

۱. عدم اختلاط مرد و زن، و اجتناب از ارتباط زیاد بین آنها، از توصیه های

اصیل و موکد فرهنگ دینی است.

۲. کاربردی شدن این فرهنگ علاوه بر تقویت ایمان و روحیه معنوی، نیاز به

کار کارشناسی جهت ارتقاء فرهنگ حیا و عفاف دارد.

۳. از متهم شدن به جهالت و ...، با حفظ باورها و ایمان صحیح و راستین نباید هراسید. اولیای خدا هم با این اتهامات مواجه بوده اند. تنها چیزی که هست آن که در مواجهه با خطای دیگران، باید صبور بود و به مانند انبیاء تحمل خود را افزایش داد و از افراط و تفریط دوری کرد.

با آرزوی توفیق.

سوال ۲۱

سوال :

به نام خدا با عرض سلام همسرم هنگامی که با خانمها به خصوص دختران بی حجاب یا کم حجاب اقوام مواجه میشود سلام نمیدهد یا اگر سلام دهد احوال پرسسی نمیکند به یکی از دختر عموهایش حتی هنگامی که به منزل ما در عید آمده بودند سلام نداد که به نظر من این حرکت او کاملاً دور از ادب و حتی شئون اسلامی است بخصوص که اقوام او را به عنوان

فردی مومن می شناسند و هر گاه من به او تذکر میدهم میگوید حضرت علی(ع) به زنان جوان سلام نمیداد تا مبدا صدای آنها موجب به گناه افتادنش نشود از شما خواهشمندم با احادیث و گفته های مستند اسلامی او را راهنمایی نمایید زیرا به راحتی حرف دیگران را قبول نمیکند

جواب :

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

به همسر محترمتان که خوشبختانه دغدغه دینداری و رفتار دینی دارد _ (امری که متأسفانه خیلی ها ندارند) _ مؤمن و وظائف متعددی به مقتضای عقل و وحی دارد که باید به همه آنها عمل کند، و در تحلیل رفتار امامان معصوم(ع) هم به همه این جهات توجه کند و با توجه به آن الگوبرداری کند. به او بگویید همه وظائف دینی در این خلاصه نمی شود که انسان در ارتباط با نامحرم احتیاط کند. احتیاط در جایی است که وظیفه دیگری در خطر قرار نگیرد؛ والا اگر با احتیاط انسان مؤمن، وظیفه دیگری از او فوت شود، عمل او احتیاط معقول و مشروع نبوده است.

کار شما مثل این می ماند که فاطمه زهرا سلام الله علیها در جنگ شرکت نکند، مبدا با نامحرم مواج شود. این در حالی است که همو می فرماید بهترین زنان کسی است که نه نامحرمی او را ببیند و نه او نامحرمی را ببیند.

از ایشان سؤال می کنیم که چرا حضرت فاطمه گاهی در جنگ مشارکت می فرمود و به کار درمان رزمندگان می پرداخت؟ و باز چرا ایشان در دفاع از ولایت امیر المؤمنین(ع) به مسجد می رود و با صدای بلند سخنرانی می کند؟

نکته این رفتار آن است که ایشان

در روبروی خود وظائف دیگری هم می دیده اند که بنا بر قاعده اهم و مهم آن را انجام می داده اند.

یکی از وظائف ما نسبت به خویشاوندان صله رحم است؛ همانطور که حرمت همه مؤمنان و رعایت ادب در ارتباط با آنها بر همه واجب است.

هم صله رحم و هم ادب اجتماعی و حفظ حرمت به حسب جوامع مختلف متفاوت می باشد. مثلاً این که انسان به دختر خاله اش سلام نکند و یا جواب سلام را به گونه متعارف ندهد و یا به طور کلی رفتاری غیر عادی با آنها داشته باشد، این ترک صله رحم و بی احترامی به آنها محسوب می شود، بدون آن که وظیفه اهمی موجب این رفتار شده باشد. غایتش بتوان گفت احتیاطی باعث ترک رحم شده است! آیا ما مجازیم به خاطر احتیاطی مستحب ترک واجب کنیم؟!

در جامعه ما چنین رفتارهایی به نوعی موجب فرار دیگران از قشر متدین جامعه می شود. متدینین ما باید صمیمی تر و خوش برخوردتر هم ظاهر شوند، چه رسد به این که رفتار غیر عادی داشته باشند. در چنین شرایطی باید آن احتیاط را ترک کرد و به این وظیفه مهم عمل کرد. بله، احتیاط خود را در ارتباط با نامحرم باید در جهات دیگر مراعات کرد.

در خصوص رفتار امیر المؤمنین (ع) هم عرض می کنیم ایشان در ارتباط با خویشاوندان چنین رفتاری نداشته اند، و تنها با غریبه هایی که انتظاری از سلام ایشان نداشته اند، چنین احتیاطی داشته اند.

سلام گفتن مردان بر زنان مانعی ندارد، تا جایی که شبهه برانگیز نباشد، اما این گونه نیست که حتماً باید مردها

بر زن ها سلام بگویند. در چنین مواردی از رفتار امام(ع) می فهمیم که برای جوانان، احتیاط در رابطه با غریبه ها خوب است؛ ولی در ارتباط با خویشاوندانی که وظیفه صله رحم داریم و یا جایی که ادب اجتماعی اقتضای آن را دارد، نباید چنین کرد.

بله، ادب اجتماعی هم _ و حتی صله رحم _ تنها تا جایی اعتبار دارد که با احکام مهم تر دینی ناسازگار نباشد.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۲۲

سوال :

لطفا کتبی در مورد روابط محرم و نامحرم که بیشتر از نظر عقلی و نه نقلی موضوع رو بررسی کرده و توضیح داده باشن معرفی کنید. اگه انتشارات هاشونم بگید که چه بهتر.

جواب :

یک دنیا ممنون-التماس دعا

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

کتاب مستقلی راجع به بحث مورد نظر حضرت عالی نیافتیم؛ ولی می توان در کتاب های زیر در بعضی از ابواب و صفحات آن این بحث را پیگیری کرد.

۱. "حجاب"، مرحوم مطهری، انتشارات صدرا.

۲. "اخلاق جنسی در اسلام و جهان غرب"، مرحوم مطهری، انتشارات صدرا.

۳. "مروارید عفاف"، جعفر شیخ الاسلامی، تهران: اسلامی.

۴. "حجاب"، مهریزی، تهران: دفتر اندیشه جوان.

کامروا باشید.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۲۳

سوال :

سوالی داشتم در مورد روابط پسران و دختران در یک فامیل

جواب :

اصولا رابطه داشتن با پسران و دختران فامیل اعم از پسر دایی پسر عمو، برای دختران و یا دختر دایی و دختر عمو و برای پسران تا چه حد مناسب و شرعی است؟

من پدر و مادرم کلا با این جور روابط مخالفند، مثلا یک بار که مسافرت بودند با اطلاع عمو، با پسر عمو و دختر عموهام رفتیم بیرون شام خوردیم، به نظر من، که خودم نسبت به این جور روابط حساسم، اشکالی نداشت و هیچ گناهی صورت نگرفت ولی پدر و مادرم تا متوجه شدند خوششون نیومد و گفتند اصلا همچین روابطی درست نیست چون نامحرمند. ولی برای من جای سواله که خوب درست که نامحرمند و رعایت حجاب و بقیه مسایل باید بشه (که شد)، ولی در حد رفت و آمد، گردش یا حرف زدن و شوخی کردن(شوخی مناسب) اشکالی نباید داشته باشه. و دیگه

اینکه آگه نامحرمند، فرقتشون با یه آدم غریبه چیه؟ و یا اصلا باید فرقی داشته باشند؟ مساله دیگه هم اینکه خانواده ی من اینجوری فکر می کنند ولی خانواده ی نامزد من اینطوری نیستند، رفت و آمد دارند و این جور روابط درون فامیلی، با حفظ حجاب و زیاد واسشون جای مسئله نیست و برعکس با فرد غریبه از جنس مخالف کاملا جدی و متعصب برخورد می کنن. ولی خانواده ی من کلا- با همون روابط درون فامیلی به این شکل هم (با جنس مخالف) مخالفند! حالا من واقعا موندم، حد اعتدال و شرعیش کدومه؟ نيمدو نم تفکر خانواده ی نامزد من اشتباهه یا تفکر خانواده ی من. و باز بیشتر گیجیم که تفکر خانواده ی من درسته یا خانواده عموم (چون فامیل هستیم بیشتر گیج شدم).

یه معیار و میزان درست بهم بدید که بتونم همه چی رو با اون بسنجم و حالا در صورت اشتباه بودن تفکر هر کدوم از فامیل ها بتونم متوجهشون کنم و باهاشون حرف بزنم. با تشکر فراوان

م.ن.

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

در این که اسلام اختلاط با نامحرم را دوست نمی دارد، شکی نیست. در اصول بین فامیل و غیر فامیل در این جهت فرقی نیست.

رسول گرامی اسلام(ص) درباره ارتباط زن و مرد نامحرم فرمودند: "باعدوا بین انفس الرجال والنساء فانه اذا كانت المعاینه واللقاء كان الداء الذی لا دواء له" یعنی بین مردان و زنان نامحرم جدایی ایجاد کنید(تا با هم برخورد و تماس نداشته باشند) زیرا هنگامی که آنها رو در روی یکدیگر قرار گرفتند و با هم رفت و آمد داشتند، جامعه به دردی مبتلا خواهد

شد که درمان نخواهد داشت. (کشف الخفاء: ۱/۲۳)

همچنین آن حضرت فرموده اند: "ایاک والخلوه بالنساء والذی نفسی بیده ماخلا رجل بامرأه الا دخل الشیطان بینهما ولأن یزحم رجل خنزیرا متلطخا بطین وحماء خیر له من أن یزحم منکبه امرأه لاتحل له" یعنی از خلوت کردن با زنان پرهیزید. قسم به آن خدایی که جانم به دست اوست مردی با زنی خلوت نمی کند مگر این که شیطان (برای وسوسه و به گناه انداختن آن دو) وارد می شود. اگر خوکی آلوده به کثافت و لجن باشد و به انسان برخورد کند بهتر است از آن که شانه زن بیگانه ای با مرد نامحرم برخورد کند. (کنز العمال: ۵/۳۲۲)

حضرت علی(ع) در باره سخن گفتن مرد با زن نامحرم فرموده اند: "عبادالله! اعلموا ... محادثه النساء تدعوا الی البلاء ویزیع القلوب، والرمق لهن یخطف نور ابصار القلوب ولمح العیون مصائد الشیطان" یعنی ای بندگان خدا بدانید که ... گفتگو و اختلاط مردان با زنان نامحرم سبب نزول بلا و بدبختی خواهد شد، و دل ها را منحرف می سازد، و پیوسته به زنان چشم دوختن نور چشم دل را خاموش می گرداند و همچنین با گوشه چشم به نامحرم نگاه کردن از حيله و دام های شیطان است. ("بحارالانوار"، ج ۷۴، ص ۲۹۱)

منظور از "با گوشه چشم نگاه کردن" آن است که شیطان گاهی انسان را وسوسه می کند و می گوید: یک لحظه به این زن بنگر و فوری چشمت را برگردان! که همین کار باعث نگاه های بعدی و مقدمه گناهان بزرگ خواهد شد.

رسول گرامی اسلام در باره سخن گفتن با زن نامحرم فرمودند: "ایاک ومحادثه النساء فأنه

لايخلو رجل بامراه ليس لها محرم إلا هم بها" یعنی از گفتگو و اختلاط با زنان بپرهیز به راستی هیچ مردی با زن نامحرمی در خلوت سخن نمی گوید، مگر این که در دل او نسبت به وی رغبت پیدا می کند. ("مرآة النساء"، ص ۱۴۱)

این روایات را آوردیم تا اهمیت و اصرار شرع بر عدم اختلاط با نامحرم معلوم شود.

با این وجود، طبیعی است که در ارتباط با فامیل میزانی از ارتباط اجتناب ناپذیر است، ولی باز به معنای بی عیب بودن اختلاط _ آن گونه که شما فرموده اید _ نیست.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۲۴

سوال :

می خواستم بدانم در باب روابط دختر و پسر اگر این رابطه فقط و فقط در حد چت باشد و مفسده ای در آن نباشد و در عین حال موجب تاثیر گذاری شخصیت مذهبی طرفین بر یکدیگر و نیز رشد آنها شود چه مشکلی دارد ؟

جواب :

لازم به ذکر است در مورد دختری که در بالا ذکر کردم باید بگویم که فوق العاده احساساتی و تاثیر پذیر است و حتی از موقع آشنایمان با اصرار بنده در مورد نماز و حجاب و... مقید تر از قبل شده است . نکته قابل توجه اینکه ما بیش از حد به یکدیگر وابسته شده ایم به طوری که اگر یک روز با همدیگر حرف نزنیم اون شب از دلهره و نگرانی خواب نداریم.

و خلاصه همه چیز به هم میریزد از شما راهنمایی می خواهیم هم در مورد مسائل اخلاقی آن و هم در مورد موارد فقهی و احکام آن

با تشکر

- ۱۸ ساله - دیپلم

پاسخ : سلام علیکم

برادر عزیزم

خودتان تأثیر این

رابطه را در پایان صحبتان گفتید. همین ارتباط باعث شده است که شما به یکدیگر وابستگی عاطفی پیدا کنید. اکنون صحبت از این است که بالاخره این ارتباط عاطفی به کجا می خواهد بینجامد؟

چون شما پایبند به شرع مقدس اسلام هستید قطعاً اگر این بخواهد ادامه یابد باید به ازدواج منجر شود.

آیا این آمادگی در شما و آن خانم و خانواده هایتان وجود دارد؟

سوال ۲۵

سوال :

آیا رابطه با دختر برای پسران در حد دوستی معمولی نه از جهت هواهای نفس کشیف گناه است؟

جواب :

- ۱۸ ساله - دیپلم

پاسخ : با سلام. دوست داشتن جنس مخالف گناه صرفاً برای خداست مانند دوست داشتن و محبت مردان مؤمن نسبت به حضرت زهرا (س) اما گناه نفس اماره برای آن عناوین دیگری درست می کند مثل دوستی دختر و پسر که به منظور لذت بردن از ارتباط سمعی و بصری از یکدیگر میباشد ولو اینکه ابتدا چنین قصدی در کار نباشد. اما خداوند غریزه جنسی را در انسان به ودیعه گذاشته و او را ملزم کرده آن را از راه حلال کنترل کند. پس باید از سرکشی آن واهمه داشت و باید توجه داشت در اسلام چیزی به اسم دوستی دختر و پسر وجود ندارد و قرآن با صراحت لهجه آن را نهی کرده است. (سوره مائده/ آیه ۵ -سوره نساء/ آیه ۲۵ . و لا متخذی اخدان - . و لا متخذات اخدان). چرا که شاید شما بخواهید این رابطه را در حد دوستی معمولی نگه دارید ولی همین تفکر دامی از دامهای شیطان است که شما را تدریجاً به حرام بیندازد . هیچ کس نمی تواند این اطمینان را به خود

داشته باشد که از شنیدن صدای دختر جوان ، لذت نمی برم و از دیدن روی او به گناه نمی افتم . البته اگر در مواردی مثل کارهای اجتماعی مجبور شویم برخوردی داشته باشیم دستورات و سفارشات از طرف خدا و ائمه در قرآن و روایات رسیده که برای هر مسلمانی که می خواهد از فتنه های شیطان و نفس سرکش دور مانده و زندگی توأم با آرامش روان و سلامت جسم داشته باشد، واجب و لازم است به این فرمایشات عمل کند. ۱- قصد تلذذ و ریبه در کار نباشد. ۲- از نگاهی که به قصد لذت بردن باشد پرهیز شود که تیری است از تیرهای شیطان. ۳- از گفت و گوهای تحریک کننده و غیر اخلاقی پرهیز شود. ۴- حجاب شرعی رعایت گردد. ۵- این که دختر و پسر نا محرم هیچگاه در مکان خلوت که کسی آنان را نبیند، تنها نمانند.

سوال ۲۶

سوال :

رابطه مرد و دختر چگونه تعریف شده است؟

جواب :

- ۱۶ ساله - دبیرستان

پاسخ : با سلام. دوستی دختر و پسر که به منظور لذت بردن از ارتباط سمعی و بصری از یکدیگر میباشد اتفاقا قرآن با صراحت لهجه آن را نهی کرده است. (سوره مائده/ آیه ۵-سوره نساء/ آیه ۲۵ . و لا متخذی اخدان - . و لا متخذات اخدان). باید توجه داشت در ارتباط میان زن و مرد ، نکات زیر رعایت شود:

۱- قصد تلذذ و ریبه در کار نباشد. ۲- از گفت و گوهای تحریک کننده اخلاقی پرهیز شود. ۳- از نگاه های آلوده خودداری شود. ۴- حجاب شرعی رعایت گردد. ۵- دو نفر نامحرم در محیط بسته تنها نمانند. موفق باشید.

سوال ۲۷

سوال :

من خودم اعتقاد به دوستی بین دختر و پسر ندارم. چون هیچ انگیزه ای در آن نیست و خیلی آفت ها در آن هست ولی دیشب شخصی به من گفت که ما چیزی در قرآن نداریم که گفته باشه دوستی بده حتی در قرآن آمده که زنان مومن با مرد های مومن باید دوست باشن. آیا این حرف ها درسته ؟

جواب :

ممنون خدانگهدار

پاسخ : با عرض سلام. صرف دوست داشتن و محبت به خاطر خدا نیکو و پسندیده و بلکه لازم است ، مانند دوست داشتن پدر و مادر و عموم مؤمنین ؛ دوست داشتن جنس مخالف گاه صرفا برای خداست مانند دوست داشتن و محبت مردان مؤمن نسبت به حضرت زهرا (س)، اما گاه به منظور تلذذ از اوست . دوستی دختر و پسر که به منظور لذت بردن از ارتباط سمعی و بصری از یکدیگر میباشد اتفاقا قرآن با صراحت لهجه

آن را نهی کرده است. (سوره مائده/ آیه ۵-سوره نساء/ آیه ۲۵ . و لا متخذی اعدان - . و لا متخذات اعدان) . باید توجه داشت در ارتباط میان زن و مرد ، نکات زیر رعایت شود:

۱-۱- قصد تلذذ و ریه در کار نباشد. ۲- از گفت و گوهای تحریک کننده اخلاقی پرهیز شود. ۳- از نگاه های آلوده خودداری شود. ۴- حجاب شرعی رعایت گردد. ۵- دو نفر نامحرم در محیط بسته تنها نمانند. موفق باشید.

سوال ۲۸

سوال :

یک سنت حسنه برای خانمها سعی در عدم مواجهه با مردان است و در وقت مواجهه نیز سعی میکنند صدای خود را آرام کنند یا در مکانی که نامحرم وجود دارد آهسته صحبت میکنند آیا این موضوع منشا روایی دارد یا لطفا توضیح کامل دهید . آیا زنانی که خلاف این عمل میکنند مشکلی دارند .

جواب :

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

آنچه در اسلام سفارش شده این است که زن مسلمان باید حیا و عفت داشته باشد؛ و البته حیا مراتبی دارد. آنچه اسلام به عنوان یک ارزش برای زنان مطرح کرده آن است که تلاش کنند هر چه بیشتر ارزش حیا و پاکدامنی را در خود حفظ کنند، و حتی از اموری که ممکن است با چند واسطه این ارزش را در روان زن کم کند پرهیز نمایند. یکی از این کارها حرف زدن با نامحرم به حد غیر ضرور و یا با عشوه های زنانه است، که خداوند در قرآن زنان پیامبر را از آن نهی کرده است، که البته این شامل حال هر زن مسلمانی می شود.

در مورد کمتر مواجه شدن

با مردان هم روایتی از حضرت زهرا(س) نقل شده که برای زن بهتر است که نه او مردی را ببیند نه مردی او را.

البته هر کس این را رعایت نکنند، نه به این معنا است که خدای ناکرده بی حیا است، که بسیاری از خطاهای ما تعلیم غلطی است که از جامعه به ما منتقل شده است. غالب زنان این ارزشهای برایشان تبیین نشده است، بلکه گاه بر عکس آن ارزش شمرده می شود. اگر دائماً به کسی ارزشهای غیر صحیح و به تعبیری ضد ارزش تبلیغ شود، کم کم انسان در ارزشهای فطری و دینی خود شک می کند، که نکند ما در اشتباه هستیم و سعی می کند خود را هم رنگ جماعت کند. در این موارد باید با صبر و حوصله به تدریج شرایط درک بهتر ارزشهای دینی را فراهم آورد. بهترین راه ارتباط با اقشار متدین و با اخلاق است؛ کسانی که نه فقط ظاهر دینی، بلکه تربیت واقعی دینی دارند.

با آرزوی توفیق.

ضرورت و فلسفه حجاب

سوال ۱

سوال :

درباره حجاب و دلیل وجوب آن توضیح دهید؟

جواب :

«وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ»{V} نور (۲۴)، آیه ۳۱. {V}؛ «و زینت خود را جز آن مقدار که نمایان است، آشکار نکنند و روسری های خود را بر سینه خود افکنند». «حجاب»، در لغت به معنای پرده، حاجب و پنهان کردن است و در اصطلاح «پنهان کردن زن خود را از دید مرد بیگانه است». آنچه دین اسلام بر زنان لازم دانسته، همان پوشش است که در متون دینی و در کلام فقیهان، از آن به ستر، پوشش، ساتر و پوشاننده تعبیر شده است.

حجاب و پوشش پیش از اسلام، در میان برخی از ملت‌ها - از جمله ایران باستان و قوم یهود و شاید در هند - مطرح و از آنچه که در قانون اسلام آمده، سخت تر بوده است. {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۲۱. {V} این دستور در دین اسلام، حدود سال‌های چهارم و پنجم تشریح گردیده است. {V} باید توجه داشت که هر چند سال نزول آیات حجاب و پوشش، در کتب تفسیر و تاریخ ثبت نشده است؛ ولی با توجه به اینکه از یک سو این آیات در سوره‌های احزاب و نور آمده و سوره احزاب از نظر ترتیب نزول پیش از سوره نور و بعد از سوره آل عمران قرار دارد و از سوی دیگر طبق نقل تفسیر نمونه سوره آل عمران در بین سال‌های دوم و سوم نازل گردیده است، می‌توان به خوبی حدس زد که سوره احزاب در سال‌های چهارم و پنجم نازل گردیده است. بنا بر این آیه حجاب در این سال‌ها تشریح گردیده است. (محتوای این سوره نیز مؤید این مسأله می‌باشد). {V} حجاب، یکی از احکام ضروری اسلام به شمار می‌آید و شیعه و سنی بر آن، اتفاق نظر دارند. خداوند متعال در این باره سه آیه {V} نور (۲۴)، آیه ۳۱ و احزاب (۳۳)، آیه ۵۹ و {V} در شهر مدینه، نازل کرده و در دو مورد آن، به مسأله پوشش بانوان اشاره کرده است. {V} نور (۲۴)، آیه ۳۱ و احزاب (۳۳)، آیه ۵۹. {V} علاوه بر این، احادیث بسیاری درباره اهمیت و چگونگی حجاب نقل شده است. حضرت علی علیه السلام می‌فرماید: «پوشیدگی زن به حالش، بهتر است و زیبایی‌اش را پایدارتر می‌سازد». {V} «صِبَاةُ الْمَرْأَةِ أَنْعَمُ لِحَالِهَا وَ أَدْوَمُ

لجمالها: مستدرک الوسائل، ج ۱۴، باب ۷۰.۷۰ پوشش برای زن دو هدف و فلسفه اساسی دارد: ۱. مصونیت زن، در برابر طمع ورزی های هوس بازان. ۲. پیشگیری از تحریکات شهوانی و تأمین سلامت و بهداشت جامعه. {احزاب (۳۳)، آیه ۵۹.} {V در زمینه حجاب و پوشش، توجه به چند نکته بایسته است: T یکم.} {T زن باید بدن و زیور آلات و آرایش خود و هر آنچه را که نزد عرف زینت محسوب می شود، در برابر مرد نامحرم بپوشاند و تنها دست و صورت از آن استثنا شده است. T دوم.} {T هر چند دین اسلام نسبت به نوع و رنگ و حتی دوخت لباس، تأکید چندانی ندارد و تنها به اصل پوشش اعم از چادر، مانتو و مانند آن - تکیه کرده است؛ ولی روشن است که لباس نباید تنگ، محزک، نازک، بدن نما و باعث جلب توجه گردد. از این رو چادر برترین پوشش به شمار می آید. از مواردی که مشکلی بودن آن مکروه نیست؛ بلکه نشانه وقار و متانت است، چادر و عبا می باشد که در روایات به آن اشاره شده است. T سوم.} {T پرهیز از نرمش در سخن که باعث طمع نامحرم شود و متانت در راه رفتن و استفاده نکردن از کفش هایی که باعث توجه نامحرم می گردد، بخشی از حجاب زن را تشکیل می دهد. T چهارم.} {T گرچه پوشش کامل برای مرد واجب نیست؛ ولی نگاه زن به بدن او حرام است. همان گونه که پوشش صورت و دست ها تا میچ بر زن، واجب نیست؛ ولی نگاه مرد به آن از روی شهوت حرام است.

سوال ۲

سوال :

من دانشجو هستم اول که وارد دانشگاه شدم چادری بودم و الان

هم هستم ولی چند وقته که دو دل شده ام و میخواهم چادر را کنار بگذارم چون بدون چادر فکر می کنم راحت تر می تونم کارهام را انجام بدهم آیا با کنار گذاشتن چادر گناهی مرتکب می شوم و کار من اشتباه است یا نه؟ دو دل بودنم هم بیشتر به خاطر این است که نمی دونم چرا باید چادر پوشید و سختی هایش را تحمل کرد؟ لطفاً جوابی بدهید که مرا قانع کند.

جواب :

در پاسخ این سوال ابتدا به حکم شرعی حجاب اشاره کرده و سپس فلسفه حکمت و کارکردهای آن را بیان می نمایم.

الف) حجاب شرعی

T} همه مراجع: T} برای زن کافی است که حجاب کامل را با هر لباس مناسبی، در برابر مرد نامحرم رعایت کند، ولی بی شک چادر به عنوان حجاب برتر از ارزش والایی برخوردار است. V} آیت الله خامنه ای، استفتاء، س ۵۸۰؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۰۱؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۰۲۲؛ آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۱، س ۴۸۵؛ آیت الله سیستانی، sistani.org، (حجاب)، س ۷؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۶۹؛ امام خمینی، استفتاءات، ج ۳، (احکام حجاب)، س ۷؛ دفتر آیات عظام وحید، بهجت و تبریزی. V} فلسفه حجاب و ضرورت آن

تردید نیست که حجاب و پوشش زن یکی از احکام ضروری اسلام به شمار می رود. قرآن مجید درباره این امر مهم می فرماید: A} «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأُزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُوراً رَحِيماً» V; A} احزاب (۳۳)، آیه ۵۹. V} «ای پیامبر! به همسران و دختران و زنان مؤمنان بگو: جلباب ها (روسری های بلند) خود را بر خویش فرو افکنند. این کار برای اینکه شناخته شوند

و مورد آزار قرار نگیرند، بهتر است و خداوند همواره غفور و رحیم است». پوشش سابقه ای به اندازه حیات بشریت دارد و غیر از پیروان یکی از مکاتب که بر لزوم برهنه زیستی پای می فشارد همه جامعه بشریت به نوعی رعایت می کنند. {۷} ر.ک: مصطفوی، انسانیت از دیدگاه اسلامی، ص ۱۲۹. {۷} درباره اهمیت و فلسفه «حجاب»، اشاره به چند نکته بسیار حائز اهمیت است: {۱} T. کاهش خطا و خطر؛ {۲} T مصونیت زن در برابر طمع ورزی هوس بازان از ثمرات آشکار رعایت حجاب است. {۲} T. حفظ احترام؛ {۳} T اگر چه رعایت حجاب، از یک سو به مردان کمک می کند که به طور ناخواسته، و خارج از چارچوب ها، عواطف و احساسات خود را هزینه نکنند. اما بیش از آن به خانم ها کمک می کند که به طور ناخواسته و خارج از چارچوب ها، وسیله لذت انگاری قرار نگیرند و شخصیت و احترام آنان خدشه دار نگردد. {۳} T. نشاط و رغبت؛ {۴} T احکام الهی بیش از آنکه به محدودیت لذت ها بیانجامد به ماندگاری لذت ها و پایداری نشاط و خوشی ها می انجامد از این رو اگر چه حجاب از یک سو برای خانم ها محدودیت است و موجب خستگی و زحمت می باشد اما از سوی دیگر اوج احساسات را سالم نگه می دارد و عاطفه ها و محبت ها را در کانون گرم خانواده متمرکز می سازد و زن و مرد را از بی تفاوتی نسبت به همدیگر در نظام خانواده نجات می دهد و این بحرانی است که هم اکنون دامنگیر جوامع غربی شده است، به طوری که در هنگامه برپایی کانون خانواده که بر اساس عشق و محبت باید تحکیم شود و مهم ترین ابزار آن میل جنسی نسبت به یکدیگر

است این میل رو به افول گذاشته و بنیان خانواده ها را متزلزل ساخته است، بلکه عشق و عاطفه آن دو، در سال های قبل از ازدواج و بعد از ازدواج در میان افراد متعدد پخش شده است و تمرکز خود را از دست داده است. از این رو «حجاب و پوشش زن»، دارای مشخصه ها و ویژگی هایی است که بعضی از آنها اشاره می شود: {T}

یک. حدود و میزان پوشش: {T} هر اندازه بدن زن پوشیده تر باشد، نقش نیرومندتری در دورسازی دیدگان نظاره گر ایفا می کند. اگر نگاه های آلوده را «تیرهای زهرآلود شیطان» همچنانکه در روایات آمده است {V} قال النبی صلی الله علیه وآله: النَّظَرُ سَهْمٌ مَشْمُومٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيسَ فَمَنْ تَرَكَهَا خَوْفًا مِنَ اللَّهِ أَعْطَاهُ اللَّهُ إِيْمَانًا يَجِدُ خَلَوتَهُ فِي قَلْبِهِ. بحار، ج ۱۰۱، ص ۳۸. {V} بدانیم پوشش زن همانند قوسی است که تیرها را کمانه می کند و از اصابت آنها به هدف باز می دارد. هر اندازه حجاب کمتر رعایت شود، تیرهای شیطانی بیشتر متوجه او می گردد و از آن آسیب می بیند. با توجه به این امر، چادر حجاب برتر است؛ زیرا با وجود شرایط دیگر، بیشترین پوشش و مطمئن ترین مصونیت را به همراه دارد. {T}

دو. کیفیت پوشش: {T} پوشندگی لباس و کیفیت دوخت، بخش مهمی از حجاب را تشکیل می دهد. لباس های نازک و تنگ و بدن نما، آماج پیکان مسموم شیطان و موجب خیره شدن چشم های هرزه و آلوده است!! در مقابل لباس های مناسب و کاملاً پوشیده، مانع این نگاه های هوس آلود است. {T}

سه. رنگ ها: {T} برخی از رنگ ها دیدگان را خیره می سازد و باعث جلب توجه می شود. و علمای دین هر چند نسبت به اصل رنگ لباس ها، تأکید چندانی ندارند؛

ولی بر این مسأله پای می فشارند که لباس نباید موجب جلب توجه شود و عواقب سوئی داشته باشد. از این رو در طول تاریخ، زنان مسلمان به میل خود، لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و بدین وسیله احساس امنیت و مصونیت بیشتری می کردند. این سنت حسنه، مورد نظر و پذیرش پیامبر(ص) و امامان(ع) نیز قرار گرفت. گفتنی است که عبا و چادر مشکی جزء لباس های مکروه به شمار نمی رود و از آن مستثنا شده است. {T}

چهار. شیوه گفت و گو و حرکت: {T حفظ وقار و متانت، همان نقشی را دارد که پوشش زن ایفا می کند و عدم رعایت آن، عواقب شومی در پی دارد. قرآن مجید یکی از صفات خوب زنان مؤمن را - که در رفتار دختران شعیب جلوه گر است - حیا و وقار می داند. {V} قصص (۲۸)، آیه ۲۵. {V} باید دانست که پیدایش فحشا و فرزندان نامشروع، افزایش طلاق و از هم گسیختگی زندگی زناشویی و نا آرامی درونی و هیجان جنسی مستمر برخاسته از برهنگی و عشوه گری زنان، همه آثار شوم بی حجابی و بی بندوباری است و این حجاب است که می تواند به خوبی مصونیت بخش باشد. برخی به نادرستی ادعا می کنند: حجاب به معنای مقابله با برهنگی را قبول داریم؛ ولی در هیچ جای قرآن از پوشش مو سخن به میان نیامده است!! در پاسخ گفتنی است که زنان حتی قبل از نزول آیه حجاب موهای خود را می پوشاندند و مشکل تنها آشکار بودن گردن، گوش، زیر گلو و گردن آنان بود. همان طور که مفسران بزرگ (مانند شیخ طوسی و طبرسی) فرموده اند، در گذشته دو نوع روسری برای زنان معمول بود: روسری های کوچک

که آنها را «خِمار» یا «مقنعه» می نامیدند و معمولاً در خانه از آن استفاده می کردند و روسری های بزرگ که مخصوص بیرون خانه به شمار می آمد. زنان با این روسری بزرگ - که جلباب خوانده می شد و از «مقنعه» بزرگ تر و از «ردا» کوچک تر است و به چادر امروزی شباهت داشت - مو و تمام بدن خود را می پوشانند. {V} در باره جلباب گفته اند: آن روسری خاصی که بانوان هنگامی که برای کاری به خارج از منزل می روند، سر و روی خود را با آن می پوشند؛ «الجلباب خمار المرأة الذي يغطي رأسها و وجهها اذا خرجت لحاجه» (التبيان في تفسير القرآن، ج ۸، ص ۳۶۱؛ مجمع البيان، ج ۸ - ۷، ص ۵۷۸). {V} نزدیک ساختن جلباب {A} «يُدْنِيْنَ عَلَيْنَهُنَّ مِنْ جَلَابِيْبِهِنَّ» {A}؛ کنایه از پوشیدن سر و روی خود با آن است؛ {V} مجمع البيان، ص ۵۸۰؛ الميزان، ج ۱۶، ص ۳۶۱. {V} یعنی، چنان نباشد که چادر یا روپوش های بزرگ (مانتو) تنها جنبه تشریفاتی و رسمی داشته باشد و همه پیکرشان را نپوشاند و از مصادیق «کاسیات عاریات» {V} زنانی که ظاهراً پوشیده هستند، ولی در واقع برهنه اند، از رسول خداصلی الله علیه وآله روایت شده است: «صنفان من اهل النار لم أرهما قوم معهم سياط كأذناب البقر يضربون بها الناس و نساء كاسيات عاریات، مميلات مائلات، رؤسهن كأسنمة البخت المائلة ...»: میزان الحکمه، ج ۲، ص ۲۵۹. {V} شمرده شوند! قرآن فرمان می دهد: بانوان با مراقبت، جامه را بر خود گیرند و آن را رها نکنند، تا نشان دهند اهل عفاف و وقار به شمار می آیند. از پایان آیه بر می آید که پوشش مطلوب آن است که خود به خود دورباش ایجاد می کند و هوس بازان

را ناامید می سازد. بنابراین، وظیفه پوشش اسلامی بانوان به معنای حبس و زندانی کردن و قرار دادن آنان پشت پرده و در نتیجه عدم مشارکت این گروه، در فعالیت های اجتماعی نیست. این وظیفه بدان معنا است که زن در معاشرت با مردان، بدنش را بیوشاند و به جلوه گری و خودنمایی نپردازد و مشارکتش در فعالیت ها، بر اصول انسانی و اسلامی استوار باشد.

سوال ۳

سوال :

چرا در ایران حجاب اجباری است با وجود اینکه در زمان معصومین (ع) اجباری نبوده است؟

جواب :

از منظر آموزه های اصیل اسلامی رعایت حجاب امری لازم بوده و تحقق آن در جامعه یکی از کارکردها و وظایف مهم حکومت اسلامی است . تبیین صحیح این موضوع نیازمند توجه دقیق به مطالب ذیل می باشد:

الف . حجاب و پوشش اسلامی از احکام ضروری اسلام است و هیچ مسلمانی نمی تواند در آن تردید کند، زیرا هم قرآن کریم بدان تصریح نموده و هم روایات فراوان بر وجوب آن دلالت دارد. از همین رو فقهای شیعه و سنی به اتفاق به وجوب آن فتوا داده اند، همان گونه که نماز و روزه و سایر معارف اسلامی، به دورانی خاص اختصاص ندارد دستور پوشش نیز چنین است و ادعای عصری بودن آن بی دلیل و غیر کارشناسانه می نماید.

ب . در خصوص رعایت حجاب از سوی مسلمانان در زمان پیامبر (ص) باید توجه داشت که هر چند در زمان پیامبر(ص) و امام علی(ع) زنان بدحجاب وجود داشته است اما قرآن با این پدیده برخورد کرده، به دنبال آن دیگر آنها نمی توانستند هر طور دلشان خواست در اجتماع ظاهر شوند، این مطلب از آیات حجاب

که بر لزوم پوشش و پرهیز از تبرج، خودنمایی، تحرک و بی‌حجابی زمان جاهلیت تأکید می‌نماید، و همچنین کتابها و منابع معتبر تاریخی به خوبی قابل اثبات است :

یکم . وجوب حجاب از منظر قرآن

از منظر قرآنی مسئله حجاب ابتدا به طور اجمال در سوره احزاب مطرح شده و سپس با تفصیل بیشتر در سوره نور آمده است:

۱. «وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَىٰ أَيْ زَنان پیامبر! در خانه های خود بمانید و هم چون جاهلیت نخستین در میان مردم ظاهر نشوید. اندام و وسایل زینت خود را در معرض تماشای دیگران قرار ندهید.» (سوره احزاب، آیه ۳۳).

مراد از جاهلیت اولی همان جاهلیتی است که مقارن عصر پیامبر(ص) بوده و به طوری که در تاریخ آمده آن موقع زنان حجاب درستی نداشتند و دنباله روسری خود را به پشت سر می انداختند به گونه ای که گلو و قسمتی از سینه و گردن بند و گوشواره آنان نمایان بود و به این ترتیب قرآن همسران پیامبر را از این گونه اعمال باز می دارد. البته بدون شک این حکم عام و تکیه آیات بر زنان پیامبر به عنوان تأکید بیشتر است. (مکارم شیرازی، ناصر و همکاران، تفسیر نمونه، ج ۱۴).

۲. «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكُمْ أَذْنَىٰ أَنْ يَعْرِفْنَ فَلَا يُؤْذِينَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا؛ ای پیامبر به زنان و دخترانت و به زنان مؤمنان بگو پوشش های خود را بر خود فروتر گیرند این برای آن که شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند و خدا آمرزنده مهربان است.» (سوره

۳. « وَ قُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَخْفِظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَائِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَىٰ عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ؛ و به زنان با ایمان بگو دیدگان خود را فرو بندند و پاکدامنی ورزند و زیورهای خود را آشکار نگردانند مگر آن چه طبعاً از آن پیدا است، و باید روسری خود را بر گردن خویش اندازند و زیورهایشان را جز برای شوهرانشان یا پدرانشان یا پسرانشان یا برادرانشان یا برادرانشان یا پسران برادرانشان یا پسران خواهرانشان یا زنان خود یا کنیزانشان یا خدمت کاران مرد که بی نیازند یا کودکانی که بر عورت های زنان وقوف حاصل نکرده اند آشکار نکنند و پاهای خود را نکوبند تا آنچه از زینت شان نهفته می دارند معلوم گردد. ای مؤمنان! همگی به درگاه خدا توبه کنید امید که رستگار شوید. وَ الْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ وَأَنْ يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَهُنَّ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ؛ و بر زنان از کار افتاده ای که امید زناشویی ندارند گناهی نیست که پوشش خود را کنار نهند زینتی را آشکار نکنند، و عفت ورزیدن برای آن ها بهتر است و

خدا شنوای داناست. (سوره نور، آیه ۳۱). همانگونه که مشاهده می‌نمایید این آیه به صورت تفصیل و جوب حجاب، کیفیت و حدود پوشش را معرفی می‌نماید و اگر رعایت حجاب از منظر خداوند لازم نبود، دلیلی بر استثنا کردن افراد محرم از نامحرم و کسانی که رعایت حجاب بر آنها واجب نیست وجود نداشت. دوم. وجوب حجاب از منظر روایات

علاوه بر آیات قرآن، روایات متواتری در این زمینه وجود دارد که در کتب معتبر حدیث ذکر شده است که اصل وجوب حجاب را مسأله مسلم و ضروری دانسته، به شرایط، خصوصیات، زمان و استثنائات آن پرداخته است، به طور نمونه به چند مورد از آنها اشاره می‌نماییم:

۱. در روایاتی از سوی رسول خدا (صلی الله علیه و آله) محدوده حجاب بیان شده است. به عنوان نمونه در روایتی آمده است که نمایان ساختن تمام بدن برای زوج رواست و سر و گردن را می‌توان در برابر پسر و برادر آشکار کرد، اما در برابر نا محرم باید از چهار پوشش استفاده کرد: پیراهن (درع)، روسری (خمار)، پوششی وسیع تر از روسری که بر روی سینه می‌افتد (جلباب) و چادر (ازار). (فضل بن حسن طبرسی، مجمع البیان، ج ۷، ۲۷۱).

۲. در حدیثی از امام صادق (ع) می‌خوانیم: «H} کل آیه فی القرآن فیها ذکر الفروج فهی من الزنا إلا هذه الآية فإنها من النظر {H: هر آیه که در قرآن مجید سخن از حفظ فروج به میان می‌آورد منظور حفظ کردن از زنا است جز این آیه که مراد از آن، حفظ کردن از نگاه دیگران می‌باشد.» (بحار الانوار، ج

۳. فضیل بن یسار می گوید: «H} سألت ابا عبدالله(ع) عن الذراعین من المراته، هما من الذینته التي قال الله: «ولا یبدین زینتهن إلا لبعولتهن»؟ قال: نعم و ما دون الخمار من الزینته و ما دون السوارین {H}؛ از امام صادق(ع) سؤال کردم آیا دو تا ذراع زن از مارد زینت است که خداوند می فرماید: برای غیر شوهر نشان داده نشود؟» فرمود: بلی و نیز سر و موهای سر و گردن و مقداری از سینه که با روسری پوشانده می شود هم از زینت است و نیز آن چه زیر دستبند و بالاتر است هم از زینت (مراد محل زینت است) است و برای غیر محارم نمی تواند نشان بدهد.» (وسائل الشیعه، حر عاملی، بیروت، دار احیاء التراث، ج ۱۴، ب ۱۰۹، ح ۱، ص ۱۴۵).

۴. محمد بن مسلم از امام محمد باقر(ع) روایت می کند: «H} لا یصلح للجاریته إذا حاضت إلا أن تختمر {H}؛ دختر زمانی که به حد بلوغ شرعی رسید، باید روسری داشته باشد.» (وسائل الشیعه، ج ۱۴، باب ۱۲۶، ح ۱، ص ۱۶۸).

۵. از امام هشتم(ع) روایت شده است: «H} لا تغطی المرأته رأسها من الفلام حتی یبلغ الفلام {H}؛ پسر وقتی به حد بلوغ رسید زن باید حجاب را رعایت کرده و سر خود را از وی بپوشاند.» (همان، ح ۱۴). سوم. تاریخچه حجاب در صدر اسلام

اصولا پوشش امر غریزی و فطری برای بشر است و کاوش های باستان شناسی نشان می دهد که از دیر زمان بشر در حد امکان نسبت به مسأله پوشش اهتمام ورزیده است و همه صاحبان ادیان نیز آن را سرلوحه عمل خویش قرار داده اند.

گزارش های قطعی تاریخی حاکی از آن است که مسلمانان بعد از نزول این آیات حجاب، به ضرورت ایجاد تغییرات و دگرگونی هایی در چگونگی پوشش زنان پی بردند و به همین دلیل بعد از نزول این آیات، زنان با پوشش های متفاوتی از عصر جاهلیت در اجتماع حاضر می شدند. مثلاً طبری در تفسیر خود آورده است: « عن عائشه زوج النبی (صلی الله علیه وآله) أنّها قالت یرحم الله النساء المهاجرات الاول لما انزل الله «ولیضربنّ بخرهنّ...» شققن اکثف مروطن فاختمرن به ؛ رحمت خدا بر زنان مهاجر پیشگام باد که هنگامی که خداوند فرمان حجاب را نازل فرمود، ضخیم ترین پوشش های پشمین خود را برش داده و با آن سر و گردن خود را پوشاندند. » (ابن جریر طبری، ابن جریر، جامع البیان، ج ۹، ص ۳۰۶).

سیوطی نیز به سند خود از ام سلمه نقل می کند که بعد از نزول آیه «یدنین علیهن من جلابیهن» زنان انصار از منازلشان با پوشش های مشکی خارج می شدند به گونه ای که به نظر می رسید بر سر ایشان کلاغی نشسته است. (جلال الدین سیوطی، الدر المنثور، ج ۵، ص ۲۲۱)

همچنین از تاریخ استفاده می شود که در صدر اسلام حتی یهودی و نصاری هم نوعی حجاب داشتند. منتها حجاب های آنان با حجاب های مسلمین فرق داشته. این در حالی است که ما می بینیم بعضی از اهل کتاب هم پوشش سر را رعایت می کردند. بر طبق تورات و انجیل و حتی گفته های باقی مانده از زرتشت، حجاب بر زنان واجب بوده و نگاه به نامحرم حرام بوده است. البته حجاب در ادیان الهی گذشته کمی

سخت تر از حجاب اسلامی بوده است. (برای آگاهی بیشتر ر.ک: حجاب در ادیان الهی، علی محمدی آشنائی.) چهارم. برخی فوائد و کارکردهای حجاب :

۱. سلامت روانی زن: حجاب همچون حفاظی است که زن را از آسیب پذیری، ترس و اضطراب روانی مصون نگه می دارد.

۲. آرامش روحی مرد: وجود حریم میان زن و مرد با پوشش، هیجان ها و التهاب های جنسی مرد را کاهش می دهد.

۳. افزایش امنیت اجتماعی زنان: نیاز به امنیت در زنان بیشتر از مردان است. حجاب آنان را از سوء استفاده های جنسی و سایر مزاحمت ها مصون می دارد.

۴. استحکام پیوند خانوادگی: حجاب زن را به خانواده وفادار نموده از عشق های آزاد محفوظ می نماید، نیز زمینه لذت جویی مردان در اجتماع را از بین می برد و لذت های آنان را به درون خانه مختص می کند.

۵. افزایش بهره وری شغلی و مشارکت اجتماعی: برهنگی عامل کشیده شدن تمتعات جنسی از محیط خانه به اجتماع شده و قهرآ نیرو و بازدهی کار در اجتماع را ضعیف می کند.

۶. بالا بردن ارزش و احترام زن: زنان وقتی خود را می پوشانند برای مردان رویاتی تر، پر جاذبه تر و گرانبها تر و ارزشمند می شوند.

ج. علاوه بر دلایل قطعی قرآنی و روایی بر لزوم رعایت حجاب و فوائد و کارکردهای فردی و اجتماعی آن، دولت اسلامی با توجه به فلسفه وجودی خویش در فراهم نمودن محیطی سالم برای هدایت، رشد و تکامل مادی و معنوی انسان، موظف به اجرای این حکم - که از مهمترین ارزشهای اسلامی بوده و تاثیر مستقیمی بر سلامت جامعه و تکامل مادی و معنوی آن دارد - با بهترین و مؤثرترین شیوه و شکل ممکن می باشد

د. و بالاخره مهمترین معیار و الگوی ما آموزه های اصیل اسلامی و سیره و احادیث بزرگان دینی است نه سایر کشورها و جوامع اسلامی حاضر که یا فاقد شرایط و امکانات حکومتی لازم برای تحقق آموزه های و ارزشهای اصیل اسلامی بوده و یا اساساً از بیئت و دیدگاه صحیح و اراده مستحکمی در این زمینه برخوردار نیستند.

سوال ۴

سوال :

مگه نه اینکه در قرآن داریم «لا اکراه فی الدین» (دین اجباری نیست) پس چرا در ایران داشتن پوشش حجاب اجباری است؟

جواب :

«لا اکراه» در اصل پذیرش دین است نه در پذیرش احکام آن، لذا فرموده است: «لا اکراه فی الدین» و الا معنی ندارد که کسی یک سیستم حقوقی یا اعتقادی را بپذیرد و یا عضو یک حزب یا سازمان شود ولی به مقررات آن پایبند نباشد. توضیح آن که شناخت معنای دقیق «لا اکراه فی الدین»، منوط به نگرشی جامع به آیات قرآن و مجموعه معارف آن است. مسلم است که در اسلام، احکام اجباری فراوانی وجود دارد؛ مانند «حدود» و قوانین اجتماعی. این محدوده نیز، مشتمل بر احکام اکراهی فراوانی است. مسلماً کسانی که حد بر آنان جاری می شود، راضی به آن نیستند و... از این رو باید در فهم ابتدایی از جمله «لا اکراه فی الدین» تجدید نظر کرد. معنای ظاهری این آیه آن است که اصل پذیرش دین، قابل اکراه و اجبار نیست؛ یعنی، نمی توان کسی را به زور به پذیرش آیینی وادار نمود و یا عقیده ای را از او سلب کرد. بنابراین «عقیده» قابل تحمیل نیست؛ ولی این محدوده غیر از محدوده احکام است. توضیح این که: کلیه

نظام های فکری، برای خود نظامی اجتماعی را نیز طراحی می کنند. در نظام های اجتماعی، اکراه و اجبار از ابزارهای پیش بینی شده در کلیه نظام ها است؛ یعنی، در هر نظامی در مقوله های اجتماعی و حقوقی آن، جبر قانونی وجود دارد و بدون آن، جامعه قابل اداره و کنترل نیست. نظام های قضایی و نیروهای انتظامی در همه نظام ها، امری مقبول و معقول هستند. بنابراین بایستی محدوده عقیده را از محدوده عمل و حقوق جدا کرد. در حیطه «عقیده» اجبار راهی ندارد؛ ولی در حیطه عمل، آنچه که به نظم عمومی جامعه (Public order) مربوط می شود رفتارهای اجتماعی تحت نظارت و کنترل در آمده و احیانا با آن برخورد می شود. چنان که در تمامی جوامع قوانین و مقرراتی وضع می شود و همگان ملزم به رعایت آن می باشند. با این تفاوت که در برخی جوامع، تنها به رفاه عمومی و آسایش جسمی افراد جامعه توجه دارند و هر چه که اختلال در آسایش بدنی باشد، خلاف قانون شمرده می شود ولی در جامعه اسلامی افزون بر آسایش بدنی به حفظ ارزش های معنوی نیز توجه شده است و آنچه تأثیر سویی بر معنویت افراد جامعه دارد، خلاف قانون شمرده می شود. از جمله اموری که پی آمدهای ناخوشایندی در زندگی اجتماعی افراد دارد منکرات است. به همین جهت شارع مقدس، برای دور نگه داشتن جامعه از پی آمدهای سوء آنها امر به معروف و نهی از منکر را در سطح جامعه واجب کرده است. با مروری به شرایط و آداب امر به معروف و نهی از منکر روشن می شود که نهی از منکر در منکرات

آشکار واجب است و آمر به معروف و ناهی از منکر، حق تجسس و تفتیش و دخالت در زندگی افراد را ندارد. خواست اسلام آن است که ظاهر جامعه از هر گناهی پیراسته باشد، اما داوری درباره درون انسان و یا کارهای ناشایستی که برخی مرتکب می شوند ولی آنها را نهان می دارند با خداست. بنا بر آنچه گفته شد، افزون بر این که در پذیرش شریعت اسلام اجباری نیست، پس از پذیرش آن نیز کسی حق تفتیش عقاید و تجسس در امور شخصی افراد را ندارد اما در صورتی که رفتار شخص در اجتماع با قوانین اجتماعی اسلام ناهماهنگ باشد همانند همه نظام های جهان، اسلام حق برخورد را با او برای خود با شیوه های گوناگون محفوظ می دارد. در مورد حجاب مسائل و موضوعات مختلفی نظیر تاریخچه آن در اقوام و ملل مختلف، اهمیت و ضرورت حجاب بر اساس مبانی دینی و کارکرد های فردی و اجتماعی و آثار مختلفی که در سلامت فرد و جامعه دارد و... که به اختصار مطالبی بیان می شود:

T} تاریخچه حجاب: T}

لباس پوشیدن سابقه ای به اندازه حیات انسان دارد و جز پیروان یکی از مکاتب فکری که بر لزوم برهنه زیستی پای می فشارند،(۱) همه افراد به نوعی آن را تجربه می کنند. این پدیده، به رغم ارتباطش با خصوصیات مختلف فردی و اجتماعی انسان، دست کم به سه نیاز وی پاسخ می دهد:

- حفاظت در سرما و گرما و برف و باران

- حفظ عفت و شرم

- آراستگی، زیبایی و وقار

این نوشتار به بررسی معنای حجاب اسلامی و دلیل های ضرورت آن می پردازد. «حدود پوشش در اسلام»

و نیز نوع پوشش هایی که پیشوایان دین سفارش یا نکوهش کرده اند، در شماره های آینده بررسی خواهد شد.

T {رابطه حجاب و پوشش اسلامی T}

«حجاب» به معنای پرده، حاجب، پوشیدن و پنهان کردن و منع از وصول است. (۵) این واژه تنها به معنای پوشش ظاهری یا پوشاندن زن نیست و در اصل به مفهوم پنهان کردن زن از دید مرد بیگانه است. بدین سبب، هر پوششی حجاب نیست. حجاب پوششی است که از طریق پشت پرده واقع شدن تحقق یابد؛ ولی بر خلاف تصور عموم و نیز آنچه مشهور است، آیه حجاب (۶) در قرآن A { «وَ إِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ... {M(۷);A} چون از زنان پیغمبر(ص) متاعی خواستید، از پس پرده بخواهید. {M} در باره زنان آن حضرت و بیش تر به منظور مسائل سیاسی و اجتماعی فرود آمده است (۸) نه پوشش زن در مقابل نامحرم. به کارگیری کلمه «حجاب» (۹) در خصوص پوشش زن اصطلاحی نسبتاً جدید است و همین سبب گردیده بسیاری گمان کنند اسلام خواسته است زن همیشه پشت پرده و در خانه محبوس باشد و بیرون نرود؛ (۱۰) یا مثل «ویل دورانت» بگویند: «این امر خود مبنای پرده پوشی در میان مسلمانان به شمار می رود»؛ (۱۱) و یا مدعی شوند حجاب به وسیله ایرانیان به مسلمانان و اعراب سرایت کرده است؛ در حالی که آیات مربوط به حجاب (پوشش اسلامی زنان در مقابل نامحرم) قبل از مسلمان شدن ایرانیان نازل شده است. در عهد جاهلیت نیز - همان طور که ویل دورانت می گوید (۱۲) و کتب تفسیر شیعه و سنی (۱۳) تأیید می کند - اعراب چنین پوششی نداشتند و عادتشان تبرج و خودنمایی بود که اسلام آن را ممنوع ساخت: A {

آنچه از قدیم به ویژه نزد فقها در بحث نماز (کتاب الصلوه) و ازدواج (کتاب النکاح) رواج داشته، واژه «ستر» و «ساتر» به معنای پوشش و وسیله پوشش زن در مقابل نامحرمان بوده است. بنابراین، وظیفه پوشش اسلامی بانوان به معنای حبس و زندانی کردن و قرار دادن آنان پشت پرده و در نتیجه عدم مشارکت این گروه عظیم در فعالیت های اجتماعی نیست. این وظیفه بدان معنا است که زن در معاشرت با مردان بدنش را بیوشاند و به جلوه گری و خودنمایی نپردازد و مشارکتش در فعالیت ها بر اصول انسانی و اسلامی استوار باشد. (۱۵)

T {ضرورت پوشش اسلامی در قرآن T

پوشش اسلامی از احکام ضروری اسلام (۱۶) است و هیچ مسلمانی نمی تواند در آن تردید کند؛ زیرا هم قرآن مجید به آن تصریح کرده است و هم روایات بسیار بر وجوب آن گواهی می دهند. به همین جهت، فقیهان شیعه و سنی به اتفاق به آن فتوا داده اند. همان طور که نماز و روزه به دورانی خاص اختصاص ندارد، دستور پوشش نیز چنین است و ادعای عصری بودن آن بی دلیل و غیر کارشناسانه می نماید.

خداوند متعال در آیه ۳۰ سوره نور نخست به مردان مسلمان و سپس در آیه بعد به زنان مسلمان فرمان می دهد از چشم چرانی اجتناب کنند و در رعایت پوشش بدن از نامحرمان کوشا

باشند: {A: قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ.} A

{M} به مردان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه نامحرمان بیوشانند. این کار برای پاکی

«غَضَّ» در لغت عرب - چنان که مرحوم طبرسی در مجمع البیان (۱۷) و راغب اصفهانی در مفردات (۱۸) گفته اند - به معنای «کاستن» است و «غَضَّ بَصْرًا» یعنی کاهش دادن نگاه نه بستن چشم. البتّه متعلق این فعل و این که از چه چیز چشمان خود را فرو بندند، ذکر نشده است؛ اما با توجه به سیاق آیات، به ویژه آیه بعد، روشن می گردد مقصود آن است که خیره خیره زنان نامحرم را تماشا نکنند و از چشم چرانی (۱۹) بپرهیزند. از سوی دیگر، ممکن است مقصود از «حفظ فرج» در این آیه پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به زنا و فحشا باشد؛ ولی عقیده مفسران اولیه اسلام و نیز مفاد روایات از جمله سخن امام صادق (ع) (۲۰) این است که مراد از «حفظ فرج» در همه آیات قرآن کریم پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به فحشا است؛ جز در این دو آیه که به معنای حفظ از نظر و وجوب پوشش در مقابل نامحرم است. آنگاه خداوند متعال فلسفه این آموزه را نظافت و پاکی روح می داند و بر خلاف اهل جاهلیت قدیم و جدید - مانند «برتراند راسل» که این ممنوعیت را یک نوع محرومیت و اخلاق بی منطق و به اصطلاح «تابو» (تحریم های ترس آور رایج در میان ملل وحشی) می داند - می گوید: این پوشش به منظور طهارت روح بشر از این که پیوسته درباره مسائل مربوط به اسافل اعضا بیندیشد، (۲۱) واجب شده است. سپس در آیه بعد می فرماید:

A {وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَخْفَتُنَّ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا

وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولَى الْأَرْبَابِ مِنَ الرِّجَالِ أَوْ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَىٰ عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ؛ {A}

M؛ به زنان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه بیگانگان بپوشانند و زیور خویش را جز برای شوهران و سایر محارم آشکار نکنند، مگر آنچه پیدا است؛ و روسری های خویش را به گریبان ها اندازند تا سر و گردن و سینه و گوش ها پوشیده باشد و پاهایشان را به زمین نکوبند تا آنچه از زینت پنهان می کنند، معلوم شود. ای بندگان مؤمن، همه به سوی خدا توبه کنید تا رستگار شوید. {M}

در این آیه خداوند تعالی، در خصوص پوشش بانوان، آنچه را بر مردان مؤمن لازم است، به دو شکل گسترش می دهد:

پوشیدگی سر و گردن؛

پوشاندن زینت ها.

«خُمُر» جمع «خِمَار» و به معنای روسری و سرپوش (۲۲) است. «جیوب» از واژه «جیب» به معنای قلب و سینه و گریبان است. (۲۳) در تفسیر مجمع البیان چنین می خوانیم: زنان مدینه اطراف روسری های خود را به پشت سر می انداختند و سینه و گردن و گوش های آنان آشکار می شد. بر اساس این آیه، موظف شدند اطراف روسری خود را به گریبان ها بیندازند تا این مواضع نیز مستور باشد. (۲۴) فخر رازی یاد آور می شود: خداوند متعال با به کار گرفتن واژه های «ضرب» و «علی» که

مبالغه در القار می رساند، در پی بیان لزوم پوشش کامل این نواحی است. (۲۵) ابن عباس در تفسیر این جمله می گوید: «یعنی زن مو و سینه و دور گردن و زیر گلوئی خود را بپوشاند». (۲۶)

برخی ادعا می کنند، حجاب به معنای مقابله با برهنگی را قبول داریم؛ ولی در هیچ جای قرآن از پوشش مو سخن به میان نیامده است؛ نا درستی این سخن آشکار می نماید؛ زیرا، با چشم پوشی از گفتار ابن عباس و نیز شأن نزول آیه، این واقعیت که زنان مسلمان حتی قبل از نزول این آیه موهای خود را می پوشاندند و آشکار بودن گردن و گوش و زیر گلو و گردنشان تنها مشکل به شمار می آمد، تردیدناپذیر است. در آیه از رو سری سخن به میان آمده است، باید پرسید: آیا روسری جز آنچه بر سر می افکنند و موها را می پوشانند، معنایی دارد. افزون بر این، حکم میزان پوشش در روایات متعدد وارد شده است. (۲۷) اگر قرار باشد مانند برخی از صحابه یا گروهی روشنفکر مآبان جدید فقط به قرآن اکتفا کنیم، در کشف جزئیات ضروری ترین احکام مانند رکعات نماز نیز ناکام می مانیم.

در خصوص «زینت» پرسشی مهم مطرح است. آیا مفهوم آن واژه «زیور» فارسی (زینت های جدا از بدن مانند جواهرات) را نیز در بر می گیرد یا تنها آرایش های متصل به بدن، مانند سرمه و خضاب، را شامل می شود؟ (۲۸) در پاسخ باید گفت: حکم کلی آن است که خودآرایی جایز و خودنمایی در مقابل نامحرم ممنوع است.

آرایش امری فطری و طبیعی است (۲۹) و حس زیبایی دوستی سرچشمه پیدایش انواع هنرها در زندگی بشر شمرده می شود. این گرایش طبیعی، افزون

بر آن که آثار مثبت روانی در دیگران پدید می‌آورد، به تحقق آثار گرانبهای روانی در شخص آراسته نیز می‌انجامد. آراستن خود و پرهیز از آشفتگی و پریشانی در نظام فکری و ذوق سلیم انسان ریشه دارد. پرهیز از خودآرایی نه دلیل وارسنگی از قید نفس است و نه علامت بی‌اعتنایی به دنیا. وضع ژولیده و آشفته و عدم مراعات تمیزی و نظافت ظاهری، خود به خود شخصیت افراد را در نگاه دیگران خوار می‌سازد و زبان طعن و توهین دشمن را می‌گشاید. (۳۰) بر این اساس، پوشیدن جامه زیبا، بهره‌گیری از مسواک و شانه، روغن زدن به مو و گیسوان، معطر بودن، انگشتر فاخر به دست کردن و سرانجام آراستن خویش هنگام عبادت و معاشرت با مردم از مستحبات مؤکد و برنامه‌های روزانه مسلمانان است. (۳۱) حضرت امام حسن مجتبی (ع) بهترین جامه‌های خود را در نماز می‌پوشید و در پاسخ کسانی که سبب این کار را می‌پرسیدند، می‌فرمود: {H} «إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ وَ يُحِبُّ الْجَمَالَ فَاتَّجَمَّلُ لِرَبِّي {H} خداوند زیبا است و زیبایی را دوست دارد. پس خود را برای پروردگرم زیبا می‌سازم». (۳۲)

بنابراین، خداوند زینت و خودآرایی را نهی نمی‌کند؛ آنچه در شرع مقدس ممنوع شده است، تبرج و خودنمایی و تحریک و تهییج به وسیله آشکار ساختن زینت در محافل اجتماعی است؛ چنان که می‌فرماید: {A} «وَلَا تَبْرُجْنَ تَبْرُجُ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى {A}» (۳۳)

و نیز می‌فرماید: {A} «وَلَا يَضْرِبَنَّ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ. {A}» (۳۴)

این آیه زنان عرب را که معمولاً خلخال به پا می‌کردند و برای این که بفهمانند خلخال گرانبها دارند، پای خود را محکم به زمین می‌کوفتند، از این کار نهی می‌کند. فقیه

بزرگوار علامه مطهری می گوید: «از این دستور می توان فهمید هر چیزی که موجب جلب توجه مردان می گردد، مانند استعمال عطرهای تند و همچنین آرایش های جالب نظر در چهره، ممنوع است. به طور کلی زن در معاشرت، نباید کاری بکند که موجب تحریک و تهییج و جلب توجه مردان نامحرم گردد.» (۳۵)

در آیه ۳۱ سوره نور می فرماید: **A** {وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا} **A**. زینت های زن دو گونه است: یک نوع زینتی که مانند لباس و سرمه و انگشتر و دست بند آشکار است و پوشانیدن آن واجب نیست؛ و نوع دیگر زینتی که پنهان است مگر آن که عمداً بخواهد آن را آشکار سازد؛ مانند گوشوار و گردن بند. پوشانیدن این نوع زینت واجب است. البته استثناهایی دارد که بعداً بیان خواهد شد. (۳۶) قرآن کریم، با همین معیار، در خصوص پوشش بانوان سالمند و از کار افتاده که امید زناشویی ندارند، سهل گیری کرده، به آن ها اجازه داده است روی سرها را برگیرند؛ (۳۷) ولی در عین حال آن ها نیز اجازه خودنمایی و تهییج ندارند: **A** {وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحاً فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ} **A**.

آیات دیگری که با صراحت کامل دستور پوشش اسلامی و فلسفه آن را بیان می کنند، چنین است:

A {يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأُزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُوراً رَحِيماً} **A**.

ای پیامبر، به زنان و دخترانت و به زنان مؤمنان بگو: پوشش های (روسری و چادر) خود را بر خود فروتر گیرند. این برای آن که شناخته گردند و اذیت نشوند، نزدیک تر است؛ و

با این حال، ممکن است گروهی از ارادل و اوباش به هتک حیثیت زنان مؤمن ادامه دهند. در این صورت، حاکم اسلامی وظیفه دارد با شدت تمام با این افراد بیمار دل برخورد کند. بنابراین، مسأله حفظ پوشش و عدم مزاحمت برای بانوان تنها یک توصیه اخلاقی نیست و حکمی اسلامی و حکومتی به شمار می آید: «A} لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَ الْمُزْحِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَتُفَرِّقَنَّ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا * مَلْعُونِينَ أَيْنَمَا ثُقُفُوا أُخْذُوا وَ قُتِلُوا تَقْتِيلًا} A؛ اگر منافقان و بیماردلان و کسانی که در شهر نگرانی به وجود می آورند، از کارهای خود دست برندارند، ما تو را علیه آن ها بر خواهیم انگیزت و تو را سخت بر آنان مسلط می کنیم تا جز مدتی اندک در همسایگی تو زندگی نکنند؛ از رحمت خدا دور گردیدند و هر کجا یافت شوند دستگیر و به سختی گشته خواهند شد» (۴۰)

در این آیات، سه مطلب مهم قابل توجه می نماید:

جلباب چیست و نزدیک کردن آن یعنی چه؟

فلسفه پوشش اسلامی

مجازات افراد مزاحم

چه نوع پوششی توصیه شده است؟

در مفهوم جلباب اختلاف نظر وجود دارد. آنچه، با توجه به کتب لغت (۴۲) و گفتار مفسران شیعه مانند علامه طباطبایی (۴۳) و فیض کاشانی (۴۴) و اهل سنت مانند قرطبی (۴۵) صحیح تر به نظر می رسد، آن است که «جلباب» ملحفه و پوششی چادر مانند است نه روسری و خمار. از ابن عباس و ابن مسعود روایت شده که منظور عبا است. پس جلباب لباس گشاد و پارچه ای است که همه بدن را می پوشاند. ضمناً همان طور که مفسران بزرگ

مانند شیخ طوسی و طبرسی فرموده اند، در گذشته دو نوع روسری برای زنان معمول بود: روسری های کوچک که آن ها را «خمار» یا «مقنعه» می نامیدند و معمولاً در خانه از آن استفاده می کردند؛ و روسری های بزرگ که مخصوص بیرون خانه به شمار می آمد. زنان با این روسری بزرگ که جلباب خوانده می شد و از «مقنعه» بزرگ تر و از «رداء» کوچک تر است و به چادر امروزی شباهت دارد، مو و تمام بدن خود را می پوشاندند. (۴۶)

نزدیک ساختن جلباب - A { «یدنین علیهنّ من جلابیهنّ» A - کنایه از پوشیدن چهره و سر و گردن با آن است. (۴۷) یعنی چنان نباشد که چادر یا رو پوش های بزرگ (مانتو) تنها جنبه تشریفاتی و رسمی داشته باشد و همه پیکرشان را نپوشاند. زنان حق ندارند چنان چادر بپوشند که نشان دهد اهل پرهیز از معاشرت با مردان بیگانه نیستند؛ از نگاه چشم های نامحرم نمی پرهیزند و از مصادیق «H» کاسیات عاریات {۴۸} (H) شمرده می شوند. قرآن فرمان می دهد: بانوان با مراقبت جامه شان را بر خود گیرند و آن را رها نکنند تا نشان دهد اهل عفاف و حفظ به شمار می آیند. تعلیل پایانی آیه نیز بیانگر همین امر است؛ یعنی آن پوششی مطلوب است که خود به خود دورباش ایجاد می کند و ناپاکدلان را نومید می سازد. (۴۹)

۲. T. چرا پوشش ضرورت دارد؟ T {

خداوند متعال درباره علت ضرورت پوشش اسلامی می فرماید: «A { ذلک اذنی ان یعرفنّ فلا یؤذینّ } A» برخی این آیه را چنین معنا کرده اند: «بدین وسیله شناخته می شوند آزادند نه کنیز؛ پس با آزار و تعقیب جوانان رو به رو نمی شوند. بنابراین، در عصر حاضر که مسأله بردگی از میان گرفته، این حکم نیز منتفی می شود؛ ولی باید گفت: (۵۰)

ایجاد مزاحمت و آزار کنیزان نیز روا نیست. حقیقت آن است که وقتی زن پوشیده و با وقار از خانه بیرون رود و جانب عفاف و پاک دامنی را رعایت کند، فاسدان و مزاحمان جرأت هتک حیثیت او را در خود نمی یابند. بیمار دلانی که در پی شکار می گردند، فرد دارای حریم را شکاری مناسب نمی بینند. در روایات آمده است: «H» المرأه ریحانه {H} (۵۱) زن همچون ریحانه یا شاخه گلی ظریف است. بی تردید اگر باغبان او را پاس ندارد، از دید و دست گلچین مصون نمی ماند. قرآن کریم، زنان ایده آل را که در بهشت جای دارند، به مروارید محبوب و پوشیده در صدف تشبیه می کند: «A» كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ. {A} (۵۲) افزون بر این، گاه آن ها را به جواهرات اصیلی چون یاقوت و مرجان که جواهر فروشان در پوششی ویژه قرار می دهند تا همچون جواهرات یدلی به آسانی در دسترس این و آن قرار نگیرند و ارزش و قدرشان کاستی نپذیرد، تشبیه می کند. (۵۳) بر این اساس، مرحوم علامه طباطبایی (۵۴) همین تفسیر را بر می گزیند. استاد شهید مطهری در این باره می فرماید: «حرکات و سکنتات انسان گاهی زبان دار است. گاهی وضع لباس، راه رفتن، سخن گفتن زن معنا دار است و به زبان بی زبانی می گویند: دلت را به من بده، در آرزوی من باش، مرا تعقیب کن؛ گاهی بر عکس، با زبان بی زبانی می گویند: دست تعرض از این حریم کوتاه است.» (۵۵)

۷} پی نوشت ها:

۱. انسانیت از دیدگاه اسلامی، مصطفوی، ص ۱۲۹.

۲. نحل (۱۶): ۸۰.

۳. سوره نور (۲۴): ۳۱ و ۳۰ و ۵۹؛ احزاب (۳۳): ۵۹ و ۶۰.

۴. سوره اعراف (۷): ۲۶.

۵. ر. ک: المفردات فی غرائب

القرآن، راغب اصفهانی و قاموس قرآن، سید علی اکبر قرشی.

۶. در اصطلاح تاریخ و حدیث اسلامی، هر جا نام «آیه حجاب آمده است مقصود این است نه آیات سوره نور که در خصوص پوشش اسلامی است.

۷. احزاب (۳۳): ۵۳.

۸. مسأله حجاب، مرتضی مطهری، ص ۷۴.

۹. واژه حجاب هفت بار در قرآن کریم به کار رفته است؛ ولی هرگز به معنای حجاب اسلامی مصطلح نیست.

۱۰. مسأله حجاب، ص ۷۳.

۱۱. تاریخ تمدن؛ ویل دورانت، مترجمان احمد آرام (و دیگران)، ج ۱، ص ۴۳۳ و ۴۳۴.

۱۲. مسأله حجاب، ص ۲۲.

۱۳. ر. ک: تفاسیر مجمع البیان (طبرسی) و کشف (زمخشری) ذیل آیات ۳۳ احزاب و ۶۰ نور.

۱۴. سوره احزاب (۳۳): ۳۳.

۱۵. مسأله حجاب، ص ۷۳. نیز ر. ک: تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۴۰۱ - ۴۰۳.

۱۶. اصل قانون حجاب اسلامی، صرفاً از ضروریات فقه نیست؛ بلکه از ضروریات دین مبین است؛ چه این که نص صریح قرآن بر آن گواهی می دهد و تنها ظهور آیات قرآن دلیل بر آن نیست تا جای اختلاف برداشت و محل تردید باشد.

۱۷. مجمع البیان فی تفسیر القرآن، طبرسی، ج ۷ - ۸، ص ۲۱۶.

۱۸. المفردات فی غریب القرآن؛ راغب اصفهانی، ص ۳۶۱.

۱۹. مسأله حجاب، ص ۱۲۵ - ۱۲۸.

۲۰. تفسیر مجمع البیان، ص ۲۱۶ و ۲۱۷.

۲۱. مسأله حجاب، ص ۱۲۹.

۲۲. المفردات فی غرائب القرآن، ص ۱۵۹؛ مجمع البیان، ص ۲۱۷.

۲۳. مجمع البیان، ص ۲۱۷.

۲۴. همان.

۲۵. التفسیر الکبیر، ج ۲۳، ص ۱۷۹.

۲۶. مجمع البیان، ص ۲۱۷. (قال ابن عباس: تَطَطَّى شعرها و صدرها و

ترانیهها و سوافهها).

۲۷. ر. ك: تفسير الصافي، فيض كاشاني، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱.

۲۸. مسأله حجاب، ص ۱۳۱.

۲۹. علامه طباطبائي (ره) در تفسير آيه ۳۲ سوره اعراف مي فرمايد: خدای متعال در اين آيه زينت هايي را معرفي مي كند كه براي بندگان ايجاد و آنان را فطرتاً به وجود آن زينت ها و استعمال و استفاده از آن ها ملهم كرده است؛ و روشن است كه فطرت جز به چيزهايي كه وجود و بقای انسان نيازمند آن است، الهام نمي كند. (ر. ك: الميزان، ج ۸، ص ۷۹)

۳۰. آيين بهزيستي در اسلام، احمد صبور اردوبادي، ج ۱ (جنس پوشاك)، ص ۵۷.

۳۱. حليه الممتقين، محمداقرا مجلسي، ص ۳-۵ و ۱۰-۱۲ و ۹۱-۱۰۷.

۳۲. مجمع البيان، ج ۴-۳، ص ۶۷۳.

۳۳. سوره احزاب(۳۳): ۳۳.

۳۴. سوره نور(۲۴): ۳۱.

۳۵. مسأله حجاب، ص ۱۴۶-۱۴۷.

۳۶. ر. ك: تفسير الصافي، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱.

۳۷. وسايل الشيعه، حر عاملي، ج ۱۴، ص ۱۴۰.

۳۸. سوره نور (۲۴): ۶۰.

۳۹. سوره احزاب(۳۳): ۵۹.

۴۰. سوره احزاب (۳۳): ۶۰ و ۶۱.

۴۱. مجازات اين گونه افراد از نظر اسلام بسيار شديد است و بعد از ارشاد و امر به معروف و نهی از منكر، چنانچه اين بيماردلان از عمل زشت خویش دست برندارند، بايد از جامعه اسلامي تبعيد شوند؛(مسأله حجاب، ص ۱۶۴) و در صورت استمرار، در ردیف محاربان با حكومت اسلامي جای مي گيرند و به حكم قرآن اعدام مي گردند. (الميزان في تفسير القرآن، ج ۸، ص ۳۶۱ و ۳۶۲)

۴۲. ر. ك: مسأله حجاب، ص ۱۵۸ و ۱۵۹؛

قاموس قرآن، قرشی، ج ۲، ص ۴۱ و ۴۲. (این کتاب ها کلمات اهل لغت را ذکر کرده اند؛ مانند تعبیر به «الجلباب: القميص أو الثوب الواسع» یا «الجلباب ثوب اوسع من الخمار دون الرداء تُغطى به المرأة رأسها و صدرها)

۴۳. الميزان في تفسير القرآن، ج ۱۶، ص ۳۶۱. (هو ثوب تشتمل به المرأة فيغطي جميع بدنها)

۴۴. تفسير الصافي، فيض كاشاني، ج ۴، ص ۲۰۳.

۴۵. الجامع لأحكام القرآن، قرطبي، ج ۱۴، ص ۱۵۶.

۴۶. درباره جلباب گفته اند: آن روسری خاصی که بانوان هنگامی که برای کاری به خارج از منزل می روند، سر و روی خود را با آن می پوشند؛ «الجلباب خمار المرأة الذي يغطي رأسها و وجهها اذا خرجت لحاجه» (التبيان في تفسير القرآن، طوسی ج ۸ ص ۳۶۱؛ مجمع البيان، ج ۸ - ۷، ص ۵۷۸)

۴۷. مجمع البيان، ص ۵۸۰؛ الميزان، ج ۱۶، ص ۳۶۱.

۴۸. زنانی که ظاهراً پوشیده هستند ولی در واقع برهنه اند، روی عن رسول الله (ص): صنفان من اهل النار لم أرهما قوم معهم سياط كأذناب البقر يضربون بها الناس و نساء كاسيات عاريات، مميلات مانلات، رؤسهن كأسنمة البخت المائلة....» (ميزان الحكمه، ری شهری، ج ۲، ص ۲۵۹)

۴۹. مسأله حجاب، ص ۱۶۰ و ۱۶۱.

۵۰. آسیب شناسی حجاب، ص ۱۹

۵۱. وسائل الشيعه، ج ۱۴، ص ۱۲۰.

۵۲. سوره واقعه (۵۶): ۲۳.

۵۳. گستره عفاف به گسترده‌گی زندگی، حمیده عامری، کتاب زنان، شورای فرهنگی اجتماعی زنان، ش ۱۲، ص ۱۱۷.

۵۴. الميزان، ج ۸، ص ۳۶۱.

۵۵. مسأله حجاب، ص ۱۶۳. V}

کارکردهای فردی و اجتماعی حجاب

برای حجاب کارکردهایی در دو حوزه فردی و اجتماعی، قابل تصوّر است:

الف. کارکردهای فردی؛ همچون: پاسخ گویی به

نیاز فطری «خوداستتاری» و تأمین امتیّت در برابر گرما و سرما و ...

ب. کارکردهای اجتماعی؛ مانند: هویت بخشی و ایجاد امتیّت اجتماعی و ...

زن با عنصر حجاب اسلامی، نه تنها به تهذیب، تزکیه نفس و ملکات نفسانی پرداخته و قرب الهی را فراهم می‌سازد؛ بلکه باعث گسترش روزافزون امتیّت اجتماعی و ایجاد زمینه ای جهت رشد معنوی مردان می‌گردد. خداوند سبحان، خطاب به پیامبر خود می‌فرماید: «به مردان مؤمن بگو: تا چشمان خود را از نگاه ناروا بیوشانند و فروج و اندامشان را محفوظ دارند که این بر پاکیزگی جسم و جان ایشان، بهتر است». نور (۵۴)، آیه ۳۰. همچنین می‌فرماید: «به زنان و دختران خود و به زنان مؤمن بگو: خویشتن را با چادرهای خود بیوشانند که این کار برای آن است که آنها به عفت شناخته شوند تا از تعرض و جسارت، آزار نکشند (در امتیّت کامل باشند) خداوند در حقّ خلق، آمرزنده و مهربان است». احزاب (۳۳)، آیه ۵۹

همان گونه که ذکر گردید، حجاب و پوشش اسلامی برای مردان و زنان، تنها از کارکرد فردی برخوردار نیست و فقط برای سامان دهی خلقیات و ملکات نفسانی آدمیان، مؤثر نمی‌باشد؛ بلکه از کارکرد اجتماعی نیز برخوردار است. حجاب، غرایز، التهاب های جسمی و معاشرت های بی بند و بار را کنترل کرده، بر تحکیم نظام خانواده می‌افزاید. همچنین از انحلال کانون مستحکم و پایدار زناشویی جلوگیری کرده، امتیّت اجتماعی را فراهم می‌سازد. حال اگر کسانی با نگرش دینی، اسلامی یا با رویکرد جامعه‌شناختی و روان‌شناسی به چنین کارکردها و تأثیرات مطلوب — به ویژه تأمین امتیّت اجتماعی پی ببرند — نه تنها هدفمندانه، زندگی می‌کنند؛ بلکه برای رفتارها و اندیشه هایشان دست

به‌گزینش می‌زنند تا به اهداف متعالی الهی _ انسانی دست یازند. از این رو به مورد حجاب نیز به عنوان راهبردی کارساز، جهت تأیید و ترویج ارزش‌های اجتماعی، تأمین‌کننده سعادت آدمی و منشأ قرب الهی می‌نگرند.

بنابراین پوشش اسلامی به منزله یک حفاظ ظاهری و باطنی در برابر افراد نامحرم، قلمداد می‌شود که مصونیت اخلاقی و خانوادگی و پیوند عمیق میان حجاب ظاهری و بازداری باطنی و از همه مهم‌تر امتیّت اجتماعی را فراهم می‌سازد و پیشینه آن به اندازه تاریخ آفرینش انسان است؛ چراکه پوشش و لباس هر بشری، پرچم کشور وجود او است. پرچمی که وی بر خانه وجودش نصب کرده و با آن اعلام می‌دارد که از کدام فرهنگ تبعیت می‌کند. غلامعلی حداد عادل، فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی، ص ۴۰

در ادامه به بیان هدف و فلسفه این مصداق مهم اسلامی و رابطه فراگیر و تنگاتنگ آن با امتیّت اجتماعی از جنبه‌های مختلف می‌پردازیم:

امتیّت اجتماعی، هدف اساسی و جوب حجاب

با توجه به آیات قرآن مجید، به خوبی روشن می‌شود که هدف از تشریح و جوب حکم حجاب اسلامی، دستیابی به تزکیه نفس، طهارت، عفت و پاکدامنی، جهت استحکام و گسترش امتیّت اجتماعی است: «وَ إِذَا سَأَلْتَهُنَّ مَتَاعًا فَسَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ؟». احزاب (۳۳)، ۵۳

چون نگاه نامحرم توسط مردان، باعث تحریک و تهییج جنسی آنان و در نتیجه منجر به فساد و ریشه‌کنی امتیّت اجتماعی می‌شود، خداوند در کنار دستور حجاب و پوشش بدن به بانوان، مردان را نیز امر به حجاب و پوشش چشم داده و نگاه به نامحرم را بر ایشان، حرام کرده است. در این باره

از امام رضا(ع) نقل شده است: «حَرَمَ النَّظْرَ إِلَى شُعُورِ النِّسَاءِ الْمَخْجُوبَاتِ بِالْأَزْوَاجِ وَغَيْرِهِنَّ مِنَ النِّسَاءِ لِمَا فِيهِ مِنْ تَهْيِيجِ الرِّجَالِ وَ مَا يَدْعُوا التَّهْيِيجَ إِلَى الْفَسَادِ وَ الدُّخُولِ فِيهَا لَا يَحِلُّ وَ لَا يَجْمَلُ»؛ بحارالانوار، ج ۱۰۴، ص ۳۴ «نگاه به موهای زنان باحجاب ازدواج کرده و بانوان دیگر، از آن جهت حرام شده است که نگاه، مردان را برمی انگیزد و آنان را به فساد فرامی خواند در آنچه که ورود در آن نه حلال است و نه شایسته».

از مجموع این گفتار به دست می آید که هدف از وجوب حجاب اسلامی _ علاوه بر موارد مذکور _ ایجاد صلاح و پیشگیری از فساد، جهت تأمین و گسترش امنیت اجتماعی است.

امنیت اجتماعی، فلسفه حقیقی وجوب حجاب

یکی از فلسفه های حقیقی وجوب حجاب، حفظ آرامش زن، مصونیت جامعه از فساد و عمق و معنا بخشیدن به امنیت اجتماعی با توسعه آن است؛ زیرا نفس آدمی، دریایی مواج از تمایلات و خواسته های او است که مهم ترین آنها به خوراکی ها، امور جنسی و مال و جاه و مقام، مربوط می شود و بدون شک بالاترین خواسته های مردان، تمایل به جنس زن است. در سخنان عرفا آمده است: «أَعْظَمُ الشُّهُوَةِ، شُهُوَةُ النِّسَاءِ»؛ محجه البیضاء، ج ۵، ص ۱۷۷ «بزرگ ترین خواسته های مرد، رغبت به زنان است».

ارائه زیبایی ها و مواضع بدن زن، به شهوت و طمع مردان، دامن می زند و آنها را به یک کانون جدی خطر، مبدل می سازد که به سلب آرامش زن و امنیت اجتماعی منتهی می گردد. آنچه می تواند از این نا امنی پیشگیری کند، پوشش زن از چشمان گرسنه نامحرمان است که با حجاب کامل اسلامی، عملی خواهد شد.

پوشش دینی،

پیام عفت، شخصیت و خداترسی زن مسلمان است و مردان جامعه، نه تنها به چنین بانویی چشم طمع نخواهند داشت که او را نیرویی بالفعل در هرچه سعت بخشیدن امتیث اجتماعی دانسته و نجابتش را می ستایند. در این صورت زن نه تنها در سنگر حجاب خود، از تیر نگاه های زهر آلود، سخنان آزاردهنده و برخوردهای اراذل جامعه در امان خواهد بود؛ بلکه امتیث و آرامش درونی خود و اجتماع خویش را برقرار خواهد کرد.

نکته معنوی و عرفانی قابل ذکر در این باب، پیام آسمانی، خطاب به زنان است: «ای زن! آگاه باش، دنیا خراب آبادی است که هر نقطه آن به مین های شیطان و نگاه های آلوده، ناامن گشته است. اما فرشته های حجاب در محفل انس و یاد خدا در امتیثی بی نظیر به سر می برند که دیگران از طعم آن بی خبرند». محمدرضا اکبری، تحلیلی نو و عملی از حجاب در عصر حاضر، ص

۱۴ _ ۱۶

شب تاریک و بیم موج و گردابی چنین حایل کجا دانند حال ما سبکباران ساحل ها

پایه های تحقق امتیث اجتماعی، در سایه سار حجاب بانوان

پوششی که اسلام آن را به عنوان یک حکم شرعی اعلام کرده است، یک عمل ظاهری و گسسته از عوامل و پایه ها نیست؛ بلکه حجاب، خیمه عفاف بانوانی است که آن را بر پایه های خود استوار نموده و باعث ترویج ارزش امتیث اجتماعی می گردند و به تحقق آن در جامعه اسلامی، کمک می کنند. این پایه های اساسی عبارت است از:

۱. ایمان به خدا و جهان آخرت؛ از مهم ترین عواملی که بانوان توسط آن به آرامش روحی و روانی دست یافته، امتیث اجتماعی جامعه را فراهم می کنند، این است که وقتی زن به خدای

تعالی و علم و حکمت او ایمان آورد و معتقد گردد احکامی که برای بشریت تشریح کرده، بدون نقص و دارای آثار مطلوبی است، از حکم الهی حجاب استقبال کرده، امتیّت اجتماعی جامعه را تضمین می کند.

۲. تقوا؛ پرهیزکاری بانوان، ضامن تأمین امتیّت اجتماعی است و تا این پایه محکم معنوی در قلب بانوان شکل نگیرد، حجاب را نوعی محدودیت برای خود قلمداد کرده و امتیّت اجتماعی انسان ها را تهدید می کند.

خانمی که بداند تقوای الهی پادزهر بیماری دل ها است _ که حجاب های تاریک جان را غرق می کند و لانه های هوس را برمی اندازد _ آن را به کام جان خود می ریزد تا عالم جانش، گلستان گل های طاعت و تسلیم گردد و خیمه حجابش را برمی افروزد تا حافظ بوستان ارزش های خویشتن و آرامش درونی اجتماع خود شود.

۳. آگاهی؛ شناخت سیمای زن، حقیقت حجاب، فلسفه و آثار آن، از جمله پایه های مستحکم پوشش دینی و تبلور امتیّت اجتماعی است. وقتی خانمی به پاسخ درونی خود که چرا باید پوشیده باشم نایل شود، پایه های حجاب دینی در او شکل گرفته و با آگاهی کامل به امتیّت اجتماعی ارزش می بخشد و دوام آن را تضمین خواهد کرد. به طور کلی، آگاهی زن نسبت به آثار مطلوب حجاب و مهم تر از آنها مسئله امتیّت اجتماعی، باعث می شود که نه تنها احساس سنگینی از پدیده حجاب نکند؛ بلکه از آن به خوبی استقبال کرده، وسوسه های شیطانی را هیچ می انگارد و آرامش برونی و درونی اجتماع را وسعت می بخشد.

همچنین این پیام اصیل و عرفانی را همیشه آویزه گوش های خود می گرداند: «خواهرم! سرزمین جانت را با خورشید آگاهی، روشن کن تا بر زوایای وجودت

بناشد و آن چنان که هستی خود را بشناسی، آن گاه دریایی که حجاب باله های شنا به سوی سرچشمه هستی، امتیث فردی و اجتماعی کامل است و پوشش های مهیج، وزنه های سنگینی است که زن را غریق ژرفای مهیب دنیا کرده، امتیث او و جامعه اش را برهم می زند». برگرفته از: مهدی سلطانی رنانی «مقاله حجاب و امتیث اجتماعی»

سوال ۵

سوال :

می خواستم راجع به ارزش هایی که حجاب داره و چرا حجاب برتر چادره، به من کمک کنید تا جوابم رو پیدا کنم؟

جواب :

حجاب منحصر در چادر و حتی مانتو نیست، بلکه هر لباسی که غیر از وجه و کفین (دست ها تا مچ) را بپوشاند و موجب تحریک و جلب توجه نامحرم نگردد کافی است ولی باید توجه داشت که همان طور که بقیه واجبات دارای مراتب مختلفی می باشند حجاب نیز دارای مراتب خوب، متوسط و خوب تر است و چادر حجاب برتر بانوان محسوب می گردد.

در این جا چند نکته وجود دارد که برای روشن شدن آنها باید دید اساسا فلسفه حجاب چیست؟ حجاب دو فلسفه اساسی دارد که با یکدیگر ارتباط تام دارند:

۱) مصونیت زن در برابر طمع و ورزی های هوس بازان.

۲) پیشگیری از تحریکات شهوانی خارج از ضوابط و هنجارهای الهی و تأمین سلامت و بهداشت معنوی جامعه.

حجاب با چنین نقش و کارکرد مهم و اساسی پیامی قاطع و کوبنده با خود دارد، و آن این است که در برابر همه مردان اجنبی نوعی هشدار و اعلام «دور باش!» می دهد، اکنون باید دید چه عواملی در رساندن این پیام و اثرگذاری آن مؤثر است:

۱) $\{T\}$ حدود و میزان پوشش: $\{T\}$ بدون شک هر اندازه بدن زن پوشیده تر باشد نقش نیرومندتری در دورسازی

دیدگان نظاره گر ایفا می کند. اگر نگاه های آلوده را همچنان که در روایات آمده است «تیرهای زهرآلود شیطان» بدانیم، پوشش زن همانند قوسی است که تیر از آن کمانه می کند و منحرف می شود و از اصابت و نفوذ در هدف باز می ماند. بر عکسهر اندازه بدن زن برهنه تر باشد تیرهای شیطانی را بیشتر متوجه خود ساخته و از آن آسیب خواهد دید. از همین روست که چادر را حجاب برتر شناخته اند، زیرا با وجود شرایط دیگر، بیشترین پوشش و مطمئن ترین مصونیت را فراچنگ می آورد.

۲} کیفیت پوشش: T میزان ضخامت و حتی کیفیت دوخت لباس خود بخش مهمی از حجاب را تشکیل می دهد بدون شک لباس های نازک و تنگ و بدن نما فرودگاه پیکان مسموم شیطان و موجب خیره شدن چشم های هرزه و آلوده به فساد کشاننده جامعه است. در مقابل لباس های غیربدن نما، دیده ها را از خود دور می سازد، و سلامت معنوی نفوس را تأمین می کند.

۳} رنگ ها: T تردیدی نیست که برخی از رنگ ها دیده ها را خیره می سازد، و پاره ای دیگر نگاه ها را از خود می راند و دور می سازد. اکنون سؤال می شود کدامیک از این دو برای تأمین حجاب واقعی و مصونیت معنوی جامعه و خیره نکردن چشم ها و بر نیفروختن آتش شهوت مفیدتر است؟ مگر ما در جامعه ای زندگی نمی کنیم که میلیونها جوان در اوج غریزه جنسی به سر می برند و در سخت ترین شرایط جوانی از امکان ازدواج محرومند و کافی است با اندک جرقه ای شعله های غریزه در وجودشان برافروخته شود و به انواع گناهان و ناراحتی ها مبتلا گردند؟ پس چرا به هروسیله ممکن _ حتی با گزینش رنگ مناسب لباس در جامعه _ به سلامت دینی و روحی و روانی آنان کمک

نکنیم و موجب جلب توجه آنان و قرار گرفتن شان در دام مفاسد نشویم؟ در عین حال علمای دین نسبت به خصوص رنگ هاتاکید چندانی نکرده، ولی بر این مسأله پای می فشارند که لباس نباید موجب جلب توجه و عواقب سوء ناشی از آن باشد. از این رو است که در طول تاریخ زنان مسلمان به میل خود لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و این سنت حسنه مورد تقریر و پذیرش پیامبر(ص) و امامان(ع) قرار گرفت، زیرا آنان به این وسیله احساس امنیت و مصونیت بیشتری می کردند، {V} (ر.ک: حجاب در ادیان الهی، محمدی آشنائی) {V}.

{4} {T} شیوه های رفتاری: {T} طرز صحبت و چگونگی راه رفتن و ... نیز بخشی از حجاب به معنای وسیع کلمه است. حفظ وقار و متانت هم همان نقشی را دارد که پوشش زن دارد و عدم رعایت آن نیز برآیندی چون برهنگی در پی دارد. از این رو قرآن مجید یکی از صفات خوب زنان مؤمن را که در رفتار دختران شعیب بیان می کند همان «حیا» و وقار است.

در رابطه با فلسفه و آثار حجاب در جامعه گفتنی است از آن جا که انسان یک موجود اجتماعی است جامعه بزرگی که در آن زندگی می کند از یک نظر همچون خانه او است و حریم آن همچون حریم خانه او محسوب می شود پاکی جامعه به پاکی او کمک می کند و آلودگی آن به آلودگیش روی همین اصل در اسلام با هر کاری که جو جامعه را مسموم یا آلوده کند شدیداً مبارزه شده است؛ چرا که گناه همانند آتش است هنگامی که در نقطه ای از جامعه این آتش روشن شود باید سعی و تلاش کرد که آتش خاموش یا حداقل محاصره گردد اما اگر

به آتش دامن زنی و آن را از نقطه ای به نقطه دیگر ببریم و یا آن را به حال خود واگذاریم حریق همه جا را فرا خواهد گرفت و کسی قادر بر کنترل آن نخواهد بود، از این گذشته عظمت گناه در نظر مردم و حفظ ظاهر جامعه از آلودگی ها خود سد بزرگی در برابر فساد است. اشاعه فحشا و نشر گناه و تجاهر به فسق و تسامح در این موضوع این سد را می شکند گناه را در اذهان کوچک و آلودگی به آن را ساده می نماید. بر همین مبنا حکومت اسلامی موظف است جلو منکرات را بگیرد. این به معنای تحمیل به حجاب نیست، بلکه نوعی واکنش کردن جامعه در مقابل بیماری های روانی و معنوی است. در جامعه اسلامی همه وظیفه دارند به بهداشت روانی و سلامت روحانی توجه کنند. این همان امر به معروف و نهی از منکر و نظارت ملی است. حاکمان اسلامی موظفند موانع رشد فضائل انسانی را از بین ببرند و این در حقیقت بستر سازی برای سلامت روانی جامعه است و بر این اساس قرآن با این پدیده برخورد کرده، به دنبال آن دیگر زنان بدحجاب نمی توانستند هر طور دلشان خواست در اجتماع ظاهر شوند، حتی اقلیت های مذهبی نیز موظف به رعایت مقررات اسلامی در جامعه اسلامی بوده اند.

در آیات ۳۱ سوره نور و ۳۴ و ۵۹ سوره احزاب کیفیت حرکات در روابط اجتماعی زن مورد توجه قرار گرفته است. نیز از آیات امر به معروف و نهی از منکر می توان استفاده کرد که جلو هر گونه منکر و زشت باید ایستاد و اجازه ظهور و بروز به آن نداد.

در هر صورت هنجارهای دینی در جامعه را باید به اجرا گذاشت و نمی توان تنها به عقیده و میل مردم اکتفا کرد. فکر کنید چقدر از مردم حاضرند با میل و رغبت و از روی اعتقاد از رشوه گرفتن و اختلاس اجتناب کنند؟ چقدر حاضرند از شراب و زنا با میل و رغبت احتراز نمایند تا سپس آنها را آزاد گذاشت تا در عمل هم با میل و رغبت وظایف خویش را اجرا کنند. این موضوع منحصر به کشور ما نیست. در هر کشوری یک سلسله دستوراتی است که به اجبار آنها را به اجرا می گذارند. در کشوری مثل فرانسه - که آن را مهد آزادی می شمارند - چگونه به اجبار دختران را وادار به بی حجابی می کنند تا به مدرسه یا دانشگاه راه یابند! تفاوت در جامعه اسلامی و غیراسلامی در نوع هنجارهاست، نه چگونگی برخورد با آنها.

بسیاری از حکمت ها و فلسفه های حجاب امروزه روشن شده است:

الف) پوشش امری غریزی و فطری برای بشر است کاوش های باستان شناسی نشان می دهد که از دیر زمان بشر در حد امکان نسبت به مساله پوشش اهتمام ورزیده است و همه صاحبان ادیان نیز آن را سرلوحه عمل قرار داده اند.

ب) مستور بودن زیباییها و جذبه های جنسی زن و مرد آنها را از معرض دید و طمع ورزی شهوت پرستان هرزه محافظت می کند و امنیت و بهداشت روانی جسمی آنان را تأمین می نماید.

ج) برهنگی راهبر به سوی بی بند و باری و لجام گسیختگی جنسی است که عواقب شوم و زیانباری دارد؛ از جمله:

۱- گسترش فساد و ناهنجاری های اجتماعی.

۲- شیوع بیماری هایی چون سفلیس سوزاک ایدز و...

۳- سست شدن پیمان مقدس خانواده گسترش آمار طلاق و بالا گرفتن عقده های روحی در کودکان.

۴- زیاد شدن فرزندان نامشروع.

اینها و ده ها مشکل اجتماعی دیگر عواقب شومی است که جهان غرب را سخت برآشفته و ستاره تمدنش را به افول می کشاند تا آن جا که حتی فریاد متفکرین ماتریالیستی چون راسل را برآورده و جهان را سخت بر آنان تنگ کرده است. ولی مکتب گراندقدر اسلام در پرتو هدایت های نورانی اش همچون حجاب از اساس با این جریان ویرانگر به مبارزه برخاسته و حجاب را دژی استوار برای صیانت فرد و جامعه از آسیب های بیشمار قرار داده است. از همین روست که استعمارگران برای تخدیر جوانان و در بند کشیدن آنان و گسترش اهداف ظالمانه خویش از بی حجابی و برهنگی به عنوان ابزاری قوی سود می جویند.

در هر صورت موضوعاتی نظیر: حفظ نظام اجتماعی ، بقای نسل و خانواده، تامین سلامت فکری ، روحی - روانی افراد جامعه و فراهم نمودن بستری مناسب و محیطی سالم برای پرورش و تکامل مادی و معنوی انسان ، و بالاخره پرهیز از عواقب شومی که جوامع دیگر به دلیل رعایت نمودن این قبیل محدوددها گرفتار آن شده و یاد آن دست و پا میزنند ؛ نظام اسلامی را ملزم به اجرای این حکم ارزشمند الهی می دارد.

توضیحات بیشتر:

به صورت خلاصه فلسفه حجاب (پوشش) می تواند ناشی از امور زیر باشد:

۱. حفظ تعادل جامعه از نظر امنیت و آرامش روانی.

یکی از غرایز خدادادی در ساختمان وجودی انسان، غریزه جنسی است که نیرومندترین و ریشه دارترین غریزه آدمی است و در صورت کنترل آن، می تواند علاوه بر تداوم و استمرار نسل بشر، موجبات و امنیت روانی انسان ها را

فراهم کند.

در قوانین اسلام، برای استفاده درست از این غریزه حیاتی، مکانیسم های گوناگونی مطرح شده است که «حجاب» و وجود حریم بین زن و مرد، یکی از راهکارهای مهم آن است.

بدون شک، نبودن حریم بین زن و مرد و آزادی معاشرت های تعریف نشده و بی بندوبار (با آرایش های گوناگون)، هیجان ها و التهاب های جنسی را فزونی می بخشد و تقاضای فرهنگی و سکس را به صورت یک عطش روحی و یک خواست سیری ناپذیر درمی آورد.

اسلام به قدرت شگرف این غریزه آتشین توجه کامل داشته و تدابیر زیادی برای تعدیل و رام کردن این غریزه اندیشیده است و در این زمینه هم برای زنان و هم برای مردان، تکالیف خاصی معین کرده است. وظیفه مشترک زن و مرد این است که چشم خویش را از نگاه به نامحرم ببوشانند و از نگاه شهوت آمیز پرهیزند؛ اما زنان - به خاطر جاذبه های بیش تر - وظیفه خاصی دارند و آن این که بدن خود را از مردان بیگانه ببوشانند و در اجتماع با آرایش های تحریک آمیز، ظاهر نشوند و به جلوه گری و دلربایی نپردازند تا زمینه انحراف مردان و به ویژه جوانان فراهم نشود.

لباس افراد جامعه و مخصوصاً لباس زنان نمی تواند به هر شکل و اندازه ای باشد و باید حد و ضابطه ای داشته باشد. بی بندباری در پوشش و لباس، موجب بی بندباری در تحریک غریزه جنسی است. تحقیقات علمی در فیزیولوژی و روانشناسی در باب تفاوت های جسمی و روحی زن و مرد ثابت کرده است که مردان نسبت به محرک های چشمی شهوت انگیز، حساس تر از زنانند و برعکس زنان در مقابل محرک های لمسی حساسیت بیش تری دارند.

آستانه حس لمس و

درد در زنان از همان زمان تولد پایین تر از مردان است...؛ در عوض مردان بینایی بهتری دارند. این مزیت های جنسی در استعداد حسی، آموخته یا اکتسابی نیست؛ بلکه از زمان کودکی آشکار است... مردان بالغ به محرک های بینایی شهوانی حساسیت بیش تر می دانند. اصطلاح «چشم چرانی» که برای این ویژگی مردان به کار می رود، زاییده حساسیت مردان نسبت به محرک های بینایی شهوانی است؛ چون دامنه و برد حس بینایی زیاد است؛ یعنی چشم می تواند از فاصله نسبتاً دور، تحت تأثیر محرکها قرار گیرد و از این گذشته وسعت زیادی از محیط در آن واحد دیده می شود. از سوی دیگر، چون حس لامسه دامنه و برد زیاد ندارد و فعالیتش محدود به تماس از نزدیک است و هورمون های جنسی زن به صورتی دوره ای ترشح می شوند و به طور متناوب عمل می کنند، تأثیر محرک های شهوانی بر زن، صورتی بسیار محدود دارد و از این نظر فعالیت زنان بسیار کم است؛ به خلاف مردان که ترشح اندروژن ها در آن ها صورتی یکنواخت دارد و هیچ عامل طبیعی آن را قطع نمی کند. مردان به صورتی گسترده تر تحت تأثیر محرکهای شهوانی قرار می گیرند و از این نظر فعال ترند. ۱.

۲. حفظ و تحکیم بنیان خانواده

بی تردید نهاد خانواده، یکی از مقدس ترین نهادهای اجتماعی است که بشر تا به حال خود دیده است. نقش خانواده در پروسه ایجاد جامعه سالم، یک نقش بی بدیل است و در این میان نقش حجاب و پوشش اسلامی در سلامت و استمرار پیوند خانوادگی، غیر قابل انکار است. در مقابل، برهنگی، سم کشنده نظم و پیوند موجود در نهاد خانواده است.

آمارهای مستند نشان می دهد که با افزایش برهنگی

در جهان، طلاق و از هم گسیختگی زندگی زناشویی در دنیا همواره بالا رفته است؛ زیرا «هر چه دیده بیند، دل کند یاد» و هر چه دل در مقوله هوس های سرکش بخواهد، به هر قیمتی باشد، به دنبال آن می رود و به این ترتیب، هر روز دل به دلبری جدید می بندد و با قبلی وداع می کند؛ اما در محیطی که «حجاب» حاکم است و شرایط دیگر اسلامی رعایت می شود، دو همسر تعلق به یکدیگر دارند و احساساتشان و عشق و عواطفشان، مخصوص یکدیگر است. در بازار آزاد برهنگی، قداست پیمان زناشویی مفهومی ندارد. خانواده ها به سادگی متلاشی می شوند و کودکان بی سرپرست می مانند.

۳. پیش گیری از فحشا و فروپاشی نظم جامعه.

گسترش دامنه فحشا و افزایش فرزندان نامشروع، از دردناک ترین پیامدهای بی حجابی و آزادی های بی حد و حصر جنسی است که در جوامع غربی و سایر جوامع مشابه، کاملاً مشهود است. عامل اصلی فحشا و ازدیاد فرزندان نامشروع، منحصر به فرهنگ برهنگی و بی حجابی نیست؛ بلکه یکی از عوامل اصلی و مؤثر در گسترش دامنه فحشا و جریان روبه رشد تولد فرزندان نامشروع، مسأله برهنگی و بی حجابی است. امروزه یکی از مشکلات جوامع غربی، تولد روبه رشد فرزندان نامشروع و بدون شناسنامه است. فرزندان که دارای پدر و مادر نامشخصی هستند و از نظر حقوقی، مشکلات فراوانی را به همراه آورده، نظم اجتماعی جوامع غربی را تهدید می کنند.

۴. جلوگیری از نگاه ابزاری به زن و ابتدال وی

یکی از مسائل مطرح پیرامون حقوق زنان و بی توجهی به آنان، نگاه ابزاری به زنان است. هنگامی که جامعه، زن را با اندام برهنه بخواهد، طبیعی است روزه روز تقاضای

آرایش بیشتر و خودنمایی افزونتر از او دارد و هنگامی که زن را از طریق جاذبه جنسی اش وسیله تبلیغ کالاها و عاملی برای جلب جهان گردان و مانند این ها قرار دهد، در چنین جامعه ای شخصیت زن تا حد یک عروسک یا یک کالای بی ارزش سقوط می کند و ارزش های والای انسانی او به کلی به دست فراموشی سپرده می شود و به این ترتیب، زن، وسیله ای برای اشباع هوس های سرکش برخی مردان آلوده و فریبکار می شود.

عنصر حجاب و پوشش اسلامی، نه تنها زن را از صحنه اجتماع و فعالیت های اجتماعی دور نمی کند، بلکه زمینه های حضور مستمر و فعال زنان را در عرصه اجتماع - به همراه حقوق اجتماعی برابر - تضمین می کند و شخصیت خدادادی زن را از دستبرد نگاه ازاری دیگران، مصونیت می بخشد.

توضیح برخی از تاثیرات حجاب:

حجاب و سلامت فرد و خانواده

بی تردید زندگی اجتماعی - خواه بر استدلال عقلی و خواه بر خواسته فطری و خواه بر بنیان قراردادهای اجتماعی و... بنا شده باشد - از تأثیر و تأثر متقابل افراد و عملکرد آن ها تهی نیست. خوبی ها و زیبایی ها برای فرد و خانواده و جامعه مفیدند و زشتی ها و بدی ها نیز به همه زیان می رسانند. و تأثیر خود را بر تمام اعضا و ارکان جامعه به جا خواهند گذاشت.

همنوایی آهنگ تکوین و تشریح

مدبّر آفرینش که خواهان تداوم نسل بشر است، خود، به قلم تدبیر و تکوین، جاذبه های عقلی، اجتماعی، فطری و زیستی - جنسی را در آدمیان و حتی حیوانات و گیاهان به ودیعت نهاده تا در پرتو جذب و انجذاب درونی همیشگی شعله وجودشان را بر افروخته نگهدارند. خالق هستی برای بقای دیگر موجودات تنها

همین جذب و انجذاب را کافی دانسته، ولی برای بقای نسل بشر مسؤولیت سپاری را نیز از نظر دور نداشته است؛ زیرا بشر چون جانوران و گیاهان نیست که نسل وی تنها با جاذبه های زیستی - جنسی و عشق ورزی آزاد پایدار ماند. نوزاد انسان پس از تولد به تغذیه، نگهداری و پرورش درست نیازمند است و بدون مراقبت های بهداشتی، زیستی و... فرصت حیات نمی یابد. بر این اساس، معمار هستی که نهاد آدمی را آن گونه سرشت، برگنبد تشریح این گونه نوشت که ازدواج محبوب ترین بنیادها برای بنا نهادن کانون تولد و مهد پرورش و رشد نوع انسان است ۱، تا هم جذب و انجذاب به محیط خانواده محدود گردد و هم نسلی سالم و متعادل پرورش یابد. چون جذب و انجذاب لجام گسیخته هرگز به بقای نسل تن نمی دهد و آن را مزاحم عشق ورزی خود می بیند؛ همان گونه که نسل ناسالم، پدر و مادری نمی شناسد تا آن نژاد را استمرار بخشد ۲. به این منظور، انتظار می رود معمار نظام تکوین و تشریح در راه نیل به خواست خود، به تدبیر و تشریح لازم دست یازد و اسباب رسیدن به آن هدف را تشریح فرماید. «حجاب» در شمار این اسباب جای دارد. اینک در این نوشتار، با پرداختن به برخی آثار تربیتی و روان شناختی این دو پدیده، سودمندی و ضرر آفرینی هر یک را هویدا می سازیم تا هر کس خود آگاهانه تصمیم گیرد.

حجاب و رشد شخصیت

شخصیت؛ مجموعه افکار، عواطف، عادت ها و اخلاقیات یک انسان است که به تمایز وی از دیگران می انجامد ۳؛ به عبارت دیگر، مجموعه صفات و ویژگی های جسمی، روانی و رفتاری که هر

انسان را از انسان های دیگر متمایز می سازد، شخصیت نام دارد ۴. بر این اساس، هر کس شخصیتی دارد که خود را با آن معرفی می کند. و دیگران نیز او را به همان ویژگی ها می شناسند. در، «روان شناسی کمال» انسان رشد یافته که انسان خواستار تحقق خود (actualizing person - The Self) معرفی می گردد، این گونه توصیف شده است: انسانی که نیازهای سطوح پایین (نیازهای جسمانی، ایمنی، تعلق، محبت و احترام) را پشت سر نهاده، در صدد استفاده از توانایی ها و قابلیت های خود است و به دنبال به فعلیت رساندن خویشتن و تحقق خویش است ۵. اریک فروم انسان رشد یافته را انسان بارور (Productive person) معرفی می کند و در تعریف او می گوید: وی انسانی است که نیازهای روانی اش را از راه های بارور و زایا و خلاق ارضا می کند ۶. به عقیده اریک فروم مؤثرترین عامل در رشد شخصیت انسان برآوردن معقول نیازهای روانی است که حیوانات پست این نوع نیازها را ندارند. انسان سالم نیازهای روانی - نه نیازهای جسمانی مانند گرسنگی، تشنگی، جنسی و...- خود را از راه های خلاق ارضا می کند و اشخاص ناسالم از راه های نامعقول ۷. اکنون باید دید فرصت رشد شخصیت با رعایت حجاب بیش تر فراهم می گردد یا با عدم رعایت آن؟ انسانی که پیوسته نگران زیبایی خود است و بیش تر در جهت معرفی پیکر خود می کوشد، بهتر می تواند قابلیت های خود را بشناسد و به فعلیت برساند یا آن که سر در باغ اندیشه دارد؟ آیا توجه به نیازهای جسمانی و سطحی به انسان امکان رشد می دهد یا توجه به نیازهای عالی و مخصوص انسان ها؟ آیا غرق شدن در خود نمایی و جلب توجه دیگران مسیر

منتهی به یافتن خویشتن است؟ انسانی که زندگی اش تحت فرمان و اراده اش نیست، در حس هویت یابی خود (of Identity A Sense) دچار شکست شده است ۸ تا چه رسد به آن که هویتش را به کمال رساند. زیرا سلیقه و خواست دیگران در زندگی اش تأثیر می گذارد و چنان زندگی می کند که دیگران می پسندند، نه آنگونه که خود می پسندد.

بی حجاب در اندیشه نمایش خود و زیبایی خویش است. این امر که عقده حقارت (inferority complex) انسان را می نمایاند، زمینه رشد و تعالی وی را نابود می سازد؛ در حالی که زن مانند مرد یک انسان است و باید از نظر انسانی رشد و تکامل یابد. کسی که با نمایش زیبایی خود و گزینش پوششی ویژه در اندیشه جلب نظر دیگران به سر می برد، در حقیقت می خواهد با تکیه بر جذابیت های ظاهری خویش و نه اصالت ها و ارزش های متعالی خود، جایی در جامعه بیابد. در واقع او از این طریق اعلام می دارد، آنچه برایش اصل است و اهمیت دارد، «زن بودن» او است نه انسانیت و اندیشه و لیاقت و کارآیی اش. چنین فردی قبل از همه اسیر خویش است و به مغازه داری شبیه است که پیوسته در اندیشه تزئین ظاهر و تغییر دکور خود به سر می برد و فرصت پرداختن به آرزوهای بزرگ تر را نمی یابد.^۹

حجاب و حرمت خود (احساس ارزشمندی)

از نظر روان شناسی، قطعی ترین عامل رشد انسان «میزان ارزشی» است که هر فرد برای خود قائل است ۱۰؛ به عبارت بهتر، نافذترین عامل رشد روانی و شخصیتی انسان، سطح حرمت خود (esteem - Self) او است. درجه ارزیابی فرد از خود، حرمت خود خوانده می شود و در واقع

باز خوردی از مورد قبول بودن و مورد قبول نبودن به شمار می آید. این قضاوت در قالب رفتارهای کلامی و غیر کلامی بروز می کند و گستره ای است که فرد خود را در آن پهنه توانا، مهم، موفق و با ارزش و یا ناموفق و بی ارزش می داند ۱۱.

چنان که گذشت، «سطح حرمت خود» در سازش یافتگی هیجانی، اجتماعی و عاطفی تأثیر بسیار دارد و از عوامل تعیین کننده اساسی در شکل دهی الگوهای رفتاری و عاطفی است؛ به گونه ای که تردید افراد در ارزشمندی شان به ناتوانی در رسیدن به زندگی عاطفی موزون می انجامد. این افراد همواره از آشکار شدن ناتوانی هاشان هراسناکند و صحنه را ترک می کنند. از طرفی خلاقیت با «سطح حرمت خود» رابطه کاملاً مستقیم دارد ۱۲.

به راستی آیا برهنه شدن و کشاندن رفتارهای جنسی به کوچه و خیابان به آدمی ارزش می دهد و انسان را از احساس ارزشمندی بهره مند می سازد؟ البته شاید احساس رضایت آنی و زود گذر پدید آورد، ولی کم تر کسی است که بر خورداری از این حالت و رفتار را ارزش تلقی کند و شخص برخوردار از این روحیه را ارزشمند بداند. افزون بر این، تأمین هر خواسته ای همیشه با احساس رضایت همراه نیست. در جامعه ای که برهنگی تمام شریان های آن را پر کرده و زن و مرد همواره در حال مقایسه داشته ها و نداشته های خویشند، انسان ها در تشویش مستمر و دلهره همیشگی فرو می روند؛ زیرا رقابت و مقایسه در میدانی رخ می نماید که ظرفیت رقابت ندارد و بدین سبب، آدمی به تنوع طلبی حریصانه کشیده می شود. بی تردید تا وقتی این اندیشه فضای ذهن آدمی را آکنده است، فرصتی برای بروز خلاقیت

و ابتکار باقی نمی ماند. ذهن مشغول به تصاحب دل دیگران و جلب نظر مردان و پسندیده شدن، هرگز اندیشه علمی را بر نمی تابد و نمی تواند یافته ای تازه عرضه کند. او در پی آن است که در وضعیت موجود پسندیده شود نه آن که وضعیت را تغییر دهد و با ابتکار و خلاقیت، طرحی نو در اندازد. از سوی دیگر، از آن جا که احساس بی ارزش بودن تمام وجود این افراد را پر کرده است، در پی جبران این کمبود بر می آیند و چون آسان ترین راه رسیدن به این احساس، مقبول دیگران واقع شدن است، از طریق سکس و عرضه پیکر خود در این مسیر گام بر می دارند تا به شکلی، احساس ارزشمندی از کف رفته خود را؛ جبران کنند. در حالی که شخص بر خوردار از حجاب هرگز چنین نیازی را احساس نمی کند. در نگاه او بهترین راه جبران احساس ارزشمندی آن است که خود را از دسترس بیگانگان دور نگهدارد و مقام و موقعیت خود را پایین نیاورد^{۱۳}. گویا از همین رو است که ویل دورانت می گوید: زنان دریافته اند که دست و دل بازی مایه طعن و تحقیر است.

بنابراین، چنین افرادی هم ارزشمندی را از کف داده اند و هم در جبران آن به بیراهه رفته اند. راه رسیدن به احساس ارزشمندی پایدار، رفتن در پی کسب صفات ارزشمند و پایدار است.

انسان بر خوردار از حجاب، با دور نگهداشتن خود از دسترس دیگران، سطح ارزشمندی خود را ارتقا می بخشد تا آن جا که مرد، نیازمندان به آستان وی روی می آورد. بی تردید اگر زنان این مفهوم را به طور کامل درک کنند، به پوشیده داشتن و

مخفی ساختن پیکر خویش بیش تر گرایش نشان می دهند ۱۴ و پی خواهند برد که راه احساس ارزشمندی در دسترس و مقبول بودن لحظه به لحظه نیست. راسل می گوید: از لحاظ هنری، مایه تأسف است که بتوان به آسانی به زنان دست یافت. ویل دورانت نیز می گوید: آنچه می جوییم و نیاییم عزیز و گرانبها می گردد ۱۵.

ویلیام جیمز به صراحت توصیه می کند: زنان عزت و احترامشان به این است که به دنبال مردان نروند، خود را مبتدل نکنند و خود را از دسترس مردان، دور نگاهدارند.

پس حجاب احساس ارزشمندی است؛ که موقعیتی بلند مرتبه برای زنان پدید می آورد و مردان را در محدودیت فرو می برد. اگر چه در بیان به زنان گفته می شود که پوشیده بیرون آید؛ ولی واقعیت آن است که به مرد گفته می شود، بهره برداری جنسی در همه جا ممنوع. چون راه چشم را که نافذترین کانال حسی مردان است، نمی توان سد کرد.

حجاب و استحکام خانواده

با زهم تأکید می کنیم خانواده با اهمیت ترین نهاد اجتماعی است. خانواده کانون عشق و امید و تحقق آرزوهای آدمی و مرکز تولد و پرورش نسل بشر است؛ به گونه ای که هیچ جامعه ای نمی تواند بدون خانواده پایدار بماند. در معارف الهی خانواده مهم ترین جایگاه پرورش انسان است. قرآن کریم همسران را «لباس» یکدیگر می داند و بدین ترتیب نقش هر یک را معین می کند. زن و شوهر نزدیک ترین افراد به یکدیگرند و چون لباس، یکدیگر را از آفات و آسیب های عفت سوز و ایمان برانداز حفظ می کنند ۱۶. افزون بر این، آن ها مانند لباس، مایه وقار و آراستگی یکدیگرند. بی تردید این نقش در پرتو تفاوت زن و شوهر

شکل می گیرد. چنانچه زن و شوهر از تعهدات خانوادگی رها باشند، نمی توانند برای یکدیگر چون لباس به شمار آیند و عفت و وقار و شخصیت هم را پاس دارند. حجاب از لوازم سامان یافتن چنین بنیادی است و بی حجابی با آن تعارض آشکار دارد؛ زیرا بی بند و باری در پوشش، بی بند و باری در تحریک و احساس نیاز را در پی دارد و تأمین نیازهای شعله ور بنیاد خانواده را نشانه می رود ۱۷.

غریزه جنسی یکی از علل مهم ازدواج و به وجود آمدن خانواده است؛ اما برای پایداری اش کافی نیست. بعد از ازدواج به تدریج با گذر زمان اهداف جدید شکل می گیرد؛ خواسته های زیستی و جنسی اندک اندک جای خود را به نیازهای روانی و امنیتی و عاطفی و شناختی می دهد و دیگر سرمایه عشق و ورزی به تنهایی برای تأمین اهداف خانواده و خواسته ها کافی نیست. نخستین شرط دستیابی بدین اهداف و تأمین خواست های جدید، آن است که زن و شوهر از هویت و خواست های فردی دست شویند و به سوی پی ریزی هویتی جمعی گام بردارند. چنانچه هر کس فقط خواهش خویش را پی گیرد؛ زن در جهت تجمل و خودنمایی و مورد پسند واقع شدن در اجتماع و جلب توجه مردان گام بردارد؛ در دغدغه مقبولیت خویش فرو رود و نقش مادری را به فراموشی سپارد؛ و از آن سوی مرد در اندیشه رسیدن به تمکین های نوتر و پر رونق تر به سر برد و نقش پدری را فراموش کند، بنیان خانواده بر باد می رود. بی تردید کانون خانواده با اموری چون توجه به لباس و بدن و روی و موی و انگشت نما شدن و

مشخص تر معرفی کردن خود، پیوند تنگاتنگ دارد و پرداختن بدین امور و فراموش کردن اهداف خانواده و نیازهای برتر، پایه های خانواده را متزلزل می سازد.

حجاب و مسؤولیت پذیری

هر کس در برابر خود و دیگران مسؤول است. انجام موفقیت آمیز مسؤولیت به استعداد و برخورداری از توانمندی های متناسب و ظرفیت های روان شناختی و جسمی نیاز دارد. توفیق در پاره ای از مسؤولیت ها و حتی سپردن برخی از مسؤولیت ها به حجاب تکیه دارد و افرادی که بی حجابی پیشه می کنند، توان انجام آن را ندارند. این گروه ناگزیر باید به خویش پردازند و - چنان که امروزه مشاهده می کنیم - چاره ای ندارند جز آن که انجام آن مسؤولیت ها را به دیگران و حتی مردان بسپارند. ۱۸. زنانی که در پی دلربایی و جلب نظر دیگرانند و جز عرضه پیکر خود به چیزی نمی اندیشند، هرگز نمی توانند غمخوار هم نوع خود باشند؛ در برابر خانواده و اجتماع احساس مسؤولیت کنند و به معنویت خود و اعضای خانواده و جامعه بیندیشند. این افراد، افزون بر آن که خود به دلیل ناتوانی یا شانه خالی کردن از انجام دادن مسؤولیت های فردی باز می مانند، با روحیه و وضعیت بدنی خاص خویش محیط را آلوده و موقعیت را برای فعالیت مسؤولیت پذیرانه نامساعد می سازند. بر این اساس، بازدهی فعالیت های خانوادگی و اجتماعی را کاهش می دهند و حتی دقت عمل را دچار اختلال می کنند؛ به عبارت دیگر، این افراد خود ناتوان می مانند و دیگران را نیز از انجام دادن تعهدات و مسؤولیت هایشان باز می دارند. تحقیقات گسترده و به ویژه پژوهش های میدانی، حاکی از افت تولید و کاهش سطح کیفیت در مراکز آلوده به افراد بی حجاب، بر درستی این

سخن گواهی می دهد.

اسلام که عاطل و باطل ماندن نیروهای عظیم انسانی و غیر انسانی را نمی پسندد، برای رسیدن به موفقیت در انجام تعهدات و مسؤولیت های فردی و اجتماعی، استعداد و شرایطی را لازم می داند که رعایت پوشش خاص یکی از آن ها به شمار می آید. فرد بی حجاب با رعایت نکردن این شرط در واقع از قبول مسؤولیت خودداری ورزیده، در پی خواسته های خود می رود و حتی دیگران را از انجام تعهدهای پذیرفته شده باز می دارد. بنابراین، حجاب هرگز به معنای محدود کردن حوزه مسؤولیت زن نیست. حجاب شرط موفقیت در انجام دادن مسؤولیت ها و سپردن برخی مسؤولیت ها است. انسان، با انتخاب بی حجابی از قبول مسؤولیت های حساس و سنگین شانه خالی می کند؛ آزاد از هر تعهدی سر بار دیگران می شود و مسؤولیت ها را به دیگران وا می گذارد. ۱. المیزان، محمدحسین طباطبائی، ج ۳.

۲. فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی، غلامعلی حداد عادل.

۳. مجموعه مقالات کنفرانس زن، مقاله حجاب و آزادی.

۴. روان شناسی شخصیت، یوسف کریمی،

۵. روان شناسی کمال، دوان شولتس، گیتی خوشدل.

۶. مکتب ها و نظریه های روان شناسی، سعید شاملو.

۷. روان شناسی کمال.

۸. فلسفه حجاب، علی محمدی.

۹. روان شناسی حرمت خود، ناتانیل براندل، هاشمی جمال.

۱۰. freeman sunfran cisco. ۱۹۶. Esteem – The Antecedents of self

۱۱. بررسی حرمت خود در نوجوانان...، سید حسن سلیمی، مجله روان شناسی، شماره ۲.

۱۲. مسأله حجاب، مرتضی مطهری، صدرا.

۱۳. نظام حقوق زن در اسلام، مرتضی مطهری، صدرا.

۱۴. مسأله حجاب، مرتضی مطهری، صدرا.

۱۵. نظام حقوق زن در اسلام، مرتضی مطهری، صدرا.

۱۶. المیزان، محمدحسین طباطبائی، ج ۳.

۱۷. فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی، غلامعلی حداد عادل.

۱۸. مجموعه

حجاب و امنیت اجتماعی

کارکردهای فردی و اجتماعی حجاب

برای حجاب کارکردهایی در دو حوزه فردی و اجتماعی، قابل تصوّر است:

الف. کارکردهای فردی: همچون پاسخگویی به نیاز فطری «خوداستتاری» و تأمین امنیت در برابر گرما و سرما و...

ب. کارکردهای اجتماعی: هویت بخشی و ایجاد امنیت اجتماعی از جمله این کارکردهاست؛

زن با عنصر حجاب اسلامی، نه تنها به تهذیب، تزکیه نفس و ملکات نفسانی پرداخته و قرب الهی را فراهم می سازد، بلکه باعث گسترش روزافزون امنیت اجتماعی و ایجاد زمینه ای جهت رشد معنوی مردان می گردد؛ همچنان که خداوند سبحان، خطاب به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می فرماید: «به مردان مؤمن بگو تا چشمان خود را از نگاه ناروا ببوشانند و فروج و اندامشان را محفوظ دارند، که این بر پاکیزگی جسم و جان ایشان، بهتر است (۱)».

همچنین می فرماید: «به زنان و دختران خود و به زنان مؤمن بگو که خویشان را با چادرهای خود ببوشانند که این کار برای آن است که آنها به عفت شناخته شوند تا از تعرض و جسارت، آزار نکشند (در امنیت کامل باشند)؛ خداوند در حقّ خلق، آمرزنده و مهربان است(۲)».

همان گونه که ذکر گردید، حجاب و پوشش اسلامی برای مردان و زنان، تنها از کارکرد فردی برخوردار نیست و فقط برای سامان دهی خلقیات و ملکات نفسانی آدمیان، مؤثر نمی باشد، بلکه از کارکرد اجتماعی نیز برخوردار است؛ غرایز، التهاب های جسمی و معاشرت های بی بند و بار را کنترل نموده، بر تحکیم نظام خانواده می افزاید. همچنین از انحلال کانون مستحکم و پایدار زناشویی جلوگیری نموده و امنیت اجتماعی را فراهم می سازد. حال اگر کسانی با نگرش دینی، اسلامی یا با رویکرد

جامعه‌شناختی و روان‌شناسی به چنین کارکردها و تأثیرات مطلوب، به ویژه تأمین امتیّت اجتماعی پی ببرند، نه تنها هدفمندانه، زندگی می‌کنند، بلکه برای رفتارها و اندیشه‌هایشان دست به گزینش می‌زنند تا به اهداف متعالی الهی و انسانی دست یازند. از این رو به مسأله حجاب نیز به عنوان راهبردی کارساز جهت تأیید و ترویج ارزش‌های اجتماعی، تأمین‌کننده سعادت آدمی و منشأ قرب الهی می‌نگرند.

بنابراین، پوشش اسلامی به منزله یک حفاظ ظاهری و باطنی در برابر افراد نامحرم، قلمداد می‌شود که مصونیت اخلاقی، خانوادگی و پیوند عمیق میان حجاب ظاهری و باطنی و از همه مهم‌تر امتیّت اجتماعی را فراهم می‌سازد و پیشینه آن به اندازه تاریخ آفرینش انسان است؛ چراکه پوشش و لباس هر بشری، پرچم کشور وجود اوست. پرچمی که وی بر خانه وجودش نصب کرده است و با آن اعلام می‌دارد که از کدام فرهنگ تبعیت می‌کند (۳).

در ادامه به بیان هدف و فلسفه این مصداق مهم اسلامی و رابطه فراگیر و تنگاتنگ آن با امتیّت اجتماعی از جنبه‌های مختلف می‌پردازیم:

امتیّت اجتماعی، هدف اساسی و جوب حجاب

با توجه به آیات قرآن مجید، به خوبی مشخص و معین می‌گردد که هدف از تشریح و جوب حکم حجاب اسلامی دست‌یابی به تزکیه نفس، طهارت، عفت و پاکدامنی جهت استحکام و گسترش امتیّت اجتماعی است.

«وَ إِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسْئَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَ قُلُوبِهِنَّ» (۴).

چون نگاه نامحرم توسط مردان، باعث تحریک و تهییج جنسی آنان و در نتیجه منجر به فساد و ریشه‌کن نمودن امتیّت اجتماعی می‌شود، خداوند در کنار دستور حجاب و پوشش بدن به بانوان، مردان را نیز امر به حجاب و پوشش

چشم داده و نگاه به نامحرم را بر ایشان، حرام کرده است. چنانکه در این باره از امام رضا علیه السلام نقل شده است: «حَرَّمَ النَّظْرَ إِلَى شُعُورِ النِّسَاءِ الْمُخْجَبَاتِ بِالْأَزْوَاجِ وَغَيْرِهِنَّ مِنَ النِّسَاءِ لِمَا فِيهِ مِنْ تَهْيِيجِ الرِّجَالِ وَ مَا يُدْعَوُ التَّهْيِيجَ إِلَى الْفَسَادِ وَ الدُّخُولِ فِيهَا لَا يَحِلُّ وَ لَا يَجْمَلُ (۵)؛ نگاه به موهای زنان باحجاب ازدواج کرده و بانوان دیگر، از آن جهت حرام شده است که نگاه، مردان را برمی انگیزد و آنان را به فساد فرامی خواند در آنچه که ورود در آن نه حلال است و نه شایسته».

از مجموع گفتار فوق روشن می گردد که هدف از وجوب حجاب اسلامی علاوه بر موارد مذکور، ایجاد صلاح و پیشگیری از فساد، جهت تأمین و گسترش امنیت اجتماعی است.

امنیت اجتماعی، فلسفه حقیقی وجوب حجاب

یکی از فلسفه های حقیقی وجوب حجاب، حفظ آرامش زن، مصونیت جامعه از فساد و عمق و معنا بخشیدن به امنیت اجتماعی با توسعه آن می باشد. زیرا نفس آدمی، دریایی مواج از تمایلات و خواسته های اوست که مهم ترین آنها به خوراکی ها، امور جنسی و مال و جاه و مقام، مربوط می شود و بدون شک بالاترین خواسته های مردان، تمایل به جنس زن است. در سخنان عرفا آمده است: «أَعْظَمُ الشَّهْوَةِ، شَهْوَةُ النِّسَاءِ (۶)؛ بزرگ ترین خواسته های مرد، رغبت به زنان است».

ارائه زیبایی ها و مواضع بدن زن، به شهوت و طمع مردان، دامن می زند و آنها را به یک کانون جدی خطر، مبدل می سازد که به سلب آرامش زن و امنیت اجتماعی منتهی می گردد. آنچه می تواند از این ناامنی پیشگیری کند، پوشش زن از چشمان گرسنه نامحرمان است که با حجاب کامل اسلامی، عملی خواهد شد.

پوشش

دینی، پیام عفت، شخصیت و خداترسی زن مسلمان است و مردان جامعه نه تنها به چنین بانویی چشم طمع نخواهند داشت که او را نیرویی بالفعل در هرچه وسعت بخشیدن امتیت اجتماعی دانسته و نجابتش را می ستایند. در این صورت است که زن نه تنها در سنگر حجاب خود، از تیر نگاه های زهرآلود، سخنان آزاردهنده و برخوردهای اراذل جامعه در امان خواهد بود، بلکه امتیت و آرامش درونی خود و اجتماع خویش را برقرار خواهد کرد.

نکته معنوی و عرفانی قابل ذکر در این باب، پیام الهی آفریدگار هستی، خطاب به زنان است: «ای زن! آگاه باش، دنیا خراب آبادی است که هر نقطه آن به مین های شیطان و نگاه های آلوده، ناامن گشته است. اما فرشته های حجاب در محفل انس و یاد خدا در امتیتی بی نظیر به سر می برند که دیگران از طعم آن بی خبرند(۷)».

شب تاریک و بیم موج و گردابی چنین حایل کجا دانند حال ما سبکباران ساحل ها

پایه های تحقق امتیت اجتماعی در سایه های حجاب بانوان

پوششی که اسلام آن را به عنوان یک حکم شرعی اعلام کرده است، یک عمل ظاهری و گسسته از عوامل و پایه ها نیست، بلکه حجاب، خیمه عفاف بانوانی است که آن را بر پایه های خود استوار نموده و باعث ترویج ارزش امتیت اجتماعی می گردند و به تحقق آن در جامعه اسلامی، کمک می نمایند.

اکنون شایان ذکر است که این پایه های اساسی بیان گردد:

۱. ایمان به خدا و جهان آخرت؛ از مهم ترین عواملی که بانوان توسط آن به آرامش روحی و روانی دست یافته و امتیت اجتماعی جامعه را فراهم می نمایند، این است که وقتی زن به خدای تعالی و علم و حکمت او

ایمان آورد و معتقد گردد احکامی که برای بشریت تشریح کرده، بودن نقص و دارای آثار مطلوبی است، از حکم الهی حجاب استقبال نموده، امتیث اجتماعی جامعه را تضمین می کند.

۲. تقوا؛ پرهیزکاری بانوان، ضامن تأمین امتیث اجتماعی است و تا این پایه محکم معنوی در قلب بانوان شکل نگیرد، حجاب را نوعی محدودیت برای خود قلمداد نموده و امتیث اجتماعی انسان ها را تهدید می نماید.

خانمی که بداند تقوای الهی پادزهر بیماری دل هاست که حجاب های تاریک جان را غرق می کند و لانه های هوس را برمی اندازد، آن را به کام جان خود می ریزد تا عالم جاننش، گلستان گل های سلم، طاعت و تسلیم گردد و خیمه حجابش را برمی افروزد تا حافظ بوستان ارزش های خویشتن و آرامش درونی اجتماع خود شود.

۳. آگاهی؛ شناخت سیمای زن، حقیقت حجاب، فلسفه و آثار آن از جمله پایه های مستحکم پوشش دینی و تبلور امتیث اجتماعی است. وقتی خانمی به پاسخ درونی خود که چرا باید پوشیده باشم نایل شود، پایه های حجاب دینی در او شکل گرفته و با آگاهی کامل به امتیث اجتماعی ارزش می بخشد و دوام آن را تضمین خواهد کرد. به طور کلی، آگاهی زن نسبت به آثار مطلوب حجاب و مهم تر از آنها مسأله امتیث اجتماعی باعث می شود که نه تنها احساس سنگینی از پدیده حجاب ننماید، بلکه از آن به خوبی استقبال نموده، وسوسه های شیطانی را هیچ انگاشته و آرامش برونی و درونی اجتماع را وسعت می بخشد.

همچنین این پیام اصیل و عرفانی را همیشه آویزه گوش های خود می گرداند: «خواهرم! سرزمین جانت را با خورشید آگاهی روشن کن تا بر زوایای وجودت بتابد و آن چنان که هستی خود را بشناسی، آنگاه

دریابی که حجاب باله های شنا به سوی سرچشمه هستی امتیث فردی و اجتماعی کامل است و پوشش های مهیج وزنه های سنگینی است که زن را غریق ژرفای مهیب دنیا نموده، امتیث خود و جامعه خویش را برهم می زند» (۸)

۱. نور، ۳۰.

۲. احزاب، ۵۹.

۳. فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی، غلامعلی حداد عادل، ص ۴۰.

۴. احزاب، ۵۳.

۵. بحارالانوار، علامه مجلسی، ج ۱۰۴، ص ۳۴.

۶. محجه البیضاء، ج ۵، ص ۱۷۷.

۷. تحلیلی نو و عملی از حجاب در عصر حاضر، محمدرضا اکبری، ص ۱۴ - ۱۶.

۸- ر.ک: «مقاله حجاب و امتیث اجتماعی، مهدی سلطانی رناتی».

سوال ۶

سوال :

در خصوص فلسفه حجاب آیات و روایات آن چیست؟

جواب :

تردیدی نیست که حجاب و پوشش زن یکی از احکام ضروری اسلام به شمار می رود.

پوشش سابقه ای به اندازه حیات بشریت دارد و غیر از پیروان یکی از مکاتب که بر لزوم برهنه زیستی پای می فشارد همه جامعه بشریت به نوعی رعایت می کنند. V ر.ک: مصطفوی، انسانیت از دیدگاه اسلامی، ص ۱۲۹. V}

در قرآن مجید بیش از ده آیه در مورد حجاب و حرمت نگاه به نامحرم وجود دارد.

یکی از این آیات، آیه ۵۹ سوره احزاب است: «یا ایهاالنبی قل لازلواجک و بناتک و نساءالمومنین یدنین علیهن من جلابیبهن ذلک ادنی ان یعرفن فلا یوذین و کان الله غفورا رحیما» (ای پیامبر، به زنان و دخترانت و نیز به زنان مومنین بگو خود را بپوشانند تا شناخته نشوند و مورد اذیت قرار نگیرند. و خداوند بخشنده مهربان است.)

جلاب به معنای یک پوشش سراسری است؛ یعنی زن باید همه اندامش پوشیده باشد تا همچون گلی لطیف از دسترس هوسرانان مصون و محفوظ باشد.

در سوره نور آیه

۳۱ نیز مفصلاً در مورد حجاب و حرمت نگاه به نامحرمان سخن به میان آمده است.

مفهوم و ابعاد حجاب در قرآن

حجاب در لغت به معنای مانع، پرده و پوشش آمده است. استعمال این کلمه، بیشتر به معنی پرده است. این کلمه از آن جهت مفهوم پوشش می‌دهد که پرده، وسیله‌ی پوشش است، ولی هر پوششی حجاب نیست؛ بلکه آن پوششی حجاب نامیده می‌شود که از طریق پشت پرده واقع شدن صورت گیرد.

حجاب، به معنای پوشش اسلامی بانوان، دارای دو بُعد ایجابی و سلبی است. بُعد ایجابی آن، وجوب پوشش بدن و بُعد سلبی آن، حرام بودن خودنمایی به نامحرم است؛ و این دو بُعد باید در کنار یکدیگر باشد تا حجاب اسلامی محقق شود؛ گاهی ممکن است بُعد اول باشد، ولی بُعد دوم نباشد، در این صورت نمیتوان گفت که حجاب اسلامی محقق شده است.

اگر به معنای عام، هر نوع پوشش و مانع از وصول به گناه را حجاب بنامیم، حجاب میتواند اقسام و انواع متفاوتی داشته باشد. یک نوع آن حجاب ذهنی، فکری و روحی است؛ مثلاً اعتقاد به معارف اسلامی، مانند توحید و نبوت، از مصادیق حجاب ذهنی، فکری و روحی صحیح است که میتواند از لغزشها و گناههای روحی و فکری، مثل کفر و شرک جلوگیری نماید.

علاوه بر این، در قرآن از انواع دیگر حجاب که در رفتار خارجی انسان تجلی میکنند، نام برده شده است؛ مثل حجاب و پوشش در نگاه که مردان و زنان در مواجهه با نامحرم به آن توصیه شده‌اند.

هدف و فلسفه حجاب

هدف اصلی تشریح احکام در اسلام، قرب به خداوند

است که به وسیله ی تزکیه ی نفس و تقوا به دست میآید:

إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ (حجرات؛ ۱۳) بزرگوار و با افتخارترین شما نزد خدا با تقواترین شماست.

==هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ؛

اوست خدایی که میان عرب اُمّی (قومی که خواندن و نوشتن هم نمیدانستند) پیغمبری بزرگوار از همان قوم برانگیخت، تا بر آنان وحی خدا را تلاوت کند و آنها را (از لوٹ جهل و اخلاق زشت) پاک سازد و کتاب سماوی و حکمت الهی بیاموزد؛ با آن که پیش از این، همه در ورطه ی جهالت و گمراهی بودند.==

از قرآن کریم استفاده میشود که هدف از تشریح حکم الهی، وجوب حجاب اسلامی، دست یابی به تزکیه ی نفس، طهارت، عفت و پاکدامنی است. آیاتی همچون:

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ؛ ای رسول ما مردان مؤمن را بگو تا چشمها از نگاه ناروا بپوشند و فروج و اندامشان را محفوظ دارند، که این بر پاکیزگی جسم و جان ایشان اصلح است. حجاب چشم

قُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُوْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ (نور؛ ۳۰) ای رسول ما به مردان مؤمن بگو تا چشمها را از نگاه ناروا بپوشند. قُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُوْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ (نور؛ ۳۱) ای رسول به زنان مؤمن بگو تا چشمها را از نگاه ناروا بپوشند. حجاب در گفتار

نوع دیگر حجاب و پوشش قرآنی، حجاب گفتاری زنان در مقابل نامحرم است:

فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ (احزاب؛ ۳۲) پس زنهار نازک و نرم با مردان سخن نگویند؛ مبدا آن که دلش بیمار (هوا و

هوس) است به طمع افتد. حجاب رفتاری

نوع دیگر حجاب و پوشش قرآنی، حجاب رفتاری زنان در مقابل نامحرم است. به زنان دستور داده شده است به گونه‌های راه نروند که با نشان دادن زینتهای خود باعث جلب توجه نامحرم شوند
وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ (نور؛ ۳۱) و آن طور پای به زمین نزنند که خلخال و زیور پنهان پاهایشان معلوم شود.

از مجموع مباحث طرح شده به روشنی استفاده میشود که مراد از حجاب اسلامی، پوشش و حریم قابل شدن در معاشرت زنان با مردان نامحرم در انحای مختلف رفتار، مثل نحوه ی پوشش، نگاه، حرف زدن و راه رفتن است.

بنابراین، حجاب و پوشش زن نیز به منزله ی یک حاجب و مانع در مقابل افراد نامحرم است که قصد نفوذ و تصرف در حریم ناموس دیگران را دارند. همین مفهوم منع و امتناع در ریشه ی لغوی عفت نیز وجود دارد؛

حجاب و عفت

دو واژه ی «حجاب» و «عفت» در اصل معنای منع و امتناع مشترک‌اند. تفاوتی که بین منع و بازداری حجاب و عفت است، تفاوت بین ظاهر و باطن است؛ یعنی منع و بازداری در حجاب مربوط به ظاهر است، ولی منع و بازداری در عفت، مربوط به باطن و درون است؛ چون عفت یک حالت درونی است، ولی با توجه به این که تأثیر ظاهر بر باطن و تأثیر باطن بر ظاهر، یکی از ویژگی های عمومی انسان است؛ بنابراین، بین حجاب و پوشش ظاهری و عفت و بازداری باطنی انسان، تأثیر و تأثر متقابل است؛ بدین ترتیب که هرچه حجاب و پوشش ظاهری بیش تر و بهتر باشد، این نوع حجاب

در تقویت و پرورش روحیه ی باطنی و درونی عفت، تأثیر بیش تری دارد؛ و بالعکس هر چه عفت درونی و باطنی بیش تر باشد باعث حجاب و پوشش ظاهری بیش تر و بهتر در مواجهه با نامحرم میگردد.

حجاب زنان سالمند

قرآن مجید به شکل ظریفی به این تأثیر و تأثر اشاره فرموده است. نخست به زنان سالمند اجازه میدهد که بدون قصد تبرج و خودنمایی، لباسهای رویی خود، مثل چادر را در مقابل نامحرم بردارند، ولی در نهایت میگوید: اگر عفت بورزند، یعنی حتی لباسهایی مثل چادر را نیز بردارند، بهتر است.

وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحاً فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ وَأَنْ يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَهُنَّ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ. (نور؛ ۶۰)

علاوه بر رابطه ی قبل، بین پوشش ظاهری و عفت باطنی، رابطه ی علامت و صاحب علامت نیز هست؛ به این معنا که مقدار حجاب ظاهری، نشانهای از مرحله ی خاصی از عفت باطنی صاحب حجاب است. البته این مطلب به این معنا نیست که هر زنی که حجاب و پوشش ظاهری داشت، لزوماً از همه ی مراتب عفت و پاکدامنی نیز برخوردار است.

آیا حجاب مانع همه بزهکاری های اجتماعی است؟

با توجه به همین نکته، پاسخ این اشکال و شبهه ی افرادی که برای ناکارآمد جلوه دادن حجاب و پوشش ظاهری، تخلفات بعضی از زنان با حجاب را بهانه قرار میدهند آشکار میگردد؛ زیرا مشکل این عده از زنان، ضعف در حجاب باطنی و فقدان ایمان و اعتقاد قوی به آثار مثبت حجاب و پوشش ظاهری است و قبلاً گذشت که حجاب اسلامی ابعادی گسترده دارد و یکی از مهم ترین و اساسی ترین

ابعاد آن، حجاب درونی و باطنی و ذهنی است که فرد را در مواجهه با گناه و فساد، از عقاید و ایمان راسخ درونی برخوردار می‌کند؛ و اساساً این حجاب ذهنی و عقیدتی، به منزله‌ی سنگ بنای دیگر حجابها، از جمله حجاب و پوشش ظاهری است؛ زیرا افکار و عقاید انسان، شکل دهنده‌ی رفتارهای اوست.

البته، همانگونه که حجاب و پوشش ظاهری، لزوماً به معنای برخورداری از همه‌ی مراتب عفاف نیست، عفاف بدون رعایت پوشش ظاهری نیز قابل تصور نیست. نمیتوان زن یا مردی را که عریان یا نیمه‌عریان در انظار عمومی ظاهر میشود عقیف دانست؛ زیرا گفتیم که پوشش ظاهری یکی از علامتها و نشانههای عفاف است، و بین مقدار عفاف و حجاب، رابطه‌ی تأثیر و تأثر متقابل وجود دارد. بعضی نیز رابطه‌ی عفاف و حجاب را از نوع رابطه‌ی ریشه و میوه دانسته‌اند؛ با این تعبیر که حجاب، میوه‌ی عفاف، و عفاف، ریشه‌ی حجاب است. برخی افراد ممکن است حجاب ظاهری داشته باشند، ولی عفاف و طهارت باطنی را در خویش ایجاد نکرده باشند. این حجاب، تنها پوسته و ظاهری است. از سوی دیگر، افرادی ادعای عفاف کرده و با تعابیری، مثل «من قلب پاک دارم، خدا با قلب‌ها کار دارد»، خود را سرگرم می‌کنند؛ چنین انسانهایی باید در قاموس اندیشه‌ی خود این نکته‌ی اساسی را بنگارند که درون پاک، بیرونی پاک می‌پروراند و هرگز قلب پاک، موجب بارور شدن میوه‌ی ناپاک بی‌حجابی نخواهد شد.

پوشش در روایات:

۱) رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «زنان در خانه به جایی که بر کوچه و بازار اشراف داشته باشند نروند، چرا که

نگاه مردان به آنها خیره می شود. به آنان سوره نور را بیاموزید چون در این سوره از تحریم و عقوبت زنا و نیز از اجتناب نگاه به نامحرم سخن به میان آمده است.»

۲) امیرالمومنین علیه السلام در وصیت خود به امام حسن مجتبی علیه السلام فرمود: «با پوشش و حجابی که برای همسرانت قرار می دهی، چشم آنان را از هوس و حرام باز می داری، چرا که حجاب برای آنها ثبات بیشتری به ارمغان می آورد. از خروج بی حساب و بی رویه زنان جلوگیری کن، زیرا مفساسدی دارد؛ و اگر می توانی، کاری کن که همسرانت غیر از تو را نشناسند و با مردان رفت و آمد نداشته باشند...»

۳) ام سلمه می گوید:

روزی من و میمونه خدمت رسول خدا بودیم که ابن مکتوم نابینا آمد. پیامبر به ما دو نفر فرمود چادر به سر کنیم و خود را بپوشانیم. ما گفتیم: «یا رسول الله، ابن مکتوم که نابیناست و ما را نمی بیند.»

پیامبر فرمود: «آیا شما هم کورید و او را نمی بینید؟!»

۴) امام رضا علیه السلام در نامه ای به یکی از یاران خود نوشت: «نگاه به موی زنان حرام است، چون موجب تحریک و فساد است.»

منابع:

بحار الانوار، ج ۱۰۳، باب ۶۱ و ۶۲.

بحار الانوار، ج ۱۰۴، باب ۹۱.

سوال ۷

سوال :

من در یک خانواده ای که زیاد به حجاب اعتقاد ندارند، زندگی می کنم چند بار اراده کردم و تا حدودی حجاب را رعایت کردم اما رفتار دیگران مانع از ادامه آن شد و دوباره به بی حجابی برگشتم. چگونه اعتقاد کامل به حجاب پیدا کنم تا با اراده و حتی با وجود قرار گرفتن در

محیط خانواده بتوانم حجاب خود را کامل رعایت کنم؟ با ذکر منابع معتبر و ساده و روان.

جواب :

خواهر گرامی؛ احساسات و توجه شما نسبت به امر حجاب قابل تقدیر و ستایش است، امیدواریم همواره این گونه بوده و این حدیث شریف را سرمشق زندگی تان قرار بدهید که فرمود: مؤمن به سان کوه ثابت و استوار است. بادهای شدید و ناموزون (تلقینات و تبلیغات گمراه کننده) ذره ای در او تأثیر نمی گذارد و با اراده ای قوی و استوار و مصمم تر از قبل بر رعایت حدود الهی پافشاری می کند.

جهت اطلاع بیشتر در ارتباط با پوشش بانوان، ضرورت و فلسفه حجاب و کارکردهای آن، به مطالبی اشاره می کنیم که جهت آگاهی بخشی در این زمینه مفید است و انگیزه و اراده انسان را برای رعایت این واجب مهم الهی بیشتر می کند .

T {پوشش اسلامی در قرآن T

پوشش اسلامی از احکام ضروری اسلام است. اصل قانون حجاب اسلامی، صرفاً از ضروریات فقه نیست؛ بلکه از ضروریات دین مبین است؛ چه اینکه نص صریح قرآن بر آن گواهی می دهد و هیچ مسلمانی نمی تواند در آن تردید کند؛ زیرا هم قرآن مجید به آن تصریح کرده است و هم روایات بسیار بر وجوب آن گواهی می دهد. به همین جهت، فقیهان شیعه و سنی، به اتفاق به آن فتوا داده اند. همان طور که نماز و روزه، به دورانی خاص اختصاص ندارد؛ دستور پوشش نیز چنین است و ادعای عصری بودن آن، بی دلیل و غیر کارشناسانه می نماید.

خداوند متعال در آیه ی نور، نخست به مردان و در آیه بعد به زنان مسلمان فرمان می دهد از چشم چرانی پرهیز کنند و در

رعایت پوشش بدن از نامحرمان کوشا باشند: {A} «قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ» {V؛A} نور(۲۴)، آیه ۳۰. {V؛} «به مردان مؤمن بگو: دیدگان خود را فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه نامحرمان ببوشانند. این کار برای پاکی و پاکیزگی شان بهتر است و خداوند بدان چه می کنند، آگاه است».

خداوند متعال، فلسفه این آموزه را نظافت و پاکی روح می داند و می گوید: این پوشش به منظور طهارت روح بشر است. سپس در آیه بعد می فرماید:

{A} «وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا يَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَائِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْإِرْبَابِ مِنَ الرِّجَالِ أَوْ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعاً أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» {A؛} «به زنان مؤمن بگو: دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از بیگانگان ببوشانند و زیور خویش را جز برای شوهران و سایر محارم آشکار نکنند، مگر آنچه پیدا است؛ و روسری های خویش را به گریبان ها اندازند تا سر و گردن و سینه و گوش ها پوشیده باشد و پاهایشان را به زمین نزنند تا آنچه از زینت پنهان می کنند، معلوم شود. ای بندگان مؤمن! همه به سوی خدا توبه کنید تا رستگار شوید».

این آیه، در خصوص پوشش

بانوان، به دو مورد اشاره دارد:

۱. پوشیدگی سر و گردن؛

۲. پوشاندن زینت‌ها.

«حُمُر» جمع «خمار» و به معنای روسری و سرپوش، و «جیوب» (از واژه «جیب») به معنای سینه و گریبان است. در تفسیر مجمع البیان آمده است: زنان مدینه، اطراف روسری‌های خود را به پشت سر می‌انداختند و سینه، گردن و گوش‌های آنان آشکار می‌شد. بر اساس این آیه، موظف شدند اطراف روسری خود را به گریبان‌ها بیندازند تا این مواضع نیز مستور باشد.

در خصوص «زینت» نیز این پرسش مطرح است که آیا زینت‌های جدا از بدن (مانند جواهرات) را نیز در بر می‌گیرد، یا تنها آرایش‌های متصل به بدن (مانند سرمه و خضاب) را شامل می‌شود؟ {V} مسئله حجاب، ص ۱۳۱. {V}

در پاسخ باید گفت: حکم کلی آن است که خودآرایی، جایز و خودنمایی در مقابل نامحرم ممنوع است. آرایش، امری فطری و طبیعی است {V} علامه طباطبائی رحمه الله در تفسیر آیه ۳۲ سوره اعراف می‌نویسد: خدای متعال در این آیه زینت‌هایی را معرفی می‌کند که برای بندگان ایجاد نموده و آنان را فطرتاً به وجود آن زینت‌ها و استعمال و استفاده از آنها ملهم کرده است. روشن است که فطرت جز به چیزهایی که وجود و بقای انسان نیازمند آن است، الهام نمی‌کند (ر.ک: المیزان، ج ۸، ص ۷۹). {V} و حسن زیبایی دوستی، سرچشمه پیدایش انواع هنرها در زندگی بشر شمرده می‌شود. این گرایش طبیعی، به تحقق آثار گران‌بهای روانی در شخص آراسته می‌انجامد. آراستن خود و پرهیز از آشفتگی و پریشانی، در نظام فکری و ذوق سلیم انسان ریشه دارد. وضع ژولیده و آشفته و عدم مراعات تمیزی و نظافت ظاهری، شخصیت افراد

را در نگاه دیگران خوار می سازد و زبان طعن و توهین دشمن را می گشاید. {V} صبور اردوبادی، احمد، آیین بهزیستی در اسلام، ج ۱، ص ۵۷. {V}

بر این اساس، پوشیدن جامه زیبا، بهره گیری از مسواک و شانه، روغن زدن به مو و گیسوان، معطر بودن، انگشتر فاخر به دست کردن و سرانجام آراستن خویش به هنگام عبادت و معاشرت با مردم، از مستحبات مؤکد و برنامه های روزانه مسلمانان است. {V} مجلسی، محمدباقر، حلیه المتقین، صص ۳-۵ و ۱۰-۱۲ و ۹۱-۱۰۷. {V} امام حسن مجتبی علیه السلام بهترین جامه های خود را در نماز می پوشید و در پاسخ سؤال دیگران، می فرمود: «إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ وَ يُحِبُّ الْجَمَالَ فَأَتَجَمَّلُ لِرَبِّي»؛ «خداوند زیبا است و زیبایی را دوست دارد؛ پس خود را برای پروردگارم زیبا می سازم». {V} مجمع البیان، ج ۴-۳، ص ۶۷۳. {V}

بنابراین، خداوند زینت و خودآرایی را نهی نمی کند؛ بلکه آنچه در شرع مقدس ممنوع شده، خودنمایی و تحریک به وسیله آشکار ساختن زینت در محافل اجتماعی است: {A} «وَلَا تَبْرَحْنَ تَبْرِجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى» {V:A} احزاب (۳۳)، آیه ۳۳. {V و A} «وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ» {A.V} {A} نور (۲۴)، آیه ۳۱. {V}

زنان عرب معمولاً خلخال به پا می کردند و برای اینکه بفهمانند خلخال گران بها دارند، پای خود را محکم به زمین می کوفتند! آیه شریفه از این کار آنان نهی می کند. شهید مطهری می گوید: «از این دستور می توان فهمید هر چیزی که موجب جلب توجه مردان می گردد - مانند استعمال عطرهای تند و نیز آرایش های جلب نظر کننده در چهره - ممنوع است. به طور کلی زن در معاشرت، نباید کاری بکند که موجب تحریک و تهییج

و جلب توجه مردان نامحرم گردد. {V} مطهری، مرتضی، مسئله حجاب، ص ۱۴۶ - ۱۴۷. {V} قرآن می فرماید: {A} «وَلَا يُدْرِيْنَ زَيْنْتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا» {A.V} نور (۲۴)، آیه ۳۱. {V}

زینت های زن دو گونه است:

۱. زینتی که مانند لباس و سرمه و انگشتر و دست بند آشکار است و پوشانیدن آن واجب نیست.

۲. زینتی که پنهان است، مگر آنکه عمداً بخواهد آن را آشکار سازد (مانند گوشواره و گردن بند). پوشانیدن این نوع زینت واجب است.

قرآن کریم، با همین معیار، در خصوص پوشش بانوان سالمند و از کار افتاده - که امید زناشویی ندارند - سهل گیری کرده، به آنان اجازه داده، روسری ها را برگیرند؛ {V} وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۴۰. {V} ولی در عین حال آنها نیز اجازه خودنمایی و تهییج ندارند: {A} «وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحاً فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ» {A.V} نور (۲۴)، آیه ۶۰. {V}

آیه دیگری که با صراحت کامل دستور پوشش اسلامی و فلسفه آن را بیان می کند، چنین است: {A} «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْرِيْنَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ، ذَلِكَ أَذْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا» {A} «ای پیامبر! به زنان و دخترانت و به زنان مؤمنان بگو: پوشش ها (روسری و چادر) خود را بر خود فروتر گیرند. این برای آنکه شناخته گردند و اذیت نشوند، نزدیک تر است؛ و خدا آمرزنده و مهربان است.» {V} احزاب (۳۳)، آیه ۵۹. {V} با این حال، ممکن است گروهی از اهل فساد، به هتک حیثیت زنان مؤمن ادامه دهند! در این صورت، حاکم اسلامی وظیفه دارد به شدت، با این افراد بیمار دل برخورد کند. بنابراین، حفظ پوشش و عدم

مزاحمت برای بانوان، تنها یک توصیه اخلاقی نیست و حکمی اسلامی و حکومتی به شمار می آید: A {«لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَ الْمُؤْمِنُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَتُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا * مَلْعُونِينَ أَيْنَمَا ثُقُفُوا أُحْذَرُوا وَ قُتِلُوا تَقْتِيلًا»}؛ A {«اگر منافقان و بیماردلان و کسانی که در شهر نگرانی به وجود می آورند، از کارهای خود دست برندارند، ما تو را علیه آنان بر خواهیم انگیخت و تو را سخت بر آنان مسلط می کنیم تا جز مدتی اندک در همسایگی تو زندگی نکنند. از رحمت خدا دور گردیدند و هر کجا یافت شوند، دستگیر و به سختی کشته خواهند شد.»} V. همان، ۶۰ و ۶۱. V}

در این آیات، سه مطلب مهم قابل توجه است: معنای «جلباب» و نزدیک کردن آن، «فلسفه» پوشش اسلامی و «مجازات» افراد مزاحم. V {مجازات این گونه افراد از نظر اسلام بسیار شدید است و بعد از ارشاد و امر به معروف و نهی از منکر، چنانچه این بیماردلان از عمل زشت خویش دست برندارند، باید از جامعه اسلامی تبعید شوند؛ (مسئله حجاب، ص ۱۶۴) و در صورت استمرار، در ردیف محاربان با حکومت اسلامی جای می گیرند و به حکم قرآن اعدام می گردند. (المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۸، ص ۳۶۱ و ۳۶۲) V}

T {پوشش مطلوب T

(معنای جلباب): با توجه به کتاب های لغت، «جلباب»، ملحفه و پوششی چادر مانند است؛ نه روسری و خمار. از ابن عباس و ابن مسعود روایت شده که: منظور عبا است. پس جلباب لباس گشاد و پارچه ای است که همه بدن را می پوشاند. ضمناً همان طور که مفسران بزرگ (مانند شیخ طوسی و طبرسی) گفته اند، در گذشته دو

نوع روسری برای زنان معمول بود: روسری های کوچک که آنها را «خمار» یا «مقنعه» می نامیدند و معمولاً در خانه از آن استفاده می کردند و روسری های بزرگ که مخصوص بیرون خانه به شمار می آمد. زنان با این روسری بزرگ - که جلباب خوانده می شد و از «مقنعه» بزرگ تر و از «رداء» کوچک تر بود و به چادر امروزی شباهت داشت - مو و تمام بدن خود را می پوشاندند. {۷} درباره جلباب گفته اند: آن روسری خاصی که بانوان هنگامی که برای کاری به خارج از منزل می روند، سر و روی خود را با آن می پوشند (التبیان فی تفسیر القرآن، ج ۸ ص ۳۶۱؛ مجمع البیان، ج ۸ - ۷، ص ۵۷۸). {۷}

نزدیک ساختن جلباب که در آیه آمده بود، کنایه از پوشاندن چهره و سر و گردن با آن است؛ {۷} مجمع البیان، ص ۵۸۰؛ المیزان، ج ۱۶، ص ۳۶۱. {۷} یعنی، چنان نباشد که چادر یا روپوش های بزرگ (مانتو)، تنها جنبه تشریفاتی و رسمی داشته باشد و همه پیکرشان را نپوشاند. زنان حق ندارند چنان چادر بپوشند که نشان دهد، از معاشرت با مردان بیگانه یا از نگاه چشم های نامحرم نمی پرهیزند و از مصادیق «کاسیات عاریات» {۷} زنانی که ظاهراً پوشیده هستند؛ ولی در واقع برهنه اند! شمرده می شوند. از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم روایت شده است: «صنغان من اهل النار لم أرهما، قوم معهم سیاط کأذئاب البقر یضربون بها الناس، و نساء کاسیات عاریات، ممیلات مائلات، رؤسهن کأسنمه البخت المائله لا یدخلن الجنه ولا یجدن ریحها...» یعنی: دو گروه اهل دوزخ هستند و من در روز قیامت آنها را نمی بینم: ... و گروه دوم، زنانی هستند که پوشش دارند اما برهنه اند، کجراهه

می روند و دیگران را به کجروی تشویق می کنند، سرهایشان همچون کوهان شتر فروهسته است، اینان به بهشت نمی روند، و بوی بهشت را که از فاصله چندان و چندان به مشام می رسد استشمام نمی کنند...» (ری شهری، محمد، میزان الحکمه، ج ۲، ص ۹۹۴، ح ۳۲۰۶. {V} قرآن فرمان می دهد: بانوان با مراقبت، جامه را بر خود گیرند و آن را رها نکنند، تا نشان دهد که اهل عفاف و حفظ به شمار می آیند. از تعلیل پایانی آیه به دست می آید که پوشش مطلوب، آن است که خود به خود، دورباش ایجاد کند و ناپاک دلان را ناامید می سازد. {V} مسئله حجاب، ص ۱۶۰ و {V}.۱۶۱

T { علت ضرورت پوشش T

خداوند متعال، درباره علت ضرورت پوشش اسلامی می فرماید: {A} «ذَلِكَ أَذْنَىٰ أَنْ يُعْرِفَنَ فَلَا يُؤْذَنَنَّ» {A}؛ «بدین وسیله شناخته می شوند پس با آزار و تعقیب نمی شوند». برخی می گویند: در عصر حاضر - که مسئله بردگی از میان رفته - این حکم نیز منتفی است! {V} آسیب شناسی حجاب، ص ۱۹. {V} پاسخ این است که ایجاد مزاحمت و آزار کنیزان نیز روا نیست. آنچه مهم است، بانوان در عصر پیامبر صلی الله علیه و آله دارای حجاب بودند و از فواید آن این است که وقتی زن پوشیده و با وقار از خانه بیرون می رود و جانب عفاف و پاک دامنی را رعایت می کند، فاسدان و مزاحمان جرأت هتک حیثیت او را در خود نمی یابند. بیمار دلانی که در پی شکار می گردند، فرد دارای حریم را شکاری مناسب نمی بینند. در روایات آمده است: {H} «المراه ریحانه» {V:H} و سائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۲۰. {V}؛ «زن همچون ریحانه یا است». بی تردید اگر باغبان او را پاس ندارد، از دست گلچین مصون

نمی ماند. قرآن کریم، زنان ایده آل را که در بهشت جای دارند، به مروارید محجوب و پوشیده در صدف تشبیه می کند: **A** «كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ» **V**؛ **A** {واقع (۵۶)، آیه ۲۳. **V**}. علاوه بر این، آنها را به جواهرات اصلی، چون یاقوت و مرجان - که جواهر فروشان در پوششی ویژه قرار می دهند تا همچون جواهرات یدلی به آسانی در دسترس این و آن قرار نگیرد و ارزش و قدرشان کاستی نپذیرد - تشبیه می کند. **V**؛ **A** {عامری، حمیده، گستره عفاف به گسترده زندگی، کتاب زنان، شورای فرهنگی اجتماعی زنان، ش ۱۲، ص ۱۱۷. **V**}

علامه طباطبایی **V**؛ **A** {المیزان، ج ۸، ص ۳۶۱. **V**} همین تفسیر را بر می گزیند. شهید مطهری در این باره می گوید: «حرکات و سکناات انسان گاهی زبان دار است. گاهی وضع لباس، راه رفتن، و سخن گفتن زن معنا دار است و به زبان بی زبانی می گوید: دلت را به من بده، در آرزوی من باش و مرا تعقیب کن. گاهی بر عکس، با زبان بی زبانی می گوید: دست تعرض، از این حریم کوتاه است.» **V**؛ **A** {مسئله حجاب، ص ۱۶۳. **V**}

البته بیشتر نوشته های مربوط به پوشش، نقطه نظر را بر حجاب زن معطوف نموده و کمتر به پوشش مرد توجه کرده اند! این امری عادی و طبیعی است؛ چرا که زن مظهر جمال و زیبایی و مرد مظهر شیفتگی است. البته پوشش مردان نیز در ابعاد مختلف فرهنگی و اجتماعی حائز اهمیت است. از این رو قرآن برای ثبات و پایداری جامعه، درباره پوشش زن و مرد توجه بسیار نموده است: **A** «يَا بَنِي آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُؤَارِي سَوْآتِكُمْ وَ رِيشًا» **A**؛ «ای فرزندان آدم! لباسی برای شما فرستادیم که اندام (عورت) شما را می پوشاند و مایه زینت شما

است {V} اعراف (۷)، آیه ۲۶. {V}.

در حق مردان می فرماید: {A} {V} «قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ» {V:A} نور (۲۴)، آیه ۳۰. {V} «به مؤمنان بگو: چشم های خود را از نگاه به نامحرمان فرو گیرند و عفاف (عورت) خود را حفظ کنند» و در حق زنان می فرماید: {A} «وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ» {A} «و به زنان با ایمان بگو: چشم های خود را فرو گیرند و دامان (عورت) خویش را حفظ کنند» {V} همان، آیه ۳۱. {V}

ضرورت پوشش بانوان در نظام اسلامی:

از آنجا که انسان موجود اجتماعی است، جامعه بزرگی که در آن زندگی می کند، از یک نظر همچون خانه او است و حریم آن همچون حریم خانه او محسوب می شود. پاکی جامعه به پاکی او کمک می کند و آلودگی آن، به آلودگی اش می افزاید! روی همین اصل در اسلام با هر کاری که جو جامعه را مسموم یا آلوده کند به شدت مبارزه شده است؛ چرا که گناه، همانند آتش است. هنگامی که در نقطه ای از جامعه این آتش روشن شود، بکوشیم آن را خاموش یا محاصره کنیم. اما اگر به آتش دامن زنیم و آن را از نقطه ای به نقطه دیگر ببریم و یا آن را به حال خود واگذاریم، حریق همه جا را فرا خواهد گرفت و کسی قادر بر کنترل آن نخواهد بود! از این گذشته عظمت گناه در نظر مردم و حفظ ظاهر جامعه از آلودگی های خود سد بزرگی در برابر فساد است. اشاعه فحشا و نشر گناه و تجاهر به فسق و تسامح در این موضوع، این سد را می شکنند و گناه را در اذهان کوچک و آلودگی به آن را ساده

می نماید. بر همین مبنا حکومت اسلامی، موظف است جلوی منکرات را بگیرد. این به معنای تحمیل به حجاب نیست؛ بلکه نوعی واكسینه کردن جامعه در مقابل بیماری های روانی و معنوی است. در جامعه اسلامی همه وظیفه دارند به بهداشت روانی و سلامت روحانی توجه کنند. این همان امر به معروف و نهی از منکر و نظارت ملی است. حاکمان اسلامی موظف اند موانع رشد فضایل انسانی را از بین ببرند و این در حقیقت بستر سازی برای سلامت روانی جامعه است و در زمان پیامبر و امام علی(ع) نیز هر چند زنان بدحجاب وجود داشته؛ اما قرآن با این پدیده برخورد کرده است، به دنبال آن دیگر آنها نمی توانستند هر طور دلشان خواست در اجتماع ظاهر شوند؛ حتی اقلیت های مذهبی نیز موظف به رعایت مقررات اسلامی در جامعه اسلامی بوده اند.

در آیات ۳۱ سوره «نور» و ۳۴ و ۵۹ سوره «احزاب» کیفیت رفتار اجتماعی زن مورد توجه قرار گرفته است. نیز از آیات امر به معروف و نهی از منکر می توان استفاده کرد که جلوی هر گونه منکر و زشت، باید ایستاد و اجازه ظهور و بروز به آن نداد.

در هر صورت هنجارهای دینی در جامعه را باید به اجرا گذاشت و نمی توان تنها به عقیده و میل مردم اکتفا کرد. فکر کنید چقدر از مردم حاضرند با میل و رغبت و از روی اعتقاد، از رشوه گرفتن و اختلاس اجتناب کنند؟ چقدر حاضرند از شراب و زنا با میل و رغبت احتراز نمایند تا آنها را آزاد گذاشت که در عمل هم با میل و رغبت وظایف خویش را اجرا کنند؟! این موضوع منحصر به کشور ما نیست.

در هر کشوری یک سلسله دستوراتی است که به اجبار آنها را به اجرا می گذارند. در کشوری مثل فرانسه _ که آن را مهد آزادی می شمارند _ چگونه به اجبار دختران را وادار به بی حجایی می کنند تا به مدرسه یا دانشگاه راه یابند! تفاوت در جامعه اسلامی و غیراسلامی در نوع هنجارها است؛ نه چگونگی برخورد با آنها.

بسیاری از حکمت ها و فلسفه های حجاب امروزه روشن شده است؛ از جمله:

۱. پوشش امری غریزی و فطری برای بشر است. کاوش های باستان شناسی نشان می دهد که از دیر زمان بشر در حد امکان نسبت به مسئله پوشش اهتمام ورزیده است و همه صاحبان ادیان نیز آن را سرلوحه عمل قرار داده اند. ۲. مستور بودن زیبایی ها و جاذبه های جنسی زن و مرد، آنها را از معرض دید و طمع ورزی شهوت پرستان هرزه محافظت می کند و امنیت و بهداشت روانی جسمی آنان را تأمین می کند.

۳. برهنگی راهبر به سوی بی بند و باری و لجام گسیختگی جنسی است که عواقب شوم و زیانباری دارد:

۱_۳. گسترش فساد و ناهنجاری های اجتماعی،

۲_۳. شیوع بیماری هایی چون سفلیس، سوزاک، ایدز و...،

۳_۳. سست شدن بنیان مقدس خانواده، گسترش آمار طلاق و فزونی عقده های روحی در کودکان،

۴_۳. زیاد شدن فرزندان نامشروع.

اینها و ده ها مشکل اجتماعی دیگر، عواقب شومی است که جهان غرب را سخت برآشفته است و ستاره تمدنش را به افول می کشاند تا آنجا که حتی فریاد متفکران ماتریالیستی چون راسل را برآورده و جهان را سخت بر آنان تنگ کرده است. اما مکتب گران قدر اسلام در پرتو هدایت های نورانی اش (همچون حجاب) از اساس با این جریان ویرانگر به مبارزه برخاسته و حجاب را دژی استوار

برای صیانت فرد و جامعه از آسیب های بی شمار قرار داده است. از همین رو است که استعمارگران برای تخدیر جوانان و در بند کشیدن آنان و گسترش اهداف ظالمانه خویش، از بی حجابی و برهنگی به عنوان ابزاری قوی سود می جویند.

در هر صورت، موضوعاتی نظیر حفظ نظام اجتماعی، بقای نسل و خانواده، تأمین سلامت فکری و روحی _ روانی افراد جامعه و فراهم کردن بستری مناسب و محیطی سالم برای پرورش و تکامل مادی و معنوی انسان و بالاخره پرهیز از عواقب شومی که جوامع دیگر به دلیل رعایت نکردن این قبیل محدودیت ها گرفتار آن شده و یاد آن دست و پا می زنند و... نظام اسلامی را ملزم به اجرای این حکم ارزشمند الهی کرده است. {V} لباس پوشیدن سابقه ای به اندازه حیات انسان دارد و جز پیروان یکی از مکاتب فکری - که بر برهنه زیستی پای می فشارند - {V} مصطفوی، انسانیت از دیدگاه اسلامی، ص ۱۲۹. {V} همه افراد به نوعی آن را تجربه می کنند. این پدیده، به رغم ارتباطش با خصوصیات مختلف فردی و اجتماعی انسان، دست کم به سه نیاز وی پاسخ می دهد: ۱. حفاظت در سرما و گرما و برف و باران، {V} نحل (۱۶)، آیه ۸۰. {V} ۲. حفظ عفت و شرم، {V} نور (۲۴)، آیات ۳۱، ۳۰ و ۵۹؛ احزاب (۳۳)، آیه ۵۹ و ۶۰. {V} ۳. آراستگی، زیبایی و وقار. {V} اعراف (۷)، آیه ۲۶. {V}

فلسفه حجاب (پوشش) می تواند ناشی از امور زیر باشد:

۱. حفظ تعادل جامعه از نظر امنیت و آرامش روانی.

یکی از غرایز خدادادی در ساختمان وجودی انسان، غریزه جنسی است که نیرومندترین و ریشه دارترین غریزه آدمی است و در صورت کنترل آن، می تواند علاوه بر تداوم و استمرار نسل بشر، موجبات

و امنیت روانی انسان ها را فراهم کند.

در قوانین اسلام، برای استفاده درست از این گزینه حیاتی، مکانیسم های گوناگونی مطرح شده است که «حجاب» و وجود حریم بین زن و مرد، یکی از راهکارهای مهم آن است.

بدون شک، نبودن حریم بین زن و مرد و آزادی معاشرت های تعریف نشده و بی بندوبار (با آرایش های گوناگون)، هیجان ها و التهاب های جنسی را فزونی می بخشد و تقاضای برهنگی و سکس را به صورت یک عطش روحی و یک خواست سیری ناپذیر درمی آورد.

اسلام به قدرت شگرف این گزینه آتشین توجه کامل داشته و تدابیر زیادی برای تعدیل و رام کردن این گزینه اندیشیده است و در این زمینه هم برای زنان و هم برای مردان، تکالیف خاصی معین کرده است. وظیفه مشترک زن و مرد این است که چشم خویش را از نگاه به نامحرم ببوشانند و از نگاه شهوت آمیز پرهیزند؛ اما زنان - به خاطر جاذبه های بیش تر - وظیفه خاصی دارند و آن این که بدن خود را از مردان بیگانه ببوشانند و در اجتماع با آرایش های تحریک آمیز، ظاهر نشوند و به جلوه گری و دلربایی نپردازند تا زمینه انحراف مردان و به ویژه جوانان فراهم نشود.

لباس افراد جامعه و مخصوصاً لباس زنان نمی تواند به هر شکل و اندازه ای باشد و باید حد و ضابطه ای داشته باشد. بی بندباری در پوشش و لباس، موجب بی بندباری در تحریک گزینه جنسی است. تحقیقات علمی در فیزیولوژی و روانشناسی در باب تفاوت های جسمی و روحی زن و مرد ثابت کرده است که مردان نسبت به محرک های چشمی شهوت انگیز، حساس تر از زنانند و برعکس زنان در مقابل محرک های لمسی حساسیت بیش تری

آستانه حس لمس و درد در زنان از همان زمان تولد پایین تر از مردان است...؛ در عوض مردان بینایی بهتری دارند. این مزیت های جنسی در استعداد حسی، آموخته یا اکتسابی نیست؛ بلکه از زمان کودکی آشکار است... مردان بالغ به محرک های بینایی شهوانی حساسیت بیش تر می دهند. اصطلاح «چشم چرانی» که برای این ویژگی مردان به کار می رود، زائیده حساسیت مردان نسبت به محرک های بینایی شهوانی است؛ چون دامنه و برد حس بینایی زیاد است؛ یعنی چشم می تواند از فاصله نسبتاً دور، تحت تأثیر محرکها قرار گیرد و از این گذشته وسعت زیادی از محیط در آن واحد دیده می شود. از سوی دیگر، چون حس لامسه دامنه و برد زیاد ندارد و فعالیتش محدود به تماس از نزدیک است و هورمون های جنسی زن به صورتی دوره ای ترشح می شوند و به طور متناوب عمل می کند، تأثیر محرک های شهوانی بر زن، صورتی بسیار محدود دارد و از این نظر فعالیت زنان بسیار کم است؛ به خلاف مردان که ترشح اندروژن ها در آن ها صورتی یکنواخت دارد و هیچ عامل طبیعی آن را قطع نمی کند. مردان به صورتی گسترده تر تحت تأثیر محرکهای شهوانی قرار می گیرند و از این نظر فعال ترند.

۲. حفظ و تحکیم بنیان خانواده

خانواده با اهمیت ترین نهاد اجتماعی است. «خانواده» کانون عشق و امید و تحقق آرزوهای آدمی و مرکز تولد و پرورش نسل بشر است؛ به گونه ای که هیچ جامعه ای نمی تواند بدون خانواده پایدار بماند. در معارف الهی خانواده، مهم ترین جایگاه پرورش انسان است. قرآن کریم همسران را «لباس» یکدیگر می داند و بدین ترتیب نقش هر یک را معین می کند. زن و شوهر نزدیک ترین افراد

به یکدیگرند و همچون لباسی، یکدیگر را از آفات و آسیب های عفت سوز و ایمان برانداز حفظ می کنند. {۷} محمدحسین طباطبائی، المیزان، ج ۳ {۷} افزون بر این، آنان مانند لباس، مایه وقار و آراستگی یکدیگرند. بی تردید این نقش در پرتو تفاوت زن و شوهر شکل می گیرد. چنانچه زن و شوهر از تعهدات خانوادگی رها باشند، نمی توانند برای یکدیگر چون لباس به شمار آیند و عفت و وقار و شخصیت هم را پاس دارند. حجاب از لوازم سامان یافتن چنین بنیادی است و بی حجابی با آن تعارض آشکار دارد؛ زیرا بی بند و باری در پوشش، بی بند و باری در تحریک و احساس نیاز را در پی دارد و تأمین نیازهای شعله ور، بنیاد خانواده را نشانه می رود. {۷} غلامعلی حداد عادل، فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی {۷} غریزه جنسی یکی از علل مهم ازدواج و به وجود آمدن خانواده است؛ اما برای پایداری اش کافی نیست. بعد از ازدواج به تدریج با گذر زمان، اهداف جدیدی شکل می گیرد؛ خواسته های زیستی و جنسی اندک اندک جای خود را به نیازهای روانی و امنیتی و عاطفی و شناختی می دهد و دیگر سرمایه عشق و ورزی به تنهایی برای تأمین اهداف خانواده و خواسته ها کافی نیست. نخستین شرط دستیابی بدین اهداف و تأمین خواست های جدید، آن است که زن و شوهر از هویت و خواست های فردی دست شویند و به سوی پی ریزی هویتی جمعی، گام بردارند. چنانچه هر کس فقط خواهش خویش را پی گیرد؛ یعنی، زن در جهت تجمل و خودنمایی و مورد پسند واقع شدن در اجتماع و جلب توجه مردان گام بردارد؛ در دغدغه مقبولیت خویش فرو رود و نقش

مادری را به فراموشی سپارد و از آن سوی مرد در اندیشه رسیدن به تمکین های نوتر و پر رونق تر به سر برد و نقش پدری را فراموش کند، بنیان خانواده بر باد می رود!! بی تردید کانون خانواده با اموری چون توجه به لباس و بدن و روی و موی و انگشت نما شدن و مشخص تر معرفی کردن خود، پیوند تنگاتنگ دارد و پرداختن بدین امور و فراموش کردن اهداف خانواده و نیازهای برتر، پایه های خانواده را متزلزل می سازد. ۳. پیش گیری از فحشا و فروپاشی نظم جامعه.

گسترش دامنه فحشا و افزایش فرزندان نامشروع، از دردناک ترین پیامدهای بی حجابی و آزادی های بی حد و حصر جنسی است که در جوامع غربی و سایر جوامع مشابه، کاملاً مشهود است. عامل اصلی فحشا و ازدیاد فرزندان نامشروع، منحصر به فرهنگ برهنگی و بی حجابی نیست؛ بلکه یکی از عوامل اصلی و مؤثر در گسترش دامنه فحشا و جریان روبه رشد تولد فرزندان نامشروع، مسأله برهنگی و بی حجابی است. امروزه یکی از مشکلات جوامع غربی، تولد روبه رشد فرزندان نامشروع و بدون شناسنامه است. فرزندان که دارای پدر و مادر نامشخصی هستند و از نظر حقوقی، مشکلات فراوانی را به همراه آورده، نظم اجتماعی جوامع غربی را تهدید می کنند.

۴. جلوگیری از نگاه ابزاری به زن و ابتدال وی

یکی از مسائل مطرح پیرامون حقوق زنان و بی توجهی به آنان، نگاه ابزاری به زنان است. هنگامی که جامعه، زن را با اندام برهنه بخواهد، طبیعی است روزه روز تقاضای آرایش بیشتر و خودنمایی افزونتر از او دارد و هنگامی که زن را از طریق جاذبه جنسی اش وسیله تبلیغ کالاها و عاملی برای جلب جهان گردان

و مانند این ها قرار دهد، در چنین جامعه ای شخصیت زن تا حد یک عروسک یا یک کالای بی ارزش سقوط می کند و ارزش های والای انسانی او به کلی به دست فراموشی سپرده می شود و به این ترتیب، زن، وسیله ای برای اشباع هوس های سرکش برخی مردان آلوده و فریبکار می شود.

عنصر حجاب و پوشش اسلامی، نه تنها زن را از صحنه اجتماع و فعالیت های اجتماعی دور نمی کند، بلکه زمینه های حضور مستمر و فعال زنان را در عرصه اجتماع - به همراه حقوق اجتماعی برابر - تضمین می کند و شخصیت خدادادی زن را از دستبرد نگاه ابزاری دیگران، مصونیت می بخشد.

T {روایات که دلالت بر وجوب حجاب دارد}

در این زمینه روایات متواتری وجود دارد که در کتب حدیثی شیعه از جمله وسائل الشیعه ذکر شده است که برخی از این روایات در ارتباط با تفسیر آیات ذکر شده می باشد و برخی هم حکم زنان سالخورده را در مورد حجاب بیان داشته و برخی در مورد اِماء و کنیز وارد شده است و بعضی نیز زمان وجوب حجاب را بیان می دارد. در کل اصل وجوب حجاب را مسأله مسلم و ضروری دانسته، به شرایط، خصوصیات، زمان و استثنائات آن پرداخته است، به طور نمونه به موارد از آنها اشاره می نمایم:

۱. در حدیثی از امام صادق (ع) می خوانیم: «H {کل آیه فی القرآن فیها ذکر الفروج فهی من الزنا إلا هذه الآیه فإنها من النظر} H؛ هر آیه که در قرآن مجید سخن از حفظ فروج به میان می آورد منظور حفظ کردن از زنا است جز این آیه که مراد از آن، حفظ کردن از نگاه دیگران می باشد.» (۱)

۲. فضیل بن یسار

می گوید: «H} سألت ابا عبدالله(ع) عن الذراعين من المراه، هما من الذینته التي قال الله: «ولا یبدین زینتهن إلا لبعولتهن»؟ قال: نعم و ما دون الخمار من الزینته و ما دون السوارین {H}؛ از امام صادق(ع) سؤال کردم آیا دو تا ذراع زن از موارد زینت است که خداوند می فرماید: برای غیر شوهر نشان داده نشود؟» فرمود: بلی و نیز سر و موهای سر و گردن و مقداری از سینه که با روسری پوشانده می شود هم از زینت است و نیز آن چه زیر دستبند و بالاتر است هم از زینت (مراد محل زینت است) است و برای غیر محارم نمی تواند نشان بدهد.»(۲)

۳. روایات که اصل حجاب را مسلم گرفته و زمان آن را مطرح می سازد:

الف. محمد بن مسلم از امام محمد باقر(ع) روایت می کند: «H} لا یصلح للجاریته إذا حاضت إلا أن تختمر {H}؛ دختر زمانی که به حد بلوغ شرعی رسید، باید روسری داشته باشد.»(۳)

ب. از امام هشتم(ع) روایت شده است: «H} لا تغطي المرأة رأسها من الغلام حتى يبلغ الغلام {H}؛ پسر وقتی به حد بلوغ رسید زن باید حجاب را رعایت کرده و سر خود را از وی بپوشاند.»(۴)

بنابراین بر لزوم حجاب علاوه بر ضرورت و کارکردهای فردی و اجتماعی آن، آیات و روایات فراوانی دلالت دارد. و اصولاً پوشش امر غریزی و فطری برای بشر است و کاوش های باستان شناسی نشان می دهد که از دیر زمان بشر در حد امکان نسبت به مسأله پوشش اهتمام ورزیده است و همه صاحبان ادیان نیز آن را سرلوحه عمل قرار داده اند.

در ادامه توجهتان را به دو نکته در زمینه حجاب

جلب می کنیم: ۱- حجاب و حرمت خود (احساس ارزشمندی): از نظر روان شناسی، قطعی ترین عامل رشد انسان، «میزان ارزشی» است که هر فرد برای خود قائل است {The V} Esteem. ۱۹۶. به عبارت بهتر، نافذترین عامل رشد روانی و شخصیتی انسان، سطح حرمت خود (Self _ esteem) او است. درجه ارزیابی فرد از خود، حرمت خود خوانده می شود و در واقع باز خوردی از مورد قبول بودن و مورد قبول نبودن به شمار می آید. این قضاوت در قالب رفتارهای کلامی و غیر کلامی بروز می کند و گستره ای است که فرد خود را در آن پهنه توانا، مهم، موفق و با ارزش و یا ناموفق و بی ارزش می داند. {V} سید حسن سلیمی، بررسی حرمت خود در نوجوانان...، مجله روان شناسی، شماره ۲ {V} چنان که گذشت، «سطح حرمت خود» در سازش یافتگی هیجانی، اجتماعی و عاطفی تأثیر بسیار دارد و از عوامل تعیین کننده اساسی در شکل دهی الگوهای رفتاری و عاطفی است؛ به گونه ای که تردید افراد در ارزشمندی شان، به ناتوانی در رسیدن به زندگی عاطفی موزون می انجامد. این افراد همواره از آشکار شدن ناتوانیشان هراسناک اند و صحنه را ترک می کنند. از طرفی خلاقیت با «سطح حرمت خود» رابطه کاملاً مستقیم دارد. {V} مرتضی مطهری، مسأله حجاب، صدرا {V} به راستی آیا برهنه شدن و کشاندن رفتارهای جنسی به کوچه و خیابان، به آدمی ارزش می دهد و انسان را از احساس ارزش مندی بهره مند می سازد؟ البته شاید احساس رضایت آنی و زود گذر پدید آورد؛ ولی کمتر کسی است که بر خورداری از این حالت و رفتار را ارزش تلقی کند و شخص برخوردار از

این روحیه را ارزشمند بدانند! افزون بر این، تأمین هر خواسته‌ای همیشه با احساس رضایت همراه نیست. در جامعه‌ای که برهنگی تمام شریان‌های آن را پر کرده و زن و مرد همواره در حال مقایسه داشته‌ها و نداشته‌های خویش هستند، انسان‌ها در تشویش مستمر و دلهره همیشگی فرو می‌روند؛ زیرا رقابت و مقایسه در میدانی رخ می‌نماید که ظرفیت رقابت ندارد و بدین سبب، آدمی به تنوع طلبی حریصانه کشیده می‌شود. بی تردید تا وقتی این اندیشه فضای ذهن آدمی را آکنده است، فرصتی برای بروز خلاقیت و ابتکار باقی نمی‌ماند. ذهن مشغول به تصاحب دل دیگران و جلب نظر مردان و پسندیده شدن، هرگز اندیشه علمی را بر نمی‌تابد و نمی‌تواند یافته‌ای تازه عرضه کند. او در پی آن است که در وضعیت موجود پسندیده شود؛ نه آنکه وضعیت را تغییر دهد و با ابتکار و خلاقیت، طرحی نو در اندازد. از سوی دیگر، از آنجا که احساس بی ارزش بودن تمام وجود این افراد را پر کرده است، در پی جبران این کمبود بر می‌آیند و چون آسان‌ترین راه رسیدن به این احساس، مقبول دیگران واقع شدن است، از طریق سکس و عرضه پیکر خود، در این مسیر گام بر می‌دارند تا به شکلی، احساس ارزشمندی از کف رفته خود را جبران کنند. در حالی که شخص برخوردار از حجاب، هرگز چنین نیازی را احساس نمی‌کند. در نگاه او بهترین راه جبران احساس ارزش مندی، آن است که خود را از دسترس بیگانگان دور نگه دارد و مقام و موقعیت خود را پایین نیاورد. V {مرضی مطهری، نظام حقوق زن در اسلام، صدر V {گویا از همین

رو است که ویل دورانت می گوید: زنان دریافته اند که دست و دل بازی مایه طعن و تحقیر است. بنابراین، چنین افرادی هم ارزش مندی را از کف داده اند و هم در جبران آن به بیراهه رفته اند. راه رسیدن به احساس ارزش مندی پایدار، رفتن در پی کسب صفات ارزشمند و پایدار است. انسان برخوردار از حجاب، با دور نگه داشتن خود از دسترس دیگران، سطح ارزش مندی خود را ارتقا می بخشد تا آن جا که مرد، نیازمندان به آستان وی روی می آورد. بی تردید اگر زنان این مفهوم را به طور کامل درک کنند، به پوشیده داشتن و مخفی ساختن پیکر خویش بیشتر گرایش نشان می دهند {V} مرتضی مطهری، مسأله حجاب، صدرا {V} و پی خواهند برد که راه احساس ارزش مندی، در دسترس و مقبول بودن لحظه به لحظه نیست. راسل می گوید: از لحاظ هنری، مایه تأسف است که بتوان به آسانی به زنان دست یافت. ویل دورانت نیز می گوید: آنچه می جوییم و نیابیم، عزیز و گران بها می گردد. {V} مرتضی مطهری، نظام حقوق زن در اسلام، صدرا {V} ویلیام جیمز به صراحت توصیه می کند: زنان عزت و احترامشان به این است که به دنبال مردان نروند، خود را مبتذل نکنند و خود را از دسترس مردان، دور نگه دارند. پس حجاب احساس ارزش مندی است که موقعیتی بلند مرتبه برای زنان پدید می آورد و مردان را در محدودیت فرو می برد. اگر چه در بیان به زنان گفته می شود که پوشیده بیرون آید؛ ولی واقعیت آن است که به مرد گفته می شود: بهره برداری جنسی در همه جا ممنوع است؛ چون راه چشم را _ که نافذترین کانال حسی مردان

است _ نمی توان سد کرد.

۲- حجاب و مسئولیت پذیری

هر کس در برابر خود و دیگران مسئول است. انجام موفقیت آمیز مسئولیت به استعداد و برخورداری از توانمندی های متناسب و ظرفیت های روان شناختی و جسمی نیاز دارد. توفیق در پاره ای از مسئولیت ها و حتی سپردن برخی از مسئولیت ها، به حجاب تکیه دارد و افرادی که بی حجابی پیشه می کنند، توان انجام آن را ندارند. این گروه ناگزیر باید به خویش پردازند و _ چنان که امروزه مشاهده می کنیم _ چاره ای ندارند جز آنکه انجام آن مسئولیت ها را به دیگران و حتی مردان بسپارند. {V} مجموعه مقالات کنفرانس زن، مقاله حجاب و آزادی {V} زنانی که در پی دلربایی و جلب نظر دیگرانند و جز عرضه پیکر خود به چیزی نمی اندیشند، هرگز نمی توانند غمخوار هم نوع خود باشند؛ در برابر خانواده و اجتماع احساس مسئولیت کنند و به معنویت خود و اعضای خانواده و جامعه بیندیشند! این افراد، افزون بر آنکه خود به دلیل ناتوانی یا شانه خالی کردن از انجام دادن مسئولیت های فردی باز می مانند، با روحیه و وضعیت بدنی خاص خویش، محیط را آلوده و موقعیت را برای فعالیت مسئولیت پذیرانه نامساعد می سازند. بر این اساس، بازدهی فعالیت های خانوادگی و اجتماعی را کاهش می دهند و حتی دقت عمل را دچار اختلال می کنند؛ به عبارت دیگر، این افراد خود ناتوان می مانند و دیگران را نیز از انجام دادن تعهدات و مسئولیت هایشان باز می دارند. تحقیقات گسترده و به ویژه پژوهش های میدانی، حاکی از افت تولید و کاهش سطح کیفیت در مراکز آلوده به افراد بی حجاب، بر درستی این سخن گواهی می دهد. اسلام که عاطل و باطل ماندن نیروهای عظیم انسانی

و غیر انسانی را نمی پسندد، برای رسیدن به موفقیت در انجام تعهدات و مسئولیت های فردی و اجتماعی، استعداد و شرایطی را لازم می داند که رعایت پوشش خاص یکی از آنها به شمار می آید. فرد بی حجاب با رعایت نکردن این شرط، در واقع از قبول مسئولیت خودداری ورزیده، در پی خواسته های خود می رود و حتی دیگران را از انجام دادن تعهدهای پذیرفته شده باز می دارد. بنابراین، حجاب هرگز به معنای محدود کردن حوزه مسئولیت زن نیست. حجاب شرط موفقیت در انجام دادن مسئولیت ها و سپردن برخی مسئولیت ها است. انسان، با انتخاب «بی حجابی» از قبول مسئولیت های حساس و سنگین شانه خالی می کند؛ آزاد از هر تعهدی سر بار دیگران می شود و مسئولیت ها را به دیگران وا می گذارد.

سخن پایانی:

خواهر گرامی: ارزش و کرامت آدمی در آن است که خود با اراده و شناخت، تصمیم بگیرد و عمل بکند اگر بخواهیم به اراده و خواست دیگران زندگی کنیم، از مقام و ارزش انسانی خود فرو می افتیم.. در هر کاری افراد مخالفی وجود دارند رفتار شما را نمی پسندند و عملکرد شما را زیر سؤال می برند. اگر بخواهید با اندک نیروی مخالفی صحنه را ترک کنید و رفتار خود را تغییر دهید، دیگر شخصیت و استقلال برای شما باقی نمی ماند. وقتی خوبی رفتاری برای شما اثبات شد، نباید به حرف دیگران توجه کنید. لازم نیست در برابر مخالفان جبهه گیری کنید. اگر آنها از حرف شما متأثر می شوند، شما نیز به آنها پند و اندرز دهید؛ ولی اگر حرف شما بی اثر است، یا حتی اگر احتمال می دهید رفتار آنها بر عملکرد شما تأثیر بگذارد، هرگز به سخنان آنها گوش ندهید و

حتی اجازه ندهید نگاه تمسخرآمیز آنها در نگاه شما بیفتد. البته به آنها بی احترامی نکنید و حرف زشت و سخن ناروا بر زبان نیاورید. خواهر عزیز، توصیه می کنیم به صورت حساب شده و به دور از افراط و تفریط، حجاب را رعایت کنید. خاطر نشان می کنیم حجاب نباید باعث جبهه گیری، تعارض و بگومگو شود. در حالی که حجاب خود را رعایت می کنید، با دیگران معاشرت نیکو داشته باشید و به آنها احترام بگذارید، حتی با آنها صمیمی تر از گذشته رفتار کنید و در کارهای شخصی نیز به آنها کمک برسانید. سعی کنید خوبی های حجاب و اخلاق اسلامی را برای خود تکرار کنید تا تأثیر القائنات دیگران خنثی شود. -----

پی نوشت ها:

۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳.

۲. وسائل الشیعه، حر عاملی، بیروت، دار احیاء التراث، ج ۱۴، ب ۱۰۹، ح ۱، ص ۱۴۵.

۳. وسائل الشیعه، ج ۱۴، باب ۱۲۶، ح ۱، ص ۱۶۸.

۴. همان، ح ۴.

برای آگاهی بیشتر ر.ک:

۱- پاسداران حجاب، محمد مهدی تاج لنگرودی ۲- فلسفه حجاب، شهید مطهری ۳- حجاب از دیدگاه قرآن و سنت، فتحیه فتاحی زاده ۴- حجاب، محمد مهریزی ۵- حجاب بیانگر شخصیت زن، مهدی اشتهاوردی ۶- مسأله حجاب، محمدی آشنانی ۷- حجاب در ادیان الهی، محمدی آشنانی ۸- حجاب غنچه ها، ج ۱ - ۴ (کودکان)، رضا شیرازی ۹- حجاب میوه شناخت، سید مسعود آقایی ۱۰- حجاب و کشف حجاب در ایران، فاطمه استاد ملک ۱۱- مروارید عفاف - فرهنگ حجاب، جعفر شیخ الاسلامی ۱۲- واقعه کشف حجاب، مطالعات تاریخ معاصر ایران ۱۳- واقعه کشف حجاب، سازمان مدارک انقلاب اسلامی ۱۴- فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی، غلام علی حداد عادل.

سوال ۸

سوال :

آیا حجاب شرط الزامی برای بهشت و جهنم است؟

جواب :

در این جا بیان چند نکته

لازم است:

اولاً: معیار رستگاری در آخرت و رفتن به بهشت از دیدگاه قرآن کریم، ایمان و عمل صالح است. هر کسی که ایمان و عمل صالح داشته باشد و تقوای الهی را رعایت کند و گناه نکنند، بنا به وعده قرآن کریم وارد بهشت می شود و همیشه در آن می ماند. «A» و الذین آمنوا و عملوا الصالحات اولئک اصحاب الجنة هم فیها خالدون {V؛A} (بقره، ۸۲) {V}

ثانیا: مصادیق عمل صالح در دین تعیین شده و به صورت امری در نصوص دینی بیان شده است. ثالثاً: مسأله حجاب یکی از مسلمات دینی و مورد تأکید در نصوص دینی است. افزون بر آنکه رعایت آن زمینه سعادت معنوی و دینی دیگران نیز هست و عدم رعایت آن آتش به خرمن ایمان و پاکی جوانان می زند. در نتیجه رعایت حجاب قطعاً از اسباب سعادت و رستگاری و بی اعتنایی به آن، پشت پا زدن به احکام الهی و اسباب قطعی عذاب است. باتوجه به توضیحات بالادر مورد حجاب باید بگوییم:

حجاب یکی از احکام ضروری اسلام به شمار می آید و شیعه و سنی بر آن اتفاق نظر دارند خداوند در این باره آیاتی نازل کرده و در آن به مسئله پوشش بانوان اشاره کرده است. {V} (احزاب، ۵۹؛ نور، ۳۱) {V} علاوه بر این احادیث بسیاری درباره اهمیت و چگونگی حجاب نقل شده است.

بنابراین رعایت نکردن آن گناه بزرگی محسوب می شود.

T {فلسفه حجاب: T}

۱- برهنگی زنان که طبعاً پیامدهائی هم چون آرایش و عشوه گری و امثال آن همراه دارد مردان مخصوصاً جوانان را در یک حالت تحریک دائم قرار می دهد تحریکی که سبب کوبیدن اعصاب آنها و ایجاد هیجان های بیمارگونه

عصبی و گاه سرچشمه امراض روانی می گردد، مگر اعصاب انسان چقدر می تواند بار هیجان را بر خود حمل کند؟ مگر روان پزشکان نمی گویند هیجان مستمر عامل بیماری است. اسلام می خواهد مردان و زنان مسلمان روحی آرام و اعصابی سالم و چشم و گوش پاک داشته باشند، و این یکی از فلسفه های حجاب است.

عدم رعایت حجاب سبب به گناه افتادن دیگران می شود و فردی که حجاب را رعایت نکرده به گناه دیگران کمک کرده و شریک جرم به حساب می آید.

۲- افزایش طلاق و از هم گسیختگی زندگی زناشویی یکی از دیگر آثار برهنگی است. چون هر چه را دیده بیند دل کند یاد و به دنبال دیدن، هوس بازی انسان سبب می شود که هر روزی با یکی دل ببندد و دیگری را رها کند.

۳- گسترش دامنه فحشا و افزایش فرزندان نامشروع از درد ناک ترین پیامدهای بی حجابی است.

۴- ابتدال زن و سقوط شخصیت او و تبدیل شدن به وسیله ای برای اشباع هوس های سرکش مشتی آلوده و شهوت ران یکی دیگر از پیامدهای بی توجهی به حجاب است.

پوشش امری فطری است و لذا آدم و حوا وقتی از آن شجره ممنوعه چشیدند عورت آنها پدیدار شد و شروع کردند از برگ درختان بهشت پوششی برای خود ایجاد کنند و این نشان می دهد برهنگی برخلاف فطرت انسان است.

از جمله واژه هائی که در آیات حجاب به کار گرفته شده واژه «تبرج» است تبرج یعنی خودنمایی و جلوه گری است در کتاب العین آمده است: «آن گاه که زن زیبایی های گریبان و چهره را نمایاند،

گفته می شود تبرج کرده است.

فیومی نیز گفته: تبرجت المرثه؛ یعنی زن زیبایی ها و زینت هایش را در مقابل نامحرم، آشکار سازد. قرآن کریم از تبرج و خودنمایی نهی کرده است و فرموده: «و در خانه هایتان قرار گیرید و مانند روزگار جاهلیت قدیم زینتهای خود را آشکار مکنید و نماز برپا دارید و زکات بدهید و خدا و فرستاده اش را فرمان برید خدا فقط می خواهد آلودگی را از شما خاندان بزدايد و شما را پاک و پاکیزه گرداند.» {احزاب، ۳۳} V

تبرج آشکار ساختن زینت و زیبایی ها برای مردان است مثل این که زن، مقنعه بر سر کند اما آن را رها سازد و گردن و گردنبد او پیدا شود.

امیر المؤمنان علیه السلام می فرماید: «در آخر الزمان که بدترین زمان هاست جمعی از زنان پوشیده های برهنه اند و از خانه با خود آرای بیرون می آیند اینان از دین بیرون رفتگانند و داخل در فتنه ها شده و به سوی شهوت تمایل دارند و به طرف لذات نفسانی در شتابند حرام ها را حلال می دانند و در دوزخ به عذاب ابدی گرفتار».

اینها همان کسانی هستند که به ظاهر پوششی دارند ولی به قول معروف بدحجاب اند و مبالاتی ندارند که پوشش آنها عقب برود یا اصلا پوشش آنها طوری است که با عدم پوشش مساوی است. پوشش نازک و بدن نما که تعبیری کاسیات عاریات اشاره به این جهت دارد در احادیث معراج و مشاهدات پیامبر اسلام از عذاب هائی که بر زن ها وارد می شده معلوم می شود که مجازات سختی برای رعایت نکردن حجاب در نظر گرفته شده است.

از

جمله در روایتی نقل شده از امیر المؤمنان که می فرماید: «من و فاطمه بر پیامبر وارد شدیم مشاهده کردیم که پیامبر گریه شدیدی می کند از علت گریه سؤال کردیم فرمود علی جان در شب معراج زن هائی از اتم را در عذاب شدید گرفتار دیدم و از بدی وضعیت آنها گریه کردم دیدم زن هائی را که با موهای خود در (آتش) آویزان و مغز آنها به جوش آمده بود اینها کسانی بودند که موهای خود را از نامحرمان نمی پوشاندند و عذاب های شدید دیگری که ذکر آنها به طول می انجامد.

در هر صورت حجاب از ضروریات دین اسلام است و رعایت آن به طور دقیق برای هر زن مسلمانی لازم است و ترک آن عقوبت های شدیدی را به همراه دارد و علاوه بر گناه ترک حجاب و مراعات نکردن آن در گناه کسانی دیگر که به خاطر او به معصیت افتاده اند شریک است.

T {منابع T}

۱- حجاب از دیدگاه قرآن و سنت، فتحیه فتاحی زاده، نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ص ۳۳-۱۷۰

۲- تفسیر نمونه، ج ۱۴، ص ۴۴۲

سوال ۹

سوال :

چرا با وجود اینکه بالاخره کنیزها هم انسان بوده اند اسلام پوشش سر را برای آنها اختیاری قرار داده است این در حالی است که اسلام پوشش را برای زنان حر، ملاک برتری و مصونیت قرار داده؟ خب مگر تمام انسان ها با هم برابر نیستند؟

جواب :

در پاسخ این سوال توجه به چند نکته لازم است :

۱. مخاطب قوانین و آموزه های الهی، همه انسان ها اعم از جاهل، عالم، زن، مرد، فقیر، غنی، آزاد و برده است. اما این تکالیف و احکام بر یکسری شرایط

، توانایها و موقعیت‌ها یاستوار است، به گونه‌ای که اگران شرایط و توانمندی‌ها محقق نگردد احکام الهی در حق آنان تنجز و فعلیت پیدا نمی‌کند. مساله حجاب کنیزان نیز از این قاعده مستثنی نمی‌باشد این که اسلام پوشش را برای کنیزان اختیاری قرار داده است با توجه به شرایط و موقعیت آن‌ها در جامعه آن روز بوده و در واقع یک نوع تسهیل و تخفیف برای آنان به حساب می‌آید، زیرا با توجه به وضعیت اسف‌بار که آنان داشتند حتی ابتدائی‌ترین حق آن‌ها رعایت نمی‌شد از آزادی چندان برای رعایت حجاب و سایر دستورات اسلام بهره‌نداشتند از همین رو، می‌بینیم که اسلام در سایر موارد از جمله حدود و تعزیرات نیز تخفیف و سهولت برای برده و کنیز در نظر گرفته است.

۲. بردگی سابقه‌ای کهن و دیرین دارد، به گونه‌ای که نمی‌توان ابتدایی تاریخی برای آن پیدا کرد. لذا اسلام با برده‌داری رایج و نهادینه شده از قبل مواجه شد نه آنکه آن را تأسیس کرده باشد در گذشته عمده اسباب برده‌گیری سه چیز بود:

۱_ جنگ

۲_ زور و قلدری

۳_ داشتن ولایت ابوت و شوهری و امثال آن.

یکی از تزییقات اسلام همین بود که این دو سبب اخیر را لغو کرد و حقوق جمیع طبقات بشر را از شاه و رعیت و حاکم و محکوم و سرباز و فرمانده و خادم و مخدوم را به طور یکسان محترم شمرده، و امتیازات و اختصاصات زندگی را لغو نمود، و در احترام جان‌ها و عرض و مال همه حکم به تسویه فرمود، افکار و عقاید و خواسته‌های همه را مورد اعتنا قرار داد، یعنی همه را در بکار بردن حقوق محترم خود

در حد خود تام الاختیار ساخت و همچنین آنان را بر کار خود و بر دست مزدی که کسب کرده اند و منافع وجودشان مسلط کرد .

ارفاق اسلام در حق بردگان به جایی رسید که در جمیع امور با اصرار شرکت می کردند ، حتی تاریخ صدر اسلام بسیاری از بردگان را یاد می کند که متصدی امر امارت و قیادت لشکر شده اند ، در بین صحابه بزرگ رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلّم) نیز عده ای از همین بردگان وجود داشتند ، مانند سلمان فارسی ، بلال حبشی و دیگران ، در حسن سلوک اسلام با بردگان همین بس که خود رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلّم) صفیه دختر حنی بن اخطب را آزاد نمود و با او ازدواج کرد ، و همچنین جویریة دختر حارث را که یکی از دوستان نرسای جنگ بنی المصطلق بود همسر خود نمود ، و این عمل باعث شد که بقیه نفرات هم که همه زنان و کودکان بودند آزاد شوند . و این خود یکی از ضروریات سیره اسلام است که مردان با تقوا اگر چه برده باشند مقدم بر سایرین هستند ، حتی از مولای بی تقوای خود هم گرامی ترند ، و عبد می تواند مالی را تملک نموده و با اذن اهل خود از جمیع مزایای حیات استفاده نماید .

علاوه بر این اسلام ، تأکید بلیغ و سفارش اکید کرده به آزاد کردن ایشان و اخراجشان از زندان بردگی به فضای آزاد حریت ، و همین روش خود باعث شد که روز بروز از عده بردگان کاسته شده و به جمعیت احرار افزوده شود .

به این سفارشات هم اکتفا نکرده ، یکی از کفارات را آزاد کردن

بردگان قرار داد، نظیر کفاره قتل و روزه خوری، و نیز به موالی (مالکان بردگان) اجازه داد که با بندگان خود مکاتبه کنند، یعنی قرارداد ببندند که هر وقت تمامی قیمت خود را به موالی پرداختند آزاد شوند، و یا به هر مقداری که از قیمت خود را پرداختند به همان مقدار آزاد گردند، همه این دستورات از جهت عنایتی است که اسلام به آزاد شدن بندگان و رها شدن شان از اسارت بندگی و الحاقشان به مجتمع انسانی دارد، و می خواهد که هر چه زودتر و هر چه بیشتر پیوند بندگان به مجتمع بشری تکمیل شده و بطور کلی این ذلت از عائله بشر رخت بریندد

۳. خداوند متعال درباره علت ضرورت پوشش اسلامی می فرماید: «ذَلِكَ أَذْنَىٰ أَنْ يُعْرِضَ فَلَا يُؤْذَىٰ». برخی این آیه را چنین معنا کرده اند: «بدین وسیله شناخته می شوند آزادند نه کنیز؛ پس با آزار و تعقیب جوانان رو به رو نمی شوند. بنابراین، در عصر حاضر که مسأله بردگی از میان گرفته، این حکم نیز منتفی می شود؛ ولی باید گفت: (۵۰) ایجاد مزاحمت و آزار کنیزان نیز روا نیست. حقیقت آن است که وقتی زن پوشیده و با وقار از خانه بیرون رود و جانب عفاف و پاک دامنی را رعایت کند، فاسدان و مزاحمان جرأت هتک حیثیت او را در خود نمی یابند. بیمار دلانی که در پی شکار می گردند، فرد دارای حریم را شکاری مناسب نمی بینند. در روایات آمده است: «المرأه ریحانه» (۵۱) زن همچون ریحانه یا شاخه گلی ظریف است.» بی تردید اگر باغبان او را پاس ندارد، از دید دست گلچین مصون نمی ماند. قرآن کریم، زنان ایده

آل را که در بهشت جای دارند، به مروارید محجوب و پوشیده در صدف تشبیه می کند: «كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ» (۵۲) افزون بر این، گاه آن ها را به جواهرات اصیلی چون یاقوت و مرجان که جواهر فروشان در پوششی ویژه قرار می دهند تا همچون جواهرات بدلی به آسانی در دسترس این و آن قرار نگیرند و ارزش و قدرشان کاستی نپذیرد، تشبیه می کند. (۵۳) بر این اساس، مرحوم علامه طباطبایی (۵۴) همین تفسیر را بر می گیرند. استاد شهید مطهری در این باره می فرماید: «حرکات و سکناات انسان گاهی زبان دار است. گاهی وضع لباس، راه رفتن، سخن گفتن زن معنا دار است و به زبان بی زبانی می گوید: دلت را به من بده، در آرزوی من باش، مرا تعقیب کن؛ گاهی بر عکس، با زبان بی زبانی می گوید: دست تعرّض از این حریم کوتاه است.» (۵۵)

سوال ۱۰

سوال :

مگر کشور ما بر پایه دمکراسی و مردم سالاری نیست پس چرا نمی گذارید مردم خودشان در مورد وضع پوشش و سایر موارد تصمیم بگیرند. می دانید شماها فکر می کنید که اگر الان آزادی اعلام کنند همه زنان بی حجاب می آیند بیرون که این نوع فکر کردن مخصوص افراد متحجر است جامعه به فساد کشیده می شود و خلاصه از این جور چیزا. توضیح بفرمایید.

جواب :

به صورت مختصر پیرامون پرسش فوق گفتنی است : که رعایت حجاب در جامعه اسلامی ما نه تنها مغایر با مردمسالاری و آزادی نیست بلکه کاملاً در راستای تحقق این دو اصل می باشد البته باید دید که از چه منظری به این دو مقوله می نگریم :

۱. اگر مبنای دموکراسی و مردمسالاری را خواست اکثریت مردم بدانیم

؛ شکی نیست که لزوم رعایت حجاب در کشور مطابق با قوانینی است که به صورت مستقیم و یا غیر مستقیم توسط اکثریت جامعه که خواهان اجرای تحقق ارزشها و تعالیم متعالی اسلام می باشند، وضع گردیده است. اما اگر دموکراسی را در چارچوب تنگ، ناقص و محدودی که مکاتب سکولار تعریف نموده و یکی از مبانی آن را دین زدایی می دانند، در این صورت هر چند حجاب به عنوان یکی از ارزشها و تعالیم دنی در این چارچوب قرار نمی گیرد اما بدیهی است با توجه به اسلامی بودن جامعه و نظام ما، چنین برداشتی با توجه به چالش های نظری و تبعات منفی آن جایگاهی نداشته و مورد پذیرش اکثریت جامعه نیست.

۲. پیرامون آزادی هم دقیقاً باید مشخص شود با چه مبنا و رویکردی به قضاوت می پردازیم و آیا اصولاً آزادی با هر معنا و تفسیری از نظر منطقی و فلسفی

پذیرفتنی است؟ آیا جامعه اسلامی ما خواهان آزادی با تفسیر های اشتباهی که در سایر نظام های مادی گرا وجود دارد، می باشد؟ مبنای آزادی چیست؛ آزادی در راستای تکامل، رشد و بروز استعداد های متعالی انسانی و جامعه بشری است یا در جهت انحطاط و سقوط آن؟ آیا می توان به بهانه وجود آزادی انتشار هر نوع میکروبی را در جامعه آزاد گذاشت؟ چه رسد به امنیت فکری، روحی و فرهنگی جامعه که مسلماً از اهمیت بیشتری نسبت به امنیت جسمی برخوردار است.

۳. اگر قرار باشد به بهانه دموکراسی و آزادی، اجرای هر قانونی را در جامعه به اختیار خود مردم

گذاشت - و کسی را که مخالف این میناست ، متحجر خطاب نمود - اصلاً فلسفه قانون گذاری و ضمانت اجرای آن زیر سوال می رود و قانون گذاری لغو است و باید دنبال آنارشی و بی نظمی رفت ! آیا شما در جامعه ای سراغ دارید که این مبنای غیر صحیح را پذیرفته و اعمال کنند؟

اکنون با توجه به این مقدمه در پاسخ پرسش فوق گفتنی است :

همانطور که هیچ تضمینی وجود ندارد که با آزادسازی حجاب افراد از آن برای ارتکاب معاصی استفاده نکنند. از طرف دیگر امروز نسبت به رعایت نوع خاصی از حجاب و بلکه رعایت حجاب کامل الزام رسمی در جامعه ی ما وجود ندارد. ای بسا جا دارد که متدینین این سؤال را از حکومت اسلامی داشته باشند که چرا این مقدار افراد را در زیر پا گذاشتن ارزشها و هنجارها آزاد و رها گذاشته اند.

بدین سان برای دست یابی به راه حلّ باید دید فلسفه وجوب حجاب در اسلام چیست؟ فلسفه ی تشریح حجاب در اسلام جلوگیری از فساد و انحطاط فرد و جامعه، حفظ سلامت جسم و جان افراد و پاسداری از نهاد خانواده است.

بنابراین به نظر می رسد اگر برای پوشش از البسه ای استفاده گردد که حدود شرعی در آن لحاظ شده است اما فسادانگیز باشد، هدف شارع تأمین نشده است و از آن سوی چنانچه افراد با اجبار حجاب اسلامی را با لحاظ فلسفه آن رعایت کنند اهداف شارع تأمین شده است. البته همیشه و در همه جا (با شدت و ضعف) امکان ایمان و عمل آزادانه وجود خواهد داشت تا در آن محیط افراد میزان پایبندی واقعی خود را به

با فرض اهداف فوق به نظر می‌رسد که الزام افراد به رعایت حجاب اسلامی به دلیل مصالح اجتماعی و فردی که ذکر شد امری منطقی به نظر می‌رسد. البته قبل از هر الزام و اجبار فیزیکی باید سعی کرد که افراد از سنین کودکی در یک فرآیند هماهنگ جامعه‌پذیری، با حجاب در ابعاد ارزشی، هنجاری و نمادین آشنا گردند سپس با مظاهران به بدحجابی یا بی‌حجابی از عوامل کنترل غیررسمی (امر به معروف و نهی از منکر عمومی نظارت همگانی) مقابله نمود

و در صورت کارگر نیافتادن این روش‌ها نوبت به عوامل کنترل رسمی و قوای قهریه می‌رسد. البته ناگفته پیداست که در تمامی این موارد باید کوشید تا از آسیب‌ها و عوارض احتمالی نظیر آنچه شما پرسشگر محترم عنوان داشتید برحذر بود و تا جایی که ممکن است، آنها را کاهش داد.

اگر تمایلات انسان را ریشه و منشا آزادی و دموکراسی بدانیم، همان چیزی به وجود خواهد آمد که امروز در مهد دموکراسی‌های غربی شاهد آن هستیم. در این کشورها، مبنای وضع قوانین در نهایت امر چیست؟ خواست اکثریت. و بر همین مبنا است که می‌بینیم همجنس‌بازی، به حکم احترام به دموکراسی و نظر اکثریت، قانونی می‌شود.

استدلال تصمیم‌گیرندگان و تصویب‌کنندگان قانون، این است که چون اکثریت ملت ما در عمل نشان داده که با همجنس‌بازی موافق است، دموکراسی ایجاب می‌کند که این امر را به صورت یک قانون لازم‌الاجرا در آوریم. اگر از این‌ها بپرسیم آیا برای انسان صراط مستقیمی وجود دارد که او را به تکامل معنوی برساند، که قهراً اگر جواب مثبت باشد، باید

بپذیرد که برای دور نیفتادن از مسیر، هدایت و مراقبت لازم است؛ جواب منفی می دهند؛ یعنی اینها معتقدند که صراط مستقیمی وجود ندارد، بلکه راه همان است که خود انسان آن گونه که می خواهد، می رود.

در نقطه مقابل این نوع دموکراسی و آزادی، دموکراسی اسلامی قرار دارد. دموکراسی اسلامی، بر اساس آزادی انسان است؛ اما این آزادی انسان، در آزادی شهوات خلاصه نمی شود. کمال انسان در انسانیت، عواطف عالی و احساسات بلند او است. این که می گوئیم در اسلام دموکراسی وجود دارد، به این معناست که اسلام می خواهد آزادی واقعی در بند کردن حیوانیت و رها ساختن انسانیت را به انسان بدهد. {V} پیرامون انقلاب اسلامی، صص ۱۰۱، ۱۰۲ و ۱۰۳. {V}

در نظام اسلامی آزادی تا آنجا که مخل به ضوابط و ارزش های دینی و مصالح اجتماعی و حقوق دیگران نباشد وجود دارد و مورد حمایت دولت می باشد. از این رو آزادی های اساسی و دیگر اقسام آزادی در گسترده ترین شکل آن در نظام جمهوری اسلامی ایران به رسمیت شناخته شده است. توضیحات بیشتر پیرامون حجاب :

در مورد حجاب مسائل و موضوعات مختلفی نظیر تاریخچه آن در اقوام و ملل مختلف، اهمیت و ضرورت حجاب بر اساس مبانی دینی و کارکرد های فردی و اجتماعی و آثار مختلفی که در سلامت فرد و جامعه دارد و... که به اختصار مطالبی بیان می شود :

T} تاریخچه حجاب: T}

لباس پوشیدن سابقه ای به اندازه حیات انسان دارد و جز پروان یکی از مکاتب فکری که بر لزوم برهنه زیستی پای می فشارند، (۱) همه افراد به نوعی آن را تجربه می کنند. این پدیده، به رغم ارتباطش با خصوصیات مختلف

فردی و اجتماعی انسان، دست کم به سه نیاز وی پاسخ می دهد:

- حفاظت در سرما و گرما و برف و باران

- حفظ عفت و شرم

- آراستگی، زیبایی و وقار

این نوشتار به بررسی معنای حجاب اسلامی و دلیل های ضرورت آن می پردازد. «حدود پوشش در اسلام» و نیز نوع پوشش هایی که پیشوایان دین سفارش یا نکوهش کرده اند، در شماره های آینده بررسی خواهد شد.

T {رابطه حجاب و پوشش اسلامی T

«حجاب» به معنای پرده، حاجب، پوشیدن و پنهان کردن و منع از وصول است. (۵) این واژه تنها به معنای پوشش ظاهری یا پوشاندن زن نیست و در اصل به مفهوم پنهان کردن زن از دید مرد بیگانه است. بدین سبب، هر پوششی حجاب نیست. حجاب پوششی است که از طریق پشت پرده واقع شدن تحقق یابد؛ ولی بر خلاف تصور عموم و نیز آنچه مشهور است، آیه حجاب (۶) در قرآن {A} «وَ إِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسَلُّوهُنَّ مِنْ وَّرَائِ حِجَابٍ... {M(۷);A} چون از زنان پیغمبر (ص) متاعی خواستید، از پس پرده بخواهید». {M} درباره زنان آن حضرت و بیش تر به منظور مسائل سیاسی و اجتماعی فرود آمده است (۸) نه پوشش زن در مقابل نامحرم. به کارگیری کلمه «حجاب» (۹) در خصوص پوشش زن اصطلاحی نسبتاً جدید است و همین سبب گردیده بسیاری گمان کنند اسلام خواسته است زن همیشه پشت پرده و در خانه محبوس باشد و بیرون نرود؛ (۱۰) یا مثل «ویل دورانت» بگویند: «این امر خود مبنای پرده پوشی در میان مسلمانان به شمار می رود»؛ (۱۱) و یا مدعی شوند حجاب به وسیله ایرانیان به مسلمانان و اعراب سرایت کرده است؛ در حالی که آیات مربوط به حجاب (پوشش اسلامی زنان در

مقابل نامحرم (قبل از مسلمان شدن ایرانیان نازل شده است. در عهد جاهلیت نیز - همان طور که ویل دورانت می گوید (۱۲) و کتب تفسیر شیعه و سنی (۱۳) تأیید می کند - اعراب چنین پوششی نداشتند و عادتشان تبرج و خودنمایی بود که اسلام آن را ممنوع ساخت: A: «وَلَا تَبْرَجْنَ تَبْرَجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى» (A(۱۴))

آنچه از قدیم به ویژه نزد فقها در بحث نماز (کتاب الصلوه) و ازدواج (کتاب النکاح) رواج داشته، واژه «ستر» و «ساتر» به معنای پوشش و وسیله پوشش زن در مقابل نامحرم بوده است. بنابراین، وظیفه پوشش اسلامی بانوان به معنای حبس و زندانی کردن و قرار دادن آنان پشت پرده و در نتیجه عدم مشارکت این گروه عظیم در فعالیت های اجتماعی نیست. این وظیفه بدان معنا است که زن در معاشرت با مردان بدنش را بپوشاند و به جلوه گری و خودنمایی نپردازد و مشارکتش در فعالیت ها بر اصول انسانی و اسلامی استوار باشد. (۱۵)

T} ضرورت پوشش اسلامی در قرآن T

پوشش اسلامی از احکام ضروری اسلام (۱۶) است و هیچ مسلمانی نمی تواند در آن تردید کند؛ زیرا هم قرآن مجید به آن تصریح کرده است و هم روایات بسیار بر وجوب آن گواهی می دهند. به همین جهت، فقیهان شیعه و سنی به اتفاق به آن فتوا داده اند. همان طور که نماز و روزه به دورانی خاص اختصاص ندارد، دستور پوشش نیز چنین است و ادعای عصری بودن آن بی دلیل و غیر کارشناسانه می نماید.

خداوند متعال در آیه ۳۰ سوره نور نخست به مردان مسلمان و سپس در آیه بعد به زنان مسلمان فرمان می دهد از چشم چرانی اجتناب کنند و در رعایت

پوشش بدن از نامحرمان کوشا باشندA: قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ. A}

M} به مردان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه نامحرمان بیوشانند. این کار برای پاکی و پاکیزگی شان بهتر است و خداوند بدانچه می کنند، آگاه است. M}

«غَضَّ» در لغت عرب - چنان که مرحوم طبرسی در مجمع البیان(۱۷) و راغب اصفهانی در مفردات(۱۸) گفته اند - به معنای «کاستن» است و «غَضَّ بَصْرًا» یعنی کاهش دادن نگاه نه بستن چشم. البتّه متعلق این فعل و این که از چه چیز چشمان خود را فرو بندند، ذکر نشده است؛ اما با توجه به سیاق آیات، به ویژه آیه بعد، روشن می گردد مقصود آن است که خیره خیره زنان نامحرم را تماشا نکنند و از چشم چرانی(۱۹) بپرهیزند. از سوی دیگر، ممکن است مقصود از «حفظ فرج» در این آیه پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به زنا و فحشا باشد؛ ولی عقیده مفسران اولیه اسلام و نیز مفاد روایات از جمله سخن امام صادق(ع)(۲۰) این است که مراد از «حفظ فرج» در همه آیات قرآن کریم پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به فحشا است؛ جز در این دو آیه که به معنای حفظ از نظر و وجوب پوشش در مقابل نامحرم است. آنگاه خداوند متعال فلسفه این آموزه را نظافت و پاکی روح می داند و بر خلاف اهل جاهلیت قدیم و جدید - مانند «برتراند راسل» که این ممنوعیت را یک نوع محرومیت و اخلاق بی منطق و به اصطلاح «تابو» (تحریم های ترس آور رایج در میان ملل

وحشی) می داند - می گوید: این پوشش به منظور طهارت روح بشر از این که پیوسته درباره مسائل مربوط به اسافل اعضا بیندیشد، (۲۱) واجب شده است. سپس در آیه بعد می فرماید:

A} «وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا يَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولَى الْإِرْزَبِ مِنَ الرِّجَالِ أَوْ الطُّفُلِ الَّذِينَ لَمْ يَنْظُرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ»؛ A

M} به زنان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه بیگانگان ببوشانند و زیور خویش را جز برای شوهران و سایر محارم آشکار نکنند، مگر آنچه پیدا است؛ و روسری های خویش را به گریبان ها اندازند تا سر و گردن و سینه و گوش ها پوشیده باشد و پاهایشان را به زمین نکوبند تا آنچه از زینت پنهان می کنند، معلوم شود. ای بندگان مؤمن، همه به سوی خدا توبه کنید تا رستگار شوید. M}

در این آیه خداوند تعالی، در خصوص پوشش بانوان، آنچه را بر مردان مؤمن لازم است، به دو شکل گسترش می دهد:

پوشیدگی سر و گردن؛

پوشاندن زینت ها.

«خُمُر» جمع «خمار» و به معنای روسری و سرپوش (۲۲) است. «جیوب» از واژه «جیب» به معنای قلب و سینه و گریبان است. (۲۳) در تفسیر مجمع البیان چنین می خوانیم: زنان مدینه اطراف روسری های خود را به

پشت سر می انداختند و سینه و گردن و گوش های آنان آشکار می شد. بر اساس این آیه، موظف شدند اطراف روسری خود را به گریبان ها بیندازند تا این مواضع نیز مستور باشد. (۲۴) فخر رازی یاد آور می شود: خداوند متعال با به کارگرفتن واژه های «ضرب» و «علی که مبالغه در القا را می رساند، در پی بیان لزوم پوشش کامل این نواحی است. (۲۵) ابن عباس در تفسیر این جمله می گوید: «یعنی زن مو و سینه و دور گردن و زیر گلوی خود را بپوشاند». (۲۶)

برخی ادعا می کنند، حجاب به معنای مقابله با برهنگی را قبول داریم؛ ولی در هیچ جای قرآن از پوشش مو سخن به میان نیامده است؛ نا درستی این سخن آشکار می نماید؛ زیرا، با چشم پوشی از گفتار ابن عباس و نیز شأن نزول آیه، این واقعیت که زنان مسلمان حتی قبل از نزول این آیه موهای خود را می پوشاندند و آشکار بودن گردن و گوش و زیر گلو و گردنشان تنها مشکل به شمار می آمد، تردیدناپذیر است. در آیه از روسری سخن به میان آمده است، باید پرسید: آیا روسری جز آنچه بر سر می افکنند و موها را می پوشانند، معنایی دارد. افزون بر این، حکم میزان پوشش در روایات متعدد وارد شده است. (۲۷) اگر قرار باشد مانند برخی از صحابه یا گروهی روشنفکر مآبان جدید فقط به قرآن اکتفا کنیم، در کشف جزئیات ضروری ترین احکام مانند رکعات نماز نیز ناکام می مانیم.

در خصوص «زینت» پرسشی مهم مطرح است. آیا مفهوم آن واژه «زیور» فارسی (زینت های جدا از بدن مانند جواهرات) را نیز در بر می گیرد یا تنها آرایش های متصل به بدن، مانند سر مه

و خضاب، را شامل می شود.؟ (۲۸) در پاسخ باید گفت: حکم کلی آن است که خودآرایی جایز و خودنمایی در مقابل نامحرم ممنوع است.

آرایش امری فطری و طبیعی است (۲۹) و حسن زیبایی دوستی سرچشمه پیدایش انواع هنرها در زندگی بشر شمرده می شود. این گرایش طبیعی، افزون بر آن که آثار مثبت روانی در دیگران پدید می آورد، به تحقق آثار گرانبهای روانی در شخص آراسته نیز می انجامد. آراستن خود و پرهیز از آشفتگی و پریشانی در نظام فکری و ذوق سلیم انسان ریشه دارد. پرهیز از خودآرایی نه دلیل وارستگی از قید نفس است و نه علامت بی اعتنایی به دنیا. وضع ژولیده و آشفته و عدم مراعات تمیزی و نظافت ظاهری، خود به خود شخصیت افراد را در نگاه دیگران خوار می سازد و زبان طعن و توهین دشمن را می گشاید. (۳۰) بر این اساس، پوشیدن جامه زیبا، بهره گیری از مسواک و شانه، روغن زدن به مو و گیسوان، معطر بودن، انگشتر فاخر به دست کردن و سرانجام آراستن خویش هنگام عبادت و معاشرت با مردم از مستحبات مؤکد و برنامه های روزانه مسلمانان است. (۳۱) حضرت امام حسن مجتبی (ع) بهترین جامه های خود را در نماز می پوشید و در پاسخ کسانی که سبب این کار را می پرسیدند، می فرمود: **H** «إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ وَ يُحِبُّ الْجَمَالَ فَاتَجَمَّلُ لِرَبِّي **H** خداوند زیبا است و زیبایی را دوست دارد. پس خود را برای پروردگارم زیبا می سازم». (۳۲)

بنابراین، خداوند زینت و خودآرایی را نهی نمی کند؛ آنچه در شرع مقدس ممنوع شده است، تَبَرُّج و خودنمایی و تحریک و تهییج به وسیله آشکار ساختن زینت در محافل اجتماعی است؛ چنان که می فرماید: **A** «وَلَا تَبَرُّجْنَ تَبَرُّجَ

و نیز می فرماید: {A} «وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ». {A} (۳۴)

این آیه زنان عرب را که معمولاً خلخال به پا می کردند و برای این که بفهمانند خلخال گرانها دارند، پای خود را محکم به زمین می کوفتند، از این کار نهی می کند. فقیه بزرگوار علامه مطهری می گوید: «از این دستور می توان فهمید هر چیزی که موجب جلب توجه مردان می گردد، مانند استعمال عطرهای تند و همچنین آرایش های جالب نظر در چهره، ممنوع است. به طور کلی زن در معاشرت، نباید کاری بکند که موجب تحریک و تهییج و جلب توجه مردان نامحرم گردد.» (۳۵)

در آیه ۳۱ سوره نور می فرماید: {A} «وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا» {A}. زینت های زن دو گونه است: یک نوع زینتی که مانند لباس و سرمه و انگشتر و دست بند آشکار است و پوشانیدن آن واجب نیست؛ و نوع دیگر زینتی که پنهان است مگر آن که عمداً بخواهد آن را آشکار سازد؛ مانند گوشوار و گردن بند. پوشانیدن این نوع زینت واجب است. البته استثناهایی دارد که بعداً بیان خواهد شد. (۳۶) قرآن کریم، با همین معیار، در خصوص پوشش بانوان سالمند و از کار افتاده که امید زناشویی ندارند، سهل گیری کرده، به آن ها اجازه داده است روی سرها را برگیرند؛ (۳۷) ولی در عین حال آن ها نیز اجازه خودنمایی و تهییج ندارند: {A} «وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحاً فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ» {A}. (۳۸)

آیات دیگری که با صراحت کامل دستور پوشش اسلامی و فلسفه آن را بیان می کنند، چنین است:

{A} «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأُزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ

عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُوراً رَحِيماً {A}

ای پیامبر، به زنان و دخترانت و به زنان مؤمنان بگو: پوشش های (روسری و چادر) خود را بر خود فروتر گیرند. این برای آن که شناخته گردند و اذیت نشوند، نزدیک تر است؛ و خدا آمرزنده و مهربان است. (۳۹)

با این حال، ممکن است گروهی از ارادل و اوباش به هتک حیثیت زنان مؤمن ادامه دهند. در این صورت، حاکم اسلامی وظیفه دارد با شدت تمام با این افراد بیمار دل برخورد کند. بنابراین، مسأله حفظ پوشش و عدم مزاحمت برای بانوان تنها یک توصیه اخلاقی نیست و حکمی اسلامی و حکومتی به شمار می آید: «{A} لَكِنَّ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَعْنَتُكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِزُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلاً * مَلْعُونِينَ أَيْنَمَا ثَقِفُوا أَخْدُوا وَقَتُلُوا تَقْتِيلًا {A}؛ اگر منافقان و بیماردلان و کسانی که در شهر نگرانی به وجود می آورند، از کارهای خود دست برندارند، ما تو را علیه آن ها بر خواهیم انگیخت و تو را سخت بر آنان مسلط می کنیم تا جز مدتی اندک در همسایگی تو زندگی نکنند؛ از رحمت خدا دور گردیدند و هر کجا یافت شوند دستگیر و به سختی گشته خواهند شد» (۴۰)

در این آیات، سه مطلب مهم قابل توجه می نماید:

جلباب چیست و نزدیک کردن آن یعنی چه؟

فلسفه پوشش اسلامی

مجازات افراد مزاحم

چه نوع پوششی توصیه شده است؟

در مفهوم جلباب اختلاف نظر وجود دارد. آنچه، با توجه به کتب لغت (۴۲) و گفتار مفسران شیعه مانند علامه طباطبایی (۴۳) و فیض کاشانی (۴۴) و اهل سنت مانند قرطبی (۴۵) صحیح تر به

نظر می‌رسد، آن است که «جلباب» ملحفه و پوششی چادر مانند است نه روسری و خمار. از ابن عباس و ابن مسعود روایت شده که منظور عبا است. پس جلباب لباس گشاد و پارچه ای است که همه بدن را می‌پوشاند. ضمناً همان طور که مفسران بزرگ مانند شیخ طوسی و طبرسی فرموده اند، در گذشته دو نوع روسری برای زنان معمول بود: روسری های کوچک که آن ها را «خمار» یا «مقنعه» می‌نامیدند و معمولاً در خانه از آن استفاده می‌کردند؛ و روسری های بزرگ که مخصوص بیرون خانه به شمار می‌آمد. زنان با این روسری بزرگ که جلباب خوانده می‌شد و از «مقنعه» بزرگ تر و از «رداء» کوچک تر است و به چادر امروزی شباهت دارد، مو و تمام بدن خود را می‌پوشاندند. (۴۶)

نزدیک ساختن جلباب - A {یدنین علیهن من جلابیهن} - A - کنایه از پوشیدن چهره و سر و گردن با آن است. (۴۷) یعنی چنان نباشد که چادر یا رو پوش های بزرگ (مانتو) تنها جنبه تشریفاتی و رسمی داشته باشد و همه پیکرشان را نپوشاند. زنان حق ندارند چنان چادر بپوشند که نشان دهد اهل پرهیز از معاشرت با مردان بیگانه نیستند؛ از نگاه چشم های نامحرم نمی‌پرهیزند و از مصادیق «H» کاسیات عاریات {۴۸} (H) شمرده می‌شوند. قرآن فرمان می‌دهد: بانوان با مراقبت جامه شان را بر خود گیرند و آن را رها نکنند تا نشان دهد اهل عفاف و حفظ به شمار می‌آیند. تعلیل پایانی آیه نیز بیانگر همین امر است؛ یعنی آن پوششی مطلوب است که خود به خود دورباش ایجاد می‌کند و ناپاکدلان را نومید می‌سازد. (۴۹)

۲. T. چرا پوشش ضرورت دارد؟ {T}

خداوند متعال درباره علت ضرورت پوشش اسلامی می‌فرماید: «A} ذَلِكْ اُذْنِي

أَنْ يُعْرَفَنَّ فَلَا يُؤَدِّينَ {A} برخی این آیه را چنین معنا کرده اند: «بدین وسیله شناخته می شوند آزادند نه کنیز؛ پس با آزار و تعقیب جوانان رو به رو نمی شوند. بنابراین، در عصر حاضر که مسأله بردگی از میان گرفته، این حکم نیز منتفی می شود؛ ولی باید گفت: (۵۰) ایجاد مزاحمت و آزار کنیزان نیز روا نیست. حقیقت آن است که وقتی زن پوشیده و با وقار از خانه بیرون رود و جانب عفاف و پاک دامنی را رعایت کند، فاسدان و مزاحمان جرأت هتک حیثیت او را در خود نمی یابند. بیمار دلانی که در پی شکار می گردند، فرد دارای حریم را شکاری مناسب نمی بینند. در روایات آمده است: {H} المرأه ریحانه {H} (۵۱) زن همچون ریحانه یا شاخه گللی ظریف است.» بی تردید اگر باغیان او را پاس ندارد، از دید و دست گلچین مصون نمی ماند. قرآن کریم، زنان ایده آل را که در بهشت جای دارند، به مروارید محبوب و پوشیده در صدف تشبیه می کند: {A} كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ. {A} (۵۲) افزون بر این، گاه آن ها را به جواهرات اصیلی چون یاقوت و مرجان که جواهر فروشان در پوششی ویژه قرار می دهند تا همچون جواهرات بدلی به آسانی در دسترس این و آن قرار نگیرند و ارزش و قدرشان کاستی نپذیرد، تشبیه می کند. (۵۳) بر این اساس، مرحوم علامه طباطبایی (۵۴) همین تفسیر را بر می گزیند. استاد شهید مطهری در این باره می فرماید: «حرکات و سکنت انسان گاهی زبان دار است. گاهی وضع لباس، راه رفتن، سخن گفتن زن معنا دار است و به زبان بی زبانی می گوید: دلت را به من بده، در آرزوی من باش، مرا تعقیب کن؛ گاهی بر عکس، با زبان بی زبانی می گوید:

دست تعرض از این حریم کوتاه است.» (۵۵)

۷} پی نوشت ها:

۱. انسانیت از دیدگاه اسلامی، مصطفوی، ص ۱۲۹.
۲. نحل (۱۶): ۸۰.
۳. سوره نور (۲۴): ۳۱ و ۳۰ و ۵۹؛ احزاب (۳۳): ۵۹ و ۶۰.
۴. سوره اعراف (۷): ۲۶.
۵. ر. ک: المفردات فی غرائب القرآن، راغب اصفهانی و قاموس قرآن، سید علی اکبر قرشی.
۶. در اصطلاح تاریخ و حدیث اسلامی، هر جا نام «آیه حجاب آمده است مقصود این است نه آیات سوره نور که در خصوص پوشش اسلامی است.
۷. احزاب (۳۳): ۵۳.
۸. مسأله حجاب، مرتضی مطهری، ص ۷۴.
۹. واژه حجاب هفت بار در قرآن کریم به کار رفته است؛ ولی هرگز به معنای حجاب اسلامی مصطلح نیست.
۱۰. مسأله حجاب، ص ۷۳.
۱۱. تاریخ تمدن؛ ویل دورانت، مترجمان احمد آرام (و دیگران)، ج ۱، ص ۴۳۳ و ۴۳۴.
۱۲. مسأله حجاب، ص ۲۲.
۱۳. ر. ک: تفاسیر مجمع البیان (طبرسی) و کشاف (زمخشری) ذیل آیات ۳۳ احزاب و ۶۰ نور.
۱۴. سوره احزاب (۳۳): ۳۳.
۱۵. مسأله حجاب، ص ۷۳. نیز ر. ک: تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۴۰۱ - ۴۰۳.
۱۶. اصل قانون حجاب اسلامی، صرفاً از ضروریات فقه نیست؛ بلکه از ضروریات دین مبین است؛ چه این که نص صریح قرآن بر آن گواهی می دهد و تنها ظهور آیات قرآن دلیل بر آن نیست تا جای اختلاف برداشت و محل تردید باشد.
۱۷. مجمع البیان فی تفسیر القرآن، طبرسی، ج ۷ - ۸، ص ۲۱۶.
۱۸. المفردات فی غریب القرآن؛ راغب اصفهانی، ص ۳۶۱.
۱۹. مسأله حجاب، ص ۱۲۵ - ۱۲۸.
۲۰. تفسیر مجمع البیان، ص

۲۱. مسأله حجاب، ص ۱۲۹.

۲۲. المفردات فی غرائب القرآن، ص ۱۵۹؛ مجمع البیان، ص ۲۱۷.

۲۳. مجمع البیان، ص ۲۱۷.

۲۴. همان.

۲۵. التفسیر الکبیر، ج ۲۳، ص ۱۷۹.

۲۶. مجمع البیان، ص ۲۱۷. (قال ابن عباس: تفتی شعرها و صدرها و ترائیها و سوافها).

۲۷. ر. ک: تفسیر الصافی، فیض کاشانی، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱.

۲۸. مسأله حجاب، ص ۱۳۱.

۲۹. علامه طباطبائی (ره) در تفسیر آیه ۳۲ سوره اعراف می فرماید: خدای متعال در این آیه زینت هایی را معرفی می کند که برای بندگان ایجاد و آنان را فطرتاً به وجود آن زینت ها و استعمال و استفاده از آن ها ملهم کرده است؛ و روشن است که فطرت جز به چیزهایی که وجود و بقای انسان نیازمند آن است، الهام نمی کند. (ر. ک: المیزان، ج ۸، ص ۷۹)

۳۰. آیین بهزیستی در اسلام، احمد صبیر اردوبادی، ج ۱ (جنس پوشاک)، ص ۵۷.

۳۱. حلیه المتقین، محمدباقر مجلسی، ص ۳ - ۵ و ۱۰ - ۱۲ و ۹۱ - ۱۰۷.

۳۲. مجمع البیان، ج ۴ - ۳، ص ۶۷۳.

۳۳. سوره احزاب(۳۳): ۳۳.

۳۴. سوره نور(۲۴): ۳۱.

۳۵. مسأله حجاب، ص ۱۴۶ - ۱۴۷.

۳۶. ر. ک: تفسیر الصافی، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱.

۳۷. وسایل الشیعه، حر عاملی، ج ۱۴، ص ۱۴۰.

۳۸. سوره نور (۲۴): ۶۰.

۳۹. سوره احزاب(۳۳): ۵۹.

۴۰. سوره احزاب (۳۳): ۶۰ و ۶۱.

۴۱. مجازات این گونه افراد از نظر اسلام بسیار شدید است و بعد از ارشاد و امر به معروف و نهی از منکر، چنانچه این بیماردلان از عمل زشت خویش دست برندارند،

باید از جامعه اسلامی تبعید شوند؛ (مسأله حجاب، ص ۱۶۴) و در صورت استمرار، در ردیف محاربان با حکومت اسلامی جای می گیرند و به حکم قرآن اعدام می گردند. (المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۸، ص ۳۶۱ و ۳۶۲)

۴۲. ر. ک: مسأله حجاب، ص ۱۵۸ و ۱۵۹؛ قاموس قرآن، قرشی، ج ۲، ص ۴۱ و ۴۲. (این کتاب ها کلمات اهل لغت را ذکر کرده اند؛ مانند تعبیر به «الجلباب: القميص أو الثوب الواسع» یا «الجلباب ثوب اوسع من الخمار دون الرداء تُغطّي به المرأة رأسها و صدرها»)

۴۳. المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۱۶، ص ۳۶۱. (هو ثوب تشتمل به المرأة فيغطي جميع بدنها)

۴۴. تفسیر الصافی، فیض کاشانی، ج ۴، ص ۲۰۳.

۴۵. الجامع لأحكام القرآن، قرطبی، ج ۱۴، ص ۱۵۶.

۴۶. درباره جلباب گفته اند: آن روسری خاصی که بانوان هنگامی که برای کاری به خارج از منزل می روند، سر و روی خود را با آن می پوشند؛ «الجلباب خمار المرأة الذي يغطي رأسها و وجهها اذا خرجت لحاجه» (التبيان فی تفسیر القرآن، طوسی ج ۸، ص ۳۶۱؛ مجمع البیان، ج ۸ - ۷، ص ۵۷۸)

۴۷. مجمع البیان، ص ۵۸۰؛ المیزان، ج ۱۶، ص ۳۶۱.

۴۸. زنانی که ظاهراً پوشیده هستند ولی در واقع برهنه اند، روی عن رسول الله (ص): صنفان من اهل النار لم أرهما قوم معهم سياط كأذناب البقر يضربون بها الناس و نساء كاسيات عاريات، مميلات مانلات، رؤسهن كأسنمة البخت المائله...» (میزان الحکمه، ری شهری، ج ۲، ص ۲۵۹)

۴۹. مسأله حجاب، ص ۱۶۰ و ۱۶۱.

۵۰. آسیب شناسی حجاب، ص ۱۹

۵۱. وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۲۰.

۵۲. سوره واقعه (۵۶): ۲۳.

۵۳. گستره عفاف به

گسترده‌گی زندگی، حمیده عامری، کتاب زنان، شورای فرهنگی اجتماعی زنان، ش ۱۲، ص ۱۱۷.

۵۴. المیزان، ج ۸، ص ۳۶۱.

۵۵. مسأله حجاب، ص ۱۶۳. {V}

کارکردهای فردی و اجتماعی حجاب

برای حجاب کارکردهایی در دو حوزه فردی و اجتماعی، قابل تصوّر است:

الف. کارکردهای فردی؛ همچون: پاسخ‌گویی به نیاز فطری «خوداستتاری» و تأمین امنیت در برابر گرما و سرما و... .

ب. کارکردهای اجتماعی؛ مانند: هویت بخشی و ایجاد امنیت اجتماعی و... .

زن با عنصر حجاب اسلامی، نه تنها به تهذیب، تزکیه نفس و ملکات نفسانی پرداخته و قرب الهی را فراهم می‌سازد؛ بلکه باعث گسترش روزافزون امنیت اجتماعی و ایجاد زمینه ای جهت رشد معنوی مردان می‌گردد. خداوند سبحان، خطاب به پیامبر خود می‌فرماید: «به مردان مؤمن بگو: تا چشمان خود را از نگاه ناروا ببوشانند و فروج و اندامشان را محفوظ دارند که این بر پاکیزگی جسم و جان ایشان، بهتر است». نور(۵۴)، آیه ۳۰. همچنین می‌فرماید: «به زنان و دختران خود و به زنان مؤمن بگو: خویشتن را با چادرهای خود ببوشانند که این کار برای آن است که آنها به عفت شناخته شوند تا از تعرض و جسارت، آزار نکشند (در امنیت کامل باشند) خداوند در حقّ خلق، آمرزنده و مهربان است». احزاب(۳۳)، آیه ۵۹

همان گونه که ذکر گردید، حجاب و پوشش اسلامی برای مردان و زنان، تنها از کارکرد فردی برخوردار نیست و فقط برای سامان دهی خلقیات و ملکات نفسانی آدمیان، مؤثر نمی‌باشد؛ بلکه از کارکرد اجتماعی نیز برخوردار است. حجاب، غرایز، التهاب‌های جسمی و معاشرت‌های بی‌بند و بار را کنترل کرده، بر تحکیم نظام خانواده می‌افزاید. همچنین از انحلال کانون مستحکم و پایدار زناشویی

جلوگیری کرده، امتیت اجتماعی را فراهم می‌سازد. حال اگر کسانی با نگرش دینی، اسلامی یا رویکرد جامعه‌شناختی و روان‌شناسی به چنین کارکردها و تأثیرات مطلوب – به ویژه تأمین امتیت اجتماعی پی ببرند – نه تنها هدفمندانه، زندگی می‌کنند؛ بلکه برای رفتارها و اندیشه‌هایشان دست به گزینش می‌زنند تا به اهداف متعالی الهی – انسانی دست یازند. از این رو به مورد حجاب نیز به عنوان راهبردی کارساز، جهت تأیید و ترویج ارزش‌های اجتماعی، تأمین‌کننده سعادت آدمی و منشأ قرب الهی می‌نگرند.

بنابراین پوشش اسلامی به منزله یک حفاظ ظاهری و باطنی در برابر افراد نامحرم، قلمداد می‌شود که مصونیت اخلاقی و خانوادگی و پیوند عمیق میان حجاب ظاهری و بازدارنده باطنی و از همه مهم‌تر امتیت اجتماعی را فراهم می‌سازد و پیشینه آن به اندازه تاریخ آفرینش انسان است؛ چراکه پوشش و لباس هر بشری، پرچم کشور وجود او است. پرچمی که وی بر خانه وجودش نصب کرده و با آن اعلام می‌دارد که از کدام فرهنگ تبعیت می‌کند. غلامعلی حداد عادل، فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی، ص ۴۰

در ادامه به بیان هدف و فلسفه این مصداق مهم اسلامی و رابطه فراگیر و تنگاتنگ آن با امتیت اجتماعی از جنبه‌های مختلف می‌پردازیم:

امتیت اجتماعی، هدف اساسی و جوب حجاب

با توجه به آیات قرآن مجید، به خوبی روشن می‌شود که هدف از تشریح و جوب حکم حجاب اسلامی، دستیابی به تزکیه نفس، طهارت، عفت و پاکدامنی، جهت استحکام و گسترش امتیت اجتماعی است: «وَ إِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ». احزاب (۳۳)، ۵۳

چون نگاه نامحرم توسط مردان، باعث تحریک و

تهییج جنسی آنان و در نتیجه منجر به فساد و ریشه کنی امتیّت اجتماعی می شود، خداوند در کنار دستور حجاب و پوشش بدن به بانوان، مردان را نیز امر به حجاب و پوشش چشم داده و نگاه به نامحرم را بر ایشان، حرام کرده است. در این باره از امام رضا(ع) نقل شده است: «حَزَمَ النَّظْرَ إِلَى شُعُورِ النِّسَاءِ الْمَحْجُوبَاتِ بِالْأَزْوَاجِ وَ غَيْرِهِنَّ مِنَ النِّسَاءِ لِمَا فِيهِ مِنْ تَهْيِيجِ الزَّجَالِ وَ مَا يَدْعُوا التَّهْيِيجَ إِلَى الْفَسَادِ وَ الدُّخُولِ فِيهَا لَا يَحِلُّ وَ لَا يَجْمَلُ»؛ بحارالانوار، ج ۱۰۴، ص ۳۴ «نگاه به موهای زنان باحجاب ازدواج کرده و بانوان دیگر، از آن جهت حرام شده است که نگاه، مردان را برمی انگیزد و آنان را به فساد فرامی خواند در آنچه که ورود در آن نه حلال است و نه شایسته».

از مجموع این گفتار به دست می آید که هدف از وجوب حجاب اسلامی _ علاوه بر موارد مذکور _ ایجاد صلاح و پیشگیری از فساد، جهت تأمین و گسترش امتیّت اجتماعی است.

امتیّت اجتماعی، فلسفه حقیقی وجوب حجاب

یکی از فلسفه های حقیقی وجوب حجاب، حفظ آرامش زن، مصونیت جامعه از فساد و عمق و معنا بخشیدن به امتیّت اجتماعی با توسعه آن است؛ زیرا نفس آدمی، دریایی موج از تمایلات و خواسته های او است که مهم ترین آنها به خوراکی ها، امور جنسی و مال و جاه و مقام، مربوط می شود و بدون شک بالاترین خواسته های مردان، تمایل به جنس زن است. در سخنان عرفا آمده است: «أَعْظَمُ الشَّهْوَةِ، شَهْوَةُ النِّسَاءِ»؛ محجّه البیضاء، ج ۵، ص ۱۷۷ «بزرگ ترین خواسته های مرد، رغبت به زنان است».

ارائه زیبایی ها و مواضع بدن زن، به شهوت و طمع مردان،

دامن می زند و آنها را به یک کانون جدی خطر، مبدل می سازد که به سلب آرامش زن و امتیّت اجتماعی منتهی می گردد. آنچه می تواند از این ناامنی پیشگیری کند، پوشش زن از چشمان گرسنه نامحرمان است که با حجاب کامل اسلامی، عملی خواهد شد.

پوشش دینی، پیام عفت، شخصیت و خداترسی زن مسلمان است و مردان جامعه، نه تنها به چنین بانویی چشم طمع نخواهند داشت که او را نیرویی بالفعل در هرچه سعت بخشیدن امتیّت اجتماعی دانسته و نجابتش را می ستایند. در این صورت زن نه تنها در سنگر حجاب خود، از تیر نگاه های زهرآلود، سخنان آزاردهنده و برخوردهای اراذل جامعه در امان خواهد بود؛ بلکه امتیّت و آرامش درونی خود و اجتماع خویش را برقرار خواهد کرد.

نکته معنوی و عرفانی قابل ذکر در این باب، پیام آسمانی، خطاب به زنان است: «ای زن! آگاه باش، دنیا خراب آبادی است که هر نقطه آن به مین های شیطان و نگاه های آلوده، ناامن گشته است. اما فرشته های حجاب در محفل انس و یاد خدا در امتیّتی بی نظیر به سر می برند که دیگران از طعم آن بی خیرند». محمدرضا اکبری، تحلیلی نو و عملی از حجاب در عصر حاضر، ص ۱۴ _ ۱۶

شب تاریک و بیم موج و گردابی چنین حایل کجا دانند حال ما سبکباران ساحل ها

پایه های تحقق امتیّت اجتماعی، در سایه سار حجاب بانوان

پوششی که اسلام آن را به عنوان یک حکم شرعی اعلام کرده است، یک عمل ظاهری و گسسته از عوامل و پایه ها نیست؛ بلکه حجاب، خیمه عفاف بانوانی است که آن را بر پایه های خود استوار نموده و باعث ترویج ارزش امتیّت اجتماعی می گردند و به

تحقق آن در جامعه اسلامی، کمک می کنند. این پایه های اساسی عبارت است از:

۱. ایمان به خدا و جهان آخرت؛ از مهم ترین عواملی که بانوان توسط آن به آرامش روحی و روانی دست یافته، امنیت اجتماعی جامعه را فراهم می کنند، این است که وقتی زن به خدای تعالی و علم و حکمت او ایمان آورد و معتقد گردد احکامی که برای بشریت تشریح کرده، بدون نقص و دارای آثار مطلوبی است، از حکم الهی حجاب استقبال کرده، امنیت اجتماعی جامعه را تضمین می کند.

۲. تقوا؛ پرهیزکاری بانوان، ضامن تأمین امنیت اجتماعی است و تا این پایه محکم معنوی در قلب بانوان شکل نگیرد، حجاب را نوعی محدودیت برای خود قلمداد کرده و امنیت اجتماعی انسان ها را تهدید می کند.

خانمی که بداند تقوای الهی پادزهر بیماری دل ها است _ که حجاب های تاریک جان را غرق می کند و لانه های هوس را برمی اندازد _ آن را به کام جان خود می ریزد تا عالم جاننش، گلستان گل های طاعت و تسلیم گردد و خیمه حجابش را برمی افروزد تا حافظ بوستان ارزش های خویشتن و آرامش درونی اجتماع خود شود.

۳. آگاهی؛ شناخت سیمای زن، حقیقت حجاب، فلسفه و آثار آن، از جمله پایه های مستحکم پوشش دینی و تبلور امنیت اجتماعی است. وقتی خانمی به پاسخ درونی خود که چرا باید پوشیده باشم نایل شود، پایه های حجاب دینی در او شکل گرفته و با آگاهی کامل به امنیت اجتماعی ارزش می بخشد و دوام آن را تضمین خواهد کرد. به طور کلی، آگاهی زن نسبت به آثار مطلوب حجاب و مهم تر از آنها مسئله امنیت اجتماعی، باعث می شود که نه تنها احساس سنگینی از پدیده حجاب نکند؛

بلکه از آن به خوبی استقبال کرده، وسوسه های شیطانی را هیچ می انگارد و آرامش برونی و درونی اجتماع را وسعت می بخشد.

همچنین این پیام اصیل و عرفانی را همیشه آویزه گوش های خود می گرداند: «خواهرم! سرزمین جانت را با خورشید آگاهی، روشن کن تا بر زوایای وجودت بتابد و آن چنان که هستی خود را بشناسی، آن گاه دریابی که حجاب باله های شنا به سوی سرچشمه هستی، امتیث فردی و اجتماعی کامل است و پوشش های مهیج، وزنه های سنگینی است که زن را غریق ژرفای مهیب دنیا کرده، امتیث او و جامعه اش را برهم می زند». برگرفته از: مهدی سلطانی رنانی «مقاله حجاب و امتیث اجتماعی»

سوال ۱۱

سوال :

آیا نمیتوان بدون چادر حجاب کامل داشت؟

جواب :

فلسفه مهم حجاب حفظ حرمت و احترام بانوان و پیشگیری و حفاظت آنان از تحریکات شهوانی مردان نامحرم واجنبی است .

آنچه مهم است اصل پوشش است اگر مانتو بتواند پوشش را تامین کند کفایت می کند. و این اصل مهم بدون چادر و پوشش کامل بدن بغیر از وجه و کفین (دست ها تا مچ) معمولاً با مانتو یا سایر پوشش ها تامین نمی شود .

و با پوشیدن مانتوهای تنگ و روسری های یکی دو وجبی حجاب کامل تحقق نمی یابد. و آن مصونیت در برابر طمع ورزی های هوس بازان، پیشگیری از تحریکات شهوانی خارج از ضوابط و هنجارهای الهی و حفظ سلامت و بهداشت معنوی جامعه تأمین نمی شود.

از این رو بی شک چادر حجاب برتر محفوظ تر و کامل تر است. و بدون چادر حجاب کامل تحقق نمی یابد، چرا که پوشیدن مانتوهای تنگ حجم فیزیکی بدن را بیشتر نمایان می کند تا پوشش آن.

علاوه بر آن الحمدلله فضای جامعه برخی شهرها مخصوصاً شهرهای مذهبی و حتی

فضای حاکم در بین روابط اجتماعی خانواده های متدین واقوام وخویشان آنها در شهرهای غیر مذهبی به گونه ای است که غیر از چادر،دیگر پوشش ها برای آنها،حجابی تلقی نمی شود وبه زعم آنان حجاب یعنی پوشیدن چادر.بنابراین چادر حجاب کامل است .

سوال ۱۲

سوال :

فلسفه حجاب رو می خواهم تو دین زرتشت؟ چه کتابی در این مورد وجود دارد؟ لطفا تشریح کنید چون خیلی برام مهمه!

جواب :

از تاریخ استفاده می شود که آن ها هم نوعی حجاب داشتند. منتها حجاب های آنان با حجاب های مسلمین فرق داشته. شاید این که در روایات اسلامی داریم کنیزها واجب نیست سرشان را بپوشانند، به خاطر این بوده که اینان مسلمان نبودند، تحت حکومت اسلامی آمدند و حجاب را در تمام بدن رعایت می کنند، منتها در موهای سر رعایت نمی کردند. این در حالی است که ما می بینیم بعضی از اهل کتاب هم پوشش سر را رعایت می کردند. در مورد حکومت اسلامی که نسبت به این ها چگونه رفتار کردند، به یقین حکومت اسلامی، فشار زیادی روی اهل کتاب و اهل ذمه نداشته و شاید در میان آن ها زنانی بودند که موهای خود را نمی پوشانند و در اجتماع ظاهر می شدند؛ ولی گاهی می شود اگر تبعیضی میان زنان مسلمان و غیر مسلمان در یک جامعه واقع شود، به عنوان ثانوی، منشأ مشکلات می شود؛ مثل زنان عصر ما، حکومت اسلامی می تواند از آن ها هم بخواهد برای رعایت احترام جامعه اسلامی و هم رنگ شدن با مسلمین و برای این که در محیط تبعیضی نباشد، احتراماً ارزش های کشوری را که در آن زندگی می کنند، رعایت کنند که یکی از آن ارزش ها حجاب است.

طبق تصریح قرآن کریم، نماز و روزه در همه

ادیان الهی وجود داشته است و بر طبق تورات و انجیل و حتی گفته های باقی مانده از زرتشت، حجاب بر زنان واجب بوده و نگاه به نامحرم حرام بوده است. البته حجاب در ادیان الهی گذشته کمی سخت تر از حجاب اسلامی بوده است.

به استناد قرائن موجود اعم از نمونه های لباسی که در گذشته استفاده می شده است و شمایل قدیمی حضرت مریم و فرهنگ تمدن آن زمان در فلسطین می توان به اطمینان گفت که حضرت مریم حداقل همین حجایی را که مامی شناسیم داشته است.

چنان که خود اشاره کرده آیه ۳۱ سوره ی نور حدود پوشش را مشخص می کند: ب) اقلیت های مذهبی که در قلمرو حکومت اسلامی زندگی می کند موظفند مقررات و قوانین کشور اسلامی را رعایت کنند از جمله مواردی که اقلیت های مذهبی در جامعه اسلامی باید رعایت کنند عبارتند از: ۱- رعایت کلیه مقررات و قوانین اسلامی، کشورهای محل اقامت ۲- احترام به مقررات و شعائر دینی ۳- عدم تظاهر به منکرات، (جواهر الکلام ج ۲۱ کتاب جهاد صفحه ۲۷۱ و ۲۷۰ و ۲۶۹ و ۲۶۸ شیخ محمد حسن نجفی (ره) انتشارات دارالکتاب الاسلامیه). اقلیت های مذهبی نمی توانند سنت های حاکم بر جامعه اسلامی را بشکنند طبق قراردادشان با حکومت اسلامی نباید به حدود و احکام اسلامی تجاوز کنند. ج) حجاب زنان، از سنن قدیمی تمدن های بشری بوده است و در ادیان الهی دین به خصوص زرتشت، یهود و مسیحیت مسئله حجاب و رعایت آن مطرح بوده است در بعضی از ادیان مثل دین یهود، مسئله حجاب سخت تر از

حجابی است که اسلام می گوید.

البته حجاب در بعضی از ادیان الهی گذشته کمی سخت تر از حجاب اسلامی بوده است، هر چند امروزه به آن پای بند نیستند.

بنابر گواهی متون تاریخی، در اکثر قریب به اتفاق ملت ها و آیین های جهان، حجاب در بین زنان معمول بوده است؛ هر چند در طول تاریخ، فراز و نشیب های زیادی را طی کرده و گاهی با اعمال سلیقه حاکمان، تشدید یا تخفیف یافته است، ولی هیچگاه بطور کامل از بین نرفته است. مورخان به ندرت از اقوام بدوی که زنانشان دارای پوشش مناسب نبوده و یا به صورت برهنه در اجتماع ظاهر می شدند، یاد می کنند.

دانشمندان، تاریخ حجاب و پوشش زن را به دوران ما قبل از تاریخ و عصر حجر نسبت می دهند، کتاب «زن در آینه تاریخ» پس از طرح مفصل علل و عوامل تاریخی حجاب، می نویسد: با توجه به علل ذکر شده و بررسی آثار و نقوش به دست آمده، پیدایش حجاب به دوران پیش از مذاهب مربوط می شود، و به این دلایل، عقیده عده ای که می گویند «مذهب» موجد حجاب می باشد، صحت ندارد، ولی باید پذیرفت که دردگرگونی و تکمیل آن بسیار موثر بوده است. ۱.

۱} T- پوشش زن در یونان و روم باستان: {T

دایره المعارف لاروس درباره پوشش زنان یونان باستان می گوید: زنان یونانی در دوره های گذشته، صورت و اندامشان را تا روی پا می پوشاندند. این پوشش که شفاف و بسیار زیبا بود، در جزایر کورس و امرجوس و دیگر جزایر ساخته می شد. زنان فنیقی نیز دارای پوششی قرمز بودند. سخن درباره حجاب، در لابلای کلمات قدیمی ترین مولفین یونانی نیز به چشم می خورد، حتی «بنیلوب» (همسر پادشاه «عولیس» فرمانروای ایதாக) نیز با حجاب بوده است. زنان شهر

«ثیب» دارای حجاب خاصی بوده اند، بدین صورت که حتی صورتشان را نیز با پارچه می پوشاندند. این پارچه دارای دو منفذ بود که جلوی چشمان قرار می گرفت تا بتوانند ببینند. در «اسپارته» دختران تا موقع ازدواج آزاد بودند، ولی بعد از ازدواج خود را از چشم مردان می پوشاندند. نقش هایی که برجای مانده، حکایت می کند که زنان سررا می پوشانده، ولی صورت هایشان باز بوده است، و وقتی به بازار می رفتند، بر آنان واجب بوده است که صورت هایشان را بپوشانند، خواه باکره و خواه دارای همسر باشند. حجاب در بین زنان سبیری و ساکنان آسیای صغیر و زنان شهرماد (فارس و عرب) نیز وجود داشته است. زنان رومانی از حجاب شدیدتری برخوردار بوده اند، به طوری که وقتی از خانه خارج می شدند، با چادری بلند تمام بدن را تا روی پاها می پوشاندند و چیزی از برآمدگی های بدن مشخص نمی شد. ۲

یکی از تاریخ نویسان غربی نیز شواهد زیادی دال بر وجود حجاب در بین زنان یونان و روم باستان آورده است. او درباره «الهه عفت» که یکی از خدایان یونان باستان است، می گوید: «آرتمیس»، الهه عفت است و عالی ترین نمونه (والگو برای) دختران جوان به شمار می آید. دارای بدنی نیرومند و ورزیده و چابک و به زیور عفت و تقوا آراسته است. ۳

همچنین درباره مردم یکی از قبائلی که نهصد سال قبل از میلاد زندگی می کرده اند، آمده است: «بالا تر از ارمیان و در کنار دریای سیاه، «سکاها» بیابانگردی می کردند. آنها مردم وحشی و درشت اندام قبائل جنگی نیمه مغول و نیمه اروپایی بسیار نیرومندی بودند که در ارا به سر می بردند و زنان خود را ساخت در پرده نگاه می داشتند. ۴

این مورخ در جای

دیگر می گوید: «زنان فقط در صورتی می توانند خویشان و دوستان خود را ملاقات کنند و در جشن های مذهبی و تماشاخانه ها حضور یابند که کاملاً در حجاب باشند. ۵

همچنین از قول یکی از فلاسفه یونان باستان، درباره شدت پوشش زن، نقل می کند: نام یک زن پاک دامن را نیز چون شخص او باید در خانه پنهان داشت. ۶

۲- پوشش زن در ایران باستان:

در مورد پوشش زنان ایران باستان، مطالب زیادی در تاریخ وجود دارد. ویل دورانت درباره پوشش زنان ایران باستان و این که حجاب بسیار سختی در بین آنان رایج بوده است، می گوید: «زنان طبقات بالای اجتماع جرأت آن را نداشتند که جز در تخت روان روپوش داراخانه بیرون بیایند. هرگز به آنان اجازه داده نمی شد که آشکارا با مردان آمیزش (اختلاط) کنند. زنان شوهردار حق نداشتند هیچ مردی را، ولو پدر یا برادرشان باشد، ببینند. در نقش هایی که در ایران باستان برجای مانده، هیچ صورت زن دیده نمی شود و نامی از ایشان به نظر نمی رسد. ۷

از دایره المعارف لاروس نیز به دست می آید که حجاب در بین مادها و پارس ها وجود داشته است. ۸ همچنین در تفسیر اثنی عشری ۹ آمده است: «تاریخ نشان می دهد که حجاب در فرس قدیم وجود داشته است.» در کیش «مازدیسنی» نامه شت مهاباد، آیه ۹۰ گوید: زن خواهید و جفت گیرید و هم خوابه دیگری را نبینید و براو منگرید و با او میامیزید.»

نصوصی که بیانگر حجاب زنان ایران باستان است، نشان می دهد که زنان در دوره های مختلفی چون دوره مادها، پارسی ها (هخامنشیان)، اشکانیان و ساسانیان دارای حجاب و پوشش بوده اند، که به چند نمونه آن اشاره می

شود :

T {دوره مادها: T}

در کتاب «پوشاک باستانی ایران» آمده: «اصلی که باید در نظر داشت، این است که طبق نقوش برجسته و مجسمه های ماقبل میلاد، پوشاک زنان آن دوره (مادها) از لحاظ شکل (با کمی تفاوت) با پوشاک مردان یکسان است. ۱۰»

وی در ادامه برای توضیح نقوش برجای مانده می نویسد: «مرد وزن به واسطه اختلافی که میان پوشش سرشان وجود دارد، از هم تمیز داده می شوند. به نظر می رسد که زنان پوششی نیز روی سر خود گذارده اند و از زیر آن گیسوهای بلندشان نمایان است.» ۱۱

T {دوره پارسی ها (هخامنشیان): T}

پارسی ها به وسیله کوروش، دولت ماد را از میان برداشته و سلسله هخامنشی را تاسیس کردند. آنها از نظر لباس همانند مادها بودند. در مورد پوشاک خاص زنان این دوره آمده است: «از روی برخی نقوش مانده از آن زمان، به زنان بومی برمی خوریم که پوششی جالب دارند. پیراهن آنان پوششی ساده و بلند یا دارای راسته چین و آستین کوتاه است. به زنان دیگر آن دوره نیز برمی خوریم که از پهلو به اسب سوارند. اینان چادری مستطیل بر روی همه لباس خود افکنده و در زیر آن، یک پیراهن بادامی بلند و در زیر آن نیز، پیراهن بلند دیگری تا به مچ پا نمایان است.» ۱۲

T {دوره اشکانیان: T}

در این دوره نیز همانند گذشته، حجاب زنان ایرانی کامل بوده است. در این باره چنین می خوانیم: «لباس زنان اشکانی پیراهنی بلند تا روی زمین، گشاد، پرچین، آستین دار و یقه راست بوده است. پیراهن دیگری داشته اند که روی اولی می پوشیدند و قد این یکی نسبت به اولی کوتاه و

ضمنا یقه باز بوده است. روی این دو پیراهن چادری سر می کردند. « ۱۳

در جای دیگر آمده است: «چادر زنان اشکانی به رنگ های شاد و ارغوانی و یا سفید بوده است. گوشه چادر در زیر یک تخته فلزی بیضی منقوش یا دکمه که به وسیله زنجیری به گردن افکنده شده، بند است. این چادر به نحوی روی سر می افتاده که عمامه (نوعی کلاه زنانه) را در قسمت عقب و پهلوها می پوشانیده است.» ۱۴

در کتاب «پارتیان» نیز آمده است: «زنان عهد اشکانی قبایی تا زانو بر تن می کردند، با شنلی که برافکنده می شد و نیز نقابی داشتند که معمولاً به پس سر می آویختند.»

T} دوره ساسانیان:

در این دوره اردشیر پسر، بابک با استفاده از ضعف اشکانیان، سلسله ساسانیان را بنیان نهاد و دین زرتشت را دین رسمی کشور قرار داد. اوستا را ترجمه و آتشکده های ویران را بازسازی نمود. زنان در این دوره که احکام دینی زرتشتیان در کشور اعمال می شده است، همچنان دارای حجاب کامل بودند. در مورد پوشاک زنان چنین آمده است: «چادر که از دوره های پیش مورد استفاده بانوان ایران بوده است، در این دوره نیز به صورت مختلف مورد استعمال داشته است.» ۱۵

حجاب زنان در این دوره چنان اهمیتی داشت که «حتی لباس هنرپیشگان زن، مانند لباس های بلند سایر بانوان، تا پشت پاکشیده شده است.» ۱۶

برای اثبات توجه زنان در این دوره به حجاب، کافی است این نقل تاریخی را از منابع اسلامی مرور کنیم: هنگامی که سه تن از دختران کسری، پادشاه ساسانی، را با ثروت فراوانی از اموال، برای عمر آوردند،

شاهزادگان ایرانی رادر برابر عمر درحالی که با پوشش و نقاب، خود را پوشانده بودند، ایستاندند، خلیفه دستورداد، با آوازی بلند بر آنان فریاد کشند که : پوشش از چهره برگیرید تا مسلمانان آنها را ببینند و خریداران پول بیشتری به پای آنها پریزند . دوشیزگان ایرانی از برهنه کردن صورت خودداری کردند و مشت برسینه نماینده عمر زدند و آنان را از خود دور ساختند . خلیفه خشمناک شد و خواست با تازیانه آنان را بیازارد، درحالیکه شاهزادگان ایرانی می گریستند . حضرت علی (علیه السلام) به عمر فرمودند : در رفتار مدارا کن؛ از پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که می فرمود : « بزرگ و شریف هر قومی را که خوار و فقیر شده، گرامی بدارید» عمر پس از شنیدن فرمایش حضرت علی (علیه السلام) آتش خشمش فرو نشست . سپس حضرت اضافه کرد : « با دختران ملوک نباید معامله دختران بازاری (کنیزان) کرد .» ۱۷

۳}T- پوشش زن در ادیان بزرگ الهی }T

T}حجاب در شریعت حضرت ابراهیم (علیه السلام):}T

در آئین مقدس حضرت ابراهیم (علیه السلام) مساله پوشش زنان، حائز اهمیت بوده است . در کتاب تورات چنین می خوانیم : « رفقه»چشمان خود را بلند کرده و اسحاق را دید و از شتر خود فرود آمد، زیرا از خادم پرسید : این مرد کیست که در صحرا به استقبال ما می آید ؟ خادم گفت : آقای من است . پس برقع خود را گرفته، خود را پوشانید .» ۱۸

از این بیان روشن می شود که پوشش زن در مقابل نامحرم در شریعت حضرت ابراهیم (علیه السلام) وجود داشته است؛ زیرا «رفقه» در مقابل اسحاق که به او نامحرم بود، از شتر پیاده

شده خود را پوشاند تا چشم اسحاق به او نیفتد .

T}حجاب در آیین یهود: T}

در اصول اخلاقی «تلمود» که یکی از کتاب های مهم دینی و درحقیقت فقه مدون و آیین نامه زندگی یهودیان است، آمده: «اگر زنی به نقض قانون یهود می پرداخت، چنانچه مثلاً بی آنکه چیزی بر سر داشت به میان مردم می رفت و یا در شارع عام نخ می رشت یا با هرسنخی از مردان درد دل می کرد یا صدایش آنقدر بلند بود که چون در خانه اش تکلم می نمود، همسایگانش می توانستند سخنان او را بشنوند، در آن صورت مرد حق داشت بدون پرداخت مهریه او را طلاق دهد.» ۱۹

T}حجاب در آیین مسیحیت: T}

در کتاب انجیل آمده است: پولس در رساله خود به قدنثیان تصریح می کند:

«اما می خواهم شما بدانید که سر هر مرد، مسیح است و سر زن، مرد و سر مسیح، خدا. هر مردی که سر پوشیده دعا یا نبوت کند سر خود را رسوا می نماید. اما هر زنی که سر برهنه دعا کند، سر خود را رسوا می سازد؛ زیرا این چنان است که تراشیده شود. زیرا اگر زن نمی پوشد، موی را نیز ببرد و اگر زن را موی بریدن یا تراشیدن قبیح است، باید بیوشد؛ زیرا که مرد از زن نیست، بلکه زن از مرد است و نیز مرد از زن نیست، بلکه زن از مرد است و نیز مرد به جهت زن آفریده نشده، بلکه زن برای مرد. از این جهت زن می باید عزتی بر سر داشته باشد، به سبب فرشتگان ... در دل خود انصاف دهید آیا شایسته است که زن نا پوشیده نزد خدا دعا کند.» ۲۰ پس در جایی که برای دعا باید سر زن پوشیده باشد، به

هنگام روبه روشن شدن با نامحرم پوشش سرلازم تر خواهد بود.

ونیز درانجیل، دررساله پولس، به تیمو تاوس می گوید: «وهمچنین زنان خود را بیارایند به لباس حیا وپرهیز، نه به زلف ها وطلا و مروارید وریخت گران بها، بلکه چنان که زنانی را می شاید که دعوی دینداری می کنند به اعمال صالحه.» ۲۱

پی نوشت ها:

۱- علی اکبر علویقی، زن در آئینه تاریخ؛ اگر منظور نویسنده این است که حجاب یک امر فطری است وبراثر یک رسم اکتسابی به وجود نیامده، ما هم قبول داریم، ولی نمی توان پذیرفت دین موجد حجاب نبوده است؛ زیرا اولاً- دوران پیش ازمذاهب، پیش فرض باطلی است. چون بنا برآموزه های دینی، اولین انسان خود پیامبر ودارای مذهب بوده است، ثانیاً اگر حجاب را جزئی ازتعلیمات مذهب بدانیم، به فطری بودن آن نقصی وارد نکرده ایم، زیرا تعالیم دین با فطرت انسان هماهنگی کامل دارد، چنانچه آیه ۳۰ سوره روم بدان اشاره دارد.

۲- به نقل از دایره المعارف القرن العشرين، ۱۹۲۳

۳- ویل دورانت، تاریخ تمدن، ص ۵۲۰

۴- همان، ص ۳۳۶

۵- همان، ص ۳۴۰

۶- همان

۷- همان، ص ۴۳۴

۸- به نقل از دایره المعارف القرن العشرين، ۱۹۲۳

۹- تفسیر اثنی عشری، ج ۱۰، ص ۴۹۰

۱۰- ضیاء پور، پوشاک باستانی ایرانیان، ص ۵۱

۱۱- همان، ص ۵۴

۱۲- همان، ص ۵۶

۱۳- لیل ضیاء پور، پوشاک زنان ایرانی، ص ۱۹۴

۱۴- همان، ص ۱۹۷

۱۵- همان، ص ۱۱۴

۱۶- علی سامی، تمدن ساسانی، ج ۱، ص ۱۸۶

۱۷- السیره الحلبیه، ج ۲، ص ۲۳۴

۱۸- سفرپیدایش، باب ۲۴، آیه ۶۴ و ۶۵

۱۹- ویل دورانت، تاریخ تمدن، ج ۴ ص ۴۶۱.

۲۰- باب ۱۱، آیه

برگرفته از «www.heyatblog.ir/archives/۰۰۰۰۳۱.php»

برای آگاهی بیشتر ر.ک :

۱- محمد محمدی آشنانی ، حجاب در ادیان الهی.

۲- استاد شهید مطهری ، مسائله حجاب.

سوال ۱۳

سوال :

حکمت واجب بودن حجاب سر برای زنان چیست؟ مگر موی سر زن موجب تحریک مرد می شود؟ چرا در باقی ادیان الهی به آن توصیه نشده است؟

جواب :

در پاسخ به این سوال توجه به نکته های زیرحایز اهمیت است

الف) فلسفه و حکمت حجاب

در فرهنگ و اخلاق اسلامی، پوشش و حجاب - برای عموم و به ویژه زنان - از جایگاه مهمی برخوردار است. فلسفه حجاب (پوشش) به طور کلی از جمله پوشاندن موها می تواند ناشی از امور زیر باشد:

۱. حفظ تعادل جامعه از نظر امنیت و آرامش روانی.

یکی از غرایز خدادادی در ساختمان وجودی انسان، غریزه جنسی است که نیرومندترین و ریشه دارترین غریزه آدمی است و در صورت کنترل آن، می تواند علاوه بر تداوم و استمرار نسل بشر، موجبات و امنیت روانی انسان ها را فراهم کند. در قوانین اسلام، برای استفاده درست از این غریزه حیاتی، مکانیسم های گوناگونی مطرح شده است که «حجاب» و وجود حریم بین زن و مرد، یکی از راهکارهای مهم آن است. بدون شک، نبودن حریم بین زن و مرد و آزادی معاشرت های تعریف نشده و بی بندوبار (با آرایش های گوناگون)، هیجان ها و التهاب های جنسی را فزونی می بخشد و تقاضای برهنگی و سکس را به صورت یک عطش روحی و یک خواست سیری ناپذیر درمی آورد. اسلام به قدرت شگرف این غریزه آتشین توجه کامل داشته و تدابیر زیادی برای تعدیل و رام کردن این غریزه اندیشیده است و در این زمینه هم برای زنان و

هم برای مردان، تکالیف خاصی معین کرده است. وظیفه مشترک زن و مرد این است که چشم خویش را از نگاه به نامحرم بپوشانند و از نگاه شهوت آمیز بپرهیزند؛ اما زنان - به خاطر جاذبه های بیش تر - وظیفه خاصی دارند و آن این که بدن خود را از مردان بیگانه بپوشانند و در اجتماع با آرایش های تحریک آمیز، ظاهر نشوند و به جلوه گری و دلربایی نپردازند تا زمینه انحراف مردان و به ویژه جوانان فراهم نشود. لباس افراد جامعه و مخصوصاً لباس زنان نمی تواند به هر شکل و اندازه ای باشد و باید حد و ضابطه ای داشته باشد. بی بندباری در پوشش و لباس، موجب بی بندباری در تحریک غریزه جنسی است. تحقیقات علمی در فیزیولوژی و روانشناسی در باب تفاوت های جسمی و روحی زن و مرد ثابت کرده است که مردان نسبت به محرک های چشمی شهوت انگیز، حساس تر از زنانند و برعکس زنان در مقابل محرک های لمسی حساسیت بیش تری دارند. آستانه حس لمس و درد در زنان از همان زمان تولد پایین تر از مردان است...؛ در عوض مردان بینایی بهتری دارند. این مزیت های جنسی در استعداد حسی، آموخته یا اکتسابی نیست؛ بلکه از زمان کودکی آشکار است... مردان بالغ به محرک های بینایی شهوانی حساسیت بیش تر می داند. اصطلاح «چشم چرانی» که برای این ویژگی مردان به کار می رود، زائیده حساسیت مردان نسبت به محرک های بینایی شهوانی است؛ چون دامنه و برد حس بینایی زیاد است؛ یعنی چشم می تواند از فاصله نسبتاً دور، تحت تأثیر محرکها قرار گیرد و از این گذشته وسعت زیادی از محیط در آن واحد دیده می شود. از سوی دیگر، چون حس لامسه دامنه و

برد زیاد ندارد و فعالیتش محدود به تماس از نزدیک است و هورمون های جنسی زن به صورتی دوره ای ترشح می شوند و به طور متناوب عمل می کند، تأثیر محرک های شهوانی بر زن، صورتی بسیار محدود دارد و از این نظر فعالیت زنان بسیار کم است؛ به خلاف مردان که ترشح اندروژن ها در آن ها صورتی یکنواخت دارد و هیچ عامل طبیعی آن را قطع نمی کند. مردان به صورتی گسترده تر تحت تأثیر محرکهای شهوانی قرار می گیرند و از این نظر فعال ترند. دکتر محمود بهزاد، تفاوت های زن و مرد از نظر فیزیولوژی و روانشناسی، مجله نگین، شماره ۱۳۴، تیر ۱۳۵۵، ص ۲۴)

۲. حفظ و تحکیم بنیان خانواده

{T} بی تردید نهاد خانواده، یکی از مقدس ترین نهادهای اجتماعی است که بشر تا به حال خود دیده است. نقش خانواده در پروسه ایجاد جامعه سالم، یک نقش بی بدیل است و در این میان نقش حجاب و پوشش اسلامی در سلامت و استمرار پیوند خانوادگی، غیر قابل انکار است. در مقابل، برهنگی، سم کشنده نظم و پیوند موجود در نهاد خانواده است. آمارهای مستند نشان می دهد که با افزایش برهنگی در جهان، طلاق و از هم گسیختگی زندگی زناشویی در دنیا همواره بالا رفته است؛ زیرا «هر چه دیده بیند، دل کند یاد» و هر چه دل در مقوله هوس های سرکش بخواهد، به هر قیمتی باشد، به دنبال آن می رود و به این ترتیب، هر روز دل به دلبری جدید می بندد و با قبلی وداع می کند؛ اما در محیطی که «حجاب» حاکم است و شرایط دیگر اسلامی رعایت می شود، دو همسر تعلق به یکدیگر دارند و احساساتشان و عشق و عواطفشان، مخصوص یکدیگر است.

در بازار آزاد برهنگی، قداست پیمان زناشویی مفهومی ندارد. خانواده ها به سادگی متلاشی می شوند و کودکان بی سرپرست می مانند.

۳. پیش گیری از فحشا و فروپاشی نظم جامعه.

{T گسترش دامنه فحشا و افزایش فرزندان نامشروع، از دردناک ترین پیامدهای بی حجابی و آزادی های بی حد و حصر جنسی است که در جوامع غربی و سایر جوامع مشابه، کاملاً مشهود است. عامل اصلی فحشا و ازدیاد فرزندان نامشروع، منحصر به فرهنگ برهنگی و بی حجابی نیست؛ بلکه یکی از عوامل اصلی و مؤثر در گسترش دامنه فحشا و جریان روبه رشد تولد فرزندان نامشروع، مسأله برهنگی و بی حجابی است. امروزه یکی از مشکلات جوامع غربی، تولد روبه رشد فرزندان نامشروع و بدون شناسنامه است. فرزندانی که دارای پدر و مادر نامشخصی هستند و از نظر حقوقی، مشکلات فراوانی را به همراه آورده، نظم اجتماعی جوامع غربی را تهدید می کنند.

۴. جلوگیری از نگاه ابزاری به زن و ابتدال وی یکی از مسائل مطرح پیرامون حقوق زنان و بی توجهی به آنان، نگاه ابزاری به زنان است. هنگامی که جامعه، زن را با اندام برهنه بخواهد، طبیعی است روزبه روز تقاضای آرایش بیشتر و خودنمایی افزونتر از او دارد و هنگامی که زن را از طریق جاذبه جنسی اش وسیله تبلیغ کالاها و عاملی برای جلب جهان گردان و مانند این ها قرار دهد، در چنین جامعه ای شخصیت زن تا حد یک عروسک یا یک کالای بی ارزش سقوط می کند و ارزش های والای انسانی او به کلی به دست فراموشی سپرده می شود و به این ترتیب، زن، وسیله ای برای اشباع هوس های سرکش برخی مردان آلوده و فریبکار می شود. عنصر حجاب و پوشش اسلامی، نه تنها زن را از صحنه اجتماع

وفعالیت های اجتماعی دور نمی کند، بلکه زمینه های حضور مستمر و فعال زنان را در عرصه اجتماع -به همراه حقوق اجتماعی برابر- تضمین می کند و شخصیت خدادادی زن را از دستبرد نگاه ابزاری دیگران، مصونیت می بخشد. به نظر می رسد پوشش کامل، آن نوع پوششی است که هیچ چشم بیگانه ای را متوجه خود نکند؛ یعنی لباسی که برجستگی های اندام زن را اصلاً نشان ندهد و اسباب تحریک شهوت مردان را فراهم نکند و خود زن هم با آرایش در جامعه ظاهر نشود و به تعبیر رهبر معظم انقلاب، چادر باوجود شرایط دیگر، کامل ترین پوشش است. باید اعتراف کرد که تاکنون بیش تر نوشته های مربوط به پوشش، نقطه نظر را بر حجاب زن معطوف کرده و کم تر به پوشش مرد توجه نموده اند و این یک امر عادی و طبیعی است؛ زیرا زن، مظهر جمال و زیبایی و مرد مظهر شیفتگی است؛ ولی پوشش مردان نیز در ابعاد مختلف فرهنگی - اجتماعی، حائز اهمیت است. از این رو اسلام برای ثبات و پایداری جامعه، به پوشش زن و مرد توجه بسیار نموده است؛ خداوند متعال می فرماید: «A» یا بنی آدم قد اتزلنا علیکم لباسا یواری سوءاتکم و ریشا {M؛ A} ای فرزندان آدم! لباسی برای شما فرستادیم که اندام (عورت) شما را می پوشاند و مایه زینت شماست (اعراف) (۷: ۲۶) خداوند متعال در حق مردان می فرماید: «A» قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم و یحفظوا فروجهم {M؛ A} به مؤمنان بگو چشم های خود را (از نگاه به نامحرمان) فرو گیرند و عفاف (عورت) خود را حفظ کنند (نور) (۲۴: ۳۰) در حق زنان نیز می فرماید: «و قل للمؤمنات یغضن من ابصارهن و یحفظن فروجهن؛ و به زنان با ایمان بگو چشم های خود

(ب) مستند پوشش مو

بدون شک هر اندازه بدن زن پوشیده تر باشد نقش نیرومندتری در دورسازی دیگران نظاره گر این می کند. اگر نگاه های آلوده را همچنان که در روایات آمده است تیرهای زهر آلود شیطان بدانیم، پوشش زن همانند قوسی است که تیر از آن کمانه می کند و منحرف می شود و از اصابت و نفوذ در هدف باز می ماند. بر عکس هر اندازه بدن زن برهنه تر باشد تیرهای شیطانی را بیشتر متوجه خود ساخته و از آن آسیب خواهد دید. از همین رووبه دلیل این که زنان مظهر زیبایی و جمال الهی هستند باید بدن و از جمله موهای خود را در مواجهه با نامحرم ببوشانند. برخی به نادرستی ادعا می کنند: حجاب به معنای مقابله با برهنگی را قبول داریم؛ ولی در هیچ جای قرآن از پوشش مو سخن به میان نیامده است!! در پاسخ گفتنی است که زنان حتی قبل از نزول آیه حجاب موهای خود را می پوشانند و مشکل تنها آشکار بودن گردن، گوش، زیر گلو و گردن آنان بود. همان طور که مفسران بزرگ (مانند شیخ طوسی و طبرسی) فرموده اند، در گذشته دو نوع روسری برای زنان معمول بود: روسری های کوچک که آنها را «خمار» یا «مقنعه» می نامیدند و معمولاً در خانه از آن استفاده می کردند و روسری های بزرگ که مخصوص بیرون خانه به شمار می آمد. زنان با این روسری بزرگ - که جلباب خوانده می شد و از «مقنعه» بزرگ تر و از «ردا» کوچک تر است و به چادر امروزی شباهت داشت - مو و تمام بدن خود را می پوشانند. {در باره جلباب گفته اند: آن روسری خاصی که بانوان هنگامی که برای کاری

به خارج از منزل می روند، سر و روی خود را با آن می پوشند؛ «الجلباب خمارالمراه الذی یغطی رأسها و وجهها اذا خرجت لحاجه» (التبیان فی تفسیر القرآن، ج ۸، ص ۳۶۱؛ مجمع البیان، ج ۸ - ۷، ص ۵۷۸). {V} نزدیک ساختن جلباب A { «يُدْنِيْنَ عَلَيْنَهُنَّ مِنْ جَلَابِيْبِهِنَّ» } A؛ کنایه از پوشیدن سر و روی خود با آن است؛ {V} مجمع البیان، ص ۵۸۰؛ المیزان، ج ۱۶، ص ۳۶۱. {V} یعنی، چنان نباشد که چادر یا روپوش های بزرگ (مانتو) تنها جنبه تشریفاتی و رسمی داشته باشد و همه پیکرشان را نبوشاند و از مصادیق «کاسیات عاریات» {V} زنانی که ظاهراً پوشیده هستند، ولی در واقع برهنه اند، از رسول خداصلی الله علیه و آله روایت شده است: «صنفان من اهل النار لم أرهما قوم معهم سياط كأذناب البقر يضربون بها الناس و نساء کاسیات عاریات، ممیلات مائلات، رؤسهن كأسنمة البخت المائله ...». میزان الحکمه، ج ۲، ص ۲۵۹. {V} شمرده شوند! قرآن فرمان می دهد: بانوان با مراقبت، جامه را بر خود گیرند و آن را رها نکنند، تا نشان دهند اهل عفاف و وقار به شمار می آیند. از پایان آیه بر می آید که پوشش مطلوب آن است که خود به خود دورباش ایجاد می کند و هوس بازان را ناامید می سازد. بنابراین، وظیفه پوشش اسلامی بانوان به معنای حبس و زندانی کردن و قرار دادن آنان پشت پرده و در نتیجه عدم مشارکت این گروه، در فعالیت های اجتماعی نیست. این وظیفه بدان معنا است که زن در معاشرت با مردان، بدنش را ببوشاند و به جلوه گری و خودنمایی نپردازد و مشارکتش در فعالیت ها، بر اصول انسانی و اسلامی استوار باشد

ج (حجاب در سایر ادیان

حجاب زنان،

از سنن قدیمی تمدن های بشری بوده است و در ادیان الهی دین به خصوص زرتشت، یهود و مسیحیت مسئله حجاب و رعایت آن مطرح بوده است در بعضی از ادیان مثل دین یهود، مسئله حجاب سخت تر از حجابی است که اسلام می گوید هر چند امروزه به آن پای بند نیستند.

بنابر گواهی متون تاریخی، در اکثر قریب به اتفاق ملت ها و آیین های جهان، حجاب در بین زنان معمول بوده است؛ هر چند در طول تاریخ، فراز و نشیب های زیادی را طی کرده و گاهی با اعمال سلیقه حاکمان، تشدید یا تخفیف یافته است، ولی هیچگاه بطور کامل از بین نرفته است. مورخان به ندرت از اقوام بدوی که زنان شان دارای پوشش مناسب نبوده و یا به صورت برهنه در اجتماع ظاهر می شدند، یاد می کنند.

دانشمندان، تاریخ حجاب و پوشش زن را به دوران ما قبل از تاریخ و عصر حجر نسبت می دهند، کتاب «زن در آینه تاریخ» پس از طرح مفصل علل و عوامل تاریخی حجاب، می نویسد: با توجه به علل ذکر شده و بررسی آثار و نقوش به دست آمده، پیدایش حجاب به دوران پیش از مذاهب مربوط می شود، و به این دلایل، عقیده عده ای که می گویند «مذهب» موجد حجاب می باشد، صحت ندارد، ولی باید پذیرفت که درد گرگونی و تکمیل آن بسیار موثر بوده است. ۱.

۱- {T} پوشش زن در یونان و روم باستان: {T}

دایره المعارف لاروس درباره پوشش زنان یونان باستان می گوید: زنان یونانی در دوره های گذشته، صورت و اندامشان را تا روی پا می پوشاندند. این پوشش که شفاف و بسیار زیبا بود، در جزایر کورس و امرجوس و دیگر جزایر ساخته می شد. زنان فنیقی نیز دارای پوششی قرمز بودند. سخن درباره حجاب، در لابلای

کلمات قدیمی ترین مولفین یونانی نیز به چشم می خورد، حتی «بنیلوب» (همسر پادشاه «عولیس» فرمانروای ایதாக) نیز با حجاب بوده است. زنان شهر «ثیب» دارای حجاب خاصی بوده اند، بدین صورت که حتی صورتشان را نیز با پارچه می پوشاندند. این پارچه دارای دو منفذ بود که جلوی چشمان قرار می گرفت تا بتوانند ببینند. در «اسپارته» دختران تا موقع ازدواج آزاد بودند، ولی بعد از ازدواج خود را از چشم مردان می پوشاندند. نقش هایی که برجای مانده، حکایت می کند که زنان سررا می پوشانده، ولی صورت هایشان باز بوده است، و وقتی به بازار می رفتند، بر آنان واجب بوده است که صورت هایشان را بپوشانند، خواه با کره و خواه دارای همسر باشند. حجاب در بین زنان سبیری و ساکنان آسیای صغیر و زنان شهر ماد (فارس و عرب) نیز وجود داشته است. زنان رومانی از حجاب شدیدتری برخوردار بوده اند، به طوری که وقتی از خانه خارج می شدند، با چادری بلند تمام بدن را تا روی پاها می پوشاندند و چیزی از برآمدگی های بدن مشخص نمی شد. ۲

یکی از تاریخ نویسان غربی نیز شواهد زیادی دال بر وجود حجاب در بین زنان یونان و روم باستان آورده است. او درباره «الهه عفت» که یکی از خدایان یونان باستان است، می گوید: «آرتمیس»، الهه عفت است و عالی ترین نمونه (والگو برای) دختران جوان به شمار می آید. دارای بدنی نیرومند و ورزیده و چابک و به زیور عفت و تقوا آراسته است. ۳

همچنین درباره مردم یکی از قبائلی که نهصد سال قبل از میلاد زندگی می کرده اند، آمده است: «بالا تر از ارمیان و در کنار دریای سیاه، «سکاها» بیابانگردی می کردند. آنها مردم وحشی و درشت اندام قبائل

جنگی نیمه مغول و نیمه اروپایی بسیار نیرومندی بودند که در ارابه به سر می بردند و زنان خود را سخت در پرده نگاه می داشتند. ۴

این مورخ در جای دیگر می گوید: «زنان فقط در صورتی می توانند خویشان و دوستان خود را ملاقات کنند و در جشن های مذهبی و تماشاخانه ها حضور یابند که کاملاً در حجاب باشند. ۵

همچنین از قول یکی از فلاسفه یونان باستان، درباره شدت پوشش زن، نقل می کند: نام یک زن پاک دامن را نیز چون شخص او باید در خانه پنهان داشت. ۶

۲- پوشش زن در ایران باستان:

در مورد پوشش زنان ایران باستان، مطالب زیادی در تاریخ وجود دارد. ویل دورانت درباره پوشش زنان ایران باستان و این که حجاب بسیار سختی در بین آنان رایج بوده است، می گوید: «زنان طبقات بالای اجتماع جرأت آن را نداشتند که جز در تخت روان روپوش دارازخانه بیرون بیایند. هرگز به آنان اجازه داده نمی شد که آشکارا با مردان آمیزش (اختلاط) کنند. زنان شوهردار حق نداشتند هیچ مردی را، ولو پدر یا برادرشان باشد، ببینند. در نقش هایی که در ایران باستان برجای مانده، هیچ صورت زن دیده نمی شود و نامی از ایشان به نظر نمی رسد. ۷

از دایره المعارف لاروس نیز به دست می آید که حجاب در بین مادها و پارس ها وجود داشته است. ۸ همچنین در تفسیر اثنی عشری ۹ آمده است: «تاریخ نشان می دهد که حجاب در فرس قدیم وجود داشته است.» در کیش «مازدیسنی» نامه شت مهاباد، آیه ۹۰ گوید: زن خواهید و جفت گیرید و هم خوابه دیگری را نبینید و براو منگرید و با او میامیزید.»

نصوصی که بیانگر حجاب زنان ایران باستان است، نشان می دهد که زنان

دردوره های مختلفی چون دوره مادها، پارسی ها (هخامنشیان)، اشکانیان و سامانیان دارای حجاب و پوشش بوده اند، که به چند نمونه آن اشاره می شود :

T { دوره مادها: } T

در کتاب «پوشاک باستانی ایرانیان» آمده : «اصلی که باید در نظر داشت، این است که طبق نقوش برجسته و مجسمه های ماقبل میلاد، پوشاک زنان آن دوره (مادها) از لحاظ شکل (با کمی تفاوت) با پوشاک مردان یکسان است. ۱۰

وی در ادامه برای توضیح نقوش برجای مانده می نویسد : «مرد وزن به واسطه اختلافی که میان پوشش سرشان وجود دارد، از هم تمیز داده می شوند . به نظر می رسد که زنان پوششی نیز روی سر خود گذارده اند و از زیر آن گیسوهای بلندشان نمایان است.» ۱۱

T { دوره پارسی ها (هخامنشیان): } T

پارسی ها به وسیله کوروش، دولت ماد را از میان برداشته و سلسله هخامنشی را تاسیس کردند . آنها از نظر لباس همانند مادها بودند . در مورد پوشاک خاص زنان این دوره آمده است : «از روی برخی نقوش مانده از آن زمان، به زنان بومی برمی خوریم که پوششی جالب دارند. پیراهن آنان پوششی ساده و بلند یا دارای راسته چین و آستین کوتاه است . به زنان دیگر آن دوره نیز برمی خوریم که از پهلو به اسب سوارند . اینان چادری مستطیل بر روی همه لباس خود افکنده و در زیر آن، یک پیراهن بادامی بلند و در زیر آن نیز، پیراهن بلند دیگری تا به مچ پا نمایان است.» ۱۲

T { دوره اشکانیان: } T

در این دوره نیز هماهنگ گذاشته، حجاب زنان ایرانی کامل بوده است . در این باره چنین می خوانیم : «لباس زنان اشکانی پیراهنی بلند تا روی زمین، گشاد،

برچین، آستین دار و یقه راست بوده است. پیراهن دیگری داشته اند که روی اولی می پوشیدند و قد این یکی نسبت به اولی کوتاه و ضمناً یقه باز بوده است. روی این دو پیراهن چادری سرمی کردند. « ۱۳

درجای دیگر آمده است: «چادر زنان اشکانی به رنگ های شاد و ارغوانی و یا سفید بوده است. گوشه چادر درزیر یک تخته فلزی بیضی منقوش یا دکمه که به وسیله زنجیری به گردن افکنده شده، بند است. این چادر به نحوی روی سر می افتاده که عمامه (نوعی کلاه زنانه) را در قسمت عقب و پهلوها می پوشانیده است. « ۱۴

در کتاب «پارتیان» نیز آمده است: «زنان عهد اشکانی قبایی تا زانو برتن می کردند، با شنلی که برافکنده می شد و نیز نقابی داشتند که معمولاً به پس سرمی آویختند.»

T { دوره ساسانیان: T }

در این دوره اردشیر پسر، بابک با استفاده از ضعف اشکانیان، سلسله ساسانیان را بنیان نهاد و دین زرتشت را دین رسمی کشور قرار داد. اوستا را ترجمه و آتشکده های ویران را بازسازی نمود. زنان در این دوره که احکام دینی زرتشتیان در کشور اعمال می شده است، همچنان دارای حجاب کامل بودند. در مورد پوشاک زنان چنین آمده است: «چادر که از دوره های پیش مورد استفاده بانوان ایران بوده است، در این دوره نیز به صورت مختلف مورد استعمال داشته است. « ۱۵

حجاب زنان در این دوره چنان اهمیتی داشت که «حتی لباس هنرپیشگان زن، مانند لباس های بلند سایر بانوان، تا پشت پاکشیده شده است. « ۱۶

برای اثبات توجه زنان در این دوره به حجاب، کافی است

این نقل تاریخی را از منابع اسلامی مرور کنیم: هنگامی که سه تن از دختران کسری، پادشاه ساسانی، را با ثروت فراوانی ازاموال، برای عمر آوردند، شاهزادگان ایرانی رادر برابر عمر درحالی که با پوشش ونقاب، خود را پوشانده بودند، ایستاندند، خلیفه دستورداد، با آوازی بلند برآنان فریاد کشند که: پوشش ازچهره برگیرید تا مسلمانان آنها را ببینند وخریداران پول بیشتری به پای آنها بریزند. دوشیزگان ایرانی ازبرهنه کردن صورت خودداری کردند و مشیت برسینه نماینده عمرزدند وآنان راازخود دور ساختند. خلیفه خشمناک شد و خواست با تازیانه آنان رابیازارد، درحالیکه شاهزادگان ایرانی می گریستند. حضرت علی (علیه السلام) به عمر فرمودند: دررفتارت مدارا کن؛ ازپیغمبر خدا صلی الله علیه وآله شنیدم که می فرمود: «بزرگ و شریف هر قومی را که خوار و فقیر شده، گرامی بدارید» عمر پس از شنیدن فرمایش حضرت علی (علیه السلام) آتش خشمش فرو نشست. سپس حضرت اضافه کرد: «با دختران ملوک نباید معامله دختران بازاری (کنیزان) کرد.» ۱۷

۳-T- پوشش زن در ادیان بزرگ الهی {T}

T {حجاب در شریعت حضرت ابراهیم (علیه السلام): {T}

در آئین مقدس حضرت ابراهیم (علیه السلام) مساله پوشش زنان، حائز اهمیت بوده است. در کتاب تورات چنین می خوانیم: «رفقه»چشمان خود را بلند کرده واسحاق را دید واز شتر خود فرود آمد، زیرا ازخادم پرسید: این مرد کیست که در صحرا به استقبال ما می آید؟ خادم گفت: آقای من است. پس برقع خود را گرفته، خود را پوشانید. « ۱۸

ازاین بیان روشن می شود که پوشش

زن در مقابل نامحرم در شریعت حضرت ابراهیم (علیه السلام وجود داشته است؛ زیرا «رفقه» در مقابل اسحاق که به او نامحرم بود، از شتر پیاده شد و خود را پوشاند تا چشم اسحاق به او نیفتد .

T {حجاب در آیین یهود: T}

در اصول اخلاقی «تلمود» که یکی از کتاب های مهم دینی و درحقیقت فقه مدون و آیین نامه زندگی یهودیان است، آمده: «اگر زنی به نقض قانون یهود می پرداخت، چنانچه مثلا بی آنکه چیزی بر سر داشت به میان مردم می رفت و یا در شارع عام نخ می رشت یا با هرسنخی از مردان درد دل می کرد یا صدایش آنقدر بلند بود که چون درخانه اش تکلم می نمود، همسایگانش می توانستند سخنان او را بشنوند، در آن صورت مرد حق داشت بدون پرداخت مهریه او را طلاق دهد.» ۱۹

T {حجاب در آیین مسیحیت: T}

در کتاب انجیل آمده است: پولس در رساله خود به قدنثیان تصریح می کند:

«اما می خواهم شما بدانید که سر هر مرد، مسیح است و سر زن، مرد و سر مسیح، خدا. هر مردی که سر پوشیده دعا یا نبوت کند سر خود را رسوا می نماید. اما هر زنی که سر برهنه دعا کند، سر خود را رسوا می سازد؛ زیرا این چنان است که تراشیده شود. زیرا اگر زن نمی پوشد، موی را نیز ببرد و اگر زن را موی بریدن یا تراشیدن قبیح است، باید بیوشد؛ زیرا که مرد از زن نیست، بلکه زن از مرد است و نیز مرد از زن نیست، بلکه زن از مرد است و نیز مرد به جهت زن آفریده نشده، بلکه زن برای مرد. از این جهت زن می باید عزتی بر سر داشته باشد، به سبب فرشتگان ... در دل

خود انصاف دهید آیا شایسته است که زن نا پوشیده نزد خدا دعا کند.» ۲۰ پس در جایی که برای دعا باید سرزن پوشیده باشد، به هنگام روبه روشن شدن با نامحرم پوشش سر لازم تر خواهد بود.

و نیز در انجیل، در رساله پولس، به تیمو تاوس می گوید: «و همچنین زنان خود را بیارایند به لباس حیا و پرهیز، نه به زلف ها و طلا و مروارید و رخت گران بها، بلکه چنان که زنانی را می شاید که دعوی دینداری می کنند به اعمال صالحه.» ۲۱

پی نوشت ها:

۱- علی اکبر علویقی، زن در آئینه تاریخ؛ اگر منظور نویسنده این است که حجاب یک امر فطری است و بر اثر یک رسم اکتسابی به وجود نیامده، ما هم قبول داریم، ولی نمی توان پذیرفت دین موجد حجاب نبوده است؛ زیرا اولاً- دوران پیش از مذاهب، پیش فرض باطلی است. چون بنا بر آموزه های دینی، اولین انسان خود پیامبر و دارای مذهب بوده است، ثانیاً اگر حجاب را جزئی از تعلیمات مذهب بدانیم، به فطری بودن آن نقضی وارد نکرده ایم، زیرا تعالیم دین با فطرت انسان هماهنگی کامل دارد، چنانچه آیه ۳۰ سوره روم بدان اشاره دارد.

۲- به نقل از دایره المعارف القرن العشرين، ۱۹۲۳

۳- ویل دورانت، تاریخ تمدن، ص ۵۲۰

۴- همان، ص ۳۳۶

۵- همان، ص ۳۴۰

۶- همان

۷- همان، ص ۴۳۴

۸- به نقل از دایره المعارف القرن العشرين، ۱۹۲۳

۹- تفسیر اثنی عشری، ج ۱۰، ص ۴۹۰

۱۰- ضیاء پور، پوشاک باستانی ایرانیان، ص ۵۱

۱۱- همان، ص ۵۴

۱۲- همان، ص ۵۶

۱۳- لیل ضیاء پور، پوشاک زنان ایرانی، ص ۱۹۴

۱۴- همان، ص ۱۹۷

۱۵- همان، ص ۱۱۴

۱۶- علی سامی، تمدن ساسانی، ج ۱، ص ۱۸۶

۱۷-السیره الحلیه، ج ۲، ص ۲۳۴

۱۸- سفریبدایش، باب ۲۴، آیه ۶۴ و ۶۵

۱۹- ویل دورانت، تاریخ تمدن، ج ۴ ص ۴۶۱ .

۲۰- باب ۱۱، آیه ۳ تا ۱۴

۲۱- باب دوم، آیه ۹ تا ۱۱ .

برگرفته از «www.heyatblog.ir/archives/۰۰۰۰۳۱.php»

برای آگاهی بیشتر ر.ک :

۱-محمد محمدی آشنانی ، حجاب در ادیان الهی .

۲- استاد شهید مطهری ، مسائله حجاب .

سوال ۱۴

سوال :

فلسفه حجاب در اسلام چیست؟

جواب :

فلسفه حجاب در اسلام چیست؟

پاسخ:

در فرهنگ و اخلاق اسلامی، پوشش و حجاب - برای عموم و به ویژه زنان - از جایگاه مهمی برخوردار است. اما به نظر می رسد در سال های اخیر، به اندازه اهمیت و جایگاه پوشش در اسلام، روشنگری نشده است و گرچه کتاب ها و مقالات فراوانی پیرامون آن نگاشته شده است، اما این اصل از اصول دینی، همچنان نیازمند روشنگری و پاسخ های تازه و متنوع است. ما طرح چنین پرسشی را به فال نیک گرفته، از آن استقبال می کنیم. فلسفه حجاب (پوشش) می تواند ناشی از امور زیر باشد: {T}

۱. حفظ تعادل جامعه از نظر امنیت و آرامش روانی. {T} یکی از غرایز خدادادی در ساختمان وجودی انسان، غریزه جنسی است که نیرومندترین و ریشه دارترین غریزه آدمی است و در صورت کنترل آن، می تواند علاوه بر تداوم و استمرار نسل بشر، موجبات و امنیت روانی انسان ها را فراهم کند. در قوانین اسلام، برای استفاده درست از این غریزه حیاتی، مکانیسم های گوناگونی مطرح شده است که «حجاب» و وجود حریم بین زن و مرد، یکی از راهکارهای مهم آن است. بدون شک، نبودن حریم بین زن و مرد و آزادی معاشرت های تعریف نشده و بی بندوبار (با آرایش های گوناگون)، هیجان ها و التهاب های جنسی

را فزونی می بخشد و تقاضای برهنگی و سکس را به صورت یک عطش روحی و یک خواست سیری ناپذیر درمی آورد. اسلام به قدرت شگرف این غریزه آتشین توجه کامل داشته و تدابیر زیادی برای تعدیل و رام کردن این غریزه اندیشیده است و در این زمینه هم برای زنان و هم برای مردان، تکالیف خاصی معین کرده است. وظیفه مشترک زن و مرد این است که چشم خویش را از نگاه به نامحرم بپوشانند و از نگاه شهوت آمیز پرهیزند؛ اما زنان - به خاطر جاذبه های بیش تر - وظیفه خاصی دارند و آن این که بدن خود را از مردان بیگانه بپوشانند و در اجتماع با آرایش های تحریک آمیز، ظاهر نشوند و به جلوه گری و دلربایی نپردازند تا زمینه انحراف مردان و به ویژه جوانان فراهم نشود. لباس افراد جامعه و مخصوصاً لباس زنان نمی تواند به هر شکل و اندازه ای باشد و باید حد و ضابطه ای داشته باشد. بی بندباری در پوشش و لباس، موجب بی بندباری در تحریک غریزه جنسی است. تحقیقات علمی در فیزیولوژی و روانشناسی در باب تفاوت های جسمی و روحی زن و مرد ثابت کرده است که مردان نسبت به محرک های چشمی شهوت انگیز، حساس تر از زنانند و برعکس زنان در مقابل محرک های لمسی حساسیت بیش تری دارند. آستانه حس لمس و درد در زنان از همان زمان تولد پایین تر از مردان است...؛ در عوض مردان بینایی بهتری دارند. این مزیت های جنسی در استعداد حسی، آموخته یا اکتسابی نیست؛ بلکه از زمان کودکی آشکار است... مردان بالغ به محرک های بینایی شهوانی حساسیت بیش تر می داند. اصطلاح «چشم چرانی» که برای این ویژگی مردان به کار می رود، زاینده

حساسیت مردان نسبت به محرک های بینایی شهوانی است؛ چون دامنه و برد حس بینایی زیاد است؛ یعنی چشم می تواند از فاصله نسبتاً دور، تحت تأثیر محرکها قرار گیرد و از این گذشته وسعت زیادی از محیط در آن واحد دیده می شود. از سوی دیگر، چون حس لامسه دامنه و برد زیاد ندارد و فعالیتش محدود به تماس از نزدیک است و هورمون های جنسی زن به صورتی دوره ای ترشح می شوند و به طور متناوب عمل می کند، تأثیر محرک های شهوانی بر زن، صورتی بسیار محدود دارد و از این نظر فعالیت زنان بسیار کم است؛ به خلاف مردان که ترشح اندروژن ها در آن ها صورتی یکنواخت دارد و هیچ عامل طبیعی آن را قطع نمی کند. مردان به صورتی گسترده تر تحت تأثیر محرکهای شهوانی قرار می گیرند و از این نظر فعال ترند. (T...دکتر محمود بهزاد، تفاوت های زن و مرد از نظر فیزیولوژی و روانشناسی، مجله نگین، شماره ۱۳۴، تیر ۱۳۵۵، ص ۲۴)

۲. حفظ و تحکیم بنیان خانواده {T بی تردید نهاد خانواده، یکی از مقدس ترین نهادهای اجتماعی است که بشر تا به حال خود دیده است. نقش خانواده در پروسه ایجاد جامعه سالم، یک نقش بی بدیل است و در این میان نقش حجاب و پوشش اسلامی در سلامت و استمرار پیوند خانوادگی، غیر قابل انکار است. در مقابل، برهنگی، سم کشنده نظم و پیوند موجود در نهاد خانواده است. آمارهای مستند نشان می دهد که با افزایش برهنگی در جهان، طلاق و از هم گسیختگی زندگی زناشویی در دنیا همواره بالا رفته است؛ زیرا «هر چه دیده بیند، دل کند یاد» و هر چه دل در مقوله هوس های سرکش بخواهد، به

هر قیمتی باشد، به دنبال آن می رود و به این ترتیب، هر روز دل به دلبری جدید می بندد و با قبلی وداع می کند؛ اما در محیطی که «حجاب» حاکم است و شرایط دیگر اسلامی رعایت می شود، دو همسر تعلق به یکدیگر دارند و احساساتشان و عشق و عواطفشان، مخصوص یکدیگر است. در بازار آزاد برهنگی، قداست پیمان زناشویی مفهومی ندارد. خانواده ها به سادگی متلاشی می شوند و کودکان بی سرپرست می مانند.

۳. پیش گیری از فحشا و فروپاشی نظم جامعه. T گسترش دامنه فحشا و افزایش فرزندان نامشروع، از دردناک ترین پیامدهای بی حجابی و آزادی های بی حد و حصر جنسی است که در جوامع غربی و سایر جوامع مشابه، کاملاً مشهود است. عامل اصلی فحشا و ازدیاد فرزندان نامشروع، منحصر به فرهنگ برهنگی و بی حجابی نیست؛ بلکه یکی از عوامل اصلی و مؤثر در گسترش دامنه فحشا و جریان روبه رشد تولد فرزندان نامشروع، مسأله برهنگی و بی حجابی است. امروزه یکی از مشکلات جوامع غربی، تولد روبه رشد فرزندان نامشروع و بدون شناسنامه است. فرزندان که دارای پدر و مادر نامشخصی هستند و از نظر حقوقی، مشکلات فراوانی را به همراه آورده، نظم اجتماعی جوامع غربی را تهدید می کنند.

۴. جلوگیری از نگاه ابزاری به زن و ابتذال وی T یکی از مسائل مطرح پیرامون حقوق زنان و بی توجهی به آنان، نگاه ابزاری به زنان است. هنگامی که جامعه، زن را با اندام برهنه بخواهد، طبیعی است روزه روز تقاضای آرایش بیشتر و خودنمایی افزونتر از او دارد و هنگامی که زن را از طریق جاذبه جنسی اش وسیله تبلیغ کالاها و عاملی برای جلب جهان گردان و مانند این ها قرار دهد،

در چنین جامعه ای شخصیت زن تا حد یک عروسک یا یک کالای بی ارزش سقوط می کند و ارزش های والای انسانی او به کلی به دست فراموشی سپرده می شود و به این ترتیب، زن، وسیله ای برای اشباع هوس های سرکش برخی مردان آلوده و فریبکار می شود. عنصر حجاب و پوشش اسلامی، نه تنها زن را از صحنه اجتماع و فعالیت های اجتماعی دور نمی کند، بلکه زمینه های حضور مستمر و فعال زنان را در عرصه اجتماع - به همراه حقوق اجتماعی برابر- تضمین می کند و شخصیت خدادادی زن را از دستبرد نگاه ایزاری دیگران، مصونیت می بخشد. {T} بنابراین لزوم حجاب از سوی اسلام در حقیقت برای حفظ کرامت زن است تا مورد بهره برداری هوسبازان قرار نگیرد.

درست است که حجاب در ظاهر محدودیت زن را نشان می دهد، اما واقع و روح مسئله حکایت از محدودیت کامیابها به محیط خانوادگی و همسران مشروع و همچنین سلامت جامعه و حفظ آن از لجنزار فساد است پس حجاب به ارزش و احترام زن می افزاید. زن از نظر عاطفی و تأثیر پذیری همیشه بر مرد تفوق دارد. لذا با رعایت حریم بین خود و مرد باعث حفظ ارزش و موقعیت خویش می شود. اسلام تأکید دارد که هر اندازه زن متین تر و با وقارتر باشد، احترامش افزوده می شود. البته اسلام با فعالیتهای فرهنگی اقتصادی اجتماعی زن و تحصیل او مخالف نیست ولی با آلوده کردن محیط کار و فساد مخالف است لذا در اجتماعی که حریم بین زن و مرد رعایت نشود، رکود فعالیتهای اجتماعی و انحطاط اخلاقی خواهد بود.

... برای کسب اطلاعات بیشتر در این زمینه مطالعه کتاب «مسأله حجاب از شهید مطهری (ر)»

را توصیه می کنیم .

سوال ۱۵

سوال :

حجاب در دین به چه علت است؟

جواب :

در پاسخ به این سوال توجه به نکته های زیرحایز اهمیت است

الف) فلسفه و حکمت حجاب

در فرهنگ و اخلاق اسلامی، پوشش و حجاب - برای عموم و به ویژه زنان - از جایگاه مهمی برخوردار است. فلسفه حجاب (پوشش) به طور کلی از جمله پوشاندن موها می تواند ناشی از امور زیر باشد:

۱. حفظ تعادل جامعه از نظر امنیت و آرامش روانی.

یکی از غرایز خدادادی در ساختمان وجودی انسان، غریزه جنسی است که نیرومندترین و ریشه دارترین غریزه آدمی است و در صورت کنترل آن، می تواند علاوه بر تداوم و استمرار نسل بشر، موجبات و امنیت روانی انسان ها را فراهم کند. در قوانین اسلام، برای استفاده درست از این غریزه حیاتی، مکانیسم های گوناگونی مطرح شده است که «حجاب» و وجود حریم بین زن و مرد، یکی از راهکارهای مهم آن است. بدون شک، نبودن حریم بین زن و مرد و آزادی معاشرت های تعریف نشده و بی بندوبار (با آرایش های گوناگون)، هیجان ها و التهاب های جنسی را فزونی می بخشد و تقاضای برهنگی و سکس را به صورت یک عطش روحی و یک خواست سیری ناپذیر درمی آورد. اسلام به قدرت شگرف این غریزه آتشین توجه کامل داشته و تدابیر زیادی برای تعدیل و رام کردن این غریزه اندیشیده است و در این زمینه هم برای زنان و هم برای مردان، تکالیف خاصی معین کرده است. وظیفه مشترک زن و مرد این است که چشم خویش را از نگاه به نامحرم پوشانند و از نگاه شهوت آمیز بپرهیزند؛ اما زنان - به خاطر جاذبه های بیش تر - وظیفه خاصی دارند و آن این که بدن

خود را از مردان بیگانه بیوشانند و در اجتماع با آرایش های تحریک آمیز، ظاهر نشوند و به جلوه گری و دلربایی نپردازند تا زمینه انحراف مردان و به ویژه جوانان فراهم نشود. لباس افراد جامعه و مخصوصاً لباس زنان نمی تواند به هر شکل و اندازه ای باشد و باید حد و ضابطه ای داشته باشد. بی بندباری در پوشش و لباس، موجب بی بندباری در تحریک غریزه جنسی است. تحقیقات علمی در فیزیولوژی و روانشناسی در باب تفاوت های جسمی و روحی زن و مرد ثابت کرده است که مردان نسبت به محرک های چشمی شهوت انگیز، حساس تر از زنانند و برعکس زنان در مقابل محرک های لمسی حساسیت بیش تری دارند. آستانه حس لمس و درد در زنان از همان زمان تولد پایین تر از مردان است...؛ در عوض مردان بینایی بهتری دارند. این مزیت های جنسی در استعداد حسی، آموخته یا اکتسابی نیست؛ بلکه از زمان کودکی آشکار است... مردان بالغ به محرک های بینایی شهوانی حساسیت بیش تر می داند. اصطلاح «چشم چرانی» که برای این ویژگی مردان به کار می رود، زاییده حساسیت مردان نسبت به محرک های بینایی شهوانی است؛ چون دامنه و برد حس بینایی زیاد است؛ یعنی چشم می تواند از فاصله نسبتاً دور، تحت تأثیر محرکها قرار گیرد و از این گذشته وسعت زیادی از محیط در آن واحد دیده می شود. از سوی دیگر، چون حس لامسه دامنه و برد زیاد ندارد و فعالیتش محدود به تماس از نزدیک است و هورمون های جنسی زن به صورتی دوره ای ترشح می شوند و به طور متناوب عمل می کنند، تأثیر محرک های شهوانی بر زن، صورتی بسیار محدود دارد و از این نظر فعالیت زنان بسیار کم است؛ به

خلاف مردان که ترشح اندروژن ها در آن ها صورتی یکنواخت دارد و هیچ عامل طبیعی آن را قطع نمی کند. مردان به صورتی گسترده تر تحت تأثیر محرکهای شهوانی قرار می گیرند و از این نظر فعال ترند. (ر.ک: دکتر محمود بهزاد، تفاوت های زن و مرد از نظر فیزیولوژی و روانشناسی، مجله نگین، شماره ۱۳۴، تیر ۱۳۵۵، ص ۲۴)

۲. حفظ و تحکیم بنیان خانواده

{T} بی تردید نهاد خانواده، یکی از مقدس ترین نهادهای اجتماعی است که بشر تا به حال خود دیده است. نقش خانواده در پروسه ایجاد جامعه سالم، یک نقش بی بدیل است و در این میان نقش حجاب و پوشش اسلامی در سلامت و استمرار پیوند خانوادگی، غیر قابل انکار است. در مقابل، برهنگی، سم کشنده نظم و پیوند موجود در نهاد خانواده است. آمارهای مستند نشان می دهد که با افزایش برهنگی در جهان، طلاق و از هم گسیختگی زندگی زناشویی در دنیا همواره بالا رفته است؛ زیرا «هر چه دیده بیند، دل کند یاد» و هر چه دل در مقوله هوس های سرکش بخواهد، به هر قیمتی باشد، به دنبال آن می رود و به این ترتیب، هر روز دل به دلبری جدید می بندد و با قبلی وداع می کند؛ اما در محیطی که «حجاب» حاکم است و شرایط دیگر اسلامی رعایت می شود، دو همسر تعلق به یکدیگر دارند و احساساتشان و عشق و عواطفشان، مخصوص یکدیگر است. در بازار آزاد برهنگی، قداست پیمان زناشویی مفهومی ندارد. خانواده ها به سادگی متلاشی می شوند و کودکان بی سرپرست می مانند.

۳. پیش گیری از فحشا و فروپاشی نظم جامعه.

گسترش دامنه فحشا و افزایش فرزندان نامشروع، از دردناک ترین پیامدهای بی حجابی و آزادی های بی حد و حصر جنسی است که

در جوامع غربی و سایر جوامع مشابه، کاملاً مشهود است. عامل اصلی فحشا و ازدیاد فرزندان نامشروع، منحصر به فرهنگ برهنگی و بی‌حجابی نیست؛ بلکه یکی از عوامل اصلی و مؤثر در گسترش دامنه فحشا و جریان روبه رشد تولد فرزندان نامشروع، مسأله برهنگی و بی‌حجابی است. امروزه یکی از مشکلات جوامع غربی، تولد روبه رشد فرزندان نامشروع و بدون شناسنامه است. فرزندی که دارای پدر و مادر نامشخصی هستند و از نظر حقوقی، مشکلات فراوانی را به همراه آورده، نظم اجتماعی جوامع غربی را تهدید می‌کنند.

۴. جلوگیری از نگاه ابزاری به زن و ابتدال وی یکی از مسائل مطرح پیرامون حقوق زنان و بی‌توجهی به آنان، نگاه ابزاری به زنان است. هنگامی که جامعه، زن را با اندام برهنه بخواهد، طبیعی است روزبه روز تقاضای آرایش بیشتر و خودنمایی افزونتر از او دارد و هنگامی که زن را از طریق جاذبه جنسی اش وسیله تبلیغ کالاها و عاملی برای جلب جهان گردان و مانند این‌ها قرار دهد، در چنین جامعه‌ای شخصیت زن تا حد یک عروسک یا یک کالای بی‌ارزش سقوط می‌کند و ارزش‌های والای انسانی او به کلی به دست فراموشی سپرده می‌شود و به این ترتیب، زن، وسیله‌ای برای اشباع هوس‌های سرکش برخی مردان آلوده و فریبکار می‌شود. عنصر حجاب و پوشش اسلامی، نه تنها زن را از صحنه اجتماع و فعالیت‌های اجتماعی دور نمی‌کند، بلکه زمینه‌های حضور مستمر و فعال زنان را در عرصه اجتماع - به همراه حقوق اجتماعی برابر - تضمین می‌کند و شخصیت‌خدادادی زن را از دستبرد نگاه ابزاری دیگران، مصونیت می‌بخشد. به نظر می‌رسد پوشش کامل، آن نوع پوششی است که هیچ

چشم بیگانه ای را متوجه خود نکند؛ یعنی لباسی که برجستگی های اندام زن را اصلاً نشان ندهد و اسباب تحریک شهوت مردان را فراهم نکند و خود زن هم با آرایش در جامعه ظاهر نشود و به تعبیر رهبر معظم انقلاب، چادر باوجود شرایط دیگر، کامل ترین پوشش است. باید اعتراف کرد که تاکنون بیش تر نوشته های مربوط به پوشش، نقطه نظر را بر حجاب زن معطوف کرده و کم تر به پوشش مرد توجه نموده اند و این یک امر عادی و طبیعی است؛ زیرا زن، مظهر جمال و زیبایی و مرد مظهر شیفتگی است؛ ولی پوشش مردان نیز در ابعاد مختلف فرهنگی - اجتماعی، حائز اهمیت است. از این رو اسلام برای ثبات و پایداری جامعه، به پوشش زن و مرد توجه بسیار نموده است؛ خداوند متعال می فرماید: «یا بنی آدم قد انزلنا علیکم لباسا یواری سوءاتکم و ریشا» {M؛ A} ای فرزندان آدم! لباسی برای شما فرستادیم که اندام (عورت) شما را می پوشاند و مایه زینت شماست (اعراف) (۷:۲۶) خداوند متعال در حق مردان می فرماید: «قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم و یحفظوا فروجهم»؛ { به مؤمنان بگو چشم های خود را (از نگاه به نامحرمان) فرو گیرند و عفاف (عورت) خود را حفظ کنند. (نور) (۲۴:۳۰) در حق زنان نیز می فرماید: «و قل للمؤمنات یغضضن من ابصارهن و یحفظن فروجهن؛ و به زنان با ایمان بگو چشم های خود را (از نگاه هوس آلود) فرو گیرند و دامان (عورت) خویش را حفظ کنند». (همان، ۳۱)

(ب) مستند پوشش مو

بدون شک هر اندازه بدن زن پوشیده تر باشد نقش نیرومندتری در دورسازی دیگران نظاره گر این می کند. اگر نگاه های آلوده را همچنان که در روایات آمده است تیرهای زهر آلود

شیطان بدانیم، پوشش زن همانند قوسی است که تیر از آن کمانه می کند و منحرف می شود و از اصابت و نفوذ در هدف باز می ماند. بر عکس هر اندازه بدن زن برهنه تر باشد تیرهای شیطانی را بیشتر متوجه خود ساخته و از آن آسیب خواهد دید. از همین رووبه دلیل این که زنان مظهرزیبای و جمال الهی هستند باید بدن و از جمله موهای خود را درمواجه بانامحرم ببوشانند. برخی به نادرستی ادعا می کنند: حجاب به معنای مقابله با برهنگی را قبول داریم؛ ولی در هیچ جای قرآن از پوشش مو سخن به میان نیامده است!! در پاسخ گفتنی است که زنان حتی قبل از نزول آیه حجاب موهای خود را می پوشانند و مشکل تنها آشکار بودن گردن، گوش، زیر گلو و گردن آنان بود. همان طور که مفسران بزرگ (مانند شیخ طوسی و طبرسی) فرموده اند، در گذشته دو نوع روسری برای زنان معمول بود: روسری های کوچک که آنها را «خمار» یا «مقنعه» می نامیدند و معمولاً در خانه از آن استفاده می کردند و روسری های بزرگ که مخصوص بیرون خانه به شمار می آمد. زنان با این روسری بزرگ - که جلباب خوانده می شد و از «مقنعه» بزرگ تر و از «ردا» کوچک تر است و به چادر امروزی شباهت داشت - مو و تمام بدن خود را می پوشانند. {درباره جلباب گفته اند: آن روسری خاصی که بانوان هنگامی که برای کاری به خارج از منزل می روند، سر و روی خود را با آن می پوشند؛ «الجلباب خمارالمراه الذی یغطی رأسها و وجهها اذا خرجت لحاجه» (التبیان فی تفسیر القرآن، ج ۸ ص ۳۶۱؛ مجمع البیان، ج ۸ - ۷، ص ۵۷۸) نزدیک ساختن جلباب {«یُدْنِینَ عَلَیْهِنَّ»

مِنْ جَلَابِيْبِهِنَّ»؛ کنایه از پوشیدن سر و روی خود با آن است؛ {مجمع البیان، ص ۵۸۰؛ المیزان، ج ۱۶، ص ۳۶۱. یعنی، چنان نباشد که چادر یا روپوش های بزرگ (مانتو) تنها جنبه تشریفاتی و رسمی داشته باشد و همه بیکریشان را نپوشاند و از مصادیق «کاسیات عاریات» {زنانی که ظاهراً پوشیده هستند، ولی در واقع برهنه اند، از رسول خدا صلی الله علیه و آله روایت شده است: «صنفان من اهل النار لم أرهما قوم معهم سیاط كأذنان البقر يضربون بها الناس و نساء کاسیات عاریات، ممیلات مائلات، رؤسهن کأسنمه الثبخت المائله ...»: میزان الحکمه، ج ۲، ص ۲۵۹. {شمرده شوند! قرآن فرمان می دهد: بانوان با مراقبت، جامه را بر خود گیرند و آن را رها نکنند، تا نشان دهند اهل عفاف و وقار به شمار می آیند. از پایان آیه بر می آید که پوشش مطلوب آن است که خود به خود دورباش ایجاد می کند و هوس بازان را ناامید می سازد. بنابراین، وظیفه پوشش اسلامی بانوان به معنای حیس و زندانی کردن و قرار دادن آنان پشت پرده و در نتیجه عدم مشارکت این گروه، در فعالیت های اجتماعی نیست. این وظیفه بدان معنا است که زن در معاشرت با مردان، بدنش را نپوشاند و به جلوه گری و خودنمایی نپردازد و مشارکتش در فعالیت ها، بر اصول انسانی و اسلامی استوار باشد.

برای آگاهی بیشتر ر.ک :

۱-محمد محمدی آشنانی ، حجاب در ادیان الهی.

۲- استاد شهید مطهری ، مسائله حجاب.

سوال ۱۶

سوال :

چرا هر چی سختی و محدودیته باید برای خانما باشه؟ لطفاً منطقی و حکمتش رو بفرمایید؟

جواب :

من نه می توانم چادر نداشتن رو تحمل کنم چون حجاب برتره

و نه میتونم سختیهاش رو، تکلیفم چیه؟ چرا دوچرخه سواری، ورزش رزمی، ورزش و دویدن در محیط باز همش نه؟ شما آقایون چرا باید اینقدر آزاد باشین؟ اینه عدل خدا؟

۱_ حفظ حجاب مختص خانمها نیست بلکه مردها نیز وظیفه دارند که حفظ حجاب نمایند؛ لکن کمی سبکتر از خانمها؛ یعنی فقط به اندازه ی برداشتن مقنعه و جوراب. البته در برهنگی سر مردان نیز حرف و حدیثی هست. بر این اساس، برخی لباسها هم که مردان می پوشند از نظر شرعی بدحجابی محسوب می شود؛ اگر چه در عصر حاضر دیگر کسی جرأت ایراد گرفتن بر چنین پوششی را ندارد؛ و البته اعتراضات هم اثری ندارد. برای مثال پوشیدن لباس آستین کوتاه توسط مردان، و بخصوص مردان جوان، مفسده دارد؛ و هر چه مفسده دارد جایز نیست. لباسی که ورزشکاران می پوشند و عکسهایی که از آنها منتشر می شود مشکل شرعی دارد؛ بخصوص که اینها مورد توجه زنان نیز می باشند. همچنین پوشیدن لباس تنگ، هم کراهت ذاتی دارد هم به خاطر مفسده داشتن، جایز نیست. در عوض پوشیدن لباس بلند و گشاد برای مردان، ترجیح شرعی دارد. همچنین پوشاندن سر با عمامه. لباس ایرانیان قبل از نظام منحوس پهلوی چنین لباسی بوده است. در زمان قاجار، مردان لباس درازی می پوشیدند که تا مچ پا کمی بالاتر می آمد و همگی کلاه داشتند. در آن زمان اگر کلاه مرد از سرش می افتاد مثل این بود که روسری زن از سرش افتاده. لذا رژیم پهلوی از جمله

کارهایی که برای مبارزه با فرهنگ اسلامی انجام داد، کشف حجاب بود؛ یعنی زنان را واداشتند که چادر و روسری را بردارند و مردان را وادار نمودند که لباس کوتاه بپوشند و کلاه قاجاری را کنار بگذارند و کلاه پهلوی بر سر بگذارند. کلاه در میان ایرانیان چنان مهم بود که اینها جرأت نکردند آن را به یکباره حذف کنند؛ لذا به جایجایی کلاه را ضعیف کردند. قبل از قاجار نیز مردان ایرانی عمامه داشته اند. لباس مردان عرب را هم می بینید که نزدیک به لباس زنهای هندوستان، ژاپن، چین، روسیه و... نیز مردها لباس دراز و پوشیده به تن می کردند. تقریباً به جز بخشهایی از اروپا و آمریکا همه ی مردان و زنان دنیا حجاب غلیظی داشته اند. و این همان لباسی است که اسلام برای مردها توصیه و تصویب نموده است. اما از روزی که اروپائیان و آمریکائی ها بر جهان سلطه یافتند لباس تنگ و کوتاه در جهان رواج یافت. کما اینکه از همان زمان زنان دنیا نیز به سوی بی حجابی سوق پیدا کردند؛ و الّا در اکثر کشورها و فرهنگها، زنان حجاب داشته اند. لذا اسلام مؤسس حجاب نیست بلکه حجاب موجود را تصویب کرده است. قبل از اسلام خود ایرانیان، چه مرد و چه زن، لباسهای پوشیده داشته اند.

پس اگر امروز بنا شود که مردم دوباره به فرهنگ اصیل شرقی و در رأس آن اسلام رجوع کنند، مردها نیز باید حجاب مطلوب داشته باشند. البته دیر یا زود چنان خواهد

شد و با ظهور صاحب عصر (عج) دوباره فرهنگ فطری در میان مردم رواج خواهد یافت.

از منظر شرع اسلام، غذا خوردن در کنار خیابان، خلاف مروّت است؛ و اگر کسی چنین کند طبق برخی فتاوی پشت سرش نمی توان نماز خواند، اگر چه هیچ گناهی در پرونده ی عملش نباشد. حال چگونه ممکن است اسلام، به مردی مجوّز دهد که با شرت و رکابی در خیابان دوندگی و دوچرخه سواری نماید؟! یا با لباسی افتضاح کشتی بگیرد؟! یا در ملاء عامّ به بهانه ی ورزش رزمی لگد پرانی کند. اسلام همانگونه که فرد را متین و با وقار می خواهد، جامعه را هم متین و باوقار می خواهد. خود ورزش _ فارغ از محمل بودن آن برای فرهنگهای ضدّ دینی _ چیز بدی نیست؛ بلکه چه بسا مطلوب می باشد؛ ولی به بهانه ی ورزش نباید محیط جامعه را تبدیل به محیطی بی حیا و دور از وقار کرد. هر چیز خوبی را هر جا انجام نمی دهند؛ نماز خواندن خوب است، اما نه در وسط خیابان یا میان یک مجلس مهمانی. ورزش نیز باید در محیط خاصّ خودش باشد. محیطهای عمومی مثل خیابان و پارک که جای گذر زن و مرد و کودک است، خانه شخصی کسی نیست که با لباس کوتاه و حجاب ضعیف در آن حاضر شود؛ بلکه به اقتضای آنکه جای عموم و بخصوص محلّ رفت و آمد خانمهاست، محلّ متانت و وقار است. اینکه امروزه تفریح را مساوی با ولنگاری و بی حیایی و کنار گذاشتن وقار و

متانت معنی می کنند ، از واردات فرهنگ غربی است ؛ و چنین چیزی با مذاق فرهنگ شرق و بخصوص اسلام ، سازگار نمی باشد. معیار درستی یک رفتار ، پسند من و شما و دیگران نیست ، بلکه معیار ، رفتار انسان کامل می باشد. کسی از اهل بیت (ع) سراغ ندارد که با لباس کوتاه یا تنگ یا بدون عمامه در ملاء عام ظاهر شده باشند ؛ یا در ملاء عام بدوندند یا با صدای بلند حرف بزنند یا در گذرگاهها غذا بخورند ؛ و رسول الله (ص) حتی در میدان جنگ نیز بلند فریاد نمی کرد. امیرمومنان(ع) بدون عبا از دم در خانه اش بیرون نمی آمد. لذا وقتی آمدند که برای بیعت بیا ! فرمودند: عهد بسته ام که تا تدوین قرآن کریم را تمام نکرده ام عبا بر دوش نیفکنم. یعنی بیرون از خانه نیایم. برای امام حسین(ع) در کربلا لباسی آوردند که تنگ بود ، حضرت آن پس زده و فرمودند: این لباس اهل فسق می باشد. به هر حال لباس امروزی مردان با مذاق شارع مقدّس سازگار نیست ؛ و زمانی که نور چشم اهل بیت (ع) ظهور نماید همان لباسی را رواج خواهد داد که جدّ بزرگوارش بر تن می نمود.

آری قیافه ی امروز جوامع بشری قیافه ی مورد نظر اسلام نیست ؛ بلکه اساساً هیچکدام از ادیان ، چنین فضایی را قبول ندارند. در مسیحیت ملاحظه می کنید که کشیشها لباس بلند می پوشند و راهبه ها حجاب کامل دارند. خاخامهای یهودی لباسی دارز می پوشند و کلاه بر سر می گذارند. روحانیون

زرتشتی لباسی دراز و کلاه دارند. راهبان بودایی، لباس دراز به تن می کنند. و ... اینها لباس مخصوص شخصیت‌های مذهبی نیست بلکه لباس مورد پسند آن ادیان است؛ لکن مردم از آن لباس رویگردان شده اند ولی روحانیون آن ادیان همچنان بر آن لباسند. لباس روحانیون اسلام نیز لباس تمام مردم مسلمان صدر اسلام بوده است.

در اوائل انقلاب اسلامی ایران، حضرت امام (ره) توصیه نمودند که ورزشکاران لباس کامل، یعنی شلوار و لباس آستین بلند بپوشند، ولی مجامع ورزشی دنیا، که ابزار گسترش فرهنگ منحط غرب می باشند، قبول نکردند و اعلام نمودند که اگر چنین شود ایرانیان حق شرکت در مسابقات را نخواهند داشت. امروز وضع دنیا چنین است که سگ‌ها را با رها نموده اند و سنگ را بسته اند.

۲_ اینکه فرموده اید در شریعت هر چه سختی و محدودیت است برای خانمهاست، برداشت شماست نه واقعیت. به قول معروف، همیشه مرغ همسایه غاز است. پس اجازه دهید مقداری از احکام اسلام را بررسی کنیم تا ببینید که مردها هم سختی‌هایی را دارند.

الف _ خانمها مسئولیت تأمین مخارج خانه را ندارند ولی مرد وظیفه‌ی شرعی دارد که مخارج اهل و عیالش را تأمین نماید. از نظر شرع، زن حتی مسئول شیر دادن به فرزند خود هم نمی باشد. لذا می تواند هزینه شیر دادن و نگهداری از نوزاد خویش را از شوهرش مطالبه نماید. کارخانه نیز وظیفه‌ی زن نیست. البته اینکه در عصر کنونی برخی افراد به این احکام عمل نمی کنند تقصیر خدا و شرع

نیست بلکه خود مردم نمی خواهند اسلامی زندگی کنند.

حال خود را جای یک مرد بگذارید که به حکم وظیفه ناچار است صبح تا شب جان بکند تا لقمه نانی کسب کند. ناچار است پیش کس و ناکس دست دراز کند و سر کج کند و منت این و آن را بکشد و ...

ب _ دفاع از کشور و جهاد در راه خدا بر زنان واجب نیست ؛ ولی مردها وظیفه ی شرعی دارند که از کیان کشورشان دفاع کنند. لذا هر جوانی حدود دو سال سربازی می رود تا این وظیفه را انجام دهد. و البته اگر خدای نکرده جنگی شروع شود باز بر همه ی مردها _ چه سربازی رفته باشند و چه نرفته باشند _ واجب شرعی است که از کیان اسلامی دفاع کنند. حال خودتان را تصوّر کنید که دو سال باید دور از شهر و دیار و والدینتان باید در گرما و سرما خدمت سربازی انجام دهید. آیا به نظر شما کار آسانی است؟ دو سال دوری از خانه ، در محیطی بسته ، دائماً گوش به فرمان و بله قربان گو ، بی خوابی و نگاهبانی دادن ، آموزش دیدن و جان کندن ، غذای نامرغوب خوردن و قدرت انتخاب نداشتن در غذا و لباس و ...

۳_ احکام اسلام ، محدودیت یا مصونیت؟

به کودک می گویند: دست به بخاری زن! با کبریت بازی نکن! بالای پشت بام نرو! دست به داروها زن! با فلانی رفیق نشو! و ... از نظر کودک نادان اینها محدود نمودن اوست ؛ اما عقلاً می فهمند که اینها محدود

نمودن نیست بلکه مصون ساختن است؛ جلوگیری از خطر است.

اکثر احکام دین ظاهراً محدود کننده اند اما در حقیقت محدود کننده نیستند بلکه برای ایجاد مصونیت می باشند. برای این هستند که جلوی رشد حقیقی شخص گرفته نشود. اما چرا برخی مردم اینها را محدودیت تلقی می کنند؟ چون هدف از خلقت خود را نمی دانند. خیال می کنند هدف این است که خوب بخوریم، خوب بخوابیم، خوب لذت ببریم، خوب تفریح کنیم، دانشمند و پزشک و مهندس و وزیر و وکیل و رئیس و ورزشکار و نویسنده و مجتهد و فیلسوف و... شویم. بلی اگر هدف از خلقت ما اینهاست، یقیناً احکام اسلام محدود کننده اند. اما خداوند خالق بشر، در کجای قرآن کریم هدف از خلقت بشر را این گونه امور معرفی نموده است؟! هیچ جای قرآن چنین چیزی نیست. هدف از خلقت انسان آن است که به مقام عبودیت برسد؛ و خود را برای ابدیت بسازد. لذا تمام احکام اسلام نیز در راستای همین هدف طراحی شده اند نه در راستای هدفهای توهمی ما انسانها.

طبیعی است وقتی خانمی ورزشکار شدن و دوندگی و دوچرخه سواری در خیابان را کمال انسانی خودش قلمداد نمود، خدا را عادل نخواهد دانست. چون حکم حجاب یقیناً در راستای این اهداف نیست. اما اگر خانمی دانست که اینها در فرهنگ قرآن کریم نه تنها کمال او نیستند بلکه از مصادیق لهو و لعب و تفاخر می باشند، تصدیق می کند که خدا عادل است و حکمی داده که ابدیت او را تضمین می کند نه

هوی و هوس دنیایی او را. نمی‌گوییم ورزش بد است؛ خیر در جای خود خوب است؛ اما خوب دنیایی نه خوب به معنی الهی بودن. معیار کمال حقیقی بودن این است که هنگام مردن از انسان جدا نمی‌شود. مال دنیا را کسی به آخرت نمی‌برد، لذا ثروت کمال نیست. بدن ورزیده را کسی با خودش به آخرت نمی‌برد، لذا بدن ورزیده کمال حقیقی انسان نیست. اگر ورزیدگی کمال حقیقی بود، بسیاری از حیوانات ذاتاً بر انسان برتری می‌داشتند. علوم حصولی مثل فیزیک و شیمی و فلسفه و کلام و فقه و اصول و ... هیچکدام منتقل به آخرت نمی‌شوند؛ چون علم حصولی تکیه بر بدن مادی دارد. بلی اگر این علوم قره‌الی‌الله به کار گرفته شوند آنگاه موجب کمال روحی می‌شوند؛ و این کمال روحی از انسان جدا نمی‌شود.

حاصل سخن آنکه: خداوند متعال طبق توهمات ما برنامه نریخته است. هدف را او معین ساخته و مطابق با آن هدف برنامه ریخته است. حال طبیعی است که اگر من هدف حقیقی را کنار گذاشته و لهوها (سرگرمی‌ها و تفریحات) و لعبها (بازیها) و زینتها (خودنمایی‌ها) و تفاخرها (پُر دادنی‌ها و فخر فروشی‌ها) را هدف خود قرار دادم، اسلام حقیقی را موافق اهداف خود نخواهم یافت. اینجاست که یا اسلام را دینی به درد نخور خواهم دانست یا خدا را متهم به بی‌عدالتی و جهل و امثال آن خواهم کرد؛ غافل از آنکه لو تابع هواهای من نیست

بلکه طبق حکمت بالغه اش حکم می کند؛ و مرا از هدف قرار دادن این گونه امور مانع از کمال باز می دارد. «اعْلَمُوا أَنَّهَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَ لَهْوٌ وَ زِينَةٌ وَ تَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَ تَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَ الْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهِيَجُ فَتَرَاهُ مُضِيغًا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا وَ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَ مَغْفِرَةٌ مِنَ اللَّهِ وَ رِضْوَانٌ وَ مَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعٌ الْعُزُورُ _____ بدانید زندگی دنیا تنها بازی و سرگرمی و تجمل پرستی و فخرفروشی در میان شما و افزون طلبی در اموال و فرزندان است، همانند بارانی که محصولش کشاورزان را در شگفتی فرو می برد، سپس خشک می شود بگونه ای که آن را زردرنگ می بینی؛ سپس تبدیل به کاه می شود! و در آخرت، عذاب شدید است یا مغفرت و رضای الهی؛ (به هر حال) زندگی دنیا چیزی جز متاع فریب نیست» (الحدید: ۲۰)

آری برای خدا مهم نیست که من قهرمان فلان ورزش بوده ام یا دانشمند فلان علم بوده ام یا فلان اندازه ثروت داشته ام یا رئیس جمهور بوده ام یا ... خداوند متعال مرا تنها با آنچه که با خود به آخرت برده ام محشور خواهد نمود. برای من برنامه فرستاده که اگر طبق این برنامه رفتار نمایی انسان حقیقی خواهی شد؛ اما اگر با برنامه هایی که دیگران نوشته اند خود را سرگرم نمودی هر چیزی ممکن است بشوی جز انسان. چون برای انسان شدن تنها یک برنامه وجود دارد آن هم همین برنامه ی اسلام می باشد. اگر کونک فو و کاراته و تکواندو و فوتبال و ... نقشی

در انسان شدن من داشتند محال بود خدا در برنامه ی ارسالی خودش آنها را وارد نسازد. باز هم عرض می کنم که این گونه امور حرام نیستند اما واجب یا مستحب هم نمی باشند. صرفاً بازی اند؛ و بازی برای کودکان عیب نیست. البته نرمش برای حفظ سلامتی حرف دیگری است و ربطی به این بازی ها ندارد. مثلاً اگر کسی می خواهد پیاده روی کند برای سلامتی لزومی ندارد که در جای خاص باشد. حضرت امام (ره) به دستور پزشک پیاده روی می کردند؛ اما در حیاط. حتی زمانی که در زندان بودند باز داخل سلول زندان پیاده روی می نمودند. مقام معظم رهبری نیز برای سلامتی ورزش می کنند امّا در حیاط خودشان نه در کوچه و خیابان و ... البته گاه کوه نوردی هم دارند. اهل بیت (ع) نیز ورزش می کردند امّا ورزششان کار بود. لذا فرمودند: بهترین تفریح کار است. مردم امروز روزانه ساعات فراوانی را فقط صرف نگاه کردن به ورزش می کنند و هزینه های فراوانی صرف انجام ورزشهای رسمی می شود؛ در حالی که ضرر این ورزشها از فایده ی آنها بیشتر می باشد؛ در حالی که یک نرمش سبک یا یک ربع پیاده روی تند در حیاط یا داخل اتاق، به مراتب فواید زیستی فراوانتری دارد. فقط کافی است با خودمان رو راست باشیم که آیا ورزش را برای سلامتی می خواهیم یا صرفاً می خواهیم به تبعیت از مد رایج در جامعه ی جهانی مقداری از عمرمان را به لُعب و لعب بی فایده و گاه مضر صرف

کنیم؟ اگر اولی است که تکلیفش روشن است و اسین عرض در داخل خانه نیز به راحتی تأمین می شود. اما اگر دومی است، چرا انتظار داریم که خدا نیز تابع خواسته‌های نامعقول ما باشد؟ « وَ لَوْ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ بَلْ أَتَيْنَاهُمْ بِذِكْرِهِمْ فَهُمْ عَنْ ذِكْرِهِمْ مُعْرِضُونَ _____ و اگر حق از هوس های آنها پیروی می کرد، قطعاً آسمان ها و زمین و هر که در آنهاست تباه می شد، ولی ما پندنامه شان (قرآن) را بدیشان دادیم اما آنها از یادآوریشان است رویگرداندند « (المؤمنون: ۷۱)؛ « وَ أَنْ أَحْكُمُ بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَ اخذَهُمْ أَنْ يُفْتِنُوكَ عَنْ بَعْضِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمُوا أَنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُصِيبَهُمْ بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ لَفَاسِقُونَ _____ و در میان آنها، طبق آنچه خداوند نازل کرده، حکم کن! و از هوسهای آنان پیروی مکن! و از آنها بر حذر باش، مبدا تو را از بعض احکامی که خدا بر تو نازل کرده، منحرف سازند! و اگر آنها(از حکم تو)، روی گردانند، بدان که خداوند می خواهد آنان را بخاطر پاره ای از گناهانشان مجازات کند؛ و بسیاری از مردم فاسقند « (المائدة: ۴۹).

۴_ فرموده اید: « شما آقایون چرا باید اینقدر آزاد باشین؟ اینه عدل خدا؟ »

کدام آزادی؟ بی تعارف، دنبال تکامل حقیقی هستید یا مثل برخی سفهای زمانه و ظلمت اندیشان _ که اصطلاحاً روشنفکر نامیده می شوند _ می خواهید سر خودتان کلاه بگذارید؟ دنیا در منطق قرآن کریم، تنها و تنها جایگاه امتحان و خود سازی می باشد. قدم از

قدم بر نمی داریم مگر آنکه حساب دارد. آن به آن زندگی ما امتحان است؛ خوابیدنمان، بیدار شدنمان، سلامتی ما، بیمار شدنمان، مردن اطرافیان، تولد فامیلهای جدید و ... حتی یک ثانیه از عمر ما هم نیست که فارغ از امتحان باشیم و در آن ثانیه تکلیفی نداشته باشیم. اگر کسی غیر از این فکر می کند فاتحه اش خوانده شده و شک نیست که «لفی حُسر». حال در این فضای امتحان، یعنی چه که تو آزادی و من آزاد نیستم؟ آزادی در جلسه ی امتحان به این است که می توانی پاسخ درست به سوالات بدهی یا ندهی.

در این دنیا عده ای اهل بازی اند و می خواهند دیگران را هم بازی دهند؛ و متأسفانه لفظ آزادی نیز از وسائل بازی شده است. اگر می خواهید خود را بازی ندهید و بازی دیگران را نخورید حقیقت دنیا را بشناسید و هدف از خلقت خود را بیابید! اگر این دو را به درستی دریافتید معنی تکلیف و آزادی و حقوق و ... نیز معلوم می شود. آزاد حقیقی آن کسی است که در دار تکلیف و جلسه ی امتحان، سرش به ورقه ی امتحانی خودش بوده و تنها همتش پاسخ صحیح دادن به سوالات بوده است. چنین کسی است که بعد از اتمام امتحان آزاد از بند جهنم و رها از قیود و محدودیتها خواهد بود. پس مواظب این بازی های شیاطین انس و جنّ باشید و در دار تکلیف و جلسه ی امتحان دنبال آزادی توهمی نگردید؛ و خیال نکنید آنکه جلسه

ی امتحانی را ترک کرده یا به جای پاسخ به سوالات غرق در بازی است ، حقیقتاً آزاد می باشد. اینها آزاد نیستند بلکه اهل بازی اند ؛ لذا از همین دنیا نیز انسان رشد نیافته منتقل به آخرت خواهند شد. پس وای به حال اینها که در دار امتحان بازی کرده اند.» وَ لَئِنْ سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَ نَلْعَبُ قُلْ أَلَيْسَ بِاللَّهِ وَ آيَاتِهِ وَ رَسُولِهِ كُنْتُمْ تَشْتَهَرُونَ _____ و اگر از آنان بپرسی ، حتماً می گویند: جز این نیست که ما در حال سرگرمی و شوخی بودیم و بازی می کردیم. بگو: آیا به خدا و آیات او و پیامبرش را استهزا می کردید؟» (التوبه: ۶۵) ؛ « فَذَرُهُمْ يَخُوضُوا وَ يَلْعَبُوا حَتَّى يُلَاقُوا الَّذِي يُوعَدُونَ _____ آنان را به حال خود واگذار تا در باطل غوطه ور باشند و سرگرم بازی شوند تا روزی را که به آنها وعده داده شده است ملاقات کنند » (الزخرف: ۸۳).

در روایت است که حضرت یحیی (ع) کودکی بود و خداوند متعال او را در همان کودکی حکمت بخشیده بود ؛ لذا او را میل به بازی همچون دیگر کودکان نبود. کودکان به او می گفتند: بیا و با ما بازی کن! می فرمود: ما برای بازی خلق نشده ایم بلکه برای امر بزرگی آفرینش یافته ایم.

روزی یکی از اهالی سلوک می گفت: از حرم امام حسین (ع) بیرون آمده بودم و در حیاط حرم منتظر کسی بودم ؛ آیه الله بهجت را دیدم که به طرف من آمده و فرمودند: ما برای بازی خلق نشده ایم بلکه برای امر بزرگی آفرینش یافته ایم. آن بزرگوار حتی

بیکار ایستادن در حیاط حرم حسینی را هم بازی تلقی می نمودند.

از یکی از علمای اعلام نقل نمودند که فرموده بود: حضرت امام (ره) و آیه الله بهجت ، در عمرشان بازی نکرده اند. یعنی در دنیا یک لحظه هم از این معنا غافل نگشته اند که اینجا جای خوشگذرانی نیست بلکه فقط و فقط جای امتحان و انجام تکلیف برای خودسازی است. خودسازی برای ابدیت.

۴_ سخن دیگر اینکه حجاب یک واجب شرعی است ؛ و تا یک خانم حجاب دارد ، در حال عبادت می باشد و ثواب می برد ؛ و هر چه حفظ حجاب مشکلتر باشد طبیعی است که اجر بیشتری در پی دارد. حال قضاوت فرماید یک پسر که با دو چرخه به مدرسه می رود بیشتر بهره دارد یا یک دختر با حجاب که سوار اتوبوس شده به مدرسه می رود. اگر هدف را ندانید و مادی فکر کنید و از آخرت و ابدیت صرف نظر کنید ، آن پس بیشتر حال کرده است. اما اگر هدف را بدانید و مادی فکر نکنید و از آخرت و ابدیت صرف نظر نکنید آنگاه تصدیق می کنید که آن پسر تنها مدرسه رفته است ؛ اما آن دختر باحجاب در حال عبادت به مدرسه رفته است. امروز دنیا چندان معلوم نمی کند که کدام یک سود کرده اند ؛ اما وقتی نامه های اعمال را گشودند و همه خود را محتاج یک عمل صالح دیدند تا نجاتشان دهد ، آن موقع معلوم می شود که چه کسی سود برده و چه کسی زیان کرده است.

۵_ سخن آخر اینکه احکام

شرع، فوایدی دارند و حکمتها و اسرار می‌باشد. فایده‌ی حجاب آن است که زن را از دستبرد هوسرانان در امان نگاه می‌دارد. او را از صرف عمر گرانمایه برای خودآرایی بی‌نیاز می‌کند. مردان جامعه را از غلیان شهوت مانع می‌شود. نظام خانواده را استوار می‌سازد و لکه‌ی شک و تردید را از دل شوهران و مردان در آستانه‌ی ازدواج می‌زداید. و ...

اگرچه حکمت حجاب این است که زن به عنوان انسان وارد جامعه می‌شود نه به عنوان جنس مؤنث. هر بشری دو حیث دارد؛ یکی حیث انسانی اوست و دیگری حیث جنسیتی او. مرد جنس مجذوب است و زن جنس جاذب. لذا مرد است که به خواستگاری می‌رود. زن از آن جهت که جنس جاذب است، اگر جاذبه‌های خود را نپوشاند مردان جامعه او را به چشم انسان نخواهند نگریست بلکه به او به عنوان جنس مؤنث و جنسی که می‌توان از او لذت برد نگاه خواهند کرد. یعنی با چشم حیوانی خود، جنبه‌ی حیوانی زن را خواهند دید. چون حیث جنسی بشر در حقیقت حیث مشترک او با حیوان است. پس برای اینکه حیث جنسی و حیوانی او حیث انسانی اش را تحت الشعاع قرار ندهد، حجاب بر او واجب شده است.

لذا حجاب برای زنان به این جهت واجب نشده که مردان به گناه نیفتند؛ بلکه برای این واجب شده که خود زن به عنوان انسان در جامعه حضور یابد نه به عنوان یک موجود مؤنث. اما اینکه حجاب زن مرد

را هم از هرزگی حفظ می کند، از فواید جنبی حجاب است نه حکمت و جوب آن.

اما سرّ و جوب حجاب برای زنان آن است که زن مظهر اسماء جمال خداست؛ کما اینکه مرد مظهر اسماء جلال می باشد؛ یعنی در زنان اسماء جمال همچون الرئوف، الحسن، الجمیل، التّواب، العفو، الغفور و ... غلبه دارد؛ و در مردها اسماء جلال همچون الولیع، المالك، المستعان، الجار، المتکبر و ... و اسماء جمال در عین اینکه میل به ظهور دارند ولی ظهورشان همواره در زیر پرده ی جلال می باشد. لذا زن را حجاب واجب گشت تا جمالش در پرده ی جلال مستور باشد. و مردان را غیرت لازم آمد چرا که جلال همواره جمال را در امان خویش می گیرد. مرد، ظاهر زن است؛ و زن، باطن مرد. مرد لباس ظاهر است برای زن که او را مستور می سازد؛ و زن، لباس زیر است برای مرد که محرم او بوده مونس وی است و از اسرار او خبر دارد. « ... هُنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَ أَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ _____ آنها(زنها) لباس شما هستند؛ و شما (مردها) لباس آنها » (البقره: ۱۸۷).

اگر کوه را از دور نظر نمایی، هیبت و عظمت و شکوه و جلال او مشاهده می شود؛ اما وقتی نزدیکتر شوی دیگر کلّ دیده نخواهد شد. در این هنگام جلال کوه رنگ می بازد و جزئیات زیبای آن دیده می شود؛ مثلاً ظرافت سنگهای آن و تنوع گیاهانش و ...، که اینها جمال کوه هستند. اسماء جلال

خدا، حکایت از عظمت و شکوه او دارند که موجب خوف از خدا می شوند؛ ولی اسماء جمالش مهربانی او را نمودار ساخته موجب امید به خدا می شوند. لکن نه امیدواری به خدا خوب است نه خوف از او؛ بلکه هر دو را باهم باید داشت. باید به رحمت او امید داشت ولی باید خوفناک بود که میباید نبخشید.

مردها به خودی خود زمخت می باشند لذا با حفظ تمام شئونات انسانی و اسلامی باید آراسته وارد جامعه شوند تا جلالشان با جمال عاریتی به اعتدال آید. زنان نیز به خودی خود جذّاب هستند، لذا باید حجاب بردارند تا با این جلال عاریتی، جمالشان در اعتدال آید. نتیجه آنکه جامعه از حیث جلال و جمال در حالت اعتدال باشد.

در باب اسرار حجاب سخن فراوان است؛ لکن بی مقدمات عرفانی نمی توان بدان پرداخت. مقدماتی که تحصیل آنها سالیان درازی به طول می انجامد.

سوال ۱۷

سوال:

کتاب مناسبی در مورد فلسفه ی حجاب می خواستم ترجیحا مختصر و جذاب برای جوانان؟

جواب:

برای آگاهی بیشتر در این زمینه ر. ک: ۱- فلسفه حجاب، شهید مرتضی مطهری ۲- فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی، غلامعلی حداد عادل ۳- مجله پرسمان، دی ماه ۱۳۸۰ (مقاله ای درخصوص چرایی پوشش) ۴- کتاب های تفسیر قرآن در ذیل آیات ۳۱، ۳۲، ۵۹ و ۶۰ سوره نور و ۳۲ و ۳۳ سوره احزاب در اینجا نکاتی را در باره فلسفه حجاب به عرضتان می رسانیم: اولاً: چون ما در عقاید خویش برای وحی جایگاهی ویژه قائل هستیم آنچه را که

از این طریق به ما برسد با منت می پذیریم؛ زیرا می دانیم که خداوند جز به مصلحت بندگان خویش فرمان نمی راند. ثانیاً: بسیاری از حکمت ها و فلسفه های حجاب امروزه روشن شده است : الف) پوشش، امری غریزی و فطری برای بشر است؛ کاوش های باستان شناسی نشان می دهد که از دیر زمان بشر در حد امکان نسبت به مساله پوشش اهتمام ورزیده است و همه صاحبان ادیان نیز آن را سرلوحه عمل قرار داده اند. ب) مستور بودن زیباییها و جذبه های جنسی زن و مرد آنها را از معرض دید و طمع ورزی شهوت پرستان هرزه محافظت می کند و امنیت و بهداشت روانی جسمی آنان را تامین می نماید. ج) برهنگی، راهبر به سوی بی بند و باری و لجام گسیختگی جنسی است که عواقب شوم و زیانباری دارد؛ از جمله: ۱- گسترش فساد و ناهنجاری های اجتماعی، ۲- شیوع بیماری هایی چون سفلیس، سوزاک، ایدز و...، ۳- سست شدن پیمان مقدس خانواده، گسترش آمار طلاق و بالا گرفتن عقده های روحی در کودکان، ۴- زیاد شدن فرزندان نامشروع. اینها و ده ها مشکل اجتماعی دیگر عواقب شومی است که جهان غرب را سخت برآشفته و ستاره تمدنش را به افول می کشاند تا آن جا که حتی فریاد متفکرین ماتریالیستی چون راسل را برآورده و جهان را سخت بر آنان تنگ کرده است. ولی مکتب گرانقدر اسلام در پرتو هدایت های نورانی اش همچون حجاب از اساس با این جریان ویرانگر به

مبارزه برخاسته و حجاب را دژی استوار برای صیانت فرد و جامعه از آسیب های بی شمار قرار داده است . از همین روست که استعمارگران برای تخدیر جوانان ، در بند کشیدن آنان و گسترش اهداف ظالمانه خویش از بی حجابی و برهنگی به عنوان ابزاری قوی سود می جویند. آنچه که اهداف فوق را تأمین می کند حجاب برتر یعنی چادر است چه این که چادر حجم بدن و برجستگی های آن را پوشانده، تحریک و انگیزش جنسی را در طرف مقابل ایجاد نمی کند. آرایش گرچه فی نفسه خوب است اما نباید به نحوی باشد که نامحرم را به سوی او بکشاند. این است که گفته اند زن باید تمام بدن را از نامحرم بپوشاند و فقط صورت و دست ها تا مچ را در صورتی که فاقد زینت باشند می تواند بپوشاند. برای تکمیل بحث ر.ک: مجله پرسمان، پیش شماره پنجم، مقاله چرایی پوشش بانوان، (مقاله ذیل). (۱) کارکردهای پوشش لباس چیست؟ (۲) مفهوم حجاب و رابطه آن با پوشش اسلامی (مقرر برای بانوان) را توضیح دهید. (۳) حجاب یا پوشش اسلامی بانوان ریشه ایرانی دارد یا اسلامی؟ (۴) آیا در قرآن کریم، دستور خاصی درباره پوشش بانوان وجود دارد یا فقط بر اساس یکی دو روایت چنین حکمی به اسلام نسبت داده می شود؟ (۵) به چه دلیل پوشش اسلامی بانوان از احکام ضروری اسلام است؟ (۶) آیا حجاب به بانوان صدر اسلام اختصاص دارد یا حکمی عام و غیر قابل تغییر است؟ آیا با از میان رفتن مسأله برده داری این حکم نیز منتفی است؟ (۷) آیا برای مردان نیز حکم پوشش

وجود دارد؟ در این صورت، آیا پوشش مردان و زنان متفاوت است؟ (۸) فلسفه پوشش اسلامی، تابو (محرومیت بی منطق) است یا طهارت روح و ایجاد متانت و قار؟ (۹) به چه دلیل، پوشش اسلامی مو را نیز شامل می شود؟ (۱۰) آیا اسلام با خود آرایشی که بر اساس تمایل به زیبایی خواهی امری فطری است، مخالفت دارد؟ پس چرا با آشکار کردن زینت ها مخالفت کرده است؟ (۱۱) فلسفه مخالفت اسلام با آرایش غلیظ و استفاده بانوان از عطرهاى تند چیست؟ (۱۲) آیا اسلام فرم خاصی از چادر یا روسری یا مانتو و... را در پوشش بانوان مد نظر قرار داده است؟ مقصود از جلباب چیست؟ فرق روسری و مقنعه با جلباب چیست؟ (۱۳) آیا هر کس چادر بپوشد، پوشش اسلامی را رعایت کرده است؟ نحوه صحیح پوشش اسلامی چیست؟ (۱۴) پوشش اسلامی بانوان با چشم چرانی مردان چه ارتباطی دارد؟ T پوشش بانوان و چرایی آن T اشاره: لباس پوشیدن سابقه ای به اندازه حیات انسان دارد و جز پیروان یکی از مکاتب فکری که بر لزوم برهنه زیستی پای می فشارند، (۱) همه افراد به نوعی آن را تجربه می کنند. این پدیده، به رغم ارتباطش با خصوصیات مختلف فردی و اجتماعی انسان، دست کم به سه نیاز وی پاسخ می دهد: ۱. حفاظت در سرما و گرما و برف و باران (۲) ۲. حفظ عفت و شرم (۳) ۳. آراستگی، زیبایی و وقار (۴) این نوشتار به بررسی معنای حجاب اسلامی و دلیل های ضرورت آن می پردازد. «حدود پوشش در اسلام» و نیز نوع پوشش هایی که پیشوایان دین سفارش یا نکوهش کرده اند، در شماره های آینده بررسی خواهد شد. T رابطه حجاب و

پوشش اسلامی T «حجاب» به معنای پرده، حاجب، پوشیدن و پنهان کردن و منع از وصول است. (۵) این واژه تنها به معنای پوشش ظاهری یا پوشاندن زن نیست و در اصل به مفهوم پنهان کردن زن از دید مرد بیگانه است. بدین سبب، هر پوششی حجاب نیست. حجاب پوششی است که از طریق پشت پرده واقع شدن تحقق یابد؛ ولی بر خلاف تصور عموم و نیز آنچه مشهور است، آیه حجاب (۶) در قرآن «وَ إِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسَيُلُوهُنَّ مِنْ وَرَائِ حِجَابٍ...» (۷) چون از زنان پیغمبر (ص) متاعی خواستید، از پس پرده بخواهید». درباره زنان آن حضرت و بیش تر به منظور مسائل سیاسی و اجتماعی فرود آمده است (۸) نه پوشش زن در مقابل نامحرم. به کارگیری کلمه «حجاب» (۹) در خصوص پوشش زن اصطلاحی نسبتاً جدید است و همین سبب گردیده بسیاری گمان کنند اسلام خواسته است زن همیشه پشت پرده و در خانه محبوس باشد و بیرون نرود؛ (۱۰) یا مثل «ویل دورانت» بگویند: «این امر خود مبنای پرده پوشی در میان مسلمانان به شمار می رود»؛ (۱۱) و یا مدعی شوند حجاب به وسیله ایرانیان به مسلمانان و اعراب سرایت کرده است؛ در حالی که آیات مربوط به حجاب (پوشش اسلامی زنان در مقابل نامحرمان) قبل از مسلمان شدن ایرانیان نازل شده است. در عهد جاهلیت نیز - همان طور که ویل دورانت می گوید (۱۲) و کتب تفسیر شیعه و سنی (۱۳) تأیید می کند - اعراب چنین پوششی نداشتند و عادتشان تبرج و خودنمایی بود که اسلام آن را ممنوع ساخت: «وَلَا تَبْرَجْنَ تَبْرَجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى» (۱۴) آنچه از قدیم به ویژه نزد فقها در بحث نماز (کتاب الصلوه) و

ازدواج (کتاب النکاح) رواج داشته، واژه «ستر» و «ساتر» به معنای پوشش و وسیله پوشش زن در مقابل نامحرمان بوده است. بنابراین، وظیفه پوشش اسلامی بانوان به معنای حبس و زندانی کردن و قرار دادن آنان پشت پرده و در نتیجه عدم مشارکت این گروه عظیم در فعالیت های اجتماعی نیست. این وظیفه بدان معنا است که زن در معاشرت با مردان بدنش را بپوشاند و به جلوه گری و خودنمایی نپردازد و مشارکتش در فعالیت ها بر اصول انسانی و اسلامی استوار باشد. (۱۵) T} ضرورت پوشش اسلامی در قرآن T پوشش اسلامی از احکام ضروری اسلام (۱۶) است و هیچ مسلمانی نمی تواند در آن تردید کند؛ زیرا هم قرآن مجید به آن تصریح کرده است و هم روایات بسیار بر وجوب آن گواهی می دهند. به همین جهت، فقیهان شیعه و سنی به اتفاق به آن فتوا داده اند. همان طور که نماز و روزه به دورانی خاص اختصاص ندارد، دستور پوشش نیز چنین است و ادعای عصری بودن آن بی دلیل و غیر کارشناسانه می نماید. خداوند متعال در آیه ۳۰ سوره نور نخست به مردان مسلمان و سپس در آیه بعد به زنان مسلمان فرمان می دهد از چشم چرانی اجتناب کنند و در رعایت پوشش بدن از نامحرمان کوشا باشند: قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَرْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ. به مردان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه نامحرمان بپوشانند. این کار برای پاکی و پاکیزگی شان بهتر است و خداوند بدانچه می کنند، آگاه است. «غَضُّ» در لغت عرب - چنان که مرحوم طبرسی در

مجمع البیان (۱۷) و راغب اصفهانی در مفردات (۱۸) گفته اند - به معنای «کاستن» است و «غَضَّ بَصْرًا» یعنی کاهش دادن نگاه نه بستن چشم. البتّه متعلق این فعل و این که از چه چیز چشمان خود را فرو بندند، ذکر نشده است؛ اما با توجه به سیاق آیات، به ویژه آیه بعد، روشن می گردد مقصود آن است که خیره خیره زنان نامحرم را تماشا نکنند و از چشم چرانی (۱۹) بپرهیزند. از سوی دیگر، ممکن است مقصود از «حفظ فرج» در این آیه پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به زنا و فحشا باشد؛ ولی عقیده مفسران اولیه اسلام و نیز مفاد روایات از جمله سخن امام صادق (ع) (۲۰) این است که مراد از «حفظ فرج» در همه آیات قرآن کریم پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به فحشا است؛ جز در این دو آیه که به معنای حفظ از نظر و وجوب پوشش در مقابل نامحرم است. آنگاه خداوند متعال فلسفه این آموزه را نظافت و پاکی روح می داند و بر خلاف اهل جاهلیت قدیم و جدید - مانند «برتراند راسل» که این ممنوعیت را یک نوع محرومیت و اخلاق بی منطق و به اصطلاح «تابو» (تحریم های ترس آور رایج در میان ملل وحشی) می داند - می گوید: این پوشش به منظور طهارت روح بشر از این که پیوسته درباره مسائل مربوط به اسافل اعضا بیندیشد، (۲۱) واجب شده است. سپس در آیه بعد می فرماید: «وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا يَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ»

بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولَى الْبِرَارِ مِنْ الرِّجَالِ أَوْ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعاً أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ؛ به زنان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه بیگانگان بپوشانند و زیور خویش را جز برای شوهران و سایر محارم آشکار نکنند، مگر آنچه پیدا است؛ و روسری های خویش را به گریبان ها اندازند تا سر و گردن و سینه و گوش ها پوشیده باشد و پاهایشان را به زمین نکوبند تا آنچه از زینت پنهان می کنند، معلوم شود. ای بندگان مؤمن، همه به سوی خدا توبه کنید تا رستگار شوید. در این آیه خداوند تعالی، در خصوص پوشش بانوان، آنچه را بر مردان مؤمن لازم است، به دو شکل گسترش می دهد: ۱. پوشیدگی سر و گردن؛ ۲. پوشاندن زینت ها. «حُمُر» جمع «خِمار» و به معنای روسری و سرپوش (۲۲) است. «جیوب» از واژه «جیب» به معنای قلب و سینه و گریبان است. (۲۳) در تفسیر مجمع البیان چنین می خوانیم: زنان مدینه اطراف روسری های خود را به پشت سر می انداختند و سینه و گردن و گوش های آنان آشکار می شد. بر اساس این آیه، موظف شدند اطراف روسری خود را به گریبان ها بیندازند تا این مواضع نیز مستور باشد. (۲۴) فخر رازی یاد آور می شود: خداوند متعال با به کارگرفتن واژه های «ضرب» و «علی که مبالغه در القا را می رساند، در پی بیان لزوم پوشش کامل این نواحی است. (۲۵) ابن عباس در تفسیر این

جمله می گوید: «یعنی زن مو و سینه و دور گردن و زیر گلو خود را بپوشاند» (۲۶) برخی ادعا می کنند، حجاب به معنای مقابله با برهنگی را قبول داریم؛ ولی در هیچ جای قرآن از پوشش مو سخن به میان نیامده است؛ نا درستی این سخن آشکار می نماید؛ زیرا، با چشم پوشی از گفتار ابن عباس و نیز شأن نزول آیه، این واقعیت که زنان مسلمان حتی قبل از نزول این آیه موهای خود را می پوشاندند و آشکار بودن گردن و گوش و زیر گلو و گردنشان تنها مشکل به شمار می آمد، تردیدناپذیر است. در آیه از رو سری سخن به میان آمده است، باید پرسید: آیا روسری جز آنچه بر سر می افکنند و موها را می پوشانند، معنایی دارد. افزون بر این، حکم میزان پوشش در روایات متعدد وارد شده است. (۲۷) اگر قرار باشد مانند برخی از صحابه یا گروهی روشنفکر مآبان جدید فقط به قرآن اکتفا کنیم، در کشف جزئیات ضروری ترین احکام مانند رکعات نماز نیز ناکام می مانیم. در خصوص «زینت» پرسشی مهم مطرح است. آیا مفهوم آن واژه «زیور» فارسی (زینت های جدا از بدن مانند جواهرات) را نیز در بر می گیرد یا تنها آرایش های متصل به بدن، مانند سرمه و خضاب، را شامل می شود؟ (۲۸) در پاسخ باید گفت: حکم کلی آن است که خودآرایی جایز و خودنمایی در مقابل نامحرم ممنوع است. آرایش امری فطری و طبیعی است (۲۹) و حس زیبایی دوستی سرچشمه پیدایش انواع هنرها در زندگی بشر شمرده می شود. این گرایش طبیعی، افزون بر آن که آثار مثبت روانی در دیگران پدید می آورد، به تحقق آثار گرانبهای روانی در شخص آراسته نیز

می انجامد. آراستن خود و پرهیز از آشفتگی و پریشانی در نظام فکری و ذوق سلیم انسان ریشه دارد. پرهیز از خودآرایی نه دلیل وارستگی از قید نفس است و نه علامت بی‌اعتنایی به دنیا. وضع ژولیده و آشفته و عدم مراعات تمیزی و نظافت ظاهری، خود به خود شخصت افراد را در نگاه دیگران خوار می‌سازد و زبان طعن و توهین دشمن را می‌گشاید. (۳۰) بر این اساس، پوشیدن جامه زیبا، بهره‌گیری از مسواک و شانه، روغن زدن به مو و گیسوان، معطر بودن، انگشتر فاخر به دست کردن و سرانجام آراستن خویش هنگام عبادت و معاشرت با مردم از مستحبات مؤکد و برنامه‌های روزانه مسلمانان است. (۳۱) حضرت امام حسن مجتبی (ع) بهترین جامه‌های خود را در نماز می‌پوشید و در پاسخ کسانی که سبب این کار را می‌پرسیدند، می‌فرمود: «إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ وَ يُحِبُّ الْجَمَالَ فَاتَّجَمَّلُ لِرَبِّي خَدَاوَنَدُ زَيْبَا اسْتِ وَ زَيْبَايِي رَا دُوسْت دَارِد. پس خود را برای پروردگرم زیبا می‌سازم.» (۳۲) بنابراین، خداوند زینت و خودآرایی را نهی نمی‌کند؛ آنچه در شرع مقدس ممنوع شده است، تبرج و خودنمایی و تحریک و تهییج به وسیله آشکار ساختن زینت در محافل اجتماعی است؛ چنان‌که می‌فرماید: «وَلَا تَبْرُجْنَ تَبْرُجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى» (۳۳) و نیز می‌فرماید: «وَلَا يَضْرِبْنَ بَأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ.» (۳۴) این آیه زنان عرب را که معمولاً خلخال به پا می‌کردند و برای این که بفهمانند خلخال گرانبها دارند، پای خود را محکم به زمین می‌کوفتند، از این کار نهی می‌کند. فقیه بزرگوار علامه مطهری می‌گوید: «از این دستور می‌توان فهمید هر چیزی که موجب جلب توجه مردان می‌گردد، مانند استعمال عطرهای

تند و همچنین آرایش های جالب نظر در چهره، ممنوع است. به طور کلی زن در معاشرت، نباید کاری بکند که موجب تحریک و تهییج و جلب توجه مردان نامحرم گردد. «(۳۵) در آیه ۳۱ سوره نور می فرماید: «وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا». زینت های زن دو گونه است: یک نوع زینتی که مانند لباس و سرمه و انگشتر و دست بند آشکار است و پوشانیدن آن واجب نیست؛ و نوع دیگر زینتی که پنهان است مگر آن که عمداً بخواهد آن را آشکار سازد؛ مانند گوشوار و گردن بند. پوشانیدن این نوع زینت واجب است. البته استثناهایی دارد که بعداً بیان خواهد شد. «(۳۶) قرآن کریم، با همین معیار، در خصوص پوشش بانوان سالمند و از کار افتاده که امید زناشویی ندارند، سهل گیری کرده، به آن ها اجازه داده است روی سرها را بگردانند؛ «(۳۷) ولی در عین حال آن ها نیز اجازه خودنمایی و تهییج ندارند: «وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحاً فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ». «(۳۸) آیات دیگری که با صراحت کامل دستور پوشش اسلامی و فلسفه آن را بیان می کنند، چنین است: «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُوراً رَحِيماً. ای پیامبر، به زنان و دخترانت و به زنان مؤمنان بگو: پوشش های (روسری و چادر) خود را بر خود فروتر گیرند. این برای آن که شناخته گردند و اذیت نشوند، نزدیک تر است؛ و خدا آمرزنده و مهربان است. «(۳۹) با این حال، ممکن است گروهی از ارازل و اوباش به هتک حیثیت زنان مؤمن

ادامه دهند. در این صورت، حاکم اسلامی وظیفه دارد با شدت تمام با این افراد بیمار دل برخورد کند. بنابراین، مسأله حفظ پوشش و عدم مزاحمت برای بانوان تنها یک توصیه اخلاقی نیست و حکمی اسلامی و حکومتی به شمار می آید: «لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَ الْمُزْحِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا * مَلْعُونِينَ أَيْنَمَا تُقِفُوا أُخِذُوا وَ قُتِلُوا تَقْتِيلًا؛ اگر منافقان و بیماردلان و کسانی که در شهر نگرانی به وجود می آورند، از کارهای خود دست برندارند، ما تو را علیه آن ها بر خواهیم انگیزت و تو را سخت بر آنان مسلط می کنیم تا جز مدتی اندک در همسایگی تو زندگی نکنند؛ از رحمت خدا دور گردیدند و هر کجا یافت شوند دستگیر و به سختی گشته خواهند شد.» (۴۰) در این آیات، سه مطلب مهم قابل توجه می نماید: ۱- «جلباب» چیست و نزدیک کردن آن یعنی چه؟ ۲- فلسفه پوشش اسلامی ۳- مجازات افراد مزاحم (۴۱) {T} چه نوع پوششی توصیه شده است؟ {T} در مفهوم جلباب اختلاف نظر وجود دارد. آنچه، با توجه به کتب لغت (۴۲) و گفتار مفسران شیعه مانند علامه طباطبایی (۴۳) و فیض کاشانی (۴۴) و اهل سنت مانند قرطبی (۴۵) صحیح تر به نظر می رسد، آن است که «جلباب» ملحفه و پوششی چادر مانند است نه روسری و خمار. از ابن عباس و ابن مسعود روایت شده که منظور عبا است. پس جلباب لباس گشاد و پارچه ای است که همه بدن را می پوشاند. ضمناً همان طور که مفسران بزرگ مانند شیخ طوسی و طبرسی فرموده اند، در گذشته دو نوع روسری برای زنان

معمول بود: روسری های کوچک که آن ها را «خمار» یا «مقنعه» می نامیدند و معمولاً در خانه از آن استفاده می کردند؛ و روسری های بزرگ که مخصوص بیرون خانه به شمار می آمد. زنان با این روسری بزرگ که جلباب خوانده می شد و از «مقنعه» بزرگ تر و از «رداء» کوچک تر است و به چادر امروزین شباهت دارد، مو و تمام بدن خود را می پوشانند. (۴۶) نزدیک ساختن جلباب - «یدنین علیهن من جلبابهن» - کنایه از پوشیدن چهره و سر و گردن با آن است. (۴۷) یعنی چنان نباشد که چادر یا رو پوش های بزرگ (مانتو) تنها جنبه تشریفاتی و رسمی داشته باشد و همه پیکرشان را نپوشاند. زنان حق ندارند چادر بیوشند که نشان دهد اهل پرهیز از معاشرت با مردان بیگانه نیستند؛ از نگاه چشم های نامحرم نمی پرهیزند و از مصادیق «کاسیات عاریات» (۴۸) شمرده می شوند. قرآن فرمان می دهد: بانوان با مراقبت جامه شان را بر خود گیرند و آن را رها نکنند تا نشان دهد اهل عفاف و حفظ به شمار می آیند. تعلیل پایانی آیه نیز بیانگر همین امر است؛ یعنی آن پوششی مطلوب است که خود به خود دورباش ایجاد می کند و ناپاکدلان را نومید می سازد. (۴۹) ۲. T. چرا پوشش ضرورت دارد؟ {T خداوند متعال درباره علت ضرورت پوشش اسلامی می فرماید: «ذَلِكْ اَذْنٰى اَنْ يُعْرِفُنْ فَلَا يُؤْذِنَنَّ» برخی این آیه را چنین معنا کرده اند: «بدین وسیله شناخته می شوند آزادند نه کنیز؛ پس با آزار و تعقیب جوانان رو به رو نمی شوند. بنابراین، در عصر حاضر که مسأله بردگی از میان گرفته، این حکم نیز منتفی می شود؛ ولی باید گفت: (۵۰) ایجاد مزاحمت و آزار کنیزان نیز روا نیست. حقیقت آن است که

وقتی زن پوشیده و با وقار از خانه بیرون رود و جانب عفاف و پاک دامن‌ی را رعایت کند، فاسدان و مزاحمان جرأت هتک حیثیت او را در خود نمی‌یابند. بیمار دلانی که در پی شکار می‌گردند، فرد دارای حریم را شکاری مناسب نمی‌بینند. در روایات آمده است: «المرأه ریحانه؛ (۵۱) زن همچون ریحانه یا شاخه گلی ظریف است.» بی‌تردید اگر باغبان او را پاس ندارد، از دید و دست گلچین مصون نمی‌ماند. قرآن کریم، زنان ایده‌آل را که در بهشت جای دارند، به مروارید محبوب و پوشیده در صدف تشبیه می‌کند: «كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ.» (۵۲) افزون بر این، گاه آن‌ها را به جواهرات اصیلی چون یاقوت و مرجان که جواهر فروشان در پوششی ویژه قرار می‌دهند تا همچون جواهرات یدلی به آسانی در دسترس این و آن قرار نگیرند و ارزش و قدرشان کاستی نپذیرد، تشبیه می‌کند. (۵۳) بر این اساس، مرحوم علامه طباطبایی (۵۴) همین تفسیر را بر می‌گزیند. استاد شهید مطهری در این باره می‌فرماید: «حرکات و سکنتان انسان گاهی زبان دار است. گاهی وضع لباس، راه رفتن، سخن گفتن زن معنا دار است و به زبان بی‌زبانی می‌گوید: دلت را به من بده، در آرزوی من باش، مرا تعقیب کن؛ گاهی بر عکس، با زبان بی‌زبانی می‌گوید: دست تعرض از این حریم کوتاه است.» (۵۵) البته باید اعتراف کرد تاکنون بیشتر نوشته‌های مربوط به پوشش، نقطه نظر را بر حجاب زن معطوف کرده و کمتر به پوشش مرد توجه نموده‌اند که البته این یک امر عادی و طبیعی است چرا که زن مظهر جمال و زیبایی و مرد مظهر شیفتگی است. ولی پوشش مردان نیز در

ابعاد مختلف فرهنگی، اجتماعی حائز اهمیت است. از این رو اسلام برای ثبات و پایداری جامعه درباره پوشش زن و مرد توجه بسیار نموده خداوند متعال می فرماید: «یا بنی آدم قد انزلنا علیکم لباسا یواری سوءاتکم و ریشا؛ ای فرزندان آدم! لباسی برای شما فرستادیم که اندام (عورت) شما را می پوشاند و مایه ی زینت شماست، (اعراف / ۲۶). خداوند متعال در حق مردان می فرماید: {A} (قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم و یحفظوا فروجهم) {M؛ A} «به مؤمنان بگو چشم های خود را (از نگاه به نامحرمان) فرو گیرند و عفاف (عورت) خود را حفظ کنند» {M}، (نور / ۳۰). و در حق زنان نیز می فرماید: {A} (و قل للمؤمنات یغضضن من ابصارهنّ و یحفظن فروجهنّ) {M؛ A} «و به زنان یا ایمان بگو چشم های خود را (از نگاه هوس آلود) فرو گیرند و دامان (عورت) خویش را حفظ کنند» {M}، (نور / ۳۱). در رابطه با حجاب مطالعه کتاب های زیر مفید است: ۱- پاسداران حجاب محمد مهدی تاج لنگرودی ۲- فلسفه حجاب شهید مطهری ۳- حجاب از دیدگاه قرآن و سنت فتحیه فتاحی زاده ۴- حجاب محمد مهریزی ۵- حجاب بیانگر شخصیت زن مهدی اشتهاردی ۶- مسأله حجاب محمدی آشنائی ۷- حجاب در ادیان الهی محمدی آشنائی ۸- حجاب غنچه ها، ج ۱ - ۴ (کودکان) رضا شیرازی ۹- حجاب میوه شناخت سید مسعود آقایی ۱۰- حجاب و کشف حجاب در ایران فاطمه استاد ملک ۱۱- مروارید عفاف - فرهنگ حجاب جعفر شیخ الاسلامی ۱۲- واقعه کشف حجاب مطالعات تاریخ معاصر ایران ۱۳- واقعه کشف حجاب سازمان مدارک انقلاب اسلامی ----- پی نوشت ها: ۱ {V}. انسانیت از دیدگاه اسلامی، مصطفوی، ص ۱۲۹. ۲. نحل (۱۶): ۸۰. ۳.

سوره نور (۲۴): ۳۱ و ۳۰ و ۵۹؛ احزاب (۳۳): ۵۹ و ۶۰. سوره اعراف (۷): ۲۶. ۵. ر. ك: المفردات فی غرائب القرآن، راغب اصفهانی و قاموس قرآن، سید علی اکبر قرشی. ۶. در اصطلاح تاریخ و حدیث اسلامی، هر جا نام «آیه حجاب آمده است مقصود این است نه آیات سوره نور که در خصوص پوشش اسلامی است. ۷. احزاب (۳۳): ۵۳. ۸. مسأله حجاب، مرتضی مطهری، ص ۷۴. ۹. واژه حجاب هفت بار در قرآن کریم به کار رفته است؛ ولی هرگز به معنای حجاب اسلامی مصطلح نیست. ۱۰. مسأله حجاب، ص ۷۳. ۱۱. تاریخ تمدن؛ ویل دورانت، مترجمان احمد آرام (و دیگران)، ج ۱، ص ۴۳۳ و ۴۳۴. ۱۲. مسأله حجاب، ص ۲۲. ۱۳. ر. ك: تفاسیر مجمع البیان (طبرسی) و کشف (ز مخشری) ذیل آیات ۳۳ احزاب و ۶۰ نور. ۱۴. سوره احزاب (۳۳): ۳۳. ۱۵. مسأله حجاب، ص ۷۳. نیز ر. ك: تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۴۰۱ - ۴۰۳. ۱۶. اصل قانون حجاب اسلامی، صرفاً از ضروریات فقه نیست؛ بلکه از ضروریات دین مبین است؛ چه این که نص صریح قرآن بر آن گواهی می دهد و تنها ظهور آیات قرآن دلیل بر آن نیست تا جای اختلاف برداشت و محل تردید باشد. ۱۷. مجمع البیان فی تفسیر القرآن، طبرسی، ج ۷ - ۸، ص ۲۱۶. ۱۸. المفردات فی غریب القرآن؛ راغب اصفهانی، ص ۳۶۱. ۱۹. مسأله حجاب، ص ۱۲۵ - ۱۲۸. ۲۰. تفسیر مجمع البیان، ص ۲۱۶ و ۲۱۷. ۲۱. مسأله حجاب، ص ۱۲۹. ۲۲. المفردات فی غرائب القرآن، ص ۱۵۹؛ مجمع البیان، ص ۲۱۷. ۲۳. مجمع البیان،

ص ۲۱۷. ۲۴. همان. ۲۵. التفسیر الکبیر، ج ۲۳، ص ۱۷۹. ۲۶. مجمع البیان، ص ۲۱۷. (قال ابن عباس: تفتی شعرها و صدرها و ترائیها و سوافها). ۲۷. ر. ک: تفسیر الصافی، فیض کاشانی، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱. مسأله حجاب، ص ۱۳۱. ۲۹. علامه طباطبائی (ره) در تفسیر آیه ۳۲ سوره اعراف می فرماید: خدای متعال در این آیه زینت هایی را معرفی می کند که برای بندگان ایجاد و آنان را فطرتاً به وجود آن زینت ها و استعمال و استفاده از آن ها ملهم کرده است؛ و روشن است که فطرت جز به چیزهایی که وجود و بقای انسان نیازمند آن است، الهام نمی کند. (ر. ک: المیزان، ج ۸، ص ۷۹) ۳۰. آیین بهزیستی در اسلام، احمد صبور اردوبادی، ج ۱ (جنس پوشاک)، ص ۵۷. ۳۱. حلیه المتقین، محمدباقر مجلسی، ص ۳-۵ و ۱۰-۱۲ و ۹۱-۱۰۷. ۳۲. مجمع البیان، ج ۴-۳، ص ۶۷۳. سوره احزاب(۳۳): ۳۳. ۳۴. سوره نور(۲۴): ۳۱. ۳۵. مسأله حجاب، ص ۱۴۶-۱۴۷. ۳۶. ر. ک: تفسیر الصافی، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱. ۳۷. وسایل الشیعه، حر عاملی، ج ۱۴، ص ۱۴۰. ۳۸. سوره نور (۲۴): ۶۰. ۳۹. سوره احزاب(۳۳): ۵۹. ۴۰. سوره احزاب (۳۳): ۶۰ و ۶۱. ۴۱. مجازات این گونه افراد از نظر اسلام بسیار شدید است و بعد از ارشاد و امر به معروف و نهی از منکر، چنانچه این بیماردلان از عمل زشت خویش دست برندارند، باید از جامعه اسلامی تبعید شوند؛(مسأله حجاب، ص ۱۶۴) و در صورت استمرار، در ردیف محاربان با حکومت اسلامی جای می گیرند و

به حکم قرآن اعدام می گردند. (المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۸، ص ۳۶۱ و ۳۶۲) ۴۲. ر. ک: مسأله حجاب، ص ۱۵۸ و ۱۵۹؛ قاموس قرآن، قرشی، ج ۲، ص ۴۱ و ۴۲. (این کتاب ها کلمات اهل لغت را ذکر کرده اند؛ مانند تعبیر به «الجلباب: القميص أو الثوب الواسع» یا «الجلباب ثوب اوسع من الخمار دون الرداء تُغَطِّي به المرأة رأسها و صدرها) ۴۳. المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۱۶، ص ۳۶۱. (هو ثوب تشتمل به المرأة فيغطي جميع بدنها) ۴۴. تفسیر الصافی، فیض کاشانی، ج ۴، ص ۲۰۳. ۴۵. الجامع لأحكام القرآن، قرطبی، ج ۱۴، ص ۱۵۶. ۴۶. درباره جللباب گفته اند: آن روسری خاصی که بانوان هنگامی که برای کاری به خارج از منزل می روند، سر و روی خود را با آن می پوشند؛ «الجلباب خمار المرأة الذي يغطي رأسها و وجهها اذا خرجت لحاجه» (التبيان في تفسير القرآن، طوسی ج ۸، ص ۳۶۱؛ مجمع البيان، ج ۸-۷، ص ۵۷۸) ۴۷. مجمع البيان، ص ۵۸۰؛ المیزان، ج ۱۶، ص ۳۶۱. ۴۸. زنانی که ظاهراً پوشیده هستند ولی در واقع برهنه اند، روی عن رسول الله (ص): صنفاً من اهل النار لم أرهما قوم معهم سياط كأذناب البقر يضربون بها الناس و نساء كاسيات عاريات، مميلات مائلات، رؤسهن كأسنمة البخت المائله....» (میزان الحکمه، ری شهری، ج ۲، ص ۲۵۹) ۴۹. مسأله حجاب، ص ۱۶۰ و ۱۶۱. ۵۰. آسیب شناسی حجاب، ص ۱۹. ۵۱. وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۲۰. ۵۲. سوره واقعه (۵۶): ۲۳-۵۳. گستره عفاف به گستردگی زندگی، حمیده عامری، کتاب زنان، شورای فرهنگی اجتماعی زنان، ش ۱۲، ص ۱۱۷. ۵۴. المیزان، ج ۸، ص ۳۶۱. ۵۵. مسأله

سوال ۱۸

سوال :

دختری هستم که تقریباً در خانواده ای که هم مذهب دارند و هم به کارهای متفرقه خلاف دین مانند رقص و آرایش و ... می پردازند بزرگ شده ام و مادری بسیار مذهبی دارم و از نوجوانی بنا به خواست مادر چادر سر کرده ام و تا حال عادت کرده ام حالا با صحبت های دیگران که چرا سر می کنی؟ برای این کار حرفی ندارم و دچار سردرگمی و پوچی گرایی گشته ام من می دانم که چادر حجاب برتر است ولی دلیلی بزرگ برای این کار ارزشمند می خواهم طوری شده است که آمادگی دارم و حتی اگر ترس از تفکر اطرافیان نسبت به این حرکت نبود دیگر چادر سر نمی کردم با این که میل بر حفظ چادر و حجاب خویش دارم؟

جواب :

خواهرگرامی احساسات و توجه شما نسبت به حجاب و رعایت آن قابل تقدیر و ستایش است، امیدواریم همواره این گونه بوده و این حدیث شریف راسر مشق زندگی تان قرار بدهید که فرمود: مومن به سان کوه ثابت و استوار است. بادهای شدید و ناموزون (تلقینات و تبلیغات گمراه کننده) ذره ای در او تاثیر نمی گذارد . مطالب در مورد معنی و مفهوم حجاب ، ضرورت و فلسفه آن و ... برای شما ارسال می گردد .

آنچه در اسلام سفارش شده است، پوشش کاملی است که هم امنیت زنان را تامین نماید و هم باعث ایجاد امنیت اجتماعی شود. چادر از این جهت که در ایجاد

این امنیت موثر است، به عنوان حجاب برتر شناخته شده است، و گزینه پوشش منحصر به چادر نیست. در صورتی که شما پوشش خود را به صورت کامل داشته باشید، انتخاب نوع پوشش با خود شما است. در

مورد انتخاب اموری که مربوط به شرع و دین است، تنها ملاک جلب رضایت خداوند است، حرف دیگران در صورتی که با خواسته خداوند منافات داشته باشد، ارزشی ندارد و نباید مورد توجه قرار بگیرد. جهت اطلاع بیشتر در ارتباط با پوشش بانوان، ضرورت و فلسفه حجاب و کارکردهای آن، به مطالبی اشاره می‌کنیم که جهت آگاهی بخشی در این زمینه مفید است:

T}رابطه حجاب و پوشش اسلامی T

واژه «حجاب» به معنای پرده، حاجب، پوشیدن و پنهان کردن و منع از وصول است. V}ر.ک: راغب اصفهانی، المفردات فی غرائب القرآن؛ نیز: قرشی، سیدعلی اکبر، قاموس قرآن. V}این واژه، تنها به معنای پوشش ظاهری یا پوشاندن زن نیست و در اصل به مفهوم پنهان کردن زن، از دید مرد بیگانه است. بدین سبب، هر پوششی حجاب نیست. حجاب، پوششی است که از طریق واقع شدن در پشت پرده تحقق می‌یابد. در آیه «حجاب» V}در اصطلاح تاریخ و حدیث اسلامی، هر جا نام «آیه حجاب آمده است مقصود این آیه است نه آیات سوره نور که در خصوص پوشش اسلامی است. V} آمده است: A} «وَ إِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسَيُؤْتِيَنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ...» V}؛ احزاب (۳۳)، آیه ۵۳. V} چون از زنان پیغمبر صلی الله علیه و آله متاعی خواستید، از پس پرده بخواهید. بر خلاف تصور عموم، این آیه درباره زنان آن حضرت و بیشتر به منظور مسائل سیاسی و اجتماعی فرود آمده است؛ V} مطهری، مرتضی، مسئله حجاب، ص ۷۴. V} نه در رابطه با پوشش زن در مقابل نامحرم.

به کارگیری کلمه «حجاب» V} واژه حجاب هفت بار در قرآن کریم به کار رفته است؛ ولی هرگز به معنای حجاب اسلامی مصطلح نیست. V} در خصوص

پوشش زن، اصطلاحی نسبتاً جدید است و همین سبب شده بسیاری گمان کنند: اسلام، می خواهد زن همیشه پشت پرده و در خانه محبوس باشد و بیرون نرود! {مسئله حجاب، ص ۷۳. V} «ویل دورانت» گفته است: «این امر خود مبنای پرده پوشی در میان مسلمانان به شمار می رود». {ویل دورانت، تاریخ تمدن، ج ۱، ص ۴۳۳ و ۴۳۴. V} برخی مدعی شده اند: حجاب به وسیله ایرانیان، به مسلمانان و اعراب سرایت کرده است!! این در حالی است که آیات مربوط به حجاب (پوشش اسلامی زنان در مقابل نامحرمان)، قبل از اسلام آوردن ایرانیان نازل شده است. به گفته ویل دورانت {مسئله حجاب، ص ۲۲. V} و تأیید کتاب های تفسیر شیعه و سنی {V. ر.ک: مجمع البیان و کشاف، ذیل آیات ۳۳ سوره احزاب و ۶۰ سوره نور. V} در عصر جاهلی، اعراب چنین پوششی نداشتند و عادتشان تبرج و خودنمایی بود که اسلام آن را ممنوع ساخت: {A} «وَلَا تَبْرَجْنَ كَمَا تَبْرَجَ الْجَاهِلِيَّةُ الْأُولَى» {A.V} احزاب (۳۳)، آیه ۳۳. V}

آنچه از گذشته رواج داشته - به ویژه نزد فقها - واژه «ستر» و «ساتر» به معنای پوشش و وسیله پوشش زن در مقابل نامحرمان است. بنابراین، وظیفه پوشش اسلامی بانوان، به معنای حبس و زندانی کردن و قرار دادن آنان پشت پرده و در نتیجه عدم مشارکت این گروه عظیم در فعالیت های اجتماعی نیست. این وظیفه بدان معنا است که زن در معاشرت با مردان، بدن خود را بیوشاند و به جلوه گری و خودنمایی نپردازد و مشارکتش در فعالیت ها، بر اصول انسانی و اسلامی استوار باشد. {V. مطهری، مرتضی، مسئله حجاب، ص ۷۳. نیز ر.ک: تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۴۰۱ - ۴۰۳. V}

T {پوشش اسلامی در قرآن T

پوشش اسلامی

از احکام ضروری اسلام است V؛ اصل قانون حجاب اسلامی، صرفاً از ضروریات فقه نیست؛ بلکه از ضروریات دین مبین است؛ چه اینکه نص صریح قرآن بر آن گواهی می دهد و تنها ظهور آیات قرآن دلیل بر آن نیست تا جای اختلاف برداشت و محل تردید باشد. V و هیچ مسلمانی نمی تواند در آن تردید کند؛ زیرا هم قرآن مجید به آن تصریح کرده است و هم روایات بسیار بر وجوب آن گواهی می دهد. به همین جهت، فقیهان شیعه و سنی، به اتفاق به آن فتوا داده اند. همان طور که نماز و روزه، به دورانی خاص اختصاص ندارد؛ دستور پوشش نیز چنین است و ادعای عصری بودن آن، بی دلیل و غیر کارشناسانه می نماید.

خداوند متعال در آیه ای نور، نخست به مردان و در آیه بعد به زنان مسلمان فرمان می دهد از چشم چرانی پرهیز کنند و در رعایت پوشش بدن از نامحرمان کوشا باشند: A «قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ» {V:A} نور (۲۴)، آیه ۳۰. V؛ «به مردان مؤمن بگو: دیدگان خود را فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه نامحرمان پوشانند. این کار برای پاکی و پاکیزگی شان بهتر است و خداوند بدان چه می کنند، آگاه است».

خداوند متعال، فلسفه این آموزه را نظافت و پاکی روح می داند و می گوید: این پوشش به منظور طهارت روح بشر است. سپس در آیه بعد می فرماید:

A «قُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَائِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ

أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولَى الْبِرَارِ مِنْ الرِّجَالِ أَوْ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعاً أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» {A} «به زنان مؤمن بگو: دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از بیگانگان بپوشانند و زیور خویش را جز برای شوهران و سایر محارم آشکار نکنند، مگر آنچه پیدا است؛ و روسری های خویش را به گریبان ها اندازند تا سر و گردن و سینه و گوش ها پوشیده باشد و پاهایشان را به زمین نگویند تا آنچه از زینت پنهان می کنند، معلوم شود. ای بندگان مؤمن! همه به سوی خدا توبه کنید تا رستگار شوید».

این آیه، در خصوص پوشش بانوان، به دو مورد اشاره دارد:

۱. پوشیدگی سر و گردن؛

۲. پوشاندن زینت ها.

«حُمْر» جمع «خمار» و به معنای روسری و سرپوش {V} المفردات فی غرائب القرآن، ص ۱۵۹؛ مجمع البیان، ص ۲۱۷. {V} است. «جیوب» (از واژه «جیب») به معنای سینه و گریبان است. {V} مجمع البیان، ص ۲۱۷. {V} در تفسیر مجمع البیان آمده است: زنان مدینه، اطراف روسری های خود را به پشت سر می انداختند و سینه، گردن و گوش های آنان آشکار می شد. بر اساس این آیه، موظف شدند اطراف روسری خود را به گریبان ها بیندازند تا این مواضع نیز مستور باشد. {V} همان. {V} فخر رازی می گوید: خداوند متعال، با به کارگرفتن واژه های «ضرب» و «علی» - که مبالغه در القار می رساند - در پی بیان لزوم پوشش کامل این قسمت ها است. {V} التفسیر الکبیر، ج ۲۳، ص ۱۷۹. {V}

ابن عباس در تفسیر این جمله می گوید: «یعنی زن، مو، سینه، دور گردن و زیر گلوئی خود را بپوشاند»^{۷} مجمع البیان، ص ۲۱۷. (قال ابن عباس: تَغَطَّى شَعْرَهَا وَ صَدْرَهَا وَ تَرَائِبَهَا وَ سَوَافِهَا).^{۷}

برخی ادعا می کنند: حجاب به معنای مقابله با برهنگی را قبول داریم؛ ولی در هیچ جای قرآن، از پوشش مو سخن به میان نیامده است! این سخن نادرست است؛ زیرا زنان مسلمان حتی قبل از نزول این آیه، موهای خود را می پوشاندند و مشکل تنها آشکار بودن گردن، گوش، زیر گلو و گردنشان بود. در این آیه از روسری سخن به میان آمده است؛ باید پرسید: آیا روسری جز آنچه بر سر می افکنند و موها را می پوشانند، معنای دیگری دارد؟ افزون بر این، حکم میزان پوشش در روایات متعدد، وارد شده است.^{۷} ر.ک: فیض کاشانی، محسن، تفسیر الصافی، تحقیق حسین الاعلمی، (قم: الهادی)، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱.^{۷}

در خصوص «زینت» نیز این پرسش مطرح است که آیا زینت های جدا از بدن (مانند جواهرات) را نیز در بر می گیرد، یا تنها آرایش های متصل به بدن (مانند سرمه و خضاب) را شامل می شود؟^{۷} مسئله حجاب، ص ۱۳۱.^{۷}

در پاسخ باید گفت: حکم کلی آن است که خودآرایی، جایز و خودنمایی در مقابل نامحرم ممنوع است. آرایش، امری فطری و طبیعی است^{۷} علامه طباطبائی رحمه الله در تفسیر آیه ۳۲ سوره اعراف می نویسد: خدای متعال در این آیه زینت هایی را معرفی می کند که برای بندگان ایجاد نموده و آنان را فطرتاً به وجود آن زینت ها و استعمال و استفاده از آنها ملهم کرده است. روشن است که فطرت جز به چیزهایی که وجود و بقای انسان نیازمند آن است،

الهام نمی کند (ر.ک: المیزان، ج ۸، ص ۷۹). {V} و حسن زیبایی دوستی، سرچشمه پیدایش انواع هنرها در زندگی بشر شمرده می شود. این گرایش طبیعی، به تحقق آثار گران بهای روانی در شخص آراسته می انجامد. آراستن خود و پرهیز از آشفتنگی و پریشانی، در نظام فکری و ذوق سلیم انسان ریشه دارد. وضع ژولیده و آشفته و عدم مراعات تمیزی و نظافت ظاهری، شخصیت افراد را در نگاه دیگران خوار می سازد و زبان طعن و توهین دشمن را می گشاید. {V} صبور اردوبادی، احمد، آیین بهزیستی در اسلام، ج ۱، ص ۵۷. {V}

بر این اساس، پوشیدن جامه زیبا، بهره گیری از مسواک و شانه، روغن زدن به مو و گیسوان، معطر بودن، انگشتر فاخر به دست کردن و سرانجام آراستن خویش به هنگام عبادت و معاشرت با مردم، از مستحبات مؤکد و برنامه های روزانه مسلمانان است. {V} مجلسی، محمدباقر، حلیه المتقین، صص ۳-۵ و ۱۰-۱۲ و ۹۱-۱۰۷. {V} امام حسن مجتبی علیه السلام بهترین جامه های خود را در نماز می پوشید و در پاسخ سؤال دیگران، می فرمود: «إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ وَ يُحِبُّ الْجَمَالَ فَأَتَجَمَّلُ لِرَبِّي»؛ خداوند زیبا است و زیبایی را دوست دارد؛ پس خود را برای پروردگارم زیبا می سازم. {V} مجمع البیان، ج ۴-۳، ص ۶۷۳. {V}

بنابراین، خداوند زینت و خودآرایی را نهی نمی کند؛ بلکه آنچه در شرع مقدس ممنوع شده، خودنمایی و تحریک به وسیله آشکار ساختن زینت در محافل اجتماعی است: {A} «وَلَا تَبْرَجْنَ تَبْرُجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى» {V:A} احزاب (۳۳)، آیه ۳۳. {V} و {A} «وَلَا يَضْرِبَنَّ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ» {A.V} {A} نور (۲۴)، آیه ۳۱. {V}

زنان عرب معمولاً خلخال به پا می کردند و برای اینکه بفهمانند خلخال

گران بها دارند، پای خود را محکم به زمین می کوفتند! آیه شریفه از این کار آنان نهی می کند. شهید مطهری می گوید: «از این دستور می توان فهمید هر چیزی که موجب جلب توجه مردان می گردد - مانند استعمال عطرهای تند و نیز آرایش های جلب نظر کننده در چهره - ممنوع است. به طور کلی زن در معاشرت، نباید کاری بکند که موجب تحریک و تهییج و جلب توجه مردان نامحرم گردد» {V} مطهری، مرتضی، مسئله حجاب، ص ۱۴۶ - ۱۴۷. {V}

قرآن می فرماید: {A} «وَلَا يُدْرِيْنَ زَيْنَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا» {A.V} نور (۲۴)، آیه ۳۱. {V} زینت های زن دو گونه است:

۱. زینتی که مانند لباس و سرمه و انگشتر و دست بند آشکار است و پوشانیدن آن واجب نیست.

۲. زینتی که پنهان است، مگر آنکه عمداً بخواهد آن را آشکار سازد (مانند گوشواره و گردن بند). پوشانیدن این نوع زینت واجب است.

قرآن کریم، با همین معیار، در خصوص پوشش بانوان سالمند و از کار افتاده - که امید زناشویی ندارند - سهل گیری کرده، به آنان اجازه داده، روسری ها را برگیرند؛ {V} وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۴۰. {V} ولی در عین حال آنها نیز اجازه خودنمایی و تهییج ندارند: {A} «وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحاً فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ» {A.V} نور (۲۴)، آیه ۶۰. {V}

آیه دیگری که با صراحت کامل دستور پوشش اسلامی و فلسفه آن را بیان می کند، چنین است: {A} «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَرْوِجَكْ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُوراً رَحِيماً» {A} «ای پیامبر! به زنان و دخترانت و به زنان مؤمنان بگو: پوشش ها (روسری و

چادر) خود را بر خود فروتر گیرند. این برای آنکه شناخته گردند و اذیت نشوند، نزدیک تر است؛ و خدا آمرزنده و مهربان است».

{V} احزاب (۳۳)، آیه ۵۹. {V} با این حال، ممکن است گروهی از اهل فساد، به هتک حیثیت زنان مؤمن ادامه دهند! در این صورت، حاکم اسلامی وظیفه دارد به شدت، با این افراد بیمار دل برخورد کند. بنابراین، حفظ پوشش و عدم مزاحمت برای بانوان، تنها یک توصیه اخلاقی نیست و حکمی اسلامی و حکومتی به شمار می آید: A «لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَ الْمُؤْمِنُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَتُغْرِيَنَكَّ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا * مَلْعُونِينَ أَيْنَمَا تُقِفُوا أَخَذُوا وَقَتَلُوا تَقْتِيلًا» {A}؛ «اگر منافقان و بیماردلان و کسانی که در شهر نگرانی به وجود می آورند، از کارهای خود دست برندارند، ما تو را علیه آنان بر خواهیم انگیخت و تو را سخت بر آنان مسلط می کنیم تا جز مدتی اندک در همسایگی تو زندگی نکنند. از رحمت خدا دور گردیدند و هر کجا یافت شوند، دستگیر و به سختی کشته خواهند شد.» {V} همان، ۶۰ و ۶۱. {V}

در این آیات، سه مطلب مهم قابل توجه است: معنای «جلباب» و نزدیک کردن آن،

«فلسفه» پوشش اسلامی و «مجازات» افراد مزاحم. {V} مجازات این گونه افراد از نظر اسلام بسیار شدید است و بعد از ارشاد و امر به معروف و نهی از منکر، چنانچه این بیماردلان از عمل زشت خویش دست برندارند، باید از جامعه اسلامی تبعید شوند؛ (مسئله حجاب، ص ۱۶۴) و در صورت استمرار، در ردیف محاربان با حکومت اسلامی جای می گیرند و به حکم قرآن اعدام می گردند. (المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۸، ص

با توجه به کتاب های لغت V {ر.ک: مسئله حجاب، ص ۱۵۸ و ۱۵۹؛ قاموس قرآن، ج ۲، ص ۴۱ و ۴۲. (این کتاب ها کلمات اهل لغت را ذکر کرده اند؛ مانند تعبیر به «الجلباب: القميص أو الثوب الواسع» یا «الجلباب ثوب اوسع من الخمار دون الرداء تُغَطِّي به المرأة رأسها و صدرها») V {و گفتار مفسران شیعه، (مانند علامه طباطبایی V {الميزان في تفسير القرآن، ج ۱۶، ص ۳۶۱ (هو ثوب تشتمل به المرأة فيغطي جميع بدنها) V {و فيض كاشاني) V {فيض كاشاني، محسن، تفسير الصافي، تحقيق حسين الاعلمي، (قم: الهادي)، ج ۴، ص ۲۰۳. V {و اهل سنت (مانند قرطبي) V {الجامع لأحكام القرآن، ج ۱۴، ص ۱۵۶. V {«جلباب»، ملحفة و پوششی چادر مانند است؛ نه روسری و خمار. از ابن عباس و ابن مسعود روایت شده که: منظور عبا است. پس جلباب لباس گشاد و پارچه ای است که همه بدن را می پوشاند. ضمناً همان طور که مفسران بزرگ (مانند شیخ طوسی و طبرسی) گفته اند، در گذشته دو نوع روسری برای زنان معمول بود: روسری های کوچک که آنها را «خمار» یا «مقنعه» می نامیدند و معمولاً در خانه از آن استفاده می کردند و روسری های بزرگ که مخصوص بیرون خانه به شمار می آمد. زنان با این روسری بزرگ - که جلباب خوانده می شد و از «مقنعه» بزرگ تر و از «رداء» کوچک تر بود و به چادر امروزی شباهت داشت - مو و تمام بدن خود را می پوشاندند. V {در باره جلباب گفته اند: آن روسری خاصی که بانوان هنگامی که برای کاری به خارج از منزل می روند، سر و روی خود را با آن می پوشند: «الجلباب خمار المرأة الذي يغطي رأسها و وجهها اذا خرجت لحاجة» (التبيان في تفسير القرآن،

نزدیک ساختن جلباب {A} «يُدْنِيْنَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيْبِهِنَّ» {A} کنایه از پوشاندن چهره و سر و گردن با آن است؛ {V} مجمع البیان، ص ۵۸۰؛ المیزان، ج ۱۶، ص ۳۶۱. {V} یعنی، چنان نباشد که چادر یا روپوش های بزرگ (مانتو)، تنها جنبه تشریفاتی و رسمی داشته باشد و همه پیکرشان را نپوشاند. زنان حق ندارند چنان چادر بپوشند که نشان دهد، از معاشرت با مردان بیگانه یا از نگاه چشم های نامحرم نمی پرهیزند و از مصادیق «کاسیات عاریات» {V} زنانی که ظاهراً پوشیده هستند؛ ولی در واقع برهنه اند! شمرده می شوند. از پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله وسلم روایت شده است: «صنفان من اهل النار لم أرهما، قوم معهم سیاط كأذناب البقر يضربون بها الناس، و نساء کاسیات عاریات، ممیلات مائلات، رؤسهن كأسنمة البخت المائلة لا یدخلن الجنة ولا یجدن ریحها...» زنانی که پوشش دارند اما برهنه اند، کجراهه می روند و دیگران را به کجروی تشویق می کنند، سرهایشان همچون کوهان شتر فروهسته است، اینان به بهشت نمی روند، و بوی بهشت را که از فاصله چندان و چندان به مشام می رسد استشمام نمی کنند...» (ری شهری، محمد، میزان الحکمه، ج ۲، ص ۹۹۴، ح ۳۲۰۶. {V} قرآن فرمان می دهد: بانوان با مراقبت، جامه را بر خود گیرند و آن را رها نکنند، تا نشان دهد که اهل عفاف و حفظ به شمار می آیند. از تعلیل پایانی آیه به دست می آید که پوشش مطلوب، آن است که خود به خود، دورباش ایجاد کند و ناپاک دلان را ناامید می سازد. {V} مسئله حجاب، ص ۱۶۰ و ۱۶۱. {V}

{T} ضرورت پوشش T

خداوند متعال، درباره علت ضرورت پوشش اسلامی می فرماید: {A} «ذَلِكْ أَذْنٰی

أَنْ يُعْرَفَنَّ فَلَا يُؤَدِّينَ» {A}؛ «بدین وسیله شناخته می شوند پس با آزار و تعقیب نمی شوند». برخی می گویند: در عصر حاضر - که مسئله بردگی از میان رفته - این حکم نیز منتفی است! پاسخ آن است که: {V}؛ آسیب شناسی حجاب، ص ۱۹. {V} ایجاد مزاحمت و آزار کنیزان نیز روا نیست. آنچه مهم است، بانوان در عصر پیامبر صلی الله علیه و آله دارای حجاب بودند و از فواید آن این است که وقتی زن پوشیده و با وقار از خانه بیرون می رود و جانب عفاف و پاک دامنی را رعایت می کند، فاسدان و مزاحمان جرأت هتک حیثیت او را در خود نمی یابند. بیمار دلانی که در پی شکار می گردند، فرد دارای حریم را شکاری مناسب نمی بینند. در روایات آمده است: {H} «المرأه ریحانه» {V:H} و سائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۲۰. {V}؛ «زن همچون ریحانه یا است». بی تردید اگر باغبان او را پاس ندارد، از دست گلچین مصون نمی ماند. قرآن کریم، زنان ایده آل را که در بهشت جای دارند، به مروارید محبوب و پوشیده در صدف تشبیه می کند: {A} «كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ» {V:A} واقعه (۵۶)، آیه ۲۳. {V} علاوه بر این، آنها را به جواهرات اصیلی، چون یاقوت و مرجان - که جواهر فروشان در پوششی ویژه قرار می دهند تا همچون جواهرات بدلی به آسانی در دسترس این و آن قرار نگیرد و ارزش و قدرشان کاستی نپذیرد - تشبیه می کند. {V} عامری، حمیده، گستره عفاف به گسترده زندگی، کتاب زنان، شورای فرهنگی اجتماعی زنان، ش ۱۲، ص ۱۱۷. {V}

علامه طباطبایی {V} المیزان، ج ۸، ص ۳۶۱. {V} همین تفسیر را بر می گزیند. شهید مطهری در این باره می گوید: «حرکات و سکناات انسان گاهی زبان دار است. گاهی وضع لباس، راه

رفتن، سخن گفتن زن معنا دار است و به زبان بی زبانی می گوید: دلت را به من بده، در آرزوی من باش و مرا تعقیب کن. گاهی بر عکس، با زبان بی زبانی می گوید: دست تعرض، از این حریم کوتاه است. {V} مسئله حجاب، ص ۱۶۳. {V}

البته بیشتر نوشته های مربوط به پوشش، نقطه نظر را بر حجاب زن معطوف نموده و کمتر به پوشش مرد توجه کرده اند! این امری عادی و طبیعی است؛ چرا که زن مظهر جمال و زیبایی و مرد مظهر شیفتگی است. البته پوشش مردان نیز در ابعاد مختلف فرهنگی و اجتماعی حائز اهمیت است. از این رو قرآن برای ثبات و پایداری جامعه، درباره پوشش زن و مرد توجه بسیار نموده است: {A} «يَا بَنِي آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُؤَارِي سَوْآتِكُمْ وَ رِيشًا» {A}؛ «ای فرزندان آدم! لباسی برای شما فرستادیم که اندام (عورت) شما را می پوشاند و مایه زینت شما است» {V} اعراف (۷)، آیه ۲۶. {V}

در حق مردان می فرماید: {A} «قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ» {V:A} نور (۲۴)، آیه ۳۰. {V}؛ «به مؤمنان بگو: چشم های خود را از نگاه به نامحرمان فرو گیرند و عفاف (عورت) خود را حفظ کنند» و در حق زنان می فرماید: {A} «وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ» {A}؛ «و به زنان با ایمان بگو: چشم های خود را فرو گیرند و دامان (عورت) خویش را حفظ کنند» {V} همان، آیه ۳۱. {V}

ضرورت پوشش بانوان در نظام اسلامی:

از آنجا که انسان موجود اجتماعی است، جامعه بزرگی که در آن زندگی می کند، از یک نظر همچون خانه او است و حریم آن همچون حریم خانه او محسوب می شود. پاکی جامعه به پاکی او کمک

می‌کند و آلودگی آن، به آلودگی اش می‌افزاید! روی همین اصل در اسلام با هر کاری که جو جامعه را مسموم یا آلوده کند به شدت مبارزه شده است؛ چرا که گناه، همانند آتش است. هنگامی که در نقطه‌ای از جامعه این آتش روشن شود، بکوشیم آن را خاموش یا محاصره کنیم. اما اگر به آتش دامن زنیم و آن را از نقطه‌ای به نقطه دیگر ببریم و یا آن را به حال خود واگذاریم، حریق همه جا را فرا خواهد گرفت و کسی قادر بر کنترل آن نخواهد بود! از این گذشته عظمت گناه در نظر مردم و حفظ ظاهر جامعه از آلودگی‌های خود سد بزرگی در برابر فساد است. اشاعه فحشا و نشر گناه و تجاهر به فسق و تسامح در این موضوع، این سد را می‌شکند و گناه را در اذهان کوچک و آلودگی به آن را ساده می‌نماید. بر همین مبنا حکومت اسلامی، موظف است جلوی منکرات را بگیرد. این به معنای تحمیل به حجاب نیست؛ بلکه نوعی واکنش در جامعه در مقابل بیماری‌های روانی و معنوی است. در جامعه اسلامی همه وظیفه دارند به بهداشت روانی و سلامت روحانی توجه کنند. این همان امر به معروف و نهی از منکر و نظارت ملی است. حاکمان اسلامی موظف اند موانع رشد فضایل انسانی را از بین ببرند و این در حقیقت بستر سازی برای سلامت روانی جامعه است و در زمان پیامبر و امام علی (ع) نیز هر چند زنان بدحجاب وجود داشته؛ اما قرآن با این پدیده برخورد کرده است، به دنبال آن دیگر آنها نمی‌توانستند هر طور دلشان خواست در اجتماع ظاهر شوند؛

حتی اقلیت های مذهبی نیز موظف به رعایت مقررات اسلامی در جامعه اسلامی بوده اند.

در آیات ۳۱ سوره «نور» و ۳۴ و ۵۹ سوره «احزاب» کیفیت رفتار اجتماعی زن مورد توجه قرار گرفته است. نیز از آیات امر به معروف و نهی از منکر می توان استفاده کرد که جلوی هر گونه منکر و زشت، باید ایستاد و اجازه ظهور و بروز به آن نداد.

در هر صورت هنجارهای دینی در جامعه را باید به اجرا گذاشت و نمی توان تنها به عقیده و میل مردم اکتفا کرد. فکر کنید چقدر از مردم حاضرند با میل و رغبت و از روی اعتقاد، از رشوه گرفتن و اختلاس اجتناب کنند؟ چقدر حاضرند از شراب و زنا با میل و رغبت احتراز نمایند تا آنها را آزاد گذاشت که در عمل هم با میل و رغبت وظایف خویش را اجرا کنند؟! این موضوع منحصر به کشور ما نیست. در هر کشوری یک سلسله دستوراتی است که به اجبار آنها را به اجرا می گذارند. در کشوری مثل فرانسه _ که آن را مهد آزادی می شمارند _ چگونه به اجبار دختران را وادار به بی حجابی می کنند تا به مدرسه یا دانشگاه راه یابند! تفاوت در جامعه اسلامی و غیراسلامی در نوع هنجارها است؛ نه چگونگی برخورد با آنها.

بسیاری از حکمت ها و فلسفه های حجاب امروزه روشن شده است؛ از جمله:

۱. پوشش امری غریزی و فطری برای بشر است. کاوش های باستان شناسی نشان می دهد که از دیر زمان بشر در حد امکان نسبت به مسئله پوشش اهتمام ورزیده است و همه صاحبان ادیان نیز آن را سرلوحه عمل قرار داده اند. ۲. مستور بودن زیبایی ها و جاذبه های

جنسی زن و مرد، آنها را از معرض دید و طمع ورزی شهوت پرستان هرزه محافظت می کند و امنیت و بهداشت روانی جسمی آنان را تأمین می کند.

۳. برهنگی راهبر به سوی بی بند و باری و لجام گسیختگی جنسی است که عواقب شوم و زیانباری دارد:

۱-۳. گسترش فساد و ناهنجاری های اجتماعی،

۲-۳. شیوع بیماری هایی چون سفلیس سوزاک ایدز و...

۳-۳. سست شدن پیمان مقدس خانواده، گسترش آمار طلاق و فزونی عقده های روحی در کودکان،

۴-۳. زیاد شدن فرزندان نامشروع.

اینها و ده ها مشکل اجتماعی دیگر، عواقب شومی است که جهان غرب را سخت برآشفته است و ستاره تمدنش را به افول می کشاند تا آنجا که حتی فریاد متفکران ماتریالیستی چون راسل را برآورده و جهان را سخت برآنان تنگ کرده است. اما مکتب گران قدر اسلام در پرتو هدایت های نورانی اش (همچون حجاب) از اساس با این جریان ویرانگر به مبارزه برخاسته و حجاب را دژی استوار برای صیانت فرد و جامعه از آسیب های بی شمار قرار داده است. از همین رو است که استعمارگران برای تخدیر جوانان و در بند کشیدن آنان و گسترش اهداف ظالمانه خویش، از بی حجابی و برهنگی به عنوان ابزاری قوی سود می جویند.

در هر صورت، موضوعاتی نظیر حفظ نظام اجتماعی، بقای نسل و خانواده، تأمین سلامت فکری و روحی _ روانی افراد جامعه و فراهم کردن بستری مناسب و محیطی سالم برای پرورش و تکامل مادی و معنوی انسان و بالآخره پرهیز از عواقب شومی که جوامع دیگر به دلیل رعایت نکردن این قبیل محدودیت ها گرفتار آن شده و یاد آن دست و پا می زنند و... نظام اسلامی را ملزم به اجرای این حکم ارزشمند الهی کرده است. V؛ لباس پوشیدن سابقه ای به اندازه

حیات انسان دارد و جز پیروان یکی از مکاتب فکری - که بر برهنه زیستی پای می فشارند - {V} مصطفوی، انسانیت از دیدگاه اسلامی، ص ۱۲۹. {V} همه افراد به نوعی آن را تجربه می کنند. این پدیده، به رغم ارتباطش با خصوصیات مختلف فردی و اجتماعی انسان، دست کم به سه نیاز وی پاسخ می دهد: ۱. حفاظت در سرما و گرما و برف و باران، {V} نحل (۱۶)، آیه ۸۰. {V} ۲. حفظ عفت و شرم، {V} نور (۲۴)، آیات ۳۱، ۳۰ و ۵۹؛ احزاب (۳۳)، آیه ۵۹ و ۶۰. {V} ۳. آراستگی، زیبایی و وقار. {V} اعراف (۷)، آیه ۲۶. {V}

فلسفه حجاب (پوشش) می تواند ناشی از امور زیر باشد:

۱. حفظ تعادل جامعه از نظر امنیت و آرامش روانی.

یکی از غرایز خدادادی در ساختمان وجودی انسان، غریزه جنسی است که نیرومندترین و ریشه دارترین غریزه آدمی است و در صورت کنترل آن، می تواند علاوه بر تداوم و استمرار نسل بشر، موجبات و امنیت روانی انسان ها را فراهم کند.

در قوانین اسلام، برای استفاده درست از این غریزه حیاتی، مکانیسم های گوناگونی مطرح شده است که «حجاب» و وجود حریم بین زن و مرد، یکی از راهکارهای مهم آن است.

بدون شک، نبودن حریم بین زن و مرد و آزادی معاشرت های تعریف نشده و بی بندوبار (با آرایش های گوناگون)، هیجان ها و التهاب های جنسی را فزونی می بخشد و تقاضای برهنگی و سکس را به صورت یک عطش روحی و یک خواست سیری ناپذیر درمی آورد.

اسلام به قدرت شگرف این غریزه آتشین توجه کامل داشته و تدابیر زیادی برای تعدیل و رام کردن این غریزه اندیشیده است و در این زمینه هم برای زنان و هم برای مردان، تکالیف خاصی معین کرده

است. وظیفه مشترک زن و مرد این است که چشم خویش را از نگاه به نامحرم پبوشانند و از نگاه شهوت آمیز بپرهیزند؛ اما زنان - به خاطر جاذبه های بیش تر - وظیفه خاصی دارند و آن این که بدن خود را از مردان بیگانه پبوشانند و در اجتماع با آرایش های تحریک آمیز، ظاهر نشوند و به جلوه گری و دلربایی نپردازند تا زمینه انحراف مردان و به ویژه جوانان فراهم نشود.

لباس افراد جامعه و مخصوصاً لباس زنان نمی تواند به هر شکل و اندازه ای باشد و باید حد و ضابطه ای داشته باشد. بی بندباری در پوشش و لباس، موجب بی بندباری در تحریک غریزه جنسی است. تحقیقات علمی در فیزیولوژی و روانشناسی در باب تفاوت های جسمی و روحی زن و مرد ثابت کرده است که مردان نسبت به محرک های چشمی شهوت انگیز، حساس تر از زنانند و برعکس زنان در مقابل محرک های لمسی حساسیت بیش تری دارند.

آستانه حس لمس و درد در زنان از همان زمان تولد پایین تر از مردان است...؛ در عوض مردان بینایی بهتری دارند. این مزیت های جنسی در استعداد حسی، آموخته یا اکتسابی نیست؛ بلکه از زمان کودکی آشکار است... مردان بالغ به محرک های بینایی شهوانی حساسیت بیش تر می داند. اصطلاح «چشم چرانی» که برای این ویژگی مردان به کار می رود، زائیده حساسیت مردان نسبت به محرک های بینایی شهوانی است؛ چون دامنه و برد حس بینایی زیاد است؛ یعنی چشم می تواند از فاصله نسبتاً دور، تحت تأثیر محرکها قرار گیرد و از این گذشته وسعت زیادی از محیط در آن واحد دیده می شود. از سوی دیگر، چون حس لامسه دامنه و برد زیاد ندارد و فعالیتش محدود به

تماس از نزدیک است و هورمون های جنسی زن به صورتی دوره ای ترشح می شوند و به طور متناوب عمل می کند، تأثیر محرک های شهوانی بر زن، صورتی بسیار محدود دارد و از این نظر فعالیت زنان بسیار کم است؛ به خلاف مردان که ترشح اندروژن ها در آن ها صورتی یکنواخت دارد و هیچ عامل طبیعی آن را قطع نمی کند. مردان به صورتی گسترده تر تحت تأثیر محرک های شهوانی قرار می گیرند و از این نظر فعال ترند. ۱.

۲. حفظ و تحکیم بنیان خانواده

بی تردید نهاد خانواده، یکی از مقدس ترین نهادهای اجتماعی است که بشر تا به حال خود دیده است. نقش خانواده در پروسه ایجاد جامعه سالم، یک نقش بی بدیل است و در این میان نقش حجاب و پوشش اسلامی در سلامت و استمرار پیوند خانوادگی، غیر قابل انکار است. در مقابل، برهنگی، سم کشنده نظم و پیوند موجود در نهاد خانواده است.

آمارهای مستند نشان می دهد که با افزایش برهنگی در جهان، طلاق و از هم گسیختگی زندگی زناشویی در دنیا همواره بالا رفته است؛ زیرا «هر چه دیده بیند، دل کند یاد» و هر چه دل در مقوله هوس های سرکش بخواهد، به هر قیمتی باشد، به دنبال آن می رود و به این ترتیب، هر روز دل به دلبری جدید می بندد و با قبلی وداع می کند؛ اما در محیطی که «حجاب» حاکم است و شرایط دیگر اسلامی رعایت می شود، دو همسر تعلق به یکدیگر دارند و احساساتشان و عشق و عواطفشان، مخصوص یکدیگر است. در بازار آزاد برهنگی، قداست پیمان زناشویی مفهومی ندارد. خانواده ها به سادگی متلاشی می شوند و کودکان بی سرپرست می مانند.

۳. پیش گیری از فحشا و فروپاشی نظم جامعه.

گسترش دامنه فحشا و افزایش فرزندان نامشروع، از دردناک‌ترین پیامدهای بی‌حجابی و آزادی‌های بی‌حد و حصر جنسی است که در جوامع غربی و سایر جوامع مشابه، کاملاً مشهود است. عامل اصلی فحشا و ازدیاد فرزندان نامشروع، منحصر به فرهنگ برهنگی و بی‌حجابی نیست؛ بلکه یکی از عوامل اصلی و مؤثر در گسترش دامنه فحشا و جریان روبه‌رشد تولد فرزندان نامشروع، مسأله برهنگی و بی‌حجابی است. امروزه یکی از مشکلات جوامع غربی، تولد روبه‌رشد فرزندان نامشروع و بدون شناسنامه است. فرزندان که دارای پدر و مادر نامشخصی هستند و از نظر حقوقی، مشکلات فراوانی را به همراه آورده، نظم اجتماعی جوامع غربی را تهدید می‌کنند.

۴. جلوگیری از نگاه ابزاری به زن و ابتدال وی

یکی از مسائل مطرح پیرامون حقوق زنان و بی‌توجهی به آنان، نگاه ابزاری به زنان است. هنگامی که جامعه، زن را با اندام برهنه بخواهد، طبیعی است روزه روز تقاضای آرایش بیشتر و خودنمایی افزون‌تر از او دارد و هنگامی که زن را از طریق جاذبه جنسی اش وسیله تبلیغ کالاها و عاملی برای جلب جهان گردان و مانند این‌ها قرار دهد، در چنین جامعه‌ای شخصیت زن تا حد یک عروسک یا یک کالای بی‌ارزش سقوط می‌کند و ارزش‌های والای انسانی او به کلی به دست فراموشی سپرده می‌شود و به این ترتیب، زن، وسیله‌ای برای اشباع هوس‌های سرکش برخی مردان آلوده و فریبکار می‌شود.

عنصر حجاب و پوشش اسلامی، نه تنها زن را از صحنه اجتماع و فعالیت‌های اجتماعی دور نمی‌کند، بلکه زمینه‌های حضور مستمر و فعال زنان را در عرصه اجتماع - به همراه حقوق اجتماعی برابر - تضمین می‌کند و شخصیت خدادادی

زن را از دستبرد نگاه ایزاری دیگران، مصونیت می بخشد.

T}روایات که دلالت بر وجوب حجاب دارد {T

در این زمینه روایات متواتری وجود دارد که در کتب حدیثی شیعه از جمله وسائل الشیعه ذکر شده است که برخی از این روایات در ارتباط با تفسیر آیات ذکر شده می باشد و برخی هم حکم زنان سالخورده را در مورد حجاب بیان داشته و برخی در مورد اِماء و کنیز وارد شده است و بعضی نیز زمان وجوب حجاب را بیان می دارد. در کل اصل وجوب حجاب را مسأله مسلم و ضروری دانسته، به شرایط، خصوصیات، زمان و استثنائات آن پرداخته است، به طور نمونه به موارد از آنها اشاره می نمایم:

۱. در حدیثی از امام صادق(ع) می خوانیم: «H} کل آیه فی القرآن فیها ذکر الفروج فهی من الزنا إلا هذه الآیه فإنها من النظر {H} هر آیه که در قرآن مجید سخن از حفظ فروج به میان می آورد منظور حفظ کردن از زنا است جز این آیه که مراد از آن، حفظ کردن از نگاه دیگران می باشد.»(۱)

۲. فضیل بن یسار می گوید: «H} سألت ابا عبدالله(ع) عن الذراعین من المرائه، هما من الذینته التي قال الله: «ولا یبدین زینتهن إلا لبعولتهن»؟ قال: نعم و ما دون الخمار من الزینته و ما دون السوارین {H} از امام صادق(ع) سؤال کردم آیا دو تا ذراع زن از مارد زینت است که خداوند می فرماید: برای غیر شوهر نشان داده نشود؟» فرمود: بلی و نیز سر و موهای سر و گردن و مقداری از سینه که با روسری پوشانده می شود هم از زینت است و نیز آن چه زیر

دستبند و بالاتر است هم از زینت (مراد محل زینت است) است و برای غیر محارم نمی تواند نشان بدهد.» (۲)

۳. روایات که اصل حجاب را مسلم گرفته و زمان آن را مطرح می سازد:

الف. محمد بن مسلم از امام محمد باقر(ع) روایت می کند: «H} لا یصلح للجاریته إذا حاضت إلا أن تختمر H}؛ دختر زمانی که به حد بلوغ شرعی رسید، باید روسری داشته باشد.» (۳)

ب. از امام هشتم(ع) روایت شده است: «H} لا تغطي المرأة رأسها من الفلام حتى يبلغ الفلام H}؛ پسر وقتی به حد بلوغ رسید زن باید حجاب را رعایت کرده و سر خود را از وی بپوشاند.» (۴)

بنابراین بر لزوم حجاب علاوه بر ضرورت و کارکردهای فردی و اجتماعی آن، آیات و روایات فراوانی دلالت دارد. و اصولاً پوشش امر غریزی و فطری برای بشر است و کاوش های باستان شناسی نشان می دهد که از دیر زمان بشر در حد امکان نسبت به مسأله پوشش اهتمام ورزیده است و همه صاحبان ادیان نیز آن را سرلوحه عمل قرار داده اند.

پی نوشت ها:

۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳.

۲. وسائل الشیعه، حر عاملی، بیروت، دار احیاء التراث، ج ۱۴، ب ۱۰۹، ح ۱، ص ۱۴۵.

۳. وسائل الشیعه، ج ۱۴، باب ۱۲۶، ح ۱، ص ۱۶۸.

۴. همان، ح ۴.

برای آگاهی بیشتر ر.ک: مرتضی مطهری، فلسفه حجاب؛ غلامعلی حداد عادل، فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی V}

سوال ۱۹

سوال :

آیا خداوندی که زیبایی را آفریده خود امر به پوشاندن زیبایی می نماید پس اصلاً چرا به این زیبایی خلق نمود که بشر را در پی رسیدن به آن حریص کند؟

جواب :

جواب اجمالی: ۱. زیبایی نعمتی خدادادی است. خداوند زنان را زیبا آفرید

و حجاب را وسیله ای برای حمایت و حفظ این زیبایی از نااهلان قرار داد. ۲. زیبایی کانون گرم خانواده و محیط امن اجتماع و آرامش روانی، زیبایی های مهمی است که با حفظ حجاب تامین می گردد. ۳. خود حجاب نوعی زیبایی در کنار بقیه زیبایی های زنان است. حفظ حجاب در حقیقت زیبا نگه داشتن و زیبا کردن زن است. جواب تفصیلی: ۱. حجاب برای زیبا شدن زن: ستر و پوشش تدبیری است که خود زن با یک نوع الهام برای گرانبها کردن خود و حفظ موقعیت خود در برابر مرد به کار برده است. زن با هوش فطری و با یک حس مخصوص به خود دریافته است که از لحاظ جسمی نمی تواند با مرد برابری کند و اگر بخواهد در میدان زندگی با مرد پنجه نرم کند از عهده زور بازوی او بر نمی آید و از طرف دیگر نقطه ضعف مرد را در همان نیازی یافته است که خلقت در وجود مرد نهاده است. مرد را مظهر عشق و طلب و زن را مظهر معشوقیت و مطلوبیت قرار داده است. وقتی که زن مقام و موقع خود را در برابر مرد یافت و نقطه ضعف مرد را در برابر خود دانست همانطور که به زیور و زیبایی خود متوسل می شود به دور نگه داشتن خود از دسترس مرد نیز متوسل می گردد. و به گفته ویل دورانت «زنان دریافته اند که دست و دلبازی در مورد زیبایی شان مایه طعن و تحقیر است لذا با حجاب، زیباییهایشان را مضاعف می کنند. زنان می دانند که اگر زیبایی هایشان را در معرض عام بگذارند رفته رفته عادی می

شوند و در محاق قرار میگیرند. زنان با حفظ حجاب یک زیبایی عالی و مدام را برای خود حفظ می کنند. از نظر هنر (زیبا شناختی) مایه تاسف است که به آسانی به زنان بتوان دست یافت و خیلی بهتر است که وصال زنان دشوار باشد. بدون آنکه غیر ممکن گردد. آنچه بجویم و نیایم عزیز و گرانها می گردد. زیبایی به قدرت میل بستگی دارد و میل با اقتناع و ارضا ضعیف و با منع و جلوگیری قوی می گردد. یکی از مجلات زنانه از قول آلفرد هیچکاک که به لحاظ شغل فیلمسازی درباره زنان تجارب فراوانی دارد می گوید: من معتقدم که زن هم باید مثل فیلمی پرهیجان و پرتریک باشد بدین معنا که ماهیت خود را کمتر نشان دهد و برای کشف خود مرد را به نیروی تخیل و تصور زیادتری وادارد. باید زنان پیوسته بر همین شیوه رفتار کنند یعنی کمتر ماهیت خود را نشان دهند و بگذارند مرد برای کشف آنها بیشتر به خود زحمت دهد. ایشان در جای دیگری می گوید: زنان شرقی تا چند سال پیش (قبل از اینکه تحت تاثیر فرهنگ غرب قرار بگیرند) به خاطر حجاب و نقاب و روپندی که به کار می بردند خود بخود جذاب می نمودند و همین مساله جاذبه نیرومندی بدانها می داد، اما بتدریج با تلاشی که زنان این کشورها برای برابری با زنان غربی از خود نشان می دهند حجاب و پوششی که دیروز بر زن شرقی کشیده شده بود از میان می رود و همراه با آن جاذبه او هم کاسته می شود. (به نقل از مساله حجاب . شهید مطهری. ص ۲۷۴). جلوگیری از نگاه ابزاری

به زن و ابتدال وی یکی از مسائل مطرح پیرامون حقوق زنان و بی توجهی به آنان، نگاه ایزاری به زنان است. هنگامی که جامعه، زن را با اندام برهنه بخواند، طبیعی است روزبه روز تقاضای آرایش بیشتر و خودنمایی افزونتر از او دارد و هنگامی که زن را از طریق جاذبه جنسی اش وسیله تبلیغ کالاها و عاملی برای جلب جهان گردان و مانند این ها قرار دهد، در چنین جامعه ای شخصیت زن تا حد یک عروسک یا یک کالای بی ارزش سقوط می کند و ارزش های والای انسانی او به کلی به دست فراموشی سپرده می شود و به این ترتیب، زن، وسیله ای برای اشباع هوس های سرکش برخی مردان آلوده و فریبکار می شود. عنصر حجاب و پوشش اسلامی، نه تنها زن را از صحنه اجتماع و فعالیت های اجتماعی دور نمی کند، بلکه زمینه های حضور مستمر و فعال زنان را در عرصه اجتماع - به همراه حقوق اجتماعی برابر - تضمین می کند و شخصیت خدادادی زن را از دستبرد نگاه ایزاری دیگران، مصونیت می بخشد. ۳. حفظ زن: وقتی زن پوشیده و با وقار از خانه بیرون رود و جانب عفاف و پاک دامنی را رعایت کند، فاسدان و مزاحمان جرأت هتک حیثیت او را در خود نمی یابند. بیمار دلانی که در پی شکار می گردند، فرد دارای حریم را شکاری مناسب نمی بینند. حجاب اسلامی یک «نه» محکم به بیمار دلان جامعه است. ۴. حفظ تعادل جامعه از نظر امنیت و آرامش روانی: یکی از غرایز خدادادی در ساختمان وجودی انسان، غریزه جنسی است که نیرومندترین و ریشه دارترین غریزه آدمی است و در صورت کنترل آن، می تواند علاوه بر تداوم و استمرار نسل بشر، موجبات و امنیت روانی انسان ها

را فراهم کند. در قوانین اسلام، برای استفاده درست از این گزینه حیاتی، مکانیسم های گوناگونی مطرح شده است که «حجاب» و وجود حریم بین زن و مرد، یکی از راهکارهای مهم آن است. بدون شک، نبودن حریم بین زن و مرد و آزادی معاشرت های تعریف نشده و بی بندوبار (با آرایش های گوناگون)، هیجان ها و التهاب های جنسی را فزونی می بخشد و تقاضای برهنگی و سکس را به صورت یک عطش روحی و یک خواست سیری ناپذیر درمی آورد. اسلام به قدرت شگرف این گزینه آتشین توجه کامل داشته و تدابیر زیادی برای تعدیل و رام کردن این گزینه اندیشیده است و در این زمینه هم برای زنان و هم برای مردان، تکالیف خاصی معین کرده است. وظیفه مشترک زن و مرد این است که چشم خویش را از نگاه به نامحرم بپوشانند و از نگاه شهوت آمیز پرهیزند؛ اما زنان - به خاطر جاذبه های بیش تر - وظیفه خاصی دارند و آن این که بدن خود را از مردان بیگانه بپوشانند و در اجتماع با آرایش های تحریک آمیز، ظاهر نشوند و به جلوه گری و دلربایی نپردازند تا زمینه انحراف مردان و به ویژه جوانان فراهم نشود. لباس افراد جامعه و مخصوصاً لباس زنان نمی تواند به هر شکل و اندازه ای باشد و باید حد و ضابطه ای داشته باشد. بی بندباری در پوشش و لباس، موجب بی بندباری در تحریک گزینه جنسی است. تحقیقات علمی در فیزیولوژی و روانشناسی در باب تفاوت های جسمی و روحی زن و مرد ثابت کرده است که مردان نسبت به محرک های چشمی شهوت انگیز، حساس تر از زنانند و برعکس زنان در مقابل محرک های لمسی حساسیت بیش تری دارند. آستانه حس لمس

و درد در زنان از همان زمان تولد پایین تر از مردان است...؛ در عوض مردان بینایی بهتری دارند. این مزیت های جنسی در استعداد حسی، آموخته یا اکتسابی نیست؛ بلکه از زمان کودکی آشکار است... مردان بالغ به محرک های بینایی شهوانی حساسیت بیش تر می داند. اصطلاح «چشم چرانی» که برای این ویژگی مردان به کار می رود، زاینده حساسیت مردان نسبت به محرک های بینایی شهوانی است؛ چون دامنه و برد حس بینایی زیاد است؛ یعنی چشم می تواند از فاصله نسبتاً دور، تحت تأثیر محرکها قرار گیرد و از این گذشته وسعت زیادی از محیط در آن واحد دیده می شود. از سوی دیگر، چون حس لامسه دامنه و برد زیاد ندارد و فعالیتش محدود به تماس از نزدیک است و هورمون های جنسی زن به صورتی دوره ای ترشح می شوند و به طور متناوب عمل می کنند، تأثیر محرک های شهوانی بر زن، صورتی بسیار محدود دارد و از این نظر فعالیت زنان بسیار کم است؛ به خلاف مردان که ترشح اندروژن ها در آن ها صورتی یکنواخت دارد و هیچ عامل طبیعی آن را قطع نمی کند. مردان به صورتی گسترده تر تحت تأثیر محرکهای شهوانی قرار می گیرند و از این نظر فعال ترند. ۵. حفظ و تحکیم بنیان خانواده: بی تردید نهاد خانواده، یکی از مقدس ترین نهادهای اجتماعی است که بشر تا به حال خود دیده است. نقش خانواده در پروسه ایجاد جامعه سالم، یک نقش بی بدیل است و در این میان نقش حجاب و پوشش اسلامی در سلامت و استمرار پیوند خانوادگی، غیر قابل انکار است. در مقابل، برهنگی، سم کشنده نظم و پیوند موجود در نهاد خانواده است. آمارهای مستند نشان می دهد که با افزایش برهنگی در

جهان، طلاق و از هم گسیختگی زندگی زناشویی در دنیا همواره بالا رفته است؛ زیرا «هر چه دیده بیند، دل کند یاد» و هر چه دل در مقوله هوس های سرکش بخواهد، به هر قیمتی باشد، به دنبال آن می رود و به این ترتیب، هر روز دل به دلبری جدید می بندد و با قبلی وداع می کند؛ اما در محیطی که «حجاب» حاکم است و شرایط دیگر اسلامی رعایت می شود، دو همسر تعلق به یکدیگر دارند و احساساتشان و عشق و عواطفشان، مخصوص یکدیگر است. در بازار آزاد برهنگی، قداست پیمان زناشویی مفهومی ندارد. خانواده ها به سادگی متلاشی می شوند و کودکان بی سرپرست می مانند. ۶. پیش گیری از فحشا و فروپاشی نظم جامعه: گسترش دامنه فحشا و افزایش فرزندان نامشروع، از دردناک ترین پیامدهای بی حجابی و آزادی های بی حد و حصر جنسی است که در جوامع غربی و سایر جوامع مشابه، کاملاً مشهود است. عامل اصلی فحشا و ازدیاد فرزندان نامشروع، منحصر به فرهنگ برهنگی و بی حجابی نیست؛ بلکه یکی از عوامل اصلی و مؤثر در گسترش دامنه فحشا و جریان روبه رشد تولد فرزندان نامشروع، مسأله برهنگی و بی حجابی است. امروزه یکی از مشکلات جوامع غربی، تولد روبه رشد فرزندان نامشروع و بدون شناسنامه است. فرزندان که دارای پدر و مادر نامشخصی هستند و از نظر حقوقی، مشکلات فراوانی را به همراه آورده، نظم اجتماعی جوامع غربی را تهدید می کنند.

سوال ۲۰

سوال :

چرا خانم ها هنگام نماز خواندن باید موهاشون را بپوشانند و حجاب کامل را رعایت کنند مگر خداوند مرد است؟

جواب :

حجاب و پوشش بانوان در نماز، حکمت، علل و فلسفه های متعددی دارد؛ از جمله:

الف. این خود نوعی تمرین مستمر و روزانه

برای حفظ حجاب می باشد و یکی از عواملی است که در پاس داشت دائمی پوشش اسلامی زن و جلوگیری از آسیب پذیری آن، نقش مهمی ایفا می کند.

ب. وجود پوششی یک پارچه برای تمام بدن و داشتن پوششی مخصوص برای نماز، توجه و حضور قلب انسان را بیشتر می کند و از التفات ذهن به تجملات و چیزهای رنگارنگ می کاهد و ارزش نماز را صد چندان می کند.

ج. داشتن پوشش کامل در پیشگاه خداوند، نوعی ادب و احترام به ساحت قدس ربوبی است. از این رو برای مرد نیز در بر داشتن عبا و پوشاندن سر در نماز، مستحب است و همین ادب حضور در پیشگاه الهی زمینه ساز حضور معنوی و بار یافتن به محضر حق می شود. افزون بر آن، حکم پوشش در نماز، با حفظ حجاب در برابر نامحرم تفاوت هایی دارد و با آن قابل مقایسه نیست؛ مثلاً پوشاندن روی پا در برابر نامحرم واجب است؛ ولی در نماز - بدون حضور نامحرم - واجب نیست

البته توجه داشته باشیم آن چه ذکر شد یکی از حکمت های پوشش زن در نماز است زیرا با توجه به اینکه خداوند متعال علیم و حکیم است، پس یکایک احکام حکمت خاصی دارد و لکن پی بردن به آن اسرار برای ما هم میسر نیست و هم چندان مفید نیست چه اینکه با علم محدود ما از نیازها، استعدادها و نیز راه رفع نیازهای واقعی و شکوفا کردن استعدادها به نحو صحیح و بدون مخاطرات جسمی و روحی، مادی و معنوی، چگونه می توان چنین ادعایی نمود. علاوه بر اینکه اساس در این احکام فراخوان بشر به تعبد و اظهار بندگی در مقابل حضرت پروردگار

است. البته چه بسا ممکن است آگاهی به این اسرار و حکمت ها حداقل در بعضی افراد موجب تقویت انگیزه آنها در پیروی از آن دستورات شود به همین جهت در صدد کنکاش از اسرار و حکمت های احکام می کنند.

سوال ۲۱

سوال :

چرا خانم ها باید در نماز خود را بپوشند مگر خدا نامحرم هست؟

جواب :

حجاب و پوشش بانوان در نماز، حکمت، علل و فلسفه های متعددی دارد؛ از جمله: الف. این خود نوعی تمرین مستمر و روزانه برای حفظ حجاب می باشد و یکی از عواملی است که در پاس داشت دائمی پوشش اسلامی زن و جلوگیری از آسیب پذیری آن، نقش مهمی ایفا می کند.

ب. وجود پوششی یک پارچه برای تمام بدن و داشتن پوششی مخصوص برای نماز، توجه و حضور قلب انسان را بیشتر می کند و از التفات ذهن به تجملات و چیزهای رنگارنگ می کاهد و ارزش نماز را صدچندان می کند.

ج. داشتن پوشش کامل در پیشگاه خداوند، نوعی ادب و احترام به ساحت قدس ربوبی است. از این رو برای مرد نیز در بر داشتن عبا و پوشاندن سر در نماز، مستحب است و همین ادب حضور در پیشگاه الهی زمینه ساز حضور معنوی و بار یافتن به محضر حق می شود. افزون بر آن، حکم پوشش در نماز، با حفظ حجاب در برابر نامحرم تفاوت هایی دارد و با آن قابل مقایسه نیست؛ مثلاً پوشاندن روی پا در برابر نامحرم واجب است؛ ولی در نماز - بدون حضور نامحرم - واجب نیست

البته توجه داشته باشیم ان چه ذکر شد یکی از حکمت های پوشش زن در نماز است زیرا با توجه به اینکه خداوند متعال علیم و حکیم است، پس یکایک احکام

حکمت خاصی دارد و لکن پی بردن به آن اسرار برای ما هم میسر نیست و هم چندان مفید نیست چه اینکه با علم محدود ما از نیازها، استعدادها و نیز راه رفع نیازهای واقعی و شکوفا کردن استعدادها به نحو صحیح و بدون مخاطرات جسمی و روحی، مادی و معنوی، چگونه می توان چنین ادعایی نمود. علاوه بر اینکه اساس در این احکام فراخوان بشر به تعبد و اظهار بندگی در مقابل حضرت پروردگار است. البته چه بسا ممکن است آگاهی به این اسرار و حکمت ها حداقل در بعضی افراد موجب تقویت انگیزه آنها در پیروی از آن دستورات شود به همین جهت در صدد کنکاش از اسرار و حکمت های احکام می کنند.

سوال ۲۲

سوال :

دین ما چنین چیزی را مطرح کرده که نمایان کردن موی سر یک زن گناه دارد در صورتی که یک مرد نامحرم او را ببیند، آیا این گناه به خاطر این نیست که مرد از این دیدن چنین چیزی لذت می برد چون زن با نمایان کردن موی سر زیباتر می شود، حال اگر زنی (مثل زنان سیاهپوست) با نداشتن روپوشی روی سر زیبا نشود آیا باز هم این زن گناه می کند؟ به چه دلیل؟

جواب :

در پاسخ این سوال توجه به نکات زیر حایز اهمیت است :

الف) زنان اعم از سیاه و سفید مظهر زیبای و جمال اند و بدون شک موی سر یکی از زیبایی های است که مردان و زنان (سیاه و سفید) از آن بهره مند اند کرامت و حرمت زنان ایجاب می کند که با پوشش مناسب بدن و موهای خود را از مردان بیگانه بیوشانند و بدین ترتیب از بروز فساد و انحراف های اخلاقی جلوگیری نمایند.

ب) لذت بردن از موی

سر می تواند یکی از علل ودلائل پوشش باشد نه علت تامه آن که با انتفای علت ، حکم نیز منتفی گردد. در حال که ممکن است این حکم اساسی فلسفه و علت های دیگر داشته باشد که برای ما نا مکشوف است زیرا فلسفه همه احکام و جزئیات آنها به طور تفصیلی روشن نیست و آگاهی از آن دانشی فراتر از تنگناهای معارف عادی بشری می طلبد. لیکن به طور اجمال، روشن است که همه احکام الهی تابع مصالح و مفاسد واقعی در متعلق آنهاست. بنابراین در صورتی که فلسفه حکمی را بالخصوص ندانیم، بنا بر قاعده کلی فوق باید از آن پیروی کنیم؛ زیرا در آن یقین به وجود مصلحتی هست، هر چند بر ما ناشناخته باشد. در یافتن فلسفه احکام، نباید همیشه به دنبال علوم تجربی رفت و دلیلی مادی و فیزیولوژیک برایش جست و جو نمود. این فرایند که همواره در پی یافتن مصلحت یا مفسده ای طبیی یا ... باشیم، برخاسته از نگرشی مادی گرایانه است؛ در حالی که بسیاری از احکام، مصالحی معنوی دارند که در حوزه هیچ یک از علوم بشری قابل تحقیق نیست و آنها با متد تجربی خود، قادر به دادن حکمی - نفیا یا اثباتا - پیرامون آن نیستند و اگر نظری هم بدهند، بسیار سطحی است؛ زیرا چه بسا مسأله حکمتی برتر و بالاتر داشته باشد؛ مثلاً در مورد روزه علوم به خواص بهداشتی آن پرداخته است، ولی قرآن مجید فلسفه ای بالاتر را بیان فرموده و آن «تقوایی» است. بنابراین درباره فلسفه احکام علاوه بر منافع و ضررهای مادی و جسمی باید به آثار مثبت و منفی

آن بر «روح و معنویت» انسان توجه کرد و گذشته از جنبه فردی باید به تأثیر آن در هنجار یا ناهنجاری اجتماع نیز توجه کرد و از آن جا که ابعاد سه گانه «جسمی و روحی و اجتماعی» آدمی رابطه ارگانیک و به هم پیوسته با یکدیگر دارند و از آنجا که آخرت انسان جدا از دنیای او نیست، «احکام الهی» با توجه به تمامی این جوانب تشریح شده است. از این رو در فلسفه احکام باید با نگاهی گسترده به تمام ابعاد انسان و زاویه های آشکار و پنهان آن نظر افکند تا در انتخاب زیبایی ها و راه های آرامش و آسایش دچار خطا نگردیم. ج (ضرورت و فلسفه پوشش

در فرهنگ و اخلاق اسلامی، پوشش و حجاب - برای عموم و به ویژه زنان - از جایگاه مهمی برخوردار است. اما به نظر می رسد در سال های اخیر، به اندازه اهمیت و جایگاه پوشش در اسلام، روشنگری نشده است و گرچه کتاب ها و مقالات فراوانی پیرامون آن نگاشته شده است، اما این اصل از اصول دینی، همچنان نیازمند روشنگری و پاسخ های تازه و متنوع است. ما طرح چنین پرسشی را به فال نیک گرفته، از آن استقبال می کنیم. فلسفه حجاب (پوشش) می تواند ناشی از امور زیر باشد:

۱} T. حفظ تعادل جامعه از نظر امنیت و آرامش روانی. T} یکی از غرایز خدادادی در ساختمان وجودی انسان، غریزه جنسی است که نیرومندترین و ریشه دارترین غریزه آدمی است و در صورت کنترل آن، می تواند علاوه بر تداوم و استمرار نسل بشر، موجبات و امنیت روانی انسان ها را فراهم کند. در قوانین اسلام، برای استفاده درست از این غریزه حیاتی، مکانیسم های گوناگونی

مطرح شده است که «حجاب» و وجود حریم بین زن و مرد، یکی از راهکارهای مهم آن است. بدون شک، نبودن حریم بین زن و مرد و آزادی معاشرت های تعریف نشده و بی بندوبار (با آرایش های گوناگون)، هیجان ها و التهاب های جنسی را فزونی می بخشد و تقاضای برهنگی و سکس را به صورت یک عطش روحی و یک خواست سیری ناپذیر درمی آورد. اسلام به قدرت شگرف این غریزه آتشین توجه کامل داشته و تدابیر زیادی برای تعدیل و رام کردن این غریزه اندیشیده است و در این زمینه هم برای زنان و هم برای مردان، تکالیف خاصی معین کرده است. وظیفه مشترک زن و مرد این است که چشم خویش را از نگاه به نامحرم پوشانند و از نگاه شهوت آمیز بپرهیزند؛ اما زنان - به خاطر جاذبه های بیش تر - وظیفه خاصی دارند و آن این که بدن خود را از مردان بیگانه پوشانند و در اجتماع با آرایش های تحریک آمیز، ظاهر نشوند و به جلوه گری و دلربایی نپردازند تا زمینه انحراف مردان و به ویژه جوانان فراهم نشود. لباس افراد جامعه و مخصوصاً لباس زنان نمی تواند به هر شکل و اندازه ای باشد و باید حد و ضابطه ای داشته باشد. بی بندباری در پوشش و لباس، موجب بی بندباری در تحریک غریزه جنسی است. تحقیقات علمی در فیزیولوژی و روانشناسی در باب تفاوت های جسمی و روحی زن و مرد ثابت کرده است که مردان نسبت به محرک های چشمی شهوت انگیز، حساس تر از زنانند و برعکس زنان در مقابل محرک های لمسی حساسیت بیش تری دارند. آستانه حس لمس و درد در زنان از همان زمان تولد پایین تر از مردان است...؛ در عوض مردان

بینایی بهتری دارند. این مزیت های جنسی در استعداد حسی، آموخته یا اکتسابی نیست؛ بلکه از زمان کودکی آشکار است... مردان بالغ به محرک های بینایی شهوانی حساسیت بیش تر می داند. اصطلاح «چشم چرانی» که برای این ویژگی مردان به کار می رود، زاییده حساسیت مردان نسبت به محرک های بینایی شهوانی است؛ چون دامنه و برد حس بینایی زیاد است؛ یعنی چشم می تواند از فاصله نسبتاً دور، تحت تأثیر محرکها قرار گیرد و از این گذشته وسعت زیادی از محیط در آن واحد دیده می شود. از سوی دیگر، چون حس لامسه دامنه و برد زیاد ندارد و فعالیتش محدود به تماس از نزدیک است و هورمون های جنسی زن به صورتی دوره ای ترشح می شوند و به طور متناوب عمل می کند، تأثیر محرک های شهوانی بر زن، صورتی بسیار محدود دارد و از این نظر فعالیت زنان بسیار کم است؛ به خلاف مردان که ترشح اندروژن ها در آن ها صورتی یکنواخت دارد و هیچ عامل طبیعی آن را قطع نمی کند. مردان به صورتی گسترده تر تحت تأثیر محرکهای شهوانی قرار می گیرند و از این نظر فعال ترند. ۱

۲}T. حفظ و تحکیم بنیان خانواده }T بی تردید نهاد خانواده، یکی از مقدس ترین نهادهای اجتماعی است که بشر تا به حال خود دیده است. نقش خانواده در پروسه ایجاد جامعه سالم، یک نقش بی بدیل است و در این میان نقش حجاب و پوشش اسلامی در سلامت و استمرار پیوند خانوادگی، غیر قابل انکار است. در مقابل، برهنگی، سم کشنده نظم و پیوند موجود در نهاد خانواده است. آمارهای مستند نشان می دهد که با افزایش برهنگی در جهان، طلاق و از هم گسیختگی زندگی زناشویی در دنیا همواره بالا رفته

است؛ زیرا «هر چه دیده بیند، دل کند یاد» و هر چه دل در مقوله هوس های سرکش بخواهد، به هر قیمتی باشد، به دنبال آن می رود و به این ترتیب، هر روز دل به دلبری جدید می بندد و با قلبی وداع می کند؛ اما در محیطی که «حجاب» حاکم است و شرایط دیگر اسلامی رعایت می شود، دو همسر تعلق به یکدیگر دارند و احساساتشان و عشق و عواطفشان، مخصوص یکدیگر است. در بازار آزاد برهنگی، قداست پیمان ناشویی مفهومی ندارد. خانواده ها به سادگی متلاشی می شوند و کودکان بی سرپرست می مانند.

T۳. پیش گیری از فحشا و فروپاشی نظم جامعه.

T۳} گسترش دامنه فحشا و افزایش فرزندان نامشروع، از دردناک ترین پیامدهای بی حجابی و آزادی های بی حد و حصر جنسی است که در جوامع غربی و سایر جوامع مشابه، کاملاً مشهود است. عامل اصلی فحشا و ازدیاد فرزندان نامشروع، منحصر به فرهنگ برهنگی و بی حجابی نیست؛ بلکه یکی از عوامل اصلی و مؤثر در گسترش دامنه فحشا و جریان روبه رشد تولد فرزندان نامشروع، مسأله برهنگی و بی حجابی است. امروزه یکی از مشکلات جوامع غربی، تولد روبه رشد فرزندان نامشروع و بدون شناسنامه است. فرزندان که دارای پدر و مادر نامشخصی هستند و از نظر حقوقی، مشکلات فراوانی را به همراه آورده، نظم اجتماعی جوامع غربی را تهدید می کنند.

T۴. جلوگیری از نگاه ابزاری به زن و ابتذال وی T۳} یکی از مسائل مطرح پیرامون حقوق زنان و بی توجهی به آنان، نگاه ابزاری به زنان است. هنگامی که جامعه، زن را با اندام برهنه بخواهد، طبیعی است روزه روز تقاضای آرایش بیشتر و خودنمایی افزونتر از او دارد و هنگامی که زن را

از طریق جاذبه جنسی اش وسیله تبلیغ کالاها و عاملی برای جلب جهان گردان و مانند این ها قرار دهد، در چنین جامعه ای شخصیت زن تا حد یک عروسک یا یک کالای بی ارزش سقوط می کند و ارزش های والای انسانی او به کلی به دست فراموشی سپرده می شود و به این ترتیب، زن، وسیله ای برای اشیاع هوس های سرکش برخی مردان آلوده و فریبکار می شود. عنصر حجاب و پوشش اسلامی، نه تنها زن را از صحنه اجتماع و فعالیت های اجتماعی دور نمی کند، بلکه زمینه های حضور مستمر و فعال زنان را در عرصه اجتماع - به همراه حقوق اجتماعی برابر - تضمین می کند و شخصیت خدادادی زن را از دستبرد نگاه ایزاری دیگران، مصونیت می بخشد. T { پوشش کامل برای زن، چه پوششی است؟ } T به نظر می رسد پوشش کامل، آن نوع پوششی است که هیچ چشم بیگانه ای را متوجه خود نکند؛ یعنی لباسی که برجستگی های اندام زن را اصلاً نشان ندهد و اسباب تحریک شهوت مردان را فراهم نکند و خود زن هم با آرایش در جامعه ظاهر نشود و به تعبیر رهبر معظم انقلاب، چادر با وجود شرایط دیگر، کامل ترین پوشش است. باید اعتراف کرد که تاکنون بیش تر نوشته های مربوط به پوشش، نقطه نظر را بر حجاب زن معطوف کرده و کم تر به پوشش مرد توجه نموده اند و این یک امر عادی و طبیعی است؛ زیرا زن، مظهر جمال و زیبایی و مرد مظهر شیفتگی است؛ ولی پوشش مردان نیز در ابعاد مختلف فرهنگی - اجتماعی، حائز اهمیت است. از این رو اسلام برای ثبات و پایداری جامعه، به پوشش زن و مرد توجه بسیار نموده است؛ خداوند متعال می فرماید: «A» یا بنی آدم قد انزلنا علیکم لباسا

یواری سوءاتکم و ریشا {M؛ A} ای فرزندان آدم! لباسی برای شما فرستادیم که اندام (عورت) شما را می پوشاند و مایه زینت شماست {M؛ ۲} خداوند متعال در حق مردان می فرماید: «A قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم و یحفظوا فروجهم {M؛ A} به مؤمنان بگو چشم های خود را (از نگاه به نامحرمان) فرو گیرند و عفاف (عورت) خود را حفظ کنند» {M؛ ۳} و در حق زنان نیز می فرماید: «و قل للمؤمنات یغضن من ابصارهن و یحفظن فروجهن؛ و به زنان با ایمان بگو چشم های خود را (از نگاه هوس آلود) فرو گیرند و دامان (عورت) خویش را حفظ کنند» {V؛ ۴۷} پی نوشت: ۱. دکتر محمود بهزاد، تفاوت های زن و مرد از نظر فیزیولوژی و روانشناسی، مجله نگین، شماره ۱۳۴، تیر ۱۳۵۵، ص ۲۴. ۲. اعراف (۷): ۲۶-۳. نور (۲۴): ۳۰-۴. همان، ۳۱. {V}

سوال ۲۳

سوال :

چه دلیلی دارد که گفته اند مرد نامحرم نباید پشت پای زن را ببیند؟

جواب :

در پاسخ این سوال، ابتدا لازم است به نظر مرجع تقلید پرداخته و سپس فلسفه آن را بررسی کنیم:

الف) آرای مرجع تقلید

فتاوی مراجع تقلید در زمینه پوشش بانوان در حال نماز و غیر نماز به شرح ذیل است و مقلد باید طبق فتاوی مراجع تقلید خود عمل کند.

پرسش:

آیا پوشاندن پشت و روی پا در مقابل نامحرم واجب است؟

پاسخ:

T {همه مراجع (به جز آیت الله تبریزی و آیت الله مکارم): {T آری، باید آن را از نامحرم پوشاند. V} آیت الله سیستانی، sistani.org، (حجاب)، س ۳؛ آیت الله تبریزی، صراطالنجاه، ج ۱، س ۸۷۸؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۰۶؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۹۶؛ آیت الله خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۴۳۸؛ دفتر آیات عظام نوری، وحید، بهجت و امام خمینی، {V}

T {آیت الله مکارم: {T خیر، واجب نیست؛ ولی بهتر آن است

که بپوشاند. {V} دفتر آیت الله مکارم V

T {آیت الله تبریزی: {T} پوشاندن زیر چانه واجب است؛ ولی پوشاندن روی پا تا مچ بنا بر احتیاط واجب است. {V} آیت الله تبریزی، صراط النجاه، ج ۵، س ۱۲۷۵ و استفتاءات، س ۱۶۱۴. {V} T {تبصره. {T} لازم نیست پشت و روی پا به وسیله جوراب پوشانده شود؛ بلکه اگر به وسیله چادر و مانند آن نیز پوشانده شود، کافی است.

پرسش:

اگر در اتاق، مرد نامحرم باشد؛ آیا پوشاندن روی پا هنگام نماز واجب است؟

پاسخ:

T {همه مراجع (به جز آیت الله تبریزی و آیت الله مکارم): {T} آری، باید آن را از نامحرم بپوشاند. {V} آیت الله سیستانی، sistani.org، (حجاب)، س ۳؛ آیت الله تبریزی، صراط النجاه، ج ۱، س ۸۷۸؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۰۶؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۹۶؛ آیت الله خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۴۳۸؛ دفتر آیات عظام نوری، وحید، بهجت و امام خمینی. {V}

T {آیت الله مکارم: {T} خیر، واجب نیست؛ ولی بهتر آن است که بپوشاند. {V} دفتر مکارم V

T {آیت الله تبریزی: {T} پوشاندن زیر چانه واجب است؛ ولی پوشاندن روی پا تا مچ بنا بر احتیاط واجب است. {V} آیت الله تبریزی، صراط النجاه، ج ۵، س ۱۲۷۵ و استفتاءات، س ۱۶۱۴. {V} تبصره. اگر مرد نامحرم در اتاق نباشد پوشاندن رو و کف پا واجب نیست.

T {تبصره. {T} لازم نیست پشت و روی پا به وسیله جوراب پوشانده شود؛ بلکه اگر به وسیله چادر و مانند آن نیز پوشانده شود، کافی است.

ب) فلسفه اسرار پوشش زن

چون اسلام زن را یکی از اعضای مهم اجتماع دانسته و چگونگی رفتار او را در جامعه موفق می داند، این وظیفه بزرگ (حفظ حریم) را از او خواستار شده که به وسیله پوشش خود از عوامل انحراف و فساد جلوگیری کرده و برای ترقی جامعه و کمک به بهداشت

روانی فداکاری نماید. زن نمی تواند بدون رعایت حدود تعیین شده از طرف شرع (حجاب و پوشش ظاهری اندام و بدن غیر از وجه و کفین)، زمینه تکامل جامعه را فراهم آورد، و بدین ترتیب، در عین اینکه موقعیت و ارزش خود را نگه می دارد، در برابر مردان اجنبی نوعی هشدار و اعلام «دور باش» می دهد.

بدون شک هر اندازه بدن زن پوشیده تر باشد نقش نیرومندتری داشته در دورسازی دیگران ایفا می کند. اگر نگاه های آلوده مردان هوس باز را همچنان که در روایات آمده است تیرهای زهرآلود شیطان بدانیم، پوشش و وقار زن همانند قوسی است که تیر از آن کمانه می کند و منحرف می شود و از اصابت و نفوذ باز می ماند. برعکس هر اندازه بدن زن برهنه تر باشد تیرهای شیطانی را بیشتر متوجه خود ساخته و از آن آسیب خواهد دید، از همین روست که علما و فرهنگ دینی چادر را حجاب برتر شناخته اند، زیرا با وجود شرایط دیگر بیشترین پوشش و مطمئن ترین مصونیت را فرا چنگ می آورد. بنابراین حجاب موقعیتی بلند مرتبه برای زنان پدید آورده و مردان را در محدودیت فرو می برد، اگر چه حجاب مخصوص زنان نیست و به مردان هم توصیه شده است که مواظب نگاه های زهرآلود خود باشند و لذا خداوند سبحان، خطاب به پیامبر (ص) می فرماید: « به مردان مؤمن بگو تا چشمان خود را از نگاه ناروا بپوشانند و فروج و اندامشان را محفوظ دارند که این بر پاکیزگی جسم و جان ایشان بهتر است.» (نور/۳۰) اما زنان- به خاطر جاذبه های بیشتر- وظیفه خاصی

دارند و آن این که بدن خود را از مردان بیگانه پوشانده و در اجتماع با آرایش و به ویژه جوانان فراهم نشود.

گفتنی است فلسفه فوق برای اصل لزوم پوشش برای بانوان است ولی با توجه به اینکه در پوشاندن پا بین مراجع تقلید اختلاف است لذا سخن از بیان فلسفه آن بی معناست. زیرا بیان فلسفه حکم در موردی صحیح است که حکم آن امر میان فقیهان مسلم باشد. لذا در موارد اختلافی هر کس باید به فتوای مرجع تقلید خویش عمل کند برای آگاهی بیشتر ر.ک: حمیده عامری، کتاب زنان، شوراها فرهنگی اجتماعی زنان، ش ۱۲، ص ۱۱۷ (گستره عفاف به گسترده زندگی)

سوال ۲۴

سوال :

خداوند در سوره نور به زنان دستور می دهد روی خود را آشکار نکنند مگر برای شوهر خود فرزند خود و ... و مملوک خود (غلامان و کنیزان) ... چرا خداوند به زنان صدر اسلام دستور داده که روی خود را در مقابل غلامان و کنیزان می توانند باز کنند؟ چرا غلامان و کنیزان محرمند مگره این آدم نیستند؟ مگره احساس ندارند؟ چرا قرآن برای این ارزش قائل نشده؟

جواب :

ظاهرا این جمله (او ما ملکت ایمانهن) مفهوم وسیعی دارد و نشان میدهد که زن می تواند بدون حجاب در برابر برده خود ظاهر شود، ولی در بعضی از روایات اسلامی تصریح شده است که منظور ظاهر شدن در برابر کنیزان است هر چند غیر مسلمان باشند و غلامان را شامل نمیشود، در حدیثی از امام امیرالمومنین علیه السلام میخوانیم که فرمود: لا ینظر العبد الی شعر مولاته: غلام نباید به موی زنی که مولای اوست نگاه کند.

در هر صورت بنظر می رسد آنها را هم جزء اهل خانه و محرم حساب کرده اند و این نوعی

جهت توضیح بیشتر، توجه شما را به چند نکته جلب می‌نمایم:

۱. تفاوت‌های حقوقی الزاما بیانگر ارزش واقعی و حقیقی افراد نیست:

تفاوت‌های حقیقی نه به معنای عدم عادلانه بودن حقیقت است و نه لزوماً به معنای تفاوت ارزش‌های واقعی در شرایع توحیدی اعم از اسلام، یهودیت و مسیحیت تفاوت‌های میان حقوق و تکالیف زن و مرد وجود دارد این تفاوت‌های حقوقی نه به معنای ارزش‌گذاری زن و مرد در برابر همدیگر است و نه به معنای نادیده گرفتن عدالت. بلکه این تفاوت‌ها ناظر به تفاوت‌های روانی و جسمانی زن و مرد است و برای درک متقابل، تکامل دو سویه، همکاری در زندگی ترسیم شده است. بنابراین هر چند میان احکام بردگان و احکام مربوط به آزادگان تفاوت وجود دارد، اما این تفاوت‌ها نه نشانه بی‌عدالتی است و نه حاکی از ارزش‌گذاری، زیرا در اسلام ارزش و اعتبار واقعی انسان‌ها اعم از مرد و زن، آزاد و کنیز در پرتو تقوا و قرب الهی است. بلکه این احکام با توجه به شرایط، منافع و توانایی‌های هر کدام جعل شده است.

۲. از منظر اندیشه اسلامی تمام عوامل بردگی جز «جنگ» آن‌هم با شرایط ویژه منسوخ است، و مبنای این حکم اسلامی ایجاد فضای مناسب برای هدایت و تربیت برده است زیرا اسارت مردان و زنان کفار در میدان جنگ، اولاً فرصت حیات و زندگی را برای آنها فراهم می‌کند، ثانیاً نگهداری اسیر در درون خانه مسلمان‌ها باعث تعامل‌های مختلف از جمله باعث انس و الفت روانی می‌گردد

و در این راستا زمینه مناسب جهت گرایش آنان به اسلام را فراهم می آورد که در واقع توفیق ناخواسته برای هدایت است، و هدف اصلی اسلام نجات حقیقی انسان است که با این فرآیند شرایط نجات واقعی اسیر- که عبارت از ایمان آوردن باشد- فراهم می شود.

۳. رابطه زن و شوهر(ازدواج) امر اعتباری و قراردادی است. در اسلام رابطه بین زن و مرد از دو طریق مشروعیت داده شده است. الف. از طریق عقد نکاح ب. از طریق مالکیت، قرآن در این زمینه می فرماید: «وَالَّذِينَ هُمْ لِأَزْوَاجِهِمْ حَافِظُونَ» إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ؛

و کسانی که پاکدامند*مگر در مورد همسرانشان یا کنیزانی که به دست آورده اند که در این صورت بر آنان نکوهشی نیست. «{مؤمنون/۶۵}V

زنان کفار از منظر احکام اسلام، به صرف اسارت در میدان جنگ از پیمان قبلی زناشویی خود رها شده و دیگر شوهردار قلمداد نمی شوند. چون مقررات و پیمان های غیر اسلامی برای زنان اسیر دیگر هیچ منفعتی ندارد، برابر آن مقررات زنان اسیری که قبلا شوهردار بوده است و شوهران آنان غالبا در جنگ کشته می شده اند، جز ایجاد محدودیت و بی پناهی برای زنان دیگر هیچ مشکل آنان را حل نمی کند. اگر این زنان در میدان جنگ رها می شدند، بدون تردید غالب آنها از زندگی ساقط می شدند. اگر مردان آنها زنده هم می ماندند باز اسیر بودند، لذا ماندن زن بر سر این پیمان جز زیان و ضرر هیچ نفع مادی به همراه نداشت و می دانید که نفع معنوی برای کافران کاملا منتفی است و آیه ۲۴ سوره نساء

نیز ناظر بر این مطلب است که اسارت آنها در حکم طلاق و منسوخ شدن پیمان های قبلی است. همان طور که در میان مسلمین در صورتی که شرایط انفساخ فراهم شود، زن از مرد بدون صیغه طلاق جدا می شود، بر اساس این حکم فقهی نیز هیچ یک از اسیران زن، شوهردار به حساب نمی آید. {V} (جواهر الکلام، کتاب الجهاد ص ۱۴) {V}

البته آمیزش از طریق مالکیت نیز دارای شرایط و محدودیت هایی است، از جمله اینکه اگر زنانی هستند که دارای حمل هستند، تا زمان وضع حمل حق آمیزش با آنان را ندارد مشابه عده زنان حامله چه در طلاق و چه در عده وفات. زنانی که حامله نیستند نیز مورد آمیزش واقع نمی شوند مگر بعد از آنکه عادت ماهیانه شان را ببینند؛ در مورد اسیران یک بار حیض دیدن کافی است. {V} (جواهر الکلام، ج ۲۱ ص ۱۴۱) {V} اینکه زن مسلمان در طلاق حدود سه بار حیض دیدن عده لازم دارد، دارای حکمت و فلسفه خاصی است که در مورد کنیز منتفی است، یکی از حکمت های آن ترمیم روابط بین زن و شوهر است که شاید در این ایام تأمل بیشتری نموده و از طلاق منصرف شوند.

بنابراین احکام مربوط به کنیزان و آزاد هر کدام با توجه به مصالح، منافع و شرایط ویژه وضع شده است زیرا نظام های اجتماعی در هر دوران تابعی از مجموعه شرایط اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و ... می باشد. همان گونه که امروزه نظام کارگری و کارفرمایی و ... در جهان حاکم است و شرایط اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی خاص آن را ایجاب نموده است. تا چند قرن

پیش در تمامی جهان نظام برده داری روش مناسب برای اداره امور آن دوران بوده است؛ به گونه ای که هیچ نظامی در شرایط آن روز امکان جایگزینی آن را نداشته است. از این رو مناسب ترین شیوه در شرایط آن روز، شیوه برده داری بوده است. بررسی زمینه های این موضوع بسیار وسیع و گسترده و از مجال این پاسخ خارج است. اسلام نیز با توجه به اینکه تغییر اساسی در سیستم اجتماعی آن روز نه ضروری بوده و نه ممکن، به اصل این مسأله صحنه گذاشت، ولی با وضع قوانین در چند جهت حرکت کرده است:

۱- تأمین حقوق افراد با وضع قوانین در مورد کیفیت استرقاق (بنده گرفتن) و تحریم آن جز در موارد خاص.

۲- وضع قوانین در جهت حمایت از حقوق بردگان و تنظیم روابط صحیح بین مالک و برده.

۳- ترغیب مردم به آزادسازی بندگان و وضع قوانینی برای حصول این مقصود (مانند کفارات و شرایط عتق). در مجموع اسلام شرایطی را برای بندگان فراهم ساخت که آنان به مقامات و درجات مهم علمی و سیاسی در جامعه اسلامی دست یافتند و حتی مدت ها حکومت ((ممالیک)) بر بسیاری از نقاط کشورهای اسلامی پدیدار شد. در حقیقت اسلام با فراهم آوردن شرایط انسانی و عاطفی برای زندگی بندگان، بندگان را از سراسر دنیا مشتاق به پیوستن به جامعه اسلامی نمود و آنان در بازگشت به موطن خود همراه با آزادی، مبلغ و مروج اسلام می شدند. اسلام راه برده شدن افراد آزاد را مسدود کرد و از سوی دیگر راه

آزادی بردگان را گشود و مسلماً یکی از عوامل دگرگونی نظام بردگی در جهان، نقش اسلام در این زمینه بوده است. کنیزها نیز در این بین مشمول همین قاعده و قانون بوده اند. آنان از کشورهای دیگر که در جنگ با مسلمانان اسیر می شدند، و یا به صورت تجاری وارد ممالک اسلامی می گشتند، با فرهنگ اسلامی و مزایای نجات بخش آن آشنا شده و بسیاری از آنان همانند دیگر مردم در جامعه اسلامی زندگی می کردند و مالکیت کنیز در حکم عقد ازدواج بود و موجب محرمیت به مالک آن می گردید. بجاست بدانیم که مادر برخی از ائمه ما کنیز بوده اند، حتی مادر امام زمان (عج) نیز کنیزی رومی بوده است. سخن در این مقوله بسیار گسترده می باشد. اما توجه به این نکته مهم است که تنها عاملی که در اسلام مجوز استرقاق (گرفتن بنده و کنیز) است موردی است که کسانی در جنگ با اسلام به عنوان دین حق اسیر شده باشند و پرواضح است کسی که به خداوند رحمان کفر ورزیده است و باز به این حد هم بسنده نکرده است بلکه با دین حق مبارزه می نماید. آیا حق حیات برای این گروه قائل شدن، جز از روی تفضل الهی است؟! معذ لک، اسلام حق حیات اینان را تضمین کرده، کشتن اسیر را جز در شدت درگیری و در معرکه جنگ روا ندانسته است، لکن باید این افرادی که از آزادی عمل خود سوء استفاده نموده علیه دین خدا قیام نموده در نبرد علیه دین خدا و مؤمنین به

آن شرکت جسته است، دایره فعالیت هایشان و آزادی آنها محدود گردد. (با وجود این آموزه های بسیاری در اسلام برای رهایی آنان ارائه نموده است و برای تحقق این آموزه ها نیز پاداش بسیار زیادی قرار داده است).

پس کسی که کافر حربی است یعنی به جنگ علیه مسلمین پرداخته و شروع کننده جنگ است، احترامی از نظر اسلام ندارد، زیرا اولاً؛ زیر بار منطق و دین حق نرفته و در مواجهه با حقائق به لج بازی پرداخته است و ثانیاً؛ به جنگ مسلحانه با مسلمین روی آورده.

و شخصی که با اختیار خود کرامت انسانی خویش را پای مال می نماید و خود را در حد یک حیوان درنده تنزل می دهد (حیوان از آن جهت که زیر بار حق و منطق نرفته و درنده از این جهت که به جنگ با مسلمین پرداخته) نباید انتظار داشته باشد که اسلام برای او شرافت و ارزش قائل باشد.

برای چنین اشخاصی در دین چیزی به نام کمپ اسراء که به راحتی بخورند و بخوابند در نظر نگرفته بلکه باید به عنوان مستخدم در اختیار مسلمین قرار گیرد و این حکم چندین فایده دارد:

۱. موجب تنبیه و جریمه این اشخاص می گردد.

۲. نگهداری آنها هزینه ای را برای حکومت اسلامی در بر ندارد.

۳. در اثر معاشرت با مسلمین با فرهنگ و احکام اسلامی آشنا می شوند و لذا اغلب آنان در طول تاریخ مسلمان شده اند.

با این وجود راه های گوناگونی را برای آزادی آنها پیش بینی نموده، بنابراین بردگی مخصوص کفاری بوده که در جهت براندازی نظام اسلامی حرکت کرده و علیه جامعه اسلامی و آموزه

های الهی طغیان می کردند. اما مسلمانان و آن دسته از کفار که در پناه اسلام و با شرایط «ذمه» زندگی می نمودند برده نمی شدند.

لازم است بدانیم که پیش از اسلام، جنگ و خونریزی ها به میدان جنگ محدود نمی شد، بلکه این ظلم و ستم به پس از زمان جنگ نیز کشیده می شد؛ دو قبیله یا شهر یا کشور که با هم نبرد می کردند، تعدادی اسیر نیز در کنار خیل کشته ها بر جای می گذاشتند. هر گروه از اسرا به عنوان گروگان و وسیله ای برای ابراز کینه ها و زورآزمایی استفاده می کرد، این فاجعه در خصوص اطفال و زنان شدیدتر بود. اما پس از اسلام، وضعیت گرفتن اسیر و برده داری، دچار تغییر و تحوّل شد. اسلام به تشکیلاتی کردن و نظام بخشیدن به آن وضعیت و برقراری عدالت و ظلم ستیزی پرداخت. چنان که: بردگی، خاصّ کفّاری شد که با مسلمانان جنگ کرده و علیه جامعه ی اسلامی طغیان می کردند (بنابر این، اسراء دو گروه مسلمان برده نمی شدند). مثلاً اگر کفار داخل سرزمین اسلامی به تعهدات هم زیستی مسالمت آمیز (ذمه) رفتار می کردند، می توانستند تا آخر عمر آزادانه به زندگی ادامه دهند، ولی به محض شورش علیه مردم و نظام اسلامی، اسراءشان به برده گی گرفته می شد. به این صورت که کافر مرد، عبد نامیده شد و کافر زن، اّمه یا کنیز، نامگذاری گردید و هر یک تابع مقرراتی جداگانه گردیدند.

در واقع اسلام با بردگی مخالفت ورزید، و به خصوص روی این مطلب ایستادگی کرد که عرب و عجم و سیاه و سفید فرقی ندارند. نظام اسلام در مورد «برده» کاملاً برعکس آن چیزی بود که در نزد مردم دیگر اعمال می شد.

مثلاً یکی از کارهای تحمیلی و وحشتناک بردگان، نبردهای خونین برده با برده بود. بنا به گفته ی یکی از مورخین به نام «البر ماله» این نبردهای قهرمانانه ی خونین در برابر مالک و آقای آن ها بود تا لذت ببرند. و این ها همه در کنار کارهای سخت و دشواری بود که به عهده ی بردگان بود. ساختمان های مهمی که از دوران قدیم بر جای مانده از دیگر کارهای سخت بردگان بوده است و خدا می داند که در جریان ساختنِ اهرام مصر و تخت جمشید و بتکده ها و کاخ ها چقدر از این بردگان تلف شده اند؟!

ملاحظه بفرمائید که این ها کجا و آن دستورات و مراقبت های اسلام در مورد برده ها کجا؟ سفارش به این که «بردگان شما، برادران شما»؛ «بدترین مردم کسی که آدم بفروشد»؛ از غضب خداوند در مورد زیردستان خود بپرهیزید، از غذای خود به آن ها بدهید و از لباس خود به آن ها بیوشانید؛ هرگز بیش از طاقشان از آن ها مسؤولیت نخواهید. اگر آن ها را دوست دارید، نگهدارشان باشید و...»

هرگونه اظهار نظر پیرامون خطی مشی اسلام در مسئله بردگی بدون داشتن آگاهی و دقت در قانون جهاد اسلامی، بی پایه و اساس خواهد بود.

حتی بدانید که کلمه ی «بردگی» در اسلام، به همان معنای بردگی متعارف در سایر فرهنگ ها نبوده، بلکه این کلمه و ماهیت آن، تنمّه ای از مسئله «جهاد و جنگ»، به این توضیح که:

- اسلام در موارد خاص و معدودی اجازه ی جنگ داده، آن هم موقعی که جبهه ی کفر در مقابل اسلام بایستد و نسبت به ارشادات و ابلاغ های اسلام، موضع منفی بگیرد. ولی سایر مکتب ها این اجازه را به خود داده و می دهند که هر وقت هوس زیاده طلبی

کنند دست به لشگرکشی و جنگ افروزی بزنند.

- جنگ افروزان غیر مسلمان، اسیران جنگی را بی هیچ ضابطه یا می کشند و یا به برده بودن می کشانند. اما اسلام، این دستگیر شدگان را از مرگ حتمی و یا زنده بودن با اعمال شاقه، به زنده بودن در قالب تیم پرورش و تربیت و در عین حال کمک کردن به اجتماع وارد کرد.

شما می گوئید که با این اسیران دشمن چه کنند؟ آزاد کنند تا دو مرتبه به تجدید قوا پرداخته به صف لشگریان مهاجم بیوندند و جنگ تازه ای علیه مکتب اسلام به راه بیندازند؟ و در نتیجه: یا اسلام عقب نشینی کرده و به گوشه ای بنشیند و یا همه روزه آتش جنگ و خون شعله ور باشد؟ یا این که آن ها را بکشد تا خیالش را آسوده کرده و نیروهای کاری و انسانی جامعه را حذف نماید؟ تاریخ را بخوانید تا ببیند دیگران چگونه با کشتن اسیران خود را راحت می کرده و سفاکی و خونریزی را ترویج می نمودند؟

و یا این که آیا بهتر نیست که اسلام آن ها را به اجتماع اسلامی وارد کرده تا هم تربیت شوند و هم مشکل تراکم در محیطی خاص (= زندان) به وجود نیاید؟

در اسلام، همین بردگان به مقامات بالا می رسند: بلال حبشی، اذان گوی رسمی پیامبر(ص) می شود و اولین شخصیتی است که بر فراز کعبه پا گذاشت و اذان گفت.

و اما این که، چگونه برای محرم شدن با کنیزها، نیازی به صیغه نیست؟ اولاً در اسلام، ازدواج (=نکاح) نیاز به فراداد و پیمان (=عقد) دارد. این قرارداد، کاملاً رسمی بوده و چگونگی مقررات، الفاظ، آداب و محدوده ی آن را «خدا» تعیین می کند. به اصطلاح، هر عقد نکاحی به

«سبب» نیاز دارد؛ و مهم داشتن آن سبب است نه این که سبب ها یکسان باشد. مثلاً عقد ازدواج موقت و دائم متفاوتند اما هر دو «سبب» برای محرم شدن اند. به همین ترتیب، گفته می شود که این سبب و عقد در مورد کنیزها (به عنوان زنان کافری که اسیر جنگی اند) نیز وجود دارد به نحوی که اسلام، ازدواج دائم با غیرمسلمان را اجازه نداده، ولی ازدواج موقت را تجویز کرده (مطابق نظر اکثر فقهاء و مراجع تقلید). ولی در مورد زن کافری که در جنگ اسیر می شود، یک نوع سبب دیگری قرار داده که هر چند با سایر صیغه ها متفاوت است (همچنان که در عرف انسان ها نیز شکل تمام قراردادها یکسان نیستند) اما در «سبب بودن» اشتراک دارند؛ و آن سبب، «مالکیت» نام دارد.

ثانیاً: وقتی اسلام، برده ها را از مرگ حتمی نجات داد و با تعالیمی و قوانین اش موجبات آزادی آن ها را از مرگ فراهم نمود، در مقابل این تسهیلات، به تنظیم سایر حالات و شئون نیز پرداخته. به عبارتی: وقتی جان آن ها را نجات داد، به طریق اولی این حق را نیز دارد که به سیستم سازی در مورد امور حقوقی و چگونگی زنده بودن آن ها بپردازد. به این انگیزه که با حفظ حرمت اسیران، منفعت مالکان را نیز تضمین کند. از این رو حتی به مالکان نیز اجازه نداده تا تعدی و زیاده طلبی کنند و در قالب قانونی ۹ ماده ای، مکانیزم بهره گیری از کنیز را مشخص نموده.

از این توضیح مختصر به دست می آید که: کنیز، زن کافری است که در جنگ با مسلمین به اسارت درآمده؛ ولی کلفت یا مستخدم، یک زن کارگر است که

جهت انجام کارهای خانه، استخدام شده (بدون این که حرف از جنگ، کفر یا ایمان و... باشد).

اگر کنیز بخواهد نسبت به مالک خود، محرم بماند، باید شرایط زیر حفظ شود:

۱. مالک، کنیزش را به ازدواج شخص دیگر در نیاورده باشد.

۲. مالک، کنیز را به دیگری نبخشیده باشد.

۳. اگر کنیز با شخص دیگری ازدواج کرده باشد یا او را به دیگری بخشیده باشند، پس از سپری شدن مدت زمان عده ی طلاق با شوهرش یا تمام شدن زمان بخشش، مجدداً کنیز بر مالکش حلال می شود.

۴. کنیز در حال گذراندن ایام عده (عده ی طلاق از شوهر قبلی اش) یا ایام استبراء (در آنجا که محلل واقع شده)، نباشد.

۵. قبلاً پدر مالک کنیز با کنیز، نزدیکی نکرده باشد.

۶. کنیز، بین چند صاحب مشترک نباشد.

۷. قبلاً فرزند مالک و صاحب کنیز با او نزدیکی نکرده باشد.

۸. کنیز با مولایش قرارداد نبسته باشد که پول خود را بدهد تا آزاد شود (در اصطلاح مکاتب نباشد).

۹. کنیز، کاملاً تحت تصرف مالک باشد.

برای مطالعه بیشتر ر.ک :

۱- تفسیر المیزان، علامه طباطبایی، ج ۶ (عربی) ج ۱۲ (فارسی)، ذیل آیت ۱۱۶ تا ۱۲۰ (سخنی درباره بردگی و بردگی گرفتن)

۲- اسلام و مسأله آزادی و بردگی و موسوی زنجانی

۳- از بردگی روم قدیم تا مارکسیسم و حجتی کرمانی

۴- فرآورده های دینی و ناصر مکارم شیرازی

۵- برده داری در روم باستان و بیدار فکر

۶- حقوق بشر، اسدالله مبشری

۷- نگاهی به بردگی و محمد علی گرامی

۸- بردگی در اسلام و صادق ابرجی

۹- فراهایی از اسلام، علامه ی طباطبایی (ره)

۱۰- اسلام و آزادی بردگان، آیه الله مکارم شیرازی

سوال ۲۵

سوال :

فلسفه پوشش بانوان چیست اگر خوب است چرا بر مردان واجب

نیست؟

جواب:

برای روشن شدن فلسفه حجاب زن و راز تفاوت آن با پوشش مردان، توجه به مطالب ذیل لازم است:

الف- توجه به رابطه پوشش با فرهنگ دینی بر اساس فرهنگ اسلامی، انسان موجودی است که برای رسیدن به کمال و معنویت خلق گردیده است. اسلام با تنظیم و تعدیل غرایز به ویژه غریزه جنسی و توجه به هر یک از آن‌ها در حد نیاز طبیعی، سبب شکوفایی همه استعدادهای انسان شده و او را به سوی کمال سوق داده است.

پوشش مناسب برای زن و مرد عامل مهمی در تعدیل و تنظیم این غریزه است.

ب- توجه به ساختار فیزیولوژی انسان نوع پوشش زن و تفاوت آن با لباس مرد رابطه ای مستقیم با تفاوت های جسمی و روحی زن و مرد دارد.

در تحقیقات علمی در مورد فیزیولوژی و نیز روان شناسی زن و مرد ثابت شده که مردان نسبت به محرک های چشمی شهوت انگیز حساس ترند و چون تأثیر حس بینایی زیادتر است و چشم از فاصله دور و میدان وسیعی قادر به دیدن است، از سوی دیگر ترشح هورمون ها در مرد صورتی یکنواخت و بدون انقطاع دارد، مردان به صورتی گسترده تحت تأثیر محرک های شهوانی قرار می گیرند اما زنان نسبت به حس لمس و درد حساس ترند و به محرک های حسی پاسخ می دهند. حس لامسه بروز زیادی ندارد و فعالیتش محدود به تماس نزدیک است.

از این گذشته چون هورمون های جنسی زن به صورت دوره ای ترشح می شوند و به طور متفاوت عمل می کنند، تأثیر محرک های شهوانی بر زن صورتی بسیار محدود دارد و نسبت به مردان بسیار کمتر است.

با توجه به مطالب فوق می توان گفت: حجاب در اسلام از

یک مسئله کلی و اساسی ریشه گرفته است. اسلام می خواهد انواع التذاذهای جنسی (چه بصری و لمسی و چه نوع دیگر) به محیط خانواده و در چهارچوب شرع و قانون اختصاص یابد و اجتماع تنها برای کار و فعالیت باشد، بر خلاف سیستم غربی که حضور در جامعه را با لذت جویی جنسی به هم می آمیزد و تعدیل و تنظیم امور جنسی را به هم می ریزد.

اسلام قائل به تفکیک میان این دو محیط است و برای تأمین این هدف، پوشش و حجاب را توصیه نموده است، زیرا بی بند و باری در پوشش به معنای عدم ظابطه در تحریک غریزه و عدم محدودیت در رابطه جنسی است که آثار شوم آن بر کسی پوشیده نیست.

پ- آثار و فواید رعایت حجاب و پوشش دینی ۱- بهداشت روانی اجتماع و کاهش هیجان ها و التهاب جنسی که سبب کاهش عطش سیری ناپذیری شهوت است.

۲- تحکیم روابط خانوادگی و برقراری صمیمیت کامل زوجین.

با رواج بی حجابی و جلوه گری زن، جوانان مجرد، ازدواج را نوعی محدودیت و پایان آزادی های جنسی خود تلقی می کنند و افراد متأهل هر روز در مقایسه ای خطرناک میان آن چه دارند و ندارند، قرار می گیرند. این مقایسه ها، هوس را دامن زده و ریشه زندگی را می سوزاند.

۳- استواری اجتماعی و استیفای نیروی کار و فعالیت دختر و پسر که در محیط کار و دانشگاه تحریک شهوانی شوند، از تمرکز و کارآیی آن ها کاسته می شود و حکومت شهوت بر اجتماع سبب هدر رفتن نیروی فکری و کاری است.

۴- بالارفتن ارزش واقعیت زن و جبران ضعف جسمانی او

حیا، عفاف و حجاب زن می تواند در نقش عاطفی او و

تأثیر گذاری بر مرد مؤثر باشد. لباس زن سبب تقویت تخیل و عشق در مرد است و حریم نگه داشتن یکی از وسائل مرموز برای حفظ مقام و موقعیت زن در برابر مرد است.

اسلام حجاب را برای محدودیت و حبس زن نیاورده، بلکه برای مصونیت او توصیه کرده است، زیرا اسلام راضی به حبس، رکود و سرکوبی استعداد های زن نیست، بلکه با رعایت عفاف و حفظ حریم، اجازه حضور زن را در اجتماع داده اما از سوء استفاده شهوانی و تجاری منع کرده است.

در واقع حجاب موجب محدودیت، مردان هرزه می باشد که در صدد کام جویی های آزاد و بی حد و حصر هستند و مصونیت زنان از دست این گروه از مردان منظور است.

علاوه بر مطالب فوق استاد مطهری در بیان این که چرا حجاب به زنان اختصاص یافته می گوید: اما علت این که در اسلام دستور پوشش، اختصاص به زنان یافته، این است که میل به خود نمایی و خود آرایی مخصوص زنان است. از نظر تصاحب قلب ها و دل ها مرد شکار است و زن شکارچی، همچنان که از نظر تصاحب جسم و تن، زن شکار است و مرد شکارچی. میل زن به خود آرایی از حس شکارچی گری او ناشی می شود. در هیچ جای دنیا سابقه ندارد که مردان لباس های بدن نما و آرایش های تحریک کننده به کار برند. این زن است که به حکم طبیعت خاص خود می خواهد دلبری کند و مرد را دل باخته و در دام علاقه خود اسیر سازد. بنابراین انحراف تبرج و برهنگی، از انحراف های مخصوص زنان است و دستور پوشش هم برای آنان مقرر گردیده است» (۱) به عبارت

دیگر: جاذبه و کشش جنسی و زیبایی خاص زنانه و تحریک پذیری جنس مردانه، یکی از علت های این حکم است. توصیه و دستور الهی به پوشش و حجاب برای زنان، به منظور ایجاد محدودیت و محرومیت و چیزهایی از این قبیل که تنها فریب شیطانی اند نمی باشد، بلکه در واقع برای آگاهی دادن به گوهر ارزشمند در وجود زنان است که باید از آن مراقبت و شده و حفظ شود و به تاراج نرود. این کاملاً معقول است که هر چیزی ارزشمندتر باشد، مراقبت و محافظت بیشتری را می طلبد تا از دست راهزنان در امان باشد و به شکل یک ابزار برای مطامع سودپرستان در نیاید.

به یاد داشته باشیم که گزینه جنسی، نیرومند و عمیق است. هر چه بیشتر اطاعت شود، سرکش تر می گردد، همچون آتش که هر چه به آن بیشتر هیزم بدهند، شعله ورت تر می شود، و شهوت خود را به صورت یک عطش روحی و خواست اشباع نشدنی در می آورد. (۲) و وضعیت جهان معاصر و کشانده شدن عده ای به همجنس بازی نشانه آشکاری از این حالت است.

بنابراین رعایت نکردن پوشش اسلامی توسط زنان نه تنها از بین رفتن حساسیت مردان را به دنبال ندارد، بلکه موجب طغیان گزینه جنسی آنان نیز می گردد و پس از مدتی باعث دلزدگی و بی معنایی آن خواهد شد.

در مورد مردان نیز این گونه نیست که بتوانند با هر نوع لباسی از خانه بیرون آیند و نوع پوشش آنها می تواند به هر صورتی باشد بلکه مردان نیز در این جهت با محدودیت های خاص خود نسبت به پوشش مواجه هستند اما محدوده پوشش آنان به جهت حضور بیشتر

در اجتماع و کارهای سخت و به جهاتی که در بالا ذکر شد با زنان متفاوت است.

پس اسلام برای مردان نیز پوشش در حد معقول قرار داده و مردان نیز آزادی بی حد و حصر در پوشش ندارند. و از طرف دیگر آنها را بر حفظ نگاه از نامحرم و کنترل شهوت در نگاه تکلیف کرده است که کنترل نگاه برای مردان در نسبت با زنان سخت تر است.

پی نوشت ها:

۱. مرتضی مطهری، مجموعه آثار، ج ۱۹، ص ۴۳۶، با تلخیص.

۲. همان، ص ۴۳۴.

سوال ۲۶

سوال :

چرا وقتی نامحرم نیست نمی توان بدون چادر نماز خواند؟ مگر جز این نیست که نماز نیایش با خداوند متعال است؟

جواب :

با توجه به اینکه خداوند متعال علیم و حکیم است، پس یکایک احکام حکمت خاصی دارد ولکن پی بردن به آن همه اسرار برای ما میسر نیست چه اینکه با علم محدود ما از نیازها، استعدادها و نیز راه رفع نیازهای واقعی و شکوفا کردن استعدادها به نحو صحیح و بدون مخاطرات جسمی و روحی، مادی و معنوی، چگونه می توان چنین ادعایی نمود. علاوه بر اینکه اساس در این احکام فراخوان بشر به تعبد و اظهار بندگی در مقابل حضرت پروردگار است. البته چه بسا ممکن است آگاهی به این اسرار و حکمت ها حداقل در بعضی افراد موجب تقویت انگیزه آنها در پیروی از آن دستورات شود به همین جهت در صدد کنکاش از اسرار و حکمت های احکام می کنند. به هر صورت حجاب و پوشش بانوان در نماز، علل و فلسفه های متعددی دارد؛ از جمله:

الف) این خود نوعی تمرین مستمر و روزانه برای حفظ حجاب می باشد و یکی

از عواملی است که در پاس داشت دائمی پوشش اسلامی زن و جلوگیری از آسیب پذیری آن، نقش مهمی ایفا می کند.

ب) داشتن پوشش کامل در پیشگاه خداوند، نوعی ادب و احترام به ساحت قدس ربوبی است. از این رو برای مرد نیز در بر داشتن عبا و پوشاندن سر در نماز، مستحب است و همین ادب حضور در پیشگاه الهی زمینه ساز حضور معنوی و بار یافتن به محضر حق می شود. رعایت این ادب برای زنان اهمیت بیشتری دارد زیرا به طور معمول زنان آنگاه که در برابر بزرگی قرار می گیرند اولین حرکتی که انجام می دهند حفظ وقار و حجاب خود است. گفتنی است؛ حکم پوشش در نماز، با حفظ حجاب در برابر نامحرم تفاوت هایی دارد؛ مثلاً پوشاندن روی پا در برابر نامحرم واجب است؛ ولی در نماز - بدون حضور نامحرم - واجب نیست. هم چنین آنچه در نماز واجب است پوشش است هر چند با مانتو و روسری باشد اما از آنجا که پوشش چادر رعایت ادب و حفظ قداست را بیشتر نمایان می سازد. خانم ها از چادر استفاده می کنند و حتی گاهی چادر نماز آنها از دیگر چادرهای آنان جدا می باشد و این خود نشانه ای که حس زیبایی دوستی و تنوع خواهی بیشتر زنان است.

سوال ۲۷

سوال :

چرا حضرت زهرا سلام الله علیها از یک مرد نابینا رو می گیرند؟ سؤال دیگر اینکه ایشان فرمودند بهترین حالت برای زن این است که نه مردی او را ببیند و نه او مردی را، چگونه می توان با توجه به جامعه امروز این مسأله را تبیین نمود؟

جواب :

در روایتی از فاطمه زهرا(سلام

الله علیها) سؤال شد: «برای زنان چه چیز بهتر است؟» در جواب فرمودند: «برای زنان بهترین چیز آن است که مردان را نبینند و مردان نیز آنان را نبینند» {۷} (کشف الغمه، ج ۲، ص ۲۳ و ۲۴ و مناقب شهر آشوب، ج ۳، ص ۱۱۹ و منتهی الآمال، ص ۱۶۱ به نقل از کتاب چهارده معصوم اثر مؤسسه در راه حق، ص ۲۷) {۷}.

این عقیده فاطمه زهرا(س) درباره زنان می باشد که در برابر مردان بیگانه و نامحرم چگونه حریم را نگه دارند و از اختلاط و معاشرت و برخورد با مردان نامحرم چگونه پرهیز کنند.

البته روشن است که این گونه روایات این نکته را گوشزد می کند که بهتر است زنان بدون جهت و ضرورت خود را در معرض دید مردان نامحرم قرار ندهند. این پیام حضرت اول در زندگی عملی خود آن بانوی بزرگ تبلور می کند.

امام موسی بن جعفر(علیه السلام) از پدران نقل فرموده است که امیر مؤمنان علی(علیه السلام) فرمود: فرد نایبانی اجازه خواست که به منزل فاطمه(س) وارد شود، آن گرامی خود را از او پوشیده داشت رسول خدا(ص) به او فرمود: چرا خود را پوشیده داشتی در حالیکه نایبناست و تو را نمی بیند؟ عرض کرد: اگر او مرا نمی بیند من او را می بینم، و نیز رایحه و عطر را می بوید و شامه اش سالم است. رسول خدا(ص) فرمود: گواهی می دهم که تو پاره تن منی، {۷} (بحار، ج ۴۳، ص ۹۱ و ریاحین الشریفه، تالیف شیخ ذبیح الله محلاتی، چاپ اسلامیه تهران، ج ۱، ص ۲۱۶ و منتهی الامال، ص ۱۶۱ و ۱۶۲ به نقل از همان، ص ۲۶) {۷}.

پس حضرت عقیده و پیام خود را در برابر

برخورد با نامحرمان با سیره عملی خود امضا و ابلاغ می کند و گرنه ابتلا به گناه از ساحت قدوسی آن بانوی مقدس و معصوم، فرسنگ ها فاصله دارد به راستی اگر این یک پیام را زنان جامعه عمل کنند و در برابر نامحرمان از خود نمائی دست بکشند و خود نیز از نامحرم گرائی پرهیزند، جامعه در چه سطحی از نراحت و طهارت باقی می ماند؟ البته راجع به عصمت امامان و حضرت زهرا (سلام الله علیها) باید گفت آنان نیز مانند سایر انسانها در معرض وسوسه شیطان قرار می گیرند. اما از چنان قدرت ایمانی بهره مندند که آنان در صدد دفع شیطان بر می آیند و وسوسه شیطان به آنان راه پیدا نمی کند.

باید دانست که پیدایش فحشا و فرزندان نامشروع، افزایش طلاق و از هم گسیختگی زندگی زناشویی و نا آرامی درونی و هیجان جنسی مستمر برخاسته از برهنگی و عشوہ گری زنان، همه آثار شوم بی حجابی و بی بندوباری است و این حجاب است که می تواند به خوبی مصونیت بخش باشد.

بنابراین، وظیفه پوشش اسلامی بانوان به معنای حبس و زندانی کردن و قرار دادن آنان پشت پرده و در نتیجه عدم مشارکت این گروه، در فعالیت های اجتماعی نیست. این وظیفه بدان معنا است که زن در معاشرت با مردان، بدنش را بپوشاند و به جلوه گری و خودنمایی نپردازد و مشارکتش در فعالیت ها، بر اصول انسانی و اسلامی استوار باشد.

در نتیجه می توان گفت: این روایت با حضور اجتماعی زنان به هیچ وجه در تعارض نیست. یعنی می شود که بانوان هم در جامعه حضور داشته باشند و هم توسط مردان دیده نشوند و با رعایت عفت و حیا

مردی را هم نبینند.

سوال ۲۸

سوال :

چرا زنها در نماز باید حجاب داشته باشند؟

جواب :

حجاب و پوشش بانوان در نماز، حکمت، علل و فلسفه های متعددی دارد؛ از جمله:

الف. این خود نوعی تمرین مستمر و روزانه برای حفظ حجاب می باشد و یکی از عواملی است که در پاس داشت دائمی پوشش اسلامی زن و جلوگیری از آسیب پذیری آن، نقش مهمی ایفا می کند.

ب. وجود پوششی یک پارچه برای تمام بدن و داشتن پوششی مخصوص برای نماز، توجه و حضور قلب انسان را بیشتر می کند و از التفات ذهن به تجملات و چیزهای رنگارنگ می کاهد و ارزش نماز را صدچندان می کند.

ج. داشتن پوشش کامل در پیشگاه خداوند، نوعی ادب و احترام به ساحت قدس ربوبی است. از این رو برای مرد نیز در بر داشتن عبا و پوشاندن سر در نماز، مستحب است و همین ادب حضور در پیشگاه الهی زمینه ساز حضور معنوی و بار یافتن به محضر حق می شود. افزون بر آن، حکم پوشش در نماز، با حفظ حجاب در برابر نامحرم تفاوت هایی دارد و با آن قابل مقایسه نیست؛ مثلاً پوشاندن روی پا در برابر نامحرم واجب است؛ ولی در نماز - بدون حضور نامحرم - واجب نیست

البته توجه داشته باشیم ان چه ذکر شد یکی از حکمت های پوشش زن در نماز است زیرا با توجه به اینکه خداوند متعال علیم و حکیم است، پس یکایک احکام حکمت خاصی دارد ولکن پی بردن به آن اسرار برای ما هم میسر نیست و هم چندان مفید نیست چه اینکه با علم محدود ما از نیازها، استعدادها و نیز راه رفع نیازهای واقعی و شکوفا کردن استعدادها به

نحو صحیح و بدون مخاطرات جسمی و روحی، مادی و معنوی، چگونه می توان چنین ادعایی نمود. علاوه بر اینکه اساس در این احکام فراخوان بشر به تعبد و اظهار بندگی در مقابل حضرت پروردگار است. البته چه بسا ممکن است آگاهی به این اسرار و حکمت ها حداقل در بعضی افراد موجب تقویت انگیزه آنها در پیروی از آن دستورات شود به همین جهت در صدد کنکاش از اسرار و حکمت های احکام می کنند.

سوال ۲۹

سوال :

چرا زن در حال نماز باید خود را بپوشاند؟

جواب :

حجاب و پوشش بانوان در نماز، علل و فلسفه های متعددی دارد؛ از جمله:

الف) این خود نوعی تمرین مستمر و همه روزه برای حفظ حجاب می باشد و یکی از عواملی است که در پاس داشت دائمی پوشش اسلامی زن و جلوگیری از آسیب پذیری آن، نقش مهمی ایفا می کند.

ب) وجود پوششی یک پارچه برای تمام بدن و داشتن پوششی مخصوص برای نماز، توجه و حضور قلب انسان را بیشتر می کند و از التفات ذهن به تجملات و چیزهای رنگارنگ می کاهد و ارزش نماز را صدچندان می کند.

ج) داشتن پوشش کامل در پیشگاه خداوند، نوعی ادب و احترام به ساحت قدس ربوبی است. ازاین رو برای مرد نیز در بر داشتن عبا و پوشاندن سر در نماز، مستحب است و همین ادب حضور در پیشگاه الهی زمینه ساز حضور معنوی و بار یافتن به محضر حق می شود.

افزون بر آن، حکم پوشش در نماز، با حفظ حجاب در برابر نامحرم تفاوت هایی دارد و با آن قابل مقایسه نیست؛ مثلاً پوشاندن روی پا در برابر نامحرم واجب است؛ ولی در نماز - بدون حضور نامحرم - واجب نیست.

(در عین حال باید بدانیم که اصل این احکام تعبدی است و چنان نیست که دقیقاً فلسفه آنها برای ما روشن باشد، بلکه چه بسا ده ها حکمت خفی داشته باشد ولی اساس آن تعبد در پیشگاه حق تعالی است. زیرا با توجه به اینکه خداوند متعال علیم و حکیم است، یکایک احکام حکمت خاصی دارد و لکن پی بردن به آن اسرار برای ما هم میسر نیست و هم چندان مفید نیست چه اینکه با علم محدود ما از نیازها، استعدادها و نیز راه رفع نیازهای واقعی و شکوفا کردن استعدادها به نحو صحیح و بدون مخاطرات جسمی و روحی، مادی و معنوی، چگونه می توان چنین ادعایی نمود. علاوه بر اینکه اساس در این احکام فراخوان بشر به تعبد و اظهار بندگی در مقابل حضرت پروردگار است. البته چه بسا ممکن است آگاهی به این اسرار و حکمت ها حداقل در بعضی افراد موجب تقویت انگیزه آنها در پیروی از آن دستورات شود به همین جهت در صدد کنکاش از اسرار و حکمت های احکام می کنند. به هر صورت حجاب و پوشش بانوان در نماز، علل و فلسفه های متعددی دارد؛ که به برخی از آن ها اشاره شد.

امیدواریم همواره موفق و سعادتمند باشید.

سوال ۳۰

سوال :

چرا راهبه های مسیحی علی رغم نداشتن عقیده حجاب در مذهبشان باحجاب و مقیدند؟

جواب :

از تاریخ استفاده می شود که مسیحیان و پیروان دیگر ادیان هم نوعی حجاب داشتند. همچنین طبق تصریح قرآن کریم، نماز و روزه در همه ادیان الهی وجود داشته است و بر طبق تورات و انجیل و حتی گفته های باقی مانده از زرتشت، حجاب بر زنان واجب بوده و نگاه به نامحرم حرام بوده است.

البته حجاب در ادیان الهی گذشته کمی سخت تر از حجاب اسلامی بوده است. برای آگاهی بیشتر ر.ک: حجاب در ادیان الهی، علی محمدی آشنائی. : به استناد قرآن موجود اعم از نمونه های لباسی که در گذشته استفاده می شده است و شمایل قدیمی حضرت مریم و فرهنگ و تمدن آن زمان در فلسطین می توان به اطمینان گفت که حضرت مریم حداقل همین حجابی را که مامی شناسیم داشته است.

از طرف دیگر حجاب زنان ، از سنن قدیمی تمدن های بشری بوده است و برهنگی پدیده ای غربی است که پس از دین زدایی و سکولاریزاسیون جامعه پدید آمد.

سوال ۳۱

سوال :

۱. آیا برای حجاب و پوشاندن موی خانم ها، آیه ای در قرآن وجود دارد؟

جواب :

۲. فلسفه حجاب خانم ها چیست؟

۳. می گویند دستور حجاب برای زمانی بود که زنان مسلمان با کنیزان اشتباه گرفته نشوند و امروزه، این فلسفه وجود ندارد؛ آیا این ادعا درست است؟

۴. پوشش کامل برای زن چه پوششی است؟

۵. آرایش تا چه حدی برای خانم ها جایز است؟

۶. چرا حجاب بر مرد واجب نشده است؟

۷. چرا بانوان در نماز باید حجاب داشته باشند؛ مگر خداوند نامحرم است؟

۸. آیا جلوگیری از بی حجابی، واجب و وظیفه حکومت اسلامی است یا صرفاً یک مسئله اخلاقی و شخصی است؟ {A} «وَأَلْبَسْنَاهُنَّ خُيُوبًا عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ...» {V؛A}، آیه ۳۱. {V} «و باید روسری خود را بر گردن خویش (-فرو) -اندازند و زیورهایشان را جز برای شوهرانشان یا پدرانشان یا پدران شوهرانشان یا پسرانشان یا پسران شوهرانشان یا برادرانشان یا پسران برادرانشان یا

پسران خواهرانشان یا زنان (-همکیش-) خود یا کنیزانشان یا خدمت کاران مرد که (-از زن-) بی نیازند یا کودکانی که بر عورت های زنان وقوف حاصل نکرده اند، آشکار نکنند...».

اصل قانون حجاب اسلامی، از ضروریات فقه، بلکه از ضروریات دین مبین اسلام است و هیچ مسلمانی نمی تواند در آن تردید کند؛ زیرا هم قرآن مجید به آن تصریح کرده است و هم روایات بسیاری بر وجوب آن گواهی می دهند. به همین جهت، فقیهان شیعه و سنی به اتفاق، به آن فتوا داده اند.

البته مراد ما از حجاب، مطلق پوشش خاص مورد نظر دین است؛ نه معنای اصطلاحی آن که به معنای پرده، حاجب، پوشیدن و پنهان کردن و منع از وصول باشد. {V}. ر.ک: راغب اصفهانی، المفردات فی غرائب القرآن. {V}

حجاب اسلامی برای خانم ها، دارای دو آیه صریح می باشد؛ یکی در سوره نور که مورد بحث ماست و از واژه «خُمُر» استفاده شده است؛ {A} «و لِيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ» {A} و دیگری در سوره احزاب، آیه ۵۹ که واژه «جلباب» در آن استعمال شده است؛ {A} «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا» {A}؛ در آیه اول، «خُمُر» جمع «خمار» و به معنای روسری و سرپوش است {V} همان، ص ۱۵۹؛ مجمع البیان، ص ۲۱۷. {V}.

«جیوب» نیز از واژه «جیب» به معنای قلب و سینه و گریبان است. {V} مجمع البیان، ص ۲۱۷. {V} خداوند در این آیه، پوشش بانوان را به دو شکل گسترش می دهد؛ یکی پوشیدگی سر و گردن و دیگری پوشاندن زینت ها.

در تفسیر مجمع

البیان چنین می خوانیم: «زنان مدینه اطراف روسری های خود را به پشت سر می انداختند و سینه و گردن و گوش های آنان آشکار می شد. بر اساس این آیه، آنان موظف شدند اطراف روسری خود را به گریبان ها بیندازند؛ تا این مواضع نیز مستور باشد.» {V} همان {V}

فخر رازی چنین می نویسد: «خداوند متعال با به کارگرفتن واژه های «ضرب» و «علی» که مبالغه در القا را می رسانند، در پی بیان لزوم پوشش کامل این نواحی است.» {V} فخر رازی، التفسیر الکبیر، ج ۲۳، ص ۱۷۹. {V}

ابن عباس در تفسیر این جمله می گوید: {H} «تغلی شعرها و صدرها و ترائبها و سالفه» {V:H} مجمع البیان، ص ۲۱۷. {V} «زن، مو و سینه و دور گردن و زیر گلوی خود را بپوشاند.»

برخی ادعا می کنند که حجاب به معنای مقابله با برهنگی را قبول داریم؛ ولی در هیچ جای قرآن از پوشش مو سخن به میان نیامده است. نادرستی این سخن آشکار است؛ زیرا با چشم پوشی از گفتار ابن عباس و نیز شأن نزول آیه، این واقعیت که زنان مسلمان، حتی قبل از نزول این آیه، موهای خود را می پوشاندند و آشکار بودن گردن و گوش و زیر گلو و گردنشان تنها مشکل به شمار می آمد، تردیدناپذیر است. در این آیه، از روسری سخن به میان آمده است و باید پرسید: آیا روسری جز آن چه بر سر می افکنند و موها را می پوشانند، معنایی دارد؟ افزون بر این، حکم میزان پوشش، در روایات متعدد وارد شده است. {V} ر.ک: فیض کاشانی، تفسیر الصافی، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱. {V}

در آیه دوم از واژه «جلباب»

استفاده شده است. در معنای جلباب چنین آمده است: H} «الجلباب: القميص او الثوب الواسع؛ جلباب، پیراهن یا هر لباسی است که بزرگ و بلند باشد».

همچنین آمده است: H} «الجلباب ثوب اوسع من الخمار دون الرداء تُغَطِّي به المرأة رأسها و صدرها؛ جلباب، لباسی است بزرگ تر از روسری و مقنعه و کوچک تر و کوتاه تر از عبا است که زن سر و سینه خود را با آن می پوشاند» V}؛ ر.ک: شهید مطهری، مسئله حجاب، ص ۱۵۸ - ۱۵۹؛ قرشی، قاموس قرآن، ج ۲، ص ۴۱ و ۴۲؛ علامه طباطبایی، المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۱۶، ص ۳۶۱. V}

در مجمع البیان و تفسیر تبیان چنین آمده است: «جلباب، آن روسری خاصی است که بانوان هنگامی که برای کاری به خارج از منزل می روند، سر و روی خود را با آن می پوشانند. V}؛ شیخ طوسی، التبیان فی تفسیر القرآن، ج ۸، ص ۳۶۱؛ مجمع البیان، ج ۷ - ۸، ص ۵۷۸. V}

نزدیک ساختن جلباب؛ A} «یدنین علیهن من جلابیهن» V:A}؛ مجمع البیان، ص ۵۸۰؛ المیزان، ج ۱۶، ص ۳۶۱. V}

، کنایه از پوشیدن چهره و سر و گردن با آن است؛ یعنی چنان نباشد که چادر یا روپوش های بزرگ (مانتو)، تنها جنبه تشریفاتی و رسمی داشته باشند و همه پیکرشان را نپوشانند. سزاوار است خانم ها چنان چادر نپوشند که نشان دهد اهل پرهیز از معاشرت با مردان بیگانه نیستند؛ از نگاه چشم های نامحرم نمی پرهیزند که از مصادیق «کاسیات عاریات»، یعنی زنانی که ظاهراً پوشیده هستند؛ ولی در واقع، برهنه اند شمرده شوند. V} «روی عن رسول الله صلی الله علیه وآله: «صنفان من اهل النار لم أرهما

قوم معهم سیاط کأذئاب البقر یضربون بها الناس و نساء کاسیات عاریات، ممیلات مانلات، رؤسهن کأسنمه البخت المائله...» (میزان الحکمه، ج ۲، ص ۲۵۹). V}

قرآن، چنین فرمان می دهد: بانوان با مراقبت، جامه شان را بر خود گیرند و آن را رها نکنند؛ تا نشان دهد که اهل عفاف و حفظ به شمار می آیند. تعلیل پایانی آیه نیز بیان گر همین امر است؛ یعنی آن پوششی مطلوب است که خود به خود دورباش ایجاد می کند و ناپاک دلان را نومید می سازد. V} مسئله حجاب، ص ۱۶۰ و ۱۶۱. V}

پس جلباب، لباس گشاد و پارچه ای است که همه بدن را می پوشاند. همچنین همان طور که مفسران بزرگ، مانند شیخ طوسی و طبرسی فرموده اند، در گذشته، دو نوع روسری برای زنان معمول بود؛ روسری های کوچک که آنها را «خمار» یا «مقنعه» می نامیدند و معمولاً در خانه از آنها استفاده می کردند و روسری های بزرگ که مخصوص بیرون خانه بودند. زنان با این روسری بزرگ که جلباب خوانده می شد و از «مقنعه» بزرگ تر و از «ردا» (عبا) کوچک تر بود و به چادر امروزی شباهت داشت، مو و تمام بدن خود را می پوشاندند.

فلسفه حجاب خانم ها چیست؟

این سؤال در واقع، پرسش از دلیل عقلی و عقلایی مسئله است و سؤال اول، پرسش از دلیل شرعی مسئله بود.

در این باره باید گفت که علت و فلسفه لزوم پوشش برای خانم ها، متعدد است و برخی از آنها عبارتند از:

۱. حفظ تعادل جامعه از نظر امنیت و آرامش روانی؛

یکی از غرایز خدادادی در ساختمان وجودی انسان، غریزه جنسی است که نیرومندترین

و ریشه دارترین غریزه آدمی است و در صورت کنترل آن، می تواند علاوه بر تداوم و استمرار نسل بشر، امنیت روانی انسان ها را فراهم کند. در قوانین اسلام، برای استفاده درست از این غریزه حیاتی، مکانیسم های گوناگونی مطرح شده است که «حجاب» و وجود حریم بین زن و مرد، یکی از راهکارهای مهم آن است.

بدون شک، نبودن حریم بین زن و مرد و آزادی معاشرت های تعریف نشده و بی بندوبار (با آرایش های گوناگون)، هیجان ها و التهاب های جنسی را فزونی می بخشد و تقاضای فرهنگی و سکس را به صورت یک عطش روحی و یک خواست سیری ناپذیر، درمی آورد. اسلام به قدرت شگرف این غریزه آتشین، توجه کامل داشته و تدابیر زیادی برای تعدیل و رام کردن این غریزه، اندیشیده است و در این زمینه هم برای زنان و هم برای مردان، تکالیف خاصی معین کرده است. وظیفه مشترک زن و مرد این است که چشم خویش را از نگاه به نامحرم، ببوشانند و از نگاه شهوت آمیز، بپرهیزند؛ اما زنان - به خاطر جاذبه های بیشتر - وظیفه خاصی دارند و آن این که بدن خود را از مردان بیگانه ببوشانند و در اجتماع، با آرایش های تحریک آمیز، ظاهر نشوند و به جلوه گری و دل ربایی نپردازند؛ تا زمینه انحراف مردان و به ویژه جوانان فراهم نشود.

لباس افراد جامعه و مخصوصاً لباس زنان، نمی تواند به هر شکل و اندازه ای باشد و باید حد و ضابطه ای داشته باشد. بی بندباری در پوشش و لباس، موجب بی بندباری در تحریک غریزه جنسی است.

تحقیقات علمی

در فیزیولوژی و روان‌شناسی، در باب تفاوت‌های جسمی و روحی زن و مرد، ثابت کرده است که مردان نسبت به محرک‌های چشمی شهوت‌انگیز، حساس‌تر از زنانند و برعکس، زنان در مقابل محرک‌های لمسی، حساسیت بیشتری دارند. این مزیت‌های جنسی، آموخته یا اکتسابی نیست؛ بلکه از زمان کودکی، آشکار است... اصطلاح «چشم‌چرانی» که برای این ویژگی مردان به کار می‌رود، زائیده حساسیت مردان نسبت به محرک‌های بینایی شهوانی است؛ چون دامنه و برد حس بینایی، زیاد است و از این گذشته، وسعت زیادی از محیط، در یک لحظه دیده می‌شود.

از سوی دیگر، چون حس لامسه، دامنه و برد زیادی ندارد و فعالیتش محدود به تماس از نزدیک است و هورمون‌های جنسی زن به صورت دوره‌ای ترشح می‌شوند و به طور متناوب، عمل می‌کنند، تأثیر محرک‌های شهوانی بر زن، صورتی بسیار محدود دارد و از این نظر، فعالیت زنان، بسیار کم است؛ برخلاف مردان که ترشح اندروژن‌ها در آنان، صورتی یک‌نواخت دارد و هیچ عامل طبیعی آن را قطع نمی‌کند. مردان به صورتی گسترده‌تر، تحت تأثیر محرک‌های شهوانی قرار می‌گیرند و از این نظر، فعال‌ترند. V. ر.ک: دکتر بهزاد محمود، تفاوت‌های زن و مرد از نظر فیزیولوژی و روان‌شناسی؛ حداد عادل، فرهنگ‌برهنگی و فرهنگ‌برهنگی. V}

۲. حفظ و تحکیم بنیان خانواده؛

بی‌تردید نهاد خانواده، یکی از مقدس‌ترین نهادهای اجتماعی است که بشر تا به حال به خود دیده است. نقش خانواده در ایجاد جامعه سالم، یک نقش بی‌بدیل است و

در این میان، نقش حجاب و پوشش اسلامی در سلامت و استمرار پیوند خانوادگی، غیر قابل انکار است و در مقابل، برهنگی، سمّ کشنده نظم و پیوند موجود در نهاد خانواده است. آمارهای مستند نشان می‌دهند که با افزایش برهنگی در جهان، طلاق و از هم گسیختگی زندگی زناشویی نیز در دنیا همواره بالا رفته است؛ زیرا «هر چه دیده بیند، دل کند یاد» و هر چه دل در مقوله هوس های سرکش بخواهد، به هر قیمتی باشد، به دنبال آن می‌رود و به این ترتیب، هر روز دل به دلبری جدید می‌بندد و با قبلی، وداع می‌کند؛ اما در محیطی که «حجاب» حاکم است و دیگر شرایط اسلامی رعایت می‌شوند، دو همسر، تعلق به یکدیگر دارند و احساسات و عشق و عواطفشان، مخصوص یکدیگر است. در بازار آزاد برهنگی، قداست پیمان زناشویی، مفهومی ندارد؛ خانواده‌ها به سادگی متلاشی می‌شوند و کودکان، بی‌سرپرست می‌مانند.

۳. پیش‌گیری از فحشا و فروپاشی نظم جامعه؛

گسترش دامنه فحشا و افزایش فرزندان نامشروع، یکی از دردناک‌ترین پیامدهای بی‌حجابی و آزادی‌های بی‌حد و حصر جنسی است که در جوامع غربی و سایر جوامع مشابه، کاملاً مشهود است.

عامل اصلی فحشا و ازدیاد فرزندان نامشروع، منحصر به فرهنگ برهنگی و بی‌حجابی نیست؛ بلکه یکی از عوامل اصلی و مؤثر در گسترش دامنه فحشا و جریان روبه‌رشد تولد فرزندان نامشروع، مسئله برهنگی و بی‌حجابی است. امروزه یکی از مشکلات جوامع غربی، تولد روبه‌رشد فرزندان نامشروع و بدون شناسنامه است؛ فرزندان که دارای پدر و مادر نامشخصی هستند

و از نظر حقوقی، مشکلات فراوانی را به همراه آورده، نظم اجتماعی جوامع غربی را تهدید می کنند.

۴. جلوگیری از نگاه ابزاری به زن و ابتدال وی؛

یکی از مسائل مطرح پیرامون حقوق زنان و بی توجهی به آنان، نگاه ابزاری به زنان است. هنگامی که جامعه، زن را با اندام برهنه بخواند، طبیعی است که روزه روز، تقاضای آرایش بیشتر و خودنمایی افزون تر از او دارد و هنگامی که زن را از طریق جاذبه جنسی اش وسیله تبلیغ کالاها و عاملی برای جلب جهان گردان و مانند اینها قرار دهد، در چنین جامعه ای، شخصیت زن تا حد یک عروسک یا یک کالای بی ارزش، سقوط می کند و ارزش های والای انسانی او به کلی به دست فراموشی سپرده می شوند و به این ترتیب، زن، وسیله ای برای اشباع هوس های سرکش برخی مردان آلوده و فریب کار می شود.

عنصر حجاب و پوشش اسلامی، نه تنها زن را از صحنه اجتماع و فعالیت های اجتماعی دور نمی کند، بلکه زمینه های حضور مستمر و فعال زنان را در عرصه اجتماع - به همراه حقوق اجتماعی عادلانه - تضمین می کند و شخصیت خدادادی زن را از دستبرد نگاه ابزاری دیگران، مصونیت می بخشد.

در روایات آمده است: H {«المرأه ریحانه V} و سائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۲۰. V {«زن همچون ریحانه و شاخه گلی ظریف است». بی تردید، اگر باغبان او را پاس ندارد، از دید و دست گلچین، مصون نمی ماند.

قرآن کریم، زنان ایده آل را که در بهشت جای دارند، به مروارید محجوب و پوشیده در صدف، تشبیه می کند؛ A {«كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ»} V {«واقع

(۵۶)، آیه ۲۳ و گاه آنها را به جواهرات اصلیلی، چون یاقوت و مرجان که جواهر فروشان در پوششی ویژه قرار می دهند، تا همچون جواهرات یدلی به آسانی در دسترس این و آن قرار نگیرند و ارزش و قدرشان کاستی نپذیرد، تشبیه می کند.

باید توجه داشت که حیا، عفاف و حجاب زن، می تواند در نقش عاطفی او و تأثیرگذاری اش بر مرد، مؤثر باشد. لباس زن، سبب تقویت تخیل و عشق در مرد است و حریم نگه داشتن، یکی از وسایل مرموز برای حفظ مقام و موقعیت زن، در برابر مرد است. در واقع، حجاب موجب محدودیت مردان هرزه ای می شود که در صدد کام جویی های آزاد و بی حد و حصر هستند و نیز موجب مصونیت زنان از دست این گروه از مردان است.

علاوه بر مطالب فوق، استاد مطهری در بیان این که چرا حجاب به زنان اختصاص یافته، می گوید: «اما علت این که در اسلام دستور پوشش، اختصاص به زنان یافته، این است که میل به خودنمایی و خودآرایی، مخصوص زنان است. از نظر تصاحب قلب ها و دل ها، مرد، شکار است و زن، شکارچی؛ همچنان که از نظر تصاحب جسم و تن، زن، شکار است و مرد، شکارچی. میل زن به خودآرایی، از حس شکارچی گری او ناشی می شود. در هیچ جای دنیا سابقه ندارد که مردان لباس های بدن نما و آرایش های تحریک کننده به کار برند؛ بلکه این زن است که به حکم طبیعت خاص خود، می خواهد دلبری کند و مرد را دل باخته و در دام علاقه خود اسیر سازد.

بنابراین، انحراف تبرج و برهنگی، از انحراف های مخصوص زنان است و دستور پوشش هم برای آنان مقرر گردیده است^{۷} مسئله حجاب. {۷}.

به عبارت دیگر، جاذبه و کشش جنسی و زیبایی خاص زنانه و تحریک پذیری جنسی مردانه، یکی از علت های این حکم است.

توصیه و دستور الهی به پوشش و حجاب برای زنان، به منظور ایجاد محدودیت و محرومیت و چیزهایی از این قبیل که تنها فریب شیطنی اند نمی باشد، بلکه در واقع، برای آگاهی دادن به گوهری ارزشمند در وجود زنان است که باید از آن مراقبت و آن را حفظ کنند؛ تا به تاراج نرود. این، کاملاً معقول است که هر چیزی ارزشمندتر باشد، مراقبت و محافظت بیشتری را می طلبد؛ تا از دست راهزنان، در امان باشد و به شکل یک ابزار، برای مطامع سودپرستان در نیاید.

به یاد داشته باشیم که غریزه جنسی، نیرومند و عمیق است و هر چه بیشتر اطاعت شود، سرکش تر می گردد؛ همچون آتش که هر چه هیزم بیشتری بر آن بریزند، شعله ورت تر می شود و شهوت خود را به صورت یک عطش روحی و خواست اشباع نشدنی، در می آورد. {۷} شهید مطهری، مجموعه آثار، ج ۱۹، ص ۴۳۴. {۷} وضعیت جهان معاصر و کشانده شدن عده ای به همجنس بازی، نشانه آشکاری از این حالت است. بنابراین، رعایت نکردن پوشش اسلامی توسط زنان، نه تنها از بین رفتن حساسیت مردان را به دنبال ندارد، بلکه موجب طغیان غریزه جنسی آنان نیز می شود و پس از مدتی، باعث دل زدگی و بی معنایی آن خواهد شد.

آیا درست است که دستور حجاب، برای زمانی بوده که

زنان مسلمان با کنیزان اشتباه گرفته نشوند و امروزه، کنیز وجود ندارد؛ بنابراین، این حکم نیز منتفی می‌گردد؟

این برداشت را برخی از آیه ۵۹ سوره احزاب کرده اند؛ زیرا بعد از آن که خداوند خانم‌ها را امر به استفاده از جلباب نموده، فرمود: {ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ} «این، نزدیک‌ترین راهی است که شناخته شوند آزادند؛ نه کنیز؛ تا مورد آزار و اذیت قرار نگیرند».

حقیقت این است که اگر کسی به متون روایی و تاریخ اسلام رجوع کند، به راحتی خواهد فهمید که همان‌طور که نماز و روزه به دورانی خاص اختصاص ندارند، دستور پوشش نیز چنین است و ادعای عصری بودن آن، بی‌دلیل و غیرکارشناسانه است؛ زیرا در این آیه، یکی از علت‌های وجوب حجاب این‌گونه بیان شده که زن بی‌حجاب (مانند کنیزان در آن زمان)، در معرض مزاحمت و هتک حیثیت قرار دارد و در مقابل، زن وقتی با پوشش مناسب و با وقار از خانه بیرون می‌رود، فاسدان، مزاحمان و بیماردلان، جرأت هتک آبروی چنین فردی را که دارای حریم است، پیدا نمی‌کنند و در واقع، وی را طعمه‌ای مناسب، برای شکار خود نمی‌بینند. پس در این آیه، علت حکم، بیان شده است و آن علت، امروز نیز وجود دارد.

پوشش کامل و مناسب برای زن، چه پوششی است؟

در میان فلسفه‌های حجاب که ذکر نمودیم، دو فلسفه، نقش اساسی‌تری دارند که با یکدیگر دارای ارتباط تام هستند و آنها عبارتند از:

۱. مصونیت زن در برابر طمع و ورزی‌های هوس‌بازان.

۲. پیش‌گیری از تحریکات شهوانی خارج از ضوابط

و هنجارهای الهی و تأمین سلامت و بهداشت معنوی جامعه.

حجاب با چنین نقش و کارکرد اساسی و مهمی، پیامی قاطع با خود دارد و آن، این است که در برابر همه مردان اجنبی، نوعی هشدار و اعلام «دور باش!» می دهد و در نتیجه، عواملی در رساندن این پیام و اثرگذاری آن مؤثرند که عبارتند از:

۱. حدود و میزان پوشش؛

بدون شک هر اندازه بدن زن پوشیده تر باشد، نقش نیرومندتری در دورسازی دیدگان نظاره گر ایفا می کند. اگر نگاه های آلوده را همچنان که در روایات آمده است، «تیرهای زهر آلود شیطان» بدانیم، پوشش زن، همانند قوسی است که تیر از آن کمانه می کند و منحرف می شود و از اصابت و نفوذ در هدف، باز می ماند و بر عکس، هر اندازه بدن زن برهنه تر باشد، تیرهای شیطانی را بیشتر متوجه خود ساخته، از آن، آسیب خواهد دید و از این روست که چادر را حجاب برتر شناخته اند؛ زیرا با وجود شرایط دیگر، بیشترین پوشش و مطمئن ترین مصونیت را ایجاد می نماید.

۲. کیفیت پوشش؛

میزان ضخامت و حتی کیفیت دوخت لباس، خود بخش مهمی از حجاب را تشکیل می دهد. بدون شک، لباس نازک، تنگ و بدن نما، فرودگاه پیکان مسموم شیطان و موجب خیره شدن چشم های هرزه و آلوده و به فساد کشاننده جامعه است و در مقابل، لباس غیربدن نما، دیده ها را از خود دور ساخته، سلامت معنوی نفوس را تأمین می کند.

۳. رنگ ها؛

برخی از رنگ ها، دیده ها را خیره می سازند و پاره ای دیگر، نگاه ها را از خود می رانند و دور

می سازند و در عین حال، عالمان دین نسبت به خصوص رنگ ها، تأکید چندانی نکرده، ولی بر این مسئله پای می فشارند که لباس، نباید موجب جلب توجه و عواقب سوء ناشی از آن باشد و از این روست که در طول تاریخ، زنان مسلمان به میل خود، در خارج از خانه و درون جامعه عمومی، لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و این سنت حسنه، مورد تأیید و پذیرش پیامبر صلی الله علیه و آله و امامان علیهم السلام قرار گرفت؛ زیرا زنان به این وسیله، احساس امنیت و مصونیت بیشتری می کردند. گاهی می گویند: لباس مشکی، از نظر اسلام، مکروه است؛ حال آن که هیچ فقیهی به کراهت چادر و عبای مشکی، فتوا نداده است؛ بلکه در روایات، چادر و کفش مشکی، استثناء شده اند. گاهی از جهات دیگر وارد شده که پوکی استخوان می آورد و آرامش روانی را بر هم می زند. اگر چنین بود، خانم هایی که ۸۰ سال از چادر مشکی استفاده کرده اند، باید از پای درآمده باشند؛ در حالی که هیچ آمار علمی که گواه بر گفته های آنان باشد، در دست نیست.

به نظر می رسد که پوشش کامل، آن نوع پوششی است که هیچ چشم بیگانه ای را متوجه خود نکند؛ یعنی لباسی که برجستگی های اندام زن را اصلاً نشان ندهد و اسباب تحریک شهوت مردان را فراهم نکند و خود زن هم با آرایش، در جامعه ظاهر نشود.

آرایش در مقابل نامحرم، تا چه حدی برای خانم ها جایز است؟

در خصوص «آرایش» و «زینت»، پرسش مهمی مطرح است که آیا مفهوم آن، واژه «زیور» (زینت

های جدا از بدن مانند جواهرات) را نیز در بر می گیرد یا تنها آرایش های متصل به بدن، مانند سرمه و خضاب را شامل می شود؟

در پاسخ باید گفت: حکم کلی، آن است که خودآرایی، جایز و خودنمایی در مقابل نامحرم، ممنوع است. آرایش، امری فطری و طبیعی است. بنابراین، خداوند، زینت و خودآرایی را نهی نمی کند؛ آن چه در شرع مقدس ممنوع شده، تبرج و خودنمایی و تحریک و تهییج به وسیله آشکار ساختن زینت، در محافل اجتماعی است؛ چنان که قرآن می فرماید: **A**؛ «وَلَا تَبْرُجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى» **{V:A}** احزاب (۳۳)، آیه ۳۳. **V**؛ **A**؛ **{V:A}** و نیز می فرماید: **A**؛ «وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ» **{V:A}** نور (۲۴)، آیه ۳۱. **V**؛ **A**؛ **{V:A}** این آیه، زنان عرب را که معمولاً خلخال به پا می کردند و برای این که بفهمانند خلخال گرانبها دارند، پای خود را محکم به زمین می کوفتند، از این کار، نهی می کند.

فقیه بزرگوار، علامه مطهری می گوید: «از این دستور، می توان فهمید هر چیزی که موجب جلب توجه مردان می گردد، مانند استعمال عطرهای تند و همچنین آرایش های جالب نظر در چهره، ممنوع است. به طور کلی، زن در معاشرت، نباید کاری بکند که موجب تحریک و تهییج و جلب توجه مردان نامحرم گردد.

خداوند در آیه ۳۱ سوره نور می فرماید: **A**؛ «وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا» **A**؛ «زنان مؤمن، زینت های خود را در مقابل نامحرم، آشکار نمی سازند؛ مگر زینت هایی که به خودی خود، آشکار هستند».

پس زینت های زن، دو گونه است؛ یک نوع زینتی که مانند لباس و سرمه و انگشتر و

دست بند، آشکار است و پوشانیدن آن، واجب نیست و نوع دیگر، زینتی که پنهان است؛ مگر آن که عمدتاً بخواهد آن را آشکار سازد؛ مانند گوشواره و گردن بند. پوشانیدن این نوع زینت و زیور، واجب است. {V} ر.ک: مسئله حجاب، ص ۱۴۶ - ۱۴۷. البته در این مسئله انسان باید به فتوای مرجع تقلید خویش رجوع کند. {V}

تا به این جا مسئله آرایش و زیور در مقابل نامحرم را بیان نمودیم؛ ولی باید دانست که در مقابل افراد محرم، مانند شوهر و فرزند و پدر و برادر و سایر محرمان، این محدودیت، وجود ندارد.

علامه طباطبائی در تفسیر آیه ۳۲ سوره اعراف می فرماید: خدای متعال در این آیه، {V} «یا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَ كُلُوا وَ اشْرَبُوا وَ لَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ. قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَ الطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ»؛ «ای فرزندان آدم! زینت خود را به هنگام رفتن به مسجد، با خود بردارید و بخورید و بیاشامید و زیاده روی نکنید که او، اسرافکاران را دوست نمی دارد. (-ای پیامبر!) (-). بگو: زیورهایی را که خدا برای بندگانش پدید آورده و (-نیز) - (روزی های پاکیزه را چه کسی حرام گردانیده؟ بگو: این (-نعمت ها-) در زندگی دنیا، برای کسانی است که ایمان آورده اند و روز قیامت (-نیز) -) خاص آنان می باشد. این گونه، آیات (-خود) - را برای گروهی که می دانند، به روشنی بیان می کنیم». {V} زینت هایی را معرفی می کند که برای بندگان، ایجاد و آنان را فطرتاً

به وجود آن زینت ها و استعمال و استفاده از آنها، ملهم کرده است و روشن است که فطرت، جز به چیزهایی که وجود و بقای انسان نیازمند آن است، الهام نمی کند^{V} ر.ک: المیزان، ج ۸ ص ۷۹. {V} و حسن زیبایی دوستی، سرچشمه پیدایش انواع هنرها در زندگی بشر شمرده می شود. این گرایش طبیعی، افزون بر آن که آثار مثبت روانی در دیگران پدید می آورد، به تحقق آثار گران بهای روانی در شخص آراسته نیز می انجامد. آراستن خود و پرهیز از آشفتنگی و پریشانی، در نظام فکری و ذوق سلیم انسان ریشه دارد. پرهیز از خودآرایی، نه دلیل وارستگی از قید نفس است و نه علامت بی اعتنائی به دنیا. وضع ژولیده و آشفته و عدم مراعات تمیزی و نظافت ظاهری، خود به خود، شخصیت افراد را در نگاه دیگران، خوار می سازد و زبان طعن و توهین دشمن را می گشاید. بر این اساس، پوشیدن جامه زیبا، بهره گیری از مسواک و شانه، روغن زدن به مو و گیسوان، معطر بودن، انگشتر به دست کردن و سرانجام، آراستن خویش هنگام عبادت و معاشرت با محرمان، از مستحبات مؤکد و برنامه های روزانه مسلمانان است.

امام حسن مجتبی علیه السلام بهترین جامه های خود را در نماز می پوشید و در پاسخ کسانی که سبب این کار را می پرسیدند، می فرمود: **H** «إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ وَ يُحِبُّ الْجَمَالَ فَاتَّجَمَّلُ لِرَبِّي ^{V}»
مجمع البیان، ج ۳ - ۴، ص ۶۷۳. {V}؛ خداوند، زیباست و زیبایی را دوست دارد؛ پس خود را برای پروردگرم زیبا می سازم.

در کتاب های روایی ما نیز ابواب مفصلی درباره

استحباب این مسئله وجود دارد که برای اطلاع بیشتر، می توانید به حلیه‌المتقین، نوشته علامه مجلسی، مراجعه کنید.

چرا حجاب بر مرد واجب نشده است؟

در مورد مردان نیز این گونه نیست که بتوانند با هر نوع لباسی، از خانه بیرون آیند و نوع پوشش آنها به هر صورتی باشد؛ بلکه مردان نیز در این جهت، با محدودیت‌های خاصی نسبت به پوشش، مواجه هستند؛ اما محدوده پوشش آنان، به جهت حضور بیشتر در اجتماع و کارهای سخت و به علت این که زن، مظهر جمال و زیبایی و مرد، مظهر موتور محرکه اقتصاد در جامعه است، با زنان متفاوت است.

علاوه بر این، همان طور که شهید مطهری فرمود، میل به خودنمایی و خودآرایی، مخصوص زنان است و از نظر تصاحب قلب‌ها و دل‌ها، مرد، شکار است و زن، شکارچی؛ همچنان که از نظر تصاحب جسم و تن، زن، شکار است و مرد، شکارچی و این زن است که به حکم طبیعت خاص خود، می خواهد دلبری کند و مرد را دل‌باخته و در دام علاقه خود اسیر سازد؛ ولی در عین حال، اسلام برای مردان نیز پوششی در حد معقول قرار داده و مردان نیز آزادی بی حد و حصری در پوشش ندارند و از طرف دیگر، اسلام آنها را بر حفظ نگاه از نامحرم و کنترل شهوت در نگاه، تکلیف کرده است و کنترل نگاه برای مردان، نسبت به زنان، سخت تر است.

برای توضیح بیشتر ذکر چند نکته زیر ضروری است:

۱. بسیاری از فقها فرموده اند: زن، نباید به بدن لخت مرد نامحرم (به جز سر و صورت و گردن)، نگاه کند

و این حکم، دلیل قطعی دارد که در جای خود بیان شده است.

۲. ممکن است نگاه زن به بدن مرد نامحرم، حرام باشد؛ ولی پوشش آن از سوی مرد، واجب نباشد؛ همان گونه که نگاه مرد به صورت و دست های زن از روی شهوت، حرام است؛ ولی پوشش آن از سوی زن، واجب نیست.

اکنون این پرسش پیش می آید که اگر مردی با این وضعیت بیرون آید و بداند زنان از روی عمد و لذت، به بدنش نگاه می کنند، آیا از نظر شرعی مرتکب گناه شده؟ برخی فتوا به حرمت داده اند.

اصلی ترین مستند و مبنای این حکم، قاعده فقهی «اعانه بر اثم» است که در فقه، کاربرد فراوانی دارد. معنای این قاعده، این است که هر کس زمینه تحقق و پیاده شدن گناه را برای دیگری فراهم سازد، خود نیز مانند انجام دهنده آن، گناهکار است و فقهای که قائل هستند که دلیل و قاعده فقهی، «تعاون بر اثم» است و نه «اعانه بر اثم»، می فرمایند: اگر مردان با لباس آستین کوتاه بیرون آیند، به قصد این که زنان به آنها نگاه کنند، شریک گناه شده، قاعده فقهی در حق آنها پیاده می شود؛ اما اگر به این انگیزه نباشد، اشکالی ندارد.

در هر صورت، برای مرد مؤمن، سزاوار نیست که با لباس نامناسب، در جمع حاضر شود و در مواردی که مفساد خاصی بر آن مترتب شود، به فتوای فقها، حرام می باشد؛ البته توصیه می شود که در جزئیات مسئله، اشخاص به رساله مرجع تقلید خود مراجعه کنند.

چرا بانوان در نماز باید حجاب داشته باشند؟

پاسخ، این است: از آن جا

که در این پرسش، مسئله نماز مطرح است و اساس بسیاری از احکام نماز و سایر عبادت‌ها، فراخوان بشر به تعبد و اظهار بندگی در مقابل پروردگار است، ما فقط در حد فهم خود، می‌توانیم پاسخ گوئیم و دست‌یابی به علت احکام عبادات، بسیار مشکل است و گرچه هر یک از آنها دارای حکمت و علت خاصی هستند، ولی پی‌بردن به همه آن اسرار، برای ما میسر نیست. به هر حال، حجاب و پوشش بانوان در نماز، علت‌ها و فلسفه‌های متعددی می‌تواند داشته باشد که برخی عبارتند از:

الف) این خود نوعی تمرین مستمر و روزانه، برای حفظ حجاب می‌باشد و یکی از عواملی است که در پاسداشت دائمی پوشش اسلامی زن و جلوگیری از آسیب‌پذیری او، نقش مهمی ایفا می‌کند. همان‌گونه که هر عبادتی، تعلیم و تمرین است برای انسان که در همه حال، به یاد خداوند سبحان و بازگشت به سوی او و تزکیه و تربیت خود برای یک زندگی ابدی باشد، حجاب زن در نماز نیز آموزش، تمرین و تذکر پوشش عقیفانه اوست که در غیر نماز هم باید همان پوشش در برابر نامحرم، رعایت شود؛ زیرا نماز، آموزشگاه مهم‌ترین معارف و نیازهای حیاتی انسان و پرورشگاه ایمان و تقوا و اخلاق انسانی و الهی، مثل عفاف و حجاب است، و به همین علت، نماز، مظهر حقیقت و سیمای ملکوتی دین اسلام می‌باشد. نماز، آئینه دین الهی است. خداوند حکیم، تمام معارف و قوانین مهم و ریشه‌ای و مسائلی که حیات معنوی و اخلاقی و سعادت دنیوی و اخروی

انسان و جامعه را تأمین می کنند، به طور خلاصه و کلی در نماز بیان فرموده است.

ب) داشتن پوشش کامل در پیشگاه خداوند، نوعی ادب و احترام به ساحت قدس ربوبی است. از این رو، برای مرد نیز ستر عورت واجب و در بر داشتن عبا و پوشاندن سر در نماز، مستحب است و همین ادب حضور در پیشگاه الهی، زمینه ساز حضور معنوی و بار یافتن به محضر حق می شود. رعایت این ادب برای زنان، اهمیت بیشتری دارد؛ زیرا به طور معمول، زنان آن گاه که در برابر بزرگی قرار می گیرند، اولین حرکتی که انجام می دهند، حفظ وقار و حجاب خود است؛ البته حکم پوشش در نماز، با حفظ حجاب در برابر نامحرم، تفاوت هایی دارد؛ مثلاً پوشاندن روی پا در برابر نامحرم واجب است؛ ولی در نماز - بدون حضور نامحرم - واجب نیست.

ج) زن، مظهر حیا و عفاف است و حیا هم جلوه گاه حریم است و بالاتر از حریم خدا، حریمی وجود ندارد و در آن جا، باید در برابر عظمت کبریایی اش با حیا و پوشش باشد؛ تا حد بندگی خود را نشان دهد. این پوشش و حیا، هر چند برای مردان هم رعایتش لازم است، برای زنان، ضرورت محوری دارد.

اصولاً خانم ها مظهر زیبایی و لطافت و ظرافت در خلقت هستند و دُرّها و مرواریدهایی گران بها و زیبایی که خداوند برای هنرنمایی خود، خلق نموده است و هیچ گاه نمی خواهد از ارزش آنها کاسته شود. این مخلوق، هر چه پرده نشین و دارای ناز و کناره گیر از بازارهای عمومی باشد، بر قدر و

مزلتیش افزوده می شود. به همین جهت، خدای سبحان، پوشیدن تمام بدن او را واجب دانسته و در هر حال، احترامش را واجب شمرده است و حتی وقتی خداوند می خواهد از خصوصیات و اهمیت و ارزش حوری های بهشتی بگوید و از آنها تعریف کند، می فرماید: **A** «حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ» **V**؛ الرحمن (۵۵)، آیه ۷۲. **V**؛ «حورانی پرده نشین در (-دل) - خیمه ها»؛ یعنی ارزش آنها به این است که اختصاصی و پرده نشین هستند و در دسترس عموم نمی باشند.

حال با توجه به این خصوصیات حیرت آور و منحصر به فرد، مسلماً این احترام و متانت و وقار در نماز و مقابل خداوند، سزاوارتر است و فقط مسئله محرم و نامحرم مطرح نیست.

آیا جلوگیری از بی بند و باری، ولنگاری و بی حجابی، واجب و وظیفه حکومت اسلامی است یا صرفاً یک مسئله اخلاقی و شخصی است؟

مسئله حفظ پوشش و عدم مزاحمت برای بانوان، تنها یک توصیه اخلاقی نیست و حکمی اسلامی و حکومتی به شمار می آید و خداوند در ادامه آیه حجاب در سوره احزاب، می فرماید: **A** «لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنافِقُونَ وَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَ الْمُرَجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَتُغْرِبَنَّهُمْ مِنْهُمْ كُلُّ شَيْءٍ بَالِغٌ إِلَّا قَلِيلًا» **A**؛ «اگر منافقان و بیماردلان و کسانی که در شهر نگرانی به وجود می آورند، از کارهای خود دست برندارند، ما تو را بر ضد آنان بر خواهیم انگیزت و تو را سخت بر آنان مسلط می کنیم؛ تا جز مدتی اندک، در همسایگی تو زندگی نکنند».

در نتیجه، همان گونه که امر به همه معروف ها و نهی از همه منکرها، بر مؤمنین و بر

حکومت اسلامی واجب است، نسبت به مسئله حجاب نیز این قاعده کلی شرعی، جاری است و بر هیچ کس جایز نیست که در مقابل آن، بی تفاوت باشد یا آن را کوچک و بی اهمیت شمارد. خانم ها توجه داشته باشند که خداوند در مقابل احکام خویش، غیرت دارد و هیچ گاه راضی به ترک دستورات خود نیست و اصلاً موضوع این نیست که بیرون گذاشتن چند تار مو که مسئله کوچکی است، چه اهمیتی برای خداوند دارد؛ بلکه مهم این است که چه خدای بزرگی نافرمانی می شود.

در پایان لازم است یادآور شوم که این جانب در این بحث از کتاب مسئله حجاب علامه شهید مرتضی مطهری استفاده فراوانی کرده ام. این کتاب، ظاهری دارد و باطنی؛ ظاهر آن برای عموم مطالعه کنندگان قابل فهم است؛ ولی باطن آن فقط برای کسانی که عمری را در فقاقت و اجتهاد سپری نموده اند، قابل نیل می باشد، کتابی است کاملاً فقهاتی و تحقیقی و بهتر از آن در این موضوع، به نظر بنده، تا به حال نگاشته نشده است.

سوال ۳۲

سوال :

چرا چادرزدن و رعایت حجاب برای خانمها در نماز واجب است؟ ما با خالق خود حرف می زنیم و با او صمیمی هستیم و سفارش شده در همه حال حتی خوابیده خدا را یاد کنید پس چادر برای چیست؟ از صمیمیت با خدا کم نمی کند؟ من دوست دارم راحت با خدای خود حرف بزنم ... خدایی که بحث محرم و نامحرمی در او راه ندارد ... چه کسی این حکم را فرموده است

جواب :

در مورد حجاب و پوشش هنگام نماز، گفتنی است که خداوند متعال

علیم و حکیم است، پس یکایک احکام حکمت خاصی دارد ولکن بی بردن به آن همه اسرار برای ما میسر نیست چه اینکه با علم محدود ما از نیازها، استعدادها و نیز راه رفع نیازهای واقعی و شکوفا کردن استعدادها به نحو صحیح و بدون مخاطرات جسمی و روحی، مادی و معنوی، چگونه می توان چنین ادعایی نمود.

علاوه بر اینکه اساس در این احکام فراخوان بشر به تعبد و اظهار بندگی در مقابل حضرت پروردگار است. البته چه بسا ممکن است آگاهی به این اسرار و حکمت ها حداقل در بعضی افراد موجب تقویت انگیزه آنها در پیروی از آن دستورات شود به همین جهت در صدد کنکاش از اسرار و حکمت های احکام اند .

به هر صورت حجاب و پوشش بانوان در نماز، علل و فلسفه های متعددی دارد؛ از جمله:

الف) این خود نوعی تمرین مستمر و روزانه برای حفظ حجاب می باشد و یکی از عواملی است که در پاس داشت دائمی پوشش اسلامی زن و جلوگیری از آسیب پذیری آن، نقش مهمی ایفا می کند. همانگونه که هر عبادتی از جمله نماز، تعلیم و تمرین است برای انسان که در همه حال به یاد خداوند سبحان و بازگشت به سوی او در آخرت و ترکیه و تربیت خود برای یک زندگی ابدی باشد، حجاب زن در نماز نیز آموزش، تمرین و تذکر پوشش عقیقانه اوست که در غیرنماز هم باید همان پوشش در حال نماز باشد، یعنی همان پوشش مناسب و مقدار حجاب او در نماز، باید در غیرنماز در برابر نامحرم هم رعایت شود، زیرا نماز آموزشگاه مهم ترین معارف و نیازهای حیاتی انسان و پرورشگاه ایمان و تقوا و اخلاق انسانی

و الهی از جمله عفاف و حجاب است، لذا نماز مظهر حقیقت و سیمای ملکوتی دین اسلام می باشد. نماز مرآت و آئینه دین الهی است. خداوند حکیم تمام معارف و قوانین مهم و ریشه ای و مسائلی که حیات معنوی و اخلاقی و سعادت دنیوی و اخروی انسان و جامعه را تامین می کند، به طور اجمال و کلی در نماز مقرر فرموده است.

ب) داشتن پوشش کامل در پیشگاه خداوند، نوعی ادب و احترام به ساحت قدس ربوبی است. از این رو برای مرد نیز در بر داشتن عبا و پوشاندن سر در نماز، مستحب است و همین ادب حضور در پیشگاه الهی زمینه ساز حضور معنوی و بار یافتن به محضر حق می شود. رعایت این ادب برای زنان اهمیت بیشتری دارد زیرا به طور معمول زنان آنگاه که در برابر بزرگی قرار می گیرند اولین حرکتی که انجام می دهند حفظ وقار و حجاب خود است.

گفتنی است؛ حکم پوشش در نماز، با حفظ حجاب در برابر نامحرم تفاوت هایی دارد؛ مثلاً پوشاندن روی پا در برابر نامحرم واجب است؛ ولی در نماز - بدون حضور نامحرم - واجب نیست. هم چنین آنچه در نماز واجب است پوشش است هر چند با مانتو و روسری باشد اما از آنجا که پوشش چادر رعایت ادب و حفظ قداست را بیشتر نمایان می سازد. خانم ها از چادر استفاده می کنند و حتی گاهی چادر نماز آنها از دیگر چادرهای آنان جدا می باشد و این خود نشانه ای که حس زیبایی دوستی و تنوع خواهی بیشتر زنان است.

نکته آخری که می توان در اهمیت پوشش زنان حتی در خلوت و

در حال نماز گفت این است که زن مظهر حیا و عفاف است و حیا هم جلوه گاه حریم است و بالاتر از حریم خدا، حریمی وجود ندارد؛ جایی که باید در برابر عظمت کبریائیش با حیا و حجب بود تا حد بندگی خود را بنمایانیم؛ این حجب و حیا هر چند برای مردان هم رعایتش لازم است، برای زنان ضرورت محوری دارد.

برای مطالعه بیشتر ر.ک:

- مسأله حجاب، شهید مطهری

- تفسیر نمونه، ج ۱۴، ص ۴۳۵ تا ۴۵۰

سوال ۳۳

سوال:

فلسفه حجاب در نماز چیست؟

جواب:

حجاب و پوشش بانوان در نماز، حکمت، علل و فلسفه های متعددی دارد؛ به مواردی از آن اشاره می شود::

الف. این خود نوعی تمرین مستمر روزانه برای حفظ حجاب می باشد و یکی از عواملی است که در پاس داشت دائمی پوشش اسلامی زن و جلوگیری از آسیب پذیری آن، نقش مهمی ایفا می کند. همان گونه که هر عبادتی از جمله نماز، تعلیم و تمرین است برای انسان که در همه حال به یاد خداوند سبحان و بازگشت به سوی او در آخرت و تزکیه و تربیت خود برای یک زندگی ابدی باشد، حجاب زن در نماز نیز آموزش، تمرین و تذکر پوشش عقیفانه اوست که در غیر نماز هم باید همان پوشش در حال نماز باشد، یعنی همان پوشش مناسب و مقدار حجاب او در نماز، باید در غیر نماز در برابر نامحرم هم رعایت شود، زیرا نماز آموزشگاه مهم ترین معارف و نیازهای حیاتی انسان و پرورشگاه ایمان و تقوا و اخلاق انسانی و الهی از جمله عفاف و حجاب است، لذا نماز مظهر حقیقت و سیمای ملکوتی دین اسلام می باشد. نماز مرآت و آئینه دین الهی است. خداوند

حکیم تمام معارف و قوانین مهم و ریشه ای و مسائلی که حیات معنوی و اخلاقی و سعادت دنیوی و اخروی انسان و جامعه را تامین می کند، به طور اجمال و کلی در نماز مقرر فرموده است.

ب. وجود پوششی یک پارچه برای تمام بدن و داشتن پوششی مخصوص برای نماز، توجه و حضور قلب انسان را بیشتر می کند و از التفات ذهن به تجملات و چیزهای رنگارنگ می کاهد و ارزش نماز را صد چندان می کند.

ج. داشتن پوشش کامل در پیشگاه خداوند، نوعی ادب و احترام به ساحت قدس ربوبی است. از این رو برای مرد نیز در بر داشتن عبا و پوشاندن سر در نماز، مستحب است و همین ادب حضور در پیشگاه الهی زمینه ساز حضور معنوی و بار یافتن به محضر حق می شود. افزون بر آن، حکم پوشش در نماز، با حفظ حجاب در برابر نامحرم تفاوت هایی دارد و با آن قابل مقایسه نیست؛ مثلاً پوشاندن روی پا در برابر نامحرم واجب است؛ ولی در نماز - بدون حضور نامحرم - واجب نیست

البته توجه داشته باشیم ان چه ذکر شد یکی از حکمت های پوشش زن در نماز است زیرا با توجه به اینکه خداوند متعال علیم و حکیم است، پس یکایک احکام حکمت خاصی دارد و لکن پی بردن به آن اسرار برای ما هم میسر نیست و هم چندان مفید نیست چه اینکه با علم محدود ما از نیازها، استعدادها و نیز راه رفع نیازهای واقعی و شکوفا کردن استعدادها به نحو صحیح و بدون مخاطرات جسمی و روحی، مادی و معنوی، چگونه می توان چنین ادعایی نمود. علاوه بر اینکه اساس در این احکام فراخوان بشر

به تعبد و اظهار بندگی در مقابل حضرت پروردگار است. البته چه بسا ممکن است آگاهی به این اسرار و حکمت‌ها حداقل در بعضی افراد موجب تقویت انگیزه آنها در پیروی از آن دستورات شود به همین جهت در صدد کنکاش از اسرار و حکمت‌های احکام می‌کنند.

سوال ۳۴

سوال :

می‌خواستم بیرسم که چرا ما خانم‌ها باید قوزک پاهایمان را از آقایان بیوشیم مگر چه احساسی به آقایان دست می‌دهد که برای ما حکم زنا را دارد؟

جواب :

یکی از سفارش‌هایی که به زنان آیه ۳۱ سوره نور شده، پرهیز از حرکات و رفتارهای تهییج‌کننده شهوت از جمله راه رفتن تحریک‌آمیز است. A} «و لا یضربن بارجلهن لیعلم ما یخفین من زینتهن؛ A} و نباید پاهای خود را بزنند تا آن چه از زینت‌هایشان مخفی می‌کنند دانسته شود.» این بخش از آیه به این نکته اشاره دارد که زنان مسلمان نهایت دقت و عفت را در دوری از اموری که آتش شهوت را در دل مردان شعله‌ور می‌سازد و ممکن است آنان را از جاده عفت منحرف کند، داشته باشند. V} (تفسیر نمونه، آیت الله مکارم شیرازی و دیگران، ج ۱۴، ص ۴۴۱) V} از این بخش از آیه چند نکته برداشت می‌شود:

۱. زنان مؤمن، موظف‌اند به هنگام راه رفتن، به گونه‌ای گام بردارند که زینت‌هایشان (چون خلخال) بر نامحرمان آشکار نشود.

۲. هر گونه حرکت و رفتاری که موجب آگاهی نامحرمان از زینت‌های زنان مؤمن شود، بر آنان حرام است.

۳. زنان مؤمن، وظیفه دارند از هر گونه رفتار تحریک‌آمیز و جلب

کننده توجه نامحرم‌ان به سوی خویش پرهیز کنند.

۴. بر زنان مؤمن، پوشاندن پا تا مچ و زینت‌های آن (مانند خلخال) واجب است. {۷} (تفسیر راهنما، اکبر هاشمی رفسنجانی و جمعی از محققان مرکز فرهنگ و معارف قرآن، ج ۱۲، ص ۲۵۴) {۷} حاصل آن که همان طور که نشان دادن خلخال جایز نیست، راه رفتن به گونه‌ای که باعث تهییج مردان و جلب توجه آنان به دیدن زینت‌های پنهان زن می‌شود، نیز جایز نیست. کفش‌های پاشنه‌دار با خلخال تفاوت دارند، خلخال بالای مچ پا بسته می‌شود و خود یک نوع زینت پنهان محسوب می‌شود؛ اما کفش پاشنه‌دار به خودی خود زینت به حساب نمی‌آید؛ البته چنانچه کفش پاشنه‌بلند، باعث تهییج و تحریک و جلب توجه مردان شود از باب مهیج بودن حرام خواهد بود. لذا فقیهان فتوا داده‌اند: «کفش پاشنه‌بلند اگر موجب تهییج نامحرم شود اشکال دارد.» فلسفه و حکمت حجاب

تردید نیست که حجاب و پوشش زن یکی از احکام ضروری اسلام به شمار می‌رود. قرآن مجید درباره این امر مهم می‌فرماید: {A} «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأُزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا» {A؛ ۷} احزاب (۳۳)، آیه ۵۹. {۷} «ای پیامبر! به همسران و دختران و زنان مؤمنان بگو: جلباب‌ها (روسری‌های بلند) خود را بر خویش فرو افکنند. این کار برای اینکه شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند، بهتر است و خداوند همواره غفور و رحیم است.» پوشش سابقه‌ای به اندازه حیات بشریت دارد و غیر از پیروان یکی

از مکاتب که بر لزوم برهنه زیستی پای می فشارد همه جامعه بشریت به نوعی رعایت می کنند. {V} ر.ک: مصطفوی، انسانیت از دیدگاه اسلامی، ص ۱۲۹. {V} درباره اهمیت و فلسفه «حجاب»، اشاره به چند نکته بسیار حائز اهمیت است: {T} ۱. کاهش خطا و خطر؛ {T} مصونیت زن در برابر طمع ورزی هوس بازان از ثمرات آشکار رعایت حجاب است. {T} ۲. حفظ احترام؛ {T} اگر چه رعایت حجاب، از یک سو به مردان کمک می کند که به طور ناخواسته، و خارج از چارچوب ها، عواطف و احساسات خود را هزینه نکنند. اما بیش از آن به خانم ها کمک می کند که به طور ناخواسته و خارج از چارچوب ها، وسیله لذت انگاری قرار نگیرند و شخصیت و احترام آنان خدشه دار نگردد. {T} ۳. نشاط و رغبت؛ {T} احکام الهی بیش از آنکه به محدودیت لذت ها بیانجامد به ماندگاری لذت ها و پایداری نشاط و خوشی ها می انجامد از این رو اگر چه حجاب از یک سو برای خانم ها محدودیت است و موجب خستگی و زحمت می باشد اما از سوی دیگر اوج احساسات را سالم نگه می دارد و عاطفه ها و محبت ها را در کانون گرم خانواده متمرکز می سازد و زن و مرد را از بی تفاوتی نسبت به همدیگر در نظام خانواده نجات می دهد و این بحرانی است که هم اکنون دامنگیر جوامع غربی شده است، به طوری که در هنگامه برپایی کانون خانواده که بر اساس عشق و محبت باید تحکیم شود و مهم ترین ابزار آن میل جنسی نسبت به یکدیگر است این میل رو به افول گذاشته و بنیان خانواده ها را متزلزل ساخته است، بلکه عشق و عاطفه آن دو، در سال های قبل از ازدواج و

بعد از ازدواج در میان افراد متعدد پخش شده است و تمرکز خود را از دست داده است. از این رو «حجاب و پوشش زن»، دارای مشخصه‌ها و ویژگی‌هایی است که بعضی از آنها اشاره می‌شود: {T} یک، حدود و میزان پوشش: {T} هر اندازه بدن زن پوشیده تر باشد، نقش نیرومندتری در دورسازی دیدگان نظاره‌گر ایفا می‌کند. اگر نگاه‌های آلوده را «تیرهای زهرآلود شیطان» همچنانکه در روایات آمده است {V} قال النبی صلی الله علیه و آله: النَّظَرُ سَرِيحُهُمْ مَشِيحُهُمْ مِنْ سِيحَاتِ ابْلِيسَ فَمَنْ تَرَكَهَا خَوْفًا مِنَ اللّٰهِ اَعْطَاهُ اللّٰهُ اِيْمَانًا يَجِدُ خَلَاوَتَهُ فِي قَلْبِهِ. بحار، ج ۱۰۱، ص ۳۸. {V} بدانیم پوشش زن همانند قوسی است که تیرها را کمانه می‌کند و از اصابت آنها به هدف باز می‌دارد. هر اندازه حجاب کمتر رعایت شود، تیرهای شیطانی بیشتر متوجه او می‌گردد و از آن آسیب می‌بیند. با توجه به این امر، چادر حجاب برتر است؛ زیرا با وجود شرایط دیگر، بیشترین پوشش و مطمئن‌ترین مصونیت را به همراه دارد. {T} دو. کیفیت پوشش: {T} پوشندگی لباس و کیفیت دوخت، بخش مهمی از حجاب را تشکیل می‌دهد. لباس‌های نازک و تنگ و بدن‌نما، آماج پیکان مسموم شیطان و موجب خیره شدن چشم‌های هرزه و آلوده است!! در مقابل لباس‌های مناسب و کاملاً پوشیده، مانع این نگاه‌های هوس‌آلود است. {T} سه. رنگ‌ها: {T} برخی از رنگ‌ها دیدگان را خیره می‌سازد و باعث جلب توجه می‌شود. و علمای دین هر چند نسبت به اصل رنگ لباس‌ها، تأکید چندانی ندارند؛ ولی بر این مسأله پای می‌فشارند که لباس نباید موجب جلب توجه شود و عواقب سوئی داشته باشد. از این رو در طول تاریخ، زنان مسلمان

به میل خود، لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و بدین وسیله احساس امنیت و مصونیت بیشتری می کردند. این سنت حسنه، مورد نظر و پذیرش پیامبر(ص) و امامان(ع) نیز قرار گرفت. گفتنی است که عبا و چادر مشکی جزء لباس های مکروه به شمار نمی رود و از آن مستثنا شده است. T {چهار. شیوه گفت و گو و حرکت: T حفظ وقار و متانت، همان نقشی را دارد که پوشش زن ایفا می کند و عدم رعایت آن، عواقب شومی در پی دارد. قرآن مجید یکی از صفات خوب زنان مؤمن را - که در رفتار دختران شعیب جلوه گر است - حیا و وقار می داند. V {قصص (28)، آیه 25. V {باید دانست که پیدایش فحشا و فرزندان نامشروع، افزایش طلاق و از هم گسیختگی زندگی زناشویی و نا آرامی درونی و هیجان جنسی مستمر برخاسته از برهنگی و عشوه گری زنان، همه آثار شوم بی حجابی و بی بندوباری است و این حجاب است که می تواند به خوبی مصونیت بخش باشد. برخی به نادرستی ادعا می کنند: حجاب به معنای مقابله با برهنگی را قبول داریم؛ ولی در هیچ جای قرآن از پوشش مو سخن به میان نیامده است!! در پاسخ گفتنی است که زنان حتی قبل از نزول آیه حجاب موهای خود را می پوشاندند و مشکل تنها آشکار بودن گردن، گوش، زیر گلو و گردن آنان بود. همان طور که مفسران بزرگ (مانند شیخ طوسی و طبرسی) فرموده اند، در گذشته دو نوع روسری برای زنان معمول بود: روسری های کوچک که آنها را «خمار» یا «مقنعه» می نامیدند و معمولاً در خانه از آن استفاده می کردند و روسری های بزرگ که مخصوص بیرون خانه به شمار می آمد. زنان

با این روسری بزرگ - که جلباب خوانده می شد و از «مقعه» بزرگ تر و از «ردا» کوچک تر است و به چادر امروزی شباهت داشت - مو و تمام بدن خود را می پوشاندند. V؛ درباره جلباب گفته اند: آن روسری خاصی که بانوان هنگامی که برای کاری به خارج از منزل می روند، سر و روی خود را با آن می پوشند؛ «الجلباب خمارالمراه الذی یغطی رأسها و وجهها اذا خرجت لحاجه» (التبیان فی تفسیر القرآن، ج ۸، ص ۳۶۱؛ مجمع البیان، ج ۸ - ۷، ص ۵۷۸). V نزدیک ساختن جلباب A؛ «یُدْنِیْنَ عَلَیْهِنَّ مِنْ جَلَابِیْهِنَّ» A؛ کنایه از پوشیدن سر و روی خود با آن است؛ V؛ مجمع البیان، ص ۵۸۰؛ المیزان، ج ۱۶، ص ۳۶۱. V یعنی، چنان نباشد که چادر یا رو پوش های بزرگ (مانتو) تنها جنبه تشریفاتی و رسمی داشته باشد و همه پیکرشان را نپوشاند و از مصادیق «کاسیات عاریات» V؛ زنانی که ظاهراً پوشیده هستند، ولی در واقع برهنه اند، از رسول خداصلی الله علیه و آله روایت شده است: «صنفان من اهل النار لم أرهما قوم معهم سیاط کأذنان البقر یضربون بها الناس و نساء کاسیات عاریات، ممیلات مائلات، رؤسهن کأسنمه البخت المائله ...». میزان الحکمه، ج ۲، ص ۲۵۹. V؛ شمرده شوند! قرآن فرمان می دهد: بانوان با مراقبت، جامه را بر خود گیرند و آن را رها نکنند، تا نشان دهند اهل عفاف و وقار به شمار می آیند. از پایان آیه بر می آید که پوشش مطلوب آن است که خود به خود دورباش ایجاد می کند و هوس بازان را ناامید می سازد. بنابراین، وظیفه پوشش اسلامی بانوان به معنای حبس و زندانی کردن و قرار دادن آنان پشت پرده و در نتیجه عدم مشارکت این

گروه، در فعالیت های اجتماعی نیست. این وظیفه بدان معنا است که زن در معاشرت با مردان، بدنش را بپوشاند و به جلوه گری و خودنمایی نپردازد و مشارکتش در فعالیت ها، بر اصول انسانی و اسلامی استوار باشد.

سوال ۳۵

سوال :

تفاوت موی مرد با موی زن در چیست که زنان باید موی خود را پنهان کنند در حالی که برخی پسران با موهای زیبا و چهره زیبا که توجه زیادی را به خود جلب می کند و یک زن بد قیافه باید در هر حال موی خود را بپوشاند؟

جواب :

در پاسخ این سوال توجه به نکات زیرحایز اهمیت است :

الف) زنان اعم از سیاه و سفید مظهر زیبایی و جمال اند و بدون شک موی سر یکی از زیبایی های است که مردان و زنان (سیاه و سفید) از آن بهره مند اند و حرمت زنان ایجاب می کند که با پوشش مناسب بدن و موهای خود را از مردان بیگانه بپوشانند و بدین ترتیب از بروز فساد و انحراف های اخلاقی جلوگیری نمایند.

ب) لذت بردن از موی سر می تواند یکی از علل و دلایل پوشش باشد نه علت تامه آن که با انتفای علت، حکم نیز منتفی گردد. حجاب تنها مربوط به موی سر نیست، بلکه علاوه بر موی سر، خود سر را نیز باید بپوشانند. تنها گردی صورت و دستها تا مچ استثناء است. حتی اگر خانمی موی سر خود را تراشیده باشد با زوج است که سر خود را بپوشاند. از این رو، امکان دارد این حکم اساسی فلسفه و علت های دیگر داشته باشد که برای ما نامکشوف است زیرا فلسفه همه احکام و جزئیات آنها به طور تفصیلی روشن نیست و آگاهی از آن دانشی

فرا تر از تنگناهای معارف عادی بشری می‌طلبید. لیکن به طور اجمال، روشن است که همه احکام الهی تابع مصالح و مفاسد واقعی در متعلق آنهاست. بنابراین در صورتی که فلسفه حکمی را بالخصوص ندانیم، بنا بر قاعده کلی فوق باید از آن پیروی کنیم؛ زیرا در آن یقین به وجود مصلحتی هست، هر چند بر ما ناشناخته باشد. در یافتن فلسفه احکام، نباید همیشه به دنبال علوم تجربی رفت و دلیلی مادی و فیزیولوژیک برایش جست و جو نمود. این فرایند که همواره در پی یافتن مصلحت یا مفاسد ای طبی یا ... باشیم، برخاسته از نگرشی مادی گرایانه است؛ در حالی که بسیاری از احکام، مصالحی معنوی دارند که در حوزه هیچ یک از علوم بشری قابل تحقیق نیست و آنها با متد تجربی خود، قادر به دادن حکمی - نفی یا اثباتا - پیرامون آن نیستند و اگر نظری هم بدهند، بسیار سطحی است؛ زیرا چه بسا مسأله حکمتی برتر و بالاتر داشته باشد؛ مثلاً در مورد روزه علوم به خواص بهداشتی آن پرداخته است، ولی قرآن مجید فلسفه ای بالاتر را بیان فرموده و آن «تقوایی» است. بنابراین درباره فلسفه احکام علاوه بر منافع و ضررهای مادی و جسمی باید به آثار مثبت و منفی آن بر «روح و معنویت» انسان توجه کرد و گذشته از جنبه فردی باید به تأثیر آن در هنجار یا ناهنجاری اجتماع نیز توجه کرد و از آن جا که ابعاد سه گانه «جسمی و روحی و اجتماعی» آدمی رابطه ارگانیک و به هم پیوسته با یکدیگر دارند و از آنجا که آخرت انسان جدا از دنیای او نیست، «احکام

الهی» با توجه به تمامی این جوانب تشریح شده است. از این رو در فلسفه احکام باید با نگاهی گسترده به تمام ابعاد انسان و زاویه های آشکار و پنهان آن نظر افکند تا در انتخاب زیبایی ها و راه های آرامش و آسایش دچار خطا نگردیم .

ج) فلسفه حجاب بانوان

برای روشن شدن فلسفه حجاب زن و راز تفاوت آن با پوشش مردان، توجه به مطالب ذیل لازم است:

۱- توجه به رابطه پوشش با فرهنگ دینی بر اساس فرهنگ اسلامی، انسان موجودی است که برای رسیدن به کمال و معنویت خلق گردیده است. اسلام با تنظیم و تعدیل غرایز به ویژه غریزه جنسی و توجه به هر یک از آن ها در حدّ نیاز طبیعی، سبب شکوفایی همه استعداد های انسان شده و او را به سوی کمال سوق داده است.

پوشش مناسب برای زن و مرد عامل مهمی در تعدیل و تنظیم این غریزه است.

۲- توجه به ساختار فیزیولوژی انسان نوع پوشش زن و تفاوت آن با لباس مرد رابطه ای مستقیم با تفاوت های جسمی و روحی زن و مرد دارد.

در تحقیقات علمی در مورد فیزیولوژی و نیز روان شناسی زن و مرد ثابت شده که مردان نسبت به محرک های چشمی شهوت انگیز حساس ترند و چون تأثیر حس بینایی زیادتر است و چشم از فاصله دور و میدان وسیعی قادر به دیدن است، از سوی دیگر ترشح هورمون ها در مرد صورتی یکنواخت و بدون انقطاع دارد، مردان به صورتی گسترده تحت تأثیر محرک های شهوانی قرار می گیرند اما زنان نسبت به حس لمس و درد حساس ترند و به محرک های حسی پاسخ می دهند. حس لامسه بروز زیادی ندارد و فعالیتش محدود به تماس نزدیک

است.

از این گذشته چون هورمون های جنسی زن به صورت دوره ای ترشح می شوند و به طور متفاوت عمل می کنند، تأثیر محرک های شهوانی بر زن صورتی بسیار محدود دارد و نسبت به مردان بسیار کمتر است.

استاد مطهری در زمینه وجوب پوشش زنان می فرماید: «اما علت این که در اسلام دستور پوشش، اختصاص به زنان یافته، این است که میل به خود نمایی و خودآرایی مخصوص زنان است. از نظر تصاحب قلب ها و دل ها مرد شکار است و زن شکارچی، همچنان که از نظر تصاحب جسم و تن، زن شکار است و مرد شکارچی. میل زن به خود آرایی از حس شکارچی گری او ناشی می شود. در هیچ جای دنیا سابقه ندارد که مردان لباس های بدن نما و آرایش های تحریک کننده به کار برند. این زن است که به حکم طبیعت خاص خود می خواهد دلبری کند و مرد را دل باخته و در دام علاقه خود اسیر سازد. بنابراین انحراف تیزج و برهنگی، از انحراف های مخصوص زنان است و دستور پوشش هم برای آنان مقرر گردیده است.» (۱)

به عبارت دیگر: جاذبه و کشش جنسی و زیبایی خاص زنانه و تحریک پذیری جنس مردانه، یکی از علت های این حکم است؛ بنابراین جذابیت مو و دیگر اندام ها در مورد زن و مرد یکسان نیست و همین طور تحریک پذیری زنان و مردان به یک صورت نمی باشد و این مسئله از نظر علمی نیز کاملاً پذیرفته است.

البته این بدان معنا نیست که مردان با هر وضعیتی و با هر نوع پوششی می توانند درون جامعه ظاهر شوند، بلکه برای آنان نیز محدودیت در نظر گرفته شده،

اما همان گونه که بیان شد در حد پوشش زنان نیست .

با توجه به مطالب فوق می توان گفت: حجاب در اسلام از یک مسئله کلی و اساسی ریشه گرفته است. اسلام می خواهد انواع التذاذهای جنسی (چه بصری و لمسی و چه نوع دیگر) به محیط خانواده و در چهارچوب شرع و قانون اختصاص یابد و اجتماع تنها برای کار و فعالیت باشد، بر خلاف سیستم غربی که حضور در جامعه را با لذت جویی جنسی به هم می آمیزد و تعدیل و تنظیم امور جنسی را به هم می ریزد.

اسلام قائل به تفکیک میان این دو محیط است و برای تأمین این هدف، پوشش و حجاب را توصیه نموده است، زیرا بی بند و باری در پوشش به معنای عدم ضابطه در تحریک غریزه و عدم محدودیت در رابطه جنسی است که آثار شوم آن بر کسی پوشیده نیست.

ج) آثار و فواید رعایت حجاب و پوشش دینی ۱- بهداشت روانی اجتماع و کاهش هیجان ها و التهاب جنسی که سبب کاهش عطش سیری ناپذیری شهوت است.

۲- تحکیم روابط خانوادگی و برقراری صمیمیت کامل زوجین.

با رواج بی حجابی و جلوه گری زن، جوانان مجرد، ازدواج را نوعی محدودیت و پایان آزادی های خود تلقی می کنند و افراد متأهل هر روز در مقایسه ای خطرناک میان آن چه دارند و ندارند، قرار می گیرند. این مقایسه ها، هوس را دامن زده و ریشه زندگی و پیوند خانواده را می سوزاند.

۳- استواری اجتماعی و استیفای نیروی کار و فعالیت دختر و پسر که در محیط کار و دانشگاه تحریک شهوانی شوند، از تمرکز و کارآیی آن ها کاسته می شود و حکومت شهوت بر اجتماع سبب هدر رفتن نیروی

فکری و کاری است.

۴- بالارفتن ارزش واقعیت زن و جبران ضعف جسمانی او

حیا، عفاف و حجاب زن می تواند در نقش عاطفی او و تأثیرگذاری بر مرد مؤثر باشد. لباس زن سبب تقویت تخیل و عشق در مرد است و حریم نگه داشتن یکی از وسائل مرموز برای حفظ مقام و موقعیت زن در برابر مرد است.

حجاب موجب می شود که زنان تنها از نگاه جنسیتی و زیبایی جسمی نگریسته نشوند و این مسئله موجب احیاء حیثیت و حرمت زن و توجه بیشتر به شایستگی اخلاقی و روحی و استعداد های دیگر در وجود زنان می شود.

اسلام حجاب را برای محدودیت و حبس زن نیاورده، بلکه برای مصونیت او توصیه کرده است، زیرا اسلام راضی به حبس، رکود و سرکوبی استعدادهای زن نیست، بلکه با رعایت عفاف و حفظ حریم، اجازه حضور زن را داده اما از سوء استفاده شهوانی و تجاری و استفاده ابراری از زنان را منع کرده است.

در واقع حجاب موجب محدودیت مردان هرزه می باشد که در صدد کام جویی های آزاد و بی حد و حصر هستند و از طرفی مصونیت و حفظ شخصیت زنان از دست این گروه از مردان است.

در عین حال در اسلام برای مردان نیز پوشش در حد معقول قرار داده و مردان نیز آزادی بی حد و حصر در پوشش ندارند. و از طرف دیگر آنها را بر حفظ نگاه از نامحرم و کنترل شهوت در نگاه تکلیف کرده است که کنترل نگاه برای مردان در نسبت با زنان سخت تر است.

پی نوشت ها:

۱. مطهری، مرتضی، مجموعه آثار ج ۱۹ ص ۴۳۶-۴۳

برای آگاهی بیشتر ر.ک: دکتر محمود

سوال ۳۶

سوال :

چرا هنگامی که می خواهیم نماز بخوانیم حتی اگر در اتاقی تنها باشیم باید پوشش کامل داشته باشیم؟ مگر خدا به ما نامحرم است؟

جواب :

حجاب و پوشش بانوان در نماز، حکمت، علل و فلسفه های متعددی دارد؛ به مواردی از آن اشاره می شود::

الف. این خود نوعی تمرین مستمر و روزانه برای حفظ حجاب می باشد و یکی از عواملی است که در پاس داشت دائمی پوشش اسلامی زن و جلوگیری از آسیب پذیری آن، نقش مهمی ایفا می کند. همان گونه که هر عبادتی از جمله نماز، تعلیم و تمرین است برای انسان که در همه حال به یاد خداوند سبحان و بازگشت به سوی او در آخرت و تزکیه و تربیت خود برای یک زندگی ابدی باشد، حجاب زن در نماز نیز آموزش، تمرین و تذکر پوشش عقیفانه اوست که در غیرنماز هم باید همان پوشش در حال نماز باشد، یعنی همان پوشش مناسب و مقدار حجاب او در نماز، باید در غیرنماز در برابر نامحرم هم رعایت شود، زیرا نماز آموزشگاه مهم ترین معارف و نیازهای حیاتی انسان و پرورشگاه ایمان و تقوا و اخلاق انسانی و الهی از جمله عفاف و حجاب است، لذا نماز مظهر حقیقت و سیمای ملکوتی دین اسلام می باشد. نماز مرآت و آیینه دین الهی است. خداوند حکیم تمام معارف و قوانین مهم و ریشه ای و مسائلی که حیات معنوی و اخلاقی و سعادت دنیوی و اخروی انسان و جامعه را تامین می کند، به طور اجمال و کلی در نماز مقرر فرموده است.

ب. وجود پوششی یک پارچه

برای تمام بدن و داشتن پوششی مخصوص برای نماز، توجه و حضور قلب انسان را بیشتر می کند و از التفات ذهن به تجملات و چیزهای رنگارنگ می کاهد و ارزش نماز را صد چندان می کند.

ج. داشتن پوشش کامل در پیشگاه خداوند، نوعی ادب و احترام به ساحت قدس ربوبی است. از این رو برای مرد نیز در بر داشتن عبا و پوشاندن سر در نماز، مستحب است و همین ادب حضور در پیشگاه الهی زمینه ساز حضور معنوی و بار یافتن به محضر حق می شود. افزون بر آن، حکم پوشش در نماز، با حفظ حجاب در برابر نامحرم تفاوت هایی دارد و با آن قابل مقایسه نیست؛ مثلاً پوشاندن روی پا در برابر نامحرم واجب است؛ ولی در نماز - بدون حضور نامحرم - واجب نیست

البته توجه داشته باشیم ان چه ذکر شد یکی از حکمت های پوشش زن در نماز است زیرا با توجه به اینکه خداوند متعال علیم و حکیم است، پس یکایک احکام حکمت خاصی دارد و لکن پی بردن به آن اسرار برای ما هم میسر نیست و هم چندان مفید نیست چه اینکه با علم محدود ما از نیازها، استعدادها و نیز راه رفع نیازهای واقعی و شکوفا کردن استعدادها به نحو صحیح و بدون مخاطرات جسمی و روحی، مادی و معنوی، چگونه می توان چنین ادعایی نمود. علاوه بر اینکه اساس در این احکام فراخوان بشر به تعبد و اظهار بندگی در مقابل حضرت پروردگار است. البته چه بسا ممکن است آگاهی به این اسرار و حکمت ها حداقل در بعضی افراد موجب تقویت انگیزه آنها در پیروی از آن دستورات شود به همین جهت در

صدد کنکاش از اسرار و حکمت های احکام می کنند.

سوال ۳۷

سوال :

حقوق خانواده و تعارض آن با کنوانسیون رفع تبعیض از حقوق زنان با توجه به حقوق داخلی و فقه شیعه، در این باره توضیح دهید.

جواب :

علاوه بر پیامدهای وسیع و منفی کنوانسیون در عرصه ی حیات فردی، خانوادگی و اجتماعی (سیاسی، فرهنگی و اقتصادی) عامل دیگری که کشورهای مسلمان را از الحاق باز می دارد، تعارض کنوانسیون با فقه اسلامی و احکام دینی اسلام است. مفروضات و مسلماتی در محدوده ی دین اسلام وجود دارد که بین همه ی فرق اسلامی کم و بیش مشترک است. همین امر باعث شده که کشورهای اسلامی واکنش شدیدتری به کنوانسیون نشان دهند و یا اصلاً آن را نپذیرند و یا تحفظات فراوانی نسبت به آن اعمال نمایند.

اینکه، این موارد مغایرت را پس از ذکر مقدمه ای کوتاه با یک نگاه تطبیقی در فقه مقارن جستجو می کنیم.

بررسی تطبیقی تعارضات کنوانسیون با فقه اسلامی

قبل از ورود به بحث، لازم است از باب مقدمه به دو نکته توجه نماییم:

نکته ی اول: تشابه محوری کنوانسیون در برابر عدالت محوری فقه

جاسازی مفاهیم بنیادینی نظیر مساوات و تشابه کامل در کلیه ی موارد کنوانسیون، مانع رهایی از تعارض وسیع آن با فقه و احکام اسلامی است. به عبارت دیگر، ما گذشته از آن که بر مبانی اصلی کنوانسیون، مثل مساوات کامل در همه ی جوانب، انتقادات اندیشه ای و تئوریک داریم و بر این اساس می بایست از نگاه فقهی به نقد کنوانسیون بپردازیم، از لحاظ احکام اسلامی نیز به شدت دچار تعارض با آن هستیم.

خروج از زیر بار کنوانسیون و تبعات تشابه

گرایانه‌ی آن در عرصه‌هایی که دین، اصل مساوات را نمی‌پذیرد، نه از نظر ما به راحتی ممکن است و نه از نظر طراحان کنوانسیون پذیرفته شده است. ما بین دو راهی انجام احکام دین و انتخاب کنوانسیون ایستاده‌ایم. کنوانسیون نیز اساساً به هدف الغای تمام تفاوت‌ها، با نام مبارزه با تبعیض، تشریح شده و تحفظات ما را بر نمی‌تابد. در نتیجه، حتی اگر در کنوانسیون هیچ ماده‌ای به جز ماده‌ی اول آن نبود، در مغایرت آن با احکام اسلامی کافی بود. اسلام قطعاً تمایزاتی را بر اساس جنسیت در گستره‌ی احکام و اخلاق مطرح می‌سازد و تجربه‌ی صحیح نظام اخلاقی و فقهی اسلام به طور کامل و همه‌با هم، تجربه‌ی موفق‌ی خواهد بود که هم زنان، هم مردان و هم کودکان و، در مجموع، جامعه‌ی اسلامی سود خواهد جست.

نکته‌ی دوم: برای آگاه شدن از نظام فقهی اسلام، در کنار نظام اعتقادی و نظام اخلاقی آن، باید به متون دینی مراجعه کرد. قطعاً قرآن بهترین سند در این باره است، ولی تنها سند نیست. همه‌ی فرق اسلامی معتقدند که تمام نیازمندی‌های زندگی بشر در عرصه‌ی فقه و اخلاق در قرآن بیان نشده است. ارتباط جزء به جزء فقه و اخلاق با زندگی متغیر آدمیان و محیط آنها و عدم احداث همه‌ی سؤالات در این دو باب در عصر نزول وحی، باعث شد که مسلمانان به سفارش خود پیامبر (صلی الله علیه و آله) سنت را نیز در کنار قرآن، به عنوان منبع استخراج احکام دینی بپذیرند. بر این اساس،

لازم است به منظور آگاهی از یک حکم، و کیفیت و کمیت و دامنه ی آن، به سنت مراجعه شود.

متأسفانه عدم توجه به نکته ی فوق باعث گردیده که عده ای گمان کنند احکامی که در قرآن نیستند موجه نبوده و صرفاً زائیده ی نظریات فقهی فقها هستند. که در نتیجه احکام بسیاری را باطل می دانند؛ در حالی که بسیاری از تفصیلات فقهی در قرآن وجود ندارد؛ مانند تعداد رکعات هر نماز.

با حفظ این دو نکته در سه عرصه ی حیات فردی، خانوادگی و اجتماعی زنان به بیان موارد اختلاف کنوانسیون با فقه اسلامی در مذاهب اربعه و مذهب شیعه می پردازیم.

زنان و حیات فردی

۱. بلوغ

خروج از کودکی و ورود به مراحل رشد و بلوغ، امری تکوینی است که به طور طبیعی برای انسان ها رخ می دهد. با این حال، در تمام نظام های حقوقی دنیا سنی برای آن در نظر گرفته شده و گذر از این سن به معنای ورود به عرصه ی مسئولیت پذیری است. فرد بالغ فردی است که در مقابل رفتارهای خود، مسئولانه جواب گوشت و می تواند در عرصه ی فعالیت های سیاسی و اجتماعی نیز مشارکت و حقوق خاصی را کسب کند. تقسیم بندی رفتارها به رفتار مجرمانه و غیرمجرمانه نیز از این پس آغاز می شود.

با توجه به مقدمه ی فوق باید گفت که در معاهدات بین المللی، با انگیزه ی حمایت از حقوق کودکان، از مقوله ی مزبور سخن به میان آمده و نیز کنوانسیون رفع تبعیض هم از این امر مستثنا نبوده است. اولویت حقوق کودکان در تقسیم مسئولیت های والدین، ازدواج کودکان و...

از جمله مواردی است که از کلمه ی کودک استفاده شده است. نکته ی مهم این است که منظور از «کودک» در کنوانسیون، همان کودک در کنوانسیون حقوق کودک است. ماده ی یک این کنوانسیون، کودک را این گونه معرفی می کند:

از نظر این کنوانسیون، منظور از کودک افراد انسانی زیر هجده سال است.

پس مراد کنوانسیون رفع تبعیض هم در تمام توصیه های حقوقی اش راجع به کودکان، مثل منع از نامزدی و ازدواج کودک، همان فرد زیر ۱۸ سال است.

نکته ی مورد تعارض، همین ارائه ی سن بلوغ است. همه ی فرق اسلامی اعتقاد به سن بلوغ دارند. در فقه شیعه، قول مشهور سن بلوغ دختران اتمام ۹ سال قمری است که در هر صورت، از سن بلوغ پسران کم تر است. در بین مذاهب اربعه ی اهل سنت نیز سن بلوغ متفاوت طرح شده، ولی به طور عمده همه ی آنها معتقدند که اولین ملاک، پیدایش علامت بلوغ، مثل حیض، احتلام و... است که نوعاً زیر ۱۸ سال رخ می دهند، مگر آن که اختلال جنسی پیش آید؛ در غیر این صورت هم، به جز شخص ابوحنیفه که در مورد پسران و مالکیه که در مورد هر دو گروه، ۱۸ سالگی را سن بلوغ می دانند، باقی فرق سنین کم تر از ۱۸ سال را سن بلوغ معرفی کرده اند.

پس در صورت وقوع حیض در زیر ۱۸ سال بلوغ دختران قطعی است؛ لذا می بینیم که بلوغ در احکام دینی، که موضوعی برای تکالیف شرعی است و بر اساس به بارنشستن نیازهای جنسی و فکری شخص ارائه شده است، با بلوغ صرفاً قراردادی

مورد نظر کنوانسیون متفاوت است. البته در رابطه با برخی تنظیمات اجتماعی، مثل شرکت در انتخابات و رفراندوم ها و یا اخذ برخی گواهی نامه ها و تصدیقات (مثل گواهی نامه ی رانندگی و ...) می توان سن خاصی را قرار داد، ولی نباید این سن را به همه ی مسئولیت ها یا حقوق شرعی دختران و پسران تسری داد.

نتیجه آن که، مسئله ی تفکیک دختران و پسران راجع به سن بلوغ با موادی خاص از کنوانسیون، مانند آن چه گذشت، و هم چنین، با کلیت ماده ی اول متعارض است.

در پایان این بحث اشاره به نکته ای به جاست و آن این که، بلوغ، که به معنای «رسیده شدن» است، یک پدیده ی تکوینی و طبیعی است که در همه ی موجودات جان دار به نوعی مطرح است.

در انسان مسئله ی «بلوغ» موضوع بسیاری از تکالیف است و از این نظر شریعت به آن توجه کرده است.

گفتنی است که طبیعی بودن یک موضوع باعث نمی شود که شریعت راجع به آن هیچ گونه دخل و تصرفی نکند؛ به طور مثال، در مورد فردی که زیاد شک می کند شریعت حکم می کند: «لا شک لکثیر الشک». منظور این نیست که از نظر خداوند اصولاً شکمی رخ نداده، بلکه روایت فوق به این معناست که با چنین فردی معامله ی کسی می شود که انگار شکمی برایش به وجود نیامده است؛ مثلاً تمام احکام و مسائلی که مربوط به شک در نماز است در حق او جاری نمی شود.

بلوغ هم موضوعی طبیعی و دارای علایمی طبیعی است، ولی شارع مقدس با تصرف در آن یک

علامت به علایم آن افزوده است و آن سن است. در این باره توجه خواننده را به نکاتی جلب می کنیم:

__ طبق تحقیقات به عمل آمده، تفکیک بین بلوغ جنسی دختران و پسران امری کاملاً منطقی است و نیاز به اثبات برهانی ندارد.

__ پیش تر بودن بلوغ دختران نسبت به بلوغ پسران نیز امری تجربه شده است. تمام شواهد حاکی از آن است که در مسائل تربیتی نیز دختران زودتر و بهتر مخاطب والدین قرار می گیرند و زمان دریافت های فکری و تربیتی آنان نیز زودتر از پسران است.

__ بلوغ یک فرایند است که مسئله ی عادت ماهانه آخرین حلقه ی آن است؛ بنابراین، از نظر متخصصین، وقوع عادت ماهانه حاکی از آن است که بلوغ قبلاً رخ داده است.

__ طبق تحقیقات نواک، علایم بلوغ غالباً از ۵/۸ سالگی در دختران مشاهده می شود.

__ سن شرعی بلوغ، زمان ورود دختر و پسر، به وادی تکالیف شرعی است. اگر رعایت یک تکلیف شرعی با عسر و حرج و سختی شدید همراه باشد، (مثل روزه گرفتن دختر کم بنیه ی ۹ ساله)، طبق دستورالعمل خاصی رفتار می شود.

__ در برخی موارد که ربط مستقیم به تکالیف شرعی ندارد، مثل بستن قرارداد با یک بانک یا شرکت در انتخابات، مسئله با سن شرعی بلوغ اصطکاکاتی ندارد و می توان سن دیگری را میزان قرار داد.

نکته ی پایانی این که ارائه ی سن واحد برای همه ی تعاملات و تنظیم همه ی روابط، چه با خدا چه با جامعه، و در همه ی عرصه های حیات، معقول نیست. اتفاقاً ایجاد انعطاف لازم و ارائه ی سن مزبور برای

ورود به تکالیف شرعی، باعث ایجاد طهارت روحی در فرد می شود. بدیهی است که دین در مجموعه ی دستورهای خودش به پاکی، راستی، عدالت و تقوی دعوت می کند. انبیا از مخزن غیب الهی ما را در کم ترین سن ممکن از عواقب بسیاری گرایش ها و رفتارها آگاه ساخته و از تجربه کردن بدی ها نجات داده اند. روشن است که هر امری به آزمون و خطایش نمی ارزد.

در هر حال، توجه به دستورهای دین و گردن گذاری به فرامین الهی، به خصوص در آنچه مربوط به صیانت و حفظ قوای حیوانی آدمی است، هیچ مشکلی را متوجه شخص نخواهد کرد. آیا به راستی سخن گفتن از بالا بردن سن بلوغ، آن هم در شرایطی که طبق آمار موجود، هر چهار سال یک بار سن بلوغ یکماه تنزل می یابد، سخن صحیحی است؟

آیا بالا بردن سن ازدواج و محکوم کردن ازدواج قانونی در زیر ۱۸ سال (که کنوانسیون مطرح می کند)، آن هم در شرایطی که برقراری ارتباط جنسی در زیر این سن امری رایج در کشورهای غربی است، امری معقول است؟

بسیار عجیب می نماید که ما از یک سو شاهد این هستیم که در کنوانسیون های بین المللی تلاش می شود راهکارهایی ترویج گردند که روابط جنسی نوجوانان و جوانان را ایمن می سازند و از سوی دیگر، از ممنوعیت ازدواج و عدم توانایی افراد زیر ۱۸ سال برای برقراری روابط خانوادگی سخن به میان می آورند!

۲. جلوه گری و تبرج

جلوه گری و تبرج (فحشا و شرکت در پروسه ی نکبت بار پورنوگرافی): تمام مذاهب و فرق اسلامی هر نوع تبرج و

استفاده از قابلیت های جنسی را برای جلب انظار عمومی ممنوع می دانند. این تبرج از کنار گذاشتن حجاب اسلامی شروع و تا روسپی گری، که در جهان امروز یکی از ارکان تجارت شده است، کشیده می شود؛ البته همه ی مراتب آن از نظر مذاهب اسلامی ممنوع است.

حرمت تبرج از محکّمات قرآنی است:

(وَلَا تَبْرُجْنَ تَبْرُجُ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى)؛ مانند دوره ی جاهلیت پیشین آرایش و خود آرایی (در ملأ عام) نکنید.

روایتی از عایشه، همسر پیامبر (صلی الله علیه وآله) در مجامع روایی اهل سنت به این مضمون نقل شده است:

سمعتُ رسول الله (صلی الله علیه وآله) يقول: ما من امرأة تنزع ثيابها في غير بيتها الا هتكت ما بينها وبين الله تعالى؛ از رسول خدا (صلی الله علیه وآله) شنیدم که فرمودند: هیچ زنی نیست که لباس (و حجاب) خود را در غیر منزل (و برای غیر محارمش) از تن در آورد، الا این که حریمی را که بین او و خدای متعال بوده زایل ساخته است.

بدیهی است خاستگاه کنوانسیون، فرهنگی است که اصولاً به لباس و حجاب خاصی برای زنان که بخش های بیش تری از بدن آنها را نسبت به مردان بپوشاند قایل نیست و این را تبعیضی بر اساس جنسیت می داند؛ بنابراین، جلوگیری از جلوه فروشی زنان را مانع راحتی و آسایش آنان می داند؛ مانعی که آزادی فردی آنان را محدود و از ارضای آزاد تمایلات انسانی! آنها جلوگیری می کند.

لذا ماده ی یک کنوانسیون با حکم اسلامی فوق متعارض است. قابل توجه است که روسپی گری، که مراتب وقیح تر جلوه فروشی است، ذاتاً از نظر کنوانسیون ممنوع نشده، بلکه آن

چه ممنوع است، طبق ماده ی ۶ کنوانسیون، «هر گونه حمل و نقل غیرقانونی و بهره برداری از روسپی گری زنان» است. البته در برخی عهدنامه ها اجرای این اعمال، با اشاراتی، ممنوع اعلام شده اند، ولی همه ی آنها بعد تجاری دارند یعنی وقتی روسپی وارد یک رابطه ی تجاری می شود، راضی باشد یا نباشد، کارش ممنوع است. به موجب ماده ی ششم مقاله نامه ی پاریس، مورخ ۱۸ مه ۱۹۰۴، دول متعاهد در حدود قانونی تعهد می کنند که تا حد ممکن مواظب ادارات و آژانس هایی که برای زنان و یا دختران در خارج کار پیدا می کنند باشند.

به موجب ماده ی اول قرار داد بین المللی که در پاریس در تاریخ ۴ مه ۱۹۱۰ به امضا رسیده چنین مقرر گردیده است:

هر کس برای انجام هوا و هوس دیگری زنی را _ ولو با رضایت خودش _ یا دختر صغیری را، برای فسق، اجیر و جلب و یا از راه عفت منحرف سازد، و لو این که عملیات مختلفه که مبانی جرم محسوب می شود در ممالک مختلفه صورت گرفته باشد، باید مجازات شود.

بنابراین، ملاحظه می شود _ علی رغم تفکر کسانی که از این حیث بین کنوانسیون و فقه تعارضی نمی بینند _ تعارض وجود دارد به این دلیل که، همه ی مراتب تبرج منظور نظر کنوانسیون نیست، بلکه کنوانسیون، حداکثر مراتب آن را، آن هم تحت عنوان بهره برداری از روسپی گری و استثمار زنان، ممنوع می داند و باقی مراتب را، یا تبعیض بر اساس جنسیت تلقی می کند (مثل لزوم پوشش) و یا آن مراتب را بر اساس

مواردی در کنوانسیون وجود دارد که نگاه یکسان و کاملاً مساوی در آنها، از نظر آیات و روایاتی که تیرج را ممنوع کرده اند، صحیح نیست؛ از جمله بحث ورزش. ورزش از نظر دین نه تنها جایز، بلکه عملی پسندیده است. بین دختران و پسران هم در این زمینه فرقی نیست. اساس ورزش و هدف اصلی آن هم رسیدن به صحت و سلامت است.

متأسفانه گاهی برخی مقوله ها با این دید که آیا بر مکانت اجتماعی افراد می افزایند، یا از آن می کاهند، مورد نظر قرار می گیرند و وارد وادی غیر متعارفی می شوند؛ به طور مثال، قبل از آن که به نقش اساسی ورزش در سلامتی و ضرورت ورزش همگانی توجه و برای آن برنامه ریزی گردد، آن را یک امتیاز اجتماعی برای زنان و عرصه ای جدید برای نزاع مردان و زنان تعبیر می کنند.

به هر حال، در کنوانسیون، ورود زنان و مردان به میادین ورزشی با دیدگاهی کاملاً تساوی طلبانه مد نظر است؛ یعنی ورود آنها به طور مشترک در تمام رشته های ورزشی، در تمام میادین ورزشی و بدون اعمال قوانینی که به نوعی ورزش بانوان را بر اساس جنسیت از ورزش مردان جدا می سازد؛ مثلاً، اگر حجاب زنان مانع انتخاب یک رشته ی ورزشی و شرکت در میادین بین المللی آن شود یک تبعیض بر اساس جنسیت است؛ هم چنین است اگر مردان را از مشاهده ی ورزش زنان منع کنیم. نتیجه آن که، کنوانسیون با همه ی محدودیت های شرعی مربوط به ورزش مغایر و مخالف است.

خانواده کوچک ترین واحد اجتماع و از نظر قرآن دارای یک بافت طبیعی است. بافتی که حداقل زن و مردی اولین هسته ی آن را تشکیل داده و با پیمانی شرعی قرین هم گشته اند. قطعاً کارکردهای خانواده متعدد و قابل توجه هستند. ایجاد امنیت روانی و آرامش روحی، ابقای نسل پاک، تأمین غریزه، جامعه پذیری و ... مهم ترین ثمرات تشکیل خانواده هستند.

با تمام تأثیراتی که تحولات جهان صنعتی بر خانواده داشته، هنوز هم خانواده ی مشروع گزینه ای است که مردان و زنان در سرتاسر دنیا آن را انتخاب می کنند.

البته ما در دنیای صنعتی با اشکال مختلفی از خانواده روبه رو می شویم که روشن فکران غربی می کوشند آن اشکال را لازمه ی تحولات جامعه ی بشری معرفی کنند و ولی خود نیز معترف اند که تمام تحولات مزبور به معنای مرگ خانواده ی مشروع نیستند.

به هر تقدیر، در تمام ادیان آسمانی خانواده از قداست برخوردار است و در عین حال، در کشورهای توسعه یافته و یا رو به توسعه در معرض خطر بر این اساس است که باید به آن دسته از معاهداتی که به طور مستقیم یا غیرمستقیم، نهاد خانواده را مورد تعرض قرار می دهد توجه بیش تر داشت و در مقابل، حتی باید به ائتلافی وسیع به خصوص از جامعه ی مسیحیت کاتولیک و مسلمانان اندیشید که بتواند جلوی هجوم امواج توفنده علیه این نهاد مقدس را بگیرد.

بر همین اساس، لازم است به موارد مغایرت کنوانسیون با مسائل مربوط به حیات خانوادگی زنان با دقت بیش تری پردازیم.

۱. ازدواج

کنوانسیون رفع تبعیض در ماده ی ۱۶ به مباحث مربوط

به ازدواج پرداخته و از دول عضو خواسته است:

دول عضو به منظور رفع تبعیض از زنان در تمام امور مربوط به ازدواج و روابط خانوادگی کلیه اقدامات مقتضی را به عمل خواهند آورد و به ویژه بر اساس تساوی مردان و زنان موارد ذیل را تضمین خواهند کرد.

مواد ذیل این ماده در مواردی با احکام نورانی اسلامی موافق است؛ به طور مثال، اسلام در زمانی که اندیشه ی بشر به مقولات فوق حتی نمی اندیشید تساوی در اصل حق تأهل را برای مرد و زن پذیرفت، ازدواج را ترغیب و تشویق نمود و رضایت طرفین عقد ازدواج را دو رکن اصلی برای ازدواج قرار داد.

این مطلب اگر بین مسلمین اجماعی نباشد، مشهور و مورد اتفاق اکثر فقهای شیعه و سنی است. نظریات فقهی اهل سنت به استناد روایات وارده، ازدواج بدون رضایت طرفین را باطل می دانند. یک نمونه از این روایات از کتب اهل سنت از قرار ذیل است:

قال ابن عباس ان جاریه ذکرت لرسول الله (صلی الله علیه وآله) ان اباهای زوجها و هی کارهه؛ فخیرها (صلی الله علیه وآله)؛ ابن عباس نقل می کند که دختری به رسول خدا (صلی الله علیه وآله) عرض کرد که پدرش او را به عقد کسی در آورد در حالی که خود او به این ازدواج راضی نیست و آن را نمی پسندد؛ در نتیجه رسول خدا (صلی الله علیه وآله) او را مخیر کرد (که بماند و یا ازدواج را فسخ کند).

روایات جالبی به همین مضمون در کتب روایی شیعه دیده می شود که بر لزوم رضایت دختر و پسر در انجام ازدواج تصریح کرده اند. نکته ی مهم و

مورد نظر ما این است که در امر ازدواج مسائل دیگری نیز در فقه اسلامی هست که مورد اتفاق همه ی فرق اسلامی است، ولی کنوانسیون ماده ی ۱۶ آنها را بر نمی تابد به طور نمونه، فقه اسلامی دامنه ی ورود مرد و زن در امر ازدواج را یکسان نمی داند؛ بنابراین چند همسری برای مردان تحت شرایطی مجاز و برای زنان غیر مجاز است.

چند همسری

چند همسری به صراحت قرآن و با شرط عدالت، برای مردان مجاز شده است. قرآن می فرماید:

(فَأَنْكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَى وَ ثُلَاثَ وَ رُبَاعًا...); و اگر می ترسید درباره ی یتیمان عدالت نکنید، پس با زنان، دو تا، سه تا و چهار تا، که برای شما پاکیزه است ازدواج کنید.

چنین حکمی نه تنها برای زنان وجود ندارد، بلکه انتخاب شریک جنسی، غیر از همسر قانونی، برای زنان، جرم و زنا محسوب می شود.

در این نوشتار، قصد بیان تفصیلی احکام اسلامی را نداریم، ولی به اجمال می توان گفت که آن چه گاه چهره ی احکام اسلامی را غیر منطقی جلوه می دهد، آموزش و طرح آنها بدون بیان حواشی، ضرورت ها و فلسفه ی احکام است. تعیین جایگاه هر حکم کار بایسته ای است که متأسفانه مورد غفلت قرار می گیرد. از مذاق شریعت معلوم می شود که برنامه ی اصلی دین گستردن فرهنگ ازدواج صحیح و پردوام از طریق واداشتن دختران و پسران به انتخاب هم کفو و اصرار بر انجام اقتضانات زناشویی، از تمکین و انجام مسئولیت های اقتصادی برای هر یک از زنان و مردان است؛ ولی گاهی در شرایطی جامعیت دین اقتضا می کند که

برای احقاق حقوق همه ی افراد احکام معالجه ای نیز داشته باشد؛ مثلاً وقتی دختران تفوق کمی بر پسران دارند و می دانیم که در شرایط خاص، مثل جنگ ها و وجود اشتغالات پرخطر برای مردان، تعداد مردان از زنان تنزل قابل توجهی می یابد و یا وقتی متوسط عمر مردان از زنان کم تر است، طبیعی است که با بحران زنان بی همسری مواجه شویم که از حق تأهل، حمایت عاطفی و رفاه زندگی محروم اند. البته عده ای از این زنان خویشتن دار هستند، ولی برخی از آنها تحمل این محرومیت را ندارند و برخی نیز ممکن است برای تأمین تمایلات خود به خودفروشی روی آورند. تعدد همسر در اسلام می تواند یک راه حل منطقی برای این مسئله باشد؛ به خصوص که برای جلوگیری از ورود هر گونه ضرر و لطمه به زندگی همسر اول، قرآن تنها مردانی را که می توانند به عدالت رفتار کنند، مجاز به اجرای این حکم دانسته است:

(فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً)؛ اگر می ترسید که عدالت را اجرا نکنید، پس فقط یک زن اختیار کنید.

البته تکلیف به قدر توان مکلف است؛ بنابراین شرط عدالت در محدوده ی رفتار اختیاری، مثل دادن نفقه و مخارج زندگی و تقسیم ایامی است که مرد باید با هر یک از همسران خود باشد؛ ولی توزیع عادلانه ی محبت قلبی، امری ارادی نیست و کم تر کسی می تواند ادعا کند که هر دو همسرش را یکسان دوست می دارد. علاقه و میل قلبی، تابع شرایط مختلف و توانایی جذب علاقه ی هر یک از دو همسر است.

در هر صورت، این

حکم و تفاوت بین زن و مرد از حیث جواز چند همسری، مورد اتفاق همه ی فرق اسلامی است؛ زیرا از نصوص قرآنی است و در کتبِ روایی هر گروه روایات متعددی دارد. ولی این امر، هم با ماده ی یک و هم با ماده ی ۱۶ مغایر است؛ زیرا یک تبعیض (تفاوت) بر اساس جنسیت است.

۲. طلاق

۱ - ۲. حق طلاق

ماده ی ۱۶ کنوانسیون از دول عضو خواسته است که در راستای ایجاد مساوات کامل در حقوق خانوادگی، برای زوجین در امر طلاق هم حق مساوی قرار دهند؛ به این معنا که هر یک از طرفین در صورت تمایل بتوانند به محاکم مراجعه و در شرایط کاملاً برابر درخواست طلاق نمایند.

این مسئله منافی دیدگاه های مسلم همه ی فرق اسلامی شناخته می شود. در اسلام در برخی موارد حکم طلاق در اختیار مردان قرار داده شده است و مردان با پرهیز از هر گونه ظلم به همسر خود و تخطی از «معروف» می توانند همسر خود را رها سازند.

البته در مواردی این امر را می توان به زنان واگذار نمود؛ از جمله، در حین عقد ازدواج، در صورت توافق طرفین، زن می تواند در طلاق خود وکیل شود و این مسئله را یا به طور مطلق و یا به طور مشروط (مثلاً: در صورت وقوع مسائلی چون اعتیاد همسر) ضمن صیغه ی عقد (ایجابِ خود) شرط کند یا حتی در برخی موارد بنا بر وجود مصلحت و اضطرار زن می تواند از حاکم شرع درخواست طلاق نماید.

گاهی نیز طلاق بنا به درخواست زن صورت می گیرد که به آن طلاق «خلع و مبارات» می

گویند. این طلاق یک طلاق «باین» است. در طلاق باین مرد حق رجوع به همسر خود را در دوران عده ندارد و زن نیز از برخی حقوق که در طلاق رجعی برخوردار بود، محروم است. با این وصف، در شرایط معمولی ازدواج، در فقه اسلامی حق طلاق با مرد است. در کتب روایی شیعه و اهل سنت روایات مختلفی در این مورد وجود دارد که مبنای حکم فقهی فقهای هر دو گروه شده است؛ مانند روایت نبوی که می فرماید:

الطَّلَاقُ بَيْنَ مَنْ أَخَذَ بِالسَّاقِ

و در روایت، امام صادق (علیه السلام) راجع به زنی که با همسرش شرط کرد حق طلاق به دست او باشد، فرمودند:

خالف السنه و ولی الحق من لیس اهل و قضی... ان بیده... الطلاق؛ این شخص خلاف سنت عمل کرده و حق را به کسی وا گذاشته که اهلیت آن را ندارد و حضرت حکم کرد که طلاق به دست مرد باشد.

و روایت نبوی که احمد به حنبل و ابو داود و ترمذی نقل کرده اند:

لا نذر لابن آدم فیما لا یملک و لا عتی فیما لا یملک و لا طلاق فیما لا یملک؛ نذر عتی و طلاق واقع نمی شوند مگر در محدوده ی آن چه انسان مالک آن است.

پس مرد که مالک «عقدہ النکاح» است، حق طلاق نیز با اوست. این مسئله مورد اتفاق همه ی مذاهب اهل سنت است؛ در نتیجه، بنا بر فقه اسلامی نمی توان این ماده از کنوانسیون را عملی دانست.

در پایان این بحث برای تکمیل بیان فلسفه ی حکم مزبور می توان گفت که بی تردید تفاوت های تکوینی بین زن و مرد باعث تفاوت در کارکرد و

وظایف آنها شده است.

یکی از این تفاوت‌ها، غلبه‌ی حیات احساسی در زن و حیات عقلی در مرد است. به این معنا که به طور متوسط نوع زن‌ها در درگیری عقل و احساس، احساسشان غلبه دارد و رقت و لطافت روحی آنها بسیار فعال عمل می‌کنند؛ در حالی که نوع مردها در کنترل احساسات و غلبه دادن به نیروی تعقلشان قوی‌ترند؛ از این رو در تمام اموری که نیاز به قدرت بیش‌تری برای اداره‌ی احساسات دارد و محتاج حیات عقلی است، در وهله‌ی اول حق یا تکلیف و وظیفه به مردان سپرده شده و در عین حال، برای طرف مقابل نیز، در مواردی که این توانمندی وجود دارد، بعضی موانع برداشته شده است. از جمله‌ی این امور نیز مسئله‌ی مدیریت بر خانواده و لوازم آن، مثل پایان دادن به ادامه‌ی زندگی مشترک است.

به هر حال، دریافت‌های علمی نظیر روان‌شناسی و زیست‌شناسی نیز این تفاوت‌ها را برنافته و بر آن صحنه گذاشته است؛ تفاوت‌هایی که از زیبایی‌های خلقت است، نه نقص آن.

بر اساس نکات فوق، بسیاری از متخصصان امور دادگاه‌ها معتقدند که احساس تنهایی که به مردان هنگام جدایی دست می‌دهد، بسیار قوی‌تر و زجرآورتر است. بر این اساس آنها خیلی دیرتر خاتمه‌ی زندگی زناشویی را می‌پسندند؛ در حالی که غلبه‌ی احساسات در زنان به گونه‌ای است که اگر زنان بلاشرط می‌توانستند طلاق بگیرند و به زندگی زناشویی خاتمه بخشند، خاتمه‌ی زندگی‌هایی که امید به بهبودی آنها در مدت طولانی

تری وجود دارد، خیلی زود اتفاق می افتاد.

البته در موارد متعددی این ناراحتی ها و کدورت ها ناشی از ظلم به زنان در محدوده ی خانواده و از تکالیف و مسؤولیت های بیش از حد و غیر مشروعی است که بر عهده ی آنها قرار داده می شود، ولی اتخاذ تصمیماتی که دارای آثار طولانی یا آثاری به درازای عمر آدمی هستند، در شرایط غلبه ی احساسات ابداً منطقی و بخردانه نیست.

بر این معنا نمی توان برهان عقلانی ارائه کرد، ولی تجارب موجود از مواردی که زنان به هر دلیل _ ولو موجه _ به شدت خشمگین می شوند، نشان می دهد که اینان در چنان حالی مایل اند همان دم به زندگی زناشویی خود پایان دهند و از غصه و یا ظلم ها رها گردند و این در حالی است که همین زنان باز به تجارب مختلف دیده اند که پس از برطرف شدن ناراحتی ها و با برخورد منطقی همسران یا اعتذاری که می آورند و یا کلام محبت آمیزی که بر زبان جاری می سازند، اوضاع عادی می شود و زنان از بازگشت این حالت رفاقت و محبت و برپایی مجدد سایه های انس و لبخند نشاط اور کودکان خود که انگار با دوستی مجدد والدین تمام دنیا را به آنها بخشیده اند، احساس بسیار خوبی پیدا می کنند و از آنچه در دل گفته یا بر زبان جاری ساخته اند پشیمان و نادم می گردند.

مردان به تبع احساس مسؤولیت نسبت به خانواده و مدیریت اجتماعی و اقتصادی آنان و به دلیل کنترل بیش تری که بر احساسات خویش اعمال می نمایند،

طبعاً دیرتر به فکر جدایی می افتند و شاید جدایی آخرین فکری باشد که به ذهن آنان خطور می کند؛ چرا که جدایی و شکست در تشکیل و بقای خانواده سخت به اقتدار و روحیه ی حمایتگرشان لطمه می زند.

شهید مطهری در تحکیم این حکم اسلامی نکاتی دارند که خلاصه ی بخشی از آن این است که روان شناسی متفاوت زن و مرد نیز نشان می دهد طبیعت کلید این منع و جدایی را به دست مرد داده است، چون بی علافگی به زندگی اگر از مرد شروع شود، به آسانی نمی توان زندگی را حفظ نمود (اساس ازدواج بر درخواست و طلب از ناحیه ی مرد و جواب و مطلوبیت از ناحیه ی زن استوار است). در چنان وضعی کانون خانواده مرده و سرد است؛ ولی اگر زن نسبت به زندگی مرد خویش بی علاقه گردد، مرد عاقل و وفادار می تواند محبت و عشق را به خانواده و همسر خویش برگرداند.

البته واضح است که در این میان کم نیستند مردانی که با سوءاستفاده از حق طلاق، آنان را حربه ای برای هوس رانی یا ظلم به همسران خویش قرار می دهند. که ضمانت اجرای متعدد در قالب شروط ضمن عقد یا اختیارات حاکم می تواند جبران کننده این سوء استفاده ها باشد.

۲-۲. تدابیر قانونی و حمایت از زنان در حین طلاق

برای جلوگیری از طلاق های ناروا فقط توصیه های اخلاقی کفایت نمی کند و باید با ضمانت های اجرایی حقوقی و با پاره ای تدابیر قانونی راه سوء استفاده سد شود. در فقه اسلامی و در متن قوانین موجود، تدابیری در

این مورد اتخاذ شده است. یکی از این تدابیر طرح مسئله ی حکمیت و داوری است.

گرچه طرح مسئله ی حکمیت و داوری در احکام مربوط به اختلافات خانوادگی، اصولاً برای درمان اختلافات حین بروز اولین علایم شقاق و آن هم در محدوده ی خود خانواده و قبل از مراجعه به حاکم شرعی است، از آن جا که چنان امری جای خود را به عنوان یک حکم شرعی پرثمر در فرهنگ و عرف خانواده ها پیدا نکرده، در اصلاحیه ای طبق ماده ی واحده، دادگاه ها به طور قانونی موظف شده اند در صورت مراجعه ی زوجین برای طلاق، در ایجاد سازش و ملائمت بکوشند و با قرار دادن داورهایی از طرفین که به عقل و درایت معروف باشند، حداقل، مشکلات آنها را ریشه یابی و سهم تقصیر یا قصور هر یک را در این غائله معلوم نمایند.

متأسفانه بنا به گفته ی مطلعین، امروز دایره ی مربوط به داوری، در بسیار یا اغلب دادگاه ها به وظایف شرعی و قانونی خود عمل نمی کنند، بلکه راه را برای طلاق هموارتر کرده و بر سرعت آن افزوده اند و ولی اگر از مشکلات در ناحیه ی اجرای قوانین بگذریم، این راه با داشتن پشتوانه ی شرعی و عقلایی چند فایده دارد به طور مثال:

۱. زوجین بر این واقعیت واقف می گردند که حفظ کیان خانواده در الویت قرار دارد چرا که دو حکم حق ندارند بین زن و مرد جدایی اندازند، مگر آن که در پایان داوری از خود آنها کسب اجازه نمایند.

۲. با انضمام دو حکم به عنوان دو فرد عاقل و با درایت، به جریان اختلاف

موجود در خانواده، عواطف، هیجانات و یا عصبانیت ها در مدار منطقی قرار می گیرند.

۳. با استفاده از دو حکمی که دارای علقه های عاطفی و خانوادگی با زوجین هستند، دو دلسوز به خانواده ی در حال انحلال اضافه شده اند که به مصالح خانواده بیش تر از هر غریبه ای می اندیشند و زمینه را برای تحکیم قواعد اخلاقی در خانواده فراهم می آورند.

۴. رواج این اصل قرآنی در مجرای خودش موجب می شود که اختلاف در نطفه خفه گردد چرا که زمان اصلی طرح بحث حکمیت قبل از ریشه دار شدن اختلاف و زمانی است که اولین علائم و نشانه های اختلاف بین دو همسر به وجود می آید. تعبیر قرآن از این واقعه این است که (وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا...) یعنی دلیل رجوع به حکمیت، خوف شقاق است؛ کما این که ارجاع به داوری، از شیوع جریان اختلاف در بین دیگران جلوگیری می کند و مانع از آن می شود که دخالت های بی جا و نابخردانه ی افراد ناآگاه، به بحران دامن بزند.

به هر تقدیر، اگر داورها، عدم امکان سازش را احراز نمودند، دادگاه گواهی عدم امکان سازش را صادر می کند؛ بنابراین، اجازه ی دادگاه برای طلاق، شرط لازم است.

بنابر آنچه گذشت، امروزه اگر مردی بخواهد همسرش را طلاق دهد، باید به دادگاه مراجعه کند و پس از طی مسیر داوری و احراز عدم امکان اصلاح بین زوجین، دادگاه گواهی عدم امکان سازش را صادر می کند و دفتر ثبت طلاق با دریافت آن می تواند اقدام به ثبت طلاق نماید.

البته تمهیدات کیفری برای جلوگیری از تخلف شوهر یا دفاتر

ثبت، در قانون در نظر گرفته شده است، که بر ضمانت اجرای قوانین مزبور می افزاید.

۳_۲. عده

بحث بعدی مربوط به طلاق، مسئله ی «عده» است. همه ی انواع عده در این نکته شریک اند که در خصوص زنان وارد شده اند و آنها را ملزم می سازند که پس از فوت همسر یا جدایی از او، مدتی (که در فقه اسلامی مقرر است) صبر کنند و از ازدواج مجدد با مرد دیگر خودداری نمایند. چنین حکمی برای مردان وجود ندارد.

فلسفه ی تشریح عده، متفاوت گفته شده است. دلایلی برای لزوم رعایت عده وجود دارد که بر ما پوشیده است. مسئله ی اطمینان یافتن از نبودن جنینی در رحم زن (استبراء) یا حفظ حرمت همسر، یا ایجاد فرصتی برای رجوع همسر و تشکیل مجدد کانون خانواده، هر یک می توانند حکمتی برای تشریح این قانون باشند ولی در هر صورت و در وهله ی اول، لزوم تعبد و گردن نهادن به احکام است که ما را به انجام آن فرا می خواند. این امر از نگاه فقهای شیعه و سنی مغفول نمانده و همه در تعریف عده، لزوم تعبد به حکم را بیان داشته و از این منظر خواسته اند بیان کنند که حکم قابل تغییر نیست.

بنابراین، حکم مزبور هم، به دلیل آن که بین تمام فرق اسلامی مشترک است، سدی محکم بر سر راه ماده ی ۱۶ کنوانسیون به حساب می آید.

۴_۲. رجوع

برای دوام حیات خانوادگی و جلوگیری از اضمحلال و از هم پاشیدگی، تمهیداتی در دین دیده شده است که بر آن اساس بتوان برخی بحران ها را پشت

سر نهاد و دوباره کانون خانواده را اصلاح نمود که از آن جمله مسئله ی رجوع است. زوجین در حالی به رجوع فکر می کنند که تجربه ی تلخ طلاق را پشت سر نهاده اند. از آن جایی که مرد (در شرایط معمولی) درخواست طلاق داده و خود باعث این جدایی شده است، ترمیم آن هم به عهده ی خود اوست که اگر بخواهد، بتواند با مراجعه به همسر، خانواده ی فروپاشیده را احیا نماید. رجوع در ایام عده صورت می گیرد و چون همسر مطلقه، در دوران عده در حکم همسر قانونی است، از مزایایی نظیر نفقه (خوراک، پوشاک، مسکن) برخوردار است و نباید او را از خانه بیرون نمود؛ به عبارت دیگر، دین در کنار اعطای حق طلاق به مردان، حتی الامکان زمینه را برای احقاق حقوق زنان نیز فراهم نموده است، تا آنان بتوانند خانه و خانواده ی مورد علاقه ی خود را که سالیانی برایش زحمت کشیده اند، حفظ کنند. البته متأسفانه در عرف جوامع اسلامی چنان مواجهه ای با امر طلاق و عده نمی شود.

در هر صورت، این مرد است که حق رجوع دارد و برای زنان فقط در طلاق خلع، که بنا به درخواست آنها صورت گرفته است، امکان رجوع وجود دارد؛ به این کیفیت که مقدار مالی که در ازای طلاق خود به همسر بخشیده اند پس بگیرند، تا طلاق از حالت باین به حالت رجعی درآید و زمینه ی رجوع شوهر فراهم شود. این مسئله هم مورد اتفاق همه ی علمای شیعه و اهل سنت است و طبعاً مغایر با کنوانسیون به حساب می آید.

در پایان این

بحث باید تکرار نمایم که ما درصدد تبیین یا توجیه احکام اسلامی نیستیم، ولی در هر صورت این واقعیت کاملاً روشن است که هر چه بشر به سمت وادی فردیت خود پیش می رود، بر دامنه ی فزون طلبی خودخواهانه اش افزوده و از تعلقات اجتماعی اش کاسته می شود. نهاد خانواده نیز از آن دست قربانیانی است که به این مسلخ آورده شده اند.

ما ضمن اعتراف به سوء استفاده ی مردان تنوع طلب و هوس ران از قدرت خود در امر طلاق، اعتقاد نداریم که اعطای حق مساوی در این امر به زنان، راهکار مناسبی است؛ بلکه در صورت عدم سیطره ی اخلاقیات و روحیه ی فداکاری، باز هم این فرزندان خانواده هستند که قربانی می شوند و همین مرد و زن هستند که به جای تکمیل یکدیگر در فضای لطیف خانواده، در جاهلیت مدرن مجبور خواهند شد که تنهایی خود را با سنگ ها و گربه ها و پرندگان پر کنند!

شواهد تاریخی نیز حاکی است که با آغاز حرکت های تساوی طلبانه به موازات احقاق برخی حقوق (که غالباً هم فردی است)، سطح طلاق نیز افزایش یافته است. نویسنده ی سیر جوامع بشری می نویسد:

تأثیر صنعتی شدن بر معیارها و موازین و ارزش های اجتماعی هیچ کجا آشکارتر از تحولاتی نیست که در نقش زنان دیده شده است.

وی در مقام شمارش این تأثیرات می گوید:

در طول صد سال گذشته میزان طلاق تقریباً در تمام جامعه های صنعتی افزایش چشم گیری داشته است. در ۱۸۹۰ شمار طلاق های ایالات متحده از ۵ در هزار نفر تجاوز نمی کرد. در ۱۹۸۳ این رقم ده برابر

شد و به ۵ درصد رسید. در سطح کلی، این روند نتیجه ی اجتناب ناپذیر دگرگونی هایی مانند تغییر در وظایف خانواده در پی ادراک متفاوت از ازدواج، امکانات و انتخاب های تازه ای که برای زنان به وجود آمده و سرانجام پدید آمدن نگرش های تازه در جامعه نسبت به طلاق است.

وقتی زنان از مقام مادری و همسری به یک شریک جنسی صرف تنزل می یابد و وقتی ازدواج و خانواده کارکردهای عمیق خود را از دست می دهد و زمانی که طلاق از یک پدیده ی مذموم تبدیل به یک راهکار انسانی می شود، سخن از تساوی در طلاق چه ره آورد مثبتی خواهد داشت!؟

۳. ارث

یکی از لوازم پیوندهای خانوادگی و خویشاوندی مسئله ی ارث بری است. توارث از اولین پیامدها و نتایج ملکیت بوده که از قدیم، طبق عرف هر جامعه به گونه ای اعمال می شده است. صرف نظر از تفصیل تاریخی، دین اسلام نیز در این رابطه دستورهایی را تشریح و نظام ارث بری را در جغرافیای خاصی از فکر دینی طراحی نمود. آیات الهی با بیان قانون تقدم رابطه های خویشاوندی نزدیک تر بر دیگران، اولویت هایی را در ارث بری مطرح ساختند. مسئله ی مهم در نحوه ی ارث بری اسلام، طبقه بندی وارث است، که با وجود طبقه ی نزدیک تر به میت، نوبت به طبقه ی دورتر نمی رسد؛ مثلاً کسی که فرزند دارد ارثش به برادران و خواهران و عموها و دایی ها... نمی رسد؛ با این وصف، به موازات اولویت بندی مذکور، همسر متوفی شریک تمام طبقات ارث است و در صورت وجود

هر خویشاوندی، سهم مفروض زن ملغی نمی شود. این نکته ای است که همواره چشم انداز روشنی در بحث ارث بری اسلامی به حساب می آید. مسئله ی قابل طرح در این نوشتار آن است که در متن قرآن کریم به صراحت سهم ۶ قسم وارث معلوم شده و به ضمیمه ی روایات، تکلیف هر وارث و سهم او از ماترک اموال میت مشخص می شود. در بیان ۶ فرض مزبور سهم هایی که مربوط به زنان است، مثل زن فرزند دار (۱ به ۸)، زن بدون فرزند (۱ به ۴)، مادر بزرگ (۱ به ۶)، تک فرزند دختر (۱ به ۲)، در کنار بیان سهم فوق، قانون ارث بری مضاعف پسر نسبت به دختر نیز مطرح شده است.

(يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ خَظِّ الْأُنثِيَيْنِ)؛ راجع به (میراث) فرزندان شما را سفارش می کند که برای هر پسر سهم دو دختر را منظور کنید.

در جایی که از میت چند فرزند پسر و دختر یا چند خواهر و برادر ابوینی مانده باشد، این قانون جاری می شود و به هر پسر دو برابر سهم الارث دختران می رسد.

این مسئله از نصوص صریح قرآنی و در نتیجه، مورد اتفاق همه ی فرق اسلامی است.

نتیجه این که، این قانون اسلامی نیز علاوه بر مخالفتش با ماده ی اول، با ماده ی ۱۵ و ماده ی ۲ هم ناسازگار است. شایان ذکر است که تفاوت زن و مرد در میزان ارث در مواردی که ذکر شد بر این حکمت استوار است که دین در منظومه ی فقهی خودش احکام را به گونه ای قرار داده که از توجیه یکدیگر برآیند. یعنی حکمی که

در يك مورد نسبت به زن يا مرد نقصان به حساب مي آيد، در جاي ديگري جبران شده است. هماهنگي احكام با يكديگر از يك سو و تناسب آنها با واقعيت هاي تكويني موجود در هر يك از دو جنس زن و مرد، چهره ي نظام فقهی اسلام را موجه مي سازد. از جمله ي اين موارد مسئله ي ارث است. اسلام با ايجاد زمينه هاي متعددي زنان را مالک اموالی قرار مي دهد، حتي اگر اين زنان شغل و درآمدی نداشته باشند. زمينه هايي نظير ارث، مهریه، نفقه، اجرت شيردهی و اجرت خدمت در خانه (حق الزحمه ي خانه داری) البته با طرح اصول اخلاقی در کنار اين برنامه هاي حقوقی و فقهی زن و مرد را دعوت به سازگاری و انس و محبت بيش تر نيز مي نمايد. در کنار اين امتيازات که برای زن قرار داده شده است، دين اسلام از اشتغال او نيز جلوگیری نمی کند و زنان با حفظ شروطی که در دين مقرر شده، می توانند شخصاً برای خود درآمد زایی کنند، بدون آن که از نظر قواعد دینی ملزم به اداره ي خانواده و انفاق بر آنها باشند. در مقابل مردان نيز از ارث برخوردارند و بايد برای کسب درآمد به کسب و کار نيز پردازند و از هر آنچه در اختيار دارند (يعنی اموال خود) خانواده ي خود را بهره مند سازند؛ خواه اموالشان از طريق ارث يا بخشش به آنها رسیده باشد و يا درآمد کسب آنها باشد؛ بنا بر اين، تفاوت زن و مرد در مواردی از قوانين ارث، کاملاً معقول و منطقی به نظر می رسد.

زنان

نمی توان به راحتی ادعا کرد که در برهه ای از زمان، مشارکت سیاسی و اجتماعی زنان در حد صفر بوده، بلکه تأثیر غیر مستقیم آنها حتی در اصل حاکمیت هم به گونه ای بوده که خود منشأ بعضی تحولات اثرگذار شده است. این نحوه مشارکت در شرق و غرب عالم برای زنان وجود داشته و دارد، ولی این حد از مشارکت مدافعین حقوق زن را قانع نمی سازد، گرچه گاهی فریاد آنان را خاموش کرده است؛ به عنوان مثال، می توان به مذاکره ی ابیگل آدامز همسر جان آدامز از رهبران استقلال آمریکا و دومین رئیس جمهوری این کشور اشاره کرد. زمانی که همسرش دست اندرکار تدوین پیش نویس قانون اساسی ایالات متحده بود، در سال ۱۷۷۷ از او خواست در تدوین قوانین به وضعیت زنان توجه داشته باشد. او با توسل به نگرانی اندیشمندان سیاسی مدرن از تمرکز قدرت در دست یک نفر، از این که قدرتی نامحدود در دست شوهران قرار گیرد اظهار نگرانی کرد و گفت که همه ی مردان، اگر بتوانند، به ستمگرانی تبدیل می شوند. او همسرش را در صورت عدم توجه به سفارش خود تهدید به شورش کرد؛ ولی جان آدامز این تهدید را جدی نگرفت و با این سخنان که مردان فقط از لحاظ نظری قدرت دارند، ولی در پشت صحنه، قدرت واقعی همیشه در دست زنان بوده است، او را آرام نمود.

وجود فعالیت های جسته و گریخته و نامنظم نیز آنی نبود که جنبش زنان به دنبال آن بودند؛ بلکه آنان تأکید دارند که چون قدرت، ثروت و حیثیت در جوامع امروزی

ناشی از فعالیت بیرون از خانواده است، لازم است که کنوانسیون محو تبعیض درصدد ایجاد تسهیلات هر چه بیش تر این مشارکت ها برای زنان نیز باشد.

قابل ذکر است که از دیدگاه اسلام، فعال بودن زنان در عرصه ی سیاست و اجتماع امری معقول است و با ارائه ی چارچوب و ضوابط این حضور، در عین تحکیم نقش منطقی و مثبت زنان در جامعه، به خصوص در مسئولیت پذیری های جمعی، از اهمیت نقش های مثبت دیگری که کسی غیر از زنان نمی تواند آنها را به خوبی ایفا کند نیز غافل نبوده است؛ حال آن که امروزه متأسفانه، در بیش تر موارد، «ضرورت های حرفه ای حالت غالب به خود می گیرد و تعهدات مادری و همسری به دست اهمال سپرده می شود».

عدم توجه به اصول و ضوابط و چارچوب اصلی این حضور ضابطه مند باعث شده علی رغم تمام تلاش ها برای مساوات، زنان در بیماری های قلبی، جرایم، دخانیات، الکلیسم هم فاصله خود را با مردان کم کرده و در این سطح هم به مساوات برسند. بسی مایه ی تعجب و تأسف است که در نگرش های جامعه شناختی فمینیستی، تلاش می شود که توجیه مناسبی برای میزان کم تر جرایم زنان پیدا نمایند. آنان معتقدند اگر زنان کم تر از مردان مرتکب جرایم اجتماعی می شوند، به این خاطر است که دختران در فرایند اجتماعی شدن خود، بیش از پسران خویشتن داری را می آموزند. آموزش رفتارهای خاص زنانه امری است که بعدها ارتکاب جرم، به خصوص رفتارهای خشونت آمیز را برای دختران و زنان مشکل و بعید می سازد. طبیعی

است که اگر آموزش از جنسیت فارغ گردد، تفاوت مزبور نیز رفع خواهد شد!

حال نوبت آن رسیده که ببینیم که آیا فقه اسلامی با کنوانسیون از این منظر در تعارض است یا خیر؟

روشن است که قوانین اسلامی بدون ممانعت از حضور زنان در صحنه‌ی اجتماع، مردان و زنان را به رعایت اصولی موظف داشته و با ملاحظه‌ی خصوصیات مختلف جسمی و روحی زنان و مردان، رعایت حریم محرم و نامحرم و پرهیز از اختلاط را پیش‌بینی نموده است.

علاوه بر نکات فوق، حضور اجتماعی، با پذیرفتن مسئولیت‌های اجتماعی ملازم است. وجود قوانین بازدارنده‌ی کیفری در هنگام تخطی هر یک از مردان و زنان از ضوابط و مسئولیت‌هایی که به حفظ امنیت جامعه کمک می‌کنند موجب سلامت افراد جامعه خواهد شد؛ لذا ما در این بخش به مسائلی که در حاشیه‌ی حضور اجتماعی زنان مطرح می‌شود خواهیم پرداخت که با کنوانسیون چالش قابل توجهی دارد.

۱. حجاب و پوشش

مسئله‌ی ستر و پوشش در دین اسلام برای مردان و زنان، هر دو، مطرح است. تعیین مقداری از بدن زن که لازم است پوشانده شود در فقه شیعه و اهل سنت تقریباً یکسان است. فقه اسلامی پوشاندن همه‌ی بدن زن را به جز صورت و دو کف دست تا مچ واجب می‌داند. دلیل آن هم پس از محکمت قرآنی روایات نبوی است.

البته نظرهای اهل سنت در باب ستر در مقابل محارم، مثل پدر و برادر، متفاوت است. حنابله و مالکیه پوشاندن بدن زن را در مقابل محارم (مردان) خودش هم لازم می‌دانند. البته مالکیه صورت و سر

و گردن و دو دست و دو پا، و شافعیه گردن و دو دست و دو قدم و دو ساق را استثنا می کنند.

ملاحظه می شود که فتوای پوشش، اجماعی همه ی فرق مسلمین است، و این حکم، با برابری مذکور در کنوانسیون مخالف است.

در این جا ضمن اشاره به برخی منابع اطلاعاتی درباب حجاب و پوشش، توضیحاتی را در خصوص این حکم اسلامی مطرح می سازیم.

قرآن کریم نکات قابل توجهی را درباره ی پوشش، لباس و حجاب مطرح می سازد. اولاً بیان می دارد که استفاده از تن پوش یک رفتار فطری است. در قصه ی حضرت آدم و حوا(علیهم السلام) می فرماید: به محض آن که آنها متوجه شدند که برهنه اند (یعنی متوجه جنبه ی جسمانی خود گردیدند) خود به خود دنبال چیزی گشتند تا عورت های خود را بپوشانند.

لباس علاوه بر پوشاندن بدن، آثار دیگری هم دارد که بشر به آنها توجه می کند؛ مانند حفاظت از پوست در مقابل سرما یا گرما؛ بنابراین، لباس هایی مطابق شرایط آب و هوایی و تغییرات فصلی در سبب پوشاک انسان ها دیده می شود.

لباس یکی از ابزارهای تزئین و خودآرایی است. از این منظر آدمیان به زیبایی لباس اهمیت می دهند و به رنگ و مدل آن نیز توجه دارند.

البته لباس با ویژگی های شخصیتی افراد هم مرتبط است و عده ای تلاش می کنند در انتخاب لباس به شئون شخصیتی خود توجه داشته باشند.

اسلام عزیز ضمن توجه به نکات فوق، راجع به مردان و زنان دستورهایی ویژه ای دارد. در خصوص زنان واژه «حجاب» در فقه اسلامی رایج است که در واقع همان «ساتر»

در اصطلاح آیات و روایات است که راجع به زنان و مردان هر دو مطرح شده و ولی کمیّت آن در زنان و مردان متفاوت است.

طرح حجاب برای زنان به معنای پذیرش حضور اجتماعی آنان از سوی اسلام است. اسلام این حضور را در چارچوبی ضابطه مند کرده است. واضح است که اجتماع باید در شرایط سالم محل بروز استعدادها و توانایی های مختلف برای تعالی و پیشرفت اقتصاد، فرهنگ، سیاست و... باشد. جامعه را نمی توان و نباید دست خوش هوس رانی ها نمود، بلکه باید با دستورهای عفت اجتماعی را تضمین نمود؛ البته حجاب زنان یکی از این راه های حفظ عفت اجتماعی است. کنترل نگاه، به خصوص از سوی مردان، پرهیز از اختلاط بی جا و اشاعه ی فرهنگ سالم روابط از سوی رسانه ها، و... بخش های دیگری از این ارکان است.

خلاصه آن که، اسلام با طرح مسئله ی حجاب، در واقع بین لباس و حجاب تفکیک قایل شده و برای هر یک حدودی قرار داده است. لباس همان است که انسان برای حفاظت از بدن، خودآرایی و دیگر اغراض می پوشد و می تواند به دل خواه خود و مطابق رضایت الهی در آن اعمال سلیقه کند؛ اما حجاب اساساً برای پوشاندن زیبایی ها و ابزاری برای سالم سازی روابط و حضور در جامعه است.

اگر ما می پذیریم که عفت اجتماعی و سلامت خانواده ها با ارتباط بی ضابطه ی مردان و زنان آسیب می بیند و ویژگی های زنانگی چشم مردان حریص را به سمت خود می کشاند، ضمن ترغیب پسران و مردان به حفظ نگاه و پرهیز از اختلاط

با زنان، باید دختران و زنان را نیز به حفظ تن و بدن خود تشویق و وادار ساخت؛ و چون حجاب برای پنهان نمودن زیبایی‌ها و زینت‌هاست، نباید با اعمال سلیقه آن را جذاب تر نمود؛ بلکه انتخاب رنگ، مدل و جنس آن و همه و همه باید به سمت حفظ عفت باشد. بر همین اساس، قرآن «عدم تبرج» را ضابطه‌ای مهم برای آن قرار داده است؛ یعنی رنگ، مدل و جنس آن چه برای حجاب انتخاب می‌کنیم، باید از هر گونه جلوه‌فروشی و نمایش به دور باشد؛ بنابراین، هر چه پوشاندگی آن بیش تر و قابلیت ایجاد تنوع در آن کم تر باشد، بهتر است؛ از این رو، قرآن جلاب یا تن پوش کامل را که در رسم ایرانی‌ها چادر و در بین عرب‌ها در حال حاضر عباس، پیشنهاد می‌کند و روایات ما رنگ مشکی را مطرح می‌سازند که قطعاً رنگی است که اولاً، برخلاف گفته‌ی مخالفان حجاب، اساساً هیچ تنش عصبی و هیجانی‌ای در بیننده فراهم نمی‌کند و ثانیاً، چندان تنوع بردار نیست و کم تر می‌توان آن را وارد بازار مدل‌یابی نمود.

نتیجه آن که، اگر ما تعریف مترقی و انسانی از حضور اجتماعی داریم و خواستار آن هستیم که جامعه از هنر، حرفه و صنعت و علم و دانایی زنان استفاده کند، نه از جسم آنان، رسیدن به چنین هدفی با حجاب ممکن خواهد بود.

در پایان ذکر این نکته‌ی تاریخی مفید است که در خلال مبارزات مثال‌زدنی حضرت زینب(علیها السلام)، نکته‌ای طلایی وجود دارد و

آن حضور حضرت در کوفه و سخنرانی در جمع مردان و زنان کوفی است. صرف نظر از محتوای عمیق خطبه، قضاوت مردی که شاهد ماجراست قابل توجه است. وی که طبق نقل مرحوم مفید، سیربن جذلم است، قبل از نقل خطابه ی حضرت می گوید:

ما رأیت و الله خفراً انطق مثل هذه؛ قسم به خدا ندیدم زنی چنین با حیا که این گونه سخن بگوید.

یعنی برداشت آن مرد از حضور این زن آسمانی، حضوری آمیخته از حیا و دانش است؛ یعنی اگر زنان در حضور اجتماعی، حیا و فرزانه‌گی خود را به نمایش بگذارند، مدل اسلام برای حضور را تجربه کرده اند.

۲. قوانین جزایی

۱ _ ۲. زن به عنوان ذی حق

از نظر فقه اسلامی زنان مانند مردان حق دادرسی و دادخواهی به شکل مساوی دارند و خود یا اولیای آنها می توانند برای احقاق حق اقدام نمایند. در این میان بین زنان و مردان تفاوت هایی وجود دارد. یک مورد به اتفاق فرق اسلامی مسئله ی دیه ی قتل هر یک از زن و مرد است.

از باب مقدمه باید گفت که نظام کیفری اسلام بر اساس حکمت هایی تشریح شده است. برخی از آنها از قرار ذیل هستند:

الف) واکسیناسیون جامعه در مقابل جرایم با تشریح مجازات های سخت و پیش گیرانه، مانند قصاص و حدود؛

ب) جلوگیری از ارتکاب مجدد با احیا و بازپروری افراد؛

ج) جلوگیری از به هم خوردن امنیت روانی جامعه و پیدا شدن فضای تهمت، به خصوص تهمت های ناموسی، از طریق تشریح قانونی مانند مجازات قذف.

... علاوه بر آن، نظام کیفری و جزایی با ارائه ی تفسیر منحصر به

فردی از مجازات‌ها، از حیثیت اجتماعی مجرمین و خانواده‌های آنها دفاع می‌کند. در روش پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) و حضرت امیر (علیه السلام) این امر به وضوح به چشم می‌خورد که کیفر را یک توبه و تطهیر واقعی برای مجرم قلمداد می‌کردند. این مسئله سبب می‌شد که مجازات شونده فردی پاک به حساب آید. در نتیجه، تمام آیاتی که مردم راجع به توبه کاران و پاکان در ذهن داشتند یادآوری می‌شد و این یعنی یک تطهیر جدی برای کیفر دیدگان.

روشن است که این روش ضمن مجازات مجرم، از نهادینه شدن جرم در جامعه و به خصوص در میان خانواده‌ی مجرم به شدت ممانعت می‌کند.

نکته‌ی قابل توجه دیگر این است که شریعت اسلام با مطرح نمودن مثلث جزایی (قصاص، دیه و عفو) جامعیت طرح خود را بیان کرده و همه‌ی راه‌های ممکن برخورد منطقی با مجرم را برای ذی‌حق قانونی کرده و او را در وسعت قرار داده است.

از سوی دیگر، حفظ تعادل میان تبعات جرم و مجازات از دیگر اهداف این نظام است. پیرو این امر، راجع به دیه‌ی قتل تفاوتی بین قتل مرد و زن قایل شده است و آن این که دیه‌ی زن بعد از رسیدن به ثلث، نصف دیه‌ی مرد است؛ به عبارت دیگر، دیه‌ی مردان را دو برابر زنان قرار داده است و با این کار، خانواده‌ی مرد مقتول را از یک خلأ اقتصادی قابل توجه نجات داده است.

ما نمی‌خواهیم در این مجال به فلسفه‌ی حکم مربوطه بپردازیم، بلکه غرض از طرح

بحث این است که بگوییم این حکم از جمله احکام مورد اتفاق همه ی فرق اسلامی است و مستند همه، روایاتی است که در کتب روایی هر دو گروه دیده می شود.

محمد بن ادریس شافعی، رئیس مذهب شافعیه در این رابطه می گوید:

در میان اهل علم از قدیم و جدید کسی را سراغ نداریم که راجع به موضوع نصف بودن دیه ی زن نسبت به دیه ی مرد مخالفت کرده باشد.

در کتاب مفصل فقهی اهل سنت، المغنی نیز، هم در متن و هم در شرح، به این نکته تصریح شده است:

«دیه الحره المسلمه نصف ديه الحر المسلم» قال ابن المنذر و ابن عبد البر «جمع اهل العلم على ان ديه المرأه نصف ديه الرجل»؛ ديه زن آزاد مسلمان نصف ديه ی مرد مسلمان است. ابن منذر و ابن عبد البر می گویند: اهل علم بر نصف بودن دیه ی زن اجماع و اتفاق نظر دارند.

نظر مزبور نظر اجماعی فقهای شیعه نیز هست و روایات صحیح متعددی نیز در کتب روایی آنها در این مورد وجود دارد.

در نهایت نتیجه می گیریم که در هر حال این حکم مورد اتفاق، با بند «ز» از ماده ی ۲ کنوانسیون، که خواستار تساوی در امور کیفری و جزایی و لغو قوانین کیفری متفاوت است، سازگار نیست. در پایان از این نکته هم نباید غفلت ورزید که دیه ی مرد هر قدر هم که بیش تر باشد برای تأمین خانواده در اختیار راحتی و آسایش آنان قرار می گیرد.

۲ _ ۲. زن به عنوان شاهد

یکی از مباحث فقهی سؤال برانگیز در احکام متفاوت بین زن و مرد، مسئله ی گواهی

است. طرح ناقص قضیه ی شهادت و گواهی در استراتژی فقه ژورنالیستی باعث به وجود آمدن این جنجال شده است. آن چه بر زبان ها جریان دارد این است که فقه اسلامی شهادت دو زن را برابر شهادت یک مرد قرار داده و سپس نتیجه گرفته اند که این امر توهین به زن و نادیده گرفتن توان او در تحمل شهادت و ضبط حوادث و اتفاقاتی است که زن می خواهد به نفع یا علیه آنها گواهی دهد.

نگاه جامع به آن چه در باب شهادت و گواهی آمده و نیز انضمام این بحث به بقیه ی فروع فقهی و احکام حیات بخش دین که در متن زندگی مردان و زنان قرار دارد، دیدگاه ما را به قضیه تغییر می دهد. علاوه بر آن که همواره باید ضعف عقل بشری در درک علت های احکام را مد نظر داشته باشیم و بدانیم که تلاش های عقلانی ما نهایتاً ما را به سمت حکمت ها سوق می دهند نه علت ها. مرحوم شیخ حر عاملی روایات مربوط به شهادت زنان را گردآوری نموده اند که از مطالعه ی آنها به دست می آید که در فقه شیعه در مواردی:

۱. شهادت زنان به تنهایی و بدون انضمام به مردان پذیرفته می شود؛

۲. شهادت یک زن کفایت می کند و مانع از تنفیذ شهادت ۴ شاهد مرد می شود؛

۳. شهادت زنان به تنهایی و یا حتی با انضمام، اصلاً مورد پذیرش نیست؛

۴. شهادت زنان به انضمام شهادت مردان قابل پذیرش است.

مورد اول در جایی است که زنان راجع به اموری که مختص به زنان است شهادت دهند؛ مانند مسأله ی

ولادت، که در این مورد برای اثبات تمام ارث یا تمام وصیت، شهادت زنان به شرط تعدد پذیرفته می شود. البته اگر این مسئله با قضیه ی ارث ارتباط پیدا کند، شهادت یک زن نیز به تنهایی و در حد خودش پذیرفته است؛ مثلاً- اگر زنی شهادت دهد به حیات آتی بچه پس از تولد، گفته ی او در یک چهارم ارث نافذ است، یعنی اگر ارث این بچه در صورت ادامه ی حیات یک میلیون تومان باشد، شهادت زن به صورت فوق، ۲۵۰ هزار تومان حق ارث برای بچه ثابت می شود و هم چنین است در مسئله ی وصیت، و تفصیل این قضیه در کتب فقهی آمده است.

مورد دوم در رابطه با شهادت و گواهی زنی است که در مقابل ۴ شاهد مرد که به زنا ی دختری گواهی داده اند، به بکارت او گواهی دهد.

مورد سوم راجع به شهادت بر قتلی است که موجب قصاص شود و یا مسئله ی طلاق.

و آخرین مورد که شهادت زنان به انضمام مردان، به کیفیت خاصی مورد قبول است مربوط به مسائل مالی است.

در فقه اهل سنت آن چه مسلم است، عدم تساوی زن و مرد در شهادت است. البته در میزان و موارد آن تا حدی اختلاف نظر دارند؛ مثلاً در دیدگاه مالکیه، شافعیه، اوزاعی و نخعی، در نکاح، خلع، طلاق رجعی، قذف، قتل موجب قصاص، وکالت، وصیت، ودیعه، عتق و نسب، شهادت زنان را نمی پذیرند، ولی حنفی ها در موارد فوق به جز قصاص، شهادت دو زن را به ضمیمه ی شهادت یک مرد قبول دارند. در امور مالی نیز چون قرآن به صراحت

شهادت دو زن را برابر شهادت یک مرد قرار داده است، تفاوت مزبور مورد اتفاق همه ی فرق فقهی اهل سنت است. این مسئله در هر صورت با موادی از کنوانسیون در تعارض است؛ مانند ماده ی اول و بند «ز» از ماده ی دوم.

۳. اشتغال

یکی از مظاهر حضور اجتماعی زنان مسئله ی اشتغال آنان است که امروزه بیش از آن که جنبه ی اقتصادی داشته باشد، از نظر حیثیت اجتماعی مورد نظر و اقبال زنان قرار می گیرد. اگر اشتغال زنان مستلزم خروج از منزل باشد در صورتی که شوهر اذن ندهد، طبق نظر همه ی فرق اسلامی غیر مجاز است. در مقابل، مردان اصولاً به این دلیل که در مقابل اقتصاد خانواده و تأمین معاش همسر و خانواده ی خود مسئول اند باید به این امر بپردازند و اشتغال برای آنان نه یک حق که یک وظیفه است؛ بنابراین اشتغال به عنوان پاسخی برای ادای حقوق زن و فرزند برای مردان، در همه حال، جایز و بلکه واجب است. روشن است که این مسئله هم جزو تمایزاتی است که کنوانسیون آن را بر نمی تابد و به جز ماده ی اول، ماده ی دوم، سوم و یازدهم نیز با آن مخالف اند.

از کنوانسیون محو تبعیض و اسناد حاشیه ای آن، مثل سند پکن، برمی آید که اشتغال زنان مهم ترین و بلکه تنهاترین راه حل فقر زنان و کم کردن وابستگی آنان به مردان و خانواده به حساب می آید.

قطعاً فقر آثار ویژه ای بر زنان دارد؛ از جمله فقر عاملی است که می تواند زنان را وارد چرخه ی آلوده و وحشت آور

پدیده‌ی روسپی‌گری، اعتیاد و... نماید. بر این اساس توجه به رفع نیازهای مالی زنان یک اصل مهم دینی و انسانی است.

دین مبین اسلام ضمن پذیرفتن حضور اقتصادی زنان و تأکید بر مالکیت مطلق آنها نسبت به اموال شخصی شان، از مردان (پدران و شوهران) خواسته که تأمین مالی آنها را به عهده بگیرند و مراعات اوضاع خاص آنان را بنمایند. در واقع دین نخواسته از نظر اقتصادی الزاماً از زن موجودی محتاج بسازد، بلکه خواسته است تأمین مخارج زندگی او و اطرافیانش را برعهده‌ی دیگران (مردان) قرار دهد و تکلیفی سنگین را از گرده زنان بردارد؛ در نتیجه، اشتغال برای زنان یک عمل اختیاری و انتخابی است. البته در این بین چون اصولی بر قوانین فردی دین حاکم است، مثل حفظ، و اساس قرار دادن بنیاد خانواده، دستورهایی در راستای اجرای این اصول صادر نموده که یکی از آنها توافق مرد و زن برای خروج از منزل است.

طبعاً در اکثر موارد، اشتغال مستلزم خروج از منزل است و در مواردی شرط اذن شوهر عاملی محدودکننده برای زنان محسوب می‌شود.

البته در عرف فعلی معمولاً در این باره توافق وجود دارد؛ ولی اگر موارد تعارض را نتوان با مشورت و مشاوره حل نمود، طبعاً زنانی که حفظ خانواده برای آنها در اولویت است باید از این حق خود صرف نظر نمایند و احیاناً به یک اشتغال خانگی روی آورند.

متأسفانه روابط و مناسبات اجتماعی فعلی آن چنان در عرف جوامع اثرگذار بوده اند که نه تنها زنان بلکه مردان نیز اشتغال را برای زنان یک وظیفه به حساب می‌آورند. توقعی که در

حال حاضر بین خانواده ها وجود دارد، مشارکت زن در امر نان آوری خانواده است و این امر اشتغال زنان را از یک حرکت اختیاری به یک رفتار اجباری تبدیل ساخته است. حال اگر این مسئله را در کنار نیاز طبیعی فرزندان به مادر و سطح کلان مراجعات آن ها به مادران قرار دهیم، انجام هر دو کار تکلیف بسیار شکنندای خواهد بود؛ البته در دنیای غرب و تفکرات زن مدارانه این مسئله با قربانی کردن عواطف و کم کردن سطح روابط فرزندان با مادران حل شده و نام آن را تقسیم مسئولیت مادری گذاشته اند. لیکن روشن است که وجود تفاوت رفتاری بین زنان و مردان به خصوص در رابطه با فرزندان حقیقتی است که نمی توان آن را انکار کرد. در زمینه اشتغال زنان برخی از این تفاوت ها بسیار اهمیت دارد؛ به طور مثال از نظر روان شناسان زنان بیش تر دیگرخواه هستند و مردان خودخواه؛ زنان خوشی ها و آرزوهای خود را بر مدار هستی کسانی استوار می سازند که دوستشان دارند، در حالی که مردان دیگران را برای خود می خواهند. این زمینه ی روانی باعث می شود که زنان وقتی شاغل هم می شوند سعی می کنند از مسیر اشتغال خود، رفاه خانواده و به خصوص فرزندان را بیش تر تأمین سازند؛ یعنی در این زمینه منتظر تکلیف نمودن نیستند؛ در حالی که اتفاق یک تکلیف برای مردان است. با این وصف نخستین کسی که از اشتغال زن متحمل زحمات بیش تری می شود خود زن است. همین جاست که دین و دستورهای متفاوت آن بین زنان و مردان

در امر انفاق بر خانواده رخ می نماید و ای کاش تمام برنامه ریزی های اجتماعی در بحث اقتصاد خانوار به سمتی بود که اشتغال را از فهرست وظایف زنان حذف و دوباره به حقوق آنها باز می گرداند و مردان را بر انجام وظیفه ی انفاق بر خانواده موفق و تشویق می نمود.

پی نوشتها

. که البته این هم به ندرت در کشورهای اسلامی تجربه شده است.

. خداوند در سوره ی نحل، آیه ی ۱۶، می فرماید: (وَ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لَتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ)؛ ما قرآن را به سوی تو نازل کردیم تا آنچه را نازل شده برای مردم تبیین کنی. همه ی مفسرین در توضیح این آیه می گویند پیامبر (صلی الله علیه وآله) کلیات و مفاهیم عامی را که در قرآن است تفصیل و تشریح و بر موارد جزئی تطبیق نموده است.

. کنوانسیون حقوق کودک.

. «نامزدی و ازدواج کودک هیچ اثر قانونی ندارد و کلیه ی اقدامات ضروری، از جمله وضع قانون برای تعیین حداقل سن ازدواج... لازم است». کنوانسیون رفع تبعیض ماده ی ۱۶. قابل ذکر است که در مذاهب اسلامی ازدواج سن خاصی ندارد و ازدواج پسر و دختر نابالغ با صلاح دید ولی مجاز است، اما در تمام این موارد باید مصلحت مولی علیه، یعنی فرزند، ملاحظه شود و در غیر این صورت ازدواج صحیح نیست؛ لذا در حال حاضر که ادعا می شود ازدواج غیر بالغ مصلحتی برای او ندارد، حکم مربوطه موضوع پیدا نمی کند و جاری نمی شود. آن چه مهم است قطعی بودن این مسئله است که هیچ یک از فرق اسلامی ازدواج تحمیلی را

صحیح نمی دانند، خواه شخص کم سن باشد یا دارای سن بالا.

. شمس الدین سرخسی، کتاب المبسوط، ج ۳، ص ۱۶۱ و الفقه علی المذاهب الاربعه، ج ۲، ص ۳۵۰-۳۵۲.

. یتبث فی حق الغلام، باحد ثلاثه اشیاء: الاحتلام او کمال خمس عشر سنه او نبات الشعر الخشن حول القبل؛ و ثبت فی حق المراء باحد اشیاء الثلاثه التي ذکرناها و الحيض. الامام ابی الفرج جمال الدین بن الجوزی، احکام النساء، ص ۲۳.

. اکرم (گیتی) حیدری، بلوغ مشکلات روانی نوجوانان، افت تحصیلی، ص ۵۷.

. همان.

. بیماریها و سلامت زنان، ترجمه ی فروزان گنجی زاده.

. ر. ک: کارنت زنان، بارداری و مامایی، فصل ۲ و ۶.

. سوره ی احزاب، آیه ی ۳۳.

. احمد بن حنبل، مسند، ج ۲، ص ۳۶۲، ۲۶۷، ۱۹۹؛ صحیح بخاری، لعن متبرجات، ج ۱۰، ص ۳۳۳؛ سنن ابو داوود، ص ۴۹۳۰ و سنن ترمذی، ص ۲۷۸۵.

. مهرانگیز کار، رفع تبعیض از زنان، ص ۱۴۰. برخوردهای چندگانه و مزورانه ی قدرت های بزرگ که به ظاهر خود را مدافع حقوق بشر، حقوق زنان و کودکان وانمود می کنند، ما را بیش از پیش به تلاش های حقوقی آنها مشکوک می سازد؛ به طور مثال، وقتی طی معاهده ی فوق خرید و فروش کودکان ممنوع اعلام گردید، کشوری مثل هلند سن بلوغ را از ۱۸ سال به ۱۲ سال کاهش داد، تا از محدودیت فروش کودکان بکاهد.

. الوین تافلر با ارائه ی آماری مایوس کننده از انواع و مصادیق خانواده، می نویسد: «اگر ما خانواده ی هسته ای را متشکل از یک شوهر شاغل، یک زن خانه دار و دو کودک بدانیم و سؤال کنیم چند

نفر از آمریکاییان هنوز در این نوع از خانواده زندگی می کنند، پاسخ حیرت آور است. هفت درصد از کل جمعیت ایالات متحده... حتی اگر تعریف خود را آن چنان گسترش دهیم که خانواده هایی را که زن و شوهر کار می کنند یا خانواده های دارای فرزندان کم تر یا بیش تر... باز می بینیم که اکثریت وسیعی، یعنی دو سوم تا سه چهارم از جمعیت، خارج از چهارچوب خانواده ی هسته ای زندگی می کنند.

تا فلر پس از بیان نکات فوق از موج رو به تزاید مجردین با تسهیلات ویژه ی زندگی مجردی که دولت یا سازمان های غیردولتی فراهم می کند، زوج های توافقی، والدین بدون بچه، خانواده های تک والدی یا حتی چند والدی خبر داده و می گوید: «در تمدن هزاره ی سوم در میان انواع خانواده ها شکل واحدی وجود نخواهد داشت (که نقش الگو را بازی کند)، بلکه برعکس، آنچه خواهد بود تنوع ساختار خانواده است». الوین تا فلر، موج سوم، ص ۲۹۹.

.ر.ک: الیزابت فاکس جلووف، «مقاله زن و آینده ی خانواده»، فصلنامه کتاب زنان، ش ۱۶ و ۱۷.

. کنوانسیون، ماده ی ۱۶.

. احمد بن حنبل، مسند، ج ۱ ص ۲۷۳ و ج ۶، ص ۳۲۸-۲۹؛ ابو داوود، سنن، کتاب نکاح، ص ۲۵ و ۲۴ و ابن ماجه، سنن کتاب نکاح، ص ۱۲.

. البته نظر نهایی فقها راجع به نقش دختر و پسر در ازدواج و تأثیر ولی دختر در ازدواج وی را باید از کتب فقهی به دست آورد.

. سوره ی نساء، آیه ی ۳.

.ر.ک: مجله سروش بانوان، مهر ۸۱؛ راندولف نسه می گوید: «مرد

بودن» بزرگ ترین عامل جمعیت شناختی در مرگ زودرس است... اگر بتوان میزان مرگ و میر مردان را به اندازه ی زنان کاهش داد، تأثیر آن بیش از درمان سرطان خواهد بود.» البته تفاوت کمی بین جامعه ی آماری زنان و مردان ناشی از علل متفاوتی است که برخی از آنها بیولوژیکی و فیزیولوژیکی است و برخی اقتصادی، اجتماعی و... به طور مثال «جنس زن در دوران جنینی، کودکی و بهویژه دوره ی پیش از بلوغ در برابر بیماری های عفونی مقاوم تر از جنس مرد است. با آن که ابتلا به بیماری ها در جنس زن چشم گیرتر و فراوان تر است، حتی بدون در نظر گرفتن ناراحتی های مربوط به عادت ماهانه و حاملگی، میزان آن با توجه به میزان ابتلای جنس نر به بیماری های مختلف، در حدود ۲۰ درصد بیش تر است، با این حال زن از لحاظ مقاومت در برابر بیماری ها نسبت به مرد، از قدرت و امکانات بیش تری برخوردار است... علاوه بر آن که دسته ای از بیماری ها در میان مردان شایع تر است؛ مانند سرطان ریه، معده، مری، روده ی بزرگ... و هم چنین انواع بیماری های قلب و عروق؛ هم چنین «مردان به تناسب وضعیت جسمانی و شرایط فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی شغل های پرخطری را بر عهده دارند، درگیری های نظامی و نزاع ها، بیشتر به مردان آسیب می رساند. هم چنان که زنان به دلیل گرایش کم تر به مصرف الکل، دخانیات، رانندگی های پر خطر و... کم تر از این جهات در معرض خطر مرگ قرار دارند.

البته وجود عوامل ژنتیکی را

هم نباید در این امر نادیده گرفت. «وجود کروموزم Y در جنس مرد، عامل بسیاری از بیماری های وابسته به جنس نظیر (هموفیلی، کوررنگی، عقب ماندگی ذهنی و...) است گرچه به طور متوسط در مقابل هر ۱۰۰ نطفه ی دختر ۱۲۰ نطفه ی پسر بسته می شود، ولی در مقابل هر ۱۰۰ دختر ۱۰۶ پسر به دنیا می آیند و پسرهای مرده متولد شده یا سقط شده بیش از دخترهاست.» برای اطلاع بیش تر ر.ک: سید هادی حسینی علی احمد راسخ، حمید نجات، کتاب زن، زیر نظر محمد حکیمی، ص ۱۱۴_۱۲۵.

. نساء، ۳.

. در کتب فقه اهل سنت و آرای آنها اصل تعدد زوجات به دلیل وجود نص محکم قرآنی مسلم گرفته شده و در کتب وارد مباحث مربوط به آن، مثل قسم... شده اند. ر.ک: الفقه علی المذاهب الاربعه، ج ۴، ص ۲۴۹-۳۳۷.

. مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۳۰۶ و غوالی اللالی، ج ۱، ص ۲۳۴.

. محمد بن حسن الحر العاملی، وسائل الشیعه، ج ۲۲ (سی جلدی)، ص ۹۸ (باب ۴۲ از ابواب مقدمات و شرایط طلاق ح ۱).

. سلیمان بن اشعث سجستانی، سنن ابی داود، ص ۳۴۲.

. الفقه علی المذاهب الاربعه، ج ۴ ص ۲۸۰-۲۸۲ و ۳۷۰: «ان الرجل هو الذی یملك الطلاق دون المرأه».

. البته در صورتی که مثلاً مرد بخواهد خواهر همسر خود را تزویج کند، در طلاق رجعی چون مطلقه رجعیه در حکم زوجه است و جمع بین دو خواهر در ازدواج ممنوع است، مرد هم باید مقدار مضبوط را صبر کند، ولی به آن، شرعاً عده نمی گویند.

. در کلمات مالکیه آمده است: «نمی توان گفت حتماً ملاک عده

برائت رحم است؛ زیرا در مورد صغیره هم عده لازم است، در حالی که اصل، برائت رحم اوست؛ لذا بهترین تعریف برای عده را این می دانند که «شارع این زمان را برای زن قرار داده است که ازدواج نکند حال یا برای برائت رحم و یا تعبداً». شبیه به همین مطلب هم از شافعی نقل شده است. برای اطلاع بیش تر ر.ک: الفقه علی المذاهب الاربعه، ج ۴، ص ۵۱۶-۵۱۷.

. برای اطلاع بیش تر ر.ک: الوین تافلر، موج سوم، ص ۵۰۸ (حمله به تنهایی).

. گرهارد لسنکی، جین لسنکی، سیر جوامع بشری، فصل دوازدهم، ص ۴۷۵.

. همان.

. (أُولُوا الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ): انفال، آیه ی ۷۵.

. البته اگر وارث میت در طبقه ی اول فقط یک دختر باشد، طبق نظر مشهور، بقیه ی اموال هم به او می رسد که اصطلاح فقهی آن «ردّ» است.

. نساء، آیه ی ۱۱.

. برای اطلاع بیش تر از نظرات اهل سنت در مسئله ی ارث، ر.ک: موسوعه الفقه الاسلامی، ج ۴-۳ ص ۲۹۸-۳۰۷ بحث اصحاب الفروض؛ محمد جواد مغنیه، فقه تطبیقی، مذاهب پنج گانه (جعفری، حنفی، مالکی، شافعی، حنبلی)، ص ۳۶۶-۳۶۸.

. گیدنز، جامعه شناسی، ص ۱۹۷.

. همان.

. گرهارد لسنکی و جین لسنکی، همان، سیر جوامع بشری، ص ۴۷۹.

. همان، ص ۴۸۰.

. ابوت پاملا و والاس کلر، جامعه شناسی زنان، صص ۲۱۰-۲۱۷.

. سوره ی نور، آیه ی ۳۱ و احزاب، آیه ی ۵۹.

. علی اصغر مروارید، سلسله الینایع الفقهیه، ج ۳۳ و شیخ طوسی، کتاب الخلاف، ص ۲۶-۲۷.

. شیخ مفید، امالی، ص ۳۶۶.

. وسایل الشیعه، ج ۱۸، (۲۰ جلدی) ابواب حد الزنا، باب ۱۴.

. کتب روایی اهل سنت:

سنن بیهقی، ج ۸، ص ۹۵؛ سنایی کتاب القسامه، ص ۳۷ به نقل از شیخ خالد عبد الرحمن العکک، المرأه فی القرآن و السنه، ص ۴۵۴. برای اطلاع بیش تر ر.ک: السرخسی، المبسوط، ج ۲۶.

. محمد بن ادريس الشافعی، الام، ج ۶، ص ۱۳۷.

. موفق الدين بن قدامه، المغنی به ضمیمه ی شرح الکبیر، جز ۹.

. وسایل الشیعه، ج ۲۹ (۳۰ جلدی)، و ۱۹ از وسائل (۲۰ جلدی). مرحوم مفید در مقنعه، ص ۷۶۴ می فرماید: «و بذلك ثبت السنه من نبی الهدی (صلی الله علیه و آله) و به تواتر الاخبار عن الائمه من آله (علیهم السلام)».

. وسائل الشیعه، ج ۱۸، ابواب الشهادات، باب ۲۴، ح ۲ و ۴ و ۱۶.

. همان ح ۱۷ و ۱۹. البته مستند اولیه ی تفاوت در شهادت زنان و مردان در امور مالی، آیه ی شریفه ی ۲۸۲ سوره ی بقره است.

. قابل ذکر است که از نظر فقهای شیعه اگر زن حین ازدواج شاغل باشد، یا در حین ازدواج، مرد به اشتغال زن رضایت داده باشد، پس از ازدواج و در زمان زندگی زناشویی، نمی تواند از ادامه ی شغل زن جلوگیری نماید. عده ای نیز در صورتی عدم اذن مرد را مانع خروج زن از منزل می دانند که با حقوق زوجیت (استمتاع جنسی) منافات داشته باشد.

. ماده ی ۲ خواسته است که دولت ها تمام قوانین و مقررات تبعیض آمیز (متفاوت) را از همه ی عرصه های قانونی مربوط به زنان حذف یا آنان را اصلاح نمایند.

. دول عضو باید در تمام زمینه ها، بهویژه زمینه های سیاسی، اجتماعی و اقتصادی، کلیه ی اقدامات مناسب را

بر مبنای مساوات با مردان به عمل بیاورند.

. دول عضو کلیه ی اقدامات مقتضی را به عمل خواهند آورد، تا هر گونه تبعیض علیه زنان در اشتغال از بین برود.

. (وَ لِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا كَسَبْنَ).

. کتاب زن، ص ۵۶۹ و ۵۸۵، (با کمی تلخیص).

سوال ۳۸

سوال :

می دانیم هرچه با خوب تطبیق کند اخلاق است و هرچه مطابق بد باشد ضد اخلاق می باشد. اما مشکل این جاست که خواسته باشیم خوب را از بد تفکیک کنیم؟ در جوامعی داشتن حجاب برای زنان خلاف اخلاق است و در جوامعی داشتن حجاب. حالا می توانیم نتیجه بگیریم که قواعد اخلاق ضرورتاً ریشه ی مذهبی ندارد ؟ و حتی کسانی که هیچگونه اعتقادی به مذهب ندارند به وجود قواعد صرفاً اخلاقی معتقدند؟

جواب :

تشکر می کنیم که با پرسمان ارتباط برقرار نموده و به ما اطمینان نموده اید.

سؤال شما را به چند بخش تجزیه می کنیم.

الف- خوب و بد اخلاقی و تفکیک آنها

برای تفکیک خوب از بد ابتدا باید موضع ما از لحاظ مکتب اخلاقی روشن باشد. مکاتب اخلاقی زیادی بین انسانها وجود دارد که بسته به آموزه های آن مکتب، جواب نیز تغییر می کند.

آشنایی مختصر با این مکاتب_ب

بخش اول سؤال شما یعنی «هرچه با خوب تطبیق کند اخلاق است و هرچه مطابق بد باشد ضد اخلاق می باشد» صحیح است. اما سؤال اصلی در اخلاق دستوری این است که معیار و ملاک خوبی و بدی افعال اختیاری انسان چیست؟ ما در هر موقعیتی با این پرسش مواجه هستیم که انجام چه کاری برای ما از لحاظ اخلاقی درست است.

مکاتب اخلاقی در صدد پاسخ به این سؤال هستند. به طور

کلی دو دسته نظریه وجود دارد.

۱- نظریه های غایت گرایانه

۲- نظریه های وظیفه گرایانه

گروه اول می گویند باید به نتیجه عمل نگاه کرد. و عمل در صورتی خوب است که نتیجه خوب آن از سایر اعمال بیشتر باشد یا مقصود آن باشد که بیشتر باشد. نتیجه گروان در این که این نتیجه خوب چیست، اختلاف نظر دارند. برخی لذت را غایت فعل اخلاقی معرفی می کنند، عده ای دیگر قدرت (فردریش نیچه (۱۸۴۴-۱۹۰۰)، کمال و ... را نتیجه عمل اخلاقی می دانند.

هم چنین غایت انگاران درباره این که باید به دنبال فراهم آوردن خیر چه کسی بود، اختلاف نظر داشته و به دو گروه کلی تقسیم می شوند.

۱- خود گرای اخلاقی (طرفداران این نظریه مانند اپیکور، هابز و نیچه)

۲- همه گروهی اخلاقی یا سود گروی (جرمی بنتام و جان استوارت میل).

دسته دوم، وظیفه گرایان هستند که می گویند در هر مورد خاص باید به وظیفه مخصوص آن مورد عمل کرد.

وظیفه گرایان نیز دو دسته هستند.

۱- عمل نگر: اینان به دنبال این هستند که برای هر مورد جزئی و خاص.

۲- قاعده نگر: بر این باورند که ما قواعدی برای تشخیص صواب و خطا در اختیار داریم. کانت از این دسته است.

نکته ای که در تمامی این مکاتب دیده می شود این است که اینان با تکیه بر عقل ناقص بشری در صدد ایجاد یک مکتب بوده اند و نوعی تحیر در این مکاتب به چشم می خورد که این سرگردانی را از کثرت مکاتب می شود فهمید.

اما مکتب اخلاقی اسلام، واضح و کامل است. برخی از پارامترهای این مکتب از قرار زیر است.

۱- در این مکتب، ملاک

ارزش بر اساس نوع تأثیر عمل در کمال نفس تعیین می شود. هر عملی که تأثیری در کمال داشته باشد ارزش اخلاقی داشته و خوب است و هر عملی که تأثیر منفی در کمال داشته باشد ضد اخلاقی می باشد.

۲- ارزش های اخلاقی تابع نیت انسان هستند و کار اخلاقی به کاری می گویند که هم لیاقت عمل صالح بودن را داشته باشد و هم دارای نیت صحیحی باشد تا موجب کمال گردد.

۳- در این مکتب، هدف، مشخص و والاست. هدف مکتب اخلاقی اسلام، قرب الهی است که انسان با کار اخلاقی به این قرب نزدیک می شود.

برای اطلاعات بیشتر در مورد مکاتب اخلاقی به کتاب های زیر مراجعه کنید.

۱- نقد و بررسی مکاتب اخلاقی، محمد تقی مصباح یزدی، نشر مؤسسه امام خمینی، ص ۲۴-۲۷

۲- فلسفه اخلاق، ویلیام. کی. فرانکنا، نشر طه، ص ۴۵-۵۰

ب- نسبت گرای در اخلاق

«در جوامعی داشتن حجاب برای زنان خلاف اخلاق است و در جوامعی نداشتن حجاب». این جمله شما بحث نسبت گرای را تداعی می کند.

نسبت در اخلاق یعنی اینکه هیچ لقی به طور کلی و مطلق خوب یا بد نیست. یک صفت در یک زمان و مکان خاص ممکن است خوب باشد و در شرایطی دیگر ممکن است بد باشد. (مجموعه آثار شهید مطهری، ج ۱۶، ص ۷۷ و ج ۲۱ ص ۱۸۴). نسبت گرای یعنی اگر جامعه ای کاری انجام داد که از نظر ما و جامعه ما بسیار ناپسند و زشت شمرده می شوند، ما نه تنها حق نقد آنان و مخالفت با باورهایشان را نداریم بلکه باید آنان را مورد تحسین نیز قرار دهیم. (نقد و بررسی مکاتب اخلاقی، محمد تقی مصباح یزدی، ص ۷۲).

در

مقابل نسبت گرایی، مطلق گرایی است. مطلق گراها اخلاق و قضایای اخلاقی را ثابت دانسته و آن را تابع شرایط و زمان و مکان نمی دانند. اینان به تفاوت های اخلاقی مانند حجاب که در جوامع مختلف وجود دارد، این طور پاسخ می دهند که: جوامع در اصول اخلاقی مشترک هستند. تفاوت آن ها در آداب و فرهنگ های مربوط به این اصول است. به عنوان مثال، همه، اصل کلی اخلاقی احترام به پدر و مادر را باور دارند اما برخی برای ادای این احترام، پدر و مادر را پس از مرگ می سوزانند، عده ای پدر و مادر را می خورند و بعضی آن ها را دفن می نمایند. تفاوت در، به جا آوردن این احترام است.

حجاب نیز این چنین است. اصل حجاب به عنوان یک پوشش برای قسمت های خاصی از بدن مورد اتفاق همگان و عقلا است. (برخی فرهنگ ها که هیچ حجابی را نمی پذیرند، مطرود هستند.) اما اختلاف در نوع و آداب این پوشش است. در هر فرهنگی، مقداری از این پوشش را کافی می دانند.

اخلاقیات دینی معمولاً مطلق گرا هستند. اسلام نیز مانند سایر فرهنگ ها و مذاهب، اصل حجاب را ضروری دانسته و مقدار آن را نیز مشخص می نماید. اسلام که کامل ترین دین است، برای صیانت اجتماع از آسیب های ناشی از بی حجابی و بد حجابی که امروزه شاهد آن هستیم، برترین نوع حجاب (پوشاندن تمام زیبایی های بدن) را سفارش و واجب کرده است. این پوشش در اسلام طوری تعریف شده است که انسان ها (اعم از زن و مرد) کمترین آثار منفی را

در اجتماع برای دیگران داشته باشند.

ج- آیا قواعد اخلاقی، ضرورتاً ریشه مذهبی دارند؟ و آیا می توان اعتقاد به مذهبی نداشت اما اخلاقی بود؟

قواعد عام اخلاقی، عقلانی هستند و حسن و قبح آنها را عقل به تنهایی می فهمد. خوبی عدالت و بدی ظلم بر همه روشن است. اما اخلاق، فقط به دانستن برخی قواعد اخلاقی ختم نمی شود بلکه در لایه ها و طبقات جامعه با مسائل فراوان مانند شریان حیانی در جریان است.

دین به عنوان پشتوانه مفهومی و اجرایی اخلاق، تکمیل کننده خواهد بود. یکی از معانی روایت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم که فرمود: «إِنَّ مَا بُعِثَ لِاتِّمَامِ مَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ» این است که: من مبعوث شده ام تا مکارم اخلاقی را برای شما تکمیل نمایم. به عبارتی، بخش مهمی از اخلاقیات از دسترس اندیشه ما دور است. به عنوان مثال، کانت می گوید: دروغ در هر حالی بد است. باید پرسید: حتی اگر یک دروغ جان صدها انسان بی گناه را نجات دهد، باز هم بد است؟

سخن این جاست که اندیشه بشری نهایتاً به جایی می رسد قابل خدشه، مبهم و بدون پشتوانه است. اما اگر به دین مراجعه کردیم، می بینیم که فلسفه دین موافق اخلاق است و بخش مهمی از احکام ارزشی که از طرف خداوند به ما رسیده، ناظر به مسائل و جزئیات اخلاقی است.

پیامبر با اتصال به سرچشمه وحی الهی، این بخش مهم را نیز برای انسان ها روشن می نماید و دین، تکمیل کننده اخلاق است. ریشه قواعد اخلاقی در وجود و روح انسان است و او بسیاری از خوب و بد ها را با وجدان

خویش می یابد اما در، یافتِ بسیاری دیگر از احکام ارزشی ناتوان است و دین به عنوان یک کاتالیزور و سرعت بخش، ما را در رسیدن به قواعد اخلاقی یاری می رساند. هدف اخلاق، آراسته شدن به ملکات شایسته و فضایل و پیراسته شدن از رذایل، برای نیل به قرب الهی است. این مهم با اخلاق سکولار به دست نمی آید.

اخلاق بدون دین در بسیاری مسائل به بن بست می خورد. این دین است که می تواند اخلاق را از بن بست بیرون بکشد و به عنوان مثال یک انسان اخلاقی نمی تواند قبول کند که شخصی که هزاران نفر به دست او کشته شده اند، با یک گلوله یا با طناب دار در چند لحظه کشته شده و قضیه تمام شود. خون هزاران نفر را چه کسی پاسخ خواهد داد؟ دین در این جا راهکار دارد و زندگی را منحصر در دنیای مادی نمی داند.

هم چنین یک انسان اخلاقی ممکن است از خود سؤال کند که اخلاقی بودن برای چه؟ برای زندگی بهتر. زندگی بهتر برای چه؟ مثلاً برای آرامش بیشتر. آرامش بیشتر برای چه؟ و ... در نهایت این اخلاق به بن بست می رسد. دین و مذهب در این جا حرف دارد. هدف اخلاق، رسیدن به قرب الهی است.

شهید مطهری می فرماید: خداشناسی پایه اخلاق است. انسانیت و آدمیت و اخلاق بدون شناختن خدا معنا ندارد یعنی هیچ امر معنوی بدون اینکه آن سر سلسله معنویات پایش به میان آید معنا ندارد ... وقتی که پایه ای در روح بشر نباشد چرا انسانیت؟ به من چه مربوط؟ ... پایه و اساس

ندارد و نمی تواند داشته باشد ... دین ... اساس داشته و تجربه و آزمایش، صحت آن را ثابت کرده و چطور انضباطهای اخلاقی محکم پولادین را به وجود آورده و بعد از این هم به وجود خواهد آورد. (مجموعه آثار شهید مطهری، ج ۲۲، ص ۵۱۰).

یک سؤال بسیار مهم: اگر بدون ایمان نمی توان اخلاقی بود پس چرا برخی جوامع اروپایی و آمریکایی مذهبی نیستند اما از دروغ و نفاق و تزویر و دزدی و خیانت پرهیز می کنند؟ پس معلوم می شود که می توان اخلاقی بود بدون اینکه متکی به ایمان و معرفت باشد

شهید مطهری می فرماید: این سخن را شما زیاد شنیده اید، خود من هم زیاد شنیده ام و شاید مدتها هم به آن معتقد بودم که چنین چیزی می شود، استاد شهید در ادامه سه نوع «خود» را مطرح می کند که بیانی به این مضمون دارد. ۱- خود شخصی

انسان گاهی اوقات فقط خودش را می بیند و از آن حیطة تجاوز نمی کند.

دایره ای کشیده اند که خودشان در داخل آن و غیر خودشان همه بیرون از آن هستند همه چیز را برای خودشان می خواهند. این، نوع ضعیف خود پرستی است.

۲- خود خانوادگی

برخی اوقات، انسان فقط خانواده خود را می بیند و با آنان بسیار محترمانه، مهربانانه و عادلانه رفتار می کند. اما در خارج محیط خانواده تمام صفات رذیله وجود دارد.

۳- خود ملی

گاهی می بینیم که خود توسعه پیدا کرده، خود ملی می شود. افراد ملت در داخل خودشان مثل همان فرد در داخل خانواده اند که نسبت به خانواده خودش راستگو است. نسبت به ملت

خود امین است، دزد نیست. در واقع برای شخص خودش دزد نیست، برای شخص خودش دروغ نمی گوید، ظلم نمی کند، یکی از سینات اخلاقی را مرتکب نمی شود.

اینکه ما می بینیم امروز فرد نسبت به فرد ظلم نمی کند ولی ملت ها بدترین اقسام ظلم را نسبت به ملت دیگر می کنند و این را هم زشت نمی دانند. رجال درجه اول اروپا مطالبی را که نسبت به ملت استعمار زده مرتکب شده اند برای خودشان افتخار می دانند همین فردی که در داخل ملت و کشور خودش این قدر عادل و امین است و ممکن نیست کوچک ترین خیانت و عمل ضد اخلاقی بکند، وقتی که پای ملتی دیگر به میان می آید می گوید این مفاهیم معنی ندارد.

جمله ای از الکسیس کارل نقل می کنند که: در دنیا در زیر پرده کلمه های عفت، تقوا، حق و عدالت چقدر نفع نهفته است! یعنی اینها کلماتی است تو خالی... آن طوری که باید حقیقت ندارد، داخل آن خالی است، مثل گردو یا بادامی است که پوست دارد ولی مغز ندارد... رمز این که هر چه دنیا عالم تر می شود بی عقیده تر می گردد و پایبندی اش به اصول اخلاقی کمتر می شود، همین است که غالباً اصول اخلاقی که به بشر تعلیم کرده اند، منطق نداشته، پشتوانه نداشته، اعتبار نداشته، پایه نداشته. (ر.ک مجموعه آثار شهید مطهری، ج ۲۲، ص ۵۰۸-۵۰۹)

مگر فرانسوی ها نبودند که اعلامیه جهانی حقوق بشر را منتشر می کردند؟ ولی این اعلامیه در جنگ جهانی اول و دوم کجا رفت؟ در حادثه الجزایر کجا رفت؟

مگر جز این بود که یک ملت حق خودش را می خواست؟ ... در تربیت دینی مفاهیم حق، عدالت، صلح، همزیستی، عفت، تقوا، معنویت، راستی، درستی و امانت، الفاظی هستند توپر و پایه و مینا و منطق دارند... اگر ایمان نباشد، مثل اسکناسی است که پشتوانه نداشته باشد. ابتدا ممکن است عده ای نفهمند ولی اساس و پایه ندارد. (همان ص ۵۱۵)

در جریان غزه، مگر این ملت چه خواسته ای داشت. آیا دولت های غربی و اروپایی و برخی دولت های عربی تکانی خوردند؟ اخلاق آنها بر اساس منفعت خودشان است. الفاظ آنان تو خالی است و پشتوانه ندارد. اگر ایمان راستین نباشد، اخلاق پشتوانه مفهومی و اجرایی ندارد.

شما دوست عزیز در این زمینه می توانید به کتاب های زیر مراجعه نموده از مطالب بیشتری بهره ببرید.

۱- فلسفه اخلاق شهید مطهری

۲- اخلاق اسلامی (انتشارات معارف)

۳- نقد و بررسی مکاتب اخلاقی (آیت الله مصباح)

۴- فلسفه اخلاق (آیت الله مصباح)

سوال ۳۹

سوال :

دلیل خواندن نماز با چادر چیست؟

جواب :

در مورد حجاب و پوشش هنگام نماز، گفتنی است که خداوند متعال علیم و حکیم است، پس یکایک احکام حکمت خاصی دارد و لکن پی بردن به آن همه اسرار برای ما میسر نیست چه اینکه با علم محدود ما از نیازها، استعدادها و نیز راه رفع نیازهای واقعی و شکوفا کردن استعدادها به نحو صحیح و بدون مخاطرات جسمی و روحی، مادی و معنوی، چگونه می توان چنین ادعایی نمود.

علاوه بر اینکه اساس در این احکام فراخوان بشر به تعبد و اظهار بندگی در مقابل حضرت پروردگار است. البته چه بسا ممکن است آگاهی به این اسرار و حکمت ها حداقل

در بعضی افراد موجب تقویت انگیزه آنها در پیروی از آن دستورات شود به همین جهت در صدد کنکاش از اسرار و حکمت های احکام می کنند.

به هر صورت حجاب و پوشش بانوان در نماز، علل و فلسفه های متعددی دارد؛ از جمله:

الف) این خود نوعی تمرین مستمر و روزانه برای حفظ حجاب می باشد و یکی از عواملی است که در پاس داشت دائمی پوشش اسلامی زن و جلوگیری از آسیب پذیری آن، نقش مهمی ایفا می کند.

ب) داشتن پوشش کامل در پیشگاه خداوند، نوعی ادب و احترام به ساحت قدس ربوبی است. از این رو برای مرد نیز در بر داشتن عبا و پوشاندن سر در نماز، مستحب است و همین ادب حضور در پیشگاه الهی زمینه ساز حضور معنوی و بار یافتن به محضر حق می شود. رعایت این ادب برای زنان اهمیت بیشتری دارد زیرا به طور معمول زنان آنگاه که در برابر بزرگی قرار می گیرند اولین حرکتی که انجام می دهند حفظ وقار و حجاب خود است.

گفتنی است؛ حکم پوشش در نماز، با حفظ حجاب در برابر نامحرم تفاوت هایی دارد؛ مثلاً پوشاندن روی پا در برابر نامحرم واجب است؛ ولی در نماز - بدون حضور نامحرم - واجب نیست. هم چنین آنچه در نماز واجب است پوشش است هر چند با مانتو و روسری باشد اما از آنجا که پوشش چادر رعایت ادب و حفظ قداست را بیشتر نمایان می سازد. خانم ها از چادر استفاده می کنند و حتی گاهی چادر نماز آنها از دیگر چادرهای آنان جدا می باشد و این خود نشانه ای که حس زیبایی دوستی و تنوع خواهی بیشتر زنان است.

نکته آخری

که می توان در اهمیت پوشش زنان حتی در خلوت و در حال نماز گفت این است که زن مظهر حیا و عفاف است و حیا هم جلوه گاه حریم است و بالاتر از حریم خدا، حریمی وجود ندارد؛ جایی که باید در برابر عظمت کبریا نیش با حیا و حجب بود تا حد بندگی خود را بنمایانیم؛ این حجب و حیا هر چند برای مردان هم رعایتش لازم است، برای زنان ضرورت محوری دارد.

برای مطالعه بیشتر ر.ک:

- مسأله حجاب، شهید مطهری

- تفسیر نمونه، ج ۱۴، ص ۴۳۵ تا ۴۵۰

سوال ۴۰

سوال:

چرا ما باید در نماز چادر بپوشیم مگر خدا محرم نیست؟

جواب:

- حجاب و پوشش بانوان در نماز، علل و فلسفه های متعددی دارد؛ که به برخی از آن ها اشاره می گردد:

الف) این خود نوعی تمرین مستمر و همه روزه برای حفظ حجاب می باشد و یکی از عواملی است که در پاس داشت دائمی پوشش اسلامی زن و جلوگیری از آسیب پذیری آن، نقش مهمی ایفا می کند.

ب) وجود پوششی یک پارچه برای تمام بدن و داشتن پوششی مخصوص برای نماز، توجه و حضور قلب انسان را بیشتر می کند و از التفات ذهن به تجملات و چیزهای رنگارنگ می کاهد و ارزش نماز را صد چندان می کند.

ج) داشتن پوشش کامل در پیشگاه خداوند، نوعی ادب و احترام به ساحت قدس ربوبی است. از این رو برای مرد نیز در بر داشتن عبا و پوشاندن سر در نماز، مستحب است. افزون بر آن، حکم پوشش در نماز، با حفظ حجاب در برابر نامحرم تفاوت هایی دارد و با آن قابل مقایسه نیست؛ مثلاً پوشاندن روی پا در برابر نامحرم واجب

است؛ ولی در نماز - بدون حضور نامحرم - واجب نیست.

د) در عین حال باید بدانیم که اصل این احکام تبعدی است و چنان نیست که دقیقاً فلسفه آنها برای ما روشن باشد، بلکه چه بسا ده ها حکمت خفی داشته باشد ولی اساس آن تعبد در پیشگاه حق تعالی است.

سوال ۴۱

سوال :

فلسفه پوشش (حجاب) بانوان چیست؟ اگر خوب است چرا بر مردان لازم نیست؟ آیا پوشش در اسلام دلیل قرآنی دارد یا از جاهلیت یا فرهنگ ایران باستان گرفته شده است؟

جواب :

لباس پوشیدن سابقه ای به اندازه حیات انسان دارد و جز پیروان یکی از مکاتب فکری - که بر برهنه زیستی پای می فشارند- همه افراد به نوعی آن را تجربه می کنند. این پدیده، به رغم ارتباطش با خصوصیات مختلف فردی و اجتماعی انسان، دست کم به دو نیاز وی پاسخ می دهد: ۱. حفظ عفت و شرم ۲، ۲. آراستگی، زیبایی و وقار ۳. رابطه حجاب و پوشش اسلامی واژه «حجاب» به معنای پرده، حاجب، پوشیدن و پنهان کردن و منع از وصول است. ۴ این واژه، تنها به معنای پوشش ظاهری یا پوشاندن زن نیست و در اصل به مفهوم پنهان کردن زن، از دید مرد بیگانه است. بدین سبب، هر پوششی حجاب نیست. حجاب، پوششی است که از طریق واقع شدن در پشت پرده تحقق می یابد. در آیه «حجاب» ۵ آمده است: «وَ إِذَا سَأَلْتَهُنَّ مَتَاعًا فَسَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ...» ۶ «چون از زنان پیغمبر متاعی خواستید، از پس پرده بخواهید». واژه «ستر» و «ساتر» به معنای پوشش و وسیله پوشش زن در مقابل نامحرمان است. بنابراین، وظیفه پوشش اسلامی بانوان، به معنای حبس و زندانی

کردن و قرار دادن آنان پشت پرده و در نتیجه عدم مشارکت این گروه عظیم در فعالیت های اجتماعی نیست. این وظیفه بدان معنا است که زن در معاشرت با مردان، بدن خود را بیوشاند و به جلوه گری و خودنمایی نپردازد و مشارکتش در فعالیت ها، بر اصول انسانی و اسلامی استوار باشد. ۷ پوشش اسلامی در قرآن پوشش اسلامی از احکام ضروری اسلام ۸ است و هیچ مسلمانی نمی تواند در آن تردید کند؛ زیرا هم قرآن مجید به آن تصریح کرده است و هم روایات بسیار بر وجوب آن گواهی می دهد. به همین جهت، فقیهان شیعه و سنی، به اتفاق به آن فتوا داده اند. همان طور که نماز و روزه، به دورانی خاص اختصاص ندارد؛ دستور پوشش نیز چنین است و ادعای عصری بودن آن، بی دلیل و غیر کارشناسانه می نماید. خداوند متعال در آیه ای، نخست به مردان و در آیه بعد به زنان مسلمان فرمان می دهد از چشم چرانی پرهیز کنند و در رعایت پوشش بدن از نامحرمان کوشا باشند: «قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ»؛ ۹ «به مردان مؤمن بگو: دیدگان خود را فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه نامحرمان بیوشانند. این کار برای پاکی و پاکیزگی شان بهتر است و خداوند بدان چه می کنند، آگاه است». خداوند متعال، فلسفه این آموزه را نظافت و پاکی روح می داند و می گوید: این پوشش به منظور طهارت روح بشر است. سپس در آیه بعد می فرماید: «وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا لِيُضْرَبْنَ

بِحُمْرِهِنَّ عَلَى جُبُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ
التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولَى الْبِرِّهِ مِنَ الرِّجَالِ أَوْ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتَوْبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعاً أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» « به زنان
مؤمن بگو: دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از بیگانگان ببوشانند و زیور خویش را جز برای شوهران و سایر محارم آشکار نکنند، مگر آنچه پیدا است؛ و روسری
های خویش را به گریبان ها اندازند تا سر و گردن و سینه و گوش ها پوشیده باشد و پاهایشان را به زمین نگویند تا آنچه از زینت پنهان می کنند، معلوم شود. ای بندگان مؤمن! همه به سوی
خدا توبه کنید تا رستگار شوید». این آیه، در خصوص پوشش بانوان، به دو مورد اشاره دارد: ۱. پوشیدگی سر و گردن؛ ۲. پوشاندن زینت ها. پی نوشت ها: ۱ مصطفوی، انسانیت از دیدگاه
اسلامی، ص ۱۲۹. ۲ نور (۲۴)، آیات ۳۱، ۳۰ و ۵۹؛ احزاب (۳۳)، آیه ۵۹ و ۶۰. اعراف (۷)، آیه ۲۶. ۴ ر.ک: راغب اصفهانی، المفردات فی غرائب القرآن؛ نیز: سیدعلی اکبر، قرشی، قاموس
قرآن. ۵ در اصطلاح تاریخ و حدیث اسلامی، هر جا نام «آیه حجاب آمده است مقصود این آیه است نه آیات سوره نور که در خصوص پوشش اسلامی است. ۶ احزاب (۳۳)، آیه ۵۳. ۷
مرتضی، مطهری، مسئله حجاب، ص ۷۳. نیز ر.ک: تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۴۰۱ -

۴۰۳. اصل قانون حجاب اسلامی، صرفاً از ضروریات فقه نیست؛ بلکه از ضروریات دین مبین است؛ چه اینکه نصّ صریح قرآن بر آن گواهی می دهد و تنها ظهور آیات قرآن دلیل بر آن نیست تا جای اختلاف برداشت و محل تردید باشد. ۹ نور (۲۴)، آیه ۳۰.

سوال ۴۲

سوال :

فلسفه حجاب کامل در نماز چیست؟ خدا که با همه محرم است، پس چرا در تاریکی و تنهایی که هیچ نامحرمی هم وجود ندارد، بانوان باید با پوشش کامل نماز بخوانند؟

جواب :

یکم. نماز دارای آثار و فواید فراوان است. یکی از آنها، نهادینه کردن ارزش ها و تمرین پیوسته پاکی ها است. یاد خدا بزرگ ترین ارزش است و نمازهای پنج گانه این ارزش را در قلوب همگان نهادینه می کند.

حفظ حجاب و پوشش اسلامی نیز برای زنان یک ارزش گران بها و تعیین کننده است. خداوند متعال تمرین و یادآوری پیوسته آن را برای زنان در نماز واجب کرده است تا همواره بر حفظ آن پایدار باشند.

دوم. وجود پوششی یک پارچه برای تمام بدن و داشتن پوششی مخصوص برای نماز، توجه و حضور قلب انسان را بیشتر می کند و از تفرقه خاطر می کاهد و ارزش نماز را صد چندان می کند. سوم. داشتن پوشش کامل در پیشگاه خداوند، نوعی ادب و احترام به ساحت قدس ربوبی است. از این رو برای مرد نیز در برداشتن عبا و پوشاندن سر در نماز، مستحب است و همین ادب حضور در پیشگاه الهی، زمینه ساز حضور معنوی و بار یافتن به محضر حق می شود.

سوال ۴۳

سوال :

چرا خانوم ها باید موقع نماز حجاب داشته باشن؟ خدا که از هر کس دیگه ای به انسان ها محرم تره!

جواب :

– حجاب و پوشش بانوان در نماز، علل و فلسفه های متعددی دارد؛ که به برخی از ان ها اشاره می گردد :

الف) این خود نوعی تمرین مستمر و همه روزه برای حفظ حجاب می باشد و یکی از عواملی است که در پاس داشت دائمی پوشش اسلامی زن

و جلوگیری از آسیب پذیری آن، نقش مهمی ایفا می کند.

ب) وجود پوششی یک پارچه برای تمام بدن و داشتن پوششی مخصوص برای نماز، توجه و حضور قلب انسان را بیشتر می کند و از التفات ذهن به تجملات و چیزهای رنگارنگ می کاهد و ارزش نماز را صد چندان می کند.

ج) داشتن پوشش کامل در پیشگاه خداوند، نوعی ادب و احترام به ساحت قدس ربوبی است. از این رو برای مرد نیز در بر داشتن عبا و پوشاندن سر در نماز، مستحب است. افزون بر آن، حکم پوشش در نماز، با حفظ حجاب در برابر نامحرم تفاوت هایی دارد و با آن قابل مقایسه نیست؛ مثلاً پوشاندن روی پا در برابر نامحرم واجب است؛ ولی در نماز - بدون حضور نامحرم - واجب نیست.

د) در عین حال باید بدانیم که اصل این احکام تعبدی است و چنان نیست که دقیقاً فلسفه آنها برای ما روشن باشد، بلکه چه بسا ده ها حکمت خفی داشته باشد ولی اساس آن تعبد در پیشگاه حق تعالی است.

سوال ۴۴

سوال :

سوال من در مورد حجاب و حدود پوشش است، چرا تو جامعه ما اینقدر رو چادر تاکید شده با این که تو قرآن از نوع پوششی به اسم چادر نام نبرده شده؟ آیا با مانتو شلوار استاندارد اسلامی، حجابو رعایت کردیم؟

جواب :

پاسخ اجمالی:

حجاب کاملی مانند چادر مشکی وسیله ای برای واکنش کردن زن و جامعه در برابر بیماری های جنسی و جنسیتی و فساد و فحشاست. اگر چه ممکن است این امر باعث زحمت یا به قول شما ضرر جذب گرما در تابستان و اذیت شدن بانوان گردد ولی این امر مانع از سودهای بسیار

حیاتی و فراوان چادر مشککی نیست. همان گونه که شخص برای مصون ماندن از بیماری های مسری و مهلک فیزیولوژیک دردناکی واکسن و تلخی دارو را به جان می خرد و ان را معقول و منطقی میدانند بانوی مومنه نیز برای مصون ماندن خود و جامعه خویش سختی و گرمای حاصل از چادر پوشیدن را به جان می خرد و از حیات بخشی معنوی و اجتماعی آن لذت می برد.

پاسخ تفصیلی:

درباره «حجاب» توجه به چند نکته در ابتدا بسیار حائز اهمیت است ۱. کاهش خطا و خطر؛ در تصویب هر قانون اجتماعی و یا تصمیم گیری برای واکسیناسیون عمومی اگر احتمال خطر حدود ۴ در ده هزار باشد، اقدام می گردد و تحمل همه هزینه ها توجیه منطقی دارد.

بدیهی است با رعایت حجاب احتمال خطر و خطا در جامعه کاهش می یابد اگر چه به حد صفر نمی رسد ۲. حفظ احترام؛ اگر چه رعایت حجاب، از یک سو به مردان کمک می کند که به طور ناخواسته و خارج از چارچوبها احساسات آنان هزینه نشود، اما بیش از آن به خانم ها کمک می کند که به طور ناخواسته و خارج از چارچوبها وسیله لذت انگاری قرار نگیرند و احترام آنان خدشه دار نگردد.

۳. تشنگی و رغبت؛ باید دانست احکام الهی بیش از آنکه به محدودیت لذتها بیانجامد به ماندگاری لذتها و پایداری نشاط و خوشی ها می انجامد از این رو اگر چه حجاب از یک سو برای خانم ها محدودیت است و موجب خستگی و زحمت یا گرما در تابستان می باشد اما از سوی دیگر اوج احساسات را سالم نگه می

دارد و عاطفه‌ها و محبت‌ها را در کانون گرم خانواده متمرکز می‌سازد و زن و مرد را از بی‌تفاوتی نسبت به همدیگر در نظام خانواده نجات می‌دهد. این بحرانی است که هم اکنون دامنگیر جوامع غربی شده است. به طوری که در هنگامه برپایی کانون خانواده، که بر اساس عشق و محبت باید تحکیم شود و مهمترین ابزار آن میل جنسی نسبت به یکدیگر است این میل رو به افول گذاشته و بنیان خانواده‌ها را متزلزل ساخته است. بلکه عشق و عاطفه آن دو، در سالهای قبل از ازدواج و بعد از ازدواج در میان افراد متعدد پخش شده است و تمرکز خود را از دست داده است.

برای توضیح بیشتر و با توجه به سطح علمی جنابعالی که از قشر طلبه جامعه هستید توجه شما را به مطالبی که از سطح علمی و استدلالی بالاتری برخوردار است جلب می‌نمایم؛

لباس پوشیدن سابقه‌ای به اندازه حیات انسان دارد و جز پیروان یکی از مکاتب فکری که بر لزوم برهنه زیستی پای می‌فشارند، (۱) همه افراد به نوعی آن را تجربه می‌کنند. این پدیده، به رغم ارتباطش با خصوصیات مختلف فردی و اجتماعی انسان، دست کم به سه نیاز وی پاسخ می‌دهد:

-حفاظت در سرما و گرما و برف و باران

-حفظ عفت و شرم

-آراستگی، زیبایی و وقار

این نوشتار به بررسی معنای حجاب اسلامی و دلیل‌های ضرورت آن می‌پردازد. و درباره «حدود پوشش در اسلام» و نیز نوع پوشش‌هایی که پیشوایان دین سفارش یا نکوهش کرده‌اند، سخنی هر چند کوتاه در میان گذاشته شود:

ضرورت پوشش اسلامی در قرآن

پوشش اسلامی از احکام ضروری

اسلام (۱۶) است و هیچ مسلمانی نمی تواند در آن تردید کند؛ زیرا هم قرآن مجید به آن تصریح کرده است و هم روایات بسیار بر وجوب آن گواهی می دهند. به همین جهت، فقیهان شیعه و سنی به اتفاق به آن فتوا داده اند. همان طور که نماز و روزه به دورانی خاص اختصاص ندارد، دستور پوشش نیز چنین است و ادعای عصری بودن آن بی دلیل و غیر کارشناسانه می نماید. خداوند متعال در آیه ۳۰ سوره نور نخست به مردان مسلمان و سپس در آیه بعد به زنان مسلمان فرمان می دهد از چشم چرانی اجتناب کنند و در رعایت پوشش بدن از نامحرمان کوشا باشند: **قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ**. ؛ به مردان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه نامحرمان پوشانند. این کار برای پاکی و پاکیزگی شان بهتر است و خداوند بدانچه می کنند، آگاه است».

«غَضَّ» در لغت عرب - چنان که مرحوم طبرسی در مجمع البیان (۱۷) و راغب اصفهانی در مفردات (۱۸) گفته اند - به معنای «کاستن» است و «غَضَّ بَصْرًا» یعنی کاهش دادن نگاه نه بستن چشم. البته متعلق این فعل و این که از چه چیز چشمان خود را فرو بندند، ذکر نشده است؛ اما با توجه به سیاق آیات، به ویژه آیه بعد، روشن می گردد مقصود آن است که خیره خیره زنان نامحرم را تماشا نکنند و از چشم چرانی (۱۹) بپرهیزند. از سوی دیگر، ممکن است مقصود از «حفظ فرج» در این آیه پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به زنا و فحشا باشد؛ ولی عقیده

مفسران اولیه اسلام و نیز مفاد روایات از جمله سخن امام صادق(ع)(۲۰) این است که مراد از «حفظ فرج» در همه آیات قرآن کریم پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به فحشا است؛ جز در این دو آیه که به معنای حفظ از نظر و وجوب پوشش در مقابل نامحرم است. آنگاه خداوند متعال فلسفه این آموزه را نظافت و پاکی روح می داند و بر خلاف اهل جاهلیت قدیم و جدید - مانند «برتراند راسل» که این ممنوعیت را یک نوع محرومیت و اخلاق بی منطق و به اصطلاح «تابو» (تحریم های ترس آور رایج در میان ملل وحشی) می داند - می گوید: این پوشش به منظور طهارت روح بشر از این که پیوسته درباره مسائل مربوط به اسافل اعضا بیندیشد،(۲۱) واجب شده است. سپس در آیه بعد می فرماید:

«وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا يَضْرِبْنَ بِحُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُجُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْإِرْبَابِ مِنَ الرِّجَالِ أَوْ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَىٰ عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ»؛ به زنان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه بیگانگان بپوشانند و زیور خویش را جز برای شوهران و سایر محارم آشکار نکنند، مگر آنچه پیدا است؛ و روسری های خویش را به گریبان ها اندازند تا سر و

گردن و سینه و گوش ها پوشیده باشد و پاهایشان را به زمین نکوبند تا آنچه از زینت پنهان می کنند، معلوم شود. ای بندگان مؤمن، همه به سوی خدا توبه کنید تا رستگار شوید». در این آیه خداوند تعالی، در خصوص پوشش بانوان، آنچه را بر مردان مؤمن لازم است، به دو شکل گسترش می دهد:

پوشیدگی سر و گردن؛

پوشاندن زینت ها.

«خُمْر» جمع «خِمار» و به معنای روسری و سرپوش (۲۲) است. «جیوب» از واژه «جیب» به معنای قلب و سینه و گریبان است. (۲۳) در تفسیر مجمع البیان چنین می خوانیم: زنان مدینه اطراف روسری های خود را به پشت سر می انداختند و سینه و گردن و گوش های آنان آشکار می شد. بر اساس این آیه، موظف شدند اطراف روسری خود را به گریبان ها بیندازند تا این مواضع نیز مستور باشد. (۲۴) فخر رازی یاد آور می شود: خداوند متعال با به کار گرفتن واژه های «صَرَب» و «عَلَى» که مبالغه در القا را می رساند، در پی بیان لزوم پوشش کامل این نواحی است. (۲۵) ابن عباس در تفسیر این جمله می گوید: «یعنی زن مو و سینه و دور گردن و زیر گلوی خود را بپوشاند». (۲۶)

برخی ادعا می کنند، حجاب به معنای مقابله با برهنگی را قبول داریم؛ ولی در هیچ جای قرآن از پوشش مو سخن به میان نیامده است؛ نادرستی این سخن آشکار می نماید؛ زیرا، با چشم پوشی از گفتار ابن عباس و نیز شأن نزول آیه، این واقعیت که زنان مسلمان حتی قبل از نزول این آیه موهای خود را می پوشاندند و آشکار بودن گردن و گوش و زیر گلو و گردنشان تنها مشکل به شمار می آمد، تردیدناپذیر است. در آیه از

رو سری سخن به میان آمده است، باید پرسید: آیا روسری جز آنچه بر سر می افکنند و موها را می پوشانند، معنایی دارد. افزون بر این، حکم میزان پوشش در روایات متعدد وارد شده است. (۲۷) اگر قرار باشد مانند برخی از صحابه یا گروهی روشنفکر مآبان جدید فقط به قرآن اکتفا کنیم، در کشف جزئیات ضروری ترین احکام مانند رکعات نماز نیز ناکام می مانیم.

در خصوص «زینت» پرسشی مهم مطرح است. آیا مفهوم آن واژه «زیور» فارسی (زینت های جدا از بدن مانند جواهرات) را نیز در بر می گیرد یا تنها آرایش های متصل به بدن، مانند سرمه و خضاب، را شامل می شود؟ (۲۸) در پاسخ باید گفت: حکم کلی آن است که خودآرایی جایز و خودنمایی در مقابل نامحرم ممنوع است.

آرایش امری فطری و طبیعی است (۲۹) و حسن زیبایی دوستی سرچشمه پیدایش انواع هنرها در زندگی بشر شمرده می شود. این گرایش طبیعی، افزون بر آن که آثار مثبت روانی در دیگران پدید می آورد، به تحقق آثار گرانبهای روانی در شخص آراسته نیز می انجامد. آراستن خود و پرهیز از آشفتگی و پریشانی در نظام فکری و ذوق سلیم انسان ریشه دارد. پرهیز از خودآرایی نه دلیل وارستگی از قید نفس است و نه علامت بی اعتنایی به دنیا. وضع ژولیده و آشفته و عدم مراعات تمیزی و نظافت ظاهری، خود به خود شخصیت افراد را در نگاه دیگران خوار می سازد و زبان طعن و توهین دشمن را می گشاید. (۳۰) بر این اساس، پوشیدن جامه زیبا، بهره گیری از مسواک و شانه، روغن زدن به مو و گیسوان، معطر بودن، انگشتر فاخر به دست کردن و سرانجام آراستن خویش هنگام عبادت و معاشرت

با مردم از مستحبات مؤکد و برنامه های روزانه مسلمانان است. (۳۱) حضرت امام حسن مجتبی (ع) بهترین جامه های خود را در نماز می پوشید و در پاسخ کسانی که سبب این کار را می پرسیدند، می فرمود: «إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ وَ يُحِبُّ الْجَمَالَ فَاتَّجَمَّلُ لِرُبِّي خَدَاوَنَدَ زَبِيَا اَسْت وَ زَبِيَايِي رَا دُوسْت دَارِد. پس خود را برای پروردگارم زیبا می سازم». (۳۲)

بنابراین، خداوند زینت و خودآرایی را نهی نمی کند؛ آنچه در شرع مقدس ممنوع شده است، تبرج و خودنمایی و تحریک و تهییج به وسیله آشکار ساختن زینت در محافل اجتماعی است؛ چنان که می فرماید: «وَلَا تَبْرُجْنَ تَبْرُجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى» (۳۳)

و نیز می فرماید: «وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ». (۳۴)

این آیه زنان عرب را که معمولاً خلخال به پا می کردند و برای این که بفهمانند خلخال گرانبها دارند، پای خود را محکم به زمین می کوفتند، از این کار نهی می کند. فقیه بزرگوار علامه مطهری می گوید: «از این دستور می توان فهمید هر چیزی که موجب جلب توجه مردان می گردد، مانند استعمال عطرهای تند و همچنین آرایش های جالب نظر در چهره، ممنوع است. به طور کلی زن در معاشرت، نباید کاری بکند که موجب تحریک و تهییج و جلب توجه مردان نامحرم گردد.» (۳۵)

در آیه ۳۱ سوره نور می فرماید: «وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا». زینت های زن دو گونه است: یک نوع زینتی که به طور معمول آشکار است و پوشانیدن آن واجب نیست مانند صورت بدون آرایش و تا میج دست، و نوع دیگر زینتی که به طور معمول پنهان است مگر آن که عمداً بخواهد آن را آشکار سازد؛ مانند گوشوار و

کردن بند. پوشانیدن این نوع زینت واجب است. (۳۶) قرآن کریم، با همین معیار، در خصوص پوشش بانوان سالمند و از کار افتاده که امید زناشویی ندارند، سهل گیری کرده، به آن ها اجازه داده است روی سرها را برگیرند؛ (۳۷) ولی در عین حال آن ها نیز اجازه خودنمایی و تهییج ندارند: «وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحاً فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ». (۳۸)

آیات دیگری که با صراحت کامل دستور پوشش اسلامی و فلسفه آن را بیان می کنند، چنین است:

«يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزُوجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُوراً رَحِيماً. ای پیامبر، به زنان و دخترانت و به زنان مؤمنان بگو: پوشش های (روسری و چادر) خود را بر خود فروتر گیرند. این برای آن که شناخته گردند و اذیت نشوند، نزدیک تر است؛ و خدا آمرزنده و مهربان است. (۳۹)

با این حال، ممکن است گروهی از ارازل و اوپاش به هتک حیثیت زنان مؤمن ادامه دهند. در این صورت، حاکم اسلامی وظیفه دارد با شدت تمام با این افراد بیمار دل برخورد کند. بنابراین، مسأله حفظ پوشش و عدم مزاحمت برای بانوان تنها یک توصیه اخلاقی نیست و حکمی اسلامی و حکومتی به شمار می آید:

«لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِبَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلاً * مَلْعُونِينَ أَيْنَمَا ثُقُفُوا أُخْدُوا وَ قُتِلُوا تَقْتِيلًا؛ اگر منافقان و بیماردلان و کسانی که در شهر نگرانی به وجود می آورند، از کارهای خود دست برندارند، ما تو را علیه آن ها بر خواهیم

انگیخت و تو را سخت بر آنان مسلط می‌کنیم تا جز مدتی اندک در همسایگی تو زندگی نکنند؛ از رحمت خدا دور گردیدند و هر کجا یافت شوند دستگیر و به سختی گشته خواهند شد» (۴۰)

در این آیات، سه مطلب مهم قابل توجه می‌نماید:

جلباب چیست و نزدیک کردن آن یعنی چه؟

فلسفه پوشش اسلامی

مجازات افراد مزاحم

چه نوع پوششی توصیه شده است؟

در مفهوم جلباب اختلاف نظر وجود دارد. آنچه، با توجه به کتب لغت (۴۲) و گفتار مفسران شیعه مانند علامه طباطبایی (۴۳) و فیض کاشانی (۴۴) و اهل سنت مانند قرطبی (۴۵) صحیح تر به نظر می‌رسد، آن است که «جلباب» ملحفه و پوششی چادر مانند است نه روسری و خمار. از ابن عباس و ابن مسعود روایت شده که منظور عبا است. پس جلباب لباس گشاد و پارچه ای است که همه بدن را می‌پوشاند. ضمناً همان طور که مفسران بزرگ مانند شیخ طوسی و طبرسی فرموده اند، در گذشته دو نوع روسری برای زنان معمول بود: روسری های کوچک که آن ها را «خمار» یا «مقعه» می‌نامیدند و معمولاً در خانه از آن استفاده می‌کردند؛ و روسری های بزرگ که مخصوص بیرون خانه به شمار می‌آمد. زنان با این روسری بزرگ که جلباب خوانده می‌شد و از «مقعه» بزرگ تر و از «رداء» کوچک تر است و به چادر امروزی شباهت دارد، مو و تمام بدن خود را می‌پوشاندند. (۴۶)

نزدیک ساختن جلباب - «یدنین علیهن من جلابیهن» - کنایه از پوشیدن چهره و سر و گردن با آن است. (۴۷) یعنی چنان نباشد که چادر یا روپوش های بزرگ (مانتو) تنها جنبه تشریفاتی و رسمی داشته باشد و همه پیکرشان را نپوشاند. زنان حق

ندارند چنان چادر بپوشند که نشان دهد اهل پرهیز از معاشرت با مردان بیگانه نیستند؛ از نگاه چشم های نامحرم نمی پرهیزند و از مصادیق «کاسیات عاریات» (۴۸) شمرده می شوند. قرآن فرمان می دهد: بانوان با مراقبت جامه شان را بر خود گیرند و آن را رها نکنند تا نشان دهد اهل عفاف و حفظ به شمار می آیند. تعلیل پایانی آیه نیز بیانگر همین امر است؛ یعنی آن پوششی مطلوب است که خود به خود دورباش ایجاد می کند و ناپاکدلان را نومید می سازد. (۴۹)

۲. چرا پوشش ضرورت دارد؟

خداوند متعال درباره علت ضرورت پوشش اسلامی می فرماید: «ذَلِكَ أَذْنَىٰ أَنْ يُعْرِفَنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ». برخی این آیه را چنین معنا کرده اند: «بدین وسیله شناخته می شوند آزادند نه کنیز؛ پس با آزار و تعقیب جوانان رو به رو نمی شوند. بنابراین، در عصر حاضر که مسأله بردگی از میان گرفته، این حکم نیز منتفی می شود؛ ولی باید گفت: (۵۰) ایجاد مزاحمت و آزار کنیزان نیز روا نیست. حقیقت آن است که وقتی زن پوشیده و با وقار از خانه بیرون رود و جانب عفاف و پاک دامنی را رعایت کند، فاسدان و مزاحمان جرأت هتک حیثیت او را در خود نمی یابند. بیمار دلانی که در پی شکار می گردند، فرد دارای حریم را شکاری مناسب نمی بینند. در روایات آمده است: «المرأه ریحانه»؛ (۵۱) زن همچون ریحانه یا شاخه گلی ظریف است.» بی تردید اگر باغبان او را پاس ندارد، از دید و دست گلچین مصون نمی ماند. قرآن کریم، زنان ایده آل را که در بهشت جای دارند، به مروارید محبوب و پوشیده در صدف تشبیه می کند: «كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ». (۵۲) افزون

بر این، گاه آن‌ها را به جواهرات اصلی چون یاقوت و مرجان که جواهر فروشان در پوششی ویژه قرار می‌دهند تا همچون جواهرات بدلی به آسانی در دسترس این و آن قرار نگیرند و ارزش و قدرشان کاستی نپذیرد، تشبیه می‌کند. (۵۳) بر این اساس، مرحوم علامه طباطبایی (۵۴) همین تفسیر را بر می‌گزیند. استاد شهید مطهری در این باره می‌فرماید: «حرکات و سکانات انسان گاهی زبان دار است. گاهی وضع لباس، راه رفتن، سخن گفتن زن معنا دار است و به زبان بی‌زبانی می‌گوید: دلت را به من بده، در آرزوی من باش، مرا تعقیب کن؛ گاهی بر عکس، با زبان بی‌زبانی می‌گوید: دست تعرض از این حریم کوتاه است.» (۵۵)

سیاهی چادر و رنگ حجاب

الف) اگر حجاب صرفاً به معنای دربرداشتن نوعی پوشش با هر ویژگی تلقی شود، در این صورت رنگ در آن نقشی ندارد.

ب) اما اگر حجاب معنای کامل‌تری داشته باشد، نه تنها رنگ‌ها که عوامل دیگری نیز در آن نقش آفرین‌اند. برای روشن شدن این مطلب باید دید اساساً فلسفه حجاب چیست؟ حجاب دو فلسفه اساسی دارد که با یکدیگر ارتباط تام دارند:

۱) مصونیت زن در برابر طمع و ورزی‌های هوس‌بازان. ۲) پیشگیری از تحریکات شهوانی خارج از ضوابط و هنجارهای الهی و تأمین سلامت و بهداشت معنوی جامعه.

حجاب با چنین نقش و کارکرد مهم و اساسی پیامی قاطع و کوبنده با خود دارد، و آن این است که در برابر همه مردان اجنبی نوعی هشدار و اعلام «دور باش!» می‌دهد، اکنون باید دید چه عواملی در رساندن این پیام و اثرگذاری آن مؤثر است:

۱) حدود و میزان پوشش: بدون شک هر اندازه بدن زن پوشیده‌تر باشد

نقش نیرومندتری در دورسازی دیدگان نظاره گر ایفا می کند. اگر نگاه های آلوده را همچنان که در روایات آمده است «تیرهای زهرآلود شیطان» بدانیم، پوشش زن همانند قوسی است که تیر از آن کمانه می کند و منحرف می شود و از اصابت و نفوذ در هدف باز می ماند. بر عکس هر اندازه بدن زن برهنه تر باشد تیرهای شیطانی را بیشتر متوجه خود ساخته و از آن آسیب خواهد دید. از همین روست که چادر را حجاب برتر شناخته اند، زیرا با وجود شرایط دیگر بیشترین پوشش و مطمئن ترین مصونیت را فراچنگ می آورد.

۲) کیفیت پوشش: میزان ضخامت و حتی کیفیت دوخت لباس خود بخش مهمی از حجاب را تشکیل می دهد بدون شک لباس های نازک و تنگ و بدن نما فرودگاه پیکان مسموم شیطان و موجب خیره شدن چشم های هرزه و آلوده به فساد کشاننده جامعه است. در مقابل لباس های غیربدن نما، دیده ها را از خود دور می سازد، و سلامت معنوی نفوس را تأمین می کند.

۳) رنگ ها: تردیدی نیست که برخی از رنگ ها دیده ها را خیره می سازد، و پاره ای دیگر نگاه ها را از خود می راند و دور می سازد. اکنون سؤال می شود کدامیک از این دو برای تأمین حجاب واقعی و مصونیت معنوی جامعه و خیره نکردن چشم ها و بر نیفروختن آتش شهوت مفیدتر است؟ مگر ما در جامعه ای زندگی نمی کنیم که میلیونها جوان در اوج غریزه جنسی به سر می برند و در سخت ترین شرایط جوانی از امکان ازدواج محرومند و کافی است با اندک جرقه ای شعله های غریزه در وجودشان برافروخته شود و به انواع گناهان و ناراحتی ها مبتلا گردند؟ پس چرا به هروسیله ممکن _ حتی با گزینش رنگ مناسب لباس در جامعه _ به

سلامت دینی و روحی و روانی آنان کمک نکنیم و موجب جلب توجه آنان و قرار گرفتن شان در دام مفسد نشویم؟ آیا این سخت گیری امل گری است یا نادیده گرفتن تأثیر عوامل یاد شده؟ در عین حال علمای دین نسبت به خصوص رنگ ها تأکید چندانی نکرده، ولی بر این مسأله پای می فشارند که لباس نباید موجب جلب توجه و عواقب سوء ناشی از آن باشد. از این رو است که در طول تاریخ زنان مسلمان به میل خود لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و این سنت حسنه مورد تقریر و پذیرش پیامبر (ص) و امامان (ع) قرار گرفت، زیرا آنان به این وسیله احساس امنیت و مصونیت بیشتری می کردند، (ر.ک: حجاب در ادیان الهی، محمدی آشنائی). لذا به نظر می رسد پوشش کامل، آن نوع پوششی است که چشم بیگانه را کمتر متوجه خود کند؛ یعنی لباسی که برجستگی های اندام زن را نشان ندهد و اسباب تحریک شهوت مردان را فراهم نکند به تعبیر رهبر معظم انقلاب، چادر باوجود شرایط دیگر، کامل ترین پوشش است. پی نوشت ها: ۱. انسانیت از دیدگاه اسلامی، مصطفوی، ص ۱۲۹.

۲. نحل (۱۶): ۸۰.

۳. سوره نور (۲۴): ۳۱ و ۳۰ و ۵۹؛ احزاب (۳۳): ۵۹ و ۶۰.

۴. سوره اعراف (۷): ۲۶.

۵. ر.ک: المفردات فی غرائب القرآن، راغب اصفهانی و قاموس قرآن، سید علی اکبر قرشی

۶. در اصطلاح تاریخ و حدیث اسلامی، هر جا نام «آیه حجاب آمده است مقصود این است نه آیات سوره نور که در خصوص پوشش اسلامی است.

۷. احزاب (۳۳): ۵۳.

۸. مسأله حجاب، مرتضی مطهری، ص ۷۴.

۹. واژه حجاب هفت بار در قرآن کریم به کار رفته است؛ ولی هرگز

به معنای حجابِ اسلامی مصطلح نیست.

۱۰. مسأله حجاب، ص ۷۳.

۱۱. تاریخ تمدن؛ ویل دورانت، مترجمان احمد آرام (و دیگران)، ج ۱، ص ۴۳۳ و ۴۳۴.

۱۲. مسأله حجاب، ص ۲۲.

۱۳. ر. ک: تفاسیر مجمع البیان (طبرسی) و کشاف (زمخشری) ذیل آیات ۳۳ احزاب و ۶۰ نور.

۱۴. سوره احزاب (۳۳): ۳۳.

۱۵. مسأله حجاب، ص ۷۳. نیز ر. ک: تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۴۰۱ - ۴۰۳.

۱۶. اصل قانون حجاب اسلامی، صرفاً از ضروریات فقه نیست؛ بلکه از ضروریات دین مبین است؛ چه این که نص صریح قرآن بر آن گواهی می دهد و تنها ظهور آیات قرآن دلیل بر آن نیست تا جای اختلاف برداشت و محل تردید باشد.

۱۷. مجمع البیان فی تفسیر القرآن، طبرسی، ج ۷ - ۸، ص ۲۱۶.

۱۸. المفردات فی غریب القرآن؛ راغب اصفهانی، ص ۳۶۱.

۱۹. مسأله حجاب، ص ۱۲۵ - ۱۲۸.

۲۰. تفسیر مجمع البیان، ص ۲۱۶ و ۲۱۷.

۲۱. مسأله حجاب، ص ۱۲۹.

۲۲. المفردات فی غرائب القرآن، ص ۱۵۹؛ مجمع البیان، ص ۲۱۷.

۲۳. مجمع البیان، ص ۲۱۷.

۲۴. همان.

۲۵. التفسیر الکبیر، ج ۲۳، ص ۱۷۹.

۲۶. مجمع البیان، ص ۲۱۷. (قال ابن عباس: تفتی شعرها و صدرها و تراثها و سوافها).

۲۷. ر. ک: تفسیر الصافی، فیض کاشانی، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱.

۲۸. مسأله حجاب، ص ۱۳۱.

۲۹. علامه طباطبائی (ره) در تفسیر آیه ۳۲ سوره اعراف می فرماید: خدای متعال در این آیه زینت هایی را معرفی می کند که برای بندگان ایجاد و آنان را فطرتاً به وجود آن زینت ها و استعمال و استفاده از آن ها ملهم کرده است؛ و

روشن است که فطرت جز به چیزهایی که وجود و بقای انسان نیازمند آن است، الهام نمی کند. (ر. ک: المیزان، ج ۸ ص ۷۹)

۳۰. آیین بهزیستی در اسلام، احمد صبور اردوبادی، ج ۱ (جنس پوشاک)، ص ۵۷.

۳۱. حلیه المتقین، محمدباقر مجلسی، ص ۳-۵ و ۱۰-۱۲ و ۹۱-۱۰۷.

۳۲. مجمع البیان، ج ۴-۳، ص ۶۷۳.

۳۳. سوره احزاب(۳۳): ۳۳.

۳۴. سوره نور(۲۴): ۳۱.

۳۵. مسأله حجاب، ص ۱۴۶-۱۴۷.

۳۶. ر. ک: تفسیر المیزان، ج ۱۵، ص ۱۲۱.

۳۷. وسایل الشیعه، حر عاملی، ج ۱۴، ص ۱۴۰.

۳۸. سوره نور(۲۴): ۶۰.

۳۹. سوره احزاب(۳۳): ۵۹.

۴۰. سوره احزاب(۳۳): ۶۰ و ۶۱.

۴۱. مجازات این گونه افراد از نظر اسلام بسیار شدید است و بعد از ارشاد و امر به معروف و نهی از منکر، چنانچه این بیماردلان از عمل زشت خویش دست برندارند، باید از جامعه اسلامی تبعید شوند؛(مسأله حجاب، ص ۱۶۴) و در صورت استمرار، در ردیف محاربان با حکومت اسلامی جای می گیرند. (المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۸ ص ۳۶۱ و ۳۶۲)

۴۲. ر. ک: مسأله حجاب، ص ۱۵۸ و ۱۵۹؛ قاموس قرآن، قرشی، ج ۲، ص ۴۱ و ۴۲. (این کتاب ها کلمات اهل لغت را ذکر کرده اند؛ مانند تعبیر به «الجلباب: القميص أو الثوب الواسع» یا «الجلباب ثوب اوسع من الخمار دون الرداء تُغَطِّي به المرأة رأسها و صدرها»)

۴۳. المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۱۶، ص ۳۶۱. (هو ثوب تشتمل به المرأة فيغطّي جميع بدنها)

۴۴. تفسیر الصافی، فیض کاشانی، ج ۴، ص ۲۰۳.

۴۵. الجامع لأحكام القرآن، قرطبی، ج

۴۶. درباره جلباب گفته اند: آن روسری خاصی که بانوان هنگامی که برای کاری به خارج از منزل می روند، سر و روی خود را با آن می پوشند؛ «الجلباب خمارالمراه الذی یفطی رأسها و وجهها اذا خرجت لحاجه» (التیان فی تفسیر القرآن، طوسی ج ۸ ص ۳۶۱؛ مجمع البیان، ج ۸ - ۷، ص ۵۷۸)

۴۷. مجمع البیان، ص ۵۸۰؛ المیزان، ج ۱۶، ص ۳۶۱.

۴۸. زنانی که ظاهراً پوشیده هستند ولی در واقع برهنه اند، روی عن رسول الله (ص): صنفان من اهل النار لم أرهما قوم معهم سیاط كأذنان البقر یضربون بها الناس و نساء کاسیات عاریات، میمالات مانلات، رؤسهن کأسنمه البخت المائله...» (میزان الحکمه، ری شهری، ج ۲، ص ۲۵۹)

۴۹. مسأله حجاب، ص ۱۶۰ و ۱۶۱.

۵۰. آسیب شناسی حجاب، ص ۱۹

۵۱. وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۲۰.

۵۲. سوره واقعه (۵۶): ۲۳.

۵۳. گستره عفاف به گسترده زندگی، حمیده عامری، کتاب زنان، شورای فرهنگی اجتماعی زنان، ش ۱۲، ص ۱۱۷.

۵۴. المیزان، ج ۸، ص ۳۶۱.

۵۵. مسأله حجاب، ص ۱۶۳.

سوال ۴۵

سوال:

چه دلیلی دارد که گفته اند مرد نامحرم نباید پشت پای زن را ببیند؟

جواب:

در پاسخ این سوال، ابتدا لازم است به نظر مرجع تقلید پرداخته و سپس فلسفه آن را بررسی کنیم:

الف) آرای مرجع تقلید

فتاوی مراجع تقلید در زمینه پوشش بانوان در حال نماز و غیر نماز به شرح ذیل است و مقلد باید طبق فتاوی مراجع تقلید خود عمل کند.

پرسش:

آیا پوشاندن پشت و روی پا در مقابل نامحرم واجب است؟

پاسخ:

T {همه مراجع (به جز آیت الله تبریزی و آیت الله مکارم): T آری، باید آن را از نامحرم ببوشاند. V} آیت

اللہ سیستانی، sistani.org، (حجاب)، س ۳؛ آیت اللہ تبریزی، صراط‌النجاه، ج ۱، س ۸۷۸؛ آیت اللہ فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۰۶؛ آیت اللہ صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۹۶؛ آیت اللہ خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۴۳۸؛ دفتر آیات عظام نوری، وحید، بهجت و امام خمینی. {V}

T {آیت اللہ مکارم: {T خیر، واجب نیست؛ ولی بهتر آن است که بپوشاند. {V} دفتر آیت اللہ مکارم V

T {آیت اللہ تبریزی: {T پوشاندن زیر چانه واجب است؛ ولی پوشاندن روی پا تا مچ بنا بر احتیاط واجب است. {V} آیت اللہ تبریزی، صراط‌النجاه، ج ۵، س ۱۲۷۵ و استفتاءات، س ۱۶۱۴. {V}

T {تبصره. {T لازم نیست پشت و روی پا به وسیله جوراب پوشانده شود؛ بلکه اگر به وسیله چادر و مانند آن نیز پوشانده شود، کافی است.

پرسش:

اگر در اتاق، مرد نامحرم باشد؛ آیا پوشاندن روی پا هنگام نماز واجب است؟

پاسخ:

T {همه مراجع (به جز آیت اللہ تبریزی و آیت اللہ مکارم): {T آری، باید آن را از نامحرم بپوشاند. {V} آیت اللہ سیستانی، sistani.org، (حجاب)، س ۳؛ آیت اللہ تبریزی، صراط‌النجاه، ج ۱، س ۸۷۸؛ آیت اللہ فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۰۶؛ آیت اللہ صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۹۶؛ آیت اللہ خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۴۳۸؛ دفتر آیات عظام نوری، وحید، بهجت و امام خمینی. {V}

T {آیت اللہ مکارم: {T خیر، واجب نیست؛ ولی بهتر آن است که بپوشاند. {V} دفتر مکارم V

T {آیت اللہ تبریزی: {T پوشاندن زیر چانه واجب است؛ ولی پوشاندن روی پا تا مچ بنا بر احتیاط واجب است. {V} آیت اللہ تبریزی، صراط‌النجاه، ج ۵، س ۱۲۷۵ و استفتاءات، س ۱۶۱۴. {V}

تبصره. اگر مرد نامحرم در اتاق نباشد پوشاندن رو و کف پا واجب نیست.

T {تبصره. {T لازم نیست پشت و روی پا به وسیله جوراب پوشانده شود؛ بلکه اگر به وسیله چادر و مانند آن نیز پوشانده شود، کافی است.

(ب) فلسفه اسرار پوشش زن

چون اسلام

زن را یکی از اعضای مهم اجتماع دانسته و چگونگی رفتار او را در جامعه موفق می‌داند، این وظیفه بزرگ (حفظ حریم) را از او خواستار شده که به وسیله پوشش خود از عوامل انحراف و فساد جلوگیری کرده و برای ترقی جامعه و کمک به بهداشت روانی فداکاری نماید. زن نمی‌تواند بدون رعایت حدود تعیین شده از طرف شرع (حجاب و پوشش ظاهری اندام و بدن غیر از وجه و کفین)، زمینه تکامل جامعه را فراهم آورد، و بدین ترتیب، در عین اینکه موقعیت و ارزش خود را نگه می‌دارد، در برابر مردان اجنبی نوعی هشدار و اعلام «دور باش» می‌دهد.

بدون شک هر اندازه بدن زن پوشیده تر باشد نقش نیرومندتری داشته در دورسازی دیگران ایفا می‌کند. اگر نگاه‌های آلوده مردان هوس باز را همچنان که در روایات آمده است تیرهای زهرآلود شیطان بدانیم، پوشش و وقار زن همانند قوسی است که تیر از آن کمانه می‌کند و منحرف می‌شود و از اصابت و نفوذ باز می‌ماند. برعکس هر اندازه بدن زن برهنه تر باشد تیرهای شیطانی را بیشتر متوجه خود ساخته و از آن آسیب خواهد دید، از همین روست که علما و فرهنگ دینی چادر را حجاب برتر شناخته‌اند، زیرا با وجود شرایط دیگر بیشترین پوشش و مطمئن‌ترین مصونیت را فراچنگ می‌آورد. بنابراین حجاب موقعیتی بلند مرتبه برای زنان پدید آورده و مردان را در محدودیت فرو می‌برد، اگر چه حجاب مخصوص زنان نیست و به مردان هم توصیه شده است که مواظب نگاه‌های زهرآلود خود باشند و

لذا خداوند سبحان، خطاب به پیامبر(ص) می فرماید: « به مردان مؤمن بگو تا چشمان خود را از نگاه ناروا بیوشانند و فروج و اندامشان را محفوظ دارند که این بر پاکیزگی جسم و جان ایشان بهتر است.»(نور/۳۰) اما زنان- به خاطر جاذبه های بیشتر- وظیفه خاصی دارند و آن این که بدن خود را از مردان بیگانه پوشانده و در اجتماع با آرایش و به ویژه جوانان فراهم نشود.

گفتنی است فلسفه فوق برای اصل لزوم پوشش برای بانوان است ولی با توجه به اینکه در پوشاندن پا بین مراجع تقلید اختلاف است لذا سخن از بیان فلسفه آن بی معناست. زیرا بیان فلسفه حکم در موردی صحیح است که حکم آن امر میان فقیهان مسلم باشد. لذا در موارد اختلافی هر کس باید به فتوای مرجع تقلید خویش عمل کند

برای آگاهی بیشتر ر.ک: حمیده عامری، کتاب زنان، شوراهی فرهنگی اجتماعی زنان، ش ۱۲، ص ۱۱۷(گستره عفاف به گسترده‌گی زندگی)

سوال ۴۶

سوال :

من دخترم و اعتقادات مذهبی هم دارم اما برام حجاب داشتن خیلی کار سختی هست چون من باید مدام روسری و مانتو داشته باشم مخصوصا در گرمای وحشتناک تابستون تا آقایان گمراه نشوند اما آقایان راحت و آزاد یا یک بلوز نازک خوش باشند یعنی من به عنوان یک زن باید سختی و رنج بکشم تا آقایان دچار مشکل نشوند و این خیلی بی عدالتی هست! البته من از زنان و دخترانی که آرایش می کنند و یا لباس های چسبان و لختی می پوشند بیزارم چون این کاراشون نشانه عدم اعتماد به نفس و توهین به جنس زن است اما از داشتن حجاب

هم اصلا احساس خوبی ندارم. ای کاش می شد زنان هم مثل مردان ساده و بدون آرایش و سنگین اما بدون حجاب بیرون بروند و مردان جامعه هم آن قدر رشد کنند که به همه زنان مثل یک انسان نگاه کنند و نه زن یا مرد؟

جواب :

لباس پوشیدن سابقه ای به اندازه حیات انسان دارد و جز بیروان یکی از مکاتب فکری که بر لزوم برهنه زیستی پای می فشارند، {V} مصطفوی، انسانیت از دیدگاه اسلامی، ص ۱۲۹. {V} همه افراد به نوعی آن را تجربه می کنند. این پدیده، به رغم ارتباطش با خصوصیات مختلف فردی و اجتماعی انسان، دست کم به سه نیاز وی پاسخ می دهد: ۱. حفاظت در سرما و گرما و برف و باران {V} نحل (۱۶)، آیه ۸۰. {V} حفظ عفت و شرم {V} نور (۲۴)، آیات ۳۱ و ۳۰ و ۵۹؛ احزاب (۳۳)، آیه ۵۹ و ۶۰. {V} آراستگی، زیبایی و وقار {V} اعراف (۷)، آیه ۲۶. {V} این نوشتار به بررسی معنای حجاب اسلامی و دلیل های ضرورت آن می پردازد. «حدود پوشش در اسلام» و نیز نوع پوشش هایی که پیشوایان دین سفارش یا نکوهش کرده اند، در شماره های آینده بررسی خواهد شد. T {رابطه حجاب و پوشش اسلامی T «حجاب» به معنای پرده، حاجب، پوشیدن و پنهان کردن و منع از وصول است. V {ر. ک: راغب اصفهانی المفردات فی غرائب القرآن و قرشی، سیدعلی اکبر، قاموس قرآن. {V} این واژه تنها به معنای پوشش ظاهری یا پوشاندن زن نیست و در اصل به مفهوم پنهان کردن زن از دید مرد بیگانه است. بدین سبب، هر پوششی حجاب نیست. حجاب پوششی است که از طریق پشت پرده واقع شدن تحقق یابد؛ ولی بر

خلاف تصور عموم و نیز آنچه مشهور است، آیه حجاب {V} در اصطلاح تاریخ و حدیث اسلامی، هر جا نام «آیه حجاب آمده است مقصود این است نه آیات سوره نور که در خصوص پوشش اسلامی است. {V} در قرآن A» «وَ إِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسَيُؤْتِيَنَّكُم مِّنْ وَرَائِهِنَّ حِجَابًا...» {V: A} احزاب (۳۳)، آیه ۵۳. {V} چون از زنان پیغمبر (ص) متاعی خواستید، از پس پرده بخواهید». درباره زنان آن حضرت و بیش تر به منظور مسائل سیاسی و اجتماعی فرود آمده است {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۷۴. {V} نه پوشش زن در مقابل نامحرم. به کارگیری کلمه «حجاب» {V} واژه حجاب هفت بار در قرآن کریم به کار رفته است؛ ولی هرگز به معنای حجاب اسلامی مصطلح نیست. {V} در خصوص پوشش زن اصطلاحی نسبتاً جدید است و همین سبب گردیده بسیاری گمان کنند اسلام خواسته است زن همیشه پشت پرده و در خانه محبوس باشد و بیرون نرود؛ {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۷۳. {V} یا مثل «ویل دوران» بگویند: «این امر خود مبنای پرده پوشی در میان مسلمانان به شمار می رود»؛ {V} ویل دوران، تاریخ تمدن، ج ۱، ص ۴۳۳ و ۴۳۴. {V} یا مدعی شوند حجاب به وسیله ایرانیان به مسلمانان و اعراب سرایت کرده است؛ در حالی که آیات مربوط به حجاب (پوشش اسلامی زنان در مقابل نامحرم) قبل از مسلمان شدن ایرانیان نازل شده است. در عهد جاهلیت نیز - همان طور که ویل دوران می گوید {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۲۲. {V} و کتب تفسیر شیعه و سنی تأیید می کند {V} ر.ک: تفاسیر مجمع البیان (طبرسی) و کشاف (زمخشری)، ذیل آیات ۳۳ احزاب و ۶۰ نور. {V} - اعراب چنین پوششی نداشتند و

عادتشان تبرج و خودنمایی بود که اسلام آن را ممنوع ساخت: A «وَلَا تَبْرُجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى» {A؛ V احزاب (۳۳)، آیه ۳۳. V آنچه از قدیم به ویژه نزد فقها در بحث نماز (کتاب الصلوه) و ازدواج (کتاب النکاح) رواج داشته، واژه «ستر» و «ساتر» به معنای پوشش و وسیله پوشش زن در مقابل نامحرمان بوده است. بنابراین، وظیفه پوشش اسلامی بانوان به معنای حیس و زندانی کردن و قرار دادن آنان پشت پرده و در نتیجه عدم مشارکت این گروه عظیم در فعالیت های اجتماعی نیست. این وظیفه بدان معنا است که زن در معاشرت با مردان بدنش را بپوشاند و به جلوه گری و خودنمایی نپردازد و مشارکتش در فعالیت ها بر اصول انسانی و اسلامی استوار باشد. V مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۷۳. نیز ر. ک: تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۴۰۱ - ۴۰۳. {V T} ضرورت پوشش اسلامی در قرآن T پوشش اسلامی از احکام ضروری اسلام V اصل قانون حجاب اسلامی، صرفاً از ضروریات فقه نیست؛ بلکه از ضروریات دین مبین است؛ چه اینکه نص صریح قرآن بر آن گواهی می دهد و تنها ظهور آیات قرآن دلیل بر آن نیست تا جای اختلاف برداشت و محل تردید باشد. V است و هیچ مسلمانی نمی تواند در آن تردید کند؛ زیرا هم قرآن مجید به آن تصریح کرده است و هم روایات بسیار بر وجوب آن گواهی می دهند. به همین جهت، فقیهان شیعه و سنی به اتفاق به آن فتوا داده اند. همان طور که نماز و روزه به دورانی خاص اختصاص ندارد، دستور پوشش نیز چنین است و ادعای عصری بودن آن بی دلیل و غیر کارشناسانه می نماید. خداوند متعال

در آیه ۳۰ سوره نور نخست به مردان مسلمان و سپس در آیه بعد به زنان مسلمان فرمان می دهد از چشم چرانی اجتناب کنند و در رعایت پوشش بدن از نامحرمان کوشا باشند: {A} «قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ» {A}; «به مردان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه نامحرمان پوشانند. این کار برای پاکی و پاکیزگی شان بهتر است و خداوند بدانچه می کنند، آگاه است». «غَضَّ» در لغت عرب - چنان که مرحوم طبرسی در مجمع البیان {V} مجمع البیان فی تفسیر القرآن، ج ۷ - ۸، ص ۲۱۶. {V} و راغب اصفهانی در مفردات {V} المفردات فی غریب القرآن، ص ۳۶۱. {V} گفته اند - به معنای «کاستن» است و «غَضَّ بصر» یعنی کاهش دادن نگاه نه بستن چشم. البته متعلق این فعل و اینکه از چه چیز چشمان خود را فرو بندند، ذکر نشده است؛ اما با توجه به سیاق آیات، به ویژه آیه بعد، روشن می گردد مقصود آن است که خیره زنا نامحرم را تماشا نکنند و از چشم چرانی {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۱۲۵ - ۱۲۸. {V} بپرهیزند. از سوی دیگر، ممکن است مقصود از «حفظ فرج» در این آیه پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به زنا و فحشا باشد؛ ولی عقیده مفسران اولیه اسلام و نیز مفاد روایات از جمله سخن امام صادق (ع) {V} تفسیر مجمع البیان، ص ۲۱۶ و ۲۱۷. {V} این است که مراد از «حفظ فرج» در همه آیات قرآن کریم پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به فحشا است؛ جز در این دو

آیه که به معنای حفظ از نظر و وجوب پوشش در مقابل نامحرم است. آنگاه خداوند متعال فلسفه این آموزه را نظافت و پاکی روح می داند و بر خلاف اهل جاهلیت قدیم و جدید - مانند «برتراند راسل» که این ممنوعیت را یک نوع محرومیت و اخلاق بی منطق و به اصطلاح «تابو» (تحریم های ترس آور رایج در میان ملل وحشی) می داند - می گوید: این پوشش به منظور طهارت روح بشر از اینکه پیوسته درباره مسائل مربوط به اسافل اعضا بیندیشد، {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۱۲۹. {V} واجب شده است. سپس در آیه بعد می فرماید: {A} «وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا يَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَائِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولَى الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» {A} «به زنان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه بیگانگان بپوشانند و زبور خویش را جز برای شوهران و سایر محارم آشکار نکنند، مگر آنچه پیدا است؛ و روسری های خویش را به گریبان ها اندازند تا سر و گردن و سینه و گوش ها پوشیده باشد و پاهایشان را به زمین نکوبند تا آنچه از زینت پنهان می کنند، معلوم شود. ای بندگان مؤمن، همه به سوی خدا توبه کنید»

تا رستگار شوید». در این آیه خداوند تعالی، در خصوص پوشش بانوان، آنچه را بر مردان مؤمن لازم است، به دو شکل گسترش می‌دهد: ۱. پوشیدگی سر و گردن؛ ۲. پوشاندن زینت‌ها. «خُمْر» جمع «خمار» و به معنای روسری و سرپوش {V} المفردات فی غرائب القرآن، ص ۱۵۹؛ مجمع البیان، ص ۲۱۷. {V} است. «جیوب» از واژه «جیب» به معنای قلب و سینه و گریبان است. {V} مجمع البیان، ص ۲۱۷. در تفسیر مجمع البیان چنین می‌خوانیم: زنان مدینه اطراف روسری‌های خود را به پشت سر می‌انداختند و سینه و گردن و گوش‌های آنان آشکار می‌شد. بر اساس این آیه، موظف شدند اطراف روسری خود را به گریبان‌ها ببندازند تا این مواضع نیز مستور باشد. {V} همان. {V} فخر رازی یاد آور می‌شود: خداوند متعال با به کارگرفتن واژه‌های «صُرب» و «علی که مبالغه در القا را می‌رساند، در پی بیان لزوم پوشش کامل این نواحی است. {V} التفسیر الکبیر، ج ۲۳، ص ۱۷۹. {V} ابن عباس در تفسیر این جمله می‌گوید: «یعنی زن مو و سینه و دور گردن و زیر گلوی خود را بپوشاند». {V} مجمع البیان، ص ۲۱۷. (قال ابن عباس: تَفَطَى شَعْرَهَا وَصَدْرَهَا وَتَرَائِبَهَا وَسَوَافِهَا). {V} برخی ادعا می‌کنند، حجاب به معنای مقابله با برهنگی را قبول داریم؛ ولی در هیچ جای قرآن از پوشش مو سخن به میان نیامده است؛ نا درستی این سخن آشکار می‌نماید؛ زیرا، با چشم پوشی از گفتار ابن عباس و نیز شأن نزول آیه، این واقعیت که زنان مسلمان حتی قبل از نزول این آیه موهای خود را می‌پوشاندند و آشکار بودن گردن و گوش و زیر گلو و گردنشان تنها

مشکل به شمار می آید، تردیدناپذیر است. در آیه از روسری سخن به میان آمده است، باید پرسید: آیا روسری جز آنچه بر سر می افکنند و موها را می پوشانند، معنایی دارد. افزون بر این، حکم میزان پوشش در روایات متعدد وارد شده است. {۷} ر. ک: فیض کاشانی، تفسیر الصافی، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱. {۷} اگر قرار باشد مانند برخی از صحابه یا گروهی روشنفکر مآبان جدید فقط به قرآن اکتفا کنیم، در کشف جزئیات ضروری ترین احکام مانند رکعات نماز نیز ناکام می مانیم. در خصوص «زینت» پرسشی مهم مطرح است. آیا مفهوم آن واژه «زیور» فارسی (زینت های جدا از بدن مانند جواهرات) را نیز در بر می گیرد یا تنها آرایش های متصل به بدن، مانند سرمه و خضاب، را شامل می شود. {۷} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۱۳۱. {۷} در پاسخ باید گفت: حکم کلی آن است که خودآرایی جایز و خودنمایی در مقابل نامحرم ممنوع است. آرایش امری فطری و طبیعی است {۷} علامه طباطبائی (ره) در تفسیر آیه ۳۲ سوره اعراف می فرماید: خدای متعال در این آیه زینت هایی را معرفی می کند که برای بندگان ایجاد و آنان را فطرتاً به وجود آن زینت ها و استعمال و استفاده از آنها ملهم کرده است؛ و روشن است که فطرت جز به چیزهایی که وجود و بقای انسان نیازمند آن است، الهام نمی کند. (ر. ک: المیزان، ج ۸، ص ۷۹) {۷} و حسن زیبایی دوستی سرچشمه پیدایش انواع هنرها در زندگی بشر شمرده می شود. این گرایش طبیعی، افزون بر آنکه آثار مثبت روانی در دیگران پدید می آورد، به تحقق آثار گرانب های روانی در شخص آراسته نیز می انجامد. آراستن خود و پرهیز از

آشفستگی و پریشانی در نظام فکری و ذوق سلیم انسان ریشه دارد. پرهیز از خودآرایی نه دلیل وارستگی از قید نفس است و نه علامت بی‌اعتنایی به دنیا. وضع ژولیده و آشفته و عدم مراعات تمیزی و نظافت ظاهری، خود به خود شخصیت افراد را در نگاه دیگران خوار می‌سازد و زبان طعن و توهین دشمن را می‌گشاید. {V} صبور اردوبادی، احمد، آیین بهزیستی در اسلام، ج ۱ (جنس پوشاک)، ص ۵۷. {V} بر این اساس، پوشیدن جامه زیبا، بهره‌گیری از مسواک و شانه، روغن زدن به مو و گیسوان، معطر بودن، انگشتر فاخر به دست کردن و سرانجام آراستن خویش هنگام عبادت و معاشرت با مردم از مستحبات مؤکد و برنامه‌های روزانه مسلمانان است. {V} مجلسی، محمدباقر، حلیه المتقین، ص ۳ - ۵ و ۱۰ - ۱۲ و ۹۱ - ۱۰۷. {V} حضرت امام حسن مجتبی (ع) بهترین جامه‌های خود را در نماز می‌پوشید و در پاسخ کسانی که سبب این کار را می‌پرسیدند، می‌فرمود: {H} «إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ وَ يُحِبُّ الْجَمَالَ فَاتَّجَمَلُ لِرَبِّي {H}؛ «خداوند زیبا است و زیبایی را دوست دارد. پس خود را برای پروردگرم زیبا می‌سازم.» {V} مجمع البیان، ج ۴ - ۳، ص ۶۷۳. {V} بنابراین، خداوند زینت و خودآرایی را نهی نمی‌کند؛ آنچه در شرع مقدس ممنوع شده است، تبرج و خودنمایی و تحریک و تهییج به وسیله آشکار ساختن زینت در محافل اجتماعی است؛ چنان که می‌فرماید: {A} «وَلَا تَبْرُجْنَ تَبْرُجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى {V; A} احزاب (۳۳)، آیه ۳۳. {V} و نیز می‌فرماید: A «وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ» {V; A} نور (۲۴)، آیه ۳۱. {V} این آیه زنان عرب را که معمولاً خلخال به پا می‌کردند

و برای اینکه بفهمانند خلخال گرانها دارند، پای خود را محکم به زمین می کوفتند، از این کار نهی می کند. فقیه بزرگوار علامه مطهری می گوید: «از این دستور می توان فهمید هر چیزی که موجب جلب توجه مردان می گردد، مانند استعمال عطرهای تند و همچنین آرایش های جالب نظر در چهره، ممنوع است. به طور کلی زن در معاشرت، نباید کاری بکند که موجب تحریک و تهییج و جلب توجه مردان نامحرم گردد.» {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۱۴۶ - ۱۴۷. {V} در آیه ۳۱ سوره «نور» می فرماید: {A} «وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا» {A} زینت های زن دو گونه است: یک نوع زینتی که مانند لباس و سرمه و انگشتر و دست بند آشکار است و پوشانیدن آن واجب نیست؛ و نوع دیگر زینتی که پنهان است مگر آنکه عمداً بخواهد آن را آشکار سازد؛ مانند گوشوار و گردن بند. پوشانیدن این نوع زینت واجب است. البته استثناهایی دارد که بعداً بیان خواهد شد. {V} ر.ک: تفسیر الصافی، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱. {V} قرآن کریم، با همین معیار، در خصوص پوشش بانوان سالمند و از کار افتاده که امید زناشویی ندارند، سهل گیری کرده، به آنها اجازه داده است روی سرها را بگیرند؛ {V} وسایل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۴۰. {V} ولی در عین حال آنها نیز اجازه خودنمایی و تهییج ندارند: {A} «وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحاً فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ» {A. V} نور (۲۴)، آیه ۶۰. {V} آیات دیگری که با صراحت کامل دستور پوشش اسلامی و فلسفه آن را بیان می کنند، چنین است: {A} «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزُوجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ

عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكُمْ أَذْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا» {A} «ای پیامبر! به زنان و دخترانت و به زنان مؤمنان بگو: پوشش های (روسری و چادر) خود را بر خود فروتر گیرند. این برای آنکه شناخته گردند و اذیت نشوند، نزدیک تر است؛ و خدا آمرزنده و مهربان است.» {V احزاب (۳۳)، آیه ۵۹. {V} با این حال، ممکن است گروهی از ارازل و اوباش به هتک حیثیت زنان مؤمن ادامه دهند. در این صورت، حاکم اسلامی وظیفه دارد با شدت تمام با این افراد بیمار دل برخورد کند. بنابراین، مسأله حفظ پوشش و عدم مزاحمت برای بانوان تنها یک توصیه اخلاقی نیست و حکمی اسلامی و حکومتی به شمار می آید: {A} «لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَ الْمُزْحِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِبَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا * مَلْعُونِينَ أَيْمًا تُقْفُوا أَخَذُوا وَ قَتَلُوا تَقْتِيلًا» {A} «اگر منافقان و بیماردلان و کسانی که در شهر نگرانی به وجود می آورند، از کارهای خود دست برندارند، ما تو را علیه آن ها بر خواهیم انگیخت و تو را سخت بر آنان مسلط می کنیم تا جز مدتی اندک در همسایگی تو زندگی نکنند؛ از رحمت خدا دور گردیدند و هر کجا یافت شوند دستگیر و به سختی گشته خواهند شد.» {V همان، ۶۰ و ۶۱. {V} در این آیات، سه مطلب مهم قابل توجه می نماید: ۱. «جلباب» چیست و نزدیک کردن آن یعنی چه؟ ۲. «فلسفه» پوشش اسلامی ۳. «مجازات» افراد مزاحم {V مجازات این گونه افراد از نظر اسلام بسیار شدید است و بعد از ارشاد و امر به معروف و نهی از منکر، چنانچه این بیماردلان از

عمل زشت خویش دست برندارند، باید از جامعه اسلامی تبعید شوند؛ (مسأله حجاب، ص ۱۶۴) و در صورت استمرار، در ردیف محاربان با حکومت اسلامی جای می گیرند و به حکم قرآن اعدام می گردند. (المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۸، ص ۳۶۱ و ۳۶۲) {VT} چه نوع پوششی توصیه شده است؟ {T} در مفهوم جلباب اختلاف نظر وجود دارد. آنچه، با توجه به کتب لغت {V} ر. ک: مسأله حجاب، ص ۱۵۸ و ۱۵۹؛ قاموس قرآن، ج ۲، ص ۴۱ و ۴۲. (این کتاب ها کلمات اهل لغت را ذکر کرده اند؛ مانند تعبیر به «الجلباب: القميص أو الثوب الواسع» یا «الجلباب ثوب واسع من الخمار دون الرداء تُعْطَى به المرأة رأسها و صدرها» {V} و گفتار مفسران شیعه مانند علامه طباطبایی {V} المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۱۶، ص ۳۶۱. (هو ثوب تشتمل به المرأة فيغطي جميع بدنها) {V} و فیض کاشانی {V} تفسیر الصافی، ج ۴، ص ۲۰۳. {V} و اهل سنت مانند قرطبی {V} الجامع لأحكام القرآن، ج ۱۴، ص ۱۵۶. {V} صحیح تر به نظر می رسد، آن است که «جلباب» ملحفه و پوششی چادر مانند است نه روسری و خمار. از ابن عباس و ابن مسعود روایت شده که منظور عبا است. پس جلباب لباس گشاد و پارچه ای است که همه بدن را می پوشاند. ضمناً همان طور که مفسران بزرگ مانند شیخ طوسی و طبرسی فرموده اند، در گذشته دو نوع روسری برای زنان معمول بود: روسری های کوچک که آنها را «خمار» یا «مقنعه» می نامیدند و معمولاً در خانه از آن استفاده می کردند؛ و روسری های بزرگ که مخصوص بیرون خانه به شمار می آمد. زنان با این روسری بزرگ که جلباب خوانده می شد و از «مقنعه» بزرگ تر و از

«رداء» کوچک تر است و به چادر امروزی شباهت دارد، مو و تمام بدن خود را می پوشانند. V دربارہ جلیب گفته اند: آن روسری خاصی که بانوان هنگامی که برای کاری به خارج از منزل می روند، سر و روی خود را با آن می پوشند؛ «الجلباب خمارالمراه الذی یفطی رأسها و وجهها اذا خرجت لحاجه» (التبیان فی تفسیر القرآن، ج ۸، ص ۳۶۱؛ مجمع البیان، ج ۸ - ۷، ص ۵۷۸) V نزدیک ساختن جلیب H {یدنین علیهن من جلابیهن} H - کنایه از پوشیدن چهره و سر و گردن با آن است. V مجمع البیان، ص ۵۸۰؛ المیزان، ج ۱۶، ص ۳۶۱. V یعنی چنان نباشد که چادر یا رو پوش های بزرگ (مانتو) تنها جنبه تشریفاتی و رسمی داشته باشد و همه بیکریشان را نبوشاند. زنان حق ندارند چنان چادر پوشند که نشان دهد اهل پرهیز از معاشرت با مردان بیگانه نیستند؛ از نگاه چشم های نامحرم نمی پرهیزند و از مصادیق «کاسیات عاریات» V {زنانی که ظاهراً پوشیده هستند ولی در واقع برهنه اند، روی عن رسول الله (ص): «صنفاً من اهل النار لم أرهما قوم معهم سیاط كأذناب البقر یضربون بها الناس و نساء کاسیات عاریات، ممیلات مائلات، رؤسهن کأسنمه البخت المائله ...» (میزان الحکمه، ج ۲، ص ۲۵۹) V شمرده می شوند. قرآن فرمان می دهد: بانوان با مراقبت جامه شان را بر خود گیرند و آن را رها نکنند تا نشان دهد اهل عفاف و حفظ به شمار می آیند. تعلیل پایانی آیه نیز بیانگر همین امر است؛ یعنی آن پوششی مطلوب است که خود به خود دورباش ایجاد می کند و ناپاکدلان را نومید می سازد. V {مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۱۶۰ و ۱۶۱. VT} ۲. چرا پوشش ضرورت دارد؟ T خدائند

متعال درباره علت ضرورت پوشش اسلامی می فرماید: A { «ذَلِكَ أذْنِي أَنْ يُعْرَفَنَّ فَلَا يُؤَدَّبُ» } برخی این آیه را چنین معنا کرده اند: «بدین وسیله شناخته می شوند آزادند نه کنیز؛ پس با آزار و تعقیب جوانان رو به رو نمی شوند. بنابراین، در عصر حاضر که مسأله بردگی از میان گرفته، این حکم نیز منتفی می شود؛ ولی باید گفت: V { آسیب شناسی حجاب، ص ۱۹. V { ایجاد مزاحمت و آزار کنیزان نیز روا نیست. حقیقت آن است که وقتی زن پوشیده و با وقار از خانه بیرون رود و جانب عفاف و پاک دامنی را رعایت کند، فاسدان و مزاحمان جرأت هتک حیثیت او را در خود نمی یابند. بیمار دلانی که در پی شکار می گردند، فرد دارای حریم را شکاری مناسب نمی بینند. در روایات آمده است: H { «المرأه ریحانه» V { H { وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۲۰. V { «زن همچون ریحانه یا شاخه گلی ظریف است.» بی تردید اگر باغبان او را پاس ندارد، از دید و دست گلچین مصون نمی ماند. قرآن کریم، زنان ایده آل را که در بهشت جای دارند، به مروارید محجوب و پوشیده در صدف تشبیه می کند: A { «كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ» } V { A { واقعه (۵۶)، آیه ۲۳. V { افزون بر این، گاه آنها را به جواهرات اصیلی چون یاقوت و مرجان که جواهر فروشان در پوششی ویژه قرار می دهند تا همچون جواهرات یدلی به آسانی در دسترس این و آن قرار نگیرند و ارزش و قدرشان کاستی نپذیرد، تشبیه می کند. V { عامری، حمیده، گستره عفاف به گسترده زندگی، کتاب زنان، شورای فرهنگی اجتماعی زنان، ش ۱۲، ص ۱۱۷. V { بر این اساس، مرحوم علامه طباطبایی V { المیزان، ج ۸، ص ۳۶۱. V { همین تفسیر را بر می گزیند. استاد شهید مطهری در

این باره می فرماید: «حرکات و سکناات انسان گاهی زبان دار است. گاهی وضع لباس، راه رفتن، سخن گفتن زن معنا دار است و به زبان بی زبانی می گوید: دلت را به من بده، در آرزوی من باش، مرا تعقیب کن؛ گاهی بر عکس، با زبان بی زبانی می گوید: دست تعرّض از این حریم کوتاه است.» {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۱۶۳. {V} البته باید اعتراف کرد تاکنون بیشتر نوشته های مربوط به پوشش، نقطه نظر را بر حجاب زن معطوف کرده و کمتر به پوشش مرد توجه نموده اند که البته این یک امر عادی و طبیعی است چرا که زن مظهر جمال و زیبایی و مرد مظهر شیفتگی است. ولی پوشش مردان نیز در ابعاد مختلف فرهنگی، اجتماعی حائز اهمیت است. از این رو اسلام برای ثبات و پایداری جامعه درباره پوشش زن و مرد توجه بسیار نموده خداوند متعال می فرماید: {A} «یا بنی آدم قد انزلنا علیکم لباسا یوارى سوءاتکم و ریشا» {A}؛ «ای فرزندان آدم! لباسی برای شما فرستادیم که اندام (عورت) شما را می پوشاند و مایه زینت شما است» {V} اعراف (۷)، آیه ۲۶. {V} خداوند متعال در حق مردان می فرماید: {A} «قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم و یحفظوا فروجهم» {V؛ A} نور (۲۴)، آیه ۳۰. {V؛ A} «به مؤمنان بگو چشم های خود را (از نگاه به نامحرمان) فرو گیرند و عفاف (عورت) خود را حفظ کنند». و در حق زنان نیز می فرماید: {A} «و قل للمؤمنات یغضن من ابصارهنّ و یحفظن فروجهنّ» {A}؛ «و به زنان با ایمان بگو چشم های خود را (از نگاه هوس آلود) فرو گیرند و دامان (عورت) خویش را حفظ کنند» {V} همان، آیه ۳۱. {V} در این راستا ذکر چند نکته ضروری می نماید: ۱. فقها فرموده اند

زن نباید به بدن مرد نامحرم (به جز سر و صورت و گردن) نگاه کند و این حکم دلیل قطعی دارد که در جای خود بیان شده است. ۲. ممکن است نگاه زن به بدن مرد نامحرم حرام باشد ولی پوشش آن از سوی مرد واجب نباشد همان گونه که نگاه مرد به صورت و دست های زن از روی شهوت حرام است ولی پوشش آن از سوی زن واجب نیست. ۳. مردان می توانند با لباس آستین کوتاه در مجامع عمومی نمایان گردند. اکنون این پرسش پیش می آید که اگر مردی با این وضعیت بیرون آید و بداند زنان از روی تعمد و لذت به بدنش نگاه می کنند، آیا از نظر شرعی مرتکب گناه شده؟ دو نظر در اینجا مطرح است. برخی فتوا به حرمت داده و عده ای از جواز سخن گفته اند. اصلی ترین مستند و مبنای این حکم قاعده فقهی «اعانه بر اثم» است که در فقه کاربرد فراوانی دارد. معنای قاعده این است که هر کس زمینه تحقق و پیاده شدن گناه را برای دیگری فراهم سازد. خود نیز مانند انجام دهنده ی آن گناهکار است. در مقابل برخی مراجع اظهار می دارند که آنچه حرام است «تعاون بر اثم» بوده نه «اعانه بر اثم» این دو با یکدیگر متفاوت است. «تعاون بر اثم» یعنی همکاری و شرکت چند نفر در انجام گناه به گونه ای که همگی به طور مستقیم آن را انجام دهند. به همین جهت برخی مراجع گفته اند اگر مردان با لباس آستین کوتاه بیرون آیند به قصد اینکه زنان به او نگاه کنند، شریک گناه گردیده و قاعده فقهی در حقیقت پیاده می شود. اما

اگر به این انگیزه نباشد، اشکالی ندارد. و از آنجا که تشخیص انگیزه افراد مشکل است به جوانانی که در خیابان و پارک ها به بازی فوتبال مشغول بوده و یا در جاده ها به دوچرخه سواری مشغول هستند. و چون امر به معروف محرز نمی شود. بر اساس آن چه گفته شد فتوای مراجع درباره پوشش لباس آستین کوتاه مردان متفاوت است و هر کس باید به نظر مرجع تقلید خود عمل کند. ولی مسئولان دانشگاه ها و مدیران مدارس و... حق دارند مقرراتی را طبق مصالحی که در نظر دارند برای محدوده ی خود وضع نمایند. و شرایطی برای نوع لباس دانشجویان مقرر نمایند. و این کار به آن معنا نیست که حلالی را حرام کرده و بر خلاف نظر شرع عمل نموده اند؛ بلکه این حق برای مدیریت هر مجموعه محفوظ است. البته باید از افراط و تفریط و اعمال سلیقه های شخصی اجتناب شود. و مصالح کل مجموعه در نظر گرفته شود، و تنها به منظور ایجاد فضای سالم و آرامش روانی مجموعه حدود و مقررات تعیین گردد. در پایان توجه شما را به استفتائات برخی مراجع جلب می کنیم: امام خمینی، آیت الله فاضل و آیت الله نوری همدانی: پوشش بدن بر مرد واجب نیست هر چند بدانند زنان از روی تعمد و لذت به او نگاه می کنند. **۷**{العروه الوثقی، حاشیه، احکام النکاح، مسئله ۵۱.} **۷** آیت الله خویی، آیت الله گلپایگانی، آیت الله اراکی و آیت الله وحید خراسانی: پوشش بدن بر مرد واجب نیست ولی اگر بدانند زنان از روی تعمد و لذت به او نگاه می کنند پوشش آن به جز صورت، دستها، گردن و پا واجب است. **۷**{العروه الوثقی، حاشیه، احکام النکاح، مسئله

۵۱ و هدایه العباد، ج ۲، مسأله ۱۰۶۸ و استفتاء از محضر آیت الله وحید خراسانی. {V آیت الله بهجت: احتیاط واجب است که مرد بدن خود را (به جز مواردی که به طور غالب باز است مانند سر و صورت) در برابر نامحرم بپوشاند هر چند کمک بر حرام نباشد (یعنی هر چند نداند به او نگاه می کنند). {V توضیح المسائل، مسأله ۱۹۳۳ و ۱۹۳۷. {V مقام معظم رهبری، آیت الله مکارم: استفاده از لباس آستین کوتاه برای مردان اشکالی ندارد مگر در مواردی که بدانیم مفسد خاصی بر آن مترتب می شود. {V استفتاءات، ج ۱، س ۸۳۴، آیت الله مکارم و دفتر استفتاءات مقام معظم رهبری. {V آیت الله تبریزی: سزاوار نیست برای مؤمن که با لباس آستین کوتاه در مجامع عمومی ظاهر شود. {V دفتر استفتاءات آیت الله تبریزی. {V آیت الله صافی: احتیاط واجب است که مرد لباس آستین دار بر تن کند در جایی که معرض نگاه زنان نامحرم است. {V جامع الاحکام، ج ۲، ص ۱۷۲۲. {V البته باید دانست اختلاف نظر مراجع پیرامون پوشش مرد در جای است که هیچ گونه مفسده ای به همراه نداشته باشد و گرنه همه اتفاق دارند چنانچه جوانان با لباس آستین کوتاه در مجامع عمومی ظاهر شوند و مفسده ای در فضای جامعه ایجاد نمایند، پوشیدن این نوع لباس ها حرام می باشد.

حجاب منحصر در چادر و حتی مانتو نیست، بلکه هر لباسی که غیر از وجه و کفین (دست ها تا مچ) را بپوشاند و موجب تحریک و جلب توجه نامحرم نگردد کافی است ولی باید توجه داشت که همان طور که بقیه واجبات دارای مراتب مختلفی می باشند حجاب نیز دارای مراتب خوب، متوسط و خوب تر است و چادر حجاب برتر بانوان محسوب

می‌گردد. در این جا چند نکته وجود دارد که برای روشن شدن آنها باید دید اساساً فلسفه حجاب چیست؟ حجاب دو فلسفه اساسی دارد که با یکدیگر ارتباط تام دارند: (۱) مصونیت زن در برابر طمع ورزی های هوس بازان. (۲) پیشگیری از تحریکات شهوانی خارج از ضوابط و هنجارهای الهی و تأمین سلامت و بهداشت معنوی جامعه. حجاب با چنین نقش و کارکرد مهم و اساسی پیامی قاطع و کوبنده با خود دارد، و آن این است که در برابر همه مردان اجنبی نوعی هشدار و اعلام «دور باش!» می‌دهد، اکنون باید دید چه عواملی در رساندن این پیام و اثرگذاری آن مؤثر است: {T۱} حدود و میزان پوشش: T} بدون شک هر اندازه بدن زن پوشیده تر باشد نقش نیرومندتری در دورسازی دیدگان نظاره گر ایفا می‌کند. اگر نگاه های آلوده را همچنان که در روایات آمده است «تیرهای زهرآلود شیطان» بدانیم، پوشش زن همانند قوسی است که تیر از آن کمانه می‌کند و منحرف می‌شود و از اصابت و نفوذ در هدف باز می‌ماند. برعکس هر اندازه بدن زن برهنه تر باشد تیرهای شیطانی را بیشتر متوجه خود ساخته و از آن آسیب خواهد دید. از همین روست که چادر را حجاب برتر شناخته اند، زیرا با وجود شرایط دیگر، بیشترین پوشش و مطمئن ترین مصونیت را فراچنگ می‌آورد. {T۲} کیفیت پوشش: T} میزان ضخامت و حتی کیفیت دوخت لباس خود بخش مهمی از حجاب را تشکیل می‌دهد بدون شک لباس های نازک و تنگ و بدن نما فرودگاه پیکان مسموم شیطان و موجب خیره شدن چشم های هرزه و آلوده و به فساد کشاننده جامعه است. در مقابل لباس های غیربدن نما، دیده ها را از خود

دور می سازد، و سلامت معنوی نفوس را تأمین می کند. {T۳} رنگ ها: T؛ تردیدی نیست که برخی از رنگ ها دیده ها را خیره می سازد، و پاره ای دیگر نگاه ها را از خود می راند و دور می سازد. اکنون سؤال می شود کدامیک از این دو برای تأمین حجاب واقعی و مصونیت معنوی جامعه و خیره نکردن چشم ها و بر نیفروختن آتش شهوت مفیدتر است؟ مگر ما در جامعه ای زندگی نمی کنیم که میلیونها جوان در اوج غریزه جنسی به سر می برند و در سخت ترین شرایط جوانی از امکان ازدواج محرومند و کافی است با اندک جرقه ای شعله های غریزه در وجودشان برافروخته شود و به انواع گناهان و ناراحتی ها مبتلا گردند؟ پس چرا به هر وسیله ممکن - حتی با گزینش رنگ مناسب لباس در جامعه - به سلامت دینی و روحی و روانی آنان کمک نکنیم و موجب جلب توجه آنان و قرارگرفتن شان در دام مفاسد نشویم؟ در عین حال علمای دین نسبت به خصوص رنگ ها تأکید چندانی نکرده، ولی بر این مسأله پای می فشارند که لباس نباید موجب جلب توجه و عواقب سوء ناشی از آن باشد. از این رو است که در طول تاریخ زنان مسلمان به میل خود لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و این سنت حسنه مورد تکرار و پذیرش پیامبر(ص) و امامان(ع) قرار گرفت، زیرا آنان به این وسیله احساس امنیت و مصونیت بیشتری می کردند، {V(ر.ک: حجاب در ادیان الهی، محمدی آشنائی)T۴}. {V} شیوه های رفتاری: T؛ طرز صحبت و چگونگی راه رفتن و ... نیز بخشی از حجاب به معنای وسیع کلمه است. حفظ وقار و متانت هم همان نقشی را دارد که پوشش زن دارد و عدم رعایت

آن نیز برآیندی چون برهنگی در پی دارد. از این رو قرآن مجید یکی از صفات خوب زنان مؤمن را که در رفتار دختران شعیب بیان می کند همان «حیا» و وقار است. **آ** نظام اسلامی و بدحجابی **آ** از آنجا که انسان موجود اجتماعی است، جامعه بزرگی که در آن زندگی می کند، از یک نظر همچون خانه او است و حریم آن همچون حریم خانه او محسوب می شود. پاکی جامعه به پاکی او کمک می کند و آلودگی آن، به آلودگی اش می افزاید! روی همین اصل در اسلام با هر کاری که جو جامعه را مسموم یا آلوده کند به شدت مبارزه شده است؛ چرا که گناه، همانند آتش است. هنگامی که در نقطه ای از جامعه این آتش روشن شود، بکوشیم آن را خاموش یا محاصره کنیم. اما اگر به آتش دامن زنیم و آن را از نقطه ای به نقطه دیگر ببریم و یا آن را به حال خود واگذاریم، حریق همه جا را فرا خواهد گرفت و کسی قادر بر کنترل آن نخواهد بود! از این گذشته عظمت گناه در نظر مردم و حفظ ظاهر جامعه از آلودگی های خود سد بزرگی در برابر فساد است. اشاعه فحشا و نشر گناه و تجاهر به فسق و تسامح در این موضوع، این سد را می شکنند و گناه را در اذهان کوچک و آلودگی به آن را ساده می نماید. بر همین مبنا حکومت اسلامی، موظف است جلوی منکرات را بگیرد. این به معنای تحمیل به حجاب نیست؛ بلکه نوعی واکنش در مقابل بیماری های روانی و معنوی است. در جامعه اسلامی همه وظیفه دارند به بهداشت روانی و سلامت روحانی توجه

کنند. این همان امر به معروف و نهی از منکر و نظارت ملی است. حاکمان اسلامی موظف اند موانع رشد فضایل انسانی را از بین ببرند و این در حقیقت بستر سازی برای سلامت روانی جامعه است و در زمان پیامبر و امام علی (ع) نیز هر چند زنان بدحجاب وجود داشته؛ اما قرآن با این پدیده برخورد کرده است، به دنبال آن دیگر آنها نمی توانستند هر طور دلشان خواست در اجتماع ظاهر شوند؛ حتی اقلیت های مذهبی نیز موظف به رعایت مقررات اسلامی در جامعه اسلامی بوده اند. در آیات ۳۱ سوره «نور» و ۳۴ و ۵۹ سوره «احزاب» کیفیت رفتار اجتماعی زن مورد توجه قرار گرفته است. نیز از آیات امر به معروف و نهی از منکر می توان استفاده کرد که جلوی هر گونه منکر و زشت، باید ایستاد و اجازه ظهور و بروز به آن نداد. در هر صورت هنجارهای دینی در جامعه را باید به اجرا گذاشت و نمی توان تنها به عقیده و میل مردم اکتفا کرد. فکر کنید چقدر از مردم حاضرند با میل و رغبت و اجازة ظهور و بروز به آن نداد. در هر صورت هنجارهای دینی چقدر حاضرند از شراب و زنا با میل و رغبت احتراز نمایند تا آنها را آزاد گذاشت که در عمل هم با میل و رغبت وظایف خویش را اجرا کنند؟! این موضوع منحصر به کشور ما نیست. در هر کشوری یک سلسله دستوراتی است که به اجبار آنها را به اجرا می گذارند. در کشوری مثل فرانسه _ که آن را مهد آزادی می شمارند _ چگونه به اجبار دختران را وادار به بی حجابی می کنند تا به مدرسه یا دانشگاه راه

یابند! تفاوت در جامعه اسلامی و غیراسلامی در نوع هنجارها است؛ نه چگونگی برخورد با آنها. بسیاری از حکمت‌ها و فلسفه‌های حجاب امروزه روشن شده است؛ از جمله: ۱. پوشش امری غریزی و فطری برای بشر است. کاوش‌های باستان‌شناسی نشان می‌دهد که از دیر زمان بشر در حد امکان نسبت به مسئله پوشش اهتمام ورزیده است و همه صاحبان ادیان نیز آن را سرلوحه عمل قرار داده‌اند. ۲. مستور بودن زیبایی‌ها و جاذبه‌های جنسی زن و مرد، آنها را از معرض دید و طمع ورزی شهوت پرستان هرزه محافظت می‌کند و امنیت و بهداشت روانی جسمی آنان را تأمین می‌کند. ۳. برهنگی راهبر به سوی بی‌بند و باری و لجام گسیختگی جنسی است که عواقب شوم و زیانباری دارد: ۱-۳. گسترش فساد و ناهنجاری‌های اجتماعی، ۲-۳. شیوع بیماری‌هایی چون سفلیس سوزاک ایدز و...، ۳-۳. سست شدن پیمان مقدس خانواده، گسترش آمار طلاق و فزونی عقده‌های روحی در کودکان، ۴-۳. زیاد شدن فرزندان نامشروع. اینها و ده‌ها مشکل اجتماعی دیگر، عواقب شومی است که جهان غرب را سخت برآشفته است و ستاره تمدنش را به افول می‌کشاند تا آنجا که حتی فریاد متفکران ماتریالیستی چون راسل را برآورده و جهان را سخت بر آنان تنگ کرده است. اما مکتب گران قدر اسلام در پرتو هدایت‌های نورانی اش (همچون حجاب) از اساس با این جریان ویرانگر به مبارزه برخاسته و حجاب را دژی استوار برای صیانت فرد و جامعه از آسیب‌های بی‌شمار قرار داده است. از همین رو است که استعمارگران برای تخریب جوانان و در بند کشیدن آنان و گسترش اهداف ظالمانه خویش، از بی‌حجابی و برهنگی به

عنوان ابزاری قوی سود می جویند. در هر صورت، موضوعاتی نظیر حفظ نظام اجتماعی، بقای نسل و خانواده، تأمین سلامت فکری و روحی _ روانی افراد جامعه و فراهم کردن بستری مناسب و محیطی سالم برای پرورش و تکامل مادی و معنوی انسان و بالآخره پرهیز از عواقب شومی که جوامع دیگر به دلیل رعایت نکردن این قبیل محدودیت ها گرفتار آن شده و یاد آن دست و پا می زنند و... نظام اسلامی را ملزم به اجرای این حکم ارزشمند الهی کرده است. {V} برای آگاهی بیشتر ر.ک: مرتضی مطهری، فلسفه حجاب؛ غلامعلی حداد عادل، فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی {V}

سوال ۴۷

سوال :

ما یک ظاهر خاصی داریم که گاهی فکر می کنیم چه شد که این شمایل مخصوص افراد مذهبی شده؟! می خواهیم بدانم ما چرا پیراهن هایمان یقه گرد دارد (معروف به یقه آخوندی) و چرا معمولاً پیراهن را روی شلوار قرار می دهیم؟ چرا یقه پیراهن (دکمه اش را) می بندیم؟ لطفاً علت هر کدام را برام بنویسید.

جواب :

لباس دست کم پاسخ گوی سه نیاز آدمی است یکی این که او را از سرما و گرما حفظ می کند، دیگر این که در جهت حفظ عفت و شرم، به او کمک می کند و سوم این که به او آراستگی و وقار می بخشد. در هر جامعه ای نوع و کیفیت لباس زنان و مردان، علاوه بر آن که تابع شرایط اقتصادی و اجتماعی و اقلیمی آن جامعه است، تابع جهان بینی و ارزش های حاکم بر فرهنگ آن جامعه نیز می باشد. انسان بسته به این که برای جهان، چه معنایی قائل باشد، خود را چگونه موجودی بداند، چه سرنوشتی برای خود تصور کند و سعادت

خود را در چه بدانند، لباس پوشیدنش تفاوت می‌کند. البته در آغاز شکل‌گیری اجتماع بشری لباس فقط جنبه پوششی و حفاظتی داشته ولی بعدها با توسعه فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی و شکل‌گیری عقاید مختلف در ذهنیت مردم پوشاک و نوع رنگ و شکل و جنس و سبک دوخت آن کارکرد اجتماعی و نمادین به خود گرفته که بازگشایی رمزهای این نمادها نیازمند آشنایی با فرهنگ تفکرات جامعه مفروض است. هر کدام از تن پوشها و آلايه‌ها و رنگهای مخصوص به آن به صورت رمزی مفاهیمی را می‌رساند که نشانگر پایگاه و منزلت اجتماعی شخص در جامعه و وضعیت اقتصادی فرهنگی طرز تفکر مذهب شغل و یا احوالات روحی پوشندگان را می‌رساند.

انسان به وسیله لباس به خود آراستگی و زیبایی می‌بخشد. خود آرای و زینت کردن، نه تنها آثار مثبت روحی و روانی در دیگران داشته و موجب آرامش روحی می‌شود، بلکه اثرات روانی مثبتی نیز در خود فرد دارد. بنابراین، نه تنها کیفیت لباس پوشیدن حاکی از شخصیت انسان است، بلکه در شکل‌گیری و تحول شخصیت او نقش دارد.

یقه آخوندی یا گرد و بستن دگمه در طول زمان مشخصه افرادی شده و امور فرهنگی مانند اختراعات نیست که بگوییم در کجا به عنوان نشانگر و نماد گروه خاص معرفی شد ممکن است برای اولین بار کسی در انظار عموم استفاده کرده باشد ولی ترویج یافتن و شناسه شدن در طی زمان صورت می‌گیرد چنانکه می‌دانید پیراهن یقه گرد لباس دیپلماتها و سفیران جمهوری اسلامی و نیز اکثراً لباس وزیر امور خارجه نیز هست.

درباره بستن دگمه و یا انداختن پیراهن بر روی

شلوار نیز باید گفت چنانکه می دانید لباس ایرانیان قبل از طرح لباس متحد رضاخان بلند بود و شاید اثرات پوشیدن لباس بلند در اذهان مردم پس از پوشیدن لباس جدید و پیراهن کوتاه با انداختن پیراهن روی شلوار خود را حفظ کرده و یک نوع احساس وقار و سنگینی در طرف ایجاد می شود که گویا لباس بلند پوشیده است و البته حفظ اندام انسان نیز از کارکردهای انداختن لباس روی شلوار است بطور کلی بستن دگمه و لباس بلند بدن انسان را از انظار مردم حفظ می کند.

برای مطالعه بیشتر به کتابهای زیر مراجعه کنید:

۱. پوشاک در ایران زمین؛ ترجمه پیمان متین. انتشارات امیر کبیر
۲. تاریخ پوشاک ایران؛ دکتر محمد رضا چیت ساز. انتشارات سمت
۳. اروپاییها و لباس ایرانیان؛ سید حسام الدین شریعت پناهی. نشر قومس

سوال ۴۸

سوال :

ممکن است اقلیت های مذهبی، عقیده ای بهحجاب نداشته باشند چگونه انتظار داریمدر اروپا _ که مسلمانان جزء اقلیت هایمذهبی هستند _ در داشتن حجاب مختارباشند؛ ولی داشتن روسری را حتی برایتوریست ها اجباری کنیم؟

جواب :

« اقلیت های دینی غیر مسلمان در نظام جمهوری اسلامی از امتیازات بسیار متعدد و محدودیت های اندکی برخوردارند:

۱. امتیازات:

نظام جمهوری اسلامی ایران، با الهام از آموزه ها و تعالیم حیات بخش اسلام، اهمیت و جایگاه ویژه ای در احترام و رعایت حقوق اقلیت های مذهبی قائل بوده و این مهم با مراجعه به اصول قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و سایر قوانین عادی و عملکردها و اقدامات نظام اسلامی بعد از پیروزی انقلاب، در قبال این دسته از هموطنانمان به خوبی قابل اثبات است:

۱_۱. براساس اصل سیزدهم قانون اساسی، اقلیت های دینی (زرتشتی، کلیمی

و مسیحی) به رسمیت شناخته شده اند که در حدود قانون در انجام مراسم دینی خود آزادند و در احوال شخصی و تعلیمات دینی، بر طبق آیین خود عمل می کنند: «قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَ مَا أُنزِلَ إِلَيْنَا وَ... وَ مَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَ نَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ»؛ بقره (۲)، آیه ۱۳۶

۲-۱. اقلیت های دینی در برگزاری مراسم و مناسک مذهبی خود آزاد بوده و نظام اسلامی چنین حقی را برای آنان محترم می شمارد و آنان می توانند به صورت کاملاً آزاد در معابد رسمی خود (کلیسا، کنیسه و...) به انجام مراسم دینی خود پردازند.

۳-۱. در احوال شخصی و تعلیمات دینی، بر طبق آیین خود عمل می کنند.

۴-۱. براساس اصل ۲۶ حق تشکیل دارند: «... انجمن های ... اقلیت های دینی شناخته شده آزادند، مشروط به اینکه اصول استقلال، آزادی، وحدت ملی، موازین اسلامی و اساسی جمهوری اسلامی را نقض نکند...». به موجب ماده ۴ قانون فعالیت احزاب مصوب ۷/۶/۱۳۶۰ «انجمن اقلیت های دینی موضوع اصل ۱۳ قانون اساسی تشکیلاتی است که مرکب از اعضای داوطلب همان اقلیت دینی که هدف آن حل مشکلات و بررسی مسائل دینی، فرهنگی، اجتماعی و رفاهی ویژه آن اقلیت باشد».

۵-۱. حق نمایندگی مجلس شورای اسلامی بر اساس اصل ۶۴ قانون اساسی و شرکت در تمام انتخابات؛ اعم از شوراها، ریاست جمهوری، همه پرسی، خبرگان رهبری و... .

۶-۱. براساس اصل تساوی عموم در مقابل قانون (اصل ۳ و ۱۴) و تساوی و برابری همه افراد ملت از حقوق مساوی، در تمام زمینه ها (اصول ۱۹ و ۲۰) آنان در زمره افراد ملت از این حقوق برخوردار هستند.

۷-۱. پیرو این اصول و با الهام از ارزش ها و تعالیم اسلامی، بهترین حسن سلوک و حسن رفتار و همزیستی مسالمت آمیز را با پیروان اقلیت های دینی داشته است و این واقعیتی است که اکثریت این هموطنان بدان اذعان دارند. به عنوان نمونه در زمانی که ایالات متحده آمریکا، اتهام نقض حقوق یهودیان و نحوه غیرقانونی محاکمه آنها را بر ایران وارد می کرد، خاخام های یهودی وابسته به گروه «نتوریاکارتا» _ که در آمریکا مستقر هستند _ پس از بازدید دو هفته ای خود از ایران در بازگشت به نیویورک در یک کنفرانس خبری از مقامات ایران به جهت میهمان نوازی از جامعه یهودیان ایران تشکر و تأکید کردند که در دیدار با اقشار مختلف، شاهد بوده اند که یهودیان ایران نسبت به یهودیان سایر کشورها، از وضع بهتری برخوردار هستند و جو سازی رسانه های درباره وضع یهودیان ایران، بی مورد و سیاسی می باشد. حمید عبادی، چالش های ایران و آمریکا، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۱، ص ۱۸۸

این در حالی است که سایر مسلمانان جهان _ که در کشورهای مسیحی نشین و... زندگی می کنند _ نه تنها از حقوق اجتماعی یکسان با سایر شهروندان آن کشورها برخوردار نیستند و حق داشتن نماینده در مجالس قانون گذاری و... را ندارند؛ بلکه معمولاً مورد خشونت و آزار واقع شده و حتی از عمل به تعالیم مذهبی خویش نیز ممنوع می باشند، (مانند قضیه حجاب در فرانسه و یا اعمال خشونت شدید نسبت به مسلمانان در آمریکا و...).

با مقایسه آمار کلیساهای ایران نسبت

به مساجد مسلمانان در فرانسه، روشن می شود که مسیحیان ایران به رغم تعداد بسیار اندکی که دارند _ در مقابل جمعیت عظیم مسلمانان فرانسه، از اماکن مذهبی بسیار بیشتری برخوردارند.

۲. محدودیت ها:

وجود برخی محدودیت های ظاهری، برای اقلیت های دینی ناشی از دلایل منطقی و دینی است؛ زیرا، با توجه به رسمیت دین اسلام و مذهب شیعه _ براساس خواست و اراده اکثریت مردم کشور _ طبعاً اقلیت های دینی کشور، در امور سیاسی و اجتماعی خود ناگزیر به تبعیت از این رسمیت و انصراف از قسمتی از آیین خویش هستند. سید محمد هاشمی، همان، ص ۱۷۴ و این امری کاملاً منطقی است و نمی شود انتظاری غیر از این داشت. از طرفی سکونت اقلیت های دینی غیر مسلمان در دارالاسلام و کشورهای اسلامی، تابع عقد قرارداد ذمه است که براساس آن اقلیت های دینی غیر مسلمان در چارچوب رعایت شرایط و مقررات خاصی _ که در مقابل آن تعهدات و امتیازات بیشتری از طرف دولت اسلامی برای آنان وجود دارد _ می توانند در کشورهای مسلمان زندگی مسالمت آمیز و دوستانه ای داشته و از حسن همجواری و معاشرت با مسلمانان برخوردار باشند. ر.ک: عمید زنجانی، فقه سیاسی، حقوق تعهدات بین الملل و دیپلماسی در اسلام، نشر سمت، ۱۳۷۹، ص ۸۸ به بعد

بررسی تاریخی وضعیت اقلیت های دینی در کشورهای اسلامی، بیانگر کمال آسایش، امنیت و رضایت آنان از حکومت های اسلامی است تا جایی که عده زیادی از این اقلیت ها _ به رغم آزادی و زندگی قابل قبول _ به مرور زمان مسلمان شدند. از این رو در تاریخ اسلام به کمتر موردی هست که اقلیت های دینی برای

احقاق حقوق و آزادی های خود دسته به مبارزه و قیام و درگیری های منظم زده باشند.

معابد و اماکن مقدسه اهل کتاب نیز مورد احترام مسلمین است و قرآن مجید یکی از زمینه های جهاد علیه اشرار را حفظ همه اماکنی می داند که پیروان ادیان توحیدی به عبادت می پردازند و نام مبارک خداوند را بر زبان می آورند: «... وَ لَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفُتِنَتِ صَوَامِعُ وَبَيْعٌ وَصَلَوَاتٌ وَ مَسَاجِدُ يُذَكَّرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ». حج (۲۲)، آیه ۴۰

بر این اساس حفظ امنیت و مصونیت همه جانبه معابد و اموال و موقوفات آنان، از مسئولیت ها و وظایف مسلمین است.

با توجه به مطالب گفته شده، درباره پوشش زنان اهل کتاب در مجامع عمومی مسلمانان، مشخص می شود که از یک سو در سرزمین اسلامی زندگی می کنند و از کلیه امکانات، حقوق مادی و معنوی، امنیت و... برخوردارند؛ از این رو موظف اند مانند همگان به قوانین آن احترام بگذارند و از سوی دیگر هیچ محدودیتی در حریم خصوصی آنان وجود ندارد و آنها هرگونه می خواهند، می توانند براساس آیین و کیش خود عمل کنند! اما انتقال این گونه مسائل به حوزه اجتماعی جامعه اسلامی، در واقع توطئه و توهین به مقدسات و ارزش های اسلامی است که براساس قرارداد ذمه متعهد به پرهیز از آن می باشند. آخرین نکته اینکه بی حجابی حتی در آیین حضرت مسیح (ع)، نوعی انحراف است! البته مسیحیت واقعی آن را بر نمی تابد در این زمینه هیچ فرقی بین زنان مسلمان و زنان اهل کتاب نیست. بنابراین رعایت پوشش در اسلام، به هیچ وجه مذهب ستیزی نیست؛ اما ممنوعیت حجاب در فرانسه، مذهب تیزی است.

سوم. ما

معتقد نیستیم که توسعه جهان گردی، صد در صد مضر است و چه بسا با این رفت و آمد ها اندکی از فضایل اخلاق و فرهنگ دینی خود را نیز ترویج کنیم؛ ولی توسعه آن باید همراه با مقررات صحیح و اسلامی باشد. فرانسه که خود را مهد آزادی می داند، از حضور دختران با پوشش اسلامی در مدارس خود جلوگیری می کند و می گوید: «این پوشش برای فرهنگ ما (سکولاری) ناسازگار و مضر است». حال ما چگونه راضی شویم دین و اعتقاد خود را زیر پا گذاریم و با از دست دادن اعتماد به نفس خویش، خودباخته فریب های تبلیغاتی غرب گردیم! دولتمردان هر کشوری در برابر تعلیم و تربیت نوجوانان و جوانان آن مملکت، مسئول اند و شرعاً و قانوناً مجاز نیستند که اسباب کم رنگ شدن دین و اخلاق جامعه را فراهم آورند.

سوال ۴۹

سوال :

میخواستم بدونم چرا ما باید هنگام نماز در منزل یا جاهایی که مطمئنیم احتمال حضور نا محرم وجود ندارد هم حجاب داشته باشیم در حالیکه خداوند هر لحظه حاضر و ناظر است و ما را در تمامی احوال مشاهده می کند تاکید به داشتن حجاب برای بانوان به چه علت است؟

جواب :

پاسخ : با سلام و احترام

خواهر گرامی

در میان آیات و روایات چیزی که به فلسفه و حکمت این موضوع اشاره کرده باشد نیافتیم. اصولاً مسائل عبادی و احکام شرعی جنبه تعبدی دارد و در این مسائل فقط تعبد و پذیرش خواست شارع مقدس است، اگر چه مصالحی در آنها نهفته است که از آنها آگاهی نداریم. در برخی از روایات به گوشه هایی از آنها اشاره می شود.

با پیشرفت دانش و فهم

و خرد بشری، گوشه های دیگری از آنها آشکار می شود.

در اینجا به برخی از مواردی که به عنوان محسنات حجاب در نماز ذکر شده است می پردازیم:

۱ - داشتن لباس کامل، بر وقار ظاهری انسان می افزاید. هر چه از لباس انسان کم شود، از وقار وی و حفظ شئون اجتماعی اش کم می شود و نزد دیگران تنزل می یابد. می توان حجاب را یک نوع ادب دانست. ادب اقتضا می کند انسان در مقابل دیگران و بزرگان با لباس کامل ظاهر شود. شرکت در محافل و مراسم مذهبی در همه ادیان بلکه نزد همه عقلای عالم معمولاً با حجاب همراه است، به ویژه در اسلام که لباس رسمی حضور زن مسلمان در اجتماعات، پوشش کامل است.

انسان در حال نماز به محضر خدا می رود و در حالی که ملائکه های عرش الهی حضور دارند، در یک مجلس رسمی به عبادت خدا می پردازد. بنابراین چون نماز در حقیقت حضور و بار یافتن به درگاه رب العالمین است، در این مجلس هر چه لباس کاملتر و تمیزتر و خوشبوتر باشد، مطلوب تر است، حتی به مردان سفارش شده که با لباس کامل، ادب حضور در پیشگاه الهی را رعایت کنند.

رسول اکرم (ص) می فرماید: "عبد الله كأنك تراه فان كنت لا تراه فانه يراك؛ آن چنان خدا را عبادت کن که گویا او را می بینی. اگر او را نمی بینی، او تو را مشاهده می کند".

میان عاشق و معشوق هیچ حائل نیست تو خود حجاب خودی حافظا، از میان برخیز

۲ - از دیگر مصالح حجاب در نماز این است که نوعی تمرین مستمر

و روزانه برای حفظ حجاب است. نیز یکی از عواملی است که در پاسداشت دائمی پوشش اسلامی زن و جلوگیری از آسیب پذیری او، نقش مهمی ایفا می کند. اگر بپذیریم اسلام همواره درصدد حفظ حجاب بانوان و مصونیت آنها است و به عفت و پاکدامنی سفارش می کند، متوجه می شویم پوشش کامل در نماز همسو با این ایده است.

برای تأکید بر این مسئله چنین شرطی را در نماز لازم می داند. در حقیقت همراه نماز، درس عفت و پوشش مناسب می دهد، تا الگوی رفتاری و کرداری زن مسلمان را معرفی کند. در عین حال پوشش کامل در پنج نوبت در شبانه روز تمرین و تلقین عملی بسیار خوب و مناسبی بر پوشش و حجاب اسلامی زن مسلمان است.

۳- نماز خواندن در منظر مردم و در اماکن عمومی و مساجد و مجامع، حجاب کامل می طلبد، به ویژه برای زنان تا از نگاه دیگران مصون بمانند، مخصوصاً که در نماز رکوع و سجده و نشست و برخاست است، در این صورت حجاب کامل موجب مصون ماندن زنان از نگاه دیگران و باعث حفظ آرامش روحی نمازگزار، نیز پاسداری از عفت عمومی می شود.

آنچه گفته شد مواردی است که به ذهن می آید اما دلیل اصلی آن تعبد و پذیرش خواست خدا است.

و من الله توفیق

سوال ۵۰

سوال :

منظور از اینکه در سوره ی نور گفته شده است زنان مقنعه های خود را بر روی سینه های خود بیاندازند مثلاً اگر مقنعه ی ما کوتاه بود اما ماتو ی گشادی داشتیم ایرادی دارد و به طور کلی حکم ایه چیست

جواب :

۲) یا زنان

باید حجم بدنشان در مقابل نامحرم معلوم نباشد

پاسخ: با سلام و احترام

خواهر گرامی

یک حکم که در آیه ۳۱ بیان شده این است که: «و (اطراف) روسری های خود را بر سینه خود افکنند» تا گردن و سینه با آن پوشانده شود (وَ لِيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ).

از این جمله استفاده می شود که زنان قبل از نزول آیه، دامنه روسری خود را به شانه ها یا پشت سر می افکندند، بطوری که گردن و کمی از سینه آنها نمایان می شد، قرآن دستور می دهد روسری خود را بر گریبان خود بیفکنند تا هم گردن و هم آن قسمت از سینه که بیرون است مستور گردد.

و لذا از این آیه شریفه استفاده می شود که اگر حجاب یک خانم بطوری باشد که گلو و سینه آن مشخص نباشد مشکلی ندارد و لذا اگر فردی مانتوی بلند و گشاد داشته باشد و باعث جذابیت جنس مخالف خود نشود مشکلی نیست و بطور کلی باید همانطور که شما هم گفتید حجم و زیبایی های بدن زن از نامحرم حفظ شود.

و من الله توفیق

سوال ۵۱

سوال:

فلسفه ی حجاب چیست؟

جواب:

حدود حجابی که خانم ها باید رعایت کنند چه قدر است ایا حجم بدنشان باید پوشیده باشد

پاسخ: با سلام و احترام

خواهر گرامی

برای پاسخ به سوال شما به خاطر اهمیت بحث باید نکاتی تفصیلی بیان می شد که در حد توان نکاتی برای شما بیان می گردد: فلسفه حجاب لزوم پوشیدگی زن در مقابل مرد، یکی از مسایل مهم اسلامی است که قرآن کریم نیز به آن اشاره کرده است. البته حجاب، قبل از اسلام در میان اقوام دیگر چون

یهود، هندو، ایرانی و ... وجود داشته و اختصاص به اسلام ندارد. این دین مبین، تنها برای آن مرز معین کرده است. اقوام گوناگون از گذشته های دور نظرات مختلفی پیرامون مساله حجاب داشته اند. گروهی زن را به شدت محصور کرده و بعضی نیز، حجاب را مایه اسارتش دانسته اند. کتاب تاریخ تمدن در این باره می گوید: «اگر زنی با هر گروه از مردان سخن می گفت و درد دل می کرد، یا صدایش آن قدر بلند بود که چون در خانه سخن می گفت همسایگان می شنیدند؛ شوهرش حق داشت بدون پرداخت مهریه او را طلاق دهد». در ایران باستان، زنان نسبت به پدر و برادر خود نامحرم بودند. شاید در اینجا این سؤال مطرح شود که پوشش و حجاب از کجا آمده؟ آیا مردان آن را بر زنان تحمیل کرده اند یا اینکه زنان با میل خودشان انتخاب کرده اند؟ نظر دوم منطقی تر است. زیرا زنان با وجود اینکه خود را در مقابل مردان ضعیف می دیدند؛ اما جمال و زنانگی، قوت و قدرت دیگری به آنها بخشید. لذا فهمیدند اگر بدون حجاب باشند طعمه اقویا خواهند شد و تنها با حجاب است که می توانند از چنگال ایشان رهایی یابند و تنها آنها را عاشق خود نموده اما نگذارند به راحتی به عشق خود برسند؛ مگر با رسوم خاص و این خود باعث عزت بیشتر زن و محدود نگه داشتن قدرت مرد بود. پس با حجاب خود را از مهلکه شهوترانی مردان دور نگه داشتند. اما چرا اسلام بر مساله حجاب مهر تایید زد؟ در پاسخ باید به چند علت

اشاره کرد: ۱- آرامش روانی: وقتی بین زن و مرد حریم نباشد میل و غریزه ای که در طرفین است افزایش می یابد. غریزه جنسی به گونه ای است که هر چه بیشتر از آن استفاده شود سرکش تر می شود و هر چه بر روی آن مهر زده شود مهار می گردد به همین علت مردانی که زنان متعدد می گیرند نه تنها آتش هوس آنها خاموش نمی شود بلکه شعله ورتر شده و آماده ازدواجهای مجدد می شوند. اگر به تاریخ نظری بیفکنیم پادشاهانی را خواهیم دید که با وجود داشتن هزاران زن در حرمسراهایشان، باز هم در آرزوی به دست آوردن زنان جدید بودند. ۲- پایداری خانواده: اگر حجاب با کیفیت خاص خود در خانواده برقرار باشد و زن به جز مرد خود به کسی نگاه نکند و تمام توجهش به مردش باشد عشق و محبت خود را در او خلاصه خواهد کرد و مرد هم اگر این طور باشد زندگیشان بسیار شیرین و با صفا خواهد شد. ۳- استواری جامعه: اگر زن و مرد هر یک به آنچه وظیفه اسلامی آنان است عمل کنند. یعنی زنان با حجاب کامل وارد اجتماع شوند چشم طماع مردان هوسباز را از خود دور نگه داشته و بدون دغدغه کار خود را به نحو احسن انجام می دهند. مردان هم به کارها و فعالیتهای اجتماعی خود ادامه می دهند. اما بر عکس اگر زنان با لباسهای نامناسب و آرایش بیرون روند نیروی مردان کم شده و به جای کار و فعالیت، نیروی شهوانی در وجود ایشان فعال می شود. زنان هم به جای

کار در اجتماع مشغول خودنمایی و هوسبازی می شوند. در این جاست که می بینیم کار اجتماعی پیشرفت نکرده و رو به تنزل می گذارد. به عنوان مثال منشی یک پزشک را در نظر می گیریم. اگر وی زنی پاکدامن و دارای حجاب اسلامی باشد؛ مراجعان بدون چشم چرانی و به چشم یک خواهر محجبه به او نگاه می کنند. اما اگر بدون پوشش کامل اسلامی و دارای ادا و اطوارهای زنانه باشد؛ مردانی که در اتاق انتظار مطب حضور دارند؛ زیر چشمی هیکل او را برانداز کرده و سعی می کنند سر صحبت را با وی باز کنند. ۴ - حفظ ارزش و مقام زن: چون مردان خود را نسبت به زنان نیازمند می بینند؛ اگر زن خود را از نظرهای شهوانی آنان دور نگه دارد موجب ارزش او می شود. زیرا مردان با مشاهده مرز میان خواهش و رسیدن به زن، وی را به چشم مروارید گرانبهایی می بینند که به علت قرار گرفتن در صدف حجاب، به آسانی نمی توان به آن دست یافت. از نظر اسلام نیز زن هر اندازه عقیف تر باشد؛ ارزش و احترامش بهتر محفوظ می ماند. به مساله حجاب و پوشش زنان اشکالاتی گرفته شده است. یکی از این اشکالات، مغایرت حجاب با آزادی زن است. مغرضانی که این اشکال را طرح کرده اند عقیده دارند، آزادی حقی است که هر انسانی باید از آن بهره مند شود و حجاب مخالف اصل آزادی زن است. در پاسخ ایشان باید گفت: بر مردان واجب نیست اعضای بدن خود را غیر از عورتین بیوشانند. اما مردان از جهت اخلاقی تمام

بدن خود را در معابر می پوشانند. آیا آنها به خاطر رعایت این حکم اخلاقی، در خانه و اجتماعی آزادی خود را از دست داده اند؟ باید از رسانه های تبلیغاتی و جنجالی غرب سؤال کرد: چرا اگر در کشورهای شما، مردان با لباسهای زیر از خانه بیرون بیایند مجازات می شوند ولی حضور زنان برهنه در معابر عمومی منعی ندارد؟ این جاست که باید بگوییم آنها برای رسیدن به مقاصد شوم خود، چنین سخنان دلفریبی را مطرح می کنند و قصد دارند از آب گل آلود ماهی بگیرند. آیا اسلام زنان را در خانه ها زندانی کرده یا از ایشان خواسته وقتی بیرون می روند؛ لباس مناسب بپوشند، درست راه بروند و هنگام مواجه شدن با مردان، برای حفظ موقعیت خود و اجتماع برخوردی مناسب داشته باشند؟ چنین زنانی از میان گروه زیادی از مردان هم عبور کنند؛ کسی به آنها توجه نمی کند. آیا این اسارت است یا عین آزادی؟ و آیا زنی که با رعایت حجاب، موجب برهم زدن آرامش خود و اجتماع نشود؛ آزادیش را از دست داده است؟ باید از این منادیان به اصطلاح آزادی سؤال کرد چگونه است که شما زن مسلمان محجبه را زندانی و زن بی حجاب را آزاد می دانید؟ آیا غیر از این است که می خواهید زنان را بازیچه دست مردان هوسباز قرار داده و در لجنزار فساد و تباهی غرق کنید؟ زن محجبه خیلی بهتر از یک زن بی حجاب می تواند در اجتماع کار کند چون برخلاف او که تمام فکرش معطوف جلب توجه مردان است؛ با هدفی والا قدم در صحنه

اجتماعی می گذارد و بدون توجه به هوسبازیهای مردان، به آمال و اهداف بلند خود اندیشیده و فعالیت خود را ادامه می دهد. ممکن است گفته شود خیلی از زنان آرایش کرده نیز، در اجتماع مشغول کار هستند. بله ما منکر این مساله نیستیم. اما کار زمانی خوب انجام می شود که با آرامش فکری همراه باشد. آنها که می گویند حجاب نوعی محروم ماندن زنان از فعالیتهای اجتماعی است، سخنان لغو و بیهوده است. زنان با حجاب نه تنها محروم نماندند بلکه با پشتکار بیشتر، در اجتماع مشغول شده و بازدهی کارشان را نیز بالا بردند. گروهی از منتقدان، حجاب را موجب التهابات روحی دانسته و معتقدند اگر زنان خود را بیوشانند، موجب حرص بیشتر مردان می شوند. برتراند راسل یکی از مادی گرایان در این زمینه می گوید: «اگر عکسهای منفی عفت در سطح جامعه پخش شود، مردم پس از مدتی نگاه کردن به این عکسها از آنها زده می شوند. زنان نیز اگر مدتی در معرض دید باشند، رغبت مردان به مرور زمان نسبت به آنها کم خواهد شد.» در پاسخ باید گفت: غریزه شهوانی به گونه ای است که هر چه انسان آن را سرکوب کند، ضعیف تر می شود. برعکس اگر رها و آزاد شود شعله ورت می شود. بر خلاف نظر راسل اگر به یک عکس بی توجه شود، دوباره به عکس دیگری علاقه مند می شود. اگر از معاشقه کردن با زنی زده شود با زن دیگری ارتباط برقرار می کند. به همین علت است که می بینیم بی بند و باری در غرب ادامه پیدا می

کند و زنان و دختران، به صورتی زشت و زننده در کوچه و خیابان ظاهر می شوند. در اینجا به تشریح دیدگاه قرآن می پردازیم. خداوند در قرآن کریم می فرماید: «قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم و...» منظور از غض بصر در این آیات این است که نگاه خیره نکنند. نگاه دوگونه است: ۱- آلی ۲- استقلال. نگاه آلی آن نگاهی است که چون ما با یک زن در حال صحبت کردن هستیم؛ به او نگاه می کنیم. اما نگاه استقلالی یعنی مو، لباس و طرز آرایش او مدنظرمان باشد. منظور قرآن از نگاه نکردن، نوع استقلالی آن است. «و یحفظوا فروجهم»، منظور وجوب ستر عورت و خودداری از زنا است. چون در عصر جاهلیت، ستر عورت در میان اعراب معمول نبود. همچنان که بعضی دانشمندان غرب نیز، این عقیده را در کتابهای خود مطرح کرده اند. «ذلک از کی لهم»، این حفظ برای ایشان پاکیزه تر است از اینکه خود را مکشوف العوره کنند. «ان الله خبیر... خدا به آنچه می کنند آگاه است». خداوند در ادامه می فرماید: «و قل للمؤمنات یغضضن من ابصارهن و...» در این آیه می بینیم فرقی بین زن و مرد از جهت ترک نظر و حفظ فرج نیست. پوشش فقط برای زن است چون مظهر جمال است. گرچه نحوه پوشش زن بر مردان واجب نیست؛ در عمل می بینیم مردان پوششی کاملتر از بعضی زنان دارند. «و لا یبدین زینتهن الا ما ظهر منها»، باید زیور خود را اعم از آرایش و زیورات آشکار نسازند مگر زینتهایی که آشکار است. زینت دو نوع

است: ۱-زینت آشکار ۲-زینت مخفی (در تفسیر مجمع البیان سه قول آمده) زینت آشکار مثل جامه های رو و زینت مخفی مثل گوشواره و دست بند. قول دوم زینت آشکار مثل سرمه، انگشتر و خضاب دست. قول سوم چهره و دو دست تا مچ. و لیضربن بخمرهن علی جیوبهن، باید مقنعه هایشان را بر سینه هایشان بیندازید تا گردن، گوش، سینه و زیرگلو معلوم نشود. و لا یبدین زینتهن الالبعولهن او ... او ما ملکت ایمانهن، زینت خود را آشکار نکنند مگر برای شوهران یا پدران یا پدرشوهران یا پسران یا پسر شوهران یا برادران یا پسر برادران یا پسر خواهران یا زنان یا مملوکان. البته منظور از زنان در اینجا، زنان مسلمان است و زنان غیر مسلمان نامحرم هستند. چون زنان غیر مسلمان هیچ تعهدی ندارند که محاسن و زیبایی زن مسلمان را برای شوهرانشان توصیف نکنند. لذا زنان مسلمان نیز از توصیف خواهران خود برای مردان خودداری کنند. «او التابعین غیر اولی الاربه»، طفیلیانی که کاری با زن ندارند. او الطفل الذین... کودکانی که از امور جنسی بی خبرند یا توانایی زناشویی ندارند. او ما ملکت ... دو احتمال است: ۱ - مخصوص کنیزان است ۲ - مطلق مملوک منظور است. التابعین... شامل دیوانگان و افراد ابلهی است که دارای شهوت نیستند. و لایضربن بارجلهن ... یعنی زنان به منظور آشکار ساختن زینتهای پنهان خود، پای بر زمین نکتوبند. (چون زنان عرب خلخال به پا می کردند).توبو الی الله... ای مردم توبه کنید به سوی پروردگار. رسول خدا فرمود: «من روزی صد بار توبه می کنم.» و من الله توفیق

سوال :

مگر هر کس اجازه ندارد خودش دین خودش را انتخاب کند و اینکه اساس برتری دین اسلام نیز بر تعقل و دلیل آوردن است، پس چرا در کشور ما کسی اجازه ندارد دین خودش را تبلیغ کند؟ مثلاً مسیحیت و...

جواب :

و دیگر اینکه چرا حجاب آزاد نیست؟ چون مثلاً مطابق دین زردشت حجاب لازم نیست.

با تشکر فراوان

پاسخ : با سلام و احترام

دوست گرامی برای پاسخ سوال شما باید به قانون اساسی مراجعه کرد تا وظیفه ما نسبت به اقلیتهای دینی مشخص شود :

احکام قانونی:

اصل ۱۳ قانون اساسی: ایرانیان زرتشتی، کلیمی و مسیحی تنها اقلیتهای دینی شناخته می شوند که در حدود قانون در انجام مراسم دینی خود آزادند و در احوال شخصیه و تعلیمات دینی بر طبق آیین خود عمل میکنند.

اصل ۱۴ قانون اساسی: به حکم آیه شریفه «لا ینهاکم الله عن الدین لم یقاتلوکم فی الدین و لم یخرجوکم من دیارکم ان تبروهم و تقسطوا الیهم ان الله یحب المقسطین» دولت جمهوری اسلامی ایران و مسلمانان موظفند نسبت به افراد غیر مسلمان با اخلاق حسنه و قسط و عدل اسلامی عمل نمایند و حقوق انسانی آنان را رعایت کنند. این اصل در حق کسانی اعتبار دارد که بر ضد اسلام و جمهوری اسلامی ایران توطیه و اقدام نکنند. و اینکه چرا حجاب آزاد نیست باید گفت که هر حکومتی نسبت به موازین شرعی و قانونی خود حدودی قرار داده و این فقط مربوط به نظام جمهوری اسلامی ایران نیست بلکه در دیگر کشورهای جهان نیز بعضی محدودیتهای وجود دارد و ما معتقد به حقانیت حجاب هستیم و لذا آزادی حجاب این حقانیت را متزلزل و موجب اشاعه فحشا است و

لذا حجاب آزاد نیست هر چند با این حال از وضع و اوضاع کشور مشاهده می شود که خیلی سختگیری نمی شود .

و اینکه شما می گوئید حجاب در دین زرتشت واجب نیست سخن درستی نیست شما با تحقیق و بررسی دین زرتشت به نتیجه ای غیر از سخن خود دست خواهید یافت برای توضیح این مطلب به آدرس زیر مراجعه کنید : و من الله توفیق

سوال ۵۳

سوال :

یه دلیل خیلی محکم واسه چادر گذاشتن بدین؟ آیا مانتوهای ساده و معمولی کفایت نمی کنه ؟ آخه من فقط وقتی برای کاری بیرون میرم چادر میذارم ولی مهمانی ها چادر نمیذارم مسافرت چادر استفاده نمیکنم

جواب :

پاسخ : با سلام و احترام

«حجاب» یکی از دستورات الهی است که در قرآن کریم، به طور صریح در آیات متعددی مطرح شده است و از آنجا که سلامت جامعه و بهداشت روانی خانم ها حتی بهداشت روانی مردان در گرو این مطلب است این موضوعی است که لازم است از زاویه های مختلف به آن پرداخت و همچنین حکمت ها و قوانین و احکام آن بیان شود.

در این موضوع باید روشن شود خانم ها وظیفه شان چیست؟ همانطور که آقایان هم حجاب دارند و وظیفه ی آنها چیست؟ تا چه حدی آقایان باید بدنشان پوشش داشته باشد و تا چه حدی خانم ها بدنشان پوشش داشته باشد؟ و این مسئله، هم بسیار ساده است و هم بسیار مهم. وقتی حکمت های رعایت حجاب بیان شود که در آیات قرآن هم اشاره شده موجب می شود که خود خواهران با اشتیاق بیشتری به رعایت حجاب بپردازند.

در مورد حجاب آیاتی در قرآن وجود دارد که در دو آیه ی آن به این موضوع توجه ویژه شده

است یکی آیه ی ۳۱ نور که می فرماید:

«وَقُلْ لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُجُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ»؛ «و به زنان با ایمان بگو: چشم های خود را (از نگاه هوس آلود) فرو گیرند، و دامان خویش را حفظ کنند، و زینت خود را _ جز آن مقدار که نمایان است _ آشکار نمایند، و (اطراف) روسری های خود را بر سینه ی خود افکنند (تا گردن و سینه با آن پوشانده شود)، و زینت خود را آشکار نسازند مگر برای شوهرانشان، یا...»

در این آیه از یک طرف به خانم ها تأکید می کند که مواظب باشند پاکدامن باشند و چشمشان را مواظبت کنند و از طرفی هم می فرماید: مواظب باشید مواضع زینت و جاهای تحریک آمیز بدن تان را برای نامحرم آشکار نکنید.

که البته خانم های مؤمن و متقی این مسائل را رعایت می کنند و اکثریت خواهران جامعه ما همین طور هستند.

و در ادامه آیه یادآور می شود که زینت های زن برای چه کسانی می تواند ظاهر شود.

استاد شهید مطهری در کتاب «مسئله حجاب» بحث مفصلی در مورد این آیه دارند و نکات دقیق فقهی و تفسیری این آیه را مورد بحث قرار داده اند.

آیه ی مهم دیگر در مورد حجاب آیه ی ۵۹ سوره ی احزاب است که می فرماید:

«يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا»

«ای پیامبر به خانم های خودت و دختران خودت و زن های مومن بگو _ یعنی این حکم هم برای خانواده ی پیامبر هم برای زن های مومن است _ این چادر یا روسری بلندی که خانم ها روی سر می اندازند و لباسشان را

به خودشان نزدیک کنند، این کار برای اینکه شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند بهتر است؛ (و اگر تاکنون خطا و کوتاهی از آنها سرزده توبه کنند) خدا همواره آمرزنده ی رحیم است.»

به عبارت دیگر می فرماید: خانم محترم به صورت نامناسب از خانه خارج نمی شود مثلاً با همان لباس داخل خانه خارج نمی شود بلکه یک لباس اضافی دارد مثل چادر، که وجه کامل حجاب است یا مثلاً مانتوی بسیار مناسب با روسری بلند، که وقتی از خانه خارج می شود کاملاً معلوم است که این خانم عقیف و پاکدامن است. و در حقیقت به این صورت شخصیت خودش را به نمایش می گذارد.

و ادامه ی آیه می فرماید: «ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ» این حجاب بهتر و نزدیک تر است به اینکه شناخته بشوند، یعنی انسان های لا ابالی و هرزه و دگر آزاری که در جامعه وجود دارند و احیاناً مزاحم خانم ها می شوند، اگر خانمی را با حجاب کامل ببینند دیگر طمع نمی ورزند و متوجه می شوند که این زن پاکدامنی است. بنابراین آیه می فرماید فایده و حکمت رعایت حجاب این است که افراد شناخته می شوند، و کسی دیگر آنها را اذیت نمی کند.

حکمت های حفظ حجاب:

این دستور الهی فلسفه و حکمت های متعددی دارد که به برخی از آنها اشاره می کنیم:

۱. حفظ بهداشت روان:

بنابر آنچه از آیه بدست می آید اگر خانمی حجابش را رعایت کرد، در جامعه به عنوان زنی پاکدامن شناخته می شود و از برخی مشکلات و خطرات محفوظ می شود از این رو حجاب «محدودیت» نیست بلکه «مصونیت» است و با رعایت حجاب «بهداشت روانی» جامعه تأمین می شود، و علاوه بر این که خود خانم ها از آرامش روانی برخوردار می شوند برای مردان جامعه

هم

این آرامش را به ارمغان می آورند، و دست و چشم طمع ورزان آلوده را هم کوتاه می کنند.

زیرا خانمی که بدون حجاب از خانه خارج می شود، امنیت خاطر ندارد و ترس و دلهره دارد که مبادا افرادی بی تربیت به او اسانه ی ادب کنند؛ از این رو دچار فشار روانی و ضعف اعصاب می شود و پس از مدتی این فشار روانی و ضعف اعصاب، بیماری های بسیاری را در پی دارد که از جمله ی آنها اضطراب، کم خوابی و کاهش اشتها را می توان نام برد.

۲. حفظ شخصیت زن:

اگر خانمی بدون حجاب در جامعه ظاهر شود شخصیت خود را در معرض خطر قرار می دهد چرا که در چنین حالتی، دستخوش حرف های زشت و نگاه های آلوده ی افرادی می شود که حتی نگاه به آنها نیز ممکن است برای آن زن نفرت انگیز باشد. افرادی لابلایی، ولگرد که همیشه دنبال فرصتی هستند تا هر چه می خواهند ببینند و هر چه می خواهند بگویند.

حال سوال این است که آیا بی حجابی به نفع زن است یا به ضرر زن؟ آیا بی حجابی «شخصیت زن» را نشانه نرفته است؟ آیا این نوع پوشش پس از مدتی بی شخصیتی و هرزگی و بی تربیت شدن زن را در پی ندارد؟

۳. حفظ آبروی خانواده:

خانمی که بدون پوشش مناسب از خانه خارج شود همسایگان به او و خانواده اش بدبین می شوند و همچنین دختری که بدون حجاب است و افراد هرزه به او نگاه می کنند و حرف های زشت به او می زنند آیا آینده و ازدواج او به خطر نمی افتد؟ آیا برای خانواده ی او آبرویی باقی می ماند؟ چرا با رعایت کردن حجاب هم آینده و ازدواج خود را تأمین نکنیم؟ و هم به جای اینکه باعث سرشگستگی خانواده شویم آبروی

خانواده را نیز پاسداری کنیم.

۴. محکم شدن پیوند خانواده:

پوشش نامناسب و رواج بی حجابی از دو جهت باعث سست شدن پیوند خانواده ها می شود:

از جهتی وقتی خانمی با پوشش نامناسب از خانه خارج می شود موجبات نارضایتی شوهر و اعضای خانواده را فراهم می کند و موجب بدبینی شوهر یا اعضای خانواده به او می شود.

و از طرفی مردها که باید تمام توجهشان به همسر و خانواده ی خود باشد، وقتی در جامعه حاضر می شوند و با زنان بی حجاب روبه رو می شوند کم کم نظر آنها به این زنان جلب می گردد که این دو موضوع، خود مقدمه ای است برای فروپاشی خانواده ه ها و به مرز طلاق رسیدن.

۵. استواری اجتماع:

اگر بی حجابی رواج پیدا کند آرامش جامعه نیز از بین می رود، و به خاطر این ناامنی حتی به مدرسه رفتن دختران، نیز امری ناممکن می شود. لذا می بینیم که آزادی در پوشش و آرایش و... به جایی می رسد که امنیت جامعه را سلب می کند زیرا همانطور که بیان شد در دل چنین «آزادی» یک «زندانی» نهفته است که نمونه اش را در برخی کشورها شاهد هستیم که در نتیجه ی این آزادی، افراد برای امور ضروری خود مثل تحصیل یا خرید با چه مشکلاتی روبه رو هستند!؟

۶. جلوگیری از فحشا:

زیاد شدن فحشا در جامعه پیامد دیگری برای بی حجابی است. چرا که تصور افراد از شخص بی حجاب این است که او با بی حجابی اعلام می کند که همه به من توجه کنید و هر چه می خواهید به من بگویید و... ۲۱۴

به امید آنکه بتوانیم با رعایت حجاب و پوشش اسلامی امنیت و بهداشت روانی خود، خانواده و جامعه را همراه با رضوان الهی به دست آوریم.

پاورقی:

۲۱۴. برای مطالعه بیشتر به

تفسیر نمونه، ج ۱۷ و کتاب فلسفه حجاب شهید مطهری مراجعه شود.

با تشکر

و من الله توفیق

سوال ۵۴

سوال :

سلام چرا چادر؟ در رساله امام خواندم که چادر را برای زن به این دلیل لازم دانستن که لباس زن برای او شخصیت به حساب نیاید خوب پس آقایان چی؟ مگر لباس پوشیدن آنها پرایشان شخصیتشان به حساب نمی آید در کل اصل فلسفه چادر را میخواستم بدانم

جواب :

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست گرامی!

از نوشته شما به نظر می رسد سوالتان از اصل حجاب و فلسفه آن نیست، بلکه در باره خصوص چادر سؤال فرموده اید. قبل از پاسخ در باره حجاب برتر و برتری چادر توجه تان را به یک نکته جلب می نمایم که تکلیف حداقل واجب برای لباس بانوان را مشخص می کند و آن این که حدود و شرایط لباس بانوان این است که:

۱_ تمام بدن را به جز صورت و دست تا مچ بپوشاند.

۲_ از لباس های شهرت نباشد؛ به این معنا که انسان را به خصالتی غیر سالم مشهور نکند.

۳_ با لباس مردان متمایز باشد.

۴_ بدن نما نباشد و برجستگیهای بدن را نشان ندهد.

هر کس این چهار شرط در لباس او موجود باشد، به وظیفه اش عمل کرده است.

گر چه برخی زنان جامعه این مقدار پوشش را هم ندارند، ولی باید توجه داشت که انتظارات خود را از دیگرانی که به حداقل واجب تکلیفشان عمل می کنند، بر اساس واقعیت انتظارات شرع _ و نه انتخاب خود _ تنظیم نماییم، و بر مردم در انجام مستحبات سخت نگیریم.

اما در باره چادر، عرض می شود منافع چادر از دو حیث

قابل بررسی است:

دسته ای از منافع چادر به خود زن چادری برمی گردد؛ و دسته ای هم منافی است که به غیر او _ اعم از خانواده و جامعه _ عائد می شود.

الف) منافع چادر برای بانوی چادری:

در یک جمله چادر حفاظتی است برای انجام فعالیتهای اجتماعی زن مسلمان.

اگر زنان مسلمان این تشبیه زیبای امیر المؤمنین (ع) را بیسندند و آن را برای خود برگزینند، که فرمود: «المراه ریحانه ولیست بقهرمانه» یعنی زن گل زیباست و نه قهرمان. (نهج البلاغه، نامه ۳۱) _ اثر زیادی از آن خواهند پذیرفت، که از جمله در نوع پوشش آنها و اندازه آن و ... ظاهر خواهد شد. زن وقتی به داشته های خود می نگرند، بالعیان این سخن امام علی (ع) را می یابد.

زن بیشتر جمال است تا جلال؛ بیشتر زیبایی است تا زورمندی و ... پس اشتباه است که خود را رقیب مردان در عرصه های پهلوانی اجتماع قرار دهد و خود را مردگونه عرضه بدارد. گل زیبا و لطیف از آنجا که نیاز به محافظت و محافظ دارد، آن را در تند بادهای و معرض بارانها قرار نمی دهند، بلکه در گلخانه می گذارند و برایش باغبان قرار می دهند و ... شکوفایی زن هم در تعریف علوی به همین است.

از این رو، برترین زنان عالم _ زهرای مرضیه سلام الله علیها _ بهترین زن را چنین تعریف می کند که: «نه مردی او را ببیند، نه او مردی را» و قرآن شوهران را باغبانان این گلهای خداوندی معرفی می کند. «نسانکم حرث لکم» (بقره/۲۲۳)

البته پر واضح است که شکوفایی برخی استعدادهای انسانی زن _ مثل تحصیل علم، تعلیم و تربیت

و ... در گرو بیرون آمدن از خانه است. همچنان که برخی خدمات اجتماعی مختص این قشر است، و کذا بخشی از مشارکتهای سیاسی بر عهده زنان است، و چاره ای از آن نیست.

مگر نه این است که خود زهرای مرضیه(س) هم برای برخی فعالیتهای اجتماعی، أحياناً، در عرصه اجتماع و بیرون خانه حاضر می شده است!؟

پس سؤال این است که چگونه ممکن است هم هیچ مردی او را نبیند و هم به این فعالیتهای پردازد؟!؟

در جواب این سؤال توجه شما را به دو نکته جلب می کنیم.

۱) گاهی جملات و گزاره های دینی - اعم از آیات قرآنی و روایات معصومین(ع) - گر چه امری و نهی دارند، ولی نه در مقام بیان یک حکم فقهی، بلکه صرفاً در مقام بیان یک ارزش اخلاقی و دینی هستند؛ بدین معنا که خداوند از ما التزام به آن را در همه موارد نخواست، بلکه از ما خواسته تا به آن به عنوان یک ارزش نگاه کنیم، و حتی المقدور آن را مراعات نماییم.

آن چه حضرت زهرای بتول(س) فرموده اند، با همین منطق قابل فهم است. با این بیان، جواب سؤالی که در بالا مطرح کردیم هم معلوم می شود. اسلام می خواهد زن اداره خانه و تربیت فرزند و ایجاد محیط صمیمی خانوادگی را برای همسر و دیگر اعضای خانواده را اصل قرار دهد و حضور در بیرون خانه را به عنوان ضرورت بنگرد. اسلام این را برای سلامت زن و مرد بهتر ارزیابی می کند.

در روایت است که هنگام ازدواج امیرالمؤمنین(ع) با فاطمه زهرا(س) پیامبر اکرم(ص) خطاب به آن دو فرمودند: علی! کار بیرون

خانه از تو باشد، و فاطمه! کار منزل را تو انجام ده. حضرت زهرا می فرماید: تنها خدا می داند که من از این تقسیم کار چقدر خوشحال شدم که رسول اکرم مرا از مراوده با مردان معاف داشت.

علی ای حال، حضور زن در اجتماع، ولو به خاطر ضرورتها _ اجتناب ناپذیر است، به خصوص در دنیای امروز که کمتر کسی از این قاعده مستثنی است.

۲) ظاهراً حجاب کامل و برتر _ مثل چادر _ بهترین ابزار برای جمع این دو است. چادر در واقع خیمه ای است برای حفاظت از قداست زن در بیرون خانه.

او اگر چه در اجتماع _ در موارد لازم و مناسب شأن زن _ حاضر می شود، اما با چادر زیر چتر حفاظتی قرار می گیرد.

با چادر زن می تواند در جامعه حضور به هم رساند بدون آن که زیبایی های او که أحياناً موجب فتنه برای خود او و دیگران است، دیده نشود.

چادر زن را از بازیچه شدن نجات می دهد، چرا که زن با چادر به همه اعلام می کند که من به حضور خود در اجتماع به عنوان یک ضرورت نگاه می کنم؛ پس کسی چشم طمع به من ندوزد.

بیاید از منظری دیگر به چادر بنگریم.

نگاهی گذرا به مدهای لباس بیندازید! پر واضح است مقصد سازندگان آنها عرضه زیبایی های زن _ بلکه تجلی دو چندان آن _ است. البته نه به جهت آن که آنان حس زیبایی شناسی و زیبایی دوستی خود و انسانهای دیگر را ارضا کنند، بلکه به جهت تأمین منافع اقتصادی خود.

امروزه سرمایه داری با مد پردازی و مصرف گرایی گره خورده

است. قبل از اینکه لباس مندرس شود _ که زمان زیادی لازم دارد _ باید مد لباس را عوض کرد تا حاجت فروشندگان را روا کند. از این رو روز از نو و مد از نو. تغییرات متفاوت در اندازه و نوع و چین و چرک و ... لباس مد جدید را تامین می کند.

مد به طنابهای همان عروسک خیمه شب بازی می ماند که حلقه واسط بین گرداننده و عروسک است. و پذیرنده مد هم بمثابة همان عروسک، به گمان خود در انتخاب پوشش آزاد است، اما غافل از این که بازیچه دست دیگری است. و این کسان دیگرند که هر روز مد لباس او و آرایش و نمای او را تعیین می کنند، و حداکثر بین چند گزینه مخیر می سازند!

اما چادر از ویژگی ای برخوردار است که مد بردار نیست و آن همه چین و چروک و شکاف و مد در چادر جا ندارد.

نگاهی به گذر تاریخ هم همین را نشان می دهد. لباسهای شما مثل لباسهای بیست سال پیش شما نیست _ چه رسد به دویست سال پیش _ اما چادر دویست سال پیش شما و مادر بزرگان مؤمنان، با هم اکنون تفاوت چندانی نکرده است.

این نشان می دهد چادر از بازار مد، مد پردازی و در نتیجه، از جلوه گری و طنازی از یک سو، و از مصرف گرایی و سود اندوزی دیگران از سوی دیگر، بیرون است.

جالب این که وقتی چادر چتر پوشاک زنی شد، پوشاک او نیز از گردنه مد پردازی و بازیگری بیرون می رود. چون دیگر لباس او در معرض دید تماشاگری نیست تا نیاز

به تنوع و مد داشته باشد، و یا لاقبل توجه به مد کم رنگ تر می شود.

تا اینجای کلام می توان گفت: چادر بهترین پاسدار حقیقت زن و مانع بازیچه شدن او در دست سرمایه داران است؛ و مانع و امثال آن، حتی با مراعات شرائط شرعی آن، از این خصوصیت فرهنگی ممتاز بی بهره است.

ب) چادر فقط حافظ زیبایی های زن نیست که گل وجود او را از گزند شهوتها و سرپنجه لایبالی گری ها حفظ کند، بلکه تعالی دهنده گوهر وجود زن هم خواهد بود.

توضیح مطلب آن که این گونه نیست که اگر به زنی نگاه شود فقط نگاه کننده از اعتدال انسانی به ورطه شهوت و حیوانیت بلغزد، بلکه نگاه شونده هم به نوعی در این ورطه خواهد افتاد، ولو آن که زن اصلاً به آن مرد نگاهی و کلامی نداشته باشد. این از تمایزات شخصیت زن و مرد است.

مرد در روابط جنسی فعالیتش از نوع کنش است و با فعل و عملکرد است که وارد حوزه بی عفتی می شود. اما زن در این رابطه فعالیتش از نوع واکنشی است. به او باید نگاه شود. نگاه کردن دیگران است که در او تأثیر می گذارد، نه نگاه کردن خود او. از اینرو همواره نقش معشوقیت می پذیرد، که نوعی انفعال است. پس طبیعی است که در باره زن بیشتر به این بعد تکیه شده باشد که خود را در معرض نگاه قرار ندهد؛ و این با مروری در متون دینی به روشنی هویدا است.

با توجه به این حقیقت روانشناختی می بینید حجاب کامل مثل چادر ابتدائاً به خود زنان خدمت می

کند، و سپس به مردان؛ چون او را از معرض نگاهها (به خود بدن یا حجم بدن و...) بیرون می برد. در چادر چیزی از جلوه های زنانه او نمایان نیست، تا نگاهی به او جلب شود و آن نگاه در خود زن تاثیر نهد.

چادر حافظ عفت و فطرت اولیه و نجیب زن است، و عفت عالی ترین پر پرواز فرشتگان است. چنانچه علی(ع) فرمود: «کاد العفیف ان یکون ملکاً من الملائکه» یعنی نزدیک است انسان عقیف فرشته ای از فرزشتگان خدا گردد!

ج) منافع جانبی چادر هم بسیار است.

۱- بر اساس آنچه گذشت اگر درصد زنان چادری در یک جامعه افزایش یابد، بطور طبیعی درصد مصرف گرایی، مد پرستی و اسراف پایین می آید و کمک شایانی به اقتصاد خانه و جامعه می گردد. به خصوص که نوعاً محصولات مصرفی خارجی اند و مدگرایی موجب سرازیری سرمایه های کشور به جیب کمپانی های فراملیتی می گردد. اگر مقوله سیاست هم در آن لحاظ شود، قطعاً چادر بهترین ابزار برای مبارزه سیاسی - فرهنگی با استعمارگران جهانی است.

۲- هر چه حجاب زنان جامعه کاملتر، و چادریهای آن بیشتر باشد، بنیان خانواده مستحکم تر خواهد بود. بدین تقریر که میل خدادادی مرد خانه در خیابان و کوچه پای این و آن به هدر و هرز نمی رود. مرد همه میل خود به جنس مخالف را - که نوعی میل انسانی و ارزشمند است، نه صرفاً حیوانی - به خانه می آورد؛ چون فقط در خانه است که او جلوه های زنانه می بیند، و این تاثیر به سزایی در استحکام خانواده دارد.

قرآن می فرماید: «من آیاته

أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً...» یعنی خداوند برای شما از جنس خودتان همسرانی آفرید، تا به ایشان آرامش یابید و میان شما درستی و مهربانی نهاد. (روم/۲۱)

در مقابل، نبود این ارزش و شیوع بی‌حجابی یا بدحجابی و مدگرایی در جامعه موجب می‌شود که امیال و عواطف مرد پای این و آن و لو به نگاه شهوت‌آلود و هدر رود.

به علاوه که میل تنوع‌طلبی موجب می‌شود عمر همسری کاهش یابد، و با طلاقها و ازدواجهای مداوم و عواقب وخیم آن و مثل بچه‌های طلاق و... بحرانهای اجتماعی پدید آید.

در آخر، توجه شما را به این نکته هم جلب می‌کنم که چادر، گرچه میراث گرانبهای فاطمه زهرا(س) برای زنان ماست و همین به تنهایی کافی است تا انگیزه‌ای عالی برای چادری بودن باشد و اما کاملاً منطبق با فرهنگ بومی و باستانی ما ایرانیان هم می‌باشد.

گزارشات تاریخی حاکی از آن است که در ایران باستان هم چادر حجاب زنان بوده است. البته ما معتقدیم اینها همه از دستاورد تعالیم انبیاء بوده، چنانچه در تاریخ است که در عهد ابراهیم و سلیمان هم زنان چادر می‌پوشیده‌اند؛ ولی این روح سالم و عقل اجتماعی ایرانی است که بیش از هر قوم دیگری به ارزش این فرمان انبیاء پی برده، و آن را چراغ راه عمل خود قرار داده است.

البته شکل چادر ممکن است تغییر کرده باشد، ولی اصل چادر همیشه لباس ایرانی بوده است. از قطعه فرش بدست آمده از دوره هخامنشی برمی‌آید که زنان آن عهد پارچه

شنل ماندی روی سر انداخته که حالتی شبیه به چادر داشته است. (زن به ظن تاریخ، ص ۱۱۵)

در عهد اشکانیان زنان قبائی تا زانو بر تن می کردند با شنلی که بر سر افکنده می شد؛ و نیز نقابی داشتند که معمولاً به پس سر می آویختند. (همان، ص ۱۴۱)

زنان عهد ساسانی نیز چادری گشاد و پر چین بر سر می کردند که تا وسط ساق پا می رسیده است. نقوش بانوان ساسانی در بشقابهای نقره ای نشان می دهد که بانوان آن زمان چادر به سر دارند. (همان، ص ۱۹۸)

در جاهای دیگر، غیر از ایران، هم این گونه گزارشات از حجاب برتر زن در دوران باستان هست؛ و این تمدن سه، چهار قرن اخیر غرب است که تعریف آدم و عالم را عوض کرده، و همه جوهر انسان همین جسم او تلقی شده، که باید کمال کامجویی را برای آن — و به خصوص برای مردان آن — فراهم کرد؛ و از این رو برهنگی زنان جزء لوازم زندگی این زمان شده، و بی حجابی ارزش تلقی می شود.

مطالعه کتب "مساله حجاب" از شهید مطهری، "فرهنگ برهنگی، برهنگی فرهنگی" از دکتر غلامعلی حداد عادل و "زن" از مهدی مهریزی، حتماً بر غنای دانسته های شما در این ارتباط می افزاید.

التماس دعا.

موسسه ذکر — قم.

باستانی.

سوال ۵۵

سوال :

ضمن عرض سلام و آرزوی قبولی طاعات شما یکی از دوستانم یک روش عرفانی اسلامی پیش گرفته است، که به نظرم اشتباه است؛ می خواستم با توجه به آیات قرآن کمکم کنید تا بتوانم راهنمایی اش کنم. دوستم می گوید: «قرآن را خیلی قبول دارم، ولی وقت تفسیر خواندش را ندارم، فقط با ترجمه زیاد

تعمق میکنم، و بر اساس آن و عقل خودم در مسائل روزانه تصمیم میگیرم! در مسئله ای اگر عقلم جوابی نداد، از مادرم می پرسم!» مثلا در مسئله حجاب دوستم می گوید «من اصل حجاب را درک می کنم ولی این که یک ذره بیرون باشد را اشکالی نمی دانم.» یا در مورد نماز، می گوید « نماز در سفرهای قدیمی شکسته بوده حالا که با سهولت مسافرت می شود، نماز را کامل می خوانم» اگر علاوه بر آیات مبارک قرآن؛ کتاب خاصی هم معرفی فرمایید تا من یا ایشان مطالعه کنیم ممنون می شوم. از توجه شما سپاسگزارم

جواب :

پاسخ : با سلام و تشکر از شما

۱. دوست شما باید بداند هر کاری راه و روش مخصوص به خود دارد مثلا کسی که وسیله پیچیده ای مثل اتومبیل تهیه میکند نمی تواند بگوید هر چه خودم در باره آن فهمیدم درست است یا وقتی خراب شد آچار و ابزار بردارد و بدون آگاهی از ریزه کاریهای آن به تعمیر آن پردازد و اصلا پیش تعمیر کار نرود. امور دین تفسیر و حتی ترجمه قران هم این چنین است. قران پیچیدگی های فراوانی دارد که جز اهل فن از آن آگاهی ندارد و باید برای آگاهی یافتن از این پیچیدگی ها سراغ اهل قران رفت

قران کسانی که از روی حدس و گمان دنبال چیزی میروند واز تحقیق خود داری میکنند را مذموم میدانند و می فرماید«ان الظن لا یغنی من الحق شیئا»

و در احادیث آمده است«من افتی بغير علم کان ما یفسده اکثر مما یصلحه» کسی که بدون علم فتوی دهد(یعنی حرف بدون علم بزند) ضرر کارش از سود

کارش بیشتر است قرآن شریف مانند داروخانه ای می باشد که برای هر شخص داروی مخصوص به خود او را دارد اما این دارو را باید از دکتر گرفت نه اینکه هر دارویی که احساس کردیم برایمان خوب است مصرف کنیم شاید این دارو برای دیگری مفید و برای ما ضرر داشته باشد

از دوستان بپرسید آیا حاضر است وقتی مریض شد به داروخانه رفته و نگاه به دارو ها کند و بدون اطلاع دقیق از اثر آنها دارو مصرف کند؟

آیا حاضر است در باره بخش های مختلف اتومبیل نظر بدهد و اگر نظر بدهد آیا نظر درستی داده. آیا بدون مطالعه از نحوه کار موتور اتومبیل، می تواند نحوه کارهای آنرا توضیح دهد؟

و بسیاری از مسایل دیگر مانند پزشکی و غیره

همانطور که فقط پزشکان حق دارند در مسائل پزشکی اظهار نظر کنند و مثلا جغرافیدانان و بقیه حق اظهار نظر در حیطه ی پزشکی ندارند در مسائل دینی هم فقیهان و علماء دین فقط حق اظهار نظر دارند و بقیه از جمله دوست شما تا وقتی در آن زمینه صاحب نظر نشده اند حق اظهار نظر ندارند

۲. اما در مورد حجاب و نماز شکسته، اولاً حجاب کامل واجب است و وقتی مقداری از مویرون باشد در آن بخش حجاب صورت نگرفته پس در حکم بی حجاب است، پس باید پوشیده شود

شکسته بودن نماز به خاطر سختی سفر نبوده تا دوست شما نتیجه بگیرد پس حالا که سفر سخت نیست پس نماز کامل بخوانم بلکه چنانکه پیامبر و ائمه علیهم السلام دستور داده اند هر کس مسافر باشد چه سفرش آسان باشد چه سخت باید نمازش را کامل بخواند

موفق باشید

سوال ۵۶

سوال

ضمن عرض سلام دوستی دارم که با وجود اعتقادات و علاقه به خدا و پایبندی به نماز و قرآن متأسفانه حجابش کامل نیست (مقداری از جلو) می گوید که بر اساس حرف قرآن و تعقل خودم به این نتیجه رسیده ام. در موارد دیگر مثل نماز شکسته هم همینطور است. کلا- جز قرآن و عقل خود قبول ندارد. اگر امکان دارد آیاتی که بر اساس آن نتیجه به نیاز به تقلید را اثبات کند بفرمایید

جواب :

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

باید این دوستان بدانند که همه احکام شرعی در قرآن نیامده است، ولی فرمان به این مطلب در قرآن آمده که اولاً، هر آن را چه پیامبر(ص) به عنوان سنت نبی می گوید و یا انجام می دهد، شما از او اطاعت کنید و همان را انجام دهید _ "ما آتاکم الرسول فخذوه، وما نهاکم عنه فانتهوا" _ و ثانیاً، در قرآن است که "أطیعوا الله وأطیعوا الرسول وأولی الأمر منکم". مراد از اطاعت رسول همان است که در بالا عرض شد، و مراد از اولی الامر هم امامان معصوم(ع) هستند. پس منبع دیگری در کنار قرآن برای شناخت احکام وجود دارد، و آن روایات پیامبر و اهل بیت پیامبر است.

پس نمی توان بجز این که حکمی در قرآن نیست، آن را مشروع ندانست و ساخته و پرداخته این و آن تلقی کرد.

علاوه بر این فهم خود احکام قرآن هم از عهده هر کسی ساخته نیست. توجه داشته باشید که رجوع جاهل به عالم و متخصص هر فن امری عقلی است و کسی نمی تواند بدون طی مراحل تخصصی هر فن و دانش

ادعا کند که از مراجعه به اساتید آن فن بی نیاز است. متخصص و عالم اصیل برای فهم قرآن به موجب ادله فراوان قرآنی و روایی پیامبر و اهل بیت او هستند. پیامبر و اهل بیت بسیاری از آن چه را می گویند در حقیقت تفسیر قرآن است.

در آخر عرض می کنیم حجاب در آیات متعددی از قرآن آمده است. به دوستان بگویید در این باره مطالعه بیشتری بکنند.

در قرآن آمده است: «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ عَفُورًا رَحِيمًا» _ (احزاب/۵۹) _ مراد از جلباب در این آیه به تفسیری مقنعه است که کل سر و گردن را می پوشاند، و به تفسیری چادری که قسمت عمده بدن را فرامی گیرد.

و یا فرموده است: «وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا يَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْإِرْبَابِ مِنَ الرِّجَالِ أَوْ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» _ (نور/۳۱) _ "ضرب خمر علی جیوبهن" به معنای انداختن روسری و مقنعه به گونه ای است که سر و گردن را بپوشاند.

بله، تعیین دقیق این که حتی یک تار مو هم نباید پیدا باشد، تفسیر پیامبر و اهل بیت از این آیات

است؛ که به موجب امر قرآنی وجوب اطاعت از آنها، باید به هدایت آنها ملتزم بود.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۵۷

سوال :

: سلام. من میخوام بدونم ۱. حجاب یعنی رعایت حجاب یک امر درونی است یا با دلایل بیرونی صورت میگیرد؟ یعنی آدم ها به دلایلی که در وجودشان هست به دنبال حجاب می روند یا به دلایل بیرونی و خارج از خودشان؟ ۲. حدود مورد قبول خداوند در مورد حجاب چیست؟ لطفاً کامل و جامع و با ذکر دلیل و منطق پاسخ دهید. با تشکر

جواب :

پاسخ : با عرض سلام

میتوان گفت حجاب هم امر درونی است و هم امری خارجی درباره امر اول باید گفت:

مردم همه به فطرت «توحید» زادهاند این «کفر» عارضی بود و عارضی یزول

این ادعا که از سوی حکیم بزرگ اسلامی «حاج ملا محسن فیض کاشانی» مطرح شده است، بیانگر فطری بودن «توحید» در نهاد بشر است. لاجرم، ارزشهای الهی نیز، امری فطری و طبیعی است که در نهاد انسانها وجود دارد، قرآن کریم، در تبیین جریان خلقت و ترسیم چهره زندگی آدم و حوا در بهشت، به آیه شریفه «فلما ذاقا الشجره بدت لهما سواتهما وطفقا یخصفان علیهما من ورق الجنة...» (۱) میرسد. به موجب این بیان، چشیدن میوه ممنوعه توسط آدم و حوا، صرف نظر از فلسفه و حکمت آن در نظام آفرینش، نخستین تحولی که در آنها به وجود آورد، این بود که آنها را در آن حرم «ستر» و «عفاف»، با حقیقت «برهنگی» روبرو کرد. که «بدت لهما سواتهما». و بلافاصله با برگ درختان بهشت شروع به پوشاندن خود نمودند. در اینجا بحث بر سر میوه ممنوعه و چستی آن که از دیرباز مورد اختلاف مفسرین قرآن و متفکرین اسلامی قرار گرفته است،

نیست بلکه منظور این است که چشیدن آن، آدم و حوا هر دو را یکباره به خود آورده، موجب گردیده است که آن دو قبل از هر چیز «برهنگی» خود را احساس نمایند. و بر اساس فطرت خدائی خویش، در برابر آن عکس العمل مناسب نشان دهند. خود آگاهی همزمان آدم و حوا و حرکت همسان آن دو، گویای این حقیقت است که مرد و زن از این بابت، همتا و همپای یکدیگراند و هیچ امتیازی بر یکدیگر ندارند. (۲) این مسئله بیانگر دو مسئله اساسی در مسئله حجاب است. اول آنکه حجاب یک امر فطری است و دیگر آن که از ابتدای خلقت در اکثر ملتها این مسئله وجود داشته است.

الف) فطرت انسانها

حجاب و پوشش به عنوان یکی از مظاهر شرم و حیا و عفت، امری فطری و طبیعی بوده، برای تأمین سلامت روح و روان فرد و جامعه، از ضرورت کمال اهمیت برخوردار است و در طول تاریخ هر جا انسان بر راستای فطرت خدایی خویش قرار داشته، اهمیت آن را احساس کرده، و آن را به کار بسته است. برای همین است که شرم و حیا و عفت همچنین مظاهر گوناگون آن، همواره مورد ستایش و تحسین بشر بوده، نقطه مقابل آن مورد نکوهش قرار گرفته است. تأکید بیشتر بر این حقیقت را در آیات ۲۳ تا ۲۶ سوره مبارکه قصص میتوان یافت. در این آیات، جریان مواجهه حضرت موسی _ علیه السلام _ با دختران شعیب _ علیه السلام _ ذکر شده است و در آن حجب و حیا و عفت موسی روایت شده است در آیات ۳۰ تا ۳۳ نیز به پاکدامنی یوسف

— علیه السّلام — اشاره میکند آنجا که در پاسخ به ندای فطرت، از میان، «دعوت زنان» و «زندان»، زندان را انتخاب میکند. در این مورد دهها آیه و روایت وارد شده است که مبین فطری بودن مسئله حجاب نه در میان اولیاء الله فقط بلکه در میان همه انسانهاست. حال اگر عدّه‌های به این مسئله توجه نمیکنند، بیانگر عدم پاسخگویی آنان به ندای فطرت خود، و ابتلاء در دام شهوات و معاصی است نتیجه آن که حجاب امری فطرت است که خداوند در نهاد بشریت به ودیعت گذاشته است.

ب) سابقه حجاب در میان ملل مختلف

مسئله حجاب و پوشش سابقه‌های دیرینه دارد چرا که از ابتدای خلقت در میان ملل و اقوام مختلف جهان با هر نوع دین و آیینی رواج داشته است ذکر چند نمونه از این دست، خالی از لطف نیست:

۱. ابن عباس میگوید: آدم — علیه السّلام — پس از یک توقف کوتاه در بهشت که نصف روز از روزهای آخرت بود به کوه نوح در کشور هند و حوا به جده پیاده شدند. برهنه و عریان بودند خداوند امر کرد یکی از هشت جفت قوچی که از بهشت به ایشان عطا کرده بود ذبح کنند سپس حوا پشم آن را رشته کرد با دست یاری آدم — علیه السّلام — از تابیده‌های آن یک جامعه بلند برای آدم و یک پیراهن و روسری جهت حوا بافته شد. بدین وسیله بدن انسانهای نخستین پوشیده گردید و از برهنگی و شرمندگی آن نجات یافت. (۳)

۲. وقتی که سه تن از دختران کسری شاهنشاه ساسانی با ثروت فراوانی از اموال آنها را برای خلیفه دوم

آوردند، شاهزادگان ایرانی با پوشش و نقاب چهره خود را پوشیدند، عُمر دستور داد پوشش از چهره بردارند تا مسلمانان آنها را ببینند و خریداران بیشتر پول پای آنها بریزند. دوشیزگان ایرانی خودداری کردند. عمر خشمناک شد و خواست با تازیانه آنان را ببازارد که با مخالفت و ممانعت حضرت علی _ علیه السلام _ مواجه شد. (۴)

۳. حضرت مریم _ علیها السلام _ در بجزوه جوانی و عشق و زیبایی، خدا را بر هوی و هوسها برگزید؛ و به جای خودآرایی و خودنمایی به تقوی و پاکدامنی پرداخت؛ و خداوند در برابر این پاکدامنی و تقوی، از روح قدسی خویش در وی دمید و او را بزرگ گردانید چنانچه در آیه ۱۲ سوره تحریم، ضمن تمجید از پاکدامنی و حجب و حیای مریم، _ علیها السلام _ از او با عنوان بندگان مطیع خداوند نام برده است. از این موارد گذشته؛ کنت گوینو، در کتاب سه سال در ایران نیز معتقد است که در دوره ساسانی حجاب وجود داشت و حجاب شدید دوره ساسانی، در دوره اسلام در میان ایرانیان باقی ماند.

جوهر لعل نهر و نخست وزیر فقید هند نیز معتقد بود که حجاب از ملل غیر مسلمان روم و ایران، به جهان اسلام وارد شد به هر حال آنچه مسلم است این است که قبل از اسلام حجاب در جهان وجود داشته است و اسلام مبتکر آن نیست، (۵) اما این که حدود حجاب اسلامی با حجابی که ملل باستانی بود، یکی است یا نه؟ بحث دیگری است. در مورد آیه مورد نظر نیز، هر چند برخی مفسرین طبق گفته نویسنده مقاله، لزوم حجاب را برای تشخیص زنان آزاد

از کنیز ذکر کرده‌اند، اما برخلاف مدعای او، آیه حجاب فقط برای نشان دادن آزاده از کنیز نازل نشده است. شهید مرتضی مطهری در این مورد معتقد است: «... بیان مذکور خالی از ایراد نیست، زیرا چنین می‌فهماند که مزاحمت نسبت به کنیزان مانعی ندارد و منافقین آن را به عنوان عذری مقبول برای خود ذکر می‌کرده‌اند، در حالی که چنین نیست. اگر چه پوشانیدن موی سر بر کنیزان واجب نبوده است و شاید رمز آن هم این بوده که وضع کنیز معمولاً جالب و تحریک‌آمیز نیست و مورد رغبت کسی واقع نمیشود و به علاوه کارشان خدمت بوده ولی در هر حال این مزاحمتها حتی در مورد کنیزان نیز گناه محسوب میشده است و منافقین نمیتوانستند کنیز بودن را عذر خود قلمداد کنند... مطلبی که از این آیه استفاده میشود و یک حقیقت جاودانی است این است که زن مسلمان باید آنچنان در میان مردم رفت و آمد کند که علائم عفاف و وقار و سنگینی و پاکی از آن هویدا باشد و با این صفت شناخته شود. به هیچ وجه قابل قبول نیست که قرآن کریم فقط زنان آزاد را مورد عنایت قرار دهد و از آزار کنیزان مسلمان چشم‌پوشد. آنچه عجیب به نظر میرسد این است که مفسرانی که در اینجا چنین گفته‌اند، غالباً همانها هستند که در تفسیر سوره نور با کمال صراحت گفته‌اند که پوشانیدن چهره و دو دست لازم نیست و آن را امر حرجی دانسته‌اند، از قبیل زمخشری و فخر رازی. چطور شده است که این مفسران متوجه تناقض در سخن خود نشده‌اند و ادعای منسوخیت آیه

نور را هم نکرده‌اند؟ حقیقت این است که این مفسران تناقضی میان مفهوم آیه نور و آیه احزاب قائل نبوده‌اند. آیه نور را یک دستور کلی و همیشگی میدانستند خواه مزاحمتی در کار باشد یا نباشد ولی آیه سوره احزاب را مخصوص موردی میدانستند که زن آزاد یا مطلق زن مورد مزاحمت افراد ولگرد قرار میگرفته است.» (۶)

فلسفه حجاب (پوشش) می تواند ناشی از امور زیر باشد:

۱. حفظ تعادل جامعه از نظر امنیت و آرامش روانی.

یکی از غرایز خدادادی در ساختمان وجودی انسان، غریزه جنسی است که نیرومندترین و ریشه دارترین غریزه آدمی است و در صورت کنترل آن، می تواند علاوه بر تداوم و استمرار نسل بشر، موجبات و امنیت روانی انسان ها را فراهم کند.

در قوانین اسلام، برای استفاده درست از این غریزه حیاتی، مکانیسم های گوناگونی مطرح شده است که «حجاب» و وجود حریم بین زن و مرد، یکی از راهکارهای مهم آن است.

بدون شک، نبودن حریم بین زن و مرد و آزادی معاشرت های تعریف نشده و بی بندوبار (با آرایش های گوناگون)، هیجان ها و التهاب های جنسی را فزونی می بخشد و تقاضای برهنگی و سکس را به صورت یک عطش روحی و یک خواست سیری ناپذیر درمی آورد.

اسلام به قدرت شگرف این غریزه آتشین توجه کامل داشته و تدابیر زیادی برای تعدیل و رام کردن این غریزه اندیشیده است و در این زمینه هم برای زنان و هم برای مردان، تکالیف خاصی معین کرده است. وظیفه مشترک زن و مرد این است که چشم خویش را از نگاه به نامحرم بیوشانند و از نگاه شهوت آمیز بپرهیزند اما زنان- به خاطر جاذبه های بیش تر- وظیفه خاصی دارند و آن

این که بدن خود را از مردان بیگانه بیوشانند و در اجتماع با آرایش های تحریک آمیز، ظاهر نشوند و به جلوه گری و دلربایی نپردازند تا زمینه انحراف مردان و به ویژه جوانان فراهم نشود.

لباس افراد جامعه و مخصوصاً لباس زنان نمی تواند به هر شکل و اندازه ای باشد و باید حد و ضابطه ای داشته باشد. بی بندباری در پوشش و لباس، موجب بی بندباری در تحریک غریزه جنسی است. تحقیقات علمی در فیزیولوژی و روانشناسی در باب تفاوت های جسمی و روحی زن و مرد ثابت کرده است که مردان نسبت به محرک های چشمی شهوت انگیز، حساس تر از زنانند و برعکس زنان در مقابل محرک های لمسی حساسیت بیش تری دارند.

آستانه حس لمس و درد در زنان از همان زمان تولد پایین تر از مردان است در عوض مردان بینایی بهتری دارند. این مزیت های جنسی در استعداد حسی، آموخته یا اکتسابی نیست بلکه از زمان کودکی آشکار است. مردان بالغ به محرک های بینایی شهوانی حساسیت بیش تر می داند. اصطلاح «چشم چرانی» که برای این ویژگی مردان به کار می رود، زائیده حساسیت مردان نسبت به محرک های بینایی شهوانی است چون دامنه و برد حس بینایی زیاد است یعنی چشم می تواند از فاصله نسبتاً دور، تحت تأثیر محرکها قرار گیرد و از این گذشته وسعت زیادی از محیط در آن واحد دیده می شود. از سوی دیگر، چون حس لامسه دامنه و برد زیاد ندارد و فعالیتش محدود به تماس از نزدیک است و هورمون های جنسی زن به صورتی دوره ای ترشح می شوند و به طور متناوب عمل می کند، تأثیر محرک های شهوانی بر زن، صورتی بسیار محدود دارد و از این نظر فعالیت زنان بسیار کم

است به خلاف مردان که ترشح اندروژن ها در آن ها صورتی یکنواخت دارد و هیچ عامل طبیعی آن را قطع نمی کند. مردان به صورتی گسترده تر تحت تأثیر محرکهای شهوانی قرار می گیرند و از این نظر فعال ترند. ۱

۲. حفظ و تحکیم بنیان خانواده

بی تردید نهاد خانواده، یکی از مقدس ترین نهادهای اجتماعی است که بشر تا به حال خود دیده است. نقش خانواده در پروسه ایجاد جامعه سالم، یک نقش بی بدیل است و در این میان نقش حجاب و پوشش اسلامی در سلامت و استمرار پیوند خانوادگی، غیر قابل انکار است. در مقابل، برهنگی، سم کشنده نظم و پیوند موجود در نهاد خانواده است.

آمارهای مستند نشان می دهد که با افزایش برهنگی در جهان، طلاق و از هم گسیختگی زندگی زناشویی در دنیا همواره بالا رفته است زیرا «هر چه دیده بیند، دل کند یاد» و هر چه دل در مقوله هوس های سرکش بخواهد، به هر قیمتی باشد، به دنبال آن می رود و به این ترتیب، هر روز دل به دلبری جدید می بندد و با قبلی وداع می کند اما در محیطی که «حجاب» حاکم

است و شرایط دیگر اسلامی رعایت می شود، دو همسر تعلق به یکدیگر دارند و احساساتشان و عشق و عواطفشان، مخصوص یکدیگر است. در بازار آزاد برهنگی، فداست پیمان زناشویی مفهومی ندارد. خانواده ها به سادگی متلاشی می شوند و کودکان بی سرپرست می مانند.

۳. پیش گیری از فحشا و فروپاشی نظم جامعه.

گسترش دامنه فحشا و افزایش فرزندان نامشروع، از دردناک ترین پیامدهای بی حجابی و آزادی های بی حد و حصر جنسی است که در جوامع غربی و سایر جوامع مشابه، کاملاً مشهود است. عامل اصلی فحشا و ازدیاد فرزندان

نامشروع، منحصر به فرهنگ برهنگی و بی حجابی نیست بلکه یکی از عوامل اصلی و مؤثر در گسترش دامنه فحشا و جریان روبه رشد تولد فرزندان نامشروع، مسأله برهنگی و بی حجابی است. امروزه یکی از مشکلات جوامع غربی، تولد روبه رشد فرزندان نامشروع و بدون شناسنامه است. فرزندان که دارای پدر و مادر نامشخصی هستند و از نظر حقوقی، مشکلات فراوانی را به همراه آورده، نظم اجتماعی جوامع غربی را تهدید می کنند.

۴. جلوگیری از نگاه ابزاری به زن و ابتدال وی

یکی از مسائل مطرح پیرامون حقوق زنان و بی توجهی به آنان، نگاه ابزاری به زنان است. هنگامی که جامعه، زن را با اندام برهنه بخواهد، طبیعی است روزبه روز تقاضای آرایش بیشتر و خودنمایی افزونتر از او دارد و هنگامی که زن را از طریق جاذبه جنسی اش وسیله تبلیغ کالاها و عاملی برای جلب جهان گردان و مانند این ها قرار دهد، در چنین جامعه ای شخصیت زن تا حد یک عروسک یا یک کالای بی ارزش سقوط می کند و ارزش های والای انسانی او به کلی به دست فراموشی سپرده می شود و به این ترتیب، زن، وسیله ای برای اشباع هوس های سرکش برخی مردان آلوده و فریبکار می شود.

عنصر حجاب و پوشش اسلامی، نه تنها زن را از صحنه اجتماع و فعالیت های اجتماعی دور نمی کند، بلکه زمینه های حضور مستمر و فعال زنان را در عرصه اجتماع- به همراه حقوق اجتماعی برابر- تضمین می کند و شخصیت خدادادی زن را از دستبرد نگاه ابزاری دیگران، مصونیت می بخشد.

پوشش کامل برای زن، چه پوششی است؟

به نظر می رسد پوشش کامل، آن نوع پوششی است که هیچ چشم بیگانه ای را متوجه خود نکند یعنی لباسی که

برجستگی های اندام زن را اصلاً نشان ندهد و اسباب تحریک شهوت مردان را فراهم نکند و خود زن هم با آرایش در جامعه ظاهر نشود و به تعبیر رهبر معظم انقلاب، چادر با وجود شرایط دیگر، کامل ترین پوشش است.

باید اعتراف کرد که تاکنون بیش تر نوشته های مربوط به پوشش، نقطه نظر را بر حجاب زن معطوف کرده و کم تر به پوشش مرد توجه نموده اند و این یک امر عادی و طبیعی است زیرا زن، مظهر جمال و زیبایی و مرد مظهر شیفتگی است ولی پوشش مردان نیز در ابعاد مختلف فرهنگی - اجتماعی، حائز اهمیت است. از این رو اسلام برای ثبات و پایداری جامعه، به پوشش زن و مرد توجه بسیار نموده است خداوند متعال می فرماید: « یا بنی آدم قد انزلنا علیکم لباسا یواری سوءاتکم و ریشای فرزندان آدم لباسی برای شما فرستادیم که اندام (عورت) شما را می پوشاند و مایه زینت شماست». ۲

خداوند متعال در حق مردان می فرماید: « قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم و یحفظوا فروجهم به مؤمنان بگو چشم های خود را (از نگاه به نامحرمان) فرو گیرند و عفاف (عورت) خود را حفظ کنند» ۳ و در حق زنان نیز می فرماید: « و قل للمؤمنات یغضضن من ابصارهن و یحفظن فروجهن و به زنان با ایمان بگو چشم های خود را (از نگاه هوس آلود) فرو گیرند و دامان (عورت) خویش را حفظ کنند». ۴

در این راستا، ذکر نکات زیر ضروری است:

۱. فقها فرموده اند که زن نباید به بدن مرد نامحرم (به جز سر و صورت و گردن) نگاه کند و این حکم دلیل قطعی دارد که در جای خود

بیان شده است.

۲. ممکن است نگاه زن به بدن مرد نامحرم حرام باشد، ولی پوشش آن از سوی مرد واجب نباشد همان گونه که نگاه مرد به صورت و دست های زن از روی شهوت، حرام است ولی پوشش آن از سوی زن واجب نیست.

۳. مردان می توانند با لباس آستین کوتاه، در مکان های عمومی نمایان گردند.

اکنون این پرسش پیش می آید که اگر مردی با این وضعیت بیرون آید و بداند که زنان از روی تعمد و لذت به بدنش نگاه می کنند، آیا از نظر شرعی مرتکب گناه شده است؟

دو نظر در این جا مطرح است برخی فتوا به حرمت داده و عده ای از جواز سخن گفته اند. اصلی ترین مستند و مبنای این حکم، قاعده فقهی «اعانت

بر اثم» است که در فقه کاربرد فراوانی دارد. معنای جمله مذکور، این است که هر کس زمینه تحقق و پیاده شدن گناه را برای دیگری فراهم سازد، خود نیز مانند انجام دهنده آن گناهکار است.

در مقابل برخی مراجع اظهار می دارند که آن چه حرام است، «تعاون بر اثم» است نه «اعانت بر اثم» و این دو با یکدیگر متفاوت است. «تعاون بر اثم» یعنی همکاری و شرکت چند نفر در انجام گناه به گونه ای که همگی به طور مستقیم آن را انجام دهند. به همین جهت برخی مراجع گفته اند که اگر مردی با لباس آستین کوتاه، به قصد این که زنان به او نگاه کنند، بیرون بیاید، شریک گناه گردیده، قاعده فقهی در حقیقت پیاده می شود اما اگر به این انگیزه نباشد، اشکالی ندارد و از آن جا که تشخیص انگیزه افراد مشکل است، به جوانانی

که در خیابان و پارک ها به بازی فوتبال یا در جاده ها به دوچرخه سواری مشغول هستند، وجوب نهی از منکر محرز نمی شود.

براساس آن چه گفته شد، فتوای مراجع درباره لباس آستین کوتاه مردان، متفاوت است و هر کس باید به نظر مرجع تقلید خود عمل کند، ولی مسؤولان دانشگاه ها و مدیران مدارس و حق دارند که مقرراتی را طبق مصالحی که در نظر دارند، برای محدوده خود وضع نمایند و شرایطی برای نوع لباس دانشجویان مقرر نمایند و این کار به آن معنی نیست که حلالی را حرام کرده یا بر خلاف نظر شرع عمل نموده اند بلکه این حق برای مدیریت هر مجموعه محفوظ است و در این صورت، باید از افراط و تفریط و اعمال سلیقه های شخصی اجتناب شود. مصالح کل مجموعه در نظر گرفته شود و تنها به منظور ایجاد فضای سالم و آرامش روانی مجموعه، حدود و مقرراتی تعیین گردد. چند نکته شایان توجه است:

۱. بر اساس آیات ۳۱ سوره نور و ۵۹ سوره احزاب و روایات مقدار پوشش حجاب برای زنان از سر تا پا به استثنای گردی صورت و دستان تا مچ است. برای نمونه در آیه ۵۹ سوره احزاب آمده است: «ای پیامبر (صلی الله علیه و آله) به همسران و دخترانت و زنان مؤمنان بگو: در پوشش های خود را بر خود فروتر گیرند. این برای آن که شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند (به احتیاط) نزدیک تر است و خدا آمرزنده مهربان است»

در این آیه از واژه های خمار و «جلایب» استفاده شده است. خمار به معنای پوشش است و به طور معمول

به چیزی مانند روسری گفته می شود که زنان با آن، سر خود را می پوشانند «جلاییب» به معنای «جلباب» است و معنای متعددی دارد و قدر مسلم چیزی است که زنان با آن مانند چادر خود را می پوشانند.

۲. حفظ پاکدامنی زنان منحصر به این مقدار پوشش نیست بلکه از هر نوع رفتاری که موجب تحریک و تطمیع افراد هوس ران شود باید اجتناب نمود. مثلاً در قرآن کریم، از نرمش در سخن گفتن که موجب تحریک و تطمیع است نهی گردیده است: «زنهار نازک و نرم با مردان سخن مگوئید مبادا آن که دلش بیمار (هوی و هوس است) در طمع افتد بلکه متین سخن گوئید»

آهنک خوش از کام و دهان و لب شیرین ار نغمه کند ورنکند دل بفریید

بنابراین خانمی که ملتزم به ارزش های اسلامی است، هیچ گاه زیر چادر با لباس های رنگارنگ و تنگ که برآمدگی های بدن رانشان دهد و با آرایش ها مهیج در دست و صورت و مو از خانه بیرون نمی آید. قرآن کریم از تبرج (خودآرایی به منظور خودنمایی) نهی کرده، آن را متعلق به جامعه جاهلی دانسته است.

حاصل آن که پوشش با چادر و روسری و مانتو جزئی از حجاب است حجاب کامل آن چیزی است که گفته شد.

۳. یکی از زیبایی ها و زینت های طبیعی برای آدمی به ویژه زنان، مو است. به همین جهت، زنان از ریزش مو، کچلی و واهمه دارند و مردان نیز، به زنانی که از این زیبایی بی بهره اند رغبتی نشان نمی دهند. یکی از نشانه های اهمیت مو برای زنان این

است که شرکت های تبلیغی از این زیبایی نهایت بهره را برده، و کالای خود را در کنار زنان سر برهنه نه سرپوشیده تبلیغ می کنند.

البته، شاید مو یا برخی از اعضای زن مانند دست ها و صورت برای زنان دیگر زیبایی و جلوه نداشته، محرک نباشد. اما همه اعضای زن برای مرد جذاب و دیدنی است، حتی دست ها و صورت زن که معمولاً پوشیده نیست و آرایشی ندارد برای مردها جذاب و محرک است. به همین جهت افرادی که از نظر ایمانی ضعیف هستند، چشم چرانی آنان به صورت و دست های آرایش نکرده زنان سیری ناپذیر است.

پی نوشت (۱). اعراف ۲۲.

(۲). حجاب و آزادی، مجموعه مقالات، سازمان تبلیغات اسلامی، ص ۲۴۷ _ ۲۴۵.

(۳). طبقات محمد بن سعد، ج ۱ سیره النبی، ص ۱۸.

(۴). السیره الحلبیه، ج ۲، ص ۴۹.

(۵). مرتضی مطهری، مسئله حجاب، ص ۱۳ _ ۱۰.

(۶). پیشین، ص ۱۶۳ _ ۱۵۹.

موفق باشید

سوال ۵۸

سوال :

فلسفه حجاب زنان در نماز چیست؟ مگر نه اینکه ما همیشه در پیشگاه خدا حاضریم و میتوانیم هر وقت که بخواهیم با او صحبت کنیم (حتی بدون حجاب). پس چرا فقط باید در نماز خواندن حجاب داشت؟

جواب :

پاسخ : بسم الله الرحمن الرحيم

سلام عليكم

اصل نماز بخاطر تشریح خداوند است یعنی اگر ما سالها و بلکه قرنها می نشستیم و فکر می کردیم، نمی توانستیم به حکم نماز خواندن به این صورتی که الان در اختیار ماست پی ببریم.

خداوند متعال با وحی به پیامبر اکرم این حکم را به انسانها ابلاغ نموده و کیفیت، اجزا و شرایط آن را هم خود

خداوند متعال مشخص کرده اند، که یکی از آن شرایط این است که خانمها در هنگام نماز حجاب را رعایت نمایند.

اما در خارج از نماز (مثلا هنگام دعا و نیایش) چون حجاب نوعی تکلیف است باید برای وجوب آن دلیل داشت و ما دلیلی نداریم که خانمها برای دعا در غیر نماز حجابشان را باید رعایت نمایند.

بنابراین حجاب تنها برای نماز و حضور در برابر نامحرم واجب است.

سوال ۵۹

سوال :

۱- آیه های بیان کننده حرکت زمین کدامند ؟

جواب :

۲- فلسفه حجاب زنان در نماز چیست؟ مگر نه اینکه ما همیشه در پیشگاه خدا حاضریم و میتوانیم هر وقت که بخواهیم با او صحبت کنیم . پس چرا فقط باید در نماز خواندن حجاب داشت؟
پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

بعضی فرموده اند: در آیه ۸۸ سوره نمل می خوانیم: "وترى الجبال تحسبها جامده وهى تمرّ مرّ السحاب صنع الله الذى أتقن كل شىء إنه خبير بما تفعلون" یعنی کوهها را می بینی و آنها را جامد و ساکن می پنداری، در حالی که مانند ابر در حرکتند. این آفرینش خداوندی است که همه چیز را متقن آفرید. او از کارهایی که شما انجام می دهید آگاه است.

در این آیه می فرماید: کوهها که در نظر شما ساکن است با سرعتی همچون سرعت ابرها در حرکت می باشند. توجه داشته باشید سرعتهای زیاد را به سرعت ابر تشبیه می کنند، به علاوه حرکت سریع ابرها خالی از تزلزل و سر و صدا است.

با ضمیمه این مساله که کوهها حرکتی جدای از زمین ندارند همه یک واحد به هم پیوسته اند، اگر کوهها حرکت می کنند

مفهومش این است که کره زمین در حرکت است.

بله، این سؤال پیش می آید که چرا انگشت روی کوهها گذاشته شده است و چرا نگفته است زمین را می بینی و گمان می کنی که ساکن است در حالی که به سرعت حرکت می کند؟

پاسخ این سؤال می تواند این باشد که کوهها عظیم ترین موجودات روی زمین می باشند و مظهر صلابت و استحکام و پابرجایی است (همچنان که در ضرب المثل معروف می گوئیم: "فلانکس مانند کوه استوار و پابرجاست")؛ و لذا یادآوری حرکت کوهها با آن عظمت و صلابت و پابرجایی می تواند نشانه ای از قدرت بی پایان حق تعالی باشد، ولی مسلم است که حرکت کوهها چیزی جز حرکت زمین نخواهد بود.

ضمناً شکی هم در این نیست که آیه سخن از حرکت کوهها _ و به تعبیر دیگر حرکت زمین _ در همین دنیا دارد، نه حرکت کوهها در آستانه قیامت.

این نکته نیز قابل توجه است که تشبیه به حرکت ابرها، علاوه بر این که به طور اشاره سرعت فوق العاده آن را نشان می دهد، پاسخی است به این سؤال که اگر زمین حرکت دارد، چرا ما احساس نمی کنیم. جوابش این است آن چنان آرام و نرم و بی سرو صدا حرکت می کند که قابل تشخیص نیست، همان گونه که اگر فی المثل کسی سوار بر ابر بود، حرکت آن را تشخیص نمی داد.

یکی دیگر از آیاتی که به حرکت زمین اشاره می کند، آیه ?? سوره الملک است:

«هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذُلُولًا فَاقْشَوْا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ» یعنی اوست کسی که زمین

را برای شما رام گردانید، پس بر روی آن رهسپار شوید و از روزی خدا بخورید و (بدانید که) رستاخیز شما به سوی اوست.

تشبیه زمین به "حیوان سواری که سواره آن احساس ثبات و آرامش می کند" یعنی چه؟ یعنی این که زمین حرکات مختلّف دارد، ولی مانند یک حیوان خوش سوار که انسان بر روی آن احساس ثبات و آرامش می کند، حرکات آن را احساس نمی کند.

به اعتقاد نگارنده این تفسیر و تأویل ها البته قطعی نیستند، و به نظر نمی رسد اگر حرکت زمین از نظر علمی اثبات نشده بود، هم اکنون ما چنین استظهارهایی می کردیم، ولی در عین حال، احتمال دلالت این آیات بر مطلب فوق منتفی نیست.

البته به نظر ما آیه دوم دلالت بیشتری دارد تا آیه اول، که در آیه اول می توان مثلا حرکت مولکولی را هم برای تأویل آن پذیرفت.

سؤال دیگرتان را به صورت جداگانه بر ایمان ارسال کنید. هر نامه، یک سؤال.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر - قم.

باستانی.

سوال ۶۰

سوال :

در سولاتی که در باب فلسفه حجاب و پاسخ به آن دیده میشود گفته اید (و گفته اند و هنوز هم میگویند!) فلسفه حجاب برای حفظ زن از آزار دیگران و مصونیت اوست. و اینکه نبود حجاب و بی بند و باری و برهنگی موجب هرج و مرج اخلاقی در یک جامعه میشود. مطهری هم میگوید برهنگی و بی حجابی نیروی کار و فعالیت را از جامعه میگیرد در حالی که حجاب این نیرو را به جامعه تزریق میکند (نقل به مضمون. جمله دقیقش خاطر م نیست). حال اجازه بدهید از توهم بیرون بیاییم و با چشمان باز به دنیا نگاه کنیم. در بسیاری از کشورهای جهان حجاب

وجود ندارد و برهنگی (البته آنچه منظور شماس است) رواج دارد اما نه هرج و مرج اخلاقی به راه افتاده نه نیروی اجتماع هرز رفته. کشورهای مثل فنلاند، سوئد، نروژ، دانمارک، ایسلند و... که کمترین آمار تجاوز و بزهکاریهای جنسی و بالاترین سطح رفاه اقتصادی و بازده کاری را دارا هستند. اما در ایران عزیز اسلامی ما که در آن حجاب اجباری (و نه مثل بقیه کشورهای اسلامی متداول) است چطور؟ مطمئنم واقع بین هستید. آمار بالای تجاوز به نوامیس مردم و جنایتهای جنسی، سطح پایین بازده کاری و

جواب :

دقیقا بر خلاف تئوری کاملا غیر علمی امثال مطهری. (من برای مطهری احترام زیادی قایلم اما معتقدم او هرچقدر در فلسفه تبحر داشته در روانشناسی و جامعه شناسی و ... فرد نا آشنایی بوده و متاسفانه خطاهای بسیاری کرده) آیا وقت آن نرسیده بپذیریم حجاب یک قاعده دست چندی برای جامعه عقب مانده عرب حجاز ۱۴۰۰ سال پیش بوده و اجبار آن در دنیا متمدن امروز امری کاملا اشتباه است؟

پاسخ : با سلام و عرض تحیت.

دوست محترم!

به چند نکته توجه کنید:

۱. نوشته شما سؤال است یا یک بیانیه اعتقادی؟! اگر مسئله برای شما روشن است و مثل مرحوم مطهری فردی نا آشنا و پراشتباه است، و مسئله حجاب هم دیگر جای بحث ندارد، و دنیای غرب امن و امان است و ما در توهم بسر می بریم و بالاخره قرآن و متون دینی هم کهنه شده اند و باید بپذیریم تعالیم دینی قواعد دست چندی برای جامعه عقب افتاده حجاز ۱۴۰۰ سال پیش است، دیگر سؤال از چه دارید؟!

اگر هم معتقدید که این مسائل هنوز هم جای کنکاش دارد و باید باز هم در باره آن گفت

و شنید، ادبیات مناسبی برای نوشته تان انتخاب نکرده اید.

۲. اشتباه بسیاری این است که وقتی می خواهند تمدن غربی را ارزیابی کنند، آن را با جامعه خودمان قیاس می کنند و مثلاً می گویند ما که وضعمان بدتر است!

اولاً، به فرض که وضع ما بدتر باشد، این دلیل بر خوب بودن وضع غربیان نیست.

ثانیاً، اصلاً این مبنای باطلی است که گمان کنیم جوامع ما _ و به طور کلی کشورهای اسلامی _ آئینه تعالیم دینی هستند. واقع امر این است که امروزه تفوق تمدن غرب در زمینه های متعدد اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و تبلیغاتی در تار و پود همه جوامع شرقی، از جمله جوامع اسلامی نفوذ کرده است. جوامع ما _ و به طور کلی کشورهای جهان سوم _ نه با سنتهای شرق زندگی می کنند و نه با دستاوردهای غرب؛ بلکه در بحران هویتی بسر می برند که کنش و واکنششان را به سختی تحت تأثیر خود قرار داده است. بدترین خطر برای یک جامعه آن است که احساس خود کم بینی کند، و به خود اعتماد نداشته باشد. این حالی است که بر جامعه ما می گذرد.

بنا بر این آن چه در جوامع شرق می بینیم نتیجه تفکر شرقی نیست، بلکه ناشی از بی هویتی فرهنگی است. از این روحیه امیدی نمی توان داشت، مگر تغییر کند.

۳. این سخن مرحوم مطهری و مثل او نیست که غرب دچار مشکل اخلاقی است، بلکه سخن خود آنها است.

بگذارید نگارنده خاطره را برای شما نقل کند. نمی دانم شما دکتر احسان نراقی را می شناسید یا نه؟ او جامعه شناس برجسته ایرانی

است که بعد از انقلاب در یونسکو مشغول شده و رئیس یکی از بخشهای آن است. در سفری که به ایران داشت، یکی از دوستان نگارنده از او پرسید چه چیز در شرق و جوامع اسلامی برای غربیان جذاب است. او به طور خاص گفت استحکام خانواده در کشورهای شرقی و اسلامی برای غربیان بسیار جذاب و مورد توجه است. آنها بسیار نگرانند که خانواده هایشان شکل سنتی خود را از دست داده، و به تبع آن اخلاق عمومی دستخوش تغییر و انحطاط شده است.

این سخن کسی که انگیزه ای برای دفاع از جامعه اسلامی ما ندارد. این وضعیت ناشی از همین اختلاط ها و همین عریانی ها است.

دوست خوب!

جامعه غرب را وقتی می شود به درستی شناخت که برای مدت طولانی در میانش زندگی کرد، والا جامعه ای که از نظر اقتصادی و سیاسی به سامان است، آن قدر اقتدار دارد که بتواند از بروز بحران در جامعه خود جلوگیری کند، و با به کار گیری مدیریت علمی بروز فاجعه را به تأخیر بیندازد؛ ولی هرگز نمی تواند واقعیتی را که مردم آن در زندگی رزومه شان به تدریج احساس خواهند کرد، از بین ببرد؛ ولی این دریافت زندگی در متن زندگی آنها را می طلبد.

استواری و استحکام سیاسی و اقتصادی در آن جوامع هرگز قابل قیاس با شرائط جوامعی مثل ما نیست. در این جا هر تلاطمی می تواند بحران ساز باشد؛ و اگر ثبات نسبی در جامعه خودمان می بینید نه به اقتدار حاکمیت بازمی گردد _ که حاکمیت ملی در ایران، به معنای واقعی کلمه، جوان است _ بلکه آنچه

از اعتقادات مذهبی و ملی خود مردم باقی است، از بروز خیلی مشکلات جلوگیری می کند.

آن چه عرض کردیم، به معنای انکار همه دستاوردهای غرب نیست، که همان اقتدار اقتصادی و سیاسی ناشی از حاکمیت عقل جمعی در میان آنها است، و این کم چیزی نیست؛ ولی نباید بر اساس آن در باره تمامیت فرهنگ غرب قضاوت کرد.

۴. البته این که چرا حجاب _ به معنای خاص آن _ تا این حد مورد عنایت ادیان، و از جمله اسلام است، بحث مفصلی است که ترکیبی از بحثهای روانشناختی و فلسفه اخلاق را می طلبد. گمان نمی کنیم شما منظورتان از این سؤال ورود به این مباحث بوده باشد.

برای شما آرزوی موفقیت و بهروزی داریم.

مؤسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۶۱

سوال :

چرا زن باید حجاب داشته باشد و خود را بپوشاند ولی مرد کمتر

جواب :

مگر خدا زن را زیبا نیافرید پس چه دلیل برای حجاب زن وجود دارد؟

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

درست به همین دلیل که به آن اشاره داشته اید (زیبایی زن) حجاب برای زن لازم تر است؛ زیرا همین زیبایی ها می تواند عاملی برای تخریب زنان و مردان شود.

خداوند آستانه مقاومت نوع انسانها را می داند، و دستورات او با توجه به این حقیقت، در راستای باز بودن راه کمال برای انسانها تشریح کرده است.

شاعر در این زمینه می گوید:

"چشم اگر اینست و ابرو این و ناز و غمزه این

الفراق ای زهد و تقوی الوداع ای عقل و دین"

البته این خصوصیت نوعی انسانها است، والا همیشه انسانهای نیک و سالمی هستند که از این مقولات فارغند و به حدی از کمال رسیده اند که در

برابر هواهای نفسانی مقاومت دارند؛ کما این که در نقطه مقابل، هستند قلبی که زشت سیرتند، و در هر حال اناخوب بد می کنند.

بانوان، و به خصوص دختران جوان، باید به این حقیقت توجه کنند که افراد جامعه همه از اولیای خدا نیستند، و چه بخواهیم و چه نخواهیم بسیاری از مردم عادی تا شرایط بیرونی برایشان مساعد نباشد، نمی توانند خود را سالم نگه دارند. اینها کسانی هستند که نه آنقدر بدند که در هر شرائطی بدی کنند، و نه آن چنان نیک سیرت که در هر شرائطی سلامت خود را حفظ کنند؛ چه بسا می خواهند خوب باشند و خوب عمل کنند، ولی مقاومتشان در برابر تحریک نفس کم است و گاه به اعمال زشت قصد می کنند. واقعیت این است که غالب مردم چنینند. در این جهت فرقی بین زنان و مردان نیست.

این که اسلام خواسته تا زنان پوشش مناسب داشته باشند، برای آن است که زن به واسطه آن بتواند در ایجاد شرائط سالم زندگی برای خود و دیگران _ (نوع انسان ها) _ مؤثر باشد.

طبیعت زن و مرد هم به گونه ای است که در صورت عدم رعایت این مسئله، این زن است که، لاقلاً از نظر دنیایی، بیشتر متضرر می شود.

نتیجه اول تن ندادن به این فرمان الهی، ایجاد اجتماعی فاسد و هرج و مرج اخلاقی است که دامنگیر افراد صالح و جوانان پاکدامن می شود. به تبع این امر خانواده ها استحکام خود را از دست می دهند، و به دنبال این همه چیز از دست می رود.

قیمتی ترین شأن و جایگاه زن، هم از نظر روحیه

فردی و هم از نظر نقش اجتماعیش، ایجاد پیوند خانوادگی است. با عدم رعایت حجاب این نقش زن دستخوش تهاجم می شود.

در آخر، باز تأکید می کنیم ضرر معنوی رواج فساد در جامعه همه را می گیرد؛ ولی در این دنیا کسی که بیشتر از همه ضرر می کند، زنان هستند. زن برای حفظ خود باید مدافع این قانون باشد و اگر مردی هم خواست به حریم این قانون اعتراضی بکند، آن را دشمنی به خود تلقی کند، نه دفاع از حقوق زن.

برای شما آرزوی موفقیت و بهروزی داریم.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۶۲

سوال :

می خواستم بدونم چرا در هنگام نماز خانم ها باید حجاب کامل داشته باشند مگر خدا به انسان محرم نیست؟

جواب :

پاسخ : سلام. با توجه به این که خداوند متعال علیم و حکیم است، پس یکایک احکام حکمت خاصی دارد . حجاب و پوشش بانوان در نماز، علل و فلسفه های متعددی دارد ؛ از جمله: الف) این خود نوعی تمرین مستمر و روزانه برای حفظ حجاب می باشد و یکی از عواملی است که در پاس داشت دائمی پوشش اسلامی زن و جلوگیری از آسیب پذیری آن، نقش مهمی ایفا می کند. ب) وجود پوششی یک پارچه برای تمام بدن و داشتن پوششی مخصوص برای نماز، توجه و حضور قلب انسان را بیشتر می کند و از التفات ذهن به تجملات و چیزهای رنگارنگ می کاهد و ارزش نماز را صدچندان می کند. ج) داشتن پوشش کامل در پیشگاه خداوند، نوعی ادب و احترام به ساحت قدس ربوبی است. ازاین رو برای مرد نیز در بر داشتن عبا و پوشاندن سر در نماز، مستحب است و همین

ادب حضور در پیشگاه الهی زمینه ساز حضور معنوی و بار یافتن به محضر حق می شود. افزون بر آن، حکم پوشش در نماز، با حفظ حجاب در برابر نامحرم تفاوت هایی دارد و با آن قابل مقایسه نیست؛ مثلاً پوشاندن روی پا در برابر نامحرم واجب است؛ ولی در نماز - بدون حضور نامحرم - واجب نیست. موفق باشید

سوال ۶۳

سوال :

من می خوام بدونم کیفر بی حجایی چیه.

جواب :

یکی از دوستان موهاش خیلی مشخص بود. بهش گفتم درستش کن اینا همه تو جهان آخرت مار می شه. آخه بچه که بودم همه می گفتن موهاش اگه معلوم باشه اینجوری می شه.

دوستم قبول نکرد گفت اصلا به حجاب و این چیزها ربطی نداره. می گه کی گفته که آدم باید با حجاب باشه. من گفتم تو قران حتما نوشته. گفت اگه پیدا کردی به من بگو. من الان خودم دقیق نمی دونم.

اول بگید ادم بی حجاب عذابش چیه.

دوم اینکه من از کجا براش دلیل بیارم. توی قران با احادیث و...

دوستم می گه کی اون دنیا رو دیده. می گم این همه خوابنا می شن. گفت از کجا معلوم شاید دروغ بگن. من می دونم توی قرآن در مورد قیامت و بهشت و جهنم توضیح داده ولی بی حجایی رو دیگه نمی دونم.

ممنون می شم اگه توضیح بدید. پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

در مورد حجاب و اصل حجاب در قرآن در کد ۱۵۲۵۲ به تفصیل سخن گفته ایم که می توانید به آن مراجعه کنید.

اما در مورد عذاب زنان بی حجایی روایتی است که پیامبر اکرم(ص) که قسمتی از آن، برای پاسخ به سؤال شما کافی است، ولی ذکر تمامی آن بی فایده

نیست.

امام هشتم(ع) از پدران معصومان(ع) از امیرالمؤمنین(ع) نقل می کنند: روزی من و فاطمه(س) بر پیامبر(ص) وارد شدیم، او را شدیداً گریان یافتیم. گفتم: پدر و مادرم فدایت گردد یا رسول الله! شما را چه چیزی به گریه آورده است؟ فرمودند: یا علی! شبی که مرا به معراج می بردند گروهی از زنان اتم را در عذاب شدید و سخت دیدم. برای من تعجب آور شد و باور نمی کردم؛ از این رو سخت گریستم؛ زیرا گروهی زن را دیدم که به موی سر آویخته اند و مغز سرشان می جوشد. زنانی را دیدم که زبان آویخته و آب جوش به حلقشان ریخته می شود. زنانی به پستان ها آویزان شده و زنی را دیدم که از گوشت جسدش می خورد، در حالی که آتش از زیر او زبانه می کشید. زنانی را دیدم که دست و پاهایشان بسته بود و مار و عقرب ها به جانشان ریخته بودند. زنی را دیدم که کور، و گنگ در تابوتی از آتش که مغز سر وی از بینی او سرازیر بود، در حالی که بدن او پر از جذام و برص (پیسی) بود. زنانی را دیدم در تنور آتش به پاها آویخته، زنانی را دیدم که گوشت های جلو و پشت آنها را با قیچی های آتشین می بریدند. زنی را دیدم صورت و دست هایش می سوخت و روده هایش را می خورد. زنی را دیدم که سر او چونان سر خوک و بدنش چون خر با هزار هزار رنگ عذاب. زنانی را دیدم که به شکل سگ و آتش از مقعدشان داخل و از دهانش خارج می گشت، در حالی که فرشتگان با گرزهای آتشین به سر و بدنشان می زدند.

فاطمه زهرا(س) عرض کرد:

حبیب من و نور چشمان من! کردار و سیره اینان چه بوده است که خدا بر آنها این عذاب را نهاده است؟

پیامبر(ص) فرمودند: زنانی که به موی سر آویخته بودند کسانی هستند که موی سرشان را از نامحرم نمی پوشانند. آنان که به زبان آویخته بودند شوهرانشان را آزار می دادند. آن که به پستان آویخته بود زنی است که از هم بستر شدن شوهر با او مانع می شود. آن که به پاها آویخته بود زنی است که بدون اذن شوهر از خانه خارج می گردد. زنی که گوشت بدن خود را می خورد کسی است که بدنش را برای نامحرم آرایش می کند. زنانی که دست هایشان به پاهایشان بسته و مار و عقرب بر آنان تسلط دارند زنانی هستند که نسبت به طهارت جامه و وضویشان بی مبالا و لابالی هستند، و از جنابت و حیض غسل نمی کنند، به نطافت بدن نمی کوشند و نسبت به نماز کاهلند. اما زنانی که کور، کر و گنگ دیده شدند همان زنان بدکار و هرجایی هستند که فرزندان نامشروع خود را به شوهرانشان نسبت می دادند. زنانی که گوشت بدن هایشان را با قیچی های آتشین می بریدند کسانی هستند که خودشان را بر مردان عرضه می کنند. اما آن گروه زنانی که صورت و بدنشان می سوخت و از درون بدن خود می خوردند زنان واسطه گر بین مرد و زن زنا کارند، و آن زنانی که سرشان چون خوک و بدنشان چون خر شده بود همان زنان سخن چین و دروغگویانند و آن دسته زنانی که به شکل سگ درآمده بودند و آتش از پایین بدنشان داخل و از دهانشان خارج می گشت زنان آوازه خوان و حسودند...
("بحارالانوار"، ج ۸، ص ۳۰۹)

اگر باز هم

مطلبی بود در خدمت هستیم.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۶۴

سوال :

: نظر شما درباره حجاب چیست؟

جواب :

پاسخ : با سلام و عرض تحیت.

دوست گرامی!

به عقیده ما، حیاء و عفاف و پوشش تدبیری است که خود زن با یک نوع الهام برای گرانبها کردن خود و حفظ موقعیت خود در برابر مرد به کار برده است. زن با هوش فطری و با یک حس مخصوص به خود دریافته است که از لحاظ جسمی نمی تواند با مرد برابری کند ... و از طرف دیگر نقطه ضعف مرد را در همان نیازی یافته است که خلقت در وجود او نهاده است ... وقتی که زن مقام و موقع خود را در برابر مرد یافت ... همانطور که متوسل به زیور و خود آرایی و تجمل شد که از آن راه، قلب مرد را تصاحب کند متوسل به دور نگه داشتن خود از دسترس مرد نیز شد ... زن بر اثر دور نگه داشتن خود از دسترس مرد خود را بالا برده، و سر نیاز مرد را به آستان خود فرود آورده است. (مجموعه آثار، شهید مطهری، ج ۱۹، ص ۴۲۱)

در فرهنگ و کشور ما رعایت حجاب یک قانون است، که عقلا تشخیص داده اند که حفظ مصالح عمومی جوانانمان بسته به آن است.

در چنین مواردی نمی توان گفت این قانون خلاف آزادی است، زیرا مرز آزادی مصالح و بلکه آزادی عمومی است که توسط عقلای جامعه تشخیص داده می شود.

اگر چنین قوانینی نباشد حفظ آزادی و مصلحت عمومی امکان پذیر نیست، همانطور که یک قدرتمند با آزادی خود حق آزادی همه را سلب می کند.

نتیجه آنکه فلسفه و

فایده حجاب و در پوشش ماندن زن، همان فلسفه توسل به زیور و خود آرائی است؛ و به دیگر سخن، فلسفه آن بالا بردن پایه مقام زن و فرود آوردن سر نیاز مرد به آستان زن است؛ و با آزادی منافات ندارد چرا که مرز آزادی قانون است و قانون عقلانی حافظ آزادی است نه ناقض آزادی.

البته نکته ای که نباید از آن غفلت شود این است که بر اساس قانون، انتخاب نوع حجاب در صورتی که اصل حجاب رعایت شود، حق زنان است و کسی حق تحمیل نوعی خاص از حجاب را به دیگران ندارد.

اگر در مورد فلسفه حجاب می خواهید بیشتر بدانید به مطالب ذیل توجه نمایید:

خداوند متعال انسانها را به دو گروه مرد و زن تقسیم کرده، و برای هر کدام، در تکوین، اقتضانات و ویژگیهای جسمی و روحی متناسب با خود، و در پاره ای از امور متفاوت با یکدیگر قرار داده است.

از طرفی خداوند متعال برای اینکه حقوق اجتماع و افراد انسانها رعایت شود، برای این امکانات جسمی و روحی که به انسان داده، قوانین و ضوابطی هم قرار داده تا در آن چارچوب از آنها استفاده شود، بدون اینکه انسانها دچار افراط و تفریط گردند، زیرا افراط و تفریط موجب ضرر رساندن به خود و دیگران است. این قوانین، در حقیقت، متناسب با تکوین و ساخت قوای انسانی و با توجه به خصائص و تفاوتها جعل شده است. بنابراین برای حفظ اجتماع انسانی و ادامه یافتن یک زندگی مدنی و گروهی، همراه با سلامتی جسم و روح انسانها، نیاز به رعایت این قوانین و ضوابط وجود دارد.

حجاب

و پوشش مناسب نیز یکی از آن ضوابط و قوانینی است که در یک زندگی اجتماعی باید رعایت شود.

اصل پوشش و تناسب آن با موقعیت انسانها اختصاص به اسلام ندارد، بلکه همه جوامع انسانی آن را پذیرفته اند؛ غایت الامر این که در نوع آن اختلاف نظرهایی وجود دارند.

در جامعه اسلامی علاوه بر اینکه بر مرد و زن رعایت یک قدر متیقن و حداقلی از حجاب را لازم و ضروری دانسته، با در نظر داشتن تفاوت‌های تکوینی زن و مرد، و اینکه زن از یک سو، از لحاظ جسمی و روحی لطیف تر است و محتاج حفاظت و حمایت است، و از سوی دیگر، مردها نسبت به آنان از نقطه ضعف برخوردارند و احياناً قدرت حفظ خود را از دست می دهند، امر کرده تا زن پوشیده تر از مرد در جامعه حاضر شود. این پوشیدگی مضاعف زن در همه جوامع سنتی در همه جای دنیا به چشم می خورد. کما این که همه ادیان الهی بدان توصیه کرده اند.

این تنها از خصائص جوامع سنت گریز امروز است که منکر این تفاوت و لزوم آن شده است.

برای ارزیابی صحت و سقم این دو نگرش همین کافی است که وضع اخلاقی جوامع امروز و دیروز را با هم مقایسه کنیم. استحکام خانواده ها را در این دو جامعه بسنجیم و میزان احساس آرامش حقیقی _ و نه کاذب _ انسان امروز و دیروز را با هم ببینیم.

بر اساس این منطق می توان گفت حجاب محدودیت نیست، بلکه مصونیت است.

در توضیح این مطلب باید گفت: آزادی به این نیست که انسان هر

چیز با ارزشی دارد بیاورد، و در انظار عموم قرار دهد، و بعد هم توقع داشته باشد که ارزشهای او حفظ شود!

کسی که قطعه ای طلائی با ارزش دارد، هیچ کس به او نمی گوید او را به همه نشان بده، بلکه به او توصیه می شود که آن را مخفی کن و در جایی قرار بده تا از گزند حوادث و تعرض دیگران در امان باشد. و اگر او چنین نکرد و طلائی او به سرقت رفت، هیچ کس برای او دلسوزی نمی کند، و همه خود او را مقصر می دانند. زن نیز گوهر ارزشمندی دارد که همان عفاف و حیا و پاکی او است که موجب شده تا بیش از مردان مورد توجه قرار گرفته، و برای محافظت از او اموری تدبیر و اندیشیده شود؛ مانند مرواریدی گرانبها که برای در امان ماندن از اتفاقات و حوادث، نیاز به یک پوشش صدف گونه دارد تا او را محافظت نماید.

اینها همه به خاطر آن جایگاه ویژه و حساسی است که زن و آرامش روانی و سلامت روحی او در جامعه دارد.

مسأله دیگری که بر محافظت زنان و داشتن پوشش برای آنها تأکید شده است حفظ روح سلامت و معنویت در جامعه انسانی است. اگر قرار باشد زن با آن جاذبه و گرایشهای جسمی و روحی که دارد، بدون پوشش و حجاب در اجتماع حاضر شود، به طور طبیعی توجه مردان را به خود جلب می کند، و به دنبال آن حوادثی پیش می آید که جامعه به سمت فساد کشیده شده، و به تبع آن روحیه معنوی و انسانیت انسانها

به فراموشی سپرده می شود.

در روایتی از امام رضا(ع) به این مطلب تصریح شده است: «حرم النظر الى شعور النساء... لما فيه من تهيج الرجال، و ما يدعو التهيج الى الفساد و الدخول فيما لا يحل...» یعنی حرام شد نگاه به موهای زنان برای آنکه اگر موهای آنها در برابر مردان نامحرم آشکار شود باعث تحریک و جلب نظر خواهد شد، (و این جلب توجه مردان به زنان) فساد و بین بند و باری را به دنبال دارد، و سبب می شود که (مردم) در کارهای حرام وارد شوند... (علل الشرایع، ج ۲، ص ۲۸۷، باب ۳۶۴)

نکته دیگری که می توان گفت آن که این نداشتن پوشش مناسب توسط زنان است که، بر عکس تصور رائج، باعث سلب آزادی و آسایش از خود آنان می شود. آنان می توانند با داشتن پوششی مناسب به راحتی و با آزادی در اجتماع حاضر شده و به کار و فعالیت پردازند.

شاید گفته شود: با وجود این احیانا به زنان در جوامع دینی هم تعرضاتی هست. در جواب می توان گفت: اگر زنان با وجود پوشش و حجاب مورد تعرض مردان قرار بگیرند، باید دانست که در صورت نبود حجاب به طریق اولی نسبت به زنان ناحقی می شد.

خداوند متعال خطاب به پیامبرش می فرماید: «يا أيها النبي قل لازواجك و بناتك و نساء المؤمنین یدنین علیهن من جلابیهن ذلك أدنی أن یعرفن فلا یؤذین و كان الله غفورا رحیما» یعنی ای پیامبر! به همسران و دختران و زنان مؤمنان بگو: جلابیها (روسری های بلند) خود را بر خویش فرو افکنند، این کار برای اینکه آنها (به عفت و حریت)

شناخته شوند تا از تعریض و جسارت (هوسرانان) آزار نکشند بر آنان بسیار بهتر است؛ (و اگر تاکنون از آنها خطا و کوتاهی سر زده توبه کنند) خداوند همواره آمرزنده و رحیم است. (احزاب/۵۹)

با توجه به مطالب فوق می توان این نکات را برداشت نمود:

۱_ هر انسان متعادل و منطقی، اصل حجاب و پوشش را قبول داشته، و برهنگی زن و مرد را نمی پذیرد.

۲_ هر چیز ارزشمندی نیاز به محافظت بیشتری دارد، و زن از حیث اینکه گوهر ارزشمندی مانند عفت و حیاء دارد، مستلزم آن است که از او مراقبت بیشتری شود.

۳_ رعایت پوشش برای زن و مرد به طور عام، و برای زنان بطور خاص، جامعه را از رفتن به سوی فساد و بی بند و باری حفظ می کند.

۴_ پوشش و حجاب باعث می شود که زنان مؤمن در جامعه، شهره خلق نشوند _ تا خدای ناکرده، بنا بر تصریح آیه قرآن _ احزاب/۵۹ _ مورد تعرض و آزار افراد بیمار دل قرار نگیرند _ و اگر هم شناخته شوند به پاکی و عفاف شناخته شوند.

۵_ رعایت پوشش و حجاب، آزادی زنان را نسبت به موقعی که آنها بدون حجاب و پوشش باشند بیشتر تضمین می کند. به عبارت دیگر آزادی حقیقی در سایه داشتن پوشش و حجاب فراهم می شود و اگر با وجود ویژگیهای تکوینی و جسمی و روحی زنان، دستور پوشش و حجاب آنها داده نمی شد آن موقع در حق آنها ظلمی بزرگ روا داشته شده بود.

کلام آخر آن که باید توجه دانست که انسان _ به خصوص انسان امروز _

تنها با بیان و استدلال عقلانی اقناع نمی شود، بلکه انسان محتاج آن است که با تمام قوای وجودی خود به حقانیت یک حقیقت — چه دینی و چه غیر دینی — پی ببرد. کأن انسان دنیا را تنها از پرده عقلانیت صرف نمی بیند، و به احساس عاطفی مثبت نیز بها می دهد. آنچه گذشت بیان عقلانی ای برای تبیین این حقیقت است که زن با حجاب خاص خود محدود نشده، بلکه به مصونیت و آزادی دست یافته است. پس از این وظیفه ما آن است که با تفکر و مطالعه و پاک کردن ضمیر از احساسات زودگذر آنچه را عقل یافته است، وجدان کنیم و لذتهای معنوی حاصل از عبادات و التزامات به شرع را در خلوت و جلوت خود دریابیم.

پیروز باشید.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۶۵

سوال :

همسر من می خواهد بداند با وجود حجاب کامل با مانتو چه لزومی به چادر هست. لطفا کتاب یا منبعی را معرفی کنید که با دلایل عقلی و منطقی این را اثبات کرده باشد. خیلی ممنون

جواب :

پاسخ : با سلام. وشش اسلامی از احکام ضروری اسلام است و هیچ مسلمانی نمی تواند در آن تردید کند؛ زیرا هم قرآن مجید به آن تصریح کرده است و هم روایات بسیار بر وجوب آن گواهی می دهند. به همین جهت، فقیهان شیعه و سنی به اتفاق به آن فتوا داده اند. همان طور که نماز و روزه به دورانی خاص اختصاص ندارد، دستور پوشش نیز چنین است و ادعای عصری بودن آن بی دلیل و غیر کارشناسانه می نماید. خداوند متعال در آیه ۳۰ سوره نور نخست به مردان مسلمان و سپس در آیه

بعد به زنان مسلمان فرمان می دهد از چشم چرانی اجتناب کنند و در رعایت پوشش بدن از نامحرمان کوشا باشند: قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ.

(ای پیامبر) به مردان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه نامحرمان بپوشانند. این کار برای پاکی و پاکیزگی شان بهتر است و خداوند بدانچه می کنند، آگاه است.»

سپس در آیه بعد می فرماید:

«وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا يَضْرِبْنَ بِحُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَائِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْإِرْبَابِ مِنَ الرِّجَالِ أَوْ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَىٰ عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ؛

(ای پیامبر) به زنان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه بیگانگان بپوشانند و زیور خویش را جز برای شوهران و سایر محارم آشکار نکنند، مگر آنچه پیدا است؛ و روسری های خویش را به گریبان ها اندازند تا سر و گردن و سینه و گوش ها پوشیده باشد و پاهایشان را به زمین نکوبند تا آنچه از زینت پنهان می کنند، معلوم شود. ای بندگان مؤمن، همه به سوی خدا توبه کنید تا رستگار شوید.»

در این آیه خداوند تعالی، در خصوص پوشش بانوان، آنچه را لازم است، به دو شکل گسترش

۱. پوشیدگی سر و گردن؛ ۲. پوشاندن زینت ها.

«حُمْر» جمع «خمار» و به معنای روسری و سرپوش ست. «جیوب» از واژه «جیب» به معنای قلب و سینه و گریبان است. در تفسیر مجمع البیان چنین می خوانیم: زنان مدینه اطراف روسری های خود را به پشت سر می انداختند و سینه و گردن و گوش های آنان آشکار می شد. بر اساس این آیه، موظف شدند اطراف روسری خود را به گریبان ها بیندازند تا این مواضع نیز مستور باشد. فخر رازی یاد آور می شود: خداوند متعال با به کارگرفتن واژه های «صَدْر» و «عَلَى» که مبالغه در القا را می رساند، در پی بیان لزوم پوشش کامل این نواحی است. بنابراین، خداوند زینت و خودآرایی را نهی نمی کند؛ آنچه در شرع مقدس ممنوع شده است، تَبَرُّج و خودنمایی و تحریک و تهییج به وسیله آشکار ساختن زینت در محافل اجتماعی است؛ چنان که می فرماید: «وَلَا تَبَرُّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى» (سوره احزاب (۳۳): ۳۳).

و نیز می فرماید: «وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ» (سوره نور (۲۴): ۳۱).

این آیه زنان عرب را که معمولاً خلخال به پا می کردند و برای این که بفهمانند خلخال گرانبها دارند، پای خود را محکم به زمین می کوفتند، از این کار نهی می کند. فقیه بزرگوار علامه مطهری می گوید: «از این دستور می توان فهمید هر چیزی که موجب جلب توجه مردان می گردد، مانند استعمال عطرهای تند و همچنین آرایش های جالب نظر در چهره، ممنوع است. به طور کلی زن در معاشرت، نباید کاری بکند که موجب تحریک و تهییج و جلب توجه مردان نامحرم گردد.» (مسأله حجاب، ص ۱۴۶ - ۱۴۷).

آیات دیگری که با صراحت کامل

دستور پوشش اسلامی و فلسفه آن را بیان می کنند، چنین است:

«يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأُزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا.»

ای پیامبر، به زنان و دخترانت و به زنان مؤمنان بگو: پوشش های (روسری و چادر) خود را بر خود فروتر گیرند. این برای آن که شناخته گردند و اذیت نشوند، (به احتیاط) نزدیک تر است؛ و خدا آمرزنده و مهربان است. (سوره احزاب (۳۳): ۵۹)

. چرا پوشش ضرورت دارد؟ خداوند متعال درباره علت ضرورت پوشش اسلامی می فرماید: «ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ.» برخی این آیه را چنین معنا کرده اند: «بدین وسیله شناخته می شوند آزادند نه کنیز؛ پس با آزار و تعقیب جوانان رو به رو نمی شوند. بنابراین، در عصر حاضر که مسأله بردگی از میان گرفته، این حکم نیز منتفی می شود؛ ولی باید گفت: ایجاد مزاحمت و آزار کنیزان نیز روا نیست. حقیقت آن است که وقتی زن پوشیده و با وقار از خانه بیرون رود و جانب عفاف و پاک دامنی را رعایت کند، فاسدان و مزاحمان جرأت هتک حیثیت او را در خود نمی یابند. بیمار دلانی که در پی شکار می گردند، فرد دارای حریم را شکاری مناسب نمی بینند. در روایات آمده است: «المرأه ریحانه؛ (وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۲۰). زن همچون ریحانه یا شاخه گلی ظریف است.» بی تردید اگر باغبان او را پاس ندارد، از دید و دست گلچین مصون نمی ماند. قرآن کریم، زنان ایده آل را که در بهشت جای دارند، به مروارید محبوب و پوشیده در صدف تشبیه می کند: «كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ.» (سوره واقعه (۵۶): ۲۳). افزون بر این،

گاه آن‌ها را به جواهرات اصیلی چون یاقوت و مرجان که جواهر فروشان در پوششی ویژه قرار می‌دهند تا همچون جواهرات یدلی به آسانی در دسترس این و آن قرار نگیرند و ارزش و قدرشان کاستی نیذیرد، تشبیه می‌کند. بر این اساس، مرحوم علامه طباطبایی (المیزان، ج ۸، ص ۳۶۱). همین تفسیر را بر می‌گزیند. استاد شهید مطهری در این باره می‌فرماید: «حرکات و سکانات انسان گاهی زبان دار است. گاهی وضع لباس، راه رفتن، سخن گفتن زن معنا دار است و به زبان بی‌زبانی می‌گوید: دلت را به من بده، در آرزوی من باش، مرا تعقیب کن؛ گاهی بر عکس، با زبان بی‌زبانی می‌گوید: دست تعرض از این حریم کوتاه است.» (مسأله حجاب، ص ۱۶۳). چادر نوعی پوشش است که در جامعه‌ی ما بهترین نوع آن است خیلی راحت بگویم مردان هرزه‌ای که به دنبال شهوترانی هستند برای منظور خود سراغ چه گزینه‌ای می‌روند؟ تا وقتی خانم‌های آرایش کرده با موی آشکار را در برابر خود می‌بینند می‌آیند سراغ خانمی که خود را با چادر پوشانده است و برای خود و نامحرم مرز ایجاد کرده است. حال اگر فرض فوق را کمی تغییر دهیم آیا با وجود خانمی که آرایش نکرده اما جنه و اندام او را در مانتو و روسری به خوبی برانداز می‌کند را انتخاب می‌کند یا کسی را که با پوشش متین چادر حفظ کرده است؟ به هر حال شکی نیست که ویژگی چادر این است که اندام زن را به خوبی از دید نامحرم حفظ می‌کند و دستور اسلام مبنی

بر حضور خانمها در جامعه به نحوی که محرک و جلب توجه نامحرم نکند را بهتر ایفا می کند. در این زمینه مطالعه کتاب مسأله حجاب / استاد شهید مطهری بسیار جامع و مفید است

سوال ۶۶

سوال :

سوال بنده این است که چرا بانوان در هنگام نماز حتی اگر نامحرم و یا محرم در اتاق هم نباشد باید حجاب خود را رعایت کنند؟

جواب :

پاسخ : سلام. با توجه به این که خداوند متعال علیم و حکیم است، پس یکایک احکام حکمت خاصی دارد. حجاب و پوشش بانوان در نماز، علل و فلسفه های متعددی دارد؛ از جمله: الف) این خود نوعی تمرین مستمر و روزانه برای حفظ حجاب می باشد و یکی از عواملی است که در پاس داشت دائمی پوشش اسلامی زن و جلوگیری از آسیب پذیری آن، نقش مهمی ایفا می کند. ب) وجود پوششی یک پارچه برای تمام بدن و داشتن پوششی مخصوص برای نماز، توجه و حضور قلب انسان را بیشتر می کند و از التفات ذهن به تجملات و چیزهای رنگارنگ می کاهد و ارزش نماز را صد چندان می کند. ج) داشتن پوشش کامل در پیشگاه خداوند، نوعی ادب و احترام به ساحت قدس ربوبی است. از این رو برای مرد نیز در بر داشتن عبا و پوشاندن سر در نماز، مستحب است و همین ادب حضور در پیشگاه الهی زمینه ساز حضور معنوی و بار یافتن به محضر حق می شود.

سوال ۶۷

سوال :

?- معنی دو واژه ی حجاب و ستر چیست و نظر اسلام به کدام واژه است ؟

جواب :

?- نحوه برخورد سایر ادیان (یهود ، مسیحیت و زرتشت) با زنان چگونه است ؟

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

ستر به معنی پوشاندن می باشد، و حجاب نیز وسیله ای است که برای پوشاندن بکار می رود.

حجاب در اسلام نوع خاصی از پوشش

و دارای احکام و شرائط خاص خود است. به عبارت دیگر، حجاب در اسلام ورای معنای لغوی آن به صورت یک اصطلاح درآمده است. در اسلام و احکام فقهی ستر و حجاب گاه به جای یکدیگر به کار می روند، و گاه مراد از ستر، داشتن پوشش شرعی (چه مرد و چه زن)، و مراد از حجاب، همین پوشش مخصوص زنان است.

در مورد حجاب نیز باید گفت دین حضرت مسیح(ع) شریعت مستقلی از شریعت حضرت موسی(ع) نیاورد؛ یعنی دین حضرت مسیح همان احکام دین یهود را تنفیذ کرد. در دین یهود نیز حجاب با قاطعیت وجود دارد. خاخام های سنت گرای یهود برای حجاب بانوان خود احکام شدیدی قائلند، و به همین سبب گاهی اعتراض هایی را هم متوجه جوامع یهودی می کنند که چرا از سنت موسی دور شده اند. شاید یکی دو سال پیش بود که جمعیت خاخامهای یهود اطلاعیه شدیدی اللحنی در ارتباط با رعایت حجاب صادر کردند و مردم یهود را به رعایت احکام موسی فراخواندند.

هم در عهد جدید(انجیل) و هم در عهد عتیق که کتاب مقدس یهودیان و مسیحیان است، سخن از فضیلت حجاب آمده است. مثلاً در رساله پولس آمده که نقاب و پوشیه شرف برای زن است. ("عهد جدید"، رساله قرناتیان، باب یازدهم)

احکام اسلام در حجاب بسیار ساده تر از احکام دین یهود و مسیحیت است.

در این زمینه می توانید به مقاله تاریخچه حجاب، در لغت نامه دهخدا مراجعه کنید.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۶۸

سوال :

در این چند وقت نمی دانم که سوالاتی از جانب دوستان مطرح می شود که در بعضی موارد جوابم قانع کننده نیست من در

ذهنم حل شده است ولی زیاد نمی توانم توضیح دهم و الان می خواستم چندین را از شما بپرسم اگر می شود در حد قانع کننده و سریع جواب دهید؛

جواب:

? - مثلا پرسیدند که چرا اصلا زنان باید این قدر سختی بکشند و خود را بپوشانند؟ چرا آقایان طوری خلق نشدند که اینقدر زنان برایشان محرک نباشد؟

?-گفتند که چرا نماز را اول وقت خواند ما در حال تنهایی صحبت می کنیم برای ما زیباتر است چرا؟

?-چه کنم که بتوانم زیبا در بحث ها موفق باشم سعی می کنم بسیار مطالعه کنم اما زیاد در خاطر نمی ماند؟ با تشکر پاسخ: با سلام و عرض تحیت.

دوست محترم!

به اجمال مطالبی عرض می شود. اگر در هر مورد ابهامی بود با ما در میان بگذارید.

۱. سختی و آسانی اموری ذهنی و نسبی هستند. امری برای انسان _ و بلکه هر موجود جاننداری _ سخت است که با طبیعت او ناسازگار باشد، و کاری برای او آسان است که طبیعتش او را به آن دعوت کند.

با این حساب وقتی در مقام مقایسه رفتار و تکالیف زن و مرد می نشینیم، باید با توجه به طبیعت این دو موجود انسانی در باره سختی و آسانی تکالیفشان قضاوت کنیم.

بیایید مثالی بزنیم. تنفس موجودات آبی در آب آسان، و در خشکی سخت و حتی غیر ممکن است؛ در حالی که همین امر در موجودات دارای شش _ و نه آبشش _ آسان، و آن دیگری سخت است. حال آیا می توانیم بگوییم تنفس موجودات دارای آبشش مثلا سخت تر است، چرا که باید در آب تنفس

کنند؟!

دوست خوب!

طبیعت و روحیه زن و مرد متفاوت است. طبیعت زن حیای فطری بیشتری دارد تا مرد، و به همین خاطر هم تکلیف به حجاب برای او به مراتب آسان تر است از تکلیف مرد به آن.

اگر به تاریخ حیات بشر نگاه کنید می بینید که زنان _ چه متدین و چه غیر متدین _ همیشه پوششی بیشتر از مردان داشته اند؛ مگر دنیای امروز غرب که با تبلیغات زن را به عنوان کالا می طلبد و فطرت او را نادیده گرفته، و نگذاشته تا او برای خود تصمیم بگیرد.

۲. اولاً که نماز اول وقت را هم می توان در تنهایی خواند، مگر مرادتان نماز جماعت باشد.

ثانیاً، به این دوستانتان بگویید هر چقدر می خواهند نماز نافله را در تنهایی بخوانند؛ همانطور که خواندن نافله در خانه و در تنهایی استحباب دارد. ولی نماز واجب به شکل جماعت، یک نمایش عمومی مذهبی هم هست، که در آن برکات اجتماعی عدیده ای وجود دارد.

همین که در سه یا پنج وقت مؤمنین همدیگر را در عملی عبادی ملتمز و هم عقیده ببینند، در تقویت روحیه و ایمان از یک سو، و در رسیدگی به حال یکدیگر از سوی دیگر بسیار مؤثر است. برکات دیگری هم در جماعت هست که فعلاً در مقام بیان آن نیستیم.

۳. از این که در فکر هدایت دیگران هستید خوشنودیم و این روحیه الهی را به شما تبریک می گوئیم؛ ولی این را بدانید که هدایت همه بر عهده شما نیست. شما به مقداری وظیفه دارید که در توان شما هست.

علاوه بر این که هدایت دست خدا است، و شما تنها

وظیفه ابلاغ را دارید. بعضی از انحرافات فکر ناشی از شبهات نظری نیست، بلکه منشأ آن شبهات عملی است. شما وظیفه تان را تا حد مقدور انجام دهید، و بعد از آن دعا کنید که کلام شما مؤثر باشد؛ همین و بس.

برای تقویت تأثیر کلام هم یکی از عوامل این است که انسان وقتی مثلاً در حال مطالعه کتابی است، برای آن نخواند که آن را برای دیگری بازگو کند، بلکه برای این بخواند که خود هدایت شود. وقتی ما در فکر حل مشکل ذهنی خود باشیم جواب در جان ما می نشیند. آن وقت ضعف حافظه نمی تواند محتوای اصلی جواب را از جان ما ببرد. بله، تعبیر از ذهن می روند، ولی اصل مطلب می ماند.

برای شما آرزوی موفقیت و بهروزی داریم.

مؤسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۶۹

سوال :

آیا حجاب بانوان منشاء روانشناسی دارد؟

جواب :

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

در ارتباط با این سؤال خودمان نظری نمی دهیم، و به نقل نظر مرحوم مطهری اکتفا می کنیم.

مرحوم شهید مطهری در کتاب "مسأله حجاب" در باب علت پیدایش حجاب، به بررسی نظریات در این باره پرداخته اند؛ و از جمله این نظریات به ریشه های روانی حجاب اشاره نموده اند. ولی ایشان در آخر می گویند این علل یا به هیچ وجه در پیدا شدن حجاب در هیچ نقطه از جهان نقش نداشته، و یا فرضاً در پدید آمدن بعضی از سیستم های غیر اسلامی تأثیر داشته است، در حجاب اسلامی تأثیر نداشته است؛ یعنی حکمت و فلسفه ای که در اسلام سبب تشریح حجاب شده، اینها نبوده است.

برای مطالعه بیشتر می توانید به کتاب

مذکور مراجعه کنید.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۷۰

سوال :

می خواستم اطلاعاتی درباره فلسفه حجاب در اسلام و ادیان دیگر و حتی کتب روانشناسی بدست آورم .لطفا مرا راهنمایی کنید و چند منبع برایم معرفی کنید.

جواب :

باتشکر

- ۱۸ ساله - فوق دیپلم

پاسخ : باسلام

دوست محترم

نمی دانم آیا هرگز از خود سوال کرده اید چرا ما آدمها اشیاء قیمتی خویش را پنهان می کنیم ؟ می دانم که جواب را می دانید ، بله ، زیرا می ترسیم این اشیاء قیمتی مورد دستبرد سارقان قرار گیرد . اگر روزی به خیابان برویم و به نگاه هایی که به خانم های بد حجاب می شود دقت کنیم ، خیلی ساده تشخیص می دهیم که آن نگاه ها بی شباهت به نگاه سارقان نیست . نگاههای زیر چشمی و دزدانه ای که خبر از از باطن سیاه افراد میدهند کسانی که به ارزش و بهای حقیقی خود آگاهند هرگز نمی پذیرند که هدف این نگاهها قرار گیرند ، و طبیعتا وضع لباس و ظاهر خویش را آنگونه می آریند که توجه این نا اهلان را به خود جلب ننمایند . زیبایی زن هدیه ای خدا دادی به اوست تا او در پرتو آن کانون خانواده را به محل گرم تبدیل نماید تا محیط مناسبی برای پرورش و تربیت نسل بعد گردد.

دو کتاب نیز معرفی میکنیم:

۱-بهشت جوانان(اسدالله محمدی نیا)

۲- مساله حجاب (شهید مطهری)

از نظر و یا پیشنهاد شما استقبال می کنیم.

دفتر پژوهشی و تر

سوال ۷۱

سوال :

میدانیم مهم ترین علت وجوب پوشش برای بانوان همان عدم تحریک جنس مخالف است.

جواب :

حال اگر فرض کنیم زمانی بیاید که در آن زمان به ما ثابت

شود و ما یقین کنیم _ حال به هر طریقی _ که اگر مثلا بانوان تا بازوی خود را هم نپوشانند تحریکی صورت نمیگیرد_البته برای نوع مردان_ آیا این حکم تبصره ای برای آن زمان پیدا میکند؟

-

پاسخ : با سلام و عرض تحیت.

دوست خوب!

اولا معلوم نیست که تنها دلیل حجاب این علت _ یا لافل دقیقا این علت _ باشد تا با رفع آن، دیگری مجالی برای معقولیت این حکم وجود نداشته باشد.

شما اگر به سنتهای اجتماعی نگاه کنید می بینید کشف علت وجودی آنها به این سادگی ها هم نیست. مثلا در مورد همین حجاب باید گفت تحریک جنسی گاه به صورت شخصی نگاه می شود، و گاه به صورت نوعی؛ هر یک از این دو نگاه هم گاهی تنها در برهه خاصی مورد توجه قرار می گیرد، و گاهی دوره های طولانی مدت حیات انسانی _ و به عبارتی به دید تاریخی _ در نظر گرفته می شود؛ کما این که ممکن است جامعه مورد مطالعه کل جامعه انسانی باشد، و ممکن است جامعه ای خاص مد نظر واقع شود.

جواب در هر یک از این صور متفاوت است. مثلا ممکن است در ارتباط دو نامحرم حجاب زن موجب تحریک آن دیگری نشود، ولی از نظر نوعی چنین نباشد؛ کما این که ممکن است این عدم تحریک در همه وقت زندگی فرد یا نوع وجود داشته باشد، و ممکن است گاهی باشد و گاهی نباشد، و یا جایی باشد و جایی نباشد.

آیا به قانون نگذار نباید حق داد در مواردی حکم عام تشریح کند، ولو در موارد خاص و برهه ها و مکانهای خاص

حکمت تشریح وجود نداشته باشد؟!

ادعای این که زمانی بیاید و همه مردان از نگاه به همه زنان بی حجاب تحریک نشوند هم ادعایی است که به راحتی قابل اثبات نیست.

ثانیا، در تقنین همانطور که وضع قانون بر عهده و در اختیار قانونگذار معتبر و مشروع است، رفع آن هم با او است.

مگر وقتی مجلس قانونگذاری کشور قانونی را جعل می کند و با مراجعه به مشروح مذاکرات مجلس علت این قانونگذاری هم بر ما معلوم می شود، می توان گفت هر وقت دیدیم آن علت دیگر وجود خارجی ندارد، و نمی تواند وجود این حکم را پشتیبانی کند، این حکم خود به خود لغو می شود؟! در همه جای دنیا رفع یک حکم هم توسط قانونگذار واقع می شود.

در مسئله مورد سؤال شما هم تنها خود خدایی که حکم وجود حجاب را جعل کرده است، می تواند رخصت بر عدم وجوب آن بدهد.

بله، این انتظار از هر قانونگذاری می رود که نگذارد حکمی بدون پشتوانه باقی بماند، ولی در هر حال رفع حکم با قانونگذار است.

برای شما از خدای متعال توفیق روزافزون می طلبیم.

مؤسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۲۲

سوال :

چرا خانم ها در هنگام نماز باید حجاب داشته باشند ؟ حتی هنگامی که تنهای تنها هستند

جواب :

- ۲۱ ساله - لیسانس

پاسخ : با سلام

دوست محترم

با توجه به این که خداوند متعال علیم و حکیم است، پس یکایک احکام حکمت خاصی دارد ولکن پی بردن به تمام آن اسرار برای ما میسر نیست چه این که با علم محدود ما از نیازها، استعدادها و نیز راه رفع نیازهای واقعی و شکوفا کردن استعدادها به نحو صحیح و

بدون مخاطرات جسمی و روحی، مادی و معنوی، چگونه می توان چنین ادعایی نمود.

علاوه بر این که اساس در این احکام فراخوان بشر به تعبد و اظهار بندگی در مقابل حضرت پروردگار است. البته چه بسا ممکن است آگاهی به این اسرار و حکمت ها حداقل در بعضی افراد موجب تقویت انگیزه آنها در پیروی از آن دستورات شود به همین جهت در صدد کنکاش از اسرار و حکمت های احکام می کنند.

به هر صورت حجاب و پوشش بانوان در نماز، علل و فلسفه های متعددی دارد؛ از جمله:

الف) این خود نوعی تمرین مستمر و روزانه برای حفظ حجاب می باشد و یکی از عواملی است که در پاس داشت دائمی پوشش اسلامی زن و جلوگیری از آسیب پذیری آن، نقش مهمی ایفا می کند.

ب) وجود پوششی یک پارچه برای تمام بدن و داشتن پوششی مخصوص برای نماز، توجه و حضور قلب انسان را بیشتر می کند و از التفات ذهن به تجملات و چیزهای رنگارنگ می کاهد و ارزش نماز را صدچندان می کند.

ج) داشتن پوشش کامل در پیشگاه خداوند، نوعی ادب و احترام به ساحت قدس ربوبی است. از این رو برای مرد نیز در بر داشتن عبا و پوشاندن سر در نماز، مستحب است و همین ادب حضور در پیشگاه الهی زمینه ساز حضور معنوی و بار یافتن به محضر حق می شود.

افزون بر آن، حکم پوشش در نماز، با حفظ حجاب در برابر نامحرم تفاوت هایی دارد و با آن قابل مقایسه نیست؛ مثلاً پوشاندن روی پا در برابر نامحرم واجب است؛ ولی در نماز - بدون حضور نامحرم - واجب نیست.

توفیق رفیقان.

سوال ۲۳

سوال :

می خواستم بدانم تعریف کامل حجاب از دیدگاه

اسلام چیست؟ آیا به نظر شما این تعریف کامل است: "مجموعه حرکات و رفتارهایی (از قبیل راه رفتن، لباس پوشیدن، صحبت کردن و...) که وقتی بین دو جنس مخالف اتفاق افتاد، آنها را به سمت توجه (ناخودآگاه) به تفاوت های جسمی یکدیگر سوق ندهد." اگر این تعریف اشکال یا کمبودی دارد خواهشمندم متذکر شوید.

جواب:

ضمناً آیا ما در قرآن صحبت از "چادر" داریم یا نه؟! می خواهیم بدانم ما مسلمانان (علی الخصوص شیعیان) پوشش چادر را از چه منبعی استخراج کردیم؟ آیا مدرکی دال بر استفاده حضرت زهرا (س) از چادر هست؟ آیا چادر آن زمان با چادرهایی (سیاه رنگ) که امروزه خانمها استفاده می کنند (از نظر شکل کلی یا رنگ) تفاوتی داشته است؟

از راهنمایی شما پیشاپیش تشکر می کنم

- ۲۰ ساله - فوق دیپلم

پاسخ: با سلام

دوست محترم

اگر به معنای عام، هر نوع پوشش و مانع از وصول به گناه را حجاب بنامیم، حجاب میتواند اقسام و انواع متفاوتی داشته باشد. یک نوع آن حجاب ذهنی، فکری و روحی است؛ مثلاً اعتقاد به معارف اسلامی، مانند توحید و نبوت، از مصادیق حجاب ذهنی، فکری و روحی صحیح است که میتواند از لغزشها و گناههای روحی و فکری، مثل کفر و شرک جلوگیری نماید.

علاوه بر این، در قرآن از انواع دیگر حجاب که در رفتار خارجی انسان تجلی میکند، نام برده شده است؛ مثل حجاب و پوشش در نگاه که مردان و زنان در مواجهه با نامحرم به آن توصیه شدهاند:

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ (۵)؛ ای رسول ما به مردان مؤمن بگو تا چشمها را از نگاه ناروا بپوشند.

قُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ

مِنْ أَبْصَارِهِنَّ (۶)؛ ای رسول به زنان مؤمن بگو تا چشمها را از نگاه ناروا ببوشند.

نوع دیگر حجاب و پوشش قرآنی، حجاب گفتاری زنان در مقابل نامحرم است:

فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ (۷)؛ پس زنهار نازک و نرم با مردان سخن نگویند؛ مبادا آن که دلش بیمار (هوا و هوس) است به طمع افتد.

نوع دیگر حجاب و پوشش قرآنی، حجاب رفتاری زنان در مقابل نامحرم است. به زنان دستور داده شده است به گونهای راه نروند که با نشان دادن زینتهای خود باعث جلب توجه نامحرم شوند:

وَلَا يَضْرِبْنَ بِالْأَجْلِبِئِ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ (۸)؛ و آن طور پای به زمین نزنند که خلخال و زیور پنهان پاهایشان معلوم شود.

از مجموع مباحث طرح شده به روشنی استفاده میشود که مراد از حجاب اسلامی، پوشش و حریم قابل شدن در معاشرت زنان با مردان نامحرم در انحصار مختلف رفتار، مثل نحوه پوشش، نگاه، حرف زدن و راه رفتن است.

از آنجایی که سرعت در پاسخگویی، حق پرسشگران محترم است و سوالها موضوع بندی می شود، لطفاً با پیرایش سوالهای خود و با ارسال هر سوال در یک کد جداگانه ما را در این امر یاری فرمایید.

توفیق رفیقان.

موسسه وتر

سوال ۷۴

سوال :

ازادی اسلامی قرآنی را معنی کنید و آیا با حجاب مغایرت دارد

جواب :

-

پاسخ : سلام علیکم

به طور کلی هر انسانی با اختیار و آزادی آفریده شده است. و آزاد است که راه خیر یا راه شر را انتخاب کند.

از سوی دیگر قرآن کریم برای انسانهایی که راه خیر را برگزیده اند قوانین و شریعی را آورده است که با رعایت آن قوانین به فلاح و

رستگاری می رسند.

اما بعضی از دستورات اسلامی جنبه ی اجتماعی دارد و به همین دلیل حکومت اسلامی موظف به اجرای آنهاست. از جمله ی آنها حجاب است.

هر حکومتی برای خودش قوانین دارد که با ابزارهایی که دارد آن قوانین را اجرا می کند. حکومت اسلامی نیز موظف است که قوانین اجتماعی اسلام را در جامعه اجرا کند.

سوال ۷۵

سوال :

حجاب چیست ؟

جواب :

-

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

حجاب یک معنا و حد و مرز فقهی دارد، و یک معنا و حد و مرز اخلاقی.

معنای فقهی حجاب همان پوشش ظاهری است، که شامل حجاب بانوان و آقایان، هر دو می شود.

حجاب فقهی بانوان پوشاندن اندام، بازوها، زیرگلو، بناگوش و مواضع زینت و زیبایی است.

مردها نیز حتی المقدور باید بدن خود را از زنان نامحرم بپوشانند، به ویژه اگر بدانند که زن ها به قصد لذت و یا ریه به بدن آنان نگاه می کنند. گرچه به جز موارد خاصی، پوشیدن سایر قسمت های بدن بر مردها واجب نیست، ولی بر بانوان حرام است به بدن نیمه عریان، بازوان و سایر قسمت های که معمولاً مردها می پوشانند، بنگرند. به طور کلی بازگذاشتن هر جای بدن به قصد به حرام انداختن نامحرم، حرام است.

اما حجاب اخلاقی یک نوع فرهنگ دینی است که همه زوایای زندگی را دربرمی گیرد. این حجاب را شاید بتوان به حیای باطنی انسان تفسیر کرد. حیایی که هم از سوی صاحب حجاب تکالیفی را به همراه دارد، وهم برای بیننده وظائفی را ایجاد می کند.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر - قم.

باستانی.

سوال ۷۶

سوال :

تعریف حجاب اسلامی از دیدگاه فقها و مراجع مختلف چیست؟(کامل لطفاً).

جواب :

- ۲۲ ساله - لیسانس

پاسخ : با سلام

نظر مشهوری در بین فقها، مجتهدین و مراجع درباره حجاب زن به شرح زیر می باشد:

منظور از حجاب آنست که زن باید بدن و موی خود را از نامحرم بپوشاند اگر چه کمک به حرام و قصد لذتی در بین نباشد و فقط پوشاندن گردی صورت و

دست ها تا مچ واجب نیست به شرط آنکه موجب مفسده نباشد و اگر موجب مفسده باشد (مثلاً مردی با قصد لذت به او نگاه می کند) باید آن ها را هم بپوشاند و همچنین باید بگونه ای لباس بپوشد که برجستگی های بدن را بپوشاند.

و در صورت نیاز به تعریف حجاب و ضرورت آن از دیدگاه اسلام، در کد جداگانه پرسش نمایید.

توفیق رفیقتان.

سوال ۷۷

سوال :

با سلام سوالی درباره حجاب بانوان در نماز داشتم چرا این حجاب باید دقیقاً رعایت شود حتی در خلوت و تنهایی مطلق ؟

جواب :

-

پاسخ : سلام علیکم

برای این که خداوند دوست دارد زنان را در حال عبادت با بهترین لباسشان ببیند. از سوی دیگر حفظ حجاب در حال نماز نشانه ی این است که حجاب مقدمه ی عبادت است یعنی اگر خانمی حجابش را حفظ نکند نمی تواند عبادت خداوند متعال را به درستی انجام دهد و به مقام قرب الهی نخواهد رسید.

مشاهده نظرات این مشاوره

سوال ۷۸

سوال :

لطفاً علت حجاب را توضیح دهید در واقع چرا مثلاً" در مورد زنها باید موی سرشان پوشیده باشد ولی صورت و دستها از مچ به بعد پوشیده نباشد منعی ندارد و نیز مساله حجاب در مورد مردان مثلاً" در مورد پوشیدگی نسبی در مورد مردان در هنگام نماز را فلسفه آنها را بطور کامل و جامع توضیح دهید. در واقع علت و فلسفه حجاب را توضیح دهید.

جواب :

با تشکر

-لیسانس

پاسخ : با سلام

دوست محترم

در فرهنگ و اخلاق اسلامی، پوشش و حجاب - برای عموم و به ویژه زنان - از جایگاه مهمی برخوردار است. اما به نظر می رسد در سال های اخیر، به اندازه اهمیت و جایگاه پوشش در اسلام، روشنگری نشده است و گرچه کتاب ها و مقالات فراوانی پیرامون آن نگاشته شده است، اما این اصل از اصول دینی، همچنان نیازمند روشنگری و پاسخ های تازه و متنوع است. ما طرح چنین پرسشی را به فال نیک گرفته، از آن استقبال می کنیم.

فلسفه حجاب (پوشش) می تواند ناشی از امور زیر باشد:

۱. حفظ تعادل جامعه از نظر امنیت و

یکی از غرایز خدادادی در ساختمان وجودی انسان، غریزه جنسی است که نیرومندترین و ریشه دارترین غریزه آدمی است و در صورت کنترل آن، می تواند علاوه بر تداوم و استمرار نسل بشر، موجبات و امنیت روانی انسان ها را فراهم کند.

در قوانین اسلام، برای استفاده درست از این غریزه حیاتی، مکانیسم های گوناگونی مطرح شده است که «حجاب» و وجود حریم بین زن و مرد، یکی از راهکارهای مهم آن است.

بدون شک، نبودن حریم بین زن و مرد و آزادی معاشرت های تعریف نشده و بی بندوبار (با آرایش های گوناگون)، هیجان ها و التهاب های جنسی را فزونی می بخشد و تقاضای برهنگی و سکس را به صورت یک عطش روحی و یک خواست سیری ناپذیر درمی آورد.

اسلام به قدرت شگرف این غریزه آتشین توجه کامل داشته و تدابیر زیادی برای تعدیل و رام کردن این غریزه اندیشیده است و در این زمینه هم برای زنان و هم برای مردان، تکالیف خاصی معین کرده است. وظیفه مشترک زن و مرد این است که چشم خویش را از نگاه به نامحرم ببوشانند و از نگاه شهوت آمیز بپرهیزند؛ اما زنان - به خاطر جاذبه های بیش تر - وظیفه خاصی دارند و آن این که بدن خود را از مردان بیگانه ببوشانند و در اجتماع با آرایش های تحریک آمیز، ظاهر نشوند و به جلوه گری و دلربایی نپردازند تا زمینه انحراف مردان و به ویژه جوانان فراهم نشود.

لباس افراد جامعه و مخصوصاً لباس زنان نمی تواند به هر شکل و اندازه ای باشد و باید حد و ضابطه ای داشته باشد. بی بندباری در پوشش و لباس، موجب بی بندباری در تحریک غریزه جنسی است. تحقیقات علمی در فیزیولوژی و

روانشناسی در باب تفاوت های جسمی و روحی زن و مرد ثابت کرده است که مردان نسبت به محرک های چشمی شهوت انگیز، حساس تر از زنانند و برعکس زنان در مقابل محرک های لمسی حساسیت بیش تری دارند.

آستانه حس لمس و درد در زنان از همان زمان تولد پایین تر از مردان است...؛ در عوض مردان بینایی بهتری دارند. این مزیت های جنسی در استعداد حسی، آموخته یا اکتسابی نیست؛ بلکه از زمان کودکی آشکار است... مردان بالغ به محرک های بینایی شهوانی حساسیت بیش تر می دهند. اصطلاح «چشم چرانی» که برای این ویژگی مردان به کار می رود، زائیده حساسیت مردان نسبت به محرک های بینایی شهوانی است؛ چون دامنه و برد حس بینایی زیاد است؛ یعنی چشم می تواند از فاصله نسبتاً دور، تحت تأثیر محرکها قرار گیرد و از این گذشته وسعت زیادی از محیط در آن واحد دیده می شود. از سوی دیگر، چون حس لامسه دامنه و برد زیاد ندارد و فعالیتش محدود به تماس از نزدیک است و هورمون های جنسی زن به صورتی دوره ای ترشح می شوند و به طور متناوب عمل می کند، تأثیر محرک های شهوانی بر زن، صورتی بسیار محدود دارد و از این نظر فعالیت زنان بسیار کم است؛ به خلاف مردان که ترشح اندروژن ها در آن ها صورتی یکنواخت دارد و هیچ عامل طبیعی آن را قطع نمی کند. مردان به صورتی گسترده تر تحت تأثیر محرکهای شهوانی قرار می گیرند و از این نظر فعال ترند. (دکتر محمود بهزاد، تفاوت های زن و مرد از نظر فیزیولوژی و روانشناسی، مجله نگین، شماره ۱۳۴، تیر ۱۳۵۵، ص ۲۴)

۲. حفظ و تحکیم بنیان خانواده

بی تردید نهاد خانواده، یکی از مقدس ترین نهادهای اجتماعی است که

بشر تا به حال خود دیده است. نقش خانواده در پروسه ایجاد جامعه سالم، یک نقش بی بدیل است و در این میان نقش حجاب و پوشش اسلامی در سلامت و استمرار پیوند خانوادگی، غیر قابل انکار است. در مقابل، برهنگی، سم کشنده نظم و پیوند موجود در نهاد خانواده است.

آمارهای مستند نشان می دهد که با افزایش برهنگی در جهان، طلاق و از هم گسیختگی زندگی زناشویی در دنیا همواره بالا رفته است؛ زیرا «هر چه دیده بیند، دل کند یاد» و هر چه دل در مقوله هوس های سرکش بخواهد، به هر قیمتی باشد، به دنبال آن می رود و به این ترتیب، هر روز دل به دلبری جدید می بندد و با قبلی وداع می کند؛ اما در محیطی که «حجاب» حاکم است و شرایط دیگر اسلامی رعایت می شود، دو همسر تعلق به یکدیگر دارند و احساساتشان و عشق و عواطفشان، مخصوص یکدیگر است. در بازار آزاد برهنگی، فداست پیمان زناشویی مفهومی ندارد. خانواده ها به سادگی متلاشی می شوند و

سوال ۷۹

سوال :

چرا زنان حتی در تنهایی باید با حجاب کامل نماز بخوانند ؟

جواب :

- دیلم

پاسخ : سلام علیکم

برای این که خداوند دوست دارد زنان را در حال عبادت با بهترین لباسشان ببیند. از سوی دیگر حفظ حجاب در حال نماز نشانه ی این است که حجاب مقدمه ی عبادت است یعنی اگر خانمی حجابش را حفظ نکند نمی تواند عبادت خداوند متعال را به درستی انجام دهد و به مقام قرب الهی نخواهد رسید.

سوال ۸۰

سوال :

من خانمی ۴۰ ساله هستم که به حجاب معتقد و پایبندم ولی یک سوال همیشه ذهنم را مشغول میکند... شاید کفر امیز باشد ولی سوالی است که دارم.....خداوند که بسیار دانا و توانا است و مهر بان ترین است چرا تکلیفی به سختی حجاب را بر زنان مقرر داشته؟ آیا نمیشد به گونه ای خلق شویم که راحت تر باشیم؟ انهم در دنیای امروزی که روابط اجتماعی بسیار گسترده تر از زمان نزول قرآن است....واقعا "سر کار حجاب- در مهمانیها اغلب یک مرد هست- خیلی خسته کننده است....خصوصا" ما که چادر سر میکنیمالبته من دلایل حجاب را میدانمچون دستور خداست انجامش میدهم.....ولی قلبا "ناراضی هستم (صادقانه بگویم...))...با تشکر از پاسخگویی شما.....لیسانسه و مادر ۲ کودک ..

جواب :

- مریم -

پاسخ : خواهر محترم سلام علیکم

بسیاری از اوقات هست که انسان با وجود آن که کاری سخت است به خاطر مزایای زیادی که دارد، آن کار را انجام می دهد. شما فرمودید که مزایای حجاب را می دانید، تنها می گویند که حجاب سخت است. بنده به سخت بودن حجاب برای زنان معترفم. زیرا اصولا خداوند زنها را به گونه ای آفریده است که دوست دارند خود نمایی کنند. ولی برای آن که این خصوصیت و ویژگی به زنان و

جامعه شان آسیب نرساند بلکه مفید بوده و سبب رشد و تعالی جامعه و زنان شود، خداوند حجاب را با وجود سختی اش واجب کرده است. خواهر می دانید که «افضل الاعمال احمزها» یعنی بهترین کارها مشکلاتی آنهاست. اگر شما بر این دشواری صبور باشید خداوند متعال اجر صابران را به شما اعطا خواهد کرد. انشاءالله

سوال ۸۱

سوال :

این سخن از کیست؟ ((چادر حجاب برتر است))، به نظر شما دلایل برتری چادر نسبت به سایر پوششها برای دختران و زنان در چیست؟

جواب :

با تشکر

پاسخ : دوست گرامی

متأسفانه گوینده ی آن سخنی که شما سؤال کردید را نمی دانم. اما در مورد دلیل انتخاب چادر همان طور که در سؤال قبلی متذکر شدم. دلیل انتخاب چادر به خاطر دلیل اصل حجاب است. اگر بپذیریم که فلسفه ی حجاب آن است که اسلام جذابیت زنان را در کوچه و خیابان به مصلحت نمی داند، آنگاه باید به دنبال آن باشیم که مناسب ترین پوشش برای آن که این جذابیت به حداقل برسد و در عین حال راحت هم باشد چیست. بسیاری از جوامع اسلامی آن پوشش مناسب را چادر می دانند. در قرآن کریم نیز به این مسئله اشاره شده است و از جلباب که چیزی شبیه چادر است نام برده شده است.

سوال ۸۲

سوال :

من میخوام بدونم ۱. حجاب یعنی رعایت حجاب یک امر درونی است یا با دلایل بیرونی صورت میگیرد؟ یعنی آدم ها به دلایلی که در وجودشان هست به دنبال حجاب می روند یا به دلایل بیرونی و خارج از خودشان؟ ۲. حدود مورد قبول خداوند در مورد حجاب چیست؟ لطفاً کامل و جامع و با ذکر دلیل و منطق پاسخ دهید. با تشکر

جواب :

پاسخ : با عرض سلام

میتوان گفت حجاب هم امر درونی است و هم امری خارجی درباره امر اول باید گفت:

مردم همه به فطرت «توحید» زادهاند این «کفر» عارضی بود و عارضی یزول

این ادعا که از سوی حکیم بزرگ اسلامی «حاج ملا محسن فیض کاشانی» مطرح شده است، بیانگر فطری بودن «توحید» در نهاد بشر است. لاجرم، ارزشهای الهی نیز، امری فطری و طبیعی است که در نهاد انسانها وجود دارد، قرآن کریم،

در تبیین جریان خلقت و ترسیم چهره زندگی آدم و حوا در بهشت، به آیه شریفه «فلما ذاقا الشجره بدت لهما سواتهما وطفقا یخصفان علیهما من ورق الجنة...» (۱) میرسد. به موجب این بیان، چشیدن میوه ممنوعه توسط آدم و حوا، صرف نظر از فلسفه و حکمت آن در نظام آفرینش، نخستین تحولی که در آنها به وجود آورد، این بود که آنها را در آن حرم «ستر» و «عفاف»، با حقیقت «برهنگی» روبرو کرد. که «بدت لهما سواتهما». و بلافاصله با برگ درختان بهشت شروع به پوشاندن خود نمودند. در اینجا بحث بر سر میوه ممنوعه و چستی آن که از دیرباز مورد اختلاف مفسرین قرآن و متفکرین اسلامی قرار گرفته است، نیست بلکه منظور این است که چشیدن آن، آدم و حوا هر دو را یکباره به خود آورده، موجب گردیده است که آن دو قبل از هر چیز «برهنگی» خود را احساس نمایند. و بر اساس فطرت خدائی خویش، در برابر آن عکس العمل مناسب نشان دهند. خودآگاهی همزمان آدم و حوا و حرکت همسان آن دو، گویای این حقیقت است که مرد و زن از این بابت، همتا و همپای یکدیگراند و هیچ امتیازی بر یکدیگر ندارند. (۲) این مسئله بیانگر دو مسئله اساسی در مسئله حجاب است. اول آنکه حجاب یک امر فطری است و دیگر آن که از ابتدای خلقت در اکثر ملتها این مسئله وجود داشته است.

الف) فطرت انسانها

حجاب و پوشش به عنوان یکی از مظاهر شرم و حیا و عفت، امری فطری و طبیعی بوده، برای تأمین سلامت روح و روان فرد و جامعه، از ضرورت کمال اهمیت برخوردار است

و در طول تاریخ هر جا انسان بر راستای فطرت خدایی خویش قرار داشته، اهمیت آن را احساس کرده، و آن را به کار بسته است. برای همین است که شرم و حیا و عفت همچنین مظاهر گوناگون آن، همواره مورد ستایش و تحسین بشر بوده، نقطه مقابل آن مورد نکوهش قرار گرفته است. تأکید بیشتر بر این حقیقت را در آیات ۲۳ تا ۲۶ سوره مبارکه قصص میتوان یافت. در این آیات، جریان مواجهه حضرت موسی _ علیه السلام _ با دختران شعیب _ علیه السلام _ ذکر شده است و در آن حجب و حیا و عفت موسی روایت شده است در آیات ۳۰ تا ۳۳ نیز به پاکدامنی یوسف _ علیه السلام _ اشاره میکند آنجا که در پاسخ به ندای فطرت، از میان «دعوت زنان» و «زندانی» را انتخاب میکند. در این مورد دهها آیه و روایت وارد شده است که مبین فطری بودن مسئله حجاب نه در میان اولیاء الله فقط بلکه در میان همه انسانهاست. حال اگر عدهای به این مسئله توجه نمیکند، بیانگر عدم پاسخگویی آنان به ندای فطرت خود، و ابتلاء در دام شهوات و معاصی است نتیجه آن که حجاب امری فطرت است که خداوند در نهاد بشریت به ودیعت گذاشته است.

ب) سابقه حجاب در میان ملل مختلف

مسئله حجاب و پوشش سابقهای دیرینه دارد چرا که از ابتدای خلقت در میان ملل و اقوام مختلف جهان با هر نوع دین و آیینی رواج داشته است ذکر چند نمونه از این دست، خالی از لطف نیست:

۱. ابن عباس میگوید: آدم _ علیه السلام _ پس از

یک توقف کوتاه در بهشت که نصف روز از روزهای آخرت بود به کوه نوح در کشور هند و حوا به جده پیاده شدند. برهنه و عریان بودند خداوند امر کرد یکی از هشت جفت قوچی که از بهشت به ایشان عطا کرده بود ذبح کنند سپس حوا پشم آن را رشته کرد با دست یاری آدم _ علیه السلام _ از تابیده‌های آن یک جامعه بلند برای آدم و یک پیراهن و روسری جهت حوا بافته شد. بدین وسیله بدن انسانهای نخستین پوشیده گردید و از برهنگی و شرمندگی آن نجات یافت. (۳)

۲. وقتی که سه تن از دختران کسری شاهنشاه ساسانی با ثروت فراوانی از اموال آنها را برای خلیفه دوم آوردند، شاهزادگان ایرانی با پوشش و نقاب چهره خود را پوشیدند، عُمر دستور داد پوشش از چهره بردارند تا مسلمانان آنها را ببینند و خریداران بیشتر پول پای آنها بریزند. دوشیزگان ایرانی خودداری کردند. عمر خشمناک شد و خواست با تازیانه آنان را بیازارد که با مخالفت و ممانعت حضرت علی _ علیه السلام _ مواجه شد. (۴)

۳. حضرت مریم _ علیها السلام _ در بچوحه جوانی و عشق و زیبایی، خدا را بر هوی و هوسها برگزید؛ و به جای خودآرایی و خودنمایی به تقوی و پاکدامنی پرداخت؛ و خداوند در برابر این پاکدامنی و تقوی، از روح قدسی خویش در وی دمید و او را بزرگ گردانید چنانچه در آیه ۱۲ سوره تحریم، ضمن تمجید از پاکدامنی و حجب و حیای مریم، _ علیها السلام _ از او با عنوان بندگان مطیع خداوند نام برده است. از این موارد گذشته؛ کنت گوبینو،

در کتاب سه سال در ایران نیز معتقد است که در دوره ساسانی حجاب وجود داشت و حجاب شدید دوره ساسانی، در دوره اسلام در میان ایرانیان باقی ماند.

جوهر لعل نهرو نخست وزیر فقید هند نیز معتقد بود که حجاب از ملل غیر مسلمان روم و ایران، به جهان اسلام وارد شد به هر حال آنچه مسلم است این است که قبل از اسلام حجاب در جهان وجود داشته است و اسلام مبتکر آن نیست، (۵) اما این که حدود حجاب اسلامی با حجابی که ملل باستانی بود، یکی است یا نه؟ بحث دیگری است. در مورد آیه مورد نظر نیز، هر چند برخی مفسرین طبق گفته نویسنده مقاله، لزوم حجاب را برای تشخیص زنان آزاد از کنیز ذکر کرده‌اند، اما برخلاف مدعای او، آیه حجاب فقط برای نشان دادن آزاده از کنیز نازل نشده است. شهید مرتضی مطهری در این مورد معتقد است: «... بیان مذکور خالی از ایراد نیست، زیرا چنین میفهماند که مزاحمت نسبت به کنیزان مانعی ندارد و منافقین آن را به عنوان عذری مقبول برای خود ذکر میکرده‌اند، در حالی که چنین نیست. اگر چه پوشانیدن موی سر بر کنیزان واجب نبوده است و شاید رمز آن هم این بوده که وضع کنیز معمولاً جالب و تحریک آمیز نیست و مورد رغبت کسی واقع نمیشود و به علاوه کارشان خدمت بوده ولی در هر حال این مزاحمتها حتی در مورد کنیزان نیز گناه محسوب میشده است و منافقین نمیتوانستند کنیز بودن را عذر خود قلمداد کنند... مطلبی که از این آیه استفاده میشود و یک حقیقت جاودانی است این است که زن مسلمان باید آنچه‌ان

در میان مردم رفت و آمد کند که علائم عفاف و وقار و سنگینی و پاکی از آن هویدا باشد و با این صفت شناخته شود. به هیچ وجه قابل قبول نیست که قرآن کریم فقط زنان آزاد را مورد عنایت قرار دهد و از آزار کنیزان مسلمان چشم پوشد. آنچه عجیب به نظر میرسد این است که مفسرانی که در اینجا چنین گفته‌اند، غالباً همانها هستند که در تفسیر سوره نور با کمال صراحت گفته‌اند که پوشانیدن چهره و دو دست لازم نیست و آن را امر حرجی دانسته‌اند، از قبیل زمخشری و فخر رازی. چطور شده است که این مفسران متوجه تناقض در سخن خود نشده‌اند و ادعای منسوخیت آیه نور را هم نکرده‌اند؟ حقیقت این است که این مفسران تناقضی میان مفهوم آیه نور و آیه احزاب قائل نبوده‌اند. آیه نور را یک دستور کلی و همیشگی میدانسته‌اند خواه مزاحمتی در کار باشد یا نباشد ولی آیه سوره احزاب را مخصوص موردی میدانسته‌اند که زن آزاد یا مطلق زن مورد مزاحمت افراد ولگرد قرار می‌گرفته است. (۶)

فلسفه حجاب (پوشش) می‌تواند ناشی از امور زیر باشد:

۱. حفظ تعادل جامعه از نظر امنیت و آرامش روانی.

یکی از غرایز خدادادی در ساختمان وجودی انسان، غریزه جنسی است که نیرومندترین و ریشه دارترین غریزه آدمی است و در صورت کنترل آن، می‌تواند علاوه بر تداوم و استمرار نسل بشر، موجبات و امنیت روانی انسان‌ها را فراهم کند.

در قوانین اسلام، برای استفاده درست از این غریزه حیاتی، مکانیسم‌های گوناگونی مطرح شده است که «حجاب» و وجود حریم بین زن و مرد، یکی از راهکارهای مهم آن

است.

بدون شک، نبودن حریم بین زن و مرد و آزادی معاشرت های تعریف نشده و بی بندوبار (با آرایش های گوناگون)، هیجان ها و التهاب های جنسی را فزونی می بخشد و تقاضای برهنگی و سکس را به صورت یک عطش روحی و یک خواست سیری ناپذیر درمی آورد.

اسلام به قدرت شگرف این غریزه آتشین توجه کامل داشته و تدابیر زیادی برای تعدیل و رام کردن این غریزه اندیشیده است و در این زمینه هم برای زنان و هم برای مردان، تکالیف خاصی معین کرده است. وظیفه مشترک زن و مرد این است که چشم خویش را از نگاه به نامحرم بپوشانند و از نگاه شهوت آمیز بپرهیزند اما زنان- به خاطر جاذبه های بیش تر- وظیفه خاصی دارند و آن این که بدن خود را از مردان بیگانه بپوشانند و در اجتماع با آرایش های تحریک آمیز، ظاهر نشوند و به جلوه گری و دلربایی نپردازند تا زمینه انحراف مردان و به ویژه جوانان فراهم نشود.

لباس افراد جامعه و مخصوصاً لباس زنان نمی تواند به هر شکل و اندازه ای باشد و باید حد و ضابطه ای داشته باشد. بی بندباری در پوشش و لباس، موجب بی بندباری در تحریک غریزه جنسی است. تحقیقات علمی در فیزیولوژی و روانشناسی در باب تفاوت های جسمی و روحی زن و مرد ثابت کرده است که مردان نسبت به محرک های چشمی شهوت انگیز، حساس تر از زنانند و برعکس زنان در مقابل محرک های لمسی حساسیت بیش تری دارند.

آستانه حس لمس و درد در زنان از همان زمان تولد پایین تر از مردان است در عوض مردان بینایی بهتری دارند. این مزیت های جنسی در استعداد حسی، آموخته یا اکتسابی نیست بلکه از زمان کودکی آشکار است. مردان

بالغ به محرک های بینایی شهوانی حساسیت بیش تر می داند. اصطلاح «چشم چرانی» که برای این ویژگی مردان به کار می رود، زاینده حساسیت مردان نسبت به محرک های بینایی شهوانی است چون دامنه و برد حس بینایی زیاد است یعنی چشم می تواند از فاصله نسبتاً دور، تحت تأثیر محرکها قرار گیرد و از این گذشته وسعت زیادی از محیط در آن واحد دیده می شود. از سوی دیگر، چون حس لامسه دامنه و برد زیاد ندارد و فعالیتش محدود به تماس از نزدیک است و هورمون های جنسی زن به صورتی دوره ای ترشح می شوند و به طور متناوب عمل می کند، تأثیر محرک های شهوانی بر زن، صورتی بسیار محدود دارد و از این نظر فعالیت زنان بسیار کم است به خلاف مردان که ترشح اندروژن ها در آن ها صورتی یکنواخت دارد و هیچ عامل طبیعی آن را قطع نمی کند. مردان به صورتی گسترده تر تحت تأثیر محرکهای شهوانی قرار می گیرند و از این نظر فعال ترند. ۱

۲. حفظ و تحکیم بنیان خانواده

بی تردید نهاد خانواده، یکی از مقدس ترین نهادهای اجتماعی است که بشر تا به حال خود دیده است. نقش خانواده در پروسه ایجاد جامعه سالم، یک نقش بی بدیل است و در این میان نقش حجاب و پوشش اسلامی در سلامت و استمرار پیوند خانوادگی، غیر قابل انکار است. در مقابل، برهنگی، سم کشنده نظم و پیوند موجود در نهاد خانواده است.

آمارهای مستند نشان می دهد که با افزایش برهنگی در جهان، طلاق و از هم گسیختگی زندگی زناشویی در دنیا همواره بالا رفته است زیرا «هر چه دیده بینند، دل کند یاد» و هر چه دل در مقوله هوس های سرکش بخواهد، به

هر قیمتی باشد، به دنبال آن می رود و به این ترتیب، هر روز دل به دلبری جدید می بندد و با قبلی وداع می کند اما در محیطی که «حجاب» حاکم

است و شرایط دیگر اسلامی رعایت می شود، دو همسر تعلق به یکدیگر دارند و احساساتشان و عشق و عواطفشان، مخصوص یکدیگر است. در بازار آزاد برهنگی، قداست پیمان زناشویی مفهومی ندارد. خانواده ها به سادگی متلاشی می شوند و کودکان بی سرپرست می مانند.

۳. پیش گیری از فحشا و فروپاشی نظم جامعه.

گسترش دامنه فحشا و افزایش فرزندان نامشروع، از دردناک ترین پیامدهای بی حجابی و آزادی های بی حد و حصر جنسی است که در جوامع غربی و سایر جوامع مشابه، کاملاً مشهود است. عامل اصلی فحشا و ازدیاد فرزندان نامشروع، منحصر به فرهنگ برهنگی و بی حجابی نیست بلکه یکی از عوامل اصلی و مؤثر در گسترش دامنه فحشا و جریان روبه رشد تولد فرزندان نامشروع، مسأله برهنگی و بی حجابی است. امروزه یکی از مشکلات جوامع غربی، تولد روبه رشد فرزندان نامشروع و بدون شناسنامه است. فرزندان که دارای پدر و مادر نامشخصی هستند و از نظر حقوقی، مشکلات فراوانی را به همراه آورده، نظم اجتماعی جوامع غربی را تهدید می کنند.

۴. جلوگیری از نگاه ابزاری به زن و ابتدال وی

یکی از مسائل مطرح پیرامون حقوق زنان و بی توجهی به آنان، نگاه ابزاری به زنان است. هنگامی که جامعه، زن را با اندام برهنه بخواند، طبیعی است روزبه روز تقاضای آرایش بیشتر و خودنمایی افزونتر از او دارد و هنگامی که زن را از طریق جاذبه جنسی اش وسیله تبلیغ کالاها و عاملی برای جلب جهان گردان و مانند این ها قرار دهد، در چنین جامعه ای شخصیت

زن تا حد یک عروسک یا یک کالای بی ارزش سقوط می کند و ارزش های والای انسانی او به کلی به دست فراموشی سپرده می شود و به این ترتیب، زن، وسیله ای برای اشباع هوس های سرکش برخی مردان آلوده و فریبکار می شود.

عنصر حجاب و پوشش اسلامی، نه تنها زن را از صحنه اجتماع و فعالیت های اجتماعی دور نمی کند، بلکه زمینه های حضور مستمر و فعال زنان را در عرصه اجتماع- به همراه حقوق اجتماعی برابر- تضمین می کند و شخصیت خدادادی زن را از دستبرد نگاه ابزاری دیگران، مصونیت می بخشد.

پوشش کامل برای زن، چه پوششی است؟

به نظر می رسد پوشش کامل، آن نوع پوششی است که هیچ چشم بیگانه ای را متوجه خود نکند یعنی لباسی که برجستگی های اندام زن را اصلاً نشان ندهد و اسباب تحریک شهوت مردان را فراهم نکند و خود زن هم با آرایش در جامعه ظاهر نشود و به تعبیر رهبر معظم انقلاب، چادر باوجود شرایط دیگر، کامل ترین پوشش است.

باید اعتراف کرد که تاکنون بیش تر نوشته های مربوط به پوشش، نقطه نظر را بر حجاب زن معطوف کرده و کم تر به پوشش مرد توجه نموده اند و این یک امر عادی و طبیعی است زیرا زن، مظهر جمال و زیبایی و مرد مظهر شیفتگی است ولی پوشش مردان نیز در ابعاد مختلف فرهنگی- اجتماعی، حائز اهمیت است. از این رو اسلام برای ثبات و پایداری جامعه، به پوشش زن و مرد توجه بسیار نموده است خداوند متعال می فرماید: « یا بنی آدم قد انزلنا علیکم لباسا یوارى سوءاتکم و ریشای فرزندان آدم لباسی برای شما فرستادیم که اندام (عورت) شما را می پوشاند و مایه زینت

خداوند متعال در حق مردان می فرماید: « قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم و یحفظوا فروجهم به مؤمنان بگو چشم های خود را (از نگاه به نامحرمان) فرو گیرند و عفاف (عورت) خود را حفظ کنند» ۳ و در حق زنان نیز می فرماید: «و قل للمؤمنات یغضضن من ابصارهن و یحفظن فروجهن و به زنان با ایمان بگو چشم های خود را (از نگاه هوس آلود) فرو گیرند و دامان (عورت) خویش را حفظ کنند» ۴

در این راستا، ذکر نکات زیر ضروری است:

۱. فقها فرموده اند که زن نباید به بدن مرد نامحرم (به جز سر و صورت و گردن) نگاه کند و این حکم دلیل قطعی دارد که در جای خود بیان شده است.

۲. ممکن است نگاه زن به بدن مرد نامحرم حرام باشد، ولی پوشش آن از سوی مرد واجب نباشد همان گونه که نگاه مرد به صورت و دست های زن از روی شهوت، حرام است ولی پوشش آن از سوی زن واجب نیست.

۳. مردان می توانند با لباس آستین کوتاه، در مکان های عمومی نمایان گردند.

اکنون این پرسش پیش می آید که اگر مردی با این وضعیت بیرون آید و بداند که زنان از روی تعمد و لذت به بدنش نگاه می کنند، آیا از نظر شرعی مرتکب گناه شده است؟

دو نظر در این جا مطرح است برخی فتوا به حرمت داده و عده ای از جواز سخن گفته اند. اصلی ترین مستند و مبنای این حکم، قاعده فقهی «اعانت

بر اثم» است که در فقه کاربرد فراوانی دارد. معنای جمله مذکور، این است که هر کس زمینه تحقق و پیاده شدن گناه را برای دیگری

فراهم سازد، خود نیز مانند انجام دهنده آن گناهکار است.

در مقابل برخی مراجع اظهار می دارند که آن چه حرام است، «تعاون بر اثم» است نه «اعانت بر اثم» و این دو با یکدیگر متفاوت است. «تعاون بر اثم» یعنی همکاری و شرکت چند نفر در انجام گناه به گونه ای که همگی به طور مستقیم آن را انجام دهند. به همین جهت برخی مراجع گفته اند که اگر مردی با لباس آستین کوتاه، به قصد این که زنان به او نگاه کنند، بیرون بیاید، شریک گناه گردیده، قاعده فقهی در حقیقت پیاده می شود اما اگر به این انگیزه نباشد، اشکالی ندارد و از آن جا که تشخیص انگیزه افراد مشکل است، به جوانانی که در خیابان و پارک ها به بازی فوتبال یا در جاده ها به دوچرخه سواری مشغول هستند، وجوب نهی از منکر محرز نمی شود.

براساس آن چه گفته شد، فتوای مراجع درباره لباس آستین کوتاه مردان، متفاوت است و هر کس باید به نظر مرجع تقلید خود عمل کند، ولی مسؤولان دانشگاه ها و مدیران مدارس و حق دارند که مقرراتی را طبق مصالحی که در نظر دارند، برای محدوده خود وضع نمایند و شرایطی برای نوع لباس دانشجویان مقرر نمایند و این کار به آن معنی نیست که حلالی را حرام کرده یا بر خلاف نظر شرع عمل نموده اند بلکه این حق برای مدیریت هر مجموعه محفوظ است و در این صورت، باید از افراط و تفریط و اعمال سلیقه های شخصی اجتناب شود. مصالح کل مجموعه در نظر گرفته شود و تنها به منظور ایجاد فضای سالم و آرامش روانی مجموعه، حدود و مقرراتی تعیین

گردد. چند نکته شایان توجه است:

۱. بر اساس آیات ۳۱ سوره نور و ۵۹ سوره احزاب و روایات مقدار پوشش حجاب برای زنان از سر تا پا به استثنای گردی صورت و دستان تا مچ است. برای نمونه در آیه ۵۹ سوره احزاب آمده است: «ای پیامبر (صلی الله علیه و آله) به همسران و دخترانت و زنان مؤمنان بگو: در پوشش های خود را بر خود فروتر گیرند. این برای آن که شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند (به احتیاط) نزدیک تر است و خدا آمرزنده مهربان است»

در این آیه از واژه های خمار و «جلائیب» استفاده شده است. خمار به معنای پوشش است و به طور معمول به چیزی مانند روسری گفته می شود که زنان با آن، سر خود را می پوشانند «جلائیب» به معنای «جلباب» است و معنای متعددی دارد و قدر مسلم چیزی است که زنان با آن مانند چادر خود را می پوشانند.

۲. حفظ پاکدامنی زنان منحصر به این مقدار پوشش نیست بلکه از هر نوع رفتاری که موجب تحریک و تطمیع افراد هوس ران شود باید اجتناب نمود. مثلاً در قرآن کریم، از نرمش در سخن گفتن که موجب تحریک و تطمیع است نهی گردیده است: «زنهار نازک و نرم با مردان سخن مگوئید مبادا آن که دلش بیمار (هوی و هوس است) در طمع افتد بلکه متین سخن گوئید»

آهنگ خوش از کام و دهان و لب شیرین ار نغمه کند ورن کند دل بفریید

بنابراین خانمی که ملتزم به ارزش های اسلامی است، هیچ گاه زیر چادر با لباس های رنگارنگ و تنگ که

برآمدگی های بدن رانشان دهد و با آرایش ها مهیج در دست و صورت و مو از خانه بیرون نمی آید. قرآن کریم از تبرج (خودآرایی به منظور خودنمایی) نهی کرده، آن را متعلق به جامعه جاهلی دانسته است.

حاصل آن که پوشش با چادر و روسری و مانتو جزئی از حجاب است حجاب کامل آن چیزی است که گفته شد.

۳. یکی از زیبایی ها و زینت های طبیعی برای آدمی به ویژه زنان، مو است. به همین جهت، زنان از ریزش مو، کچلی و واهمه دارند و مردان نیز، به زنانی که از این زیبایی بی بهره اند رغبتی نشان نمی دهند. یکی از نشانه های اهمیت مو برای زنان این است که شرکت های تبلیغی از این زیبایی نهایت بهره را برده، و کالای خود را در کنار زنان سر برهنه نه سرپوشیده تبلیغ می کنند.

البته، شاید مو یا برخی از اعضای زن مانند دست ها و صورت برای زنان دیگر زیبایی و جلوه نداشته، محرک نباشد. اما همه اعضای زن برای مرد جذاب و دیدنی است، حتی دست ها و صورت زن که معمولاً پوشیده نیست و آرایشی ندارد برای مردها جذاب و محرک است. به همین جهت افرادی که از نظر ایمانی ضعیف هستند، چشم چرانی آنان به صورت و دست های آرایش نکرده زنان سیری ناپذیر است.

پی نوشت (۱). اعراف ۲۲.

(۲). حجاب و آزادی، مجموعه مقالات، سازمان تبلیغات اسلامی، ص ۲۴۷ _ ۲۴۵.

(۳). طبقات محمد بن سعد، ج ۱ سیره النبی، ص ۱۸.

(۴). السیره الحلیه، ج ۲، ص ۴۹.

(۵). مرتضی مطهری، مسئله حجاب، ص

موفق باشید

کیفیت پوشش**سوال ۱**

سوال :

آیا حجاب اسلامی به هر شکل و پوششی جایز است؟

جواب :

«وَلَا يُدْرِي زِينَتُهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبَنَّ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ» {نور (۲۴)، آیه ۳۱. {V}؛ «و زینت خود را جز آن مقدار که نمایان است، آشکار نکنند و روسری های خود را بر سینه خود افکنند». «حجاب»، در لغت به معنای پرده، حاجب و پنهان کردن است و در اصطلاح «پنهان کردن زن خود را از دید مرد بیگانه است». آنچه دین اسلام بر زنان لازم دانسته، همان پوشش است که در متون دینی و در کلام فقیهان، از آن به ستر، پوشش، ساتر و پوشاننده تعبیر شده است. حجاب و پوشش پیش از اسلام، در میان برخی از ملت ها - از جمله ایران باستان و قوم یهود و شاید در هند - مطرح و از آنچه که در قانون اسلام آمده، سخت تر بوده است. {V} مطهری، مرتضی، مسأله حجاب، ص ۲۱. {V} این دستور در دین اسلام، حدود سال های چهارم و پنجم تشریح گردیده است. {V} باید توجه داشت که هر چند سال نزول آیات حجاب و پوشش، در کتب تفسیر و تاریخ ثبت نشده است؛ ولی با توجه به اینکه از یک سو این آیات در سوره های احزاب و نور آمده و سوره احزاب از نظر ترتیب نزول پیش از سوره نور و بعد از سوره آل عمران قرار دارد و از سوی دیگر طبق نقل تفسیر نمونه سوره آل عمران در بین سالهای دوم و سوم نازل گردیده است، می توان به خوبی حدس زد که سوره احزاب در سال های چهارم و پنجم نازل گردیده است.

بنابر این آیه حجاب در این سال ها تشریح گردیده است. (محتوای این سوره نیز مؤید این مسأله می باشد). {V} حجاب، یکی از احکام ضروری اسلام به شمار می آید و شیعه و سنی بر آن، اتفاق نظر دارند. خداوند متعال در این باره سه آیه {V} نور (۲۴)، آیه ۳۱ و احزاب (۳۳)، آیه ۵۹ و {V} در شهر مدینه، نازل کرده و در دو مورد آن، به مسأله پوشش بانوان اشاره کرده است. {V} نور (۲۴)، آیه ۳۱ و احزاب (۳۳)، آیه ۵۹ {V} علاوه بر این، احادیث بسیاری درباره اهمیت و چگونگی حجاب نقل شده است. حضرت علی علیه السلام می فرماید: «پوشیدگی زن به حالش، بهتر است و زیبایی اش را پایدارتر می سازد». {V} «صَيِّبَاتُ الْمَرْأَةِ لِحَالِهِنَّ وَ اَدْوَمُ لِحَالِهِنَّ»: مستدرک الوسائل، ج ۱۴، باب ۷۰. {V} پوشش برای زن دو هدف و فلسفه اساسی دارد: ۱. مصونیت زن، در برابر طمع ورزی های هوس بازان. ۲. پیشگیری از تحریکات شهوانی و تأمین سلامت و بهداشت جامعه. {V} احزاب (۳۳)، آیه ۵۹. {V} در زمینه حجاب و پوشش، توجه به چند نکته بایسته است: T} یکم. {T} زن باید بدن و زیور آلات و آرایش خود و هر آنچه را که نزد عرف زینت محسوب می شود، در برابر مرد نامحرم بپوشاند و تنها دست و صورت از آن استثنا شده است. T} دوم. {T} هر چند دین اسلام نسبت به نوع و رنگ و حتی دوخت لباس، تأکید چندانی ندارد و تنها به اصل پوشش اعم از چادر، مانتو و مانند آن - تکیه کرده است؛ ولی روشن است که لباس نباید تنگ، محرک، نازک، بدن نما و باعث جلب توجه گردد. از این رو چادر برترین پوشش به شمار می آید. از

مواردی که مشکلی بودن آن مکروه نیست؛ بلکه نشانه وقار و متانت است، چادر و عبا می باشد که در روایات به آن اشاره شده است. T {سوم. T} پرهیز از نرمش در سخن که باعث طمع نامحرم شود و متانت در راه رفتن و استفاده نکردن از کفش هایی که باعث توجه نامحرم می گردد، بخشی از حجاب زن را تشکیل می دهد. T {چهارم. T} گرچه پوشش کامل برای مرد واجب نیست؛ ولی نگاه زن به بدن او حرام است. همان گونه که پوشش صورت و دست ها تا میچ بر زن، واجب نیست؛ ولی نگاه مرد به آن از روی شهوت حرام است. در این زمینه اشاره به فتاوی مراجع تقلید ضروری است. T {نظر همه مراجع: T} باید تمام بدن و موی خود را به جز صورت (به مقداری که شستن آن در وضو واجب است)، دست ها تا میچ و پاها تا میچ را بپوشاند؛ اما برای آنکه یقین کند که مقدار واجب را پوشانده است، باید مقداری از اطراف صورت و پایین تر از میچ را نیز بپوشاند. V {توضیح المسائل مراجع، م ۷۸۹؛ آیت الله وحید، توضیح المسائل، م ۷۹۵ و آیت الله خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۴۳۷. V} آیا پوشاندن پشت و روی پا در مقابل نامحرم واجب است؟ T {همه مراجع (به جز آیت الله تبریزی و آیت الله مکارم): T} آری، باید آن را از نامحرم بپوشاند. V {آیت الله سیستانی، sistani.org، (حجاب)، س ۳؛ آیت الله تبریزی، صراطالنجاه، ج ۱، س ۸۷۸؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۰۶؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۹۶؛ آیت الله خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۴۳۸؛ دفتر: آیات عظام نوری، وحید، بهجت و امام خمینی. V T} آیت الله مکارم: T {خیر، واجب نیست؛ ولی

بہتر آن است کہ بیوشاند. {V} دفتر: آیت اللہ مکارم. {V T} آیت اللہ تبریزی: {T} پوشاندن زیر چانه واجب است؛ ولی پوشاندن روی پا تا میج بنا بر احتیاط واجب است. {V} آیت اللہ تبریزی، صراط‌النجاه، ج ۵، س ۱۲۷۵ و استفتاءات، س ۱۶۱۴. {V T} تبصرہ. {T} لازم نیست پشت و روی پا بہ وسیلہ جوراب پوشانده شود؛ بلکہ اگر بہ وسیلہ چادر و مانند آن نیز پوشانده شود، کافی است.

سوال ۲

سوال :

کامل ترین نوع حجاب و بہترین رنگ برای پوشش خانم ہا چیست و آیا استفادہ از روسری و مقنعه رنگ روشن اگر باعث جلب توجہ نشوند اشکال دارند؟ و معیار تشخیص جلب توجہ چیست؟

جواب :

پوشش زن رنگ خاصی ندارد و الان ہم در میان مسلمان ہایی کہ مقید بہ حجاب ہستند در بلاد مختلف، رنگ ہای مختلفی معمول شدہ است؛ ولی شک نیست پوشش زن باید طوری باشد کہ رنگ آن مایہ تحریک دیگران نشود و همان طور کہ مردان غالباً در لباس ہا و پوشش خود رنگ ہای سنگین انتخاب و از رنگ ہای جلف پرهیز می کنند و آن را بہ بچہ ہا واگذار می کنند، زنان ہم در صحنہ اجتماع کہ ظاہر می شوند، باید مثل مردان از رنگ ہای سنگین استفادہ کنند کہ منشأ مفاسد نشود.

برخی از رنگ ہا دیدگان را خیرہ می سازد و باعث جلب توجہ می شود. و علمای دین ہر چند نسبت بہ اصل رنگ لباس ہا، تأکید چندانی ندارند؛ ولی بر این مسألہ پای می فشارند کہ لباس نباید موجب جلب توجہ شود و عواقب سوئی داشته باشد. از این رو در طول تاریخ، زنان مسلمان بہ میل خود، لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و بدین وسیلہ احساس امنیت و مصونیت بیشتری می کردند. این سنت حسنہ، مورد نظر

و پذیرش پیامبر(ص) و امامان(ع) نیز قرار گرفت. گفتنی است که عبا و چادر مشکی جزء لباس های مکروه به شمار نمی رود و از آن مستثنا شده است.

بنابراین آنچه برای خانم ها واجب است رعایت حجاب کامل است و رنگ لباس اگر مهیج و موجب جلب نظر نامحرم نشود اشکال ندارد و تشخیص آن به عهده شخص و عرف جامعه است.

T {نظر همه مراجع: T لباس با رنگ روشن، اگر باعث جلب توجه نامحرم و مفسده نشود، اشکال ندارد. V} آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۱، س ۴۸۵؛ امام خمینی، استفتاءات، ج ۳، (احکام حجاب)، س ۲۷؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۵۲؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۲، س ۱۳۲۹؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۷۲۹ و ۱۷۳۰؛ آیت الله خامنه ای اجوبه الاستفتاءات، س ۱۳۶۳ و ۱۳۶۶؛ آیت الله تبریزی، استفتاءات، س ۱۵۹۰؛ آیت الله سیستانی، sistani.org، (حجاب)، س ۵؛ دفتر: آیت الله وحید و آیت الله بهجت. V}

T {تبصره. T} اگر لباس به گونه ای باشد که زینت محسوب شود، پوشاندن آن واجب است.

تبصره. معیار جلب توجه عرفی است. اگر رنگ و نوع لباس به گونه ای باشد که نامحرم را به سمت خود جلب کند؛ پوشیدن آن جایز نیست و تشخیص آن به عهده عرف جامعه است.

سوال ۳

سوال:

آیا در زمینه نوع پوشش چادر، مانتو و یا پوشش طبق تعریف در احادیث مطلبی داریم؟

جواب:

تردیدی نیست که حجاب و پوشش زن یکی از احکام ضروری اسلام به شمار می رود.

پوشش سابقه ای به اندازه حیات بشریت دارد و غیر از پیروان یکی از مکاتب که بر لزوم برهنه زیستی پای می فشارد همه جامعه بشریت به نوعی رعایت می کنند. V} ر.ک: مصطفوی، انسانیت از دیدگاه اسلامی، ص ۱۲۹. V}

در قرآن مجید بیش از ده آیه

در مورد حجاب و حرمت نگاه به نامحرم وجود دارد.

یکی از این آیات، آیه ۵۹ سوره احزاب است: «یا ایهاالنبی قل لازواجکم و بناتکم و نساءالمؤمنین یدنین علیهن من جلابیبهن ذلک ادنی ان یعرفن فلا یؤذین و کان الله غفورا رحیما» (ای پیامبر، به زنان و دخترانت و نیز به زنان مؤمنین بگو خود را بپوشانند تا شناخته نشوند و مورد اذیت قرار نگیرند. و خداوند بخشنده مهربان است.)

جلاب به معنای یک پوشش سراسری است؛ یعنی زن باید همه اندامش پوشیده باشد تا همچون گلی لطیف از دسترس هوسرانان مصون و محفوظ باشد.

در سوره نور آیه ۳۱ نیز مفصلا در مورد حجاب و حرمت نگاه به نامحرم سخن به میان آمده است.

مفهوم و ابعاد حجاب در قرآن

حجاب در لغت به معنای مانع، پرده و پوشش آمده است. استعمال این کلمه، بیشتر به معنی پرده است. این کلمه از آن جهت مفهوم پوشش می‌دهد که پرده، وسیله‌ی پوشش است، ولی هر پوششی حجاب نیست؛ بلکه آن پوششی حجاب نامیده میشود که از طریق پشت پرده واقع شدن صورت گیرد.

حجاب، به معنای پوشش اسلامی بانوان، دارای دو بُعد ایجابی و سلبی است. بُعد ایجابی آن، وجوب پوشش بدن و بُعد سلبی آن، حرام بودن خودنمایی به نامحرم است؛ و این دو بُعد باید در کنار یکدیگر باشد تا حجاب اسلامی محقق شود؛ گاهی ممکن است بُعد اول باشد، ولی بُعد دوم نباشد، در این صورت نمیتوان گفت که حجاب اسلامی محقق شده است.

اگر به معنای عام، هر نوع پوشش و مانع از وصول به گناه را حجاب بنامیم، حجاب میتواند

اقسام و انواع متفاوتی داشته باشد. یک نوع آن حجاب ذهنی، فکری و روحی است؛ مثلاً اعتقاد به معارف اسلامی، مانند توحید و نبوت، از مصادیق حجاب ذهنی، فکری و روحی صحیح است که میتواند از لغزشها و گناههای روحی و فکری، مثل کفر و شرک جلوگیری نماید.

علاوه بر این، در قرآن از انواع دیگر حجاب که در رفتار خارجی انسان تجلی میکنند، نام برده شده است؛ مثل حجاب و پوشش در نگاه که مردان و زنان در مواجهه با نامحرم به آن توصیه شده‌اند.

هدف و فلسفه حجاب

هدف اصلی تشریح احکام در اسلام، قرب به خداوند است که به وسیله ی تزکیه ی نفس و تقوا به دست میآید:

إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ اتَّقَاكُمْ (حجرات؛ ۱۳) بزرگوار و با افتخارترین شما نزد خدا با تقواترین شماست.

==هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ؛

اوست خدایی که میان عرب امی (قومی که خواندن و نوشتن هم نمیدانستند) پیغمبری بزرگوار از همان قوم برانگیخت، تا بر آنان وحی خدا را تلاوت کند و آنها را (از لوٹ جهل و اخلاق زشت) پاک سازد و کتاب سماوی و حکمت الهی بیاموزد؛ با آن که پیش از این، همه در ورطه ی جهالت و گمراهی بودند.==

از قرآن کریم استفاده میشود که هدف از تشریح حکم الهی، وجوب حجاب اسلامی، دست یابی به تزکیه ی نفس، طهارت، عفت و پاکدامنی است. آیاتی همچون:

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَعْضُوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ؛ ای رسول ما مردان مؤمن را بگو تا چشمها از نگاه

ناروا بپوشند و فروج و اندامشان را محفوظ دارند، که این بر پاکیزگی جسم و جان ایشان اصلح است. حجاب چشم

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ (نور؛ ۳۰) ای رسول ما به مردان مؤمن بگو تا چشمها را از نگاه ناروا بپوشند. قُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ (نور؛ ۳۱) ای رسول به زنان مؤمن بگو تا چشمها را از نگاه ناروا بپوشند. حجاب در گفتار

نوع دیگر حجاب و پوشش قرآنی، حجاب گفتاری زنان در مقابل نامحرم است:

فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ (احزاب؛ ۳۲) پس زنهار نازک و نرم با مردان سخن نگویند؛ مبادا آن که دلش بیمار (هوا و هوس) است به طمع افتد. حجاب رفتاری

نوع دیگر حجاب و پوشش قرآنی، حجاب رفتاری زنان در مقابل نامحرم است. به زنان دستور داده شده است به گونه‌های راه نروند که با نشان دادن زینتهای خود باعث جلب توجه نامحرم شوند
وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ (نور؛ ۳۱) و آن طور پای به زمین نزنند که خلخال و زیور پنهان پاهایشان معلوم شود.

از مجموع مباحث طرح شده به روشنی استفاده میشود که مراد از حجاب اسلامی، پوشش و حریم قابل شدن در معاشرت زنان با مردان نامحرم در انحای مختلف رفتار، مثل نحوه ی پوشش، نگاه، حرف زدن و راه رفتن است.

بنابراین، حجاب و پوشش زن نیز به منزله ی یک حاجب و مانع در مقابل افراد نامحرم است که قصد نفوذ و تصرف در حریم ناموس دیگران را دارند. همین مفهوم منع و امتناع در ریشه ی لغوی عفت نیز وجود دارد؛

حجاب و عفت

دو واژه ی «حجاب» و «عفت» در اصل معنای منع و

امتناع مشترک‌اند. تفاوتی که بین منع و بازداری حجاب و عفت است، تفاوت بین ظاهر و باطن است؛ یعنی منع و بازداری در حجاب مربوط به ظاهر است، ولی منع و بازداری در عفت، مربوط به باطن و درون است؛ چون عفت یک حالت درونی است، ولی با توجه به این که تأثیر ظاهر بر باطن و تأثیر باطن بر ظاهر، یکی از ویژگی‌های عمومی انسان است؛ بنابراین، بین حجاب و پوشش ظاهری و عفت و بازداری باطنی انسان، تأثیر و تأثر متقابل است؛ بدین ترتیب که هرچه حجاب و پوشش ظاهری بیش تر و بهتر باشد، این نوع حجاب در تقویت و پرورش روحیه‌ی باطنی و درونی عفت، تأثیر بیش تری دارد؛ و بالعکس هر چه عفت درونی و باطنی بیش تر باشد باعث حجاب و پوشش ظاهری بیش تر و بهتر در مواجهه با نامحرم می‌گردد.

حجاب زنان سالمند

قرآن مجید به شکل ظریفی به این تأثیر و تأثر اشاره فرموده است. نخست به زنان سالمند اجازه می‌دهد که بدون قصد تبرج و خودنمایی، لباسهای رویی خود، مثل چادر را در مقابل نامحرم بردارند، ولی در نهایت می‌گوید: اگر عفت بورزند، یعنی حتی لباسهایی مثل چادر را نیز بر ندارند، بهتر است.

وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يُرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ وَأَنْ يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَّهُنَّ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ. (نور؛ ۶۰)

علاوه بر رابطه‌ی قبل، بین پوشش ظاهری و عفت باطنی، رابطه‌ی علامت و صاحب علامت نیز هست؛ به این معنا که مقدار حجاب ظاهری، نشانهای از مرحله‌ی خاصی از عفت باطنی صاحب حجاب است. البته این مطلب به این معنا

نیست که هر زنی که حجاب و پوشش ظاهری داشت، لزوماً از همه ی مراتب عفت و پاکدامنی نیز برخوردار است.

آیا حجاب مانع همه بزهکاری های اجتماعی است؟

با توجه به همین نکته، پاسخ این اشکال و شبهه ی افرادی که برای ناکارآمد جلوه دادن حجاب و پوشش ظاهری، تخلفات بعضی از زنان با حجاب را بهانه قرار میدهند آشکار میگردد؛ زیرا مشکل این عده از زنان، ضعف در حجاب باطنی و فقدان ایمان و اعتقاد قوی به آثار مثبت حجاب و پوشش ظاهری است و قبلاً گذشت که حجاب اسلامی ابعادی گسترده دارد و یکی از مهم ترین و اساسی ترین ابعاد آن، حجاب درونی و باطنی و ذهنی است که فرد را در مواجهه با گناه و فساد، از عقاید و ایمان راسخ درونی برخوردار می کند؛ و اساساً این حجاب ذهنی و عقیدتی، به منزله ی سنگ بنای دیگر حجابها، از جمله حجاب و پوشش ظاهری است؛ زیرا افکار و عقاید انسان، شکل دهنده ی رفتارهای اوست.

البته، همانگونه که حجاب و پوشش ظاهری، لزوماً به معنای برخورداری از همه ی مراتب عفاف نیست، عفاف بدون رعایت پوشش ظاهری نیز قابل تصور نیست. نمیتوان زن یا مردی را که عربان یا نیمه عربان در انظار عمومی ظاهر میشود عقیف دانست؛ زیرا گفتیم که پوشش ظاهری یکی از علامتها و نشانههای عفاف است، و بین مقدار عفاف و حجاب، رابطه ی تأثیر و تأثر متقابل وجود دارد. بعضی نیز رابطه ی عفاف و حجاب را از نوع رابطه ی ریشه و میوه دانسته اند؛ با این تعبیر که حجاب، میوه ی عفاف، و عفاف، ریشه ی حجاب است. برخی افراد ممکن است حجاب ظاهری داشته باشند،

ولی عفاف و طهارت باطنی را در خویش ایجاد نکرده باشند. این حجاب، تنها پوسته و ظاهری است. از سوی دیگر، افرادی ادعای عفاف کرده و با تعابیری، مثل «من قلب پاک دارم، خدا با قلب ها کار دارد»، خود را سرگرم می کنند؛ چنین انسانهایی باید در قاموس اندیشه ی خود این نکته ی اساسی را بنگارند که درون پاک، بیرونی پاک می پروراند و هرگز قلب پاک، موجب بارور شدن میوه ی ناپاک بی حجابی نخواهد شد

پوشش در روایات:

۱) رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «زنان در خانه به جایی که بر کوچه و بازار اشراف داشته باشند نروند، چرا که نگاه مردان به آنها خیره می شود. به آنان سوره نور را پیاموزید چون در این سوره از تحریم و عقوبت زنا و نیز از اجتناب نگاه به نامحرم سخن به میان آمده است.»

۲) امیرالمومنین علیه السلام در وصیت خود به امام حسن مجتبی علیه السلام فرمود: «با پوشش و حجابی که برای همسرانت قرار می دهی، چشم آنان را از هوس و حرام بازمی داری، چرا که حجاب برای آنها ثبات بیشتری به ارمغان می آورد. از خروج بی حساب و بی رویه زنان جلوگیری کن، زیرا مفاسدی دارد؛ و اگر می توانی، کاری کن که همسرانت غیر از تو را نشناسند و با مردان رفت و آمد نداشته باشند...»

۳) ام سلمه می گوید:

روزی من و میمونه خدمت رسول خدا بودیم که ابن مکتوم نابینا آمد. پیامبر به ما دو نفر فرمود چادر به سر کنیم و خود را پوشانیم. ما گفتیم: «یا رسول الله، ابن مکتوم که نابیناست و ما را نمی بیند.»

پیامبر فرمود: «آیا شما هم کورید و او

را نمی بینید؟!»

۴) امام رضا علیه السلام در نامه ای به یکی از یاران خود نوشت: «نگاه به موی زنان حرام است، چون موجب تحریک و فساد است.»

منابع:

بحار الانوار، ج ۱۰۳، باب ۶۱ و ۶۲.

بحار الانوار، ج ۱۰۴، باب ۹۱.

سوال ۴

سوال:

اگر یک زن خارجی به ایران بیاید به خاطر قانون که در کشور اسلامی حاکم است، مجبور است پوشش اسلامی را رعایت کند ولی اگر یک زن ایرانی به کشوری مانند فرانسه رود (که حجاب در آنجا ممنوع است) و محجبه باشد، آیا نادیده گرفتن قانون آن کشور نیست و فرد مجرم نیست؟

جواب:

در کشور فرانسه داشتن حجاب برای حضور در مشاغل دولتی و دانشگاهها و مدارس ممنوع است.

صرف حضور یا زندگی افراد محجبه در کشور فرانسه معنی ندارد و داشتن حجاب و سفر به این کشور جرم محسوب نمی شود.

سوال ۵

سوال:

آیا سنی ها معتقدند زنان باید همه حتی صورت و دست ها تا مچ را بپوشانند؟ در صورت صحت شیعه چه دلیلی برای رد آن دارد؟

جواب:

اهل سنت اتفاق دارند که جمیع بدن زن غیر از وجه و کفین باید از نامحرم پوشیده شود. بنابراین وجه و کفین را استثنا می کنند. به کتاب الفقه علی المذاهب الخمسه، محمد جواد مغنیه، ص ۸۶ مراجعه فرمائید.

سوال ۶

سوال:

لطفاً احادیث صحیحی در مورد عذاب بدحجابان و همچنین حدود رعایت حجاب بفرستید.

جواب:

تردیدی نیست که حجاب و پوشش زن یکی از احکام ضروری اسلام به شمار می رود.

قرآن مجید درباره این امر مهم می فرماید:

A} «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأُزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا» {A:V} احزاب(۳۳)، آیه ۵۹. {V}

«ای پیامبر! به همسران و دخترانت و زنان مؤمنان بگو: جلبابها (روسری های بلند) خود را بر خویش فرو افکنند. این کار برای اینکه شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند، بهتر است و خداوند همواره غفور و رحیم است.»

پوشش سابقه ای به اندازه حیات بشریت دارد و غیر از پیروان یکی از مکاتب که بر لزوم برهنه زیستی پای می فشارد همه جامعه بشریت به نوعی رعایت می کنند. {V}. ر.ک: مصطفوی، انسانیت از دیدگاه اسلامی، ص ۱۲۹. {V}

درباره اهمیت و فلسفه «حجاب»، اشاره به چند نکته بسیار حائز اهمیت است:

۱} T. کاهش خطا و خطر؛ T مصونیت زن در برابر طمع ورزی هوس بازان از ثمرات آشکار رعایت حجاب است.

۲} T. حفظ احترام؛ T اگر چه رعایت حجاب، از یک سو به مردان کمک می کند که به طور ناخواسته، و خارج از چارچوب ها، عواطف و احساسات خود

را هزینه نکنند. اما بیش از آن به خانم ها کمک می کند که به طور ناخواسته و خارج از چارچوب ها، وسیله لذت انگاری قرار نگیرند و شخصیت و احترام آنان خدشه دار نگردد.

۳}T. نشاط و رغبت؛ {T احکام الهی بیش از آنکه به محدودیت لذت ها بیانجامد به ماندگاری لذت ها و پایداری نشاط و خوشی ها می انجامد از این رو اگر چه حجاب از یک سو برای خانم ها محدودیت است و موجب خستگی و زحمت می باشد اما از سوی دیگر اوج احساسات را سالم نگه می دارد و عاطفه ها و محبت ها را در کانون گرم خانواده متمرکز می سازد و زن و مرد را از بی تفاوتی نسبت به همدیگر در نظام خانواده نجات می دهد و این بحرانی است که هم اکنون دامنگیر جوامع غربی شده است، به طوری که در هنگامه برپایی کانون خانواده که بر اساس عشق و محبت باید تحکیم شود و مهم ترین ابزار آن میل جنسی نسبت به یکدیگر است این میل رو به افول گذاشته و بنیان خانواده ها را متزلزل ساخته است، بلکه عشق و عاطفه آن دو، در سال های قبل از ازدواج و بعد از ازدواج در میان افراد متعدد پخش شده است و تمرکز خود را از دست داده است.

از این رو «حجاب و پوشش زن»، دارای مشخصه ها و ویژگی هایی است که بعضی از آنها اشاره می شود:

T}یک. حدود و میزان پوشش: {T هر اندازه بدن زن پوشیده تر باشد، نقش نیرومندتری در دورسازی دیدگان نظاره گر ایفا می کند. اگر نگاه های آلوده را «تیرهای زهر آلود شیطان» همچنانکه در روایات آمده است {V قال النبی صلی الله علیه وآله: النَّظَرُ سَهْمٌ مَشْمُومٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيسَ فَمَنْ تَرَكَهَا خَوْفًا مِنَ اللَّهِ أَعْطَاهُ

اللَّهُ إيمَانًا يَجِدُ خَلَاوَتَهُ فِي قَلْبِهِ. بحار، ج ۱۰۱، ص ۳۸. {V} بدانیم پوشش زن همانند قوسی است که تیرها را کمانه می کند و از اصابت آنها به هدف باز می دارد. هر اندازه حجاب کمتر رعایت شود، تیرهای شیطانی بیشتر متوجه او می گردد و از آن آسیب می بیند. با توجه به این امر، چادر حجاب برتر است؛ زیرا با وجود شرایط دیگر، بیشترین پوشش و مطمئن ترین مصونیت را به همراه دارد.

T} دو. کیفیت پوشش: {T} پوشندگی لباس و کیفیت دوخت، بخش مهمی از حجاب را تشکیل می دهد. لباس های نازک و تنگ و بدن نما، آماج بیکان مسموم شیطان و موجب خیره شدن چشم های هرزه و آلوده است!! در مقابل لباس های مناسب و کاملاً پوشیده، مانع این نگاه های هوس آلود است.

T} سه. رنگ ها: {T} برخی از رنگ ها دیدگان را خیره می سازد و باعث جلب توجه می شود. و علمای دین هر چند نسبت به اصل رنگ لباس ها، تأکید چندانی ندارند؛ ولی بر این مسأله پای می فشارند که لباس نباید موجب جلب توجه شود و عواقب سوئی داشته باشد. از این رو در طول تاریخ، زنان مسلمان به میل خود، لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و بدین وسیله احساس امنیت و مصونیت بیشتری می کردند. این سنت حسنه، مورد نظر و پذیرش پیامبر(ص) و امامان(ع) نیز قرار گرفت. گفتنی است که عبا و چادر مشکی جزء لباس های مکروه به شمار نمی رود و از آن مستثنا شده است.

T} چهار. شیوه گفت و گو و حرکت: {T} حفظ وقار و متانت، همان نقشی را دارد که پوشش زن ایفا می کند و عدم رعایت آن، عواقب شومی در پی دارد. قرآن مجید یکی از صفات خوب زنان مؤمن را

- که در رفتار دختران شعیب جلوه گر است - حیا و وقار می داند. {V} قصص (۲۸)، آیه ۲۵. {V}

باید دانست که پیدایش فحشا و فرزندان نامشروع، افزایش طلاق و از هم گسیختگی زندگی زناشویی و نا آرامی درونی و هیجان جنسی مستمر برخاسته از برهنگی و عشوه گری زنان، همه آثار شوم بی حجابی و بی بندوباری است و این حجاب است که می تواند به خوبی مصونیت بخش باشد.

برخی به نادرستی ادعا می کنند: حجاب به معنای مقابله با برهنگی را قبول داریم؛ ولی در هیچ جای قرآن از پوشش مو سخن به میان نیامده است!! در پاسخ گفتنی است که زنان حتی قبل از نزول آیه حجاب موهای خود را می پوشاندند و مشکل تنها آشکار بودن گردن، گوش، زیر گلو و گردن آنان بود.

همان طور که مفسران بزرگ (مانند شیخ طوسی و طبرسی) فرموده اند، در گذشته دو نوع روسری برای زنان معمول بود: روسری های کوچک که آنها را «خمار» یا «مقنعه» می نامیدند و معمولاً در خانه از آن استفاده می کردند و روسری های بزرگ که مخصوص بیرون خانه به شمار می آمد. زنان با این روسری بزرگ - که جلباب خوانده می شد و از «مقنعه» بزرگ تر و از «ردا» کوچک تر است و به چادر امروزی شباهت داشت - مو و تمام بدن خود را می پوشاندند. {V} درباره جلباب گفته اند: آن روسری خاصی که بانوان هنگامی که برای کاری به خارج از منزل می روند، سر و روی خود را با آن می پوشند؛ «الجلباب خمارالمراه الذی یغطی رأسها و وجهها اذا خرجت لحاجه» (التبیان فی تفسیر القرآن، ج ۸، ص ۳۶۱؛ مجمع البیان، ج ۸ - ۷، ص ۵۷۸). {V}

نزدیک ساختن جلباب A { «يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيهِنَّ» }؛ کنایه از

پوشیدن سر و روی خود با آن است؛^{V} مجمع البیان، ص ۵۸۰؛ المیزان، ج ۱۶، ص ۳۶۱. ^{V} یعنی، چنان نباشد که چادر یا روپوش های بزرگ (مانتو) تنها جنبه تشریفاتی و رسمی داشته باشد و همه پیکرشان را بپوشاند و از مصادیق «کاسیات عاریات»^{V} زنانی که ظاهراً پوشیده هستند، ولی در واقع برهنه اند، از رسول خداصلی الله علیه وآله روایت شده است: «صنفان من اهل النار لم أرهما قوم معهم سیاط كأذنان البقر يضربون بها الناس و نساء کاسیات عاریات، ممیلات مائلات، رؤسهن کأسنمه البخت المائله ...». میزان الحکمه، ج ۲، ص ۲۵۹. ^{V} شمرده شوند! قرآن فرمان می دهد: بانوان با مراقبت، جامه را بر خود گیرند و آن را رها نکنند، تا نشان دهند اهل عفاف و وقار به شمار می آیند. از پایان آیه بر می آید که پوشش مطلوب آن است که خود به خود دورباش ایجاد می کند و هوس بازان را ناامید می سازد.

بنابراین، وظیفه پوشش اسلامی بانوان به معنای حبس و زندانی کردن و قرار دادن آنان پشت پرده و در نتیجه عدم مشارکت این گروه، در فعالیت های اجتماعی نیست. این وظیفه بدان معنا است که زن در معاشرت با مردان، بدنش را بپوشاند و به جلوه گری و خودنمایی نپردازد و مشارکتش در فعالیت ها، بر اصول انسانی و اسلامی استوار باشد.

حد واجب پوشش زن عبارت است: پوشاندن تمام بدن جز گردی صورت و دست ها تا مچ.

حجاب یک حکم شرعی قطعی برای زنان مسلمان است نه یک امر فردی، زیرا مسلمانی اقتضائاتی دارد و مسلمان نشانه ای باید داشته باشد. حجاب نماد ایمان است.

در مورد مسائل و موضوعات مختلفی پیرامون حجاب نظیر فردی و اختیاری بودن آن

یا اصل وجود و ضرورت آن بر اساس مبانی دینی و کارکرد های فردی و اجتماعی و آثار مختلف آن در سلامت فرد و جامعه و...، وجود دارد که به اختصار مطالبی بیان می شود:

T {تاریخچه حجاب: T}

لباس پوشیدن سابقه ای به اندازه حیات انسان دارد و جز پیروان یکی از مکاتب فکری که بر لزوم برهنه زیستی پای می فشارند،(۱) همه افراد به نوعی آن را تجربه می کنند. این پدیده، به رغم ارتباطش با خصوصیات مختلف فردی و اجتماعی انسان، دست کم به سه نیاز وی پاسخ می دهد:

- حفاظت در سرما و گرما و برف و باران

- حفظ عفت و شرم

- آراستگی، زیبایی و وقار

این نوشتار به بررسی معنای حجاب اسلامی و دلیل های ضرورت آن می پردازد. «حدود پوشش در اسلام» و نیز نوع پوشش هایی که پیشوایان دین سفارش یا نکوهش کرده اند، در شماره های آینده بررسی خواهد شد.

T {رابطه حجاب و پوشش اسلامی T}

«حجاب» به معنای پرده، حاجب، پوشیدن و پنهان کردن و منع از وصول است.(۵) این واژه تنها به معنای پوشش ظاهری یا پوشاندن زن نیست و در اصل به مفهوم پنهان کردن زن از دید مرد بیگانه است. بدین سبب، هر پوششی حجاب نیست. حجاب پوششی است که از طریق پشت پرده واقع شدن تحقق یابد؛ ولی بر خلاف تصور عموم و نیز آنچه مشهور است، آیه حجاب(۶) در قرآن A { «وَ إِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعاً فَسَلُّوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ... {M(v);A} چون از زنان پیغمبر(ص) متاعی خواستید، از پس پرده بخواهید». {M} درباره زنان آن حضرت و بیش تر به منظور مسائل سیاسی و اجتماعی فرود آمده است(۸) نه پوشش زن در مقابل نامحرم. به

کارگیری کلمه «حجاب» (۹) در خصوص پوشش زن اصطلاحی نسبتاً جدید است و همین سبب گردیده بسیاری گمان کنند اسلام خواسته است زن همیشه پشت پرده و در خانه محبوس باشد و بیرون نرود؛ (۱۰) یا مثل «ویل دوران» بگویند: «این امر خود مبنای پرده پوشی در میان مسلمانان به شمار می رود»؛ (۱۱) و یا مدعی شوند حجاب به وسیله ایرانیان به مسلمانان و اعراب سرایت کرده است؛ در حالی که آیات مربوط به حجاب (پوشش اسلامی زنان در مقابل نامحرمان) قبل از مسلمان شدن ایرانیان نازل شده است. در عهد جاهلیت نیز - همان طور که ویل دوران می گوید (۱۲) و کتب تفسیر شیعه و سنی (۱۳) تأیید می کند - اعراب چنین پوششی نداشتند و عادتشان تبرج و خودنمایی بود که اسلام آن را ممنوع ساخت: **A** { «وَلَا تَبْرَجْنَ بِتَبْرُجِ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى (۱۴)»

آنچه از قدیم به ویژه نزد فقها در بحث نماز (کتاب الصلوه) و ازدواج (کتاب النکاح) رواج داشته، واژه «ستر» و «ساتر» به معنای پوشش و وسیله پوشش زن در مقابل نامحرمان بوده است. بنابراین، وظیفه پوشش اسلامی بانوان به معنای حبس و زندانی کردن و قرار دادن آنان پشت پرده و در نتیجه عدم مشارکت این گروه عظیم در فعالیت های اجتماعی نیست. این وظیفه بدان معنا است که زن در معاشرت با مردان بدنش را بیوشاند و به جلوه گری و خودنمایی نپردازد و مشارکتش در فعالیت ها بر اصول انسانی و اسلامی استوار باشد. (۱۵)

T { ضرورت پوشش اسلامی در قرآن T

پوشش اسلامی از احکام ضروری اسلام (۱۶) است و هیچ مسلمانی نمی تواند در آن تردید کند؛ زیرا هم قرآن مجید به آن تصریح کرده است و

هم روایات بسیار بر وجوب آن گواهی می دهند. به همین جهت، فقیهان شیعه و سنی به اتفاق به آن فتوا داده اند. همان طور که نماز و روزه به دورانی خاص اختصاص ندارد، دستور پوشش نیز چنین است و ادعای عصری بودن آن بی دلیل و غیر کارشناسانه می نماید.

خداوند متعال در آیه ۳۰ سوره نور نخست به مردان مسلمان و سپس در آیه بعد به زنان مسلمان فرمان می دهد از چشم چرانی اجتناب کنند و در رعایت پوشش بدن از نامحرمان کوشا باشند: **A**: قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ.

M: به مردان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه نامحرمان ببوشانند. این کار برای پاکی و پاکیزگی شان بهتر است و خداوند بدانچه می کنند، آگاه است. **M**

«غَضَّ» در لغت عرب - چنان که مرحوم طبرسی در مجمع البیان (۱۷) و راغب اصفهانی در مفردات (۱۸) گفته اند - به معنای «کاستن» است و «غَضَّ بَصْرًا» یعنی کاهش دادن نگاه نه بستن چشم. البته متعلق این فعل و این که از چه چیز چشمان خود را فرو بندند، ذکر نشده است؛ اما با توجه به سیاق آیات، به ویژه آیه بعد، روشن می گردد مقصود آن است که خیره خیره زنان نامحرم را تماشا نکنند و از چشم چرانی (۱۹) بپرهیزند. از سوی دیگر، ممکن است مقصود از «حفظ فرج» در این آیه پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به زنا و فحشا باشد؛ ولی عقیده مفسران اولیه اسلام و نیز مفاد روایات از جمله سخن امام صادق (ع) (۲۰) این است که مراد از «حفظ فرج» در

همه آیات قرآن کریم پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به فحشا است؛ جز در این دو آیه که به معنای حفظ از نظر و وجوب پوشش در مقابل نامحرم است. آنگاه خداوند متعال فلسفه این آموزه را نظافت و پاک‌ی روح می‌داند و بر خلاف اهل جاهلیت قدیم و جدید - مانند «برتراند راسل» که این ممنوعیت را یک نوع محرومیت و اخلاق بی‌منطق و به اصطلاح «تابو» (تحریم‌های ترس‌آور رایج در میان ملل وحشی) می‌داند - می‌گوید: این پوشش به منظور طهارت روح بشر از این که پیوسته درباره مسائل مربوط به اسافل اعضا بیندیشد، (۲۱) واجب شده است. سپس در آیه بعد می‌فرماید:

A} «وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا يَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْإِرْبَابِ مِنَ الرِّجَالِ أَوْ الطُّفُلِ الَّذِينَ لَمْ يَنْظُرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعاً أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ؛ A}

M} به زنان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه بیگانگان بپوشانند و زیور خویش را جز برای شوهران و سایر محارم آشکار نکنند، مگر آنچه پیدا است؛ و روسری‌های خویش را به گریبان‌ها اندازند تا سر و گردن و سینه و گوش‌ها پوشیده باشد و پاهایشان را به زمین نکوبند تا آنچه از زینت پنهان می‌کنند،

معلوم شود. ای بندگان مؤمن، همه به سوی خدا توبه کنید تا رستگار شوید. ﴿M﴾

در این آیه خداوند تعالی، در خصوص پوشش بانوان، آنچه را بر مردان مؤمن لازم است، به دو شکل گسترش می دهد:

پوشیدگی سر و گردن؛

پوشاندن زینت ها.

«حُمُر» جمع «خمار» و به معنای روسری و سرپوش (۲۲) است. «جیوب» از واژه «جیب» به معنای قلب و سینه و گریبان است. (۲۳) در تفسیر مجمع البیان چنین می خوانیم: زنان مدینه اطراف روسری های خود را به پشت سر می انداختند و سینه و گردن و گوش های آنان آشکار می شد. بر اساس این آیه، موظف شدند اطراف روسری خود را به گریبان ها ببندازند تا این مواضع نیز مستور باشد. (۲۴) فخر رازی یاد آور می شود: خداوند متعال با به کارگرفتن واژه های «ضرب» و «علی که مبالغه در القا را می رساند، در پی بیان لزوم پوشش کامل این نواحی است. (۲۵) ابن عباس در تفسیر این جمله می گوید: «یعنی زن مو و سینه و دور گردن و زیر گلوئی خود را بپوشاند». (۲۶)

برخی ادعا می کنند، حجاب به معنای مقابله با برهنگی را قبول داریم؛ ولی در هیچ جای قرآن از پوشش مو سخن به میان نیامده است؛ نا درستی این سخن آشکار می نماید؛ زیرا، با چشم پوشی از گفتار ابن عباس و نیز شأن نزول آیه، این واقعیت که زنان مسلمان حتی قبل از نزول این آیه موهای خود را می پوشاندند و آشکار بودن گردن و گوش و زیر گلو و گردنشان تنها مشکل به شمار می آمد، تردیدناپذیر است. در آیه از روسری سخن به میان آمده است، باید پرسید: آیا روسری جز آنچه بر سر می افکنند و موها

را می پوشانند، معنایی دارد. افزون بر این، حکم میزان پوشش در روایات متعدد وارد شده است. (۲۷) اگر قرار باشد مانند برخی از صحابه یا گروهی روشنفکر مآبان جدید فقط به قرآن اکتفا کنیم، در کشف جزئیات ضروری ترین احکام مانند رکعات نماز نیز ناکام می مانیم.

در خصوص «زینت» پرسشی مهم مطرح است. آیا مفهوم آن واژه «زیور» فارسی (زینت های جدا از بدن مانند جواهرات) را نیز در بر می گیرد یا تنها آرایش های متصل به بدن، مانند سرمه و خضاب، را شامل می شود؟ (۲۸) در پاسخ باید گفت: حکم کلی آن است که خودآرایی جایز و خودنمایی در مقابل نامحرم ممنوع است.

آرایش امری فطری و طبیعی است (۲۹) و حسن زیبایی دوستی سرچشمه پیدایش انواع هنرها در زندگی بشر شمرده می شود. این گرایش طبیعی، افزون بر آن که آثار مثبت روانی در دیگران پدید می آورد، به تحقق آثار گرانبهای روانی در شخص آراسته نیز می انجامد. آراستن خود و پرهیز از آشفتگی و پریشانی در نظام فکری و ذوق سلیم انسان ریشه دارد. پرهیز از خودآرایی نه دلیل وارستگی از قید نفس است و نه علامت بی اعتنایی به دنیا. وضع ژولیده و آشفته و عدم مراعات تمیزی و نظافت ظاهری، خود به خود شخصیت افراد را در نگاه دیگران خوار می سازد و زبان طعن و توهین دشمن را می گشاید. (۳۰) بر این اساس، پوشیدن جامه زیبا، بهره گیری از مسواک و شانه، روغن زدن به مو و گیسوان، معطر بودن، انگشتر فاخر به دست کردن و سرانجام آراستن خویش هنگام عبادت و معاشرت با مردم از مستحبات مؤکد و برنامه های روزانه مسلمانان است. (۳۱) حضرت امام حسن مجتبی (ع) بهترین جامه های خود را

در نماز می پوشید و در پاسخ کسانی که سبب این کار را می پرسیدند، می فرمود: **H** {إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ وَ يُحِبُّ الْجَمَالَ فَاتَّجَمَلُ لِرَبِّي} خداوند زیبا است و زیبایی را دوست دارد. پس خود را برای پروردگارم زیبا می سازم. (۳۲)

بنابراین، خداوند زینت و خودآرایی را نهی نمی کند؛ آنچه در شرع مقدس ممنوع شده است، تبرج و خودنمایی و تحریک و تهییج به وسیله آشکار ساختن زینت در محافل اجتماعی است؛ چنان که می فرماید: **A** {وَلَا تَبْرُجْنَ تَبْرُجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى} (A) (۳۳)

و نیز می فرماید: **A** {وَلَا يَصْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ}. (A) (۳۴)

این آیه زنان عرب را که معمولاً خلخال به پا می کردند و برای این که بفهمانند خلخال گرانبها دارند، پای خود را محکم به زمین می کوفتند، از این کار نهی می کند. فقیه بزرگوار علامه مطهری می گوید: «از این دستور می توان فهمید هر چیزی که موجب جلب توجه مردان می گردد، مانند استعمال عطرهای تند و همچنین آرایش های جالب نظر در چهره، ممنوع است. به طور کلی زن در معاشرت، نباید کاری بکند که موجب تحریک و تهییج و جلب توجه مردان نامحرم گردد.» (۳۵)

در آیه ۳۱ سوره نور می فرماید: **A** {وَلَا يُدَيِّنُ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا} **A** زینت های زن دو گونه است: یک نوع زینتی که مانند لباس و سرمه و انگشتر و دست بند آشکار است و پوشانیدن آن واجب نیست؛ و نوع دیگر زینتی که پنهان است مگر آن که عمداً بخوهد آن را آشکار سازد؛ مانند گوشوار و گردن بند. پوشانیدن این نوع زینت واجب است. البته استثناهایی دارد که بعداً بیان خواهد شد. (۳۶) قرآن کریم، با همین معیار، در خصوص پوشش بانوان

سالمنند و از کار افتاده که امید زناشویی ندارند، سهل گیری کرده، به آن ها اجازه داده است روی سرها را بگیرند؛ (۳۷) ولی در عین حال آن ها نیز اجازه خودنمایی و تهییج ندارند: {A} «وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ» (A. ۳۸)

آیات دیگری که با صراحت کامل دستور پوشش اسلامی و فلسفه آن را بیان می کنند، چنین است:

{A} «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأُزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا» (A)

ای پیامبر، به زنان و دخترانت و به زنان مؤمنان بگو: پوشش های (روسری و چادر) خود را بر خود فروتر گیرند. این برای آن که شناخته گردند و اذیت نشوند، نزدیک تر است؛ و خدا آمرزنده و مهربان است. (۳۹)

با این حال، ممکن است گروهی از ارادل و اوباش به هتک حیثیت زنان مؤمن ادامه دهند. در این صورت، حاکم اسلامی وظیفه دارد با شدت تمام با این افراد بیمار دل برخورد کند. بنابراین، مسأله حفظ پوشش و عدم مزاحمت برای بانوان تنها یک توصیه اخلاقی نیست و حکمی اسلامی و حکومتی به شمار می آید: {A} «لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِبَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا * مَلْعُونِينَ أَيْنَمَا ثَقِفُوا أَخْدُوا وَقَتُلُوا قَتْلًا نَقِيلًا» {A}؛ اگر منافقان و بیماردلان و کسانی که در شهر نگرانی به وجود می آورند، از کارهای خود دست برندارند، ما تو را علیه آن ها بر خواهیم انگیزت و تو را سخت بر آنان مسلط می کنیم تا جز مدتی اندک در همسایگی تو زندگی نکنند؛

از رحمت خدا دور گردیدند و هر کجا یافت شوند دستگیر و به سختی گشته خواهند شد» (۴۰)

در این آیات، سه مطلب مهم قابل توجه می نماید:

جلباب چیست و نزدیک کردن آن یعنی چه؟

فلسفه پوشش اسلامی

مجازات افراد مزاحم

چه نوع پوششی توصیه شده است؟

در مفهوم جلاباب اختلاف نظر وجود دارد. آنچه، با توجه به کتب لغت (۴۲) و گفتار مفسران شیعه مانند علامه طباطبایی (۴۳) و فیض کاشانی (۴۴) و اهل سنت مانند قرطبی (۴۵) صحیح تر به نظر می رسد، آن است که «جلباب» ملحفه و پوششی چادر مانند است نه روسری و خمار. از ابن عباس و ابن مسعود روایت شده که منظور عبا است. پس جلاباب لباس گشاد و پارچه ای است که همه بدن را می پوشاند. ضمناً همان طور که مفسران بزرگ مانند شیخ طوسی و طبرسی فرموده اند، در گذشته دو نوع روسری برای زنان معمول بود: روسری های کوچک که آن ها را «خمار» یا «مقنعه» می نامیدند و معمولاً در خانه از آن استفاده می کردند؛ و روسری های بزرگ که مخصوص بیرون خانه به شمار می آمد. زنان با این روسری بزرگ که جلاباب خوانده می شد و از «مقنعه» بزرگ تر و از «رداء» کوچک تر است و به چادر امروزی شباهت دارد، مو و تمام بدن خود را می پوشاندند. (۴۶)

نزدیک ساختن جلاباب - A { «یدنین علیهن من جلابیهن» } A - کنایه از پوشیدن چهره و سر و گردن با آن است. (۴۷) یعنی چنان نباشد که چادر یا روپوش های بزرگ (مانتو) تنها جنبه تشریفاتی و رسمی داشته باشد و همه پیکرشان را نپوشاند. زنان حق ندارند چنان چادر بپوشند که نشان دهد اهل پرهیز از معاشرت با مردان بیگانه نیستند؛ از نگاه

چشم های نامحرم نمی پرهیزند و از مصادیق «H» کاسیات عاریات {H} (۴۸) شمرده می شوند. قرآن فرمان می دهد: بانوان با مراقبت جامه شان را بر خود گیرند و آن را رها نکنند تا نشان دهد اهل عفاف و حفظ به شمار می آیند. تعلیل پایانی آیه نیز بیانگر همین امر است؛ یعنی آن پوششی مطلوب است که خود به خود دورباش ایجاد می کند و ناپاکدلان را نومید می سازد. (۴۹)

۲. T. چرا پوشش ضرورت دارد؟ T

خداوند متعال درباره علت ضرورت پوشش اسلامی می فرماید: «A» ذَلِكْ أَذْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ {A} برخی این آیه را چنین معنا کرده اند: «بدین وسیله شناخته می شوند آزادند نه کنیز؛ پس با آزار و تعقیب جوانان رو به رو نمی شوند. بنابراین، در عصر حاضر که مسأله بردگی از میان گرفته، این حکم نیز منتفی می شود؛ ولی باید گفت: (۵۰) ایجاد مزاحمت و آزار کنیزان نیز روا نیست. حقیقت آن است که وقتی زن پوشیده و با وقار از خانه بیرون رود و جانب عفاف و پاک دامن را رعایت کند، فاسدان و مزاحمان جرأت هتک حیثیت او را در خود نمی یابند. بیمار دلانی که در پی شکار می گردند، فرد دارای حریم را شکاری مناسب نمی بینند. در روایات آمده است: «H» المرأه ریحانه {H} (۵۱) زن همچون ریحانه یا شاخه گلی ظریف است.» بی تردید اگر باغبان او را پاس ندارد، از دید و دست گلچین مصون نمی ماند. قرآن کریم، زنان ایده آل را که در بهشت جای دارند، به مروارید محبوب و پوشیده در صدف تشبیه می کند: «A» كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ. {A} (۵۲) افزون بر این، گاه آن ها را به جواهرات اصیلی چون یاقوت و مرجان که جواهر فروشان در پوششی ویژه قرار می دهند تا همچون جواهرات بدلی به

آسانی در دسترس این و آن قرار نگیرند و ارزش و قدرشان کاستی نپذیرد، تشبیه می کند. (۵۳) بر این اساس، مرحوم علامه طباطبایی (۵۴) همین تفسیر را بر می گزیند. استاد شهید مطهری در این باره می فرماید: «حرکات و سکنتات انسان گاهی زبان دار است. گاهی وضع لباس، راه رفتن، سخن گفتن زن معنا دار است و به زبان بی زبانی می گوید: دلت را به من بده، در آرزوی من باش، مرا تعقیب کن؛ گاهی بر عکس، با زبان بی زبانی می گوید: دست تعرض از این حریم کوتاه است.» (۵۵)

۷} پی نوشت ها:

۱. انسانیت از دیدگاه اسلامی، مصطفوی، ص ۱۲۹.
۲. نحل (۱۶): ۸۰.
۳. سوره نور (۲۴): ۳۱ و ۳۰ و ۵۹؛ احزاب (۳۳): ۵۹ و ۶۰.
۴. سوره اعراف (۷): ۲۶.
۵. ر. ک: المفردات فی غرائب القرآن، راغب اصفهانی و قاموس قرآن، سید علی اکبر قرشی.
۶. در اصطلاح تاریخ و حدیث اسلامی، هر جا نام «آیه حجاب آمده است مقصود این است نه آیات سوره نور که در خصوص پوشش اسلامی است.
۷. احزاب (۳۳): ۵۳.
۸. مسأله حجاب، مرتضی مطهری، ص ۷۴.
۹. واژه حجاب هفت بار در قرآن کریم به کار رفته است؛ ولی هرگز به معنای حجاب اسلامی مصطلح نیست.
۱۰. مسأله حجاب، ص ۷۳.
۱۱. تاریخ تمدن؛ ویل دورانت، مترجمان احمد آرام (و دیگران)، ج ۱، ص ۴۳۳ و ۴۳۴.
۱۲. مسأله حجاب، ص ۲۲.
۱۳. ر. ک: تفاسیر مجمع البیان (طبرسی) و کشاف (زمخشری) ذیل آیات ۳۳ احزاب و ۶۰ نور.
۱۴. سوره احزاب (۳۳): ۳۳.
۱۵. مسأله حجاب، ص ۷۳. نیز ر. ک: تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۴۰۱ - ۴۰۳.

۱۶. اصل قانون حجاب اسلامی، صرفاً از ضروریات فقه نیست؛ بلکه از ضروریات دین مبین است؛ چه این که نصّ صریح قرآن بر آن گواهی می دهد و تنها ظهور آیات قرآن دلیل بر آن نیست تا جای اختلاف برداشت و محل تردید باشد.
۱۷. مجمع البیان فی تفسیر القرآن، طبرسی، ج ۷ - ۸، ص ۲۱۶.
۱۸. المفردات فی غریب القرآن؛ راغب اصفهانی، ص ۳۶۱.
۱۹. مسأله حجاب، ص ۱۲۵ - ۱۲۸.
۲۰. تفسیر مجمع البیان، ص ۲۱۶ و ۲۱۷.
۲۱. مسأله حجاب، ص ۱۲۹.
۲۲. المفردات فی غرائب القرآن، ص ۱۵۹؛ مجمع البیان، ص ۲۱۷.
۲۳. مجمع البیان، ص ۲۱۷.
۲۴. همان.
۲۵. التفسیر الکبیر، ج ۲۳، ص ۱۷۹.
۲۶. مجمع البیان، ص ۲۱۷. (قال ابن عباس: تفضی شعرها و صدرها و ثرائها و سوالفها).
۲۷. ر. ک: تفسیر الصافی، فیض کاشانی، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱.
۲۸. مسأله حجاب، ص ۱۳۱.
۲۹. علامه طباطبائی (ره) در تفسیر آیه ۳۲ سوره اعراف می فرماید: خدای متعال در این آیه زینت هایی را معرفی می کند که برای بندگان ایجاد و آنان را فطرتاً به وجود آن زینت ها و استعمال و استفاده از آن ها ملهم کرده است؛ و روشن است که فطرت جز به چیزهایی که وجود و بقای انسان نیازمند آن است، الهام نمی کند. (ر. ک: المیزان، ج ۸، ص ۷۹)
۳۰. آیین بهزیستی در اسلام، احمد صبور اردوبادی، ج ۱ (جنس پوشاک)، ص ۵۷.
۳۱. حلیه المتقین، محمدباقر مجلسی، ص ۳ - ۵ و ۱۰ - ۱۲ و ۹۱ - ۱۰۷.
۳۲. مجمع البیان، ج ۴ - ۳، ص ۶۷۳.
۳۳. سوره احزاب (۳۳): ۳۳.
۳۴. سوره نور (۲۴):

۳۵. مسأله حجاب، ص ۱۴۶ - ۱۴۷.

۳۶. ر. ک: تفسیر الصافی، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱.

۳۷. وسایل الشیعه، حر عاملی، ج ۱۴، ص ۱۴۰.

۳۸. سوره نور (۲۴): ۶۰.

۳۹. سوره احزاب (۳۳): ۵۹.

۴۰. سوره احزاب (۳۳): ۶۰ و ۶۱.

۴۱. مجازات این گونه افراد از نظر اسلام بسیار شدید است و بعد از ارشاد و امر به معروف و نهی از منکر، چنانچه این بیماردلان از عمل زشت خویش دست برندارند، باید از جامعه اسلامی تبعید شوند؛ (مسأله حجاب، ص ۱۶۴) و در صورت استمرار، در ردیف مجازبان با حکومت اسلامی جای می گیرند و به حکم قرآن اعدام می گردند. (المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۸، ص ۳۶۱ و ۳۶۲)

۴۲. ر. ک: مسأله حجاب، ص ۱۵۸ و ۱۵۹؛ قاموس قرآن، قرشی، ج ۲، ص ۴۱ و ۴۲. (این کتاب ها کلمات اهل لغت را ذکر کرده اند؛ مانند تعبیر به «الجلباب: القمیص أو الثوب الواسع» یا «الجلباب ثوب اوسع من الخمار دون الرداء تُغَطِّي به المرأة رأسها و صدرها»)

۴۳. المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۱۶، ص ۳۶۱. (هو ثوب تشتمل به المرأة فیغطی جميع بدنها)

۴۴. تفسیر الصافی، فیض کاشانی، ج ۴، ص ۲۰۳.

۴۵. الجامع لأحكام القرآن، قرطبی، ج ۱۴، ص ۱۵۶.

۴۶. درباره جلباب گفته اند: آن روسری خاصی که بانوان هنگامی که برای کاری به خارج از منزل می روند، سر و روی خود را با آن می پوشند؛ «الجلباب خمار المرأة الذي یفطی رأسها و وجهها اذا خرجت لحاجة» (التبیان فی تفسیر القرآن، طوسی ج ۸، ص ۳۶۱؛ مجمع البیان، ج ۸ - ۷، ص ۵۷۸)

۴۷. مجمع البیان، ص ۵۸۰؛ المیزان، ج

۴۸. زنانی که ظاهراً پوشیده هستند ولی در واقع برهنه اند، روی عن رسول الله (ص): صنفان من اهل النار لم أرهما قوم معهم سياط كأذناب البقر يضربون بها الناس و نساء كاسيات عاريات، مميلات مانلات، رؤسهن كأسنمة البخت المائله....» (میزان الحکمه، ری شهری، ج ۲، ص ۲۵۹)

۴۹. مسأله حجاب، ص ۱۶۰ و ۱۶۱.

۵۰. آسیب شناسی حجاب، ص ۱۹

۵۱. وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۲۰.

۵۲. سوره واقعه (۵۶): ۲۳.

۵۳. گستره عفاف به گستردگی زندگی، حمیده عامری، کتاب زنان، شورای فرهنگی اجتماعی زنان، ش ۱۲، ص ۱۱۷.

۵۴. المیزان، ج ۸، ص ۳۶۱.

۵۵. مسأله حجاب، ص ۱۶۳. {۷}

کارکردهای فردی و اجتماعی حجاب

برای حجاب کارکردهایی در دو حوزه فردی و اجتماعی، قابل تصوّر است:

الف. کارکردهای فردی؛ همچون: پاسخ گویی به نیاز فطری «خوداستتاری» و تأمین امنیت در برابر گرما و سرما و...

ب. کارکردهای اجتماعی؛ مانند: هویت بخشی و ایجاد امنیت اجتماعی و...

زن با عنصر حجاب اسلامی، نه تنها به تهذیب، تزکیه نفس و ملکات نفسانی پرداخته و قرب الهی را فراهم می سازد؛ بلکه باعث گسترش روزافزون امنیت اجتماعی و ایجاد زمینه ای جهت رشد معنوی مردان می گردد. خداوند سبحان، خطاب به پیامبر خود می فرماید: «به مردان مؤمن بگو: تا چشمان خود را از نگاه ناروا ببوشانند و فروج و اندامشان را محفوظ دارند که این بر پاکیزگی جسم و جان ایشان، بهتر است». نور (۵۴)، آیه ۳۰. همچنین می فرماید: «به زنان و دختران خود و به زنان مؤمن بگو: خویشتن را با چادرهای خود ببوشانند که این کار برای آن است که آنها به عفت شناخته شوند تا از تعرض و جسارت، آزار نکشند»

همان گونه که ذکر گردید، حجاب و پوشش اسلامی برای مردان و زنان، تنها از کارکرد فردی برخوردار نیست و فقط برای سامان دهی خلقتات و ملکات نفسانی آدمیان، مؤثر نمی باشد؛ بلکه از کارکرد اجتماعی نیز برخوردار است. حجاب، غرایز، التهاب های جسمی و معاشرت های بی بند و بار را کنترل کرده، بر تحکیم نظام خانواده می افزاید. همچنین از انحلال کانون مستحکم و پایدار زناشویی جلوگیری کرده، امتیّت اجتماعی را فراهم می سازد. حال اگر کسانی با نگرش دینی، اسلامی یا با رویکرد جامعه شناختی و روان شناسی به چنین کارکردها و تأثیرات مطلوب _ به ویژه تأمین امتیّت اجتماعی پی ببرند _ نه تنها هدفمندان، زندگی می کنند؛ بلکه برای رفتارها و اندیشه هایشان دست به گزینش می زنند تا به اهداف متعالی الهی _ انسانی دست یازند. از این رو به مورد حجاب نیز به عنوان راهبردی کارساز، جهت تأیید و ترویج ارزش های اجتماعی، تأمین کننده سعادت آدمی و منشأ قرب الهی می نگرند.

بنابراین پوشش اسلامی به منزله یک حفاظ ظاهری و باطنی در برابر افراد نامحرم، قلمداد می شود که مصونیت اخلاقی و خانوادگی و پیوند عمیق میان حجاب ظاهری و بازداری باطنی و از همه مهم تر امتیّت اجتماعی را فراهم می سازد و پیشینه آن به اندازه تاریخ آفرینش انسان است؛ چراکه پوشش و لباس هر بشری، پرچم کشور وجود او است. پرچمی که وی بر خانه وجودش نصب کرده و با آن اعلام می دارد که از کدام فرهنگ تبعیت می کند. غلامعلی حداد عادل، فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی، ص ۴۰

در ادامه به بیان هدف و فلسفه این مصداق مهم

اسلامی و رابطه فراگیر و تنگاتنگ آن با امتیّت اجتماعی از جنبه های مختلف می پردازیم:

امتیّت اجتماعی، هدف اساسی و جوب حجاب

با توجه به آیات قرآن مجید، به خوبی روشن می شود که هدف از تشریح و جوب حکم حجاب اسلامی، دستیابی به تزکیه نفس، طهارت، عفت و پاکدامنی، جهت استحکام و گسترش امتیّت اجتماعی است: «وَ إِذَا سَأَلْتَهُنَّ مَتَاعًا فَشَنُّوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ»؛ احزاب (۳۳)، ۵۳

چون نگاه نامحرم توسط مردان، باعث تحریک و تهییج جنسی آنان و در نتیجه منجر به فساد و ریشه کنی امتیّت اجتماعی می شود، خداوند در کنار دستور حجاب و پوشش بدن به بانوان، مردان را نیز امر به حجاب و پوشش چشم داده و نگاه به نامحرم را بر ایشان، حرام کرده است. در این باره از امام رضا(ع) نقل شده است: «حَرَّمَ النَّظَرَ إِلَى شُعُورِ النِّسَاءِ الْمُحْجَبَاتِ بِالْأَزْوَاجِ وَ غَيْرِهِنَّ مِنَ النِّسَاءِ لِمَا فِيهِ مِنْ تَهْيِيجِ الرِّجَالِ وَ مَا يَدْعُو التَّهْيِيجَ إِلَى الْفَسَادِ وَ الدُّخُولِ فِيهَا لَا يَحِلُّ وَ لَا يَجْمَلُ»؛ بحارالانوار، ج ۱۰۴، ص ۳۴ «نگاه به موهای زنان باحجاب ازدواج کرده و بانوان دیگر، از آن جهت حرام شده است که نگاه، مردان را برمی انگیزد و آنان را به فساد فرامی خواند در آنچه که ورود در آن نه حلال است و نه شایسته».

از مجموع این گفتار به دست می آید که هدف از جوب حجاب اسلامی _ علاوه بر موارد مذکور _ ایجاد صلاح و پیشگیری از فساد، جهت تأمین و گسترش امتیّت اجتماعی است.

امتیّت اجتماعی، فلسفه حقیقی و جوب حجاب

یکی از فلسفه های حقیقی و جوب حجاب، حفظ آرامش زن، مصونیت جامعه از فساد و عمق و معنا بخشیدن

به امتیّت اجتماعی با توسعه آن است؛ زیرا نفس آدمی، دریایی مواج از تمایلات و خواسته های او است که مهم ترین آنها به خوراکی ها، امور جنسی و مال و جاه و مقام، مربوط می شود و بدون شک بالاترین خواسته های مردان، تمایل به جنس زن است. در سخنان عرفا آمده است: «أَعْظَمُ الشَّهْوَةِ، شَهْوَةُ النِّسَاءِ»؛ محجه البیضاء، ج ۵، ص ۱۷۷ «بزرگ ترین خواسته های مرد، رغبت به زنان است».

ارائه زیبایی ها و مواضع بدن زن، به شهوت و طمع مردان، دامن می زند و آنها را به یک کانون جدّی خطر، مبدّل می سازد که به سلب آرامش زن و امتیّت اجتماعی منتهی می گردد. آنچه می تواند از این ناامنی پیشگیری کند، پوشش زن از چشمان گرسنه نامحرمان است که با حجاب کامل اسلامی، عملی خواهد شد.

پوشش دینی، پیام عفت، شخصیت و خداترسی زن مسلمان است و مردان جامعه، نه تنها به چنین بانویی چشم طمع نخواهند داشت که او را نیرویی بالفعل در هرچه سعت بخشیدن امتیّت اجتماعی دانسته و نجابتش را می ستایند. در این صورت زن نه تنها در سنگر حجاب خود، از تیر نگاه های زهرآلود، سخنان آزاردهنده و برخوردهای اراذل جامعه در امان خواهد بود؛ بلکه امتیّت و آرامش درونی خود و اجتماع خویش را برقرار خواهد کرد.

نکته معنوی و عرفانی قابل ذکر در این باب، پیام آسمانی، خطاب به زنان است: «ای زن! آگاه باش، دنیا خراب آبادی است که هر نقطه آن به مین های شیطان و نگاه های آلوده، ناامن گشته است. اما فرشته های حجاب در محفل انس و یاد خدا در امتیّتی بی نظیر به سر می برند که دیگران از طعم آن بی خبرند». محمدرضا اکبری، تحلیلی نو و

شب تاریک و بیم موج و گردابی چنین حایل کجا دانند حال ما سبکباران ساحل ها

پایه های تحقق امنیت اجتماعی، در سایه سار حجاب بانوان

پوششی که اسلام آن را به عنوان یک حکم شرعی اعلام کرده است، یک عمل ظاهری و گسسته از عوامل و پایه ها نیست؛ بلکه حجاب، خیمه عفاف بانوانی است که آن را بر پایه های خود استوار نموده و باعث ترویج ارزش امنیت اجتماعی می گردند و به تحقق آن در جامعه اسلامی، کمک می کنند. این پایه های اساسی عبارت است از:

۱. ایمان به خدا و جهان آخرت؛ از مهم ترین عواملی که بانوان توسط آن به آرامش روحی و روانی دست یافته، امنیت اجتماعی جامعه را فراهم می کنند، این است که وقتی زن به خدای تعالی و علم و حکمت او ایمان آورد و معتقد گردد احکامی که برای بشریت تشریح کرده، بدون نقص و دارای آثار مطلوبی است، از حکم الهی حجاب استقبال کرده، امنیت اجتماعی جامعه را تضمین می کند.

۲. تقوا؛ پرهیزکاری بانوان، ضامن تأمین امنیت اجتماعی است و تا این پایه محکم معنوی در قلب بانوان شکل نگیرد، حجاب را نوعی محدودیت برای خود قلمداد کرده و امنیت اجتماعی انسان ها را تهدید می کند.

خانمی که بداند تقوای الهی پادزهر بیماری دل ها است - که حجاب های تاریک جان را غرق می کند و لانه های هوس را برمی اندازد - آن را به کام جان خود می ریزد تا عالم جاننش، گلستان گل های طاعت و تسلیم گردد و خیمه حجابش را برمی افروزد تا حافظ بوستان ارزش های خویشتن و آرامش درونی اجتماع خود شود.

۳. آگاهی؛ شناخت سیمای زن، حقیقت حجاب، فلسفه و آثار

آن، از جمله پایه های مستحکم پوشش دینی و تبلور امتیت اجتماعی است. وقتی خانمی به پاسخ درونی خود که چرا باید پوشیده باشم نایل شود، پایه های حجاب دینی در او شکل گرفته و با آگاهی کامل به امتیت اجتماعی ارزش می بخشد و دوام آن را تضمین خواهد کرد. به طور کلی، آگاهی زن نسبت به آثار مطلوب حجاب و مهم تر از آنها مسئله امتیت اجتماعی، باعث می شود که نه تنها احساس سنگینی از پدیده حجاب نکند؛ بلکه از آن به خوبی استقبال کرده، وسوسه های شیطانی را هیچ می انگارد و آرامش برونی و درونی اجتماع را وسعت می بخشد.

همچنین این پیام اصیل و عرفانی را همیشه آویزه گوش های خود می گرداند: «خواهرم! سرزمین جانت را با خورشید آگاهی، روشن کن تا بر زوایای وجودت بتابد و آن چنان که هستی خود را بشناسی، آن گاه دریایی که حجاب باله های شنا به سوی سرچشمه هستی، امتیت فردی و اجتماعی کامل است و پوشش های مهیج، وزنه های سنگینی است که زن را غریق ژرفای مهیب دنیا کرده، امتیت او و جامعه اش را برهم می زند». برگرفته از: مهدی سلطانی رنانی «مقاله حجاب و امتیت اجتماعی» و بالاخره ممکن است برای برخی این سوال مطرح شود که مگه نه اینکه در قرآن داریم «لا اکراه فی الدین» (دین اجباری نیست) پس چرا در ایران داشتن پوشش حجاب اجباری است؟

در پاسخ گفتنی است :

«لا اکراه» در اصل پذیرش دین است نه در پذیرش احکام آن، لذا فرموده است: «لا اکراه فی الدین» و الا معنی ندارد که کسی یک سیستم حقوقی یا اعتقادی را بپذیرد و یا عضو یک حزب یا سازمان شود

ولی به مقررات آن پایبند نباشد. توضیح آن که شناخت معنای دقیق «لا اکراه فی الدین»، منوط به نگرشی جامع به آیات قرآن و مجموعه معارف آن است. مسلم است که در اسلام، احکام اجباری فراوانی وجود دارد؛ مانند «حدود» و قوانین اجتماعی. این محدوده نیز، مشتمل بر احکام اکراهی فراوانی است. مسلماً کسانی که حد بر آنان جاری می شود، راضی به آن نیستند و... از این رو باید در فهم ابتدایی از جمله «لا اکراه فی الدین» تجدید نظر کرد. معنای ظاهری این آیه آن است که اصل پذیرش دین، قابل اکراه و اجبار نیست؛ یعنی، نمی توان کسی را به زور به پذیرش آیینی وادار نمود و یا عقیده ای را از او سلب کرد. بنابراین «عقیده» قابل تحمیل نیست؛ ولی این محدوده غیر از محدوده احکام است. توضیح این که: کلیه نظام های فکری، برای خود نظامی اجتماعی را نیز طراحی می کنند. در نظام های اجتماعی، اکراه و اجبار از ابزارهای پیش بینی شده در کلیه نظام ها است؛ یعنی، در هر نظامی در مقوله های اجتماعی و حقوقی آن، جبر قانونی وجود دارد و بدون آن، جامعه قابل اداره و کنترل نیست. نظام های قضایی و نیروهای انتظامی در همه نظام ها، امری مقبول و معقول هستند. بنابراین بایستی محدوده عقیده را از محدوده عمل و حقوق جدا کرد. در حیطه «عقیده» اجبار راهی ندارد؛ ولی در حیطه عمل، آنچه که به نظم عمومی جامعه (Public order) مربوط می شود رفتارهای اجتماعی تحت نظارت و کنترل در آمده و احیاناً با آن برخورد می شود. چنان که در تمامی جوامع قوانین و مقرراتی وضع می شود و همگان ملزم به رعایت

آن می باشند. با این تفاوت که در برخی جوامع، تنها به رفاه عمومی و آسایش جسمی افراد جامعه توجه دارند و هر چه که اختلال در آسایش بدنی باشد، خلاف قانون شمرده می شود ولی در جامعه اسلامی افزون بر آسایش بدنی به حفظ ارزش های معنوی نیز توجه شده است و آنچه تأثیر سویی بر معنویت افراد جامعه دارد، خلاف قانون شمرده می شود. از جمله اموری که پی آمدهای ناخوشایندی در زندگی اجتماعی افراد دارد منکرات است. به همین جهت شارع مقدس، برای دور نگه داشتن جامعه از پی آمدهای سوء آنها امر به معروف و نهی از منکر را در سطح جامعه واجب کرده است. با مروری به شرایط و آداب امر به معروف و نهی از منکر روشن می شود که نهی از منکر در منکرات آشکار واجب است و امر به معروف و نهی از منکر، حق تجسس و تفتیش و دخالت در زندگی افراد را ندارد. خواست اسلام آن است که ظاهر جامعه از هر گناهی پیراسته باشد، اما داوری درباره درون انسان و یا کارهای ناشایستی که برخی مرتکب می شوند ولی آنها را نهان می دارند با خداست. بنا بر آنچه گفته شد، افزون بر این که در پذیرش شریعت اسلام اجباری نیست، پس از پذیرش آن نیز کسی حق تفتیش عقاید و تجسس در امور شخصی افراد را ندارد اما در صورتی که رفتار شخص در اجتماع با قوانین اجتماعی اسلام ناهماهنگ باشد همانند همه نظام های جهان، اسلام حق برخورد را با او برای خود با شیوه های گوناگون محفوظ می دارد.

سوال ۷

سوال :

فلسفه

و علت حجاب چادر در زنان ایرانی چیست؟ چرا چادر؟ در صورتی که با انواع لباس های دیگر نیز می توان حجاب کاملی داشت!

جواب :

حجاب دو فلسفه اساسی دارد که با یکدیگر ارتباط تام دارند: (۱) مصونیت زن در برابر طمع ورزی های هوس بازان. (۲) پیشگیری از تحریکات شهوانی خارج از ضوابط و هنجارهای الهی و تأمین سلامت و بهداشت معنوی جامعه. حجاب با چنین نقش و کارکرد مهم و اساسی پیامی قاطع و کوبنده با خود دارد، و آن این است که در برابر همه مردان اجنبی نوعی هشدار و اعلام «دور باش!» می دهد، اکنون باید دید چه عواملی در رساندن این پیام و اثرگذاری آن مؤثر است: {T۱} حدود و میزان پوشش: T بدون شک هر اندازه بدن زن پوشیده تر باشد نقش نیرومندتری در دورسازی دیگران نظاره گر این می کند. اگر نگاه های آلوده را همچنان که در روایات آمده است تیرهای زهرآلود شیطان بدانیم، پوشش زن همانند قوسی است که تیر از آن کمانه می کند و منحرف می شود و از اصابت و نفوذ در هدف باز می ماند. برعکس هر اندازه بدن زن برهنه تر باشد تیرهای شیطانی را بیشتر متوجه خود ساخته و از آن آسیب خواهد دید. و از همین روست که چادر را حجاب برتر شناخته اند، زیرا با وجود شرایط دیگر بیشترین پوشش و مطمئن ترین مصونیت را فراچنگ می آورد. بنابراین حجاب منحصر به چادر نیست و مانتوی کامل نیز می تواند حجاب زن را تأمین کند، لیکن چادر حجاب برتر است. {T۲} کیفیت پوشش: T میزان ضخامت و حتی کیفیت دوخت لباس خود بخش مهمی از حجاب را تشکیل می دهد بدون شک لباس های نازک و تنگ و

بدن نما فرود گاه پیکان مسموم شیطان و موجب خیره شدن چشم های هرزه و آلوده و به فساد کشاننده جامعه است. در مقابل لباس های غیربدن نما، دیده ها را از خود دور می سازد، و سلامت معنوی نفوس را تأمین می کند. {T۳} رنگ ها: T} تردیدی نیست که برخی از رنگ ها دیده ها را خیره می سازد، و پاره ای دیگر نگاه ها را از خود می راند و دور می سازد. در عین حال علمای دین نسبت به خصوص رنگ ها تأکید چندانی نکرده ولی بر این مسأله پای می فشارند که لباس نباید موجب جلب توجه و عواقب سوء ناشی از آن باشد. از این رو است که در طول تاریخ زنان مسلمان به میل خود لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و این سنت حسنه مورد تقریر و پذیرش پیامبر(ص) و امامان(ع) قرار گرفت، زیرا آنان به این وسیله احساس امنیت و مصونیت بیشتری می کردند، {V(ر.ک: حجاب در ادیان الهی، محمدی آشنائی) V}. دانشجوی ارجمنده! تبلیغاتی که نسبت به چادر مشکی مدتی است توسط بعضی روزنامه ها دنبال می شود هیچ کدام مبنای علمی ندارد، اکثراً مصاحبه های حساب شده ای است که برای اهداف مخصوصی تنظیم می گردد. گاهی می گویند لباس مشکی از نظر اسلام مکروه است، حال آن که هیچ فقیهی به کراهت چادر و عبا مشکی فتوا نداده است، بلکه در خود روایت چادر و کفش مشکی استثناء شده است. گاهی از جهات دیگر وارد شده اند که پوکی استخوان می آورد و آرامش روانی را بر هم می زند. اگر چنین بود خانم هایی که ۸۰ سال از چادر مشکی استفاده کرده اند هم باید از پای درآمده باشند. هیچ آمار علمی که گواه بر گفته های آنان باشد در دسترس نیست. نکته دیگر آن که هیچ فکر

کرده امید که چرا و برای احیاء آن سرمایه گذاری می کنند با چادر که لباس ایرانیان است این قدر مخالفت می نمایند؟ به نظر می رسد که دشمن متوجه شده است تا زنان ایرانی از سنگر حجاب خود نگهداری نمایند نمی توان آنها را به راحتی فریب داد و برای نابود کردن ایران اسلامی همان راهی را پیش گرفته اند که در اندلس طی گردید، کثرت فحشاء و منکرات و تشویق مردان و زنان به اختلاط و رفع پوشش و حجاب.

امید است زنان ایرانی خصوصاً دانشجویان ارجمند فریب نیرنگ های دشمن را نخورند و در سنگر دفاع از اسلام و ارزش های اسلامی ثابت قدم بمانند.

سوال ۸

سوال :

سوال من در مورد حجاب و حدود پوشش است، چرا تو جامعه ما اینقدر رو چادر تاکید شده با این که تو قرآن از نوع پوششی به اسم چادر نام نبرده شده؟ آیا با مانتو شلوار استاندارد اسلامی، حجابو رعایت کردیم؟

جواب :

پاسخ اجمالی:

حجاب کاملی مانند چادر مشکی وسیله ای برای واکنش کردن زن و جامعه در برابر بیماری های جنسی و جنسیتی و فساد و فحشاء است. اگر چه ممکن است این امر باعث زحمت یا به قول شما ضرر جذب گرما در تابستان و اذیت شدن بانوان گردد ولی این امر مانع از سودهای بسیار حیاتی و فراوان چادر مشکی نیست. همان گونه که شخص برای مصون ماندن از بیماری های مسری و مهلک فیزیولوژیک دردناکی واکنش و تلخی دارو را به جان می خرد و ان را معقول و منطقی میدانند بانوی مومن نیز برای مصون ماندن خود و جامعه خویش سختی و گرمای حاصل از چادر پوشیدن را به جان می خرد و از

حیات بخشی معنوی و اجتماعی آن لذت می برد.

پاسخ تفصیلی:

درباره «حجاب» توجه به چند نکته در ابتدا بسیار حائز اهمیت است ۱. کاهش خطا و خطر؛ در تصویب هر قانون اجتماعی و یا تصمیم گیری برای واکنش‌های عمومی اگر احتمال خطر حدود ۴ در ده هزار باشد، اقدام می گردد و تحمل همه هزینه ها توجیه منطقی دارد.

بدیهی است با رعایت حجاب احتمال خطر و خطا در جامعه کاهش می یابد اگر چه به حد صفر نمی رسد ۲. حفظ احترام؛ اگر چه رعایت حجاب، از یک سو به مردان کمک می کند که به طور ناخواسته و خارج از چارچوبها احساسات آنان هزینه نشود، اما بیش از آن به خانم ها کمک می کند که به طور ناخواسته و خارج از چارچوبها وسیله لذت انگاری قرار نگیرند و احترام آنان خدشه دار نگردد.

۳. تشنگی و رغبت؛ باید دانست احکام الهی بیش از آنکه به محدودیت لذتها بیانجامد به ماندگاری لذتها و پایداری نشاط و خوشی ها می انجامد از این رو اگر چه حجاب از یک سو برای خانم ها محدودیت است و موجب خستگی و زحمت یا گرما در تابستان می باشد اما از سوی دیگر اوج احساسات را سالم نگه می دارد و عاطفه ها و محبت ها را در کانون گرم خانواده متمرکز می سازد و زن و مرد را از بی تفاوتی نسبت به همدیگر در نظام خانواده نجات میدهد. این بحرانی است که هم اکنون دامنگیر جوامع غربی شده است. به طوری که در هنگامه برپایی کانون خانواده، که بر اساس عشق و محبت باید تحکیم شود و مهمترین

اثر آن میل جنسی نسبت به یکدیگر است این میل رو به افول گذاشته و بنیان خانواده ها را متزلزل ساخته است. بلکه عشق و عاطفه آن دو، در سالهای قبل از ازدواج و بعد از ازدواج در میان افراد متعدد پخش شده است و تمرکز خود را از دست داده است.

برای توضیح بیشتر و با توجه به سطح علمی جنابعالی که از قشر طلبه جامعه هستید توجه شما را به مطالبی که از سطح علمی و استدلالی بالاتری برخوردار است جلب می نمایم؛

لباس پوشیدن سابقه ای به اندازه حیات انسان دارد و جز پیروان یکی از مکاتب فکری که بر لزوم برهنه زیستی پای می فشارند،(۱) همه افراد به نوعی آن را تجربه می کنند. این پدیده، به رغم ارتباطش با خصوصیات مختلف فردی و اجتماعی انسان، دست کم به سه نیاز وی پاسخ می دهد:

-حفاظت در سرما و گرما و برف و باران

-حفظ عفت و شرم

-آراستگی، زیبایی و وقار

این نوشتار به بررسی معنای حجاب اسلامی و دلیل های ضرورت آن می پردازد. و درباره «حدود پوشش در اسلام» و نیز نوع پوشش هایی که پیشوایان دین سفارش یا نکوهش کرده اند، سخنی هر چند کوتاه در میان گذاشته شود:

ضرورت پوشش اسلامی در قرآن

پوشش اسلامی از احکام ضروری اسلام(۱۶) است و هیچ مسلمانی نمی تواند در آن تردید کند؛ زیرا هم قرآن مجید به آن تصریح کرده است و هم روایات بسیار بر وجوب آن گواهی می دهند. به همین جهت، فقیهان شیعه و سنی به اتفاق به آن فتوا داده اند. همان طور که نماز و روزه به دورانی خاص اختصاص ندارد، دستور پوشش نیز چنین است و ادعای عصری بودن

آن بی دلیل و غیر کارشناسانه می نماید. خداوند متعال در آیه ۳۰ سوره نور نخست به مردان مسلمان و سپس در آیه بعد به زنان مسلمان فرمان می دهد از چشم چرانی اجتناب کنند و در رعایت پوشش بدن از نامحرمان کوشا باشند: قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ.؛ به مردان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه نامحرمان ببوشانند. این کار برای پاکی و پاکیزگی شان بهتر است و خداوند بدانچه می کنند، آگاه است».

«غَضَّ» در لغت عرب - چنان که مرحوم طبرسی در مجمع البیان (۱۷) و راغب اصفهانی در مفردات (۱۸) گفته اند - به معنای «کاستن» است و «غَضَّ بَصْرًا» یعنی کاهش دادن نگاه نه بستن چشم. البته متعلق این فعل و این که از چه چیز چشمان خود را فرو بندند، ذکر نشده است؛ اما با توجه به سیاق آیات، به ویژه آیه بعد، روشن می گردد مقصود آن است که خیره خیره زنان نامحرم را تماشا نکنند و از چشم چرانی (۱۹) بپرهیزند. از سوی دیگر، ممکن است مقصود از «حفظ فرج» در این آیه پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به زنا و فحشا باشد؛ ولی عقیده مفسران اولیه اسلام و نیز مفاد روایات از جمله سخن امام صادق (ع) (۲۰) این است که مراد از «حفظ فرج» در همه آیات قرآن کریم پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به فحشا است؛ جز در این دو آیه که به معنای حفظ از نظر و وجوب پوشش در مقابل نامحرم است. آنگاه خداوند متعال فلسفه این آموزه را نظافت و پاکی

روح می داند و بر خلاف اهل جاهلیت قدیم و جدید - مانند «برتراند راسل» که این ممنوعیت را یک نوع محرومیت و اخلاق بی منطق و به اصطلاح «تابو» (تحریم های ترس آور رایج در میان ملل وحشی) می داند - می گوید: این پوشش به منظور طهارت روح بشر از این که پیوسته درباره مسائل مربوط به اسافل اعضا بیندیشد، (۲۱) واجب شده است. سپس در آیه بعد می فرماید:

«وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا يَضْرِبْنَ بِحُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَائِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولَى الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَىٰ عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ»؛ به زنان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه بیگانگان بپوشانند و زیور خویش را جز برای شوهران و سایر محارم آشکار نکنند، مگر آنچه پیدا است؛ و روسری های خویش را به گریبان ها اندازند تا سر و گردن و سینه و گوش ها پوشیده باشد و پاهایشان را به زمین نگویند تا آنچه از زینت پنهان می کنند، معلوم شود. ای بندگان مؤمن، همه به سوی خدا توبه کنید تا رستگار شوید». در این آیه خداوند تعالی، در خصوص پوشش بانوان، آنچه را بر مردان مؤمن لازم است، به دو شکل گسترش می دهد:

پوشیدگی سر و گردن؛

پوشاندن زینت ها.

«حُمُر»

جمع «خمار» و به معنای روسری و سرپوش (۲۲) است. «جیوب» از واژه «جیب» به معنای قلب و سینه و گریبان است. (۲۳) در تفسیر مجمع البیان چنین می خوانیم: زنان مدینه اطراف روسری های خود را به پشت سر می انداختند و سینه و گردن و گوش های آنان آشکار می شد. بر اساس این آیه، موظف شدند اطراف روسری خود را به گریبان ها ببندازند تا این مواضع نیز مستور باشد. (۲۴) فخر رازی یاد آور می شود: خداوند متعال با به کار گرفتن واژه های «ضرب» و «علی که مبالغه در القا را می رسانند، در پی بیان لزوم پوشش کامل این نواحی است. (۲۵) ابن عباس در تفسیر این جمله می گوید: «یعنی زن مو و سینه و دور گردن و زیر گلوی خود را بپوشاند». (۲۶)

برخی ادعا می کنند، حجاب به معنای مقابله با برهنگی را قبول داریم؛ ولی در هیچ جای قرآن از پوشش مو سخن به میان نیامده است؛ نادرستی این سخن آشکار می نماید؛ زیرا، با چشم پوشی از گفتار ابن عباس و نیز شأن نزول آیه، این واقعیت که زنان مسلمان حتی قبل از نزول این آیه موهای خود را می پوشاندند و آشکار بودن گردن و گوش و زیر گلو و گردنشان تنها مشکل به شمار می آمد، تردیدناپذیر است. در آیه از روسری سخن به میان آمده است، باید پرسید: آیا روسری جز آنچه بر سر می افکنند و موها را می پوشاند، معنایی دارد. افزون بر این، حکم میزان پوشش در روایات متعدد وارد شده است. (۲۷) اگر قرار باشد مانند برخی از صحابه یا گروهی روشنفکر مآبان جدید فقط به قرآن اکتفا کنیم، در کشف جزئیات ضروری ترین احکام مانند رکعات نماز نیز ناکام

در خصوص «زینت» پرسشی مهم مطرح است. آیا مفهوم آن واژه «زیور» فارسی (زینت های جدا از بدن مانند جواهرات) را نیز در بر می گیرد یا تنها آرایش های متصل به بدن، مانند سرمه و خضاب، را شامل می شود؟ (۲۸) در پاسخ باید گفت: حکم کلی آن است که خودآرایی جایز و خودنمایی در مقابل نامحرم ممنوع است.

آرایش امری فطری و طبیعی است (۲۹) و حس زیبایی دوستی سرچشمه پیدایش انواع هنرها در زندگی بشر شمرده می شود. این گرایش طبیعی، افزون بر آن که آثار مثبت روانی در دیگران پدید می آورد، به تحقق آثار گرانبهای روانی در شخص آراسته نیز می انجامد. آراستن خود و پرهیز از آشفتگی و پریشانی در نظام فکری و ذوق سلیم انسان ریشه دارد. پرهیز از خودآرایی نه دلیل وارستگی از قید نفس است و نه علامت بی اعتنایی به دنیا. وضع ژولیده و آشفته و عدم مراعات تمیزی و نظافت ظاهری، خود به خود شخصیت افراد را در نگاه دیگران خوار می سازد و زبان طعن و توهین دشمن را می گشاید. (۳۰) بر این اساس، پوشیدن جامه زیبا، بهره گیری از مسواک و شانه، روغن زدن به مو و گیسوان، معطر بودن، انگشتر فاخر به دست کردن و سرانجام آراستن خویش هنگام عبادت و معاشرت با مردم از مستحبات مؤکد و برنامه های روزانه مسلمانان است. (۳۱) حضرت امام حسن مجتبی (ع) بهترین جامه های خود را در نماز می پوشید و در پاسخ کسانی که سبب این کار را می پرسیدند، می فرمود: «إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ وَ يُحِبُّ الْجَمَالَ فَاتَجَمَّلُ لِرَبِّي خدایند زیبا است و زیبایی را دوست دارد. پس خود را برای پروردگارم زیبا می سازم».

(۳۲)

بنابراین، خداوند زینت و خودآرایی را

نهی نمی کند؛ آنچه در شرع مقدس ممنوع شده است، تبرج و خودنمایی و تحریک و تهییج به وسیله آشکار ساختن زینت در محافل اجتماعی است؛ چنان که می فرماید: «وَلَا تَبْرُجْنَ تَبْرُجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى» (۳۳)

و نیز می فرماید: «وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ» (۳۴)

این آیه زنان عرب را که معمولاً خلخال به پا می کردند و برای این که بفهمانند خلخال گرانبها دارند، پای خود را محکم به زمین می کوفتند، از این کار نهی می کند. فقیه بزرگوار علامه مطهری می گوید: «از این دستور می توان فهمید هر چیزی که موجب جلب توجه مردان می گردد، مانند استعمال عطرهای تند و همچنین آرایش های جالب نظر در چهره، ممنوع است. به طور کلی زن در معاشرت، نباید کاری بکند که موجب تحریک و تهییج و جلب توجه مردان نامحرم گردد.» (۳۵)

در آیه ۳۱ سوره نور می فرماید: «وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا». زینت های زن دو گونه است: یک نوع زینتی که به طور معمول آشکار است و پوشانیدن آن واجب نیست مانند صورت بدون آرایش و تا میچ دست، و نوع دیگر زینتی که به طور معمول پنهان است مگر آن که عمداً بخواهد آن را آشکار سازد؛ مانند گوشوار و گردن بند. پوشانیدن این نوع زینت واجب است. (۳۶) قرآن کریم، با همین معیار، در خصوص پوشش بانوان سالمند و از کار افتاده که امید زناشویی ندارند، سهل گیری کرده، به آن ها اجازه داده است روی سرها را بگیرند؛ (۳۷) ولی در عین حال آن ها نیز اجازه خودنمایی و تهییج ندارند: «وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحاً فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ

آیات دیگری که با صراحت کامل دستور پوشش اسلامی و فلسفه آن را بیان می کنند، چنین است:

«يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجَكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا . ای پیامبر، به زنان و دختران و به زنان مؤمنان بگو: پوشش های (روسری و چادر) خود را برخورد فروتر گیرند. این برای آن که شناخته گردند و اذیت نشوند، نزدیک تر است؛ و خدا آمرزنده و مهربان است. (۳۹)

با این حال، ممکن است گروهی از ارازل و اوباش به هتک حیثیت زنان مؤمن ادامه دهند. در این صورت، حاکم اسلامی وظیفه دارد با شدت تمام با این افراد بیمار دل برخورد کند. بنابراین، مسأله حفظ پوشش و عدم مزاحمت برای بانوان تنها یک توصیه اخلاقی نیست و حکمی اسلامی و حکومتی به شمار می آید:

«لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَيُغْرِبَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا * مَلْعُونِينَ أَيْنَمَا ثَقُفُوا أُخِدُوا وَ قُتِلُوا تَقْتِيلًا؛ اگر منافقان و بیماردلان و کسانی که در شهر نگرانی به وجود می آورند، از کارهای خود دست برندارند، ما تو را علیه آن ها بر خواهیم انگیزت و تو را سخت بر آنان مسلط می کنیم تا جز مدتی اندک در همسایگی تو زندگی نکنند؛ از رحمت خدا دور گردیدند و هر کجا یافت شوند دستگیر و به سختی گشته خواهند شد» (۴۰)

در این آیات، سه مطلب مهم قابل توجه می نماید:

جلباب چیست و نزدیک کردن آن یعنی چه؟

فلسفه پوشش اسلامی

مجازات افراد مزاحم

چه نوع پوششی توصیه

در مفهوم جلباب اختلاف نظر وجود دارد. آنچه، با توجه به کتب لغت (۴۲) و گفتار مفسران شیعه مانند علامه طباطبایی (۴۳) و فیض کاشانی (۴۴) و اهل سنت مانند قرطبی (۴۵) صحیح تر به نظر می رسد، آن است که «جلباب» ملحفه و پوششی چادر مانند است نه روسری و خمار. از ابن عباس و ابن مسعود روایت شده که منظور عبا است. پس جلباب لباس گشاد و پارچه ای است که همه بدن را می پوشاند. ضمناً همان طور که مفسران بزرگ مانند شیخ طوسی و طبرسی فرموده اند، در گذشته دو نوع روسری برای زنان معمول بود: روسری های کوچک که آن ها را «خمار» یا «مقعه» می نامیدند و معمولاً در خانه از آن استفاده می کردند؛ و روسری های بزرگ که مخصوص بیرون خانه به شمار می آمد. زنان با این روسری بزرگ که جلباب خوانده می شد و از «مقعه» بزرگ تر و از «رداء» کوچک تر است و به چادر امروزی شباهت دارد، مو و تمام بدن خود را می پوشاندند. (۴۶)

نزدیک ساختن جلباب - «یدنین علیهن من جلابیهن» - کنایه از پوشیدن چهره و سر و گردن با آن است. (۴۷) یعنی چنان نباشد که چادر یا رو پوش های بزرگ (مانتو) تنها جنبه تشریفاتی و رسمی داشته باشد و همه بیکریشان را نپوشاند. زنان حق ندارند چنان چادر بپوشند که نشان دهد اهل پرهیز از معاشرت با مردان بیگانه نیستند؛ از نگاه چشم های نامحرم نمی پرهیزند و از مصادیق «کاسیات عاریات» (۴۸) شمرده می شوند. قرآن فرمان می دهد: بانوان با مراقبت جامه شان را بر خود گیرند و آن را رها نکنند تا نشان دهد اهل عفاف و حفظ به شمار می آیند. تعلیل پایانی آیه نیز بیانگر همین

امر است؛ یعنی آن پوششی مطلوب است که خود به خود دورباش ایجاد می کند و ناپاکدلان را نومید می سازد. (۴۹)

۲. چرا پوشش ضرورت دارد؟

خداوند متعال درباره علت ضرورت پوشش اسلامی می فرماید: «ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفَ فَلَا يُؤْذَيْنَ». برخی این آیه را چنین معنا کرده اند: «بدین وسیله شناخته می شوند آزادند نه کنیز؛ پس با آزار و تعقیب جوانان رو به رو نمی شوند. بنابراین، در عصر حاضر که مسأله بردگی از میان گرفته، این حکم نیز منتفی می شود؛ ولی باید گفت: (۵۰) ایجاد مزاحمت و آزار کنیزان نیز روا نیست. حقیقت آن است که وقتی زن پوشیده و با وقار از خانه بیرون رود و جانب عفاف و پاک دامنی را رعایت کند، فاسدان و مزاحمان جرأت هتک حیثیت او را در خود نمی یابند. بیمار دلانی که در پی شکار می گردند، فرد دارای حریم را شکاری مناسب نمی بینند. در روایات آمده است: «المرأه ریحانه»؛ (۵۱) زن همچون ریحانه یا شاخه گلی ظریف است. بی تردید اگر باغبان او را پاس ندارد، از دید و دست گلچین مصون نمی ماند. قرآن کریم، زنان ایده آل را که در بهشت جای دارند، به مروارید محبوب و پوشیده در صدف تشبیه می کند: «كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ». (۵۲) افزون بر این، گاه آن ها را به جواهرات اصیلی چون یاقوت و مرجان که جواهر فروشان در پوششی ویژه قرار می دهند تا همچون جواهرات بدلی به آسانی در دسترس این و آن قرار نگیرند و ارزش و قدرشان کاستی نپذیرد، تشبیه می کند. (۵۳) بر این اساس، مرحوم علامه طباطبایی (۵۴) همین تفسیر را بر می گیرند. استاد شهید مطهری در این باره می فرماید: «حرکات

و

سکنت انسان گاهی زبان دار است. گاهی وضع لباس، راه رفتن، سخن گفتن زن معنا دار است و به زبان بی زبانی می گوید: دلت را به من بده، در آرزوی من باش، مرا تعقیب کن؛ گاهی بر عکس، با زبان بی زبانی می گوید: دست تعرض از این حریم کوتاه است.» (۵۵)

سیاهی چادر و رنگ حجاب

الف) اگر حجاب صرفاً به معنای دربرداشتن نوعی پوشش با هر ویژگی تلقی شود، در این صورت رنگ در آن نقشی ندارد.

ب) اما اگر حجاب معنای کامل تری داشته باشد، نه تنها رنگ ها که عوامل دیگری نیز در آن نقش آفرین اند. برای روشن شدن این مطلب باید دید اساساً فلسفه حجاب چیست؟ حجاب دو فلسفه اساسی دارد که با یکدیگر ارتباط تام دارند:

۱) مصونیت زن در برابر طمع و ورزی های هوس بازان. ۲) پیشگیری از تحریکات شهوانی خارج از ضوابط و هنجارهای الهی و تأمین سلامت و بهداشت معنوی جامعه.

حجاب با چنین نقش و کارکرد مهم و اساسی پیامی قاطع و کوبنده با خود دارد، و آن این است که در برابر همه مردان اجنبی نوعی هشدار و اعلام «دور باش!» می دهد، اکنون باید دید چه عواملی در رساندن این پیام و اثرگذاری آن مؤثر است:

۱) حدود و میزان پوشش: بدون شک هر اندازه بدن زن پوشیده تر باشد نقش نیرومندتری در دورسازی دیدگان نظاره گر ایفا می کند. اگر نگاه های آلوده را همچنان که در روایات آمده است «تیرهای زهر آلود شیطان» بدانیم، پوشش زن همانند قوسی است که تیر از آن کمانه می کند و منحرف می شود و از اصابت و نفوذ در هدف باز می ماند. بر عکس هر اندازه بدن زن برهنه تر باشد تیرهای شیطانی را بیشتر متوجه خود ساخته و

از آن آسیب خواهد دید. از همین روست که چادر را حجاب برتر شناخته اند، زیرا با وجود شرایط دیگر بیشترین پوشش و مطمئن ترین مصونیت را فراچنگ می آورد.

۲) کیفیت پوشش: میزان ضخامت و حتی کیفیت دوخت لباس خود بخش مهمی از حجاب را تشکیل می دهد بدون شک لباس های نازک و تنگ و بدن نما فرودگاه پیکان مسموم شیطان و موجب خیره شدن چشم های هرزه و آلوده به فساد کشاننده جامعه است. در مقابل لباس های غیربدن نما، دیده ها را از خود دور می سازد، و سلامت معنوی نفوس را تأمین می کند.

۳) رنگ ها: تردیدی نیست که برخی از رنگ ها دیده ها را خیره می سازد، و پاره ای دیگر نگاه ها را از خود می راند و دور می سازد. اکنون سؤال می شود کدامیک از این دو برای تأمین حجاب واقعی و مصونیت معنوی جامعه و خیره نکردن چشم ها و بر نیفروختن آتش شهوت مفیدتر است؟ مگر ما در جامعه ای زندگی نمی کنیم که میلیونها جوان در اوج غریزه جنسی به سر می برند و در سخت ترین شرایط جوانی از امکان ازدواج محرومند و کافی است با اندک جرقه ای شعله های غریزه در وجودشان برافروخته شود و به انواع گناهان و ناراحتی ها مبتلا گردند؟ پس چرا به هروسیله ممکن _ حتی با گزینش رنگ مناسب لباس در جامعه _ به سلامت دینی و روحی و روانی آنان کمک نکنیم و موجب جلب توجه آنان و قرار گرفتن شان در دام مفاسد نشویم؟ آیا این سخت گیری امل گری است یا نادیده گرفتن تأثیر عوامل یاد شده؟ در عین حال علمای دین نسبت به خصوص رنگ ها تأکید چندانی نکرده، ولی بر این مسأله پای می فشارند که لباس نباید موجب جلب توجه و عواقب سوء ناشی از

آن باشد. از این رو است که در طول تاریخ زنان مسلمان به میل خود لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و این سنت حسنه مورد تقریر و پذیرش پیامبر (ص) و امامان (ع) قرار گرفت، زیرا آنان به این وسیله احساس امنیت و مصونیت بیشتری می کردند، (ر.ک: حجاب در ادیان الهی، محمدی آشنانی). لذا به نظر می رسد پوشش کامل، آن نوع پوششی است که چشم بیگانه را کمتر متوجه خود کند؛ یعنی لباسی که برجستگی های اندام زن را نشان ندهد و اسباب تحریک شهوت مردان را فراهم نکند به تعبیر رهبر معظم انقلاب، چادر با وجود شرایط دیگر، کامل ترین پوشش است. پی نوشت ها: ۱. انسانیت از دیدگاه اسلامی، مصطفوی، ص ۱۲۹.

۲. نحل (۱۶): ۸۰.

۳. سوره نور (۲۴): ۳۱ و ۳۰ و ۵۹؛ احزاب (۳۳): ۵۹ و ۶۰.

۴. سوره اعراف (۷): ۲۶.

۵. ر.ک: المفردات فی غرائب القرآن، راغب اصفهانی و قاموس قرآن، سید علی اکبر قرشی

۶. در اصطلاح تاریخ و حدیث اسلامی، هر جا نام «آیه حجاب آمده است مقصود این است نه آیات سوره نور که در خصوص پوشش اسلامی است.

۷. احزاب (۳۳): ۵۳.

۸. مسأله حجاب، مرتضی مطهری، ص ۷۴.

۹. واژه حجاب هفت بار در قرآن کریم به کار رفته است؛ ولی هرگز به معنای حجاب اسلامی مصطلح نیست.

۱۰. مسأله حجاب، ص ۷۳.

۱۱. تاریخ تمدن؛ ویل دورانت، مترجمان احمد آرام (و دیگران)، ج ۱، ص ۴۳۳ و ۴۳۴.

۱۲. مسأله حجاب، ص ۲۲.

۱۳. ر.ک: تفاسیر مجمع البیان (طبرسی) و کشاف (زمخشری) ذیل آیات ۳۳ احزاب و ۶۰ نور.

۱۴. سوره احزاب (۳۳): ۳۳.

۱۵. مسأله حجاب، ص ۷۳. نیز

ر. ک: تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۴۰۱ - ۴۰۳.

۱۶. اصل قانون حجاب اسلامی، صرفاً از ضروریات فقه نیست؛ بلکه از ضروریات دین مبین است؛ چه این که نص صریح قرآن بر آن گواهی می دهد و تنها ظهور آیات قرآن دلیل بر آن نیست تا جای اختلاف برداشت و محل تردید باشد.

۱۷. مجمع البیان فی تفسیر القرآن، طبرسی، ج ۷ - ۸، ص ۲۱۶.

۱۸. المفردات فی غریب القرآن؛ راغب اصفهانی، ص ۳۶۱.

۱۹. مسأله حجاب، ص ۱۲۵ - ۱۲۸.

۲۰. تفسیر مجمع البیان، ص ۲۱۶ و ۲۱۷.

۲۱. مسأله حجاب، ص ۱۲۹.

۲۲. المفردات فی غرائب القرآن، ص ۱۵۹؛ مجمع البیان، ص ۲۱۷.

۲۳. مجمع البیان، ص ۲۱۷.

۲۴. همان.

۲۵. التفسیر الکبیر، ج ۲۳، ص ۱۷۹.

۲۶. مجمع البیان، ص ۲۱۷. (قال ابن عباس: تفتی شعرها و صدرها و ترائیها و سوافیها).

۲۷. ر. ک: تفسیر الصافی، فیض کاشانی، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱.

۲۸. مسأله حجاب، ص ۱۳۱.

۲۹. علامه طباطبائی (ره) در تفسیر آیه ۳۲ سوره اعراف می فرماید: خدای متعال در این آیه زینت هایی را معرفی می کند که برای بندگان ایجاد و آنان را فطرتاً به وجود آن زینت ها و استعمال و استفاده از آن ها ملهم کرده است؛ و روشن است که فطرت جز به چیزهایی که وجود و بقای انسان نیازمند آن است، الهام نمی کند. (ر. ک: المیزان، ج ۸، ص ۷۹)

۳۰. آیین بهزیستی در اسلام، احمد صبور اردوبادی، ج ۱ (جنس پوشاک)، ص ۵۷.

۳۱. حلیه المتقین، محمدباقر مجلسی، ص ۳ - ۵ و ۱۰ - ۱۲ و ۹۱ - ۱۰۷.

۳۲. مجمع البیان، ج ۴ -

۳۳. سوره احزاب(۳۳): ۳۳.

۳۴. سوره نور(۲۴): ۳۱.

۳۵. مسأله حجاب، ص ۱۴۶ - ۱۴۷.

۳۶. ر. ك: تفسير الميزان، ج ۱۵، ص ۱۲۱.

۳۷. وسایل الشیعه، حر عاملی، ج ۱۴، ص ۱۴۰.

۳۸. سوره نور (۲۴): ۶۰.

۳۹. سوره احزاب(۳۳): ۵۹.

۴۰. سوره احزاب (۳۳): ۶۰ و ۶۱.

۴۱. مجازات این گونه افراد از نظر اسلام بسیار شدید است و بعد از ارشاد و امر به معروف و نهی از منکر، چنانچه این بیماردلان از عمل زشت خویش دست برندارند، باید از جامعه اسلامی تبعید شوند؛ (مسأله حجاب، ص ۱۶۴) و در صورت استمرار، در ردیف محاربان با حکومت اسلامی جای می گیرند. (المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۸، ص ۳۶۱ و ۳۶۲)

۴۲. ر. ك: مسأله حجاب، ص ۱۵۸ و ۱۵۹؛ قاموس قرآن، قرشی، ج ۲، ص ۴۱ و ۴۲. (این کتاب ها کلمات اهل لغت را ذکر کرده اند؛ مانند تعبیر به «الجلباب: القمیص أو الثوب الواسع» یا «الجلباب ثوب اوسع من الخمار دون الرداء تُغَطِّي به المرأة رأسها و صدرها»)

۴۳. المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۱۶، ص ۳۶۱. (هو ثوب تشتمل به المرأة فيغطي جميع بدنها)

۴۴. تفسیر الصافی، فیض کاشانی، ج ۴، ص ۲۰۳.

۴۵. الجامع لأحكام القرآن، قرطبی، ج ۱۴، ص ۱۵۶.

۴۶. درباره جلباب گفته اند: آن روسری خاصی که بانوان هنگامی که برای کاری به خارج از منزل می روند، سر و روی خود را با آن می پوشند؛ «الجلباب خمار المرأة الذي يغطي رأسها و وجهها اذا خرجت لحاجه» (التبيان في تفسير القرآن، طوسی ج ۸، ص ۳۶۱؛ مجمع البیان، ج ۸ - ۷، ص ۵۷۸)

۴۷. مجمع البیان، ص ۵۸۰؛

المیزان، ج ۱۶، ص ۳۶۱.

۴۸. زنانی که ظاهراً پوشیده هستند ولی در واقع برهنه اند، روی عن رسول الله (ص): صنفان من اهل النار لم أرهما قوم معهم سياط كأذناب البقر يضربون بها الناس و نساء كاسيات عاريات، مميلات مانلات، رؤسهن كأسنمة البخت المائله...» (میزان الحکمه، ری شهری، ج ۲، ص ۲۵۹)

۴۹. مسأله حجاب، ص ۱۶۰ و ۱۶۱.

۵۰. آسیب شناسی حجاب، ص ۱۹

۵۱. وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۲۰.

۵۲. سوره واقعه (۵۶): ۲۳.

۵۳. گستره عفاف به گستردگی زندگی، حمیده عامری، کتاب زنان، شورای فرهنگی اجتماعی زنان، ش ۱۲، ص ۱۱۷.

۵۴. المیزان، ج ۸، ص ۳۶۱.

۵۵. مسأله حجاب، ص ۱۶۳.

سوال ۹

سوال:

حدود حجاب مرد چقدر است؟ آیا اگر جلوی نامحرم این حدود را رعایت نکند، گناه کرده است؟

جواب:

برای مرد پوشاندن عورتین واجب است و نپوشاندن سایر اعضا اگر به قصد نشان دادن به نامحرم باشد حرام است و الا حرام نیست و در هر صورت نگاه زن به بدن مرد نامحرم جایز نیست. البته مناسب است مردان در اجتماع به جز سر و گردن که معمولاً پوشانده نمی شود سایر اعضا خود را بپوشانند.

سوال ۱۰

سوال:

آیا فقط نوع خاصی از حجاب اسلامی در جامعه جایز می باشد؟

جواب:

حجاب اسلامی منحصر در یک نوع پوشش نیست؛ بلکه آنچه تعیین کننده اسلامی بودن یک حجاب می باشد، توجه به فلسفه اصلی حجاب و کارکردی است که حجاب اسلامی در زمینه حضور زنان در جامعه و در مقابل افراد نامحرم ایفا می نماید. در این جا چند نکته وجود دارد که برای روشن شدن آنها باید دید اساساً فلسفه حجاب چیست؟ حجاب دو فلسفه اساسی دارد که با یکدیگر ارتباط تام دارند: ۱) مصونیت زن در برابر طمع و ورزی های هوس بازان. ۲) پیشگیری از تحریکات شهوانی خارج از ضوابط و هنجارهای الهی و تأمین سلامت و بهداشت معنوی جامعه. حجاب با چنین نقش و کارکرد مهم و اساسی پیامی قاطع و کوبنده با خود دارد، و آن این است که در برابر هممردان اجنبی نوعی هشدار و اعلام «دور باش!» می دهد، اکنون باید دید چه عواملی در رساندن این پیام و اثرگذاری آن مؤثر است: ۱) {T} حدود و میزان پوشش: {T} بدون شک هر اندازه بدن زن پوشیده تر باشد نقش نیرومندتری در دورسازی دیدگان نظاره گر ایفا می کند. اگر نگاه های آلوده را

همچنان که در روایات آمده است «تیره‌های زهرآلود شیطان» بدانیم، پوشش زن همانند قوسی است که تیر از آن کمانه می‌کند و منحرف می‌شود و از اصابت و نفوذ در هدف باز می‌ماند. بر عکسهر اندازه بدن زن برهنه تر باشد تیره‌های شیطانی را بیشتر متوجه خود ساخته و از آن آسیب خواهد دید. از همین‌روست که چادر را حجاب برتر شناخته‌اند، زیرا با وجود شرایط دیگر، بیشترین پوشش و مطمئن‌ترین مصونیت را فراچنگ می‌آورد. ۲. {T} کیفیت پوشش: {T} میزان ضخامت و حتی کیفیت دوخت لباس خود بخش مهمی از حجاب را تشکیل می‌دهد بدون شک لباس‌های نازک و تنگ و بدن‌نما فرودگاه پیکان مسموم شیطان و موجب خیره شدن چشم‌های هرزه و آلوده‌ها به فسادکشاننده جامعه است. در مقابل لباس‌های غیربدن‌نما، دیده‌ها را از خود دور می‌سازد، و سلامت معنویفوس را تأمین می‌کند. ۳. {T} رنگ‌ها: {T} تردیدی نیست که برخی از رنگ‌ها دیده‌ها را خیره می‌سازد، و پاره‌ای دیگر نگاه‌ها را از خود می‌رانند و دور می‌سازد. اکنون سؤال می‌شود کدامیک از این دو برای تأمین حجاب واقعی و مصونیت معنوی جامعه و خیره نکردن چشم‌ها و بر نیفروختن آتش شهوت مفیدتر است؟ مگر ما در جامعه‌ای زندگی نمی‌کنیم که میلیون‌ها جواندر اوج غریزه جنسی به سر می‌برند و در سخت‌ترین شرایط جوانی از امکان ازدواج محرومند و کافی است با اندکجرقه‌ای شعله‌های غریزه در وجودشان برافروخته شود و به انواع گناهان و ناراحتی‌ها مبتلا گردند؟ پس چرا به هروسيله ممکن _ حتی با گزینش رنگ مناسب لباس در جامعه _ به سلامت دینی و روحی و روانی آنان کمک نکنیم و موجب جلب توجه آنان و قرارگرفتن شان در دام

مفاسد نشویم؟ در عین حال علمای دین نسبت به خصوص رنگ هاتأکید چندانی نکرده، ولی بر این مسأله پای می فشارند که لباس نباید موجب جلب توجه و عواقب سوء ناشی از آن باشد. از این رو است که در طول تاریخ زنان مسلمان به میل خود لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و این سنتحسنة مورد تقریر و پذیرش پیامبر(ص) و امامان(ع) قرار گرفت، زیرا آنان به این وسیله احساس امنیت و مصونیت بیشتری می کردند، V{ر.ک: حجاب در ادیان الهی، محمدی آشنائی} (V. T) ۴ شیوه های رفتاری: T طرز صحبت و چگونگی راه رفتن و ... نیز بخشی از حجاب به معنای وسیع کلمه است. حفظ وقار و متانت هم همان نقشی را دارد که پوشش زن دارد و عدم رعایت آن نیز برآیندی چون برهنگی در پی دارد. از این رو قرآن مجید یکی از صفات خوب زنان مؤمن را که در رفتار دختران شعیب بیان می کند همان «حیا» و قاراست. بر این اساس حجاب منحصر در چادر و حتی مانتو نیست، بلکه هر لباسی که غیر از وجه و کفین (دست ها تا مچ) را بپوشاند و موجب تحریک و جلب توجه نامحرم نگردد کافی است ولی باید توجه داشت که همان طور که بقیه واجبات دارای مراتب مختلفی می باشند حجاب نیز دارای مراتب خوب، متوسط و خوب تر است و چادر حجاب برتر بانوان محسوب می گردد.

سوال ۱۱

سوال :

۱. آیا برای حجاب و پوشاندن موی خانم ها، آیه ای در قرآن وجود دارد؟

جواب :

۲. فلسفه حجاب خانم ها چیست؟

۳. می گویند دستور حجاب برای زمانی بود که زنان مسلمان با کنیزان اشتباه گرفته نشوند و امروزه، این فلسفه وجود ندارد؛ آیا این ادعا درست

است؟

۴. پوشش کامل برای زن چه پوششی است؟

۵. آرایش تا چه حدی برای خانم ها جایز است؟

۶. چرا حجاب بر مرد واجب نشده است؟

۷. چرا بانوان در نماز باید حجاب داشته باشند؛ مگر خداوند نامحرم است؟

۸. آیا جلوگیری از بی حجایی، واجب و وظیفه حکومت اسلامی است یا صرفاً یک مسئله اخلاقی و شخصی است؟ {A} «وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُدْرِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ» {V؛A} نور (۲۴)، آیه ۳۱. {V} «و باید روسری خود را بر گردن خویش (-) فرو (-) اندازند و زیورهایشان را جز برای شوهرانشان یا پدرانشان یا پدران شوهرانشان یا پسرانشان یا پسران شوهرانشان یا برادرانشان یا پسران برادرانشان یا پسران خواهرانشان یا زنان (-) همکیش (-) خود یا کنیزانشان یا خدمت کاران مرد که (-) از زن (-) بی نیازند یا کودکانی که بر عورت های زنان وقوف حاصل نکرده اند، آشکار نکنند...».

اصل قانون حجاب اسلامی، از ضروریات فقه، بلکه از ضروریات دین مبین اسلام است و هیچ مسلمانی نمی تواند در آن تردید کند؛ زیرا هم قرآن مجید به آن تصریح کرده است و هم روایات بسیاری بر وجوب آن گواهی می دهند. به همین جهت، فقیهان شیعه و سنی به اتفاق، به آن فتوا داده اند.

البته مراد ما از حجاب، مطلق پوشش خاص مورد نظر دین است؛ نه معنای اصطلاحی آن که به معنای پرده، حاجب، پوشیدن و پنهان کردن و منع از وصول باشد. {V} ر.ک: راغب اصفهانی، المفردات فی غرائب القرآن. {V}

حجاب اسلامی برای خانم ها، دارای دو آیه صریح می باشد؛ یکی در سوره نور که مورد بحث ماست و از واژه «خُمُر» استفاده شده

است؛ A} «وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ» A} و دیگری در سوره احزاب، آیه ۵۹ که واژه «جلباب» در آن استعمال شده است؛ A} «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأُزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا» A}؛ در آیه اول، «خُمُر» جمع «خمار» و به معنای روسری و سرپوش است V}؛ همان، ص ۱۵۹؛ مجمع البیان، ص ۲۱۷. V}.

«جیوب» نیز از واژه «جیب» به معنای قلب و سینه و گریبان است. V} مجمع البیان، ص ۲۱۷. V} خداوند در این آیه، پوشش بانوان را به دو شکل گسترش می دهد؛ یکی پوشیدگی سر و گردن و دیگری پوشاندن زینت ها.

در تفسیر مجمع البیان چنین می خوانیم: «زنان مدینه اطراف روسری های خود را به پشت سر می انداختند و سینه و گردن و گوش های آنان آشکار می شد. بر اساس این آیه، آنان موظف شدند اطراف روسری خود را به گریبان ها بیندازند؛ تا این مواضع نیز مستور باشد.» V} همان. V}

فخر رازی چنین می نویسد: «خداوند متعال با به کار گرفتن واژه های «ضرب» و «علی» که مبالغه در القا را می رسانند، در پی بیان لزوم پوشش کامل این نواحی است.» V} فخر رازی، التفسیر الکبیر، ج ۲۳، ص ۱۷۹. V}

ابن عباس در تفسیر این جمله می گوید: H} «تَغَطَّىٰ شَعْرَهَا وَصَدْرَهَا وَتَرَائِبَهَا وَسَوَافَهَا» {V;H} مجمع البیان، ص ۲۱۷. V}؛ «زن، مو و سینه و دور گردن و زیر گلوی خود را بپوشاند.»

برخی ادعا می کنند که حجاب به معنای مقابله با برهنگی را قبول داریم؛ ولی در هیچ جای قرآن از پوشش مو سخن به میان نیامده است. نادرستی این

سخن آشکار است؛ زیرا با چشم پوشی از گفتار ابن عباس و نیز شأن نزول آیه، این واقعیت که زنان مسلمان، حتی قبل از نزول این آیه، موهای خود را می پوشاندند و آشکار بودن گردن و گوش و زیر گلو و گردنشان تنها مشکل به شمار می آمد، تردیدناپذیر است. در این آیه، از روسری سخن به میان آمده است و باید پرسید: آیا روسری جز آن چه بر سر می افکنند و موها را می پوشانند، معنایی دارد؟ افزون بر این، حکم میزان پوشش، در روایات متعدد وارد شده است. {V} ر.ک: فیض کاشانی، تفسیر الصافی، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱. {V}

در آیه دوم از واژه «جلباب» استفاده شده است. در معنای جلباب چنین آمده است: {H} «الجلباب: القميص او الثوب الواسع؛ جلباب، پیراهن یا هر لباسی است که بزرگ و بلند باشد».

همچنین آمده است: {H} «الجلباب ثوب اوسع من الخمار دون الرداء تُغَطِّي به المرأة رأسها و صدرها؛ جلباب، لباسی است بزرگ تر از روسری و مقنعه و کوچک تر و کوتاه تر از عبا است که زن سر و سینه خود را با آن می پوشاند» {V} ر.ک: شهید مطهری، مسئله حجاب، ص ۱۵۸ - ۱۵۹؛ قرشی، قاموس قرآن، ج ۲، ص ۴۱ و ۴۲؛ علامه طباطبایی، المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۱۶، ص ۳۶۱. {V}

در مجمع البیان و تفسیر تبیان چنین آمده است: «جلباب، آن روسری خاصی است که بانوان هنگامی که برای کاری به خارج از منزل می روند، سر و روی خود را با آن می پوشانند. {V} شیخ طوسی، التبیان فی تفسیر القرآن، ج ۸، ص ۳۶۱؛ مجمع البیان، ج ۷ - ۸

نزدیک ساختن جلباب؛ A} «یدنین علیهنّ من جلابیهنّ» {V:A} مجمع البیان، ص ۵۸۰؛ المیزان، ج ۱۶، ص ۳۶۱. V}

، کنایه از پوشیدن چهره و سر و گردن با آن است؛ یعنی چنان نباشد که چادر یا روپوش های بزرگ (مانتو)، تنها جنبه تشریفاتی و رسمی داشته باشند و همه پیکرشان را نپوشانند. سزاوار است خانم ها چنان چادر نپوشند که نشان دهد اهل پرهیز از معاشرت با مردان بیگانه نیستند؛ از نگاه چشم های نامحرم نمی پرهیزند که از مصادیق «کاسیات عاریات»، یعنی زنانی که ظاهراً پوشیده هستند؛ ولی در واقع، برهنه اند شمرده شوند. V} «روی عن رسول الله صلی الله علیه و آله: «صنفان من اهل النار لم أرهما قوم معهم سیاط كأذنان البقر یضربون بها الناس و نساء کاسیات عاریات، ممیلات مائلات، رؤسهنّ كأسنمة البخت المائله...» (میزان الحکمه، ج ۲، ص ۲۵۹). V}

قرآن، چنین فرمان می دهد: بانوان با مراقبت، جامه شان را بر خود گیرند و آن را رها نکنند؛ تا نشان دهد که اهل عفاف و حفظ به شمار می آیند. تعلیل پابانی آیه نیز بیان گر همین امر است؛ یعنی آن پوششی مطلوب است که خود به خود دورباش ایجاد می کند و ناپاک دلان را نومید می سازد. V} مسئله حجاب، ص ۱۶۰ و ۱۶۱. V}

پس جلباب، لباس گشاد و پارچه ای است که همه بدن را می پوشاند. همچنین همان طور که مفسران بزرگ، مانند شیخ طوسی و طبرسی فرموده اند، در گذشته، دو نوع روسری برای زنان معمول بود؛ روسری های کوچک که آنها را «خمار» یا «مقنعه» می نامیدند و معمولاً در خانه از آنها استفاده می کردند و روسری های

بزرگ که مخصوص بیرون خانه بودند. زنان با این روسری بزرگ که جلیب خوانده می شد و از «مقعه» بزرگ تر و از «ردا» (عبا) کوچک تر بود و به چادر امروزی شباهت داشت، مو و تمام بدن خود را می پوشاندند.

فلسفه حجاب خانم ها چیست؟

این سؤال در واقع، پرسش از دلیل عقلی و عقلایی مسئله است و سؤال اول، پرسش از دلیل شرعی مسئله بود.

در این باره باید گفت که علت و فلسفه لزوم پوشش برای خانم ها، متعدد است و برخی از آنها عبارتند از:

۱. حفظ تعادل جامعه از نظر امنیت و آرامش روانی؛

یکی از غرایز خدادادی در ساختمان وجودی انسان، غریزه جنسی است که نیرومندترین و ریشه دارترین غریزه آدمی است و در صورت کنترل آن، می تواند علاوه بر تداوم و استمرار نسل بشر، امنیت روانی انسان ها را فراهم کند. در قوانین اسلام، برای استفاده درست از این غریزه حیاتی، مکانیسم های گوناگونی مطرح شده است که «حجاب» و وجود حریم بین زن و مرد، یکی از راهکارهای مهم آن است.

بدون شک، نبودن حریم بین زن و مرد و آزادی معاشرت های تعریف نشده و بی بندوبار (با آرایش های گوناگون)، هیجان ها و التهاب های جنسی را فزونی می بخشد و تقاضای برهنگی و سکس را به صورت یک عطش روحی و یک خواست سیری ناپذیر، درمی آورد. اسلام به قدرت شگرف این غریزه آتشین، توجه کامل داشته و تدابیر زیادی برای تعدیل و رام کردن این غریزه، اندیشیده است و در این زمینه هم برای زنان و هم برای مردان، تکالیف خاصی معین کرده است. وظیفه مشترک زن

و مرد این است که چشم خویش را از نگاه به نامحرم، بیوشانند و از نگاه شهوت آمیز، بپرهیزند؛ اما زنان - به خاطر جاذبه های بیشتر - وظیفه خاصی دارند و آن این که بدن خود را از مردان بیگانه بیوشانند و در اجتماع، با آرایش های تحریک آمیز، ظاهر نشوند و به جلوه گری و دل ربایی نپردازند؛ تا زمینه انحراف مردان و به ویژه جوانان فراهم نشود.

لباس افراد جامعه و مخصوصاً لباس زنان، نمی تواند به هر شکل و اندازه ای باشد و باید حد و ضابطه ای داشته باشد. بی بندباری در پوشش و لباس، موجب بی بندباری در تحریک غریزه جنسی است.

تحقیقات علمی در فیزیولوژی و روان شناسی، در باب تفاوت های جسمی و روحی زن و مرد، ثابت کرده است که مردان نسبت به محرک های چشمی شهوت انگیز، حساس تر از زنانند و برعکس، زنان در مقابل محرک های لمسی، حساسیت بیشتری دارند. این مزیت های جنسی، آموخته یا اکتسابی نیست؛ بلکه از زمان کودکی، آشکار است... اصطلاح «چشم چرانی» که برای این ویژگی مردان به کار می رود، زاینده حساسیت مردان نسبت به محرک های بینایی شهوانی است؛ چون دامنه و برد حس بینایی، زیاد است و از این گذشته، وسعت زیادی از محیط، در یک لحظه دیده می شود.

از سوی دیگر، چون حس لامسه، دامنه و برد زیادی ندارد و فعالیتش محدود به تماس از نزدیک است و هورمون های جنسی زن به صورت دوره ای ترشح می شوند و به طور متناوب، عمل می کنند، تأثیر محرک های شهوانی بر زن، صورتی بسیار محدود دارد

و از این نظر، فعالیت زنان، بسیار کم است؛ برخلاف مردان که ترشح اندروژن ها در آنان، صورتی یک نواخت دارد و هیچ عامل طبیعی آن را قطع نمی کند. مردان به صورتی گسترده تر، تحت تأثیر محرک های شهوانی قرار می گیرند و از این نظر، فعال ترند. {V} ر.ک: دکتر بهزاد محمود، تفاوت های زن و مرد از نظر فیزیولوژی و روان شناسی؛ حداد عادل، فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی. {V}

۲. حفظ و تحکیم بنیان خانواده؛

بی تردید نهاد خانواده، یکی از مقدس ترین نهادهای اجتماعی است که بشر تا به حال به خود دیده است. نقش خانواده در ایجاد جامعه سالم، یک نقش بی بدیل است و در این میان، نقش حجاب و پوشش اسلامی در سلامت و استمرار پیوند خانوادگی، غیر قابل انکار است و در مقابل، برهنگی، سم کشته نظم و پیوند موجود در نهاد خانواده است. آمارهای مستند نشان می دهند که با افزایش برهنگی در جهان، طلاق و از هم گسیختگی زندگی زناشویی نیز در دنیا همواره بالا رفته است؛ زیرا «هر چه دیده بیند، دل کند یاد» و هر چه دل در مقوله هوس های سرکش بخواهد، به هر قیمتی باشد، به دنبال آن می رود و به این ترتیب، هر روز دل به دلبری جدید می بندد و با قبلی، وداع می کند؛ اما در محیطی که «حجاب» حاکم است و دیگر شرایط اسلامی رعایت می شوند، دو همسر، تعلق به یکدیگر دارند و احساسات و عشق و عواطفشان، مخصوص یکدیگر است. در بازار آزاد برهنگی، قداست پیمان زناشویی، مفهومی ندارد؛ خانواده ها به سادگی متلاشی می شوند

و کودکان، بی سرپرست می مانند.

۳. پیش گیری از فحشا و فروپاشی نظم جامعه؛

گسترش دامنه فحشا و افزایش فرزندان نامشروع، یکی از دردناک ترین پیامدهای بی حجابی و آزادی های بی حد و حصر جنسی است که در جوامع غربی و سایر جوامع مشابه، کاملاً مشهود است.

عامل اصلی فحشا و ازدیاد فرزندان نامشروع، منحصر به فرهنگ برهنگی و بی حجابی نیست؛ بلکه یکی از عوامل اصلی و مؤثر در گسترش دامنه فحشا و جریان روبه رشد تولد فرزندان نامشروع، مسئله برهنگی و بی حجابی است. امروزه یکی از مشکلات جوامع غربی، تولد روبه رشد فرزندان نامشروع و بدون شناسنامه است؛ فرزندان که دارای پدر و مادر نامشخصی هستند و از نظر حقوقی، مشکلات فراوانی را به همراه آورده، نظم اجتماعی جوامع غربی را تهدید می کنند.

۴. جلوگیری از نگاه ابزاری به زن و ابتدال وی؛

یکی از مسائل مطرح پیرامون حقوق زنان و بی توجهی به آنان، نگاه ابزاری به زنان است. هنگامی که جامعه، زن را با اندام برهنه بخواهد، طبیعی است که روزه روز، تقاضای آرایش بیشتر و خودنمایی افزون تر از او دارد و هنگامی که زن را از طریق جاذبه جنسی اش وسیله تبلیغ کالاها و عاملی برای جلب جهان گردان و مانند اینها قرار دهد، در چنین جامعه ای، شخصیت زن تا حد یک عروسک یا یک کالای بی ارزش، سقوط می کند و ارزش های والای انسانی او به کلی به دست فراموشی سپرده می شوند و به این ترتیب، زن، وسیله ای برای اشباع هوس های سرکش برخی مردان آلوده و فریب کار می شود.

عنصر حجاب و پوشش اسلامی،

نه تنها زن را از صحنه اجتماع و فعالیت های اجتماعی دور نمی کند، بلکه زمینه های حضور مستمر و فعال زنان را در عرصه اجتماع - به همراه حقوق اجتماعی عادلانه - تضمین می کند و شخصیت خدادادی زن را از دستبرد نگاه ایزاری دیگران، مصونیت می بخشد.

در روایات آمده است: {H} «المرأه ریحانه V} و سائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۲۰. V}؛ زن همچون ریحانه و شاخه گلی ظریف است». بی تردید، اگر باغبان او را پاس ندارد، از دید و دست گلچین، مصون نمی ماند.

قرآن کریم، زنان ایده آل را که در بهشت جای دارند، به مروارید محجوب و پوشیده در صدف، تشبیه می کند؛ {A} «كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ» {V؛A} واقعه (۵۶)، آیه ۲۳. V} و گاه آنها را به جواهرات اصیلی، چون یاقوت و مرجان که جواهر فروشان در پوششی ویژه قرار می دهند، تا همچون جواهرات یدلی به آسانی در دسترس این و آن قرار نگیرند و ارزش و قدرشان کاستی نپذیرد، تشبیه می کند.

باید توجه داشت که حیا، عفاف و حجاب زن، می تواند در نقش عاطفی او و تأثیرگذاری اش بر مرد، مؤثر باشد. لباس زن، سبب تقویت تخیل و عشق در مرد است و حریم نگه داشتن، یکی از وسایل مرموز برای حفظ مقام و موقعیت زن، در برابر مرد است. در واقع، حجاب موجب محدودیت مردان هرزه ای می شود که در صدد کام جویی های آزاد و بی حد و حصر هستند و نیز موجب مصونیت زنان از دست این گروه از مردان است.

علاوه بر مطالب فوق، استاد مطهری در بیان این که چرا حجاب به زنان اختصاص یافته، می گوید: «اما

علت این که در اسلام دستور پوشش، اختصاص به زنان یافته، این است که میل به خودنمایی و خودآرایی، مخصوص زنان است. از نظر تصاحب قلب ها و دل ها، مرد، شکار است و زن، شکارچی؛ همچنان که از نظر تصاحب جسم و تن، زن، شکار است و مرد، شکارچی. میل زن به خودآرایی، از حس شکارچی گری او ناشی می شود. در هیچ جای دنیا سابقه ندارد که مردان لباس های بدن نما و آرایش های تحریک کننده به کار برند؛ بلکه این زن است که به حکم طبیعت خاص خود، می خواهد دلبری کند و مرد را دل باخته و در دام علاقه خود اسیر سازد. بنابراین، انحراف تبرج و برهنگی، از انحراف های مخصوص زنان است و دستور پوشش هم برای آنان مقرر گردیده است»^{V} مسئله حجاب. {V}.

به عبارت دیگر، جاذبه و کشش جنسی و زیبایی خاص زنانه و تحریک پذیری جنسی مردانه، یکی از علت های این حکم است.

توصیه و دستور الهی به پوشش و حجاب برای زنان، به منظور ایجاد محدودیت و محرومیت و چیزهایی از این قبیل که تنها فریب شیطانمی اند نمی باشد، بلکه در واقع، برای آگاهی دادن به گوهری ارزشمند در وجود زنان است که باید از آن مراقبت و آن را حفظ کنند؛ تا به تاراج نرود. این، کاملاً معقول است که هر چیزی ارزشمندتر باشد، مراقبت و محافظت بیشتری را می طلبد؛ تا از دست راهزنان، در امان باشد و به شکل یک ابزار، برای مطامع سودپرستان در نیاید.

به یاد داشته باشیم که غریزه جنسی، نیرومند و عمیق است و هر چه بیشتر اطاعت شود،

سرکش تر می گردد؛ همچون آتش که هر چه هیزم بیشتری بر آن بریزند، شعله ورت تر می شود و شهوت خود را به صورت یک عطش روحی و خواست اشباع نشدنی، در می آورد. V} شهید مطهری، مجموعه آثار، ج ۱۹، ص ۴۳۴. V} وضعیت جهان معاصر و کشانده شدن عده ای به همجنس بازی، نشانه آشکاری از این حالت است. بنابراین، رعایت نکردن پوشش اسلامی توسط زنان، نه تنها از بین رفتن حساسیت مردان را به دنبال ندارد، بلکه موجب طغیان غریزه جنسی آنان نیز می شود و پس از مدتی، باعث دل زدگی و بی معنایی آن خواهد شد.

آیا درست است که دستور حجاب، برای زمانی بوده که زنان مسلمان با کنیزان اشتباه گرفته نشوند و امروزه، کنیز وجود ندارد؛ بنابراین، این حکم نیز منتفی می گردد؟

این برداشت را برخی از آیه ۵۹ سوره احزاب کرده اند؛ زیرا بعد از آن که خداوند خانم ها را امر به استفاده از جلباب نموده، فرمود: A} «ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ» A} «این، نزدیک ترین راهی است که شناخته شوند آزادند؛ نه کنیز؛ تا مورد آزار و اذیت قرار نگیرند».

حقیقت این است که اگر کسی به متون روایی و تاریخ اسلام رجوع کند، به راحتی خواهد فهمید که همان طور که نماز و روزه به دورانی خاص اختصاص ندارند، دستور پوشش نیز چنین است و ادعای عصری بودن آن، بی دلیل و غیرکارشناسانه است؛ زیرا در این آیه، یکی از علت های وجوب حجاب این گونه بیان شده که زن بی حجاب (مانند کنیزان در آن زمان)، در معرض مزاحمت و هتک حیثیت قرار دارد و در مقابل،

زن وقتی با پوشش مناسب و با وقار از خانه بیرون می رود، فاسدان، مزاحمان و بیماردلان، جرأت هتک آبروی چنین فردی را که دارای حریم است، پیدا نمی کنند و در واقع، وی را طعمه ای مناسب، برای شکار خود نمی بینند. پس در این آیه، علت حکم، بیان شده است و آن علت، امروز نیز وجود دارد.

پوشش کامل و مناسب برای زن، چه پوششی است؟

در میان فلسفه های حجاب که ذکر نمودیم، دو فلسفه، نقش اساسی تری دارند که با یکدیگر دارای ارتباط تام هستند و آنها عبارتند از:

۱. مصونیت زن در برابر طمع و ورزی های هوس بازان.

۲. پیش گیری از تحریکات شهوانی خارج از ضوابط و هنجارهای الهی و تأمین سلامت و بهداشت معنوی جامعه.

حجاب با چنین نقش و کارکرد اساسی و مهمی، پیامی قاطع با خود دارد و آن، این است که در برابر همه مردان اجنبی، نوعی هشدار و اعلام «دور باش!» می دهد و در نتیجه، عواملی در رساندن این پیام و اثرگذاری آن مؤثرند که عبارتند از:

۱. حدود و میزان پوشش؛

بدون شک هر اندازه بدن زن پوشیده تر باشد، نقش نیرومندتری در دورسازی دیدگان نظاره گر ایفا می کند. اگر نگاه های آلوده را همچنان که در روایات آمده است، «تیرهای زهر آلود شیطان» بدانیم، پوشش زن، همانند قوسی است که تیر از آن کمانه می کند و منحرف می شود و از اصابت و نفوذ در هدف، باز می ماند و بر عکس، هر اندازه بدن زن برهنه تر باشد، تیرهای شیطانی را بیشتر متوجه خود ساخته، از آن، آسیب خواهد دید و از این روست که چادر

را حجاب برتر شناخته اند؛ زیرا با وجود شرایط دیگر، بیشترین پوشش و مطمئن ترین مصونیت را ایجاد می نماید.

۲. کیفیت پوشش؛

میزان ضخامت و حتی کیفیت دوخت لباس، خود بخش مهمی از حجاب را تشکیل می دهد. بدون شک، لباس نازک، تنگ و بدن نما، فرودگاه پیکان مسموم شیطان و موجب خیره شدن چشم های هرزه و آلوده و به فساد کشاننده جامعه است و در مقابل، لباس غیربدن نما، دیده ها را از خود دور ساخته، سلامت معنوی نفوس را تأمین می کند.

۳. رنگ ها؛

برخی از رنگ ها، دیده ها را خیره می سازند و پاره ای دیگر، نگاه ها را از خود می رانند و دور می سازند و در عین حال، عالمان دین نسبت به خصوص رنگ ها، تأکید چندانی نکرده، ولی بر این مسئله پای می فشارند که لباس، نباید موجب جلب توجه و عواقب سوء ناشی از آن باشد و از این روست که در طول تاریخ، زنان مسلمان به میل خود، در خارج از خانه و درون جامعه عمومی، لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و این سنت حسنه، مورد تأیید و پذیرش پیامبر صلی الله علیه و آله و امامان علیهم السلام قرار گرفت؛ زیرا زنان به این وسیله، احساس امنیت و مصونیت بیشتری می کردند. گاهی می گویند: لباس مشکی، از نظر اسلام، مکروه است؛ حال آن که هیچ فقیهی به کراهت چادر و عبا مشکی، فتوا نداده است؛ بلکه در روایات، چادر و کفش مشکی، استثناء شده اند. گاهی از جهات دیگر وارد شده که پوکی استخوان می آورد و آرامش روانی را بر هم می زند. اگر

چنین بود، خانم هایی که ۸۰ سال از چادر مشکی استفاده کرده اند، باید از پای درآمده باشند؛ در حالی که هیچ آمار علمی که گواه بر گفته های آنان باشد، در دست نیست.

به نظر می رسد که پوشش کامل، آن نوع پوششی است که هیچ چشم بیگانه ای را متوجه خود نکند؛ یعنی لباسی که برجستگی های اندام زن را اصلاً نشان ندهد و اسباب تحریک شهوت مردان را فراهم نکند و خود زن هم با آرایش، در جامعه ظاهر نشود.

آرایش در مقابل نامحرم، تا چه حدی برای خانم ها جایز است؟

در خصوص «آرایش» و «زینت»، پرسش مهمی مطرح است که آیا مفهوم آن، واژه «زیور» (زینت های جدا از بدن مانند جواهرات) را نیز در بر می گیرد یا تنها آرایش های متصل به بدن، مانند سرمه و خضاب را شامل می شود؟

در پاسخ باید گفت: حکم کلی، آن است که خودآرایی، جایز و خودنمایی در مقابل نامحرم، ممنوع است. آرایش، امری فطری و طبیعی است. بنابراین، خداوند، زینت و خودآرایی را نهی نمی کند؛ آن چه در شرع مقدس ممنوع شده، تبرج و خودنمایی و تحریک و تهییج به وسیله آشکار ساختن زینت، در محافل اجتماعی است؛ چنان که قرآن می فرماید: **A** «وَلَا تَبْرُجْنَ كَبْرُجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى» **V:A** {احزاب (۳۳)، آیه ۳۳} **V** و نیز می فرماید: **A** «وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ» **V:A** {نور (۲۴)، آیه ۳۱} **V**. این آیه، زنان عرب را که معمولاً خلخال به پا می کردند و برای این که بفهمانند خلخال گرانبها دارند، پای خود را محکم به زمین می کوفتند، از این کار، نهی می

کند.

فقیه بزرگوار، علامه مطهری می گویند: «از این دستور، می توان فهمید هر چیزی که موجب جلب توجه مردان می گردد، مانند استعمال عطرهای تند و همچنین آرایش های جالب نظر در چهره، ممنوع است. به طور کلی، زن در معاشرت، نباید کاری بکند که موجب تحریک و تهیج و جلب توجه مردان نامحرم گردد.

خداوند در آیه ۳۱ سوره نور می فرماید: **A** {وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا} **A**; «زنان مؤمن، زینت های خود را در مقابل نامحرم، آشکار نمی سازند؛ مگر زینت هایی که به خودی خود، آشکار هستند».

پس زینت های زن، دو گونه است؛ یک نوع زینتی که مانند لباس و سرمه و انگشتر و دست بند، آشکار است و پوشانیدن آن، واجب نیست و نوع دیگر، زینتی که پنهان است؛ مگر آن که عمداً بخواهد آن را آشکار سازد؛ مانند گوشواره و گردن بند. پوشانیدن این نوع زینت و زیور، واجب است. **V** {ر.ک: مسئله حجاب، ص ۱۴۶ - ۱۴۷. البته در این مسئله انسان باید به فتوای مرجع تقلید خویش رجوع کند. **V**}

تا به این جا مسئله آرایش و زیور در مقابل نامحرم را بیان نمودیم؛ ولی باید دانست که در مقابل افراد محرم، مانند شوهر و فرزند و پدر و برادر و سایر محرمان، این محدودیت، وجود ندارد.

علامه طباطبائی در تفسیر آیه ۳۲ سوره اعراف می فرماید: خدای متعال در این آیه، **V** {يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَ كُلُوا وَ اشْرَبُوا وَ لَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ. قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَ الطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً

يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ»؛ «ای فرزندان آدم! زینت خود را به هنگام رفتن به مسجد، با خود بردارید و بخورید و بیاشامید و زیاده روی نکنید که او، اسرافکاران را دوست نمی دارد. (ای پیامبر!) - بگو: زیورهایی را که خدا برای بندگانش پدید آورده و (-نیز-) روزی های پاکیزه را چه کسی حرام گردانیده؟ بگو: این (-نعمت ها-) در زندگی دنیا، برای کسانی است که ایمان آورده اند و روز قیامت (-نیز-) خاص آنان می باشد. این گونه، آیات (-خود-) را برای گروهی که می دانند، به روشنی بیان می کنیم.» {V} زینت هایی را معرفی می کند که برای بندگان، ایجاد و آنان را فطرتاً به وجود آن زینت ها و استعمال و استفاده از آنها، ملهم کرده است و روشن است که فطرت، جز به چیزهایی که وجود و بقای انسان نیازمند آن است، الهام نمی کند {V} ر.ک: میزان، ج ۸، ص ۷۹. {V} و حسّ زیبایی دوستی، سرچشمه پیدایش انواع هنرها در زندگی بشر شمرده می شود. این گرایش طبیعی، افزون بر آن که آثار مثبت روانی در دیگران پدید می آورد، به تحقق آثار گران بهای روانی در شخص آراسته نیز می انجامد. آراستن خود و پرهیز از آشتنگی و پریشانی، در نظام فکری و ذوق سلیم انسان ریشه دارد. پرهیز از خودآرایی، نه دلیل وارستگی از قید نفس است و نه علامت بی اعتنایی به دنیا. وضع ژولیده و آشفته و عدم مراعات تمیزی و نظافت ظاهری، خود به خود، شخصیت افراد را در نگاه دیگران، خوار می سازد و زبان طعن و توهین دشمن را می گشاید. بر

این اساس، پوشیدن جامه زیبا، بهره گیری از مسواک و شانه، روغن زدن به مو و گیسوان، معطر بودن، انگشتر به دست کردن و سرانجام، آراستن خویش هنگام عبادت و معاشرت با محرمان، از مستحبات مؤکد و برنامه های روزانه مسلمانان است.

امام حسن مجتبی علیه السلام بهترین جامه های خود را در نماز می پوشید و در پاسخ کسانی که سبب این کار را می پرسیدند، می فرمود: **H** «إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ وَ يُحِبُّ الْجَمَالَ فَاتَّجَمَّلُ لِرَبِّي **V**»
مجمع البیان، ج ۳ - ۴، ص ۶۷۳. **V**؛ خداوند، زیباست و زیبایی را دوست دارد؛ پس خود را برای پروردگرم زیبا می سازم.

در کتاب های روایی ما نیز ابواب مفصلی درباره استحباب این مسئله وجود دارد که برای اطلاع بیشتر، می توانید به حلیه‌المتقین، نوشته علامه مجلسی، مراجعه کنید.

چرا حجاب بر مرد واجب نشده است؟

در مورد مردان نیز این گونه نیست که بتوانند با هر نوع لباسی، از خانه بیرون آیند و نوع پوشش آنها به هر صورتی باشد؛ بلکه مردان نیز در این جهت، با محدودیت های خاصی نسبت به پوشش، مواجه هستند؛ اما محدوده پوشش آنان، به جهت حضور بیشتر در اجتماع و کارهای سخت و به علت این که زن، مظهر جمال و زیبایی و مرد، مظهر موتور محرکه اقتصاد در جامعه است، با زنان متفاوت است.

علاوه بر این، همان طور که شهید مطهری فرمود، میل به خودنمایی و خودآرایی، مخصوص زنان است و از نظر تصاحب قلب ها و دل ها، مرد، شکار است و زن، شکارچی؛ همچنان که از نظر تصاحب جسم و تن، زن، شکار است و مرد، شکارچی و این زن

است که به حکم طبیعت خاص خود، می خواهد دلبری کند و مرد را دل باخته و در دام علاقه خود اسیر سازد؛ ولی در عین حال، اسلام برای مردان نیز پوششی در حد معقول قرار داده و مردان نیز آزادی بی حد و حصری در پوشش ندارند و از طرف دیگر، اسلام آنها را بر حفظ نگاه از نامحرم و کنترل شهوت در نگاه، تکلیف کرده است و کنترل نگاه برای مردان، نسبت به زنان، سخت تر است.

برای توضیح بیشتر ذکر چند نکته زیر ضروری است:

۱. بسیاری از فقها فرموده اند: زن، نباید به بدن لخت مرد نامحرم (به جز سر و صورت و گردن)، نگاه کند و این حکم، دلیل قطعی دارد که در جای خود بیان شده است.
 ۲. ممکن است نگاه زن به بدن مرد نامحرم، حرام باشد؛ ولی پوشش آن از سوی مرد، واجب نباشد؛ همان گونه که نگاه مرد به صورت و دست های زن از روی شهوت، حرام است؛ ولی پوشش آن از سوی زن، واجب نیست.
- اکنون این پرسش پیش می آید که اگر مردی با این وضعیت بیرون آید و بداند زنان از روی عمد و لذت، به بدنش نگاه می کنند، آیا از نظر شرعی مرتکب گناه شده؟ برخی فتوا به حرمت داده اند.
- اصلی ترین مستند و مبنای این حکم، قاعده فقهی «اعانه بر اثم» است که در فقه، کاربرد فراوانی دارد. معنای این قاعده، این است که هر کس زمینه تحقق و پیاده شدن گناه را برای دیگری فراهم سازد، خود نیز مانند انجام دهنده آن، گناهکار است و فقهایی که قائل هستند که دلیل و

قاعده فقهی، «تعاون بر اثم» است و نه «اعانه بر اثم» می فرمایند: اگر مردان با لباس آستین کوتاه بیرون آیند، به قصد این که زنان به آنها نگاه کنند، شریک گناه شده، قاعده فقهی در حق آنها پیاده می شود؛ اما اگر به این انگیزه نباشد، اشکالی ندارد.

در هر صورت، برای مرد مؤمن، سزاوار نیست که با لباس نامناسب، در جمع حاضر شود و در مواردی که مفسد خاصی بر آن مترتب شود، به فتوای فقها، حرام می باشد؛ البته توصیه می شود که در جزئیات مسئله، اشخاص به رساله مرجع تقلید خود مراجعه کنند.

چرا بانوان در نماز باید حجاب داشته باشند؟

پاسخ، این است: از آن جا که در این پرسش، مسئله نماز مطرح است و اساس بسیاری از احکام نماز و سایر عبادت ها، فراخوان بشر به تعبد و اظهار بندگی در مقابل پروردگار است، ما فقط در حد فهم خود، می توانیم پاسخ گوئیم و دست یابی به علت احکام عبادات، بسیار مشکل است و گرچه هر یک از آنها دارای حکمت و علت خاصی هستند، ولی پی بردن به همه آن اسرار، برای ما میسر نیست. به هر حال، حجاب و پوشش بانوان در نماز، علت ها و فلسفه های متعددی می تواند داشته باشد که برخی عبارتند از:

الف) این خود نوعی تمرین مستمر و روزانه، برای حفظ حجاب می باشد و یکی از عواملی است که در پاسداشت دائمی پوشش اسلامی زن و جلوگیری از آسیب پذیری او، نقش مهمی ایفا می کند. همان گونه که هر عبادتی، تعلیم و تمرین است برای انسان که در همه حال، به یاد

خداوند سبحان و بازگشت به سوی او و تزکیه و تربیت خود برای یک زندگی ابدی باشد، حجاب زن در نماز نیز آموزش، تمرین و تذکر پوشش عقیفانه اوست که در غیر نماز هم باید همان پوشش در برابر نامحرم، رعایت شود؛ زیرا نماز، آموزشگاه مهم ترین معارف و نیازهای حیاتی انسان و پرورشگاه ایمان و تقوا و اخلاق انسانی و الهی، مثل عفاف و حجاب است، و به همین علت، نماز، مظهر حقیقت و سیمای ملکوتی دین اسلام می باشد. نماز، آیینه دین الهی است. خداوند حکیم، تمام معارف و قوانین مهم و ریشه ای و مسائلی که حیات معنوی و اخلاقی و سعادت دنیوی و اخروی انسان و جامعه را تأمین می کنند، به طور خلاصه و کلی در نماز بیان فرموده است.

ب) داشتن پوشش کامل در پیشگاه خداوند، نوعی ادب و احترام به ساحت قدس ربوبی است. از این رو، برای مرد نیز ستر عورت واجب و در بر داشتن عبا و پوشاندن سر در نماز، مستحب است و همین ادب حضور در پیشگاه الهی، زمینه ساز حضور معنوی و بار یافتن به محضر حق می شود. رعایت این ادب برای زنان، اهمیت بیشتری دارد؛ زیرا به طور معمول، زنان آن گاه که در برابر بزرگی قرار می گیرند، اولین حرکتی که انجام می دهند، حفظ وقار و حجاب خود است؛ البته حکم پوشش در نماز، با حفظ حجاب در برابر نامحرم، تفاوت هایی دارد؛ مثلاً پوشاندن روی پا در برابر نامحرم واجب است؛ ولی در نماز - بدون حضور نامحرم - واجب نیست.

ج) زن، مظهر حیا و عفاف است و حیا

هم جلوه گاه حریم است و بالاتر از حریم خدا، حریمی وجود ندارد و در آن جا، باید در برابر عظمت کبریایی اش با حیا و پوشش باشد؛ تا حد بندگی خود را نشان دهد. این پوشش و حیا، هر چند برای مردان هم رعایتش لازم است، برای زنان، ضرورت محوری دارد.

اصولاً خانم ها مظهر زیبایی و لطافت و ظرافت در خلقت هستند و دُرّها و مرواریدهایی گران بها و زیبایی که خداوند برای هنرنمایی خود، خلق نموده است و هیچ گاه نمی خواهد از ارزش آنها کاسته شود. این مخلوق، هر چه پرده نشین و دارای ناز و کناره گیر از بازارهای عمومی باشد، بر قدر و منزلتش افزوده می شود. به همین جهت، خدای سبحان، پوشیدن تمام بدن او را واجب دانسته و در هر حال، احترامش را واجب شمرده است و حتی وقتی خداوند می خواهد از خصوصیات و اهمیت و ارزش حوری های بهشتی بگوید و از آنها تعریف کند، می فرماید: **A** «حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْجَنَامِ» {A؛ V؛ الرحمن (۵۵)، آیه ۷۲. V؛ «حورانی پرده نشین در (-) (-) دل)» - خیمه ها؛ یعنی ارزش آنها به این است که اختصاصی و پرده نشین هستند و در دسترس عموم نمی باشند.

حال با توجه به این خصوصیات حیرت آور و منحصر به فرد، مسلماً این احترام و متانت و وقار در نماز و مقابل خداوند، سزاوارتر است و فقط مسئله محرم و نامحرم مطرح نیست.

آیا جلوگیری از بی بند و باری، ولنگاری و بی حجابی، واجب و وظیفه حکومت اسلامی است یا صرفاً یک مسئله اخلاقی و شخصی است؟

مسئله حفظ پوشش و عدم مزاحمت برای بانوان، تنها یک

توصیه اخلاقی نیست و حکمی اسلامی و حکومتی به شمار می آید و خداوند در ادامه آیه حجاب در سوره احزاب، می فرماید: **A** {لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَ الْمُؤْمِنُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَتُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا} **A**; «اگر منافقان و بیماردلان و کسانی که در شهر نگرانی به وجود می آورند، از کارهای خود دست برندارند، ما تو را بر ضد آنان بر خواهیم انگیزت و تو را سخت بر آنان مسلط می کنیم؛ تا جز مدتی اندک، در همسایگی تو زندگی نکنند».

در نتیجه، همان گونه که امر به همه معروف ها و نهی از همه منکرها، بر مؤمنین و بر حکومت اسلامی واجب است، نسبت به مسئله حجاب نیز این قاعده کلی شرعی، جاری است و بر هیچ کس جایز نیست که در مقابل آن، بی تفاوت باشد یا آن را کوچک و بی اهمیت شمارد.

خانم ها توجه داشته باشند که خداوند در مقابل احکام خویش، غیرت دارد و هیچ گاه راضی به ترک دستورات خود نیست و اصلاً موضوع این نیست که بیرون گذاشتن چند تار مو که مسئله کوچکی است، چه اهمیتی برای خداوند دارد؛ بلکه مهم این است که چه خدای بزرگی نافرمانی می شود.

در پایان لازم است یادآور شوم که این جانب در این بحث از کتاب مسئله حجاب علامه شهید مرتضی مطهری استفاده فراوانی کرده ام. این کتاب، ظاهری دارد و باطنی؛ ظاهر آن برای عموم مطالعه کنندگان قابل فهم است؛ ولی باطن آن فقط برای کسانی که عمری را در فقهت و اجتهاد سپری نموده اند، قابل نیل می باشد، کتابی

است کاملاً فقه‌ای و تحقیقی و بهتر از آن در این موضوع، به نظر بنده، تا به حال نگاشته نشده است.

سوال ۱۲

سوال :

اگر پوشیدن بلوز و شلوار برای زنان در اجتماعات از نظر اسلام موردی ندارد چرا پس نیروی انتظامی با آنها مقابله می کند؟

جواب :

با سلام، خواهر گرامی آنچه که از حجاب بانوان، در اسلام مورد توجه می باشد، پوشش کامل بدن و موی سر و برجستگیهای بدن می باشد پس هر نوع پوششی که دارای این ویژگیها باشد مناسب می باشد و نوع خاص از پوشش رد و یا تایید نشده است از اینرو بلوز و شلوار به دلیل نمایان کردن برجستگیهای بدن به تنهایی برای حجاب بانوان کافی نمی باشد و این نوع پوشش در ردیف بدحجابی قرار می گیرد که وظیفه نیروی انتظامی مقابله و برخورد با این نوع پوشش می باشد. در ادامه جهت آگاهی بیشتر، توجه شما را به نکات ذیل مفید می دانیم: پوشش کامل و مناسب برای زن، چه پوششی است؟

در میان فلسفه های حجاب، دو فلسفه، نقش اساسی تری دارند که با یکدیگر دارای ارتباط تام هستند و آنها عبارتند از:

۱. مصونیت زن در برابر طمع و ورزی های هوس بازان.

۲. پیش گیری از تحریکات شهوانی خارج از ضوابط و هنجارهای الهی و تأمین سلامت و بهداشت معنوی جامعه.

حجاب با چنین نقش و کارکرد اساسی و مهمی، پیامی قاطع با خود دارد و آن، این است که در برابر همه مردان اجنبی، نوعی هشدار و اعلام «دور باش!» می دهد و در نتیجه، عواملی در رساندن این پیام و اثرگذاری آن مؤثرند که عبارتند از:

۱. حدود و

بدون شک هر اندازه بدن زن پوشیده تر باشد، نقش نیرومندتری در دورسازی دیدگان نظاره گر ایفا می کند. اگر نگاه های آلوده را همچنان که در روایات آمده است، «تیرهای زهر آلود شیطان» بدانیم، پوشش زن، همانند قوسی است که تیر از آن کمانه می کند و منحرف می شود و از اصابت و نفوذ در هدف، باز می ماند و بر عکس، هر اندازه بدن زن برهنه تر باشد، تیرهای شیطانی را بیشتر متوجه خود ساخته، از آن، آسیب خواهد دید و از این روست که چادر را حجاب برتر شناخته اند؛ زیرا با وجود شرایط دیگر، بیشترین پوشش و مطمئن ترین مصونیت را ایجاد می نماید.

۲. کیفیت پوشش؛

میزان ضخامت و حتی کیفیت دوخت لباس، خود بخش مهمی از حجاب را تشکیل می دهد. بدون شک، لباس نازک، تنگ و بدن نما، فرودگاه پیکان مسموم شیطان و موجب خیره شدن چشم های هرزه و آلوده و به فساد کشاننده جامعه است و در مقابل، لباس غیربدن نما، دیده ها را از خود دور ساخته، سلامت معنوی نفوس را تأمین می کند.

۳. رنگ ها؛

برخی از رنگ ها، دیده ها را خیره می سازند و پاره ای دیگر، نگاه ها را از خود می رانند و دور می سازند و در عین حال، عالمان دین نسبت به خصوص رنگ ها، تأکید چندانی نکرده، ولی بر این مسئله پای می فشارند که لباس، نباید موجب جلب توجه و عواقب سوء ناشی از آن باشد و از این روست که در طول تاریخ، زنان مسلمان به میل خود، در خارج از خانه و درون جامعه عمومی، لباس

مشکی را برای حجاب برگزیدند و این سنت حسنه، مورد تأیید و پذیرش پیامبر صلی الله علیه و آله و امامان علیهم السلام قرار گرفت؛ زیرا زنان به این وسیله، احساس امنیت و مصونیت بیشتری می کردند. گاهی می گویند: لباس مشکی، از نظر اسلام، مکروه است؛ حال آن که هیچ فقهی به کراهت چادر و عبای مشکی، فتوا نداده است؛ بلکه در روایات، چادر و کفش مشکی، استثناء شده اند. گاهی از جهات دیگر وارد شده که پوکی استخوان می آورد و آرامش روانی را بر هم می زند. اگر چنین بود، خانم هایی که ۸۰ سال از چادر مشکی استفاده کرده اند، باید از پای درآمده باشند؛ در حالی که هیچ آمار علمی که گواه بر گفته های آنان باشد، در دست نیست.

به نظر می رسد که پوشش کامل، آن نوع پوششی است که هیچ چشم بیگانه ای را متوجه خود نکند؛ یعنی لباسی که برجستگی های اندام زن را اصلاً نشان ندهد و اسباب تحریک شهوت مردان را فراهم نکند و خود زن هم با آرایش، در جامعه ظاهر نشود.

اصولاً خانم ها مظهر زیبایی و لطافت و ظرافت در خلقت هستند و دُرّها و مرواریدهایی گران بها و زیبایی که خداوند برای هنرنمایی خود، خلق نموده است و هیچ گاه نمی خواهد از ارزش آنها کاسته شود. این مخلوق، هر چه پرده نشین و دارای ناز و کناره گیر از بازارهای عمومی باشد، بر قدر و منزلتش افزوده می شود. به همین جهت، خدای سبحان، پوشیدن تمام بدن او را واجب دانسته و در هر حال، احترامش را واجب شمرده است و حتی وقتی

خداوند می خواهد از خصوصیات و اهمیت و ارزش حوری های بهشتی بگوید و از آنها تعریف کند، می فرماید: **A** «حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْجَنَّةِ» **V**؛ الرحمن (۵۵)، آیه ۷۲. **V**؛ «حورانی پرده نشین در (-دل)»؛ یعنی ارزش آنها به این است که اختصاصی و پرده نشین هستند و در دسترس عموم نمی باشند.

سوال ۱۳

سوال :

می خواستم بدانم که به چه دلیل پوشیدن چادر در بعضی از دانشگاههای آزاد اجباری است؟ طبق کدام قانون این حق به آنها داده شده که پوشش چادر را اجباری کنند؟ آیا این عمل به این معنا نیست که آنان پوشش چادر را به عنوان تنها مصداق پوشش اسلامی می دانند و دیگر پوششهای مورد تأیید اسلام را مردود می دانند؟

جواب :

پوشش چادر در مراکز علمی و مراکز دینی، بیشتر به خاطر موقعیت و اهداف و شرایط خاص هر دانشگاه می باشد. دلیل خاص شرعی و یا قانونی بر اجباری بودن چادر نداریم. و این مربوط به اساس نامه و آیین نامه های داخلی دانشگاه ها مربوط می شود. و در برخی جاها مثلا در شهرهای مذهبی، عرف جامعه و فضای حاکم بر جو دانشگاه به گونه ای است که خود به خود داشتن چادر را اجبار می کند. و به بیان جامعه شناختی این نظارت اجتماعی است که این نوع رفتار را در بعضی اماکن مثل دانشگاه در بعضی شهرها آن را هنجار می کند.

آنچه در مورد حجاب زنان در دستورات دین مبین اسلامی آمده است، پوشش آنان است. استاد شهید مطهری در این باره می فرماید: «لزوم پوشیدگی زن در برابر مرد بیگانه یکی از مسائل مهم اسلامی است. در خود قرآن کریم درباره این مطلب تصریح شده است

. علی هذا در اصل مطلب از جنبه اسلامی نمی توان تردید کرد . پوشیدن زن خود را از مرد بیگانه ، یکی از مظاهر لزوم حریم میان مردان و زنان اجنبی است . «کتاب مسأله حجاب ، ج ۱»

اجبار کردن چادر؛ به این معنا نیست که آنان پوشش چادر را به عنوان تنها مصداق پوشش اسلامی می دانند و دیگر پوششهای مورد تأیید اسلام را مردود می دانند بلکه به معنای آن است که حجاب با چادر نوع کامل آن است و انواع دیگر حجاب از قبیل داشتن روسری ومانتوهای تنگ و کوتاه آنچنانی شکل حجاب مورد نظر اسلام محقق نمی شود . بلکه مصداق بد حجابی است و این مسأله روح مردم مومن و متدین را سخت می آزارد .

آنچه که در این مورد اهمیت دارد این است که متوجه باشیم ،داشتن حجاب یک حکم دینی است ویک حکم سیاسی نیست که به ارتباط ملت و دولت وابسته باشد .متأسفانه برخی هابراین باورند که داشتن حجاب نوعی حکم دولتی و حکومتی است که چنانچه فردی خواست به نوعی اعتراض خود را به دولت و حکومت نشان دهد به حجاب پشت پا کنند و به صورت بد حجابی در جامعه ظاهر شوند و حال آنکه یک حکم دینی والهی است و هرچه فرد در این عمل بیشتر احتیاط و مراعات کند ، برای خود نزد خدا ارزشی بیشتر کسب کرده است و پیش بندگان متدین خدا برای خود وجهه ای افزوده است .

اینکه شرع مقدس و «قرآن، کیفیت پوشیده و مستور بودن زنان را دقیقاً بیان نکرده است».. این به خاطر آن است که لباس و پوشش هر کشوری با کشورهای دیگر متفاوت می باشد... برای اینکه عسر و حرجی

لازم نیاید» (حسینی شاه عبدالعظیمی تفسیر اثنا عشری، ج ۱۰، ص: ۴۹۰) یعنی آنکه اگر قرآن کیفیت حجاب و نوع آن را مثلا- با چادر بودن و یا با مانتو بودن آن مشخص می کرد نوعی عسر و حرج پیش می آمد.

«تردیدی نیست که حجاب در اسلام واجب و لازم است نوع حجاب یعنی آن لباسی را که زن باید به منظور و به عنوان حجاب بپوشد تعیین نکرده است. یعنی نفرموده: حجاب عبارت است از چادر، و چادر عبارت است از اینکه در این زمان پوشیده می شود. و یا اینکه حجاب فقط منحصر به روسری است.. به خاطر آن است که چون نوع لباس و روسری- های زنان زمان نزول قرآن به این کیفیت بوده است.

پس خلاصه با دقت به این نتیجه می رسیم که حجاب عبارت است از محجوبه بودن و پوشیده بودن زنان و لباس حجاب به هر نحوی و به هر نوعی و به هر رنگی که باشد مانعی ندارد. ولی مشروط بر اینکه نوع حجاب، فریبده نباشد، و جلب توجه نکند، و نیز از نوع حجاب کفار نباشد که پوشیدن آن در اسلام ممنوع شده باشد. پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و سلم می فرماید: من تشبه بقوم فهو منهم. یعنی کسی که خود را به قومی شبیه کند از آن قوم خواهد بود. (نجفی خمینی محمد جواد؛ تفسیر آسان، ج ۱۴، ص: ۷۵)

و حسن ختام کلام باز از شهید مطهری رحمه الله علیه: «اگر دختران در اجتماعات عمومی لباس ساده بپوشند... با چادر و روسری کامل به مدرسه و دانشگاه بروند، آیا در چنین شرایطی بهتر درس می خوانند یا با وضعی که مشاهده می کنیم؟ اصولا

اگر التذاذهای جنسی و منظوره‌های شهوانی در کار نیست چه اصراری است که بیرون رفتن زن به این شکل باشد؟ ...» (کتاب:مسأله حجاب ج: ۱ ص ۱۱۱)

نتیجه پرسشگر گرامی! اگرچه بر اجباری بودن پوشیدن چادر دلیل شرعی و قانونی نداریم اما از نظر عقلی و شرعی چادر حجاب کامل است و داشتن آن بر ادب و نزاکت فرد نزد خدا و نزد مردم می افزاید و موجب امنیت روانی و فیزیکی فرد شده او را در اهدافش موفق می کند.

منابع

۱. مطهری، مرتضی؛ مسئله حجاب؛ انتشارات صدرا

۲. حسینی شاه عبدالعظیمی حسین بن احمد، تفسیر اثنا عشری، انتشارات میقات - تهران، چاپ اول، ۱۳۶۳ ش.

۳. نجفی خمینی محمد جواد، تفسیر آسان، انتشارات اسلامیة - تهران، چاپ اول، ۱۳۹۸ ق.

سوال ۱۴

سوال :

پوشش زن از نظر فقهی و حقوقی چگونه است؟

جواب :

پوشش اسلامی از احکام ضروری اسلام است و هیچ مسلمانی نمی تواند در آن تردید کند؛ زیرا هم اصل قانون حجاب اسلامی، از ضروریات فقه، بلکه از ضروریات دین مبین است؛ چه این که هم نص صریح قرآن و هم روایات بسیار بر وجوب آن گواهی می دهند. به همین دلیل، فقیهان شیعه و سنی و پیروان مذهب های مختلف فقهی و نحله های گوناگون کلامی و اعتقادی به صورت اجماع حجاب را واجب و رعایت آنرا بر زن مسلمان الزامی می شمارند و بی حجابی و بدحجابی را مساوی با مخالفت با قرآن و زیر پا نهادن حکم واجب الهی تلقی می کنند. فتوای فقیهان شیعه و سنی بر وجوب حجاب و چگونگی آن در لحظه های مختلف زندگی از جمله در هنگام نماز، بیانگر اهمیت حجاب در اسلام می باشد که نیازی به یاد کرد آن فتواها نیست. بررسی کتاب های فقهی و حتی رساله های

عملیه فارسی نیز به خوبی نشان می دهد که تمامی فقها اتفاق نظر دارند که پوشیدن تمام بدن زن از نامحرم به جز وجه و کفین واجب است. تنها اختلاف در این است که آیا پوشاندن وجه و کفین (دست ها و صورت) هم واجب است یا خیر؟ با این وجود، همه فقها نیز اتفاق نظر دارند که اگر نامحرم به قصد لذت و ریه (نگاهی که ترس فتنه و انحراف در آن باشد) به زن نگاه کند، پوشاندن وجه و کفین نیز واجب است و چنانچه در وجه و کفین آرایش های تند و تحریک کننده باشد، حتماً پوشاندن وجه و کفین نیز واجب است. البته بسیاری از فقها وجود هر گونه آرایش در وجه و کفین را موجب وجوب پوشش وجه و کفین می دانند. بنابراین، اختلاف های فقهی به گونه ای نیست که در اصل حدود پوشش مشکلی را پدید آورد

پوشش سابقه ای به اندازه حیات بشریت دارد و غیر از پروان یکی از مکاتب که بر لزوم برهنه زیستی پای می فشارد همه جامعه بشریت به نوعی رعایت می کنند. {V} ر.ک: مصطفوی، انسانیت از دیدگاه اسلامی، ص ۱۲۹.

خداوند متعال در آیات ۳۰ و ۳۱ سوره نور، نخست به مردان مسلمان و سپس به زنان مسلمان فرمان می دهد از نگاه خیره به یکدیگر و چشم چرانی اجتناب کنند و در رعایت پوشش بدن از نامحرم کوشا باشند: «قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ»؛ «به مردان مؤمن بگو دیدگان خود فروخوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه نامحرم پوشانند. این کار برای پاکي و پاکيزگي شان بهتر است. و خداوند بدانچه می کنند آگاه است؛

یعنی هم خود نگاه ناروا به نامحرم نداشته باشند و هم با پوشش مناسب، مانع از فریفتگی و آلودگی نفسانی دیگران گردند.

«غَضُّ» در لغت عرب چنان که مرحوم طبرسی در مجمع البیان و راغب اصفهانی در مفردات گفته اند به معنای «فرو کاستن» است و «غَضُّ بصر» یعنی کاهش دادن نگاه، نه بستن چشم البته متعلق این فعل و اینکه از چه چیز بایستی چشمان خود را فرو بندند، ذکر نشده است، اما با توجه به سیاق آیات، به ویژه آیه بعد، روشن می گردد مقصود آن است که خیره خیره زنان نامحرم را تماشا نکنند و از چشم چرانی بپرهیزند. از سوی دیگر، ممکن است مقصود از «حفظ فرج» در این آیه، پاک دامنی و حفظ آن از آلودگی به زنا و فحشا باشد. ولی عقیده مفتیان اولیه اسلام و نیز مفاد روایات از جمله سخن امام صادق علیه السلام این است که مراد از «حفظ فرج» در همه آیات قرآن کریم پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به فحشا می باشد. جز در این دو آیه که به معنای حفظ از نگاه دیگران و وجوب پوشش در مقابل نامحرم است. آن گاه خداوند متعال فلسفه این آموزه را نظافت و پاکی روح می داند: «بِأَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَرْوِاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُوراً رَحِيماً، ای پیامبر! به همسران و دختران و زنان مؤمنان بگو: جلباب ها (روسری های بلند) خود را بر خویش فرو افکنند. این کار برای اینکه شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند، بهتر است و خداوند همواره غفور و رحیم است». (احزاب (۳۳)، آیه ۵۹)

درباره اهمیت و فلسفه «حجاب»،

اشاره به چند نکته بسیار حائز اهمیت است:

۱. کاهش خطا و خطر؛ مصونیت زن در برابر طمع ورزی هوس بازان از ثمرات آشکار رعایت حجاب است.

۲. حفظ احترام؛ اگر چه رعایت حجاب، از یک سو به مردان کمک می کند که به طور ناخواسته، و خارج از چارچوب ها، عواطف و احساسات خود را هزینه نکنند. اما بیش از آن به خانم ها کمک می کند که به طور ناخواسته و خارج از چارچوب ها، وسیله لذت انگاری قرار نگیرند و شخصیت و احترام آنان خدشه دار نگردد.

۳. نشاط و رغبت؛ {T احکام الهی بیش از آنکه به محدودیت لذت ها بیانجامد به ماندگاری لذت ها و پایداری نشاط و خوشی ها می انجامد از این رو اگر چه حجاب از یک سو برای خانم ها محدودیت است و موجب خستگی و زحمت می باشد اما از سوی دیگر اوج احساسات را سالم نگه می دارد و عاطفه ها و محبت ها را در کانون گرم خانواده متمرکز می سازد و زن و مرد را از بی تفاوتی نسبت به همدیگر در نظام خانواده نجات می دهد و این بحرانی است که هم اکنون دامنگیر جوامع غربی شده است، به طوری که در هنگامه برپایی کانون خانواده که بر اساس عشق و محبت باید تحکیم شود و مهم ترین ابزار آن میل جنسی نسبت به یکدیگر است این میل رو به افول گذاشته و بنیان خانواده ها را متزلزل ساخته است، بلکه عشق و عاطفه آن دو، در سال های قبل از ازدواج و بعد از ازدواج در میان افراد متعدد پخش شده است و تمرکز خود را از دست داده است.

از این رو «حجاب و پوشش زن»، دارای مشخصه ها و ویژگی هایی است که بعضی از

آن‌ها اشاره می‌شود:

یک. حدود و میزان پوشش:

هر اندازه بدن زن پوشیده تر باشد، نقش نیرومندتری در دورسازی دیدگان نظاره‌گر ایفا می‌کند. اگر نگاه‌های آلوده را «تیرهای زهرآلود شیطان» همچنانکه در روایات آمده است {V} قال النبي صلى الله عليه وآله: النَّظَرُ سَيْئٌ مَشِيئٌ مِنْ سَيْئَاتِ إِبْلِيسَ فَمَنْ تَرَكَهَا خَوْفًا مِنَ اللَّهِ أَعْطَاهُ اللَّهُ إِيْمَانًا يَجِدُ خَلَاوَتَهُ فِي قَلْبِهِ. بحار، ج ۱۰۱، ص ۳۸. {V} بدانیم پوشش زن همانند قوسی است که تیرها را کمانه می‌کند و از اصابت آنها به هدف باز می‌دارد. هر اندازه حجاب کمتر رعایت شود، تیرهای شیطانی بیشتر متوجه او می‌گردد و از آن آسیب می‌بیند. با توجه به این امر، چادر حجاب برتر است؛ زیرا با وجود شرایط دیگر، بیشترین پوشش و مطمئن‌ترین مصونیت را به همراه دارد.

دو. کیفیت پوشش:

پوشندگی لباس و کیفیت دوخت، بخش مهمی از حجاب را تشکیل می‌دهد. لباس‌های نازک و تنگ و بدن‌نما، آماج پیکان مسموم شیطان و موجب خیره شدن چشم‌های هرزه و آلوده است!! در مقابل لباس‌های مناسب و کاملاً پوشیده، مانع این نگاه‌های هوس‌آلود است.

سه. رنگ‌ها:

برخی از رنگ‌ها دیدگان را خیره می‌سازد و باعث جلب توجه می‌شود. و علمای دین هر چند نسبت به اصل رنگ لباس‌ها، تأکید چندانی ندارند؛ ولی بر این مسأله پای می‌فشارند که لباس نباید موجب جلب توجه شود و عواقب سوئی داشته باشد. از این رو در طول تاریخ، زنان مسلمان به میل خود، لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و بدین وسیله احساس امنیت و مصونیت بیشتری می‌کردند. این سنت حسنه، مورد نظر و پذیرش پیامبر(ص) و امامان(ع) نیز قرار گرفت. گفتنی است که عبا و چادر

مشکی جزء لباس های مکروه به شمار نمی رود و از آن مستثنا شده است.

چهار. شیوه گفت و گو و حرکت:

حفظ وقار و متانت، همان نقشی را دارد که پوشش زن ایفا می کند و عدم رعایت آن، عواقب شومی در پی دارد. قرآن مجید یکی از صفات خوب زنان مؤمن را - که در رفتار دختران شعیب جلوه گر است - حیا و وقار می داند. {قصص (۲۸)، آیه ۲۵. V}

باید دانست که پیدایش فحشا و فرزندان نامشروع، افزایش طلاق و از هم گسیختگی زندگی زناشویی و نا آرامی درونی و هیجان جنسی مستمر برخاسته از برهنگی و عشوه گری زنان، همه آثار شوم بی حجابی و بی بندوباری است و این حجاب است که می تواند به خوبی مصونیت بخش باشد.

برخی به نادرستی ادعا می کنند: حجاب به معنای مقابله با برهنگی را قبول داریم؛ ولی در هیچ جای قرآن از پوشش مو سخن به میان نیامده است!! در پاسخ گفتنی است که زنان حتی قبل از نزول آیه حجاب موهای خود را می پوشاندند و مشکل تنها آشکار بودن گردن، گوش، زیر گلو و گردن آنان بود.

همان طور که مفسران بزرگ (مانند شیخ طوسی و طبرسی) فرموده اند، در گذشته دو نوع روسری برای زنان معمول بود: روسری های کوچک که آنها را «خمار» یا «مقنعه» می نامیدند و معمولاً در خانه از آن استفاده می کردند و روسری های بزرگ که مخصوص بیرون خانه به شمار می آمد. زنان با این روسری بزرگ - که جلباب خوانده می شد و از «مقنعه» بزرگ تر و از «ردا» کوچک تر است و به چادر امروزی شباهت داشت - مو و تمام بدن خود را می پوشاندند. {درباره جلباب گفته اند: آن روسری خاصی که بانوان هنگامی که برای کاری

به خارج از منزل می روند، سر و روی خود را با آن می پوشند؛ «الجلباب خمارالمراه الذی یغطی رأسها و وجهها اذا خرجت لحاجه» (التبیان فی تفسیر القرآن، ج ۸، ص ۳۶۱؛ مجمع البیان، ج ۸ - ۷، ص ۵۷۸). {V}

نزدیک ساختن جلباب {A} «يُدْنِينَ عَلَيْنَهُنَّ مِنْ جَلَابِيهِنَّ» {A} کنایه از پوشیدن سر و روی خود با آن است؛ {V} مجمع البیان، ص ۵۸۰؛ المیزان، ج ۱۶، ص ۳۶۱. {V} یعنی، چنان نباشد که چادر یا روپوش های بزرگ (مانتو) تنها جنبه تشریفاتی و رسمی داشته باشد و همه پیکرشان را نپوشاند و از مصادیق «کاسیات عاریات» {V} زنانی که ظاهراً پوشیده هستند، ولی در واقع برهنه اند، از رسول خداصلی الله علیه و آله روایت شده است: «صنفان من اهل النار لم أرهما قوم معهم سیاط كأذنان البقر یضربون بها الناس و نساء کاسیات عاریات، ممیلات مائلات، رؤسهن کأسنمه البیخت المائله ...»: میزان الحکمه، ج ۲، ص ۲۵۹. {V} شمرده شوند! قرآن فرمان می دهد: بانوان با مراقبت، جامه را بر خود گیرند و آن را رها نکنند، تا نشان دهند اهل عفاف و وقار به شمار می آیند. از پایان آیه بر می آید که پوشش مطلوب آن است که خود به خود دورباش ایجاد می کند و هوس بازان را ناامید می سازد.

بنابراین، وظیفه پوشش اسلامی بانوان به معنای حبس و زندانی کردن و قرار دادن آنان پشت پرده و در نتیجه عدم مشارکت این گروه، در فعالیت های اجتماعی نیست. این وظیفه بدان معنا است که زن در معاشرت با مردان، بدنش را نپوشاند و به جلوه گری و خودنمایی نپردازد و مشارکتش در فعالیت ها، بر اصول انسانی و اسلامی استوار باشد.

حد واجب پوشش زن عبارت است: پوشاندن تمام

بدن جز گردی صورت و دست ها تا میچ.

حفظ حجاب و ترک جلوه گری ثمرات بسیاری دارد که برخی از آنها عبارت است از:.

آرامش روحی ، استحکام پیوند خانواده ، حفظ نسل ، جلوگیری از سوء قصد و تجاوز، پیشگیری از امراض مقاربتی و روانی ، پائین آمدن آمار طلاق ، خودکشی ، فرزندان نامشروع و سقط جنین ، از بین رفتن رقابت های منفی ، حفظ شخصیت و انسانیت زن ، و نجات او از چشم ها و دل های هوسبازی که امروز دنیای غرب و شرق را در لجن فرو برده است .

خلاصه و نتیجه سخن:

رعایت حجاب و پوشش اسلامی برای زنان و مردان مؤمن و مسلمان، تکلیف الهی است. رعایت آن، علاوه بر این که موجب عمل به دستورات الهی می شود، شخصیت فردی اجتماعی و معنوی انسان محجوب و پاکدامن، سیر صعودی پیدا کرده و نردبان تعالی و تکامل را یکی پس از دیگری طی می کند و از سوی دیگر در تأمین بهداشت روحی و روانی و آرامش خانواده ها و صفاء نورانیت و امنیت در جامعه نقش به سزایی ایفا می کند. از این رو، حجاب یک تکلیف شخصی و عبادی محض نیست. یعنی خداوند فقط حجاب را بخاطر اظهار عبودیت از زن مسلمان نخواسته است که در این صورت اگر زن مسلمان این حکم الهی را نادیده انگارد فقط ترک واجب کرده نه بیش از آن و تنها کیفر اخروی دارد و در برابر جامعه هیچ مسؤلیتی ندارد. بلکه حجاب علاوه بر این که یک تکلیف عبادی است اجتماعی نیز می باشد و حکومت اسلامی نیز در سامان دهی این تکلیف مسولیت دارد. زیرا همه ادیان از جمله دین

مقدس اسلام به اصلاحات اجتماعی تاکید و توجه داشته اند. هیچ یک از ادیان الهی محدود به احکام عبادی و شعائر مذهبی فردی نبوده اند. چرا که دین هدفش را نجات و سعادت بشر می داند و انسان نیز موجودی اجتماعی است. سرنوشت و سعادت او با سرنوشت جامعه گره خورده است. یکی از مهمترین دلایل مقاومت طاغوتها ی مختلف در برابر پیامبران و همه مصلحان اجتماعی نیز همین ویژگی اجتماعی دین و مسئولیت اجتماعی آنها بوده است. انسانها چون سرنشینان یک کشتی اند که هر کس نمی تواند بر اساس هوای نفس و تمسک به آزادی فردی جای خود را در کشتی اجتماع سوراخ کند یا خود را به دره تباهی ها ساقط کند و دیگران تنها تماشاگر این نابودی باشند. از آنجا که حجاب طرحی برای حضور سالم و فعالیت و تامین امنیت روانی و اجتماعی زنان در عرصه های اجتماعی است نمی تواند امری خصوصی و فردی تلقی شود. فلسفه حجاب تامین سلامت فضای اجتماعی از نگاه های غیر اخلاقی و جلوگیری از تحریکات جنسی است و در استحکام بنیان خانواده و تامین آرامش روحی همه افراد خانواده و اجتماع نقش مهمی دارد همچنین با ایجاد فضای امن اجتماعی در تعامل با مردان و رقابت با آنان در عرصه های مختلف موجب شکوفایی استعدادهای انسانی زنان و پیشرفت های فراوان در زمینه های گوناگون خواهد بود.

سوال ۱۵

سوال :

می خواهم بدانم نظر مراجع در مورد چادر ملی اگر گشاد باشد و سر و گردن کاملا توسط مقنعه پوشیده شده باشد چیست؟ اگر مجاز است پس چرا مدارس علمیه خواهران آن را برای طلبه های خواهر ممنوع کرده اند؟ برای کسی که علاقه مند به حضور در این مدارس

است این گونه سختگیری های بی مورد سبب دلزدگی و عدم حضور می شود. چرا این مدارس برای خواهران به حجاب واجب اکتفا نمی کنند و بخشی از حجاب را که جزء مستحبات است اجبار می کنند؟ به کدام دلیل مستحب خدا را واجب می کنند؟ شاید فکر کنید که حجاب خودم مشکل داشته باشد اما از اقوام محرم که روحانی هم هستند سؤال کرده ام. حجاب مرا تأیید کرده اند.

جواب :

استفاده از چادر ملی به عنوان حجاب مشکلی ندارد اما لازم دانستن نوع خاصی از حجاب در مدارس یا سازمان خاصی به معنی واجب کردن یک امر مستحب نیست زیرا هر اداره و مرکزی می تواند برای نظم یا هر دلیل دیگری نوع مخصوصی از لباس را به عنوان لباس رسمی خود به عنوان قانون داخلی تصویب کند واجب کردن مستحب در جایی صدق می کند که کاری را که واجب نیست به زبان خداوند زده و بگویند که خدا واجب کرده است در حالی که حتی مراجع درباره موضوعی مانند چادر نظر خودشان را می گویند نه نظر دین را و گرنه نظر دین این است که پوشش و حجایی داشته باشند که اعضا و برجستگیهای بدن را بپوشاد و نمایان نکند و نوع آن از موضوعات و بسته به مقلدین است. اگر اینگونه قوانین واجب کردن مستحب بود لباسهایی که در ارگانهای مختلف استفاده می شوند نیز از این نوع بود در حالی که جزء قوانین داخلی مراکز به حساب می آید.

به هر حال گرچه می دانیم که چادر بهترین نوع حجاب است اما ما از دلایل حوزه علمیه خواهران برای انتخاب نوع خاصی از آن اطلاعی نداریم.

شاید دلیل آنها این باشد که گرچه حجاب شما و بسیاری دیگر از خواهران با چادر ملی مشکلی ندارد این به این معنی نیست که این نوع پوشش بتواند حجاب مناسبی برای همه افراد با تناسب اندامی مختلف، پوششی مطلوب آن هم در حدی بالاتر از پوشش عادی که برای حوزه علمیه شرط است به حساب آید.

سوال ۱۶

سوال :

آیا در جایی آمده که رنگ چادر حضرت زهرا سلام الله علیها مشکلی بوده است؟ آیا در جایی آمده که حضرت زهرا سلام الله علیها صورت خود را با پارچه ای یا چادر می پوشاندند؟

جواب :

پاسخی از آیت الله مکارم شیرازی:

چادر به صورتی که در میان ایرانیان معمول است - چادر بلند که تا پایین پا می رسد - در میان جامعه عرب معمول نبوده، ولی چیزی شبیه «نیمه چادر» رایج بود که ظاهراً منظور از «جلباب» هم که در آیات قرآن آمده، اشاره به همین است. چیزی نه مثل مقنعه و روسری کوتاه و نه مثل چادر ما خیلی بلند؛ این چادر شاید تا کمر و کمی پایین تر می رسیده است و آن بزرگواران از آن استفاده می کردند. بعلاوه عرب ها دو نوع پوشش دیگر نیز داشتند که نام آن ها عبارت است از: «درع» که پیراهن وسیع است و «ملحفه» که همان چادر بوده است. از روایات استفاده می شود این بزرگواران هر سه پوشش فوق را داشتند. مقنعه را سر می کردند و درع هم پیراهن وسیع بوده که تا پشت پا می رسیده و آستین هایش بلند و گشاد بوده و ملحفه آن چادری بوده که به خودشان می پیچند.

در آداب نماز گزار هم آمده که زن در موقع نماز اگر

بخواهد حجاب کاملی داشته باشد، از مقنعه و درع و ملحفه استفاده کند.

گفتنی است از قرائن و شواهد بر می آید که حجاب حضرت فاطمه زهرا «شبهه چادر کنونی» بوده است و ایشان یک مقنعه داشتند که با آن سر و گردن و گلو و سینه خود را می پوشاندند و علاوه بر این یک پوشش سراسری هم داشتند.

استفاده ایشان از مقنعه را می توان از این خبر تاریخی استفاده کرد که:

فاطمه زهرا (س) پس از آن که توانست سند فدک را از دست ابوبکر بگیرد به سمت خانه بازگشت. در راه بازگشت به خانه با عمر برخورد کرد. عمر با دیدن سند فدک، آن را از ایشان بازخواست اما فاطمه زهرا (س) از دادن سند امتناع ورزید. ناگهان عمر به خشم آمده چنان با سیلی بر صورت فاطمه زهرا (س) کوبید که گوشواره از زیر مقنعه ایشان آشکار شد.

همچنین استفاده ایشان از چادر در این خبر به روشنی آمده است:

آورده اند که چون آیه: «ان جهنم لموعدهم اجمعین. لها سبعة ابواب لكل باب منهم جز مقسوم {۲} نازل شد پیامبر سخت گریست و اصحاب با گریستن او به گریه افتادند و نمی دانستند که جبرئیل چه چیز بر او نازل کرده است و هیچ یک از اصحاب در چنین حالتی نمی توانست با پیامبر سخن بگویند. فقط ایشان چون فاطمه (س) را می دید شادمان می شد. این بود که یکی از اصحاب (سلمان فارسی) به در خانه فاطمه (س) رفت و او را دید که مشغول آسیاب کردن جو است و می گوید: «وما عند الله خیر و ابقی» پس بر او سلام کرد و خبر گریستن پیامبر

را به او رسانید. فاطمه (س) برخاست و با چادر کهنه ای که داشت خود را به پوشاند که دوازده جای آن با لیف خرما وصله شده بود. چون بیرون رفت سلمان فارسی به چادر نگاه کرد و گریست و گفت: وا مصیبتا دختران قیصر و کسری سندس و حریر برتن دارند و دختر محمد(ص) روپوشی کهنه دارد که دوازده جای آن وصله شده است... .

برای آگاهی بیشتر به کتاب «حجاب زن و حقوق» نوشته دکتر خلیل محمدزاده و زهرا سلیمانی، مراجعه کنید.

.....
. شیخ مفید، الاختصاص، تحقیق: غفاری و زرنندی، بیروت، دار الطباعة و النشر، ۱۴۱۴ق، ج ۲، ص ۱۸۵، ذیل «حدیث فدک».

.حجر، ۴۳-۴۴.

. آنچه نزد خدا است نیکوتر و ماندنی تر است (قصص، ۶۰).

. سید بن طاووس، الدرر المعانی، ص ۲۷۵-۲۷۶؛ مجلسی، بحار الانوار، ج ۸، ص ۲۰۳؛ میرزا حسین نوری، نفس الرحمان فی فضائل السلیمان، ص ۵۱۸-۵۱۹.

سوال ۱۷

سوال :

پوشیدن لباس رنگی یا رنگ روشن گناه داره یا مشکلی نیست؟

جواب :

پوشش خانم ها الزاماً رنگ خاصی ندارد، یعنی واجب نیست حتماً از رنگ بخصوصی استفاده شود و الان هم در میان مسلمان هایی که مقید به حجاب هستند در کشورها و حتی فرهنگ های مختلف یک کشور، رنگ های مختلفی معمول شده است؛ ولی نکته ای که باید به آن توجه شود این است که پوشش زن باید طوری باشد که رنگ آن مایه تحریک دیگران نشود. برخی از رنگ ها چشم ها را خیره می سازد و باعث جلب توجه نامحرم می شود که در این صورت پوشیدن چنین رنگ هایی جایز نیست.

مراجع تقلید هر چند نسبت به اصل رنگ لباس ها، تأکید چندانی ندارند؛ ولی بر این مسأله پای می فشارند که لباس نباید موجب جلب توجه

شود. از این رو در طول تاریخ، زنان مسلمان به میل خود، لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و بدین وسیله احساس امنیت و مصونیت بیشتری می کردند. گفتنی است که عبا و چادر مشکی جزء لباس های مکروه به شمار نمی رود و از آن مستثنا شده است.

بنابراین آنچه برای خانم ها واجب است رعایت حجاب کامل است و رنگ لباس اگر مهیج (تحریک کننده) نباشد و موجب جلب نظر نامحرم نشود اشکالی ندارد تشخیص آن هم به عهده شخص و عرف جامعه است.

نظر همه مراجع: لباس با رنگ روشن، اگر باعث جلب توجه نامحرم و مفسده نشود، اشکال ندارد. (آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۱، س ۴۸۵/امام خمینی، استفتاءات، ج ۳، (احکام حجاب)، س ۲۷/ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۵۲/ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۲، س ۱۳۲۹/ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۷۲۹ و ۱۷۳۰/ آیت الله خامنه ای اجوبه الاستفتاءات، س ۱۳۶۳ و ۱۳۶۶/ آیت الله تریزی، استفتاءات، س ۱۵۹۰/ آیت الله سیستانی، sistani.org، (حجاب)، س ۵/ دفتر: آیت الله وحید و آیت الله بهجت).

تبصره: معیار جلب توجه عرفی است، یعنی اگر رنگ و نوع لباس به گونه ای باشد که نامحرم را به سمت خود جلب کند؛ پوشیدن آن جایز نیست و تشخیص آن به عهده عرف جامعه است.

در مورد حجاب می توانید به کتاب های زیر مراجعه کنید:

۱- پاسداران حجاب، محمد مهدی تاج لنگرودی.

۲- فلسفه حجاب، شهید مطهری.

۳- حجاب از دیدگاه قرآن و سنت، فتحیه فتاحی زاده.

۴- حجاب میوه شناخت، سید مسعود آقایی.

۵- نامه ای به خواهرم، مهدی عدالتیان.

سوال ۱۸

سوال :

لطفا در زمینه رنگ روسری که زیر چادر مشخص است توضیحاتی دهید و اگر کتابی در زمینه رنگ در حجاب وجود

دارد، معرفی کنید.

جواب :

پوشش خانم‌ها الزاماً رنگ خاصی ندارد، یعنی واجب نیست حتماً از رنگ بخصوصی استفاده شود و الان هم در میان مسلمان‌هایی که مقید به حجاب هستند در کشورها و حتی فرهنگ‌های مختلف یک کشور، رنگ‌های مختلفی معمول شده است؛ ولی نکته‌ای که باید به آن توجه شود این است که پوشش زن باید طوری باشد که رنگ آن مایه تحریک دیگران نشود. برخی از رنگ‌ها چشم‌ها را خیره می‌سازد و باعث جلب توجه نامحرم می‌شود که در این صورت پوشیدن چنین رنگ‌هایی جایز نیست.

مراجع تقلید هر چند نسبت به اصل رنگ لباس‌ها، تأکید چندانی ندارند؛ ولی بر این مسأله پای می‌فشارند که لباس نباید موجب جلب توجه شود. از این رو در طول تاریخ، زنان مسلمان به میل خود، لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و بدین وسیله احساس امنیت و مصونیت بیشتری می‌کردند. گفتنی است که عبا و چادر مشکی جزء لباس‌های مکروه به شمار نمی‌رود و از آن مستثنا شده است.

بنابراین آنچه برای خانم‌ها واجب است رعایت حجاب کامل است و رنگ لباس اگر مهیج (تحریک‌کننده) نباشد و موجب جلب نظر نامحرم نشود اشکالی ندارد تشخیص آن هم به عهده شخص و عرف جامعه است.

نظر همه مراجع: لباس با رنگ روشن، اگر باعث جلب توجه نامحرم و مفسده نشود، اشکال ندارد. (آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۱، س ۴۸۵/امام خمینی، استفتاءات، ج ۳، ۵ (احکام حجاب)، س ۲۷/ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۵۲/ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۲، س ۱۳۲۹/ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۷۲۹ و ۱۷۳۰/ آیت الله خامنه‌ای اجوبه الاستفتاءات، س ۱۳۶۳ و ۱۳۶۶/

تبصره: معیار جلب توجه عرفی است، یعنی اگر رنگ و نوع لباس به گونه ای باشد که نامحرم را به سمت خود جلب کند؛ پوشیدن آن جایز نیست و تشخیص آن به عهده عرف جامعه است.
در مورد حجاب می توانید به کتاب های زیر مراجعه کنید:

۱- پاسداران حجاب، محمد مهدی تاج لنگرودی.

۲- فلسفه حجاب، شهید مطهری.

۳- حجاب از دیدگاه قرآن و سنت، فتحیه فتاحی زاده.

۴- حجاب میوه شناخت، سید مسعود آقایی.

۵- نامه ای به خواهرم، مهدی عدالتیان.

سوال ۱۹

سوال :

آیا استفاده از رنگهای روشن در پوشش، دارای اشکال است؟ (زیر چادر روسری رنگ سفید سر کردن با حفظ کامل حجاب)

جواب :

پوشش خانم ها الزاماً رنگ خاصی ندارد، یعنی واجب نیست حتماً از رنگ بخصوصی استفاده شود و الان هم در میان مسلمان هایی که مقید به حجاب هستند در کشورها و حتی فرهنگ های مختلف یک کشور، رنگ های مختلفی معمول شده است؛ ولی نکته ای که باید به آن توجه شود این است که پوشش زن باید طوری باشد که رنگ آن مایه تحریک دیگران نشود. برخی از رنگ ها چشم ها را خیره می سازد و باعث جلب توجه نامحرم می شود که در این صورت پوشیدن چنین رنگ هایی جایز نیست.

مراجع تقلید هر چند نسبت به اصل رنگ لباس ها، تأکید چندانی ندارند؛ ولی بر این مسأله پای می فشارند که لباس نباید موجب جلب توجه شود. از این رو در طول تاریخ، زنان مسلمان به میل خود، لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و بدین وسیله احساس امنیت و مصونیت بیشتری

می کردند. گفتنی است که عبا و چادر مشکی جزء لباس های مکروه به شمار نمی رود و از آن مستثنا شده است.

بنابراین آنچه برای خانم ها واجب است رعایت حجاب کامل است و رنگ لباس اگر مهیج (تحریک کننده) نباشد و موجب جلب نظر نامحرم نشود اشکالی ندارد تشخیص آن هم به عهده شخص و عرف جامعه است.

نظر همه مراجع: لباس با رنگ روشن، اگر باعث جلب توجه نامحرم و مفسده نشود، اشکال ندارد. (آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۱، س ۴۸۵/امام خمینی، استفتاءات، ج ۳، (احکام حجاب)، س ۲۷/ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۵۲/ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۲، س ۱۳۲۹/ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۷۲۹ و ۱۷۳۰/ آیت الله خامنه ای اجوبه الاستفتاءات، س ۱۳۶۳ و ۱۳۶۶/ آیت الله تبریزی، استفتاءات، س ۱۵۹۰/ آیت الله سیستانی، sistani.org، (حجاب)، س ۵/ دفتر: آیت الله وحید و آیت الله بهجت).

تبصره: معیار جلب توجه عرفی است، یعنی اگر رنگ و نوع لباس به گونه ای باشد که نامحرم را به سمت خود جلب کند؛ پوشیدن آن جایز نیست و تشخیص آن به عهده عرف جامعه است.

در مورد حجاب می توانید به کتاب های زیر مراجعه کنید:

۱- پاسداران حجاب، محمد مهدی تاج لنگرودی.

۲- فلسفه حجاب، شهید مطهری.

۳- حجاب از دیدگاه قرآن و سنت، فتحیه فتاحی زاده.

۴- حجاب میوه شناخت، سید مسعود آقایی.

۵- نامه ای به خواهرم، مهدی عدالتیان.

سوال ۲۰

سوال :

آیا رنگ مشکی چادر که سبب جذب زیاد نور خورشید می شود برای بانوان ضرر ندارد؟ چون در تابستان نور خورشید شدید است؟ آیا در احادیث و روانشناسان و ... به این سؤال جواب داده شده است؟ (من طلبه هستم این شبهه ای است که بعضی از

بانوان مطرح می کنند بی زحمت هرچه زودتر به من جواب بدهید)

جواب :

پاسخ اجمالی:

حجاب کاملی مانند چادر مشکی وسیله ای برای واکنش کردن زن و جامعه در برابر بیماری های جنسی و جنسیتی و فساد و فحشاست. اگر چه ممکن است این امر باعث زحمت یا به قول شما ضرر جذب گرما در تابستان و اذیت شدن بانوان گردد ولی این امر مانع از سودهای بسیار حیاتی و فراوان چادر مشکی نیست. همان گونه که شخص برای مصون ماندن از بیماری های مسری و مهلک فیزیولوژیک دردناکی واکنش و تلخی دارو را به جان می خرد و آن را معقول و منطقی میدانند بانوی مومنه نیز برای مصون ماندن خود و جامعه خویش سختی و گرمای حاصل از چادر پوشیدن را به جان می خرد و از حیات بخشی معنوی و اجتماعی آن لذت می برد.

پاسخ تفصیلی:

درباره «حجاب» توجه به چند نکته در ابتدا بسیار حائز اهمیت است:

۱. کاهش خطا و خطر؛ در تصویب هر قانون اجتماعی و یا تصمیم گیری برای واکنشهای عمومی اگر احتمال خطر حدود ۴ در ده هزار باشد، اقدام می گردد و تحمل همه هزینه ها توجیه منطقی دارد.

بدیهی است با رعایت حجاب احتمال خطر و خطا در جامعه کاهش می یابد اگر چه به حد صفر نمی رسد. ۲. حفظ احترام؛ اگر چه رعایت حجاب، از یک سو به مردان کمک می کند که به طور ناخواسته و خارج از چارچوبها احساسات آنان هزینه نشود، اما بیش از آن به خانم ها کمک می کند که به طور ناخواسته و خارج از چارچوبها وسیله لذت انگاری قرار نگیرند و احترام

۳. تشنگی و رغبت؛ باید دانست احکام الهی بیش از آنکه به محدودیت لذتها بیانجامد به ماندگاری لذتها و پایداری نشاط و خوشی ها می انجامد از این رو اگر چه حجاب از یک سو برای خانم ها محدودیت است و موجب خستگی و زحمت یا گرما در تابستان می باشد اما از سوی دیگر اوج احساسات را سالم نگه می دارد و عاطفه ها و محبت ها را در کانون گرم خانواده متمرکز می سازد و زن و مرد را از بی تفاوتی نسبت به همدیگر در نظام خانواده نجات میدهد. این بحرانی است که هم اکنون دامنگیر جوامع غربی شده است. به طوری که در هنگامه برپایی کانون خانواده، که بر اساس عشق و محبت باید تحکیم شود و مهمترین ابزار آن میل جنسی نسبت به یکدیگر است این میل رو به افول گذاشته و بنیان خانواده ها را متزلزل ساخته است. بلکه عشق و عاطفه آن دو، در سالهای قبل از ازدواج و بعد از ازدواج در میان افراد متعدد پخش شده است و تمرکز خود را از دست داده است.

برای توضیح بیشتر و با توجه به سطح علمی جنابعالی که از قشر طلبه جامعه هستید توجه شما را به مطالبی که از سطح علمی و استدلالی بالاتری برخوردار است جلب می نمایم؛

لباس پوشیدن سابقه ای به اندازه حیات انسان دارد و جز پیروان یکی از مکاتب فکری که بر لزوم برهنه زیستی پای می فشارند،(۱) همه افراد به نوعی آن را تجربه می کنند. این پدیده، به رغم ارتباطش با خصوصیات مختلف فردی و اجتماعی انسان، دست کم به سه نیاز

وی پاسخ می دهد:

-حفاظت در سرما و گرما و برف و باران

-حفظ عفت و شرم

-آراستگی، زیبایی و وقار

این نوشتار به بررسی معنای حجاب اسلامی و دلیل های ضرورت آن می پردازد. و درباره «حدود پوشش در اسلام» و نیز نوع پوشش هایی که پیشوایان دین سفارش یا نکوهش کرده اند، سخنی هر چند کوتاه در میان گذاشته شود:

ضرورت پوشش اسلامی در قرآن

پوشش اسلامی از احکام ضروری اسلام (۱۶) است و هیچ مسلمانی نمی تواند در آن تردید کند؛ زیرا هم قرآن مجید به آن تصریح کرده است و هم روایات بسیار بر وجوب آن گواهی می دهند. به همین جهت، فقیهان شیعه و سنی به اتفاق به آن فتوا داده اند. همان طور که نماز و روزه به دورانی خاص اختصاص ندارد، دستور پوشش نیز چنین است و ادعای عصری بودن آن بی دلیل و غیر کارشناسانه می نماید. خداوند متعال در آیه ۳۰ سوره نور نخست به مردان مسلمان و سپس در آیه بعد به زنان مسلمان فرمان می دهد از چشم چرانی اجتناب کنند و در رعایت پوشش بدن از نامحرمان کوشا باشند: *قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَعْضُوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ*. ؛ به مردان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه نامحرمان بپوشانند. این کار برای پاکی و پاکیزگی شان بهتر است و خداوند بدانچه می کنند، آگاه است».

«غَضُّ» در لغت عرب - چنان که مرحوم طبرسی در مجمع البیان (۱۷) و راغب اصفهانی در مفردات (۱۸) گفته اند - به معنای «کاستن» است و «غَضُّ بَصَرٍ» یعنی کاهش دادن نگاه نه بستن چشم. البتّه متعلق این فعل و این که

از چه چیز چشمان خود را فرو بندند، ذکر نشده است؛ امّا با توجه به سیاق آیات، به ویژه آیه بعد، روشن می گردد مقصود آن است که خیره خیره زنان نامحرم را تماشا نکنند و از چشم چرانی (۱۹) بپرهیزند. از سوی دیگر، ممکن است مقصود از «حفظ فرج» در این آیه پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به زنا و فحشا باشد؛ ولی عقیده مفسران اولیه اسلام و نیز مفاد روایات از جمله سخن امام صادق(ع) (۲۰) این است که مراد از «حفظ فرج» در همه آیات قرآن کریم پاکدامنی و حفظ آن از آلودگی به فحشا است؛ جز در این دو آیه که به معنای حفظ از نظر و وجوب پوشش در مقابل نامحرم است. آنگاه خداوند متعال فلسفه این آموزه را نطافت و پاکی روح می داند و بر خلاف اهل جاهلیت قدیم و جدید - مانند «برتراند راسل» که این ممنوعیت را یک نوع محرومیت و اخلاق بی منطق و به اصطلاح «تابو» (تحریم های ترس آور رایج در میان ملل وحشی) می داند - می گوید: این پوشش به منظور طهارت روح بشر از این که پیوسته درباره مسائل مربوط به اسافل اعضا بیندیشد، (۲۱) واجب شده است. سپس در آیه بعد می فرماید:

«وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا لِيُضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَائِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْإِرْبَابِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَىٰ عَوْرَاتِ

النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعاً أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ؛ به زنان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه بیگانگان بپوشانند و زیور خویش را جز برای شوهران و سایر محارم آشکار نکنند، مگر آنچه پیدا است؛ و روسری های خویش را به گریبان ها اندازند تا سر و گردن و سینه و گوش ها پوشیده باشد و پاهایشان را به زمین نگویند تا آنچه از زینت پنهان می کنند، معلوم شود. ای بندگان مؤمن، همه به سوی خدا توبه کنید تا رستگار شوید». در این آیه خداوند تعالی، در خصوص پوشش بانوان، آنچه را بر مردان مؤمن لازم است، به دو شکل گسترش می دهد:

پوشیدگی سر و گردن؛

پوشاندن زینت ها.

«حُمُر» جمع «خمار» و به معنای روسری و سرپوش (۲۲) است. «جیوب» از واژه «جیب» به معنای قلب و سینه و گریبان است. (۲۳) در تفسیر مجمع البیان چنین می خوانیم: زنان مدینه اطراف روسری های خود را به پشت سر می انداختند و سینه و گردن و گوش های آنان آشکار می شد. بر اساس این آیه، موظف شدند اطراف روسری خود را به گریبان ها بیندازند تا این مواضع نیز مستور باشد. (۲۴) فخر رازی یاد آور می شود: خداوند متعال با به کار گرفتن واژه های «ضرب» و «علی که مبالغه در القا را می رساند، در پی بیان لزوم پوشش کامل این نواحی است. (۲۵) ابن عباس در تفسیر این جمله می گوید: «یعنی زن مو و سینه و دور گردن و زیر گلوی خود را بپوشاند». (۲۶)

برخی ادعا می کنند، حجاب به معنای مقابله با برهنگی را قبول داریم؛ ولی در هیچ

جای قرآن از پوشش مو سخن به میان نیامده است؛ نادرستی این سخن آشکار می نماید؛ زیرا، با چشم پوشی از گفتار ابن عباس و نیز شأن نزول آیه، این واقعیت که زنان مسلمان حتی قبل از نزول این آیه موهای خود را می پوشانند و آشکار بودن گردن و گوش و زیر گلو و گردنشان تنها مشکل به شمار می آمد، تردیدناپذیر است. در آیه از رو سری سخن به میان آمده است، باید پرسید: آیا رو سری جز آنچه بر سر می افکنند و موها را می پوشانند، معنایی دارد. افزون بر این، حکم میزان پوشش در روایات متعدد وارد شده است. (۲۷) اگر قرار باشد مانند برخی از صحابه یا گروهی روشنفکر مآبان جدید فقط به قرآن اکتفا کنیم، در کشف جزئیات ضروری ترین احکام مانند رکعات نماز نیز ناکام می مانیم.

در خصوص «زینت» پرستی مهم مطرح است. آیا مفهوم آن واژه «زیور» فارسی (زینت های جدا از بدن مانند جواهرات) را نیز در بر می گیرد یا تنها آرایش های متصل به بدن، مانند سرمه و خضاب، را شامل می شود؟ (۲۸) در پاسخ باید گفت: حکم کلی آن است که خودآرایی جایز و خودنمایی در مقابل نامحرم ممنوع است.

آرایش امری فطری و طبیعی است (۲۹) و حس زیبایی دوستی سرچشمه بیدایش انواع هنرها در زندگی بشر شمرده می شود. این گرایش طبیعی، افزون بر آن که آثار مثبت روانی در دیگران پدید می آورد، به تحقق آثار گرانبهای روانی در شخص آراسته نیز می انجامد. آراستن خود و پرهیز از آشفتنگی و پریشانی در نظام فکری و ذوق سلیم انسان ریشه دارد. پرهیز از خودآرایی نه دلیل وارستگی از قید نفس است و نه علامت بی اعتنایی

به دنیا. وضع ژولیده و آشفته و عدم مراعات تمیزی و نظافت ظاهری، خود به خود شخصیت افراد را در نگاه دیگران خوار می سازد و زبان طعن و توهین دشمن را می گشاید. (۳۰) بر این اساس، پوشیدن جامه زیبا، بهره گیری از مسواک و شانه، روغن زدن به مو و گیسوان، معطر بودن، انگشتر فاخر به دست کردن و سرانجام آراستن خویش هنگام عبادت و معاشرت با مردم از مستحبات مؤکد و برنامه های روزانه مسلمانان است. (۳۱) حضرت امام حسن مجتبی (ع) بهترین جامه های خود را در نماز می پوشید و در پاسخ کسانی که سبب این کار را می پرسیدند، می فرمود: «إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ وَ يُحِبُّ الْجَمَالَ فَاتَّجَمَلُ لِرَبِّي خَدَاوَنَدَ زِيَا اَسْت وَ زِيَايِي رَا دُوسْت دَارِد. پَس خُود رَا بَرَايِ پُرُورِد گَارَمَ زِيَا مِي سَاَزَم.» (۳۲)

بنابراین، خداوند زینت و خودآرایی را نهی نمی کند؛ آنچه در شرع مقدس ممنوع شده است، تبرج و خودنمایی و تحریک و تهییج به وسیله آشکار ساختن زینت در محافل اجتماعی است؛ چنان که می فرماید: «وَلَا تَبْرَجْنَ تَبْرُجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى» (۳۳)

و نیز می فرماید: «وَلَا يَضْرِبَنَّ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ.» (۳۴)

این آیه زنان عرب را که معمولاً خلخال به پا می کردند و برای این که بفهمانند خلخال گرانبها دارند، پای خود را محکم به زمین می کوفتند، از این کار نهی می کند. فقیه بزرگوار علامه مطهری می گوید: «از این دستور می توان فهمید هر چیزی که موجب جلب توجه مردان می گردد، مانند استعمال عطرهای تند و همچنین آرایش های جالب نظر در چهره، ممنوع است. به طور کلی زن در معاشرت، نباید کاری بکند که موجب تحریک و تهییج و جلب توجه مردان نامحرم گردد.» (۳۵)

در آیه ۳۱ سوره نور می فرماید: «وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا». زینت های زن دو گونه است: یک نوع زینتی که به طور معمول آشکار است و پوشانیدن آن واجب نیست مانند صورت بدون آرایش و تا مچ دست، و نوع دیگر زینتی که به طور معمول پنهان است مگر آن که عمداً بخواهد آن را آشکار سازد؛ مانند گوشوار و گردن بند. پوشانیدن این نوع زینت واجب است. (۳۶) قرآن کریم، با همین معیار، در خصوص پوشش بانوان سالمند و از کار افتاده که امید زناشویی ندارند، سهل گیری کرده، به آن ها اجازه داده است روی سرها را برگیرند؛ (۳۷) ولی در عین حال آن ها نیز اجازه خودنمایی و تهییج ندارند: «وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحاً فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ». (۳۸)

آیات دیگری که با صراحت کامل دستور پوشش اسلامی و فلسفه آن را بیان می کنند، چنین است:

«يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأُزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُوراً رَحِيماً». ای پیامبر، به زنان و دخترانت و به زنان مؤمنان بگو: پوشش های (روسری و چادر) خود را برخورد فروتر گیرند. این برای آن که شناخته گردند و اذیت نشوند، نزدیک تر است؛ و خدا آمرزنده و مهربان است. (۳۹)

با این حال، ممکن است گروهی از ارازل و اوباش به هتک حیثیت زنان مؤمن ادامه دهند. در این صورت، حاکم اسلامی وظیفه دارد با شدت تمام با این افراد بیمار دل برخورد کند. بنابراین، مسأله حفظ پوشش و عدم مزاحمت برای بانوان تنها یک توصیه

اخلاقی نیست و حکمی اسلامی و حکومتی به شمار می آید:

«لَيْسَ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِبَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا * مَلْعُونِينَ أَيْنَمَا تُقِفُوا أُخِذُوا وَقُتِلُوا تَقْتِيلًا؛ اگر منافقان و بیماردلان و کسانی که در شهر نگرانی به وجود می آورند، از کارهای خود دست برندارند، ما تو را علیه آن ها بر خواهیم انگیزت و تو را سخت بر آنان مسلط می کنیم تا جز مدتی اندک در همسایگی تو زندگی نکنند؛ از رحمت خدا دور گردیدند و هر کجا یافت شوند دستگیر و به سختی گشته خواهند شد» (۴۰)

در این آیات، سه مطلب مهم قابل توجه می نماید:

جلباب چیست و نزدیک کردن آن یعنی چه؟

فلسفه پوشش اسلامی

مجازات افراد مزاحم

چه نوع پوششی توصیه شده است؟

در مفهوم جلباب اختلاف نظر وجود دارد. آنچه، با توجه به کتب لغت (۴۲) و گفتار مفسران شیعه مانند علامه طباطبایی (۴۳) و فیض کاشانی (۴۴) و اهل سنت مانند قرطبی (۴۵) صحیح تر به نظر می رسد، آن است که «جلباب» ملحفه و پوششی چادر مانند است نه روسری و خمار. از ابن عباس و ابن مسعود روایت شده که منظور عبا است. پس جلباب لباس گشاد و پارچه ای است که همه بدن را می پوشاند. ضمناً همان طور که مفسران بزرگ مانند شیخ طوسی و طبرسی فرموده اند، در گذشته دو نوع روسری برای زنان معمول بود: روسری های کوچک که آن ها را «خمار» یا «مقنعه» می نامیدند و معمولاً در خانه از آن استفاده می کردند؛ و روسری های بزرگ که مخصوص بیرون خانه به شمار می آمد. زنان با این روسری بزرگ که جلباب خوانده می شد و

از «مقنعه» بزرگ تر و از «رداء» کوچک تر است و به چادر امروزی شباهت دارد، مو و تمام بدن خود را می پوشانند. (۴۶)

نزدیک ساختن جلباب - «یدنین علیهن من جلابیهن» - کنایه از پوشیدن چهره و سر و گردن با آن است. (۴۷) یعنی چنان نباشد که چادر یا رو پوش های بزرگ (مانتو) تنها جنبه تشریفاتی و رسمی داشته باشد و همه پیکرشان را نپوشاند. زنان حق ندارند چنان چادر بپوشند که نشان دهد اهل پرهیز از معاشرت با مردان بیگانه نیستند؛ از نگاه چشم های نامحرم نمی پرهیزند و از مصادیق «کاسیات عاریات» (۴۸) شمرده می شوند. قرآن فرمان می دهد: بانوان با مراقبت جامه شان را بر خود گیرند و آن را رها نکنند تا نشان دهد اهل عفاف و حفظ به شمار می آیند. تعلیل پایانی آیه نیز بیانگر همین امر است؛ یعنی آن پوششی مطلوب است که خود به خود دورباش ایجاد می کند و ناپاکدلان را نومید می سازد. (۴۹)

۲. چرا پوشش ضرورت دارد؟

خداوند متعال درباره علت ضرورت پوشش اسلامی می فرماید: «ذَلِكْ أَذْنٰى اَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ». برخی این آیه را چنین معنا کرده اند: «بدین وسیله شناخته می شوند آزادند نه کنیز؛ پس با آزار و تعقیب جوانان رو به رو نمی شوند. بنابراین، در عصر حاضر که مسأله بردگی از میان گرفته، این حکم نیز منتفی می شود؛ ولی باید گفت: (۵۰) ایجاد مزاحمت و آزار کنیزان نیز روا نیست. حقیقت آن است که وقتی زن پوشیده و با وقار از خانه بیرون رود و جانب عفاف و پاک دامنی را رعایت کند، فاسدان و مزاحمان جرأت هتک حیثیت او را در خود نمی یابند. بیمار دلانی که در پی شکار

می‌گردند، فرد دارای حریم را شکاری مناسب نمی‌بینند. در روایات آمده است: «المرأه ریحانه»؛ (۵۱) زن همچون ریحانه یا شاخه گلی ظریف است. بی‌تردید اگر باغبان او را پاس ندارد، از دید و دست گلچین مصون نمی‌ماند. قرآن کریم، زنان ایده آل را که در بهشت جای دارند، به مروارید محبوب و پوشیده در صدف تشبیه می‌کند: «كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ». (۵۲) افزون بر این، گاه آن‌ها را به جواهرات اصیلی چون یاقوت و مرجان که جواهر فروشان در پوششی ویژه قرار می‌دهند تا همچون جواهرات بدلی به آسانی در دسترس این و آن قرار نگیرند و ارزش و قدرشان کاستی نپذیرد، تشبیه می‌کند. (۵۳) بر این اساس، مرحوم علامه طباطبایی (۵۴) همین تفسیر را بر می‌گزیند. استاد شهید مطهری در این باره می‌فرماید: «حرکات و سکنت انسان گاهی زبان دار است. گاهی وضع لباس، راه رفتن، سخن گفتن زن معنا دار است و به زبان بی‌زبانی می‌گوید: دلت را به من بده، در آرزوی من باش، مرا تعقیب کن؛ گاهی بر عکس، با زبان بی‌زبانی می‌گوید: دست تعرض از این حریم کوتاه است.» (۵۵)

سیاهی چادر و رنگ حجاب

الف) اگر حجاب صرفاً به معنای دربرداشتن نوعی پوشش با هر ویژگی تلقی شود، در این صورت رنگ در آن نقشی ندارد.

ب) اما اگر حجاب معنای کامل‌تری داشته باشد، نه تنها رنگ‌ها که عوامل دیگری نیز در آن نقش آفرین‌اند. برای روشن شدن این مطلب باید دید اساساً فلسفه حجاب چیست؟ حجاب دو فلسفه اساسی دارد که با یکدیگر ارتباط تام دارند:

۱) مصونیت زن در برابر طمع و ورزی‌های هوس‌بازان. ۲) پیشگیری از تحریکات شهوانی خارج از ضوابط و هنجارهای الهی و

تأمین سلامت و بهداشت معنوی جامعه.

حجاب با چنین نقش و کارکرد مهم و اساسی پیامی قاطع و کوبنده با خود دارد، و آن این است که در برابر همه مردان اجنبی نوعی هشدار و اعلام «دور باش!» می دهد، اکنون باید دید چه عواملی در رساندن این پیام و اثرگذاری آن مؤثر است:

۱) حدود و میزان پوشش: بدون شک هر اندازه بدن زن پوشیده تر باشد نقش نیرومندتری در دورسازی دیدگان نظاره گر ایفا می کند. اگر نگاه های آلوده را همچنان که در روایات آمده است «تیرهای زهر آلود شیطان» بدانیم، پوشش زن همانند قوسی است که تیر از آن کمانه می کند و منحرف می شود و از اصابت و نفوذ در هدف باز می ماند. بر عکس هر اندازه بدن زن برهنه تر باشد تیرهای شیطانی را بیشتر متوجه خود ساخته و از آن آسیب خواهد دید. از همین روست که چادر را حجاب برتر شناخته اند، زیرا با وجود شرایط دیگر بیشترین پوشش و مطمئن ترین مصونیت را فراچنگ می آورد.

۲) کیفیت پوشش: میزان ضخامت و حتی کیفیت دوخت لباس خود بخش مهمی از حجاب را تشکیل می دهد بدون شک لباس های نازک و تنگ و بدن نما فرودگاه پیکان مسموم شیطان و موجب خیره شدن چشم های هرزه و آلوده به فساد کشاننده جامعه است. در مقابل لباس های غیربدن نما، دیده ها را از خود دور می سازد، و سلامت معنوی نفوس را تأمین می کند.

۳) رنگ ها: تردیدی نیست که برخی از رنگ ها دیده ها را خیره می سازد، و پاره ای دیگر نگاه ها را از خود می راند و دور می سازد. اکنون سؤال می شود کدامیک از این دو برای تأمین حجاب واقعی و مصونیت معنوی جامعه و خیره نکردن چشم ها و بر نیفروختن آتش

شهوت مفیدتر است؟ مگر ما در جامعه ای زندگی نمی کنیم که میلیونها جوان در اوج غریزه جنسی به سر می برند و در سخت ترین شرایط جوانی از امکان ازدواج محرومند و کافی است با اندک جرقه ای شعله های غریزه در وجودشان برافروخته شود و به انواع گناهان و ناراحتی ها مبتلا گردند؟ پس چرا به هر وسیله ممکن _ حتی با گزینش رنگ مناسب لباس در جامعه _ به سلامت دینی و روحی و روانی آنان کمک نکنیم و موجب جلب توجه آنان و قرار گرفتن شان در دام مفاسد نشویم؟ آیا این سخت گیری امل گری است یا نادیده گرفتن تأثیر عوامل یاد شده؟ در عین حال علمای دین نسبت به خصوص رنگ ها تأکید چندانی نکرده، ولی بر این مسأله پای می فشارند که لباس نباید موجب جلب توجه و عواقب سوء ناشی از آن باشد. از این رو است که در طول تاریخ زنان مسلمان به میل خود لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و این سنت حسنه مورد تقریر و پذیرش پیامبر (ص) و امامان (ع) قرار گرفت، زیرا آنان به این وسیله احساس امنیت و مصونیت بیشتری می کردند، (ر.ک: حجاب در ادیان الهی، محمدی آشنانی). لذا به نظر می رسد پوشش کامل، آن نوع پوششی است که چشم بیگانه را کمتر متوجه خود کند؛ یعنی لباسی که برجستگی های اندام زن را نشان ندهد و اسباب تحریک شهوت مردان را فراهم نکند به تعبیر رهبر معظم انقلاب، چادر با وجود شرایط دیگر، کامل ترین پوشش است.

----- پی نوشت ها:

۱. انسانیت از دیدگاه اسلامی، مصطفوی، ص ۱۲۹.

۲. نحل (۱۶): ۸۰.

۳. سوره نور (۲۴): ۳۱ و ۳۰ و ۵۹؛ احزاب (۳۳): ۵۹ و ۶۰.

۴. سوره اعراف (۷): ۲۶.

۵. ر.ک:

المفردات فی غرائب القرآن، راغب اصفهانی و قاموس قرآن، سید علی اکبر قرشی

۶. در اصطلاح تاریخ و حدیث اسلامی، هر جا نام «آیه حجاب آمده است مقصود این است نه آیات سوره نور که در خصوص پوشش اسلامی است.

۷. احزاب (۳۳): ۵۳.

۸. مسأله حجاب، مرتضی مطهری، ص ۷۴.

۹. واژه حجاب هفت بار در قرآن کریم به کار رفته است؛ ولی هرگز به معنای حجاب اسلامی مصطلح نیست.

۱۰. مسأله حجاب، ص ۷۳.

۱۱. تاریخ تمدن؛ ویل دورانت، مترجمان احمد آرام (و دیگران)، ج ۱، ص ۴۳۳ و ۴۳۴.

۱۲. مسأله حجاب، ص ۲۲.

۱۳. ر. ک: تفاسیر مجمع البیان (طبرسی) و کشاف (زمخشری) ذیل آیات ۳۳ احزاب و ۶۰ نور.

۱۴. سوره احزاب (۳۳): ۳۳.

۱۵. مسأله حجاب، ص ۷۳. نیز ر. ک: تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۴۰۱ - ۴۰۳.

۱۶. اصل قانون حجاب اسلامی، صرفاً از ضروریات فقه نیست؛ بلکه از ضروریات دین مبین است؛ چه این که نص صریح قرآن بر آن گواهی می دهد و تنها ظهور آیات قرآن دلیل بر آن نیست تا جای اختلاف برداشت و محل تردید باشد.

۱۷. مجمع البیان فی تفسیر القرآن، طبرسی، ج ۷ - ۸، ص ۲۱۶.

۱۸. المفردات فی غریب القرآن؛ راغب اصفهانی، ص ۳۶۱.

۱۹. مسأله حجاب، ص ۱۲۵ - ۱۲۸.

۲۰. تفسیر مجمع البیان، ص ۲۱۶ و ۲۱۷.

۲۱. مسأله حجاب، ص ۱۲۹.

۲۲. المفردات فی غرائب القرآن، ص ۱۵۹؛ مجمع البیان، ص ۲۱۷.

۲۳. مجمع البیان، ص ۲۱۷.

۲۴. همان.

۲۵. التفسیر الکبیر، ج ۲۳، ص ۱۷۹.

۲۶. مجمع البیان، ص ۲۱۷. (قال ابن عباس: تفتی شعرها و

صدرها و تراثها و سوالها).

۲۷. ر. ک: تفسیر الصافی، فیض کاشانی، ج ۳، ص ۴۳۰ و ۴۳۱.

۲۸. مسأله حجاب، ص ۱۳۱.

۲۹. علامه طباطبائی (ره) در تفسیر آیه ۳۲ سوره اعراف می فرماید: خدای متعال در این آیه زینت هایی را معرفی می کند که برای بندگان ایجاد و آنان را فطرتاً به وجود آن زینت ها و استعمال و استفاده از آن ها ملهم کرده است؛ و روشن است که فطرت جز به چیزهایی که وجود و بقای انسان نیازمند آن است، الهام نمی کند. (ر. ک: المیزان، ج ۸، ص ۷۹)

۳۰. آیین بهزیستی در اسلام، احمد صبور اردوبادی، ج ۱ (جنس پوشاک)، ص ۵۷.

۳۱. حلیه المتقین، محمدباقر مجلسی، ص ۳-۵ و ۱۰-۱۲ و ۹۱-۱۰۷.

۳۲. مجمع البیان، ج ۴-۳، ص ۶۷۳.

۳۳. سوره احزاب (۳۳): ۳۳.

۳۴. سوره نور (۲۴): ۳۱.

۳۵. مسأله حجاب، ص ۱۴۶-۱۴۷.

۳۶. ر. ک: تفسیر المیزان، ج ۱۵، ص ۱۲۱.

۳۷. وسایل الشیعه، حر عاملی، ج ۱۴، ص ۱۴۰.

۳۸. سوره نور (۲۴): ۶۰.

۳۹. سوره احزاب (۳۳): ۵۹.

۴۰. سوره احزاب (۳۳): ۶۰ و ۶۱.

۴۱. مجازات این گونه افراد از نظر اسلام بسیار شدید است و بعد از ارشاد و امر به معروف و نهی از منکر، چنانچه این بیماردلان از عمل زشت خویش دست برندارند، باید از جامعه اسلامی تبعید شوند؛ (مسأله حجاب، ص ۱۶۴) و در صورت استمرار، در ردیف محاربان با حکومت اسلامی جای می گیرند. (المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۸، ص ۳۶۱ و ۳۶۲)

۴۲. ر. ک: مسأله حجاب، ص ۱۵۸ و ۱۵۹؛ قاموس قرآن، قرشی، ج ۲، ص

۴۱ و ۴۲. (این کتاب ها کلمات اهل لغت را ذکر کرده اند؛ مانند تعبیر به «الجلباب: القمیص أو الثوب الواسع» یا «الجلباب ثوب اوسع من الخمار دون الرداء تُغَطِّي به المرأة رأسها و صدرها)

۴۳. المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۱۶، ص ۳۶۱. (هو ثوب تشتمل به المرأة فیغَطِّي جميع بدنها)

۴۴. تفسیر الصافی، فیض کاشانی، ج ۴، ص ۲۰۳.

۴۵. الجامع لأحكام القرآن، قرطبی، ج ۱۴؛ ص ۱۵۶.

۴۶. درباره جلپاب گفته اند: آن روسری خاصی که بانوان هنگامی که برای کاری به خارج از منزل می روند، سر و روی خود را با آن می پوشند؛ «الجلباب خمار المرأة الذي یغَطِّي رأسها و وجهها اذا خرجت لحاجة» (التبیان فی تفسیر القرآن، طوسی ج ۸ ص ۳۶۱؛ مجمع البیان، ج ۸-۷، ص ۵۷۸)

۴۷. مجمع البیان، ص ۵۸۰؛ المیزان، ج ۱۶، ص ۳۶۱.

۴۸. زنانی که ظاهراً پوشیده هستند ولی در واقع برهنه اند، روی عن رسول الله (ص): صنفان من اهل النار لم أرهما قوم معهم سیاط كأذنان البقر یضربون بها الناس و نساء کاسیات عاریات، ممیلات مائلات، رؤسهنَّ كأسنمه البُخت المائله...» (میزان الحکمه، ری شهری، ج ۲، ص ۲۵۹)

۴۹. مسأله حجاب، ص ۱۶۰ و ۱۶۱.

۵۰. آسیب شناسی حجاب، ص ۱۹

۵۱. وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۲۰.

۵۲. سوره واقعه (۵۶): ۲۳.

۵۳. گستره عفاف به گستردگی زندگی، حمیده عامری، کتاب زنان، شورای فرهنگی اجتماعی زنان، ش ۱۲، ص ۱۱۷.

۵۴. المیزان، ج ۸، ص ۳۶۱.

۵۵. مسأله حجاب، ص ۱۶۳.

سوال ۲۱

سوال :

آیا استفاده از روسری یا چادرها و حتی لباس زنگی و شاد و استفاده از هدبند زیر روسری در برابر نامحرم اشکال دارد و جزء زینت

حساب می شود؟

جواب :

در این جا چند نکته وجود دارد که برای روشن شدن آنها باید دید اساساً فلسفه حجاب چیست؟ حجاب دو فلسفه اساسی دارد که با یکدیگر ارتباط تام دارند:

۱) مصونیت زن در برابر طمع و رزوی های هوس بازان.

۲) پیشگیری از تحریکات شهوانی خارج از ضوابط و هنجارهای الهی و تأمین سلامت و بهداشت معنوی جامعه.

حجاب با چنین نقش و کارکرد مهم و اساسی پیامی قاطع و کوبنده با خود دارد، و آن این است که در برابر همه مردان اجنبی نوعی هشدار و اعلام «دور باش!» می دهد، اکنون باید دید چه عواملی در رساندن این پیام و اثرگذاری آن مؤثر است:

۱) {T} حدود و میزان پوشش: {T} بدون شک هر اندازه بدن زن پوشیده تر باشد نقش نیرومندتری در دورسازی دیدگان نظاره گر ایفا می کند. اگر نگاه های آلوده را همچنان که در روایات آمده است «تیرهای زهر آلود شیطان» بدانیم، پوشش زنهمانند قوسی است که تیر از آن کمانه می کند و منحرف می شود و از اصابت و نفوذ در هدف باز می ماند. بر عکس هر اندازه بدن زن برهنه تر باشد تیرهای شیطانی را بیشتر متوجه خود ساخته و از آن آسیب خواهد دید. از همین روست که چادر را حجاب برتر شناخته اند، زیرا با وجود شرایط دیگر، بیشترین پوشش و مطمئن ترین مصونیت را فراچنگ می آورد.

۲) {T} کیفیت پوشش: {T} میزان ضخامت و حتی کیفیت دوخت لباس خود بخش مهمی از حجاب را تشکیل می دهد بدون شک لباس های نازک و تنگ و بدن نما فرودگاه پیکان مسموم شیطان و موجب خیره شدن چشم های هرزه و آلوده و به فسادکشاننده جامعه است. در مقابل لباس های غیربدن نما، دیده ها را از خود دور می سازد، و سلامت معنوی نفوس

را تأمین می کند.

۳} رنگ ها: T} تردیدی نیست که برخی از رنگ ها دیده ها را خیره می سازد، و پاره ای دیگر نگاه ها را از خود می راند و دور می سازد. اکنون سؤال می شود کدامیک از این دو برای تأمین حجاب واقعی و مصونیت معنوی جامعه و خیره نکردن چشم ها و برنیفروختن آتش شهوت مفیدتر است؟ مگر ما در جامعه ای زندگی نمی کنیم که میلیونها جوان در اوج غریزه جنسی به سر می برند و در سخت ترین شرایط جوانی از امکان ازدواج محرومند و کافی است با اندک جرقه ای شعله های غریزه در وجودشان برافروخته شود و به انواع گناهان و ناراحتی ها مبتلا گردند؟ پس چرا به هر وسیله ممکن _ حتی با گزینش رنگ مناسب لباس در جامعه _ به سلامت دینی و روحی و روانی آنان کمک نکنیم و موجب جلب توجه آنان و قرار گرفتن شان در دام مفاسد نشویم؟ در عین حال علمای دین نسبت به خصوص رنگ ها تأکید چندانی نکرده، ولی بر این مسأله پای می فشارند که لباس نباید موجب جلب توجه و عواقب سوء ناشی از آن باشد. از این رو است که در طول تاریخ زنان مسلمان به میل خود لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و این سنت حسنه مورد تقریر و پذیرش پیامبر (ص) و امامان (ع) قرار گرفت، زیرا آنان به این وسیله احساس امنیت و مصونیت بیشتری می کردند، V} (ر.ک: حجاب در ادیان الهی، محمدی آشنائی) V}.

۴} شیوه های رفتاری: T} طرز صحبت و چگونگی راه رفتن و ... نیز بخشی از حجاب به معنای وسیع کلمه است. حفظ وقار و متانت هم همان نقشی را دارد که پوشش زن دارد و عدم رعایت آن نیز برآیندی چون برهنگی در پی دارد. از این رو قرآن مجید یکی از

صفات خوب زنان مؤمن را که در رفتار دختران شعیب بیان می کند همان «حیا» و وقار است.

* ضمناً مراجعه به مقاله «پوشش بانوان و چرایی آن، در پیش شماره پنجم مجله پرسمان، دی ماه ۱۳۸۰» سودمند است.

T {همه مراجع: T آری، اگر لباس به گونه ای باشد که عرفاً زینت محسوب شود، پوشاندن آن واجب است. V} آیت الله تبریزی، صراطالنجاه، ج ۱، س ۹۰۷ و ۱۴۸۴؛ آیت الله سیستانی، sistani.org، (حجاب)، س ۵؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۱، س ۱۱۵ و ۱۳۷ و ج ۲، س ۱۵۶؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۰۸ و ۱۷۰۷؛ دفتر آیات عظام صافی، بهجت، وحید، نوری، امام خمینی، خامنه ای. V}

سوال ۲۲

سوال :

دختری ۲۲ ساله و دانشجوی مهندسی کامپیوتر در دانشگاه سراسری در تهران هستم که با یکی از هم دانشکده ای هایم قصد ازدواج دارم. ایشان در مورد رنگ پوشش من بسیار سختگیری می کنند و معتقدند فقط رنگ مشکی می تواند برای یک زن سنگین و مناسب باشد. می گوید یک زن سنگین فقط از رنگ مشکی استفاده می کند. من بارها برایش توضیح داده ام که نوع رفتار زن و طرز پوشش او اهمیت دارد و زن های زیادی در اطراف ما هستند که با رنگ لباس دیگر بسیار با شخصیت و موقر هستند و زن اگر از رنگ هایی که سبک و تحریک آمیز نباشد استفاده کند هیچ اشکالی ندارد. از نظر اسلام هم طبق مطالعه ای که داشتم پوشش زن رنگ خاصی ندارد و الان هم در میان مسلمان هایی که مقید به حجاب هستند در بلاد مختلف، رنگ های مختلفی معمول شده است؛ من این عقیده را دارم که یک زن مسلمان می تواند با رنگ های دیگر

که جلب توجه نکنند به همان اندازه حجاب و وقار خود را حفظ کند. وقتی این توضیحات را به ایشان می‌دهم و می‌گویم در هیچ جای اسلام رنگ مشکی به عنوان رنگ برتر برای پوشش زن در نظر گرفته نشده و حتی با استفاده مطلق یعنی سر تا پا از رنگ مشکی احساس بدی پیدا می‌کنم و رنگ لباس در روحیه تأثیر مستقیم دارد حرف مرا قبول نمی‌کند. خود من به حجاب اعتقاد دارم و از نوع پوششی که باعث جلب توجه شود شدیداً بیزارم. معتقدم لباس زن و رفتار و وقار او، او را در جامعه حفظ می‌کند و مطمئنم در زمینه حجاب و پوشش کوتاه نمی‌کنم. در حال حاضر که به اختیار خودم لباس می‌پوشم از رنگ مشکی زیاد استفاده می‌کنم و رنگ مشکی را هم اصلاً بد نمی‌دانم، فقط استفاده مطلق از این رنگ را قبول ندارم. اما ایشان حتی این طرز فکر مرا نمی‌پذیرند و افراط می‌کنند. نمی‌دانم چگونه طرز فکر او را نسبت به این مسأله به سمت درست هدایت کنم. لطفاً مرا راهنمایی کنید.

جواب:

پوشش زن رنگ خاصی ندارد و الان هم در میان مسلمان‌هایی که مقید به حجاب هستند در بلاد مختلف، رنگ‌های مختلفی معمول شده است؛ ولی شك نیست پوشش زن باید طوری باشد که رنگ آن مایه تحریک دیگران نشود و همان طور که مردان غالباً در لباس‌ها و پوشش خود رنگ‌های سنگین انتخاب و از رنگ‌های جلف پرهیز می‌کنند و آن را به بچه‌ها واگذار می‌کنند، زنان هم در صحنه اجتماع که ظاهر

می شوند، باید مثل مردان از رنگ های سنگین استفاده کنند که منشأ مفاسد نشود.

تردید نیست که برخی از رنگ ها دیده ها را خیره می سازد، و پاره ای دیگر نگاه ها را از خود می راند و دور می سازد. اکنون سؤال می شود کدامیک از این دو برای تأمین حجاب واقعی و مصونیت معنوی جامعه و خیره نکردن چشم ها و برنیفروختن آتش شهوت مفیدتر است؟ مگر ما در جامعه ای زندگی نمی کنیم که میلیونها جوان در اوج غریزه جنسی به سر می برند و در سخت ترین شرایط جوانی از امکان ازدواج محرومند و کافی است با اندک جرقه ای شعله های غریزه در وجودشان برافروخته شود و به انواع گناهان و ناراحتی ها مبتلا گردند؟ پس چرا به هر وسیله ممکن _ حتی با گزینش رنگ مناسب لباس در جامعه _ به سلامت دینی و روحی و روانی آنان کمک نکنیم و موجب جلب توجه آنان و قرار گرفتن شان در دام مفاسد نشویم؟ در عین حال علمای دین نسبت به خصوص رنگ ها تأکید چندانی نکرده، ولی بر این مسأله پای می فشارند که لباس نباید موجب جلب توجه و عواقب سوء ناشی از آن باشد. از این رو است که در طول تاریخ زنان مسلمان به میل خود لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و این سنت حسنه مورد تقریر و پذیرش پیامبر(ص) و امامان(ع) قرار گرفت، زیرا آنان به این وسیله احساس امنیت و مصونیت بیشتری می کردند، {۷} (ر.ک: حجاب در ادیان الهی، محمدی آشنائی) {۷}.

سوال ۲۳

سوال :

ما در یکی از سازمان های اسلامی دانشجویی فعالیت می کنیم و به خاطر کار و مسافرت به جای چادر از مانتو و مقنعه استفاده می کنیم برای ما کدام راه بهتر است همین که ذکر کردیم یا

کارها را طوری تنظیم کنیم، چادر داشته باشیم؟

جواب :

آنچه برزن واجب است، پوشیدن تمام بدن به جز دست ها از مچ تا سر انگشتان و صورت از نامحرمان است. {T} همه مراجع: {T} پس برای زن کافی است که حجاب کامل را با هر لباس مناسبی، در برابر مرد نامحرم رعایت کند، ولی بی شک چادر به عنوان حجاب برتر از ارزش والایی برخوردار است. {V} آیت الله خامنه ای، استفتاء، س ۵۸۰؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۰۱؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۰۲۲؛ آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۱، س ۴۸۵؛ آیت الله سیستانی، sistani.org، (حجاب)، س ۷؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۶۹؛ امام خمینی، استفتاءات، ج ۳، (احکام حجاب)، س ۷؛ دفتر آیات عظام وحید، بهجت و تبریزی. {V}

به عبارت دیگر لباس در هر مورد که مهیج نباشد و مفسده هم نداشته باشد و زینت محسوب نشود و طوری باشد که تمام بدن را بپوشاند به طوری که برآمدگی های بدن ظاهر نباشد اشکال ندارد اما استفاده از چادر بهتر است {V} (جامع المسائل آیت الله فاضل، ج ۱، ص ۴۸۰ و ۴۸۱). {V}

سوال ۲۴

سوال :

به نظر شما آیا پوشیدن مانتو و روسری با رنگ روشن در صورت دیده شدن باعث تهییج شهوت نامحرم می شود؟

جواب :

پوشش زن رنگ خاصی ندارد و الان هم در میان مسلمان هایی که مقید به حجاب هستند در بلاد مختلف، رنگ های مختلفی معمول شده است؛ ولی شک نیست پوشش زن باید طوری باشد که رنگ آن مایه تحریک دیگران نشود و همان طور که مردان غالباً در لباس ها و پوشش خود رنگ های سنگین انتخاب و از رنگ های جلف پرهیز می کنند و آن را به بچه ها واگذار می کنند، زنان هم در صحنه اجتماع

که ظاهر می شوند، باید مثل مردان از رنگ های سنگین استفاده کنند که منشأ مفاسد نشود.

برخی از رنگ ها دیدگان را خیره می سازد و باعث جلب توجه می شود. و علمای دین هر چند نسبت به اصل رنگ لباس ها، تأکید چندانی ندارند؛ ولی بر این مسأله پای می فشارند که لباس نباید موجب جلب توجه شود و عواقب سوئی داشته باشد. از این رو در طول تاریخ، زنان مسلمان به میل خود، لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و بدین وسیله احساس امنیت و مصونیت بیشتری می کردند. این سنت حسنه، مورد نظر و پذیرش پیامبر(ص) و امامان(ع) نیز قرار گرفت. گفتنی است که عبا و چادر مشکی جزء لباس های مکروه به شمار نمی رود و از آن مستثنا شده است.

بنابراین آنچه برای خانم ها واجب است رعایت حجاب کامل است و رنگ لباس اگر مهیج و موجب جلب نظر نامحرم نشود اشکال ندارد و تشخیص آن به عهده شخص و عرف جامعه است.

T {نظر همه مراجع: T لباس با رنگ روشن، اگر باعث جلب توجه نامحرم و مفسده نشود، اشکال ندارد. V} آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۱، س ۴۸۵؛ امام خمینی، استفتاءات، ج ۳، (احکام حجاب)، س ۲۷؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۵۲؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۲، س ۱۳۲۹؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۷۲۹ و ۱۷۳۰؛ آیت الله خامنه ای اجوبه الاستفتاءات، س ۱۳۶۳ و ۱۳۶۶؛ آیت الله تبریزی، استفتاءات، س ۱۵۹۰؛ آیت الله سیستانی، sistani.org، (حجاب)، س ۵؛ دفتر: آیت الله وحید و آیت الله بهجت. V} تبصره. معیار جلب توجه عرفی است. اگر رنگ و نوع لباس به گونه ای باشد که نامحرم را به سمت خود جلب کند؛ پوشیدن آن جایز نیست و تشخیص آن

به عهده عرف جامعه است (به نظر می رسد در عرف امروز، پوشیدن مانتو و روسری روشن، غالباً باعث جلب توجه نامحرمان می شود و از این رو، لازم است خواهران از آن اجتناب کنند).

سوال ۲۵

سوال :

آیا پوشیدن لباس رنگی همراه با چادر مشکی در بیرون از منزل با هدف اصلی از پوشیده چادر که (عدم جلب توجه و دور نگه داشتن خود از نگاه های دیگران) مغایرت ندارد؟

جواب :

T {همه مراجع: T اگر باعث جلب توجه نامحرم و مفسده نشود، اشکال ندارد. V} آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۱، س ۴۸۵؛ امام خمینی، استفتاءات، ج ۳، (احکام حجاب)، س ۲۷؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۵۲؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۲، س ۱۳۲۹؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۷۲۹ و ۱۷۳۰؛ آیت الله خامنه ای اجوبه الاستفتاءات، س ۱۳۶۳ و ۱۳۶۶؛ آیت الله تبریزی، استفتاءات، س ۱۵۹۰؛ آیت الله سیستانی، sistani.org (حجاب)، س ۵؛ دفتر: آیت الله وحید و آیت الله بهجت، {VT} تبصره. T اگر لباس به گونه ای باشد که زینت محسوب شود، پوشاندن آن واجب است.

سوال ۲۶

سوال :

من زنی هستم ۲۴ ساله، چادری، معتقد به احکام اسلامی و سید نیز هستم اما بعضی از مسائل که دیگران می گویند، آزارم می دهد مثلاً اینکه من یک دختر شاد هستم و با اینکه چادر می پوشم و حجابم را رعایت می کنم اما از روسری های روشن مثل سفید، قرمز (زرشکی) و ... زیر چادر استفاده می کنم. پدر و مادر من می گویند باید رنگهای سنگین تر بپوشم. یا می گویند با پوشیدن این رنگها ممکن است از گزینش استخدامی رد شوم و اینکه الان با گذاشتن چندین روز از شهادت امام حسین (ع) بر من خورده می گیرند که نباید هنوز هم رنگ روشن بپوشم. من از شما خواهش می کنم که با بیان مستندات و احادیث از ائمه (ع) و اسلام به من بگویید آیا من کار اشتباهی می کنم و پدر

و مادرم راست می گویند؟ آیا هنوز هم باید رنگ مشکی بپوشیم؟ آیا پوشیدن رنگ قرمز در جامعه کار بدی است؟ آن هم به عنوان یک روسری زیر چادر مشکی؟ خواهش می کنم راهنماییم کنید. دیگر کلافه شده ام.

جواب :

همان طور که می دانید هرگونه جلب توجه زنان و دختران برای نامحرم اگر باعث تحریک شهوت شود ممنوع و حرام است. اما این که پوشیدن این لباس و این رنگ چگونه است، بستگی به ملاک و معیار معرفی شده در بالا دارد و فرقی نمی کند که انگیزه فرد چه بوده باشد. یعنی نباید تحریک آمیز بوده و جلب نظر کند و اگر هم استفاده می شود طوری استفاده گردد که دارای این ملاک باشد و در اصل استفاده از رنگهای متنوع و شاد به خودی خود اشکال ندارد بلکه اشکال زمانی به وجود می آید که فرد از آن به نحو احسن و به روش شرعی استفاده نکند. علمای دین نسبت به خصوص رنگ ها تأکیدچندانی نکرده، ولی بر این مسأله پای می فشارند که لباس نباید موجب جلب توجه و عواقب سوء ناشی از آن باشد. T} همه مراجع در مورد پوشیدن لباس رنگی می فرمایند: T} اگر باعث جلب توجه نامحرم و مفسده نشود، اشکال ندارد. V} آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۱، س ۴۸۵؛ امام خمینی، استفتاءات، ج ۳، (احکام حجاب)، س ۲۷؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۵۲؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۲، س ۱۳۲۹؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۷۲۹ و ۱۷۳۰؛ آیت الله خامنه ای اجوبه الاستفتاءات، س ۱۳۶۳ و ۱۳۶۶؛ آیت الله تبریزی، استفتاءات، س ۱۵۹۰؛ آیت الله سیستانی، sistani.org، (حجاب)، س ۵؛ دفتر: آیت الله وحید و آیت الله بهجت. V T} تبصره. T} اگر لباس به

گونه ای باشد که زینت محسوب شود، پوشاندن آن واجب است.

از این رو است که در طول تاریخ زنان مسلمان به میل خود لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و این سنت حسنه مورد تقریر و پذیرش پیامبر (ص) و امامان (ع) قرار گرفت، زیرا آنان به این وسیله احساس امنیت و مصونیت بیشتری می کردند، {V} (ر.ک: حجاب در ادیان الهی، محمدی آشنائی) {V}. لذا در مورد رنگ مشکی نیز نمی توان گفت خانم ها فقط باید رنگ مشکی استفاده کنند هر چند ارجح است و بهترین پوشش زنان و به خصوص دختران چادر مشکی است. برخی رفتارهای انسان هر چند برخاسته از نیت صحیح و بدون غل و غش انجام می گیرد و اشکالی ندارد ولی از آن جا که انسان در محیط اجتماعی زندگی می کند باید به انتظارات صحیح عرف جامعه و آداب و رسوم معقول و مشروع مردم و نیز برداشت و انتزاعاتی که اطرافیان از حرکات و رفتارهای ما دارند، توجه کافی و لازم داشته باشیم و از رفتارهای عادی و بهنجار فاصله نگیریم و در معرض تهمت دیگران قرار نگیریم. پس با پاس داشتن ارزش های اخلاقی و توجه به ملاک های پسندیده و صحیح عرف جامعه به خصوص عرف متدینین، خود را پای بند آنها کشیم و با تأکید بر دیگر امتیازات و توانمندی های خود به گسترش فرهنگ عفاف بیشتر کمک کنیم و به فعالیت های فرهنگی و علمی غنای کافی دهید و از این طریق نگرش مثبت دیگران را فراهم نمایید.

سوال ۲۷

سوال :

نظر شما راجع به پوشیدن کفش و روسری و لباس سفید و رنگی برای بانوان چیست؟

جواب :

T {همه مراجع: T اگر باعث جلب توجه نامحرم و مفسده نشود، اشکال ندارد. V} آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۱،

س ۴۸۵؛ امام خمینی، استفتاءات، ج ۳، (احکام حجاب)، س ۲۷؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۵۲؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۲، س ۱۳۲۹؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۷۲۹ و ۱۷۳۰؛ آیت الله خامنه ای اجوبه الاستفتاءات، س ۱۳۶۳ و ۱۳۶۶؛ آیت الله تبریزی، استفتاءات، س ۱۵۹۰؛ آیت الله سیستانی، [sistani.org](http://www.sistani.org)، (حجاب)، س ۵؛ دفتر: آیت الله وحید و آیت الله بهجت. {V}

T} تبصره. {T} اگر لباس به گونه ای باشد که زینت محسوب شود، پوشاندن آن واجب است.

سوال ۲۸

سوال :

نظر آقای بهجت در مورد نقاب زدن چیست؟

جواب :

آنچه بر زن مسلمان واجب است حفظ حجاب کامل می باشد و به نظر اکثر مراجع پوشاندن گردی صورت به قدری که در وضو شسته می شود و دست ها تا مچ اگر زینت نداشته باشد و هدف نشان دادن به نامحرم و قصد لذت نباشد لازم نیست. زدن پوشیه هم واجب نیست و هیچ مرجعی تا آنجا که ما می دانیم آن را واجب ندانسته است فقط برخی از مراجع مانند آیت الله صافی احتیاط واجب می کنند که زن همه صورت خود را باز نگذارد بلکه بنحو محدودتر رو بگیرد که زیبایی های صورت معین نشود. بلی صورت آرایش کرده باید از نا محرم پوشانده شود.

سوال ۲۹

سوال :

آیا جلباب در قرآن عینا همان چادر است یا به مقنعه بلند هم تعبیر می شود؟

جواب :

حجاب در جامعه ما با مانتو و روسری که امروزه عرف جامعه شده است (منظورم این مانتو هایی است که روی بدن می افتد و تا سر زانو را می پوشانند) چقدر قرآنی است؟ در پاسخ سال به مطالب ذیل که در باره این سوال در پایگاه اینترنتی <http://www.hawzah.net> آمده توجه کنید :

درآمد

از نظر قرآن شکل خاصی از حجاب و پوشش که تأمین کننده حجاب حداکثری است «جلباب» نام دارد که در آیه زیر بیان شده است:

«بَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَ بَنَاتِكَ وَ نِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَ كَانَ اللَّهُ عَفُورًا رَحِيمًا؛

ای پیامبر! به همسران و دختران و زنان مؤمنان بگو: جلباب های خود را بر خویش فرو افکنند. این کار برای اینکه شناخته نشوند و مورد

آزار و اذیت قرار نگیرند بهتر است (و اگر تاکنون خطا و کوتاهی از آنها سر زده توبه کنند) خداوند همواره آمرزنده رحیم است.»

مفهوم، اندازه، کارکرد و رنگ جلیب

۱_ مفهوم جلیب

اصل ریشه لغوی جلیب، «جیم»، «لام» و «باء» است که طبق نقل برخی کتاب های لغت مثل معجم مقاییس اللغه دارای دو معناست:

معنای اول آوردن شیء از جایی به جایی،

و معنای دوم چیزی که شیء دیگر را می پوشاند.

جلیب از معنای دوم مشتق شده است. واژه جلیب (با کسر جیم) در اصل مصدر فعل رباعی «جلب» است که از مصدر اسم ذات اراده شده، نام پوشش ویژه ای قرار گرفته است. تعبیر از اسم ذات به وسیله مصدر، باعث شده است که مبالغه در پوشاندن را بفهماند، به گونه ای که دلالت بر معنای پوشش بزرگ و کامل کند.

گفته شد که جلیب نام پوشش ویژه ای است؛ این پوشش چیست و ویژگی های آن چه می باشد؟ یکی از واژه های قرآنی که اختلاف در تفسیر معنای آن وجود دارد، واژه جلیب است. چه بسا خاستگاه اختلاف، اختلاف آداب و رسوم و نوع پوشش ها براساس زمان ها و مکان های مختلف باشد. مهم این است که بررسی شود جلیب هنگام نزول آیه به چه معنا و مفهومی بوده است. به رغم وجود اختلاف در تفسیر معنای جلیب حتی کسانی که تصریح کرده اند در معنای آن اختلاف است نیز قبول دارند که در اصل لغت به معنای پوشش گسترده و فراگیر است که ظاهر و روی همه بدن را می پوشاند.

گرچه در اسم گذاری برای بیان پوشش گسترده از واژه ها و

تعبیرهای همانند و نزدیک به هم مثل ملائه، عبائه، رداء، ازار و کساء استفاده کرده اند ولی همه الفاظ مختلف بیان کننده معنای پوشش سرتاسری و کامل است که قسمت های بیرونی و ظاهری بدن را می پوشاند و روی لباس های دیگر پوشیده می شود.

در ادامه ملاحظه خواهید کرد که بسیاری از همین الفاظ و تعابیر در مورد نحوه پوشش زنان اهل بیت به کار رفته است.

در ایران و در زبان فارسی و فرهنگ های لغت عربی به فارسی، پوشش گسترده قرآنی (که برای حجاب و پوشش بانوان مسلمان در برخورد با نامحرم و در بیرون از منزل به کار می رود) با لفظ و اسم «چادر» شناخته می شود.

در دوره اسلامی چادر (Cador) یا چادر (Cadar) (به عربی: Sader) به شکل تن پوشی رویی، بی آستین، گشاد و چیره بر بدن، توسط زنان در ایران با توجه به ضوابط پوشش اسلامی انتخاب گردید. در آیه ۵۹ سوره احزاب، حکم شرعی این است که زنان هنگام بیرون رفتن از خانه می باید تن پوش های رویی را به دور خود بپیچند. جلباب، تن پوشی رویی بزرگ بوده که سر و بدن را می پوشانده، به نظر می رسد به معنای چادر امروزی باشد.

چادر (به عنوان یکی از کامل ترین انواع تن پوش های مورد قبول براساس معیارهای اسلامی) شکل یکسانی نداشته است. آثار ادبی این احتمال را می رساند که چادر در اصل روبنده یا تن پوشی بوده که کل بدن و صورت را در بر می گرفته است. چادر احتمالاً از پوشش مخصوص نماز که تن پوشی یکپارچه و کاملاً پوشاننده بوده، به جامه

هم شکل زنان ایرانی در بیرون از خانه تبدیل شده است.

زنان طبقات متوسط سنتی تمایل به استفاده از دو چادر داشتند: یکی برای بیرون از منزل (که تیره رنگ و اغلب از جنس کرب چینی بوده) و دیگری که برای نماز خواندن، روشن تر بوده و داخل جانماز به صورت تا کرده قرار می گرفته، اکنون نیز چنین است.

برخی فرهنگ نامه های ویژه لغات قرآن که جلباب را چادر معنا کرده اند:

۱_ لسان التنزیل،

۲_ فرهنگ نامه قرآنی،

۳_ الدَّرّ فی الترجمان،

۴_ تفسیر مفردات قرآن نسخه کهن،

۵_ نثر طوبی،

۶_ قاموس قرآن،

۷_ واژه های دخیل در قرآن مجید.

برخی تفسیرهای قرآن که جلباب را چادر معنا کرده اند:

۱_ تفسیر نسفی،

۲_ تفسیر شریف لاهیجی،

۳_ تفسیر ابوالفتوح رازی،

۴_ مخزن العرفان،

۵_ مواهب علیّه (تفسیر حسینی)،

۶_ تفسیر سورآبادی،

۷_ تفسیر شریف البلابل و القلاقل،

۸_ تفسیر اثنی عشری،

۹_ منهج الصادقین فی الزام المخالفین،

۱۰_ اطیب البیان فی تفسیر القرآن.

برخی رساله های علمی در باره حجاب که جلباب را چادر معنا کرده اند:

۱_ سدول الجلباب فی وجوب الحجاب (۱۲۹۱ش) آیت الله سیدعبدالله بلادی بوشهری.

۲_ رساله شریفه لزوم حجاب (۱۲۹۳ش)، مؤلف: چند نفر از مسلمین مشروطه خواه.

۳_ رساله ردّ کشف حجاب (۱۲۹۶ش) سیداسدالله خرقانی.

۴_ صواب الخطا فی اتقان الحجاب (۱۳۰۴) میرمحمد هاشم مرندی خویی.

۵_ جوابیه مقاله ضالّه طالبین رفع حجاب (۱۳۰۶ش) زینب بیگم شیرازی.

۶_ وسیله العفاف یا طومار عفت (۱۳۰۶ش) شیخ یوسف نجفی گیلانی.

۷_ سראقد دوشیزگان و سعادت ایرانیان در وجوب حجاب و لزوم نقاب (۱۳۰۷ش) سیدمحمدعلی مبارکه ای.

۸_ رساله حجاییه (۱۳۱۷ش) شیخ فیاض الدین زنجانی.

۹_ رساله در اثبات وجوب حجاب (۱۳۲۴ش)، مباحثه مکتوب ابوالفضل حادقی و سیدعلی اصغر لاری.

۱۰_ حجاب و پرده داری (۱۳۲۴ش)، مباحثه مکتوب ابوالفضل حادقی

نویسندگان همه رساله های ذکر شده در ذیل بحث از آیه ۵۹ سوره احزاب تصریح کرده اند که جلباب به معنای چادر است. به عنوان نمونه عبارت رساله حجاب و پرده داری را بیان می کنیم: «جلباب یعنی لباس سرتاسری؛ لباسی که تمام بدن را می پوشاند و به عبارت فارسی یعنی چادر.»

۲_ اندازه جلباب

بسیاری از نگارندگان کتاب های لغت و تفسیر در اینکه جلباب به معنای پوشش فراگیر است اتفاق نظر دارند ولی در باره اندازه دقیق جلباب دیدگاههای متفاوتی دارند. از مجموع کلمات لغویان و مفسران در مورد اندازه جلباب پنج دیدگاه قابل اشاره است:

اول: جلباب پوششی فراگیر مثل چادر بوده که از بالای سر تا پا را می پوشانده است. این دیدگاه از کتاب های فراوانی استفاده می گردد.

دوم: جلباب پوششی بزرگ تر از خمار و مقنعه بوده که کمتر از مقدار رداء یعنی تقریباً تا زانوها را می پوشانده است. این دیدگاه از برخی کتاب های لغت استفاده می شود. براساس این قول به نظر می رسد که جلباب روسری های بزرگی بوده که تا روی زانوها را می پوشانده است.

سوم: جلباب همان خمار و مقنعه است، یعنی پوششی که فقط سر و سینه ها را می پوشانده است.

بسیاری از نگارندگان کتاب های لغت و تفسیر در اینکه جلباب به معنای پوشش فراگیر است اتفاق نظر دارند ولی در باره اندازه دقیق جلباب دیدگاههای متفاوتی دارند.

چهارم: جلباب به معنای قمیص و پیراهن بلند و چیره بر انسان است که بدن را می پوشاند.

پنجم: جلباب به معنای مانتو است. این دیدگاه اخیراً مطرح شده است: «جلباب نیز که در

قرآن آمده و بر آن در عرف عرب اطلاق جُبه هم می شود در فارسی به معنای مانتو است.»

همانندی سه دیدگاه اول این است که جلباب سر را می پوشاند، با این تفاوت که در دیدگاه اول، سر و همه بدن پوشانده می شود.

در نگرش دوم، علاوه بر سر، مقدار زیادی از بدن تا روی زانوها پوشانده می شود.

براساس دیدگاه سوم، سر و اطراف گردن و سینه ها فقط پوشانده می شود.

وجه اشتراک دو دیدگاه آخر این است که مربوط به پوشش بدن غیر از سر هستند. شواهد مختلفی وجود دارد که صحت دیدگاه اول و مخدوش بودن دیدگاههای دیگر را اثبات می کند که بعضی عبارتند از:

شاهد اول: در برخی گزاره های تاریخی تعبیری آمده است که اثبات می کند دیدگاه پنجم و چهارم (که جلباب را به معنای پیراهن بلند و مانتو دانسته اند) درست نیست، مثلاً از عایشه نقل شده است: «خمرت وجهی بجلبابی؛ صورتم را به وسیله جلباب خود پوشاندم.» از این گفته به خوبی استفاده می شود که جلباب به معنای پیراهن بلند و یا مانتو نیست چون پوشاندن صورت به وسیله پیراهن و مانتو انجام نمی شود. همچنین آمده است: «سدلت أهدانا جلبابها من رأسها علی وجهها؛ یکی از ما جلباب خود را از روی سرش به صورتش افکند.» از این تعبیر نیز معلوم می شود که جلباب به معنای پیراهن بلند و مانتو نبوده بلکه پوششی بوده که روی سر قرار می گرفته، از این رو قرار دادن آن روی صورت ممکن بوده است؛ برخلاف پیراهن بلند و مانتو که پوشاندن صورت با آن انجام نمی شود.

گواه دوم:

از آمدن لفظ «علی» که دلالت بر استعلاء و احاطه می کند در آیه جلیباب و همچنین برخی شعرها مثل شعر دختر عمرو ذی الکلب استفاده می شود که جلیباب پوششی بوده محیط بر همه بدن به گونه ای که سر را نیز می پوشانده است.

شاهد سوم: در باره پوشش حضرت فاطمه زهرا(س) هنگام خروج از منزل و رفتن به مسجد برای دفاع از فدک نقل شده است:

«لائث خمازها علی رأسها و اشتملتُ بجلیبابها؛ مقنعه اش را محکم بر سر بست و جلیباب که تمام بدنش را می پوشاند بر تن کرد.»

برداشت ها

از نحوه پوشش حضرت چند نکته استفاده می شود:

اول: پوشش حضرت فاطمه(س) در بیرون منزل همان دو پوشش قرآنی مستقل از یکدیگر به نام «خمار» و «جلیباب» بوده است. بر این اساس نظر طرفداران دیدگاه سوم که جلیباب را به خمار (مقنعه) معنی کرده اند، رد می گردد.

دوم: از عبارت «اشتملت بجلیبابها» استفاده می شود جلیباب پوششی سرتاسری مثل چادر بوده که تمام بدن حضرت را فرا می گرفته است، بنا بر این نظر طرفداران دیدگاه دوم که معتقد بودند جلیباب تقریباً تا زانوها را می پوشاند نیز پذیرفته نمی شود.

شاهد چهارم: زمخشری در تفسیر «کشاف» و آلوسی در تفسیر «روح المعانی» از ابن عباس صحابی پیامبر اکرم(ص) و شاگرد امام علی(ع) در تفسیر قرآن نقل کرده اند: «جلیباب پوششی است که از بالا تا پایین بدن را می پوشاند.» که با این شاهد، بطلان دیدگاه دوم اثبات می گردد.

گواه پنجم: احادیثی همچون حدیث نبوی: «لغیر ذی محرم أربعه أثواب: درع، خمار و جلیباب و ازار؛ حجاب زن در برخورد با نامحرم چهار

پوشش است: پیراهن، مقنعه، چادر و شلوار». در این حدیث از جلباب و خمار به عنوان دو پوشش مستقل و در عرض هم نام برده شده است، که بطلان دیدگاه دوم استفاده می شود. همچنین در برخی کتاب های لغت مثل «مصباح المنیر» فیومی آمده است: «الجلباب ثوب أوسع من الخمار؛ جلباب لباس گسترده تر از خمار است» که ناهمگونی و مستقل بودن جلباب و خمار استفاده می شود.

نتیجه اینکه، با شواهد و قراین ذکر شده اثبات می گردد که از بین دیدگاههای پنج گانه، دیدگاه اول صحیح است.

۳_ کارکرد جلباب

برای فهمیدن کارکرد جلباب و چگونگی پوشش آن لازم است به این پرسش پاسخ داده شود که معنای «یدنین» در آیه جلباب چیست؟

«یدنین» از ریشه لغوی «دنو» و مصدر اِدْناء؛ به معنای نزدیک کردن در مقابل دور کردن است.

دور نمودن هر چیز، مناسب با آن است، مثلاً دور کردن دشمن یعنی فاصله انداختن بین دشمن و خود؛ دور کردن اخلاق زشت یعنی آراسته شدن به صفات نیک و نابود کردن اخلاق ناشایست؛ دور کردن لباس یعنی کندن و بیرون آوردن آن؛ در مقابل نزدیک کردن لباس یعنی پوشیدن آن. اما چرا قرآن از «دنو» و معنای نزدیک کردن استفاده کرده، ریشه های لغوی مثل ستر به معنای پوشاندن و پوشیدن را به کار نبرده است؟

کلمه چادر واژه ای است پهلوی که به دو صورت «چادر» و «چادر» به کار رفته است. در کتاب های لغت به خاستگاه فارسی و ایرانی بودن این واژه اشاره شده است.

جلباب پوششی فراگیر مثل چادر بوده که از بالای سر تا پا را می پوشانده است. این دیدگاه از کتاب

های فراوانی استفاده می گردد.

پاسخ: به قرینه تقابل معنوی بین معنای نزدیک و دور کردن به نظر می رسد علت این باشد که دور کردن و کندن لباس، همراه و ملازم با نوعی تنفر و انزجار است، مثل وقتی که انسان هنگام خستگی، انزجارآمیز لباسش را دور می افکند. در مقابل، نزدیک کردن لباس به بدن، همراه و ملازم با قرابت و ارتباط معنوی می باشد.

قرآن مجید با استفاده از تعبیر «دنو» و نزدیکی در آیه جلاباب به بانوان دستور داده است که جلاباب را با علاقه بپوشند، تا با نوعی محافظت و دقت همراه باشد، نه مانند کسی که به صورت اجبار، لباسی را به تن می کند.

با این همه برخی تفسیرها از جمله تفسیر معتبر المیزان علامه طباطبایی، ادناء در آیه را به ستر و پوشاندن معنا کرده اند.

استاد مطهری نیز تصریح کرده است که مقصود از نزدیک ساختن جلاباب، پوشاندن با آن می باشد، یعنی زنان وقتی می خواهند از خانه بیرون بروند، روسری بزرگ خود را بردارند؛ البته معنی لغوی «ادناء» و نزدیک ساختن چیزی، پوشانیدن با آن نیست بلکه از مورد چنین استفاده می شود.

وقتی به زن بگویند جامه ات را به خود نزدیک کن، مقصود این است که آن را رها نکن. آن را جمع و جور کن و خود را با آن بپوشان.

استفاده زنان از پوشش های بزرگ که بر سر می افکنده اند دو نوع بوده است:

یک نوع جنبه تشریفاتی و اسمی داشته است، همچنان که در عصر حاضر چادر داشتن بعضی بانوان صرفاً جنبه تشریفاتی دارد و با چادر بدن خود را نمی پوشانند بلکه آن

را رها می کنند. وضع چادر سرکردن شان نشان می دهد که اهل پرهیز از معاشرت با مردان بیگانه نیستند و از اینکه مورد بهره برداری چشم ها قرار بگیرند ابا و امتناعی ندارند.

نوع دیگر برعکس بوده، زن چنان با مراقبت جامه های خویش را به خود می گیرد و آن را رها نمی کند که نشان می دهد اهل عفاف و حجاب است، که ناپاک دلان را نومید می سازد. تعلیل دنباله آیه جلاباب «ذَلِكَ أَذْنَىٰ أَنْ يُعْرِفَنَ فَلَا يُؤْذِنَنَّ» مؤید نوع دوم است.

حال که آشکار گشت «یدنین» و «ادناء» در آیه به معنای پوشاندن است، در مورد کیفیت پوشش بدن با جلاباب، برخی از تفاسیر از این سیرین نقل کرده اند: مراد قرار دادن جلاباب و رداء بالای ابرو و گرد کردن و قرار دادن گوشه های جمع شده آن بالای بینی است.

کیفیت پوشش بیان شده برای جلاباب همان کاری است که امروزه بسیاری از دختران و زنان مؤمن و مسلمان چادرپوش (که حساسیت بیشتری نسبت به رعایت حجاب دارند) انجام می دهند.

سوال ۳۰

سوال :

آیا پوشش مشکی برای بانوان ما دارای کراهت نمی باشد؟

جواب :

پوشیدن لباس سیاه مکروه است. البته کفش، عمامه، عبا و چادر در روایات از این حکم استثنا شده و کراهت ندارد، (وسائل الشیعه، ج ۴، ص ۳۸۲). در غیر موارد یاد شده نیز اگر پوشیدن لباس رنگی غیر مشکی موجب جلب توجه نامحرم باشد از این جهت اشکال دارد.

بنا بر آنچه گفته شد کراهت لباس مشکی نسبت به لباس رسمی و حضور در جامعه نیست لذا در این باره گفته شده است:

۱- «رنگ سیاه

از جهتی رنگ پوشش است؛ یعنی سبب استتار و اختفا می گردد و برای چنین هدفی به کار گرفته می شود»^{V} (یوسفی، دکتر غلامحسین، یادداشت هایی در زمینه فرهنگ و تاریخ، ص ۲۷۲ - ۲۷۳).^{V}

۲- از جهت دیگر رنگ هیبت و تشخیص است، به همین سبب، لباس رسمی شخصیت ها سیاه یا سرمه ای سیر است. در نقل های تاریخی موارد فراوان می توان یافت که برای نشان دادن هیبت و تشخیص فرد، گروه، حکومت یا مسأله ای از این رنگ استفاده شده است^{V} (برهان قاطع، محمد حسین تبریزی، ص ۱۶۸۳).^{V}

اما نسبت به پوشش در محیط های فردی و خصوصی و به دور از نامحرم سفارش به پوشش به لباس روشن می باشد.

سوال ۳۱

سوال :

سلام علیکم و رحمه الله خسته نباشید یک سوال دارم: آیا صحت دارد که می گویند اسلام حد مجاز جهت حجاب خانم ها تعیین کرده است؟ یعنی آیا گفته شده استفاده از هدبند اشکال دارد؟ آیا صحیح است که گفته اند فقط خانم باید میج دست و قرص صورت را بپوشاند و اگر بیشتر بپوشاند یعنی مثلا استفاده از روبنده که در کشورهای حوزه خلیج فارس استفاده شده مجاز نیست/ حکم استفاده از روبنده برای خانم ها چیست؟ آیا صحیح است که فرقه وهابیت این نوع پوشش را ترویج داده؟ لطفا مسئله را برای بنده روشن کن چون بسیار مهم است متشکرم یا حیدر

جواب :

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

اسلام حد مجاز برای پوشاندن را معلوم کرده است و گفته است می توان قرص صورت و دست ها تا میج دست را نپوشاند؛ نه این که بگوید پوشاندن صورت از لحاظ

شرعی اشکال دارد.

بنا بر نظر برخی از فقهاء، پوشاندن قرص صورت هم، در جایی که پوشاندن آن منجر به نگاه حرام دیگران می شود، لازم است.

استفاده از روبنده نه تنها اشکال ندارد، بلکه می توان گفت از بعضی محرمات جلوگیری می کند؛ اگر چه بنا به نظر غالب فقهاء، پوشش تا این حد وظیفه واجب یک زن نیست.

چنین نیست که فرقه وهابیت روبنده را رواج داده باشند. اشتباه و افراطی که آنها می کنند _ که غالب کارهایشان افراط و تفریط است _ این است که زدن روبنده را الزامی کرده اند.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۳۲

سوال :

: با سلام نیاز به یکسری منابع راجع به وضعیت حجاب در صدر اسلام و قبل و بعد را دارم. شنیده ام بیرون گذاشتن ثلث موها مانند حجاب زنان عشایر و روستایی بلامانع می باشد. با توجه به اینکه طبق آیات قرآن و وجوب حجاب برای سایر زنان اثبات نمی شود، نیاز به یکسری منابع به روز و دور از تعصب های بیجا هستم. با تشکر

جواب :

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

اولا چه کسی گفته بیرون گذاشتن حتی یک تار مو _ چه برسد به یک ثلث از موها _ اشکالی ندارد؟! صریح روایات است که بانوان جز صورت و دستها _ و گاهی عده ای از فقهاء با استفاده از بعضی ادله پاها(بدون ساق) را هم به آن اضافه کرده اند _ باید همه بدن را بر نامحرم پوشانند. صریح روایت است که شرعا تار مویی نباید بیرون باشد. در زمان خود حضرت رسول(ص) و اهل بیت ایشان(ع) هم این میزان رعایت می شده

است. بله، تخطی و فسق همه جا هست، ولی رفتار این و آن، دلیل بر حکم شرعی نیست.

ثانیا آنچه در مورد حجاب نوشته شده _ مثل کتاب "مسأله حجاب" استاد مطهری _ نشان می دهد که حکم وجوب حجاب بر اساس آیات و روایات است. بله، در قرآن به طور دقیق از محدوده حجاب سخن نرفته است، ولی منبع احکام دین تنها قرآن نیست، بلکه به موجب تعلیم خود قرآن، سنت پیامبر منبع دوم شناخت احکام دین، و تعلیم اهل بیت او منبع یادگیری تأویل و تفسیر قرآن و شناخت سنت پیامبر است.

قرآن و سنت و کلام اهل بیت(ع) منبع شناخت احکام تبعیدی دین هستند.

در قرآن آمده است: «يا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأُزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا» _ (احزاب/۵۹) _ مراد از جلباب در این آیه به تفسیری مقنعه است که کل سر و گردن را می پوشاند، و به تفسیری چادری که قسمت عمده بدن را فرامی گیرد.

و یا فرموده است: «وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا يَضْرِبْنَ بِحُمُرِهِنَّ عَلَىٰ مَجْذِبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْإِرْبَابِ مِنَ الرِّجَالِ أَوْ الْوَالِدِ الَّذِينَ لَمْ يُظْهَرُوا عَلَىٰ غَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» _ (نور/۳۱) _ "ضرب خمر علی

جیوبهن" به معنای انداختن روسری و مقنعه به گونه ای است که سر و گردن را بپوشاند.

روایات این موضوع هم بسیار است.(ر.ک. به وسائل الشیعه، کتاب الصلوه، ابواب لباس المصلی، باب ۲۹)

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۳۳

سوال :

می خواستم بدونم حجاب مورد نظر خداوند چادر است یا خیر؟

جواب :

لطفاً " منو قانع کنید. ممنونم.

پاسخ : باسلام. اسلام نمی گوید چه پوشش می گوید خود را چگونه بپوشان و چگونه در برابر نامحرم حاضر شو. آنچه در دین واجب است این است که زن خود را به گونه ای بپوشاند و در برابر نامحرم حاضر شود که اولاً تمام بدن او پوشیده باشد و ثانیاً هیچ گونه جلب توجه و خودنمایی و خودآرایی در آن نباشد و موجب تحریک و جلب توجه مردان نشود . لذا پوشش اسلامی آن است که دو منظور فوق را تامین کند و چادر نوعی پوشش است که در جامعه ی ما بهترین نوع پوششی است که دو منظور فوق را به بهترین شکل تامین می کند . شکی نیست که ویژگی چادر این است که اندام زن را به خوبی از دید نامحرم حفظ می کند و دستور اسلام مبنی بر حضور خانمها در جامعه به نحوی که محرک و جلب توجه نامحرم نکند را بهتر ایفا می کند لذا چادر حجاب و پوششی است که بهتر منظور فوق را تامین می کند. در جامعه ی ما غالب پوشش های بدون چادر در واقع پوشش متین نیست بلکه وقتی چادر برداشته می شود غالباً (نه همه) مساوی با بدحجابی و خودنمایی های حرام است (مانتوهای تنگ و کوتاه

که زیبایی ها و جاذبه های زنان به ویژه دختران جوان را برای مردان به نمایش می گذارد شاهد این مدعاست). موفق باشید.

سوال ۳۴

سوال :

با توجه به شکل پوششهای موجود در جامعه برای دختران و پسران بگویید که کدام یک از آنها عفت و عزت افراد را بیشتر تضمین میکنند؟

جواب :

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

اگر جامعه ای به مسیر مد و ظاهر سازی قدم بگذارد، مسلماً هزینه ای که می پردازد او را از کارهای سودمند بازمی دارد.

اگر در پوشش، نوعی تجمل و تحریک هم باشد، این حیای جامعه را در خطر قرار خواهد داد.

بعد از توجه به این دو نکته عرض می شود پوشش و لباس _ خصوصاً برای زنان _ نوعی امنیت و محافظت است، که با آن می تواند در جامعه راحت تر حاضر شود و نگران خطری نباشد. بر این اساس، پوششی مناسب ترین است که در این راستا بیشتر به کمک زن مسلمان بیاید؛ یعنی امنیت و شخصیت او را بیشتر حفظ کند.

حجاب به مانند بسیاری از مفاهیم دینی و اجتماعی دیگر حداقلی دارد و حداکثری؛ که مصداق شرعی حداقل آن پوشش همه بدن و دوری از هر نوع تحریک است، و مصداق حداکثری آن همان است که قرآن از آن به جلباب یاد کرده است. (احزاب/۵۹)

جلباب توصیه ای اسلامی است که زن مسلمان بر روس لباس خود پوششی داشته باشد که همه لباسها را در بر بگیرد و بپوشاند. این همان چادر، حال چادر ایرانی یا عربی و یا غیر آن است.

برای شما آرزوی موفقیت و بهروزی داریم.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۳۵

سوال :

لطفاً بفرمایید با توجه به نکوهش رنگ مشکی در اسلام چرا رنگ چادر مشکی است و اصولاً چرا چادر حجاب برتر است

جواب :

پاسخ : بسم الله

الرحمن الرحيم سلام بر شما حجاب دو فلسفه اساسی دارد که با یکدیگر ارتباط تام دارند:

۱. مصونیت زن در برابر طمع ورزی های هوس بازان

۲. پیشگیری از تحریکات شهوانی خارج از ضوابط و هنجارهای الهی و تأمین سلامت و بهداشت معنوی جامعه. حجاب با چنین نقش و کارکرد مهم و اساسی پیامی قاطع و کوبنده با خود دارد، و آن این است که در برابر همه مردان اجنبی نوعی هشدار و اعلام «دور باش» می دهد، اکنون باید دید چه عواملی در رساندن این پیام و اثرگذاری آن مؤثر است:

(۱) حدود و میزان پوشش:

بدون شك هر اندازه بدن زن پوشیده تر باشد نقش نیرومندتری در دورسازی دیگران نظاره گر این می کند. اگر نگاه های آلوده را همچنان که در روایات آمده است تیرهای زهرآلود شیطان بدانیم، پوشش زن همانند قوسی است که تیر از آن کمانه می کند و منحرف می شود و از اصابت و نفوذ در هدف باز می ماند. بر عکس هر اندازه بدن زن برهنه تر باشد تیرهای شیطانی را بیشتر متوجه خود ساخته و از آن آسیب خواهد دید. و از همین روست که چادر را حجاب برتر شناخته اند، زیرا با وجود شرایط دیگر بیشترین پوشش و مطمئن ترین مصونیت را فراچنگ می آورد. بنابراین حجاب منحصر به چادر نیست و مانندی کامل نیز می تواند حجاب زن را تأمین کند، لیکن چادر حجاب برتر است.

(۲) کیفیت پوشش:

میزان ضخامت و حتی کیفیت دوخت لباس خود بخش مهمی از حجاب را تشکیل می دهد بدون شك لباس های نازک و تنگ و بدن نما فرودگاه پیکان مسموم شیطان و موجب خیره شدن چشم های هرزه و آلوده و به فساد کشاننده جامعه است. در مقابل

لباس های غیربدن نما، دیده ها را از خود دور می سازد، و سلامت معنوی نفوس را تأمین می کند.

(۳) رنگ ها:

سال ها است توسط بعضی روزنامه ها و سایت ها تبلیغاتی منفی و حتی هتاکی و توهین های فراوان نسبت به چادر مشکی و خانم های پوشیده و عقیف می شود که هیچ کدام مبنای علمی ندارد و هیچ آمار علمی که گواه بر گفته های آنان باشد در دسترس نیست. گاهی می گویند لباس مشکی از نظر اسلام مکروه است، حال آن که هیچ فقیهی به کراهت چادر و عبای مشکی فتوا نداده است، بلکه در خود روایت چادر و کفش مشکی استثناء شده است. گاهی از جهات دیگر وارد شده اند که پوکی استخوان می آورد و آرامش روانی را بر هم می زند. اگر چنین بود خانم هایی که ۸۰ سال از چادر مشکی استفاده کرده اند همه باید از پای درآمده باشند. خیلی از آن ها مصاحبه های حساب شده ای است که برای اهداف مخصوصی تنظیم می گردد. اما آیا هیچ فکر کرده اید که این همه تلاش برای چیست و آن ها به دنبال چه چیزی انقدر دلسوزی می کنند؟ در مورد این سوال در بند آخر گفت و گو می کنیم، اما حالا بیایید قبل از هر چیز با هم فتوای تعدادی از مراجع بزرگ شیعه را در مورد رنگ مشکی چادر ببینیم:

۱. آیات عظام امام خمینی، بهجت، تبریزی، صافی، فاضل، نوری و وحید: پوشیدن لباس سیاه، هر چند مکروه است ولی بعضی چیزها مثل عبا و چادر از آن استثنا شده است. (۱)

۲. آیت الله سیستانی و آیت الله مکارم: به طور کلی پوشیدن لباس سیاه مکروه نیست افزون بر آنکه عبا و چادر

توضیح: پوشیدن لباس سیاه مکروه است. اما کفش، عمامه، عبا و چادر در روایات از این حکم استثنا شده و کراهت ندارد (۳)

بنا بر آنچه گفته شد کراهت لباس مشکی مربوط به لباس رسمی و حضور در جامعه نیست لذا در باره رنگ مشکی گفته شده است:

«رنگ هیبت و تشخیص است، به همین سبب، لباس رسمی شخصیت‌ها سیاه یا سرمه‌ای سیر است. در نقل‌های تاریخی موارد فراوان می‌توان یافت که برای نشان دادن هیبت و تشخیص فرد، گروه، حکومت یا مسأله‌ای از این رنگ استفاده شده است» (۴)

اما نسبت به پوشش در محیط‌های خصوصی و به دور از نامحرم مثل خانه و محل استراحت سفارش فراوان به پوشش به لباس روشن می‌باشد.

تردید نیست که رنگ‌ها هر کدام تاثیر خاص خود را دارند و برای جای خود مناسب‌اند. برخی از رنگ‌ها دیده‌ها را خیره می‌سازد، اما «رنگ سیاه از جهتی رنگ پوشش است یعنی سبب استتار و اختفا می‌گردد و برای چنین هدفی به کار گرفته می‌شود» (۵)

در عین حال علمای دین نسبت به خصوص رنگ‌ها تأکید چندانی نکرده ولی بر این مسأله پای می‌فشارند که لباس نباید موجب جلب توجه و عواقب سوء ناشی از آن باشد. لذا هم لباس شهرت (۶) و هم لباسی که باعث جلب توجه نامحرم باشد هر دو حرام‌اند؛ چه برای آقایان و چه برای خانم‌ها. البته خانم‌ها به خاطر ویژگی‌های طبیعی‌شان حساس‌ترند. از این رو است که در طول تاریخ بنا بر نقل‌های کتب روایات و تاریخنامه‌ها، زنان مسلمان به میل خود

لباس مشکی را برای پوشش بیرونی خود برگزیدند و این سنت حسنه مورد تقریر و پذیرش پیامبر (ص) و امامان (ع) قرار گرفت، زیرا زنان به این وسیله احساس امنیت و مصونیت بیشتری می کردند. (۷)

اما برگردیم به سوالمان. چرا همیشه و در طول تاریخ به چادر حمله کرده اند؟ روشن است. پایه ی هر جامعه ای زنان آن جامعه اند. دشمن متوجه شده است تا زنان ملتی از سنگر حجاب خود بیرون نیامده اند نمی توان آن ها و به دنبال آن ها جامعه شان را به فساد و پستی کشاند! برای ما همان نقشه را دارند که در اندلس اجرا کردند. غافل از این که زنان ما از جنس دیگرند؛ این ها در کشوری زندگی می کنند که اصولاً سرزمین انسان هایی عقیف و نجیب بوده است. حتی قبل از اسلام نیز چادر، پوشش بانوی ایرانی بوده است. مادران ما پس از گذشت قرن ها با وجود جلادانی چون رضای پهلوی با چنگ و دندان چادر خویش را حفظ کرده اند و آن را به عنوان هدیه ی ای پرربها و امانتی عزیز به ما سپرده اند و ما را با عشق زینب کبری و فاطمه ی زهرا پرورش داده اند...

و دختر پاک ایران وقتی چادر مشکی خویش را به سر می کند، سرشار از شادی و طرب و افتخاری تمام ناشدنی از این خاطرات است.

خدا نگهدار شما و التماس دعا =====

پی نوشتها:

(۱) آیات عظام امام خمینی، فاضل و صافی، توضیح المسائل مراجع، م ۸۶۵ آیت الله نوری، توضیح المسائل، م ۸۶۶ آیت الله وحید، توضیح المسائل، م ۸۷۲ آیت الله تبریزی، استفتاءات، س ۱۶۱۷ دفتر آیت

اللّه بهجت. (۲) آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۱، س ۱۱۹ و ج ۲، س ۱۵۲ آیت الله سیستانی sistani.org لباس، س ۲ و دفتر. (۳) وسائل الشیعه، ج ۴، ص ۳۸۲

(۴) برهان قاطع، محمد حسین تبریزی، ص ۱۶۸۳

(۵) یوسفی، دکتر غلامحسین، یادداشت هایی در زمینه فرهنگ و تاریخ، ص ۲۷۳-۲۷۲

(۶) یعنی لباسی که انسان را انگشت نما سازد

(۷) ر. ک: حجاب در ادیان الهی، محمدی آشنانی

سوال ۳۶

سوال :

سلام میخواستم بدانم با توجه به اینکه در اسلام گردی صورت مد نظر است برای حجاب (برای دختر خانم ها بدون زینت) آیا استفاده ی عده ای از پوشیه تفریط و زیاده روی نیست ؟ این امر حتی در جامه ی امروز باعث جلب توجه میشود ؟؟ و اینکه این کار سنتی را مردم به عنوان اصول دینی میگیرند و این خود باعث مسخره شدن دین اسلام از طرف دیگران و دل زده شدن جوانان از این امور است ؟؟

جواب :

لطفا بدون تعصب جواب دهید ..

با تشکر از زحمات شما گرامیان

در پناه حق

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

آنچه به عنوان حکم فقهی حجاب از سوی شرع عرضه می شود، حداقلی است که رعایت آن بر همه واجب است، و به هیچ عنوان به این معنا نیست که عمل به بیش از آن مطلوب نباشد. بیش از این مقدار تا آنجایی که با اخلاق و فضائل دینی مناسبت داشته باشد، خوب است که رعایت شود.

کسانی که پوشیه بر صورت می زنند، از این دست هستند. حیای نسبت به نامحرم است که آنها را به این عمل وامی دارد، و این نامطلوب نیست.

نکته

دیگری هم که ممکن است عامل این احتیاط باشد، آن است که گاهی نگاههای آلوده به همین گردی صورت هم سوء نظر دارد. آنها به این خاطر که محرک حتی این افراد نباشند، آن را پوشیده نگاه می دارند.

در آیه قرآن خطاب به زنان پیامبر(ص) آمده است: "در سخن گفتن با نامحرم صدایتان را نازک نکنید تا آنان که در دلشان مرضی است به شما طمع نکنند." (احزاب/۳۲)

یعنی گاهی به ملاحظه افراد بیمار باید احتیاط بیشتری داشت.

مسخره شدن احکام اسلامی بدون توجه به حکمت آنها باعث این نمی شود که احکام اسلامی عوض شود. توجه داشته باشید وقتی خردمندان در باره دینی تحقیق می کنند به این مسخرگی ها توجهی نخواهند داشت.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۳۷

سوال :

اینجانب فردی مذهبی و صاحب دو دختر میباشم. آنها حجابشان خوب است اما من بسیار

جواب :

دوست دارم ایشان چادری باشند ولی تاکنون موفق نشده ام. البته مایل هم نیستم آنها

به اجبار این کار را انجام دهند ولی هر چه می کنم نمی توانم چادری نبودن آنها را تحمل

کنم چرا که این مسئله برای من بسیار حیاتی است و به همین خاطر هم نمی توانم با

آنها زیاد گرم بگیرم. لطفا بفرمائید چه باید بکنم.

با تشکر و ملتمس دعا

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

تذکر چند نکته شاید در پاسخ به سؤال شما مناسب باشد.

۱. آن چه بیش از اصل حجاب اهمیت دارد، و حجاب برای تأمین آن وضع شده است، حیا است. بنا بر این هم ما باید تلاش کنیم حیای اسلامی را در زنان و دختران خود جامعه مان افزایش دهیم.

وقتی حیا تأمین شد، اولاً خود دختران

و زنان جامعه به سوی حجاب، و بلکه به سوی حجاب هر چه بهتر جلب می شوند.

و ثانیاً، اگر حیا وجود داشته باشد، شکل حجاب در مرتبه دوم اهمیت قرار دارد. آنچه در شریعت اسلام مهم است حفظ حجاب است، و مهم نیست این حجاب، چادر باشد یا مانتو.

اگر می بینید دختران از حیای مناسب یک بانوی مسلمان برخوردارند، حساسیت بیش از حد در باره حجاب شاید مناسب نباشد. در چنین حالی، اگر هم اصراری هست، باید به طور غیر مستقیم باشد.

البته قبول داریم که حجاب برتر چادر است، خصوصاً در مناطقی که مانتو پوشیدن باعث جلب توجه بشود، بهتر است از چادر استفاده شود.

۲. با توجه به محیط زندگی، سطح دانش و تفکر فرزندان، و سن و سال آنها، با آنها سخن بگویید. درست است که گاه این ارشاد لازم است با اخم هم همراه شود، ولی گاه اخم نه تنها مفید نیست، بلکه نتیجه به عکس می دهد.

اگر دختران دبیرستانی و یا دانشجویان و تا این مدت چادر پوشیده اند، تغییر وضع پوشش آنها به یک باره برای آنها کار مشکلی است.

اگر محیط شما و فرزندان و نیز دوستان آنها، از چادر استفاده نمی کنند، یقیناً دختران شما نیز از محیط اثر خواهند پذیرفت؛ اگر ممکن است محیط را عوض کنید، و یا لاقلاً با محیط جدیدی آشنایشان کنید. شرکت جدی در محافل مذهبی که مناسب شخصیت و انتظارات جوانان باشد، در تکوین شخصیت آنها مؤثر است. همین که مسجد بروند، خود بخود آنها را علاقمند به هماهنگی با اهل مسجد می کند.

۳_ توصیه آخر ما به شما این است

به صرف این که دخترانتان از پوشیدن چادر سرباز می زنند از آنها کناره نگیرید؛ که این امر نه تنها باعث چادری شدن آنها نمی شود بلکه اثرات منفی دیگری هم در پی خواهد داشت. گاهی چاره ای نیست و باید به اقتضائات دنیای جدید تن داد، و در کنار این، در حفظ اخلاق دینی _ مثل حیا در اینجا _ و مقدار واجب حجاب اکتفا کرد.

با آروزی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۳۸

سوال :

اگر ممکن است میخوامم در مورد منابع قرآنی و روایی اثبات حدود حجاب بدونم

جواب :

پاسخ : با سلام. پوشش اسلامی از احکام ضروری اسلام است و هیچ مسلمانی نمی تواند در آن تردید کند؛ زیرا هم قرآن مجید به آن تصریح کرده است و هم روایات بسیار بر وجوب آن گواهی می دهند. به همین جهت، فقیهان شیعه و سنی به اتفاق به آن فتوا داده اند. همان طور که نماز و روزه به دورانی خاص اختصاص ندارد، دستور پوشش نیز چنین است و ادعای عصری بودن آن بی دلیل و غیر کارشناسانه می نماید. خداوند متعال در آیه ۳۰ سوره نور نخست به مردان مسلمان و سپس در آیه بعد به زنان مسلمان فرمان می دهد از چشم چرانی اجتناب کنند و در رعایت پوشش بدن از نامحرمان کوشا باشند: **قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ.**

(ای پیامبر) به مردان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه نامحرمان بپوشانند. این کار برای پاکی و پاکیزگی شان بهتر است و خداوند بدانچه می کنند، آگاه است».

سپس در آیه بعد می فرماید:

«وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ

يَعْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا يَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَائِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولَى الْبِرِّهِ مِنَ الرِّجَالِ أَوْ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعاً أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ؛

(ای پیامبر) به زنان مؤمن بگو دیدگان خود فرو خوابانند و عفت پیشه ساخته، دامن خود را از نگاه بیگانگان بپوشانند و زیور خویش را جز برای شوهران و سایر محارم آشکار نکنند، مگر آنچه پیدا است؛ و روسری های خویش را به گریبان ها اندازند تا سر و گردن و سینه و گوش ها پوشیده باشد و پاهایشان را به زمین نکوبند تا آنچه از زینت پنهان می کنند، معلوم شود. ای بندگان مؤمن، همه به سوی خدا توبه کنید تا رستگار شوید.

در این آیه خداوند تعالی، در خصوص پوشش بانوان، آنچه را لازم است، به دو شکل گسترش می دهد:

۱. پوشیدگی سر و گردن؛ ۲. پوشاندن زینت ها.

«خُمُر» جمع «خمار» و به معنای روسری و سرپوش ست. «جیوب» از واژه «جیب» به معنای قلب و سینه و گریبان است. در تفسیر مجمع البیان چنین می خوانیم: زنان مدینه اطراف روسری های خود را به پشت سر می انداختند و سینه و گردن و گوش های آنان آشکار می شد. بر اساس این آیه، موظف شدند اطراف روسری خود را به گریبان ها ببندازند تا این مواضع نیز مستور باشد. فخر رازی یاد

آور می شود: خداوند متعال با به کارگرفتن واژه های «ضرب» و «علی که مبالغه در القا را می رساند، در پی بیان لزوم پوشش کامل این نواحی است. بنابراین، خداوند زینت و خودآرایی را نهی نمی کند؛ آنچه در شرع مقدس ممنوع شده است، تبرج و خودنمایی و تحریک و تهییج به وسیله آشکار ساختن زینت در محافل اجتماعی است؛ چنان که می فرماید: «وَلَا تَبْرُجْنَ تَبْرُجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى» (سوره احزاب (۳۳): ۳۳).

و نیز می فرماید: «وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ» (سوره نور (۲۴): ۳۱).

این آیه زنان عرب را که معمولاً خلخال به پا می کردند و برای این که بفهمانند خلخال گرانها دارند، پای خود را محکم به زمین می کوفتند، از این کار نهی می کند. فقیه بزرگوار علامه مطهری می گوید: «از این دستور می توان فهمید هر چیزی که موجب جلب توجه مردان می گردد، مانند استعمال عطرهای تند و همچنین آرایش های جالب نظر در چهره، ممنوع است. به طور کلی زن در معاشرت، نباید کاری بکند که موجب تحریک و تهییج و جلب توجه مردان نامحرم گردد.» (مسأله حجاب، ص ۱۴۶ - ۱۴۷).

آیات دیگری که با صراحت کامل دستور پوشش اسلامی و فلسفه آن را بیان می کنند، چنین است:

«يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأُزْجِيَكُمْ وَنَبَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا.»

ای پیامبر، به زنان و دخترانت و به زنان مؤمنان بگو: پوشش های (روسری و چادر) خود را بر خود فروتر گیرند. این برای آن که شناخته گردند و اذیت نشوند، (به احتیاط) نزدیک تر است؛ و خدا آمرزنده و مهربان است. (سوره احزاب)

سوال ۳۹

سوال :

با

سلام من در مورد محدوده حجاب ابهامی برایم پیش آمده که امیدوارم با کمک شما رفع شود:

جواب :

ما در اسلام داریم که محدوده حجاب برای یک خانم وجه و کفین است به عبارت دیگر گردی صورت و دستها تا مچ. چندی پیش به مطلبی در این رابطه برخوردیم که اگر ابروها برداشته شوند حتی ابروها هم باید پوشانده شوند و یا در صورت برداشتن موهای صورت به صورت زینت داده شده پس صورت اصولا نباید توسط نامحرم دیده شود تاکید میکنم که بدون هیچگونه آرایشی و تنها برداشتن موی صورت و ابرو یا اینکه زن نباید نگاهش به نامحرم بیفتد حتی سهوا" نباید چشمش به ساعد دست نامحرم بیفتد!!!! آیا این موضوع برای بنده که دانشجو هستم و خصوصا" در این روزهای گرم دائما" چشمم به دستهای استاد یا مردهای دانشکده و یا مردهای خیابان که معمولا" پیراهن آستین کوتاه میپوشند عملی است؟ اینکه من در این روزهای گرم با چادر وبدون هیچ آرایشی بیرون بروم حرفی نیست با جان و دل قبول دارم ولی اینکه مردها محدودیتی در پوشش نداشته باشند و تازه با پوشیدن آستین کوتاه توسط مردها من گناه میکنم نه آن مرد واقعا" برایم ثقیل است یا اینکه بهترین چیز برای زن اینست که در خانه بماند تا نه او نامحرم ببیند نه نامحرم او را آیا این مطلب در تضاد با سخن امام نیست که فرمودند جامعه تنها بدست مردان ساخته نمی شود زن و مرد با هم جامعه را میسازند به نظر بنده در دنیای امروز این دیدگاه ها بسیار متحجرانه است و من را یاد عقاید طالبان می اندازد لطفا" بنده را در

مورد درست بودن هر ۳ مطلب مطلع و قانع کنید خصوصاً" در مورد برداشتن موی صورت و ابرو

با تشکر - ۱۹ ساله - لیسانس -

پاسخ: با سلام و عرض تحیت.

دوست محترم!

۱. حد حجاب زن یک کمیت دارد و یک کیفیت. کمیت آن همان است که فرموده اید - یعنی بدن زن به غیر از وجه و کفین باید پوشانده شود - لکن در همین وجه و کفین نباید زینت وجود داشته باشد. اگر چیزی عرفاً زینت تلقی شود، ولو در همین وجه و کفین باشد، کیفیتی است که حرام است در برابر نامحرم آشکار باشد. این حکم کلی مسئله.

حال آیا برداشتن موهای زائد ابرو یا صورت مصداق زینت کردن است یا نه، مسئله دیگری است که در بین فقها هم اتفاق کامل برقرار نیست. مثلاً مرحوم امام(ره) می فرمایند: پوشاندن اصلاح موهای صورت واجب نیست، ولی پوشاندن سرمه چشم و رنگ ابرو - اگر نزد عرف زینت محسوب شود - واجب است.

همچنین آیت الله لنکرانی و آیت الله وحید خراسانی در این باره دارند که اصلاح صورت تنها اگر زینت محسوب می شود باید از نامحرم پوشانده. بله، آیات عظام بهجت و صافی فتوا به پوشاندن آن دارند.

به نظر می رسد مسئله روشن شده باشد. اگر باز هم ابهامی هست، بفرمایید.

۲. در باره نگاه به دست و بازوی مردان نیز اگر به قصد شهوت یا خوف از مفسده باشد، واضح است که حرام است، اما اگر بدون قصد و خوف باشد، اکثر مراجع معظم تقلید، مثل حضرات آیات تبریزی، سیستانی، لنکرانی، مکارم و وحید خراسانی دارند که "اگر بدون قصد لذت و ترس افتادن

به گناه باشد، اشکالی ندارد." (رساله دانشجویی، نشر معارف، ص ۲۰۲)

به طور کلی دین اسلام زن را که مظهر حیا و عفاف است _ تا مردان نیز حیا را از او بیاموزند _ پوشش بیشتری برای زن مقرر داشته، و آن مقدار را در مردان واجب نکرده است، مگر به عناوین و علل دیگری مثل قصد شهوت و خوف وقوع در حرام و مثل آن.

این که پوشاندن دستها و بازوها و گردن و ... بر مردان واجب نیست، از این باب است. با این وجود اگر زنی با دیدن آن به گناه می افتد یا ترس مفسده ای دارد، بر او لازم است، چشم پوشی نماید. همان طور که مرد هم همین طور است.

کما این که اگر اوضاع اجتماعی به گونه ای است که مرد می داند زنان به بدن او به قصد شهوت می نگرند و یا به حرام می افتند، باید خود را بیش از این مقدار مقرر شرعی بیوشاند.

۳. در باره این که اصل بر "خانه نشینی زن" است یا "دیده نشدن او"، اجمالاً باید عرض شود که این معنا مضمون حدیث حضرت زهرا(س) است؛ ولی باید دانست حضرت ایشان با آن حدیث نمی خواهند تکلیف به خانه نشینی زن نمایند، بلکه تنها می خواهند ایجاد یک فرهنگ کنند، تا زن دوست نداشته باشد دیده شود؛ والا سیره خود حضرت زهرا این نبوده که مطلقاً از خانه بیرون نیایند. ایشان هر وقت وظیفه شرعی شان ایجاب می کرد، در جبهه جنگ هم حاضر می شد، و یا در مسجد مدینه سخنرانی می کرد.

با این تفسیر از حدیث، نمی توان گفت معنای آن در

تعارض با تکالیف و حقوق اجتماعی زن، مثل تکلیف یا حق کسب علم و مال، و هجرت و امر به معروف و نهی از منکر و شرکت در رأی گیری و احیانا جهاد و سایر وظائف شرعی زنان نیست. به این تکالیف در قرآن روایات اشاره شده است.

حاصل کلام این که اصل بر دیده نشدن است، یعنی حیای زن اقتضا می کند که اصل را بر انجام وظائف داخل خانه قرار دهد و از اختلاط با مردان پرهیز داشته باشد، ولی در عین حال همین زن می بایست به وظائف دینیش عمل کند، ولو احیانا نیاز به اختلاط با رعایت احکام حجاب داشته باشد.

با التماس دعا .

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۴۰

سوال :

۱- بهترین نوع حجاب چیست؟ چرا؟

جواب :

۲- چرا تقلید میکنیم؟

- راهنمایی

پاسخ : با سلام. از لحاظ شرعی هر پوششی که بتواند دو شرط را داشته باشد حجاب کامل است. ۱- زیباییها و زینتهای زن و حجم بدن و پستی و بلندیهای آن را از نامحرمان بپوشاند. البته باید توجه داشت پوشاندن گردی صورت (آنچه هنگام وضو می شوئیم) و دستها تا مچ لازم نیست البته به شرطی که زینت نداشته باشند اما پوشاندن بقیه قسمتهای بدن از جمله روی پاها واجب است. پس اگر صورت آرایش داشت و یا ناخنها لاک زده شد پوشاندن آنها نیز لازم است. ۲- لباس شهرت نباشد یعنی رنگ آن و مدل آن طوری نباشد که جلب نظر نامحرم را بکند. درقران کریم سوره نور آیه ۳۱ آمده است : و قل للمؤمنات و لا یبدین زینتهن الا ما ظهر منها یعنی به زنان مؤمن بگو که چشمهای خود را از نگاه

هوس آلود فرو گیرند و دامان خویش را حفظ کنند و زینت خود را جز آن مقدار که نمایان است _ آشکار نمایند و روسریهای خود را بر سینه خود افکنند و زینت خود را آشکار نسازند. حال بعد از دانستن این مطالب خودتان می توانید قضاوت کنید کدام نوع حجاب بهتر است. برای اطلاعات بیشتر به کتاب حجاب استاد مطهری و یا آیه ۳۱ سوره نور مراجعه نمایید. درضمن لطفا سؤالهایتان را تک تک ارسال نمایید. مؤفق باشید.

سوال ۴۱

سوال :

می خواستم بپرسم با این که پوشیدن لباس مشکی مکروه است چرا بانوان همواره به پوشیدن مانتو مقلعه و... با رنگ مشکی مبادرت می ورزند این پوشش برای زنان چه حکمی دارد

جواب :

- دیپلم

پاسخ : سلام علیکم

اولا باید بدانید که اصل کراهت لباس مشکی از سوی برخی فقها محل اشکال است، و روایات آن را حمل بر زمانه خاص عباسیان و لباس خاص آنان می کنند.

ثانیا: شاید بتوان ترجیحی برای رنگ مشکی برای لباس رویین زنان پیدا کرد؛ از جمله وزانت و سنگینی و بیرون بودن آن از تنوعات و بازیگری ها. می دانیم که اصل فلسفه ی حجاب برای آن است که زنان در جامعه کمتر جلب توجه کنند تا از صدمات احتمالی این جلب توجه کاسته شود و شاید رنگ مشکی کمترین جلب توجه را بکند. البته روشن است که در محیطی که همین رنگ باعث جلب توجه بیشتری می شود باید در انتخاب پوشش مناسب دقت بیشتری کرد.

سوال ۴۲

سوال :

چرا رنگ مشکی برای چادر زنان مسلمان مرسوم شده فلسفه ی

جواب :

آن چیست؟

با تشکر

پاسخ : سلام علیکم

دوست گرامی

این که از نظر تاریخی از چه زمانی رنگ مشکی در چادر مرسوم شده است و دلیل تاریخی آن چیست نیازمند تحقیقات دقیق است. اما شاید بتوان تا حدودی فلسفه ی آن را حدس زد. می توانیم اصل فلسفه ی حجاب برای آن است که زنان در جامعه کمتر جلب توجه کنند تا از صدمات احتمالی این جلب توجه کاسته شود و شاید رنگ مشکی کمترین جلب توجه را بکند. البته روشن است که در محیطی که همین رنگ باعث جلب توجه بیشتری می شود باید در

نگاه و احکام آن

سوال ۱

سوال :

برخی افراد می گویند در کشورهای خارجی که بحث حجاب مطرح نیست، افراد بی حجاب جذابیتی برای افراد دیگر ندارند ولی در کشور ما چون بحث حجاب مطرح و مورد رعایت است، به محض عدم رعایت توسط فردی، جلب توجه می کند. در اصل وجود حجاب را نه تنها بی مورد بلکه مضر می دانند؟ پاسخ چیست؟

جواب :

مسئله حجاب در کشورهای پیشرفته به واسطه ایجاد فرهنگ عادی سازی حل نشده است. بلکه آن ها به جای حل مشکل صورت مسئله را پاک کرده اند. عادی سازی روابط میان زن و مرد امری مطلوب نیست. چرا که این عادی سازی، باعث از بین رفتن اشتیاق برای ایجاد زندگی های مشترک است. عادی سازی باعث شده دیگر افراد تمایلی برای تشکیل خانواده نداشته باشند که نتیجه آن کاهش آمار ازدواج در کشورهایی است که اقدام به این امر نموده اند. این مسئله تا بدان حد شده که دولت های غربی مجبور شده اند بک سری امتیازهایی را برای رونق ازدواج و تشکیل خانواده و حتی تولید مثل در نظر بگیرند.

حجاب دو فلسفه اساسی دارد که با یکدیگر ارتباط تام دارند:

۱) مصونیت زن در برابر طمع و ورزی های هوس بازان.

۲) پیشگیری از تحریکات شهوانی خارج از ضوابط و هنجارهای الهی و تأمین سلامت و بهداشت معنوی جامعه.

حجاب با چنین نقش و کارکرد مهم و اساسی پیامی قاطع و کوبنده با خود دارد، و آن این است که در برابر همه مردان اجنبی نوعی هشدار و اعلام «دور باش!» می دهد، اکنون باید دید چه عواملی در رساندن این پیام و اثرگذاری آن مؤثر است:

۱) $\{T\}$ حدود و میزان پوشش: $\{T\}$ بدون شک هر اندازه بدن زن

پوشیده تر باشد نقش نیرومندتری در دورسازی دیدگان نظاره گر ایفا می کند. اگر نگاه های آلوده را همچنان که در روایات آمده است «تیرهای زهر آلود شیطان» بدانیم، پوشش زن همانند قوسی است که تیر از آن کمانه می کند و منحرف می شود و از اصابت و نفوذ در هدف باز می ماند. بر عکسهر اندازه بدن زن برهنه تر باشد تیرهای شیطانی را بیشتر متوجه خود ساخته و از آن آسیب خواهد دید. از همین روست که چادر را حجاب برتر شناخته اند، زیرا با وجود شرایط دیگر، بیشترین پوشش و مطمئن ترین مصونیت را فراچنگ می آورد.

۲} کیفیت پوشش: میزان ضخامت و حتی کیفیت دوخت لباس خود بخش مهمی از حجاب را تشکیل می دهد بدون شک لباس های نازک و تنگ و بدن نما فرودگاه پیکان مسموم شیطان و موجب خیره شدن چشم های هرزه و آلوده به فساد کشاننده جامعه است. در مقابل لباس های غیربدن نما، دیده ها را از خود دور می سازد، و سلامت معنوی نفوس را تأمین می کند.

۳} رنگ ها: T تر دیدی نیست که برخی از رنگ ها دیده ها را خیره می سازد، و پاره ای دیگر نگاه ها را از خود می راند و دور می سازد. اکنون سؤال می شود کدامیک از این دو برای تأمین حجاب واقعی و مصونیت معنوی جامعه و خیره نکردن چشم ها و بر نیفروختن آتش شهوت مفیدتر است؟ مگر ما در جامعه ای زندگی نمی کنیم که میلیونها جوان در اوج غریزه جنسی به سر می برند و در سخت ترین شرایط جوانی از امکان ازدواج محرومند و کافی است با اندک جرقه ای شعله های غریزه در وجودشان برافروخته شود و به انواع گناهان و ناراحتی ها مبتلا گردند؟ پس چرا به هروسیله ممکن _ حتی با گزینش رنگ مناسب لباس در جامعه _ به سلامت دینی

و روحی و روانی آنان کمک نکنیم و موجب جلب توجه آنان و قرار گرفتن شان در دام مفاسد نشویم؟ در عین حال علمای دین نسبت به خصوص رنگ هاتاکید چندانی نکرده، ولی بر این مسأله پای می فشارند که لباس نباید موجب جلب توجه و عواقب سوء ناشی از آن باشد. از این رو است که در طول تاریخ زنان مسلمان به میل خود لباس مشکی را برای حجاب برگزیدند و این سنت حسنه مورد تقریر و پذیرش پیامبر (ص) و امامان (ع) قرار گرفت، زیرا آنان به این وسیله احساس امنیت و مصونیت بیشتری می کردند، {ر.ک: حجاب در ادیان الهی، محمدی آشنائی} V.

۴ {T} شیوه های رفتاری: {T} طرز صحبت و چگونگی راه رفتن و ... نیز بخشی از حجاب به معنای وسیع کلمه است. حفظ وقار و متانت هم همان نقشی را دارد که پوشش زن دارد و عدم رعایت آن نیز بر آیندی چون برهنگی در پی دارد. از این رو قرآن مجید یکی از صفات خوب زنان مؤمن را که در رفتار دختران شعیب بیان می کند همان «حیا» و وقار است.

در رابطه با فلسفه و آثار حجاب در جامعه گفتنی است از آن جا که انسان یک موجود اجتماعی است جامعه بزرگی که در آن زندگی می کند از یک نظر همچون خانه او است و حریم آن همچون حریم خانه او محسوب می شود پاکی جامعه به پاکی او کمک می کند و آلودگی آن به آلودگیش روی همین اصل در اسلام با هر کاری که جو جامعه را مسموم یا آلوده کند شدیداً مبارزه شده است؛ چرا که گناه همانند آتش است هنگامی که در نقطه ای از جامعه این آتش روشن شود باید سعی و تلاش کرد که آتش خاموش

یا حداقل محاصره گردد اما اگر به آتش دامن زنیتم و آن را از نقطه ای به نقطه دیگر ببریم و یا آن را به حال خود واگذاریم حریق همه جا را فرا خواهد گرفت و کسی قادر بر کنترل آن نخواهد بود، از این گذشته عظمت گناه در نظر مردم و حفظ ظاهر جامعه از آلودگی ها خود سد بزرگی در برابر فساد است. اشاعه فحشا و نشر گناه و تجاهر به فسق و تسامح در این موضوع این سد را می شکند گناه را در اذهان کوچک و آلودگی به آن را ساده می نماید. بر همین مبنا حکومت اسلامی موظف است جلو منکرات را بگیرد. این به معنای تحمیل به حجاب نیست، بلکه نوعی واکنش در مقابل بیماری های روانی و معنوی است. در جامعه اسلامی همه وظیفه دارند به بهداشت روانی و سلامت روحانی توجه کنند. این همان امر به معروف و نهی از منکر و نظارت ملی است. حاکمان اسلامی موظفند موانع رشد فضائل انسانی را از بین ببرند و این در حقیقت بستر سازی برای سلامت روانی جامعه است و بر این اساس قرآن با این پدیده برخورد کرده، به دنبال آن دیگر زنان بدحجاب نمی توانستند هرطور دلشان خواست در اجتماع ظاهر شوند، حتی اقلیت های مذهبی نیز موظف به رعایت مقررات اسلامی در جامعه اسلامی بوده اند.

در آیات ۳۱ سوره نور و ۳۴ و ۵۹ سوره احزاب کیفیت حرکات در روابط اجتماعی زن مورد توجه قرار گرفته است. نیز از آیات امر به معروف و نهی از منکر می توان استفاده کرد که جلو هر گونه منکر و زشت باید ایستاد و اجازه

ظهور و بروز به آن نداد.

در هر صورت هنجارهای دینی در جامعه را باید به اجرا گذاشت و نمی توان تنها به عقیده و میل مردم اکتفا کرد. فکر کنید چقدر از مردم حاضرند با میل و رغبت و از روی اعتقاد از رشوه گرفتن و اختلاس اجتناب کنند؟ چقدر حاضرند از شراب و زنا با میل و رغبت احتراز نمایند تا سپس آنها را آزاد گذاشت تا در عمل هم با میل و رغبت وظایف خویش را اجرا کنند. این موضوع منحصر به کشور ما نیست. در هر کشوری یک سلسله دستوراتی است که به اجبار آنها را به اجرا می گذارند. در کشوری مثل فرانسه - که آن را مهد آزادی می شمارند - چگونه به اجبار دختران را وادار به بی حجابی می کنند تا به مدرسه یا دانشگاه راه یابند! تفاوت در جامعه اسلامی و غیراسلامی در نوع هنجارهاست، نه چگونگی برخورد با آنها.

بسیاری از حکمت ها و فلسفه های حجاب امروزه روشن شده است:

الف) پوشش امری غریزی و فطری برای بشر است کاوش های باستان شناسی نشان می دهد که از دیر زمان بشر در حد امکان نسبت به مساله پوشش اهتمام ورزیده است و همه صاحبان ادیان نیز آن را سرلوحه عمل قرار داده اند.

ب) مستور بودن زیباییها و جذبه های جنسی زن و مرد آنها را از معرض دید و طمع ورزی شهوت پرستان هرزه محافظت می کند و امنیت و بهداشت روانی جسمی آنان را تأمین می نماید.

ج) برهنگی راهبر به سوی بی بند و باری و لجام گسیختگی جنسی است که عواقب شوم و زیانباری دارد؛ از جمله:

۱- گسترش فساد و ناهنجاری های اجتماعی.

۲- شیوع بیماری

هایی چون سفلیس سوزاک ایدز و ...

۳- سست شدن پیمان مقدس خانواده گسترش آمار طلاق و بالا گرفتن عقده های روحی در کودکان.

۴- زیاد شدن فرزندان نامشروع.

اینها و ده ها مشکل اجتماعی دیگر عواقب شومی است که جهان غرب را سخت برآشفته و ستاره تمدنش را به افول می کشاند تا آن جا که حتی فریاد متفکرین ماتریالیستی چون راسل را برآورده و جهان را سخت بر آنان تنگ کرده است. ولی مکتب گراندقدر اسلام در پرتو هدایت های نورانی اش همچون حجاب از اساس با این جریان ویرانگر به مبارزه برخاسته و حجاب را دژی استوار برای صیانت فرد و جامعه از آسیب های بیشمار قرار داده است. از همین روست که استعمارگران برای تخدیر جوانان و در بند کشیدن آنان و گسترش اهداف ظالمانه خویش از بی حجابی و برهنگی به عنوان ابزاری قوی سود می جویند.

در هر صورت موضوعاتی نظیر: حفظ نظام اجتماعی ، بقای نسل و خانواده، تامین سلامت فکری ، روحی - روانی افراد جامعه و فراهم نمودن بستری مناسب و محیطی سالم برای پرورش و تکامل مادی و معنوی انسان ، و بالاخره پرهیز از عواقب شومی که جوامع دیگر به دلیل رعایت نمودن این قبیل محدوددها گرفتار آن شده و یاد آن دست و پا میزنند ؛ نظام اسلامی را ملزم به اجرای این حکم ارزشمند الهی می دارد.

توضیحات بیشتر:

به صورت خلاصه فلسفه حجاب (پوشش) می تواند ناشی از امور زیر باشد:

۱. حفظ تعادل جامعه از نظر امنیت و آرامش روانی.

یکی از غرایز خدادادی در ساختمان وجودی انسان، غریزه جنسی است که نیرومندترین و ریشه دارترین غریزه آدمی است و در صورت کنترل آن، می تواند علاوه بر تداوم و استمرار نسل بشر،

موجبات و امنیت روانی انسان ها را فراهم کند.

در قوانین اسلام، برای استفاده درست از این غریزه حیاتی، مکانیسم های گوناگونی مطرح شده است که «حجاب» و وجود حریم بین زن و مرد، یکی از راهکارهای مهم آن است.

بدون شک، نبودن حریم بین زن و مرد و آزادی معاشرت های تعریف نشده و بی بندوبار (با آرایش های گوناگون)، هیجان ها و التهاب های جنسی را فزونی می بخشد و تقاضای فرهنگی و سکس را به صورت یک عطش روحی و یک خواست سیری ناپذیر درمی آورد.

اسلام به قدرت شگرف این غریزه آتشین توجه کامل داشته و تدابیر زیادی برای تعدیل و رام کردن این غریزه اندیشیده است و در این زمینه هم برای زنان و هم برای مردان، تکالیف خاصی معین کرده است. وظیفه مشترک زن و مرد این است که چشم خویش را از نگاه به نامحرم ببوشانند و از نگاه شهوت آمیز بپرهیزند؛ اما زنان - به خاطر جاذبه های بیش تر - وظیفه خاصی دارند و آن این که بدن خود را از مردان بیگانه ببوشانند و در اجتماع با آرایش های تحریک آمیز، ظاهر نشوند و به جلوه گری و دلربایی نپردازند تا زمینه انحراف مردان و به ویژه جوانان فراهم نشود.

لباس افراد جامعه و مخصوصاً لباس زنان نمی تواند به هر شکل و اندازه ای باشد و باید حد و ضابطه ای داشته باشد. بی بندباری در پوشش و لباس، موجب بی بندباری در تحریک غریزه جنسی است. تحقیقات علمی در فیزیولوژی و روانشناسی در باب تفاوت های جسمی و روحی زن و مرد ثابت کرده است که مردان نسبت به محرک های چشمی شهوت انگیز، حساس تر از زنانند و برعکس زنان در مقابل محرک های لمسی حساسیت

بیش تری دارند.

آستانه حس لمس و درد در زنان از همان زمان تولد پایین تر از مردان است...؛ در عوض مردان بینایی بهتری دارند. این مزیت های جنسی در استعداد حسی، آموخته یا اکتسابی نیست؛ بلکه از زمان کودکی آشکار است... مردان بالغ به محرک های بینایی شهوانی حساسیت بیش تر می دهند. اصطلاح «چشم چرانی» که برای این ویژگی مردان به کار می رود، زائیده حساسیت مردان نسبت به محرک های بینایی شهوانی است؛ چون دامنه و برد حس بینایی زیاد است؛ یعنی چشم می تواند از فاصله نسبتاً دور، تحت تأثیر محرکها قرار گیرد و از این گذشته وسعت زیادی از محیط در آن واحد دیده می شود. از سوی دیگر، چون حس لامسه دامنه و برد زیاد ندارد و فعالیتش محدود به تماس از نزدیک است و هورمون های جنسی زن به صورتی دوره ای ترشح می شوند و به طور متناوب عمل می کند، تأثیر محرک های شهوانی بر زن، صورتی بسیار محدود دارد و از این نظر فعالیت زنان بسیار کم است؛ به خلاف مردان که ترشح اندروژن ها در آن ها صورتی یکنواخت دارد و هیچ عامل طبیعی آن را قطع نمی کند. مردان به صورتی گسترده تر تحت تأثیر محرکهای شهوانی قرار می گیرند و از این نظر فعال ترند. ۱

۲. حفظ و تحکیم بنیان خانواده

بی تردید نهاد خانواده، یکی از مقدس ترین نهادهای اجتماعی است که بشر تا به حال خود دیده است. نقش خانواده در پروسه ایجاد جامعه سالم، یک نقش بی بدیل است و در این میان نقش حجاب و پوشش اسلامی در سلامت و استمرار پیوند خانوادگی، غیر قابل انکار است. در مقابل، برهنگی، سم کشنده نظم و پیوند موجود در نهاد خانواده است.

آمارهای مستند

نشان می دهد که با افزایش برهنگی در جهان، طلاق و از هم گسیختگی زندگی زناشویی در دنیا همواره بالا رفته است؛ زیرا «هر چه دیده بیند، دل کند یاد» و هر چه دل در مقوله هوس های سرکش بخواهد، به هر قیمتی باشد، به دنبال آن می رود و به این ترتیب، هر روز دل به دلبری جدید می بندد و با قبلی وداع می کند؛ اما در محیطی که «حجاب» حاکم است و شرایط دیگر اسلامی رعایت می شود، دو همسر تعلق به یکدیگر دارند و احساساتشان و عشق و عواطفشان، مخصوص یکدیگر است. در بازار آزاد برهنگی، فداست پیمان زناشویی مفهومی ندارد. خانواده ها به سادگی متلاشی می شوند و کودکان بی سرپرست می مانند.

۳. پیش گیری از فحشا و فروپاشی نظم جامعه.

گسترش دامنه فحشا و افزایش فرزندان نامشروع، از دردناک ترین پیامدهای بی حجابی و آزادی های بی حد و حصر جنسی است که در جوامع غربی و سایر جوامع مشابه، کاملاً مشهود است. عامل اصلی فحشا و ازدیاد فرزندان نامشروع، منحصر به فرهنگ برهنگی و بی حجابی نیست؛ بلکه یکی از عوامل اصلی و مؤثر در گسترش دامنه فحشا و جریان روبه رشد تولد فرزندان نامشروع، مسأله برهنگی و بی حجابی است. امروزه یکی از مشکلات جوامع غربی، تولد روبه رشد فرزندان نامشروع و بدون شناسنامه است. فرزندان که دارای پدر و مادر نامشخصی هستند و از نظر حقوقی، مشکلات فراوانی را به همراه آورده، نظم اجتماعی جوامع غربی را تهدید می کنند.

۴. جلوگیری از نگاه ابزاری به زن و ابتدال وی

یکی از مسائل مطرح پیرامون حقوق زنان و بی توجهی به آنان، نگاه ابزاری به زنان است. هنگامی که جامعه، زن را با اندام

برهنه بخواهد، طبیعی است روزبه روز تقاضای آرایش بیشتر و خودنمایی افزونتر از او دارد و هنگامی که زن را از طریق جاذبه جنسی اش وسیله تبلیغ کالاها و عاملی برای جلب جهان گردان و مانند این ها قرار دهد، در چنین جامعه ای شخصیت زن تا حد یک عروسک یا یک کالای بی ارزش سقوط می کند و ارزش های والای انسانی او به کلی به دست فراموشی سپرده می شود و به این ترتیب، زن، وسیله ای برای اشباع هوس های سرکش برخی مردان آلوده و فریبکار می شود.

عنصر حجاب و پوشش اسلامی، نه تنها زن را از صحنه اجتماع و فعالیت های اجتماعی دور نمی کند، بلکه زمینه های حضور مستمر و فعال زنان را در عرصه اجتماع -به همراه حقوق اجتماعی برابر- تضمین می کند و شخصیت خدادادی زن را از دستبرد نگاه ایزاری دیگران، مصونیت می بخشد.

توضیح برخی از تاثیرات حجاب:

حجاب و سلامت فرد و خانواده

بی تردید زندگی اجتماعی - خواه بر استدلال عقلی و خواه برخواسته فطری و خواه بر بنیان قراردادهای اجتماعی و... بنا شده باشد - از تأثیر و تأثر متقابل افراد و عملکرد آن ها تهی نیست. خوبی ها و زیبایی ها برای فرد و خانواده و جامعه مفیدند و زشتی ها و بدی ها نیز به همه زیان می رسانند. و تأثیر خود را بر تمام اعضا و ارکان جامعه به جا خواهند گذاشت.

همنوایی آهنگ تکوین و تشریح

مدبّر آفرینش که خواهان تداوم نسل بشر است، خود، به قلم تدبیر و تکوین، جاذبه های عقلی، اجتماعی، فطری و زیستی - جنسی را در آدمیان و حئی حیوانات و گیاهان به ودیعت نهاده تا در پرتو جذب و انجذاب درونی همیشگی شعله وجودشان را بر افروخته نگهدارند. خالق

هستی برای بقای دیگر موجودات تنها همین جذب و انجذاب را کافی دانسته، ولی برای بقای نسل بشر مسئولیت سپاری را نیز از نظر دور نداشته است؛ زیرا بشر چون جانوران و گیاهان نیست که نسل وی تنها با جاذبه های زیستی - جنسی و عشق ورزی آزاد پایدار ماند. نوزاد انسان پس از تولد به تغذیه، نگهداری و پرورش درست نیازمند است و بدون مراقبت های بهداشتی، زیستی و... فرصت حیات نمی یابد. بر این اساس، معمار هستی که نهاد آدمی را آن گونه سرشت، برگنبد تشریح این گونه نوشت که ازدواج محبوب ترین بنیادها برای بنا نهادن کانون تولد و مهد پرورش و رشد نوع انسان است ۱، تاهم جذب و انجذاب به محیط خانواده محدود گردد و هم نسلی سالم و متعادل پرورش یابد. چون جذب و انجذاب لجام گسیخته هرگز به بقای نسل تن نمی دهد و آن را مزاحم عشق ورزی خود می بیند؛ همان گونه که نسل ناسالم، پدر و مادری نمی شناسد تا آن نژاد را استمرار بخشد ۲. به این منظور، انتظار می رود معمار نظام تکوین و تشریح در راه نیل به خواست خود، به تدبیر و تشریح لازم دست یازد و اسباب رسیدن به آن هدف را تشریح فرماید. «حجاب» در شمار این اسباب جای دارد. اینک در این نوشتار، با پرداختن به برخی آثار تربیتی و روان شناختی این دو پدیده، سودمندی و ضرر آفرینی هر یک را هویدا می سازیم تا هر کس خود آگاهانه تصمیم گیرد.

حجاب و رشد شخصیت

شخصیت؛ مجموعه افکار، عواطف، عادت ها و اخلاقیات یک انسان است که به تمایز وی از دیگران می انجامد ۳؛ به عبارت دیگر، مجموعه صفات و ویژگی های

جسمی، روانی و رفتاری که هر انسان را از انسان های دیگر متمایز می سازد، شخصیت نام دارد^۴. بر این اساس، هر کس شخصیتی دارد که خود را با آن معرفی می کند. و دیگران نیز او را به همان ویژگی ها می شناسند. در، «روان شناسی کمال» انسان رشد یافته که انسان خواستار تحقق خود (actualizing person – The Self) معرفی می گردد، این گونه توصیف شده است: انسانی که نیازهای سطوح پایین (نیازهای جسمانی، ایمنی، تعلق، محبت و احترام) را پشت سر نهاده، در صدد استفاده از توانایی ها و قابلیت های خود است و به دنبال به فعلیت رساندن خویشتن و تحقق خویش است^۵. اریک فروم انسان رشد یافته را انسان بارور (Productive person) معرفی می کند و در تعریف او می گوید: وی انسانی است که نیازهای روانی اش را از راه های بارور و زایا و خلاق ارضا می کند^۶. به عقیده اریک فروم مؤثرترین عامل در رشد شخصیت انسان برآوردن معقول نیازهای روانی است که حیوانات پست این نوع نیازها را ندارند. انسان سالم نیازهای روانی – نه نیازهای جسمانی مانند گرسنگی، تشنگی، جنسی و...- خود را از راه های خلاق ارضا می کند و اشخاص ناسالم از راه های نامعقول^۷. اکنون باید دید فرصت رشد شخصیت با رعایت حجاب بیش تر فراهم می گردد یا با عدم رعایت آن؟ انسانی که پیوسته نگران زیبایی خود است و بیش تر در جهت معرفی پیکر خود می کوشد، بهتر می تواند قابلیت های خود را بشناسد و به فعلیت برساند یا آن که سر در باغ اندیشه دارد؟ آیا توجه به نیازهای جسمانی و سطحی به انسان امکان رشد می دهد یا توجه به نیازهای عالی و مخصوص انسان ها؟
آیا غرق شدن در خود

نمایی و جلب توجه دیگران مسیر منتهی به یافتن خویشتن است؟ انسانی که زندگی اش تحت فرمان و اراده اش نیست، در حس هویت یابی خود (of Identity A Sense) دچار شکست شده است ۸ تا چه رسد به آن که هویتش را به کمال رساند. زیرا سلیقه و خواست دیگران در زندگی اش تأثیر می گذارد و چنان زندگی می کند که دیگران می پسندند، نه آنگونه که خود می پسندد.

بی حجاب در اندیشه نمایش خود و زیبایی خویش است. این امر که عقده حقارت (inferority complex) انسان را می نمایاند، زمینه رشد و تعالی وی را نابود می سازد؛ در حالی که زن مانند مرد یک انسان است و باید از نظر انسانی رشد و تکامل یابد. کسی که با نمایش زیبایی خود و گزینش پوششی ویژه در اندیشه جلب نظر دیگران به سر می برد، در حقیقت می خواهد با تکیه بر جذابیت های ظاهری خویش و نه اصالت ها و ارزش های متعالی خود، جایی در جامعه بیابد. در واقع او از این طریق اعلام می دارد، آنچه برایش اصل است و اهمیت دارد، «زن بودن» او است نه انسانیت و اندیشه و لیاقت و کارآیی اش. چنین فردی قبل از همه اسیر خویش است و به مغازه داری شبیه است که پیوسته در اندیشه تزئین ظاهر و تغییر دکور خود به سر می برد و فرصت پرداختن به آرزوهای بزرگ تر را نمی یابد.^۹

حجاب و حرمت خود (احساس ارزشمندی)

از نظر روان شناسی، قطعی ترین عامل رشد انسان «میزان ارزشی» است که هر فرد برای خود قائل است ۱۰؛ به عبارت بهتر، نافذترین عامل رشد روانی و شخصیتی انسان، سطح حرمت خود (esteem - Self) او است. درجه ارزیابی فرد از خود، حرمت

خود خوانده می شود و در واقع باز خوردی از مورد قبول بودن و مورد قبول نبودن به شمار می آید. این قضاوت در قالب رفتارهای کلامی و غیر کلامی بروز می کند و گستره ای است که فرد خود را در آن پهنه توانا، مهم، موفق و با ارزش و یا ناموفق و بی ارزش می داند ۱۱.

چنان که گذشت، «سطح حرمت خود» در سازش یافتگی هیجانی، اجتماعی و عاطفی تأثیر بسیار دارد و از عوامل تعیین کننده اساسی در شکل دهی الگوهای رفتاری و عاطفی است؛ به گونه ای که تردید افراد در ارزشمندی شان به ناتوانی در رسیدن به زندگی عاطفی موزون می انجامد. این افراد همواره از آشکار شدن ناتوانی هاشان هراسناکند و صحنه را ترک می کنند. از طرفی خلاقیت با «سطح حرمت خود» رابطه کاملاً مستقیم دارد ۱۲.

به راستی آیا برهنه شدن و کشاندن رفتارهای جنسی به کوچه و خیابان به آدمی ارزش می دهد و انسان را از احساس ارزشمندی بهره مند می سازد؟ البته شاید احساس رضایت آنی و زود گذر پدید آورد، ولی کم تر کسی است که بر خورداری از این حالت و رفتار را ارزش تلقی کند و شخص برخوردار از این روحیه را ارزشمند بداند. افزون بر این، تأمین هر خواسته ای همیشه با احساس رضایت همراه نیست. در جامعه ای که برهنگی تمام شریان های آن را پر کرده و زن و مرد همواره در حال مقایسه داشته ها و نداشته های خویشند، انسان ها در تشویش مستمر و دلهره همیشگی فرو می روند؛ زیرا رقابت و مقایسه در میدانی رخ می نماید که ظرفیت رقابت ندارد و بدین سبب، آدمی به تنوع طلبی حریصانه کشیده می شود. بی تردید تا وقتی این اندیشه فضای ذهن آدمی را

آکنده است، فرصتی برای بروز خلاقیت و ابتکار باقی نمی ماند. ذهن مشغول به تصاحب دل دیگران و جلب نظر مردان و پسندیده شدن، هرگز اندیشه علمی را بر نمی تابد و نمی تواند یافته ای تازه عرضه کند. او در پی آن است که در وضعیت موجود پسندیده شود نه آن که وضعیت را تغییر دهد و با ابتکار و خلاقیت، طرحی نو در اندازد. از سوی دیگر، از آن جا که احساس بی ارزش بودن تمام وجود این افراد را پر کرده است، در پی جبران این کمبود بر می آیند و چون آسان ترین راه رسیدن به این احساس، مقبول دیگران واقع شدن است، از طریق سکس و عرضه پیکر خود در این مسیر گام بر می دارند تا به شکلی، احساس ارزشمندی از کف رفته خود را؛ جبران کنند. در حالی که شخص بر خوردار از حجاب هرگز چنین نیازی را احساس نمی کند. در نگاه او بهترین راه جبران احساس ارزشمندی آن است که خود را از دسترس بیگانگان دور نگهدارد و مقام و موقعیت خود را پایین نیاورد^{۱۳}. گویا از همین رو است که ویل دورانت می گوید: زنان دریافتند که دست و دل بازی مایه طعن و تحقیر است.

بنابراین، چنین افرادی هم ارزشمندی را از کف داده اند و هم در جبران آن به بیراهه رفته اند. راه رسیدن به احساس ارزشمندی پایدار، رفتن در پی کسب صفات ارزشمند و پایدار است.

انسان بر خوردار از حجاب، با دور نگهداشتن خود از دسترس دیگران، سطح ارزشمندی خود را ارتقا می بخشد تا آن جا که مرد، نیازمندان به آستان وی روی می آورد. بی تردید اگر زنان این مفهوم را به طور کامل

درک کنند، به پوشیده داشتن و مخفی ساختن پیکر خویش بیش تر گرایش نشان می دهند ۱۴ و پی خواهند برد که راه احساس ارزشمندی در دسترس و مقبول بودن لحظه به لحظه نیست. راسل می گوید: از لحاظ هنری، مایه تأسف است که بتوان به آسانی به زنان دست یافت. ویل دورانت نیز می گوید: آنچه می جوییم و نیاییم عزیز و گرانبها می گردد ۱۵.

ویلیام جیمز به صراحت توصیه می کند: زنان عزت و احترامشان به این است که به دنبال مردان نروند، خود را مبتذل نکنند و خود را از دسترس مردان، دور نگهدارند.

پس حجاب احساس ارزشمندی است؛ که موقعیتی بلند مرتبه برای زنان پدید می آورد و مردان را در محدودیت فرو می برد. اگر چه در بیان به زنان گفته می شود که پوشیده بیرون آید؛ ولی واقعیت آن است که به مرد گفته می شود، بهره برداری جنسی در همه جا ممنوع. چون راه چشم را که نافذترین کانال حسی مردان است، نمی توان سد کرد.

حجاب و استحکام خانواده

با ز هم تأکید می کنیم خانواده با اهمیت ترین نهاد اجتماعی است. خانواده کانون عشق و امید و تحقق آرزوهای آدمی و مرکز تولد و پرورش نسل بشر است؛ به گونه ای که هیچ جامعه ای نمی تواند بدون خانواده پایدار بماند. در معارف الهی خانواده مهم ترین جایگاه پرورش انسان است. قرآن کریم همسران را «لباس» یکدیگر می داند و بدین ترتیب نقش هر یک را معین می کند. زن و شوهر نزدیک ترین افراد به یکدیگرند و چون لباس، یکدیگر را از آفات و آسیب های عفت سوز و ایمان برانداز حفظ می کنند ۱۶. افزون بر این، آن ها مانند لباس، مایه وقار و آراستگی یکدیگرند. بی تردید این نقش

در پرتو تفاوت زن و شوهر شکل می گیرد. چنانچه زن و شوهر از تعهدات خانوادگی رها باشند، نمی توانند برای یکدیگر چون لباس به شمار آیند و عفت و وقار و شخصیت هم را پاس دارند. حجاب از لوازم سامان یافتن چنین بنیادی است و بی حجابی با آن تعارض آشکار دارد؛ زیرا بی بند و باری در پوشش، بی بند و باری در تحریک و احساس نیاز را در پی دارد و تأمین نیازهای شعله ور بنیاد خانواده را نشانه می رود (۱۷).

غریزه جنسی یکی از علل مهم ازدواج و به وجود آمدن خانواده است؛ اما برای پایداری اش کافی نیست. بعد از ازدواج به تدریج با گذر زمان اهداف جدید شکل می گیرد؛ خواسته های زیستی و جنسی اندک اندک جای خود را به نیازهای روانی و امنیتی و عاطفی و شناختی می دهد و دیگر سرمایه عشق و ورزی به تنهایی برای تأمین اهداف خانواده و خواسته ها کافی نیست. نخستین شرط دستیابی بدین اهداف و تأمین خواسته های جدید، آن است که زن و شوهر از هویت و خواسته های فردی دست شویند و به سوی پی ریزی هویتی جمعی گام بردارند. چنانچه هر کس فقط خواهش خویش را پی گیرد؛ زن در جهت تجمل و خودنمایی و مورد پسند واقع شدن در اجتماع و جلب توجه مردان گام بردارد؛ در دغدغه مقبولیت خویش فرو رود و نقش مادری را به فراموشی سپارد؛ و از آن سوی مرد در اندیشه رسیدن به تمکین های نوتر و پر رونق تر به سر برد و نقش پدری را فراموش کند، بنیان خانواده بر باد می رود. بی تردید کانون خانواده با اموری چون توجه به لباس و بدن و روی و

موی و انگشت نما شدن و مشخص تر معرفی کردن خود، پیوند تنگاتنگ دارد و پرداختن بدین امور و فراموش کردن اهداف خانواده و نیازهای برتر، پایه های خانواده را متزلزل می سازد.

حجاب و مسؤولیت پذیری

هر کس در برابر خود و دیگران مسؤول است. انجام موفقیت آمیز مسؤولیت به استعداد و برخورداری از توانمندی های متناسب و ظرفیت های روان شناختی و جسمی نیاز دارد. توفیق در پاره ای از مسؤولیت ها و حتی سپردن برخی از مسؤولیت ها به حجاب تکیه دارد و افرادی که بی حجابی پیشه می کنند، توان انجام آن را ندارند. این گروه ناگزیر باید به خویش پردازند و - چنان که امروزه مشاهده می کنیم - چاره ای ندارند جز آن که انجام آن مسؤولیت ها را به دیگران و حتی مردان بسپارند. ۱۸. زنانی که در پی دلربایی و جلب نظر دیگرانند و جز عرضه پیکر خود به چیزی نمی اندیشند، هرگز نمی توانند غمخوار همنوع خود باشند؛ در برابر خانواده و اجتماع احساس مسؤولیت کنند و به معنویت خود و اعضای خانواده و جامعه بیندیشند. این افراد، افزون بر آن که خود به دلیل ناتوانی یا شانه خالی کردن از انجام دادن مسؤولیت های فردی باز می مانند، با روحیه و وضعیت بدنی خاص خویش محیط را آلوده و موقعیت را برای فعالیت مسؤولیت پذیرانه نامساعد می سازند. بر این اساس، بازدهی فعالیت های خانوادگی و اجتماعی را کاهش می دهند و حتی دقت عمل را دچار اختلال می کنند؛ به عبارت دیگر، این افراد خود ناتوان می مانند و دیگران را نیز از انجام دادن تعهدات و مسؤولیت هایشان باز می دارند. تحقیقات گسترده و به ویژه پژوهش های میدانی، حاکی از افت تولید و کاهش سطح کیفیت در مراکز آلوده

به افراد بی حجاب، بر درستی این سخن گواهی می دهد.

اسلام که عاطل و باطل ماندن نیروهای عظیم انسانی و غیر انسانی را نمی پسندد، برای رسیدن به موفقیت در انجام تعهدات و مسؤولیت های فردی و اجتماعی، استعداد و شرایطی را لازم می داند که رعایت پوشش خاص یکی از آن ها به شمار می آید. فرد بی حجاب با رعایت نکردن این شرط در واقع از قبول مسؤولیت خودداری ورزیده، در پی خواسته های خود می رود و حتی دیگران را از انجام تعهدهای پذیرفته شده باز می دارد. بنابراین، حجاب هرگز به معنای محدود کردن حوزه مسؤولیت زن نیست. حجاب شرط موفقیت در انجام دادن مسؤولیت ها و سپردن برخی مسؤولیت ها است. انسان، با انتخاب بی حجابی از قبول مسؤولیت های حساس و سنگین شانه خالی می کند؛ آزاد از هر تعهدی سر بار دیگران می شود و مسؤولیت ها را به دیگران وا می گذارد.

پی نوشت:

۱. المیزان، محمدحسین طباطبائی، ج ۳.

۲. فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی، غلامعلی حداد عادل.

۳. مجموعه مقالات کنفرانس زن، مقاله حجاب و آزادی.

۴. روان شناسی شخصیت، یوسف کریمی،

۵. روان شناسی کمال، دوان شولتنس، گیتی خوشدل.

۶. مکتب ها و نظریه های روان شناسی، سعید شاملو.

۷. روان شناسی کمال.

۸. فلسفه حجاب، علی محمدی.

۹. روان شناسی حرمت خود، ناتانیل براندل، هاشمی جمال.

۱۰. Esteem – The Antecedents of self. ۱۹۶. freeman sunfran cisco.

۱۱. بررسی حرمت خود در نوجوانان...، سید حسن سلیمی، مجله روان شناسی، شماره ۲.

۱۲. مسأله حجاب، مرتضی مطهری، صدرا.

۱۳. نظام حقوق زن در اسلام، مرتضی مطهری، صدرا.

۱۴. مسأله حجاب، مرتضی مطهری، صدرا.

۱۵. نظام حقوق زن در اسلام، مرتضی مطهری، صدرا.

۱۶. المیزان، محمدحسین طباطبائی، ج ۳.

۱۷. فرهنگ برهنگی و برهنگی

سوال ۲

سوال :

تصاویر تلویزیونی که بخش می شوند عمدتاً ایرانی ها موهایشان کمی پیداست و گردنشان و مقداری از دستشان و پاهایشان و ... اگر هم فیلم خارجی باشه آستین کوتاه پوشیده اند زاننشان و پاهایشان پیداست و ... حال آیا اینها مشکلی دارد یا خیر؟ یا توجه به اینکه ایرانی ها مسلمان و خارجی ها غیر مسلمانند.

جواب :

T} همه مراجع (به جز آیت الله تبریزی و آیت الله خامنه ای): T} اگر بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام باشد و باعث مفسده نشود، اشکال ندارد و تفاوتی بین پخش زنده و غیر زنده نمی کند. V} آیت الله بهجت، توضیح المسائل، (متفرقه)، م ۲؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۲۶ و ۱۷۲۸؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۷۱۹، امام خمینی، استفتاءات، ج ۳، (نظر)، س ۱۵؛ آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۱، س ۴۵۸ و ۴۵۲؛ آیت الله سیستانی، sistani.org، (تصویر)، ش ۱۳؛ دفتر آیت الله وحید. {VT} آیت الله خامنه ای: T} بین پخش زنده و غیر زنده تفاوت است. اگر به طور غیر زنده پخش شود و بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام باشد و باعث مفسده نشود، اشکال ندارد و اگر به طور زنده باشد، بنابر احتیاط واجب، نگاه به آن جایز نیست. V} آیت الله خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۱۱۸۲. {VT} آیت الله تبریزی: T} بین پخش زنده و غیر زنده تفاوت است. اگر به طور غیر زنده پخش شود و باعث مفسده نشود، اشکال ندارد و اگر به طور زنده باشد، نگاه به آن جایز نیست. V} آیت الله تبریزی، صراط‌النجاه، ج ۵، س ۱۱۳۰. V}

سوال ۳

سوال :

دیدن فیلم های سینمایی ایرانی که در آن، زنان بدحجاب هستند چه حکمی دارد؟ (آیت اله بهجت)

جواب :

T} همه مراجع (به جز آیت الله تبریزی و آیت

اللّه خامنه ای: {T} اگر بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام باشد و باعث مفسده نشود، اشکال ندارد و تفاوتی بین پخش زنده و غیر زنده نمی کند. {V} آیت الله بهجت، توضیح المسائل، (متفرقه)، م ۲؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۲۶ و ۱۷۲۸؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۷۱۹، امام خمینی، استفتاءات، ج ۳، (نظر)، س ۱۵؛ آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۱، س ۴۵۸ و ۴۵۲؛ آیت الله سیستانی، sistani.org، (تصویر)، ش ۱۳؛ دفتر آیت الله وحید. {VT} آیت الله خامنه ای: {T} بین پخش زنده و غیر زنده تفاوت است. اگر به طور غیر زنده پخش شود و بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام باشد و باعث مفسده نشود، اشکال ندارد و اگر به طور زنده باشد، بنابر احتیاط واجب، نگاه به آن جایز نیست. {V} آیت الله خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۱۱۸۲. {VT} آیت الله تبریزی: {T} بین پخش زنده و غیر زنده تفاوت است. اگر به طور غیر زنده پخش شود و باعث مفسده نشود، اشکال ندارد و اگر به طور زنده باشد، نگاه به آن جایز نیست. {V} آیت الله تبریزی، صراطالنجاه، ج ۵، س ۱۱۳۰. {V}

سوال ۴

سوال:

دختر خاله ها و دختر دایی های من که نسبت به من نامحرم هستند در جلوی من بدون حجاب هستند. وظیفه من چیست؟

جواب:

باید خود را بپوشانند و با سایر نامحرمان تفاوتی ندارند و نگاه شما بر مو و بدن آنان جایز نیست. {V} العروه الوثقی، ج ۱، (الستر) و ج ۲، (النکاح)، م ۳۱. {V}

سوال ۵

سوال:

آیا نگاه کردن به عکس های نیمه برهنه اینترنتی که حتی خانم ها هم باشند جایز است و حرام نیست یا نه؟

جواب:

همه مراجع (به جز آیت الله تبریزی): {T} تحریک شهوت با نگاه به فیلم های مبتذل و جنسی، جایز نیست. {V} آیت الله خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۱۲۰۳؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۳۲۹؛ آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۲، س ۵۵۴؛ آیت الله سیستانی، سایت، فیلم، س ۳؛ دفتر آیات عظام وحید، بهجت، امام خمینی، فاضل و مکارم. {V}

نگاه به عکس و فیلم های سکسی غالباً موجب تحریک شهوت و مقدمه ارتکاب گناه است و لذا دیدن آن حرام است. {V} (اجوبه الاستفتاءات، ج ۲، ص ۴۰) {V}

سوال ۶

سوال:

نگاه کردن به عکس های زنان خارجی و بی حجاب چه حکمی دارد؟

جواب:

نگاه به این گونه تصاویر برای کسانی که به قصد لذت نگاه می کنند و همچنین برای کسانی که موجب تحریک آنان می شود، جایز نیست.

بنابراین اگر عکس مبتذل نباشد و نگاه از روی لذت نبوده و خوف افتادن به گناه نباشد اشکال ندارد (ترجمه اجوبه الاستفتاءات، چاپ جدید، ص ۲۵۹).

سوال ۷

سوال:

چرا عکس بدون حجاب یک زن مسلمان می تواند تشویش در یک مرد مسلمان ایجاد کند ولی دیدن فیلم سینمایی از یک زن غیرمسلمان چنین تشویشی ایجاد نمی کند؟ چرا می گویند زن مسلمان باید پوشیده باشد زن غیرمسلمان نه که اگر گناه است پس چطور دیدن زنی غیرمسلمان گناه ندارد برای مرد مسلمان! نگویند که این خطا تنها در مورد زن مسلمان اتفاق می افتد. منظورم دقیقاً این است که چطور دیدن زنی غیرمسلمان بی حجاب گناه نیست ولی دیدن عکس زنی مسلمان بی حجاب گناه است؟ خواهش می کنم طوری جواب دهید که قانع شوم چرا که جواب این سوال را از هیچ جا پیدا نکردم!

جواب:

سؤال پرسشگر محترم از چند قسمت تشکیل شده است که ضمن تفکیک، به جواب ان می پردازیم:

۱) چرا زن مسلمان باید پوشیده باشد ولی زن غیرمسلمان نه؟

همه انسانها چه مؤمن و غیرمؤمن و چه مسلمان و کافر در احکام الهی مشترک هستند و همگی نسبت به ان مکلف می باشند. یعنی کافران و کسانی که دین الهی و احکام خداوند را نپذیرفته

اند در قیامت به دلیل تک تک احکامی که بر آن واجب بوده و آن را ترک کرده اند و

یا بر آنها حرام بوده و مرتکب شده اند مجازات و کیفر خواهند شد. اما چرا در آیات شریفه مخاطب مؤمنان و مؤمنات هستند، پاسخ این است که نمونه هایی از این قبیل در قرآن کریم فراوان است. مثلاً- سوره مبارکه بقره چنین آغاز می شود: « بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ * الم * ذٰلِکَ الْکِتٰبُ لَا رَیْبَ فِیْهِ هُدًی لِّلْمُتَّقِیْنَ » در این آیه این پرسش مطرح است که مگر قرآن کتاب هدایت جهانی برای همه مردم نیست، پس چرا در این آیه تنها به عنوان هدایتگر اهل تقوا و پرهیزگاران شمرده شده است؟

پاسخ این است که تا مرحله ای از تقوا در وجود انسان نباشد (مرحله تسلیم در مقابل حق و پذیرش آن هر چند هماهنگ با عقل و فطرت است) محال است انسان از هدایت کتاب های آسمانی و دعوت انبیاء بهره بگیرد. سرزمین وجود انسان تا از لجاجت، عناد، تعصب و کفر پاک نگردد، بدر هدایت را نمی پذیرد زمین شوره زار هرگز سنبل بر نیاورد، اگر چه هزاران مرتبه باران بر آن ببارد، بلکه باید زمین آماده باشد تا از قطرات زنده کننده باران بهره گیرد. به تعبیر دیگر: علاوه بر «فاعلیت فاعل»، «قابلیت قابل» نیز شرط است، هم در هدایت تکوینی و هم در هدایت تشریحی و به همین دلیل خداوند می فرماید: « قرآن هادی، و راهنمای متقیان است. در آیه مورد بحث نیز پاسخ همین است؛ یعنی این اهل ایمان هستند که خطابات و دستورهای الهی را با گوش جان می شنوند و با دل و روح خود به آن عمل می کنند و تسلیم اوامر و فرامین الهی هستند.

پس معنای خطاب به اهل ایمان در این گونه آیات، اختصاص داشتن دستور حکم الهی به این خطاب قرار گرفته اند و گر نه رعایت حجاب بر همه زنان لازم و واجب است و اگر زنی کافر و غیر مؤمن باشد و به این حکم الهی وقعی ننهد و عمل نکند بدون شک مشمول مجازات و کیفر الهی قرار خواهد گرفت . ۲- حکم نگاه به زن مسلمان و غیر مسلمان:

لازم است حکم چند مسئله در این بخش روشن شود

الف) نگاه شهوت آلود یا حتی نگاهی که احتمال بدهیم باعث طغیان شهوت و مفسده جنسی باشد به هر زن یا مرد ، مسلمان یا غیر مسلمان ، کودک یا بزرگ ، محرم یا نامحرم ، با پوشش یا بدون پوشش مطلقاً حرام است .

ب) نگاه بدون ریه و شهوت جنسی به بدن عریان و یا نیمه عریان زن نامحرم چه مسلمان و چه غیر مسلمان حرام است.

و حکمت آن هم بر میگردد به همان مفسده جنسی که غالباً با نگاه به بدن عریان و نیمه عریان زن ایجاد می شود. پس از این جهت فرقی بین زن مسلمان و غیر مسلمان وجود ندارد.

ج) نگاه بدون ریه و شهوت جنسی به مواضعی از بدن زنان غیر مسلمان که غالباً نمی پوشانند در صورتی که مستلزم مفسده جنسی نباشد اشکالی ندارد

آنچه در حکم فقهی در مورد مواضعی که معمولاً زنان غیر مسلمان نمی پوشانند آمده است ، مقصود موهای جلو سر و قسمتی از گردن و یا بالای میج دست آنهاست ، نه آن که جایز باشد به بدن نیمه عریان آنها نگاه کرد.

د) نگاه به زن نامحرم مسلمان یک محدودیت بیشتری نسبت به زن غیر مسلمان دارد و غیر

از صورت و دو دست تا میج اجازه نگاه برای مرد نامحرم وجود ندارد. و حکمت آن بر می گردد به حرمت و احترامی که شخصیت زن مسلمان نزد خداوند و در جامعه اسلامی دارد.

وبایستی گوهر وجود او از نگاه نامحرم که ممکن است زمینه طغیان شهوت یا تجاوز به شخص یا شخصیت او باشد حفظ گردد. توضیح آن که همانطور که ما مسلمانان به ناموس خود حساس هستیم و غیرت اسلامی و فطری ما باعث می شود هر مانعی را که احتمال می دهیم سبب تعرض به نوامیس ما باشد برطرف کنیم؛ خداوند که خالق ماست نسبت به مخلوقین و خصوصا مسلمانان و زنان ایشان غیرت بیشتری دارد (ان الله غیور علی العباد) لذا برای حفظ حرمت و شخصیت زن از یک سو و از بین بردن زمینه های سوءاستفاده و گناه از سوی دیگر نگاه به غیر وجه و کفین زن مسلمان نامحرم را حرام نموده است.

ج) فلسفه و حکمت دیگری که می توان برای این حکم با استفاده از روایات ذکر نمود این است که چون زنان غیرمسلمان نسبت به حجاب و پوشش اهمیت نداده و بی مبالا اند، اگر مرد مسلمان در نگاه کردن به این ها همان تکلیف رامی داشت که نسبت به زنان مسلمان دارند، بدون شک در مشقت شدیدی گرفتار می شدند و لذا شارع مقدس به خاطر سهولت در امر معاشرت و سهل گیری در روابط اجتماعی چنین تفاوت را قایل شده است.

ه) در آخر حکم نگاه به عکس زن نامحرم:

* نگاه کردن به عکس زن نامحرم چه مسلمان و چه غیر مسلمان با ریه یا تلذذ مطلقا حرام است.

* نگاه کردن به عکس زن مسلمان بدون حجاب و بدون ریه و قصد تلذذ در صورتی که او را

نمی شناسد اشکال ندارد.

*نگاه کردن به عکس زن غیر مسلمان بی حجاب و بدون قصد تلمذ اشکالی ندارد (حتی در صورتی که او را می شناسد)

*نگاه کردن به عکس عریان زن نامحرم، مسلمان یا غیر مسلمان، با قصد تلمذ یا بدون قصد تلمذ حرام است. برای توضیح بیشتر رک: آیت الله فاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج ۱، ص ۴۸۵

سوال ۸

سوال:

من عقد موقت کرده ام حدود ۷ ماهی است. همسر من در شهر دیگری زندگی می کند و گاه از من می خواهد که از خودم و بدنم عکس بگیرم و برایش از طریق میل بفرستم البته ناگفته نماند که منظور او از طریق موبایل است که احتیاجی به ظاهر کردن آن در عکاسی نباشد او از من گاه هم می خواهد که از بدن عریان خود نیز عکس بگیرم آیا این کار او و انجام دادن من گناه دارد یا خیر؟ چون گاهی او با دیدن عکس ها از حالت عادی خارج می شود و تحریک می شود من گاهی گفته اش را انجام نمی دهم اما او مرا به این نکته که من زن او هستم و باید انجام دهم تذکر می دهد و زبانم را از اعتراض می بندد لطفا مرا راهنمایی کنید.

جواب:

T} همه مراجع: {T خیر، اطاعت زن از شوهر، تنها در حقوق زناشویی و بیرون رفتن از منزل است و در امور دیگر، اطاعت از او واجب نیست. {V} امام، استفتاءات، ج ۳، حقوق زوجیت، س ۸؛ آیت الله تبریزی، استفتاءات، س ۱۵۵۷؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۹۶۹؛ آیت الله وحید، منهاج الصالحین، ج ۳، م ۱۴۰۷؛ آیت الله تبریزی، منهاج الصالحین، ج ۲، م

۱۴۰۷؛ آیت الله سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۳، م ۳۳۹ و ۳۴۰؛ آیت الله صافی، هدایه العباد، ج ۲، النشوز؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۶۷۳ و دفتر آیت الله خامنه ای، آیت الله نوری و آیت الله بهجت. {V}

در مورد فوق اطاعت از او واجب نیست بلکه اگر بدانید با نگاه به عکستان استمنا می کند جایز نیست

سوال ۹

سوال :

دادن عکس بدون روسری به پسری که قرار است بعدها به عقد او در آیی چه حکمی دارد؟ گناه است؟

جواب :

اگر ازدواجی در کار است پسر می تواند قبل از عقد ازدواج عکس زن را ببیند هر چند بدون روسری باشد.

سوال ۱۰

سوال :

عکس های عروسی من را یکی از فامیل های شوهرم، بدون اجازه من بین برخی فامیل های مثل خواهر شوهرهایم پخش کرده و من با توجه به قطع رابطه با آنها نمی دانم چه کنم؟ گناه این مسأله به عهده کیست با توجه به این که عکس هایم را بدون اجازه برداشته اند؟

جواب :

سلام علیکم

بهتر است که عکسهای شما از ابتدا، تنها در اختیار کسانی باشد که محرم شما بوده و نسبت به امانتداری آنها مطمئن هستید.

به هر حال در صورتی که امکان دارد اختلافات گذشته را حل کرده و با خواهرهای همسران ارتباط پیدا کنید و از آنها بخواهید عکسها را به خودتان برگردانند. در غیر این صورت همسر شما این کار را انجام دهند، چون اگر همسران با خواهرش قطع ارتباط کند، قطع رحم محسوب شده و خداوند تعالی به قاطع رحم وعده عذاب داده است.

در هر صورت چون به طور ناخواسته عکسهای عروسی شما بدست دیگران افتاده است، گناهی به گردن کسانی است که این عمل زشت را انجام داده اند. (البته به شرطی که در نگهداری عکسها سهل انگاری نکرده باشید)

سوال ۱۱

سوال :

سؤالی که داشتم در مورد صحت این حدیثی است که در روستای ما خیلی زبانزد هست و بزرگان روستا هم آن را تأیید می نمایند چون این حدیث از نظر حقیر با قرآن، سنت، عقل و اجماع قابل قبول نیست و این حدیث را این گونه بیان می کنند:

جواب :

«روزی زنی که بچه دار نمی شد به خداوند گفت که اگر بچه دار شدم زنا خواهم کرد (نذر حرام) و

این زن بچه دار می شود و برای ادای نذر پیش رسول خدا صلوات الله علیه می رود و جریان را می گوید و رسول خدا صلوات الله علیه به او می گوید که اگر بیرون رفتی سه عدد از موی خود را در دید مردم بگذار که این کار مثل زنا هست.» البته ما قبول داریم که بی حجایی گناه است و این حدیث از نظر حقیر اشکال دارد و ما در شهر خود از یک روحانی پرسیدیم و ایشان حدیث را تأیید نکرده اند. می خواستم نظر شما را با سند و به اعتبار این که از عالم بزرگ این حدیث رد شود (نام عالمی که این حدیث را رد کرده برده شود) چون بزرگان روستا برای رد حدیث به نظر یک روحانی اعتنا نمی کنند و می گویند که باید یک مجتهد این حدیث را رد کند و ما به رساله هم مراجعه کرده ایم و در آنجا گفته شده که نذر به حرام حرمت دارد. از شما دوستان گرامی خواستاریم که ما را یاری نمایید. اولاً هر چیزی که به نام حدیث نقل می شود تا سند و مدرک معتبر نداشته باشد، قابل قبول نیست، ثانیاً متعلق نذر باید امر مطلوب و راجحی باشد، نذر برای کار حرام منعقد نمی شود ثالثاً اینکه پیامبر اکرم (ص) نعوذ بالله دستور خلاف شرع بدهد، نامعقول و محال است. در مجموع این چیزی که به نام حدیث مطرح شده نیاز به رد کسی ندارد زیرا همان طور که گفته اید مفاد آن برخلاف قرآن و سنت است و هر کس اندک اطلاعی از احکام شرعی داشته باشد

می داند که چنین نقلی صحیح نیست و شبیه حکایت‌های درویشی است.

چنین حدیثی در مجموعه‌های روایی شیعه نقل نشده، علاوه بر اینکه مفاد آن نیز صحیح نیست چون نذر به حرام منعقد نمی‌شود، برای نفی این حدیث ساختگی نیاز به دلیل نیست، اثبات آن نیاز به دلیل دارد وقتی چنین روایتی وجود ندارد همین در اشتباه بودن آن کفایت می‌کند. و وقتی حدیثی ساختگی است و کسی آن را نقل نکرده طبیعی است که کسی متعرض نفی آن نمی‌شود، چون به صورت ساختگی و غیر معتبر هم در جایی نقل نشده و ظاهراً خاص به روستای شماس‌ت چون تا به حال چنین حدیثی را نشنیده بودیم.

سوال ۱۲

سوال:

آیا نگاه کردن به فیلم‌های خارجی تلویزیونی که بی‌حجاب هستند آیا حرام است؟

جواب:

T {همه مراجع: T} اگر بدون قصد لذت و ترس افتادن به گناه باشد و مفسده‌ای در بین نباشد، اشکال ندارد. V {امام خمینی، استفتاءات، ج ۳، (نظر)، س ۲۵؛ آیت‌الله خامنه‌ای، اجوبه، س ۱۱۸۲؛ آیت‌الله وحید، توضیح المسائل، م ۲۴۴۸؛ آیت‌الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۳۲؛ آیت‌الله نوری، استفتاءات، ج ۱، س ۴۵۸؛ آیت‌الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۷۱۹ و توضیح المسائل مراجع، م ۲۴۳۹؛ آیت‌الله تبریزی، استفتاءات، س ۱۵۸۸؛ آیت‌الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۰۴۴؛ آیت‌الله سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۲، (النکاح)، م ۲۷؛ آیت‌الله بهجت، توضیح المسائل، (متفرقه) م ۲. V {تبصره. T} هر چند تعبیر «بدون قصد لذت و ترس افتادن به گناه» در برخی منابع ذکر نشده؛ ولی این مسأله مورد اتفاق تمامی فقیهان است.

سوال ۱۳

سوال:

نگاه کردن به زنان نامحرم مسلمان که بدحجاب یا بی‌حجاب هستند و مقید به رعایت حجاب نیستند چه حکمی دارد؟

جواب:

نگاه کردن به تمام سر و بدن و موهای زنان نامحرم به استثنای گردی صورت آنها تا حدی که در وضو شسته می‌شود و دست‌ها تا مچ، حرام است خواه با قصد لذت باشد یا بدون آن و نگاه به صورت و دست‌ها تا مچ اگر با قصد لذت باشد باز حرام است ولی اگر با قصد لذت نباشد و ترس افتادن به گناه هم در بین نباشد اشکال ندارد. این حکم مربوط به زنان محجبه و پوشیده است اما در مورد زنان بدحجاب حکم کمی متفاوت است.

نگاه کردن به موهای زنان بدحجاب - که هیچ‌گونه امر و نهی در آنان تأثیر ندارد - چگونه است؟

T {آیات عظام

سیستانی، تبریزی، مکارم و وحید: {T} اگر بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام باشد، اشکال ندارد. {V} آیت الله سیستانی، توضیح المسائل مراجع، ۲۴۳۴؛ آیت الله تبریزی، التعلیقه علی منهاج الصالحین، (النکاح)، م ۱۲۳۲؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۰۲۹ و ۱۰۳۹ و تعلیقات

علی العروه الوثقی، (النکاح) م ۲۷؛ آیت الله وحید، توضیح المسائل م، ۲۴۴۳. {V}

{T} آیات عظام امام خمینی، صافی، خامنه ای، فاضل و نوری: {T} بنابر احتیاط واجب، بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام نیز جایز نیست. {V} امام خمینی، تحریر الوسیله، ج ۲، (النکاح) م ۲۷؛ آیت الله فاضل و آیت الله نوری، التعلیقات علی العروه الوثقی، (النکاح) م ۲۷؛ آیت الله صافی، هدایه العباد، ج ۲

(النکاح) م ۲۷۲ و آیت الله خامنه ای، استفتاء، س ۵۸۲ و ۵۱۶. {V}

{T} آیت الله بهجت: {T} بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام نیز جایز نیست. {V} دفتر آیت الله بهجت. {V}

سوال ۱۴

سوال :

آیا در نگاه کردن به زنان فرقی بین زن مسلمان و غیر مسلمان وجود دارد؟ به طور زنده و غیر زنده را توضیح دهید.

جواب :

آیا نگاه به برجستگی های بدن زن نامحرم (مانند سینه و پشت)، از روی لباس و مانتو جایز است؟

{T} همه مراجع: {T} اگر با قصد لذت باشد و یا بترسد که به گناه بیفتد، نگاه به این مواضع جایز نیست. {V} ر.ک: امام، استفتاءات، ج ۳، (احکام حجاب)، س ۲۷؛ آیت الله سیستانی، Sistani.org، (حجاب)، س ۵؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۰۸؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۵۳ و ۱۰۲۳؛ آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۲، س ۶۷۹؛ آیت الله تبریزی، صراط النجاه، ج ۱، س ۹۰۷؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۹۴ و ۱۷۲۹؛ آیت الله خامنه ای، استفتاء، س ۶۱۸ و ۵۵۹؛ العروه الوثقی، ج ۱، م ۱۶ و دفتر آیت الله وحید و آیت الله بهجت. {V}

نگاه کردن به زن غیر مسلمانی که حجاب خود را رعایت نکرده و موهای

او پیداست بدون قصد لذت چه حکمی دارد؟

T {همه مراجع: T} اگر بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام باشد؛ تنها نگاه به جاهایی از بدنشان که معمولاً آن را نمی پوشانند، جایز است. V {توضیح المسائل مراجع، م ۲۴۳۴؛ امام خمینی، تحریرالوسیله، ج ۲، (النکاح)، م ۲۷؛ آیت الله نوری، توضیح المسائل م، ۲۴۳۰؛ آیت الله مکارم، تعلیقات علی العروه، (النکاح)، م ۲۷؛ آیت الله وحید، توضیح المسائل م، ۲۴۴۳؛ دفتر آیت الله خامنه ای. V}

نگاه کردن به زنان نامحرم مسلمان که بدحجاب یا بی حجاب هستند و مقید به رعایت حجاب نیستند چه حکمی دارد؟

نگاه کردن به تمام سر و بدن و موهای زنان نامحرم به استثنای گردی صورت آنها تا حدی که در وضو شسته می شود و دست ها تا میچ، حرام است خواه با قصد لذت باشد یا بدون آن و نگاه به صورت و دست ها تا میچ اگر با قصد لذت باشد باز حرام است ولی اگر با قصد لذت نباشد و ترس افتادن به گناه هم در بین نباشد اشکال ندارد. این حکم مربوط به زنان محجبه و پوشیده است اما در مورد زنان بد حجاب حکم کمی متفاوت است.

نگاه کردن به موهای زنان بد حجاب - که هیچ گونه امر و نهی در آنان تأثیر ندارد - چگونه است؟

T {آیات عظام سیستانی، تبریزی، مکارم و وحید: T} اگر بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام باشد، اشکال ندارد. V {آیت الله سیستانی، توضیح المسائل مراجع، ۲۴۳۴؛ آیت الله تبریزی، التعلیقه علی منهاج الصالحین، (النکاح)، م ۱۲۳۲؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۰۲۹ و ۱۰۳۹ و تعلیقات

علی العروه الوثقی، (النکاح) م ۲۷؛ آیت الله وحید، توضیح المسائل م، ۲۴۴۳. V}

T {آیات عظام امام خمینی، صافی، خامنه ای، فاضل و نوری: T} بنا بر احتیاط

واجب، بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام نیز جایز نیست. {V} امام خمینی، تحریر الوسیله، ج ۲، (النکاح) م ۲۷؛ آیت الله فاضل و آیت الله نوری، التعليقات على العروه الوثقی، (النکاح) م ۲۷؛ آیت الله صافی، هدایه العباد، ج ۲

(النکاح) م ۲۷۲ و آیت الله خامنه ای، استفتاء، س ۵۸۲ و ۵۱۶. {V}

T {آیت الله بهجت: بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام نیز جایز نیست. {V} دفتر آیت الله بهجت. {V}

سوال ۱۵

سوال :

در باب نگاه به نامحرم (به خصوص مرد به زن) موارد غیر مجاز چیست؟ مسلمان و غیرمسلمان، با حجاب و بی حجاب و بدحجاب، شناس و ناشناس، از روی لذت و بدون آن؟ یعنی مثلاً نگاه به نامحرمی که در خیابان می بینیم بدحجاب است و نگاه صرفاً نگاه معمولی بوده و نه نگاه براندازانه و لذت طلب.

جواب :

آیا نگاه به برجستگی های بدن زن نامحرم (مانند سینه و پشت)، از روی لباس و مانتو جایز است؟

T {همه مراجع: T} اگر با قصد لذت باشد و یا بترسد که به گناه بیفتد، نگاه به این مواضع جایز نیست. {V} ر.ک: امام، استفتاءات، ج ۳، (احکام حجاب)، س ۲۷؛ آیت الله سیستانی، Sistani.org، (حجاب)، س ۵؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۰۸؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۵۳ و ۱۰۲۳؛ آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۲، س ۶۷۹؛ آیت الله تبریزی، صراط النجاه، ج ۱، س ۹۰۷؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۹۴ و ۱۷۲۹؛ آیت الله خامنه ای، استفتاء، س ۶۱۸ و ۵۵۹؛ العروه الوثقی، ج ۱، م ۱۶ و دفتر آیت الله وحید و آیت الله بهجت. {V} نگاه کردن به زن غیرمسلمانی که حجاب خود را رعایت نکرده و موهای او پیداست بدون قصد لذت چه حکمی دارد؟

T {همه مراجع: T} اگر بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام باشد؛ تنها نگاه به جاهایی از بدنشان

که معمولاً آن را نمی پوشانند، جایز است. {۷} توضیح المسائل مراجع، م ۲۴۳۴؛ امام خمینی، تحریرالوسیله، ج ۲، (النکاح)، م ۲۷؛ آیت الله نوری، توضیح المسائل م، ۲۴۳۰؛ آیت الله مکارم، تعلیقات علی العروه، (النکاح)، م ۲۷؛ آیت الله وحید، توضیح المسائل م، ۲۴۴۳؛ دفتر آیت الله خامنه ای. {۷}

نگاه کردن به زنان نامحرم مسلمان که بدحجاب یا بی حجاب هستند و مقید به رعایت حجاب نیستند چه حکمی دارد؟

نگاه کردن به تمام سر و بدن و موهای زنان نامحرم به استثنای گردی صورت آنها تا حدی که در وضو شسته می شود و دست ها تا مچ، حرام است خواه با قصد لذت باشد یا بدون آن و نگاه به صورت و دست ها تا مچ اگر با قصد لذت باشد باز حرام است ولی اگر با قصد لذت نباشد و ترس افتادن به گناه هم در بین نباشد اشکال ندارد. این حکم مربوط به زنان محجبه و پوشیده است اما در مورد زنان بدحجاب حکم کمی متفاوت است.

نگاه کردن به موهای زنان بدحجاب - که هیچ گونه امر و نهی در آنان تأثیر ندارد - چگونه است؟

T {آیات عظام سیستانی، تبریزی، مکارم و وحید: T} اگر بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام باشد، اشکال ندارد. {۷} آیت الله سیستانی، توضیح المسائل مراجع، ۲۴۳۴؛ آیت الله تبریزی، التعلیقه علی منهاج الصالحین، (النکاح)، م ۱۲۳۲؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۰۲۹ و ۱۰۳۹ و تعلیقات

علی العروه الوثقی، (النکاح) م ۲۷؛ آیت الله وحید، توضیح المسائل م، ۲۴۴۳. {۷}

T {آیات عظام امام خمینی، صافی، خامنه ای، فاضل و نوری: T} بنابر احتیاط واجب، بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام نیز جایز نیست. {۷} امام خمینی، تحریرالوسیله، ج ۲، (النکاح) م ۲۷؛ آیت الله فاضل و آیت الله

نوری، التعليقات على العروه الوثقی، (النکاح) م ۲۷؛ آیت الله صافی، هداية العباد، ج ۲

(النکاح) م ۲۷۲ و آیت الله خامنه ای، استفتاء، س ۵۸۲ و ۵۱۶، {V}

{T} آیت الله بهجت: {T بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام نیز جایز نیست. {V} دفتر آیت الله بهجت. {V}

سوال ۱۶

سوال :

اگر در اقوام خود افرادی (زنانی) باشند که حجاب خود را رعایت نمی کنند و یا اصلا حجاب ندارند چگونه باید با آنان رفتار کرد؟ و آیا رفت و آمد با آنها صحیح است یا نه؟ اگر از اقوام باشند چطور؟

جواب :

رفت و آمد با چنین فامیل هایی در حد صله رحم که صدق قطع رابطه نکند، اگر موجب به گناه افتادن انسان نشود، مانعی ندارد. و در صورتی که با امر به معروف و نهی از منکر نتوانید آنها را به حفظ حجاب اسلامی وادار نمایید و با رفتن به آنجا به گناه نظر به نامحرم مبتلا می شوید لازم نیست به آنجا بروید و برای صله رحم می توانید به وسیله تماس تلفنی و مانند آن اکتفا نمایید.

سوال ۱۷

سوال :

می خواستم نظر آیت الله بهجت را در مورد سؤال بدانم: بنده دانشجو هست و سؤالی از جنابعالی در مورد نگاه به نامحرمی که در فیلم یا عکس است دارم: با توجه به اینکه فیلم های زیادی در خارج از کشور به دست مسیحیان یا مذهب های دیگر ساخته می شود که دیدن آنها برای جوانی مثل من بسیار جالب و سرگرم کننده است مثلا بنده علاقه زیادی به فیلم های ترسناک دارم و این فیلم ها را به خاطر ترسناک و سرگرم بودنشان نگاه میکنم و هیچ منظور بد دیگری ندارم ولی متأسفانه در درصد بالایی از آنها، نه تنها این فیلم های ترسناک، بلکه در ژانرهای مختلف فیلم ها، زنانی که در این فیلم ها بازی می کنند دارای پوشش لازم از نظر لباس نیستند مثلا در سراسر فیلم زن بازیگر

شلوار یا دامنی به تن دارند که تا بالای زانویشان است و پایین تر از آن را پوشش نمی دهد یا اینکه مثلاً لباسشان کوتاه است. حال سؤال بنده از شما این است: با توجه به اینکه من این افراد را نمی شناسم و نمی دانم اصلاً دینشان چیست و یا حتی بی دین هستند یا نه و نگاهم به آن ها بدون شهوت است و شهوتی در نگاه به آنها ندارم و منظور بدی مثل لذت یا امثال آن هم ندارم و موضوع فیلم اصلاً مربوط به مسائل بد نمی باشد (فیلم مستهجن نباشد و مثلاً ترسناک یا خنده دار است)، آیا نگاه کردن به این فیلم ها با شرایطی که ذکر کردم برای یک مقلد آیت الله بهجت گناه دارد؟ و در کل یک مقلد آیت اله بهجت مجاز به دیدن تا چه قسمت هایی از بدن زن نامحرم که در فیلم است و آن زن را نمی شناسد، بدون شهوت (بدون شهوت) می باشد؟ و همچنین حکم نگاه به عکس نامحرم ناشناس چگونه است؟

جواب :

سوال کننده محترم در مورد سوال اول شما از نظر T همه مراجع: T و بدون قصد لذت و ترس افتادن به گناه باشد و باعث مفاسد و انحرافات اخلاقی نشود، اشکال ندارد (خواه فیلم داخلی باشد یا خارجی). V آیت الله خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۱۱۹۴ و ۱۲۰۶؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۲۶ و ۱۷۲۷؛ آیت الله بهجت، توضیح المسائل، (متفرقه)، م ۲، آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۱، س ۷۷۵ و ۷۷۲؛ آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۱، س ۴۵۰ و ۴۵۲؛ امام، استفتاءات، ج ۳، (نظر)، س ۱۵ و ۱۹؛ آیت الله سیستانی، Sistani.org، (فیلم)، س ۸؛ آیت الله تبریزی، استفتاءات، س ۱۰۸۱ و

۱۶۰۳؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۷۰۸ و ۱۷۱۹؛ دفتر آیت الله وحید. {V} و در مورد نگاه به عکس نامحرم ناشناس {T} همه مراجع: {T} اگر بدون قصد لذت و ترس افتادن به گناه باشد و مفسده ای در بین نباشد، اشکال ندارد. {V} امام خمینی، استفتاءات، ج ۳، (نظر)، س ۲۵؛ آیت الله خامنه ای، اجوبه، س ۱۱۸۲؛ آیت الله وحید، توضیح المسائل، م ۲۴۴۸؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۳۲؛ آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۱، س ۴۵۸؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۷۱۹ و توضیح المسائل مراجع، م ۲۴۳۹؛ آیت الله تبریزی، استفتاءات، س ۱۵۸۸؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۰۴۴؛ آیت الله سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۲، (النکاح)، م ۲۷؛ آیت الله بهجت، توضیح المسائل، (متفرقه) م ۲. {V T} تبصره. {T} هر چند تعبیر «بدون قصد لذت و ترس افتادن به گناه» در برخی منابع ذکر نشده؛ ولی این مسأله مورد اتفاق تمامی فقیهان است

سوال ۱۸

سوال :

آیا دیدن فیلم یا عکس بی حجاب اگر برای فرد مفسده به همراه نداشته باشد، باز هم حرام است یا خیر؟

جواب :

فتاوی مراجع تقلید در رابطه با نگاه به عکس و فیلم زنان بی حجاب:

فتوای امام خمینی، آیت الله تبریزی و آیت الله نوری:

اگر از زنانی اند که به حفظ حجاب شرعی پایبند هستند، نگاه کردن به عکس و فیلم آنان حرام است. {V} امام خمینی، توضیح المسائل م ۲۴۳۹؛ آیت الله نوری، توضیح المسائل م ۲۴۳۵؛ آیت الله تبریزی، صراط النجاه، ج ۲، س ۱۱۵۸.

فتوای آیات عظام سیستانی، مکارم و وحید:

اگر از زنانی اند که به حفظ حجاب شرعی پایبند هستند، بنا بر احتیاط واجب نگاه کردن به عکس و فیلم آنان جایز نیست. {V} توضیح المسائل مراجع، م ۲۴۳۹؛ آیت الله وحید، توضیح المسائل م، ۲۴۴۸.

فتوای آیت الله خامنه ای و آیت الله صافی:

نگاه کردن به عکس و فیلم آنان (به ویژه در مواردی که در معرض هتک

و فساد باشند)، حرام است. V} آیت الله صافی، توضیح المسائل م، ۲۴۴۸؛ آیت الله خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۱۱۸۲.

فتوای آیت الله بهجت و آیت الله فاضل:

بنابر احتیاط واجب نگاه کردن به عکس و فیلم آنان، جایز نیست. V} آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۲۸ و ۱۷۳۲؛ دفتر آیت الله بهجت. V}

سوال ۱۹

سوال:

عکس های بی حجاب زن می تواند توسط عکاس مرد ظاهر شود؟ آیا برای فیلمبرداری یا عکاسی از مجالس زنان می توان از مرد (یا پسر نابالغ) استفاده کرد؟

جواب:

T} در مورد چاپ عکس توسط نامحرم مراجع تقلید گفته اند: T} اگر ظاهر کننده او را شناسد و باعث مفسده نیز نشود، اشکال ندارد. V} آیت الله خامنه ای، اجوبه استفتاءات، س ۱۱۸۸؛ امام خمینی، استفتاءات، ج ۳، (احکام حجاب)، س ۱۵؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۱، س ۷۹۸ و ۸۳۸؛ دفتر آیات عظام نوری، وحید، سیستانی، تبریزی، صافی و بهجت. V}

مرد می تواند از مجالس زنان نیز فیلمبرداری کند به شرط آنکه همه زنان پوشش و حجاب داشته باشد در غیر این صورت جایز نیست ولی پسر نابالغ می تواند فیلمبرداری کند ولی بر زنان لازم است اگر پسر به حدی رسیده که خوب و بد را تشخیص می دهد و مورد شهوت قرار می گیرد حجاب خود را رعایت کنند.

سوال ۲۰

سوال:

نگاه کردن به زن غیر مسلمانی که حجاب خود را رعایت نکرده و موهای او پیداست بدون قصد لذت چه حکمی دارد؟

جواب:

T} همه مراجع: T} اگر بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام باشد؛ تنها نگاه به جاهایی از بدنشان که معمولاً آن را نمی پوشانند، جایز است. V} توضیح المسائل مراجع، م ۲۴۳۴؛ امام خمینی، تحریر الوسیله، ج ۲، (النکاح)، م ۲۷؛ آیت الله نوری، توضیح المسائل م، ۲۴۳۰؛ آیت الله مکارم، تعلیقات علی العروه، (النکاح)، م ۲۷؛ آیت الله وحید، توضیح المسائل م، ۲۴۴۳؛ دفتر آیت الله خامنه ای. V}

سوال ۲۱

سوال:

آیا نگاه کردن به عکس و فیلم زنان بازیگران بی حجاب که ما فقط اسم آنها را می دانیم، جایز است؟

جواب:

T} همه مراجع: T} بدون قصد لذت و ترس افتادن به گناه باشد و باعث مفسد و انحرافات اخلاقی نشود، اشکال ندارد (خواه فیلم داخلی باشد یا خارجی). V} آیت الله خامنه ای، اجوبه الاستفتاءات، س ۱۱۹۴ و ۱۲۰۶؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۲۶ و ۱۷۲۷؛ آیت الله بهجت، توضیح المسائل، (متفرقه)، م ۲، آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۱، س ۷۷۵ و ۷۷۲؛ آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۱، س ۴۵۰ و ۴۵۲؛ امام، استفتاءات، ج ۳، (نظر)، س ۱۵ و ۱۹؛ آیت الله سیستانی، Sistani.org، (فیلم)، س ۸؛ آیت الله تبریزی، استفتاءات، س ۱۰۸۱ و ۱۶۰۳؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۷۰۸ و ۱۷۱۹؛ دفتر آیت الله وحید. V} و در مورد نگاه به عکس نامحرم ناشناس T} همه مراجع: T} اگر بدون قصد لذت و ترس افتادن به گناه باشد و مفسده ای در بین نباشد، اشکال ندارد. V} امام خمینی، استفتاءات، ج ۳، (نظر)، س ۲۵؛ آیت الله خامنه ای، اجوبه، س ۱۱۸۲؛ آیت الله وحید، توضیح المسائل، م ۲۴۴۸؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۳۲؛ آیت الله نوری، استفتاءات، ج ۱، س ۴۵۸؛ آیت الله صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۷۱۹ و توضیح المسائل مراجع، م ۲۴۳۹؛ آیت الله تبریزی، استفتاءات،

س ۱۵۸۸؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۰۴۴؛ آیت الله سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۲، (النکاح)، م ۲۷؛ آیت الله بهجت، توضیح المسائل، (متفرقه) م ۲. {VT}

سوال ۲۲

سوال :

حکم نگاه، به زنان مسلمان - که در کشورهای خارجی فاقد حجاب و پوشش اسلامی اند چگونه است؟

جواب :

آیات عظام امام، خامنه ای، صافی، فاضل و نوری: بنابر احتیاط واجب، بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام نیز جایز نیست. {V} امام، تحریر الوسیله، ج ۲، النکاح، م ۲۷؛ فاضل و نوری، تعلیقات علی العروه، النکاح، م ۲۷؛ صافی، هدایه العباد، ج ۲، النکاح، م ۲۷ و خامنه ای، استفتاء، س ۵۰۹، ۵۸۲ و ۱۳۹۹. {V}

آیه الله بهجت: نگاه به آنان جایز نیست؛ هر چند بدون قصد لذت باشد. {V} دفتر: بهجت. {V}

آیات عظام تبریزی، سیستانی، مکارم و وحید: اگر بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام باشد، اشکال ندارد {V} وحید، توضیح المسائل، م، ۲۴۴۳؛ سیستانی، توضیح المسائل مراجع، م ۲۴۳۴ و Sistani.org (نگاه) س ۲؛ تبریزی، التعلیقہ علی منهاج الصالحین، النکاح، م ۱۲۳۲؛ مکارم، استفتاءات، ج ۱، س ۸۱۲ و التعلیقہ علی العروه، م ۲۷. {V} (مگر اینکه از زنانی باشند که اگر آنان را نهی کنند، پذیرند).

سوال ۲۳

سوال :

نگاه به عکس و فیلم برخی از فامیل ها و آشنایان که از نظر حجاب بی بند و بار و بی باک هستند، چه حکمی دارد؟

جواب :

آیات عظام امام، تبریزی، سیستانی، مکارم، نوری و وحید: اگر باعث مفسده نشود، اشکال ندارد. {V} نوری، توضیح المسائل م ۲۴۳۵؛ امام، سیستانی، وحید، مکارم، توضیح المسائل مراجع، م ۲۴۳۹؛ وحید، توضیح المسائل، م ۲۴۴۸؛ تبریزی؛ صراط النجاه، ج ۲، س ۱۱۵۸. {V}

آیات عظام بهجت و فاضل: بنابر احتیاط واجب، نگاه به عکس و فیلم آنان، جایز نیست. {V} فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۲۸ و ۱۷۳۲ و دفتر: بهجت. {V}

آیات عظام خامنه ای و صافی: نگاه به عکس و فیلم آنان جایز نیست. {V} صافی، توضیح المسائل، م ۲۴۴۸ و خامنه ای، استفتاء، س ۱۴۲۷

سوال ۲۴

سوال :

آیا نگاه به برجستگی های بدن زن نامحرم (مانند سینه و پشت)، از روی لباس و مانتو جایز است؟

جواب :

همه مراجع: اگر با قصد لذت باشد و یا برسد که به گناه بیفتد، نگاه به این مواضع جایز نیست. {۷} ر.ک: امام، استفتاءات، ج ۳، (احکام حجاب)، س ۲۷؛ سیستانی، Sistani.org، (حجاب)، س ۵؛ فاضل، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۰۸؛ مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۵۳ و ۱۰۲۳؛ نوری، استفتاءات، ج ۲، س ۶۷۹؛ تبریزی، صراط‌النجاه، ج ۱، س ۹۰۷؛ صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۹۴ و ۱۷۲۹؛ خامنه‌ای، استفتاء، س ۶۱۸ و ۵۵۹؛ العروه الوثقی، ج ۱، م ۱۶ و دفتر: وحید و بهجت. {۷}

سوال ۲۵

سوال :

چرا ما نمی‌توانیم ورزش خواهران را تماشا کنیم اما همین خواهران در خارج از کشور مقابل دید مردان نامحرم همان کشور میزبان بازی می‌کنند؟ در صورتی که در بازدید از ورزش خواهران مطمئناً بیشتر بازدیدکنندگان از خانواده‌های آنان می‌باشند؟

جواب :

پاسخ: پرسش شما راجدگانانه بررسی می‌کنیم.

الف. اگر منظورتان تماشا کردن درحین بازی آنها دراستادیوم باشد، باید گفت که این مسئله از نظر کارشناسان و بزرگان اهل علم، از لحاظ عرفی و شرعی صحیح نیست.

از لحاظ عرفی: به جهت آنکه هنوز وضعیت فرهنگی درباشگاه‌های کشورهای چنان فضایی را ایجاد نکرده است، به دلیل آنکه دروضعیت فعلی که بدون حضور مردان انجام می‌شود، گاه فیلم و عکس آنها از طرف افراد ناباب به دست نامحرمان و نااهلان می‌افتد و از آن سوء استفاده‌ها میکنند. علاوه برآن چه بسا در بعضی رشته‌های ورزشی مثل هندبال و ژیمناستیک و یا ورزشهای دیگر خواهران مجبور می‌شوند بدون حجاب اسلامی، به انجام ورزش اقدام کنند، که دراین صورت هم

نه تنها خود آنها راضی به تماشای مردان نامحرم نخواهند بود حتی خانواده های مذهبی و غیرتمند آنها نیز مسلماً به این تماشا راضی نخواهند بود.

و ضمناً در این صورت ممکن است در هنگام تماشا، خواهران از طرف بیمار دلان، به جای تشویق، مورد هجوم سخنان هجو و لغو و غیر اخلاقی قرار گیرند و یا اینکه بعضی افراد سبک سر با این بهانه، عکس آنان را همانطور که بازیکنان دیگر رشته های ورزشی مردان را همراه خود نگه می دارند، همواره در پیش خود نگه دارند، و این امر نیز موجب تزلزل شخصیت انسانی زن و در نتیجه بی آبرویی او در جامعه شود.

از لحاظ شرعی: از آنجا که حضور بانوان در هنگام ورزش، در بعضی رشته های ورزشی بدون رعایت کامل حجاب اسلامی و دارای لباس زننده، حرکات زننده می باشد، ممکن است باعث تحریک جنسی تماشاکنندگان آنها و در نتیجه موجب به گناه افتادن و به مفسده افتادن، مخصوصاً قشر جوان شود، علمای عظام به تبعیت از کلام وحی و سنت اهل بیت علیهم السلام، این عمل را حرام دانسته و جایز نمی دانند.

به عنوان مثال در این مورد فرموده اند: اگر مردی... در صورتی که به نامحرم نگاه میکند، به گناه.. افتد نباید به او نگاه کند. نگاه کردن به نامحرم به قصد لذت و شهوت رانی حرام است اگر چه وجه و کفین و یا به حجم بدن او باشد. (امام خمینی (ره)، فاضل، مکارم و سیاستی و... (معصومی، سید معصوم؛ احکام روابط زن و مرد، ص ۴۱)

بانوان باید از جهت حجاب و ستر، از پوشیدن لباسهایی که توجه نامحرم را جلب کند، اجتناب نمایند. و چنانچه حجم بدن، یا برجستگی های بدن آنها باعث ریه و مفسده باشد باید بپوشانند (اقتباس از همان، ص ۱۰۱)

و همچنین خیر گزاری فارس به نقل از اعظام آورده؛ که اجتماع زنان و مردان در اماکن ورزشی که معمولاً همراه

با امور فساد انگیز و ارتکاب حرام است، بر مردان و زنان جایز ندانسته اند.

استاد شهید مطهری در این باره می فرماید: « رابطه زن و مرد اجنبی سخت خطرناک است... آنچه اسلام لااقل به صورت یک امر اخلاقی توصیه می کند اینست که تا حد ممکن اجتماع مدنی غیر مختلط باشد. جامعه امروز زیانهای اجتماع مختلط را به چشم خود می بیند. چه لزومی دارد که زنان فعالیتهای خود را به اصطلاح ((دوش به دوش)) مردان انجام دهند. آیا اگر در دو صف جداگانه انجام دهند نقصی در فعالیت و راندمان کار آنان رخ می دهد؟ اثر این دوش به دوش ها اینست که هر دو همدوش را از کار باز می دارد و هر یک را به جای توجه به کار متوجه ((همدوش)) می کند، تا آنجا که غالباً این همدوشیها به هماغوشی منتهی می گردد. ((روزی رسول خدا از مردم پرسیدند: چه چیز برای زن از هر چیز بهتر است؟ کسی نتوانست پاسخ بگوید. حسن بن علی علیه السلام کودک و در مجلس حاضر بود. قصه را برای مادرش زهرا سلام الله علیها نقل کرد. زهرا فرمود: از همه چیز بهتر برای زن اینست که مرد بیگانه ای را نبیند و مرد بیگانه ای هم او را نبیند)). این حدیث .. ارجحیت دور بودن زن و مرد را بیان می کند. (مسأله حجاب، ص ۲۳۷)

ب. واگر منظور شما تماشا کردن از تلویزیون باشد، در این صورت هم قابل ذکر است که:

اولاً: همانطور که در قسمت اول متذکر شدیم، اینکه ورزش خواهران در بعضی موارد

بدون حجاب کامل، و یا لباسهای چسبناک و تحریک آمیز و یا حرکات زننده می باشد، و احیانا موجب گمراهی و انحراف قشر جوان می شود. از طرفی فلسفه صداوسیما در کشور ما که بر مبنای دستورات شرع مقدس پایه گذاری شده، از این رو باید از همه بیشتر دستورات اسلامی در آن مد نظر باشد، زیرا که صداوسیما در این زمان نقش به سزایی در انتقال معانی و مفاهیم فرهنگی دارد، اگر چنانچه در آن برنامه های انحرافی و یا گمراه کننده پخش شود، بدون شک اثرات زیانبار اخلاقی بجای خواهد گذاشت. از این رو اینگونه، رشته های ورزشی قابل پخش در تلویزیون نخواهد بود.

در جمهوری اسلامی برنامه ها باید به گونه ای باشد که از ابزار صداوسیما به عنوان یک دانشگاه بزرگ سراسری برای بالا بردن آگاهی های عمومی مردم استفاده شود، و از اشاعه و ترویج برنامه ها و خصلت های تخریبی و ضد اخلاقی جدا پرهیز شود.

علاوه بر آن صداوسیمای جمهوری اسلامی ایران، به علت اینکه در جنبه های گوناگون با دیگر کشورها متمایز است. که باید مورد توجه قرار گیرد.

از نظر مدیریتی: طبق اصل ۶ (قانون اساسی) اداره عالی آن بر عهده فقیه عادل و با تقوا، آگاه به زمان، شجاع، مدیر و مدبر است، بنابراین، مقام رهبری از طریق نمایندگان خود در بخش صداوسیما، مسئول تامین بارعایت موازین اسلام و مصالح کشور می باشد. (هاشمی، سید محمد؛ اصول و مبانی کلی نظام، ص ۵۲۷) بنابراین چنانکه آنها در پخش و نشان دادن یک فیلم، مثلا ورزش بانوان، آن را خلاف موازین شرعی و اخلاقی تشخیص ندادند، آن را پخش می کنند، همانطور که احتمالا گاهی فیلمهای فوتبال بانوان را (در هنگام پخش و گزارش خبر) پخش می کنند.

از نظر اعتقادی: همانطوری که نظام حکومتی کشور ما با سایر نظامهای سیاسی متمایز است از نظر نظام اجتماعی و اعتقادات مردمی نیز با بسیاری از جوامع دیگر تفاوت دارد. فلذا در

مقام مقایسه با نظامهای آزاد و غیر مذهبی نمی تواند، مورد ارزیابی قرار گیرد. به همین جهت در ارزیابی برنامه های رادیو و تلویزیون، صرفاً ارزشهای فرهنگی، مذهبی و ملی، آنچنانکه مورد علاقه و اعتقاد اکثریت فراگیر مردم است، بایستی مورد توجه قرار گیرد. (هاشمی، همان ص ۵۲۸) بنابراین می توان گفت که تعداد ورزشکاران زن قلیل و کمتر هستند، علاوه بر آن، به احتمال زیاد همه آنها و یا خانواده هایشان راضی به پخش آن نخواهند بود. به قول استاد شهید مطهری «حیا و عفاف و ستر و پوشش تدبیری است که خود زن با یک نوع الهام برای گرانها کردن خود و حفظ موقعیت خود در برابر مرد به کار. (مسأله حجاب، ص ۷۰)

چنانچه آنها هم راضی باشند، افراد متدین بسیاری در سطح جامعه هستند که به پخش آن با چنان وضعی معترض خواهند بود.

ج. آنچه گفته اید که زنان در خارج جلوی دید مردان اجنبی حضور پیدا می کنند.

اولاً: در ورزشهای که در خارج زنان حضور می یابند، با پوشش و حجاب اسلامی حضور می یابند، طبق گزارش سایت تبیان «حجاب تیم منتخب باشگاههای فوتسال بانوان ایران که برای حضور در یک تورنمنت بین المللی به اردن سفر کرده است، باعث افتخار ایرانیان و خوشحالی مسلمانان معتقد شده است. بطوری که بسیاری از دختران محجبه علاقمند به فوتبال، الگوبرداری از این لباس را بهترین راه برای پرداختن به ورزش مورد علاقه شان دیده اند». (سه شنبه ۲۸/۱/۱۳۸۶). و نیز طبق گفته خانم فریده شجاعی (نایب رئیس فدراسیون (در بخش فوتبال زنان، پوشش بچه ها کاملاً اسلامی است و ما هم با همین وضعیت در مسابقات، آسیایی شرکت کردیم و اتفاقاً از نظر فرهنگی ما حتی یک الگو هستیم برای کشورهای دیگر.

ثانیا:

این نوع حضور هم از سوی افراد مذهبی و دلسوز جامعه مورد اعتراض واقع شده است، مثلاً «امام جمعه مشهد عضو مجلس خبرگان رهبری فرموده؛ با ورزش بانوان مخالف نیستم، بلکه با نمایش ورزش بانوان مخالفم.

آیت ۱ ... علم الهدی افزود: بانوان برای سلامتی خود ورزش می کنند ولی آوردن آنان در معرض دید مردان نامحرم و اعزام آنها به بازی های خارج کشور و در موقعیت هایی که به هیچ وجه ارزش های دینی رعایت نمی شود و جست و خیز و رفت و آمد آنها در مقابل چشمان مردان نامحرم، خلاف شرع و حرام است. (وبلاگ خبرنگار خراسان و یکشنبه، روزنامه اعتماد ۱۱ آذر ۱۳۸۶ - شماره ۱۵۵۴)

شاید منظور ایشان از عدم رعایت ارزشهای دینی، برخورد و یا رفت و آمد آنها با نامحرمان می باشد. علاوه بر ایشان چند تن از نمایندگان مجلس و دیگران به این مسئله اعتراض نموده اند، که در بیشتر سایتها آمده است. امید است این مسئله هر چه زودتر مورد توجه مسئولان قرار گیرد.

خلاصه آنکه؛ پخش فوتبال بانوان، به دلایل وضعیت فرهنگی حاکم در باشگاه ها و احتمال داشتن مفاسد فرهنگی و اخلاقی بر روی جوانان، و همچنین به دلیل پذیرش نداشتن اکثر افراد متدین جامعه و رعایت اصول و مبانی شرع مقدس اسلام و... فعلاً مقدور نیست.

منابع:

معصومی، سید معصوم؛ احکام روابط زن و مرد؛ مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، چاپ نوزدهم، سال ۷۹

مطهری، مرتضی؛ مسأله حجاب، ناشر، صدرامحل نشر، تهران

هاشمی، سید محمد؛ حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران، اصول و مبانی کلی نظام، نشر دادگستر، ج ۲ سال ۱۳۷۸

سوال ۲۶

سوال :

نگاه کردن به نامحرمانی که بالاخره با آنها سرو کار داریم و باید آنها را بشناسیم مثل معلمان یا اقوام یا همسایه یا همکلاسی باید چطور باشد؟ همچنین حرف زدن؟ آخه نمی شه که مثلاً با زن دایی خیلی جدی صحبت کرد بالاخره در احوالپرسی

نیش آدم باز می شه! یا آگه اون شوخی ای کرد نمی شه که نخندیم؟

جواب :

از نظر دین اسلام ارتباط با نامحرم، هر چند از فامیل و خویشان نزدیک هم باشد، باید محدود و در حد ضرورت و با رعایت اصول اخلاقی و شرعی و حفظ حجاب و عفت انجام گیرد، زیرا این محدودیت جنبه پیشگیری دارد؛ یعنی پیشگیری از گناه و انحراف ولو در حد یک نگاه با قصد لذت باشد. خصوصاً وقتی این دو نفر جوان و مجرد باشند، به دلیل این که انسان بعد از سن بلوغ به طور طبیعی و غریزی، به طرف جنس مخالف کشش پیدا می کند. به همین جهت جوانان مجرد باید بیشتر مواظب باشند. چنانچه در روایتی از امام علی (ع) رسیده که فرمودند: رسول خدا (ص) بر همه مردم چه مرد و چه زن سلام می کردند، ولی من بر زنان و دختران جوان سلام نمی کنم زیرا می ترسم. این کار (سبب ایجاد ارتباط با آنها شود) و انسان را به گناه بیندازد.

گرچه صحبت کردن با نامحرم در حد تعارفات معمولی اشکال ندارد ولی هنگامی که این دو نامحرم جوان و مجرد هستند باید احتیاط بیشتری کرد. همانطور که ایجاد ارتباط عاطفی و خلوت کردن با نامحرم نیز حرام است.

بنابراین، توصیه اکید ما این است که :

اولاً، اگر ضرورتی ایجاد نمی کند حتی الامکان روابطی با نامحرم برقرار نشود و خواهران جوان در مقابل افراد نامحرم، رفتاری متکبرانانه داشته باشند نه رفتاری صمیمانه. اینکه در احکام شرعی می فرمایند در غیر ضرورت مثلاً مکروه است مرد با زن هم صحبت شود، مخصوصاً مرد و زن

جوان، به این دلیل است که چه بسا همین هم صحبت شدن ها، غرایز جنسی افراد را تحریک کند و یک الفت و محبت شهوانی بین مرد و زن ایجاد گردد و نقطه آغازی برای غوطه ور شدن در انحراف و فاسد شود.

ثانیا: در صورت ناچاری و ضرورت، روابط با نامحرم تا آنجا که به شکستن حریم احکام الهی منجر نشود، اشکالی ندارد. بنابراین، گفتگو و نگاه های متعارف بدون قصد لذت و ریه، اشکالی ندارد. اما با این حال، حتی الامکان لازم است در برخورد و گفتگو، هنجارهای شرعی زیر رعایت شود:

۱- از گفتگوهای تحریک کننده پرهیز شود.

۲- از نگاه های آلوده و شهوانی خودداری شود.

۳- حجاب شرعی رعایت شود.

۴- قصد تلذذ و ریه در کار نباشد.

۵- دو نفر نامحرم در محیط بسته، تنها نمانند.

بنابراین، سعی کنید خود را عادت دهید که:

۱- در صحبت با نامحرم به او نگاه نکنید و به هیچ قسمتی از بدن او خیره نشوید و قسمت های باز و پوشیده برایتان کاملا مساوی فرض شوند، این مسأله را با تکرار و تلقین باید ادامه دهید.

۲- در همه حال، خدا را ناظر بر اعمال و رفتار خود بدانید و عفت و حیا را فراموش نکنید.

گفتنی است که نشستن سر سفره ای که نامحرم هست با رعایت پوشش و حجاب کامل و پرهیز از شوخی و خنده و حرکات محرک، اشکالی ندارد.

ضمنا برای اطلاعات بیشتر و دقیق تر به دو کتاب معرفی شده مراجعه کنید:

- احکام روابط زن و مرد، سید مسعود معصومی، انتشارات دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم

- جوانان و روابط، ابوالقاسم

مقیمی حاجی، مرکز مطالعات پژوهش های فرهنگی حوزه علمیه قم در نگاه استاد و دانشجوی نامحرم و یا دانشجویان دختر و پسر همان اموری است که به طور کلی در نگاه دو نامحرم باید رعایت شود. یعنی دیدن قرص صورت و دست ها تا مچ بدون قصد ریبه و تلذذ اشکال ندارد. همچنین گفتگوهای معمولی و متعارف، تا آنجا که به شکستن حریم احکام الهی منجر نشود اشکالی ندارد. روشن است که هر فرد خود بهتر می تواند تشخیص دهد که کجا از مرز فراتر رفته است. ((بل الانسان علی نفسه بصیره / آدمی بر نفس خود آگاه و بیناست))، (قیامت، آیه ۱۴). همچنین حتی الامکان لازم است در کلاس ها به گونه ای باشند که کمترین اختلاط پدید آید و در برخورد و گفت و گو، هنجارهای شرعی زیر رعایت شود: ۱- قصد تلذذ و ریبه در کار نباشد. ۲- از گفت و گوهای تحریک کننده اخلاقی پرهیز شود. ۳- از نگاه های آلوده خودداری شود. ۴- حجاب شرعی رعایت گردد. ۵- دو نفر نامحرم در محیط بسته تنها نمانند.

سوال ۲۷

سوال :

دختری هستم کارمند، بعضی مواقع در حین کار نگاهم به نامحرم می افتد چه حکمی دارد؟ در حین کار ناچارم که گاهی اوقات به نامحرم نگاه بیندازم حکمش چیست؟

جواب :

اختلاط زن و مرد در جامعه و در محل کار باید با حفظ کامل موازینی چون حجاب خودداری از انگیزه های شهوانی و امثال آن باشد.

از این رو کار کردن زن در جایی که مرد نامحرم هست، با شرایط زیر اشکال ندارد:

۱- حجاب و موازین شرعی را به طور کامل

را رعایت بکنند

۲. از نگاه های آلوده اجتناب کند آری نگاه کردن به دست و صورت مرد نامحرم اگر با قصد لذت نباشد و ترس افتادن به گناه هم در بین نباشد اشکال ندارد

۳. بودن زن و مرد نامحرم در محل خلوتی که کس دیگری نمی تواند وارد آن جا شود، حرام است و باید زود خارج شوند و نماز خواندن هم در چنین مکانی اشکال دارد.

سوال ۲۸

سوال :

من دانشجویه‌ستم، همکلاسی های دختر بد حجابند و موی سرشون دیده میشه، اگر بدون قصد لذت به اونها مثلا هنگامی که صحبت می کنند نگاه کنیم حرامه؟

جواب :

در نگاه دانشجویان دختر و پسر همان امور کلی در نگاه دو نامحرم باید رعایت شود.

نگاه کردن به تمام سر و بدن و موهای زنان نامحرم به استثنای گردی صورت آنها تا حدی که در وضو شسته می شود و دست ها تا میچ، حرام است خواه با قصد لذت باشد یا بدون آن و نگاه به صورت و دست ها تا میچ اگر با قصد لذت باشد باز حرام است ولی اگر با قصد لذت نباشد و ترس افتادن به گناه هم در بین نباشد اشکال ندارد. این حکم مربوط به زنان محجبه و پوشیده است اما در مورد زنان بد حجاب حکم کمی متفاوت است.

نگاه کردن به موهای زنان بد حجاب - که هیچ گونه امر و نهی در آنان تأثیر ندارد - چگونه است؟

T {آیات عظام سیستانی، تبریزی، مکارم و وحید: T} اگر بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام باشد، اشکال ندارد. V {آیت الله سیستانی، توضیح المسائل مراجع، ۲۴۳۴؛ آیت الله تبریزی، التعلیقه علی منهاج الصالحین، (النکاح)، م ۱۲۳۲؛

آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۰۲۹ و ۱۰۳۹ و تعلیقات

علی العروه الوثقی، (النکاح) م ۲۷؛ آیت الله وحید، توضیح المسائل م، ۲۴۴۳. {V}

T {آیات عظام امام خمینی، صافی، خامنه ای، فاضل و نوری: T بنابر احتیاط واجب، بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام نیز جایز نیست. V} امام خمینی، تحریر الوسیله، ج ۲، (النکاح) م ۲۷؛ آیت الله فاضل و آیت الله نوری، التعلیقات علی العروه الوثقی، (النکاح) م ۲۷؛ آیت الله صافی، هدایه العباد، ج ۲

(النکاح) م ۲۷۲ و آیت الله خامنه ای، استفتاء، س ۵۸۲ و ۵۱۶. {V}

T {آیت الله بهجت: T بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام نیز جایز نیست. V} دفتر آیت الله بهجت. {V}

اماحتی الامکان لازم است در کلاس ها به گونه ای باشند که اختلاط پدید نیاید و در برخورد و گفت و گو هنجارهای شرعی زیر رعایت شود:

۱- قصد تلبذ و ربه در کار نباشد.

۲- از گفت و گوهای تحریک کننده اخلاقی پرهیز شود.

۳- از نگاه های آلوده خودداری شود.

۴- حجاب شرعی رعایت گردد.

۵- دو نفر نامحرم در محیط بسته تنها نمانند.

در پاسخ به این سوال و مشکل نکاتی را یادآور می شویم:

۱. مادامی که ما دیگران را متوجه نکرده ایم که چه چیز برای ما «ارزش» است؛ دیگران در پی خواسته های خود خواهند بود. (رک روانشناسی اجتماعی با نگرش به منابع اسلامی) پس اگر «حجاب»، «دین» و «گناه کردن» برای شما «ارزش» محسوب می شود باید به هر طریقی، مخاطبانان از این موضوع خبردار شوند؛ آن وقت خواهید دید که دانشجویان تا حد زیادی تعاملاتشان را با شما تنظیم خواهند کرد.

۲. بعضی کارها که می توانید دهید:

- عدم خیره شدن به دانشجویان، یعنی نگاه شما کلی باشد به همه مخاطبان نه به تک تک افراد.

- عکس العمل نشان ندادن به

- خروج بلافاصله از کلاس بعد از پایان درس.

۳. به یاد داشته باشید؛ ما برای حفظ خودمان در بیرون، نیازمند یک نیروی کنترل درونی هستیم که آن (با توجه به آیات و روایات اسلامی) بوسیله کسب تقوا بدست می آید لذا اگر رابطه خود را در خلوت هایمان با خداوند تقویت نماییم و از نماز و روزه برای تقویت اراده کمک بگیریم، در جامعه، رابطه مان با خداوند قطع نخواهد شد.

۴. در پایان نکاتی را درباره کنترل چشم به عرضتان می رسانیم که امید است آن راهکارها برای شما مفید واقع شود:

دقیقا باید مواظب چشم خود بود که مبادا به نامحرم و کلاً هر آنچه که شهوت انگیز است، نگاه شود. عن الصادق (ع): «النظر سهم من سهام ابلیس مسموم و کم من نظره اورثت حسره طویله؛ نظر دوختن تیری مسموم از تیرهای ابلیس است و چه بسا نگاهی که حسرت درازمدتی را (در دل) به ارث بگذارد». (سفینه البحار، شیخ عباسی قمی، ماده نظر)

تا حد امکان انسان از حضور در مجالس مختلط یا برخورد با نامحرم پرهیز نماید. کنترل چشم تابعی از روح تقواست که اگر در آدمی پدیدار شد به تبع آن کنترل چشم نیز به دنبال آن خواهد آمد و راهی که صددرصد گناه نکردن در تمام زندگی را تضمین کند برای افراد عادی بشر چیز سهلی نیست؛ زیرا انسان موجودی مختار و دارای تمایلات گوناگون است. بلی با عزمی آهنین و مبارزه ای دائمی با نفس تدریجا می توان به چنین جایگاه رفیعی دست یافت. موارد زیر در این زمینه بسیار سودمند است، ولی هیچ یک را تضمین قطعی نمی توان به حساب

آورد.

تضمین نهایی، در نفس و عزم راسخ خود انسان است: بهترین راه منصرف کردن نگاه و دید و یا بازداشتن نگاه از تیزی و خیره نمودن است. حضرت علی(ع) فرمود: «کسی که چشم خود را پایین اندازد، دلش آسوده گردد، تأسف کمتر خورد و از نابودی در امان ماند.» (غرر الحکم، ص ۹۱۲۲ - ۹۱۲۵)

هم چنین می فرماید: «هر که نگاه هایش پاک باشد، اوصافش نیکو شود»؛ «کسی که عنان چشم خود را رها کند، زندگی اش را به زحمت می اندازد»؛ «کسی که نگاه هایش بیایی باشد، حسرت هایش دائمی و بیایی خواهد بود.» (تحف العقول، ص ۹۷) و نیز فرمود: «بسا هوسای از نیم نگاهی حاصل است.» (بحارالانوار، ج ۷۱، ص ۲۹۳) در قرآن کریم آمده است: «ای پیامبر! به مؤمنان و مؤمنات بگو که در مقابل نامحرم چشم های خود را بپوشانند و نگاه خیره نکنند» (نور، آیات ۳۱ - ۳۰).

گفتنی است که نگاه همراه با تیزی و خیرگی، نگاهی است که انسان زیبایی و زشتی طرف مقابل را تشخیص دهد.

منابع:

۱. روانشناسی اجتماعی (با نگرش به منابع اسلامی)، جمعی از مؤلفان؛ انتشارات سمت تهران ۱۳۸۲

۲. آیین زندگی (اخلاق) احمد حسین شریفی، تدوین نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری، قم: دفتر نشر معارف ۱۳۸۴

سوال ۲۹

سوال:

رفتار بنده با خواهر خانمم که ۲۵ ساله و مجرد هست و در خانه ما بسیار رفت و آمد می کند خیلی جدی و طبق شئون اسلامی است. از من می خواهند که کمی صمیمی تر رفتار کنم و اینقدر خشک نباشم البته آن هم طبق شئون، آیا امکان پذیر است؟

جواب:

شوهر خواهر مانند سائر نامحرمان است و خواهر زن باید در مقابل او رعایت حجاب کامل را بنماید.

در ارتباط با برخورد

با نامحرم توجهتان را به نکات زیر جلب می کنیم:

۱. اگر ضرورتی ایجاب نمی کند حتی الامکان با نامحرم ارتباطی برقرار نشود.

۲. در صورت ضرورت و ناچارى مثل وقتی که افراد نامحرمی مثل خواهر زن به منزل شما می آیند یا شما به منزل آنها می روید گفتگو در حد متعارف و سلام و احوال پرسى اشکال ندارد. در عین حال در برخورد با نامحرم هنجارهای شرعی زیر مراعات شود.

- از گفتگوهای تحریک کننده پرهیز شود. شوخی و خنده با نامحرم جایز نیست و اگر موجب فساد و فتنه شود قطعاً حرام است.

- از نگاه آلوده و شهوانی خودداری شود.

- حجاب شرعی در مقابل نامحرم رعایت شود.

- در صحبت با نامحرم به او نگاه نکنید و به هیچ قسمتی از بدن او خیره نشوید.

- در همه احوال، خدا را ناظر بر اعمال و رفتار خود بدانید و عفت و حیا را فراموش نکنید.

سوال ۳۰

سوال:

آیا در مواقع امر به معروف و نهی از منکر بنا به شرایط کاری باید به ظاهر فرد نگاه کنیم تا امتیاز مکتسبه جهت رعایت حجاب را به وی بدهیم یا به وی تذکر بدهیم که به همین دلیل اجباراً چشمان به موهای نامحرم افتاد فرد یا لب های آرایش کرده اش می افتد آیا این دیدن حرام است یا خیر؟ و مجازیم نگاه کنیم؟

جواب:

نگاه کردن به موهای زنان بدحجاب که هیچ گونه امر و نهی در آنها تأثیر ندارد، چگونه است؟

{۷} امام، صافی، فاضل و نوری: {T بنابر احتیاط واجب، بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام نیز جایز نیست. {۷} امام، تحریر الوسیله، ج ۲، کتاب النکاح، م ۲۷؛ فاضل، نوری، التعليقات

علی العروه الوثقی، کتاب النکاح، م ۲۷؛ صافی، هدایه العباد، ح ۲، النکاح ۲۷۲. ۷}

۷} بهجت: {آبدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام نیز جایز نیست. ۷} دفتر بهجت. ۷}

۷} تبریزی، سیستانی، مکارم و وحید: {آگر بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام باشد، اشکال ندارد. ۷} سیستانی، توضیح المسائل مراجع، ۲۴۳۴؛ تبریزی، التعلیقہ علی منہاج الصالحین، کتاب النکاح، م ۱۲۳۲؛ مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۰۲۹ و ۱۰۳۹ و تعلیقات علی العروه الوثقی، کتاب النکاح، م ۲۷؛ وحید، توضیح المسائل، م ۲۴۴۳. ۷}

لذا در موقع امر به معروف لازم نیست به اونگاہ کنید. بلی اگر بصورت غیر عمد در جایی مثل بازار و خیابان چشمتان به زنانی بیفتد که حجاب را رعایت نمی کنند (بدون قصد لذت) اشکال ندارد.

سوال ۳۱

سوال :

نگاہ کردن به سر و صورت مو و ... زن نامحرم فامیل که مراعات حجاب را نمی کند و تذکر دادن به او هم فایده ندارد در حد متعارف هنگام صحبت کردن یا بر روی یک میز غذا خوردن چه حکمی دارد؟

جواب :

نگاہ کردن مرد به بدن و موی زن نامحرم - چه با قصد لذت و چه بدون آن حرام است . همچنین نگاہ کردن به صورت و دست های زن تا میچ , اگر به قصد لذت باشد حرام است ؛ ولی بدون قصد لذت , مانعی ندارد. نگاہ کردن به زنان بی باک که اگر کسی انها را امر به حجاب نماید اعتنا نمی کنند اشکال ندارد مشروط به ان که بدون شهوت و ترس از واقع شدن در حرام باشد (توضیح المسائل ایت ال... سیستانی م ۲۳۹۲ و م ۲۳۹۳)

سوال ۳۲

سوال :

آیا تحصیل در دانشگاه ها در این زمان فعلی جایز است (با توجه به وضع حجاب خانم ها) و باعث شود یک جوان با رفت و آمد در دانشگاه به گناه بیفتد؟ (ازدواج نمی تواند انجام دهد).

جواب :

وارد شدن به مراکز آموزشی برای تعلیم و تعلم اشکال ندارد، ولی برای زنان و دختران حفظ حجاب واجب است و بر مردان هم واجب است از نگاه حرام خودداری نموده و همچنین از اختلاط که موجب خوف فتنه و فساد است، اجتناب نمایند. (استفتاءات معظم له، ص ۲۹۳، ج ۸۶، س ۱۳۲۸)

سوال ۳۳

سوال :

اگر بر اثر جهل عکس بی حجاب خود را به مردی نامحرم بدهیم ولی بعد از مدتی از کار خود پشیمان شویم و توبه کنیم با اینکه آن عکس هنوز نزد مرد نامحرم است، آیا خداوند ما را می بخشد؟ برای رها شدن از حس گناه باید چه کار کنیم؟ فکر می کنیم تا وقتی عکس پیش نامحرم است، خداوند مرا نمی بخشد.

جواب :

هر گناهی قابل توبه است و خداوند خود فرموده است : ((ان الله یغفر الذنوب جمیعا ؛ خداوند همه گناهان را می آمرزد. در برخی موارد مانند غیبت و تهمت طلب رضایت از غیبت شونده نیز در صورت امکان لازم است، ولی در مورد گناہانی همچون زنا و روابط نامشروع، پشیمانی واقعی، تصمیم بر عدم تکرار و طلب مغفرت از خداوند برای توبه کافی است.

نقش توبه در بازگشایی در سعادت و قرار گرفتن در مسیر حق و اصلاح عملکردهای غلط گذشته و گشودن دریچه امید به روی انسان بسیار اساسی است. بسیار می شود که از انسان در طول زندگی و به ویژه در

آغاز تربیت و اصلاح نفس، لغزش‌هایی سر می‌زند، اگر درهای بازگشت به روی او بسته شود مأیوس می‌گردد و برای همیشه از راه می‌ماند و لذا در مکتب تربیتی اسلام، توبه به عنوان یک اصل تربیتی با اهمیت زیاد مطرح است و اسلام از تمام گنهکاران دعوت می‌کند که برای اصلاح خویش و جبران گذشته از این در وارد شوند.

حضرت سجاده(ع) در مناجات‌تایبین از مناجات‌های پانزده‌گانه (خمسه عشر) که در مفاتیح‌الجنان مرحوم شیخ عباس قمی نیز آمده است به پیشگاه خداوند چنین عرضه می‌دارد:

خدایا! تو کسی هستی که دربی به سوی عفو بر روی بندگان گشوده‌ای و نامش را توبه گذاشته‌ای و فرموده‌ای؛ بازگردید به سوی خدا و توبه خالص کنید. اکنون عذر کسانی که از ورود به این درب بعد از گشایش آن غافل شوند چیست؟

در روایات به قدری بر مسأله توبه تأکید شده که در حدیثی از حضرت امام باقر(ع) می‌خوانیم: «ان الله تعالی اشد فرحا بتوبه عبده من رجل اضل راحلته و زاده فی ليله ظلما فوجدها؛ خداوند از توبه بنده اش بیش از کسی که مرکب و توشه خود را در بیابان در یک شب تاریک گم کرده و سپس آن را می‌یابد، شاد می‌گردد» {V} (تفسیر نمونه، ج ۲۴، ص ۲۹۵). {V}

و باز در روایتی دیگر از آن حضرت آمده است: {H} «التائب من الذنب کمن لا ذنب له والمقیم علی الذنب و هو مستغفر منه کالمستهزء»؛ {H} کسی که از گناه توبه کند، همچون کسی است که اصلا گناه نکرده است و کسی که به گناه

خود ادامه دهد در حالی که استغفار می کند مانند کسی است که مسخره می کند» V} (همان، ص ۲۹۶). V}

اگر کسی موفق به توبه واقعی می شود، باید مطمئن باشد که خداوند، مهربان و بخشنده است و گناهان گذشته او را بخشیده و می تواند زندگی تازه ای برای خود برنامه ریزی کند و تولد دوباره ای را تجربه کند، تولد و زندگی ای که محصول آن رضایت خداوند در دنیا و آخرت و سعادت جاودان باشد.

برای مطالعه در زمینه اخلاق ر.ک منابع اخلاقی:

- ترجمه جامع السعادات، مرحوم نراقی

- ترجمه الاخلاق، مرحوم شبیر

- نقطه های آغاز در اخلاق، مهدوی کنی

- مقالات، استاد محمد شجاعی

سوال ۳۴

سوال :

برادرم سهوا عکس چند نفر از دوستان من که بی حجاب بودند را دید. برادرم آنها را ندیده و نمی شناسد فقط اسم آنها را می داند. در این صورت آیا برادرم، دوستانم یا من مرتکب گناهی شده ایم؟

جواب :

خیر، چون سهوا مشاهده شد اشکالی ندارد.

مشاهده عکس بی حجاب زن نامحرم آشنا جایز نیست مگر این که ناشناس باشد و مفسده هم به آن مترتب نباشد.

سوال ۳۵

سوال :

درباره درمان چشم چرانی توضیحاتی دهید؟

جواب :

این حالت ناشی از میل به جنس مخالف است که در هر انسان به خصوص جوانان ظهور و بروز دارد و راهکار اصلی آن برای حفظ نفس، ازدواج است. لازم است به این نکته نیز توجه داشته باشید که اگر این حالت در انسان نهادینه شود، به دلیل تنوع طلبی حتی ممکن است پس از ازدواج نیز این عادت ادامه یابد. بنابراین بر طالب کمال و سعادت لازم است که از هر طریق ممکن برای ترک این عادت استفاده کند و بداند که نفس راهی برای تسلط و نفوذ شیطان است و با کنترل چشم، این راه را مسدود و خود را از خطر انحراف برهاند.

چشم چرانی در مقابل غض بصر و چشم پوشی، به معنای نگاه خیره و شهوت آلود به نامحرم است که با انگیزه لذت طلبی جنسی انجام می شود. ما در روابط اجتماعی خود با دیگران چه جنس مخالف یا موافق به طور طبیعی با آنها ارتباط حضوری و کلامی داریم و به آنها نگاه می کنیم، نگاهی که به هیچ وجه در آن بحث تحریک شهوت و لذت جنسی مطرح نیست، این نگاه ها داخل در مقوله

چشم چرانی نیستند، ولی نگاه های تیزی که با انگیزه لذت جنسی انجام می شود و به تحریک شدن غریزه و میل جنسی می انجامد، اصطلاحاً تحت عنوان چشم چرانی تعریف می شود.

در قرآن صریحاً این مطلب آمده است: «قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم» به مومنین بگو چشم های خویش را بپوشانند. یغضوا از ماده غَض به معنی کم

کردن نگاه و صوت می باشد و نقطه مقابل آن خیره نگاه کردن و صدا را بلند کردن است. منظور این است که انسان به هنگام نگاه کردن معمولاً منطقه وسیعی را زیر نظر می گیرد؛ هر گاه نامحرمی در حوزه دید قرار گرفت، چشم را چنان فرو گیرد که آن نامحرم از منطقه دید مستقیم و عمیق او خارج شود، یعنی به او نگاه خیره نکند اما راه و چاه خود را نیز ببیند. در حدیثی که ویژگی های رسول گرامی اسلام - صلی الله علیه و آله - را توصیف می کند چنین آمده است: «و اذا فرح غَض طرفه» وقتی که خوشحال می شد چشمانش را به صورت نیمه بسته در می آورد. مرحوم مجلسی این جمله را در بحارالانوار چنین تفسیر کرده است: پلک چشم را می شکست و سر را پایین می انداخت و چشمها را نمی گشود، چنین می کرد تا از سبکسری و سرمستی به دور باشد. پس غَض بصر یعنی کم کردن نگاه و خیره نشدن.

چشم پوشی، وظیفه شرعی یک مسلمان: قرآن کریم غَض بصر و چشم پوشی از نگاه به نامحرم را وظیفه مسلمانان اعلام کرده و به زن

و مرد توصیه کرده است که مواظب چشمان خود باشند. قرآن کریم می فرماید: به مؤمنان بگو چشمان خود را فرو بندند و دامن خود را حفظ کنند، این برای آنها پاکیزه تر است و خدا به آنچه می کند، آگاه است. قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فَرْجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ (۱)

و پس از آن فرمود: به زنان با ایمان بگو چشمانشان را (از نامحرم) فرو بندند و دامن خود را حفظ کنند. قُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ... (۲) پس خواست قرآن رعایت عفت عمومی برای زن و مرد است و این کار را وظیفه ضروری و واجب مومنین شمرده شده است.

نگاه کردن مرد به بدن زن نامحرم چه با قصد لذت و چه بدون آن حرام است و نگاه کردن به صورت و دستها، اگر با قصد لذت باشد، حرام است، بلکه احتیاط واجب آن است که بدون قصد لذت هم نگاه نکنند و نیز نگاه کردن زن به بدن مرد نامحرم حرام است (۳)

در روانشناسی دینی نیز ارتباط نزدیکی میان نگاهداری چشم از نامحرم و نگاهداشتن دامن از آلودگی به زنا وجود دارد .

اما در مورد چرایی تقدم غض بصر بر حفظ فرج سید قطب می نویسد: « حفظ فرج پی آمد طبیعی خواباندن چشم است و گامی است در استواری اراده و هوشیاری در حفاظت از افتادن در گناه و تسلط بر خواهشهای نفسانی ، از این رو بین آن دو ، در یک آیه جمع کرده تا نشان دهد یکی سبب و دیگری نتیجه آن است . و هر

بیماری چشم چرانی :

از نظر روانشناسان و عالمان اخلاقی، چشم چرانی هنگامی که به صورت یک عادت مزمن در می آید، یک بیماری روانی تلقی می شود و همان طوری که بیماری سادیسزم نقطه مقابل بیماری مازوسیسزم است، شهوت و بیماری چشم چرانی نیز نقطه مقابل بیماری خودنمایی است. خودنما فردی است که خود را در معرض دید دیگران قرار می دهد و چشم چران کسی است که از تماشا و نگاه به دیگران لذت می برد. خودنمایی در زنها به نسبت بیشتری دیده می شود. در حالی که بیماری چشم چرانی در مردها بیشتر رایج است. زن ها بیشتر از لمس لذت می برند و مردها از نگاه و این مربوط به تفاوتی است که در آستانه تحریک آن ها وجود دارد.

زنای چشم: اسلام برای پاکدامنی پیروان خویش حتی نگاه ریبه و شنیدن سخنان نامحرم را نیز اگر از روی غرض باشد، ممنوع کرده است. این خود هشدار بیجا و حساب شده است که تماس نامشروع با نامحرمان را کنترل و محافظت می کند. البته رویارویی جلدی و ضروری و بدون هیچ گونه غرض، آنهم با حجاب کامل اسلامی و با رعایت ادب و سایر مسایل اخلاقی اشکالی ندارد.

پیامبر اکرم _ صلی الله علیه و آله _ فرمود: در مورد رابطه نامشروع برای هر عضوی از آدمی سهمی از زنا است؛ زنا چشم، نگاه کردن، زنا زبان، سخن گفتن و زنا گوش ها، شنیدن حرام است. لِكُلِّ عَضْوٍ مِنْ ابْنِ آدَمَ حَظٌّ مِنَ الزُّنَا فَالْعَيْنُ زِنَاهُ النَّظْرُ

وَلِّسَانُ زِنَاهُ الْكَلَامُ وَالْأَذْنَانُ زِنَاهُمَا السَّمْعُ (۱۶)

همچنین درباره شوخی کردن با نامحرم فرمود: هر کسی با زن نامحرمی شوخی کند برای هر کلمه ای که با او در دنیا سخن گفته، هزار سال در جهنم زندانی می شود. مَنْ فَآكَهُ بِأَمْرٍ آهٍ لَا يَمْلِكُهَا حُبْسٌ بِكُلِّ كَلِمَةٍ كَلَّمَهَا فِي الدُّنْيَا أَلْفَ عَامٍ فِي النَّارِ... (۱۷)

حضرت علی _ علیه السلام _ به نقل از انجیل می فرماید: « در تورات نوشته شده زنا نکن، ولی من می گویم اگر حتی با نظر شهوت آلود به کسی نگاه کنی همان وقت در دلت با او زنا کرده ای. (۱۸). و نیز می فرماید: « نابینا بودن بهتر از نگاه های نامشروع است » پس فاصله بین نگاه و گناه اندک است

عوامل بروز بیماری چشم چرانی:

محرومیت جنسی: ویلهم اشتگل محرومیت های جنسی را عامل این بیماری دانسته و می گویند: محرومیت های جنسی باعث می شود که (لی بیدو) در اعصاب چشم متمرکز شود، با این تمرکز، بستگی چشم با اعصاب جنسی توسعه یافته و شخص از چشم چرانی لذت می برد و با دیدن اندام جنس مخالف تحریک می شود. (۵)

خود نمایی زنان: بیشترین عامل بروز این بیماری در مردان حس خودنمایی در زنان است. مردان به طور طبیعی نسبت به زیبایی و اندام جنس مخالف حساس اند و زنان بد یا بی حجاب با خودنمایی در عرصه جامعه این گرایش مردان را تحریک می نمایند. در تفاسیر شیعه و سنی ذیل آیه ۳۰ سوره نور، نقل کرده اند که: «روزی در هوای گرم مدینه، زن جوانی در حالی که روسری

خود را به پشت کردن انداخته و دور گردن و بناگوش او، پیدا بود، از کوچی ای عبور می کرد، مرد جوانی از انصار، آن حالت را مشاهده کرد و چنان غرق تماشا شد که از خود و اطرافش غافل گردید و به دنبال آن زن حرکت نموده تا این که صورتش به شی ای اصابت کرد و مجروح گردید، هنگامی که به خود آمد، خدمت پیامبر(ص) رفت و جریان را برای او بیان داشت، این جا بود که آیات سوره مبارکه نور در مورد پوشش زنان نازل گردید(۶)

قرآن کریم برای رفع این معضل اجتماعی در آیات شریفه سوره نور، از یک طرف مؤمنان اعم از زنان و مردان را مخاطب قرار داده دستور می دهد که نگاه های خود را کوتاه ساخته و به نامحرم خیره نشوند و از فساد و آلودگی دوری کنند و از سوی دیگر به خانم ها دستور می دهد پوشش مناسب را رعایت کرده و زیورآلات خود را آشکار نسازند. تا حوادث نظیر حادثه ای که آیه در ارتباط با آن نازل شده است، اتفاق نیفتد و جوانان از خود بی خود نشده و دنبال زنان و دختران نامحرم راه نیفتند و امنیت و آرامش خود و دیگران را خدشه دار نسازند.

در سوره احزاب نیز در یک جا به خانم ها دستور می دهد: «در محاورات روزمره حالت عادی داشته و با ناز و کرشمه و طنازی صحبت نکنید و در کوچی و خیابان با بدن های نیمه عریان و لباس های بدن نما، ظاهر نشوید.»(۷) چند آیه بعد می فرماید: «با چادر و مقنعه اندام خود را بپوشانید.»(۸)

تمام این برنامه و تأکیدها برای آن است که: مردم، زن‌ها را به عنوان افراد عفیف و پاکدامن بشناسند و موجبات آزار و اذیت آنان را فراهم نسازند (۹). و چشم ندوزند (۱۰). و در نتیجه امنیت و آرامش قشر خانم‌ها در سایه چادر و رعایت ضوابط شریعت و پوشش اسلامی، تأمین شود.

در ادامه قرآن کریم می‌فرماید: با این راه و روش، اگر بیماردلان هوسباز اصلاح نشدند و به آزار و اذیت خانم‌ها ادامه داده و امنیت و آرامش آنان را تهدید کردند. برخورد شدیدتری با آنان صورت خواهد گرفت: «اگر منافقان و بیماردلان «شهوت پرست» و کسانی که در شهر، اضطراب و نگرانی به وجود می‌آورند از اعمال زشت خود دست برندارند، ترا «ای رسول» علیه ایشان، بسیج خواهیم کرد، در آن صورت، مدت کمی در مجاورت با تو در این شهر زندگی خواهند کرد و نابود خواهند شد.» (۱۱) تا آرامش و امنیت در جامعه تأمین شود.

از مجموع مطالب یاد شده این نتیجه به دست می‌آید که رعایت حجاب و پوشش اسلامی برای زنان و مردان مؤمن و مسلمان، تکلیف الهی است. رعایت آن، علاوه بر این که موجب عمل به دستورات الهی می‌شود، شخصیت فردی اجتماعی و معنوی انسان محجوب و پاکدامن، سیر صعودی پیدا کرده و نردبان تعالی و تکامل را یکی پس از دیگری طی خواهد کرد و از سوی دیگر در تأمین بهداشت روحی و روانی و آرامش خانواده‌ها و صفا، نورانیت و امنیت در جامعه نقش به‌سزایی ایفا می‌کند. به امید روزی که جوامع اسلامی و انسانی از تمام آلودگی‌ها

تصفیه شود و زمینه حضور زنان و دختران بدون دغدغه و دلواپسی، در اجتماعات فراهم شود.

عواقب و آسیب شناسی چشم چرانی:

عامل غفلت و فراموشی: چشم چرانی یکی از مصادیق حب دنیا و عامل مهمی برای بروز غفلت از یاد خدا و خود است. غفلت همان چالش اساسی است که انسان در سر راه کمال و سعادت خود دارد و بیداری اولین نیاز او برای حرکت در این مسیر است. چشم چرانی باعث می شود که انسان هر چه بیشتر به خواب رود و از بیداری و یاد خدا دور ماند.

حضرت علی _ علیه السلام _ درباره مواظبت و حفاظت از چشمها فرمود: چیزی در بدن کم سپاستر از چشم نیست، خواسته اش را ندهید که شما را از یاد خدا باز می دارد. لَيْسَ فِي الْبَدَنِ شَيْءٌ أَقَلُّ شُكْرًا مِنَ الْعَيْنِ فَلَا تُعْطَوْهَا سُؤْلَهَا فَتَشْغَلْكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ (۱۲)

اولین گام انحراف عملی: چشم چرانی و نگاه به نامحرم، گذرگاه ورود به منجلیب انحرافات و فساد جنسی است. نگاه های آلوده، تخم شهوت را در دل بارور ساخته، صاحبش را به فتنه، انحراف و گناه مبتلا می کند.

حضرت امام صادق _ علیه السلام _ فرمود: چشم چرانی، تخم شهوت را در دل می کارد و چنین کاری برای نگاه کننده کافی است که منشأ فتنه گردد.

نگاه کردن به ناموس دیگران، خواست شیطان است. چشمی که تیرهای آلوده نگاه را به نامحرمان پرتاب می کند، محل کمین شیطان است. شیطان از کمان چشم های او ناموس دیگران را نشانه می گیرد. النَّظْرَةُ بَعْدَ النَّظْرَةِ تَزْرَعُ فِي الْقَلْبِ الشَّهْوَةَ وَ كَفَى بِهَا لِصَاحِبِهَا فِتْنًا

پیامبر خدا _ صلی الله علیه و آله _ فرمود: نگاه به نامحرم تیر زهرآلودی از تیرهای شیطانی است. *أَنْظُرُ سَهْمٌ مَسْمُومٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيسَ ...* (۱۴)

پس باید مراقب چشمان خویش باشیم، تا شیطان از آن برای تخریب ایمان ما و ناموس مردم استفاده نکند.

حسرت و اندوه طولانی: امام صادق _ علیه السلام _ می فرماید: چه بسا نگاه هایی که غصه های طولانی را در پی دارد . به این معنی که چشم قوی ترین ابزار حسی است . یعنی میدان آستانه تحریک چشم از بقیه حواس بیشتر است و بیشترین تحریکات حسی را دریافت می کند و این دل است که بعد از نگاه به کار می افتد یعنی آنچه را دیده ، می بیند ، دل طلب می کند و چون امکان رسیدن به آنچه دیده شده فراهم نمی شود ؛ افسردگی و رنجوری عاید انسان می شود .

از فحوی حدیث رسول خدا _ صلی الله علیه و آله _ که فرمود: همه چشمها روز قیامت گریانند جز سه چشم: چشمی که از ترس خدا بگرید، چشمی که از نامحرم فرونهاده شود، چشمی که در راه خدا (و پاسداری از کبان اسلام) شب زنده دار باشد، فهمیده می شود که علاوه بر حسرت دنیوی، فرد چشم چران در آخرت از فرط حسرت و پشیمانی چشمانی گریان خواهد داشت.

كُلُّ عَيْنٍ بَاكِئَةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا ثَلَاثَةً أَعْيُنٌ: عَيْنٌ بَكَتْ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَ عَيْنٌ غَضَّتْ عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ وَ عَيْنٌ بَاتَتْ سَاهِرَةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ (۱۵)

به خطر افتادن امنیت و سلامت جامعه:

در واقع، نگاه های آلوده، مسموم و شهوت انگیز،

آتش درون را شعله ور می سازد که فرایند و محصولی جز فحشا، سیاهی دل؛ مشکلات و نارسایی هایی اجتماعی، نخواهد داشت. چشم چرانی دام شیطانی، بدر شهوت و رویشگاه فسق و فجور است که دل را می لرزاند، آرامش و ثبات را سلب نموده و باعث هرج و مرج و فتنه و فساد در جامعه می شود.

لذا چشم چرانی، این تیر مسموم و زهرآلود شیطانی اگر بدون قید و بند، رها شود یقیناً سلامت و امنیت طرفین را به خطر می اندازد، جوان و نوجوانی که به کوچه و خیابان راه می افتد اگر دستور اسلام را رعایت نکرده و نگاهش را کوتاه نکند و از طرف دیگر، کسانی که باید حجاب و پوشش اسلامی را رعایت کنند، رعایت نکنند، چشم جوان به صحنه های شهوت انگیز خواهد افتاد، و نیروی قدرتمند شهوت به جوشش و غلیان آمده و تحریک خواهد شد، درچنین شرایط حساس و خطرناکی، این جوان، یا باید به عیاشی، فساد و تجاوزگری روی آورد و به خواسته های فوه شهوانی جواب مثبت دهد، امنیت خود و دیگران را به خطر اندازد، و یا با تخیل و تصور، با حالت افسرده و پریشان، زندگی بیمارگونه خود را ادامه داده آسایش و آرامش خانواده را برهم زند.

ایجاد نگرانی و اضطراب :

آنچه از مجموع آیات، روایات و تجربیات کارشناسان به دست می آید این است که: چشم چرانی های هوس آلود بدحجابی و بی حجابی زنان و دختران بی بند و بار از جمله عوامل مؤثر در ایجاد اضطراب و نگرانی افراد و خانواده ها و هرج و مرج و ناامنی در جامعه

به حساب می آید. در طرف مقابل اگر اصول و ارزش های اسلامی از جمله حجاب و پوشش اسلامی، رعایت شود از چشم چرانی و نگاه های آلوده جلوگیری به عمل آید و خانم ها در نشست و برخاست و صحبت ها و مکالمات روزمره، دستورات شرع مقدس را رعایت کنند یقیناً زمینه های فساد زدوده شده دام های شیاطین برچیده خواهد شد، آرامش روحی و روانی برای افراد و خانواده ها، نظم، ثبات و امنیت در جامعه پدید خواهد آمد. امام علی (ع) می فرماید: «کسی که نگاهش را کاهش دهد، قلبش آرام می گیرد.» (۱۹) و نعمتی بالاتر از آرامش قلب، وجود ندارد. این موهبت بزرگ اگر در اعضا و افراد جامعه، محقق شده و تجلی پیدا کند، جامعه نیز به طبع اعضا و افراد خود، دارای امنیت و آرامش خواهد شد.

ز دست دیده و دل هر دو فریاد که هر چه دیده بیند دل کند یاد

این همه آفت که به تن می رسد از نظر تو به شکن می رسد

دیده فرو پوش چو در در صدف تا نشوی تیر بلا را هدف

عذاب اخروی:

علاوه بر ابتلا به عواقب دنیوی، «چشم ناپاک» از عذاب و شکنجه الهی نیز بی نصیب نمی ماند. رسول خدا _ صلی الله علیه و آله _ فرمود: آن که چشمانش را از نگاه به زن نامحرم پر کند، روز قیامت، خداوند چشمانش را با میخ های آتشین و از آتش پر کند، تا وقتی که به حساب مردم رسیدگی کند، سپس امر می شود که او را به جهنم ببرند. مَنْ مَلَأَ عَيْنَيْهِ مِنْ امْرَأَةٍ حَرَامًا حَشَاهُمَا اللَّهُ

عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِمَسَامِيرٍ مِنْ نَارٍ وَحَشَاهُمَا نَارًا حَتَّى يَفْضِيَّ بَيْنَ النَّاسِ ثُمَّ يُؤَمَّرُ بِهِ إِلَى النَّارِ (۲۰) چشم پاکى و نتایج آن :

هر یک از اعضای بدن مؤمن نسبت به عبادت پروردگار متعال وظیفه خاصی بر عهده دارد که اگر بدان وظیفه عمل کرد، آثار ولایت و تاثیر در او ظاهر می شود.

چشمی که به نگاه حرام آلوده نگردد، سبب برکات زیر می گردد:

۱- دیدن شگفتیها و باز شدن چشم باطن: رسول خدا _ صلی الله علیه و آله _ فرمود: چشمهائیان را (از نامحرم) ببوشانید تا عجایب و شگفتیها را ببینید. غُضُّوا أَبْصَارَكُمْ تَرَوْنَ الْعَجَائِبَ (۲۱)

۲- راحتی قلب: امام علی _ علیه السلام _ فرمود: آنکه از نامحرم چشم خود را فرو نهد، قلبش را راحت کرده است. مَنْ غَضَّ طَرْفَهُ أَرَّاحَ قَلْبُهُ (۲۲)

۳- نیک خوئی: همچنین آن حضرت فرمود: کسی که نگاه هایش کنترل شود، صفاتش نیکو گردد. مَنْ غَضَّتْ أَطْرَافَهُ حَسَّنَتْ أَوْصَافَهُ (۲۳)

۴- پاداش الهی: امام صادق _ علیه السلام _ فرمود: هر کسی زنی را ببیند و بلافاصله دیده اش را به آسمان بدوزد یا چشم فرو بندد، چشم باز نگرداند مگر اینکه خداوند حوریان بهشتی را به

عقد او در آورد. مَنْ نَظَرَ إِلَى امْرَأَةٍ فَرَفَعَ بَصْرَهُ إِلَى السَّمَاءِ أَوْ غَمَضَ بَصْرَهُ لَمْ يَزِدْ إِلَّا بَصْرَهُ حَتَّى يَرَوْجَهُ اللَّهُ مِنَ الْحُورِ الْعِينِ (۲۴)

۵- چشیدن شیرینی ایمان: پیامبر اسلام _ صلی الله علیه و آله _ فرمود: نگاه (به نامحرم) تیر زهر آلودی از تیرهای شیطان است و هر کس آن را از ترس خدا ترک کند، خداوند چنان ایمانی به

او عطا کند که شیرینی اش را در

دل خویش احساس کند. *الَّذِينَ لَهُمْ مَسْمُومٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيسَ فَمَنْ تَرَكَهَا خَوْفًا مِنَ اللَّهِ أَعْطَاهُ اللَّهُ إِيْمَانًا يَجِدُ خَلَائِقَهُ فِي قَلْبِهِ* (۲۵)

۶- بروز صفت شجاعت: شجاع ترین مردم کسی است که بر خواهش نفسانی اش چیره شود. *أَشَجَّعُ النَّاسِ مَنْ غَلَبَ هَوَاهُ* (۲۶)

معالجه خوی زشت چشم چرانی:

قرآن مجید حضرت یوسف _ علیه السلام _ را به عنوان قهرمان میدان «عفاف» مطرح می کند تا جوانان مسلمان که در پی قهرمان یابی و الگوبدیری هستند، از یوسف _ علیه السلام _ که شجاعترین مرد روزگار خود در مخالفت با هوای نفس و شیطان بود پیروی کنند.

نکته شایان توجه در داستان حضرت یوسف _ علیه السلام _ استمداد از خدای سبحان و پناه بردن به قدرت سرمدی اوست که هیچ چیز جز ایمان به پروردگار نمی تواند جلوی نفس سرکش و غریزه نیرومند شهوت را بگیرد.

از امیرمؤمنان علی _ علیه السلام _ سؤال کردند: به کمک چه چیزی می توان چشم از نامحرم پوشید؟ پاسخ داد: با خاموش کردن آتش شهوت، زیر نظر قدرتمندی که بر مخفیگاهت آگاه است. *بَمَا يَسْتَعَانُ عَلِيٌّ غَمَضَ بَصْرًا؟ قَالَ بِالْخَمُودِ تَحْتَ السُّلْطَانِ الْمُطَّلَعِ عَلَيَّ سَتْرَكَ* (۲۷)

نکته ظریف دیگری که در مسأله ناموس نهفته است و روایات نیز آن را تأیید کرده اند این است که به هر دستی بدهی به همان دست پس می گیری، چنان که فرموده اند: آن طور که جزا دهی جزا بینی. *«كَمَا تُدِينُ تُدَانُ»* (۲۸)

امام صادق _ علیه السلام _ فرمود: در زمان حضرت موسی _ علیه السلام _ مردی با زنی زنا کرد وقتی به خانه خویش آمد،

مردی را با زن خود دید، آن مرد را نزد حضرت موسی آورد و از او شکایت کرد. در آن لحظه جبرئیل بر آن حضرت نازل شد و گفت: هر کس به ناموس دیگران تجاوز کند به ناموس اش تجاوز کنند. حضرت موسی به آن دو فرمود: با عفت باشید تا ناموستان محفوظ بماند (۲۹)

بنابراین، مؤمن با غیرت هرگز به ناموس دیگران نگاه حرام نمی کند، چرا که نمی خواهد کسی به ناموسش نظر بد داشته باشد.

هر که باشد نظرش در پی ناموس کسان پی ناموس وی افتد نظر بوالهوسان

شخصی از امام صادق _ علیه السلام _ پرسید: آیا نگاه کردن به پشت سر زنهایی که عبور می کنند جایز است؟ حضرت پاسخ داد: اگر به ناموس شما این گونه نگاه کنند، خوشنود می شوید؟! آنگاه فرمود: برای مردم همان را بخواهید که برای خود می خواهید. (۳۰)

یکی دیگر از راه های پیشگیری از انحراف این است که مؤمن با نامحرم در جای خلوت اجتماع نکند، چرا که دور از چشم مردم، زمینه لغزش و انحراف فراوان است.

پیامبر _ صلی الله علیه و آله _ فرمود: آن که به خدا و روز جزا ایمان دارد نباید در جایی بخواهد که صدای نفس زن نامحرم شنیده می شود. مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يَبِيْتُ فِي مَوْضِعٍ تُسْمَعُ نَفْسُ امْرَأَةٍ لَيْسَتْ لَهُ بِمَحْرَمٍ (۳۱)

اگر مرد و زن نامحرم در محل خلوتی باشند که کسی در آنجا نباشد در حالی که دیگری هم نتواند وارد شود چنانچه بترسند که به حرام بیفتند، باید از آنجا بیرون بروند. (۳۲)

امیرمؤمنان علی _ علیه

السلام _ فرمود: هیچ مردی با زنی (نامحرم) خلوت نکند. اگر مردی با زن بیگانه ای خلوت کند، سوّمی آن دو شیطان است. لَا يَخْلُوا بِأَمْرَاهِ زَجَلٌ، فَمَا مِنْ رَجُلٍ خَلَا بِأَمْرَاهِ إِلَّا كَانَ الشَّيْطَانُ ثَالِثَهُمَا (۳۳)

امیر مؤمنان علی _ علیه السلام _ برای گریز از خطر آلوده شدن و رهایی از دام شیطان هنگام رو به رو شدن با نامحرم، این گونه رهنمود می دهد:

اگر یکی از شما زنی را دید و خوشش آمد، چشم از او برداشته، نزد همسر خود رود که آنچه او دیده است، همسرش نیز دارد و مواظب باشد که شیطان را بر دل خویش راه ندهد و آن که متأهل نیست، دو رکعت نماز بخواند و خدا را زیاد سپاس گوید و صلوات بر پیامبر و خاندانش فرستد، آنگاه از فضل خدا بخواهد و خدا نیز با رحمت خویش او را از راه مباح بی نیاز می گرداند. (۳۴)

به امید آنکه با یاری خداوند، تمام اعضای خویش را از آلوده شدن حفظ کنیم و عفت و پاکدامنی بر جامعه اسلامی سایه گستر باشد ان شاء الله.

پی نوشت ها:

۱- نور (۲۴)، آیه ۳۰.

۲- نور (۲۴)، آیه ۳۱.

۳- رساله حضرت امام خمینی (قدس سره)، مسأله ۲۴۴۰ انتشارات اسلامی.

۴- فی خلال القرآن، ج ۴، ص ۲۵۱۲

۵- اصول روانکاوی فروید، صص ۲۵۷ _ ۲۵۹.

۶- ر.ک: تفسیر صافی، ج ۳، ص ۴۳۰؛ الدر المثور، ج ۵، ص ۴۰؛ کافی، ج ۵، ص ۵۲۱.

۷- برداشت از آیه ۳۲ و ۳۳ سوره احزاب.

۸- قرآن کریم، احزاب/ ۵۹: ترجمه آزاد

۹- برداشت از آیه ۵۹ سوره احزاب

۱۰ قرآن کریم، احزاب/ ۳۲

۱۱- قرآن کریم، احزاب/

- ۱۲- بحارالانوار، ج ۱۰۱، ص ۳۵.
- ۱۳- روضه المتقین، ج ۹ ص ۴۳۴.
- ۱۴- بحارالانوار، ج ۱۰۴، ص ۳۸.
- ۱۵- بحارالانوار، ج ۱۰۱، ص ۳۵.
- ۱۶- مستدرک الوسائل، ج ۱۴، ص ۲۶۹.
- ۱۷- ثواب الاعمال، ص ۳۳۴.
- ۱۸- انجیل متی، ۲۸ / ۲۷ / ۵.
- ۱۹- غررالحکم و درر الکلم، ج ۵، ص ۴۴۹.
- ۲۰- ثواب الاعمال، ص ۳۳۸.
- ۲۱- بحارالانوار، ج ۱۰۱، ص ۴۱.
- ۲۲- شرح غررالحکم، آمدی ج ۵، ص ۴۴۹.
- ۲۳- میزان الحکمه، ج ۱۰، ص ۷.
- ۲۴- بحارالانوار، ج ۱۰۱، ص ۳۷.
- ۲۵- بحارالانوار، ج ۱۰۱، ص ۳۸.
- ۲۶- نهج الفصاحه، پاینده، حدیث ۲۹۹، ص ۵۸.
- ۲۷- بحارالانوار، ج ۱۰۱، ص ۴۱۱.
- ۲۸- فروع کافی ج ۵، ص ۵۵۳.
- ۲۹- همان.
- ۳۰- مستدرک الوسائل، ج ۲، ص ۵۵۵.
- ۳۱- بحارالانوار، ج ۱۰۱، ص ۵۰.
- ۳۲- رساله توضیح المسائل امام خمینی(ره)، مسأله ۲۴۵۲.
- ۳۳- مستدرک الوسائل، ج ۱۴، ص ۲۶۵.
- ۳۴- تفسیر نورالثقلین، ج ۳، ص ۵۸۶.

سوال ۳۶

سوال :

من جوانی هستم که تمام روز را نگاه می کنم و دل امام زمان(عج) را خون می کنم در مورد نگاه برام توضیح دهید؟

جواب :

در پاسخ به سوال جنابعالی مطلبی را برایتان ارسال کرده ایم که هم در زمینه تعریف گناه چشم چرانی اطلاعات مفیدی به شما خواهد داد و هم به بیان ریشه یابی و رایه راهکار و درمان پرداخته است.

چشم چرانی در مقابل غض بصر و چشم پوشی، به معنای نگاه خیره و شهوت آلود به نامحرم است که با انگیزه لذت طلبی جنسی انجام می شود. ما در روابط اجتماعی خود با دیگران چه جنس

مخالف یا موافق به طور طبیعی با آنها ارتباط حضوری و کلامی داریم و به آنها نگاه می

کنیم، نگاهی که به هیچ وجه در آن بحث تحریک شهوت و لذت جنسی مطرح نیست، این نگاه ها داخل در مقوله چشم چرانی نیستند، ولی نگاه های تیزی که با انگیزه لذت جنسی انجام می شود و به تحریک شدن غریزه و میل جنسی می انجامد، اصطلاحاً تحت عنوان چشم چرانی تعریف می شود.

در قرآن صریحاً این مطلب آمده است: «A} قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم {A» به مومنین بگو چشم های خویش را بپوشانند. یغضوا از ماده غض به معنی نگاه و صوت کوتاه می باشد و نقطه مقابل آن خیره نگاه کردن و صدا را بلند کردن است. منظور این است که انسان به هنگام نگاه کردن معمولاً منطقه وسیعی را زیر نظر می گیرد؛ هر گاه نامحرمی در حوزه دید قرار گرفت، چشم را چنان فرو گیرد که آن نامحرم از منطقه دید مستقیم و عمیق او خارج شود، یعنی به او نگاه خیره نکند اما راه و چاه خود را نیز ببیند. در حدیثی که ویژگی های رسول گرامی اسلام – صلی الله علیه و آله – را توصیف می کند چنین آمده است: «H} و اذا فرح غض طرفه {H» وقتی که خوشحال می شد چشمانش را به صورت نیمه بسته در می آورد. مرحوم مجلسی این جمله را در بحارالانوار چنین تفسیر کرده است: پلک چشم را می شکست و سر را پایین می انداخت و چشمها را نمی گشود، چنین می کرد تا از سبکسری و سرمستی به دور باشد. پس غض بصر یعنی کم کردن نگاه و خیره نشدن.

چشم پوشی، وظیفه شرعی یک مسلمان: قرآن

کریم قض بصر و چشم پوشی از نگاه به نامحرم را وظیفه مسلمانان اعلام کرده و به زن و مرد توصیه کرده است که مواظب چشمان خود باشند. قرآن کریم می فرماید: به مؤمنان بگو چشمان خود را فرو بندند و دامن خود را حفظ کنند، این برای آنها پاکیزه تر است و خدا به آنچه می کنند، آگاه است. «A} قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فَرَجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ {A}؛(۱)

و پس از آن فرمود: به زنان با ایمان بگو چشمانشان را (از نامحرم) فرو بندند و دامن خود را حفظ کنند. «A} وَ قُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ... {A}؛(۲) پس خواست قرآن رعایت عفت عمومی برای زن و مرد است و این کار را وظیفه ضروری و واجب مومنین شمرده شده است.

نگاه کردن مرد به بدن زن نامحرم چه با قصد لذت و چه بدون آن حرام است و نگاه کردن به صورت و دستها، اگر با قصد لذت باشد، حرام است، بلکه احتیاط واجب آن است که بدون قصد لذت هم نگاه نکنند و نیز نگاه کردن زن به بدن مرد نامحرم حرام است.(۳)

در روانشناسی دینی نیز ارتباط نزدیکی میان نگاهداری چشم از نامحرم و نگاهداشتن دامان از آلودگی به زنا وجود دارد.

اما در مورد چرایی تقدم غض بصر بر حفظ فرج سید قطب می نویسد: « حفظ فرج پی آمد طبیعی خواباندن چشم است و گامی است در استواری اراده و هوشیاری در حفاظت از افتادن در گناه و تسلط بر خواهشهای نفسانی، از این رو بین آن دو، در یک

آیه جمع کرده تا نشان دهد یکی سبب و دیگری نتیجه آن است. و هر دو گامهایی هستند پی در پی در صفحه دل و صحنه زندگی! (۴)

T {بیماری چشم چرانی: T}

از نظر روانشناسان و عالمان اخلاقی، چشم چرانی هنگامی که به صورت یک عادت مزمن در می آید، یک بیماری روانی تلقی می شود و همان طوری که بیماری سادیسم نقطه مقابل بیماری مازوسیسم است، شهوت و بیماری چشم چرانی نیز نقطه مقابل بیماری خودنمایی است. خودنما فردی است که خود را در معرض دید دیگران قرار می دهد و چشم چران کسی است که از تماشا و نگاه به دیگران لذت می برد. خودنمایی در زنها به نسبت بیشتری دیده می شود. در حالی که بیماری چشم چرانی در مردها بیشتر رایج است. زن ها بیشتر از لمس لذت می برند و مردها از نگاه و این مربوط به تفاوتی است که در آستانه تحریک آن ها وجود دارد.

T {زناى چشم: T}

اسلام برای پاکدامنی پیروان خویش حتی نگاه ریه و شنیدن سخنان نامحرم را نیز اگر از روی غرض باشد، ممنوع کرده است. این خود هشدارى بجا و حساب شده است که تماس نامشروع با نامحرمان را کنترل و محافظت می کند. البته رویارویی جدی و ضروری و بدون هیچ گونه غرض، آنهم با حجاب کامل اسلامی و با رعایت ادب و سایر مسایل اخلاقی اشکالی ندارد.

پیامبر اکرم _ صلی الله علیه و آله _ فرمود: «در مورد رابطه نامشروع برای هر عضوی از آدمی سهمی از زنا است؛ زناى چشم، نگاه کردن، زناى زبان، سخن گفتن و زناى گوش ها، شنیدن

حرام است؛ {H} يَكَلِّ عَصُو مِنْ اَيْنِ اَدَمَ حَطًّا مِنْ الرِّزَا فَالْعَيْنُ زِنَاهُ النَّظْرُ وَ لِّلسَانِ زِنَاهُ الْكَلَامُ وَ الْاُذُنَانِ زِنَاهُمَا السَّمْعُ {H}؛ (۱۶)

همچنین درباره شوخی کردن با نامحرم فرمود: «هر کسی با زن نامحرمی شوخی کند برای هر کلمه ای که با او در دنیا سخن گفته، هزار سال در جهنم زندانی می شود؛ {H} مَنْ فَاكَّهُ بِاَمْرٍ اَوْ لَا يَمْلِكُهَا حَيْسَ بِكُلِّ كَلِمَةٍ كَلَّمَهَا فِي الدُّنْيَا اَلْفَ عَامٍ فِي النَّارِ... {H}؛ (۱۷)

حضرت علی _ علیه السلام _ به نقل از انجیل می فرماید: «در تورات نوشته شده زنا نکن، ولی من می گویم اگر حتی با نظر شهوت آلود به کسی نگاه کنی همان وقت در دلت با او زنا کرده ای». (۱۸). و نیز می فرماید: «نابینا بودن بهتر از نگاه های نامشروع است». پس فاصله بین نگاه و گناه اندک است.

T { عوامل بروز بیماری چشم چرانی: T }

محرومیت جنسی: ویلهم اشتگل محرومیت های جنسی را عامل این بیماری دانسته و می گویند: محرومیت های جنسی باعث می شود که (لی بیدو) در اعصاب چشم متمرکز شود، با این تمرکز، بستگی عصب چشم با اعصاب جنسی توسعه یافته و شخص از چشم چرانی لذت می برد و با دیدن اندام جنس مخالف تحریک می شود. (۵)

T { خود نمایی زنان: T } بیشترین عامل بروز این بیماری در مردان حس خودنمایی در زنان است. مردان به طور طبیعی نسبت به زیبایی و اندام جنس مخالف حساس اند و زنان بد یا بی حجاب با خودنمایی در عرصه جامعه این گرایش مردان را تحریک می نمایند. در تفاسیر شیعه و سنی ذیل آیه ۳۰ سوره نور، نقل کرده اند که: «روزی در هوای گرم مدینه، زن

جوانی در حالی که روسری خود را به پشت گردن انداخته و دور گردن و بناگوش او، پیدا بود، از کوچه ای عبور می کرد، مرد جوانی از انصار، آن حالت را مشاهده کرد و چنان غرق تماشا شد که از خود و اطرافش غافل گردید و به دنبال آن زن حرکت نموده تا این که صورتش به شی ای اصابت کرد و مجروح گردید، هنگامی که به خود آمد، خدمت پیامبر(ص) رفت و جریان را برای او بیان داشت، این جا بود که آیات سوره مبارکه نور در مورد پوشش زنان نازل گردید(۶)

قرآن کریم برای رفع این معضل اجتماعی در آیات شریفه سوره نور، از یک طرف مؤمنان اعم از زنان و مردان را مخاطب قرار داده دستور می دهد که نگاه های خود را کوتاه ساخته و به نامحرم خیره نشوند و از فساد و آلودگی دوری کنند و از سوی دیگر به خانم ها دستور می دهد پوشش مناسب را رعایت کرده و زیورآلات خود را آشکار نسازند. تا حوادث نظیر حادثه ای که آیه در ارتباط با آن نازل شده است، اتفاق نیفتد و جوانان از خود بی خود نشده و دنبال زنان و دختران نامحرم راه نیفتند و امنیت و آرامش خود و دیگران را خدشه دار نسازند.

در سوره احزاب نیز در یک جا به خانم ها دستور می دهد: «در محاورات روزمره حالت عادی داشته و با ناز و کرشمه و طنازی صحبت نکنید و در کوچه و خیابان با بدن های نیمه عریان و لباس های بدن نما، ظاهر نشوید.»(۷) چند آیه بعد می فرماید: «با چادر و

مقتعه اندام خود را بپوشانید.» (۸) تمام این برنامه و تأکیدها برای آن است که: مردم، زن ها را به عنوان افراد عفیف و پاکدامن بشناسند و موجبات آزار و اذیت آنان را فراهم نسازند (۹). و چشم طمع ندوزند. (۱۰) و در نتیجه امنیت و آرامش قشر خانم ها در سایه چادر و رعایت ضوابط شریعت و پوشش اسلامی، تأمین شود.

در ادامه قرآن کریم می فرماید: با این راه و روش، اگر بیماردلان هوسباز اصلاح نشدند و به آزار و اذیت خانم ها ادامه داده و امنیت و آرامش آنان را تهدید کردند. برخورد شدیدتری با آنان صورت خواهد گرفت: «اگر منافقان و بیماردلان «شهوت پرست» و کسانی که در شهر، اضطراب و نگرانی به وجود می آورند از اعمال زشت خود دست برندارند، ترا «ای رسول» علیه ایشان، بسیج خواهیم کرد، در آن صورت، مدت کمی در مجاورت با تو در این شهر زندگی خواهند کرد و نابود خواهند شد.» (۱۱) تا آرامش و امنیت در جامعه تأمین شود.

از مجموع مطالب یاد شده این نتیجه به دست می آید که رعایت حجاب و پوشش اسلامی برای زنان و مردان مؤمن و مسلمان، تکلیف الهی است. رعایت آن، علاوه بر این که موجب عمل به دستورات الهی می شود، شخصیت فردی اجتماعی و معنوی انسان محجوب و پاکدامن، سیر صعودی پیدا کرده و نردبان تعالی و تکامل را یکی پس از دیگری طی خواهد کرد و از سوی دیگر در تأمین بهداشت روحی و روانی و آرامش خانواده ها و صفا، نورانیت و امنیت در جامعه نقش به سزایی ایفا می کند. به امید روزی که جوامع اسلامی و

انسانی از تمام آلودگی‌ها تصفیه شود و زمینه حضور زنان و دختران بدون دغدغه و دلواپسی، در اجتماعات فراهم شود.

T {عواقب و آسیب‌شناسی چشم چرانی: T}

عامل غفلت و فراموشی: چشم چرانی یکی از مصادیق حب دنیا و عامل مهمی برای بروز غفلت از یاد خدا و خود است. غفلت همان چالش اساسی است که انسان در سر راه کمال و سعادت خود دارد و بیداری اولین نیاز او برای حرکت در این مسیر است. چشم چرانی باعث می‌شود که انسان هر چه بیشتر به خواب رود و از بیداری و یاد خدا دور ماند.

حضرت علی _ علیه السلام _ درباره مواظبت و حفاظت از چشمها فرمود: «چیزی در بدن کم‌سپاستر از چشم نیست، خواسته‌اش را ندهید که شما را از یاد خدا باز می‌دارد؛ H {لَيْسَ فِي الْبَدَنِ شَيْءٌ أَقَلُّ شُكْرًا مِنَ الْعَيْنِ فَلَا تُعْطَوْهَا سؤُلَهَا فَتَشْغَلْكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ}؛ H (۱۲)

T {اولین گام انحراف عملی: T چشم چرانی و نگاه به نامحرم، گذرگاه ورود به منجلاب انحرافات و فساد جنسی است. نگاه‌های آلوده، تخم شهوت را در دل بارور ساخته، صاحبش را به فتنه، انحراف و گناه مبتلا می‌کند.

حضرت امام صادق _ علیه السلام _ فرمود: «چشم چرانی، تخم شهوت را در دل می‌کارد و چنین کاری برای نگاه‌کننده کافی است که منشأ فتنه گردد».

نگاه کردن به ناموس دیگران، خواست شیطان است. چشمی که تیرهای آلوده نگاه را به نامحرمان پرتاب می‌کند، محل کمین شیطان است. شیطان از کمان چشم‌های او ناموس دیگران را نشانه می‌گیرد. H {الْنَّظْرَةُ بَعْدَ النَّظْرَةِ تَزْرَعُ فِي الْقَلْبِ الشَّهْوَةَ وَ

كَمْفِ بِهَا لِيَصَاحِبَهَا فِتْنٌ {H}؛ (۱۳)

پیامبر خدا _ صلی الله علیه و آله _ فرمود: نگاه به نامحرم تیر زهرآلودی از تیرهای شیطانی است. {H} أَنْظُرُ سَهْمٌ مَسْمُومٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيسَ ... {H}؛ (۱۴)

پس باید مراقب چشمان خویش باشیم، تا شیطان از آن برای تخریب ایمان ما و ناموس مردم استفاده نکند.

حسرت و اندوه طولانی: امام صادق _ علیه السلام _ می فرماید: چه بسا نگاه هایی که غصه های طولانی را در پی دارد . به این معنی که چشم قوی ترین ابزار حسی است . یعنی میدان آستانه تحریک چشم از بقیه حواس بیشتر است و بیشترین تحریکات حسی را دریافت می کند و این دل است که بعد از نگاه به کار می افتد یعنی آنچه را دیده ، می بیند ، دل طلب می کند و چون امکان رسیدن به آنچه دیده شده فراهم نمی شود ؛ افسردگی و رنجوری عاید انسان می شود .

از فحوای حدیث رسول خدا _ صلی الله علیه و آله _ که فرمود: «همه چشمها روز قیامت گریانند جز سه چشم: چشمی که از ترس خدا بگرید، چشمی که از نامحرم فرونهاده شود، چشمی که در راه خدا (و پاسداری از کبان اسلام) شب زنده دار باشد، فهمیده می شود که علاوه بر حسرت دنیوی، فرد چشم چران در آخرت از فرط حسرت و پشیمانی چشمانی گریان خواهد داشت؛ {H} كُلُّ عَيْنٍ بَاكِئَةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا ثَلَاثَةً أَعْيُنٌ: عَيْنٌ بَكَتْ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَ عَيْنٌ غَضَّتْ عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ وَ عَيْنٌ بَاتَتْ سَاهِرَةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ {H}؛ (۱۵)

{H} به خطر افتادن امنیت و سلامت جامعه: {H}

در واقع، نگاه های آلوده، مسموم و

شهوة انگیز، آتش درون را شعله ور می سازد که فرایند و محصولی جز فحشا، سیاهی دل؛ مشکلات و نارسایی هایی اجتماعی، نخواهد داشت. چشم چرانی دام شیطانی، بدر شهوت و رویشگاه فسق و فجور است که دل را می لرزاند، آرامش و ثبات را سلب نموده و باعث هرج و مرج و فتنه و فساد در جامعه می شود.

لذا چشم چرانی، این تیر مسموم و زهرآلود شیطانی اگر بدون قید و بند، رها شود یقیناً سلامت و امنیت طرفین را به خطر می اندازد، جوان و نوجوانی که به کوچه و خیابان راه می افتد اگر دستور اسلام را رعایت نکرده و نگاهش را کوتاه نکند و از طرف دیگر، کسانی که باید حجاب و پوشش اسلامی را رعایت کنند، رعایت نکنند، چشم جوان به صحنه های شهوت انگیز خواهد افتاد، و نیروی قدرتمند شهوت به جوشش و غلیان آمده و تحریک خواهد شد، در چنین شرایط حساس و خطرناکی، این جوان، یا باید به عیاشی، فساد و تجاوزگری روی آورد و به خواسته های فوه شهوانی جواب مثبت دهد، امنیت خود و دیگران را به خطر اندازد، و یا با تخیل و تصور، با حالت افسرده و پریشان، زندگی بیمارگونه خود را ادامه داده آسایش و آرامش خانواده را برهم زند.

T} ایجاد نگرانی و اضطراب: T}

آنچه از مجموع آیات، روایات و تجربیات کارشناسان به دست می آید این است که: چشم چرانی های هوس آلود بدحجابی و بی حجابی زنان و دختران بی بند و بار از جمله عوامل مؤثر در ایجاد اضطراب و نگرانی افراد و خانواده ها و هرج و مرج و ناامنی در

جامعه به حساب می آید. در طرف مقابل اگر اصول و ارزش های اسلامی از جمله حجاب و پوشش اسلامی، رعایت شود از چشم چرانی و نگاه های آلوده جلوگیری به عمل آید و خانم ها در نشست و برخاست و صحبت ها و مکالمات روزمره، دستورات شرع مقدس را رعایت کنند یقیناً زمینه های فساد زدوده شده دام های شیاطین برچیده خواهد شد، آرامش روحی و روانی برای افراد و خانواده ها، نظم، ثبات و امنیت در جامعه پدید خواهد آمد. امام علی(ع) می فرماید: «کسی که نگاهش را کاهش دهد، قلبش آرام می گیرد.»(۱۹) و نعمتی بالاتر از آرامش قلب، وجود ندارد. این موهبت بزرگ اگر در اعضا و افراد جامعه، محقق شده و تجلی پیدا کند، جامعه نیز به طبع اعضا و افراد خود، دارای امنیت و آرامش خواهد شد.

P {ز دست دیده و دل هر دو فریاد {E} که هر چه دیده بیند دل کند یاد {P}

P {این همه آفت که به تن می رسد {E} از نظر تو به شکن می رسد {P}

P {دیده فرو پوش چو دُر در صدف {E} تا نشوی تیر بلا را هدف {P}

T {عذاب اخروی: {T}

علاوه بر ابتلا به عواقب دنیوی، «چشم ناپاک» از عذاب و شکنجه الهی نیز بی نصیب نمی ماند. رسول خدا _ صلی الله علیه و آله _ فرمود: «آن که چشمانش را از نگاه به زن نامحرم پر کند، روز قیامت، خداوند چشمانش را با میخ های آتشین و از آتش پر کند، تا وقتی که به حساب مردم رسیدگی کند، سپس امر می شود که او را به جهنم ببرند؛ H {مَنْ مَلَأَ عَيْنَيْهِ مِنْ امْرَأَةٍ حَرَامًا حَشَاهُمَا اللَّهُ عَذْرًا وَجَلَّ يَوْمَ

T {چشم پاکی و نتایج آن: T}

هر یک از اعضای بدن مؤمن نسبت به عبادت پروردگار متعال وظیفه خاصی بر عهده دارد که اگر بدان وظیفه عمل کرد، آثار ولایت و تاثیر در او ظاهر می شود.

چشمی که به نگاه حرام آلوده نگردد، سبب برکات زیر می گردد:

۱- دیدن شگفتیها و باز شدن چشم باطن: رسول خدا _ صلی الله علیه و آله _ فرمود: «چشمهایتان را (از نامحرم) بیوشانید تا عجایب و شگفتیها را ببینید؛ {H} غُضُّوا أَبْصَارَكُمْ تَرَوْنَ الْعَجَائِبَ {H}» (۲۱)

۲- راحتی قلب: امام علی _ علیه السلام _ فرمود: «آنکه از نامحرم چشم خود را فرو نهاد، قلبش را راحت کرده است؛ {H} مَنْ غَضَّ طَوْفَهُ أَرَأَحَ قَلْبُهُ {H}»؛ (۲۲)

۳- نیک خوئی: همچنین آن حضرت فرمود: «کسی که نگاه هایش کنترل شود، صفاتش نیکو گردد؛ {H} مَنْ غَضَّتْ أَطْرَافَهُ حَسَنَتْ أَوْصَافُهُ {H}»؛ (۲۳)

۴- پاداش الهی: امام صادق _ علیه السلام _ فرمود: «هر کسی زنی را ببیند و بلافاصله دیده اش را به آسمان بدوزد یا چشم فرو بندد، چشم باز نگرداند مگر اینکه خداوند حوریان بهشتی را به عقد او در آورد؛ {H} مَنْ نَظَرَ إِلَى امْرَأَةٍ فَرَفَعَ بَصَرَهُ إِلَى السَّمَاءِ أَوْ غَمَضَ بَصَرَهُ لَمْ يَزِدْ إِلَيْهِ بَصَرُهُ حَتَّى يُرَوِّجَهُ اللَّهُ مِنَ الْخُورِ الْعَيْنِ {H}»؛ (۲۴)

۵- چشیدن شیرینی ایمان: پیامبر اسلام _ صلی الله علیه و آله _ فرمود: «نگاه (به نامحرم) تیر زهر آلودی از تیرهای شیطان است و هر کس آن را از ترس خدا ترک کند، خداوند چنان ایمانی به او عطا کند که شیرینی اش را در دل خویش احساس کند؛ {H} أَلْتَنْظُرُ

سَهُمْ مَسْمُومٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيسَ فَمَنْ تَرَكَهَا خَوْفًا مِنَ اللَّهِ أَعْطَاهُ اللَّهُ إِيْمَانًا يَجِدُ خِلَافَتَهُ فِي قَلْبِهِ {H}؛ (۲۵)

۶- بروز صفت شجاعت: «شجاع ترین مردم کسی است که بر خواهش نفسانی اش چیره شود؛ {H} أَشْجَعُ النَّاسِ مَنْ غَلَبَ هَوَاهُ {H}؛ (۲۶)

{T} معالجت خوی زشت چشم چرانی: {T}

قرآن مجید حضرت یوسف _ علیه السلام _ را به عنوان قهرمان میدان «عفاف» مطرح می کند تا جوانان مسلمان که در پی قهرمان یابی و الگوبدیری هستند، از یوسف _ علیه السلام _ که شجاعترین مرد روزگار خود در مخالفت با هوای نفس و شیطان بود پیروی کنند.

نکته شایان توجه در داستان حضرت یوسف _ علیه السلام _ استمداد از خدای سبحان و پناه بردن به قدرت سرمدی اوست که هیچ چیز جز ایمان به پروردگار نمی تواند جلوی نفس سرکش و غریزه نیرومند شهوت را بگیرد.

از امیرمؤمنان علی _ علیه السلام _ سؤال کردند: «به کمک چه چیزی می توان چشم از نامحرم پوشید؟ پاسخ داد: با خاموش کردن آتش شهوت، زیر نظر قدرتمندی که بر مخفیگاهت آگاه است؛ {H} بما يستعان علی غمض بصر؟ قال بالخمودِ تحتِ السُّلْطَانِ الْمُطَّعِ عَلِي سِتْرِكَ {H}؛ (۲۷)

نکته ظریف دیگری که در مسأله ناموس نهفته است و روایات نیز آن را تأیید کرده اند این است که به هر دستی بدهی به همان دست پس می گیری، چنان که فرموده اند: «آن طور که جزا دهی جزا بینی؛ {H} كما تُدِينُ تُدَانُ {H}؛ (۲۸)

امام صادق _ علیه السلام _ فرمود: «در زمان حضرت موسی _ علیه السلام _ مردی با زنی زنا کرد وقتی به خانه خویش آمد، مردی را با زن خود دید، آن مرد را نزد حضرت

موسی(ع) آورد و از او شکایت کرد. در آن لحظه جبرئیل بر آن حضرت(ع) نازل شد و گفت: هر کس به ناموس دیگران تجاوز کند به ناموس اش تجاوز کنند. حضرت موسی(ع) به آن دو فرمود: با عفت باشید تا ناموستان محفوظ بماند.»(۲۹)

بنابراین، مؤمن با غیرت هرگز به ناموس دیگران نگاه حرام نمی کند، چرا که نمی خواهد کسی به ناموسش نظر بد داشته باشد.

P} هر که باشد نظرش در پی ناموس کسان {E} پی ناموس وی افتد نظر بوالهوسان {P}

شخصی از امام صادق _ علیه السلام _ پرسید: «آیا نگاه کردن به پشت سر زنهایی که عبور می کنند جایز است؟ حضرت پاسخ داد: اگر به ناموس شما این گونه نگاه کنند، خوشنود می شوید؟! آنگاه فرمود: برای مردم همان را بخواهید که برای خود می خواهید.»(۳۰)

یکی دیگر از راه های پیشگیری از انحراف این است که مؤمن با نامحرم در جای خلوت اجتماع نکند، چرا که دور از چشم مردم، زمینه لغزش و انحراف فراوان است.

پیامبر _ صلی الله علیه و آله _ فرمود: «آن که به خدا و روز جزا ایمان دارد نباید در جایی بخوابد که صدای نفس زن نامحرم شنیده می شود؛ {H} مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يَبِيتُ فِي مَوْضِعٍ تَسْمَعُ نَفْسَ امْرَأَةٍ لَيْسَتْ لَهُ بِمَحْرَمٍ {H}»؛(۳۱)

اگر مرد و زن نامحرم در محل خلوتی باشند که کسی در آنجا نباشد در حالی که دیگری هم نتواند وارد شود چنانچه بترسند که به حرام بیفتند، باید از آنجا بیرون بروند. (۳۲)

امیرمؤمنان علی _ علیه السلام _ فرمود: «هیچ مردی با زنی(نامحرم) خلوت نکند. اگر مردی با زن

بیگانه ای خلوت کند، سومی آن دو شیطان است؛ H} لَا يَخْلُوا بِأَمْرِهِ رَبُّهُ، فَمَا مِنْ رَجُلٍ خَلَا بِأَمْرِهِ إِلَّا كَانَ الشَّيْطَانُ نَائِلَهُمَا {H}؛ (۳۳)

امیر مؤمنان علی _ علیه السلام _ برای گریز از خطر آلوده شدن و رهایی از دام شیطان هنگام رو به رو شدن با نامحرم، این گونه رهنمود می دهد:

«اگر یکی از شما زنی را دید و خوشش آمد، چشم از او برداشته، نزد همسر خود رود که آنچه او دیده است، همسرش نیز دارد و مواظب باشد که شیطان را بر دل خویش راه ندهد و آن که متأهل نیست، دو رکعت نماز بخواند و خدا را زیاد سپاس گوید و صلوات بر پیامبر و خاندانش فرستد، آنگاه از فضل خدا بخواهد و خدا نیز با رحمت خویش او را از راه مباح بی نیاز می گرداند.» (۳۴)

به امید آنکه با یاری خداوند، تمام اعضای خویش را از آلوده شدن حفظ کنیم و عفت و پاکدامنی بر جامعه اسلامی سایه گستر باشد ان شاء الله.

پی نوشت ها:

۱- نور (۲۴)، آیه ۳۰.

۲- نور (۲۴)، آیه ۳۱.

۳- رساله حضرت امام خمینی (قدس سره)، مسأله ۲۴۴۰ انتشارات اسلامی.

۴- فی خلال القرآن، ج ۴، ص ۲۵۱۲

۵- اصول روانکاوی فروید، صص ۲۵۷ _ ۲۵۹.

۶- ر.ک: تفسیر صافی، ج ۳، ص ۴۳۰؛ الدر المنثور، ج ۵، ص ۴۰؛ کافی، ج ۵، ص ۵۲۱.

۷- برداشت از آیه ۳۲ و ۳۳ سوره احزاب.

۸- قرآن کریم، احزاب / ۵۹: ترجمه آزاد

۹- برداشت از آیه ۵۹ سوره احزاب

۱۰ قرآن کریم، احزاب / ۳۲

۱۱- قرآن کریم، احزاب / ۶۰

۱۲- بحارالانوار، ج ۱۰۱، ص ۳۵.

۱۳- روضه المتقین، ج ۹ ص ۴۳۴.

۱۴- بحارالانوار، ج ۱۰۴، ص

- ۱۵- بحارالانوار، ج ۱۰۱، ص ۳۵.
- ۱۶- مستدرک الوسائل، ج ۱۴، ص ۲۶۹.
- ۱۷- ثواب الاعمال، ص ۳۳۴.
- ۱۸- انجیل متی، ۵ / ۲۷ / ۲۸.
- ۱۹- غررالحکم و درر الکلم، ج ۵، ص ۴۴۹.
- ۲۰- ثواب الاعمال، ص ۳۳۸.
- ۲۱- بحارالانوار، ج ۱۰۱، ص ۴۱.
- ۲۲- شرح غررالحکم، آمدی ج ۵، ص ۴۴۹.
- ۲۳- میزان الحکمه، ج ۱۰، ص ۷.
- ۲۴- بحارالانوار، ج ۱۰۱، ص ۳۷.
- ۲۵- بحارالانوار، ج ۱۰۱، ص ۳۸.
- ۲۶- نهج الفصاحه، پاینده، حدیث ۲۹۹، ص ۵۸.
- ۲۷- بحارالانوار، ج ۱۰۱، ص ۴۱۱.
- ۲۸- فروع کافی ج ۵، ص ۵۵۳.
- ۲۹- همان.
- ۳۰- مستدرک الوسائل، ج ۲، ص ۵۵۵.
- ۳۱- بحارالانوار، ج ۱۰۱، ص ۵۰.

<http://www.porseman.org/showarticle.aspx?id=۱۸۹>

سوال ۳۷

سوال :

آیا می توان گفت منشأ گناه چشم است و یا چشم چرانی دانست؟ لطفاً توضیح دهید.

جواب :

در پاسخ به سوال جنابعالی مطلبی را برایتان ارسال کرده ایم که هم در زمینه تعریف گناه چشم چرانی اطلاعات مفیدی به شما خواهد داد و هم به بیان ریشه یابی و ارایه راهکار و درمان پرداخته است.

چشم چرانی در مقابل غض بصر و چشم پوشی، به معنای نگاه خیره و شهوت آلود به نامحرم است که با انگیزه لذت طلبی جنسی انجام می شود. ما در روابط اجتماعی خود با دیگران چه جنس مخالف یا موافق به طور طبیعی با آنها ارتباط حضوری و کلامی داریم و به آنها نگاه می کنیم، نگاهی که به هیچ وجه در آن بحث تحریک شهوت و لذت جنسی مطرح نیست، این نگاه ها داخل در مقوله چشم چرانی نیستند، ولی نگاه های تیزی که با انگیزه لذت جنسی انجام می شود و به تحریک شدن غریزه

و میل جنسی می انجامد، اصطلاحاً تحت عنوان چشم چرانی تعریف می شود.

در قرآن صریحاً این مطلب آمده است: «A} قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم {A}» به مومنین بگو چشم های خویش را بپوشانند. یغضوا از ماده غَض به معنی نگاه و صوت کوتاه می باشد و نقطه مقابل آن خیره نگاه کردن و صدا را بلند کردن است. منظور این است که انسان به هنگام نگاه کردن معمولاً منطبقه وسیعی را زیر نظر می گیرد؛ هر گاه نامحرمی در حوزه دید قرار گرفت، چشم را چنان فرو گیرد که آن نامحرم از منطقه دید مستقیم و عمیق او خارج شود، یعنی به او نگاه خیره نکند اما راه و چاه خود را نیز ببیند. در حدیثی که ویژگی های رسول گرامی اسلام _ صلی الله علیه و آله _ را توصیف می کند چنین آمده است: «H} و اذا فرح غض طرفه {H}» وقتی که خوشحال می شد چشمانش را به صورت نیمه بسته در می آورد. مرحوم مجلسی این جمله را در بحارالانوار چنین تفسیر کرده است: پلک چشم را می شکست و سر را پایین می انداخت و چشمها را نمی گشود، چنین می کرد تا از سبکسری و سرمستی به دور باشد. پس غَض بصر یعنی کم کردن نگاه و خیره نشدن.

چشم پوشی، وظیفه شرعی یک مسلمان: قرآن کریم قض بصر و چشم پوشی از نگاه به نامحرم را وظیفه مسلمانان اعلام کرده و به زن و مرد توصیه کرده است که مواظب چشمان خود باشند. قرآن کریم می فرماید: به مؤمنان بگو چشمان خود را فرو بندند و دامن

خود را حفظ کنند، این برای آنها پاکیزه تر است و خدا به آنچه می کند، آگاه است. «A» قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فَرْجَهُمْ ذَلِكَ أَوْ كَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ {A}؛ (۱)

و پس از آن فرمود: به زنان با ایمان بگو چشمانشان را (از نامحرم) فرو بندند و دامن خود را حفظ کنند. «A» {و قُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ...} {A}؛ (۲) پس خواست قرآن رعایت عفت عمومی برای زن و مرد است و این کار را وظیفه ضروری و واجب مومنین شمرده شده است.

نگاه کردن مرد به بدن زن نامحرم چه با قصد لذت و چه بدون آن حرام است و نگاه کردن به صورت و دستها، اگر با قصد لذت باشد، حرام است، بلکه احتیاط واجب آن است که بدون قصد لذت هم نگاه نکنند و نیز نگاه کردن زن به بدن مرد نامحرم حرام است. (۳)

در روانشناسی دینی نیز ارتباط نزدیکی میان نگاهداری چشم از نامحرم و نگاهداشتن دامان از آلودگی به زنا وجود دارد.

اما در مورد چرایی تقدم غض بصر بر حفظ فرج سید قطب می نویسد: «حفظ فرج پی آمد طبیعی خواباندن چشم است و گامی است در استواری اراده و هوشیاری در حفاظت از افتادن در گناه و تسلط بر خواهشهای نفسانی، از این رو بین آن دو، در یک آیه جمع کرده تا نشان دهد یکی سبب و دیگری نتیجه آن است. و هر دو گامهایی هستند پی در پی در صفحه دل و صحنه زندگی! (۴)

T {بیماری چشم چرانی: T}

از نظر روانشناسان و عالمان اخلاقی، چشم چرانی هنگامی که

به صورت یک عادت مزمن در می آید. یک بیماری روانی تلقی می شود و همان طوری که بیماری سادیسزم نقطه مقابل بیماری مازوشیسم است، شهوت و بیماری چشم چرانی نیز نقطه مقابل بیماری خودنمایی است. خودنما فردی است که خود را در معرض دید دیگران قرار می دهد و چشم چران کسی است که از تماشای نگاه به دیگران لذت می برد. خودنمایی در زنها به نسبت بیشتری دیده می شود. در حالی که بیماری چشم چرانی در مردها بیشتر رایج است. زن ها بیشتر از لمس لذت می برند و مردها از نگاه و این مربوط به تفاوتی است که در آستانه تحریک آن ها وجود دارد.

T {زنای چشم: T}

اسلام برای پاکدامنی پیروان خویش حتی نگاه ریه و شنیدن سخنان نامحرم را نیز اگر از روی غرض باشد، ممنوع کرده است. این خود هشدار بیجا و حساب شده است که تماس نامشروع با نامحرم را کنترل و محافظت می کند. البته رویارویی جدی و ضروری و بدون هیچ گونه غرض، آنهم با حجاب کامل اسلامی و با رعایت ادب و سایر مسایل اخلاقی اشکالی ندارد.

پیامبر اکرم _ صلی الله علیه و آله _ فرمود: «در مورد رابطه نامشروع برای هر عضوی از آدمی سهمی از زنا است؛ زنا چشم، نگاه کردن، زنا زبان، سخن گفتن و زنا گوش ها، شنیدن حرام است؛ H {إِكْلِ عَصُوٍ مِنْ ابْنِ آدَمَ حَطًّا مِنَ الزَّانَا فَالْعَيْنُ زِنَاهُ النَّظَرُ وَ لِّلسَانُ زِنَاهُ الْكَلَامُ وَ الْأُذُنَانُ زِنَاهُمَا السَّمْعُ H}» (۱۶)

همچنین درباره شوخی کردن با نامحرم فرمود: «هر کسی با زن نامحرمی شوخی کند برای هر کلمه ای که با

او در دنیا سخن گفته، هزار سال در جهنم زندانی می شود؛ {H} مَنْ فَآكَهٗ بِأَمْرَاهٖ لَا يَغْلِكْهَا حَيْسَ بِكَلِّ كَلِمَةٍ كَلَّمَهَا فِي الدُّنْيَا أَلْفَ عَامٍ فِي النَّارِ... {H}؛ (۱۷)

حضرت علی _ علیه السلام _ به نقل از انجیل می فرماید: «در تورات نوشته شده زنا نکن، ولی من می گویم اگر حتی با نظر شهوت آلود به کسی نگاه کنی همان وقت در دلت با او زنا کرده ای». (۱۸). و نیز می فرماید: «نابینا بودن بهتر از نگاه های نامشروع است». پس فاصله بین نگاه و گناه اندک است.

T {عوامل بروز بیماری چشم چرانی: T}

محرومیت جنسی: ویلهم اشتگل محرومیت های جنسی را عامل این بیماری دانسته و می گویند: محرومیت های جنسی باعث می شود که (لی بیدو) در اعصاب چشم متمرکز شود، با این تمرکز، بستگی عصب چشم با اعصاب جنسی توسعه یافته و شخص از چشم چرانی لذت می برد و با دیدن اندام جنس مخالف تحریک می شود. (۵)

T {خود نمایی زنان: T} بیشترین عامل بروز این بیماری در مردان حس خودنمایی در زنان است. مردان به طور طبیعی نسبت به زیبایی و اندام جنس مخالف حساس اند و زنان بد یا بی حجاب با خودنمایی در عرصه جامعه این گرایش مردان را تحریک می نمایند. در تفاسیر شیعه و سنی ذیل آیه ۳۰ سوره نور، نقل کرده اند که: «روزی در هوای گرم مدینه، زن جوانی در حالی که روسری خود را به پشت گردن انداخته و دور گردن و بناگوش او، پیدا بود، از کوچه ای عبور می کرد، مرد جوانی از انصار، آن حالت را مشاهده کرد و چنان غرق تماشا شد که از خود

و اطرافش غافل گردید و به دنبال آن زن حرکت نموده تا این که صورتش به شی ای اصابت کرد و مجروح گردید، هنگامی که به خود آمد، خدمت پیامبر(ص) رفت و جریان را برای او بیان داشت، این جا بود که آیات سوره مبارکه نور در مورد پوشش زنان نازل گردید(۶)

قرآن کریم برای رفع این معضل اجتماعی در آیات شریفه سوره نور، از یک طرف مؤمنان اعم از زنان و مردان را مخاطب قرار داده دستور می دهد که نگاه های خود را کوتاه ساخته و به نامحرم خیره نشوند و از فساد و آلودگی دوری کنند و از سوی دیگر به خانم ها دستور می دهد پوشش مناسب را رعایت کرده و زیورآلات خود را آشکار نسازند. تا حوادث نظیر حادثه ای که آیه در ارتباط با آن نازل شده است، اتفاق نیفتد و جوانان از خود بی خود نشده و دنبال زنان و دختران نامحرم راه نیفتند و امنیت و آرامش خود و دیگران را خدشه دار نسازند.

در سوره احزاب نیز در یک جا به خانم ها دستور می دهد: «در محاورات روزمره حالت عادی داشته و با ناز و کرشمه و طنز صحت نکیند و در کوچه و خیابان با بدن های نیمه عریان و لباس های بدن نما، ظاهر نشوید.»(۷) چند آیه بعد می فرماید: «با چادر و مقنعه اندام خود را بپوشانید.»(۸) تمام این برنامه و تأکیدها برای آن است که: مردم، زن ها را به عنوان افراد عقیف و پاکدامن بشناسند و موجبات آزار و اذیت آنان را فراهم نسازند(۹). و چشم طمع ندوزند.(۱۰) و در نتیجه امنیت

و آرامش قشر خانم‌ها در سایه چادر و رعایت ضوابط شریعت و پوشش اسلامی، تأمین شود.

در ادامه قرآن کریم می‌فرماید: با این راه و روش، اگر بیمار دلان هوسباز اصلاح نشدند و به آزار و اذیت خانم‌ها ادامه داده و امنیت و آرامش آنان را تهدید کردند. برخورد شدیدتری با آنان صورت خواهد گرفت: «اگر منافقان و بیمار دلان «شهوت پرست» و کسانی که در شهر، اضطراب و نگرانی به وجود می‌آورند از اعمال زشت خود دست برندارند، ترا «ای رسول» علیه ایشان، بسیج خواهیم کرد، در آن صورت، مدت کمی در مجاورت با تو در این شهر زندگی خواهند کرد و نابود خواهند شد.» (۱۱) تا آرامش و امنیت در جامعه تأمین شود.

از مجموع مطالب یاد شده این نتیجه به دست می‌آید که رعایت حجاب و پوشش اسلامی برای زنان و مردان مؤمن و مسلمان، تکلیف الهی است. رعایت آن، علاوه بر این که موجب عمل به دستورات الهی می‌شود، شخصیت فردی اجتماعی و معنوی انسان محجوب و پاکدامن، سیر صعودی پیدا کرده و نردبان تعالی و تکامل را یکی پس از دیگری طی خواهد کرد و از سوی دیگر در تأمین بهداشت روحی و روانی و آرامش خانواده‌ها و صفا، نورانیت و امنیت در جامعه نقش به‌سزایی ایفا می‌کند. به امید روزی که جوامع اسلامی و انسانی از تمام آلودگی‌ها تصفیه شود و زمینه حضور زنان و دختران بدون دغدغه و دلواپسی، در اجتماعات فراهم شود.

T {عواقب و آسیب شناسی چشم چرانی: T}

عامل غفلت و فراموشی: چشم چرانی یکی از مصادیق حب دنیا و عامل مهمی برای بروز غفلت

از یاد خدا و خود است. غفلت همان چالش اساسی است که انسان در سر راه کمال و سعادت خود دارد و بیداری اولین نیاز او برای حرکت در این مسیر است. چشم چرانی باعث می شود که انسان هر چه بیشتر به خواب رود و از بیداری و یاد خدا دور ماند.

حضرت علی _ علیه السلام _ درباره مواظبت و حفاظت از چشمها فرمود: «چیزی در بدن کم سیاستر از چشم نیست، خواسته اش را ندهید که شما را از یاد خدا باز می دارد؛ {H}؛ لَيْسَ فِي الْبَدَنِ شَيْءٌ أَقَلَّ شُكْرًا مِنَ الْعَيْنِ فَلَا تُعْطَوْهَا سُؤْلَهَا فَتَشْغَلَكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ {H}؛ (۱۲)

T} اولین گام انحراف عملی: {T} چشم چرانی و نگاه به نامحرم، گذرگاه ورود به منجلاب انحرافات و فساد جنسی است. نگاه های آلوده، تخم شهوت را در دل بارور ساخته، صاحبش را به فتنه، انحراف و گناه مبتلا می کند.

حضرت امام صادق _ علیه السلام _ فرمود: «چشم چرانی، تخم شهوت را در دل می کارد و چنین کاری برای نگاه کننده کافی است که منشأ فتنه گردد».

نگاه کردن به ناموس دیگران، خواست شیطان است. چشمی که تیرهای آلوده نگاه را به نامحرمان پرتاب می کند، محل کمین شیطان است. شیطان از کمان چشم های او ناموس دیگران را نشانه می گیرد. {H}؛ الْأَنْظَرُ بَعْدَ الْأَنْظَرِ تَزْرَعُ فِي الْقَلْبِ الشَّهْوَةَ وَ كَفَى بِهَا لِصَاحِبِهَا فِتْنًا {H}؛ (۱۳)

پیامبر خدا _ صلی الله علیه و آله _ فرمود: نگاه به نامحرم تیر زهر آلودی از تیرهای شیطانی است. {H}؛ الْأَنْظَرُ سَهْمٌ مَسْمُومٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيسَ ... {H}؛ (۱۴)

پس باید مراقب چشمان خویش باشیم، تا شیطان از آن برای

تخریب ایمان ما و ناموس مردم استفاده نکند.

حسرت و اندوه طولانی: امام صادق _ علیه السلام _ می فرماید: چه بسا نگاه هایی که غصه های طولانی را در پی دارد . به این معنی که چشم قوی ترین ابزار حسی است . یعنی میدان آستانه تحریک چشم از بقیه حواس بیشتر است و بیشترین تحریکات حسی را دریافت می کند و این دل است که بعد از نگاه به کار می افتد یعنی آنچه را دیده ، می بیند ، دل طلب می کند و چون امکان رسیدن به آنچه دیده شده فراهم نمی شود ؛ افسردگی و رنجوری عاید انسان می شود .

از فحوای حدیث رسول خدا _ صلی الله علیه و آله _ که فرمود: «همه چشمها روز قیامت گریانند جز سه چشم: چشمی که از ترس خدا بگرید، چشمی که از نامحرم فرونهاده شود، چشمی که در راه خدا (و پاسداری از کیان اسلام) شب زنده دار باشد، فهمیده می شود که علاوه بر حسرت دنیوی، فرد چشم چران در آخرت از فرط حسرت و پشیمانی چشمانی گریان خواهد داشت؛
H {كُلُّ عَيْنٍ بَاكِئَةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا ثَلَاثَةً أَعْيُنٌ: عَيْنٌ بَكَتْ مِنْ حَشْيِهِ اللَّهِ وَ عَيْنٌ غَضَّتْ عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ وَ عَيْنٌ بَاتَتْ سَاهِرَةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ}؛ (۱۵)

H} به خطر افتادن امنیت و سلامت جامعه: H}

در واقع، نگاه های آلوده، مسموم و شهوت انگیز، آتش درون را شعله ور می سازد که فرایند و محصولی جز فحشا، سیاهی دل؛ مشکلات و نارسایی هایی اجتماعی، نخواهد داشت. چشم چرانی دام شیطانی، بذر شهوت و رویشگاه فسق و فجور است که دل را می لرزاند، آرامش

و ثبات را سلب نموده و باعث هرج و مرج و فتنه و فساد در جامعه می شود.

لذا چشم چرانی، این تیر مسموم و زهر آلود شیطانی اگر بدون قید و بند، رها شود یقیناً سلامت و امنیت طرفین را به خطر می اندازد، جوان و نوجوانی که به کوچه و خیابان راه می افتد اگر دستور اسلام را رعایت نکرده و نگاهش را کوتاه نکند و از طرف دیگر، کسانی که باید حجاب و پوشش اسلامی را رعایت کنند، رعایت نکنند، چشم جوان به صحنه های شهوت انگیز خواهد افتاد، و نیروی قدرتمند شهوت به جوشش و غلیان آمده و تحریک خواهد شد، در چنین شرایط حساس و خطرناکی، این جوان، یا باید به عیاشی، فساد و تجاوزگری روی آورد و به خواسته های قوه شهوانی جواب مثبت دهد، امنیت خود و دیگران را به خطر اندازد، و یا با تخیل و تصور، با حالت افسرده و پریشان، زندگی بیمار گونه خود را ادامه داده آسایش و آرامش خانواده را برهم زند.

T} ایجاد نگرانی و اضطراب: T}

آنچه از مجموع آیات، روایات و تجربیات کارشناسان به دست می آید این است که: چشم چرانی های هوس آلود بدحجابی و بی حجابی زنان و دختران بی بند و بار از جمله عوامل مؤثر در ایجاد اضطراب و نگرانی افراد و خانواده ها و هرج و مرج و ناامنی در جامعه به حساب می آید. در طرف مقابل اگر اصول و ارزش های اسلامی از جمله حجاب و پوشش اسلامی، رعایت شود از چشم چرانی و نگاه های آلوده جلوگیری به عمل آید و خانم ها در نشست و برخاست و صحبت ها

و مکالمات روزمره، دستورات شرع مقدس را رعایت کنند یقیناً زمینه های فساد زدوده شده دام های شیاطین برچیده خواهد شد، آرامش روحی و روانی برای افراد و خانواده ها، نظم، ثبات و امنیت در جامعه پدید خواهد آمد. امام علی (ع) می فرماید: «کسی که نگاهش را کاهش دهد، قلبش آرام می گیرد.» (۱۹) و نعمتی بالاتر از آرامش قلب، وجود ندارد. این موهبت بزرگ اگر در اعضا و افراد جامعه، محقق شده و تجلی پیدا کند، جامعه نیز به طبع اعضا و افراد خود، دارای امنیت و آرامش خواهد شد.

P} ز دست دیده و دل هر دو فریاد {E} که هر چه دیده ببند دل کند یاد {P}

P} این همه آفت که به تن می رسد {E} از نظر تو به شکن می رسد {P}

P} دیده فرو پوش چو دُر در صدف {E} تا نشوی تیر بلا را هدف {P}

T} عذاب اخروی: {T}

علاوه بر ابتلا به عواقب دنیوی، «چشم ناپاک» از عذاب و شکنجه الهی نیز بی نصیب نمی ماند. رسول خدا _ صلی الله علیه و آله _ فرمود: «آن که چشمانش را از نگاه به زن نامحرم پر کند، روز قیامت، خداوند چشمانش را با میخ های آتشین و از آتش پر کند، تا وقتی که به حساب مردم رسیدگی کند، سپس امر می شود که او را به جهنم ببرند؛ H} مَنْ مَلَأَ عَيْنَيْهِ مِنْ امْرَأَةٍ حَرَامًا حَشَاهُمَا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِمَسَامِيرَ مِنْ نَارٍ وَحَشَاهُمَا نَارًا حَتَّى يَفْقِصَ بَيْنَ النَّاسِ ثُمَّ يُؤَمَّرُ بِهِ إِلَى النَّارِ {H}؛ (۲۰)

T} چشم پاکی و نتایج آن: {T}

هر یک از اعضای بدن مؤمن نسبت به عبادت پروردگار متعال وظیفه خاصی بر عهده دارد که اگر بدان وظیفه عمل کرد،

آثار ولایت و تاثیر در او ظاهر می شود.

چشمی که به نگاه حرام آلوده نگردد، سبب برکات زیر می گردد:

۱- دیدن شگفتیها و باز شدن چشم باطن: رسول خدا _ صلی الله علیه و آله _ فرمود: «چشمهائتان را (از نامحرم) بپوشانید تا عجایب و شگفتیها را ببینید؛ {H} غُضُّوا أَبْصَارَكُمْ تَرَوْنَ الْعَجَائِبَ {H}» (۲۱)

۲- راحتی قلب: امام علی _ علیه السلام _ فرمود: «آنکه از نامحرم چشم خود را فرو نهاد، قلبش را راحت کرده است؛ {H} مَنْ غَضَّ طَرْفَهُ أَرَّاحَ قَلْبَهُ {H}» (۲۲)

۳- نیک خوبی: همچنین آن حضرت فرمود: «کسی که نگاه هایش کنترل شود، صفاتش نیکو گردد؛ {H} مَنْ غَضَّتْ أَطْرَافَهُ حَسَنَتْ أَوْصَافُهُ {H}» (۲۳)

۴- پاداش الهی: امام صادق _ علیه السلام _ فرمود: «هر کسی زنی را ببیند و بلافاصله دیده اش را به آسمان بدوزد یا چشم فرو بندد، چشم باز نگرداند مگر اینکه خداوند حوریان بهشتی را به عقد او در آورد؛ {H} مَنْ نَظَرَ إِلَى امْرَأَةٍ فَرَفَعَ بَصْرَهُ إِلَى السَّمَاءِ أَوْ غَمَضَ بَصْرَهُ لَمْ يَوْتِدْ إِلَيْهِ بَصْرُهُ حَتَّى يُرْوَجَهُ اللَّهُ مِنَ الْخُورِ الْعَيْنِ {H}» (۲۴)

۵- چشیدن شیرینی ایمان: پیامبر اسلام _ صلی الله علیه و آله _ فرمود: «نگاه (به نامحرم) تیر زهر آلودی از تیرهای شیطان است و هر کس آن را از ترس خدا ترک کند، خداوند چنان ایمانی به او عطا کند که شیرینی اش را در دل خویش احساس کند؛ {H} النَّظَرُ سَهْمٌ مَسْمُومٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيسَ فَمَنْ تَرَكَهَا خَوْفًا مِنَ اللَّهِ أَعْطَاهُ اللَّهُ إيمَانًا يَجِدُ خِلاوَتَهُ فِي قَلْبِهِ {H}» (۲۵)

۶- بروز صفت شجاعت: «شجاع ترین مردم کسی است که بر خواهش نفسانی اش چیره شود؛ {H} أَشْجَعُ النَّاسِ مَنْ غَلَبَ هَوَاهُ {H}» (۲۶)

T {معالجت خوی زشت چشم

قرآن مجید حضرت یوسف _ علیه السلام _ را به عنوان قهرمان میدان «عفاف» مطرح می کند تا جوانان مسلمان که در پی قهرمان یابی و الگوپذیری هستند، از یوسف _ علیه السلام _ که شجاعترین مرد روزگار خود در مخالفت با هوای نفس و شیطان بود پیروی کنند.

نکته شایان توجه در داستان حضرت یوسف _ علیه السلام _ استمداد از خدای سبحان و پناه بردن به قدرت سرمدی اوست که هیچ چیز جز ایمان به پروردگار نمی تواند جلوی نفس سرکش و غریزه نیرومند شهوت را بگیرد.

از امیرمؤمنان علی _ علیه السلام _ سؤال کردند: «به کمک چه چیزی می توان چشم از نامحرم پوشید؟ پاسخ داد: با خاموش کردن آتش شهوت، زیر نظر قدرتمندی که بر مخفیگاهت آگاه است؛ H} بما يستعان علی غمض بصر؟ قال بالخمود تحت السلطان المطلع علی سترک H}؛ (۲۷)

نکته ظریف دیگری که در مسأله ناموس نهفته است و روایات نیز آن را تأیید کرده اند این است که به هر دستی بدهی به همان دست پس می گیری، چنان که فرموده اند: «آن طور که جزا دهی جزا بینی؛ H}؛ کما تدینُ تُدانُ H}؛ (۲۸)

امام صادق _ علیه السلام _ فرمود: «در زمان حضرت موسی _ علیه السلام _ مردی با زنی زنا کرد وقتی به خانه خویش آمد، مردی را با زن خود دید، آن مرد را نزد حضرت موسی (ع) آورد و از او شکایت کرد. در آن لحظه جبرئیل بر آن حضرت (ع) نازل شد و گفت: هر کس به ناموس دیگران تجاوز کند به ناموس اش تجاوز کنند. حضرت موسی (ع) به آن دو فرمود: با عفت باشید تا ناموستان محفوظ

بنابراین، مؤمن با غیرت هرگز به ناموس دیگران نگاه حرام نمی کند، چرا که نمی خواهد کسی به ناموسش نظر بد داشته باشد.

P} هر که باشد نظرش در پی ناموس کسان {E} پی ناموس وی افتد نظر بوالهوسان {P}

شخصی از امام صادق _ علیه السلام _ پرسید: «آیا نگاه کردن به پشت سر زنهایی که عبور می کنند جایز است؟ حضرت پاسخ داد: اگر به ناموس شما این گونه نگاه کنند، خوشنود می شوید؟! آنگاه فرمود: برای مردم همان را بخواهید که برای خود می خواهید.» (۳۰)

یکی دیگر از راه های پیشگیری از انحراف این است که مؤمن با نامحرم در جای خلوت اجتماع نکند، چرا که دور از چشم مردم، زمینه لغزش و انحراف فراوان است.

پیامبر _ صلی الله علیه و آله _ فرمود: «آن که به خدا و روز جزا ایمان دارد نباید در جایی بخوابد که صدای نفس زن نامحرم شنیده می شود؛ H} مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يَبِيتُ فِي مَوْضِعٍ تَسْمَعُ نَفْسَ امْرَأَةٍ لَيْسَتْ لَهُ بِمَحْرَمٍ {H}؛ (۳۱)

اگر مرد و زن نامحرم در محل خلوتی باشند که کسی در آنجا نباشد در حالی که دیگری هم نتواند وارد شود چنانچه بترسند که به حرام بیفتند، باید از آنجا بیرون بروند. (۳۲)

امیرمؤمنان علی _ علیه السلام _ فرمود: «هیچ مردی با زنی (نامحرم) خلوت نکند. اگر مردی با زن بیگانه ای خلوت کند، سومی آن دو شیطان است؛ H} لَا يَخْلُوا بِامْرَأَةٍ رَجُلٌ، فَمَا مِنْ رَجُلٍ خَلَا بِامْرَأَةٍ إِلَّا كَانَ الشَّيْطَانُ تَالِيَهُمَا {H}؛ (۳۳)

امیر مؤمنان علی _ علیه السلام _ برای گریز از خطر آلوده شدن و رهایی از دام شیطان هنگام رو

به رو شدن با نامحرم، این گونه رهنمود می دهد:

«اگر یکی از شما زنی را دید و خوشش آمد، چشم از او برداشته، نزد همسر خود رود که آنچه او دیده است، همسرش نیز دارد و مواظب باشد که شیطان را بر دل خویش راه ندهد و آن که متأهل نیست، دو رکعت نماز بخواند و خدا را زیاد سپاس گوید و صلوات بر پیامبر و خاندانش فرستد، آنگاه از فضل خدا بخواهد و خدا نیز با رحمت خویش او را از راه مباح بی نیاز می گرداند.» (۳۴)

به امید آنکه با یاری خداوند، تمام اعضای خویش را از آلوده شدن حفظ کنیم و عفت و پاکدامنی بر جامعه اسلامی سایه گستر باشد ان شاء الله.

پی نوشت ها:

۱- نور (۲۴)، آیه ۳۰.

۲- نور (۲۴)، آیه ۳۱.

۳- رساله حضرت امام خمینی (قدس سره)، مسأله ۲۴۴۰ انتشارات اسلامی.

۴- فی خلال القرآن، ج ۴، ص ۲۵۱۲

۵- اصول روانکاوی فروید، صص ۲۵۷ _ ۲۵۹.

۶- ر.ک: تفسیر صافی، ج ۳، ص ۴۳۰؛ الدر المنثور، ج ۵، ص ۴۰؛ کافی، ج ۵، ص ۵۲۱.

۷- برداشت از آیه ۳۲ و ۳۳ سوره احزاب.

۸- قرآن کریم، احزاب / ۵۹: ترجمه آزاد

۹- برداشت از آیه ۵۹ سوره احزاب

۱۰- قرآن کریم، احزاب / ۳۲

۱۱- قرآن کریم، احزاب / ۶۰

۱۲- بحار الانوار، ج ۱۰۱، ص ۳۵.

۱۳- روضه المتقین، ج ۹ ص ۴۳۴.

۱۴- بحار الانوار، ج ۱۰۴، ص ۳۸.

۱۵- بحار الانوار، ج ۱۰۱، ص ۳۵.

۱۶- مستدرک الوسائل، ج ۱۴، ص ۲۶۹.

۱۷- ثواب الاعمال، ص ۳۳۴.

۱۸- انجیل متی، ۵ / ۲۷ / ۲۸

۱۹- غرر الحکم و درر الکلم، ج ۵، ص ۴۴۹

۲۰- ثواب الاعمال، ص ۳۳۸.

۲۱- بحار الانوار، ج ۱۰۱، ص ۴۱.

۲۲- شرح

غررالحکم، آمدی ج ۵، ص ۴۴۹.

۲۳- میزان الحکمه، ج ۱۰، ص ۷.

۲۴- بحارالانوار، ج ۱۰۱، ص ۳۷.

۲۵- بحارالانوار، ج ۱۰۱، ص ۳۸.

۲۶- نهج الفصاحه، پاینده، حدیث ۲۹۹، ص ۵۸.

۲۷- بحارالانوار، ج ۱۰۱، ص ۴۱۱.

۲۸- فروع کافی ج ۵، ص ۵۵۳.

۲۹- همان.

۳۰- مستدرک الوسائل، ج ۲، ص ۵۵۵.

۳۱- بحارالانوار، ج ۱۰۱، ص ۵۰.

<http://www.porseman.org/showarticle.aspx?id=۱۸۹>

سوال ۳۸

سوال :

نگاه به نامحرم از دیدگاه فقها چه حکمی دارد و چه نوع گناهی است؟

جواب :

نگاه مقدمه است برای مشکلات بعدی، نگاه مساوی با تحریک شهوانی و در ادامه تلاش برای ارضاء شهوت، در هر صورت نگاه عمدی شهوانی حرام است.

نگاه کردن به تمام سر و بدن و موهای زنان نامحرم به استثنای گردی صورت آنها تا حدی که در وضو شسته می شود و دست ها تا مچ، حرام است خواه با قصد لذت باشد یا بدون آن و نگاه به صورت و دست ها تا مچ اگر با قصد لذت باشد باز حرام است ولی اگر با قصد لذت نباشد و ترس افتادن به گناه هم در بین نباشد اشکال ندارد. این حکم مربوط به زنان محجبه و پوشیده است اما در مورد زنان بد حجاب حکم کمی متفاوت است.

نگاه کردن به موهای زنان بد حجاب - که هیچ گونه امر و نهی در آنان تأثیر ندارد - چگونه است؟

T {آیات عظام سیستانی، تبریزی، مکارم و وحید: T} اگر بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام باشد، اشکال ندارد. V {آیت الله سیستانی، توضیح المسائل مراجع، ۲۴۳۴؛ آیت الله تبریزی، التعلیقہ علی منهاج الصالحین، (النکاح)، م ۱۲۳۲؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۰۲۹ و ۱۰۳۹ و تعلیقات

علی العروه الوثقی،

(النكاح) م ۲۷؛ آیت الله وحید، توضیح المسائل م، ۲۴۴۳. V}

T} آیات عظام امام خمینی، صافی، خامنه ای، فاضل و نوری: T} بنابر احتیاط واجب، بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام نیز جایز نیست. V} امام خمینی، تحریر الوسیله، ج ۲، (النكاح) م ۲۷؛ آیت الله فاضل و آیت الله نوری، التعليقات على العروه الوثقی، (النكاح) م ۲۷؛ آیت الله صافی، هدايه العباد، ج ۲

(النكاح) م ۲۷۲ و آیت الله خامنه ای، استفتاء، س ۵۸۲ و ۵۱۶. V}

T} آیت الله بهجت: T} بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام نیز جایز نیست. V} دفتر آیت الله بهجت. V}

سوال ۳۹

سوال :

حکم نگاه به نامحرم چیست؟

جواب :

نگاه کردن به تمام سر و بدن و موهای زنان نامحرم به استثنای گردی صورت آنها تا حدی که در وضو شسته می شود و دست ها تا مچ، حرام است خواه با قصد لذت باشد یا بدون آن و نگاه به صورت و دست ها تا مچ اگر با قصد لذت باشد باز حرام است ولی اگر با قصد لذت نباشد و ترس افتادن به گناه هم در بین نباشد اشکال ندارد. این حکم مربوط به زنان محجبه و پوشیده است اما در مورد زنان بد حجاب حکم کمی متفاوت است.

نگاه کردن به موهای زنان بد حجاب - که هیچ گونه امر و نهی در آنان تأثیر ندارد - چگونه است؟

T} آیات عظام سیستانی، تبریزی، مکارم و وحید: T} اگر بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام باشد، اشکال ندارد. V} آیت الله سیستانی، توضیح المسائل مراجع، ۲۴۳۴؛ آیت الله تبریزی، التعليقات على منهاج الصالحین، (النكاح)، م ۱۲۳۲؛ آیت الله مکارم، استفتاءات، ج ۲، س ۱۰۲۹ و ۱۰۳۹ و تعليقات

على العروه الوثقی، (النكاح) م ۲۷؛ آیت الله وحید، توضیح المسائل م، ۲۴۴۳. V}

T} آیات عظام امام خمینی، صافی، خامنه ای، فاضل و نوری: T}

بنابر احتیاط واجب، بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام نیز جایز نیست. {۷} امام خمینی، تحریر الوسیله، ج ۲، (النکاح) م ۲۷؛ آیت الله فاضل و آیت الله نوری، التعليقات علی العروه الوثقی، (النکاح) م ۲۷؛ آیت الله صافی، هدایه العباد، ج ۲

(النکاح) م ۲۷۲ و آیت الله خامنه ای، استفتاء، س ۵۸۲ و ۵۱۶. {۷}

T {آیت الله بهجت: {T بدون قصد لذت و ترس افتادن به حرام نیز جایز نیست. {۷} دفتر آیت الله بهجت. {۷}

سوال ۴۰

سوال :

من پسری ۱۸ ساله هستم مشکلی که دارم شاید برای دیگران پیش نیامده باشد و امیدوارم با مردانگی کمکم کنید چون در آستانه دیوانگی هستم. من مادری دارم ۳۳ ساله که دارای سه فرزند است. ایشان در بیرون حجاب کامل دارد اما در خانه خیر. من در کمال بی شرمی نگاه سوئی نسبت به او پیدا کرده ام تا جای که شب ها زمانی که او خواب است به او دست اندازی نموده ام. من نمی توانم به او بگویم که از او چه می خواهم اما از طرفی هم نمی توانم به او بگویم بیشتر خودش را ببوشاند. می خواستم کمکم کنید تا راحت شوم. اصلا من اجازه دارم با او اینگونه کنم یا خیر؟ چون دارم نابود می شوم کمکم کنید.

جواب :

با سلام خدمت دوست عزیز و پاک سرشتم جهت رسیدن به هدف خوب و مورد نظر یعنی رهایی از حالت پیش آمده به راهکارهای زیر عمل نمایید:

۱- عمل خاصی شاید انجام نشده باشد ولی به هر حال این نوع رفتارها حرام و گناه است .

۲- همین که خودتان از انجام و یا ورود این رفتار به ذهنتان شرمنده هستید نشانه ی سلامت روح و جان شماست و با

ترک آن و رها ساختن آن تمام گناهان قبلی پاک می شود لذا با تدابیر زیر این کار را برای همیشه رها سازید .

۳- بدون اشاره به تاثیر رفتار و پوشش مادران بر روی شما به او بگویید مادر این نوع پوشش در خانواده صحیح نیست و حتی می توانید این را با زبان کنایه و اشاره بیان نمایید مثلا در قالب داستانی ساختگی و بیان حکمی که از یک فرد آگاه شنیده اید نقل قول نمایید .

۴- بدانید که این پوشش مادران از بی اطلاعی او ناشی می شود و الا ایشان نظر و عقیده سوء ندارند لذا بیات سطح آگاهی او را بالا ببرید لذا در مکاتبه ای از طرف فرد دیگر این موضوع را از مرجع تقلید خود سوال و بصورت غیر مستقیم جواب را به گوش مادران برسانید و یا رساله عملیه و استفتات مرجع خود این موضوع را پیدا و به گوش او برسانید و یا کتب تربیتی که در این مورد هست را در اختیار او قرار داده و یا برایش بخوانید مانند کتاب چگونه با فرزندان خود رفتار کنیم و کتاب آنچه مادران باید بدانند .

۵- شما می توانید در قالب اظهار خجالت خودتان به او تذکر دهید مثلا به ایشان بگویید ماما من از اینکه شما این گونه لباس می پوشید خجالت می کشم و روم نمی شود با شما بنشینم و

۶- تا پاک شدن اثر اینعمل از ذهنتان و یا تغییر رفتار مادران کمتر در منزل حضور داشته باشید و حتی با مادران تنها قرار نگیرید.

۷- سعی کنید بیشتر اوقات را یا در بیرون مانند

کتابخانه و بگذرانید و اگر در منزل هستید در اطاق خودتان باشید و با مادر در یک مکان قرار نگیرید .

۸- همیشه برای خود کار و فعالیت مورد علاقه و در دسترس داشته و خود را با آن سرگرم کنید بگونه ای که ذهنتان حتی فرصت فکر کردن به این موضوع را پیدا نکند .

۹- خاطره و تاثیر این عمل را هرگز در ذهنتان مرور نکنید و بیشتر به زشتی آن فکر کنید که این عمل می تواند به عقاب دائمی منتهی شود و موجب بدبختی شما گردد.

۱۰- تلاش و همت و داشتن برنامه برای خود زمینه عبور از این مرحله ی حساس و سرنوشت ساز را راحت می سازد.

۱۱- ارتباط خود را با خدا بیشتر کنید و نماز با حضور قلب و در ابتدا وقت و کنترل چشم و ذهن را هرگز فراموش نکنید . مجددا می گویم کنترل چشم و ذهن

۱۲- برای ۲۰ روز طبق راهکارهای بالا عمل و گزارش دهید تا بیشتر و در مرحله ی دوم هم در خدمتان باشیم .

سوال ۴۱

سوال :

آیا نگاه به تصویر زن مسلمان (باحجاب یا بدحجاب) یا غیر مسلمان در تلویزیون مجله و ... حرام است؟

جواب :

نگاه کردن به تصویر زن در موارد یاد شده، در صورتی که تحریک کننده و مفسده انگیز نباشد، اشکال ندارد. البته اگر زن مسلمان و آشنا باشد نگاه به تصویر بی حجاب آن جایز نیست.

سوال ۴۲

سوال :

نگاه مرد چشم ناپاک به زن؛ برای زن چه حکمی دارد؟ (البته زنی که محجبه باشد).

جواب :

عواقب چنین نگاهی دامن گیر خود مرد خواهد بود و او گناه کرده است ولی برای زن در صورتی که حجاب خود را حفظ کرده باشد و خود را در معرض گناه قرار ندهد گناه و مشکلی نخواهد بود.

سوال ۴۳

سوال :

تا چه حد می توان با نامحرم هم کلام شد؟ آیا این مسأله در هر صورت حرام است یا اسلام حدودی برای آن قائل است؟

جواب :

صحبت با نامحرم اگر از روی شهوت و با قصد لذت نباشد و ترس از وقوع در گناه نباشد در حدّ ضرورت مانند صحبت پیرامون مسایل درسی یا کاری اشکال ندارد البته در صورتی که زن حجاب کامل را رعایت کند و غیر از گردی صورت (که خالی از ارایش باشد) و دست ها تامچ بقیه سر و موها و بدن را بیوشاند و مرد هم به غیر صورت و دست ها آن هم بدون قصد لذت به سایر جاها نگاه نکند و در محل خلوتی هم که کسی نمی تواند وارد شود نباشند

سوال ۴۴

سوال :

با سلام وخسته نباشید یک اخلاق رذیله در من وجود دارد که مرا بسیار اذیت می کند و آن اینکه با سن وسالی که دارم و دارای همسر وفرزند هستم گاهی اوقات بعضی از خامهای کم حجاب یا بی حجاب که در بیرون می بینم نظرم را جلب می کنند یعنی احساس می کنم از نگاه کردن به آنها لذت می برم البته در همان حال تمام تنم می لرزد و در خیلی از موارد جلوی خودم را می گیرم ودوری می کنم وبلا فاصله به یاد خدا ترس از او وتوبه می افتم ولی با توجه به وضعیت اسف بار اجتماعی در جامعه این مشکل بعضی موارد برایم پیش می آید . لازم به ذکر است که منظورم در خیابان و کوچه است نه اینکه راه بیافتم برای پیدا کردن این شرایط . نمازم را می خوانم سعی

می‌کنم روزه مستحبی بگیرم به مسائل اعتقادی بسیار اهمیت می‌دهم خانواده خوبی دارم و راضی‌ام بنظرم می‌آید تنها مشکل اخلاقی من همین باشد و احساس می‌کنم اگر این را بتوانم حل کنم عاقبت به خیر خواهم شد. لطفاً مرا راهنمایی بفرمایید چگونه می‌توانم رهایی یابم.

جواب:

پاسخ: با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

کلام خدا و رسول و اهل بیتش بهترین کلام است، و انسان را به تأمل وامی‌دارد.

خداوند متعال در سوره نور آیه ۳۰ به پیامبرش می‌فرماید: «به مؤمنین بگو چشم‌های خود را از نگاه به نامحرم فروگیرند و دامن خود را از ناپاکی حفظ کنند، که این برای آنها پاکیزه‌تر است، و خداوند از آنچه انجام می‌دهید آگاه است.»

رسول گرامی اسلام (ص) می‌فرماید: "لکل عضو حظ من زنا فالعين زناه النظر، واللسان و زناه الكلام، والأذنان وزناهما السمع، واليدان زناهما البطش، والرجلان زناهما المشى" یعنی برای هر عضو بهره‌ای از زنا است. زنا چشم نگاه آلوده (چشم چرانی)، زنا زبان سخن نابجا و شهوانی با نامحرم است. زنا گوش شنیدن چیزهای حرام (مانند موسیقی و سخنان شهوانی و ...) است و زنا دست دراز کردن آن به سوی نامحرم، و زنا پا رفتن به مجلس گناه و ... می‌باشد. ("وسائل الشیعه"، ج ۱۴، ص ۱۳۸ و "سنن الی داود"، ج ۲، ص ۲۴۷)

امام صادق (ع) فرمود: "ما یأمن الذین یظنون فی أدبار النساء أن ینظر بذلک فی نساءهم" یعنی کسانی که به پشت سر زنان نظر می‌افکنند هیچ‌ایمن نیستند از این که دیگران به پشت سر زنان آنها نظر افکنند. ("کافی"، ج ۵، ص ۵۵۳)

ابوبصیر از امام صادق (ع) پرسید: زنی

از کنار مردی عبور می کند و آن مرد به پشت آن زن نگاه می کند؛ این عمل چگونه است؟ حضرت فرمود: آیا شما خشنود می شوید کسی اندام خانواده و فامیل شما را از پشت سر نگاه کند؟! عرض کردم: نه. امام(ع) فرمودند: پس برای مردم همان را بیسند که برای خود می پسندی! ("مستدرک الوسائل"، ج ۱۴، ص ۲۷۳)

امام صادق(ع) می فرماید: خداوند سبحان به حضرت موسی وحی فرمود: ای موسی! به مردم بگو زنا نکنند که باعث می شود زنان خودشان چنین کنند.

و فرمود: کسی که با زن مسلمان از راه نامشروع همبستر می شود، در مقابل، دیگری با همسر او همبستر خواهد شد. ("مستدرک الوسائل"، ج ۱۴، ص ۳۳۵ - ۳۲۷)

منظور این حدیث تأثیرات سوء اجتماعی است که در نهایت، گناه دارد.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر - قم.

باستانی.

سوال ۴۵

سوال :

لطفا پیرامون نگاه در اسلام و حدود آن مطالبی ارائه فرمایید یا اگر کتاب و مقاله ای در این مورد می شناسید معرفی کنید. اگر در آثار شهید مطهری در این باره مطلبی هست لطفا نام کتاب را مشخص نمایید باتشکر

جواب :

پاسخ : با سلام. از کتاب حجاب/شهید مطهری همچنین کتاب حدود پوشش و نگاه در اسلام اثر مرحوم شیخ محمد مهدی شمس الدین که توسط محسن عابدی به فارسی ترجمه شده است، استفاده کنید.

سوال ۴۶

سوال :

با سلام خدمت شما بنده جوانی هستم که تازه به سر کار رفتم و در قسمتی که کار میکنم ۳ تا زن هستند و با توجه به اینکه نگاه به نامحرم تیری است زهر آلود از ناحیه شیطان رانده شده چون همکار هستیم نمیتوانم در صورتشان نگاه نکنم و اصلا به کلی آرامش من به هم خورده با اینکه حجاب همه آنها خیلی خوب است حالا من ۲ سوال دارم ۱-حالا خودمونیم به نظر شما زنان باید سر کار باشند یا نه آیا روایتی داریم که زنان سر کار کنند یا نه اگر نمیتوانید به طور آشکار به من بگویید به ایملیم بفرستید یا باید ما مردها در خانه بشینیم و زنها بروند سر کار دوره زمونه برعکس شده ۲-حالا که این چنین است من چه کار کنم؟

جواب :

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

هر چند اسلام در باره حضور زن در اجتماع نهی شدید و مستقیمی نکرده است، ولی توجه به برخی از احادیث نشانگر این است که حضور روز افزون زن در جامعه نیز از لحاظ دستورات اسلامی امری خوشایند نیست. از این روست

که وقتی پیامبر اکرم(ص) کارهای بیرون از خانه را به امیرالمؤمنین(ع) و کارهای خانه را به فاطمه زهرا(س) می‌سپارند، حضرت زهرا از این کار پیامبر خرسند می‌شوند.

و یا در حدیثی از حضرت زهرا آمده است که برای زن بهتر این است که نه او مردی را ببیند و نه او را مردی(ر.ک. به "بانوی نمونه اسلام"، تالیف آیت الله امینی، قم: شفق)

با این حال اسلام، حضور زن در جامعه را ممنوع نکرده است، و در بعضی مواقع مصلحت را در حضور دیده است. مثلاً، در جنگ‌های پیامبر، زنان به عنوان پرستاران در صحنه جنگ حضور داشتند.

شما نیز در حد امکان از نگاه کردن و گفتگوی غیر ضروری و بی‌فایده، که یقیناً دام شیطان است، پرهیز کنید.

همین که به دنبال تقوای الهی هستید و خداوند از نیت شما آگاه است، برای شما سبب سازی می‌کند تا بتوانید در این راه ثابت قدم باشید.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۴۷

سوال :

: با سلام من در حال تحقیق در مورد ((اثر روانی نگاه به نامحرم)) می‌باشم لطفاً در این زمینه سایت یا منابعی را ذکر بفرمایید خواهشمند است راهنمایی فقط در مورد موضوع باشد .

جواب :

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

کتاب‌های زیر می‌تواند راهگشای شما باشد:

۱. "حجاب فاطمی"، فاطمه علامه، قم: عطر عترت.

۲. "چشم چرانی"، فاطمه علامه، قم: الزهرا.

۳. "چشم و نگاه"، محمد حسین حق جو، قم: فاطمه الزهرا.

البته کتاب‌های که در باره حجاب نگاشته شده، به سؤال شما تا حدی پاسخ می‌دهد. تحقیق کامل در چنین مسائلی می‌بایست با کارشناسی‌های روانشناختی همراه باشد،

که نگارنده تا کنون کار عمیقی در این ارتباط ندیده است.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

سوال ۴۸

سوال :

یکی از دوستان من با دیدن تصاویر زنان بی حجاب خارجی در تلویزیون جمهوری اسلامی به فساد اخلاقی مبتلاست

جواب :

ایا گناه متوجه تلویزیون است یا خود شخص اگر تلویزیون مسئول است چرا جلوی آن گرفته نمی شود اگر خود شخص مسئول اعمال خود است چرا فقط فیلمهای خارجی بی حجابند و زنان ایرانی باید حجاب داشته باشند امیدوارم تونسته باشم سوالم را به درستی انتقال داده باشم با تشکر از شما - لیسانس

پاسخ : سلام علیکم

برادر عزیز

دیدن زنان غیر مسلمان در صورتی که حجاب نداشته باشند و پوشش متعارف را رعایت کرده باشند از نظر شرعی اشکالی ندارد. البته نباید با قصد لذت و شهوت دیده شوند.

اما دیدن زنان مسلمان بدون حجاب به طور کلی حرام است.

سوال ۴۹

سوال :

در مورد عواقب چشم چرانی از دید شرع و عقل به دنبال بحث مفصلی در این زمینه هستم . لطفا توضیح و راهنمایی کنید .

جواب :

- دیلم -

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

شیطان برای از هم پاشیدن زنجیره خانواده ها و به فساد کشیدنشان برنامه های زیادی دارد. یکی از برنامه های جدی و مؤثرش توطئه چشم چرانی و اباحیگری در نگاه و از بین بردن حیای در چشم است، که قرآن کریم ما را به شدت از پیروی و همگامی با شیطان در این امر بر حذر داشته و فرموده است: «یا ایها الذین آمنوا لاتتبعوا خطوات الشیطان ومن یتبع خطوات الشیطان فإنه یأمر بالفحشاء والمنکر» یعنی ای مؤمنان گام به گام شیطان و به دنبال او راه نیفتید، چون هر کسی گام به گام شیطان راه برود _ مرتکب

زشتیها می گردد _ چرا که شیطان تنها به زشتیها و پلشتیها فرمان می راند. (نور/۲۱)

و نیز در سوره نور می فرماید: «قل للمؤمنین یغضوا من أبصارهم ویحفظوا فروجهم، ذلک أزکی لهم، إن الله خبیر بما یصنعون وقل للمؤمنات یغضضن من أبصارهن ویحفظن فروجهن ولایبدین زینتهن إلا ما ظهر منها، ولیضربن بخمرهن علی جویبهن ولایبدین زینتهن إلا لبعولتهن... ولایضربن بأرجلهن لیعلم ما یخفین من زینتهن، وتوبوا إلی الله جمیعاً ایها المؤمنون لعلکم تفلحون» یعنی (ای پیغمبر!) به مردان مؤمن بگو: (آنان موظفند که از نگاه به عورت و زینت نامحرمان) چشمان خود را فروگیرند، و عورت‌های خویش را مصون دارند. این برای ایشان زینده تر و طاهر تر است. بی گمان خداوند از آنچه انجام می دهند آگاه است. و به زنان مؤمنه بگو: چشمان خود را _ از نامحرمان _ فروگیرند _ و چشم چرانی نکنند _ و عورت‌های خویش را مصون دارند و زینت خویش را نمایان نسازند، مگر آن مقدار و آن چیزها که _ طبیعتاً _ پیدا می گردد. و مقنعه و روسری‌های خود را بر یقه ها و گریبانهایشان آویزان کنند، و زینت خود را نمودار نسازند مگر برای شوهرانشان ... و پاهای خود را _ به هنگام راه رفتن به زمین _ نزنند تا زینتی که پنهانش می دارند _ جلب توجه کند و صدای خلخال پاهایشان بگوش مردم برسد و _ دانسته شود. ای مؤمنان! همگی بسوی خدا بازگردید تا رستگار شوید. (نور/۳۱-۳۲)

نگاه کردن مقدمه واقع شدن در هوسهای جنسی و تحریک حس تنوع طلبی های افسارگسیخته است. همراهی نهی از نگاه سوء و چشم چرانی با حفظ

فرج در این آیات مشعر به این است که خطر نگاه بسیار بزرگ است و چه بسا منجر به زنا شود.

لذت بردن از جمال و زینت اختصاص به همسر شرعی دارد. نگاه به بیگانه، انگیزه و محرک فتنه برای مردان و زنان است؛ و به همین دلیل کیفر نگاه ناروا در حدیث چنین آمده است: "هر که به محاسن زن بیگانه ای به قصد لذت بردن نگاه کند روز قیامت در چشمانش سرب گداخته ریخته می شود." (بحارالأنوار، ج ۶۷، ص ۳۲۷)

نگاه راهبر دل، دام شیطان، بذر شهوت و رویشگاه فسق و فجور است. هرزگی چشم موجب هرزگی دل می شود، و آرامش و ثبات را از آن خواهد گرفت. این تزلزل در روح انسانها، خانواده ها را هم متزلزل می کند.

یک نویسنده انگلیسی در تمجید از حفظ نگاه و حجاب و مذمت بی حجابی و طغیان جنسی و شهوترانی در غرب می نویسد: "آزادی زنان در غرب رفته رفته منجر به از دست رفتن محبت همسران از قلوب یکدیگر خواهد شد. بنا براین، به خدا سوگند این احوال فاقد عفت و ننگین، ما را وادار می کند که تغییر جهت داده و با علاقه و میل پایبند حجاب شرقی ها باشیم، تا هنر محبت و عشق حقیقی را از شرق یاد بگیریم." (به نقل از: رافعی، وحی القلم: ج ۱، ص ۱۶۸)

آری عقلا و دور اندیشان دنیای غرب از این بی حجابی و چشم چرانی مطلق به ستوه آمده، و به معایب و فرایندهای آن اعتراف می کنند. عفاف و پاکدامنی و ضبط نگاه از صفات مهم و ایده آلی است که خداوند متعال در توصیف زنان سیمین

بدن بهشتی و پاک طینت آن می فرماید: «فیهن قاصرات الطرف لم یطمثهن إانس قبلهم ولا جان» یعنی در باغهای بهشت زنانی هستند که جز به همسران خود عشق نمی ورزند، و پیش از آنان کسی از انسان ها و پریها با ایشان نزدیکی و مقاربت نکرده است. (الرحمن/۵۶)

در توصیف رسول اکرم(ص) نیز آمده است: «وكان خافض الطرف، نظره إلى الأرض أطول من نظره إلى السماء... وكان أشد الناس حياء» یعنی آن حضرت فروهسته چشم بود؛ نگاهش به زمین طولانی تر از نگاهش به آسمان بود... و از همه مردم در حياء شدیدتر بود. ("سیره ابن هشام"، ج ۲، ص ۳۵۱)

از ام سلمه نقل شده: «من و میمونه در محضر حضرت رسول اکرم(ص) حاضر بودیم که ناگاه ابن ام مکتوم _ که نابینا بود _ وارد شد، آن حضرت(ع) فرمودند: "خودتان را ببوشانید." ما گفتیم: یا رسول الله! او نابیناست، و ما را نمی بیند و نمی شناسد. آن حضرت علیه السلام فرمودند: "آیا شما دو تا هم نابینا هستید؟! آیا شما او را نمی بینید؟!" ("وحی القلم"، ج ۲، ص ۳۲)

ما قبلا به سؤالی در ارتباط با لزوم حجاب در کد ۲۱۲۲۷۷ بخش مشاوره معارف اسلامی پاسخ داده ایم، که شاید برای این سؤال شما هم مفید باشد.

با آرزوی توفیق.

موسسه ذکر _

سوال ۵۰

سوال :

اگر برای کاری در بعضی از موسسات برویم و کارکنان آنجا بی حجاب باشند وظیفه ما چیست؟

جواب :

- دیلم

پاسخ : با عرض سلام و تحیت.

دوست محترم!

اگر تذکر شما و شیوه های درست نهی از منکر تأثیری می گذارد، نهی از منکر کنید؛ حتی اگر این به شکل تذکری به مسئولین آن مؤسسه باشد.

اگر این

شدنی نبود باید چشم خویش را کنترل کرده، نگاه خود را محجوب نگاه دارید؛ همین.

با التماس دعا.

موسسه ذکر _ قم.

باستانی.

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ ه.ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البيت عليهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
 ۲. ارتباط با مراکز هم سو
 ۳. پرهیز از موازی کاری
 ۴. صرفاً ارائه محتوای علمی
 ۵. ذکر منابع نشر
- بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه
۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی
۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...
۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...
۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com
۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ...
۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی
۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...
۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)
۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)
۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نمایم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

